Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

ingrediat possessionē.ꝑmo casu qñ expellit tūc ẽm oēs dñs
pdit naturalē quā possidebat p aliū ⁊ ciuilē quā possidebat
p seipsum vtin.c.er pte.ff.de rescrip.⁊ no.in.l.ti.C.de acq.pos.
⁊ dic in glo.Secūdo casu cū alij tradit possessionē spōte.gl.
hic tenet qđ idē vt sic isti duo casus parificent. Idē no. glo.
⁊ bar.in.d.l.ti.quidā ff. vt ibi no.qꝫ ꝫ vltimo casu dñs nō p
dit possessionē suā ciuilē qđ tenet glo.in.c.q̄squis.xij.q.ij. ſz
ꝑria opi.est cōia: quā etiā sequit hic ang.ō perusio. ⁊ ꝑ hac
opi.videt ter.in.d.l.ſ.qđ si fuus.ff.de acq.pos.succurrit tñ
sibi ꝑ cōditionē illius.l.ti.cū nō possit agere interdicto: qꝫ nul
la violēcia iteruenit.puto tñ qꝫ dñs incōtinēti possit illā recu
perare si is cui fuerat tradita possessio sciebat eā ad aliū pti
nere: qꝫ tūc largo modo videt eū spoliare si dñm venientem
nō admittit iuſcto ꝫ vltimo cū temeraria receptiōe.ar.opti.ꝫ
Tertio casu cū colon⁹ deserit possessionē aut aīo nō pdendi
possessionē ⁊ dñs retinet p eū naturalē nec interrūpit vsuca
pio.ff.ō acq.pos.l.si colon⁹.⁊ sic in dubio ꝑsumēdū ē qꝫ dol⁹
⁊ iactanto ꝑsumi nō dz.vt.l.quotiēs.ſ.q̄ dolo.ff.de ꝑba.⁊ ō
rensi.c.ſi.lib.vi.⁊.c.sup hoc eo.ti.aut recedit aīo deserēdi pos
sessionē ⁊ dñs pdit naturalē.⁊ idez si colon⁹ decessit retinet
tñ ciuilē quā tñ pdidit si negligit recuperare naturalē. hec p:o
bant i.l.si de eo.ff.de acq.pos.⁊ ibi p bar.qñ dī negligere na
turalē dixi in.c.cū veniſſet.ō.e. Quarto casu qñ pdit.i.malī
cioſe recedit vt alius intret possessionē tūc dñs pdit naturalē
⁊ nō ciuilē.vt no.i.d.l.ti.nisi negligat naturalē.vt.ō.dixi.hec
sufficiāt p intellectu terminoꝝ.posset.n. materia āpliari per
ea q̄ habētur i.l.colon⁹.⁊.l.cū fundū.ff.de vi ⁊ vi ar. Advnū
tñ aduerte qđ.ō. dixi qꝫ si possidēs naturaliē expellit vel alij
tradit possessionē dñs pdit etiā ciuilē.hoc intelligit vez odof.
in.d.l.ti.qñ possidēs naturaliter possidet noīe alieno: qꝫ tūc
ciuilis fundak sup illa naturali iō expulso colono pdīt in ea
ciuilis vt sup illa fundata.secus est in possidēte sibi naturali
ter vt in vsufructuario ⁊ si.tūc.n.ſz ille expellak vl alij tradat
possessionē nō p hoc perdo meā ciuilē: qꝫ non est sup illa fun
data qđ est notandū. Blo.in ff. cū statim vim vi repellere
ſz queritur qñ dī statim vim vi repellere. Videt qꝫ quāto citi⁹
poterit.qđ no.qꝫ sentit qđ.ō. concluſi. Blo.pe. colligit ex
ter.qꝫ peteti restitutōem nō sufficit ꝓbare deiectiōem nisi ꝓ
bet etiā possessionē. Quid aūt si in veritate possidebat ſz
possessionē ꝓbare nō pōt. Jo.an.p cōsilio remittit ad spe.ō
petl.⁊ pos.ſ.i.in fi.vbi spe.dat cōsiliū vt vadat ad possessio/
nez testibus vocatis si admittit bene q̄dem.si nō admittitur
stati,pbak deiectio.dicit do.an.qꝫ istud cōsiliū est bonū in ꝓ
bante possessionē ⁊ nō valēte ꝓbare deiectionē. quasi dicat
qꝫ ꝑ hūc actuz nō ꝓbak possessio ⁊ bene dicit. sed tu aduerte
qñ si spe.recte cōsidereꝫ dico qꝫ habuit aliū intellectū.sentit
n.qꝫ dz ꝓbari qꝫ illo āno fuit in possessiōe.ꝑ illū accessum ad
possessionē ꝓsumit cōtinuatio possessionis ⁊ qꝫ medio tpe
nō habuit animū deserēdi possessionē cū ꝑ extrema ꝓsuman
tur media.ar.in.l.pe.C.de apo.publi.li.x.⁊.l.si fuus plurium
ff.de leg.i.⁊ qđ no.glo.in.c.accedens de cōuer.cōiu.⁊ in hoc
forte voluit spe.imitari opi.suā de qua in ti. de ꝑba.ſ.i.ppe
fi.ff. sed q̄rit. vbi dicit qꝫ ad ꝓbandū possessionē requirit qꝫ sal
tez ꝓbenē extrema qꝫ olim possedit ⁊ nūc possidet. qđ etiā vi
deꝫ velle glo.in.c.volumus.xvi.q.iij.ſz certe ego arbitro: qꝫ
hoc dictū suū nō sit necessariū nec cōsiliū.ō.positū qꝫ satis ꝓ
batur possessio de pūti ꝓbando qꝫ aliqñ possedit ⁊ allegan/
do possessionē de pūti: qꝫ possessio semel posita ꝓsumit con/
tinuata si possessor in fauorē suū eā allegat de pūti. vt no.in
siue possidetis.C.de ꝓba.⁊ in.c.cū venissent.ō.eo.⁊ ꝓ doc.
tiā ad effectū agēdi interdicto vñ vi. vt singulariter ꝓbatur
l.c.oli.iij.ſ.e. vbi dico ⁊ no.ꝑ bar.in.l.celsus.ff.de vsuca.⁊ ꝑ
cōsequēs ꝓ illū suū nō est necessariū vt experiak an admitta
tur nec est vtile: qꝫ posset occidi ꝑ aduersariū. ad hoc allego
glo.notabilē in.l.si nulla.ff.de acq. pos.vñ satis est,ꝓbare qꝫ
olim possidebat ⁊ allegare possessionē qñ ille clādestine itra
uit ⁊ subiicere qꝫ nō audet ire ad possessionem qꝫ suspicak se
posse repelli ex his cōpetit vtile interdictū vñ vi ſz aliud non
ꝓbeꝫ.vt est ter.no.in icta glo.in.d.l.si nulla.bene facit.l. clam
possidere.ſ.qui ad ñūdinas.ff.de acq.pos.⁊ ter.in icta glo.in
c.itē cū q̄s.ō.eo.vbi ꝓm vnū intellectū ex solo clandestino in
troitu cū suspitiōe qꝫ nō admitteret agit interdicto vñ vi. ſz
in telligo vt dixi de vtili interdicto nō de directo. vt dicit gl.
in.d.l.si nulla.⁊ hec no. Nunc ꝛgo ter. hic dicit ep̄m ⁊ ca
nonicos teneri si excesserāt modū.qñ dicūtur excessisse modū
Blo.ki.in ꝑn. dicit si expulerūt sine moderamie inculpate tu
tele. sed certe hec respōsio est obscurio: q̄sito, sed glo. voluit
vti his verbis: qꝫ sic eā ponit ter.in.l.i.C.vñ vi. sed hoꝝ ver
boꝝ sensus est qꝫ volēs defendere suā ciuilē seu recupare suā
possessionē incōtinēti debet seruare moderamen ⁊ tutelā seu
defensionē inculpatā qꝫ nō debet reperiri in culpa. Quādo
aūt seruak hoc moderamē inculpate tutele, dic breuiter vt col
ligit ex glo.in.c.significasti.ſ.cōo.de homici.⁊ Bart.in.d.l.i.
C.vñ vi.qñid fit quo omisso iniuria repelli non poterat.non
enim alicui ꝑputatur qđ facit si aliter nō poterat defendere ⁊
iniuriā repellere.vt ꝓbak in.l.sciēdus.ſ.qui cū aliter.ff. ad.l.
aquil.hēbit ergo bon⁹ iudex arbitrari an steterit in meris li/
nibus defensionis seu recuperā de possessiōis an excesſit mo
dū.de hoc.n.nō pōt dari certa regula:ſz optet cōsiderare q̄li
tatē ꝑsonaꝝ ⁊ actuū ⁊ veriſimilē timo:ē iminētes.⁊ ꝑ hoc re
linq̄tur supflua cōsideratio glo.in.l. palle. q̄ dicit tria atten
dēda in hoc moderamie inculpate tutele.ſ. modus tps ⁊ cā.
modus attendit circa qualitates armoꝝ. nō eni debz cū ar
mis resistere si sine armis inuadit.vel si venit aggresſor cū ꝑ
uo baculo nō debeo resistere cū armis periculosis.ſz certe ō
hoc nō pōt dari certa doctria. vt no.in.d.l.i. Quid eni si ag
gresſor est robustus ⁊ fortiſſim⁹ hō qui plus pōt cuz pugno
vel baculo paruo q̄ aggressus cū ense.ideo dicit dixi qꝫ hoc
relinquendū est arbitrio iudicis. Secundū moderamē est in
tempis cursu.ſ.vt fiat incōtinēti nō ex interuallo. Jn hoc ten
am nō pōt dari recta doctrina. vt.ō. dixi sup glo.in vbo piu
diciū. Sed ꝑo informādo iudicis arbitrio est aduertendum
qꝫ aut vis infert ꝑsone aut rebus.ꝑmo casu anteq̄ q̄s percu
tiak pōt incōtinēti illi ꝑcutere ad effectū euadēdi ꝑcussionē
seu iniuriā. ⁊ tūc dī potius repellere iniuriā q̄ inferre. ⁊ sic in
telligo glo.in.l.si ex plagis.ff. tabernarius.ff.ad.l.aq̄l. ⁊ ibi
no.bar.sed si iniuria iā est facta ꝑsone nō est licitū ꝑcutere eti
am incōtinēti qꝫ nō esset defensio sed vindicta q̄ nō est ꝑmis/
sa singulis sed iudici. vt.l.nō est singulis.ff.de reg.iur.⁊ in.d.
ſ.tabernari⁹.⁊ ibi no.bart.⁊.l.sciam.ſ. qui cū aliter.palle.⁊
hic ꝑ Jnno.scriptū est eni. Nō vos vindicātes. nisi forte vt
ipse dicit timereꝫ gemiata ꝑcussio.⁊ idē bar.in.d.l.i. Aduer
te tñ ad vnū notabile dictuz ia.de are.quē seq̄tur hic do.an.
qꝫ ſz nō debeat insecq̄ ꝑcussus suū ꝑcussorē ex q̄ nō vult āpli⁹
ꝑcutere.vt.d.ſ.tabernari⁹.tñ si de facto insequtur ꝑcutientez
⁊ eū vulnerat nō dz puniri vt dolosus sed vt culpabilis: qꝫ
incōsultus calor vitio calūnie caret.vt in.l.i.ff.ad turpi.⁊.ñ.
q.iij.ſ.notandū.ego allego ter.no.in.l.si adulteriū.ſ. impa/
tores.ff.de adul.vbi min⁹ punit q̄ iusto dolore motus ꝑru/
pit in delictū.⁊ ꝑ p:io dicto vide glo.no.⁊ plenā.xvij.q.i.c.i.
in ver.ꝑpulsanda qđ no. Si ño vis infert reb⁹ dz repelli in/
cōtinēti.i.q̄ primū poterit ſz iniuria sit facta: qꝫ illa nō est vi
dicta sed potius q̄dā defensio.⁊ qñ dī incōtinēti hoc casu dic
vt.ō.dixi sup glo.palle,in ñ.ꝑiudiciū. Tertiū moderamē ſm
illā glo.est circa cām vt fiat ad defensionē nō ad vindictā ſz
hoc cōsideret er circūſtantijs q̄.ō.dixi. Sed circa p̄dicta
dubitaꝫ vtrū possum aggresſor ẽmeū ꝑcutere an debeam ex
pectare ꝑmū ictū. Blo.hic qꝫ nō nesc:e postea nō sit locus
defensioni vt in pal.ſ. tabernari⁹.⁊.ff.ſi qua.pau.fe.di.l.i.ſ.
cū arietes. sufficit eni ſm euz terroꝝ armoꝝ.ff.de vi ⁊ vi ar.l.
idē.ſ.i.⁊ idē no.glo.in.l.i.C.vñ vi. Bar,dicit hoc'vez si veri
similia ꝑcedūt indicia ⁊ actus manifesti qꝫ ille intēdebat of/
fendere ⁊ ille alter se defendere nō poterat.sunt.n.q̄daz vt di
cit ci.q̄ nō minātur q̄n ꝑcutiant.tūc.n.ne ꝑcurent nō est expe
ctandū si aliter se defendere nō pōt.q̄dam vero sunt ita ꝛtimi
di q̄ ꝛz multa verba effundāt ⁊ minent rē nō veniūt ad actū
⁊ tūc secus. bon⁹ ergo vir hoc arbitrak. Itē queritur ad de
claratione p̄dictoꝝ q̄d si possum euadere fugiēdo. q̄dam in
d.l.i.distinguūt.qꝫ aut est talis hō quē nō decet fugere ita qꝫ
fuga esset sibi maxima verecūdia ⁊ tūc nō tenet fugere ſz po
test ꝑcutere ad iniuriā repellendā.aut nō est sibi verecundia.
vtputa qꝫ aggrediēs est pstantior ꝑsona ⁊ tūc secus. Bart.
ibi tenet indistincte qꝫ nō tenet q̄s fugere: qꝫ fuga est iniuria
l.apud labeonē.ff.de iniurijs.ergo licitus est ꝑcutere ad hāc
iniuriā ꝓpulsandā. Idē videmus qꝫ p defensionē rez licitū
est armis resistere,vt hic ⁊ in.c.dilectus de sen,ex.li.vi.⁊ etiā

Universidad de Deusto
Biblioteca

occidere fm ius ciuile si aliter res salue esse nō possunt, iurta ea q̄ le. & notant ibi. l. furē. ff. de fica. sed quelibet iniuria corporalis est maior iactura rei. l. in suo. ff. de penis. qō tū est temperādū vtuo. bar. in. l. i. ff. eo. ti. ergo p hac iniuria ppulsanda licitū est petere nec tenet fugere. Ego tū dico q̄ ex b casu q̄s petitiendo euitaret peccatū nō tū irregularitatē si procederet ad occisionē vel mēbri mutilationē: q̄ illā q̄s solum euitat q̄si mortē proprīa aliter euitare nō pōt ex hoc casu poterat euitare fugiēdo. ad b qō legit & no. in cle. si furiosus ō homi. facit glo. no. in. §. i. xxiij. q. viij. ¶ Sed nunq̄d sit licitū petere ad defensionē alterius siue alteri patiēti iniuriā pstare opē &c. Bar. in. l. si q̄s in seruitute. ff. de fur. q̄ sic. nā si licitū est alteri pstare opē circa conseruationē seu recuperatōez rei. vt ibi vbi patet q̄ q̄libz pōt capere fugiente cū reb' alterius. fortius licitū est adiuuare offensum in psonaz. & idē dic de iure canonico. pro quo vide bo. glo. in. d. §. i. xxiij. q. viij. q̄ dicit illū nō peccare q̄ aliū iniuriā patiētē defendit etiā si ibi homicidiū fiat ex incurrat irregularitatez. Et vide plene p Jnno. in. c. si vero de sen. ex. vbi idez sentit. & facit optime ter. iste nā nō est verisimile q̄ eps fuit hic solus in expulsione istoz fratrū. ad idē in. d. c. dilecto. & xxiij. q. iij. nō inferēda. & c. qui pōt. & vide q̄ dico in. c. clerici arma de vi. & bo. cle. & p cy. in. d. l. i. C. vñ vi. ¶ Ulterius q̄ro an isti fuerūt excōicati q̄ expulerūt istos frēs religiosos iniecta in eos manu violēta. Ista glo. vlti. post pnci. ad hoc laborat. & in effectu facit tria mēbra. aut enim nō excesserūt modū & nō incidērūt in excōicationē vt hic in fi. aut excesserūt modū & sic ex ppositio sunt excōicati. ar. de sen. ex. nō dubiū. aut ignorāter & sec⁹. Jnno. dicit q̄ si excesserūt modū ex proposito incurrerūt excōicatōez & tempalem penā & irregularitatē. ar. hic & de sen. ex. cū non ab homine. & c. ppendimus. & c. significasti de homi. Hosti. intelligit Jnno. q̄ sunt excōicati eoipso q̄ modū excesserūt & si celebrauerūt sunt irregulares nō aūt eoipso q̄ modū excesserūt. penā vero tempalem incurrūt ipso facto sed est iusta cā ad ipsaz infligendā. Jo. an. credit Jnno. intellexisse de irregularitate q̄ cōtrahit p mutilatōem vel mortē quā ex proposito excedentes statim incurrerunt si alterum istorum sequatur quodlibet dictum est verum in se. debet enim dictum Jnno. reduci ad terminos iuris cōmūis. Cōcludēdo ergo materiā dic q̄ aut isti excesserūt modū ex proposito puta q̄ poterāt illos repellere solis verbis mīnatoriis & ipi iniecerūt manus violentas vel q̄d simile & tūc si nō est secuta mors vl' mēbri mutilatio incurrerūt solū excōicatōem & tēporaliter puniendi sunt & ad satisfactionē cogendi. vt hic & j. de sen. exc. parochianos. si vero alter illor est secutū tūc vltra excōicationē incurrerūt irregularitatē. vt in. c. fi. de tēpo. ordi. & qō no. in cle. si furiosus de homi. & tempaliter puniendi sunt. de penis tue. aut nō excesserunt modū & nō sunt excōicati. sed si expellēdo aliquē occiderūt seu mutilauerūt. si fecerūt tūc propter defensionē rei. nō fuit licitus & incurrerūt irregularitatē. vt no. in. d. cle. si furiosus. facit. c. suscepimus de homi. & forte etiam excōicationē: q̄ videtur excessisse modū ita in eos acriter seuiēdo pro cōseruatōe vel recupatiōe rei tempaliū. vt in iuribus pal. facit qō no. Jnno. in. c. si vero. el. i. de sen. ex. de iure vero ciuili si dānū erat recupabile p iudicē nō licuit procedere ad occisionē & alia seu a al's secus fm bar. in. d. l. furē. dicta. Si vero modum excesserūt ignorāter tūc nō sunt excōicati: q̄ excōicatio requirit dolū. vt in. c. sicut dilecti. xxij. q. iij. qui cessat data ignorātia. p hoc vide bonā glo. in. c. cū voluntate de sen. ex. & xxiij. q. i. §. i. & itelligo fz Hosti. si ignorātia fuit pbabilis secus si crassa & supina & bene dicit. nā talis ignorātia nō excusat. de cōsti. c. ij. li. vi. & de cle. ex. mi. c. aplice. ¶ Nūc extra glo. expediēdo aliqua dicta Jnno. opp. & videt q̄ iste eps nō potuit sibi retinere dīnium istius ecclesie seu oratorij. nā sacre res & religiose in nullius bonis sunt insti. de re. diui. §. nullius. Sed inno. q̄ eps sibi retinuit quousq̄ ecclesia esset edificata vel sēdo retinuit sibi dīnium q̄tuz ad ius epale. & c. q. i. c. i. ij. & iij. xvi. q. iij. iter. & p hec iura pōt fm eū agere rei vendar. ff. de mor. inferē. l. i. & ff. de reli. & sump. fu. si quis sepulchruz ipsam aūt ecclesiā. i. corp' ecclesie vēdicare nō possz. ff. de rei ven. l. in rē sacrā. §. vtiliter. C. de sacro san. ec. l. sancimus. fm Jnno. qō no. & p hoc. c. cū venerabilis de reli. do. Ego solvo alijs duobus mōis vltra Jnno. primo q̄ retinuit sibi dīnium simpliciter itelligēdo q̄ debebat destrui hospitale puatuz & oratoriū puatū & revocare q̄cūq̄ iurta nōta p Jnno. i. c. inter dilectos de dona. vbi vide & pbat de cōse. di. i. vnicuiq̄. cū duob' sequētibus. & vide io. an. in. c. patētibus de priv. le. Sed ō soluo itelligēdo q̄ loca ista debebāt esse religiosa & eps retinuit sibi dīnium possessionū traditaz hospitali & oratorio vtili oīo trāslato qō fieri pōt etiā de possessionibus collatis ecclesie. vt no. dicit Jnno. in. c. de monachis. & in. c. in lateranen. de pbē. ¶ Oppo. sed ō videt. n. q̄ suia papa fuit nulla tanq̄ incerta & cōditionalis. vt pz in fi. ō id qō hī. ij. q. vi. §. diffinitiua. & C. de sen. q̄ sine cer. quan. per totū. & ij. q. vi. §. biduum. sol. in. o. q̄ in fine ponitur potius q̄dam reseruatio q̄ suia. naz nisi papa sic reseruasset ius agēdi non potuissent isti frēs postmodū agere cū agentes iterdicto vsi vi hec ofa videbant in iudicio decidisse. vt no. §. c. pri. facit qō le. & no. in. l. termiato. C. de fruc. & li. expen. & l. iij. C. de pa. po. qō no. ¶ Oppo. tertio cū enim oēs isti de q̄bus in ter. essent psone religiose q̄ ex vna pte eps & canonici ex alia tē plarij nō potuerūt se ō flictare sine pena canonis siq̄s suadē te. nec bellū facere cū hoc spectat ad pncipē. xxiij. q. ij. c. i. vnō pstitum clericis & viris religiosis hoc nō dz licere. xxiij. q. viij clerici. de homi. suscepim⁹. So. fm Jnno. pro sua & rex sua p defensione licitū est bellū mouere. nec ppte dī bellū hoc casu sed potius defensio qō est intelligendū q̄n incōtinēti hoc faciūt anteq̄ diuertant ad aliena negocia. vt. l. i. C. vñ vi & §. dixi. & hoc cū sit a iure cōcessum nō requritur alia auctoritas ar. xxviij. di. de his. nec sic pugnātes seu potius defendētes in excōicatōem incidūt nisi manus miserint in psonas q̄ sine violētia parate erāt exire domū vel alias excesserūt modum vt hic satis colligit. & de homi. c. suscepimus. & c. significasti & de sen. excō. c. iij. ¶ Sed q̄ro quid si incōtinēti nō recupero rem meā vel est penes aliū sine ipsi' violētia & clādestina te ita q̄ sumus extra casum isti'. c. & l. iij. §. cum igit. ff. de vi & vi ar. Sol. dic q̄ dz adire iudicē. nō. n. dz sua auctoritate rez adire. ff. de re. iur. l. non est singulis. & l. si q̄s in tanta. C. vñ vi & c. cū q̄ de prebē. li. vi. & xvi. q. vi. placuit. & l. extat. ff. qō me. cau. si aūt nō ipotest ius suū coram iudice. pseq̄ tūc fm Jnno. pōt auctoritate supioris arma mouere & bella īdicere ad sua recuperāda. xxiij. q. ij. dōs & vide plenius p Jo. an. in regula nemo de re. iur. li. vi. in mercu. & p bart. in tractatu represaliarū. & si non hz supioris copiā pōt, ppria auctoritate sibi ius dicere fm Jnno. ar. in. c. p venerabilē q̄ fi. sint legi. & in regula qō nō est licitū. j. de reg. iur. li. vi. vide bo. glo. i. di. c. ius gētiū. ¶ Nunq̄d aūt possit q̄s licite p fraudē calūniā vel furtiue vel alio modo cōsimilē rē suā recupare. Jnno. q̄ nō imo teneret tūc illā restituere fm Jno. xiiij. q. v. nō sane ad fi. hoc vltimū q̄ teneat restituere nō placet io. an. & bene. & ō ista pōt intelligi q̄n q̄s occupat aliena. si aūt qō suū est occupauerit iniquē tūc q̄uis de peccato & iniq̄tate pniaz agere debeat nec sub spe venie peccare debuisset. j. de de. ex. mi. c. illud. tū rē suam restituere nō tenet. maxime illi q̄ iniquē occupauerat. ar. ex eo qō le. & no. in. c. cū dilect' de ordi. cog. & ff. de posi. l. bona fides. nec dz dare illi occasionē delinquēdi imo in hoc casu videt fm eū q̄ dolus cū dolo & culpa cū culpa cōpensari debz. ff. de dolo. l. si duo. & l. si ābo. ff. de compensa. & pz in eo qō le. & no. in. c. pe. & vlti. de adul. hoc vltimū puto vez inq̄ntum ageret ad vtilitatē puatā sed respectu peccati & iuris publici peccatū vnius aliū nō excusat. vt no. in. d. c. pe. & vlti. & ponit spe. in ti. de iniu. post pnc. & xxxiij. q. ij. admonere. non n. debuit mētiri etiā p salute alterius. xxij. q. ij. ne q̄s nec committere peccatū vt alius euitaret etiā maius vt no. xiiij. di. in summa. & p hoc videt q̄ habēs iustā cām nō dz per mendacia victoriā obtinere q̄cūq̄ sentit glo. in. c. cupientes de elec. li. vi. & xxiij. q. ij. dōs. dicūt tū quidā fm Jnno. & nō male fm eū q̄ etiā sua auctoritate pōt accipere rez furtiue dīmodo ex hac acceptatione nec malū nec scādalū possit alicui generari. nā & si inde oriret scādalū vel cōtra rē detinētem puta vxor cui custodia illi' rei cōmiserat vel ō familiare suū vel ō quēcūq̄ aliū tūc deberet eā in pristinū locū statim restituere. ar. j. de pscrip. nihil cū scādalo. & de no. ope. nū. cū et iūcto §. sup eo. facit qō legi. & no. i. c. nisi cū pdem. §. pro grauī quoq̄ scādalo de renū. Reliqua vero q̄ psequit hic Jno. ptinētia ad materiā libelli dicā in. c. sicut de iureiur. ibi Jno. etiaz tractat qūi

IASON DE
ACTIONIBVS.

LECTVRA PRAECLARISSIMA, AC OMNIBVS
iuris studiosis vtilissima, Do. Iasonis Mayni iuris vtriusque celeberrimi
interpretis super nodoso Titulo de Actionibus in Institutionibus
Iustinianeis, nouissimè per Do. Antonium Angelum
Carcassonam Sardum ciuem Algherensem
vtriusque censuræ peritissimum,
emendata, pristinóque
nitori restituta,
Cum Additionibus eiusdem authoris, & aliorum luculentissimis,
ac etiam Summariis Do. Balthe. Seuerini nuper adiectis.
Ad hæc
Termini Actionum omnium, cum arbore elegantissima, ac eius
declaratione, per Do. Ioannem Crispum Montanum ciuem
Aquilanum ad iuris professorum communem
vtilitatem collecti, vt nihil
amplius desiderari
possit.

LVGDVNI,

M. D. LIIII.

Est. 156
Plút. 6

32718

CULEG. DE LECTURAS SUPERIORES
DE BILBAO

Universidad de Deusto
Biblioteca

MARIANO SOCINO IVNIORI
IVRISCONSULTORUM
principi Antonius Angelus
Carcassona Sardus
S. P. D.

QVVM TIBI, QVI NVNC INTER IVRISCONSVLtos principem locum tenes, aliquot annos operam dedissem, & tantùm, vt mihi videbar, profecissem, vt iam tum qui libri ius ciuile discere cupientibus legendi, qui reiiciendi essent, possem iudicare, id ego quoque, quod omnes arbitrantur, cognoui, Iasonis Mayni commentarium, quod de Actionibus inscribitur, ita studiosis iuris esse necessarium, vt sine illo vix quisquam multùm possit proficere, ita vtile, vt qui illud paulò accuratiùs legat, facilè Iurisconsulti nomen assequi posse videatur. Sed ita rursus mendosè descriptum nemo vt facilè, quid ille dicat, assequatur: itaque cœpi egomet mecum cogitare, me rem tum mihi, tum studiosis omnibus vtilem facturum, si librum tam necessarium, támque vtilem, non magis corrigendum, quàm breuissimis quibusdam quasi interpretationibus explicandum suscepissem. Atque cùm omnino experiri, quid possem præstare, decreuissem, id domi, an Bononiæ tentarem, deliberabam. Hìc enim studiũ discendi, tuíque audiendi, & temporis angustias, domi verò propria quædã iurgia, ac familiares curas, impedimento fore videbam: Quum tu mihi author fuisti, nihil vt ea re antiquius haberẽ. Tuam igitur authoritatem, & consilium secutus, tanto studio ad rem accessi, vt quod opus sexto idus Iunij inchoaui, id Calendis Nouẽbribus absoluerim. quamuis multi mihi, & magni labores fuerint ferendi, dum vel librariorum menda tollo, vel legum veras præscriptiones peruestigo, vel de quibusdam rebus coniecturas facio, alias interpretor, & aliis notas appono: vt opus quàm emendatissimum, atque id ipsum in tuo nomine appareat, ne & tibi meæ erga te voluntatis, & obseruantiæ significatio, & studiosis, & amicis opus ipsum diutius debeatur, Hoc igitur tu, quicquid est muneris, accipies, vt ab eo profectum, qui tibi quicquid iuris ciuilis vnquam didicit, acceptum referat, vt iam tu, si quis hoc opus vituperet, id vt tuum tueri, & defendere debeas, quod te facturum ita spero, vt mihi pro certo pollicear. Vale.

A Actiones autẽ — fol. 60.
Actionum — fol. 107.
fol. 138.
C Curare — fol. 151.
Compensationes
Cum eo quoq; cod.
E gquè si agat — fol. 21.
ex maleficijs — fol. 87.
f fuerat — fol. 119.
H. huic autẽ — fol. 144.
I. item si quis insaude — fol. 39.
item seruiana — fol. 47.
in personam — fol. 55.
in bona fidei — fol. 129.
item si de dote — fol. 149.
O omnino — fol. 11.
omnes autem — fol. 37.
P præiudiciales — fol. 77.
præterea — fol. 134.
plus autem — fol. 142.
Q quedam — fol. 193
quadruplũ autem — fol. 103.
R rursus — fol. 33.
S Sed iste quidem — fol. 25.
Sic itaq; — fol. 81.
Sequens — fol. 89.
Si quis agens — fol. 141.
Sed hæc quidem — fol. 145.
Similiq; — fol. 146.
Sunt præterea — fol. 148.
Sed & si quis — fol. 150.
T. triplũ vero — fol. 100.

Cas. inter hos & hic nominatos legit & ceteros huius tit. de actio-

INDEX ALPHABETICVS SVPER PRAECLARISSIMA LECTVRA DOMINI IASONIS DE MAYNO

Mediolanensis, in difficillimum & longè vtilissimum, ac Iuri studentibus perquàm necessarium Titulum de Actionibus, in Institutionibus Iustiniani, per legum doctorem acutissimum dominum Benedictum de Vadis Forosempronienſem editus, materias notatu dignas in dicta lectura contentas amplissimè complectens feliciter exorditur.

DE LITERA A.

Abesse ex causa probabili, & necessaria qui dicatur. §. Rursus. nu.3. folio 33
Ablatiui absoluti cuius naturę sint. §. Rursus.nu.82. 83
Abradẽs literas ex instrumẽto, qua pœna puniatur. §. Pœnales.nu.35. 71
Absens ex quibus absentis restituatur. §. Rursus.nu.7. 34
Absens quot modis quis dicatur. §. Rursus.nu.4. 33
Absens an in dubio quis præsumatur, nisi probetur. §. Rursus. numero 5. eodem
Absens causa Reipublicæ qui propriè dicatur. §. Rursus.nu.1. 33
Absens si præscribat rem præsentis quid? §. Rursus.nu.28.& 29. 35
Absolutio à iuramẽto in quibus requiratur. §. Itẽ si qs.nu.73.& 74. 68
Absentiarum genera quot sunt. §. Rursus.nu.1. 33
¶ Accessiones an veniant officio iudicis, an iure actionis. §. Actionum.numero 52. 109
Accusare patrem, vel patronum an liberto, & filio permittatur. §. Pœnales.nu.82. 73
Accusationes, quæ ex quacunq; lege, vel edicto descendunt, perpetuæ sunt. §. Sed istæ.nu.13. 27
Accusationes ex quacunq; lege, vel edicto descendant, perpetuæ sunt: §. Pœnales.nu.20. 70
Actio personalis quæ dicatur. §. Omnium.nu.49. 14
Actio rerum amotarum ita finitur anno, sicut condictio furtiua. §. Omnium.nu.50. eodem
Actio de peculio dicitur actio in rem. §. Omnium.nu.52. eod.
Actio de peculio deduci potest in cõstitutũ. §. Omniũ.nu.56. eod.
Actio in rem cui competat. §. Omnium.nu.58. eod.
Actio confessoria in rem actio est. §. Omnium.nu.59. eod.
Actio in rem quid requirat ex parte rei conuenti. §. Omnium. numero 65. 15
Actio in rem quid requirat ex parte actoris. §. Omnium.nu.66. eod.
Actio realis præsupponit obligationem. §. Præterea.nu.22. 135
Actio ex iuramento in litem non oritur. in d. §. nu.23. eod.
Actio omnis in qua res secundum præceptum iudicis non restituitur arbitraria dicitur. in d. §. nu.24. eod.
Actio Publiciana an competat feudatario, seu vasallo. §. Sed istæ.numero 57. 28
Actio Publiciana an competat vero, & directo domino. §. Sed istæ. nume.59.& 66. eod.
Actio Publiciana propter quem propriè inuenta est. §. Sed istæ. numero 60. eodem
Actio Publiciana, & rei vendicatio an simul intentari possint. §. Sed istæ.nume.63. eod.
Actio ad exhibendum ad quid, cui, & contra quem competat. §. Prætereà.nu.42.44.& 47.fo.137.& agẽs hac actione quibus temporibus interesse debeat.nume.45.& qualiter prętendens aliquo modo sua interesse rem exhiberi probare habeat tale interesse.nume.46. & qualiter in ea procedatur, & quales probationes requirantur. nume.52.53.& 54.& an in hoc iudicio summatim debeat procedi. nume.55.& an exceptiones, quæ altiorem indaginem requirunt, admittantur.nu.57. & an si fuerit lis contestata super rei vendicatione vel super alio iudicio petitorio amplius ad exhibendum agi possit.in d. §. nume.60. eod.
Actio rescissoria an sit propriũ nomẽ actionis. §. Rursus.nu.76. 37.
Actio rescissoria an natiua, seu datiua dicatur. §. Rursus.nu.77. eod.
Actio natiua quæ dicatur, & quæ datiua. §. Rursus.nu.78. eod.
Actio rescissoria an sit directa vel vtilis. §. Rursus.nu.80. eod.
Actio rescissoria quando competat. §. Rursus.nu.81. 38
Actio rescissoria, & officium iudicis rescindens, an simul intentari possint. §. Rursus.nu.85. eod.
Actio Publiciana in quibus rei vendicationi æquiparatur. §. Sed istæ. numero 15. 26
Actio Publiciana an detur contra possidentem titulo pro hærede. §. Sed istæ.nume.22. 10
Actio Publiciana vt competat, quid necessariò requiratur. §. Sed istæ.nume.37. 17
Actio Publiciana an competat ecclesiæ, non facta traditione. §. Sed istæ.nume.36. eod.
Actio Fauiana cui cõpetat, & quis eã inuenit. §. Item si quis.nu.95. 45
Actio Caluisiana cui competat, & quis eam inuenit. §. Item si quis. nume.96.98.& 102. eod.
Actio Pauliana quare sic appellatur. §. Item si quis.nu.98. eod.
Actio quasi Fauiana quæ sit, & quæ quasi Caluisiana. §. Item si quis. numero 100. eod.
Actio negotiorum gestorum directa & contraria quibus competat. §. Actionum.nume.174.& 175.fol. 15.& 116
Actio ex testamento an sit arbitraria propter locum. §. Actionum. numero 11. 108
Actio quæ competit ex donatione causa mortis, est stricti iuris in d. §. nume. 14. eod.
Actio pro tutela an sit stricti iuris, & naturam bonæ fidei habeat in d. §. numero 151. eod.
Actio oneris aduersi an sit bonæ fidei, an stricti iuris. in d. §. nume. 19.20.& 21. eod.
Actio præscriptis verbis an sit bonæ fidei. in d. §. nu.22.& 25. eod.
Actio petitionis hæreditatis an sit bonæ fidei. in d. §. nume.24. eod.
Actio subrogata accepit naturam eius, in cuius locum subrogatur. in d. §. nume.25. eod.
Actio rei vxoriæ transfusa in actionem ex stipulatu, dat ei propriam naturam bonæ fidei, licet aliàs sit stricti iuris. in d. §. nu.20. eod.
Actio si statutum vel consuetudo formiter disponat, an ex eo con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index.

tractu,vel ex ea causa super qua formiter disponit locum habeat. folio 66
§.Item si quis.nu.48.& 49.
Actio an ex iuramento taxationis expensarum, vel ex iuramento in litem oriatur.§.Item si quis.nu.50. eo.
Actio Publiciana,si traditio fiat alicui à non domino, an cõtra quemlibet vigore iurisiurandi detur.§.Item si quis.nu.51. eod.
Actio si in dilatione iuramenti non iuretur, quia pars dicit contenta conscientiæ & fidei alterius credere,& ita credit an & quãdo oriatur,ita quod agi & recipi poterit sicut si iuratũ esset.§.Item si quis.nu.52.cum iiij.sequen. 67
Actio de constituta pecunia,an & quando necessaria sit.§.In personam.numero 45. 58
Actio quare speciale sit,quòd in constituto ex pacto nudo oriatur.§. in personam.nu.46.51.& 52. 58.& 59.
Actio ex pacto nudo geminato nũquid oriaf.§.In personã.nu.4 758
Actio si sit appositũ pactũ incõtinenti iuxta contractum bonæ fidei, quo casu ex illo contractu informetur.§.Actionũ.nu.95.& 96. 112
Actio bonæ fidei informata,quamuis sui natura sit bonæ fidei,tamen propter informationem erit stricti iuris.in d.§.nu.97. eod.
Actio præscriptis verbis ex qbus cõtractibus det in d.§.n.99.& 100.eo.
Actio quãdo iuramentũ est præstitũ super aliquo certo,& specificato cõtractu,an dicat nasci ex illo cõtractu.§.Itẽ si quis.nu.34.& 35. 65
Actio ex iuramento nudo an iuranti competat, & nunquid aduersario contra quem sit iuratum.d.§.nu.38. eod.
Actio est ius.in tit.Supereſt.nu.33. 6
Actio quasi Seruiana quare sic appellatur.§.Item Seruiana.nu.82. 51
Actio Seruiana quare sic dicta sit.§.Item Seruiana.nu.83. eod.
Actio rescissoria quotuplex sit.§.Rursus.nu.13.& 18. 34
Actio institutoria quid, & quare appellatur institutoria.§.Rursus. eod.
nume.14.
Actio rescissoria,quæ est restitutoria, qualiter diffiniatur.§.Rursus. eod.
numero 15.
Actio institutoria, & restitutoria,qualiter differãt.§.Rursus.n.16.eo.
Actio restitutoria non datur,nisi officio iudicis implorato.§.nume. & folio.vt supra.
Actio ex empto, & aliæ hîc enumeratæ an sint pœnales.§.Sequens. 85
numero 4.
Actio in duplum quando competat.§.Sequens.nu.5.& 6. eod.
Actio fami. ercis. vt competat necessario quid requiratur.§.Quædam.nu.46.47.48.& 50. 96.
Actio fa.ercis.an si semel actũ sit,iterũ agi possit.§.Quedã.nu.49.eo.
Actio in factum descendens ex edicto de calumniatoribus,an post annum sit pœnalis tantũ ex parte actoris,& rei persecutoria ex parte rei conuenti.§.Pœnales.nu.4. 70
Actio Publiciana in quibus rei vendicationi æquiparatur.§.Sed istæ. 31
nume.84.85.& 87.
Actio de peculio an sit in rem,vel in personam.§.Actiones.nũ.28. 61
Actio de peculio ex qua obligatione oriaf.§.Actiones.nu.29.& 30,eo.
Actio quæ competit contra filium, & quæ datur contra patrem, an sit eadem numero.§.Actiones.nu.31. eod.
Actio legis Aquiliæ directa quo casu detur:& an emphyteutæ, & feudatario competat.ver.Ex maleficiis.nu.95.& 98. 93
Actio legis Aquiliæ cui competat.ver.Ex maleficiis.nu.97. eod.
Actio petitionis hæreditatis postquam hæres semel possessionem rerum hæreditariarũ adeptus sit,amplius in futurum intentari non 118.
potest.§.Actionum.nu.215.
Actio pignoratitia, & actio hypothecaria qualiter differãt.§.Actio- 116
num.nume.185.
Actio petitionis hæreditatis directa cui competat.in d.§.nu.186.cum ij.seq.& 192.cum ij.seq. eod.
Actio ciuilis in rem qualiter in reali competat,& qualiter in personali.§.Item si quis.nu.42.& 44. 66
Actio Publiciana in casibus,in quibus vsucapio procedere potest,locum habet.§.Sed istę.nume.16.& 17. 26
Actio Publiciana an ad res incorporales detur.in d.§.nu.18. eod.
Actio in factum an sit eadẽ quę actio præscriptis verbis.§.Actionum. 113
nume.115.& 118.
Actio in factũ quare dicatur.in d.§.nu.116. eod.
Actio in factũ,quę daf loco actiõis præscriptis verbis,pæstimatiõe,vel pmutatione an sit bonæ fidei vel stricti iuris.in d.§.n.120.& 121. eo.
Actio Publiciana an in vectigalibus & aliis prædiis competat.§.Sed istæ.numero 37. 26
Actio de dote an sit de iure gentium.in titu.Supereſt.nu.47. 7
Actio descendens ex contractu iuris gentium, ciuilis appellatur.in titu.Supereſt.nu.48. eod.
Actio finium regundorum an competat ratione solius proprietatis. 97
§.Quædam.nume.71.
Actio descendens ex contractu iuris gentium, ciuilis appellatur. in titu.Supereſt.nu.40. 6
Actio ad exhibendum an cum alia actione in vno libello cumulari possit,§.Prætereà.nu.59. 137
Actio Publiciana an competat pro rebus furto subtractis.§.Sed istæ. 27
numero 43.
Actio de peculio, & actio exercitoria, qualiter differant.§.Actiones. 62
numero 47.
Actio noxalis quare locum nõ habeat in delictis filiifamilias sicut seruorum.§.Prætereà.nu.63.& 64. 137
Actio noxalis in quibus delictis locũ habeat.in d.§.nu.65.& 66. eod.
Actio familię erciscũdę ad qd cõpetat.§.Quædã.nu.1.4.& 5. 93.& 94
Actio cõmuni diuidundo ad quid competat.§.Quædam.nu.6. eod.
Actio Seruiana est actio realis Saluianum interdictum personale.§. 52
Item Seruiana.nu.100.
Actio de in rem verso,& quod iussu cõtra patrem,filio mortuo, perpetuæ sunt.§.Actiones.nu.42. 62
Actio iniuriarum datur contra prohibentem vti seruorum ministerio,in §.Aequæ si.nu.7,& 10. 21
Actio communi diuidundo quibus competat, & in quibus.§.Quædam.nu.52.cum quinq; seq. 96
Actio de constituta pecunia ista cõpetat ad pœnam nudo pacto promissam,sicut ad sortem principalem.§.In personam.nu.56. 59
Actio an hodie ex pacto nudo de donando oriatur, an verò conditio ex lege propter pactum.§.In personam.nu.57.& 58. eod.
Actio quod metus causa,quantumcunq; sit stricti iuris, tamẽ arbitraria est.ver.Quadrupli.nu.51.& 52. 105
Actio quod metus causa,quãdo cõpetat.in d.ver.nu.54.55.56.& 60.eo.
Actio ex stipulatu ꝓ dote an cõpetat patri mulieris.§.Fuerat.n.53.122
Actio de dote est cõmunis patri,& filiis.in d.§.nu.54. eod.
Actio personalis,& hypothecaria an possint simul & semel in eodem libello intentari.§.Item Seruiana.nu.131. 55
Actio ex stipulatu,quæ pro dote repetẽda cõpetit,an sit bonę fidei,& quid si competat extraneo, & an in ea currant vsuræ.§.Fuerat. 120
numero 11.14.15.& 16.
Actio petitionis hæreditatis non datur contra titulo possidentem.§. 116.& 171
Actionum.nu.195.cum tribus seq.
Actio petitionis hæreditatis an competat contra possidentem titulo 199.
putatiuo.in d.§.nume. eod.
Actio ex stipulatu ficta vel præsumpta an sit vtilis, an directa.§.Fuerat.numero 64. 113
Actio an si ciuilis,seu prætoria quomodo cognoscaf.§.Sed istæ.n.38.17
Actio Publiciana an domino præiudicet.§.Sed istæ.nu.86. 31
Actio de dote an nascatur tempore contracti matrimonij, an solutó matrimonio.§.Fuerat.nu.128. 128
Actio ex locato ad quid competat.§.Actionum.nu.159. 185
Actio ex conducto ad quid competat.in d.§.nu.160. eod.
Actio ex pacto nudo nũquid oriatur.& quid de geminato.§.In personam.nume.68.& 69. 59
Actio ex stipulatu pro dote an competat,siue dos fuerit incerta, siue certa.§.Fuerat.nu.51. 122
Actio rescissoria per litis conte.perpetuetur.§.Pœnales.nu.114. 76
Actio seruí corrupti propter quas causas cõpetat.§.Omnes.nu.6. 98
Actio in factum ex ædicto,ne quis eum, an sit merè pœna.§.Pœnales.numero 97. 74
Actio de dote si nouetur, in actione nouante intelligantur repetita priuilegia huius actionis de dotę nouatæ.§.Fuerat.nu. 124.127

Actio in fa

Index.

Actio in factũ ex edicto de calũnia daf in quadruplũ intra annũ vtilẽ, & post annũ in simplũ tãtùm.ver.Quadruplũ.n.79.cũ vij.seq.f.106
Actio Seruiana ad quid sit introducta.§.Item Seruiana.nu.102. 54
Actio Seruiana, seu hypothecaria ex vna parte, & pignoratitia tam directa, quàm contraria ex alia, qualiter differunt.§.Item Seruiana,numero 103. eod.
Actio confessoria quibus verbis proponatur,& quibus negatoria.§. Aequè si.nu.47. 23
Actio cõfessoria,& negatoria,quare dicant in rẽ.§.Aequè si.n.54.eo.
Actio cõfessoria,& negatoria,quę dicãtur.§.Aequè si.nu.51.& 56.eo.
Actio legis Aquiliæ contra negantem competit ad duplum.ver.Ex maleficiis.nume.19. 88
Actio quod metus causa intra annum ad quadruplum, post annum datur ad simplum.ver.Quadruplum.nu.74. 105
Actio tributoria quare sic appellatur.§.Actiones.nu.57. 62
Actio de peculio,& tributoria,qualiter differant.d.§.nu.58.& 59. eo.
Actio quæ cõtra patrẽ vel patronũ intẽtari possit.in ti.Supeſt.nu.21.5
Actio in factum quando infamet.in tit.Supereſt.nu.22. eod.
Actio & causa an sint idem.in titu.Supereſt.nu.23. eod.
Actio olim an erat aliud,quàm sit hodie.in tit.Supereſt.nu.24. eod.
Actio an sit hodie vulgaris formula,& quare sic dicebatur.in titu. Supereſt.nume.27. 6
Actio in rẽ,& actio in rẽ scripta qualiter differãt.§.Quædã.nu.24. 94
Actio fami.ercisc.an quantũ ad præscriptionem attendatur quod sit pœnalis.§.Quædam.nu.25.& 29. eod,
Actio finium reg.vnde nascatur.§.Actionum.nu.76.& 77. 110.& 111
Actio pro socio ad quos effectus datur.§.Sequens.nu.37.cũ ij.seq. 86
Actio Seruiana quę dicatur,& quę quasi Seruiana,& an quasi Seruiana,& hypothecaria sint idem, & an differant à Seruiana.§.Item Seruiana.nu.10. 48
Actio Seruiana, siue hypothecaria dicitur actio in rem.§.Item Seruiana.nume.119. 54
Actio hypothecaria an dicatur realis,& quando competat.§.Item siquis.numero 103. 45
Actio reuocatoria an dicatur oriri ex quasi maleficio, & an ex quasi cõtractu,& an nascatur ex variis figuris causarum.§.Item si quis. numero 105.& 110. eod.
Actio quæ orif ex dolo,dicif oriri ex delicto.§.Itẽ si quis.nu.109. eod,
Actio petitionis hæreditatis pro quibus rebus competat,& quæ in ea veniant.§.Actionum.nu.209.cum iij.seq. 118
Actio tã realis,quã personalis an hîc definiaf.in ti. Supereſt.nu.104.9
Actio Publiciana quid sit.§.Sed istæ.nu.7. 25
Actio negatoria contra quem detur.§.Aequè si.nu.57. 25
Actio Seruiana an cõpetat ꝓ rebus inquilini.§.Itẽ Seruiana.n.24. 48
Actio in rem,& actio in rẽ scriptã qualiter differãt.§.Omniũ.nu.8.11
Actio ex stipulatu ꝓ dote arbitraria dici nõ potest.§.Prętereà.n.33.136
Actio noxalis pro dãno dato à seruo,an sit arbitraria.in d.§.nu.37. eo.
Actio in factũ ex edicto,ne quis eum,&c.quare dicatur merè pœnalis.§.Pœnales.nume.92.& 93. 74
Actio fi.re.an sit datiua, vel natiua,& quid in eo veniat.§.Quædam. numero 70.74.75.76.& 79. 97
Actio apud legistas dicitur,quod apud logicos argumentum dicitur, in titu.Supereſt.nu.19. 5
Actio ad exhibendum est personalis in rem scripta.§.Quædam.numero 20.& 44. 94.& 96
Actio pœnalis prætoria contra quos detur.§.Pœnales.nu.11. 70
Actio quod metus causa an proponi debeat ad rescindendum cõtractus factos cùm dominus terrarum.ver.Quadrupli.nu.70. 105
Actio arbitraria quæ dicatur.§.Prætereà.nu.1. 134
Actio rescissoria quid & quare rescissoria appellatur.§.Rursus.numero 10.& 11. 34
Actio propter locũ suũ,in quibus casibus dicaf.ver.Plus autẽ.n.29.144
Actio præscriptis verbis, quæ oritur ex pacto incontinenti appositio iuxta cõtractũ,an sit stricti iuris.§.Actionũ.nu.91.93.& 94.111.& 112
Actio cõfessoria,& negatoria quæ dicãtur.§.Aequè si.nu.25.& 26. 21
Actio pœnalis an ad vindictam dari dicatur.§.Pœnales.nu.95. 74
Actio directa præiudicialis quòd liberis personis non competat, est notoriæ falsum.§.Præiudiciales.nu.44. 80
Actio vtilis præiudicialis contra quos competat.§.Præiudiciales.numero 45.46.47.& 51. eod.
Actio præiudicialis an reperiatur,per quam in vxorem, vel vxor aliquem in virum vendicet.§.Præiudiciales.nu.49. eod.
Actio personalis domino non competit pro re sua ad dandũ eam fibi,nisi contra furẽ,odio furis.§.Sic itaq;.nu.1.4.33.& 34.fo.82.& 83
Actio Publiciana an cõpetat habẽti vtile dominiũ.§.Sed istæ.n.54. 28
Actio pro dote repetenda,quæ antiquitus competebat, & quæ hodie competat.§.Fuerat.nu.1. 119
Actio rei vxoriæ quare potiùs appellatur,quàm actio rei maritalis.in d.§.numero 2. eod.
Actio subrogata sapit naturam illius, in cuius locum subrogatur. in d.§.nu.4.& 5. eod.
Actio ex stipulatu pro dote an si expresẽ non interponatur, tacitè à iure præsumatur.§.Fuerat.nu.29. 121
Actio ex stipulatu habet priuilegium tacitæ hypothecæ.Bona mariti sunt tacitè hypothecata vxori.in d.§.nu.30. eod.
Actio Publi. an detur cõtra possidẽtẽ titulo.§.Sed istæ.nu.19.& 20.26
Actio finium regundorum famif.ercif. & communi di. an sint stricti iuris.§.Actionum.nu.73. 110
Actio constituta pecunia vt locum habeat,quid opus sit.§.In personam.numero 21.& 24. 56.& 57
Actio Publiciana an domino præiudicet.§.Sed istæ.nu.143. 23
Actio in factum descendẽs ex delicto de calumniatoribus an post annum sit pœnalis tantùm ex parte actoris.§.Omnes.nu. 9. 98
Actio de peculio,& institoria,qualiter differant.§.Actiones.nu.53. 62
Actio quæ oriatur,quãdo in personali iuratur formiter,& sit cũ causa,& quæ quando in reali.§.Item si quis.nu.43.45.cum ij.seq. 66
Actio quot modis capiatur.in tit.Supereſt.nu.13. 5
Actio quando accusatio dicatur,in tit.Supereſt.nu.14. eod.
Actio cõfessoria,& negatoria cui cõpetant.§.Aequè si.nu.34.& 35. 12
Actio cõfessoria an sit inutilis,& superuacua.in d.§.nu.36.& 38. eod.
Actio confessoria quanto duret tempore.in d.§.nu.37. eod.
Actio personalis pro seruitute constituenda quando tempore duret. in d.§.numero 39. eod.
Actio efficax oritur ex verborũ obligatione.§.In personam.nu.4. 56
Actio ex pacto nudo non oritur: & quãdo hoc procedat.§.In personam.numero 5.& 6. eod.
Actio petitionis hæreditatis an cõpetat filio in legitima instituto.§. Actionum.numero 204. 117
Actio in singulari,an contineat omnes actiones.in Rub.de act.nu.25.3
Actio petitionis hæreditatis,& actio rei vendicationis an simul in eodem libello cumulari possint.§.Actionum.nu.221. 118
Actiones,& interdicta,an hodie differãt.in tit.Supereſt.nu.29.& 30.6
Actiones & quæ transeant ad hæredes.in tit.Supereſt.nu.34. eod.
Actiones an sint de iure ciuili,vel gentium.in tit.Supereſt.nu.35. eod.
Actiones tutelę,depositi mandati,& similes bonę fidei sunt.§.Actionum.nu.69.70.71. 110
Actiones arbitrariæ vt dicantur,an sit necessarium quòd duæ ferantur sententiæ.§.Prætereà.nu.30.cum iij.seq. 136.
Actiones stricti iuris an aliquo respectu dici possint arbitrarię.in d.§. numero 32. eod.
Actiones pœnales non prętorię,sed ciuiles, an sint annales.§.Pœnales.numero 19. 70
Actiones stricti iuris,quæ ad restitutionem competunt, sunt semper arbitrariæ.§.Prætereà.nu.25. 135
Actiones personales quæ dicantur.§.Omnium.numero 1. 11
Actiones personales quare dicantur.§.Omnium.nu.2. eod.
Actiones reales quæ,& quare dicantur reales.§.Omnium.nu.3. eod.
Actiones mistæ quæ & quare dicantur mistæ.§.Omnium.nu.5. eod.
Actiones personales in rẽ scriptæ quæ dicantur.§.Omniũ.nu.6. eod.
Actiones sunt coram iudice proponendæ,ita coram arbitris.§.Omnium.nu.17. eod.
Actiones mistæ,non faciunt speciem de per se.§.Omnium.nu.27. 12
Actiones mistæ quæ & quare dicantur mistæ.§.Quædam.numero 12.14.& 15. 94

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index.

Actiones reales,& pſonales quo nomine appellant.§.Sic itaq;.nu.8. 82
Actiones bonæ fidei quę ſunt.§.Actionum.nu.1. 107
Actiones bonę fidei quot ſint.in d.§.nu.16. eod.
Actiones bonæ fidei,quæ hîc enumerantur,quare ſint magis bonę fidei quàm aliæ.in d.§.nu.17. eod.
Actiones bo.poſ.hæ.pe.& fideicom.hęred.pe.an dicantur bonę fidei, an ſtricti iuris.in d.§.nu.27. eod.
Actiones arbitrarię & actiones bonę fidei in quibus differant.§.Prętereà.nume.2. 134
Actiones arbitrarię quare,& vnde dicantur.in d.§.nume.3. fo.eod.& numero 21.& 26. 135.& 136
Actiões arbitrariæ an ſint nomẽ actionũ,an adiectiões.in d.§.n.4.134
Actiones arbitrarię quæ ex mero iudicis officio pendent,ſunt tam in rem,quàm in perſonam.in d.§.nu.5.& 7. 135
Actiones arbitrarię an ſint bonę fidei.in d.§.nume.19.& 21. fo.eod.& nu.13.18.& 40. 136
Actiones bonę fidei quare non dicantur arbitrariæ.in d.§.nu.2. 135
Actiones fami.erc.& cõmuni di.quare dicantur bonæ fidei.§.Actionum.nume.78. 111
Actiones deſcendẽtes ex ſtatutis ducũ,marchionũ, & epiſcoporũ,an ſint ciuiles vel prętorię.§.Sed iſtæ. nu.27.28.29.& 31. 26,& 27
Actiones prętorię ſi ſint pœnales,anno finiuntur.§.Sed iſtæ.nu.30.27
Actiones reuocatorię quotuplices ſint.§.Item ſi quis.nu.97. 45
Actiones reuocatorię an ſint perſonales.an in rem ſcriptæ.§.Item ſi quis.numero 104. eod.
Actiones reuocatorię an ſint natiuę,vel datiuę.§.Itẽ ſi quis.nu.106.eo.
Actiones miſtæ,& actiones perſonales in rem ſcriptæ qualiter differant.§.Quædam.nu.19. 94
Actiones perſonales in rem ſcriptæ an ſint continuò perſonales.§. Quædam.nu.20. eod.
Actiones quę ex permutationibus competant.§.Actionũ.nu.102.112
Actiones quibus vires ſunt ademptę,ſunt nullius vtilitatis.§.In perſonam.numero 18. 56
Actiones pœnales ex parte actoris, & rei,quæ ſint.§.Pœnales. numero 5.& 6. 70
Actiones bonę fidei,& ſtricti iuris qualiter differant.§.Actionum. numero 63.cum iiij.ſeq. 110
Actiones reales, & perſonales quo nomine appellantur.§.Sic itaque. numero 8. 82
Actiones peculio,de in rem verſo,quod iuſſu, inſtitoria, tributoria, exercitoria,an ſint propriè actiones.§.Actiones.nu.26.& 27. /61
Actiones ab origine contrariæ an ſimul concurrere poſsint.§.Sed iſtæ.numero 61. 28
Actiones bonę fidei non ſunt arbitrarię reſpectu loci.§.Actionum. numero 10.19.20.25.fo.108.& nu.37. 109
Actiones bonę fidei,& actio ex teſtamento, an æquiparantur.in d.§. numero 12. 108
Actiones prętiudiciales quare dicantur præiudiciales.§.Prętiudiciales. nume.1.2.4.13.14.15.28.& 29. fo.77.& 78
Actiones prętiudiciales an ſint in rem, vel perſonales.§.Prętiudiciales. numero 19.20.& 22. 78
Actiones de peculio,de in rem verſo,quod iuſſu, inſtitoria, tributoria,exercitoria,an ſint propriè actiones.§.Omnium.nume.57. 14
Actiones deſcendentes ex contractu vel quaſi,ex delicto,vel quaſi,an ſint prętorię.§.Sed iſtę.nu.40. 27
Actiones confeſſoria,& negatoria quare ſic nuncupentur.§.Aequè ſi.numero 46. 23
Actiones prętiudiciales directas & contrarias an ſit dare.§.Prętiudiciales.numero 35. 79
Actiones contrarię in effectu æquipollentes, non poſſunt ſimul cumulari.§.Sed iſtæ.nu.71. 29
Actiones confeſſoria,& negatoria,quando dentur etiam poſsidenti.§. Aequæ ſi.numero 40. 22
Actiones vtiles,& directæ differunt, & diſtinguũtur tanquam ſpecies oppoſitę.§.Prętiudiciales.nu.43. 80
Actiones an vltra quadruplum extendi poſsint.§.Omnes autem.numero 1.2.8.10.& 11. 98,& 99
Actione pro ſocio an ſit agendum inter dominum & colonũ partiarium.§.Item Seruiana.nu.14.& 20. 48
Actione Publiciana agens an in libello ponere debeat quod hodie ſe dominum eſſe non credit.§.Sed iſtę.nu.82.& 83. 30
Actione Publiciana agens an neceſſe probare habeat tradentem non dominum.§.Sed iſtę.nu.76. 30
Actione ex empto ad quid agi poſsit,& ad quid actione ex vendito.§. Actionum.nu.125.cum ſeptem ſeq.fo.114.& nu.153. 115
Actione qđ metus cauſa quid veniat.ver.Quadrupli.nu.49.& 53. 105
Actione Publiciana agere nõ valenti qualiter ſuccurratur.§.Sed iſtæ. numero 25. 26
Actione finium regundorum an agere poſsit,qui nõ poſsidet, licet ſit dominus.§.Quædam.nu.13. 94
Actione hypothecaria agens quid probare habeat.§.Item Seruiana. numero 89. 51
Actione noxali agens contra dominum pro delicto ſerui qualiter petere debeat.§.Prętereà.nu.67. 137
Actione pręſcriptis verbis an agatur, vbi aliqua res locata ſimpliciter eſſet,non expreſſa certa quãtitate,quo caſu merces ex conſuetudine præſtatur.§.Actionum.nume.168.& 169. 115
Actione Publiciana conuentus an conuictus de mendacio incidat in pœnam.§.Sed iſtæ.nu.37. 27
Actione populari agens poſt lit. conteſt. pro creditore haberi præſumitur.§.Pœnales.nu.40. 71
Actione legis Aquiliæ agi debet,ſi damnũ datum poteſt ad priſtinum ſtatum reduci.ver.Ex maleficiis.nu.102.& 103. 93
Actione Seruiana agẽs quid probare teneat.§.Itẽ Seruiana.nu.90. 53
Actione petitionis hæreditatis an debitor hæreditarius conueniri poſsit.§.Actionum.nu.205. 118
Actione pœnali quando plures tenentur,an vno ſoluente cęteri liberentur.§.Pœnales.nu.21.& 22. 70
Actione petitionis hęreditatis conuentus an iſto iudicio pẽdente ſine licentia iudicis aliquid alienare poſsit.§.Actionum.nu.228. 118
Actione confeſſoria quando agitur,eſſe ſibi ius ædes ſuas alius tollendi.§.Aequè ſi.nu.44. 22.
Actionẽ eſſe introductã iuri ciuili qui teneant.in tit.Supereſt.nu.39. 6
Actionibus perſonalibus non pręſcribitur minori tempore triginta annorum.§.Fuerat.nu.22. 120.
Actionis perpetuatio an fiat per ſolam conuentionem.§.Pœnales. numero 118. 76
Actionis appellatione an veniat iudicis officiũ.in ti.Supereſt.nu.55. 7
Actionis inſtitorię materia vbi tractatur.§.Actiones.nu.48. 62
Actionis perpetuatio an extendatur ad xl.annos.§.Pœnales.nu.112.76
Actioni nondum natę non præſcribitur.§.Quędam.nu.41. 95
Actioni finium regundorum an præſcribatur.§.Quędam.nu.39. 95
Actioni quod metus cauſa an præſcribatur.ver.Quadrupli.nu.50.105
Actionum pœnalium quot ſunt ſpecies.§.Pœnales.nu.1.2.& 3. 70
Actionum quędam ſunt bonæ fidei:& quędam ſtricti iuris.§.Actionum.nume.2. 107
Actionum ſtricti iuris an aliqua ſit,quæ naturam bonę fidei habeat. Actionum.nu.5.& 7.fo.107.& nu.17. 108
Actionũ prætoriarum an aliqua miſta reperiatur.§.Sed iſtę.nu.41.27
Actionũ in factum genera quot ſunt.§.Actionũ.nu.117.& 119. 113
Actionum infirmitates Legiſtę ſuffragiis legum,& rationum curare habent.in Rub.de actio.nu.1. 1
Actor ſi tempore porrecti libelli erat dominus,poſt litem cõteſtatam deſiit eſſe dominus,an poſsit fieri condemnatio contra reum conuentum.§.Omnium.nu.69.70.& 82. 15,& 16
Actor ſi in libello inſeruerit maiorẽ quãtitatẽ,an teneatur ad triplum eius,in quo reũ damnificauit.ver.Tripli.nu.14.15.& 44. 100.& 101
Actor petens pronuntiare ſibi actionem competere, reum ſibi condemnari.§.Omnium.nu.103. 18
Actor quid ſi maiorem quãtitatem in libello complexus ſit vt maioribus expenſis circa ſalaria notariorum, & aduocatorum afficeret aduerſariũ ſuũ,an puniatur.ver.Tripli.nu.17.19.20.24.fo.100.&.101
Actus quando in fraudem legis fieri dicatur & quãdo in fraudem hominis.§.Item ſi quis.nu.16. 39

Actum

Index.

Actum ſi ſit quòd ex vna parte præſtetur res tantũ,ex alia verò res & pecunia,an erit emptio an verò permutatio.§.Actionũ.n.111.f.113
¶ Additio ad libellum poſt lit.conte.an fieri poſsit.ver. Ex maleficiis. numero 69. 92
Adire an ſit contrahere.§.Omnium.nu.37. 13
Aduocatus an pro ſingulis cauſis cẽtum florenos accipere poſsit. ver. Tripli.nu.51.& 53. 102
Aduocatus,vel conſultor,qui dedit malum conſilium an teneatur.§. Omnes.nu.4. 96
Aduocati ſalarium à pauperibus recipere non debent. ver. Tripli. numero 54. 102
¶ Aeſtimatio rei traditæ quando emptionem faciat, vel trãſitum dominij.§.Actionum.nu.80.81.82.& 85. 111
Aeſtimatio,ſi res in dotẽ æſtimata tradat cũ hoc ꝙ dominiũ nõ transferat in maritũ,licet emptioné rei ,ppter tale pactũ nõ faciat,tamẽ emptionẽ & trãſitũ ipſius poſſeſsióis benefacit.§.Actionũ.n.83.eo.
Aeſtimatio poſſeſsionis diuerſa eſt ab æſtimatione dominij.ver.Ex maleficiis.nu.74. 92
Aes alienum legitimam filiorum antecedit.§.Item ſi quis.nu. 50. 41
¶ Agẽs petitione hæreditatis quid petere dicat.§.Omniũ.nu.140. 18
Agens ad rei reſtitutionẽ an videatur cõtractus reſciſsionẽ petere.§. Omnium.numero 141.& 142. eod.
Agens ſi vnam cauſam deducat,& aliã probet,an ſequatur condemnatio.§.Omnium.nu.119. 18
Agens de iure ſpeciali facilius debet repelli, quàm agens de iure cõmuni.§.Item ſi quis.nu.114. 46
Agens ex mutuo quamuis in libello ponat ſe dominum, tamẽ dominium non habet neceſſe probare.§.Sequens.nu.12. 85
Agẽs actione iniuriarũ quid debeat proſequi.in tit.Supereſt.nu.108.10
Agere ciuiliter quando dicatur,& quando criminaliter.in tit.Supereſt.numero 15. 5
Agrimenſor an de mala relatione teneat.§.Quædam.nu.81.& 82. 97
Agrimenſores an prius iurare habeant legaliter menſurare.§.Quædam.nu.78.cum ij.ſeq. 97
¶ Album prætoris quid,& quot modis capiatur in iure.§.Pœnales. numero 7. 70
Alienare in fraudem qui dicantur, & an alienata in fraudem reuocari poſsint.§.Item ſi quis.nu.1.& 2. 39.
Alienare in fraudem an, & ex quibus præſumatur.§.Item ſi quis. numero 46.& 47. 41
Alienare dicitur,qui vſucap.patitur.§.Rurſus.nu.22. 34
Alienata in fraudem creditorum,quę requirantur vt creditores ad ea reuocanda admittantur.§.Item ſi quis.nu.26. 40
Alienata titulo oneroſo ad hoc vt reuocari poſsint quid requiratur, & in alienatione titulo lucratiuo.§.Item ſi quis.nu.27.& 33. eo.
Alienata per patrem in fraudem filiorum,quãdo reuocari poſsint.§. Item ſi quis.nu.119. 46
Alienata per debitorem in fraudẽ creditorũ,quo caſu per creditores reuocari non poſsint.§.Item ſi quis.nu.120.121.& 122. eod.
Alienatio ſimulata,& vera,ſed in fraudem facta,qualiter differant.§. Item ſi quis.nu.7. 39
Alienatio ſimulata eſt ipſo iure nulla & an iuramento firmetur ibidem. vt ſupra.
Alienatio vera,ſed in fraudem facta an valeat,& an ſit ipſo iure nulla. §.Item ſi quis.nu.9.& 10. eod.
Alienatio facta in fraudẽ creditorũ an valeat.§.Itẽ ſi quis.nu.17. eo.
Alienatio quæ propriè dicatur.§.Item ſi quis.nu.22. eo.
Alienatio quot modis capiatur.§.Item ſi quis.nu.24. eod.
Alienatio facta per debitorẽ omniũ bonorũ ſuorũ,nõ ſimul,ſed particulatim,an in creditorũ fraudẽ facta præſumat.§.Itẽ ſi qs.n.38. 41
Alienatio,ſi alienans poſsidere reperiatur,an potius ſimulata dicatur, quàm vera.§.Item ſi quis.nu.42. eod.
Alienatio ſi fiat clàm,an fraus præſumatur.§.Itẽ ſi quis.nu.43. eod.
Alienatione prohibita omnis tranſlatio prohibita intelligit.§.Item ſi quis.numero 23. 39
Alternatiuarũ ſpecies quot in iure reperiãtur.ver.Huic autẽ.n.4.144
¶ Amplius meũ fieri non poteſt quod meum eſt.§.Sic itaq;.nu.3. 8
¶ Annus vtilis vt currat,quæ ſint neceſſaria.§.Rurſus.nu.6. 37
Annus quot dies habeat.§.Rurſus.nu.59 36
¶ Appellare à ſententia lata ſuper hypothecaria,an quis poterit, & quid ſuper Saluiano interdicto.§.Itẽ Seruiana.nu.95.96.& 98. 53
Appellari à ſententia arbitri quando poſsit.§.Omnium.nu.10. 11
Appellari à ſententia arbitri ex forma ſtatutorum electi an poſsit.§. Omnium.nu.11. eod.
Appellatione ſimpliciũ an & quãdo veniat miſtũ.§.Omniũ.nu.28. 12
Aperiens literas alienas, & eas aduerſario mittentis oſtendens, qua pœna puniatur.§.Pœnales.nu.36.& 37. 71
¶ Aquæductus an ſit ſeruitus realis,& ruſtica.§.Aequè ſi.nu.31. 21
Aquæ ducendæ vſum ſi tibi conceſsi an ſine tuo conſenſu alij condere poſsim.§.Aequè ſi.nu.31.& 33. 22
¶ Arbitrator an pro bono pacis de iure vnius partis alteri dare poſsit.§.Quædam.nu.11. 94
Arbitratores qui dicantur.§.Omnium.nu.12. 11
Arbitraria redacta ſunt ad inſtar iudiciorum.§.Omnium.nu.13. 11
Arbiter an ſit miniſter legis.§.Item ſi quis.nu.13. 39
Arbiter compromiſſarius, & arbitrator, qualiter differant .§. Omnium.numero 14. 11
Arbiter compromiſſarius,& iudex ordinarius, qualiter differant.§. Omnium.nu.15. eod.
Arbiter quot modis capiatur.§.Omnium.nu.16. eod.
Arbitri iuris qui dicantur.§.Omnium.nu.9. 11
Arbitrium alicui datum vt iudicet ſecundùm bonam fidem, quomodo intelligatur.§.In bonæ fidei.nume.50. 131
Arbitriũ ſi alicui datur,quod procedat ſecundùm æquitatem,non attento iuris rigore,an per hęc verba poterit procedi ſummariè, & de plano,ſine ſtrepitu,& figura iudicij.§.In bonæ fidei.nu.40. 130
Arbitramentum quid ſit.§.Omnium.nu.18. 11
Arbitramentum non venit nomine tranſactionis.§.Omniũ.nu.19. 12
Arguere ex rubricis imperfectis, quibus caſibus liceat.in Rubr. de actio.numero 14. 2
Arguere ex verbis rubricarum an liceat.in Rub.de actio.nu.9. 2
Argumentũ à pacto ad ſtatutũ an valeat.§.Actiones.nu.86. 63
Argumentum eſt validum de contractibus ad vltimas voluntates. ver.Huic autem.nu.12 145
Argumẽtũ ab ordine titulorũ validũ eſt in iure.§.Pœnales.nu.101.75
Argumentum à ſufficienti partium enumeratione validum.§.Omnium.numero 20. 12
Argumentum de pacto ad legem & ſtatutum, an procedat. §. Quædam.numero 36.& 37. 95
Arma expulſi de ciuitate propter proditionem, vbicunq; in eius honorem depicta ſint, an deſtrui debeant.§.Pœnales. nu.15. 70
Arma portans,malum animum præſumitur habere, niſi legata portet.ver.Ex maleficiis.nu.81. 92
Arma vetita portans,ipſa perdere debet. eodem
Arma ſolum domini habere vel portare an vis reputatur. eodem
Arma ad offerendum quæ ſint.ver.Ex maleficiis.nu.84. 92
Arma portandi licentiam habens, an apud iudicium deferre poſsit. in d.ver.numero 87. eod.
Arma militibus non ſunt auferenda, nec libri ſcholaribus.§.Item Seruiana.numero 65. 59
Armorum vetitorum appellatione quid contineatur.ver. Ex maleficiis.numero 82. 92
Armorum portatio per ſtatutum punienda de quibus armis intelligitur. eod.
Armorum appellatione quid veniat.in d.ver.nu.83. eod.
Armorum appellatione an veniant dentes.in d.ver.nu.84. eodem
Armorum appellatione an veniant cultelli ad incidendum panem.in Ard.ver.numero 85. eodem
¶ Aſſaſsini qui dicantur.ver.Ex maleficiis.nu.7. 87
Aſſeſſores pro inſignibus furibus aduocati pati non debent. verſi. Ex maleficiis.nu.8. 87
Aſſertio ſimplex in quibus ſufficiat.§.Sed iſtæ.nu.88. 31
¶ Auus non tenetur dotare neptem ſuam,quam filius dotare poteſt. §.Fuerat.numero 102. 126

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index.

DE LITERA B.

Bannitus ab vna ciuitate, an intelligat̃ bănitus ab alio loco posteà acqsito, vel ciuitati adiũcto. §. In pſonã. nu. 11, 56
Banniti an perdant omnia, quæ ſunt iuris ciuilis. in titu. Supereſt, nume. 36. 6
Banniti an æquiparentur deportatis, & legatis. in tit. Supereſt. nu. 38. 6
¶ Beneficiũ vacaturũ ſi quis impetrauerit vſq; ad valorẽ centũ ducatorũ, & nõ vltra, an ſi cõtingat vacare vnũ reditus ducẽtorũm ducatorũ, tamen cõputatis expenſis nõ valet niſi centũ, rectè dicatur impetratũ, ita quòd habere & retinere poſsit. ver. Tripli. nu. 12, 100
Beneficiũ vt condẽnetur ſolũ in quantũ facere poteſt, an cõpetat ſi parens agat cũ filio emãcipato. ver. Sed & ſi quis. nu. 3. & 4. 150
Beneficium ſi alicui cõpetere cœpit ex alterius perſona, vel facto ab eo tolli non poteſt ſine ſuo proprio facto. §. Fuerat. nu. 83. 125
Beneficium ne quis conueniatur niſi in quãtum facere poſsit, quibus competat. ver. Sed & ſi quis. nu. 7. vſq; ad nu. 15. 150. & 151
Beneficia ſunt legitimè interpretanda. §. Omnium. nu. 31. 13
¶ Bidello librum vendendum dedi pro decem, nec fuit actum quòd ſi plus venderet, illud plus eſſet ſuum, quid ſi pluris vendiderit. §. Actionum. nume. 87. & 88. 1111
¶ Blaſphemantium pœna an & quãdo locum habeat, & an binus vel trinus actus ſufficiat ad iudicandã conſuetudinem vel blaſphemãs capitaliter puniatur. §. Item ſi quis. nu. 61. cũ ij. ſeq. 67
¶ Bona fides qualiter probetur. §. Sed iſtæ. nu. 99. 31
Bona fides an & quando præſumatur. in d. §. nu. 122. eod.
Bona illata per minorem in domum conductam, an tacitè ſint hypothecata. §. Fuerat. nu. 47. 112
Bonæ fidei ſucceſſori an mala fides actoris noceat. §. Sed iſtę. nu. 78. 30
Bona mariti pro vxoris dote nõ ſufficere, qualiter oſtendetur. §. Item ſi quis. nu. 73. 43
Bona vxoris ſunt tacitè hypothecata viro ad dotem cõſequendam, ſicut & viri vxori ad eam repetendam. §. Fuerat. nu. 31. 121
Bona fides in contractu emptionis, an requiratur. §. Sed iſtæ. nu. 77. 30
Bonis eſſe in noſtris quæ dicantur. §. Sed iſtæ. nu. 9. & 10. 26
Bonorũ poſſeſſores, in quos facta eſt alienatio p debitorẽ in fraudẽ, cõuẽti à creditoribus an poſsint vti retẽtione. §. Itẽ ſi qs. nu. 113. 46
Bonorum poſſeſsio inuenta à prętore cui cõpetat. §. Sed iſtæ. nu. 65. 28
Bonorũ poſſeſſoria hæreditatis petitio, ac fideicõmiſſaria hæreditatis petitio, an dicantur actiones reales. §. Item Seruiana. nu. 121. 55

DE LITERA C.

Campſor pro alio fide iubens, an antequam conueniatur reus principalis, conueniri poſsit. §. Fuerat. nu. 28. 121
Capita legis Aquiliæ. ver. Ex maleficiis. nu. 94. 93
Capitulum qualiter intelligatur, & qualiter plura & diuerſa. §. Item ſi quis. nu. 22. 65
Captus ab hoſtibus an efficiatur eorum ſeruus. §. Rurſus. nu. 50. 35
Caritudo, quæ rarò accidit, non debet imponere pretia rebus. ver. Plus autem. nu. 6. 143
Caſtrum ſi pignoretur, creditor an vti poſsit iuriſdictione, & aliis iuribus incorporalibus. §. Item Seruiana. nu. 113. 50
Caſus duo ſi à lege antiqua æquiparati ſunt, an ſi aliquid reperiatur posteà de nouo, an ſtatutum in vno intelligatur ſtatutum in alio. ver. Ex maleficiis nu. 43. 90
Caſus fortuiti qui dicantur. §. ſed iſtæ. nu. 49. 27
Caſus fortuitus, & leuiſsima culpa, nihil habent mediũ. vt ſupra.
Caſus fortuitº, & caſus improuiſus, qualiter differãt. §. Sed iſtę. n. 50. 28
Caſus improuiſus qualiter puniatur. Et Caſus, & fortuna, qualiter differant ſecundùm Ariſtotelem. §. Sed iſtæ. nu. 53. eod.
Caſus improuiſus qui dicatur. §. Sed iſtæ. nu. 51. 28
Caſus fortuitus an puniatur. in d. §. nu. 52. eod.
Cauſa ſi committatur quòd procedatur de bono & æquo: quid hæc verba importent. §. In bonæ fidei. nu. 41. & 42. 130
Cauſa proxima in actione quæ dicatur. §. Omnium. nu. 120. 18.
Cauſa quę exprimi debeat in reali, & quę in perſonali. §. Omnium. numero 121. eod.
Cauſa proxima an ſit exprimẽda in actiõe pſonali. §. Omniũ. n. 123. eo.
Cauſa in libello actionis perſonalis qualis eſſe debeat. §. Omnium. numero 142. eodem.
Cauſa ciuilis, & criminalis, ſiue miſta, quãdo dicat. in ti. Supereſt. n. 16, 5
Cauſa alimentorum eſt ſummaria. §. Præiudiciales. nu. 24. 78
Cauſa ſuper abſolutione iuramenti ſummaria dicitur. §. Item ſi quis. numero 75. fo. 68
Cauſę ſummariæ quæ dicantur. §. Prætereà. numero 56. 137
Cauſæ inducẽtes actionem, ſunt actiones. in titu. Supereſt. nu. 20. 5
Cauſæ, ſiue tituli quaſi lucratiui qui ſint. §. Item ſi quis. nu. 29. 40
Cautela eſt vt actor faciat in principio interrogari reũ an poſsideat ſeu detineat talẽ rẽ ſuper qua agere intendit. §. Omniũ. nu. 99. 17
Cautio de damno infecto licet dicatur actio, tamen per officium iudicis petitur. in titu. Supereſt. nu. 59. 7
¶ Cedens bonis qualiter ſi posteà alia bona quęſiuerit, vel ad pinguiorem fortunã peruenerit, conueniri poſsit, & an & quando in ſolidum. ver. Cum eo. nu. 4. cum quinq; ſeq. 151
Cedens bonis an ſit à debito liberatus. in d. ver. nu. 2. eod.
Cedens bonis an de ſoluendo ſatisdare cõpellatur, ſi ad pinguiorem fortunam peruenerit. in d. ver. nu. 3. eod.
Cedens bonis an bona ſua iudicare teneatur, ita quòd ſi ea occultet, hoc beneficium ceſsionis perdat. in d. ver. nu. 8. eod.
Cedens bonis an pœnitere poſsit. in d. ver. nu. 23. 152
Cedens bonis, an teneatur cedere, quatenus tantum facere poſsit. §. Item ſi quis. nu. 9. 45
Cedere bonis non poteſt hæres, qui inuentarium non confecit. ver. Cum eo. nu. 9. 151
Cedere bonis quibus debitoribus indultum eſt vt poſsint. in d. ver. numero 10. cum duodecim ſeq. 151. & 152
Cedere bonis an minor poſsit. in d. ver. nu. 11. 152
Cedenti bonis an omnia auferri debeant. ver. Cum eo. nu. 26. 152
¶ Certi condictio ex mutuo, & ex ſtipulatione quando detur. §. Sequens. numero 2. 84
¶ Ceſsio bonorum facta per debitorem, an liberet eum à carceribus. §. Item ſi quis. nu. 91. 45
Ceſsio bonorũ an impediat litis cõteſtationẽ, ſi debitor creditori non vult ſup debito reſpõdere, ſed dicit Ceſsi bonis. ver. Cũ eo. n. 24. 152
Ceſsio debitoris principalis an profit fideiuſſori. in d. ver. nu. 25. 152
Ceſsio ſi cedens reſeruet vnũ denarium, an valeat. in d. ver. nu. 27. eo.
Ceſsio bonorum qualiter fiat, & an valeat conſuetudo quòd cedens bonis percutere debeat lapidem cũ natibus. in d. ver. nu. 28. & 29. eo.
Ceſsionis bonorum beneficio an per pactum renũtiari poſsit. ver. Cũ eo. numero 30. 152
¶ Citatio realis eſt, capere perſonam. in titu. Supereſt. nu. 89. 8
Citatio facta in domum, an reddat citatum contumacem. ver. Quadrupli. nume. 23. 103
Citatio an non valeat niſi fiat per ſcripturam. in d. ver. nu. 24. eod.
Citationis commiſsio an præſumatur, ſi in actis conſtet de citatione, & relatione. ver. Quadrupli. nu. 18. 103
Citationes non debent fieri niſi de iudicis mandato. ver. Quadrupli. numero 12. cum quinq; ſeq. 13
Ciuitates duæ vnitæ adinuicem, quarum vna eſt multùm pinguis, & alia multũ grauata debitis, an vna debeat alterius debita & onera ſupportare. §. In perſonam. nu. 13. 56
Ciuitatis appellatione quæ veniant. §. Rurſus. nu. 41. 35
¶ Clàm fieri quando dicatur. §. Item ſi quis. nu. 45. 41
Clauſula, ſuper quibus, &c. qd operet. §. Omniũ. n. 147. 148. & 149. 19
Clauſula omni meliori modo quid operetur. §. Omnium. nu. 150. eod.
Clauſula, nõ tantũ dicto modo &c. quid operetur. §. Omniũ. n. 151. eo.
Clauſula, peto cõdẽnari ſecũdùm formã iuris, & ſtatutorũ copulatiuè, vel ſtatuti an ſit opponẽda in fine libelli. §. Omniũ. n. 152. & 153. eo.
Clauſula ſaluo iure addendi, minuẽdi, &c. an aliquid operetur. §. Omnium. numero 156. & 159 eod.
Clauſula non ſe adſtringens ad probãdum non eſt neceſſaria. §. Omnium. numero 161. eod.
Clauſula, peto in expenſis reum cõdemnari an ſit neceſſaria. §. Omnium. numero 145. 18

Clauſula

Index.

Clauſula, & prædicta fuit ſæpius confeſſus, &c. in libello. §. Omnium. numero 162. folio 19
Clauſula, ſaluo iure ſuperflui: in libello appoſita quid operetur. verſi. Sed hæc. nu. 2. 145
Clauſula, quod procedatur per ſimplicem querelam: quid importet. §. In bonę fidei. nu. 53. cum ij. ſeq. 131
Clauſula poſita in concluſione libelli, peto reum &c. an ſit neceſſaria. §. Omnium. nu. 139. 18
Clauſula, & renuntiauit condictioni indebiti, & ſine cauſa, & in factũ actioni & omni legũ auxilio: an aliquid p̃ficiat. §. Fuerat. n. 77. 124
Clauſula, & promiſit ſoluere hoc Papiæ, Romæ, & generaliter vbicunq; fuerit inuentus, & vbicunq; ab eo petitum: quid operetur. ver. Plus autem. nu. 21. & 22. 144
Clauſula q̃ venditor promiſit emptori tradere poſſeſsionẽ liberã, vacuã, & expeditã, cuius vtilitatis, & effectus ſit. §. Actionũ. n. 144. 114
¶ Cognatio ſpiritualis eſt maior quàm carnalis. §. Pœnales. nu. 66. 73
Colonus an ineruditos colonos ſubrogare poſsit ad cultiuandum, & arandum terras, & putandũ arbores, vel vineas. §. Fuerat. nu. 8. 119
Colonus & inquilinus qualiter differãt. §. Item Seruiana. nu. 25. 48
Colonus propriæ qui dicatur, & an colonus partiarius dicatur colonus. §. Item Seruiana. nu. 12. 48
Colonus partiarius dicitur eſſe ſocius. §. Itẽ Seruiana. nu. 13. & 18. eod.
Coloni partiarij bona illata in fundũ ruſticum an ſint hypothecata pro partiaria pręſtatione. §. Item Seruiana. nu. 11. 22. & 23. 48
Coloni cenſiti, & adſcriptitij, qui dicãtur, & qualiter differant. §. Prę-iudiciales. nu. 41. 80
Colonia quæ dicatur. §. Item Seruiana. nu. 27. 49
Colonorum quot genera ſunt. §. Præiudiciales. nu. 42. 80
¶ Commiſsiones præter formam iuris princeps ſolus facere poteſt. §. In bonæ fidei. nu. 56. 131
Commodaui pecuniam pauperi, & exiſtenti non ſoluendo qui ex illa pecunia filios alimentauit: nunquid poſsim agere contra filios habentes fortè res maternas. §. Actiones. nu. 43. 62
Commodatum quando dicatur. §. Sequens. nu. 20. & 21. 85
Commodatũ & precariũ qualiter differant. §. Sequẽs. nu. 12. & 23. eo.
Communionis materia lites exitare ſolet. §. Quędam. nu. 34. 95
Compater an poſsit eſſe teſtis pro eo, leuauit de ſacro fonte. §. Pœnales. nu. 68. 73
Compensatio quare eſt neceſſaria. §. In bonę fidei. nu. 58. & 61. 131
Compenſatio de quantitate ad quantitatem, an admittatur. in d. §. nu. 62. cum ij. ſeq. eod.
Compenſatio ſi mutuaui famulo meo, ex quo mihi poſteà certo tempore ſeruiuit an admittatur. in d. §. nu. 65. eod.
Cõpenſatio de ſpecie ad ſpeciẽ an admittatur. in d. §. nu. 66. & 70. 132
Cõpenſatio de ſpecie ad quãtitatẽ an admittat. in d. §. nu. 67. & 69. eo.
Compenſatio, ſi debetur quantitas, vt ſpecies illius quantitatis, ad aliã quantitatem non admittatur. in d. §. nu. 68. eod.
Compenſatio quando ſpecies eſt in genere debita hincinde, an admittatur. §. In bonæ fidei. nu. 70. 132
Cõpenſatio quid, & quare fuit introducta, & in quibus debitis habeat locum. in d. §. nu. 71. fol. 132. & nu. 87. 124
Compenſatio in quibus caſibus admittatur. §. In bonę fidei. nu. 76. 133
Compenſatio quando fiat ipſo iure, & quando non. §. In bonæ fidei. nu. 1. & 10. fol. 129. & nu. 56. fol. 131. & nu. 78. & 80. 133
Compenſatio quantum ad pœnæ commiſsionem euadendam admittitur ipſo iure. §. In bonæ fidei. nu. 84. 134
Compenſatio de ſpecie ad quantitatem quando admittatur. ver. Propter retentionem. nu. 6. 150
Compenſatio non admittitur contra agentem interdicto recuperandæ. §. In bonæ fidei. nu. 12. 129
Compenſatio in delictis in quibus caſibus admittatur. §. in bonę fidei. numero 81. & 82. 133
Compenſationem ſi quis opponat fiſco, intra quantum tempus ſibi debitum docere debeat. §. In bonæ fidei. nu. 72. 132
Compenſationem ſi iudex de debita hincinde liquido non fecerit, ſed primò condemnauerit me, & poſt quatuor menſes condemnet te, an appellari poſsit. §. In bonæ fidei. nu. 77. 133
Compenſationis oppoſitio intra quod tempus liquidari debeat. §. In bonæ fidei. nu. 74. 133
Compenſationis exceptio oppoſita, an extenuet debitum petitum. ver. Compenſationes. nu. 1. 151
Compenſatio an & quando fiat ipſo iure. in d. ver. nu. 2. eod.
Compoſitum quid ſit. in tit. Supereſt. nu. 43. 6
Compoſitum dicitur illud, quod prius fuit. in tit. Supereſt. nu. 46. eod.
Compromiſſum ſi ſit factum cum clauſula, q̃ arbiter ferre poſsit ſententiam partibus præſentibus, vel abſentibus, an ſi parte nõ citata laudum ferat, ſit ipſo iure nullum. §. In bonæ fidei. nu. 27. 130
Compromiſſum ſi ſit factum cum clauſula, quod arbiter terminum compromiſſi prorogare poſsit partibus citatis & non citatis, an ſi proroget terminum partibus non citatis talis prorogatio ſit ipſo iure nulla. in d. §. nu. 28. vſque ad nu. 40. eod.
Concluſio in libello an de neceſsitate requiratur. §. Omniũ. nu. 135. 18
Cõcluſio in libello in cauſa criminali nõ requirit. §. Omniũ. n. 137. eo.
Concluſio in libello exceptionũ an fieri debeat. §. Omniũ. nu. 138. eod.
Concluſio alternatiua quando admittatur. §. Actionum. nu. 90. 111
Concluſio regulat, ampliat, declarat, reſtringitque libellum. §. Omnium. numero 129. 18
Concluſum in cauſa quando dicatur. in tit. Supereſt. nu. 109. 10
Cõdictio ex lege cõtra nũtios, ſeu executores, qui nomine ſportularũ maius ſalariũ exegerunt, in quid detur. ver. Quadrupli. nu. 1. 103
Condictio ex lege ad triplum an detur nuntiis publicis contra actorẽ plus debito petentem. in d. ver. nu. 2. eod.
Cõdictio furtiua an oriatur ex cõtractu vel quaſi. §. Omniũ. nu. 48. 14
Cõdictio rei eſt melior, quã actoris in pari cauſa. §. In perſonã. nu. 38. 57
Condictio, ſi hæres non erit: an verificetur in bonorum poſſeſſore. §. Sed iſtæ. nu. 5. 25
Condictio omnis quando degenerare dicatur. §. Sic itaque. numero 36. cum iiij. ſeq. 83. & 84
Condictio indebiti, vel hypothecaria, an competat. §. Item ſi quis. numero 53. & 101. 41. & 45
Condictio ob turpem cauſam concurrit cum actionibus bonæ fidei. §. Actionum. nu. 9. 108
Confeſsio vbicunq; præmiſſa negatiua emanat, ſiue in ciuilibus, ſiue in criminalibus, nũquàm reus condẽnari poſsit. §. Itẽ ſi quis. nu. 27. 65
Confeſsio reſultans ex iuramento, aduerſario non deferente, an probet contra ipſum iurantem. §. Item ſi quis. nu. 19. & 20. 65
Confeſsio, ſeu inſtrumentum, an pro parte acceptari poſsit, & pro parte non. §. Item ſi quis. nu. 21. eod.
Confeſsio facta in libello an poſsit pro parte acceptari, & pro parte non. d. §. numero 23. eod.
Confeſsio ſi quis dicat ſe occidiſſe pro ſui defenſione, an acceptari poſsit pro parte. d. §. nu. 25. eod.
Cõfeſsio vbi fit facta ſub illa proteſtatione, cõfiteor, &c. nõ aliter, nec alio modo: an reus, niſi aliud p̃betur, dãnari poſsit. in d. §. n. 26. eo.
Confeſsio extraiudicialis geminata præiudicat, ac ſi in iudicio facta eſſet, licet aliàs non præiudicaret. §. In perſonam. nu. 48. 58
Confeſsio de dote recepta facta conſtante matrimonio, præſumitur donatio. §. Fuerat. nu. 76. 124
Confeſsio adherens facto principali non valet, ſi factum principale non valeat. in d. §. nu. 78. eod.
Confeſsio geminata quando emanauit, an exceptio non numeratæ pecuniæ opponi poſsit. §. In perſonam. nu. 50. 58
Confeſsio facta de dote recepta à marito, an videatur facta animo donandi. §. Fuerat. nu. 92. 126
Cõfeſsio dotis qñ omnibus creditoribus pręiudicet. §. Fuerat. n. 90. 125
Conſcientiæ commiſsum an ſubdelegari poſsit. §. Sed iſtæ. nu. 122. 32
Conſcientiæ alicuius vbi aliquid committitur, vt optimo viro commiſsio facta videtur. in d. §. nu. 123. eodem
Conſcientiam remordentem habens mortaliter peccat, ſi eam non deponit. §. Sed iſtæ. nu. 125. 32
Conſcientia alicuius quando aliquid committitur an alium ſubſtituere poſsit. §. Sed iſtæ. nu. 128. 32
Conſcientia verificatur per iuramentum. §. Sed iſtæ. nu. 121. 32
Conſcientia alicuius ſi requiratur in actu, an ſola notificatio ſufficiat

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index.

ciat,siue eius consilium,vel consensus. §. Sed istæ. nu. 120. folio 32
Conscientia alicuius appellationē patiatur, an verò per viam supplicationis superior adiri possit. §. Sed istæ. nu. 136. 33
Conscientia alicuius quod aliquid fuerit gestum, qualiter probetur. §. Sed istæ. nu. 123. 32
Conscientia quid sit. §. Sed istæ. nu. 101. 32
Conscientia vnde dicatur. in d. §. nu. 102. eodem
Conscientia quotuplex sit. in d. §. nu. 103. eod.
Conscientia idem est, quod bonus vir. §. Sed istæ. nu. 106. 32
Consensu inducitur directum dominium. §. Omnium. nu. 75. 16
Consilium an obliget. §. Omnes. nu. 3. 98
Constitutio & decisio qualiter differant. §. In personam. nu. 7. 56
Constitutum an in plus, quàm sit debitum principale, fieri possit. §. In personam. nu. 35. 57
Constitutum an dici debeat contractus innominatus. §. In personam. numero 53. 59
Constitutū, & aliæ promissiones, an differāt. §. In personā. nu. 54. eo.
Constitutum an valeat iure donationis. §. In personam. nu. 40. 58
Constitutum habet vim consensus. §. Omnium. nu. 75. 16
Constitutū quibus verbis concipi possit. §. In personam. nu. 31. 57
Contractus bonæ fidei, & contractus stricti iuris, quo casu differant. §. Actionum. nu. 30. 108
Contractus innominati secūdùm quam naturam regulantur. §. Item Seruiana. nu. 16. 48
Contractus partiarij coloni est contractus innominatus. §. Item Seruiana. nu. 17. eod.
Contractus bonæ fidei, siue dolus det ei causam, siue in eo incidat, an valeat. §. Actionum. nu. 28. fol. 108. & nu. 31. 109
Contractus simulatus ex quibus probetur. §. Item si quis. nu. 8. 39
Contractus omnes Mundi quantùm ad mentem sunt bonæ fidei. §. Actionum. nu. 4. fol. 107. & nu. 37. 109
Contractus innominatus permutationis à contractu innominato do vt des, qualiter differat. §. Actionum. nu. 109. 113
Contractus permutationis, & contractus emptionis & venditionis, in quibus conueniant. in d. §. nu. 110. eod.
Contractus inter dominum & colonum partiariū an transeat ad hæredes. §. Item Seruiana. nu. 15. & 21. 48
Contractus vel maleficij appellatione, an veniat quasi contractus, vel quasi maleficium. §. Omnium. nu. 34. 13
Contractus emptionis & venditionis an sit, si quis esset dominus rei, quā vendit, & cōueniret dare eā pro decē, & sic dominiū trāsferre: an verò sit cōtractus innominatus, do vt des. §. Actionū. nu. 135. 114
Contractus initus cum principe metu ipsius, est ipso iure nullus. ver. Quadrupli. nu. 70. 105
Contractus bonæ fidei dolo intus, an sit ipso iure nullus. §. Actionum. numero 43. 109
Contractus clandestinus præsumitur fraudulentus. §. Item si quis. numero 44. 41
Contractus stricti iuris nomine quid veniat. §. Actionum. numero 54. cum quatuor seq. 109. & 110
Contractus omnes de æquitate canonica sunt bonæ fidei. versi. Quadrupli. numero 90. 106
Contentiones hodie de iure ciuili Romanorū, quæ sint, quæ actiones producant. §. In personam. nu. 2. 56
Contestatio litis an sit necessaria in officio iudicis implorando. in tit. Supereſt. nu. 68. 7
Continuatio paragraphi istius ad præcedentē. §. Quædam. nu. 2. 94
Continuatio qualis debeat esse. in d. §. nu. 2. eod.
Contrahentibus an liceat se inuicem decipere. §. Sed istæ. nu. 104. 32
Contrariorum eadem est disciplina. ver. Plus autem. nu. 3. 143
Conuentū si sit de permutanda nuda possessione cum alia nuda possessione, an propriè sit permutatio. §. Actionum. nu. 107. 113
Conuentus si statim offerat se soluturum, an teneatur. ad expensas. §. Sic itaque. nu. 44. 84
Conuentio quælibet, & quodlibet pactum de iure gentiū ad inducendam obligationem, & ad consequendam illam regiam manū sufficiebat, cùm de consensu constaret. §. In personam. nu. 1. 56
¶ Copula cadit inter diuersa. §. Item si quis. nu. 99. 45
Copulæ natura, vt cadat inter diuersa. in tit. Supereſt. nu. 8. 5
¶ Corpus liberā æstimationē non recipit. §. Omnes. nu. 27. 100
Corā principe non requirit cōclusio in libello. §. Omniū. nu. 136. 18
Corrumpens edicto in albo prætoris qualiter puniatur. §. Pœnales. numero 13. 71
Corrumpens libros, vel aliquā scripturam repositam in camera actoris communis, an puniri debeat. §. Pœnales. nu. 13. eod.
Corrumpens imagines, & picturas proditorum, & falsariorum, & similium, qualiter puniri debeat. §. Pœnales. nu. 14. eod.
Corrumpens tabulas publicas qua pœna puniat. §. Pœnales. nu. 32. 71
Corrumpens vel laterans vel surripiēs scripturas, vel instrumēta aliena, quæ pœna puniatur. §. Pœnales. nu. 33. & 34. eod.
¶ Creditori ex mutuo agenti an possit opponi: tu non fuisti dominus. §. Sequens. nu. 13. cum iij. seq. 85
Creditori an propria authoritate debitorem fugientem capere liceat. in tit. Supereſt. nu. 72. 8
Creditori an rem suam debitore fugiente capere liceat. in tit. Supereſt. nu. 73. eod.
Creditori debitore fugiente an liceat rem suam capere. in tit. Supereſt. nu. 79. eod.
Creditori dicenti se habere debitorē suspectum de fuga, an familia pro illo capiendo sibi per iudicem concedi debeat. in titulo Supereſt. numero 81. eod.
Creditor habens pignus, debitorem suspectum de fuga non potest capere. in tit. Supereſt. nu. 94. 9
Creditor petens certā quantitatem an per hoc cōfiteri non videatur se in maiore quantitate non esse creditorem. §. Si minus. nu. 2. 146
Creditor si debitor ei dicat, ecce centum, quæ tantùm tibi debeo: & simpliciter accipiat, & nihil dicat: an sibi præiudicet, & fundata sit intentio rei. in d. §. nu. 3. eod.
Creditoribus futuris an competant actiones reuocatorias, ad reuocandum alienata. §. Item si quis. nu. 62. cum iij. seq. 42. & 43
Creditoribus intra quantū tempus agere permittatur ad reuocādum in fraudem alienata per debitorem. §. Item si quis. nu. 87. 44
Creditores ad hoc vt reuocatoria agere possint cōtra illos, in quos bona sunt alienata, quid requiratur. §. Item si quis. nu. 66. 43
Creditores posteriores habentes hypothecam an prę ferātur prioribus hypothecam non habentibus. §. Item si quis. nu. 118. 46
Creditores an alienata in eorū fraudem sine vlla pretij restitutione reuocare possint. §. Item si quis. nu. 88. & 89. 44. & 45
Creditor si propria authoritate accipiēs pecuniā à debitore fugiente, an dominiū statim sibi acquiratur. in tit. Supereſt. nu. 81. 8
Creditor contrahens cum aduena, an eo recedente liberè eum capere possit. in tit. Supereſt. nu. 83. eod.
Creditor & patronus in quibus æquiparentur. §. Itē si quis. nu. 49. 41
Creditor an suspitionem fugæ debitoris per solum iuramentū probare possit. in tit. Supereſt. nu. 91. 9
Creditor, si alienatio in fraudem creditorū per debitores in plures tertios possessores facta sit, an vnum ex his, quem velit eligere possit, & eum in solidum conuenire an verò omnes pro rata sint conueniendi. §. Item si quis. nu. 128. 47
Creditor an dicatur ille, cui debetur in diem, aut sub conditione. §. Item si quis. nu. 60. 42
Creditor in casu fugæ an propriè authoritate debitorem suum verbaliter citari possit. in tit. Supereſt. nu. 97. 9
Creditor an ille dicatur, cui ex delicto debetur. §. Item si quis. numero 57. 42
Creditor si debitorem fugientem vulnerans, an perdat ius suum. in tit. Supereſt. nu. 75. 8
Creditor an sit quasi dominus. §, Aequè si. nu. 49. 23
Culpæ alicuius imputari non posse quando dicatur. §. Sed istæ. numero 47. & 48. 27
Cumulatio, quid de materia cumulationis. §. Si minus. nu. 12. fol. 145 & numero 26. 148
¶ Cynus est maioris authoritatis quàm Dinus. §. Item Seruiana. numero 68. 50

De

Index.

De litera D.

Damnum dans ex culpa leuissima an in foro cōscientiæ teneatur. §. Sed istæ. nu. 130. folio 32
Damnum, est diminutio patrimonij, & sic rei familiaris. §. Pœnales. nu. 96. 74
Dare & tradere qualiter differant. §. Sic itaq;. nu. 10. 11. & 14. 82
Dare est dominium transferre. §. Sic itaq;. nu. 2. 82
¶ Debitor fugiens si se telo defendat, an licitè occidatur. in titu. Supereſt. nu. 76. 8
Debitor fugitiuus etiā ante diē capi potest. in tit. Supereſt. nu. 77. eo.
Debitor fugiens an à procuratore creditoris capi possit. in tit. Supereſt. numero 78. eod.
Debitor tempore contractus dilapidare incipiens, & in dies fortiùs suam conditionem deteriorans, an vt suspectus capi possit. in titu. Supereſt. nu. 87. eod.
Debitor si tempore debiti contracti non esset soluendo, sed dolo asserendo se idoneum, suum creditorem ad secum contrahendum induxit, an possit capi. in tit. Supereſt. nu. 88. 8
Debitor in diem si conueniatur ante diem & exceptionem non opponat, an iudex possit eum condemnare ad soluēdum statim an tempore congruo. §. Actionum. nu. 130. 113
Debitor fugitiuus ante tempus, vel ante diem capi potest. versic. Sed hæc. nu. 10. 145
Debitor si per aliquem occultetur, ne capiatur, qualiter occultans teneatur. §. Pœnales. nu. 103. 75
Debitor antequam in iudicio conueniatur, an primò sit extra iudicium interpellendus. §. Sic itaq;. nu. 41, 42. & 43. 84
Debitor captus ratione suspicionis fugæ de incompetentia iudicis opponere possit. in tit. Supereſt. nu. 95. 9
Debitor clericus suspectus de fuga an per iudicem laicum capi possit. in tit. Supereſt. nu. 96. eod.
Debitor an filiam suam in fraudem creditorum suorum dotare possit. §. Item si quis. nu. 52. 41
Debitor strictè non dicitur, qui reali actione tenetur. in tit. Supereſt. numero 98. 9
Debitor propria authoritate captus quot horis retineri possit. in tit. Supereſt. nu. 70. 8
Debitoris nudi incarcerati nullam creditoribus affert vtilitatem. §. Item si quis. nu. 93. 45
Debitori de fuga suspecto interdicitur bonis. in tit. Supereſt. nu. 80. 8
Debitorem non esse soluendo qualiter notorium fiet iudicio. §. Item si quis. nu. 70. & 75. 43
Debitum quod in constituto deduci possit. §. In personā. nu. 33. 57
Debitum à filio, vel seruo, an sit onus peculij. §. Actiones. nu. 32. 61
Decima, cùm sit ius spirituale, in laicum alienari non potest. §. Item Seruiana. nu. 110. 54
Dedo dedis est antiqua grammatica. §. Prætereà. nu. 6. 135
Defensor ciuitatis an possit per aliquem ex ciuibus in ius vocari sine venia. §. Pœnales. nu. 69. cum iij. seq. 73
Definitio cui non competit nec definitū. in tit. Supereſt. nu. 105. 9
Defunctum non fecisse testamentum, quomodo probabitur. §. Item si quis. nu. 72. 43
Delictum quis in animo suo proposuit committere, propter quod erat successura cōfiscatio omniū bonorū, vnde omnia bona alienauit, deinde ipsum penituit, an poterit bona alienata reuocare, tanquā alienata ob causam, quę secuta nō sit. §. Item si quis. nu. 59. 42
Delictum in dubio intelligi debet factum tempore licito. ver. Ex maleficiis. nu. 19. 91
Delinquens clàm an puniatur grauius, quàm qui palam. ver. Ex maleficiis. nu. 20. 88
Deportati & banniti an possint sibi quærere actiones. in titu. Supereſt. nu. 37. 6
Deportatus perdit oīa quę sunt iuris ciuilis. in tit. Supereſt. nu. 42. 6
Deportatus an & quomodo cōtrahere possit. in tit. Supereſt. nu. 46. 6
Depositum non esset, nisi gratis fieret. §. Sequens. nu. 30. 86
Dictio Alioquin, quid significet. §. In personam. nu. 8. & 23. 56. & 57
Dictio Vnde, cum copula quid denotet. §. Actionum. nu. 60. 110
Dictio Seu, est ampliatiua. in tit. Supereſt. nu. 31. 6
Dictio Quasi, quid importet. §. Sed istæ. nu. 26. 26
Dictio Tunc, quid denotat. §. Rursus. nu. 27. 35
Dictio exceptiua in textu posita ponit & non priuat. in tit. Supereſt. numero 1. 4
Dictio Omnino, quid importet. §. Curare. nu. 4. 138
Dictio Fortè, quid operatur in lege, vel in statuto. §. Aequè si. nu. 27. 21
Dictio Casus quādo denotet casum fortuitū. §. Sed istæ. nu. 46. 27
Dictio Quasi quid importet. §. Prætereà. nu. 41. 136
Dictio statim, quid denotat. §. Rursus. nu. 17. 34
Dictio Item, quando suppleri debeat. §. Aequè si. nu. 45. 23
Dictio Quasi, quid importet. §. Sed istæ. nu. 68. 29
Dictio quasi quid importet. §. Item Seruiana. nu. 19. 48
Dictum alicuius sancti, veteris vel noui testamenti authoritate munitum, præfertur constitutioni papali & Imperatoris in decisionibus causarum. §. Quædam. nu. 67. 97
Dies emergens an in qualibet hora incipere currere possit. §. Rursus. numero 64. 37
Dilationes qua causæ cognitione concedantur. §. Si minus. nu. 25. 148
Directo, & vero dño Publiciana non competit. §. Sed istæ. nu. 64. 28
Disponendi potestatem habens secundùm conscientiā, an propriam sequi debeat. §. Sed istæ. nu. 138. 33
Dispositio huius §. an valeat extendi ex idemnitate rationis. ver. Tripli. numero 23. & 25. 101
Diuisio facta cum proprietario nō præiudicat vsufructuario. §. Quædam. numero 9. 94
Diuisio quid boni operetur. in Rub. de actio. nu. 18. 3
Diuisio aliqua vt sit bona qualiter fieri debeat. §. Actionū. nu. 3. 107
Diuisio in actione cōi diui. quomodo & qualiter inter plures socios, sit fienda, & per quos. §. Quædam. nu. 58. 62. 63. 65. 66. & 67. 96. & 97
Diuisio an inter quos fratres facta præsumatur. §. Quædā. nu. 40. 95
Diuisorio iudicio an qui triginta annis in communione steterunt, agere possint. §. Quædam. nu. 38. 95
¶ Doctrina nominū grammaticis pertinacibus relinquitur. §. Sic itaque. numero 9. 82
Dolus dans causam contractu bonæ fidei, an annullet contractum ipso iure. §. Actionum. nume. 31. & 33. 109
Dolus dans causam cuilibet contractui, an reddat contractum nullum. in d. §. nu. 36. eod.
Dolus vt operetur rescisionem contractus, qualis esse debeat. in d. §. numero 40. eod.
Dolus an per illū cōmittentem allegari possit. in d. §. nu. 41. eod.
Dolus, & metus æquiparantur. §. Actionum. nu. 29. 108
Dolus in dubio semper inest furto, & homicidio. ver. Ex maleficiis. numero 71. 92
Dolus delictum esse dicitur. §. Item si quis. nu. 108. 45
Dolus proxenetæ an vitiet contractum. §. Actionum. nu. 44. 109
Dolo deceptus an declarare cogatur, an stare velit contractui, vel non. §. Actionum. nu. 42. 109
Dolo desiisse possidere qualiter quis probetur. §. Omniū. nu. 79. 16
Dominia de iure gētiū quibus modis acquirātur. §. Omniū. nu. 72. 15
Dominium simpliciter in iudicio proponens an tantùm directum proposuisse intelligatur. §. Sed istæ. nu. 141. 33
Dominium, quotuplex reperiatur. §. Sed istæ. nu. 56. 28
Dominiū directū vel vtile qualiter probari possit. §. Omniū. nu. 7. 15
Dominium vtile tantùm per præscriptionem acquiritur. §. Omniū. numero 73. 16
Dominium absque traditione an in ecclesiam transeat in rebus ei venditis, & donatis. §. Sed istæ. nu. 35. 27
Dominium quando trāsferatur absq; traditione. §. Sed istæ. nu. 75. 30
Dominij appellatione an in dubio de directo intelligatur. §. sed istæ. numero 142. 33
Dominus non potest alienare ius vasalli vel feudi inuito vasallo. §. Item Seruiana. nu. 105. 54
Dominus an rem subditi sui in casu necessitatis vēdere possit. §. Item Seruiana. numero 108. eod.

Dominus se

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index.

Dominus semel,non potest amplius fieri dominus.§.Sic itaq;.nu.16. folio 82
cum quinque seq.
Donatio propter nuptias an sit titulus lucratiuus.§. Item si quis. numero 31. 40
Donatio præsumpta an traditionē requirat.§.si minus.n.8.&10.146
Donatio inter virum & vxorem regulariter prohibita est.§. Fuerat. numero 93. 126
Donatio quid.§.In personam.nu.60. 59
Donationis contractus hodie contractus nominatus est.§. In persona.nu.59. 59
Dos an ipso iure per impensas factas à marito in re dotali diminuatur,& consequenter eius repetitio.ver.Propter retentionem.nu.1. cum iiij.seq.fol.149.& nu.7.8.& 9. 150
Dos confessata an habeat priuilegium prælationis,vt in ea mulier præferatur anterioribus creditoribus.§.Fuerat.nu.82.&84. 125
Dos esse non potest,vbi matrimonium nō est.§.Fuerat.nu.91. 125
Dos an sit titulus lucratiuus,vel onerosus.§.Item si quis.nu.30. 40
Dos profectitia quæ dicatur.§.Fuerat.nu.134. 128
Dotalis fundus, vel quæcunque res dotales æstimatæ datæ in dotem, emptionem,& transitum dominij faciunt.§.Actionū.nu.84. 111
Dotem cōstituēs an & quādo teneat de euictione.§.Fuerat.nu.33.121
¶ Duas certi condictiones an sit dare.§.Sequens.nu.3. 84
Duplicandum quid sit, quando ante cōdictionem petatur cùm sit incertū quantū ante tēpus petatur.ver.Sed hæc.nu.4.cū iij.seq. 145
Duplum, vel quadruplum, est pœna in actione furti, tam manifesti, quàm non manifesti.ver.Ex maleficiis.nu.1. 87
Durum est pœnas extendere.ver.Quadrupli.nu.6. 103

De litera E.

Ecclesia alteri vnita,an retineat priuilegia sua.§.In personam.nu.12.&16. 56
Ecclesia & Respublica æquiparantur. ver. Ex maleficiis. numero 36. 90
Ecclesia si alteri vniatur , an res vnius pro debito alterius vendi possint.§.In personam.nu.14. 56
¶ Edictū quod quisq; iuris:quando locū habeat.§.Sed istæ.nu.129. 32
¶ Electio in contractibus alternatiuis an sit debitoris. ver. Huic autē. nu.6.cum quinq; seq.fol.144.& 145.& nu.14.& 16. 145
Electus ad aliquam dignitatē an sit titulus in foro animę,si electio sua tenuit de iure gentium , non seruata forma iuris positiui.§. Sed istæ.nu.131. 32
¶ Effectus est maximus an actio tollatur ipso iure , an opę exceptionis.§.In bonæ fidei.nu.2. 129
¶ Emphyteuta,qui cecidit à iure suo per canonem non solutum , an nihilo minus melioramenta per eum facta in re emphyteutica repetat.§.actionum.nu.161. 115
Emphyteuta si decē annis soluat canonē,an talis præstatio sufficiat domino ad probandū eū emphyteutā suū.§.Prejudiciales.nu.61. 81
Emphyteuta si amiserit instrumenta suarū inuestiturarum,an ex diutina præstatione canonis emphyteutici probetur quòd præcesserat concessio in emphyteusim.§.Præjudiciales.nu.62. eod.
Emphyteuta negans rem emphyteuticam,si conuincatur de mendacio,an priuetur iure suo emphyteutico.§.Omnium.nu.87. 16
Emphyteutica res non cadit in cōmissum per cessationem solutionis cēsus,si dns tantūdē emphyteutę debeat.§.In bonę fidei.nu.83.133
Ementi fundum carius propter necessitatem, an succurratur.§. Sed istæ.nu.107. 31
Emptor ad quid teneatur.§.Actionum.nu.122. 113
Emptor quando cum effectu agere possit.in d.§.nu.122. eod.
Emptor si agat ad rē vēditā pretio nō soluto nec aliter oblato an obtinere possit si de pretio nō opponat.in d.§.n.124.126.127.& 129. eo.
Emptor malæ fidei an in foro conscientiæ pretium soluere teneatur. §.Sed istæ.nu.112. 32
Emptori bonæ fidei an competit rei vēdicatio.§.Omniū.nu.60. 14
¶ Equa vendita,an pullus eam sequēs venditus intelligatur.§. Actionum.nu.61. 110
Equus si venditur vel donetur alicui , an scutifero licitum sit aliquid accipere pro capistro equi.§.Actionum.nu.62. 110
Equus æstimatus si locatur scholaris, an hæc æstimatio faciat transire periculum equi in scholarem.§.Actionum.nu.86. 111
Equus meus si per armigeros nobis amicos mihi auferat, si illū ad manus alterius reperiā,eū recuperare possū.ver.Quadrupli.n.48. 105
Equo vendito,quæ veniant ornamenta.§.Actionum.nu.59. 110
¶ Error q impediat cōsensum,qualiter intelligat.§.Itē si qs.nu.55. 42
Error facti q iustus esse dicat,qualiter intelligat.§.si quis agēs.n.5. 141
¶ Euictio an in donatione facta à patre filio, aut filiæ locum habeat. §.Fuerat.nu.35. 121
¶ Exceptio libelli non continentis causam expecificam ante litē contestatam opponi potest.§.Omnium.nu.126.& 127. 18
Exceptio senatusconsulti Macedoniani quo casu obstat.§. Actiones. nu.34.cum iij.seq. 62
Exceptio Macedoniani quare non competat mutuanti seruo, sicut filiofamilias.d.§.nu.38. eod.
Exceptio Macedoniani an locum habeat in religiosis , vel monachis, sicut in filiis.d.§.nu.39. eod.
Exceptio ineptitudinis libelli,quandocunq; opponi potest.§.Omniū. numero 168. 20
Executio contra filiumfami.in potestate existentē,& condemnatum, qualiter fieri potest.§.Actiones.nu.7.& 8. 60
Exceptio compensationis quare contra actionem depositi non procedat.§.In bonæ fidei.nu.10. 129
Exceptio contra agentē depositi obiici non potest.in d.§.nu.11. eod.
Exceptio debet esse de regula.§.Aequè si.nu.60. 24
Exceptio non numeratæ pecuniæ quibus verbis opponi impediatur. §.Fuerat.nu.79. 124
Exceptio pretij non soluti an post sententiā à vēditore ad eius executionem impediendam opponi possit.§.Actionum.nu.133. 114
Exceptio pretij nō soluti, vel nō adimpleti cōtractus est, vna de exceptionibus,quę ad processum opponi possunt.§.Actionū.n.131. 114
Exceptiones impedientes litis ingressum si non fuerint oppositę ante lit.contest.vel in earū probationibus opponēs succubuerit, an iterum in vim peremptoriæ ōpponi possint.in d.§.nu.132. eod.
Exceptiones præiudiciales quæ dicantur,& quæ replicationes.§. Præiudiciales.nu.17.& 18. 78
Exceptiones requirentes altiorem indaginem quæ sunt.§. Præterea. numero 58. 137
Exceptiua dictio quando ponat,vel priuet.in tit.Supereſt.nu.3. 4
Exceptioni non numeratæ pecuniæ renuntianti cum iuramento,quibus remediis succurratur.§.Fuerat.nu.85.& 86. 125
Exercitor dicitur dominus nauis.§.Actiones.nu.45. 62
Excusio an & quando sit necessaria.§.Item Seruiana.nu.8. 48
Excusio bonorum debitoris quando fit , an citandi sint possessores in quos in fraudē sit facta alienatio.§.Item si quis.nu.84. 44
Excusio qualiter fiat,& quę sit eius forma.§.Itē si quis.nu.86. eod.
Excusio an requiratur.§.Itē si quis. nu.76.cum quinq; seq. 43.& 44
Excusio facta per vnum ex creditoribus an prosit aliis, §. Item si quis.numero 82. eod.
Excusio vt dicatur legitimē facta, quid requiratur. §. Item si quis. numero 83. eod.
Excusio an sit necessaria,& quādo.§.Item si quis.nu.67.& 68. 43
Executio in rei vendicatione contra nudum detentatorem qualiter fiat.§.Omnium.nu.102. 17
Executio rei vendicatione contra ciuiliter tantùm possidentem qualiter fiat.§.Omnium.nu.107. eod.
Executor sententiæ si conscientiam suam habeat contra sententiam, quam exequi debeat, nihilo minus eam executioni mandare tenea tur.§.Si minus.nu.16. 147
Executores,qui representant partes in iudicio , quibus nominibus in iure nuncupentur.ver.Tripli.nu.4. 100
Executores in actione ex testamento qualiter conueniri possint. ver. Ex maleficiis.nu.22. 88
Executoribus,seu viatoribus,quibus citationes cōmittebantur,qualiter salaria dabantur.ver.Tripli.nu.5.6.40.42.& 43. 100.& 101

Execut

Index.

Executorū species in iure nostro quot sunt.ver.Tripli.nu.1.2.& 3. 100
Exhibere an quis cogatur debitorem , qui fugit in domum suam.§. Prætereà.nume.49.& 51. 137
Exhibere an cogar mercatorem, qui decoxerit vel fregerit , si eum in domum meam acceptem.in d.§.nu.50. eod.
Exhibere est in publico facere potestatem.§.Prætereà.nu.43. 137
Exhiberi res cuius sumptibus,& expēsis debeat.§.Prętereà.nu.47.137
Eximens captum à manibus familiæ tenetur.§.Pœnales.nu.102. 75
Eximens carceratum à carceribus qualiter teneatur.§.Pœnales. numero.104.cum quinque seq. 75
Expēsas posse peti iure actionis,cuius effectus sit.§.Actionū.n.53.109
Experiri sine actione nemo potest.in tit.Supereſt.nu.106. 9
Exprimere an quis teneatur in libello petitionis hęreditatis, an sit hęres ex testamento,vel ab intestato.§.Actionum.nu.191.& 192. 116
Extensio in exorbitantibus an fiat.in tit.Supereſt.numero 58. 7
Extensio ex identitate rationis in pœnalibus fieri potest. versi. Tripli. numero 21.& 22. 100.& 101
Extensio in materia exorbitante fit ad casum proprium & improprium significatum , causa honestatis seruandæ. §. Pœnales.numero 55. 72
Extensio in pœnalibus, & in statutis , & in consuetudinibus,an fieri possit.ver.Ex maleficiis.numero 37. 90
Extensio ex identitate rationis licita est.§.Item Seruiana.nu.18. 48
Extensio ex identitate rationis an sit licita in pœnalibus. §. Sequens. numero 7.8.& 9. 85
Extēsio in statutis fieri potest ex idētitate rationis.§.Omniū.nu.40.14

De litera F.

Faciens per alium ,quando per se facere dicatur, in titulo Supereſt.numero 114. 10
Facti quæ sunt an possunt sub certa regula definiri. §. In bonæ fidei.numero 73.& 75. 133
Falcidia in relictis ad pias causas an locum habeat.§.Sed istæ.nu.117.32
Falcidia detractio,vel Trebellianicæ an locū habeat in foro conscientiæ.§.Sed istæ.numero 116. 32
Fauor est extendendus.§.Actionum.numero 68.& 72. 110
¶ Feudatarius simpliciter inuestitus an habeat vtile dominiū. §.Sed istæ.numero 58. 28
Feudum an casu necessitatis pignorari possit, & quid de fructibus & eius cōmoditate,& quid in regno Franciæ. §. Item Seruiana. numero 107.114.115.& 116. 54
¶ Fides qualis indici est facienda , vt debitor suspectus possit capi.in tit.Supereſt.numero 84. 8
Fideiubentes pro malefactore de iudicato soluendo , quādo teneantur ad augmentum pœnæ.ver.Quadrupli.nu.9.10.& 11. 103
Fideicommissa de iure digestorum probantur officio iudicis.§. Omnium.numero 55. 14
Fideiussoria obligatio an sit magis stricta,quàm cōstitutum.§.In personam.numero 14. 57
Fideiussoria obligatio an valeat, si principalis non valet.§. In personam.numero 42. 58
Filij bona si propter eius delictum sint publicato , an & peculium aduentitium in patris prejudicium publicatum esse intelligatur.§. Actiones.numero 62.& 63. 62
Filij an si bona materna publicentur propter ipsius matris delictum aliquid de his habere debeant.d.§.nu.66. 63
Filius conuentus ex delicto,si fuerit contumax , an executio fieri poterit contra patrem in peculio profectitio.§.Actiones.nu.61. 62
Filius negotians de licentia patris , si conducat domum , & in eam inferat aliquas res patris , an res illæ sint obligatæ.§. Item Seruiana.nu.59.60.& 61. 50
Filius patrem egentem alere tenetur.versic.Sed & si qnis.nu.2. 150
Filius officio iudicis ex æquitate à patre alendus est.§. Fuerat. numero 101. 126
Filius occidens patrem naturalem tantùm an puniatur pœna legis Pompeiæ parricidiis.§.Pœnales.nu.59.& 60. 72
Filius quare eximatur ab obligatione patris, & econtra,& non hæres §.Actiones.nu.4.& 5. 60
Filia semel dotata , si dotem consumpsit, an denuò debeat dotari.§. Fuerat.nu.125.& 126. 128
Filia an agat ad dotem sine consensu patris.§.Fuerat.nu.133. 128
Fiscus, & mulier pari passu ambulant , & quo casu mulier sit potior fisco.§.Fuerat.nu.70. 123
Fiscus & ciuitas quo casu differant.in d.§.nu.71. 124
Fiscus agens ob necessitatem fiscalem contra debitorem suum , non tenetur aliqua pœna,licet plus petat.ver.Sed hæc.nu.8. 145
Fiscum quæ ciuitas habeat.§.Rursus.nu.39. 35
¶ Forma libelli in actione iniuriarum.in tit.Supereſt.nu.50. 7
Forma iuris positiui vbi prætermissa sit,an in fore animę prætermittens,teneatur sibi facere conscientiam.§.Sed istæ.nu.132. 32
Forum ratione destinatæ solutionis in illo loco quis sortitur : & nunquid possit conueniri in loco celebrati contractus.ver.Plus autem. nu.16.cum iiij.seq. 14
Forus conscientiæ quid sit.§.Sed istæ.nu.108. 32
¶ Fructus augent rem vniuersalem , non autem particularem. §. Actionum.nu.213. 118
Fructus & alia accessoria an pendente iudicio sortis peti possint.§. Omnium.nu.178. 20
Fructus in actionibus bonæ fidei an veniant iure actionis.§. Actionum.nu.45.& 63. 109.& 110
Fructus qualiter peti possunt,& quo iure debeant.§.Omniū.n.175. 20
Fructus percepti per colonum , an sint domino tacitè hypothecati.§. Item Seruiana.nu.39. 49
¶ Fraus in materia istius §. qualiter accipiatur.§. Item si quis. numero 10. 39
Fraus aliter non probata, qualiter præsumatur.§. Item si quis.nu.40. & 41. 41
Fraus in pecuniario dāno quomodo accipiatur.§.Itē si quis.nu.76. 42.
¶ Fur manifestus an magis puniatur, quàm violentus raptor. verfic. Ex maleficiis.nu.17.& 18. 88
Fur publicus quis dicatur.ver.Ex maleficiis.nu.6. 87
Fur diurnus , seu nocturnus an capiatur licitè, & occidatur.in titulo Supereſt.nu.69. 5
Furem si quis à furca pro enormi furto euadere velit, qualiter possit. versic.Ex maleficiis.nu.14. 88
Furem propria authoritate capiens , an perdat commodum legalis pœnæ.in tit.Supereſt.nu.71. 8
Furis pœna de iure cōmuni qualis sit.ver.Ex maleficiis.nu.9.& 10. 87
Furtum an inter casus fortuitos enumeretur.§.Sed istæ.nu.45. 27

De litera G.

Gabella si statuto cauetur quod de pretio rei venditæ soluatur tantum , an intelligi debeat de pretio quod in effectu remanet penes venditorem, deductis omnibus expēsis factis in subhastationibus,vel datis proxenetis, versic.Tripli.nu.9. 100
Gabella si de quolibet legato solui debeat pro libra, an intelligatur tantùm de eo quod supereſt de legato , deducto omni onere. in dicto ver.nu.10. eod.
Gabella si statuto cauetur quòd pro qualibet libra soluatur tantum, an si quis promiserit alicui mille libras, soluendas tantum quadringentas omni anno , an interusurium medij temporis deduci debeat.in d.ver.nu.11. eod.
Gabella si statuto cauetur quòd legato solui debeant decem pro libra valoris rei legatæ , an si legetur equus , qui viginti valet cum hoc quod soluatur hæredi decem solui debeat,& de quanto & qualiter. in d.ver.nu.13. eod.
Gabella si statutum disponat quòd de quolibet contractu ibi celebrato gabella solui debeat,an si solutio in illum locum destinata sit,solui debeat.ver.Plus autem.nu.15. 143
Gabellarū emptores an ante tēpus exigi possint.ver.Sed hęc.n.10. 145
¶ Geminata cautio tollit beneficiū Velleiani.§.In personā.nu.49. 58

Gerund

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index.

Gerundiũ positũ in accusatiuo quid denotat.in Rub.de act.nu.29. 3
Gerundium in genitiuo an importet causam finalem. in Rub. de act. numero 30. eodem
Gerundiũ in ablatiuo an importet cõditionẽ.in Rub.de act.nu.33.eo.
Gerundij natura quæ sit. in Rub.de actio.nu.35. 3
Gerundia an sint facti,& quando deriuãtur.in Rub.de act.nu.26. 3
Gerundia an quando importent necessitatẽ.in Rub.de act.nu.28. 3
Gerundia quando importent causam finalem, & quando formalem. in Rub.de actio.nu.34. 3
¶ Glossa referens duas opiniones,& nullá expressè approbans,vltimã tenere videtur.§.Sed istæ.nu.55. 28

De litera H.

Habens liberum arbitrium tenetur de dolo commisso.§. In bonæ fidei.nu.8. 129
¶ Hæres censentur esse eadem persona cum defuncto. §.Actiones.nu.2. 60
Hæres bona hæreditatis non esse soluendo , qualiter probabit.§.Item si quis.nu.71. 43
Hæres adeundo hæreditatem an vltra vires hæreditarias teneatur.§. Sed istæ.nu.114.& 115. 32
Hæres an ad vsuras legati vel fideicommissi teneatur. ver. Ex maleficiis.nu.23. 89
Hæres ab vxoris institutus vt post mortem suam restituat hæreditatem filio,an si incontinenti restituat,etiam non retenta Trebellianica,dicatur creditores fraudare.§.Item si quis.nu.127. 47
Hæres omnibus defuncti obligationibus adstrictus est. §. Actiones. numero 1. 60
Hæreditas lucrosa,& opulenta,quę dicatur.§. Omnium.nu.43. 14
Hæreditas adita an appelletur hæreditas.§.Actionum.nu.218. 118
Hæreditatem adire,est impropriè contrahere.§.Omnium.nu.39. 13
¶ Hominum quidã sunt datiui,& quidam natiui.§.Rursus.nu.79. 37
Hostes qui propriè dicantur.§.Rursus.nu.44. 35
Hostis an dicatur ciuitas Imperij resistẽs officiali Imperatoris.§.Rursus.nume.47. 35
Hostis & reus criminis læsæ maiestatis qualiter differant.§.Rursus. numero 45. 35
¶ Hypotheca quotuplex reperiatur.§.Item Seruiana.nu.70. 50
Hypotheca tacita inducta ex dispositione legis quotuplex sit.§.Item Seruiana.nu.71. 51
Hypotheca tacita an & inter quos sine aliquo facto hominis introducatur.§.Item Seruiana.nu.72. eod.
Hypotheca tacita inducta à lege , facto hominis interueniente,quem effectum habeat.§.Item Seruiana.nu.79. eod.
Hypotheca tacita quæ comprehendere soleat.§.Item Seruiana.nu. 63.& 64. 50
Hypotheca tacita an mulieri cõpetat in donatione propter nuptias: & nunquid in bonis paraphernalibus,& nunquid pro alimẽtis sibi debitis à marito,& an pro fructibus dotis,& an in dote confessata, & nunquid in rebus acquisitis per hæredes mariti ex rebus quondam ipsius mariti , & nunquid in bonis mariti minoris.§. Fuerat. nu.40.cum sex seq. 122
Hypotheca tacita pro dote quo tẽpore cõtrahatur.in d.§.nu.48. eo.
Hypotheca tacita pro dote priuilegiata est.in d.§.nu.50. eod.
Hypotheca tacita pro dote an competat extraneo, qui dedit dotẽ pro muliere.§.Fuerat.nu.36.cum iij.seq. 121.& 122
Hypothecaria ad personalem actionem accessoria est.§. Item Seruiana.nu.101. 53
Hypothecaria an aliquid personalitatis habeat.§. Item Seruiana. numero 110 54
Hypothecata tacita introducta à lege interueniente facto hominis,& hypotheca expressa qualiter differat.§.Item Seruiana.nu.77. 51

De litera I.

Ignorantia quibus casibus sit probabilis.§. Item si quis. numero 48. 41
Ignorantia in facto alieno , in quibus casibus non tolleratur.§.Si quis agens.nu.6.cum iij.seq. 142
Ignorare vires patrimonij sui quis præsumitur.§.Itẽ si quis.nu.48. 41
¶ Imbreuiatura notarij an fidem faciat.in Rub.de act.nu.16. 2
Impedimentum probatur per iuramentum , tamen probatio in contrarium admittitur.§.Sed istæ.nu.94. 31
Imperator si indixit bellũ,& eo mortuo gentes suæ ceperint aliquem ex hostibus,an ille efficiatur seruus.§.Rursus.nu.51. 35
Imperator quare nõ seruet ordinẽ Iuris cõsulti.§.Sed istæ.nu.3. 25
¶ Inclusio quãdo dicatur fieri.§.Item Seruiana.nu.31.& 78. 49.& 51
Inducta in prædium vrbanum, & inducta in rusticum qualiter differant.§.Item Seruiana.nu.29.& 30. 49
Inductum & illatum qualiter differant.§.Item Seruiana.nu.28. 49
Infamia facti,& iuris quid,& de eius effectibus.§.sic itaq;.nu.22. 83
Iniurię plures alicui factæ,an omnes in vno libello debeant proponi. in tit.Supereſt.nu.53. 7
Iniuriæ corporali nemo se submittere potest.§.Actiones.nu.68. 63
Inquisitor hæreticæ prauitatis si alienata per hæreticum reuocauit,an pretium restituere teneatur.§.Item si quis.nu.90.& 91. 45
Institor quis,& vnde dicatur.§.Actiones.nu.49. 62
Institor,& procurator,qualiter differant. eod.
Institor quibus verbis instituatur.d.§.nu.50. eod.
Instrumentũ si dicat qualiter Titius emit talẽ fundũ ab ecclesia , & nõ dicat pro quãto pretio,an probet emptionẽ.§.Itẽ si quis.nu.40. 66
Insultum cum armis an factum dicatur per eũ,quia arma ad latus habebat,licet non extraxerit.ver. Ex maleficiis.nu.80. 92
Intellectus ordo considerari debet.in tit.Supereſt.nu.9. 5
Interdicta omnia dicũtur personalia in rem scripta.§.Omniũ.nu.7. 11
Interdicta omnia dicuntur personalia in rem scripta.§. Quędam. nu. 22.& 45. 94.& 95
Interdicto vnde vi ex cõsilio spoliãdi quãdo quis teneatur.§. Omnes. numero 5. 89
Interdicto Saluiano agens quid probare habeat.§. Item Seruiana.numero 91.& 92. 53
Interdictum Saluianum vnde dicatur.§.Item Seruiana.nu.84. 51
Interdictum Saluianum, & actio Seruiana qualiter differant.§. Item Seruiana.nu.85.90.94.& 99. 51.& 53
Interdictum Saluianum, & hypothecaria an sint idem in probatione. §.Item Seruiana.nu.93. 53
Interdictum fraudatorium contra quẽ detur.§.Itẽ si quis.nu.5. 39
Interdictum,& edictum qualiter differant.in tit.Supereſt.nu.32. 6
Interesse in libello an incertam peti possit.§.Curare.nu.7. 141
Interesse an dicatur certum, vel incertum, & qua actione petatur, & qualiter in iudicium deducatur.in d.§.nu.58. eod.
Interesse qualiter probetur.in d.§.nu.59. eod.
Interpellatione extraiudiciali quando quis constituatur in mora.in tit.Supereſt.nu.64. 7
Interpretatio lata fit in vltimis volũtatibus.§.Itẽ Seruiana.nu.50. 49
Interpretatio crassa non est sumenda in statutis.in titu. Supereſt. numero 100. 9
Interrogationes in petitione hęreditatis qualiter fiendæ sint.§.Actionum.nu.189.fol. 116. Et qualiter quando agitur contra debitorem tanquam contra iuris professorem nu.203.& 206. 117
¶ Iudex negligẽs criminaliter punitur,& toto salario priuari potest. §.Præterea.numero 14. 135
Iudex permittens labi instantiam de iure communi,an puniatur.in d. §.numero 15. eod.
Iudex si negligat facere id,quod ab eo petitur,an teneatur, si illud idẽ ab alio æquè faciliter consequi posset.in d.§.nu.16. eod.
Iudex si plus sit probatum, quàm petitum , supplere, & condemnare non potest.ver.Ex maleficiis.nu.67. 91
Iudex quando conscientiam sequi debeat.§.Sed istæ. nu. 139. 33
Iudex certam ferre debet sententiam , etiam si de incerta quantitate actum sit.§.Curare.numero.1.2.5.6.7. 138
Iudex quando possit vni parti,etiã nõ petenti,totam rem adiudicare, & in eum dominũ alterius partis transferre.§.Quędã.nu.10. 94
Iudex videns malè actum ex vna causa , tamen ex actis apparet quòd ex alia causa bene agi potuisset,debet in sententia ius illud agendi ex illa alia causa reseruari.§.Omnium.numero 118. 18

Iudex po

Index.

Iudex potest tam actori,quàm reo terminum statuere ad probãdum. §.Omnium.numero 113. folio 17
Iudex cognoscens super quæstione confiniũ potest adiudicare aduersario meo id,quod est pure meum.§.Actionum.nu.74. 110
Iudex habens plenum arbitrium , an fulminare debeat.§.In bonæ fidei.numero 51. 131
Iudex an arbitriis animum suum in mitiorem partem inclinare debeat.in d.§.nume.52. eodem
Iudex quomodo debet diuidere res communes, quæ commodè diuidi non possunt.§.Quædam.nu.59.60.61.& 64. 96
Iudex an secundùm conscientiam,an verò secũdùm allegata , & probata iudicare debeat.§.Si minus.nu.15. 147
Iudex si nollet impẽdere id,quod debet ex mero officio, qualiter parti consuletur.§.Præterea.nu.8. 135
Iudex multa facere potest,ad quæ tamen compelli non posset. in d.§. numero 9. eodem
Iudex negligens facere iustitiam,facit litem suam , sicut male iudicando.in d.§.nu.11.& 12. eod.
Iudex si fuit negligens circa condemnationem expensarum, an faciat litem suam.in d.§.nu.13. eod.
Iudex nunquid vigore arbitrij sibi dati , quòd in causa possit procedere de iure,& de facto,credere poterit testi reddenti nullam malam causam.§.In bonæ fidei.nu.47.cum ij.seq. 131
Iudex quid si in sententia dicat secundùm suam conscientiam , an valeat.§.Sed istæ.numero 134. 32
Iudex si sibi causa committatur per verba importãtia meram voluntatem,& liberam,vel plenum arbitrium , quid facere possit. §.In bonæ fidei.nu.23.cum iij.seq. 130
Iudex an teneatur in sententia exprimere certam quantitatem fructuum.§.Omnium.nu.179. 20
Iudex debet priùs discutere an debitor sit soluendo , antequàm faciat eum detineri.in tit.Supereſt.nu.90. 9
Iudex videns Titiũ occidere Sempronium coram multis,an absq; alia probatione eum de homicidio condemnare possit.§.Si minus.numero 18. 147
Iudex an possit condemnare reum in fructibus non petitis ab actore. §.Omnium.numero 177. 20
Iudex si vrgeatur pronuntiare propter tempus instantiæ,seu tempus statuti,seu legis municipalis qualiter pronũtiare possit. §. Curare. numero 40.cum iiij.seq. 140
Iudicia particularia,an si fit contentio inter duos sacerdotes de rectoria alicuius ecclesiæ,vel aliqua præbenda,silere debeant vt per aliquem eorũ interim intentari non possint.§.Præiudiciales.nu.9. 77
Iudicia omnia sunt de iure ciuili.in titulo Supereſt.nu.41. 6
Iudicia vniuersalia an si pendeant , dicantur præiudicialia ad iudicia particularia.§.Præiudiciales.nu.7. 77
Iudicio particulari an ille,contra quem agitur vniuersali , contra alios agere possit.§.Præiudiciales.nu.8. 77
Iudicis officium an sit actio.§.In bonæ fidei.nu.86. 134
Iudicium,si non sit petitum à parte libellum incertum declarari , an procedat.ver.Tripli.nu.38. 101
Iudiciũ cõmuni diuidundo an si inter aliquos agitandũ sit debeant & fructuarij necessariò vocari,vt iudiciũ valeat.§.Quædã.nu.8. 94
Iudicium quot modis capiatur.§.In bonæ fidei.nu.3. 129
Iudicium an vitietur per omissionem cognitionis præiudicialium. §. Præiudiciales.nu.12. 77
Iudicium capit vires à vocatione in ius,quæ præcedere debet. §. Pœnales.nume.100. 75
Iudicium vniuersale an dicatur præiudiciale ad aliud eodem modo vniuerale.§.Præiudiciales.nu.6. 77
Iura realia quomodo cognoscãtur à personalibus,§.Omniũ.nu.4. 11
Iurare,vel iuramentum per partem remitti,an,& quando paria sint. §.Item si quis.nu.30.& 32. 65
Iurare de calũnia an debeat pater vel filius.§.Pœnales.nu.89.& 90. 74
Iuramẽti effectus qui sint notabiliter.§.Itẽ si quis.nu.5.cũ xij.seq. 64
Iuramenti delatio , & quando reuocari possit. §. Item si quis. numero 31.& 33. 65
Iuramento alicuius quando stetur.§.Sed iste.nu.90.cum iij.seq. 31
Iuramento quæ conditiones , siue clausulæ tacitè insint,& in eo tacito subintelligantur.§.Item si quis.nu.81. 68
Iuramento agentis vi bo.rap.ante stetur.ver.Ex maleficiis.nu.90. 92
Iuramento agentis actione furti an stabitur de rebus furto subtractis.in d.ver.nume. 91. 93
Iuramentum si sit aliquid deberi,aduersario iuramentum differẽtiæ, ex tali iuramento competit actio in qua solum quæritur an sit iuramentum.§.Item si quis.nu.1. 64
Iuramentum litis decisiuum an habeat vim plenæ probationis.d.§. numero 2.& 4. eod.
Iuramentum habet vim sententiæ latæ præcedentibus probationibus.d.§.nu.3. eod.
Iuramentum facit quòd non debitum sit debitum.d.§.nu.4. eodem
Iuramentum,si aduersario non deferente iuratum sit,an proficiat , & quando.d.§.nume.18. 65
Iuramentum si rex Francorum faciat aliquam ciuitatem confiteri esse suam,& iurare fidelitatem,cùm non sit sua,an valeat. §. Item si quis.numero 76. 68
Iuramentum in litem,an detur contra eximentem debitorem fisci. §. Pœnales.nume.99. 75
Iuramentum inducens peccatum veniale , non ligat. §. Item si quis. numero 72. 68
Iuramentum quando non obligat.§.Item si quis.nu.68.70.& 72. 68
Iuramentum interpositum super actu simulato non validat actum, nec ligat iurantem.§.Fuerat.nu.87.& 88. 125
Iuramentũ in litem an præstetur in actionibus bonæ fidei. §. Actionum.numero 8. 108
Iuramentum in litem in actionibus bonæ fidei non venit iure actionis,sed officio iudicis.§.Pœnales.nu.94. 74
Iuramentum quomodo pro veritate habeatur.§.Sed istæ.nu.62. 28
Iuramentum de nõ fideiubendo pro aliquo,an teneat, & an cõtractũ fideiusionis, & eius validitatẽ impediat.§.Item si quis.nu.81. 68
Iuramentum iudiciale ex quibus recusari possit. §. Item si quis.nu.82. cum iij.sequen. 68
Iuramentum quando habeat executionem paratam. §. Item si quis. numero 87.& 88. 68.69
Iurisdictio à principe , vel à Republica ita separari non potest , sicut radij solis è sole separari nõ possunt.§.Item Seruiana.nu.112. 54
Ius superueniens actori pendente iudicio , an sibi prosit.in titulo Supereſt.nume.110. 10
Ius excipiendi superueniens reo pendente iudicio,an sibi prosit.in tit. Supereſt.nume.112. 10
Ius superueniens actori pendente iudicio,an & quãdo prosit. §. Omnium.numero 67. 15
Ius actori superueniens post litem contestatam sibi prodest. §. Omnium.numero 68. eod.
Ius hypothecæ an hodie per tertium præscribi possit. §. Item Seruiana.numero 123. 55
Ius an metiendum ex actoris petitione.§.Actionum.nume.75. 110
Ius in re,& ius ad rẽ,quando quis dicatur habere.§.Sed istæ.nu.8. 26
Ius bonum in re quando quis dicatur habere.§.Sed istæ.nu.11. 26
Ius sibi dicere quando quis possit.in titulo Supereſt.nu.74. 8
Iurans seruare quod in statuto continetur,si tale statutum cassetur,an à iuramento liberetur.§.Item si quis.nu.77. 68
Iurans non iurare, an si producatur in testem per iudicem compelli possit vt iuret.§.Item si quis.nu.80. eod.
Iurans non iurare , an si producatur in testem , per iudicem compelli possit vt iuret.§.Item si quis.nu.8. 68
Iurans se emisse rem talem à Titio,non expressa quantitate pretij, an ex tali iuramento agere possit.§.Item si quis.nume.39. 65
Iurans an & quando blasphemare Deum dicatur , & vltimo supplicio puniatur.§.Item si quis.nu.58.& 59. 67
Iurans sufficit quod secundùm conscientiam in quolibet iuramento verum dicat.§.Sed istæ.nu.135. 32
Iurare per membra pudibunda Christi , species est hæresis. §. Item si quis.numero 60. 67

Legatum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index.

De litera L.

Legatum simpliciter factum monasterio, in dubio cui monasterio factum intelligatur. versi. Ex maleficiis. numero 48. folio 91

Legatum factũ maiestati existenti in aliquo loco profano alicuius priuati hominis, sicut fit maiestatibus miracula facientibus, cui applicari debeat. in d. ver. nu. 49. eod.

Legatarij, & fideicommissarij, an habeantur loco creditorum. §. Item si quis. numero 61. 42

Legatario an fructus debeantur à tempore hæreditatis adita. ver. Ex maleficiis. numero 24. & 25. 89

Leges transgredi q propter enormes casus emergentes liceat, in quibus magistratibus locum habeat. ver. Ex maleficiis. nu. 15. & 16. 88

Legitimãdi spurios & incestuosos potestatem habens, an poterit spurios & incestuosos simul legitimare. §. Omnium. nu. 30. 13

Legitima est quarta bonorum patris. §. Item si quis. numero 51. 41

Legitima, quam pater in sua vita præstat filio an dicatur haberi titulo lucratiuo. §. Item si quis. nu. 32. 40

Legis ad legem an & quando sit fienda continuatio. in Rubr. de actio. numero 7. 1

Legitimatio si aliquis esset spurius & incestuosus simul, & tanquam spurius legitimatus esset, non expressis aliis qualitatibus, an valeat. §. Omnium. numero 33. 13

Legitimatio, si aliquis impetrauit à principe se legitimari, dicens se natum ex soluta & soluto, cùm esset natus ex adulterio, non valet. §. Omnium. nu. 33. eod.

Lex fi. ff. de rei ven. qualiter ampliatur. §. Omnium. nu. 90. 16

Lex arctans regulatur secundùm legẽ arctam. §. Pœnales. nu. 117. 76

Lex, cùm de in rem verso. quando locum habeat. §. Pręiudiciales. numero 56. 57. 58. 63. 64. 65. & 69. 81

Lex manifestæ turpitudinis. ff. de iureiuran. an sit correcta. §. Item si quis. numero 83. 68

Lex si seruus nauem. ff. de furt. an hodie sit correcta. in titulo Supereſt. numero 28. 6

Lex correcta an allegari possit, & quomodo: & quid de statutis correctis. §. In personam. nu. 19. & 20. 56

Lex is, qui cum telo. C. ad legem Corne. de sica. in pœnis statutorum locum non habet. in Rub. de actio. nu. 32. 3

Lex liberto octuaginta. ff. de bo. liber. quando procedat. §. Item si quis. numero 122. 46

Lex omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. cred. fac. qualiter intelligitur. §. Item si quis. nume. 34. 35. 36. & 37. 40. & 41

Lex fi. ff. de condi. ob causam qualiter limitetur. §. Sic itaq; nu. 13. 82

Lex promissor. §. j. alleg. in glos. qualiter intelligatur. §. In personam. numero 55. 59

Lex si quis argentum in quibus locum habeat. §. In personam. numero 61. & 62. 59

¶ Libellans si in narratione aliqua verba necessaria apponat, & in conclusione omittat, an sufficiat. §. Omnium. nu. 133. 18

Libellanti an eius assertio noceat. §. Si minus. nu. 4. cum iij. seq. 146

Libellus si proponatur nulla expressa causa, an procedat. §. Omniũ. numero 125. 18

Libellus qualiter concludatur. §. Omnium. nu. 128. eod.

Libellus quando vnum narrat, & aliud concludit, conclusio potius inspici debet. §. Omnium. nu. 130. eod.

Libellus per duo diuersa media conclusus an procedat. §. Omnium. numero 131. eod.

Libellus generalissimis per conclusionem restringi debet. §. Omnium. numero 132. eod.

Libellus, si in narratione aliqua verba necessaria apponat, & in conclusione omittat, an sufficiat. §. Omnium. nu. 133. eod.

Libellus an procedat, si actor actionem sibi competere pronuntiari petit. §. Omnium. nu. 134. eod.

Libellus an non obstante præposteratione sustineri possit. §. Omnium. nume. 144. eod.

Libellus, peto condemnari secundùm leges & consuetudines an valeat. §. Omnium. numero 154. 19

Libellus ante litem cõtestatam nunquid mutari, vel corrigi possit. §. Omnium. numero 157. eod.

Libellus iste, peto castrum cum iuribus & pertinentiis, an valeat. §. Omnium. nu. 111. 17

Libellus in rei vẽdicatiõe qualiter sit formãdus. §. Omniũ. nu. 114. eod.

Libellus apud legistas quid contineat. §. Omnium. nu. 115. eod.

Libellus causam ineptam continens, ipso iure est nullus. §. Omnium. numero 117. 18

Libellus in actione reuocatoria qualiter sit formandus. §. Item si quis. numero 129. & 130. 47

Libellus super officio iudicis formatus quæ cõtinere debeat. in titulo Supereſt. numero. 61. 7

Libellus an sustineretur, si in imploratione iudicis officij quis in eo contra partem ageret. in tit. Supereſt. nu. 62. eod.

Libellus an procedat, si actionem proponens officium iudicis imploret. in titulo Supereſt. nu. 63. eodem

Libellus quando actor maiorem quantitatem exprimeret in libello quàm deberet, vt reum maioribus expensis in sportulis executoribus præstandis grauaret, qualiter formandus sit. versic. Tripli. numero 62. 102

Libellus in actione institoria qualiter formetur. §. Actiones. nu. 54. 62

Libellus in actione tributoria qualiter formandus sit. d. §. nu. 55. eod.

Libellus in actione præscriptis verbis qualiter concipiatur. §. Actionum. numero 108. 113

Libellus alternatiuus an in omnibus alternatiuis fieri debeat, ne libellans incidat in pœnam. ver. Huic autem. nu. 5. 144

Libellus in petitione hæreditatis qualiter formãdus sit. §. Actionum. numero 214. 118

Libellus in actione quod metus causa qualiter formandus. versi. Quadrupli. nu. 47. fo. 103. & nu. 73. fo. 105. & nu. 75. cum iij. seq. 106

Libellus, quando nomen esset obligatum pignori, qualiter sit formandus. §. Item Seruiana. nu. 131. 55

Libellus in actione de peculio qualiter sit formandus. §. Actiones. numero 94. 63

Libello in actione ex empto, & in actione ex vendito, qualiter sit formandus. §. Actionum. nu. 154. cum quatuor seq. 15

Libellus in actione communi diuidundo qualiter formetur. §. Quædam. numero 69. 97

Libellus in actione famil. ercis. qualiter formandus sit. §. Quædam. numero 51. 96

Libellus in materia iuramenti qualiter sit formandus. §. Item si quis. nu. 89. cum iij. sequen. 69

Libellus alternatiuus quando procedat. §. Sed ista. nu. 7. 29

Libellus in actione ex locato & ex conducto qualiter formetur. §. Actionum. nume. 173. 115

Libellus in actione quod metus causa qualiter concipiatur. ver. Quadrupli. numero 72. 105

Libellus in officio iudicis rescindente qualiter formetur. §. Rursus. numero 83. 38

Libellus in actione rescissoria qualiter sit formandus. §. Rursus. numero 84. & 87. eod.

Libellus in confessoria qualiter sit formandus. §. Aequè si. numero 61. & 62. 24

Libellus in actione negatoria qualiter sit formandus. §. Aequè si. numero 63. eodem

Libellus in actione negotiorum gestorum qualiter formandus sit, & de forma articulandi, & qualiter fiendæ sint positiones, & de forma probandi. §. Actionum. nu. 176. cum iij. seq. 116

Libellus qualiter formandus sit in actione tutelæ. in d. §. nume. 180. cum iij. sequen. eodem

Libellus in actione pignoratitia qualiter formandus sit. in d. §. numero 284. eodem

Libellus in materia cõstitutæ pecuniæ qualiter sit formãdus: & nunquid ista actio de constituta pecunia intentari possit vna cũ actione principalis debiti. §. In personam. nu. 77. 60

Libellus quando agitur rei vendicatione adiecta causa de iure Romano qualiter formandus sit. §. Præiudiciales. nu. 37. folio 79

Libellus in actione serui corrupti qualiter formetur. §. Omnes. numero 26. 100

Libellus in actione ex mutuo qualiter formandus sit. §. sequens. numero 10. & 11. 85

Libellus in actione de in rem vèrso, qualiter sit formandus. §. Actiones. numero 41. 62

Libellus in actione legis Aquiliæ contra incidentem syluam qualiter formandus sit. ver. Ex maleficiis. nu. 104. 93

Libellus quando ageretur pro legatis factis ecclesiæ, qualiter formari debeat. ver. Ex maleficiis. nu. 105. eod.

Libellus in actione quod iussu qualiter formetur. §. Actiones. numero 44. 62

Libellus in actione exercitoria qualiter formandus sit. §. Actiones. numero 46. 62

Libellus in actione legis Aquiliæ qualiter formetur. 96. & an necessariò continere habeat tempus. 99. & an proposita actione legis Aquiliæ tacitè videatur concludere ad duplum in casu negationis ex natura actionis propositę. 100. ver. Ex maleficiis. nu. 92. 93

Libellus, dico rem ad me pertinere iure dominij vel quasi: an valeat. §. Sed istæ. nu. 72. 29

Libellus accusatorius in actione furti quæ verba necessariò continere habeat. ver. Ex maleficiis. nu. 70. 75. & 89. 92

Libellus petendi fructus rei, qualiter sit formandus. §. Omnium. numero 174. & 176. 20

Libellus in rei vendicatione qualiter formañdus sit. §. Omniũ. numero 172. 20

Libellus in actione ex stipulatu, quæ competit pro dote qualiter formetur. §. Fuerat. nu. 141. 143. & 144. 128. & 129

Libellus generalis in actione de dote an procedat. in dicto §. numero 142. 128

Libellus quando mulier agit contra maritum, an necessariò concludere habeat. Peto eum condemnari inquantum facere potest. in dicto §. nu. 145. 129

Libellus in actione furti qualiter formandus sit. versic. Ex maleficiis. numero 55. 91

Libellus accusatorius quando agitur criminaliter, an necessariò continere debeat annum, mensem, & locum commissi criminis. nu. 56. & 60. fol. 91. & quid si ageretur ciuiliter de delicto, quod infamaret de iure, vel de facto. nu. 57. fol. 51. & quid de hora, & die commissi criminis, an sint necessariò ponendi in libello. numero 58. & 61. fol. 91. & quid si sit omissus locus, vel omissum esset tempus necessarium, an in probationibus suppleri possit. versic. Ex maleficiis. numero 63. & 64. 91

Libellus accusatorius si bene conceptus non sit, an absoluatur accusatus. ver. Ex maleficiis. nu. 68. 91

Libellus quando agitur contra adscriptitium, censitum, & similes personas, qualiter formetur, & quando agitur contra vasallum, & econtra quando agitur à vasallo contra dominum. §. Præiudiciales. numero 54. 80

Libellus an sustineri possit, si quis post aditam hæreditatem non petitione hæreditatis, sed alia competenti actione peteret in eo talem rem vt hæreditariam. §. Actionum. nu. 217. 118

Libellus cõqueror de Petro qui possidet hæreditatem quondam Martini, pertinentem ad me tanquam hæredem & dominum: quare peto ipsum substantialiter condemnari ad restitutionem dictę hæreditatis: an procedat. in d. §. nu. 222. eod.

Libellus in actione præscriptis verbis, quæ ex permutatione competit, qualiter formetur. §. Actionum. nu. 101. fol. 112. & numero 105. 106. & 117. 113

Libellus in actione fi. reg. qualiter formandus sit. §. Quædã. nu. 84. 97

Libellus in actione vi bo. rap. qualiter formandus sit. versi. Ex maleficiis. numero, 78. 92

Libellus in actione præscriptis verbis qualiter concipiatur. §. Actionum, numero 89. 111

Libellus in Saluiano interdicto qualiter formandus sit. §. Item Seruiana. numero 133. 55

Libellus vbicunq; qualitas in eo expressa ex natura facti tacitè ineſt, semper absq; eo quòd qualitas exprimatur, concludit. ver. Ex maleficiis. nu. 72. 92

Libellus in actione furti de consilio valorem rei continere debet. ver. Ex maleficiis. nu. 73. eod.

Libellus in actione depositi, quæ competit ad duplum, qualiter sit formandus. §. Sequens. nu. 31. 86

Libellus in actione mandati qualiter formetur. in d. §. nu. 32. eod.

Libellus, peto castrum mihi restitui cum restitutione omnium damnorum mihi illatorum: non facta alia specificatione damnorum an procedat. §. Curare. nu. 24. 139

Libellus, peto declarari subiectionem mihi deberi ab hominibus talis villæ, & eos, mihi condemnari ad præstandum ea, quæ subditi præstare debent domino suo: an procedat. in d. §. nu. 25. eod.

Libellus an valeat, si quis simpliciter petat damna sibi illata resarciri. in dicto §. nu. 26. eod.

Libellus in actione Seruiana, siue hypothecaria qualiter formetur. §. Item Seruiana. nu. 125. 55

Libellus in quasi Seruiana, & sic hypotheca expressa qualiter formandus sit. §. Item Seruiana. nu. 126. eod.

Libellus in materia corrumpentium album prætoris, qualiter formandus sit. §. Pœnales. nu. 42. 72

Libellus in actione pro socio qualiter formandus sit. §. Sequens. numero 40. & 41. 86

Libellus in actione arbitraria qualiter formandus sit. ver. Plus autem. numero 14. 143

Libellus in materia actionis in factum ex edicto, ne quis eum, qualiter formandus sit. §. Pœnales. nu. 135. 136. & 137. 76. & 77

Libellus in actione in factum edicto, de eo, per quem factum erit qualiter sit formandus. in d. §. nu. 138. 77

Libellus sustineri potest, si verba interpretari possint. §. Omnium. numero 170. 20

Libellus sustineri debet grosso modo. §. Omnium. nu. 171. eod.

Libellus qualiter sit formandus quando super mutuo interuenisset stipulatio. §. Sequens. nu. 17. 85

Libellus in actione commodati qualiter formetur. §. Sequens. numero 18. & 19. eod.

Libellus in conditione furtiua qualiter formetur. §. Sic itaque. numero 45. 84

Libellus in actione depositi qualiter formetur. §. Sequens. nu. 27. 85

Libellus in actione ex empto & vendito qualiter formandus sit, & de eius positionibus. §. Sequens. nu. 49. 87

Libellus in actione ex locato qualiter sit formandus. in dicto §. numero 50. eod.

Libellus in materia vocantium patrem, vel patronũ in ius sine venia. qualiter sit formandus. §. Pœnales. nu. 91. 74

Libellus in causis ciuilibus an locum & tempus celebrati contractus continere habeat. §. Omnium. nu. 163. 19

Libellus an declarare habeat id, quod petit cum duabus demõstrationibus, vel duabus coherentiis, siue duobus confinibus. §. Omnium. numero 164. eod.

Libellus an hodie nomen actionis continere habeat. §. Omnium. numero 165. 20

Libellus si in eo actio inepta exprimeretur, an hodie vitietur. §. Omnium. 166. eod.

Libellus, peto castrum cum suis iuribus & pertinentiis: an procedat. §. Curare. nu. 19. 139

Libellus, peto villam, vel quod possides in tali villa: an procedat. in d. §. numero 10. eod.

Libellus, peto quicquid tibi obuenit ex hæreditate talis. vel, peto bona, quę tibi obuenerunt à tali non facta alia speciali mentione an procedat. in d. §. nu. 21. eod.

Libellus, peto quicquid Perusij possides, an valeat. in d. §. nu. 22. eod.

Libellus in hypothecaria, peto te condemnari ad rixandum mihi omnia bona tua, quæ mihi iure pignoris obligasti: sine alia expressione an procedat. in d. §. nu. 83. eod.

Libellus in actione vi bo. rapt. an necessariò continere habeat illa

Universidad de Deusto
Biblioteca

verba Armatus ense.ver.Ex maleficiis.nu.88. folio 91
Libellus, an requiratur in causis summariis.§.Præiudiciales.nu.15. 78
Libellus in Publiciana qualiter formetur.§.Sed istæ.nu.67. 29
Libellus apud legistas quid contineat.§.Aequè si.nu.48. 23
Libellus in conditione ex lege,quæ datur in quadruplum cõtra executores,qui maius salarium debito exegerunt,qualiter sit formandus.ver.Quadrupli.nu.78. 106
Libellus in actione in factum ex edicto de calumniatoribus qualiter formandus sit.ver.Quadrupli.nu.88.& 89. 106
Libellus in actione noxali qualiter sit formandus.§.Præterea.numero 68. 138
Libellus in interdicto fraudatorio qualiter formetur.§.Item si quis. numero 6. 39
Libellus an in officio iudicis implorando sit necessarius.in tit. Superest.numero 67. 8
Libellus in Publiciana qualiter in practica formetur.§.Sed istæ.numero 74. 29
Libellus quando agitur contra periurium.§.Item si quis.nu.67. 68
Libellus alternatiuus, siue conditionalis, an admitti debeat.§.Actionum.numero 104. 112
Libellus in quibus causis non requiratur.ver.Tripli.nu.26.& 36. 101
Libellus an mitti debeat simul cum citatorio, an verò citatio præcedere possit.in d.ver.nu.34. eod.
Libellus an de consensu partium omitti possit.in d.ver.nu.35. eod.
Libellus sine appositione qualitatum an procedat.in dicto versiculo. numero 37. eod.
Libellus incertus an procedat parte non opponente.in dicto versic. numero 39. eod.
Libellus in actione ad exhibendum qualiter sit formandus.§.Præterea.nu.61.& 62. 137
Libelli productioni an renuntiari possit.ver.Tripli.nu.25. 101
Libelli emendatio vsque ad quantum tempus permissa sit.§.Si minus. numero 13.14.22.23.& 24. 147.& 148
Libelli conclusio qualiter semper esse debeat.versic. Huic autem.numero 13. 145
Libelli oblatio facta solum iudici an vim citationis habeat.§.Pœnales.numero 84. 73
Libelli conclusio attendenda est.§.Omnium.nu.116. 18
Libelli in actione vtili præiudiciali qualiter sint formandi.§.Præiudiciales.nu.37. 79
Libelli conclusio ista alternatiua, Peto eum condemnari, vt dictam possessionem mihi restituat,vel totum debitum soluat, in hypothecaria an procedat.§.Item Seruiana.nu.127. 55
Libelli accusatorij conclusio, scilicet peto eum condemnari ad pœnam & etiam ad rem mihi restituendam,an admittatur.versic. Ex maleficiis.nu.76.& 77. 92
Libelli conclusio attendenda est.§.Omnium.nu.116. 18
Libelli receptio qualiter cautè fieri debeat per reum, vt actor nõ possit eum ante litis contesta.mutare.§.Omnium.nu.160. 19
Libelli conclusio alternatiua,Peto rem, vel æstimationem, an procedat.§.Item Seruiana.nu.128. 55
Libelli verba an impropriare licitum sit.§.Omnium.nu.169. 20
Libellum in scriptis an quis obtulisse videatur, si iret coram iudice, & diceret notario actorum: scribe qualiter peto centum à Titio, in quibus peto eum condemnari.ver.Tripli.nu.33. 101
Libellum emendare quando propriè quis dicatur.§.Si minus. numero 9. 146
Libellum mutare quando quis dicatur.in d.§.nu.11. eod.
Liber Codicis fuit compilatus post librum Institutionum.§.Rursus. numero 65. 37
Libera potestas restringitur ad ea quæ sunt de bono & æquo.§.In bonæ fidei.nu.4. 129
Libertas semel data an reuocari possit.§.Item si quis.nu.18. 39
Libertates directæ, & fidei commissariæ qualiter differant.§.Item si quis.numero 14. 42
Libro rationum domini scribentis sibi seruum suum debere an standum sit.§.Actiones.nu.33. 61
Libros fuisse in capsa tempore depositionis qualiter debet probari.§.Sequens.numero 28. 86
Licentia debitores capiendi quando concedenda.in titulo Superest. numero 8. 8
Literas non restituens ei,qui restituere mandatũ susceperat, in quod delictum incidat.§.Pœnales.nu.28. 71
Litis contestatio an interrumpat præscriptionem.§.Pœnales.numero 134. 76
¶ Locatio & conductio an dicantur in istis,qui exhibent operas suas, quæ in artificio consistunt.§.Actionum.nu.170. 115
Locatio & conductio, quando dicantur propriè,& quando non.§.Actionum.nu.167. 115
Locatio domini si nulla præcesserit,sed aliquis simpliciter domum inhabitasset,contra eum qua actione agendum sit ad id, quanti conducturus fuisset.§.Actionum.nu.165.& 167. 115
Locator si in libello dicat, locaui fundum tali prò decem saccis frumenti:qualiter intelligendum sit,vt eius libellus sustineri possit.§.Actionum.nu.163. 115
Locator an necessario in libello opponere debeat, qualiter accommodauit patientiam ita quòd conductor relocata vti potuit.in d.§.numero 164. eod.
Locator ante ineluſionem bonorum factam an dicatur bona illata per colonum, inquilinum possidere.§.Item Seruiana.numero 81. 51
Longinquitas tanti temporis habet vim constituti.§.Omnium.numero 74. 16
¶ Lumen & prospectus qualiter differant.§.Aequè si.nu.38. 21

De litera M.

Maior quomodo sumatur qui in diuisione partes facere debet.§.Quædam.nu.68. 97
Maleficium committere volens,propter quod bona sua applicantur fisco,alienauit bona sua,& posteà maleficiũ commisit,an fiscus poterit illa bona alienata, tanquam in eius fraudem reuocare.§.Item si quis.nu.58. 42
Mandatum nomine mandati censetur esse factum,licet factum fuerit post longo interuallo.§.Sequens.numero 33. 86
Mandatum si mandaui tibi vt Titium occideres, & tu ex interuallo occidisti,an præsumatur durare.in d.§.nu.24. eod.
Mandatum singularium personarum licet requirat istud verbum, cum libera.aliàs nunquam subintelligitur,tamen in mandato vniuersitatis semper inesse videtur.§.In bonæ fidei.nu.5. 129
Mando tibi quòd emas domum pro me, si tu dixisti da mihi pecuniam:ego non dedi tibi tam cito: vnde tu emisti pro te & tuo nomine.quid iuris.§.Sequens.nu.35. 86
Mando tibi quod emas pro me certum fundum qui erat pro parte tuus,pro certo pretio:emptis partibus aliorum compelleris & tu inuitus tanti partem tuam vendere?in d.§.nu.36. eod.
Mandans committi maleficium an puniatur,sicut committens.§.Pœnales.nu.18. 70
Marchionibus si concedantur noua castra, an intelligantur esse de marchia.§.In personam.nu.10. 56
Maritus in bonis vxoris an tacitam hypothecam habeat pro euictione dotis,si dos ab eo euicta fuisset.§.Fuerat.nu.32.& 34. 81
Maritus si fuerit in lata culpa,an gaudeat priuilegio.ver.Item si. numero 9.cum iij.seq. 149
Maritus in vsuris ei debitis pro dote tractat de damno euitando.§.Fuerat.nu.21. 110
Maritus in actione de dote repetenda condemnatur in quantum facere potest.ver.Item si.numero 1. 149
Maritus an semper hoc priuilegio gaudeat, quacunque actione conueniatur.in d.§.nu.2.& 3. eod.
Maritus vxorem expellere potest,si pater sibi dotem non dedit, cùm vxorem sine dote habere non debet.§.Fuerat.nu.98. 126
Maritus an habeat tale priuilegium etiam si alius extraneus agat.ver. Item si.numero 5. 149

Marchæ

Marcha ex quot vnciis constet.§.Omnes.nu.7. folio 98
Mater an dotare filiam cogatur.§.Fuerat.nu.115. 127
Matrimonij contractus an sit bonæ fidei.§.Fuerat.nu.12.& 13. 120
Matrimonium an, si ei dolus det causam, sit nullum.§.Actionum. numero 37. 109
Matrimonium si aliquis induxit quendam vt accipiat eius filiam in vxorem, promittens quòd eam instituet hæredem an si in testamento secus fecit,valeat.§.Actionum.nu.38.& 39. eod.
Matrimonium quare potiùs dicatur,quàm patrimonium.§.Fuerat. numero 3. 119
¶ Medicus qui infirmitatem paruam facit magnam, punitur.versic. Quadrupli.nu.57. 105
Mendacium solum non sufficit ad hoc,vt procedat lege fi.ff.de reiven. §.Omnium.nu.93. 17
Mercatores accipientes pecuniam ad partem lucri & damni si dicant sustinuisse damnum furti rapinæ,vel incendij, de his fidem facere tenentur.§.Sequens.nu.44. 86
Merces & aliæ res venales, & pecuniæ illatæ in domum conductam, non sunt tacitè pignoratæ.§.Item Seruiana.nu.44. 49
Merces venales an in legato generaliter veniant,& an in tacita hypotheca: & quid in vltimis voluntatibus: & quid in contractibus.§. Item Seruiana.nu.45. eod.
Metus ratione maioritatis aut reuerentiæ quomodo rescindatur.ver. Quadrupli.nu.58.59.& 61. 105
Metus reuerentiæ paternæ an matrimonium inualidet.in d.versic. numero 62.& 63. eod.
Metus semel illatus semper durare præsumitur.in d.ver.nu.67. eod.
Metus iustus quando dicatur.in d.ver.nu.68. eod.
¶ Milliare ex mille passibus constat, & passus habet pedes quinq;.§. Rursus.nu.57. 36
Milites potestatum suo officio abutentes puniuntur.ver. Quadrupli. numero 3. 103
Minor,& ecclesia æquiparantur:& quid de pupillo.ver. Ex maleficiis. numero 32. 90
Minor & Respublica, siue fiscus æquiparantur.versic. Ex maleficiis. numero 34. eod.
Minori an restitutio detur aduersus plus petitionem in libello suo posita.§.Si quis agens.nu.4. 141
Mistum an & quando sub simplicibus contineatur.§.Omnium.numero 26. 12
Mistum sub simplicibus non continetur.§.Sequens.nu.1. 84
Mithridates vigintiduarum linguarum, quibus præerat, meminerat Themistoclis obliuionis artem quærebat.versiculo Ex maleficiis. numero 38. 90
Mitius agitur cum lege,quàm cum homine,& qualiter hoc procedat, & an econtra durius agatur cum lege,quàm cum homine.§. Item si quis.nu.11.12.& 15. 39
¶ Monachus,filius,& seruus,æquiparantur.§.Actiones.numero 22. 23.& 24. 61
Mora sicut fauore minoris re ipsa cõtrahitur absq; vlla interpellatione,ita & in ecclesia.ver.Ex maleficiis.nu.31.& 33. 90
Morosus interitu rei minimè liberatur.§.Sic itaq;.nu.23. 83
¶ Mulier an poterit adire hæreditatem,stante statuto,&c.§.Omniũ. numero 42.& 45. 14
Mulier an contrahere poterit matrimonium, stante statuto,&c.§. Omnium.nu.44. eod.
Mulier an aliquem liberare poterit, stante statuto,&c.§.Omnium. numero 46. eod.
Mulier licet habentibus tacitas hypothecas præferatur, habentibus tamen expressas non.§.Fuerat.nu.73.& 74. 124
Mulier an occisores cõpatris sui accusare possit.§.Pœnales.nu.67. 73
Mulier an in donatione propter nuptias priuilegium prælationis habeat,an verò priuilegiũ hypothecæ tacitæ.§.Fuerat.nu.125. 127
Mulier si nihil soluat de dote promissa, an de donatione propter nuptias aliquid lucretur.in d.§.nu.116. eod.
Mulier inuito patre potest se dotare de bonis patris.§.Fuerat.numero 99. 116
Mulier si soluto matrimonio dos intra annum restitui debeat, nec ante annum elapsum hæredes mariti ad eam restituendam cogi possint: an intra illum annum ab ipsis hæredibus ali debeant.§. Fuerat.numero 23.& 25.cum iij.seq. 121
Mulier hæretica,vel Iudæa non habet priuilegia dotis.§.Fuerat. numero 113. 127
Mulieri quando actio integra quæratur, si per ea extraneus det dotem.§.Fuerat.nu.131.& 132. 128

De litera N.

Natus ex patre duas concubinas tenente, an ei succedat.§.Pœnales.nu.63. 73
Nauta,caupo, stabularius, an teneantur de bonis eis per hospites consignatis, & perditis.§. Item Seruiana. numero 32. 49
Negans an pœnitere,& confiteri possit, & quid si vult confiteri post negationem ad hoc vt consequatur commodum statuti remittentis quartam partem pœnæ confitenti maleficium. ver. Ex maleficiis.nu.26.cum iiij.seq. 89
Negotiorum quot sunt genera.§.Actionum.nu.173. 115
Negotium nostrum quibus modis dicatur.§.Actionũ.nu.172. 115
¶ Nigrum si contradicat rubro, cui stari debeat. in Rubri. de actio. numero 10. 3
Nigrum generalius rubro an sit restringendũ.in Rub.de act.nu.18. 3
¶ Nobilis à rustico,non loco,sed genere distinguitur.§. Item Seruiana,numero 26. 48
Nomen alicuius non mutatur,licet aliquid superaddatur.§.In personam.nu.9. 56
Nomen debitoris, siue instrumentum, an contineatur in legato domus cum omnibus his,quæ in ea sunt, facto alicui per testatorem. §.Item Seruiana.nu.42. 49
Nomen actionis non necessariò exprimitur in libello.§.Sed istæ.numero 69. 29
Nomina debitorum,seu instru.vel chirog.obligationum,si in domum conductam inducantur, an erunt ob pensionem tacitè pignorata. §.Item Seruiana.nu.41. 49
Nomina non circunscribuntur loco.§.Item Seruiana.nu.42. eod.
Nomina debitorum an veniãt in tacita hypotheca, quam habet vxor in omnibus bonis mariti.§.Item Seruiana.nu.43. 49
Notarius si per decem annos se pro notario gesit, an per hoc probetur,& præsumatur.§.Præiudiciales.nu.7. 81
¶ Nuptiæ incestæ & nefariæ quæ sint.in Rub.de actio.nu.19. 3
Nuntio vltra modum grauanti, vel terminos iustitiæ excedenti resistere de facto licitum est.ver.Quadrupli.nu.4.& 7. 103
Nuntio publico an credatur.ver.Quadrupli.nu.19.& 20. 103
Nuntio nõ publico,& non iurato an credi debeat.in d.ver.nu.21. eo.
Nuntio citandi ore tenus an credatur.in d.ver.nu.12. eod.
Nuntio publico aliquẽ citandi quando credendũ.in d.ver.nu.25. eo.
Nuntius citans licet constet quòd non sit consuetus,tamẽ si de mandato iudicis constet,sufficit.ver.Quadrupli.nu.26. 103
Nuntius per quemlibet iudicem ad vnum solum actum creari potest. in d.ver.nu.27. eod.
Nuntius si dicat se Titiũ citasse personaliter,& Titius dicat contrariũ etiam cum iuramento,cui magis sit credendũ.in d.ver.nu.28. eo.
Nuntius si in actis banchi sit scriptum per notariũ qualiter ipse citauit personaliter Caium,& ipse neget, cuius dicto sit magis credendum.in d.ver.nu.29. eod.
Nuntius si referat vltra sibi commissa à iudice, an sibi credatur. in dicto ver.nu.30. eod.
Nuntius deputatus ad vnũ banchum an possit per alium iudicem inferiorem eligi,& sibi committi citatio.in d.ver.nu.31. 104
Nuntius an quis esse possit in causa propria.in d.ver.nu.32. eod.
Nuntius qui incœptor fuit in vna causa,debet idem esse in tota causa in d.ver.nu.33. eod.
Nuntius licet de consuetudine possit sine vlla cõmissione iudicis citare,tamen non posset citare die feriata.in d.ver.nu.35.& 36. eod.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE LITERA O.

OBligatio naturalis insurgens ex pacto nudo, an debeat habere executionem. §. In personam. nu. 73. fol. 60
Obligatio naturalis sola, an sit efficax ad agendū. §. Sed istæ. nu. 109. 32
Obligatio ad interesse quare in obligationibus dandi non succedat. §. Actionum. nu. 46. 109
Obligatio naturalis solam actionem producere non potest. in titu. Supereſt. nu. 44. 6
Obligatio ad interesse an in obligationibus facti non succedat. §. Actionum. nu. 47. cum ij. seq. 109
Obligatio ad interesse an succedat in obligationibus dandi. in dicto §. numero 50. & 51. eod.
Obligatio est mater actionis. in tit. Supereſt. nu. 5. 4
Obligatio vt actionis mater, est quid diuersum ab actione. in titu. Supereſt. nu. 7. 5
Obligatio an sit de iure gentium vel ciuili. in titulo Supereſt. numero 10. eod.
Obligatio quando sit actionis mater. in tit. Supereſt. nu. 11. eod.
Obligatus dici non potest ille, qui actione reali tenetur. §. Omnium. numero 21. 12
Obligatus an dicatur, qui actione reali tenetur. §. Omnium. numero 52. 14
¶ Obsidens qui, & an, & quando dari possint. §. Rursus. nu. 52. 36
¶ Occultator alienæ laudis, furi par est. ver. Cum eo. nu. 31. 152
¶ Officia capitanei, & Potestatis si simul sint vnita, & vni personæ data, an illa persona debeat habere duplex salarium. §. In personam. numero 15. 56
Officio iudicis etiam non deseruienti actioni accedit fideiussor. §. Omnium. nu. 54. 14
Officium iudicis an aliquam obligationem præsupponat. in tit. Supereſt. numero 60. 7
Officium iudicis quotuplex sit. §. Præterea. nu. 39. 136
Officium iudicis an aliquem præsupponat obligationem. §. Omniū. numero 51. 14
Officium iudicis misericorditer implorari debet. in titu. Supereſt. numero 65. 7
Officium suum iudex denegans an iniuriam inferre dicatur. in titu. Supereſt. nu. 66. eod.
Officium iudicis quòd veniat cum iure actionis, qualiter sit intelligendum. §. Præterea. nu. 17. 135
Officium iudicis qualiter in arbitriis reſideat in persona iudicis. in d. §. numero 18. eod.
Officium iudicis an sit remedium reſcindens. §. Rursus. nu. 12. 34
Officium iudicis an pro adscriptitiis, & censitis, & contra eos competat & an confessoria & negatoria vtilis tantùm, & an præiudicialis vtilis, & an rei vendicatio adiecta causa de iure Romanorum. §. Præiudiciales. nu. 48. 51. 52, & 52. 80
Officium iudicis an ad futuras præstationes competat. §. Præiudiciales. nu. 49, & 55. eod.
Officium iudicis, & actio an sit idem. in titu. Supereſt. nu. 54. 7
Officium iudicis an sit facti, an verò sit iuris. in titulo Supereſt. numero 49. 7
¶ Olim dominus, & hodie præsumitur dominus. §. Sic itaq;. nu. 24. 83
Olim possidens. an hodie possidere præsumatur. §. Sic itaq;. nu. 25. eo.
¶ Oppositum illud quod operatur in oppositio, operatur illud idem propositum in proposito. ver. Plus autem. nu. 4. 143
¶ Ordo est attendendus. in tit. Supereſt. nu. 6. 4

DE LITERA P.

PActa quæ enumerantur in fi. glo. an propriè dicantur nuda. §. In personam. nu. 76. 60
Pacto an possit fieri quòd stetur in cōmunione. §. Quædam. nu. 35. & 41. 95
Pactum quòd pater cadat à feudo propter delictum filij, non valet. §. Actiones. numero 87. 63
Pactum nudum si pro eius executione adiretur Imperator, vel princeps, aut alius non recognoscens superiorem, vt exequi faciant, an si non faciant peccent. §. In personam. nu. 74. 60
Pactum nudum qualiter executionem sortiri possit. §. In personam. numero 75. eod.
Papa, Imperator, & alij principes, qui vim principis habent, semper secundùm conscientiam iudicare debent. §. Sed istæ. nu. 126. 32
Papa non ligatur iuramēto, per quod derogatur suæ potestati. §. Item si quis. numero 71. 68
Paragraphus, versiculus, seu litera grossa, quando in lege, vel statuto dici debeat. §. Sed istæ. nu. 1. 25
Paragraphus vnde dicatur, & an debeat potius dici paragraphus, quàm paraphus. §. Sed istæ. nu. 2. eod.
Paragraphus istæ qualiter summatur. §. Item si quis. nu. 19. 39
Paragraphus istæ in quo sit hodie correctus. §. Rursus. nu. 66. 37
Parens, patronus, socius, & donator, non cōueniuntur in plus, quàm facere possint. ver. Sed & si quis. nu. 1. 150
Pars minor cedit maiori. §. Præiudiciales. nu. 21. 78
Participia futuri temporis necessitatem important. §. Præterà. numero 10. 135
Patronus an, & quando gaudeat hoc priuilegio. ver. Sed & si quis. numero 5. 150
Pater, & filius, vna, eadémque persona censentur. §. Actiones. nu. 3. 60
Pater pro filio, & econtra, & dominus pro seruo, & ecōtra, an & qualiter ex vniuscuiusque contractibus de iure Digestorum tenebantur, & obligationibus adstringebantur, & qualiter hodie. §. Actiones. numero 3. 6. 10. 11. eod.
Pater si permittit filio administrationem aduentitij, an sibi præiudicet. §. Actiones. nu. 12. 61
Pater sicut de peculio profectitio tenetur, ita etiā de vsufructu aduētitij, si filio talis vsusfructus commissus sit. §. Actiones. nu. 13. eod.
Pater mortuo filio qualiter conueniatur de peculio filij. §. Actiones. numero 14. eod.
Pater (spiritualis an possit in ius vocari sine venia. §. Pœnales. nu. 64. 73
Pater spiritualis ita diligendus est, sicut pater naturalis. §. Pœnales. numero 65. eod.
Pater & dominus, an teneantur pro filio & seruo in solidum. §. Sunt prætereà. nu. 1. 148
Pater & dominus an condemnentur in actione de peculio in solidum. in d. §. nu. 2. & 3. eodem
Pater an teneatur si filius fuit iniustè condemnatus. §. Actiones. numero 89. 63
Pater illud, quòd pro condemnatione filij soluit, an debeat filio in legitimam computare. §. Actiones. nu. 90. eodem
Pater an legitimā soluere teneatur pro condemnatione filij. §. Actiones. nu. 91. eod.
Pater expensas, quas fecit pro filio studente, in dubio de suo facere videtur. §. Fuerat. nu. 111. 127
Pater filiam hæreticam, aut Iudæam an dotare teneatur. in d. §. numero 112. 127
Pater Iudæus, vel alterius sectæ filios orthodoxos alere tenetur. in d. §. numero 114. eodem
Pater egenus vel debitis inuolutus, an filiam dotare teneatur. in d. §. numero 116. eod.
Pater an dotem filiæ ingratæ dare teneatur. in d. §. nu. 117. eod.
Pater filiam maritum vilem, & indignum accipientem an dotare teneatur. in d. §. nu. 118. eod.
Pater filiam eo contradicentem nubentem an dotare teneatur. in d. §. numero 119. eod.
Pater an filiam naturalem tantùm dotare teneatur. in dicto §. numero 120. eodem
Pater an filiam meretricem dotare teneatur. in d. §. nu. 121. eod.
Pater si in ludo omnia bona amisit, an filij possint illa reuocare vsque ad eorum legitimam. §. Item si quis. nu. 3. 39
Pater si omnia bona dissipat an filij petere possint aliquam possessionem patris alimentis. §. Item si quis. nu. 4. eod.

Pater vbi

Pater vbi filia haberet de suo proprio, an eam dotare teneatur de suo, & non de bonis filiæ. §. Fuerat. nu. 100. 102. 105. & 106. fol. 126
Pater tenetur dotare filiam, quamuis sit actualiter nupta. §. Fuerat. numero 97. 116
Pater quòd non teneatur dotare filiam tantùm naturalem, quomodo procedat. §. Fuerat. nu. 104. 126
Pater si assignauit filio partem suam vnde viuere poterat, & filius illā consumpsit, an deinceps illum alimentare teneatur. §. Fuerat. numero 137. 128
Pater vel dominus ex contractu filij, vel serui an teneantur. §. Actiones. nu. 20. 21. & 24. 61
Pater in casibus, in quibus ei vsusfructus non quæritur, an filio agenti consentire teneatur. §. Pœnales. nu. 88. 74
Pater dando dotem pro filia, sibi actionem non quærit, nisi sibi stipulatione prospiciat. §. Fuerat. nu. 130. 128
Parentis verbum de propria significatione ad quem gradum extendatur. §. Pœnales. nu. 54. 72
Parentum appellatione an comprehendantur naturales tantum. §. Pœnales. nu. 57. & 58. 72
¶ Peccatum an maius sit cognoscere pulchrā, quàm deformem. ver. Ex maleficiis. nu. 13. 88
Peculium quot modis dicatur. §. Actiones. nu. 17. 61
Peculium quotuplex sit. in d. §. nu. 18. eod.
Peculium an filiæ habere possint. §. Actiones. nū. 25. eod.
Peculium quid sit & quare dicatur peculium. §. Actiones. nu. 15. eod.
Pensiones si abbati non iustè electo soluantur, an soluentes liberentur. §. Præiudiciales. nu. 11. 77
Periculum rei datæ ad vendendum cuius sit, an dantis an recipientis. §. Actionum. nu. 79. 111
Periurans an solum Deum vltorem habeat. §. Item si quis. nu. 63. 67
Periurans an à testimonio, & à qualibet dignitate repellendus sit. §. Item si quis. nu. 66. 67
Periurus an iurans efficiatur in casibus, in quibus, iuramentum non est obligatorium. §. Item si quis. nu. 69. & 70. 68
Periurus an dicatur, & sit, si quis promiserit soluere certam quantitatem intra calendas Maij, & hoc iurauit, si posteà compensare velit. §. In bonæ fidei. nu. 85. 134
Periurium quot, & quibus pœnis puniatur. §. Item si quis. nu. 57. 67
Permutatio quando fit. §. Actionum. nu. 92. & 98. 111. & 112
Persuadens alicui vt semel vnum malum faciat, non tenetur de cæteris posteà per eum commissis. §. Omnes. nu. 19. 99
Permutatio, an alienatione certi fundi per pontificem alicui ecclesię concessa pro creditoribus satisfaciendo, concessa videatur. §. Actionum. nu. 114. 113
Petens aliud pro alio per errorem, an in eodem iudicio errorem suū corrigere possit. §. Si minus. nu. 1. 146
Petens ante tempus qua pœna puniatur. §. Si quis agens. numero 10. & 11. 142
Petitio hæreditatis an hodie sit præiudicialis. §. Præindiciales. numero 40. 80
Petitio hæreditatis licet sit realis, tamen sequitur naturam personalium. §. Quædam. nu. 16. 94
Petitio hæreditatis non datur contra titulo possidentem. §. Quędam. numero 17. eod.
Petitio hæreditatis, causa centumuiralis dicitur. §. Item si quis. numero 5. 77
Petitio hæreditatis contra titulo possidentem non datur. §. Sed istæ. numero 14. 26
Petitio hæreditatis an per titulum diuisionis excludatur. §. Actionum. nu. 100. 117
Petitio hæreditatis conuentus an titulum suæ possessionis allegare cogatur, vt ista actione conueniri possit. in d. §. nu. 101. eod.
Petitio hæreditatis an sit actio mista, vel realis. §. Sed istæ. nu. 42. 27
Petitio incerta an debeat admitti. §. Curare. numero 7. vsque ad numerum 18. 138. & 139
¶ Pignori obligari quę possint, & quę non. §. Item Seruiana. numero 104. 109. 111. & 117. 54
Pignus & hypotheca qualiter differant. §. Item Seruiana. nu. 124. 55
Pignus quotuplex in iure reperiatur. §. Item Seruiana. nu. 1. 47
Pignus prætorium quid sit. §. Item Seruiana. nu. 2. eod.
Pignus iudiciale quid. §. Item Seruiana. nu. 3. eod.
Pignus prætorium, & pignus iudiciale qualiter differant. §. Item Seruiana. nu. 4. eod.
Pignus prætorium pro iudiciali, & econtra, indifferenter capitur. §. Item Seruiana. nu. 5. eod.
Pignus conuentionale quid sit. vt supra.
Pignus conuentionale ex vna parte, & pignus prætorium & iudiciale ex altera qualiter differant. §. Item Seruiana. nu. 6. eod.
Pignus prætorium & conuentionale in quibus conueniant. §. Item Seruiana. nu. 7. 48
Pignus propriè quid. §. Item Seruiana. nu. 9. eod.
Pignus vnde dicatur, & quæ requirantur vt dicatur pignus. §. Item Seruiana. nu. 118. 54
Piratæ an sint propriæ hostes. §. Rursus. nu. 46. 35
Piratæ sunt ipso iure diffidati, & quolibet impunè derobari possunt. §. Rursus. nu. 47. eod.
¶ Pluralis locutio non potest esse contenta minori numero duorum. §. Præiudiciales. nu. 32. 78
Plus petere in obligatione generis dicitur, etiam vilissimum petendo. ver. Huic autem. nu. 15. 145
Plus petere causa quādo dicatur, & in quo differat qui plus petit causa ab eo, qui plus petit re. ver. Huic autem. nu. 1. 2. & 3. 144
Plus petens tempore, re, vel causa, qualiter puniatur. versic. Sed hæc. numero 1. fol. 145. & nu. 11. 146
Plus petere quādo quis dicatur. ver. Plus autem. nu. 1. & 2. 142. & 143
Plus petens in libello qua pœna olim puniatur. §. Si quis agens. numero 1. 2. & 7. 141
Plus petere loco, aut causa, quando dicatur. versiculo Tripli. numero 16. 100
Plus petitum simpliciter negari potest. versi. Sed hæc. nu. 14. 146
¶ Populus peculiaris quis dicatur. §. Actiones. nu. 19. 61
¶ Possessio per constitutum ita vera & propria tradi dicitur, & acquiritur, quòd in statuto loquente de possessionibus cadit. §. Actionum. nu. 139. 114
Possessio an ex detētatione præsumatur. §. Sic itaque. nu. 30. 83
Possessio ciuilis an ex naturali præsumatur. §. Sic itaque. nu. 31. eo.
Possessio vacua tradi quando dicatur. §. Actionum. nu. 141. 114
Possessio vacua, & vacans an differant. in d. §. nu. 142. eod.
¶ Possessio vacua & vacans qualiter probetur. vt supra.
Possessio plena, & semiplena, quæ dicatur, & quæ vacua. in dicto §. numero 143. eod.
Possessione probata simpliciter, an præsumatur cum qualitate. §. Sic itaque. nu. 32. 83
Possessionem quasi seruitutis quando quis habeat. §. Aequè si. numero 41. 42. & 43. 22
Possessorium an per rei vendicationem auocetur. §. Item Seruiana. numero 97. 53
Possessor bonorum quousq; possit oblationem facere, vt retentione vtatur. §. Item si quis. nu. 115. 46
Possessor hæreditatis si rem alienauerit hæreditariam, & pro ea habeat pretium, vel aliam rem, an præcisè teneatur ad rem hæreditariam. §. Actionum. nu. 207. 118
Possidens an & quando rei vendicatione agere possit. §. Aequè si. numero 58. 24
Possidens si rei vendicatione agat, an possessionis suæ renuntiasse dicatur. §. Aequè si. nu. 59. eod.
Possidens an præsumatur dominus. §. Sic itaque. nu. 26. 27. & 28. 83
Possidens habet pro se præsumptionem. §. Sic itaq;. nu. 29. eod.
Possidens tempore primæ citationis, si posteà desiit possidere, præsumitur in dolo. §. Omnium. nu. 79. 16
Possidens animo, & fic ciuiliter tantùm, an illa sola ciuili possessione vsucapere possit. §. Rursus. nu. 43. 35
Possidere pro hærede an sit habere titulum. §. Sed istæ. nu. 22. 26
Possidere definens sine dolo quando teneatur. §. Omniū. nu. 80. 16

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index.

Positiones, & articuli in hypothecaria qualiter fieri debeant. §. Item Seruiana. nu. 129. folio 55
Potestas vel capitaneus videns à fenestra aliquos rixantes, an eos ex hoc absque alia probatione punire possit. §. Si minus. numero 19. & 20. 147
Potestas si filium rixosum habeat, & non prouideat an licitè de officio suo expelli possit. §. Si minus. nu. 21. eod.
Potestas libera rectori, seu iudici concessa, restringitur ad bonum, & æquum. §. In bonæ fidei. nu. 7. 129
¶ Pœna huius §. cui applicetur. ver. Quadrupli. nu. 38. 104
Pœna iuris communis an sublata sit per pœnam statutariam. in dicto versic. nu. 39. eod.
Pœna conuentionalis an in foro conscientiæ per ecclesiam peti possit. §. Sed istæ. nu. 111. 32
Pœna adiecta dationi qualitatis quando peti possit. §. Omnes. nu. 13 cum iij. seq. 99
Pœna furti quæ sit, an corporalia, an pecuniaria, & an pro furto mori quis debeat. ver. Ex maleficiis. nu. 2. 3. 4. 5. 11. & 12. 87
Pœna de duplicandis induciis, an locum habeat in vera conditione. ver. Sed hæc. nu. 3. 145
Pœna ver. item mista. an extendatur legata facta Reipublicę, vel fisco. ver. Ex maleficiis. nu. 40. 41. & 44. 90
Pœna simpliciter imposita, à lege in dubio cui debeat applicari. in tit. Supereſt. nu. 17. 5
Pœna, si vocatus in ius non comparuit, an committatur. §. Pœnales. numero 85. 73
Pœna corrumpentis album prætoris quando locum habeat. §. Pœnales. nu. 28. 71
Pœna dupli, quæ venit ratione negationis, vnde oriatur. ver. Quadrupli. nu. 8. 103
Pœna quælibet corporis, maior est quacunq; pecuniaria. §. Pœnales. numero 45. 72
Pœna l. si quis id quod. alleg. in gloss. cui applicetur. §. Pœnales. numero 39. 71
Pœna an locũ habeat in omnibus personis quæ prohibentur in ius vocari sine venia. §. Pœnales. nu. 86. 73
Pœna petentis debitum iam solutum quæ sit. versiculo Sed hæc. numero 12. 146
Pœnam vt quis incurrat an solus iussus iudicis de citando sufficiat. ver. Quadrupli. nu. 37. 104
Pœnam pecuniariam quòd qui soluere non possit, vt luat in corpus quando procedat. §. Pœnales. nu. 43 44. & 45. 72
Pœnam pecuniariam si quis soluere condemnetur cũ hoc, quòd si intra mensem nõ soluerit, sibi pes, vel manus amputetur: an hoc non obstante multo condẽnato, & mense elapso, iudex facere poterit quòd pecuniariam soluat. §. Pœnales. nu. 48. 72
Pœnæ legales tripli, vel quadrupli, an in foro conscientiæ sint debitæ. §. Sed istæ. nu. 110. 32
Pœnæ sunt restringendæ. ver. Tripli. nu. 18. 100
Pœnæ sunt moliendæ, & restringendæ, non autem extendendæ. ver. Ex maleficiis. nu. 42. 90
Pœnæ debitæ ex vltima voluntate, cui in dubio sint applicandæ. in tit. Supereſt. nu. 18. 5
Pœnitentia in permutatione an locum habeat. §. Actionum. numero 11. 113
¶ Practica repellendi accusatorem ab accusando. §. Item si quis. numero 28. 65
Practica procuratorum instrumenta producentium in parte, & partibus, quid operetur. §. Item si quis. nu. 24. 65
¶ Precariũ an quandoq; ad libitum concedens reuocari possit. §. Sequens. numero 25. 86
Prædium vrbanum quod dicatur, & quod rusticum. §. Aequè si. numero 22. 21
Prælatus si locauerit prædium ecclesiæ, & ei posteà moueatur quæstio de prælatura, an pendente ista quæst. pensionem soluere compellere possit. §. Præiudiciales. nu. 10. 77
Prælatus ecclesiæ vendere non debet maiori pretio, quàm valeat res. §. Sed istæ numero 105. 32
Prælatus si nomine sensus tres solidos quolibet anno habere debeat, an recipiendo duos tantùm omnibus annis, præiudicet ecclesiæ. §. Præiudiciales. nu. 68. 81
Præscribi licet contra comitem iurisdictionem habẽtem ab ecclesia. §. Sed istæ. nu. 14. 26
Præscribi an possit vectigal. §. Sed istæ. nu. 13. 26
Præscribere an possit habens causam à malæ fidei possessore. §. Sed istæ. numero 79. 80. & 81. 30
Præscriptio an per denuntiationem extraiudicialem factam à parte interrumpatur. §. Pœnales. nu. 119. & 120. 76
Præscriptio an per solam citationem interrumpatur. §. Pœnales. numero 121. eodem
Præscriptio statutaria qualiter interrumpatur. §. Pœnales. nu. 127. 76
Præscriptio in criminalibus qualiter interrumpatur. in dicto §. numero 128. eod.
Præscriptio an interrumpatur per citationem. in d. §. nu. 129. eod.
Præscriptio an interrumpatur per citationem circunductam. in d. §. numero 230. 76
Præscriptio per citationem nullam non interrumpitur. in dicto §. numero 131. eod.
Præscriptio an per libellum malè conceptum interrumpatur. in dicto §. numero 132. eod.
Præscriptio an per actionem per modum exceptionis propositam in iudicio interrumpatur. in d. §. nu. 133. eod.
Præscriptio non currit agere non valenti. §. Rursus. numero 24. 34
Præscriptio an currat impedito. §. Rursus. nu. 25. & 26. 35
Præscriptio longi temporis locum non habet, nisi titulus præcedat. §. Quædam. nu. 27. 94
Præscriptio triginta an sine titulo currit. in d. §. nu. 28. eod.
Præscriptio contra mulierem quando currere incipiat. §. Fuerat. numero 129. 128
Præscriptio ad lites tollendas inducta est. §. Quædam. nu. 33. 95
Præscriptio decennalis per statutum inducta, sapit naturam præscriptionis anno triginta. §. Pœnales. nu. 116. 76
Præscriptionem donec aliqui stant in communione, currere impossibile est. §. Quædam. nu. 32. 95
Præscriptionum quot sint species. §. Pœnales. nu. 122. & 126. 76
Præscriptionis interruptio qualiter differat à perpetuatione actionis. §. Pœnales. nu. 110. & 111. 75. & 76
Præsens an & quando cõtra absentẽ restituatur. §. Rursus. nu. 6. 33
Præsumptio iuris æquiparatur scripturæ. §. Fuerat. nu. 59. 123
Pretia rerum variantur secundùm varietates regionum. versic. Plus autem. numero 5. 143
¶ Primogenitus in foro conscientię possit in totum succedere. §. Sed istæ. numero 124. 32
Priuilegiatus an vtatur priuilegio suo contra æquè priuilegiatum. §. Rursus. numero 55. 36
Priuilegium prælationis ad dotem filiæ an competat patri mortua filia. §. Fuerat. nu. 138. 128
Priuilegium prælationis an competat marito agenti ex stipulatu ad dotem in d. §. nu. 139. eodem
Priuilegium prælationis an in sponsa locum habeat, & an in matrimonio putatiuo. in d. §. nu. 140. eodem
Priuilegium tacitæ hypothecæ, an mulieri, an verò actioni indultum sit, & cuius effectus sit. §. Fuerat. nu. 49. fol. 122. & nu. 69. 123
Priuilegium prælationis, quod habet mulier agens pro dote, an competat filiis ipsius mulieris, & an aliis hęredibus. §. Fuerat. nume. 94. & 122. 126. & 127.
Priuilegium prælationis, quod habet mulier vt præferatur creditoribus in bonis primi mariti, an cesset ea empta, & actualiter collocata in secundo matrimonio. in d. §. nu. 95. & 96. 126
Priuilegium prælationis, quod habet mulier in actione de dote, an cedi possit. §. Fuerat. nu. 123. 127
Priuilegium concessum ciuitati an extendatur ad castra, & villas. §. Rursus, numero 40. 35
Priuilegium tacitæ hypothecæ an ciuitas habeat in bonis eorũ, cum quibus

Index.

quibus contrahit. §. Fuerat. numero 72. folio 124
Priuilegium l. fi. C. de sac. sanct. eccle. quando locum habeat. §. Rursus. numero 34. 35
Probare quid habeat quis, quòd fecit ad sui defensionem. §. Item si quis. numero 29. 65
Probare spontaneam voluntatem contra probationem meticulosæ voluntatis impossibile est. ver. Quadrupli. nu. 72. 105
Probare non dicitur ille qui iuris præsumptionem pro se habet. §. Præiudiciales. nume. 73. 81
Probare quem esse dominum, aliud est, & aliud, rem esse in bonis nostris. §. Item Seruiana. nume. 87. 51
Probatio super inepto libello non validatur processum. ver. Ex maleficiis. numero 65. 91
Probatio quæ fit per præsumptionem legis an sit vera aut ficta, & an cadat in statutis. §. Præiudiciales. nu. 71. 81
Probatio filiationis quæ fit per præsumptionem legis an sit vera, aut ficta, & an cadat in statutis. §. Præiudiciales. nu. 72. 81
Probationis legitimæ appellatione an veniat probatio per iuramentum. ver. Quadrupli. numero 40. & 41. 104
Probationis simpliciter prolatæ appellatione, legitima, & plena. in d. ver. numero 41. eod.
Processum alicuius furripiens, qua pœna puniatur. §. Pœnales numero 30. & 31. 71
Procurator, cui data est libera potestas si fraudem committeret, an noceat domino. §. In bonæ fidei. nu. 4. 129
Procurator cum libera actus obligatorios facere non potest. §. In bonæ fidei. numero 6. 129
Procuratores & notarii, sunt excoriatores paupertum. ver. Tripli. numero 57. 102
Proiectum, & immissum, qualiter differant. §. Aequè si. nu. 30. 21
Promissio & solutio æquiparantur. §. In personam. nu. 37. 57
Promissio sine causa an sit ipso iure nulla. §. In personam. nu. 39. 58
Promittens stare sententiæ arbitri, vel contractui sub pœna, an dicatur promittere dationem, vel factum. §. Omnes. nu. 17. 99
Promittẽs aliquẽ facturum pro se, ad cuius obseruationẽ ipse tenetur qualiter in dubio promittere intelligatur. §. In personam. numero 32. 57
Promittens simpliciter, an in dubio intelligatur dare, vel tradere. §. Sic itaque. numero 15. 82
Promittens creditori vbicunq; locorum respondere, qualiter intelligatur. ver. Plus autem. nu. 26. 144
Promittens soluere in certo loco, an si non soluat in loco destinato poterit posteà in quocunq; loco conueniri, etiam si ibi non sortiatur forum. in d. ver. nu. 27. eodem
Promittens scienter debitum quod donare videatur, qualiter intelligatur. §. In personam. nu. 41. 58
Promittens soluere vbicunq; fuerit inuentus, an in loco pestifero, vel suspecto vel aliâs in loco sibi non tuto conueniri possit. ver. Plus autem. numero 23. 144
Promittens si fit hîc Papiæ & soluere promittat Florentiæ, & alibi, vbicunq; fuerit inuentus, an in alio loco remotiori, quàm sit Florentię conueniri possit. in d. ver. nu. 24. eod.
Proprietas rei qua dicatur. §. Omnium. nu. 64. 15
Proprietatem & quasi proprietatẽ an sit dare. §. Omnium. nu. 62. 15
Proprietatis appellatione quid veniat. §. Omnium. nu. 63. 15
Protestatio facta per maritum, quòd nolit bona sua esse hypothecata pro dote nihil operatur. §. Fuerat. nu. 107. 126
Protestatio facta per socerum quòd nolit bona sua esse hypothecata, nihil operatur. in d. §. nu. 108. eodem
Protestatio ab his, ad quæ quis de necessitate tenetur, nõ releuat protestantem. in d. §. numero 109. eod.
Promissio hominis an tollat promissionem legis. §. Item Seruiana. numero 69. 50
¶ Pupillus & ecclesia censentur agere, cum eorum nomine agatur. in titu. Supereſt. numero 113. 10
Purgatio an locum habeat in actione serui corrupti. §. Omnes. numero 20, cum iiij. seq. 99. & 100

De litera Q.

Qualitatem quis cognoscere non potest, nisi substantiam cognoscat. in Rubri. de actio. nu. 2. 1
Qualitatem quis probare non potest, nisi substantiã probet. in Rub. de actio. nu. 3. eod.
Qualitates non faciunt differentiam specificam. in titu. Supereſt. numero 26. 6
Quasi dominium qualiter intelligatur. §. Omnium. nu. 61. 15
Querela inofficiosi testamenti, & petitio hęreditatis an successiuè intentari possint. §. Rursus. nu. 86. 38

De litera R.

Raptor violentus an actione furti teneatur. ver. Ex maleficiis. nume. 21. 88
Ratio licet summata sit, tamen iterum quòd computatio fiat, peti potest. §. Quædam. nu. 83. 97
Ratio omnium, quæ sunt in iure, reddi non potest. §. Actionum. numero 18. 108
Rationem reddi an petere possint illi, qui dant pecuniam mercatoribus ad dimidiam partem lucri & damni. §. Sequens. nu. 43. 86
Rationes reuideri quando inter socios possit peti. §. Sequẽs. nu. 42. 86
¶ Reditores non esse in hæreditate quomodo demõstrabitur. §. Item si quis. numero 74. 43
Regula, quòd nemo inuitus cogitur in cõmunione persistere: an procedat. §. Quædam. numero 30. 31. & 38. 95
Rei vendicatio detur cõtra nudũ detentatorẽ. §. Omnium. nu. 100. 17
Rei vendicatio quando detur contra detentationem. §. Omnium. numero 101. eodem
Rei vendicatione quis conueniri possit. §. Omnium. nu. 104. eo.
Rei vendicatio an competat contra ciuiliter tantum possidentem. §. Omnium. nu. 105. & 106. eod.
Rei vendicatio an per possidentem ciuiliter tantùm intẽtari possit. §. Omnium. nu. 109. eod.
Rei vendicatio an ad incorporalia detur. §. Omnium. nu. 110. eod.
Rei vendicatio vt causetur, quæ necessaria sint. §. Omnium. nu. 22. 12
Rei vendicatione si actum sit, an sententia executioni mandetur. §. Omnium. nu. 23. eod.
Rei vendicatio ciuilis ad quem extendatur. §. Sed istæ. nu. 4. 25
Rei vendicatione conuentus si iniustè condemnatus fuerit, & præceptum de restituendo secutum fuerit fictum, & tamen si non restituat, non peccat mortaliter. §. Sed istæ. nu. 33. 32
Rei vẽdicatio directa datur in dolo definentẽ possidere. §. Omnium. numero 81. 16
Rei vendicatione si actum sit contra non possidentem, qui putabat se possidere, & lata sit sententia secundùm actorem an si possessio posteà perueniat ad reũ ex noua causa talis sententia mittetur executioni contra reum. §. Omnium. nu. 85. 16
Rei vendicatio si actum sit contra eum, qui negat se possidere, qui tamen possidet si conuincatur de mendacio, talis possessio incontinenti ab eo est auferenda. §. Omnium. nu. 86. eod.
Rei vendicatio, contra dolo definentem possidere, an sit ciuilis, seu prætoria. §. Sed istæ. nu. 39. 27
Rei vendicatione vt agi possit, quæ requirãtur. §. Omnium. nu. 76. 16
Rei vẽdicatio an detur cõtra dolo definẽtem possidere. §. Omnium. numero 78. eodem
Reipublicæ an ciuitas dicatur. §. Rursus. nu. 37. 35
Reipublicæ quot modis capiatur. §. Rursus. nu. 38. eod.
Reipublicæ interest, vt mulieres faciliùs nubãt. §. In personã. nu. 67. 59
Reipublicæ appellatione an veniat alia respublica, quàm Romanorum. §. Rursus. numero 36. 35
Respublica, & fiscus an sint idem. ver. Ex maleficiis. nu. 35. 90
Res illatæ per emphyteutam in re emphyteutica an sint tacitè obligatæ pro pensione. §. Item Seruiana. nu. 52. 50
Res aliena, in qua qs habet Publicianã, an inuecta in prædiũ cõductũ, semper sit tacitè hypothecata. §. Itẽ Seruiana. nu. 56. 57. & 58. eod.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index.

Res in domum conductam illatæ, & posteà amotæ, an erunt tacitè obligatæ. §. Item Seruiana. numero 66. & 67. folio 50
Res cum quibus qualitatibus quis æstimare debeat. ver. Plus autem. numero 10. 143
Res in hypotheca loco pretij. non succedit. §. Itē Seruiana. nu. 39. 49
Res hypothecaria si possideretur à tertio bona fide, qualiter præscribatur. §. Item Seruiana. nume. 122. 55
Res tantum valet, quantum vendi potest. ver. Plus autem. numero 11. 143
Res quid significat. §. Omnium. nume. 25. 12
Relatiuum quis, vel qui, qualiter ponatur. §. Omnium. nu. 24. 12
Relicta facta alicui ecclesiæ, vel alicui sacerdoti, in dubio, an ecclesiæ, an verò ipsi sacerdoti facta intelligātur. ver. Ex maleficiis. nu. 53. 91
Relictum quicquid pro salute animæ datum sit ad diuinum nomen spectat. ver. Ex maleficiis. nu. 50. 91
Relictum factum hospitali nō legitimè constructo, cui applicetur. ver. Ex maleficiis. nu. 51. & 52. eod.
Relictum factum visitatori disciplinatorum, qui erat frater ordinis prædicatorum, cui acquiratur. ver. Ex maleficiis. nu. 54. eod.
Relictum actum simpliciter ecclesię, cui in dubio legatum videatur. ver. Ex maleficiis. nume. 46. & 47. 91
Relictum factum vni sancto, & in illa ciuitate sunt plures ecclesiæ ita nominatæ ecclesiæ pauperiori censetur factum. ver. Ex maleficiis. numero 45. 91
Religio si alicuius regulæ si in regula contineantur aliqua facienda, & pœna sit appositа puta ieiunium, an contrauenientes incurrant periurium propter iuramentum iam præstitum de seruanda regula. §. Item si quis. numero 78. 68
Remedia quæ pro finibus competant. §. Quædam. nu. 73. 97
Remedia adipiscendæ possessionis nunquam competunt hæredi, vel fideicōmissario semel adeptis possessionē. §. Actionum. nu. 216. 118
Remedium quando quis habet rem cōmunem contra absentē, quem nemo defendit, & vult eam diuidere. §. Rursus. nu. 30. 35
Remedium, siue iudicium rescindens, siue rescissorium quid. §. Rursus. numero 8. & 9. 34
Remedium ordinarium vbi adest, semper cessat extraordinarium. §. Præiudiciales. nume. 34. 79
Renūtiatio beneficij de fideiussoribus facta per fideiussorem in fraudem creditorum, vt reo non excusо cōueniri possit, an rescindi poterit. §. Item si quis. nu. 125. 47
Renūtiatio exceptionis nō numeratæ pecuniæ facta statim in eodem instrumento, in quo fit confessio dotis, non valet. §. Fuerat. numero 80. 124
Renuntiare priuilegio suo quis potest, non tamē præcepto. in Rubri. de actio. numero 22. 3
Renuntiari exceptioni non numeratę dotis, an quis possit. §. Fuerat. numero 81. 124
Renuntians exceptioni, vel illam remittēs, donare videtur. §. Fuerat. numero 75. 124
Renuntiari huic beneficio an possit per pactum factum soluto matrimonio. ver. Item si. nu. 6. & 7. 149
Restitutio an sit concedenda capto à latronibus. §. Rursus. numero 48. & 49. 35
Restitutio si vsucapio pro maiori parte sit lapsa in absentia, & præsentia post modicum tempus reuersionis sit completa, an in eo modico tempore, in quo dominus potuisset agere sit in totum & omnino deneganda. §. Rursus. nu. 56. 36
Restitutio absenti causa voluntaria quando sit concedenda. §. Rursus. numero 58. eod.
Restitutio si à iudice fuerit concessa vltra tempus, intra quod debeat officium iudicis rescindens implorari nunquid valeat. §. Rursus. numero 69. 37
Restitutio rei petitæ an fiat officio iudicis. §. Omnium. nu. 173. 20
Restitutio ex clausula generali, si qua mihi iusta causa esse videbitur: quando concedatur. §. Rursus. nu. 31. 35
Restitutio quæ datur contra absentem causa Reipublicæ quando locum habeat. §. Rursus. nu. 32. & 33. eod.
Restitutio an præsenti contra absentem concedatur. §. Rursus. numero 19. & 23. 34
Restitutio contra præscriptionem, quæ præsenti currit, non datur. §. Rursus. numero 21. eod.
Restitutio post quadriennium an peti possit. §. Rursus. nu. 73. 37
Restitutio, & sic officium iudicis rescindens, ad quid competat. §. Rursus. nu. 74. eod.
Restitutio in integrum est in pristinum statum positio. §. Rursus. numero 75. eod.
Restitutionis in integrum concessio an cognitionem causæ requirat, & an si delegabilis. §. Si quis agens. nu. 12. 142
Restitutionis petēdæ tempus quotuplex sit. §. Rursus. nu. 67. & 68. 37
Restitutionis beneficium quibus concedatur. §. Rursus. nu. 35. 35
Reus cōuentus rei vendicatione si negat se possidere, quid agat actor. §. Omnium. numero 91. 17
Reus conuictus de mendacio tituli, an perdat possessionem. §. Omnium. numero 92. eod.
Reus si sit mentitus in parte, & non in toto, solùm illa pars in qua est mentitus aufertur ab eo. §. Omnium. nu. 94. eod.
Reus si negat se possidere rem, quam vendidit, & pretium habeat, an puniatur. §. Omnium. nu. 95. cum iij. seq. eod.
Reus qualiter caueat ne actor libellum mutare possit. §. Omnium. numero 158. 19
Reus an probandi onus in se assumere possit. §. Omnium. nu. 112. 17
Reus an præcisè ad rem præstandam compelli possit. §. Actionum. numero 103. 112
Reum condemnari in expensis an peti debeat. §. Omniū. nu. 146. 19
Rex Franciæ non potest alienare vnam de ciuitatibus regni sui inuitis ciuibus. §. Item Seruiana. nu. 106. 54
Rex si aliquem suorum baronum citari faceret vt ostendat iura quæ habet in castris, quæ possidet, alioqui ea sibi auferret, an citatio sit ipso iure nulla. §. Actionum. nu. 102. 117
Rubrica posita per nomen quid importet. in Rub. de actio. nu. 27. 3
Rubrica, quæ generaliter loquitur, non est restringenda propter nigrum. §. Præterea. nu. 27. 136
Rubrica generalior nigro, an restringatur per nigrum. in Rubr. de actio. numero 17. 2
Rubricæ legum textui consonantes, an delegari possint. in Rubr. de actio. numero 10. 2
Rubricæ repertæ in libro notariorum an fidem faciant. in Rubr. de actio. numero 15. eod.
Rubricę Decreti an sint authenticę. in Rub. de actio. nu. 12. eod.
Rubricæ Decretalium & iuris ciuilis quando pro iure allegari possunt. in Rub. de actio. nu. 13. eodem
Rubricæ negatiuæ vel prohibitoriæ an renuntiari possit. in Rubr. de actio. nu. 21. 3
Rubricæ an & quando sint necessario continuandæ. in Rubr. de actio. numero 4. 1
Rubricæ negatiuæ, an cum iuramento renuntiari valeat. in Rubr. de actio. numero 24. 5
Rubricas an textum scribere promittens scribere teneatur. in Rub. de actio. numero 11. 2
Rubricarum continuatio an fieri possit ad remota. in Rubri. de actio. numero 8. eod.
Rustici vti non debent pane albo, vel pullis, aut aliis delicatis cibariis. ver. Item si. numero 8. 149
Rusticus an si soluit omni anno vnum par caponum par decem annos in futurum teneatur. §. Præiudiciales. nu. 66. 81

De litera S.

Sacerdoti petenti decimas compensatio opponi non potest. §. In bonæ fidei. nu. 13. 129
Salaria nuntiorum hodie sunt taxata secundùm consuetudines curiarum. ver. Quadrupli. nu. 5. 103
Salaria qualiter solui debeant aduocato & consultori. ver. Tripli. numero 7. & 8. 110

Salaria pro

Index.

Salaria promissa doctoribus, & aduocatis, hodie à suis clientulis peti possunt. ver. Tripli. numero 50. & 51. folio 102
Salarium an, si partes concordauerint inter se, habere debeat iudex, licet sententiam non ferat. ver. Tripli. nu. 58. 102
Salarium aduocato quo tempore debeat. in d. ver. nu. 59. eodem
Salarium medici recipere non debent ab infirmis, nisi cùm sani fuerint. in d. ver. nu. 6. eod.
Salarium nimis magnum quid si per medicos & aduocatos extorquea tur. §. Sed Istæ. nu. 113. 32
Salarium an in foro conscientiæ per doctorem consulentem sine reuolutione chartarum peti possit. eodem.
Salarium quando notarius confecit instrumentum de aliquo actu vel contractu pauperis, accipere non debet. ver. Tripli. nu. 56. 102
¶ Scientia vel ignorantia an probetur solo iuramento. §. Sed istæ. numero 89. 31
Scholaris si pignorat suum librum pro socio, vel sibi commodat vt eum pignoret, an possit agere contra socium vel eum luat. §. sequens. numero 24. 86
Scripturis scriptis, vel sculptis in parietibus, vel muro, vel lapidibus, vel columna an credatur. §. Pœnales. nu. 16. 70
¶ Sententia condemno Titium in cētum, saluo eo quod infra dicam: an valeat. §. Curare. nu. 49. 140
Sententia quid si in fine apponatur clausula, saluo semper, & reseruato, quòd si præsens sentētia esset in plus, vel minus, quàm requireretur ex forma statutorū, hanc sententiā nostrā ad formā statutorum redigimus, an talis clausula aliquid operetur. in d. §. nu. 50. eod.
Sententia Pronuntio sic, saluo in eo, quod infra dicetur an valeat. in d. §. numero 51. & 52. eod.
Sententia, Condemno te in centum, nisi intra cētum dies probaueris te soluisse an valeat. in d. §. nu. 53. eod.
Sententia, Talem reum absoluimus, & victum victori in expensis (commisso verbo, condēnamus) an sit nulla. in d. §. nu. 55. eod.
Sententia, Condemno te in expensis quas iurabit actor: an valeat. in d. §. numero 56. 141
Sententia quibus casibus sine scriptis proferri possit. in dicto §. numero 60. eodem
Sententia quando in præiudicialibus, vel quasi, inter illos, quorum principaliter interest, principaliter cognitum sit an inter eos lata omnibus præiudicet. §. Præiudiciales. nu. 25. 78
Sententia lata in præiudicialibus ad hoc vt faciat ius quo ad omnes, quot requirantur. §. Præiudiciales. nu. 28. & 31. eo.
Sententia lata cum vno, an præiudicet omnibus. §. Præiudiciales. numero 29. eod.
Sententia si contentio sit inter duos nobiles de iurisdictione si feratur pro vno, an præiudicet populo illius castri. §. Præiudiciales. numero 30. eod.
Sententia si post tempora fatalia pro appellante feratur, an sit ipso iure nulla. §. Rursus. nu. 71. 37
Sententia si in actis post cursum fatalium contra primam lata appareat, an prima executioni demandari debeat. §. Rursus. nu. 72. eo.
Sententia quòd libello conformis esse debeat, an procedat. §. curare. numero 27. cum septem seq. 139
Sentētia licet in libello nō sit certitudo rei an valeat. in d. §. nu. 35. 140
Sententia referens se ad acta, an valeat. in d. §. nu. 36. eo.
Sententia si iudex dicat, Pronuntio in omnibus, & per omnia vt pronuntiauit talis iudex in tali causa: an valeat. in d. §. nu. 37. eod.
Sententia si iudex se expresè retulerit ad quoddam instrumentum, quod in causa nō fuerit productum, an valeat. in d. §. nu. 38. eod.
Sententia si iudex dicat Condemno, si est probatum aliās absoluo: an valeat. in d. §. nu. 39. & 40. eod.
Sententia, Condemno te ad restituendas res, quæ tibi obuenerunt: an valeat. in d. §. nu. 45. eod.
Sententia an per incertitudinem temporis vitietur. in dicto §. numero 46. eo.
Sententia, Condemno te ad centum, quæ si nō solueris intra tempus, mando quòd patiaris talem pœnam an valeat. in d. §. nu. 47. eo.
Sententia si arbiter ad soluendum centum intra decem dies aliquem condemnauit, & si non soluerit, eum ad trecenta condemnauit: an valeat. in d. §. numero 48. eod.
Sententia lata in hac forma: Condemno te ad soluendum vnum par caponum omni anno tali domino prout tui antecessores fecerunt nullam pœnitus conditionem habet. §. Præiudiciales. numero 74. 81
Sententia lata contra alieno nomine possidentem, & executione facta, & re ad actorem translata, an faciat domino præiudicium saltem in possessione. §. Omnium. nu. 103. 17
Sententia lata contra ciuiliter possidentem nunquid præiudicet naturaliter possidenti. §. Omnium. numero 108. eod.
Sententia lata super ætate an aliis personis præiudicet. §. Præiudiciales. numero 16. 78
Sententia lata super principali, an super incidenti præiudicium faciat. §. Præiudiciales. numero 5. 77
Sententia lata contra eum, qui dolo desiit possidere, an executionem mandetur contra eum, in quem est dolo possessio translata. §. Omnium. nume. 83. & 84. 16
Sententia lata in Publiciana an in rei vendicatione præiudicium faciat. §. Sed istæ. numero 140. 33
Sentētia cùm in causa ciuili intra triennium ferri debeat quid si vltra triennium feratur, an valeat. §. Rursus. numero 70. 37
Sententia nunquid valeat, si dicat condemno te ad restituēdum rem cum fructibus. §. Omnium. nu. 180. 20
Sententia ex libello alternatiuo an ferri possit. §. Sed istæ. nu. 73. 29
Sententia lata super inepto libello an sit nulla. §. Omnium. nu. 167. 20
Sententia qualiter sit formanda in hypothecaria. §. Item Seruiana. numero 130. 55
Sententia diffinitiua, quibus modis sumi possit. ver. Quadrupli. numero 45. 104
Sententiæ duæ an ferantur in actione quod metus causa quid veniat. ver. Quadrupli. nu. 44. & 46. 104
Sententiæ super accessoriis quando incertæ præferri possint, & valeant. §. Curare. numero 54. 140
¶ Sequestrum propter timorem fugæ quando fieri possit. in titu. Supereſt. numero 86. 8
¶ Seruitus personalis an & quando morte extinguatur. §. Aequè si. numero 9. 21
Seruitus an sit si cōsedatur quòd possem per pontem tuum sine solutione gabellæ mercium transire. §. Aequè si. nu. 15. eod.
Seruitus an sit ius exigendi pedagia. §. Aequè si. nu. 16. eod.
Seruitus an dicatur, si sum obligatus dare ecclesiæ decem annua. §. Aequè si. numero 17. eod.
Seruitus personalis vsus an dicatur si consedatur, &c. §. Aequè si. numero 18. eod.
Seruitus quando dicatur habere causam continuam. §. Aequè si. numero 20. eod.
Seruitus an sit rustica, vel vrbana, qualiter cognoscatur. §. Aequè si. numero 23. eod.
Seruitus viæ cùm sit rustica, an, & quādo censeatur vrbana. §. Aequè si. numero 24. eod.
Seruitus luminum, & seruitus ne luminibus officiatur, qualiter differant. §. Aequè si. nu. 29. 21
Seruitus an, & quando sit formalis, & merè personalis. §. Aequè si. numero 5. 21
Seruitutes an sint nouellæ concessiones. §. Aequè si. nu. 13. & 14. 21.
Seruitutes merè reales quales sint, & quibus ex causis. §. Aequè si. numero 19. eod.
Seruitutes non merè personales quotuplices sint. §. Aequè si. numero 11. & 12. 21
Seruitutes merè personales que dicantur. §. Aequè si. nu. 2. 21
Seruitutum genera quot sint. §. Aequè si. nu. 1. 21
Seruitutum merè realium quot species sint. §. Aequè si. nu. 21. 21
Seruitia indebita præsumuntur à dominis per metum extorta. ver. Quadrupli. numero 69. 105
Seruorum ministeria an sint seruitutes. §. Aequè si. nume. 6. & 8. 21
¶ Silentium filij vel filiæ propter reuerentiam patris quid operetur. ver.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ver. Quadrupli. nu. 64. folio 105
Simplum an contineatur in duplo, vel quadruplo. §. Sic itaque. numero 5. 6. & 7. 81
¶ Socer habetur loco parentis. ver. Item si. nu. 4. 149
Socius cõuentus iudicio societatis habet hoc beneficiũ vt non cõdemnetur, nisi in quantum facere potest. ver. Sed & si quis. nu. 6. 150
Socij si aliquam rem simul emerint, an & quando in ea re esse dicuntur. §. Quædam. nu. 7. 94
Socij duo si acceperint quędam prędia ad laborerium, & vnus eorum habeat duos filios qui similiter laborant, alius verò nullos habeat filios, qualiter diuident quæsita. §. Sequens. nu. 47. 87
Societas si fit contracta quòd vnus ponat pecuniam, & alius operam, an ille qui pecuniã contulit, in societatis diuisione capitale saluum habere debeat. §. Sequens. nu. 45. & 46. 86. & 87
Sociorum si vnus negligat reficere rem communem, & alter reficiat, an negligens, & non soluens partem impensarum reficienti intra quatuor menses dominium perdat. §. Sequens. nu. 48. 87
Solennitates siue qualitates, quæ possunt adesse & abesse præter subiecti corruptionem. in tit. Supereſt. nu. 15. 6
Solutione vnius ex pluribus delinquentibus, an cæteri liberentur. §. Pœnales. nu. 26. 71
Soluere si promitto in quocunq; loco tibi creditori placuerit, an ista promissio aliquid releuet. ver. Plus autem. nu. 15. 144
Soror si faciat generalem refutationem fratribus, ista remissio ad quæ extendatur. in titu. Supereſt. nu. 103. 9
¶ Specialia duo circa idem non possunt simul concurrere. §. Fuerat. numero 52. 122
Species per genus non derogatur. §. Sed istæ. nu. 44. 27
¶ Spoliatus bonis propter guerram nõ debet posse postea in solidum conueniri. ver. Cum eo. nu. 7. 151
Sportulæ quæ nuntiis publicis præstantur, an ante litis cõtestationem præstentur. ver Tripli. nu. 41. 101
Sportulæ qualiter iudici delegato præstentur. in d. ver. nu. 45. cum ij, sequen. 102
Sportulæ an arbitrio debeantur, & nunquid arbitratorij. in d. ver. numero 48. & 49. eod.
Sportulas in causis miserabilium personarum iudices habere non debent. ver. Tripli. nu. 55. 102
¶ Statuta ducum, marchionum, & episcoporum, quãdo dici possunt prætoria. §. Sed istæ. nu. 11. 27
Statuta loquentia de hærede, an vendicent sibi locum in bonorum possessore. §. Sed istæ. nu. 6. 25
Statuta in exercitoria locum sibi vendicant in institoria. §. Actiones. numero 51. & 52. 62
Statuta & consuetudo ciuitatis an locum habeant in castris, & villis ciuitati subiectis. §. Rursus. nu. 42. 35
Statuta disponentia quòd parentes præcisè teneantur, & filiorũ condemnationem soluere cogantur, sunt iuri contraria. §. Actiones. numero 74. 63
Statuta disponentia debere filio delinquenti assignari legitimam sunt iniqua. §. Actiones. nu. 93. 63
Statuto stante quòd extantibus masculis filia fœmina nõ succedat, an per masculum renuntiari possit eius beneficio, vt secum filia admittatur. §. Item si quis. nu. 124. 46
Statuto prohibitorio renuntiari nõ potest, in Rubric. de actioni. numero 23. 3
Statutũ si disponat quòd pater pro delicto filij teneatur, an pater repræsentando filium in carcerem euadet onus talis statuti. §. Actiones. numero 75. 63
Statutum disponens quòd filij mercatorum teneantur ad debita patris. an valeat. in d. §. nu. 78. eod.
Statutum quòd vxor teneatur pro marito an valeat. in dicto §. numero 79. eod.
Statutum disponens quòd villa pro facientibus furta teneatur, an valeat. in d. §. nu. 80. eod.
Statutum disponens quòd dominus pro delicto famuli teneatur, an valeat. in d. §. numero 81. eod.
Statutum quòd pater teneatur pro delicto filij an valeat. in d. §. numero 82. & 83. eod.
Statutum disponens quòd colonus ad soluendas gabellas recollectionis fructuum teneatur pro domino, an valeat. in d. §. nu. 84. eod.
Statutum si disponat quòd mulier non possit sine conscientia duorum consanguineorum contrahere, an eorum scientia tantùm sufficiat. §. Sed istæ. nu. 119. 32
Statutum si disponat instrumenta publica executioni mandari, an instrumentum, in quo maritus confessus est se dotem habuisse, executioni mandari debeat. §. Fuerat. nu. 60. 123
Statutum disponens quòd debitor pro debito ciuili incarcerari possit, an locum habeat in hærede debitoris. in d. §. nu. 61. eod.
Statutum si disponat q̃ debitor ad instantiam creditoris capi possit, an ad instantiam cessionarij capi poterit. in d. §. nu. 62. eod.
Statutum loquens de contractu, an locum habeat in quasi contractu. §. Omnium. nu. 35. 13
Statutum disponens q̃ mulier non possit contrahere sine consensu duorum consanguineorum, an poterit quasi contrahere. §. Omnium. numero 36. eod.
Statutum prohibẽs mulierem contrahere sine consensu propinquorum, qualiter intelligatur. §. Omnium. nu. 41. 14
Statutum de contractu loquens, ad quæ extendatur. §. Omnium. numero 47. eodem
Statutum faciens mentionem de possessore, an locum habeat in eo, qui desit possidere. §. Omnium. nu. 77. 16
Statutum faciens mentionem de actione, an comprehendat officium iudicis. in titu. Supereſt. nu. 57. 7
Statutum q̃ debitum post decem annos peti non possit, an si per lit. contest. interrupta fuerit præscriptio, intelligatur perpetuare præscriptionem inductam à statuto. §. Pœnales. nu. 113. 76
Statutum loquẽs de dote lucranda à marito an habeat locum in dote promissa tantùm, & non data. §. Fuerat. nu. 127. 117
Statutum si disponat q̃ mulier nupta extra territorium nõ succedat in hæreditate patris, quid si mulier post mortẽ patris primò adeat hæreditatem, vel se immisceat hæreditati patris, postea maritetur extra territorium. §. Actionum. nu. 119. 118
Statutũ si disponat q̃ filia dotata, in bonis patris succedere non possit quid si mortuo patre relicto filio & filia dotata, filius adita hæreditate patris decedat: an talis filia dotata huic filiæ, eidémq; fratri succedere possit. in d. §. nu. 120. eod.
Statutum si disponat quòd si quis emerit omnia bona alicuius, quòd teneatur ac debita & credita, quo remedio succurratur, vt non teneatur. §. Item si quis. nu. 39. 41
Statutum Venetorum, quo cauetur quòd omnia testamenta prout sunt, ita executioni mandentur: qualiter intelligatur, an de testamentis cõditis secundùm ius commune, vel statutorum. §. In personam. numero 30. 57
Statutum, vel lex quãtumcunq; generaliter loquens, de habilitate, & idoneitate restrictionem recipit. §. In personam. nu. 26. 57
Statutum disponens quod quælibet probatio sufficiat, intelligitur tamen de solenni & legitima. §. In personam. nu. 27. eod.
Statutum disponens standum conscientię, qualiter intelligatur. §. Sed istæ. numero 96. 31
Statutum si requirat probationem etiam instrumentalem, an sufficiat probatio per præsumptionem. §. Præiudiciales. nu. 70. 81
Statutum si adæquat populares nobilibus, & econtra, qualiter ista adæquatio intelligatur. §. In personam. nu. 17. 56
Statutum disponens quòd credatur libro mercatoris, an procedat, si fit infamis. §. Sed istæ. nu. 98. 31
Statutũ dicẽs, si quis occiderit, in quo verificet. in Rub. de act. nu. 31. 3
Statutum quod propter delictum filij cadat à feudo, an valeat. §. Actiones. numero 88. 63
Statutum quòd coloni clericorum pro eis teneantur, an sit iustum. §. Actiones. numero 85. 63
Statutum disponens quòd pater teneatur pro delicto filij, nunquid valeat. §. Actiones. nu. 67. 69. & 70. 63
Statutum loquens in emptione, an habeat locum in permutatione, §. Actionum. numero 113. folio 143
Statutum loquens de alienatione, an locum habeat in contractu pignoris, siue in concessione vsusfructus. §. Item si quis. nu. 25. 40
Statutum disponens super simplicibus, an comprehendat casus mistos. §. Omnium. nu. 29. 12
Statutum disponens standum iuramento denuntiatoris, vel damnum passi, an procedat, si sint infames. §. Sed istæ. nu. 97. 31
Statutum disponens quòd stetur iuramento alicuius, intelligitur nisi contrarium probetur. §. Sed istæ. nu. 95. 31
Statutum si disponat quem non audiri, nisi soluta gabella, an sufficiat pendente iudicio gabellam solui. in tit. Supereſt. nu. 111. 10
Statutum quòd consortes teneantur soluere pœnas pecuniarias bannitorum, an valeat. §. Actiones. nu. 71. 63
Statutum pro delictis alienis pœnas corporales imponere non potest. in d. §. numero 62. eod.
Statutum disponens propter vnius homicidium consortes omnes expelli, an valeat. in d. §. nu. 72. 76. & 77. eod.
Statutum disponens q̃ si quis fuerit negligens ad petendum sibi debitum spatio decem annorum, q̃ postea petere non possit, an procedat, vbi actione reali agitur. in tit. Supereſt. nu. 99. 9
Statutum in vno de duobus æquiparatis, censetur etiam statutum in reliquo. ver. Ex maleficiis. nu. 59. 90
Statutum si disponat q̃ si homines de contrata non cœperint malefactorem, puniantur in tantum: an soluente vno cęteri liberentur. §. Pœnales. nu. 23. 24. & 25. 71
Statutum disponens quòd si debitum nõ fuerit petitum spatio decem annorum, non posse amplius peti, nunquid valeat. in titulo Supereſt. numero 101. 9
¶ Stipulatio tacita pro dote, an dicatur esse vera, an præsumpta, an ficta. §. Fuerat. nu. 55. 122
Stipulatio tacita pro dote, an habeat locum in donatione propter nuptias. in d. §. numero 57. eod.
Stipulatio pro dote an habeat vim instrumenti. in d. §. nu. 58. 123
Stipulatio qualiter contrahatur. §. In personam. nu. 22. 56
Stipulatio ista, promittis mihi decem: & ex interuallo respondeatur, promitto an valeat. §. In personam. numero 25. 57
Stipulatio vnde dicatur. §. In personam. nu. 3. 56
Stipulatio dotis ficta, an locum habeat in muto, vel muta matrimonium contrahentibus. §. Fuerat. nu. 65. 123
Stipulatio dotis ficta an per difformitatem, absentiã, interuallum, vel defectum consensus, impediri valeat. in d. §. nu. 67. eod.
Stipulatio in quibus casibus fingitur interuenisse, quæ non interuenit. in d. §. numero 68. eod.
Stipulatio ficta quare adinuenta sit. §. Fuerat. nu. 63. 123
¶ Subrogatum an sapiat naturam eius in cuius locum subrogatur. §. Fuerat. nu. 5. 7. 9. & 10. 119. & 120
Subtilitas nimia interdum hominem perniciosè errare facit. §. Pœnales. numero 41. 71
Succedens ab intestato an aliquid dare teneatur in foro conscientiæ hæredi instituto in testamento minus solenni. §. Sed istæ. nu. 127. 32
Superficiarius an sit quasi dominus. §. Aequè si. nu. 51. 23
Supini natura quæ sit. in Rub. de actio. nu. 36. 3
Suspicio fugæ debet probari per duos testes. in tit. Supereſt. nu. 93. 9
Suspicionem fugæ an quid vltra iuramentum requiratur. in titulo Supereſt. numero 92. 9

De litera T.

TAcens an & quando consentire præsumatur. §. Item Seruiana. numero 55. 50
¶ Tempus quando in dubio intelligatur vtile, vel continuum. §. Rursus. nu. 61. 37
Tempus vtile quomodo sumatur. §. Rursus. nu. 62. eod.
Tempus in dilationibus ad probandum, an sit vtile vel continuum. §. Rursus. numero 63. eod.
Testator si instituat duos filios hæredes vniuersales, filiam in certa quantitate & si aliquis eorum decesserit sine liberis quòd portio eius deueniat in superuenientes, an mortuo vno ex filiis filia ad illud fideicommissum admittatur. §. Præiudiciales. nu. 33. 78
Testator si legat liberationem omnibus debitoribus suis, de quibus intelligatur. in titu. Supereſt. nu. 102. 9
Testamentum, filio in potestate præterito, est nullum ipso iure, si dicatur. §. In bonæ fidei. nu. 79. 133
Testibus duobus de metu deponentibus creditur. ver. Quadrupli. numero 71. 105
Testis quid si dicat vera esse secundùm conscientiam suam, an eius dictum valeat. §. Sed istæ. nu. 134. 32
Testis periurãs qua pœna puniatur. §. Itẽ si quis. nu. 64. & 65. 67
Testis de rebus sensatis. non de conscientia animi deponere debet. §. Sed istæ. nu. 118. 32
¶ Tituli ad legem Aquil. de noxali si quadru. paupe. fecis. dic. quando locum habeat. ver. Ex maleficiis. nu. 93. & 101. 95
Titulus lucratiuus qui dicatur, & qui onerosus. §. Item si quis. numero 28. 40
Titulus à iure acquisitus, pro non titulo habetur. §. Sed istæ. numero 19. 29
Titulus, ne quis eum qui in ius voca. vi exi. & titulus, de eo, per quem fac. erit, qualiter differant. §. Pœnales. nu. 10. 70
Titulus specialis de Actionibus quare ponatur. in Rubr. de Actio. numero 37. 3
¶ Tractus futuri an spectent ad iudicem. §. Præiudiciales. numero 50. & 56. 80. & 81
Transactio, filius remisit hæreditatem patris ex causa transactionis an si in instrumento remissionis non fiat mentio nisi de transactione, & non de eo, quod est dandum, probetur per tale instrumentum. §. Item si quis. nu. 41. 66
Transactio possessonis qualiter fiat. §. Omnium. nu. 89. 16
Transgredi leges an possit ille, cuius conscientiæ committitur. §. Sed istæ. numero 137. 33
¶ Tutor vel curator excusatur, si vendat rem prout est æstimata authoritate publica, licet plus valeat. ver. Plus autem. nu. 9. 143

De litera V.

MAlor rerum qualiter probetur: & qualiter testes deponere habeant. ver. Plus autem. nu. 7. 12. & 13. 143
Vasallus negans feudum, si de mendacio conuincatur, an iure feudi priuetur. §. Omnium. nu. 88. 16
¶ Vbicunque in statuto vnica tantùm ratio reddi potest, illa habetur pro expressa. §. Omnium. nu. 38. 13
¶ Vendere si promisi non alij, quàm tibi, an inuitus ad vendendum tibi compelli possim. in titu. Supereſt. nu. 2. & 4. 4
Venditione facta duobus de eadem re vter sit potior. §. Item si quis. numero 116. 46
Venditor nõ ad dandum, sed ad tradendum tenetur. §. Sic itaq;. numero 12. 82
Venditor an præcisè ad rem tradendam cogi possit, an verò liberetur præstando interesse. §. Actionum. nu. 137. 114
Venditor si cõstituat se nomine emptoris possidere, licet realiter non tradiderit rem actione ex empto vt rem tradat amplius conueniri non potest. in d. §. nu. 138. eod.
Venditor tenetur ad rem tradendam, ad fructus stantes, & ad cedendam actionem pro pensionibus fundi venditi, si fortè illum alteri locasset. §. Actionum. nu. 140. 114
Venditor possessionem rei venditę vacuã tradere tenetur. §. Actionum. nu. 141. eodem
Venditor ad quid teneatur. §. Actionum. nu. 134. 114
Venditor, si statutum dicat quòd exceptio pretij non soluti opponi non possit, an possit retinere rem venditam loco pignoris, donec pretium soluatur. §. Actionum. nu. 125. 113
Venditor licet possessionem vacuam tradere teneatur, liberam tamen tradere non tenetur, nisi hoc dictum sit. §. Actionum. numero 143. 114
Veniæ impetratio an filiofami. agenti in castrensibus vel quasi, sit necessaria

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index.

necessaria. §. Pœnales. nume. 87. folio 73
Veniam de in ius vocando patronum, vel parentem an solum petere sufficiat, etiam si non impetretur. §. Pœnales. nu. 17. 70
Verba importantia meram & liberam voluntatem, & arbitrium non merum, sed regulare quæ dicantur esse. §. In bonæ fidei. nume. 14. cum octo seq. 130
Verba vendidit, dedit, & tradidit, in instrumentis emptionum & venditionum an propriè ponantur. §. Actionum. nu. 136. 114
Verba variis figuris causarum qualiter intelligatur. §. Item si quis. numero 111. 45
Verba impropriare licet, vt libelli sustineantur. §. Sic itaq;. nu. 35. 83
Verba enuntiatiuè prolata à legislatore nõ inducunt dispositionem, in Rub. de action. nu. 1. 1
Verba enuntiatiuè emissa, non disponũt quãdo &c. in Rub. de actio. numero 6. eod.
Verbum quodlibet prolatũ in statuto, an de habilitate restringatur, vt statutum aliquid operetur. §. In personam. nu. 28. 57
Verbum generaliter prolatum à lege, qualiter sit intelligendum. §. In personam. nume. 29. eodem
Verbum videtur quando sit veritatis expressiuum. §. Præiudiciales. numero 23. 78
Verbum Pertinere, latissimè patet. §. Item Seruiana. nu. 88. 51
Verbum adiudicare, ad quæ iudicia propriè pertinet. §. Quædam. numero 4. 94
Verbum reddere, vel restituere quid contineat. §. In bonæ fidei. numero 57. 131
Verbum debet, quid importet. §. Curare. nu. 3. 138
Verbum peti, prolatum à lege qualiter intelligatur. §. Item si quis. numero 14. 39
Verbum Familia, quid importet. §. Quædam. nu. 13. 94
Verbum Frisco, quid significet. eodem.
Verbum contineri, quid denotat. in titu. Supereſt. nu. 56. 7
Verbum restituere, habet plenam significationem. §. Omnium, numero 181. 20
Veritas vbi locum non habet, ibi neq; fictio. §. Fuerat. nu. 66. 123
Vestimenta an & quãdo dicantur esse in peculio. §. Actiones. n. 16. 61
¶ Violentia commissa cum armis vt dicatur quid sufficiat. ver. Ex maleficiis. numero 79. 92
Virginem si aliquis defloravit, non tenetur de fornicationibus, quas posteà cum aliis illa perpetrauit. §. Omnes. nu. 18. 99
Virginis corruptor an teneatur eam accipere in vxorem, & de propriis bonis ei constituere dotem. §. Omnes. nu. 25. 100
¶ Vniuersitatis quę sunt, nõ sunt singulorũ. in tit. Supereſt. nu. 107. 9
¶ Vocari in ius an possit pater adoptiuus, & an, & per quem filium pater naturalis tantùm. §. Pœnales. nu. 52. 56. 60. 61. & 62. 72
Vocari in ius qui non possint. §. Pœnales. nu. 8. 70
Vocati in ius ex quo nolunt venire, quid si ducti sint per familiam, & per vim, vel eorum dolo, ab eius manibus eximantur. §. pœnales. numero 9. 70
¶ Vsucapio an fine possessione inchoari possit. §. Rursus. numero 53. & 54. 36
Vsu non cepisse in tex. quomodo exponitur. §. Rursus. nu. 19. 34
Vsufructuarius an sit quasi dominus. §. Aequè si. nu. 50. & 51. 23
Vsusfructuarius an habeat vtile dominium. §. Aequè si. nu. 52. 23
Vsusfructus formalis qui sit, & quare dicatur formalis. §. Aequè si. numero 3. 21
Vsusfructus casualis qui sit, & an sit seruitus. §. Aequè si. nu. 4. eo.
Vsuræ de iure canonico ex parte mulieris prohibitæ sunt. §. Fuerat. numero 24. 121
Vsuræ, in quibus casibus de iure Canonico permissæ sunt. in d. §. numero 18. eod.
Vsuræ, an per statutum induci possint, quòd pro dote soluantur ad rationem de decem pro centenario. in d. §. nu. 19. eod.
Vsuræ pro dote non soluta marito, an & quando currere incipiant. in dicto §. numero 10. eod.
Vsuræ ex mora an sicut in actionibus bonæ fidei veniunt, ita in actione ex testamento. §. Actionum. nu. 6. 117
Vsuræ, qua in actione ex stipulatu currunt, an de iure Canonico peti possint, §. Fuerat. nu. 17. 120
¶ Vxor si consensit marito alienanti rẽ ipsius an sibi præiudicet. ver. Quadrupli. numero 65. 105
Vxor inhabitans post mortem mariti in domo, quæ ipsi marito suo locata fuerat, an ad pensionem teneatur. §. Actionum. nu. 166. 115

¶ Finit præsentis operis Index diligentissimè recognitus, & in ampliorib⁹ auctior, & ornatior redditus.

Iason super titulo de Actionibus. 1

EXIMII, AC PRAESTANTISSIMI IVRIS VTRIVSQVE DOCTORIS AC oratoris disertissimi, magnifici comitis, atque equitis D. Iasonis Mayni, ciuis Mediolanensis primarij, necnon ducalis Senatoris, super difficili, ac perutili titulo Institutionum de Actionibus interpretatio in florentissimo Ticinensi gymnasio stylo edita elegãti. Cum multis additionibus per eundẽ adiectis, necnon cum apostillis D. Benedicti de Vadis Forosempronienſis.

*

1 *Actionum infirmitates Legistæ suffragijs legum, & rationum curare habent.*
2 *Qualitatem quis cognoscere non potest, nisi substantiam cognoscat.*
3 *Qualitatem quis probare non potest, nisi substantiam probet.*
4 *Rubricæ an & quando sint necessariò continuandæ.*
5 *Verba enuntiatiuè prolata à Legislatore non inducunt dispositionem.*
6 *Verba enunciatiuè emissa, non disponunt quando &c.*
7 *Legis ad legem an & quando sit fienda continuatio.*
8 *Rubricarum continuatio an fieri possit ad remota.*
9 *Arguere ex verbis rubricarum an liceat.*
10 *Rubricæ legum textui consonantes, an allegari possint.*
11 *Rubricas an textum scribere promittens scribere teneatur.*
12 *Rubricæ Decreti an sint authenticæ.*
13 *Rubricæ Decretalium & iuris ciuilis quando pro iure allegari possunt.*
14 *Arguere ex rubricis imperfectis, quibus casibus liceat.*
15 *Rubricæ repertæ in libro notariorum an fidem faciant.*
16 *Imbreuiatura notarij an fidem faciat.*
17 *Rubrica generalior nigro, an restringatur per nigrum.*
18 *Nigrum generalius rubro an sit restringendum.*
19 *Nuptiæ incestæ & nefariæ quæ sint.*
20 *Nigrum si contradicat rubro, cui stari debeat.*
21 *Rubricæ negatiuæ vel prohibitoriæ an renunciari possit.*
22 *Renunciare priuilegio suo quis potest, non tamen præcepto.*
23 *Statuto prohibitorio renuntiari non potest.*
24 *Rubricæ negatiuæ, an cum iuramento renuntiari valeat.*
25 *Actio in singulari, an contineat omnes actiones.*
26 *Gerundia an sint facti, & quomodo deriuantur.*
27 *Rubrica posita per nomen quid importet.*
28 *Gerundia an & quando importent necessitatem.*
29 *Gerundium positum in accusatiuo quid denotat.*
30 *Gerundium in genitiuo an importet causam finalem.*
31 *Statutum dicens, si quis occiderit, in quo verificetur.*
32 *Lex, is, qui cum telo. C. ad leg. Corne. de sica. in pœnis statuorum locum non habet.*
33 *Gerundium in abl. tiuo an importet conditionem.*
34 *Gerundia quando importent causam finalem, & quando formalem.*
35 *Gerundij natura quæ sit.*
36 *Supini natura quæ sit.*
37 *Titulus specialis de actionibus quare ponatur.*
38 *Diuisio quid boni operetur.*

¶ De Actionibus. Rubrica.

1 QVoniam vt præclarè inquit Baldus in lege secunda. ad finem. C. qui admitti ad bonorum possesion. ¶ nos Legistæ habemus curare infirmitates actionum suffragijs legum, & rationum: idcirco oportet species egritudinum cognoscere. Accedat bonus textus. in authentica hæc constitutio innouat constitutionem. in principio. collatione octaua. & textus in procemio Clementinarum. in ver. Quibus iura iam posita mederi non possint. Verùm, vt inquit, idem Baldus in lege secunda. ante medium primæ columnæ. C. de bonorum possesione secundum tabulas. ¶ non potest quis cognoscere qualitatem, nisi cognoscat substantiam per textum. in lege eius, qui in prouincia. ff. si certum petatur. & est circa finem illius legis, in ver. Qui nec possidendi animum haberent. Et alibi inquit idem Baldus in lege omnium. circa medium primæ columnæ. C. de testamentis. quòd ¶ non potest quis probare qualitatem, nisi probet substantiam. Et impossibile est intelligere accidentia extra subiectum. Ad quæ dicta addo bonum textum in l. si seruum mihi. §. primo. ff. de actione empti. in ver. Non

Universidad de Deusto
Biblioteca

poteſt, æſtimari bonitas loci, qui non extat. Non cognoſcemus ergo vnquam qualitates, aut ſpecies ægritudinum in actionibus, niſi notitiam ſubſtantiæ, vel ſubiecti, hoc eſt, ipſarum actionum aſſequamur. ¶ Pro habenda igitur hac tam neceſſaria actionum cognitione, ego Iaſon de Mayno Mediolanenſis vtriuſq; cenſuræ doctor indignus, in hac florentiſſima cæterarum omnium Ticinenſi academia, ad communem veſtrum, & mei vtilitatem, inter quotidianas Inſtitutionum lectiones aſſumpſi preſentem titulum de actionibus, ſcholaſtico quodam, & agreſti (vt ita dixerim) ſtylo commẽtandum. Ad cuius expeditionem vt proprius accedã, capio glo. rubricæ, & quia hæc gloſſ. omittit continuationem, ante omnia videndum eſt, qualiter hæc rubrica continuetur, iuxta vulgatam l.ij.ff.de ſta.hominum. & l.cùm de lanionis. §.aſinã.ff.de fundo inſtruct. in verbo, primis quibuſq; proxima copulata procedunt. Dicunt doct. vt hîc, vt Dy. & Io.Fab. q̃ continuare hanc rubricam ſuperfluum eſt. quia tex. in prin. ſe continuat. Iſta tamen continuatio Imperatoris declaratur duobus modis per gl.j. poſitam ꝯ. in prin. nigri, & ibi reſeruo dicendum. ¶ Non omitto nunc q̃ Raph. Cuma. in rub.
4 ff.de ope. no. nun. fuit in ea opinione, q̃ † rubricæ non ſint neceſſariò continuandæ, ſed ſit fienda materiarum congrua ſubordinatio.[a] Ita dixit ſæpius ſe dixiſſe, ſubijciens fortius materias pertinentes continuãdas eſſe durante eadem materia, ſed ea finita non eſt etiam ſequẽs materia neceſſariò continuanda. pro hac opi. Cuma. ad ducitur tex. noſter in prin. ibi, ſupereſt vt de actionibus loquamur, tanquãm hæc ſit materia congrua poſt obligationes. & tex. j. de interd. in princi. cum multis ſimilibus, quæ poſſent allegari, & eodem modo induci. Hanc opi. ſequitur Ang. de Are. ſ. in procẽ. huius libri, in vlti. colum. pro qua allegat tex. ſ. de leg. in princ. & tex. in §. fi. ſ. per quas perſo. no. acqui. quæ iura etiam allegat idẽ Ang. hîc. Hanc etiam opi. Cuma. ſecutus eſt ætate noſtra clariſsimus vtriuſq; cenſuræ interpres domi. And. Barbatius in ſua repe. c. teſtimonium. in j. colũ. extrà de teſtib. tali fundamento. Nam cùm Imperator. in §. quibus. in j. conſtitutione Codicis, mandet rubricas congruis ſubdi titulis, & Iuriſcon. in dicta l.ij.ff.de ſtatu hominum. polliceatur ſe proximios & coniunctos titulos, vt res patietur, applicare. præſumendum eſt ita factum eſſe. arg. l.ij. C. de off. ciu. iud. ergo rubricarum continuatio non eſt neceſſariò vlterius exquirenda. Addo q̃ huius ſententiæ fuit Bal. ante iſtos in l. Gallus. in prin. ff. de lib. & poſthu. in j. col. vbi inquit, q̃ continuatio rubricæ ad rubricam non eſt de neceſſitate fienda, ſed operatur ad bene eſſe, ſcilicet vt primis quibuſq; proxima copulata procedant, per dictum §. aſinam. & per d.l.ij.ff.de ſtatu hominum. Ego pro hac opi. fundanda vltra alios pondero nouiter d.l.ij. quæ vulgò in contrarium allegatur in verbo, & his proximos, atq; coniunctos applicantes titulos, prout res patitur dicemus. Quæ verba ſunt verba enunciatiua, & † verba enunciatiuè prolata à Legiſlatore non inducunt diſpoſitionem, & ſic iuris
5 decisionẽ, vt expreſsè tenuit Sali. in l. qui ſe patris. [b] C. vnde li. circa ſolutionem l. filij mater. ff. ad Tertul. dum vult q̃ verba illa, ante, quàm agnatus, vel conſanguineus adierit, ibi poſita ſint prolata à Iuriſconſulto enunciatiuè, & diſpoſitionem non inducant. Et idem etiam tenuit ipſe Sal. in l. accuſationem. C. de accu. Pro quo allego bonum tex. in c. ſi papa. de priui. in vj. per quẽ text. ita in terminis conſuluit Fed. de Senis. in conſ. xxxix. incip. viſo puncto, & motiuis quem ſequitur Ludo. Roma. in l.iiij. §. Cato. in vj. col. ff. de ver. obli. & ſequuntur Anto. de Bu. & Imo. in ca. cum apoſtolica. extra, de his, quæ fi. à præla. ſine conſen. capi. Et iſtud idem vltius eſt ſentire Bart. in l. extat. in vlt. col. ff. quod met. cau. Ergo verba illa enunciatiua poſita in d.l.ij. non inducent aliquam iuris diſpoſitionem, & ſic non diſponent. titulos debere continuari. His tamen non obſtantibus puto non eſſe recedendum à communi ſententia, quæ habet q̃ rubricæ ſunt de neceſsitate continuandæ: quia allegata in contrarium parum, aut nihil obſtant. Et ad iſtum tex. patebit reſponſum ex dicendis ꝯ. poſt gloſſ. ꝯ. ſuper nigro poſitam: vbi apparebit hunc titulum ad præcedentes continuari. Non obſtat tex. allegatus per Angel. de Are. ſ. de leg. in prin. quia imò ibi Imperator expreſsè continuat illum titulum ad titulum de teſt. Non obſtat fundamentum do. And. quia ad illud poſſum multipliciter reſpondere, & primò quod non eſt verũ, q̃ Imperator in d. §. quibus. mandet rubricas ſubdi congruis titulis, ſed bene mandat leges. Sed etiam poſito q̃ tex. hoc diceret, puto adhuc inueſtigandas eſſe cõtinuationes, vt cognoſcamus ordinem ab Imperatore, & Iurecõſultis poſſicitum fuiſſe ſeruatum, iuxta doctrinam gl. no. in c. j. de fratri. de nouo benefi. inueſt. in vſibus feudorũ. vbi inquit, ſtudioſos debere eſſe ſolicitos ad indagandum, ne lenti efficiantur, & ne alias contra eos inuehat. Sali. in l. ſi ex cautione. in vl. co. C. de non nu. pec. vbi val. de eleganter inquit, Sileant, qui ſcripta tãtùm diſcurrunt, & propter frigiditatem ſtomachi in eis contenta non digerunt. ¶ Prætereà, & fortius, ſi verum eſſet fundamentum do. And. ſequeretur maximum abſurdum, q̃ nullius contrarij ſolutionem quærere debeamus, cùm Imperator in l.ij. in vj colũ. in §. ſimiliq; modo. C. de vete. iu. enu. & in d. §. quibus. in prima conſtitutione Codicis dixerit, nihil contrarium in iure reperiri. Quod tamen quàm ſit ridiculum, nulli non patet, vt vtar verbis Iureconſulti in l. iam dubitari. in fi. in prin. ff. de hære. inſti. Non obſtat fundamentum n. cum de verbis illis enunciatiuis poſitis. in d.l.ij.ff.de ſta.hom. quæ non habent iuris diſpoſitionem inducere: quia reſpondeo q̃ ſi † verba enunciatiuè emiſſa à lege proferantur incidenter, & extra propoſitum tunc nõ diſponunt. Si autem proferantur principaliter & propter ſe ita q̃ faciant ad propoſitum, tunc bene diſponunt. Ita
6 dixit no. & ſignanter glo. in cle. literis. de proba. dum dicit q̃ verba poſita in d.c. ſi papa. de pri. l.b. vj. non faciebant ad propoſitum, ideo non diſponunt. Cùm ergo verba poſita in d.l.ij. ſint prolata principaliter & propter ſe, ita q̃ ad propoſitum faciant, ergo bene inducẽt iuris diſpoſitionem, ergo bene diſponet, titulos eſſe continuandos. ¶ Stabit ergo ex prædictis firma & communis concluſio, quòd tituli ad titulum ſit de neceſsitate
c fienda continuatio. [c] ✻Quæ tamen concluſio conſuetit limitari quòd non procedat in principijs librorum, in quibus non eſt fienda continuatio, vt dixit no. Bald. in rubrica. C. de ſeruis fugitiuis. Allegat gloſſ. in rubric. ff. de condictio. furti. quam gloſſ. reputat ad hoc ſingularem Ioan. de Imol. in rubric. ff. ſoluto matrimonio. in princip. & idem Imo. in rubr. ff. de legat. j. & eam etiam allegat, & limitat Ange. de Are. ſ. in procœmio huius libri in penultima columna, quæ tamen gloſſ. hîc mihi non bene dicit. ¶ Aduertite tamen quòd licet tituli ad titulum ſit fienda continuatio, vt proximè dixi,
7 † legis tamen ad legem non eſt fienda continuatio, vt eſt gloſſ. in lege Gallus. in principio. in verbo, poſthumos. ff. de liber. & poſthumis. quam allegat Bald. in rubrica. C. de ſeruis fugitiuis. & gloſſ. in l. ſecunda. in gloſſ. prima. C. de petitione bonor. ſublat. libro ix. quæ dixit

a ¶ Subordinatio. Facit q̃ habetur ꝯ gl. in rubr. ff. de cond. fur.

b ¶ l. qui ſe patris. Vbi Vide do. Ale. de Imo. in ſi. ij. co. allegantẽ ¶. allegatum conſu. Feli. de Senis cum iſt demmet concordatijs hîc per do. Iaſo. May. quibus adde Franc. Are. in conſ. xxiij.

c ✻ Adde q̃ etſi hæc continuatio[n]is diſceptatio nullius fermè vtilitatis

t o probabit dicta l.ij in mille annis probatur iſtud, & ſecundo q̃ continuatio non ſit neceſſaria ex diuerſitate ſituationis titulorum: nam diuerſo modo in Digeſtis diuerſo in Codice & diuerſo in Inſtitutionibus locantur vt facilè intuenti patebit. q̃ ſi eſſet neceſſaria ea ratione, qua in Digeſtorum volumine vnus titulus alteri ſubordinabatur, debuiſſet etiam eodem ordine ſeruato in Codice & Inſtitut. eadem ratione tituli ad titulum fieri eadem ſubordinatio tamen cõtrarium videm[ur]: quod nulla alia ratione factum videtur, niſi q̃ tituli ad titulum non eſt neceſſaria cõtinuatio, ſed bene tam in Digeſtis q̃ in Codice & Inſtit. videmus quòd in primo arg. dixi ſeruatum titulos de eadem materia tractantes in eodem conſilio, id eſt tractatu poſitos vt dicto §. quartus. ſ. allega. Probatur, & tertiò iſtud, quia in iure, nihil inutile, nihilq; perperam poſitum eſt. §. cumq;. verſi. vt liceat. in procẽ. inſt. §. quibus. in j. conſt. C. Sed ſi continuatio eſſet neceſſaria, inutilis eſſet, & perperam poſita: quia nulla per continuationẽ afferetur vtilitas, & ſæpe à domino meo hiſce temporibus procul dubio excellentiſsimo d. Marian. Soc. audiui diſceptationes cõtinuationum futiles & inanes omnino fore. & hoc experientia efficax rerũ magiſtra docet. ca. quàm leges Codicis non eſſe continuandas, cùm quælibet lex de per ſe & certa eſſe debeat. Intelligite tamen, niſi talis continuatio fieret gratia clarioris & commodioris doctrinæ, iuxta glo. in l.ij. in prin. in glo. j. ff. de ver. obli. & glo. in l. de pupillo. in prin. & in §. ſextus. ff. de oper. no. nun. & glo. in l.iij. in prin. in glo. j. & in l. non videtur. ff. de acquir. poſſ. & glo. in l. palam. in prin. ff. de ritu nupt. & glo. in c. prudentiam. in ver. illa quippe. extra de offi.
8 delega. ¶ † An autem continuatio rubricarum poſſit fieri ad remota: Dicite ſecundum Io. de Imo. in rubr. ff. do app. quem refert Ange. de Aret. ſ. in procœ. huius lib. in vl. co. q̃ ſic, ſi materiæ intermediæ nõ ſint difformes, per tex. optimum in l. j. in princ. ff. ſi ta. teſt. nul. exta. & idem tenet Nico. de Neapo. in rub. ff. ſo. mat. Et hoc eſt quod voluit dicere tex. in l.ij. ff. de ſtat. ho. in verſi. vt res patitur. Bene facit l. hæredes palam. §. fin. ff. de teſt. & in l. duos reos. §. fi. de duobus reis. ¶ Et aduertite quod ex
9 † verbis rubricarum licitum eſt arguere [a]: vt eſt glo. in a l.ij. in glo. j. C. ſi ex falſis inſtru. & glo. in l. j. vt quidam libri habent in glo. j. ff. quod quiſq; iu. & glo. in l. j. in gloſ. magna. ad fi. C. ne fideiuſſ. do. dentur. & glo. fin. in l. j. C. de profeſſo. qui in vrbe Conſtantinopo. lib. xij. & gloſ. j. in l. non idcirco. & ibi Ang. ff. de iud. & gl. no. in authen. nullum credentem agricolæ. in verbo, omnes. & glo. in §. hęc autem verba. de pœni. diſtin. j. per tex. in l. j. & ibi Bar. in ij. no. ff. ſi cer. pe. & glo. optimam in rub. ff. ſi quis teſt. li. eſſe iuſſ. fue. quam pro notabili allegat Bal. in rub. C. an ſeruus ex ſuo facto. & pro illa glo. dicit ibi notabi-
10 liter Bal. q̃ omnes † rubricæ legum vel ſtatutorum con b ſonantes textui, poſſunt allegari pro textu. [b] Et ſubdit q̃ quando rubrica incipit per dictionem, vt: vel per dictionem, ne: tunc decidit, [c] ſicut alius tex. ſed ſi incipit per dictionem, an: tunc rubrica dicitur formare quæſtionem, & nigrum poſtea decidit. Hæc patent in rubr. C. ne fideiuſſ. do. dentur. & in rubr. C. vt nemo inuitus. & in rubr. extra vt eccleſiaſt. benefi. cum ſi. iuncta dicta rubr. C. an ſeruus ex ſuo facto. Ita etiam in effectu, dicit Hoſt. in Sum. de ſacra. non reiterandis. in princ. licet recolendæ memoriæ pater & præceptor meus Puteus ſenior in rub. ff. de lega. j. dixerit hoc eſſe ſine ratione, per rub. vt cùm de app. cognoſ. quæ incipit per dictionem, vt: & tamen non poteſt allegari pro deciſione. Cuius contrarium teneo, cùm etiam rubrica illa habeat orationem perfectam: vt patet ex iam dictis, & meliùs infrà dicendis. ¶ Accedit ad prædicta glo. no. in procœ. vj. li. in verbo, Titulis. quæ dixit rubricas eſſe authenticas.
d & dixi de tex. adeò † q̃ ſcriptor, qui tex. ſcribere promiſit, rubricas etiam ſcribere tenetur. [c] Et ita illam glo.
11 e no. Bar. [f] ✻in l. ſi. ff. de hæ. inſt. & Ang. in l. ſtipulationes f commodiſſimum. ff. de ver. obli. & Ang. in l non idcirco. ff. de iud. & in authen. de inceſt. nup. in prin. & Ang. terlo. omnium iudicum. & in l. j. C. de appel. videri meo nulla probabilior ratio reddi poteſt, quàm q̃ ſatis fuerit compilatoribus titulos de iudicijs tractantes in iudiciorum tractatu ponere. dicto §. quartus ſæpius. alleg. Anto. Ange. Carcaſſona Sardus.

a ¶ Arguere. vide do. Ab. in conſi. xiij. in ordine. & Bal. in conſi. ccxvj. inſ. vo. & in conſil. ccxxxvj. in iiij. vo. & Ludo. Ro. in cõſil. ciiij. & in cõſi cx. & in cõſ. xvj. & in conſil. xxxij.

b ¶ Pro textu Quomodoautem & qualiter rubricæ ſtatutorum poſſint allegari pro textu, vide do. Alc. de Imol. in conſi. xiij. in v. colũ. in iij. parte. & ſ cõſi lxviij. in ij. co. eadẽ parte. & in conſi. j. iiiij. co. in iiij. parte. & in cõſil. cj. in iij. parte. Et in hac materia rub. gl. vide etiã per eum in conſi. xvj. & in cẽſ. xxxij. & in conſilio cxx. in iiij. parte.

c ¶ Decidit. Vide Fel. in rub. vt li. nõ conteſt.

d ¶ Authenticas. Adde Felin. in rub. de accu. circa ſi nem. verſ. vtrum autem. cum ſeq.

e ¶ Tenetur Adde Fel. in d. rubric. co. verſi.

f ✻Nec Bart. nec Bal. allegant in d.l. ſi. illam glo.

g ¶ Decreti. Vide plene per Fe. in ca. ex parte. de reſcri. in ver. liber decreti. vbi plenius quàm hîc, do. Ia. & nota. vbi etiã ponit de authoritate diuerſorum librorũ. & ibi de Are. ſ. in procœ. huius lib. in penul. co. & Io. de Pla. hîc ſuper hanc rubr. illam etiam pro notabili alleg. Ioan. de Imo. in rub. ff. de verb. obli. in j. col. Et dum glo. illa vult ſcriptorem teneri ad ſcribendum rubricas, dicit idem tenere glo. in d. §. hæc autem verba. de pœni. di. j. Limitat tamen non procedere, quando conſuetudo aliter ſe
b habet, per ea, quæ habentur in l. minimè. ff. de leg. & in c. cùm dilectus. & in c. fin. extra de conſue. Ad prædicta videatis Archid. ix. diſt. c. quis neſciat. vbi dixit, rubricas poſſe allegari pro textu, per l. j. ff. de in integrum reſtit.
12 exceptis † rubricis decreti, [g] quæ non ſunt authenticæ: g vt ibi per eum. De quo etiam no. per glo. in d. §. hæc autem verba. & per gl. iij. q. ix. chartæ. ſuper rub. & not. Io. Andr. in procœ. ſexti libr. in §. ſanè. in nouel. & Ioan. de Plat. hîc. & dicunt Spe. & Io. And. in ti. de diſpu. & alleg. §. fi. ad fi. q̃ in toto libro Decretorum vna tantùm rubrica eſt authent. ſcilicet illa, quæ incipit, concordantia diſcordantium canonum, poſita in princ. libri, quæ eſt facta per Gratianum. Aliæ autem rubricæ, quæ ſunt vt ſummaria capitulorum, non ſunt authenticę, eò quia non ſunt factæ per Gratianum, ſed per quendam Cardinalem diſcipulum Gratiani vocatum Quotapalea, qui vt librum illum ſibi coram Romano pontifice appropriaret, has rubricas addidit, & plura capitula, prout refert, & latiùs narrat Ioan. de Imo. in rubr. ff. de verbo.
13 obliga. in ij. colum. ¶ † An autem aliæ rubricæ quàm Decreti, vt rubricæ Decretalium, & rubricæ iuris ciuilis poſſunt pro iure allegari, ſicut textus. Dicite in eſſe c ctu ſecundum Ioan. Andr. in additio. Specu. in dicto tit. de allegationibus & diſputa. §. fin. in fin. & etiam ſecundum dominum Anto. de Bu. in procœ. decreta. et Imo. d in rub. ff. de verborum obligationib. in iij. colum. et Ange. de Are. in procœ. huius lib. in iij. colum. quod ſi rubricæ habeant orationem perfectam, allegantur ſicut textus, vt patet in rub. ff. quod quiſque iuris. et in rubr. extra vt eccleſiaſt. benefic. cum ſimilibus. Si verò non ha-
e beant orationem perfectam, tunc non poſſunt per ſe ſolum allegari pro deciſione: quia ſolùm tendunt ad demonſtrandum naturam nigri. Videbatur tamen mihi hoc vltimum poſſe limitari, niſi talis rubrica non ha-
f bens orationem perfectam conſonaret textui: quia tũc videbatur poſſe allegari pro textu, per gloſſ. illam notabilem in rubrica. ff. ſi quis teſtament. lib. eſſe iuſſus fue-
g rit. quam allegaui ſuprà poſt Baldum. in rubrica. C. an ſeruus ex facto ſuo. quæ gloſſ. loquitur in iſtis terminis. hoc tamen non firmo, nec ab alio in ſpecie declaratum inuenio. ✻ [h] ¶ Aduertite tamen quòd licet rubricæ non habentes orationem perfectam non poſſint al-
14 legari vt textus ad deciſionem cauſarũ, † poteſt tamen ex talibus rubricis imperfectis argui multipliciter, ſecundum Ioan. & alios vbi ſuprà. Primò arguendo ex

ſit. de electionibus. in vj. cap. ſtatutum. in princip. de reſcript. eodem libro. Sed bene oportuit, ac vtile admodùm fuit, titulos. de eadem materia tractantes in eodem ſimul tractatu ponere, vt facilior eſſet materiæ cognitio: vt d. §. quartus. Hoc idem noſtrę tempeſtatis & priſci etiam iuriſconſulti obſeruarũt, maximam adhibentes curam vt materiam vnitè pertractarent ad eius facilio rem cognitionem: vt paſsim eorum ſcripta docent. Et à tenẽtibus cõmunem opi quæro quare ſi continuatio eſt neceſſaria, cùm litis conteſtatio ſit exordium iudicij, vt c. j. extra de li. cont. priùs in C. titulus. de iu. ponatur quàm de li. cõteſt attamen naturali ratione ſecus eſſe deberet, maxime cùm iſte ordo ſit vnius cauſę ad ſe ipſam, cuius peruerſio vitiat Bar. in l. prolatam. C. de ſen. & in-

h ✻Adde q̃ nunquàm inueni textum mihi neceſſariò probantem, q̃ à verbis rubricæ liceat argumentari, quamuis rub. perfectam habeat orationem, ad deciſionem cauſarum, quia nec reperi, nec reperies rub habẽtem perfectam orationem, quin idem quod in rubr. habetur, clariùs decidatur in nigro, vt patet in lege prima. & rubrica. ff. quod quiſque iuris in rubrica. & lege prima & ſeconda. C. ne fideiuſſ. dot. dentur. & in rubrica. & lege octaua. C. vt nemi. inuit. vbi per eadem formalia verba, quod dicitur in rubrica dicitur in textu & in omnibus ſimilibus, quæ enumerare laborioſum potiùs eſſet, quàm ſubtile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si ergo idem deciditur in textu frustra rubrica allegatur & necessariò alterum foret superfluũ, contra §. quibus. in j. const. C. & §. cúmq; ſ. in proœm. ſtius ſi. Reſtat ergo vt inuitis dentibus fateamur rubr. duntaxat poſitas eſſe ad demonſtrandum quid in illo titul. tractetur. Et hoc eſt quod facit & dicit Iuriſconſul. in l. j. ff. ſi certum pet. qui vt clariùs cognoſcatur quid in illo titulo tractetur inter

pretatur verba rub. & in veritate cõmunis ſententia ſolum authoritatibus, glo. & doctorum fundantur, potiùs quàm rationibus neceſſarijs, aut legibus: quæ authoritates non ſunt neceſſarię, licet probabiles; vt habetur in l. j. C. de legib. Barto. & omnes in dicta l. j. ff. ſi certum peta tur. Carcaſſona Sardus.

a ¶ Cum P. vbi vide Fe. in c. quoniã contra. in v. eo. vbi etiam per Lanfrã. in ver. quęro nunquid pro eo illum, de proba. & do. Alex. in conſilio cv. in ij. parte. & in conſil. xlj. j. parte. & do. Bartholo. Socin. in conſil. cclxxvij. incip. viſo punc to. in verſi. quarò neceſſariò. in fine. ibi, ex quib⁹. in ij. parte. vbi etiam ponit an & quãdo tranſumptum habeat ei prædualere.

ordine rubricarum, vt etiam notat Ioan. And. in c. j. in gloſſ. j. de mutuis peti. & arguit gloſſ. & ibi Bart. in rub. ff. de eo, per quem fact. erit. & gloſſ. in l. vnica. in glo. magna. ad finem. C. ne fideiuſſ. do. dentur, & glo. in §. pœnales. in gloſſ. in ver. item aduerſus. circa medium. ſ. eodem. &, probatur in l. j. in prin. ff. de pact. & ibi no. Bart. in j. colum. facit l. ideo Labeo. & ibi Bar. no. rerum amotarum. & in l. j. in princ. & ibi Bart. in ij. no. ff. ſi certum peta. Et iſto argumento vtitur Bar. poſt Martinum Siſimani in l. j. ff. de confirmat. tut. & l. j. C. eodem titu. & in l. j. in prin. ff. de pœ. & in dicta rub. ff. de eo, per quem fa. erit. ad probandum tutorem confirmatum à iudice eſſe præferendum legitimo tutori ex ordine rubricarum, cùm rub. de confirmando tutore. præcedat rubricam de legitim. tutorib. Iſto etiam argumento vtitur Bar. in l. cum filio. in penul. colum. ff. de legat. j. bene facit l. ij. & ibi Bald. ff. de ſtatu hominum. & ibi etiam habetis argui poſſe ex ordine titulorum, vt illa cenſeantur digniora, quæ procedunt ex ordine titulorum. Bene fa cit. §. fina. iuncta gloſſ. ſ. de iure naturali & gentium ciui. ¶ Secundò ſumitur argumentum ad declarationem nigri, & ad cognoſcendum qualitatem poteſtatis eius, de cuius officio tractatur in rub. vt patet ex his, quæ no. per gloſſ. ij. in c. j. de off. deleg. in vj. & per gloſ. ij. in c. tibi qui. de reſcrip. in vj. vbi gloſſ. arguit executores datos à papa, & ſimiliter conſeruatores, habere poteſtatem delegatam: quia de ipſis ponitur in rubrica de offi. delega. & in rub. de reſcrip. Accedat gloſ. illa valde not. in l. vnica. C. ne lic. in vn. eademq; cau. in verb. retractare. quæ vult no. q̃ ſi verba textus ſunt dubia, q̃ declarentur per rubricam, & ſecundum illam intelligantur. & illam glo. no. ibi Bal. in viij. vol. et dicit eſſe valde not. pro rubricis ſtatutorum. Ita etiam no. Bald. in l. ſi. ff. de hæred. inſtituen. arg. illius tex. & no. Ange. in authen. de inceſt. nup. in prin. ¶ Tertiò poteſt argui pro elicienda veriori lectura, quando lex vel decretalis, ſiue capitulũ haberent pluras lecturas, vt illa approbetur, & verior videatur, quæ magis conuenit, & adaptatur rubricę, vt patet ex his, quæ no. per gloſſ. iij. in c. cùm monaſteriũ. extrà de elect. & ibi habetur maximè per Io. An. facit l. Imperatores. ff. de in diem adiect. & eſt gloſſ. fin. in l. ius emphyteotici. & ibi Bar. ad finem. C. de fund. patrimo. lib. xj. & glo. in l. ſi. in prin. in ver. repetit. & ibi Barto. ff.

b ⁂ Adde q̃ idem Iaſ. ſibi contrariusin l. j. ff. ſi certũ peta. ij. colũ. per multa reprehẽdit hãc deciſionem Pau. Caſt. primò quia hæc rubr. ſtatuti non habet orationem perfectam, cùm no dicat q̃bus perſonis ſuccederenõ

15 de condict. indebit. ¶ † An autem ex rubricis notariorum colligatur aliqua fides, vel aliqua probatio, ſiue præſumptio, ſi in libro, ſeu protocollo notarij defuncti reperiatur intitulatio. ſiue rubrica, quæ dicat, hoc eſt inſtrumentum venditionis inter tales celebratæ. et poſtea dimiſſum eſt ſpatium. Eſt quæſtio, quam nota. explicat Barto. in l. admonendi. ff. de iureiurando. in vij. colum. in ver. quæro pone q̃ in libro notarij defuncti. & ibi diſtinguit inter contractum vniformem, & contractum difformem, vt primo caſu inducatur aliqualis præſumptio, vel fortè, ſecũdum eum, ſemiplena probatio, cùm iſtæ rubricæ inducant præſumptionem eorum, quę ibi

ba. ff. de nego. geſtis. l. quod conſtitutum. ff. de mi. t eſt. Sed ego habeo caſum legis q̃ in materia ſtrictæ interpretationis, perſona nunquàm ſubintelligitur, niſi fuerit expreſſa. Caſus eſt in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. in fine. ff. de ver. obli. ergo cùm hîc non ſit expreſſa perſona patris, non eſt ſubintelligẽda & p d. §. Chryſogonus. determinat ibi no. Bar. q̃ ſi qs faciens pacẽ mecũ, pmiſerit me non offendere ſub pœna, & offenderit fratrem meum, q̃ nõ incidit in pœnã, eo quia perſona nũquam ſub intelligitur, multò fortiùs iſtud procedet in caſu noſtro. Et faciũt ad hoc not. p Bal. in ſi. l. xvj. op. C. l. de hęr. inſ. Præterea & ſi aliàs dici ſoleat q̃ etiã in materia ſtrictæ, vbi eſt eadem ratio, ſit extenſio ad latam ſignificationem vocabuli. l. filium habeo. ff. ad Macedonia. glo. in ver. eligatur. in cle. j. de cle. tamen ad id, quod nullo modo ex ſignificatione vocabuli venit, non ſit extẽſio. authenti. quas actiões. cum ſua materia. C. de ſacroſanct. ec. Sed pater appeliatiõe matris & auiæ nullo modo continetur, ergo filia nõ debet excludi. Item contra Pau. Caſ. etiam adduco rubr. iuncta l. j. in princip. ff. q̃ qſq; iu. nam rubr. illa eſt generalis, et leg̃ ſimpliciter et indiſtinctè, vt ibi patet. tamen in l. j. in prin. & in §. j illa generalitas declarat & reſtringitur vt pro cedat aduerſario poſtulãte, & ſic rub. gñalis declarat ad terminos nigri, & reſtringit. Ita neceſſariò in terminis ſtatuti iſtius eſt dicẽdũ, vt rub. gñalis q̃ filia dotata nõ ſuccedat, declaret ad terminos nigri, & reſtringat quatenus in nigro cõtinet, videlicet matri & auiæ. Et cõfirmat ét, qa vbicũq; mẽs diſponẽtis eſt dubia, & pt varijs modis intelligi declarat ex vicinis ſcripturis. l. hęredes. §. ſed ſi. ff. de teſt. l. ſi ſeru⁹ pluriũ. §. fin. ff. de leg. j. ita ſens

debent ſequi. per l. fina. in fi. C. de impo. lucra. deſcr. libr. x. & l. j. C. vt ne priuat. Secundo autem caſu nihil probet. Accedant quæ ponit Bald. in rubr. C. de fid. inſtru. in xj. col. in verſi. ſed & tertiò quæritur vtrum imbre-

16 uiatura. vbi ponit † an imbreuiatura fidem faciat. De quo etiam per Bar. & Ang. in l. Lucius. in prin. ff. de teſtamen. mil. per Bar. in l. fideicommiſſa. §. j. ff. de legatis iij. per do. Anto. de Bu. Panor. & Innocen. in ca. cùm P.

a tabellio. extra de fid. inſtrumen. per Ioan. And. in addit. Specu. in titul. de inſtrumen. edict. §. videndum reſtat. in verſi. & nota quòd tabellio. & Bald. poſt Cyn in l. contractus. in iij. & iiij. columna. C. de fid. inſtrument.

17 † Quid autem ſi rubrica ſit generalior nigro, ita quòd plus habeatur in rubro, quàm in textu vt patet in rub. C. de relig. & ſump. funerum. & lu. alex. & in rub. C. de rebus cred. & iureiurando. & in rub. C. de ſpon. & proxe. vbi gloſſ. in verbo, proxeneticis. & patet ſ. de obliga. quæ ex delict. naſcun. & ibi no. gloſſ. in princ. in verb. ex maleficio. & gloſſ. ſ. in rub. de iuſt. & iure. in ver. & iure. & gloſſ. not. in authen. de inceſt. nupt. in prin. in gloſſ. in verbo, illicitas. an iſto caſu reſtringetur per nigrum? Dicite q̃ non. primò ſecundum Ioan. de Imo. in rubr. ff. de verborum obligationibus. in tertia columna. & Angelum de Are. ſuprà in proœmio huius libris in penulti ma columna. Si rubrica habeat orationem perfectam, ita quòd ex rubrica poſsit percipi aliqua certa mens, & certa diſpoſitio: & tunc rubrica haberet effectum, etiam dato quòd in nigro nihil diceretur: & ita ſtaretur rubro etiam ad deciſionem cauſarum. Et ita dicit Imola eſſe de mente gloſſæ licet non clarè loquentis, in dicta authentica. de inceſtis nuptijs. in principio. & ibi ſubdit Imola ſe hoc habuiſſe de facto in ciuitate Bononiæ in quodam ſtatuto, cuius rubrum erat generalius nigro. Nam, ſecundum eum, nigrum ampliabatur per rubrum. & ſecundum aliquas lecturas dicit hoc probari in lege vnica. C. de cap. ci. cenſi. eximendis. libro vnde cimo iuncta gloſſa. ex qua nota. Barto. ibi, quòd quando rubrica eſt generalis, etiam lex debet intelligi generaliter. Et hoc idem, quod Imola volunt etiam Salice. & Lud. Ro. in l. ff. ſi cer. pet. & illam gl. in d. l. vnica. Al legat etiam Ioan. de Pla. hîc ad id, de quo ſuprà. Addo ad iſtum vltimum aliam gloſſam not. quæ in communi non allegatur in authentica. vt ſa. no. conſtit. in principio in verbo, ſenatuſconſulto. Allegat ad hoc lege penultima §. fina. ff. de iuris & facti ignorantia per quem textũ ibi elicit pulchrè notando Bartol. quòd ſi præfatio legis ſit generalis, & legis ſpecialis, tamen generali ter intelligitur. Et ad iſtud etiam ponderat illum tex. Bald. in cap. ſecundo requiris. extrà de appellat. & dicit Ang. de Are. ſ. in proœ. huius libri, in pe. aliàs fin. col. q̃ etiam ſi reperiatur rubrica, & non reperiatur nigrum, tunc rub. ex ſe diſponeret. Et ita dicit velle gloſ. in l. j. §. j. ff. ſi quis teſt. li. eſſe iuſſus fuerit. ¶ Ad prædicta etiam

b addite elegantem deciſionem Pauli de b ⁂ Caſtro. in conſil. cccxxiiij. aliàs xxiiij. inci. in Chriſti nomine, præ-

iſta rubr. quæ poteſt ad plura referri declarabitur per nigrum ſubſequens, vt ſic voluntas ſtatuentium ex vicina ſcriptura declaretur. Facile enim fuiſſet ſtatuentibus ſi de patre ſenſiſſent, illud exprimere, arg. c. ad audientiam. extra de dec. & l. vni. §. ſinautem ad deficientis. C. de cadu. tollend. facit etiam contra Paul. & ſequaces, quòd pœna priuationis non inducitur, niſi expreſsè à lege caueatur. §. cùm igitur. verſicu. ſicut enim pater. in authen. de non eligend. ſecundo nuben. Alex. in l. etiam. §. licet. ff. ſol. matrimo. Sed à ſucceſsiõe patris cùm non a exprimatur, per ſtatutum expreſsè nõ excluditur: ergo nec nos debito naturali eam priuemus. Natura namq; filijs debetur parẽtum ſucceſsio. l. j. C. de impo. lucra. deſcript. libr. x. l. ſcripto hæredes. ff. vnde liberi. & potiſsimè corrueret Paul. & ſeq. ſententia, tenendo, quod dixi in addi. §. proxi. q̃ ex verbis rubr. ad cauſarum deciſionẽ nõ liceat argumentari. Et ineffectu hęc opinio cõtra Pau. Caſ. Alexand. & ſeq. mihi placet. Ad contraria vnicoverbo reſponderetur, negando eorũ principale fundamentum, per add. ſ. proxi. Sed ſi vis in ſpecie reſpõdere, dic vt q̃ Iaſ. in dicta l. j. ff. ſi certum petatur. Vnũ tamen nono mitto quod ipſe in ſpecie non tangit, dum inquiũt rubricam generalem pro nigrum non reſtringi. Allegat. vni. iuncta glo. & ibi Barto. no. C. de cap. ciui. cenſib. eximend. quia dico hoc dictum eſſe contra l. j §. j iuncta rub. ff quod quiſq; iur. inducendo prout ſ. induxi. Secundò eorum dictum non probatur. in dicta lege vni quæ nihil facit: nam plebs vrbana ita comprehendit plebem cuiuſcunque ciuitatis, ſicut Romana: argument l vrbana prædia & l. vrbana familia. ff. de

ſens caſus modicam, &c. vbi per iſta in quæſtione facti mirabiliter conſuluit in hunc modum: rubrica cuiuſdam ſtatuti Senenſis dicebat ſimpliciter, quòd filia dotata non ſuccedat, poſteà nigrum repellebat filiam à ſucceſſione matris, & auiæ, & nihil dicebat de ſucceſſione patris. Conſuluit ipſe quòd filia propter dictam generalitatem rubricæ eſſet excludenda etiam à ſucceſſione patris, quia licitum eſt arguere à rubricis. Allegat quod habetur in l. j. ff. ſi cer. pe. & in l. j. in gl. magna. ad fi. C. ne fideiuſ. do. den. Fulgo. etiam in dicta l. j. ff. ſi cer. petat. dicit quòd ſæpe ex verbis rubricarum ſtatuti fecit clariorem ſenſum verborum ſtatuti, vt comprehenderet caſum, qui ex nigro non videbatur colligi, argu-

18 men. dictæ l. j. ¶ † Quid autem ecõtra, ſi nigrum eſſet generalius rubro, & ſic textus eſſet generalior rubrica, vt patet in authen. vt eccle. Roma. in rubro & nigro. & in authent. nul. cred. agri. cum gloſſ. in ver. in omnes. an tunc ſit reſtringendus textus per rubrum. De hoc habetis gloſſ. valde notab. in authen. de inceſt. nup. in prin. in verbo, illicitas. quæ voluit quòd nigrum generaliter loquens non reſtringatur per rubricam ſpecialiter loquentem. Vnde illa authen. de inceſtis nuptijs. quæ loquitur in nigro de nuptijs illicitis, non reſtringitur ad inceſtas, & nefarias nuptias, de quibus duntaxat loqui-

19 tur rubrica. ¶ † Et quæ ſint inceſtæ, & nefariæ nuptiæ declaratur ibi per gloſſ. & illam gloſſ. valde not. Imol. in rubri. de verborum obliga. in iij. colum. quod eſt notandum & vtile pro ſtatutis habentibus rubricam ſpecia-

20 lem, & nigrum generale. ¶ † Quid autem eſſet, ſi nigrum contrà diceret rubro, cui ſtari debeat? Dicite ſecundum Albe. de Roſa. in l. j. ff. ſi certum petatur. & per eundem Alb. in rub. C. etiam ob chiro. pecu. quòd ſtandum eſt nigro, quia nigrum eſt poſterius. Et idem tenet Sali. in dicta l. j. ff. ſi cert. peta. qui pro hoc allegat gloſſ. in rub. C. de præb. ſala. lib. x. iuncta l. j. eiuſdem titu. & idem etiam tenet Anto. de Bu. in proœ. Decreta. alleg. no. per gloſſ. mag. in authen. ad hæc. C. de vſur. & quia etiam nigrum, ſecundum eum, eſt magis deliberatum. ¶ Vlti-

21 mò aduertite, † quòd quando rubrica eſt negatiuè concepta, & ſic prohibitoria, non poteſt ei, etiam conſenſu

b partium, etiam cum iuramento, renuntiari. b Glo. not. in gloſſ. magna. ad fi. C. ne fideiuſſ. do. den. & ibi Barto.

22 † eò quia priuilegio ſuo renuntiare quis poteſt, non tamen præcepto. & eſt bonus tex. quem glo. ibi allegat in l. non dubium. C. de legi. in ver. quod fieri non vult, tantùm prohibuiſſe ſufficiat. & in ver. fieri prohibuit tantùm. Et eſt alia conſimilis gloſ. & notanda. in authen. vt ſi prohi. ma. deb. §. j. in verbo, ſenatuſcon. de quo etiam per Bar. in l. Modeſtinus. ff. de dona. & per Barto. in l. de his. ff. de tranſact. & Bal. in authen. generaliter. in princ. ij. colum. C. de epiſco. & cle. & in authen. ſi qua mulier. C. ad Velleia. per Ang. in l. nulla. ff. de leg. per Imo. in l. ſi conſtante. §. quoties. ff. ſo. matri. & per Bald. in l. fina. in

23 xiiij. oppo. C. de edict. diui Adria. tollend. vbi dicit † q̃ ſtatuto prohibitorio renuntiari non poteſt. De quo

verborum ſignificationibus vnde in dicta l. falſum eſt, nigrum non eſſe generale, ſicut rubri. ſed cum dicta l. vni poſſet intelligi per excellentiam de plebe Romana. §. ſed ius. ſ. de iure naturæ. gentium. & ciuili. gloſſ. arguit à generalitate rubricæ vt textus. intelligatur generaliter, prout verba proprie important, & ibi nulla ſit extenſio. Et dico quòd ſi dicta l. vni. Diceret plebs Romana, & non diceret, vrbana, perſupra dicta non obſtante generalitate rubricæ intelligeretur ſolùm in ciuitate Romana. Plura alia dici poſſent, ſi locus pateret, ſed quia non patiẽs, his ſum contentus. Anton. Angelus. Carcaſſona Sardus.

a ¶ In lege prima. & ibidem hæc eadem verba cum prædicto conſilio domin. Pauli de Caſtro Ad hoc idem habes per dominum Alexandrum de Imol. ſtatim poſt medium. prima colum pro quo adde Ludouicum Romanum in conſilio decimoſexto. vbi ponit quòd ſi rubrica ſtatuti dicat, q̃ ſtantibus fratribus fœmina non ſuccedat, licet in nigro non dicatur de quibus fratribus, an teſtatoris, an fœmiæ excluſæ, quòd intelligi debet generaliter de omnibus fratribus: Pro quo adde etiam quæ habentur per Abbatem. in cõſilio decimoſexto. ſecundo volumine. & Bald. in cõſilio tricenteſimoſexto. primo volumine. & Ludouic. Romanus. in cõ

per Bar. in authen. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus

24 vend. † Et an poſit tali rubricæ negatiuæ vel prohibitoriæ renuntiari cum iuramento, ponit Ioan. Andr. in addit. Specu. in titu. de inſtru. edict. §. porro. & ibi tenet quòd ſic. Accedant no. per Bart. in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſo. in iiij. col. in ver. tertiò dixi. ¶ His ita præfationis loco, aut præludij gratia poſitis, reuertor ad expeditionem gloſſ. rub quàm diuido in tres partes principales, prout tribus quæſtionibus reſpondẽt. Secunda ibi, ſed cùm ſint actiones plures. Tertia ibi, quare non dicit de agendo. ¶ In eadem gloſſ. ibi, & ſub ſe omnes continet actiones. Vult igitur gloſſ. quòd licet in rubrica de actionibus. ponatur in plurali numero, eo quòd plures

25 ſint actiones, † tamen etiam dictio Actio, poſita in ſingulari in definitione, cùm ponatur vt genus, omnes actiones ſub ſe continet. Poteſt etiam dicere quòd in de-

a finitione ponatur terminus Actio, indefinitè, quæ indefinita æquipollet vniverſali. l. ſi pluribus. in princ. ff. de legat. ij. & l. ſi plures. ff. de legatis iij. Iſta ergo indefinita actio omnem ſpeciem actionis complectitur, ſicut in ſimili dicit Bald. in rub. C. de edendo. ad finem. ſed ſecundum Ioan. Fab. hîc, iſta non tollunt dubium, quare ita non ſit poſita rubrica in ſingulari, ſicut eſt dictum in definitione, cùm terminus Actio, in ſingulari poſitus, qui eſt generalis, ita potuiſſet comprehendere omnes actiones in rubrica, ſicut in definitione. Dicit ergo ipſe Ioan. Fab. pro ratione differentiæ hæc ita facta eſſe ad declarandam mentem Imperatoris. Nam cùm Imperator in hoc titulo intendat tractare de omnibus actionibus in ſpecie, meritò rubrica ponitur in plurali. Sed quia in definitione Imperator non intendit definire vnamquamque actionem in ſpecie in hoc principio, ſed in genere prout eſt genus: & quia actio prout eſt genus eſt vnica, ideo ponitur in ſingulari. Dicit etiam Angel. de Aret. hîc, quòd ratio poteſt eſſe: quia cùm rubrica tanquàm initium dicendorum debeat manifeſtare id, de quo tractandum eſt. l. ſi quis ex argentarijs. §. ſi initium. ff. de edendo. l. penultima. §. finali. de iuris & facti ignorantia. cùm ergo Imperator in hoc titulo ſit de pluribus actionibus tractaturus, meritò rubrica fuit poſita in plurali. Prima placet. ¶ In fine gloſſ. vult gloſſ. quòd ideo non ſit poſita rubrica per gerundium, quia gerundia ſunt facti, hoc eſt, denotant actum prout eſt in facto, & ſic prout eſt in exercitio. Et eſt ratio

26 ſecundum Angelum de Aretio. hîc, † quia gerundia deriuantur à verbo, quod ſignificat per modum agendi, vel patiendi. Sed hîc non tractatur de actionibus prout ſunt in ipſo actu: ſed prout ſunt iuris, & ſic prout

27 ſunt qualificatę à iure, & ideo ponitur † rubrica per nomen, quod importat qualitatem, & ſubſtantiam actus. ¶ Hoc dicit Bartolus in rubrica Codi. de edendo. & refert etiam Ioannes de Platea. hîc, quòd quando quis intendit tractare de actu prout eſt in fieri, & in ipſo exercitio, debet ponere rubricam per gerundium, quod ſignificat per modum agendi, vel patiendi.

ſilio centeſimoquarto.

b ¶ Cum iuramento renunciari. Vide Paulum de Caſtro ſolenniter contra Bartolum. in conſilio centeſimoſexageſimooctauo. incipiente. Cum tempore.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si verò intendat tractare de effectu, vel substantia alicuius actus, tunc ponit rubricam per nomen, quòd significat substantiam, vel qualitatem actus. Alibi dicit
28 glo. in rub. ff. de eden. † quòd gerundia important necessitatem. Quod videtur approbare Io. Fab. hîc, sed in communi illa gloss. reprobatur per docto. in rub. [a] ff. & C. de edendo. per rub. de in ius vocâ. iuncta l. j. C. vt ne. inui. & hîc Bal. tamen illam seruat in dicta rubr. C. de edendo. dicens quòd in gerundio inest duplex qualitas, scilicet actiua, & passiua. Si consideramus gerundium in actiua qualitate, & sic ex parte agentis, & tunc non importat necessitatem: quia nemo inuitus cogitur agere. l. j. C. vt ne inui. Si verò consideramus gerundium in passiua qualitate, & sic ex parte eius, qui conuenitur, tunc importat necessitatem. l. inter stipulantem. §. si Stichum. ff. de verb. oblig. Et cum hac theorica transit Sal. in dicta rub. C. de edendo. & cum hoc transeunt cæteri Moder. Et reperio quòd ista fuit originaria opi. Ray. de Forli. in dicta rub. de edendo. secundum quod refert Nico. de Neapo. hîc. ¶ Aduertendum tamen est secundum Barto. in extrauagan. ad reprimendum. in ver. nec ex eorum. & Angel. de Are. Ioan. de Plat. hîc, quòd gerundium habet tres casus, genitiuum, accusatiuum, &
29 ablatiuum. † Si gerundium ponatur in accusatiuo, tũc denotat causam finalem, vt in dicta extrauagan. in prin. & in l. j §. Labeo. ff. de dolo. & in l. j. in princip. ff. de tute. & ratio. distrahen. & bonus tex. in l. quibus diebus. §.
30 fina. ff. de conditio. & demonstra. † Si verò ponatur gerundiũ in genitiuo cum hoc termino Animo, vel Causa, vt in eo qui percussit animo occidendi, importat causam finalem, adeò quòd de iure nostro talis percutiens animo occidendi punitur perinde, ac si occidisset: vt. l. is, qui cum telo. C. ad legem Corneliam. de sicar. & est canonizata. de pœni. distin. j. in princip. ¶ Dixit tamen
31 Bald. no. dicere Barto. in l. is qui cum telo. † quòd cùm statuta ciuitatis dicant, Si quis occiderit, non verificantur in eo, qui licet animo occidendi percusserit, non tamen occidit, & sic tunc non punitur ex illo statuto. Et hoc dicit Bar. esse perpetuò no. & idem tenet Bal. in l. si fugitiui. in j. colum. C. de seruis fug. vbi generaliter dixit
32 † quòd in pœnis statutorum non habet locum dicta l. is, qui cum telo. Item tenet Bald. in l. si quis non dicam rapere. in ij. colum. C. de episcop. & cleric. & in l. arboribus. §. Iulianus. ff. de vsufruct. & in l. data opera. in xiij. colum. C. qui accu. non poss. & in l. qui autem operis. ff. de infa. & Ange. in l. j. §. fina. ff. quod quisq; iur. vbi hoc limitat. & videte do. Anto. de Bu. in cap. j. de eo qui mit. in poss. cau. rei seruan. & Specu. in titul. de accu. §. j. ver.
33 quid si priùs. † Si verò gerundium ponatur in ablatiuo, tunc si adiungitur verbo futuri temporis, importat cõditionem, vt puta, si dicatur, Adeundo talis efficitur hæres. Tex. est in l. si tu ex parte. iuncta glos. In verb. adeundo, quæ exponit, id est si adierit. ff. de acquirend. hæredi. Et ibi hoc no. Barto. in finalibus verbis. Si verò adijcitur verbo præteriti, vel præsentis temporis, tunc stat qualificatiuè, vt puta, Talis turbauit me in possessione, incidendo arbores: vt. l. vim facit. ff. de vi & vi armata.
34 Et ad prædicta si vultis videre † quando gerundia importãt causam finalem, & quando etiam importãt causam formalem, videte Bald. in l. quod pauperibus. in j. colum. C. de episcop. & cler. Et ibi etiam ponit an procedat accusatio, [b] si dicatur, Caius insultauit Titium, dicendo sibi verba iniuriosa. De quo etiam per Ioan. de
35 Plat. hîc. † Et generaliter de natura gerundij si vultis opportunius videre vltra præalleg. videte per Ioã. Monach. in cap. j. de postu. prelatorum. in vj. & ibi per Ioan. And. in Nouel. per Io. And. in additio. Specu. in titu. de lib. con cep. §. iam nunc videndum. in princi. Bart. in l. j. ad finem. ff. de cond. & demonst. & Barto. in tracta. suo, de gerundijs. per Iacob. Bu. & Sal. in l. j. C. de his, qui latro. occul. per Bal. latè in l. falsus. in iij. col. C. de fur. in l. si ex cautione. in v. q. C. de non numerat. pecu. & Bald. in add. Spe. in titu. de concef. in iij. colum. & plenius quàm per aliquem, per Alber. de Rosa. in dictionario suo, vbi
36 etiam † tractat de supino. De quo supino videte gloss. in l. Męuia. in princip. ff. solu. matrimo. & Ioan. Andr. in dicto cap. j. in nouel. & Bar. in dicta l. j. in fi. ff. de condit. & demonstra. & Bald. in l. id, quod pauperibus. in j. col. & in additio. Specu. ſ. allega. ¶ Vltimò pro complemento huius rubricæ dubitat hîc Ioan. Fab. post Pe. de Bel.
37 pert. quare † ponitur titulus specialis de actionibus, cùm habeamus in multis partibus iuris de actionibus, in tit. de act. emp. cum similibus. Et dicit ipse post Pe. de Bella perti. esse hîc positum titulum specialem de actionibus, vt in eo ponantur diuisiones, & substantię actionum, in alijs verò titulis tractatur qualiter actiones ad exercitium deducantur. Ista solutio confunditur per ea, quæ dixi ſ. ad fi. gl. rub. Nam cùm rub. illa de actio. empti, sit posita per nomen, & nomina non important factum, nec exercitium, sed qualitatem, & substantiam, vt ibi dixi, placet mihi vt dicamus id, quod dixit gloss. in rub. ff. de regu. iur. & Dy. & alij in rub. de regul. iur. in vj. non esse nouum vt quibusdam specialiter enumeratis generalis subijciatur titulus, qui omnia complectatur, iuxta ea, quæ habẽtur in l. si seruus seruum. §. inquit lex. ff. ad legem Aquiliam. & quia in hoc volumine tractatur separatim de obligationibus, & posteà de Actionibus, & cùm in voluminibus Digestorum, & Codicis simul tractetur. Et dicit Ioan. Fab. post Pe. de Bel. perti. hîc, & Ioan. de Pla. ſ. in princip. nigri. hoc factum esse propter iuuenes, quorum gratia hic liber compositus est, vt ſ. de iust. & iure. in princip. Nam ea, quæ diuisim traduntur, commodiùs, & facilius intelliguntur, & percipiuntur. §. sed ne in primis. ſ. de lega. & gloss in l. j. ff. de exceptio.
38 doli. † Diuisio enim animum legentis incitat, mentem audientis præparat, & memoriam artificiosè corroborat. Ita inquit gloss. j. §. igitur. in versicu. eaſdem institu-
39 tiones. ſ. in procem. huius lib. † Et diuisio est menarra-
c bilis materiæ breuis compositio. [c] * dixit glo. in §. j. ſ. de oblig. & quare in hoc volumine tractetur priùs de obligationibus, quàm de actionibus, cùm in volumine Digestorum, & C. seruetur contrarium, dicam ſ. in princ. nigri. super glo. prima. Et per ista remanet expedita ista rubrica.

c * Tu dic ¶ diuisio est alicui⁹ totius vniuersalis aut integralis sufficiens & distincta partium assignatio. Sardus.

1 *Dictio exceptiua in textu posita ponit, & non priuat.*
2 *Vendere si promisi non alij, quàm tibi, an inuitus ad vendendum tibi compelli possim. 4.*
3 *Exceptiua dictio quando ponat, vel priuet.*
5 *Obligatio est mater actionis.*
6 *Ordo est attendendus.*
7 *Obligatio vt actionis mater, est quid diuersum ab actione.*
8 *Copulæ natura est, vt cadat inter diuersa.*
9 *Intellectus ordo considerari debet.*
10 *Obligatio an sit de iure gentium, vel ciuili.*
11 *Obligatio quando sit actionis mater.*
12 *Causa & actio an sint idem.*
13 *Actio quot modis capiatur.*
14 *Actio quando accusatio dicatur.*
15 *Agere ciuiliter quando dicatur, & quando criminaliter.*
16 *Causa ciuilis, & criminalis, siue mista, quando dicatur.*

a ¶ In rub. vbi vide Frã. Are. & quod ibidem ad eũ dixi in apos. & adde Feli. in c. exceptionem. de exce. ante med. iij. col. & eundẽ do. Iaſin in d. rubri. Et pro ampliatione adde Ludo. Ro. in consil. cccclxxxiij. q si dico, peto talem eligendum, tantum est dicere, quantum eligatur. Et quid importet gerundiũ francandi, vide do. Alex. in consi. xxviii. in vl. co. in iiij. parte.

b ¶ Accusatio. Vide Pau. de Cast. in l. j. ff. de ed. & plenè per Spec. in ti. de Int. concep. §. iam nunc videndum. in prin.

Pœna

17 *Pœnæ simpliciter impositæ à lege, in dubio cui debeat applicari.*
18 *Pœnæ debitæ ex vltima voluntate, cui in dubio sint applicandæ.*
19 *Actio apud Legistas dicitur, quod apud logicos argumentum dicitur.*
20 *Causæ inducentes actionem, sunt actiones.*
21 *Actio quæ contra patrem vel patronum intentari possit.*
22 *Actio in factum, quando infamet.*
23 *Actio & causa an sint idem.*
24 *Actio olim an erat aliud, quàm sit hodie.*
25 *Solemnitates sunt qualitates, quæ possunt adesse & abesse præter subiecti corruptionem.*
26 *Qualitates non facit differentiam specificam.*
27 *Actio an sit hodie vulgaris formula, & quare sic dicebatur.*
28 *Lex, si seruus nauem. ff. de fur. an hodie sit correcta.*
29 *Actiones, & interdicta, an hodie differant. 30.*
31 *Dictio seu, est ampliatiua.*
32 *Interdictum, & edictum qualiter differant.*
33 *Actio est ius.*
34 *Actiones & quæ transeant ad hæredes.*
35 *Actiones an sint de iure ciuili, vel gentium.*
36 *Banniti an perdant omnia, quæ sunt iuris ciuilis.*
37 *Deportati & banniti an possint sibi quærere actiones.*
38 *Banniti an æquiparentur deportatis, & relegatis.*
39 *Actionem esse introductam iure ciuili qui teneant.*
40 *Actio descendens ex contractu iuris gentium, ciuilis appellatur.*
41 *Iudicia omnia sunt de iure ciuili.*
42 *Deportatus perdit omnia, quæ sunt iuris ciuilis.*
43 *Compositum quid sit.*
44 *Obligatio naturalis solã actionem producere non potest.*
45 *Deportatus an & quomodo contrahere possit.*
46 *Compositum dicitur illud, quòd priùs fuit.*
47 *Actio de dote an sit de iure gentium.*
48 *Actio descendens ex contractu iuris gentium, ciuilis appellatur.*
49 *Officium iudicis an sit facti, an verò sit ius.*
50 *Forma libelli in actione iniuriarum.*
51 *Æstimatio certa iniuriæ an sit in libello ponenda.*
52 *Forma libelli in actione iniuriarum.*
53 *Iniuriæ plures alicui factæ, an omnes in vno libello debeant proponi.*
54 *Officium iudicis, & actio, an sit idem.*
55 *Actionis appellatione an veniat iudicis officium.*
56 *Verbum Contineri, quid denotat.*
57 *Statutum faciens mentionem de actione, an comprehendat officium iudicis.*
58 *Extensio in exorbitantibus an fiat.*
59 *Cautio de damno infecto licet dicatur actio, tamen per officium iudicis petitur.*
60 *Officium iudicis an aliquam obligationem præsupponat.*
61 *Libellus super officio iudicis formatus quæ continere debeat.*
62 *Libellus an sustineretur, si in imploratione iudicis officij quis in eo contra partem ageret.*
63 *Libellus an procedat, si actionem proponens, officium iudicis imploret.*
64 *Interpellatione extraiudiciali quando quis constituatur in morã.*
65 *Officium iudicis misericorditer implorari debet.*
66 *Officium suum iudex denegans an iniuriam inferre dicatur.*
67 *Libellus an in officio iudicis implorando sit necessarius.*
68 *Contestatio litis an sit necessaria in officio iudicis implorando.*
69 *Fur diurnus, seu nocturnus an capiatur licitè, & occidatur.*
70 *Debitor propria authoritate captus quot horis retineri possit.*
71 *Furem propria authoritate capiens, an perdat commodum legalis pœnæ.*
72 *Creditori an propria authoritate debitorem fugientem capere liceat.*
73 *Creditori an rem suam debitore fugiente capere liceat.*
74 *Ius sibi dicere quando quis possit.*
75 *Creditor si debitorem fugientem vulnerans, an perdat ius suum.*
76 *Debitor fugiens si se telo defendat, an licitè occidatur.*
77 *Debitor fugitiuus etiam ante diem capi potest.*
78 *Debitor fugiens an à procuratore creditoris capi possit.*
79 *Creditori debitore fugiente an liceat rem suam capere.*
80 *Debitori de fuga suspecto interdicitur bonis.*
81 *Creditor si propria authoritate accipiens pecuniam à debitore fugiente, an dominium statim sibi acquiratur.*
82 *Creditori dicenti se habere debitorem suspectum de fuga, an familia pro illo capiendo sibi per iudicem concedi debeat.*
83 *Creditor contrahens cum aduena, an eo recedente liberè eum capere possit.*
84 *Fides qualis iudici est facienda, vt debitor suspectus possit capi.*
85 *Licentia debitores capiendi quando concedenda.*
86 *Sequestrum propter timorem fugæ quando fieri possit.*
87 *Debitor tempore contractus dilapidare incipiens, & in dies fortius suam conditionem deteriorãs, an vt suspectus capi possit.*
88 *Debitor si tempore debiti contracti non esset soluendo, sed dolo asserendo se idoneum, suum creditorem ad secum contrahendum induxit, an possit capi.*
89 *Citatio realis est, capere personam.*
90 *Iudex debet priùs discutere an debitor sit soluendo, antequã faciat eum detineri.*
91 *Creditor an suspicionem fugæ debitoris per solum iuramentum probare possit.*
92 *Suspicionem fugæ an quid vltra iuramentum requiratur.*
93 *Suspicio fugæ debet probari per duos testes.*
94 *Creditor habens pignus, debitorem suspectum de fuga non potest capere.*
95 *Debitor captus ratione suspicionis fugæ an de incompetentia iudicis opponere possit.*
96 *Debitor clericus suspectus de fuga an per iudicem laicum capi possit.*
97 *Creditor in casu fugæ an propria authoritate debitorẽ suum verbaliter citare possit.*
98 *Debitor stricte non dicitur, qui reali actione tenetur.*
99 *Statutum disponens quòd si quis fuerit negligens ad petendum sibi debitum spatio decem annorum, quòd postea petere non possit, an procedat, vbi actione reali agitur.*
100 *Interpretatio crassa non est sumenda in statutis.*
101 *Statutum disponens quòd si debitum non fuerit petitum spatio decem annorum, non posse amplius peti, nunquid valeat.*
102 *Testator si legat liberationem omnibus debitoribus suis, de quibus intelligatur.*
103 *Soror si faciat generalem refutationem fratribus ista remissio ad quæ extendatur.*
104 *Actio tam realis, quàm personalis an hîc definiatur.*
105 *Definitio cui non competit, nec definitum.*
106 *Experiri sine actione nemo potest.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

107 *Vniuersitatis quæ sunt, non sunt singulorum.*
108 *Agens actione iniuriarum quid debeat prosequi.*
109 *Conclusum in causa quando dicatur.*
110 *Ius superueniens actori pendente iudicio, an sibi prosit.*
111 *Statutum si disponat quem non audiri, nisi soluta gabella, an sufficiat pendente iudicio gabellam solui.*
112 *Ius excipiendi superueniens reo pendente iudicio, an sibi prosit.*
113 *Pupillus & ecclesia censentur agere, cùm eorum nomine agatur.*
114 *Faciens per alium, quando per se facere dicatur.*

SVpereſt vt de. ¶ Iſte titulus totus cõmuni omniũ diuiſione diuiditur in tres partes principaliter. In prima ponitur cõtinuatio huius tituli ad præcedentes. In ſecunda definitio actionis. In tertia, quę durat vſq; ad finem tituli, ponuntur diuiſiones actionum. Secunda ibi, prope principium: actio autem nihil aliud eſt. Tertia ibi, paulopoſt, in §. omnium autem actionum. ¶ Illa tertia pars principalis ſubdiuiditur in ſex partes, prout in hoc titulo ponuntur ſex diuiſiones actionum, quas enumerat per ordinem glo. magiſtra. in §. ſunt præterea. in gloſ. j. ẽod. & ibi gloſſ. addit alias ſex diuiſiones actionum, quæ ponuntur in alijs locis extra hũc titulum. ibi videbimus. ¶ Iſtud principium vſq; ad §. omniũ. non ſummatur: quia Imperator definiendo procedit, & definitiones nõ poſſunt ad breuius ſummarium reduci, quia aliter redargueremus Imperatorem de ſuperfluitate. ¶ In text. ibi: in iudicio. quot modis accipiatur iſte terminus Iudicium [a], habetis glo. magiſtram in §. præterea. in verbo, Iudicium. ſ. qui. non eſt permiſ. fa. teſta. ¶ Nota ex iſto tex. in ver. nihil aliud eſt, q̃ ius, ſecundum Nic. de Neap. hîc, quem Ludo. Roma. in repe. auf. ſimiliter. C. ad leg. Falci. in iij. ſpeciali, quod habet pia cauſa inter vltimas voluntates, appellat ſublimis ſcientiæ doctorem textualem maximum, quod † dictio exceptiua ponit, & nõ priuat. quod, ſecundum eum, facit ad queſtionem. † q̃ ſi promiſi fundum non vendere alij, quàm tibi, q̃ ex hac promiſſione poſſim inuitus compelli ad vendẽdum tibi, poſito q̃ non velim vendere alij. In contrarium tamen dicit eſſe glo. in l. ſi eum. §. fi. ff. ſi quis cau. & refert Gul. de Cug. poſt Pe. de Bel. perti. ibi tenere cõtrarium per l. Titia. §. fi. de ma. teſt. & tex. no. in l. ſi ſterilis. §. pen. de act. emp. Et ad iſtum tex. dicit eos reſpõdere, † quòd ideo hæc dictio exceptiua ponit, quia ſit prolata à lege, ne alia lex ſit incerta. Secus autem ſit, ſi proferatur ab homine. Et hãc etiam ſol. ponit Dy. in regu. peccatum non remittitur. de reg. iu. in vj. Vos addite ad primum, ſcilicet an dictiones exceptiuæ ponant, vel priuent, vt latè traditur per Bart. & alios in d. l. j. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cau. & per Bar. & alios in l. actione [b], C. de tranſac. & per Bar. aliquid in l. j. in iiij. co. ff. de condi. & demonſt. & ibi per Imo. per Dy. in d. regul. peccatum. & plenè per Io. And. in addi. Spec. in tit. de ſpon. §. j. circa prin. & ibi etiam per Spec. & in his locis conſueuit magis communiter concludi, maximè per Bart. in locis vbi ſuprà quòd aut præcedit oratio affirmatiua: & tunc dictio exceptiua ſtat priuatiuè, ſeu remotiuè. Aut præcedit oratio negatiua, & tunc dictio exceptiua ponit, ſeu affirmat. In quo tamen eſt aduertendum, ſecundum eos, quòd aut oratio precedens negatiua negat potentiam, & tunc dictio exceptiua ponit potentiam. Aut oratio negatiua negat actum, & tunc dictio exceptiua ponit actum. Et ex illa theorica colligitur determinatio queſtionis ſuprà formatæ, vt fiat vis in verbis promiſſionis. † Aut enim in promiſſione dictum eſt, quòd non poſſum alij vendere quàm tibi, & tunc quia oratio negatiua negat potentiam, [c] & non actum. dictio exceptiua ponet potentiam, ſcilicet quòd poſſim tibi vendere, ſi velim: tamen iſto caſu, ſi alij venderem, poſſet contra me agi actione ex vendito, per textum illum not. in dicta l. ſi ſterilis. §. penulti. Aut eſt dictum, quòd non tenear alij vendere, quàm tibi: & tunc quia negatiua negat actum neceſſitatiuum, dictio exceptiua ſequens ponet actum cum illa neceſſitate, & ſic ponet, quòd tenear tibi vendere. De qua tamen quæſtione dicite vt latius per Bartolum. in dicta l. ſi eum. §. qui iniuriarum. in. ij. colum. & melius in vlt. colum. per Cyn. Bartolum, & alios in l. actione. C. de tranſactionibus. & per Ioan. Andr. in addi. Specu. in dicto titu. de ſpon. §. j. circa principium. & per Ange. & Imo. in. l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de verborum obligat. ¶ Gloſſ. j. in ver. ſupereſt. continuat hanc rubricam duobus modis, idcir co in duas partes diuiditur. Secunda ibi: vel dic, quia ſuprà tractatum eſt. ¶ In eadem gloſſ. ibi. ſ. de iure natur. gentium & ciui. §. fina. hanc primam continuationem approbant Dyn. & Nico. de Neapo. hîc, quam ampliãdo declarauit Bald. hîc: & ſequitur Ang. de Areti. ſuprà in rubr. ſecundum aliquas lect. Nam omne ius, quo vtimur, pertinet vel ad perſonas, vel ad res, vel ad actiones. dicto §. fin. De perſonis, quæ ſunt nobiliores rebus, dictum eſt in libr. j. Verùm quia rerum quædam ſunt corporales. quædam incorporales. l. j. §. quædam. ff. de rerum diuiſio. & ſ. de re. cor. in princ. quia ergo vſq; ad titulum de obligationi. excluſiuè viſum erat de rebus corporalibus. reſtat videre de rebus incorporalibus, quales ſunt obligationes, & actiones. Verùm quia obligatio interdum eſt mater actionis. dicto §. ea obligatio. idcirco poſitum in primo de obligationibus, poſtmodum congruenti ordine ponitur hîc de actionibus. Et dicit Bald. quòd iſta continuatio nullum patitur contrarium, & hanc continuationem ſenſit gloſſ. in rubr. ſ. de obliga. ¶ In fi. gloſ. hanc ſecundam continuationem impugnat Iaco. Butr. ſ. in rub. quia ſequeretur, quòd in hoc titulo non tractaretur de actionibus realibus, quæ non habent obligationem matrem, imò nullam præſupponunt obligationem: vt j. §. j. ſed earum mater eſt dominium, vel quaſi: vt. l. vnica. C. de alie. iu. mu. cãũ. fac. & l. in rem. in princi. ff. de rei vendic. Poſſet tamen hæc continuatio ſaluari, ſecundum eundem Iacob. Butr. vbi ſuprà. & Nico. de Neapo. hîc, ſi ſuppleatur hoc modo: Viſum eſt ſuprà de acquirend. rerum dominio, & aliorum iurium, quæ ſunt matres actionis realis. l. vnica. & dicta l. in rem. in prin. viſum eſt. ſ. de obliga. & obligatio eſt mater actionis perſonalis, in §. ea obligatio. & ſuprà de verborum oblig. in prin. ideo congruenti ordine reſtabat videre de vtraq; filia, ſcilicet de actione tam realiquàm perſonali: igitur bene poſitus eſt iſte titulus, in quo de vtraq; tractatur. Et ſi diceres, ſi ea ratione † quia obligatio fit mater actionis, in hoc volumine priùs tractatum eſt de obligationibus quàm de actionibus, quid eſt, quod in volumine Digeſtorum, & Codicis ecõtra priùs tractatur de actionibus, quàm de obligationibus. vt patet in rubr. ff. de actionibus, & obligationibus. Poteſtis reſpondere, quòd licet ſecundum ordinem ſcripturæ priùs ponatur de actionibus, tamen ſecundum ordinem intellectus, † qui ordo eſt attẽdendus, vt l. nec enim. ff. de ſolu. & l. ij. §. prius. vbi traditur. ff. de vulgar. & pupil. Intelligimus ergo ſecundum ordinem intellectus priùs tractari de obligationibus, quàm de actionibus. Et ita dicunt docto. in rubr. ſ. de obliga. Stabit ergo ex prędictis,

a ¶ Iudicium. Vide cũdem do. Iaſ. May. in rub. C. de indi. vbi plenè. & no. ponit ſeptẽ ſpecies principales. Et qualiter, & quot modis ſumatur ad illam diſtinctionẽ, quam ipſe facit de iudicio ordinario, & extraordinario, vide do. Alex. in conſil. 50. in v. col. in ij. parte.

b ¶ In l. actione. Vbi vide Fran. Are. in iij. col. verſi. no. primo. & do. Alexã. de Imola, poſt princ. in ver. in gl. in verniſi. & Fran. Are. in. l. qui ſe patris. C. vnde libe. & in l. ſi duo. in iij. co. de acquir. hæredi.

c ¶ Potentiã. Et hoc idem tenet domi. Fran. Are. in d. l. actionũ. in iij. col. in ver. nota primo. circa medium. verſic. ibi, & ideo infert Bar.

¶ Inter diuerſa. Et qd quando cadit inter duas orationes & de eius ſignificatione vide do. Alexan. de Imol. in conſi. cj. in iij. col. in iij. parte. & Ful. in conſi. viij. in ij. colũ. Et de ei⁹ importantia inter duo legata, vide p Alex. in cõſil. lxvj. in ij. col. in j. parte. Et an requirat concurſum omniũ, & diuerſorum facto rum vide per eum in conſ. x. in j. col. in ii}. parte. & ibi de eius ſignificatione & adde eum in conſi. cxc. iiij. col. in ij. parte.

7 ex prædictis, & ex gl. noſtra concluſio. † quòd obligatio eſt mater actionis, & quid diuerſum ab actione. Et diuerſitatem probat etiam diuerſitas definitionũ, cùm aliter definiatur obligatio, vt ſuprà de oblig. in princ. & aliter definiatur actio, vt hîc, iuncta l. ſi idem. C. de codicil. Patet etiam ex rub. de act. & obl. † cùm de natura
8 a copulæ ſit, cadere inter diuerſa, [a] iuxta glo. in rub. ff. de iu. & fac. igno. & ibi Bar. & gl. in c. querelam. in ver. nõ petit. extrà deſimo. Nec huic cõcluſioni obſtabit, quòd orta obligatione ſtatim oriatur actio, quod cùm videatur impoſsibile per naturam vt eiuſdem temporis ſit filia, cuius eſt mater: ergo erit etiam impoſsibile per artẽ iuxta §. minorem. ſuprà de adop. & l. adoptio. ff. de adoptio. Quia reſpondetur † quòd ſecundum ordinem in-
9 tellectus, qui eſt attendẽdus, vt ſuprà dixi, intelligemus prius fuiſſe obligationem, & ſic matrem, quàm actionem, & ſic filiam ſecundum Ange. de Areti. hîc prout etiam in ſimili dixit Bal. in l. j. in prin. ff. de iuſti. & iure.
10 Non obſtabit etiam huic concluſioni, † quòd obligatio, quæ eſt de iure gentium l. ex hoc iure. ff. de iuſti. & iure. produceret ſpeciem à ſe diuerſam, ſcilicet actionẽ, quæ eſt de iure ciuili, iuxta ea, que communiter traduntur in d. l. ex hoc iure. & videbimus infrà in glo. in ver. ius. quia ſunt, qui reſpondent, quòd licet obligationes inuentæ ſint de iure gentium, tamen quia ſunt approbatæ de iure ciuili, & ſic ſaltem approbatione poſſunt dici de iure ciuili, & hoc reſpectu non dicantur producere ſpeciem à ſe diuerſam. Vel aliter poſſet reſponderi quòd illa obligatio, quæ eſt de iure gentium, ſcilicet obligatio naturalis, non eſt illa, quę producãt actiones. l. iuris gentium §. ſed cũ nulla. ff. de pac. & l. fideiuſſor obligari. §. fideiuſſor. ff. de fideiuſ. ſed obligatio ciuilis, quæ eſt de iure ciuili, iuxta glo. pen. in d. l. ex hoc iure. illa bene producit actionem. licet de per ſe, vt tenet Bar. in l. j. in vij. col. ff. de condi. inde. vel ſaltem iuncta naturali, quo caſu ciuilis obligatio agit tanquam pater, naturalis tanquam mater: vt declarat Bart. in ea. l. j. in iiij. col. de quo tamen videte per gl. ſuprà de obli. in prin. & ibi per
11 doc. maximè per Ang. de Are. & Io. de Pla. hîc. ¶ † Iſta tamen cõcluſio, quæ habet vt obligatio ſit mater actionis, limitabitur vt procedat in actione perſonali, ſecus autem ſi in actione reali: per ea, quæ ſuprà dicta ſunt. ¶ Secundò limita dictam concluſionem, vt procedat in actione natiua: ſecus autem ſi in datiua, quæ datur à lege ſine aliqua obligatione matre præambula, ſecundum Bar. in l. cum mota. in iij. col. C. de tranſac. & Bar. in l. j. in vij. col. ff. de condic. inde. & bonus tex. in l. iuris gentium. §. j. ff. de pac. & ibi Bar. dixit eum eſſe ſingularem ad hoc, & meliorem de iure: & eſt bonus tex. & fortaſsis melior in l. iij. in princi. ff. commo. & Bart. ſecundum aliquas lect. in repeti. l. j. in iiij. col. C. de actio. & obliga. Et quæ ſit actio natiua, & quæ datiua, videbimus in §. rurſus. infrà eod. ¶ Glo. in verbo, actio. diuiditur in tres partes principales. In prima ponitur quot mo-
12 dis capitur terminus Actio. In ſecunda diſputat, † an cauſa & actio ſint idem. In tertia reſpondet tacitæ obiectioni. Secunda ibi: & nota quòd illud. Tertia ibi: item licet dixerim quòd nomina. ¶ In ea. glo. ff. eod. l. nihil. habetis ex iſta glo. quòd tribus modis capitur iſte termi-
13 nus Actio. † Addite quòd etiam quarto modo capitur pro adminiſtratione, in §. iuſiurandum. in authenti. vt iudi. ſine quoquo ſuff. ſecundum glo. in §. ſciendum. allegato hîc in gl. & ſecundum Dyn. Nico. de Neap. Angel. de Are. & Ioan. Fa. hîc, qui ad hoc addunt textum in l. actus, in princip. ff. de admi. tu. Et aduerte quòd dũ
14 glo. dicit, † quòd aliquando capitur pro actione criminali, quòd tunc propriè dicitur accuſatio: vt l. qui accuſare iuncta gl. C. de eden. ¶ † Et eſt ſciẽdum, quòd tũc dicitur agi ciuiliter, quando illud, quod petitur, vel etiã ipſa pœna eſt applicanda parti. Si verò pœna ſit applicanda fiſco, dicitur eſſe criminalis, quantumcunq; pœna ſit pecuniaria. Ita dixit gl. notab. in l. iij. in princip. in ver. aureorum centum. ff. de ſepul. vio. & ibi Bartol. & idem dicunt Cyn. & Bald. in l. ſi qua per calumniam. in prin. §. de epiſ. & cle. de quo per Imo. in rubri. ff. de pu-
b bli. iudi. & per doct. Anto. de But. in rub. [b] extrà de iud. & per Bar. in l. non ſolum. §. fi. ff. de procu. licet glo. alię complures aliter dixerunt: quas omnes allegat, & impugnat Bar. in l. iij. in princip. ff. de ſepul. vio. ¶ Intelligite tamen prædicta, vt procedant, quando pœna eſt ap-
16 plicanda fiſco ex accuſatione, † quia tunc dicitur cauſa criminalis. Secus ſi aliqua actio intentetur nomine fiſci, puta petitio hæreditatis: quia tunc dicitur eſſe cauſa ciuilis, ſecundum Bar. in l. iij. ad fin. princip. per l. j. C. de pet. hære. cum alijs ibi alleg. per Bar. Et ſi imponitur pœna pecuniaria, quæ pro parte veniat applicanda fiſco, & pro parte parti: certè pro ea parte, quæ venit applicanda fiſco, dicitur cauſa criminalis: pro ea verò parte, quæ venit applicanda parti, dicitur cauſa ciuilis: vt colligitur ex verbis Bal. in l. j. in iiij. col. §. de iud. Sed ſecundum domi. Anto. in d. rubri. extra de iud. iſta propriè appellatur cauſa miſta: vt eſt tex. & ibi no. in c. tuę.
17 extra de procu. maximè per Imo. ¶ † An autem in dubio, quando pœna imponitur ſimpliciter à lege debeat applicari parti, vel fiſco: habetis glo. in l. agraria. quam fecit Cæſar. ff. de termi. mo. & ibi latè Barto. qui allegat complures gl. variantes: de quo etiam per doc. in l. multarum. C. de modo mul. & per Bal. in l. ſi eccleſia venerabilis. C. de epiſco. & cler. & per Ioan. And. in addit. Specu. in titu. de dolo & contu. §. reſtat. in princip. per Ange. in l. ſi quis id, quod. in princi. de iuriſdi. omnium iudi. per Imol. in rubri. & in l. j. de publi. iud. per Ange. in §. pœnales. in vj. col. infra eo. & ibi fortaſsis videbimus: & eſt bonus tex. in l. ſi quis maior. & ibi Bald. C. de
18 tranſac. ¶ † Et pœnæ debitæ ex vltima voluntate, cui ſint in dubio applicandæ, ſi teſtator aliquid iubeat hæredi: & eo caſu, quo contrà fecerit, priuet eum ſimpliciter hæreditate: cui erit tunc illa hæreditas applicanda. habetis tex. ſingularem. & menti tenendum, ſecundum Bart. ibi in l. vxorem. §. hæres. ff. de lega. iij. & ibi declarat Bart. de quo etiam per Bal. in authen. cui relictum. C. de indi. vid. tol. & per Bald. in l. vnica. in xj. col. C. de his, quæ pœn. no. & per Imol. poſt alios in l. paterfamilias. ff. de hære. inſtitu. ¶ Sum modò in ſecunda parte principali glo. ibi. Item nota quòd illud, quod hîc dicitur, quam diuidò in tres partes principales. In prima recitat opi. Placen. In ſecunda recitat opin. Azo. In tertia concludit. Secunda ibi: ſed Azo dixit, quòd & verum eſt. Tertia ibi: concludo ergo, & dico. Illa ſecunda particula, in qua refertur opin. Azonis poſſet ſubdiuidi in quinq; particulas, prout quinq; fundamentis comprobatur opi. Azonis. ¶ In ea. glo. ibi: vt ſicut apud dialecticos dicitur. Bal. hîc dixit, quòd gl. non intellexit rationem Placen. quæ ſecundum eum, ſic debet intelligi.
19 † Illud, quod dicitur argumentum apud logicos, dicitur actio apud legiſtas. Et argumentũ apud logicos, eſt ratio rei dubię faciens fidem. Nã ſi dubitetur an Petrus currat, & velim probare quòd ſic, debeo proponere cauſas hoc inducentes, in hunc modum: omnis homo currit: Petrus eſt homo: ergo Petrus currit. Et iſtæ cauſæ hoc inducentes, ſunt argumentum. Ita ſi dubitatur an actio mihi competat, debeo proponere cauſas hoc

¶ In rubri. Vbi vide Feli. in prin. & Abba.

Universidad de Deusto
Biblioteca

inducentes. Sicut ergo apud Logicos causæ inducentes
20 argumentum, sunt argumentum, ita apud † legistas causæ inducentes actiones, sunt actiones: ergo causa, & actio sunt idem. Vel secundum Ioannem Fabr potest argumentum Placen. aliter sic declarari. Nam sicut apud logicos argumentum fit ad declarandam dubitationem: ita apud Legistas intentatur actio ad consequendum petitum, super quo est dubium. Sicut ergo argumentum non consistit ex sola conclusione, sed ex maiore minore, & conclusione simul, & hoc totum simul est argumentum, & est vnum & idē, quod argumentum: ita cùm in actione causa capiatur pro minore, & conclusione, & sic pro hoc toto simul, quod totum simul est actio: ergo causa, & actio sunt idem.
¶ In eadem glo. ibi: sed per actionem in factum. teneatis † quòd actio de dolo non potest intentari contra
21 a patrem, vel patronū: quia est famosa, [a] & infamat: ideo intentanda est actio in factum, quæ non infamat: vt l. non debet. ff. de dolo. Sed aduertite secundum Bar. in l.
22 infamem. in ij. col. ff. de pub. iud. † quòd imò actio in factum, nisi temperetur verbis, infamat, si directò intenditur ex delicto. Et ideo, quando agitur actione in factum contra patrem, vel patronum, ne talis actio infamet, debet verbis temperari, & debet concludi per verba bonæ fidei, hoc modo: quia res mea apud te est, vel peruenit, & bonæ fidei non conuenit, cum aliena iactura locupletari: ideo peto illā mihi restitui. De quo etiā per Bar. in d.l. non debet. ff. de dolo. quam Bar. legit in §. fin. l. si oleum. eiusdem titu. & per Bal. in l. si superstite. C. de dolo. ¶ † In eadem glo. ibi: concludo ergo, & di
23 co. Videtis glo. nostram disputantem, & tandem concludentem contra Placen. quòd causa, & actio nō sunt idem. Pro opin. tamen Placen. allegatur hic per doct. tex. qui videtur bene facere, in l. & an eadem. §. actiones. in verbo, singulas obligationes singulæ causę sequūtur ff. de except. rei iudi. vbi de necessitate intelligitur, causæ, id est, actiones: cùm actiones tanquam filiæ sequantur matrem: nec de alia causa possit intelligi: & sic causa & actio sunt idem: pro eodem enim ibi ponuntur. Sed audite, licet in hoc articulo multa referantur per doct. & plures, & diuersæ distinctiones ponantur hic per eos, vt per Dyn. Iac. Fab. Nico. de Neapo. & Angel. de Are. & multipliciter distinxerit Bal. in l. edita. in repeti. Perusina, in versi. tertiò quæro an causa & actio sint idem. C. de eden. tamen quia iste articulus, vt videtis, aut nullius, aut modicæ admodum vtilitatis est, paucis concludendo teneo opin. glo. nostrę contra Placen. cui post multa in effectu visus est adhærere Ioan. Fab. & eam expresè firmant Petrus de Bella Perti. Iacobus Butr. & Ang. de Aret. hîc. Non tamen hoc teneo per rationem Ioan. Fab. & Ang. de Are. dum dicunt, quòd si diceremus quòd causa & actio sint idem, sequeretur quòd reus, qui non habet actionem, non diceretur habere causam. Quod tamen est falsum: quia ita reus dicitur habere causam, sicut actor. authenti. causa, quæ fit cum monacho. C. de episcop. & cleric. in authen. apud quos opor. cau. dice. mona. in princip. & l. clarum. C. de authorita. præstan. & l. causas, vel lites. in princip. C. de transac. quia ad hoc potest hîc faciliter responderi, quia in dictis legibus causa accipitur pro instantia: & bene verum est, quòd ita reus dicitur habere instantiam causę, sicut actor. Sed in proposito nostro aliter accipitur causa: vt patet ex prædictis. Non etiam pro hac parte satisfacit mihi illa ratio Ange. Aret. hîc, dum dicit quòd in naturali obligatione tantùm ineſt causa: vt est tex. quāuis ipse non alleget ad hoc l. quanuis. in princi. ff. ad Trebel. in versic. causa naturalium obligationum. & tamen
b in naturali obligatione tantùm, non ineſt actio: [b] vt l. fideiussor obligari. ff. de fideiuſ. in §. fideiuſ. & in Iuris gentium. §. sed cum nulla. ff. de pac. ergo causa & actio non sunt idem: quia respondeo, quòd Placen. intellexit de causa efficaci, non autem inefficaci, vel respectu per sonarum, vel respectu conuentionis nudæ: quia tunc clarum esset: nec Placen. dubitaret quòd illa non est eadem cum actione. Confirmo ego hanc partem tali ratione collecta ex verbis doct. & gl. hîc. Considero enim quòd in exemplo Placen. hîc in glo. posito, conuenio te ad decem, quia vendidi. intellexit Placen. quòd illa sit causa, quia vendidi: & sic contractus ipse. Verùm quia ex contractu oritur obligatio, quę obligatio postea producit actionem, vt dixit glo. not. in d.l. & an eadem. §. actiones. in ij. glo. ergo obligatio dicitur causa proxima & immediata producendæ actionis: contractus autem dicitur causa remota. Cùm ergo ipsa obligatio, quæ est causa proxima, non sit eadem cum actione, imò diuersa, vt probaui ad fi. glo. j. proximè præcedentis: quantò minus causa remota diceretur eadem cū actione. Præterea, vt dicitur hîc in gl. contractus est facti, actio verò ius: ergo non possunt dici idem. Et huic argu. dicunt Dyn. & Ioan. Fab. hîc, quòd impossibile est respondere. Non obstant modò allegata pro opinio. Placen. & primò non obstat argu. logicorum, secundum primam declarationem Baldi, dum dicebat quòd sicut causę inducentes argumentum, sunt argumentum, ita causę inducentes actionem, sunt actio: quia respondeo, fatendo quòd causæ inducentes argumentum, vt maior, minor & conclusio, sunt argumentum, eò quia sunt causę materiales ipsius argumenti: quia ex ipsis, tanquam ex materia, fit ipsum argumentum: & bene verum est, quòd materia, & materiatum sunt idem: sed causæ inducentes actionem, vt est causa, quia vendidi, non sunt causæ materiales ipsius actionis, sed sunt causæ efficientes, & producentes actionem. vnde debet esse differentia inter causantem, & causatum: & impossibile est dicere q̄ idem sint: argu. l. quò minus. ff. de flumi. & l. manumissiones. ff. de iusti. & iure. Non obstat etiam declaratio, quam de eodem argumento logicorum facit Ioā. Fab. dum dicebat, quòd maior, minor, & conclusio simul sunt argumentum, & non conclusio sola. Eodem modo causa, quæ est in actione pro minore & conclusione dicetur esse idem, quod ipsa actio: quia posito quòd verum sit quòd causa sola habeat se pro minore, & conclusione: quod tamen ego non firmo: arg. istud non potest procedere etiam secundum logicos: nam non est bona consequentia: maior, minor, & conclusio sunt argu. ergo causa est actio. Nam ideo maior, minor, & conclusio sunt argumentum, eò quia sunt materia ipsius argumenti: sed causa, imò nec petitio, non est materia actionis, sed causa efficiens, vt prædixi. Non obstat d.l. & an eadem. §. actiones. quia respondetur quòd ibi terminus Causa, non intelligitur, id est actiones: sed intelligitur, id est, instantiæ. & erit sensus. Singulas obligationes singulæ causæ, id est, instantiæ in iudicio ventilandæ sequuntur. Vel exponite aliter, vt ibi per gl. & Bar.
¶ In fine glo. Gloss. bene dicit. ¶ Gloss. in verbo, nihil aliud. diuiditur in tres. In prima infert ex textu. In secūda quærit. In tertia ponit dictum. Secunda ibi: sed quæ erat olim differentia. Tertia ibi: at hodie nulla est differentia. ¶ In eadem ibi. ff. de fur. l. si seruus nauem. habe
24 tis ex gl. duo. † Primò, quòd olim actio erat aliud, quā sit hodie. Hoc infert gl. primò ex tex. nostro, dum dicit nihil aliud est, per verbum præsentis temporis, quasi innuat

b ¶ Actio. Ad de Fe. in c. ex reſcripto. in prin. de iure iurand.

a ¶ Famosa. Adde Fel. in c. cæterū. ad fi. iiij, col. de iudi,

nuat quòd aliud esset in præteritum. Secundò probat glo. quia olim requirebatur certa solennitas, quæ hodie est sublata: ergo cùm olim aliter intentaretur, & impetraretur actio, quàm hodie intentetur, ergo apparet quòd aliud erat olim, quàm nunc fit. Vos tenete contrarium, scilicet quòd actio hodie non sit alia, vel diuersa, quàm olim esset: prout tenent Iaco. But. & Nico. de Neapo. hîc: & istud idem tenet Bart. in d.l. si seruus nauem. Nec obstat iste tex. noster in verb. est: quia etiam simili verbo præsentis temporis vtitur textus in l. nihil aliud est. ff. de actio. & oblig. qui tex. est de iure Digestorum, & sic de iure ant.: quo. Non obstat secundum dum dicitur de solennitatibus antiquis hodie sublatis.
25 † quia illæ solennitates sunt qualitates, quæ possunt adesse & abesse præter subiecti corruptionem. l. interstipulātem §. sacram. ff. de verborum obligat. & l. mor
26 tuo. & l. proponebatur. ff. de iudi. † Et qualitates non faciunt differentiam specificam, secundum Bart. in l. j. in princi. ff. de acquirenda. possessio. in v. col. & Bar. secundum aliquas lectu. in l. ij. in ij. col. C. de actio. & obliga.
27 ¶ † Secundum, quod vult gl. ista est, quòd hodie actio non sit vulgaris formula. Antiquitus enim actiones impetrabantur à pontificibus, id est, his, qui præerant populo, cum certa forma, & solennitate verborum: adeò quòd si quis cadebat in syllaba, cadebat à tota causa. l. ij. §. deinde ex his. & §. omnium. ff. de origin. iur. Hæc vulgaris formula dicebatur, eò quòd cum certa forma & solennitate verborum concipiebatur. Verùm cùm
28 hodie hæc formula sit sublata, sentit glo. † quòd hodie actio nō sit vulgaris formula. Et ex hoc sequitur quòd d.l. si seruus nauē. hodie sit sublata, & correcta. [a] * Vos tenete contrarium, & dicite secundum Bar. in d.l. j. C. de formu. quòd aut loquimur de actione non deducta ad actum, nec exercitium: & tunc actio est ius prosequendi, vt hîc dicitur. Aut loquimur in actione deducta ad actum, & sic prout proponitur in libello: & tunc actio bene est vulgaris formula, quia congrua, & cum debita formula est proponenda: non dico illa exquisita antiqua vulgari formula, ita vt si quis deficiat in syllaba, debeat à tota causa cadere. Et ideo cùm hodie etiā sit actio cum debita forma proponenda, hodie etiam actio erit vulgaris formula: & consequenter remanebit hodie incorrecta. d.l. si seruus nauem. Et istud idem tenet Bal. in d.l. j. & Bar. in d.l. edita. in j. col. & ibidem Bal. in repeti. Perusina circa iiij. colum. ¶ In eadem gl. ibi: respondeo vt ibi diximus. Dicite quòd ibi in princi. glo. in versi. forma. ponit duas differentias, quas etiam ponit glo. in rub. ff. de interdi. tamen illæ differentiæ reprehenduntur per doc. ibi, & Ioan. Fab. post Iac. de Rauen. infrà de interdi. in princi. Sed reprehenduntur etiā
29 per Nicol. de Neapo. hîc, & per eos tenetur, † quòd olim non esset regulariter differentia inter actiones, & interdicta: sed modus loquendi alius fuerat in interdictis, & alius in actionibus. Possetis tamen dicere secundum Ioan. Fab. in d. rubri. infrà de interdi. in princip. quòd olim esset ista differentia: quia prætores, quando proposuerunt interdicta, nullam actionem dederunt, sed voluerūt, quòd interdicta obtinerent locum actionum: duntamen solenniter, & certo ordine intentaren
30 tur. Sed hodie legum latores introduxerunt, vt per actiones sine illa solennitate agatur: vt §. fin. infrà de interdic. & sic patet olim fuisse differentiam. ¶ In eadem gl. in fi. Tenetis ex hac glo. quòd † hodie non est differentia inter interdicta & actiones. Et idem tenuit glo. in rubri. ff. de interdi. quæ glo. reprehenditur per Dyn. & Bar. in d. rub. ff. de interdi. & Ioan. Fab. in rubri. infrà de interdi. in princip. per rubri. illam. ff. de interdic. seu
31 extraordi. act. † cùm ibi interponatur dictio seu, quæ
b est ampliatiua. [b] l. si ita quis. ff. de aurò, & arg. leg. Facit l. j. §. restituendæ. ff. vti poss. in ver. aut interdicto. Aut per actionem, cùm alternatiua sit diuersificatiua extremorum. l. vbi autem non apparet. §. qui illud, aut illud. ff. de verbo. oblig. & l. ille, aut ille. in princi. ff. de leg. iij. Accedat pro hac opi. bonus tex. in l. si quis missus. §. cū prætor. ff. ne vis fiat ei. & dicit Bar. in d. rub. ff. de interdi. quòd est differentia inter actionem & interdictum, sicut inter matrem & filium, cùm ex interdicto oriatur
32 actio in factum: vt §. fin. infrà de interdi. ¶ † Quæ autem sit differentia inter interdictum & edictum, ponit gl. in l. prætor ait. §. j. ff. de oper. no. nun. per Bart. in l. j. in princip. in eo. titu. in ij. col. & ibi latius, & clarius per Imo. ¶ Glo. in ver. quàm ius habet duas partes. Primò ponit quale sit istud ius positum hîc in definitione. Secundò ponit ad cuius differentiam sit in definitione illa dictio Ius. ibi secunda, sed ad cuius differentiam. Illa prima subdiuiditur in tres. In prima facit quod dictum est. In secunda per modum notabilis ponit differentiam inter ius proueniens ex obligatione, & ius proueniens ex actione. In tertia per viam quæstionis declarat primum dictum, respondendo tacitæ obiectioni. Ibi secundò: item & hîc nota, quòd actio est ius. Ibi tertiò: & si quæratur. ¶ In ead. glo. ibi: hoc est vnum de significatione eius. Habetis ex hac prima parte principali glo. tria per ordinem reportare, quorum duo paucis expediam: tertium autem egebit altiori indagatione.
33 † Primum est, quòd actio est ius. Et hoc concludite esse indubitanter verum, scilicet quòd actio est ius, licet deducere actionem ad exercitium sit facti. Istud tenent hîc Dyn. & Bal. & Angel. in vlti. quæstione quam ponunt hîc ad fin. Istud idem tenet hîc Nico. de Neap. in v. opp. post multos antiquos, quos ipse hîc refert. Istud etiam tenet Ioan. fab. hîc in v. colum. Istud idem tenet etiam Bal. hoc latè disputans in l. edita. in repe. Perusina in j. col. & in j. q. licet contrarium teneat, & malè, Iacob. de Ra. Nico. de Neap. & Rodul. de Auricur. hîc & contra eos post multa allega. per doc. vbi suprà. Et vltra tex. hîc apertum facit etiam clara ratio: nam ea, quę
c sunt facti, non trāseunt ad hæredes: sed ea tantùm, quæ sunt iuris. l. cùm hæredes. in princip. ff. de acqui possess.
34 † Sed actiones transeunt ad hæredes, [c] nisi sint pœna-
c les. §. non autem. infrà de perpe. & temp. act. ergo sunt iuris, & non facti. Secundum, quod vult gl. est, quòd sit differētia inter ius, quod est in obligatione, & ius, quod est in actione: & sic quòd ius obligationis, & ius actionis non sint idem. De quo, si vultis videre, videte Bald. latè disputantem in d.l. edita. in repe. Perusina in iij. col. in ver. secundò quæritur, actio est ius. & ibi concludit, & idem tenet quod gloss. hîc. ¶ Tertium, & vltimum
35 quod vult hîc glo. est, † quòd actiones sint de iure ciuili, intelligendo secundum gl. ius ciuile largo modo pro omni iure facto post ius gentium, vt sic comprehendat etiam ius prætorium: vt etiam dicit Ioan. de Pla. hîc. Iste articulus, An actiones sint de iure ciuili, an de iure gentium: est multum disputabilis: & latè disputatur per omnes hîc, & per doct. vt per Bar. in l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. & ibi diffusè per Sali. In qua quęstione consueuerunt plurima fundamenta hincinde ad vtranq; partem adduci. Ego ea duntaxat attingam, quæ vrgentiora, & strictiora videbuntur. Ante tamen, quàm ad hunc articulum accedam, non omitto quòd ex huius disputationis inuestigatione insurgit maxima vtilitas, secundum Barto. & alios in d.l. ex hoc iure. in princip.

a * Adde q̄ nō sentit gl. q̄ d.l. si seruus nauem. sit correcta, quia non valet consequētia non dicit amplius vulgaris formula ergo dispositio legis est correcta. Et inquantū dicit Ias. quòd actio sit vulgaris formula, quādo deducitur ad actum, & sic in libello, dic q̄ communis opi. se habet in d.l. edita. C. de eden. & in c. dilecti. per illū text. extra de iu. q̄ sufficit factum ita narrare, q̄ actio resultet: nec nomen actionis in libello est ponendū, licet ergo disputando publicè tenuerim in hoc esse differentiam inter ciuile & canonicum ius, & forsan melius quòd actiōis nomen sit exprimendum, de iure ciuili in libello videas in d.l. edita. Carcassona Sardus.

c ¶ Ad hæredes. adde do. Bart. Soc. in cōsil. cccxiij. inci. præsens vers. quibus præmissis. circa prin. in ij. parte. quòd actiones actiuę & passiuę transeunt ad hæredes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iason super titulo de Actionibus.

36 † Nam bannitos nostri temporis siue equiparemus de portatis, iuxta glo.no.in §.relegati.supra quibus modis ius pat.pot.solu.siue æquiparemus transfugis, iuxta l. amissione.§.qui deficiunt.ff.de capi.dimi.certè deportati,& transfugæ perdunt omnia,quæ sunt iuris ciuilis,& retinent ea, quæ sunt iuris gentium.[a] l.quidam.

a ¶ Iuris gentiū. Pro quo art. vide do. Ale.de Imo. in cōſ.xxvj. in ij.col.in j. parte.& Frā. Areti.in l.j. C.de hære.in ſtitu. & do. Alex.in cōſ. lxxv.in j. & iiij.col. eadē parte.

37 ff.de pœnis.† Deportati ergo,& banniti nostri temporis, poterunt sibi quærere actiones, si dixerimus esse actiones de iure gentium.Si verò dixerimus eas esse iuris ciuilis,nequaquàm.De hoc tamen,† an.& quando

38 & quomodo banniti nostri temporis æquiparentur deportatis,[b] & an,& quando æquiparentur relegatis,videte plenè Bar.in dispu.sua incip.statuto Lucanæ ciuitatis per Bart.Bald.& alios in l.j.C.de hæredi. insti.per Bar.& Bal.in l.amissione.in §.qui deficiunt.ff.de capi. dimi.per Bar.in extrauagan.qui sunt rebel.in ver.rebel lando.per Bar.& Imol.in l.ex facto.§.ex facto.ff.ad Trebel.qui Bart.& Bald.in l.si qua.ff.de his,qui sunt sui vel ali.iur.per Bar.in l.certa.vbi bonus textus pro communi.C.de iu.fisc.libro.x.per Bar.Bal.& Imol.in l.eius.§. j.ff.de testa.per Bar.in l.ad cognitionem. ff.ex quibus. cau.in posſ.ea.per Bart.in l.si sine hærede.§.fi.ff.de admi.tut.per Bar.in l.illicitas.§.qui vniuersas.ff.de offic. præsi.per Bar.in repe.l.si constante.in princ.ff.sol.mat. in v col.per Bal.post glo.in c.j.de mili.vasal.qui contu. est in vsi.feu.per Bald.in l.Gallus.§.& quid si tantum. ff.de libe.& posthu.per Bal.in l.seruum quoq;.§.publicè.in iiij.col.ff.de procura.per Bal.in repeti.l.j.in xj.& xvj.col.C.de sacrosan.eccle.per Alb.in tract.suo statutorum,in iiij.parte,in q.xiij.quæ incip.item quæro de

39 quæstione antiqua. ¶ In hoc ergo articulo † vtrum actiones sint de iure ciuili,vel iure gentium?Gl.hîc sentit,vt prædixi,quòd sint de iure ciuili. Et hoc expresſè firmat glo.in d.l.ex hoc iure.in glo.pe.in verbo.obligationis.& gi.fi.in l.rerum quidem amotarum iudicium. ff.re.amo.& glo.fi.in l.actionum genera.§.fi.ff.de act. & oblig.& glo.ordinaria in l.placet.C.de episc.& cle.& gl.in l.quoties.C.de preci.Impe.offe.& glo.j.mag.circa medium in l.fin.C.si.contra ius vel vti.publi. Et hanc partem tenet Bald.& communiter Citramonta.in d.l. ex hoc iure.& sequuntur Dyn.& Bal.hîc.Pro hac parte adducitur tex.in §.sed istæ.infrà eo.in ver.ex legitimis,& ciuilibus.& tex.in l.commodato.§.sicut.ff.com

40 mod.in versi. ciuilesq; actiones. & ibi † Iurisconsultus appellat actionem descendentem ex contractu iuris gentium ciuilem. Ad idem l.j.§.j.ff.de superfici.in ver. ciuili actione subnixus est.Ad idem l.iiij.§.ex hoc edicto.ff.nau.cau.stab.in ver.ciuili actione.Ad idem additur tex.in §.non autem omnes.infrà de perpe.& tempo.actio.quem tex.dicit Bald.hîc esse meliorem ad hoc quàm alius,qui sit in Mundo,dum tex.ibi dicit, omnes actiones,quæ ipso iure competunt,aut à prætore dantur.Sed tex.ille mihi nihil facit,cùm secundum Bal.debet subaudiri,ipso iure:scilicet ciuili.Sed si velles tenere contrarium,posses subaudire,ipso iure:scilicet gentiū: & hoc modo probaret contrarium. ¶ Vltimò pro hac parte adducitur iste textus in ver.ius prosequendi in iu

41 dicio.† cùm iudicia omnia sint de iure ciuili:vt est glo. suprà de oblig.in princi.ver.necessitate.Subtiles tamen Vltramonta.in dicta.l.ex hoc iure.& inter eos Iaco. de Rauen.& Pet.de Bella perti.hîc tenent contrarium,scilicet quòd imò actiones sint de iure gentium,non autem de iure ciuili.Primò,per textum fortem in l.rerū quidem amotarum iudicium.ff.re.amo.in versic.iure gentium condici posse.iuncta l.seq.paruula.& §.appel

42 lamus.infrà eo.Secundò,† quia deportatus perdit omnia ea,quæ sunt de iure ciuili,& retinet ea,quæ sunt iuris gentium:vt l.quidam.ff.de pœnis. Sed deportatus retinet actiones.textus est in l.si tibi mandauero.in §. is,cuius.ff.mand.ergo actiones sunt de iure gentium. Tertiò,per textū, qui per glossatores nostros pro alia parte consueuit adduci in l.ij.§.deinde ex his.ff.de ori.

43 iur.in ver.ex his legibus compositæ sunt actiones.† Nā compositum dicitur illud,quod prius erat,sed est in ordinem redactum.d.l.ij.ver.nam quod Papyrius.Melius facit tex.in procemio Digestorum.in ver. compositū. iuncta glo.& textus in.§.omnes. in ver. compositum. iuncta gl.suprà in procemio huius libri.Præterea,si diceremus,actiones non esse de iure gentium,sequeretur maximum absurdum,quòd contractus, & obligationes,quæ sunt de iure gentium,fuissent eo tempore inefficaces,aut inutiles,& quòd nemo potuisset ius suum consequi,cùm nullus posit sine actione experiri.l.si pupilli.§.videamus.ff.de neg.gest.Et secundum hanc opi. optimum fuisset eo tempore contrahere, & mutuum accipere,quando nullus poterat compelli reddere, & conuentiones seruare.Hinc dicit Iaco.de Rauen.secundum quod refertBar.in d.l.rerum quidem amatorum. quòd si fuisset illo tempore,multas pecunias mutuò accepisset.Ego teneo sententiam glo.nostrarum, quæ est communior: pro qua multùm me mouet talis ratio.

44 Nam clarum est † quòd naturalis obligatio,quæ est de iure gentium,sola non potest producere actionem.l.fideiussor obligari.§.fideiussor.ff.de fideiuss.& l.iuris gentium.§.sed cum nulla.ff.de pact.sed vel ciuilis aliquando sola:iuxta ea,quæ tradit Bar.in l.j.in vij.colum.ff.de conditio.indebi.vel saltem ciuilis iuncta cum naturali: quo casu tunc ciuilis obligatio est tanquam pater naturalis,& tanquam mater:vt declarat Barto. in dicta.l.j. in iiij.& vij.colum.ff.de condic.indebi. Cùm ergo sine ciuili obligatione non posit produci actio, quomodo possibile est dicere,quòd actiones sint de iure gentium quo iure nōdum erat ciuilis obligatio?aliàs sequeretur maximum absurdum, quod causatum fuisset in esse productū ante suam causam,& sic filia ante suam matrem:quod non est dicendum.Et licet hæc ratio adscribatur Sali.in d.l.ex hoc iure tamen hanc rationem ponunt hîc Dyn.Ioan.Fab.& Nico.de Neapo. ¶ Nec obstat d.l.rerum quidem amotarum iudicium,quia Bar. ibi dupliciter respondit.Primò,dum dicit ibi iure gentium condici posse:verum est,eo modo, quo condicebantur de iure gentium:scilicet per manum regiam:vt d.l.ij.in princ.ff.de ori.iur.Arguit enim ibi Iurisconsultus,quòd si de iure gentium,quo non erat actio,fiebat exactio,quantò magis hodie,cùm sit exactio.Vel secūdò,de iure gentiū condici posse,intelligitur,secundum Bar.ibi,addita tamen actione de iure ciuili. Quæ solutiones non procedunt,nisi cum violentia illius textus.

45 Non obstat secundum † de deportato,quòd posit cō trahere:quia respondeo,secundum Bart.in d.l.ex hoc iure.quòd licet actiones sint de iure ciuili,tamē ex quo permittitur deportato quòd posit contrahere, debet intelligi quòd posit efficaciter contrahere: & consequenter quòd posit habere actiones pro consequendo effectu illius contractus. Et sic deportatus non habet actionem,nisi in consequentiam iuris gentium sibi permissi.d.l.si tibi mandauero.§.is,cuius.ff.manda.Et multa conceduntur in consequentiam,quæ principaliter non concederentur.l.j.in prin.in ver.per consentias.ff. de autho.tuto. ¶ Non obstat tertium de dicta.l.ij.§.de

46 inde.in ver.compositæ.quia respondeo † quòd verum est,quòd compositum dicitur illud,quod prius fuit,si

referatur ad personā componentis,& sic ad causam efficientē.& ita loquitur d.l.j.cum simi.Si verò fiat relatio ad materiam,ex qua componitur,& sic ad causam materialem,prout fit in d.§.deinde ex his legibus.dum dicit,ex his legibus.Nam si voluisset referre ad causam efficientem,dixisset,ex his legibus.Vnde non est posibile dicere,quòd compositum prius fuerit sua materia.Non obstat vltimum quòd obligationes,& contractus,qui sunt de iure gentium, fuissent inefficaces, ex quo de iure gentium non erant actiones:quia respondeo,quòd licet de iure gentium non essent actiones,tamen omnia mandabantur executioni per manum regiam.d.l.ij.in princip.per quam manum regiam poterat vnusquisq; ius suum consequi.Stabit ergo ex prædictis firma sententia glo.nostrarū,quòd actiones sint de iure ciuili,non autem de iure gentium.Non omitto tamen quòd Bald.in d.l.ex hoc iure.& ante eum Ray.de Forli.ibi secundum quod dicit hîc Nico.de Neapo.distinxerunt quòd autem loquimur in contractibus iuris gentium,& sic in contractibus inuentis à iure gentium:& tunc actiones ex talibus contractibus descendentes respectu materiæ dicuntur esse de iure gentiū, sed respectu formæ dicuntur esse de iure ciuili, cùm sint postea in formam redactæ per ius ciuile. Et in his terminis est intelligenda opin. Vltramonta.secundum Ioan.Fab.hîc.Aut loquimur in contractibus iuris ciuilis,& sic inuentis à iure ciuili:& actiones descendentes ex talibus contractibus nullo modo possunt dici de iure gentium,cùm sint quo ad materiam,& quo ad formam,de iure ciuili.Nam actiones debent dici de eo iure,à quo sunt productæ vel quo ad materiam,vel quo ad formam.Et ita dicit Ray.vbi suprà esse glo.quæ,secundum eum, non reperitur alibi,in l.creditores. in verb.ciuili.ff.de verbo.signi.Et hæc consideratio,licet adscribatur Ray.de Forli.fuit tamen originaria Rod. de auri.hîc.in ij.quæstione secundum quòd hîc refert Nico.de Neap.Et hanc distinctionem probat,& sequitur,apud me magnæ authoritatis Ioan.Fab.hîc.Et pro hac distinctione videtur optimè facere,quod voluit Bald.in l.eas causas.ff.de cap.dimi.vbi tenet quòd cùm contractus dotis sit de iure gentium.d.l. eas causas.&

47 Bar.in rub.ff.solu.matri.ad fin.† quòd etiam actio de dote sit de iure gentium,licet contrarium tenuit ipsemet Bal.dicens quòd imò actio de dote sit de iure ciuili:in rubri.C.de priuile.dot.in pen.col.in verb.decimò quæro,certum est. Ista tamen distinctio videtur mihi multùm periculosa,per tex.in d.l.in commodato.§.si-

48 cut.ff.commo.† vbi Iurisconsultus appellat actionem descendentem ex contractu iuris gentium,ciuilem. Et contra huiusmodi distinctionem multùm stringit ratio,quam suprà posui ad confirmandum opin.glo.nostrarum.Teneo ergo pro vero,& firmo,quod suprà dixi. ¶ Sum modò in secunda parte principali glo.ibi:sed ad cuius.quam subdiuido in quinq; particulas. In prima quærit,ad cuius differentiam sit posita in diffinitione dictio ius.& respondet vno modo. In secunda respondet alio modo.In tertia,sumpta occasione à secunda responsione, disputat an officium iudicis,& actio sint idem.In quarta ponit formam petitionis in actione iniuriarum.In quinta ponit dictum.Secunda ibi:vel melius.Tertia ibi:licet Marga. diceret. Quarta ibi:sed quid petam.Quinta ibi:est tamen quoddam aliud officium. ¶ In ea.glo.ibi:vt suprà de reg.cor.& incor.§.j. Hæc vera:& hanc approbant doc. ¶ In ea.gl.ibi:sed in

49 facto potius hoc consistit. Glos.visa est sentire † quòd officium iudicis sit facti,non autem sit ius.Et in hoc reprehenditur per Dyn.hîc in ij.col.& etiam per Bald. hîc,quia imò officium iudicis est ius.l.ius dandi.ff.de tutor.& curat.da. ab his.& l.illicitas.§.qui vniuersas.ff. de offic.præsi.Sed aduertite:quia glossa.nostra non vult quòd officium iudicis sit facti:sed bene dicit quòd consistit in facto.quasi velit glo.quòd officium iudicis consistit in facto hoc est in exercitio:quia officium iudicis est ius faciendi.l.j.in prin.ff.de offi.consu. quam sic intelligit Bar.in l.j.ff.de iurisdi.omni.iudi. ¶ In ea.glo.ibi:

50 licet iudex posit refrenare.† Tenetis ex glossa.formam petitionis in actione iniuriarum,& consequenter formam libelli:verùm quia hæc forma non est explicita, nec clara, imò nec perfecta, ideo breuibus subijciam nonnulla per veras conclusiones, super quibus posset probabiliter dubitari:quibus visis,clarè apparebit, qua lis debet esse forma libelli in actione iniuriarum,& consequenter,per quem modum debet talis libellus forma

a ri.Et primò an locus,& tempus commisse iniuriæ[a] de beant poni in libello.Dicite quòd sic.l.iniuriarum.la ij. & ibi Bar.in princi.ff.de iniur.& l.prætor edixit.in principio eo.titu.& ibi no.Bar.facit §.atrox.suprà de iniu. De quo etiam per Bal.in l.edita.C.de eden.in repe.Paduana,in vj.col.in ix.oppo.Item debet inseri qualitas personæ iniuriatæ,& habitus eius.l.atrocem. C.de iniur.& secundum Iac.Butr.ibi,vt ibi refert Salic.si iniuria fuerit corporalis,debet in libello poni in qua parte corporis sit illata:quia acrius punitur illa in facie,quàm in alia parte corporis.d.§.atrox.Et dicit Cy.in l.si non conuicij.de iniu.quòd in libello debet dici,quòd verba iniuriæ fuerunt prolata animo iniuriandi:aliàs libellus non valet.Ang.ibi contra,per l.fin.C.de anna. except. quod puto verius:licet Salic.distinguat.Et pro Ange.facit quod no.voluit Bar.in l.nec exemplum.C.de fal.vbi voluit quòd quando quis accusat aliquem de falso,non est necesse quòd dicat, quòd commisit falsum scienter & dolosè:quia ista tacitè includuntur.Ideo dixit generalius Bal.in authen.habita.in vj.col.C.ne fil.pro pa. & est verbum magistrale,quòd vbi qualitas exprimenda in libello tacita inest ex natura facti,concludit libel-

51 lus absq; qualitate illa. ¶ † An autem certa æstimatio iniuriæ debeat de necessitate poni in libello, an verò sufficiat petere in genere interesse:quia glo.& doc.sunt varij,vt per glo.Bart.in l.iniuriarum.la ij.ff.de iniur.& per gl.in l.prætor edixit.§.j.in ver.farciatur.in eo.tit.& per Cyn.in d.l.si non conuicij.ix.q.& per Bal.in l.ij.in princi.C.de senten.quæ sine cer.quan.& ibi per Sali.& per eundem Sali.referentem multas contrarietates docto.& gl.in dicta.l.atrocem.Ideo ad tollendas has dubitationes,placet mihi practica Ange.de Are.hîc,vt in libello petatur certa æstimatio,& postea adijciantur ista verba,& plus,& minus,prout taxationi iudicis videbitur.Et aduerte quòd in petitione æstimationis potest haberi relatio vel ad lucrum,vel ad damnum,vnde vel possumus dicere,Nollem esse lucratus tantum, ad talem iniuriam patiendum.vel possumus dicere,Vellem

b potius tantum perdidisse,[b] & non fuisse passus talem iniuriam.secundum glo.not.& Bart.in d.l.iniuriarum. la ij.& Sali.in dicta.l.atrocem.& per Ange.de Are.hîc.

52 Vltra prædicta de † forma libelli in actione iniuriarum videte Spec.in titu.de iniur.circa princi.& in §.iniuria. & Ange.de Aret.in tract.suo maleficiorum.in ver.nec non ad querelam. & in §.pœna autem.suprà de iniur. & Bar.in l.prætor.§.si milii plures.ff.de iniu.vbi ponit

53 de eo,cui plures † iniuriæ sunt simul factæ, an cogamur omnes simul proponere in vno libello,& an debeat fieri distincta æstimatio pro vnaquaq; iniuria,an

a ¶ Iniuriæ. Adde d.Ale. de Imol.in l. j.ff. de eden. in vj.col.ver. & subdistictiā & Rotam in dec. xxxix. in nouis fuit dubitatū. & do. Alex. de Imo.in cons. ccix. per totum in ij.parte. vbi ponit aunquid in libellis iniuriarū requiratur locus & tempus,& alia,quæ requiruntur alias in causis criminalib⁹. & Fran.Are. in l.edita.C. de edē. & do. Bart. Soci.in consil. clxvj. incip. viso. circa mediū v. col.in j. parte.

b ¶ Perdidisse. Vide Angel. sin. in d. l. prætor. §. si dicatur. & Ale.de Imo. in cōsi. ccxij. parte.

Universidad de Deusto
Biblioteca

verò ſufficiat vna generalis æſtimatio pro omnibus de quo etiam per Cyn. in dicta.l.ſi non conuicij. in xij.q. & per Sali. in dicta.l.atrocem. in pen. quæſtione in eod.
54 titu. ¶ In fi. glo. diſputat ergo glo. vtrum † officium iu-
a dicis, & actio ſint idem. [a] In qua quæſtio. aduertendum eſt ſecundum Bart. in l.j. in v. col. ff. de iur. omni. iudic, quòd officium iudicis poteſt conſiderari dupliciter. Primò prout cohæret perſonæ iudicis: & tunc fatuum eſt dubitare, vtrũ officium iudicis, & actio ſint idem, quia actio competit parti, & eſt ius petendi id, quod debetur parti: ſed officium iudicis eſt ius competens ipſi iudici, & eſt ius faciendi ea, quæ ſibi incumbunt. Secundò poteſt conſiderari officium iudicis prout reſidet in parte, hoc eſt, prout à parte petitur, & imploratur in locum
60 deficientis actionis: vt eſt petitio in integrum reſtitutionis. & petitio excuſationis à tutela. Et illud officium iudicis, ſi non habeat aliud ſpecificum nomen, appellatur perſecutio. l. pecuniæ. §. j. ff. de verbo. ſig. Et de iſto officio iudicis, ſiue de hac perſecutione, diſputat gl. noſtra hîc, ſcilicet vtrum tale officium iudicis, ſeu talis perſecutio ſit idem quod actio. Et pro opin. Mar. optimè facere videtur l. actionis verbo. ff. de verb. ſigni. vbi tex.
61 dicit, actionis verbo perſecutionem contineri. Et pro-
55 bat ille text. in verbo contineri, † quòd appellatione actionis venit officium iudicis ex propria ſignificatione, nedum ex lata per illud notabile verbum Bar. quod
b eſt perpetuò notandum in l. cui eorum. §. affinitates. b ✻ ff. de poſtu. & eundem Bar. in l. hæc verba. ff. ad leg.
56 Iul. de adulte. vbi dicit † quòd verbum contineri, deno tat quòd illud ſit ex propria ſignificatione vocabuli, nõ autem ex extenſione, quod faceret contra glo. j. in l. j. in principi. ff. de eden. & contra doct. communiter in d. l. j. ff. de iud. omni. iudi. & contra Ioan. Fab. hîc, in viij. col. vbi volunt quòd largè ſumpto vocabulo, appellatione
62 actionis poſsit comprehendi tale officium iudicis: quia imò per dictã Lactionis. iuncto eo, quod ait Bar. proba tur quòd imò comprehendatur ex propria ſignificatione vocabuli, nedum ex lata. Ex quo videtur notan-
57 dum poſſe corrollariè hîc inferri, † quòd ſtatutum faciens mentionem de actione, comprehendat etiam of
c ficium iudicis. [c] Et iſta dicerem eſſe vera, niſi alibi diceret text. tale officium iudicis inſtar habet actionum in l. actionis verbo. in principio. ff. de act. & oblig. Et ſic ſentit tex. ille quòd appellatione actionis contineatur officium iudicis ſimilitudinariè, non autem ſubſtantialiter. Quod expreſsè firmat Ioan. Fab. in gl. fin. in prin. Reperio tamen in terminis ſtatuti, quod felicis, & obſeruandæ recordationis pater & præceptor meus do. Alex. Imol. in d. l. j. in ſpecie. tenet, retento etiam quòd appellatione actionis non veniat officium iudicis, niſi lato ſumpto vocabulo, quòd nihilominus ſtatutum, etiam exorbitans à iure communi, loquens in actione
58 comprehenderet officium iudicis: quia etiam † in exor bitãtibus fit extenſio ad caſum, qui etiam ex lata ſignificatione vocabuli poterat in ſtatuto comprehendi: vt probatur in l. filium habeo. in princi. ff. ad Mace. iuncta l. iuxta. ff. de verb. ſig. & iunctis no. per Bart. in l. liberorum. in ij. q. prin. ff. de ver. ſig. & bene facit l. libertum. la ij. §. j. de ritu nup. Et hoc expreſsè no. Cyn. in l. j. C. quę ſit lon. conſue. & expreſsius Ioan. de Imo. in l. ſi verò. §. de viro. ff. ſol. matri. in j. fal. quam ponit in exorbitanti-
59 bus. Item pro Mar. facit: nam † cautio damni infecti petitur per officium iudicis l. prætoris. in prin. & l. cùm poſtulaſſem. in princi. ff. de dam. infec. & tamen cautio damni infecti dicitur actio. l. inquilino. ff. de dam. infec. ergo officiũ iudicis & actio ſunt idem. His tamen non obſtantibus, paucis concludendo teneo opi. glo. noſtræ hîc, quam tenent communiter doct. hîc, & Bart. & alij in d. l. j. ff. de iur. omni. iud. ſcilicet quòd officium iudicis & actio nõ ſit idem. Bene verum eſt, vt ſtatim dixi, quòd appellatione actionis, largo ſumpto vocabulo venit officium iudicis. d. l. actionis verbo. de ver. ſig. allegata pro Mar. Et hac ratione aliquãdo actio ponitur pro officio iudicis. d. l. inquilino. Et quòd ſit differentia inter actionem & officium iudicis, patet ex dictis per Bar. in dicta. l. j. ff. de iur. omni. iudi. quem refert Ange. de Areti. hîc. Ex cuius dictis habetis in effectu paucis re portare tres differentias. Prima eſt quòd actio regulari ter oritur ex obligatione vulgata l. licet. §. obligatio. ff.
60 de procur. † Officium autem iudicis nullam præſuppo nit obligationem. l. qui per colluſionem. §. fin. ff. de act. emp. & l. quintus. ff. de ann. lega. Optimè facit tex. in l. deducta. in princi. ff. ad Treb. Et ex hoc ſequitur, ſecun dum Bar. vbi ſuprà quòd quando libellus formatur ſu per actione, debeant ea narrari, per quæ concludatur, quòd pars teneatur ad aliquid dandum, vel faciendum.
61 Sed quando formatur † libellus ſuper officio iudi cis, debeant ea narrari, per quæ concludatur quòd iu dex poſsit vel debeat facere, non autem quòd pars te neatur. Et idem dicit Bar. in l. iiij. C. depoſi. & ſequun tur do. Anto. de But. Imo. & Pan. in c. fi. extra de offic. iudi. & vide per Spec. in tit. de libel. concep. §. fi. ver. ſis etiam cautus. & adde Ioã. an. in addi. Spe. in titu. de offi. omni. iud. in rub. vbi notabiliter vult quòd ſi in implo ratione officij iudicis in libello quis ageret contra par tem, quòd tamen ſuſtineretur libellus. Pro quo facit,
62 quia licet † officium iudicis non præſupponat obliga tionem propriè præſupponit tamen obligationem lar go modo, ſecundum Bar. in l. fin. ff. de iniur. Item illud,
63 quod poteſt peti ſolum officio iudicis, licet non ſit † de bitum, dicitur quaſi debitum. Ita eſt gl. no. in l. ſi ſeruũ. §. fin. in ver. peti poſsit. ff. de verb. obli. quàm ponderat pro nõ. ad hoc Ange. ibi. Eodem modo econtra proce deret libellus, ſi quis debebeat actionem in libello pro ponere, & officium iudicis imploret. Dictum fuit originarium Iacob. Butr. in l. harum. ff. ſi ſer. ven. Bald. in l. & ſi ſine ſcriptura. C. ad Trebel. & do. Anto. in cap. exa minata. in viij. colum. extra de iud. & eſt text. de hoc in c. ex literis. in ver. officio. extra de pig. quem ad hoc pon derat ibi Anto. de Bu. & Imo. poſt Inn. Et ex prædictis apparet alia differentia inter actionem & officium iu-
64 dicis: † quia licet per interpellationem extraiudicia lem in his, quæ veniunt iure actionis, conſtituatur pars in mora, vt eſt glo. in l. qui Romæ. §. cohæredes. in gloſ. paruula, in ver. teſtato. ff. de ver. obli. & glo. mag. in prin. in l. vinum. in primis verbis. ff. ſi cer. pe. tamen per inter pellationem extraiudicialem factam parti, quando ſo lum competit officium iudicis non conſtituitur pars in mora: vt eſt tex. ſecundum Bart. ibi ſingu. in l. cum po ſtulaſſem. in princ. ff. de damno infecto. Et ratio colligi tur ſ. q officium iudicis nullam præſupponit obligatio nem, & vbi nulla eſt obligatio, nulla eſt petitio, & vbi non eſt petitio non eſt mora lege ſi pupillus. ff. de verborum obligationi. l. lecta. ante fin. ſi certum petatur.
¶ Item ex præmiſsis infertur, ſecundum Bart. in dicta,
65 l. j. † quòd officium iudicis debet miſericorditer im plorari: vt dixit glo. no. in rub. ff. de interrog. act. quia il lud, quod pars petit, ſibi non debetur, ſed iudex officio ſuo poteſt ſua gratia, & miſericordia facere quòd illud
66 ſibi detur. ¶ Subdit tamen Bar. no. vbi ſ. † q ſi iudex denegaret tale officium, aliquãdo diceretur inferre in iuriam parti l. j. §. permittitur. & ibi Bartol. ff. de aqua quotid.

quoti. & æſtiua. in tantum quòd poſsit appellari. l. j. C. ſi ſæpius in integ. reſti. fuerit poſtula. licet Nico. de Ne ap. hîc poſt nonnullos antiquos, quos ipſe refert, teneat contrarium, ſcilicet quod non poſsit appellari: & male. Quod vltimum limitate ſingulariter ſecundum Inno. in c. fi. extra de ferijs. quæ Ang. refert hîc: niſi illud relin quatur in mero arbitrio iudicis: quia tunc denegando non diceretur grauare partem, ita quòd poſſet appella re: imò nec iudex teneretur in ſyndicatu, quod dictum eſt ſingulariter notandum, ſecundum Angel. de Aret. hîc ad ſtatuta aliquid remittentia in mero arbitrio iu dicis. Ad quod dictum Inn. videte Bal. in l. nec quicquã. §. vbi decretum. col. iiij. ver. quo ad primum. ff. de offi. procon. & leg. & per Bal. in c. j. in vij. col. de mili. vaſal. qui contu. eſt. in vſi. feu. vbi declarat valde no. illud dictum Innoc. procedere, quando iudex parum læderet
a ✻ Vide aliqua ad hoc per Iaſ. in §. præterea. co. iiij. in eo. tit. Sardus. partem: ſecus ſi nimis. Videte etiam [a] ✻ Paul. de Caſt. in l. videamus. §. pen. per illum textum. ff. de in lit. iurand.
67 ¶ † An autem in officio iudicis implorando ſit neceſ ſarius libellus: glo. ſunt variæ. Videte Bar. qui eas refert & notabiliter diſtinguit in d. §. vbi decretum. in ij. col. per Bar. aliquid in l. iiij. §. hoc autem iudicium. in vj. & vij. q. ff. de dam. infec. per Bar. in repe. l. creditores. in vl ti. quæſtione. C. de pig. per Bar. in l. j. §. fi. ff. de var. & ex traor. cog. & Bar. in l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. in viij. col. ff. ex quibus cauſ. ma. per Bal. plenè in re pe. l. incerti. in pen. col. C. de interdi. & Bal. in authen. of feratur. C. de lit. conte. & Bal. in d. l. j. ff. de iuriſdi. omni. iudi. & ibi plenè per Cyn. in pen. q. & Bal. in l. j. ad fi. C. de eden. per do. Anto. de Butr. & alios in d. c. fi. extra de
68 offici. iudi. ¶ † An autem ſit neceſſaria lit. conteſtatio, ponit Bar. in d. §. ſed quod ſimpliciter. in viij. col. & do. Anto. de Butr. poſt Inno. in c. quoniam frequenter. §. ſunt & alij. extra vt lit. non conte. ¶ Glo. in ver. in iudi cio. enumerat tria genera perſonarum, quæ poſſunt à priuato propria authoritate capi. Addite text. ponen tem alias perſonas in l. j. C. vbi quis de curia. vel cohor.
b ✻ Vide omnino Bald. quia clarius loquitur, quã faciat Iaſo. Sardus. b & ibi dicit generaliter [b] ✻ Bal. per illũ tex. quòd omnes homines, qui pertinent ad obedietiam perpetuam, poſ ſunt authoritate propria capi, & debent ad obedientiã reduci. Vnde, ſecundum eum, ſi monachus aufugit à monaſterio, & frater à religione, vel vxor à viro, po teſt authoritate propria capi. Et ſi non eſt de monaſte rio, quomodo poteſt authoritate propria reduci? Sed ſi eſt, quomodo, quia negat ſe teneri ad obedientiam, vel negat ſe vxorem: tunc debet præſentari iudici, qui pro cedet ſecundum tenorem illius l. j. C. vbi quis de cur. & l. j. C. vbi cauſa ſtatus. Et ita dicit de facto ſeruari per re ligioſos cõtra eorum apoſtatas. Et multos, qui poſſunt propria authoritate capi, ponunt Spec. & Ioan. And. in addi. in titu. de accu. in iij. parte. §. j. ver. hoc tamen fal lit in quibuſdam. Et videte Barto. in l. ſacrilegij. §. cum
c ✻ Aliâs incipit l. cum eo. & non eſt. §. Sardus. c eo. [c] ✻ aliâs incipit ille §. idem Labeo. ff. ad legẽ Iul. pe cul. & latè Imo. poſt domi. Anto. de But. in c. lator. ex tra de pigno. & Bart. no. in l. generali. C. de decur. lib. x. vbi no. vult per illum tex. quòd quilibet poſsit propria authoritate capere homicidas, & alios malefactores. Et generaliter, ſecundum eum, quando cauſa eſt publica, ſicut quilibet admittitur ad agendum, ita ad capiendũ propria authoritate. In eadem gl. ibi. C. quando lic. ſe ſi
69 ne iudic. vindi. vult gl. † quòd licitum ſit capere furem
d d diurnum, & nocturnum. [d] Vos dicite quòd etiam li citum eſt occidere. Ita dicit tex. in d. l. iiij. §. j. & text. in l. furem. ff. ad legem. Cor. de ſica. ¶ Limitabis tamen hoc eſſe verum, quando imminet periculum perditio nis magnę rei, ſecus ſi rei vilis. Ita eſt tex. no. in l. ſi ex pla gis. §. tabernarius. ff. ad leg. aquil. vbi habetis quòd non eſt licitum verberare. Et dicitur res vilis, quando eſt in
e fra duos aureos: [e] quia ſi pro re vili parcitur famæ ho minis. l. ſi oleum. §. fi. & l. ſeq. ff. de dolo. quantò magis pro re vili parcendum eſt vitæ hominis: vt eſt tex. no. in l. ſi adulterium cum inceſtu. §. liberto. ff. ad legem Iu li. de adul. ſecundum egregium. & ſummæ ſubtilitatis doc. Bononien do. Matthe. de Matheſ. in ſuis not. dictis in no. cxlij. Et licet glo. hîc non diſtinguat inter furem nocturnum & diurnum, vos tamen dicite, quòd inter eos magna eſt differentia: vt not. diſtinguit text. in c. ſi perſodiens. extra de homi. & glo. & ibi no. Bar. in d. l. fu rem. & gl. & Bal. in l. ſi vt allegas. C. de fica. & ibi videte vtrunq; Sali. Richar. & Bart. eius nepotem patruelem.
70 ¶ Item aduerte † quòd quanuis ſit licitum capere de bitorem propria authoritate, tamen non eſt licitum il lum retinere, niſi per viginti horas: aliâs ſi vltra retinea tur, dicitur retinens committere priuatum carcerem. Ita Bar. per illum tex. in l. capite quinto. ff. ad legem Iul.
71 de adulte. Bal. in auth. imò. C. de actio. & obli. ¶ † Item aduerte quòd capiens furem propria authoritate, & il lum ducens ad iudicem perdit commodum pœnæ le galis, ſcilicet dupli, vel quadrupli. Textus eſt not. qui, ſe cundum Bar. ibi eſt ſing. & non habetur alibi in l. inter dum. la ij. §. qui furem. ff. de fur. Secus enim eſſet, ſi quis caperet rem à fure propria authoritate: quia tunc non perderet commodum pœnæ legalis, ſcilicet dupli, vel
72 quadrupli. tex. eſt no. l. qui vas. in princi. ff. de fur. ¶ † In ea. gl. ad fi. vult gl. licitum eſſe creditori propria autho-
f ritate capere debitorem ſuum fugientem. [f] Et quia hæc materia eſt multùm vtilis, frequens, & quotidiana ideo illam opportunè, & plenius, quàm cæteri, attingã iuxta morem Iuriſconſulti in l. legaui. in prin. ff. de libe. leg. Hanc ergo gl. in vlti. parte reputat Bal. hîc eſſe ſin gularem, ſed habet conſociam in c. j. §. j. in verbo Pote ſtatem. de pace iura. fir. in vſi. feud. quam allegat Bar. in d. l. ait prætor. §. ſi debitorem. Ego addo aliam, quæ nõ allegatur in communi in §. neceſsitatem. in ver. detine re. in authen. vt iudi. ſine quoquo ſuffira. col. j. Dicit ta men Dyn. hîc, quòd §. ſi debitorem. allegatus per glo. non probat id, ad quod eum allegat glo. quia ibi dicitur
73 † quòd licitum eſt creditori capere rem ſuam à debi tore fugiente: non autem dicit quòd ſit licitum capere perſonam ipſius debitoris. Quicquid ſit, tenete gl. hîc, quam tenet Bar. in dicto §. ſi debitorem. & Bal. & An gel. de Aretio hîc: licet Bal. in d. c. j. §. j. diſtinguat, vt ibi per eum. Et pro hac gl. bene facit tex. in l. generali. & ibi Bar. C. de decu. lib. x. & tex. in l. j. & ibi Bart. C. vbi quis de curia. vel cohor. & tex. in d. c. j. §. j. & in d. §. neceſsi-
74 tatem. Intelligite tamen hanc glo. vt procedat, † quan do non poteſt haberi copia iudicis: quia tunc propter imminens periculum fugæ poteſt quis ſibi ius dicere propria authoritate. Et ita eſt tex. in d. l. generali. & ibi Bar. ita declarat, & Bal. poſt Azo. in d. l. j. C. vbi quis de cur. & gl. in ij. ſol. in d. §. ſi debitorem. ¶ Et circa hanc materiam dixit valde no. Bal. in authenti. ſed omnino.
75 C. ne vxor pro mari. ix. col. ver. venio ad miniſtros. † q ſi creditor fugientem vulnerauit, & ſic cepit, & præſen tauit iudici, quòd debet relaxari. Et ſentit Bald. ibi alle gando l. extat. ff. quod me. cau. quòd creditor perdat ius ſuum. Quod tamen vltimum limitat pulchrè ipſemet
76 Bal. in l. ſi vt allegas. C. ad leg. Cor. de ſica. niſi † debitor fugiens defendat ſe telo: quia tunc, ſecundum eũ, etiam ſi occidatur, hoc fit impunè: quia fit ratione rerũ, quæ aliâs non eſſent ſaluæ creditori. Facit quod in ſimili no. Bar. in l. ſi ſeruus. per illum text. C. de his, qui ad eccle.

---

§ Sint idem. An officium iudicis ſit actio, vide Feli. in c. ij. in prin. de offi. iudi.

b ✻ Adde q idem Iaſo. in l. emancipata. C. qui admit. ad bon. poſ. latè ex multis repre hẽdit Bar. in d. l. cui corũ. §. affinitates. ff. de poſtul. Sardus.

§ Officium iudicis. Sed quid ſi per ſtatutum tol latur omnis defenſio, an comprehen dat officium iudicis ita q imp lorari nõ poſsit, vide Feli. in c. ij. de offi. iud. & Pau. de Caſt. in cõſil. lxxj. q ſic quod li mita vt per d. Alexã. de Imo. in l. pla pè. ff. de peti. hære. niſi fa ctũ eſſet ita notorium, q iudex ſuppleret ex ſe ipſo non ad peti- c tionem partis: vt ſi eſt euidens calũ nia, vel prę titas facti. quod not.

Duos aureos. Et hoc idẽ tenet Feli. in d. c. ij. de homici. in medio. j. col.

§ Fugiente. Vide Fran. Areti. in l. ij. C. de ſer. fug. & Fel. in c. ij. de homici. in prin. j. col. & in c. j. vj. col. verſi. quinta cõclufio. circa prin. ver. de iudi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

confu. Dixit etiam iuxta prædicta no. Bal. in l. j. in vltimis verbis. de actio. & obli. † quòd omnis debitor fugitiuus potest capi etiam ante diem. allega. l. quæsitum. ff. de pig. ¶ Item aduerte quòd debitor fugiens potest capi nedum die feriata ob necessitatem hominum, quia hoc est expeditum per c. fi. extra de iudi. imò etiam die feriata in honorem Dei, secundum Bar. in d. §. si debitorem. Nam tũc poterit capi per creditorem ad hunc finem, vt ducatur ad iudicem, non vt iudex cognoscat sed vt debitor caueat de standō in iudicio. Alleg. Bart. gl. in l. dies festos. quæ est si. C. de fer. in ver. fideiusionis. & ibi hoc idem dicit Bar. & hoc tenent Bal. & Ang. de Are. hîc faciunt quę no. Bar. in l. diuus. ff. de fer. & quod
78 no. Bal. in l. iij. C. de episco. audien. ¶ † Aduerte etiam quòd nedum creditor potest capere debitorem fugientem propria authoritate, vt dictum est, imò etiam procurator eius. Ita pondero esse glo. iuncto tex. quem ad hoc puto singu. in d. l. j. C. vbi quis de cur. vel cohor. in gl. paruula. in verbo, ab his. vt ibi vide per Ang. Et dum suprà dixi secundum Dyn. hîc ita intelligentem d. §. si
79 debitorem. † quòd licitũ est creditori capere rem propria authoritate à debitore fugiente. Addite quòd imò etiam liceret, etiam si debitor non fugeret, sed esset suspectus de fuga. Ita est gl. no. & ibi doc. in l. quæsitum. in verbo, interest. ff. de pigno. & gl. in l. pe. in ver. præsidalem. C. de pig. act. Et dicit Bald. in l. si quis in tantam. in vij. q. C. vnde vi, sufficere, si debitor erat in præparatio-
80 ne fugæ, licet non esset in actu fugiendi. † Et facit, quia propter suspicionem fugæ potest interdici bonis debitoris, & alienationi rerum immobilium, & fieri sequestratio rerum mobilium. Ita est tex. no. in l. de pollicitationibus. & ibi Bar. pulchrè per illum tex. ff. de polli. & illum tex. reputat sin. Bal. in l. per diuersas. in ix. q. C. mãda. & addite Bal. in l. si fideiussor. §. fi. ad fi. ff. qui satisd.
81 cog. ¶ † Et an si creditor propria authoritate accipiat pecuniam à debitore fugiente, an incontinenti dominium illius pecuniæ sibi acquiratur, an verò necesse habeat illam consignare iudici, vel saltem sibi notificare: ponit Bald. in rubri. de reuo. his, quæ in frau. cred. in ij. col. & ibi tenet quòd sic. De quo etiam per Sali. in l. pe. eiusdem tit. ¶ Vltimò circa prædicta succedit no. quæ-
82 stio, & quotidiana. † Creditor vadit ad iudicem, & dicit se habere debitorem suspectum de fuga, vel fugitiuum, vel qui statim vult fugere: an iudex debeat sibi cõcedere familiam pro illo debitore capiendo? Dyn. Bal. & Ange. de Are. hîc, & Bar. in d. §. fi debitorem. conclu dunt distinguendo, quòd aut actor iustè timet: quia vi det indicia, seu præparamenta fugæ: & tunc concedenda sit licentia capiendi, etiã per familiam: aliâs secus. Et allegat per Bar. ad hoc l. hoc autem. in prin. ff. si cui plus quam per leg. Fal. & l. ij. in prin. ff. sol. mat. & d. l. si fideiussor. §. fi. ff. qui satisd. cog. Sed Bal. in d. rub. C. de reuo. his, quę in frau. cre. in iij. col. dicit quòd Bar. non allegat ad hoc aliquam bonam legem, sed secundum eum, potest allegari l. quæsitum. ff. de pigno. ¶ Prædictam conclusionem limitat ipse Bar. in d. §. si debitorem. esse verã, si noua causa iusti timoris superueniat post debitum contractum: [a] alioqui est secus, si illa causa suberat tempore contracti debiti. Allegat l. si creditores. ff. de priui. cre. & ibi hoc idem dicit Bar. alleg. etiam l. qui bona. §. de illo. ff. de dam. infec. & ibi etiam hoc idem dicit Bar. alleg. etiam l. si is à quo. §. fi. cum l. seq. ff. vt in pos. leg. ibi etiam hoc idem dicit Bart. & idem dicit Bart. in l. fi. per illum tex. C. de spon. & idem Bar. in l. quęsitum suprà de pigno. & Bar. & Bal. in l. fi. C. de fer. & Angel. latè in repe. l. nemo carcerem. C. de exac. tri. lib. x. etiam

a ¶ Contractum. Vide omnino Paulus de Castin consi. xxxviij.

Ange. latè in l. si ab arbitro. ff. qui satisd. cog. Dixit tamen no. Bal. in d. rubri. C. de reuo. his, quæ in frau. cre. in iij.
83 col. in versi. sed vlterius quæro incidenter, † quòd si aliquis contrahat cum aduena, & sic cum eo, quem scire debet recessurum, quòd licet nulla causa superueniat post debitum contractum, quòd tamen eum recedentem non facta satisfactione poterit propria authoritate capere. quod bene nota ad limitationem prędictorum. Et per dictam limitationem Bar. de qua dicebat multũ no. Bal. in d. l. si ab arbitro. reprobari practicam aduo-
84 catorum, † qui faciunt debitorem capi pro suspecto, & non faciunt fidem iudici, saltem per duos testes, quòd tempore contractæ obligationis iste debitor fuerat locuples & idoneus, & quòd postea mutauerit conditionem in peius: quia talis captura nihil penitus valet, & propterea dicit referens eum. Ange. de Aret. hîc, quòd fecit destrui mille capturas debitorum. De quo dicite vt ibi per eum: de quo etiam per eundem Ang. in d. repe. l. nemo carcerem. & per Bald. in l. quod euitandi. ad
85 fin. C. de condi. ob turp. cau. & per Bal. in l. apertissimi. ad fi. C. de iud, vbi dixit no. Bal. † quòd iudices non debent concedere licentiam capiendi debitores, etiam si appareat eos esse suspectos de fuga, nisi debitum sit liquidum. & certum. Et hanc practicam multùm commendat Ange. de Are. hîc. Imò fortiùs visus est dicere, & fortè non male, egregius, & summè subtilis doctor Bono. domi. Matth. de Matthe. in trac. suo de carcere. quòd creditor allegans debitorem suum suspectum de fuga, & ideo peti familiam à iudice pro eo capiendo, q̃ debet summariè ostendere iudici instrumentum publi cum debiti: aliâs nisi per publicum instrumẽtum ostendat de debito, non debet sibi concedi familia. Motus,
86 quia si † sequestrum, quod petitur fieri propter timorem fugæ, non potest fieri, nisi ostendatur instrumentum publicum debiti, vt est tex. valde no. in l. iubemus. §. fi qua. & ibi Bart. C. de erog. mil. anno. lib. xij. & text.
b in l. litibus. & ibi Bar. ad fin. C. de agri. & cen. lib. xj. [b] ✻ certè quantò minùs poterit fieri captura personæ, quę est grauior, nisi debitum appareat per publicum instrumentum. quod dictum perpetuò nota, quia nouum & singulare. ¶ Ad ista etiam ibi videte Bal. no. in l. si pro
87 ea. in princ. C. man. vbi quærit, † quid si tempore contractus debitor cœperat dilapidare, nõ tamen tantum dilapidauerit, quin adhuc esset idoneus, postea cœpit adhuc fortius dilapidare, & conditionem suam deteriorare: an poterit capi vt suspectus. Et concludit quòd sic,
c per illum tex. & ibi videte per eum: vbi etiam dicit q̃ non omnis dilapidatio facit debitorem esse suspectum. Et alibi dicit no. idem Bal. in authẽ. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. quòd prædicta non procedunt in debito modico, adeò quòd postea propter suspicionem fugæ superuenientem possit suspectus capi, & incarcerari, per id, quod no. gl. inspecta tamen qualitate personę: vt ibi per eum. ¶ Limitat etiam prædicta multùm singu. excellentissimus inter Moder. Paul. de Cast. in l. etiã
88 §. j. ff. sol. mat. vt non procedant, † quãdo debitor tempore debiti contracti non esset soluendo, & tamen dolo asserens se esse idoneum, induxit creditorem suum ad contrahendum secum: quia isto casu poterit capi, etiam dato quòd conditionem suam postea non deteriorauerit. Alleg. in simili bonum tex. quem reputat singu. in l. pe. §. fi. ff. de iur. dot. [c] ✻ ¶ Subdit etiam Bar. in
c d. §. fi debitorem. quòd de illa noua causa suspicionis
89 poterit iudex cognoscere, etiam parte absente: † quia capere personam est realis citatio: & cognitio realis citationis, & etiam eius commissio possunt fieri, etiam parte

b ✻ Adde q̃ doctrinã Barto. in d. l. iubemus. & in d. l. litibus. cõmuniter reprobant docto. Io. an. de pla. in d. l. iubemus. Abb. in c. ij. ad fin. extrà de seq. posse. & fruct. do. Alex. & idẽ Iaſ. sibi contrarius in l. si fideiussor. §. fi. ff. qui satisd. cogan. Franc. curti. intractatu sequestrorum. col. vj. quanuis Bal. in c. olim ex literis extrà de rescrip. teneat cum Bar. sed verior videtur opinio cõmunis: vt in locis. §. alleg. Carcassona Cardus.

c ✻ Adde prohac decisione Paul. Castren. illud facere, q̃ iste exmendacio suo venit puniendus, ar. authen. item possessor & quod ibi Bartol. C. qui potio. in pig. haben. & l. rem alienã. ff. de pigno. actio. facit text. in l. qui cum se. ff. de re iudi. casus videtur literalis in l. sed & si §. interdum. vbi bon̄ tex. ff. quod cum eo. Carcassona Sardus.

parte absente. l. sed & interpellatur. §. j. ff. de arbit. & l. diem proferre in princi. in eo. titu. & cum Bart. transit simpliciter Bal. hîc. Addite Bal. etiam idem tenentem in l. ij. circa prin. C. de ser. fug. & Bal. in l. si quis curialis. C. de epis. & cle. Et quòd in hac fide, quæ fit iudici, non
95 requiratur citatio partis, tenet Bal. in l. consentaneum. iiij. vel v. col. C. quomodo, & quando iud. & Bal. in l. creditor, qui non idoneum pignus. ff. si cert. pet. & tenet Bal. in d. l. fideiussor. §. fi. ff. qui satisd. cog. ea ratione, ne fuga instruatur: & quia contra fugaces proceditur ordine iuris non seruato, per d. §. si debitorem. Idem tenet Bal. in l. sed si hac. §. prætor. ff. de in ius vo. vbi vult quòd in hac causæ cognitione, quæ fit pro concedenda licentia capiendi debitorem, non requiratur citatio ipsius debitoris. Et quòd non requiratur citatio, facit notabile, & magistrale verbum Inno. in c. significauit. extra de testi. & in c. olim causam. extra de testi. spo. vbi no. inquit quòd licet aliâs requireretur partis presentia tamen vbi periculum est in mora, vt in terminis nostris, semper potest procedi parte absente. ¶ Accedat quod multum no. voluit Fran. Zaba. Car. Flo. in c. cùm non ab homine. extra de iud. Nam clarum est quòd ad
90 hoc † vt iudex possit aliquem facere detinere persona liter, deberet priùs discutere, & cognoscere an iste debitor sit idoneus, & soluendo, iuxta glo. no. in l. iij. §. tutores. in ver. vinculis. & ibi Bar. ff. de suspe. tuto. & Bal. in l. j. C. qui bo. ce. pos. Voluit certè ipse dominus Card. q̃ iudex poterit cognoscere non esse idoneum, vel non
97 soluendo, etiam eo non citato. Quod est not. verbum. Et idem tenet do. Abb. Panor. in d. c. cùm non ab homine. in x. col. in fi. ¶ † An autem creditor possit pro-
a ¶ Sacramentũ. Vide Lanfran. in repe. sua c. quoniã cõtra. in ver. recusationes de. pba. vbi no. per eum habes materiam.
91 bare suspicionem fugæ per solũ suum sacramentum. [a] Ioan. de Imo. in l. ij. in fi. prin. ff. sol. mat. tenet quòd sic. Nam ibi dicit quòd ad probandum debitorem suspectum de fuga, adeò vt possit capi, quòd sufficit iuramẽtum creditoris. Et idem tenet Angel. in d. repe. l. nemo carcerem. & Lud. Rom. in d. l. si fideiussor. §. fin. ff. qui satisda. cog. facit quod voluit Sal. in l. vnica. C. de prohi. seque. pecu. vbi voluit quòd reum esse suspectum, vel nõ possidere immobilia, stetur iuramento actoris: quia tractatur de modico præiudicio. arg. l. thesaurus. ff. ad exhi. Vos breuius tenete contrarium: & contrarium tenet Bal. in l. apertissimi. in vlti. quæstio. C. de iudi. & ibi etiam Angel. vbi dicunt quòd si volo facere capi aliquem tanquàm suspectum, non sufficit iuramentum:
92 † sed debet allegari causa, puta, quòd sit vagabundus, forensis, vel non possidens immobilia. Et ibi subdit Bald. quòd illis cautis summatim probatis, tunc sufficeret iuramentum: aliâs non. Et ideo, secundum eundem Bal. ibi, iudex debet esse cautus ad interrogandum de causę qualitate, & de causa suspitionis: & si sint verisimiles causæ, debet procedere ad capturam. Pro hac parte bene facit tex. in l. qui bona. §. qui damni. ff. de dam. infec. per quem tex. dixerunt ibi ipsimet Ange. & Imo. pone quòd iuraui aliquem esse suspectum, & fugitiuum, vt consequar familiam pro capiendo illum, non debet iudex indistinctè credere: imò debet inuestigare coniecturas & verisimilia. Et idem etiam tenet Bal. in d. l. creditor. ff. si certum petatur. & sentit Angel. in dicta. l. si ab arbitro. Et firmat expresse Ange. de Are. hîc, qui di
93 cit † quòd suspicio fugæ debebit probari per duos testes idoneos, cùm tractetur de magno præiudicio, scilicet de verecundia personæ in capiendo dicta. l. iij. §. tutores. ff. de suspe. tuto. Et pro hac parte bene facit quod notat Bal. in l. consentaneum. in vj. notab. C. quomodo
94 & quand. iud. Item adde prædictis, † quòd creditor habens pignus, non potest iurare debitorem suspectum de fuga, & capi facere: cùm pignus in dubio præsumatur idoneum: vt est glo. no. in l. ij. in verbo, redigere. C. de pigno. Ita dicit no. Bald. in l. creditor, qui non idoneum. ff. si cert. peta. ¶ † An autem debitor captus ratio-
95 ne suspicionis fugæ possit opponere de incompetentia iudicis, & sic dicere capturam nullam, tanquàm factam per iudicem incompetentem. Ludo. ro. tenet quòd nõ in l. de pupillo. §. meminisse. ff. de ope. noui nun. per ali qua fundamenta, de quibus ibi per eum. Et idem tenet Ludo. in l. ij. ff. de iurisdi. om. iudi. & in consil. ccxlij. incip. vnum est, quòd substantialiter objcitur, &c. & ibi dicit quòd ista fuit mirabilis, & singularis decisio Petr. de Ancha. in consi. clxxxiiij. per pulchras rationes, quas sibi adscribit Ludo. in locis prælleg. Adde quòd illud consilium Petr. de Anchara. aliâs est. clxxxij. & incipit, in Christi nomine, præmittendum. Tu vide Alexand. Imo. in d. l. ij. col. iij. ff. de iurisdi. omni. iudi. aliter tenentem, & respondentem fundamentis Ludo. Dic vt ibi per eum. & vide etiam Bal. in l. generali. C. de decurio. libro. x. & bene facit quod dicam in sequen. ¶ An autem iudex laicus possit facere capi clericum debitorem
96 qui est suspectus de fuga, † & creditor met possit personam ecclesiasticam suspectam de fuga propria authoritate capere: vide de istis latè do. Abb. Panor. post antiquos alios doc. ibi per eum relatos in c. cùm non ab homine. de iudi. ¶ † An autem in casu fugæ possit creditor propria authoritate citare verbaliter debitorem quo ad effectum præueniendi iurisdictionem, iuxta c. proposuisti. de foro compe. & l. si quis postea. ff. de iudi. vide domi. Abba. Panor. post do. Anto. de But. in c. j. in xvij. col. de iudi. ¶ Gl. fi. in ver. debetur. habet duas partes principales. In prima declarat ad cuius differentiam sit positum verbum debetur, in diffinitione. In secunda opp. Secunda ibi: sed certe quandoq; ago. Illa prima
b ¶ Debitor. quis dicatur propriè debitor, vide do. Ale. de Imo. in consil xij. in ij. co. in ij. parte. & in consil. ij. in vj. col. in iiij. parte. vbi ponit quid si est in die vel sub cõditione, & an sit nata actio & obligatio & qualiter differant verbum Debitor, & verbo obligatus vide per eũ in cõsi. lxiiij. in iiij. parte.
subdiuiditur in duas particulas, prout duobus modis respondet, ad cuius differentiam sit positum verbum Debetur. Secunda ibi: vel ponuntur hæc verba ad differentiam. ¶ In eadem gl. ibi: sed in stricta significatio-
98 ne. vult glo. nostra † quòd ille, qui tenetur reali actione stricte non dicatur debitor, [b] sed largo modo. Et idem etiam dixit glo. in l. creditores. ff. de verb. signi. & Bald. in l. pe. C. quod cum eo. & Bal. in l. fin. C. de compen. & Bal. in l. fin. in ij. col. C. de bo. authen. iud. pos. ¶ Et hæc
99 gl. secundum Bal. hîc faceret † ad statutum disponens quòd si aliquis fuerit negligens ad petendum sibi debitum spatio decem annorum, quòd postea petere non possit: quòd cùm hoc statutum sit odiosum, non intelligitur procedere, [c] vbi agitur actione reali, in qua quis
c propriè non petit sibi debitum: & sic statutum intelligitur in propria, & stricta significatione. Et cum Bal. trasit simpliciter Ange. de Are. hîc, qui ad idem ponderat glo. nostram in verbo, illius. Tamen grosse dici potest.
100 q̃ in statutis grossa interpretatio † non est sumenda. al c lega. l. quicquid adstringendæ. ff. de verbo. oblig. & l. iij. §. hæc verba. ff. de neg. gest. Putarem tamen ante omnia inuestigandum esse, an tale statutum valeat necne. Et reperio quòd Bar. in repe. l. omnes populi. ff. de iusti.
101 & iur. in iij. quæstione prin. ver. eccle. † aliud dicit statutum, quòd qui per decem anno. & ibi expresse tenet tale statutum non valere. & idem tenet do. Anto. de But. in c. fi. extra de præscrip. & Ioan. And. in Nouella, in c. ij. de excep. lib. vj. licet contrarium teneat ipsemet Bar. contra morem suum sibi contrarius in l. sequitur. §. fi viam. ff. de vsucap. & sentit Bart. in l. cùm notissimi. in princip. C. de præscrip. triginta anno. & idem Barto. in

Universidad de Deusto
Biblioteca

l.si is,cui.§.flauius.ff.de solu.& idem Bar.in l.legaui.ff. de lib.leg.Et quòd tale statutū valeat,allego vobis gl.in terminis notabilem expresè ita tenentem in c.porrò. in verbo, per refutationem.qualiter feud.olim poter. alie.in vsi.feu.vbi tenet glo.arg.illius text.valere statutum ciuitatis Vicentiæ disponens,quòd si creditor distulerit per annum & diem ius suum petere,quòd postea non audiatur.Et illam glo.approbat ibi Bald.& dicit eam menti tenendam.& idem tenet ibi Bald.in authen.& hîc.C.de na.lib.Angel.in l.ij.ff.de vsufru. ea.re. quæ vsu consu.Præsuppositа ergo validitate suprà scripti statuti,tenerem idem quod Bal.& Angel.de Areti. hîc in terminis prędicti statuti:& vltra allegata per eos allego glo.not.iuncto tex.in lege Aurelius.§. Męuia.in verbo Pupillæ.ff.de lib. leg.quam alibi reputat singul.
Bald.in l.cùm necessitatem.C.de fideicommiss. Et per
102 eam no.decidit †,quòd si testator legat liberationem omnibus debitoribus suis,non intelligeretur legata liberatio his,qui possident res testatoris:& consequenter his,qui sunt debitores, & obligati actione reali. Dicit etiam alibi Bald. per dict.§.Mæuia. & per glos.in l.pa-
103 ctum.in xij.quæstione.C.de colla.† quòd si soror facit generalem refutationē fratribus de omni eo, quod sibi debetur,quòd ista remissio non extendetur ad res, quas soror potest vendicare:& consequenter ad debita actione reali.Si ergo in vltimis voluntatibus,in quibus fit larga interpretatio, appellatione debitoris non venit debitor,qui tenetur actione reali: quantò minùs veniet in statutis,in quibus fit stricta interpretatio dictę.l. quicquid adstringendæ.cum ibi traditis per doc. ¶ In ea.glo.ibi:suprà de leg.§.sed si rem.Glossa videtur tandem inclinare quòd hîc solum diffiniatur personalis actio,& non realis.Et idem tenuit gloss.in l.nihil aliud. in verbo debeatur,de act.& obli.& sequitur Petrus de Bellap.hoc verum:quia istud satis disputatur in gl.cuius argumentis relatis,doc.parum aliud addunt verius
104 vos tenete contrarium,quòd imò hîc vtraque † actio diffiniatur,tam realis, quàm personalis; & hoc tenent communiter doct. hîc:quia cùm hîc diffiniatur actio in genere,si non comprehenderetur actio realis, seque
105 retur quòd non esset actio, † quia cui non competit diffinitio,nec diffinitum.l.prima.§. Labeo.cum glo.ff. de do.Est tamen clarum quòd actio realis est actio:vt infrà eodem.§.primo.ergo de necessitate habemus dicere in hac diffinitione comprehēdi realem actionem. Sum modò in secunda parte principali gloss.ibi:sed certę,quam subdiuido in quinq; particulas, prout quinq; oppositiones format contra tex.nostrum. Secunda ibi: item oppo.de populari actione. Tertia ibi:item oppo. de actione iniuriarum. Quarta ibi:item oppo.de hæreditа.peti.Quinta ibi:item oppo.de actionibus,quas intendunt. ¶ In ead.gloss.ibi lege fideiussor.§.fideiussor. Hæc solu.secundum docto.hîc non potest procedere ad materiam textus nostri,in qua illud videtur deberi, quod via actionis debetur, Sed debitum naturalæ non debetur via actionis.cùm ex obligatione naturali sola non oriatur.Ergo debitum pacto nudo non potest dici debitum eo modo,quo capitur debitum in casu textus nostri. ¶ In eadem glo.ibi: sed prætextu eius consequitur etiam,quòd nudo pacto debetur.Hæc solu.glo. declarata vt infra subijciam, continet meram veritatem.In hac solu. vult gloss.quòd in dicta lege si pacto, quo pœnam.agatur ad id,quod verè debetur,& sic ad pœnam:sed eius prętextu consequetur etiam quod nudo pacto conuenit.Et si diceres,prout dicebat hîc Ioannes Fab,cui hanc sol.impugnat,quòd hæc sol.non euacuat contrarium.nam ibi consequitur via actionis id, quod sibi non debetur: quia ibi consequitur conuentum pacto nudo,quod in proposito nostro non est debitum,vt proximè dixi. Respondeo sustinendo gloss. quòd ibi nō consequitur conuentum nudo pacto per viam actionis,quia ad id non est actum:sed consequitur eo,quia est in facultate rei conuenti vel seruare pacta conuenta,vel soluere pœnam:vt ibi dicit tex. Non ergo illud conuentum consequitur virtute actionis, sed propter electionem, quam ibi habebat reus: & sic via actionis non consequitur id,quod non est sibi debitum.Et hanc puto fuisse mentem glo.nostræ in hac solu.Et ita hæc solu.gloss.per hunc modum declarata,& defensata, optimè procederet,quam tenete,reiectis aliis sol.doct.hîc:vt Ioannes Fab. & Nicol. de Neap.hîc. Et iuxta ista Angelus de Aret.hîc multùm extrauagan ter aggreditur illam summam difficultatem illius legis si pacto,quo pœnam.& non respondet illi legi,scilicet quomodo possit ibi agi ex stipulatione pœnali:cùm ibi non potuerit mora præcedere,eò quia ex conuentione nuda procedentia agi non potuit:ergo nec mora cō mitti:& consequenter nec pœna.Quæ difficultas tangitur per Bart.o.& alios in suis locis: vt per Bar.& doc. omnes in lege si pacto,quo pœnam.per Cyn.& Barto. in l.nuda.C.de contrahend.& commit.stipu.& Barto. in l.ita stipulatus magna.ff.de verbo. obli.in xvj.col.in vj.oppo.princi.& Bar.in l.stipulatio ista, habere licere. §.alteri.ff.de verbo.oblig.in ij.col.In ea.glo.ibi.ff. de po
a pu.actio.l.pen.gl.debuit allegare legem antepe.[a] ✻ quę incipit,popularis ad fin.in eo.titu.& ad idem est bonus tex.in l.si cui.in princip.ff.de verbo.signi. ¶ In ea. glo. ibi:quia saltem post litis contestationem debetur.Hæc vera,& est communis in dicta.l.si cui. in princip.ff.de verbo.signi.& hanc glo.in prima sol.summè commendat Ange.de Aret.hîc, & dicit eam esse menti tenen-
106 dam:quæ secundum eum vult,† quòd licet regulariter nemo sine actione possit experiri,vulgata lege si pupilli.§. videamus.ff.de negot. gest.l. quoties. §. item si temporali.ff.de admini.tuto.tamen si à principio quis non habeat actionem,sed certum sit,actionem oriri in ipsa litis cōtestatione,admittetur agens de facto, etiam inuito aduersario.Et hoc dicit esse notandum ad intellectum l.nuda.& de contrahenda & committen.stipula.& hoc etiam dicit velle Barto.in dicta lege.ita stipulatus.magna.versicu.secundo ad idem oppo.de l.si Titius.Sed fallitur vehementer Ange. circa hanc glo.nostram,quę non dicit quòd à principio iste non haberet actionem,imò dicit totum econtra: quia imò etiam à principio habebat actionem popularem. Sed bene dicit glo.quòd iste petebat à principio non sibi debitum, quod posteà lite contestata efficietur debitum. Et sic gloss.vult bene quòd licet à principio quis agat ad id, quod non est sibi debitum, quòd possit, si illud posteà per litis contestationem efficiatur debitum.Nec Bart. quem ipse allegat in dicta lege.ita stipulatus magna.in dicto versicul. secundo. ad idem oppo.de l.si Titius.& est in xiiij.colum. quicquàm dicit de eo, ad quod per Angel.allegatur.Sed illud bene dicit ipse Bart.vbi hoc plenè examinat in lege si Titius.in prima colum.ff.de verborum obliga.ibi videatis Bart.not.distinguentem.
¶ In eadem glo.ibi:nam cùm toti populo sit debitum,
107 ergo & sibi.Hæc solu.non potest procedere:† quia ea, quæ sunt vniuersitatis,non sunt singulorum:vt lege in tantum.§.vniuersitatis.ff.de rerum diuisione.& §.vniuersitatis,suprà de rerum diuisione. & l.sed si hac.§. qui manumittitur.ff.de in ius vocando. ¶ In eadem glo.

a ✻Bene allegat gl.in libro meo. Sardus.

glo.ibi:propter id,quod est in alterum,vt vindicta vos
108 dicite quòd imò † in actione iniuriarum dicitur quis consequi sibi debitum,cùm detur ad vindictam, & ad interesse pecuniarium,hoc est,ad æstimationem iniuriæ.§.pœna.& melius in §.in summa. suprà de iniur. & respectu interesse pecuniarij dicitur agens prosequi sibi debitum. ¶ In eadem gloss.ibi.ff.de iudic.lege solemus.Hæc gloss.in hac parte sentit tres solu.ad contraria in ea formata.Prima est,quòd hîc sit fienda subauditio ad tex.dum dicit,debetur,vt subaudiamus,vel deberi speratur. Hæc solu.notoriè falsa est,cùm arguat Imperatorem de diminutione.Secunda est solu.quòd in illis iuribus actio erat efficax pro eo,quod tunc erat tempore petitionis penes reum conuentum. Hæc sol. secundum omnes stare non potest:quia est contra dictа legem quęsitum.in principio.vbi nihil erat in pecu. lio tempore,quo fuit intentata actio.Tertiam ergo solu.sentit gloss.nostra,quæ est declaranda hoc modo secundum Nic.de Neapo.hîc,quòd in illis legibus,intentabatur actio vniuersalis:& sic iudicium erat vniuersale,in quo veniunt etiam quæsita post.& hîc sentit glo. secus esse in actione singulari.quod est cōtra legem sin autem.§.possidere.ff.de rei vend. Dicite ergo,breuius pro sol.istorum contrariorum secundum Ioannē Fabrum hîc,quæ sol.est ex verbis distinctionis Dynus &. Bald.hîc,& Barto.in lege non potest.ff.de iudici.quod in dictis contrarijs non erat defectus ex parte actoris: quia sibi bene competebat ius agendi,& agebat ad sibi debitum: sed erat defectus ex parte rei conuenti, qui non possidebat,vel non habebat in peculio, quo casu satis est,si ille defectus cessat ante sententiam:& sic satis est quòd ante sententiam perueniat possessio,vel peculium ad reum cōuentum. Sed vbi defectus esset ex parte actoris,cui non competeret ius agendi,non sufficeret,si posteà ius sibi superueniret dicta lege non potest. quæ lex ita debet intelligi, nisi tale ius descenderet ex causa de præsenti:vt lege si mandauero tibi,vt à Titio. ff.mandati.Et dum suprà dixi sufficere,si possessio,vel peculium perueniat ad reum conuentum ante sententiam:addite,& ante conclusionem in causa:quia si peruenirет post conclusionem in causa,perinde esset,ac si superuenisset post sententiam. Ita dixit no.valde Bart. in lege si mater.§.eandem.ad fin.ff.de exceptio.rei iudi.cum quo transit simpliciter Ludo.Ponta in lege si Titius.ff.de verborum obliga.& domi.Abbas.Pano.in
109 capitulo pastoralis.extra de exceptio.† Et dicitur concluſum in causa,quando renuntiatum est probationibus. Ita dixit glo.not.in §.quia verò multi.in gloss.paruula.in ver. concluserunt.in authentica de testi.quam prosingulari allegat Ludoui. Roma. in lege prima in iij.columna ff.de arbit.Sed habent Canonistæ similem glo.in capitulo cùm dilectus.in verb. concluſum.extra de fide instrumento.Et sumpta occasione ex prædictis
110 Ange.hîc examinat,† an & quando ius superueniens actori pendente iudicio,sibi prosit: & quando illud ius possit in eodem iudicio, vel instantia examinari, vel quando sit opus noua instantia de qua materia videte hîc per eum,& per Barto. in dicta lege non potest. ff. de iudi. & ibi latiùs per Bal. & per Bartolum in lege si quis rem.§ fin ff de pig act.& per Barto. in lege & an eadem.§.actiones.in antepe.& penultima colum.ff.de exceptio.rei iudic.& per Barto. & ibi Ludoui. Roma. in dicta lege si Titius.ff.de verborum oblig. & per Bal. in lege.j.in iiij.& v.colum.C.de alie.iudi.mu.cau.fa. & per Bald.in l.per diuersas.in vij.& viij. quæstione. C.
111 man.& ibidem Bald.in xiij.quęstione.vbi dixit † quòd si statutum diceret quem non audiri non soluta gabella,certè sufficit,si pendente iudicio gabella soluatur.Et de prædicta materia etiam per Angel.in repet.l.si quis vi.§.differentia.in xvj.colum.ff.de acqui.possess.& per Imol.no.in lege si filius,qui patri.in ij.col.ff.de vulg.&
112 pupilla. ¶ † Et quid in reo, cui pendente iudicio, vel post litem contestatam superuenit ius excipiendi,an sibi prosit:ponit latè Barto.in lege prima in penul.colū. de except.Barto.in lege cogi.C.de peti.hæredita.& vide per Innocen.in capitulo secundo de ordi.cog.qui sibi singulariter loquitur.& ibi per domi.Anto.de But. & per Imol.in lege si mulier.ff solu. matrimonio. ¶ In fin.glo.vel potes dicere secundum Dyn.hîc,quem alij
113 sequuntur,† quòd pupillus,& ecclesia,& dominus censentur ipsimet agere,cùm eorum nomine agatur.l.ita autem.§.gessisse. ff. de administratione tutor. &' lege qui autem.§.fin.cum glo.ff.de constitut.pe.cum aliis vulgaribus.Et ad hoc allego tex.valde not.in proposito in lege certè.§.si procurator. ff. de precar. & ibi est
114 mirabilis tex.in ver.propriè. † quòd vbi agitur de acquirendo,ille,qui per alium facit,videtur ipsemet propriè facere.Et ita ad hoc reputat illum tex.sing. & vnicum in iure.Bald.in lege vnica. §.ne autem.in finalibus verbis.C.de cadu. tol. Et sic est expeditum istud princi :sequitur modò §. primus scilicet. §.omnium autem actionum.laudetur principiū sine principio.

1 *Actiones personales quæ dicantur.*
2 *Actiones personales,quare dicantur.*
3 *Actiones reales quæ,& quare dicantur reales.*
4 *Iura realia quomodo cognoscantur à personalibus.*
5 *Actiones mistæ quæ,& quare dicantur mistæ.*
6 *Actiones personales in rem scriptæ quæ dicantur.*
7 *Interdicta omnia dicuntur personalia in rem scripta.*
8 *Actio in rem,& actio in rem scriptam,qualiter differant.*
9 *Arbitri iuris qui dicantur.*
10 *Appellari à sententia arbitri quando possit.*
11 *Appellari à sententia arbitri ex forma statutorum electi an possit.*
12 *Arbitratores qui dicantur.*
13 *Arbitraria redacta sunt ad instar iudiciorum.*
14 *Arbiter compromissarius, & arbitrator, qualiter differunt.*
15 *Arbiter comprom. ssar. us, & iudex ordinarius, qualiter differant.*
16 *Arbiter quot modis capiatur.*
17 *Actiones sunt coram iudice proponendæ, ita coram arbitris.*
18 *Arbitramentum quid sit.*
19 *Arbitramentum non venit nomine transactionis.*
20 *Argumentum à sufficienti partium enumeratione, validū.*
21 *Obligatus dici non potest ille,qui actione reali tenetur.*
22 *Rei vendicatio vt exerceatur,quæ necessaria sint.*
23 *Rei vendicatione si actum sit, an sententia executioni mandetur.*
24 *Relatiuum quis vel qui,qualiter ponatur.*
25 *Res quid significat.*
26 *Mistum an & quando sub simplicibus contineatur.*
27 *Actiones mistæ,non faciunt speciem de per se.*
28 *Appellatione simplicium an & quando veniat mistum.*
29 *Statutum disponens super simplicibus,an comprehendat casus mistos.*
30 *Legitimandi spurios & incestuosos potestatem habens, an poterit spurios & incestuosos simul legitimare.*
31 *Beneficia sunt latissimè interpretanda.*
32 *Legitimatio si aliquis esset spurius & incestuosus simul &*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tanquam spurius legitimatus esset, non expreßis alijs qualitatibus, an valeat.
83 Legitimatio, si aliquis impetrauit à principe se legitimari, dicens se natum ex soluta & soluto, cùm esset natus ex adulterio, non valet.
84 Contractus vel maleficij appellatione, an veniat quasi contractus, vel quasi maleficium.
85 Statutum loquens de contractu, an locum habeat in quasi contractu.
86 Statutum disponens quòd mulier non posit contrahere sine consensu duorum consanguineorum, an poterit quasi contrahere.
87 Adire an sit contrahere.
88 Vbicunq; in statuto vnica tantùm ratio reddi potest, illa habetur pro expreßa.
89 Hæreditatem adire, est impropriè contrahere.
90 Extensio in statutis fieri potest ex identitate rationis.
91 Statutum prohibens mulierem contrahere sine consensu propinquorum, qualiter intelligatur.
92 Mulier an poterit adire hæreditatē, stante statuto, &c. 45.
93 Hæreditas lucrosa, & opulenta, quæ dicatur.
94 Mulier an contrahere poterit matrimonium, stante statuto, &c.
95 Mulier an aliquem liberare poterit, stante statuto, &c.
96 Statutum de contractu loquens, ad quæ extendatur.
97 Condictio furtiua an oriatur ex contractu vel quasi.
98 Actio personalis quæ dicatur.
99 Actio rerum amotarum ità finitur anno, sicut condictio furtiua.
100 Officium iudicis an aliquem præsupponat obligationem.
101 Obligatus an dicatur, qui actione reali tenetur.
102 Actio de peculio dicitur actio in rem.
103 Officio iudicis etiam non deseruienti actioni accedit fideiussor.
104 Fideicommissa de iure digestorum probantur officio iudicis.
105 Actio de peculio deduci potest in constitutum.
106 Actiones de peculio, de in rem verso, quod iussu, institoria, tributoria, exercitoria, an sint propriè actiones.
107 Actio in rem cui competat.
108 Actio confessoria in rem actio est.
109 Emptori bonæ fidei an competat rei vendicatio.
110 Quasi dominium qualiter intelligatur.
111 Proprietatem & quasi proprietatem an sit dare.
112 Proprietatis appellatione quid veniat.
113 Proprietas rei quæ dicatur.
114 Actio in rem quid requirat ex parte rei conuenti.
115 Actio in rem quid requirat ex parte actoris.
116 Ius superueniens actori pendente iudicio, an & quando prosit.
117 Ius actori superueniens post litem contestatam sibi prodest.
118 Actor si tempore petitorij libelli erat dominus, post litem contestatam desijt esse dominus, an possit fieri condemnatio contra reum conuentum. 70. 82.
119 Dominium directum vel vtile qualiter probari possit.
120 Dominia de iure gentium quibus modis acquirantur.
121 Dominium vtile tantùm per præscriptionem acquiritur.
122 Longinquitas tanti temporis habet vim constituti.
123 Constitutum habet vim consensus.
Consensu inducitur directum dominium.
124 Rei vendicatione vt agi possit, quæ requirantur.
125 Statutum faciens mentionem de possessore, an locum habeat in eo, qui desijt possidere.
126 Rei vendicatio an detur contra dolo desinentem possidere.
127 Possidens tempore primæ citationis, si postea desijt possidere, præsumitur in dolo.
Dolo desijsse possidere qualiter quis probetur.
128 Possidere desinens sine dolo quando teneatur.
129 Rei vendicatio directa datur in dolo desinentem possidere.
130 Sententia lata contra eum, qui dolo desijt possidere, an executioni mandetur contra eum, in quem est dolo possessio translata. 84.
131 Rei vendicatione si actum sit contra non possidentem, qui putabat se possidere, & lata sit sententia secundum actorem, an si possessio postea deueniat ad reum ex noua causa talis sententia mittetur executioni contra reum.
132 Rei vendicatio si actum sit contra eum, qui negat se possidere, qui tamen possidet, si conuincatur de mendacio, talis possessio incontinenti ab eo est auferenda.
133 Emphyteuta negans rem emphyteuticam, si conuincatur de mendacio, an priuetur iure suo emphyteutico.
134 Vasallus negans feudum, si de mendacio conuincatur, an iure feudi priuetur.
135 Translatio possessionis qualiter fiat.
136 Lex fi. ff. de rei ven. qualiter ampliatur.
137 Reus conuentus rei vendicatione si negat se possidere, quid agat actor.
138 Reus conuictus de mendacio tituli, an perdat possessionem.
139 Mendacium solum non sufficit ad hoc, vt procedat lege fi. ff. de rei vendi.
140 Reus si sit mentitus in parte, & non in toto, solùm illa pars in qua est mentitus auferetur ab eo.
141 Reus si negat se possidere rem, quam vendidit, & pretium habeat, an puniatur. 96. 97. 98.
142 Cautela est vt actor faciat in principio interrogari reum an possideat seu detineat talem rem super qua agere intendit.
143 Rei vendicatio detur contra nudum detentatorem.
144 Rei vendicatio quando detur contra detentatorem.
145 Executio in rei vendicatione contra nudum detentatorem qualiter fiat.
146 Sententia lata contra alieno nomine possidentem, & executione facta, & re ad actorem translata, an faciat dominus præiudicium saltem in possessione.
147 Rei vendicatione quis conueniri possit.
148 Rei vendicatio an competat contra ciuiliter tantùm possidentem. & 196.
149 Executio in rei vendicatione contra ciuiliter tantùm possidentem qualiter fiat.
150 Sententia lata contra ciuiliter possidentem nunquid præiudicet naturaliter possidenti.
151 Rei vendicatio an per possidentem ciuiliter tantùm intentari possit.
152 Rei vendicatio an ad incorporalia detur.
153 Libellus iste, peto castrum cum iuribus & pertinentijs, an valeat.
154 Reus an probandi onus in se assumere possit.
155 Iudex potest tam actori, quam reo terminum statuere ad probandum.
156 Libellus in rei vendicatione qualiter sit formandus.
157 Libellus apud legistas quid contineat.
158 Libelli conclusio attendenda est.
159 Libellus causam ineptam continens, ipso iure est nullus.
160 Iudex videns malè actum ex vna causa, tamen ex actis apparet quòd ex alia causa bene agi potuisset, debet in sententia ius illud agendi ex illa alia causa reseruare.
161 Agens si vnam causam deducat, & aliam probet, an sequatur condemnatio.
162 Causa proxima in actione quæ dicatur.
163 Causa quæ exprimi debeat in reali, & quæ in personali.
164 Causa proxima an sit exprimenda in actione personali.
165 Causa in libello actionis personalis qualis esse debeat.

165 Libellus si proponatur nulla expressa causa, an procedat.
166 Exceptio libelli non continentis causam specificam ante litem contestatam opponi potest. 127.
168 Libellus qualiter concludatur.
169 Conclusio regulat, ampliat, declarat, restringitque libellum.
170 Libellus quando vnum narrat, & aliud concludit, conclusio potius inspici debet.
171 Libellus per duo diuersa media conclusus an procedat.
172 Libellus generalissimus per conclusionem restringi debet.
173 Libellans, si in narratione aliqua verba necessaria apponat & in conclusione omittat, an sufficiat.
174 Libellus an procedat, si actor actionem sibi competere pronuntiari petit.
175 Conclusio in libello an de necessitate requiratur.
176 Coram principe non requiritur conclusio in libello.
177 Conclusio in libello in causa criminali non requiritur.
178 Conclusio in libello exceptionum an fieri debeat.
179 Clausula posita in conclusione libelli, peto reum &c. an sit necessaria.
180 Agens petitione hæreditatis quid petere dicatur.
181 Agens ad rei restitutionem an videatur contractus rescissionem petere. 142.
183 Actor petens pronuntiare sibi actionem competere, reum sibi condemnari.
184 Libellus an non obstante præposteratione sustineri possit.
185 Clausula, peto in expensis reum condemnari an sit necessaria.
186 Reum condemnari in expensis an peti debeat.
187 Clausula, super quibus, &c. quid operetur. 148. 149. & 150.
150 Clausula, omni meliori modo quid operetur.
151 Clausula, non tantùm dicto modo &c. quid operetur.
152 Clausula, peto condemnari secundum formam iuris, & statutorum copulatiuè, vel alternatiuè secundum formam iuris vel statuti an sit apponenda in fine libelli. 153.
154 Libellus, peto condemnari secundum leges & consuetudines, an valeat.
155 Si petatur aliquem puniri secundum formam statutorum & consuetudinis, si non constat de consuetudine, quomodo puniendus sit.
156 Clausula, saluo iure addendi minuendi &c. an aliquid operetur. 160. & 159.
157 Libellus ante litem contestatam nunquid mutari, vel corrigi possit.
158 Reus qualiter caueat ne actor libellum mutare possit.
160 Libelli receptio qualiter cautè fieri debeat per reum, vt actor non possit eum ante litis contesta. mutare.
161 Clausula non se adstringens ad probandum non est necessaria.
162 Clausula, & prædicta fuit sæpius confessus, &c. in libello.
163 Libellus in causis ciuilibus an locum & tempus celebrati contractus continere habeat.
164 Libellus an declarare habeat id, quod petit cum duabus demonstrationibus, vel duabus cohærentijs, siue duobus confinibus.
165 Libellus an hodie nomen actionis continere habeat.
166 Libellus si in eo actio inepta exprimeretur, an hodie vitietur.
167 Sententia lata super inepto libello an sit nulla.
168 Exceptio ineptitudinis libelli, quandocunque opponi potest.
169 Libelli verba an impropriare licitum sit.
170 Libellus sustineri potest, si verba interpretari possint.
171 Libellus sustineri debet grosso modo.
172 Libellus in rei vendicatione qualiter formandus.
173 Restitutio rei petitæ an fiat officio iudicis.
174 Libellus petendi fructus rei qualiter sit formandus. 176.
175 Fructus qualiter peti possunt, & quo iure debentur.
177 Iudex an possit condemnare reum in fructibus non petitis ab actore.
178 Fructus & alia accessoria an pendente iudicio sortis peti possint.
179 Iudex an teneatur in sententia exprimere certam quantitatem fructuum.
180 Sententia nunquid valeat, si dicat condemno te ad restituendum rem cum fructibus.
181 Verbum restituere, habet plenam significationem.

Omnium autem.

Ad euidentiam huius §. præmitto vobis ex mente Dyn. hîc, quòd actionum Quædam sunt merè personales. Quædam merè reales. Quædam mistæ. Quædam personales ab origine, in rem tamen scriptæ. De hoc euidentiali Ioannes Fab. tractatur, & male.

1 ¶ † Actiones personales dicuntur illæ, quæ proueniunt ex contractu vel quasi, ex maleficio vel quasi: vt hoc tex. Intellige tamen non immediate, sed mediante obligatione. Nam cùm obligationes oriantur ex contractu vel quasi, ex maleficio vel quasi l. j. in princi ff. de actio. & oblig. & §. fi. suprà de oblig. actiones verò personales procedant ab ipsis obligationibus. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procura. Sequitur ergo quòd actiones personales mediantibus ipsis obligationibus dicuntur procedere ex contractu vel quasi, ex maleficio vel quasi. Et ita dixit glo. no. in l. & an eadem. §. actiones. in ver. singulæ causæ. ff. de exceptione rei iudica. Et dicuntur actiones personales tam ex parte rei conuenti, contra quem competunt, quam ex parte actoris, cui competunt. Ex parte rei: quia ipse est adstrictus, & obligatur ad id, quod in obligatione deuenit. † Et dicitur per

a sonalis, quia nunquàm egreditur personam a obligati, sed semper aduersus eum locum habet. Ita dixit mirabiliter tex. in l. actionum genera. in prin. ff. de act. & obliga. & gloss. hîc in verbo In rem. Hinc vulgò dicimus quòd tales actiones sequûtur personam rei, sicut lepra leprosum. l. j. §. si hæres percepto fundo. ff. ad Trebe. & l. pe. C. de act. & oblig. Ex parte verò actoris dicuntur personales, personæ suæ inseparabiliter cohærent, & sunt affixæ ossibus suis, sicut est character baptismi, & aliorum sacramentorum: vt dixit glo. no. in l. iij. in princip. ff. pro socio. & licet aliquando cedantur, tamen solùm vtiles transferuntur. Directæ verò nunquàm separantur. d. l. iij. in prin. & l. Sticho. ff. de pecu. & videte gl. in l. si tertius. §. si quis prius. in ver. transibit. ff. de aqua plu. ar. ¶ † Reales verò actiones sunt in totum oppositę personalibus: quia non cohærent inseparabiliter personæ, neq; ex parte rei, neq; ex parte actoris. Et dicuntur reales, quia non habent aliquam personam obligatam, sed competunt ratione iuris, quod quis habet in re, puta ratione directi dominij, si quis sit directò dominus: vt hîc est tex. & in rem in prin. ff. de rei ven. vel ratione vtilis dominij, si quis habeat vtile dominium. l. j. §. qui in perpetuum. ff. si ager vectig. vel emphy. peta. vel propter ius seruitutis: vt in §. æquè. infrà eo. vel propter ius pignoris, vel hypothecæ, quod quis habet in re. §. item Seruiana. infrà eo. & semper competunt aduersus eum qui rem possideat, etiam si res per mille manus ambulet: vt dicit textus in d. l. actionum genera. in prin. & gl. hîc in verbo. in rem vel aduersus eum, qui rem detinet, aut quomodocunque rem habet, si illius restituendæ habeat facultatem: vt est tex. no. in l. of

4 ficium. in fi. ff. de rei ven. † Et quomodo etiam iura rea

a ¶ Personam Adde d. Bar. Soc. in consi. cxxxj. inc. in præsenti. circa medium vj. colū. in j. parte. vbi ponit ¶ actio personalis data solū contra debitorē vel aliū, cui eius persona representat. Et adde Frā. Areti. in l. j. de acqui. pos. in vij. col. ante medium. & quod ibidem dixi in apostil.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lia à personalibus cognoscantur, habetur per Bal. in l. si certis annis. in j. col. C. de pac. & ibi postea dat istam theoricam, quòd vbicunq; reperitur ius sine vlla obligatione, illud est ius reale, vt hîc. Ius verò, quod non reperitur nisi in ipsa obligatione, est personale, vt ibi per eũ. De quo tamen videbimus latiùs opportuniùs infrà in materia rei vendicationis. ¶ † Mistæ verò actiones dicuntur illæ, quæ non sunt merè personales, nec merè reales, sed habent causam mistam: vt sunt illæ, quæ ponuntur in §. quædam infrà eo. & ibi videbimus quare dicantur mistæ. Pro nunc tamen dicite, quòd ideo dicuntur mistæ eò quia per actiones reales agimus ad id, quod nostrum est, vel ad id, in quo ius habemus. Per actiones verò personales agimus ad id, quod non est nostrum, sed est nobis debitum. Cũ ergo per mistas actiones agimus ad vtrunq;, certè ideo debent dici misteꝫ. nã si ego hæres ago familiæ erciscundæ contra cohæredem meum vt tota hæreditas diuidatur. Certè ex eo quòd partem meam peto, & sic ago ad rem, quæ mea est, dicitur actio realis. Ex eo verò quòd includitur in petitione portio cohæredis, ex quo ago ad totam hæreditatẽ diuidendam, ago ad id, quod non est meum. Sed ex eo, quòd aliquando fit mihi adiudicatio in parte socij, dico agere ad rem, quæ licet non sit mea, potest tamen mihi
6 deberi. ¶ † Personales verò in rem scriptæ dicuntur actiones, quæ sunt ab origine personales, eo quia nascũtur ex contractu vel quasi, ex maleficio vel quasi, sicut cæteræ personales. Tamẽ quia semper comitantur possessorem rei, sicut actiones reales, ista ratione dicuntur in rem scriptæ: vt est actio ad exhibendum. Nam constat eam non esse ex maleficio, nec quasi. Item nec ex cõtractu: ergo est ex quasi contractu: vt suprà de obliga. quæ ex quasi contractu. in princip. ergo est personalis: quia habet personam obligatam ex quasi contractu: vt hoc tex. Tamen quia datur cõtra eum, qui detinet rem & semper cõcomitatur possessorem rei, dicitur in rem scripta. l. ij. §. est autem personalis hæc actio. & ibi glo. j. no. & magistra & §. fi. ff. ad exhiben. Item est in omni
7 bus interdictis, † quia omnia interdicta dicuntur personalia, in rem tamen scripta: vt l. j. §. interdicta. ff. de interdi. Et quæ dicantur actiones in rem scriptæ, videatis glo. enumerantem in d. l. ij. § est autem personalis. hęc actio. & videte Bar. in d. l. si tertius. §. si quis prius. ff. de
a aqua pluuia arcen. & ibi Bar. declarat, † quę differentia sit inter actionem in rem, & actionem in rem scriptam quæ differentia satis patet ex prædictis. Item præmitte
8 ad euidentiam tex. quòd in iure nostro habemus multiplices arbitros. † quidam sunt arbitri, appellantur arbitri iuris, vt si causa aliqua sit commissa alicui iudici, quẽ altera partium suspectum dicat, eligendi sunt arbitri à
9 partibus, qui de hac causa suspicionis cognoscant: & tales arbitri appellantur arbitri iuris: & de his non loquitur textus noster, sed de eis habetis tex. no. in l. fi. C. de iu
a dic. [a] * & ex eo tex. ibi in ver. nisi fuerit prouocatum.
10 colligit no. Bar. † quòd licet à sentẽtia arbitri compromissarij non possit appellari, vt l. j. C. de arbi. & l. diem proferre. §. stari. ff. de arbi. tamen ab istis arbitris iuris, qui eliguntur à potestate, & necessitate legis, bene po-
11 test appellari. Hinc infert ibi no. Bar. † quòd isti arbitri qui eliguntur ex forma statutorum, cùm habeant magis vim delegatorum, quàm arbitrorum, sentit Barto.
b quòd ab eorum sententia poterit appellari. [b] Et hoc tenet Sali. & addo Bart. istud expresse tenentem in l. j. C. de arb. vbi Bar. dicit hoc esse notandum, & menti tenẽdum. & idem etiam tenet expresse in l. ij. ad fi. ff. de arbit. Contrarium sentit Bart contra morem suum sibi contrarius, in princip. j. constitutionis Codicis, in j. col. cum quo tenet do. Ant. de Butr. in c. quintauallis. de iure iur. De quo tamen articulo, quia locus suus non est hîc, si vultis videre, videatis etiam eundem Bart. in l. j. §. fi. ff. à quibus appel. non licet. & Bald. in l. j. C. de peri. & commo. rei ven. & do. Anto. de But. in c. dilecta. extrà de arbi. & videte omnino Ioan. de Imo. qui concordat has contrarietates. Bar. in l. j. in pen. col. ff. sol. matri.
12 ¶ † Quidam sunt arbitri electi à partibus, coram quibus non proceditur ordine iudiciario, cùm assumãtur de iure, & de facto: & isti propriè appellantur arbitratores, de quibus non loquitur iste tex. sed text. in d. l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro soc. Et talis arbitrator dicitur esse quasi negotiorum gestor partium. Ita eum appellat Bald. in l. fi. in iij. q. C. de contrahen. emp. Alibi appellatur proxeneta, seu mediator partium. Ita eũ appellat Bar. in l. fi. ff. de var. & extraor. cogni. & Bal. in c. j. in pen. col. de inuesti. in maritum facta. in vsi. feu. dicit quòd isti arbitratores rediguntur ad instar proxenetarum. ¶ Quidam sunt arbitri cõpromissarij, in quos
13 fit à partibus compromissum: & isti tenentur ordinem iuris seruare, † cùm talia arbitria sint redacta ad instar iudiciorum. l. j. ff. de arbit. Et coram istis proponendæ
14 sunt actiones, vt dicit hîc tex. & glo. hîc in ver. arbitros. & de istis propriè loquitur textus noster. ¶ † Quæ autem differentia sit inter talem arbitrum compromissarium, & arbitratorem, declarat Bart. in d. l. societatem. §. arbitrorum. in ij. col. in j. q. extra gl. ff. pro soc. & Bar. in l. j. §. & post operis. ff. de ope. no. nun. & Bart. in l. sed
15 & si in seruum. §. si quis iudex. ff. de arbi. ¶ † Quæ autem differentia sit inter istum arbitrum compromissarium, & iudicem ordinarium, videte hîc per Ange. qui ponit sedecim differentias, & posteà etiam ponit octo æquiparationes, seu conformitates inter eos. Verũ quia ista sunt multùm extrauagantia à §. nostro, vt ipse etiã Ange. dicit, ideo ista non refero, sed si vultis, videte hîc per eum: & videte Lud. Ro. in l. j. in prin. ff. de arbi. & in l. si Titius. ff. de ver. obli. vbi vltra ea, quæ ponit hîc Ange. ponit etiam alias differentias, & etiam alias æquiparationes, seu conformitates. † Et vltra prædicta quot
16 modis capitur iste terminus Arbiter, habetis gl. ordinariam & magi. in l. pe. in ver. imperare. ff. de arbi. & glo. j. in l. j. C. de senten. ex peri. reci. ¶ His sic breuiter præmissis diuido hunc §. aliter, quàm alij faciãt, secundum quòd puto esse de mente huius literæ, in duas partes, secundum Nico. de Neap. hîc. In prima ponit diuisionem bimembrem hîc. In secunda diuisionem compro bat sufficientem, à partium enumeratione arguendo, & partes per exempla declarat. Secunda ibi: namq; agit vnusquisq;. ¶ Et licet §. iste multis modis summetur per docto. vt per Bal. Ange. de Are. & Ioan. de Plat. hîc ego tamen hoc modo summo. Omnis actio aut est personalis, aut realis: quia vnusquisq; agit aut contra sibi obligatum ex contractu, vel ex maleficio: & tunc dicitur actio personalis: aut contra eum, qui nullo iure sibi obligatus est, sed agit ratione rei apud eum existentis: & tunc dicitur actio realis. hoc dicit in summa. ¶ Not.
17 primò ex hoc textu. † quòd sicut actiones sunt coram iudicibus proponendæ. l. j. in princ. ff. de eden. ita etiam coram arbitris. Et vltra textum ratio est, quia arbitria
c sunt redacta ad instar iudiciorum, [c] in d. l. j. ff. de arbit. Addite etiam secundum Ange. de Aret. hîc in ij. col. secus esse in arbitratore, coram quo non est proponenda actio: quia coram eo non proceditur ordine iudiciario: vt no. Spe. in titu. de libel. concep. §. restat. ver. j. & Bar.
18 in d. §. arbitrorum. in ij. col. & facit, † quia arbitramentum

c ¶ Iudiciorũ. Adue Dy. in cõ. l. & d. bar. Soc. in consi. cxcv. inci. circa primum. ver. accedit. in ij. parte. & in consi. cxxiiij. inci. præsens. circa medium ij. col. in j. parte.

a ¶ Trãsactio. Et hîc idem tenet do. bar. sozi. in. d. cõsil. cxxiiij. in ci. pũs. circa me. ij. co. in j. parte. Vnde, vt ibi ipse dicit, quod in transi. permittit, & in laudo conceden dũ videtur. & in consilio ccl. xxxij. inci. in præsenti. ver. circa prin. ij. colũ. in ij. parte.

a tum est quædam transactio, [a] seu conuentio partium, per quam à lite disceditur: vt est glo. no in §. si verò. el ij. in ver. conuentum. in auth. vt differentes iudices. col la. ix & Bar. in auth. si verò contigerit. C. de iud. & Bal. in l. j. si aduer. transi. & Bal. in l. ij. ad Sil. C. de sac. san. ecc. & Bal. in l. præses. in fi. C. de transi. & Bald. in l. sed si seruum. §. j. ff. de arbi. Intelligite tamen quòd arbitramentum est quædam transactio largo modo sumpta: non autem quòd arbitramentum sit propriè, & strictè trãsactio: vt dixit no. Bar. in l. quod si Ephesi. §. fin. ff. de eo, quod certo loco. & idem dixit Bar. in l. furti. §. qui iussu ad fin. ff. de his, qui notan. infa. & idem dixit Bart. in d. §. arbitrorum. in ij. col. in j. q. extra glo. & Bal. in l. fin. in j. oppo. C. de contrahen. emptio. & idem Bal. in rub. C. de rerum permu. circa pen. col. Quod notabis pro statutis. in quibus verba propriè accipienda sunt. Et ideo in terminis, & in specie dixit Imol. in c. si quando,
b 19 de offi. deleg. † quòd si statutum faceret mentionem de transactione, quòd non veniret arbitramentũ: quia non est propriè transactio. ¶ Secundò not. ex text. ibi: namq; agit vnusquisque secundum Nico. de Neap. hîc
20 † quòd argumentum à sufficienti partium enumera-
b tione, validum est [b] in iure nostro. Ita hîc arguit Imperator. Addite ad idem tex. in l. patre furioso. & ibi not. Bar. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. & glo. in l. j. in princip. in gl. j. mag. circa medi. ff. de act. & obli. & gl. in l. filius à patre in §. filiusfami. in verbo, locum. ff. de lib. & posthu. & gl. in l. qui se patris. in glo. fin. circa medium C. vnde liber. ¶ Tertiò no ex tex. ibi: nullo iure ei obli
21 gatus est. † quòd ille, qui tenetur actione reali potest dici nullo iure obligatus & ad hoc continuò allegatur text. iste. Intelligite tamen vt dixi suprà eo. in princ. in
22 gl. fin. in verbo Debetur. in prin. † Vltimò not. quòd ad causandum rei vendicationem necessaria sunt duo extrema, scilicet dominium vel quasi ex parte agentis. l. in rem. in princip. ff. de rei vendicatio. & possessio vel quasi ex parte conuen. l. officium. ff. de rei vendicatio. & l. vnica. C. de alien. iudic. mut. causa fact. & si aliquod istorum deficiat, non potest competere rei vendicatio. De quo tamen latius videbimus, infrà in materia rei vendicationis. ¶ Vnum tamen intereà tenebitis men-
23 ti perpetuò, † quòd si actum sit rei vendicatione contra non possidentem, qui tamen reus putabat se possidere, & lata fuerit sententia secundum actorem, deinde perueniat possessio ad reum ex noua causa, puta emptionis, quòd talis sententia mittetur executioni contra eum. Textus est, qui secundum Bartol. ibi, deberet scribi literis aureis, in l. si à te hæreditatem. §. si quis fundum. ff. de except. rei iudica. Quem textum intelligatis tamen procedere secundum Barto. in l. is, qui se obtulit. ff. de rei vendicatio. quando reus interrogatus in iudicio, vel extra iudicium, respondit in iudicio se possidere: aliàs secus: vt l. finautem. in princip. ff. de rei vendicatio. Gloss. j. super verbo, inter aliquos. format tacitam oppositionem contra text. & non soluit: & oppositio illa debet sic formari. Text. dicit, omnium actionũ, quibus. & sic sentit quasdam esse actiones, quæ nõ proponantur coram iudicibus, vel coram arbitris, cùm
24 † relatiuum quis, vel qui [c], adiunctum alicui generalitati sine copula, illam restringat. l. ea tamen adiectio. ff. de legatis iij. Et sic relatiuum Quibus, positum hîc sine copula, restringit illam generalitatem omnium actionum: & consequenter denotabit esse actiones aliquas, quæ coram iudicibus, vel arbitris non proponantur. & tamen istud est falsum: vt l. penulti. ff. de iudic. Glo. non soluit. Vos dicite breuius pro solutione, quòd

c ¶ Quis vel q De huius relatiui significatione vide Franc. Aret. in l. si qs duobus. C. de impu. & ali. substit. & do. Alexã. de Imo. in consi. xlvj. inci. ex his. versi. & primo. ibi quod autem: & in consilio xxxj. professo quando verso. quãuis enim circa fin. in j. parte.

aliquando relatiuum quis, vel qui, adijcitur qualitati, quæ competit vnicuique contento sub genere antecedenti: & tunc relatiuum illud stat declaratiuè, & non restrictiuè: vt not. Bartol in l. cunctos populos, quos. in princip. C. de summa trinita. & l. omnes populi, qui. ff. de iustitia & iure. Aliquando relatiuum Quis, vel Qui, adijcitur qualitati, quæ non competit vnicuique contento sub genere antecedenti: & tunc aut ponitur cum copula, & stat augmẽtatiuè. Aut ponitur sine copula, & stat restrictiuè. dicta. l. ea tamen adiectio. Ita volunt docto. in dicta l. cunctos populos. & ibi Bartol. in prima colum. & docto. in dicta l. omnes populi. & ibi Barto. in prima colum. & Bart. in dicta l. ea tamen adiectio. licet alias theoricas tradat Bal. in §. præcipimus. C. de appella. & alias theoricas ponat Ange. de Aret. in §. ius autem ciuile. in prima colum. suprà de iure natu. gen. & ciui. Cùm ergo in text. nostro qualitas illa agendi apud iudices, arbitrosq; quæ adijcitur relatiuo Quibus, competat vnicuique contento sub genere præcedenti omnium actionum, & sic competit vnicuique actioni: certè relatiuum illud stabit declaratiuè, & non restrictiuè: licet Nico. de Neapo. hîc in sua solu. dixerit quòd istud relatiuum Quibus, stet restrictiuè & malè, vt patet ex prædictis. ¶ Gloss. in verbo, arbitros remanet expedita per ea, quæ dixi suprà in euidentialibus. & per ea, quæ dixi suprà in primo notab. ¶ Gloss. in ver. de quacunque re clara est, & bene dicit. Et de significa-
25 tione huius dictionis † Res, videte per omnes in l. j. ff. si certum peta. maximè per Cyn. & Salice. & latè per Archidiaco. in cap. ante quinquaginta distinctio. & plenè per Alberic. de Ros. in Dictionario suo, in ver. Rei. Circa hanc dictionem Res, videte aliqua notabiliter dicta per Barto. Bald. & Ang. in l. j. ff. de statu homi. Vbi inter cætera quærunt, an si dono tibi res meas, veniant iura, quæ habeo contra aliquem, & sic actiones, & consequenter nomina debitorum. de qua quæstio habetur etiam latiùs per Barto. in l. Quintus. §. argẽto. ff. de auro & argento legato. Et an aliud sit in dispositione facta sub nomine bonorum: & an aliud sit in dispositione facta sub nomine rerum: videte l. final. cum gloss. quam reputat ibi Barto. singularem, & dicit se nescire alibi. ff. de vsufruct. lega. & videte text. in l. licet. & ibi Barto. C. de pact. ¶ Glo. in ver. summa. habet tres partes. In prima exponit textum vno modo. In secunda exponit secundo modo. In tertia contra secundam expositionem opponit & soluit. Secunda ibi: vel summa. ideſt breuis. Tertia ibi: sed oppositio infrà eod. §. quædam. ¶ In eadem gloss. ibi: id est prima. hæc expositio non videtur posse stare, cùm prima diuisio actionum debeat esse illa, quæ ponitur in §. sed istæ infrà. eodem videlicet quòd actionum quædam sunt ciuiles, quædã sunt prætoriæ, prout in simili videbimus in §. primo suprà de obliga. vbi prima diuisio obligationum est, quòd quædam sunt ciuiles, & quædam prætoriæ. Et propterea Ioan. in arbore sua actionum, vbi ponit diuisiones actionum, ponit pro prima illam diuisionem, quòd actionum quædam sunt ciuiles, & quædam prætoriæ. Breuiter respondete ex mente Dyn. hîc, in prima colum. quòd diuisio posita in hoc tex. respicit causam mediatam ipsarum actionum: & causa immediata actionis personalis est obligatio. Causa verò immediata actionis realis, est ius, quod quis habet in re: quia ergo priùs habenda est cognitio causæ proximæ, & immediatæ actionis, quàm causæ remotæ, prout est illa, quæ ponitur in diuisione. §. sed istæ infrà eod priùs ergo fuit posita prima diuisio actionum. Vel dicas secun

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Mistum. Adde Franci. Aret. in l.j. C. quando non peten. par. & quæ per eum habentur in l.j. de acqui. possess. circa fin. iiij. col. & in l. si emancipa. C. de collat. quòd non in materia correctiua, nec proprietate sermonis. & in l. cum antiquis. C. de inoffi. testa. quòd nec etiam in exorbitantibus. Et vide Dyn. hîc in prima columna circa principium.

b ¶ Misti. Vide do. Alex. de Imo in cō si. cxv. in iij. & iiij. col. in ij. parte. & in consil. xcvj. in vlti. colū. ca. parte. & in consi. lxxxx. in vij. col. in iij. parte. & in consi. c. in vlti. col. in si. ca parte. & in consil. xxvj. in iiij. col. ea. parte. & in consi. xvij. in vl. col. in iiij. parte. vbi ponit late de hac materia, & in consilio. xxviij in j. col. in iij. parte.

c ✻ Adde q & si ista opin. Petri de Anchar. in casu istius statuti videatur magis communiter approbata, vt per doctō. in l.ij. ff. de leg. j. tamen idem Iaso. in hoc sibi cōtrarius per plura in d.l. ij. tenet contra decisionē Petri de Anchar. & communi. quē ibi videas, & ibi dictis adde quòd in isto statuto ratio est ne mulier propter eius imbecillitatē facilè seducatur, sed hæc ratio cessat in donationibus cā mortis, cùm præsumptio iuris sit, quòd mulier de facili non donet l. sed si ego. §. fi. ff. ad velleia. imò contra naturā sexus muliebris est donare. l. si stipulata §. j ff. de don. inter vir. & vxo. cū ergo de facili mulieres non donent, & hmōi donationes cā mortis possint ad libitum voluntatis reuocari l. non omnis. in prin. ff. si cert. peta. l. fin. C. de don. cau. mor. iuncta l. iiij. ff. de adimen. leg. & sic cesset omnino ratio & mens statuentiū cessabit etiam dispositio. c. cū cessante. extrà de appel. l. sed si pater. §. non tantum. ff. ad Mace. & cùm simus in correctorijs, & non sit identitas rationis, non valebit argu. ad casum impropriū auth. quas actiones. C. de sacrosanc. eccle. c. cùm ducētus. extrà de consuetud. prætereà vrgentissimè contra communē sententiam instatur cui per-

dum Ioan. Fabr. hîc, quòd licet per illam diuisionem actionum positam in dict. §. sed istæ habeatur cognitio originis actionum, tamē quia per illam diuisionem nōn distinguuntur actiones specie: quod patet, quia reperiuntur personales, & reales actiones, aliquæ ciuiles, aliquæ prætoriæ: meritō fuit proponenda prima diuisio, quę continet naturam separatam, & diuisam actionum. & per quam actiones specie distinguuntur. cùm hac sol. se conformat Nic. de Nea hîc, in ij. oppo extra gl. post Iac. But. hîc. Sed posses de facili omnes istas sol. subuertere: cùm in tit suprà de obliga. §. j. sit obseruatus ordo in totum contrarius ei, quem istæ rationes concludunt: sed non cures de ratione ordinis, cùm sit sine vtilitate. ¶ In ea. glo. in fi. habetis ex hac gl vnum 26 ad quod continuò allegatur gl. ista, scilicet † quòd sub simplicibus contineatur mistum. Nam cùm Imperator hîc dicat, omnes actiones esse aut personales, aut reales, comprehendit etiam mistas: & sic ponendo de simplicibus, videtur etiam ponere de mistis. Et cū hac sol. transeunt communiter doc. hîc. Simile dicit Dyn. esse in l ij. in prin. ff. de ver. oblig. vbi iurisconsultus dixit quòd stipulationes quædam in dando, & quædam in faciendo consistunt: & tamen reperiuntur quędam stipulationes mistæ, quæ consistunt in dando & faciendo simul: vt est tex. in l. cùm seruus. in prin. ff. de condi. & demon. tamen Iurisconsultus in d.l.ij. in prin. nō ponit de hac mista stipulatione: quia illa comprehenditur sub simplicibus. Aduertite tamen ad propositum textus nostri secundum Ioan. Fab hîc: quia si volumus dicere quòd actiones mistæ cōstituant speciem de per se, vt sentit Ioan. in arbore sua actionum, qui posuit actionem personalem, realem, & mistam, tanquàm distinctas species, & sub distinctis articulis, negare non possumus, quin ista diuisio Imperatoris sit minus sufficiens, & imperfecta. Sed vos dicitē secundum Ioā. Fab. 27 hîc, & etiam Nic. de Nea. hîc, † q̄ mistæ actiones non faciunt speciem de per se: quia nulla est mista actio, quæ non sit subStantialiter personalis, vel realis. Nam actio finiū regundorū dicitur mista: vt in §. quædam. ff. eod. tamen verè est personalis: vt est tex. in l.j. ff. finiū regun. Similiter actio familiæ erciscūdæ, & actio communi diuidundo dicuntur esse mistæ: vt d. §. quædam. & tamen verè sunt personales, quia oriuntur ex quasi contractu: vt in §. item si inter aliquos. suprà de oblig. quæ ex quasi contractu. iuncto tex. nostro. Idem dicemus de actionibus in rem scriptis: quia illæ verè sunt personales: vt l. iij. §. est autem personalis hæc actio. ff. ad exhi. Et quæ sint actiones mistæ, & quare dicantur mistæ. Item quæ sint actiones in rem scriptę. Et quare dicantur in rem scriptæ, dixi opportunè suprà in euidentialibus huius textus. ¶ Ista ergo diuisio hîc posita erat sufficiens, & perfecta quo ad species actionum. & mittitur testari, permittitur causa mortis donare. text. est notab. qui facit hanc consequentiam in l. cùm hic status. §. si miles. ff. de don. inter vir. & vxo. & magis propriè ad terminos. q. nostræ cui remittitur solennitas in testando, remittitur in donatione causa mortis tex. est, & ibi gl. in l. Marcel. in prin. ff. de don. causa mortis, sed in hoc statuto nihil circa testamenti factionem immutatur: ergo nec indonatiōe causa mortis & optimè pro ista parte facit, quia sicut in generali concessione donandi non venit donatio cā mortis. l. si filius fam. §. fi. ff. de don. tit. gen. nec etiam in hoc statuto exorbitāti generaliter dispōnēte in cō tractibus cō prēdetur donatio cā mortis. item pro ista opin. adduco duo argu. quæ pro cōmuni sententia fiunt, & ita retorqueo illa oēs fatentur donationem cā mortis respectu consectionis habere naturā contractus gl. in l.ij. ff. de dote prælc. respectu effectū naturam vltimæ voluntatis l. fin. C. de don. ea. mor. & tradūt scribentes in d.l. ij. ff. de leg. j. sed statuētes vt ex ratione statuti. ſ. relata apparet, respectu effectus voluerunt succurrere mulierum fragilitati, cū leges rebus, & non verbis, imponantur l. fi. C. de vsu. c. commissa. de elec. in vj. sed respectu effectus non ęduntur mulieres, cū possint ad libitū hmōi donationes reuocare, vt suprà dixi: ergo non comprendentur donationes cā mortis in hoc statuto maximè cùm mulier possit diu cogitare num sibi expediat donationem cā mortis reuocare: arg. l. si mulier. la ij. C. ad velleia. nec obst. arg. Petri de Anchā. quod etiam retorquetur: & dico q̄ donatio causa mortis magis participat de vltima voluntate, quā de contractu, vt irrefragabiliter probatur in d.l. fi. C. de don. cau. mor. in §. j. insti. de don. in Lillud. ff. de don. cau. mor. vbi aperta regula ponitur q̄ donatio causa mortis in nulla parte vltimæ voluntati absimilis est: & probatur ex regula l. sicut. C. de act. & oblig. cùm ergo magis participet de

in d.§. quædam. erant bene positę quædam actiones differentes à personalibus, & à realibus actionibus nō specie, sed qualitate, quæ qualitates non constituunt specificas differentias: prout etiam dicit Barto. in l.j. in princip. ff. de acquirenda possess. in vltima col. & Bart. secūdum aliquas lecturas in lege secunda in secunda columna. C. de actionibus & obligationibus ¶ His, quantum est ad declarationem textus nostri, positis, reuertor nunc ad glossam nostram, quæ vult simpliciter 28 † quòd sub simplicibus contineatur mistum. [a] In quo a brocardo paucis concludendo dicite secundum Bart. in dicta lege secunda in principio. ff. de verborum obligationibus, quòd verum est, quòd sub simplicibus cō prehendantur, vel contineantur casus misti in tribus casibus. Primus est in fauorabilibus lege si ita scriptum in principio. ff. de liberis & posthumis & lege clemens. in principio ff. de hæredibus instituendis. Secundus est casus causa vitandæ contrarietatis dicta lege secunda. in principio iuncta dicta lege. cùm seruus. in principio. Tertius est casus, quando lex hoc exprimeret, vt hoc textu nostro: quem ibi, ita intelligit Barto. propter illud signum vniuersale omnium: licet ad hunc tex. possit aliter dici, vt proximè dixi ex mente Ioannis Fab. Extra illos casus tenet Barto quòd regulariter sub simplicibus nō contineantur casus misti, per legē vim passam. §. præscriptione. iuncta lege mariti. §. hoc quinquennium. ff. ad leg. Iul. de adulte. Et cum Barto. transeunt Bal & Ange. & communiter cæteri moderniores in dicta lege secunda in prin licet Rapha. Cun. ibi suo præclaro ingenio ausus sit tenere fortius, q̄ etiam in odiosis sub simplicibus contineantur casus misti, per tex. prima facie coloratum in l. si ita facta. ff. de iniusto rupto. & cum eo inclinat ibi pater, & præceptor meus dominus Alexan de Imol. ¶ Sed circa ista cadit 29 magis vtile dubium, † quid in statutis. An in statutis b sub simplicibus comprehendantur casus misti. [b] Bald. in hoc §. nostro. post princi. tenuit no. quòd non motus per tex in l. quid ergo. §. ité si alterius. ff. de his. qui no. infa. vbi videtur innuere tex. q̄ casus mistus cōprehendatur sub simplicibus ex sententia, & consequenter ex interpretatione, quæ non cadit in statutis. Pro hac decisione allego quod no. decidit Bald. in l. omnes populi. in viij. col. in prin. ff. de iu. & iur. vbi tenet q̄ statutum disponens quòd in contractu mulieris requiratur certa solennitas. non vendicabit sibi locum in persona mista, & consequenter in hermaphrodita. Allegat l. hoc legatum ff. de lega. iij. & hoc sequitur Pet. de Anch. in repe. c. canonum statuta. extrà de constitu in versicu. venio ad primum membrum Nec istis obstat c q̄ in contingentia facti pulchrè consuluit [c] ✻ Petr. de Anc. in cōs. suo cccl xvj. inci. in Christi noīe dubium in hac quæstione facit scriptura donationis. vbi consuluit

quòd statutum disponens quod in contractu mulieris requiratur consensus propinquorum, extendatur ad mulierem facientem donationem causa mortis, & tamen certum est, quòd donatio causa mortis est mista, quia participat de contractu, & vltima voluntate: vt est tex. in l. fina. C. de donat. cau. mor. quia respondeo quòd donatio causa mortis magis accedit contractui, quàm vltimę voluntati: vt est glos. nota. & ibi Barto. in l.ij. in princip. in ver. legatum. ff. de dote præleg. quo casu clarum est, quòd dispositio facta de aliquo simplici comprehendit mistum, quando illud mistum prævalet in illo simplici. l. quæritur. ff. de statu hominum. & no. Ange. in l.ij. ff. de verborum obligationib. Et per hoc limitarunt decisionem illam Bal. in dicta l. omnes populi. in viij. colum. de statuto aliquid requirente in contractu mulierum, vt non comprehendat personam mistam, scilicet hermaphroditam: quia decisio illa procederet, quando hermaphroditus non magis prævaleret in sexu masculino, quàm fœminino, sed si magis prevaleret in sexu muliebri, putarem, per prędicta, quòd statutum loqueus de casu simplici, & sic muliebri, comprehenderet casum mistum, & sic hermaphroditam, quæ magis prævalet dicto casu simplici: vt dicta l. quæritur. per no. per Angelùm in dicta l.ij. in principio. ¶ Per prædicta etiam verificatur quod no. decidit in proposito nostro, Bal. in l. hac consultissima. C. qui testamen. fac. possunt. in iiij. colum. vbi dixit quòd si statutum disponat, quod qui voluit secretè testari, scribat testamentum sua manu, & illud ponat in sacristia fratrum minorum coram septem testibus, quòd tale statutum non habet locum in casu misto, id est in donatione causa mortis, cùm illa magis accedat contractui, quàm vltimæ voluntati, vt proximè dixi, licet contrarium visus sit tenere Bald. in l. fina. C. de testament. vbi tenuit quòd si statutum permittat filiofamilias testari, tale statutum trahitur etiam ad casum mistum, vt intelligatur, etiam permittere filiofamiliàs, vt etiam posit donare causa mortis. Sed si bene aduertitis, Bald. non est sibi contrarius: quia loquitur in terminis diuersis, & diuersam rationem habentibus. ¶ Vltimò hæc glossa nostra, & prædicta inducuntur per Bal. hîc, & post eum per Ang. de Are. hîc ad no 30 tab. q. † Aliquis habet potestatem legitimandi spurios, item & legitimandi incestuosum. Pone ergo quod aliquis sit spurius, & incestuosus simul, an posset per istū legitimari? & sic erit q. vtrum priuilegium loquens in casibus simplicibus, trahatur ad casum mistum. In qua quæstione licet Bal. hîc non videatur se firmare, tamen pro nunc paucis vos concludite quòd sic. & ita tenet Bar. in d.l.ij. in princ. ff. de verborum obligationib. motus, quia sumus in fauorabilibus, in quibus sit extensio, ita vt sub simplicibus comprehendentur casus misti. d. l. si ita scriptum. in prin. ff. de lib. & posth. & d.l. clemēs. 31 in prin. ff. de hære. inst. Item quia sumus † in beneficijs, in quibus sit latissima interpretatio. l. si. ff. de cond. prin. Et ista consuevit esse magis communis conclusio doct. post Bar. in d.l.ij. in prin. De hac tamen q. si vultis plenius videre, vltra prælleg. videatis etiam Bar. Bal. Ange. & Imo. in d.l. si ita scriptum. in prin. & Angel. in d.l. clemens. in prin. & Io. Cal. qui fuit filius adoptiuus Ioā. And. de quo facit mentionem Bal. in prędictis locis. tenuit contra Bart. in dispu. sua incipiente, Papa concessit. & contra Bar. etiam tenet Io. And. in add. ad Specu. in titu. qui fil. sint leg. in rub. & Imo. in ca. at si clerici. in ver. de adul. ad finem. extrà de iud. & ibi etiam, per Ioā. And. & videte do. Anto. de Bu. in ca. per venerabilem. extrà qui fi. sint leg. in xxj. co. vbi concordando opinio

vltima voluntate secundū illius naturā iudicabitur. d.l. quęritur. ff. de stat. ho. Et hæc opin. contra communem placet mihi. Anton. Ange. Carcassona Sardus.

nes dicit quòd aut legitimatio non tendit in præiudicium tertij, puta quia fit patre viuente, & procedit opi. Barto. Aut tendit in præiudicium tertij, puta filiorum post mortem patris, & tunc procedit opin. tenentium contrarium. Et huic concordiæ adhæret Butr. in d.l.ij. in princ. secundum quòd hîc refert Ang. de Are. & ibidem etiam Pau. de Cast. & fortasis quòd tutius esset tenere hanc concordiam. De prædicta etiam quæstione vide etiam Ang. de Are. & hîc, & in locis hîc per eum alleg. & per do. Abb. Panor. in dicto ca. at si clerici. §. de 32 adul. in v. & vj. col. ¶ † Quid autem si aliquis esset spurius & incestuosus simul, & esset legitimatus, tanquàm spurius tantùm, non expresis qualitatibus suprà dictis, nunquid valeat talis legitimatio, nécne? Est quæstio, quam ponit Bal. in l. eam, quam. C. de fideicom. in col. ix. in prin. ver. sed pone, quidam. vbi tenet quòd requiratur expressio causæ, & qualitatis spurietatis, quando quis duplici defectu, & in vno est spurius, aliàs non tenet legitimatio. Et sequitur Ludo. Roman. in l. si verò. §. de viro. in xxxj. fallen. aliàs v. ff. solu. matr. & idem tenet Io. And. in add. Spec. in tit. qui fi: sint leg. in rubr. & do. Anto. de Bu. in c. per venerabilem. in xxvj. co. extrà qui fi. sint leg. De quo etiam videte Bal. in l. si qua illustris. C. ad Orfi. & Bal. in c. naturales. fi de feu. fuer. contro. inter domi. & agna. paulò post prin. & per Canon. in c. fin. extrà de fi. pref by. per Oldr. Lau. in consi. xcvj. incipien. quidam textus. & Ang. in l. si non lex. ff. de hæredi. insti. per do. Benedictum de Plombino. in l.j. ff. de nata. restituend. Imò fortiùs dixit valde no. Bal. in l. præscriptione. C. si contra ius vel vtil. pub. in iiij. col. versic. 33 ego dico, quòd etiam in priu. legijs. vbi dixit † q̄ si aliquis impetrauit à principe se legitimari, dicens se natū ex soluto, & ex soluta, cùm esset natus ex adulterio, q̄ talis legitimatio non valet, nec tenet. quod dictum bene notabis ad prædictorum confirmationem. ¶ Glos. in ver. in rem. dicite vt melius dixi, & declarati in euidentialibus positis ſ. in prin. huius tex. ¶ Gloss. in versi. alijs quibusdam modis. diuiditur secūdum me in duas partes principales. In prima declarat tex. in specie quatuor modis. In secunda declarat textum in genere. Secunda ibi, & vt breuiter dicam. Illa prima potest subdiuidi in quatuor particulas, prout quatuor modis declarat in specie istum textum. Partes per se patent. Secunda ibi, vel dic hæc omnia. Tertia ibi, dic ergo. Quarta ibi, item de interdictis. ¶ In ea. glo. ibi, quod reprobatur quia ex quo dixit, &c. Hanc primam expositionē, quæ habet quòd textus noster in verbo, & alijs quibusdam modis, debeat intelligi de quasi contractu, & de quasi maleficio: licet glo. hîc impugnet, tamen eam sequitur communiter doct. hîc ea ratione: quia cum Iurisconsultus in d.l.j. in princ. ff. de act. & obli. dixerit q̄ obligationes nascantur aut ex contractu, aut ex maleficio, aut ex varijs figuris causarum, & Iureconsultus à d.l.j. vsq; ad l. ex maleficijs. in principio tractauerit de obligationibus, quæ sunt ex contractu de obligationibus, quæ sunt ex maleficio: postea à §. si quis absentis. in d.l. ex maleficijs. vsq; ad finem legis, incipit tractare de obligationibus, quæ fiunt ex quasi contractu, & ex quasi maleficio: & sic ibi prosequitur tertium membrum, scilicet ex varijs figuris causarum, ergo de mente Iurisconsulti est, quòd obligationes, quæ sunt ex quasi contractu, & ex quasi maleficio, dicantur oriri ex varijs figuris causarum cùm sequentia habeant declarare præcedentia: vt l. si seruus plurium. §. fina. ff. de legat. j. Et ista fuit originaria ratio Dy. hîc, quā cæteri omnes hîc ponūt, & sequuntur. Et per hanc rationem tenet etiam istam

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Intelligi, Quomodo autẽ verba sunt intelligenda vide do. Alc. de Imo. in cõsil. lxxxiij. in iij. & vij. col. in ij. parte. & in cõsil. xl. ij. co. ea. par. & in cõsil. cix. in iij. part. & do. Vin. Palleo. in cõsil. lxvj. inter cõsil. do. Alex. in iij. parte.

b ⁂ Adde q̃ licet Iaſ. ibi allegẽt Bart. ibi contrarium, tamen reſtè intuendo ſaluari poteſt à contrarietate: quia Barto. in d. l. apud Iulianum. §. fin. loquitur quando ſtatutum dicit q̃ mulier non poſſit contrahere. & in l. mutum. §. j. ff. de acqui. hæred. loquitur quãdo ſtatutum dicit q̃ mulier non poſſit obligari, quæ duo ſtatuta longè in verbis differunt, vt hîc per Ange. de Are. Quæ cõcordia ſunt Mathefil. in ſuis notabil. prout eum refert Iaſ. in l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. in viij. colum. ff. de pa. vbi videas Iaſ. ferè omnia, quæ hîc dicentem. Carcaſſona Sardus.

c ⁂ Adde q̃ Abb. in d. ca. fin. cõ. xj. verſic. venio ad glo. ij. non dicit id, quod Ia. refert, ſed dicit propriè contractum eſſe vltrocitroq; obligatorium. per d. l. Labeo. Cæteri verò impropriè, & largo modo in cauſa renuntiationis, & tamen conſtat† quòd diſtractus, & renuntiatio [a] non ſunt propriè contractus l. ſi quam ad hoc ibi no. Bal. C. de interd. matri. & d. §. contractum. & ſic ex identitate rationis extenditur illud ſtatutum ad contractum impropriũ, ergo idem dicemus & in caſu contrario. Ex prædictis poteſtis elicere quòd in ſtatutis poteſt fieri extenſio ad caſum improprium ex identitate rationis, quando vnica tantùm ratio poteſt in ſtatuto illo reddi. Et de prædicta quæſtione principali. vide etiam do. Ab. Panor. in c. qua fronte.

41 in j. col. de app. † Aduertite tamen quòd dictum ſtatutum prohibens mulierem contrahere ſine cõſenſu propinquorum, intelligitur de contractibus inutilibus, & damnoſis. [b] Ita dixit notanter Bal. per illum tex. in l. neque. C. de contrah. & commit. ſtipul. Et per hoc infero vnam limitationem ad concluſionem, quam ſ. tenui,

42 † quòd ſtante ſtatuto, de quo ſuprà mulier, tamen poterit ſine ſolennitate illius ſtatuti adire de per ſe hæreditatem lucroſam, & multò magis opulentam. Et hoc in terminis iſtis, & in ſpecie tenet expreſsè Ange. in d. l. mutum. & ff. de acquiren. hæred. & Ang. & Imo. in l. ij.

43 ff. de excep. † Et quæ dicatur hæreditas lucroſa, & quæ opulenta, habetis glo. no. quam reputat Bal. ibi ſingularem. in l. ſi quis mihi bona. §. ſi ſeruus ſiſci. in verbo, hæreditate. ff. de acquiren. hæred. ¶ Item aduerte quòd ſtatutum, de quo ſuprà debet intelligi de contractu, qui ſit circa res, & bona. non autem de contractu, qui ſit circa

44 perſonam. † Et ideo ſtãte dicto ſtatuto, mulier tamen poterit contrahere matrimonium ſine conſenſu duorum conſanguineorum. Ita Bal. in l. in copulandis. per il lum tex. C. de nup. Et dum ſuprà dixi, ſecundum Ang.

45 de Are. † quòd ſi ſtatutum diceret, quòd mulier non poſsit ſe obligare ſine conſenſu duorum conſanguineorum, quòd iſto caſu non poſsit de per ſe adire hæreditatem: quia adeundo ſe obligaret. Addo quòd ad hoc bene facit quod notab. voluit Bar. in l. ſi vnus. §. pactus. ff.

46 de pac. in vj. co. Vbi fortiùs voluit, † quòd ſtante ſtatuto, de quo ſuprà in terminis illis non poſſet etiam mulier aliquem liberare. Et hoc etiam tenet ibidem Bald. Putarem tamen in terminis illius ſtatuti, q̃ ſtatutum illud poſſet notabiliter limitari, vt non habeat locum in obligatione deſcendente ex delicto, vel quaſi delicto. nã crederem, q̃ etiam non interueniente ſolennitate illius ſtatuti, & conſequenter non interuenientibus conſanguineis, quòd nihilominus mulier obligaretur ex delicto ſuo, & ex quaſi delicto. Mouet me illud, quod in ſimili videmus: quia prohibitio legis vetantis minorem, & prodigum ſe obligare, non refertur ad obligationem ex delicto, vel quaſi: vt no. glóſſ. in l. ſi quis in tantam. in glo. mag. in v. q. C. vnde ⁂ vi. & ibi Bar. in iij. colum. & Barto. in l. is, cui bonis. ff. de verb. oblig. in vlt. col. in verſicu. quæro nunquid prodigus delinquendo obligetur. Et pro hac limitatione adduco in ſimili optimum text. in l. ſed & ſi ex parte. §. quamquàm. ff. quod cũ eo. ¶ Vltimò, quia ſuprà opportunè vidimus an ſtatutum faciens mentionem de contractu extendatur ad contractum improprium, poſſem hîc appplicare illam quæ-

47 ſtionem, quæ eſt impropriè contractus, vt vult Bartol. in l. ſi donationis. C. quod metus cauſa. de qua quæſtione videte per Ioan. de Imola. in l. v. in principio. ff. de verborum obligationib. ¶ Item an illud ſtatutum extendatur ad donationem, & ad tranſactionem, qui impropriè dicuntur contractus: vt eſt glo. no. in l. contractus. in glóſſ. j. C. de fide inſtrumen. videte ibi per Bald. in ij. colum. in verſi. quid ergo, ſi ſtatutum dicit. ¶ In eadem glóſſ. ibi. ff. de actio. & obligat. l. j. in princi. Habetis

48 ex glóſſ. † quòd condictio furtiua dicitur oriri ex varijs figuris cauſarum, & conſequenter quòd non oritur ex contractu vel quaſi, ex maleficio vel quaſi. Idem tenet glóſſ. in l. ſi pro fure. §. fina. in glóſſ. fina. ff. de condi. fur. & idem viſa eſt tenere glóſſ. in dicta l. j. in princi. in glóſſ. prima. mag. paulò poſt principium. ff. de actio. & obligatio. Et quomodo condictio furtiua dicatur oriri ex varijs figuris cauſarum, declarat, & probat prælegata glóſſ. in dicta l. ſi pro fure. §. fin. & dicta glóſſ. in dicta l. j. in princ. Et iſtud idem tenet Salic. in dicta l. ſi pro fure. §. final. non per rationem dictarum glóſſ. ſed per aliam rationem. Nam illa dicitur eſſe actio perſonalis;

49 † quæ habet cauſam vel originem à contractu vel quaſi, à delicto vel quaſi: vt hoc tex. Illa verò dicitur realis actio, quæ habet cauſam, vel originem à iure, quod quis habeat in re: vt hoc eodem tex. & l. j. C. de alie. iudi. mutan. cau. fact. Si ergo inueniatur aliqua actio, quę habeat vtrunque, ſcilicet cauſam, & originem, illa dicetur naſci proprio quodam iure ex varijs figuris cauſarum. Et hoc eſt, quod voluit propriè dicere Iuriſconſultus, in dicta l. j. in princi. Sed condictio furtiua eſt huiuſmodi. Nam ex parte rei condictio furtiua dicitur oriri ex maleficio, ex parte verò actoris oritur ex dominio. Hinc eſt, quòd ſoli domino competit. l. j. ff. de condictio. furt. Ergo condictio furtiua dicetur oriri ex varijs figuris cauſarum. Et per hanc rationem etiam inclinat in hanc partem Ange. de Aret. hîc. Contrarium tamen, ſcilicet quòd condictio furtiua oriatur ex maleficio, & non ex varijs figuris cauſarum, tenuit glóſſ. in l. ſeruus, quem à me. in principio. ff. de actio. emp. in glóſſ. paruula. in verbo, non haberem. quam allegat Ang. de Are. hîc, & ante eum Nico. de Neapo. hîc. Et hoc idem tenet Dyn. & Ioan. Fab. hûc per l. ſi ambo. §. quoties. ff. de compenſat. & per l. ſi mulier. §. hæc actio. ff. rerum amotarum. per quas leges idem tenuit Barto. poſt antiquos & Moder. in dicta l. prima. in princip. ff. de actio. & obligatio. in j. columna. & idem Bartol. in dicta l. ſi pro fure. §. fina. & idem Bartol. in dicta l. ſi ambo. §. quoties. qui etiam ibi notat ad hoc illum textum. & Bartol. in dicta l. ſi cùm mulier. §. hæc actio. Sed in veritate illæ leges non multùm vrgent pro hac parte, & ad eas poteſt faciliter reſponderi, prout etiam reſpondebat Ange. de Aret. hîc; nam in dicta l. ſi ambo. § quoties. in ver. idem eſt. bene dicitur quòd ſi agatur condictione furtiua, ita habeat locum compenſatio, ſicut ſi ageretur actione, quæ oritur ex delicto, puta actione furti: non autem dicitur quòd condictio furtiua oriatur ex delicto, imò potius textus ille videtur ſentire contrarium. Eodem modo in

50 dicta l. ſi cùm mulier. §. hæc actio. bene dicitur † quòd actio rerum amotarum ita non finitur anno, ſicut condictio furtiua: non autem dicitur quòd condictio furti ua oriatur ex maleficio. Et licet ſuprà dictum eſſet, quòd actio rerum amotarum naſceretur ex delicto, vbi de condictione furtiua verbùm nullum. [d] ⁂ Concludendo igitur dico, quòd quamuis poſsit teneri quòd condictio furtiua oriatur ex varijs figuris cauſarum, per rationes glo. ſ. allegatarum, tamen de ea non poteſt loqui tex. in d. l. j. in prin. eo quia ille tex. loquitur de obligationibus, quæ oriuntur ex varijs figuris cauſarum, non autem loquitur de actionibus. Et propter hoc Bar. ibi impugnat quoddam exemplum Pe. de Bel. per intelligentis illum tex. loqui de actione in factum. per l. ſancimus. C. de ſac. ſanct. eccle. prout ſuprà ante eum intellexerat illum text. glóſſ. in d. l. ſi pro fure. §. fina. in glóſſ. fina. ad finem. & glo. in rub. ff. de pact. & Pet. de Bel. per Iacob.

d ¶ Adde q̃ in dicto §. hæc actio. optimè probatur ex maleficio cõ dictionẽ furtiuam oriri: quia Iuriſcõſultus arguit à ſimili. Nã dubium in illa deciſione erat: quia rerum amotarum actio ve nebat ex delicto: ideo videbatur qd anno finiret. Tamen hoc non obſtante Iuriſconſultus contrarium decidit ex quo contnet rei perſecutionem. Et ad tollẽdum obiectum, q̃ oriebatur ex delicto, dat ſimilitudinẽ, in condictione furtiua, q̃ oritur ex delicto, tamen quia rei perſecutionẽ cõtinet, anno non finitur. Vel, ſi vis, dic q̃ dat Iuriſconſulti in ſtantiã ad reſeliendum argumentũ cõtrarium, quia data corruit. argumẽtum e. ſicut vrgeri. j. qõ. j. eſt bonus text. quem ad hoc ſolet allegare domin⁹ & præceptor meus Maria. Soci. Iunior. in §. pauonũ. inſti. de rerũ di. alioquin ſi militudo vel inſtantia iuriſcõſulti nõ eſſet bona. & ſic vrgenter probat ille tex. cõdictionem furtiuã ex delicto oriri. & ſolut. Ang. de Are. & Iaſ. ſunt verbales, vt ex iſtis patet & ita teneo, quicquidipſi dicant. Carcaſſona Sardus.

expoſitionem Bartol. in dicta l. j. in princi. ff. de actio. & obli. in j. colum. Nec obſtabit prædictæ expoſitioni reprehenſio glo. noſtræ, dum dicebat quòd appellatione contractus, veniunt quaſi contractus, & appellatione maleficij, veniunt quaſi maleficia: quia ſecundum Dynum. hîc, & expreſsiùs ſecundum Ioan. Fab. hîc, nulla le

34 ge reperitur, † quòd appellatione contractus, vel maleficij, veniant quaſi contractus, vel quaſi maleficium, niſi per ſubauditionem, vt facit glóſſ. hîc, & in iuribus per eum allegatis. Dicunt tamen quòd pro glo. facit vnum eorum in l. ex contractibus. ff. de actio. & obligat. Nam actio tutelæ eſt ex quaſi contractu, & tamen textus ibi appellat tutelam contractum. Ad idem etiam pro glóſſ. facit. nam negotiorum geſtor quaſi contrahit in §. j. ſ. de oblig. quæ ex quaſi contract. & tamen lex appellat illum contractum, in l. ſed cùm aliquis. ff. de ne go. geſt. Præterea pro glo. facit. nam hæres adeundo dicitur quaſi contrahere. l. ex maleficijs. §. hæres. ff. de act. & oblig. §. hæres quoque. ſ. de oblig. quæ ex quaſi contrac. & tamen lex appellat talem aditionem contractũ, in dicta l. apud Iulianum. §. fina. & in l. ſequen. paruula. ff. ex quib. cau. in poſſ. eatur. Sed ad iſta iura licet doctores hîc in ſpecie non reſpondeant, poteſtis dicere quòd propriè appellatione contractus non venit quaſi contractus, ſed impropriè, prout in iuribus ſuprà proximè alleg. Ita dixit glóſſ. no. in l. omnem. in glo. fi. ff. de iud. & Bar. in dicta l. apud Iulianum. §. fin. Accedat gl. no. in c. fin. in verbo, contractus. extrà de foro compe. quæ not. dicit q̃ appellatione contractus largiſsimè venit quaſi contractus, & omne illud, vnde obligatio oriatur. per dictam l. omnem. Stabit ergo ex prædictis concluſio cõtra glo. noſtram, quòd appellatione contractus non venit propriè quaſi contractus. Et per hoc infert hîc An

35 ge. de Are. † quòd ſtatutum loquens in contractu, non haberet locum in quaſi contractu, cùm in ſtatutis verba debeant propriè intelligi, [a] & propriè appellatione contractus, non venit quaſi contractus. Vnde, ſecun-

36 dum eum, † ſi ſtatuto caueatur quòd mulier non poſſit contrahere ſine conſenſu duorum conſanguineorũ, poterit tamen quaſi contrahere, & ſic adire hæreditatem ſine conſenſu conſanguineorum. Secus tamen dicit Ang. de Aretio, ſi ſtatuto caueatur quòd mulier nõ poſsit ſe obligare ſine dicta ſolennitate, quia tunc mulier non poſſet adire, vel aliter quaſi contrahere, ſine ſolennitate ſtatuti, quia obligaretur. Addo, quòd ſtante primo ſtatuto, de quo ſuprà ſcilicet quòd mulier non poſsit contrahere, ſine conſenſu duorum conſanguineorum, quòd tamen poſsit adire hæreditatem. Hoc idem in terminis tenet Bar. in [b] ⁂ d. l. apud Iulianum. §. fi. motus, quia adire hæreditatem, eſt impropriè contrahere, & ſtatuta debẽt accipi in propria ſignificatione. Et hãc eandem partem ſequuntur Bal. & Imo. in l. mutum. §. j. ff. de acqui. hæred. per rationem Bart. de qua ſuprà. Et vltra eos pro hac opi. Bar. videtur optimè facere, quod voluit Abbas [c] ⁂ Panor. in c. fina. extra de foro compe. poſt glo. ibi, vbi voluit quòd licet quo ad ſortiendum forum omnis obligatio habeatur pro contractu, tamen, ſecundum eum, ſi ſtatutum diceret, aut faceret mentionem de contractu, intelligeretur de contractu vltrocitroq; obligatorio, & ſic de contractu proprio. Alleg. l. Labeo. §. contractum. ff. de verbo. ſignifi. tamen contra hoc dictum Panor. facerent multa, quæ infrà ſubijciã. Sed ipſemet Bar. in l. more, in prin. ff. de acquiren. hære. arguit ad partes. Et primò quòd ſtante prædicto ſtatuto poſsit mulier adire hæreditatem ſine conſenſu con-

37 ſanguineorum, adducit, † quia adire non eſt contrahere, ſed quaſi contrahere. In contrarium, quòd non poſſit, facit ſecundum eum, quia pro contractu accipitur omnis obligatio d. l. omnem. ff. de iud. & mulier adeundo ſe obligaret. Poſteà his adductis ibidem Barto. nihil firmat, ſed ipſemet Bar. ali. ibi contra morem ſuum ſibi contrarius. d. l. mutum. §. j. ff. de acquirend. hæred. tenet totum oppoſitum eius, quod ſuprà primò retuli, ſcilicet, quòd ſtante ſtatuto, de quo ſuprà mulier non potest per ſe ſimpliciter adire hæreditatem, niſi adeat cum ſolennitate ſtatuti, & ſic cum conſenſu conſanguineorum. Et hoc dicit probari in dicta l. more. in princip. ff. de acquiren. hæred. Ego teneo hanc vltimam opi. Bart. teneant cæteri quicquid velint, ſcilicet quòd ſtante ſtatuto, de quo ſuprà mulier non poterit per ſe quaſi contrahere, & ſic nec hæreditatem adire, niſi interueniente ſolennitate ſtatuti. Et pro hac parte fundanda, mo-

38 ueor tali fundamento, † Vbicunque in ſtatuto vnica tã tùm ratio reddi poteſt, illa habetur pro expreſſa, [d] & ex ea arguitur extenſiuè. [e] Glóſſ. eſt, quæ in communi ad hoc allegatur pro ſingulari. in l. quamuis. C. de fideicõ. & ibi expreſsiùs Bal. qui illam glóſſ. ad hoc no. & ibi dicit quòd iſto caſu iſta non erit interpretatio extenſiua ſed intellectiua. & idem quod illa gl. tenet Bal. licet de illa non fuerit pro tunc memor. in l. maximum vitium. in iiij colum. ad finem. C. de liber. præteriti. vbi pro hoc allegat multa iura, & Bal. in l. fin. ff. de hæred. inſtituen. & Ioan. de Imo. in iiij. colum. & Bald. in authenti. quas actiones. C. de ſacroſanct. eccle. in ij. colum. in iij. quæſt. & Rapha. Cuma. & Pau. de Caſt. in l. ſi verò. §. de viro. ff. ſolu. matri. Et licet glóſſ. illa ſoleat allegari pro ſingulari, & licet glóſſ. illa mihi hoc non dicat, ſed bene expreſsè eam notet Bald. ibi, addo tamen aliam glóſſ. conſonam, & magis expreſſam, in clemen. prima. in verſic. ligatur. extrà de electio. iunctis ibi notatis maximè per Paulum de Eleaza. Cùm ergo illius ſtatuti de conſanguineis adhibendis in contractibus mulierum, illa ſola ratio fuerit, ne mulieres per fraudem, & circunuentionem defraudentur, vt eſt tex. in l. tranſactionem. & illũ ad hoc ibi no. Barto. C. de tranſact. Cùm ergo illa ratio habeat locum ita quaſi contractu, & ſic in hæreditatis aditione, ſicut & in contractu, ergo ſtatutum illud extẽdemus ad quaſi contractum. Non obſtat fundamentum ejuſdemmet Bart. in dicta l. apud Iulianum. §. fin.

39 & aliorum contrarium tenentium, ſcilicet † quòd adire hæreditatem eſt impropriè contrahere, & ſic quaſi contractus, dicitur impropriè contractus, quæ impropriatio non habet locum in ſtatutis: quia reſpondeo q̃ fundamentum, de quo ſuprà quòd cùm in hoc ſtatuto non poſsit aſsignari niſi vnica ratio, quòd ex identitate rationis illius debet fieri extenſio, etiam ad contractum improprium. Et pro hoc adduco quod notabiliter voluit Baldus in rubrica. C. de pactis. vbi voluit, quòd ſi per ſtatutum mulier prohibeatur contrahere ſine conſenſu propinquorum, quòd etiam intelligetur prohibita omnis conuentio ad liberandum, & tamen liberatio non eſt propriè contractus. dicta lege Labeo. §. contractum. ſed ex quo eſt identitas rationis, ipſe Baldus, extendit illud ſtatutum etiam ad contractum improprium, ergo idem dicemus & in iſto caſu noſtro. Ad idem facit quod notan. dixit Baldus in l. pactum, quod dotali. C. de collationibus. in vndecima quæſtione. vbi voluit quòd ſtatutum illud prohibens mulierem contrahere ſine conſenſu conſanguineorum, habeat locum in diſtractibus, & conſequenter in renuntiationibus. Motus, quia ſtatutum illud prouidet imbecillitati mulierum. Quæ ratio prouiſionis habet locum in caſu

a ¶ Renuncia tio. Adde d. Alc. de Imo. in l. ſi vnus. 9. pactus. in add. ad Bart. ff. de pact. & Pau. de Caſt. in conſil. xl. & de diſtractu Bald. in conſil. incipi. In Dei nomine, Amen. ille dicitur habere.

¶ Et dãnoſis Sed nunquid tale ſtatutũ habeat locum renũtiatiõe facta per filiam patri, vide do. Alc. de Imo. incõſi. xxix. in pen. col. in iij. parte. vbi etiam quid ſi velit vendere vni ꝓpinquo, & nunquid ſtatutũ loquens incõtractibus habeat locum in contractibus iuratis à minore, vide per eũ in conſil. cvj. in vlt. colum. in iij. parte.

b Sed illa gl. in d. l. ſi quis in tantam. reſpectu prodigi communiter reprobatur, vt ibi ꝓ Bart. & alios Sardus.

c ¶ Sed illa gl. in d. l. ſi quis in tantam. re ſpectu prodigi communi ter reprobatur, vt ibi ꝓ Bart. & alios Sardus.

d ¶ Pro expſſa. Vide do. Alc. in conſi. xlv iij. in iij. co. in j. part. & in conſilio lxxx. ĩ iij. co. & in conſilio cvj. in pe. co. ea. parte. j. & in conſi. lxxvij. in fi. in ij. parte.

e ¶ Extẽſiuè. Videdo. Alc. in cõſi. xciij. in fi. in ij. parte. & in conſi. clxxxij. ſv. co. & in cõſi. clxxxviij. in ij. col. in eadẽ ij. parte. & in cõſ. clxxxix. in j. & ij. col. in iiij. parte. & in cõſilio xxij. in ij. co. ea. parte.

do. De ſtatu toverò nullum verbum quod quæſtioni noſtræ adaptari poſſit. Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de Ra.& Rodul.de Auricur.hîc, ſecundum quod eos refert hîc Nico.de Neapo.Nam dicit Bar.quòd exemplum illud de actione in factum,non poteſt conuenire ad dictam l.j.in princip.cùm lex illa loquatur in obligationibus,& exemplum prædictum in actionibus. ¶ In fin.gloſſ.tenete quod ſuprà tenui. ¶ Glo.in ver.nullo iure.diuido in duas partes.In prima colligit ex tex.vnum notabile.In ſecunda contra illud notabile oppo.& ſolu. Secunda ibi,ſed oppo. ¶ In ead.gloſſ.in finalibus verbis, ibi,teneris.ergo es obligatus.non ſequitur.Pro hac gloſ. facit:nam cùm iſte teneatur ſolùm officio iudicis quo ad reſtituendum,vt dicit gloſſ.certè † officium iudicis nullam præſupponit obligationem.l.qui per colluſionem.in fin.ff.de act.emp.l.Quintus.ff.de annu.leg. niſi largo modo.ſecundum quod dicit Barto.in l.ſi.ff.de in-
52 iurijs.Et ad hanc gloſſ.quæ diſputat † an ille,qui tenetur actione reali,dicatur obligatus.vide glo.ſ.eodem.in prin.in gloſſ.fin.in ver.debetur.in prin.& ibi opportunè dixi.Hanc tamen gloſſ.volentem quòd actio realis nullam præſupponat obligationem,quidam reprehendunt,& Rodul.de Auricur, ſecundum quod eum refert Nicol.de Neapo.hîc:& ponunt etiam hanc repre-
53 henſionem Ioan Fab.& Ang.de Are.hîc. † Nam actio de peculio,dicitur actio in rem.l.quæſitum.in prin.ff.de pecul.& tamen illa actio præſupponit obligationem. ꝙ patet, quia ei accedit fideiuſſor: vt l.creditorem. ff.ad Macedonianum.iuncta l.fideiuſſor obligari. §.fideiuſſor.ff.de fideiuſſo.Item patet,quia poteſt deduci in conſtitutum.vt l.j.§.fin.& l.ſequen.ff.de conſtitu.pecu. Sed per iſta non recedatis à gloſſ.noſtra,quam tenent cæteri communiter docto.hîc.Et pro ea eſt textus apertus in hoc §.noſtro.in ver.nullo iure obligatus eſt.Et non obſtat primum de actione de peculio,quæ eſt in rem,et præſupponit obligationem: quia ei accedit fideiuſſor, quia reſpondeo, etiam fatendo quòd actio de peculio ſit in rem,tamen non firmo.Sed dicite vt per Bald.in l.
54 penul.C.quod cum eo. Tamen non eſt perpetuò,id eſt, generaliter verum illud,quod poſtea ipſi dicunt: Accedit fideiuſſor,ergo præſupponit obligationem.Nã cla-
55 rum eſt † quòd officium iudicis nullam præſupponit obligationem:vt iuribus ſuprà proximè allegatis: & tamen officio iudicis, etiam non deſeruienti alicui actioni,accedit fideiuſſor:vt not.Bartol.in l,Marcellus.in ij. colum.ff.de fideiuſſ.per textum.in l.cùm quis.§.ſi quis pro reo.ff.de ſol.Et eſt caſus,ſecundum eum,in l.pecuniæ.§.fin.iuncto §.penul.ff.de verbo.ſigni.quæ l.pecuniæ.quamuis non inducatur per Barto.tamen optimè
56 probat hoc modo inducendo. † Nam fideicommiſſa de iure Digeſtorum petebantur officio iudicis, non iure actionis.Ita dicit tex.in dicta l.pecuniæ.§.perſecutionis.qui eſt §.pe.per Bar.allegatus.& ibi gloſ.declarat.Si ergo fideicommiſſa non petebantur niſi officio iudicis, & clarum eſt ꝙ pro fideicommiſſo accedit fideiuſſor, eo quia fideicommiſſa dicuntur eſſe debita: vt dicit tex. in §.fin.illius l.pecuniæ.ergo officio iudicis bene accedit fideiuſſor.Et iſtud idem, ſcilicet ꝙ officio iudicis poſsit accedere fideiuſſor,tenet etiam Baldus: per dictam legem pecuniæ.§.penaltimo.& fina.in l.penultima. C. quod cum eo.& ibi ſentit no.ꝙ etiam actioni reali, quæ nullam præſupponit obligationem,vt hoc tex.poſsit ac
57 cedere fideiuſſor:quia ille,qui tenetur actione reali, largo modo dicitur obligatus. Non obſtat vltimum † ꝙ actio de peculio poſsit deduci in conſtitutum: quia reſpondeo ꝙ etiam omne illud,quod largo modo eſt debitum, poteſt deduci in conſtitutum.l.j.§.debitum. ff. de conſt.pecu.Et ſic etiam actio realis poſſet in conſtitutum deduci,cùm largo modo præſupponat obligationem,vt millies dictum eſt. ¶ Aduertite tamen dum ſu-
57 prà dixi de actione de peculio,ne erretis. † quòd actio de peculio,& eodem modo,quod iuſſu,de in rem verſo,& eodem modo,inſtitoria,exercitoria,& tributoria non ſunt propriè actiones,ſed adiectiones,ſiue qualitates actionum.de quo eſt gloſſ.no.in §.fina.in verb.directè.ſ.quòd cum eo.& gloſſ.in l.ſi tamen.§.hæ actiones. in gloſſ.j.ff.de exerc.& tex.in l.iij.§.Iulianus quoq;. ver. & ibi gloſſ. in verbo,mandati.ff.de pecu.cum alijs concordan. ¶ Gl.in verbo,poſsideat. diuido in duas, prout duo extrema ponit,quę requiruntur in actione in rem. Secunda ibi,item ex parte rei. ¶ In eadem gloſ.ibi,& §.
58 quod ait,vult gloſſ.ꝙ in actione in rem ex parte actoris requiratur alterum duorum, dominium, vel quaſi dominium.In hoc glo.reprehenditur per Dynum hîc, quia imò † actio in rem competit ei,qui non habet dominium,nec quaſi dominium: vt patet in actione in rẽ hypothecaria,quæ competit creditori pro pignore, in quo impoſsibile eſt, quòd creditor habeat dominium, vel quaſi.l.ex ſextante.§.Latinus.ff.de except.rei iudi.&
59 l.debitor.in princi.ff.ad Trebel.† Item confeſſoria,eſt actio in rem, & tamen non competit ratione dominij vel quaſi,ſed ratione iuris ſeruitutis,quod quis habeat: vt in §.æquè.ſ.eodem.Sed ab iſtis impugnationibus defendebat hanc gloſſ.Nico.de Neapo.hîc.qui dicebat ꝙ licet gloſſ.loquuta ſit generaliter de actione in rem,debet tamen ſimpliciter intelligi de actione in rem ſpecia li,& ſic de rei vendicatione directa vel vtili,de qua tantùm loquitur iſte text.& ſic prima contraria non obſtant.Sed ſi iſto modo intelligeretis iſtam glo.iſta gloſſ. malè diceret in alio, cùm dicit de bonæfidei emptore,
60 quia non eſt verum,† quòd bonæ fidei emptori competat directa vel vtilis rei vendicatio,ſed ſibi competit Publiciana:vt in §.ſed iſtæ.ſ.eodem.Et in hoc gl.reprehenditur per Ioan.Fab.& Ange.de Are.hîc.Sed ſi intelligeremus gloſſ.prout iacet:& ſic generaliter de actione in rem,verum eſſet quòd bonæ fidei emptori competeret actio in rem,ſcilicet Publiciana, quæ eſt actio in rem.dicto §.ſed iſtæ.& hoc motiuum non obſtaret. Sed tunc bene obſtarent motiua Dy.ſuprà relata. Dicite ergo ſecundum Dynum, & Nicol.de Neapol. hîc, quòd in actione in rem generaliter ſumpta requiritur alterum de quatuor,vel dominium directum, quo caſu competit directa rei vendicatio,vt hoc §. noſtro. & l.j. C.de aliena.iudic.mutand. cauſ. fact. & l.in rem.in principio.ff.de rei vendicatione. vel vtile dominium, quale eſt illud,quod habent emphyteuta, & ſuperficiarius,quo caſu competit vtilis rei vendicatio.l.prima.§. fina.ff.ſi ager vectiga.vel emphy.pe.& l.j.in principio. & §.quod ait.ff.de ſuperfi.vel quaſi dominium, quale eſt illud,quòd habet bonæ fidei emptor, qui nondum vſucepit:quo caſu competit Publiciana:vt dicto §.ſed iſte.infrà eodem.Vel neceſsè eſt quòd habeat aliud ius in re,vt ius ſeruitutis, & tunc habeat confeſſoriam. vt dicto §.æquè.ſ.eodem.Vel ius pignoris:& tunc habeat Seruianam,ſeu hypothecariam,vel quaſi Seruianam:vt in §.item Seruiana.infrà eodem. ¶ Item eſt & aliud circa hanc gloſſ. diligenter aduertendum. Gloſſ. dicit de quaſi dominio. Aut enim gloſſ.intelligit de quaſi dominio,pro vtili dominio: & gloſſ.malè dicit, & reprehenditur per Ioan.Fabr.& Angelum de Aret.hîc: quia bonæ fidei emptor,de quo etiam gloſſ.dicit, non habet vtile dominium. Quod clarè patet:quia ſi haberet vtile dominium, præferretur domino directo: vt eſt tex-
in di[illegible] l.j.§.fina.ff.ſi ager vectigal.vel emphyteu.peta.

& tamen

& tamen hoc eſt falſum,quia bonæ fidei emptor,& ſic habens Publicianam,regulariter excluditur à vero domino.l.penul.& fin.ff.de pub.niſi in caſibus enumeratis per gloſſ.in dicta l.penul.ergo non eſt verum,quòd bonæ fidei emptor habeat vtile dominium. Si verò gloſſ.intellexit de quaſi dominio,prout verba ſonant, & ſic non pro vtili dominio:etiam male dicit,& reprehenditur hîc per Nico.de Neapo.quia imò emphyteuta,& ſuperficiarius,de quibus hæc glo.dicit,habent vtile dominium,& non quaſi dominium.dicta l.j.§.fi.ff.ſi ager vectiga.vel emphy.pet.& dicta l.j.in princip.& §. quod ait.ff.de ſuperfi.Et dicit Nico.de Neapo.quòd ab hac impugnatione non poſſet hæc gloſſ.defendi. Et ſic quomodocunque intellexerimus hanc gloſſ.dum dicit de quaſi dominio,non poterit gloſſ.euitare,aut effuge re reprehenſiones doctorum.Ego tamen reperio Bald. qui hîc per alios non allegatur,in c.j.§.j.iuxta princi. in titu.de inueſt.de re alie.fact.in vſibus feudorum.ex cu-
61 ius verbis poteſt elici defenſio glo.noſtræ. † Nam,ſecũdum eum,quaſi dominium poteſt duobus modis intelligi largè :& hoc modo appellatione quaſi dominij
a veniet nedum vtile dominium,quod habent emphyteuta & ſuperficiarius,ſed etiam quaſi dominiũ quòd habet bonæ fidei emptor,& hoc modo ſaluabitur gloſ. hîc.Poteſt & ſecundo modo intelligi quaſi dominium ſtrictè: & tunc capitur tantùm pro eo quaſi dominio, quod habet bonæ fidei emptor.& ita ſtrictè non intelle xit gloſſ.hîc. ¶ Et de directo dominio,vel vtili dominio,item & de quaſi dominio,habetis gloſſ.no.in l.minor.§.ſi ſeruus.ff.de euict.in glo.in ver.ſupererit.& ibi Barto.declarat in quo iſta differant inter ſe.Et alibi dixit gloſſ.valde notabil. in lege ſecunda. §.quædam.in verbo. de liberis.ff. de interdictis. quòd ſicut eſt dare poſſeſsionem,& quaſi poſſeſsionem, & dominium &
62 quaſi dominium,ita † etiam eſt dare proprietatem & b quaſi proprietatem. b Et ad hoc illam glo. reputat ſingularem Bal.in dicto cap.j.§.j.in prin. iuxta princip.de
c inueſt.de re aliena fac. ✱ c Sed de hoc,quòd ſit dare proprietatem,& quaſi proprietatem,allego tex.expreſſum in cap.fin.extrà de iud.& proprietas dicitur dominium quod multis modis acquiritur.Ita eleganter dixit Paul. de Eleaza in commento rubricæ,extrà de cauſ. poſſeſſ. & prop.De quo tamen videte Bal.in l.penul.in penult.
63 co.C.ſi à non comp.iud.fue.appel.Et ibi ponit † an appellatione proprietatis ſignificetur directum dominiũ, vel vtile dominium,an verò neutrum ipſorum.& per Bal.in l.cùm res.ad fin.C.de prob.& videte Bar.in l.locorum.C.de omni agro deſer.lib.xj.vbi per illum text. dixit,quòd tantum eſt dicere proprietas poſſeſsionis, quantum eſt dicere dominium rei. Et dicit Ioan. Fab. hîc,quòd verbum proprietatis,videtur ineſſe in ipſa re
64 † cùm proprietas rei dicatur illa,cuius dominium nullius eſt:vt in §.litorum.C.de rerum diuiſio.Sed verbũ dominij videtur eſſe in perſona illius, ad quem dominium pertinet,per text.in l.ſi tibi fundi.in verbo, Proprietatis.ff.quemadmod.vſufruct.amit.licet, ſecũdum
65 eum, † frequenter proprietas pro dominio capiatur. l. proprietatis.C.de proba. ¶ In fin.glo.vult glo.quòd in actione in rem ex parte rei conuenti requiratur alterum duorum,ſcilicet poſſeſsio,vel quaſi poſſeſsio.Hæc glo.videtur poſſe reprehendi,ſecundum Dy.hîc. nam confeſſoria,quæ eſt realis actio , competit contra eum, qui nec poſsidet , nec quaſi poſsidet , ſed inquietat , vel moleſtat eum,qui habet ius ſeruitutis vel non præſtat ei debitam patientiam , iuxta §.æquè.ſ. eodem. Poteſt tamen,ſecundum eum,glo.ſaluari,vt procedat in actione reali,quæ competit pro re corporali: non autem in actione reali competente pro rebus incorporalibus,puta pro iuribus,vt pro iure ſeruitutis.nam illa datur aliquando etiam poſsidenti contra eum,qui non poſsidet, nec detinet,ſed tantùm inquietat,dicto §.æquè.ſ. eod. Poſſes etiam ad ſaluandam gloſſ.dicere quòd loquatur de actione in rem ſpeciali,& ſic de rei vendicatione , & illa nunquàm competit , niſi contra poſsidentem , vel quaſi.Pro clariori tamen intelligentia totius huius glo. & materiæ §.huius,offert ſe opportunè hîc examinanda materia rei vendicationis,quam docto. hîc prolixo ſermone,& per multas quæſtiones expediunt,& inter cæteros Ioan.Fab.Nico.de Neapo.hîc hanc materiam longo commentario proſequuntur. Ego ea duntaxat, attingam,quæ putabo neceſsaria pro habendis fundamentis huius materiæ,& quæ putabo proficere ad habendam intelligentiam eorum,quæ hîc in glo.tanguntur.Duo ergo in hac materia principaliter expediam, & his,prout occurret,connexa,& ſuccedanea applicabo.Primùm erit,quæ requirantur ex parte actoris , ad hoc vt poſsit ſibi competere rei vendicatio.Secundum
66 quæ requirantur ex parte rei,ad hoc vt poſsit contra eum rei vendicatio intentari. ¶ † Circa primum dicite ſecundum omnes hîc,quòd ex parte actoris requiritur dominium vel quaſi,prout etiam dicit glo.noſtra. Et intelligite quaſi dominium,pro vtili dominio,vt declarat Barto.in dicta l.j.C.de alie.iudi.mutan.cau.facti. Et ſic rei vendicatio competit ei , qui habet directum dominium, vel ei, qui habet vtile dominium. Et dicit Ioan.Fab.in j.q̃.principali,in princip.quòd ille dicitur habere directum dominium,qui habet plenum dominium,& nullum alium ſuperiorem habeat quãtum ad dominium.Sed quãdo aliquis habet alium ſuperiorem in dominio,tunc non dicitur habere plenum dominiũ, ſed vtile, vt emphyteuta, & ſuperficiarius.De quo tamen dicite vt per Bartolum.in l.ſi quis. in §.differentia.ff.de acquir.poſſeſſ.& per Bald.& Salic.in l.traditionibus.C.de pact. ¶ Et iuxta prædicta quærunt hîc doc. pone quòd actor à principio tempore porrecti libelli non erat dominus,ſed poſt litem conteſtatam pendente lite ſuperuenit ſibi dominium, an ſufficiat vt poſsit ſequi condemnatio contra reum.Et in hoc gloſſ.in l.ſi rem.§.fina.in gloſ.fin.ff.de pigno.actio.expreſsè firmat quòd ſic. Vos breuibus concludite cum Bartolo. in l. & an eadem.§. actiones. in penultima columna.ff. de exceptio.rei iudic. Aut ille,qui non eſt dominus,à principio petit ſimpliciter , & abſolutè ſe declarari dominum,non expreſſa cauſa in ſpecie,ſed in genere , & tũc ex iure dominij poſteà ſuperuenientis procedet condemnatio.Et de hoc eſt textus in cap.abbate ſanè.in fine.de re iudicata.in ſexto.Et dicit hîc Ioan.quòd contra deciſionem illius capituli , tanquàm contra ſtimulum,durum eſt calcitrare.Et ponit Innocen.in dicto c. abbate ſanè.ſuper vltima gloſſ.Aut ille,qui non eſt dominus,petit ſe declarari dominum ex cauſa ſpeciali, & ſpecifica,puta quia dicit ſe emiſſe rem illam,quam petijt à Sempronio,& tunc ſi ſuperuenit ſibi ius ex cauſa de præterito,quia res erat ſibi vendita ante cœptum iu-
67 dicium,ſed nondum tradita.† Et iſto caſu tale ius ſuperueniens poterit,vt ex eo poſsit ſequi condemnatio, aliàs autem ſi ius ſuperueniat ex cauſa de præſenti,& tale ius non prodeſſet actori. Et in hanc ſententiam videntur effectualiter ſe conformare Dyn.Nico.de Neapo.& Ange.de Are.hîc:licet Ioan.Fab.ſit dubius.& nihil clari firmet.De quo ſuprà videte Bald.latè diſputantem in l.prima.C.de alie.iudi.mutand.cau.fact.in tertia

a ¶ Dominij. vide.d.Alex. de Imo.in cõſil.xcix.in x. col.in ij. parte.

b ¶ Et quaſi proprietatẽ. An ſit dare proprietatẽ & quaſi proprietatem,vide do. Alex. de Imo.in cõſil.xcix.in x. co.in ij. parte.vbi etiam ponit an appellatione ꝙ prictatis veniat quaſi ꝙ prietas.

c ✱ Vide eundem laſ.in l. naturaliter. §.nihil commune. in iij. col.ff.de acq. poſſ. Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

col.in versi.viso principio,videamus de processu.& ibi latè disputat de opin.Innocen.ad dictũ cap.abbate sanè videatis etiam Bald.subtiliter loquentem in l.j.in ij. co.C.de exec.rei iud.& dixi de hac materia.ſ.eod. tit.in prin.super glo.magna fi.in ver.debetur.ante fi. ¶ Vnũ tamen perpetuò nota pro maxima limitatione prædictorum;ꝙ illud,quod ſ.dixi,ſecundum communiter
68 omnes,† ꝙ ius ſuperueniens actori poſt litem conteſtatam ex cauſa de præterito ſibi prodeſt,[a] vt ex eo poſſit ſequi condemnatio:illud eſt verum,& procedit quãdo cauſa agitur coram iudice ordinario.Secus autem,ſi ageretur coram iudice delegato,coram quo ius ſuperueniens,etiam ex cauſa de præterito, nihil tamen ſibi prodeſt,propter dolum impetrantis iudicem delegatũ contra eum,contra quem tempore impetrationis nihil quęſtionis habebat.Ita fuit ſingularis limitatio Bal. in l.præſcriptione.C.ſi contra ius vel vti.pub.in pe.col. in ix.q.Pro qua limitatione dicit ibi Bal.videri caſu no. in c.fi.de reſcri.ſubijciens,hoc eſſe multum tenendum menti:quia eſt magna limitatio multarum legum. De qua tamen limitatione videte Ludo.Roma. tenentem
69 contrarium in l.ſi Titius.ff.de verb.obli.¶ † Quid autem eſſet in caſu econtrario,ſi actor in principio tempore porrecti libelli,& ſic tempore cœpti iudicij, erat dominus:poſteà lite conteſtata deſijt eſſe dominus: an nihilominus poſsit fieri condemnatio contra reum cõuentum.Prima fronte videretur dicendum ꝙ ſic, per tex.qui videtur expreſſus in l.ij.ad fi.C.de liti.in verbo, nihilominus peragenda.Sed paucis concludendo vos tenete contrarium,vt tenent communiter doc.poſt Dy. hîc:per tex.in l.tigni.§.fi.ff.ad exh.& per tex.meliorem in l.ſi ſeruus.in prin.ff.de cond.fur.Et ibi iſtud idem tenet Bal.& Bar.in d.l.& an eadem.§.actiones.& videte Bal.in d.l.j.C.de alie.iud.mu.cau.fact.in pe.co.in verſi. ſecundò quæro quid econtra.Non obſt.d.l.ij. Nã ideo ibi lis ſuo marte peragitur,quia vẽditio ibi facta reſcinditur per l.ſi illius ti.& ſic res ad priorẽ ſtatum,in quo erat tempore cœpti iudicij,& ſic ad priorem dominũ redigitur.Et ita ſoluunt communiter doct.hîc.vt Dy. & Bal.Io.Fab.& Nico.de Neapo.¶ Et ex hac ſolu. elicio limitationem ad concluſionem prædictam,vt non procedat, quando ille, qui deſijt eſſe dominus,denuo poſteà eſt etiam effectus dominus:quia tunc etiam debet ſequi condemnatio, & medium tempus nihil obſtat.d.l.ij.C.de litig.& bene facit d.l.tigni.§.fi.ff. ad exhiben.¶ Secundò intelligit prædictam concluſionem,
70 † vt procedat,quando actor facto ſuo ꝓprio deſijt eſſe dominus,ſecus autem,ſi deſijſſet eſſe dominus facto ipſius rei conuenti, ei ius culpa,dolo,vel mora, quia tunc poſſet ſequi condemnatio contra reum, ſecundum Io. Fab.hîc: qui ad hoc allegat l.item ſi verberatum.§.fin. cum l.ſeq.ff.de rei vend.Addite vos tex.in d.l.ſi ſeruus. in prin.& ibi Barto.ff.de cond.fur.& ad idem eſt tex.in l.ſi poſt acceptum.ff.de rei vend.quem ad hoc ibi ponderat,& reputat no.Bart.Et ibi per illum textum,ſubdit no.Bar.quòd exceptio ſuperueniens pendente iudicio centra actorem culpa rei,non poteſt per ipſum reũ opponi.De quo tamen dicite,vt pleniùs per Bald.in d. l.j.in penul.colum.C.de aliena.iud.mutand.cau.fact.Et per hoc ſunt expedita requiſita ex parte actoris.¶ Vltimò,quia vidimus ſuprà quòd rei vendicatio non competit niſi ei,qui habet directum dominium, vel ei, qui
71 habet vtile. † Reliquum eſt,vt videamus qualiter, & [b] quibus modis poſsit probari directum,[b] vel vtile.Et generaliter,modos,quibus acquiruntur dominia de iure gentium,non dico pro nunc:habetis in titu.ff.de acquirend.rerum dominio.per totum.& in titu.ſ.de rerum
72 diuiſione.per totum.¶ † Modos autem,quibus acquirantur dominia de iure ciuili,enumerat gl.ordinaria.& magiſtra in l.j.in prin.in verbo, noſtræ.ff.de acquiren. rerum dominio.& Bartol.in l.in rem.in princip.ff.de rei vendicatione. Et quantum eſt ad directum dominium,ſi loquamur in rebus,quæ in nullius bonis ſunt, quarum dominium de iure gentium primo occupanti acquiritur:vt ſunt ferę beſtiæ,gemmæ, lapilli, & ſimilia:vt in §.ferę.cum ſequen.& §.item lapilli.ſ.de rerum diuiſione.Et in his ſecundum Ioan.Fab.in vl.columna. hîc modus probandi eſt aptus & facilis:quia ſi probo me accepiſſe feram,dico me probaſſe directũ dominiũ. Vos in hoc dicite melius ſecundum Bar.in l.rem, quæ nobis.in vlt.col.ff.de acquirend. poſſeſſ. ¶ Aduertendum eſt quòd quædam ſunt res,in quibus ex rei qualitate probatur eas eſſe in nullius bonis, vt in lapillis inuentis in litore maris.d.§.item lapilli.& in feris beſtijs. l.j.in fin.cum l.ſequen.ff.de acquiren.rerum domin. & in inſula nata in mari.l.adeò.§.inſula.ff.de acquirendo rerum dominio. & in ſimilibus. Et in iſtis clarum eſt quòd probando apprehenſionem, probo dominium directum,per illam regulam iuris gentium,quæ eſt, ꝙ ea,quæ in nullius bonis ſunt, occupanti conceduntur. Quædam ſunt res,in quibus ex vti qualitate non probatur eas eſſe in nullius bonis,imò natura rei repugnat vt in domo,in territorijs antiquitus,vel aliquando cultis,& in alijs ſpeciebus,quæ non per naturam, ſed per factum hominis producuntur in eſſe,& in iſtis,ſi resnõ eſt mea,debeo credere illam eſſe alienam.l.cùm quærebatur.C.vnde vi.Et in iſtis dicit Bartol.vbi ſuprà quia difficile eſt probare rem in nullius bonis fuiſſe, per ſolam apprehenſionem non probatur dominium. Poſſet tamen,ſecundum eam,tribus modis probari,rem in nullius bonis fuiſſe.Sed in iſtis tribus modis per apprehenſionem non acquiritur directum dominium, ſed vtile.Primò,ſi probetur, dominum habuiſſe rem pro derelicto.l.j.& per totum titulum.ff.de pro derelict.Secundò,ſi res erat tributaria, puta ex forma ſtatuti, & tunc ſi res vacauit biennio,præſumitur habita pro derelicto, & apprehendens poſſeſsionem,biennio præſcribit,per textum not.in l.qui agros.C.de omni agro deſer.lib.xj.Et hoc reputat Barto.eſſe bene no.Idem etiã firmauit,& latiùs ipſemet Bar.deducendo hoc ad practicam ind.l.q ui agros.per illum tex.Et idem Barto.in l.ſi de eo.§.primo.ff.de acquirend poſſeſſione. & Bald. in l.non ignorat.C.ad exhibend. licet hoc impugnent Angelus & Imola in dicta l.ſi de eo.§.primo. ff. de acquirend.poſſeſſ.Si verò res non eſſet tributaria,vt ſunt communiter prędia per Italiam,tunc etiam ſecundum Bartolum.in dicta l.rem, quæ nobis. eſſet tertius modus,vt officio iudicis fiant publica bannimenta,ſiue ꝓclamata,quòd qui vult dicere talem rem ſuam, compareat intra certum terminum antè,quàm ab alio poſſideatur.Certe nullo in eo comparente termino, dicit Bartolus,ſe putare quòd conſtaret rem in nullius bonis fuiſſe.argumen.l.locorum.C.de omni agro deſert. libro vndecimo.& l.ſi eo tempore.C.de remiſſ.pignor. licet ipſe Bartolus in l.nam & ſi fur.in principio.ff. ſi certum petatur.& in l.ſi duo.in principio.ff.vti poſſidetis.viſus ſit ſentire quòd etiam ex ſola poſſeſsione,etiam non factis proclamationibus,præſumatur quis dominus, ſi non appareat alius antiquior poſſeſſor. Et hoc ſecundum videtur verius,per ea, quæ tradit Bartolus, in lege quidam in ſuo.in principio.ff.de conditionibus inſtitu.Subdit etiam hîc Ioan.Faber,quòd ſi vellem: dicere

a ¶ Sibi prodeſt.adde ſingulariter d. Ale,de Imo. in conſi. clxxvij.ad fi.in ij. parte.vbi ponit vnum mirabile,ꝙ ius ſuperuenięs lite pendente ex cauſa de præterito prodeſt, & ideo filius agens ex teſtamẽto, poteſt lite pendente repudiare & adire abinteſtato,& obtinet.

b ¶ Directũ. Vide tu latiſsimè Firmianum in ſuo aureo repertorio. in ver.dominiũ probatur.vbi ad ſaturitatem habet materiam ꝓbationis dominij.Et quomodo & quãdo dicatur ꝓbatum directum dominium; vide do. Alex. in conſil. lxxxviij.in iij.co. in ij.parte.& in conſil.j.in vl.col.in iij. parte. & in conſil. xj. in vlti.col.ead. parte.

cere me habere directum dominium, eò quia dicerem me emiſſe à domino,neceſſe eſſet ꝙ tria probarẽ. Primò ꝙ vendens fuiſſet dominus.Secundò ꝙ res fuerit mihi tradita.Tertiò,ꝙ pretium ſoluerim. Addo de his requiſitis eſſe tex.in l.cùm res.& ibi gl.not.C.de ꝓb. & ibi Bal.poſt Bar.Item probatur directum dominiũ, ſi probo ꝙ poſſederim rem mobilem bona fide ſpatio trium annorum,cùm per vſucapionem acquiratur directum dominium.l.traditionibus.& ibi gloſ.& docto. C.de pact.& auth.niſi tricennale. & ibi gloſſ.& docto. C.de bo.ma.& l.iij.& ibi glo.& doct.ff.de vſucap. Dominium autem vtile probaretur, ſi probarẽ me poſſediſſe rem immobilem cum titulo decem annorum inter præſentes,& viginti inter abſentes, cùm ſecundum iura communia per præſcriptionem acquiratur dominium vtile,& non directum:vt tenent glo.prælleg.& in eiſdem locis Bart.& alij doct.& idem etiam in præſcriptione triginta, vel quadraginta annorum.¶ Et iuxta hoc dubitabat Io.Fab.hîc,quid ſi,aliquis non probaret titulum, ſed probaret quòd ipſe,& prædeceſſores ſui tenuerunt rem illam tanquàm ſuam per tantũ tempus,quod hominum memoriã excedit,an per hoc probetur dominium,dubitabat, & ſub dubio fortè, dicit poſſe ſuſtineri ꝙ ſic, cùm per tantum tempus ſicut a-
73 mittitur dominium,ita etiam acquiritur.† Addo etiã ꝙ iſto caſu per præſcriptionem tanti temporis acquiritur dominium directum,licet,vt ſ.dixi,ſecundũ communes concluſiones,regulariter per præſcriptionẽ non acquiratur niſi vtile.Et ita expreſsè,& no.tenet Bald.in d.l.traditionibus.in antepe.co.C.de pac.per tex.in l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quotid.& æſti.quam legem Bald.non inducit, ſed ego induco vt hoc optimè probet.Nam ibi dicitur ꝙ longinquitas tanti temporis
74 habet vim conſtituti:† conſtitutum habet vim conſ-
75 enſus.l.j.in prin.ff.de conſt.pecu.† & conſenſus inducit directum dominium,vt voluit Bal.in d.authen. niſi tricennale.Et vltra pręallegata,ſi vultis videre alios modos,quibus probetur dominium,videte etiam latè Bal. in l.ij.in ij.co.C.de pig.act.Bal.in l.ob meritorum. poſt Bar.C.ne vxor pro ma.& aliquid per Ange.de Are.& Ioan.de Pla.hîc,& Bal.in l.ij.in prin.ff.de rerum diui.in aliquibus quæſtionibus.Et ibi etiam ponit,an in dubio præſumatur res eſſe in nullius bonis. Et ibi etiam ſubdit,ꝙ in dubio res particularis præſumitur ꝙ fuerit in bonis alicuius quo ad dominium particulare. Videte etiam Bal.in l.cùm ſuper.C.de rei vend.& ibi eſt tex.ꝙ dominium etiam probatur per teſtes & inſtrumenta, imò probatur dominium per indicia: vt l.indicia.C.de rei vend.Et ibi declarat Bal.qualia debent eſſe illa indicia,& omnes modos,quibus probatur dominium, ponit Specu.in ti.de loc.§.fi.ver.lvj.& in ti.de act.emp. §. ſequitur.ver.ſinautem velis.Et an ex eo ꝙ quis poſsidet rem,preſumatur ꝙ ſit dominus.vel ꝙ fuerit dominus, vide latè Bar.poſt glo in l.quidam ſuo.in prin.ff.de condi.inſt.& Bar.in l.ob meritorum.C.ne vxor pro ma.& Bar.in l.à diuo Pio.§.ſi ſuper rebus.verſi.quæro an hîc. §.in ij.col.ff.de re iud.Bal.in l.indicia.C.de rei vendi.& latè Bal.in l.j.in ix.& x.co.C.qui accu.& Specu.in ti.de primo & ſecundo decr.§.reſtat.ver.ſed nunquid.& ponunt Bal.& Ange.de Are.in §.ſic itaq;.ſ.e.& ibi latius dicam Et iſta ſufficiant quantum ad ea,quæ requiruntur ex parte actoris.¶ Veniamus nũc ad ſecundũ prin-
76 cipale,ſcilicet ad ea,† quæ requiruntur ex parte rei, ad hoc vt contra eum poſsit rei vendicari intentari. Et gl. noſtra,ſecundum quod in ea vidimus,requirit alterum de duobus,ſcilicet poſſeſsionem vel quaſi.Et intelligite quaſi poſſeſsionem pro eo,qui dolo deſijt poſsidere,qui conuenitur perinde,ac ſi poſsideret.l.qui dolo.& l.parem.ff.de reg.iu.& l.finautem.§.ſed & is.& l.is, qui dolo.ff.de rei vend.Et ita declarat Bar.in l.vnica.C.de alie. iu.mu.cau.fact.Et ſic habetis ꝙ ille,qui dolo deſijt poſsi-
77 dere,habetur pro poſsidente.Nunquid † tamen ſtatutum faciens mentionem de poſſeſſore, habeat locum in eo,qui deſijt poſsidere,vide Io.And.in reg.pro poſſeſſore.de reg.iu.in vj.in Mercu.¶ Aduertite tamen ꝙ il-
78 lud,quod dicitur,† ꝙ rei vendicatio datur contra illum,qui dolo deſijt poſsidere,eſt verum, ſi dolo deſijt poſsidere poſt litem conteſtatam:ſed ſi dolo deſijſſet poſsidere ante litem conteſtatam,tunc contra eum nõ competit rei vendicatio,ſed actio in factum ad intereſſe,ex titulo.de ali.iud.mu.cau.fact.Ita notabiliter & mi-
a rabiliter do.Abb.[a] *Panor.in c.j.in iij.co.in ij.oppo.de
79 alie.iu.mu.cau.fact.¶ † Item aduerte ꝙ poſsidens tempore primæ citationis,ſi poſtea deſijt poſsidere, præſu-
b mitur in dolo,[b] ſecundum Bald.in c.ad finem.de iud.
80 ¶ † Qualiter autem, & per quem modum probabitur,quem dolo deſijſſe poſsidere.Dic ſecundum Io.Fa. hîc,& Bar.in l.qui petitorio.in prin.ff.de rei vend.ſi reo denuntiaueram me velle talem rem vendicare,& ipſe poſteà alienauit,vel ſi poſt datum libellum,vel poſtquã dixi me daturum ei libellum,ipſe alienauit,per id,quod in ſimili dixit glo.no.in l.fulcinius.§.quid ſit latitare.in verb.animo.ff.ex qui.cau.in poſſ.ea.ponit Dy.in regul. pro poſſeſſore.circa prin.de reg.iu.in vj.Spec.in titu.de emp.& vend.§.nunc dicendum.verſic.ſed nunquid.& idem dixit ipſe Bar.in d.§.quid ſit latitare.& idem Bar. in l.non ſolum.§.morte.in co.x.nu.43.ff.de ope.no.nũ. Et quid de eo,qui non per dolum,ſed lata culpa, deſijt poſsidere,an habeatur pro poſsidente,ita vt contra reũ poſsit,ſaltem vtilis rei vendicatio intentari:vide Io.Fab. hîc:& Bar.remiſsiuè in l.qui reſtituere.ff.de rei ven.& Bal.in l.vnica.C.de ali.iu.mu.cau.fact.& vide tex.no.& optimum in l.qui petitorio.§.j.ff.de rei vendic. ¶ Aduerte tamen hîc, quòd eſt dare caſum,in quo tenetur ille,qui poſsidet,quamuis ſine dolo,& ſine culpa deſierit poſsidere,ſi habuit malum,& vitioſum initium.Tex.eſt in l.ſi vi me deieceris.ff.de vi & vi arma.Et iſto caſu nõ oportet dolum probare. Et hoc reputat Ioan.Fab.hîc
81 eſſe bene not.¶ † Item aduerte,quòd in eum,qui dolo deſijt poſsidere,datur rei vendicatio,non directa directò,ſed directa vtiliter,vt tenent gloſſ.noſtræ communiter,& cum eis communiter Citramontani,vt eſt gl. noſtra,& ibi Bartolus in rubrica.ff.de rei vendicatione.& gloſſ.prima.in l.curatoris.C.de negotijs geſtis. licet Vltramontani tenuerint quòd imò iſto caſu non detur directa vtiliter,ſed vtilis tantùm,vt referunt doctores in locis prælegatis.Et iſtud ſecundum firmauit Bartolus in l.quamquàm.§.Iulianus.ff.de aqua pluuia.
82 arcenda.† Et contra iſtum qui dolo deſijt poſsidere,iuratur in litem per actorem,& tanti condemnatur à iudice,ſecundum formam l.qui reſtituere.ff.de rei vendicatione. ¶ Et iuxta iſta dubitant hîc doctores omnes. Actum eſt directa rei vendicatione contra eum, qui tempore porrecti libelli poſsidebat,poſtea lite conteſtata dolo deſijt poſsidere,an poſsit contra eum ſequi condemnatio ex directa rei vendicatio contra eum intentata,quæ à principio competebat,an verò ſit opus vtilem intentare,vel ſaltem directam vtiliter? Effectus eſt maximus,vt intelligamus,an poſsit ſequi condemnatio virtute directæ intentatæ,& ex prima inſtantia,an verò ſit opus noua inſtantia, & nouo iudicio. Breuibus concludendo tenet Dy.hîc,quòd poſsit ſequi condẽna-

a ¶ Aduerte ꝙ hoc dictũ Panor. & la. eſt, videri meo, contra text.in l.finautem.§.ſed & is.ff.de rei ven.vbi formaliter inqt tex.ꝙ qui dolo ante litis conteſtationẽ deſijt poſſidere,in rem actione tenetur. Carcaſſona Sardus.

b ¶ In dolo. Adde Fel.in c.auerſario tuo.de excep.inij.co.& do. Ale.de Imo. in conſi.lxxvij.† iiij.parte. & adde Old.in conſi. cccxx ꝙ qui deſijt poſsidere per dolum,non euitat ſuicium actionis perſonalis.Et ad de do. Alex. de Imo.in cõſil.c.in vl.co.† ſi.in iij.parte.vbi ponit nunquid poſſidens tempore iudicij,ꝓſumatur, & poteſt etiam poſſidere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tio virtute directæ intentatæ,etiam ex illa eadem instãtia,& dicit esse de hoc casum in l.quamquàm.§. Iulianus.ff.de aqua plu.arcenda.& hoc tenent communiter docto.hîc. Ad hoc bene facit,quia directa,& vtilis,sunt qualitates actionis, quæ qualitates non habent instantiam,vel iudicium diuersificare.l.in delictis. §.si detracta.ff.de noxa. Prætereà si aliter diceremus, sequeretur, secundum Ioan.Fab.hîc,maximum absurdum, ꝙ esset in potestate rei conuenti eludere processum actoris, si statim desinendo possidere annullaret processum directæ rei vendicationis. Et istam etiam partem tenet Cy. in l.vnica.in vjj.q.C.de ali.iu.mu.cau.fact. Et idem etiã tenet Bar.& latè disputans in dicta l.quamquàm.§.Iulianus. licet dicat illum §.Iulianus. allegatum hîc per Dy.nihil probare. De quo etiam vide Bar.in rub.ff.,de rei vend.ad finem.& in l.j.in vj.co.ff.de act.& oblig.& Bal.in l.curatoris.in vl.co.C.de neg.gest.& Ange.in repe.l.si quis vi.§.differentia.in xviij.colum.ff. de acquir. poss.& Bal.in l.motæ lit.C.de rei vendica.& vide inter cæteros Nico.de Neapo.hîc,in hoc puncto referentem varias antiquorum opin. ¶ Limitabitis tamen prædictam conclusionem,vt procedat, quando à principio competebat directa,sed postea tempore sententię competebat vtilis. Et in istis terminis propriè loquuntur ea,quæ proximè dicta sunt. Secus si à principio non competebat directa,sed vtilis tantùm,vt in emphyteuta, & superficiario: quia si iste intentasset à principio directam,non posset ferri sententia super vtili sibi competenti. Ita no. dixit do. Anto.de Bu.in c.cùm ad sedem, circa xvj.co.extrà de rest.spo.per illum tex.ad hoc not, secundum vnam lecturam. Ad cuius tamen limitationem & veritatem,videte Io.Fa.hîc,in x.co.dum examinat.an si quis agat rei vendicatione directa,cùm sibi cõpetat tantum vtilis,vt in emphyteuta,& superficiario,
2 ✱Addetu ꝙ opin. Bald. ꝙ Barto.in d.l. creditores.§. ali.C. de pig. vult ꝙ si ius executiuum erat in actu producendi, quia agitaba tur iudicium & tũc si erat tale iudicũ, quod reddebat rem litigiosam, vt est in rei vendicatione,de qua agimus, vt authen. li tigiosa.C. de litigi.ꝙ tale ius executiuum transeat in singularem succes sorem,per l. ij.C.eo.ti. de litigio.& plenius ibi per eum.Si ergo ius executiuum hoc casu transit in singularem successorem, nõ erit opus libello,nec lis contestatione. Carcassona Sardus.
83 an iste debeat succumbere.¶ † Item aduerte ꝙ talis sententia lata contra eum,qui dolo desijt possidere, nõ potest simpliciter mandari executioni contra eum, in quem est dolo possessio translata,sed esset opus nouo iudicio. Tex. est no.in l.j.§.necessariò.ff.si vendi.no. mul. in poss.mil.ead.poss.ad alium dolo ma.&c.& ibi Barto. ad fi.facit §.si quis in fraudem.j.eo.licet Cy.simpliciter contrarium tenuerit,& malè,in l.vnica.in x.q.C.de alie.iud mut.cau.fact.per l.certa est forma. C.vt in poss. leg.ad quam legem respondeatis,vt respondit Bar. in l. si quis missum.§.iudex.ff.de damno infecto.& Bart.in l.is,cui.§.in possessionem.ff.vt in poss.lega. De quo tamen puncto vide latiùs per Bar.per duas col.in repet. l.creditores.C.de pigno.in iiij.q.princ.in ver.videamus ergo,an ius exequendi.& Bar.in l.à diuo Pio.§.si super rebus.ff.de re iudi.& in dicta l.quamquàm. §. Iulianus. ff.de aqua plu.arcend.& Bald.in dicta l.certa est forma. & multùm elegãter Bal.in l.ob maritorum. C.ne vxor pro ma.vbi meliùs,& perfectiùs videtur in hoc puncto loqui, quàm alij.& late per d.Anto.de Bu.in c.quia V. extrà de iud.per Pe.de Anch.in consi.cl.incip.in Christi nomine inuocato,in causa ventilata inter dominam
84 Altamuiliam,&c.¶ † Vnum tamẽ tene menti,quòd licet quo ad hoc vt sententia lata contra eum, qui dolo desijt possidere,possit mandari executioni contra eum, in quem dolo est translata possessio,sit opus nouo iudicio,vt proximè dixi,tamen cõtra istum nouum possessorem,qui consecutus est possessionem dolo post litem contestatam cum primo,non est necessarius nouus libellus. Ita visus est velle no.Bal.in l.j.in iiij.oppo.[a] ✱C. commu.diuidundo. De quo tamen videte plenè Inno. in dicto cap.quia V.extrà de iud.qui videtur velle contrarium. Illud autem expeditum est,quòd si reus tempore litis contestationis non possidebat,si tempore ferendæ sententiæ possideat,tamen debet contra eũ omnino ferri sententia condemnatoria. Ita dicit text.in l.
85 sinautem.§.possidere.ff.de rei vendi. ¶ † Quid autem si actum sit rei vendicatione contra non possidentem, qui putabat se possidere,& lata sit sententia secundum actorem,an si possessio posteà perueniat ad reum ex noua causa, talis sententia mandatur executioni contra reum. dixi s̃.in tex.in vl.no. ¶ Vnum etiam in hac mate
86 ria tene menti', † quòd si actum sit rei vendicatione contra eum,qui negat se possidere,qui in veritate possidet,quod si conuincatur de mendacio,quia actor probet eum possidere,debet talis possessio incontinenti ab eo auferri,& in actorem transferri, etiam nihil de suo iure probantem. Tex.est no.in l.si.ff.de rei vendica. De quo mirabiliter per do.Abb.Panor.in c.penul.in vj.co. de iuramen.calum.vbi ponit quot requirantur ad hoc, vt fiat hæc translatio possessionis in ipsum agentem, quamuis regulariter tenentes res alienas non debeant illas restituere,nisi probantibus de iure suo:vt l.res alienas,quæ est l.vltima.C.de rei vendica. Et idem dicit Ange.de Are.hîc esse,si actum esset contra aliquem,qui diceret se tenere pro Titio,nominando Titium dominũ in iudicio,vt habeat beneficium.l.ij.C.vbi in rem act. cùm ille Titius non esset dominus,nec pro eo possideret,sed possidebat pro se,tunc si conuincatur de mendacio,debet priuari possessione,& illa est in aduersarium transferenda. Et ita dicit tenere Spec.in ti.de primo & secundo decreto.§.restat.versicul.quid si nominans.& Bald.in dicta l.si.ff.de rei vendi. Addo Bal.idem tenentem post Barto.in dicta l.ij.C.vbi in rem act.in v.col. in xj.q.& idem Bal.in l.vnica.C.de his qui poten.nomine.& Innoc.in c.quoniam frequenter.§.quod si super. extrà vt li.non conte.& ibi idem tenet do.Ant.in ij.co.
87 Quod dictum nota pro extẽsione dictæ l.fina.¶ † Et per illum tex.dicit ibi no.Ang.in j.co.ꝙ si emphyteuta
b negat rem esse emphyteuticam, [b] & conuincatur de mendacio,ꝙ priuatur iure suo emphyteutico. Allegat etiam Innocen.idem tenere in ca.cæterum,in fin.extrà de iud.licet contrariũ videatur tenere Bal.in c.vasallus. el.j.si.de feud sue.controuer.inter dominum & agnat.
88 in ij.col.versicu.extra quæro vtrum ista pœna.¶ † Et idem dicatur esse in vasallo negante feudum:quia si cõ uincatur de mendacio,priuatur iure feudi. Text.est de
89 hoc no.in dicto cap.vasalus.el j.¶ † Et aduerte ꝙ talis translatio possessionis,quæ fit in casu d.l.si.fit officio iudicis incidenter sine nouo libello,sine litis contestatione,sine iuramento calumniæ. Ita dicit glosf.no. in §.illud quoque.el ij.in authen.de trien.& semiss.colum.iij. glosf.magna.in versicu.legem.quam glosf.reputat multùm no.Barto.in dicta l.si.& Ang.de Are.hîc dicit eam esse meliorem,quæ reperiatur de iure. Et illam glos.dicit esse singularem,& non reperiri alibi Bal.in l.fina.in
90 penul.colum.C.de execu.rei iud. ¶ † Item aduerte ꝙ si in casu d.l.si.dicat reus conuictus de mendacio, Domine iudex,non grauetis me in translatione possessionis: quia hodie constat,hodie agatur:& statim volo probare de dominio meo,quod tamen non auditur,imò hoc non obstante propter mendacium puniendum transfertur possessio in aduersarium. Ita tenet Bald.in dicta l.fina.in j.colum.ad finem.& in vlt.colum.ad finem. Et in istis locis reputat hoc mirabile multum tenendum menti,quia licet istud sit remedium adipiscendæ possessionis,quòd tamen ei non obstat exceptio dominij, & hoc propter mendacium. Adde Bartol.in authen. item

b ¶ Emphyteuticam. ad de Bal.in ad di. ad Specu. in titu. de lo. ver. si emphyteuta negauit.& Specu. versi. lxv. ꝙ emphyteuta negans possessionem dicitur malevti & potest expelli.

possessor.post gl.C.qui potio.in pig.hab.& do.Ant.in c.penul.extra
91 de iura.calũ.& ibi do.Abb.Panor.in vj.col.quos allegat. † Itẽ aduerte,ꝙ eo ipso ꝙ reus conuentus rei vendicatione negat se possidere, debet actor esse cautus, & petere à iudice ꝙ mittatur in possessionẽ illius rei tanquàm vacantem,& iudex debet illum mittere. Ita dicit
92 Ang.se practicasse in dicta l.fin. Et refert,& simpliciter sequitur do. Barth.Veroneñ. in cautela ccxxxv. ¶ † Quid autem si reus non sit mẽtitus in possessione, licet in qualitate possessionis, puta quia dixit falsum titulum:an si fit conuictus de mendacio,debeat perdere pos-
a sessionem. ✱[a] Bald.in l.cogi.in pe.col.C.de peti.hered.tenet indistinctè ꝙ sic. Vos autem dicatis hoc esse verum,quando actor probasset illum reum nõ possidere illo titulo: quia si probasset ꝙ eum habuit à furioso,tũc bene deberet puniri reus in translatione possessionis, per illã l.si.secus si reus nõ cõuincatur de mẽdacio, eò quia ipsemet reus nõ probauit titulum allegatũ,tunc nõ puniretur in possessionis
93 translatione: † quia ad hoc vt habeat locum d.l.si.non sufficit solum mendacium,sed requiritur etiam ꝙ actor sit grauatus onere probandi. Ista omnia sunt verba Bart.in d.l.si.in ij.col.quæ verba bene not. ad declarationẽ d.l.si.bene facit §.illud quoq;.el ij.in authẽ.de trien.
94 & semiss. ¶ † Item aduerte ꝙ si reus sit mentitus in parte, & non in toto, ꝙ non priuabitur tota possessione, sed solùm auferetur ab eo illa pars,in qua est mentitus. Ita tenet Bal. in d.l.cogi.ad fi. Adde ad hoc glosf.not. in simili in d.c.vasallus.el j.si de feu.fue.controuer.inter do.& agna.in glos.j.& ibi habetis tex.no.in simili.& ibi latè Bald.
95 examinat in similibus terminis. ¶ † Et quid si reus negat se possidere rem,quam vendidit, & pretiũ habet, an habeat locũ d.l.si.vt reus puniat in translatione pretij illius rei, cùm pretiũ succedat loco rei. Et Bald. in d.l.cogi.in penul.col.tenet ꝙ sic,si est indefinitè interrogatus an possideat:secus si determinatè sit interrogatus an possideat
96 talem rem. De quo tamen ibi pleniùs per eum. † Item aduerte ꝙ ad hoc vt habeat locũ d.l.si.necesse est ꝙ reus sciret se possidere. Secus est si ignoraret,secũdùm Bar. in dicta l.si.in ij.col.& Ang.de Aretio hîc. Item intelligitur illa l.si.procedere,quando reus negauit per dolum,vel latam culpam:aliàs illa lex nõ haberet locum. Ita no.voluit
97 Bal.in d.c.vasallus.in j.col.& ibi pulchrè ad hoc no.illũ tex. ¶ † Item intelligatis d.l.si.procedere, quando reus negat super libello apto:secus si libellus fuisset ineptus: quia tunc negans non punitur,secun-
98 dùm Bal.in l.edita.C.de eden.in repe.Paduana.in pen.col. ¶ † Item, & vltimò, intelligatis d.l.si.procedere,quando reus negaret se possidere: secus autem si respondens libello diceret, nego narrata, prout narrantur,esse vera:quia tunc per talem negationem non diceretur negare se possidere, eo quia per talem negationem videtur negare id,quod est de substantia libelli,non autem eius circunstantias. Istud fuit no.dictum Bar.& nũquàm delendum de memoria,in l.si dubitet.§.ita demũ.ff.de fideiuss. Et hoc perpetuò nota,quia vtilissimum est in actu practico,vt cõuentus nunquàm neget se possidere,ne incidat in pœnam d.l.si.sed simpliciter neget narrata in libello, prout narrantur,esse vera. Et dicit ibi Imola aliàs se fuisse bene lucratũ de dicto isto. & hoc etiã sequitur ipse Imo.in l.sed hoc ita.ff.de re iudi.
99 ¶ † Et ex prædictis omnibus potes in actu practico colligere optimã cautelam in practica,secũdùm quam etiam dicebat Ang. de Aretio hîc,vt actor,qui reum cõuenit, semper à principio iudicij faciat interrogari reũ,an possideat,vel detineat talem rem:quia intendit intentare contra eum actionem in rem. Nam si conuentus dixerit se possidere,poterit posteà actor securè contra eum agere: quia etiam si in veritate non possideat, tamen est omnino condemnandus: quia ex hoc ꝙ in iudicio respõdit se possidere, dicitur liti se obtulisse.l.is, qui se obtulit.& l.finautem.in prin.ff.de rei vendi. Secus tamẽ esset, si se obtulit.& l.si autem.in prin.ff.de rei vendi. Secus tamẽ esset, qui se obtulit.& l.finautem.in prin.ff.de rei vendi. Secus tamẽ esset, si nõ appareret,vel probaretur,ꝙ reus in iudicio dixerit se possi-
b dere:quia tunc nõ posset reus cõdemnari,etiam posito ꝙ extra ✱[b] iudiciũ dixisset se possidere,secundùm Bar.in d.l.is.qui se obtulit. Posset tamen reus,qui in iudicio dixit se possidere,cum nõ possideret, reuocare responsionẽ suam ante litis cõtestationem,& non post, & esset absoluendus.d.l.si is, qui se obtulit. Sinautem ipse reus cõuentus neget se possidere:& tunc si hoc verum esse cõpertum sit,non est vlteriùs contra eum procedendum. Sinauté compertũ sit eum mentiri,

quia imò possidet: certè cõuictus de mendacio a sustinebit pœnam d.l.si.ff.de rei vendi.declara tam vt s̃ proximè. & pulchrè declaraui: quia priuabitur possessione, & illa incontinenti in actorem trãsferetur. ¶ Succesiuè iuxta prædicta,quia supra vidimus ꝙ rei vẽdicatio competit contra possidentem,vel eum,qui dolo desiit
100 possidere. † Quærunt hîc doct. nũquid rei vendicatio detur contra nudum detentatorẽ, puta colonũ,depositariũ,& similes: Et de hoc est tex. no.ꝙ sic in l.officium.ad fi.ff.de rei vend. quem Ang.de Are. hîc dicit esse meliorem de corpore iuris. Bene facit text.in l.si ventri.§.in bonis. ff.de priui.credi.& hoc etiam tenet Bald.in l.ij. C.vbi in rem act. in ij.col.in ij.q. ¶ Et ex hoc infertur ꝙ multò magis daretur rei vendicatio cõtra eum, qui naturaliter tantùm possideret, vt est emphyteuta, vsufructuarius, & similes, secũdùm Bal. in loco proximè allegato. Et hoc etiam tenet Ioan. Faber hîc per d.l.officium.& Bart.post glos. in l.Pomponius. §.si is,qui precario.ad fi.ff.de acquir.posse.& Angel. in repe. l.si quis vi.§. differentia. in eod. titu.de acquir. posse.in xvij.col. quantum tamẽ est ad detentatorem. Ioan. Fab. hîc refert doct. iuris canonici in c.quoniã frequẽter. §.quod si super. extra vt lit.non contest. tenere ꝙ prædicta procedunt, scilicet ꝙ possit agi cõtra detentatorem, quando est incertum vtrum possideat,vel deti neat: quo casu bene verũ est quòd pars potest agere cõtra eum:ita tamẽ,vt procedatur secundùm formam l.ij. C.vbi in rem actio. ¶ Et aduerte ꝙ lex illa est singularis, nec alibi reperitur in corpore iuris ciuilis secũdùm quod in ea Bar.exorditur. Aliàs autem si actor sciret eum detinere,& ageret,caderet à causa. Quæ sententia,secundùm Ioan. Fab. potest esse vera in his, qui nomine alterius detinẽt,vt in colonis,propter quos inuenta fuit illa l.ij. Sic in aliis, puta si rem apud te deposuissem,vel tibi cõmodassem, & eam vendicarem:clarum esset, ꝙ non habet locum illa l.ij.quinimò mutata sententia subdit Ioan. Fab. hîc, ꝙ in omni casu detinens, qui habet facultatem rei restituẽdæ,tenetur,& potest cõueniri,nisi nominet authorem,& dominum in iudicio,& dicat se velle rem defendere: quia b tunc bene procederetur secũdùm formã d.l.ij. Addo istis ꝙ Angel.in l.Pomponius.§.si is,qui precario.ff.de acqui.pos.dixit secundùm Inno. in d.§.quod si super. quòd tunc demum cõtra simplicem detentatorem agi potest reali,quando dubitatur an ipse possideat,vel detineat:& in hoc concordat cum verbis Ioan.Fab.s̃.relatis. Subdit posteà Ang. ꝙ demõstrato per eum,quòd meram detentionem habet, debet absolui ab obseruatione iudicij. Et subdit ꝙ poterit,etiã si velit dominũ nominare in iudicio,& eum defendere, per d.l.ij.secũdùm Innocen.in d.§.si is,qui precario.& melius dixit, ꝙ imò ad hoc vt veniat absoluendus detentator,debet omnino nominare dominũ in iudicio, si vult euitare iudicium,per d.l.ij.vbi est verbum Debet, quod necessitatẽ importat.l.sepe audiui Cæsarem.
101 ff.de offi.præsi.& l.iij.C.de pig. ¶ † Aduertite tamen ꝙ illud, quod dixi,ꝙ cõtra detentatorem datur rei vendicatio,procedit, nisi verè possidens offerat se liti: quia tunc talis detentator nõ poterit cõueniri. Ita voluit no.Inno.in c.cùm super.in glo.cõstiterit.extra de sen.
102 & re iudi.& Imo.in l.sæpe.ff.de re iudi.in vltima charta. ¶ † Qualiter autem fiat executio in rei vendicatione intentata contra nudum

✱ Tu dicas ꝙ indistinctè verius videtur ꝙ ob mẽdaciũ tituli nõ puniatur priuatione possessionis: quia ad hoc vt cogaf̃ suscipere rei vend. sufficit ꝙ habeat facultatẽ rei restituendæ. l. officiũ.ff.de rei vẽdi. quę facultas nõ tollit̃, nec excusatur à iudicio, licet fuerit mendax in titulo. nã d.l.si.ff. de rei vend. loquit̃ in negãte se possidere, & sic in negãte extremũ rei vẽdi. ex parte cõuenti, per quã inficiationẽ actor nõ põt vti cõtra eũ actione sua. Sed per mẽdaciũ in titulo nõ impeditur intẽtio agẽtis, ꝙ rei probãti rem suã cogatur illam restituere d. l.officiũ. ergo non videt̃ d.l.si. habere locum. facit etiã. qa regulariter, vt dicũt doctor. quis nõ cõpellit̃ dicere titulũ suæ possess. l.cogi. C. de peti. her. Cùm ergo expresserit malè id, ad quod nõ teneba tur, non debet sibi obesse: arg. corũ, quæ dicunt̃ de exprimẽte ineptam actionẽ in libello: vt. j. eo. §. per Iass. col. antepe. & in l. edita. C. de eden. & cũ dicta l. sit quodãmodo pœnalis, benigna est interpretatio: adhiben da. c. j. in pœnis. de reg. iur. in vi. cum similibus. Carcassona Sardus.
b ✱ Adde ꝙ Barto. in d.l.is, qui se obtulit. purificat cõfessionẽ siue in iudicio, siue extra factam, dũmodo in iudicio probetur. Dic vt ibi per eũ. Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱ Adde ꝙ videtur ꝙ talis libellus, peto castrū cum iuribus, & pertinētiis suis: nō procedat, nisi exprimantur, per l.iij. §. armamenta. ff. de rei vēdi. vbi armamenta natuis separatim petēda sunt. Et per illū text. dicit ibi Bart. in vtraq; lectura, nō valere libellū si peto domū cū suis masaritiis. Et ill' decisionem Bar. sequitur Lud. Rom. in l. j. in princip. ff. de edēdo. & per ista ꝙ talis libell', peto castrū, &c. non ꝓcedat, vide tenere Ang. de Aret. in §. eurare. col. j. j. eodē. licet postmodū cogitandū relinquat. Sed, his nō obstātibus, dicas talē libellū valere. Et ad contraria respōde vt per Iaſ. in d. §. curare. ad fi. col. iiij. cum seq. quāuis in veritate responsio Io. Fab. & Iaſ. ad d. §. armamenta, vio lenta videat. Interim cogitabis meliore. Carcassona Sardus.

b ✱ Adde Bar. idem tenētem per illam glos. in l. diuus. in ij. col. ff. de re iud. Sardus.

c ¶ In rei vend. Vide do. Alexan. de Imo. in cōsi. cxcix. in ij. parte. & in cō sil. xxj in vij. col. in i. parte. Et quid dici debeat in tali libello, vide per eum in cōsi. xcj. in ij. parte. & in dicto consi. cxcix. in iij. col. ea. parte. Et qualiter agatur in rei vendicatione, vide per eū in consil. xxviij. in j. col. ea. ij. parte.

detentatorē, ponit Bald. in authen. & qui. C. de bo. autho. iudi. pos. in vij. col. circa fi. & ibi dicit ꝙ actor mittetur in illam asininā detētationē.

103 ¶ †An autē sententia lata contra istum alieno nomine detinentem, puta contra colonum, facta executione, & re ad actorē translata, faciat præiudiciū domino, saltē in possessione. Ponit Bar. in d. l. ij. col. fi. circa medium. C. vbi in rem act. & ibi post Inno. determinat ꝙ nō. De quo etiam per Bald. & Barto. in l. officium. ff. de rei vendi. & Bal. & Imo. in. l. peregrē. §. quibus explicitis. ff. de acquir. pos. & Bald. in d. l. ij. in x. q.

¶ Et ex prædictis omnibus habetis conclusiuē ꝙ rei vendicatio datur contra illum, qui naturaliter, & ciuiliter possidet, vel naturaliter tantum: item contra eum, qui tantùm detinet.

104 †Quid ergo si aliquis non possidet, nec detinet, habet tamē facultatē rei restituendæ, quia potest rem habere quando vult, an possit cōueniri rei vēdicatione? De hoc habetis glo. no. ꝙ sic, in l. Po mponius. §. fi is, qui precario. in gl. fi. ad quam se remittit Bar. in d. l. officiū. Adde tamen ꝙ cōtrarium tenet Bald. in c. quoniam frequenter. §. quod si super. in vlt. col. vt lite nō contest.

105 Vltimò dubitant hīc doct. † an rei vendicatio competat contra ciuiliter tantum possidentem. Dubium facit, quia ciuiliter possidēs non habet facultatem rei restituēdæ: quia ipse non possidet, nec detinet rem: ergo videtur ꝙ nō possit teneri, per d. l. officium. in fi. Glo. tangit, & non firmat, in d. §. fi is, qui precario. & glos. in d. l. ij. C. vbi in rem actio. in glos. j. disputat arguēdo ad partes: & postmodum nihil firmare videtur. Sed glos. in rub. ff. de rei vendi. expressè firmauit ꝙ sic, scilicet ꝙ rei vēdicatio competat contra tantum ciuiliter possidentē. Et istud tenent cōmuniter doct. hīc, vt Nico. de Neapo. Ioan. Fab. Ang. de Are. & Bart. in d. rub. ff. de rei ven. & Bart. in d. §. fi is, qui precario. & Bart. in d. l. ij. in vlti. col. & ibidem Bald. in iij. col. in j. q. Et pro hoc dicunt omnes esse casum in l. cuiuscunque. §. si fundus. ff. de vsufr. & in l. ij. §. fi. ff. ad exhi. De quo etiā videte per do. Ant. de But. in c. j. extra de re iud. & in d. c. quoniā frequēter. §. quod si super. extra vt lite non contest. per Bald. in l. consentaneum. in v. col. C. quomodo & quādo iud. per Spec. in tit. de act. emp. §. sequitur. versi. sed nunquid. per Ang. in repe. l. si quis vi. §. differētia. in xvj. col. ff. de acquir. pos. per Ang. & Imo. in l. serui no-

106 mine. ff. de vsucap. † Et aduerte ꝙ si iste ciuiliter possidens habet facultatē rei restituendæ, tunc res est plana ꝙ potest fieri executio contra eum: si verò non habet facultatem rei restituendæ, tunc secundùm Ioan. Fab. hīc, si petitur ius, quod ciuiliter possidens dicit se habere in re: & tunc potest illud ius restituere, vel melius illud ius dimittere. Et ad hoc, ꝙ in sola ciuili cadat restitutio, allego glo. not. in l. permiscēri. in §. species. in glos. fi. ff. de acquiren. pos. cùm illa restitutio possit solo verbo fieri. Reperio tamen quod Bal. alibi in authen. & qui. C. de bo. auth.

107 iud. possid. in ix. col. dixit † ꝙ in rei vendicatione intentata contra ciuiliter tantùm possidentem fiet executio hoc modo: quia inducetur actor in fundū, non corporaliter detentaturus, sed perinde ciuiliter possessurus. Allegat not. in d. l. ij. C. vbi in rem actio. Et ad hoc quòd pro sola ciuili consequenda possit iudex mittere in possessionem, tenet, & probat ipse Bald. in d. l. ij. in iij. col. in j. q & ibidem refert Gul. de Cu. tenentem ꝙ si ciuiliter possidens nō habet facultatem rei restituendę, debet præstare cautionem, ꝙ si res ad eum perueniat, ꝙ eam restituet: sicut cùm agitur ad seruū, qui est in fuga. l. si à bonæ fidei. & l. si verò custodiendus. ff. de rei vend. licet Bald. dicat ꝙ illæ leges loquūtur in re mobili, in qua bene præstatur cautio, de qua s. Secus est, secundùm eū, in re immobili: cùm illa se exhibeat,

108 & iudex possit mittere in possessionē ciuilem. ¶ †Nunquid autem sententia lata cōtra ciuiliter possidentē, præiudicet naturaliter possidenti: Habetis glos. ꝙ nō. in d. l. Pomponius. in §. si is, qui precario. in glos. fi. ad fi. ibi Bar. in fi. de quo etiā per Angel. in præalleg. repe.

109 l. si quis vi. §. differentia de acquir. pos. in xvij. col. ¶ †An autē possidens ciuiliter tantùm possit ipse intentare rei vēdicationem: dic ꝙ sic. Ita est glos. not. in l. clām possidere. §. qui ad nūdinas. ff. de acquir. pos. in glo. fin. magna, in verbo, nec clam post medium. & ibi Bar. in vlt. col. Ponit etiam Bar. in l. j. §. interdictum. el primo. in prin. ff. vti pos. Et ista sufficiant quantum ad ea, quæ requiruntur ex parte rei. Et cōsequenter per istā sit expedita hæc no. materia rei vendicationis. ¶ Glos. in verbo Corporalem, quæ secundùm ordinem tex. debet præcedere aliam glos. in verbo Possideat, quam s. proximè legimus. sed ego habeo causam profequendi: non est tamen vis in hoc.

110 Hæc glo. vult ꝙ incorporalia nō possunt vendicari. † Et sic habetis quod rei vendicatio non datur ad incorporalia. Istud tamen limitabitis, nisi incorporalia venirēt accessoriè ad rem corporalem: puta si peterem [a] ✱ castrum cum iuribus & pertinētiis, secūdùm Ioan. Fab. hīc, in iij. q prin. quam ponit in materia rei vēdicationis. allegat Inno. in c. cùm ad sedem extra de resti. spo. Addo ꝙ ad hoc bene facit l. j. §. illud vtique. & §. planè. & §. si fundus. ff. de vi & vi ar. vbi licet illud interdictum nō detur nisi pro rebus immobilibus, tamen datur etiam pro rebus mobilibus in consequentiam venientibus. & ita per istas leges tenet Ioan. de Imo. in c. examinata. extra de iud. motus etiam per ibi no. & per no. per Innoc. in c. cùm venerabilis. extra de reli. domi de quo etiam per Ang. in repe. l. si quis vi. §. differentia.

111 ff. de acquiren. pos. in xix. col. † Et ꝙ valeat dictus libellus, peto castrum cum iuribus & pertinentiis: tenet Bal. in l. edita. C. de eden. in repe. Paduana. in xix. col. ¶ Glo. fi. in verbo, dicat. vult ꝙ reus cōuentus rei vēdicatione nō habet necesse probare se dominum, imò nec allegare: quia actore nō probante reus est absoluēdus, etiam si nihil ipse præstiterit. d. l. qui accusare. allegata in glo. De quo tamen dicite vt plenius per doct. ibi, vbi est materia, & ibi per Bal. Ex cuius dictis posset hæc glos. multipliciter limitari. Sed vos dicite fortiùs, ꝙ imò etiam si reus assumpsisset in se onus probandi, & arctasset se ad probandum de iure suo, & non probaret, ꝙ tamē propter hoc reus

b nō deberet cōdenari, [b] ✱ nisi actor ex aduerso de iure suo probasset. Glos. est no. in l. circa. ff. de proba. in glos. fin. quam glos. Bart. ibi no-

112 tat, & reputat menti tenendā. † Et ꝙ reus possit in se onus probandi assumere, est etiam glo. in l. fi. in verbo, scripturam. C. de fal. & gl. not. in c. ex insinuatione. extra de procura. in glos. fi. in verbo, probare. Magis tamen cautè faceret reus, secundùm Ang. de Aret. hīc, si à principio nihil faciat, donec viderit an actor probauerit intētionem suā, vel ne: & tunc cōtra eum exceptiones suas paret: vt l. exceptionem. cum ibi no. C. de proba. Et ad glo. illam in d. l. circa. vide no. per Bald. in l. cùm Papinianus. in iij. col. C. de senten. & interlo. om. iudi.

113 & Bald. in l. fruſtra. C. de proba. & ibi etiam not. subdit Bald. † quòd in causis summarijs, in quibus iudex habet maiorem potestatem, potest iudex statuere terminum ad probandum tam actori, quàm reo, & vtrunq; adstringere onere probandi. quod nota. & per ista sint expeditæ omnes glos. huius §. nostri, cum earum materijs.

114 ¶ †Extra glos. doct. hīc ponunt qualiter formandus sit libellus in

c rei vendicatione. [c] Antè tamen, quàm veniā ad formationem specificam, non omittam aliqua generalia ad intellectum eorum, quæ in libellis cōmuniter apponi cōsueuerunt, vel debent. In primis igitur adduco in medium verba illa magistralia Bar. in l. si prius. ff. de ope. no. nun. in vj. col. in v. oppo. ij. par. ꝙ confessoria debet proponi ver-

115 bis, &c. vbi not. dixit aduertendum esse † ꝙ sicut argumentū logicorum habet maiorem propositionē, minorem, & cōclusionem. & ex istis effectualiter consistit argumentū: ita apud Legistas libellus effectualiter debet ex tribus constare. Primò, ex narratione facti: & illa habetur

illa habetur pro maiore. Secūdò, ex causa, siue ex medio cōcludendi: & illa causa est loco minoris propositionis. Tertiò, ex ipsa conclusione. Et quemadmodum apud logicos ex maiori, & minori sequitur necessariò conclusio argumenti, ita ex dicto, & medio concludendi sequitur necessariò conclusio libelli. Oportet ergo factum taliter narrari, ꝙ ex eo aliqua causa resultet, & in causa insit mediū concludendi, & deinde concludatur. Quantū est ad primum, & secundum, dicite breuiùs ꝙ factum debet apertè, & cōgruenter narrari, & postmodum talis causa exprimi, ex qua sequatur cōclusio, & ex qua possit actio resultare. Et ideo dicit Bart. in l. certi condi-

116 ctio. in princ. ff. si cer. pet. in j. col. † ꝙ semper in libello est attendendum medium concludendi, & ꝙ ad cognoscendum diuersitatem actionis debemus inspicere mediū concludendi. Idem etiā not. Ang. in l. naturaliter. §. nihil cōmune. ff. de acquiren. pos. ad fi. in vj. lec. & Bald. in l. ij. ad fi. C. de peti. hære. & do. Ant. de But. in c. fin. in v. no. extra de iud. & idem do. Ant. in c. ex parte. el j. in v. & vj. not. extra de foro cōpe. & Bart. in d. l. si prius. in vj. col. Et propterea dixit glo. no. in l. j. in prin. ff. de edē. in glo. magna, ante medium, ꝙ si peterem à te decem, quia rex est in Francia: vel, quia ego sum hīc: ista causa esset inepta: & sic libellus non procederet. Adde simile glo. in l. ij.

117 §. circa. in glo. magna. ff. de doli excep. † Et aduerte diligenter quòd quando causa inepta est expressa in libello, libellus est ipso iure nul-

a lus, [a] etiam parte non opponente. Ita voluit no. Bar. in l. edita. C. de eden. in ij. col. in prin. allegando no. in d. l. ij. §. circa. & idem tenet Bal. in d. l. edita. in repe. Paduana. in xvij. col. & do. Ant. de But. in c. dilecti. extra de iudic. & facit, quia quando actor exprimit causam ineptam, isto casu constat de euidenti calumnia libellātis, quod non est, quādo causa nō exprimitur. Et ad hoc bene facit tex. in cle. constitutione. in glo. in verbo, de nouo. extra de elec. licet contrarium

118 teneat Fulg. in d. l. j. in prin. & in d. l. edita. ¶ †Vnū [b] ✱ tamē perpe-

b tuò tenementi, ꝙ si iudex videt male actum ex vna causa, tamen ex actis apparet ꝙ potuisset ex alia causa bene agi, ꝙ licet ex illa causa non possit condemnare, tamen debet in sententia iudex reseruare ius illud agendi ex illa causa. Ita voluit no. Bal. in auth. sed & si quis. col. pe. versi. item illa semper allegatur. C. de secun. nup. & hoc re-

119 putat ibi Bal. esse no. dignum. ¶ † Vnum etiā perpetuò nota quòd si agens deducat vnam causam, & probet aliam, ꝙ licet non possit sequi condemnatio in petitorio, tamen bene potest sequi condemnatio in possessorio. Ita sing. dicit Bal. in l. fi. in j. col. C. de anna. excep. & ibi etiam Ang. Aduertendum est etiā secundùm doct. in d. l.

120 j. in prin. ff. de eden. † ꝙ in actione reali causa proxima, & immediata, ex qua oritur ipsa actio, puta rei vendicatio, est dominiū: causa verò remota est ipse contractus, ex quo acquiritur dominiū. In actione verò personali causa proxima, & immediata actionis est obligatio: causa verò remota, ex qua oritur obligatio, est cōtractus: prout etiam dicit glo. no. in l. & an eadem. §. actiones. in verbo, singulę causę. ff. de excep. rei iudi. & cōmuniter concluditur per doc. in l. j. ff. de edendo. in prin. post glo. not. ibi, ꝙ in reali sufficit exprimere causam proximā, scilicet dominiū. non autē requiritur quòd

121 exprimatur causa remota, scilicet ipse cōtractus. † In personali autem necesse est ꝙ exprimatur causa remota, scilicet ipse contractus. De vtroq; videtur esse casus in d. l. & an eadē. §. actiones. & in c. abbate sanè. de re iudi. in vj. Et ita tenet Bart. & alij in d. l. j. in prin. & Bar. in d. §. actiones. Et est ratio diuersitatis, secundū Cy. in d. l. edi-

122 ta. in ver. secundo iuxta hoc. † Nam actio realis semper est vniformis, & eiusdem naturæ, à quocunq; cōtractu habuit originem: sed actio personalis potest esse diuersæ naturæ. Nam quædā est bonæ fidei, quædā stricti iuris: idcirco interest rei cōuenti quòd in actione bonæ fidei, quædā stricti iuris, an verò ex contractu bonæ fidei, iuxta d. l. j. in princ. Et hoc etiam visus est sentire

123 Bar. post Guido. de Suza. in d. §. actiones. in j. col. ¶ † An autem in actione personali sit etiam de necessitate causa proxima, scilicet ipsa obligatio exprimenda. Et licet glos. prælleg. ata in d. l. j. in prin. visa sit tenere quòd sic: cōmuniter tamen tenetur contrarium, vt ibi tenet Bart. & alij, eò quia si causa remota exprimatur, scilicet contractus, ipse libellus postea præsumptiuè concludet: quod satis est. l.

omnes. §. Lucius. & ibi Barto. ff. quæ in fraudem credi. Nam ius præsumit quòd si vendidi, & tradidi tibi librum, quòd tūc fueris mihi obligatus ad pretium, & quòd etiam de præsentiis mihi obligatus, nisi contrarium probetur: arg. l. j. in fi. & l. siue possidetis. cum ibi not. C.

124 de proba. † Et vltra prædicta qualis debeat esse hæc causa, quæ est exprimenda in libello actionis personalis, vide do. Abb. Panor. in cap. j. in j. col. ad fi. de libel. obla. Et aduerte ꝙ quando in libello exprimitur causa proxima, vel remota, debet ita exprimi, quòd nō ha

b beat vim alicuius negationis circa ipsam obligationem. Vnde si dicerem in libello, Peto à te centum, quia illa tibi mutuaui, & ad ea fuisti mihi obligatus: ista verba, Fuisti obligatus: habēt negationem annexā, ꝙ de præsenti non

c es mihi obligatus: Et habent negationem annexam circa ipsam obligationem. Vnde libellus nō procederet, nisi adjicerem, & es de præsenti mihi obligatus. Secus esset, si non dicerem nisi, peto decem, quia tibi mutuaui. Ista enim verba, quia tibi mutuaui. non habent negationem annexam circa obligationē ipsam. Ita not. dixit Cy. in d. l. edicta. in ij. q. prin. & Bar. qui Cyn. refert in l. certum. §. pe. ff. de confes. & Bald. in d. l.

125 edicta. in repe. Paduana. in xvij. col. ¶ † Quid autē si libellus proponatur generaliter, nulla causa expressa, an procedat, si non opponatur à parte Glo. præalle. in d. l. j. in prin. tenet ꝙ sic. Et illud ibi firmat Bar. in vlti. col. & dicit esse tex. de hoc in l. fi. C. de anna. excep. & ibi etiā sentit gl. j. mag. ad fi. & dicit Bar. hoc etiā expressim pro-

126 bari in d. c. abbate sanè. de re iu. in vj. † Et aduerte diligenter, ꝙ ista exceptio libelli nō continentis causam specificam, nō potest opponi, nisi ante litis cōtestationem, nō autem post. Ita voluit valde no.

127 Bar. in l. exceptionē. in j. col. C. de prob. ¶ † Item aduerte ꝙ reus in opponēda huiusmodi exceptione debet esse multùm cautus. Nam debet simpliciter dicere ꝙ libellus nō procedit, eò quia generalis, & obscurus, & nō habens causam specificam: non autem debet petere declarari libellum, aut petere ab actore ꝙ exprimat causam: quia isto modo instruet actorē: & isto casu iudex nō debebit dicere ꝙ libellus declaretur, sed debebit secundū exceptionem oppositā à reo pronuntiare reum nō teneri respondere libello, & absoluere illum

c ab obseruatione iudicij, & condemnare actorem in expensis, [c] iuxta l. j. §. j. cū ibi no. post glo. ff. si men. fal. mo. di. & c. examinata. extra de iudi. Ista sunt no. verba Spec. in tit. de libel. concep. §. fi. ver. sis cautus. & idem voluit do. Anto. de But. in c. fi. extra de libel. obla. &

128 idem no. Pau. de Cast. in d. l. edita. in ij. col. ad fi. ¶ † Circa cōclusionem libelli dicite illa, quæ requirūtur de necessitate in libello. Nam habet necesse actor in libello concludere: puta dicere, Quare peto reum cōdemnari. vel equipollentia verba. l. fi. C. de fideicommiss. liber. Iudex enim nō interponit officiū suum, nisi quatenus petitur. l. iiij. §. hoc autē iudicium. ff. de dam. infec. & l. vt fundus. ff. commu-

129 ni diui. Et dicit hīc Ange. de Aret. † ꝙ in libello semper diligenter aduertendum est ad conclusionem: cùm, secundū eum, conclusio sit ea, quæ regulat, ampliat, declarat, & restringit ipsum libellū. Alle gat Inno. in c. super literis. extra de rescrip. & Bart. in l. Aurelius. §. Sticho. ff. de libe. leg. Et ibi Barto. dicit quòd ex conclusione libelli apparet qualiter præcedentia intelligātur. Et Innocen. in d. c. super

130 literis. dicit † quòd quando vnum narratur in libello, & aliud cōcluditur, quòd isto casu debet potiùs inspici cōclusio. Et dictum istud Inno. refert etiam Bald. in d. l. edita. in repeti. Paduana. in xj. col. & Ang. in consilio xxv. incip. pro decisione quęstionum. in j. col. in fi. Et adde quòd quemadmodum in libello debet attendi conclusio, & non narratio: ita eodem modo in exceptionibus, secundùm do. Abb. Panor. in cap. ex parte B. in secundo not. de foro compe. post Fede. de Senis in cōsi. xxiij. Et quòd conclusio tantùm attendatur, est text. secundum quod ibi pulchrè declarat Bald. in l. ij. ad

131 fi. C. de petitio. here. † ꝙ si in libello concludatur per duo diuersa

¶ Nullus. Nūquid quādo libellus est ineptus, probationes dicuntur esse ineptę ad hoc, vt in alio iudicio ꝓduci, vel repeti possint, vide do. Alexan. de Imo. in consilio xxxvij. in vij. col. in j. parte. & in cōsi. lxxxvij. in vlti. col. in iij. parte. vbi ponit etiā nunquid alia acta inde secuta valeant.

✱ De hoc dicto est casus in l. Bebius Marcell⁹. ff. de pac. dotalib. Sardus.

¶ In expensis. Et hoc idē tenet Feli. in c. significātibus. in iij. col. ver. quinta declaratio. de lib. obl.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Conclusionem. Sed quid si cõclusio sit generalis, vide do. Alexand. de Imo. in consi. cxcj. in viij. col. in prima parte.

b * Adde ꝙ Abb. in c.j. col. viij. extra de lit. contest. Saluat. gl. in d.c. quia prẽsulatus. quãdo inter religiosos datur libell⁹, & de spiritualibus ageret. Et hoc ex mẽte Hostien. vt ibi per eum: qui etiã ponit tres fallentias. quam statim ponit Iason Carcassona Sardus.

c ¶ In criminalib⁹. Adde do. Franci. Are. in l. omnium. C. de testa. ꝙ conclusio in criminalibus imponatur per verba, super quibus omnibus, & singulis.

media, ꝙ libellus nõ procedet, si à parte excipiatur ante litis contestationem. Si autem vna esset conclusio, licet essent duę causæ concludendi, tunc bene procederet libellus: cùm libelli conclusio semper sit spectanda. Alleg. Inno. in d.c. super literis. & alibi dicit Bal. in l. do-
132 mum in j. col. C. de rei vendi. † ꝙ si in libelli narratione, & in eius causa, apponatur verbũ generalissimum, & latissimum, ꝙ illud debebit intelligi, & restringi secundũ conclusionem, [a] quæ in libello semper debet attendi. Subijciens, ꝙ sicut causa declarat conclusionem, ita
133 econuerso conclusio declarat causam. † Et adde ꝙ conclusio libelli nõ sõlùm debet attendi in actionibus, vt ẽ. dixi, sed etiam in exceptionibus, secundùm Bal. in l. cùm vltra. C. de non nume. pec. ¶ Et dixit no. Bal. in l. cõsentaneũ. C. quomodo & quando iud. in iij. col. in j. q. post vltimam no. ꝙ si in narratione apponantur aliqua verba necessaria, quæ postmodum in conclusione omittantur, ꝙ sufficit: quia ex narratione infertur conclusio. & de hoc dicit esse tex. no. in d.c. abbate sane. Et hoc dicit facere contra proteruos aduocatos, qui literas,
134 & syllabas aucupantur. ¶ † Vnum etiã diligenter nota quòd si actor in libello solùm petat actionem pronuntiari sibi competere, quòd procedit libellus: & est idem, quod petere reum sibi condemnari. Ita voluit valde no. Barto. in l. si finita. §. eleganter. ff. de dam. infect. in vlti. col. Quod
135 dictum bene nota, & intellige vt ibi per eum. & illud dictum alij sequuntur ibi. ¶ † Circa tamen illud, quod dixi, conclusionem de necessitate requiri in libello: aduerte, quia glo. in c. quia prẽsulatus. j. q. iiij. videtur sentire contrariũ, scilicet quòd in libello nõ requiratur cõclusio: tamen prima opi. magis communiter tenetur, vt latè examinat do. Ant. de Bu. in c. examinata. extra de iudi. & ibi refert opi. multorum. Illa tamen glos. posset saluari in agente possessorio recuperandæ: quo casu in odium violenti inuasoris procedit libellus absque conclusione, secundùm Imol. sub dubio tamen fortè, in dicto c. examinata. Vel potestis, & melius, dicere secundùm Bal. in
b d.l. edita. in repe. Paduana, in xv. col. quòd glos. in [b] * d.c. quia prẽsulatus. vellit libellum procedere, quando vltra narrationem apponatur aliquod prægnans verbum sonans in conclusionem: & tunc procedat libellus: vt quia dico, Cõqueror de Titio, qui me spoliauit tali possessione. vel, Conqueror de Titio, cui mutuaui decem & nõ
141 restituit: nam verbũ Conqueror, habet vim cuiusdam cõclusionis. & ita loquitur illa glo. Secus si simpliciter narrata esset spoliatio, secundùm eũ. Et ex istis sol. potestis elicere duas limitationes ad communem opi. de qua ẽ. quæ habet ꝙ cõclusio de necessitate requiri-
136 tur in libello. ¶ † Tertiò limitate dictam communem opi. & multùm not. vt nõ procedat, si libellus offertur in præsentia principis: quia tunc sufficit factũ narrare absq; conclusione. Istud est, quòd signanter, & multùm egregiè voluit Inno. in c. j. extra de lit. contest. Et de hoc singulari dicto Inno. facit mẽtionem Ang. in l. omnium.
137 C. de testa. & cum eo simpliciter transit. ¶ † Quartò & vltimò limita prędictã cõmunem opi. vt non procedat in criminalibus, [b] in
c quibus bene procedit libellus sine cõclusione, secundũ Bar. in l. quid ergo. §. pœna grauior. in ij. col. ff. de his, qui no. infa. & Bart. in l. libellorũ. in fi. prin. ff. de accusa. & Bar. in l. ij. §. si publico. in iij. q. ff. de adul. & Cy. & Bal. & Sali. in l. in causis. post glo. C. de accu. & Cy. in l. nec exemplum. C. de fal. & Bal. in l. & si seuerior. in iiij. col. C. de infa. & Bal. in l. si quis se. C. de accu. & Bal. in l. certi cõditio. in prin. ff. si cer. pe. & Ang. in d.l. edita. Et isti mouẽtur per plures rationes, quas videte ibi per eos. Inter cęteras Bar. in d. §. pœna grauior. allegat hanc rationem: nam in iudicijs, vel causis criminalibus, agitur de vindicta publica, l. locatio. aliàs l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publi. quo casu iudex ex officio suo potest & supplere, & procedere, nemine petente. l. congruit. ff. de offi. præsi. & no. Bar. in d.l. iiij.
§. hoc autem iudicium. in ij. oppo. ff. de dam. infec. Et ideò cõclusio omissa nihil habet nocere. Et per hãc rationem infert no. do. Ant. de Bu. in d.c. examinata. ꝙ in omnibus casibus, in quibus iudex potest supplere ex officio, de quibus plenè per Bart. in d. §. hoc autem iudiciũ. nõ requiritur cõclusio in libello. Ideo tunc si conclusio esset inepta, nihil noceret, quin iudex posset super narratione facti formare sententiam. Et hoc est bene menti tenendũ. Et idem no. idem do. Ant. in c. j. de lit. contest. Subdit etiã do. Ant. in d.c. examinata. ad limitationem prædictæ communis opi. ꝙ vbi agitur de re spirituali, vel vbi agitur inter religiosos, vel vbi factum corã papa proponitur, non requiritur conclusio. De quo tamen dicite vt ibi per
139 eum. † Vtrum autẽ in libello, qui proponitur à reo, & sic in libello exceptionum, requiratur cõclusio: videte Bar. per multa iura concludentem ꝙ nõ, in l. j. in ij. col. q. ij. ff. de excep. & Bal. in d.l. edita. in repe. Paduana, in xvj. col. & Ange. in l. emptor. C. de præscri. long. tempo. & do. Anto. de But. in c. j. extra de lit. contesta. ¶ Aduertas tamẽ circa prędicta ad aliquas quotidianas clausulas, quas valde vtile est apponere in libello, & interdũ est necessariũ. † Vtile est ergo
140 in conclusione libelli apponere clausulam illã: Peto reum conuentum cõdemnari ad dandum, & soluendum, & ita cogi & compelli. Intantum ꝙ Bar. in l. j. C. de execu. rei iudi. tenet clausulã istam esse eo modo in libello necessariam: & ibi dicit per illũ tex. ꝙ si aliquis in libello peteret tantùm cogi, & compelli, & nõ peteret condemnari, ꝙ libellus non procederet. Et idẽ tenet Bart. per illũ tex. in l. si cùm nulla. ff. de re iudic. Et idem tenet Nico. de Neap. in l. ij. §. fin. ff. de vulg. & pup. Contrariũ tamen tenet Bal. in addi. Spe. in tit. de sen. in xvij. col. Et contrariũ tenet do. Ant. de But. in c. examinata. extra de iudi. in ix. col. ver. sed est dubiũ. vbi dicit ꝙ talis libellus sustinetur, eò quia tacitè intelligitur petitũ condemnari, ex quo aliàs non potest peti cogi. arg. l. illud. ff. de acqui. her. Et idẽ videtur sequi Io. de Imo. in d.c. examinata. Et idẽ tenent Imo. & Rapha. Cuma. in l. in summa. in prin. per illũ tex. ff. de re iudi. prout eos refert Ang. de Aret. hîc, qui circa hoc plurima verba effundit. Et ista secũda pars contra Bart. videtur esse cõmunior, & de iure magis vera. Pro qua facit optimè quod vult ipse Bart. post antiquos, in l. ex diuerso. §. j.
140 in j. col. de rei vendic. † vbi dixit ꝙ eo ipso ꝙ agens petitione hereditatis, vel rei vendicatione, agit de restitutione rei, videtur petere ꝙ iudex pronuntiet ipsum hęredem, vel dominũ: quia istud est antecedens. Subijciens notabiliter ꝙ si iudex hoc nõ pronuntiaret expresè, scilicet argentem esse dominum, videretur pronuntiare tacitè condemnando ad restitutionẽ. Et hoc idem sequitur Imo. post doc. in c. ij. de libel. obla. Pro hac etiã parte optimè facit glo. illa valde not. in c. constitutus. ante fi. in ver. iuxta ratã. extra de reli. do. quę
141 notabiliter vult. † ꝙ vbi quis petit rem sibi restitui, & ad restitutionem illius rei obtinendam erat primò necessaria rescisio cõtractus, cuius occasione reus rem tenet: satis videtur petendo restitutionem rei, petere rescisionem contractus, quę erit præambula. Ideo secun-
142 dùm do. Ant. ibi, † si minor tanquã lęsus in contractu, puta vendi-tionis, petit rem, quam vẽdidit, sibi restitui: satis videtur petere per restitutionẽ in integrũ, id est, rescindi contractum. Pro effugiendis tamen his amaritudinibus vtile erit clausulam illã apponere. Dixi
143 tamen ẽ. In hoc §. ij. col. proximè prędicente, † quòd si actor in libello solùm peteret pronuntiare actionẽ sibi competere, esset idem, quod petere reũ sibi condemnari. Et ita retuli velle no. Bar. in l. si finita. §. elegãter. in vlti. col. ff. de dam. infec. Dicit etiam Bart. in l. j. C.
144 de execu. rei iu. ad finem. se putare † quòd si libellans in libello vtatur istis verbis, Peto reum cogi, & compelli, & ad prædicta condemnari: quòd libellus sustineretur nõ obstante præposterationе. Idem etiam tenet Bart. in l. si cùm nulla. ff. de re iu. de quo etiã per Bald. idem tenentem in l. conuenticula. in v. col. C. de episcop. & cleri. & Bald. in prima constitu. Codicis. §. quibus. & Bald. in authen. dos data. ad fi. C. de dona. ante nup. & Bald. in dicta l. j. C. de excep. rei iudi. Et de clausula, Partem cõdemnatam peto cogi, & compelli:
145 videte Bald. in l. vinum. ff. si certum petat. † Vtile etiam est, imò necesse in conclusione libelli adijcere clausulam: Et peto in expensis ipsum reum condemnari: quia si clausula ista non apponatur in libello, licet iudex possit ex se, & suo officio condemnare victum in expensis

in expensis quę facte fuerunt post litẽ contestatã, iuxta l. ædiles. §. itẽ sciendũ. ff. de ędil. edic. tamen si iudex nõ cõdemnat, nihil potest sibi imputari, nec pro hoc tenetur victori ad interesse propter omissam condemnationem expensarum. Ista est determinatio Bart. post Dy. in l. iiij. §. hoc autem iudiciũ. in pe. col. ver. quintò quęrit Dy.
146 vtrum. ff. de dam. infec. & Bar. in l. properãdum. §. finautem alter-utra. ad fi. C. de iudi. vbi dicit † ꝙ debemus esse cauti, vt in libello petamus reum condemnari in expensis factis, & faciendis vsq; ad finem causæ. prout etiam sensit gl. in c. fi. in gl. extra de rescrip. Et idẽ tenet Bart. in l. nõ quicquid. §. j. ff. de iudi. Et cum Bar. transit etiam do. Ant. de But. in c. finẽ litibus. in antepe. col. extra de dolo & contu. & ibi etiam Pet. de Anch. & ibi etiam Pau. de Leaza. in iij. col. & vide Spec. in tit. de offic. iu. §. deseruit. ver. hoc autem. Inno. in c. grauis. extra de resti. spo. Bal. in l. fi. post glo. ij. C. quando prouo. nõ est necesse. & Bald. in l. sancimus. C. de iud. in pe. col. viij. q. & in l. j. in vlti. col. ff. de iurisd. om. iud. & vide Imolã post alios in l. Paulus. la j. ff. de re iudi. & glo. no. in l. si quis omissum. §. iudex. ff. de dam. infec.
a in glo. sing. in verbo, ante iudiciũ. [a] * Dixit tamen multùm no. Bald. in d.l. properandũ. §. finautem alterutra. in vlti. col. ꝙ quamuis requiratur petitio facta à parte, ad hoc vt iudex posit, & teneatur cõdemnare in expensis, quod tamen credit ꝙ sufficeret implicita, & tacita petitio. Vnde, secundũ eum, si reus, vel actor petit pro se sententiam ferri sub ista indefinita petitione, includeretur causa prin-
147 cipalis, & expensarum. quod bene not. † Multùm etiam esset vtile apponere semper in fine libelli clausula illam valde salutarem: Super quibus omnibus, & singulis, peto ius, & iustitiã mihi ministrari. [b] De qua habetur per omnes in c. cùm dilectus. extra de ordi.
b cog. post Innocen. & Hostien. ibi. & ibi est text. in princ. in ver. iustitiam sibi fieri postulabat. sed est text. in c. ij. extra de offi. ordi. in ver. petierit iustitia. & text. in c. j. extra de offi. deleg. quem no. do. Abb. Panor. in primo not. & ibi etiam do. Anto. de But. & Imo. & text. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. el j. extra vt lite penden. & ibi do. Ant. de But. Et dicit Abb. in c. fi. in fi. de iureiur. quòd quando actor in libello apposuit ista verba, scilicet, Petens super prædictis sibi ius, & iustitiam ministrari: dicitur iudicem interpellasse: & sic poterit iudex supplere, & impertiri officium suum, & si aliter à parte non petatur. quod nota. Et in ista clausula est, quemadmodũ est in herba betonica, secundùm do. Anto. & do. Abb. Panor. in d.c. cùm dilectus. in penul. char. magna. in xxxij. col. referentem Ioan. Cal. ibidem dicentem se aliàs in q. de facto contingente obtinuisse per
148 illam quotidianam clausulam: Peto mihi iustitiam ministrari. † ꝙ si actor in libello intentauerit petitorium & possessorium, & concludat expresè in possessorio, & addat in fine libelli clausulam illam, Petens sibi iusttiam ministrari: quòd poterit postea super petitorio probationes inducere, & super eo poterit per iudicem pronuntiare: quia illa clausula potest vtrunq;, scilicet & petitorium, & possessoriũ complecti. Et hoc dicit Ange. de Are. hîc esse valde singulare in practica. Et ex ista decisione refert ibi domi. Abb. Panor. posse inferri ꝙ vbi ex narratione facti possunt elici plures actiones, quarũ aliquę sunt aptę, aliquę sunt ineptę, & si fiat conclusio in ea, quę est inepta, & apponitur clausula illa, Petens iustitiã sibi administrari: ꝙ valebit libellus, & sustentabitur ex apta actione: & super apta actione poterit fieri probatio, & sequi condemnatio. Ad hoc dicit bene facere dictũ illud no. Inno. in c. in præsentia. in fi. extra de renun. vbi dicit ꝙ si iudex in sententia exprimat duplicem causam, & vna sit cõtrarius, alia secundũ ius: quod sustentabitur sentẽtia ex
c causa quæ est secundũ ius. [c] Et alibi dicit Ioan. de Imo. in l. qui Romę. §. duo fratres. ff. de verb. obli. ꝙ istud dictum Inno. Legistę cõmuniter ignorant. Sed istud idem dicit apud Legistas Bald. in l. ij. §. ignominię. ff. de insa. Imò plus dicit Bal. in l. ij. in fi. C. de vindi. liber. velle singulariter Innoc. in d.c. in præsentia. ꝙ si iudex in sententia dicat: Quia per tales testes probatũ est, Titiũ esse debitorem, ideo eum cõdemno. ꝙ si tales testes dicunt se nihil scire, quod tamen sen-
149 tentia valet, quę teneret nulla causa expressa. † Et per ẽ. scripta, scilicet per clausulã illam salubrem: Peto mihi iustitiã ministrari: dicebat Ang. de Are. hîc vnum, quod reputat ipse perpetuò notãdum, ꝙ quando ignoras quæ actio, vel quod remediũ debet tibi cõpete-
re, vel quomodo debes cõcludere in libello, vel quia factum sit multùm intricatum, vel propter multitudinẽ factorum, vel dubietatẽ iuris: consiliũ est ꝙ factũ diligẽter narres, & postea nihil specificum concludatur, sed loco specificæ cõclusionis apponatur simpliciter in fi-
ne libelli clausula illa: Super quibus omnibus & singulis peto ius, & iustitiã mihi administrari: simul, diuisim, copulatiuè, & alternatiuè. singula singulis congruè referendo: & omni modo meliori, via, & forma, &c. Nam talis clausula est tantę potentię, & tantę importantię ꝙ videtur deducta omnis actio, & omne remedium competens, & resultãs à narratis. d.c. cùm dilectus. de ordi. cogni. quia si dicta clausula operatur ꝙ super omnibus narratis possit probari & iudicari, etiam quando est facta conclusio in specie in aliquo narratorum, & ineptè, vt ẽ. retuli, secundùm do. Abb. Panor. post Ioan. Cal. certè multò magis, quando in specie in aliquo narratorum non concludi-
d tur. Et de clausula omni meliori modo: [d] vide do. Alex. in consi. cv. aliàs cccclxxvij. incip. in causa, & lite vertente. in iij. volu. cum concor.
150 Et † ad prædictam clausulam, Peto mihi ius & iustitiam ministrari: vltra prędicta. vide Bal. in repeti. l. incerti. C. de interdictis. in vlti. col. in xv. q. & Bald. in l. edita. C. de eden. in repe. Perusina, in vij. q. prin. ad fi. & Bal. in l. ius pluribus. circa fi. ff. de iusti. & iur. vbi visus est dubitare de ista clausula, & sentire ꝙ tutius sit, illam nõ apponere: tamen eam finaliter saluat, & approbat. De qua etiam clausula vide per Imolã in l. si cũ nulla. ff. de re iudic. Vbi etiam
151 ponit † de illa clausula, Non tãtùm dicto modo, sed etiam omni alio meliori modo, quo fieri potest. quam clausulam est etiã vtile addere in libello. Et adde quòd ista clausula est multùm vtilis ad sustinendum libellũ, & interpretandũ eo modo, quo fauorabilius potest iuuari intentio actoris: vt per do. Anto. de But. in c. literæ. de dila. & in c. examinata. circa mediũ. de iud. Bal. in l. vinum. in iij. col. ff. si cer. pe. do. Alex. in consi. vj. aliàs cccl xxj. in iij. vol. incip. circa processum. in iiij. col. Faciũt no. per doct. in c. ij. de ordi. cog. do. Alex. in cõsi. cxiij. aliàs cccclvij. in iij. vol. incip. post redditum consi-
152 lium. † Solet etiam in fine libelli apponi hæc clausula: Peto cõdemnari secundùm formam iuris, & statutorum. De qua clausula dubitabat Ange. de Are. hîc, & dicit quòd si potes, nõ debes apponere ista verba in libello: quia si
e statutum aliud disponat, quàm ius cõmune, videris intentasse duo remedia cõtraria. quod non potes. l. j. cum materia. C. de fur. Si verò statutum disponit idem quòd ius commune, & tunc grauaris in hoc, quia cogeris vnum remedium eligere, iuxta l. quod in hære-
153 dem. §. eligere. ff. de tributoria. † Si verò hæc clausula apponatur alternatiuè, scilicet secundùm formam iuris, vel statuto-
e rum: [e] libellus videtur incertus, & non procedere, iuxta l. prætor edixit. §. quod autem prætor. ff. de iniu. & sic incideres in dubitationem. Tenete vos indubitanter dictam clausulam posse procedere: quia text. est in l. ij. C. quemadmo. testa. ape. in ver. secundùm leges, morèsq; locorum. facit l. fin. C. de iniu. Et ita expresè firmat Barto. in l. rerum quidem amotarum. la j. ff. rerum amota. ad fi. Et ibi respondet ad ea, quæ in contrarium adducebantur per Iaco. de Aret. & videas Bart. in repeti. l. de quibus. in iiij. col.

a * Adde prædictis ꝙ licet iudex non interpellatus, ex officio suo possit vtcum victori in expensis condẽnare, vt per Bart. in legib⁹. ẽ. proximè alleg. tamen si non fecit non tenet⁹ parti, vt ibi per eum. Secus si fuisset interpellatus: quia tunc teneretur parti. d. §. finautem alterutra. sed si in libello esset apposita clausula, super quibus omnibus, & singulis, &c. de qua ẽ. habetur per Ias. ꝙ tunc virtute illius clausulæ satis diceretur interpellatus: & si victũ victori in expensis non condemnaret, teneretur parti ad interesse. d. §. finautẽ alterutra. vt voluit in simili no tab. do. Abb. in c. fi. in fi. extra de iureiur. Carcassona Sardus.

b ¶ Ministrari. Vide eundem do. Iaso. May. in l. petẽs. C. de pac. vbi plenius. Et Fran. Are. in l. edita. C. de eden. & in l. certi. §. si nummos. in fi. ff. si cer. pet. Et adde hîc quę ibidem ad eũ dixi in apo.

c ¶ Secundùm ius. Adde Fran. Aret. in l. si ex plagij. ad fi. ff. de verb. oblig. & in l. iustè. in ij. col. de acqui. pos. & do. Barth. Soci. in consi. clxiiij. inci. visa bulla. ver-si. sed ad hũc videtur. in ij. parte.

d ¶ Omni meliori modo. Adde Aret. in l. certi. §. si nũmos. si cert. pet. & Felin. in c. cum super. de offic. delc. in iiij. col.

e ¶ Vel statutorum. Vide Ludo. Pon. in rubrica de arb. vij. col.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Saluo iure. De qua clausula vide Felin. in c. ex parte. de rescript. in ver. copula. i iij. col. & in c. significatibus. de libel. ob. in fi. & in c. inter dilectos. de fi. instr. in gl. in ver. addẽdi. & in c. pastoralis. de excep. & in c. inter monasteriũ. in ij. col. de reiud. & i c. excõi catus. de hæreti. in medio j. col.

b ¶ Non potest. Vide plene per Feli. in c. significantibus. in j. col. versi. ad illã materiã. vbi an & quando emendari possit, & quando non: & quid in ciuili, & quid in criminali. Et an, & quãdo mutari: & quid sit mutatio: & an qui addit, vel detrahit libello, dicat mutare: ibidem in xj. col. ver sicu. circa mutationem. & in xij. col. ver. vnum vltra omnes.

c ¶ Arbitrio. Quod dictum Bald. refert etiã sequitur Lanfrã. in c. quoniã cõtra. in ver. petitiones. ad fi.

d ¶ Nõ adstringẽs. De virtute huius clausulæ videdo Alex. de Imol. in consi. lxj. in ij. col. in ij. parte. & in cõsi. vj. in iiij. col. in iij. parte.

e ✻ Adde q hæc limitatio adeo notab. non videtur vera: primò qa si factũ ipsum probare spectat ad me iuris dispositione, non videtur q concipiendo verba negatiuè illud euitare possim: arg. not. per glo. & Bar. in l. alimenta. C. de nego. gest. & Bar. in l. non solum. §. morte. col. vij. ff. de noui ope. nũti. Canonistæ in c. cũ M. Ferrarien sis. extra de constitu. & qa si negatiua est fundamentum intentionis alicuius, debet ab ipso probari, secundùm Bart. in l. in illa stipulatione. ff. de verb. oblig. Cogitabis ,ppter authoritatẽ Cyni, Bal. & Iaſ. Carcassona Sardus.

numero 9. ff. de leg. si tamẽ est repe. Bar. & latè Bal. et Inno. & Cuma. in l. Gallus. §. si eius. ff. de libe. & posthu. Vbi etiã ponunt quid iuris, quãdo clausula illa ponitur nõ copulatiuè, sed alternatiuè. Et Bal. in l. obseruare. §. profi ciſci. ff. de offi. procon. & le. in xxxij. q. & Bal. in l. sed & si quis. §. quæsitũ. ff. si qs cau. & Bal. in l. j. C. de cõpen. in xij. col. & Bal. in l. vinum. ff. si cer. pet. & Bal. in l. ij. in iij. col. C. de proba. & Bald. in l. edita. in repe. Paduana, in xvj. col. vbi dicit valere libellum: Peto cõdemnari secundùm leges, & consuetudines. Et dicit Bal. in extrauaganti de pace Constantiæ in §. sententiæ quoq;. in ver. secundùm leges & cõsue-
154 tudines. arg. illius tex. † q si petatur causa determinari secundùm leges & cõsuetudines locorum, potius debet determinari secundùm bonas consuetudines, quàm secundùm leges.
155 Et dicit Bal. in l. iij. C. de nuptijs. † q si peto aliquem puniri secundùm formam statutorum & consuetudinis, q si non constat de consuetudine, q punitur extra ordinẽ. Ad prędicta optimè facit quod voluit Bar. in l. ij. §. si publi co. ff. ad legem Iuli. de adul. in v. col. ver. tertiò
156 quæro. vbi dicit q † in inquisitione põt cõclu di hoc modo: super quib⁹ omnib⁹ intẽdit procedere, & punire secũdùm formã iuris, vel sta tutorum. Consueuit etiam per nõnullos addi in fine libelli illa clausula: Saluo iure [a] addẽdi, minuẽdi, mutuãdi, &c. quæ clausula nihil ope
157 rat: † nã ante litis cõtestationẽ põt liberè sine illa clausula mutare, corrigere, addere: vt est gl. in l. q familię. ff. fami. ercis. nisi libell⁹ fit per aduersariũ acceptus: quia tunc nõ posset amplius corrigi vel mutari, etiã ante litis cõtestationẽ iuxta no. per Bal. in l. cũ precũ. C. de lib.
158 caus. ¶ † Ideo cautela est vt reus acceptet libellum in pasibus, punctis, & articulis pro eo facientibus tantum. Ita Bal. Inno. & Cuma. in l. Gallus. §. quidã rectè. ff. de lib. & posth. prout refert Ang. de Are. hîc. Si vero post litem cõtestatam velit emendare, vel corrigere nõ potest, [b] etiã si esset appositа illa clausula, Saluo iure addendi, vel minuendi. Et ita tenet Bart. & alij in d. l. edita. & Bar. in l. non solũ. §. morte. in vij. col. ff. de ope. no. nun. & in l. cùm procurator. §. si dominus. in ij. col. in eo. tit. & in l. Nesennius. in j. col. ff. de neg. gest. Et de his habent Cano. gl. ordi. in c. inter dilectos. in ver. iure addẽdi. extra de fide instru. de quo etiam per Bald. in d. l. edita. in repe. Paduana. in j. et pe. charta magna. & in rep. Perusina, in xxxv. col. & Io. mona. & Io. And. in c. in generali. in Mercuria. de reg. iur. in vj. per Bal. in l. tres denũtiationes. in fi. C. quomodo, & quando iud. Ang. in l. si quis intentione ambigua. ff. de iudi. Ang. in §. omnem. in authen. de litig. do. Ant. in c. cùm. M. Ferra. extra de consti. ¶ Limitabat tamen prædicta multum not. Bald. in d. l. edita. in repeti. Paduana, in pe. char. ver. item dubitabatur de clausula. Saluo iure addendi, & diminuendi: vt prædicta procedant, quãdo dictum est, Saluo iure addendi: quia tunc ad ius se retulit protestans: & ius non vult posse mu
159 tari libellum post litem contestatam. † Secus autẽ si diceret; Saluo mihi addẽdi arbitrio, [c] & diminuendi. Quod dictũ si est verum, est singulare: tamen pro veritate est periculosum: cùm etiam verbum Arbitrium, intelligatur secundùm ius, & non secundùm meram voluntatẽ, iuxta ea, quæ dicit Bart. in l. j. ff. de leg. ij. & Bar. in l. si sic. de lega. j. in princ. & in l. alio. ff. de alimen. & ciba. leg. Et contra illud dictum Bal. firmat expresè Ang. de Areti. hîc. Dicebat etiam Bal. in d. l. Nesennius. in vlti. col. post Hostien. in d. c. inter dilectos.
160 extra de fide instru. † q dicta clausula, Saluo iure addendi, & diminuendi: operatur hũc notabilem effectũ, q ille, qui sic protestatur, non videtur agere cõnexè. sed diuisim: nec videtur se adstringere. & idem etiam dicit Bald. in d. l. edita. in repe. Paduana, in loco, &
161 ver. proximè alleg. ¶ † Multũ est etiam vtile, & necessarium, appo
d nere in libello, Non adstringens [d] se ad probandum nõ necessaria, sed ad ea tantùm, quæ sufficiant ad victoriã causæ obtinẽdã. Quia si hæc clausula non apponatur, tenetur actor approbare omnia in libello deducta. Et ita not. dixit Bar. in l. diuus. in ij. col. ff. de re iudi. De qua etiam clausula per Cano. in c. cùm dilecti. extra de dolo & cõtu. Et dixit plus Ang. de Are. hîc q actor tenetur probare omnia deducta in libello, siue sint deducta per modum substãtię, siue per modũ causæ, siue per modum qualitatis, siue principaliter, siue inci denter. De quo tamẽ vide latè Bald. in l. j. in xviij. col. & seq. C. qui accu. non pos. Quid in reo, an teneatur probare posito etiã q in se sumpserit onus probãdi: dixi opportunè s. eo. §. super glo. fi. in ver. dicat nõ repeto amplius. In proposito tamẽ nostro reperio q Bald. in l. nõ ideo. C. de lib. causa. tenuit q clausula illa, Nõ adstringens se ad probandũ nisi necessaria, &c. nihil ,pdest, cũ necessitas ,phãdi sit imposita à iure, & hoc dicit notandũ: sed nihil allegat ad hoc. Tenẽdo tamẽ q dicta clausula, Nõ adstringens se ad probãdum [c] ✻ nisi
e necessaria, sit vtilis, vt prædixi. & ista est communis opi. ¶ Limita hoc valde nota nõ procedere, quãdo aliquid negatiuè proponeretur: quo casu licet factũ sit in se affirmatiuum, tamẽ nũquàm videtur se adstringere ad onus probãdi. Istud est quod no. voluit Bal. in l. cũ te. in vlt. ver. C. de proba. & ibi etiã Cy. quod verbũ tene cordi.

¶ Successiuè iuxta has clausulas in libello apponi consuetas dice-
162 bat Angel. de Are. hîc † quòd Bononiæ communiter additur hæc clausula: Et predictus fuit sepius confessus in præsentia testium fide dignorum, &c. quã clausulam dicit ipse superfluam, imò nociuam: quia per eam instruitur aduersarius de probationibus suis: & secundùm eum, sufficit dictam confessionem extra iudicialem probare postea in processu causæ, etiam si hoc non exprimatur in libello, & debebat sequi condemnatio. Ego puto quòd imò ista clausula sit omnino vtilis. Et ad hoc adduco decisionem expressam, & in terminis. Specu. in titu. de teste. §. j. versicu. sed pone egi. vbi notabiliter dixit quòd si fuisti confessus mutuum extra iudicium, etiam parte præsente, & in præsentia testium, quòd si de tali confessione, non feci mentionem in libello, quòd probatio confessionis facta postea in processu, nihil prodest actori. De quo latius ibi per eum: & cum Specul. etiam videtur concordare do. Anto. de Butri. in c. examinata. extra de iudi. Bene faciunt quæ decidit Bartolus in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. in vltima col. ff. de verborum obli
163 gationibus. ¶ † Aduertendum est etiam circa hanc materiam libellorum quòd in causis ciuilibus non est necesse inserere in libello locũ, aut tẽpus celebrati cõtractus, secũdùm Bar. in l. j. in princ. in penult. col. ff. de eden. quòd intelligite & limitate vt ibi per eum. & adde Bart. in l. ratio. aliàs incipit datio. §. si per vẽditorem. ff. de actio. empt. & per illum text. no. ibi quòd in libello non est ponen-
164 dus locus, sed inspicitur locus ille, qui autẽ erit vtilior actori. † vti le est, & necessariũ, declarare id, quòd in libello petitur. l. si in rem. ff. de rei vendica. & est talis declaratio facienda cum duabus demonstrationibus, vel duabus cohærentijs, siue duobus confinibus, secundùm Bartolum post gl. in l. forma. ff. de censi. & Bart. in dicta l. si in rem. et latè ipse Bartolus in l. demõstratio falsa. in princip. ff. de condi. & demonstra. in penul. col. & videte glos. & docto. in c. ij. de libel. obla. Quod multũ signãter limitate, nisi actor illas demõstrationes ignoraret, & ita iuraret: vt l. j. §. si quis argentum. & ibi glos. in ver. iuraui. ff. depos. De quo vide Cynum. qui hoc declarat in dicta l. edita. in vij. columna. versiculo nunc restat videre. Spec. in titulo de libello cõceptio. §. iuxta. ver. sed in quo proderit.

Nomen

a ✻ Aduertendum est q etsi tam Legistæ quàm Canonistæ. in ll. hîc per Iaſ. alleg. cõmuniter firment vtriusq; Iuris censura attenta actionis nomen in libello nõ esse exprimendũ, verius tamen mihi semper visum fuit q de iure ciuili exprimi debeat, & q in hoc pontificiũ à Cæsareo iure deuietur: & primo pro ista opi. casus est, quẽ cõiter citant scribẽtes. in l. ij. C. de formul. vbi requirit q rei & ,ppositо negotio cõpetẽs actio exprimat. Et ponderа q tex. dicit, ppo sito negotio, &c. & sic factum erat narratũ, & nihilo minus reqrit expresionẽ cõpetẽtis actionis. ergo text. ille vrgẽtissimè probat, non sat esse, factũ narrare, nisi cõpetẽs actio exprimat. Ad idẽ, & secũdo irrefragabilis videtur text. in l. fi. C. de interdic. vbi inquit Impator, partẽ cogi debere ad exhibendas suas allegatiões, & cõpetẽtẽ exprimere actionẽ. Põdero dupliciter illũ tex. dũ requirit expresionẽ: ergo nõ sufficit q ex narratione factі tacitè resultet: qa expressum dicit, qđ legi põt. l. i. in princ. ff. de his, quæ in testa. delẽ. Secũdo fortius põdero d. l. fi. quæ copulatiuè ponit exibẽdas foré allegationes, & exprimẽdã actionẽ: & loquit de alleg. facti, nõ iuris: qa ius certũ & finitũ est, nec proponendum. l. ij. ff. de iur. & fac. igno. gl. & Bart. in l. ij. §. qđ obseruari. C. de iura. calũ. ergo non sufficit factũ, ,ponere sed etiam actionẽ exprimere. Ad veritatem nãq; copulatiuæ, vtrũq; fieri oportet. l. si hęredi plures. ff. de cõdi. insti. l. si qs ita stipulatus. ff. de verbo. obli. præterea, & tertiò pro ista parte facit. text. qui alleg. in cõtrariũ in c. dilecti. extra de iud. vbi tex. se restringit secũdũ formã canonũ, & sanctorũ patrum

165 ¶ † Nomẽ [a] ✻ autẽ actionis nõ est hodie necesa sariũ in libello exprimere, sed sufficit libellum proponere, & taliter factũ narrare, q ex eo re-
b sultet actio. in c. dilecti. [b] extra de iudi. Ita se habet cõis opi. vt tenet Bart. in d. l. j. in prin. ff. de eden. in pe. col. post gl. ibi, & alij cõmuniter. & Bar. in l. cũ mota. arg. illius tex. C. de trãsact. ad fi. in l. Gallus. §. quidem rectè. in fi. ff. de libe. & posthu. & ibi latè Imo. & latè per Cano. in d. c. dilecti. & Cy. Bald. & alios in d. l. edita. & dicit Bar. in l. j. in prin. & ita obseruat cõsuetudo. Et per hoc inferebat ibi Bar. post Inno. in c. exami
166 nata. extra de iudi. † q si hodie exprimereꝫ in libello actio inepta, nõ tamen vitiaret libellus: quia si sine illa expresione actionis ,pcedit hodie libellus, vt dixi: ergo eodẽ modo ,pcedet si exprimat inepta, iuxta l. vnicã. in prin. C. de rei vxo. act. Accedit gl. no. in l. vinũ. ff. si cer. pet. in gl. mag. ad fi. & ibi Bal. & Ang. & gl. no. in l. qui testamẽto. §. j. in verbo, posse. ff. de testa. & gl. illa no. in §. ſerui. in verbo, trãſitu. s. de libe. quã gl. in multis locis Bal. summè cõmẽdat, & dicit singulariter in l. cõsentaneũ. in v. col. C. quomodo & quãdo iud. & Bald. in l. ij. in iij. col. C. de iur. emphy. Bald. in c. j. §. si quis verò. de pace iur. fir. Et istud idẽ tenet Bart. in l. insulã. ff. de præscrip. verb. & istud consueuit magis cõiter teneri, prout etiã tenẽt Bal. & Ang. in l. Gallus. ff. de lib. & posth. in §. j. & ibi dicit Bal. q istud dictũ Innoc. in d. c. examinata. est singulare. Idẽ tenẽt etiã Ang. Sali. & Imo. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de verb. oblig. in no. & ibi etiã Imo. reputat illud dictum esse singulare: & Io. And. in addi. Spe. in tit. de actio. & pe. §. sequit. versi. sup hoc. Io. de Imo. & Abb. Panor. in d. c. examinata. quãuis Ant. de But. ibi refert opi. aliquorũ, qui tenẽt cõtrariũ: & nihil clarè firmat gl. in d. l. j. in prin. ff. de edẽ. & gl. magna circa fi. vbi Ang. tenet cõtrariũ eius, quod dixerat s. & contrariũ etiã tenuit Ang. in l. ij. per illũ tex. C. de formulis. & in l. si cũ ea. C. de do. promiſ. gl. & Ang. in l. vnica. C. vt quæ desunt aduo. & cõtrariũ etiã tenet Spec. in tit. de act. & pe. §. seq. ver. pe. & Bald. ibi cõtrarius in l. & sine scriptura. in vlt. col. C. ad Treb. & in l. certi cõdictio. §. quoniã. ff. si cer. pet. & gl. in d. l. ij. C. de fer. Cõmunis tamẽ opi. magis se habet vt
167 s. dixi. & videbitis in locis prælle. † Postremò iuxta hãc materiã libelli nota q sententia lata
c super inepto libello est ipso iure nulla [c], nec ex ea oritur actio in factũ, vel officiũ iudicis. Ita est glos. s. de obli. in prin. in gl. in verſi. secũdũ. ad fi. in verbis illis, itẽ per cõpetentes actiones. secũdùm quod alleg. Bald. in l. actori. ad fi. C. de

mutari nomẽ actionis de dolo. l. si superstite. C. de dol. Et istud videtur de mẽte gl. in d. l. j. in prin. ff. de eden. dum format libellũ in peti. hære. & in actione negotiorũ gestor. nec Bar. in d. l. j. ff. de edẽ. in effectu videt aliud sentire, dũ dicit, glos. disputat de nomine actionis. Breuiter hodie per decretalẽ nouissimã non requiritur. alleg. d. c. dilecti. sentit ergo Bart. ante illã decreta
lem nomẽ actionis esse exprimendum. Multa alia dici possent, quæ aliàs hanc cõclusionẽ Bononiæ publicè disputando dixi; quæ gratia breuitatis omitto. Non obstat q nõ debeat induci discordia ĩter ius ciuile & canonicũ, nisi quatenus in iure inuenitur expressum. c. j. & ij. extra de noui ope. nũ. quia satis extra s. dictis apparet differentia expssam. Nec obstat q satis reus certificari possit ex narratione facti. l. j. ff. de eden. quia non sufficit nisi forma legis seruetur. l. cùm ij. §. si prætor. ff. de trãsac. doct. in l. j. in prin. ff. de ver. obli. Vel huicargumẽto do instan tiã, qua data corruit. arg. §. pauonum. Insti. de rerũ diui. c. sicut vrgeri. j. q. j. nam etiã posset certificari reus ex narratione facti sine scriptis, tamen lex vult libellum in scriptis porrigi. auth. offerat. C. de lit. cõtest. nec satisfacit expositio Phil. Dec. dũ in d. l. edita. C. de edẽ. dicit in ll. contra cõmu. alle. debere exponi actio, id est libellus: qa vt facillimè ppẽdere poteris, est illorũ iuriũ manifesta violatio: & qa si legislator hoc voluisset, facili illi fuisset vbi posuit actionem ponere libellũ. arg. c. ad audientiam. extra de deci. & l. vnica. §. finautem ad deficientis. C. de cadu. tollen. Ex his omnibus corollarie inferꝫ cõtra aliã cõmu-

reb. cre. & dicit illã glo. esse sing. & nõ esse alibi in Mũdo. Allegat eã etiã Bal. in l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. in pe. col. & in l. pe. circa prin. eo. tit. & Bald. in repe. l. ij. in xiij. col. ff. de iureiur. & do. Ant. in c. examinata. extra de iud. Et pro hac glo. facit tex. optimus in l. fi. in verbo, nihil agit. quem ad hoc ibi põderat Bald. ff. de lib. & posth. Et illã glo. limitabat Bal. in l. certa ratione. C. quãdo prouo. nõ est necesſ. & Bal. in l. ij. ad fi. C. de re iudi. & Bald. in l. pe. in prince. ff. de iusti. & iur. vt ,pcedat, quãdo ineptitudo esset expressa in libello: secus si libellus esset tacitè
168 ineptus, tũc valet sentẽtia. † Adde etiã q exceptio ineptitudinis libelli põt quãdocũq; opponi, etiã post sententiã, secũdùm Bal. post Iaco. Bu. in l. licet. in antepe. col. C. de procu. & Bal. in authẽ. si quis litigãtiũ. C. de epis. audi. & Bal. in l. j. C. vt quę desunt aduo. & Bal. in d. l. edita. in repe. Paduana. in xx. col. & etiã in xxiij. col. & idẽ Bald. in l. ij. C. de formulis. & in l. exceptionem. in iiij. col. C. de proba. Et q exceptio ineptitudinis libelli posit opponi post sententiã, tenet etiã Pet. de Anch. in clẽ. cõstitutionẽ.
169 extra de elec. † Pro sustentatione tamẽ libelli licitũ est verba impropriare, & libellũ sustine-
d re. [d] Ita Bar. per illũ text. in l. si olei. C. locati. & Bart. in l. ij. per illũ tex. C. de his, qui ex public. ratiocin. lib. x. & Bar. in l. sed & si possessori. §. item si iuraueroff. de iureiur. & Bald. in l. j. C. vnde lib. cũ multis aliis similibus cõcor. in qui-
170 bus † libellus potest sustineri, si verba sunt talia, quæ possunt interpretari, etiã ex sententia, & reduci ad vias iustas. Ita colligitur ex verbis Inno. in c. cõquerente. extra de offi. ordi. & ibi per Imo. & expresè do. Ant. in c. constitutus. extra de reli. do. ¶ Et dicebat Bald. in l. fi. C. de
171 cõpen. in fi. pe. col. † q potest sustineri libellus grosso modo, quãdo nec debet nocere talis loquẽdi simplicitas. Et ista sufficiãt pro generali instructione, & generali doctrina cuiuslibet libelli bene formãdi, & ritè, rectèq; cõcipiendi.
172 ¶ † Reliquũ est modò vt videamus in specie qualis debet esse forma libelli in rei vẽdicatione. Et breuiter dicas q actor debet demõstrare rem, quam intẽdit vẽdicare, duobus modis, vel eo modo, quo potest, iuxta ea quæ dixi s. in materia libellorũ: postea debet ostẽdere se dominũ simpliciter, non expressa causa specifica: per ea, quæ dixi s. in materia rei vẽdicationis, circa requisita ex parte actoris. V tile est etiam secũdùm Ang. de Are. hîc, q omnia ista simul ponat, scilicet rem, quã petit ad se spectare iure directi dominij, vel vtilis dominij, vel quasi dominij: de qua clausula dicã opportunè in §. sed

nem sententiã q expresio ineptæ actionis, ipso facto cõpetenter narrato, vitiabit libellũ. & videtur casus in l. j. §. j. ff. si men. fal. mo. dixe. & facit ut multa iura, quę adducit idem Iaſ. in d. l. edita. C. de eden. quæ requirunt expresionem competẽtis actionis. Et multa etiam publicè pro hac opi. disputando dixi ad cõtraria respondendo, quæ vt breuitati studeam prætermittenda censui. Ant. Ang. Carcassona Sardus.

b ¶ In c. dilecti. Et ibidem vide Feli. in prin. circa finem.
c ¶ Nulla. Vide do. Alex. de Imol. in consi. cxxxvj. in j. col. secunda parte.
d ¶ Sustinere. Adde do. Alexan. de Imol. in consi. cxxj. in iij. col. in j. parte.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱ Adde ꝙ Bar.in l.harũ.ff.ſi ſer.vẽdi.& l. naturaliter.§.mihi cõmune.in v.lectura.ff. de acquir.poſſ.tenet reſtitutionem officio iudicis fiẽdam.Sardus.

b ¶ Petere. Nũquid autem in libello debeant peti fructus,& quomodo, &quãdo: vide do. Alex. de Imol. in cõſi.xc.in vlt.col. in ij.parte.vbi ponit quomodo debeat fieri cõdemnatio de fructib⁹ extantibus,& cõſumptis.

c ✱ Adde eũdẽ Iaſ. in §. curare. col. iij.in iiij. fallẽ.j. ẽo.Sardus.

iſtę.j̃.eo.Deinde debet dicere qualiter rem illã reus cõuentus detinet,& habet facultatem rei reſtituẽdæ:vel quod dolo deſiit habere, vel poſſidere,iuxta ea,quę dixi ſ̃.in materia rei vẽdicationis.circa regñta ex parte rei cõuẽti. Poſtremò debet petere ſe declarari dñm, ſecundùm Bar.in l.ex diuerſo.§.j.per illũ tex. ff.de rei vẽ. & Bar.in l.Põponius.§.ſed & is.per illũ tex.ff. de procura.Dicebat tamẽ Ang,de Are.hic,ꝙ poſſet etiã libellans cõcludere per hæc verba: Quare peto per vos pronuntiari, & declarari dictã rem ad me ſpectare,& pertinere iure directi dominij, vel vtilis,vel quaſi dominij. De quo an procedat,dicẽt in §.ſed iſtæ.j̃.eo. Et in præallegatis locis dicebat etiã Bar. poſſe procedere libellũ illum antiquorũ,qui in rei vendicatione ſolùm petũt poſſeſſorẽ condẽnari ad reſtitutionẽ rei.Nam ſecũdùm Bar.ex quo actor petit reũ cõdemnari ad reſtitutionẽ rei,per cõſequẽs videt petere ſe pronũtiari dñm:quãuis hunc libellũ antiquorũ damnet Io.Fab.hic. & videas Nic. de Neap. qui circa hoc refert multos antiquos. Et circa hunc libellũ vide quæ ſ̃.dixi in materia libellorũ circa clauſulã illam:Peto cogi,& cõpelli.Plus dicũt doct.vtidoc. Andr.& Imo.in c.ij.de libel.obla.ꝙ ſufficeret in libello dicere:Peto

173 talẽ rem per rei vẽdicationẽ. ¶ †Vos tamẽ aduertite circa reſtitutionẽ rei petitæ fiendã,ꝙ licet Ioan.Fab.hic poſt Pet.de Bellaperti. ſimpliciter dicat ꝙ reſtitutio rei petitæ veniat fiẽda officio iudicis, non autẽ iure actionis:& ita aſſeuerat tenere cõmunẽ curſum cauſarũ. Tamẽ vos habetis Bar.tenentẽ contrariũ,ꝙ imò talis reſtitutio venit fienda iure actionis,ſi bene inſpiciãr in l.ſi priùs.ff.de opere.no.nun.in xj.col.circa fi.in ij.q.& eũ ibi pulchrè põderat Imo.& eũ defendit:licet contrariũ teneant Pe.& Cy.in l.ſi quid.C.de ſerui.& Bald.in l.harũ.ff.ſi ſerui.ven.in fi. De quo vide Spec. in tit.de offic. iudi.§.de ſerui.ver.poſt ſententiã.per Ang.in l.ſi quis vi.§.differẽtia.ff.de acqui.poſ.in ix.col.Putarẽ ergo ad euitandũ has difficultates,tutius eſſe, ſi actor primò petat ſe declarari dñm,vt dixi:dehinc ſucceſsiuè petat reum cõdemnari,& cõdemnatũ cogi, & cõpelli ad

a rem petitã reſtituendam. [a] ✱ Prædicta procedũt quãdo actor vult

174 rem ſolũ petere.† Quid autẽ ſi velit etiã fructus rei petere, [b] quo-

b modo erit formãdus libellus?eſt materia valde prolixa,in qua reperio doct.multùm variaſſe. Verùm quia iſte §.ſatis dotis habuit, &

175 fortè amplius quàm exigeret,procedã in hoc vltimo remiſsiuè.†In primis ſciẽdũ eſt. fructus poſſe peti aliquã de per ſe per viã actionis ſcilicet per rei vẽdicationẽ,aliquãdo ſolũ per officiũ iudicis, ſecundùm qđ declarat glo.valde nota.& magiſtralis.in l.& ex diuerſo.in prin.ff de rei ven.in glo.magna in verbo,nõ habendã.& ibi Bar.& ſi quidẽ fructus debentur iure actionis, & ſic per rei vẽdicationem poſſent peti, nõ tamẽ cũ repeti poterũt ſimul,ſed tũc opus erit nouo libello,ſecũdùm qđ decidit Bart.in d.l.& ex diuerſo.§.vbi autẽ. in j.col.per text.expreſſum in l.fundi.ff.de excep.& per alia,de quibus ibi per eũ.Si autẽ fructus debentur ſolo officio iudicis,vel petũtur ſolùm officio iudicis, quod fieri poteſt, etiã quãdo debẽtur per viã actionis,vt vult ibidẽ no.Bar. tunc eſt dubiũ qualiter debet formari libellus:& in hoc Bar.cõtra morẽ ſuũ reperitur ſibi cõtrarius. Nam Bar.in l.j.in prin.ff.de edẽ in ij.col.tenet ꝙ poſſet peti res cũ fructibus inde perceptis, & ꝙ nõ ſit neceſſe exprimere quãtitatem fructuũ.Sed ipſe Bart.in d.§.vbi autem.in ij.col.tenet ꝙ imò debet declarari quãtitas fructuũ,qui petuntur,quãdo ſunt fructus percepti de præterito,ſi autẽ eſſent fructus percipiẽdi in futurũ pendẽte lite,tamẽ nõ eſt neceſſe ꝙ certa quãtitas exprimatur:quia illã actor probabiliter ignorat,ſecũdùm eũ. De quo pũcto ſi velis videre, videas Cy.in l.certũ.in fi.C.de rei vẽdi.& Cy.in l.cum propria.& ibi Bal.C.ſi quis alte.vel ſibi.& latè Imo. in l.ſi filius.in prin.ff.de verb. obli.vbi refert Bal. in hac materia variantem per Inno. in c.grauis. extra de reſti.ſpo.& in c.tãta.extra de exceſ.præla. & latè per Ang. & Imo.in l.ſi homo.ff.de re iudi.& Ang.de Are.hîc cum concor.in c his locis per eos allega. [c] ✱†Et pro euitãdis his dubitationibus mihi

176 placet modus practicandi poſitus per Ang.de Are.hîc,vt dicatur: Peto reũ cõuentũ condẽnari ad reſtituendũ rem petitã,vnà cũ fructibus perceptis à tãto tẽpore citra, qui aſcẽdũt ad tantã quãtitatẽ deductis omnibus impẽſis,& etiã deducta parte laboratoris.Itẽ peto fructus,qui percipi potuerũt per quẽlibet diligentẽ virũ,qui poſſunt aſcẽdere ad tantã quãtitatẽ. Item etiã peto fructus percipiẽdos lite pẽdente,prout de debita quãtitate fructuũ,& eorũ eſtimatione probabit,& liquidabit in proceſſu,taxatione boni iudicis ſemp ſalua.Et per hũc modũ omnis ſcrupulоſitas euadet. Dicebat etiã Bar. in d.§.vbi autẽ.in ij.col.procedere libellũ alternatiuè:Peto fructus, ſi extẽt:& ſi nõ extent,æſtimationẽ. De quo habes gl.in l.diuortio. §.ob donationes.in gl.j.ff.ſol.matri.& ibi per Bar.& Ang.& latiùs

177 per Imo.hoc limitantẽ. ¶ †An autẽ iudex poſsit cõdemnare reũ in fructibus nõ petitis ab actore:vide Bal.in l.properãdũ. §.ſinautem

178 alterutra.C.de iud.& in l.j.in vlt.col.C.de fructi.& lit.expẽ.† Et an pendẽte iudicio ſortis poſsint poſteà peti fructus, & alia acceſſoria: vide Ang.in repe.l.j.C.de iudi.Et quid ſi nõ peto fructus,ſed tãtùm rem,an veniãt fructus acceſſoriè ad rem:vide Bar.in l.ij.C.de peti.

179 hære.& Cy.in l.nõ eſt.C.fami.ercif.†Quid autẽ in ſententia,an teneatur iudex in ſentẽtia exprimere certã quãtitatem fructuũ:vide Bart.in d.§.vbi autẽ.& Imo.in c.inter dilectos.extra de donat.Bal. poſt Gul.in l.iij.C.de fruc.& lit.expen.& vide tex. not.in l.in ſum-

180 ma.§.qui ſortis.ff.de re iud.per quẽ tex.tenet ibi Ang.†ꝙ nõ valet ſentẽtia:Condẽno te ad reſtituendũ rem cũ fructibus non expreſſa quãtitate fructuũ.Et ita dicit fuiſſe iudicatũ ipſo aduocãte. ¶ Vnũ tamẽ perpetuò diligenter nota, ꝙ ſi iudex in ſententia ſimpliciter dicat:Cõdemno te vt reſtituas rem : intelligitur etiã cõdemnare in

181 fructibus,qui de iure veniunt,† propter verbũ Reſtituas,qđ plenũ habet ſignificatũ.Iſtud eſt,quod ſignanter voluit Bald.in rub. C.de fruct.& lit.expẽ.Quod dictũ bene nota.Et per iſta cũ laude Dei,& eius matris virginis Marię ſit expeditus iſte §.Sit laus trino & vno.

1 *Seruitutum genera quot ſint.*
2 *Seruitutes merè perſonales quæ dicantur.*
3 *Vſusfructus formalis qui ſit,& quare dicatur formalis.*
4 *Vſusfructus caſualis qui ſit,& an ſit ſeruitus.*
5 *Seruitus an,& quando ſit formalis,& merè perſonalis.*
6 *Seruorum miniſteria an ſint ſeruitutes.8.*
7 *Actio iniuriarum datur cõtra prohibentem vti ſeruorum miniſterio. 10.*
9 *Seruitus perſonalis an & quando morte extinguatur.*
11 *Seruitutes non merè perſonales quotuplices ſint.12.*
13 *Seruitutes an ſint nonnullæ conceſsiones.14.*
15 *Seruitus an ſit ſi concedatur quòd poſſem per pontem tuum ſine ſolutione gabellæ mercium tranſire.*
16 *Seruitus an ſit ius exigendi pedagia.*
17 *Seruitus an dicatur,ſi ſum obligatus dare eccleſiæ decem annua.*
18 *Seruitus perſonalis vſus an dicatur ſi concedatur,&c.*
19 *Seruitutes merè reales quales ſint,& quibus ex cauſis.*
20 *Seruitus quando dicatur habere eauſam continuam.*
21 *Seruitutum merè realium quot ſpecies ſint.*
22 *Prædium vrbanum quod dicatur,& quod ruſticum.*
23 *Seruitus an ſit ruſtica,vel vrbana,qualiter cognoſcatur.*
24 *Seruitus viæ cùm ſit ruſtica,an,& quando cenſeatur vrbana.*
25 *Actio confeſſoria,& negatoria,quæ dicantur.26.*
27 *Dictio Fortẽ,quid operatur in lege,vel in ſtatuto.*
28 *Lumen,& proſpectus qualiter differant.*
29 *Seruitus luminum,& ſeruitus ne luminibus officiatur,qualiter differant.*
30 *Proiectum,& immiſſum,qualiter differant.*
31 *Aquæductus an ſit ſeruitus realis,& ruſtica.*
32 *Aquæ ducendæ vſum ſi tibi conceſſi an ſine tuo conſenſu alij concedere poſſim. 33.*
34 *Actio confeſſoria,& negatoria cui competant.35.*
36 *Actio confeſſoria an ſit inutilis,& ſuperuacua.38.*
37 *Actio confeſſoria quanto duret tempore.*
39 *Actio perſonalis pro ſeruitute conſtituenda quanto tempore duret.*
40 *Actiones confeſſoria,& negatoria,quando dentur etiam poſſidenti.*
41 *Poſſeſsionem quaſi ſeruitutis quando quis habeat.42.43.*

44 *Actione confeſſoria quando agitur,eſſe ſibi ius ædes ſuas altius tollendi.*
45 *Dictio item quando ſuppleri debeat.*
46 *Actiones confeſſoria,& negatoria,quare ſic nuncupentur.*
47 *Actio confeſſoria quibus verbis proponatur,& quibus negatoria.*
48 *Libellus apud legiſtas quid contineat.*
49 *Creditor an ſit quaſi dominus.*
50 *Vſufructuarius an ſit quaſi dominus.51.*
52 *Superficiarius an ſit quaſi dominus.*
53 *Vſufructuarius an habeat vtile dominium.*
54 *Actio confeſſoria,& negatoria,quare dicantur in rem.*
55 *Actio confeſſoria,& negatoria,quæ dicantur.56.*
57 *Actio negatoria contra quem detur.*
58 *Poſſidens an & quando rei vendicatione agere poſsit.*
59 *Poſſidẽs ſi rei vẽdicatione agat,an poſſeſsionis ſuæ renũtiaſſe dicatur.*
60 *Exceptio debet eſſe de regula.*
61 *Libellus in confeſſoria qualiter ſit formandus. 62.*
63 *Libellus in actione negatoria qualiter ſit formandus.*

§. Aequè ſi, Tex.iſte in prin.in verſi.æquè.ſe ipſum cõtinuat hoc modo.Nam ſicut in §.præcedenti tractatũ fuit de actionibus in rem, ita etiã tractaſ in hoc §.In hoc tamẽ eſt differentia:quia in §.præcedenti dictũ eſt de actionibus in rem, quæ cõpetũt pro rebus corporalibus:hîc verò ponit de actionibus in rẽ,quæ cõpetunt pro rebus incorporalibus.¶ Ad euidentiam huius §. & eius materiæ præmittebat hîc Dy. & poſt eũ alij,

1 Ioan.Fab.Nic.de Neap.Ang.de Are. † ꝙ habemus tria genera ſeruitutũ. Quædã enim ſunt perſonales merè : quædã perſonales, ſed nõ merè quæ etiã poſſunt dici miſtę, quędã etiã merè reales.Et iſta tria genera ſeruitutũ ponit etiã gl.ſ̃. de ſer.in prin.in glo.j.& gl.& Bar.in l.j.ff.de ſer.tit.generali.et bona glo. in l.ſi quis binas ædes.in

2 ver.perſonæ.ff. de vſufru.& Bar.in rub.C.de vſufr.¶ † Seruitutes ergo merè perſonales ſunt, quæ cõſiſtunt in perſona alicuius,vt in ſeruis noſtris. Et dicũtur merè perſonales,quia debẽtur à perſona perſonæ,& ſunt inſeparabiles.Et de hac ſeruitute non tractaſ hîc: ſed habetur ſ̃.de iure perſo.& in titu.ff.de ſta.hominũ,& in §.prę-iudiciales.j̃.eo.Sed aduerte,quia iſta nõ eſt ſeruitus formalis, ſecundùm qđ capiſ ſeruitus. Nam in materia noſtra bene põt dici ſeruitus cauſalis.quod declaro.Nã quẽadmodũ reperiſ duplex vſusfructus formalis ſcilicet,& cauſalis:vt in gl.j.ſ̃.de vſufr.in ver.ius.in fi. Et formalis nihil aliud eſt,quàm ius vtendi fruẽdi: vt ſ̃.de vſufr.in

3 prin.& in l.j.ff.de vſufr.† & dicitur formalis,quia eſt forma quædã à proprietate ſeparata:cùm apud vnũ ſit proprietas, apud alium ſit

4 vſusfructus:& iſte vſusfructus nõ eſt ſeruitus,vt j̃.ſubiiciam.†Quidam eſt vſusfructus cauſalis:& eſt ille,quẽ dominuſmet percipit ex fundo ſuo.Et dicitur cauſalis, quia dependet à cauſa,hoc eſt à proprietate.Et iſte etiã vſusfructus nõ eſt ſeruitus:vt eſt tex.no.in l.vti frui.in prin.ff.ſi vſusfru.pe.Et rationẽ aſsignat ibi text.quia fundus ſuus nõ poteſt dici ſibi ſeruire.Et de hoc duplici vſufructu eſt gl.ordinaria.Inſti.de vſufr.in prin.in ver.ius.Ita in propoſito noſtro nõ poſſumus dicere ꝙ dominus in ſeruo ſuo habeat ſeruitutẽ formalem:quia cũ ſeruus ſit domini nõ põt dici ꝙ dñs habeat ſeruitutẽ in re ſua.d.l.vti frui.in prin.& l.in re cõmuni.ff.de ſer.vrb. pręd. Sed ex quo eſt ſeruus , põt talis ſeruitus reſpectu domini dici cauſalis, cùm dependeat ex cauſa,hoc eſt,dominio.Et iſta ſunt ex mẽte Io.

5 Fab.hîc.Dicebat tamẽ ipſe Io.Fab.† poſſe dari caſum, vbi ſeruitus ſit formalis , & merè perſonalis , & deberetur à perſona perſonæ, quando alicui legarentur operæ, vel miniſteriũ ſerui:quia tunc eſt ſeruitus formalis.Quod patet,quia legatarius non eſt dñs ſerui,nec talis legatarius cenſetur vſufructuarius,cùm tales operæ ſerui trãſmittantur ad hæredes legatarij.l.ij.ff.de vſufruct.leg. Iſte caſus , & iſtud exemplum videretur poſſe morderi ex verbis Ange. de Are.

6 hîc,†quia miniſteria,ſeu opera ſeruorũ,ſecũdùm eum,nõ ſunt aliquo modo ſeruitus,ſed quędã obligatio perſonalis:nã cùm iſta ſeruitus nõ extinguatur morte eius,cui debetur.d.l.ij.ergo nõ eſt perſonalis.Et hoc eſt,quod dixit gl.in d.l.ſi quis binas ædes.ff.de vſufr.

7 † Hinc eſt,quòd cõtra prohibentẽ vti tali miniſterio ſeruorum nõ datur confeſſoria,ſed actio iniuriarum: vt l.qui pendentem.ff. de act.emp.& l.iniuriarum. §.ſi quis me prohibeat.ff.de iniur. Et hãc opi.refert Ange.hîc tenere Pet.Cyn.Bald. & Sali.in d.rubri.C. de vſufruc.Ego teneo exemplum,& calum Ioan.Fab.& pro eo ſuſtinendo puto † ꝙ opera,& miniſteria ſeruorũ ſint ſeruitus, vt tenet

8 Bar.in rub.C.de vſufr.poſt Dy.in hoc §.noſtro.Et ꝙ hoc ſit verũ, patet : quia hîc ponitur in numero ſeruitutum perſonalium, cùm iuriſcõſultus in lib.Digeſtorũ ponat inter ſeruitutes perſonales ti-

9 tulũ de operis ſeruorũ.† Nõ obſtat ꝙ hęc ſeruitus nõ extinguatur morte:quia reſpõdeo ſecundùm Bar.in d.rub.ꝙ licet nõ extinguatur morte eius,cui debetur,extinguitur tamen morte ſerui. Et ita etiã reſpondẽt Dy.& Io.Fabr. hîc.Vel poteſtis dicere ꝙ illud quod dicitur,ꝙ ſeruitus pſonalis extinguiſ morte eius,cui debeſ:verũ eſt, quãdo eſt miſta:quia debeſ à re perſonæ.Si autẽ ſunt merè pſonales ſeruitutes,tũc nõ extinguniſ morte eius,cui debẽtur.Et ita eſt ca-

10 ſus in d.l.ij.ff.de vſufr.leg.Nec obſtat ſecundũ,† ꝙ agaſ actione iniuriarũ:ꝙa reſpõdeo ꝙ d.l. qui pẽdente.& d.§.ſi quis me ,phibeat, quæ dicũt,ꝙ ſi quis ,phibeat me vti re mea,quod cõtra eũ poſſum agere actione iniuriarũ. Nõ negãt tamẽ, quin etiã cõtra prohibẽtẽ

11 vti tali miniſterio,vel opera ſeruorũ,cõpetat etiã cõfeſſoria. ¶ †Dixi ſecũdò ꝙ habemus ſeruitutes pſonales, ſed nõ merè pſonales:& ſunt illæ,quæ debẽtur à re perſonæ:vt ſeruitus vſus,vſusfructus,& habitationis.Ideo autẽ hæ ſeruitutes appellãtur perſonales,eò quia cũ perſona extinguũtur.l.ſicut.§.fi.ff.qui.mo.vſufr.amit. & l.nõ to-

12 lum.§.tale.ff.de libe.leg.† Ideo autẽ dicũtur nõ merè pſonales, eò quia nõ debẽtur à perſona perſonę,ſed à re perſonæ.Verũ quia gl. in d.l.ſi quis binas ẽdes.vult ꝙ ſint tantũ quatuor iſtę ſeruitutes nõ merè perſonales,ſcilicet vſusfructus,vſus, habitatio, & miniſteriũ

13 ſeruorũ:dubitabat hîc Io.Fab.† de nõnullis cõceſsionib⁹,an dicanſ ſeruitutes pſonales:puta ſi cõceſsiſti mihi ꝙ in nemore tuo accipiã tot ligna,quæ ſufficiãt pro calefactione hoſpitij mei:vel ſi cõceſsiſti mihi ꝙ hauriã aquã de puteo:quẽ habes in domo.Et tenet ipſe ꝙ ſint ſeruitutes in his,& ſimilibus, quicquid dixerit gl.in l.pecoris.in gl.fi.ff. de ſerui.ruſt.prædi.& gl.in l.Mela. §.fi.ff.de ali.& cibaria.leg.in

14 verbo Perſona.Et ita dicit tenere cõmunẽ vſum cauſarũ.† Et huius inueſtigationis eſt magna,imò ſumma vtilitas : quia ſi dicimus has eſſe ſeruitutes,pro eis cõpetet cõfeſſoria actio cõtra quẽcunq;. *Si* verò non ſunt ſeruitutes,ſed ſimplices conceſsiones , non poſſet agi,niſi cõtra illum, qui cõceſsit:& non cõtra alium.vt l.Caius.ff.de annuis leg.& l.ſi. §.j.ff.de contrahen. emp. Et ita declarat Bartol. in d.l.Mela. §. fin.qui tenet per illa iura contraria opi.ſcilicet ꝙ imò nõ ſit ſeruitus, & pro eis nõ poſsit agi, niſi cõtra cõcedentem, & nõ contra alium.& cum Bar.videtur cõcordare Bald.in rub.C. de vſufruct.vbi tenet ꝙ ſi tu cõceſsiſti mihi ꝙ ex fundo tuo omni anno poſſem percipere vnã corbem frumẽti,quòd iſta eſt ſeruitus innominata,ex quo ex ea non oritur cõfeſſoria cõtra tertium poſſidentem:quia iſta cõfeſsio magis reſpicit obligationẽ perſonalem, quàm ſeruitutẽ.Sed ipſe Bal.in l.pe.C.de cõdi.inſer.col.iij. fuit ſibi contrarius:& tenuit quòd iſtæ ſint ſeruitutes,reprobata gl.in d.l. pecoris.Vnde dicit quòd ſi poſſum omni anno ex agro tuo incipere vnam corbem frumẽti , quòd erit ſeruitus,quæ debetur à re perſonæ.Eodẽ modo,ſecũdùm eum,ſi des mihi ſeruitutẽ coquẽdi panem in furno tuo pro tota mea familia : quòd iſta eſt ſeruitus,li-

15 cet,ſecũdùm eum,Cy.hîc teneat contrariũ. ¶ †Subdit etiã ibidẽ Bal.ꝙ eſt ſeruitus,ſi conceſsiſti mihi ꝙ poſsim trãſire per pontem tuum ſine ſolutione gabellæ mercium. Et propterea ſubdit Bald. aliàs fuiſſe magnã quæſtionẽ in his terminis.Veneti enim cõceſſerant Placẽtinis tranſitum per quendam pontem, & concedebatur abſq; ſolutione alicuius vectigalis : poſt modum pons ille factus eſt de dominio Paduano : Paduani petunt vectigalia à Placentinis. Placentini dicunt ſe non teneri:quia iſta ſeruitus fuit eis perpetuò conceſſa.Paduani autem dicunt quòd iſta non eſt ſpecies ſeruitutis , ſed fuit quædam obligatio perſonalis , quæ non ſequitur fundum.Quid modò iuris ſit,vide vt ibi per eum.Et videtur inclinare quòd iſta ſit ſeruitus,& quòd ad eius obſeruantiam Paduani te-

16 nentur.Et ibi etiam dicit Bald.† Quod ius exigendi pedagia, nõ eſt ſeruitus: quia naturalis ſeruitus eſt pati, & non exigere. Verũ alibi

17 ipſemet Bald.in l.j.in ix.col.C.de ſer. & aqua. dixit † quòd ſi ſum obligatus

Universidad de Deusto
Biblioteca

obligatus dare eccleſię in ſignum ſubiectionis, vel fidelitatis decem annua, quòd iſta nõ eſt ſeruitus, ſed dicitur quaſi ſeruitus. Reperio poſtèa ꝙ Imola in l. apud Iulianum. §. ſi quis alicui. ff. de leg. j. concordat hanc varietatem doctorum, quæ primò fuit inter Ro. & Ioan. ſecundùm quod refert glo. in d.l. pecoris. & glo. in d.l. Mela. §. fin. †Nam dicebat ipſe ꝙ aut in conceſsione venit aliquid indeterminatè, quod poteſt accipere determinationem ſecũdùm neceſsitatem perſonæ: tunc cenſetur ſeruitus perſonalis: quia in effectu eſt ſeruitus vſus. Puta, concedo tibi ꝙ omni die poſsis ire ad hortum meum, & capere tot fructus pro vſu tuo: & tunc iſta erit ſeruitus perſonalis vſus. Secus ſi in conceſsione veniat aliquid omnino determinatum: puta, ſi concedo tibi vt liceat tibi omni anno capere tot fructus: & non dico pro vſu: & tunc iſta nõ ſit ſeruitus, ſed potius ius quoddam perſonale. ¶ Mihi placet opi. Bar. in d.l. Mela. §. fi. quòd ſi concedatur facultas aliquid faciẽdi in alieno, vel ex alieno ei, qui nõ habet vicinum prædium, ꝙ iſta non dicatur ſeruitus: quia cùm non habet vicinum prædium, ad cuius vtilitatem ſeruitus illa conſtituatur, relinquitur ꝙ non erit ſeruitus, ſed ius quoddam perſonale: prout etiam tenet glo. in d. §. ſi quis alicui. Secus ſi habet vicinum prædium, cui dicta ſeruitutem acquirit: prout etiã volunt glo. prælleg. ſcilicet in l. pecoris. & in d.l. Mela. §. fi. ¶ Limitarem tamen hanc opi. vt non procedat ſimpliciter, quando concederetur tale ius, ad cuius acquiſitionem non eſt neceſſarium vicinum prædium, prout eſt in ſeruitutibus miſtis, ſiue non merè perſonalibus, vt vſusfructus, vſus, & habitationis: quia tunc tenerem diſtinctionem Io. de Imo. §. relatam. Ideo putarem in caſibus §. relatis per Io. Fab. & Bal. ꝙ illa non poſſunt dici ſeruitutes, ſed iura perſonalia, vt patet ex prædictis: & videtur eſſe tex. in d.l. Caius. ff. de ann. leg. & in d.l. fi. §. j. ff. de contrahen. empt. allegatis §. per
19 Bar. ¶ †Dixi tertiò ꝙ habemus ſeruitutes merè reales, quales ſunt illæ, quæ debentur à re rei: & puto quòd tribus ex cauſis dicantur merè reales. Et primò, quia debẽtur à re rei. Secundò, quia ſine rebus, & ſic ſine prædijs conſtitui non poſſunt: quia niſi ſit prædium dominãs, cui ſeruitus acquiratur, & prædium ſeruiens, cui ſeruitus imponatur, nõ poſſunt hæ ſeruitutes cõſtitui. §. ideo autẽ hæ ſeruitutes. Inſti. de ſerui. & l. quoties. la j. in prin. ff. de ſerui. Tertiò, quia perſonas non concomitantur, imò tranſeunt ad quẽcunq; res vadant: & ſic res ipſas concomitantur. l. via conſtitui. §. ſi fundus. & l. ſi communi fundo. ff. de ſer. ru. prædi. Et harũ ſeruitutum quædam habent cauſam continuã, quædam quaſi cõtinuam, & quædam diſcontinuam: ſecundùm quod declarat gloſ. magna in l. ſeruitutes.
20 la grande in prin. in glo. mag. ff. de ſer. tit. generali. †Et quãdo ſeruitus dicatur habere cauſam continuam, & quando cauſam diſcontinuam: ſecundùm quod declarat gloſ. magna in l. ſeruitutes.

a ¶ Diſcontinuam. Quæ autem dicãtur ſeruitutes habere cauſam cõtinuã, & quæ diſcontinuam, vide Feli. in c. de quarta. in fin. xiiij. col. de præſcrip.

a tinuã,[a] declarat Bart. magiſtraliter in l. ij. C. de ſer. & aqua. ibi Bal. in l. ij. & iij. col. ¶ Itẽ præ-
21 mitte proprius ad textum † ꝙ harum ſeruitutum merè realium quædã ſunt vrbanæ, quædam ruſticæ. Vrbanæ ſunt, quæ prædiis vrbanis inhærẽt: & ruſticæ, quæ prædiis ruſticis. Et nõ intelligas prædicta, dici vrbana, quia ſint in
22 vrbe: vel ruſtica, quia ſint in rure: ſed † illud dicitur vrbanum prædium, quod habet aliquod ædificium: etiã ſi ſit in villa: & ſic ædificium in quocunq; loco poſitum dicitur prædiũ vrbanum. Si verò prædium ſit ſine ædificio, dicitur ruſticum, etiã ſi ſit in vrbe, quia vrbanũ prædiũ non locus, ſed natura facit. Ita declarat Iuriſconſultus. in l. vrbana prędia. ff. de verb. ſig. & tex. in §. prędiorũ. §. de ſerui. facit tex. l. vrbana familia.
23 in prin. ff. de verb. ſig. Et aduerte, † quia ſi vis cognoſcere an ſeruitus ſit ruſtica, vel vrbana, debes inſpicere rem, cui debetur ſeruitus. quia ſeruitus denominatur à prædio, cui debebatur. Ita dixit glo. in
24 l. j. in glo. fi. per illũ tex. ff. de ſer. vrb. præd. † Hinc eſt, ꝙ licet via ſit ſeruitus ruſtica, vt §. de ſerui. in prin. & l. j. in prin. ff. de ſer. ruſti. prędio. tamẽ ſi ſeruitus vię debeatur vni domui, cenſebitur ſeruitus vrbana, inſpecto fundo, cui debetur. Ita dixit gloſſa not. in l. pater filię. in ver. plenũ. ff. de ſerui. leg. Quãuis Nico. de Neap. hîc poſt Rodul. de Auricu. velit ꝙ ſi debeo ſeruitutem viæ, vel iteneris, per fundũ meum ad domũ tuam, ꝙ iſta dicatur ſeruitus ruſtica, inſpecto ſolo, qui debet ſeruitutẽ: ſubijciẽs vnũ, quod eſt mihi mirabile, ꝙ indiſtinctè quãdo ſeruitus debetur ſolo, ſemper dicitur ruſtica, ſi nõ debeatur ſuperficiei, puta tigni immittendi, vel ſtillicidij recipiendi: quia tunc dicatur vrbana. Hoc probat ipſe ex l. ſeruitutes prædiorũ. ff. de ſerui. iuncto primo intellectu glo. ibi. Nam ibi dicitur ꝙ ſeruitutes prędiorũ quędã conſiſtunt in ſolo, & quędam in ſuperficie. Et glo. ibi in primo intellectu exponit, id eſt, quædã ſunt ruſticę, & quædã vrbanę. Ergo bene vult ꝙ ſeruitutes, quæ ſunt in ſolo, ſint ruſticę: & quæ ſunt in ſuperficie, ſint vrbanæ. Sed illa prima expoſitio ibi repræhẽditur per gloſſatorẽ, & Bar. ibidẽ, & alios. Teneatis ergo quod §. dixi, prout etiã tenuit ipſemet Nic. de Neapo. ſibi cõtrarius in §. prædiorũ. §. de ſerui. tit. generali. Pro ſuprà ſcriptis ergo omnibus iuribus incorporalibus, & cõſequenter pro iſtis ſeruitutibus, ſiue ſint merè perſonales, ſiue merè reales, ſiue
25 miſtæ prodictę † ſunt duę actiones, quarũ vna appellatur cõfeſſoria: & eſt illa, que cõpetit prætẽdenti ſeruitutẽ ſibi deberi. Alia appellatur negatoria, que cõpetit prætendẽti nullã ſeruitutẽ ſibi deberi. de quibus latè ꝛ. ſubiiciam. ¶ His ergo ad euidentiã opportunè ſic premiſsis, iſte §. cõmuni diuiſione diuiditur in tres partes principales. In prima ponit de actione cõfeſſoria. In ſecũda de actione negatoria. In tertia ponit differentiã inter actionẽ in rem cõpetentem pro rebus corporalibus, & actionẽ in rẽ cõpetentem pro rebus incorporalibus. Secũda ibi: cõtra quoq;. Tertia ibi: quod genus actionis. Prima pars principalis ſubdiuiditur in trẽs particulas. In prima ponit de ſeruitute perſonali. In ſecũda de ſeruitute reali ruſtica. In tertia de ſeruitute reali vrbana. Secunda ibi: vel per fundũ. Tertia ibi: eius quoq; generis. Rurſus tertia pars principalis ſubdiuiditur in duas particulas. In prima facit quod dictũ eſt, quia ponit differentiã. In ſecũda ab illa differentia ponit exceptionẽ. Secunda ibi: ſane vno caſu. ¶ Iſte §. multis modis ſummatur per doc. hîc: tamen
26 eum ſummo hoc modo: †Agenti pro iure ſeruitutis ſibi debitę ſiue ſit perſonalis, ſiue realis ruſtica, ſiue vrbana, cõpetit actiò in rẽ confeſſoria. Hoc primò. Eodẽ modo econtra, negãti ſeruitutẽ debitã, ſiue perſonalẽ, ſiue realem vrbanam, ſiue realẽ ruſticam, competit actio in rem negatoria Hoc ſecũdò. Et iſtæ actiones reales competentes pro iſtis iuribus incorporalibus dãtur poſsidenti: quia nõ eſt in aliis cõpetẽtibus pro corporalibus: quia illa nõ dantur poſsidẽti, vno caſu excepto. Hoc dicit tertiò vſq; ad §. ſed iſtæ. ¶ In text. ibi:
27 fortè. Circa † hanc dictionẽ fortè: aduertite ꝙ vbicunq; lex, vel ſtatutũ vtitur iſta dictione fortè, debet intelligi vt idẽ velit diſponere in eum, in quo eſt appoſita illa dictio Fortè, quod diſponit in eum, in quo nõ eſt appoſita dictio Fortè. De hoc eſt tex. in cle. j. cum glo.
28 no. in ver. fortè. extra de app. ¶ In tex. ibi: proſpiciendi. Quę † differentia ſit inter proſpectũ, & lumen: habetis tex. & ibi glo. & Bar. declarantem in l. lumen. ff. de ſer. vrba. prædio. & tex. in l. inter ſeruitutem. in eo. tit. & gloſſ. in l. de pupillo. in princip. in ver. luminibus. ff. de ope. no. nun. Quæ † autem differentia ſit inter ſeruitutem
29 luminum. & ſeruitutem ne luminibus officiatur: habetis text. in l. luminum. quæ eſt l. ij. & ibi glo. & Barto. declarat. ff. de ſerui. vrba. prædio. ¶ In text. ibi: proiiciendi. & in tex. ibi: immittendi. Dicite
30 † quòd differentia eſt inter proiectum & immiſſum, vt declarat Iuriſconſultus in l. malum. §. inter proiectum. ff. de verb. ſigni.
31 ¶ Nota primò ibi: aquam ducendi. quòd † aquæductus conceſsio eſt ſeruitus realis, & ruſtica. Concor. l. j. in princ. ff. de ſer. ruſti. prædio. & §. de ſerui. in prin. Pro clara tamen intelligentia huius no. ſciendum eſt, ꝙ aquæductus poteſt ſimpliciter conſtitui. Aliquando conceditur ductus aquæ ei, qui habet vicinũ prędium ad vſum, & commoditatẽ illius prædij: & tunc eſt res clara ꝙ hæc ſeruitus dicitur realis, & ruſtica. Et in his terminis loquuntur iura prędalleg. Aliquando conceditur ductus aquæ ei, qui habet vicinum prædiũ, cum pacto tamen ꝙ talis conceſsio nõ tranſeat ad hæredes: & tunc dicite ꝙ etiam erit ſeruitus realis & ruſtica, & ex natura ſeruitutis tranſmittetur ad hæredes: ſed bene verũ eſt ꝙ hæredibus obſtabit exceptio. Ita voluit gloſ. & Bart. in l. pecoris. in gloſſ. fin. ff. de ſerui. ruſti. prædio. & gloſſ. in l. Mela. §. fi. in gloſſ. in verb. perſona. ff. de ali. & cibaria. leg. Aliquando, & tertiò conceditur ductus aquæ ei, qui non habet vicinum prædium: & dicite ꝙ licet altercatio fuerit inter antiquos

ter antiquos. ꝙ tamen iſta nõ dicitur ſeruitus realis, imò nec perſonalis, ſed eſt quoddam ius perſonale, quod cum perſona extinguitur. Ita voluit glo. prælleg. & ibi doc. de quo latè, & opportunè dixi §. in euidentialibus. ¶ Aduerte tamen ꝙ in caſibus, in quibus dixi conceſsionem aquæ ductus non eſſe ſeruitutem perſonalem, ꝙ illud valde no. limitatur ꝙ nõ procedat, quando conceſsio eſſet indeterminata reſpectu prædij dominantis: quia tunc præſumitur conceſsio perſonalis. Vnde ſi concederem tibi ductum aquæ ad talem domum, & quocunq; volueris, ꝙ iſta conceſsio nõ reſpicit determinatè aliquem fundum certum: iſta nõ dicitur eſſe ſeruitus realis, imò dicitur conceſsio perſonalis, quæ non tranſibit ad hæredes: imò extinguetur morte eius, cui eſt cõceſſa, tanquam morte vſuarij. Ita de his eſt tex. no. & fortè vnicus, & ſing. in l. pe. quę incip. Lucius. ff. de ſerui. ruſti. prædio. quem text. ita declarat, & intelligit ibi glo. in ver. vbicunq;. & ibidem Bar. Et eſt verum ꝙ Ioan. Fab. hîc in iij. col. aliter intellexit tex. illum. Nam dicit ipſe ꝙ ideo ibi illa conceſsio præſumitur perſonalis, quia ille ductus aquæ non reſpiciebat commoditatem domus, quæ nõ indigebat irrigatione aquæ: idcirco præſumitur facta contemplatione perſonæ. Allegat ad hoc in argu. tex. in l. Aquilius Regulus. ff. de dona. Vnde, ſecundùm eũ, ſi in d.l. Lucius. ille ductus aquæ eſſet cõceſſus ad aliquem fundum, qui indigeret irrigatione aquæ, bene talis conceſsio diceretur ſeruitus realis. Alle. glo. cum fundo. eo. tit. Nec, ſecundùm eum, eſt fienda vis, ſi dicatur Concedo ductum aquæ ad talem locum, & quocunq; vis: vt voluit glo. in d.l. Lucius. quia, ſecundùm eum, ex quo certus locus eſt deſignatus, debet valere, quãuis poſtea clauſula generalis ſubijciatur. Sed per iſta non recedatis ab opi. glo. & Barto. §. relata.
¶ Nec obſtat dum dicebat Ioan. Fab. ꝙ domus, ad quam concedebatur ductus aquæ, non indigebat irrigatione aquæ: ideo non poteſt dici conceſſus contemplatione rei, ſed contemplatione perſonæ: quia dico quòd licet domus non egeret illa aqua ad eius irrigationem, poterat tamen egere aqua loco putei, vel loco ciſternæ, vel ad purgationem cloacæ: quæ omnia tendunt ad vtilitatem domus.
¶ Non obſtat, dum dicebat ꝙ ex quo certus locus eſt deſignatus, debet valere, quãuis poſteà clauſula generalis ſubijciatur: qa fateor quòd bene valet, nec hoc poteſt negari, ex quo id expreſsè dicit tex. in d.l. Lucius. Sed dico quòd valet, non tanquàm ſeruitus realis, ſed tanquàm conceſsio perſonalis, cùm videatur contemplatione per-
32 ſonæ eſſe cõceſſa. ¶ †An autem, ſi conceſsi tibi vſum aquæ ducendæ, poſſum poſteà etiam alij concedere ſine tuo cõſenſu. De hoc eſt glo. not. in l. aquam. in glo. j. & ibi Bart. C. de ſer. & aqua. gloſ. in l. in concedendo. in ver. minuitur. ff. de aqua plu. arcen. Et in iſtis locis concludunt glo. & Bar. ꝙ autem iſta conceſsio ſecunda nocet ei, cui primo fuit conceſſum, quia ſibi diminuit de aqua: & tunc non valet. d.l. in concedendo. Aut iſta ſecunda conceſsio nõ nocet primæ, quia aqua poteſt vtriſq; ſufficere: & tunc valet. l. Lucio. ff. de aqua quot. & l. ij. §. ſi aquæ ductus. ff. de ſerui. ruſtic. prædio. Et dicit Bar. in d.l. in concedendo. & in d.l. aquam. ita aliàs de facto fuiſſe determinatum Bononiæ, cùm communitas illa conceſsiſſet fratribus Prædicatoribus aquæ ductum pro coquendo fabam tempore quadrageſimæ. & poſteà eundem ductum aquæ conceſsiſſet fratribus Minoribus, quòd illa ſecunda conceſsio valuit, ex quo aqua poterat vtriſq; ſufficere. Iſta etiam refert, & ponit Bar. in l. quò minus. ff. de
33 flumi. in v. q ad fi. ¶ † An autem ſi conceſsi tibi vſum aquæ, poſsis
a poſteà tu alij concedere[a] vide glo. in d.l. aquam. & ibi Bar. & gloſ. in l. ex meo. ff. de ſer. ruſti. præd. & bonus tex. in l. j. §. illud Labeo. & ibi glo. in verſi. quo velint. ff. de aqua quoti. & æſti. ¶ Secundò prin-
34 cipaliter noto ex hoc textu, † ꝙ pro ſeruitutibus perſonalibus, vel etiam realibus ruſticis, vel etiam realibus vrbanis, competunt duæ actiones, confeſsoria ſcilicet, & negatoria. Confeſsoria ei, qui dicit ſibi deberi ſeruitutem: negatoria autem ei, qui negat ſeruitutẽ eſſe debitam. Concordat l. ij. in prin. ff. ſi ſerui. ven. Et addite quòd non ſolum pro ſuprà ſcriptis ſeruitutibus dantur iſtæ duæ actiones, ſed etiam pro omni iure incorporali, ſecundùm Ioan. Fab. hîc, in ij. col. qui refert ſentire doc. iuris Cano. in c. conſtitutus. extra de reli. domi. Allegat etiam c. veniens. extra de præſcrip. quod capitulum
35 nihil facit. Et per hoc dicit doct. omnes tenere, † quòd pro decima

a ¶ Concedere. Vide do. Alexan. de Imol. in conſil. xxj. in quarta parte.
b ✱ Adde ꝙ iſtorum. Solu. optimè defendi poteſt. & forſan eſt verior, ꝙ imò per illã quaſi traditionem tollatur actio perſonalis. Probatur, quia idẽ operatur fictio in caſu ficto. quod veritas in caſu vero, vulgata l. qui ad certum. ff. loca. ſed vera traditio liberat: ergo ficta, quæ per patientiam

poteſt agi confeſsoria. Alleg. doct. in c. tua el ij. & in c. prohibemus. extra de deci. Et per iſta Ioan. Fab. ſe credere quòd pro iuriſdictione, & alijs iuribus incorporalibus, poteſt agi confeſsoria. nihil tamen alleg. Addo ad iſta ita tenere Bald. in rub. C. de vſufru. vbi dicit ꝙ pro iuriſdictione, & pro iure præſentandi, quod competit patrono eccleſię, & ſimilibus, datur confeſsoria contra impedientẽ. & ad iſta accedãt quæ no. Inno. in c. de quarta. extra de præſcrip. ¶ Sed redeundo ad notabile §. proximè poſitũ, pro eius clariori intelligentia opponoֻ,
36 ſecundùm Dy. hîc, & probo ꝙ actio cõfeſsoria ſit ſuperuacua, & inutilis. Et hoc oſtendo à partibus ſufficienter enumeratis. Aut enim conceſsio ſeruitutis eſt relicta in vltima voluntate, aut inter viuos, iuxta §. fi. §. de ſerui. Si eſt conceſſa in vltima voluntate: & tunc pro tali ſeruitute competit actio perſonalis ex teſtamento, quæ durat triginta annis. l. ſicut. & l. omnes. C. de præſcrip. triginta annorũ. Aut eſt conceſſa inter viuos: & tunc competit actio perſonalis ex ſtipulatu, quãdo eſſet cõceſſa per ſtipulationem: & illa actio durat etiam triginta annis: vt iuribus præalleg. Aut eſt conceſſa per aliũ contractum, puta emptionis: tunc cõpetit actio perſonalis ex empto, quę etiã durat
37 prędicto tempore. Cùm ergo † iſta actio confeſsoria nõ duret niſi decem annis inter præſentes, viginti inter abſentes: vt eſt tex. in l. ſicut. C. de ſerui. & aqua. & in l. corruptionẽ. C. de vſufr. ergo iſta actio cõfeſsoria, quę minori tẽpore durat diceretur inutilis: cùm illę perb ſonales longiori tempore durent: b ✱ Nonnulli doc. quos refert Dy. ſoluebãt hanc difficultatẽ hoc modo: Aut nondũ ſeruitus eſt conſtituta: & tũc pro ea cõſtituẽda bene competunt iſtæ perſonales actiones ſuprà dictæ: & procedit cõtrarium §. formatũ. Aut ſeruitus eſt iam cõſtituta: & tũc ſublatæ ſunt, & extinctæ iſtæ actiones perſonales. Nam ſicut per ſolutionẽ eius, quod debeẽ, omnis tollitur obligatio, vt §. qui. mo. tol. obli. in prin. & cõſequẽter tollitur actio: ita & per cõſtitutionẽ ſeruitutis tolluntur iſtę actiones ꝓſonales: ergo relinquitur ꝙ ſublatis illis actionibus, ꝓſonalibus ꝙ iſta actio cõfeſsoria ſit vtilis. Sed ſecũdùm Dy. iſtud tenentes errãt in fundamẽtis, ſcilicet ꝙ per cõſtitutionẽ vſusfructus extinguatur actio perſonalis: quia iſtud eſt cõtra l. corruptionẽ. C. de vſufru. Nec obſtat eorũ fundamentũ, ꝙ per ſolutionẽ eius, quod debeẽ, omnis tollitur obligatio, quia in hoc, quantum pertinet ad terminos noſtros, vehementer errant: quia ſi loquamur in rebus corporalibus: & tunc quia in eis eſt dare veram traditionẽ, & ſic veram ſolutionẽ, bene verũ eſt ꝙ ſolutione tollit omnis obligatio, & ſic actio. Si verò loquamur in

patiẽtiã, eſt queſitũ illi, cui ſeruitus debebatur. Sicut ergo vero domino pro re ſua regulariter perſonalis actio nõ cõpetit. l. fi. ff. vſufru. quẽad. cau. §. ſic itaq;. j. co. ita etiã pari ratione quaſi dño dari nõ debet. Hęc volui dixiſſe, in qbus relinquo te cogitantẽ. Ant. Ang. Carcaſſona Sardus.

rebus in

Universidad de Deusto
Biblioteca

rebus incorporalibus, prout in terminis nostris: & tũc quia in istis nõ est dare verã traditionẽ, relinquit ꝙ per traditionẽ factã eo modo quo põt, nõ tollitur actio personalis: nã in incorporalibus traditio nõ potest verè, & realiter fieri: sed fit prestãdo patiẽtiã: & sic patiẽtia habetur ꝙ traditõe. l. quoties. quę est l. pe. ff. de serui. & l. iij. §. dare. ff. de vsufr. Sed ille, qui tenet ad patiẽtiã, nũquàm perfectè tradit: quia licet hodie patiatur, fortè nõ patietur cras: & ideo semper durat illa actio personalis. Ista omnia habentur per glos. not. in d. l. corruptionem: in ver. altercantibus, & ibidem per Bar. & per glo. in l. pluribus. §. & si placeat. in ver. cõfirmatur. ff. de verb. obli. & plenè per Bar. in l. ij. §. j. ff. de verb. obli. Dicebat ergo pro solu. prędictę oppositionis Dy. ꝙ vtilius est habere cõfessoriam pro seruitute iam constituta, quàm agere actione personali, pro qua seruitus debeatur: quia facilius est defendere illud, quod iam habeo, quàm consequi de nouo vt aliquid mihi constituatur. & consequenter vtilius est cõstitutam seruitutem conseruare, quàm petere vt de nouo constituatur. Et cũ hac sol. trãsit simpliciter Bal. hîc. Ista sol. Dy. quãuis per alios non reprehendatur, tamen mihi non placet. Primò enim presupponit solutio ista ꝙ cõfessoria sit tãtùm vtilis: sed ego ꝯ. ostẽdam ꝙ imò est necessaria. Prętereà, & fortiùs, presupponit Dyn. in hac sol. ꝙ pro seruitute iam cõstituta, & consequenter pro seruitute conseruanda, solũ competat confessoria, & non actio personalis: Quod nullatenus puto verũ: quia, vt s. dicebam statim, si aliquis teneatur cõstituere seruitutem, & illam constituat, quia iste tenetur ad prestandũ patientiã, etiã post constitutã seruitutem durat actio personalis: ergo ita potest intẽtari illa actio personalis, sicut & confessoria. Pro solu. ergo dicite † ꝙ actio cõfessoria nedum est vtilis, sed
38 etiã necessaria. Quod apertè demõstratur: nam illę actiones personales dantur contra constituentẽ, non autem contra extraneum. Sed ista cõfessoria datur nedũ contra cõstituentem, sed etiã contra quemcunq; aliũ impedientem: vt est tex. in l. si quis diuturno. §. fi. ff. si ser. vendi. ergo apparet, eam esse necessariã. Ita soluunt Ioan. Fab. & Nico. de Neap. hîc. Consyderabã posse hîc colligi aliam notabilem solutionẽ ex verbis Bar. in d. l. corruptionem. vbi voluit, & reputat hoc esse mirabile, ꝙ licet actio personalis de per se duret triginta annis, l. sicut. & l. omnes. C. de prescript. trig. an. tamen si illa actio personalis sit iuncta cũ reali, & seruitus nondum sit cõstituta, sed constituẽda. ꝙ illi actioni personali eodem tẽpore prescribitur, quo & reali. Et istud idem videtur sentire glo. in d. §. finitur. in ver. per modum s. de vsufru. & Bal. in l. iij. vlti. col. C. quod met. cau. Et hoc modo cessaret dicta oppositio s. facta, dum dicebatur ꝙ actio personalis competens pro seruitute constituenda, durat longiori tempore, quàm ista realis actio cõfessoria: quia istud nõ est verum, quãdo personalis est iuncta reali, prout in terminis nostris. Ego tamen nõ teneo hanc solutionem, eò quia contra Bar. est communis
39 opi. doct. Nam quãdo vult Bar. † ꝙ actio personalis competens pro seruitute cõstituenda, tollatur eo tempore, quo tollitur ipsa seruitus: & consequenter decem annis inter presentes, viginti inter absentes. si autem seruitus nõ est constituta, tunc actio personalis competẽs pro ea cõstituenda non tollatur minori tempore triginta annorũ. Et est ratio diuersitatis, quia quãdo seruitus est cõstituta prescripta seruitute, & sublata, necessarium est dicere ꝙ etiã sit prescripta actio personalis pro ea cõpetens: aliàs illa actio esset frustratoria. Sed quãdo seruitus non fuit constituta, nõ possumus dicere ꝙ sit sublata, vel prescripta. l. j in fi. ff. quib. mo. vsusfru. amit. in l. si partem. in prin. ff. quemadmo. serui. amit. ergo seruitute non prescripta, bene dicemus actionem personalem durare triginta annis. Istud in primis tenet glo. hãc differentiam constituens in d. l. si partem. in prin. in ver. ius. & glo. in d. l. corruptionem. in ver. altercantibus & ibi istud tenet Petrus Cy. Gul. Ray. & Sali & Ang. in l. j. in v. col. C. de an. excep. post gl. ibi: in ver. pro socio. & Pau. de Cast. etiã idem tenet in l. stipulatio ista, habere licere. §. si quis. ff. de verb. obli. licet Bald. in d. l. corruptionẽ. in vlti. col. multùm arguat pro ista parte: & nihil clari firmet. ¶ Vltimò
40 nota ex hoc tex. in ver. quod genus. ꝙ † actiones, scilicet negatoria, & confessoria, dãtur etiã possidenti. Ad idẽ est tex. in l. & si fortè. §. sciendũ. ff. si ser. vendi. & ibi Bar. & Bald. in l. vti frui. §. vtrũ autem. per illũ tex. ff. si vsusfru. pet. & Bar. in l. si prius. ff. de ope. no. nun. in v. oppo. j. partis principa. Et per ista dicebat Bart. in d. §. vtrũ autẽ. ꝙ quamuis aliquis comes possideat comitatũ suũ, tamen potest petere vt declaretur comes. ¶ Reperio tamen alibi textũ istũ, & concordantes s. alleg. multùm eleganter, & sing. limitari per Bar. in l. fi. ff. de alie. iudi. mu. cau. fa. arg. illius text. vt nõ procedat, quãdo habẽs confessoriã, vel negatoriam, cederet rẽ alteri causa mutandi iudicij: quia ille, in quẽ facta est alienatio, si possideat, non potest intentare cõfessoriam. vel negatoriã, quamuis aliàs regulariter tales actiones competãt etiã possidẽti. Secus tamen esset secũdùm Bar. si nõ possideret: arg. l. pe. eiusdẽ tit. quam Bar. ibi reputat singularẽ. ¶ Glo. in verbo altius tollendi. Pro expeditione istius glo. oppo. cõtra text. nã Imperator in prin. §. nostri. vsq; ad versi. & cõtra. tractat de cõfessoria: ergo videtur ꝙ exemplum illud. §. altius nõ tollendi, pro quo cõpetit negatoria, sit malè positũ hîc inter exẽpla confessoriæ. Pro cuius solutione facta est glos. nostra, quæ dupliciter intellexit istud exemplũ: & ideo diuiditur in duas partes. Secũda ibi: vel pone hoc exemplũ in confessoria. ¶ In ea. glo. ibi: & ita hîc interserit exemplũ negatorię. Iste primus intellectus reprehẽditur per Dyn. & omnes alios hîc: quia rediculũ esset dicere ꝙ Imperator inter exẽpla cõfessorię includeret exẽplum negatorię: cùm de negatoria ponat posteà de per se exẽpla particularia. ¶ Circa tamen hanc partem glo. con-
41 gruum est vt videamus † quomodo, & quando quis dicatur esse in quasi possessione seruitutis. In quo dicas breuibus ꝙ quędã sunt seruitutes negatiuę, vt est altius nõ tollẽdi: & in istis per vnũ solũ actũ, & sic per vnã solã prohibitionem eum patientia aduersarij dicitur acquisita quasi possessio seruitutis. Vnde si vicinus meus habẽs domũ depressam velit eã eleuare, & ego prohibeã. & ipse huic prohibitioni acquiescat: ego per hũc actũ dicor in quasi possessione seruitutis altius non tollẽdi. & nisi talis ꝓhibitio interueniat, nunquã essem constitutus in quasi possessione seruitutis, ne altius possit ædes suas tollere. & ideo domus vicini per mille annos staret depressa, nunquã essem in quasi possessione nisi tũc demũ, cùm eo volẽte ædificare prohibuissem: & ille prohibitioni acquieuisset. Ista est gl. no. in l. j. C. de seruit. & aqua. in gl. j. & ibi Bar. glo. in l. qui luminibus. in prin. & ibi Bar. ff. de ser. vrb. prędi. & Bar. in d. l. & si fortè. §. j. ff. si ser. vendi. & Bart. in l. si prius. ff. de ope. no. nun. in vij. oppo. j. partis. Spe. in tit. de causa possess. & proprie. §. in cõfessoria. versi. sed pone.
42 & hoc dicit Ang. de Are. hîc esse menti tenendũ. ¶ Quędam † sunt seruitutes affirmatiuæ, vt est seruitus ire, agere, licere. Itẽ quòd liceat aquã ducere, & similes. Et in istis seruitutibus affirmatiuis quædam sunt, in quibus põt esse vsus per modũ facultatis, vel amicitię: vt, ire per fundum tuum. Nam cuilibet datur facultas eũdi per fundũ alienum, nisi prohibeatur: vt l. iij. §. j. de acquiren. rerũ do. gl. in l. diuus. ff. de ser. rusti. prędio. & glo. in l. per agrum. & ibi Bald. C. de ser. & aqua. Et in istis dicite ꝙ nõ dicitur acquisita quasi possessio seruitutis, nisi secuto cursu triginta dierũ, & sic nisi vsus fuerit per triginta
43 dies. l. j. §. hoc interdicto. & ibi Bar. ff. de itine. actũq; priua. Quædam † sunt seruitutes affirmatiuę, in quibus nõ potest esse vsus per modũ facultatis, vel amicitiæ: vt est, ducere aquam per fundũ alienum. Et in istis per vnicũ solũ actũ acquiritur quasi possessio seruitutis. l. j. §. quod autem. ff. de aqua quoti. & æsti. Istã theoricã tradit nobis Bar. & post eũ alij in l. j. C. de seruitu. & aqua. & idẽ in l. sicuti. §. & si quęratur. ff. si ser. vẽdi. Et si vis plenè scire per quos modos acquiratur quasi possessio seruitutis, vltra prædicta vide Inno. in c. bonæ. extra de postu. pręla. & Inn. in c. literas. extra de resti. spo. Bal. in repe. l. ij. C. de seruit. & aqua. in xij. & xiij. col. & plenè per Ang. in repe. l. si quis. §. differẽtia. in vj col. ff. de acquir. pos. & per eundem Ang. in l. licet. C. de acqui. possess. & plenè per Pet. de Anch. in repe. c. sine possessione. de reg. iur. in vj. Ad ista vide etiã Inn. in c. cùm ecclesia. de cau. pos. & proprie. & ibi etiã ponit de eo, qui sæpius, & pluribus vicibus duxit secũ amicum ad prandium: an per istos actus probetur quasi possessio seruitutis. Ad ista etiã videte Bart. in l. j. §. hoc interdicto. vbi etiã ponit, si commune patitur aliquem intrare consilium, vel

consilium, vel patitur aliquem esse de prioribus consilij, per quot actus acquireretur quasi possessio. & ibi etiam ponit per quot actus inducatur quasi possessio eligendi episcopũ. ¶ In ea. glo. ibi: & confessoria negatiuis proponitur. de hoc videbimus ꝯ. in glos. magna. in ver. altius tollendi. ¶ Ad fi. glo. istud vltimum exemplum sequitur Dynus hîc. & illud declarat hoc modo: Pone quòd tu debeas mihi seruitutẽ recipiendi tigna mea in ædes tuas: pone ꝙ ędes tuę sint lapsę: ego volo illas altius tollere, vt eis vtar pro seruitute mea. & consequenter in eas mittam tigna mea: certè clarũ est quòd pro isto iure altius tollendi competit mihi confessoria. & secundũ istum intellectum tex. noster in ver. ędes suas. intelligitur, suas, id est, vicini: nõ autẽ suas, id est proprias eius, qui agit pro seruitute. Et aduerte ex mente Iac. But. & Nic. de Neap. hîc, ꝙ istud exemplum non posset verificari in seruitute oneris ferendi: quia in tali seruitute oneris ferendi cadit vnum speciale cõtra naturam aliarũ seruitutũ. Nam regulariter qui debet seruitutẽ, tenetur solummodo ad patientiam, nõ autem ad aliquod factũ. l. quoties. la j. in §. fi. ff. de serui. Iste autem, qui debet seruitutem oneris ferendi, nedũ tenetur præstare patientiã, sed etiam tenetur facere: quia si ędificium, per quod debet onus sustentari, sit dirutum, tenetur illud ędificare: vt l. sicut. §. competit. ff. si ser. ven. Et ibi Bart. ponit rationem specialitatis, quam colligit à significatione vocabuli: vt l. eum debere columnam. ff. de ser. vrb. prędio. & ibi Bar. per eundem plenius in l. & si fortè. §. etiam. ff. si ser. vendi. Si ergo ad propositum aliquis deberet mihi seruitutem oneris, ego nõ agerem ius esse mihi altius ædificãdi ędes suas: sed ipse teneretur ędificare. Istud tamẽ exemplum glo. Et postea Dy. non placuit Ang. de Aret. hîc, exponendo ędes suas, id est, vicini: quia secundũ eũ, istud est violare literam textus nostri: quod etiam visus est sentire Ioan. Fab. hîc. Sed ego puto istud exemplum glo. declaratum, vt s. declaraui esse minùs periculosum alijs exemplis, quę ad hunc tex. datur. Nec mihi videtur tanta violatio, exponere ędes suas, id est, vicini: sed quòd fortius stabit exemplũ glos. & Dy. intelligendo ędes suas, scilicet eius, qui agit pro seruitute: quia ædes, quæ sunt vicini, possunt dici suæ, videlicet istius, qui habet seruitutem tantum. Nam terminus Suum, nõ solum significat dominium, imò etiam qualecunq; ius habeat quis in re, videtur illa res sua. Tex. est de hoc no. in l. talem. §. si quis ita. & ibi Bart. ff. de hære.
a insti. de quo etiam per Bar. in l. nuper. ff. de leg. iij. [a] ⁂ ¶ Ponebat tamen vltimo loco Io. Fab. hîc aliud exemplum ad hunc text. prima
44 fronte satis coloratum, in quo ostendi † ꝙ cùm actor agit confessoria, ius sibi esse ędes suas altius tollendi: pone, statuto, vel consuetudine disponi ꝙ nullus possit eleuare ædificiũ, nisi vsq; ad certam mensuram, & nõ vltra, inuito vicino: iuxta l. qui luminibus. in prin. ff. de ser. vrba. prædio. & ibi dicit glo. ꝙ istud est Florentiæ, iuxta l. j. C. de ædi. priua. & ibi etiam dicit glo. ꝙ istud est Florentiæ in turribus. pone modo quòd vicinus concesserit mihi quòd possim ædes meas eleuare vltra dictã mensurã: pone posteà ꝙ me volentẽ eleuare vicinus prohibeat: nonnè clarè constat ꝙ contra vicinum impedientem potero agere confessoria, ius mihi esse ędes meas altius tollendi. Et cum isto exemplo transit simpliciter Ange. hîc. Sed ego puto hos reuerendos patres in hoc errare: & puto in hoc deficere egregium, & mirabile ingenium Ioan. Fab. Nam præsupponunt isti in exemplo supra posito quòd possit agi cõfessoria pro illo iure altius tollendi: sed errant, quia confessoria datur pro seruitute contra alium, qui velit ædificare: sed in dicto exemplo non agitur pro seruitute, sed pro libertate: quia ego dico ædes meas esse liberas à seruitute imposita secundùm consuetudinem, vel statutum, propter concessionem mihi factam à vicino: propterea ago, & dico mihi ius esse altius tollendi. Cùm ergo agam pro libertate, competit mihi negatoria, & non confessoria: iuxta l. ij. in princip. ff. si ser. vend. Illud ergo esset exemplum negatoriæ, & non confessoriæ: quod nullatenus potest ad text. nostrum conuenire. Teneatis ergo vltimum exemplum glos. & Dy. s. relatum, declarando vt s. declaraui post Dyn. ¶ Glos. mag. in ver. item altius tollendi. diuiditur in quatuor partes principales. In prima glos. timore cuiusdam taciti contrarij dupliciter intelligit text. In secunda format quæstionem, & soluit. In tertia format aliam quæstionem. In quarta
per modum notabilis reprobat quandam opi. a Placen. Secunda ibi: sed quæritur hîc. Tertia ibi: item quare ista dicuntur. Quarta ibi: prope fi. item quod dicit Placen. ¶ In ea. glos. in primis verbis, ibi exemplum confessoriæ. Istud primum exemplũ confessoriæ reprehenditur per Dy. Io. Fab. & omnes alios hîc, ea ratione, qua fuit repræhẽsum primum exemplũ gl. s. in ver. tollendi. quia ridiculum est dicere ꝙ intra exempla negatoriæ Imperator immiscuerit exempla confessoriæ. ¶ In ea. glo. ibi: vel dic nõ b repeti. Non vult dicere glo. ꝙ si ad hoc, exemplum, item altius tollendi: nõ reputatur negatiua, quòd istud erit optimum exemplũ negatorię: quia si ago, ius mihi esse altiùs tollẽdi, ego ago pro libertate: & sic bene competit negatoria. d. l. ij. in prin. ff. si ser. vendi. Sed aduerte, quia licet in hoc glo. per alios nõ repræhendatur, puto ꝙ ex necessitate ad istud exẽplum, item altius tollendi: debeat repeti illa negatiua:
45 non ista ratione: quia † quotiescunq; ista dictio
b Item, [b] adijcitur orationi, cui deficiat ver- c
bum principale, illud debet suppleri ex oratione precedenti cum omnibus qualitatibus in ea positis. Textus est in l. à sententia. in prin. & ibi Bart. ff. de app. & in l. j. in prin. & ibi Bart. ff. de pub. latè Bart. in l. in repetendis. ff. de leg. iij. Cùm ergo in textu nostro apponatur ista dictio Item, huic orationi Altius tollendi: in qua deficit verbum principale: ergo illud verbum principale suppletur ex oratione præcedenti cum qualitatibus ibi positis: ergo suppletur cum negatiua ibi posita. Dicite ergo secundùm Dy. hîc, ꝙ istud exemplum, altius nõ tollendi: & sic cum negatiua, potest esse exemplum negatoriæ, hoc modo: nam, vt dictum est in glo. præcedenti. in ver. Altius. pone quòd habebam seruitutem immittendi tigna mea in domum tuam: si domus tua est depressa, possum agere confessoria contra te, cuius sunt illæ ædes depressæ, ius mihi esse illas ædes altius tollere: & tu econtra, potes agere negatoria, ius mihi non esse ædes illas altius tollendi: & hoc modo procedit tex. iste. ¶ Sum modo in secunda parte principali glo. ibi sed quæritur hîc quare talia nomina. quam subdiuido in quatuor particulas. In prima formatur quæstio. In secunda ponitur opi. Placen. In tertia ponitur eius reprobatio. In quarta ponitur opi. glos. Secunda ibi: respondet Placen. Tertia ibi: hæc opi. reprobatur. Quarta ibi: dic ergo inspiciendam esse. ¶ In eadem glos. ibi: negatoria, quia negatur. Videte
46 ergo diuersitatem inter Placen. & glossatorem nostrũ, † quare istæ actiones negatoriæ, & cõfessoriæ istis nominibus nuncupentur. Et idem per omnia dixit glos. in l. ij. in princ. in ver. qui negat. ff. si ser. vendi. Dy. hîc dicit ꝙ Placen. non discrepat à glo. dicens ꝙ Placen. etiam ipse cõsyderauit consonantiam verborum, prout consyderauit glo. nostra. Saluat etiam Pla. Pet. de Bellaperti. & Iac. But. hîc, vt Pla. voluerit se referre ad ea, quę communiter accidunt, iuxta l.
47 ex his. & l. nam ad ea. ff. de legi. & communiter accidit † ꝙ confessoria verbis affirmatiuis, negatoria verbis negatiuis proponatur. Bar. in l. ij. in prin. ff. si ser. vendi. dixit Placen. verè habuisse bonum intellectũ, & rectum: pro cuius euidẽtia dixit orationem esse affirmatiuã, vel negatiuam respectu suppositi, nõ appositi. Vnde in proposito nostro cõfessoria respectu suppositi apponitur verbis affirmatiuis: quia agens cõfessoria dicit ius sibi esse prohibẽdi, ne altius tollat, vel ius sibi esse eundi, & ambulãdi. Eodem modo est in negatoria: quia respectu suppositi semper verbis negatiuis presupponitur: quia agens negatoria det ius nõ esse eundi, nec ambulandi. Et hoc est verũ effectualiter loquẽdo, qui effectus debet attendi, iuxta id quod in simili dicit glos. quam Ang de Are. hîc reputat singularem in l. fi. §. fi. in ver. exceptionẽ. & ibi Bar. ff. de doli excep. Accedant quæ not. per doc. in l. nec codicillos. [c] ⁂. C. de codicil. Bene verũ c
est, ꝙ aliquãdo verba negatoria sunt affirmatiua: vt si dico ius mihi esse altius tollendi: sed effectus verborũ est negatiuus. Nam tantum est dicere

⁂ Pro hoc dicto videtur, imò est casus not. in materia nostra, vbi necessario exponẽdum est prout exponit glossa, id est mihi seruientem. in l. sicuti. §. competit. ver. distãt. in verbo, meum. ff. si ser. vendi. Carcassona Sardus.

¶ Dictio Itẽ. Cuius autem importãtiæ sit hæc dictio Itẽ, vide do. Alex. de Imo. in cõsi. cxvij. in j. & iij. col. in j. parte. Fran. Aret. in l. q superstitis. de acqui. hæred. & Felin. in c. pastoralis. in §. item. cum. de offic. delega. & quod ibidẽ ad eũ dixi in apo. Raph. Cu. in consil. xxij.

⁂ Videas omnino Barto. ibi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Quasi dominus. Adde quæ habentur per do. Alex. de Imo. in l. sed posſessori. §. item si iu rauero. de iniur. & in conſi. cxxix. ij. parte. & in cõſi. v. iiij. parte. & Bart. Cepo. de ſer. tit. de vſufruc. vbi nunquid vſufructuari' veniat appellatio ne domini.

b ¶ In emphyteuta. Adde domi. Alex. in d. conſil. cxxix. in ij. parte.

c ⁂ Adde q̃ multũ, iudicio meo, extra propoſitũ Petr. dicit confeſſoria cõ petere ei, qui negat ſe debere ſeruitutem: quia vt ex proximè allegat ꝫ. apparet, actionis natura repugnat: niſi forſan collegerit Petrus iſtud in d. §. cõpetit. ibi habere me ius altius tollendi &c. quæ verba, cùm ſint affirmatiua, videbant ſonare in confeſſoriam. Sed deceptus fuit: quia ſunt negatiuo reſpectu effectus, qui ſemper attendi debet. vt p glo. & Bar. in l. ſi. §. ſi. ff. de doli excep. & vidimus ꝫ. col. viij. nam tantundẽ important illa verba in d. §. cõpetit. ac ſi dicerẽ ius tibi non eſſe prohibendi me, ne altius tollã. Et in effectu verior eſt opi. Specula & Iaſon. q̃ in caſu. d. §. competit. negatoria agi debeat & multũ cogitaui, vt Petri de Bellaperti mentem preciperem: quia in commento Iaſ. ſupabũdabant due negationes Carcaſſona Sardus.

eſt dicere, quantum ſi dicerem, ius non eſſe tibi prohibendi me, ne altius tollam. Ipſe tamẽ Bart. alibi latius hoc attingens, in l. ſi prius. in v. oppo. ſecundæ partis. ff. de ope. no nun. dicebat vtrãque opi. ſcilicet gloſſatoris & Pla. poſſe cõcordari. Aut enim conſideramus verba, quæ in libello exprimuntur: & tunc procedit opi. glo. noſtrę. Aut conſideramus verba quę à iure tacitè intelliguntur, & quæ ex neceſſitate debent referri ad perſonam actoris, vt eſt medium, ex quo concluditur in actione propoſita: & illud mediũ tacitè ineſt ex neceſsitate, etiam ſi non exprimatur. Exemplum in alia materia: ago contra te ad decẽ, quia mutuaui: quare peto te condemnari, &c. hîc deficit medium concludendi, ex quo reſultat actio. Deficit enim obligatio: quia in libello non dixi te obligatum. Sed iſtud mediũ concludendi ſuppletur à lege iuxta ea, quę traduntur in l. edita. C. de eden. Item in propoſito medium concludendi, quod exprimitur, vel ex neceſsitate intelligitur, in confeſſoria ſemper proponitur verbis affirmatiuis: quia agẽs cõfeſſoria aſſerit ius ſeruitutis ſibi competere: & agens negatoria negat aduerſario ſeruitutis ius competere. Et iſta propriè fuit opi. Placen. Et ſi dicas forſitan opponendo, q̃ imò in negatoria medium concludendi poteſt proponi, vel etiã ex neceſſitate ſubintelligi verbis affirmatiuis, iuxta d. l. ſi prius. ver. idem quoq;. quia poſſum dicere in negatoria ius mihi eſſe prohibendi te vti tali ſeruitute: vt eſt text. expreſſus in l. vti frui. in prin. ff. ſi vſusfru. pe. ergo in hoc exẽplo mediũ cõcludendi in negatoria proponit verbis affir
48 matiuis. Et in hoc dicebat Bar. aduertendũ t̃ q̃ ſicut argumentũ logicorũ habet maiorẽ propoſitionem, minorẽ, & cõcluſionem: ita apud Legiſtas libellus debet hęc tria cõtinere. Maior ergo propoſitio in propoſito noſtro tam in confeſſoria, quàm negatoria proponitur verbis affirmatiuis: quia cõfeſſoria agens, dicit ſe dominũ prędij: quia negat ſeruitutẽ debere. l. vti frui. in prin. ff. ſi vſusfru. pet. l. loci. §. competit. & l. & ſi fortè. §. hęc autem actio. ff. ſi ſervendi. Minor autem propoſitio, ſeu medium concludendi in iſtis actionibus, in confeſſoria ſemper proponitur verbis affirmatiuis, in negatoria negatiuis: vel ex neceſsitate ſubintelligitur, vt dictum eſt. Et ſi dicis in exemplo, de quo ꝫ. dixi, medium concludendi in negatoria proponitur verbis affirmatiuis: quia dico ius mihi eſſe prohibẽdi te, ne tali ſeruitute vtaris. Dicebat Bart. quòd iſtud non eſt medium concludendi: imò eſt concluſio, quæ infertur ex medio concludendi: quia ex quo in medio concludendi dixi non eſſe tibi ius vtendi tali ſeruitute: ex hoc medio ſequitur poſteà hæc concluſio, quòd mihi eſt ius prohibẽdi te vti tali ſeruitute. Et in concluſione, ſecundùm eum, verba poſſunt & negatiuè, & affirmatiuè, proponi. Et ſic effectualiter vult Bart. quòd conſiderato medio cõcludendi, procedat opi. Pla. nõ autem conſiderata maiori propoſitione, vel concluſione. De quo dicite vt ibi latiùs per eum.

¶ Sum modò in tertia parte principali glo. ibi: item quare iſtæ dicũtur in rem, quæ poteſt ſubdiuidi in duas particulas. In prima quærit quare cõfeſſoria dicatur in rem. In ſecũda quare negatoria dicatur in rem. Secũda ibi: hoc idẽ in negatoria. ¶ In eadem gloſ. ibi: fructuario creditori. Iſta glo. in hoc malè dicit: & reprehẽditur per Dy. Iac. But. & omnes alios hîc. Et dicit Dy. ſe putare hoc prouenisſe vi-

49 tio ſcriptoris, & nõ vitio gloſſatoris. Nam nõ eſt verũ, t̃ q̃ creditor ſit quaſi dominus: quia ſi eſſet quaſi dominus, in re illa nõ poſſet pignus cõſtitui. l. ex ſextãte. §. Latinus. ff. de excep. rei iud. & l. neq; pi-
50 gnus. in prin. ff. de reg. iur. t̃ Item nõ eſt verũ q̃ vſufructuarius ſit
a quaſi dominus: [a] quia quaſi dñs nõ poſſet habere vſumfructũ formalẽ in re ſua. l. vti frui. in prin. ff. ſi vſufru. pet. Bene verũ eſt q̃ ibi tales, ſcilicet creditor, & vſufructuarius, dicuntur habere ius in re. l.
51 eorum. in prin. ff. de dam. infec. ratione t̃ cuius iuris cõpetit eis vtilis cõfeſſoria pro ſeruitute. Et in creditore hoc eſt expeditũ l. ei qui. ff. de ſerui. Vſufructuarius autẽ nõ habet directè, & principaliter cõfeſſoriã pro ſeruitute, ſed per quandã conſequentiã: quia petendo vſumfructũ, conſequitur ſeruitutẽ. Iſtud eſt, quod dicit tex. in l. j. in prin. & in l. vti frui. §. vtrũ autem. ff. ſi vſufru. peta. Teneatis ergo
52 exemplum glo. t̃ q̃ ſequitur de ſuperficiario, qui bene eſt quaſi do-
53 minus, accipiẽdo quaſi dominiũ pro vtili dominio. d. l. j. in prin. &
b d. §. quod autẽ. ff. de ſuperfi. t̃ Idem dicite in emphyteuta, [b] & vaſallo: vt eſt tex. in l. in prouinciali. §. ſi ego. ff. de ope. no. nun. Circa id, quod dixi ſecundũ doc. hîc, q̃ vſufructuarius nõ eſt quaſi dominus, & cõſequenter q̃ vſufructuarius nõ habet vtile dominium: ſed iſtud pro nũc nolo attingere: Videte tamen tex. in l. rectè dicimus. in prin. & ibi glo. not. in ver. ſeruitutis. ff. de verb. ſig. & text. in l. in venditione. in prin. & ibi glo. & Bar. ff. de bo. autho. iudi. poſſ. & tex. glo. & Bar. in l. iiij. ff. de vſufru. & Bar. poſt glo. & Gul. in rub. C. de vſufr. & vide omnino latè Bar. in l. qui vſumfructũ. ff. de verb. obli. ¶ In ea. glo. ibi: item Publiciana datur. De hoc dicite vt per Bar. in l. ſi ego. §. j. hîc in glo. alleg. ¶ In ea. glo. ibi & ratione horũ, & ſimi-
54 lium dicuntur in rem. Habetis rationẽ, t̃ quare cõfeſſoria, & negatoria dicãtur in rem, eò quia competũt domino, vel quaſi domino cõtra poſſidentẽ, & eũ, qui dolo deſijt poſſidere, & cõtra eum, qui liti ſe obtulit. Hęc ratio gl. nõ videtur mihi poſſe procedere: quia licet verũ ſit q̃ iſtę actiones aliquãdo dentur non poſſidenti contra poſſidentem, vt dicit glo. hîc, & glo. not. in c. examinata. in glo. ij. in ver. poſſidebas. extra de iudi. tamẽ poſſunt etiã dari ipſimet poſſidẽti cõtra nõ poſſidentẽ: vt hoc tex. in ver. ſi. & l. & ſi fortè. §. ſciendũ. ff. ſi ſerui. vendi. & l. vti frui. §. vtrũ autẽ. ff. ſi vſufruc. peta. Imò poſ-
a ſunt etiã dari cõtra quemcũq; extraneũ poſſeſſorẽ: vt l. ſi quis diuturno. §. ſi. ff. ſi ſer. vẽdi. & d. l. vti frui. §. vtrũ autẽ. Ergo relinquit q̃ nõ eſt vera ratio gl. q̃ dicãtur in rẽ, quia cõpetunt cõtra poſſeſſorẽ. Dicite ergo paucis, q̃ iſtę dicũtur in rẽ actiones, quia cõpetunt pro iure, quod quis habet in re: & tale ius tranſit cum re, ad quemcunq; illa res perueniat. l. via cõſtitui. §. ſi fundus. & l. cum fundo. ff. de ſer. ruſt. pred. ergo debẽt dici in rem: vt l. actionũ genera. in prin. ff. de
55 actio. & obli. ¶ t̃ Ex hac tamẽ parte gl. declarata, & intellecta, vt ꝫ. poteſtis colligere definitionẽ negatorię, & cõfeſſorię, vt cõfeſſoria ſit actio in rẽ competẽs alicui ratione ſeruitutis ſibi debitę, vel fundo ſuo, vel quaſi ſuo, cõtra impedientẽ ad declarationẽ iuris ſui. Ita definit Pet. de Bellaperti. hîc, & ſequit Io. Fab. Et quare dixerim q̃ ſit actio in rẽ, patet ex ſupra dictis: Quare autẽ dicatur ratione ſeruitutis ſibi debitę, vel fundo ſuo: dicite vt appareat, hãc actionẽ cõpetere tam pro ſeruitutibus perſonalibus, & ſic debitis à re perſonæ quàm p̃ ſeruitutibus realibus, & ſic debitis à re rei: vt hoc tex. Ideo autẽ dicitur quaſi ſuo, propter vſufructuariũ, & creditorẽ: vt hîc in
56 gloſ. declaraui. ¶ t̃ Negatoria autẽ dicitur in rem competens alicui ratione rei ſuæ, vel quaſi ſuæ, contra vtentem aliqua ſeruitute in re illa, ad pronuntiandum aduerſario ius nõ eſſe vtendi tali ſeruitute. Et ita etiam definiebat Pet. de Bellaperti. & Ioan. Fab. hîc. Quare autem dictum ſit q̃ eſt actio in rem, patet ex ſupra dictis. Et quare dicatur, ratione rei ſuæ, vel quaſi: dicite propter illos, qui non ſunt domini, & habent ius in re, & propter bonæ fidei poſſeſſorẽ. Quare
57 autem dicatur cõtra vtentem, ſatis patet. ¶ t̃ Nũquid autẽ negatoria detur cõtra quemlibet impedientem, etiam ſi nõ prætendat ſibi deberi ſeruitutem: vide gloſ. in l. apud Trebatiũ. §. idem Trebatius. in ver. non eſt. ff. de aqua plu. arcen. & glo. in l. ſi cõm meus. §. j. ff. ſi ſer. ven. & Pet. de Bellaperti. & Ioan. Fab. hîc. Dixit poſtremò, ad pronuntiandum aduerſario, ius non eſſe vti tali ſeruitute. Et quare
c hoc dictum ſit ſatis patet. Putabat tamen [c] ⁂ Pet. de Bellaperti. hîc, q̃ cõfeſſoria cõpetat ad pronuntiandũ rem eſſe liberã: quia, ſecundùm eum

non dicit

dùm eũ, ſequeretur q̃ ſi res mea deberet tertio ſeruitutem, q̃ cõtra te, cui nõ eſt debita ſeruitus, nõ poſſit intẽtari cõfeſſoria: quia nõ poſſet peti q̃ pronuntietur rẽ eſſe liberam. quod tamen eſt falſum: vt eſt tex. in l. loci corpus. §. competit. ff. ſi ſer. vend. Et dicit Io. Fab. hîc, quòd hęc opi. eſt vera de iure: licet referat Spec. tenentem contrarium in tit. de cau. poſ. & prop. §. nunc dicẽdum. circa fi. §. Ego puto opi. Spe. eſſe verã: quia etiam præſuppoſito q̃ res mea debeat tertio ſeruitutem, nihilo minus quantum eſt ad te, cui non debetur ſeruitus, ego poſſum per negatoriã petere q̃ pronũtietur, rem eſſe liberã, & intelligatur libera quantũ ad rem. Iſtud eſt, quod dicit tex. ille in §. competit. dum dicit, quantum eſt ad te, liberas ędes habeo.

¶ Sum modò in quarta, & vltima parte glo. ibi: item nota quod dicit Pla. quam poteſtis ſubdiuidere in duas particulas. In prima per modum notabilis refert quãdam opi. Plac. & illã reprobat. Secunda ibi: ſed falſum eſt. ¶ In fi. glo. bene dicit. & idem tenet, & latiùs, glo. in l. ij. in prin. in verb. qui negat. ff. ſi ſer. ven. ¶ Glo. in ver. neget. Pro cuius expeditione opp. contra tex. dum dicitur, q̃ ei, qui poſſidet, nõ eſt prodita actio. Contrà, deponens retinet poſſeſsionem rei depoſitę. l. licet. §. rei. ff. depoſi. Item commodans retinet poſſeſſionem rei cõmodatę. l. rei. ff. commo. & tamen deponens, & commodans, licet poſsideant, habent rei vendicationẽ. l. officium. ad fi. ff. de rei ven. ergo tex. noſter, qui dicit poſsidenti nõ eſſe proditam actionẽ, malè dicit. Timore huius cõtrarij facta eſt glo. noſtra, quæ tripliciter reſpondet ad iſtud contrariũ: ideo in tres partes diuiditur. & ſecunda eſt ibi: alij dicunt legem illam. Tertia ibi: ſunt & alij.

¶ Ad fi. glo. quantũ eſt ad ſol. cõtrarij ꝫ. formati, teneatis primam ſol. ſecundũ quod etiã tenet glo. noſtra. Pro clara tamen intelligentia huius glo. & eius enucleatione duo ſe offerunt in hac glo. principaliter examinanda. Primũ eſt, vtrũ poſsidens poſsit agere rei vendicatione. Secundũ, vtrum poſsidens, ſi agit rei vendicatione, dicatur poſſeſsioni renuntiaſſe. ¶ Circa primum dicite ex mente Dy.
58 hîc, t̃ q̃ aut q̃s poſsidet naturaliter, & ciuiliter, & habet etiã detenta
a tionẽ: & tunc clarũ eſt q̃ non poteſt agere rei vendicatione [a] quia non eſt contra quẽ agat. Aut verò poſsidet naturaliter tantùm, aut ciuiliter tantùm, aut ciuiliter & naturaliter ſimul, ſed nõ detinet: & in iſtis caſibus clarũ eſt q̃ poſsit agere rei vendicatione cõtra eũ, qui detinet, vel etiã qui naturaliter tantũ poſsideret. Et ita loquitur d. l. officium. & vidimus in §. omniũ. in materia rei vendicationis. ꝫ. eo. Et per iſta dicebat Dy. hîc, errare illos, qui tenent q̃ rei vendicatio non poſsit cõcurrere cum interdicto vti poſsidetis. & ſimul intentari: quia agẽs rei vendicatione aſſerit poſſeſsionẽ eſſe penes reum: & agẽs interdicto, vti poſsidetis, aſſerit ſe poſsidere: & ſic videntur cõtraria intentare: vt tenet glo. in l. ſi de vi. ff. de iudi. quia imò ſecũdum Dy. quando quis poſsideret ciuiliter tantùm, vel naturaliter tantùm, poſſet agere rei vendicatione propter naturalẽ, quæ eſſet penes aliũ, vel propter detẽtationem rei, quam alius haberet. Item etiã in interdicto, vti poſsidetis, propter ciuilem, quam ipſe habet, vel propter naturalem, quę eſſet penes eũ: & ita nõ diceretur contraria intentare. Et ita tenuit glo. in l. clam poſsidere. §. qui ad nundinas. in fi. ff. de acqui. poſ. Bene verũ eſt, quòd ſi quis poſsideret naturaliter & ciuiliter, item etiã ſi haberet rei detentationẽ, q̃ iſto caſu nõ poſsit concurrere rei vendicatio & interdictũ, vti poſsidetis: quia impoſsibile eſſet q̃ iſto caſu competeret ſibi rei vendicatio. Et cum Dy. tenet Nico. de Neap. & Bal. hîc. Addo q̃ idem tenet Bart. in l. naturaliter. in §. nihil commune. in prima cõbinatione. ff. de acquir. poſ. vbi dicit q̃ omnes tenent iſtud, quod Dy. hîc. ibi vide latè per eum. De quo etiã vide glo. in l. incerti. in ver. queſtionem. & ibi Bar. C. de interdi. & ibidem Bald. in repe. in vij. col. & glo. in l. ordinarij. in glo. fi. in ver. tu dic. C. de rei vend. & ibi Bald. in ij. & iij. col. & apud Cano. vide tex. optimũ in c. paſtoralis. & ibi gloſ. in ver. recuperãdę. extra de cau. poſ. & proprie. & ibi habetur per omnes, & per do. Anto. in c. cùm dilectus. eo. tit. in vj. col. ¶ Circa ſecundum
59 principale, t̃ vtrum poſsidens, ſi agat rei vendicatione dicatur poſſeſsioni ſuę renuntiaſſe. Et in glo. videtis illos antiquos doc. Bulg. & Ioan. tenere q̃ ſic. quorum opi. maledicit Dy. hîc, & dicit quòd eſt mala, peior, & peſsima, & quòd eſt cõtra caſum l. naturaliter. §. ni-

a ¶ Rei vendicatione. Quando autem competat rei vendicatio, vide do. Barth. Soci. in conſi. lxij. incip. in preſenti. verſi. tertio cõcludo. in j. parte. & in cõſil. lxxix. inci. in cauſa agitata. circa med. viij. col. eadẽ parte.

b ⁂ Adde q̃ in hoc q̃ agens petitorio ratione poſſeſsionis quã habet, dicatur illã perdere: reſidet cõmunis opi. quę penes me nõ eſt ſine dubio, quia hil cõmune. ff. de acqui. poſ. vbi ad cõtextũ dicit nõ videri poſſeſsioni renũtiaſſe, qui rẽ vendicauit. Ad idẽ l. cùm fundũ. §. fi. ff. de vi & vi ar. Ad idẽ caſus in c. paſtoralis. de cau. poſſeſ. & proprie. Ego puto opi. horum antiquorũ poſſe ſaluari ex diſtinctione Bar. in d. §. nihil commune. in iij. lectura. ver. quęro pro declaratione huius lec. & ibi Bar. faciens mentionem de opi. iſtorum in hac gloſ. recitata eam ſaluat. In hoc ergo nunquid agens rei vendicatione, vel alio iudicio petitorio, videatur renũtiaſſe poſſeſsorio quod habet diſtinguebat ibi Bar. Aut enim iſte ignorabat ſe poſsidere, quia poſsidebat per alium, puta per filiũ, vel ſeruũ: & tunc clarũ eſt q̃ intentando petitoriũ, non dicitur renuntiaſſe poſſeſsorio, quod ignorat ſe habere. l. ſi duo. in prin. iuncta gl. ff. vti poſ. Aut verò ſciebat ſe poſsidere: & tunc aut poſsidebat per alĩ puta per colonum: & tunc etiam intentãdo petitorium nõ admittit poſſeſsionem: quia iſto caſu poſſeſsio nõ admittitur ſolo animo, ſed requiritur q̃ alius ingrediatur. l. pere grè. §. quibus explicitis. ff. de acquir. poſ. Aut poſsidebat per ſe ipſum: & tunc aut iſte, qui ſcit ſe poſſidere, agit pro eadẽ poſſeſsione, quę eſt
b penes ipſum. & tunc bene dicitur poſſeſsioni renũtiaſſe. [b] ⁂ & in hoc caſu procedat, & ſaluetur opi. iſtorũ antiquorum. Aut agit pro alia poſſeſsione, quàm pro ea, quę eſt penes ipſum: quia dũ poſsidet ciuiliter tãtùm, agit pro natu- c
rali, aut pro detentatione, quàm alius habet: & tunc nõ dicitur ſuæ poſſeſsioni renũtiaſſe. De quo dicite vt ibi per Bar. & de hoc etiam per do. Ant. in d. c. cùm dilectus, in iiij. col. extra de cau. poſ. & proprie. ¶ Capio glo. in ver. vno caſu. quam diuido in duas partes, prout duobus modis intelligit, vel exemplificat text. Secunda ibi vel dic quod dicit. ¶ In fi. glo. Dyn. tenet vtrunq; exemplũ gloſ. dicens q̃ vtrũque eſt bonum. Pe. de Bellaperti. & Io. Fab. & poſt eos Ang. de Are. reprehẽdunt vtrũque exemplum. Et q̃ primum de duplicibus iudicijs non poſsit procedere, patet: quia tex. dicit, vno caſu: & iſti eſſent plures caſus. Secundũ etiã de reo in exceptionibus eadem ratione multò minùs procedit: quia, ſecũdũ eos, eſſent plures, quàm mille caſus. Dicebat ergo Pe. de Bellaper. q̃ ad iſtum text. iſtud eſt propriũ exemplum: Si ego poſsideo rem meã propriam, & tu agas, & dicas eſſe tuam: quia ſi ego nego illã eſſe tuam, & volo probare eſſe meam, quòd poſſum, iuxta l. circa. cũ glo. no. ff. de proba. dicor ſuſtinere partes petitoris. Et dicit Ioan. Fab. hîc, q̃ putat iſtud verũ exemplũ ad text. noſtrũ. Quod etiã
c tenet [c] ⁂ Ang. de Are. hîc: quia ſecũdũ eos, tex.

derando aduerſatiuam Vero, quæ aduerſatur ver. præcedenti ibi: nam Nec obſtat tex. in l. j. ff. famil. erciſ. qui tex. non loquit̃ de actione, ſed de exceptione. Nam ſi poſsidens inficietur non poſsidentẽ ſibi cohæredem eſſe, hac exceptione repellet eum, ſi in ea re &c. exemplum verò Petri, Io. Fabri, & Ang. loquitur in actione. Et Sic remaret defenſatus tanquã. germanus hinc literæ eorũ intellectus. Anto. Ang. Carcaſſona Sardus.

c Retorqueo iſtud argumẽtum cõtra Iaſ. defendẽdo exẽplum Petri de Bel. pert. Ioan. Fab. & Ang. de Are. nam exceptio debet (vt ipſe inquit) eſſe de regula. d. l. nam quod liquidè. §. fi. ff. de pen. leg. Phi. Dec. in l. j. ff. de regu. iur. ſed regula loquit̃ verè in reo: ergo etiam exceptio. Quod regula loquatur in reo, patet clarè: dicit text. ei vero qui, poſsidet, non eſt actio prodita, per quã neget rẽ actoris eſſe & ſic text. præſupponit eſſe actorẽ vt ibi: actoris eſſe. q̃ agat cõtra poſsidẽtem & ſic ſenſus eſt q̃ reo nõ eſt prdita actio, per quam neget ac regula loquitur in reo: ergo & fallentia. Probatur etiã iſte intellectus põis, &c. in quo loquitur de actore. ergo in verſi. ei verò. loquitur de reo. Nec obſtat tex. in l. j. ff. famil. erciſ. qui tex. non loquit̃ de actione, ſed de exceptione. Nam ſi poſsidens inficietur non poſsidentẽ ſibi cohæredem eſſe, hac exceptione repellet eum, ſi in ea re &c. exemplum verò Petri, Io. Fabri, & Ang. loquitur in actione. Et Sic remaret defenſatus tanquã. germanus hinc literæ eorũ intellectus. Anto. Ang. Carcaſſona Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ In negatoria. Quomodo autem agatur negatoria, & quid requiratur in ea, vide domi. Alexan. de Imo. in consil. cxxxv. in iiij. col. in secunda parte.

non dicit ꝙ actor sit: sed bene dicit, ꝙ sustinet partes actoris. Sed in veritate istud exemplum parum, aut nihil differt à secundo exẽplo glos. nostrè: quia in vtroq; intelligimus textum loqui de reo. Ego puto vtrunq; intellectum nultenus posse stare. Et vt intelligamus text. in
60 reos, apertè demõstro: † Nam exceptio debet esse de regula. l. nam quod liquidè. §. fin. ff. de pe. leg. Barto. in l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. in ij. col. Sed regula hîc posita loquitur in actore: ergo exceptio, quæ esset in reo, non esset bona. Ideo Ioan. Fab. qui sensit hanc rationem, & vt eam euaderet, dicit quòd in hoc tex. non ponitur propriè exceptio, sed quædam illatio. Ego teneo ad hunc text. primum exemplum glos. nostræ, & ostendo quòd in eo debet necessariò textus intelligi: nam, vt etiam fatentur, qui reprobant illum intellectum, vel exemplum gloss. verum est quòd in istis duplicibus iudicijs ille, qui possidet, habet actionem, per quàm neget rem actoris esse: vt est etiã tex. clarus in l. j. ff. famil. ercis. alleg, in glos. Si ergo textus noster intelligeretur in alio casu, quàm in istis duplicibus iudicijs, malè diceret, dum dicit, vno casu: quia vltra illum casum esset etiam alius casus. Nec obstat reprobatio eorũ, dũ dicebant ꝙ iste nõ esset vnus casus: quia imo est vnus casus in duplicibus iudicijs sub quo bene plures continentur: & nõ possum mihi persuadere ꝙ iste tex. loquatur in alio casu. ¶ Extra gloss. restat vltimò vt videamus
61 †qualiter formãdus sit libellus in cõfessoria scilicet, & negatoria: & in cõfessoria dicit, vt colligit ex mẽte doctorũ hîc, ꝙ debeo primò narrare qualiter Titius cõstituit mihi seruitutẽ in tali fundo suo, ad talẽ fundum, qui est meus, vel quasi meus, vel in quo habeo ius: & debeo fundi illius cõfinia demonstrare: dehinc debeo dicere, qualiter dictus Titius me existente in possessione, vel quasi, illius seruitutis, impediuit, vel turbauit vti dicta seruitute: & ꝙ etiã de præsenti impedit, & turbat, propter quod impedimentum interest mea in decem: quare peto per vos declarari dictã seruitutem dicto fundo competere: & dictum Titium in illis decem condemnari mihi dandis ratione mei interesse: & ꝙ mihi mediante officio vestro caueat ꝙ in futurũ nec ipse, nec hęredes, nec successores sui, impediẽt me vti tali seruitute. Dixi primò debere narrari, qualiter Titius cõstituit seruitutẽ. Et si bene aduertistis, non dixi propter vsumfructũ, cui non potest constitui seruitus. l. ij. §. rectè. ff. si serui. vendi. l. sed & si quis. §. fi. ff. de vsufru. & tamen põt agere cõfessoria ratione seruitutis debitę fundo, in quo habet vsumfructum, vt vidistis ꝛ. in glos. mag. in iij. parte principali. ¶ Posteà dixi, ad talem fundum, qui est meus, vel quasi meus, vel in quo ius habeo: ita dixi propter directos dominos. Item propter habentes vtile dominiũ, qui sunt quasi domini. Item propter vsufructuarium, & creditorem, qui habent ius in re, prout vidistis in prędalleg. gl. mag. in iij. parte principali. Deinde dixi fiendam mentionẽ de impedimento, vel turbatione. Requiritur enim molestatio, siue inquietatio ex parte eius, qui conuenitur: aliàs conueniri nõ potest. Ita videtur innuere tex. in l. vti frui. §. verũ. & l. fructuario. §. fi. ff. si vsufru. peta. Et hoc tenet Iac. But. hîc, secundũ quòd eum allegat Bart. in l. si prius. in v. oppo. j. partis. ff. de ope. no. nun. & ibi dicit Bart. hoc esse menti tenendum. ¶ Subdit tamen ibidem Bar. se putare ꝙ si in processu iudicij apparet contradictio etiam verbalis, quia cõuentus negasset: ꝙ istud sufficeret. Quod reputat Ang. de Are. hîc singularissimũ: vt dicit ꝙ istud idem sequitur Lap. de Floren. in allegationibus suis, alle. xxv. & do. Ant. in c. cùm ad sedem. extra de resti. spo. Posset tamen dictum istud Bar. limitari per id, quod notabiliter voluit ipse Bart. in l. si dubitetur. §. ita demum. ad fi. ff. de fideiuſ. & in l. etiam. §. licet. ff. sol. mat. secundùm Ang. de Are. hîc. ¶ Dixi postmodum ꝙ debet petere seruitutem declarari deberi dicto fundo, & per l. qui aliena. §. fi. ff. de nego. gest. Aduertatis tamen ꝙ si quis peteret pronũtiari seruitutem sibi deberi, & non fundo, ꝙ tamen valet, & sustinetur libellus: nam ita eum format Iurisconsultus in l. ij. in prin. ff. si ser. vendi. & tex. hîc: & illa verba, peto pronuntiari seruitutem mihi competere: intelligũtur scilicet ad prędij vtilitatem, & mediãte fundo, cuius ego sum dominus: per tex. no. in l. vnus ex socijs. in prin. ver. quamuis. ff. de ser. rusti. pred. Et ita dicit Bart. in d. l. si prius. in vj. oppo. ij. partis principalis, & idem in d. l. qui aliena. §. fi. & in l. ij. in prin. ff. si serui. vendi. & in l. fi. §. finautem. C. de bo. quę lib. ¶ Dixi etiam faciendam esse petitionem interesse † & ꝙ in istis actionibus veniãt
62 interesse, & fructus, & damna, habetis text. no. in l. loci corpus. §. in confessoria. & §. & si fundus. & l. si fortè. §. fi. ff. si ser. vendi. & text. in l. si quid. & ibi Bal. C. de serui. & aqua. & notabiliter Bar. in d. l. si prius. in x. opp j. partis. & in quinta oppo. ij partis. ad fi. & Bart. in. l. fluminũ. §. fi. ff. de dam. infec. Et ibi dicit Bart. post Iaco. de Aret. ꝙ licet confessoria detur ad interesse, ꝙ non datur principaliter, sed in consequentiam. Imò plus dicit Bal. post Pet. de Bellapertic. in d. l. si quid. ꝙ interesse non venit iure actionis confessorie, sed per officiũ iudicis mercenarium: & propterea dicit ꝙ in formatione libelli debemus esse cauti, vt super interesse, & damnis officiũ iudicis imploretur. Et secundùm eum, text. in d. §. in confessoria. qui dicit in actione confessoria venire fructus & interesse seruitutis, est intelligendus vt veniat, scilicet officio iudicis mercenario, nõ iure actionis confessorię. Et bene no. d. §. in confessoria. qui vult ꝙ interesse pro fructibus computetur. Ideo dicebat Bal. in d. l. si quid. ꝙ si in libello fiat mẽtio interesse, videtur etiam fieri mẽtio fructuum quòd ipse reputat esse notabile. ¶ Vltimo dixi petendam esse cautionem, ꝙ in futurum, nec ipse, nec heredes, nec successores sui, impedient me vti tali seruitute. Et de hoc est tex. in l. harum. & ibi Bart. in l. egi. ff. si ser. ven. & vide Bar. magistraliter in hoc loquẽtem in d. l. si prius.
63 in iij. oppo. ij. partis principalis. ¶ †In negatoria [a] autem qualiter
a sit formandus libellus, dicebat Bal. in l. j. in vj. col. C. vti posi. ꝙ glos. quę est notabilis in l. Aurelius. §. si centum. in glos. in ver. consequi posse. ff. de libe. leg. formabat libellum in negatoria: sed quia illa glo. explicitè nõ format. ideo formabo secũdùm Nico. & Io. Fab. hîc, ꝙ libellus in negatoria formãdus sit ad similitudinẽ libelli, qui formatur in actione confessoria. Et ex mente doctorum hîc, colligo formam talem: Dico me esse dominum, vel quasi dominũ, talis fundi, vel ius me in eo habere, in quo Titius prętendit sibi debitã seruitutem, & ita ea vtitur, cùm tamen nulla seruitus sit illi fundo imposita, vel sibi debeatur: propter quod ego sum lęsus in decem, & in tantum mea interest: quare peto per vos declarari ius non esse Titio seruitute illa vtendi. Vel possum petere pronũtiari ius mihi esse prohibendi dictum Titium vti seruitute illa. Item possum petere etiam pronuntiari, fundum illum esse meũ liberum: prout dixi, & tenui ſ. in glo. mag. in iij. parte princip. a. in definitione negatorię: & ego simul has clausulas ponerem in conclusione libelli, hoc modo: Peto pronuntiari dictum fundum esse liberũ: & sic Titio nõ esse ius illa seruitute vtendi: & mihi esse ius illum prohibendi. & de hinc debeo petere ipsum condemnari ad dicta decem ratione mei interesse. postremò debeo petere mediãte officio iudicis mihi caueri, quòd in futurũ ipse Titius, nec hęredes, vel successores sui, vtentur illa seruitute: & quod nullatenus impedient, aut turbabunt libertatem prędij mei. Et quare ista ponantur, patet ex his, quę ſ. dixi in libello confessorię. Et vltra prędicta si vultis videre de forma libelli tam in actione cõfessoria, quàm in negatoria, videte etiam Bar. in d. l. harum. ff. si ser. ven. & Spec. in tit. de cau. pos. & proprie. in §. confessoria. per totum illum. §. Bald. in authen. ei, qui. in xiij. col. C. de bo. autho. iudi. pos. & latè Ang. in repe. l. si quis vi. §. differentia. in v. & vj. char. ff. de acqui. pos. Inno. & Cano. in c. abbate sanè. extra de verb. signifi. & in c. examinata. extra de iudi. fit laus in compręnsibili, & omnia compręndenti.

1 *Paragraphus, versiculus, seu litera grossa, quando in lege, vel statuto dici debeat.*
2 *Paragraphus vnde dicatur, & an debeat potius dici paragraphus, quàm paraphus.*
3 *Imperator quare non seruet ordinem Iurisconsulti.*
4 *Rei vendicatio ciuilis ad quem extendatur.*
5 *Condictio, si hæres non erit: an verificetur in bonorum possessore.*
6 *Statuta loquentia de hærede, an vendicent sibi locũ in bonorũ possessore.*

Actio

7 *Actio Publiciana quid sit.*
8 *Ius in re, & ius ad rem, quando quis dicatur habere.*
9 *Bonis esse in nostris quæ dicantur. 10.*
11 *Ius bonum in re quando quis dicatur habere.*
12 *Actio Publiciana an in vectigalibus & alijs prædijs competat.*
13 *Præscribi an possit vectigal.*
14 *Præscribi licet contra comitem iurisdictionem habentem ab ecclesia.*
15 *Actio Publiciana in quibus rei vendicationi æquiparatur.*
16 *Actio Publiciana in casibus, in quibus vsucapio procedere potest, locum habet. 17.*
18 *Actio Publiciana an ad res incorporales detur.*
19 *Actio Publiciana an detur contra possidentem cum titulo. 20.*
21 *Titulus à fure acquisitus, pro non titulo habetur.*
22 *Actio Publiciana an detur contra possidentem titulo pro hærede.*
23 *Possidere pro hærede an sit habere titulum.*
24 *Petitio hæreditatis contra titulo possidentem non datur.*
25 *Actione Publiciana agere non valenti qualiter succurratur.*
26 *Dictio Quasi, quid importet.*
27 *Actiones descendentes ex statutis ducum, marchionum, & episcoporum, an sint ciuiles vel prætoriæ. 28. & seq. & 32.*
30 *Actiones prætoriæ, si sint pœnales, anno finiuntur.*
31 *Statuta ducum, marchionum, & episcoporũ, quãdo dici possunt prætoria.*
33 *Accusationes, quæ ex quacũq; lege, vel edicto descendunt, perpetuæ sunt.*
34 *Actio Publiciana vt competat, quid necessariò requiratur.*
35 *Dominium absq; traditione an in ecclesiam transeat in rebus ei venditis, & donatis.*
36 *Actio Publiciana an competat ecclesiæ, non facta traditione.*
37 *Actione Publiciana conuentus an cõuictus de mẽdacio incidat in pœnã.*
38 *Actio an sit ciuilis, seu prætoria, quomodo cognoscatur.*
39 *Rei vendicatio, contra dolo desinentem possidere, an sit ciuilis, seu prætoria.*
40 *Actiones descendentes ex contractu vel quasi, ex delicto, vel quasi, an sint prætoriæ.*
41 *Actionum prætoriarum an aliqua mista reperiatur.*
42 *Petitio hæreditatis an sit actio mista, vel realis.*
43 *Actio Publiciana an competat pro rebus furto subtractis.*
44 *Speciei per genus non derogatur.*
45 *Furtum an inter casus fortuitos enumeretur.*
46 *Dictio Casus, quando denotet casum fortuitum. 47*
47 *Culpæ alicuius imputari non posse quando dicatur. 48.*
49 *Casus fortuiti qui dicantur.*
Casus fortuitus, & leuissima culpa, nihil habent medium.
50 *Casus fortuitus, & casus improuisus, qualiter differant.*
51 *Casus improuisus qui dicatur.*
52 *Casus fortuitus an puniatur.*
53 *Casus improuisus qualiter puniatur. Et*
Casus & fortuna, qualiter differant secundùm Aristotelem.
54 *Actio Publiciana an competat habenti vtile dominium.*
55 *Glossa referens duas opiniones, & nullam expressè approbans, vltimam tenere videtur.*
56 *Dominium, quotuplex reperiatur.*
57 *Actio Publiciana an competat feudatario, seu vasallo.*
58 *Feudatarius simpliciter inuestitus an habeat vtile dominium.*
59 *Actio Publiciana an competat vero, & directo domino. 66.*
60 *Actio Publiciana propter quem propriè inuenta est.*
61 *Actiones ab origine contrariæ an simul concurrere possint.*
62 *Iuramentum quomodo pro veritate habeatur.*
63 *Actio Publiciana, & rei vendicatio an simul intentari possint.*
64 *Directo, & vero domino Publiciana non competit.*
65 *Bonorum possessio inuenta à prætore cui competat.*
67 *Libellus in Publiciana qualiter formetur.*
68 *Dictio Quasi, quid importet.*
69 *Nomen actionis non necessariò exprimitur in libello.*
70 *Libellus alternatiuus quando procedat.*
71 *Actiones contrariæ in effectu æquipollentes, nõ possunt simul cumulari.*
72 *Libellus, Dico rem ad me pertinere iure dominij vel quasi: an valeat.*
73 *Sententia ex libello alternatiuo an ferri possit.*
74 *Libellus in Publiciana qualiter in practica formetur.*
75 *Dominium quando transferatur absq; traditione.*
76 *Actione Publiciana agens an necesse probare habeat tradentem non dominum.*
77 *Bona fides in contractu emptionis, an requiratur.*
78 *Bonæ fidei successori an mala fides actoris noceat.*
79 *Præscribere an possit habens causam à malæ fidei possessore. 80. 81.*
82 *Actione Publiciana agens an in libello ponere debeat quod hodie se dominum esse non credit. 83.*
84 *Actio Publiciana in quibus rei vendicationi æquipartur. 85. 87.*
86 *Actio Publiciana an domino præiudicet.*
88 *Assertio simplex in quibus sufficiat.*
89 *Scientia vel ignorantia an probetur solo iuramento.*
90 *Iuramento alicuius quando stetur. 91. 92. 93.*
94 *Impedimentum probatur per iuramentum, tamen probatio in contrarium admittitur.*
95 *Statutum disponens quòd stetur iuramento alicuius, intelligitur nisi contrarium probetur.*
96 *Statutum disponens standum conscientiæ, qualiter intelligatur.*
97 *Statutum disponens standum iuramento denuntiatoris, vel damnum passi, an procedat, si sint infames.*
98 *Statutum disponens quòd credatur libro mercatoris, an procedat, si sit infamis.*
99 *Bona fides qualiter probetur.*
100 *Bona fides an & quando præsumatur.*
101 *Conscientia quid sit.*
102 *Conscientia vnde dicatur.*
103 *Conscientia quotuplex sit.*
104 *Contrahentibus an liceat se inuicem decipere.*
105 *Prælatus ecclesiæ vendere non debet maiori pretio, quàm valeat res.*
106 *Conscientia idem est, quòd bonus vir.*
107 *Amenti fundum carius propter necessitatem, an succurratur.*
108 *Forus conscientiæ quid sit.*
109 *Obligatio naturalis sola, an sit efficax ad agendum.*
110 *Pœnæ legales tripli, vel quadrupli, an in foro conscientiæ sint debitæ.*
111 *Pœna conuentionalis an in foro conscientiæ per ecclesiam peti possit.*
112 *Emptor malæ fidei an in foro conscientiæ pretium soluere teneatur.*
113 *Salarium nimis magnum quid si per medicos & aduocatos extorqueatur.*
Salarium an in foro conscientiæ per doctorem consulentem sine reuolutione chartarum peti possit.
114 *Hæres adeundo hæreditatem an vltra vires hæreditarias teneatur. 115.*
116 *Falcidiæ detractio, vel Trebellianicæ an locũ habeat in foro cõscientiæ.*
117 *Falcidia in relictis ad pias causas an locum habeat.*
118 *Testis de rebus sensatis, non de conscientia animi, deponere debet.*
119 *Statutum si disponat quòd mulier non possit sine consentia duorũ consanguineorum contrahere, an eorum scientia tantum sufficiat.*
120 *Cõscientia alicuius si requiratur in actu, an sola notificatio sufficiat, siue eius consilium, vel consensus.*
Illiteratus si contra ius iudicet, an parti, quam læsit, teneatur.
121 *Conscientia verificatur per iuramentum.*
122 *Conscientiæ commissum an subdelegari possit.*
123 *Conscientiæ alicuius vbi aliquid committitur, vt optimo viro commissio facta videtur.*
Conscientia alicuius quòd aliquid fuerit gestum, qualiter probetur.
124 *Primogenitus an in foro conscientiæ possit in totum succedere.*
125 *Conscientiam remordentem habens mortaliter peccat, si eam nõ deponit.*
126 *Papa, Imperator, & alij principes, qui vim supremi principis habent, semper secundùm conscientiam iudicare debent.*
127 *Succedens ab intestato an aliquid dare teneatur in foro conscientiæ hæredi instituto in testamento minus solenni.*
128 *Conscientiæ alicuius quando aliquid committitur an alium substituere possit.*
129 *Edictum quod qui ſq; iuris: quando locum habeat.*
130 *Damnum dans ex culpa leuissima an in foro conscientiæ teneatur.*
131 *Electus ad aliquam dignitatem an sit tutus in foro animæ, si electio sua tenuit de iure gentium, non seruata forma iuris positiui.*
132 *Forma iuris positiui vbi prætermissa sit, an in foro animæ prætermittens, teneatur sibi facere conscientiam.*
133 *Rei vendicatione cõuentus si iniustè condemnatus fuerit, & præceptum*

D

Universidad de Deusto
Biblioteca

de restituendo secutum fuerit ficlum, & tamen si non restituat, non peccat mortaliter.

134 *Testis quid si dicat vera esse secundùm conscientiam suam, an eius dictum valeat.*

Iudex quid si in sententia dicat secundùm suam conscientiam, an valeat.

135 *Iurans sufficit quòd secundùm conscientiam in quolibet iuramento verum dicat.*

136 *Conscientia alicuius an appellationem patiatur, an verò per viam supplicationis superior adiri possit.*

137 *Transgredi leges an possit ille, cuius conscientiæ committitur.*

138 *Disponendi potestatem habens secundùm conscientiam, an propriam sequi debeat.*

139 *Iudex quando conscientiam sequi debeat.*

140 *Sententia lata in Publiciana an in rei vendicatione præiudicium faciat.*

141 *Dominium simpliciter in iudicio proponens an tantum directum proposuisse intelligatur.*

142 *Dominij appellatione an in dubio de directo intelligatur.*

143 *Actio Publiciana an domino præiudicet.*

a ¶ Pōt dici §. Vide Bartho. Cep. in rubri. de test. in repe. & do. Alex. de Imol. post Ioā. in d. §. filius. alle. hîc per do. Iason. May.

b ¶ Paragraphus. Sed dic ꝙ illud p mittitur ratione breuioris locutionis: vt etiam dicit Firmianus in suo Aureo repertorio in ver. paragraphus. in fin.

c ⁂ De illo text. facit idem Iaſ. feſtum in l. j. C. qui admi. Sardus.

§. Sed istæ.

¶ Iste §. se ipsum continuat, ita ꝙ non est opus alia continuatione: quamuis illum Nico. de Neap. hîc multis modis cōtinuet. & fuit altercatio inter Citramonta. & Vltramon. secundùm quod referunt Io. Fab. & Nico. de Neap. hîc. Nam Citramontani, & Iac. de Ra. & Rodul. de Auricur. tenuerunt ꝙ hic non sit §. sed sit ver. qui continuetur cum præcedenti, & ita eum legunt cum præcedenti. sed in ver. aliæ. ponatur principium §. moti, quia non est verū ꝙ in isto §. sed istæ. ponatur diuisio actionum: imò diuisio fuerat etiam s̄. tacitè facta: quia illius diuisionis vidimus primum membrū, scilicet quę sint actiones ciuiles. Cùm ergo non fiat noua diuisio actionū, & cōsequenter cùm hîc non fiat inchoatio nouæ materię: ideo Imperator superiorem materiam prosequitur. Relinquitur ergo ꝙ hîc non debet esse §. nisi gratia euidentioris intellectus, vel doctrinę: vt est glo. no. in l. vnum ex familia. §. si de Falcidia. in glo. j. ff. de leg. ij. Accedat glo. in l. non cogendum. §. Sabinus. in glo. j. de procur. & glo. in l. ita tamen. §. ita tamen in glos. j. ff. ad Trebel. & glo. in l. nō distinguemus. §. compromisso. in glo. j. ff. de arbi. & glo. in l. eum, qui iudicare. §. magistratum. in glos. j. ff. de iurisdi. om. iud. & glos. in l. tres partes. in gl. j. ff. ad leg. Falci. Pro hac opi. Citramontanorū videtur bene facere quod voluit Bar. in l. iij. §. filius autem inter medias. col. j. & fi. ff. de libe. & posthu. vbi

1 dixit posse colligi † ex illo tex. quando in l. vel statuto debeat dici §. vel versic. aut litera grossa. Nam quando est vnum capitulum,

a nunquam durante illo capitulo potest dici §. [a] bene possent esse versiculi: finito autem illo capitulo, quando incipit aliud capitulū, debet dici §. Et dicitur vnum capitulū, quando circa idem disponitur: & dispositiones possunt simul circa idem concurrere: vt probatur ex illo tex. & ibi declarat Bar. Cùm ergo hîc sit vnum capitulum cum præcedentibus, quia ibi est eadem dispositio: ergo apparet ꝙ hîc non debet esse §. Et dicit Arch. in c. humanum genus.

2 j. dist. † ꝙ §. dicitur à para Græcè, quod est diuisio, & graphos, quod est scriptura. Vnde dicitur §. quasi diuisio scripturarū. Et secūdùm

b eum, bene propriè pronuntiando debet dici paragraphus, [b] nō autem paragraphus. Sed aduertite ꝙ rationes alleg. per Vltramon. concludunt ꝙ sicut in §. sed istæ. ita etiam in ver. aliæ. non debeat esse §. quod est contra ipsosmet Vltramonta. ergo & quasi communiter omnes faciunt §. hîc in isto §. sed istę. cùm Imperator hîc tacitè subintret aliam diuisionem actionū, vt dicit hîc glos. in prin. Et hoc in specie tenendo, scilicet ꝙ hîc debet esse §. tenet Nico. de Neap. Ioan. Fab. & Iac. But. Et istud mihi magis placet vnica ratione: quia licet verum sit ꝙ s̄. in præcedentibus sint positæ actiones ciuiles, tamen sunt positæ tanquam contineantur sub prima diuisione actionum: & sic cùm essent vel reales, vel personales: nō autem sunt positæ eo quòd essent ciuiles. Cùm ergo Imperator hîc aperiat nobis illas actiones etiam esse ciuiles, & posteà subiiciat alias esse prætorias, apparet manifestè quòd hîc ponatur secūda diuisio actionum: & cōsequenter rationes s̄. adductę pro Citramon. probabunt hîc §. esse. ¶ Et est aduertendum etiam quòd Imperator in hoc §. vsq; ad §. sequens. tractat de actionibus prætoriis hoc ordine: quia primò ponit de actionibus prætoriis realibus: secundò de prætoriis personalibus ibi in §. in personam. tertiò de prętoriis popularibus ibi in §. populares. ¶ Antequam accedā ad materiam huius §. attingam in primis duo, super quibus posset probabiliter,

3 iuxta hunc §. dubitari. Primum est, † quæ possit esse ratio ꝙ Iurisconsultus in volumine Digestorum post tit. de rei vendi. immediatè posuit titulum de Publiciana, ante tractatum seruitutum: & tamen Imperator in hoc titulo fecit totum econtra: quia in §. omnium. posuit materiā rei vendicationis, & in §. æquè posuit immediatè materiam seruitutum, & posteà in hoc §. posuit materiam Publicianæ. Potestis dicere vtrunq; factum esse ratione. Nam Imperator in toto hoc titulo procedit per diuisiones actionum, iuxta glo. magistram. in §. sunt præterea. in glo. ꝯ. eo. quia ergo in prima diuisione hîc posita, scilicet in §. omnium. optimè cadebat materia rei vendicationis, & materia seruitutum: idcirco ibi sunt bene positæ: verùm quia in secunda diuisione actionum, quæ hîc ponitur, optimè cadit Publiciana, idcirco illa etiam hîc bene ponitur. Iurisconsultus autem non processit per diuisiones actionū, sed secundùm earum materiam. Quia ergo Publiciana habet materiam conformen cum rei vendicatione imò omnia disposita in rei vendicatione, habent locum etiā in Publiciana, vt est tex. not. in l. eum qui. §. in Publiciana. ff. de Publicia. idcirco post titulum de rei vendicatione. Iurisc̄sultus bene posuit titulum de Publiciana. Secun-

4 dum dubium est, † quare prætor non extendit potiùs rei vendicationem ciuilem ad hunc casum, scilicet vt rei vēdicatio ciuilis, quæ datur ei, qui est dominus, per extensionem prætoris daretur etiam ei, qui non est dominus, quando bona fide, & iusto titulo acquisiuit rem à non domino: sicut videmus in simili in titulo. ff. de bo. possh. æ. pet. vbi prætor extendit petitionem hæreditatis, quæ est actio ciuilis competens hæredi, vt etiam competat bonorum possessori. Et melius fecisset prætor ita extendere, quàm facere de nouo vnā actionem de per se nominatam. Io. Fab. hîc in vlti. col. mouet istud dubium: & notabiliter hoc modo respondet, quòd est magna ratio diuersitatis inter istos casus. Nam cùm bonorum possessor, & hęres habeant magnam conformitatem inter se, nil mirum si petitio hæreditatis, quæ datur hęredi de iure ciuili, potuit extendi per prætorem ad bonorū possessorem. Et ad hoc, quòd hæres, & bonorum possessor, habeant inter se magnam conformitatem, nihil

c allegat. Sed ego pro hoc allego solennem [c] ⁂ tex. in l. in conditionibus. §. si patronus. ff. de condi. & demon. vbi † conditio de hærede,

5 scilicet, si hæres nō erit: verificatur in bonorum possessore: quantumcunq; in conditionibus verba debeant strictè accipi, & in forma specifica impleri. l. qui hæredi. in prin. & l. Meuius. ff. de condi. & demon. Accedat quod multū singu. voluit Bart. in l. j. §. bonorū. ff. ad Trebel. vbi per illum tex. & per tex. in d. §. si patronus. dicit

6 † ꝙ statuta loquentia in hęrede, habent locum in bonorum possessore. Sed ad propositum nostrū licet hæres, & bonorum possessor habeant conformitatem inter se, tamen dominus, & non dominus nullam habent inter se conformitatem, imò sunt adinuicem de directo contrarij: nil mirum si rei vendicatio ciuilis, quæ competit domino, non debuit extendi ad non dominum, qui est sibi contrarius. ¶ His expeditis condescendo nunc ad materiam huius §. & quia in hoc §. tractatur materia Publicianæ, in primis ad euidentiam habetis videre † quid sit Publiciana, Et secundùm quod reperio eam definitam per Pet. de Bellaper. & post eum per Ioan. Fab.

7 hîc, in iij. col. potestis eam sic definire: Publiciana, est actio in rem, competens alicui ratione iuris sibi bona fide quæsiti in re, vel ad rem, commercio hominum non exemptam, & non prohibitam vsucapi propter vitium, traditione, vel quasi, sequuta ex causa habili ad translationem dominij, contra habentem facultatem restituendi ad

tuendi ad declarationē iuris sui. Dixi primò quòd est actio in rē. Et hoc satis patet ex isto text. vbi Imperator inter reales prætorias ponit pro prima istam Publicianam. Posteà dixi, Ratione iuris: intelligite scilicet quasi dominij: vt hoc text. De hinc dixi, Bona fide quæsiti: propter tex. in l. eum, qui. §. prætor ait. ff. de Publi. Istud tamen verbum puto non esse de necessitate ponendum in definitione, quòd debeat esse res non prohibita vsucapi: ergo de necessitate infertur quòd debeat esse bona fide quæsita. Dehinc posteà subiunxi: In re, vel ad rem. Ista verba exponit Pe. de Bellaper. hoc modo: Ille, qui habet seruitutem sibi acquisitam à non domino bona fide, dicitur habere ius in re, hoc est, in eo prędio, in quo debetur sibi seruitus: & pro illo iure seruitutis sibi à non domino constitutæ competit Publiciana: vt l. si ego. §. j. & ij. ff. de Public. Ille verò, qui potest vendicare rem ratione directi dominij, vel potest Publiciana agere ratione quasi dominij, dicitur habere ius ad rem. Hæc

8 declaratio non placuit Ioan. Fa. qui dixit † quòd imò ille dicitur habere ius in re, qui habet dominium ipsius rei: ille verò potest dici habere ius ad rem, qui habet quasi dominium. Allegat c. fi. & c. ne captandæ. de concess. præben. lib. vj. Ego ad idem addo text. not. in l. ij. §. in hac actione nō vtiq;. ff. vi bo. rap. vbi dixit tex. quòd ille dicitur habere ius in re, qui habet in ea vsumfructum, vel aliquid aliud, propter quod sua interest illam rem à se non auferri. Et ibi

9 habetis solennem text. qui ponit † differentiam inter hæc verba in bonis nostris, & ex bonis nostris: & dicit quòd illa dicuntur esse in bonis nostris, in quibus habemus dominium: illa verò dicuntur ex bonis nostris, in quibus nō habemus dominium, sed sunt bona nobis cōmodata, vel apud nos deposita, vel in quibus habemus vsumfructum, vel habemus simile ius. Et similem tex. habetis in §. sanè in hac actione. s̄. vi bono. rap. Alibi etiam habetis glos. no. & magistram, quam Bar. ibi dicit menti tenendam in l. rem in bonis. & est

10 glo. vnica. ff. de acqui. re. do. quæ dixit † quòd quędam sunt in bonis nostris, quædam ex bonis, quædam extra bona, quædam nec in bonis, nec extra bona. Alibi etiam habetis glos. not. in l. vnica. in glo.

11 fin. C. quādo, & qui. quar. pars deb. lib. x. quæ declarat † quādo quis dicatur habere bonū ius in re, & quādo melius, & quādo optimū. Et illam glo. inducit Bart. ad quæstionem, de qua ibi per eū. Posteà dixi, Et non prohibitam vsucapi: hoc dixi propter l. eum, qui à furioso. in prin. ff. de publi. Deinde subiunxi, Propter vitium: istud dicit Io. Fab. hîc etiam positū cum ministerio, propter l. cùm sponsus. §. in vectigalibus. iunctis primis verbis glos. ibi: & iuxta l. siue autem. §. hæc actio. ff. de Publi. Ego puto verbū istud Propter vitium: non esse ponendum in definitione, saltē de necessitate. Nec obstat d. l. cùm sponsus. §. in vectigalibus. dum ibi dicitur ad con-

12 textum † quòd in vectigalibus, & aliis prædiis, quæ vsucapi nō possunt, Publiciana competit: quia intelligo §. illum secundùm vltimam sol. quam ibi dat glo. & quam ibi pro notabili sequitur Bart. & quam etiam sequitur glos. in d. l. siue autem. §. hæc actio. in glos.

13 j. quòd illud, quod dicitur ibi in tex. † quòd vectigal nō potest prescribi: verum est respectu directi dominij: sed bene potest præscri-

a bi respectu vtilis: & illo respectu datur Publiciana. [a] ⁂ Et propter-

14 eà dicebat ibi sing. Bart. se aliās in facto dixisse † quòd licet in iudicio non posset præscribi contra Romanā ecclesiam nisi spatio centum annorum, auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. tamen cōtra vnum comitem, qui haberet iurisdictionem ab ecclesia Roma

b na posset præscribi [b] legitimo tempore, per prædicta. Pro qua decisione alleg. text. optimum in c. ad audientiam. extra de prescrip. in ver. principaliter. & ibi glos. super illo ver. expresè firmat hoc: licet multi doc. Canonistę ibi teneant cōtrarium, cum quibus ego tenerem contra Bart. quando iste prescribens non fateretur ius directum ecclesię, imò ecclesiam nollet recognoscere. In quibus tamen terminis non puto loqui Bart. De quo etiam videatis Bald. & Ang. in l. ficut. in vlti. colum. C. de prescrip. triginta vel quadraginta anno. & Angel. & Imol. in l. vsucapionem. & in l. quamuis. ff. de vsucapio. Posteà dixi: Commercio hominū nō exemptam hoc est dictum cum ministerio, secundùm Io. Fab. hîc: propter tex. in l. cùm sponsus. §. fi res talis. ff. de Publi. Ego puto quòd istud etiā de necessitate non esset ponendum in definitione: quia si est res, quę non sit in commercio, certè non potest vsuca

a pi. d. l. vsucapionem. ff. de vsucap. Et iam dictū est quòd si sit res prohibita vsucapi, quòd non competit Publiciana. Posteà dixi, Traditione, vel quasi. hoc dixi propter tex. in l. siue autem. b in prin. & §. j ff. de Publi. Posteà dixi, Ex causa habili ad translationem dominij: propter tex. in l. j. §. fina. cum sex legibus sequentibus. & l. quæcunq; in princ. ff. de Publi. Reliqua verba posita in definitione, sunt posita cum ministerio, & ad similitudinem rei vendicationis: quia ita iam dixi. Hoc sit vobis firmum fundamentum in hac materia, † quòd ea omnia, quę

15 habent locum in rei vendicatione, habent etiā locum in Publiciana: & omnes leges loquentes de rei vendicatione, intelligūtur etiam vt procedant in Publiciana: vt est text. no. in l. eū, c qui. §. in Publiciana. ff. de public. Quemadmodum ergo rei vendicatio datur contra eū, qui habet facultatem restituendi. l. officium. ad fi. ff. de rei vendi. item quemadmodum rei vendicatio datur ad declarationem iuris sui. l. & ex diuerso. §. vbi alienum. ff. de rei vendica. eodē modo Publiciana ad similitudinem rei vendicationis competit contra eum, qui habet facul-

d tatem restituendi. Item competit ad declara- tionem iuris sui. Potestis ergo definitionem illam ad magis pauca verba reducere, reiectis his verbis, quę notaui superflua esse extra hāc definitionem, quę competat huic Publicianæ. Et quot requiran-

c tur [c] ad hoc vt competat, ponit hîc glo. mag. & ibi referuo dicendum. Secundò principaliter ad euidentiam ꝯ. dicendorum pro-

16 mitto vobis maximum fundamentum in hac materia, † quòd in omnibus casibus, in quibus potest procedere vsucapio, in illis omnibus habet locum Publiciana. Eodem modo econtrà. Ista enim sunt conuertibilia, Procedit vsucapio: ergo competit Publiciana: Tex. est in l. eum, qui. in princ. & ibi Bart. & alij. ff. de publi. Reperio tamen quòd Bald. in l. nihil. C. de vsucap. pro hærede. limitat

17 not. hanc regulam † vt procedat affirmatiuè, non autem negatiuè. Vnde, secundùm eum, regulę Publicianę & vsucapionis negatiuè non sunt ęquipollentes: ergo falsę. Et ideo, secundùm eum, non est bene dictum, A quo remouetur vsucapio, etiam remouetur Publiciana. Sed affirmatiuè bene regula est vera, quòd qui vsucapit, habeat Publicianam. Et idem etiam tenet Bald. in l. j. in x. col. C. fi plu. vna sen. Ego teneo in hoc contra Bald. & puto quòd regula prędicta procedat tam affirmatiuè, quàm negatiuè. Et pro hoc al-

d leg. tex. rotundum in l. siue autem. §. hęc actio. ff. de Publi. ⁂ [d] Item prę mittite vobis quòd licet rei vendicatio nō competat ad res incorporales, vt l. vendicatio. ff. de rei vendica. & dixi in §. omnium.

18 in glo. in ver. corporalem. † & ibi limitaui: tamen Publiciana datur etiam ad res incorporales. Hinc est quòd si seruitus constituatur alicui à non domino, quòd pro tali seruitute, quę est res incorporalis, cōpetit Publiciana. l. si ego. §. j. & ij. ff. de publi. Et cogitabam quòd posset esse ratio diuersitatis. Nam ideo rei vendicatio non datur ad res incorporales, quia pro rebus incorporalibus proditę sunt speciales actiones, & confessoria pro seruitutibus, iuxta §. equè. s̄. eodem. Et hoc quando tales seruitutes essent à domino constitutę: sed quando essent constitutę à non domino, tunc quia pro eis non competunt illę actiones, necessarium fuit, hanc Publicianam ad illas extendere. Cogitabitis tamen de veritate huius ra-

19 tionis: quia alij non ponunt. † Vltimo habetis vobis prę mittere, quòd licet rei vendicatio detur etiā cōtra possidentē cum titulo. l. officium. ad fi. ff. de rei vend. tamen Publiciana nunquàm datur contra eum, qui possidet cum titulo l. siue autem. §. si duobus. & ibi Barto. & alij. ff. de publi. Et intelligite vt ibi per glos. no. in glo. mag. Et puto quòd sit ratio diuersitatis. Nam quando aliquis possidet cum titulo, habet duo, scilicet titulum, & possessionem: nil

a ⁂ Adde in simili bonum text. in l. finita. §. si de vecti galibus. ff. de dāno infec. Sardus.

b ¶ Posset præscribi. Adde idē tenentē do. Bartho. Soci. in cōsi. cclx. incip. in causa. in ver. omitto. Postremo in ij. parte. & Feli. in d. c. ad audientiam. in vlti. col. & do. Barth. Soc. in cōsi. cxvj. incip. non potest. cir. me. vij. col. & Frā. Are. in l. Paulus. in prin. de acquir. hæred.

c ¶ Requirantur. Quot autē requirantur ad obtinēdū in hac actione Publiciana, vide do. Barth. Soci. in consil. lxij. incip. in præsenti. versi. tertiò concludo. circa medium in j. parte.

d ⁂ Adde bonū tex. in l. traditionem. ff. eo. tit. de Publ. Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Posidentem. Vide do. Alexan. de Imol. in consil. xc. in vlti. col. in ij. parte. & in cõsil. cxvij. in v. col. ea parte. & in cõsil. xlv. in j. & ij. col. in iij. parte. vbi ponit an agens Publiciana debeat habere titulum, & possessionem vacuam.

b ✱Addē eũdē Ias. in §. actionũ. col. xxx. j. eo. Sardus.

c ✱Adde istud procedere duntaxat in fure : in aliis malæfidei possessoribus. See⁹ per ea, quę idem Ias. in hoc §. col. xij. tradit Sardus.

d ✱Aduertas, quia prout dicit glos. in l. pro hærede. ff. de peti. heredi. istud possidere p hærede trib⁹ modis capit. primò: quando verè est hæres: & tunc est titulus: Secundo, quando iuxto errore ductus credebat se hæredem & pro titulo habetur. l. Celsus. ff. de vsucap. Et ista sufficiũt ad titulũ p hærede, quã doq; nõ iustè credebat: & tunc secus: quia non habetur pro titulo. Et ita declarat Bar. in d. l. j. ff. pro hær. Et sic intelligendo altero de duobus modis p̃cedẽtib⁹ doceõr ille non errasset in terminis. Et ad arg. Iaso. ex §. dictis colligitur solutio. Carcassona Sardus.

e ¶ Improprietatiua. Adde Franc. Are. in l. qui liberis. de vulg. & pupil. & do. Iason. May. in l. j. de acqui. pos. & Fran. Are. in l. fi id qd. §. quod autem. eo. tit. & in l. fi quis nõ. de acqui. hære. & in l. cũ antiqs. C. de inoffi. testa. & in l. creditor. insi. fi cer. pe. & Felin. in c. gratum. de offic. deleg. circa fin. vlti. col. & domi. Alex. de Imo. in consil. xxxiiij. in vij. col. in tertia parte. & Oldra. d in consil. cxv. & adde eundem j. eo. §. nu. 68.

mirum, si excludit agentem Publiciana, qui solum titulum habeat: vel si habeat titulum, & possessionem, est sibi par. Et istã rationem colligo ex verbis Barto. in l. hæreditatis. C. de peti. hære. & in l. pro hærede. in princip. ff. de peti. hære. Illud tamen, quod dixi vobis, quòd Publiciana non datur contra titulo possidentem: [a] intelligo verum, quando titulus nõ esset procuratus in odium istius agẽtis Publiciana: secundùm Barto. & alios in d. §. si duobus. Et est ea ratio, secundùm Barto. ibi, quia procurando dicitur malam fidem habere: & sic ille, qui habebit titulum, & bonam fidem, debebit obtinere, & præferri. † & propterea dicit ibi Barto. [b] ✱ errare illos aduocatos, qui videntes aduersarium habere Publicianam, procurant habere titulum, vt sic illum aduersariũ excludant, quia hoc nihil prodest. cùm sit titulus procuratus. Et idem, scilicet quòd titulus procuratus nihil prodest, tenet Bald. in l. quoties. C. de rei vendi. & Bald. in l. cogi. C. de peti. hære. & Bal. in l. j. C. si plur. vna sen. & Ioan. And. in addi. ad Specul. in titu. de caus. poss. & prop. §. nunc videndum. in fin. & ibi videte. Item istud, quod dixi, Publicianam non dari contra possidentem titulo: intellige valde notabiliter, nisi iste, qui possideret cum titulo, habuisset istum titulum à fure, vel ab alio, qui tenuisset rem cum vitio: quo casu licet ipse acquisierit titulum illum, etiam cum bona fide, nihilò minus tenebitur, & poterit conueniri Publiciana. Istud est quod multùm signanter voluit & firmauit Bald. in l. inciuilem. [c] ✱ C. de fur. motus potissimùm, † quia titulus à fure quæsitus, habetur pro non titulo. Item quia contra petitionem restitutionis, quam petit iste, qui dicit se spoliatum ex furto, nihil potest opponi. Videte ibi latiùs per eũ. Et istud idem ego teneo: & addo Barto. idem expresè tenentem in l. manifestissimi. §. sed cùm in secunda. in ver. quæro quid si ad aliquem. C. de fur. eò quia, secundùm ipsum Barto. mala fides venditoris aliqualiter afficit ementem ab eo. Et idem etiam tenet Imo. in c. sepe. extra de resti. spo. & Pau. de Cast. in l. & ideo. §. j. ff. de cõdic. fur. ¶ Iuxta hoc aliàs multùm dubitaui: quia s. vidimus, quòd Publiciana non datur contra possidentem titulo. † nunquid detur Publiciana contra possidentem titulo pro hærede. & non memini me vnquam legisse hoc esse ab aliquo tactum, vt seruem modum loquendi glos. in l. j. ff. de lega. ij. & aliàs memini me interrogasse de hoc quendam solennẽ virum, qui post aliquod dies mihi respondit q̃ non: & assignauit hanc rationem: Ille, qui possidet pro hærede, habet duo, scilicet possessionem, & titulũ. ergo debet excludere agentem Publiciana, per d. §. si duobus. in d. l. siue autem. & per ea, quę supra dicta sunt. Et pro tunc visa est mihi hæc ratio concludens. Sed cùm in præsentiarum istud opportunius cogitassem, visum est mihi quòd dicta ratio sit omnino falsa. Nam præsupponit † quòd possidere pro hærede, sit habere titulum: & istud est errare in terminis. d ✱ & contrarium tenet Bar. post glo. no. ibi in l. pro hærede. in prin. in glos. j. ff. de pe. hær. & Bar. in l. j. ff. de vsucap. pro hęrede. post glo. in rub. illius tituli. Istud etiam ostendo non esse verum per optimum simile. Nam † petitio hæreditatis nõ datur contra titulo possidentem. l. hæreditatis. & ibi Bar. C. de peti. hære. & tamen datur contra possidentẽ pro hærede, vel pro possessore. d. l. pro hærede. in prin. & l. regulariter. in eo. titu. Vnum tamen circa prędicta diligenter notate, quod ego reputo singulare, & perpetua nota dignum: † q̃ si tu possideas rem sine titulo: & sic poteram agere contra te Publiciana: quòd si tu vendidisti rem alteri, & tradidisti: & consequenter ego non possum amplius agere Publiciana contra emptorem: quia ipse habeat possessionẽ, & titulum, quòd nihilò minus possum agere contra te venditorem actione in factũ ex illo edicto de alie. iudi. mu. cau. fa. Istud est, quod multùm singu. voluit Barto. in l. iij. §. opus. ff. de alie. iudi. mu. cau. fac. per illũ tex. quem ipse reputat ad hoc esse multùm tenendum menti. ¶ His sic ad euidẽtiam prę missis, licet §. iste multis modis diuidatur, & subdiuidatur per Ange. de Are. hîc: ego tamen diuido illum vsque ad §. rursus. in quatuor partes principales. In prima per modũ continuationis tacitę, ponit secũdam diuisionem actionum, quòd aliæ sunt ciuiles, aliæ prętorię. Et prętorias subdiuidit in rem, & in personam. In secunda parte principali ponit duo exempla generalia realium prętoriarum. In tertia primum exemplum generale declarat per exemplum speciale. In quarta, & vlti. ponit quo nomine appellatur actio pro eo competens: & nominis causam assignat. Secunda ibi: ecce plerunq;. Tertia ibi: nanque si cui ex iusta causa. Quarta ibi: quæ actio Publiciana appellatur. Et secundùm Ange. de Are. hîc, iste §. vsq; ad §. rursus. hoc dicit in summa: Actio Publiciana, est actio prætoria in rẽ, & datur ex equitate prętoria illi, qui rem nactus est aliquo iusto titulo, & à non domino: & datur quasi ipse rem vsuceperit. hoc dicit. Vel melius totum textum cõprehendendo ita summate ex mente Dy. & Bal. hîc: Actionũ secunda diuisio est: quędam sunt ciuiles, quędam prętorię. De ciuilibus s. dictum est. Prętorię, quędam verò in rem, quędam in personam dicuntur. In rem sunt, si agatur pro re vsucapta, quasi vsucapta nõ sit: & ista appellatur reiscissoria. Si verò agatur pro re nondum vsucapta, quasi vsucapta sit, agitur Publiciana, quę competit facta traditione ex titulo habilitante vsucapionem completam, si à rei possessione quis cadat. Et ideo Publiciana appellatur, quia à prętore publico extitit introducta. hoc dicit vsq; ad §. rursus. ¶ In text. prope fi. ibi: vsucepisse. dicit Dy. q̃ secundùm rectum intellectũ debet exponi hoc modo, vsucepisse, id est, ex ea causa cepisse, ex qua vsucapio sequitur. Et hoc tenet Nico. de Neap. hic. Mihi plus placet quod dicit j. glo. mag. post principium, vt hîc subaudiatur dictio Quasi, per istum met tex. in ver. ecce. † vbi ponitur illa dictio Quasi, quę est improprietatiua. [e] l. id tempus. in fi. de vsucap. ¶ Nota primò ex hoc tex. secundam diuisionem actionum: quia quędam sunt ciuiles, quędam prętorię. Et illę dicuntur actiones ciuiles, quę descendunt ex legibus ciuilibus: illę verò dicuntur prętorię quę à prętore sunt repertę. ¶ Et iuxta primum istud notabile, occurrit notabile dubium, † quid de actionibus descendentibus ex statutis ducum, marchionum, & episcoporum, an sint ciuiles, vel prętorię. Bart. tenet q̃ sint prętorię, in l. fi. ad fi. ff. de pœnis. & in l. v. in prin. ff. de ver. obli. Accedat quod voluit ipse Bart. in l. ij. ad fi. ff. de bo. pos. titu. generali, & quod voluit ipse Bart. in l. ij. §. fi. ff. de vsucap. pro emp. & Bal. in l. id, quod pauperibus. in iij. col. C. de epi. & cle. & Bal. in l. siue pars. C. de dilat. & in l. si prędium. in j. col. C. de ędi. act. & Bal. in rub. C. qui admit. in j. q. Et huius inuestigationis dicebat Ange. de Are. hîc, † esse maximam vtilitatem: quia si sunt prętorię, finiuntur anno: si verò sunt ciuiles, erunt perpetuę: vt j. de perpe. & tempo. act. in prin. in l. in honorarijs. in princ. ff. de act. & obli. Et propterea infert, † q̃ si statuto istorum, puta, secundùm eum, marchionis Ferrarię, deferatur successio alicui, cui de iure communi non deferretur: puta, si ex forma statuti inducatur quòd agnati excludant matrem, vel sorores: quia, secundùm eum, licet regulariter aditio hęreditatis duret triginta annis. l. licet. C. de iu. deli. tamen quia in casu nostro prima successio defertur agnatis ex statuto marchionis, quod censetur iuris prętorij, & remedia prętoris durant anno: certè agnati excludentur à tali successione

per annum. Quod dicit ipse singulariter esse notandum pro maxima limitatione d. l. licet. Ego puto istum patrem non mediocriter errare: [a] ✱ quia etiam præsuppositò quòd talia statuta sint iuris prętorij, consequenter etiam præsuppositò q̃ actiones descendentes ex talibus statutis sint prętorię: tamen non est verum q̃ anno finiantur: quia † actiones prętorię ita demum finiuntur anno, si sint pœnales: secus autem si sint rei persecutorię: vt est tex. qui tradit nobis hanc doctrinam in d. l. in honorarijs. in princi. & j. ad fin. ff. de perpe. & tempo. act. in princ. Et hoc propriè dicit Bart. in d. l. fi. ad fi. ff. de pœn. Item istud, † quod dicitur, quòd statuta ducum, comitum, vel marchionum, & episcoporum, sunt prętoria: est verum, quando isti tales non habeant administrationẽ iure proprio, sed alterius, quem recognoscunt in superiorem: quia tunc statuta eorum bene dicũtur iuris prętorij: quia isto casu isti sunt loco prędis: prout habetis glo. no. in c. j. in ver. obseruetur. si de inuesti. inter domi. & vasal. lis oria. in vsi. feudo. Secus autem est, si habeant administrationem iure proprio, & superiorem non recognoscant: quia tunc non sunt loco prędis: imò habẽtur loco principis, prout dixit Bar. in l. j. §. de qua re. ff. de postu. & in l. relegati. ff. de pœnis. & l. continuus. §. cùm quis. ff. de verb. obli. quia tunc statuta sua censerentur ius ciuile: † & consequenter actiones ex eis descendentes essent ciuiles. Ita distinguendo tenent Ang. & Ioan. de Imo. Rapha. Cuma. pater & pręceptor meus do. Alexan. de Imol. in d. l. v. in prin. ff. de verb. obli. & hoc etiam est ex mente Io. And. in addi. ad Specu. in titu. de instrumen. edi. §. porrò. in addi. incipien. nec subscriptio. Et hoc est, quod voluit Bald. propriè, qui allegatur cõtrarius in l. receptitia. in j. col. C. de consti. pec. Item istud, quod dictum est, quòd actiones prętorię pœnales durant tantùm anno: habet locum, & procedit in actionibus: † actiones autẽ semper sunt perpetuę, ex quacunq; lege, vel edicto descendant. Istud est, quod not. voluit Bald. in d. l. receptitia. in j. colum. ¶ Itẽ aduertite, quia fortè non esset ponere os in cœlum, tenere hanc nouam opinio. quòd illud, quod dictum est s. quòd actiones pœnales, quę descendunt ex statutis ducum, comitum, & similium, procedat, quando officium eorum esset annale. Secus autem si eorum officium esset perpetuum: vt est regulariter officium ducis, comitis, marchionis, & similium: vel etiam esset ad beneplacitũ, quo casu censetur perpetuum, iuxta l. iurisperitos. in princi. ff. de excu. tuto. & Barto. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. in iij. q. ff. de ope. no. nun. quia tũc istis casibus posset istud nouum tentari: scilicet, q̃ actiones descendentes ex eorum statutis, licet sint prætoriæ, tamen non finiantur anno. Istud videtur mihi expresè probari per text. j. de perpe. & tempo. act. in prin. si quis textum illum bene consyderet. Nam dicit ibi text. q̃ ideo actiones prætoriæ erant annales, quia ipsius prętoris intra annum erat imperium: ergo sentit, quòd si imperium fuisset extẽsum in longius tempus, prout in terminis nostris, quòd actiones anno non expirassent. Et si istud dictum est verum, est singulare, & peregrinum, & maxima limitatio ad dicta s. proximè relata. Cogitabitis tamen: quia istud non audeo vobis firmare: & ab alio comprobari non inuenio. ¶ † Ex isto tex. secundò no. ibi: tradita fuerit, q̃ ad hoc vt alicui competat Publiciana, necesse est q̃ res fuerit sibi tradita: & sic necessaria est rei traditio. Intelligatis vos sanè vel quasi traditio: per textum in l. siue autem. in princ. & §. j. ff. de Publi. Et in tantum est necessaria traditio rei, † quòd licet aliàs sit speciale in ecclesia, vt in rebus ei venditis, vel donatis, transeat dominium absq; traditione, vt est tex. not. in l. fi. C. de sacrosan. eccle. quod Barto. ibi reputat esse valde mirabile: tamen est maximum dubium apud maiores nostros, † vtrum ecclesiæ competat Publiciana, non facta traditione: [b] & consequenter nunquid d. l. fina. C. de sacrosanct. eccle. habeat locum in Publiciana. Et in primis Io. And. in c. ij. extra de consuetu. quem sequitur ibi do. Cardi. Floren. tenet quòd non: & dicit quòd licet in ecclesiam ex solo titulo, puta donationis, transferatur dominium, tamen ex solo titulo non transfertur Publiciana, nisi secuta traditione: motus, quia hoc non est iure cautum: & sumus in exorbitãtibus, in quibus non est fienda extensio. Et idem tenet ibi domi. Abb. Panor. idẽ tenet Spec. in titu. de loca. §. nunc aliqua. versi. lviij. & idem tenet Card. Floren. in c. abbate sanè. de re iudi. in vj. Idem etiam tenet apud Legistas Bal. in l. quoties. in j. col. C. de rei vendica. & in l. j. in iij. col. in ver. caue tibi. C. si plu. vna sen. Contrarium tamen, scilicet quòd in ecclesiam transferatur Publiciana, etiam sine traditione, tenet Innoc. in c. in præsentia. extra de probat. & domi. Anto. de But. in d. c. ij. extra de consue. secundùm qd eos ibi refert do. Abb. Panor. & idem tenet Bald. sibi cõtrarius in d. l. siue autem. §. si duobus. ff. de Publi. Et hanc partem tenuit ibi glo. mag. post princ. [c] ✱ Ego in hoc puncto semper putaui hanc esse meram veritatem, quòd aut ille, qui donauit rẽ ecclesiæ, habebat Publicianam, quia possidebat rem cum titulo, & bona fide: & tunc puto quòd ecclesię competat Publiciana, etiam nulla facta traditione: eo quia illam habet ex persona authoris sui: & quoties ius aliquod acquiritur ex persona alterius, nõ requiritur traditio. Aut verò ille, qui donauit ecclesiæ, non habebat Publicianam: fortè, quia possidebat bona fide, sed siue titulo: & tunc quia ecclesia non potest habere Publicianam ex persona authoris sui, sed necesse est quòd incipiat in ipsa ecclesia: & tunc bene requiritur de necessitate traditio. Ista sunt de mente Barto. in l. j. §. j. ff. de Pub. vbi vult Bart. quòd in casibus ibi positis, in quibus dominium sine traditione transfertur: si Publiciana erat penes personam authoris, tunc competat Publiciana sine traditione: aliàs necessaria sit traditio. Et hãc distinctionem in terminis nostris tenet Io. de Imo. in d. c. ij. extra de consue. & ante eum Bald. in l. fin. in iiij. colum. C. de sacrosanct. eccles. ¶ Vltimò nota quòd si quis acquisierit rem bona fide, & iusto titulo à non domino, & postmodum amittat possessionem illius rei, quòd pro illa vendicanda competit sibi Publiciana contra eũ, qui possidet, vel aliàs haberet facultatem rei restituendę. † Et aduertite quòd si conuentus Publiciana negaret emptorem emisse à non domino, vel etiam diceret se esse dominium, vel habere ius in re: quòd si posteà conuincatur de mendacio, incidit in pœnam §. illud quoq;. in auth. de trien. & semis. & auth. item si possessor. C. qui potio. in pigno. habean. & in pœnam l. fin. [d] ff. de rei vendi. Ita voluit gl. no. in d. §. illud quoq;. in ver. conuentus. ¶ Glosl. j. in ver. sed istæ. diuiditur in quatuor partes principales. In prima declarat tex. & aperit quid intendat Imperator in hoc §. tractare. In secunda parte format vnam quæstionem. In tertia format aliã. In quarta ponit dictum generale. Secunda ibi: sed quæritur de duabus. Tertia ibi: secundò quæritur de actione commodati. Quarta ibi: omnes enim actiones. ¶ † In ea glos. ibi: semper enim videamus actionem, &c. habetis ex ista glo. duo. Primum, quòd ad cognoscendum an actio sit ciuilis, vel prætoria, semper est inspicienda persona actoris, & non rei. Et dum glo. alleg. ad hoc l. purè. §. fina. ff. de except. do. illa lex nihil facit. Melius facit l. j. in §. j. ff. si pars hære. peta. secundùm Nicolaum de Neapo. hîc secundùm quem habes ex glos. † quòd actio, quæ datur contra eum, qui dolo desiit possidere, & sic vtilis rei vendicatio, est ciuilis, & non prætoria. Baldus hîc dicit quòd determinatio glos. tenentis quòd actio, quæ datur contra eum, qui dolo desiit possidere, sit ciuilis: est bona, per text. in l. si plurium. la ij. in princip. ff. de noxa. Addo quòd illum textum ad hoc eum allegat glos. quæ idem in effectu tenet in l. ij. in verbo, hæres. ff. de bonorum possessio. hæredi. pet. Dicit tamen Bald. quòd ratio, per quam mouetur glos. nostra, non est bona, scilicet quòd dicatur ciuilis, inspecta persona actoris: imò, secundùm eum, nos cognoscimus actionem esse ciuilem, vel prætoriam, ex origine: non autem ex persona actoris, vel rei: prout dixit præallega. glos. in dicta l. secunda. §. in verbo, hæres. Petrus de Bellaperti. hîc, secundùm quod referunt Ioan. Fab. &

a ✱ Adde q̃ forsan Ang. saluari possit in hereditate, prout loquit, per ea quæ tradit notab. Bar. in l. ij. ad fin. ff. de bon. poss. tit. gen. Sardus.

b ¶ Traditiõe. Adde quod dictũ est per eundem j. eo. §. nume. 75.

c ✱ Aduerte q̃ illa glo. non facit, iudicio meo, ad. p. positum q. nostrę: loquitur enim qñ vendens erat dominus: quo casu si duo ab ipso emãt potior est ille, qui nactus est possessionem, & pretiũ soluit l. quotiens. C. de rei vend. Et hoc fallit in ecclesia, in quã ipso iure dñium trãsfertur. l. fin. C. de sacrosanc. eccle. Sardus.

d ¶ In pœnã l. fina. Adde hîc q̃ fuit dictũ s. §. omniũ. nume. 86. per eundẽ do. Iaso. May.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 ✱Ad idem est bonus tex. in l. finautem. §. sed & is.ff.de rei vendi. Et ista est communis opi. in Rubri. ff. si cer. pet. Sardus.

b ¶ Iſcõpetunt. An & quando competant, vide do. Mari. Soci. in cõsil. xxxiiij. incip. prosequẽdo. versic. item restitutorium. in fin. in prima parte.

Angelus. de Areti. tenebat contra determinationem huius glo. scilicet quòd imò rei vendicatio, quæ datur contra eum, qui dolo desiit possidere: est prætoria: motus per l. electio. §. j. allegatam in gloss. & per tex. in l. iij. §. fin. ff. de alie. iudi. mutan. cau. fac. Item quia ius prætorium dat nouam formam huic rei vendicationi. Nam facit eam competere contra eum, qui non possidet contra formam ordinatam à iure ciuili: & ideo ius prætorium debet dici ius: vt l. ius autem ciuile. §. j. ff. de iusti. & iure. Subdit tamen ipse Pet. ꝙ licet ista actio sit prætoria, & descẽdat ex delicto, ex eo quod quis dolo desiit possidere, ꝙ nihilò minus est perpetua, per l. penul. §. hæ actiones. ff. de noxa. eò quia est subrogata in locũ ciuilis, & perpetuæ: & subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur, vulgata l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. & in l. item veniũt. §. cùm prędixerimus. ff. de peti. hæredi. Et secundùm eum ibi, actio prætoria nõ causatur ex delicto, sed ex dominio. & in hanc opi. etiam inclinat Rodul. de Auri. hîc, secundùm quod refert eum Nic. de Neapo. hîc. Et idem etiam visa est sentire gloss. in l. in honorariis. in prin. in verbo, ex patrimonio. ff. de act. & obli. Dy. & Iaco. But. vltimo loco dicunt quòd ista actio, & sic ista ciuilis rei vendicatio, quæ datur contra eum, qui dolo desiit possidere, inuentione est ciuilis. Et ita procedit hæc glo. & gloss. in d. l. ij. Per extentionem autem potest dici prętoria: & ita procedat opi. Pet. Et ista est magis communis opi. cum qua transit hîc Nico. de Neapo. & cum ea transire videtur Ioan. Fab. & Arig. de Are. ¶ In fi. gloss. glo. bene dicit. ¶ Gloss. in verb. & si quæ sunt similes. Hanc gloss. multi libri habent coniunctam eum glo. præcedente in verbo, mentione. ¶ In fin. glo. Istagloss. secundùm Dy. hîc (vt verbis eius vtar) prædicat maximũ errorem:

40 quia videtur innuere † quòd actiones descendentes ex contractu vel quasi. ex delicto vel quasi, & sic ex variis figuris causarum, sint omnes ciuiles: & sic videtur sentire quòd non sint aliquę prętorię, quæ nascantur ex contractu vel quasi, ex delicto vel quasi. Istud tamen secundùm Dyn. est notoriè falsum. Nam actio de constituta, est prætoria. §. de constituta. ℣. eo. l. j. in prin. ff. de cõsti. pecu. & tamen oritur ex contractu. Item actio negotiorum gestorum oritur ex quasi contractu. s̃. de oblig. quæ ex quasi contractu. in princip. & tamen est prætoria. l. iij. in prin. ff. de nego. gest. Item actio furti manifesti oritur ex delicto, & tamen est prætoria. ℣. de perpe. & tempo. acti. §. j. simile in actione vi bonorum raptorũ: Item actio in factum ex edicto, nautę, caupones, stabularij, oritur ex quasi delicto, & tamen est prætoria. Et secundùm Ioan. Fab. hîc, si ista fuit mens huius glos. gloss. j. incidit in errorem intolerabilem: vnde secundùm Dy. Ioan. Fab. & Nico. de Neapo. tex. noster, dum dicit, & si quæ sunt similes: debet intelligi secundùm mentem gloss. sequentis, hoc est, si quæ sunt similes: id est, à simili iure ciuili inductæ. Sed in veritate, prout etiam dicebat Bald. hîc, & eum sequitur Ange. de Areti. hîc, ista glo. nõ debuit hoc modo calumniari: quia

41 non sequitur ex verbis glo. ꝙ † actiones prætoriæ nõ possunt oriri ex cõtractu vel quasi, ex delicto vel quasi: licet glo. dixerit actiones ciuiles descendere ex contractu vel quasi, ex delicto vel quasi: non tamen negat quin actiones prætoriæ possint oriri ex contractu vel quasi, ex delicto vel quasi. ¶ Glos. in verbo, in rem. in fi. Cõtra hanc glos. volentem quòd nõ reperiatur aliqua prætoria actio, quæ sit mista: opponitur hoc modo: Nam petitio hæreditatis, quę datur bonorum possessori, est prætoria. l. j. ff. de bono. possess. hære. pet. & tamen petitio hęreditatis est mista: vt l. hęreditatis. C. de peti. hæredi. ergo glos. nostra non est vera. Et propter hanc oppositionem eam damnat Nico. de Neapo. hîc post Iaco. But. Sed potestis hanc glos. saluare duobus modis: primò, secundùm Dyn. hîc ꝙ licet petitio hæreditatis quæ competit hæredi, & sic de iure ciuili, sit ciuilis. d. l. item veniunt. §. præter hæc autem. vnde ista petitio hæreditatis, quæ etiam datur bonorum possessori, non est proprię prætoria, nisi per extensionem: & sic non obstabit glos. nostræ. Et istud etiam tenet Rodul. de Auricuria hîc relatus per Nico. de

42 Neapo. Vel potestis, & melius, dicere secundùm Ioan. Fab. hîc, † ꝙ imò petitio hæreditatis non est actio mista, imò est actio realis: vt

a est text. apertus in l. sed & si lege. §. petitio. ff. de peti. hæred. a ✱De quo tamen dicite vt ibi per Barto. qui hoc confirmat, & tenet: & per Ange. de Are. hîc, qui respondet ad quædam argumenta Bal. tenentis contrarium in d. §. petitio. dicite vt hîc per eum. ¶ Glos.

43 in verbo, casu. in fi. Tenetis ex hac gl. † quòd pro rebus furto subtractis, vel per vim ablatis, competit nedum Publiciana, sed etiam actio furti, & vi bonorum raptorum. Et si diceres, prout dicebat hîc Dy. si competit actio furti, vel vi bonorum raptorum: ergo ista Publiciana est superflua. Potest dicere, secundùm Dyn. ꝙ illæ actiones furti, & vi bonorum raptorum, sunt generales, & gene-

b raliter vnicuiq; competunt: b ista verò Publiciana est specialis, & specialiter competit illi, qui rem emerat à non domino, bona fide: quæ sibi fuit furto sublata, vel per vim ablata. Vnde succedit re-

44 gula † quòd speciei per genus non derogatur: vulgata l. vxorem. §. felicissimo. ff. de lega. iij. Vel melius dicite, secundùm eundem Dy.

45 † quòd illæ actiones furti, & vi bonorum raptorum, dantur contra eum, qui rem habebat per furtum, vel per vim. Vnde si apud aliquem esset res sine vitio, & sic sine violentia, & sic sine furto, actiones illæ non possent competere: vnde necessaria esset ista Publiciana. Et quamuis per ista remaneat expedita ista glo. non omitto tamen quod Ange. de Are. hîc multùm commendat hanc glo. & dicit eam menti tenendam; quæ secundùm eum, continuè allegatur ad hoc quòd furtum non enumeratur inter casus fortuitos. Ad idem allegat ipse glo. in l. cum duobus. §. damna. in ver. subreptum sit. ff. pro soc. & dicit notari in §. prætereà. s̃. qui. mo. re contrahi. obli. tamen, iudicio meo, glo. ista necessariò non probat id, ad quod eam allegat Ange. etiam si illam iungamus cum tex. quia licet textus loquatur de casu, non tamẽ loquitur de casu fortuito:

46 &, vt ℣. subiiciam † ista dictio Casus, prolata cũ adiuncto Fortuitus, bene denotat casum fortuitum: secus si simpliciter proferatur. Licet tamen glo. alleg. per Ang. expressè nõ dicant. furtũ nõ. enumerari inter casus fortuitos tamẽ: ego allego glo. id expressè dicẽtem in l. iij. §. ex hoc edicto. in ver. si sine culpa. ff. nau. cau. stabu. & glo. expressam in l. nautam. §. fi. in ver. à furto. in eo. titu. nau. cau. stab. In hoc tamen puncto, an furtum dicatur casus fortuitus: distinguebat ipse Ang. de Are. post Sali. in d. l. cum duobus. §. dãna. quòd aut culpa potest imputari, quia præcesit talis actus, qui potest culpæ adscribi: & tunc furtũ non est casus fortuitus. Aut culpa non præcesit, & sic nulla culpa potest imputari: & tunc furtũ bene est casus fortuitus, secundùm eundem Ange. de Are. hîc post

47 Salice. vbi s̃. † Et tunc culpa dicitur non posse imputari, quando aliquid probatur, propter quod præsumptio culpę tollitur. Quod declarat ipse in specie per exempla: puta, si fuisset vxor, vel familiaris, qui furto subtraxisset, in quibus debet haberi confidentia. Item si ostia bene firmasset, & de nocte fuissent fracta, vel perforata. Et hoc dicit multoties contingere in facto in stationibus, & apothecis, quas artifices bonis clauibus claudunt, & in quibus nullus dormit: & hoc in facto dicit se vidisse Bononiæ. Addo quòd hanc distinctionem sentit glo. in l. iij. in glo. j. C. deposi. & ibi videte Bal. & Bart. in l. pignus. in iij. col. Aliqui habent in l. quæ fortuitis. C. de pig. act. & per Bal. in l. iij. §. cognoscit. ff. de offi. præfe. vrb. & Bald. in l. creditor. C. de pigno. act. Et ibi Bald. ad fi. ponit illos modos s̃.

48 relatos per Ange. † Ad probandũ quem non fuisse in culpa. & videte Anto. de But. & Abb. Panor. in c. j. extra de cõmo. & ibi do. Anto. in hoc articulo refert glos. iuris ciuilis variates: & distinguit,

49 vt ibi per eum. Et † casus fortuiti dicũtur illi, quibus prouideri nõ potest. d. l. quæ fortuitis. C. de pig. act. secundùm Barto. in repe. l. quod Nerua. ff. depo. in iiij. col. in j. q. Et idem dicit Bald. in d. l. quæ fortuitis. si quidem casus fortuitus est, quẽ humana diligentia pręuidere non potest. Hoc idem ponit, & latiùs Bald. in d. l. pignus. in ij. col. vbi ad hoc longiorem differentiam tradidit, quã posteà prosequitur particulariter declarando do. Ant. in d. c. j. de commo. & dicit quòd casus fortuitus est, quem humana diligentia prævidere non potest: vt suprà etiam per Bal. Et ideo secũdùm eum, vbi diligentiſſ

gentissimus prouidisset, non est casus fortuitus: per text. in c. Ioannes. extra de homici. Ego ad hoc, scilicet quid sit casus fortuitus, allego definitionem naturaliter traditam per Iurisconsultum in l. ij. §. si eo tempore. ff. de admi. re. ad ciuita. perti. vbi dicitur in illo text. fortuitos casus nullum humanum consilium prævidere potest. Et videatis omnino glos. solennem in l. iij. §. ex hoc edicto. in ver. etiam si sine culpa. in fi. ff. nau. cau. stab. quæ multùm signan-

50 ter dicit † quòd inter leuissimam culpam, & casum fortuitum, nihil est medium. Quam tamen glo. intelligatis sanè, prout ibi intelligit, & declarat Bart. Aduertatis etiam quòd differentia est inter casum fortuitum, & casum improuisum, prout est glos. singu. & bene notanda in l. j. §. fin. in ver. plerunque. C. ad leg. Corn. de sicar. quia, secundùm quod illam glos. declarat ibi Bald. casus fortuitus dicitur ille, quem non præcedit aliqua causa damni ab eo,

51 cui casus iste haberet imputari: † & casus improuisus dicitur ille, vbi culpa præcedit. Et hanc differentiam dicit ibi Bald. esse notandam, & se nescire alibi. Et ex hac differentia sequitur esse notabilis

52 effectus, † quòd casus fortuitus non punitur: sed improuisus sic, pro modo culpæ. Et dicit Bald. in l. fin. in prin. in iij. col. C. de tempo. appella. quòd casus prolatus cùm adiectione Fortuitus, significat quicquid imprudenter accidit. Et ibidem subdit Bal. secundùm

53 Aristotelem, quòd † est differentia inter casum, & fortunam, eò quia fortuna consistat ex intentione: casus ab euẽtu sine intentione. de quo ibi per eum. ¶ Glos. in verb. directam. in fin. Habetis ex

54 glo. duas opi. in hoc articulo: † nunquid habenti vtile dominium competat Publiciana. Et licet glo. hîc nihil firmare videatur, tamẽ

55 possumus coniecturare glos. tenere vltimam opin. † quia quoties glo. refert duas opi. & nullam expresè approbat, videtur vltimam

a tenere: a vt est glo. no. in l. qui filium. §. Sabinus. in ver. nobis. ff. ad Trebel. & tex. in l. bona fides. secundùm quòd ibi ponderat Barto. ff. deposi. & Bal. in l. si mater. per illum tex. in fi. C. ne de sta. defunc. & Bald. in auth. ex testamento. in ij. col. C. de colla. Et istam secundam opi. scilicet quòd Publiciana non competat habenti vtile dominium: expresè firmauit glo. in auth. nisi tricennale. in glos. j. C. de bo. mater. Et hanc opin. sequuntur communiter docto. hîc: & pro hac etiam opi. optimè facit ratio assignata hîc in glo. Pro hac etiam opi. bene facit secundùm Dyn. & Ioan. Fab. hîc, ratio: nam Publiciana competit ei, qui bona fide emit ante impletam præscriptionem, vel vsucapionem, vt hoc text. & in l. j. in princ. de Publi. ergo si Publiciana competeret completa præscriptione, nihil operaretur, contra l. si quando. in princ. ff. de legatis primo. cum simi. Et hanc rationem sentiunt Bald. & Ange. de Are. hîc: sed per alia verba. Pro hac etiam parte facit text. in l. j. §. j. qui incip. merito. ff. de Publi. ¶ Aduertendum est igitur secundùm Dyn. & Ioan. Fab. hîc, & Barto. in l. ij. in fi. ff. de aqua plu. arcen. quam l. ij. Barto. non

56 legit de per se, sed cum §. fi. l. primæ. quod † est reperire triplex dominium. Directum: & illud causat directam rei vendicationem. Quasi dominium: & illud causat Publicianam. Tertiò vtile dominium: & illud causat vtilem rei vendicationem. Et ad hoc bene facit ratio posita per Bald. & Ange. hîc. Nam Iurisconsultus in volumine Digestorum fecit tres diuersos titulos: Vnum de rei vendicatione, vbi de directo dominio. Secundum de Publiciana, vbi de quasi dominio. Alium, & tertium, in titu. ff. si ager vectiga. vel emphyteu. peta. vbi de vtili dominio. Ergo euidenter apparet ex diuersitate titulorum, ista esse distincta, & diuersa dominia. Et ex his constat errare glo. quæ appellant vtile dominium quasi dominiũ, & econtra: prout fecit glo. in l. cùm postulassem. §. j. in verbo, dominium. & ibi Barto. ponderat. ff. de damno infecto. & glos. in §. omnium. in verbo, possideat. s̃. eodem. & glos. in l. si seruus. quæ est vnica. ff. de Publi. Vnde glos. istæ debent corrigi, & emendari secundùm præfatos doctores. Ego tamen in §. omnium. col. ij. super illa glos. in verbo, possideat. saluaui istas glos. & ibi declaraui quid sit directum dominium, & quid vtile. ibi ergo per vos videatis.

57 ¶ Iuxta prædicta quæro † nunquid Publiciana competat feudatario, seu vasallo, ad vendicandam rem sibi infeudatam: an verò competat vtilis rei vendicatio. Hanc quæstionem non reperiotam hîc per aliquem scribentem: sed eam ponit in terminis, & in specie Bald. qui nihil intactum reliquit, in l. j. a in vltima columna. C. si plures vna senten. & ibi post Ioan. Monac. dicit hoc pendere ex conuentione, vel inuestitura. Nam si quis esset inuestitus ad habendum iure proprio, haberet directum dominium, licet teneretur ad seruitium: & consequenter sibi competeret directa rei vendicatio. Si verò est inuestitus ad habendum vtile dominium, habeat vtile dominium: & sic sibi competet vtilis rei vendicatio. Si verò simpliciter est inuestitus, neutrum habeat: & sic nullum dominium, nec directum, nec vtile, sed haberet vsumfructum, id est, seruitutem quandam vtilem, & plenam. Non tamen aperit quod remedium competat sibi hoc vltimo casu. Vnde alibi ipsemet Bald. in l. vnica. C. de confes. in xviij. colum. in ver. modò sequitur videre de personis referens eundem Ioan. Monac. dicit quòd in cap. abbate sanè. de re iudi. in vj. dicit velle quòd quando feudatarius est simpliciter inuestitus, nullum habeat dominium, sed habeat quendam vsumfructum singularem, qui non est neque formalis, neque causalis. Vnde cùm non sit propriè vsusfructus, non habet etiam pro eo confessoriam, quæ aliàs competeret pro vsufructu, iuxta §. æquè. s̃. eod. Solum ergo habet officium iudicis. Punctus huius quæstionis, videre meo, pendet ab illo articulo, an feudatarius simpliciter inuestitus dicatur habere solum vsumfructum, an verò dicatur habere vtile dominiũ. Et quòd habeat vsumfructũ, est tex. nota. in c. Obertus. quibus mod. feu. amit. in vsi. feu. aliàs est rub. in quib. cau. feu. amit. licet Bald. ibi exponat tex. illum in verb. vsusfructus, id est, vtile dominium. Et ibi no. ex illo text. quòd nomen Vsusfructus, ponitur pro vtili dominio. Pro nũc paucis con-

58 cludendo dicite † ꝙ feudatarius simpliciter inuestitus habeat vtile dominium, & quòd ei competat vtilis rei vendicatio. De his duobus allego vobis tex. expressum, & de brocca, vt dicunt Bononienses, in c. j. §. rei autem. qui est §. j. in titu. de inuestit. de re alie. fa. in vsi. feu. & ibi glo. expresè in ver. quasi vendicare. & ibidem Bald. Ad idem allego glos. no. in c. j. §. prætereà. in glos. mag. & ibidem Bald. in capitulis Conradi. in vsibus feud. & Bald. in prælu. feud. in viij. col. & Bal. in prælleg. l. j. C. de confes. in xviij. colum. & ista est veritas. ¶ Succesiue iuxta conclusionem s̃. firmatam ex mente glo. & docto. scilicet quòd habenti vtile dominium non compe-

59 tat Publiciana. Quæro † nunquid Publiciana competat vero & directo domino. Ex ratione glos. nostræ hîc cum alijs s̃. adductis, videtur dare dicendum quòd nõ, scilicet quòd Publiciana non competat vero, & directo domino. Et istud sentit glo. j. in gl. magna in pluribus locis, maximè dum ponit ea, quæ requiruntur ad hoc, vt cõpetat Publiciana in tertio requisito. Subtiles tamen Vltramontani. Ia. de Rauen. & Pe. de Bellaper. secundùm quod eos referunt Io. Fab. Nico. de Neap. hîc habuerunt peregrinã opi. scilicet quòd Publiciana competat etiam vero, & directo domino. Moti sunt tali fundamento: nam prætor quando introducit aliquod remedium, est largus, & intendit prouidere, nedum in casu necessario, sed etiam in casu non necessario. Hoc probant ipsi per optimum simile. Nam prætor, qui adinuenit bonorum possessionem, puta ab intestato, & in casu necessario, scilicet propter emancipatos penitus incognitos de iure ciuili illam tamen etiam extendit ad suos hæredes, qui ea non indigebant, cùm admitterentur de iure ciuili: vt est text. in prin. in versi. item ab intestato. s̃. de bo. pos. Ita etiam dicemus in proposito nostro, quòd licet prætor adinuenerit Publicianam in casu necessario, hoc est, pro eo, qui non est dominus, & consequenter pro eo, cui non competit ciuile remedium, vt hoc text. quòd tamen ista Publiciana debeat etiam extendi ad casum non necessarium: & consequenter quòd debeat competere etiam vero domino, licet aliàs sibi prouideatur à iure ciuili per rei vendicationem. Et ad istum tex. qui vult Publicianam cõpetere quasi domino, & sic ei, qui non est verè dominus, respõdent ipsi hoc esse

60 verum propriè, & in casu suæ inuentionis: † quia est propriè inuẽta Publiciana propter eũ, qui nõ est dominus, sed quasi dominus. Sed tamen, secundùm eos, nõ negatur quin Publiciana detur etiã

¶ Tenere. Adde Iud. Ro. in consi. lxxxiij. & limita vt per Fran. Are. in consil. clxiij. in vj. col. nisi j. opi. sapiat æquitatẽ: vltima verò rigorem: quia tũc prima censetur approbata.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Cõcurrere. Ade eundem Iason. j.eo.§.nume.71.

b ¶ Intentari. Vide dominum Maria. Soci. in cõsi.xxxiij. incip. prosequendo.ver. item restitutorium. circa princi. in prima parte.

vero domino,per illud, quod est §. proximè adductum.Hanc opin.impugnant communiter doc.hîc:vt Iac. Butr.Ioan. Fab. & Nico.de Neapo. Contrarium etiam tenuit Rayne. de Forli.per aliqua satis leuia,& generalia fundamenta,quæ refert Nic. hîc.Contrariũ etiã tenuit Azo in Summa huius tituli de Publiciana.in §.datur.& Spec.in tit.de actio.& peti.§. sequitur. in versi. item nota.aliâs & nota.Pro hac opi.fundanda mouetur Ioan.Fab. hîc tali

61 ratione:† Quando sunt duæ actiones,quæ sunt ab origine contrariæ, licet tendant ad eundem effectum,tamen non possunt simul

a concurrere.[a] Hoc probat ipse per bonũ simile:nam querela inofficiosi testamenti, & accusatio falsi, scilicet quando testamentum accusatur de falso,tendunt ad eundem effectum,scilicet ad annullationem testamenti: & consequenter ad deducendum testamentum ad causam intestati: tamen quia origine sunt contrariæ, quia querela inofficiosi testamenti præsupponit testamentum esse validum,sed inofficiosum,quia factum contra pietatem, accusatio autem falsi testamenti nullum præsupponit testamentum, cùm ergo origine sint contrarię,quamuis tendant ad eundem effectum,non tamen possunt simul concurrere:vt est tex.in l.contra maiores.C. de inoff.test. Ita dicimus in proposito,quòd licet actio,quæ cõpetit vero dño,& illa,quę cõpetit quasi dño,tendãt ad eundẽ finem, scilicet ad vendicandũ rẽ,tamen quia origine sunt cõtrarię,quia vna præsupponit verũ dominiũ, alia quasi dominiũ, nõ possunt simul cõcurrere:nec vna poterit competere pro alia,vel in locũ alterius. Pro hac etiã opi.Nic.hîc adducit aliam rationẽ prima fronte multùm coloratam.Nam si verum esset,ꝙ Publiciana competeret vero,& directo domino,sequeretur ꝙ sententia lata in rei vendicatione contra dominum,pareret exceptionem rei iudicatæ in Publiciana.l.si mater.§. eandem.ff. de excep. rei iudi. & tamen id est falsum,& contra l.minor. §.si seruus.ff.de euic.& ibi glos. & cõtra glo.hîc mag.circa medium communiter approbatam. ergo apparet ꝙ Publiciana nõ competit vero domino. Ego puto, ꝙ in puncto iuris,& in disputando,opi.Iac.de Rauen.& Pe.esset subsentabilis.Pro qua multùm me mouet: nam si deferatur iuramentum

62 alicui, qui iuret rem suam esse, † quo casu iuramentum habetur pro veritate,vt l.sed & si possessori.§.item si iurauero.& ibi glos.j. & l.eum,qui.§.si mulier.& ibi glo.in ver.præstandum. ff. de iureiur.& sic res,quam iurat esse suam,habetur pro verè sua, & habetur pro vero domino,& tamẽ sibi competit Publiciana:vt est tex. in l.eum,qui.§.si petenti.ff.de Publi.ergo plusquàm clarè constat, ꝙ vero domino competit Publiciana. Et per hanc rationem inclinat in hanc partem Rodul.de Auric.hîc relatus per Nico.de Neapo.hîc.Non obstant allegata in contrarium.Et primo non obstat ratio adducta per Ioan.Fab.hîc,quę fuit originalis Dyn.hîc,in alio tamen proposito,licet de eo Io.Fab.non faciat mentionem: quia licet Dy.hîc dicat ꝙ ad istam rationem impossibile sit respondere,tamen quantum pertinet ad terminos nostros puto ꝙ facilis sit solutio.Et dum dicebatur ꝙ duæ actiones contrariæ origine, licet ad eundem effectum tendentes,non possunt simul intentari: hoc plana fronte fateor.d.l.contra maiores.nec est aliquis, qui hoc neget: sed bene possunt de per se intentari.Non ergo volunt Iac. &

63 Pet.† quòd rei vendicatio, & Publiciana possint simul intentari:[b] quia id est impossibile:de quo videbimus in glo.mag.circa medium.sed bene volunt ꝙ vna actio, scilicet Publiciana, intentetur non simul & semel ratione directi dominij,quia hoc esset impossibile,scilicet,quòd Publiciana tantùm intẽtetur pro vero dominio tantùm.Non obstat ratio Nico.de Neapo. hîc, quę magis vrget, dum dicebat ꝙ si vero domino competeret Publiciana, sequeretur ꝙ sententia lata in rei vẽdicatione,pareret exceptionem rei iudicatæ in Publiciana:quia hoc ego fateor in terminis nostris. d.l. si mater. §.eandem.Nec obstat d.l.minor.§.si seruus.quia illa lex loquitur in terminis valde diuersis:nam ibi actum erat ratione directi dominij,& lata sententia:& ibi dicitur, ꝙ si postea agatur Publiciana ratione quasi dominij:ꝙ tunc non obstat prima sententia.

Ita etiam loquitur glo.nostra magna, circa mediũ. Nos autem loquimur,quando quis egisset ratione directi dñij, & succubuisset: quo casu si posteà agere vellet Publiciana, non ratione quasi dominij,sed ratione directi dominij,& sic ratione illius dominij, in quo primò succubuit, quòd sibi obstaret exceptio, per dictum §. eandem.bene faciunt l.fundum.& l.fundi.ff.de excep.titulo generali. Et ex hac sol. potestis colligere limitationem ad dictam l. minor.§.si seruus.& ad gl.magnam hîc,circa medium. Et per ista remanet defensata opi.Iaco.de Rauen.& Pet.de Bellaperti. ab impugnationibus doct.hîc. Legendo verò teneo cõclusionem, quę vi-

64 detur esse magis communis,scilicet † quòd Publiciana non competat vero,& directo domino.Et hanc indubitanter puto esse verissimam. Pro qua videtur mihi bene facere textus in l.j.§. merito, qui est §.j.ff. de Publiciana. Et non eundo per mendicata suffragia, pro hac parte adduco tex.optimum, & expressum in eius ratione,& de ea est textus de brocca, vt dicunt Bononienses, in l. si ab eo.ff.de pigno. & ibi glos.j.hoc firmat. Et ita per illum textum vltra præallega. reperio quòd istam opinionem expresè firmat Bald.in l.j. in v. col.in versiculo consydera an tres sint radices.'in fine illius versicu.C.si plu.vna senten.& ibi Bald.facit mentionem de ista opinione Iaco.de Rauen.& Pet.de eius ratione, & differentia,quod est contra d.l.si ab eo.Non obstant in contrarium allegata: & primò non obstat fundamentum tenentium alteram partẽ, dun. dicunt quòd prætor subuenit etiam in casu non necessario, per illud simile de bono.possess.ab intesta.quæ datur etiam suis hęredibus,qui possunt succedere de iure ciuili: quia ad hoc multùm singulariter respondet.Nicol.hîc,quòd istud est speciale fauore liberorum existentium in potestate,in quibus maior est ratio,quàm in emancipatis.Sed ad hoc fundamentum potes melius, & clarius respondere,quòd illud non est bonum simile:quia magna est ratio diuersitatis inter ista,prout dixi §.in euidentialibus, in secundo du-

65 bio. † Nam ideo bonorum possessio inuenta à prætore competit etiam ei,qui potest esse hæres de iure ciuili:quia inter istos non est aliqua contrarietas:imò hæres,& bonorum possessor,habent magnam cõformitatem inter se,per text.illum solennem in l.in conditionibus primum locum. §.si patronus.ff.de cõditio. & demon. & per dictũ singulare Bart.in l.j.§. bonorũ.ff. ad Treb. & dixi la-

66 tius in euidẽtialibus huius §.§.alleg.Nil mirũ †si bonorũ possessio extenditur ad eos,qui possunt esse hęredes de iure ciuili: & consequenter ad habentes cõformitatem in bonorũ possessionibus.Sed si diceremus ꝙ Publiciana,quæ est inuenta propter non dominũ, competeret ei,qui est verus dominus, extẽderemus ad casum sibi omnino contrariũ: quod non est dicendũ. Non obstat vltimũ de d.l.eum,qui.§.si petẽti.ff.de publ.quæ lex me multùm vrget: quia dum ibi dicitur ꝙ si iurauero rem esse meam, exponunt aliqui, id est,quasi meam. Nec videatur vobis extranea ista expositio: quia similem expositionem fecimus in textu nostro prope fi.in ver.vsucepisse,id est,quasi vsucepisse,vt §.dixi apostillãdo tex. & vult glos. mag.post prin.Vel secundùm Nico.ꝙ iuramentum ibi fuit delatũ à nõ domino. Vnde quẽadmodum traditio facta à nõ dño,causat Publicianam,vt hoc textu: eodẽ modo iuramentũ delatũ à nõ domino,parit Publicianam, vt ibi dicitur. Secus si iuramentũ fuisset delatũ à domino:quia tunc non competeret Publiciana, sed vtilis actio in rẽ:vt est tex.in l.si duo.§.j.qui incipit, idem Iulianus.ff.de iureiur.Vel vltimò secũdùm Bar.in d.§.si petẽti.post Marti. Sil.& Iac.But.dicite ꝙ ibi actor egerat Publiciana: & sic petierat rẽ per Publicianam:quod suadet natura tituli,sub quo situatus est ille §. nil mirũ,si iuramentum intelligitur prestitum secundùm petitionem:& consequẽter nil mirũ, si iuranti cõpetit Publiciana. Et habemus necesse dicere ad d.§.si petenti. altero ex illis tribus modis, propter difficile contrariũ d.l.si duo.§.idẽ Iulianus.quod aliâs euitari non posset. Et per ista habetis plenè disputatum illum articulum,vtrum Publiciana detur vero domino,nécne. Et audeo dicere ꝙ alibi non inuenietis hunc articulum ita plenè examinatum. ¶ Glos.mag. in verbo, dicit. quam glos. Baldus dicit esse auream in l. nihil quæ est.l.secunda.C.de vsucap. pro hæred. Et hanc glos. ego diuido in tres partes principales. In prima enim parte principali

pali timore cuiusdã cõtrarij ponit multiplicem formã libellorum in hac Publiciana.In secunda parte principali ponit quę requiran tur ex parte actoris,ad hoc vt sibi competat Publiciana. In tertia ponit quæ requirantur ex parte rei, & contra quem Publiciana competat secunda ibi: ex prædictis patet quòd quinq; sunt necessaria.Tertia ibi:ex parte autem rei spectamus. Ego vnamquamq; ex istis partibus principalibus de per se expediam. Accedo igitur ad expeditionem primæ partis principalis: pro cuius expeditione illam subdiuido in octo partes.In prima oppo. contra text. In secunda ponit solu.Placentini, qui fatetur dictum contrarium. In tertia ponit formam libelli in Publiciana secundùm ipsum pro hac.In quarta ponit aliam formã libelli secundùm alios, qui etiam fatentur dictum contrarium. In quinta ponit alienam formam secundùm alios.In sexta reprobat primas duas formas libellorum. In septima reprobat tertiam formam.In octaua ponit aliam formam libelli,quam sequitur glossator noster. Secunda ibi: quod Placentinus concesit. Tertia ibi: vnde sic libellum formabit. Quarta ibi: alij dixerunt ita esse formandum. Quinta ibi: alij dicunt vtrunque alternatiuè proponi. Sexta ibi: sed certè primæ duæ non placent. Septima ibi: sed nec vltima placet.Octaua ibi dic ergo quartò. ¶ In eadem glos. ibi: & idem in se-

67 quentibus casibus. Habetis ex hac tota ista prima parte princi-

a pali † quadruplicem formam libellandi [a] in hac Publiciana.Examinemus de per se vnam quanq; formam libelli, secundùm ordinem glos. Primæ duæ formæ reprobantur per glos. & bene, secundùm docto. hîc,prout dicunt Dyn.Ioan. Fab. & Angel. de Areti. Et aduerte quòd dum ad rationem glos. illi respondebant, vt habes hîc in glos.scilicet quòd cùm hoc fiat lege permittente, quòd non est periurium. Dicite secundùm Dynum hîc, quòd

68 imò lex hoc non permittit:vt patet † ex dictione Quasi, [b] posita

b in hoc text.in verbo,ecce.quæ dictio non ex expresiua veritatis: sed diminutionis nota.Item vltra glos.possunt hæ duæ formæ libelli repræhendi alia vrgenti ratione ex mente Dy. hîc, & etiam glos.nostræ §.in secunda parte principali, in quinto requisito ex parte actoris. Nam si dico me vsucepisse, vt in prima forma: vel dico rem esse meam, vt in secunda forma: quomodo possibile est quòd intentem Publicianam, cùm Publiciana detur ei, qui nondum vsucepit,& ei,qui non est dominus,vt hoc textu nostro, & l. j.in princip.& §.j.ff.de Public.& §.millies dictum est.Imò, quod est fortius,si dixi me vsucepisse, vel rem esse meam, & postea intentem Publicianam,quæ supponit me nõdum vsucepisse,vel me non esse dominum:nonne sum mihi ipsi contrarius: ergo debeo repelli:vt l.j.C.si ser.exte.& l.j.cum materia.C.de fur. Vltra glos. repræhẽdebat Angel.de Aretio hîc secundam formam libelli alia ratione:quia dum in ea dicitur,quòd ex eo quia fortè non possem probare dominium,Publicianam proponam. Et secundùm eum,

69 ista forma non potest procedere,eò † quia nomen actionis non

c debet hodie de necessitate exprimi [c] in libello.c. dilecti. extra de iudi.& dixi latè in §.omnium.§.eo.in materia libellorum. Sed ab hac impugnatione Angeli facilè hæc forma posset defensari, nisi suprà scripta obstarent:quia verum est ꝙ hodie nomen actionis

d de necessitate non debet exprimi in libello, [d] ⁂ potest tamẽ expri mi:& per hoc quod exprimatur, non debet impugnari forma libelli:vt dicit Angel.imò. plus,si exprimeretur nomen actionis,& ineptè,adhuc tamen non vitiaretur forma libelli,prout latè dixi §. in §.omnium.circa materiam libellorum.¶ Tertia ergo forma li-

70 belli hîc in glos.posita,est † quòd libellum alternatiuè concipiam, & quòd petam rem ratione directi dominij,vel quasi. Et dicit gl. hîc in j.& ij.parte principali, quòd ille libellus est approbatus de cõsuetudine,& quòd de iure verè posset procedere. ¶ Circa pri-

e mũ quòd dictus libellus de cõsuetudine procedat, [e] dicite ꝙ istud est expeditum secundùm omnes hîc,per text.in c.abbate sanè. de re iudi.in vj.& glo.mag.circa medium. Istud idem,scilicet quòd dictus libellus de sola consuetudine procedat,etiam sentit glos.j.in c. ij.extra de libel.obla.& hoc idem expresè tenet Bartolus Baldus & Angelus in l.j.in princip.ff.de Publicia. Bald.in l.j.in v.oppo.C. de fur.& Baldus in l.edita.C.de eden.in repeti. Perusina. ad fin. &

Bal. in l.j.in iiij.col.C.si plu.vna senten. Vbi di- a ¶ Libelli di. Quid
cit quòd consuetudo ita specialiter disposuit in autẽ dici debeat
materia dicti libelli, vt alternatiuus,vel, secun in libello Publi-
dùm eum,disiunctiuus admittatur: quia valde ciãnæ, vide do.
difficilis est probatio directi dominij in rebus Alex.de Imol. in
immobilibus.Et si ex verbis Bald.licitum esset consi.xc.in prin.
arguere, sentit Bald. ꝙ in rebus mobilibus,in & in cõsi.xcix.in
quibus non est ita difficilis probatio directi iij. col.in j. parte.
dominij,quòd ille libellus alternatiuus, etiam & qualiter aga-
de consuetudine,nõ procederet: quod tamen tur in Publicia-
ego non firmo.Dicebat etiam Dy.hîc, ꝙ ideo na, vide per eum
communiter ex consuetudine ita formatur li- in consi.xxviij.in
bellus alternatiuè, eò quia aduocati commu- j.col. in ij. parte.
niter sciunt malè formare libellos. Et similem Et quando dica-
libellum alternatiuum, qui de consuetudine tur intentari Pu-
procedit,habetis in c.constitutus. extra de in bliciana,& ad qd
integ.restitu.secundùm Bald.in l.j.in vj.oppo. intentetur, vide
C.de fur.¶ Circa secundum,quod voluit glos. per eum in consi.
hîc,& j.in ij.parte princ. quòd de iure dictus lxxxviij. in vlti.
libellus alternatiuus nõ possit procedere:et cõ- col. & in consil.
sequẽter ꝙ de iure rei vendicatio,& Publicia- clxxxix.in vj.col.
na nõ possunt simul cumulari in libello, etiam in ij.parte.

c sub alternatione:Addo quod idem etiã tenet b ¶ Quasi. De qua
gl.in l.j.in princ.in versic.à non domino.ff. de dictiõe adde hîc,
Publicia.& prælleg.gl.j.mag.quasi circa me quod fuit dictum
d dium in dicto c.abbate sanè.& Bal.in l.j.in iiij. §.cod.§. nume. 26.
col.C.si plu.vna senten.Et pro hac parte, ꝙ di in apo.
ctus libellus alternatiuus non posit de rigore c ¶ Exprimi. Ad-
iuris procedere vltra rationes gl. hîc cum aliis de quod dictum
concordantibus §.allega. adducit Dyni ratio- fuit §.in §.omniũ
nem hîc,quam dicit gl.ponere,& quæ ineuita- nume.165.
biliter,secũdùm eum,cõfundit dictũ libellum, d ⁂ Contrarium in
e intantum ꝙ dicit Dy.ꝙ ad hãc rationem non §.omniũ. col. an-
71 posset responderi.† Nam quoties duæ actio tepen. firmaui ꝙ
nes sunt origine contrariæ,licet sint in effectu imò de iure ciuili
æquipollentes,nõ possunt simul concurrere, sit exprimẽdum
aut simul cumulari:vt patet in querela inoffi- nomen actionis,
cioſi testamenti,& querela,vel accusatione fal licet secus de iu-
si testamenti. Nam licet istæ duæ actiones sint re canonico. dic.
æquipollẽtes in effectu,& tendant ad eundem vt ibi Sar.dus.
effectum,scilicet ad reducendum testamẽtum e ¶ Procedat. Vi-
f ad causam intestanti,tamen quia origine sunt de Felin.in c.cùm
cõtrariæ,quia querela præsupponit testamen- contingat.de offi.
tum valere,sed esse inofficiosum,& propterea dele. & in c.ij.de
rescindendum: querela autem falsi præsuppo appel.in princi.
nit testamẽtum esse nullum,& propterea non vlt.col.in ver. cæ
possunt simul cõcurrere, aut simul intẽtari.l. terũ & quibusdã.
cõtra maiores.C.de inoff.testa.Sic erat in pro- & do. Alexan.de
posito nostro:quia licet Publiciana,& rei vendicatio sint in effe- Imo.in consi. 100.
ctu æquipollentes,quia tendunt ad eundem finem,scilicet ad ven- in iij.columna in
dicationem rei, tamen quia origine sunt contrariæ, quia vna iiij.parte.
præsupponit directum dominium, alia quasi dominium: ergo f ¶ Lectione. Quã
non poterunt simul intentari, & simul in eodem libello cumula- rationem vide in
f ri.Et istam rationem retuli §.in præcedenti lectione f secundùm nume.61.
Ioan.Fab.in illo articulo,an Publiciana competat vero directo do- g ⁂ Adde eundem
mino. Et in veritate istam rationem volunt glos. nostræ :licet Bart.ita illũ tex.
verum sit quòd ista ratio melius coloretur per Dignum. Pro intelligentem in
hac etiam parte quòd dictus libellus alternatiuus de rigore l.j.in vltima op-
iuris non possit procedere ex mente Ioannis Fabri hîc in pe- po.C.de fur.Sard.
nultima columna & expresiùs Angelus de Aretio hîc facit: quia iste libellus alternatiuus est incertus, & dubius: prout est text. not.in l.prætor edixit.§. quod autem prætor ait.ff.de iniur. ergo non admittendus: quia libellus incertus, vel dubius non admittitur: nisi quando incertitudo est probabilis: vt est textus not. in l.j.§. qui autem.ff. quo.leg. Et dicitur incertitudo probabilis, quando prouenit ex facto aduersarij, & rei conuenti & non

g aliter. Ita voluit Bart. [g] ⁂ qui illum textum ita intellexit in dicto

§.qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

§.qui autem.& idem voluit Bart.in l.quod in hæredem.§.eligere. ff.de tribu.& Bald.in l.j.in ij.col.in versicu. item attende quod in dicto §.qui autem.C.de furt.& Bald.in d.l.edita.in repeti. Perusina.ad fi.& sentiunt Ioan.Fab.& Angel. de Areti.hîc: in principali tamen proposito nunquid dictus libellus alternatiuus de iuris rigore posit procedere:Specu.in titu.de act.& peti.§.sequitur.versic. item nota.& in titu.de cau.pos.& proprie.§.nûc dicêdum.versi. penulti.& in §.notandum.in versi.aliæ sunt.ponit de hoc, secundùm quod eum refert Ioan.Fab.hîc in penulti.col.Spec.in illis locis non firmat pedem.Contrariam tamen opin.contra glossas nostras,scilicet quòd imò dictus libellus alternatiuus procedat,etiam de rigore iuris,tenuit in primis Innocen.in c.constitutus.extra de in integ.resti.Idê tenet Bald.in d.l.edita.in repeti.Perusi.in vlt.col. eodem titu.quia sub conditione videtur proponi Publiciana,scilicet si dominiũ non probetur.Item quia dictus libellus de iure procedit,si non opponitur à parte.Idem etiam tenuit Bald.in d.l.edita. in repeti.Paduana.in xxij.col.in versi.nunc transeamus ad cumulationũ materiã.& ibi vult ℘ indistinctè possint cumulari in eodem libello rei vẽdicatio,& Publiciana.Eandem etiam partẽ tenet Bal.in l.j.in vj.col.in versi.oportet, et modo reassumo, vt me ipsum declarem.C.si plu.vna senten.per verba multũ mihi obscura,quæ tamen Ang.de Aret.hîc reputat singularia, & ea sequitur,

71 & in primis dicit ibi Bal.℘†iste libellus,Dico

a ¶Vel quasi. An a valeat iste libellus, vide Feli.in c.significantibus. de lib.obla.& do. Alex. de Imol.in consil. lxxvij. in iiij.parte.

rẽ ad me ptinere iure dominij vel quasi: [a] nõ esset alternatiuus: vt dicunt gl.nostrę,& doct. omnes sed disiũctiuus.& ita reperio, licet Bal. non alleget, quòd ita eum appellat glo.iuris canonici in d.c.abbate sanè,in præalle.gl.j.mag. quasi circa medium:& secundùm Bal.ibi si resolues istum libellum,ad eius intellectum tunc bene intelliges.Nam agere per istum modum disiũctiuum,est agere subordinatè hoc modo: Dico me dominũ.& inquãtũ nõ possum probare de dominio,dico me quasi dominũ:dum alterũ eligo,licet conditionaliter.Sed agês alternatiuè nihil eligit, nec purè,nec sub conditione:quia in alternatiuis non est ista subordinatio.Et licet Angel.de Areti. hîc dicat hoc ibi dictum sing.per Bald.tamen idem sensit Baldus in l.edita.in repeti.Perusina,ad fi. Et a duertite,quòd licet Bald. faciat differentiam inter alternatiuam,& disiunctiuam.tamen Bal.alibi capit pro eodem,in l.ſ ita. ff.de au. & argen.leg. & in l.si is,qui ducenta.§.vtrum.in v.oppo. ff.de re.dub.In hoc tamen subiicio me iudicio grammaticorũ.Sed quantùm ad principalem articulum,nũquid dictus libellus alternatiuus procedat de rigore iuris:in tanta maiorum nostrorum varietate,quid tenendũ sit:ego puto ℘ habeamus inuestigare an vera sit quædam opi.Inno.in c.constitutus.extra de in integ.resti.vbi voluitur quòd l.j.§.quia autẽ.ff.quo.lega.procedat generaliter,ne dum quando incertitudo procedit ex facto aduersarij, & sic rei: prout ibi tenuit Bar.& s.retuli:sed etiam si incertitudo proueniat ex alia quacunq; causa probabili : & sic voluit quòd generaliter libellus alternatiuus procedat,quãdo incertitudo est probabilis, nõ cõsiderato vnde proueniat.& istum intellectum approbat hîc Io. Fab.in penul.col.& ad hoc alle.text.optimum & bene signãdum in l.j.§.fin.ff.si pars hære.pet.& in l.quæ de tota.§. incertæ ff. de rei vendi. Et dicit Ioan. Fab.quòd Innocen. ex isto suo intellectu posuit illa verba alternatiuè in illo c.abbate sanè.cuius capituli ipse Inno.fuit author, secundùm Ioan. Fab. Istum etiam intellectum Innoc.dicit Ange.de Aretio esse bonum,sub dubio ferè tamẽ sine dubio aliquo tenetur iste intellectus Inno.per illa bona iura etiam per Ioan.Fab.alleg.& addo ipsum Bart. istud idem tenentem in l. vbi autẽ non apparet. §.qui illud,aut illud.ff.de verb obligatio.& illam legem legit Bart.cum l.præced.quæ incip.stipulationũ quadam.Certè istud etiam tenuit ipsemet Bart.in l.stipulationes non diuiduntur.in prin.in eod.titu.de verb.oblig.in vlti.q.& col. quic-

b quid dixerit ipse Bar.in d.§.quia autẽ.prout s.retuli.[b] ✻Retento ergo prædicto intellectu Innoc.in terminis nostris an procedat dictus libellus alternatiuus de iuris rigore:dico,et teneo ℘ si facta diligenti inuestigatione,verisimiliter actor non potest certificari an author suus esset dominus vel ne:fortè quia emit ab ignoto,& viatore : & tunc admittitur libellus alternatiuus de rigore iuris, eò quia talis incertitudo est probabilis:& secundùm opi. Inno.s. relatam,quam ego tenui, cùm incertitudo est probabilis vndecunq; proueniat,semper admittitur libellus incertus. Aliàs autem quãdo facta diligẽti inuestigatione actor potuisset verisimiliter certificari,fortè quia author suus est præsens : & tunc teneo ℘ libellus alternatiuus non procedat de rigore iuris,sed tantùm de consuetudine:per ea,quę s.dicta sunt.Et istud teneas,quamuis hanc opi.quę fuit Ioan.impugnet glo.& malè,in l.quod in hęredem.§.eligere.in glos.j.mag.circa medium.ff.de tribu. Et istam opinio. expresè firmat Ioan.Fab.hîc,in penul.col.& eam etiã reperio expresè tenere Io.de Imo.in c.ij.extra de libel.concep.& ista,iudicio meo,est veri-

73 tas.¶ Nota tamen † ℘ ex tali libello alternatiuo nunquam potest ferri sentẽtia,nisi postea probationes liquidę secutę sint:iuxta glo. quæ reputatur sing.in l.j.§.si quis argentũ.in verbo,pondus.ff.depos.& ibi Bar.& idem Bar.in l.si in rem.in fi.prin.ff.de rei vend.& no.Bar.in l.in actione.ff.de fur.& in l.inter stipulantem.§.j. ff.de verb.obliga.& in l.non solum.§.sed vt probari.ff. de ope.no.nuntia.Et ad prædictum libellũ alternatiuum vide quod dicit no. Bal. in l.j.in iij.oppo. C. de fur. Item in materia diligenter nota ℘ vbicunq; in vtraq; parte alternatiuæ concluditur intentio libellantis, tunc semper admittitur libellus alternatiuus.Ita pulchrè not. do. Abb.Panor.in c.ex parte B.de fo.compe.in iij. notabi. per illũ tex. & ibidem in ij.col.dicit istud esse verum,etiam si intẽtetur diuersa species agendi quod nota. Circa quartam, & vltimam formam libelli,quam hîc ponit,& tenet glossator noster Accursius, Verũ peto talem rem mihi restitui iure quasi dominij,perinde ac si vsucepissem.Dicite ℘ hæc forma libelli communiter approbatur per omnes hîc.Aduertite tamen ℘ licet in ista forma libelli concludatur solum ad restitutionem rei,℘ tamen tutius esset in conclusione petere declarationẽ quasi dominij,secundùm Pe.de Bellaperti. Ia.But.& Ioan. Fab.hîc:quia hæc actio habet instar rei vendicationis.l.eum, qui.§. in Publiciana. ff.de publi. Quemadmodum ergo in rei vendicatione concluditur ad declarationem dominij.l. & ex diuerso.§.vbi autem.ff.de rei vendica. secundùm tamen ea, quæ dixi in §.omnium.ad fi.§.dum ibi figuraui libellum in rei vendicatione,& ibi hoc limitaui:eodem ergo modo tutius erit in Publiciana concludere. Si tamen non concluderetur ad declarationem quasi dominij,in Publiciana tamen optimè procedat libellus: quia etiam procedit in rei vendicatione: vt dixi in dicto §. omnium. in

74 loco s.memorato.¶ †Potest ergo libellus in practica formari in hûc modum,vt primò narres qualiter talis res, quam intendis petere,ad te pertinet iure quasi dominij,eò quia eã emisti,vel habuisti alio titulo habili ad translationem dominij, ab eo, quem dominum esse credebas:& quòd virtute dicti tituli fuit tradita, & eam possidebas, & eras in causa eam vsucapiendi,& qualiter nunc eam possidet, aut detinet Titius, & iniustè negat tibi restituere, cùm habeat facultatem eius restituendæ : quare petis per sententiam iudicis declarari ad te pertinere iure quasi dominij, & dictum Titium condemnari, & condemnatum opportunis iuris remedijs compelli ad restituendum tibi dictam rem cum fructibus, & damnis : adiiciendo tamen in libello clausulas opportunas & necessarias,quas seriatim posui s. in §. omnium. in materia libellorum.s.eod.Et ista forma libelli est optima, & ex mente Ioannis Fabri. & Angeli de Aretio hîc. & vltra ista de forma libelli Publicianæ,vide Specul.in titulo de causa possessionis & proprie. §. nunc dicendum,& in aliis locis s. allegatis. ¶ Circa tertiam formam libelli positam hîc in glos.f.etiam videte per Angelum in repe.l.si quis vi.§.differentia.in penultima col.de acquirenda possessione.& ibi Angelus per totam vltimam chartam illius repe.multa ponit in materia Publicianæ. Predicta procedunt, quando ageretur Publiciana pro re corporali : quando autem ageretur Publiciana pro re incorporali, puta quando seruitus esset constituta à non domino, iuxta l.si ego.§.j. & ij. ff. de Publiciana.isto casu qualiter esset formandus libellus, videte in specie per Ioan. Fab.

Faber.hîc, in vltima col. quem non refero:quia nihil adderem. ¶ Sum modò in secunda parte principali glossa ibi: ex prædictis patet quòd quinq; sunt necessaria, quam ego subdiuido in quatuor partes. In prima ponit quot requirantur ex parte actoris, ad hoc vt competat Publiciana.In secunda ponit qualiter illa requisita probentur. In tertia format quæstionem.In quarta per modum illationis ponit vnum dictum. Secunda ibi: sed tantùm duo prima ex his quinq;.Tertia ibi:sed quid si dubitet. Quarta ibi: & ita patet quòd cùm sint contrariæ. ¶ In eadem glos.ibi: traditio, vel quasi.adde vel aliud,quod æquipolleat traditioni,per §.interdum.Institu.de re.diui. & l.qua ratione.§. interdũ.ff. de acqui. re.

a do.[a] ✻¶ Et aduerte † quòd etiam in quasibus,in quibus trãsfer-

75 tur dominium absq; traditione, iuxta l.j.§. finali.& l. sequenti in princip.l.sequenti.ff.de Publi.qui casus enumerantur per glos.magistram in l.si ager.in ver.rectè.ff.de rei vendica.& per glo.in l.traditionibus.in glos.finali in verbo,non nudis.C.de pact. & Bartol. & Baldus & alios : non tamen transfertur, aut competit Publiciana, nisi tradita fuerit sibi possessio .Quod est verum, quando vellet intentare Publicianam ex persona sua: secus tamen esset, quãdo vellet intẽtare Publicianã,quã habebat defunctus,vel alius, author suus:quia tunc nõ ex persona sua sed ex pson authoris sui bene haberet Publicianam,etiam non facta sibi traditione. Ita dixit glo.in l.ij.in glos.j.ad fin.ff. de Publicia. & hoc idem tenet, & declarat Bartolus qui ita intelligit illa iura in l.j.§.j.ff. de Public. & Bartolus in l.cùm sponsus.§.is, cui. in eodem titulo. de Publi. & Ioannes Andreas in addi.ad Specu.in titu.de cau.possess.& proprie.§. nunc dicendum. in addi. quæ incipit, scire debes.& propterea dixi vobis.s.in textualibus in ij.not.quòd licet in ecclesiam transferatur dominium sine traditione.l.finali.C. de sacrosanctis ecclesi.tamen ad hoc vt ecclesiæ competat Publiciana, requiritur traditio eo casu,quo Publiciana non fuisset penes authorem. De

b quo dicite vt plenius ibi dixi. [b] Et per ista patet non bene sentire Ioannes Fab.hîc,in v.col.qui vult quòd ex vltima voluntate acquiratur Publiciana sine traditione : per text. in l.cùm sponsus.§. is, cui.ff.de Publi.quia dico quòd dum textus ibi dicit quòd fideicõmissarius potest vti Publiciana, etiam si non fuerit nactus possessionem,debet intelligi,& intelligitur quòd potest vti Publiciana, quam habebat defunctus:non autem quòd posit vti ex titulo suo,& sic ex persona sua.Ita tenet, & intelligit illum textum ibi Bart.& ibidem Ange.& Bartol. Ang.& doct.in l.in fideicommissaria.in princip.ff.ad Trebellia.Et cum hac opi.Bartoli concordat Azo in summa.C.de leg. in penulti. col. Idem approbat Ioannes Andreas in addi.ad Specu. in loco præallegato in titulo de cau. possess.& proprieta.Idem etiam tenet Iacob.de R.a.hîc, secundùm quod eum refert Ioannes Faber in d.iiij.columna. ¶ Aduertatis etiam,quòd dum s.retuli.Bartolum in l.j.§.j.ff.de pub.cum concordantibus,volentem quòd in casibus,in quibus transfertur dominium sine traditione,quòd non competat Publiciana ex persona propria,nisi tradita fuerit possessio:ego puto ℘ nõ requiratur traditio,vt vult Bart.sed quòd sufficiat apprehensio possessionis. Et ad hoc allego in terminis magistralem doctrinam glos.not.in l. Celsus.in glos.j.mag.circa medium.ff.de vsucap. quam glos. Bart. ibi.in iij.col. versi. quæro vtrum debeam probare possessionem. multùm commẽdat,& dicit esse singularem,& valde signandam. Illam etiam glos.reputat singularem Bal.in l.nullo.circa medium vltimę col.C.de rei vendica.& Baldus in l.super longi.in penulti. col.C.de præscrip.long.tempo. decem vel vigin. an. ¶ In eadem

76 glos.ibi:item quod non à domino accepit. An † autem sit necessè quòd agens Publiciana probet tradentem non dominum?Specul. in tit.de actio. & peti.§.sequitur.ver.sinautẽ velis.& ver.et nota quinq; necessaria.& Bald.in l.eum,qui.§.in Publiciana.ff. de pub. secundùm quod eos refert Ange. de Are. hîc, tenent quòd non ¶ In eadem glos.ibi:item quartò quod bona fide accepit. Addite

77 ad hoc text.in l.eum,qui.§.fi.& l.seq.ff.de publi. & aduertite † ℘ ista bona fides in contractu emptionis & venditionis requiritur de necessitate quòd interueniat duobus temporibus,scilicet tempore celebrati cõtractus,& tẽpore factę traditionis.In alijs autem contractibus sufficit quòd interueniat bona a fide vno tempore,scilicet tempore factæ traditionis.Ita habetis tex.not.in l.iij.& ibi glo.j.ff. de vsucap.pro solu.& tex.in l.ij.in princi.ff. de b vsucap.pro emp.& ibi gl.in ver. cõtrahitur.di c xi pro ratione diuersitatis illud esse in cõtractu emptionis & venditionis propter frequẽtiam contractus.Quam rationem licet teneat Ang. hîc,tamen Bar,in d.l.ij.in prin.eam reprobat. Videte per gl.ibi,& ibidẽ per Bar.qui assignat alias rationes.Et ad id,quod statim dixi,videte etiam glo.in l.eum,qui.§.Publiciana.ff.de Publicia.el ij.qui est §.pe.in gl.j.¶ Iuxta hanc partem glos.se offert vtilis & necessaria quæstio

78 †vtrum mala fides authoris noceat bonæ fidei successori,ita vt sibi nõ competat Publiciana: puta,quando aliquis bona fide emit ab aliquo, qui habebat malam fidem & de iure Digestorum res est expedita ℘ mala fides, aut dolus malus authoris,vel alterius quàm authoris,nõ nocet ementi bona fide, quo ad Publicianam, quin sibi competat.casus est apertus in l. eum, qui.§.prætor ait.ff.de Publi.Sed dubiũ est hodie de iure Authenticorũ per authenti. malæ fidei.C.de prescri.lon.temp.sumptã ex §.rursus.in authen.vt spon.largi.in ix.col.& in hoc gl.in l.prætor. in ver.dolus. visa est sentire ℘ fic,scilicet quòd mala fides authoris noceat bonæ fidei emptori:dum allegat d.authenti.malæ fidei.Bar.in l.rem,quæ nobis.ad fin.j. col.ff. de acquirẽ.pos.istud magis expresè firmat, &

79 vult,† quòd habens causam à malæ fidei possessore,sicut hodie nõ prescribit per d.authen. malę fidei.ita etiam non habeat Publicianam. Et istud etiam visus est sentire Bar.in l.fi.§.sed cùm in secundam.ver.sed quæro quid si ad aliquem.C.de fur.et domi.Anto.de But.in c.sæpe.extra de resti.spo. Istud idem tenet Roffre. in libellis suis in hoc tit.de Publi.secundùm ℘ eum refert Bart. in d.§. prætor ait. Iacob. de Rauen.hîc post nõnullos dominos suos, secundùm quod eum refert Ioan. Fab. hîc tenet ℘ quamuis præscriptio,vel vsucapio non procedat,quòd tamen Publiciana procedit,& competit.Et huic opi.videtur adhærere Ioan. Fab. In hac tamen opi.nihil per eos affertur in me-

* Dic de hoc esse tex.interminis in l.siue autẽ.§.j.ff. de Publia.Sard.
b ¶ Dixi. Vide s. cod.§.nume.36.
c ✻ Adde ℘ Iaf. vi detur cõtrariari iis, quæ s.in iiij. col.dixit dum ap probat opi.Bart. in l.rem quæ nobis.& in legibus s.alleg.sed nõ est sibi vsquequaq; contrarius : nam ibi loquit̃ in eo, qui à fure emit, & sic impeditur vsucapio.§. furti uè.s. de vsucap. ideo titulus habetur pro nõ titulo, secũdùm Bald.in l.inciuilem.C. de fur.si non procedit vsucapio, nec etiam datur Publiciana.l.traditionem.l. siue autem.§.hæc actio. ff. de Publici. Et hęc opi.quòd authẽti.malæ fidei. nõ immutet quic quam in materia Publicianæ, verissima videtur in puncto iuris: quia ex quo Publiciana non datur contra dominum.l.pe. & fi.ff. eo.iustius est hûc bonæ fidei emptorem titulum habentẽ tueri,quàm alium sine titulo possidentem, per ea, quæ tradit Bart.in fi.verb.in I.siue aũt.§.si duobus.ff.eo. intelligẽdo tamẽp ut dixi in addi.pximè subsequẽti. Carcassona. Sardus.

diũ in pposito isto,quod visum sit mihi dignũ recitatione.In hãc etiã opi.inclinat Rodul.de Auric.hîc,secũdùm quod refert Nico. de Neap.hîc. Hãc etiã opi.tenet Bald.in l.j.in iiij.col.C.si plu.vna sen.Istud etiã prima fronte videtur tenere gl.in d.c.abbate sanè. in

c gl.j.[c] ✻mag.post med.tamen aliter tenet vt statim dicam. Ego teneo ℘ per d.authẽ.malę fidei nõ sit correctũ,autẽ immutatũ,quã-

80 tùm ad Publicianã:imò teneo ℘ est plus,quã verissimũ,† ℘ habẽs causam à malæ fidei possessore,etiã hodie,prescribat. Istud in primis tenet gl. in d.c.abbate sanè.in illa gl.mag.post mediũ. Istud idẽ tenet Iacob.de Are.& Cyn.in d.authen.malæ fidei.& Bar.in d. §. prętor ait.post Iac.But.hîc idẽ tenentẽ.Idẽ tenẽt Bal.& Ang.in d. §.prętor ait.et Bal.in l.ancillę.in vj.opp.C.de fur.vbi meliº, quàm alibi tangit hûc articulũ.Idẽ etiã tenet Sali.in d.authen.malę fidei. Non obstat modò.d.authenti.malæ fidei.super quã multùm sunt

81 decepti tenentes contrarium:quia dico † quòd per illam authen. non impeditur præscriptio,quando quis habuit causam à malæ fidei possessore ; sed bene præscriptio differtur in longius tempus. Nam tex.ibi dicit,Malæ fidei possessore alienãte nõ habeat locum præscriptio longi tẽporis decẽ vel viginti annorũ,quãdo dñs ignorat:sed bene habet locũ præscriptio triginta vel quadraginta annorũ,etiã quãdo dominus ignorat.Ista ergo sunt multùm diuersa,

quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 ✱Adde q dato q præscribẽs debeat habere cõtinuò bonã fidẽ d.c.fi.extra de præscrip.cũ similib⁹,nõ esset forsan ponere os in cœlũ q habẽti bonã fidẽ cõpetat Publiciana.Fingam⁹ q bona fide emi,& amisi possessionẽ, q nũc credo vẽdẽte fuisse dñm,scio tamẽ me nõ posse dñium eius probare,nec p cõsequẽs meũ,& q agẽdo rei vẽdicatiõe succũberẽ,& dato q crederẽ hũc esse dñm in veritate nõ erat:nõne apertè iniquũ foret, si huic non cõpeteret Publiciana quippe sic. Et q isti cõpetat, probatur ex text. nostro,quę fuit ratio inducẽdi Publicianã? Ratio fuit,quia prætor volebat traditiones à nõ dominis factas ex aliqua iuxta causa bona fidẽ recipiẽtibus tueri, & durum erat q isti amittentes possessionẽ nõ haberẽt actionem ad ipsam reꝯ superandam. Et 82 probatur hæc ratio in §.nostro ad literam. Sed hæc eadẽ ratio efficacissima est in casu prædicto:ergo habebit Publicianam,& si nũc credat se dominum. l.à Titio.ff.de verbõrũ oblig.c. inter corporalia.extra de transla.episcop.cum vulgaribus. Et comprobatur, quia si secũdùm cõmuniter Doctor. prætor (de iure ciuili loquẽdo) habẽti de præsenti malam fidẽ si à principio fuit in bona fide. Succurrit:quãtò fortius credendũ est,prætorẽ qui semper naturali æquitati faucbat.l.i. ff. de mino.l.i.ff. de pac.huic bonam fidem habẽti succurrere voluisse. ergo ista stantibus q qs habeat bonam fidẽ,&sibi competat Publiciana. nec in tex.nostro,nec in edicto prætoris in l.j. in prine.ff.eo.probatur quòd necessariò ad hoc vt competat Publiciana quis debeat credere se non dominum,dato q requiratur q traditio sit facta à non domino,de quo satis est legem esse certam.in cæteris verò casibus dico q habenti cõscientiam rei alienæ attentis regulis iuris canoniei impossibile videtur q competat Publiciana:licet secus sit de iure ciuili. Et hoc probatur,ni fallor, in conuincibili ratione, quæ est ratio quòd iura pontificum per superuenientiam malæ fidei voluerunt prædictorum tolli : vt in c.vigilanti.extra de præscri. nota est (vt aiũt) lippis & tõsoribus videlicet causa euitãdi peccati:vt est expressum in c.fi.de præscri.sed ego quæro num petere rẽ,quã scio alienã, sit peccatũ?nemo sanę mẽtis negabit, quin sit peccatũ. præceptũ enim legis diuinæ est,Nõ cõcupisces rem proximi tui.si sola cõcupiscentia est peccatum.quãtò magis effrons petitio in iudicio? Cùm ergo sit peccatũ,casus est in d.c.fi.per quẽ omni cõstitutiõi induẽti peccatũ obuiatur. Ergo etiã Publicianæ dãdæ scienti rẽ alienã.Et inquit Bal.in d. c. fi.q habet cõscientiã remordẽtẽ rei alienæ si illã nõ dimittit, mortaliter peccat.præterea volumus nos ꝙ canonica iura,quæ compellũt nos ad restitutionẽ rei alienæ vt euitetur peccatũ,vt habetur in c.peccatũ. de reg.iur.in vj.cõcedãt facultatẽ talẽ, p quã qs peccatis inuolq impediatur præscribere ,ppter malã fidẽ authoris sui:vel q præscriptio in lõgius tempus differatur.si ergo põt præscribere quãtũcunq; longiore tẽpore,quare nõ competet Publicianæ:quia in regulis Publicianæ nõ habemus tẽpus præscriptionis limitatũ,intra quod debeat præscribere: sed satis est q possit præscribere ad hocvt sibi cõpetat Publiciana: & quãdo haberemus tẽpus limitatũ illud esset immutatũ per d.auth. malæ fidei. & propterea dicit Bal. in l.ancillę.in fi.vj.opp. C. de fur.q si per statutũ essent alterata omnia tẽpora præscriptionis, tamẽ Publiciana remaneret in suo esse.Et ista est veritas.De quo etiã vide per Bal.in l.nihil.C. de vsucap.,p hæred.& p Lud.Ro.in d.l. rem,quæ nobis.ff.de acqui.possess. ¶ In ead.gl. ibi:quintò quòd credat hodie se dominũ non esse.Ioan.Fab.hîc in iij.col. dicit se putare † q agens Publiciana non debeat illud ponere in libello,scilicet q hodie non credit se esse dominũ motus potissimè, qa hoc modo iste cõfiteret se esse in mala fide saltẽ de præsenti:quę mala fides,saltẽ de iure canonico, impediret præscriptionẽ.c.vigilãti,& c.fi.extra de præscri.& reg.possessor malę fidei.de reg.iur.in vj. & cõsequẽter cùm nõ esset in causa præscribẽdi,vel vsucapiẽdi,,ppter cõfessionẽ suã,q cõsequens nõ haberet locũ Publiciana. Addo Bar.idẽ expressè tenẽtem in.l.Põponius.§.si iussu.in vlt. col.ff.de acqui.pos.& ita tenet Ang.hîc nec in hoc inueni aliũ,qui teneret cõtrariũ. Ego autẽ valde admiror de hac opi.tantorũ patrũ: quia secũdùm hãc opi.sequeret q nũquam haberet locũ Publiciana,nisi quãdo ſemper cõtinuaretur bona fides: qa secũdùm ius canonicũ,quod ipsi allegãt, et cui in hoc stãdũ est,etiã in foro ciuili,cùm ageret de peccato,vt in hac materia dicit Bar.in l.naturaliter.in iij.col.ff.de vsucap. requirit cõtinuatio bonę fidei: & quãdocũq; superueniat mala fides,impedit præscriptio : ergo,secũdùm eos nisi ſemper cõtinuetur bona fides,cùm aliãs nõ possit habere locũ præscriptio de iure canonico,nõ posset habere locum Publiciana .quod esset nimis,ac nimis restringere hanc materiã Publicianę.Prętereà,& foruatur absit. Leges enim, quæ delicta puniunt,nõ ſolent delictis viam aperire.l.cõuenire.ff.de pac.dotal.C. quẽadmodũ.§.fi.extra.de iureiur. bonus tex.in l.ij.ad fi.C.de indic.vidui.tollen.& cùm sit cõsequẽtia iuris cõsulti in l.traditionem.& in l.siue autem.§.hæc actio. ff. de Publi.q non vsucapienti non datur Publiciana:& hoc casu,vt omnes fatentur, tiùs,si esset verũ ,q volunt prędicti doct.sequeretur q nunquàm haberet locum Publiciana: quia si requiritur continuatio bonæ fidei,cùm aliãs non possit habere locum præscriptio de iure canonico.& sic aliãs non procederet Publiciana:ergo præscribens si dicit se esse bonæ fidei,debet credere authorem suum fuisse dominũ,ergo ſemper debet tenere se esse dominum.si ergo debet credere se esse dominum, quomodo potest esse q sibi competat Publiciana,quæ nõ competit nisi ei,qui credit se nõ dominũ,vt hoc tex.nostro.Solùm ergo haberet locũ Publiciana hodie vno casu, a ✱ quando quis cœpisset tãtùm dubitare, quo casu nõ habent locũ illa iura canonica,ſecundùm Bar. in d.l.naturaliter.in iij.col.in fi.post Inno.in d. c.fi.extra de præscrip.& Bart.in d.l.eũ, qui.§. prętor ait.Quem casum vltimũ adhuc nõ habeo pro expedito : & multi tenent contrariũ, maximè do.Ant.de But.in d.c.fi.extra de præscrip.Prætereà q ista opinio nullatenus possit stare,ostẽdo à partibus sufficienter enumeratis. Aut enim iste agẽs Publiciana in libello dicit se emisse à nõ dño:& habeo intentum:quia in cõsequẽtiã fatetur se nõ esse dñm. Aut in libello hoc nõ dicit,ſed dicit se petere iure quasi dominij,prout habetis in quarta forma libelli posita hîc in glo.quã gl.omnes tenẽt, vt ibi dixi:& tenet ipse Io.Fab.sibi cõtrarius in forma libelli,quã ponit in pe. col. vbi ponit illa duo: & habeo intẽtũ:quia cùm petat iure quasi dominij,videtur se asserere non esse dñm. Aut neutrũ ex prędictis ponit in libello , & nõ etiã dicit se nõ esse dñm,prout isti dicunt : & tunc quomodo ,pcederet libell⁹ ? quia factũ nõ esset ita apertè narratũ , q ex eo cognosceremus an intẽtaret Publicianã:quod tamẽ etiã hodie requiritur,vt vult Bart.& alij in l.j.in prin. ff. de edẽ.& Canonistæ in c.examinata.per illũ tex. extra de iudi.& retuli vobis latè in §.omnium. in materia libellorũ.ſ.eo,imò nõ appareret an vellet intẽtare Publicianã,an rei vẽdicationẽ: 83 & propterea concludendo teneo † quòd agẽs Publiciana debeat de necessitate dicere in libello se nõ esse dñm,vel ponere aliud,p quod

contrarius in §. item seruiana. ſ. eo.col.viij. versi. addite etiam inquit(vt eius verbis vtar) q Publiciana nequeat cõpetere , nisi bona fide concurrente. Facit etiã ,p ista parte:quia lex nõ ſolet aliquid frustra operari. l.nõ cogendũ. §. fin.ff. de procura.l. aliquando.§.fi. ff. ad Velleia.cum vulgaribus. ſed huic frustra damus actionẽ: quia vsucapere nõ potest. d.c.fin.fructus non facit suos.l.certum.C. de rei vendi.l.bonæ fidei.§. in cõtrariũ.ff.de acq.rerũ domi.ergo nõ est danda Publiciana scienti rem alienã. Non obstat quod dicunt doctores q Publiciana nõ daturcontra dominũ.l.pe.& fi.ff.de publi.cùm nõ detur cõtra dominum, nõ videtur iniquum q à nõ domino peta : quia istud nõ tollit difficultatẽ,prout dicit hîc Iaſ.ſed ego aliter ſoluo,& dico q allegare incõueniens,nõ est ſoluere.arg.l.ij.§. qui hoc dicit.ff. ad l. Iul. de adul.l.is,qui reus.ff.de publi.iud.quia satis est mihi q iste peccat petendo rem alienã,dato q possessor nõ sit dñs:quia potest esse q habeat possessor bonã fidem:quod in dubio præſumitur:vt per Bar.in l.Celſus.col. pe.ff.de vsucap. & ſi habetpossessor malã fidẽ:dũmodo non sit ſpoliator cùm vterq; sit in causa peccãdi, in pari causa turpitudinis,potior est cõditio possidentis.l.ij. ff.de cõdi.ob turp.cau.Nec satis erit dicere,possessor quoq; est in peccato: qa abſtineat se ipse à petitiõe rei alienæ, & sic à peccãdo, & non curet de anima possessoris:quia ſolet inter vulgares prouerbiũ agitari q anima sua in manica sua.ipse eũ reddet rationẽ villicationis ſuę. Et ex his apparet non esse,vt inquit Iaſ. indubitatã cõmunẽ sentẽtiã :qa mihi,vt verũ fatear,dubia admodũ videt,& ex ſ.dictis , si diligẽter cõsideres,ſunt ſublata omnia,quę in cõtrarium adducuntur,vel facilis erit ſolutio.Et hæc ita diffusè alibi forsan non reperies. Carcasona Sardus.

istud

istud inferatur:vt patet ex prædictis.& per hoc puto nõ bene sensisse Ioan.Fab.hîc,qui vult quòd ex quinq; requisitis in glos. tria tantùm sint necessaria,& tria tantùm sint ponenda in libello, & non plura,scilicet titulus,bona fides,& traditio:quia ex istis tribus tantùm credo quòd potiùs præſumemus dominium , ſecundùm quod expreſsè tenet Bald.in l.cùm res.per illum text.quem ita intelligit.C.de proba.Prætereà si illa tria tantùm verba apponerentur in libello,non cõstaret vobis an esset actum Publiciana, an rei vẽdicatione.Et si diceres,prout dicebat Io.Fab.quòd eo ipso quòd agens non ponit in libello se esse dominum, apparet q non intentat rei vendicationem,& ita restat q intentat Publicianam:quia si istud est verũ,adhuc magis habeo intentũ:quia ſecundùm hoc sequeretur q agẽs rei vẽdicatione debeat in libello dicere se dominum. Ergo † cùm omnia,quæ habent locum in rei vendicatione, 84 habeant etiam locum in Publiciana.l. eum,qui. §.in Publiciana. ff. de publi. ergo agens Publiciana habet in libello se dicere quasi dominum, quod firmaret opin. meam contra eos. Non obstat etiam contra prędicta vnus textus in l.si ego. §.partus.versicu. interdum.ff. de Publi .de quo textu , Angelus aliãs Ioannes Fab.facit magnum capitale:& dicit ibi esse text. expreſsum quòd agens Publiciana non debet dicere quòd credat se non esse dominum:quia,cum eius reuerentia,ille text.non meruit in hoc proposito allegari.Nam licet ibi dicatur q agens Publiciana,etiam tempore,quo experitur,debet ignorare rem esse furtiuam:tamen ista ſunt valde diuerſa,scire rem esse alienã,& ſcire rem esse furtiuam. Nam qui ſcit rem esse alienam,& consequenter credit se non esse dominum,potest vsucapere de iure ciuili:& tamẽ qui ſcit rem esse furtiuam,etiam tempore,quo agitur,non potest vsucapere. Et ita dixit ibi glo.approbata per omnes in glos.mag.in ver. ignores.quæ alleg.ad hoc text.expreſsos.& gl.in l.si ancillam. in princip.in ver. cùm ſcires.& ibi Bartolus.ff.de vsucap.pro suo.& glo. in l. ancillæ. in ver.cùm etiam.& ibi Bart. C.de fur. pro clariori tamen intelli- 85 gentia eius,quod ſ.firmaui,reaſſumo † iterum in dubium, vtrum Publiciana sit hodie ſublata,vel correcta per iura canonica,ſcilicet per d.c.vigilanti.& c. fin. extra de præscript.cùm agens Publiciana debeat dicere quòd credit se non esse dominum,vel aliud æqui pollens, vt ſ. dixi. & consequenter debeat præſupponere se esse malæ fidei de præsenti:quæ mala fides per illa iura impedit præscriptionem : per consequens ergo debet impedire Publicianam. Et in hoc licet Ioannes Fab.vt ſ.eum retuli, visus sit ſentire quòd sic,& Bart.vbi ſ.tamen ipſemet Ioan.Fab.& melius,tenet postea post Iacob.de Rauen.quòd non sit correcta Publiciana.Idẽ etiam tenuit ipſemet Bartol.in d.l.eum,qui.§.prætor ait.ff. de Publicia. Idem etiam tenent Iacob.Butrig.& Rodulph.de Auricu.hîc:& videtur etiam tenere Nic. de Neap.hoc fundamentum doct.qui tenent hanc partem,esse istud.Nam licet verum sit q per iura canonica sit hodie correcta præscriptio,tamen illa iura correctoria nõ sunt extendenda ad Publicianam , maximè cùm sit diuerſa ratio 86 inter præscriptionem & Publicianam:† quia præscriptio est contra æquitatem , & præiudicat domino , cùm sibi auferat dominium,saltem vtile:vt l.ſi quis emptionis titu.C.de præscri.triginta vel quadraginta ann.Publiciana autem est ſecundùm æquitatem: quia non præiudicat domino, nec contra ipſum dominum datur: vt l.pe.et fi.§.fi.ff.de publi.ergo bene relinquitur q quamuis sit correcta præscriptio, q tamen non dicetur correcta Publiciana. Sed per istud fundamentũ nõ euacuatur difficultas,quæ est, si Publiciana nõ datur nisi ei,qui potest vsucapere , & præscribere: vt l. eum,qui.in prin.ff.de Publicia.& dixi latè ſ.in prin.huius §.& in ſecũdo euidẽtiali:ergo si p iura canonica prohibetur præscriptio, vel vsucapio:ergo etiam erit prohibita Publiciana. Ioan.Fabr.hîc nititur multis modis respondere huic argumento , & primò dicit quòd ipſa Publiciana est inuẽta de iure Digestorum. ergo satis est quòd eo iure procederet præscriptio.Sed istud nihil est.Vnde dicebat ipse,& ſecundò,q ista regula nõ est ſimpliciter vera:Non præscribit:ergo non habet Publicianã.quia ad hoc dat ipse aliquas instantias,& inter alias vnam in l.cùm ſponſus.§.in vectigalibus.ff. de Publ.Sed quantùm ad illum tex.ego tenui post Bart.& alios ſ. in princ.huius §. in primo euidentiali reprobando : & Ioan. Fab. quantùm ad illum text.q imò in casu illius legis potest habere locum præscriptio quantùm ad vtile dominium, non autem quantùm ad directũ.De quo dicite vt ibi latè dixi.Et ad arg.ſ. formatũ 87 ego ỹ.clarè respondebo.In principali ergo articulo † nunquid Publiciana hodie sit correcta, vel ſublata per illa iura canonica ? Ego teneo , prout etiam tenent præfati doct.quòd non & istud habeo pro indubitato. Et vltra prædictos doct. addo quòd etiam istam partem tenet Bald.in d.l.eum,qui.§.prætor ait.& in l.j.in vltima col.C.ſi plu. vna ſenten. Et in istis locis mouetur per illud fundamentum,quod ſ.retuli. Istam etiam partem tenet Baldus in l.ancillæ.in v.oppoſi.in ver.ſed an per eius canonicum.C.de fur.& ibi melius examinat hunc articulum , quàm alibi : & ibi firmat hanc partem per plura fundamenta,& maximè per illud,quod ſ.retuli. Et ibi etiam refert hanc partem tenere Cy. & Ray. Istam etiam partem tenet Ludoui.Roma.in l.rem,quæ nobis.ff.de acquir.poſ. Non obstat ar.ſ.factum:quia dixerint alij quicquid velint , ego vt ad istud argumẽtum respondeam , facio mihi vnum nouum fundamentum in materia Publicianæ q nõ inuenio ab alio positum, nec formatum , scilicet quòd ad hoc vt alicui competat Publiciana ſufficiat q à principio potuit præscribere , vel vsucapere : vnde licet postea prohibeatur præscribere,vel vsucapere ,ego puto quòd nihilominus poterit Publicianam intẽtare.Istud fundamentum firmo per duas rationes inconuincibiles, & ineuitabiles. Primò,clarum est q si accepi rem bona fide et titulo,& postea cadam à possesſione rei,quòd mihi competit Publiciana imò aliãs non daretur Publiciana, nisi cecidiſſem à possesſione:& tamẽ clarum est quòd si cado à possesſione,quòd naturaliter interrumpitur vsucapio.l.naturaliter.ff.de vsucap.Item clarum est quòd cùm ego non habeã possesſionem , quia ab ea cecidi,quòd non possum præscribere:& tamen competit Publiciana.Ergo plus, quàm liquidò,constat quòd ille , qui non potest præscribere, agit tamen Publiciana. Et hoc est, quia ſemel potuit præscribere : & istud ſufficit. Et istam rationem ſumo ex verbis Bald.in d.l.ancillæ.in v.oppo.& in l.nihil.C.de vsucap.pro hæred.& ex verbis Ioan.Fab.hîc.Secundò si aliter diceremus,ſequeretur maximum absurdum , quòd si ego amiſi possesſionem rei,& egi Publiciana & consequenter agendo Publiciana confeſſus ſim me non esse dominum,ſed quaſi dominum , & consequenter agnoui rem esse alienam : quòd ſi iterum nanciſcar possesſionem,certè ego non possum amplius vsucapere: quia initium ſecundæ possesſionis est vitioſum:vt habetis text.no. in l.ſi is,qui pro emptore.§. ſi quis bona fide.ff.de vsucap.& consequenter ſequeretur quòd Publiciana nunquàm competit,nisi ſemel:quod nullatenus est dicendum.Habemus ergo necesſe dicere quòd licet iſte non possit amplius vsucapere , tamen quia ſemel potuit vsucapere tempore , quo res fuit sibi tradita,q istud ſufficiat.Et propterea aduertite quòd licet Bartolus in dicto §. ſi quis bona fide.velit in terminis nostris Publicianæ quòd ſi interrupta fuerit præscriptio, & requiratur possesſio , ſi iſte,qui recuperauit possesſionem,incipiat ſecundò bona fide possidere,q ex titulo primo præcedenti , & ista ſecunda possesſione recuperata , qua incipit ſecundò bona fide possidere , quòd possit vsucapi,& consequenter agere Publiciana. Et hoc tenet Bartolus per gloſ.j.ibi, quam ſummè commẽdat & reputat ſingularem:quia ego puto q non esſet ponere os in cœlum,tenere prout ego teneo , quòd etiã ſi iſte non incipiat ſecundò bona fide poſſidere,& consequenter non possit aliquo tempore vsucapere , ſaltem de iure canonico, quòd tamen habeat locum Publiciana,cùm ſufficiat q à principio tempore traditionis potuerit vsucapere. Aliãs ſi diceremus, prout dicet Bartolus nimis,ac nimis restringeretur materia Publicianæ. Nec ad fundamentum meum ſ. factum obstat vnus textus,qui prima fronte videtur contrariari in l. ſi ego. §. partus. verſic. interdum.ff. de Publiciana. quia ibi est casus ſpecialis , ſecundùm quod omnes tenent , prout tenet gloſ.ibi in ver. ignorabam. & gloſſa in l. ſi ancillam. in princip. in gloſ.j.ff. pro ſuo. & ibi Bartolus ponit rationem ſpecialitatis.& gloſ.in l. ancillæ.in ver.cùm etiam.C.de fur.& ibi Bartol. qui etiam ibidem ponit

Universidad de Deusto
Biblioteca

nit rationem specialitatis.& Bald.in l.vnica.in vlti.col.C.de vsur. cap. transformanda. Retento ergo isto fundamento pro vero, prout ego credo esse verisimum,ad argumentum s.in cõtrarium formatum in principali proposito patet clara solutio: quia dum dicebatur quòd hodie est correcta præscriptio,quando mala fides superuenit de iure canonico: ego fateor. Et quia in publiciana de necessitate requiritur bona fides,vt dixi in princ.§.in hac secunda parte principali huius gl.in quarto requisito: & consequenter attento initio quòd possit cadere præscriptio tam de iure canonico, quàm de iure ciuili: istud sufficiat ad hoc, vt competat Publiciana,vt s.deduxi & per ista stabit firma cõclusio,secundùm omnes, quòd hodie per iura canonica non est sublata,nec corrupta Publiciana.¶ In ea.glos.ibi per testes probari nõ possent. teneatis bene menti hanc partem glos.Et istam glos.dicit esse singularem Bal.in c.bonæ.el ij.in vij.col.de postu.præla.quia eam audietis millies ad
88 hoc allegari,† quòd ea,quæ consistunt in intellectu, vel conscientia nostra,probantur per nostram simplicem assertionem cum iuramento:& quòd in istis debeat stari assertioni nostræ cum iuramento.Ita reperio ꝙ istam glos.allegat Bartol.in infinitis locis.Ita eam alleg.Bar.in l.inter omnes.§.rectè.in ij.col.ff.de fur.& Bar. in l.Celsus.in fi.ij.col.ff.de vsucap.& ibi per hoc dedit pulchrum consilium.& Bartolus in l.gerit.in fi.col.ff.de acquiren. hæred.& Bar. in l.j.§ hoc interdicto.in ij.col.ff.de iti.actũq; pri.& Bartolus in l. is potest.in viij.col.ff.de acquirend.hered.Sed aduertite secundùm Ang.hîc,quòd licet ista glo.non faciat aliquam mentionem de iuramento.ꝙ tamẽ,secundùm eum,habemus gl.facientẽ expressam mẽtionẽ in l.at qui natura.§.si cùm me absente.in gl.mag.in verb.
89 committat.ff.de neg.gest.quæ gl. dicit † quòd
a ¶ Ignorãtia.Vide omnino dominum Ale.de Imo. in consi.lxxj.in j. col.in j.parte. & Felin. in c. quoſdã. de præsump.
sciẽtia vel ignorãtia [a] probatur per solum iuramẽtum:vt eam etiã ibi notat Bar.Alleg. etiã Ang.de Are.gl.in l.ij.§.hoc interdicto,in verbo,vsus.ff.de iti.actũq; priua.& gl.in l.ij.in gl. j.in fi.C.de serui.quæ gl.possunt melius allegari.Sed in terminis,in quibus loquuntur, dicũt cõtrarium.Ad idem alleg.bonum text.in c.pastoralis.ad fi.extra de except.Ego non possum mihi persuadere ꝙ Bar.in tot locis allegasset istã gl.nisi id vellet.Si quis ergo eam bene inspiciet,satis hoc colliget ex gl.nõ quòd expressè hoc dicat.Quicquid sit ego allego ad hoc glos. quæ hoc expressè dicit per literas grossas,licet non allegetur per alios, in c. significasti.el j.in glos. in verbo.si est ita.extra de homi.& ibi gl alleg.ad hoc multa iura, maximè illud c.pastoralis.alleg.per Ang.& ad hanc gl.cũ cõcor. præ-
90 alleg. ¶ †Addo quod bene facit id.quod voluit gl.not.in l.j.in ver. animo.C.ad legẽ Corne.de sica.quã valde singu.reputat Lud.Ro. in l.in illa.in penul.col.ff.de verb.oblig.vbi voluit gl. quod animus scilicet ꝙ quis vulnerauit animo nõ occidendi,probatur per iuramentũ. Ad istã etiã glo.bene facit quod voluerunt duæ glo.not.iuris canonici.Vna est in c.proposuisti.in gl.super verb,nõ ꝓbatur. lxxxij dist.Alia in c.qui diuinis.xij.q.ij. quæ notabiliter volunt ꝙ ignorãtia probetur per propriũ iuramentũ animi, cùm consistat in animo.Et istas gl.didici à domino Abb. Panor.in c.cognoscens. quod est c.ij.in vlti.col.extra de cõsti qui pro istis gl.alleg.optimos text.in c.nulli.ad fin.de elect.in vj.& in c.si verò.extra de senten. excõmu.Ego tamen puto quòd ista glo.nostra cum concordantibus possit per aliquos notabiles modos limitari, quos alij non po-
91 nunt hîc.¶ In primis † ergo limitat istam glo.Bar.in l.j.§.hoc interdicto,in ij.col.ff.de iti.actũq; priua.vt ista gl. procedat eò quia in terminis nostris hîc precedebat titulus habilis,ex quo titulo credit iuramẽto suo,si asserit se habere bonã fidẽ.Secus ergo esset, secũdùm Bart.ibi, si nullus titulus precessisset.Et ꝓ hac limitatione
92 bene facit quod ibi volunt glo.in ver.vsus.¶ † Secundò,& notabiliùs,istam glos.nostram limitat Bartol.in l.inter omnes.§. rectè in vltima columna.ff.de fur.vt ista glos. procedat, quando præsumptio iuris nõ esset contra asserentem.Secus autem si præsumptio iuris esset contra asserentem : quia tunc non staretur iuramento suo:vt patet in terminis,de quibus ibi per Barto.Et pro hac limitatione optimè facit quod voluit Bart.in l.quemadmodum.in fi.j. col.C.de agr.& censi.lib.xj.vbi voluit quòd quãdo quis possideret rem cum titulo reprobato pro isto casu ,quia habet præsumptionem iuris contra se,eò quia præsumitur mala fide possidere , non staretur assertioni suæ cum iuramento,si vellet dicere se bona fide possidere.Ita limitat glos. hîc. Pro hac etiam limitatione bene facit quod vult Inno.Ioan. And.& alij.in c.ij.extra de consti.vbi volunt ꝙ si aliquis velit probare ignorantiã constitutionis nouiter editę, vel alicuius statuti,per proprium iuramentum,ꝙ non posset:quia præsumptio iuris est contra eum.Et hoc est,quod propriè voluit glo.quam s.alleg.in d.c.proposuisti.lxxxij.distinc.Et per ista puto nõ bene dicere Bal.in l.ij.§.pe.in fi.ff.si quis cau. vbi voluit quòd si notificatio dilationis fuit facta ad domum tuam, ꝙ tunc staretur iuramento tuo,ꝙ ad tui notitiam nõ peruenerit.Hoc ego non puto verum,per prædicta:quia cùm præsumptio iuris sit in cõtrarium, eò quòd quilibet præsumatur scire id, quod est sibi denuntiatum ad domum,vt est glo.no.in l.si tutor.in ver.ostenderis.C. de pericu.tut.quam Bar.expresse ibi no.in fi.ergo nõ est standum proprio
93 iuramento.¶ †Tertiò ad glo.nostram limitat Bar.in l.ij.§. si à pupillo.circa fi.ff.de vsuc.pro emp.& Bar.in l.is potest.in iiij.col.ver. nunc videamus.ff.de acqui.hęre.vt ista glo.quæ vult ꝙ debeat stari assertioni propriè cum iuramento procedat , nisi per aduersam partem probetur contrarium,vel etiam probetur aliquid , per ꝙ præsumatur contrarium. Et pro ista limitatione bene facit quod voluit Ioan. And.post Innocen.& ibi alij.in c.quia propter.§.illud.
94 extra de elec.vbi voluit † ꝙ licet quis possit probare impedimentum per suum iuramentum, vt est ibi text.tamen admittitur probatio in contrarium.Pro hac limitatione facit etiam quod no. voluit Ang.in l.qui restituere.in ij.col.in fi.ff.de rei vendi.vbi no. vo-
95 luit † ꝙ statutum disponens ꝙ stetur iuramento alicuius , intelligitur , nisi contrarium probetur. Et idem etiam voluit Alberi.in tractatu suo statutorum. in ij. parte principali, in q. xiiij. incipien. item quæro,si statuto,vel reformatione caueatur.De qua materia etiam per Bal.in l.j.in j.col.C.de re.credi.per Ange. & ibi latè per Imo.& alios in l.qui bona.§.qui damni.ff.de dam.infec.& per Ang. in l.qui vas. in princip. ff. de fur.cum concor.Addo & ad hanc limitationem illud,quod in terminis glo.nostræ voluit gloss.not. in verbo , oneramus.in cle.j. de iure patro. quam reputat singu. Albe.à quo didici in d.l.j.in j.col.C.de re.credi.quæ not. vult quòd si statutum disponat ꝙ stetur conscientiæ alicuius,tamen si causa est nimis præiudicialis , potest probari contrarium. Secus si non sit nimis præiudicialis,iuxta gloss.in c.statutum.§. assessorem.in ver.
96 relinquatur.de rescrip.in vj.¶ †Vltra istam glos. nostrã cum concordan. volentem ꝙ in his. quæ dependent ab intellectu , vel conscientia,stetur assertioni cum iuramento:ego limito , vt procedat, quãdo talis persona est aliàs fide digna.Et pro hac limitatione ego allego in terminis Bal.istud singu.volentem in l. falsus.in iij.col. & in iij.oppo.C.de fur.Pro hac etiam limitatione allego glos. hoc expresse volentem.& est glo.bene signanda in d.c. significasti.el j. in ver.si est ita.extra de homici.quę glos.expresse dicit ꝙ illud , quod dicitur,quòd quando agitur,vel quæritur de conscientia alicuius, statur iuramento ipsius: est propriè verum si est bonæ famæ. Ad hanc etiam limitationem optimè accedat quod pulchrè voluit
97 Ang.in l.qui iudicio.ff.de accu.vbi voluit † ꝙ si ex forma statuti debet credi denuntiatori,vel dãnum passo cum eorum iuramento.ꝙ tamen non stabitur iuramento denuntiatoris,vel damnum passi, si sunt infames , etiam sola infamia facti. Et ita dicit fuisse iudicatum,& determinatum hîc,dum hæc quæstio occurrisset in facto. Accedat etiam quod pulchrè voluit Bald.in repe.l.cunctos populos.C.de sum.tri.& fide cath.in xlj.col. in ver. quintũ exemplum,
98 statutum permittebat,&c.vbi voluit not.quòd † statutum disponens quòd credatur libro mercatoris:intelligitur , nisi talis mercator sit infamis : quo casu , etiam non obstante iuramento , non tamen creditur libro suo. ¶ Item vltra prædicta habetis repor-
99 tare ex hac particula glo.qualiter † probetur bona fides:quia debet stari assertioni , vel conscientiæ allegantis. Et ita reperio quòd ad hoc alleg.istam glo.Bar.in l.Celsus.in v.col.ff de vsucap. In hoc tamen istam gloss. limitat Barto. in l. quemadmodum. in fin. j. col.

C.de agr.

C.de agri. & censi. lib.xj.quem retuli s. proximè in ij. limitatione
100 quã dedi ad hanc partem glo.† An autẽ in dubio præsumatur bona fides & an,& quando,examinat hîc Bald.de quo videatis glo.s. de vsucap. in princ. in ver. bona fide.& glo. in l.super longi.in ver.
a probetur.C.de præscrip.long.temp. & glos.no.in c.si diligenti. [a] in glo.pe.in ver.bona fides.extra de præscrip.per Arch.in c.j.de præscrip.in vj.per Inno.do.Ant.& alios in d.c.si diligẽti.& videte Bart. in dicta l.Celsus.in vj.col.per Cy.& Bald.in d.l.super longi.Bart.& Bald.in l.proprietatis.C.de proba.& videte per Ang.multa ponentem in l.eum,qui. §.fi.ff.de pub.& dicit multùm sing. Bar.in l.cùm quærebatur.circa fi. C.vnde vi.ꝙ ex cursu triginta annorũ præsumitur possessor retro semper fuisse bonæ fidei. Quod dictum diligenter menti tenebitis.Et per ista remanebit expedita hæc particula huius glo.tamen quia glo.facit mentionẽ de conscientia,rogatus sum per aliquos vestrum vt aliquas conclusiones in hac materia hîc ponerem.Ego cõtra propositi mei rationem qui exiſtimauerã huic titulo nihil extrauagans adiiciendum esse, vt votis vestris morem geram , aliqua notabilia, & quotidiana in hac materia conscientiæ tradita per Legistas hîc subiiciam. ¶ Et in primis dicit Bald. in l.&
101 si inutiliter.in secũdo not. C.de fideicõ.† quòd cõscientia est angelus,humanæ menti præsidens.Alibi dicit Bald. in l.hn.§.sed si quis. in vlti.col.circa medium. C.cõmunia de leg.allegando Chrysostomum ita dicentem,quòd cõscientia est lex intellectus nostri. Alibi dicit Bald.in authen.ad hæc.C.de vsu.circa ij.col.ver.sed hîc dubitatur primò.quòd conscientia est sensus animæ cognoscentis bonũ & malum. Alibi dicit Bald. in suo diuino consilio schismatis posito post rubr.C.si quis ali.test.prohib.circa iij.col.illius consilij, ꝙ conscientia est dictamen rationis, & cognitio sui proprij cordis. Alibi
b Bald.in rub.extra de iudi.in vj.col. dicit quòd conscientia est mens sibi ipsi conscia : & est flos intellectus. Vel , conscientia est mentis qualitas se ipsam diiudicans. Alibi Bald.in l.si quis filio exhæredato. §.irritum. ff.de iniusto rup. & irri.testa. dicit quòd conscientia est quid intrinsecus latens in mente,quæ nullatenus dicto probari po-
b test.& Bald.[b] ✻ in c.bonæ. el j.in penul.col.de postu. præla. dicit ꝙ conscientia est consonantia voluntatis , & intellectus:vt ibi per eũ. & Bal. in c.innotuit.in ij.col.in princ.de elec.dicit quòd conscientia est scientia clausa in mente quã Deus associauit animæ vt eam reprehenderet de erroribus:& est de apicibus animę.& Bald.in c.nisi cùm pridem.in iiij.col.de renũ.dicit quòd cõscientia est animi motus sibi ipsi persuadens, & se concernens : per illum text. & vide in penul.col.circa fi.& Bald.in c.si pro debilitate.in iiij.col.de offi. deleg.dicit quòd conscientia est passio animi suggerens bona,& mala dissuadens.Et idem Bal.in c.si sacerdos.de offi.ordi.dicit quòd conscientia est oculus cordis quasi cordis scientia, quæ debet esse sicut speculum sine macula. & ibi alia per eum. Alibi multùm pulchrè Bald.in rub.extra de pac.in fi.dicit quòd cõscientia est passio animæ rationalis super omnem irrationabilem concupiscentiam habens prædominium,& virtutem. Alibi Bald. in c.quoniã contra falsam. in penul.col.de proba.dicit quòd cõscientia est secretũ secretorum. Alibi Bald.in c.cùm causam.in vlti.col.de testi. dicit quòd cõscientia nõ est aliud,quàm bonus vir,qui intra te loquitur in corde tuo. Et propterea qui non habet conscientiam,non potest,aut nõ debet
c dici vir bonus [c]. Et ibi per eum an testis sit interrogandus de conscientia. Alibi in c.breui.de iureiur.dicit quòd conscientia est secretum secretorũ mentis humanæ. Alibi Bald.in c.mulieri. de iureiur. dicit ꝙ conscientia dicitur , quasi quædam consonantia animæ ad Deum ex concordia spiritus & voluntatis. Alibi Bald. in c.vigilanti.in ij.col.de præscrip. dicit quòd conscientia est cordis scientia:vt ibi per eum. Alibi Bald. in c.constitutus. el ij.in j.col.de appel. dicit quòd conscientia est habitus perfectionis in mente syncera. Vel, conscientia est motus pungens , existens in mente humana : & vbi conscientia est,ibi Deus est. Et dicit Isaias vltimo cap.quòd vermis conscientiæ non extinguitur. Quæ cõscientia est passio mentis,seu
102 cordis, quæ semper est in actu. Vnde autem † cõscientia dicatur, dic à consilio,quod opponitur voluntati:& scientia, quæ supponitur intellectui,secũdùm Bal.in c.j.de confes.Et vide quæ dicit Bald. in c.fi.ad fi.de iureiur.& dicit Bald.in l.ab Anastasio.C.mãda.quòd aduocati præsumuntur parum conscientiati. a
103 †Et quotuplex sit conscientia , ponit Bal. in l. fi.C.de pœna iudi.qui malè iudi. Et de cõscien b tia habes text.quem ibi no.Bald.in l.militis.C. de reli. & sumpt.fune. Et in hac materia conscientiæ tradit Bald.secũdùm beatum Tho. de Aquino vnã regulam,quam no.in authen.ingressi. in viij.col.C.de sacrosan.eccle.& Bald. in l.pe.§.illo. C.de necess. ser.hæred.instit. quòd c vbicunq; lex, vel canon disponit,vel prouidet super aliquo certo,& sic nõ super præsumpto, & disponit secũdùm aliquam rationẽ,id,quod obtinet in foro iudiciali,rationabiliter obtinet in foro pœnitentiali,& conscientiæ. Et aliqua de conscientia & bona,& mala, & quid sit,habetur per Bald.in c.ne innitaris.de cõsti.& per d eũdem in c.bonæ.el ij.in v.col.de postu.præla. Et dicit Bald. in titu. de pace Constan. in ver. quæ vobis non cõcessimus. allegando Io.And. e in c.præsentium. de testi.in Nouel. ꝙ in omni iuramento sufficiat dicere verum secundùm
104 conscientiam. Et aduertite † quòd quamuis
d contrahentibus licitum sit se inuicem decipere [d], vt l.item si pretio. §.quemadmodum.ff.locati.& in l.in causæ.la ij.§.pe.ff.de mino.ꝙ habet locum etiam de iure canonico.c.pen. & ibi per omnes extra de emp.& vendi. nisi sit vltra dimidium iusti pretij : vt ibi est text. Tamen istud non habet locum in foro conscientiæ, secundùm do. Anto.in d.c.pe. Et propterea dicit quòd apud cõfessorẽ debet fieri cõscientia. Alleg.beatum Tho. de Aquino ita tenentem ij.q.lxvij. arti.j. Accedat glos.no.in verb.vt plus. in c.hoc ius porrectũ.x.q.ij.
105 quæ dicit † quòd prælatus ecclesiæ iustum pretium rei, non debet maiori pretio vendere, quàm valeat res, propter conscientiam, & etiam propter honestatem.Et de istis assignat Bal.pulchram ratio-
106 nem in d.c.cùm causam.extra de testi.† Nam si conscientia idẽ est, quod bonus vir,& bono viro non conueniat,aut liceat contrahentes decipere,vt dixit glos.no.quam reputat sing. in l.semper in conuentionibus.& est glos.vnica.ff.de re.iu. & Bald.in authen.ad hæc. in viij. col.ver. insuper quæritur quid de mercatoribus. C.de vsur. vbi etiam allegat illam glo. ergo non erit licitum in foro conscientiæ contrahentibus se decipere.Et propterea subdit Bald.in dicto c. cùm causam. quò ergo ibit anima mercatoris? Dicit tamẽ multùm signanter Pet.de Ancha. in repe. reg. possessor. de reg.iur. in vj. in
107 xj.charta.† quòd si aliquis emit fundum carius propter necessitatem,quia vicinus,cuius erat fundus,erat rixosus,& multùm molestus:quòd tunc,cùm iste excessus pretij fundetur super causa rationabili, quòd subueniatur sibi nedum in foro cõscientiæ, aut in foro canonico,sed etiam in foro ciuili, & seculari. Cuius dicti nunquàm obliuiscaris.Et dicit eleganter Bald.in l.vnica.in ij.col.C.de confes.
108 † quòd forus conscientiæ est forus boni & æqui coniunctim:& est tribunal veritatis, & non fictionis, in quo conscientiæ foro apices
109 iuris non excusant. † Et an in foro conscientiæ naturalis obligatio sola sit efficax ad agendum:videte Bart.loquentem per verbum dubitatiuum Fortè,in l.si pœnæ causa.in prin.ff.de cõdi.inde.Bald. in authen. ad hæc. in vij.col. C.de vsu. & Bald. in l.cùm quis.in xj. col.C.de iuris,& facti igno. Adde do. Anto.in c.j.de dolo, & contu. Sed quantum ad conscientiam non differt pactum nudum à solenni,secũdùm Bald.in rub. extra de pac.in fi. & in c.j.in ij.col.eo.titu.
110 † Et pœnæ legales tripli vel quadrupli in foro conscientiæ nõ sunt
e debitæ: [e] & ideo fur,quantumcunq; manifestus, nõ tenetur in foro conscientiæ ad aliud, quàm ad restitutionem rei. Ita est glos. vulgò reputata singu.xij.q.ij.c.fraternitas. in fi.glos.mag. quam apud Legistas allegat Bald. in l.post decisionem. C.de fur.& Imo. in l.stipulatio ista.§.alceri.ff.de verb.obli. & Bald.& Imo. in l.quibus diebus. §.dominus.vbi multa pulchra ponunt in hac materia conscientiæ. ff.de condi.& demon.Vide multa decisa per istam glos. & quinque limitationes per Feli.in cap.j.in xxj.col.& tribus seq. de constitu.& Matesilla.in not.xxiiij. Panor.in princ.decre. in nigro. in ij.col. &

Ang.

[a] In c. si diligenti. vbi vide Feli. in ij.col.

✻ Vide aliqua in hac materia conscientiæ per Iaſ. in l.nemo potest. col.xiiij. ff.delega.j.& per Canonistas.in c.j.extra de consti. Sardus.

¶ Vir bonus. Et vt dicit Lanfr.in tract. suo de arb. in ver. reductio. ꝙ bonus vir non est frater , qui habet diabolum sub cappa.

¶ Decipere. Vide Feli.in c.cũ causam.in fi.de testibus.

¶ Debito. Adde Lud. Ro.in rubr. de arb.in fine.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ In rub. Vbi vide Franc. Aret. in fi. ij. col. & in l. cũ hæreditate. & in l. pe. circa fi. eo. ti.

b ¶ Iurare. Adde eũdẽ do. Ias. May. ẽ. eo. §. numer. 105.

c ¶ Subdelegare. Vide Felin. in c. fin. de offi. deleg. §. is autẽ. & Lud. in fin. §. executor. ver. Quæro vtrũ. & do. Alex. in l. more. vj. col. de iurisd. om. iudi.

d ¶ Cõsciẽtię. Adde quæ habentur per Pet. de An. in suo consil. cxcj. in vlti. col.

e ¶ Et probata. Et idem dic in iudice in septem casibus, quo me remittẽdo posui. j. eo. §. nume. 148. in apo. vbi & duo verba ponuntur per eundem Ias.

f ⁂ Vide eundem Ias. in §. Si minus. col. iij. in princ. j. eod. Sardus.

g ⁂ Adde eundem Ias. in l. nemo potest. col. xiiij. ff. de leg. j. Sardus.

Ange. in consi. xlij. incip. fratres seruorum. in
111 fi. Vbi dicit † ℘ etiam ecclesia in foro conscientiæ potest pœnam conuentionalem petere, quoties cõcurrit cum interesse: vt ibi. Videas etiam Ant. de But. in c. j. circa princ. extra de do. & contu. & ibi habetur per Canonistas de hac materia conscientiæ. & Bal. in l. iubemus. §. sanè. el j. post princ. C. de sacrosan. eccle. &
112 ibi etiam ponit Bal. an † malæfidei emptor teneatur in foro conscientiæ soluere pretium, & an bona prędscripta, & sic acquisita ex præscriptione, possint licitè retineri salua cõscientia, si fortè post præscriptionẽ superueniat notitia ℘ ista bona erant aliena. Ponit in terminis Bal. in d. authen. ad hæc. in v. col. in ver. reuertor igitur ad quæstionem formatam. & ibi tenet ℘ sic: & allegat Inno. idẽ tenere in c. cura. extra de iure pa. Idẽ tenet Bald. in c. de causis. in vj. col. de offi. deleg. Et Bal. in authen. ad hæc. in antepe. col. ponit quid de aduocato &
113 medico, † qui extorquẽt nimis magna salaria: & doctor consulens sine reuolutione chartarum, non potest in foro conscientię petere salarium. gl. no. in c. non licet. xj. q. iij. quã tamen gl. & meritò, reprobat ibi Archidia. quia præteritorum laborum potest tunc haberi remu-
114 neratio. † Et an hæres adeundo hæreditatem teneatur creditoribus, & legatarijs in foro cõscientiæ vltra vires hæreditarias, ponit Bar. & alij. in rub. [a] ff. de acqui. hæred. & Bar. in l. gerit. in ij. col. eod. titu. & ibi tenet quòd non: al-
115 legando theologos ita tenere. † Et quid si hæres nõ fecit inuentariũ, an teneatur in foro cõscientiæ etiã vltra vires hæreditarias: ponit Bal. in l. fi. in princ. in ij. col. C. de iu. delib. & Bald. in l. filiũ quem habentẽ. in xvij. col. C. fami. ercis. Adde Bald. in repeti. l. ij. C. de sacrosan. eccle. in xv. col. in iiij. quæstio. principali. in versi. tertiò quæro. vbi tenet quòd non, etiam si ecclesiæ: li-
116 cet Bald. ibi contra. † Et an detractio Falcidiæ vel Trebellianicæ habeat locum in foro conscientiæ: Bald. quòd non, in l. cùm à matre. C. de rei vendica. & ibi vult plus Baldus quod est mihi multùm mirabile, quòd etiam nõ habet locum in foro canonico. Sed puto Bald. velle dicere in foro conscientiæ. Et pro hoc ego allego text. optimum, & notabilem de iure ciuili, in §. si autem hæres. in authentica de eccles. titu. colla. ix. & ibi habetis textum expres-
117 sum, † quòd in relictis ad pias causas non habet locum Falcidia. & est text. etiam in authentica similiter. C. ad leg. Falcid. Et de prædicta q. vtrum detractio Falcidiæ, vel Trebellianicæ habeat locum in foro conscientiæ, ponunt Canonistæ in c. j. extra de do. & contu. Et dicit Bald. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. in penulti. col. de constit. quòd testis non est interrogandus de conscientia. Et idem
118 Bal. in c. pastoralis. in princip. in j. col. in fi. de rescrip. dicit † quòd testis debet deponere de rebus sensatis, non de conscientia animi. c. j. §. finali de consue. re. feud. Item in materia adde quod nõ. Ang. in §. emphyteusis. el ij. per illum text. in authentica de alie. & em-
119 phyteu. † quòd si statutum disponat quòd mulier non possit contrahere sine conscientia duorum consanguineorum, quòd tunc non requiritur eorum consensus, sed tantùm sufficit eorum scientia: vt ibi not. per eum. Alibi Baldus in rubri. C. de exerci.
120 in iiij. col. in versicu. quid si verba dicunt. dicit † quòd vbi aliquid debet fieri cum scientia alicuius, sufficit notificatio, nec requiritur consilium, nec consensus eius. Allegat Ioan. Andr. in c. cùm in veteri. de elect. qui hoc non dicit. An autem illiteratus, qui credit bene iudicare, & iudicat contra ius, an teneatur parti, quam læsit in foro conscientiæ. Distingue vt per Cyn. Salice. Fulg. Paul.
121 de Cast. in authen. hodie. C. de iudi. ¶ Nota etiã diligentissimè † ℘
b ille, cuius cõscientiæ aliquid committitur, tenetur iurare [b] quando declarat aliàs non est sibi standum. Ita Angel. & Paul. de Castr.

in l. de pupillo. §. qui opus. ff. de ope. noui nuntia. domi. Alexan. in consi. ccxviij. in ij. volu. incip. visis verbis. in iij. col. ad fin. Angel. in
122 l. apertissimi. C. de iudi. ¶ † Et an per illa verba in commissione, in quo conscientiam tuam oneramus: intelligatur electa industria
c delegati, vt non possit subdelegare, [c] ponit do. Alexand. in l. à iu-
123 dice. C. de iud. in iij. col. ¶ † Item vbi aliquid committitur conscientiæ alicuius videtur facta commissio vt optimo viro. Ita Bal. in l. fin. C. de iu. do. impe. ¶ Item nota quòd ad probandum quòd aliquid fuerit gestum secundùm conscientiam alicuius, probatio dicitur esse per eius sacramẽtum. Ita Innocẽtius in c. pastoralis. in
124 ver. deferendum. de rescrip. & facit glos. huius, † an primogenitus in foro conscientiæ stante consuetudine possit in totum succedere: ponunt Iac. de Ra. et Cyn. in l. Barbarius. ff. de offic. præto. & ibi vide Albe. in j. col. vlti. charta. Et ex vno teste quis non debet habere conscientiam [d] sam, secundùm Baldum in c. vigilanti. in ij.
125 col. vbi vide, de præscript. ¶ † Quicunq; habet conscientiam remordentem: mortaliter peccat, si eam non deponit. c. fi. & ibi Bal. in j. col. not. de præscript. Item statuta sunt seruanda etiam in fo-
d ro conscientiæ: [d] vt vult glos. in c. quæ in ecclesiarum. de constitu. & ibi Baldus in j. columna not. & dicit quod non reperitur alibi.
126 Item aduertite † quòd papa, imperator, & alij principes, qui in suis territorijs habent vim supremi principis, debent semper iudicare secundùm conscientiam suam, non autem secundùm alle-
e gata, & probata. [e] aliàs peccarent. Ita Bart. qui dicit theologos ita
127 tenere in l. j. ad fi. C. vt quæ desunt aduo. [f] ⁂ ¶ † An autẽ succedẽs
f ab intestato teneatur aliquis dare in foro conscientiæ hæredi instituto in testamento minus solenni? Bald. in l. fi post diuisionem. C. de iur. & fac. igno. per glo. not. ibi tenuit quòd non. & idẽ sequuntur ibi Fulgo. & Paul. de Cast. Contrarium tenet Ioannes de Imo. in l. nemo potest. ff. de lega. j. & ibi vide dominum Alexandrum de Imola. idem tenet domi. Ant. de Butrio in c. nouit. in xij. col. de
128 iud. & in c. quia plerique. de immu. eccles. ¶ † An autem quando committatur aliquid conscientiæ alicuius, possit alium substituere. Vide Bald. tenentem ℘ non, in c. j. §. fi. de no. feud. Quod nota pro executoribus testamentorum, quorum conscientiæ aliquid
129 committitur. ¶ † An autem edictum, quod quisq; iuris, maximè quando impetrauit quis ius iniquum, licet eo non fit vsus, habeat locum & sit licitum in foro conscientiæ: vide per moder. in l. iij. §.
130 fina. ff. quod quisq; iur. ¶ † Item in materia nota quòd dans damnum ex culpa leuissima in foro conscientiæ non tenetur. Ita sing. Innoc. in c. sicut dignum. de homi. & refert Ludoui. Roma. in sing. suis, in vj. charta. ¶ Item in materia multum not. illud, quod
131 pulchrè voluit Innoc. in c. quia propter. de elect. vbi tenet † quòd electus ad aliquam dignitatem est tutus in foro animæ, si electio sua tenuit de iure gentium licet non fuerit seruata forma tradita à
g iure positiuo. Et sequitur do. [g] ⁂ Abb. Panor. in c. j. in fin. de in-
132 tegr. resti. vbi ex hoc generaliter notat † ℘ in omni actu, in quo est prætermissa forma iuris positiui, quòd tamen in foro animæ quis non tenetur sibi facere conscientiam. Quod multum teneas cordi ad prædicta, & ad multa similia. Vide etiam Felin. in c. j. in xix. col. & seq. de constitu. vbi etiam per eum ℘ valet contractus
133 mulieris in foro conscientiæ, non seruata forma statuti. ¶ † Item adde quod dicit Innoc. in c. cùm dilecti. de elect. Et refert, & sequitur Ang. in l. Iulianus verum debitorem. ff. de condi. inde. ℘ cõuentus rei vendicatione, si iniustè fuerit condemnatus, & secutum fuerit præceptum de restituendo rem, tamen si non restituit, non peccat mortaliter, & potest illum retinere in foro cõscientiæ. ¶ Item nota quòd in testimonio conscientiæ non est reddenda ratio. Ita Bal. in c. j. §. fin. si de inue. inter do. & vasal. lis oria. ¶ Nota tamen
134 per petuò, & nunquam obliuiscaris diebus vitæ tuæ. quòd si † testis dicat vera esse secundùm suam conscientiam: vel iudex in sententia dicat, secundùm suã conscientiam: neutrum valet. Ita sing. Bald. in c. nisi cùm pridem. in iiij. col. de renun. ¶ Item in ista materia conscientiæ vide vnam not. regulam, quam tradit Bald. in l.
135 penulti. §. illo. C. de necess. ser. hæred. instit. ¶ Item adde † quòd in omni iuramento sufficit verum dicere secũdùm conscientiam Ita signanter Bald. in titu. de pa. Constan. in ver. quæ vobis non concessimus.

cessimus Allegat Ioan. Andr. in c. præsentium. de testi. in Nouel.
¶ Quid autem si pars dicat ℘ est contenta stare conscientiæ vel fidei alterius partis: nunquid ita poterit agi, & excipi, ac si iuratum
136 esset. dixi in §. item si quis postulante. j. eo. ¶ † Vltimo non omitto vnũ, quod in hac materia dicit hîc Ang. de Aretio, ℘ si aliquid committitur conscientiæ alicuius, ℘ ab eius sententia appellari nõ
a potest. [a] Allegat ad hoc glo. quam ipse reputat sing. in c. statutum. §. assessorem. de rescrip. in vj. Et credo ℘ vellit allegare glo. in ver.
b relinquatur. [b] ⁂ quę glo. istud mihi non dicit: licet secũdùm eundẽ Ang. possit supplicari, & sic adiri superior per viã supplicationis: vt hîc per eũ. Idem tenet Pau. de Castr. in l. de pupillo. §. qui opus. ff. de ope. no. nun. alleg. pro sing. & hoc dicit glo. in d. §. assessorem.
237 idem tenet Bal. in c. fi sacerdos. de offi. ordi. ¶ † Nota ℘ quando committitur conscientiæ alicuius, ab eius sententia non appellatur: vt hîc. Tu etiam multùm nota quòd ille, cuius conscientiæ committitur, non potest leges transgredi: quia intelligitur de conscientia legibus munita, non de ea, quam pars sibi fabricat. Ita signanter Bal. in sua disputatione incip. statuto cauetur ℘ fœnerator. in vlti. col. Istud sequitur, & probat bona ratione do. Alex. in
138 consi. ccxviij. in ij. volu. incip. visis verbis. in iij. col. Item † qui habet potestatem disponendi & prouidendi secundùm cõscientiam, non debet sequi propriam conscientiam, sed publicã. Tex. est iuncta glo. in c. iudicet. iij. q. vij. & voluit Cyn. in l. quisquis. C. ad le. Iul. maie. Bal. in l. j. C. qui accu. nõ pos. Et dicit Bal. in l. fi. C. de pœ. iud.
139 qui malè iudi. iudicem † debere sequi regulas legum, & nõ conscien-
c tiam [c] suã, quæ legibus aduersaretur. Potest tamẽ sequi cõscientiã quæ nemini noceat, secũdùm Bal. Vide tamẽ ad primò dicta Lud. in repeti. rub. ff. de arb. in ij. col. ad fi. Et vide Bal. in l. j. in iiij. no. C. de fideic. Item vide tex. in l. certi iuris. in fi. & ibi Bal. C. de iudi. ¶ In
140 ea. glos. ibi. l. minor. §. si seruus. Habetis † ℘ sententia lata in Publiciana, non facit præiudicium in rei vendicatione nec ecotra. Et dicit Dy. hîc, ℘ de hoc non est quæstio: quia est casus expressus in d. §. si seruus. Hanc tamen conclusionem limitant hîc Ioan. Faber, Bald. & Ang. de Aret. nisi vtraq; actio esset in libello alternatiuè
d proposita. De quo dicite vt hîc per eos [d] ⁂ est verum quod Ange. de Aretio in hoc est sibi contrarius in seq. col. vbi ponderat glos. nostram velle contrarium: & dicit eam esse singu. tenendam men-
141 ti. ¶ In ea. glos. ibi: dummodo directum. Vult ergo glos. † quòd proponens simpliciter dominium in iudicio, intelligitur tantùm proposuisse directum, & non vtile. Hoc idem, & expressiùs: voluit glos. in l. si mater. §. eandem. ad fin. in ver. qualecunq;. ff. de excep. rei iudi. & glos. in d. l. minor. §. si seruus. in glos. mag. in ver. supererit. Breuibus pro nunc tenete contrarium, quòd imò proponendo dominium simpliciter in iudicio, intelligitur proposuisse nedum directum, sed etiam vtile. Et ita etiam tenet Barto. in d. l. si mater. §. eandem. in penultima q. post Dyn. & Iac. de Bellaperti. iura per eũ ibi allegata, & hoc etiam tenet Ang. hîc. De quo etiam per Bald. in l. j. in vj. col. C. de actio. & oblig. & videte Anto. de But. in c. examinata. in antepenultima col. extra de iudi. Intelligite tamen id, quod statim dixi, quòd licet proponens simpliciter dominium in iudicio, intelligatur proponi nedum directum, sed etiam
142 vtile, † quòd tamen non intelligeretur proponere quasi dominium, & sic Publicianam. Et ita loquitur, & procedit d. l. minor. §. si seruus. alleg. in glos. Et ita vult etiam Barto. in d. §. eandem. & ibidem Bald. post Petr. de Bellaperti. videtur velle vnum quod in
143 l. j. §. qui in perpetuum. ff. si ager vecti. vel emphy. peta. † ideo appellatio dominij simpliciter prolati referatur solùm ad directum dominium, eò quia ratione adiuncti non poterat referri ad vtile: Quod verbum diligenter notate: quia si est verum, est maxima limitatio ad vulgatam regulam illius §. qui in perpetuum. scilicet quòd appellatione dominij in dubio intelligamus de directo. Cogitabitis tamen an sit verum. ¶ In ea. glos. ibi: vno libello proponi non possunt. De hoc dicite vt latè dixi in prima parte principali huius glos. in tertia forma libelli. ¶ In ea. glos. ibi: sed ex consuetudine contrarium seruatur. Dicite vt dixi latè in loco ſ. proximè alleg. ¶ In ea. glos. ibi: licet super vna probationes tantùm inducat, ne sibi contrarius sit. Verum de hoc videte Barto. in l.
& an eadẽ. §. actiones. in v. col. ff. de excep. rei
a iudi. vbi examinat hoc dictum istius glo. & vi-
dete per Ang. in repeti. l. si quis vi. §. differẽtia.
in pe. col. ff. de acqui. poss. ¶ Sum modo in ter-
tia parte princ. gl. ibi: ex parte autem rei. quam
b subdiuido in tres particulas. In prima ponit
quæ requirãtur ex parte rei, ad hoc vt competat Publiciana. Secundò ponit cõtra quem de
c tur Publiciana. Tertiò numerat sex casus, in
quibus datur Publiciana contra dominum, &
vnũ de illis casibus reprobat. Secunda ibi: nam
contra omnem possidẽtem. Tertia ibi: sed etiã
contra dominum datur in sex casibus. Illa ter-
tia subdiuiditur in sex particulas. Partes de se
patent. ¶ In eadem glo. ibi: præterquàm cõtra
144 dominum. In gl. volente † quòd cõtra domi-
e num [e] non detur Publiciana: ego credo verũ,
si opponat exceptio dominij. Et hoc est, quod
voluit tex. in illa l. pe. ff. de Publi. Sed si non op
ponatur exceptio dominij, ego putarem quòd
ipso iure posset agi Publiciana, etiã cõtra do-
minum. Et ad hoc me mouet elegans dictum
Bar. in l. Pomponius. §. fi iussu. in prin. vlt. col.
ff. de acquir. pos. vbi voluit quòd si ego egi Pu-
bliciana contra dominũ, & obtinui, ℘ transfer
tur in me dominium: aliàs si ille nõ esset domi-
nus, transferretur in me vsucapiẽdi conditio.
Et hoc dicit tenere ibi gl. dum dicit quòd egit
145 Publiciana, &c. ¶ † In ead. glo. ibi. l. damni. §.
non solũ. Iste casus prima facie nõ videtur cla-
rus, aut expeditus: quia in illo text. non expedi
tur an agatur Publiciana cõtra dominum vel
ne: tamen bene inducendo optimè probat hoc
modo. Nam edictum de damno infecto, habet
d similitudinem cum causa noxali: vt est text. in
l. prætor ait. §. hoc edictum respicit. ff. de dam.
infe. Imò dicit ibi Bar. in summario, quòd edi-
ctum de dãno infecto habet causam quasi no
xalem. Quẽadmodum ergo in causa noxali si
aliquid obtineatur à bonæfidei possessore pro
illo obtento datur Publiciana, etiam cõtra do-
minum, vt est text. in l. & generaliter. ff. de no-
xa. etiam in gl. allegata. ergo idem debet esse in
causa damni infecti. Et istud est ex mente Nic.
146 de Neap. hîc. ¶ † In fi. glos. not. hanc vltimam
partem gl. enumerantem casus, in quibus Pu-
bliciana competit etiam contra dominum. Et
similem glo. habetis in l. fin. in ver. potius. ff. de
Publicia. Et per ista habetis expeditum hunc
§. in modum qualisqualis repetitionis.

Laus Deo.

1 *Absentiarum genera quot sunt.*
2 *Absens causa Reipublicæ qui propriè dicatur.*
3 *Abesse ex causa probabili, & necessaria qui dicatur.*
4 *Absens quot modis quis dicatur.*
5 *Absens an in dubio quis præsumatur, nisi probetur.*
6 *Præsens an & quando contra absentẽ restituatur.*
7 *Absens ex quibus absentia restituatur.*
8 *Remedium, siue iudicium rescindens, siue rescissorium quid. 9.*
10 *Actio rescissoria quid & quare rescissoria appellatur. 11.*
12 *Officiũ iudicis an sit remedium rescindens.*
13 *Actio rescissoria quotuplex sit. 18.*
14 *Actio institutoria quid, & quare appellatur institutoria.*
15 *Actio rescissoria, quæ est restitoria, qualiter diffiniatur.*

¶ Non potest. Vide Franc. Aret. in l. rem nõ nouam. C. de iudi. & Ana. in cõsi. xxxiiij.
⁂ Vide meliorẽ gl. in cle. j. in verbo, oneramus. de iur. patro. Sard.
¶ Cõsciẽtia. An & quando iudex sequi debeat conscientiã, & secũdùm eam iudicare, & non secundùm allegata & probata. vide Fe. in c. pastoralis. §. quia vero. in ij. col. in ver. in glo. in ver. tenetur. cũ plurimis seq. de offi. deleg. vbi ponit septem casus, quos per te vide, limitando regulã vulgatã ℘ iudex secundùm allegata & probata iudicare debet. Quã regu. limita etiã nisi sit papa vel imperator, vel alij principes habẽtes vim suprẽmi principis: qa isti debẽt semper iudicare secundùm conscientiã: aliàs peccarent: vt per eundẽ Ias. ẽ. eod. §. nume. 135.
⁂ Adde ℘ verius videtur ℘ dato ℘ alternatiuè, ꝓponãtur nihilominꝰ nõ possit prosequi nisi vnã, ne sit sibi cõtrariꝰ, vt gl. nostra hîc dicit: & sic illã videtur eligere, quã ꝓsequiẽ: vnde in alia non obstat exceptio rei iudicatę, per d. §. si seruus. maximè cùm secũdùm Bal. in l. j. C. si plu. vna senten. altera cẽseat apposita sub conditione, quæ nihil ponit esse. l. quoties. ff. de noua. Sed vide Bar. qui videt distinguere in l. an eandẽ. §. actiones. ff. de excep. rei iudi. col. iij. versi & primò quæro. dic vt ibi per eũ. Carcassona. Sardus.
c ¶ Contra dominum. Adde eundẽ Ias. May. ẽ. eod. §. numero. 86.

Universidad de Deusto
Biblioteca

16 *Actio institutoria, & restitutoria, qualiter differant.*
Actio restitutoria non datur, nisi officio iudicis implorato.
17 *Dictio statim, quid denotat.*
18 *Vsu non cepisse in tex. quomodo exponitur.*
19 *Restitutio an præsenti contra absentem concedatur.23.*
21 *Restitutio contra præscriptionem, quæ in præsentia currit, non datur.*
22 *Alienare dicitur, qui vsucapi patitur.*
24 *Præscriptio non currit agere non valenti.*
25 *Præscriptio an currat impedito.26.*
27 *Dictio tunc, quid denotat.*
28 *Absens si præscribat rem præsentis quid & nu. seq.*
30 *Remedium quando quis habet rem cõmunem contra absentem, quem nemo defendit, & vult eam diuidere.*
31 *Restitutio ex clausula generali, si qua mihi iusta causa esse videbitur: quando concedatur.*
32 *Restitutio, quæ datur contra absentem causa Rei publicæ quãdo locum habeat.33.*
34 *Priuilegium l. fi. C. de sac. sanct. eccle. quando locum habeat.*
35 *Restitutionis beneficium quibus concedatur.*
36 *Reipublicæ appellatione an veniat alia Respublica, quàm Romanorum.*
37 *Respublica an ciuitas dicatur.*
38 *Respublica quot modis capiatur.*
39 *Fiscum quæ ciuitas habeat.*
40 *Priuilegium concessum ciuitati an extendatur ad castra, & villas.*
41 *Ciuitatis appellatione quæ veniant.*
42 *Statuta & consuetudo ciuitatis an locum habeant in castris, & villis ciuitati subiectis.*
43 *Possidens animo, & sic ciuiliter tantùm, an illa sola ciuili possessione vsucapere possit.*
44 *Hostes qui propriè dicantur.*
45 *Hostis & reus criminis læsæ maiestatis qualiter differant.*
46 *Piratæ an sint propriè hostes.*
47 *Piratæ sunt ipso iure diffidati, & à quolibet impunè derobari possunt.*
Hostis an dicatur ciuitas Imperij resistens officiali Imperatoris.
48 *Restitutio an sit concedenda capto à latronibus.49,*
50 *Captus ab hostibus an efficiatur eorum seruus.*
51 *Imperator si indixit bellum, & eo mortuo gẽtes suæ ceperint aliquem ex hostibus, an ille efficiatur seruus.*
52 *Obsides qui, & an, & quando dari possint.*
53 *Vsucapio an sine possessione inchoari possit.54.*
55 *Priuilegiatus an vtatur priuilegio suo contra æquè priuilegiatum.*
56 *Restitutio si vsucapio pro maiori parte sit lapsa in absentia, & præsentia post modicũ tempus reuersionis sit cõpleta, an in eo modico tempore, in quo dominus potuisset agere sit in totum & omnino denegãda.*
57 *Milliare ex mille passibus constat, & passus habet pedes quinq;.*
58 *Restitutio absenti ex causa voluntaria quando sit concedenda.*
59 *Annus quot dies habeat.*
60 *Annus vtilis vt currat, quæ sint necessaria.*
61 *Tempus quando in dubio intelligatur vtile, vel continuum.*
62 *Tempus vtile quomodo sumatur.*
63 *Tempus in dilationibus ad probandum, an sit vtile, vel continuum.*
64 *Dies emergens an in qualibet hora incipere currere possit.*
65 *Liber Codicis fuit compilatus post librum Institutionum.*
66 *Paragraphus iste in quo sit hodie correctus.*
67 *Restitutionis petendæ tempus quotuplex sit.68.*
69 *Restitutio si à iudice fuerit concessa vltra tempus, intra quod debeat officium iudicis rescindens implorari, nunquid valeat.*
70 *Sententia cùm in causa ciuili intra triennium ferri debeat, quid si vltra triennium feratur, an valeat.*
71 *Sententia si post tẽpora fatalia pro appellãte feratur, an sit ipso iure nulla.*
72 *Sententia si in actis post cursum fatalium contra primam lata appareat, an prima executioni demandari debeat.*
73 *Restitutio post quadriennium an peti possit.*
74 *Restitutio, & sic officium iudicis rescindens, ad quid competat.*
75 *Restitutio in integrum est in pristinum statum positio.*
76 *Actio rescissoria an sit proprium nomen actionis.*
77 *Actio rescissoria an natiua, seu datiua dicatur.*
78 *Actio natiua quæ dicatur, & quæ datiua.*
79 *Hominum quidam sunt datiui, & quidam natiui.*
80 *Actio rescissoria an sit directa, vel vtilis.*
81 *Actio rescissoria quando competat.*
82 *Ablatiui absoluti cuius naturæ sint.*
83 *Libellus in officio iudicis rescindente qualiter formetur.*
84 *Libellus in actione rescissoria qualiter sit formandus.87.*
85 *Actio rescissoria, & officiũ iudicis rescindẽs, an simul intẽtari possint.*
86 *Querela inofficiosi testamenti, & petitio hæreditatis an successiue intentari possint.*

§. Rursus.

Ad hũc §. secũdùm Dy. hîc est bene aduertendũ: quia tractat materiã satis ignotã, in qua gl. oẽs variãt. et in hoc §. Nic. de Neap. ita exordit q̃ hîc §. est subtilis, & q̃ eius materia quasi in intellectu consistit, & vltra hûc tradita per glo. nostrã, & sic vltra gl. nostrã pro expediẽda materia huius §. ponit ipse Nicol. xxv. q. Ego illas dũtaxat attingã, quas putabo necessarias, vel vtiles pro intellectu text. & gl. & pro habẽda faciliori cognitione præsentis materiæ: aliàs autẽ prætermittã. ¶ Ad

1 euidentiam huius §. prẽmittite vobis † q̃ ab-

a sentiarũ quinq; sunt genera, [a] quæ enumerat a per ordinẽ gl. not. et magistra in l. fi. in glo. fi. in ver. Appellare. ff. de in integ. restitu. Prima est probabilis, et necessaria: vt causa militiæ. Secũda est ꝓbabilis tantũ: vt causa studiorũ. Tertia necessaria tãtùm: vt causa relegationis. Quarta volũtaria, sine cõtumacia: vt causa mercantię. Quinta, & vltima,

2 est absentia volũtaria, cum cõtumacia † Et quis dicatur propriè absens causa Reipublicæ: videte per glos. not. & per docto. in l. cum quidam in princip. in glos. fina. in ver. aberat. ff. de acquiren. here. & in l. qui mittuntur. in fi. prin. in gl. in verbo Militibus. ff. ex

3 qui. cau. ma. † Et intellige ite quẽ abesse ex causa probabili, & necessaria, nõ solũ si absit causa militiæ, vt prædixi, sed etiam si absit alia causa pro Reipublica, puta causa legationis. l. sed & si per prætorẽ. §. fi. ff. qui. ex cau. ma. Eodẽ modo si quis abesset causa infirmitatis, quãuis non abesset ex causa Reipublicæ, tamẽ diceretur absens ex causa probabili, & necessaria. l. quæsitũ. ff. de re iud. Et ita Bar. in d. l. fi. in prin. ij. col. ff. de in integ. restit. Et si quis abesset, vel recessisset metu cõmissi criminis dicitur esse absens ex causa necessaria, sed non probabili secũdùm Bald. in l. ab eo, paulò post princ. C. quomodo & quando iud. Et circa hoc videte Angel. multa singularia ponentẽ in disputatione sua, quę incip. Bononiensis quidã. in ij. & iij. dubio. & Spec. & Io. And. in tit. de accu. in iij. parte. §. sequitur.

4 ver. quid si quis bãnit⁹. ¶ †Quod autẽ modis quis dicatur absens, videte tex. in l. absentẽ. ff. de verb. signi. in l. præsens. ff. de procu. & tex. in l. fi. C. de præscrip. long. temp. & ibi glo. in verb. Inter absentes. & gl. no. in §. j. in ver. prẽsentes. in auth. de fideiuss. cõsueuit notari ꝓ doc. in l. j. §. qui prẽsens. ff. de verb. ob. et in l. iij. §. prætor ait. versi. abesse. ff. de dam. infec. per Io. And. post Archi. in c. si delegatus. de of. arch. in vj. in Nouella. & Bal. in l. fi. §. vbi autem. per illũ text. C. de bo. quæ libe. Et videte Bart. no. decidentẽ per illũ text. in l. testamẽto. ff. de ali. & cibaria. leg. & in l. quęsitũ. in princ. ff. de leg. iij. & videte text. summè not. in l. cùm simus. ad fi. C. de agri. & censi.

5 lib. xj. & ibi multũ singulariter decidit Bar. per illũ text. † Et an in dubio quis præsumatur absens, nisi probetur absens: videte Specu. in titu. de actore. §. j. versi. quid si postquàm. & versic. seq. determinantem q̃ sic. Et eum refert Bal. in l. fi. §. necessitate. ad fi. C. de bo. quæ lib. In contrarium tamẽ facit quod voluit Bar. in l. is potest. ff. de acquir. hered. in col. iiij. versi. nunc videamus. Dy. tenet q̃ præsumitur quis semper fuisse præsens in ciuitate vnde est. De quo etiam per Ange. in l. fi. C. de præscrip. long. temp. iuxta ergo suprà scripta quinq; genera absentiarum, aduertite modo ad tex. nostrũ

6 ex mẽte Dyni. Nico. de Neap. & Angel. hîc, † quòd aliquãdo ille, qui est præsens, vult restitui cõtra absentẽ, & sic cõtra eũ, qui fuit absens, in princ. §. nostri. & isto casu non habet locum distinctio supta scriptarũ absentiarum: quia nõ consideramus propter quã absentiam fuerit absens, sed tãtummodo cõsideramus q̃ præsens non habuit quẽ posset cõuenire: & sic ille absens nõ fecit copiã sui. Et pro hoc facit clara ratio: quia si rescissoria datur cõtra eum, qui fuit

¶ Genera. Quot autem sint absentię: vide Felin. in c. consultationibus. circa prin. de offic. delega.

qui fuit absens ex iusta causa, vt hoc text. nostro: quantò fortiùs

7 dabitur cõtra eum qui fuit absens ex causa non iusta. † Aliquãdo verò ecõtra ille, qui fuit absens, vult restitui cõtra pręsentẽ, & tũc bene tenenda est distinctio illarũ absentiarũ, quia si fuit absens ex causa probabili, & necessaria simul, vel probabili tantũ: vel necessaria tantũ: & tunc bene restituetur: ex alijs autẽ absentijs secus. Et ista est propria materia, quæ traditur per gl. & doc. maximè Bar. in d. l. fi. ff. de in integ. resti. Secũdò prin. & ꝓprius ad hũc tex. pręmittite vobis ad euidẽtiã q̃ in materia §. nostri reperiũt duplex iudiciũ, siue remediũ. l. rescindẽs, & rescissoriũ: de quibus tãgit Bar. in repe. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. maximè in col. iiij. versicu. his expeditis. vsq; ad vlti. col. ff. quib. ex cau. maio. & ibi omittit declarare quid sit remediũ rescissoriũ: & pollicet se dicturũ in l. necnõ. §. exẽplo. in eo. ti. ff. ex quib. cau. ma. & ibi posteà nihil dicit. Vos ve

a rò dicite q̃ secũdùm magis cõmunẽ cõclusionẽ [a] ✻ de qua videbi-

8 mus ꝯ. super gl. in ver. Rescissa, † iudiciũ, siue remediũ rescindens, est officiũ iudicis, per quod datur in integrum restitu. & rescindit obstaculũ, quod impediebat agere, & ponit rẽ in statu, in quo erat, cùm læsio cõtingit: cũ in integrũ restitutio est in pristinũ statũ repositio. l. quod si minor. §. restitutio. ff. de mino. & tãtũ affert restitutio, quantũ abstulit læsio. d. l. ab hostib⁹. §. sed quod simpliciter. & meliùs in l. sed si per prętorẽ. §. fi feriæ. & in §. cùm feriæ. & me

9 liùs in §. quoties. ff. ex quib. cau. ma. † Iudiciũ verò, siue remediũ rescissoriũ. est illud, quod cõpetit rescisso obstaculo. De his omnibus tollite exẽplũ. Pone, possidebas rẽ meam, quã ego poterã vendicare, si tu fuisses præsens: & propter absentiã tuã, quia nõ potui agere, illã vsucepisti: te posteà reuerso datur mihi restitutio ꝓ officium iudicis, per quã rescindit vsucapio: & rescissa vsucapione, ego posteà vẽdico rẽ meã perinde, ac si tu nõ vsucepisses. Certè illa

10 in integrũ restitutio, quæ datur per officiũ iudicis, ꝓ quã rescinditur vsucapio, appellat remediũ rescindẽs. † Illa verò actio, quæ posteà mihi datur, cõcessa restitutiõe, & sic rescisso obstaculo, appellat rescissoria. Et dicite q̃ appellat rescissoria ab euẽtu: qa datur in euẽtũ obstaculi primùm rescisi, & ꝓpter pręambulũ remediũ præcedens, secũdùm Io. de Blanosco relatũ per Nic. de Neap. hîc, qui fuit egregius doctor antiquus, & de quo Bar. sæpissime facit mẽtionẽ in l. quod Nerua. in lectura, & sæpius in repe. ff. depo. Et hoc mihi magis placet quã opi. Pe. de Bellaperti. & aliorũ, qui dixerũt q̃ appellatur rescissoria ab effectu. Et ita etiã prout tenet Io. de Blauo. tenet etiã Ang. in l. fi. ff. ex quib. cau. ma. et Ang. hîc in v. euidẽtiali. Et

11 per ista inferebat Ang. hîc † q̃ ista rescissoria nõ est propriũ nomẽ actionis, sed adiectio quędã, quę fit ꝓpriæ actioni. Nã ꝓpria actio est illa, quę primò cõpetebat ante, quàm superueniret obstaculum, quę erat rei vendicatio, in terminis exẽpli vobis s̃. positi: quæ actio posteà ab euẽtu recipit hoc cognomẽ, quod sibi adiicit: & appellatur rescissoria. De quo tamẽ an rescissoria sit propriũ nomẽ actionis, reseruo dicendũ ꝯ. super gl. in ver Rescissa. & ibi gl. ponit. Circa tamẽ ea, quæ vobis s̃. proximè dixi, † quod officiũ iudicis dicitur

12 esse remediũ rescindẽs, dicite q̃ aliquãdo officiũ iudicis põt dici remediũ rescissoriũ, & nõ rescindẽs. Nã pone q̃ officiũ iudicis mihi cõpetẽs sit præscriptũ, iuxta gl. no. in l. ficut. in prin. in ver. persecutione. C. de prescri. trig. vel quadr. anno. Quã gl. Bal. ibi reputat singularem, dicẽs hoc nõ reperiri alibi: & illã etiã reputat singularem Bal. in l. ij. in iij. col. C. de execu. rei iud. Sed videt quod habeat consociã, loquentẽ tamen per verbũ dubitatiuũ, Fortè, in l. querela. in gl. j. in fi. C. ad leg. Cor. de fal. quę gl. in terminis, in quib⁹ loquit, ibi reprehendit per Bar. & bene. Certè si istud officiũ iudicis prescriptione amissum restituat, appellat remediũ rescissoriũ, quẽ admo-

du[m] quãdo restituit actio sublata, vt dixi. Et istud est, quod dixit no. Ba[r] in l. fi. in iij. col. in ver. secũdò quæro. C. ex quib. cau. ma. Itẽ aduertite q̃ dũ s̃. dixi q̃ remediũ rescindẽs est officiũ iudicis, quod tamẽ reperit remediũ rescindẽs, quod non expedit officio iudicis, imò via actionis: vt patet in actione, quod met. cau. quæ dat ex illo edicto: quod me. cau. ad restituendã directã actionẽ amissam, & directũ dominiũ deperditũ. Vtilis autẽ actio restituit ipso iure: & de isto nihil ad propositũ nostrũ: sed de eo loquitur ille difficilis text. in l. metũ. §. volenti. ff. quod me. cau. quem tex. optimè ibi declarat

Bar. de quo dicite vt ibi per eũ. Et videte Ang. a in l. fi. in ij. col. C. ex quib. cau. ma. qui dicit q̃ tale remediũ actionis, quod me. cau. est remediũ rescissoriũ, & nõ rescindẽs. Sed mihi magis placet id, quod s̃. dixi: & satis cõprobatur ex supra

13 dictis. † Item aduertite q̃ illa rescissoria: quan- b tùm est ad ꝓpositũ materię nostrę, est duplex: quædã est rescissoria, quæ propriè appellatur institutoria: & ideo appellat institutoria, quia per prętorẽ nouiter instituta. Nã pone q̃ actio nunquàm fuerit mihi quęsita, fuisset tamẽ mihi quęsita, nisi ego fuissem absens, qa ego propter absentiã meã perdidi acquisitionẽ iuris, vel actionis, & ad ea restituor per prætorẽ: rescisso obstaculo, põt appellari rescissoria. Magis tamen propriè appellatur institutoria: quia illa mihi nũquàm cõpetit, sed est per prætorẽ nouiter instituta. Et de ea habetis clarũ exẽplũ in tex. l. si quis stipulatus. & l. si quis Titio. ff. ex quib. cau. ma. Et q̃ ista debeat potiùs appellari institutoria, quàm restitutoria, habetis tex. optimum, & mẽti tenendũ in l. quamuis. §. fi cùm

14 essem. ff. ad Velleia. † Alia, & secũda, est rescissoria, quæ ꝓpriè appellatur restitutoria: & est illa, quando actio à principio competebat, & fuit extincta mediãte vsucapione, vel præscriptiõe, quo casu si rescindatur vsucapio propter iustum impedimentum, certè rescisso obstaculo, illa actio, quæ restituit, & quæ dicit rescissoria, propriè debet restitutoria nuncupari, nõ autẽ institutoria: quia de nouo nõ est instituta à Prætore, sed actio antiqua sublata per vsucapionẽ rescisso obstaculo, est restituta. Et de ista ꝓpriè loquit tex.

15 nostr. in princ. †. Et qualiter diffiniat ista rescissoria actio, quæ est restitutoria, si vultis, videatis in specie diffinitionẽ positã, & declaratam per Ang. in l. fi. in ij. col. C. ex qui. cau. ma. Et ex his, quæ s̃. dicta sunt, potest quilibet de facili colligere sibi differentiã inter istã, & illam rescissoriam. Et prima differentia: quia vna appellatur institutoria, & alia restitutoria appellatur, vt s̃. dixi. Posset etiã colligi alia differentia ex verbis Nico. de Neapoli hîc, in sua j. q. extra

16 gl. vt dixi, † q̃ restitutoria actio non datur, nisi implorato officio iudicis vt. s̃. dixi. Institutoria autem actio concedit ius, & sic non est necesse q̃ impetretur à iudice. Allegat ad hoc ipse Nicol. de Neapo. tex. in d. l. quamuis. §. fi cùm essem. ff. ad Velleia. & text. in l. si fideiussores. §. j. in eo. ti. quẽ tex. ego pondero vobis vltra eum.

17 † Istud bene probarem in dictione Statim, ibi posita, quæ denotat ipso iure, secũdùm Bar. in l. j. in ij. col. ff. iu. sol. qui ad hoc allegat gl. in §. j. in ver. imminere. in authenti. de inceſt. nup. col. ij. quæ gl. lo- b quitur in dictione Mox, Sed illud idẽ in dictione Statim, [b] voluit etiã Bar. in l. Imperator. circa fi. ff. de iur. fi. & Bartol. in l. Melius. §. duobus. in repe. illius §. in prin. vlt. col. ff. de leg. ij. Sed aduertite q̃ iura alleg. per Nic. loquuntur in alia rescissoria actio institutoria, quæ non datur propter absentiam alicuius, aut propter impedimẽtum. prout loquimur in materia nostra, sed datur propter aliã causam, vt ibi. Si autẽ esset rescissoria, quæ daretur ex aliqua causa absentiæ, vel iusti impedimenti, tunc illa nunquam cõpeteret ipso iure, sed obtẽto beneficio restitutionis, vt s̃. dixi. Vnde illa siue sit rescissoria actio, & institutoria, nõ cõpetit ipso iure, sed mediante officio iudicis: vt est tex. planus in d. l. si quis stipulatus. & in d. l. si quis Titio. ff. ex quib. cau. ma. siue esset rescissoria, & restitutoria, etiam nõ cõpeteret ipso iure, sed officio iudicis, vt hoc text. & mil-

18 lies s̃. dixi. Et per ista potestis cõcludẽdo colligere † tres esse species rescissoriæ actionis. Duæ sunt, quæ dantur sublato impedimento per absentiam, mediante officio iudicis: de quibus duabus propriè agitur in materia nostra: & istarũ alia dicitur institutoria, alia restitutoria, vt prædixi. Alia, & tertia, est rescissoria, quę ipso iure cõpetit: et nõ dat ex causa absentię, sed ex alijs causis: vt in legib⁹ s̃. ad hoc allegatis. Ista euidẽtialia ego recollegi vobis sparsim hincinde, nõ ex verbis, sed ex mẽte doc. hîc, vt Io. Fab. in iij. col. & Nic. de Neap. in sua j. q. extra gl. Ang. de Are. hîc, in j. euidentiali, & Ang. in l. fin. C.

✻ Videas pro hac declaratiõe Abb. Panor. in c. tũ ex literis. extra de resti. in integ. col. penul. Sardus.

¶ Statim. De qua dictiõe vide etiã quæ habẽtur per Franc. Areti. in l. petens. C. de pact. & quod ibidẽ ad eum dixi in apostil. & de dictione mox, vide Franc. Aret. in l. si quis hęres. de acquir. hęr. in ij. no. & in l. si quis maior. C. de transl. & in authen. princ. in §. quod si actor. de iura. calum. & do. Pe. Phil. Cor. in cõsil. cxlvj. incip. in hac litera g. in iij. parte.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Rursus. De qua dictione vide tu Imol. & do. Alex. in l. qui bona. §. fi. & in l. si finita. in princi. ff. de dam. infec. & in l. si cũ dotem. §. j. soluto. matrimo.

b ✱ Videas similem tex. in l. j. §. si cui. ff. vt lega. no. caue. Sardus.

c ✱ De hoc est text. no. i l. cùm in fundo. §. q si mulier. ff. de iure dot. & ibi glo. Sardus.

d ¶ Prescriptio. Ad de Francis. Aret. in l. pacta. C. de pac. & Felin. in c. trãsmissa. de prescript.

ex quib. cau. ma. & ibi etiam Bald. ¶ His ergo breuiter premissis, iste §. communi diuisione. diuiditur in duas partes. In prima ponitur de actione rescissoria, quæ datur presenti contra absentem. In secunda ponitur econtra de rescissoria, quæ datur absenti cõtra præsentem, secundùm Ioan. Fab. hîc: & istud sonant summaria Dy. & Bal. hîc. Sed mihi magis placet, vt in secunda parte nõ ita restringamur textum, sed dicamus generaliter q in secũda parte extendatur illa actio rescissoria ad alios casus similes, prout etiam Nic. de Neap. & Ang. de Are. hîc. Secunda ibi: quod genus actionis. Iste §. multis, & variis modis summatus per doc. hîc. Ego summo eum hoc modo: Contra absentem, qui rem præsentis vsucepit, eo reuerso, & rescissa vsucapione, actio rescissoria competit, per quam petit id, quod erat vsucaptum, perinde ac si vsucaptum nõ fuisset. hoc dicit primò. & hęc actio rescissoria extenditur per prætorem ad quosdam alios casus similes.

19 hoc dicit secundo, & vltimo. ¶ † In tex. ibi rursus. De ista dictione

a Rursus, [a] videas tex. no. [b] ✱ in l. fideicom. §. si quis decem. ff. de leg.

b iij. & ibi Bar. ¶ In tex. ibi: vsu non cepisse. Dy. & Io. de Pla. hîc exponũt, vsu nõ cepisse pro nõ vsucapione haberi. Aliter etiã potest exponi, secũdùm eundẽ Io. de Pla. vsu nõ cepisse, scilicet in effectu, ex quo dat restitutio. l. nemo vitetur. ff. de in integ. rest. Vtraq; expositio est bona, & reincidit in idẽ. Nã ex quo nõ permittitur agere rescissoria, nisi priùs rescindatur vsucapio, nisi mediante officio iudicis vt latè dixi in ij. euiden. certè rescissa vsucapione, potest

20 agẽs dicere rẽ nõ esse vsucapta. Not. ergo primò ex hoc text. † q si absens vsucepit rẽ præsentis, q præsenti datur restitutio secũdùm formã huius textus: & eodẽ modo econtra, si presens vsucepisset rẽ absentis, daretur absenti restitutio. l. j. §. verba. ff. ex qui. cau. ma. Et sic ex hoc text. ad fi. habetis q siue absens vsucepit rem præsentis, siue presens rem absentis, q habet locũ prouisio huius tex. Addite etiã q haberet locum, si vterq; fuisset absens, & alter rem alterius vsucepisset. Textus est in l. fi. ff. ex qui. cau. ma. & ponit gloss. hîc, in ver. in ciuitate. & ibi videbimus. Adde tamen secus esse, si vterq; fuisset præsens: quia tũc nõ habet locũ prouisio tex. nostri. Textus

21 est in l. ab hostibus. §. si dãni. ff. ex qui. cau. ma. † quia cõtra prescriptionem, quæ currit in præsentia, non datur restitutio. Et est ratio rationis, secũdùm Bar. in d. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. in col. fi. in prin. quia quando præscriptio currit in præsentia, videtur

22 adhiberi cõsensus: † quia qui patitur vsucapi, dicitur alienare: vt dixit Iurisconsul. in l. alienationis verbũ. in prin. ff. de verb. sig. Hinc est q propter illã patientiã, & propter illum præsumptum consensum præiudicat sibi in restitutione vt illam non possit impetrare.

23 ¶ † Pro clara tamẽ intelligentia suprà dicti notabilis & text. nostri ab extra fortiter oppono, & ostẽdo q quãdo absens vsucepit rem presentis, q isti nullatenus possit concedi restitutio: & cõsequenter quod multò minus sibi cõpetat rescissoria. Et istud probo à partibus sufficienter enumeratis. Aut enim ille absens dimisit procuratorem in ciuitate, vel ibi habet cõiunctos, vel amicos, vel alios idoneos defensores: & tunc clarũ est q iste præsens nõ potest restitui, cùm habuerit quẽ potuit conuenire. Casus est in l. item ait prætor. §. fi. & melius in l. seq. & in l. is qui. la j. secundùm vnũ intellectum positum ibi per gl. & Bar. ff. ex qui. cau. ma. Aut ille absens nõ dimisit procuratorem, nec habet cõiunctos, vel amicos, qui eum velint

e defendere: quia facto publico præconio, siue proclamate iuxta formam d. l. ergo. vbi tex. no. & iuxta l. hoc autem. §. j. & ibi glo. in ver. cognati. & ibidem Bar. ff. ex qui. cau. in pos. ea. nullus comparet: & tunc ostendo q etiam nullatenus possit habere locum ista ratio, de qua in tex. nostro. Nam iste præsens contra absentem potuit interrumpere præscriptionem per denuntiationẽ factam corã præside, vel episcopo, vel ad domũ, iuxta formam l. vt perfectiùs. C. de anna. excep. Si ergo de iure cõmuni potuit iste præsens sibi prouidere, & nõ fecit est sibi imputandũ, & nõ est concedẽda restitutio sibi, cùm esset æquitas istius restitutionis cõcedendæ. Præterea iste præsens potuit agere cõtra absentẽ, & potuit mitti in possessione ex primo decreto. Itẽ potuit mitti in possessiõe ex secũdo decreto quãdo latitaret. Tex. est in l. ignorare. C. de restitu. mili. Ergo cùm presenti cõtra absentẽ potuerit esse plene cõsultũ: ergo manifestè apparet q cessat æquitas huius restitutiõis cõcedẽdæ. istas opp. for mat in terminis gl. no. in l. is qui. quę est gl. vnica. ff. ex quib. cau. ma. & illa gl. est necessaria ad intellectũ huius §. secũdùm Io. Fabr. hîc, in ij. col. qui nihil vltra dicit. Istas opp. vltra dictã gl. & Bar. ibi. ego magis fortifico per id, quod dicã, & tenebo ỹ. in isto notabili: vbi te nebo q si absens vsucepit rem præsentis: & iterũ abest causa reipublicæ & sic nondũ est reuersus, q ,puidef de pleno remedio isti presenti: quia poterit petere q def curator isti absenti: aliãs bonis illi[a] absentis, cõtra quẽ poterit ,pcedi vsq; sentẽtiam diffinitiuã, & vsq; ad executionẽ inclusiuè: ergo cùm huic presenti ,puideat de pleno & optimo remedio, relinquit q debet cessare ,puisio huius textus. Glo. j. in d. l. is qui. ponit multas sol. ad dictã opp. et Bar. ibidẽ etiam multa dixit. Ego partim ex verbis illius gl. et partim ex verbis Bar. ibi excerpo vnã tertiã sol. et dico ,p solutione dicti cõtrarij esse sub hac forma respõdendũ, & in primis est fiẽda vna regula secũdùm Bar. ibi, quãdo solũ vnũ remediũ impedit istã restitutionẽ, quę cõcedit præsenti cõtra absentẽ, scilicet si absens defendit. Quãdo ergo absens dimisisset procuratorẽ in ciuitate, vel ibi haberet cõiunctos, vel alios idoneos defensores, tũc clarè procederet prima pars arg. s. facti, scilicet q sibi nõ concederet restitutio. d. l. ergo. cũ alijs allegatis. Et dũ postea dicebat q si iste absens nõ defendit per ,pcuratores, vel idoneos defensores, q tamẽ præsens habet aliud remediũ, scilicet interrũpendi præscriptionẽ per denũtiationẽ, iuxta formã d. l. vt perfectiùs, quia respondeo q remediũ istud non habet impedire istã restitutionem. Quod probo: quia, vt dixi, eo solo casu

c præsenti cõtra absentẽ denegat restitutio, quãdo absens plenè defendit, ita q actor plenè pòt peruenire ad suũ: vt quia sibi satis detur iudicatũ solui: vt est tex. in d. l. itẽ ait prętor. §. fi. sed per solã interruptionẽ in præscriptiõe vel vsucapiõe, imo etiã ,p perpetuationẽ actionis nõ pòt peruenire ad suũ: ergo sibi nõ est deneganda restitutio. Nõ obstat aliud remediũ, scilicet missionis in possessionem ex primo decreto, vel vẽditionis ex secũdo decreto ,ppter cõtumaciã absentis, vel dationẽ curatoris, cõtra quem possit procedi vsq; ad diffinitiuã, & executionẽ inclusiuè: quia respõdeo q etiam ista remedia nõ impediũt istã restitutionẽ. Quod ,pbo rationibus, & legibus. Primò clara ratione. Nã absens nõ potest obicere præsenti istã culpã præsentis, ex qua ipse lucrũ sentit: vt est gl. [c] ✱ no. in l. sed si exceptio. in glo. j. ff. de euic. Itẽ quia ista culpa causatur à cõtumacia sua, & cõsequẽter potest prælens dicere, Cùm culpent alij te, me laudare necesse est. Et q ista vltima remedia non impediant istam restitutionẽ, habetis tex. in d. l. item ait. in §. hęc autem. in verbo, eo potiùs. & ibi gl. declarat. ff. ex quib. cau. ma. & per ista habetis clarè solutam, & in forma opp. s. factam. Sed per ista non quiescit mihi adhuc animus circa istum tex. & ea, quæ dicta sunt: quia per ea vidimus quòd quando præsens non habuit quem posset conuenire, & sic nec procuratorem, nec alium defensorem, quòd isto casu conceditur sibi restitutio aduersus vsucapionẽ cõpletam: vt hoc tex. aliãs secus, vt iuribus s. allega. sed tunc multum dubito: quia si iste presens non habuit quem posset cõuenire, quomodo ergo potuit contra eum currere vsucapio, & perfici, cùm

24 habeamus vnam regulam, † non valenti agere nõ currit præscri-

d ptio. [d] l. j. §. fina. C. de anna. except. Istam dubitationem non inuenio declaratam, imò nec tactam per aliquem scribentem hîc, nec etiam per Bart. in aliqua lege illius titu. ff. ex quib. cau. ma. nec in Codice: Puto tamen quòd ad hoc possit optimè responderi, & in forma. Et dum dicebatur quòd restitutio datur, quando quis nõ habuit quem posset conuenire, fateor, vt hoc tex. Et dum dicebatur, si non habuit quem posset conuenire: ergo nõ potuit currere vsucapio, & multo minùs perfici, cùm non valenti agere non curat præscriptio: quia respondeo quòd aut quis nõ potest agere, vel etiam impeditur agere impedimento iuris: & tunc procedat illa

regula

regula l. j. in fi. C. de anna. excep. quando impedimentum superuenit ante cõpetentem actionem. Aut quis est impeditus impedimẽto facti: & tunc si impedimentum est iustum, quamuis non possit

a agere, tamen bene currit præscriptio, sed bene datur [a] ✱ restitutio. Text. est in l. vnus ex sociis. §. fi. & melius in l. seq. quæ incipit, & Attilicinus. ff. de ser. rusti. præd. & ibi Bart. & text. no. in l. j. §. si quis propter inundationem. & ibi Bar. ff. de iti. actũq; priua. Et ita proprie est in nostro proposito: quia iste præsens impediebatur

31 agere cõtra absentem propter impedimentum facti: & quia istud

c impedimentum est iustum, cõtra eum currit præscriptio, sed restituitur: vt hoc text. Si verò impedimentum facti non esset iustum, curreret præscriptio, & nõ daretur restitutio. l. ij. §. si quis tamen. ff. si quis cautio. Istam no. theoricam ponit Gul. de Cu. in l. senatusconsulto. ff. de offic. præsid. & ibi eam tenet, & defendit Bart. & tenet etiam Petr. de Bellapertica in d. l. vnus ex sociis. §. fi. & ibi Bar. & Cy. in l. j. in iij. oppositi. C. de bo. ma. & Bal. in l. quoties. in ij. col.

25 C. de preci. Impe. offe. † De hoc tamen, an & quando impedito currat præscriptio, si vultis plenè videre, videte vltra prælegata, etiam Bar. in d. l. j. §. si quis propter. & Bald. in l. j. C. qui admit. in xxij. xxiij. & xxiiij. oppo. Baldus & Angelus in d. l. j. C. de anna. excep. Et quando impedito impedimento iuris vel facti currat præscriptio, & quando veniat restituendus, videte not. Bald. & Angel. in l. ficut. ad fi. C. de præscript. trigin. anno. Et eo casu quo impedito non currat præscriptio, tamen si incepit currere, cõsumit cursum contra eum, secundùm Innocentium in c. ne pro defectu. extra de elect. & Bal. in d. l. j. in iij. col. C. de anna. excep. Et ponit etiã

26 Bar. post Iac. But. in d. l. senatusconsulto. Aduertite tamen q licet de iure ciuili impedito impedimẽto facti currat præscriptio, vt statim dixi, tamẽ de iure canonico impedito, etiam impedimẽto facti, nõ currit præscriptio. Ita habent Canonistæ tex. no. in c. quia diuersi-

de Imo. hoc firmantem. ¶ † Aduertite etiã perpetuò quòd in d. c. quia diuersitatem habetis tex. multum singulare, & peregrinum, & nunquàm delendum è memoria, quòd quamuis impedimẽtum culpa sua processit, q tamen non currit præscriptio illius temporis, quo fuit impeditus, licet culpa sua. Et ita illum text. ponderat fa

27 mosissimus inter moder. Cano. do. Io. de Ana. qui etiam ita refert se in facti q. cõsuluisse. ¶ † Secundò † no. q ex hoc text. in dictione Tunc, q cũ de natura huius dictionis Tunc, sit importare, & de-

b notare extremitatem temporis, [b] vt est text. in l. iiij. §. fi. & ibi gl. & Bart. ff. de condict. & demonstra. & text. in l. in substitutione. §. fina. & ibi glos. in ver. ex eo. ff. de vulga. & pupilla. & text. in l. vxori vsufru. villæ. ff. de vsu. leg. & text. in l. Gallus. in princ. ff. de liber. & posthu. & ibi gl. in ver. Tunc. & ibi Angel. & gl. in l. lecta. in princi.

28 in verbo Tũc. ff. si cert. pet. q hic est text. † q si absens præscripsit rem presentis, quòd præsenti permittitur agere in illa extremitate temporis, quãdo ille absens desiit abesse causa Reipubli. Et sic videtur velle hîc tex. q donec absens abest causa Reipublicæ, q non possit conueniri per præsentem. Et sic vult iste text. q præsens debeat expectare, donec ille absens desierit abesse causa Reipublicæ.

29 ¶ Iuxta ergo istum tex. & istud notabile quæro: pone † q præsens nolit expectare tẽpus, quo ille desierit abesse causa Reipublicæ, & sic tempus reuersionis, suæ, nũquid succurretur, vel prouidebitur sibi aliquo remedio. Hanc quæstionem nullus doct. ponit hîc, sed eam in terminis format Bar. in l. ignorare. ad fi. C. de resti. mi. & ibi dicit quòd si speretur reuersurus de proximo, quòd tunc iste præsens cogitur eum expectare. allegat l. fi. ff. de leg. quæ nihil facit. Melius facit l. pe. §. fi. eo. ti. Si verò de proximo non speretur, debet dari curator bonis, contra quem poterit procedi ordinariè ad diffinitiuam sententiam, & ad executionem. l. ab hostibus. §. fi. ff. ex quib. cau. ma. Et pro hac decisione ego allego gl. no. in l. iij. in ver. obseruatione. & ibi Baldus. C. de cap. De quo etiam videte Bar. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infe. in v. col. ver. sed quid fiet. et ibi Imo. in vlti. col. & Pet. Dy. Ray. in d. l. ab hostibus. in prin. ff. ex qui. cau. ma. & Bal. in l. muto. §. fi. per illũ tex. ff. de tute. & Bal. in l. pe. C. de bo. autho. iudi. pos. & Bal. in l. cohæredibus. C. fami. ercis. vbi ponit

30 † quod remedium sit, quando quis habet rem cõmunem cõtra absentem, quem nemo defendit, & vult eam diui a dere & debet cõpetere supradictũ remedium.

¶ Glo. in verb. Reipublicę. diuido eam in tres. In prima declarat tex. In secunda illũ extendit ad alias ciuitates. In tertia illum extẽdit ad municipia. Secũda ibi: tamen ex generali clausula. Tertia ibi: idẽ etiã si causa municipij. ¶ In ea.

31 glo. ibi: ex generali clausula. † De hac generali

c clausula, Si qua mihi iusta causa esse videbit: [c] & an concedatur ex negligentia, seu lata culpa, vel supina ignorantia, videte Bar. in l. seruo inuito. §. cũ prętor. ff. ad Treb. et idẽ in l. diuus. col. j. et ibi Imo plenè. ff. de re iud. et in l. si is, ad quẽ. ff. de acqui. hęre. & idẽ Bar. in l. j. C. de sen. aduer. fisc. lat. lib. x. Cy. & Bal. in l. j. C. de cõdi.

b inde. Bald. in l. j. in j. col. C. quomodo & quan. [b] iud. Bald. in l. j. ver. quid si est lata per corruptelam. & sequen. C. de pœ. iud. qui ma. iudi. Bal. in l. j. C. si ex fal. instru. & Bal. in l. venalis. C. quando prouo. non est necesse. Et circa dictam clausulam generalẽ, videte etiam id, quod decidit Bal. post Pe. et Cy. in l. j. ad fi. C. de requi. reis. Cy. & Bal. in l. ij. C. si pen. app. mors inter. ¶ Ad fi. gl.

habetis quòd dispositio huius §. qua dicitur,

32 † quòd restitutio datur præsenti contra absentem causa Reipublicæ, habet locũ siue quis fuerit absens causa Reipublicę Romanorum, siue alterius ciuitatis, vel municipij etiam vllæ: vt etiam dicit gl. in illa l. legatis. hîc alleg. in gl. Ista

e gl. si referatur ad tex. nostrum est nullius penè effectus, & sine aliqua prorsus dubitatiõe: quia si restitutio datur aduersus eũ, qui fuit absens ex causa Reipublicæ Romanorum, & sic ex iusta causa, quãto magis daretur restitutio aduersus eum, qui fuisset absens, nõ ex causa Reipublicæ Romanorum, sed pro alterius cuiusuis ciuitatis, vel municipij, & sic ex minus iusta causa: vt dixi s. in prin. huius §. in primo euidẽtiali. Sed si hæc gl. intelligatur secũdùm iura, quæ allegat, prout debet intelligi secundùm leges, quas allegat, vt inquit Bar. in l. non solùm. §. si

33 liberatiõis verba. ff. de liber. lega. † Ex ea habetis notare vnum magis notabile, quòd restitutio, quæ datur absenti contra præsentem, & sic

d in omnino cõtrario ad principium text. nostri datur ei siũe fuerit absens pro Republica Romanorũ, siue alterius ciuitatis, vel municipij. Et sic habetis quòd licet aliãs in concedẽda restitutione absenti cõtra præsentem fiat distinctio absentiarum, prout s. dixi in j. euidentiali, quòd tamen non fit distinctio ex causa cuius Reipublicæ fuerit absens: quia indulgetur sibi restitutio, etiam pro absentia loco cuiuslibet ciuitatis, aut municipij, saltem ex clausula generali, Si qua mihi causa, &c. Et ita intelligendo gl. puto etiã in hoc eam bene dicere: quia casus est in d. l. sed & si per prætorẽ. §. pe. ff. ex quib. cau. ma. hîc alleg. in gl. quæ propriè loquit in istis terminis.

¶ Addo etiã q pro hac glo. intellecta, vt statim dixi, optimè facit quod in simili notabiliter decidit Bar. l. fi. in fi. pe. col. C. de sac. san.

34 eccle. † vbi voluit q priuilegiũ illius legis fi. circa præscriptionẽ in quatuor casibus ibi positis. indultũ ecclesiæ, & ciuitati, habeat etiã locũ in Republica cuiuslibet castri, & cuiuslibet municipij. Et idò sequit ibi Bal. in ij. col. ver. secũdò quę rovtrũ priuilegiũ, quod datur ciuitati, detur etiã castro, &c. licet cõtrariũ teneat ipsemet Bar.

d cõtra morem suũ sibi cõtrarius [d] ✱ in l. si finita. §. fi de vectigalibus. ff. de dam. infec. circa med. j. col. post gl. ibi in ver. per longũ. & sequuntur ibi Ang. & Imo. Addo etiã q pro glo. nostra declarata

a ✱ Adde Bar. in l. Aemili[a]. ff. de mino. Bar. i l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. circa mediũ. ff. ex quib. causis maio. & in l. Aristo. §. fi. ff. de dona. Bal. in l. fi. versi. attẽde. C. de prescrip. lõg. tẽp. Io. de Imo. in c. fi. extra de prescri. & in l. Pãtonius. ff. de acqui. hære. Panor. in c. vigilãti. extra de prescri. Carcassona Sardus.

¶ Temporis. Adde Fran. Are. in l. si ita stipulat[a]. de ver. obli. in prin. & in l. hæres. de acqui. hære. & remittiuè in l. lecta. si cert. pet. et Feli. in c. licet causam. in iiij. col. de proba. & do. Pet. Phi. Cor. in consil. cc-lxxix. incip. i hac litera d. i iiij. parte. et Fulg. in consilio. 50.

¶ Videbitur. An & quando ex ista clausula restitutio cõcedat, vide d. Alex. de Imo. in cõsi. xx. i vlt. col. in j. parte. Et quibus cõcedatur, vide per eũ in cõsi. lxxj. in ij. col. ea. parte. vbi etiam quæ dicatur iusta causa: & nũquid

e sola ignorãtia, & nunquid rusticus possit petere restitutionẽ ex ista clausula, vide p eum in cõsi. xiiij. in vlt. col. in fi. in ij. col.

✱ Adde q forsan dicta Bart. in d. l. fin. & in d. §. si de vectigalibus. possunt ad cõcordiã reduci ex distinctiõe, quam Bart. idẽ facit. i l. Reipubli. C. ex quib. cau. maio. Carcassona Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱ Aduerte, quia glo. illa non dicit id, ad quod Iaso. ipsam adducit, & forsan Iaso. eam non legit. Sed dō. Alexan. eam allegauit simpliciter credidit: sed bene dicit Cæteras ciuitates restitui debere: secº in castris, & villis Sardus.

b ¶ Villas. Vide Franci. Are. in l. si pater. §. impuberi. de vul. & pup. vbi etiã per eundem. & dō. Alex. de Imo. in consil. clxxvij. ij. parte.

c ¶ Suburbia. Quid autem veniat appellatione ciuitatis, vide Felin. in c. Rodulphus. in fin. de rescrip. Et quomodo & qualiter capiatur, ibidē per eũ in xiij. col.

d ¶ Subiectis. Vide dō. Barth. Soc. in consil. cclxxj. incipi. in præsenti versi. illa ratiõe. cum versi. seq. in ij. parte. vbi ponit qd si statutum ciuitatis subiectę aliæ ciuitati disponet ꝙ in casibus, in quibus nõ reperitur decisio à statutis ipsius, recurratur ad ius cõmune, quomodo & qualiter sit interpretandum: & an sit recurrẽdum ad statutum ciuitatis superioris, cui subiicitur disponens, quod si per statuta eius territorij casus nõ decidatur, regentur suis statutis.

e ¶ Villæ. Vide Franci. Are. in l. si pater. §. impuberi. de vul. & pup. vbi etiã per eundem. & dō. Alex. de Imo. in consil. clxxvij. ij. parte.

vt §. bene facit quod alibi voluit gl. no. in l. Respublica. in glo. j. C. ex quib. cau. ma. quæ voluit † ꝙ sicut Respublica Romanorũ habet beneficiũ restitutionis, vt in text. dicitur, ita etiam aliæ ciuitates, & castra, & villę [a] ✱ quod multùm la tè hîc examinat Ioan. Fab. in pe. & vlti. col. post Pet. de Bellaper. sollicet nunquid Respub. aliarũ ciuitatum, vel municipiorũ, quàm Romanæ ciuitatis, restituantur: latè, & post multa hinc inde adducta, finaliter cõcludit cõtra Pe. de Bellaper. ꝙ quælibet Respu. restituitur. Dicite vt hîc late per eũ, & Nic. de Neap. post glos. ibi in l. Respublicam. C. de iure Reipu. lib. xj. & per Spec. in tit. de in integ. resti. §. j. Ver. idem quoq;. & in §. quis autem. in ver. ad doctri. per Inn. in c. j. extra de in integ. resti. & videte Bar. hoc etiã examinantem in d. l. Respublica. C. ex quib. cau. ma. ꝙ si in hoc teneremus conclusionem, quã ibi tenet Bar. post. Iac. Butr. & aliæ ciuitates, & alia municipia, licet non restituantur per illam l. respublica. habent tamen restitutionẽ ex clausula generali, si qua mihi, &c. Ita conclusio optimè faceret pro determinatione glo. nostræ, volentis idem esse in ciuitatibus, & municipijs, vt restituantur ex clausula generali. ¶ † An autem, & quãdo appellatione Reipublicæ veniat alia Respublica, quàm Romanorũ, & sic quando veniant aliæ ciuitates, vltra §. allegatas, vide glo. no. in auth. de hære. & Fal. in prin. in glos. in ver. omnem Reipublicæ. & ibi per scribentes, maximè per Ang. & Bar. in l. j. iuxta prin. C. de pœna iudi. qui ma. iud. & ibidẽ per Bal. & per eundem in l. ij. C. communia de vsufca. & ibi an in dubio semper appellatione Reipublicæ intelligatur de Romana. † Et an ciuitas dicatur Respublica, ponit Bald. in l. ij. in vltimis verbis. C. de sen. quę sine cer. quã. & ibi dicit ꝙ sic largo modo. & Bald. in procœmio Digestorũ. circa prin. ¶ † Et quot modis capiatur Respublica, declarat Bar. in rub. C. de iure fisci. lib. x. & ibi Nico. de Neap. & dicit Bal. in l. properandũ. in princ. per illũ tex. in ij. col. C. de iudi. † ꝙ sola ciuitas Romana habet fiscum, & nõ alia ciuitas. Item dixit Bal. in d. procœ. Digestorum. in prin. licet aliter, & melius dixerit Bart. in l. j. C. de bo. vacan. lib. x. & Bar. in l. citẽ veniunt. §. ait senatus. ff. de petit. hære. & Bart. in l. cunctos populos. in j. & ij. col. C. de sum. tri. Dicit etiam Bal. in rub. C. de priui. fisci. ꝙ municipia nõ habent fiscũ. Sed ego hoc intelligerẽ verũ, prout dicit Bar. in prędalle. locis, in ciuitate. ¶ † Et ad id quod §. tetigi de priuilegio cõcesso ciuitati, an extẽdatur ad castra, & villas: [b] quia hæc nõ est materia nostra sed si vis scire an & qñ procedat, videas Bar. in l. si finita. §. ex hoc edicto. & ibi latè Imo. ff. de dã. infec. & latè ꝑ Nic. de Nea. insertũ in lecturis Bar. in l. sed & reprobari. §. amplius. ff. de excusa. tuto. ꝑ Ludo. Roma. in d. l. si finita. §. fi de vectigalibus. & per Ange. de Are. in §. res fisci. §. de vsufca. Et in materia recurratis omnino ad Bar. in l. ij. ff. de verb. sig. Et ad canonistas in c. si ciuitas. vbi bonus tex. de sen. excõ. in vj. & in c. felicis. vbi maximè ꝑ Pet. de Anch. de pœnis. in vj. & Bald. in c. j. de capitaneo, qui arcẽ vẽdiditan vsibus feu. vbi refert Io. And. in d. c. si ciuitas. in Nouel. tenentẽ ꝙ si cõceditur priuilegiũ, vel immunitas ciuitati, nõ intelligũtur castra. Et eodẽ modo si cõceditur castro, non includũtur villæ sub ipso. Dicit etiã Bal. in tit. de pace Constan. in verbo, mos Romanorũ. ꝙ dãnata ciuitate ad aratrũ, non intelligũtur eius castra dãnata. ¶ An aũt appellatione ciuitatis veniant suburbia, [c] ita ꝙ si statutum prohibeat aliquid fieri in ciuitate, intelligatur etiam de suburbijs: ponit Abb. in c. fi. extra de pręben. † Et an appellatione ciuitatis veniãt terrę sibi recõmẽdatæ, ponit Pe. in cle. ne Romani. §. sanè. de elect. & ibi tenet ꝙ nõ per illũ tex. & refert se ita aliâs cõsuluisse Senis. † Et an consuetudo, & statuta ciuitatis habeant locũ etiam in castris & villis ciuitati subiectis [d] habetis gl. no. ꝙ sic, in l. ex ea. in gl. fi. in verbo, pœnã. ff. de postulãdo. & ibi videas per Ang. ¶ Glos. in verb. Abesset, ad eius fi. De hoc † an posidens tantùm animo, & sic ciuiliter tantùm, posit ex sola ciuili possessione vsucapere: quia hęc nõ est materia nostra, videte latè Bar. in l. iij. §. ex cõtrario. in j. & ij. col. ff. de acquir. pos. & ibidẽ per alios. Cy. in l. cõpetit. in iiij. q. C. de prescri. trig. ann. Bal. in l. cũ res. in iij. col. C. de proba. Ang. in l. super lõgi. C. de prescri. lon. temp. & ibi per Iac. Bu. in l. nemo. C. de acqui. pos. Sali. in l. licet. in iiij. col. C. de acqui. pos. & ibi per Gul. in ij. col. & ibidẽ ꝙ Bal. & eundẽ in l. traditionibus. C. de pact. Ang. in repe. l. si quis vi. §. differẽtia. ff. de acquir. pos. & quod vult gl. in c. causam. in gl. fi. in verbo, detinere. extra de prescri. habet in l. j. C. de ser. fugi. Et in istis locis magis cõmunis cõclusio se habet ꝙ sic, ꝙ ex sola ciuili procedat vsufcapio. ¶ Glo. in verbo, in hostiũ. quam diuido in tres partes. In prima declarat tex. scilicet q sint hostes. In secunda format q. ad tex. In tertia iuxta solu. ponit quandã differentiã. Secũda ibi: si ergo ab alio quis capiat. Tertia ibi: in hoc autẽ differunt. ¶ In ea. gl. ibi: vel ꝙ populo Romano. De hoc † qui dicãtur ꝓpriè hostes, ponit Bar. in d. l. hostes. ff. de cap. & Bal. in l. cùm cognatum. per illũ tex. C. de inge. ma. vbi dicit ꝙ illi ꝓpriè sunt hostes, qui sunt in bello, quod mouet cũ rege Romanorũ, vel summo pontifice: secus si moneat per aliquos reges, vel principes. De quo etiã. ꝙ. aliquid dicã. † Et quæ differẽtia sit inter hostẽ, & reum criminis læsæ maiestatis, declarat Bal. in l. nihil. C. de vind. lib. vbi dicit ꝙ nemo põt fieri reus criminis læsæ maiestatis, nisi sit subditus. Hostis autẽ põt esse de quacũq; gente. Et idem tenet Bal. in l. ij. C. de falsa moneta. † Et not. quòd piratæ sunt hostes ꝓpriæ, & æquiparãtur hostibus fidei. Tex. est in authẽ. nauigia. C. de fur. Et ibi dicit Bald. per multa iura † ꝙ tales piratæ sunt ipso iure diffidati, & possunt à quolibet impune derobari. Et an si ciuitas Imperij resistat officiali Imperatoris, per hoc dicatur illa ciuitas esse hostis Imperij, ita vt ei possit bellũ indici: ponit Bar. in d. l. hostes. in vlti. col. ver. circa prædicta quæro. & Bar. in l. qui à latronibus. in princ. ff. de testa. ¶ In eadem gl. ibi: credo ꝙ sic. dicite secũdùm Io. Fab. hîc, & post eum Ang. de Are. hoc esse verisimũ: quia vbi agitur de restitutione concedenda præsenti contra absentem, non curamus de causa absentiæ, prout dixi vobis §. in princi. huius §. in primo euidentiali. Sed ego puto idem esse in casu contrario, scilicet in restitutione concedenda absenti contra præsentem: quo casu licet in tali absente restituendo fiat differẽtia absentiarum, prout dixi in euidentiali præallegato, † tamen si aliquis fuisset captus, non dico ab his, qui propriè sunt hostes, sed à latronibus, aut à prędonibus, aut aliâs esset positus in vincula per vim potentioris, quòd ista causa esset iusta concedendæ sibi restitutionis. Text. habetis de hoc valde notabilem. in l. succurritur. ff. ex quib. cau. ma. Et in isto casu contrario intelligite glos. nostram loqui, prout etiam intellexi glos. §. in verbo Reipublicæ. quia aliâs istud esset nullius effectus, vt ibi dixi. Plus tamen, & præclarius dixit ad contextum Iurisconsultus in l. in eadem causa. ff. ex quib. cau. ma. † in vinculis etiam eos accipi, qui ita alligati sunt, vt sine dedecore in publico apparere non possint. Ad quod accedat glos. not. in c. si qui testium. in ver. paupertate. extra de testi. ¶ In ead. glos. ibi: quod aliâs non posset, cùm esset seruus. Habetis ex glos. † quòd si aliquis capiatur ab his, qui propriè hostes sunt, efficitur eorum seruus: & sic non potest facere testamentum. † Secus autem si ab eis, qui non sunt propriè hostes, vt sunt latrunculi: quia tunc non efficitur propriè seruus: & sic potest facere testamẽtum. Dixit tamen Bart. in d. l. qui à latronibus. in princi. ff. de testamen. quòd nedum si per papam, vel Imperatorem mouetur bellum, capti efficiuntur serui: quod hoc est indubitatum: vt §. dixi. Imò etiam si bellum inducitur per officiales principis. Nam dicit ibi Bartolus quandam constitutionem editam fuisse Pisis ab Henrico Imperatore, in qua declarauit quòd quicũq; rebellauerit principi

cipi, vel eius officialibus, sit hostis Imperij. De quo etiam per Innoc. in hoc vltimo tenentem contrarium in c. olim. extra de resti. ꝑpo. quem ipsemet Bar. refert & per Inno. in c. sicut. extra de iureiur. & per Io. And. in addi. Spe. in tit. de instrumen. edi. §. compendiose. ver. xv. & Bal. in d. l. cùm cognatum. & per illũ tex. C. de inge. & manu. † Et ibi etiã notabiliter quærit Bald. quid si Imperator indixit bellum, & mortuo Imperatore gentes suæ posteà ceperint aliquem ex hostibus, an ille efficiatur seruus, & consequenter nõ possit testari, & ibi nihil decidit. Refert tamẽ ꝙ aliâs fuit de hoc ardua quæstio tempore Henrici Imperatoris in persona comitis Bergamini de Marestiana multùm diuitis, q captiuatus post mortem Imperatoris condito testamẽto decesit in carcere Pisarum. ¶ In eadem glo. ibi: imò & eius obses nõ posset, & sic ad finem. De istis obsidibus, † & an, & quãdo possint dari, videte in d. l. obsides. ff. de testamen. hîc allegata: & maximè Bal. inter alios: & ibi etiã latè Imolam, & tex. in c. ex rescripto. & ibi glo. in verbo Obsides. extra de iureiur. Bal. in auth. imò. ad fi. C. de actio. & obli. & Bart. in l. diuus. ff. de iure fisci. & ibi glos. declarat qui dicantur obsides. & Bal. in d. l. obses. C. de actio. & oblig. vbi dicitur quòd possunt dari obsides pro publica causa tantùm, & non pro priuata. Et videas glos. in l. ij. in verbo Vendiderit. C. de patri. qui filios distrax. & ibi latè ponit Bald. de materia istorum obsidũ: & inter cætera dicit illos propriè obsides, qui dantur inter veros hostes. Et qui sint veri hostes, dixi §. in prin. huius glo. Et secũdùm eum, isti tales, qui dantur pro obsidibus, inter veros hostes bene de iure dantur. Et ibi etiam ponit quãdo possint dari obsides inter priuatos. Et ibi etiam quando, & per quos possent tales obsides reuocari: dicite vt ibi per eum. ¶ Glo. in verbo, Potestate. diuido eã in tres partes principales. In prima ad declarationẽ tex. ponit quot modis capitur iste terminus potestas. In secunda per modum quæstionis opponit, & soluit. In tertia contra solutionẽ instat opponendo, & ei dupliciter respondet. Secunda ibi: sed quomodo iste ab hostibus captus. Tertia ibi: sed nec videtur ꝙ per seruum. ¶ In ea. glo. in prin. ibi: id est, seruitute. addite ꝙ ita exponitur in §. j. & ij. §. de his, qui sunt sui. & idem in l. j. §. j. & ij. ff. de his, qui sunt sui. secũdùm Ioan. Fab. & Ange. hîc. Vos verò dicite ꝙ imò glos. debuit exponere text. in potestate hostium, id est, in dominio, prout clarè dicit tex. in l. potestatis. hîc allegata in glo. Et ita clarè vult Nico. de Neap. hîc. ¶ In ea. glo. ibi. l. potestatis. addite glo. in §. si quis alij. in glos. j. in verbo, iuri. §. de inuti. stipu. & quod dixit glo. not. in l. j. §. per hanc. el j. in glo. in verbo Vendicare. & ibi Bar. & doct. ff. de rei vendi. Inno. in c. inter quatuor. extra de maio. & obe. ¶ Ad fi. glo. hanc solutionem sequitur Dy. hîc, & alij cõmuniter post eum: & eam declarat Dyn. in regula, sine possessione. in j. col. de reg. iur. in vj. Et pro inuestiganda veritate huius solutionis. vide latissimè Bar. vbi hanc materiam latè, & copiosè examinat in repe. l. si is, qui pro emptore. ff. de vsufca. in expeditione versiculi, quod si seruus. vsq; ad expeditionẽ ver. Marcellus. inclusiuè. Dicebat tamen Ang. hîc ꝙ contrariũ hîc in glos. formatũ de l. sine possessione. potest etiã aliter solui, scilicet ꝙ verum est † ꝙ sine possessione non potest vsufcapio inchoari: & ita intelligatur d. l. sine possessione. sed post quam fuit cœpta vsufcapio cũ possessione & sic post quàm fuerit in esse producta, tunc si non fuit interrupta interruptione naturali, vel ciuili, iuxta l. naturaliter cum ibi plenè traditis per Bar. ff. de vsufcap. certè secundùm eum perficietur vsufcapio sine possessione: siue loquamur in defuncto hæreditate iacente, siue in alio viuo. Et ita dicit se intelligere l. cœptam. ff. de vsufca. Sed iudicio meo mirandũ est de hoc tãto patre, & summo doctore, ꝙ in hac solutione tam vehementer errauerit: & primo dum in proposito tex. nostri dicit, quòd quãdo vsufcapio fuit incœpta cũ possessione, si nõ fuit interrupta interruptione naturali, vel ciuili, ꝙ sine possessione perficitur vsufcapio. Et sic præsupponit quòd in proposito text. nostri ante captiuitatẽ fuerit incœpta vsufcapio cum possessione. Vnde licet posteà post captiuitatem perdatur possessio, tamen sine possessione procedit vsufcapio, nisi vsufcapio interrumpatur naturaliter, vel ciuiliter: quia in hoc errat: cùm per captiuitatem nedum perdatur possessio, sed etiam interrumpatur præscriptio. l. denique. ff. ex qui. cau. ma. & ibi expressè hoc firmatur gl. ij. in ver. non restitui. quę dicit quòd talis interruptio per captiuitatem est naturalis. Et allegat de hoc l. naturaliter. ff. de vsucap. Præterea, & fortius: dum vult Ang. ꝙ postquã vsufcapio fuit cœpta cum possessione, quòd posteà perficiatur sine possessione, siue loquamur in defuncto hæreditate iacente, siue in alio viuo. Et ita dicit se intelligere d. l. cœptam. Ipse dicit de directo contra casum l. de brocca. in l. iusto. §. nondum. ff. de vsufca. vbi dicit ad literam tex. quòd de iure singulari, & sic de iure speciali receptum est hęreditate iacente, vt in ea sine possessione perficiatur vsufcapio. Et quod in d. l. cœptã. istud sit introductum iure singulari, et sic iure speciali in hæreditate iacẽte, tenet ipsemet Bar. in terminis in d. l. naturaliter. in iiij. col. circa mediũ. Ergo bene puto quòd quãdo ageretur de præscribẽda aliqua actione personali, quæ præscriptio non currit ex possessione præscribẽtis, sed ex solo cursu temporis, & negligentia non petẽtis, ꝙ tunc ista præscriptio currit isto præscribẽte existẽte in captiuitate, sicut si esset in ciuitate. Et in isto casu puto posse exemplificari tex. nostrum: & posse ad contrarium respõderi, dum dicebatur ꝙ sine possessione nõ currit præscriptio: illud verum in præscriptione iurium realium, quę currit ex possessione præscribentis. Secus in præscriptiõe actionum personalium, vt §. dixi. Et ita tenet, & declarat Bar. in l. ait prętor. §. hi planè. ff. ex quib. cau. ma. per illum tex. ad finem. Accedat quod no. voluit Bar. limitando c. fi. de præscri. in l. sequitur. §. si viã. ff. de vsufca. & in l. hac autem iura. ff. de ser. rub. præd. & in l. fin. ff. quemad. ser. amit. Sunt etiam alij casus singulares, & speciales, in quibus sine possessione procedit vsufcapio, qui enumerantur per Dy. in reg. sine possessione. in j. & ij. col. & per Bar. in d. l. naturaliter. in iij. col. in prin. ver. tertio requiritur in præscriptione. Et no. Bart. in l. nec vtilem. in ij. oppo. principali. ff. ex quib. cau. maio. in quibus casibus puto etiam quòd text. iste ponit exemplificari. † & in quibus casibus captus ab hostibus põt sine possessione vsucapere. Et inter cæteros Bal. in d. l. naturaliter. enumerat casum, scilicet ex re peculiari, scilicet per filium, & seruum. Et dicit glo. nostra hîc in solutione sua, quam ego etiam §. approbaui. Item enumerat alium casum notabilem, & singularem, quando modicum tempus superfuisset ad vsufcapionem complendam: quia in illo modico tempore perficeret vsufcapionem sine possessione. De quo est text. in l. rerum mistura. §. Labeo. ff. de vsufcap. et ibi Bar. dicit hoc esse singulare. Et in hoc etiam casu potest tex. noster exemplificari. ¶ Glos. in ver. in ciuitate. diuido in septem partes. In prima declarat text. In secunda per viam quæsiti extendit text. nostrum. in tertia declarat quando quis dicatur desinere abesse. In quarta extendit etiam text. nostrum ad casum contrarium. In quinta iuxta dictam extentionem glos. tacitè subiurat vnam maximam & arduam difficultatem. In sexta rursus declarat quando quis dicatur desinere abesse. In septima ꝑ modũ illationis remouet quodã tacitum contrarium ad textum nostrum. Secunda ibi: quid ergo si vterq; abest. Tertia ibi videantur desinere abesse. Quarta ibi: item cõtra si præsens. Quinta ibi: & tunc siue cõpleta est tota vsufcapio. Sexta ibi: & tunc dicitur desinere abesse. Septima ibi, & sic patet ꝙ de necessaria absentia. ¶ In ea. gl. ibi: vt ff. ex qui. cau. ma. l. fi. Ex hac parte gl. iuncta d. l. fin. in ea allegata, dicit Ang. notãdũ esse † ꝙ priuilegiatus vtitur priuilegio suo contra priuile

a giatũ [a] eodẽ priuilegio. Addo ꝙ ante eum hîc, a ista fuit inductio glos. in d. l. fi. & dicit Ang. hîc hoc ideo esse, quia priuilegiatus qui agit, tractat de damno euitãdo: & ille priuilegiatus, cõtra quẽ agitur tractat de lucro: vnde isto casu bene priuilegiat⁹ admittit cõtra priuilegiatũ. Itẽ quia iste priuilegiat⁹, q agit, fouet iustiorẽ causam illo priuilegiato, contra quẽ agitur, nil mirũ si cõtra eũ admittitur ad agendũ. Allegat ad ista tex. notabilẽ in l. verũ. §. fi. & ibi Bar. & alios. ff. de mino. Ego puto cõtra illã gl. & cõtra Ange. hîc, ꝙ hęc nõ sit bona inductio, & ꝙ istud non bene colligatur, scilicet quòd priuilegiatus vtatur priuilegio suo contra priuilegiatum eodem priuilegio: quia nõ est verum quòd ille præscribens, vel qui præscribit, contra quem agitur, sit priuilegiatus:

¶ Priuilegiatũ. Adde do. Alexan. de Imola. in l. si apud. ff. de mi. & Feli. in c. cùm pro causis. de senten. excõmu. & Paul. de Cast. in consil. cccxvij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✻ Certè & si tanti patres diuersi diuersa senserunt, mihi omnium minimo (cui forsan obijci posset, quis es tu qui istis respondeas) aliter videtur, &, iudicio meo, eorum controuersiam scdauit iuris cõsul. ind. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ex qui. cau. maio. &, vt distinctè procedamus, duæ cõclusiões colligũtur ex q. ẽ. formata p Ias. Pa. vtrũ sit restituẽdus. Secũda si restituẽd⁹ est, ad quod tẽpus sit restituẽdus, an ad tẽpus absentiæ, vel præsentiæ quo ad primã cõclusionẽ & principaliorẽ est determinatio in d. §. sed qã sim pliciter. videlicet q̃ aut iste post aduentũ suũ fuit tãto tẽpore negligẽs, in quo potera thosp itiũ cõducere, aduocatum quærere, & litẽ cõtestari, & non fecit, q̃ nõ sit audiẽdus, ꝓpter suã desidiã. Aut verò in tra modicũ tẽp⁹, dum sarcinullas cõponit, aduocatũ quęrit, cõpleẽ vsusc apio. & sic angustia tẽporis impeditus nõ potuit litẽ cõtestari: & restituẽd⁹ est. Et iste est casus in d. §. sed quid simpliciter. Quod autem dicaẽ modicũ tps, & nũquid imputari posit ipsi negligentia, vel non, iudex ex qualitate loci, pſonæ, & temporis æstimabit, cuius arbitrio iuris cõsul. istud relinqt, vt est casus rotundus in l. nõ enim. ff. ex qui. cau. maior. Et hoc nunqd negligens fuerit vel. nõ, vel quicquam ei imputari posit, est facti, & prudẽtum re- 57 sponsis non decidit ur, sed iudici. committitur. l. mora. ff. de vsur. quo ad secundam conclusionẽ si iudex existimabit eum fore restituẽdum, satis placet Bulg. & commu. opi. quod ad tempus absentiæ restituaẽ. Ant. Ang. Carcassona Sard.

b ¶ Milliare. Adde do. Alex. de Imol. post Pau. de Cast. in l. j. ff. si qs cau. vbi dicit q̃ ispici debet cõsuetudo. & Inno. in c. nonnulli. de rescript.

c ¶ Passum. Adde Flo. in l. vix. ff. de ser. rust. predi. & Alex. post Bar. in d. l. j. si quis cau.

d ¶ Quindecim digitorũ. Adde Flo. in d. l. vix. ẽ. paulo ante p me allegata.

quia ex hoc solo quòd sit absens, & sic sola absentia nõ est causa priuilegij cõcedẽdæ sibi restitutionis, sed absentia iuncta cũ læsione. Cũ ergo præscribens, quantumcunq; sit absens, nõ lædatur: ergo nõ est priuilegiatus. Quod patet eò quia nõ restituitur: ergo non est verũ q̃ hîc priuilegiat⁹ vtatur prtuilegio cõtra priuilegiatum. Et ita dicit Bar. in d. l. fi. ¶ Præterea, vtdicit Bar. in authen. quas actiones. in ij. col. C. de sacrosanct. eccle. in terminis illius l. fi. licet iste cõtra quem agitur, sit priuilegiatus in genere, eò quia absens: tamen non est priuilegiatus in specie in ista causa restitutionis in integrum, in qua agitur cõ. ra eum. Vnde licet iste absens sit priuilegiatus in genere, eò quia absens, tamen non est in specie: ergo non est verum q̃ in istis terminis, & in isto casu speciali, in quo agitur contra eum, qui præscribit, dicatur priuilegiatus agere contra priuilegiatum eodem priuilegio in specie. De hoc tamẽ, an, & quãdo priuilegiatus possit vti priuilegio suo contra priuilegiatum, vltra præallegata, & vltra ea quæ latè ponit Cy. post Pe. & Bar. in d. authen. quas actiones. & Cy. in l. quo tempore. in vlt. col. C. de resti. mili. videte omnino illũ notabilẽ text. in l. verum. §. item quæritur. ff. de minor. et ibi Bar. dicit esse meliorem ad hoc, quàm alibi habeamus. Et videas tex. in c. auditis. circa finem. & ibi do. Abb. in ix. notabili. extra de in integ. resti. & Bald. in authen. habita. C. ne filius pro pat. in viij. col. ver. modò istã materiam altiùs attingamus. & Bal. in l. ij. per illũ tex. C. de priuile. fisci. & Bal. in authen. item sibi inuicẽ. per illum text. C. de sacrosan. eccle. & in cõtingentia facti Paul. de Cast. consulentem in cõsil. suo cccxij. in vltimo dubio. ¶ In ea. gl. ibi. l. ab hostibus. §. sed quod si simpliciter. gl. hîc succintè tãgit hanc difficultatem, quę fuit maxima inter antiquos glossatores, & inter docto. nostros, et doct. seq. Et vt eam melius intelligatis, subiicio rem exẽplis. † Pone, vsuscapio pro maiori parte est lapsa in absentia: post modũ est completa in præsentia, post modicum tẽpus reuersionis, in quo modico tẽpore dominus potuisset agere, an restitutio sit in totum, et omnino deneganda, an verò sit danda restitutio in integrum, ita vt subducatur tantum tempus, quantum est illud, quo vsuscapio cucurrit in absentia. Mar. & Placen. ex vna parte tenebãt q̃ nulla omnino sit concedẽda restitutio. Bulg. verò & Ioan. tenebant ex alia parte cõtrarium, scilicet, restitutionem esse concedẽdam, ita tamen quòd subducatur tempus absentiæ de medio: & sic illud tempus, quod cucurrit in absentia, & consequẽter tempus, quo dominus nõ fuit in negligentia. Has controuersias antiquorum refert latè glossator Accur. in l. quo tẽpore. C. de restit. mili. in gl. j. & in d. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. in glos. j. ff. ex quibus causis maio. Opi. Marg. secutisunt Pet. & Cynus in d. l. quo tempore. et Gulielmus in dicto §. sed quod simpliciter. Hanc etiam tenet Ioannes Fab. hîc, & refert Paulus de Castro excellentissimus inter modernos in l. diuortio. §. non solũ. ff. solu. mat. q̃ opi. Mar. cõmuniter tenetur. contrariam tamen opi. videlicet Bulg. tenet vbiq; gl. in d. l. quo tẽpore. & in d. §. sed quod simpliciter. & in hoc §. in præsenti gl. Hanc etiã opi. tenet Dy. & Iac. Bu. hîc: & Inno. in c. dilecto filio. extra de verb. signi. & ibi istud idẽ tenere videtur gl. in verbo Futura. & ibi est optimus text. pro hac parte. Azo verò in sum. ti. de resti. mili. dixit q̃ opin. Bulg. nititur maiori æquitate: sed sententia Mar. fulcitur maiori authoritate legum. Bar. in hac difficultate contra morem suum fuit sibiipsi contrarius. Nam in d. l. quo tempore. tenet indistinctè opi. Bul. & dicit quòd hæc opinio est verissima. & idem tenet ipse Bar. in d. l. fin. in vlti. col. de tempo. in integ. resti. pe. sed ipsemet Bar. in d. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. in vij. col. nõ tenet indistinctè opi. Bul. sed ponendo nouam opi. distinguit: vt ibi per eum. Bal. in d. l. quo tẽpore. in iiij. col tenet simpliciter, & indistinctè opi. Bulg. Ego nõ intendo hanc difficultatem, & hunc periculosum articulum hîc examinare, propterea quòd illum omittunt omnes doct. hîc, vt Ni col. de Neapo. Bal. Ang. de Are. & Ioan. de Pla. sed de eo diffusè videatis in locis ẽ. allegatis, & maximè per Dy. hîc, qui multa hincinde adducit: tandẽ cum opi. Bulg. cõcludit, & respondet argumentis in cõtrarium adductis. Et videatis per Ioan. Fab. hîc, qui multa pro vtraq; parte adducit, et plura quàm Dy. & finaliter tenet cum Marti. & non respondet argumentis in contrarium adductis. Videte etiam Bar. latè examinãtem hunc articulum in d. §. sed quod simpliciter. per v. col. & ibi Bart. in hoc articulo quatuor per ordinem facit. Primò ponit iura, & rationes, quæ faciunt ꝓ Mar. postea eis particulariter respõdet. Deinde ponit iura, & rationes, quæ faciunt pro Bulg. & eodem modo singulariter respondet. Tertiò ponit rationes, & solutiones doctorum, & eas damnat. Quartò ponit vnam suam opinionem cum distinctione: vt ibi per eum. Ego

a non recedam ab opinio. Bulg. [a] ✻ quia videtur magis communis. Pro qua vltra ea, quæ copiosissimè adducuntur per docto. in locis præallega. ita vt vix quicquam addi possit, ego etiam adduco illud, quod in optimo simili adducit glo. in l. fin. in ver. illuxerit. C. de tempo. in integ. resti. pe. quam ibi tenet, & sequitur Bart. in vlti. col. & ibidem Bal. ad fi. vbi ponit quòd si præscriptio fuit incœpta in minori ætate, & completa in maiori, quòd isto casu non est deneganda restitutio, imò concedenda, & quòd tempus sibi non curit, nisi pro tempore maioris ætatis: consequenter restituitur, & subducitur tempus minoris ætatis, & non computatur sibi, nisi tempus maioris ætatis, quod fuit in negligentia. ¶ In eadem glos. ibi. l. si cui. §. tandiu. Melius facit text. in l. j. & ibi glos. j. & Barto. ff. si quis cau. De istis viginti millibus diurnis, vt habeatis magis expressum, dicite quòd mille passus faciũt vnum milliare, [b] vt dixit

b text. in l. iij. in princ. & in l. mille passus. ff. de verborum significa. & quinq; pedes faciunt vnum passum, [c] vt inquit glo. in d. l. iij.

c 58 in glosella iij. ad fi. † Pes verò dicitur quindecim digitorum, [d] secundùm glos. in c. sicut. xviij. q. iiij. & Bal. in d. l. j. ff. si quis cautio.

d ¶ In fi. gl. in hac vltima parte. gl. est aliqualiter obscura, & intricata secũdùm Io. Fab. hîc: sed secũdùm Ang. de Are. hæc mens huius gl. est ista: nã est fiẽda differẽtia an sit fiẽda restitutio præsenti cõtra absentẽ: & tũc indistinctè, nõ facta distinctione absentiarũ, nec etiã facta distinctiõe an absens desierit abesse, necne, semper est fiẽda restitutio præsenti vno solo inspecto, an præsens habuerit potestatẽ agẽdi, necne: prout latè dixi vobis in primo notabili. si verò restitutio sit cõcedẽda absenti cõtra præsentẽ: tunc bene fienda est distinctio absentiarũ, iuxta materiã l. fi. ff. de in integ. rest. vbi propriè traditur hæc materia. Et isto etiã casu bene quærimus an desierit abesse, vel ne, vt in hac gl. Ideo aduertendũ est † q̃ si aliquis fuerit ab- 59 sens ex causa volũtaria, sine cõtumacia, vel etiã cũ cõtumacia, et sic ex causa nõ iusta, quo casu ei nõ cõcedit restitutio, put traditur in d. l. fi. ff. de in integ. resti. & iste talis absens ignorabat ius suũ, vel ius sibi competere, q̃ quamuis currat præscriptio tam cõtra sciẽtem, quàm cõtra ignorantem. l. fi. circa fi. versicu. nulla scientia vel ignorantia. C. de præscrip. long. tempo. nihilò minus talis ignoran-

tia

tia erit iusta causa in integrũ restitutionis concedendæ contra dictam præscriptionem: & sic ratione ignorantiæ poterit petere in integrũ restitutionis. Illud est, quod multũ singulariter voluit Bar. per illum tex. in l. j. §. si quis propter inundationem. ff. de iti. actũq; priua. Quod dictũ Ang. de Are. hîc in finalibus verbis multùm cõmendat, & dicit menti tenendũ. Addo q̃ istud dictũ Bart. licet etiã communiter reputatur esse singulare, tamẽ idem voluit ipse Bart. in l. Aristo. §. Labeo. qui est §. fi. ff. de do. & Bar. in l. Aemilius. ver. opponitur quod præscriptio minori ipso iure nõ currat. ff. de minno. Et hoc dictum refert simpliciter Bal. in d. l. fi. versi. attende. C. de præscrip. long. tempo. Et hoc dictum tenet Abb. Panor. in c. vigilanti. extra de præscri. quia ad hoc allegat bonam glo. in l. j. §. j. in glos. j. C. de patr. potesta. Idem etiam tenet Imo. in c. fi. in ij. aliàs x. charta. extra de præscrip. qui ad hoc allegat glos. in l. fi partem. §. fi per fundum. in glos. pa ruula. in ver. non vtendo. ff. quem ad. serui. amit. & idem tenet glo. in l. si sic, in glo. magna. in ver. seruitus. circa fi. eo. tit. Idem autẽ tenet Ludo. Roma. in l. si verò. §. de viro. in xv. fallen. ff. solut. matr. qui etiam ad hoc allegat illam glo. in d. l. fi partem. §. fi per fundum. & aliam glo. in l. sicut. §. militia. C. de præscri. trig. vel quadr. ann. & idem etiam tenet Spec. in tit. de præscrip. §. j. ver. sed pone colonus. & Ange. in l. fin. ff. fi quis testa. liber. esse iussus fue. & Imola in l. Pantonius. §. j. ff. de acqui. hære. Ludo. Roma. in l. qui vniuersas. §. j. ff. de acquir. posses. Facit quod singulariter vult Innocen. in rub. extra de consti. ad finem. Et est verum quòd contra Barto. tenent multi, vt per Modernos in c. auditis. extra de in integrum restitu. & in clemen. j. in eodem titu. & contra Barto. in contingentia facti consuluit Petr. de Anchara. in consilio cxlij. incipiente, principaliter contra istos legatarios, &c. vbi inter cętera allegat Bald. tenentem contra Barto. in l. j. in xxiij. oppositi. C. qui admit. & subtiliter adducit contra Bart. d. l. fin. C. de præscrip. lon. tempo. & reprobat responsionem Barto. vt ibi per eum. Contra Barto. etiam tenet Cuma. in l. cùm filius. §. in hac. ff. de verb. obligatio. ¶ Gloss. in ver. annum. Diuido in quatuor. In prima declarat textum. In secunda ponit quot sunt necessaria ad hoc, vt annus vtilis currat. In tertia ponit quantum tempus detur hodie in restitutionibus. In quarta per modum notabilis ponit an hodie iste §. fit correctus. Secunda ibi: in quibus actor habuit facultatem agendi. Tertia ibi: hodie verò in omnibus restitutionibus. Quarta ibi: & ita nota. hîc. ¶ In eadem gloss. ibi. l. cùm hæres. §. Stichus. addite similem tex. in l. ita vulneratus. in versi. æstimatio autem. ff.

60 ad legem Aquil. Dicit tamen † quòd annus propriè constat ex tre-

a centissexaginta quinq; diebus [a] & sex horis: quæ sex horæ collectæ simul, in quatuor annis faciunt vnum diem naturalem, quem appellamus bissextilem, qui attribuitur Februario, vel secundùm canones Martio. Et hæc omnia ponit gloss. no. in l. iij. §. minore. ver. bissexto. ff. de mino. & gloss. in l. cùm bissextus. ff. de verbo. significatio. ¶ In eadem gloss. ibi. ff. de diuer. & tempor. præscript. l. j. vi-

61 detis ex hac gloss. † quæ & quot sunt necessaria ad hoc vt annus vtilis currat. Idem not. glo. in d. l. j. in glo. in ver. agendi. & videte gl. no. in l. fi. in glo. j. & ibi docto. C. de tempo. in integrum restitu. pe. & glos. no. in rubrica. ff. de diuer. & tempo. præscrip. & ibi Barto. quę ponunt de tempore continuo, & de tempore vtili à principio: sed de continuo in processu, & de eo, quod omni tempore est vtile: & declarant quomodo, & quãdo in eis currat tempus. Accedat ad hoc glo. quam Ang. de Are. reputat valde singularem in c. quàm sit ecclesiis. in ver. mensem. de elec. in vj. & glo. not. in cle. j. in ver. con-

62 tinuum. de in integ. restit. ¶ † An autem, & quando tempus in dubio intelligatur vtile, vel continuum, vide Bald. in l. annus. cum ibi not. per gloss. ff. de calum. & omnino Bald. in l. genero. ff. de his, qui not. infa. & Bald. in l. j. in vlti. col. C. de dila. & Bal. in l. siue pars.

63 eo. tit. de dila. & Cyn. & Bald. in l. ij. C. de ædil. actio. † Et quomodo sumatur tempus vtile, ponit Bald. in d. l. fin. in prima oppo. C. de tempo. in integrum resti. mi. Pet. de Anchara. in clemen. j. ad fi.

64 de in integrum restit. † quòd in dubio omnis dilatio intelligitur continua, nisi reperiatur cautum quòd sit vtilis. Et an in dilationibus ad probandum tempus sit vtile, an continuum, videte Bal. in l. si quando. in ij. q. & melius in v. C. de testib. & Baldus in l. eos. §. sinautem. in iij. col. C. de app. & Bal. Ang. Pau. a & Ludo. in l. j. ff. si quis cau. & notabiliter Pau. de Eleaza. in c. frequens. de resti. spol. in vj.

65 vbi ponit, † an dies emergens posit qualibet hora incipere currere. De quo etiã per Ange. & Imol. in l. Gallus. in prin. ff. de lib. & posthu. ¶ In ea. gl. ibi: corrigitur per Codicem. Dicite

66 † quòd hoc non esset mirum: quia liber Codicis, prout nunc est compilatus, fuit compilatus post istum librum Institutionum: & expresè probatur in l. memmimus. post prin. C. de legi. hære. vbi Imperator facit expressam mentionem de libro isto Institutionũ. Et ita etiam tenet Ange. de Are. hic. ¶ In ea. glos. ibi: sed dico contra. Hoc etiam tenet Ioan. Fab. hîc, scilicet

67 quòd iste §. hodie non sit in totum correctus, videlicet quatenus loquitur de actione rescissoria. Nam, secundùm eum, licet iudiciũ rescindens, quod intra annum vtilem competebat, hodie sit correctum, vt competat intra quadrienniũ. d. l. fi. C. de temp. in integ. resti. mi. secundũ ea, quæ statim ẽ. subiiciã, tamen iudicium rescissorium, quod competebat intra annum vtilem, vt hoc text. nostro, hodie non reperitur correctum, nec immutatum. Quod ergo expresè non mutatur, quare stare prohibetur vulgata l. præcipimus. ad fi. C. de app. & l. sancimus. in prin. C. de testa. Et istud idem reperio in terminis tenere Barto. in l. fin. in vlti. col. in princ. C. ex qui. cau. ma. vbi etiam prædicta ratione mouetur. Et istud est, quod ego puto voluisse dicere glos. hîc, quæ satis in confuso est locuta, dum ad fin. dicit quòd illa lex tantùm in restitutione dicit: vnde in alijs remanet vtilis annus, &c. Bene verum est, & ita etiam fatetur ibidem Bar. ꝙ si quis fuit negligens per quadrienniũ in petẽdo iudicium rescindi, q̃ tunc impediretur natiuitas istius actionis rescissoriæ: & hoc modo possemus dicere rescissoriã tolli quadriennio. & ita procedat glo. in d. l. fin. in glos. j. magna. C. ex quib. cau. maio. ¶ In fin. glo. pro veritate eius, quod hîc in glo. tangitur, quicquid hîc dixerit gl. & gl. in l. sed & si per prætorem. in §. quoties. in verbo, vnius. ff. ex quib. cau. maio. & glo. in l. fi. in verbo, Continuatio. C. de tempo. in integ. resti. peten. Dicite paucis ita concludendum esse ex mente Bart. Bal. Ang. & Sali. in d. l. fi. C. de tempo. in integ. restit. mino. & ex mente communiter scribentium hîc, quòd in

68 hac materia † duplex est tempus. Primum est tempus, ad quod petit quis se restitui. Secundum est tempus, intra quod quis petit se restitui. Primum tempus semper est vniforme: quia ad tantum tempus petit quis se restitui in quanto tempore fuit læsus, & non vltra: vt l. quod tempore. cum ibi plene not. per glo. & docto. C. de restitutio. mili. & dixi ẽ. in glo. præcedenti, referendo varias, & plures opiniones. Quod intelligite verum, nisi impedimentum sequens absorberet totaliter omne tempus, siue omnem dilationem primò habitam: quia tunc non restituitur quis solùm ad tantum tempus, in quantum fuit læsus, imò restituitur ad integrum, & totum tempus: puta, data est dilatio vnius mensis ad probandum aliquid dum esset prope finem mensis per tres dies acta casu perierunt. Certè non debeo solùm restitui ad illos tres dies, qui supersunt, & in quibus sum læsus, imò debeo restitui ad totum tempus: quia istud impedimentum perditionis actorum absorbet omnem dilationem. Text. est in l. si ita stipulatus essem. & melius in l. sequen. ff. de verbo. obliga. & ibi hoc multum signanter no. Bart. ad finem. & reputat istud dictum Ange. de Aret. hîc esse singu-

69 larissimum. ¶ † Secundum tempus, scilicet intra quod petitur restitutio, est etiam duplex: nam quoddam est tempus, intra quod debet restitutio terminari: Et istud est semper vniforme: quia debet terminari intra quadriennium continuum: vt d. l. fin. C. de tempo. in integ. restitu. tam mino. Quoddam est tempus intra quod debet proponi: & in hoc, licet fuerint opiniones variæ vt hîc per Dyn. & Ioan. Fab. tamen veritas est, quòd si quis læditur ex contractu, vel ex sententia contra absentem lata tunc etiam tempus proponendæ restitutionis est vniforme, scilicet quadriennium. d. l. fi. C. de temp. in integ. resti. tam mino. Si verò læditur ex

cursu

¶ Diebus. Adde text. vbi glo. in l. ita vulneratus. §. æstimatio. ad leg. Aquil. vbi etiam vide Bart. & glo. in versi. bissexto. in l. iij. §. minore. ff. de mi. vbi etiã vide Bal. quomodo & quare dicatur bissextus. de quo etiam per gl. in cle. j. §. excellentissimus. vertio. de reli. & vene. sanc.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cursu temporis, tunc si quidem tẽpus læsionis est plus, quàm quadriennium, tunc idem quod s. quia intra quadriennium potest proponi d.l.fi.C.de tempo.in integ.restitu.tam mino. Si verò tempus in quo est læsio, est minus quadriennio, tunc debet de necessitate proponi restitutio intra tantum tempus, quantũ est tempus læsionis, & non vltra: vt l.sed & si per prætorem. §. fi feriæ. verfic. sed cũ feriæ. & §. quoties. ff. ex qui.cau.ma. Et ita dixit glo. not.in interdum.in ver.ex anno vtili. & ibi Bart.ff.de mino. Et ista doctrina, quam ponit Bart. vbi s. & eam ibi sequitur ad literam Bal. fuit originaria Odof.in d.l.sed & si per prætorem. §. quoties. secundum quod eum refert Nico.de Neap.hîc. Ad quam doctrinam videte omnino bonum tex. & ibi plenissimas glo. in d.cle.j. de in integ.restit. & videte Bar.idem, & latiùs formantẽ in l.ab hostibus. §. sed quod simpliciter.ff.ex qui.cau.ma.in pe.col.in ver. venio ad tertium. & ibi respondet ad contraria, & maximè ad d.cle.j. Idẽ etiam vult Bart.in d.l.ait prætor. §. si conditionalis. per illum text. quem ad hoc reputat notabilem. ff. quę in frau.cre. quem tex. omnino videatis. & text. in l.j. §. j. versi. annus. ff. quando acti. de pec. est anna.

70 ¶ †Quid autem si restitutio fuerit cõcessa à iudice vltra tempus, intra quod debet officium iudicis rescindens implorari, nunquid valeat, necne: Plenè concludit hîc Dyn. quòd non: motus potissimùm per gl.in l.properandũ. in prin.in ver.triennij. C. de iudi. vbi

71 vult notabiliter glo. † ꝙ cùm in causa ciuili debeat sententia ferri intra triennium, quòd si feratur vltra triennium, non tenet. Et idem etiam cum Dy. volunt cõmuniter doc.hîc, vt Io. Fab. & Nicol.de Neap. in x.q.extra glo. qui dicit illã gl. in d.l.properandũ. in princ. esse tenendam cordi. Et idem etiã tenet Ange.hîc, qui dicit ꝙ ad hoc non est dare responsum. Idem etiam tenent Canonistæ in d. cle.j. de in integ.resti. Addo ꝙ idẽ etiã tenet Bal. faciens mentionẽ de Dy.hîc, in l.fin. in ij.col.C.de tempo. in integ.resti. tam mi. qui

72 per hoc multũ signãter infert † ꝙ si post tempora fatalia feratur sententia pro appellante, ꝙ est ipso iure nulla. Et de hoc dicit etiã videri casum in cle.si appellationẽ. de appel. iuncta gl. in verb. Appellatus. De quo etiã videte per eundẽ Bal. in l.eos. in princ. C. de appel. in ij.col. versi. modo quærit gl. & in authẽ. hodie. in ij.col. in eo.tit. per Ludo. Ro. in l.iij. ff. de re iud. Accedat quod pulchrè voluit Inn. in c. ex ratione. extra de appel. quẽ refert, & sequitur Bal.

73 in c. sancimus. el ij. ad finẽ. in titu. quo tẽpore miles. in vsi. feu. † vbi voluit quòd si post cursum fatalium apparet in actis lata sententia contra primam, quòd nihilò minus prima debebit mãdari executioni. ¶ Vltimò ad complementũ prędictorũ, vnum perpetuò diligentissimè cordi teneatis, ꝙ licet quadrienniũ, quod datur hodie loco vtilis anni, sit continuum: vt d.l.fin. C. de temp. in integ. resti.

74 mi. † quòd non tamẽ currit probabiliter ignoranti. [a] Vnde si quis staret per centũ annos, & probabiliter ignoraret, posset semper petere restitutionem in integrũ: quia restitutio in integrum non incipit cursum suũ, nisi à tempore sciẽtiæ, cùm tempus restitutionis sit vtile, quantũ ad principiũ. Istud est, quod multùm singulariter voluit Bal. in l. falsam. C. si ex falsis instru. & idẽ voluit Pau.de Ca. in l.fi. C. de dolo. De quo etiã videte do. Car. Flo. in d.cle.de in integ.resti. in xxv.q. Cogitabis tamen, an istud peregrinũ dictũ sit verũ: quia istud nõ firmo. Et si est verũ, est in actu practico notabilissimũ. ¶ Glos. in verbo, Rescissa. quàm ego diuido in sex partes. In prima ad declarationem tex. ponit, quo remedio vsucapio rescindatur: & dicit ꝙ per restitutionem petitam. In secunda ponit ad quod concedatur restitutio. In tertia ponit à quo concedatur talis restitutio. In quarta ponit quare dicatur rescissoria, & an sit proprium nomen actionis, & an sit realis, vel personalis, & an sit vtilis, vel directa. In quinta refert opi. aliorum tenentiũ ꝙ rescissoria ipso iure competat, & quòd sit proprium nomen actionis. In sexta refert aliorum modificationẽ in hac sua opi. per quam modificationem glossator noster concordat istam opi. cum prima. Secũda ibi: vt subducatur tempus. Tertia ibi: & hoc ipsum, scilicet quòd postulare possunt. Quarta ibi: & ideo actio, ad quam restituitur. Quinta ibi: alij dicunt. Sexta ibi: dicunt tamen quod hæc rescissoria. Et ista diuisio sit vobis loco

[a] ¶ Ignoranti. Adde do. Alexan. de Imol. in consil. lij. in iiij. parte.

cuiusdam literalis expositionis huius glo. ¶ In ea.glo.ibi: vt C.de

75 restitu. mili.l. quod tempore. De hoc, scilicet † ad quid competat ista restitutio: & sic istud officium iudicis rescindens, quicquid hîc dixerit gl. & quicquid etiam dixerit glo. quæ latiùs hoc examinat, & aliter tenet quàm hîc, in l.ab hostibus. §. sed quod simpliciter, in glo.magna. in ver. restitutionis. ff. ex qui.cau. maio. Vos dicite, secundùm quod dixit Barto. in d. §. sed quod simpliciter. in ij.col. in ver. venio ad quartam particulam. & meliùs, & perfectiùs in vlti. col. quem simpliciter, & ad literã refert, & sequitur Ange. de Are. hîc ibidem: ergo Barto. relatis multorum opinionibus inter se discrepantibus, & nonnullis hinc inde adductis, dicit istam esse veri-

76 tatem, † quòd cùm in integrum restitutio sit in pristinum statum positio, & sic tantum restauret restitutio, quantum abstulit lęsio: vt l. quòd si minor. §. restitutio. ff. de mino. Quandoq; propter absentiam, vel aliam iustam causam læditur quis tantùm in possessione: quia tantùm possessionem perdidit, & ad illam tantùm debet peti restitutio, l.ait prætor. §. item ei. ff. ex qui.cau. ma. Quandoque quis priuatur dominio, vel actione sibi competente: & tunc restituitur, vt illa præscriptio, vel illud obstaculum de medio subducatur: vt hoc tex. cum similib. Quandoq; quis læditur in possessione, & proprietate simul: & tunc ad vtrũq; restituitur. Ita intelligitur glo. in l. qui proprio. §. item quæritur. & est glos. vnica magna. ff. de procu. Quandoq; quis læditur in acquisitione, quia non acquisiuit: & tunc restituitur, vt acquirat: vt l. si quis stipulatus. ff. ex qui.cau. ma. Et per ista apparet oportere cautum esse libellantem, vt in libello causas explicatas ponat. Addo quòd idem etiam voluit Barto. in l. quod tempore. in j.col. & etiam ad fi. C. de resti. mili. & ibi ponit Cy. in iiij.q. & Bal. ibi in iij.col. & Bart. in l. si cum militibus. in eo. titu. C. ex qui.cau.ma. & Barto. in l. qui proprio. §. item quæritur. ff. de procu. & Cy. in l. inuitus. in vij.q. C. de procu. & ponit Dyn. hîc ad fin. in vlti.q. & Ioan. Fab. in iij.col. & Nic. de Neap. in xvj.q. extra gl. ¶ In ea.gl. ibi: vt ff. de excep. l. exceptiones.

77 la ij. Dicite quòd est secunda, ad fi. ¶ †In ea. glo. ibi: non quòd sit nomen proprium actionis. Dicite quòd istud communiter tenetur per doct. hîc, scilicet quòd rescissoria non sit proprium nomẽ actionis, sed cognomen, siue quædam adiectio actionis: prout in simili dicimus in actione de peculio, quod iussu, redhibitoria, & similibus, vt est glos. in §. fi. in ver. directo. cum aliis cõcor. j'. quod cum eo. De quo dicite vt latè per Ioan. Fab. in vij.col. in ver. nunc quia de rescissoria hîc tractamus. qui post Pe. de Bellaper. ita firmat, & respondet ad ea, quæ possunt adduci, & adducerentur in contrarium. Et idem etiam tenet glos. in d.l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. in glos. magna. in ver. restitutioni. circa mediũ. Idem etiam tenet Nicol. de Neapo. in iij. col. post nonnullos antiquos, quos ipse refert. Idem etiam tenet Barto. in l.fin. in j.col. C. ex quib. cau.

78 ma. ¶ †Nunquid autem ista actio rescissoria dicatur esse natiua, vel datiua. Vt hæc quæstio meliùs liqueat, sciendum est in primis,

79 † illam dici natiuam actionem, quæ habet materiam sufficientem præexistentem, ex qua oriatur. Illa verò dicitur esse actio datiua, quæ non habet sufficientem præexistentem materiam, ex qua oriatur, sed datur nobis à lege ex quadam æquitate: vt est text. no. in l. iuris gentium. §. j. ff. de pact. quem textum Barto. multùm commendat ibi, & dicit esse singularem, & magis clarè distinguere, quàm alium, qui sit in aliqua parte iuris, quòd actionum aliæ

80 sunt natiuæ, aliæ datiuæ: & ibi videte Barto. declarantem hoc † per simile de hominibus, quorum quidam sunt datiui, vt Adam, qui fuit à Deo simpliciter productus: alij sunt natiui, qui ex patre, & matre nascuntur. Et ita etiam declarat Barto. in l.j. in vij.col. ff. de condi. inde. & in repe. l.j. quam aliquæ lecturæ habent in vij. col. C. de actio. & obliga. & Barto. in l. cùm quis. in vj.col. C. de iuris, & facti igno. & Barto. in l.j. in j.col. circa medium. ff. de actio. & obli. & videte bonum text. in l.iij. in princip. ff. commo. in prin. q. quicquid dixerint hîc Pet. Iaco. de Rauen. & Ioan. Fab. qui eos refert, & quicquid dixerint Iac. But. & Rodul. de Auric. secundùm quod eos refert Nico. de Neap. hîc, in ij.q. extra glos. Ego teneo opinio. Barto. in l.fin. in ij.col. C. quib. ex cau. maio. quem Angel. de Are. hîc male refert, licet cum eo teneat. Dico ergo, quòd quandoque

vsucap

vsucapitur res mobilis, per quam vsucapionem quæritur dominium directum: vt l. traditionibus. C. de pac. & tunc cum prima actio sit totaliter sublata, prima, quę restituitur, nõ erit natiua, sed datiua. Si verò præscribitur res immobilis: tunc quia per præscriptionem non tollitur directum dominium, sed quæritur vtile præscribenti, auth. nisi tricennale. & ibi per glo. & doc. C. de bo. mat. actio dicitur esse natiua. De quo tamen dicite vt ibi latiùs per Bar. referentem Vltramon. tenere cõtrarium, & eorum opiniones re-

81 probantem. ¶ † In ea. glos. ibi: nunc dicitur vtilis. In hoc an rescissoria sit directa, vel vtilis, dicit Dy. hîc quòd nescitur respondere ad hoc cùm omnibus glo. quæ sunt vsq; Venetias. Et postea distinguit, ꝙ si loquimur in vsucapione triennij, & sic in vsucapione rerum mobiliũ, quòd rescissoria dicatur vtilis: quia cùm per vsucapionem sit præscriptum directum dominium, prætor non habet illius restituendi facultatem, ex quo semel iam est amissum. Sicut in simili dicimus ꝙ prætor non potest facere quem esse, aut desinere esse directo hærede. §. quos autem. s. de bo. pos. & l. & si fine. §. sed quod Papinianus. ff. de minor. Si verò loquamur in præscriptione rerũ immobiliũ: & tunc quia per præscriptionem non tollitur directum, rescissoria isto casu dicitur esse directa. Allegat in simili tex. in l. si hæres instítutus. in princ. ff. ad Treb. Et idem in effectu tenet Ioan. Fab. hîc, in illa quæstione, dum quærit, an rescissoria competat pro reos immobilibus: quæ quæstio dependet ab ista. ¶ In fi. glos. videtis ergo effectualiter in glo. esse duas opinio-

82 nes in illo articulo, † quando rescissoria competat. Prima est, quòd rescissoria nunquam competit læso, nisi priùs habita, & obtenta in integrũ restitutionẽ, & sic nisi priùs impetrato officio rescindente. Et hãc opi. tenet glo. hîc, & glos. in d.l. ab hostibus. §. sed ꝙ simpliciter. in glo. magna. in ver. restitutionis ante medium. & ibi sequitur Bar. in iiij. col. ver. his expeditis, quæ pertinent ad lecturam §. & glo. in l. in honorarijs. in ver. sed cum rescissa. in ver. redditur. ff. de act. & obli. & Bar. in d.l.fi. in fi. pe. col. C. ex qui. cau. ma. post glos. magnam ibi in ver. quæsiti. aliquantulum ante fi. & secundùm Io. Fab. hîc in ij.col. in hoc est communis opinio omnium doc. & dicit Ang. in præalleg. l. fi. ꝙ ista est ipsa veritas. & hanc opi. tenet etiam Dyn. hîc in duobus locis, scilicet. in iij. & vj.col. Et inter cętera probat Dy. ꝙ restitutio maiorum vt minorum æquiparantur. l. fi. C. de temp. in integ. resti. tam mi. sed restitutio minorum petitur per officium iudicis: vt l. quòd si minor. §. fi. ff. de mi. ergo & maiorũ. Et ꝙ restitutio ista petatur per officium iudicis est text. in l. si quis stipulatus. in ver. officium prætoris est. ff. ex qui.cau.ma. quem text. ante Ang. de Are. hîc ad hoc allegat Bart. in prædicto §. sed quod simpliciter. in vij.col. qui hoc cõprobat ratione: quia quãdo verba edicti referuntur ad iudicẽ, tunc ex illo edicto inducitur officiũ iudicis: vt ibi per eũ. Secũda principalis est opi. hîc in glo. relata ꝙ rescissoria statim cõpetat finita absentia: sed sit inefficax, donec prætor per restitutionem in integrũ insufflet in eã spiraculũ vitæ. Ad hoc adducit Bar. in d.l. fi. exemplũ de Leæna, quæ (prout dicunt naturales philosophi) parit frusta carniũ, & per clamorẽ, quẽ super ipsis facit, insufflat spiraculũ vitæ, & viuificatur. Et glo. nostra dicit ꝙ hæc secunda opi. reincidit cũ prima. Et cũ hac secunda opi. visus est prima fronte inclinare Bal. hîc per vnã rationẽ, ad quam finaliter ipse respondet. Et ante eũ respondet Bar. in d. §. sed quod simpliciter. in vij.col. Aliã opi. habuit Bar. cõtra morem suum sibi cõtrarius in d.l. in honorariis. vbi dicit ꝙ aut actio est totaliter sublata, vt est in vsucapione triẽnij: & tunc actio sibi non cõpetat, nisi restitutione petita. Aut actio nõ est in totũ sublata, sed per exceptionẽ submouetur: vt in præscriptione triginta, vel quadraginta annorũ: & tunc rescissoria bene cõpetit ante, sed est inefficax: quia potest opponi exceptio: & ideo oportet ꝙ rescissoria petat. Et hanc opi. adscribit sibi Sali. in d.l.fi. vt hîc refert. Ang. qui cũ hac opi. trãsire videtur. Ego indistinctè teneo communem opi. s. relatã, quòd rescissoria nunquam competat, nisi priùs obtenta in integrum restitutione. Et hanc opi. præter s. adducta vltra alios ego firmo primò per hunc tex. hîc in ver. rescissa vsucapione. & per tex. in d.l. in honorariis. in ver. sed cum rescissa. in quibus locis dicitur, Rescissa

83 vsucapione, &c. Pondero ergo † quòd isti sunt ablatiui absoluti,

a de quorum natura est, quòd resoluãtur in cõ- a
ditionem [a] l. cuictis agris. in prin. ff. de vsur. &
l. à testatore. vbi Bart. ff. de condi. & demon. &
l. ab emptione. vbi Bart. ff. de pac. cum concor.
Ergo hîc erit casus, quòd rescissoria cõpetet, si b
vsucapio rescindatur: quia ita sunt soluendi
illi ablatiui absoluti: ergo ante rescissam vsucapionem, & sic purificatam conditionem, nõ
competet rescissoria. Et per hoc impugno illã
distinctionem Bar. in d.l. in honorarijs. per hũc
tex. nostrum, qui loquitur tam in vsucapione
mobilium, quàm immobilium: vt tenet hîc gl.
cũ qua omnes transeũt in verbo Abesset. dum
dicit quòd ille absens, qui vsucepit, rem secum
detulerat: ergo intelligit tex. nostrum in vsucapione rei mobilis. Pro hac etiam communi
opinione facit optimè tex. in l.fi. in ver. restituendis. ff. ex quib. cau. ma. iuncta glos. vulgata in l. in criminali. C. de iurisd. om. iudi. cũ concor. quẽ text. puto voluisse allegare Ioan. Fab.
hîc, licet aliũ corruptè alleget, & ibi dicit pro
hac communi opinione esse tex. quasi expressum. [b] ⁂ ¶ Extra glo. restat vltimò vt videamus qualiter libellus in hac materia rescissoria sit formandus. Dicite ex mente Bald. Ioan.
Fab. & Ange. hîc, & etiã Nic. de Neap. in vlti.

84 q. extra glos. † ꝙ si loquamur in officio iudicis rescindente & tunc secũdùm Io. Fab. est potissimè aduertendum ibi an per iudicium rescindens debeat actio restitui, vel res, vel possessio, vel acquisita, vt causa explicata in libello apponatur, secundum quòd opportunè, & latè dixi s. in glos. in ver. rescissa. in princ. illius glo. & erit forma talis: Cùm me absentassem causa Reipub. vel essem impeditus aliquo iusto impedimento, Titius rem, quæ mea erat, occupauit, & dicit se vsucepisse eo tempore, quo fui in absentia, vel impeditus iusto impedimento: vnde cùm iura subueniant absentibus, vel aliàs iusta causa impeditis, & eos dicant in integrum restituendos, idcirco peto per officium vestrum me in integrum restitui, ac dictam vsucapionem rescindi, & me admitti ad agendum

85 pro dicta re, perinde ac si vsucapta non esset. † Si verò loquimur in actione rescissoria: & forma libelli erit talis: Dico contra Titium quòd ipse talem rem, quæ mea erat, dum essem absens causa Reipublicæ, vel aliàs iustè impeditus, cùm vsu cœpisset, & quoniam obstaculum dictæ vsucapionis officio iudicis rescindente est sublatum, idcirco peto per vos declarari dictam rem ad me spectare iure dominij, vel quasi, & eam mihi restitui perinde, ac si vsucapta non esset. Aduertendum tamen est secundùm Ioan. Fab. quòd interdum restituitur actio realis: & tunc quia realis rescissoria intentatur, debet concludi vt in reali, scilicet ad declarationem dominij, vel quasi. Interdum verò restituitur actio personalis: & tunc debet concludi ad dandum, sicut in per-

86 sonalibus actionibus. ¶ † Nunquid autem officium iudicis rescindens, & actio rescissoria, possint simul, & semel, in eo libello intentari? Concludit Dyn. hîc in vltima columna, & penult. q. quòd non possunt simpliciter simul proponi, per regulam l. fundi. & l. fundum. ff. de exceptio. sed successiuè sic, hoc modo: Peto me restitui per officium iudicis, & postmodum restitutione concessa, & vsucapione rescissa, propono rescissoriam. Et cum hac decisione Dyn. tenet hîc Bald. & Ioan. Fab. post Iaco. de Rauen. Ita etiam tenet Nicol. de Neap. hîc in decimanona questio. extra glos. qui refert, etiam ita tenere Iaco. Butr. & Rodul. de Auri. hîc. Ita etiam tenet Specu. titu. de in integ. restitu. in quarta parte, in §. j. in versicu. sed nunquid in eodem libello: Baldus in l. quod tempore. C. de restitutio. milit. in quinta columna. in versiculo secundò quæro, nunquid ego possum, &c. videtur prima fronte hanc partem firmare: posteà finaliter concludit, quòd libellus procedet quantũ ad officium iudicis rescindens, sed nõ quo ad rescissoriam

[a] ¶ In conditionẽ. Adde Bal. in suo tract. de pact. in vij.col. ver. quæro nunquid.

[b] Adde quòd d.l. fi. iuncta glo. in d.l. in criminali. facit potius in contrarium eius, ad quod allegat per Iaf. Nam non loquitur per participium futuri tẽporis, prout allegat Iaf. Sed præteriti, restitutis datur: quo casu succedit doctrina gl. in d.l. In criminali. & Bart. in l. iubemus. §. sane. C. de sacrosanct. eccle. quòd quando lex loquitur per verbum præteriti tẽporis, impportat tantũ, ac si diceret, ipso iure: & sic potius facit contra cõmunẽ quàm pro cõmuni: cogitabis solutionẽ. Carcassona Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✻Adde quòd d.§. interpositio. potest optimè probare Pau.Cas. opinionẽ,& quia virtus legis stat in inductione, vt inquit Ias. post Bald. per eum. ibi relatum in l. emancipata. col. penul, C. quia admit. allegantes tex. in l. non solũ. §. qui primi pilũ. ff. de excusa. tuto. Inducam §. interpositio, dicitur ibi quòd in integrũ restitutus in possessionem induci iussus est. Et sic pondera quòd simul fuit restitutus & in possessionem ire iussus: & sic eadem sententia fuit vtrunque determinatũ. Modò habemus regulam quòd sententia debet esse conformis libello. l. vt fundus. ff. commu. dinid. cle. sæpe. de ver. sig. l. fi. C. de fideic. liber. c. licet Heli. extra de simo. ergo à sententia arguẽdo ad libellum, libellus continebat vtrũq; remediũ, tã rescindẽs, quã rescissorius: & sic inducẽdo probat opi. Pau. Cas. Car cassona Sardus.

a ✻ in l. fi fine hærede. §. interpositio. ff. de administra. tuto. de hac quæstione vide latè do. Abb. Pan. in c. tum ex literis. in pen. & vlti. col. de in integ. resti. vbi distinguit, vt ibi per eum. Pro hac etiã opinione facit glos. quam etiam allegat Dy. in l. qui de inofficio. §. j. in ver. exercere. quã ibi tenet Barto. ff. de inof. 87 testa. †vbi querela inofficiosi testamẽti, & petitio hæreditatis possunt successiuè intentari: & tamen constat q̃ petitio hereditatis non est orta, nisi priùs rupto testamento. Et per hoc non obstat arg. Bal. vbi §. Pro hac etiã opinione bene facit forma libelli, quam in simili ponit Bart. post glo. in l. non absre. C. vnde vi. Et forma, quã in simili ponit Bart. in l. fi cõstante. §. quoties, ad fi. ff. fol. ma. & forma, quam in simili ponit Bart. post gl. in l. si cum exceptione. §. hæc autem actio. ff. quod metus causa. & forma, quam ponit Bart. in simili in auth. contra qui propriam. & ibi Bal. ad fi. C. de non numepecu. Et ad ista accedat vnum, quod bene mẽti teneatis, quod singulariter voluit Ant. de But. in c. constitutus. extra de relig. domi. post glo. ibi in verbo, iuxta ratam. vbi voluit q̃ si quis petit rem sibi restitui, & ad restitutionem illius rei obtinendã erat primò necessaria rescisio contractus, quòd petendo restitutionem rei, satis videtur petere contractus rescisionem, quæ erat præambula. Et per hoc puto non esse dubium de vno, de quo in 88 minus ambiguis terminis dubitat Io. Fa. hîc. ¶ †An si aliquis fuit primò restitutus, & pòst agat rescissoria, non facta mentione de restitutione, an libellus procedat? Ego puto quòd sic: quia si procedit, quando non fit mentio restitutionis, quæ etiam non fuit impetrata: quantò magis procederet quando restitutio esset impetrata, licet de ea non fieret mentio. Et per ista habetis expeditũ istum §, & hanc subtilem materiam rescissoriæ satis bene enucleatam.

LAVS DEO.

1 *Alienare in fraudem qui dicantur, & an alienata in fraudem revocari possint*, 2.
3 *Pater si in ludo omnia bona amisit, an filij possint illa revocare vsque ad eorum legitimam.*
4 *Pater, si omnia bona dissipat, an filij petere possint aliquam possessionem patris alimentis.*
5 *Interdictum fraudatorium contra quem detur.*
6 *Libellus in interdicto fraudatorio qualiter formetur.*
7 *Alienatio simulata, & vera, sed in fraudem facta, qualiter differant.*
Alienatio simulata est ipso iure nulla. & an iuramento firmetur.
8 *Contractus simulatus ex quibus probetur.*
9 *Alienatio vera, sed in fraudẽ facta, an valeat et an sit ipso iure nulla.* 10.
11 *Mitiùs agitur cum lege, quàm cum homine: & qualiter hoc procedat.* 12.
& an econtra duriùs agatur cum lege, quàm cum homine. 15.
13 *Arbiter an sit minister legis.*
14 *Verbum Peti, prolatum à lege, qualiter intelligatur.*
16 *Actus quando in fraudem legis fieri dicatur: & quando in fraudem hominis.*
17 *Alienatio facta in fraudem creditorum an valeat.*
18 *Libertas semel data an revocari possit.*
19 *Paragraphus iste qualiter summatur.*
20 *Fraus in materia istius §. qualiter accipiatur.* 21.
22 *Alienatio quæ propriè dicatur.*
23 *Alienatione prohibita omnis translatio prohibita intelligitur.*
24 *Alienatio quot modis capiatur.*
25 *Statutum loquens de alienatione, an locum habeat in contractu pignoris, siue in concessione vsusfructus.*
26 *Alienata in fraudem creditorum, quæ requirantur vt creditores ad ea revocanda admittantur.*
27 *Alienata titulo oneroso ad hoc vt revocari possint quid requiratur, & in alienatione titulo lucrativo.* 33.
28 *Titulus lucrativus qui dicatur, & qui oneroſus.*
29 *Causæ, siue tituli quasi lucrativi qui sint.*
30 *Dos an sit titulus lucrativus, vel oneroſus.*
31 *Donatio propter nuptias an sit titulus lucrativus.*
32 *Legitima, quam pater in sua vita præstat filio an dicatur haberi titulo lucrativo.*
34 *Lex omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. cred. fac. qualiter intelligitur, & sequen.*
38 *Alienatio facta per debitorem omnium bonorum suorum, non simul, sed particulatim an in creditorum fraudem facta præsumatur.*
39 *Statutum si disponat quòd si quis emerit omnia bona alicuius, quòd teneatur ac debita & credita, quo remedio succurratur, vt non teneatur.*
40 *Fraus aliter non probata, qualiter præsumatur.* 41.
42 *Alienatio, si alienans possidere reperiatur, an potiùs simulata dicatur, quàm vera.*
43 *Alienatio si fiat clàm, an fraus præsumatur.*
44 *Contractus clandestinus præsumitur fraudulentus.*
45 *Clàm fieri quando dicatur.*
46 *Alienare in fraudem an, & ex quibus præsumatur.* 47.
48 *Ignorare vires patrimonij sui quando quis præsumatur.*
Ignorantia quibus casibus sit probabilis. eo. nu.
49 *Creditor, & patronus, in quibus æquiparentur.*
50 *Æs alienum legitimam filiorum antecedit.*
51 *Legitima, est quarta bonorum patris.*
52 *Debitor an filiam suam in fraudem creditorum suorum dotare possit.*
53 *Conditio indebiti, vel hypothecaria, an competat.* 101.
54 *Libertates directæ, & fideicommissariæ qualiter differant.*
55 *Error quòd impediat consensum, qualiter intelligatur.*
56 *Fraus in pecuniario damno quomodo accipiatur.*
57 *Creditor an ille dicatur, cui ex delicto debetur.*
58 *Maleficium committere volens, propter quod bona sua applicãtur fisco, alienauit bona sua, & postea maleficium commisit, an fiscus poterit illa bona alienata, tanquam in eius fraudem revocare.*
59 *Delictum quis in animo suo proposuit cõmittere, propter quod erat successura confiscatio omnium bonorum, vnde omnia bona alienauit, deinde ipsum pœnituit, an poterit bona alienata revocare, tanquam alienata ob causam, quæ secuta non sit.*
60 *Creditor an dicatur ille, cui debetur in diem, aut sub conditione.*
61 *Legatarij, & fideicommissarij, an habeantur loco creditorum.*
62 *Creditoribus futuris an competant actiones revocatoriæ, ad revocandum alienata. & nu.* 63. 64. 65.
66 *Creditores ad hoc vt revocatoria agere possint contra illos, in quos bona sunt alienata, quid requiratur.*
67 *Excussio an sit necessaria, & quando.* 68.
70 *Debitorem non esse soluendo qualiter notorium fiet iudicio.* 75.
71 *Hæres bona hæreditatis non esse soluendo, qualiter probabit.*
72 *Defunctum non fecisse testamentum, quomodo probabitur.*
73 *Bona mariti pro vxoris dote non sufficere, qualiter ostendetur.*
74 *Creditores non esse in hæreditate: quomodo demonstrabitur.*
76 *Excussio an requiratur.* 77. *cum quatuor sequen.*
82 *Excussio facta per vnum ex creditoribus an prosit alijs.*
83 *Excussio vt dicatur legitimè facta, quid requiratur.*

Excussio

84 *Excussio bonorum debitoris quando fit, an citandi sint possessores, in quos in fraudem sit facta alienatio.*
86 *Excussio qualiter fiat, & quæ sit eius forma.*
87 *Creditoribus intra quantum tempus agere permittatur ad revocandum in fraudem alienata per debitorem.*
88 *Creditores an alienata in eorum fraudem sine vlla pretij restitutione revocare possint.* 89.
90 *Inquisitor hæreticæ prauitatis si alienata per hæreticum revocauit, an pretium restituere teneatur.* 91.
92 *Cessio bonorum facta per debitorem, an liberet eum à carceribus.*
93 *Debitoris nudi incarceratio nullam creditoribus affert vtilitatem.*
94 *Cedens bonis, an teneatur cedere, quatenus tantùm facere possit.*
95 *Actio Fauiana cui competat & quis eam inuenit.*
96 *Actio Caluisiana cui competat.* 102. *& quis eam inuenit.* nu. 98.
97 *Actiones revocatoriæ quotuplices sint.*
98 *Actio Pauliana quare sic appellatur.*
99 *Copula cadit inter diuersa.*
100 *Actio quasi Fauiana quæ sit, & quæ quasi Caluisiana.*
103 *Actio hypothecaria an dicatur realis, & quando competat.*
104 *Actiones revocatoriæ an sint personales, an in rem scriptæ.*
105 *Actio revocatoria an dicatur oriri ex quasi maleficio, & an ex quasi contractu, & an nascatur ex varijs figuris causarum.* no.
106 *Actiones revocatoriæ an sint natiuæ, vel datiuæ.*
107 *Iudex propter dolum an teneatur ex maleficio, vel quasi, an propter culpam.*
108 *Dolus delictum esse dicitur.*
109 *Actio quæ oritur ex dolo, dicitur oriri ex delicto.*
111 *Verba ex varijs figuris causarum qualiter intelligantur.*
113 *Bonorum possessores, in quos facta est alienatio per debitorẽ in fraudem, conuenti à creditoribus an possint vti retentione.*
114 *Agens de iure speciali faciliùs debet repelli, quàm agens de iure communi.*
115 *Possessor bonorum quousque possit oblationem facere, vt retentione vtatur.*
116 *Venditione facta duobus de eadem re, vter sit potior.*
118 *Creditores posteriores habentes hypothecam an præferantur prioribus hypothecam non habentibus.*
119 *Alienata per patrem in fraudem filiorum, quando revocari possint.*
120 *Alienata per debitorem in fraudem creditorum, quo casu per creditores revocari non possint.* 121. 122.
123 *Lex liberto octuagenta. ff. de bo. liber. quando procedat.*
114 *Statuto stante quòd extantibus masculis filia fœmina non succedat, an per masculum renuntiari possit eius beneficio, vt secum filia admittatur.*
125 *Renuntiatio beneficij de fideiussoribus facta per fideiussorem in fraudem creditorum, vt reo non excusso conueniri possit, an rescindi poterit.*
127 *Hæres ab vxore institutus vt post mortem suam restituat hæreditatẽ filio, an si incontinenti restituat, etiam non retenta Trebellianica, dicatur creditores fraudare.*
128 *Creditor, si alienatio in fraudem creditorum per debitores in plures tertios possessores facta sit, an vnũ ex his, quem velit eligere possit, & eũ in solidum conuenire, an verò omnes pro rata sint conueniendi.*
129 *Libellus in actione revocatoria qualiter sit formandus, & nu. sequen.*

§. Item si quis in fraudem.

¶ Ad euidentiam huius §. & eius materiæ, præmittite vobis ex mente Iac. But. & Nicol. de
1 Neap. hîc, †quòd aliquando alienatur res in fraudem patroni: & de tali alienatione loquitur tit. ff. & C. si quid in frau. pa. Aliquando alienatur res à patre arrogãte in fraudẽ filij arrogati: & de ista habetis tex. in l. fin. §. fi. ff. si quis in fraud. pa. De cuius intellectu videatis omnino Barto. in l. non vsque. ff. si quis à parente fue. ma. Aliquando alienatur res in fraudem fisci, vel ante commissum crimen, vel pòst ante accusationem, vel post accusationem, vel ante sententiam, vel post sententiam. De ista habetur in l. post contractum. & ibi abundè per Barto. ff. de dona. & idem per alios, & per Bart. in l. si ventri. §. eorũ. ff. de priui. credi. per Bart. in l. abstinendi. ff. de in integ. restit. per Cyn. Bald. & latè per Bald. in l. si quis post. C. de bo. proscrip. per Cyn. Bald. & Salic. in authen. sed iam. & ibi aliqd per Bar. C. de dona. ante nup. a per Iaco. But. Bald. & doc. in l. res vxoris. C. de dona. inter virum & vxo. per Spe. in tit. de dona. §. j. ver. item pone aliquis. & ibi etiam per Ioan. And. in addi. per Bal. in l. etiam. C. de executio. rei iu. Aliquando alienatur res à patre, vel à matre in fraudem filiorum: & tunc aut donando. & habetur in l. j. C. de inoffi. dona. & ibi per Bar. Bal. & alios traditur in authen. de inoffi. dona. col. vij. & in l. si liqueat. in eo. ti. C. de inoffi. dona. Et ibi quando donatio fuit facta vni filiorum, vide etiam in l. Titia Seio. §. Imperator. ff. de leg. ij. Aliquando alienatur res à patre in fraudem filiorum, vendendo: & habetur in l. j. per Cyn. & Bald. C. si quid in fraudem pa. & Bar. in l. ij. in fi. post prin. glos. in eo. tit. C. si quid in frau. pa. per Bar. in l. hæreditarium. ff. de bo. autho. iud. pos. & ibi post Dyn. ponit cautelam, qua pater potest fraudare, & priuare filios legitima, alienando bona sua ex b
2 causa non lucrativa. † Et iuxta hęc, an, & quãdo filij possint reuocare bona in eorum fraudem alienata, videte etiam Bart. in l. non vsq;. ff. si quis à pa. fue. ma. & Bal. in d.l. in viij. col. & ibi per Cyn. in vij. q. C. de inofficio. per Bal. in l. j. & fi. C. de his, quæ in frau. cre. per Cano. vt per do. Anto. in c. Ray. extra de testa. vbi bonus text. & hîc latè per Ange. in antepenul. & pe. col. ¶ † Et an si pater amisit omnia 3
bona in ludo, possint filij illa reuocare vsq; ad eorum legitimam, tanquam in fraudem alienata, ponit Bald. in d.l. j. ad fi. C. si quid in frau. patro. & Bald. in rub. de condi. ob tur. & Imol. in l. si quis cùm sciret. ff. pro emptore. Et † an si pater multos habens filios vendit 4
a omnia bona sua dissipando, a & filij petant q̃ assignetur eis aliqua possessio patris pro eorum alimentis, an talis petitio procedat de iure: videte in terminis Bald. in l. ij. C. si quid in frau. pa. & ibi Sali. aliter tenentem quam teneat Bal. & videatis omnino Bal. aliter, & fortè melius loquentem in l. non potest. ff. de adop. Aliquando, & vltimò alienatur res per debitorem in fraudem creditorum: & ista est propria materia §. nostri, et tituli. ff. de reuo. his, quæ in frau. cre. & de ista videbimus hîc. ¶ Secundò propius ad materiã huius §. præmitte. q̃ aliquãdo aliquis, puta tutor, vel debitor, vel etiam creditor, alienat rem nõ suam propriã, sed alienã in fraudẽ, & ille, in quẽ est facta alienatio, est particeps fraudis: & tunc nõ habet locũ iste §. nec tit. de reuo. his, quæ in frau. cre. quia tũc demũ habent
5 locũ, qñ quis alienat rem suã propriã in fraudẽ creditorũ. † Isto ergo casu cõpetit interdictũ fraudatoriũ cõtra eũ, in quẽ facta est alienatio: de quo interdicto fraudatorio licet titulũ expresè nõ habeamus, tamẽ de eo habemus tex. no. & signandũ, quẽ Bar. ibi dicit esse singularẽ, & se nescire alibi in l. pupilli debitor. in prin. ff. de solu. & ibi videte glo. in ver. Interdicto. & Bar. post glo. in l. si postulante. in prin. ff. ad Treb. & glo. in l. j. in glo. fi. in ver. Iubebit. C. si vendi. pig. agatur. & ibi omnino Bar. † qui etiã ponit practicã, & libel-
6 lum in isto interdicto fraudatorio. & glos. in l. iij. in ver. Inferẽti. C. de iur. fis. lib. x. & no. Bar. in vlti. col. vbi etiã dicit de isto interdicto fraudatorio esse tex, qui ad hoc est singulis in d.l. pupilli. in princ. Aliquãdo debitor alienat res suas proprias in fraudẽ creditorũ: & tũc proprie habet locũ §. iste, & titulus de reuo. his, quę in frau. cre. Et aduertite q̃ etiã isto casu remediũ cõpetens põt appellari interdictũ fraudatoriũ. Ita eũ appellat Iurisconsultus in d.l. si postulãte. in prin. & ibi no. declarat Bar. ¶ † Vltimò præmitte q̃ differen-
7 tia est inter alienationem imaginariã, & simulatã ex vna parte, & alienationẽ verã, sed factã in fraudem ex alia: quia alienatio simulata, & imaginaria, est ipso iure nulla. l. emptor. & ibi glos. j. ff. de aqua plu. arcen. & est tex. in l. nuda. ff. de contrahẽ. emp. & adeò est nulla, q̃ etiam iuramentum super ea interpositum, illam nõ cõualidaret: vt est glo. in communi reputata singularis in l. emptione. & b est gl. vnica ad fi. C. plus va. quod agitur. de qua vide b✻ Pa. in c. ad

¶ Diſsipãdo. Ad ex Angel. in l. lex cor. de vul. & pu. vbi ponit nunqd pater posit alienare omnia bona sua & proiicere in mari in prę iudicium filiorum. & quid de patre vendente & confitente pretiũ recepisse an prę iudicet filiis: vide Bartho. Cepo. in cau. xxxvj. in fin. & per eũdem do. Iaso. May. in l. si arrogator. in xx. col. ff. de adop. & Abb. i. c. quauis. in pe. col. in ver. ex his infertur. de re iudi.

a ✻ Idem Ias. in l. nemo potest. col. vij. post Alexan. ibi, dicit illam glos. esse communiter approbatam. ff. de lega. j.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a *Adde quòd credo eũ voluisse allegare Bal. in l.j. C. plus valẽ. qđ agi. & c. In versic. 8 Decimò quæro. Bal. istud non dicit: nec etiam si diceret, eius dictum esset verum: quia sicut fraus probatur ex his, quæ gesta sunt post contractum, a ita & simulatio. Et istud expresse firmat Bart. in l. 9 post contractum. versi. tertiò præsumitur. ff. de dona. vbi simulatio probatur ex possessione vendentis post contractũ retenta sine præ- 10 statiõe mercedis, vel fructuum. Idẽ Barto. in l. sicut. §. superuacuũ. ij. col. ver. venio ad tertium. ff. quib. mo. pign. vel hypothe. sol. & in cõsil. lxv. factũ tale est, Petrus Nicola. cum multis similibus, quæ ad hoc allegari possent, & rarò aut nunquam probaretur simulatio, si non posset nisi ex antè gestis proba- 11 ri, cum illa secre b tè fiant inter partes. Et hoc credo verisimũ quic- 12 qd las. dicat. Car cassona. Sardus.

b ¶ Homine. Adde Zab. in cle. consti tutionem. §. insuper. j. q. de elec. & Bart. plenè in l. si insulam, de verb. oblig.

c *Adde Bart. in l. si quis stipulatus sit decem in melle. in fin. ff. de solu. Carcassona.

d ¶ §. Sed si fraudandi. vbi videdo. A lex. de lmol.

nostram. de emp. & vendi. Et hoc casu non requiruntur actiones reuocatorię ad reuocandũ talem alienationem, cùm sit nulla ipso iure. †Et nota quòd volens probare actum, vel cõtractum simulatum, habet necesse probare, & deducere simulationem ex his, quæ gesta fuerint inter ipsas partes ante, quàm peruenirent ad contractum: quia de gestis post cõtractum, non potest deduci simulatio. Ita singulariter Bald. in l.j. in vlti. col. in princ. in ver. decimo quæro, si seruus. a * & do. Bartho. Veronensis in cautela clxxj. & de multiplici specie simulationis, per eundẽ in cautela cccxxviij. † Alienatio autem, quæ est vera, sed facta in fraudẽ, bene valet, & tenet: & ideo requiruntur actiones reuocatoriæ, & remedia rescindentia: vt hîc in tex. & videbimus in glo. in ver. Petere. Istam bene notandam, & magistralem doctrinam tradit Bart. in l. post contractũ. in iij. col. ff. de do. † Aduertite tamen quòd illud, quod statim dixi, q̃ alienatio facta in fraudẽ valet, & tenet, sed rescinditur per reuocationẽ. Istud est verũ, & procedit, quando alienatio esset facta in fraudẽ creditorũ & sic hominis: secus est si esset alienatio facta in fraudẽ legis: quia tunc ipso iure esset nulla. Ita tex. quẽ Barto. ibi dicit multũ singularẽ in l. si libertus. in prin. ff. de iure pa. & idẽ etiã tenet q̃ illũ tex. Bald. in l.j. in j. opp. C. si quid in fraudẽ pat. Illũ etiã allegat Io. Fab. hîc, circa finẽ pe. col. Et si instares istud videri absurdũ, & cõtra oẽs regulas, quia alienatio facta in fraudẽ hominis valeat, & in fraudẽ legis sit ipso iure nulla: nã videret dicẽdũ oppositũ, cũ vulgatũ sit † q̃ mitiùs agit cũ lege, quàm cũ homine. b l. Celsus. ff. de arbi. Accedat qđ dixit gl. in l. si q̃s rẽ. §. voto, in gl. in ver. Obligãtur. ff. de polli. quæ dicit † q̃ mitiùs agitur cũ Deo, quàm cũ homine. Respõdebat Bald. in d.l.j. in prima oppo. C. si quid in frau. pa. q̃ illud, quod dicitur, mitiùs agi cũ lege, quàm cum homine: intelligitur cũ homine, scilicet ministro legis, qualis est iudex, vel arbiter. Secus est in alio priuato homine: quia duriùs agitur cum priuato homine, quàm cũ lege. Et huius solutionis reperio assignari rationem in l. amplius non peti. in ij. col. ff. rem ra. ha. vbi dicitur q̃ quando agitur contra hominẽ ministrũ legis, tunc duo offenduntur, scilicet lex, & homo. Quãdo autẽ agitur contra priuatum, solus homo offenditur. Nil mirũ ego si duriùs agitur contra hominem ministrũ legis, quàm cõtra priuatum. Hæc tamẽ solutio in infinitis locis repræhenditur per Bar, vt per eũ in d.l. amplius non peti. in ij. col. & in d.l. si libertus. in princ. in repetitione legis, si insulam. circa finẽ primæ 13 partis principalis. ff. de verb. ob. quia secundũ non est verũ, † quòd arbiter sit minister legis. Quod patet: quia de iure Digestorũ non oritur actio, nec exactio. l. diẽ proferre. §. fiari. ff. de arb. notat Bar. in l.j. C. de arbitris. Itẽ arbiter nõ habet iurisdictionẽ, sed notionẽ. l. ait prætor. in princ. ff. de re iudi. Prætereà, & fortiùs, habemus q̃ imò duriùs agitur cũ homine ministro legis, quàm cum ipsa lege, 14 Patet, † quia verbũ Peti, prolatũ à lege intelligitur per sententiã. l. in seruitute. §. petiisse. l. qui cũ natu maior. §. accusasse. ff. de bonis libertorũ. l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoff. test. Bal. in l. si quis in suo. in prin. C. de inoffi. testa. & tamẽ prolatũ ab homine nõ legis ministro, intelligitur per litis contest. d.l. amplius non peti. ff. rẽ c rat. ha. c * Vnde ipse Bar. post Dy. in omnibus locis s̃. allegatis re- 15 spondebat aliter, & multũ notabiliter, † q̃ aliquãdo pœna respicit actũ, siue annullationẽ actus, & tũc durius agitur cũ lege, quàm cũ homine, qualiscũq; sit ille homo. Et ratio est: quia lex facilius potest actũ annullare, quã homo, cùm maioris sit potẽtię. l. nõ dubiũ. cũ vulgar. C. de legi. Et hoc modo propriè loquitur, & procedit d.l. si libertus. in prin. ff. de iur. pa. Aliquãdo pœna nõ respicit annullationẽ actus, sed venit extrinsecus: & tunc bene mitiùs agit cũ lege, quàm cũ homine: & ita propriè loquit d.l. Celsus. cũ prędallegatus. 16 ¶ † Et si vultis cognoscere qñ actus dicat fieri in fraudem legis, & quãdo in fraudẽ hominis, videatis Bal. no. declarantẽ in l. hac edictali. in prin. in iiij. col. ad fin. C. de secun. nupt. vbi dicit q̃ qñ actus geritur inter prohibitas personas, dicit fieri in fraudẽ legis. l. q̃ testamentũ. ff. de proba. Sed qñ agitur inter personas non prohibitas, sed fit in præiudiciũ tertij: tũc actus dicitur gestus in fraudẽ hominis. l.j. C. si quid in frau. pa. Itẽ qñ actus fit ad excludendam legis prouidentiã, vel legis statutũ: tũc dicitur fieri in fraudẽ legis: vt ibi per eũ. Et hoc vltimũ magis placet, & fuit doctrina Iurisc̃onsulti in d.l. si libertus. in prin. in ver. diuersitatis. ff. de iure pa. vbi inquit ad contextũ Iurisc̃onsultus. Tũc in fraudẽ legis fit, qñ libertus se minorem cẽtenario facit, ad hoc vt præceptũ legis euertat. Aduertite 17 etiã inquantũ dixi, q̃ † alienatio facta à debitore in fraudẽ creditorũ, valet, & tenet: istud nõ habet locũ in debitore manumittente seruũ suũ in fraudẽ creditorũ: quia talis manumissio nõ valet ipso iure: vt est tex. s̃. quibus ex causis ma. non licet in prin. in ver. nihil agit. Et diuersitatis est ratio, quãuis prima fronte ratione libertatis 18 videretur dicendũ oppositũ: † quia libertas semel data non potest de facili reuocari: nisi ex magna causa: vt est tex. in l. si ex causa. §. fi. iuncta l. seq. ff. de minor. facit §. semel. s̃. qui. ex cau. ma. nõ licet. & propterea lex impedit ab initio. Ista est ratio doc. vt Nico. de Neapo. & Ang. de Are. post Io. de Pla. s̃. qui. ex cau. ma. nõ licet. in prin. Et hanc rationẽ diuersitatis sentit gl. in l. si noxale ipso. in princ. in glo. in ver. iure durat. ff. de noxa. ¶ His sic expressis, venio ad expeditionẽ tex. Ifte §. cõmuni omniũ diuisione, vt Dy. Nico. de Neap. & Ang. de Are. diuiditur in duas partes: ego autẽ diuido illum in tres. In prima ponitur thema, ex quo resultat tacita quæstio. In secũda respõsio, siue decisio. In tertia respõsionis, siue decisionis declaratio. Secũda ibi: permittitur. Tertia ibi: id est, dicere. Et quãuis 19 multiformiter summet per doc. ego summo illũ hoc modo: † Alienata à debitore in fraudẽ creditorũ, bonis eius ex sentẽtia possessionis, reuocãtur perinde ac si alienata nõ essent, ac si in bonis debito- 20 ris permãsissent. hoc dicit. In text. ibi: in fraudẽ. † Qualiter accipiat fraus in hac materia, habetis tex. qui declarat in l.j. cũ quatuor legibus sequen. ff. de his, quę in frau. cre. Videatis etiã l. fraudis. ff. de reg. iur. & l. aliud est fraus. in prin. ff. de verb. sig. Et an sit differẽtia, & quę differẽtia sit inter fraudẽ & dolũ, habetis gl. in l. iuris gẽtiũ. d §. sed si fraudandi. d in ver. edicit. ff. de pac. & ibi latè per Barto. & alios, & gl. in l.j. ver. qui furti. in ver. Fraude. ff. de his, qui no. infa. & tex. in l. ij. C. de in litẽ iurã. & ibi gl. in ver. dolus. quę ponit aliã differẽtiã, & ibidẽ no. per doc. & tex. in c. ex tenore. extra de restrip. quẽ ad hoc ibi no. Abb. Pan. in iiij. no. & ibi gl. per Barto. in repe. l. quod Nerua. in j. col. ff. depositi. per Bald. in l. pignus. in iij. col. C. de pig. acti. & in c. beneficiũ. si de feu. fue. cõtro. inter do. & agna. aliàs est rubrica, si feudũ negatũ fuerit à vasa, & ibi declarat inter cętera 21 † quæ dicatur propriè fraus. Et per Alb. in dictionario suo, in verbo, Fraus. & in verbo, Dolus. In textu ibi: tradiderit. Vos dicite idem esse si dederit, & sic dominiũ transtulerit. Tex. est in l. si sciẽs. in fi. ff. de contrahen. emp. Idem etiã esset, si alienauerit: vt est text. 22 in l.j. §. fi. in ver. alienationem. & in ver. alienauerit. ff. de his † quæ in frau. credi. Alienatio autem dicitur omnis actus, per quem dominiũ transfertur: vt dicit tex. in l.j. in fi. C. de fun. do. Accedat ille no. & bene signãdus textus, quẽ Bar. ibi reputat multũ singularem 23 in l. si. C. de reb. alie. Et ibi est tex. † q̃ prohibita alienatione, intelligitur prohibita omnis translatio, siue iuris directi, siue vtilis, siue alterius cuiuslibet iuris. Et ibi etiam per Bal. & de verbo, Alienationis, habetis tex. in l. alienationis verbũ. in prin. & in l. alienatũ. ff. 24 de verb. sig. Et † quæ propriè dicatur alienatio, & quot modis capiatur, habetis per Bal. in c.j. de alie. feu. & latè per eũ in c.j. §. aut si libellario, qui. mo. feu. ami. in vlt. char. Et ibi quot modis capiť alienatio

natio vt ibi per eum: & Bald. in l. si. post gloss. C. de bo. autho. iudi. post. per Inno. & doc. in c. episcopi. q̃ est c. quartum. & in c. seq. de reb. eccle. non alie. Et videte quod dixit no. Ang. in l. benignius. ff. 25 de legi. quòd † statutum loquens de alienatione, non habet locum in pignore, siue in contractu pignoris, nec in concessione vsusfructus. Facit quod dixit Pau. de Cast. in l. in ambigua. in eo. titu. ff. de legi. vbi dicit q̃ propriè non est alienatio, nisi transferatur dominiũ. ¶ Nota primò ex hoc tex. in prin. secundùm Ang. de Are. hîc à contrario sensu, q̃ si alienatio heret à debitore, & nõ in fraudem creditorũ, q̃ valeret, nec posset reuocari. Istud ego habeo pro indubitatissimo, quando non adesset fraus, nec animo, nec re, nec euentu: aliàs secus, vt videbitis j. ¶ Vltimo no. ex hoc tex. in ver. Possessis, † quòd ad hoc vt creditores admittantur ad reuocandum alie- 26 nata per debitorem in eorum fraudem, requiritur q̃ sint missi ex sententia iudicis in possessionem bonorum debitoris: & postquam missi sunt, si inuenerint bona non esse soluendo, possunt deuenire ad remedia reuocatoria contra possessores bonorum, in quos est facta alienatio. Et sic satis infertur, prout etiam inferebat Ange. de Are. hîc colligens hoc ex tex. pro notabili, q̃ ante, quàm possit peruenire ad reuocandum alienata in fraudem creditorum, & sic antequam possit haberi regressus contra possessores bonorum, in quos facta est alienatio, requiritur q̃ primò fiat excussio bonorum debitoris, an sit soluendo, nec ne. Istud probatur alibi melius, scilicet q̃ requiratur excussio, in l.j. vbi text. expressus in verbo Bonis eius excussis. in l. ignoti. quæ est l. penul. C. de his, quæ in frau. credi. De quo an, & quando, & quomodo procedat, ponam latè in glos. in verbo Possessis. eo. §. & ibi multa bona attingam in materia ista excussionis. ¶ Glos. prima in verbo In fraudem, ego diuido in duas partes principales. In prima per modum notabilis glo. ponit vnum, quod est maximum fundamentum in materia huius §. In secunda glos. agreditur bonam distinctionem. Secunda ibi: & de hac fraude nota bonam distinctionem. ¶ In ea glos. ibi. §. hoc edi- 27 ctum. & §. simili modo. † Habetis q̃ in alienatis titulo oneroso, ad hoc vt possint reuocari, requiritur dolus vtriusq; , tam debitoris alienantis, quàm recipiẽtis. In alienatis autem titulo lucratiuo sufficit sola fraus debitoris. Et diuersitatis est ratio, secundùm Petr. de Bellaperti. post Ia. vt hîc refert Ioan. Fab. in j. col. & Ange. de Are. in iij. col. quia nõ est par, eadẽq; ratio debita amittere, & lucra non a capere: vt inquit tex. in l. fi. §. pe. C. de codi. a * ¶ Sed operæ pretium esse videtur pro intelligentia huius primæ partis glos. & eius 28 cõclusionis, quis dicatur titulus lucratiuus, † quis oneros̃us. Et paucis, quæ sint causæ lucratiuæ, habetis enumeratas in text. no. l.j. §. lucratiuas. C. de impo. lucra. descrip. lib. x. qui tex. quomodo intelligendus sit, & quomodo procedat, videte Bar. in l. Meuius. §. duobus. in repe. in pe. col. versi. tertiò quæro. ff. de leg. ij. Et inter cętera lucratiuas causas in textu illo enumeratas, vnam non omitto, quæ est notabilis, & ibi eam no. q̃ si donans propter ingratitudinem donatorij reuocet donationem, & sic quis repetit rem, quam dedit, sine nouo contractu, non dicitur habere titulo lucratiuo. Et notate diligenter, q̃ si quis habet aliquid, vel aliquid consequitur pro pretio illicitè soluto. cùm illud pretium nõ det bono modo, sed malo, quòd illud, quod cõsequitur, dicitur habere titulo lucratiuo, et non oneroso solutionis. Istud est, quod dicit no. Bart. post gloss. ibi in l.ij. ff. si quis omissa causa testamẽti. Et per hoc not. Bar. quòd ille, qui dat pecuniam, vt consequatur beneficium, vel prębendã, cum det malo modo, dicitur habere titulo lucratiuo. Et per hoc etiam dicit ibi Bald. & reputat bene notãdum, in l.j. C. si quis omissa causa testamenti. col. fi. in prin. in ver. & quæritur quòd quicquid per simoniam abest, non debet considerari vt onus, vel vt damnũ: quia turpiter abest. ¶ Item not. quòd illud, quod quęritur ex causa pœnæ, dicitur quæri titulo lucratiuo, & non oneroso. Istud est, quod voluit not. Bart. in d.l. Meuius. §. si duobus. in fin. col. Et an illud, quod quęritur in ludo, dicatur quęri titulo lucratiuo, habetis per Bald. in l.j. ante fin. C. si quid in frau. pa. & ibi dicit quòd sic: quia secundùm eum quicquid ex maleficio quæritur, dicitur esse 29 lucrum. † Et de causis, siue titulis, qui non sunt nec lucratiui, nec oneroſi, sed quasi lucratiui, habetis tex. not. in l. apud Celsum. §. authoris autem dolus. ff. de doli mali, & met. a excep. & glos. in ver. alia causa. exemplificando dixit no. quòd si quis emat rẽ modico pretio, quæ sit digna magno pretio, dicitur habere titulo quasi lucratiuo. ¶ † An autem dos sit titulus lucratiuus b vel oneroſus, habetis no. tex. in l. fin. §. si à socero. ff. de his, quę in frau. cre. quẽ tex. not. ibi Barto. & infert ad quæstionem, ad quam dicit de facto se respondisse, vt ibi per eum. & tex in d.l. vnica. §. lucratiuas. C. de impo. lucra. descrip. lib. x. quem ibi not. Barto. & tex. in l. pro oneribus. quem ad hoc ibi not. Barto. C. de iure do. & tex. in l. fi. in prin. in eodem titu. quem ibi no. Barto. & Bal. & tex. in l. ex promissione. ff. de acti. & obli. & habetis glo. in l. Meuia. §. j. in ver. ipsi nocere. & ibi Barto & docto ff. fol. ma. & glos. in l. ignoti. C. de reuo. his, quæ in frau. cre. & ibi Barto. & latè in l. Meuius. §. duobus. in repeti. in viij. columna. in ver. tertiò quæro, ego sum obligatus. ff. de leg. ij. & Bald. in l. ij. C. de reuo. his, quæ in frau. cre. Et in istis locis communiter concluditur quòd titulus dotis ex parte patris dotantis, & ex parte mariti, dicatur titulus oneroſus: ex parte verò mulieris dicatur esse titulus lucratiuus. Et aduertite diligentissimè, quòd titulus dotis ex parte mariti intantum est oneroſus, quòd etiam si ex postfacto consecuturus sit lucrum ex tali dote, puta propter pactum, quod fecerat de dote lucranda, vel vigore statuti disponentis, quòd decedente muliere in matrimonio, vir lucretur dotem: tamen nunquam dicetur habere ex causa lucratiua: cùm præcesserit causa oneroſa, id est, titulus dotis. Istud est, quod in terminis voluit glo. no. in l. si donaturus. §. fi. in glo. fin. in ver. duntaxat. ff. de condi. causa da. Pro qua glos. ego allego text. expressum in terminis, & ad literã in d.l. vnica. in §. lucratiuas. in ver. si verò vel socer. C. de impo. lucra. descrip lib. x. vbi si socer dotem dederit pro filia, vel nepte, vel pronepte: dicitur ad contextũ, licet casus euentu res eius: cui data est, vertatur ad lucratiuum nec inter lucratiuas causas enumerabitur. Et ibi vide Ang. qui ibi eum ponderat ad hoc. Accedat, quod voluit Bald. in l. hac edictali in princ. C. de secun. nup. in ij. col. ver. pone quòd non est appositum pactum de lucrando, &c. vbi dicit quòd lucrum dotis, quod concedit marito propter expensas, non dicitur titulus lucratiuus. Et idem Bald. in auth prætereà. in pe. col C. vnde vir & vxor. & Bal. in l. cùm multæ. in ij. col. C. de do. ante nup. Item aduertite quòd titulus dotis non tantùm est oneroſus ex parte mariti, vt prædixi, sed etiam est oneroſus ex parte filiorum dotem maternam petentium. Istud est, quod notabiliter, & signanter voluit Barto. in repe. l. si constante. in prin. ff. solu. ma. in x. q. ij. partis. in prin. vbi ad hoc allegat d.l. ex promissione. ff. de actio. & obli. Aduertite etiã quòd ea, quæ dixi de dote, vt sit titulus oneroſus ex parte mariti, habent locum nedum in dote vera, & in marito vero, sed etiam in dotę putatiua, & in marito putatiuo. Istud est, quod in terminis voluit glo. no. quam ego reputo vnam & singularem in iure in l. Procul. aliàs est l. ancilla. in glo. fi. ff. de iur. do. ¶ † Quid autem de dona- 31 tione propter nuptias, an sit titulus lucratiuus, vel oneroſus, habetis textum, quem ibi not. Bar. in d.l. vnica. §. lucratiuas. per Bal. in l. fi. in prin. C. de do. promis. Et in istis locis cõcluditur per omnia, prout s̃. concluſi in dote. † Et quid de legitima, quã in sua vita prę- 32 stat pater filio, vel ex propria voluntate: vel ex forma statuti. Et quid de alimentis, an dicãtur haberi titulo lucratiuo, an oneroſo, habetur per Bal. in l.ij. C. de reuo. his, quæ in frau. credi. & ibi concludit Bald. quòd omnis obligatio legalis est titulus lucratiuus. ¶ Viso, qui sint tituli lucratiui, & qui oneroſi, reuertor nunc ad 33 conclusionem, quã s̃. collẽgi ex prima parte glos. scilicet † q̃ in alienatis per debitorẽ in fraudẽ creditorum titulo oneroſo, ad hoc vt possint reuocari, requiritur fraus ex parte debitoris alienantis, & ex parte recipientis. Secus autẽ in alienatis titulo lucratiuo. Ista cõclusio limitatur per doct. hîc, vt procedat in creditore. Secus autẽ fit in patrono, qui pọt reuocare alienata per libertũ in eius fraudẽ, quãuis ille, in quẽ facta est alienatio, etiã titulo oneroso non fuerit particeps fraudis q̃ tex. in l.j. §. si q̃s in fraudẽ. ff. si qd in frau. pa. Ad

idem

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✻ Hæc limitatio in dubium refricari posset, tenendo intellectū glo. in d.l.ij. in verbo, Obnoxiis. quia ciuitates loco priuatorum habentur. l. eum, qui vectigal. in fin. ff. de verb. sig. Carcassona.

b ✻ Considera vtrū dicta glo. & Ang. de Are. distinctionis fœdere dictis Rodul. & Nicol. de Neapo. conciliari possint hoc modo, quòd aut tēpore traditionis recipiens non dederat id, quod ab eo occasione rei traditæ abfuturum erat, pretium puta, vel aliud, sed solū prę cesserat simplex contractus: & isto casu verior videtur opinio glo. per l.i. ff. eod. quā allegat illa glos. & facit d.§. hoc edictum. ibi: qui accepit, &c. & sic videtur considerare tempus traditionis. Et equitatis ratio hoc suadere videtur, ex quo in tempore sciuit fraudē, quòd potuit per retentionem pretij vel eius, quod ab eo abfuturum erat, sibi consulere, & à damno creditores releuare, arg. l. ex his. ff. e. non fecit, sibi imputet. Et bene facit pro ista opi. text. in l.ij. §. circa. ff. de except. dol. Aut tempore traditionis iā dederat, quod daturus erat: & tunc quandam mediā viam eligerē, vt creditorib⁹ ad instar patroni subueniretur, quòd si recipiens minori pretio emerit, cogeretur aut iustū pretium complere, aut creditoribus pregit quod dederat inferentibus rem restituere. l.i. §. si quis in fraudem. ff. si qs in fraud. patr. quia nec, qđ plus valet, dicitur recipiens quasi lucratiuam causam habere: vt est gl. not. in l. apud Celsum. §. authoris. in verbo causa. ff.

idem l.j. §. dolum. & ibi declarat glos. in ver. alienata. in eo. titu. ff. si quid in frau. pa. Et ratio diuersitatis inter patronum, & creditorē, est secundùm Ang. hîc, in ij. col. quòd ideo fit, quia patronus non habet causam onerosam, prout habet creditor. Et ante Ange. est ratio glos. in d.l.j. §. si quis in frau. in ver. fraudemus emptorem. ff. si quid in frau. pa. ¶ Secūdò [a] ✻ ego limito prædictam conclusionem glo: vt procedat in debitore priuati. Secus autem est in debitore ciuitatis: quia tunc non inspicitur fraus recipientis rem alienam, etiam titulo lucratiuo, sed oneroso. Text. habetis no. in l.ij. C. de debi. ciuita. lib. xj. & ibi expresse Bar. qui dicit illum casum esse specialem fauore ciuitatis. Et idem etiam tenet Dy. in l. qui autem. §. hoc edictum. ff. de his, quæ in frau. cre. per d.l.ij. prout hîc refert, & simpliciter sequitur Nico. de Neap. in ij. col. ¶ Tertiò ego limito, & alij non ponunt hîc præ dictam conclusionem glos. dum in ea vult, quòd ex parte debitoris semper requiritur dolus, siue sit titulus lucratiuus, siue onerosus: quia non procedit in casu l. ait prætor. §. si debitorem. ff. quę in frau. cre. secundùm quòd ibi tenet, & declarat Barto. in fi. in vlt. quęstione. Nam si post bona debitoris possessa à creditoribus, quo casu facta est par conditio omnium debitorum, iuxta l. qui autem. §. sciendum. ff. quæ in frau. cre. si vnus creditorum insequatur debitorem fugientem, & pecuniam aliquā exportantem, & ab eo pecuniam illam capiat, agitur contra illum creditorem actione in factum reuocatoria, quāuis debitoris nulla fraus interuenerit: eò quia ille, cōtra quem actio intentatur, dicitur esse in dolo, per d. §. sciendū.

b ¶ Et iuxta [b] ✻ prædictam conclusionem glos. subiiciebat hîc Ange. de Are. in ij. col. vnum, quod ipse reputat bene no. quòd si habens titulum oneroſum tempore celebrati contractus fuit in bona fide, si posteà tempore factæ traditionis fuerit in fraude, hoc est, sciuerit fraudem, quòd potest agi contra eum reuocatoria: quia dicitur esse particeps fraudis. Allegat ad hoc in terminis glos. valde no. quam ipse reputat vnicā, & singularem in d.l. qui autē. §. hoc edictum. in ver. cessare. ff. quæ in frau. credi. Addo quòd contrarium tenet Rodul. de Auri. hîc, quē refert, & singulariter sequitur Nicol. de Neapo. hîc, in ij. q. extra gl. Nihil tamē ad hoc fundamentum allegant, sed solum respondēt ad l.ij. in prin. ff. de vsuca. pro emptore. quia dicunt quòd ille text. loquitur in acquirendis, scilicet per vsucapionem: nos autem loquimur in iam acquisitis. Vnde facilius consequātur acquisita, quàm quærenda, iuxta regulam. l. patre furioso. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iu. Et ex his expedita est prima pars principalis glo. ¶ Sum modò in secunda parte principali huius gl. quæ incipit ibi: & de hac fraude nota bonam distinctionem. In qua parte glos. procedit per hunc modū. Vt enim tradat distinctionē de hac fraude, primò ponit, & enumerat omnes partes simul, & omnia membra diuisionis, aliās distinctionis. In secunda, illa membra particulariter, & de per se declarat. Secunda ibi: si debitor in fraudem alienet inter viuos. Illa secunda subdiuiditur in tres, prout tria sunt membra distinctionis. Primum est in debitore, qui alienauit in fraudem inter viuos. Secundum est in debitore, qui adhibuit fraudem in vltima voluntate per viam legati, vel fideicommissi, sine donationis causa mortis. Tertium est in debitore, qui adhibuit fraudem in vltima voluntate relinquendo libertates directas, vel fideicommissarias. Secunda ibi: in vltima voluntate si legatum. Tertia ibi: in libertatibus autem in fraudem relictis. Et ista diuisio sit vobis loco literalis expeditionis. ¶ In ea glo. ibi. l. omnes. §. Lucius. habetis quòd ex alienatione omnium bonorum inter viuos facta, etiam fraude aliter non pro-
34 bata, præsumitur fraus alienantis. † Et aduertite circa intellectum illius §. Lucius. quòd quamuis loquatur, & procedat in alienatione facta titulo lucratiuo, scilicet donationis, prout intelligit ibi gl. j. & ibi Bar. tamen habet etiam locum, & procedit in alienatione facta titulo emptionis: & sic titulo oneroso. Ita extēdit, & ampliat illum tex. glo. in l. qui testamentum. in ver. modum. & ibi Barto. ff. de proba. & Bart. in d. §. Lucius. & Bar. in l. post contractum. in ij. col. ff. de dona. Abb. etiam allegat illam glos. in l. qui testamentum. & eam reputat valde notabilem ad hoc. Idem etiam sentit glos. in l. Patronus. in glo. j. ad fi. ff. de proba. Et idem etiam sentit glos. nostra hîc, dum generaliter, & simpliciter dicit, quòd ille §. Lucius.
35 procedit, quando debitor omnia bona alienauit. † Et sub verbo Alienauit, comprehenditur generaliter omnis actus, per quē dominium transfertur, prout dixi s. in apostilatione tex. super verbo Tradiderit. Ego tamen intelligo ista, & limito vt procedant, quando venditio omnium bonorum esset facta pro valde minori pretio, quàm valerent ipsa bona: aliās secus. Ita tenet Ioan. de Imo. in d.l. post contractum. Videte etiam ibi latius per eum. Istud etiam firmat ibidem Lud. Ro. Ad quod accedat, quod voluit Bart. in illa l. post contractum. in penul. col. in ver. quæro in casibus, in quibus dixi, vbi tenet quòd datio in solutum facta à debitore, ita demum reuocatur à fisco, tanquā in eius fraudem facta, quādo rem multò maioris pretij pro parvo debito dederit in solutum: aliās secus. Et ratio est, secundùm eum ibi, quia paucitas pretij facit præsumi fraudem. Alleg. l. per diuersas. C. manda. & de hoc no. per Canonistas in c. ad nostrā. extra de emp. & ven. in c. illo vos. extra de pig.
36 ¶ † Item aduertite quòd d. §. Lucius. procedit nedum si debitor alienauerit de dol. except. nec videtur emptor iniuria affici, cū ei lucrum extorqueatur, num damnū infligatur. l. qui autem. §. simili modo. el ij. ff. e. Aut iusto pretio emit: & tunc ne cogatur carere pretio qđ bona soluit, procedat opinio Rodulph. & Nico. de Neap. arg. d. §. si quis in fraudem. s. alleg. & cùm vterq; tractet de dāno vitando, potior debet esse conditio possidētis. l. si seruum. §. sequitur. in fi. ff. de ver. obl. nec videtur in dolo esse, qui procurauit damnū vitare. l. atqui natura. §. si cū me absente. ff. de negot. gest. Carcassona. Sardus.

alienauerit omnia bona, sed etiam si alienauit maiorem partem: vt est glo. valde not. quam Ange. de Are. in iij. col. reputat vnicam & singularem in l. nomen. §. filio in gl. in verbo, Omnis substantia. ff. de leg. iij. & ibi sentit Bart. & probat tex. cp ille. Ad quod facit l. propter litem. in prin. ff. de excu. tuto. & idem etiam tenet Bald. in l.j. in iij. q. C. si quid in frau. pa. & Bal. in l. si vnquam. C. de reuo. dona. Facit quod no. Bart. in l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. in vij. col. in q. qua quærit, an possit renuntiari ad arbitriū bo-
37 ni viri. ¶ † Item d. §. Lucius. procedit nedum in alienante omnia bona sua, aut maiorem partem, sed etiā in alienante melioramenta sua. Allegatur ad hoc tex. pro singulari in l. summa cū ratione. in prin. ff. de pecu. quem text. reputat ad hoc singularem & vnicū Ang. de Are. hîc, in fi. ij. col. & ita dicit per omnia dicere Angel. in l.j. C. de reuo. his, quę in frau. cred. Ego vltra eum reperio cp illum tex. in d.l. summa. cū ratione. in prin. in ver. intricatè. allegat Ange. pro vnico & singulari, pro hoc cp alienatio rerū magis pretiosarū facit præsumi alienationē fraudulentam Ita Ang. in l. h. C. de stipu. ser. & idem Ange. in l. Marcellus. §. res quę. ff. ad Treb. & idem Ang. in l. in quartam. ff. ad legem Fal. & idem Ang. in l.ij. C. de repu. hære. & idem Ang in d.l. omnes. §. Lucius. Sed certè ille tex. in
a æternum nunquàm mihi probabit hoc: [a] ✻ quia nullibi in tex. illo de melioramentis, nec de rebus pretiosis, sed bene probat, & vult tex. ille prout eum ibi not. Bart. cp intricatio rationū facit præsumi
38 fraudem creditorum. ¶ † Quid autem si debitor alienauit omnia bona sua, sed non simul & semel, sed particulatim, & minuatim, siue interpollatim, an præsumatur fraus creditorum? Bart. in d.l. no
b men. §. filio. post glo. ibi sentit quòd sic. & idem tenet Bal. [b] in l.j. in iiij. q. C. si quid in frau. pa. & Bal. in l.ij. C. de repu. hęre. & in l.j. in fi. col. C. qui bonis cede. pos. & Bald. in l. fraus. ff. de leg. & Ange. in d.l. omnes. §. Lucius. licet in contrarium in prima fronte aliqualiter facere videretur text. ille valde not. in l. si peculium. la ij. ff. de pec. leg. vbi dicit Bar. esse casum notabilem, & menti tenendū. Ad
39 hoc, † erat statutū in terra sua, quòd si quis emerit omnia bona alicuius, teneatur ad debita & credita: eritne remediū vt non teneatur? Certè sic, si emat singulariter, & particulariter, vt ibi est casus. Ecce ergo cp quāuis per emptionem omnium bonorum simul factam quis teneatur ad debita, & ad credita vigore illius statuti, nō tamen habet locum, si particulariter, & singulariter omnia bona
40 emerit. Sed parum facit, si cogitabitis. ¶ † Ex prædictis ergo habetis vnum casum, seu vnum modum, per quem præsumitur fraus, fraude etiam aliter non probata. Alios nonnullos casus, per quos præsumitur fraus, ponit, & enumerat Barto. in l. post cōtractum. in ij. iij. & iiij. col. ff. de dona. Et ibi vltra primum prædictum modum ponit alios quinq; modos, siue casus. Nonnullos etiam ponit Bart. in l.ij. & ibi latiùs Bal. C. de repud. hære. & Bart. in l. pupillus. §. fi. ff. de autho. tuto. & Bart. in l.j. §. is quoq; ad fi. ff. de colla. bo. & Bart. in l. multum. in j. & ij. col. C. si quis alte. vel sibi. & Bal. in l.j. in fi. col. C. qui bo. cede. pos. Cy. Bald. & Ang. in l. si quis posthac. C. de bo. proscri. Bal. in l.ij. C. ad Velleia. & Ioan. Fa. hîc, circa vj. vel vij. col. & Nic. de Neap. hîc, post Rodul. de Auri. in ij. q. extra glos. Sed illi casus non omnes congruunt, aut conueniunt ad propositum materiæ nostræ illæ præsumptiones sunt, per quas quis præsumitur alienasse animo committendi delictum, non autē omnes sunt ad præsumendum debitorem alienasse in fraudē creditorum. Re-
41 feram ergo nonnulla, quæ facient ad propositū. ¶ † Vltra ergo primum casum suprà relatum, in quo prę sumitur fraus, fraude aliter non probata, secundus casus est, quando debitor alienaret in coniunctam personā. l. data. aliās incipit lata. C. de dona. & est tex. not. in l. pe. circa prin. de bo. libert. & in l. si quis posthac. in ver. si quid. C. de bo. proscrip. & ibi Bal. in fi.j. col. & Bart. post Dyn. in d.l. post contractum. in fi.ij. col. & Ioan. Fa. hîc, circa vj. vel vij. col. qui etiā vltra tex. præallegatos alleg. textū in l. fi. C. vbi pupil. educ. debeat. Dicebat tamen not. Bart. in d.l. post contractū. cp sola proximitas non sufficeret ad faciendū prę sumi fraudē nisi etiā alia causa prę cederet, per quā prę sumeretur fraus. Vel ibi dicit Imol. & ibi Ludo. Ro. nisi aliæ cōiecturæ concurrerent: vt ibidē latiùs per eū. Itē præ sumeretur fraus, & sic erit tertius casus, quādo debitor, qui alienauit, post alienationē reperitur ipsa bona possidere. Text. est no. in l. sicut. §. superuacuum. ff. quibus modis pig. vel hypo. sol. circa quē text. habetis elegātia, & magistralia verba Barto. in cōsilio suo, quod incipit, Petrus Nicolę. & per Ang. in cōsi. suo xlij. quod incipit, quidā Franciscus. Et similis est tex. in l. & qui. & ibi Bal. C. de distra. pig. quē textū etiā allegat Io. Fab. hîc. Istud tamē limitabat not. Bal. in d.l. illud. in pe. col. C. de sacrosan. eccle. quādo cū ipsa possessione cōcurrerēt aliquæ coniecturę, siue aliquę causæ: vt ibi no. per eū. quod etiā tenet Bar. in
42 d. cōsi. Petrus Nicolę. in vltima col. ¶ † Dicebat etiā circa hoc vltimū signāter Barto. in d.l. post contractū. in iij. col. cp quādo alienās reperiretur possidere, cp potiùs diceretur alienatio
c imaginaria, & simulata: quàm vera, sed facta in fraudē. Et istud dicit velle leges prę alleg. Et ex hoc sequitur maxima vtilitas: quia si est imaginaria, & simulata, est ipso iure nulla, ita cp non est opus reuocatoria. Si autē est vera & facta in fraudem valet mero iure: vnde opponendę d sunt reuocatorię, vt ibi declarat no. Bar. & dixi
43 in euidētiali vltimo. † Item prę sumitur fraus, quādo alienatio fieret clā. l. fi. ff. de ri. nup. l. nō existimo. cū similibus. ff. de admi. tut. Dicebat tamē no. Barto. in d.l. post contractum. in iiij. col. se putare cp istud procedat in alienatione e facta titulo donationis, & sic titulo lucratiuo. Secus autē, secundū eum, esset, si alienatio facta esset clām titulo emptionis, & sic titulo oneroso: quia tunc emptor non præsumeretur particeps fraudis, nisi hoc probaretur. Allegat ad hoc tex. in l. ait prętor. §. si quis particeps. ff. de his quæ in frau. cre. Sed certè, prout & ibi tenet Imo. etiam in emptore clām
44 emēte, † propter clandestinitatē cōtractus, prę sumit fraus, per iura proximè allegata. Nec aliquid facit ille §. si quis particeps. quia
45 nō loquitur in clandestina emptione. † Et circa hoc vnū semper diligētissimè notate, cp semper vbi requiritur iudicis decretū, vel superioris authoritas, semper tali decreto, vel authoritate nō interueniētibus, dicitur fieri clām. [c] Tex. est no. in l.j. C. de prędiis curia liū. lib. x. & ibi Bar. & gl. in l.ij. in gl. in ver. occultè. & ibi Bart. C. de his, qui ex pu. ratio. mutu. pec. acce. eo. li. x. & gl. valde no. in gl. fi. in ver. clādestina. la j. & etiā sentit ij. gl. in eo. ver. clādestina. extra de clāesti. do. spō. c. cū inhibitio. in prin. Accedat qđ no. & signāter dicit gl. no. quā ego reputo singulare & no bene in l.j. in glo. in ver. mala fide. C. de fi. instr. & iure hastę fisc. lib. x. quę dixit cp vbi nō cōtrahit cū solēnitatibus, aut ordinib⁹ requisitis à iure ciuili, vel municipali,
46 dicūtur cōtrahētes esse in mala fide. ¶ † Vltimò in proprijs termid nis materię nostrę ad probandā, vel prę sumendā fraudē debitoris, habetis notabilem practicā Iurisconsulti, quā ibi not. Bar. in l. si quis cùm haberet. ff. de his, quę in frau. cre. Nā eo ipso cp quis scit habere creditores, itē scit bona sua nō sufficere creditorib⁹, alienādo dicitur esse in fraudē. Quod autē sciat se habere creditores, probat de facili, si illos habuit ex facto suo. l. quāquā. ff. ad Velle. Quòd autē sciat bona sua nō sufficere creditorib⁹, dicit Bar. posse probari ex doctrina, quā ipse dat in l. Iulianus. ff. qui & à quibus. Credo cp
e Bar. sit corruptus [c] qa legē illā ✻ nō legit, sed debuit allegare doctrinā, quā dat in l. in fraudē. ff. qui & à qui. quā doctrinā habetis lōgè latius, & melius explicatā per ipsum Bar. in auth. sed cùm testator. in ij. col. C. ad legē Fal. & dicā statim ʒ. proximè. Aliū modū prę sumendi fraudē habes ex paruitate pēsionis, vel pretij, secūdùm Bal. in c.j. §. donare. in fi. in ti. qualiter olim feu. pot. alie. Aliū modū ponit gl. in simili in c.j. §. sed & res. & ibi Bald. circa fi. in tit. per quos
47 fiat inuesti. ¶ † Item prę sumitur fraus eo ipso cp emitur per interpositā personā, secūdùm Bart. in l. si pupillus. §. fi. ff. de autho. tuto. Itē quādo fit alienatio rerū magis pretiosarū, secūdùm Ange. in l.

a ✻ Probet, vel nō ille textus nō discussio dictum tamen principale: quòd alienās meliora bona, presumatur habere animum fraudandi: communiter recipiunt Docto. in d. l. in quartā. ff. ad leg. Falc. Sardus.

b ¶ Bal. quem vide ibidem in ij. col. versi. iiij. quæro. vbi dicitur quod debet reuocari pro rata de qualibet re vsque ad legitimam.

c ¶ Clām. Quibus autem modis dicatur fieri clā, vide Fel. in c. consuluit. ad fi. de off. deleg. & qđ ibidē ad eū dixi in apo.

d ¶ Fraudem. Ex quibus autē fraus presumatur, vide latissimè Firmianum in suo aureo repertorio, inver. fraus. ver. iij.

e ✻ Nec ibi Barto. aliqd ponit, sed se remittit ad dicta per eum in authen. sed cùm testator.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 ¶ Quarta bonorũ. Quanta autem sit legitima, & qualiter sit detrahẽda, & qd si sit aucta ex forma statuti, vide do. Bartho. Soci. in cõsil. ccxxx. incip. viso. ver. circa secũdam dubitationẽ. cum seq. & in consil. ccxlix. incip. Maria. versi. tertiò quæritur. circa prinçi. & in consi. ccxxxviij. incip. circa primum. ver. prima conclu. in ij. parte. & in cõsil. xxx. incip. quãuis. ver. tertiò principaliter. & versi. decimò nota. circa fi. cum seq. & in cõsil. xciij. inci. circa primum. versi. circa tertiam. & versi. prẽterea. & in consi. cl. incip. & nos. ver. succedit. & ver. confirmãtur. & in consi. cviij. incipien. in hac. versi. his tamẽ. in prima parte. & Oldr. in cõsi. xxxiij.

b ✱ Adde hoc videri etiã de mente gl. hîc, dũ allegat illum textũ. Sardus.

fi. ff de stip. seruo. & in l. Marcellus. §. res, quæ. ff. ad Treb. & in l. iiij. ff. ad leg. Falcid. in l. ij. C. de peti. hæredi. ¶ In ead. glos. ibi. s. qui manu. nõ pos. §. in fraudẽ. aliqui libri habent. §. præualuisse. sed non est vis, quia est ver. illius §. in fraudem. Habetis ergo ex ista glo. q ignorantia proprij patrimonij est tolerabilis. De hoc
48 tamen an, & † quando quis præsumatur ignorare vires patrimonij sui proprij, & an, & quãdo præsumat scire, & sic quibus casibus probabilis sit ignorantia, habetis notabilem theoricam Bar. in d. auth. sed cùm testator. in ij. col. C. ad legem Fal. ibi videte per eum. Vnum tamen est in theorica illa Bart. quod mihi non placet, dũ Bar. in primo membro suæ distinctionis dicit q si loquimur in actibus morientium, & regulariter præsumitur ignorãtia: vt §. in fraudem. s. qui manu. nõ poss. Nam vult Bart. q ille §. in fraudem. loquatur in actibus morientiũ. Istud mihi non placet: quia ille §. in fraudem. loquitur nedũ in actibus morientiũ sed etiam viuentiũ. Nam si ille venit ad declarandũ vnũ, quod dixerat Imperator in principio illius tituli, scilicet nõ licere domino manumittere seruũ in fraudem creditorũ, declarat ibi Imperator, quando dicatur in fraudem manumittere. Et si ex præcedentibus velles sumere aliquam cauillationem contra mentẽ illius tex. obstat ineuitabiliter l. in fraudem. la j. ff. qui, & à quibus. vnde extractus est ille §. in fraudem. & illa lex nullam cauillationẽ ex præcedentibus patietur. Et quod ille §. in fraudẽ. loquatur in actibus viuentium, habetis gloss. nostram hîc, quæ hoc expresse, & in terminis tenet, dum dicit q inter viuos, si non alienentur omnia bona, nõ præsumitur fraus: quia sæpe de facultatibus suis, &c. vt d. §. in fraudem. In alijs sto cum theorica Bart. s. relata. Et vltra eam si vultis etiam alibi videre, habetis etiam aliquid per Bar. in l. quisquis. & ibi latiùs per Iac. de Belui. C. de rescin. ven. per Bart. aliquid in d. l. in fraudẽ. ff. qui, & à qui. Bal. in l. ij. in vj. q. C. de rescin. vendi. per Ange. in l. si quis cùm aliter. ff. de verb. obli. & ibi per Io. de Imo. in ij. col. & per enndẽ Io. de Imo. in sua no. repe. c. cùm contingat. extra de iureiur. in xxxvij. charta.
¶ In ea. glo. ibi: & hæc distinctio per omnia seruatur etiam in pa-
49 trono. dicebat tamẽ Ang. de Are. hîc, in iij. col. † q quamuis in hoc æquiparentur patronus & creditor, in alijs tamen est differentia, secundùm eum: quia libertus potest donare filijs, & eos hæredes instituere in dãnũ patroni. l. & si ex modica. in prin. ff. de bo. lib. Debitor autem non potest donare filiis, aut eos hæredes instituere in
50 fraudem creditorũ: † quia æs alienum legitimam filiorũ antecedit. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoffi. test. Et licet ipse aliter non declaret, ista habent optimas rationes diuersitatis procedẽtes ex terminis legum. Nam quãdo libertus habet filios, siue sit minor centenario, siue sit maior, nihil tenetur in testamento relinquere patrono, nec ab intestato patronus ei succedit: & sic existẽtibus filijs nihil penitus iuris habet patronus in bonis liberti. §. sed nostra. s. de succes. liber. l. j. & ibi glo. declarat. C. de bo. poss. contra tab. liberti. Vnde quis dubitat, q si libertus habet filios, q eos potest instituere, & eis põt donare: quia per hoc nihil dicitur facere, nec in fraudẽ, nec in damnũ patroni. Et hoc est, q in terminis dixit Iurisc̃ultus in l. j. §. quod autẽ. ff. si quid in frau. pa. in ver. nã cùm liberũ fuerit liberto legare quantũ velit filio, donãdo non videtur fraudasse patronũ. Item q æs alienũ legitimam filiorũ antecedat, est fundatũ:
51 † quia legitima dicitur esse quarta bonorũ [a] patris. l. cùm quæritur.
a & l. parẽtibus. C. de inoffi. testa. bona aut dicũtur deducto ære alieno. l. subsignatũ. §. bona. ff. de verb. sig. Itẽ dicebat Ang. in alio esse differentiã inter patronũ & creditorem, quia libertas potest dotare filiã in damnũ patroni. l. j. §. sed si libertus. ff. si quid in fraud. pa.
52 † debitor autẽ nõ potest dotare filiã suã in fraudẽ creditorũ suorũ: vt est tex. no. in l. fi. §. fi à socero. & ibi no Bar. ff. de his, quę in frau. cre. & quãuis Ang. nõ dixerit, potest optima, & fundamentalis diuersitatis ratio colligi ex proximè dictis: quãuis glo. in d. l. j. §. sed si libertus. assignet etiã aliam diuersitatis rationẽ: quia patronus non habet causam onerosam, creditores autẽ sic. ¶ In ea. glo. ibi: in vltima voluntate, si legatũ, vel fideicõmissum in fraudẽ creditoris reliquit. Aduertendũ est secũdùm Io. Fab. hic, in ij. col. ad fi. & Ang. de
53 Are. in v. col. † q vbi legãdo, vel fideicõmittẽdo cõmitteretur fraus, non haberet locũ ista materia, nec haberẽt locũ istæ actiones reuocatorię, sed haberet locũ vel cõdictio indebiti, vel hypothecaria: vt est tex. in l. fi. §. & si prefatã. versi. fin verò creditores. C. de iure delibe. Et quando, & quibus casibus cõpetat cõdictio indebiti, vel hypothecaria, declarat Bar. in illa l. fi. §. & si prefatã. Et est ratio secũdùm Io. Fab. & Ang. de Are. vbi s. quare si committatur fraus legando, vel fideicõmittendo, non habeat locũ ista materia, nec istæ actiones reuocatorię: quia legata, & fideicommissa sunt ipso iure nulla: vt l. si vniuersæ. C. de leg. Addo quod etiã idẽ in terminis tenet Bal. in l. j. in viij. q. C. si quid in frau. pa. Et ex hoc dicto istorum doctorũ cũ eorũ ratione infertur, q cũ hodie per iura Authenticorũ legata nõ sint ipso iure nulla, imò valeãt, si hęres nõ faciat inuentariũ, quo casu tenetur ad legata vltra vires hęreditarias, vt est tex. in §. si verò non fecerint. in auth. de hęre. & fal. quod hodie si legando, vel fideicõmittendo cõmitteretur fraus, haberet locũ ista materia, & cõpeteret istæ actiones reuocatorię. Et istud dicũt esse maximũ fundamentũ in præsenti materia. Addo etiã quod cõtra supradictos doct. tenuit Rodul. de Auri. hîc, secundũ quod eũ refert Nicol. de Neap. hîc, in ij. col. motus eo fundamẽto: nã quando legãdo, vel fideicõmittẽdo fraus cõmittitur, quãuis verũ sit, cõpetere cõdictionem indebiti, & hypothecariã, vt s. dixi, potest tamẽ etiã cõpetere remediũ prętoriũ §. nostri. quod probat ista ratione. Nã prętor quãdo aliquod remediũ introducit, illud principaliter introducit in casu necessario. Tamẽ quia largus, & liberalis est, potest extendi etiã ad casum nõ necessariũ. Quod patet optimo simili: nam prætor introduxit bonorũ possessionẽ ab intestato in casum necessarium principaliter, scilicet propter filios emancipatos, qui penitus erant incogniti à iure ciuili, & tamen illam bonorum possessionẽ ab intestato extẽdit ad casum nõ necessariũ, scilicet ad filios suos: vt est tex. in prin. versi. itẽ ab intestato. s. de bo. pos. Sic in proposito dicemus, q quãuis prætor principaliter introduxit remedia. §. nostri propter casum necessariũ, extẽdatur tamẽ etiã ad casum nõ necessariũ, scilicet quãdo alię actiones cõpeterẽt. Istã rationẽ dicit Nic. de Neap. se reprehendisse in §. sed istę. s. eod. & ibi ego vltra alios abũdanter examinaui in x. & xj. col. in illo articulo, an Publiciana cõpetat vero & directo domino. ibi videatis. Hãc tamẽ partẽ Rodul. sequebat ipse Nic. alia ratione: quia remedia præsentis materię plenius prouidẽt, quàm cõdictio indebiti, aut hypothecaria: quod patet, secũdũ eũ, quia in cõdictione indebiti veniũt tantũ illi fructus, ex quibus effectus est locupletior. Allegat l. si non sortẽ. §. libertus. & l. indebiti, in princ. ff. de condi. indebi. qd secus est in istis remediis: vt hîc per eũ. Sed vellẽ q isti patres respõderẽt mihi quo modo possibile sit. ista remedia cõpetere, quãdo fraus cõmittit legẽdo, vel fideicõmittẽdo. ¶ Ad hoc enim vt ista remedia reuocatoria cõpetãt, oportet primo rescindi traditionẽ, vt hîc dicit tex. in verbo Rescissa traditione. sed legata sunt ipso iure nulla, vt s. dixi. & id, qd nullũ est, impossibile est rescindi. l. nã & si sub cõditione. ver. post defectũ. ff. de iniust. rup. Sed nõ eũdo per mendicata suffragia, habemus de hac dubitatione sine difficultate doc. tex. in terminis, cuius mirãdũ est tot patres nõ meminisse, in l. qui autẽ. §. pe. ff. de his, quæ in frau. credi. [b] ✱ vbi est tex. rotũdus cõtra Io. Fa. Ang. de Are. & Bal. q imò pro legatis, & fideicõmissis in fraudẽ creditorũ relictis cõpetit vtilis actio. Et plus dicit ibi text. q de hoc nequaquã dubiũ est qd verũ est qd gl. ibi ita intelligit illũ text. dũ dicit q vtilis actio cõpetit, scilicet condictio indebiti, vel hypothecaria, per d. l. fi. §. si verò creditores. C. de iure deli. qd nullo modo procedere põt: quia est directa, nõ vtilis, vt ibidẽ est tex. in illa l. fin. &
b

sin. & ideo melius intellexit gl. vtilis actio, scilicet in factum ex isto edicto. ff. de his, quæ in frau. credi. ¶ In ea. gl. ibi: & ff. ad Treb. l. j. §. si is, qui quadringẽta. Stat ergo ex glo. q in alienatis per debitorẽ in vltima volũtate solus euentus inspicitur: in alienatis autẽ inter viuos inspicitur cõsilium, & euẽtus. Et est ratio diuersitatis secũdùm Pet. de Bellaperti. & post Iaco. quẽ referunt Io. Fa. & Ang. de Are. hîc: quia cùm vltima volũtas fuerit perfecta, quod est post mortẽ testatoris, nõ subest amplius spes aliqua lucri quęrendi, per quod possit creditoribus satisfieri. Inter viuos autẽ semper subest spes lucri quęrẽdi, per qd possit creditorib⁹ satisfieri, iuxta l. fi defunctus. C. arbitriũ tutelę. & l. si creditores. ad fi. in vltimis verbis. ff. de separa. bo. & l. cura. §. deficientiũ. ff. de mune. & hono. Vnde nimirũ si ita de facili nõ reuocatur. Addo q aliã rationẽ diuersitatis sentit, & vult gl. nostra hîc, quã latiùs, & pleniùs explanat, & declarat gl. in l. patronus. in gl. j. ff. de proba. hîc allegata in gl. Nã legata nunquã pręstant, nisi priùs deducto ęre alieno. d. l. j. §. si is, qui quadringenta. in fi. & illud qd debeẽ à libertis patrono, censeẽ quasi æs alienũ. l. Papinianus. §. si quis impubes. ff. de inof. test. Legata ergo relicta siue dolo, siue nõ, nunquã præstabuntur, nisi deducto priùs, qd
b patrono debeẽ, quasi ære alieno. Alienationes autẽ inter viuos factæ, siue posit deduci æs alienũ, siue nõ, ratæ sunt, nisi fraus inter-
54 ueniat. ¶ † In fine gl. habetis, differentiã esse inter libertates directas, & fideicõmissarias: quia directę nõ impediuntur, nisi interueniat cõsiliũ fraudandi, & euentus fraudis. Fideicõmissarię autẽ impediunt per solũ euentũ fraudis, quãuis non habuerint consilium, aut propositũ fraudãdi. Et vnã rationẽ diuersitatis ad hoc assignat gl. in §. in fraudem. in ver. non impediri. s. quibus manu. non licet. quæ reprehendit, & meritò, per omnes doc. ibi. Duas alias rationes diuersitatis assignat gl. in d. l. fi. C. qui manu. nõ possunt. hîc allegata in gl. quarũ vltima approbatur per doc. vt Nic. de Neap. Ioã. Fab. & Ange. de Are. in d. §. in fraudẽ. & per Ang. de Are. hîc. Sed illæ omnes rationes semper mihi visę sunt multùm leues, & fragiles. Vnde ego puto q sit tolerabilior ratio diuersitatis, quã etiã visus est sentire do. Christo. in d. §. in fraudẽ. Nã quãdo testator grauat per fideicõmissum hęredẽ ad prestãdum libertatẽ, nunquã in dubio præsumitur q velit aliquid mãdare hæredi, quod sit illicitũ, vel iniustũ, iuxta l. si procurator. §. Celsus. ff. de cõdi. inde. & l. iij. §. procurator. iuncta gl. j. in verbo solũ. ff. quod quisq; iuris. Et habetis in terminis materię nostrę tex. no. in l. si pater. ff. de his, quæ in frau. cre. vbi pater cõcedẽdo filio liberã peculij administrationem, nũquã intelligitur sibi cõcessisse q creditores fraudet. Si ergo contingat per hoc fideicõmissum serui manumittẽdi iniunctũ hæredi, fraudari creditores, non est presumendũ q testator istud voluerit, nec q adsit volũtas testatoris: remanet ergo dispositio euacuata volũtate testatoris. Itẽ si hæres grauatus per fideicõmissum manumittit, nõ dicitur manumittere ex volũtate, sed ex necessitate, & debito. dixit tex. valde no. in l. j. C. de libertis, & eorũ liberis. vbi tex. per hoc singulariter decidit, q si talis libertus manumissus ab hærede, quãuis efficiatur libertus hæredis manumittentis propter fideicõmissum, vt §. pe. s. de sing. rebus per fideicõ. relict. tamẽ non potest propter ingratitudinẽ in seruitutẽ reuocari: quia, vt ibi dicitur, ille solũ habet ius reuocandi in seruitutem, qui ex voluntate manumittit. non autẽ ex necessitate, vel debito. Quia ergo ista dispositio libertatis prestãdę per fideicõmissum, quãdo ex ea sequitur fraus creditorũ, remanet euacuata volũtate testatoris, & volũtate hæredis, nil mirũ ergo si impediat sed in libertatib⁹ directò prę
a stitis adest voluntas ipsius testatoris præstantis: nil mirum ergo si procedit. Quãuis enim testator in dubio nõ præsumatur velle aliquid iniustũ, vel illicitũ, tamen quãdo ipse præstat, & credit se non fraudare creditores, adest per volũtatem testatoris: quæ sufficit. Et si iustas subtiliter, nonne ex quo non credit se fraudare, & fraudat,
a nonne errat, & error impedit cõsensum: vt l. si per errorẽ. [a] ff. de iurisd. om. iud. cùm nihil sit tam contrariũ consensui (vt ibi inquit tex.) quàm error, qui imperitiam detegit? ¶ Apparet ergo q propter hunc errorẽ illa etiam dispositio sit euacuata volũtate ipsius defuncti, & consequenter q impediri debeat: quia respondeo, & notabiliter, q verum est q errat, sed ille error est in causa remota,
a nõ in proxima. Vnde quãdo error est in causa remota, nõ impedit consensum. Istud est, quod multũ singulariter, & no. voluit Bald. in l. vni
55 ca. col. xiij. in prin. C. de cõfes. vbi dicit † quòd illud, qd dicitur, q error impedit cõsensum, est
b verũ, quãdo error cadit in his, quę sunt fundamẽti: & sic causę proximę. Secus est autẽ, si error cadit in his, quę veniũt in cõsequẽtiã præhabiti fundamẽti. Allegat ad hoc text. notabilẽ in l. regula. §. qui ignorauit. vbi habetis tex. & exemplũ. ff. de iur. & fac. igno. ¶ Glo. in verbo Creditorũ, intellecta secundũ leges, quas allegat, prout intelligi debet, quia dictũ gl. & doct. intelligendũ est semper secundũ legẽ, quã allegat, vt inquit Bar. in l. nõ solũ. §. si liberationis verba. ff. de lib. leg. sentit, & vult q in materia ista appellatione creditorũ largè veniãt omnes creditores, siue sint creditores ex cõtractu vel
b quasi, & ex delicto b ✱ vel quasi, siue sint credito
res puri, siue in diẽ, vel sub cõditiõe. Et sic vult gl. q actiões reuocatorię cõpetãt etiã creditorib⁹ ex delicto, & creditorib⁹ in diẽ, vel sub cõditiõe. Rofredus hîc reprehẽdebat glo. in creditore ex delicto, cui dicit nõ posse cõpetere reuocatorias actiones tali fundamẽto. Ad hoc enim vt cõpetãt, duo exiguntur, fraus, & dãnũ: & sic exigit q ex alienatione debitoris creditores patiant damnũ. Nihil allegat ad hoc, sed pro eo allegat Io. Fa. hîc, in iij. col. tex. qui mihi nihil facit, in l. j. §. j. ff. si quid in frau. pa. Sed ego allego
56 tex. in terminis. d. l. j. §. sed si rẽ. vbi dicit ad cõtextum: † fraus enim accipit in pecuniario dãno: tũc fic, si exigit dãnũ, dãnũ est diminutio patrimonij: dicit tex. in l. iij. ff. de dam. infec. sed propter alienationẽ debitoris nulla diminutio patrimonij contingit creditori ex delicto: ergo sibi nõ cõpetũt istæ actiones reuocatorię. Doc. omnes alij tenẽt cũ gl. cõtra Rofr. vt Pe. Iac. & Io. Fa. hîc, in ij. col. & Ang. de Are. simpliciter in iiij. col. & Nic. de Nea. post Rodul. in j. q. glo. mouent solũ ex generalitate huius tex. iũctis allegatis in gl. Addebat etiã Io. Fab. in l. si cũ fideicõmissaria. §. ne qs. ff. qui, & à quibus. Ad fundamentũ Rofr. respõdet, & in forma, Iac. q verũ est, q requirit damnũ. Itẽ verũ est, q damnũ est diminutio patrimonij. Est etiã verũ, q per alienationẽ debitoris cõtingit creditori ex delicto diminutio patrimonij, cũ actio ex delicto iã esset sibi acquisita: vt est tex. in l. qui autẽ. in prin. ff. quę in frau. credi. Addo ego text. expressum in l. j. §. proinde. ver. & puto. ff. si qd in frau. pa. Vel aliter secũdùm Io. Fab. fundamẽtũ Rofr. nõ posset procedere, quãdo creditor ex delicto ageret ad propriũ dãnũ, vel ad propriũ interesse,
57 vt est in actione legis Aquiliæ: vt s. ad legẽ Aquil. in princ. ¶ † Et iuxta hęc opportunè caderet videre, an ille, cui debeẽ ex delicto, dicatur creditor, & an propriè, & ex significatiõe vocabuli, an verò abusiuè, & impropriè. De quo habeẽ latè per Bar. in l. j. in pe. col. ff. si cer. pe. & per Io. And. in addi. Spec. in tit. de cessione actionis. in rub. Et notetis bene gl. in l. j. §. nõ solũ. in ver. necessitate. ff. vt lega. nomine caueaf. quę no. dicit q in d. l. creditores. nõ ponit, qui dicantur ,,propriè creditores, sed abusiuè. Accedãt quę habenẽ per Canonistas in procẽ. vj. lib. in verbo Creditor, circa prin. & qd̃ super illo
58 verbo notat ibi Archi. ¶ † Et succesiuè iuxta prędicta applicat Io. Fa. post Pet. & Ia. illã q. Quidã volẽs interficere hominẽ, vel facere aliqd aliud maleficiũ, per qd ex lege, vel statuto, bona sua applicant fisco, alienauit omnia bona sua, & postea istud maleficiũ cõmisit, & fuit cõdẽnatus: an fiscus poterit illa bona alienata, tãquã in eiº fraudẽ reuocare? quã quęstionẽ latissimè explicat hîc Io. Fa. & eã etiam tãgit, & expedit Nic. de Neap. post Rodul. in iiij. q. extra glos. Quã quęstionẽ habetis latè examinatã per Bar. & ibidẽ per alios omnes in l. post cõtractũ. ff. de don. vbi ,,propriè cadit ista materia: ibi videatis. & in alijs cõcordãtijs cõpluriũ doctorũ, quas retuli vobis s. in euidẽtialibº in j. euidẽtiali. Et in illis locis inuenietis etiam præsumptiones, ex quibº præsumit, quẽ habuisse animũ cõmittẽdi delictũ de quarũ nõnullis feci mentionẽ in proposito materię nostrę. s. in gl. præcedẽti. quas præsumptiões annectebat hîc succesiuè Io. Fab.

¶ L. Si per errorẽ. Vbi vide omnino do. Alexã. de Imol. & limita, & dic vt ibi per eũ. ✱ Adde q is, cui ex delicto debetur, dicatur creditor in materia nostra, est de mẽte Bart. in l. j. col. pe. ff. si cer. pet. & videẽ bonus text. in l. q in fraudẽ. §. ex omni causa. ff. qui, & à quib. vbi seruº in fraudẽ creditorũ pro hibeẽ manumitti: & dicit creditor, cui ex omni causa debetur: & sic etiam ex delicto. Carcassona.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱Adde ꝙ Abb.in d.c.inter dilectos. nullum verbum facit de doctrina Bar.in d.§.procurator quoq;.sed ex his, que ipse ibi dicit in iij. not. & super glo.in verbo Turpitudinem, posset morderi distinctio Barto.dum vult ꝙ allegans in fauorem suū rem litigiosam se alienasse, & ideo volebat reuocare, nō sit audiendus propter suā turpitudinē, nisi essemus in notoriis, & exceptione, seu allegatione, quæ in totū elideret ius 59 aduersarij, vt ibi per eum. Carcassona Sardus.

b ¶ In l.j. Vbi vide do.Alex. de Imo. in pe.col.in versi. itē inducitur.vbi pē late. & Bartho.Cep.in l.creditores. iij. q. de verb.signifi.

c ¶ Creditorū. Adde do.Alexan. de Imol.in l.j. in xv. col.fi ser.pe. cum ibidem datis. vbi etiam vide Fran. Areti. & Barth. Cepo. in l. creditores.iij.q. de verbo.signifi.

d ✱Adde vnum esse valde notandum, quod voluit Bar. in d.l.j.in fine suæ distinctiōis quòd ex eo ꝙ quis scit se habere creditores,& habiturum esse, præsumatur fraus: quod licet in præteritis de plano procedat, ex quo alienans sciebat facta alie b natione se nō esse soluēdo, tamen in futuris mihi dubia videtur eius decisio, per tex. in l. sed si maritus.§. fi.ff. qui & à quib.ibi:liquidis 61 ꝓbationibus. &c. & ꝙ in dubio præsumatur bona fides, & sine dolo facta alienatio. voluit et melius, iudicio meo, idē Bar. in l.ait prætor.§. ita demum. ff. eo. qa & si cogitet se posse habere creditores ſ- c futurum, cogitat etiam ꝙ posset in dies locupletari, & augere patrimonium suum .l. si defunct⁹. C. arbi.tuto.l. cura.§. 62 deficiētium.ff. de mune. & honor.l. si creditores.in fi. ff.de separa. & cū istud, nūquid cogitauerit,vel nō, de futuris, pēdeat ex sua cōscientia,staretur dicto eius, per ea, quæ late vidimus s̄.in §. sed istæ. super glo.magna. Carcassona Sardus.

post quæstionem proximè dictam, & etiā Nico.de Neapo.vbi s̄.¶ † Dubitabat etiā succes- 59
siuè Ioan. Faber de quæstione not. an cūm quis in animo suo proposuerit committere delictum,propter quod erat successura publicatio,siue confiscatio omnium bonorū, & propterea bona omnia alienauit, deinde ipsum penituit, an poterit bona alienator reuocare, tanquam alienata ob causam, quæ secuta non sit.Et determinat Ioan.Fab.ꝙ non, nisi probaret alienationē fictam,& imaginariam. Quod etiam dicit tangere Spec.in tit.de dona. in ver. item pone. Addo ꝙ istam quæstionē in terminis format Bar.in l.iusiurandū, quod ex cōuētione. §. procurator quoq;. in finali col.ff. de iureiur.& ibi dicit se habuisse hanc quæstionē in facto:& ibi aliter determinat, distinguendo vt ibi per eū. De cuius decisione dubitat,an.& quomodo procedere posit, do.Abb. a ✱ Panor.in c.inter dilectos.extra de dona. Habetis etiam aliquid per Bar.in l.filios.C.de reuo.his, quæ in frau.credi.per Bal.in l.cūm confitearis. C.de reuo.dona.Ad alia autē,quæ glos. nostra sentit,scilicet remedia ista reuocatoria cōpetere etiā creditoribus in diē,& etiam creditoribus cōditionalibus, quomodo glo. procedat, & debeat intelligi,& declarari:dicite vt ibi per 60 Ang.de Are.¶ † An autē ille, cui debetur in diem,aut sub cōditione,dicatur propriè creditor, necne habetis latè per Bart.in l.j.b in fin. col.ff.si cer.pet.per Io. And.in addi. Spec. in d. tit.de cessiōe actionis.super rub.ad fi. & habetis glo.no.in §.sub cōditione. in ver. differtur. & ibi per Ang.de Are.s̄.de verb.obli.& glo.in l.ij.§.creditum.in verbo Post nuptias.ff. si cer. peta. ¶ † Nūquid autē legatarij,& fideicōmissarij habeatur in materia ista loco creditorū. Io.Fab.hīc,circa vij.col. determinat ꝙ sic, per tex.no.& expressum in l.j.C. q manu. nō possunt.vbi dicitur ad contextū. Creditores autē etiam eos enumerādos esse,quibus fideicōmissum debetur.& per tex.in l.qui in fraudē creditorum manumittitur.in prin.§.j.ff.qui,& à quib. Addo ꝙ illū textum in d.l.j.notat etiā ibi Bal.ad hoc ꝙ legatarius,cui purè debetur legatū,veniat appellatione creditorū: c & idē etiā not.glo.in l.hæreditariarū.in verbo Loco.ff.de actio.& obli.& glos.in l.fi.in glo..j.C.de hæredit. actio. ibi idē tamē dicit Bal.ꝙ legatarij nō dicunt creditores hereditatis,nisi largo modo. ¶ † Prædicta omnia procedūt, & habēt locū d in creditoribus præteritis,& etiā præsentibus: nūquid autē habēt locū in creditoribus futuris, & sic nūquid creditoribus futuris cōpetāt actiones reuocatoriæ ad reuocādū alienata: & vt res meliùs pateat,subiicio exemplū. Aliquis animo suo cōceperat accipere mutuò magnā quantitatē pecuniæ, vel facere aliū contractū, alienauit omnia bona sua: dehinc postea magnā illā pecuniæ quātitatē mutuo accepit: nūquid illi futuro creditori cōpetant reuocatoriæ ad reuocandū ea,quę priùs alienauit:& sic paucis est quæstio, an futuris creditoribus cōpetāt reuocatorię. Iaco.ꝙ sic,si cōstet de fraude,per l.ait prętor.§.j.ff.quæ in frau.credi. & l.j.§.ex bonis.ff.de por.quæ libe.dāna.cōced. Subtilis Pe.de Bellaper.idē tenet,quāuis subiiciat,nullā legē esse, quæ eū adstringat 63 ad ita tenendū.¶ † Limitate tū,& restringite hanc decisionē,quādo post alienationē incontinenti sequitur cōtractus,per l.si ventri. §.fi.ff.de priui.credi.& l.lecta.ver. dicebā.ff. si cer. peta. Et ita etiā restringit,& limitat Rodul.hīc,prout eum refert Nicol. de Neap. in ij.q.extra glo.& dicit Io.Fab.hīc,in iij.col. quòd ista opi. quæ dicit etiam futuris creditoribus reuocatorias cōpetere, si de fraude constet,est multum æqua,& rationabilis. Pro qua opi.dicit esse gl. in auth.sed iam necesse.C.de dona.ante nup.& est gl.in ver.suspicio.& glo.in ver.aduersus creditores. Et aduertite quòd licet Bar. in illa authen.sed iam necesse.reputet illam glo. esse ad hoc singularem,tamen habetis consociā in l.in fraudē creditorū testamēto dotæ in verbo Residuos,in secunda solutione.ff.qui, & à qui. ibi habetis etiam optimū tex.pro hac opi. Pro qua etiam adducebat Io. Fa.tex.in simili,qui nihil,vel parū facit, in l. si quis cùm haberet.ff. quæ in frau.cre.& tex.in simili,qui magis facit in l.fi.§.item rescripserunt, patres.ff.ad municip. licet subiiciat idem Io. Fab. ꝙ contrariū teneat gl.in l.j.C.de iure fis.lib.x. & est gl.pe. in verbo Probatus. In contrariū etiā dicit facere tex.in l.pe. quæ incipit, Titius. ff.quæ res pig.obli.possunt.& habetis simile textum, & meliorem, licet ipse non alleget,in l.j.ff.qui po.in pig.ha. Sed respōdet,ꝙ non loquuntur in casu,in quo fraus esset adhibita. Subiicit etiā Io. Fa. hīc,quòd restrictio,siue limitatio s̄.data per Petr.nō est vera: quia siue contractus fiat incontinenti post alienationē,siue ex intervallo,semper tamen competit reuocatoria,dūmodo constet de fraude.Est tamen verū,quod quo ad hoc vt faciliùs probetur,vel præsumatur fraus, est differentia: quia si incontinenti fiat contractus post alienationem,præsumetur fraus,etiā alio non probato, vt in legibus per Pet. allegatis. Et ita etiam per omnia in effectu tenet Nico.de Neap.non hīc,sed in d.l.j.in pe.col.C.de iur. fis.lib.x.Cōtra tamē prædictā determinationē suprà scriptorū doctorū videtur esse tex.no.in l.ait prætor.§. ita demum.ff.de his, quæ in frau. cre.vbi est tex.no . quòd ita demum futuris creditoribus competunt reuocatoriæ,si in locum priorum successerunt:quod est,quādo prioribus creditoribus est ex eorū pecunijs satisfactum. Et ita per illū tex.tenebat Odof.secundùm quod eū refert Nic de Neap. 64 in d.l.j. † Sed paucis concludēdo, si quæritur, an futuris creditoribus reuocatoriæ cōpetant, facio mihi hanc distinctionem, quam sumo ex verbis Bart.hincinde in diuersis locis, quem j. subiiciam. Aut alienatio fuit ficta, & sic imaginaria, vel simulata, & consequenter ipso iure nulla,iuxta l.nuda.ff.de contrahen.emp. & l.emptor.in prin.cum glos.ff. de aqua plu.ar. & illa nullis creditoribus nocet,nec prēteritis,nec futuris. Aut alienatio fuit vera,sed in fraudem facta:& tunc si constare posit,factam esse, etiam causa fraudandi futuros creditores,quod apparere poterit ex coniecturis,de quibus dixi in gl.precedēti: & tunc etiā futuris creditoribus cōpetunt reuocatorię. Aut per nullas præsumptiones potest apparere quòd debitor alienans habuerit animum fraudandi etiam futuros creditores: & tunc futuris creditoribus non competent reuocatoriæ.De vtroq; membro est tex.no.in l.sed si maritus.ad fi.ff.qui,& à qui. Fallit, nisi futuri creditores successerint in locum priorum, vt s̄.declaraui: & est textus, qui in istis terminis loquitur in d.l. an prætor.§.ita demū.Et ad istam distinctionem videatis Bar. d ✱ melius,quàm alibi.in l.j. in vltima col.C. de iur.fisci.lib.x. & eundem Bar.in d.l.ait prætor.§. ita demum.& eundem Bart. in d.auth.sed iam necesse. ibidē Bal.Sal.& Bar.in l. post contractum. in ij.col. ff. de dona.& Bald. & ibi latè Sal.in l. si quis posthac.C. de bonis proscrip.& Bal.in l.res vxoris.C.de dona.inter vi. & vxo. per Sali.in l. pe.C. de reuo.his,quæ in frau.cre. & Pau.de Ca. in consil.suo viij. quod incipit, in Christi nomine amen. ad primum respondetur quòd pro augmento dotis. per Imol.aliquid post Barto. per illum tex.in l.si is, qui bonis.ff.de acqui.hæred. & videatis omnino illam notabilem quæstionem,quam in proposito isto ponit Bald.in rub. C. de reuocan.his, quæ in fraud. cre.in pe.col. in ver.quæro,pone,

propo

65 posueram in animo meo exercere artem cambij.† Vbi notabiliter quærit,si aliquis in animo suo concepit exercere artem cambij vltra mare,& timens maris periculum emancipauit filium suū, & ei omnia bona sua donauit, dehinc incœperit exercere artem cambij,& in mari omnes pecunias, & vniuersa bona mobilia perdidit,nunquid illi mercatores, qui sunt effecti creditores propter artem cambij, possint agere reuocatoria contra filium emancipatum,cui omnia bona donauit. Et concludit quòd talis alienatio dicitur potiùs esse ficta,& imaginaria,siue simulata,quàm vera, & facta in fraudem:& sic cùm sit ipso iure nulla,nullis creditoribus nocet.Allegat ad hoc,quæ no.in l.ij.C.de repud.hære. Et istud idē dicit Bart.in d.l.j.in vlti.col.C.de iur.fis.lib.x.Et hanc decisionē Bal. simpliciter refert Ang.de Are.hīc,in antepe.col.in ver.quarta cōclusio est.vbi mādat hanc decisionem singulariter teneri mēti, vt si casus in facto currat,scias opponere, quòd nedum cōtractus est factus in fraudem, sed etiam est simulatus, & sic ipso iure nullus. Quam decisionem habetis etiam per Io.Fa.hīc, circa vj.col.in ver. sed quid erit,si quis filio emancipato. ¶ Glo.in verbo, Possessis,ad fin. dicite quòd vltimam expositionem tenent omnes hīc: ex qua 66 habetis † quòd ad hoc vt creditores possint agere reuocatoria cōtra illos,in quos bona sunt alienata, requiritur quòd primò egerint contra debitorem,qui alienauit, & fecerint se mitti in possessionem bonorum eius: quo casu si postea reperierint quòd bona illa non sufficiant,possunt habere regressum aduersus eos,in quos facta est alienatio.Et sic habetis, quòd non potest agi reuocatoria, 67 nisi priùs præcedat excussio,& cōsequenter † ꝙ excussio sit necessa a ria. a Pro qua conclusione bene facit tex.in l.j.in verbo Bonis eius excussis.& in l.pe.C.quæ in frau.cre.Pro ea etiā facit viua ratio,vt inquit Bald.in d.l.j.Nam ad hoc vt possit agi reuocatoria, requiritur quòd creditores sint damnificati: sed non potest constare eos damnificatos, nisi excutiant bona: vnde nil mirum si excussio est necessaria.Quā rationem ponit etiā Nic.de Neap. in v.q. extra gl. & Ang.de Are.in vj.col.Addite vos idem esse in interdicto fraudatorio,de quo dixi illud declarando s̄.in ij.euidentiali.Nam interdictum illud fraudatoriū non potest intentari,nisi priùs excussis bonis eius,qui alienauit:vt est textus in l.j.quem ibi no.Bar.circa fi.C. si vend.pig.aga. Addo etiā quòd ista excussio est necessaria nedū contra debitorem priuati, sed etiam contra debitorem ciuitatis. Licet enim in ciuitate sit speciale vt possit agere cōtra eū, qui rem debitoris eius habuit titulo oneroso, etiam sine fraudis participatione,vt dixi s̄.in glo.j.magna circa princ, tamen non potest agere, nisi prius excusso debitore principali.Tex.est, & ibi Bart.in l.ij.C. de deb.ciui.lib.xj. ¶ Addo etiam, quòd circa istud beneficium excussionis à iure necessariò requisitum,non est magis priuilegiatus fiscus,quàm priuatus.Tex.est in l.Moschis.in prin.ff. de iur.fis.quę sic allegat Bal.in l.cùm eorū.C.de sen.& interlo.om.iud. ¶ Addo etiam quòd est dare casum vnum valde singularē, & mirabilem, in quo non potest agi rei vendicatione, nisi facta prius excussione. De hoc casu est vnicus,& singularis tex.in iure,in auth.contra rogatus.o.ad Trebel.in verbo Aurea deficiente. & ita ibi Bald. post prin.n t.& ponderat ad hoc illum tex. Nam si hæres grauatus sit restituere quod tunc ex hæreditate supererat Titio, eo casu, quo decesserit sine liberis,si iste hæres aliqua bona alienauerit, competit fideicommiss.rei vendicatio,sed dicit ibi text. quòd non competit,nisi priùs facta excussione de bonis hæredis.Et dicit ibi Bal.hoc esse in illo tex.ius singulare, & quod nunquā alibi inuenietis in iure tex.in vltima col.C. de iur.fisci.lib.x. & eundem Bar.in d.l.ait prætor.§. ita demum.& eundem Bart. in d.auth.sed iam necesse. ibidē Bal.Sal.& Bar.in l. post contractum. in ij.col. ff. de dona.& Bald. & ibi latè Sal.in l. si quis posthac.C. de bonis proscrip.& Bal.in l.res vxoris.C.de dona.inter vi. & vxo. per Sali.in l. pe.C. de reuo.his,quæ in frau.cre. & Pau.de Ca. in consil.suo viij. quod incipit, in Christi nomine amen. ad primum respondetur quòd pro augmento dotis. per Imol.aliquid post Barto. per illum tex.in l.si is, qui bonis.ff.de acqui.hæred. & videatis omnino illam notabilem quæstionem,quam in proposito isto ponit Bald.in rub. C. de reuocan.his, quæ in fraud. cre.in pe.col. in ver.quæro,pone, cessaria:quia gl.in d.l.j.in verbo Excussis.C.de a his,quæ in frau.cre.dicebat istud esse nō ex necessitate,sed ex voluntate.Quę gl.& meritò per omnes reprehenditur, per iura suprà allegata. Et licet Bar.saluet illam gl. in duobus casibus, qui non sunt ad propositum nostrum poterit tamen etiam saluari in omnibus illis fallentijs, quas j. subiiciam , in quibus excussio nō est necessaria.Gl.etiā in d.l.j.refert quandā opi. Azo. qui distinguēdo dicebat ꝙ aut creditores fraudātur dolo ipsius acquirentis:& sic eius,in quē facta est alienatio:& tunc posit de directo cōtra eum agi,nulla facta excussione : aliās secus. Refert etiā quosdā tenere,quod authen.hoc si debitor.C.de pign.quę requirit excussionem, procedat tātùm in hypothecaria, nō autem in actionibus reuocatorijs, de quibus in materia nostra.Quæ omnes opiniones reprehenduntur per doct.ibi,& in specie per Ioā. Fab.hīc,circa vj.col.per iura s̄.allegata. Supra scripta tamen cōmunis,& vera conclusio ,scilicet ꝙ excussio sit necessaria,recipit nonullas notabiles limitationes,quarū aliquas ponit hīc sparsim , & inordinatè Ang.de Are. Primò ergo limitat per omnes hīc,vt Io.Fa.Ang.de Are.Nic.de Nea. 68 in v.q.extra gl. † vt nō procedat, quādo notoriè cōstaret,debitorē nō esse soluēdo : quia tūc cōtra possessores posset agi nulla facta excussione. b Allegat gl.not.in l.decē. in gl.fi. in verbo Excussum.ff.de verb.obli.& gl.in l.fi.in verbo Sed si cū Seio egero.ff. si cert.peta. Allegat etiā Nic.ad hoc Spe.in ti.de rebus eccl. nō alie. in iiij.parte. Addo ꝙ hoc sentit gl.in l.nisi hoc actū.& ibi Ange.ff.de pac. & idē etiam voluit Cy.in authē.prędente.in ij.q.C. de fideiusso. & Bar.in l.iij.§.fi is, pro quo.ad finē.ff. qd quisq; iuris.& Bal.in l.j.in ij.col. in versi. quęro vtrū b ista excussio.C.quę in frau.credi. & in l.j.in ij. q.C.si qd in fraudē pa. & in l.j. in quarta,aliās in viij.col.C.de cōuen.fisci debito.li.x.& Ang. in d.§.sed neq;.in auth.de fideiuſ.& idē Ange. in l.exitus.ff. de acqui.pos.& in l.ij. in princ.ff. qui satisda.cogan.& Ang.& Imo.in d.l.decem. quāuis cōtrariū,& malè,teneat Iaco. But.in d. auth.hoc si debitor.C.de pign.ad cuius iura re 69 spondet Imo.in d.l.decē.¶ † Et per hāc limitationē dicebat Bar.in d.l.decē.post prin. & in d. l.fi.se aliās habuisse quęstionem in Marchia,de eo, qui fideiusserat pro quodā tyranno rebelli ecclesiæ:& dicit se dixisse ꝙ fideiussor poterat cōueniri,nō excusso illo principali tyranno,ex quo erat notoriū, illū tyrannū nō esse facilem ad cōueniēdū. Ex quo dicto Bar. succesiuè inferebāt Ang.& Imo.& Rapha.Cu.in d.l.decē. secūdùm quod eos refert Ang.de Are.hīc vnū quod est perpetuò no.dignissimū, ꝙ si constat principalē esse rixosum, & consuetū nō soluere etiā verū,& clarum debitū sine litigio ꝙ poterit creditor agere cōtra fideiussorē, nulla facta excussione:quia satis dici potest, principalē non esse soluēdo,ex quo dicitur quis idoneus,nō tātùm ex facultatibus,sed etiā ex cōueniēdi facilitate. Dixit tex.not. in l.si quis stipulatus sit Stichū.§.fi.ff.de ver.obl.& tex.no.in l.ij. in prin.ff. qui satisda.cog.& ibi gl.j.notabiliter declarat,& exēplificat:& ibidē Bar. expresse dicit de notario,& procuratore, quādo esset multū rixosus 70 homo. Det quo rixoso habetis etiā gl.in l.ij.in prin.in verbo Suspectū.ff.sol.ma.facit l.j.§.fi.cū l.seq.ff.de alie.iud.mu.causa fac. Et pro

¶ Sit necessaria. Quando autē necessaria sit excussio,vide do. Mar. Soci. in consi.xxiiij.inci. visis.ver sicu.quartò videtur probari cum ver. seq.in j. parte.Et quid quādo agitur cōtra tertios possessores, an sit necessaria, & requiratur cōtra principalem, sicut quando debeat agi cōtra fideiussorem, vide do. Alex.de Imo. in consil.cxxxvj. in ij.col.in ij.parte. Et an fieri debeat de bonis fitis extra locū iudicij, vide per eū in cōsil.lxxxiiij. in pe.& vlt.col.in iij. parte.vbi ponit etiā quę requirantur ad hoc vt possit peruenire ad fideiussorē. Et an sit necessaria, & requiratur,vbi obligatio bonorū fuit facta per instrumentū guarē tigiatum,vel per instrumētū publicum, quod habebat executionem paratā : vide do. Mar. Soci.in d.cō sil. xxiiij. in ver. & tamē si non op. circa medium.

¶ Excussione. In quibus autē casibus fideiussor cōueniri possit non facta excussione, vide Fran.Are.in l.si ego.ff. si cert. pet. & quod ibidem dixi in apo. & quid quando quis teneā in subsidiū alterius, ex existente non soluendo, annō possit prius conueniri, nisi fiat excussio bonorū eius, in cuius subsidiū tenetur.Dic quòd non nisi aliqua iusta de causa notoriè inexigibilis appareat: vt per do.Barth. Soci. in consi.lv. inci.prę stātissimè doc. in ver.secundo principaliter.circa fi. in j. parte.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Creditorũ. Vide do. Alexan. de Imo. ad hoc i cõsi. cxxxvj. in ij. col. in secunda parte.

b ✱Adde Barto. in l. si is, qui pro emptore. in vlti. col. de vsucap. domi. Alex. i l. j. col. pe. in prin. ff. de acq. possessi. cũ similibus, vt ibi per modernos. Sard°.

c ¶ Apicibus. Et idem dic non esse necessaria, si ex forma statuti sit ꝙ procedi debeat summariè, de plano, sine strepitu, et figura iudicij. Itado. Mar. Socin. in consil. xxiiij. incip. visis. ver. insuper. in j. parte.

d ✱Adde do. Alex. in l. si constãte. in prin. col. ix. ff. sol. ma. asserentẽ excusionis exceptionem esse de apicib° iuris. Et alleg. Bald. in dictis apostillis. Carcassona.

e ✱Ante eum allegat Bald. illum textũ in d. auth. cõtra qui ꝓpriã. col. ij. C. de non uume. pecu. quem vide. Sardus.

hoc dicto dicit Ang. de Are. hîc se allegare casum in l. si conuenerit. in fin. ff. pro socio. qui mihi facit minus nihilo. Addo quòd illud idẽ reassumpsit Ang. in l. fi. in prin. ff. si cer. pet. & in d. l. ij. in fi. ff. qui satisd. cog. ¶ Et iuxta hanc primam limitationẽ succesiuè quærebat Ang. de Are. hîc, qualiter fiet notoriũ iudici, debitorem nõ esse soluendo. Et refert Barto. in d. l. decem. ꝙ in locis, in quibus bona describũtur in publico æstimo, facile est probare ꝙ debitor notoriè nõ est soluendo. Creditor enim offert librũ æstimi publici, & dicet tot bona habere debitorẽ, quot ibi sunt descripta, quæ nõ sufficiunt: & si quis vult dicere ꝙ plura habeat, illud probet. Allegat ad hoc glo. illã singulariter in l. cùm de lege. ff. de proba. Et per illã gl. Bar. in infinitis locis dicit posse capi mirabilẽ modum negatiuæ probandæ, & vltra modum, de quo statim dicit Bar. in l. fi. §. licentia. C. de iure delibe. quod ibi est tex. no. & expressus pro

71 illa benedicta gloss. in d. l. cùm de lege. † vbi si hæres vult probare hanc negatiuã bona hereditatis nõ esse soluẽdo, probat faciliter per hũc modum: Dico tot bona esse in hæreditate, & nõ plura, quot in inuẽtario descripta sunt: quì vult dicere ꝙ plura sunt, probet. Et per illam glo. Bar. in l. is potest. in v. requisito. in vj. col. ff. de acqui. hære. dat similem modũ probãdi hãc negatiuã, defunctum non fecisse testamentũ,

72 hoc modo: † Dico ꝙ Titius defunctus nõ fecit testamentum: quod qui vult dicere ꝙ fecerit testamentũ, probet. Similem modũ dat Bar. in l. si cõstante. in prin. ff. sol. ma. in j. q. primę partis principalis, ad probandum † ꝙ bona mariti

73 nõ sufficiunt pro dote vxoris. Et similem modum in l. cõficiũtur. §. codicilli. in fi. ff. de iure codici. ad probandũ plures testes nõ esse repertos in iure. & aliũ modũ in rubrica. ff. de oper. no. nun. in vlti. col. ad probandũ ꝙ statutũ est perfectum aliũ

74 modum dant Ang. & Imo. in l. mutum. §. j. ff. de acqui. hære. † ad probandũ nullos creditores esse in hæreditate: Et omnes isti modi fundatur super illa glo. in d. l. cùm de lege. ff. de proba. Et pro illo principali modo Bar. quem ponit in d. l. decem. alleg. ibidẽ Bald. in l. j. C. de apo. publi. lib. x. & l. iura. & quod ibi no. Bar. C. de omni agro deser. lib. xj. & l. solennibus. C. de rei vend. & ibi Bald. & Sali. Istud tamen dictum Bar. in d. l. decem. fundatum super gloss. in d. l. cùm de lege. repræhenditur per Bal. Ang. & Imol. & Raph. Cu. in d. l. decem. secundùm quod eos refert Ang. de Are. hîc. Pro sustentatione tamen Bar. & illius singularis glo. in d. l. cùm de lege. videatis omnino Io. de Imo. latè in d. l. si cõstante. in prin. & in d. l. illud. & in d. rubri. ff. de ope. no. nun. & Pau. de Cast. in l. Mœuia. §. fin. ff. sol.

75 ma. & Ang. de Are. hîc. Et secundùm † quòd refert Ang. de Aret. poterit aliis modis probari ꝙ notoriè debitor non sit soluendo, si omnia bona alienauit, aut maiorem partem, si cesserit bonis, si bona sunt publicata per sententiã: vt hîc per eũ. Dicebat etiam Bal. in l. j. col. ij. C. de his, quæ in frau cre. probari debitorẽ non esse soluendo per famam, & vicinos. Et aliũ singularissimũ modum ponã vo-

76 bis ꝛ. in illa q. qualiter fienda sit excussio. ¶ † Secundò principaliter limitatur prædicta communis conclusio, & multũ singulariter, vt procedat quando esset debitor in quantitate. Secus autem si esset debitor in specie: vt si aliquis deberet, puta librum in specie, & illum alienaret in fraudẽ creditorũ, posset creditor agere ad reuocandum contra eum, in quem alienauit, nulla penitus excussione facta: quia quod debetur, est species: in ipsa ergo nõ est opus excussione. Istud est, qđ multũ singulariter voluit Bal. in rub. C. de reuo. his, quæ in frau. cre. circa mediũ j. col. in ver. & nota ꝙ ista actio. Et

77 credo ꝙ istud dictũ alibi scriptũ in iure nõ inuenietis. ¶ † Tertiò limitatur prędicta cõclusio, vt nõ ꝓcedat, quãdo debitor cõstituissa set se possidere bona sua nomine creditorũ, [a] iuxta l. quod meo. in prin. ff. de acqui. pos. vel cõstituisset se precario possidere nomine creditorũ, iuxta l. interdũ. in eo. tit. ff. de acqui. pos. Quibus casibus attendite diligẽter, ꝙ per tales cõstitutiones acquiritur ipsis creditorib° vera, & propria possessio, & nõ ficta. Casus est no. in l. certè.

b §. j. ff. de preca. per quẽ tex. ita dixit in terminis Bar. [b] ✱in l. ab emptione. ad fi. ff. de pac. qđ dictũ pro notabili reassumpsit Bald. in c. itẽ inuestitura. de notis feu. Si ergo hoc casu debitor posteà alienaret bona, possent creditores, tanquã priuati eorũ possessione, agere ad reuocandã possessionẽ illorũ bonorũ, nulla facta excussione, per cõdictionẽ ex l. fi. C. de acqui. pos. Istud fuit singulare dictũ Iac. Bu. in d. auth. hoc si debitor. C. de pig. qđ ibidẽ sequit Flo. secũdùm quod eos refert Ang. de Are. hîc: & dixit hoc singulariter esse tenẽdum mẽti in actu practico: quia cõmuniter debitores cõstituunt se possidere nomine creditorũ bona sua ad obseruãtiã eorũ, quæ in instrumẽto continent. Et idẽ etiã dicit tenere Ang. Imol. & Raph. Cu. in l. exitus. ff. de acqu. pos. Ego addo Bal. qui idẽ in terminis tenet in l. j. in vlt. col. in ver. quęro quid si debitor cõstituit. C. de reuo. his, quæ in frau. cre. Bartholomeũ Veron. in cautela lviij. Ang. in l. ait prętor. §. fi. ff. de his, quę in frau. cred. Bal. in c. cũ venissent. de resti. spo. & no. Lud. Ro. in consil. clxxxix. inci. stãte primo quęsito. ad fi. vbi illud singulariter limitat, nisi precariũ esset extinctũ per mortẽ debitoris constituentis. Et ex hoc dicto puto ego posse inferri aliud, qđ est lõgè singularius, nedũ ad limitationẽ suprà scripte cõclusionis, sed totius materię §. nostri: quia si debitor constituit se possidere nomine creditorũ, ꝙ hoc casu si debitor alienet, etiã animo nõ fraudãdi, poterunt nihilò minus creditores, tanquã spoliati sua possessione, agere ad reuocandã eorũ possessionẽ, per cõdictionẽ ex dicta l. fi. C. de acqui. pos. quod dictũ nõ memini ali-

78 bi in terminis scriptũ me legisse. ¶ † Quartò limitat prædicta cõclusio, vt nõ procedat in curia mercatorũ. Nã in curia mercatorũ procedi debet, & iudicari de bona æquitate. nõ inspectis iuris apicibus, [c] secundũ qđ no. dixit Bar. in d. l. si fideiussor. §. quędam. ff. mand. Intelligẽdo tamẽ sanè, vt ibi per eũ. Et idẽ etiã dixit Bart. in l. quintus mutius. in eo. tit. ff. man. & notabiliter Bal. in l. si pro ea. in

d vlt. col. C. mãda. Cũ ergo excussio sit de iuris apicib°, [d] ✱prout singulariter voluit Bal. in l. si mãcipium. §. j. ff. de euict. in apostil. suis post gl. valde no. ibi in ver. Esset. alio tamẽ casu loquentẽ. Et ita refert Bald. in illis apostillis. Ange. de Are. hîc, in xiij. col. Ergo bene illud sequitur, ꝙ in curia mercatorũ nõ ꝓcederet excussio. Et ex ista ratione infero ego aliã, & quintã limitationẽ, quã nunquã memini me in scriptis alicubi legisse, ꝙ ista excussio non procedit de iure canonico: cùm de iure canonico nõ sint curãdi apices iuris ciuilis. c. dilecti. cũ gl. in ver. subtiliter. ad fi. extra de iudi. Et si hoc est verũ, est maxima limitatio, & multũ signanda, quã tamẽ nõ audeo

79 vobis verã affirmare. ¶ † Sextò ego limito prędictã cõclusionẽ, vt nõ procedat, quãdo illi possessores bonorũ, in quos facta est alienatio per debitorẽ, cõuẽti à creditorib°, negarẽt se bona debitoris habuisse, vel illa habere, & possidere: quo casu si cõuincant de mẽdacio, credo ꝙ perdẽt beneficiũ excussionis. Istud etiã nõ memini me alicubi in proprijs terminis scriptũ legisse. Probo tamẽ ꝙ sit verissimũ per optima similia iura: & in primis per tex. no. in l. si dubitet. §. ita demũ. ff. de fideiuss. vbi est tex. no. ꝙ fideiussor conuentus, si negat se fideiussorẽ, & cõuincat de mẽdacio, perdit beneficiũ diuisionis, & epistolę diui Hadriani. Et per illũ text. dixit notabiliter Bal. in auth. cõtra qui propriam. in ij. col. ver. nota casum. C. de nõ num. pec. ꝙ negãs se fideiussorẽ, cõuictus de mẽdacio perdit beneficiũ cessionis actionũ, & beneficiũ excussionis. Ad idẽ allego text.

e no. in l. hęreditatũ. §. fi. ff. ad legẽ Fal. [e] ✱vbi si hæres cõtẽdat rẽ aliquã esse propriã, & conuincat de mẽdacio, ꝙ si sit hęreditaria, perdit bũficiũ Falcidię. detrahẽdę. Ad idẽ est tex. no. in l. fi. ff. de rei vẽ. Ad idẽ est tex. no. in c. j. §. vasall°. el j. si de feu. fue. cõtr. inter dũm & agn. De istis duab° vltimis legibus dixi multa in §. omniũ. in materia rei vẽdicatiõis. ſ. eo. vbi dedi ad istos tex. nõnullas singulares limitationes, & declarationes, quas potestis ad istud propositũ reducere. Ad idẽ allego tex. no. in d. authẽ. cõtra qui propriã. per quẽ tex. dubitauit ibi no. Bar. si accusatus de maleficio neget se illud cõmi-

fisse, an

fisse, an conuictus de mendacio debeat posteà audiri, si dicat se cõmisisse, sed ad sui defensionem. de quo ibi per eũ, & per eundẽ in l. cùm de indebito. in prin. ff. de proba. & latè per Io. And. in regula, nullus pluribus. in Mercurialibus. & illũ tex. in d. authen. cõtra qui propriam. ponderat ibi Sal. in notabilibus cõtra mẽdaces, ꝙ ibi est tex. quòd vna de pœnis, quæ imponitur mẽdaci, est, ꝙ sibi posteà non credatur veritas. Et præsupposito quòd ista limitatio sit vera, prout ego credo eam esse verissimã, dicerẽ tamen quòd negans recuperaret beneficiũ excussionis amissum, si illum pœnituit negationis suæ ante litem contestatã per tex. not. in l. electio. §. neq;. & ibi hoc no. Bal. ff. de noxa. & Ang. & Imol. in l. sed hoc ita. §. j. ff. de re iud. & Ange. in d. l. si dubitet. §. ita demum. Dicerem etiam quòd iste negãs recuperaret beneficiũ excussionis amissum, si illũ pœniteret negationis, etiam post litem contestatã, antequã tamen contrarium probatum esset per aduersariũ: per tex. no. in l. de ętate. §. fi. & ibi no. hoc Bal. ff. de inter. act. & Bal. in c. j. §. porrò. in pe.

a col. quę fuit prima causa benefi. amit. in vsib. feu. [a] ¶ † Septimò ego

80 limito prædictam cõclusionem, & multùm singulariter: & hac limitationem nõ habetis hîc traditam, nec in locis communibus: vt prædicta cõmunis conclusio procedat, quãdo alienatio esset facta in tertiũ. Secus autem si esset facta in vnum condebitorẽ, siue correum debendi: quia tũc posset contra eum agi per debitores nulla penitus excussione facta. De hoc habetis gl. valde no. & perpetuò no. dignam in l. mulier. in gl. j. ff. qui po. in pig. ha. quã glos. Bart. ibi expressè no. & multùm mãdat notari. & idem etiam tenet Bar. in l. si creditor. §. fi. ff. de distra. pig. & Bal. in auth. sed hodie. C. de act.

81 & obli. ¶ † Vltimò limitatur prædicta cõmunis conclusio, vt pro-

b cedat quando fuit oppositum [b] de excussione: aliãs autem si nõ opponatur, valeat iudicium intentatũ contra possessores bonorum, & valeat sententia, quãuis nulla facta sit excussio. Ita no. dixit Bar. in l. ij. C. cõmuni diui. per glo. ibi in verbo, Restitui. quam Barto. multùm mandat ad hoc bene teneri menti. Et per gl. no. in l. si mãcipiũ. §. j. in ver. esset. ff. de euic. & ibidem etiam hoc tenet Bart. & reputat mirabile. Ad idem l. j. quam ad hoc ibi etiam no. Bart. C. de appel. & Bart. in l. fi. in prin. in vltimis verbis. ff. si cer. peta. & Bart. post Iac. But. in auth. hoc si debitor. in vlt. q. quã simul legit cum l. persecutione. C. de pig. Idẽ Bar. in l. prolatam. in prin. C. de sen. & interlo. om. iudi. Et in istis locis Barto. dat notabilem & magistralem regulam, quòd vbicũq; fit peruersio vnius causę ad se ipsam, tũc ipso iure actus est nullus, & sententia est ipso iure nulla. Si verò fiat peruersio vnius causæ non ad se ipsam, sed ad aliam tunc actus nõ est nullus, imò valet, & etiã ipsa sententia valet, & tenet. Quam regulam limitat singulariter Bal. in d. l. prolatam. in iij. col. ver. & nota quòd princeps. nisi iste ordo esset datus à principe: quia tunc omnino esset seruandus, vt ibi per eũ. Ad prædicta bene faciũt quę notat Bar. in l. edicta. C. de edẽdo. in ver. quæro si nõ est opposita. & Bar. in l. fundũ. ad fi. ff. de excep. ti. generali. & idem quod ſ. scilicet quòd teneat iudiciũ, non opposita excusione: tenet etiam Bal. in authen. cõtra rogatus. ad fi. C. ad Treb. Et quòd semper in qualibet exceptione, siue sit excussionis, siue ordinis, necesse sit quòd semper opponatur ante litem cõtestatam, tenet no. Bar. aliãs Bal. in l. exceptionem. in vj. col. C. de proba. Dicebat tamẽ multùm signanter Bal. in d. l. ij. C. cõmuni diui. prædicta esse sanè intelligenda cum grano salis, quòd quãuis iudiciũ procedat non facta excussione, quãdo non est oppositа, tamen est necesse actori pendente iudicio, vel excussione, facere, vel docere de inopia principalis, aliãs succumberet. Et allegat ad hoc tex. in ar. in l. si rem alienam. §. fi. ff. de pig. act. quem text. dicit ad hoc inductũ per Alber. Galleoti in sua Margarita in ti. de pig. Et quòd ista excussio bonorũ posit fieri pendẽte iudicio reuocatorio, vltra prędllegata tenet etiã Bal. in l. j. C. de reuocandis his, quæ in frau. cre. in ver. quęro vtrũ ista excussio. quia, secundũ eum, sufficit actionem verificari in quacunq; parte iudicij, per d. l. si rem. §. fi. de quo etiã per Ang. in §. sed neq;. in auth. de fideiuss. per Ang. & Imo. in l. decẽ. ibidem, & per Pau. de Ca. ff. de verb. obli. per Lud. Rom. in l. stipulatio. §. habet. ff. de no. ope. nun. Dicebat etiam ad prędicta valde no. Bald. in l. cum testamento. C. de testa. manu. quòd excussio facta pendente iudicio tra-

a hitur retro: & declarat vsq; retro, ante litẽ con testatã bona debitoris non fuisse soluẽdo. Aduertite etiã in materia ista excussionis, quòd si essent plures debitores insolidũ obligati, & si plures correi debẽdi, ad hoc vt possit agi contra bonorũ possessores, non sufficit vnũ ex eis esse excussum, sed requiritur ꝙ omnes sint excussi. Ita dicit hic esse tex. Ange. de Are. in iij. col. qui refert ita tenere Iac. But. & Ang. in authen. hoc si debitor. C. de pig. vbi Ang. dicit se de facto ita consuluisse per §. sed neq;. in auth. de fideiuss. Ego allego pro hac decisione text. in terminis, cuius nõ meminerunt tanti patres, in l. ij. C. quo quisq; ordine conueniatur. lib. xj. quem tex. dicit ibi Bar. se ita in quęstione de facto allegasse. Et idẽ etiã tenet Bald. in auth. sed

82 hodie. C. de act. & obl. ¶ † Aduertite etiã quòd excussio facta per vnum ex creditoribus, prodest alijs, secundùm Ange. de Are. hîc, in x. col. qui allegat ita tenere Iac. de Are. & Ange. in d. auth. hoc si debitor. quia quãdo debitor semel

b fuit excussus per vnũ creditorem, & fuit pro- nuntiatum à iudice, eũ non esse soluẽdo, iuxta l. emptorem. in prin. ff. de act. empt. & quando notorium est, debitorem nõ esse soluendo, nõ est opus excussione: vt latè dixi ſ. in d. l. limitatione data ad conclusionẽ huius glos. ¶ Circa quàm limitationem aliqualiter dubito. Posset enim procedere, si teneremus sententiã Barto. in l. stipulatio. §. habet. ff. de oper. no. nun. & eiusdem Barto. in l. persecutione. in pe. q. C. de

83 pign. scilicet quòd † ad hoc vt excussio dicatur esse legitimè facta, requiritur quòd iudex interlocutorię pronuntiet illam esse legitimè fa-

c ctam. [c] ✱[d] Sed si teneremus opi. tenẽtiũ cõtra-

d riũ, quos latè refert Ange. hîc, in ix. col. prout tenet ipsemet Bar. in l. si finita. §. Iulianus. col. iij. ver. procedo vlterius. ff. de dam. infe. scilicet quod nulla interlocutoria sententia iudicis requiratur: tunc quomodo per excussionẽ vnius creditoris fieret notoriũ, debitorẽ nõ esse soluẽdo, maximè cùm acta facta in vno iudicio nõ probent in alio circa alias personas: vt latè per Bar. in l. cũ lite mortua. ff. iud. sol. cogitate.

e 84 ¶ † Successiuè circa hãc materiam excussionis tangit hîc Ang. de Are. in ix. col. an quando fit excussio bonorũ debitoris, citãdi sint illi possessores, in quos facta est alienatio in fraudẽ. De

d quo hic per eũ, & per Bar. post antiquos in d. l. decẽ. ff. de ver. obl. & ibi latissimè per omnes: per Bal. in l. j. in iij. col. C. ne filius, ꝙ pa. & Ang. in l. in cognitione. per illũ text. cũ ibi no. ff. ad Silla. & Ang. in l. si persuasorio. §. j. ff. de app. per Bal. Ang. & Sal. post antiquos in d. auth. hoc si debitor. per Ang. in §. sed neq;. in auth. de fideiusso. per Ang. in l. cùm filius. in prin. ff. de ver. obli. & in l. de vnoquoq;. in princ. ff. de re iudi. per Bal. in l. ij. in v. col. C. quãdo fiscus, vel prius. & in l. j. in x. col. C. de conue. fisci debit. lib. x. & in l. iij. in tertio no. C. de fide instru. & aliquid per Bald. in l. fin. §. j. ff. si cert. peta. Et in istis locis magis communiter concluditur quòd sic: quia tan-

85 gitur de principali prædicio excussorum. † [e] ✱Tangit etiam succ-

e essiuè hîc Ange. de Are. an ad hoc vt excussio dicatur legitimè facta, necesse sit quòd iudex interlocutoriè pronuntiet excussionẽ legitimè factam. De quo videte latè, & diffusè per tres col. hîc per eũ, vbi refert omniũ opi. & antiquorũ, & etiã nouissimorũ, & finaliter tenet cũ Bar. in d. l. stipulatio. §. habet. & in d. auth. hoc si debi

a ✱Adde quòd etsi confiteatur ante, quàm de mendacio conuincatur, & non perdat, secũdùm Iaſ. beneficiũ excussionis, non tamen euitabit quin ad expẽsas vsq; ad cõfessionẽ factas aduersario sit cõdẽnandus, vt pœnã mendacij patiat, arg. l. eũ, quẽ temere. ff. de iud. & eorum, quæ habẽtur in l. properan dum. §. finautẽ alterutra. C. de iudi. facit doctrina Bar. in l. si qs inficiatus. in prin. in ij. not. ff. depo. Car cassona Sardus.

b ¶ Oppositum. Et quo tempore debeat opponi exceptio excussionis, vide do. Alex. de Imo. in cõsi. xxxij. in j. col. cũ seq. in iiij. parte. vbi etiã an debeat opponi specialiter, & quãdo opponi debeat, vide etiã do. Mar. Soci. in cõsi. xxiij. ſ. allegato in ver. quarto videt probari. in j. parte. & ibidẽ in ver. quoniã. imò ponit qđ est singulare, secũdũ eũ, ꝙ si agens post litem cõtestatam excussionem vel ꝓbationem de inopia principalis debitoris non fecerit, succũbere debet, quia ligatum est exercitiũ agentis.

c ✱Adde Bar. tenẽ tẽ sententiam esse necessariam, in l. sed si possessori. §. fi. ff. de iur. iuran. Sardus.

¶ Factam. Vide Frã. Are. in l. exitus. de acqui. pos. & in l. si ego. si cer. peta. & domi. Pe. Phi. Cor. in consi. cx. in litera a, & b, in j. parte.

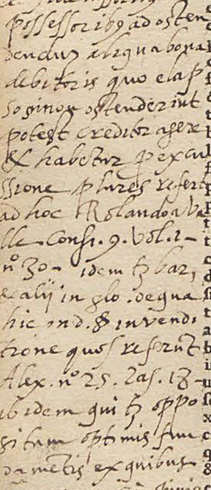
e ✱Facit text. in l. fin. C. de author. præstand.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 ¶ Excusionis. Vide latè Iaco. de Aret. in suo tract. discu. ver. quomodo & qualiter. & quando dicat esse facta excusio ad hoc vt agi possit contra fideiussorem. vide domi. Alexan. in consi. xliiij. in j. col. in secunda parte.

b ✻ Adde q̄ hæc limitatio Iason. vt quod dicit de anno vtili procedat in rebꝰ corporalibus dūtaxat, secus in liberatione debitoris, ni fallor, est mala, peior, pessima. diametro enim legibus pugnat. Primò est contra casum expressum in l. fina. C. de reuocan. his, quæ in frau. cred. & cōtra l. j. in princip. iuncto §. fi. ff. quæ in frau. cred. Nō obstat d. §. si cōditionalis. qui tex. decepit Iaſ. quia loquitur in tēporalibus actionibus, quę anno vel sex mensibus durabant, vt exemplificat gl. & bene. d. §. si cōditionalis. Et hoc ideo est, quia absurdū erat vt maius tēpus daret reuocationi, quàm esset vita ipsius actionis. in perpetuis verò actionibus secus est: vt in legibus §. alleg. finge enim quempiā mihi aliqua perpetua actione teneri cuius vita triginta annorū curriculis cōcluditur. l. omnes. l. sicut. C. de præscrip. vel quadra. anno. & quòd post bienniū fortè cū in fraudē liberauerim creditorū, secundùm Iason. xxviij. auri reuocationi darentur: quod absonum, & cōtra prætoris edictum est: vt d. l. j. in prin. iuncto fi. Ant. Aug. Carcassona Sardus.

c ✻ Aduertas q̄ tenendo opi. glos. per d. l. qui autē. §. fi. & d. l. ait prætor. §. annus. ff. eo. quę iura sunt multū aperta. nec solutio doctorū satis facit q̄ maximo laborat scrupulo diuinatiōis. Ad arg. doctorū respōde q̄ ex quo creditores sciebant alienatione, poterāt facere discussionē, vt sic ad tertios rerum possessores peruenire possent. Si nō fecerunt eorū negligentia pręstat eis impedimētū, ne cōtra rerū possessores agant, & sic sunt impediti impedimento facti proprij, id est negligentiæ: quo casu impedito impedimento facti currit præscriptio: vt q̄ Bar. in l. vnus ex socijs. §. fi. cū l. seq. ff. de ser. rusti. præd. & in l. j. §. si qs. ꝑter inundationem. ff. de iti. actuq; pri. Et si instares q̄ supradicta procedunt in creditoribus sciētibꝰ alienationē: quid in ignorātibus alienationē? dico idē q̄ currat præscriptio, ex quo ignorantia facti impediuit, per supradicta. Sed restituētur ex generali clausula, si qua mihi iusta causa &c. vt per Bar. in l. Aemilius. col. ij. ff. de mino. & in l. ab hostib⁹. §. sed quod simpliciter. ff. ex qui. cau. ma. cum similibus, vt dixi in §. rursus. col. iij. §. eo. Carcassona Sardus.

loris ducentorū, tamen in effectu non habet nisi centum: cùm alia centū, quæ soluit, ab eo absint. De illis ergo centū, quæ ad eū peruenerunt, & quæ habet titulo lucratiuo, in perpetuū datur actio: de aliis autem intra annū tantum. Ita debetis hanc glo. intelligere, & §. hæc
87 actio. in ea allegatum. ¶ Ité dum gl. dicit quòd intra annum vtilem permittitur agere, limitate eam vt procedat in rebus corporalibus. Si autē debitor in fraudē liberasset: alium debitorem suum, tūc ad reuocandū talem liberationem datur tantum tempus creditoribus, quātum illa actio debitoris durasset. b ✻ l. ait prætor. §. si conditionalis. ff. de his, quę in frau. cre. Ité dicite secundùm doc. hîc, vt Io. Fab. Nic. de Neap. & Ang. de Are. quod tale tempus incipit currere creditoribus à tēpore factę excussionis, vel à tempore, quo cœpit esse notorium, debitorē non esse soluendo. Quod probāt optima ratione: quia ante excussionem factam, vel antè, quàm cœpit esse notorium, debitorem nō esse soluēdo, non potest agi per creditores aduersus possessores bonorū: ergo bene succedit regula, quòd nō valenti agere nō currit tēpus, vulgata l. j. in fi. C. de anna. excep. Ad idē fundandum addit Ange. de Are. hîc tex. in l. in rebus. §. omnes. in verbo, ex quo eis hoc infortunium illatum esse claruerit. C. de iure dot. Glo. tamen alibi in l. fi. in ver. annum. C. de his, quæ in frau. cre. tenet quòd imò tempus incipiat currere à die factæ alienationis. Pro qua glos. sunt tex. expressi in l. qui autem. §. fi. & in l. ait prætor. §. annus. ff. quæ in frau. cred. Ad quos textus respōdebat Io. Fa. hîc: & simpliciter sequitur Ang. quòd in illis legibus erat notorium. debitorem non esse soluendo: nil mirū si tempus incipit currere à die alienationis. Quę solutio iudicio meo, multùm vehementer violat
c tex. illos, cogitabitis. c ✻ ¶ Glossa magna pe. in verbo, Petere. habet quatuor partes principales. In prima ad declarationē tex. quærit qua actione reuocantur alienata in fraudem. In secunda per modū quæsiti opponit contra tex. In tertia quærit vnde oriatur actio reuocatoria. In quarta format aliam quæstionem. Secunda ibi: sed quæro quare. Tertia ibi: sed vnde oritur hæc actio. Quarta ibi: sed nunquid habet retentionem. Expediam hanc glos. per partes. Prima ergo pars principalis, in qua ponitur qua actione reuocantur alienata in fraudem, subdiuiditur in sex particulas. In prima disputat an actio in factum, & Pauliana sint vna actio, vel duæ. In secunda ponitur contra quem, & qualiter competat actio Pauliana in factum. In tertia declarat quid sit Fauiana, & cui competat, & qualiter. In quarta declarat quid sit Caluisiana, & cui, siue quibus competat. In quinta opponit contra id, quod proximè dixerat de Fauiana: & soluit. In sexta ponit quam naturam habent Fauiana, & Caluisiana. Secunda ibi: & datur contra accipientem. Tertia ibi: est & Fauiana. Quarta ibi est & Caluisiana. Quinta ibi: quidam tamen dicunt contra in eo, quod de Fauiana dictum est. Sexta ibi: & istæ duæ imitantur naturam superioris. ¶ In eadem glos. ibi: Et non restitutio ei pretio. habetis ex glos.
88 † quod creditores possunt reuocare alienata in eorum fraudem, sine vlla pretij restitutione. Circa quam conclusionem distingue tamen vt per Cyn. in l. j. C. de præscriptio. triginta, vel quadraginta annorum, & in l. penult. ad fin. C. ad legem Iuli. maiestā. & in l. penultima. C. de bon. dam. & per Barto. in l. fi debitor. hîc allegata in glos. ff. quæ in fraud. cred. & per Bald. in l. fin. §. emptor. C. communia de leg. & Imol. in l. post contractum. ff. de donatio.

natio vbi aliqualiter repræhendit Bartolus in dicta l. si debitor.
89 ¶ † Limitate tamen dictam conclusionem, primò vt non procedat in patrono, secundùm quod dixi in glo. prima magna in ver. in fraudem. circa prin. & ibi assignaui diuersitatis rationem. Item limitate, nisi pretium ipsum extaret, vel illud esset in debitoris vtilitatem conuersum, per l. ex his. hîc allegatam in gl. ff. quæ in frau.
90 credi. & ibi Bar. post glos. qui legit illam l. in l. si debitor. † Et ibidem quærit, si inquisitor hæreticæ prauitatis reuocauit alienata
a per hæreticum, an teneatur pretium restituere. a Dicite vt ibi per eum. Ad cuius decisionem addite boni text. in c. ad audiētiam. de reb. eccles. non alie. & Bartolus in l. chirographis. §. finali per illum text. ff. de admi. tut. & Cyn. in l. j. per illum text. C. de præscrip. xxx. vel xl. anno. & Bal. in l. fina. §. finali. C. communia de
91 leg. & ibi etiam quærit Bald. aliud. † Nunquid si hæreticus emit ipsa bona ab alio, & pretium non soluit, an inquisitor hæreticæ prauitatis teneatur illud soluere. Et decidit quòd sic si res empta
b extat per l. in venditione. ff. de act. empt. b ✻ in ea. glo. ibi: quo casu etiam in carcerē detrudetur. vt ff. eo. l. fi. §. fi. Sic ergo contra debitorem, qui in fraudem alienauit, non datur actio nisi ita fraudulenter alienauerit, vt res apparere non possint. quo casu, vt dicit gl. etiam in carcerē detruditur. Et aduertite diligenter quòd in d. l. fi. §. fina. est casus peregrinus, & singularis ad duo. & primò secundùm primum intellectum glo. ibi, quem refert, & approbat Dyn.
92 hîc ad fi. huius §. in vlti. q. † Nam scitis quòd cessio bonorum facta per debitorem, liberat eum saltem à carceribus, vt si in eis sit, examinatur, vel non possit detrudi: vt est text. in l. j. C. qui bo. cedere pos. tamen si debitor ita fraudulenter res alienasset, vt appa-
c rere non possent, non liberaretur c cedendo, à carceribus. Ita est ibi casus singularis secundùm illum primum intellectum glos. ibi, quem etiam ibi not. approbat Bart. & idem etiam tenet Bart. in l. alia. §. eleganter. ad fi. ff. soluto matrimonio. & Bald. in l. j. in v. q. C. fi quid in frau. patro. no. Bald. in l. j. in iij. col. C. qui bo. cede. pos.
93 in quo tamen aduertite: † quia non video quam vtilitatem afferat creditoribus illa intrusio debitoris in carcerem, quando debitor est nudus, prout loquitur text. in d. l. fin. §. fin. imò illa intrusio erit damnosa creditoribus, cùm debitor sit alendus expensis creditorum, quando suis ali non potest, secundùm quòd dicit Angel. de Aret. in §. fina. ad fi. in vlti. dicto. j. eo. per glo. illā singularem in l. fina. in verbo, Agnoscere. C. de ero. milit. anno. lib. xij. quod etiam tenet Ray. de Forliuio in l. nullus. C. de episco. & cleri. cogitate. Se
94 cundò est singularis text. in illa d. l. fin. §. fina. ad aliud. † Nam nostis, quòd cedens bonis non tenetur postea de bonis acquisitis, nisi inquantum facere potest. §. fi. & ibi videbitis j. eo. Et vestes cedenti sunt relinquendæ, vt inquit Bartol. in l. penul. reprobata glos. ibi, quæ vult contrarium. ff. de ces. bono. Tamen quando debitor ita fraudulenter, et occultè alienasset, quòd res apparere non possent, tunc ab eo omnia essent auferenda, etiam vsq; ad faculum, &
d peram. d ✻ vt formaliter inquit glos. in illo §. fina. & vsq; ad interulam, secundùm Angel. de Are. hîc. Ita est singularis casus in d. §. fina. secundùm intellectum gl. ibi: quem ibidem etiam notat Bart. & refert Ang. de Aret. hîc ita tenere Bald. in rubri. C. de reuo. his, quæ in frau. cred. quem ego non inuenio. ¶ In ea. glos. ibi: quidam tamen dicunt contra. dicite secundùm Ioan. Fab. hîc glos. velle se-
95 cūdùm istos cōtrariū dicentes, scilicet † quòd imò Fauiana c com
e petat etiam creditori, nedum soli patrono: & sic sit indifferens ad
96 creditorem & patronum. † Caluisiana autem soli patrono competit. De quorum opinione habetis gl. in l. quod si in diem. §. idē scribit patronum. in ver. Caluisiana. ff. de peti. hære. & glos. in l. ij. in verbo, Reuocare. C. fi quid in frau. pat. ¶ In ead. glos. ibi: & istæ duæ imitantur naturam superioris in factum Paulianæ. & sic ad fin. primæ partis principalis. Habetis ex tota hac parte principali
97 huius glo. quòd actiones reuocatoriæ sunt tres. † Vna quæ datur creditori, appellata actio in factum, quæ etiam cognominatur Pauliana. Alia, & secunda, quæ datur patrono, quæ appellatur Fauiana. Tertia indifferens, quæ cōpetit tam creditori, quàm patrono, quæ appellatur Caluisiana. Et hanc opi. approbat Dy. in j. q. & idem tenet gl. in l. ij. in verbo, Reuocare. C. fi quid in frau. pa.

Et dicit Ioan. Fab. hîc, quòd hanc opi. huius gl. a
potes securè tenere. Vltramōtani tenent quòd actiones reuocatorię sint tātùm duæ. vna quæ datur cōditori, quę ꝓprio nomine appellat actio in factū, quo nomine solēt actiones prætoriæ nūcupari, per l. fi. §. j. ff. de eo, ꝓ quē factū erit. quę actio habet etiā cognomē, & cognomina- b
tur Pauliana ab inuentore. Et si diceres quòd præterea actio nūquàm appellatur in factum, nisi in subsidium, quando aliud nomen nō habet vt inquit glo. in §. sed istæ. in ver. Actio. s̄. eo. Cùm ergo ista actio habeat proprium nomen, scilicet Pauliana, quomodo potest appellari actio in factum. Respondebant Vltramontani q̄ à principio, quādo prætor eam adinue- c
nit, non habebat aliud proprium nomen, nisi
98 actio in factum: † vnde licet ab euentu posteà
f cognominata sit Pauliana, f fortasis quòd Paulus Iureconsultus primus illam actionem commentauerit, non propterea dēsinet appellari actio in factum. Alia & secūda actio reuo- d
catoria, quæ datur patrono, appellatur Fauiana, siue Caluisiana, quod est idem: quia ille, qui eam adinuenit, erat binomius, et appellabatur
Fauius, & Caluisius. Et hāc opinionem Vltra- e
montanorum tenet Bart. in l. hac in factum. ff.
99 quæ in frau. cre. cōtra quam facit l. in Fauiana. ff. si quid in frau. pa. vbi tex. † ponit copulam, quæ cadit inter diuersa, iuxta glo. & ibi Bart. in rub. ff. de iur. & fac. igno. & expresius per gl. in c. querelā. in verbo, Nō potuit. extra de simo. Contra quam etiam fortiter facit. l. j. §. si pluribus. ff. si quid in fraud. pa. in illa alternatiua, siue Caluisiana, siue Fauiana, quæ denotat has esse f
diuersas, & non idem. Ad idem in alternatiuo tex. in l. fin. ff. si quid in frau. pa. Vltima est opinio tenētiū q̄ actiones reuocatoriæ sunt quatuor, vt hîc in principio hui⁹ gl. Hāc opinionē tenet Bar. cōtra morē suū sibi cōtrarius in d. l. ij. C. si quid in frau. pa. q̄ subiicit q̄ ita cōmuniter tenet: & propterea subiicit bene fecisse Io. Cremonē. q̄ in arbore sua actionū fecit quatuor cellulas istis reuocatoriis actionib⁹. Idē etiā tenet Sal. in d. l. ij. et dicit Ang. de Are. hîc q̄ ista est veritas. Sed audite, quāuis Nic. de Neap. hîc, in vj. q. extra gl. multa verba effundat circa hoc, & multorū dicta referat, ego cōcludo cū Io. Fab. hîc posse teneri quicquid placuerit, cùm nō sit magni effectus. Aduertite etiā q̄ est vna actio reuocatoria, quæ datur filio arrogato ad reuocandū alienata per patrē arrogatorē in eius
100 fraudē: † quę appellat quasi Fauiana, vel quasi Caluisiana: de qua habetis textū in d. l. fi. ff. si quid in frau. pa. De cuius legis intellectu vi-
101 deatis omnino Bar. in l. nō vsq;. ff. si qs à parē. fue. manu. ¶ † Habemus etiā interdictū fraudatoriū: de quo est tex. singularis in l. pupilli debitor. in prin. ff. de solu. de quo dixi vobis illud opportunè declarādo suprà ī euidētiali. in fcō euidētiali. ¶ Habetis etiā casum in l. fi. §. si verò creditores. C. de iure delib. vbi cōdictio in debiti, vel hypothecaria, dat ad reuocandū legata, vel fideicōmissa, siue donationes causa mortis relictas in fraudē creditorū: de quo dixi opportu-
102 nè s̄. in glo. j. magna. in ij. parte secūdæ partis principalis. ¶ † Vltimò aduertite q̄ quāuis glo. hîc, & in d. l. ij. dixerit q̄ Caluisiana actio indifferēs, quę cōpetit tā creditori, quàm patrono, credo q̄ necubi habeatis textū, qui dicat Caluisianā creditori cōpetere, quapropter possetis fortè sustinere illorū opinionē, de quib⁹ gl. hîc mētionē facit, quā suprà retuli, q̄ dixerūt q̄ imò Caluisiana soli patrono cōpetit. Cogitate tamē. Et per ista sit expedita prima pars principalis huius glos. ¶ Sū modo in secūda parte principali huius gl. ibi: sed quęro quare. quā subdiuidit in quatuor particulas. In prima per modū quęsiti opponit cōtra textū hoc modo Actiones reuocatoriæ

a ¶ Restituere. Ade Cy. in l. fin. C. ad l. Iuli. maie. & quid in alienatione rei ecclesiasticæ: vide Cardi. in cle. j. xxv. q. de re. eccle. non alie.
b ✻ Adde pro decisione. Bal. bene facere vulgare illud dictum, q̄ bona transeunt in fiscum cū sua causa. l. via constituti. §. fi fundus. cū simili. ff. de seruit. rust. prę. d. Sard.
c ¶ Non liberaretur. An & in quibus casibus cedere nō possit: vide Firmia. in suo aureo repertorio in ver. debitor pauper. ver. xiij.
d ✻ Idē voluit Iaſ. in §. fi. col. j. versi. secundò ego limito. j. eo. Sardus.
e ¶ Fauiana. Cui autem cōpetant actiones Fauiana, & Caluiciana, vide do. Barth. Soc. in cōsi. cviij. inci. in hac cōsultatione. circa fi. j. col. & circa. princ. v. col. in versi. hista men non obstant. in j. parte.
f ¶ Pauliana. Hæc actio Pauliana an & quando cōpetat, vide do. Barth. Soc. ī cōsi. cviij. inci. in hac. in fi. j. col. in j. parte. & vide Dy. in §. æque. s̄. eo.

toriæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iaſon ſuper Titulo de Actionibus.

a ✻ Adde ℭ forſan gl. ſaluari poſſet ea ratiõe, qa hypothecaria actio ne duntaxat poſſeſsionem auocamus³. l. ſi cũ vendidor. in princip. ff. de actionibus.

b ✻ Vide, p hoc bonum text. in l. iij. §. hæc actio. ff. ſi qd in frau. patr.

c ¶ Vel quaſi Vide Pari. de Put. in trac. Syndi. in c. j. de offici. ſynd. verſi. appellatio. vbi ℭ tenetur ex quaſi maleficio.

d ¶ Deliƈtum. Dic ℭ a quilibet dol⁹ malus dicitur deliƈtum: vt per do. Alexan. de Imo. in l. ſi qs. ff. ſi cert. peta. & in l. quod Nerua. ff. depoſi.

toriæ ſunt perſonales ergo ſunt malè poſitæ hîc inter reales, & prætorias. In ſecunda ponit quot actiones reuocatoriæ ſint. Secunda ibi: qđ probatur. Ad finẽ ſecũdæ partis principalis doƈtores hîc ſimpliciter ſequuntur hãc ſecundam partẽ gl. quã declarat hîc Dyn. Et ad eius veritatem videte omnino Nic. de Neap. hîc, in vij. opp. glo. qui in vno repræhendit gloſ. dum
103 vult † ℭ hypothecaria dicatur realis: quia per eã petitur poſſeſsio, quæ dicitur quaſi ſua. Nã dicebat ipſe, & bene ℭ hypothecaria cõpetit, quando nulla traditio poſſeſsionis facta fuiſſet à debitore. & ſic etiã quando poſſeſsio nõ fuiſſet creditoris: vt videbitis in §. pxi. ſeq. & propterea meliusdicite hypothecariã alia ratione dici realem: vt opportunè declaraui vobis in §. omniũ. ª ✻ in primo euidẽtiali. ſ. eo. Dicebat
104 etiã Nic. ſe credere † ℭ actiones reuocatoriæ nõ ſint merè perſonales, ſed perſonales in rem ſcriptæ. Allegat tex. quem ego nõ inuenio, cũ ibi no. in l. legitimè. ff. ſi quid in frau. patro. Et quamuis glo. in l. ait prętor. §. ſi quis particeps. in glo. ſi. in ver. hac actione. ff. quæ in frau. cre. teneat de directo contrarium huius: ego tamen teneo contra communem, quòd ſcilicet reuocatoriæ non ſint merè perſonales, ſed in rem ſcriptæ. Et primò quòd non ſint merè perſonales, probo: nam merè perſonales non comitantur rem, aut rei poſſeſsionẽ. l. j. §. ſi heræs. ff. ad Trebel. Sed iſtæ, quando competunt ſemper comitantur rerum poſſeſſores: ergo clariſsimè liquet quòd non ſunt merè perſonales. Quòd autem ſint perſonales in rem ſcriptę, probo. Illæ enim, quæ oriuntur ex contractu, vel quaſi, ex maleficio vel quaſi, à principio. et concomitantur rerum poſſeſſores, dicuntur perſonales in rem ſcriptæ, prout dixi, & declaraui in §. omnium. in primo euidentiali. ſ. eo. ſed iſta eſt huiuſmodi: ergo &c. quòd autem oriatur ex contractu vel quaſi, ex maleficio vel quaſi, videbitis ſtatim in ſeq. parte gloſſ. vbi glo. tangit. quòd etiam comitetur poſſeſſor es rerum, dixi ſ. Ergo bene cõcluditur contra communem ſententiã, ℭ omnes actiones reuocatoriæ ſunt in rem ſcriptæ. Et licet Io. Fab. hîc ſimpliciter tranſeat cũ hac glo. tamen in
b ſi. huius §. tenet ℭ ſit perſonalis in rem ſcripta. ᵇ ✻ Expedicta eſt ſecũda pars principalis glo. ¶ Sum modò in tertia parte principali glo. ibi: ſed vnde oritur hæc actio, quæ nõ eget diuiſione. ¶ In ea. gl. ibi: tunc poteſt dici ex quaſi cõtractu, ſi agitur cõtra illũ poſſidentem. Et ad finem huius tertiæ partis principalis, ſtant ergo ex gloſ.
105 duo. Primum, † ℭ quando fraus interuenit ex parte alienantis, & ex parte recipientis, ℭ hoc caſu reuocatoria dicitur oriri ex quaſi maleficio. Secundum eſt, ℭ quando fraus interuenit ſolùm ex parte alienantis, & non ex parte recipientis, quòd hoc caſu reuocatoria, quę datur contra recipientem, dicitur oriri ex quaſi contractu. ¶ Circa primum Dy. & ſubtilis Pe. de Bellaper. hîc repræhẽdunt glo. & dicunt ℭ quando dolus fuit etiam in recipientę. hoc caſu reuocatoria actio dicitur naſci, ſeu dari ex maleficio, nõ autem ex quaſi maleficio. & aduertendũ eſt, quis cum miniſterio dixit Dyn.
106 quòd hoc caſu propriè † nõ dicitur naſci actio, ſed dari: & ſic vult quòd tali caſu iſtæ actiones ſunt datiuæ, non natiuæ: quod ſ. tangã. Iſtud, quod proximè dixi contra glo. comprobat Pe. de Bellaperti. hîc tali fundamento: nam videmus in ſimili ℭ quando agitur contra iudicem, qui fecit litem ſuam, Aut agitur ex dolo commiſſo: & tunc tenetur ex maleficio. Aut ex culpa: & tunc tenetur ex quaſi maleficio. l. ij. §. fi. ff. de va. & extraord. cog. ſ. de oblig. quæ ex quaſi maleſi. in prin. ſed certè prout dicit hîc Ioan. Fab. & clarius Ang. de
107 Are. illi tex. hoc non dicunt, † an iudex propter dolum teneatur ex
c maleficio vel quaſi, ᶜ an propter culpam: ſed bene diſtinguũt, quòd ſi iudex conuenitur ex dolo commiſſo, tunc in totũ tenetur: ſi autem ex culpa, tunc in totum non tenetur, ſed inquantum viſum fuerit æquũ iudici. Ad quod bene facit l. filius familias. vbi Bar. ff. de iudi. Iſtud idem contra glo. tenebat etiam Nico. de Neapo. hîc, in iiij. col. in ver. vlterius quæro. Et accipio finem, motus firmiore
108 fundamento. † Nam dolus dicitur eſſe deliƈtum: d vt eſt tex. in l. j.
d iuncta gloſ. paruula. in ver. crimine. ff. de fideiuſſo. tut. quam ibi expreſsè notat Bartolus ad hoc: & Bartolus in l. j. §. ſi apud ſer-
109 uum. ff. depo. text. in l. item exigit. ff. de dolo. † ergo actio, quæ oritur ex dolo, dicitur oriri ex deliƈto. ¶ Ad ſecundum, quod vult gl. quòd quando recipiens non fuit particeps doli, quòd tunc actio reuocatoria, quæ contra eum competit, dicatur oriri ex quaſi contractu. In hoc etiam doƈt. communiter repræhendunt gloſ. Di-
110 cebat enim Dynus quem ſimpliciter referunt Ioannes Fabr. & Angel. de Aret. & cum eo ſimpliciter tranſire videntur, † quòd imò hoc caſu actio reuocatoria non dicitur oriri ex quaſi contractu, ſed dicitur naſci ex variis figuris cauſarum: ſicut in ſimili videmus in interdicto quod vi aut clàm, quando competit aduerſus eum, qui non ædificauit vi, aut clàm, ſed habet ædificatum: quo caſu interdictum illud dicitur naſci ex varijs figuris cauſarum. Ad quod allegat Ang. de Aret. tex. nihil mihi facientem in l. competit. §. fina. ff. quod vi aut clàm. Nic. de Neapo. hîc prælleg. iiij. col. & ver. ſupra dicto. poſt multorum opiniones relatas, finaliter concludendo dicit quòd tutius eſt tenere opi. Dy. proximè relatam, quòd hoc caſu actio reuocatoria non dicatur oriri ex quaſi cõtractu, ſed ex variis figuris cauſarum. Hoc etiam dicit ſequi Ray. de For. hîc. Ego non mediocriter admiror de tot, tantiſq; patribus, ℭ ita inaduertenter incidant in id, in quo ipſi repræhendunt glo. Reprehendebant enim glo. in eo quod quando recipiens non fuit particeps doli, quòd actio reuocatoria tunc oriatur ex quaſi cõtractu: quia dicunt præfati doƈt. quòd imò tunc oritur ex varijs figuris cauſarũ. Sed certè nihil aliud eſt dicere, ex variis figuris cauſarum, niſi ex quaſi maleficio, vel ex quaſi contractu. Ita dixi vobis in §. omnium ſuper gl. in verb. & aliis quibuſdam modis. ſ. eo. tenere ipſoſmet Dynus Ioan. Fabr. & Ang. de Aret. ibi, & Bart. in l. j. in
111 prin. ff. de act. & oblig. † Cùm ergo illa verba, Ex variis figuris cauſarum: nullo modo poſſunt intelligi, niſi ex quaſi maleficio, vel ex quaſi contractu, in terminis noſtris nullo modo poſſunt intelligi ex quaſi maleficio, quando nullus dolus, & nulla culpa recipientis interceſsit, prout ipſimet omnes fatentur: ergo intelliguntur ex quaſi contractu. Ergo doƈt. omnes dum volunt hoc caſu iſtam reuocatoriam naſci ex varijs figuris cauſarum, volunt illud, quod vult gloſ. ſcilicet quòd naſcatur ex quaſi contractu: ergo bene reincidunt in id, quod ipſimet reprobant. Concludendo ergo teneo gloſ. noſtram, ſcilicet quòd quando recipiens nullius fraudis fuit particeps, quòd hoc caſu reuocatoria, quæ contra eum competit, dicatur naſci ex quaſi contractu, ad ſimilitudinem eius, cui indebitum omni iure ignoranter eſt ſolutum, qui tenetur ex quaſi contractu. §. item is cui. ſ. de oblig. quæ ex quaſi contractu. Et ad hanc cõcluſionem fundandam adduco optimum ſimile, & quaſi in terminis noſtris, quòd per alios non adducitur. Nam ſi hæres præſtitit legata legatariis, vel fideicommiſſariis relicta in fraudem creditorum, quamuis legatarij, vel fideicommiſſarij nullius fraudis participes extiterunt, iuxta l. qui autem. §. penulti. ff. quæ in frau. cred. tamen ab eis legata reuocantur, & conueniuntur conditione indebiti. l. fi. §. ſi verò creditores. C. de iure delib. Si conueniuntur conditione indebiti, ergo tenentur ex quaſi contractu. d. §. is, cui. Ergo clariſsimè relinquitur quod actio reuocatoria, quæ datur contra non particeps fraudis, oritur ex quaſi contractu. Et iſta eſt mera veritas. Non omitto tamen circa hanc vltimam concluſionem glo. quòd Iacob. de Rauen. & ſubtilis Petr. de Bellaperti. repræhendebant etiam hanc concluſionem gloſ. tenentes quòd hoc caſu, quando creditor non participauit fraudem, quòd reuocatoria, quæ contra eum competit, non oriatur ex quaſi contractu, nec ex variis figuris cauſarum: & ſic quòd nullo modo ſit natiua,
112 ſed dicatur eſſe datiua: quia, † ſecundùm eos, non habet præexiſtentem ſufficientẽ materiã, ex qua oriatur: ergo non eſt natiua, ſed datiua: vt latè declaraui in §. rurſus. ſuper glo. in ver. reſciſſa. ſ. eo. Dicũt etiã ipſi ℭ hoc cauſa reuocatoria nõ oritur ex cõtractu, nec quaſi: nec ex maleficio, nec quaſi. Quod patet: nam quãdo debitor alienauit rem, quãuis in fraudẽ creditorũ in eum qui non fuit particeps

a ✻ Adde ℭ penes me non eſt bona conſequentia, Eſt perſonalis, ergo natiua. nam in l. iij. in princ. ff. cõmod. eſt perſonalis, & tamẽ datiua. Sard.

b ✻ Aduertas, quia ſi Iaſ. percepiſſet mentẽ Fabri, non ita admiraretur. Io quitur enim Ioan. Fab. quãdo in fraudem eſſet ſpecies alienata, & credi tori reuocare volenti deberetur quantitas, tunc ſecundũ Io. Fab. nõ eſſet abſonum poſſeſſo ri quantitatẽ debiti creditori offe renti retẽtionem concedere, quia habet quod petit creditor, nec ſibi fit prædiudicium: quãdo verò debe retur certa ſpecies, puta fundus Sẽpronianus, vel quid ſimile, tunc negat Fab. & bene, poſſeſſori offerenti pretiũ, vel æſtimationem, re tẽtionem ſpeciei in fraudem credi toris alienatæ cõ cedendam. quod primò vltra eum probatur arg. l. ſi cùm dos. §. fi. cum l. ſeq. ff. rer. amo. Nec enim inuitus rem ſibi debitam vẽdere compelliẽdus eſt credi tor. l. nec emere. C. de iure delib. ſecũdo probatur opi. Io. Fab. ↄ tẽtio legis eſt cõſeruare creditores indẽnes perinde ac ſi alienatio facta non fuiſſet, & res in bonis debitoris permanſiſſet: vt eſt caſus in hoc §. noſtro. Sed ſi facta alienatio non eſſet, creditor ſpeciem ſibi debitam conſequeretur: ergo agendo reuocatoria, idem conſequi debet. Præterea aliud pro alio regulariter inuito creditore a ſolui non poteſt. l. ij. §. mutui datio. ff. ſi cer. pet. ergo nec etiam in caſu noſtro licebit. Icẽ facit, qa preſupponimus poſſeſſorem fraudis participem eſſe, alioquin non teneret. l. ait prætor. §. ſi quis particeps. ff. quæ in frau. cred. non debet ergo fraus illi opitulari in prædiudiciũ creditori: arg. e. intelleximus. extra. de iudi. l. ſi. in princ. ff. de eo, per quẽ fac. er. Et hoc fortius procederet ſi poſſeſſor haberet cauſam lucratiuã. l. q autẽ. §. ſimili modo. l. ij. ff. ſi in frau. cre. & contra. Iaſ. & alios, p opi. Io. Fab. facit, quia & ſi aliàs antequã perueniat ad tertios rerũ poſſeſſores, ſint debitoris bona excutienda, vt l. j. C. quæ in frau. cred. & vidimus latè ſ. in glo. in verbo, poſſeſsis. tamẽ quando creditor ageret contra tertium adſpeciem ſibi debitam, quam in fraudem creditorũ recepiſſet, nõ poſſet huic excuſsionis exceptio opponi: quia ad certã ſpeciẽ ſibi debitam agit. Ita ſingulariter determinat. Bal. ſi rub. in j. col. C. de reuoc. his, quæ in frau. cred. quẽ refert & cõmendat idẽ Iaſ. ſ. col. xiiij. verſi. ſecũdo principaliter limito. Idem pari ratione in q. noſtra eſt dicendũ: nec iura in contrarium allegata aliqd obſtant, videlicet l. ſi fundus. §. ſi pluris. ff. de pig. & l. Paul⁹. §. fi. ff. quib. mod. pig. vel hypoth. ſolua. & ſimilia: quia loquuntur in agente hypothecaria, quo caſu ſi quid ei debetur, offerat tur, æquum eſt piguus liberari qa cõſequit quod ſibi debebat. quod in caſu noſtro ceſſat, cùm creditori non offeratur ſpecies ſibi debita: nec in l. ſi. ſ. alleg. erant debitę ſpecies illæ creditori, ſed obligatæ. in caſu verbo noſtro eſt debita ſpecies, ad quã agit, creditori. Cùm ergo diuerſi ſint caſus illi à q. noſtra, non eſt bona illatio. l. Papinianus exuli. ff. de mino. l. fi. ff. de calum. & hæc eſt veriſsima ſolutio ad illas ll. et ſimiles. et vis videre ℭ illæ ll. non loquantur in iure offerẽdi. ſecũdùm terminos q. noſtræ qa ius offerẽdi durat etiam poſt ſententiã d. l. ſi fundus. §. ſi pluris. ac in terminis noſtris, gloſſ. Dy. Bar. in d. l. ait prętor. §. illud. & doƈto. hîc cõcludũt ius offerendi vſq; ad lit. cõteſt. durare. Et ex his apparet ℭ dicta Io. Fabr. bene cadit in ſenſum & eſt de iure verius. Carcaſſona Sard.

b veſtra. ff. de eui. Ego ᵇ ✻ multum admiror de hac diſtinƈtione, ſeu opi. Ioan. Fab. nã quando deberetur quãtitas, quomodo diceretur poſſeſſor vti retentione: Iſtud non bene cadit in ſenſum meum, maximè cùm in quantitatibus non cadat affectio: &, quod fortius eſt, etiam quando deberetur ſpecies certa, nihilominùs poteſt ſemper poſſeſſor vti retentione: vt eſt caſus valde not. quem Ange. de Are. hîc reputat ſing. in l. Paulus. aliàs incip. Sempronius. ff. quib. mo. pig. vel hypo. ſol. & quod fortius ad huc eſt, ibidem eſt text. multum ſing. quòd qualiſcunq; poſſeſſor, ſiue iuſtus, ſiue iniuſtus, habet debitum offerendo facultatem retinendi. & quod illa l. Paulus. §. fin a. ineuitabiliter ſtringit contra Ioan. Fab. inducta ex mente
114 Nic. de Neap. hîc, in loco ſ. proximo alle. † Nã facilius debet repelli agens de iure ſpeciali, quàm agens de iure communi, vulgata l. eius militis. §. militia miſſus. ff. de teſta. mili. ſed creditor habens hypothecam, & ſic agens hypothecaria, & conſequenter agens de iure communi, nihilò minus repellitur per oblationem debiti. d. l. Paulus. §. fin. quãto fortius debebit repelli creditor, qui nullam habet hypothecam, & agit de iure ſpeciali ad reuocationem: certè multò fortiùs. Nec eſt verum quòd dicta. l. euictus. quidquam probet à contrario ſenſu, hîc allegatam in gloſ. ſuper. ff. de eui. Ego ſ. ſi. ff. de iudi. Iſtud idem contra glo. tenebat etiam Nico. de Neapo. hîc, in

115 † Et vſque ad quantũ tempus poſsit bonorũ poſſeſſor hanc oblatiõnẽ debiti facere, vt retẽtione vtatur eo caſu, quo de nullius tertij preiudicio tractaretur, & an etiã poſt ſententiã, habetis in text.

quem

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Non præferatur. Sed ab extraño qualiter puniatur istud vendens rẽ duobus? Dic q̃ punitur de falso, si tradat: vt per Bart. in l. qui duobus. ff. de fal. Item quæro cui prius præsumatur facta traditio, si prẽtium prius soluerit: & tunc secũdo præfertur: vt per Bald. sin. in c. si facta. si de feu. fue. contro. inter do. & agn. & dominum Alex. do. Imo. i d. ſ. si duobus. vbi per Ang. & do. Alexã. plenius in l. j. C. de edic. diui Adria. tol. & Lud. Ro. in sing. ver. vẽditio, scis. l. quoties. sed quæro quis dicat a potior in bonis vẽditis, quando vẽditio prima facta est valida à procuratore, secũda à domino, an ille, q̃ habet causam à domino, an vero ille, qui habet causam à procuratore de qua quæstione dic vt p̃ do. Barth. Soc. i cõſi. cexxxix. inci. præſentes. ver. ſuccedit omnino. cũ ſeq. i. ij. parte.

b ¶ Reuocari. Sed quid ſi præſens creditor habeat generalẽ & ſpecialem hypothecam in vna re, & poſterior habet ſpecialẽ in alia re, an præſens creditor poterit experiri virtute generalis hypothecæ contra rẽ poſteriori poſtea ſpecialiter hypothecatam? Dic q̃ non, donec præſens creditor poteſt ſibi ſatisfacere de re ſibi ſpecialiter hypothecata: vt p̃ domi. Bartho. Socin. in conſi. cxcviii. incip. primo aſpectu. verſi. quinto & vlti. cum ſeq. in ſecunda parte.

c ✻Adde de hoc videri caſum exb præſſum in l. ait c prætor. §. ſi cui. ff. quæ in frau. cred. Sardus.

quem Bart. ibi habet pro ſingulari, & dicit ſe neſcire alibi in l. ſi quis ſtipulatus ſit decem in melle. ff. de ſol. & ibi Bar. ad ſi. illius l. ponit qd iuris in terminis noſtris. Dicite vt ibi per eum, & per Spec. in tit. de obli. & ſol. aliâs acti. §. j. in ver. quid ſi tu mihi. & per Bal. in d. l. Paulus. §. ſi. in lec. antiqua. & dicit Ange. de Aret. hîc, & bene, q̃ in debitore iſtud non eſt ita mirabile, ſiue ſingulare: quia in eo etiam eſt alius caſus in l. fundus. §. ſi plures. ff. de pigno. ¶ Extra glo. ad complementũ materiæ Ange. de Aret. hîc refert ſimpliciter, nullo addito, nõnullas concluſiones Bald. in rubri. C. de reuo. his, quæ in frau. cre. in prin. quas Bal. ibi reputat mirabiles, & ex hac materia noſtra mirabiliter inferri. Ego ex his referã tres tantũ, quæ ſunt perpetuò tenendę affixæ cordi, & perpetua nota dignæ: de aliis feci mentionẽ ſ. in locis, in quibus opportunius ceciderũt. Prima eſt: Hoſtis

116 † q̃ ſi eadem res vendatur duobus, ille eſt potior in rei vẽdicatione, & Publiciana, cui priũs fuit res tradita. l. quoties. C. de rei vendi. l. ſiue autem. §. ſi duobus eſt. ff. de Publi. Si tamẽ eadem res duobus eſſet vendita, & eſſet priũs in fraudẽ tradita vni, etiã per fraudem participãti, poſſet talis traditio per reuocatoriam reuocari, vt ille nõ præferatur. a Si autem eſſet facta traditio ex cauſa donationis, etiam ſi recipiens nullã fraudem participaſſet, reuocaretur per hanc reuocatoriam actionem: cùm in lucratiuis nulla requiratur participatio fraudis à recipiente: vt eſt glo. ſ. eo. §. & in glo. j. mag. in princi. vt ibi vidiſtis. Et iſta eſt maxima, & ſingulariſſima limitatio ad d. l. quoties. & ad d. §. ſi duobus. circa quam videte tamen Sali. in d. l. quoties. in x. oppo. & etiam in glo. j. in ver. iu-

117 re. & ibi clariùs, & meliùs Alb. de Roſa. ¶ † Secunda concluſio eſt: Si creditor celsit alicui iura ſua, quæ habet contra debitorem, & antequam interueniat vnum de tribus poſitis in l. iij. C. de noua. liberet debitorem ſuum, poteſt ceſſionarius, in cuius fraudem liberauit talem liberationem, per hanc reuocatoriam reuocare. Quod verbum ſingul. tenementi ad d. l. iij. Imò fortius, & ſingularius viſus eſt velle Bal. in ea. rubrica in j. col. in ver. conſydera quod dixi de liberatione quòd imò iſto caſu nulla reuocatione ſit opus, ſed quòd liberatio ſit ipſo iure nulla. In quo tamen nihil clari firmat: videte ibi per eũm. Ad quod videatis quę not.

118 Bar. in l. facta. §. ſi hæres. ff. ad Treb. ¶ † Tertia & vltima concluſio pro nunc eſt: Hoſtis q̃ creditores habentes hypothecam, quamuis etiam ſint poſteriores tempore, præferuntur creditoribus prioribus nullam hypothecam habentibus. Si tamen debitor transferret hypothecã creditoribus poſterioribus cũ eorum participatiõe fraudis, certè priores creditores chirographarij hi, qui nullam habent hypothecam, non poſtponerentur prioribus creditoribus, qui ſortiti ſunt poſteriorem hypothecam in eorum fraudem: imò illa hypotheca poſſet per hanc reuocatoriam reuocari.

b Quod eſt multũ ſingulare, & tenebitis menti. c ✻Eſt tamen verum, quòd in tribus prædictis ſingularibus dictis Bal. in d. rub. dicit eſſe

119 cogitandum. ¶ † Tangit etiam ſucceſsiuè poſt iſta dicta Ang. de Are. hîc, & multùm diffusè, d an filij poſsint reuocare alienata per patrem in eorum fraudem: & econtra, an pater poſsit e reuocare alienata per filios in eius fraudem. Dicite vt hîc abunde per eum: & ſufficiãt vobis, quæ circa hanc quæſtionem dixi ſ. in euidentialibus, in primo euidẽtiali, d vbi addidi multa bona circa hoc. ¶ Vltra prædictas tres concluſiones Bal. quas ſ. proximè retuli, ego ad perfectionẽ materiæ præſentis §. per viam concluſionum addo quatuor notabiles deciſiones in hac materia, quas reputo notatu dignas. Et in primis vnum in hac materia puto diligenter notandum, licet illud nõ re-

120 periam alicubi in proprijs terminis in ſpecie tantum, † quòd ſi debitor alienauit aliqua bona in fraudem creditorũ, & poſteà, ſuperlucratus eſt de nouo alia bona, quibus potuit creditoribus optimè ſatisfieri, quòd ſi creditores fuerunt negligentes in conſequendo creditum ſuum, ſi poſteà denuò debitor efficiatur non ſoluendo, non poterunt creditores habere regreſſum contra bonorum poſſeſſores, in quos facta eſt alienatio à debitore in fraudem creditorum, & contra eos agere reuocatoria. Iſtud eſt, quod probat mihi ſing. text. l. ſi fideiuſſores in id. in princ. ff. de fideiuſ. per quem text. ita in ſimilibus terminis, ſcilicet in fideiuſſore, decidit Bal. ſingulariter in l. ſi. in prin. in j. col. ff. ſi cer. pet. & ibi reputat tex. illum ſingu. de illius tamẽ legis intellectu quomodo procedat ad terminos ſupradictos, quia non eſt ſine ſcrupulo, videte ibi Ray. de Forli. Io. de Imo. Pau. de Caſt. & Cuma. in l. decẽ. ff. de verb. obli. & ibidem omnino patrem, & præceptorem meum do. Alex. de Imo. medul-

121 litus tex. illum enucleantem in j. & ij. col. ¶ † Aliud, & ſecũdò nota quòd ſi debitor ſit hæres inſtitutus, vel ſibi ſit relictum legatum, poteſt hæreditatem, ſiue legitimam, ſiue honorariã, ſiue teſtamentariam repudiare, & eodem modo legatum, nec propterea dicitur creditores fraudare. Text. eſt not. in l. qui autem. in princ. ff. quæ in frau. cre. Et ratio eſt vt ibi inquit tex. quia patrimonium ſuum nõ diminuit, qui noluit acquirere: vt alibi inquit Iuriſconſultus in l. alienationis verbum. §. j. ff. de verb. ſign. q̃ qui occaſione acquiren di nõ vtitur, nõ intelligitur alienare. Et ſi inſtares: nonne legatum vſq; retro à morte teſtatoris fingitur eſſe noſtrum. l. à Titio. in fin. cum vulgaribus. ff. de furt. ergo repudiando dicitur patrimonium minui ad hoc reſpondebat Bart. in d. l. qui autem. in princ. & quãuis non dicat ipſe, fuit ante eum elegans reſpõſio iuriſconſulti in l. j. §. vttrum autem. ff. ſi quid in frau. pa. ſcilicet quòd legatum vſq; retro fingatur eſſe noſtrum. Verum eſt, niſi repudietur: at cùm repudietur, retro noſtrum non fuiſſe palam eſt. Iſta ſunt formalia

122 verba illius tex. ¶ † Aduertite ad id, quod proximè dixi, ſcilicet quòd debitor poteſt repudiare legatum, vel hæreditatẽ, nec propterea dicitur creditores fraudare: quia iſtud nõ haberet locum in hærede debitoris. Text. eſt no. in l. liberto octuaginta. ff. de bo. lib. per quem textus ita tenet Dynus in dicta l. qui autem. in princip.

123 vt refert, & ſequitur Nicolaus de Neapol. hîc in apo. textus † De intellectu tamen illius l. liberto octuaginta an, & quãdo procedat, videte Bartolum in l. ſi mihi, & tibi. in princip ff. de legatis j. & ibi Imol. & etiam Paulus de Caſtro qui in recollectis Bononien. tenet quòd illa limitatio Dyni non ſit vera: & quod in dicta l. liberto octuaginta, ſit ſpeciale fauore patroni. Et ante eum iſta fuit opinio Bald. loquentis tamen per verbum dubitatiuum, fortè, in l. vnica in penultima columna. C. de his, qui ante aper. tab. quod nũquam mihi placuit: quia ſi in patrono iſtud eſt inductum, qui non habet cauſam oneroſam: quantò magis debet procedere in creditoribus cauſam oneroſam habentibus: vt patet ex his, quæ ſ. diximus, maximè ſuper gl. j. mag. circa princip. ad prædicta etiam, & ad d. l. qui autem. in princip. accedat quod multùm ſignanter not. Bald. in l. maximum vitium. in. iij. col. poſt medium in ver. ſed pone quod frater. C. de lib. præte. vel exhęre. vbi ſing. de-

124 cidit † q̃ ſtante ſtatuto q̃ exiſtentibus maſculis filia non ſuccedat: quòd ſi extat maſculus, & fœmina, poteſt maſculus renũtiare huic ſtatuto, & eius beneficio, & filias ſecum admittere, & hoc modo e creditoribus ſuis preiudicare. c quod verbum tenete perpetuo cordi

d ¶ In euidentiali. Videl. j. & ij. nu. & etiam in. xix. e ¶ Preiudicare. Et hoc idẽ tenet do. Alex. de Imol. in l. rem. de his, quæ in fraud. cre.

a cordi affixum. a ✻ ¶ † Dicebat etiam notanter Bald. in rub. C. de

125 reuo. his. que in frau. cre. in penul. col. verſi. decimò quæro, fideiuſſor &c. quòd ſi fideiuſſor in fraudẽ creditorum renuntiauit beneficio de fideiuſſoribus, vt poſſet cõueniri, reo nõ excuſſo, q̃ iſta renuntiatio non poterit reſcindi tanquam facta in fraudem credito rum: quia per iſtam renuntiationem fideiuſſor non fit pauperior, cùm exceptio excuſsionis nõ ſit exceptio peremptoria, nec tangat

126 medulam obligationis, ſecundùm eum. † Accedat tex. ille not. in. l. ſi cui. C. de non nume. pecu. vbi eſt tex. q̃ ſi debitor, vel fideiuſſor, quibus cõpetit exceptio nõ numeratæ pecuniæ ſuperſedãt ea vti, quòd creditores poterũt eam opponere, ſecũdùm quod ibi in tex.

127 deciditur. ¶ Aliud, & tertiò notate † quòd ſi vxor tua inſtitueret te hæredem, & rogaret vt poſt mortem tuam reſtitueres bona ſua communi filio tuo, & ſuo: ſi tu habes ſuſpicionem de creditoribus tuis, potes incontinenti reſtituere hæreditatem filio, nec propterea diceris fraudare creditores: quia tale fideicommiſſum ex coniectu rata voluntate teſtantis non præſumitur eſſe conditionale, ſed ad beneplacitum patris. Ita no. Bal. in rub. C. de reuo. his, quæ in frau. cre. in penul. col. per tex. quem reputat ad hoc vnicum, & ſingularem in iure, in l. patrẽ. ſecundùm vnam lect. ff. quæ in frau. cre. vbi eſt caſus expreſſus de hoc. Sed aduertite, quia quamuis Bald. nõ dixerit, ille textus vult adhuc vnum, quod eſt longè ſingularius, q̃ ſi tu pater in themate prædicto reſtituas hæreditatem incontinenti filio, non retenta quarta Trebellianica, quæ detrahitur ex fideicõmiſsis vniuerſalibus, ſecutus plenam fidem, & debitam pietatem, vt ibi inquit tex. quòd propterea non diceris fraudaſſe creditores.

128 qui text. ſing. nunquam exeat mentes veſtras. ¶ † Quartò, & vltimo aduertite quòd ſi ſint plures tertij bonorũ poſſeſſores, in quos ſit facta alienatio à debitore in fraudẽ creditorum, quòd creditor

b poteſt eligere vnum b ✻ ex his poſſeſſoribus, quem velit, & eum inſolidum conuenire, quatenus ad eum peruenit, nec tenetur omnes poſſeſſores pro rata ſimul conuenire. Ita no. determinat Bart. in l. Moſchis. in prin. ff. de iu. fiſci. per illum tex. iuncta gl. in ver. omnẽ. & per tex. vbi hoc dixit eſſe expreſſum in l. creditoris. ff. de diſtra. pig. vbi idem firmat ipſemet Bar. quamuis Dyn. in d. l. Moſchis. in prin. per illummet tex. teneat cõtrarium: ſcilicet quòd imò omnes poſſeſſores ſint pro rata conueniendi: prout eum refert, & ſequi vi

129 detur Ioan. Fab. hîc in antepe. ¶ † Reſtat poſtremò vt pro more videamus qualiter ſit formãdus libellus in hac reuocatoria. In quo paucis dicite q̃ narrare debeo qualiter Titius eſt debitor meus de ducentis: & quamuis de hoc debito haberet notitiam, & ſciret vires patrimonij ſui, & bona ſua non ſufficeret ad ſatiſfaciendũ credito meo, tamen in fraudem, & damnum meum alienauit, & tradidit talem fundum ſitum in tali loco, &c. & taliter coherẽtiatum, &c. Sempronio fraudem participanti, & de prædictis habenti notiam: & qualiter egi contra dictum Titium meum debitorẽ actione perſonali: & fuit mihi in dictis ducentis condemnatus, & iuſſu iudicis miſſus ſum in poſſeſsionem bonorum dicti Titij: & qualiter facta diligenti excuſsione cõpertũ eſt bona dicti Titij ad ſatiſfaciendum credito meo nõ ſufficere: quare peto vt dictus fundus à debitore meo in fraudem meam alienatus, quem nunc poſsidet, ſeu detinet dictus Sempronius: ſeu reſtituendi facultatem habeat, vel dolo habere deſijt, reſtituatur in bonis dicti Titij debitoris mei perinde ac ſi alienatus nõ eſſet: & ego in poſſeſsionem eius mittar, vt inde poſsit mihi de credito meo ſatisfieri: ad prædicta peto dictum Sẽproniũ ſimpliciter condẽnari vnà cũ fructibus perceptis, pẽdentibus ac poſt litem cõteſtatã percipiẽdis. Et ſi iſte Sempronius, in quẽ facta eſt alienatio, haberet titulũ lucratiuũ, nõ eſſet neceſſe in libello facere mẽtionẽ qualiter ipſe participauit de fraude, iuxta ea, quæ habuiſtis per glo. j. mag. in princ. ſ. eo. & eo caſu, quo debitor liberaſſet vnum alium debitorem ſuum in fraudem creditorum, haberem neceſſe in libello cõcludere, & petere qualiter prædictus debitor liberatus in priſtinã obligationem reducatur, iuxta

c l. ait prætor. §. præterea. c ✻ ff. quæ in frau. credi. Prædicta forma libellandi colligitur ex his, quæ dicta ſunt in præcedentibus, in §. iſto. & ex verbis doct. hîc: & ex dictis Barto. in l. hac in factum. per illum text. & in l. ſi quis cùm haberet. per illum text. ff. quę in frau.

a ✻ Adde pro hoc dicto Bald. bene facere: nam cùm liberum fuiſſet fratri in totum repudiare hæreditatem in præiudicium creditorum, nec poterant ipſi conqueri, d. l. qui autem. in princ. ff. eo. multo magis poterit ſororem ad partem admittere, arg. optimi tex. in l. j. §. quod autem. ff. ſi quid in fraud. patro. Carcaſſona Sardus.

b ✻ Aduertas, quia contra hanc deciſionem Bar. facit l. fi. C. de deb. ciui. lib. xj. vbi pro rata quiſque conuenitur. Cui idem Bart. reſpondet in l. creditoris. ff. de diſtrac. pig. q̃ ideo ibi pro rata poſſeſſores conueniuntur, quia bona non erant obligata. Sentiens in hac ſolu. apertè quòd vbi bona nõ eſſent obligata, pro rata quiſque cõueniẽdus eſſet. Sed in materia noſtra neceſſariò præſupponimus bona nõ eſſe obligata nomine pignoris, vel hypothecę: ergo pro rata quiſq; conueniendus eſt. Et q̃ bona non cenſeri debeant hypothecata in materia noſtra, patet, quia ſiue eſſent bona fide alienata, ſiue fraudulenter, non eſſet neceſſaria actio reuocatoria, nec fieret aliquod præiudicium creditori. l. debitorem. C. de pignor. l. ſicut. §. nõ videt. ff. quib. mod. pig. vel hypothe. ſol. Et ſic d. l. ſi. ſecũ intellectũ eiuſdẽ Bar. vrget cõtra ipſum. Nec obſt. l. Moſchis. etiam intelligendo ſecundũ Bar. illam dictionem Omnẽ, quia loquitur in fiſco, qui habet hypothecam: vt l. ij. C. in quib. cau. pig. tacit. contrah. & l. ij. C. de priui. fiſc. Et in veritate Bart. tam in d. l. Moſchis. ff. de iu. fiſ. quàm in d. l. creditoris. loquitur in habentibus hypothecam. & in terminis q. noſtræ potius Bart.

1 *Pignus quotuplex in iure reperiatur.*
2 *Pignus prætorium quid ſit.*
3 *Pignus iudiciale quid.*
4 *Pignus prætorium, & pignus iudiciale qualiter differant.*
5 *Pignus prætorium pro iudiciali, & econtra, indifferenter capitur.*
Pignus conuentionale quid ſit. eod. nu.
6 *Pignus cõuentionale ex vna parte, & pignus prætoriũ & iudiciale ex altera, qualiter differant.*
7 *Pignus prætorium & conuentionale in quibus conueniant.*
8 *Excuſsio an, & quando ſit neceſſaria.*
9 *Pignus propriè quid.*
10 *Actio Seruiana quæ dicatur, & quæ quaſi Seruiana, & an quaſi Seruiana, & hypothecaria ſint idem, & an differant à Seruiana.*
11 *Coloni partiarij bona illata in fundũ ruſticũ an ſint hypothecata pro partiaria præſtatione. 22. 23.*
12 *Colonus propriè qui dicatur, & an colonus partiarius dicatur colonus.*
13 *Colonus partiarius dicitur eſſe ſocius. 18.*
14 *Actione pro ſocio an ſit agendum inter dominum & colonum partiarium. 20.*
15 *Contractus inter dominum & colonum partiarium an tranſeat ad hæredes. 21.*
16 *Contractus innominati ſecundum quam naturam regulantur.*
17 *Contractus partiarij coloni eſt contractus innominatus.*
18 *Extenſio ex identitate rationis licita eſt.*
19 *Dictio Quaſi, quid importet.*
24 *Actio Seruiana an competat pro rebus inquilini.*
25 *Colonus & inquilinus qualiter differant.*
26 *Nobilis à ruſtico, nõ loco, ſed genere diſtinguitur.*
27 *Colonia quæ dicatur.*
28 *Inductum & illatum qualiter differant.*
29 *Inducta in prædium vrbanum, & inducta in ruſticum qualiter differant. & nu. ſeq.*
31 *Incluſio quando dicatur fieri. 78.*
32 *Nauta, caupo, ſtabularius, an teneantur de bonis eis per hoſpites conſignatis, & perditis.*
36 *Fructus percepti per colonum an ſint domino tacite hypothecati.*
39 *Res in hypotheca loco pretij non ſuccedit.*
41 *Nomina debitorũ, ſeu inſtru. vel chirog. obligatio-*

videtur Dyn. adhærere, per d. l. fi. C. de debit. ciui. intelligendo prout ſ. dixi eſſe ex mente Barto. in d. l. creditoris. Et ſic verior eſt opi. Dyn. & Ioan. Fab. quæ eſt etiam Bart. quem Iaſ. (ſalua pace) non intellexit: niſi palliando opi. Iaſ. diceres. Reſpondendo ad l. fi. C. de debi. ciui. quòd nimirum ſi in d. l. fin. quiſque pro rata conuenitur, quia ſicut vnum fuit contra eos ſtatutum, vt fraudis non participes tenerentur, vt vidimus in j. gloſ. ſ. per Iaſ. ita aliud fuit pro eis inductum, vt pro rata conueniretur: arg. l. eum, qui. in princip. ff. de iure iuran. & §. neceſſarij. Inſt. de here. quali. & diffe. tamen magis mihi placet Dyni ſententia. Carcaſſona Sardus.

c ✻ Melius facit d. l. hac in factum. ff. eo. & l. fi. C. eo.

num

Universidad de Deusto
Biblioteca

num, si in domum conductam inducantur, an erunt ob pensionem tacitè pignorata.
42 Nomina non circunscribuntur loco.
Nomen debitoris, siue instrumentum, an cõtineatur in legato domus cum omnibus his, quæ in ea sunt, facto alicui per testatorem.
43 Nomina debitorum an veniãt in tacita hypotheca, quam habet vxor in omnibus bnis mariti.
44 Merces & aliæ res venales, & pecuniæ illatæ in domum cõductam, non sunt tacitè pignoratæ.
45 Merces venales an in legato generaliter veniant, & an in tacita hypotheca: & quid in vltimis voluntatibus: & quid in contraclibus. & numero sequenti.
50 Interpretatio lata fit in vltimis voluntatibus.
52 Res illatæ per emphyteutam in re emphyteutica an sint tacitè obligatæ pro pensione.
53 Res alienæ illatæ in prædium conductum, nunquid sint tacitè hypothecatæ. 54.
55 Tacens an & quando consentire præsumatur.
56 Res aliena, in qua quis habet Publicianam, an inuecta in prædium conductum, semper sit tacitè hypothecata. 57. 58.
59 Filius negotians de licentia patris, si conducat domum, & in eam inferat aliquas res patris, an res illæ sint obligatæ. 60. 61. 62.
63 Hypotheca tacita quæ comprehendere soleat. 64.
65 Arma militibus non sunt auferenda, nec libri scholaribus.
66 Res in domum conductam illatæ, & posteà amotæ, an erunt tacitè obligatæ. & nume. seq.
69 Prouisio hominis an tollat prouisionem legis.
70 Hypotheca quotuplex reperiatur.
71 Hypotheca tacita inducta ex dispositione legi quotuplex sit.
Hypotheca tacita an & inter quos sine aliquo facto hominis introducatur. & nu. seq.
77 Hypothecata tacita introducta à lege intercueniente facto hominis, & hypotheca expressa qualiter differant. 80.
79 Hypotheca tacita inducta à lege, facto hominis intercueniente, quem effectum habeat.
81 Locator ante inclusionem bonorum factam an dicatur bona illata per colonum, vel inquilinum possidere.
82 Actio quasi Seruiana quare sic appellatur.
83 Actio Seruiana quare sic dicta sit.
84 Interdictum Saluianum vnde dicatur.
85 Interdictum Saluianum, & actio Seruiana qualiter differant. 90. 94. 99.
Interdicto Saluiano agens quid probare habeat. 91. 92.
86 Actione Seruiana agens quid probare teneatur. 90.
87 Probare quẽ esse dominũ, aliud est, & aliud, rem esse in bonis nostris.
88 Verbum Pertinere, latissimè patet.
89 Actione hypothecaria agens quid probare habeat.
93 Interdictum Saluianum, & hypothecaria an sint idem in probatione.
95 Appellare à sententia lata super hypothecaria, an quis poterit, & quid super Saluiano interdicto. & nu. seq. & 98.
97 Possessorium an per rei vendicationem auocetur.
100 Actio Seruiana est actio realis Saluianum interdictum personale.
101 Hypothecaria ad personalem actionem accessoria est.
102 Actio Seruiana ad quid sit introducta.
103 Actio Seruiana, seu hypothecaria ex vna parte, & pignoratitia tam directa: quàm contraria ex alia, qualiter differant.
104 Pignori obligari quæ possint, & quæ non. 109. 111. & 117.
105 Dominus non potest alienare ius vasalli vel feudi inuito vasallo.
106 Rex Franciæ non potest alienare vnam de ciuitatibus regni sui inuitis ciuibus.
107 Feudũ an in casu necessitatis pignorari possit: & quid de fructibus & eius commoditate. 114. & seq. & quid in regno Franciæ. 116.
108 Dominus an rem subditi sui in casu necessitatis vendere possit.
110 Decima, cùm sit ius spirituale, in laicum alienari non potest.
112 Iurisdictio à principe, vel à Republica ita separari nõ potest, sicut radij solis à sole separari non possunt.
113 Castrum si pignoretur, creditor an vti possit iurisdictione, & aliis iuribus incorporalibus.
118 Pignus vnde dicatur, & quæ requirantur vt dicatur pignus.
119 Actio Seruiana, siue hypothecaria dicitur actio in rem.
120 Hypothecaria an aliquid personalitatis habeat.
121 Bonorum possessoria hæreditatis petitio, ac fideicommissaria hæreditatis petitio, an dicantur actiones reales.
122 Res hypothecaria si possideretur à tertio bona fide, qualiter præscribatur.
123 Ius hypothecæ an hodie per tertium præscribi possit.
124 Pignus, & hypotheca qualiter differant.
125 Libellus in actione Seruiana, siue hypothecaria qualiter formetur.
126 Libellus in quasi Seruiana, & sic hypotheca expressa qualiter formandus.
127 Libelli conclusio ista alternatiua, Peto eum condemnari, vt dictam possessionem mihi restituat, vel totum debitum soluat, in hypothecaria an procedat.
128 Libelli conclusio alternatiua, Peto rem, vel æstimationem: an procedat.
129 Positiones, & articuli in hypothecaria qualiter fieri debeant.
130 Sententia qualiter sit formanda in hypothecaria.
131 Libellus, quando nomen esset obligatum pignori, qualiter sit formandus.
132 Actio personalis, & hypothecaria an possint simul & semel in eodem libello intentari.
133 Libellus in Saluiano interdicto qualiter formandus sit.

§. Item Seruiana.

¶ Ad euidentiã huius §. & eius materiæ nec nõ ad intelligentiã

1 ℸ.dicendorum, præmittite vobis † quòd in iure nostro triplex reperitur pignus. Quoddam est pignus prætorium. Quoddam est pignus iudiciale. Quoddam, & tertiò, est pignus conuentionale. Ego addo quartum, videlicet pignus legale, quod constituitur à lege tacitè: & de hoc tractatur hîc. ¶ † Pignus ergo prætorium dicitur

2 esse illud, quando prætor, vel alius iudex habens iurisdictionem ordinariam, mittit aliquem in possessionem, propterea quòd non cauetur sibi, vt in causa damni infecti, aut legatorum seruandorum: & ex hac missione causatur pignus prætorium: & de isto prætorio pignore non loquitur tex. istæ, sed tit. ff. de dam. infec. & tit.

3 ff. & C. vt in pos. leg. & l. j. & ij. C. de præto. pig. ¶ † Pignus autem iudiciale dicitur esse illud, quando iudex tulit aliquam sententiam, & in executione illius sententiæ mittit in possessionem bonorum cõdemnati: ex ista missione causatur pignus iudiciale: & de eo etiã nõ loquitur iste §. sed tit. ff. & C. de bo. autho. iudi. pos. & l. à diuo

4 Pio. per discursum illius l. ff. de re iudica. † Et inter pignus prætoriũ & pignus iudiciale[a] reperio quòd duplex

a ¶ Iudiciale. Vide plenè de pignore per do. Alex. de Imo. in l. à diuo. §. in vendi tione. in antepe. col. ff. de re iudi.

asignatur differentia. Vnam ponit glo. in rubri. C. de præto. pig. scilicet quòd illud dicatur prætorium pignus, quando datur à quocunq; iudice ordinario. Si autem detur à delegato, dicatur pignus iudiciale. Quã differentiã reputat notabilẽ, & signandã Bar. in l. ij. ad fi. C. qui po. in pig. ha. Ita etiam ad eam se ibi remittit Barto. Aliam, & secundam differentiam ponit gloss. in l. ij. in gloss. j. C. de præto. pig. & in d. l. ij. in glo. in ver. pignore. j. C. qui pot. in pig. ha. vt illud dicatur esse prætorium pignus, quando nulla præcedente sententia fit missio à iudice: vt est videre in causa damni infecti, quando quis mittitur in possessionem vicinarum ædium, propterea quòd vicinus, cuius sunt ædes, nolit cauere de damno infecto: & sic nulla adest sententia, prout etiam possumus videre in missione, quæ fit causa legatorum conseruandorum, quando fortasis legatum factum esset sub conditione, vel in diem: & ante purificationem cõditionis, vel euentum diei hæres nollet præstare cautionem de præstando legatum, adueniente conditione, vel die. Si autem præcederet sententia, & in illius sententiæ executione fieret missio, tunc dicitur pignus iudiciale. Est tamen verum quod gloss. præalleg. dicunt: quòd indifferenter vnum capitur pro alio, prætorium pro

5 iudiciali, & econtra. ¶ † Tertium pignus, scilicet conuentionale, dicitur esse illud, quod ex partium conuentione procedit: & de

6 isto propriè loquitur tex. noster, & eius materia. ¶ † Quæ autem differentia sit inter pignus prætorium, & iudiciale ex vna parte, & pignus conuentionale ex altera, & quot differentiæ sint, habet gloss.

a ℸ Conuentionale. Vide plenè & not. Felin. in c. cum aliquibus. de re iudica. & Dyn. hîc.

b ℸ Conuẽtione. Adde tu quòd imò in multis casibus per leges ciuiles: sine partium conuentione inducitur: vt per dominum Barth. Socin. in consil. ccxl. incip. circa præsentem. ver. primò quia videmus. in secunda parte.

c ✻ Communis scribentium sententia est, q̃ bona coloni partiarij in fundũ inducta sint, facite dño fundi a hypothecata. Cõtrarium mihi videtur 7 verius, primò per text. nostrũ, ibi: pro mercedibus. & c. l. ij. ff. quib. cau. pig. ta. contraha. & in l. est differẽtia in eo. metticul. & l. fi. C. eo. tit. in quibus omnibus dicitur de pẽsionib°: sed partiari° colonus non soluit pẽsionẽ seu mercedem: ergo bona eius nõ sunt tacitè obligata. Probatur secũdò: cõtract° iste partiarij coloni dicitur societas. Casus, 8 iudicio meo, est literalis in l. cum duobus. §. fi incoeunda. ff. pro soc. & voluit glos. in prin. insti. locati. in verbo Merces. & facit tex. in l. si tibi areę. in versi. sed si puerum. ff. de præscri. verb. & dictio Quasi posita in dicto §. vis maior. est veritatis expressiua, prout aliàs habetur per glos. Barto. Pau. Cast. & alios in l. Si ante nuptias. ff. sol. mat. & dicit notab. Bal. in l. qui Romæ. §. duo fratres. paulo ante fi. 9 ff. de verb. obli. q̃ dictio Quasi, posita per modũ cautæ, est expressiua veritatis: sed in d. §. vis maior. videtur posita per modũ causę, quia ideo dispositio illius §. non habet locum in colono partiario: quia iure societatis, &c. Cùm ergo vt ex supradictis patet, inter dominum, & partiarium colonum sit contracta societas, iure non cauetur quòd bona socij sint socio obligata tacitè. Erubescimus ergo sine lege loqui. §. consideremus. in authenti. de trien. & semis. l. illam. C. de col. Et si forsan negares quòd sit Societas, & velles tenere quòd sit contractus innominatus, vt dicit Iaſ. licet verius sit quòd sit societas, retorqueo tunc arg. Iaſ. Contractus innominati regulantur secundùm naturam contractus nominati, cui assimilantur. l. j. §. si quis seruum. ff. depositi. l. eum, qui. §. si rem. & ibi Barto. ff. commod. sed iste cõtractus (si non est societas secundũ doctor.) societati assimilatur vt per supradicta, inuitis dẽtibus cogimur fateri. ergo sicut in societate non datur tacita hypotheca, nec etiã in isto cõtractu dabitur. Præterea facit, quia lex domino fundi fructus etiã tacitè obligauit. l. in prædijs. ff. quib. mod. pig. taci. contrah. & j. dicam. sed ista dispositio non potest simpliciter verificari in colono partiario, cùm fructus in fundo nati sint eiusdem, cuius est prædium: ergo cessabit hypotheca l. neq; pign°. ff. de reg. iur. l. bona fides. ff. de pos.

alij mentionem non faciunt, scilicet in l. fin. ff. de Sal. interdi. quòd quando agitur hypothecaria pro rebus coloni ob pensionem obligatis, actio illa propriè dicitur Seruiana. Quando autem agitur pro aliis rebus aliter obligatis, actio quæ competit, dicitur quasi Seruiana, quæ est idem quod hypothecaria. Et sic vult Bart. text. nostrum velle quòd quasi Seruiana, & hypothecaria propriè sint idem, & differant à Seruiana: & consequenter quòd Seruiana nõ potest propriè hypothecaria appellari. Ita dicit esse text. hîc & per hoc Bart. reprehendebat glos. quæ est ibi, & s. proximè: quæ glos. dicebant quòd est differentia inter hypothecariam, & quasi Seruianam. Nam dicit Bart. quòd glos. illæ sunt corruptè scriptæ, cùm hypothecaria, & quasi Seruiana propriè sint idem. Vnde dicit Bart. quòd glo. ille debent dicere quòd est differentia inter hypothecariam, & Seruianã: vt ibi per eum. Quod no. pro fundamẽtali intellectu huius §. Venio ad gloss. quarum ordinem in legendo doct. hîc peruertunt, legentes primò glos. in ver. coloni. & posteà glos. paruam in ver. pignoris. antequam legant glos. in ver. quis. ita Ioan. Fab. Nico. de Neapo. & Angel. de Are. Ego expediam glo. secundùm eorũ ordinem. & quia glos. j. in ver. item Seruiana. clara est, & vnum, quod vult, scilicet has actiones esse reales quamuis Nic. de Neapo. super ista glos. expediat in prima opp. glossarum, ego ponam ℸ. in glos. in ver. maximè. vbi etiam glos. ponit. & ibi omnes alij ponunt. ¶ Capio ergo glos. ij. in ver. quis. quam diuido in tres. In prima declarat text. In secunda illum ampliat. In tertia respondet tacitæ quæstioni. Secunda ibi: siue sit partiarius. Tertia ibi: itẽ etiam pro deterioratione domus. ¶ In ea. glos. ibi siue partiarius sit, siue numis colit. Ex hac particula glos. quam c ✻ Ang. de Are. hîc habet pro singulari, habetis † quòd illata per colonum partiarium in fundum rusticum, sunt tacitè hypothecata pro partiaria præstatione: & sic pro eo quod conuentum est: vt dicit Ros. quem hîc referunt doct. & Iaco. de Are. vt hîc refert Nic. de Neap. in ij. q. glossarũ reprehendũt glo. in hoc tenentes quòd imò bona partiarij coloni in prædium rusticum illata non sunt tacitè hypothecata. Quam partem tenet etiam Bal. in additio. Specul. in titul. de loca. in ver. & nota. quamuis corruptè allegetur quòd Specul. idem teneat in titu. de loca. §. postquam. in fi. Mouentur prædicti docto. contra gloss.

c 10 † ¶ Not. ex hoc text. in ver. quæ etiam hypothecaria vocatur vnum, ad quod reperio alibi istum text. ponderatum per Barto. de quo

Nec obst. si dicas q̃ erunt pro parte coloni obligati: qa istud lege non cauet. & l. in prædiis. generaliter loquitur: nec video quid me vrgeat ad huiusmodi interpretationẽ. Et certè cùm iste cõtract° vbiq; locorũ sit frequentissimus, si decisio cõmunis esset de mente iuris, fuisset specialiter huiusmodi casus determinatus: factũ nõ fuit: ergo nõ videtur de mẽte iuris. arg. l. j. §. dixerit aliqs. ff. de publica. & l. itẽ apud Labeonẽ. §. hoc edictũ. ff. de iniur. Et magis videtur dicẽdum q̃ colonus locet operas suas & culturã fundi pro dimidietate fructuum, quam quòd aliquid condũcat, vt potius dicatur ipse à domino fundi perci pere dimidiũ fructus, quàm econuerso. Cùm ergo ipse non debeat aliquid domino fundi pro cultura, sed potius recipere, cessat ratio hypothecæ introducendæ in bonis coloni partiarij: & sic cessat ratio, quæ est in colono, qui nummis colit. Et q̃ cessat ratio, patet, quia lex introducit hypothecã tacitam, vt facilior esset dominis prædiorũ exactio pensionum: quod in casu nostræ q. non fuit ne cessariũ, cùm ipsi tanquam domino pro sua dimidietate fructuum cõpetat rei vendicatio. l. in rẽ. in prin. ff. de rei ven. Bar. in l. si apes. §. j. ff. de fur. et sic cessat potissimũ ar-

11 gu. cõmu. opi. Nec obst. l. Si olei. C. loca. & §. si quis seruum. s. alleg. quia longè à q. nostra differũt. Aliud est nanq; pro certa quãtitate, olei puta, vel frumenti, fundum conducere, quo casu fructus omnes sunt coloni, & siue plus, siue minus percipiat, semper tenetur ad id, quod promisit: & militat ratio illius, qui nũmis colit, vt ex s. dictis patet: & aliud est, esse colonum partiarium qui fructus cum domino, quanticunq; fuerint, partitur: vt d. §. vis maior. & ipsum nomen demonstrat à quo licitum est arg. C. cùm secundum. extra de præbend. l. defensores. C. de defensor. ciui. Et cõclusiuè loquendo hæc opin. contra commu. verior mihi videtur. Ant. Angel. Carcallona Sardus.

duobus

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Improprietatis. Adde eundem s. eo. in §. fed iſtæ. nu. 26. & 68.

b ✻ Nihil habetur in d. l. j. & ij. quod faciat ad propoſitum.

duobus fundamentis. † Primò, ille propriè dicitur colonus, qui numis colit: nec poteſt eſſe locatio, niſi interueniat pecunia: vt ſ. de loca. in princ. Cùm ergo iſte tex. & l. j. in prin. & §. j. & ij. & fi. ff. de Saluia. interdi. loquātur de colono, intelligamus de colono, qui propriè numis colit: nec poſſumus extendere ad colonū impropriū, & ſic ad partiariū: cùm nulla lex extendat, iuxta l. ſi vero. §. de viro. ff. ſolu. mat. Et pro iſto fundamēto ego addo gl. not. in l. diuortio. §. itē ſi meſſes. in ver. ſequanť. ff. ſolu. mat. quę in terminis dixit quòd colonus partiarius impropriè dicit colonus. Secundò mouētur, quia partiarius colonus dicitur eſſe ſocius: vt eſt text. in l. ſi merces. §. vis maior. ff. loca. ſed nullibi habemus quòd bona vnius
13 ſocij ſint alij hypothecata: ergo &c. Et quòd † inter dominum & partiarium colonum contrahatur ſocietas, & quòd nō ſit locatio. tenet Bart. in d. §. vis maior. in princi. illius §. & ſi latiùs. ante fi. Et
14 propterea ibidem dicit Bar. † quòd inter dominum, et partiarium colonum agendum eſt actione pro ſocio, & non actione ex locato: aliàs libellus vitiaretur: prout etiam tenet ipſemet Bart. in l. ſi apes. §. j. ff. de fur. Et propterea dicit etiam Bar. in d. §. vis maior. ante fi.
15 † quòd talis contractus non tranſit ad hæredem partiarij coloni, ſicut etiam ad hæredes non tranſit ſocietas. l. nemo poteſt. ff. pro ſocio. Et ita etiam tenet Ludo. Ro. in l. ſi filio. §. fi. ff. ſol. mat. & do. Abb. Pan. in c. propter. extra de loca. Doct. alij omnes tenent cum glo. hîc: & idem etiam tenent Pe. Cy. & Ray. & Ang. in l. certi iuris. C. loca. & idē etiam tenet Bal. ſibi contrarius ibi in iij. q. & idem etiam ibi Salic. in vj. q. Moti ſunt illo vulgari fundamento: quia eadem eſt ratio in colono partiario, quæ eſt in colono, qui numis colit: ergo idem ius, vulgata l. à Titio. ff. de verb. oblig. Hanc opi. ego
16 firmo optimo fundamento. † Nam cōtractus innominati iudicantur & regulantur ſecundùm naturam contractuum nominatorum, quibus aſsimilantur. Text. eſt not. & ibi Bart. in l. j. §. ſi quis ſeruum. ff. depoſi. Bal. in l. petens. in penul. col. C. de pact. per illum
17 §. ſi quis ſeruum. † Cùm ergo iſte contractus partiarij coloni, qui eſt contractus innominatus, vt eſt tex. in d. §. ſi quis ſeruum. aſsimiletur contractui locationis, per ea, quę tradit Bar. in d. §. vis maior. ante fi. & in ſimili Bar. in l. ſi olei. per illum tex. C. loca. ergo regulabitur ſecundùm naturam cōtractus locationis. Quemadmodum ergo in locatione bona illa intelligūtur tacitè hypothecata, vt hoc tex. ergo idem etiam erit in colono partiario. Non obſtat modo in cōtrarium allegata: & primò quòd diſpoſita in colono, qui numis colit, non debent extendi ad partiariū, cùm iſtud iure non reperia
18 tur: quia reſpondeo † quòd imò ex identitate rationis licita eſt extenſio: vt iuribus vulgaribus. Non obſtat ſecundò quòd colonus partiarius dicitur eſſe ſocius: quia paucis reſpōdetur ꝙ impropriè eſt ſocius, prout in terminis probat text. ille allegatus in illo §. vis
19 maior. in ver. quaſi ſocietatis iure pōderata † dictione Quaſi, quæ
a regulariter eſt nota improprietatis [a]. l. id tempus. in fi. ff. de vſuca. & propterea dicebat Bal. in d. l. certi iuris. in iij. q. quòd inter dominum, & partiarium colonum, eſt quædam ſocietas velata, ſub contractu locationis incluſa: & ideo naturam locationis, & conductio-
20 nis ſapit: nec eſt verum id, quod ſ. proximè retuli tenere Bart. † ꝙ agatur actione pro ſocio: quia imò agitur actione præſcriptis verbis. Tex. eſt clar⁹ in d. l. j. §. ſi quis ſeruū. Ad quod etiā videatis gl. in l. ſi paſcenda pecora. in glo. fi. & ibi Bald. C. de pact. Quamuis Ioan. Fab. in tit. ſ. de loc. in prin. vbi ſe remittit hîc, nihil clari firmet: ſed dicit de hoc interrogandos eſſe aduocatos. Non eſt etiam verū id,
21 quod ſ. retuli tenere eundem Bar. ſcilicet † quòd talis contractus non tranſit ad hæredem partiarij coloni: quia imò tranſit, prout in terminis tenet Bald. in d. l. certi iuris. in iij. q. & idem Bald. in l. j. in iij. col. C. de fru. & li. expen. & eſt bonus text. in l. viam veritatis ignorans. C. loca. Et ſic ex prædictis remanet defenſata concluſio
22 gl. Nota in fi. gl. Habetis † ꝙ bona inuecta per colonū, ſunt tacitè hypothecata, nedū pro pēſione, ſed etiā ꝙ deterioratione. ¶ Nūquid autē bona inuecta poſsint retineri ꝙ dām domus, nedū pro pēſione, aut deteriorationē ſed etiā alia obligationē? Ang. de Are. hîc in gl. paruula in ver. pignoris. tenet quod ſic. Alleg. l. j. cū ibi no.

b per glo. & doct. C. etiā ob chirogra. pecu. pig. reti. poſſeſ. & not. in l. j. & ij. C. in quib. cau. pig. taci. contraha. [b] ✻ Sed addite vos in terminis Bar. in l. ſolutū. §. ſolutam. ad fi. ff. de pig. act. quia tunc huic deciſioni videtur obſtare, l. prætextu. quæ eſt l. fin. C. commoda. Ideo ad veritatem prædictæ deciſionis videte quæ tradit Barto. in l. ſi filio. in princip. ff. ſo. ma. & in l. ſi non inducta. C. in qui. cau. pig. taci. contraha. & in l. ſi non ſortem. §. ſi centum. ff. de condi. indeb. & Bald. poſt glo. in l. per retentionem. C. de vſur. & Bald. in d. l. fin. vbi multa notabilia ponit. C. commo. & plenè per Iaco. de Bel. in d. l. j. C. etiā ob chiro. pec. & Paul. de Eleaza. in c. finem litibus. in ij. col. extra de dolo & cōtu. ¶ Glo. in ver. coloni. diuido in quinq; partes. In prima ſubaudiēdo ad tex. illū extēdit, & ſubauditionis rationem annectit. In ſecunda declarat quis ſit colonus & quis ſit inquilinus. In tertia ponit differētiā, quæ eſt inter inuecta in prædiis ruſticis, & inuecta in vrbanis, quo ad obligationē tacitā, quæ ex inuectione conſurgit. In quarta differentia rationē aſsignat. In quinta in vtroq; prædio tam ruſtico, quàm vrbano limitationē ponit. Secunda ibi: & eſt colonus in villa. Tertia ibi: differentia tamen eſt. Quarta ibi: & eſt ratio, quia ſancta ruſticitas. Quinta ibi: ita tamen
23 in vtroq;. ¶ † In eadem glo. in primis verbis ibi: ſubaudi vel inquilini. tenetis ꝙ bona inquilini inuecta ſunt ita tacitè hypothecata, ſicut bona coloni: & conſequenter quòd pro rebus inquilini inuectis ita competit Seruiana, ſicut in rebus coloni. Iaco. de Rauen. &
24 Petr. de Bellaperti. reprobant gloſ. dicentes † quòd imò Seruiana competit tantùm pro rebus coloni, & non inquilini: ſed pro rebus inquilini competit quaſi Seruiana, vel quaſi hypothecaria. Mouentur per aliquas leues, & fragiles rationes, quas habetis per Io. Fab. hîc, & abundātiùs per Nic. de Neap. hîc, in ij. opp. glo. qui circa hoc inaniter occupat vnam columnam, & ampliùs: ſed ego non curo referre, propterà ꝙ Bald. dicit iocosè in d. l. certi iuris. ad fin. C. loca. vilipendens hanc opi. Pet. ꝙ Pe. ſub quibuſdam ramuſculis ſominiauit hoc. Tenete glo. cùm eadem ſit ratio in inquilino, quę in co-
25 lono. ¶ † In ea. gloſſ. ibi. ff. de acqui. poſ. re pignoris. Habetis ꝙ colonus dicitur in villa, inquilinus in ciuitate. Idem dicit glo. in l. emptorem. in glo. ij. mag. in ver. colonum. in prin. C. loca. Idem etiam tenet glo. quę multùm latè hoc diſputat, & multas opi. & differentias ponit in l. diffinimus. in prin. in ver. inquilinos. C. de agri. & cēſi. lib. xj. Sed hæ glo. falſæ ſunt, & repræhenduntur per omnes hîc, & in d. l. certi iuris. & vbiq; quia imò poteſt eſſe colonus in ciuitate, & inquilinus in villa. Nam ſi colonus in ciuitate conducat agrū, & ſic prædium ruſticum, dicitur eſſe colonus: eodem modo ſi in villa conducat domum, & ſic prædium vrbanū. Et dicitur inquilinus, quia prædium vrbanum non locus, ſed materia facit, vt inquit Iuriſconſultus in l. vrbana prædia. in prin. ff. de verb. ſignifi. Et alibi dicit tex. in l. ſi prędium. C. de prēd. mino. ꝙ vrbanum à ruſtico, nō loco, ſed qualitate ſecernitur. Et alibi inquit tex. in l. vrbana familia. in prin. ff. de verb. ſigni, ꝙ vrbana familia à ruſtica non loco,
26 ſed genere diſtinguitur. Per quem text. ego puto ꝙ nobilis inhabitans villam, ſiue rus, non cenſeatur propterea ruſticus: quia † nobilis à ruſtico non loco, ſed genere diſtinguitur. quamuis text. in l. j. C. ne ruſt. ad vll. obſeq. deuocen. lib. xj. dixerat quòd omnes illi cenſentur ruſticani, qui habitant extra muros ciuitatis. quem text. ita refert Bart. in l. conficiuntur. §. codicilli. ff. de iu. codi. quāuis Ray. & Fulg. in l. fi. C. de teſta. dixerint illum cenſendum ruſticum, qui per totam diem, vel pro maiori parte ſtat in rure, quamuis ſit nobilis. Sed credo ꝙ ipſi loquantur quantum ad hoc, vt diſpoſita in ruſticis, in eis etiam locum habeant. De quo etiam ponunt Cyn. Ray. Ang. & Sali. in d. l. fi. C. de teſta. & Iaco. de Bel. in §. j. in auth. qui. mod. natu. effic. ſui. & in ſua diſpu. quàm ponit poſt d. §. j. quæ incipit, rex conceſsit. Eſt bene verum ꝙ leges pluris æſtimant, & faciunt nobilem habitantem in ciuitate, quàm habitantem in villa. Ita probat tex. in auth. præſides. in ver. nobiliores ciuitatum habitantes. C. de epi. audien. & text. vnde ſumitur in §. interim. in ver. nobilioribus ciuitatum habitantibus. in authenti. de defen. ciui. Ad propoſitum glo. noſtræ dicebat hîc Dy. & bene, & alij ita tenent, ꝙ glo. debuiſſet dicere quòd colonus eſt in agro, inquilinus in domo: vt patet ex prædictis. ¶ Subdit etiam Ange, de Aret. hîc, ꝙ iudicio ſuo glo.

ſuo glo. noſtra habuit ſanū intellectū: quia vt plurimū coloni ſunt in villa, & inquilini in ciuitate. Et ad ea, quę frequentiora ſunt, iura noſtra adaptātur, vulgata l. nā ad ea. & l. ex his. ff. de legi. Sed quamuis Ang. de Are. hanc ſolu. gl. noſtrę iudicio ſuo aſſcribat, tamē ante eū fuit ſaluatio Bal. in d. l. certi iuris. in j. q. vbi formaliter inquit Bal. ꝙ glo. quæ eſt hîc, quæ dicit ꝙ colonus eſt in villa, inquilinus in ciuitate: facti frequentiā, nō iuris ſubſtantiā demonſtrauit. Ibidē
27 etiā no. declarat Bal. quę † dicatur Colonia: et dicit ꝙ Colonia dicitur patria à nouis habitata colonis, ꝓpter inopiā propriorū cōpatriotarū, per l. j. ff. de cēſi. & C. de colo. Illyri. & C. de colo. Thracenſi. per totū. lib. xj. Vnde, ſecūdùm eū, Cluſium Peruſiuū, quod vt plurimū per aduenas inhabitatur, propriè Colonia dici pōt, & debet. Addite glo. in l. vnica. in prin. in gloſ. in ver. in colonis. C. de
28 Lati. liber. tol. ¶ † In ea. gl. ibi: inducta, & illata. Quæ autē differentia ſit inter inductū, & illatū, habetis glo. in l. ſi inducta. in gl. j. C. in
29 qui. cau. pig. taci. cōtrah. ¶ † In ea. glo. ibi: vt C. loca. l. certi iuris. Habetis ergo ex glo. differentiā eſſe inter inducta in prædiū vrbanū, & inducta in prædiū ruſticū: quia inducta in prædiū ruſticum ita demū tacitè obligantur, ſi dñs ſciat: inducta autē in vrbanū tacitè obligātur, ſiue dñs ſciat, ſiue ignoret. Et ratio diuerſitatis eſt, ſecundùm glo. quia facile eſt dño ſcire res ruſtici, qui vt plurimū inferūt aratra, & ligones, & ſimilia, quas res poteſt faciliter dñs videre: non ſic in illatis in prædiū vrbanū, cùm nō ſit facile dño ſcire, propterea quod multa inuehantur, quę inquilinus nolit etiā dño nota eſſe. Propter ergo difficultatem prouidet lex vt bona inquilini ſemper
a ſint tacitè obligata, [a] ſiue dñs ſciat, ſiue nō. Accedat tex. ille nota. in
b l. ij. §. j. in fi. C. [b] ✻ quādo & qui. quarta pars debe. lib. x. vbi ad cōtextum dicitur: Quid enim tam durū tàmq; inhumanum eſt, quàm paupertatis detegi vilitatē, & inuidiæ patere diuitias. Intereſt præterea inquilini, ne bona ſua nota ſint: & ꝓpterea dñs illa rimari nō debet, qđ nō eſt in ruſtico. Eandē rationē habetis per gl. in d. l. certi iuris. in glo. fi. in ver. quoq;. & ibi Bal. poſt prin. in ij. oppo. Hęc tamen ratio gl. nō videtur omnino generalis: ſed procedere potiùs à
30 cōmuniter accidentibus. † Quid enim ſi ruſticus conducat agrū, & in eū inducat bona, quę dñs nequeat facile cognoſcere: qđ prætereà, ſi eius interſit, vt dñs nō ſciat: ſequeretur ꝙ illa bona eſſent tacitè hypothecata. Itē cōtra hāc rationē gl. vnū eſt, qđ aliās multùm fecit me dubitare. Nam vides ꝙ bona illata in prædiū vrbanū, ſunt tacitè hypothecata, etiā ignorāte dño: quia dñs nō poteſt, illa facile ſcire. Cōtrà, ꝙ imò poſsit de facili ſcire, patet: nōnne ſemper poteſt facere incluſionē oīum bonorū illatorū? Certè ſic. Caſus eſt in l. eſt
31 differētia. ff. in qui. cau. pig. taci. cōtraha. † Incluſio autē dicitur fieri, quādo de bonis illatis fit inuentariū à notario. l. cū dñi horreorū. ff. loca. declarat Ang. in l. itē quia. in prin. ff. de pac. & in l. inquilino. ff. de dā. infec. Ergo per incluſionē poteſt facilè dñs ſcire bona illata per inquilinū. Ad hoc nō ſcirē aliud reſpondere, niſi dicerē ꝙ imò dñs nō ſemper poſsit facere incluſionē bonorū. ſed tūc demū quādo inquilinus ceſſat in ſolutione penſionis. Ita voluit Bart. in d. l. eſt
c differētia. qui ita ad hoc no. illū tex. [c] ✻ & ſic patebit non eſſe facilę dño habere notitiā rerū inductarū per inquilinū. etiā per incluſionē. Et ꝙ hāc gl. cū eius ratione Iac. de Rauē. quē refert Nic. de Nea. hîc, in tertia oppoſitione. gl. reprobat quādam gl. in l. j. in fi. in gl. in
32 ver. illatę. ff. nau. cau. ſtabu. quę gl. vult ꝙ † nauta, caupo. & ſtabularius ita demū teneātur de bonis eis cōſignatis per hoſpites, ſi ſciuerint quę, & quales eſſent illæ res: quia imò ſecūdùm Iaco. iſtud eſſet ſummè iniquū, cùm interſit hoſpitantiū plerūq; eorum bona nota nō eſſe, vt hîc habuiſtis: & ſæpenumero poſsit eis imminere periculū vitæ ob res patefactas. Addo ꝙ illā etiā glo. repræhēdit hac met rōne Cy. in d. l. certi iuris. C. loc. & ibi ponit latè Bal. in ij. opp. ad qđ etiā videatis quę tradit Bar. in l. j. §. j. ff. fur. aduer. nau. vbi Bart. tenet de directo contrariū in vno: qđ etiā vult mirabiliter Nico. de
33 Neap. in loco prēalleg. vbi vult Nico. † ꝙ ſufficit quantitatē rerū
d amiſſarū probari per ſolū ſacramentū hoſpitātis, [d] ſi aliās ſit perſona honeſta. Hoc repręhēdit ibi Bar. & ponit qūo alio modo poſsit
34 probari quantitatis rerū amiſſarū. ¶ † Ex prędictis omnibus, & ex hac glo. habetis vnam differentiam inter illata in prædium vrbanum, & illata in prædium ruſticum. Alia differentia poteſt colligi

ex l. ſolutum. §. ſolutā. ff. de pig. act. & ibi gloſ.
a in ver. tenebuntur. & ibi Bar. prope fi. iūcta l. ſi in lege. §. ſi colon⁹. & ibi gl. vnica. ff. loc. & in l. gratuitā. aliās incipit, Pomponius. la ij. in prin. in glo. j. ff. in qui. cau. pig. taci. cōtraha. Nā ſi inquilinus locet alteri domū, aut partē cōducta,
b bona illata per ſecundū inquilinū ſunt etiam hypothecata dño tacitè. Si autē colonus locet alteri prædiū ruſticū, aut partē, bona illata per
c ſecundū colonum nō ſunt tacitè hypothecata dño, Et diuerſitatis ratio ſit illa: et, quam hîc
d ponit glo. & in d. l. certi iuris. ¶ Aduertite tamē in hoc, ꝙ licet Bar. in d. §. ſolutā. ante fi. ita teneat, aliter tamē tenet in d. §. ſi colonus. qđ non aliter pro nunc examino. videatis in locis
35 prælleg. ¶ In fi. gl. habetis † ꝙ inducta in prædium tā vrbanū, quàm ruſticū, ita demū ſunt
e tacitè obligata ad penſionē, quando eo animo ſunt illata, vt ibidē perpetuò maneāt. Et intelligite perpetuò, id eſt, quandiu durabit locatio: vt inquit gl. fina. in d. l. debitor. & gl. ij. in d. l. certi iuris. in ver. induxerint. & in ſimili text. in l. j. in prin. ff. pro ſoc. Et circa hāc concluſionē dubitat, & multùm probabiliter. Nico. de Neap. hîc, in iiij. opp. glo. poſt Rodul. de Auricu. quia ſecūdùm hāc cōcluſionē ſequitur maximū abſurdum, ꝙ nūquàm bona illata eſſent tacitè hypothecata, quia ſemper dicet ille, qui intulit, ego nō intuli eo animo vt ibidē perpetuò eſſent. Et præſumendū eſt. quēlibet ita dicturū eſſe, cùm in dubio nemo præſumat velle iactare ſuū, vulgata. l. cùm de indebito. in prin. ff. de proba. Et ſic inuitabit quis ad mentiendū, cōtra l. cōuenire. in prin. ff. de pac. dota. Ad hoc reſpondebant ipſi ꝙ lex, quæ introducit hanc
f tacitam obligationē, ſemper eſt certa quo animo introducta ſint bona. quæ ſolu. nihil eſt. Melius ergo eſt dicere, prout etiā ipſimet ſentiūt, ꝙ iſtud iudicabitur ſecundùm cōmunem æſtimationē, cōſideratis bonis, & eorū qualitate, an talia ſint, vt veriſimile ſit, illū eo animo
36 induxiſſe. vt ibidē ꝓpetuò eſſent. Poſſet † etiā circa prędictā concluſionē gl. dubitare, nōnne fructus percepti ſunt tacitè hypothecati d. l. in prędiis. in prin. intantū ꝙ notab. dixit Bal. in l. ædē. in fi. j. col. C. loca. ꝙ fructus ſectos ex fundo. & adhuc intra fundū exiſtētes, pōt dñs loco pignoris retinere, & ꝓhibere ne colon⁹ exportet: & tamē expeditū eſt, ꝙ fructus ibidem nō debēt remanere perpetuò. Ergo concluſio glo. nō eſt vera. Sed facilis eſt ſol. Nā concluſio procedit in rebus, quę inducūtur, vel inuehuntur in fundū: quo caſu ſemper vera eſt cōcluſio gl. noſtrę, vt ita demū tacitè ſint obligatæ, ſi inducātur eo animo, vt ibi perpetuò ſint. Nos autē loquimur in fructibus, qui nō inducūtur, ſed ibidē in fundo naſcūtur. Vnde regula prædicta nō cōſideratur. Et aduerte diligēter ꝙ illud, qđ dixi, fructus perceptos eſſe tacitè pignoratos ob penſionem, procedit in fructibus
37 naturalibus: ſecus † autē eſt in fructibus induſtrialibus: quia illi nō ſunt tacitè obligati ad pēſionē. Iſtud eſt, qđ in terminis dicit ſing. Bar. in l. aſſiduis. C. qui potio. in pigno. habe. in ij. col. in ver. quæro an habeat locū iſta tacita hypo-
e theca. [c] ✻ ¶ Aduertite etiā † ꝙ quamuis fru
38 ctus naturales percepti ſint tacitè pignorati,

a ¶ Obligata. Adde duo verba per Fran. Are. in l. ſolutū. in §. ſolutā. ff. de pig. act. in fine.

b ✻ Adde tex. notab. in l. fin. C. vbi pupil. educ. deb. Sardus.

c ✻ Melius probatur in d. l. cùm dominij horreorum.

d ¶ Hoſpitātis. Adde Fran. Aret. in l. qui accuſare. in fi. C. de eden. & in l. in actionibus. C. de condi. ob cau. & quod ibidē ad eū dixi in apoſtil.

e ✻ Adde ꝙ hoc dictū Iaſ. ꝙ fructus duntaxat naturales ſint tacitè obligati, nō autē induſtriales, mihi iuri dicū minimè videtur: primò per generalitatē l. in prædiis. ff. quib. cau. pig. taci. contraha. & ꝓbatur ſatis efficari ratione. nā res conductoris, quæ nullo modo à cōtractu conductiōis, nec ab ipſo fundo originē traxerūt, ſunt tacitè hypothecatę vt l. ij. ff. qui. cau. pig. taci. cōtrah. & in §. noſtro. cū ſimilibus: multò magis tenebūtur fructus induſtriales, qui ex ipſo fundo, licet mediante induſtria hominis proueniunt. Et certè vt experiētia optima rerū magiſtra docet. c. quàm ſit. de elect. in vj. c. tacitatū. in princi. de reſcrip. eo. lib. vj. conductiones à cōmuniter accidentibus afferunt lucrū, & parū in eorū hypotheca releuaretur dñs, aut nihil. Ideo d. l. in prędiis. generaliter eſt intelligenda: nec vero ſimile eſt, ꝙ lex fruſtratoriū quodāmodo introduxerit beneficiū. l. aliquando. §. fi. ff. ad Velleia. l. hęc ſtipulatio. §. diu⁹.

Universidad de Deusto
BibliotecA

ff.vt leg.nom.cau. nec ob hoc q̃ fructus industriales sint pignori tacitè obstricti, conductor in pius tenetur, vt habetur per gl.notab.in l. fi.C. quæ res pig. oblig.pos.Et hæc opin. iuridica & æquissima videt. Non obst. doctrina Bar.in d.l.assiduis.quia loquitur Bar.in tacita hypotheca, quã mulier habet in bonis mariti: vt in §. fuerat.ff. eo. videbimus & fructus industriales abhærede eius diligentia percepti non sunt bona mariti,nimirũ si cessat tacita hypotheca, quæ fuit solũ in bonis mariti inducta: vt in d.l.assiduis. et in casu nõ lex indistinctè fructº, qui in fundo nascuntur,domino prædij.obligat d.l. in prædiis §. alleg. & l.si in lege.§.si colonus. ff. loca. & est hæc verissima solutio. Ant. Ang. Carcassona Sardus.

2 ¶ Legato. Sed q̃d de nominibus debitorum cõtentis in instrumẽtis, & in castro legato repertis, an tunc veniãt in legato castri: dic vt per Old. ĩ cõsi.clxiij. Sed quid de nominibus ad pœnas, an veniant appellatione mobiliũ legatorum: vide Oldra. in consil. ccxviij. Et nunq̃d veniãt in obligatione omnium bonorum, vide Pau. de Cast. in consil. ccexciij.

¶ Iij. Vbi vide Bal. qui dicit q̃ nomina debitorũ veniunt etiam in tacita hypotheca bonorum generali in bonis mariti ,p̃ dote, sicut expressa, intelligendo de nominibus præsentibus, & non de futuris, & facta prius discussione de bonis mariti, nisi in instrumẽto sint mandatæ directæ.

vt s̃. dixi, prædiũ tamẽ emptum ex pretio fructuum perceptorum non est tacitè pignoratum, nec succedit in locũ pretij, aut fructuum perceptorum. Casum habetis notabilẽ in l.iij. quę incip. quãuis. C. in quib. cau. pig. tacit. contrah. Et est ratio: † quia in hypotheca res non succedit loco pretij, nec econtra. Casum habetis sing. in l.j. iuncta gl. ff. de distra. pig. quẽ dicit Bar. se nescire alibi in l. qui à debitore. in prin. ff. quæ in fraudem credi. quem tex. etiam habet pro singulari Ang. in l. fi & rem. in prin.
41 ff. de peti. hæredi. ¶ †Stat ergo ex gl. & ex prædictis conclusio q̃ illata in prædium tam vrbanum, quàm rusticum, ita demũ tacitè sunt pignorata, quando eo animo sunt illata, vt ibidẽ perpetuò sint. Et ex hoc potestis inferre
41 mò † q̃ quãuis nomina debitorum, seu instrumenta, vel chirographa obligationũ, possint expressè pignorari, & generaliter, & specialiter, vt l. nomẽ. C. quæ res pigno. oblig. pos. fi tamẽ inferantur, vel inducãtur in domũ conductã, non erũt tacitè pignorata ob pensionem: quia non inducuntur eo animo vt ibi perpetuò remaneant, sed ad tempus, id est donec soluatur debitũ. Ita tenẽt cõmuniter doct. hîc, vt Ioan. Fab. Ang. de Are. et Nico. de Neap. in v. q. extra gl. & Ray. & Cy. & Sal. in d.l. certi iuris. Fa-
42 cit etiã optima ratio: † quia nomina non circunscribuntur loco. Et ideo si testator legaret domum alicui cũ omnibus his, quæ in ea sunt: si in ea esset nomen debitoris, siue instrumentum, nõ venirẽt in legato. [a] Casum habetis no. in l. Caius. in prin. & ibi Bart. ff. de lega. ij. per quem text. videatis etiam notabilem quæstionem, quam alibi decidit Bar. in l. ij. C. quæ res pigno. obli. pos. ¶ Pro hoc etiam ego adduco quod voluit gl. mustũ singu. in l. iij. et ex gl. vnica secũdùm solu. Azo. C. de hęre. actio. quę di-
43 xit † q̃ in tacita hypotheca, quam habet vxor in omnibus bonis mariti, & ecõtra, nõ veniũt nomina debitorũ. Quãuis enim illa expressè possint obligari, in tacitam tamen obligationem nõ cadunt. Et illam gl. in hoc habet Bar. ibi pro multùm singulari. illam etiam reputãt sing. ad hoc Ange. & Sali. in d.l. nomen. C. quæ res pigno. oblig. pos. de cuius glos. veritate videatis tamẽ Bart. & Ang. in d.l. iij. [b] C. de hæredi. act. Ad idem firmandum ego etiam addu-
44 co tex. optimũ in l. vxorem. §. legauerat. & ibi Bart. ff. de leg. iij. ¶ †Secundò principaliter potestis ex hac gl. inferre q̃ merces, & aliæ res venales, & pecuniæ illatæ in domum cõductam, non sunt tacitè pignoratæ: quia non inferuntur eo animo vt ibidem perpetuò maneant, propter eorum frequẽtem , & celerem motũ. Et ita simpliciter tenet Ang. de Are. hîc: & ante eum ita tenet in terminis Bald. in d.l. certi iuris. in vj. q. vbi pro hoc alleg. optimum text. in l. generali. §. vxori. ff. de vsuf. leg. vbi est tex-
45 no. † q̃ si testator legat vxori suæ vsumfructũ domus, & omnium rerum, quæ in ea sunt, in hoc legato nõ veniunt ea, quę mersis causa cõparata sunt, nec ea, quæ venalia ibi essent. Et
46 per illum tex. not. ibi sing. Bar. † q̃ si testator reliquit vxori suæ, omnia quæ habet in domo in hoc legato nõ venit frumentũ, quod testator habebat in domo causa vendendi. Et ad hoc mandat Bar. illum teneri mẽti. Et idem etiam dicit Bal. in rubri. C. de verb. signi. in iiij. quæst. Ad ista etiam facit bene tex. ille, quem proxi. alleg. in d.l. vxorem. §. legauerat. ff. de lega. iij. Et dicit Bald. in l. fi. C. de cõpen. quòd in d. §. legauerat.
47 est casus no. † quòd pecunia semper videtur alienationi parata. Ergo non infertur, vt ibi perpetuò maneat. Quod vltimum intelligite sanè, secundùm quod declarat Bart. post glos. in d. §. legauerat. ne sit contra l. si thorus. §. j. cum simi. ff. de leg. iij. Et ita etiã in prædictis rescindet Lud. Roma. in l. si constante. in prin. ff. solu. mat. in iij. parte principali. Sed aduertite quòd illud, quod s̃. dixi de pecunia, non procederet obligatione generali expressa: quia in ea venit etiam pecunia. Tex. est etiam planus de hoc in l. cùm tabernam. §.
48 fina. ff. de pigno. ¶ †Itẽ aduerte circa aliud, quod s̃. dixi de mercibus, & aliis rebus venalibus, vt non veniant in tacita hypotheca: quia in contrarium multùm fortiter stringit text. in l. cùm tabernam. in princip. ff. de pigno ad quem text. respondebat Bald. in d.l. certi iuris. in vj. quæst. quòd merces illæ venales erant expressè obligatæ quæ solutio multùm diuinat ad illum text. & propterea per textum illum vacillauit ipsemet Baldus, nam in rubri. C. de
49 verborum significationibus in iiij. questione dicit † quòd prædicta, quæ habent quòd in legato generaliter non veniunt merces venales loquuntur, & procedunt in vltimis voluntatibus. Secus autẽ est, secundùm eum, in contractibus, in quibus veniunt tam venalia, quàm non venalia, per dictam l. cùm tabernam. in princ. quæ solutio, iudicio meo, non habet rationem, & potiùs deberet esse totum contrarium. Nam si in contractibus, in quibus omnia strictè aguntur, iuxta vulgatam l. veteribus. ff. de pact. & l. quicquid adstringendæ. in princip. ff. de verborum obligatio.
50 veniunt tam venalia, quàm non venalia: † quanto magis deberent venire in vltimis voluntatibus, in quibus latior, & exuberantior fit interpretatio, iuxta l. in testamentis. ff. de regulis iuris.
51 Reperio itaq; in principali articulo, † nunquid in tacita hypotheca veniant merces venales. Bartolus in l. si constante. in princi. ff. soluto matrimonio in iij. quæstione iij. partis princip. sentientem quòd sic. Ibi enim dixit quòd vxor agit hypothecaria ad merces venales mariti, si tamen venditæ non sint per maritum. Et sic sentit quòd tacita hypotheca, quam habet vxor in rebus mariti, comprædendit etiam merces venales. Et quòd istud nedum sentiat, imò velit Bartolus si bene legatur, dicit Baldus in dicta l. cùm tabernam. in princip. in recollectis. Et istud idem expressè tenet Bal. sibi contrarius in l. vbi adhuc. in viij. col. C. de iure do. & ibi dicit quòd illa l. cùm tabernam. est multum singu. ad hoc. Ibidem etiam subdit ipse Baldus quòd illud, quod dicitur in dicta l. cùm tabernam. in princip. scilicet in generali obligatione, siue hypotheca, venire etiam merces venales: est verum tunc tantummodo, cùm eo tempore, quo merces habebat, contra ipsum agi poterat: ante autem minimè. quod not. quia est maxima limitatio ad illum text. ¶ Aduertite etiam quod ille tex. videtur velle quòd in generali hypotheca non veniant nisi illæ merces, quæ reperiuntur tempore mortis debitoris. Potestis addere, vel quæ reperiuntur tempore, quo agi potest: vt vult Bald. in d.l. vbi adhuc. & s̃. proxi. retuli. Et si volumus tenere hanc vltimam opinionem, quæ habet quòd merces venales veniunt in tacita generali hypotheca, quę reperiuntur tẽpore, quo agitur: possumus respondere ad l. debitor. & ad l. prædiis. alleg. in gl. quæ volũt quòd ita demum tacitè pignori obligentur illata, quando sunt illata eo animo, vt ibidem maneant perpetuò: quia procedunt quantum ad hoc, vt vsq; ab initio intelligantur esse tacitè obligata. Nisi enim eo animo sint inducta, non possunt vsq; ab initio dici tacitè obligata. Sed quantum ad hoc vt dicantur tacitè obligata eo tempore, quo agi possit ad pensionem, & non ante, non requiritur quod eo animo sint inducta vt ibi perpetuò maneant, sed sufficit quòd illo tempore reperiantur in prædio conducto. Quæ solutio colligitur ex verbis doctorum, quos s̃. ꝓximè retuli. Et si ista solu. est vera, est maxima & singu. limitatio ad d.l. debitor. & ad l. prædiis. §. j. allega. in glos. Apud me tamen non est sine magno scrupulo. Et omissa violatione, quæ fit ad illas leges, non video quæ vtilitas sit, aut sequatur, an merces sint à principio tacitè obligatæ, an posteà tunc demum, quando

a ✻ Aduerte, quia nõ videtur verũ q̃ bona tacitè obligata, non transeant cum sua causa in terminis q. nostræ si alienẽtur: primò quia taciti & expressi regulariter idẽ est iudiciũ. l. cùm quid. ff. si cer. pet. sed in expressa hypotheca transeunt l. si debitor. C. de distr. pig. ergo etiam in tacita. Nec obstat si dicas, q̃ imò inter tacitã & expressam hypothecam sunt multę differẽtiæ: vt in l. assiduis. secundùm cõmu. intellectũ habet. C. q̃ potio. in pig. habean. & in l. est [a] differẽtia. ff. qui. ex cau. pig. ta. cõtrah. quia satis est q̃ in casu nostro nõ sit expressum: & q̃ vult hoc asserere, probet. Præterea istud videtur contra l. vbi adhuc. C. de iur. dot. vbi agitẽ de tacita hypotheca, & tamẽ transeunt cũ sua causa. Præterea videtur contra l. j. C. cõmu. de leg. vbi agitur de tacita hypotheca: tamẽ nemo sanæ mentis dicet bona taliter obligata nõ transire cum sua causa. item quis dixerit bona fisco tacitè obligata. l. ij. C. qui. ex cau. pig. tac. contrah. non transire cum sua causa, si alienentur, contra l. si debitor. & l. cũ patrem. C. de priuil. fisc. & alia similia adduci possent, Probat etiã hoc tali ratione: leges sunt taliter interpretandę, ne earum dispositio de facili reddatur illusoria. c. si ciuitas. de sentẽ. excom. in vj. l. si prętor. in prin. ff. de iud. sed si bona cum sua causa nõ transirent, de facili legis dispositio & beneficiũ redderẽt frustratoriũ. quod patet, q̃a paulò ante tẽpus soluendæ pẽsionis posset conductor alienare bona, & locatorẽ, & simul legis bñficiũ deludere. Ergo huiusmodi interptatio reiicienda. Vltimo pro ista parte facit l. licet. ff. qui. ex cau. pig. tacit. contr. vbi inquit iuris gẽsul. perinde teneri, ac si specialiter de pigno re conuenissent. si specialiter cõuenisset, expeditum haberet q. tractatum. l. si debitor. C. de distr. pig. ergo in casu nostro idem est dicendum. Et hoc cõfirmat primum arg. Præterea à regula d.l. licet excipitur, ne pignus libertati præiudicet. Ergo in casibus non exceptuatis cõfirmatur regula. §. vt autem. in authenti. de non. alie. l. quęsitum. §. idem respondit. ultimo. ff. de fund. instr. fauore enim libertatis sępius à regulis iuris cõmunis receditur. l. generaliter. §. si q̃s seruo pignorato. ff. de fideicõ. liber. & sic nõ obstat l. est differẽtia alleg. per Ias. Et ita tenendum puto quicquid ipse dicat. Adde q̃ reperij Ias. hoc idẽ quod firmã tenere in hoc §. col. xij. & vide omnino quæ ibi dixi. Ant. Ang. Carcassona Sardus.

✻ Adde quòd pro hoc dicto Bal. videtur facere text. in l. imperatores. in princ. ff. de publica. vt sicut tributaria prædia sunt pro tributis obligata, ita etiã res emphyteutica ,p canone. Nec obst. directum dominiũ, & per cõsequens. l. neq; pignus. ff. de regul. iur. quia respectu meliorationũ, & iuris, quod habet emphyteuta, erit obligata, arg. l. si finita. §. si de vecti galib⁹. ff. de dam. infect. cogitabis. Carcasso. Sard.

¶ Quę dotis. Vbi vide do. Alex. de Imol. in penulti. char. et adde Bal. in l. si fine. C. ad Velle. in ij. col. ver. quartò quæro. & do. Alex. in l. Lucius. fol. ma. & Sali. in l. inuitus. C. de procu.

✻ Adde q̃ verior est communis opinio. primò per rationem gl. nostræ: nam cùm res ad hoc vt tacitè obligentur, debeant esse illatę eo animo vt ibi perpetuò sunt, vt d.l. in prædiis. §. j. ff. qb. caus. pig. tac. contra. et dõs vero similiter sit istius opinionis, vt velit rẽ suam ad libitũ recuperare, & cessãt qualitas à lege requisita, cessabit dispositio, nisi dolus probaretur: arg. d.l. ij. C. si aliger. res pig. data fuer. & per hanc rationẽ tollitur cõtrariũ, quod fit ex doctrina Bar. ind. l. quę dotis. quia illud est verum, vbi res mea expressè obli-

sint tacitè pro pensione hypothecatæ. Glo. no. & singu. in hoc in d.l. certi iuris. in glo. fi. in ver. quoq;. tenet quòd sic: contra quam glo. tenent omnes in d.l. certi iuris. & ibi Cyn. in iij. q. post Iaco. de Are. & Bal. ibidem in vij. q. & ibidem etiam Salic. & contra illam gl. tenet etiam Bal. & cõmuniter alij in d.l. itẽ quia. in princ. et cõtrarium tenet Io. Fab. & Ang. de Are. hîc: quia secũdùm præfatos doc. sola scientia, & taciturnitas non nocent domino, nisi etiam sit dolus admistus: vt quia, secũdùm Io. Fab. huic inquilino accõmodasset rem suam dominus. ad istũ b finem vt ditior videretur, & consequenter vt locatorem aliceret ad locandum: vel quia dominus passus est inquilinum asserentem illam, vt propriam suam rem, inferre: vt est tex. not. in l. si sine. C. ad Velle. & in l. ij. C. si alie. res pig. data sit. & ita contra gl. præalleg. videtur se habere cõmunis opi. Tamẽ cum illa gl. cõcordat
c supremæ authoritatis Bart. in l. quæ dotis. [c] in
55 vlti. col. ff. so. mat. vbi formaliter dicit Bart. † q̃ quotiescunq; potest aliquis cõtradicendo actũ impedire, vt in terminis nostris: tũc tacẽs semper præsumitur consentire: nec requiritur, secundùm Bar. quòd ipse tacens taceat dolo, vel in fraudem: quia semper siue dolo taceat, siue non, præsumitur consentire. Et ita etiam dicit tenere Iac. But. Mouetur Bar. per rationẽ l. sæpe constitutum. ver. cur autem. ff. de re iudi. & per gl. no. in l. fideiussor. §. pater. in ver. manifestum. ad fi. ff. de pigno. Not. idem gl. in l. Caius. c in gl. fi. in ver. nun obesse. circa medium. ff. de pigno. act. & cum illa gl. in d.l. certi iuris. tenet etiam expressè Ange. in d.l. item quia. in princ.
d Et ista secunda opi. mihi magis placet, [d] quam etiam reperio tenuisse do. Alex. de Imol. in d.l. item quia. in princ. Et ad alleg. in contrarium, & ad d.l. si fine. C. ad Velleia. & ad d.l. ij. C. si alie. res pigno. data sit. respondete prout respo- d
56 det Bar. in d.l. quæ dotis. in pe. col. ¶ †Addite etiam quòd res aliena, in qua quis habet Publicianam, inuecta in prædium conductum, semper est tacitè hypothecata, per tex. illum not. in l. si ab eo. ff. de pig. vbi dicit text. ad literã quòd quemcunq; tuetur prætor per Publicianam, eius creditorẽ tuetur per Seruianam. Et pondero istud idem velle Bald. in d.l. certi iuris. in vij. aliàs in x. q. Ang. de Are. hîc, quos s̃. proxime retuli, dum volunt q̃ res alienæ si sunt bona fide possessæ, inuectæ semper dicũtur esse tacitè hypothecatæ. Si sic est, ecõtrario si inferuntur res alienæ, pro quibus competat Publiciana, semper dicẽtur tacitè hypothecatæ: cùm Publiciana nequeat competere, nisi bona fide concurrẽte. §. sed istæ. s̃. eo. Et idem sentit Bar. in l. si rem alienam. in j. oppo. ff. de pigno. act. dum vult quòd res alienæ, in quibus habet quis titulũ, & bonam fidem, & consequenter Publicianam, potest pignorari sine consensu, aut volũtate domini, per d.l. si ab eo. ff. de pig. Et istud pro firmo teneatis, quamuis allegetur Bal. qui tenet contrarium in d.l. item quia. in
57 prin. ¶ †Quid autem, si minor conduxit do-

Universidad de Deusto
Biblioteca

garetur me sciente, & non cõtradicẽte. At in casu q. nostræ loquimur in tacita, hypotheca à lege inducta quæ requirit illã qualitatẽ, de qua ẽ. dictũ fuit, quã ego dãs scio deficere, & ideo cessare obligationẽ & ius meũ mihi durare, argu. l. sicut. §. nõ videtur. ff. quib. mod. pig. vel. hypoth. sol. & sola illatio non inducit tacitam hypothecã, nisi ita inferat. vt perpetuò ibi sit, vt d. l. debitor. ff. de pig. & licet ex scientia & patientia inducatur consensus circa illationem, nõ tamẽ per hoc cõsentio q̃ res mea obligetur, nec vt perpetuò ibi sit. cessabit ergo hypotheca. Fingamus q̃ tibi rem meam cõmodaui, nõne iniquũ esset vsum rei intẽpestiue tibi auferre, quod etiã non posset. l. incõmodato. §. sicut. ff. commod. si precario vel in depositum habes, scio me ad libitum posse recuperare rẽ meã: & in dubio cessat animꝰ obligãdi, arg. l. cùm de indebito. ff. de pba. Et per hoc infero consequentiã gl. in l. item quia. in prin. ff. de pac. nõ esse simpliciter bonam: consensit illationi, & p cõsequẽs obligationi: quia nisi cõsensus qualificet illationem eo modo quo ẽ. sæpius dictum est, vel dolose cõsentiret illationi, puꝛ inquiũt a doctores, nõ obligaretur: & qui dolose asserit dominum consensisse illationi, vtiq; dolum probare debet. l. quotiens. §. q̃ dolo. ff. de pba. Et sic communis sententia verior est. Ant. Ang. Car cassona Sardus.

a ¶ Anterioribus. Et hoc quotidie seruatur maxime hîc Venetiis: & plus quàm alibi. & in hoc Veneti multũ bene secuti sunt ius cõmune.

b ¶ Retineri. Et qd de cõductore, an, & quãdo poterit res cõductas, p exẽsis necessariis, & vtilibꝰ retinere, vel, peisagere: vide do. Maria. So. ĩ cõsi. xv. ĩcipiẽs. versic. item quia ibi. & hoc maximè. in j. par.

c ¶ Legis. Adde Felin. in c. pastoralis. §. cùm autẽ. de offic. deleg.

qui sequ cõsist in nº 7

mum, & in eam res suas intulit, an bona istius minoris inuecta, & illata in domum conductã, erũt tacitè hypothecata, necne? Glo. in dicta l. itẽ quia. In prin. in ver. inuecta. ad fi. tenuit q̃ non. De quo articulo habetis abundanter per Bar. Bald. Ang. & alios ibi: & per Bartolum & omnes in l. si constante. in princip. ff. soluto matrimonio. in iiij. q. iij. partis principalis per Cy. & omnes in d. l. j. certi iuris. in v. q. & ibi Bald. in viij. quæstione. & ibidem per Angel. & Sali. & per omnes hîc. Ioannes Fab. Ang. de Are. & Nicol. de Neap. in iiij. queſt. extra glo. communis opi. est in terminis nostris quòd nõ. Tangit etiam Ioan. Fab. hîc, † quid de personis ecclesiasticis inferentibus res ecclesiasticas in prędia conducta, an res illę dicãtur tacitè hypothecatę. Dicite vt hîc per eum, & per Bal. in d. l. certi iuris. in viij. queſt. princ. Quærit etiam Ioannes Fab. † si pater dedit licentiam filio exercẽdi aliquam negotiationem, siue mercãtiam, & filius cõduxerit domum, vel apothecam necessariã pro illa mercantia, & in ea intulit aliquas res patris, an erunt tacitè obligatæ pro pensione? Et determinat quòd sic, per l. si permittente. C. ad Macedo. quia qui vult consequens, vi detur velle omne necessarium antecedẽs ad illud vulgaribus iuribus. Et secũdùm hoc patet responsum ad l. dominum. ff. quod iussu. vbi videbatur prima fronte text. expressus in contrariũ. Vos addite quòd † res inuectæ in tantũ sunt obligatæ pro pensione domus necessariæ ad earum cõseruationem, quòd habens talem tacitam hypothecam, quamuis sit posterior, tamẽ præfertur aliis creditoribus anterioribus[a] Text. est in l. interdũ. cum l. seq. ad fi. & ibi not. Bar. ff. qui po. in pigno. hab. ¶ † Quærit etiam Ioannes Fab. hîc, si res illatę in domum conductam sunt multum pretiosę, pensio autem domus sit modica, an poterunt insolidũ retineri, an verò solùm pro quãtitate pensionis. Et determinat ipse quòd solùm pro quantitate. Alleg. ad hoc l. Moschis. §. Aemilius. ff. de iu. fisci. & l. ij. C. de debi. ciui. lib. xj. & l. est differẽtia. ff. quib. mod. pig. taci. contrah. & authenti. ei, qui. C. de bo. autho. iud. posſ. de qua ego dubito, per l. quãdiu. C. de distra. pig. & l. creditoris. ff. de distra. pigno. & quod voluit Bart. in d. l. Moschis. in princi. In quibus locis habetis † quòd pro paruo debito potest tota res pignorata, quamuis magna sit retineri: nisi dixerimus q̃ illæ leges loquuntur in hypotheca expressa: secus autem si sit in tacita, vt hîc. Nec est dubitandum, quamuis aliqui referant Ioan. Fab. dubitasse quòd omnia inuecta cuiuscunq; pretij sint, tacitè sunt obligata: vt hoc tex. & d. l. item quia. in princip. & d. l. certi iuris. in quibus locis dicitur indefinitè, q̃ inuecta, & illata sunt tacitè hypothecata: & consequenter omnia: cùm indefinita æquipolleat vniuersali, iuribus vulgaribus. ¶ † Sed dubitauit Ioannes Fab. vt ẽ. fideliter retuli, an omnia inuecta possint retineri, b Dicite vt dixi. Dicunt etiam successiuè Ioannes Fabr. & Angel. de Are. hîc, quòd in hac tacita hypotheca non venirent ea, quæ non veniunt in expressa generali, vt sunt vestes quotidianæ, lecti, & reliqua supellectilia, & huiusmodi alia, quæ non est verisimile, quempiam esse specialiter obligaturum: & sine quibus nõ potest homo honestè nec etiam commodè viuere. l. obligatione generali. ff. de pigno. l. j. vbi Bar. C. quæ res pigno. Et idem in terminis tenet Bald. in l. certi iuris. in vj. quæstione. Et ibi etiam in iiij. queſt. tangit Bald. an res famuli, qui pro certa mercede seruit aliquibus scholaribus, illatæ in domum scholarium, sint pro illo seruitio tacitè obligatæ. ¶ † Per ista etiã dicit Ang. de Are. hîc, sub dubio tamen fortè, posse attentari quòd libri scholarium illati in domum conductam non sint tacitè hypothecati pro pensione illius domus: quia sine libris non potest scholaris honestè aut commode viuere. Accedat gl. illa, quæ vulgo allegatur pro singu. in l. nepos Proculo. in ver. dignitate. ff. de ver. sig. quæ dicit † quòd in executione iudicati, quemadmodum arma nõ sunt auferenda militibus, ita nec libri scholaribus. Per quam glo. dicit alibi Bald. in rub. C. qui bo. cede. posſ. quòd si scholaris cessit bonis, & postea emit libros, quòd creditores non poterunt ei auferre illos libros, per d. gl. quia secũdùm eum, † & arma militibus relinquenda sunt, & libri scholaribus, & breuiarium clerico. ¶ Quærit etiam Bal. in d. l. certi iuris. in vj. quæstio. si inquilinus intulit res aliquas in domũ conductã, & postea mutato proposito istas amouit an nihilò minus erũt tacitè obligatę? Et determinat quòd sic, arg. l. vnde falsam. ff. de cõsti. pecu. aliàs incip. l. vtrum præsente. §. vnde falsam. & sequit Ang. de Are. hîc. Et ad l. cùm tabernã. in prin. ff. de pigno. quę videtur aliqualiter in cõtrarium facere, colligite respõsum ex his, quæ dixi ẽ. in illo articulo, an merces, & aliæ res venales inductæ in domum dicantur tacitè hypothecatæ: quamuis Ang. de Are. hîc in ij. col. duobus modis respondeat. ¶ Vltimò dubitatur, † quid si dominus locator specialiter expressè prouidit sibi de hypotheca incerta re debitoris, & sic de certo pignore: an hoc non obstãte aliæ res illatæ erũt nihilò minus tacitè obligatæ? Ang. de Are. hîc alleg. Dyn. in §. isto: qui nihil penitus dicit. Tenerem q̃ nõ, per reg. l. fi. C. de pact. conuen. quæ dicit prouisionem hominis facere cessare prouisionẽ legis. Et Dy. etiã refert ita tenere, sed nõ dicit in quo loco. Bal. in d. l. certi iuris. ante fi. & istud idem, quod Dyn. † tenet etiam Cy. qui est maioris authoritatis, in d. l. certi iuris. in vj. queſt. quem refert, & sequitur Nico. de Neap. hîc in apostil. tex. Istud idem tenent etiã Ang. & Sali. in d. l. certi iuris. Cõtrarium, ex melius, iudicio meo, tenet Io. Fab. hîc, per tex. in l. potior. §. si colonus. ff. qui potio. in pig. habe. qui text. nihil facit. Ad idem põderat tex. istud bene probantem in d. l. item quia. in princip. in ver. etiam si nihil nominatim cõuenerit. Ad idem adducit optimũ text. in l. fundus. ff. de annu. lega. & ita etiam tenet Bal. in d. l. certi iuris. in penul. q. & Ang. de Are. hîc. Et ad d. l. fi. C. de pac. cõuen. respondete vt ibi per Bal. quòd † prouisio hominis tollit prouisionẽ legis, c quando illa prouisio legis esset inducta in defectum hominis: vt ibi per eum. Vel respondete ex notabili limitatione glo. in l. ij. in gl. magna in ver. repellere. circa medium. C. de iu. emphy. quæ no. dicit quòd prouisio hominis tunc demũ tollit prouisionẽ legis, quãdo illa prouisio legis esset inducta de iure speciali, & in priuilegiũ: secus si iure cõmuni, & in terminis nostris. Quam gl. approbat Cy. & ibidẽ Bar. habet eam pro multùm notabili, & mẽti tenenda. & Bart. & Bal. in d. l. fi. C. de pac. conuen. et no. Bar. in l. si cùm dotẽ. in prin. in ij. col. ff. fol. ma. vbi per illã gl. in d. l. ij. dxit q̃ prouisio hominis tollit prouisionem legis, scilicet extraordinariã, nõ autẽ tollit prouisionem legis ordinariã: vt in terminis nostris, & ista est mera veritas. ¶ Gl. paruula, & interlinearis in ver. pigno ris. quæ addit, scilicet taciti. dat declarationem ad text. nostrum, qui vult quòd illata in fundum conductum sint obligata iure pignoris, q̃ intelligantur iure pignoris, scilicet taciti. Et sic vult glo. quòd illata in prędium conductum, sint hypothecata tacitè, & nõ expressè. ¶ † Pro clara ergo intelligentia huius glos. & tex. & eorum, quæ j. dicturus sum, sciendum est quòd duplex reperitur hypotheca. Quædam est hypotheca expressa, quãdo quis expressè pignorat bona sua vniuersaliter, vel particulariter: de qua hypotheca expresſè loquitur propriè tex. noster in versi. quasi Seruiana. & de ea loquitur totus tit. ff. & C. de pig. † Quædã est hypotheca tacita inducta ex disſpositione legis: & ista etiam est duplex: quia quædam est, quã introducit lex tacitè sine facto hominis: & intelligite sanè sine aliquo facto hominis interueniẽte circa ipsam hypothecam, vel q̃ ipsam hypothecã respiciat: vt puta, si cõtrahitur matrimonium, bona viri, et vxoris sunt tacitè hypothecata hincinde, absq; eo q̃ interueniat factum aliquod ipsorum circa ipsam hypothecam. Et de ista loquit tex. in l. vnica. §. et vt plenius. & per discursum totius legis C. de rei vxo. actio. & tex. in l. asiduis. C. qui po. in pig. hab. † Et intantũ bona viri, & vxoris sunt hincinde tacitè hypothecata q̃ dixit multùm signãter Bal. in l. pe. C. de pig. act. quòd mortuo marito potest vxor sua propria authoritate absq; aliqua licentia iudicis, remanere in detẽtione domus, quã cũ marito viuẽte inhabitabat iure familiaritatis tanquã vxor, & eam põt propria authoritate pro dote sua possidere.[a] Et idẽ etiã dicit Bald. in l. penul. in j. no. C. de nõ nume. pecu. Et idẽ Bald. in l. cùm tibi. C. qui po. in pig. hab. Quod dictũ diligẽtissimè notate: quia fæpissimè in facto occurrit. † Eodẽ modo si quis cõtrahit cũ fisco, bona sua vniuersaliter sunt tacitè fisco hypothecata[b] absq; aliquo facto, quod hypothecam respiciat: vt est text. in l. ij. & etiam in l. j. C. in quib. cau. pig. taci. contrah. & in l. j. C. si propter publi. pen. ¶ Attendite tamen † quòd simile priuilegium fisco non habet aliqua ciuitas in bonis debitoris, nisi hoc à principe sit ei nominatim concessum. Ista sunt formalia verba legis, simile. ff. ad municip. quem tex. voluit allegare gl. quæ cõmuniter est corrupta:[c] ✻ in d. l. ij. C. in quib. cau. pig. taci. contrah. Ad idem est text. in l. ij. C. de iure Reipubli. lib. xj. quod intelligite tamen, vt ibi per glo. & Bart. quia fallit in ciuitate Romæ. ¶ † Similiter nec camera episcopalis habet priuilegia tacitæ hypotheca. & ideo si quis cõtrahit cum episcopatu, non ideo bona sua sunt tacitè hypothecata. Ita singula. dixit Baldus in rubri. C. de priuil. fisci. ad fi. quam decisionem fortè non habent Cano. per doct. suos. ¶ † Et eodem modo si tutor, vel curator administrauerunt tutelã, vel curam alicuius pupilli, vel adulti, omnia bona eorũ sunt pro hac administratione tacitè hypothecata, absq; eo quòd aliquod factum eorum circa hanc hypothecam interueniat. l. pro officio. C. de admi. tut. Et idem dicunt Cano. in administratione ecclesiæ: vt est glo. in c. ex literis. extra de pigno. & in c. similiter. xvj. q. j. ✻ ¶ Quædam est hypotheca tacita, & generalis, inducta ex disſpositione legali, sed ita demum, si factum hominis interueniat circa ipsam hypothecam Nam si aliquis cõducat prædium vrbanum, vel rusticum, ex hac cõductione ita demum inducitur tacita generalis hypotheca, si etiam interueniat factum hominis circa ipsam hypothecã: hoc est, si vltra ipsam conductionem etiam bona inferat, vel inducat in prædium conductum. Et de ista proprie loquitur text. noster in ver. Seruiana. & in l. item quia. in princip. ff. de pact. & in l. certi iuris. cum simi. C. loca. ¶ Et aduerte † quòd est differẽtia inter istam vltimam hypothecam tacitam introductã à lege, interueniente tamen facto hominis circa ipsam hypothecam, & aliam expressam hypothecam, siue generalis sit, siue particularis: quia expresſè hypothecata, si alienantur, trãseunt semper cum onere hypothecæ. l. si debitor. cum simi. C. de distra. pig. Hypothecata autem tacitè, eo modo, quo statim dixi, possunt alienari: & si alienantur, non transeunt cum illo onere tacitę hypothecę, nisi etiam vltra tacitam hypothecam sequatur etiam inclusio ipsorum bonorum. Istud est quod vult text. in l. est differentia. ff. in quib. cau. pig. taci. cõtra. Et propterea ibi dicitur, derisum fuisse Neruam Iurisconsultum, quia monstrauerat seruos tacitè hypothecatos post † inclusionem eorum, posse per fenestram liberari. Et dicitur fieri inclusio bonorum, quando de ipsis bonis inuectis, vel illatis, conficitur publicum instrumentum. l. cùm domini horreorum. ff. loca. Declarat in Specie Ang. in l. inquilino. cum l. seq. quæ incip. vtiq. ff. de dam. infect. & prædictam differentiam ponit etiam ibidem Ang. & idem Ange. in l. item quia. in princ. in j. col. vbi vide. ff. de pac. licet Marti. Laudensis in d. l. item quia. in j. char. dicat posse teneri q̃ imò etiam ista tacita impediat per reg. d. l. si debitor. C. de distra. pigno. & quòd d. l. est differentia. loquatur in manumissone, & sic fauore libertatis: tamen a dicit q̃ durũ est recedere ab Ange. Et fortè ad euitandas istas difficultates, & tot amaritudine, ista opi. posset teneri. & facit l. si gratuitam. §. fi. ff. in quib. cau. pig. taci. contrah. aliàs incipit. Pomponius scribit. Ita tenes: & ita puto veritatẽ propter d. l. si gratuitam. §. fi. sed considera, quia ista ratio præsupponit quòd ante quam fiat inclusio, illa tacita hypotheca nullius b fit effectus: quod mihi videtur durum quòd si reg. istius tex. & l. item quia. ff. de pact. & l. certi iuris. C. loca. frustra nobis traderetur q̃ inuecta, & illata in domum conductam sint nobis tacitè hypothecata, istud esset frustra, si ante inclusionem possent bona alienari sine onere cogita: quia multum dubito. c ✻ ¶ † Et si di- c ceretis, quem effectum habet ista tacita hypotheca inducta à lege, interueniente hominis facto: dicite secundùm quod declarat Ioan. d Faber. hîc, in v. col. & Nico. de Neapo. in j. q. extra glosſ. quòd potest operari maximum effectum, quem etiam non potest operari hypotheca expressa, siue sit vniuersalis, siue particularis: quia dominus locator, qui habet tacitam hypothecã in bonis inuectis, vel illatis, eo casu, quo inquilinus, vel colonus cessarent à solutione pensionis, potest facere inclusionem dictorum bonorũ, secundùm quod proximè declarauit: & facta dicta inclusione, potest propria authoritate illa bona postea auferre. l. inquilino. & melius in l. seq. quæ incip. vtiq. ff. de e dam. infec. Sed alij creditores habentes hypothecas, vel obligationes, in quibus non sit ista inclusio, non possunt propria authoritate capere bona debitoris, imò si capiant, incidunt in edictum diui Marci: quia ius crediti amittunt. de quo edicto est text. in l. extat. ff. quod met. cau. & in l. pe. C. de pig. actio. † Et ex hoc effe- 80 ctu colligatis aliam differentiam vltra eam, quam proximè retuli, inter hypothecam tacitam inductam à lege, mediante tamen facto hominis, & eam, quæ expresſè est inducta. Et si instares subtilius, quæ posset esse ratio diuersitatis, quare facta inclusione possit creditor bona debitoris propria authoritate auferre quod nõ est in aliis creditoribus: dico duplicem posse assignari rationẽ diuersitatis. Vnã assignat Io. Fab. hîc, in v. col. quia eo ipso q̃ bona includũntur, videntur tradi ipsi locatori: & sic nulla vis dicitur per ipsum committi auferẽdo. Aliã rationẽ assignat Nico. de Neap. hîc in ij. q. extra glo. quã etiã sentit Io. Fab. in ix. col. quę tamen in effectu est eadẽ cũ præcedenti, vel est declaratio præcedẽtis rationis: quia locator post inclusionẽ bonorũ factã dicitur ipsa bona inclusa possidere. l. solutũ. §. solutã. ff. de pig. act. ideo potest ea propria authoritate capere: qđ nõ est in aliis creditoribus, vel hypothecis, quæ nõ includũtur, vel nõ traduntur. Et horũ occasione doc. hîc subintrant illã arduam quæstionẽ, † an locator ante inclusionẽ bonorũ factam dicatur bo- 81 na illata per colonũ vel inquilinũ possidere. In qua quæstiõe multa hincinde adducũtur. Quã quęstionẽ aliter nõ examino hîc, quia nõ cõferret ad propositũ. Sed de eis habetis per glo. in l. solutũ. §. solutã. in gl. magna. in ver. experiri. & ibi latè per Bar. ff. de pigno. act. & plenè p Io. Fab. hîc in ix. & x. col. plenè etiã per Nic. de Neap. hîc, in iij. q. extra gl. Et cõmunis est cõclusio q̃ locator ante inclusionẽ nõ dicatur bona illata possidere nec verè, nec fictè. Ita cõcludit Bart. vbi ẽ. Ita etiã cõcludit Io. Fab. hîc, in x. col. Idẽ etiã tenet Ang. de

¶ Possidere. Sed nũquid talis hypotheca competens vxori in bonis viri pro dote, detur etiã creditoribus mulieris? Dic q̃ non: vt per Ange. in auth. vt exact. instan. do. in fi. prin. col. vij.

¶ Hypothecata. Nunquid in bonis futuris, vide do. Alex. de Imo. post Bar. in l. si is, qui. ff. de iu. fisci. & in l. si filio. §. fi. sol. matr.

✻ Bene stat glosſ. hodie secundùm nouas impressiones.

✻ Nota quòd licet aliàs ecclesia & ciuitas æquiparẽtur. l. fi. C. de sac. san. eccle. tamen in hoc magis faueẽt ecclesiæ, quã ciuitati: nam, vt ẽ. vidimus, ciuitas nõ habet hypothecã. d. l. simile. ff. ad muni. gl. in l. ij. C. de debitor. ciui. lib. xj. Sardus.

✻ Adde q̃ hãc differentiam ponit Iasſ. ẽ. in vij. col. & ibi antequã quæ hîc ponuntur viderem (vt testis est mihi Deꝰ) istis & aliis rationibꝰ eã reprobaui. Et vltra ibi dicta adde q̃ pro opinione, quam ibidem firmaui, videtur casus in l. j. ff. de Salui. interdi. Et pro ista opinione facit tex. in ratiõe sui in fi. in l. vtrũ. ff. de consti. pecuni. & idem voluit Barto. in repetitiõe l. creditores. ✻ ff iiij. q. princip. in vij. col. ver. sed contra predicta. C. de pig. Et hanc opi. intrepidè teneas. Carcassona Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iason super Titulo de Actionibus.

a ✱ Adde q̃ differentia Nicol. de Neap. circa quã Iaſ. videt̃ vacillare non ſatis facit: quia eadẽ ratione idẽ eſſet in quaſi Serniaua, ſi creditori data eſſet poſſeſsio, vt dicit Iaſ. quia poſſet propria authoritate rem deprehendere, & magis eſſet defenſio poſſeſsionis, iuxta latè tradita p Bar. in l. creditores. in iiij. q. princ C. de pig. Carcaſſona Sardus.

b ¶ Agere. Adde do. Barth. Soci. in cõſi. cxlix. incip. in cauſa Ambroſij. verſ. primò qa. in j. parte. vbi hoc idẽ. & addit, multò magis melius eſt eſſe ſatisfactũ de preſenti, quàm habere ius petendi. Facit etiam quod per eum in conſil. clxxj. inci. diu profectò. ver. præterea fortius. in ij. parte quod ſoluiſſe ſub prætextu fidei cautionẽ ſanctius eſt dicere, quàm q̃ non videatur in dubio fidem cautionis agnouiſſe.

c ¶ Patet. Adde Feli. in rub. de reſcri. in iij. col. in med. & quod ibidẽ ad eum dixi in apo. & Fran. Are. in l. centurio. in vlti. col. de vulga. & pup. & quod ibidem dixi in apo.

Are. Hoc idẽ etiã tenet Bald. in l. certi iuris. in ix. q. C. loca. & ibidẽ Sali. in vij. q. quãuis ſubtilis Pet. de Bellaper. in d. §. ſolutã, quem refert Cy. in d. l. certi iuris. in iij. q. habuit aliã opi. diſtinguẽdo inter illata in prædiũ vrbanũ, & illata in prędiũ ruſticum. Et cum eius diſtinctione tenet Nic. de Neap. hîc in d. q. extra gl. quã diſtinctionẽ repræhẽdit expreſsè Bar. in d. §. ſolutam. & dicit Bald. in d. l. certi iuris. in ix. q. quòd iſta opi. Petr. eſt fatuitas. Iſtud pro expedito habeo, quantum attinet ad terminos. de quibus s̃. proximè dixi: quòd locator poſt incluſionem bonorum factam dicitur bona illata poſſidere. Ita Bartolus in d. §. ſolutam. & Ioan. Fab. & Ange. de Areti. hîc. ¶ Gloſſ. in ver. quaſi Seruiana. diuido in tres partes principales. Nam in prima poſuit quare appellatur quaſi Seruiana cum hac nota diminutionis Quaſi. In ſecunda poſuit etymologiã Seruianæ, & quaſi Seruianæ. In tertia poſuit differentiam inter Seruianam actionem, & Saluianum interdictum. Secunda ibi: vtraq; tamẽ Seruiana dicitur. Tertia ibi: ſed quæ eſt differentia inter Seruianam, &c. ¶ In eadem gloſſ. ibi: vt ff. de legi. & ſenatuſcon. l. fi. habetis duo. Primo, †quare quaſi Seruiana appelletur cum hac nota diminutiua Quaſi: nam dicit gloſ. iſtud eſſe ad differentiam ſuperioris, et vt à ſuperiore cognoſcatur. Vel poteſtis aliter dicere, & fortè etiam melius, prout etiam dicit. Nic. de Neap. hîc in j. q. extra gl. quod ideo appellata eſt, quaſi Seruiana, quia non eſt ita plena, ſicut Seruiana. Nam per iſtam quaſi Seruianam non ita plenè prouidetur creditori, ſicut per Seruianam prouidetur locatori: quia, vt dixi in gl. illa proximè præcedenti, habens Seruianam, facta incluſione poteſt bona propria authoritate capere: quod non eſt in habente quaſi Seruianam. Dubito tamẽ q̃ illud, quod locator poſſit propria authoritate capere, non eſt virtute actionis Seruianæ, quæ in hoc pleniùs locatori prouideat, ſed virtute incluſionis, qua median te locator cõſequitur poſſeſsionem bonorum incluſorũ: vt declarauí in gl. illa proximè præcedenti. Et iſtud puto verius. Non recedatis à

83 gl. quamuis paruus effectus† ſit in hoc.[a] ✱ Secũdo habetis ex gloſ.

a etymologiã, quare dicta ſit Seruiana, & quaſi Seruiana, quia à ſeruãdo. Per has enim actiones iura creditorũ cõſeruãtur: propterea q̃ melius ſit, vt vulgo dicitur, pignori incũbere, quàm in perſonã

b agere:[b] vt inquit text. in §. furti. el j. s̃. de oblig. quæ ex deli. facit §.

84 fi. s̃. quib. mod. re contrahi. oblig. Et hac ratione poſſumus dicere † q̃ Saluianum interdictũ: de quo latè videbitis in ſeq. parte glo. dictũ ſit à ſaluando: prout etiam dicit Nico. de Neapo. in j. q. extra gloſ. ¶ Vnde autẽ dicta ſit hypothecaria, & quare ſic dicta ſit, habetis declaratum per Iaco. de Raue. ſecundùm quòd eum refert Ioan. Fab. in penul. col. vbi dicit quòd hypothecaria dicitur ab hypos, quòd eſt ſub, & theſis, quod eſt poſitio, quaſi ſit ſuppoſitio, id eſt obligatio. Nam, ſecũdùm eũ, ſuppoſitio, & obligatio idẽ ſunt. Ad hoc bene inducit rub. ff. de reb. eo. dum in fine rub. dicitur, nõ alienandis vel ſupponẽdis, quã rub. alibi inducit Bar. ad notabilẽ quæſtionem in l. fundus. ff. de ann. leg. Quã quæſtionẽ examinat latiſsimè Io. Fab, hîc, in pe. & vlt. col. & credo q̃ eam meliº determinet, quàm Bar. ¶ In fi. gl. habetis differentiã inter Seruianã actionẽ, &

85 Saluianũ interdictũ: † quia agẽs Seruiana actiõe, tenet̃ ,,pbare debitorẽ ſuũ dominũ earũ rerũ, quas intulit in prædiũ cõductũ ad hoc vt vigore tacitæ hypothecæ poſſit obtinere: agẽtem autẽ Saluiano interdicto ſufficit probare debitorẽ poſſediſſe: et ſic ſufficit ,,pbare ſolã poſſeſsionẽ abſq; dominio. Hãc etiã differentiã ponit, & tenet gl. in d. §. interdictum. in ver. pepigiſſe, j̃. de interdi. & gl. mag. in fi. in ver. cõpetit. in l. j. C. de prec. & Saluia. interdi. ¶ Pro clara tamẽ intelligẽtia huius differentiæ, & ,,p habẽda veritate eius, quod vult gl. q̃ agentẽ Seruiana oporteat ,,pbare debitorẽ dominũ: reaſſumo

86 in dubium † quid teneatur probare agens Seruiana ad hoc, vt in ea poſsit obtinere. ¶ In quo puncto gl. noſtrę ſunt multùm variæ: nã gl. hęc, vt ſtatim vidiſtis, tenet q̃ ,,pbandũ ſit dominiũ debitoris. Et idẽ volũt gl. tõcordãtes s̃. proximè alleg. Hanc gl. noſtrã cum cõcordãtibº repræhẽdit Dy. hîc, & dicit quòd iſta gl. eſt diabolica, & q̃ malè dicit: imò q̃ nõ potuiſſet peius dicere. Nã data veritate huius gl. ſequereſ maxima iniquitas, q̃ agẽs Seruiana, vix, aut nunquam obtineret, ſi neceſſe haberet probare dominiũ debitoris: cuius dominij ,,pbatio eſt difficilima, vt tradit Bar. in l. rẽ, quæ nobis. ff. de acqui. poſ. & in l. rẽ alienã. in ij. col. ff. de pig. act. & dixi abũdan ter in §. ſed iſtæ. s̃. eo. Nec in cõtrariũ, ſecũdùm eum, aliquid faciũt alleg. per gl. ſcilicet. l. & quæ nondũ ſunt. §. j. & l. ſi ſuperatus. ff. de pig. quia in eis nõ dicit q̃ creditor debeat ,,pbare debitorẽ dñm, ſed

87 rem fuiſſe in bonis debitoris. † Et aliud eſt probare quem eſſe dominum, et aliud probare rem eſſe in bonis: quia, vt inquit tex. in l. bonorũ. §. in bonis. ff. de verb. ſigni. in bonis noſtris cõputari ſciẽdum eſt, non ſolum quæ dominij noſtri ſunt, ſed etiam quæ bona fide poſſidemus. De hoc tamen, quando res dicatur eſſe in bonis noſtris, dixi in §. ſed iſtæ. in ij. char. s̃. eo. vbi circa hæc multa elegãtia retuli. Pro hac opi. Dy. bene facit. l. ſi ab eo. ff. de pigno. et l. ante omnia. ff. de proba. vbi dicit tex. q̃ creditor debet probare rẽ perti

88 nere ad debitorem: † & q̃ verbũ Pertinere, latiſsimè patet: c vt eſt

c text. in l. verbũ illud Pertinere. ff. de verb. ſigni. Et ita etiã tenet Io. Fab. hîc. Eſt verũ q̃ Cy. in l. cùm res. quẽ ibi refert Bar. C. ſi res alie. pig. da. ſit. reprobat hanc opi. Dy. per aliqua ſatis bona iura: & ſuſtinet. gl. noſtram hîc, reſpõdẽs ad adducta in contrarium: cuius Cy. opi. reprobat ibi Bar. & ſequitur Dy. hîc. dicite vt ibi per eum. Et ideo in propoſito noſtro alibi glo. in l. rem alienã. in gl. j. ff de pig.

89 act. tenet † q̃ ſufficit, agentẽ hypothecaria probare poſſeſsionẽ debitoris cum bona fide, & titulo. Alibi glo. in l. cùm res. in gloſ. fina. C. ſi res alie. pigno. data ſit. tenet quòd ſufficit probare poſſeſsionem debitoris cum bona fide, abſq; eo quòd probetur de titulo. & Baldus in d. l. cùm res. ibidem in princ. ita exorditur q̃ illa lex portat coronã totius materiæ, quid probandum ſit in hypothecaria. ibi tex. gl. & doc. pleniſsimè. Dy. hîc, in hac gloſſarũ varietate paucis ſe expedit diſtinguẽdo, & has gl. ad concordiã reducẽdo, & dicit q̃ ita ſeruaſ cõmuniter per aduocatos. Et eius diſtinctio, licet ipſe nõ dixerit, fuit ante eum, gl. in l. ante omnia. ff. de probat. Aut res hypothecata reperitur penes debitorẽ, aut penes extraneum. Primo caſu ſufficit probare ſolam poſſeſsionẽ debitoris: quia ipſe debitor non poteſt referre queſtionem dominij. Et ita, ſecundùm eum, procedat gloſ. in d. l. cùm res. Secundo, verò caſu, quando res hypothecata reperitur penes extraneum: & hoc caſu debet ſaltem probari poſſeſsio debitoris cũ titulo, & bona fide. Ita procedat glo. in d. l. rem alienam. Et ratio eſt, ſecundùm eum, quia creditor debet eſſe eiuſdem cõditionis, cuius erat debitor ſuus, in cuius locum ſucceſsit. Quẽadmodũ ergo debitor ſuus habuiſſet neceſſe ,,pbare ad minus de poſſeſsione ſua cum titulo, & bona fide, ita habebit neceſſe probare & creditor. Et hanc diſtinctionem ſentit etiam gl. j. circa fi. in d. l. rem alienam. et eam in primo membro ſequitur Io. Fab. hîc, & Bar. poſt Cy. in l. cùm res. & omnes doct. vt j̃. referam. In ſecundo membro aliter diſtinguitur, vt j̃. dicam: ſed hanc diſtinctionem Dy. reprobat Cy. in d. l. cùm res. & ibidẽ poſteà ipſe Cyn. ponit aliam diſtinctionẽ, quã diſtinctionẽ ſucceſsiuè poſteà reprehendit ibi Rayne. in multis mẽbris. vt hîc per Nic. de Neap. in vij. oppo. gl. Sed nõ curo, nec expedit referre tot anfractus, & varietates antiquorum noſtrorum in hac difficultate. Placet mihi modus procedendi, quem obſeruat Ang. de Are. hîc, vt ex dictis Cy. Bar. Bald. & Salice. poſt gloſ. & alios doct. antiquos in d. l. cùm res. C. ſi alie. res pignor. data ſit. Et Bartolus in d. l. rem alienam. & Cy. Bar. & Baldus in l. de rebus. C. de do. ante nup. & Ang. in l. ſi ſuperatus. in princip. et l. ſi Titio. ff. de pigno. Et ideo faciamus tres caſus principales

cipales, quãuis Ang. de Are. quatuor fecerit. Aut agitur hypothecaria contra ipſum principalem debitorem poſsidentem. Aut agitur cõtra tertium poſſeſſorem habentem cauſam à debitore. Aut agitur contra tertium poſſeſſorem extraneum omnino, et nullam penitus cauſam habentem à debitore. Primo caſu principali: ſcilicet quando agitur hypothecaria contra ipſum principalẽ debitorem, facite vobis firmam cõcluſionem, in qua nemo dubitat, quòd ſufficit probare ſolam poſſeſsionem debitoris. & eſt ratio, quia debitor conuentus nõ poteſt referre quæſtionem dominij, ſicut nec econtra, creditor cõuentus à debitore propter fructus, quos percepit ex re hypothecata, nõ põt dominij quæſtionẽ referre. l. ſi pignore, aliãs inci. l. & ſi metus. §. ſi prædo. & §. ſi creditor. ff. de pig. act. bonus tex. in l. ſi inter. §. j. ff. de pigno. ne alius de ſuo mendacio arguatur: vt inquit text in d. l. rem alienã. ad fi. Debet tamen aduocatus in actu practico eſſe bene cautus in hoc, vt eleganter declarat Bartolus in d. l. rem alienam. in ij. col. vt non ſolum dicat, & ponat de poſſeſsione debitoris, ſed etiam debet deducere, et proponere debitorem fuiſſe dominum, vel habuiſſe dictam rem in bonis: quod probatur eo ipſo, q̃ probata fuerit poſſeſsio debitoris, vt ſtatim dixi, cũ ipſe debitor conuentus nõ poſsit referrẽ quæſtionem dominij: aliãs autem ſi hoc nõ deduceret, ſuccũberet, tanquam plene ius ſuum non deducens. Ita Bar. vbi s̃. & ſequitur Salic. in l. certi iuris. C. loca. Et hoc dictũ bene no. Ange. de Are. hîc ad practicã. Ego iſtud dictũ cõfirmo optima ratione: quia nũquam ex poſſeſsione præſumitur dominiũ, ſi dominiũ nõ fuerit allegatum. Ita notanter Bal. in l. etiam. in iij. col. C. de execu. rei iudi. Nõ ergo ſufficeret probare poſſeſsionem niſi dominiũ fuiſſet allegatũ: quo caſu, ſi dominiũ, fuerit allegatũ, tunc ex probatione poſſeſsionis dominiũ præſumeť. ¶ Prædicta limitãtur multùm ſing. per Sali. in d. l. cùm res. C. ſi alie. res pigno. vt ,,pcedãt in hypotheca ſpeciali, in qua debitor ipſe cõuentus nõ poteſt referre queſtionẽ dominij: ſed in generali hypotheca, in qua debitor generaliter omnia bona ſua hypothecaſſet, vt quotidie fit, poſſet debitor cõuentus hypothecaria ad aliquam rem dicere q̃ illa res pro qua cõuenitur, nõ eſt ſua, ſed alterius, puta Titij: & debebit ipſum Titium in iudicio nominare, iuxta l. ij. cum materia. C. vbi in rem ac. & maximè ſi debitor aſſerat ſe recolligere fructº illius rei nomine ipſius l. Titij, iuxta Titia. in prin. ff. de ſolu. Et ratio diuerſitatis eſt, ſecundùm eum, quia tũc non conuincitur de mẽdacio, iuxta d. l. rem alienam. in fi. Et ita ſin gu. refert, & tranſit Ang. hîc. Iſta peregrina & ſingu. limitatio Sali. ſummoperè placet: ſed non eius diuerſitatis ratio, q̃ in hypotheca ſpeciali nõ poſsit debitor cõuentus referre quæſtionem dominij, ne de mendacio arguatur: conuentus autẽ generali hypotheca bene poſsit referre quæſtionem dominij: quia tunc non conuincere-

tur de mendacio. Iſta ratio, iudicio meo, nihil penitus valet: nam ſi verum eſt q̃ res hypothecata nõ ſit debitoris: & tunc ſiue ſit hypotheca ſpecialis, ſiue generalis, neutro caſu de mẽdacio conuincere-

tur. Si autem verum ſit, rem hypothecatam eſſe debitoris: & tunc ſiue ſit hypotheca ſpecialis, ſiue generalis, ſi referat quæſtionẽ dominij, & dicat rem eſſe alterius, ita conuincetur de mẽdacio in generali hypotheca, ſicut in ſpeciali: & propterea ſemper in vtraq; erit idem. Et propterea hæc ratio diuerſitatis ita ſimpliciter intelecta nullũ haberet ſaporem. Vnde ego puto aliã eſſe, & notabilẽ ra

tionẽ diuerſitatis: & credo q̃ iſta fuerit propria mens Salic. quamuis ipſe bene nõ declaret, & Ang. de Are. referẽs eum nõ bene explicat. Nam quãdo debitor ſpecialiter hypothecauit aliquã certã rem, quam poſsidebat, ſi ad eam conuentus hypothecaria opponat quæſtionem dominij, explicabitur aduerſus eum de dolo. Iſta eſt doctrina & theorica magiſtralis. Iuriſconſultus in dicta l. ſi inter. §. j. ff. de pigno. quia arguitur dolus debitori, quando rem aliquam ſpecialiter hypothecauit, & poſtea conuentus ad eam refert quæſtionem dominij. Sed quando debitor obligauit generaliter omnia bona ſua, et reperiť q̃ poſsidet rẽ aliquã, quę eſt aliena, ſi ad eã cõueniať hypothecaria, poterit referre queſtionẽ dominij: quia hoc caſu nõ poteſt argui dolus ſuus in illa re, quam ipſe ſpecialiter non obligauit: & iſta eſt mera veritas. ſecundo caſu principali, quãdo agitur hypothecaria cõtra tertiũ poſſeſſorẽ habẽ

a ✱ Cogitaui q̃ & ſi inter tot patres adeò variè ſententes, non eſſet tutum aliquid cõtra eos intentare, tamẽ quia facilius veritas habetur ſi à pluribus queratur, arg. c. de quibus. xx. diſtin. c. prudentiam. in fi.). reſpon. extra de offi. deleg. & poſsit vnius quandoq; & deterioris ſentẽtia multos & maiores aliqua in parte ſuperare, vt inquit imperator, in l. j. §. ſed

tem cauſam à debitore, an ſufficiat probari ſolam poſſeſsionem principalis debitoris. In hoc puncto Bar. cõtra morẽ ſuũ eſt ſibi ipſi cõtrarius: qa in d. l. cũ res. C. ſi alie. res pigno. ſecutus Cy. ibidẽ diſtinguit, Aut iſte tertius poſſeſſor habet cauſam lucratiuã, & tũc in eo ſit idẽ, qđ in principali debitore cõuẽto hypothecaria, vt ſufficiat probari poſſeſsionem. Aut habet cauſam oneroſam: & tunc ſecus, per l. apud Celſum. §. de authoris. & §. authoris autẽ dolus. ff. de excep. do. Ipſomet verò Bar. in d. l. rẽ alienã. in ij. col. ff. de pigno. act. dicit q̃ iſtud ſibi non placet: quia diſtinctio d. §. de authoris an habeat cauſam lucratiuã vel oneroſam, haberet locũ in agente: ſecus eſt in poſsidente, cui nunquam dolus authoris nocet. alleg. l. an vitium. ff. de diuer. & tempo. præſcrip. & l. ij. §. j. cum ibi no. ff. de excep. do. quę leges nihil mihi probant. Et hęc verba Bar. ſi fas eſt dicere, nõ ſunt intellecta per doct. ſed j̃. quid ſibi velint, clariſsimè demonſtrabo, cũ diſtinctione tamen Cy. inter habentem cauſam oneroſam & lucratiuam. Videtur tenere Bald. in l. de rebus. ad fin. C. de do. ante nup. & Iaco. But. in d. l. cùm res. Sali. verò in d. l. cùm res. in ver. quæro nunc ſecundò quid ſi agatur, &c. ſecundùm quod eũ refert Ange. de Aretio hîc, dicit ſe aſſentire Bart. in l. rem alienã. in reprobatione diſtinctionis Cy. ſed nõ in eius determinatione: quia imò ſecundùm eũ, ſufficit ſolũ probare quòd debitor poſsidet illam rẽ vt ſuã: licet de titulo eius nõ probetur per aliquas rationes, de quibus hîc per eũ: quas refert ſimpliciter Ang. hîc. ipſe verò Ang. hîc tenet indiſtinctè opi. Bar. in d. l. rem alienã. q̃ quando agitur hypothecaria cõtra tertium poſſeſſorem habentem cauſam à principali debitore, ſiue ſit oneroſa, ſiue lucratiua, non ſufficiat probare de ſola poſſeſsione principalis debitoris, niſi etiã probetur de eius dominio, vel ſaltẽ rẽ fuiſſe in bonis principalis debitoris. Et ibi dicit Ang. de Are. maximum verbum, quod iſta opi. obſeruatur in practica: & hanc opi. comprobat ipſe optima ratione: quia habens hypothecariã habet tantùm ius in re ad aduocandã ſolam nudam poſſeſsionem: vt eſt textus no. in l. ſi cũ venditor. in prin. ff. de euic. quam Ang. de Are. hîc, non in iſto loco, ſed in col. ſeq. reputat ſingul. non autem titulum habet habilem ad cauſandum dominiũ, & ſic ad inducendã vſucapiẽdi cõditionem. Ille verò tertius, qui rẽ poſsidet, & habet cauſam à principali debitore, habet titulũ, & bonã fidem, & actualem poſſeſsionem de præſenti, & cõſequenter habet vſucapiendi cõditionẽ. Cùm ergo habeat plura, & pinguiora iura, quàm agẽs hypothecaria, qui nullum penitus titulum habet: ergo ſibi meritò eſt præferendus, per id, quod in ſimili dicunt doct. Et Bar. in l. hæreditatis. C. de peti. hære. dum aſsignãt rationẽ quare petitio hæreditatis nõ de-

a tur cõtra titulo poſsidentẽ. ✱ Ego in hoc dubitatiſsimo puncto teneo hãc nouam opi. q̃ ſi

neq; c. de vet. iur. enucl. & habetur per gloſſ. in c. vt veterũ. ix. diſtin. ideo i hoc dubio ſubiiciam id, qđ cõtra omnes ſentio, & dico nullã eſſe differentiam inter principalẽ debitorem, & tertium poſſeſſorem cauſam ſiue lucratiuã, ſiue oneroſam ab ipſo habentem. Moueor primo per l. debitorem. C. de pigno. vbi ſiue titulo lucratiuo, ſiue oneroſo debitori rem obligatam in aliũ tranſtulerit, nõ poteſt creditoris ſui conditionem deteriorẽ facere. Sed ſi creditor maiori onere probationis contra tertiũ poſſeſſorem à ſuo debitore cauſam habentem adſtringeretur facto ſui debitoris, fieret eius conditio deterior, contra d. l. debitorẽ. & cùm in d. l. debitorem. & præponať negatio verbo Poteſt, negatur abſolutè poteſtia ipſi debitori faciẽdi deteriorẽ conditionem ſui aduerſarij: vt habetur in arg. q̃ glo. in c. j. de reg. iur. in vj. per Bar. in l. Gallus. in prin. ff. de lib. & poſthu. idem Iaſ. in l. j. in princi. ff. de verb. oblig. Sicut ergo agẽdo cõtra principalem, & probãdo eius poſſeſsionem, & allegãdo eum dominum obtinerẽ: ita etiã agendo cõtra tertium poſſeſſorem ab ipſo quamcũq; cauſam habẽtẽ. De principali omnes ita cõcludunt s̃. in primo mẽbro iſtius diſtinc. Pro iſta parte facit l. ſi debitor. C. de diſtrac. pig. vbi res pignori obligata ſi alienetur, tranſit cum ſua cauſa ad tertium poſſeſſorem. cum ſua cauſa intelligitur vt ius creditoris

Universidad de Deusto
Biblioteca

agentis non reddatur deterius: vt l.j.§.in eadē causa.ff.si ex no.causf. agaē.l. Iulianus. §. quantum.ff. ad exhibē. Sed si iste in plus teneretur circa probationē in hypotheca cōtra tertium à suo debitore causam habentem quàm cōtra ipsum principalem,nō transiret res cum sua causa,cōtra text. in d.l.si debitor. Et hæc, iudicio meo, vrgentia sunt: neq; pōt iste plus iuris in suū successorē, transferre, quàm ipse habuerit.l. nemo plus iuris.ff. de reg.iur. Probatur hęc mea opi.à sufficiēti partiū enumeratione: Aut enim iste tertius habet causam lucratiuā,& videri meo quod assero in expedito est, per tex.in l.si inter.§.j.ff.de pign. iuncto text. in l. apud Celsum.§. de authoris.& §. authoris autē.ff. de doli except.& in hoc aliqui cōsentiunt. Aut tertiꝰ habet causam onerosam:et tunc aut dicit se bonę fidei possessorem, & necessariò habeo intētum: quia facetur authorem dominum.vt latè vidimus in §.sed istę.s. eo. Et hoc est.quod intēdo.l. si superatus.l. & quidē.§ quod dicitur.ff.de pig. Aut est malę fidei possessor:& hodie non vsu capiet.c. fin.extra de præscrip.nō facit fructus suos.l. certū. C. de rei vendi.l. bonę fidei.§.in cōtrariū.ff. de aequer do.& sic nudę insistit possessioni cum mala fide: & agens hypothecaria agit ad possessionē.l. si cùm venditor.in prin. ff.de euic.& nititur titulo & bona fide,ex quo credit obligātem dominum:ergo potior est habendus. Et certè ex quo semel est res obligata,iniquū esset facto debitoris onerari creditorem, principalis debitor specialiter hypothecauit rem aliquam, quo casu si ipse principalis debitor cōueniret hypothecaria, & referret quæstionem dominij,obstaret replicatio doli: quia argueretur eius dolus per d.l.si inter.§.j.ff.de pigno. Eodem modo tertius possessor habens causam lucratiuam ab eo, non posset referre quæstionem dominij: quia sic argueretur dolus authoris sui qui sibi debet nocere d.l.apud Celsum.§. de authoris.& §.authoris autem dolus. Et sic isto casu teneo quòd sufficiat probari solam possessionem principalis debitoris, cùm etiam à tertio possessore conuento non possit referri quæstio dominij: cùm arguatur dolus principalis debitoris, à quo iste causam habuit lucratiuam. Secus tamen esset,si iste tertius possessor haberet causam onerosam: quia tunc cùm possit referre quæstionem dominij, nec dolus authoris sui habet sibi nocere: tunc non sufficeret probare solam possessionem principalis debitoris. Istud tamen intelligite,et limitate secundùm quod sing.limitat Baldus in d.l.de rebus. ad fin.vt procedat quando habens causam lucratiuam à debitore vellet vti illa causa: & sic vellet adiuuare se adminiculo sui authoris. Secus autē si nollet vti adminiculo authoris sui,sed simpliciter se tueri, & dicere quòd satis iuris habet eo, ipso quòd possidet. Et ita etiam tenet Ioannes Fab.hīc. Et hoc no.quia multùm limitat istam materiam. Et ante eos istud fuit originarium dictum Specu. in titu.de obligatio.& solutio.§.j.in ver.sed pone centum mutauit. Et ego credo quòd istud sit propriè illud, quod vult Bartolus in dicta l.rem alienam. in ij.col. quamuis ipse Bartolus non bene se declarauerit: & alij eum fortè non bene intellexerunt,dum dicit Bartolus quòd distinctio §.de authoris.habet locum in agente,nō autem in possidente,cui nunquàm dolus authoris sui nocet. Vult enim dicere Bartolus & ita eum intelligo & declaro,quòd quando quis possidet & conuenitur, non allegat causam authoris sui,sed dicit satis iuris sibi esse,ex quo possidet:& propterea dolus authoris nunquàm sibi nocet: & quando ipse agit, necesse habet allegare causam authoris sui, in qua poteſt sibi nocere dolus authoris: & ideo tunc recurrimus ad distinctionem illius §. de authoris. vt si habeat causam lucratiuam, dolus authoris sibi noceat: secus si onerosam. Et ista fuit propria mens, seu intentio Bartoli. Vbi autem principalis debitor non hypothecasset specialiter rem aliquam, sed generaliter omnia bona sua: tunc ego puto quòd si pro vna ex rebus illis agatur hypothecaria contra tertium possessorem habentem causam à principali debitore, etiam si vtatur causa, & etiam adminiculo principali debitoris, quòd non sufficiat probare solam possessionem principalis debitoris, nisi etiam probetur ipsius dominium, vel fuisse in bonis principalis debitoris. Quo casu propter proprietatem hypothecæ antequàm fieret alienatio in istum tertium possessorem, obtineret agens hypothecaria: aliàs autem succumberet, per rationem Angeli de Aretio suprà proximè relatam: quia tenuiora iura dicere-tur habere, quàm tertius possessor. Et ad hoc tenendum mouet me, quia quemadmodum ipse principalis debitor, quia omnia bona generaliter obligauit, conuentus hypothecaria ad vnam rem, referat quæstionem dominij, si non arguitur eius dolus, vt dixi s. in primo membro principali. nullus ergo dolus est hoc tertio casu, qui possit tertio possessori ab eo causam habenti nocere: & propterea non sufficit sola probatio possessionis. Et hanc theoricam assumo ex his, quæ vult Salicetus in primo membro principali huius distinctionis, secundùm quod eum ibi retuli. Tertio casu principali, & vltimo, quando agitur hypothecaria contra tertium possessorem omnino extraneum, & nullam penitus causam habentem à principali debitore: facite firmam conclusionem, in qua nemo docto. discrepat, quòd agens hypothecaria debet probare de dominio principalis debitoris, vel saltem de bona fide, & titulo, iuncta possessione. Et est ratio, quia agens ex persona sua habet solum ius hypothecæ, quod nullum titulum affert, nisi quòd nudam tantum possessionem aduocatur. dicta l. si cùm venditor. in princip. Imò plus, non habet etiam ius hypothecæ, nisi probet de dominio principalis debitoris, aut de eius titulo, & bona fide: cùm aliàs non potuisset ius hypothecæ constituere: vt latè vidimus suprà in glossa in verbo coloni. in vltima parte. Cùm ergo agens hypothecaria habeat necesse fundare ius suum hypothecæ ex persona principalis debitoris: ergo necesse est quòd probet de dominio, aut titulo, & bona fide principalis debitoris: aliàs succumberet agens contra penitus extraneum possessorem: cùm iste extraneus possessor, qui nullam causam habet à principali debitore, possit sine dubio aliquo referre quæstionem dominij principalis debitoris: & consequenter possit dicere principalem debitorem nullum ius habuisse, quo mediante ius hypothecæ constituere-ret. ¶ Aduertite tamē diligenter quòd etiam isto vltimo casu principali si debitori principaliter aliquod competeret interdictum contra istum extraneum possessorem ad aduocādam possessionem,quòd illud etiam cōpeteret eius creditori, qui haberet omnia bona debitoris obligata: & consequenter iura, & actiones, iuxta dictum Bartol. in dicta l. rem alienam. in penultima colum. Cynus & Salicetus in dicta l. cùm res.C. si alie.res pigno. Et ne erretis in actu practico, attendite secundùm præfatos doctores quòd isto casu, quando aliquod interdictum competit principali debitori pro aduocanda possessione,quòd hoc casu eius creditori datur hypothecaria. quia hoc est falsum: imò datur vtile interdictum. Directum autem competit principali debitori, quale, cunq; illud esset.textus est in l. nomen. in ver. vtilibus actionibus. C. quæ res pigno. Et ex prædictis habetis clarè & perfectè expeditam, & bene excussam hanc theoricam doctorum in articulo quid probandum sit agenti hypothecaria: & si ad eam bene aduerteritis, docto. in ea non discrepant à distinctione Dy. hīc, quam s. retuli, nisi in vno casu, quando, agitur hypothecaria contra tertium possessorem habentem causam à principali debitore: in aliis stant cum distinctione Dy. Et ad istam theoricam docto. proximè relatam videatis omnino latè Spec. in tit. de obli. & sol. in §.j. in ver.sed quid debet creditor probare. cum tribus ver. seq.& in tit.de pig.§.j.in ver.sed quæritur.& ibi ponit Spe. multas subtiles quæstiones circa materiam, & multas earū inspecie ponit hīc Ioan.Fab.in vj.vij.& viij.col.quæ possent hīc ad ampliationem materię formari,si expediret.¶ His ita diligenter examinatis pro
90 elicienda glo.nostræ veritate,reuertor nunc ad ipsam gloss. † quæ in differentia,quam assignat inter Seruianam actionem,& Saluianum interdictum, vult ꝙ in Seruiana actione debeat probari de dominio debitoris.Ex prædictis liquet vobis quòd ista glo. in primo membro non dicit generaliter verum, ꝙ in Seruiana semper probari debeat de dominio debitoris:quia imò in pluribus casibus sufficit probare solam possessionem.& aliquando possessionem cū
91 bona fide,& titulo,vt in prædictis vidistis.¶ † In secūdo verò mēbro gloss. nostræ, dum vult quòd in Saluiano interdicto sufficiat probari possessionem:in hoc doctores omnes hīc, & vbiq; ita simpliciter transeunt cum gloss. Idem etiam tenet Bar.in d.l.rem alienam.in ij.col. Ego puto quòd ista gloss.bene dicat in Saluiano interdicto directo,quod datur tantum contra conductorem, & eius hæredem.l.j C.de Saluia.interdi.in quo verū puto sufficere probari possessionem conductoris,cùm ipse conuentus non possit referre quæstionem dominij,declarando,& intelligendo prout dixi, & declarauī s. in primo membro principali distinctionis magnæ
a suprà positæ: a *Secus in Saluiano interdicto vtili,quod datur cōtra tertium,& extraneum possessorem.l.j.in prin.ff. de Saluia. in-
92 terd. & videbitis plura ī. in tertia differentia, quam assignaturus sum.¶ † Puto ꝙ ista glo.nō bene dixerit:& credo quamuis alicubi non inuenerim tactum,aut declaratum,quod in vtili Saluiano interdicto,quod competit contra extraneum possessorem, non sufficit probari de sola possessione principalis conductoris: sed in eo quod habemus distinguere prout distinguebā s. in hypothecaria, in ij.& iij.membro prin. vt si iste tertius possessor nō haberet causam à principali conductore, vel haberet causam onerosam, necessarium sit probare de dominio principalis conductoris, vel saltem de titulo,& bona fide cum possessione aliàs per istum tertium per extraneum possessorem conuentum vtili Saluiano interdicto posset referri quæstio dominij.Cogitate tamen an hæc vera sint: quia sunt meæ nouæ considerationes. Et per hęc ego teneo ꝙ differentia glo.nostræ hīc,cum aliis concordantibus s. alleg. cum qua
93 transeunt omnes doc.hīc,& vbiq;,vt s. vidistis,non sit vera:† cùm in probatione idem sit per omnia in Saluiano interdicto, quod in hypothecaria:vt quando agitur contra ipsum conductorē possidētem,sufficiat sola probatio possessionis. Si cōtra tertiū,distingue per omnia, vt s. & credo ꝙ ista sit veritas, quamuis omnium opi. sit in contrarium. Retenta tamen adhuc differentia glo.nostræ pro vera,quæ vera est in casibus,de quibus proxi.dixi,restat alia differentia:quia secundùm hanc differentiam glo.sequitur maximum absurdum, ꝙ ista Seruiana actio nullius sit vtilitatis, imò damnosa: cùm in ea oporteat aliquando probari dominium directum, vel vtile,aut quasi dominium:& sic bonam fidem & titulum. Agenti autem Saluiano interdicto sufficit probare solam possessionem: vnde melius semper erit intentare Saluianum interdictum, in quo minùs agens grauatur onere probandi. Nulla ergo fuit vtilitas introducere Seruianam actionem, imò potius damnosum. Vnde quāuis differentia gl.nostræ posset secūdùm cōmunem opi.aliquibus casibus ꝓcedere:ex ea tamē sequitur absurdū,de quo s. de quo absurdo dicā ī. expeditis differētiis,quæ sunt inter Saluianū inter-
94 dictū,& Seruianam actionē. ¶ † Alia ergo secūda differētia inter Saluianū interdictū,& Seruianā actionē ponitur per gl. in d.l.j. in gl.mag.in verb.cōpetit.in vltimis verbis.C de prec.& Saluia. interdi.quia Saluianū interdictū est possessoriū:hypothecaria verò,siue Seruiana,est iudiciū petitoriū. Et eandē differentiā sentit glos.in l. pignoris.C.de pig. Et si diceres, nónne hypothecaria competit solùm aduocandam nudā possessionē.l.si cùm venditor. in princ. ff. de euic. quomodo ergo dicitur iudicium petitorium? imò potiùs debet dici iudicium possessorium. Ad hoc respondebat Bart. in l.j.C. de Saluia. interdict. & in l.j in fi. princ. ff.eo. quòd sicut per rei vendicationem aduocatur possessio ratione dominij, & aliquando nuda detentatio,iuxta l. officium.in fi.ff.de rei ven. tamen quia debet constare de dominio agentis, & illud debet probari, propterea dicitur iudiciū petitorium. Ita in proposito, quamuis per hypothecariam aduocetur nuda possessio, tamen quia aduocatur possessio ratione iuris hypothecæ, de quo iure debet cōstare, & illud debet probari, propterea dicitur iudicium petitorium: sed in interdicto Saluiano dicemus quòd ideo est iudicium possessoriū, quia in eo non habet agens dicere rem esse sibi obligatā, sed simpliciter esse possessam ab eo, qui obligauit. ¶ Et ex ista differētia infert multùm signāter Bar.in d.l.j.C.de Saluia. interdi. & in d.l.j.
95 in prin.ff.eo.ꝙ † cùm hypothecaria sit iudiciū petitorium, & non possessoriū: & consequenter cùm nō sit iudiciū momētaneæ possessionis,& à sentētia lata super hypothecaria, potерit appellari de iure ciuili: interdictū autē Saluianū cùm sit possessoriū,sequitur ꝙ à sententia lata super eodē,tanquam super iudicio momentaneæ possessionis, non poterit appellari de iure ciuili,iuxta l.vnica.C. si de momē. possfue.app. Et refert Bart.in d.l.j.in fin.prin.se ita dixisse in quęstione de facto. Et ita etiam tenet Salic. & Floria.in d.l.j.C. de Saluia. interdi. & Ang.de Are.hīc, qui eos ita simpliciter refert. Et ita etiā, scilicet ꝙ à sentētia lata in hypothecaria possit appellari,etiam de iure ciuili,tenet Bal.in illa l.vnica.in prin.vlt.col.C.si de momē. possfue.appel. ¶ Sed audite,quāuis cū istis trā-
seant omnes, nec vnquā in eis inuenerim contrarietatē, ego tamē in eis multū dubito quo-
96 modo procedāt,dū vult Bar.† ꝙ hypothecaria sit iudiciū petitoriū: quia in ea probari debet de iure hypothecę, nónne idē est in Saluiano interdicto? quomodo enim in eo agens posset obtinere,nisi ostēderet, & ꝓbaret de iure suæ hypothecę? istud nō video quomodo procedat. Et si diceres, put dicebat Bar. ꝙ agēs Saluiano interdicto habet solū dicere de possessiōe eius, qui sibi obligauit: adhuc iminus intelligo quomodo istud ꝓcedat. Et sola enim possessiōe alterius in ęternū quis nō obtineret.nisi in ea ius aliquod haberet: ergo si fundat se super iure, habebit necesse illud probare ita in Saluiano interdicto,sicut in Seruiana actione. Et si vlterius diceres ꝙ in Seruiana probatur de dominio, quod non est in Saluia. interdicto: dico ꝙ propterea nō debet Seruiana actio appellari iudiciū petitoriū:aliàs sequeretur ꝙ quādo Seruiana intētatur cōtra ipsum debitorem vel cōtra habētē causam lucratiuā ab eo, quibus casibus nō probatur de dominio,sed de sola possessione. vt s. abundè vidimus:ꝙ in illis casibus Seruiana non esset iudiciū petitoriū, sed possessoriū. Item sequeretur ꝙ in casibus, in quibus ego cōcludo s. in vtili Saluiano interdicto esse probandum de dominio, quod in illis casibus vtile Saluianū interdictum esset petitoriū,& non possessoriū. Cogitate, quia maximus effectus & maxima vtilitas ex hac inuestigatione
97 sequuntur,† propter beneficium appellandi,quod habet locum in petitoriis,& nō in possessoriis de iure ciuili, vt s. dixi. Item dum in prædictis, vult Bart.dando simile de rei vendicatione quod per rei

vendic

a *Aduertas,quia hoc dictū Ias. & est ex mente doctorum, nō videtur simpliciter verum, si nos loquamur respectu generalis hypothecæ à lege inductę in bonis conducto ris,in domum,seu fundum inductis: secūdū l.certi iuris.C. locati. & §. nostrū. quia dico ꝙ imò cōtra agētem Saluiano interdicto directo poterit referri à conductore, seu eius hęrede,quæstio dominij.fingeres aliquas cōmodatas, vel depositas, seu precario possessas fuisse à conductore in fundum, seu domum inductas,& ꝙ velit,ꝓbare non esse suas, poterit vtique,quia non potest hoc casu conuinci de mendacio, per ea ponit Sal. in l. cùm res. C. si alie. res pig. dat. sit. & s. vidimus, & hoc nisi dominus rerū do losè consensisset illationi, vt dixi s. in viij. col. arg. l.ij. C. si alie. res pig. da. fu. Qd verò dicunt doctores, procedit in agentis Saluiano interdicto directo respectu certę rei specialiter,ꝓ pensionibꝰ obligatę: quia tunc nō posset quæstio dominij referri, ne de mēdacio cōuincā tur.d.l.si inter.§.j. de pign. cū simil. Et ita credo esse verū,& forsan est de mente doctor. licet ipsi non ita clarè ponant. Id autē, quod subijt Ias.de vtil.Salui. interdic.pēdet à bis, quæ dixi in add. s. proxima. Carcassō.Sardus.

Universidad de Deusto
Biblio

2 ✱Adde circa hoc dictum Ias. volentis ex mente Bar. q̃ hypothecaria directa non cõpetat contra tertiũ possessorẽ sed vtilis: licet hæc inuestigatio sit modicę vtilitatis, arg. l. actio. ff. de negest. tamen dictũ eius non videtur verũ primò quia Bar. licet istud dicat de Saluiano interdicto, non tamen istud dicit de hypothecaria, & contrarium est de mente Cyni, & Bar. in l. cùm res. circa fin. C. si alieno pig. dat. fuer. & contra Ias. videtur casus in l. j. ibi: Seruiana actione, &c. C. de prec. & Saluii. interd. nec ver. ille, vel ad exemplum in d. l. j. habet obstare: quẽ intellige prout facit gl. fi. in d. l. j. & cõtra Ias. videtur etiã text. simpliciter intelligendo in l. distractis. ibi: in rem actione iuncta gl. C. de pign. quia sicut appellatio dominij simpliciter refertur ad directum, vulgata l. j. §. qui imperpetuum. ff. si ager vectig. vel emph. per. ita etiã appellatio actionis realis vel hypothecariæ simpliciter referri debet ad directam. Nec ob. l. nomen. C. quæ res pign. obl. pos. vbi vtilibus actionibus. in cuius intellectu do. Ias. (salua pace) errauit: qa quod ibi dicitur de vtili actione, non refert ad hypothecariam, sed de vtili personali, quæ penes debitorẽ erat directa, vt Bart. ibi in ij. not. & in ver. modò p̃ declaratiõe l. nostræ, &c. declarat Ant. Ang. Carcass. Sardus.

vendicationẽ aduocetur possessio: & sic sentit q̃ in rei vẽdicatione conuentus restituat rem iure actionis: in hoc sunt opi. & multi tenẽt cõtrariũ q̃ imò in rei vendicatione restitutio rei non veniat iure actionis, sed officio iudicis. de quo dicite vt s̃. dixi in §. omniũ. in materia rei vendicationis. s̃. eo. ¶ Idem, & propiùs ad terminos materiæ nostræ, per prædicta videtur magis fortificari absurdũ, de quo dixi s̃. in prima differentia gl. nostræ, q̃ Seruiana reddatur inutilis, cùm habeamus Saluianũ interdictum, quod est iudiciũ possessoriũ: cùm longè vtilius sit intentare iudiciũ possessoriũ, quàm petitorium, iuxta consiliũ Iurisconsul. in l. is, qui destinauit. ff. de rei vend. & in §. commodũ. j̃. de interdi. Præterea, & fortiùs, q̃ † Saluianũ interdictum, si fit possessoriũ, sit longè vtilius, patet: quia à sententia super eo lata de iure ciuili non appellatur: quod secus est in Seruiana: vt s̃. dixi. Ad ista j̃. respondebimus. Alia, & vltima differentia inter Saluianũ interdictũ, & Seruiana actionẽ, ponitur per Pet. & Cyn. in l. certi iuris. C. loc. secundũ quod eos refert Ange. hîc: † quia Saluianũ interdictum non competit nisi locatori prædij rustici, & nõ datur nisi cõtra conducentem, & eius hæredẽ. l. j. C. de Saluia. interdi. Seruiana autẽ datur locatori prædij rustici, & vrbani: vt tenet glo. s̃. in ver. colono. in primis verbis. & ibi dixi. Item datur nedum contra conducentem, & eius hæredem, imò etiam contra quẽcunq; extraneũ, vt s̃. latè vidistis. Et hanc differentiã sentit etiã glo. in d. l. pignoris. C. de pigno. dũ dicit † quòd Seruiana est actio realis: Saluianum autem est personale. Et ex hac differentia respondent isti doc. ad absurdũ, de quo s̃. bis mentionẽ feci. Ex hac enim differentia patet cuius vtilitatis sit Seruiana: quia datur locatori etiam prædij vrbani, & contra omnem possessorẽ, cui, & contra quos non competit Saluianũ interdictum. Ista differentia reprehenditur per Ioan. Fab. hîc, & Ang. de Are. & Nico. de Neap. in vij. opi. gl. & per Bar. post gl. in l. j. C. de Sal. interdi. & ibi per Sal. & Floria. & per Bar. in l. j. in prin. ff. eo. quia quamuis Saluianũ interdictũ directũ nõ detur nisi locatori prædij rustici, & contra cõducentẽ, & eius hæredẽ, tamen vtile Saluianũ interdictum datur locatori prædij vrbani, & cuilibet alteri locatori, & contra quẽlibet extraneum possessorem: vt est text. in l. j. in ver. debitor. & in ver. debitorem. quem ibi ponderant Bar. & alij. C. de Sal. interdi. & text. in l. j. §. j. in ver. aduersus extraneos. ff. de Sal. interd. Et si instares subtiliter, & diceres quòd imò directum Saluianum debet competere contra extraneum possessorem, cùm omnia interdicta regulariter sint personalia, in rẽ tamen scripta l. j. §. fi. de interd. vidistis in §. omnium. in primo euidentiali. s̃. eo. respondebat Bar. in l. j. ff. & C. de Saluiã. interdic. quòd speciale est in Saluiano interdicto, vt non sit in rem scriptũ, & consequenter nõ detur contra tertium possessorem. Et ratio specialitatis est, secundùm eum, † quia hypothecaria est accessoria ad personalem actionem: cùm ergo accessoriũ sapiat naturam principalis, iuxta l. si eũ. §. qui iniuriarum. cum iuribus vulgaribus. ff. si quis cau. & personalis actio non datur contra tertium possessorẽ, nec sequitur sundum, vt vulgo dicimus: propterea & hypothecaria, quæ est accessoria ad personalem actionem, non datur contra tertiũ possessorem: ergo eodẽ modo directũ Saluianũ accessoriũ ad personalem actionem non competit contra tertium possessorẽ: & consequenter non dicetur in rem scriptum. Et si diceres, adhuc videtur quòd Bar. multũ erret, dum vult q̃ hypothecaria, quę est accessoria ad personalem actionẽ, non detur contra tertiũ possessorẽ, quia istud est falsissimũ, cùm hypothecaria cõpetat contra omnem extraneũ possessorẽ nullam habentẽ causam à principali, vt s̃. abundè vidimus. Ego ad hoc respondeo, saluãdo Bar. qui optimè locutus est, q̃ hypothecaria directa non datur contra tertium possessorẽ, [a] ✱sed tantùm contra principalem debitorem, & eius hęredem: hypothecaria verò vtilis bene datur contra omnem possessorem. Ita habetis tex. declarantem in l. j. in ver. vel quæ ad exemplum eius instituitur vtilis. C. de Sal. interdi. & text. in l. nomen. in ver. vtilibus actionibus. C. quæ res pig. Et ita sanè habetis intelligere ea, quæ s̃. diximus. Et si denuò instares tenaciùs, & diceres quòd eodem modo vtilis hypothecaria, & vtile Saluianum interdictum non debẽt posse competere cõtra tertium possessorẽ: cùm & ipsa sunt accessoria ad personalem actionem: ego respõdeo, quòd vtilis hypothecaria, & vtile Saluianum non sunt accessoria personalis actionis: quia competunt contra extraneos possessores, contra quos non competit personalis actio: sed in directis hypothecaria, & Saluiano habemus dicere q̃ sint accessoriæ ad personalem actionẽ, cùm dentur cõtra principalem debitorẽ, contra quem etiam competit personalis actio: vnde tũc bene sunt accessoriæ ad personalẽ actionem. Ita debetis intelligere, & defendere Bart. ¶ Vnũ tamen mihi obstat contra Bart. in quo relinquo vos cogitãtes: nã videretur q̃ Saluianũ interdictum vtile nõ deberet competere contra tertium possessorẽ: cùm illud bene sit accessoriũ ad personalem actionẽ eo casu, quo cõpetit contra conductorem prædij vrbani, contra quẽ etiã competit personalis actio: cuius personalis actionis istud vtile accessoriũ dici potest: nunquid nõ verum sit id, quod dicit Bar. de directo Saluiano interdicto, vt in eo sit speciale q̃ nõ sit in rẽ scriptum: aliter pro nunc non examino, & gl. habetis de directo tenentem cõtrariũ in d. l. j. in gl. mag. in ver. cõpetit. in prin. C. de Sal. interdi. & contrariũ tenet Nic. de Neap. hîc, in vij. opp. gl. ¶ Reprobata ergo ista differẽtia Pe. & Cy. sequitur etiã q̃ non sit vera vtilitas, quam ipsi inferebant ex hac differẽtia, esse in Seruiana actione. Restat igitur vt respondeamus, si responderi potest ad absurdũ, de quo s̃. bis feci mentionem, q̃ nulla potest vtilitas introduci per hanc Seruianã actionem. Io. Fab. hîc, in xj. col. post relatas nõnullas vtilitates antiquorũ, quæ sunt in intentãdo Seruianã, quas ipse reprobat, dixit vltimò quòd vtilitas fuit introducere Seruianam actionem, & Saluianum interdictũ, vt haberemus iudiciũ possessorium & petitoriũ: vnde, secundũ eum, cùm diuersę sint actiones, ad diuersa competant, non est absurdum pro diuersis diuersa remedia introducere. Sed ex his, quæ dixi s̃. in secunda differentia, clarè apparet per hoc nullam vtilitatẽ resultare, sed potius dãnum. Et propterea ipse idem Ioan. Fab. dicit q̃ vtilitas est in alio habere. Seruianam, & ipsam intẽtare: quia si ego creditor egi Seruiana contra tertium possessorem, & obtinui probando quòd res erat in bonis debitoris principalis: si ipse tertius postea velit agere iudicio petitorio, non audietur, nisi priùs satisfiat: & si ego creditor egissem iudicio possessorio contra tertium, & obtinuissem, posset nihilò minus ipse tertius possessor, qui succubuit in iudicio possessorio, agere petitorio, iuxta l. exitus. ff. de acquir. possessio. Sed ista vtilitas nullius effectus est, vt patet ex his quæ s̃. dixi in prima differentia glos. nostrę: quia quando actum esset contra tertium possessorem, necessariò debuisset agi vtili Saluiano interdicto, in quo ita necesse est probari de dominio, vel quasi principalis debitoris, sicut & in hypothecaria. Vnde si agẽs vtili Saluiano interdicto probaret rem fuisse in bonis principalis debitoris, idem esset in eo, quod in agente hypothecaria, siue Seruiana. Alias duas vtilitates Rodul. de Auri. & vnam aliam tertiam Iac. But. refert hîc Nicol. de Neapo. in vij. oppo glos. & eas meritò impugnat, nec dignæ sunt vt referantur: ideo de eis non curo facere mentionem. ¶ Ego in hac difficultate tenendo communes opinio. quas s̃. retuli non scirem aliud dicere

101 dicere, nisi plana fronte fateri, † quòd vtilius sit intentare Saluianum interdictum, quàm Seruianam actionem. Et istud idem vult Ang. hîc, qui dicit quòd cauti aduocati nunquam intentãt Seruianam actionem, sed Saluianum interdictum. Et si dicis, ad quid ergo fuit introducta Seruiana actio? non occurrit mihi aliud dicẽdum: & vos considerabitis, si aliud dici possit, nisi quòd prætor prius introduxit hanc Seruianam actionem: postea dum videret agentem ea multis probationibus fatigari, introduxit postea istud Saluianum interdictum, in quo prætor voluit vtilius, & vberiùs prouidere creditoribus. Et quamuis hoc non procedat sine diuinatione, istud tamen confirmo authoritate Iaco. Butr. & Nico. de Neapo. in j. oppo. extra glos. qui in simili idem dicunt de Seruiana actione prius introducta à prætore antè, quàm introduceret quasi Seruianam. Sed tenendo opi. quas ego s̃. tenui contra doct. apparet vobis nõ esse maioris vtilitatis intentare Saluianum interdictum, quàm Seruianam: nec quo ad probationes, nec quo ad alia, vt s̃. vidistis. Et ex his sit expedita hæc glo. ¶ Et quia in ea vidimus quæ differentia sit inter Seruianam, siue hypothecariam actionem, & Saluianum interdictum: si vultis modò scire † quæ differentia sit inter Seruianam, siue hypothecariam actionem ex vna parte, & pignoratitiam tam directam, quàm contrariam ex alia: videatis glo. magistram, ad quam semper recurrimus, in §. tertij. in ver. æmula. & in ver. eadem res. in procẽ. Digestorum, vt dicit ibi Bar. quòd alibi in corpore iuris non habemus glo. meliorem. Illam ponit Ang. in §. actionum. in materia pignoratitiæ actionis. j̃. eodem. ¶ Glos. in verbo, de qua re. diuido in duas partes: in prima declarat, siue ampliat tex. In secunda ponit fallentiam: nisi velis dicere quòd in secunda per modũ fallentiæ remouet tacitũ contrariũ ad tex. Secunda ibi: excepta tamen vrbana seruitute. ¶ In eadẽ glo. ibi: corporalis vel incorporalis. vult glos. q̃ incorporalia possint pignori obligari: & sic vult gl. q̃ iura, quę sunt incorporalia, vt s̃. de re. corpo. & incorpo. §. incorporales. possint pignori obligari. Hinc 104 sumpta occasiõe Io. Fab. hîc quęrit de pluribus quęstioibus: † nũquid iura patronatus ecclesiarum, nunquid decimæ, nunquid feuda, nunquid iurisdictiones possint pignori obligari. Et quãuis ipse Ioan. Fab. vnam quanq; harum quæstionum particulatim decidat, pro determinatione tamen omnium assumo mihi theoricam Bar. in l. si is, qui. §. fi. ff. de pigno. alleg. in glos. quam theoricam refert etiam hîc simpliciter Ange. vbi dicit Barto. si tu quæras an iurisdictiones, præeminentiæ, honores, ius participandi pedagium, ius patronatus, quod habetur in ecclesiis, vel hominibus, & similia, possint pignori obligari: distingue. Quędam sunt iura, quæ cõsistunt in personis, siue hominibus, vt sunt iura, quæ habet dominus in vasallos suos, & patronus in libertos: & ista non possunt obligari, sicut non possunt alienari. Et est ratio: quia nemo cogitur inuitus esse libertus alterius, aut alterius vasallus. Tex. est no. in l. is, qui. & in l. inuitus. in prin. ff. de fideicom. lib. tangit Bar. in l. si non sortẽ. §. libertus. in pe. col. ff. de condi. inde. Et ex illa l. inuitus. in princip. 105 colligit ibi glos. j. argu. † quòd dominus non potest in alium alienare ius vasalli, vel feudi inuito vasallo. Et hoc multum no. Ange. hîc contra principes vendentes, vel aliter alienantes terras sine voluntate hominum. [a] Ad hoc ego addo eleganter decisionem Bald. in c. in generali. si de feu. fue. contro. inter do. & agna. in vsi. feu. vbi determinat in specie quòd rex Franciæ non posset alienare vnam de ciuitatibus regni sui inuitis ciuibus. Allegat Hosti. in re vnam de ciuitatibus c. dilecti filij. de maio. & obe. & ibi Ioan. Andr. in Nouel. & aliqua 106 alia. Et propterea subdit ibidem Bal. † quòd quando Cõstantinus donauit vrbem Romanam Papæ Siluestro, fecit populum cõsen-
b tire. [b] ¶ Fallit tamen quod s̃. dixi, scilicet iura consistentia in personis non posse pignori obligari, secundùm Bar. vbi s̃. nisi ex causa maximæ necessitatis, per l. j. C. de oper. lib. vbi est tex. secundùm quod ibi no. Bar. in vltimis verbis, quòd licet libertus non cogatur ad præstationem pretij operarũ, fallit in causa maximæ necessitatis. Ad idem alleg. glos. no. in l. pro hærede. §. si quid tamen. in glo. mag. in ver. maximè. ad fin. ff. de acqui. hære. quam ibidem etiam no. Bart. qui vult quòd ex causa maximæ necessitatis operæ incertæ transeant ad extraneos, quæ aliàs non transirent. Et pro hac limitatione ego addo quod voluit Bal. in l. ij. C. a cõmu. de lega. vbi dixit, sub dubio tamẽ forte,
107 † quòd licet feudum non possit pro aliquo debito pignori obligari. c. j. in princ. de prohi. feu. alie. per Fede. & j̃. latiùs dicam, tamen pro
b necessitatibus ex causa feudi domino incumbentibus posset pignorari. [c] ✱Sed ex illa l. C. de ope. liber. sumit ibi arg. Bal. ad fi. q̃ tempore necessitatis pro seruitiis personalibus potest
c dominus subditis suis imponere subsidiũ charitatiuũ vsq; ad valorẽ operarũ, vel mandare subditis q̃ seruiant aliis in eisdem operibus: vt ibi per eũ. Et dicit Bal. in l. iubemus nullam nauem. in prin. arg. illius tex. C. de sacrosan. eccl.
108 † quòd priuilegiũ exemptionis non prodest in casu magnæ necessitatis Reipublicæ, vel principis. Dixit tamen alibi multùm signãter Bal. in l. cũ multa. quæ est l. pe. C. de bo. quæ libe. q̃ in casu necessitatis non potest dominus vendere rẽ subditi sui, nec in casu necessitatis po-
d test vasallus compelli præstare collectas domino, aut angarias. Non tamen in hoc vltimo loco Bald. loquitur in casu maximè necessitatis,
109 sed necessitatis simpliciter. ¶ † Quædã, & secundò sunt iura, quæ non consistunt in personis, sed in rebus: & tunc si quidẽ sunt talia iura, ex quibus non percipiatur cõmodum pecuniarium, vt est ius patronatus ecclesiæ: & ista
d non possunt pignori obligari, vel alienari: [d] vt c. cùm Bertholdus. & ibi no. in glo. in verbo, quodam iure. & in gl. fi. extra de re iu. Si verò ex eis participatur cõmodũ pecuniarium, vt est ius percipiendi pedagiũ, & ius percipiendarũ decimarum & talia possint pignori obligari: vt l. grege. §. & in superficiariis. & d.
110 l. is, qui. §. vsusfructus. & §. fi. & l. seq. ff. de pig. ¶ † Intelligite tamẽ sanè id, quod dixi de decima, quãuis Bar. non declaret, scilicet quòd possit obligari: non intelligatis q̃ ipsa decima possit pignori obligari, quia hoc est falsum. Cùm enim decima sit ius spirituale, non potest in laicũ alienari, nec per laicũ possideri: sed intelligite q̃ fructus, & cõmoditas decimæ potest pignori obligari. Ita declarat, & tenet Spec. in tit. de pigno. §. fi. circa fi. quem refert, & sequitur Io. Fab. hîc, in xiiij. col. Et iudicio meo, ista fuit propria mens Bart. in distin. s̃. relata, dum distinguit inter iura consistentia in rebus, ex quibus commodum pecuniarum percipiatur, vt illa possint obligari. Credo quòd vellet Barto. quo ad fructus & commoditates: vnde secus est in aliis, in quibus commodum pecuniarium non percipiatur. Et ita in simili apertiùs dicit Barto. in d. l. si is qui. §. vsusfructus. per text. illum, qui vult vsumfructum pignori posse obligari. Intelligitur sanè quo ad commoditatem vsusfructus, non
111 autem quòd ipse vsusfructus possit pignori obligari. ¶ † An autem regalia, vt marchia, ducatus, vel comitatus, possint pignori obligari, vel alienari, & quomodo, habetis per Bald. in authen. ei qui. columna vij. versi. sed nunquid potest. C. de bon. autho. iudi. pos.
112 ¶ † An autem iurisdictiones possint pignorari, vel alienari, ponit Bald. in c. j. in fin. quæ sint reg. & ibi tenet quòd non: & idem tenet Bald. in c. j. §. ad hæc. in j. col. de pa. iura. firman. Idem etiam tenet Bald. in c. j. de feu. marchiæ. vbi inter alia formaliter inquit quòd sicut radij Solis non possunt separari à Sole ita iurisdictio non potest separari à principe, vel à Reipublica, vnde orta est, & cuius causa vigorem suum obtinet: quamuis Bald. in c. si inter pares. §. j. de lege Corradi. dixerit quòd de consuetudine videmus castra, & villas emi, & vendi cum mero & misto imperio, & omnimoda potestate, seu iurisdictione: quæ consuetudo, secundũ eum, vincit legem: vt c. vnico. quod incipit Obertus. de feu. cog. & dicit Bald. in c. j. in ij. col. de feud. marchiæ. quòd hodie vsurpatum est vt in multis locis dignitates, & iurisdictiones vendantur, tanquam hæreditarium pecus, & ouile. Imò plus dicit Ioan. Fab. hîc sine dubio aliquo in ix. col. se non videre quare de iure iurisdictiones non possint

¶ Hominum. De quo etiã per Feli. in cap. dilecti. de maio. & obe. in ver. hominib' inuitis. vbi plene.
¶ Cõsentire. Hoc idẽ habes per Fel. in d. c. directi. s̃. proxi. alleg.
✱Adde q̃ text. in d. c. j. circa princ. de prohi. ali. feu. per Fede. videtur multum obstare decisioni Baldi. nã prohibet etiã pro anima alienare, si pro anima non licet, multò minus p̃ necessitate corporis: arg. l. sanci mus. C. de sacrosanc. eccles. Carcassona Sardus.
¶ Alienari. Pro quo vide per Fel. in c. quãto. de iudi. in ij. col. s̃. tamen post med. & in c. causam. col. iij. post med. in ver. oritur tamẽ dubitationem noua. de prę scri. ver. post prin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Obligari. Vide plenè per Fel. in c. quæ in ecclesiarũ. circa princ. xxxij. col. in ver. ne potest. de constit. & do. Ia. Alua. de alie. feud. in prin. & de feu. data to in vicem legis commis. in c. j. & de cap. Corra. in §. prætereà. & de prohi. feud. ali. per Fede. & quib. mod. feu. amit. in §. si libellario. & de inuestit. de re ali. fa. §. fi. de cap. Corra. in §. j.

b ✻ Adde quòd ad l. iij. ff. de precario. & si cõtrariũ sit difficile, respõderi potest ꝙ propriè non loquitur in tali seruitute tigni immittẽdi, per quã immissionẽ sustineatur domus mea, sed de alia quadãm immissione, ex cuius reuocatione vrbs nõ deformaretur: pone ꝙ precario rogaui cùm habere m domũ tibi vicinã. & vellẽ ædificare, vt concederes mihi licentiam tigni immittendi in parietẽ tuũ, vt pontem artificibus facerẽ, quo facilius ædificarem, & cõcessisti quo ad ædificiũ perficeretur: erit cõcessio precaria tigni immittẽdi ex cuius reuocatione vrbs non deformatur. Vel pone ꝙ habebamus parietem mediũ inter domũ tuã & meam, in quo pariete ex lege cõuentionis mihi non licebat nisi duo tigna immittere, & ꝙ volebã in domo mea iuxta parietem medium armariũ construere: permisisti precario vt tignum immitterẽ, donec armarium perficereẽ, cuius reuocatione publicus aspect⁹ nõ deformat. Et ita põt loqui d. l. iij. ff. de precar. & ita per illam l. ratio gl. nõ offenditur, nec etiã Barto. in d. l. si is, qui. §. fin. de pig. non obst. lex iiij. ff. de seruituti. tit. gener. ꝙ lex necessariò est intelligẽda in seruitutibus, quarũ reuocatione publicus aspectus nõ deformaretur. Simile videmus in legatis: nã regulariter omnia legari possunt. §. nõ solum. cum §. seq. instit. de leg. tamẽ legatũ, per quod vrbs ruinis deformaretur, nõ valeret. l. cætera. in prin. ff. de leg. j. item si inuito domino ex aliena materia ędificauero, prohibetur dominus rẽ suam vendicare, neædificia rescindi necesse sit. §. cùm in suo. instit. de rer. diui. Fateor tamen quòd si quis hac ratione sola cõtra naturã conuentionis vteretur seruitute, ꝙ teneretur seruiẽti ad interesse: arg. §. cũ suo. ẽ. alleg. & l. nam hoc natura. ff. de condi. inde. Et cùm melior ratio assignari nequeat ad d. l. si is, qui. §. fin. stemus rationi gl. & doctor. & qui non vult illi istare, meliorem assignet. Carcassona Sardus.

posint obligari, sicut & alia iura, iuxta l. nomẽ.
113 C. quæ res pigno. obl. pos. ¶ †Et an si pignoratur castrum, posit creditor vti iurisdictione, & aliis iuribus incorporalibus: ponit Bal. in c. j. in fin. col. de feu. dato in vicem legis cõmissoriæ. ¶ †Et an feudũ posit pignori obligari,
114 a habetis tex. expressum in c. j. in princ. de prohi. feu. alie. per Fed. determinantẽ ꝙ non licet pignorare feudũ nec in totũ, nec in parte, & ibi glos. j. & ibi Bal. latè ponit. & vide not. Bald. in l. ij. C. commu. de leg. vbi limitat duobus modis: vt ibi per eũ. & Bald. in c. j. §. aut si libellario.
115 rio. in vlti. col. qui. mo. feu. amit. ¶ †Dixit tamen hìc signanter Io. Fab. in præalleg. ix. col. ꝙ quamuis feudũ non posit pignori obligari, tamen fructus, & cõmoditas feudi bene possunt pignori obligari. Motus bene, & optimè ex his, quæ ẽ. diximus in decima, & in vsufructu.
116 ¶ Dicit etiam Io. Fab. † ꝙ quãuis feudum non posit de iure pignori obligari, quod tamẽ secus est de cõsuetudine in regno Francię, vbi, secundũ eum, feuda venduntur, & pignorantur inuito domino. ¶ In fi. glos. habetis fallen-
117 tiam ad tex. & rationem fallentiæ, † ꝙ quãuis corporalia, & incorporalia possint pignorari, & obligari, ꝙ tamen seruitus vrbana non potest obligari, ne vrbs ruinis deformetur. Et quãuis gl. hìc aliter non declaret istam rationẽ, eam tamen habetis bene declaratam per gl. in l. sed an vie. in ver. vtatur. & ibi Bar. ff. de pign. quã Bar. legit cũ fi. l. precedentis, vbi dixit glos. hanc rationẽ declarando, ꝙ seruitutes vrbanæ debent constitui cũ quadã perpetuitate, ne ciuitas ruinis deformetur. Vnde si tu cõstitueres mihi seruitutẽ tigni immittẽdi in parietẽ domus tuæ, donec pecuniã creditam solueres, si ego immisi tignũ soluto debito, oporteret me illud tollere, & sic ædificiũ destruere: & consequenter vrbs ruina huius ædificij deformaretur. quod noluerunt iura. Quæ ratio cessat in seruitutibus rusticis, in quibus cessat ipsa deformatio vrbis. Nã si tu concessisti mihi seruitutẽ rusticam eundi per fundũ tuũ ad meum, donec pecuniam creditã solueres, nulla sequeretur vrbis deformatio, si soluta pecunia ego prohibeor in futurum ire. Et dicit Bart. in d. l. si is, qui. §. fi. quòd ista ratio sibi satis placet. Et ex ea infert ibi Barto. sub dubio tamẽ fortè, ꝙ vbi esset talis seruitus vrbana, in qua cessaret prædicta ratio deformitatis ciuitatis, ꝙ in ea bene consisteret obligatio pignoris: vt in hoc exemplo, Obligo tibi seruitutẽ altiùs nõ tollendi ædes meas, donec pecuniã creditã soluam. Certè in hac vrbana seruitute cessat publica ratio deformationis vrbis: ergo videtur ꝙ talis obligatio valeat. Et ista est magna limitatio, & restrictio ad d. §. fi. indistinctè loquentẽ. Et ita etiã simpliciter transit Ange. hìc. Sed audite, ꝙ cõtra hãc rationẽ gl. & doct. duo obstãt ineuitabiliter. Primò text. in l. iij. ff. de preca. vbi est text. ꝙ seruitus vrbana tigni immittẽdi potest precario cõstitui, & tamẽ precariũ potest quãdocũq; ad voluntatẽ concedẽtis reuocari, etiã si expresè cõuentũ sit contrariũ. l. cũ precario. in prin. ff. de preca. Cũ ergo leges permittãt cõcedi seruitutes vrbanas, vt est tigni immittẽdi precario, & cõsequẽter cõcessas posse quandocunq; reuocari: ergo non est verũ ꝙ attendant hanc deformationẽ vrbis: ergo ratio gl. non est vera. ¶ Secũdò fortiter obstat ꝙ seruitutes omnes indifferẽter licet ipso iure nõ possint ad tẽpus cõstitui, in effectũ tamẽ possunt. l. iiij. in prin. ff. de serui. tit. gene. ergo ista ratio gl. non est vera. Propter hęc duo terribilia contraria subtilis Pe. de Bellaper. hìc, secũdùm quod eũ refert Io. Fa. hìc, in ix. col. dicit ꝙ iste est difficilis passus, & ꝙ in eo nõ est trãseundũ ficco pede. Et quamuis ipse Pet. multa dicat, & multa etiam scribantur per Ioan. Fab. hìc, in xj. xij. & xiij. col. tamen per eorum dicta nõ euacuatur difficultas suprà scriptorum cõtrariorum: & ad ea nihil boni respõdent, per quod tollant mihi pruritũ aurium. Ray. de Forli. hìc, secundum quod eum refert Nic. de Nea. hìc in viij. opinio. glos. respondet quòd si loquamur in casu certo, in quo clarè appareat, partem voluisse obligare seruitutẽ vrbanam: & posit. Ita loquit d. l. iij. ff. de preca. Sed in casu dubio non est præsumendum ꝙ voluerit obligare seruitutẽ vrbanã, licet posit. Ita loquitur d. l. si is, qui. §. fi. quãuis istam solutionẽ aliter nõ impugnet Nic. de Neap. imò videtur simpliciter cũ ea transire, tamen, iudicio meo, valet minus nihilo, & est contra tex. de directo in d. l. si is. §. fi. iuncta l. seq. vbi tex. clarè loquitur in aperta conuẽtione: & distinguit seruitutes rusticas ab vrbanis. Cogitate, quia non video quomodo propter hæc duo stringentia contraria posit ratio glos. nostrę, & concordãtium sustineri. Et miror ꝙ de istis contrariis Ange. de Are. hìc nullam fecerit mentionẽ, & ne minimũ quidẽ
118 verbũ dixerit. b ✻ ¶ †Glo. in ver. maxime. diuib do in tres partes principales. In prima tacitè arguit superfluitatẽ text. In secũda declarat quæ interuenire debeãt vt sit pignus, & quæ vt sit hypotheca. In tertia enumerat actiones prætorias reales Secunda ibi: iuxta principium. duo enim oportet interuenire. Tertia ibi: patet ergo ꝙ quatuor sunt prætoriæ. ¶ In eadem glos. ibi: cùm pignus à pugno dicatur. Hæc glo. vult quòd ad hoc vt dicatur pignus, duo requirãtur, scilicet quòd res sit mobilis, & quòd res tradatur. quæ glos. bene dicit secundùm Ioan. Fab. & Angel. de Aret. propriè sumendo pignus: vt d. §. pignus. Sed largo modo pignus dicitur de re immobili, dummodo tradatur: vt patet expresè in l. si dominium. & in l. cum te. C. de pigno. Item patet, quia solùm intitulatur rubr. ff. & C. de pigno. & tamen sub illa rub. tractatur etiam de hypotheca. Et propterea text. dicit maximè. & non superabundat, vt vult glo. de quo etiam hìc per Nicol. de Neapo. aliqua verba effundentem in ix. oppo. glos. item etiam aliquando dicitur impropriè pignus, licet non tradatur: vt l. non solum. §. si rem. ff. de vsucapio.
¶ In eadem glossa ibi: & Seruiana, & quasi Seruiana. Habetis
119 † quòd Seruiana, siue hypothecaria, dicitur actio in rem, siue realis, & idem tenet glos. prima ẽ. eodem. §. Concor. l. pignoris. ff. de pignoribus. & l. pignoris. C. de pigno. & ibi glos. allegat alias con-
120 cordantes: vbi dicite fortiùs † quòd imò hypothecaria nihil penitus habet personalitatis, sed tantùm realitatis: vt est text. in l. secunda. C. si vnus ex plu. hæredi. credi. quem allegat Nicol. de Neapo. hìc in prima oppo. glos. & eum ibi ponderat Bald. ad hoc, & habet pro valde not. & per eum repræhendit glos. in l. si tibi. §. de pignore. in glos. mag. circa fin. ff. de pact. quæ, secundùm eum, dicit quòd hypothecaria habet aliquid personalitatis ratione consensus. Et aduertite, quia non intelligatis quòd hypothecaria sit actio realis, eò quòd in ea requiratur traditio rei, prout in contractibus, in quibus constituitur ius in re, si traditio interueniat, iuxta l. traditionibus. C. de pact. & §. per traditionem. ẽ. de re diui.

Hypoth

Hypotheca enim solo nudo consensu contrahitur. l. j. ff. de pigno. actio. l. si tibi. §. de pigno. ff. de pact. Sed dicitur actio realis propter ius, quod habet creditor in re hypothecata constitutum ex nudo consensu. d. §. de pignore. vel ex traditione rei hypothecatæ: prout dixi in §. omnium. in primo euidentiali. ẽ. eodem, & ista est mera veritas. Et ita dicit Bartolus in d. l. pignoris. C. de pigno. quicquid dixerit Petrus de Bellaperti. quem referunt, & sequi videntur Ioan. Fabr. & Angel. hìc, quicquid etiam dixerit hìc Nico. de Neapo. in j. oppo. glos. qui post suum Rodul. de Auri. multa verba circa hoc effundit, & non expedit eius verbis in vanum occupare membranas. ¶ In eadem glo. ibi: item fideicommissaria
121 hæreditatis petitio. vult ergo † quòd bonorum possessoria hæreditatis petitio, & fideicommissaria hæreditatis petitio, dicãtur actiones reales. Hanc glos. in hoc repræhendit hìc Nico. de Neapo. in ix. oppo. glossarum, & dicit quòd in hoc glos. est falsa: quòd licet verum sit quòd sint prætoriæ, nõ tamen verum est quòd sint reales. Nam cùm sint inductæ ad exemplum petitionis hæreditatis, quæ, secundùm eum, est mista. l. hæreditatis. C. de peti. hære. ergo & istæ erunt mistæ, & maximè cùm, secundùm eum, contineant præstationes reales, & personales. Veritas ergo huius glos. pendet ab hoc, an petitio hæreditatis sit realis, an mista. de quo dixi in §. sed istæ. in glos. in ver. tam in rem. in vij. col. ẽ. eo. & ibi tenui contra hanc opi. Nico. quòd imò petitio hæreditatis sit realis, quamuis contineat aliquas personales præstationes: ergo apparet quòd glo. nostra verum dicit. ¶ In fi. glo. dicit Ang. de Are. hanc glo. esse bene notandam, & signãdam: & meritò: quia magistralis est, & enumerat vobis actiones prætorias, quæ sunt reales. Sed caue, & cogita: quia per hanc gl. Imperator videtur argui de diminutione, cùm ex decem prætoriis realibus hìc tantũ ponat quatuor, & sex omittat: nisi dixeris ꝙ Imperator non intendit in hoc §. tractare de omnibus realibus prætoriis: & sic etiam non tractat de omnibus personalibus actionibus: vt est tex. in §. seq. in ver. & alias complures. sed tractat de aliquibus, vt declaret hanc diuisionem. ¶ Glos. in ver. nihil interest. Quæ glo. secundùm ordinem tex. dictionis, super qua est, debet præcedere alias tres glo. proximè præcedentes. Et si ad hoc aduertissem, legissem eam vobis suo ordine, propter ea, quæ sum pollicitus in j. glos. secundùm tamen omnes libros habetur pro glo. fin. istius §. & ita omnes docto. legunt: sed nõ est vis in hoc. Hæc glo. diuiditur in duas partes, prout duo contraria format cõtra tex. Secunda ibi: imò & etiam quantum ad actionem. ¶ Ad fi. glo. hanc glos. declara prout declarat glo. in d. l. cùm notissimi. in
122 princip. alleg. in glos. † quòd si res hypothecata possidetur à tertio bona fide, & inter præsentes præscribitur iuri hypothecæ decem annis: si verò inter absentes, viginti annis: si fine titulo, & a
mala fide, triginta annis: ab ipso verò debitore, quadraginta annis
123 præscribitur. ¶ Dubitat tamen Ioan. Fab. hìc, nunquid † hodie iure hypothecæ posit per tertium præscribi spatio decem, vel viginti annorum? Et videtur quòd non: quia cùm author suus fuerit in mala fide, cùm sciret se habere creditores, & alienauit: certè mala fides authoris habet nocere successori, vt ei non currat præscriptio decem vel viginti annorum per authen. malæ fidei. C. de præscrip. long. temp. Contrarium determinat Ioan. Fab. hìc, & dicit ꝙ ita consueuerunt tenere omnes doc. in d. auth. malæ fidei. ex eo ꝙ illa auth. loquatur in præscriptione dominij: nos loquimur in præscriptione hypothecæ, quę est separata à dominio, & quæ non est tanti præiudicij, quanti est præscriptio dominij. De hoc tamen dicit videndum Spe. in tit. de præscrip. prope fin. & in tit. de pig. §. j. vbi hoc ipse ponit in Spe. & etiam multa alia hanc materiam tangentia. Et cum Ioan. Fab. transit simpliciter Ang. de Areti. hìc: & idem Ange. in §. sed istæ. in xvj. col. ẽ. eo. & in §. furtiuæ. ẽ. de vsuca. & ita etiam tenet Cyn. & Ang. in d. auth. malæ fidei. & ibi Bald. secundùm bonas, & nouas lecturas. & Spe. in præalleg. ti. de præscri. in ver. quid si debitor. & in ver. sed nunquid hodie. & ita etiam Io. And. in addi. Spe. qui etiam refert ita tenere Iac. de Areti. per text. in l. sequitur. §. si rem. ff. de vsucap. & Ang. & Imol. in l. furtum. §. fundi. ff. de vsuca. verum quia ad motiua glos. nostræ contra text. ipsa glos. non respondet, nec ẽ. aliter responsum est, propter motiua dicit hìc Dyn. quòd si glo. ausa fuisset dice a re, dixisset quòd Imperator malè dixit. Respõ
124 de vt hìc respondet Dy. quòd † quantum ad actionem hypothecariam nulla est differentia inter pignus, & hypothecam: vt inquit hìc tex. quia eadem est actio, quæ datur pro pignore, & quæ datur pro hypotheca: sed bene est differentia in qualitate: quia aliquando hypotheca est præscriptibilis, aliquando longo tempore, aliquando longissimo: & sic aliquãdo diuersificatur per accidens: quæ diuersificatio qualitatis non facit immutari subiectũ hypothecę. Et ita etiam trãsit
125 Nic. de Neap. hìc, in xj. & vlt. oppositione gl. ¶ †Extra gl. ad complementũ huius §. restat vltimò vt videamus qualiter formandus sit libellus in actionibus, de quibus in hoc §. vidimus. Et in primis in Seruiana, siue hypothecaria, in qua Spec. ponit formã libelli in tit. de loca. §. postquã. in ver. porrò secundùm quod eũ refert Nic. de Neap. hìc, in viij. q. extra gl. & in ea format Ang. de Are. libellũ hoc modo: Ago contra Titiũ, ꝙ fibi locaui domũ meam sitam in tali loco, &c. vlq; ad tale tempus, pro certa annua mercede: & qualiter in dictã domũ intulit tales, & tales res, quas dictus Titius detinebat, & possidebat: quæ res mihi locanti fuerũt, & sunt tacitè obligatæ pro dicta pensione, quã dictus Titius non soluit quare peto possessionẽ dictarũ rerum mihi assignari, donec fuerit mihi de dicta pensione satisfactũ. Ista forma libelli, quam dat Ange. de Are. iudicio meo peccat in duobus, ad quæ habet libellans bene aduertere. Primum, dum in eo dicitur, quas res dictus Titius tenebat, & possidebat. Istud non sufficeret dicere, imò succumberet libellans, nisi etiam diceret, quarũ rerũ dictus Titius erat dominus, vel eas habebat in bonis suis, & eas detinebat, & possidebat: quia ex sola allegatione possessionis nõ præsumeretur posteà dominiũ. Ita concluſi vobis ẽ. in gl. in ver. quasi Seruiana. in vltima parte illius glos. in illo articulo, quid probare debeat agens hypothecaria. in primo membro principali. Et ibi ipsemet Ange. de Are. ponit, & dicit secundùm Bar. ꝙ in hoc aduocatus debet esse bene cautus: quamuis non fuerit memor hìc: & ideo, iudicio meo, melius esset sic dicere in libello, prout etiã hìc dicit Ioan. Faber, scilicet qualiter in dictã domũ intulit tales res, & tales, quę suę erãt, vel in bonis suis, & eas tenebat, vel possidebat. Itẽ in alio peccaret dicta forma libelli data per Ang. de Are. non in terminis, in quibus ipse loquitur, quia in eis bene dicit: sed quãdo ageretur pro rebus illatis in prædium rusticum: quo casu, prout dixi in gl. in ver. coloni. in iij. parte princip. illius glo. necesse haberet agens dicere qualiter illæ res illatæ sunt in prædium rusticum eo sciente a ✻ aliàs nisi de sciẽtia sua faceret mentionẽ, succumberet. Et ita dicũt Io. Fa. & Nic. de Neap. in viij. q. extra glo. In reliquis transeo cũ forma libelli data per Ange. de Are. Non omitto tamẽ ꝙ Io. Fab. hìc in forma libelli sui vult ꝙ in conclusione debeat aliter cõcludi, videlicet: quare peto per sententiam vestrã declarari res esse mihi obligatas ex causa prædicta: & hoc declarato, peto deinde possessionẽ dictarũ rerũ mihi assignari. Bar. quẽ, iudicio meo, nunquã vidit Io. Fab. in l. rẽ alienã. in vlt. col. ff. de pig. act, dicit ꝙ quãuis ista cõclusio vltimò relata sibi satis placeat, tamẽ cõsuetudo est vt sufficiat in cõclusione petere possessionem rei retinẽdã, donec de pẽsione, aut de debito satisfiat. Et istud etiã optimè procedit de iure, per tex. in l. si cùm vẽditor. in prin. ff. de euic. Et subdit Bar. ꝙ ista vltima forma est magis cõmunis, & ꝙ sibi plus placet. Idẽ etiã tenet Bar. in d. l. si cũ debitor. in princ. per illũ tex. de quo etiã per Spe. in ti. de act. & peti. §. sequitur. in ver. cæ
126 terũ. In † quasi Seruiana & sic in hypotheca expressa esset formandus sic libellus: Dico ꝙ Titius obligauit mihi talẽ rẽ in specie, puta talẽ librũ: quãdo hypotheca fuisset specialis, vel obligauit mihi omnia bona sua, quando obligatio fuisset generalis occasione talis debiti: puta ex causa mutui, qui liber erat in bonis Titij, & per eũ detinebatur, & possidebatur: quare peto &c. vt ẽ. cõclusum est in forma libelli prędcedẽtis. Et de isto libello habetis etiã formam per Spe. in ti. de pig. §. cęterũ. secundũ qd eũ allegat Nic. de Nea. hìc in
127 ix. q. extra gl. ¶ †An aũt in hypothecaria, pcederet ista alternatiua

conclusio

Universidad de Deusto
Biblioteca

conclusio: Peto eum condẽnari vt dictã possessionẽ mihi restituat, vel totũ debitum soluat: Habetis tex. in l. ij. C. si vnus ex plu. hære. cre. per quem tex. dicit ibi Bar. quòd talis libellus, & talis conclusio alternatiua procederet, & sustineretur. Et idem etiam tenet Bart. in d.l. rem alienam. in vlt. col. ff. de pig. act. & idem etiam hoc tenet Bart. vbi hîc latiùs disputat, quàm alibi, in l. si fundus. §. in vendicatione. ff. de pig. Pro quo etiam alleg. tex. in c. ex literis. extra de pig. & ibi traditur per Imol. & Cano. de hac forma libelli. & ita etiam tenet Io. Fab. hîc per illam l. ij. C. si vnus ex plu. credi. hæred. & per d.c. ex literis. & dicit quòd hanc alternatiuam conclusionem amplectitur vsus curiæ laicalis: quàuis subijciat quòd doctores cõsueuerunt tenere contrariũ. Et ad hoc firmandum addo quod in simili dicit Bal. in l. sancimus. la j. C. de sac. sanc. ec. vbi arg. illius tex. dicit

128 †procedere hanc alternatiuam conclusionẽ: Peto rem vel æstimationẽ illius, secundũ eũ, semper in libello videtur peti illud, quod de iure potest peti, a ✱ & non aliud, quamuis exprimatur. quod verbum teneas cordi affixum. Est tamen verum quod

a ✱ Et eatenus, quatenus de iure per mittitur.

Bar. in d.l. ij. C. si vnus ex pluri. hæredi. credi. consuluit quòd concludatur illo modo tantùm. Peto illum condemnari ad possessionem tradendam mihi, & detinendã, vt mihi integrè satisfiat. ¶ Et

129 vltra prædicta si vultis etiam videre † qualiter debeant fieri positiones, & qualiter articuli in hac hypothecaria, & qualiter concludatur: videte text. quem ad hoc ibi no. Barto. in l. & quę nondum. §.

130 quod dicitur. ff. de pig. ¶ †Qualiter autem formanda sit sententia hypothecaria: habetis tex. in l. si fundus. §. in vẽdicatione. ff. de pig.

131 quem ad hoc ibi no. Bar. in iij. not. ¶ Et quomodo † formandus sit libellus, quando nomen esset obligatũ pignori, ponit Spec. in titu. de pign. §. j. in ver. sed pone C. mutauit. & latè Io. Fab. hîc, in xviij. col. vbi etiam ponit formam libelli in aliis iuribus incorporalibus: de quibus dixi s̃. in glo. in ver. de qua re. Tangit etiam hîc Io. Fab. in

132 antepe. col. post Pet. & Ia. † nunquid actio personalis, & hypothecaria possint simul & semel in eodem libello intentari. De quo videte hîc per eum, & per Dy. in reg. nullus pluribus. & Bart. latè in l. fundum. in ij. col. ff. de excep. & Bal. in repe. l. incerti. in vj. col. C.

133 de interdi. ¶ †In Saluiano autem interdicto, quod secundũ omnes sententias vtilius est semper proponere, vt s̃. latè dixi, eadẽ est forma libelli per omnia vt s̃. in Seruiana dixi. Et si videbitis formam libelli, quam ponit Ange. de Are. hîc, ad fi. in hoc Saluiano interdicto, videbitis quòd nec in minimo quidẽ in verbo discrepat à forma, quam s̃. dat in Seruiana. In vno tamen cogitate quomodo procedat forma libelli Ange. de Are. in isto Saluiano interdicto, dum in ea dicit: Dico quòd mutuaui tibi centũ, & quòd ad dictã quantitatem restituendã te, & omnia bona tua mihi obligasti: quia istud non est ponendum in libello, vt vult Bar. in l. j. C. de Saluia. inter. & ipsemet Ang. s̃. in gl. in ver. quasi Seruiana. in vlt. parte illius gl. & ibi glo. retuli in secunda principali differentia, quam posuit inter Seruianam actionem, & Saluianum interdictum: licet ibi ego aliter dixerim, & in hoc discrepauerim ab opinionibus eorum. Et per ista remanebit perfectè expeditus iste §.

LAVS DEO.

1 *Conuentio quælibet, & quodlibet pactum de iure gentium ad inducendam obligationem, & ad consequendam illam regiam manum sufficiebat, cùm de consensu constaret.*
2 *Contentiones hodie de iure ciuili Romanorum: quæ sint, quæ actiones producant.*
3 *Stipulatio vnde dicatur.*
4 *Actio efficax oritur ex verborum obligatione.*
5 *Actio ex pacto nudo non oritur: & quando hoc procedat. 6.*
7 *Constitutio & decisio qualiter differant.*
8 *Dictio Alioquin, quid significet. 23.*
9 *Nomen alicuius non mutatur, licet aliquid superaddatur.*
10 *Marchionibus si cõcedantur noua castra, an intelligatur esse de marchia.*
11 *Bannitus ab vna ciuitate, an intelligatur bannitus ab alio loco postea acquisito, vel ciuitati adiuncto.*
12 *Ecclesia alteri vnita, an retineat priuilegia sua. 16.*
13 *Ciuitates duæ vnitæ adinuicem, quarum vna est multùm pinguis, & alia multùm grauata debitis, an vna debeat alterius debita & onera supportare.*
14 *Ecclesia si alteri vniatur, an res vnius pro debito alterius vẽdi possint.*
15 *Officia capitanei, & Potestatis si simul sint vnita, & vni personæ data, an illa persona debeat habere duplex salarium.*
17 *Statutum si adæquat populares nobilibus, & econtra, qualiter ista adæquatio intelligatur.*
18 *Actiones, quibus vires sunt ademptæ, sunt nullius vtilitatis.*
19 *Lex correcta an allegari possit, & quomodo: & quid de statutis correctis. 20.*
21 *Actio de constituta pecunia vt locum habeat, quid opus sit. 24.*
22 *Stipulatio qualiter contrahatur.*
25 *Stipulatio ista, Promittis mihi decem: & ex interuallo respondeatur, promitto an valeat.*
26 *Statutum, vel lex, quantumcunq; generaliter loquens, de habilitate, & idoneitate restrictionem recipit.*
27 *Statutum disponens quòd quælibet probatio sufficiat, intelligitur tamen de solenni, & legitima.*
28 *Verbum quodlibet prolatum in statuto, an de habilitate restringatur, vt statutum aliquid operetur.*
29 *Verbum generaliter prolatum à lege, qualiter sit intelligendum.*
30 *Statutum Venetorum, quo cauetur quòd omnia testamenta prout sunt, ita executioni mandentur: qualiter intelligatur, an de testamentis conditis secundùm ius commune, vel statutorum.*
31 *Constitutum quibus verbis concipi possit.*
32 *Promittens aliquem facturum pro se, ad cuius obseruationem ipse tenetur, qualiter in dubio promittere intelligatur.*
33 *Debitum quod in constituto deduci possit. 36. 43. 44.*
34 *Fideiussoria obligatio an sit magis stricta, quàm constitutum.*
35 *Constitutum an in plus, quàm sit debitum principale, fieri possit.*
37 *Promissio & solutio æquiparantur.*
38 *Conditio rei est melior, quàm actoris in pari causa.*
39 *Promissio sine causa an sit ipso iure nulla.*
40 *Constitutum an valeat iure donationis.*
41 *Promittens scienter debitũ quod donare videatur, qualiter intelligatur.*
42 *Fideiussoria obligatio an valeat, si principalis non valet.*
45 *Actio de constituta pecunia, an & quando necessaria sit.*
46 *Actio quare speciale sit, quòd in constituto ex pacto nudo oriatur. 51. & seq.*
47 *Actio ex pacto nudo geminato nunquid oriatur.*
48 *Cõfessio extraiudicialis geminata præiudicat, ac si in iudicio facta esset, licet aliâs non præiudicaret.*
49 *Geminata cautio tollit beneficium Velleiani.*
50 *Confessio geminata quando emanauit, an exceptio non numeratæ pecuniæ opponi possit.*
53 *Constitutum an dici debeat contractus innominatus.*
54 *Constitutum, & aliæ promissiones, an differant.*
55 *Lex, promissor. §. j. allega. in glo. qualiter intelligatur.*
56 *Actio de constituta pecunia an ita competat ad pœnam nudo pacto promissam, sicut ad sortem principalem.*
57 *Actio an hodie ex pacto nudo de donando oriatur, an verò conditio ex lege propter pactum. & nu. seq.*
59 *Donationis contractus hodie contractus nominatus est.*
60 *Donatio quid.*
61 *Lex, si quis argentum. in quibus locum habeat, & nu. seq.*
67 *Reipublicæ interest, vt mulieres faciliùs nubant.*
68 *Actio ex pacto nudo nunquid oriatur, & quid de geminato. & nu. seq.*
73 *Obligatio naturalis insurgẽs ex pacto nudo, an debeat habere executionẽ.*
74 *Pactum nudum si pro eius executione adiretur Imperator, vel princeps, aut alius non recognoscens superiorem, vt exequi faciant, an si non faciant peccent.*
75 *Pactum nudum qualiter executionem sortiri possit.*
76 *Pacta quæ enumerantur in fi. gl. an propriè dicantur nuda.*
77 *Libellus in materia constitutæ pecuniæ qualiter sit formandus: & nunquid ista actio de constituta pecunia intentari possit vnà cum actione principalis debiti. 78.*

§. In personam.

¶ Iste §. vsq; ad §. pœnales. tractat de tribus actionibus personalibus, & præt

& prætorijs: & propterea Dyn. Bald. & Nico. de Neapo. legunt simul totum vsque ad illum §. pœnales. quamuis sit vnus §. tantummodo. & propterea esset simul totus legendus. Ego tamen imitabor in hoc morem, & stylum Ioan. Fab. hîc, quem etiam sequitur Ange. de Are. & legam istum §. per partes. & consequenter faciam tres §. quemadmodum tres actiones prætoriæ, & personales hîc de per se explicantur: videlicet actio de constituta pecunia, actio de peculio, & actio, quę oritur ex iuramento. Materię ergo cuiuslibet actionis ex istis tribus, separatim, & diuisim tractantur meliùs, & intelligibiliùs expediuntur, vt §. sed ne in primis. s̃. de leg. ¶ Et iste §. in personam. vsq; ad §. actiones. vsque ad quem §. intendo illum legere, tractat materiam tit. ff. & C. de consti. pecu. quæ materia est mustùm vtilis, & maximè pro mercato-

a ribus. a ✱ ipsi enim magis vtuntur hac materia constituendi se soluturos pro se ipsis, vel pro aliis, quàm aliquod aliud genus hominum: prout exorditur Bald. in rub. C. de consti. pec. in primis verbis. ¶ Ad euidentiam igitur huius §. & eius materię, scilicet de constituta pec. habetis vos præmittere, secundũ quod præmittit Raph.

1 Cuma. in rubri. ff. de verb. obli. † quòd de iure gentium quælibet conuentio, quodlibet pactum, siue verbis, siue alio modo de consensu constaret, sufficiebat ad inducendam obligationem, & ad consequendam illam regiam manum, qua mediante omnia ante proditas actiones expediebantur, iuxta l. ij. in princi. ff. de orig. iu. Graue enim erat illo iure fidem fallere: vt inquit Iurisconsul. in l. j. in prin. ff. de consti. pecu. & in illo iure nihil æstimabatur tam congruum fidei humanæ, quàm ea seruare, quæ inter partes conuene

2 rant: vt inquit tex. in l. j. in prin. ff. de pact. † Superuenit posteà ius ciuile Romanorum, quo vtimur, quo iure non est ita passim, & indistinctè receptum, omnem consensum, & conuentionem, siue pactum sufficere ad producendas actiones. Disposuit ergo istud ius ciuile Romanorum, vt solùm illæ cõuentiones, quæ non stant in nudo nomine sui generis, scilicet cõuentio, sed transeant in speciale nomen contractus: vt est emptio, venditio, locatio, conductio, & similes, producant actiones: aliæ autem non nisi secundum quod declarat tex. in l. iuris gentium. in prin. & ibi est materia ff. de pact. Et cùm ipsum ius ciuile nollet quempiam sola nuda conuentione efficaciter obligari, adinuenit quendam firmissimum contractum, qui verbis celebratur, quem stipulationem appella-

3 uit, † à stipulo: quod est firmum: vt s̃. de verb. obliga. in princ. eo. quòd iste contractus cæteros firmitate antecelleret, vel à stipite, vt ibi in text. per quem contractum stipulationis, vbi præcedit congrua interrogatio, & sequitur congrua responsio, oritur ver-

4 borum obligatio: & ex tali verborum obligatione † oritur actio efficax, iuxta l. si quis certum. ff. si cert. pet. & s̃. de verborum obligatio. in princip. Superuenerunt deinde prætores, qui ex quadam æquitate, quam semper præ oculis habere debent, iuxta vulgatam l. quod si Ephesi. ad fin. cũ simi. ff. de eo, quod cer. loco. disposuerunt. etiam quòd sine ista solennitate verborum, & consequenter sine ista stipulatione, conuentio nuda produceret actionem efficacem, in materia ista de constituta pecunia, si quis pacto nudo, vel nuda conuentione constituat se soluturum, id quod erat debitum à se, vel ab alio. Pone enim q̃ tu, vel alius tertius tenebaris mihi ad centum pacto nudo, quod non producit actionem de iure ciuili: vel etiam tenebaris efficaciter: non facio vim vt videbitis ſ̃. in gloss. in ver. constituerit. & posteà pacto nudo constituas te soluturum certo loco, vel tempore citeriori, vel vlteriori, vel etiam simpliciter: certè ex tali constituto quamuis inito pacto nudo, & nuda conuentione, oritur tamen actio efficax prætoria, scilicet de constituta, ad similitudinem iuris gentium, de quo s̃. dixi. Et propterea dicit Iurisconsultus in l. j. in princ. ff. de constitu. pec. quòd hoc edicto prætor fauet naturali æquitati, qui constituta consensu contracta custodit, &c. Patet ergo quòd vtilitas huius prætorij edicti de cõstituta pecunia, est maxima, prout etiam vult, & declarat Bartolus in l. j. in princip. ff. de constitu. pecu. & in l. j.

5 secundùm aliquas lecturas, & veras. C. de consti. pecunia. † quia

b de iure communi ex pacto nudo non oritur actio: b vt l. iuris gentium. §. sed cùm nulla. versic. igitur nuda. ff. de pact. Sed prætor in

c casu isto solo c ✱ speciali, quando quis nudo pacto promisisset se soluturũ quod ipse, vel alius debet, vult quòd ex tali pacto quamuis nudo, oriatur actio prætoria de constituta. Et huius specialitatis, quare in constituta introduxerit prætor ex pacto nudo oriri actionem efficacem, multiplices, & variæ rationes assignãtur per maiores nostros: vel quia istud nudum pactum constituti fiat super debito iam contracto, & sic insit duplex vinculum: & propterea visum sit æquum prętori dari huic secũdo pacto, quamuis nudo, robur, & actionẽ: vel quia istud pactum nudum sit geminatũ. Illud enim

6 quod dicitur, q̃ † pactum nudum non producit actionem, vt s̃. dixi, verum est, si sit simplex pactum nudum: secus si geminatum. De istis rationibus videbimus latè ſ̃. in glo. in ver. nulla. vbi opportunitùs cadent: & ibi etiam referã nonnullas alias rationes, inter quas vnam non omitto, vt interea super ea positis bene cogitare: quã ego habeo pro multùm notabili, & signãda, licet videatur mirabilis, & ab omniũ opinione discrepare. Et eam sing. ponit Bar. in d.l. iuris gentiũ. §. sed cùm nulla. in versũ. igitur nuda. ante fi. ff. de cap. vbi dicit se putare q̃ constitutum debeat dici contractus nominatus. & sic conuentio legitima, cùm habeat nomen specificum, & elegãs. Vnde non mirum, si producit actionem, sicut & aliæ conuentiones nominatæ, iuxta d.l. iuris gentiũ. in princ. & s̃. dixi. Et secũdùm hoc nõ erit aliqua specialitas in constituto, nec aliquis casus specialis, in quo ex pacto nudo oriatur actio. Et per hoc si verũ est, confunduntur cõmunes opin. omniũ glos. & do. hîc, & vbique, & ipsiusmet Bart. qui in hoc est sibi cõtrarius in d.l.j. in princ. ff. de cõsti. pecu. & in d.l.j. secundùm aliquas lec. C. eo. de consti. pecu. vbi volunt omnes, q̃ speciale sit in casu isto solo, scilicet in cõstituto, q̃ ex pacto nudo oriatur actio efficax. Cogitate in hoc, & bene cogitate: & dicam vobis ſ̃. in d. c glo. in ver. nulla. ¶ His sic ad euidentiam præmissis venio ad tex. & quamuis iste §. communi omnium diuisione, vt Dyn. Ioan. Fabr. Nicol. de Neapo. & Angelus de Areti. diuidatur in duas partes principales, vt in prima ponat de tribus actionibus personalibus, & prætoriis in genere, scilicet de constituta pecunia, de periculo, & ex iuramento. In secunda ipsas in specie, & particulariter declarat. & secunda incipit ibi: de constituta autem. Mihi tamen plus placet vt iste §. diuidatur in tres partes principales: secũdùm quod eum subdiuidit Ioan. de Pla. hîc, vt in prima ponatur dictum in genere. In secunda illud generale exemplificetur in specie in tribus actionibus s̃. enumeratis. In tertia, natura cuiuslibet ex istis tribus actionibus de per se declaretur. Secunda ibi paulo post principium: veluti de pecunia constituta. Tertia ibi: de pecunia autem constituta. ¶ Iste §. vsq; ad §. actiones autem de peculio. hoc dicit: Actio de constituta pecunia est personalis, & prætoria, & habet omnes vires, quas olim habebat receptitia, quæ in eam est transfusa: & competit contra omnes, qui constituerunt se soluturos pro se, & pro aliis, quando nulla stipulatio intercesit. hoc dicit. ¶ In

7 text. ibi: constitutiones variæ. Quæ † autem differentia sit inter constitutionem, et decisionem. habetis gloss. in §. j. in ver. decisiones. C. de emen. Iusti. Codi. Et quæ differentia sit inter constitutiones principum, & mandata principum, habetis gloss. in l. Et si contra. in gloss. j. C. de nuptiis. ¶ † In text. ibi: alioqui. De natura huius dictionis Alioqui, habetis latè per Barto. in l. j. in ij. col. ver. quartò quæro de dictione Alioqui. ff. de condi. & demonstra. vbi

a ✱ Adde q̃ Bar. in l. Quintus. ff. mãda. per illum tex. iuncta glos. dicit q̃ in curia mercatorum non amitteretur hæc exceptio, non interuenit stipulatio. ex quo in eorum curia proceditur de bono & æquo, non cõsideratis apicibus iuris qđ tamẽ declarari debet vt per Bal. in l. si pro ea. col. fin. C. mãd. & dicit elegantèr Bald. in c. si pro debilitate. in pe. col. versi. & nota q̃ arbiter extra de offi. deleg. q̃ bona fides potissimè requirit in his, qui plurimum negotiantur. & quòd in illis nõ differt pactũ nudum à stipulatiõe quãuis do. Alex. in §. sed cùm nulla. in fi. in l. iuris gentiũ. ff. de pac. non ausus fuerit illud dictum Bal. firmare. & quod in curia mercatorũ ex nuda cõuentione iustitia ministratur, inq̃ Bartho. Socin. in rub. de verb. obli. col. ij. Carcassona Sardus.

b ¶ Actio. An, & qñ oriatur, vide plenè per Felin. in c. j. de pac. & quod ibidem ad eũ dixi in apostil.

c ✱ Adde alium in l. si tibi. §. de pigno re. ff. de pac.

dicit

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Ciuitati. Vide Felin. in c. transl. to. in iij. col̃um. circa princip. de constitu.

b ¶ Ecclesiarũ. Vide etiam quæ habentur per Felin. in c. in nostra. de rescript. in xxxiij. corollar.

c ¶ Salarium. Vide Pari. de Puteo in tract. syndi. in ver. salarium. & Paul. de Ca. inl. si eadem. de asse. & Bald. in simili in c. j. vlti. col. de feu. guardiæ.

d ¶ Leges correctas. Vide Fel. in c. nouit. in vj. col. in ver. j. gl. in ver. quæcũq; de iudi.

e *Videas omnino Deci. in d. c. j. de consti.

dicit Bartolus quòd natura huius dictionis Alioqui, est mirabilis: & non solùm facit orationem conditionalem, sed in se ipsa continet dispositionem contrariam præcedenti dispositioni. Exponitur enim Alioqui, id est, si prædicta non fuerint. licet Alioqui aliter accipiatur, vt ibi latiùs per eum, & per vtrunq; Salic. in l. ij. in princip. ff. si cer. peta. vbi per illum text. dicunt quòd ista dictio Alioqui, est dictio separatiua. ¶ Nota primò ex hoc text. in ver. transfusum est. secundùm Angelum de Aret.
9 hîc, † quòd quamuis aliquid alicui sit superaddi
18 tum, non tamẽ propterea mutat nomẽ suum. Et per hoc dicit ipse Ange. de Are. quòd Ioan. Fa. hîc inferebat, quòd si alicui principi superaddita sit aliqua ciuitas, quòd tamen propter hoc non debet mutare titulum suæ dignitatis, siue nobilitatis. Io. Fa. istud non dicit hîc in lec. mea. Est bene verum, q̃ alibi in terminis quærit Bal. licet hîc non allegetur, in c. j. §. præter-
10 eà ducatus. de prohi. feu. alie. per Fed. An † si marchionibus noua castra concedantur, intelligantur esse de marchia. Et dicit quòd non: sed si vniantur marchiæ, bene sunt de marchia: vt ibi per eum. Et an si regnum augmentetur, debeat prouincia, vel ciuitas augmentata regi constitutionibus, & statutis regni necne: ponit latè Bart. post Gul. de Cug. in l. si conuenerit. la. ij. §. si nuda. ff. de pign. act. & habetis bonam gl. in c. cùm capella. extra de priui. ponit etiam Bar. in tract. suo de alluuio. quem alij appellant de Tyberiade, siue Tyberide. in tit. seu rub. in quo tractat de insula. in ver. sed quæro, istæ gentes. & Bar. in repe. l. cõsuetudinis. in pe. col. C. quæ sit long. consuetu. & Bar. in repe. l. cunctos populos. in ij. col. C. de sum. trinit. per Ang. in l. de quibus. circa pe. col. ff. de legi. per Alber. de Rota. in trac. suo statutorum, in j. parte principali, in xiij. q. per Cyn. &
11 Bald. in l. etiam. C. de iur. do. vbi etiam quærunt, † an bannitus ab vna ciuitate, intelligatur bannitus etiam ab alio loco posteà acqui-
a sito, vel posteà adiuncto ciuitati. [a] Quod etiã tangit Pet. de Anch. in sua repe. c. canonũ statuta. extra de cõsti. in ver. iuxta effectũ extensiuum. Ludo. Roma. in l. si ex toto. in prin. ff. de leg. j. Et bene est verum quòd quamuis Io. Faber. hîc non dicat illud, ad quod s̃. proximè retuli cum Ange. de Are. dicit tamen quòd istud, quod hîc
12 habetur in tex. facit ad hoc † quòd si vna ecclesia sit alij vnita, quòd nihilò minus retineat priuilegia sua. Alleg. ad hoc c. j. ne se. vac. & ibi habetis glo. pulchram, & c. ij. extra de relig. do. & ibi dicit notab ri. Et de hac vnione duarum ecclesiarũ, [b] habetur etiam per Inno. in c. nouit. extra de offic. leg. & in c. pastoralis. extra de priui. per Barto. in l. vnica. paulò post medium ij. col. C. de metropo. Bery. lib. xj. vbi Bart. allegat vobis illas quotas Inno. per Bart. etiam in l.
13 j. §. si cohæredem. ff. ad legem Falci. vbi ponit Bart. de † duabus ciuitatibus simul vnitis adinuicem, quarũ vna est multùm pinguis, & alia multùm grauata debitis, an vna debeat alterius debita, & onera supportare. Quod etiam ponit Bart. in d. l. j. C. de metropo. Bery. lib. xj. De quo etiam habetis gl. pulchram in d. c. j. extra ne se-
14 de vac. & ibi latè per do. Anto. de Bu. An † si vna ecclesia vniatur alteri, possent res vnius ecclesiæ vendi pro debito alterius ecclesiæ: ponit Bal. in auth. hoc ius porrectum. in vlti. col. C. de sacrosanct. eccle. & idem Bal. in j. consti. Cod. in ver. ideóq;. & Ioan. de Imol.
15 in d. §. si cohæredẽ. & Inno. in d. c. pastoralis. de priuileg. Et an † si vnita sint officia capitanei, & Potestatis simul, & data sint vni per-
c sonę, an illa persona debeat habere duplex salariũ, [c] capitanei scilicet, & Potestatis, & an debeat tenere officiales capitanei, & etiam officiales Potestatis: ponit no. Ang. in §. illud. in authen. vt iu. fine quoquo suffra. & idem Ang. in authen. vt deter. sit nu. cleri. in fine.
16 ¶ † Sed aduerte, quòd iste tex. non meruit allegari ad illud, ad quod eum allegat Io. Fab. scilicet de duabus ecclesijs vnitis: quia iste tex. non loquitur de duabus actionibus vnitis, imò loquitur de duabus actionibus, quarum vna penitus est sublata, & eius vires alteri sunt
17 attributæ. Dicebat etiam Ang. de Are. hîc, † quòd iste tex. facit ad illam materiã, quando duo adæquantur adinuicem: vt quia statutum adæquaret populares nobilibus, & econtra: quomodo intelligatur ista adæquatio. Quã quæstionem ponit latè Barto. in l. j. in j. col. & ibi per omnes alios. ff. de leg. j. Ange. in authẽ. in succelsione. C. de suis & legi. & idem Ang. in l. ij. C. commu. de leg. Sed certè, prout etiam statim dixi, non est verum quòd iste tex. aliquid penitus faciat ad hoc propositum: cùm tex. iste nõ loquatur de duabus actionibus adinuicem adæquatis, imò de duabus actionibus, quarum vna penitus est sublata, vt statim dixi. ¶ Secundò no. ex hoc textu Ang. in ver. superuacua. & in ver. à nostris legibus recedere.
18 quòd † actiones, quibus vires sunt ademptæ, non sunt vllius vtilita-
19 tis, & sic non in legibus inserendę. Et sic, secundũ eum, facit † quòd lex correcta non est allegãda, & quòd allegãs incidit in falsum. Sed istud est omnino extrauagans à textu nostro: & nullo modo col-
20 ligitur ex tex. nostro. Et ideo quãuis ipse Ang. hîc ponat † an licitũ
d sit allegare leges correctas, [d] & quomodo, & quid de statutis correctis: tamen quia istud omnino est alienũ à tex. nostro, & ab eius materia, sufficit pro nunc opportuna remissio. De hoc ergo ponit latè Bart. in l. fi. vbi tex. principalis. ff. de fal. & Bar. in repe. l. omnes populi. ad fi. ff. de iust. & iur. & in l. fi. C. de fideicom. lib. & Bald. in j. const. Cod. in ver. arma. & ibi no. Pau. de Cast. & idẽ Bal. in §. hũc igitur in æternum. C. de Iusti. Codi. confir. Ant. de But. & Inno. in
c c. j. extra de consti. [c] *¶ † Vltimò no. quòd ad hoc vt habeat locũ
21 actio de constituta pecunia, necesse est quòd constitutum fiat nudo pacto: aliàs si fieret per stipulationem, non oriretur actio ista prætoria de constituta pecunia, sed actio ciuilis ex stipulatu, quando incertum in stipulatione deduceretur: vel certi condictio ex stipulatione, vbi certum est deductũ in stipulatione: iuxta l. si quis certum. ff. si cer. pet. vt s̃. de verb. oblig. in prin. Et dicit no. Bart. in l. j. de const. pecu. quòd id, quod dicitur, quòd ad hoc, vt habeat locũ actio de constituta pecunia, necesse est quòd præcedat debitum, vt j̃. videbimus in glo. in verbo constituere. illud verũ est, vt procedat quando cõstitutum fit nudo pacto. Si autẽ constitutũ fieret per stipulationem, tunc etiã si debitũ in veritate non præcessisset, teneret tamen constitutũ in effectu. Istud dicit ipse probari in l. si diuortio. ff. de verb. obl. & in hoc tex. nostro. Veritas huius pendet ab his, quæ dicentur vobis post doct. j̃. in d. glo. in ver. constituerit.
¶ Pro clara tamen intelligentia tex. nostri, & huius vltimi notabilis, in quo habuistis quòd ad hoc, vt habeat locum actio de constituta pecunia, necesse est quòd constitutum fiat nudo pacto: si autẽ istud fieret per stipulationem, isto casu non cõpeteret actio de constituta. ¶ Oppo. & videtur quòd si istud est verum, quòd ex eo sequatur maximum absurdũ. Sequitur enim quòd si dico tibi: Constituis te soluturum id, quod mihi debes, & tu respondeas: Consti-
22 tuo. quo casu nemini dubiũ est quòd hîc est stipulatio. † cùm stipulatio contrahatur per quæcũq; verba consensum denotantia. §. in hac re. ver. sed hæc solennia. s̃. de verbo. obl. & l. omnes. C. de contrahen. & commit. stip. sequitur quòd hoc casu non habebit locũ illa actio de constituta pecunia, & sic sequitur quòd in paucis, & consequenter admodum rarò habebit locũ ista actio de constituta pecunia: quia cõmuniter omnes vtuntur interrogatione & responsione, & rarò euenit quòd quis ad constitutũ descendat, nisi ad id priùs fuerit interrogatus. Propter hoc Iaco. But. recesit à cõmuni intellectu ad istum §. & tenuit quòd si dicã: Constituis te solutorum, id, quod tu mihi, vel alius debet, & tu respondeas: Constituo. quòd hîc sine dubio sit stipulatio: cùm præcedat interrogatio, & sequatur responsio: & nihilò minus etiam hoc casu competat actio de constituta pecunia: quod, secundũ eum, non est inconueniens, actionem istam de constituta pecunia inductam à prætore cõcurrere cum actione ciuili ex stipulatione: cùm prætor, qui introduxit hanc actionem, sit largus, & velit hanc actionem cõpetere nedum in casu necessario, quando in constituto nulla stipulatio intercesit, & sic constitutum fuit factũ per pactum nudũ: sed etiam in casu non necessario, quando constitutum factũ fuit per stipulationem. per id, quod in simili videmus in §. quos autem. & melius in §. item ab intestato. s̃. de bo. poss. Nec obstat tex. noster ibi: Alioqui, si

qui, si stipulanti promiserint, iure ciuili tenentur: quia iste tex. secũdùm prædictũ Iac. Bu. si bene aduertimus, nihil penitus obstat. Nã dicit, q̃ quãdo constitutũ factũ est per stipulationẽ iure ciuili constitutor tenetur: & sic oritur actio ciuilis ex stipulatione. Non tamen negat, quin hoc casu oriatur prima actio de constituta pecunia. Simile dicit ipse in §. sed istæ. s̃. eo. vbi licet text. dicat Publicianam dari ei, qui non est dominus, & consequenter quasi domino, non tamẽ excludit, quin etiã Publiciana cõpetat vero, & directo domino, secundũ opi. quã ibi tenet ipsemet Iac. But. de cuius opin. veritate ibi abundãtissimè vidimus. Hanc opi. Iac. But. ad istũ text. nostrũ impugnat hîc subtiliter Pe. de Bellaper. & dicit Io. Fab. hîc, hanc opin. Ia. esse deuiã à veritate. Et omissis multis leuibus, quibus mouentur cõtra Iac. potissimũ fundamentũ eorũ est, quia quotiescunq; sunt duo remedia, quorũ vnũ est secũdùm regulas iuris cõmunis, aliud est cõtra regulas iuris cõmunis, impossibile est quòd ista duo remedia simul concurrant. Nam qui habet remediũ cõpetens de iure cõmuni, nõ potest intentare remediũ, quod est contra ius commune. l. j. §. si debitori. ff. vt in pos. leg. l. quædam. in prin. ff. de eden. Sed ita est propriè in terminis nostris: quia quãdo constitutum fit per stipulationẽ, hîc possunt esse duo remedia: vnũ, quod est de iure cõmuni, scilicet actio ciuilis ex stipulatiõe: & aliud, quod est contra ius cõmune, scilicet actio de constituta: quæ actio dicitur contra ius cõmune, eò quia competit ex pacto nudo, quod est cõtra regulas iuris communis: ergo bene sequitur, q̃ isto casu solùm possit cõpetere remediũ iuris ciuilis, & consequẽter actio ex stipulatione. Ego puto q̃ ista opi. Iac. But. sit in puncto iuris sustentabilis: nec contra eam aliquid adducitur, ad quod non possit facilè responderi. Et fundamentũ proximè relatũ, quãuis sit fortius, quod habeant tenentes contrariũ, iudicio meo est multùm fragile. Nam dum dicebant q̃ si sunt duo remedia, vnum iuris communis, aliud contra ius cõmune, q̃ non possunt simul concurrere: fateor. Et dũ dicunt quòd ita est in casu nostro: quia dum dicunt: q̃ quãdo constitutum factum est per stipulationem, hîc potest competere remedium iuris cõmunis, scilicet actio ex stipulatione: ergo cessabit remediũ, quod est contra ius cõmune, scilicet actio de cõstituta: quia dico q̃ istud argumentũ de directo facit contra eos, pro opi. Iaco. But. & sic retorqueo argumentũ suũ cõtra eos. Nam actio de constituta, prout ipsimet dicunt, tunc dicitur esse contra ius cõmune, quando oritur ex pacto nudo: ergo cùm in terminis nostris oria-
a tur ex stipulatione, [a] * non dicetur esse contra ius commune: & sic hoc argumentũ facit pro Iac. Bu. ¶ Non obstat etiã tex. noster,
23 qui per nonnullos hîc adducitur contra Iac. pro casu expresso † in illa dictione Alioqui, de cuius natura est vt cõtineat dispositionem contrariam præcedenti dispositioni, vt vult Barto. in l. j. in iij. col. in ver. quartò quæro. ff. de condi. & demon. & dixi s̃. in apostillatione tex. quia respondeo quòd hîc text. in dictione Alioqui, bene denotat dispositionẽ contrariã præcedenti dispositioni, vt in præcedenti responso, quãdo constitutum factũ est pacto nudo, solùm competit actio de constituta: hîc verò competit etiã actio ex stipulatione. Quicquid sit, quãuis ista opi. Iac. Bu. facilè defensetur ab impugnationibus tenentiũ contrarium, non recedatis tamen à cõmuni opi. ad hunc tex. scilicet quòd quãdo constitutũ fieret per stipulationem, quòd tunc non competat actio de constituta. Et ad absurdum, per quod mouebatur Iac. But. ad tenendum contrarium, scilicet quia sequeretur q̃ rarò, & in paucis ista actio de constituta
24 competeret: respondeo, † q̃ imò in multis casibus habebit locũ: vel quando quis pacto nudo constitueret sine aliqua interrogatione: vel quando constitueret ante factam interrogationem: vel quando interrogatio præcederet, & ex interuallo sequeretur constitutum: quibus omnibus casibus constitutum diceretur fieri nudo pacto, iuxta gl. magistram. in l. iurisgẽtium. §. sed cùm nulla. in verbo, igitur nuda. in glos. j. & ibi per Bar. & omnes. ff. de pact. Item habebit locum ista actio de constituta, quando constitutũ fieret absenti, per nuntium, vel epistolam, iuxta l. qui autem. §. fin. & l. seq. & ibi latè per Bart. denuntio. ff. de consti. pe. & per Bar. in l. j. per illum text. C. de iu. do. impe. & Bal. in rub. C. de const. pec. in ij. col. & in l. vnica. in xxj. col. C. de confes. Et sic patet quòd in multis casibus potest

a * Negamus quòd hoc casu, vbi interuenit stipulatio, oriatur ex stipulatiõe actio de cõstituta: quia de hoc disputamus: & iure duntaxat cauetur q̃ ex stipulatiõe duę proficiscuntur actiones, certi condictio, si certũ: ex stipulatu, si incertũ: ex stipulatio l. si quis certũ. ff. si cer. pet. & in princi. s̃. de verb. obli. Et quamuis hoc casu efficaciter teneatur, non tamen iure prętorio, nec actione de constituta tenetur. Sardus.

b ¶ Venetorũ. Vide Rayne. in con fil. incip. secundũ consuetudinẽ ciuitatis Venetiarum.

habere locũ ista actio de constituta pecunia: &
25 consequenter q̃ absurditas Ia. cessat. ¶ † Aduertite tamẽ ad id, quod proximè dixi, ne decipiamini in fundamẽtis: quod si ego dicerẽ hoc modo. Promittis mihi decẽ per stipulationem, & ex interuallo respõderes. Promitto, vel constituo. q̃ nõ valeret talis promissio, etiã vt constitutũ. Tex. est no. in l. j. §. eũ, qui inutiliter. ff. de consti. pec. Sed vbi non apponeretur verbũ Per stipulationẽ, nec aliter appareret animus stipulandi: tunc promissio ex interuallo procedẽs valeret vt constitutũ, cùm ibi adsit pactũ nudũ, vt est gl. præal. in d. ver. igitur nuda. Ita eleganter, & magistraliter dixit Bal. in rub. C. de cõsti. pe. in vlt. col. in ver. sequitur videre de forma. & sentit, imò vult etiã Io. Fab. hîc: quod bene no. ad intellectũ illius §. eũ, qui inutiliter. Et ita habetis intelligere Bar. in l. continuus. in prin. ff. de verb obli. Ponũt moder. in l. j. §. qui prẽsens. & ibi scribitur, & in §. si quis ita. in eo. tit. de verb. obl. Et per ista remanent expedita textualia. ¶ Gl. in ver. cũ omnibus. Alię enim præcedentes gl. sunt clarę. Prima gl. diuisione nõ indiget. ¶ In ea. gl. ad fi. notate primò secũ-
26 dùm quod etiã hîc no. Ang. de Are. q̃ † lex, vel statutum quantũcunq; generaliter loquens, recipit tamen restrictionẽ de habilitate, & idoneitate. Facit tex. in l. vt gradatim. §. & si lege. ff. de mune. & hono. l. adigere. §. quãuis. ff. de iure patr. & l. j. §. nuntiatio. & ibi latè Barto. in l. iij. col. post gloss. & antiquos. ff. de oper. no. nun. & l. j. cũ gl. j. C. de sacrosan. eccle. & ibi Bart. in lec. in princ. & in fi. & etiam in repe. in prin. & latè in iiij. col. & Barto. in l. j. ff. de eo, quod cer. loco. Bal. in l. fi quando. in princ. ff. de inoffic. testa. & videte glos. latè in l. fin. in glos. j. C. sine cen. vel reli. & ibi Bald. qui no. loquitur, & habet illam glo. ibi pro multùm notabili, & Bald. in l. fin. in princ. C. qui legi. perso. & in l. j. ff. de test. mil. Et propterea dixit multùm signanter Bald. in l. j. C. de fide instr. quòd si statutum dicat quòd quælibet probatio sufficiat: intelligitur tamen de solenni, & legitima, per gl. j. ibi, quam ad hoc habet ibi Bal.
27 pro notabili. Et † idem etiam dicit Bal. in l. ij. §. quod autem. ff. qui satis. cog. Sed habetis in terminis Bart. istud idem dicentem de statuto in l. iij. C. de fi. instru. & iu. ha. fis. lib. x. per glos. ibi paruulam in ver. probationibus. quam not. & ponderat Barto. ad statuta iuncto text. Et ista sunt bene no. quamuis Bald. in rub. C. qui accu. non
28 pos. in fi. col. secundũ bonas lect. & nouas dixerit † quòd verbum quodlibet prolatum à statuto non restringatur de habilitate, vt aliquid operetur statutũ. De quo latius ibi per eũ: de quo latè per Bald. in l. ita nobis. in fi. C. ad leg. Iul. de adul. ¶ Secundò notate ex hac ea. glo. secundùm Nic. de Neap. hîc, in secunda oppo. glo. quòd
29 † verbum generale prolatum à lege, est intelligendum secundùm iuris dispositionem alibi positam. Et vt dicit Nic. de Neap. in l. diuę memoriæ. C. de decu. lib. x. Et quamuis hoc videatur idẽ notabile cum præcedenti, si tamen aduertitis, est diuersum. De quo vltra Nic. videatis Bal. notabiliter loquẽtem in l. milites. in col. fin. in ver. & ex prædictis potest argui. C. de testa. mili. vbi ponit an & quando statuta generaliter loquentia recipiant interpretationem, & limitationem à lege communi: vt puta, secundùm eum, † in statuto
30 b Venetorum [b], quo cauetur quòd omnia testamẽta, prout sunt, ita executioni mãdẽtur: an istud statutũ intelligatur de testamẽtis cõditis secundũ ius cõmune, vel statutarium. Et vltra ista an & quando statutũ recipiat interpretationẽ secundũ ius cõmune: vide latè Bal. in l. ita nobis pudor. C. ad le. Iul. de adul. vbi distinguit, & dicit quòd si statutum emanat ad obseruantiã iuris communis, quòd tunc recipiat interpretationẽ secundũ ius cõmune. Secus si prẽter ius cõmune, vt quia dicat q̃ quodlibet publicũ instrumẽtũ habeat executionẽ paratã. Itẽ secus si emanat contra ius cõmune: vt ibi latius per eũ. Et de hac etiã materia vide per Ang. in l. nõ est nouũ. ff. de legi. Accedãt quę latè tradit Bart. in l. omnes populi, in vj. q. prin. ff. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 *Aduerte:nã valde miror quòd isti celeberrimi patres ita intelligant d. ver. sed si quis. & sicco pede eũ ista solu. transeant quæ dictæ l. diametro pugnat. 31 nã text. dicit si qs cõstituerit alium pro se soluturum, non se pro alio, nõ tenetur. & exponere pro se id est, pro alio, est violatio literæ, & nescio vbi talis expositio reperta fuerit. Præterea demonstratur: nã in ver. precedẽti determinatur casus quando quis constituit se pro alio soluturum: & tenetur in versi. si quis qui venit aduersatiuè tã in iure, quã in facto precedẽti ver. ex quo ad- 32 uersatiua stat sine copula. p doct. Barto. in l. ij. ff. ne quis eum, qui in ius voc. est, vi exi. determinatur casus priori cõtrarius, quando quis alium pro se soluturum constituit, & determinatur q nõ tenentur sicut teneretur, si se pro alio constitueret: vt versie. præcedẽti determinatum fuit. Et hic est verus & apertus sensus illius legis nec potuisset iureconsul. per clariora verba loqui. in verbis enim claris non est admittenda q. vt l. ille aut ille. §. j. ff. de lega. iij. & sic difficile quippe restat cõtrarium. & sunt ambæ leges Vlpiani. certè anceps in pru- a nis ambulo, attamen duobus modis posset hęc controuersia tolli: vt in d. §. sed si quis. dum dicit text. non tenetur. subaudiatur ille, quę quis cõstituit pro se soluturum: sed ipse constituens bene tenetur. Et sic intelligẽdo omnia plana sunt, sed huic solu. obiici potest quòd sic intelligendo esset casus de indubitabili, cõtra l. quod Labeo. ff. 33

iust. & iur. maximè in ij. & iij. q. illius vj. q. prin. vbi plenè. ¶ Glo. in ver. constituerint. habet duas partes. in prima declarat tex. in secunda per modum fallentiæ, seu limitationis, remouet tacitum contrarium à tex. Secunda ibi: & hoc ita si sit debitum. ¶ In ead. gloss. ibi: vt ff. de consti. pe. l. qui autem. §. fi. & l. seq. † habetis formam verborum, quibus concipi potest cõstitutum. Et iuxta hanc partem glos. vnũ perpetuo diligenter notata, q si constitutum fiat hoc modo, vel sub ista forma, quia aliquis constituat Tisium fideiussurum pro se, quòd tale constitutum valet, & tenet, & constituens tenetur ex tali constituto: nec vitiatur propterea q videtur factum alienum promisisse: quia intelligitur promisisse se facturum, & curaturũ, quòd Titius solueret, & fideiuberet. Tex. habetis no. in l. qui autem. §. siquis cõstituerit. ver. sed & si quis iuncta glo. j. illius versi. quę notabilis est. ff. de cõsti. pec. & ibi declarat iurisconsul. quid fiendũ eo casu, quo iste Titius nollet soluere, aut fideiubere pro isto constituente. Et dicit Bal. in rub. C. de consti. pec. in vlti. col. q ille textus nõ est alibi in iure. & ex illo text. ibi, iuncta glos. no. ibidem Bar. vnũ generale, † q in dubio, quando aliquis promittit aliquem facturum aliquid pro se ad cuius obseruationem ipse promittẽs tenetur, quòd intelligitur semper promittere se facturum, & curaturum: Quod Bar. ibi dicit tenendũ menti. Cõtra ista ego allego text. qui prima fronte videtur esse contrarius in l. eum, qui Ephesi. in §. Iulianus quoq;. versi. sed si quis constituerit. ff. de consti. pecu. vbi formaliter inquit tex. q si aliquis cõstituerit alium pro se soluturũ, nõ se pro alio, non tenetur. Sed dicite quòd ille tex. nõ obstat quia loquitur in diuerso casu, quando constituit tertiũ soluturũ pro alio: quo casu bene verum est q non tenet constitutũ. Secus autem si constituat tertium soluturum pro se ipso: quia tunc bene tenetur. Et propterea cum ministerio dicit Bar. in d. l. qui autem. vt s. retuli, quòd quãdo aliquis promittit aliquẽ facturum id, ad cuius obseruationem ipse tenetur, quod tunc dicatur promittere se facturum, & curaturũ. Ergo sentit Bar. & vult quòd si quis cõstitueret aliquem facturum id, ad cuius obseruationem ipse non tenetur, quòd constitutum nõ teneret? vt d. versic. si quis constituerit. Ad quẽ tex. ita respondet in terminis Ang. & Imo. in l. inter stipulantem. in prin. ff. de verb. oblig. a * Aduertite etiam, quia in d. l. eum, qui Ephesi. in illo §. item si mihi. est etiam tex. quòd si tu mihi constitueris te Sempronio soluturum, quòd nõ teneberis. Quod videtur prima fronte satis dubitabile: cum verba obligatiua constituti sint collata in personam eius, cui fit cõstitutum: vnde non debet vitiari propterea q verba executiua in personam tertij conferantur: sicut in simili dicimus in stipulatione, prout latè ponit, & examinat Barto. in l. stipulatio ista, habere licere. §. si stipuler. ff. de verb. oblig. Et ex dictis ibi per Bart. habetis solutionem, ibidem videatis. In fi. glos. Habetis † quòd debitum siue sit naturale, & ciuile simul, siue naturale tantùm, siue prætoriũ tantùm potest in constitutũ deduci. Secus tamen est, si sit debitum ciuile tantùm: quia illud non potest in cõstitutum deduci. Sed aduertatis: quia quamuis debitum ciuile non possit in constitutũ deduci, ciuili tamen debito, seu ciuili obligationi potest accedere fideiussor: vt est tex. in §. j. in ver. ciuili. s. de fideiusso. & est text. in l. j. & ibi latè Bar. & in l. fideiussor obligari. §. fideiussor. ff. de fideiuss. Istud videtur esse mirabile, secundũ Ioan. Fab. hîc, quòd ciuili debito accedat fideiussor, & tamen ciuile debitũ non possit cõstitui, saltem ab ipsomet: qui ciuiliter tenetur, 34 cùm † obligatio fideiussoria sit magis stricta, quàm constitutum. Quod patet: quia fideiussor nõ potest in plus obligari, quàm principalis, nec re, nec loco, nec tẽpore, nec causa: vt l. Græcè. §. illud. & ibi declarat Bar. ff. de fideiuss. 35 † & tamen constitutum potest fieri in plus, quàm sit debitũ principale, tempore, & loco. l. sed & si citeriore. & l. seq. quæ incip. eum, qui Ephesi. in prin. ff. de constit. pecu. licet nõ posset in plus constitui re siue summa. l. hactenus. §. fin. & l. seq. & seq. ff. de consti. pecu. & declarat hîc Nicol. de Neapo. in iij. q. extra glos. in 36 materia de consti. pecu. † Inuestiganda est igitur ratio diuersitatis, quare debitum ciuiliter tantùm non possit constitui, & tamen ei, posset accedere fideiussor. Vel si volumus tenere quòd in hoc idem sit in constituto, quòd in fideiusione: habetis inuestigare solutionem ad l. quòd si maritus. §. j. hîc alleg. in glos. Subtilis tamen Pet. de Bellaper. secundùm quod eum refert Bald. in l. penulti. C. de non nume. pecu. dicebat pro ratione diuersitatis: Soluat Apollo. qua solutione vtitur in simili glos. in l. ij. in princi. in ver. anno. ff. ad leg. Aquil. Bald. in d. l. penult. respondet quòd ideo aliud est in constituto, quia ibi est nudum pactum: sed in fideiusione necessaria est stipulatio. l. blanditus. C. de fideiuss. Alleg. etiam pro hac ratione in ar. l. si ex pretio. C. si cer. pe. distinguit tamen posteà, vt ibi per eum. Et istam rationem diuersitatis sentit etiam Bart. si bene inspiciatur, in l. j. ff. de fideiuss. & j. referam. Dyn. tamen hîc ad sol. d. l. quod si maritus. distinguebat hoc modo. Si tu quæras vtrum debitum ciuiliter tantùm possit cõstitui: distingue, Aut constituens sciebat debitum esse ciuiliter tantùm, ille verò cui fit constitutum, ignorabat, quia credebat esse debitum ciuiliter & naturaliter: & tunc tale constitutum valet, & tenet, & potest constituens cõpelli. l. j. §. pe. ff. de 37 consti. pecu. Et facit ratio: † quia promissio, & solutio æquiparantur, vulgata l. fin. C. ad leg. Falc. & habetis text. in terminis materiæ no b stræ in l. j. §. an possit. ff. de consti. pecu. sed soluens scienter indebitum, non potest repetere: vt l. cuius per errorem. ff. de regu. iur. eò quia b donare videtur, iuxta legem Campanus. ff. de ope. lib. Ergo eodem modo promittẽs obligabitur. Aut verò constituens sciebat esse debitum ciuiliter tantùm: eodem modo sciebat ille, cui fiebat constitutum: & sic vterq; erat in casu scientiæ, & tunc secundùm Dyn. 38 † quia in pari causa melior est cõditio rei, quàm actoris: vt l. si seruum. §. sequitur. ff. de verb. obli. & l. apud Celsum. §. Marcellus. ff. de excep. do. bene facit l. domum. ff. de contrahen. empt. sequitur quòd constituens ex tali constitutione non erit obligatus cum effectu. l. ij. §. circa. ff. de excep. do. Ista distinctio Dyn. dum in ea dicitur

de Carbo. edic. Et aduerte q Paul. Cas. videt eo modo, quo s. proximè dixi, text. declarandum intelligere, dum summat illum versi. sed si quis. q per constitutũ quis se obligare potest, nõ autem alium. Vel secundò possumus dicere q in lege cõtraria, scilicet in l. qui autem. §. j. promisit alium fideiussurũ creditori: & sic promisit quòd alius faceret actũ per quem creditori obligaretur quo casu interest ipsius creditoris: vt l. iiij. §. fin. ff. de lib. lega. & eodem modo obligaretur si promitteret alium pro se cõstituturum. Secus est quãdo promittit alium pro se soluturum: quo casu promittit nudũ factũ alterius: & creditoris non interest vel quòd debitor actualiter numeret, vel alius pro ipso: ex quo per istum actum non est habiturus alium reum, nec fecurior redditur. Cùm ergo sua non interfit, nimirum si nõ tenetur, arg. §. alteri. instit. de inutil. stipul. Sed huic solu. videtur obstare text. in d. §. Iulianus. vbi quis constituens se soluturũ pro alio, tenetur. Sed dicas quòd ibi promittit factum proprium, non autem alienum: ideo obligatur. Cogitabitis, quia hunc vltimum intellectum non pono pro firmo. Carcassona Sardus.

b Donare. Adde Franc. Are. in l. falsus. C. de fur. & Felin. in c. suborta. de re iud. in pe. col.

citur vltimo loco, quòd constituens non erit obligatus cum effe-
39 ctu: cadit in illam vulgatam quæstionem, † vtrum promissio facta
a sine causa, ipso iure valeat a in effectu. Quod hîc examinat Bald. & multùm diffusè Ange. de Are. sed non expedit. Ista tamen distinctio Dyn. vult vnum aliud, quod non potest vllo modo procedere, scilicet quòd illud, quod dicitur in d. l. quòd si maritus. §. j. & in glos. nostra, scilicet quòd debitum ciuiliter tantùm non possit constitui: tunc demum procedat, quando vterq;, & constituens, & ille, cui constituitur, sciebant, & non alio casu. quod esset nimium re-
40 stringere illum tex. ¶ Item vult Dy. aliud, † quod ille, qui scit esse debitum ciuiliter tantùm: si constituat, videatur donare: & quòd constitutum valeat, vti donatio. Quod etiam tenet glo. in d. l. quòd si maritus. §. j. & in gl. j. mag. ad fi. Contrarium tamen tenet glo. in l. hactenus. §. j. in eo. tit. scilicet quòd constitutum non valeat iure donationis: cum illo iure Digestorum donatio facta nudo pacto non valet: licet hodie sit secus, per l. si quis argentũ. §. fi. C. de do. & Bar. in d. l. hactenus. §. j. distinguit, Aut illud, quòd à sciente erat constitutum, erat indebitum iure exceptionis: & tunc per constitutum factũ scienter constituens teneatur, non quia oriatur actio de constituta: illa enim oriri non potest, cùm debitum efficax non præcedat: sed quia per illud constitutũ scienter factũ tollitur obstaculum exceptionis, & actio prima remanet valida. Si autẽ omnino erat indebitum: & tunc quia scienter constituens videtur donare, hodie per iura Codicis valeret vt donatio: olim secus. Et ita etiam tenet Bald. in rub. C. de consti. pecu. in iij. col. quamuis Iaco. But. & fortè melius, tenuerit vtroque casu agi ex donatione, eò quòd constituens non egerit antiquam actionem resuscitare, aut exceptionem ad ea remouere, sed nouam obligationem inducere. Vnde iste actus non debet vltra voluntatem constituentis operari, iuxta vulgatam l. non omnis numeratio. ff. si cer. pet. Et ita etiã tenet Sali. in l. ij. C. de consti. pec. Et illud credit esse verius. Ange. hîc. Ponit etiam hîc Nico. de Neap. in ij. q. extra glo. in materia cõstitutæ pecuniæ. Io. Fab. hîc habuit in prædictis mirabilem opi. & profectò non negligendam, quòd constituens scienter indebitum, nunquàm teneatur: & quòd tale constitutum non valeat, eò quia est accessorium ad principale debitũ: ergo nõ debet posse constare sine principali. Hinc est quòd quando debitũ principale est conditionale, non potest constitui: quia principale debitum non est efficax, iuxta l. id quod sub conditione. in prin. ff. de consti. pecu. & tamen hoc casu constitutũ fit à sciente, & in hoc concordant omnes & nemo discrepat. Sed ampliùs, & mirabiliter vult Io. Fab. hîc, & in hoc discrepat ab omnibus doct. quòd constituens scienter indebitum, etiam non videatur donare: quia, secundũ eum leges, quæ
41 dicunt † quòd promittens scienter indebitum, videatur donare: loquuntur quando principaliter aliquid promittitur. Sed quando promittitur aliquid accessorium, vt in terminis nostris: & tunc dicit se credere quòd etiam non videatur donare, cùm deficiat materia principalis. Alleg. l. fi à reo. §. si à furioso. ff. de fideiusso. quæ
42 lex non facit: quia loquitur, & dicit, † quòd obligatio fideiussoria, quæ est accessoria ad principalem, non valet, si non valet principalis. Verum est quòd non valet tanquam obligatio fideiussoria, vt ibi dicit text. Sed nunquid valeat tanquam donatio, quando fieret à sciente: nihil ibi dicitur in textu. Et si vera est hæc opin. Ioan. Fab. est maxima limitatio ad illam vulgatam regulam, quæ habet quòd promittens scienter indebitum, videatur donare. Reprobata itaque distinctione Dyn. & sol. ad d. l. quòd si maritus. §. j. restat vt aliter respondeamus ad illum textum. Ioan. Fab. dicebat quòd in debito ciuili tantùm non est aliqua differentia inter constitutum & fideiusionem: quia in casibus, in quibus debitum ciuiliter tantùm non potest in constitutum deduci, in eisdem etiam non potest accedere fideiussor: & eodem modo idem est econtra. Vnde, secundùm eum, duplex est debitum: quoddam ciuile tantùm, quod est efficax: ita quòd ex eo datur actio, vt est in debito ex sententia. l. Iulianus verum debitorem. secundùm magis communes conclusiones. ff. de condi. inde. & istud bene potest constitui, sicut ei potest fideiussor accedere. Quoddam autem est debitum ciuile inefficax: & tunc non potest con- a
stitui, sicut nec potest fideiussor accedere, & in istis terminis loquitur, secundùm eum d. l. quòd si maritus. §. j. Ista distinctio quæ fuit Dyn. in l. j. ff. de fideiusso. approbatur ibi per Barto. in fideiussore. Quod etiam tenet, & ampliat Baldus in d. l. penulti. C. de non nume. pecu. Sed quantum ad constitutum Barto. in d. l. prima. ff. de fideiusso. aliter dicit, & dat alium intellectum ad d. l. quòd si maritus. §. j. qui intellectus videtur esse multum amicus literæ illius text. intelligendo text. ad vnguem, prout iacet. Et miror quòd iste intellectus Barto. non referatur per alios hîc. Dicebat ergo Bartolus quòd quando subest ciuile debitum tantùm, quod tamen sit indebitum de iure prætorio, vt quia naturalis sit sublata de iure prætorio: tunc tale debitum non poterit in constitutum deduci. Et in istis terminis propriè loquitur d. l. quòd si maritus. §. j. Et ratio est, secundùm Bartolum quòd constitutum fuit inductum ex edicto prætoris. Vbi ergo non est debitum de iure prætorio, ibi non cadit constitutum. Huic tamen debito bene potest accedere fideiussor: quia cessat ratio suprà dicta. Item & quia fideiussor accipitur per stipulationem. Et in istis verbis. Bartolus sentit illam rationem, quam ponit Baldus in l. pe-
43 nultima. C. de non numer. pecun. & eam s. retuli. ¶ † Quid autem si sit aliud debitum purum, cui tamen aliqua exceptio obstet, an possit deduci in constitutum: habetis per gloss. in dicta l. quòd si maritus. §. primo. in glos. prima mag. & ibi per Bartolum
44 & per Angelum de Aret. hîc. ¶ † Vltimò ad complementum huius gloss. inquantum glos. vult quòd debitum naturaliter & ciuiliter simul possit in constitutum deduci: aduertite quòd hoc casu tale constitutum nullius, aut paucæ admodum esset vtilitatis, quando fieret ab ipsomet debitore: nisi quòd plures actiones ad idem tunc creditori competerent. Secus tamen esset, quando constitutum fieret à tertio: quia tunc esset maximę vtilitatis, propter illum tertium. Et ita etiam dicebat Angelus de Aret. ad fin. præsentis §. Sed vnum circa ista diligenter notate quòd vbicunque fit pactum, vel constitutum de eo, ad quod quis erat obligatus ex dispositione legis, ex qua dispositione legis nemini venit in dubium quòd oritur actio, iuxta l. legitima. ff. de
45 pactis. hoc † casu actio de constituta pecunia non est necessaria. Solum ergo esset necessaria, quando in pacto, seu constituto deduceretur id, ad quod quis esset obligatus ex contractu: & sic ex dispositione hominis: & sic esset debitum naturale tantùm elisum tamen exceptione: tunc bene esset necessaria actio de constituta pecunia. Ita signanter dixit Bartolus in dicta l. legitima. in columna fina. quamuis eum aliter, & malè referat Angelus de Aret. hîc ad fin. præsentis §. Et pro dicto Barto. habetis text. opti. in l. inter socerum. §. conuenit. ff. de pact. do. iuncta l. si quis pro vxore. §. primo. ff. de donatio. inter virum & vxorem. Bene etiam facit l. quoties. iuncta glossa magna. versiculo finali. ff. de præscriptis verbis. Imò fortiùs, & singularius dixit Angelus in dicta lege legitima. quòd quando pactum, seu constitutum interponitur super eo, ad quod quis erat obligatus ex dispositione legis, quod hoc casu actio de constituta nedum non est necessaria, imò etiam secundùm eum, non potest competenter habere locum: quia ista actio de constituta est inducta in subsidium, quando alia non competit: sed hic alia competit: ergo, &c. Licet contra istud vltimum, scilicet quòd imò ista actio de constituta pecunia competat etiam quando competat alia actio: teneat Iacobus de But. hîc: de cuius veritate dixi suprà in vltimo notabili huius textus. Sed pro hac opinione Angel. multùm bene facit illa l. inter socerum. §. conuenit. quam pro eo adducit ad hoc pater & præceptor meus domi. Alexand. Imol. in dicta l. legitima. vbi est text. quod hoc casu datur actio vtilis in factum, quæ non competit, vbi competit alia actio dicta l. quoties. ff. de præscriptis verbis. Ergo bene præsupponit textus ille quòd isto casu non posit habere locum actio de

a ¶ Valeat. De qua quæstione vide tu Franc. Are. in l. traditionibus. C. de pact. & Felin. in c. si cautio. de fi. instru. in xv. col.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱Adde q̃ non videtur verum id,quod doct.dicunt,q̃ vbi quis constituerit se soluturum id,ad quod legis dispositione tenetur, q̃ non competat actio de constituta.primò quia non video rationem quare sicut oritur quando quis constituit pro eo,ad quod efficaciter tenebatur ex contractu,vt l.si actor.ff.de iureiur.& vidimus s. in hac eadem glo.non oriatur etiã quando quis constituit se soluturum, vel facturum id , ad quod legis dispositione tenebatur:& si nõ sit necessaria,vtilis tamẽ est: quia expedit plures habere actiones , vt patet in d. l. si actor.ff.de iureiur. & ponit Socin. in rub.de verb.obli. col.viij. in prin. & inquit Aristoteles octauo Topicorum, quem Refert glo.in c.sicut vrgeri.i.q.j. quòd optima instantiarũ est dicere,quare nõ sic. Nõ obst. tex.in l. inter socerum.§. cõuenit. ff. de pact. dotal. quia dico quòd ibi deuenit in pactum id, ad quod maritus nõ tenebatur , nimirum si cessat actio de consti.vt l.j.§. fin. ff.de cõsti.pec.Nõ obst.tex.in l. si qs pro vxore. ff. de dona. inter vi. & vxo.quia non dicitur ibi q̃ maritus teneatur , sed quòd ex ista causa non prohibetur donatio , quæ alias est prohibita.Præterea si maritus ad illud esset obligatus,cõpeteret vxori cõdictio ex illa l. siquis pro vxore. vt habetur in l. viij. ff. de condi. ex l. & non esset verum quod dicitur in §. conuenit.quòd nulla esset hoc nomine directa actio:nec daretur vtilis in factum , quæ non cõpetit, vbi alia datur d.l. quotiens. vel possum aliter respõdere, quòd ad hoc vt actio de constituta competat , non sat est quòd deducatur in pactũ id, ad quod aliàs aliquo modo qs tenebatur,nisi animo constituentis fiat,vt l.j. §. eum, qui. ff. de constit. pecu.quod in d.§. conuenit.nõ fuit: nimirum si cessat actio de constituta,pecunia, [a] ✱Ego limito ista vt sint vera,& procedant,quando cõstitutum continens illud idem,ad quod quis erat obligatus ex legis dispositione,fieret ab ipsomet obligato. Et in istis terminis loquũtur prealleg.doct.Sed vbi istud constitutũ fieret à tertio non obligato,prout sine dubio fieri potest , vt hîc in text. nostro & l.eũ qui.§.quod exigimus.ff. de consti.pec.tunc putarem q̃ nedũ actio de constituta haberet locũ contra istum tertium, sed q̃ imò esset necessaria,cùm cõtra illũ tertium nõ competat aliàs illa actio ex lege descendens. Et ita sanè intelligo dicta supra dictorum doc. Et ista notate,quia sunt maximũ fundamentum in præsenti materia. ¶ Glo.in ver.nulla. Ego diuido in tres partes prin. In prima infert ex tex.& contra illationẽ opponit.In secunda soluit quoddam speciale,& specialitatis rationem assignat.In tertia & vlti.enumerat alios sex casus ✱specíales , in quibus ex pacto nudo oritur actio.Secunda ibi:& est hoc ideo fortè speciale.

46 Tertia ibi:sunt & alij adhuc sex casus. ¶ † In ead.glo.ibi:vt ff.de iureiur.l.eum , qui. in prin. habetis ex glo.duo:primò rationẽ specialitatis, quare speciale sit in constituto, vt in eo ex pacto nudo oriatur actio. Secũdò q̃ in aliis promissionibus,præterquã in constituto , promissor statim teneatur. ¶ Circa primũ , videlicet circa rationẽ specialitatis assignatam in glo. dicite q̃ eandẽ rationẽ ponit glos.in d.l. promissor.§.j.in ver.modicũ.Hanc tamẽ rationẽ specialitatis impugnant omnes doct.hîc: quia ista nõ est bona cõsequentia:quis habet cõmodum vt nõ teneatur,vel vt etiã possit conueniri intra decẽ dies:ergo ex pacto nudo oritur actio. Certè istud nullatenus sequitur. aliàs sequeretur,q̃ si ego existẽs hîc Papiæ, promitterẽ tibi decẽ Romæ:quo casu licet promissio sit pura, tacitè tamen subintelligitur tantũ tempus, intra quod possim Romam petere,iuxta l.cõtinuus.§.cùm ita.ff.de verb.obli. & §. loca.s. de verb.obli.q̃ hoc casu ex pacto nudo oriretur actio.quod tamen notoriè est absurdũ , & falsum.Præterea ratio glo.nostræ ostẽditur falsa alio fundamento,quod adducit hîc Iac.But.& post eũ Nic.de Nea.in secũda,aliàs in iiij.oppo. glo.Nam in edicto prætoris,qui introduxit in constituto ex pacto nudo actionẽ cõpetere.l.j. in prin.ff.de cõsti.pec.quãdo debitũ erat constitutũ:certè nihil disponebatur de isto spatio decẽ dierũ:sed istud spatiũ decem dierũ fuit inuentũ, & postea superadditũ per Iurisconsultos:vt est de vtroq; casu in d.l. promissor. §.j. Ergo sequeretur attẽta ratione glo.q̃ ante istã inductionẽ decẽ dierũ factã per iurisconsultos in cõstituto ex pacto nudo nõ oriebatur actio: qd tamẽ est notoriè falsum , & contra d.l.j. in prin.ff.de cõsti.pe.Præterea secũdùm Ang. de Are.hîc,propter tam modicũ cõmodum , seu tam modicũ interesse decẽ dierũ nõ debuisset tanta specialitas induci contra omnes regulas

b ✱Adde quòd idem Ias. in rub.ff. de verb.oblig.col.v. Bald.in Nouel.& Rip.tenent contrarium, quòd imò ex pacto nudo geminato non oriatur actio.Mouet Iaso. per l.si pacto quo pœnã.C. de pact. & per l. si veritas. C. de fideicõ. quibus Philip. Dec. in l. legem. C.de pac. respondet. Magis tamen placet opinio negatiua , quã etiã subtiliter firmauit in prælleg. Rubr. do.& præceptor meus. Marian. Soci. iunior me audiẽte.& facit bonus text. in l. Spadonẽ. §. qui iura. ff. de excusa.tut.& facit qd̃ dicit Bald. in ij. col. in versi. his textualiter præmissis.in l. si certis annis.C. de pactis.Et quando vires excederet additionis , dic vt per do. meum in d.Rub.Carcassona Sardus.

c ¶ Præiudicat. Quod verum est absente parte : vt per dominũ Marian. Soci.in consil.xv.incip.visis. ver. tertius verò tractatus. circa me.in j.parte.

¶ Obligãt. Adde Franc. Aret. in l. ferui electione.de leg.j.& do.Barto. Soc. in cõsi.lxvij. incip. circa j. q. versi.circa aliam q.in j.parte.

d ¶ Exceptio nõ numera.pecu. Adde Franc. Are.in l.si ita stipulatus. in §. Chrysogonus. deverb.obl.& do. Barth. Soci. in d. cõsi.lxvij. incip, circa primã. circa. fin. s. allegaver. quid operetur in nonnullis actibus geminatio.vide Felin. in c.si cautio. & statim post med. de fide instru.

Mũdi vt ex pacto nudo detur actio.Et si propter illud,& nõ propter aliud fuisset hoc si introductum , certè fuisset maximũ absurdum: quod nullatenus est dicendũ. Quæ ergo potest esse ratio specialitatis, quare speciale sit in constituto , vt in eo ex pacto nudo oriatur actio? Io.Fa.& Ange.hîc dicunt rationem esse: quia hoc pactum cõstituti interponitur super debito iam contracto:ideo potiùs operatur productionem actionis , quã si fieret super debito cõtrahendo. Et hoc operatur geminatio promissionis , quasi magis appareat de deliberata voluntate promittentis, quàm si vnicus interuenisset tantùm cõsensus , & vnica promissio. Et ad hanc rationem ego addo bene facere rationem,quam ponit Bart.in l.j.§.si quis simpliciter.ff.de verb.obli. & Raph.Cu. in rub.illius titu. quare lex introduxerit quòd in stipulatione præcedat interrogatio , & sequatur responsio: quia præcedente interrogatione magis apparet de deliberata voluntate volentis se obligare. Ita erit ergo & in proposito nostro.Et prædictam rationem in constituto sequitur in terminis Raph. Cu. in d. rub.ff. de verb.obli.& idem volũt doct.iuris canonici,vt c Host.& clariùs do. Anto. de Bu.in c. per tuas. extra de arbi.& idem do. Ant.in c. cùm contingat.& in c. Quintauallis. extra de iureiuran.in

47 quibus locis tradunt pro regula † quòd ex pacto nudo geminato super eadem re , etiam ex interuallo appositio,oritur actio, etiam de iure ciuili.Et ad istud optimè facit tex. in l.fi.C. ad d legẽ Fal.qui probat subtiliter intuenti , secundùm Ang.ibi,quòd vbicunq; est geminata naturalis obligatio, † quòd est actionis produ-

48 b ctiua. [b] ✱Item facit, quia geminata conuentio sine causa,valet, & tenet, secundùm Ange. in l.petens.in vj.lec.C. de pac. Item confessio extraiudicialis, quæ aliàs non præiudicaret , si sit e geminata,ita præiudicat, [c] sicut si facta fuisset c in iudicio.Ita singulariter Barto. in l. cùm scimus.ad fi. per glos. ibi.C. de agri. & cen.lib.xj. Item verba enuntiatiuè prolata in contractibus, quamuis non sint obligatoria , tamen si d sunt geminata,bene obligãt. [d] Ita sing. Bart.in

49 d.l.cùm scimus.post prin.per illũ tex.† Itẽ geminata cautio tollit beneficiũ Velleiani, secundùm formam l.si mulier.& quod ibi Bal.in lectura antiqua.C.ad Velleia.Item † quando emanauit geminata confessio , non potest opponi

50 e exceptio non numeratæ pecuniæ; [e] vt vult gl. in l.in contractibus.§. sed quoniam.in glos.j. in ver.penitus opponi.C.de non nume. pecu. Accedat illud vulgatum,quòd duo vincula magis operantur,quàm vnum.in authen. de consang.& vteri.fratri.in prin. & authen.itaque.C. commu. de succes.Ista ratio,quamuis firmata authoritatibus complurium illustrium doct.& etiã fundata cõpluribus optimis similibus, mihi tamen nullo modo placet,quia posito quòd procederet,quãdo constitutum fieret ab ipsomet , qui erat debitor , quo casu ex secunda promissione diceretur magis apparere de voluntate promittentis: tamen nullo modo posset procedere,quando fieret à tertio,qui nõ esset

esset obligatus:quo casu nõ diceretur esse geminata promissio eiusdem, per quã debeat apparere de magis deliberata voluntate promittentis : aliàs sequeretur quòd in fideiussione eodẽ modo nudũ pactum produceret actionem:quia fit super debito præcedenti:& tamen istud est notoriè falsum:quia requiritur stipulatio , vulgata

51 l.blanditus.C.de fideiuss. ¶ † Vnde aliam,& secundã rationem specialitatis in constituto assignant Io. Fab. & Ang.de Are. hîc : quia promissio,quæ fit in constituto,est accessoria principalis debiti,secundùm Ang.de Are.& multa accessoriè concedũtur quę principaliter non concederentur, sicut videmus , secundùm eum, in pactis nudis appositis in cõtractu , ex quibus non oritur actio de per se,sed quia accedunt contractui vestito , iuxta l.legẽ. & ea, quæ ibi tradũtur.C.de pact.Et hanc rationẽ etiam sequitur Ray.de Forli. in l.ij.C.de consti.pec. Et hanc rationem defendit etiam hîc Nico. de Neap.in iiij.oppo.glos.Sed ista ratio etiam nullatenus mihi placet,& eam etiam refert Iac.Bu. prout eum refert Nic. de Neap.in loco proximè allegato: quia data ratione pro vera , sequeretur absurdum, quòd fideiussor obligaretur ex nudo pacto : cũ obligatio sua sit accessoria principali.l. fideiussor obligari. §. fideiussor.ff. de fideiuss.tamen illud est falsum:quia oportet quòd interueniat stipu

52 latio.d.l.blanditus. ¶ † Vltima fuit ratio ipsius Iac. Bu.hîc referentis Nico.de Neap.in loco proximè allegato,quòd ideo in constituto ex pacto nudo oriatur actio , eò quia illud pactũ nudum habet fomentũ à lege prætoria:vt l.j.in princ.ff.de constit.pecu. nil mirũ si parit actionẽ iuxta l.legitima.cũ ibi traditis.ff. de pac.nõ sic in fideiusione, quæ est creatura iuris ciuilis , quæ nõ habuit fomentũ nec à lege ciuili,nec à lege prætoria,nec ab alia lege: ideo non parit actionẽ,nisi interueniat stipulatio.d.l.blanditus.Et hanc rationem ego teneo pro minùs periculosa,& etiã pro vera:& eam etiã tenet Bal.in l.fi. C. ad legẽ Fal. vbi formaliter inquit q̃ ideo pactũ nudũ producit actionẽ , quia assumit sibi vestimentum edicti prætoris. de consti.pecu. vbi allegat hunc tex. Et si instares, quę est ratio diuersitatis, quare constitutũ fuerit fomẽtatum à lege prætoria potiùs,quàm fideiusio. Respondeo,& faciliter,rationẽ esse, quia constitutum est creatura iuris prætorij,vt s. dixi. Vnde faciliùs debuit moueri prætor à fomẽtanda ea, quæ ipse introduxerat , quàm ad fomentãda ab aliis introducta,veluti à iure ciuili , vt est fideiusio.

a ¶ Non omitto tamẽ circa prædicta q̃ Bar. [a] ✱ sibi cõtrarius, prout retuli s. in euidentialibus,ponit vnã nouam , & singularẽ opi.in l.iuris gentiũ. §.sed cùm nulla.in ver. igitur nuda. ante fi.ff.de pac.

53 vbi dicit se putare † q̃ constitutũ debeat dici contractus nominatus,& conuentio legitima:cùm habeat nomen specificum , & elegans. Vnde nil mirũ si producat actionẽ , sicut & aliæ conuentiones nominatæ.d.l.iuris gentiũ.in prin.& secundũ hanc opi.nõ erit aliqua specialitas in cõstituta,q̃ ex pacto nudo oriatur actio : & ita cõfundentur opi.omniũ,& glo. & doct. hîc, & vbiq;: & ipsiusmet Bar.in hoc sibi contrarij,vt s. retuli in euidentialibus. Nã volunt omnes,quòd specialis causa sit in constituto , vt in eo ex pacto nudo oriatur actio.Ego tenerẽ hanc peregrinam,& singularem opin. Bart.nisi contra eam vnum obstaret mihi,ad quod nõ video quomodo bene respondeatur:quia secundũ eam etiam in fideiusione ex pacto nudo deberet oriri actio,cùm fideiussio sit cõuẽtio nominata,& habet specificũ,& elegans nomẽ : & tamẽ istud est notoriè falsum.d.l.bláditus.In hoc bene cogitabitis.Et per ista remanet ex-

54 peditum primũ,quod collegi s. ex ista gl. ¶ † Circa secundũ principale,quod ex ea.gl.collegi, q̃ in aliis promissionibus , præterquã in constituto,promissor statim teneatur, & consequenter q̃ differentia sit in hoc inter cõstitutum, & alias promissiones:dicite q̃ idem etiam tenet gl.in d.l.promissor. §.j. in ver. modicum. In hoc puncto omissis opi.hîc relatis per Nic. de Neap.in iiij.opp. glossarum, paucis concludo cũ Bar.in d.l.promissor. §.j.contra glo.nostram, quòd idem sit in aliis promissionibus, quod in constituto , quantũ ad obligationem,vt statim cedat dies obligationis tam in constituto,quàm in aliis obligationibus,& quòd tempus istorũ decem dierum adiiciatur solutioni miserationis gratia , iuxta l. si cũ multi. §. fin.ff.de compen.nõ autem adiiciatur obligationi.Et hoc est,quod propriè vult text. in d.l. promissor. §.j. in verbo, vt exactio celebretur. Bene verum est , quòd hoc tempus, a quod indulgetur solutioni,est in constituto limitatum,vt sit decem dierũ : in aliis verò promissionibus non est limitatum , sed est ad arbitrium iudicis. De quo etiam puncto videatis multùm latè,& plenius,quàm alibi, per ipsum Barto.in l.ita stipulatus magna.in j.q.princ.ff. de ver.obl.vbi refert omnes glos.in hoc cõtrarias , & dicta antiquorum patrum contraria, prout etiam refert Nicol.de Neap.hîc,in loco proximè alle.& concludit Bart.idem,prout in d.l.promissor. §.j. De quo etiã videatis Barto. idem tenentem in l.quod dicimus.ff.de sol.Idẽ

55 etiam tenet hîc Io.Fab.in pe.col. ¶ † Et ad intellectum istius l. promissor. §.j. si vultis scire, an illud tempus decem dierũ, sit ibi statutum à lege,an verò sit statuendum à iudice , & cuius effectus sit ista indagatio , videatis Angel. & Imol.in l.liber homo.la ij.in §.decem hodie.ff. de verbo.obliga. & Angel.de Aret.hîc,col.iiij. ¶ Et an illud tempus decem dierum habeat locum etiam inter absentes,an verò solùm inter præsentes,ponit Bal.in rub.C.de consti.pecu. in iij.q. ¶ An autem lapsus istorum decẽ dierum constituat debitorem in mora absq; alia interpellatione:vt si debitor constitueret se soluturum magnum debitum sub pœna , pœna committatur lapsis illis decem diebus sine alia interpellatione:habetis hîc per Ioan. Fa. in pe. col. concludentem quòd sic : & per Barto. in d.l.promissor. §.j.ad fin.idem etiam tenentem per glos.cum text.in l.si duo. §.fin.ff.de consti. b pecu. [b] ✱ ¶ † Vnum tamen diligentíssimè no-

56 tate pro maxima limitatione præsentis materiæ,quòd vbi in constituto promitteretur pœna pacto nudo, quamuis ad fortem principalem nudo pacto promissam competat actio de constituta pecunia , tamen ad ipsam pœnam nudo pacto,& sic fine stipulatione promissam non competit ista actio de constituta pecunia. De hoc habetis text.no.& signandum, & fortasis singularẽ,in iure in l. Titius.la ij.ff.de cõstitu.pecu.per quem text.ita dicit Bald.in rub. C.de consti.pecu.in iiij.q. ¶ In eadem glo.ibi: vt C.de dona.l. si quis argentum. §. finautem.

57 habetis † quòd hodie ex pacto nudo de donando oritur actio. Et idem tenet etiam glos. in l. legitima. in glossa magna post princip. & in l.iuris gentiũ. §. sed cùm nulla. in ver.igitur nuda.in glossa magna post medium.ff. de pac. Istas glo.repræhendit Barto.in l.legitima.& ibi Ange.& communiter alij sequuntur : & idem Barto.in l.j. in vltima col.ff. de condi. ex lege. quia hodie ex nudo pacto de donando non oritur actio, sed oritur condictio ex lege propter ipsum pactum. Et istud paucis ego teneo, declarando tamen, prout magistraliter declarat Barto.in d.l.legitima.quicquid teneat Ang. in repetitio.l. si certis annis.in j.col.C. de pact.

58 † quicquid etiã tenuerit Imo.in l.in ædibus. §. j.ff. de donatio. referens præceptorem suum b Franc.de Rampo.in hoc tenentẽ contrarium. De quo habetis latè per Angelum hîc.Nec est mihi curæ hoc vlterius examinare , quod nullius, aut paucæ admodum vtilitatis est , an hodie oriatur actio ex pacto nudo de donãdo,an verò ex lege propter pactum. Non est etiã vera opi.Io. Fab. hîc tenentis post Pet. de Bellaper. quòd non

✱ Hanc opinionẽ quòd contractus cõstituti sit nominatus, & transeat in speciale nomẽ contractus. puto verissimam:quia illi dicuntur contractus nominati, qui non stant in nomine generis, vt per gl.& Bart. in Rub.C.de rer. permu. Bart.in l. in ædibus. §.j. ff. de dona.Sed contractus constituti non habet nomen generis , sed speciale:ergo est nominatus. Et quòd constitutum sit cõtractus nominatus, tenet idẽ Ias. sibi contrarius in Rub.ff. de ver.ob. post Bal.& Alber. ibi per eũ alleg. Non obst. quod dicit Ias.de fideiussione, quia nihil facit: nec est bona consequentia, Est cõuentio nominata,ergo potest fieri simplici pacto: vt patet in stipulatiõe, quæ est nominata, vt l.j.§.fi. ff. de pac.& tamẽ pacto nudo nõ fit, nisi seruata forma à lege tradita vt latè per Doc.in l.j. in princi.ff. de verb. oblig. quia non ex hoc quòd possint fieri nudo pacto:vel non dicuntur nominati, sed quia transeũt in speciale nomẽ, vt s.dixi,& sic eũ in fideiusione fit data forma à lege, vt fiat per stipulationẽ d.l.blãditus.C.de fideiuss. & l.v.§. satis acceptio.ff. de ver. obl.formę inhęrẽdum est.l. cùm ij. §. si prætor.ff. de trãsac.ita in proposito nostro lex prætoria introduxit modũ constituti, vt nudo pacto de donando fieret,vt in hoc §. nostro.Sicut multi alij nominati contractus fiunt simplici pacto:vt l.iuris gẽtium.ff. in princi.ff. de pact. Carcasso.Sardus. ✱ Idẽ tenet Bal.in rub.C.de cõsti.pe. in iij.q. per illã l. si duo.§.fi.Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Nominatus. Adde Fran. Aret. in l. fin. de condi. ob cau. & Bald. in trac. de pac. i xij. & xiij. col.

b * Aduerte, quia Iaſ. allegat c. nauiganti. pro concordãti. cum d. l. piculi. ff. de nau. fœ. & nõ cõcordat, imò cõtradicit: quia in pecunia numerata, dato q mutuans ſuſcipiat in ſe periculũ, nõ propter hoc poteſt aliqd vltra ſortem capere, qa eſſet vſura: vt d. c. nauiganti. in princ. & ibi glo. declarat. vnde de iure canonico diſpoſitio d. l. periculi. non haberet locum: cui iuri canonico ſtandũ eſt in materia vſuraria, tanquam concernenti peccatum, etiã in terris imperij: vt habetur in c. fin. extra de præſcrip. & per doct. in l. priuilegia. C. de ſacroſanc. eccleſi. Carcaſſona Sardus.

c * De illius §. intellectu vide quæ ſ. dixi. in viij. col. Sardus.

a fit mirũ, ſi hodie pactũ nudũ de donãdo pariat
59 actionem, propterea † q contractus donationis hodie ſit contractus nominatus, [a] per d. l. ſi quis argentũ. §. pe. & fuit opi. gloſſ. in d. l. iuris gentium. in prin. in gl. magna, in verbo, aliquid facias. quam ibidem repræhendit Bart. & bene: quia poſito q ſit contractus nominatus tamen quia contractus nominati, qui accipiũt nomen non ab actu conueniendi, ſed ab actu
60 exequẽdi, vt donatio, † quæ ſic dicitur, quia eſt doni datio: vt l. ſenatus. §. donatio. ff. de dona. cau. mortis. certè nũquã dicuntur habere nomẽ, niſi facta executione. Vnde nõ mirũ, ſi pactũ nudũ de donãdo, qd nõ eſt donatio, nõ ꝓduceret actionẽ, niſi hodie à lege iuuaretur. de
61 quo habetis latius ibidem per Bar. ¶ † An autem d. l. ſi quis argẽtum. §. pe. habeat locum in donatione cauſa mortis, vt in ea ex pacto nudo habeat locũ diſpoſitio huius legis: habetis glo. reputatã ſingularem tenentem q ſic, in l. cùm pater. §. Meuio. in glo. j. in ver. donabat. & in glo. ſi. in verbo, reuocauerit. & ibi Bar. ff. de leg. ij. Et hoc etiã tenet Bal. poſt Cyn. in l. j. C. de dona. cau. mor. & Bal. in l. ſi quidem. in fi. C. de act. & obli. & in l. & ſi mortis. in prin. C. ad leg. Fal. & l. cùm hi. in prin. ff. de tranſa. & in l. cùm virum. in j. col. C. de fideicom. vbi reputat illam gloſſ. eſſe ſingularem ad hoc, vt in l. executorem. in iij. col. C. de execu. rei iudi. & in l. ſi donationis. C. de cõtrah. emp. & in auth. ex teſtamento. in iij. col. C. de colla. & in l. vnica. §. ſinautem aliquid ſub conditione. C. de cadu. tol. & in l. ij. ff. de leg. j. & Ang. in repe. l. ſi certis annis. in ij. col. C. de pac. & idem Ang. in l. cùm ex cauſa. ff. de re iud. & in queſtione per eum diſputata, quæ incipit, Aſtenſis miles. in iiij. char. vbi etiam habet illam gloſſ. pro ſingulari ad hoc. Sed quamuis gloſſ. illa reputetur ſingularis, habet tamen conſociã in l. ij. C. de iure do. in glo. mag. fin. prope fi. quam pro conſocia allegat Ioan. de Imo. in d. l. ij. ff. de lega. j. Eſt verum q ipſemet Io. de Imo. in d. l. cùm ex cauſa. tenet q quamuis prædicta opi. ſit communis, tamen in puncto iuris contrarium eſt verius, per nonnulla fundamenta, ad quæ habetis reſponſionem per Ang. de Are. hîc. Sed ipſe Imo. vacillauit, & aliter tenuit in hoc, in l. j. C. de dona. cauſa mor. & ibi habetis hunc articulum ſupra omnes latiſsimè examinatum per Lud. Ro. vbi poſt multa tenet, q quamuis de iuris ſubtilitate glo. præal. ſint falſæ, q tamen in conſulendo nõ re-
62 cederet ab opi. glo. & tantorum patrum. ¶ † Nunquid autem d. l. ſi quis argentũ. §. pe. habeat locũ in donatione propter nuptias: habetis glo. elegãtem q ſic, in l. j. in ver. auxerit. & ibi Bal. C. de dona. ante nup. & idem etiam tenet Cy. & Bal. in auth. eò decurſum, per
63 illũ tex. C. de do. ante nup. Et † q d. l. ſi quis argentũ. habeat locum in donatione ob cauſam, pondero nouiter de hoc eſſe gloſſ. iuncto tex. in l. ſi quis cũ debitore. ff. de iureiur. Nunquid autem d. l. ſi quis
64 argentũ. † §. pe. habeat locũ in donatione remuneratoria, habetis per Bar. poſt Gul. de Cu. in l. iuris gen. §. quinimo. in vlti. col. ff. de pac. & Sali. in l. legẽ. in vj. q. C. de pac. & Ioan. de Imol. in d. l. in ædi-
65 bus. §. j. ff. de dona. & per Ang. hîc. ¶ † Et an d. l. ſi quis argentũ. §. pe. habeat locũ in donatione præſumpta, puta quando aliquis promitteret ſcienter ſine cauſa, quo caſu præſumitur donatio. habetis gloſ. tenentem q ſic, in l. hactenus. §. j. in glo. j. & ibi Bar. ff. de conſti. pec. Et de illa glo. dixi ſ. in hoc §. in gloſſ. in verb. conſtituerint. ibi tamen non tetigi an d. l. ſi quis argentũ. §. penul. habeat locum in iſta donatione præſumpta. De hoc ergo videatis Barto. in d. l. iuris gentium. §. quinimo. in vlti. col. & in l. ſi tibi decẽ millia. ad fi. prin. ff. de pact. & Ray. Bal. Ange. & alios in d. l. iuris gẽtium. §. ſed cùm nulla. & Bal. in rubri. C. de conſti. pecu. in iij. col. & in l. fin. in fi. C. ſi cer. pet. & in l. ſi pacto, quo pœnam. C. de pac. & Sal. in d. l. legem. in vj. q. C. de pac. & Io. de Imol. in d. l. in ædibus. §. j. & do. Anto. de Bu. & Imo. in c. qualiter. extra de pac. & Pau. de Ca. in l. quæ dotis.
66 ff. ſolu. mat. & vnum verbum per Ang. de Are. hîc. ¶ † Item an d. l. ſi quis argẽtum. §. pe. habeat locum eo caſu, quo in pacto nudo de donando non deduceretur res, vel quantitas, ſed deduceretur factum: vide & Barto. poſt Gul. de Cug. in d. l. iuris gentium. §. cùm nulla. & in §. quinimo. ad fi. ff. de pactis. & in l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. in iiij. col. in eo. tit. ff. de pac. & Ang. in d. l. iuris gentium. in prin. in repe. l. ſi certis annis. in ij. col. C. de pac. & Bald. in l. cùm virum. C. de fideicommiſ. & in l. pacta quæ contra. C. de pac. & do. Ant. de But. & Imo. in c. qualiter. extra de pac. & Sali. in l. legem. in vj. queſtio. C. de pac. & glo. in l. ſi cùm mihi. iuncto text. in gloſſ. in ver. actio. & ibi Bar. ff. de dolo. & gl. notabilẽ in l. permiſiſti. §. j. in gloſſ. fi. ff. de præſcrip. verb. & videatis omnino Io. de Imo. concordantem opiniones in d. l. in ædibus. §. j. ff. de donatio. & Bal. in l. ex placito. in ix. q. C. de rerum permutatio. & Ange. de Aretio hîc.
¶ In eadem gloſ. ibi: & C. de rei vxo. actio. l. j. §. j. hunc caſum in ſpecie approbat Ange. hîc, ſubiiciens rationem ſpecialitatis eſſe,
67 † vt mulieres faciliùs nubant, quod Reipublicæ intereſt. arg. l. j. ff. ſoluto matrimo. Sed iſte caſus mihi non placet: & poſito q procedere poſit, inſpecto tempore legis, ad exactionẽ. C. de dotis promiſ. tamen hodie nullo modo procedere poteſt: cùm etiam ex parte mariti, nedum ex parte mulieris, inducatur à lege tacita ſtipulatio, quæ fingitur à lege interceſsiſſe. vt tenet gloſſ. in d. l. vnica. in princi. in verbo, dotes. C. de rei vxo. act. Et ita contrariũ eius, quod hîc tenet, & melius glo. in d. l. ad exactionem. & Bart. in l. legitima. ff. de pactis. & in l. fideiuſſor obligari. §. qui certo loco. ff. de fideiuſ.
¶ In ea. glo. ibi: & l. pactum. hoc eſt ſpeciale fauore Reipublicæ, ſecundùm Pet. de Bellaper. Ioan. Fab. & Ang. de Are. hîc. ¶ In ea. gl. ibi. l. periculi. in fin. Ratio ſpecialitatis eſt, ſecundũ proxi. allegatos doct. propter periculum, quod in ſe ſuſcipit creditor. & vbi eſt pe-
b riculum, ibi debet eſſe vtilitas. facit c. nauiganti. extra de vſur. b *
¶ In ea. gloſſ. ibi. C. de vſu. l. frumenti. Ange. de Aret. hîc dicit rationem ſpecialitatis eſſe propter incertũ ſeminationis exitũ. Quod nihil eſt dicere. Vnde dicite ſecundùm Pet. de Bellapert. & Io. Fab. hîc, quòd ratio ſpecialitatis ſit propter neceſſarium vſum victualium. ¶ In ea. glo. ibi. ff. de vſu. l. etiam ſpeciale eſt, ſecundũ omnes, ob fauorem publicum ciuitatis. Et ita etiam dicit Bart. in l. fideiuſſor obligari. §. qui certo loco. ff. de fideiuſſo. ¶ † In fi. gloſ. vltra hos
68 ſex caſus ſtipulationis in gloſſa enumeratos, in quibus ex nudo pacto oritur actio. Alium vidiſtis ſ. in princ. huius glo. quando pactũ nudum eſſet geminatum. Nonnullos alios caſus ſpecialis addunt, & enumerant Io. Fab. & Ang. de Are. hîc: de quibus etiam ſ. vidiſtis Cyn. & Sal. in l. legem. C. de pac. & Io. And. in c. j. extra de pac.
69 ¶ † Ex quibus vnum nõ omitto, videlicet caſum l. inter ſocerum. §. conuenit. ff. de pac. do. in quo vult Io. Fab. hîc eſſe caſum ſpecialem, quòd ex pacto nudo oriatur actio. Iſtud non eſt verũ, eò quia in pacto nudo fuerat deductum id, ad quod quis erat obligatus ex
c legis diſpoſitione. c * Vnde tunc non eſt ſpeciale, quòd ex eo oria-
70 tur actio, prout dixi ſ. in glo. in ver. conſtituerit. ¶ † Addite etiam alium caſum, in quo ex pacto nudo oritur actio, videlicet in curia mercatorum. Ita ſentit Barto. in l. Quintus Mutius. ff. mandati. arg. illius textus, & in l. ſi fideiuſſor creditori. in fin. ff. de fideiuſſo. & no. Bald. in l. ſi pro ea. C. mandati. quamuis Ludo. Ro. iſtud reprobet, tenens de directo contrarium, in l. filiusfamilias. ff. de dona. per notata per Inno. in c. j. extra de conſti. quicquid hîc dixerit
71 Ange. de Are. † Alius eſt etiam caſus, quando pactum nudum fieret in iudicio, prout latè examinat, & concludit Ludo. Ro. in l. j. in prin. ff. de verb. obli. Et propterea dicebat Ange. de Are. hîc, quòd gloſ. reputata ſingularis in authen. generaliter. in ver. conſcribat. C. de epi. & cle. quæ vult quòd quamuis ex pacto nudo non oriatur actio, tamen oritur officium iudicis, & procedit ſine admiratione, eò quia ibi promiſsio nuda erat facta iudici, & in iudicio: ideo oritur officium iudicis, cùm hoc caſu fingatur ſtipulatio. l. cũ oſtendimus. in fin. ſecundùm vnum intellectum. ff. de fideiuſſo. tu. De cuius legis intellectu habetis per Bart. & omnes in l. j. in princi.

ff. de

ff. de verbo. obliga. ¶ Nunquid tamen ex pacto nudo eo caſu, quo non fieret in iudicio, de iure ciuili oriatur ſaltem officium iudicis,
72 ſ. videbimus. ¶ † Alium ſingularem caſum, & bene ſignãdum habetis: vbicunque enim ille, cui per pactum nudum aliquid eſt promiſſum, pateretur damnum, ſi ſibi promiſſa non ſeruarẽtur, tunc vigore talis pacti nudi contra non ſeruantem datur actio de dolo: & ſic quamuis ex pacto nudo non detur actio, conſulitur tamen per actionem de dolo, vbi ex pacto aliquid adeſt parti. Text. eſt ad hoc valde notandus in l. & eleganter. §. ſeruus pactionis. ff. de dolo. & ibi Barto. ad finem. ad hoc not. illum tex. & ibidem etiam Bal. & idem Bald. in l. cum mota. in iij. col. C. de tranſactio. & Ange. in conſil. j. in fi. Et in iſtis locis dicunt doct. per illum tex. limitari to tam materiam pactorum, quamuis aliter, & minus bene, dixerit Ange. de Are. hîc ad illum §. ſeruus pactionis. An autem pactum nudum de iure canonico producat actionem, habetis hîc abũdantiſsimè per Ang. de Are. vbi per eum videatis, & in remiſsionibus, & locis per eum traditis. Aduertite tamen circa prædicta, quia dixit ſingulariter do. Anto. de But. in c. quæ in eccleſiarum. extra de
73 conſti. † quòd quamuis pactum nudum de iure ciuili non pariat actionem, tamen videtur quòd naturalis obligatio inſurgens ex pacto nudo debeat habere executionem ſine actione ex lato iudicis officio, ſecundùm præcepta iuris gentium, ſecundũ quæ ante introductas à iure ciuili actiones miniſtrabatur iuſtitia ſine actione manu regia: vt dicit tex. in l. ij. in prin. ff. de ori. iur. Et iſtud dictum infert ipſe ex notatis per Innoc. & Compo. in d. c. quæ in eccleſiarum. & reputat illud eſſe bene notandum. Sed iſtud dictum repræhendit ibi, & meritò, Ioan. de Imol. & pater, & præceptor meus do. Alex. de Imo. in d. l. iuris gentium. §. ſed cùm nulla. ff. de pact.
74 Dicite vt ibi per eos. Dicebat etiam ſingulariter do. † Ant. in d. c. quæ in eccleſiarum. quòd ſi adiretur Imperator, vel princeps, aut alius non recognoſcens ſuperiorem, pro executione pacti nudi, quòd peccarent, ſi non facerent illud exequi: quia, ſecundũ eum, quamuis leges potuerint diſponere quòd ex pacto nudo non oriatur actio, non tamen potuerunt diſponere quòd princeps non debeat, aut teneatur iuſtitiam miniſtrare. Et ita ſecundùm eum procedit quod notant Imo. & Compo. ibi. Et iſtud dictum ſingulare
75 eſt, & peregrinum, ſi eſt verum. ¶ † Illud certũ, & expeditum eſt, ſine dubio aliquo, ſecundùm do. Ant. vbi ſ. quòd per viam denuntiationis Euangelicæ, ſeu per cenſuram eccleſiaſticam, etiam in terris Imperij, nedum in foro eccleſiaſtico, pactũ nudũ poſſet executionem ſortiri, per notata per doct. vt Innoc. in c. nouit. extra de iud. & Bart. in extraua. ad reprimen. in ver. per denuntiationem. in fin. primæ col. & Bal. in auth. ad hæc. in iiij. col. C. de vſur. & Ange. in repetitio. l. ſi certis annis. in prima char. C. de pac. & Ange. hîc.
76 ¶ † Illud etiam in prædictis non omitto: quia ſunt aliqui hîc, qui dicunt quòd ſi quis conſideret omnes caſus gloſ. noſtræ, & alios ſuprà additos, quòd non dicuntur propriè pacta nuda: cùm ſint legis auxilio roborata, vt pariãt actionem, iuxta l. legitima. ff. de pac. Et quamuis ipſi non dicant, iſta fuit opi. gloſ. in d. l. legitima. in gloſ. mag. ante medium. & glo. in l. iuris gentium. §. quinimo. in gloſ. j. mag. ad fi. ff. de pact. Quam opinionẽ & meritò repręhendit Bart. in d. §. quinimo. in pe. col. vbi dicit quòd illi, qui ita dicunt, non bene loquuntur. quia in illis caſibus ius ciuile non veſtit illa pacta, ſed eis remanentibus nudis, vel lex producit actionem propter ipſa pacta, vel facit quòd ipſa pacta producant actionem de per ſe: vt ibi latiùs per eum. Cum quo etiam tranſit ibi Ang. & Sal. & etiam Ange. in repe. l. ſi certis annis. quamuis Bald. in d. l. iuris gentium. §. ſed cùm nulla. dixerit quòd in illis ſpecialibus caſibus, in quibus eſt ſpecialiter inductum ex pacto nudo oriri actionẽ, tunc pactum dicitur veſtitum quodam veſtimento irregulari, & extraordinario. Et hæc verba reputat multùm pulchra, & dicit ea ſibi multum placere do. Alex. de Imo. in d. l. iuris gentium. §. quinimo. Et circa iſta, & caſus hîc poſitos in gloſ. videatis etiam diſtinctionem Bart.
77 in l. fideiuſſor obligari. §. qui certo loco. ff. de fideiuſſo. ¶ † Extra gl. reſtat vltimò ad complementũ huius §. vt videamus qualiter formandus ſit libellus in materia iſta conſtitutæ pecuniæ. Et formam libelli in ſpecie ponit Spec. in titu. de ſolu. in iiij. parte. in §. poſtmodum. in ver. cæterùm ſi quis. & in ver. ſeq. ſecundùm quod eum refert Nicol. de Neap. in vj. & vlt. q. extra glo. in materia conſtitutæ pecuniæ. Communis forma ſecundùm docto. hîc eſt iſta: Ago contra Titium, quòd cùm ipſe mihi, vel alius tertius, deberet centum ex aliquo contractu, vel etiam naturaliter tantùm, conſtituit ſe ea ſoluturum mihi: quare peto vt condemnetur ad
78 dandum, & ſoluendum dicta centum. † Nunquid autem actio iſta de conſtituta pecunia, quæ eſt acceſſoria ad principale debitum, vt ſ. vidimus, maximè in gloſ. in ver. conſtituerint. vbi gloſ. tangit poſſe ſimul & ſemel in eodem libello intentari cum actione principalis debiti. Et ſic an admittatur cumulatio iſtarum duarum actionum, tangit multùm diffuſe hîc Ioan. Fab. poſt Pet. de Bellaperti. & Iac. But. Videatis hîc per eum. Et vltra eum ea, quæ tradit Bar. cum concor. in l. fundum. ff. de excep. tit. generali. Et per iſta habetis expeditum præſentem §.

LAVS DEO.

1 *Hæres omnibus defuncti obligationibus adſtrictus eſt.*
2 *Hæres cenſetur eſſe eadem perſona cum defuncto.*
Pater, & filius, vna, eadem q̃ perſona cenſentur.
3 *Pater pro filio, & econtra, & dominus pro ſeruo, & econtra, an & qualiter ex vniuſcuiuſque contractibus de iure Digeſtorum tenebantur, & obligationibus adſtringebantur, & qualiter hodie. 6. 9. 10. 11.*
4 *Filius quare eximatur ab obligatione patris, & econtra, & non hæres. 5.*
7 *Executio contra filium ſa. in poteſtate exiſtentem, & condemnatum, qualiter fieri poſsit. 8.*
12 *Pater ſi permittat filio adminiſtrationem aduentitij, an ſibi præiudicet.*
13 *Pater ſicut de peculio profectitio tenetur, ita etiam de vſufructu aduentitij, ſi filio talis vſusfructus commiſſus ſit.*
14 *Pater mortuo filio qualiter conueniatur de peculio filij.*
15 *Peculium quid ſit & quare dicatur peculium.*
16 *Veſtimenta an & quando dicantur eſſe in peculio.*
17 *Peculium quot modis dicatur.*
18 *Peculium quotuplex ſit.*
19 *Populus peculiaris quis dicatur.*
20 *Pater, vel dominus ex contractu filij, vel ſerui an teneantur. 21. 24.*
22 *Monachus, filius, & ſeruus, æquiparantur. 23. 40.*
25 *Peculium an filiæ habere poſsint.*
26 *Actiones peculio, de in rem verſo, quod iuſſu, inſtitoria, tributoria, exercitoria, an ſint propriè actiones. 27.*
28 *Actio de peculio an ſit in rem, vel in perſonam.*
29 *Actio de peculio ex qua obligatione oriatur. 30.*
31 *Actio quæ competit contra filium, & quæ datur contra patrem, an ſit eadem numero.*
32 *Debitum à filio, vel ſeruo, an ſit onus peculij.*
33 *Libro rationum domini ſcribentis ſibi ſeruum ſuum debere an ſtandum ſit.*
34 *Exceptio ſenatuſconſulti Macedoniani quo caſu obſtat. 25. 36. 37.*
38 *Exceptio Macedoniani quare non competat mutuanti ſeruo, ſicut filiofamilias.*
39 *Exceptio Macedoniani an locum habeat in religioſis, vel monachis, ſicut in filijs.*
41 *Libellus in actione de in rem verſo, qualiter ſit formandus.*
42 *Actio de in rem verſo, & quod iuſſu contra patrẽ filio mortuo, perpetuæ ſunt.*
43 *Commodaui pecuniam pauperi, & exiſtenti non ſoluendo, qui ex illa pecunia filios alimentauit: nunquid poſsim agere contra filios habentes ſortẽ res maternas.*
44 *Libellus in actione quod iuſſu qualiter formetur.*
45 *Exercitor dicitur dominus nauis.*
46 *Libellus in actione exercitoria qualiter formandus ſit.*
47 *Actio de peculio, & actio exercitoria, qualiter differant.*
48 *Actionis inſtitoriæ materia vbi tractatur.*
49 *Inſtitor quis, & vnde dicatur.*
Inſtitor, & procurator, qualiter differant.
50 *Inſtitor quibus verbis inſtituatur.*
51 *Statuta in exercitoria locum ſibi vendicant in inſtitoria. 52.*
53 *Actio de peculio, & inſtitoria, qualiter differant.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

54 *Libellus in actione institoria qualiter formetur.*
55 *Libellus in actione tributoria qualiter formandus sit.56.*
57 *Actio tributoria quare sic appellatur.*
58 *Actio de peculio, & tributoria, qualiter differant.59.*
60 *Actio tributoria, & actio exercitoria qualiter differant.*
61 *Filius conuentus ex delicto, si fuerit contumax, an executio fieri poterit contra patrem in peculio profectitio.*
62 *Filij bona si propter eius delictum sint publicata, an & peculium aduentitium in patris præiudicium publicatum esse intelligatur. & nu. seq.*
66 *Filij an si bona materna publicentur propter ipsius matris delictum aliquid de his habere debeant.*
67 *Statutū disponēs quòd pater teneatur pro delicto filij, nūquid valeat.69.70.*
68 *Iniuriæ corporali nemo se submittere potest.*
71 *Statutum quòd consortes teneantur soluere pœnas pecuniarias bannitorum, an valeat.*
72 *Statutum pro delictis alienis pœnas corporales imponere non potest.*
73 *Statutum disponens propter vnius homicidium consortes omnes expelli, an valeat.76.77.*
74 *Statuta disponentia quòd parentes præcise teneantur, & filiorum condemnationem soluere cogantur, sunt iuri contraria.*
75 *Statutum si disponat quòd pater pro delicto filij teneatur, an pater repræsentando filium in carcerem euadet onus talis statuti.*
78 *Statutum disponens quòd filij mercatorum teneantur ad debita patris, an valeat.*
79 *Statutum quòd vxor teneatur pro marito, an valeat.*
80 *Statutum disponens quòd villa pro facientibus furta teneatur, an valeat.*
81 *Statutum disponens quòd dominus pro delicto famuli teneatur, an valeat.*
82 *Statutum quòd pater teneatur pro delicto filij, an valeat.83.*
84 *Statutum disponens quòd colonus ad soluēdas gabellas recollectiones fructuum teneatur pro domino, an valeat.*
85 *Statutum quòd coloni clericorum pro eis teneantur, an sit iustum.*
86 *Argumentum à pacto ad statutum an valeat.*
87 *Pactum quòd pater cadat à feudo propter delictum filij, non valet.*
88 *Statutum quòd propter delictum filij cadat à feudo, an valeat.*
89 *Pater an teneatur, si filius fuit iniustè condemnatus.*
90 *Pater illud, quòd pro condemnatione filij soluit, an debeat filio in legitimam computare.*
91 *Pater an legitimam soluere teneatur pro condemnatione filij.92.*
93 *Statuta disponētia debere filio delinquēti assignari legitimā sunt iniqua.*
94 *Libellus in actione de peculio qualiter sit formandus.*

§. Actiones autem.

a ✱Aduertas, quia hæc ratio Iaſ. non videtur tuta, iudicio meo. & melior ſummi poteſt ex l. ſecūdùm naturam. ff. de regu. iuris. Carcaſſona Sardus.

¶ Ad euidētiam præſentis §. & gloſſarum, nec non & eorum, quæ ī. dicenda occurrent, præmittite vobis, † ꝙ hæres eſt adſtrictus omnibus obligationibus defuncti: vt toto tit. C. de hęred. actio. & l. vnica. C. vt actiones ab hæredib. & contra hæredes. ex eo quia hæres fingitur, & cenſetur eadem perſona cum defuncto: in auth. de iureiur. à mo. præſtito. in
2 §. j. Et propterea † quia pater. & filius cenſetur vna, eadēmq; perſona. & idem domino, & ſeruo, vulgata l. fi. C. de impube. & alijs
3 ſubſtitu. & §. ei, qui. s̄. de inuti. ſtipu. videbatur † ꝙ pater eſſet abſtrictus obligationibus filij, & ecōtra: & eodem modo dominus obligationibus ſeruꝰ: tamen quia iniquū eſt, aliquem teneri ex contractibus nō celebratis per eum, aut quaſi cōtractibus, ſeu delictis vel quaſi, ne alteri per alterū iniqua conditio afferatur, cōtra regulam iuris, nō debet. de re. iu. factus eſt titulus C. ne fil. pro patre. in quo titulo eſt diſpoſitū ne filius pro patre, aut pater pro filio, aut libertus pro patrono, vel ſeruus pro domino cōueniantur: vt ex verbis illius rubricæ apparet. Et eſt aduertendū, quia Imperator cū miniſterio primo poſuit tit. C. vt actiones ab hære. & contra hæredes. in quo diſpoſuit ꝙ hæres teneatur ad obligationes defuncti: & poſteà immediatè poſuit tit. C. ne vxor pro marito. & ne filius pro patre. quia videbatur ꝙ propter coniunctionē, quę inter eos eſt, alius pro alio teneri debuiſſet: cuius contrarium in illis titulis diſponitur. Et ita dicit gloſſ. cum qua ibi tranſit ſimpliciter Bal. in rub. C. ne vxor pro mari. Et ita ſentit Bal. in rubr. C. ne filius pro patre. licet clarè
4 non aperiat. Et ſi inſtares, & quæreres, † quę poſsit eſſe ratio diuerſitatis quare ſicut eximit filius ab obligatione patris, & econtra & dominus ab obligationibus ſeruꝰ, & ecōtra, per illū tit. C. ne fi. pro pa. ita etiā nō eximatur hęres ab obligationibus defuncti. Reſpondeo. quāuis nec ibi tactū, aut declaratū inueniā ꝙ nō fuit eadē ratio
a ſtatuēdi in hęrede, quę eſt in patre & filio, in domino & ſeruo. a ✱
5 † Nā hæres nunquā repręſentat defunctū, nec vnquā fingitur eadē perſona cum eo, niſi mediāte facto ſuo, & niſi ex mera & propria ſua volūtate, quia vult eſſe hęres: ſed pater, & filius inuiti fingūtur ipſo iure abſq; alio eorū facto eſſe eadē perſona: ergo relinquitur ꝙ nō ſit eadē ratio eximendi hęredē ac obligationibus defuncti, quæ fuit eximere patrē ab obligationibus filij, vel ecōtra, & conſimiles perſonas. † Stat ergo ꝙ de iure ciuili pater nō tenetur ex cōtractu
6 filij, nec dominus ex cōtractu ſerui, per dictū tit. C. ne fi. pro pa. & l. dominū. C. quod cū eo. Si ergo filiusfamilias contrahit, vel delinquit, ipſe tamē obligatur inſolidū regulariter, & nō alius. l. filiusfamilias ex omnibus. ff. de act. & obli. & l. tā ex contractibus, quā ex
7 delictis. ff. de iudi. † Et ſi diceres, quomodo poteſt fieri executio cōtra filiūſa. in poteſtate exiſtētem, & cōdemnatum, ſaltē cōſyderato iure Digeſtorū, quo iure filiusfa. nihil ꝓprij habebat, niſi ſit miles: & inanis eſt actio, quā excludit inopia debitorū. Dicit tex. in l. nā is. ff. de dolo. reſpōdebat Bar. in l. iij. §. ſed vtrū. ff. de mino. & in l. ſi filio. la ij. ff. ſol. ma. & in l. ſi dubites. §. ſi filiusfa. ff. de fideiuſſo. & in l. pen. C. qui bo. ce. poſ. & in l. quoties. la ij. ff. de noxa. ꝙ imò poterit fieri executio hoc modo: qa poterit filiꝰ cedere bonis vt eſt tex. no. & ibi Bart. in d. l. pe. C. qui bo. ce. poſ. Et eo caſu, quo nollet cedere bonis, poſſet capi, & in carceres detrudi. quāuis gl. alle. ꝓ Bar. aliter
8 dixerint in locis ſuprà ſcriptis, vt ibi per eū. Et videte † quod ſignanter dixit Bal. in l. ſi ex alio. per illū tex. in fi. C. quod cū eo. pro filiuſſa. mercatoribus, ſi nolunt in carceres detrudi, quid facere habeāt. Superuenit poſteà prætor, qui totus æquitate plenus, iuxta l. quòd ſi Epheſi. in fi. ff. de eo, quod certo loco. & l. qui æquiſſimū ordinē,
9 in prin. ff. de bo. poſ. ſecundū tab. qui conſyderat † ꝙ interdū pater vel dñs concedūt expreſſe vel tacite peculū filio aut ſeruo, qđ cenſetur veluti propriū patrimoniū ipſorū filij & ſerui, vt inquit text. noſter: & diſponit ꝙ pater, & dñs obligētur, & teneanť ex cōtractibus filij, & ſerui, nō inſolidū, ſed eatenus, quatenus eſt eorū peculiū. Et ratio, quę mouit prętorē ad ita diſponēdum, potuit eſſe iſta. Nā ex quo pater cōcedit filio ſuo in poteſtate exiſtēti, vel dñs ſeruo, certā quantitatē pecunię, vt pro libito negotietur, nō exprimēdo tamē certū genus negotiationis: quia tūc eſſet inſtitor, vt dicemus ī. in gl. mag. æquū viſum fuit prętori ꝙ ex contractu filij, vel ſerui pater, & dominus tenerētur, & cōueniri poſſent, eò quia videtur cōtraxiſſe de volūtate patris, vel dñi, ex quo de eorū volūtate illud peculiū habebāt, & ſic ex volūtate preſumpta propter conceſſionē peculij pater & dñs tenētur. Hinc eſt ꝙ pater & dñs obligātur de peculio ex cōtractu filij & ſerui, etiā ignorātes, & conſequēter etiā inuiti: imò etiā expreſsè prohibēte cōtrahi cum ſeruo vel filio: vt eſt tex. notādus in l. ſi quis ſeruū. §. fi. ff. de peculio. Verū quia eorū volūtas nō eſt ſimplex, & abſoluta, ſed eſt certa, & limita
10 ta reſpectu illius quātitatis cōceſſę in peculiū filio, aut ſeruo, viſum eſt ęquū prętori, vt pater, & dñs nō teneātur, aut cōueniātur ſimpliciter, & in ſolidū, ſed eatenus, quatenus illa volūtas ſe extēdit: & ſic eatenus, quatenus, ſe extēdit quātitas peculij, & non in plus. Et iſtud eſt, qđ vult propriè tex. noſter, & ita tradit, & magiſtraliter declarat Bar. in l. j. in j. col. ff. de peculio. ¶ † Aduertite tamē ꝙ totus iſte §. & totus titu. ff. de pec. dū diſponūt, patrē, vel dñm teneri ex cōtractu filij vel ſerui de peculio, procedūt de iure antiquo, & ſic de iure Digeſtorū, in peculio profectitio, qđ pater cōceſſerat filio, & paſſus fuerat illū habere. Ité in peculio aduētitio: quia de iure antiquo nō diſtinguebatur peculiū aduētitiū à profectitio, ſed vtrūq;
11 indiſtinctè acquirebať patri. † De caſtrēſi verò peculio nō tenetur pater viuo filio: ſed ipſe filius cōuenit tanquā pater ſa. l. iij. §. j. ff. de caſtrēſi pec. & l. ij. ff. ad Maced. hodie verò in aduētitio peculio pater nō teneť actione de peculio ſed pōt cōueniri vt legitimus adminiſtrator filij, per l. j. C. de bonis maternis. Iſta eſt notabilis theorica glo.

ca gl. magiſtralis in l. pater, qui caſtrenſe. in prin. in gl. magna. ff. de caſtren. pecu. & eam ibi habet Bart. pro mirabili, & mandat illam multùm notari: quia ſecundùm eum, per illā gl. habemus intellectum totius tituli. ff. de pecu. Et ita etiā tenet Bar. in l. j. in princi. ff. de pecu. in iij. col. verſi. venio ad tertiā partē. & in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. in vlt. col. ff. de dam. infect. & in l. quoties. la ij. ff. de noxalibus. Et dicit Io. de Imol. in d. §. ſi de vectigalibus. ꝙ illa gl. nō re-
12 peritur alibi tā apertè. ¶ † Dicebat tamē ſingulariter Bar. in d. §. ſi de vectigalibus. in fi. col. ꝙ illud, quod dictū eſt. s̄. in peculio aduenti tio patrē nō teneri hodie actione de peculio, & cōſequēter ꝙ in eo nō poteſt filius patri præiudicare: procedit, niſi pater ipſius peculij aduētitij permiſiſſet filio adminiſtrationē: quia tunc, ſecūdùm eum, pater teneretur hodie de peculio, cùm eadē eſſet ratio, quę in profectitio, in quo diximus patrē teneri propter præſumptā eius volūtatem, quæ colligitur ex cōceſsione, vt s̄. declaraui. Et hoc dicit Bar. ſub dubio fortè ſentire gl. in l. & ſi condēnatus. ff. de noxa. dum dicit ꝙ fit executio fortè in aduētitio cōſentiēte patre. Et pater dicitur filio cōſentire, ſi ipſi filio adminiſtrationē cōceſsit: quod poteſt: vt eſt tex. ſecūdùm eum, rotūdus in l. penul. in ver. quod patre volente poſsidet. C. qui bo. ce. poſ. vt ibi latiùs per ipſum Bart. quē repręhēdit Lud. Ro. in hoc tenēs de directo cōtrariū in l. ſi filio. la ij. ff. ſol. ma. De quo etiā videte Bal. in l. fi. §. j. in ij. col. in ver.
a quæro de quaſi fideiuſſore. C. de vſu. rei iudi. a ✱ ¶ † Dicebat etiā
13 Bal. in rub. C. de exercitoria. in penul. col. vnū, quod tradit ad cōfirmationē eius quod s̄. proximè retuli, ſecūdùm Bar. ꝙ ſicut pater tenetur, & obligatur de peculio ꝓfectitio, ita etiā obligatur hodie de vſufructu peculij aduētitij, ſi cōmiſſus eſt filio talis vſusfructus
14 aliās nō. ¶ † Prædicta omnia vera ſunt, & procedūt filio viuente: mortuo autē filio, qualiter cōueniatur pater de peculio: dicite ꝙ de iure antiquo in peculio aduētitio, & ꝓfectitio tenebať pater intra annū, per titu. ff. quando actio de pecu. eſt anna. De peculio verò caſtrenſi, quod pater occupabat iure peculij, quod poterat incipiebat poſt mortē aſſumere vires profectitij peculij: ideo pater tenebatur de peculio intra annū: ſecus ſi occupabat vt hęres. d. l. pater, qui caſtrenſe. in prin. Hodie verò cùm indiſtinctè pater ſemper occupet vt hæres, certè in aduentitiis, & caſtrenſibus non tenetur vt de peculio, ſed ſemper, & in ſolidū, & perpetuò. Iſta ſunt, quæ tradit præallegata glo. magiſtralis in d. l. pater qui caſtrenſe. in prin. & Bar. in locis ſupradictis. quæ diligenter notate: quia ſunt maximū fundamentū ad materiam præſentis §. noſtri, & ad totū titulum.
15 ff. de pecu. ¶ † Quid autem ſit peculium, definit text. in l. depoſiti. §. peculiū. ff. de pecu. & ibi etiam in tex. ponitur ethymologia huius termini Peculiū: quare dicatur peculiū, & quid ſit peculiū, & qualiter cōſtituať, augeatur, diminuatur, & deuaſtetur: declarat iuriſcōſultus in l. peculiū eſt, nō id. per diſcurſum totius illius legis. ff.
de peculio. Videatis etiam tex. in l. peculiū. & ex eo cōſiſtit in eo. ti.
16 quē Ang. hìc in euidētialibus habet ꝓ ſingulari, † quādo veſtimēta dicantur eſſe in peculio, & quando non: vt ibi declaratur in tex. Videatis etiam l. peculium naſcitur. in eo. tit. & alias nōnullas cōſimiles leges. ¶ Circa definitionem peculij videatis Bar. qui illā declarat, & ad contingentiā facti reducit, in rub. ff. de pecu. & diffusè
17 Bal. in l. fi. in ij. & iij. col. ff. quod cum eo. ¶ † Quot autem modis dicatur peculium, ſiue quot habeat ſignificationes, declarat gl. magi
18 ſtralis in rub. ff. de pecu. ¶ † Quotuplex autem ſit peculiū eo modo, quo capitur in materia noſtra, declarat gl. magiſtralis in l. cùm oportet. in prin. in ver. exceptis. & eſt gl. j. in ver. peculiis. C. de bonis, quę lib. Et dicit ꝙ eſt quadruplex: Aduentitium, profectitium, caſtrenſe, & quaſi caſtrenſe. de quibus vltra gl. traditur ibi per doc. & maximè per Bar. qui diffuſe examinat vnūquoq; ex iſtis quatuor peculiis per multas & varias quæſtiones. De iſtis etiam quatuor peculiis not. gl. in §. j. in ver. caſtrenſibus. s̄. per quas perſonas nobis acquiritur. & glo. in l. frater à fratre. in prin. in glo. magna in prin. ff. de cōdi. inde. & videte Bal. in c. j. in §. ſi duo fratres. in fi. de fra. de nouo beneficio inueſti. vbi dicit, peculiū profectitiū etiam eſſe quadruplex, vt ibi per eum. Ad iſta etiam videatis Spec. in tit.
19 de actore. §. j. in ver. item cùm agit de peculio. ¶ † Quis autē dicatur populus peculiaris, declarat Bal. in l. j. in finalibus verbis. C. cō-
munia de manumiſ. & in authen. ei. qui. in xvj. col. in ver. quæro nūquid habeat locum miſsio ex primo decreto in omnibus. C. de bo. autho. iud. poſ. ¶ His ſic ad euidentiam præmiſsis, ve
20 nio ad text. & iſte §. hoc dicit in ſumma. b ✱ Ex
b contractu filij, vel ſerui tenetur pater, vel dominus de iure prętorio eatenus, quatenus eſt in peculio. hoc dicit. ¶ Notate ex hoc textu. id, quod dixi in ſummario. Videte tamē quatuor caſus enumeratos per gl. no. & ſignandam in l. cum ancilla. in ver. locupletius. iuncto tex. C. quod cū eo. in quibus pater vel dominus nō tenentur de peculio, niſi in tantū, in quātum peculiū eſt effectum locupletius. Et ibi Bal. addit quintū caſum in l. ſi filiusfamilias. ff. de iudi. Et ad ampliationē huius tex. & eius materię dicebat Ioan. Fabr. circa fi. præſentis §. ꝙ iſte §. &
21 † quę in eo dicunť, habēt locū in monachis, & religioſis, vt ex cōtractibus cū eis celebratis teneanť ad inſtar peculij ſuperiores eorū: vt abbates, qui eis permiſerunt particulariter tene- b
re, & adminiſtrare: vt hìc ꝓ eū. Ego addo Bal. idē tenenť in terminis in l. fin. ad fi. C. qđ cū eo. vbi formaliter dicit ꝙ ea, quæ in hac materia dicunť in filio & ſeruo, trahēda ſunt ad monachos, ꝓ no. ꝓ Inn. in c. cùm olim. extra de priui. Nā ſecūdùm eū, & monachi ex cōceſsione abbatis quodā modo habent peculia, & maximè quādo habēt prioratus obediētiarios: vt c. quā
22 to. extra de of. ord. Et ibi iſta ꝓcedūt †, ꝓpter c
æquiparationē, quæ regulariter fit à filio, & ſeruo ad monachū: c vt ꝓ Bar. in l. j. in prin. & in §. ſi fructuarius. ff. de ſtipu. ſeruo. & gl. not. in l. cū hæredes. §. fi. ff. de acq. poſſ. cū infinitis concordātiis ſimilibus. Dicebat Bal. in l. ſeruus. C.
23 cōmunia de ſuc. † ꝙ omnia iura loquētia in ſeruo, habēt locū in monacho, in his, quę poſſunt monacho adaptari. Hinc etiā dicebat Bal. in l. interpoſitas. C. de trāſact. ꝙ ſicut dñs nō teneť, nec obligať ſeruo, vt ibi eſt tex. ita etiā nec abbas monacho. Accedat etiā ad iſta, quod alibi elegāter determinat Bar. in l. ex facto. ff. de pecu. per illū text. in ver. quid ergo eſt. qui tex. eſt d
multū notandus in prēſenti materia, quòd ſi aliquis gerat ſe pro libero, & poſteà monaſterium aliquod eum vendicet vt monachum cum toto patrimonio, quòd monaſterium tenebitur de illo patrimonio vtili actione de peculio, non autem directa: qùia non præceſsit ibi conceſsio: vt ibi eſt text. ſignandus. Et ad iſtum text. qui vult ex contractu filij vel ſerui teneri patrem vel dominum quatenus eſt
24 in peculio, † an procedat etiā in ſeruo manumiſſo, vt etiam tunc dominus teneatur, anverò contra quem poſsit agi declarat Bald. in l. ij. C. an ſeruus ex ſuo facto. Et ad iſtum textum in l. fin. in ver.
25 filiarum. dum vult † filias fœminas poſſe habere peculium: addite quòd habemus caſum vnum. quem Bald. ibi habet pro vnico, & ſingulari in iure, in l. cum multa. C. de bo. quæ libe. in quo fœmina poteſt habere caſtrenſe, & quaſi caſtrenſe peculium, quando donatio eſſet ei facta à rege, vel à regina: vt ibi in textu. ¶ Gloſ. j. in ver. de peculio. non eget diuiſione. Poteſt tamen in duas partes diuidi, prout duæ in ea recitantur opiniones. Secunda ibi ſed
26 verius. ¶ † In ead. gl. in fi. tenetis ꝙ iſta nomina. de peculio de in rē verſo, quod iuſſu, inſtitoria, tributoria, & exercitoria, non ſunt, actiones, nec propria nomina actionū, ſed ſunt adiectiones, ſiue qualitates actionum, ſeu cognominationes. d ✱ Agitur enim con- d
tra patrē vel dominum actione ex eo cōtractu, qui celebratus eſt cū filio vel ſeruo, adiecta illa qualitate eatenus, quatenus eſt in peculio

c ✱ Pro Bar. faceret tex. in l. fi. §. filiis autē. C. de bo. quæ lib. ibi: circa volūtatem. Ergo à contrario ſenſu, cum volūtas patris præiudicare poſſet: vt ibi ſentit gl. apertè. Niſi diceres, fateor ꝙ cum voluntate patris poſſet præiudicare, vbi conſtaret de illa: vtd. §. filiis autem. ſed vtrum ex permiſſione adminiſtrationis conſtet de voluntate patris, prout præſupponit Bart. in d. §. ſi de vectigalibus. de hoc dubito. Sardus.

d ✱ Vel dicas ſic: ſed pater vel dominus ex contractu ſerui vel filij ipſo iure non teneanť, tamē quatenus eſt in peculio æquitate prętoria tenētur hoc dixit cōpletēdo totū textū. Sard.

c ¶ Ad monachum. Vide Fel. in c. parochianos. de ſen. excōmuni. ad fi. & Franc. Are. in l. j. de vulg. & pupil. in x. col. & in l. cùm hæredes. §. ité quæro. de acq. poſ. in fi. & Ioan. And. in c. ſtatutū. in penulti. col. de reſcript. in vj. & Frā. Are. in l. ſertuum. ſi certum petatur. & ibi per do. Alexandr. de Imola.

d ✱ Pro hoc dicto ſoleo allegare optimum tex. in §. preterea. verſic. licet enim vna. ī. quod cum eo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a * Verior mihi videtur præcedens opinio, q̃ si oriatur ex contractu bonæ fidei, sequatur suam naturã, vt bonę fidei censeatur. si verò ex cõtractu stricti iuris, eiusdẽ naturæ iudicetur ipsa actio, probat hoc in l. in bonę fidei. ff. de pecul. vbi expresse iuris cõsultus quærit qualiter ex bonæ fidei contractibus conueniatur pater. sed si omnes istæ actiones, quãdo pater cõuenitur, essent stricti iuris, inepta foret q. iuris consul. idem probatur in tex. quẽ Iaso. pro Bar. allegat, videlicet in l. mora. §. i bonæ fidei. vbi iuris consul. quærit nunc pater ex mora sua incontractibus bonę fidei teneatur. Ergo apparet quòd pater tenetur etiã actione bonæ fidei, quamuis diuersa ex persona patris, & diuersa ex persona filij sit condemnatio: vt §. præterea. versi. licet eiñ vna. insti. quod cum eo. Præterea, vt ſ. col. proxi. præced, vidimus, huiusmodi nomina de peculio, de in rẽ verso &c. sunt qualitates actionum, & adiectiones, quæ non alterant, vel mutant subiecti naturã, aut cõstituunt speciem differentem. glos. in l. fi. §. quoties. ff. de publi. Bart. in l. j. in prin cip. in iij. col. ff. de acquiren. possess. maximè quia idem Barto. in d. l. frater à fratre. decond. ind. & in d. l. j. de pecul. cõcludit quòd actio qua pater & filius conueniuntur, sit eadẽ numero: ergo non debet habere diuersam naturam, arg. l. eum qui ædes. ff. de vsucap. l. Titiæ, si non nupserit. ff. de cõditio. & demonstra. cap. quia circa. extra. de priuil. Ant. Ang. Carcassona Sardus.

culio: vel quatenus est versum in vtilitatẽ domini: & sic in similibus: vtd. l. iij. §. Iulianus quoq;. versi. cui congruit. hic allegata in glo. & ita etiã tenet ibi glos. in ver. mandati. Et ita etiã tenet glo. in l. si tamẽ plures. §. hæc actiones. in glo. j. ff. de exercitoria. & glo. in §. fin. in verbo, directo. j. quod cũ eo. & Bart. in l. iij. §. si filiusfa. ad fi. & ibi etiã Ang. ff. de peculio. Et ita etiam tenent doc. hic: vt Ioan. Fab. post Pet. de Bellaperti. & Ang. de Are. & Nico. de Neapo. post antiquos in ij. q. glossarũ. Et in hoc reprobant opi. Iac. de Rauen. tenentis contrariũ. Et pro hac communi cõclusione bene facit secũdùm Ioan. Fab. hîc: quia si esset vna & propria actio, & ista de peculio, & similes haberent tẽpus præscriptionis vniformẽ: & tamen constat q̃ habent differmæ: quia habent tale, & tantũ tempus, quale, & quantũ habet illa actio, cuius cognomen recepit. l. cùm post mortẽ. in princ. 27 ff. quãdo actio de peculio est annalis. † Et si diceres, cuius effectus, aut vtilitatis est ista indagatio, an ista sint propria nomina actionũ, an verò sint adiectiones, siue qualitates: respondebat Ioan. Fab. hîc, & eum simpliciter sequitur Ang. de Are. hîc, q̃ effectus est maximus: quia si ista essent propria nomina actionum, essent stricti iuris sine dubio aliquo: cùm non sint de enumeratis in §. actionũ. ſ. eo. si autem dicimus q̃ ista sunt cognomina actionum, certè & regulabuntur secundùm naturã illarũ actionum, quibus adijciuntur: & sic si adijcientur actioni bonæ fidei, istæ cognominatæ censebuntur esse bonæ fidei. Si autem adijcientur actioni stricti iuris, stricti iuris esse dicentur. Et ad hoc bene facit tex. quamuis ipsi nõ allegent hîc. Et in l. in bonæ fidei cõtractibus. ff. de peculio. Et quamuis ita, vt ſ. retuli, teneat Ioan. Fab. hîc, ipse tamẽ Io. Fab. in §. fin. ſ. quod cum eo. aliter tenet, & dicit se tanquam electum iudicem in hac quæstione, pronuntiare hoc modo, q̃ vtraq; opi. est vera. & quot sint cognomina, siue adiectiones aliarũ actionum. Item & q̃ sint species actionũ de per se. Posteà subdit iocosè, si quis per hanc sententiã grauetur, appellet, &, secundùm eum, parum lucrabitur, quia, secundùm eũ, nõ est magna vtilitas in hac quæstione. Ego in prædictis, videlicet circa effectum resultãtem ex ista quæstione, reperio q̃ Bar. qui hîc per alios nõ allegatur in l. j. in prin. ff. de pecu. in iij. col. tenet de directo contrariũ, & iudicio meo, melius, q̃ actiones istę de peculio, de in rem verso, quod iussu, & similes, quæ cõpetunt cõtra patrẽ & dominũ, semper sunt stricti iuris. a * quãuis illa, quæ cõpetebat contra filiũ, esset bonæ fidei, per tex. optimum in l. mora. §. in bonæ fidei. ff. de vsuris. & ita etiam tenet Nico. de Neap. hîc in apostilatione text. & in hãc secũdam partem inclinat ipsemet Io. Fab. in d. §. fi. ſ. quod cũ eo. quicquid ipse dixerit hîc. Iuxta prędicta tangũt hîc doc. † an actio de peculio sit in rẽ, vel in personã; quam quæstione vltra doct. hîc habetis etiã latè examinatam per Bar. in l. frater à fratre. ff. de cõdi. inde. in vj. col. in ver. sumus expediti de secũda parte gl. &c. & in l. j. in prin. ff. de pec. in v. col. per Cy. & latiùs Bal. in l. pe. C. quod cum eo. Et in istis locis magis cõmuniter cõcludi consueuit quòd sit personalis. per istũ tex. vbi expresse hîc dicitur. & per text. in l. summa cũ ratione. §. fi. ff. de pecu. & per nõnulla alia, de quibus ibi per eos. ¶ † An autẽ actio de peculio oriatur ex naturali & ciuili obligatione simul, an verò ex ciuili tantũ, an verò neutram matrẽ habeat, tangit multum diffusè Io. Fab. hîc post Pet. & Iac. & quasi nihil aliud ponit Ioan. Fab. in hoc §. quod etiã latè examinat hîc Nic. de Neap. post antiquos in iij. q. gl. Et est quæstio, quæ fuit inter antiquos glossatores, prout clarè refert & ponit gl. in l. frater à fratre, in prin. in gl. j. valde longa, circa mediũ. ff. de condi. inde. & ibi latè Bar. in vij. col. Idem Bal. in l. j. in prin. in iij. col. ff. de peculio. Et in istis locis magis cõmuniter cõcluditur q̃ oriat ex sola ciuili obligatione, habẽten tamen effectum naturalis, quicquid dixerit Paul. de Cast. in d. l. frater à fratre. in prin. vt hîc per Ang. de Aret. 30 Et per hoc cõcluditur etiã magis cõmuniter. † q̃ actio de peculio sit natiua, nõ datiua, cũ oriatur ex ciuili obligatione tãquàm ex matre: quicquid dixerit Cy. & malè, in l. dominũ. circa fi. C. quod cum 31 eo. ¶ † An autẽ actio, quæ cõpetit cõtrà filiũ, & quæ datur contra patrẽ, sint eædẽ numero, an verò sint duæ, vna, quæ cõpetat cõtra patrẽ, & alia, quæ cõpetat contra filiũ: ponit Bar. in d. l. j. in prin. in 32 iij. col. ff. de pecu. ¶ † An autẽ debitũ à filio vel seruo sit onus peculij, ita q̃ ipsum peculiũ sequatur, penes quẽcunq; vadat: & qualiter istud debeat intelligi, explanat magistraliter Bart. in d. l. frater à frater. in princip. in ix. col. in ver. venio ad secũdam gl. magnam. & ibi distinguit, Aut peculium transit ad aliquem, vnà cum ipso seruo: & transit cum onere. Si autem transeat sine seruo, & tunc aut titulo vniuersali, & transit cum onere: aliàs non: vt ibi plenius per Bar. cũ quo etiam simpliciter transit Ange. hîc. De quo etiam videatis no. Bald. in l. fi. in v. col. C. quod cum eo. Et per ista remanet expedita hæc glo. j. ¶ Glos. magna in verb. ipso iure. quæ glos. diuiditur in quinq; partes principales. Vt in prima declaretur actio de peculio. In secũda declaretur actio de in rem verso. In tertia declaretur actio, quod iussu. In quarta declaretur exercitoria, institoria, & tributoria. In quinta declaretur totus titulus de noxalibus. Et secunda incipiat ibi: præter hanc actionẽ. Tertia ibi: item est actio quod iussu. Quarta ibi: item sunt aliæ tres. Quinta ibi: in delictis autẽ. Hæc diuisio, iudicio meo, nõ posset esse magis inepta ad hanc glos. quia vt patere potest cuilibet eam intuenti, glos. hoc ordine non procedit. Et propterea ego diuido hanc in duas partes principales. In prima ad declarationẽ text. nostri ponit quare prætor contra dispositionem iuris ciuilis volentis neminem ex alterius persona obligari, disposuerit patrem, vel dominum teneri pro filio, vel seruo de peculio. In secunda gl. aggreditur notabilem distinctionem. Secunda ibi: diligẽter tamen distingue. ¶ Et ego expediam vnamquamq; partem gl. de per se subdiuidendo, & addendo, prout fuerit opportunum: quãuis Ioan. Fab. hîc ad hanc glos. iam longam, & prolixam nihil addat, dicens q̃ hanc glos. non oportuit hîc poni: quia de ea satis tractabitur ſ. tit. j. &. ij. Ad hanc etiam totam istam gl. nihil aut parum admodum addit hîc Nic. de Neapo. in vj. vij. & viij. oppo. glossarum. Et bene faciunt materias in propriis locis reseruare, ne aliis titulis aut legibus dos debita subtrahatur: vt alibi inquit Bald. in l. falsus. in finalibus verbis. C. de fur. Ego tamen, vt prędixi, ne hæc tam longa glos. ita intacta pertranseat, attingam, & succinctè quæ necessaria videbuntur: in aliis vos ad opportuna loca remittam. Accedam igitur ad primam partem principalem, quæ non indiget subdiuisione: potest tamen in tres particulas subdiuidi. In prima ponit quare de iure ciuili pater non debeat teneri pro filio. In secunda quare etiam de iure ciuili dominus non debeat teneri pro seruo. In tertia quare induxerit prætor non obstante dispositione iuris ciuilis, q̃ pater & dominus teneantur pro filio & seruo de peculio. Secunda ibi: inspecto pro seruo. Tertia ibi: sed tamẽ prætor æquitatẽ cõsiderat. ¶ In ead. gl. ibi: q̃ parsimonia quærit. Istud declarate vt per Bar. in rubri. ff. de pec. ¶ In ea. gl. ibi dominum pro seruo teneri dicit. & sic ad finẽ primę partis principalis dicite, vt latiùs dixi. ſ. in euidentialibus. & secundùm ibi dicta hanc primã partẽ prin. huius glo. intelligite, & declarate. Sum modò in secũda parte principali glo. quæ incipit ibi: diligenter tamẽ distingue. quam subdiuido in quatuor partes. In prima parte

ma parte ponit gl. quãdo filius vel seruus cõtrahit, quomodo obligatur pater, vel dominus. In secũda, quando filius vel seruus quasi cõtrahit. In tertia vltra actionẽ de peculio, ponit etiã de actione de in rem verso, & quod iussu. Itẽ de exercitoria, institoria, & tributoria, quamcũq; de per se declarando. In quarta ponit qualiter in delictis, & quasi delictis pater vel dñs pro filio, aut seruo teneantur. Secunda ibi: itẽ quæ dicta sunt quãdo cõtrahit. Tertia ibi: præter hãc actionẽ de peculio. Quarta ibi: in delictis autẽ, & quasi delictis. In tertia posset adhuc in quinq; particulas subdiuidi, quẽadmodum quinq; actiones in ea declarantur. Partes de se patent. ¶ Eódem modo illa quarta posset in alias particulas subdiuidi: sed non expedit. Subdiuidatis eam per vos. ¶ In ea. glos. ibi: deducitur ex ipso peculio quicquid seruus naturaliter domino debuit. Intelligite, quando dominus non posset aliũde debitũ suum consequi, nec aliter posset indẽnitati suæ cõsulere: aliàs secus: vt est text. in l. si no 33 xali. §. q̃ autẽ. cũ §. seq. ff. de pecu. ¶ † Et an standũ sit libro rationum domini, si in eo scripserit seruũ suũ sibi debere. Dic q̃ nõ, nisi sit in certa, iusta, & vera causa: vt est tex. in l. nõ solũ. §. an debitor. & ibi no. Bar. ff. de pec. quod tamẽ pendet à materia legis, nuda ratio. ff. de dona. ¶ In ea. gl. ibi: obligatur enim seruus domino naturaliter. Istud declara, & intellige vt magistraliter per Bartol. in l. si 34 id, quod dominus. ff. de condi. inde. ¶ † In ead. glo. ibi: excepta causa mutui, ex qua nec filius, nec pater tenetur. Intellige effectualiter: quia obstat exceptio Senatusconsulti Macedoniani: vt toto tit. ff. & 35 C. ad Macedo. ¶ † Ad declarationem tamen, & limitationẽ illius tituli: vnum diligenter notate, quod singulariter posuit Inno. in c. quia pleriq;. circa finẽ cõmẽti sui, extra de immu. eccle. vbi voluit quòd licet filiosa. & etiam patri contra creditorem, qui mutuauit pecuniam filiofami. competat exceptio Macedoniani, q̃ tamẽ si in veritate, posito etiam q̃ probari non posset, mutuasset creditor ob necessitatem filij, peccaret mortaliter filius, qui exceptione se de- 36 fenderet. Bene facit l. Macedoniani. C. ad Macedo. † Et in quibus casibus cesset ista exceptio Macedoniani, habetis text. not. in l. j. & iij. C. ad Maced. & glos. magistralem, & singularem, & fortè non habetis in iure pleniore glo. illa. §. illud. el ij. in verbo senatus. ſ. quod cum eo. & singulariter per Bald. in d. l. Macedoniani. vbi inter cætera singulariter dicit quòd ista exceptio Senatusconsulti 37 Macedoniani cessat in filiofamilias mercatore l. ¶ † Dicit etiam signanter Baldus in l. Zenodorus. quæ est l. ij. C. ad Macedo. quòd si filiusfamilias cõsueuit accipere pecuniam mutuò, & pater consueuit talia mutuata restituere, quòd cessat exceptio Macedoniani, per text. optimum in l. Titianus. quæ est l. fin. ff. quod cum eo. 38 ¶ † In ea. glos. ibi: secus in seruo. vt ſ. titu. j. §. illud. Et ratio diuersitatis est, quare seruo mutuanti non competat exceptio Macedoniani, quia in eo cessat ratio, propter quam introducta fuit in filiofami. quam rationem ponit tex. in §. illud. ſ. titu. ij. vbi formaliter inquit text. ideo senatus prosp exit, quia sæpe filij onerati ære alieno creditarum pecuniarũ, quas in luxuriam consumebant, vitæ parentum incidiabantur, vt eorum successiones obtinerent: 39 quæ spes hæreditatis obtinendæ cessaret in seruo. † Et per hanc rationem ego infero quòd ista exceptio nõ habet locũ, si religiosus, vel monachus acciperent mutuum, cùm in eis cesset ratio quæ est in filiis cùm religiosus non habeat succedere superiori, vel abbati. Et ita tenet in terminis Io. Fab. in §. fi. in antepe. col. ſ. quod cum 40 eo. istud tamen penderet ab ea † quæstione, an monachus æquipa- a retur seruo, a an filiofa. * b de qua per Barto. & alios omnes in l. b cùm proponas. C. de hæred. insti. & plenius per Bar. in l. j. in princ. in iij. q. prin. ff. de vulg. & pup. & per Bal. plenè hoc disputantem in l. j. in ix. C. qui admit. per Ange. & Imol. in l. paterfa. ff. de hære. insti. Ponunt Canonistæ vt Ioan. And. in c. in præsentia. extra de proba. & Imo. in c. Raynutius. in materia vulgaris substitutionis. extra de testa. ¶ In ea. gl. ibi: vsq; ad quantitatem versam: vt ſ. tit. j. §. in rem. Hanc materiam actionis de in rem verso, nemo est: qui hîc examinet, sed eam tradũt omnes in illo §. præterea. ver. in rem. 41 ſ. eo. ibidẽ videatis. Et † qualiter in ea formandus sit libellus, habetis hîc per Ang. de Are. & plenius per Io. Fab. in §. fi. ſ. quod cũ eo. 42 Illud tamẽ notate, † q̃ quamuis actio de peculio mortuo filio contra patrem sit annalis, tamen per titulũ. ff. quã- a do actio de peculio est annalis. & dixi ſ. in euiden. ista tamẽ actio de in rem verso, & eodem b modo quod iussu, de quo ſ. §. proxi. in gl. sunt cõtra patrem perpetuæ filio mortuo. Text. est nota. in l. Macedoniani. & ibi Bar. C. ad Mace- 43 donia. ¶ † Et quid erit, si ego cõmodaui pecuniam vni pauperi, & existenti non soluendo, qui ex illa pecunia filios alimentauerit: vtrum possim agere contra filios, qui habẽt fortè res maternas, ex eo q̃ dicatur illa pecunia in rem filiorum necessariò impẽsa, iuxta dictũ §. prẽterea introducta. versi. In rem. in ver. aut familiæ frumentum emerit. Hanc quæstionem tangit singulariter Barto. in l. his solis. ff. de condi. inde. & ibi dicit esse argumentum quòd sic: poste à cogitandum relinquit. Videte Bal. in l. fi. C. ad Maced. secũdùm bonas lecturas. ¶ In ea. gl. ibi: vt ff. quod iussu. l. j. & fi. De ista actione, quod iussu, habetur per omnes in §. j. ſ. quod cum eo. ibidem videatis. & in l. si manda- c 44 tor. per Cy. Bal. & Salic. C. quod cum eo. † Et formam libelli in ista actione quod iussu, videte hîc per Ang. & vltra eum per Spe. in tit. de solutio. §. notãter. secundùm quod eum refert Nic. de Neapol. hîc, in vj. q. extra gl. in materia actionis de peculio. 45 ¶ † In ead. gl. ibi: quia exercitor dicit dñs nauis. Materiã huius exercitoriæ ponũt oẽs in §. j. ſ. quod cũ eo. & circa eam multa pulchra & signãda ponit Bal. in rub. C. de exercitorio. Et quot requirãtur ad hoc vt dñs nauis cõueniri possit exercitoria, q̃ pecunia mutuata eius exercitori in refectione nauis habetis tex. not. & signandũ, quẽ Ang. hîc habet pro singulari in l. fi. ff. de exercitoria. qui tex. requirit q̃ quatuor cõcurrãt: vt ibi in tex. & ibi per Bar. & per Ang. de Are. hîc, & per gl. no. in l. j. in ver. probetur. & ibi per Bal. C. de 46 exercito. ¶ † Et formam libelli in hac exercitoria videte per Ang. c hîc, & vltra eum videatis optimũ textũ quem omisit c * allegare hîc Ang. de Are. in l. j. §. nõ autẽ ex omni causa. ff. de exercito. Eius formã ponit etiã Spec. in d. ti. de solutio. §. notandũ. referẽte Nic. de Neap. in loco ſ. proximè allegato. ¶ Aduertite tamẽ pro habẽ- 47 dis fundamẽtis præsentis materię, quãuis nemo declaret, † q̃ differẽtia est inter actionẽ de peculio, de qua principaliter tractat §. noster, & actionẽ istã exercitoriã: quia illa exercitoria in solidũ cõpetit: ista, quatenus est in peculio. Ita gl. in l. j. in princ. in ver. de peculio. ff. de pecu. & tex. in §. j. versi. eadẽ ratione. ſ. quod cũ eo. Itẽ illa exercitoria habet locũ etiã quãdo quis præponitur certo generi negotiationis: ista autẽ actio de peculio nequaquam. Item illa exercitoria habet locum, quãdo filius, vel seruus cõtrahũt domini volũtate aut expressa, aut tacita: aliàs secus: ista autẽ de peculio datur, si sit cõtractũ domino vel patre ignorãte, imò etiã expresse cõtradicẽte. l. fi quis seruũ. §. etiã. ff. de pecu. Itẽ quãdo pater vel dominus cõueniũtur de peculio, deducunt in primis quod eis debeẽ, aut eis, qui sunt sub eorũ potestate, vel gubernatione: vt vidistis in princi. huius gl. secus est in exercitoria, in qua nõ fit ista deductio, cùm in solidum teneatur. Has quatuor notabiles differentias ponit magistraliter Bart. in l. j. in princ. in ij. col. ff. de pecu. ¶ In ea. glos. ibi: tabernę aut stationi prępositi. De hac institoria habetur per omnes in §. institoria. ſ. quod cum eo. & per Bald. in rubr. C. de exercito. 48 vbi circa eam multa pulchra, & signanda ponit. ¶ † Quis autem dicatur propriè institor, & vnde dicatur, declarat Iurisconsultus in l. institor. & in l. sequen. & in princ. l. sequentis. & §. j. vsq; ad §. non tamẽ. ff. de institoria. & ibi per Bar. quę differentia sit inter institorem, & procuratorẽ. Nã ille, qui præponitur certę administrationi quęstuariæ, & vniuersali, dicit esse institor: ille verò, qui præponitur certæ rei, dicitur procurator: & si præponat vniuersali administrationi, non tamẽ quæstuariæ, dicitur magnus procurator. ita Bar. in d. l. institor. per illum text. cũ sequentibus. & idẽ Bart. in l. si institorẽ. ff. si cer. pe. & plenè per Io. de Imo. & alios in c. penul. extra

¶ Seruo. Adde q̃ dictum fuit ſ. eo. §. nu. 22.

* Diceremus sic, q̃ aut est eadẽ ratio in monacho, quæ in filio et idẽ dicamus de vno, quod de alio. & ita procedant dicta Bar. in l. j. ff. de vulga. & pupil. Vbi verò esset eadem ratio, quę in seruo, & cessaret ratio quę militat in filiosa. idẽ iuris sit de monacho, quod de seruo, p̃ ea, quæ hîc Iaſ. dicit ex mente Ioan. Fab. in dubio verò potius filio æquiparandum censeo. Carcassona Sardus.

* Imò Angel. de Are. hîc. col. iij. allegat illum text. quẽ videm°. Sar.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Cõueniri. Vide do. Barth. Socin. cõsil. cliiii. incip. cõsultationẽ pręsentis. ver. secundus casus est. & ver. octauus casus est in secunda parte. vbi ponit de iſtitore ſcribẽ te hæc eadẽ verba alteri mercatori. Sed nunquid finito officio inſtitor vel dominus ſit conueniendus: & quæ obligant dominũ: & qualiter dominus intelligatur obligatus.

extra de fideiuſ. Et propterea dicebat Bal. in l. 49 mandatũ. in iij. oppo. C. manda. † ꝙ propoſitũ ad vnum actum, propriè non eſt inſtitor: quia vnus actus non eſt vniuerſitas. Hinc eſt, ſecundùm eũ ꝙ tunc datur vtilis inſtitoria, nõ directa. l. liberto. in prin. ff. de neg. geſt. Et ſecũdùm quod ibi vult ſignanter Bal. † ſufficit ſi dominus ſimpliciter dicat, facio te inſtitorem meũ: quia per hoc videris eſſe præpoſitus quibuſcũque negotiis: quibus dominus vti ſolebat. l. Titianus. ff. quod cũ eo. & vnũ circa prædicta diligẽter notate, ꝙ ea, quæ ſtatuta ſunt in exercitoria, illa omnia etiã habẽt locum in inſtitoria. Ita dicit no. Bal. in l. j. per glo. ibi. C. de exer. ¶ † Circa hanc inſtitoriam vnum etiam diligenter, & perpetuò notabitis ꝙ ſi inſtitor alicuius mercatoris miſerit ad aliquẽ cautionem tenoris huiuſmodi: Habes penes menſam patroni mei mille aureos, quos tibi reddere debeo in calendis Maij proximè futuris. mortuo principali mercatore ſine hærede, & bonis eius excuſsis, & venditis, & nõ exiſtẽtibus ſoluendo, per verba huius epiſtolæ, ſeu cautionis inſtitor nõ obligatur ad iſta mille: imò

a nec ad aliquid poteſt propterea conueniri. [a] Ita eſt tex. in terminis peregrinus & ſingularis in l. fin. ff. de inſtito. qui text. non tamen procedit ſine dubio: cùm alibi habemus, ꝙ ſi aliquis contrahat cum inſtitore, ꝙ ipſe inſtitor etiam tenetur, per multa iura, quæ etiam ibi allegat Bart. & dicit Bart. ibidem in fi. verbis, quòd iſtud relinquit maiori declarationi. Vos dicite quòd ideo in caſu d. l. fin. non obligatur inſtitor, quia non promiſit, ſed ſolum confeſſus fuit. Et iſte eſt verus intellectus ad illum tex. ſecundùm Bald. in rubri. C. de conſti. pecu. in iij. col. & latiùs per eundem Bald. in auth. ſi quando. in eo. tit. C. de conſti. pecu. Et iſtum intellectum ponit etiam, & te-

52 net Bart. in illa l. fi. ¶ † Dicit etiã ſignanter Bal. in d. auth. ſi quando. quòd verba ſuprà ſcripta in alio, quàm in inſtitore, vel adminiſtratore, operentur conſtitutum, & inducant contractum conſtitutæ pecuniæ, per text. quem ad hoc habet pro vnico, & ſingulari, in l. quidam. ff. de conſti. pecu. Et idem etiam in terminis per illum tex. dicit Bar. in illa l. fin. ff. de inſtito. Et notabilem rationem diuerſitatis quare ſuprà ſcripta verba in inſtitore, vel alio adminiſtratore non inducant cõſtitutum, in aliis autem ſic, colligo ex verbis Bald. in d. authen. ſi quando. eò quia in inſtitore, vel adminiſtratore illa confeſsio operatur, & valet ad probandum in præiudicium principalis domini. d. l. fin. ff. de inſtito. ſed in alio non adminiſtratorẽ illa confeſsio non poteſt operari circa probationem:

53 vnde nil mirum ſi operatur in conſtitutum, per dictam l. quidam. ¶ † Item addite prædictis ꝙ illæ differentiæ, quæ ſunt inter actionem de peculio, & exercitoriã, quas ſ. proximè retuli, illæ eædem ſunt inter actionem de peculio, & inſtitoriam. Et ita Barto. qui in ſpecie declarat in d. l. j. in princip. in ij. col. verſic. venio ad quæ-

54 ſtiones. ff. de pecu. ¶ † Formam autem libelli in hac inſtitoria videatis hîc per Ange. de Aret. & eam ponit etiam Spec. in præalle-

55 gato titu. de ſolut. in verſi. idem frequenter. ¶ † In ead. gloſſ. ibi. §. introduxit. & §. inſtitoria. & §. j. De hac tributoria actione habetis per omnes in d. §. introduxit. ĵ. titu. j. & per Bald. in præallegata rubrica. C. de exercito. Et formam libelli in ea videatis hîc per Ange. de Aret. & per Specu. in titu. de ſol. §. notandum. verſi. porro. Et ad euidentiam huius actionis tributoriæ, quæ habet natu-

56 ram cæteris, quæ ſuprà dicta ſunt, minùs notam. ¶ † Item pro notitia formationis libelli, ſciendum eſt, quòd quamuis pater, vel dominus, quando conueniuntur actione de peculio, habeant priuilegium, vt in primis, & ante omnes, deducãt quod eis debetur, aut exiſtentibus ſub eorum poteſtate, ſiue gubernatione, vt vidiſtis in ſecunda principali parte huius glo. ad prin. tamẽ prætor per hanc actionem tributoriã temperauit illam deductionem, quãdo filius, vel ſeruus cõtraxerunt in merce peculiari, ſciente, & patiẽte patre, vel domino: quo caſu pater, vel dominus ante alios nõ habent hoc priuilegiũ deductionis: imò per illud edictũ de tributoria vocatur dominus in tributum cum cæteris creditoribus. Contribuit enim dominus in medium, quantum eſt in merce peculiari: & tunc fit diſtributio inter dominũ, & cæteros creditores ꝓ rata portione de-

57 biti vniuſcuiuſq;. † Et propterea appellata eſt tributoria: quia per eam fit cõtributio creditorũ. De his eſt text. in l. j. in prin. ff. de tributoria. & in illo §. introduxit. & ibi inter cæteros docto. videatis notabiliter Ioan. Fab. in primo euidentiali poſito in princip. illius

58 §. Videatis etiam text. in §. is quoq;, cui tributoria. in eod. tit. † Et ex iſtis apparet vobis, duas eſſe differentias inter actionem de peculio, de qua principaliter tractat §. noſter, & actionem iſtam tributoriam. Prima eſt, quare non poteſt agi iſta tributoria, niſi contractum ſit in merce peculiari, ſciente, ac patiente patre, vel domino expreſsè, vel ſaltẽ tacitè, iuxta l. j. §. ſcientiam. ff. de tribu. ſed actione de peculio agi poteſt, etiam quando contractum fuerit ignorãte domino, vel patre, imò etiam expreſsè contradicente, iuxta l. ſi

59 quis ſeruum. §. etiam. ff. de pecu. & vidimus ſ. ¶ † Secunda eſt differentia: quia pater, vel dominus conuenti actione de peculio, habent priuilegiũ deductionis: ſed per iſtam tributoriam impeditur deductio eo modo, quo ſtatim dictum eſt. Iſtas differentias inter actionem de peculio, & tributoriam, & nonnullas alias, ponit Bar. in d. l. j. in princip. ff. de pecu. in ij. col. ¶ Quæ autem differentia ſit

60 inter iſtam tributoriam, & exercitoriam, habetis text. & ibi gl. no. in l. j. §. ſi is, qui nauem. in glo. j. ff. de exercitoria. ¶ † In ead. gl. ibi: inquãtum id peculium locupletius eſt. alios caſus, in quibus agi nõ poteſt de peculio, niſi eatenus, quatenus peculium effectum eſt locupletius, enumerat gloſ. in l. cùm ancilla. in ver. locupletius. C. quod cum eo. & retuli ſ. in j. notabili. ¶ In ead. gloſ. ad fi. doctores ſimpliciter tranſeunt cum hac vltima parte huius gloſ. & ad eam

61 nihil addunt. ¶ † Dubitat tamen circa eam Angel. hîc an ſi filius conuentus ex delicto fuerit contumax, quo caſu expeditũ eſt quòd hodie pater non poteſt dare illum pro noxa. §. fi. ĵ. de noxa. hîc allegato in gloſ. an ſaltem fiat executio contra patrem in peculio profectitio. De quo videatis glo. in illo §. ſi. in ver. conueniri. & ibi per omnes, maximè Ioannes Fab. qui latè hoc examinat, & per Bar. in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. ad fi. & ibi per omnes alios. ff. de damno infecto. per Bart. & Imol. in l. cùm filius. in princ. ff. de verborum obligationibus. per Bart. & Bald. in l. penultima. C. qui bo. ce. poſ. per Bart. & Imo. in l. ſi filio la ij. ff. ſoluto matrimonio. & Baldus in l. j. C. ne filius pro patre. Vide domi. Alexand. in l. ſæpe.

62 in ſecunda char. ff. de reiudicata. ¶ † Tangit etiam circa hanc vltimam partem præſentis gloſ. Angel. de Aret. hîc, an publicatis bonis filij propter eius delictum, intelligatur etiam publicatum pecu lium aduentitium. Et dicit quòd non in præiudicium patris, per text. quem dicit ad hoc eſſe ſingularẽ in l. iij. C. de ſenten. paſsis. Et corruptè allegat, quia eſt in tit. Cod. de bonis proſcriptorum. et ibi Baldus dicit illum textum non eſſe alibi in iure. Idem tenet etiam Bald. in repe. l. de quibus. in iij. col. ff. de legi. & illum etiam reputat ſingularem Ioannes de Imola in dicto §. ſi de vectigalibus. Et

63 quamuis ille textus † loquatur in peculio caſtrenſi, vel quaſi, tamen ſi illud, in quo pater nullum penitus habet viuente filio non aufertur ſibi, nec publicatur: quanto minus publicabitur aduentitium, in quo pater habet ius vſusfructus, etiam viuente filio. l. cùm oportet. in princip. C. de bo. quæ libe. de quo videatis latiſsimè Bartolum in d. §. ſi de vectigalibus. in fina. col. & Bar. & Bal. in l. ſi quis in tãtam. C. vnde vi. per Bar. in l. iij. §. ſed vtrum. ff. de minor. & in l. iij. §. ſi filius. ff. quod quiſq; iuris. & in l. ſi filius. ff. de his, qui ſunt ſui vel alie. iur. Et generaliter de omnibus peculiis vltra tradita in illo §. ſi de vectigalibus. videte Bald. in l. j. C. ne filius pro patre. & not. in l. penulti. in xj. columna in ver. modò quæro. C. de

64 excep. rei iudi. per Ang. & Imo. in l. ſi filius. ff. de dam. infe. ¶ † Dicebat etiam Ange. de Aret. hîc, quòd eodem modo econtra publicatis bonis paternis, non publicatur peculium profectitiũ in præiudicium filij: per text. quẽ ad hoc reputat ſingularẽ in l. iij. §. ſed vtrũ. in fi. ff. de mino. Et illũ tex. Bar. ibi ante fi. dicit bene eſſe notandũ, & ſe neſcire alib. illũ etiã habet pro vnico, & ſingulari Io. de Imo. in d. §. ſi de vectigalibus. & de hoc ibi per Bar. in fi. col. & per Bal. in l. penul. C. qui bo. ce. poſ. & in l. pe. in x. col. C. de bo. au. iudi. poſ.

An autem

a ✱ Adde verius videri ꝙ publicatis bonis patris, nõ debet cẽſeri publicatus vſusfructus, quẽ habet in bonis aduẽtitiis. primo ꝓ tex. in d. l. iij. §. ſed vtrum. ff. de mino. qui vrget, iudicio meo. nam ſi publicatis bonis patris, peculiũ profectitiũ quod pleno iure eſt ipſius patris, vt habetur etiam in l. frater à fratre. ff. de cõdic. inde. nõ cenſetur publicatũ: multo minus vſusfructus aduentitij peculij cuius ꝓprietas pleno iure ſpectat ad filium. l. cùm oportet. C. de bo. quæ liber. Præterea leges ſimilem prouidentiam inducunt in perſona patris & filij. d. l. cùm oportet. in primis verbis. Sed publicatis bonis filij vel filio deportato, peculium caſtrense patri relinquit d. l. iij. C. de bon. ꝓſcrip. ergo etiã vt ſimilis in omnibus ſit ꝓuiſio, publicatis bonis patris, vſusfructus peculij aduentitij filio eſt relinquendus. Non obſtaret tex. in l. ſi poſtulauerit. §. iubet. ff. ad l. Iuliã de adul. te. qa dupliciter vltra alios reſpõdeo. primò quia ibi tractamus de modico præiudicio, ex quo ſecundùm gl. & Bar. in dicto §. iubet fiſcus pretiũ ſoluit proprietatis, vel vſusfructꝰ publicati. quod ceſſat in q. noſtra. & ibi nõ fit publicatio ad pœnam alicuius, ſed vt facilẽ veritas habeatur vt dicitur clarè in d. §. iubet. in caſu nr̃o fit ad pœnã: ergo interpretatio eſt mollienda. c. in pœnis. de reg. iur. in vj. cum ſimil. et hęc poteſt eſſe ſecunda ſolu. Tertiò dico ꝙ ex illo tex. non valet arg. ad q. noſtrã. nam inferẽ ex illo tex. dum vult ꝙ ſi nuda ꝓprietas ſit accuſati, ꝙ illa ſola publicẽt, ꝙ bonis filiis publicatis, publicarẽt aduẽtitij peculij ꝓprietas: cuius cõtrariũ cõmuniter dicũt doct. vt ſ. vidimus per d. l. iij. C. de bon. proſcrip. & ſic ex illo tex. nõ eſt bonũ arg. ad quæſtionẽ noſtrã. Et hæc opi. mihi placẽt. Nõ omitto ꝙ Sali. in l. ſi quis poſt hac. C. de bo. dam. diſtinguit, ꝙ aut publicatio fit ex delicto, propter quod pater priuatur patria poteſtate: & tunc non publicetur vſusfructus, quia ceſſat prima poteſtas, cuius cauſa vſusfructũ habet. Allegat. l. cùm oportet. §. cùm autẽ. C. de bo. quæ lib. Aut fit publicatio ex tali cauſa, propter quã nõ priuabatur prima poteſtate, & tunc nõ publicetur vſusfructus. Allegat l. Statius. §. Cornelio Felici. ff. de iure fiſ. quã diſtinctionẽ in effectu videtur ſequi do. Alex. in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. col. xx. ff. de dam. infec. quæ diſtinctio mihi non placet: quia ſi in peculio profectitio quod eſt pleno iure patris, nõ adhibetur diſtinctio aliqua, multò minus hîc, vbi filius potẽtius ius, & pater debilius habet, vt ſ. dixi. Præterea ꝙ hæc diſtinctio non ſit bona, patet: quia ſequeret vnũ abſurdũ, ꝙ ob grauius delictũ mitius puniretur pater, & ob leuius duriori pœna, afficeretẽ quod iura abhorrẽt: quia pœna eſt delicto cõmenſurãda. c. nõ afferamus. xxiiij. q. j. c. fi. §. illud. de pœn. in vj. Et ꝙ ſequeret iſtud abſurdũ, ꝓpter hæc ſic: grauiora ſunt delicta, quibus pater prima potẽ ſtate priuatẽ quàm illa quib⁹ nõ priuatur. §. cùm autẽ. Inſti. qb. mod. ius patr. pot. ſol. ſed certè nec mihi, nec ſanæ mentis cuipiã indubium venit ꝙ grauius erit patri ꝙ vſusfructus transeat ad iſcũ, quàm ꝙ penes filiũ remaneat: arg. l. nihil intereſt. ff. de bon. liber. l. nã & ſi patrentibus. de inof. teſta. Nõ obſt. tex. l. Stati⁹ Flor⁹. §. Cornelio Felici. ff. de iure fiſci. qa dico eſſe aduertẽdum, ꝙ ibi mater erat grauata poſt mortẽ ſuam: & ſic fideicõmiſſum cõditionale erat. l. ſi cùm hæres. ff. quãdo di. leg. ced. Vnde interim pẽdente conditione filius nullum ius habebat. l. cedere diẽ. ff. de verb. ſig. & qa poſſet filius ante matrẽ mori, & ſic extingui fideicõmiſſum: & remanere penes ſcum: interim differtur petitio. Et hæc eſt ratio decifiõis poſitę in d. §. Cornelio Felici. quę in caſu noſtro ceſſat, eum etiam viuẽte patre filiꝰ ſit dñs proprietatis. d. l. cùm oportet. & moriẽte filio viuo patre, nõ ad patrẽ, ſed ad deſcendẽtes, ſi habeat, talia bona pertinen. §. j. in authẽ. de hære. ab inteſt. veni. vel ſi eos nõ habeat, ad fratrẽ & matrem ſimul cũ prius ptinerẽt & ſic nõ ad ſolũ patrẽ: vt i d. §. Cornelio Felici. Et hęc, pbanẽ in §. ſi igit. in auth. de hær. ab inteſt. ve. Vel melius dico ꝙ iſta cõſideratio in q. noſtra ꝙ filiꝰ poſsit mori ante patrẽ, nõ eſt habẽda, arg. eorũ, quę tradũtur per doc. in l. fi. C. de pact. nec in §. Cornelio Felici. cõſideratꝰ mors filij quo ad hũc effectũ vt mater illi ſuccedat: ſed ecõuerſo: qa eo præmoriẽte poſſet fideicõmiſſum extingui. Multa alia poſſent hinc inde dici, de quib⁹ te remitto ad doctor. in d. §. ſi de vectigalibus. Pro nũc tamẽ dico ꝙ ſi caſus cõtingeret, ita cõſulerẽ, & indicarẽ. Ant. Ang. Carcallo. Sard.

b ¶ Filij. Vide eundẽ in authẽ. nouiſſima. in iij. col. in ver. vnde infertur. C. de inoff. teſt. cũ aliis cõcor. ibidẽ per eũ adductis. & Feli. in c. vergentis. ff. de hære. & in c. ius generale. j. di. in vlt. col. in ver. quamuis pœna. vbi nonnulla ad materiam. & not. & quod ibidem dixi in apoſtil.

quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

a § Pro alio. Cõtra tamẽ allegari potest tex. in l. sancimus. cum si. C. de pœ. vbi pœna exire non debet authorem: vt etiam tenet Feli. in c. ius generale. j. dis. in v. col. in me. i ver. quãuis pœna. & l. si seruus seruũ §. si fornicarius. ff. ad l. Aquil. & l. illicitas. §. sicuti. de officio præsi. vbi delictũ vnius non debet alios in periculũ trahere. Facit etiã contra quod habetur per glo. de pœ. distin. j. c. sed & cõtinuo. per Ioan. An. in c. super specula. de priui. & in cap. filios. in princi. de pœnis. in vi. inno. & suadet & Spec. in rubr. de pœ. & per Cy. & Bal. in l. si seuerior. de in fami. per Bartol. latissimè in l. ad eius. §. de eo. ff. de aqua plu. ar. & in l. nõ alicui. ff. de neg. gest. & p Bal. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui notã. infa. l. ij. C. ex q bus cau. ser. ad libe. & in l. si is, cũ quo. ff. communi diuidũ. per Dy. & Bal. in l. amplius. §. cùm bonorum. de leg. j. & ibi per Alex. de Imol. in §. pœna grauior. ff. de his, q not. in fami. in vlti. col. in ver. postremò inducit lex, &c. Facit etiam contra quod not. Bar. in l. emancipatũ. §. si quis. ff. de sena. & tex. in c. illud. xxj. q. iij. & quod dixit Abb. in c. ver gentis. de hæret. vbi dixit q filius nõ portabit iniquitatẽ patris. licet tamẽ in cõtrariũ sit casus in c. ieuit. de Iudæis. vbi pro negligẽtia dñi vnius terræ puniatur terra eius, & sic subditi eius. c. miror. xvj. q. iiij. & quod dicit Abbas in d. c. vergẽtis. dũ dicit q filius non portabit iniquitatem patris. scilicet æternaliter: sed temporaliter secus, secundùm eum. Et etiam facit illud, qd dicitur in Ieremia supra Ieruſalẽ: Patres, inquit, nostri peccauerũt, & nõ puniti sunt, nos autẽ sumus. c. penulti. xlv. di. Vnde quandoq; innocens punitur pro nocente. De quo multa exẽpla ponit Abb. in c. dilectus. l. iiij. et v. col. Facit etiã illud, quod habetur in passione dominica: Sanguis eius super nos, & filios nostros. c. nisi. §. personæ. de renũ. c. iij. & iiij. vj. di. & etiã ī. in eadẽ passiõe. Quia expedit vnum homi nem mori pro populo, ne tota gens pereat. Et etiã ī. in eadẽ passione: Flete super vos, & super filios vestros. Vnde dicitur in veteri testamento: Patres, inquit, comederunt vuas acerbas, & dentes filiorũ obstupescunt. Facit quod habetur in §. quoniã. in auth. vt nul. iud. vbi potestas punit vnam contratã propter vnius delictũ. facit. l. iure prouisum. de fabri. lib. xj. & l. qui squis. C. ad l. Iuli. maie. facit etiam l. meuia. §. fi. sol. matr.

* Vide etiam de hac q. per moder nos in. l. ī quartã. ff. ad. l. falcid. Sar.

† quæ dicũt, vno de agnatione delinquente, cæteros teneri. Et, secundùm eũ, ratio illorũ statutorũ est illa, quæ ibi ponitur in text. ¶ † Ad prædicta etiã bene facit quod signanter determinat Bal. in l. dotis. C. de iure dot. vbi arg. glo. ibi tenet valere statutũ disponens q filij mercatorum teneantur ad debita patris, etiã si nõ probentur hęredes: imò etiã si constet q repudiauerint expresè hæreditate. Durum est statutum secundùm eũ, sed tamen valet: quia valeret pactũ. Esset tamẽ hoc casu remedium, secundùm eũ, q filij nõ tenerentur: sub dubio tamen fortè, q pater exhęredaret filios: vt ibi latiùs per eũ. Et cũ Bal. transit Pet. de Ancha. in prælegata repe. c. canonum statuta. in xviij. char. in ver. sed quęro vlterius, scriptũ est in lege diuina, &c. Et idem etiã tenet Io. de Imo. in c. pe. extra de cõsue. Et idem etiam in terminis tenet Bar. in tractatu repræsaliarũ, in iij. q. primæ partis quæstionis principalis, vbi etiã dicit idẽ in statuto disponẽte † q vxor teneatur pro viro. Et ibi Bar. expresè firmat, q generaliter valeat statutũ disponens q vnus teneatur pro alio [a] per tex. in l. j. C. de omni agro deser. lib. xj. & p tex. in l. fi. C. de primipilo. lib. xij. & p l. satis. C. in qui. cau. pig. taci. cõtrah. ¶ Ad suprà scripta etiã bene facit, quod tradit Bald. in l. de † quibus. in j. col. ff. de legi. vbi tenet valere statutum, & consuetudinẽ, quibus disponatur q villa teneatur pro faciẽtibus furta. De quo statuto habetis per Bal. in l. diuus. ff. de testa. mili. & per Bar. & Bal. in l. si quando. C. vnde vi. cũ si. ¶ Facit etiã ad ista qd voluit Bar. post Dyn. in l. j. §. familię. ff. de publica. vbi tenet sine dubio valere statutũ disponẽs † q dñs pro delicto famuli, siue familię suę teneatur. Sed nõ eundo vlteriùs, nec per hæc mẽdicata suffragia, ad terminos nostros † q valeat statutũ, de quo ŝ. q pater teneatur pro delicto filij, quãdo imponitur pœna pecuniaria, est in terminis casus rotundus, & expressus, & summè singularis ad hoc, in c. ij. in ver. secũdùm consuetudinẽ illius terrę. extra de delictis puerorum. & ibi videte do. Pe. de Anch. Et illũ tex. tradidit ad hoc Legistis Lud. Ro. in l. si filio. la ij. in fi. illius legis. ff. sol. ma. Et ille singularis tex. dicti c. ij. † limitat nobis signãter disposition ẽ dicti statuti, vt nõ procedat in filio pupillo. Nã si filius in pupillari ætate, & sic intra decimũ quartũ annũ, cõmiserit delictũ, pater eius nõ tenebit vigore prædicti statuti. Vide qd dicit Bar. in l. legatorũ. in prin. ff. de leg. ij. per illũ tex. Nec istis obstat, qd no. Bar. per illũ tex. in l. hi pœnes. C. de agri. & cen. lib. xj. vbi dicit † q statutũ disponens q ad soluẽdas gabellas recollectionis fructũ teneatur colonus pro dño non subdito: qd nõ valet, sed est iniquum, & iniustum: cùm colonus nõ debeat teneri pro domino, nec pro eo vrgeri. Et propterea dicit † quòd statutum, quod factum est Perusij in odium clericorũ, qui cùm non possent cogi, fuit inductum vt coloni pro eis teneantur: istud statutum est iniquũ, & iniustum. Et idem vult Bart. in l. j. in eo. tit. quia potestis intelligere Bar. vt loquatur, quando tale statutum fieret sine causa. Secus si cum causa: per id, quod no. in c. ij. extra de con[illegible] & [illegible]gula, sane culpa. de reg. iur. in vj. & ea, quę not. Bart. in prima cõsti. Digestorũ. in prin. ¶ Istis etiã non obstaret quod voluit Bar. in l. si à reo. §. fi. per illũ tex. ff. de fideiuſ. vbi dicit per text. illũ q nõ valet pactũ, quod inuicẽ faciunt consortes in Tuscia, scilicet q si quis eorũ contigerit pro maleficio condẽnari omnes cõtribuere teneantur: quia potestis respõdere vt ŝ. vel dicere † q quãuis argumentũ à pacto ad statutũ affirmatiuè procedat, vt ex prædictis patet, negatiuè tamen non tenet hoc modo: non potest fieri per pactum: ergo nec per statutũ nõ valet, vt vult Bart. in l. alia. §. elegãter. in ij. col. ff. sol. matr. cũ simil. ¶ Et eodẽ modo respondet ad id, quod voluit Bald. in l. vnica. in iiij. col. C. de his, quæ pœnæ no. vbi dicit † q non valet pactũ, q pater cadat à feudo propter delictum filij: quia pactũ est iniustũ, quãuis secũdùm aliquas lecturas Bal. loquatur in statuto, vt nõ valeat statutũ q propter delictũ filij pater cadat à secundo. Cuius veritas de statuto penderet à prędictis. Addite etiã q † dictum statutũ, q pater teneatur pro delicto filij, restringit ad delicta cõmissa per filiũ intra territoriũ statuẽtiũ, & nõ alibi, secundùm Bar. in tract. represaliarũ. in iiij. q. primæ quæstionis prin. & Bal. in d. l. j. C. ne filius pro patre. & Sali. in l. si filius. in eo. ti. & Pet. de Anch. in prędicta quæro, si statutum, &c. & Lud. Ro. in d. l. si filio. la ij. ff. sol. ma. & Ang. hîc. ¶ † Nõnullas alias quæstiones ad statutũ istud ponit Bal. in d. l. j. C. ne filius pro patre. videlicet an pater teneaſ, si filius fuit iniustè cõdẽnatus: & an filius sit primò excutiendus ante patrẽ: & quid si nõ est condẽnatus filius, sed est notoriũ, filiũ cõmisisse delictũ. Itẽ an in cõdẽnatione filij requiraſ citatio patris, qui tenetur vigore statuti: de quibus quæstionibus ibi videte p Bart. in l. cùm filius. in prin. cum concor. ff. de verb. oblig. ¶ † Tangit hîc Ang. de Are. an illud, quod pater soluit pro cõ

b demnatione filij, debeat filio in legitimã cõputari[b] * & an illud solutũ possit à patre repeti: de quibus quæstionibus vide latè per Bar. in l. Stichus. ff. de pecu. lega. & Bald. in auth. cõtra rogatus. in pe. col. C. ad Treb. & in l. omnimodo. §. j. C. de inof. test. & in auth. ex testa. in ix. col. C. de colla. & in l. fi. C. ne fi. pro pa. & in l. certũ in ij. col. C. fami. ercis. & in auth. si captiui, ad fi. C. de episc. & cler. & ibi etiã † qd de fratre soluẽte pro alio fratre condẽnato, an possit repetere. Et de patre, & matre, & fratre, & amico habetis p Bal. in l. si liber captus. C. de cap. ¶ An autẽ pater teneatur soluere legitimã pro condẽnatione filij, est quęstio Bar. decidẽtis q nõ, in l. j. §. si impubere. per illũ text. ff. de colla. bo. De quo etiã per Bald. in d. l. omnimodo. §. j. & per Io. de Imo. d. l. si filio. la ij. ff. sol. matr. ¶ † Et an fiscus possit agere cõtra patrẽ ad legitimã, quæ debeẽ fisco pro condemnatione filij, ponũt doct. in l. si qua pœna. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. & ibi tenent q non: imò dicit ibidẽ Bald. quòd † statuta, quæ disponunt filio debere assignari legitimã, eo delinquente, sunt iniqua. quod facit ad ea, quæ ŝ. latissimè diximus. ¶ Restat modo ad cõplementum huius præsentis §. vt videamus qualiter formandus sit † libellus in ista actione de peculio. Et eius formam ponit glo. in l. j. §. j. in ver. vendicabit. ff. si pars hæredi. pet. & Spe. in titu. de peculio clericorum. in quarta parte. & Cy. in l. penul. C. quod cum eo. & Bald. in l. fi. in vlt. col. C. quod cum eo. & ex mẽte Ioan. Fab. & Ang. de Are. hîc, forma sit talis: Ago contra Titium dominũ Stichi seruj, q cùm dictus Stichus habueret peculium ex cõcessione dicti Titij domini sui, contraxi secum ex tali causa, ex qua restat mihi obligatus in cẽtum: quare cùm illud peculiũ nunc habeat, teneat, & possideat dictus Titius dominus suus, peto eum condemnari in summa prædicta, quatenus vires peculij patientur. Et eodem modo cõcipiendus esset libellus, si ageretur cõtra patrẽ. Ego addo q procederet libellus, etiam si actum esset de peculio, & in solidum, eò quia illa moderatio, quatenus est in peculio, sit posteà per iudicem. Textus est no. in l. penul. et ibi Bar. ff. quod cum eo. & Bar. in l. si dubitet. §. si filiusſa. in princi. ff. de fideiuſ. & in l. maritum. in fi. ff. sol. mat. & in l. ex diuerso. §. fi. eo. titu. & in l. j. sunt qui in id. ff. de re iudi. Et in specie ad terminos nostros Bal. in l. fi. in vlt. col. C. quod cum eo. Et per hoc sit expeditus præsens §.

1 *Iuramentum si sit aliquid deberi, aduersario iuramentum deferente, ex tali iuramento competit actio, in qua solum quæritur an sit iuratum.*
2 *Iuramentum litis decisiuum an habeat vim plenæ probationis. 4.*
3 *Iuramentum habet vim sententiæ, latæ præcedentibus probationibus.*
4 *Iuramenti effectus qui sint notabiliter, cum xij. sequen.*
18 *Iuramentũ, si aduersario non deferente iuratũ sit, an proficiat, & quãdo.*
19 *Confessio resultans ex iuramento, aduersario nõ deferente, an probet contra ipsum iurantem. 20.*
21 *Cõfessio, seu instrumentũ, an pro parte acceptari possit, & pro parte nõ.*
22 *Capitulum qualiter intelligatur, & qualiter plura & diuersa.*
23 *Confessio facta in libello an posit pro parte acceptari, & pro parte non.*
24 *Practica procuratorum instrumenta producentium in parte, & partibus, quid operetur.*
25 *Confessio si quis dicat se occidisse pro sui defensione, an acceptari possit pro parte.*
26 *Confessio vbi sit facta sub illa protestatione, cõfiteor, &c. non aliter, nec alio modo an reus, nisi aliud probetur, damnari possit.*
27 *Confessio vbicunq; præmissa negatiua emanat, siue in ciuilibus, siue in criminalibus, nunquam reus condemnari possit.*
28 *Practica repellendi accusatorem ab accusando.*
29 *Probare quid habeat quis, quòd fecit ad sui defensionem.*
30 *Iurare, vel iuramentum per partem remitti, an, & quãdo paria sint. 32.*
31 *Iuramenti delatio, an, & quando reuocari possit. 33.*
34 *Actio quando iuramentum est præstitum super aliquo certo, & specificato contractu, an dicatur nasci ex illo contractu. & nume. seq.*
38 *Actio ex iuramento nudo an iuranti competat, & nunquid aduersario contra quem sit iuratum.*
39 *Iurans se emisse rem talem à Titio, non expressa quantitate pretij, an ex tali iuramento agere possit.*
40 *Instrumentum si dicat qualiter Titius emit talẽ fundum ab ecclesia, & non dicat pro quanto pretio, an probet emptionem.*
41 *Transactio, filius remisit hæreditatem patris ex causa transactionis, an si in instrumento remissionis nõ fiat mentio nisi de transactione, & non de eo, quod est dandum, probetur per tale instrumentum.*
42 *Actio ciuilis in rem qualiter in reali competat, & qualiter in personali. 44.*
43 *Actio quæ oriatur, quãdo in personali iuratur formiter, & sic cum causa, & quæ quando in reali & nume. seq.*
48 *Actio si statutum vel consuetudo formiter disponat, an ex eo cõtractu, vel ex ea causa, super qua formiter disponit, locũ habeat. & nu. seq.*
50 *Actio an ex iuramento taxationis expensarum, vel ex iuramento in litem oriatur.*
51 *Actio Publiciana, si traditio fiat alicui à non domino, an contra quemlibet vigore iuri iurandi detur.*
52 *Actio si in dilatione iuramenti non iuretur, quia pars dicit contenta conscientiæ & fidei alterius credere, & ita credit, an & quãdo oriatur, ita quòd agi, & recipi poterit sicut si iuratum esset. cum iiij. seq.*
57 *Periurium quot, & quibus pœnis puniatur.*
58 *Iurans an & quando blasphemare Deum dicatur, & vltimo supplicio puniatur. & numero seq.*
60 *Iurare per membra pudibunda Christi, species est hæresis.*
61 *Blasphemantium pœna an & quando locum habeat. 62. & an binus vel trinus actus sufficiat ad inducendam consuetudinem vt blasphemans capitaliter puniatur. 63.*
63 *Periurans an solum Deum vltorem habeat.*
64 *Testis periurans qua pœna puniatur. 65.*
66 *Periurans an à testimonio, & à qualibet dignitate repellendus sit.*
67 *Libellus quando agitur contra periurum.*
68 *Iuramentum quando non obligat. 70. & 72.*
69 *Periurus an iurans efficiatur in casibus, in quibus, iuramentum non est obligatorium. 70.*
71 *Papa non ligatur iuramento, per quod derogatur suæ potestati.*
72 *Iuramentum inducens peccatum veniale, non ligat.*
73 *Absolutio à iuramento in quibus requiratur. 74.*
75 *Causa super absolutione iuramenti summaria dicitur.*
76 *Iuramentum, si rex Francorum faciat aliquam ciuitatem confiteri esse suam, & iurare fidelitatem, cùm non sit sua, an valeat.*
77 *Iurans seruare quod in statuto continetur, si tale statutum cassetur, an à iuramento liberetur.*
78 *Religiosi alicuius regulæ si in regula contineantur aliqua facieda, & pœna sit apposita puta ieiunium, an cõtrauenientes incurrant periurium propter iuramentum iam præstitum de seruanda regula.*
80 *Iurans non iurare, an si producatur in testem, per iudicem compelli possit vt iuret.*
81 *Iuramentum de non fideiubendo pro aliquo, an teneat, & an contractum fideiussionis, & eius validitatem impediat.*
82 *Iuramento quæ conditiones, siue clausulæ tacitè insint, & in eo tacito subintelligantur.*
83 *Lex, manifestæ turpitudinis. ff. de iureiur. an sit correcta. Iuramentum iudiciale ex quibus recusari possit. & nu. seq.*
87 *Iuramentum quando habeat executionem paratam. 88.*
89 *Libellus in materia iuramenti qualiter sit formandus. & seq.*

§. Item si quis.

¶ Quãuis ad euidẽtiã præsentis §. præmittat Ang. de Are. hîc plures esse species iuramẽti, tamẽ quia eas ponit gl. nostra finalis nõ putauit expedire q ad euidentiam hîc præmittantur: de quibus etiam habetis gl. in rub. & ibi Bald. in l. j. in glos. fi. & ibi Bart. ff. de iureiur. & glo. & ibi Bald. in l. j. C. de reb. cred. & iureiur. per Specu. latè in titu. de iureiuran. in iiij. parte libri sui, secundùm quod eum refert Bar. in d. rub. ff. de iureiu. ¶ Venio igitur ad tex. huius præsentis §. nostri, qui diuiditur in duas partes. In prima ponitur thema, ex quo quæstio tacitè elicitur. In secũda ponitur decisio. Secũda ibi: Iustissimè.

¶ Iste §, nõ potest cõmodè breuius summari: si tamen vultis hoc
1 dicit in summa, Si iuratum sit † aliquid deberi, aduersario iuramentum deferente, ex tali iuramẽto cõpetit actio, in qua solũ quæritur
2 an sit iuratũ. hoc dicit. ¶ † Ex isto tex. no. Ang. de Are. hîc, q iuramentum litis decisiuum habet vim plenæ probationis. Istud, iudicio meo, nõ probatur hîc in tex. sed de hoc habetis casum in l. non erit. §. dato. in verbo, quasi satis probatum. ff. de iureiur. & in l. sed & si possessori. §. fi. in versic. perinde haberis, ac si probatum esset. ff. eodem titulo. † Dicebat etiam Ang. hîc, quòd iuramentum
3 habet vim sententię præcedentibus probatio-
a nibus: [a] vt est text. cum glos. in dicta l. sed & si possessori. §. fi. & ibi not. Bart. & illam glo. reputat singularem Bald. in l. j. in j. col. C. de execu. rei iudi. Dicebat etiam Angelus de Aret.
b 4 hîc, † quòd iuramentũ facit quòd illud, quod non est debitum, fit debitum: prout etiam facit sententia. l. j. cum materia. C. de cõdi. inde. l. si fideiussor. §. penultimo. ff. mandati. Stat ergo ex prædictis q iuramentum habet vim plenæ probationis: item habet vim sententiæ. ¶ Hinc sumpta occasione nonnulli enumerant complures effectus, quos habet iuramentum; & non incongruenter, iudicio meo. Ego enumerabo duntaxat illos effectus, qui videbuntur mihi notatu digni, quos non inuenietis alibi ita simul collectos, vltra eos, quos particulariter videbitis in glos. vestris. Primo † enim iuramentum habet
5 b vim litis contestationis, [b] & actionem perpetuat, & interrumpit præscriptionem. Text. est in l. nam postea. §. fi his, qui tẽporali. &
6 ibi Bar. not. & declarat. ff. de iureiur. Secundò, † iuramentum tollit obligationem naturalem. l. Stichum, aut Pamphilum. §. naturalis. ff. de sol. glos. & Bartolus in l. ij. ff. de iureiur. & declarat Barto. in l. qui iurasse. §. fi. ff. eo. Cùm iuramentum sit quasi contractus. l. depositi

a ¶ Probatiõibus. Adde Fran. Aret. in l. ait prætor. de iureiur.

b ¶ Contestationis. Adde idem per Francis. Areti. in d. l. ait prætor. §. fi is, qui. de iureiurand.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Sacramenta puberum. De intellectu huius authcirca iuramentū appositum super cōtractu, quomodo, & quādo seruari debeat, vel nō, vide Alexan. de Imo. in consil. xlij. in iiij. col. cū seq. & in cōsi. lix. j. ij. col. in prima parte. & in consil. Iiiij. per totum. in iij. parte.

b ¶ Contractus. Adde Franc. Aret. in l. duobus. §. item Pōponius, de iureiur. & quod ibidem ad eum dixi in apostil.

c ¶ Modo. Adde Felin. in e. cùm sup. de offic. deleg. in iij. col. & Franc. Arc. in suo tract. feu. ex quib. cau. feu. amit. in xiiij. causa. & do. Bar. Soci. in cōsi. clxiij. incip. nō fuisset opus vlteriori. versi. cōfirmātur præmissa. in tertia parte. & domi. Alex. ī cōsi. xxxj. in fin. in quarta parte.

d ¶ Quam principalis. Pro quo vide domi. Alex. de Imo. ī cōsi. xxxij. in vlti. col. in iiij. parte.

e ¶ Facto. Adde Felin. in e. ad nostrā. de iureiur. Fran. Are. in d. l. si quis maior. alle. hūc p do. Ias. May. & in l. si pecuniam. de cōdi. ob causam.

f ¶ Si quis maior. Vbi vide Franc. Are. in fin. & vide do. Alex. de Imo. in cōsi. clv. in iij. col. in ij. parte. & in consi. cxxxj. in j. col. iiij. parte.

depositi. §. j. ff. de pec. vt ibi per eū. Tertiò † iuramentū habet vim nouationis, & delegationis. d. l. qui iurasse. §. fi. & ibi glo. j. magistraliter ponit, in quo conueniant, & in quo differant. Quartò † iuramentū habet vim solutionis. l. iusiurandū. etiam lōco solutionis. l. duobus. §. item à fideiussore. ff. de iureiur. Quod intelligit Bar. in d. l. qui iurasse. §. fi. quod habet vim solūtionis fictę, sed non veræ. Et per hoc infert multùm singulariter Barto. in d. §. item à fideiussore. post glos. not. ibi in ver. solutionis. q̄ si fideiussor cōuentus iurasset, quamuis videatur soluisse, quia tamē ista ibi est ficta solutio, non posset repetere à reo principali: quia ad hoc vt possit repeti à reo principali, requiritur vera solutio: vt ibi notatur per Bar. & per eundem in l. cùm filius. in prin. ff. de verb. obli. Quintò, † iuramentum habet vim acceptilationis. l. iusiurandū à debitore exactum. ff. de iureiuran.

Sextò, † iuramentū representat minorē tanquam maiorem, & validat contractum inualidum, & obligationem inualidam. authen. sacramenta puberū, [a] cum materia C. si aduersus vendi. c. j. §. item sacramenta. cū glosis suis notabilibus, de pace iura. fir. in vsi. feu. & ibi latè per Bal. in c. licet mulierem. de iureiur. in vj. & c. debitores. extra de iureiur. in antiquis. Accedant latissimè tradita per Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. cum suis cōcor. Vnum tamen singulariter notate, † q̄ si minor, vel mulier iurassent nō facere aliquem contractū, dehinc posteà illum cōtractum facerent, & iurarent: ex hoc secundo iuramento nō conualidaretur cōtractus. [b] Glo. est in cōmuni reputata singularis ad hoc in d. c. licet mulieres. in glo. in ver. tenebātur. & Spe. in tit. de emp. & vendi. §. tertio loco. in ver. & nota generale consilium. De cuius tamen glo. veritate, quia solet communiter reprobari, videte Barto. in d. l. si quis pro eo. in tertio mēbro principali, & per Imo. plenè in c. cùm dilecto. extra de prēben. & in l. cùm vir. ff. de vsuca. & in l. æstimatis. ff. solut. mat. cū concor. traditis per eū in dictis locis.

Septimò, † iuramentum habet hunc notabilem effectum, q̄ licet regulariter in obligationibus facti succedat obligatio ad interesse: & sic quāuis regulariter permittens factū, soluendo interesse liberetur. l. si quis ab alio. §. fi. ff. de re iudi. l. stipulationes nō diuiduntur. ver. Celsus. cū materia. ff. de verb. oblig. l. j. in prin. cū si. ff. de act. emp. tamē iuramentū obligat quem præcisè ad factum. Glo. est no. in l. si pecuniam. in prin. in glo. paruula. in ver. necesse habeas. ff. de cōdi. ob causam. quam reputat ad hoc singularem Ludo. Ro. in repe. rub. ff. de arbi. in xxxix. col. in ver. sed redeūdo ad principalem propositū. Et illam glo. etiam reputat singularē Imo. in c. j. extra de iudi. & ibi videte per eū, & in l. ij. §. sed si quis. ff. de dona. vbi multùm latè examinat veritatē prædictæ glo. Et pro illa gloss. videatis optimum tex. in c. fi. ne prælati vices suas. & ibi do. Ant. de But. per illū tex. per Bal. in l. vnica. in xij. col. C. de sen. qui pro eo, quod interest, profe. & in præludiis feudorū. in vij. col. Octauò, † iuramētum habet effectū notabilem, q̄ vbi conuentū esset de prorogāda iurisdictione iudicis nō sui. & sic esset factum pactū de respondendo corā iudice nō suo: quo casu certū est q̄ habet locum pœnitentia antè, quàm iudex adeatur. l. si conuenerit. ff. de iurisdi. om. iud. tamē si interuenerit iuramentū, nō haberet locum pœnitētia antè, quàm iudex adeatur: vt per do. Anto. de Butr. & alios Canonistas in c. j. extra de iudi. Nonò, † iuramentum importat clausulā

c illam, vt actus valeat omni modo, [c] quo potest. Text. est in cōmuni reputatus singularis in l. cùm pater. §. filius matrem. & ibi Bart. ad hoc not. text. illum. ff. de leg. ij. Et per illum text. dixit not. Bart. in l. si qui maior. C. de transact. quòd si in transactione apponeretur iuramentum, & transactio non posset valere vt transactio, valeret tamen vt pactum, propter iuramentum: quod aliās esset secus. l. si causa cognita. Et ibi etiam hoc sequitur Ang. C. de transac. Et idem etiam tenet Ange. in l. si vnus. §. penul. ff. de pact. & Bald. in repe. l. secundæ. in v. q. principali. C. de rescin. vēd. Per illū etiam tex. in d. §. filius matrem. dixit Bar. in l. si quis pro eo. in penul. col. ff. de fideiuss. q̄ iuramentū habet vim clausulæ codicillaris. Et idem etiam dicit Bar. in l. eam, quam. in vj. casu. C. de fideicom. & in l. si quis in principio testamenti. ante finē principij. ff. de leg. iij. subiiciens ibi Bar. per illum §. filius matrem. quòd etiam iuramentum habet vim verborum derogatoriorum, & etiam specialis reuocationis, vbi requireretur specialis reuocatio. De quo tamen videte plenius, & latiùs ipsum Bart. in repetitione l. omnes populi. ff. de iustit & iure. in iij. q. princ. in ver. sed an iuramentum habeat vim verborum derogatoriorum. ¶ Item etiam per illum text. §. filius matrē. dixit multūm signanter Bal. in l. verbis ciuilibus. ff. de vulg. & pupil. quòd subst itutio iuramento firmata, quæ nō potest valere iure directo, valeat iure obliquo, propter iuramentū: licet aliās sit secus regulariter, secundùm cōmunem in l. centurio. ff. de vulg. & pupilla. & idem tenet Bald. in l. si iure. C. de testa. manu. ¶ Item per illum §. filius matrem. dixit Bald. in l. j. in penulti. col. C. commod. quòd iuramētum habet vim iuris expressi. ¶ Item per illum §. filius matrem. dixit multum signanter Bart. in d. l. si quis pro eo. in vlt. col. ff. de fideiussori. q̄ quāuis fideiussor. non teneatur, quando interceſsit in duriorem causam, quàm principalis, [d] vel quando promisit aliud, vel quādo principalis nō tenetur, iuxta l. Græcè. §. illud. cum si. ff. de fideiusso. tamen istis casibus iurādo tenetur, non vt fideiussor, quia deficit forma fideiussoria: sed vt principalis promissor, quoniam iurando videtur velle teneri omni modo, quo potest. De quo etiam per Bal. in l. si prædium. in vlti. col. C. de iure do. ¶ Item per illum §. filius matrem. ego legendo semper reprobaui vnam opi. Ioan. Fab. in §. si quis alium. s. de inuti. stipul. vbi tenet quòd ꝓmissio, seu stipulatio facti alieni iurata nō teneat de iure ciuili. Et dicit hoc esse clarum, & expeditum. per l. non dubium. C. de legi. quāuis de iure canonico secūdùm eum sub dubio tamen fortè, sit secus, per capitulum, ex rescripto. extra de iureiur. Ego indubitanter teneo contrarium, quòd imò etiam de iure ciuili valeat nam si iuramentum importat clausulam vt actus valeat omni modo, quo potest, per d. §. filius matrem. vt suprà dixi: ergo promittens factum alienum cum iuramento, intelligitur promittere se facturum, & curaturum: & ita promissio valebit. d. §. si quis alium. Et illud reperi posteà, quod tenet inter minimis Ludouicus Romanus in l. stipulatio ista, habere licere. in princip. ff. de verb. oblig. relatus per Ange. de Are. in §. versa vice. s. de inuti. stipulatio. qui pro hoc allegat duos optimos tex. de iure canonico, vi delicet c. ex literis. el ij. & c. sicut ex literis. extra de sponsal. Et illis duobus locis glos. j. hoc expresè firmat, scilicet quòd intelligatur promisisse se facturum, & curaturum. ¶ † Decimò, iuramentum habet vim illius clausulæ, quæ apponitur in stipulatiōe pœnali, vi-
e delicet, rata manente pacto. [e] de qua in l. qui fidem. ff. de transact. & in l. cùm proponas. C. de transactio. Ita Bart. in d. l. si quis maior. in eodem titul. vbi reputat hoc esse multùm not. & dicit per illum text. q̄ imò habet maiorē vim, quàm illa clausula: vt ibi per eum.

¶ † Vndecimò, iuramentum habet hunc notabilem effectum, q̄
f vbicunq; iuramentū interponitur, semper impeditur moræ purgatio. Ita dixi signanter Bar. per illū tex. in d. l. si quis maior. [f] De cuius dicti veritate ibi latè per alios videatis: q̄ plenius in l. si insulam. ff. de verb. oblig. Dixit tamen signanter Bald. in l. qui crimen. in xj. q. C. qui accu. non pos. q̄ illud fallit de æquitate canonica, secundùm quam, nō obstante iuramento, poterit semper mora purgari: vt ibi per eum. De quo habetis tex. optimum in c. suam. extra de pœnis. secūdùm intellectum, quem ad illum tex. tradit Hostiensis in Summa sua, in tit. de arbitris. §. sed qualiter, ver. sed nunquid religiosi

religiosi. & do. Ant. de Bu. & Ioan. de Imo. in c. dilecti. extra de arbi.

17 ¶ † Duodecimus effectus iuramenti, & vltimus pro nunc, est, q̄ iuramentum habet executionem paratā, & ideo si in instrumento aliquo cuiuscunq; contractus apponeretur iuramentum, certè illud instrumentum, quod aliās de iure communi non haberet executionem paratā, vt est tex. melior de corpore iuris ad hoc in l. minor xxv. annis. cui fideicommissum, in ver. ad initium nouæ petitionis redegerat. ff. de mino. isto tamen casu propter iuramentum habet executionem paratā, etiam de iure communi. Istud est, quod notanter voluit in terminis Bar. in l. ij. ad fi. ff. de iureiur. & ibi dicit Bar. q̄ miratur q̄ consuetudo hunc modum, & hanc cautelam
a non adinuenerit. Et dicit Bal. in d. l. j. [a] in ij. col. C. de rebus cred. q̄ ista est vna singularis opi. Ego intendo hunc vltimum effectum latiùs excutere, & examinare vltra etiā, quàm facit Ange. hīc: & ideo illum reseruo post expeditionem glo. præsentis §. ¶ Glos. in ver-
18 bo, postulante. quæ diuisione non indiget. ¶ † Ad fi. gloss. habetis q̄ si iuratum sit, aduersario nō deferente, quòd tale iuramētum nihil proficit. Hoc limitat Ioan. Fab. hīc, vt sit verum, quantum ad vtilitatem iurantis: sed bene prodest aduersæ parti, si iuraret contra se, per l. de ętate. §. qui interrogatus. ff. de interro. ac. Et per hoc inferebat Ioan. Fab. ad limitationem cōclusionis glo. nostræ q̄ tale iuramentum prolatū nemine deferente, posset etiā iuranti prodesse, si iurans diceret contra se, & pro se: quo casu si aduersarius inniteretur ex tali iuramenti confessione, tunc teneretur recipere in totū, & etiā contra se, sicut & pro se Allegat l. Publia. §. fi. ff. deposi. Ang.
19 hīc dicit † q̄ tali iuramento, & per consequens tali cōfessioni, omnino statur contra ipsum iurantem. Sed an probet pro ipso iurante, etiam si acceptata fuerit confessio per aduersarium: istud habet iudex æstimare. Et istud est, quod dicit text. in d. l. Publia. in fin. in ver. iudicem æstimaturum. Et secundùm eū, inspiciet iudex qualitatem scribentis, & an vero simile scripserit pro se, vel non. Et an
20 † potuerit dicta cōfessio pro parte acceptari, & pro parte non, vt quia sit structa vno structu verborū, an verò sit separata, iuxta not. per Cy. in l. vnica. in xiij. q. C. de confessis, & ibi per Bald. in ij. col. & no. glo. Cyn. Bar. Bald. & alij in l. si quidem. C. de excep. Veritas
21 ergo huius punctuli pendet ab illa quæstione, † an confessio, seu instrumentū possint pro parte acceptari, & pro parte nō. De quo videatis notabiliter Bar. in l. Aurelius. §. idem quæsit. ff. de libe. lega. & in d. l. si quidem. C. de excep. & in l. quædā. §. fi. ff. de eden. per Bal. post Cy. & gl. in l. ij. C. de dona. ante nup. & Bal. in l. j. §. editiones. ff. de eden. & in l. cùm mulier. in xvj. col. ff. solu. mat. & in l. j. C. de eden. & not. in l. si quidem. per illū tex. C. de transac. & per Spec. in tit. deposi. §. fi. in ver. pe. & Archi. in c. j. de confes. in vj. Canonistæ in c. cùm venissent. de consti. & in c. cùm venerabilis. de excep. & Ang. de Are. hīc. Et in istis locis, vt paucis me expediam, magis communiter cōcluditur cum Bar. in d. §. idem quæsiit. vt si confessio seu instrumentū, contineat plura capitula diuersa, & separata: & tūc possunt pro parte acceptari, & pro parte nō, per d. l. Publia. §. fi. Aut continent vnū capitulum tantùm, vel etiam plura, sed simul immista: & tunc aut cōtra cōfitentem est iuris præsumptio: vt si quis cōfiteatur se occidisse hominem pro sui defensione: & tunc potest confessio acceptari in parte, inquantum dicit se occidisse: in alia verò, dum dicit ad sui defensionem: quia lex præsumit contra eum. l. j. C. de fica. & l. si non conuicij. C. de iniur. Aut non est præsumptio iuris contra confitentem, nec pro eo: & tunc secus: vt per
22 Bar. in d. §. idem quæsiit. ¶ † Qualiter autem intelligatur vnū capitulum, vel plura, & diuersa: vide Bar. in d. §. idem quæsiit. & in l. iij. §. filius autē inter medias. ff. de libe. & posthu. & Inno. in c. fraternitatis. de hære. & Bald. in l. ij. in prin. ij. col. C. de re iudi. & in l.
23 amplioré. C. de appel. ¶ † Quid autē in confessione facta in libello, an possit pro parte acceptari. Bal. tenet q̄ nō l. cum precum. C. de
b liberali causa. [b] ⁂ ¶ Et quid in libro rationū cōfecto per mercatorem, an possit pro parte tantùm acceptari: videte Bal. in l. j. in v. col.
24 C. de confes. † Et quid releuet, aut quid operetur cōmunis practica procuratorū instrumēta producentiū, qui protestantur se producere instrumēta in partibus pro se tantùm facientibus, & nō aliter, nec alio modo: vide Bald. & Salic. in l. j. C. vt quæ desunt aduoca. &

Ang. de Are. hīc qui tenent q̄ nil releuet pro- a
25 testatio † [c] In eo tamen membro, in quo retu c
li s̄. Bart. tenere q̄ si quis dicit se occidisse pro d
sui defensione, [d] q̄ talis confessio pōt in parte tātùm acceptari, in parte nō: qa casus iste quotidianus est, & frequēs, ꝓpterà nō omittēdus. At quia decisio Bar. nō est sine dubio, qa multi cōtra eū tenēt, vide Bal. in d. l. vnica. C. de cōfes. in xiiij. col. in ver. denuo quæro de quæstione quotidiana. & in l. j. in prin. ff. de ædil. edi. & in l. ij. C. de dona. ante nup. & in l. per seruum. §. j. ff. de vsu & habitatione. Bal. & Sali. in l. nec b
codicillū. C. de codicillis. Bald. in l. cùm mulier. ff. solu. mat. in xvj. q. aliās col. Bald. & Imo. in l. decem. ff. de verb. oblig. Ang. Imo. & Lud. Ro. in l. j. §. fi quis simpliciter. ff. de verb. obliga. & Sali. tenentem contra Bart. in l. j. in iiij. oppositi. C. de confessis. per Imo. & Pan. or. in c. cùm venissent. extra de insti. & ibi est bonus text. pro opinione Bar. secūdùm quod ibidē per eos pōderat, & ꝓ Imo. & Pan. in c. bonę. el ij. de postu.
26 præla. ¶ † Duo etiā circa prædicta diligenter nota. Vnū est, q̄ vbicunq; confessio esset facta sub illa protestatione: confiteor, &c. nō aliter, nec alio modo: nūquàm ex tali cōfessione reus pōt dānari, nisi aliud ꝓbetur. Gl. est not. in l. si quidē. C. de excep. & ibi. Bal. in terminis dicēs c
q̄ istud alibi nō habet in iure. quod no. vt cōfitearis cautè, & respōdeas. De his verbis habetis per Bal. in c. j. §. deniquę. quę fuit prima causa
27 benefici amit. in vsi. feu. in fi. collatiōis. ¶ † Secūdò no. aliam singularem, & optimā cautela, quòd vbicunque cōfessio, siue responsio emanat, prēmissa negatiua, siue in ciuilibus, siue in criminalibus, nūquàm, potest reus ex tali cōfessione cōdemnari vt cōfessus. Vnde si denego me vulnerasse, & occidisse, & si apparebit contrarium, dico quòd fecit ad defensionem: d
vel nego me mutuum accepisse, & si cōtrarium apparebit, dico satisfeciſse: nullo modo potest condemnari. Glo. est no. in d. l. si quidē. in prin. C. de excep. & ibi no. Bal. in terminis Propterea alibi gl. fi. in l. si filiū. C. de liberali causa. do-
28 cet practicam, † quòd si volo repellere accusatorē ab accusando, quia sit socius criminis, debeo primò præmittere negatiuā, dicēdo, Non cōmisi crimē: sed & si cōmisi, iste nō posset accusare, quia est socius criminis. Aliās si simplici ter dico, Nō potest accusare, quia est socius cri minis: videor crimen confiteri. De cuius tamē gl. veritate videte Bart. notabiliter in l. quoniā.
29 in ij. lectura. C. de testi. ¶ † Vnū etiam not. quòd nō sufficit, reum probare q̄ fecit ad sui defensionē, sed oportet q̄ ꝓbet & dicat q̄ fecit ad sui defensionē necessariā. Ita Bal. in d. l. vnica. in xvij. col. C. de cōfes. De quo dicto facit festū Ludo. in suis singularibus. Pro quo allego tex. in l. is, qui aggressorē. in ver. in dubio vitę discrimine cōstitutus. C. ad legē Cor. de fica. Et quāuis dictū cōsueuerit ꝓ singulari reputari, tamē Bal. tenet cōtrariū in l. solā. in fi. C. de testi. post Bar. in cōsi. ix. aliās x. incipiente, quidā Masiolus. Et in istis locis tenēt Bar. & Bal. q̄ si testis dicit q̄ fecit ad sui defensionē, ꝓbat, etiā si nihil vltra dicat, quando nō fuit vlterius interrogatus de causa. Et ꝓ ista secūda parte ex text. quē reputo singularē, in c. j. §. fi quis hominē. de pace tenen. in vsi. feu. in ver. nisi hoc probare possit, q̄ vitam suā occidendo defenderit. Et hoc notate diligenter contra assessores, & iudices solentes sequi illud dictum Bald. in d. l. vnica. tāquam verisimū, ac veluti quoddā Apollinis respōsum, & nō be-
30 ne, meo iudicio, vt s̄. dixi. ¶ † Glos. in ver. iurauerit. ad fi. habe-

I

a ¶ In l. j. Vbi vide Paul. de Cast. cōtra Bald. & vide Ang. in l. non erit §. dato. ff. de iureiur. & in l. ait prętor. §. j. de re iudi. vbi etiā per Imo. & Rapha. in d. l. ij. alle. hūc p Ias. et ibi per do. Alex. de Imol. & Ludo. Ro. in rub. de arbitr. in pen. char.

b ⁂ Aduerte quia Ias. nū legit Bal. in d. l. cùm precū. vbi Bald. dicit q̄ talis cōfessio potest pro parte acceptari, pro parte verò nō: & per illum legem traditur cautela, quòd reus acceptet libellum, quatenus pro se facit, & non in aliis capitulis. De qua cautela habetur per Ias. s̄. in §. omnium. col. xxiij. Carcassona Sard.

c ¶ Protestatio. Vide tamen do. de Rota in decisio. clxxxvj. licet qs. Inno. vbi contra, q̄ imò releuet. & vide do. Alex. de Imol. in l. j. §. editiones. ff. de eden. & Felin. in c. cùm venerabilis. de excep. vbi plenè. & gl. in c. præsentium. de testi.

d ¶ Defensione. Vide Bal. in cōsi. incip. pone, quidā. & eundem do. Ias. May. in l. vt vim. in iiij. col. ff. de iusti. & iur. & Alex. in l. cū de indebi. §. j. de. pba. & Frā. Are. in l. manifestissimi. C. de fur. & Feli. duo verba in c. cùm dilecti. in fi. de accu. in c. auditis. de præscript. in xix. col.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a *Adde de hoc ꝙ ex delatione & acceptatione iuris iurãdi oriat̃ quidam quasi cõtractus, esse text. expressum in l. depositi. §. j. ff. de pecul. Carcassona.

b *Aduerte quãuis ista disceptatio vtrũ sit datiua vel natiua, nullius sit vtilitatis, & ideo esset prætermittẽda l. Gallus. §. si eius. in fi. ff. de lib. & posthu. mihi tamen videtur ꝙ super hoc nõ possit dari certa doctrina, ex quo iura indifferenter loquuntur: nã actio de dote est personalis, & venit ex contractu, vt habetur in §. fuerat. j. eod. titu. & in Rubri. ff. sol. ma. per Bart. & alios, & tamen iureconsul. in l. si duo. §. Marcellus. dicit dãdam actionem de dote mulieri: & sic presupponitur datiua, & non natiua. Et videas text. qualiter loquẽtem in l. nam posthea. §. iusiurandum. ff. eod. tit. de iureiu. vbi inquit iurisconsultus. iusiurandũ & actionem, & exceptionem parit. Et dispositio illi⁹ tex. procedit siue in reali, siue in personali actione iuretur vt legẽti clarẽ patebit: ideo in hoc non potest aliquid certũ tradi, qđ iuridicè probetur. Carcassona Sardus.

tis quòd paria sunt, vel quòd quis iurauerit, vel quòd iuramentũ sit remissum per partem. Sunt quidã hîc, qui inaduertenter, & incõsultè recitãt hanc gl. vt procedat quãtũ ad hoc iramentũ prosit, nõ autẽ quantùm ad hoc vt cõpetat actio in factũ: quia, secũdùm eos, ad hoc vt competat actio in factũ ex iuramẽto, ista nõ sunt paria, iurare, vel quòd ei iuramentum remittat: eò quia tex. noster signanter, & cũ mini sterio dixit, Si quis iurauerit. Et sic vult text. secũdùm eos, quòd tũc demũ oriatur actio in factũ, quãdo est iuratũ, non autẽ quãdo est remissum iuramentũ. Sed isti nesciunt quid loquuntur: quia imò ista parificãtur, etiã quãtũ ad hoc vt ex iuramẽto actio cõpetat: quia casus est clarus, & rotundus in illa l. actori. C. de reb. cred. hîc allegata in glo. & in l. nam & posteà. §. j. ff. de iureiur. ¶ †Aduertendũ tamẽ est ꝙ aut iuramẽtũ delatũ nõ est p̃ partẽ acceptatũ: & tũc ipsum deferentẽ licitũ est indistinctè pœnitere & per cõsequens delationẽ iuramenti reuocare. Casus in l. si quis iusiurandũ. C. de reb. creditis. & gl. in l. manifestę turpitudinis. ff. de iureiuran. Si autẽ iuramentũ sit acceptatũ: tũc non est locus pœnitẽtiæ: & si hoc casu deferẽtẽ pœniteat, iuramẽtum habetur pro remisso: & sic perinde, ac si esset iuratũ. d. l. non erit. §. fi. Sed est melior tex. in l. si non fuerit. ff. de iureiuran. Ista ponit Bar. in d. l. non erit. §. fi. & sequitur simpliciter Ang. hîc, quamuis de Bar. nõ faciat mentionem. Dicit etiã Bar. & signanter in illa l. non erit. §. fi. se putare quòd etiã quãdo iuramentũ fuisset per partem acceptatũ, posset tamen ex caussa antè, quàm iuretur, revocari: puta si tẽpore, quo detulit iuramẽtũ, nõ habebat probationes, quę posteà superuenerũt. d. l. si quis iusiurãdũ. Et ita etiã tenet ibi Sali. & simpliciter sequitur Ange. de Aret. hîc. ¶ †Item aduerte ꝙ illud, quod dictũ est, paria esse, vel quòd quis iuret, vel ꝙ iuramentũ sibi remittatur: limitatur singulariter non habere locũ in iuramento cõfirmatorio cõtractus. Nam si minori cõtrahenti, dum vult iurare super cõtractu, si ego sibi remittere, non haberetur ac si iurasset, nec restitutio sibi impediretur. Ita singulariter Cy. in auth. sacramẽta puberum. C. si aduer. vend. ¶ †Ceterùm quia. §. proximè vidimus quòd iuramẽtum delatum antè, quàm sit acceptatũ à parte potest revocari, & non post: hinc singulariter Bar. in d. l. nõ erit. §. fi. docet optimã, & practicabilẽ cautelã, quòd quãdo defertur iuramentum in iudicio præsente iudice, pars semper sit cauta ꝙ nõ dicat, ego volo deliberare vtrum velim iurare, vel ne: & ita peto mihi assignari terminum ad deliberandum: quia tunc deferenti licitum esset pœnitere, & revocare delationẽ, vt §. dixi. Imò fortius, etiam si non revocaretur delatio iuramenti, non valeret iuramentum ex interuallo, nisi denuò deferatur: quia in iuramento delatio inest conditio, vt incontinenti iuretur: aliàs nihil proficit: vt est text. in d. l. non erit. §. fi. & ibi Bartolus. Debet ergo semper pars statim & incontinenti dicto verbo acceptare iuramentum, & dicere se paratum iurare: sed ꝙ vult deliberare quid juret, & quomodo iuret. Et istud potest fieri: vt ex tex. in l. iusiurandum & ad pecunias. in fi. principij. & ibi Bar. ff. de iureiurando. Et isto modo poterat sibi consulere in forma iuramenti, scilicet quomodo jurare debeat: nec deferens poterit amplius talẽ delationem juramenti à parte acceptatam revocare, nisi ex causa: vt §. proximè dixi, & declaraui. Quod diligentissimè nota, quia quotidie occurrit. ¶ Glos. in ver. deberi. ego diuido in tres partes principales.

In prima declarando tex. ponit quod remediũ, seu quæ actio competat actori qui iurauit, & quomodo competat. In secunda ponit quod remedium competat reo, qui iurauit. In tertia declarat, & limitat quod §. dixerat in prima parte de actore, qui iurauit. Secunda ibi: ex parte autem rei, si iurat, &c. Tertia ibi: & hoc quod dixi in actore, habet locum, &c. Expediam vobis vnam quanq; partem de per se. Prima ergo pars principalis subdiuiditur in duas. In prima, quando actor iurauit super debito ex actione personali. In secunda, quando iurauit super debito ex actione reali. Secunda ibi: item circa actionem realem. Et ad commendationẽ præsentis glo. dicunt hîc doct. & bene, vt Dyn. & Ioan. Fab. quòd ista glos. est in hac materia plenior de corpore iuris, & plenius distinguit, quàm in aliqua parte iuris. Et quamuis Dyn. hîc referat simpliciter istam glos. & eam approbet, & sic etiam transeat Host. illam approbando in Summa sua in titu. de iureiuran. vt hîc refert Ioan. Fab. ego tamen adiiciam ad hanc glos. pleraq;, quæ ad hanc glos. adiicienda occurrent. ¶ In ead. glos. ibi: nata ex sacramento. Glos. in istis verbis vult duo. Primum, † quòd actio vtilis ex contractu, quæ competit, quando iuratum est formiter: & sic cùm causa nascatur ex iuramento, & multò magis quando iuramentum esset informiter præstitum, hoc est, nulla causa expressa, secundùm quod vult glos. quòd actio vtilis ex contractu, quæ competit ex iuramento præstito cum forma, dicatur esse natiua: verùm quia isti articuli modicæ sunt vtilitatis, paucis etiam me expedio, potissimùm quia alij communiter nullum verbum circa ista ponunt. ¶ †Ad primum, quicquid hîc dicerit. Nic. de Neap. post antiquos, quos ipse refert in iij. quæst. extra glo. in materia actionis in factum teneo, & concludo quòd quando iramentum est præstitum super aliquo certo, & specificato contractu, tunc actio, quę nascitur, dicitur nasci ex illo contractu: vt in iuribus hîc allegatis in glo. Si autem est præstitum informiter: & tunc oritur ex sacramẽto immediatè, propter quendam quasi contractum delationis & acceptationis iuramẽti inter partes tacitè celebratum: vt declarant doct. maximè [a] *Ang. in l. j. C. de rebus cred. Et hæc procedunt in personali. Secus in reali: vt patet ex his, quæ j. nunc proximè scribam. Et veritas melius apparebit ex his, quæ ego tenebo vltra alios ad fin. huius primæ partis præsentis glos. Ad secundum, quod vult glo. dicebat Bartol. in d. l. nam posthea. §. fi. ff. de iureiurand. omissis allegationibus hinc inde per Bartol. ibi factis, † quòd quando iuramentum defertur in reali, tunc sit datiua: quia non præsumitur obligatio: vt d. §. fi. cùm reales nullam præsupponat obligationem. §. omniũ. §. eod. sed † quando defertur in personali, tunc sit natiua. l. qui iurasse. in fi. ff. de iureiuran. Et ita etiam tenet [b] *Angel. in l. miles. §. fin. ff. de re iudi. quamuis Ioannes de Imol. in d. l. miles. §. fi. contrarium teneat: &, iudicio meo, melius. Quod aliter pro nunc non discutio. Miror tamen de consequentia Bart. Non præsupponitur obligatio: ergo est datiua, quia secũdùm hoc sequeretur quòd omnes actiones reales, quæ nullam obligationem præsupponunt, d. §. omnium. essent datiuæ: quod tamẽ est plus, quàm notoriè falsum. Quamuis enim non habeant obligationẽ pro sufficienti materia ad actiones producendas, habent tamẽ dominium præexistens: quod est sufficiens materia producẽdæ actionis. l. vnica. cum fi. C. de alie. iud. mu. causa fa. ¶ †In ead. glos. ibi: & aduersario similiter actionem tribuit. teneatis quòd ex iuramento nudo nõ tantùm cõpetit actio iuranti, sed etiam aduersario, contra quem est iuratum. Et consequenter teneatis quòd si aliquis iurauerit se emisse pro decẽ, ꝙ nedum ipsi iuranti competit actio ex empto propter iuramentum, sed etiam aduersario actio ex vẽdito ad ipsum pretium. Et ista sunt sine dubio: quia casus est in d. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. & §. Marcellus. hîc allegatus in glo. Propter quos tex. omitto duo quæsita, tanquam indubitata, quæ ponit Ioannes Fab. hîc, in vij. col. in ver. quæritur quid si orta quæstione, &c. post Iaco. de Rauen. quæ diciduntur in illis legibus. Pulchrum dubium esset, † quòd alij hîc non tangunt, quid si aliquis iurauerit se emisse talem rem à Titio, nõ expressa quãtitate pretij: an iurans possit agere ex tali iuramẽto, cùm pretium non sit certum, quod requiritur in emptione pro substantia contractus. §. pretium. & §. item pretium. cum fi. §.

si. §. de contra. emp. iuncta glos. illa solenni. in l. pacta conuenta. in prin. in ver. nouã emptionem. ff. de contrah. emp. Item an isto casu ille, contra quem est iuratũ, possit petere ꝙ iurans compellatur exprimere certum pretium. De vtroq; videatis Bar. in d. l. si duo patroni. §. Marcellus. vbi tenet ꝙ iurans possit compelli exprimere certum pretiũ: si tamen non exprimeret, ꝙ nihilò minus ex parte sua posset ad rem agere: vt ibi latiùs per eum. Accedant quæ traduntur notabiliter per Bald. in l. j. versi. denuò quæro. C. de rebus alie. non alie. vbi ponit illã notabilem quæstionem de testibus, qui deponunt de contractu emptionis, sed nõ recordantur de pretio, seu de pretij quantitate, an probent ipsum contractũ: videte ibi latè per eum, quem repræhẽdit Lud. Ro. in l. Stichum. in x. col. ff. de verb. obli. quãuis cum Bart. teneat ibidem Raph. Cu. † Ad ista videatis etiam Cy. & Ray. de Forliuio in l. j. C. de contrah. & cõmit. stipu. vbi quærunt, si instrumentũ cantat qualiter Titius emit talem fundum ab ecclesia: sed nõ dicat pro quãto pretio: an tale instrumentum probet emptionem, necne. Accedit etiã quod singulariter decidit Paul. de Cast. in l. suus hæres. per illũ tex. vbi de hoc dicit esse casum. C. de repudi. hære. vbi ponit † ꝙ si filius remisit hæreditatem patris ex causa transactionis, & in instrumento talis remissionis fit mẽtio de tali transactione, sed nõ de eo, quod est dandum causa talis transactionis, cùm aliàs transactio nõ valeat, nullo dato, vel retento. l. transactio. cum fi. C. de trãsac. an tale instrumentum probet transactionem, & an valeat, necne. ¶ In eadem glos. ibi: ac si verè contractus præcessisset, hoc declara. vt hîc per Ange. de Aret. per tex. in d. §. Marcellus. allegato in glo. ¶ In ead. glos. ibi: interdum vtilis ex eo cõtractu, & vtilis in rem. Et sic ad finem primæ partis huius glo. habetis duo principaliter ex hac glos. elicere. Primum est, † ꝙ in reali competit vtilis in rem, etiã si non sit allegata causa: & consequenter iuramentũ sit informiter præstitum: vt quia iuraui rem meam esse simpliciter: & sic informiter, hoc est, nõ expressa causa, propter quã sit mea. In personali verò est secus: † quia non oritur vtilis, nisi causa formaliter exprimatur, & sic cõtractus, vel quasi. secundùm habetis ex glo. ꝙ in personali, quando iuratur formiter, & sic cũ causa, nõ competit nisi actio vtilis ex cõtractu, nõ autem [a] *actio in factũ: sed in reali vtraq; competit, & vtilis in rẽ, & actio in factũ: expedit ergo vt in vtroq; perscrutentur rationes diuersitatũ. ¶ †Ad primũ quare in reali cõpetat vtilis in rem, etiã si nõ sit allegata causa formiter, secus est in personali: respondebat multùm notabiliter hîc Nic. de Nea. in j. q. extra glo. in materia actionis in factum, post suũ Rodul. de Auri. & sequitur simpliciter Ange. de Are. hîc, quãuis de Nico. nullã faciat mentionẽ, ꝙ ratio est, quia in reali semper fit relatio ad vnã causam, cùm vna tantũ semper sit causa realis scilicet dominiũ. l. & an eadem. §. actiones. ff. de except. rei iudi. & ideo dicitur semper certa, & vniformiter prolata, cùm nõ sit nisi vna. Accedat vltra eos, quòd dicimus, paria esse, vel ꝙ aliquid nominatim, & in specie exprimatur, vel in genere: & ꝙ illa generalitas nequeat nisi in vna specie verificari: vt est tex. not. in l. ij. & ibi Bar. & alij. ff. de libe. & posth. & in §. nominatim. §. de exhæ. libe. Causæ verò personalium sunt plures, & propemodũ infinitæ. d. §. actiones. vnde non possumus scire ad quã causam fiat relatio in personali causa, quando esset informiter iuratũ, & sine causa: & ideo nõ potest oriri vtilis ex contractu, nisi cõtractus exprimatur. Et ita etiã tenet Bald. per istã rationem in l. actori. C. de rebus cre. & iureiur. ¶ Sed audite, quãuis ista sint multùm colorata, & amica veritati, tamen Io. Fab. hîc, in j. col. pro suo mirabili & subtili ingenio ea reprobat & in dicto, & in ratione. Nam, dicit ipse, quamuis in reali, causa immediata sit semper vna, scilicet dominium, causæ tamen remotæ, & mediatæ, per quas dominium acquiritur, possunt esse multæ: & illæ etiam, vt verbis suis vtar, sunt attẽdendæ, per c. abbate sanè. de re iudic. in vj. & per tradita in §. omniũ. §. eo. Et ꝓptereà dicit ipse posse rationabiliter dedendi, ꝙ si in reali exprimatur causa mediata, & remota, & iuretur super ea, quòd isto casu in reali nedum dabitur vtilis in rem. vt dicit glos. nostra, sed etiam dabitur actio personalis vtilis ex illo contractu. Et ꝓptereà dicit ipse, posse suppleri ad hanc glos. quòd in reali nedum datur vtilis in rem, sed etiam interdum datur vtilis ex cõtractu, quãdo iuratũ est formiter. Et quãuis Fab. nõ dicat, ante eũ ista fuit opinio subtilis Petr. de Bellapertica referentis hîc Nic. de Neap. in ij. quæst. extra gl. in materia actionis in factum. Hæc consyderatio Ioan. Fab. est peregrina, & non negligẽda: tamen eam ego non teneo, nec dicendo à communi §. relata, quæ habet quòd in reali cõpetit vtilis in rem, etiam si nõ sit causa formiter allegata: eò quia in reali semper est vna causa, scilicet dominium, vt proximè dixi. Vnde in reali non distinguitur, an formiter, vel informiter, prout distinguit Ioannes Fab. nec est verum id, quod ipse dicit, quòd causæ remotæ, & mediatæ dominij, quę possunt esse plures, sint necessariò (vt verbis suis vtar) attẽdendæ. nam istud est falsum, prout ego cõclusi, secundùm omnes, in §. omnium. §. eo. in materia formationis libellorum in prin. vbi videatis. Bene fatebor cum Io. Fab. quòd si in reali fuisset expressa causa mediata & remota dominij, puta contractus aliquis, ex quo causatum fuisset dominium, & iuratum esset: quòd isto casu oriretur vtilis ex illo contractu, sicut & in personali. Circa † secundum principale, quod §. habuistis ex glos. quòd in personali, quando iuratur formiter, & sic cum causa, non competit nisi actio vtilis ex contractu, non autem actio in factum: sed in reali vtraq; competit & vtilis in rem, & actio in factum. Et in hoc omnes cõcordant: vt Ioan. Fab. Ang. de Are. & Nic. de Neapo. in ij. quæst. extra glos. in materia actionum in factum, post suum Rodul. de Auri. & omnes concorditer rationem diuersitatis esse dicunt: nam ille, qui iurat in personali, cùm habeat illum, qui defert iuramentum, personaliter obligatum ex contractu, qui contractus propter iuramẽtum semper fingitur præcessisse, quando verè non præcessisset, & ideo alia actione personali non indiget: sed in reali, cùm realis nullam obligationem præsupponat, & per cõsequens nullam actionẽ personalem: & ideo prætor introduxit obligationem, & personalem actionem in factum, quæ oritur ex dilatione, & acceptatione iramenti propter quendam quasi cõtractum, qui tacitè celebratur, quod non fuit necesse introducere, quando iuratur formiter in actione personali, cùm sine ista prouisione prætoris competat personalis ex contractu. ¶ †Quamuis omnes, vt prædixi, ita teneant cum gl. ego credo quòd multum facilè possit teneri contra gl. & doct. omnes hîc, scilicet quãdo iuratum est in personali formiter ex cõtractu, quòd nedum competat vtilis ex illo contractu, prout omnes fatentur, sed quòd imò etiam competat actio in factum ex iuramento, prout & in reali. Et credo quòd istud sit verissimum: nec video quid ad oppositum obstet. Nec est verum id, quod præsupponunt docto. in eorũ ratione, videlicet, Competit personalis ex contractu: ergo non potest competere actio in factum eodem modo personalis, quæ est prætoria. ¶ †Do optimam instãtiam. Nam si delatum est iuramentum, ita quòd competat actio in factum, & personalis, & posteà feratur sententia super isto iuramẽto: isto casu competũt duæ actiones personales in factum, vna ex iuramento, & alia ex sententia, prout tenet glo. in opi. Ioan. approbata per omnes in l. j. in glos. j. C. de rebus cred. vbi latè per omnes, & per Bart. latè in l. nam posteà. §. fi. ff. de iureiur. & per Bald. etiam in d. l. actori. Prætereà, remedia prætoris habent locum nedum in casu necessario, sed etiam in casu non necessario. §. item ab intestato. §. de bo. pos. & dixi latè vltra omnes in §. sed istæ. §. eod. in articulo illo, an Publiciana competat vero, & directo domino. Et quòd isto casu, quando iuratum est formiter super contractu, ꝙ competat nedum vtilis ex cõtractu, sed etiam actio in factũ ex iuramento: tenet Ange. de Are. in terminis in hoc sibi adinuicem inaduertenter contrarius an princip. huius glos. quamuis in fi. teneat contrarium, vt §. retuli. Et istud idem, quod ego teneo contra glos. & doct. hîc tenet etiam in terminis Bart. in d. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iureiuran. vbi dicit ꝙ quando super actione personali iuratur formiter causa expressa, quòd tunc habet locum actio in factum, & actio vtilis ex cõtractu propter iuramentum: vt ibi. Imò plus dicit Bart. quòd isto casu competeret directa

a *Adde quòd imo oritur actio in factum, non obstat vt ili actione ex illo contractu, vt tunc per Angelum de Aret. post Bartol. in d. l. si duo. §. si quis iurauerit. de iureiuran. & j. vi debimus. Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex eo contractu,si verè anteà competebat. Et credo indubitanter quòd ista sit veritas contra glos.& omnes doct.ibi.Et credo etiam quòd ita tenuerit subtilis Pe.de Bellaperti.secũdùm quod possum colligere ex relatione,quã facit de eo Nicol.de Neap.hîc,in ij.q.extra gl.in materia actionis in factum. Aduertẽdum est etiam , quòd in prędictis magna emergit vtilitas habere has actiones ex iuramẽto,quãuis etiã primæ personales cõpeterent: quia in primis actionibus oporteret multa ꝓbari,iuxta ea, quæ vidimus in §.omniũ. & in §.sed istæ.s.eo.in istis autem sufficit probare sic,esse iuratum: vt hoc text.nostro,cum si.quod facilius est probare.Et ita dicit , & bene Ioan.Fab.hîc in iiij.col.¶ Item quia in prædictis vidimus cũ glos.nostra quòd aut iuratũ est formiter:& tunc oritur interdum vtilis ex contractu,interdum vtilis in rem,& nonnunquam actio in factum. Aut iuratum est informiter : & tunc competit actio in factum.Non omitto quod per ista dixit signanter Bar.in d.l.si duo patroni.§.si quis iurauerit.ff.de iureiuran.idem esse in statutis , &
48 in consuetudinibus, † quòd si statutum , vel consuetudo disponit formiter, habet locum actio ex eo contractu, vel ex ea causa super qua formiter disponit. Exemplum : si diceret statutum quòd valeat testamentum cum tribus testibus certè ageretur actione ex testamẽto.Vel si diceret statutum quòd minor xxv. annis possit vendere, & alienare cum præsentia consanguineorum suorum:
49 certè oriretur actio ex eo contractu:arg.d. §.si quis iurauerit.† Sed si disponeret informiter,non expressa aliqua causa,quæ caderet in formam contractus,vel quasi:tunc daretur condictio ex lege,siue ex statuto,iuxta l.j.in fi.ff.de condi.ex lege.Istud idem tenet Bart. vbi latiùs hoc examinat in repe.l.omnes populi.in vij.& vlt.quęst. principali.ff.de iusti.& iure.& in d.l.vnica.in penul.col.ff. de cõdi. ex lege.& in l.de quibus.in vlt.col.ff.de legibus.Ista etiam extendit singulariter Bartolus ad sententiam formiter latam in l.Iulianus verum debitorem. versicu. sed si dubitatur.ff. de condi. indebi.
50 ¶ † An autem ex iuramento taxationis expensarum, vel ex iuramento in litem,oriatur actio,videte Bal.in authenti.nouo iure.C. de iudi.& Bar.in l.in actionibus.ad fi.ff.de in litem iurãdo. Et per ista remanet expedita prima pars principalis huius gl. ¶ Sum modò in secunda parte principali,ibi:ex parte autem rei,&c.quę subdiuiditur in duas. In prima loquitur , quando reus iurauit super actione principali.In secunda,quando iurauit super reali.Secunda ibi:si autem in actione reali. ¶ In eadem glos.ibi:si res ad actorem redeat , non contra alium. & sic ad fi. secundæ partis principalis glos.bene dicit eandem distinctionem habere locum , & procedere in sententia lata pro reo:vt hîc per Ang.de Are.Et quamuis ipse adscribat hanc extentionem solum Pau.de Castr.in d.l.nam postea.§.si.ff.de iureiur.tamẽ ego addo vobis Bart.qui idem in terminis dicit in l.ex hoc iure.in ij.col.ff.de iusti.& iure. ¶ Sum modò in tertia,& vltima parte principali huius gl.quæ incipit ibi:& hoc, quod dixi in actore.quæ sub diuisione non indiget. Ad finem glo.
51 teneatis ex hac vltima parte huius glo.quòd † si traditio fiat alicui à non domino vigore iurisiurandi , tunc Publiciana datur contra quemlibet.Istam glo.in hoc reprehendit subtilis Petrus de Bellapertica hîc per nonnulla media , maximè per l.iij.§. subtilius.ff. de conditione ob causam , iuncta l.clauibus.ff. de contrahenda emptione.Ad quæ respondete vt hîc per Ioannem Fabr. quem non refero : quia non adderem.Addo tamen quod istam opinionem Petri,& omnia eius argumenta refert Bart.in l.Pomponius. §.si iussu.ff.de acquirend.pos.& formaliter respondet,vt hîc Ioan. Fab.de quo etiam per ipsum Bar.in l.ex hoc iure.ff.de iusti.& iure. & etiam Bald.in l.j.C.communia vtriusq; iudi.per Ang.in repe.l. si quis vi.in §. differẽtia. in xiiij.col.ff.de acquiren.possess.per Imo. in c.fi.in xlvij.col.extra de præscript. quamuis ab impugnationibus Petri sustineatur hæc glos.eam tamen reprobat hîc Ioannes Fab. alia ratione : quia si iuratum est in reali,vtilis in rem non datur,nisi contra deferentem,& eius hæredem,non contra alium:vt l.nam posteà.§.fin.& l.sequen.& l.sed & si possessori.§.fi.& l.seq. ff.de iureiuran. & tenet glos.hîc.s. in parte proximè præcedenti. Quare ergo magis,quando iuratum est in Publiciana,debet posse Publicianam cõpetere contra quemlibet. Certè,secũdùm , eum, nõ videtur ꝙ vlla bona ratio possit assignari, & maximè cùm vtilis in rem competat contra quẽcunq;,etiam contra dominum.vt l. j.§.qui in perpetuũ.ff.si ager vectigal. vel emphy.peta.Publiciana autem regulariter non datur contra dominum.l.penul.& fi.ff. de Publi.Accedat vltra eum quia in Publiciana omnia illa habent locum,quę habent locum in rei vendicatione.l.eum qui.§.in Publiciana.ff.de Publi.Possetis ergo sustinendo glos. dicere secundùm Angel.de Are.hîc,& sentit etiam Ioan.Fab.quòd ideo aliud sit in vtili in rem,& aliud in Publiciana hac ratione:nam quando iurauit in reali rem meam esse,& nulla est facta traditio , certè non interueniente traditione iurans potest solum se fundare ex iuramento:vnde cùm iuramẽtum nõ noceat alij,nisi deferenti , nil mirum si vtilis in rem cõpetens propter tale iuramentum non nocet alij: nec datur nisi contra deferentem,& eius hæredẽ.Sed quando agitur ex traditione facta causa iurisiurandi,vt dicit hîc glo.hîc certè concurrunt duo,scilicet iuramentum, & traditio. Vnde cùm hîc sit titulus ex iuramento,& possessio propter traditionem,& bona fides iuris præsumptione:ar.l. penul.cum glo.j. & ij.C. de euictio. & cõsequenter hîc est vsucapiendi conditio : ergo & Publiciana.l. eum,qui.in prin.cum similibus.ff.de Publi.Si ergo est vsucapiendi conditio,& Publiciana:ergo Publiciana debet posse contra quẽlibet competere.§.sed istæ.cum his, quæ ibi vidimus.s.eo. Ad hoc adducebat etiam Ang.de Are.gl.quæ idem tenet in l.sed & si possessori.in princi.in ver.dandam.ff.de iureiu. Accedat etiam:secundùm eum,ꝙ si fiat traditio propter authoritatẽ rei iudicatæ à non domino,sine dubio cõpetit Publiciana.l.iij.in fi.ff.de Publi.& præallega.glos.in ver.actione.Et isto casu,secundùm eum, Publiciana datur contra quemlibet. allegat l.Pomponius.§.si iussu. & quod ibi glo.Bart.& doct.ff.de acquirend.pos.& latius Bart.in l.ex hoc iure.ff.de iusti.& iur.& latè Cynus & Baldus Salic.in l.j.C.cõmunia vtriusq; iudi.In quibus locis nihil inuenietis in specie , quòd contra quemlibet detur.si ergo ita est in traditione facta à non domino authoritate rei iudicatæ, vt Publiciana cõtra quemlibet cõpetat:ergo eodem modo quando ex iuramento fuit facta traditio, cùm habeat eandem vim , & authoritatem, imò maiorem,quam sententia.l.ij.cum ibi nota.ff.de iureiur.Et tenendo hanc partem quòd vbi traditio fiat à non domino , vigore iuramenti quòd Publiciana contra quemlibet competat , durum est,& plus,quam difficile respondere.Ad l.eum,qui.§.si petenti.hîc allegatam in gl. in verbis illius tex.ibi:Sed aduersus te duntaxat.glos.hîc ad fin.respondet,& eodem modo glo.in d.§.si petenti.in gl.in verbo,duntaxat.quòd ista dictio Dũtaxat,excludat dominũ tantùm, & non aliũ.sed ille §.si petenti.secundùm Io.Fab.hîc,& bene,nulla via de Mundo potest pati intellectũ glo.ꝙ ibi dictio Duntaxat,veniat ad excludendũ dominũ tantùm,& nõ alium.Istud est de directo contra rationem decidẽdi,quæ ibi in tex.deciditur. Ei enim soli debet nocere iusiurandum, qui detulit. Præterea si dictio illa Dũtaxat, excluderet tantùm dominũ,& non alium,nõne ille text.esset indubitabilis,cùm sit fine dubio ꝙ Publiciana aduersus dominum non competit.l.pen.& fi.ff.de Publi. Vnde Ang.de Are.hîc alienus,vt puto,à bono sensu,in hoc aliter respondet ad illum §.si petenti. ꝙ ideo ibi Publiciana tantummodo datur contra deferentem iuramentum,eò quia ibi agebatur Publiciana ante rei traditionem, vt res traderetur.Et hunc dicit esse proprium casum illius §. si petẽti. Si autem antea facta fuisset traditio , & iurans posteà cecidisset à possessione : certè competisset sibi Publiciana contra quemlibet reum,nedum cõtra deferentem,per ea,quæ s.proximè dicta sunt. Sed audite.non mediocriter mirandum est de hoc patre, quòd in hoc tam vulgato termino iuris ita vehementer errauerit. Nam si in d.§.si petenti.nũquam facta fuisset traditio,prout ipse dicit esse proprium casum illius §.esset impossibile quod iuranti competeret Publiciana nedum contra alios , imò nec contra deferentem: quia ad hoc vt competat Publiciana, necessaria , est traditio , vel quasi:aliàs impossibile est quòd competat:vt d.§.sed istæ.& ibi latè dixit in ij.no.s.eo.Et istud patet ad sensum:quia vbi nõ est facta traditio,vel quasi,ibi non est possessio:vbi nõ est possessio.ibi non potest esse vsucapio.l. sine possessione. cum simili.ff.de vsucap.

vbi non

a ✻Adde ꝙ hæc opi. satis est sustentabilis:attamen quia opi.gloss.hîc , & in d.l.sed si possessori.est cõmuniter approbata,& durũ esset cõtra istas glo.& cõmunem sententiam in practica obtinere , non putaui ab ipsa recedendũ fore.Pro qua opi.facit ponere rẽ mihi traditã ex quasi cõtractu esse,puta ab hærede,qui cum legatariis quasi cõtrahit.§.hæres quoque.insti. de obli.

quæ ex quasi cõtrac.vel indebitã rem traditã esse: vt §. item is , cui. insti.eo.titu.certè Publiciana competit cõtra alios. l.j.§.fi.cum legib. seq.ff. de Pub.sed ex delatiõe & acceptatione iuris a iurandi oriť quidam quasi cõtractus,vt l.depositi. §.i.ff. de pecul. & sic dicor rem ex quasi cõtractu habere : ergo cõpetit Publiciana cõtra quoscũq;, excepto domino, sicut ex aliis quasi cõtractibus. Nec video quare magis debeat operari cõsensus & traditio ex causa contractus, quàm ex causa iuramẽti,quod ex cõuẽtione proficiscitur. l. qui iurasse. §.fi.ff. de iureiur. Prętereà quæ fuit causa introducẽdi Publicianam, nisi vt traditiões à non dominis ex aliqua iuxta causa factas prætor tueretur: vt de hoc est text. in §. sed istæ.s. eod. & ibi dixi. & est text.in l.sunt & aliæ. ff. de Pub. certè hæc eadem in q.nostra viget iuxta enim est conuentio , & causa iurisiurandi.l.si quis cũ debitore.in fin.ff.de iureiur.Nõ obstat tex.ind.§.si petẽti. quia variè dãtur. hîc & alibi ad illũ text. solu. posses tu vnã accipere,quę magis ingenio tuo applauderet.Vel di cas altero de duobus modis ꝙ ratio decisionis in d.§.si petenti. est, ne aliis iusiurandum inter alios præstitũ noceat : vt l.quia non debet. ff. de iureiur. quæ ratio nõ infert necessariò vt contra alios non deť Publiciana. Do instantiã, qua data corruit arg. §.pauonum.insti. de rer. diui. c. sicut vrgeri.j. q.j.

vbi non potest esse vsucapio , ibi non potest competere Publiciana:quia ista sunt conuertibilia:vt l.eum,qui.in princ.& ibi Bart.& l.siue autem.§.hęc actio.ff.de Publi.& dixi latè in d. §.sed istæ. Ergo à primo ad vltimum constat euidentissimè ꝙ vbi non intercesit traditio, impossibile est ꝙ ibi Publiciana cõpetat.Proterea per illũ §.si petenti.ego teneo cũ Ioan. Fab.[a] ✻ contra glo.nostrã.& Ang. de Aret. ꝙ traditio fuerit alicui facta à non domino vigore iuramenti,ꝙ hoc casu Publiciana nõ competat,nisi contra deferentẽ,vel eius hæredem, & successorem,& nõ contra alium: vt est text. rotundus,qui euitari non potest, in d.§. si petenti.sicut quando iuratũ est in reali.d.l. nam posteà.§.fi.cum si.¶ Aduertite tamẽ,ne decipiamini,ꝙ quãuis tex.in d.§. si petẽti. det Publicianam contra deferẽtem iuramentũ duntaxat,tamen dico ꝙ etiã datur contra eius hæredem,per id.quod in simili dicit tex.in iurante in actione reali in d.l.nam posteà.§.fin.iuncta regula l.eũ,qui.§.in Publiciana. ff. de Pub. quæ habet ꝙ in Publiciana ea omnia locũ habent,quæ in rei vendicatione. Accedat text.ille peregrinus, & singularis , in l. si necessarias. §.de vendendo.ff. de pig.actio. ¶ Non obstant in contrariũ adducta per Ange. dum dicebat ꝙ quãdo traditio sit à nõ domino virtute iuramenti,ꝙ hîc est titulus,& possessio,& bona fides,& consequenter vsucapiẽdi cõditio, & per cõsequens Publiciana : quia fateor omnia ista, quia vera sunt.Et dum dicebat, si cõpetat Publiciana: ergo contra quemlibet. Respondeo negando:quia ista semper non est bona consequentia:& casus est ad oppositũ in d.§.si petẽti.Vel aliter,& meliùs,vt tollam omnia adducta per Ang.respondeo secũdùm quod hîc respondebat Io.Fab.Regula generalis est, ꝙ vtilis in rem , & actio Publiciana dantur contra quemlibet possessorẽ.verum est , vbi allegatur titulus ad hoc cõueniens : sed quãdo allegatur pro titulo res iudicata,vel iuramentũ, de quorum natura regulari est vt aliis non noceant, certè nec actiones ex eis prodeũtes ad alios extendentur:vt est casus in d.§.si petenti.Et credo ꝙ ista sit veritas,à qua nõ discedatis,nec discedetis,si audietis Io.Fab.ibi ad finem præsentis puncti,in quo concludit prout ego s. posteà subdit , crede mihi ,si velis : caue aliter dicere, ne peius dicas.¶ Et ad d.§.si petenti. vt nihil omittatur,dum ibi dicitur ꝙ iurauit rẽ suam esse,& quòd sibi competat Publiciana:quia videretur quòd imò deberet competere vtilis in rem vendicatio.Quomodo tex.ille procedat, videte tres intellectus,quos in hoc ad illũ tex. dedi in §.sed istæ.s.eo. in illo articulo , an Publiciana cõpetat vero,& directo dño : & secũdùm alterum eorum habetis tex. illum necessariò intelligere : ita intelligit Ioan. Fabr.hîc.

52 ¶ † Vltimò ad perfectum complementum gloss.nostræ:quia in ea vidimus quòd quando delatum est iuramentum , & est iuratum, plures actiones competunt, & nonnunquam exceptiones diuersimodè:tamen dic vt in ea de claraui. Quærit Ioãnes Fab. hîc in penulti.col. de notabili,& pulchra quęstione,quam alij nõ tangunt:Pone quòd iuramentum nõ fuit delatum,sed pars dicit quòd est contenta credere conscięti& & fidei alterius partis,& ita credit: nunquid poterit agi,& excipi,sicut si iuratum esset:& sic nunc illa remedia competant , sicut si esset iuratum?Prima frõte,secundùm eum,
53 videtur dicendum † quòd sic : quia inter simplicem loquelam , & iuramentum Deus non cõstituit differentiam : in c.& si Christus. extra de iureiur.not.plenè Archi.secũdùm eum, in c.j.de sepul.in vj. Præterea istud fit ad decisionem litis,sicut & iuramẽtum:ergo videtur eadem ratio, quæ est iuramento. Ipse tamen Ioannes Fab.dicit quòd cõtrarium est verum, saltem de iure ciuili. Motus,quia nõ reperitur quòd ex tali fide oriatur actio,sed solùm ex iuramento. ergo non est nostrum extendere.l. obligationum ferè.§.placet.ff.de act. & oblig. & maximè quia iura ciuilia multum ponderant iuramentum plus,quàm simplicem locutionem,vel fidem.authenti.sacramenta puberũ.C.si aduer.ven.& l.iij.C.si mi.se ma.di.imò etiam iura canonica multùm ponderãt facien tia valere contractum,in quo interuenit iuramentum , qui aliter non valeret simplici conuentione.c.cùm contingat.extra de iureiuran. & c.ij.de pact.in vj. ¶ Non obstat quòd prima conuentio fiat ad decisionem litis, sicut & iuramentum , ergo videtur eadem ratio quia respondet ipse , quòd transactio fit ad litis decisionem, & tamen non agitur ex conuentione nuda.l.siue apud acta.C.de transactio. ergo consequentia non est bona. Ista sunt , quæ dicit Ioannes Fab.hîc in hoc notabili quæsito:& non memini me alibi legisse istud in specie , & in terminis ab alio tactum , quàm per Ioannem Fab.hîc:est verum quòd Bartolus in l.fi. ff.de præto.stipu.post antiquos, quos ipse ibidem refert,tangit latè,quid si aliquis promisit per stipulationem stare simplici dicto partis, vel iuramento , an talis stipulatio valeat , & quid operetur. & ibi Bartolus post relatas nõ b nullas opiniones antiquorum tenet quòd talis stipulatio valeat : [b] ✻ ibi tamen non aperit Bartolus nec alibi , quod remedium competat , facta tali declaratione. Ego puto in quæstione Ioan.Fabr.posse contra eum teneri, scilicet quòd si pars in iudicio dicat se credere fidei alterius partis , quod illa remedia competant , prout si iuratum esset , facta tamen declaratione , vt ꝛ. dicam. Et pro ista parte me multùm mouet id,quod in simili Specu. in tit. de arbitrio.§.j.in ver.sed pone quòd promisi quòd, &c. Et sequuntur , & tenent Ioannes Andr.& dominus Antonius de But.in c.cum tempore.extra de arbitriis.in quibus locis tenent isti tanti patres multùm signanter quòd l.si quis maior.C. de transactio. quæ loquitur

iudicium quo ad hoc, vt nõ possit quęri de veritate: quia nõ ita habetur contra alios iuramentũ pro veritate, vt nõ possit contrariũ probari , sicut habetur cõtra deferentem, vt videt probari in l.iij.§. pe. ff.de iureiuran.Et certè cũ Publicia nanõ detur cõtra dominũ.l.pe.& fi. ff.de pub.nec cõtra titulo possidẽtem.l.siue autẽ.§. si duobus.ff.eo. & vidimus latè ꝛ.in §.sed istæ. iustum est hunc,qui ex iureiurando nititur tueri,arg.eorum, quæ ꝛ.dixi. vel di co ꝙ §.si petenti. loquitur iure cõmuni pluribus, quàm alter domi eorũ possidebat. egi cõtra possidẽ tẽ reivẽdicatiõe, de facto qa habebat rei restituẽdæ facultatẽ. l. officiũ.ff. de rei ven. detulit possessor iusiurandũ iurandi meã esse traditam ex hac causa possessionẽ amissi. si possessio pertinet ad deferẽtem iusiurãdum , agã contra eum, dato ꝙ sit dominus : si ad alios dños,nũ: qa dato ꝙ iuramentũ operet cõtra deferentẽ iusiurandũ, quãuis dominũ, nõ tamẽ operabitur cõtra alios,ne iuramen. inter alios. &c. Cogitabitis in hoc intellectu.Carcas sona Sardus.

b ✻Adde ꝙ imò Bar. tenet ꝙ talis stipulatio,vel,pmissio nõ me obliget,qn posim ante declarationẽ reuocare, per l.si qs iusiurãdum. C.dere. cre. vbi delatio iurisiurãdi facta in iudicio põt reuocari: & tamẽ qa erat in iudicio, habebat vim stipulatiõis. l.cũ ostẽdim.✻§.fi. ff.de fideiuss.tutor post declationem vero posset reduci ad arbitriũ boni viri:vt ibi ꝙ Bar. Carcas.Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Et iuramẽtum. Adde idem tenentẽ Fel.in c.querelã. circa fi.ij. col. de iureiur.& in c. a preterea.de spon. in iiij. col.& do. Alexand.de Imo. in l.ij. §.dato. in fin. de iureiuran. vbi idem dicit, quãdo promissio facta sit sub periculo animæ promittentis, quòd obligat,secũdùm Angel.

b ¶ Proferre. Adde quòd secundùm Ambrosium,vt refert,& sequit̃ do. Barth. Soci. cõsi. cij. incip. in præsenti.circa medi. ij.col. j.ptis, blasphemia est,quoties alicui attribuitur, quod ei non conuenit.

quando quis iurauit,habet etiam locum,si non interuenerit iuramentum, sed fidei præstatio.
54 Et † hoc quia secundùm eos,à pari procedunt præstatio fidei,& iuramentum [a] : vt est text. no.in c.ad aures.extra quod me.causa.Et idem ante eos tenet in terminis glo. multùm signanda in c.peruenit.in glo.fina.in verbo, iuramenti.extra de fideiuss.Ergo idem necessariò dicimus in quęstione nostra. Accedat gl. notabilis in c.penulti.in ver.promisit.extra de iureiur. Ad hanc eandem partem accedat etiam quod singulariter voluit Bart. in l.Lucius.ad fi.ff.de
55 fideiuss.vbi voluit † quòd quãdo fides alicuius, puta testis,est approbata ab vtraq; parte, hoc casu non requiritur iuramentum,imò sibi debet credi sine iuramento. Ergo ita dicemus in casu nostro.Non ob.arg.Io.Fab.propter quod ipse tenebat contrarium, dum dicebat ꝙ iura ciuilia multùm ponderant iuramentum plus, quàm simplicem locutionẽ,siue fidem: quia dico quòd imò iura ciuilia in terminis istis ita ponderant conuẽtionem maxima fide subnixam,sicut & iuramentum.Probo vltra ea,quę suprà adducta sunt.Nam quando delatum est iuramentum:certè si illud remittatur à parte, & sic non iuretur, perinde est quantùm ad actionem,& cætera remedia de quibus in terminis nostris, ac si iuratum esset:quia ita competunt remedia, prout s̃.dixi latè super glossella penul.in verb.iurauerit.Ecce ergo quòd quando non iuratur, sed remittitur à parte iuramentum: quòd propter confidentiã partis ita cõpetant remedia iuramenti, sicut si esset iuratum:ergo idẽ dicemus in terminis nostris.† Concludo ergo contra Ioan.Fab.quãuis nõ inueniã ab alio firmatum, ꝙ si pars in iudicio dicat se credere fidei alterius partis, ꝙ omnia remedia agẽdi,& excipiendi ita competunt, sicut si esset iuratũ. Et credo ꝙ alibi nõ inuenies istum passum hoc modo examinatum. Istud tamen limito procedere,quando talis credulitas fuisset à parte acceptata, & secuta fuisset declaratio: aliàs crederem quòd talis conuentio credulitatis reuocari posset sicut delatio iuramenti.l.si quis iusiurãdum.C.de rebus cred.& dixi latè s̃.super glossella parua in ver.iurauerit.Et ita in simili tenet Barto.in l.fi.de præto.stipu. in stipulatione, qua quis promisit stare simplici dicto partis, vt talis promissio ante acceptationem,& declaratione possit reuocari.Et ideo consulerem hoc casu esse adhibendam illam cautelam in accipienda confessim tali confessione credulitatis, prout etiam in iuramento,secundùm quod retuli latius super d.glossella,in ver. iurauerit. ¶ Glo.fi.in verbo,quæritur quam diuidò in tres partes principales.In prima ponit dictum,per quod extenditur text. nostr.In secunda per modum notabilis declarat quotuplex sit iuramentum,& an,& quãdo possit recusari.In tertia disputat referendo opiniones,an ex iuramento oriatur actio in factum,quando super eo lata est sententia.Secunda ibi: & nota quòd hoc sacramentum.Tertia ibi:sed secundùm Placẽtinum ita demum, &c.Prima principalis potest subdiuidi in tres particulas.In prima facit quod dictum est:quia ponit extentionem ad tex.In secunda ponit rationem extentionis.In tertia ponit fallentiam.Secunda ibi: quia sufficit diuina vltio.Tertia ibi: nisi in casibus. Item secũda principalis potest subdiuidi in tres particulas,quemadmodum tres ponuntur species iuramenti. Partes de se patent. Item tertia principalis potest subdiuidi in duas particulas, quemadmodum duæ opiniones in ea recitantur.Partes de se patent. ¶ In ead.glos.ibi: admonendi.& sic ad fi.primæ partis principalis tenetis, † quòd periurium
57 aliter non punitur, nisi diuina vltione.Verùm quia in hoc textu sunt varij,& varias pœnas imponunt,in hoc etiam variant glos. nostræ:idcirco Angelus hìc simpliciter refert octo pœnas,quæ diuersimodè à legibus periuranti imponuntur,quas eodem modo, & ordine ponit Bald.à quo habuit,& didicit in l.ij. C.de reb.cred. Deinde per modum doctrinę quomodo periurus in foro ciuili puniatur,ponit ipse idem Angel.de Aret. vnam valde prolixam distinctionem Salice.in illa l.ij.C.de rebus cred.videatis hìc per eum. tamen Angelus in authen.scenicas. collatione quinta tenet quòd etiam isto casu potest per iudicem extra ordinem puniri. Nec ob. secundùm eum text.in d.l.ij.dum dicit solum Deum vltorem habet.quod intelligitur quo ad hoc vt ordinariè puniri possit. Ego tamen in hoc pũcto,an,& quomodo periurus puniatur, omissa tam longa phylacteria,prout est distinctio illa Salic.per Ange.hìc simpliciter citata,paucis ita concludo, & distinguo.† Aliquando quis
58 iurat per sacramenta prohibita,& scelerata puta per viscera Christi,vel capillos,aut caput Dei,& similia:& istud appellatur propriè blasphemia,siue blasphemare Deum:& talis Blasphemia,siue verum dicat,siue falsum,punitur vltimo supplicio:& sic talis blasphemans de iure cõmuni debet decapitari:quia tales blasphemiæ tendunt in contemptum Christi,& fidei nostræ. Casus est in §.j. &
59 fi.in authen.vt non luxu.contra natu.col.vj.† Item potest conueniri ciuiliter ad satisfactionem damni:ar.l.qui nomine.ff.de fal.secundùm Paul.& Io.An.in c.j.de cri fal.in tantũ, ꝙ dixit alibi Bal.
60 in l.accusationẽ.in iij.col.versi.idem dico.in bonis lec.C.qui accu. non pos.† ꝙ iurare per mẽbra pudibũda Christi, est species hæresis.Alibi dicit Bal.in l.vnica.C.si quis Impe.maledixe.ꝙ idẽ est maledicere Deum,& eum blasphemare: siue de eo verba pudibunda
b proferre.[b] Dicunt tamẽ doct.vt Petr.Cy.Bal.& Salice.in d.l.ij. &
61 Ange.de Are.hìc,† ꝙ ea,quæ dicta sunt de blasphemia capitaliter punienda,habent locum,& procedunt in his tantùm, qui habent ex consuetudine facere huiusmodi blasphemationes. Et istud est, quod vult text.in d.§.j.& fi.Et istud,quod voluit Bald.in l.ij. post
62 gl.C.ad leg.Iul.maiest.vbi per hoc etiam notabiliter subdit † quòd illa pœna blasphemantium non habet locum in eo, qui temerariè blasphemauit.vbi autẽ quis non haberet ex consuetudine blasphemare,& blasphemaret,hoc casu non esset ita atrociter puniendus, sed pro arbitrio iudicis:puta quia ponendus esset ad catenam, secundùm præfatos doct.maximè Cynus & Baldus in d.l.ij. & Ang. hìc. ¶ Et aduertite diligenter,quia dicebant multùm signanter Pe. & Cy.in illa l.ij.quòd binus,vel trinus actus hoc casu consuetudi-
63 nem non induceret.† Et istud etiam placet Salic.ibi,& Angel.hìc: quia ex lubrico linguæ hoc cõsistit. Aliquãdo quis,nõ blasphemat, sed iurat,& periurat,& tunc aut calore iracũdiæ:& solum Deum vltorem habet:vt d.l.quicquid calore.ff.de reg.iur.& d.l.ij.in gl.fi. C.de rebus cred.facit l.j.C.si quis Impera.maled. Aliquando quis iurat deliberatè & periurat:& tunc aut tale periurium nõ respicit interesse, aut damnum alterius: & solum Deum vltorem habet. Puta,si quis iuraret non comedere carnes.d.l.ij. & ibi glos.j. & ibi Bald.& glos.in l. Lucius.in ver.debeant.ff.de his qui not.infa. & in istis duobus casibus procedat,& verum dicat glos.hìc. Aut tale periurium respicit damnum,& interesse alterius:& tunc aut est de præterito,vel de præsenti:& tunc punitur crimine stellionatus.l.fi. ff.de crimi.stellio. Aut erat iuramẽtum de futuro ad obligandum: & punitur pœna legis,si quis maior.C.de transact.& ita glos.in d.l. Lucius.in ver.debeant.Ista sunt ex mente scribentium in d.l.ij.C.
64 de rebus credi.prædicta procedunt in parte periurante. ¶ †Qua autem pœna puniatur testis periurans: dicite quòd aut in causa publici, & capitalis iudicij: & puniendus est similitudine supplicij.Casus est in l.j.§.j.ff.ad legẽ Corne.de sica.& Bald.& Sal.in d.l. ij.C. de reb. cre.& per illum not.text.in d.l.j.§.j.no.Bald.in c.j.in princi.de pace tenenda. quòd falsus testis debet puniri illa pœna, quam subiret reus de crimine intento,puta capitis, vel furcarum.
65 ¶ †Illum etiam tex.pro singulari allegat Bald.in c.j.§.iniuria.in fi.de pace iura.fir. quòd testis falsus in causa homicidij punietur tanquam homicida.Aut verò testis fuit periurus in aliis causis: & tunc punitur lege Cornelia.de falsis.l.j.in princip.ff.ad legem Cor neliam de fal.secũdùm Bal.& Sal.in d.l.ij.& Ang.hìc. De quo etiã per Bald.in l.presbyteri.in ij.col.C.de epi.& cle.& latè per Ang. in repe.l.j.C.de sica.Et vltra ista de pœna testis falsi, siue periuri, videte tex.& ibi gl.notabilẽ in c.j.de crimine falsi.in gl.j.& ij.& glos.
66 in c.querelã.in ver.Crimine periurij. extra de iureiur. ¶ †Vnum etiã in prædictis notate ꝙ vbicunq; dictũ est s̃.quẽ puniri de periurio

iurio, in eisdem casibus quis incurrit infamiam. Ita habetis gloss.
a no.in d.l.Lucius.in ver.debeant.& ibi Bart. [a] ⁂ & Bal. traditur per scribentes in l.si quis maior. C. de transact. Et ex hoc sequitur ꝙ repellendus est à testimonio, & à qualibet dignitate.l. quoties.C. de digni.lib.xij.& l.ij. §.miles.& ibi gloss.j.no.ff.de his, qui no. infa. Ita in terminis Bald.& alij in d. l.ij.C. de re. cre.& Ange. de Aret.
67 hìc. Et qualiter formandus sit libellus, † quando agitur contra periurum,vide per Bald.in l.si cum patruo.ad fin.C.com. vtriusq;
68 iudi.Itẽ vide per Lud.in l.si duo patroni. §.fi.ff.de iureiur. ¶ † Aduertite etiam, quòd vbicunq;, ex impedimento iuramenti sequeretur iniustitia,vel propriæ salutis dispendium, vel alterius detrimentum, nunquam tale iuramentum obligat.c.ij. de pac.in vj. Eodem modo vbicunq; peius est iuramentum seruare, quàm non obseruare,secundùm Bal.in l.si ad excludendam.C. de reb. cre.Et istud potest contingere sex notabilibus modis, de quibus ibi per eum:vt si quis iuraret committere homicidium, vel cum iuramento iuraret ligas ad homicidia tendentes: vel si doctorandus iuraret nunquam aduocare sine salario : vel si aliquis iuraret non doctorari,vel non loqui cum aliquo. Et istis casibus, & similibus ibi per Bald.positis dicit signanter Bald.quòd non est necessaria absolutio à iuramento.Et propter has causas tam laici,quàm clerici excusantur à periurio,& à perditione beneficiorum, & dignitatũ. Et hoc reputat bene notabile Bal.vbi s̃.& de eo dicit facere magnum fe-
69 stum Ioan.And.in c.j.de pac.in Nouella. Et,† si bene consydero, & aduerto,Bal.in istis decidit mihi vnum,super quo aliàs multùm dubitaui:nunquid in casibus,in quibus iuramentum non est obligatorium,vt quia fit contra bonos mores, tamen si iurans, illud non obseruat,efficiatur periurus.Bal.vbi s̃.videtur decidere quòd non.Aliter,& contrarium tenuit summæ authoritatis Ioan. And. in regula,quod semel.de reg.iur.in vj.in Mercu.vbi voluit quòd si quis fecerit testamentum, & iurauerit illud non mutare, vel non reuocare:ecce qualiter iuramentum hoc,est contra bonos mores, quia aufert liberam testandi facultatem.l.stipulatio hoc modo concepta.cum s.ff. de verb. oblig. quòd quamuis non obstante iuramento,posset aliud testamentum facere,& valeat secundum testamentum, nihilominus si faciat, est periurus. Et hoc dicit probari per capitulum primum de sponsa duo. Est verum ꝙ in hoc, scilicet ꝙ efficiatur periurus,eum repræhendit Bart.in l. si quis in principio testamenti.in vlti.col.principij.ff.de leg.iij.& in l. cum duobus. aliàs incipit,si fratres.§.idem respondit.el j.ff.pro socio. Quod vltimum mihi magis placet quod aliter pro nunc nõ discutio,quamuis ipse idem Ioan.And.in c.dilecto filio.extra de præben. generaliter dixerit ꝙ actus,qui sit contra iuramentum teneat, licet faciens
70 sit periurus. ¶ † Et ad prædicta dum dixi de eo, qui iurauit non doctorari, & similia.videte tex.in c.j.quod incipit,archidiaconum Florentinum.lxxxv.di.de eo,qui iurauerat nunquam accedere ad episcopatum.& ibi solennem glo.in ver.sacrosanctis.Videte etiam not.tex.in l.fi.in princ. quæ incipit Imperatores.ff.ad muni.de eo, qui iurauerat ordini decurionum se non interfuturum, & posteà duumuir creatus est.Videte etiam no.text.& moralem in c. innocẽs.xxij.q.iiij.ver.pe.& ibi sunt ista formalia verba:Tunc illicitum est iuramentum, quando id, quod iuratur in sui natura vitiosum est,vel vitam adimens:vt adulterium,homicidium,&c.vel se cum inimico ad pacem non venire, vel indigenti misericorditer non subuenire.Ista,quia perpiscuam habent in se iniustitiam, & si iuramento firmentur,tamen seruari non debent,&c. Videatis per totum illũ tex.& ibi abundanter traditur de prædictis. Ad ista etiam videatis Petr.de Anch.in regula,accessorium.in vj.q.de reg.iur. in
71 vj. vbi tenet † quòd papa non ligatur iuramento, [b] per quod de-
b rogatur suæ potestati. Accedat tex. in c.vbi periculũ.§. cæterum. de elec.in vj.& ibi glo.not.quæ tenet quòd vbi iuramentum fuisset præstitum circa derogandam potestatem papæ, non valeret
72 ipso iure:& imò non est necessaria absolutio,vt s̃.dixi. ¶ † Addite etiam quòd iuramentum inducens solum peccatum veniale, non est seruandum,nec ligat. Quamuis enim obseruatum non vergat in detrimentum salutis æternæ, tamen quia habet in se aliqualem offensam diuini numinis, non ligat.Dictum fuit Archi. in c.ij. de

a ⁂ Aduertas, quia istud non est simpliciter verum,nec Bart.& glo.ita dicunt,vt refert Iaso.quia quandoq; quis punitur de periurio,& non infamatur,vt probatur in l.ij.iuncta l.fi.ff. de crimi.stelliona.ideo dic vt ibi per glo.& Bart.Carcassona Sardus.

b ¶ Iuramento. Adde do. Alex.de Imol. in consi.xxxviij.in iij.parte.& in cõsi.xxxix.in iiij. parte. & sanctum Tho.ij. ij.q. xxxix.art.ix. Et nunquid papa possit super iuramento, vel voto secũmet dispensare: vide Fel.in c.ij.de spõ. in vij. col. versic. tertia declaratio. & ibidẽ in princi. xij.col.vide nunquid possit remittere iuramentum sibi ab Imperatore præstitum.

pact.in vj.quòd dictũ apud Legistas multùm cõmendat,& reputat no.dignũ Bal.in c.j.§.itẽ sacramenta.in vlti.col.de pace iuramento firma manda.¶ †Addite & in prædictis, quod Bald.
73 in authen.ad hæc. in iij.col.C.de vsu. videtur velle quòd in iuramento cõtra publicam vtilitatem requiratur absolutio à iuramento.De quo videte latius per Bald.in l.non dubium. in xv.col.C.de legi.& Innoc.in c.venerabilem.de electio.notabiliter Bald.in l.pactum.in xviij.q.
74 C.de colla. ¶ †Dicit etiam Bal.in ead.l. pactũ. in j.quæst.quòd si filia renuntiauit eum iuramento,metu patris,vel nimia reuerentia,quã-
c uis iuramentum nõ noceat,tamen requiritur
c absolutio à iuramento. [c] ¶ †Notate etiam ꝙ
75 vbi causa est super absolutione,dicitur esse cau-
d sa summaria,[d] secundùm Bald.in authen. ad hæc.in iij.col. ¶ Addite etiam ad prædicta id, quod signanter dixit Bal.in l.nec si volens.per
76 illam l.C.de libe.cau.† quòd si Rex Frãcorum
e faceret aliquam ciuitatem confiteri esse suam, & iurare fidelitatem,cùm sua non sit,quòd talis confessio,& iuramentum nihil penitus valent.Et idem,secundùm eum,in papa,& Impe ratore:quia rediguntur ad instar tyrãni: vt ibi
77 latius per eum.† An etiam si quis iurauerit se
e seruare quod in statuto cõtinetur, [e] & posteà statutum cassetur, an liberetur à iuramento: videte Ioan.Andr.in c.j.de his,quæ fiunt à maiori parte capituli.in Nouella.& Bald.in j.cõstitutione feudorum.& Ioan.de Lig.& Innoc. f
in c.cõstitutus. extra de rescrip. ¶ Addite etiã prædictis quod multùm signãter voluit Ioan. And.post Hostiẽ.in c.relatum.extra ne clerici
78 vel monachi.† quòd si in aliqua regula continentur aliqua facienda à religiosis, & apponatur certa pœna, puta ieiunium: quòd religiosi contrauenientes,licet iurauerint seruare regulam,non tamen incurrũt periurium,nec peccatum mortale: quia intentio condentis regulam videtur limitasse suum præceptum quo ad illam pœnam.Et hoc est bene notandum propter scholares,† qui iurãt seruare statuta, quæ
79 statuta dicunt aliquid fieri,vel nõ fieri sub certa pœna.⁂ [f] ¶ An autem necessitas excusat à
f periurio,habetis text.in c.querelam.& ibi glos. notabilem in ver.necessitatẽ. extra de iureiur.
80 ibidem videte per Canonistas. ¶ † Et an si aliquis iurauit non iurare & producitur in testẽ, an possit compelli per iudicem vt iuret:videte Specu.in titu.de testi.§. postquam.ver.quid si. tenentem quòd sic:quia in omni iuramento g videtur semper excepta authoritas superioris. Et idem tenet Ioan.Andr.in c.quia pleriq;. de offi.ordi.in vj.& idem tenet Ludo. Ro. in sua repeti.rub.ff.de arbi.vbi dicit hanc q. non esse tactã inter Iuristas,sed solũ à se in loco suprà scripto. Ego pro hac decisione allego in terminis solennẽ gl. in c. cõstitutus.in ver.iuramẽto.extra de rescrip.& tex.in c.veniẽtes.& ibi gl.in ver. superioris.extra de iureiu.bene facit l.fi.in prin ff.ad municip. ¶ †Et quid si quis iurauerit non fideiubere pro aliquo,an teneat iuramẽtum,
g & impediat contractum fideiussionis, [g] & eius validitatem:videte

c ¶ Absolutio à iuramento. Vide Feli. in c.fi verò.de iureiuran.

d ¶ Summaria. Ad de Felin.in c.j.de iureiu.in fi.& in e. præterea. de spõ. in ix.col.

e ⁂ Cõtinet. Et adde quòd iuramẽtum aliud est de seruandis statutis,& aliud est de seruandis contentis in statutis; vt per Felin. in c.cũ venerabilis. col.vj. ver. tribus modis limitatur.circa princip.de exceptio.

f ⁂ Adde quòd & si notandum sit hoc dictum propter authoritatem Hostien.& Ioan. Andreæ & Iaso. mihi tamen dubium videtur, & est iudicio meo, contra tex.in l.si quis maior.C. de trãsactio. vbi partes in contractu in rato apposuerit pœnam in casum cõtrauentionis, & nihilò minus contraueniens punitur tanquam periurus, & soluit pœnam contractui incertam: & sic appositio, & solutio pœnæ non tollit periurium. cogitabitis.Carcassona Sardus.

g ¶ Fideiussiõis. Vide Feli.in c.fi verò pòst prin.ij.col. ibi:itẽ vergit palo pòst.de iureiu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Iuramento. Vide Feli. in c. cùm super. in iij. col. de officio delega.

b ✱ Iudicas ciarius dictum Bal. in d. auth. sed nouo iure. col. fi. quam Iason referat, ꝙ in casibus in quibus à lege vel ab homine, requirit ꝙ non possit aliter res gesta, pbari, quàm per scripturā, nō cogetur quis neq; iurare neque iuramētum referre: quia est alia species probationis. Et ibi ipse enumerat aliquos casus, in quibus probatio debet fieri per scripturam. Carcassona Sardus.

c ✱ Et adde ꝙ Bart. notab. i. l. nō erit. §. fi. ff. de iureiur. inquit ꝙ etiā post acceptatum iuramentum, si superueniat deferenti facultas probandi, erit iusta causa reuocādi delationem, per d. l. si quis iusiurādum.

• C. de rebus credi. Sardus.

Ol. dr. in consi. suo cxxx. & quod no. Archid. in c. non est. xxij. q. j. ¶ Et notate istud singulare dictum Ioan. An. in addi. Spe. in tit. de iureiur. in rubr. quòd si aliquis iurauit non fideiubere pro aliquo, & proximus eius est in magno periculo constitutus, nisi pro eo fideiubeat, ꝙ nō obstāte iuramento tenetur, & debet pro eo fideiubere. ¶ † Quæ autē cōditiones, siue clausulę tacitè subintelligātur in iuramēto, [a] vide notabiliter, & plenè Bal. in l. fi. C. de nō numer. pecu. de quibus etiam per Innoc. in c. quēadmodum. extra de iureiur. & in cædebitores. in eod. titu. ¶ In ead. gl. ibi: vt ff. eod. l. manifestæ. & sic ad fi. secundæ partis principalis tenetis ꝙ l. manifestę turpitudinis. est hodie correcta per l. generaliter. §. sinautē. & consequēter tenetis † ꝙ hodie iuramentum iudiciale potest recusari. & idem tenet glo. in d. l. manifestæ. & idem etiam visa est tenere in d. §. sinautem. in gl. in verbo, recusare. Vos dicite melius, secundùm Io. Fab. hîc, & sequitur etiā Ang. de Are. quòd hodie nihil corrigitur: & cōsequenter quòd illa l. generaliter. §. sinautē. non corrigit iura antiqua, sed ea declarat hoc modo: Nam delationē iuramenti factam à parte parti in iudicio, iudice approbante, non potest pars recusare. Verum est, sine causa: sed ex iusta causa bene potest recusare. Et ita loquitur l. generaliter. §. sinautem. vnde illa l. non corrigit, sed declarat. Et ꝙ nihil corrigat, dicitur apertè ibi in tex. ad fi. illius legis. Et ita etiam tenet Bart. & cōmuniter alij in d. l. manifestæ. & Bald. in d. l. generaliter.

84 in princip. ¶ † Quæ autem sint iustæ causæ, ex quibus possit iuramentum recusari, videatis Bart. qui plures enumerat. in d. l. manifestæ. & Bal. in d. l. generaliter. §. j. ad fi. Inter cæteras vnam potissimè mandat hîc Ange. perpetuò notari, quam dicit eo anno se in practica vidisse, quando emptor conuenitur: & se ideo defendit, vt sibi actionem de euictione paret. Certè si sibi deferatur iuramētum, potest illud licitè recusare, ne perdat actionem de euictione contra principalem, & authorem suum: quia si res desideretur per iuramentum, non habet actionem de euictione contra principalem. arg. l. si dictum. §. si compromisero. ff. de euictio. Et idem etiam in terminis tenet Nicolaus de Neapoli hîc post suum Rodul. de Auri. in iij. quæst. extra glo. in materia actionis in factum. Vos [b] ✱ autem addite ad causas enumeratas per Bar. vbi s. quòd in casibus, in quibus non potest fieri probatio, nisi per iuramentum, ista erit iusta causa recusandi iuramentum: & ille, cui isto casu defertur, non tenetur iurare, nec referre. Istud est, quod signanter voluit Bald. in authen. sed nouo iure. C. si cer. peta. in vlti. col. in ver. sed nunquid hoc casu poterit fieri probatio per sacramenti delationē motus per l. in cōtractibus. §. illo. C. de non

85 nume. pecu. ¶ † Item addite quòd vbi delictū, de quo quæritur, nō cadit in scientiam eius, cui defertur, sicut in scientiam eius, qui defert, vel refert: quod est, quando deferens scit veritatē, ille verò, cui defertur, potest probabiliter dubitare: ista est iusta causa recusationis iuramenti: puta, si agā cōtra te actione furti, asserens te furtum cōmisisse, & tu defers mihi iuramentum, ꝙ iurem an esses fur: certè possum recusare. Secus si sciētia æqualiter caderet in vtroq;: puta, quando quis fuisset verberatus. De istis est casus not. in l. Marcellus. §. fi. & l. seq. & seq. ff. re. amota. & ibi in terminis Bart. iuncta l. lex Cornelia. §. hac lege. ff. de iniur. & ibi not. Bar. & idem Bar. in l. iusiurandum & ad pecunias. §. ait prætor. ff. de iureiur. & idem

86 Bar. in l. illa, manifestæ. sed non ita clarè. ¶ † Item addite, & perpetuò notate, quòd si ille, cui defertur iuramentū, iam probauit, vel etiā offert se probaturū: ista est iusta causa recusandi iuramētum. Tex. est de hoc multū not. & peregrinus in c. ij. extra de proba. & ibi per Io. And. & alios. Imò plus tex. ibi not. reprobat cōsuetudinem, quæ erat in contrarium. Item addite, & vltimò, aliam iustam causam recusandi iuramentum, quam ponit text. in l. si quis iusiurandum. C. de reb. cred. quando aliquis detulit iuramentū, & ante acceptationem reuocauit, asserens se velle probare: si posteà deficiat in probationibus, & velit iuramentum deferre, poterit licitè recusare. [c] ✱ ¶ In fi. glo. hanc gl. approbant simpliciter docto. vt hîc Io. Fab. & Ang. de Are. dicētes omnes doc. ita tenere. Et idem etiam tenet glo. in l. j. in glo. j. C. de reb. cre. & simpliciter ibi sequitur Bart. Vos videte latiùs Bart. in l. nam posteà. §. fi. ff. de iureiur. post glo. ibi, & antiquos. & idem tenet Bald. post antiquos in d. l. j. C. de reb. cred. ¶ Extra glos. vt obseruem quod s. pollicitus sum in

87 notabilibus, in vltimo effectu iuramenti: † quæro an iuramentum habeat executionem paratam, sicut sententia Bart. singulariter, de quo etiam s. feceram mentionem, in l. ij. ad fi. ff. de iureiuran. refert quòd sic, per l. post rem iudicatam. ff. de re iudi. Et ideo dicit Bart. se putare ꝙ si in fine instrumenti confecti de aliquo contractu apponeretur illa clausula, Et quia de prædictis posset in futurum dubitari: & nunc dictus promissor detulit dicto stipulatori iuramentum: qui stipulator statim sibi delato iuramento iurauit se debere recipere, puta dicta mille promissa ex causa mutui. Certè tunc tale instrumentum etiam de iure communi, mandaretur executioni, & haberet executionem paratam virtute dicti iuramenti. Et dicit Bartolus se mirari quòd consuetudo hunc modum, & hanc cautelam non adinuenerit. Angel. de Aret. hîc dicit, quòd quamuis omnes doct. sequantur hîc Bart. quòd tamen ipse de eo dubitabat: quia non interuenit iudicis authoritas comprobantis iuramenti delationem, iuxta l. si quis iusiurādum. C. de reb. cred. Dicit etiam quòd dictum Bart. potest saluari, si addimus verbis Bart. quòd notarius, qui dictum instrumētum confecit, approbauit dictam delationem iuramenti, & eius acceptationem, qui est tanquam iudex chartularius: de quo mentionem facit gl. in l. j. in glos. ij. & ibi doct. ff. de iudi. Et secundùm eum approbatio & confirmatio dicti notarij rogati de dicto instrumento operabitur perinde, ac si dictum iuramētum delatum fuisset in iudicio coram iudice. Et ita, secundùm eum, no. Bar. in l. possessio quoq;. §. & si possessio. ff. de acquirend. posses. in l. nō fatetur. in fi. ff. de cōfes. & in l. error. C. de iur. & fac. igno. Istud argu. Angel. in iudicio meo, est fragile, ita quòd eius saluatio, & suppletio ad Bar. non est necessaria. Nam prętendit Ang. de Are. quòd ad hoc vt iuramentum habeat executionem paratam, requiratur necessariò quòd interueniat authoritas iudicis comprobātis dictam delationem iuramenti: quòd nullibi probatur, aut requiritur: & illa lex si quis iusiurandum. allegata per Ang. nihil facit in proposito, nec habet aliquod minimum verbū, quod conferat ad præsens propositum. Sed vltra eum ego addo l. al. in l. j. C. de reb. cred. referentem istud dictum Bart. & dicentem quòd ista est vna singularis opi. eam tamē postmodum ipse reprehendit, sed per verba multùm obscura, & intricata. Paul. de Castr. in l. post rem iudicatā. ff. de re iudi. refert Bal. vbi s. tenere contra Bar. & eū declarat, & dicit moueri hac ratione: quia iuramentum non habet executionē, nisi quando est dubij decisiuum. de quo loquitur titu. de iureiu. Sed in casu isto tēpore cōtractus nō erat ortū aliquod dubium: ergo tale iuramentū nō potest dici litis decisiuum: quod nō dicitur. nisi orto dubio, & per cōsequens nō habebit executionem paratā. Requiritur ergo, secūdùm eundē Bal. ꝙ tale iuramentū deferatur ex post facto, ad hoc vt habeat executionē. Dicit tamē sibi plus placere opi. Bar. & idem etiā dicit ipse Paul. de Castr. in l. nam posteà. §. fi. ff. de iureiu. Mihi autem videtur quòd verba Bald. & eius ratio aliud plus velint, quàm referat Paul. & videre meo, Bal. ita arguit, Ad hoc vt iuramentum habeat executionem paratam, necesse esse alterū duorū, vel quod iuramentū sit litis decisiuū, vel sit de debito, & sic de eo, quod sibi verè debeatur: sed ante, quàm cōtractus sit absolutus à partibus, quod tunc demū est, perfecto in totū, & in totū absoluto instrumento: vt l. cōtractus. C. de fide instru. nihil debetur: nec est actio nata, sed est nascens: & sic est præteriti imperfecti. Et si iuramentum nō est de debito, itē nō est litis decisiuum: ergo cùm tale iuramentum non sit verū, nec litis decisiuum non habebit executionem paratam. Et ideo subdit ipse Bal.

quòd

quòd vbi iuraretur seorsum, absoluto iam cōtractu, quòd tunc vera esset opi. Bart. ꝙ iuramentū haberet executionem paratā. Istud fundamentū Bal. quomodocūq; intellectū, iudicio meo, nihil valet in aliqua sui parte: & potius firmatur & fundatur authoritate sua, quàm vllis legibus, aut rationibus. Et dum dicit in prima parte argumenti sui, ꝙ ad hoc vt iuramentum habeat executionem paratam, requiritur, vel ꝙ sit litis decisiuum, vel &c. Certè nō inuenio legem ita restringentē, nec ipse allegat: sed fortius, si verum esset, ꝙ iuramentū ad hoc vt habeat executionē paratā, ꝙ requireretur quòd esset litis decisiuum, sequeretur ꝙ etiā si iuraretur seorsum, absoluto iam contractu, quo casu nō esset litis decisiuum, etiā tunc non haberet executionem paratā. Cuius contrariū ipse tamen tenet: quāuis posset dici, ꝙ licet tunc non sit litis decisiuum, est tamē super debito, vt j. statim subiiciam. Sed non eundo per hæc mendicata suffragia, respōdeo aliter, & in formā, posito etiā ꝙ verum sit, quòd ad hoc vt iuramentū habeat executionē, necessariū sit quòd iuramentū sit litis decisiuum, quod non est hîc: respondeo, ꝙ quāuis de præsenti non sit litis decisiuum, quia tamē in futurū potest subesse lis, quę hoc iuramento decidetur, sufficit. Probo per optimum simile. Nam trāsactio debet fieri de re dubia, & lite incerta. l. j. ff. de transac. & tamē satis est ꝙ lis subesse possit: vt est tex. no. in l. post rem iudicatā. nō dico l. & post rē. in ver. quia adhuc lis subesse possit. ff. de transac. & tex. not. in l. ij. C. de trāsac. in versi. & si nulla fuisset quęstio, tamen propter timorē litis, &c. Ergo ita dicemus in proposito nostro. Nō obstat secūda pars argumēti. Bald. dū dicebat quòd requiritur ꝙ iuramētum sit de eo, quod verè debeatur. Istud est falsum, cùm in iuramēto nō quęratur an sit debitum, necne: vt hoc tex, cū si. Apparet ergo ꝙ fundamentū Bal. cōtra Bar. nō valet vnam fabā. Consyderabā tamē etiā si Bal. vellet se fundare per d. l. cōtractus. C. de fi. instr. hoc modo. Nam quādo de cōtractu sit instrumentū, nunquā cōtractus dicitur esse perfectus, nisi perfecto, & absoluto ipso instrumento, & partibus lecto: & anteà nulli ius quæritur: & antè semper admittitur pœnitentia partiū. Ita est tex. multùm signandus in d. l. contractus. & ibi Bart. & alij. Ergo si antè, quàm instrumentū sit perfectū, & absolutū, iuramentum sit interpositū, nihil operabitur, cū anteà nulli ius quęratur. Et si Bal. ita motus est, adhuc nihil obstat fundamentū suum, quòd contractus nunquā dicatur esse perfectus. quod, vt ipse dicit, procedit, quādo partes hoc egerunt ꝙ de contractu fieret instrumentum. Per hoc ergo solùm, ꝙ fiat instrumentū, non sequitur ꝙ contractus fiat in scriptis, ita vt non dicatur perfectus, ita vt quæratur ius ante instrumenti perfectionē. Ita est tex. in d. l. contractus. & ibi Bart. expresse in j. no. & glo. solennis in prin. in ver. conficiuntur. s. de contrahen. emp. & maximè cùm in dubio nō præsumatur contractus in scriptis celebrari: vt voluit Bal. in l. cùm res. C. de proba. & Pau. de Ca. in l. qui bis. ff. de verb. obli. Præterea nō esset ponere os in cœlum, quamuis necubi tactum, aut firmatū inuenia, ꝙ etiam quādo actū esset expresse ꝙ contractus fieret in scriptis, & interueniret præstatio iuramenti à parte delati, ꝙ propter iuramentū fortè nō admitteretur pœnitentia, vbi aliās admittitur: per id, quod in simili dixi vobis s. in notabilibus, in viij. effectu iuramenti. Concludo ergo per prædicta, verissimū esse dictū Bar. in d. l. ij. in fi. ff. de iureiur. ꝙ iuramētum habeat executionē paratam de iure communi, sicut & sententia. Et propterea laudo, & consulo quod in fine cuiuslibet instrumenti semper faciatis apponi iuramentū eo modo, quo s. cuius iuramēti virtute instrumentū habebit executionē paratam. Et de hoc puncto vltra prælegata videte etiam Bal. in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. in fi. col. cum glo. & in l. nam posteà. §. si petitor. cū l. seq. ff. de iureiur. & in l. post rem. ff. de re iudic.

88 ¶ † Et circa ista tangit etiam Barto. in d. §. si quis iurauerit. in fi. quòd iuramentum de iure cōmuni habet executionē paratam: vt statim vidimus. Pone tamē, vigore iuramēti petis executionem ad rem, quā dicis tibi venditam: an ego possim in executionem sentētiæ excipere de pretio. Et determinat mirabiliter ꝙ non, post Spe. in titu. de executione sententiæ. §. fi. in ver. item quæritur. de quo ibi per eum: & per Spec. in tit. de exce. §. dicto. ver. sed pone petitio. Videte Bal. qui hoc disputat in l. peręptorias. in iij. col. C. sententiam rescindi nō pos. & ibi videtur tenere cōtra Barto. & per Bald. in l. si traditio. C. de act. emp. & in l. si ex prædiis. C. de euic. & per do. Anto. de Butrio, & Imo. in c. cùm Ioannes eremita. extra de fide instru. [a] ✱ ¶ † Restat postremò ad implementū præsentis §. vt videamus qualiter formandus sit libellus in materia iuramenti: & eius formā videte plenè per Spec. in tit. de iureiur. in iiij. parte, secūdùm quod eum refert Nic. de Neap. hîc, in v. q. extra gl. in materia actionis in factum. Et super hoc, vt etiam dicebat, & bene Ioan. Fab. in finalibus verbis præsentis §. non potest dari vera forma: quia multiformiter iurari potest, & nonnunquam formiter, aliquādo informiter, prout s. vidistis in glo. in ver. deberi. Item potest iurari in quacunq; actione, & in omnibus interdictis, & in omni negotio: vt l. iij. §. quacūq;. ff. de iureiur. Cōcludendū est igitur secūdùm naturā actionis, primò facta narratione iuramēti, & secūdùm varietates factorū, oportet cōclusionem variare, cōcludēdo realiter in realibus: in possessoriis, ad possessoriū: in personalibus, secundùm naturā rei, quæ debetur virtute principalis obligationis, & actionis. † Vbi ergo agere-

90 tur actione in factū ex iuramento informiter præstito in personali, forma libelli debet esse talis: Dico cōtra Titiū, ꝙ cùm litigarē cum eo corā tali iudice, & ab eo peterē centū, quæ dicebā mihi deberi, dictus Titius mihi detulit iuramentū, vt iurarem si dicta centū erant mihi debita, iudice dictā delationē iuramēti approbāte: & qualiter ego statim iurauí dicta centū mihi per Titium deberi: iurando per illū modum. per quem mihi delatum fuit iuramentū: quare cùm dictus Titius dicta centū mihi soluere, & præstare deneget, & recuset, peto eum per vos condemnari, & condemnatum iuris remediis compelli ad dicta centū mihi danda,

91 & soluenda. † Vbi verò in ista actione personali iuramentū esset formiter præstitum, quo casu oritur vtilis ex contractu, vt vidimus s. in glo. in ver. deberi. eadem est forma, nisi ꝙ adiicienda est causa, ex qua dicis tibi deberi: & in iuramento informiter præstito, non. Prædicta

92 procedunt in actione personali. † In reali autem qualiter formādus sit libellus, Io. Fab. dicit ꝙ debet petere per sententiam declarari rem ad se pertinere iure dominij: & hoc declarato,

a ✱ Adde ꝙ cōtra Bar. ꝙ imò nō obstante iuramēto posit opponi exceptio pretij non soluti, tenent cōmuniter doctor. & cōtra Bart. est tex. in l. fundus, qui Lucij Titij. in ver. quæsitū. ff. de rescind. vēd. arguendo de sententia ad iuramentū vt s. vidimus. quē tex. ibi ad hoc ponderat Bal. & cōtra Bar. ex mente doctorū facit, ꝙa omnis exceptio, quę nō tendit ad impugnādā sententiā, potest opponi post sententiā, quāuis trāserit in rē iudicatā. gl. Bar. & doc. in l. j. C. de iur. & fac. ignor. tex. est, & ibi Bar. in l. ex diuerso. §. fi. ff. solu. matr. & videbimus in §. sed & si qs. in fi. j. eo. Cùm ergo exceptio pretij non soluti non tendat ad impugnādum iuramentum, poterit post iuramētū opponi. Et cōtra Bart. videtur casus in d. l. si duo patroni. §. Marcellus. ff. de iureiur. per quem tex. Pau. Cast. tenet & bene, contra Bar. refellendo solū. Bar. ad illū text. vltra alios contra Bar. facit, ꝙa iuramentū nō excludit exceptiones procedentes ex natura cōtractus. l. fi. & ibi Bald. C. de non num. pecu. sed ex natura cōtractus est, vt agenti ad rem possit opponi exceptio pretij non soluti: vt l. Iulian⁹. §. offerri. ff. de actio. emp. ergo per iuramētum non excluditur. Item contra Bar. & Spec. u. secundo loco vltra alios argumētor sic: Paria sunt inter personas litigātiū, ꝙ qd ꝙ iuramentū ꝓbetur, vel ꝓ aliud genus ꝓbationis. Casus est, in l. sed & si qs. in fi. j. eo. Cùm ergo exceptio pretij non tendat ad impugnādum iuramentum, poterit post iuramētū opponi. Et cōtra Bart. videtur casus in d. l. si duo patroni. §. Marcellus. ff. de iureiur. per quem tex. Pau. Cast. tenet & bene, contra Bar. refellendo solū. Bar. ad illū text. vltra alios contra Bar. facit, ꝙa iuramentū nō excludit exceptiones procedentes ex natura cōtractus. l. fi. & ibi Bald. C. de non num. pecu. sed ex natura cōtractus est, vt agenti ad rem possit opponi exceptio pretij non soluti: vt l. Iulian⁹. §. offerri. ff. de actio. emp. ergo per iuramētum non excluditur. Item contra Bar. & Spec. u. secundo loco vltra alios argumētor sic: Paria sunt inter personas litigātiū, ꝙ qd ꝙ iuramentū ꝓbetur, vel ꝓ aliud genus ꝓbationis. Casus est, in l. sed & si qs. in fi. j. eo. Cùm ergo exceptio pretij non soluti

Universidad de Deusto
Biblioteca

debet petere rem restitui sibi domino. Ange. de Are. dicit quòd debet dicere sibi quasi domino: quia prætor non dat directum dominium, sed vtile. §. quos autem. cum similibus. ff. de bo. pos. Prima magis placet: quia hîc non agitur de dominio dato à prætore, sed bene de actione data à prætore propter iuramentum: & ista diuersa sunt. † In Publiciana autem qualiter formandus sit libellus, satis patet, maximè iunctis his, quæ vidimus in glos. in ver. deberi. ad fi. & in specie habetis hîc per Ioan. Fab. & Ange. de Are. quos, si vultis, potestis videre. Et per ista remanet præsens §. solenniter, & multùm vtiliter expeditus.

LAVS DEO.

1 *Actionum pœnalium quot sunt species. 2. & 2.*
4 *Actio in factum descendens ex edicto de calumniatoribus, an post annum sit pœnalis tantùm ex parte actoris, & rei persecutoria ex parte rei conuenti.*
5 *Actiones pœnales ex parte actoris, & rei, quæ sint. 6.*
7 *Album prætoris quid, & quot modis capiatur in iure.*
8 *Vocari in ius qui non possint.*
9 *Vocati in ius, ex quo nolunt venire, quid si ducti sint per familiam, & per vim, vel eorum dolo, ab eius manibus eximantur.*
10 *Titulus, ne quis eum, qui in ius voca. vi exi. & titulus, de eo, per quem fac. erit, qualiter differant.*
11 *Actio pœnalis prætoria contra quos detur.*
12 *Corrumpens edicta in albo prætoris qualiter puniatur.*
13 *Corrumpens libros, vel aliquam scripturam repositam in camera actoris communis, an puniri debeat.*
Corrumpens imagines, & picturas proditorum, & falsariorum, & similium, qualiter puniri debeat. 14.
15 *Arma expulsi de ciuitate propter proditionem, vbicunq; in eius honorem depicta sint, an destrui debeant.*
16 *Scripturis scriptis, vel sculptis in parietibus, vel muro, vel lapidibus, vel columna an credatur.*
17 *Veniam de in ius vocando patronum, vel parentem, an solùm petere sufficiat, etiam si non impetretur.*
18 *Mandans committi maleficium an puniatur, sicut committens.*
19 *Actiones pœnales non prætoriæ, sed ciuiles, an sint annales.*
20 *Accusationes ex quacunq; lege, vel edicto descendant, perpetuæ sunt.*
21 *Actione pœnali quando plures tenentur, an vno soluente cæteri liberentur. 22.*
23 *Statutum si disponat quòd si homines de contrata non cœperint malefactorem, puniantur in tantum: an soluente vno cæteri liberentur. 24. 25.*
26 *Solutione vnius ex pluribus delinquentibus, an cæteri liberentur. 27.*
28 *Pœna corrumpentis album prætoris quando locum habeat. 29.*
30 *Processum alicuius surripiens, qua pœna puniatur. 31.*
32 *Corrumpens tabulas publicas qua pœna puniatur.*
33 *Corrumpens vel lacerans vel surripiens scripturas, vel instrumenta aliena, qua pœna puniatur. 34.*
35 *Abradens literas ex instrumento, qua pœna puniatur.*
36 *Aperiens literas alienas, & eas aduersario mittentis ostendens, qua pœna puniatur. 37.*
38 *Literas non restituens ei, qui restituere mandatum susceperat, in quod delictum incidat.*
39 *Pœna l. si quis id, quod. alleg. in glo. cui applicetur.*
40 *Actione populari agens post lit. cõtest. pro creditore haberi præsumitur.*
41 *Subtilitas nimia interdum hominem pernicioso errare facit.*
42 *Libellus in materia corrũpentiũ album prætoris, qualiter formandus sit.*
43 *Pœnam pecuniariam quòd qui soluere non possit, luat in corpus, quando procedat, & seq.*
45 *Pœna quælibet corporis, maior est quacunq; pecuniaria.*
48 *Pœnam pecuniariam si quis soluere condemnetur cum hoc, quòd si intra mensem non soluerit, sibi pes, vel manus amputetur. an hoc non obstante inuito condemnato, & mense elapso, iudex facere poterit quòd pecuniariam soluat.*
52 *Vocari in ius an possit pater adoptiuus, & an, & per quem filium pater naturalis tantùm. 5, 6, 60. cum seq.*
54 *Parentis verbũ de propria significatione ad quem gradum extendatur.*
55 *Extensio in materia exorbitante fit ad casum proprium, & improprium significatum, causa honestatis seruandæ.*
57 *Parentum appellatione an comprehendantur naturales tantùm. 8.*
59 *Filius occidens patrem naturalem tantùm an puniatur pœna legis Pompeiæ de parricidijs. 60.*
63 *Natus ex patre duas concubinas tenente, an ei succedat.*
64 *Pater spiritualis an possit in ius vocari sine venia.*
65 *Pater spiritualis ita diligendus est, sicut pater naturalis.*
66 *Cognatio spiritualis est maior quàm carnalis.*
67 *Mulier an occisores compatris sui accusare possit.*
68 *Compater an possit esse testis pro eo, quem leuauit de sacro fonte.*
69 *Defensor ciuitatis an possit per aliquem ex ciuibus in ius vocari sine venia. & nu. seq.*
83 *Accusare patrem, vel patronum an liberto, & filio permittatur.*
84 *Libelli oblatio facta solum iudici an vim citationis habeat.*
85 *Pœna, si vocatus in ius non comparuit, an committatur.*
86 *Pœna an locum habeat in omnibus personis, quæ prohibentur in ius vocari sine venia.*
87 *Veniæ impetratio an filiosa. agẽti in castrẽsibus vel quasi, sit necessaria.*
88 *Pater in casibus, in quibus ei vsusfructus non quæritur, an filio agenti consentire teneatur.*
89 *Iurare de calumnia an debeat pater, vel filius. 90.*
91 *Libellus in materia vocantium patrem, vel patronum in ius sine venia, qualiter sit formandus.*
92 *Actio in factũ ex edicto, ne quis eũ, &c. quare dicatur mere pœnalis. 93.*
94 *Iuramentum in litem in actionibus bonæ fidei non venit iure actionis, sed officio iudicis.*
95 *Actio pœnalis an ad vindictam dari dicatur.*
96 *Damnum, est diminutio patrimonij, & sic rei familiaris.*
97 *Actio in factum ex edicto, ne quis eum an sit merè pœna. 98.*
99 *Iuramentum in litem, an detur contra eximentem debitorem fisci.*
100 *Indicium capit vires à vocatione in ius, quæ præcedere debet.*
101 *Argumentum ab ordine titulorum validum est in iure.*
102 *Eximens captum à manibus familiæ tenetur.*
103 *Debitor si per aliquem occultetur, ne capiatur, qualiter occultãs teneatur.*
104 *Eximens carceratum à carceribus qualiter teneatur. & seq.*
110 *Præscriptionis interruptio qualiter differat à perpetuatione actionis. 111.*
112 *Actionis perpetuatio an extendatur ad xl. annos.*
113 *Statutum quòd debitum post decẽ annos peti non possit, an si per lit. conte. interrupta fuerit præscriptio, intelligatur perpetuare præscriptionem inductam à statuto. 115.*
114 *Actio rescissoria an per litis conte. perpetuetur.*
116 *Præscriptio decennalis per statutum inducta, sapit naturam præscriptionis anno triginta.*
117 *Lex arctans regulatur secundùm legem arctatam.*
118 *Actionis perpetuatio an fiat per solam conuentionem.*
119 *Præscriptio an per denũtiationem extraiudicialem factam à parte interrumpatur. 120.*
121 *Præscriptio an per solam citationem interrumpatur.*
122 *Præscriptionum quot sint species. 126.*
127 *Præscriptio statutaria qualiter interrumpatur.*
128 *Præscriptio in criminalibus qualiter interrumpatur.*
129 *Præscriptio an interrumpatur per citationem.*
130 *Præscriptio an interrumpatur per citationem circunductam.*
131 *Præscriptio per citationem nullam non interrumpitur.*
132 *Præscriptio an per libellum malè conceptum interrumpatur.*
133 *Præscriptio an per actionem per modum exceptionis proposita in iudicio interrumpatur.*
134 *Litis contestatio an interrumpat præscriptionem.*
135 *Libellus in materia actionis in factum ex edicto, ne quis eum, qualiter formandus sit. 136, 137.*
138 *Libellus in actione in factum ex edicto, de eo, per quem factum erit qualiter sit formandus.*

§. Pœnales quoq; actiones.

¶ Ad euidentiam huius §. & eius materiæ præmittunt omnes doct. & ante cæteros Dy. quòd actionũ quædã sunt rei persecutoriæ, & quædã pœnales. Rei persecutoriæ dicũtur illę, quãdo res pro qua agitur, actori abest, & reo adest: vt si ago rei vẽdicatione, vel Publiciana, vel similibus, ego peto rem

rem, quæ mihi abest, quam nõ habeo, & adest reo, qui illam habet. De istis vidistis à principio tituli vsq; ad præsentem §. exclusiuè. Pœnale verò, de quibus tractat iste §. dicuntur illæ, quando nihil abest actori, & nihil adest reo: vel nihil abest actori, sed adest reo:
1 vel abest actori, & nihil adest reo. ¶ † Ad horũ intelligentiã sciendum est, secundùm præfatos doct. & Dy. hîc, actionum pœnalium tres reperiri species. Quædã est pœnalis ex parte actoris, & etiam rei, quando actori nihil abest, & reo nihil adest. Exemplũ pone: ego conditione furtiua ad rem furto subtractã, & eam cõsecutus sum: ago postea actione furti ad pœnam dupli, si furtum nõ est manifestũ, vel quadrupli, si est manifestũ, iuxta l. si pro fure. §. j. ff. de condi. fur. certè talis actio furti dicitur esse pœnalis ex parte rei & actoris: ex parte actoris, quia nihil sibi abest: & rei, quia nihil sibi adest. Et in ista ponũtur multa alia exẽpla, quæ colligere potestis ex fin.
2 glo. huius §. † Quædã est pœnalis ex parte rei conuenti tantùm, & rei persecutoria ex parte actoris, quando reo nihil abest, actori tamen abest. Exemplũ pone: tu deiecisti me de fundo meo violenter, & ego certas res amisi, quæ tamen ad te nõ peruenerunt: ego possum agere contra te interdicto vnde vi ad petendas res illas, quas misi, licet tu eas nõ habeas. l. j. in prin. iuncto §. si fundus. ff. de vi & vi ar. Ecce qualiter istud interdictum est pœnale ex parte rei conuenti, qui conuenitur ad illud, quod sibi nõ adest: & est rei persecutoriũ ex parte actoris, qui agit ad res suas amissas tẽpore deiectio-
2 nis, quæ sibi absunt. [a] ✱ Eodem modo in lege Aquilia. si tu interfecisti seruum meũ, & tibi nihil adest, mihi autem bene abest: & sic quo apte reum, est pœnalis: quo autẽ ad me actorem, est rei persecutoria. l. item Mela. §. sed si plures seruũ. ff. ad legem Aquil. & ista etiã ponuntur vltra alia exempla, quæ colligere potestis ex glo. fi.
3 præsentis §. † Quædã, & tertiò, est pœnalis ex parte actoris: ex parte verò rei conuenti est rei persecutoria. Exemplũ in actione in factum, quæ descendit ex edicto de calumniatoribus. Et credo, prout etiam dicebat Nic. hîc, q̃ vix alibi poteris de isto aliud exemplũ reperire. Pone, aliquis dedit tibi centũ, vt negotium meum per calũniam faceres, vel nõ faceres, vel me per calũniam accusares. Certè ego possum agere contra te ad illa centũ, quæ tu ob calumniã negotij mihi accepisti actione in factum ex edicto illo de calumniatoribus. l. j. in prin. & l. generaliter. in prin. & §. illud notãdum. & per totum tit. ff. de cal. Ecce qualiter ista actio ex parte mei actoris est pœnalis: quia ago ad id, quod mihi nõ abest: ex parte rei cõuenti, est rei persecutoria, cùm sibi adsit illa pecunia, quam accepit. Sed audite, quamuis istud euidẽtiale adscribatur per omnes doct. hîc Dy. & ipse ibi hoc arroget, habetis tamen glo. magistralem. & signandam, quæ illud per omnia eodẽ ordine ponit in §. sequens. in ver.
4 conducto. j. eo. quam omnino videatis, & teneatis menti. ¶ † Item aduertite, quamuis alij nõ dicant hîc, sentit tamen Io. Fab. in vno ver. q̃ ista actio in factum descendens ex edicto de calũniatoribus post annum est pœnalis tantùm ex parte actoris, & rei persecutoria ex parte rei conuenti: prout dicunt doc. cùm post annũ agatur tantùm ad simplũ: & sic ad pecuniam receptã, tãtùm & nõ plus. Et isto casu verũ dicunt doc. sed intra annũ cùm agi possit ad quadruplum eius pecuniæ, quam accepit, d. l. j. in princ. ff. de calum. credo q̃ ista actio sit pœnalis ex parte vtriusq;, tam actoris, quàm rei. Ex parte actoris, quia agit ad id, quod sibi non abest: & ex parte rei, quia conuenitur ad id quod nõ adest sibi. & isto casu non bene di-
5 cunt doct. ¶ † Præsens ergo §. noster, prout successiuè declarabat Dyn. & alij sequuntur, tractat de quatuor actionibus pœnalibus, quarum tres primæ sunt pœnales ex parte vtriusq;, scilicet actoris, & rei, videlicet actio in factũ, quæ datur contra corrumpentem album prætoris: de qua tractat iste tex. Itẽ actio in factum, quæ datur contra eum, qui in ius vocauit patrem, vel patronũ sine venia: de qua secunda tractat iste tex. Item actio in factum, quæ datur ex edicto, ne quis eũ, qui in ius voc. est, vi exi. de qua tertia tractat iste
6 tex. † Quarta verò est pœnalis ex parte rei conuenti tantùm, & rei persecutoria ex parte actoris, scilicet actio in factum, quæ descendit ex edicto de eo, per quem fac. erit. de qua tractat iste text. quartò, & vltimò. Et de istis duabus vltimis quare sint pœnales, & quomodo, videbitis latiùs j. super glo. fi. in prin. vbi glos. tangit. In hoc autem §. nihil habetur de tertia specie pœna
a lis actionis, quam ẽ. declaraui, scilicet quæ sit pœnalis ex parte actoris, & rei persecutoria ex parte rei conuenti. ¶ Secundò principaliter ad euidentiam præmissa §. habetis vobis præmittere, quia in hoc tex. fit mentio de corrumpente album prætoris, † quòd album prætoris
7 b ris [b] est quidam murus, siue paries dealbatus: vt hîc in glo. ij. & in l. si id, quo d. in prin. in glo. j. vbi Bart. ff. de iurisd. om. iud. & glo. in cle. j. de iudi. & est triplex: & tribus modis accipitur in iure, secũdùm Io. Fab. super d. glo. ij. post Iac. & Pet. hîc: & secundùm Nico. de Neap. hîc in primo euidentiali. & Cy. in authen. qui semel. C. quomodo & quando iu. post gl. ibi, quæ idem sentit in ver. vocetur. & Io. An. in addi. Spe. in ti. de cita. §. sequitur. ver. & nota. Vnũ est, in quo ponebantur, & scribebantur generalia edicta prætoris, continentia publicam, & naturalem æquitatem: vt, Pacta seruabo, & similia: vt in gl. & ti. de consti. pecu. & in tit. de neg. gest. & quasi in omnibus titulis iuris tractantibus de edicto prætoris, & de corrumpente talia edicta, sine dubio loquitur iste tex. & habet locum eius pœna. Aliud erat album prætoris, in quo penè edicta temporalia, & specialia puta citationes, & similia ponebantur: nam per istud albũ citabantur tam ordinarij, quàm delegati: vt in §. omnẽ. in auth. de litig. & in auth. qui semel. C. quomodo, & quãdo iudex. & Spec. in tit. de lit. conteſt. §. j. ver. sequitur. Et an in corrumpente tale album, habeat locum iste §. & eius pœna, videbimus j. in glo. ij. vbi melius cadit: & alij ponunt. Aliud, & tertium, erat albũ prætoris, in quo describebantur nomina decurionũ, & magistratuum: & de isto loquitur totus tit. ff. de albo scriben. & in l. in albo. cum simi. C. de decu. lib. x. Et an etiam in isto habeat locum iste
8 text. & eius pœna, videbimus etiam j. super d. glos. ij. ¶ † Tertiò ad euidentiam præmitte, secundùm Iac. But. & Nicol. de Neapo. in secundo euidentiali. quòd aliqui sunt, qui non possunt in ius vocari ratione reuerentiæ: de quibus loquitur iste text. & l. iij. §. j. & fi. cum pluribus legibus sequentibus, & l. generaliter. cum seq. ff. de in ius voc. Aliqui ratione imbecillis ætatis, vt impuberes: vt l. neque impuberes. in princip. ff. de in ius voc. & in l. j. an §. sufficit. ff. de adminiſtr. tuto. Nonnulli ratione iusti impedimenti, de quibus loquitur l. ij. §. fin. cum l. sequen. & in princip. l. seq. ff. de in ius voc. Et an in omnibus istis locum habeat iste §. & eius pœna, videbimus j. in glos. & maximè in glos. mag. in verbo, impetrasset.
9 ¶ † Vltimò præmitte ad euidentiam quòd isti in ius vocati aliquando veniunt ad iudicium, vel nolentes venire ducuntur per familiam, sed dum veniunt, vel ducuntur, eximuntur per vim à manibus familiæ, vel aliter: & de istis loquitur totus titu. ff. ne quis eum, qui in ius voc. vi exi. & iste textus in verſic. item aduersus. Aliquando quis non eximit, sed alius ipsius dolo: & de hoc loquitur totus titu. ff. de eo, per quem fac. erit. & text. iste in
10 ver. cuiusve dolo. ¶ † Quæ autem differentia sit inter titulum ne quis eum, qui in ius voc. vi exi. & titulum, de eo, per quem fac. erit habetis glos. nota. in rubri. ff. de eo, per quem fac. erit & ibi Barto. & glos. fin. hîc in ver. item aduersus. & ibi videbimus. ¶ His pro necessaria euidentia sic præmissis, venio ad text. & iste §. comuni diuisione diuiditur in duas partes principales. In prima ponitur dictum in genere, scilicet multas esse actiones prætorias pœnales. In secunda illud dictum generale declaratur in specie per exempla. Secunda ibi: veluti aduersus. Rursus secunda principalis subdiuiditur in quatuor particulas, quemadmodum quatuor exempla specifica ponuntur. Partes de se patent.
11 ¶ † Contra corrumpentem album prætoris, & contra vocantem in ius patronum, vel parentem sine venia. Item contra eximentem, vel dolo eximi facientem in ius vocatum, competunt actiones pœnales prætoriæ. Hoc dicit in summa ex mente Nic. hîc, vsque ad §. præiudiciales. ¶ Nota primò secundùm Angelum de Aretio hîc, nemini impunè licere corrumpere edicta in albo prætoris proposita: imò contra corrumpentem datur pœna-

a ✱ Aduertas, quia illud interdictum non posset intentari principaliter pro rebus mobilibus perditis, sed in consequentiam: vt d. l. j. §. illud. cum §. seq. Sardus.

b ¶ Album prætoris. Quid autem sit album prætoris, vide Fel. in c. cùm causam. de proba. in iiij. col.

lis præ

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ In c. cùm causam. Vbi vide Felin. ad fi.iij. col.in ver.in ea.glo. ibi conclu.

b ✻ Adde bonũ tex. in terminis notatis in fi.ff. de pœnatem.litig.Sardus.

c ✻ Adde prædictis Bar.in l.si is, qui pro emptore.in v. q.princ. col.xvij. ff.de vſucap.& vide bo. tex.in l.j.§. ſed & ſi cũ quis. ff.de vi & vi arm. vbi in delictis, quod fortius eſt, ratihabitio mandato æquiparatur. Carcaſſona Sardus.

d ✻ Aduertas, nam contra iſtam primam fallentiam videtur text. in l. item Mela.§. ſed ſi plures.ff. ad legem Aquil. vbi & ſi actio legis Aquiliæ datur ad intereſſe, vtl. ait lex.§.fi.ff. ad leg. Aquil. & ſic ex parte agentis ſit rei perſecutoria, ex parte verò conuenti ſit pœnalis: vt d.§. ſed ſi plures. tamen vnius ſolu. non liberat alium. Gloſ. ſentiens iſtud cõtrarium in d.§. ſed ſi plures. reſpondit actionẽ legis Aquiliæ eſſe pœnalem propter repetitionem retro factam,etiã ex parte agentis: nam ſi ſeruum tuũ hodie debilitatum, qui hoc anno ſanus fuerit, interfecero, tanquã ſanum ſoluo: qua ratione reſpectu tui agẽtis,pœnalis eſt.

a §. his autem verbis.s̃.de leg.Agl. dicitur etiam pœnalis ideo, quia per inficiationem creſcit: vt in d.§. ſed ſi plures. plene habes per glo. dic vt ibi.Et cp actio legis Aquil. ſit pœnalis, voluit glo. notab. in l.pe.§.fi.in verbo, in ſingulos. ff. ne quis eum, qui in ius voca. eſt, vi exi. Carcaſſona Sardus.

lis prætoria ad pœnam quinquaginta aureorum. vt j. videbitis in gloſ.in ver. corrupiſſet.

12 ¶ †Et ſecundũ eum,facit hic text.cp ſi quis remouerit, vel lacerauit ſchedulas à portis affixas in valuis palatij,vel eccleſiarum,vel alio loco publico,quòd puniri debeat.Et idem ſi corrumpit libros, vel aliquam ſcripturam repoſitam in camera actorum communis. De quibus omnibus videbimus latiùs ſuper gloſ.ij.

13 vbi meliùs cadent.†Subdit ſucceſsiuè Ang. de Are.hîc,idem eſſe vt puniri debeat, ſi quis deluerit imagines illorũ, qui ob eorum publicã, & perpetuam infamiam,depicti ſunt in publico:puta ſuſpenſi,vt ſunt proditores,falſarij, & ſimiles:& dicit notare doc.in l.ſi quis id, quod. in prin.ff.de iuriſ.om.iud.& ibi Bart.& alij omnes ſequuntur. Ego addo ſingulariter ad iſtius dicti vltimi declarationem, & limitatio-

14 nem,†cp quamuis imagines depictę ad infamiã proditorum, falſariorũ, & ſimilium perſonarum,deleri non poſsint ſine pœna, vt proximè dixi,ea tamen,quæ ſunt ad eorum laudem depicta, impunè deleri poſſunt, prout eſſent ſtatuæ publicæ: & nedum poſſunt, imò debẽt deleri,& detrahi. Tex.eſt in terminis multùm notandus in l.eorum.& ibi Barto.ff.de pœnis. Accedat tex. in l.iij.C.de offic.rec.pro. Et per illum text.in d.l. eorum. notat ibi ſingulariter

15 Bar.† cp quando aliquis eſt expulſus de ciuitate propter proditionem, vbicunq; eius arma ſunt depicta in eius honorem, debent deſtrui, & deleri. ¶ †Secũdò no. Ange.de Aret.hîc cp

16 creditur ſcripturis ſcriptis, vel ſculptis in parietibus,vel muro,vel lapidibus. Quod notabile,iudicio meo, non multũ probatur in hoc tex. nec hoc etiã eſt ita expeditum: ſed de hoc videatis tex.in l.monumentorum.C.de reli.& ſump.fune.& ibidem glo.j.Bar.& Bal. & text. & ibi aliquid Bart.in l.j.ff. de albo ſcri. & text. pulchrum in l.vel quæ.§.liberti.& ibi Bart.ſecundũ aliquas,& bonas lect.& ibi Bal.ff. de reli.& ſump.fune.& Bar.in l.j.in fi.prin.ff.de bo. poſ.ſecundũ tab.& Bar.in l.qui tabulam.ff.ad

21 leg.Iul.pec.& gl. in l.in teſtamẽto.la j. in ver.in ſcriptura.iuncto tex.ff.de cond. & demon.per Inno.in rub.de conſe.ecc.vel alta.per Spe.in ti. de proba.§.nunc videndũ.ver.ix.& gloſ.valde not.xxiiij.q.ij.c.ſanè.el ij. in gl.in ver. dicticis. vide etiam gloſ. no.in c. cùm cauſam,[a] in ver. antiquos. & ibi doct. extra de proba. & ibi gl. vltra iſtud,An ſtandum ſit ſcripturis, quæ reperiuntur in aliqua columna, vel lapide: dicit etiam idem quod Ange.de Are. dicit s̃.per iſtum text. videlicet quòd ſcripturæ, quæ fiebant olim in albo prætoris, fides adhibebatur, per d.l.ſi quis id,quod.in prin. & per l.j.& ij.ff. de al.ſcri. Ad prædicta videatis etiam gloſ. no. in c.poſtulatus iudicare dominus.iij.q.vij. quæ notabiliter vult quòd valeat ſententia ſcripta

17 in parietibus. ¶ †Item not.ex iſto text. in ver. non impetraſſet. Ange. de Are. hîc quòd non ſufficit petere veniam, niſi etiam impetretur.

b Addit in ſimili c.ſi religioſi.de ele.in vj.[b] ✻& ſi iudex non concederet, quãdo eſſet iuſta cauſa concedendi, haberetur regreſſus ad ſuperiorem, ſecundùm eum, arg. notatorum per glo. in dicto cap.ſi religioſus. in ver. obtenta. ¶ Vltimò notate ex hoc text. & not. etiam Angelus de Aretio hîc,in ver.item aduerſus. vbi tex. dicitur æquiparare quantum ad pœnalem actionem eximentem, vel dolo facientem quòd alius

18 eximat:hîc ſatis probarit quòd mandans committi maleficiũ puniatur ſicut committens. Et ſic lex puniens facientem, compræhendit etiam mandantem.Addo ad idem tex. qui ibi ad hoc ponderari ſolet per ſcribẽtes in d.l.ſi quis id quod. in ver. item & qui ſuis manibus facit,& qui aliis mandat. De quo tamen,quia eſt articulus,qui eget altiori indagine,videatis Barto. in l.hæc verba.per illũ tex.ff.de adulte.& Barto.in l.non ſolùm.§.ſi mandato.& latiùs in l.ſed ſi vnus.§.ſeruus.in penulti.q.ff.de iniur.per Barto. & alios in l.non ideo minus.C. de accuſa. per Bar.in l.iiij.§. prætor ait.ff.ne

c quis eum,qui in ius voca.eſt,vi exi. ✻& Bal.in l.ſi familia.ff.de iuriſdi.omni.iud. & latè multùm per Ange. de Aret. in tractatu ſuo maleficiorum,in verbo, Sempronium mandatorem. in quibus locis inuenietis etiam an mandatis & facientis ſit idem delictum numero, & quis ſit effectus. Item an ille, qui mandauit, teneatur ex propria ſignificatione verborum, an verò ex interpretatione dicite vt in prædictis locis,& in multis aliis cõcordantibus habetur. Et per iſta ſint expedita textualia. ¶ Gloſ.in ver. pœnales. diuido in duas partes principales. In prima continuat iſtum §. ad præcedentem. In ſecunda ponit differentias, quæ ſunt inter pœnales prætorias, & rei perſecutorias. Secunda ibi: ſed quæ eſt differentia. Item ſecunda ſubdiuiditur in quatuor particulas, quemadmodum quatuor ponuntur differentiæ. Partes per ſe patent. ¶ In eadem gloſſa ibi. l. in honorariis. dicite vt ibi per gloſſam & Barto.quem videatis,& cautè,ſecundùm Ioan.Fab. quem ſimpliciter ſequitur Angelus de Aret. quamuis de eo non faciat mentionem: quia gloſ. cum miniſterio loquitur de pœnalibus prætoriis.

19 † Nam ſecus eſt in pœnalibus non prætoriis, ſed ciuilibus: quia ciuiles non ſunt annales, nec anno finiuntur, ſed ſunt perpetuæ: vt j.de perpe. & temp.act. in princip. Ad iſta,& eorum declarationem, & limitationem, ego addo Bald. in l. receptitia.in prima

20 col.C.de conſtitu.pecu.qui dicit † quòd accuſationes ſemper ſunt perpetuæ,ex quacunque lege, vel edicto deſcendant per text. in l. querela.C.de fal. ¶ In eadem gloſſa ibi l. interpretatione. hæc differentia non eſt generalis,ſecundùm Ioan. Fab. & Angel. de Are. quia etiam ſunt aliquæ rei perſecutoriæ, & odioſæ, vt actio de dolo: vt l.prima.§. ait prætor. iuncta l. non debet.ff. de dolo. in quibus tamen legibus non dicitur quòd ſit odioſa, ſed quòd eſt famoſa. Et gloſ.hîc ſecundùm l.interpretationẽ quam allegat, intelligit quòd pœnales ſunt odioſæ, & communiter reſtringendæ. quod fortè non ita procederet in actione de dolo, quantumcunq;

21 famoſa. ¶ † In eadem gloſſa ad fin. teneatis quòd quando plures tenentur pœnali actione, vno ſoluente, cæteri non liberantur. Hæc concluſio gloſ.ſecundùm docto. hîc, vt Dynus Ioan. Fab. Angelus de Aret.& Nicol.de Neapo.in prima queſtione glo. procedit, quando eſt pœnalis ab vtraque parte. Secus verò vbi eſſet pœnalis lex parte vnius tantũ, vt ex parte rei conuenti, & ex parte actoris rei perſecutoria: vt in l. prima.§. ſi plures, cum ſimili-

d bus.ff. de eo, per quem fac. erit.[d] ✻ Et quamuis alij non dicant, ego puto quòd ratio fundamentalis huius primæ fallentiæ ſit, quòd quando actio eſt pœnalis ex parte rei conuenti tantùm, & ex parte actoris eſt rei perſecutoria, quòd iſto caſu ſolutio vnius liberet alios: quia quando actor verè eſt confecutus ab vno reſtitutionem rei, ad quam ſibi competebat actio, vel intereſſe, non poteſt ampliùs agere: cùm rem habeat, vel id, quod ſua intereſt. Et hoc eſt,quod dicit text.in dicto §.ſi plures. & maximè cùm reſtitutio rei non recipiat pluralitatem.l. Lucius.§. impuberem. in arg.ff.de leg.ij. ſecundùm Baldum quem videatis in l.j.C. de con-

22 di.furt.hîc allegata in gloſ. ¶ †Secundò hæc concluſio gloſ. procedit ſecundùm præfatos docto. quando eſſet pœnalis, quæ deſcenderet, & proueniret ex delicto: ſecus ſi deſcenderet ex quaſi delicto: vt l.iij. & ſequen.ff.de his, qui deie. vel effu. & l. licet.§. fin. ff.nau.cau.ſtab. & l. penultima.§. finali.ff. ne quis eum, qui in ius voca. eſt, & videte gloſſ. in l. ex maleficiis.§. is quoque ex cuius cœnaculo. in verbo, agendum.ff. de actionibus & obligatio. Et quamuis alij non dicant,dicite quòd fundamentalis ratio huius ſecundæ

cundæ fallentiæ eſt illa,quia cùm teneantur ex facto alieno, id eſt, ex facto,quod ſumit originem in perſonam alterius,& ſic nõ propriè ex maleficio,ſed ex quaſi maleficio,ideo mitiùs agitur cũ eis, ſecundùm Bal.in d.l.j.C. de condi. furti. Et per hoc Bart.in d.§.is

23 † quoq;.refert Dy.in facti quæſtione conſuluiſſe.[a] Statutum erat

a in ciuitate Lucana,quo cauebatur, quòd ſi homines de contracta non ceperint malefactorem,puniantur in tantum an vno ſoluente,vel vno exacto,cæteri liberentur.Conſuluit Dy.quòd ſic: quia iſti tenentur ex quaſi maleficio,cùm de facto alterius teneantur.Et ſequitur ibidem Bart.per illum text.cum gloſſ. Cum qua deciſio-

24 ne tenet etiam Bald.in d.l.j.C. de condi.furti. † vbi etiam per hoc concludit quòd ſi duo collegæ ſyndici inciderunt ſimul in pœnam, quia non denuntiauerunt maleficium, ſolutio vnius liberat alium. Quod reputat ipſe tenendum menti.De quo etiam vide Ange.in l.ſi alium.§. hoc edictum.ff. ne quis eum qui in ius voca. eſt,vi exi.Bal.in l.pe.in iiij.col.verſi.fuit quæſtio inter duas ciuitates.C.de condi.inſer.vbi ponit de duabus villis,quę tenẽtur emendare furta facta,& commiſſa in earum diſtrictu,quamuis quælibet villa teneatur in ſolidum, tamen vna ſoluente, altera liberatur.

25 ¶ † Per prædicta etiam fundatur,& firmatur illa notabilis deciſio Bald.in l.j.in vlti.col.C.ne filius pro patre. vbi tenet cp ſtante ſtatuto,prout eſt Florentiæ,cp vno cõmittente maleficium, illi de caſata tenentur ad mille:certè ſi vnus de caſata puniatur dicta pœna mille,quãuis alios de caſata liberet,quia tenentur propter delictum alterius,& ſic ex quaſi maleficio,vt s̃.dixi,non tamen liberaret principalem:quia ipſe propriè tenetur ex ſuo maleficio. Vltra tamen ea,quæ dicta ſunt ad propoſitum huius glo. de hoc articu-

26 lo, an † & quando vno ex pluribus delinquentibus conuento, & ſoluente,cæteri liberentur:vide plenam diſtinctionem Barto. poſt Dy.& antiquos,quam hîc addas:& ſecundùm eam intelligas quæ proximè dicta ſunt in l.ſemper.§.ſi in ſepulcro.ff. qđ vi, aut clam. per illũ text.inter cæteros, quem reputat ſingularem: & cuius diſtinctionẽ in materia iſta dicit Bar.ibi ſe neſcire alibi.& per Bar.& latius Dyn.& Bal.in l.ſi quis id,quod.ff.de iuriſdi.om.iud.in princ. & Innoc. notabiliter declarantem in c.ſicut.extra de homi. & alios Canoniſtas in c. ſignificaſti.el ij.de homi.per Dyn.in regula, bona fides.de reg.iur.in vj.& quod no.Bar.& alij in l.ſi familia.ff. de iuriſd.om.iud.& in l.fi.C.ad legem Cor.de ſica.& in d.l.ex maleficiis. §.is quoq;.poſt glo.& in l.j.ff.ſi fami.fur.fe.di.per Bal.in d.l.j.C. de condi.fur.& in aliis locis præalleg.& in l.j.in j.col. in verſi. ſed ſi tu quæris.C.ſi plu.vna ſen.vide glo.no.& ſatis plenam in l. item Mela.§.ſed ſi plures.in gloſſ.fina.in ver.cùm ſit pœna. & ibi Flo. ff.ad legem Aquil.per Cy.in l.ſi.in ij.q.ff.ne quis eum,qui in ius vo. eſt, vi exi.per Lud.Ro.in l.ex hoc edicto.ff.de eo, per quem fac.erit. & quod not.Bar.in l.etiam.§.ſi quis ex dolo.ff.de peti.hære.Ad prædicta etiam vide quod no.Bar.in l.ſi multi publicani.ff.de pub. per

27 illam legem,quam reputat ad hoc notabilem,†quando agitur contra plures officiales in officio delinquentes. De quo etiam ponit no.Bal.in rub.C.de pœ. iudi. qui ma. iudi.in ij.col. Et in caſu, quo ſolutio vnius ex pluribus delinquentibus liberat alium vt s̃.dixi,an ſolutum poſsit poſteà repetere ab aliis,quos liberauit:vide not. glo. in d.l.ex maleficiis.§.is quoq; ex cuius cœnaculo.in ver.agendum. s̃.allegata quę vult,ſi bene inſpiciatur,cp ſoluens agere poſsit,& repetere ab eo, qui verè commiſit maleficium.Et ſic vult no. gloſ.illa cp ab aliis,qui verè non commiſerunt maleficium, ſed tenentur ex facto alterius, & ſic ex quaſi maleficio, non poſsit repetere.quam glo.not.& eã ſequi videtur Bar.in l.j.§.ſi plures.ff.de eo, per quem fac.erit.& dicit eam velle,cp ſi eſt maleficium,ſoluens non repetat: ſecus ſi ex quaſi maleficio.Sed ego intelligo aliter gloſſ. illam velle, vt proximè dixi de eo etiam vide Bar.in l.cùm duo.la ij. in iiij.q.ff. de duo.reis. & quod no.Bar.in l.etiam.§.ſi quis dolo.poſt glo.ff. de

28 peti.hære.& in l.quoties.ff.ſi fami.fur.fe.dica. ¶ † Gloſſ. in ver.ex albo.in fin.hæc glo.ſentit quòd pœna corrumpentis album prætoris habet locum in quocunq; corrumpente album prętoris,qualecunq; fuerit,ſiue generale,& perpetuũ,ſiue etiã temporale,& ſpeciale:prout declarauit s̃.in ij.euidẽtiali. Hãc glo. in hoc repræhendunt hîc quaſi omnes doc.antiqui.vt Ia.de Ra.& Petr.de Bel.quos

a refert,& ſimpliciter ſequitur Io.Fa.hîc, & etiã Iac.Bu.in d.l.ſi quis id,quod. in prin.& ibidem Ray. de For. & Roſr. in libellis ſuis in titu. de actione in factum,quæ competit ex hoc edicto corrumpentis album prætoris. Et cũ iſtis etiã b tenet Nico.de Neap.hîc, poſt ſuum Rodul.de Auric.in iij.q.extra gl.in materia actionis in factum,quę competit contra corrumpentẽ albũ prætoris. Et volunt iſti patres, quòd tunc demum habeat locum pœna quinquaginta aureorũ, quæ imponitur corrumpenti album prætoris,quando quis corrupit edictũ perpetuum,& generale,in illo albo prætoris: ſecus ſi temporale, & ſpeciale,puta de citando aliquem,vel aliud ſimile. Moti per d.l. ſi quis id,quod.in prin.in ver.perpetuæ iuriſdictionis cauſa.& in ver.non quidem prout res incidit.iuncta gloſ.ibi in ver.incidit. quæ exemplificat,vt de aliquo vocando in ius. Itẽ quia edictũ iſtud eſt pœnale,& odioſum:ergo reſtringendum, vt non procedat,niſi eatenus, quatenus expreſsè loquitur,per regulam l. præſes. & l. interpretatione.ff.de pœnis.& l.cum quidam.in fine.ff.de hb.& poſth. Dicũt tamen dicti doct.quòd iſti corrumpentes iſta edicta temporalia, & ſpecialia,quamuis non puniãtur pœna illa edicti,ſcilicet quinquaginta aureorum, punientur tamen pœna arbitraria: cùm pœna

b non ſit taxata à iure:[b] ✻per l.j.§.expilatores.cum ſi.ff.de effrac.& expi.Et idem per omnia tenet etiam Bar.in d.l.ſi quis id,quod.§.j. & ibidem alij magis cõmuniter ſequũtur. De quo etiã vide Spec. in tit.de cita.§.ſequitur.ver.& no. Et iſtud etiã ego teneo, omiſſa diſtinctione Ang.de Are.hîc,in qua tenet cum glo.in d.l.ſi quis id, quod.in prin.in gl.j.quæ voluit quòd corrumpens edictũ ſpeciale, & temporale, quãuis non teneatur pœna edicti, ſcilicet quinquaginta aureorũ ex verbis edicti:tenetur tamen ex ſentẽtia.Quæ opi. reprẽhenditur ibi per doc.& inter cęteros per Bar.quem videatis.

Dicũt etiã doc.vt Barto.in d.l.ſi quis id, quod.§.j.quòd nedũ corrumpentes edicta perpetua,& generalia,puniũtur pœna quinquaginta aureorũ,vt dixit,ſed etiã corrũpentes quicquid in albo eſſet, vt ibi perpetuò foret.Et ita declarant,& intelligũt illũ tex. & ideo dicũt cp tenetur dicta pœna,ſi quis deſtrueret figurã alicuius homi nis depicti in aliquo pariete propter proditionẽ, vel falſitatem. de

29 quo dixi in primo nota.& ibi iſtud ſingulariter limitaui. ¶ †Item ſucceſsiuè inferũt dicti doc.quòd prædicta pœna teneretur,ſi quis corrumperet libros armarij communis. Idem etiam vltra alios tenet Ang.in l.ſi familia.ff.de iuriſ.om.iud.& Spec.& Ioan.And.in titu.de do.& contu.in addi.in §.reſtat.in ver.j.& ſeq. & Roſ.in libellis ſuis,dum format, libellum ſuper actione, quæ oritur ex iſto edicto corrumpentis album. Et iſtud eſt tenendũ, quicquid teneat Ful.contradicendi ſtudio in d.l. ſi quis id,quod. Per ſuprà ſcripta inferebat etiam Nico.de Neapo. poſt Rodul. in iiij.q. extra glo. in materia actionis in factum, quæ oritur contra corrumpentem

30 album, † quòd ſurripiens proceſſum alicuius, non tenebitur pœna huius edicti: quia proceſſus non fuit poſitus ad generalem vtilitatem. Vnde,ſecundùm eum,ſi ſurripuerit,tenebitur actione furti:per text.in l. Sempronia.ff.de furt. Si autem legit: tunc tenebitur crimine falſi:vtl.ſi quis aliquid.§. ſi quis inſtrumentũ.& §.inſtrumenta.ff.de pœnis.& l.j.§.penult. & l. quis teſtamẽtum.ff.ad leg.Cornel.de fal.Et ita in hoc vltimo dicit tenere Dyn. in d.l.Sempronia.& ibidem etiam tenet Bart.quantum ad pœnam furti, &

31 falſi.Ego verò puto in principali puncto† quòd imò ſurripiẽs proceſſum exiſtentem penes acta communis, vel repoſitum in archiuis publicis, teneatur pœna corrumpentis album prætoris, cùm repoſita eſſent,vt ibi perpetuò eſſent:quod ſatis eſt,vt s̃.dixi,ſecũdùm omnes. Nec eſt verum: quòd requiratur quòd ſit generalis vtilitas: vt patet ex ſuprà dictis. Non negabo tamen, quin etiam

32 aliis prædictis pœnis teneatur. ¶ † Qua autem pœna puniatur corrumpens tabulas publicas,vel qui eas deleuit, habes textum in l. qui tabulam.ff. ad legem Iuliam pecu. quem nota. ibi Bartolus contra eos, qui ſcripturas factas in muro aliquid continentes

33 deſtruunt. ¶ † Qua autem pœna puniatur ille, qui amouit ſcripturas, vel inſtrumenta aliena ſubtraxit, habes textum in l. qui

tabulas

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Vel lacerauit. Vide Felin. in c. accepimus. in fin. ij. col. ver. vlti. omissis his. de fi. instru.

b ¶ Cap. cum olim, vide omnino Fel. & ibi in fine vide quid de frangente solū illā chartulam cum qua literæ clauduntur: an aliqua pœna puniatur.

tabaſas. vbi Bart. ff. de fur. Et de eo qui corrupit instrumentum alienum, vel lacerauit, [a] vel misit in ignem, habes text. in l. Paulus. & ibi Bart. ff. de fal. & glo. in l. si quis affirmauit. §. j. in ver. hæredes. & ibi Bal. ff. de dolo. & glo. in l. instrumenta. in ver. fidem. & ibi Bald. C. ad exhiben. & tex. in l. eum, qui. & ibi glo. no. quę est vnica. & ibi Bal. C. ad legem Cornel. de fal. & per Bal. in l. fi. in pe. col. C. de eden. & per Ang. & Imol. in l. j. in j. char. ff. de publi. iud. & text. in c. peruenit. el j. & ibi not. per Inno. extra de testi. cog. per Ange. in l. j. §. si reus. ff. de eo, per
34 quem factum erit. † Et de dissigillante acta, habes per Ang. & Imo. in l. j. ff. de his, quæ in testa. delen. ¶ Qua antè pœna puniatur ille, qui abscidit, vel detruncauit bullas à literis papalibus, vel amouit sigillum aliquod appensum, vel impressum de aliis literis, habes tex. & ibi Barto. notantem ibi illum ad hoc in l. Paulus. ff. de fal. & soluentem glo. in c. licet. in gl. j. mag. in ver. falsitatis. extra de crimi. falsi. & ibi latè per Canonistas. Ad ista etiam vide tex. in c. olim. extra de rescrip. † De abradēte literas ex instrumentis, de quo etiam vide Bart. in l. Titio. ff. ad munici. qui ponit de illo, qui ex instrumento abrasit nomen alterius, & suum apposuit, qua pœna puniatur. De quo etiam per Bal. in rubri. C. de fide
35 instru. in xix. col. ¶ † Et de aperiēte literas alienas, & eas ostendēte aduersario mittentis, qua pœna puniatur, vide text. in c. cùm
b olim [b] magister. extra de off. deleg. & Bart. in l. qui testamentum. ff. de fal. & tex. in l. j. §. is, qui deposita. de fal. quem tex. no. Bart. cōtra
36 † notarium, aduocatum, vel procuratorem, qui instrumēta vnius partis ostendunt alteri parti aduersæ. ¶ Et de pandente, & manifestante literas vnius alteri, vltra prædicta vide etiam Bart. in l. Ti
37 tio. ff. ad munic. Et ibi etiam singulariter habes per eum, † in quod delictum incidat ille, qui non restituit literas ei, cui restituere mandatum susceperat. quod fortasse non inuenies alibi in terminis tactum. ¶ Glo. in verb. corrupisset. & quamuis satis breuis, potest tamen diuidi in septem partes principales, quemadmodum septem dicta ponuntur. Secunda ibi: siue per se, siue per alium. Tertia ibi: & tunc ambo. Quarta ibi: nec vnus liberat. Quinta ibi: & est in quinquaginta. Sexta ibi: tenetur etiam. Septima ibi: cuius pœna. ¶ In ea. glo. ibi tunc ambo tenentur, vide quę dixi remissiuè in vlt. no. tex. ¶ In ea. gl. ibi: nec vnus liberat alium. dicite prout dixi latè in gl. j. ad fi. ¶ In ea. gl. ibi: & est in quinquaginta aureos. communis litera in d. l. si quis id, quod. dicit quòd est solidorum quingentorū, non autem quinquaginta. glo. ibi: in ver. quingētorum. dicit quòd aliâs est litera quingentorū, aliâs quinquaginta. In dubio ergo debent interpretari in quinquaginta cùm pœnis mitior pars est accipienda. l. si præses. ff. de pœnis. in c. in pœnis. de re. iur. in vj. Et ita tenet Cy. Pe. & Fulg. in d. l. si quis, id quod. in princ. Facit in simili textus in l. Sempronius Proculo. ff. de leg. ij. Accedat quod dixit Sing. Bar. in l. Pedius. §. diuus. ff. de incen. rui. naufra. quòd si pro rapina, vel pro furto sit imponenda pœna secundùm valorem rei raptæ, vel pro furto rei captæ ex dispositione fortè statuti ita pœnam limitantis, & in inquisitione, siue processu non sit appositus eius valor, certè assumenda est pœna, quę sit mitior: per d. l. si præses. cum si. †
39 Et circa hanc partem glo. dubitant hîc docto. cui applicabitur ista pœna quinquaginta aureorum, an fisco, an parti, cum ista sit actio popularis, & cuilibet de populo competat. d. l. si quis id, quod. in prin. in ver. iudicium, quod populare est. Et arguunt ad partes quòd debeat applicari fisco: item quòd parti. Item debeat diuidi, & medietas fisco, & medietas parti assignari. Tandem concludunt quòd debet applicari parti agenti. Ita tenent Ia. de Are. Ia. de Rauen. Ia. But. Pet. de Bellapert. Ioan. Faber hîc, & Nico. post Rodul. in vj. q. extra glo. in materia actionis in factum, quæ datur contra corrumpentem album prætoris. Idem etiam tenet Iac. de Are. & Dyn. in l. fin. arg. illius text. ff. de litig. Idem etiam tenet Rofred. in libellis suis, in titu. de actione in factum, quæ oritur ex hoc edicto. Idem etiam tenet glo. ord. in d. l. si quis id, quod. in prin. in ver. quingētorum. & ibi doct. communiter sequuntur, & inter cæteros Bar. Istud etiam tenet Ioan. And. in addi. Spe. in ti. de do. & contu. §. restat. circa prin. potissimum fundamētum istius partis est in l. si
40 cui. in prin. ff. de verb. sig. vbi tex. est † quòd agens actione populari post litem contestatam, vt hîc præsupponitur: habeatur pro creditore. ergo ibi vult text. quòd agenti actione populari post litem contestatam debeatur. Pro hac etiam parte multùm facit illud singulare verbum: quod posuit Ioan. And. post Rof. in loco proximè alle. vbi pro regula singulariter dixit quòd vbicunq; pœna debetur ex aliquo edicto prætoris: semper pœna illa applicabitur parti: per l. iij. in prin. ff. de sepulc. vio. nisi in casibus, in quibus lex specialiter aliud disponit. quod est multum notabile, & singulare. Sed audite, Ang. hîc nimium subtilizans, ponderat quod Bar. in l. agraria. ff. de termi. mo. in theorica sua, quam ponit in hoc puncto, an pœnæ sint applicandæ fisco, vel parti: tenet contra prædicta: & quod est sibimet contrarius, dum dicit, quòd aliquando lex imponens simpliciter pœnam, introducit actionem: & regula est quòd applicetur parti, per d. l. si cui. & per d. l. iij. circa princ. ff. de sepul. vio. & per d. l. si quis id, quod. in princi. & per bonam rationem: quia actio est ius persequendi in iudicio quod sibi debetur: vt ſ. eo. tit. in prin. ergo pars petit quod debetur sibi, nisi aliter in lege exprimatur: vt ibi per eum. Quandoq; autè lex simpliciter loquitur, & non introducit actionem, nec accusationē, & sic sumus in casu dubio: & tunc dicit Barto. quòd in dubio intelligitur introducere accusationem: & sic pœna est applicanda fisco: vt ibi per eum. Ista est theorica Bar. Et dicit Ange. hîc, q̄ ex ista theorica Bart. sequitur q̄ in casu. §. nostri pœna applicabitur fisco, contra prædicta, hoc modo inducendo. Nam hîc nos sumus in casu dubio: quia lex non introducit actionē, nec accusationem, sed simpliciter dicit, Iudicium dabo, vel sub pœna quinquaginta aureorum. d. l. si quis id, quod. in princ. ergo relinquitur ex suprà scripta theorica, quod ista pœna erit applicanda fisco. Et consequēter Bar. in suprà scripta theorica est sibi contrarius, & contrariū tenet eius, quod tenuit in d. l. si quis id, quod. in prin. Sed in veritate, prout ſ. dixi, Ange. nimiū subtilizauit, adeò quòd sibi obtigit id, quod dixit Bal. in l. precibus. in ix. col. C. de impu. & aliis substi. & in l. posthumo. in iij. col. C. de bo. pos. contra tab. & Iureconsul. in l. si seruum. §. sequitur. ff.
41 de verb. obli. † scilicet q̄ subtilitas nimia interdum facit hominē pernicioſè errare. Credo q̄ Ang. esset alienus ab omni bono sensu. Quid enim peius dicere potuisset, quàm q̄ in casu §. nostri sumus in dubio, & quòd lex non introducit actionem, nec accusationem sed simpliciter dat iudicium: imò hîc in tex. §. nostri lex expreſsè introducit actionem in factum pœnalem, & prætoriam: & sic in sua theorica Bar. in d. l. agraria. tenet quòd in d. l. si quis id, quod. in prin. pœna applicetur parti, quia lex introducit actionē: & sic in nihilo Barto. est sibi contrarius. Concludo ergo cum communi ſ. relata, quòd in casu §. nostri, & similium, ista pœna quinquaginta aureorum applicetur parti. Est bene verū, quòd in vltimo membro distinctionis Barto. ſ. relatæ, dum vult quòd in dubio, quando lex non introducit actionem, nec accusationem, intelligatur introducere accusationem, & consequenter pœna applicetur fisco. In hoc Ange. in d. l. si quis id, quod. in princ. insurgit contra Barto. & eum impugnat per tex. in l. pe. ff. de in ius vo. vbi lex non facit mentionem de actione, vel accusatione, sed simpliciter dicit, Iudicium dabo: & tamen pœna applicatur parti. Vnde ipse Ange. ibidem ponit aliam theoricam, quam vide per eum. & Ange. hîc simpliciter eū refert, qui cū ea trāsire videtur. Ego non discedo à theorica Barto. & ad illam l. pen. ff. de in ius vo. allegatam per Ange. contra Bar. præceptor meus Alex. in d. l. si quis id, quod. in princ. conatur multis modis respōdere: sed nihil dicit, quod mihi sapiat. In primis respondendo dicit quòd theorica Bar. in illo vltimo membro potest limitari ex illo singulari dicto Ioan. And. ſ. vobis relato in d. §. restat. vt non procedat, quando pœna debetur ex edicto prætoris: quia tūc etiam in casu dubio pœna semper applicatur parti. Et ita secundū eū, loquitur d. l. pe. ff. de in ius vo. Vel aliter respōdet, & secūdò, etiā limitando illud optimū mēbrū Bar. secūdū Imo. in rub. ff. de publi. iud. q̄ pœnę in dubio applicātur fisco, quando lex simpliciter loquitur, & non introducit actionem, vel accusationē. Fallit, nisi

lit, nisi lex vtatur verbo, Iudicium dabo: quia tunc ex perinde, ac si dixisset, Actionem dabo: & ita procedat d. l. pen. Ego, reiectis istis expositionibus, & limitationibus ad Bart. quæ sunt nimiæ restrictionis, aliter, & clarè respondeo, & audeo dicere q̄ illa l. pen. quæ tantùm difficultatur, nihil facit contra Bar. nec contra eum meretur allegari: quia ibi nō sumus in casu dubio, in quo lex simpliciter loquatur, & non introducat actionem, vel accusationem, imò lex expreſsè introducit actionē. Nam contra vocantem in ius sine venia, de quo loquitur d. l. pe. quæ introducit actionem pœnalem in factū, & prætoriam, casus est in hoc §. nostro, cū ſ. Vnde nil mirū, si pœna ibi applicatur parti. Quāuis ergo tex. in d. l. pe. simpliciter
c dicat, Iudiciū dabo: tamen hîc, & alibi clarè introducit actionē. Et
a sic nihil obstat [a] ✻ille tex. Vnde theorica Bar. firma, & solida remanet. Et vltra suprà dicta de prædicto articulo, cui in dubio sint applicandæ pœnæ, fisco, an parti, vide plures remissiones, quas dedi
n. 17 & ad hunc titulū. ſ. in procemio huius tituli super glo. in ver. actio. in
18 prin. & ideo illas hîc omitto. & ibidē etiam posui de pœnis ex vltima voluntate debitis, cui sint in dubio applicatæ, si testator aliquid iubeat hæredi. Et eo casu, quo cōtrafecerit, priuat eum simpliciter hæreditate, qui erat tunc illa hæreditas applicanda. vide ibi. ¶ In fi. glo. bene loquitur. Antequam attinguam expeditionem glossarum sequentiū quia expeditæ sunt omnes glo. respicientes primam
42 partem huius §. scilicet de corrumpente albū prætoris, † restat vltimò vt videamus qualiter in hac materia formari debeat libellus: & eius formā ponit Spec. & ibidē Ioan. And. in præalleg. tit. de do. & contu. §. restat. ver. j. & seq. & Rof. in libellis suis in iure ciuili in titu. de act. quæ oritur ex hoc edito de corrumpente album prætoris. Et ex mēte doc. hîc potest sic formari libellus: Ego Titius, tanquam vnus de populo tali, puta Papiensi, ago cōtra Sempronium, & dico q̄ cùm per Potestatem Papiæ positū esset quoddā edictum perpetuum in albo suo, siue ad parietem palatij sui, in quo edicto in effectu continebatur q̄ nullus iret de nocte sub pœna centum, dictus Titius dolosè dictū edictū sustulit, vel corrūpit: quare cùm in pœna quinquaginta aureorū inciderit, cuius persecutio ad quēlibet de populo pertinet, peto ipsum condemnari ad dictos quinquaginta aureos mihi præstandos & soluendos. ¶ Glo. in verbo, Et in eum. diuiditur in tres partes. Primò subaudiēdo ad textum nostrum, illum declarat. Secundò ponit vnū dictum, & illud extendit sub dubio fortè. Tertiò ponit differentiā, quæ est in actione, quæ datur in isto ver. & eam, quæ datur in ver, præcedenti. Secūda ibi: & si libertus non posit soluere. Tertia ibi: superior tamen ponit. ¶ In ea. ibi: & si libertus nō possit soluere, castigabitur. No. ex glo.
43 q̄ † qui nō potest soluere pœnam pecuniariā in ære, luat in corpus.
b [b] d. l. fi. ff. de in ius vo. cl. j. §. fi. ff. de pœnis. & in l. ob fœnus. ff. de admi. tu. & in l. quicunq; ver. quod si ad prædictā. C. de ſer. fugi. Hæc regula primò procedit, quando illud, q̄ soluendū erat, debebatur tanquā ex pœna delicti: secus si esset debitū ex cōtractu: & sic conueniretur aliquis pro debito, quod nascitur ex aliquo cōtractu. quia tunc illa regula nō habet locū &, secundùm Iac. But. hîc, & in d. l. si quis id, quod. in prin. Motus per totum tit. ff. & C. de ces. bono. & eum sequitur Nic. hîc, in ij. oppo. glo. qui etiā ad hoc allegat notata plenè per doc. in l. si non conuitij. C. de iniur. & in d. l. quicunq;. & Spec. in d. tit. de do. & cōtu. §. restat. ver. j. Et pro hoc est bonus tex. quem vos addite, in l. nemo carcerē. C. de exac. trib. lib. x. quem ad hoc allegat Bal. in d. l. fi. ff. de in ius voc. Et istud etiam tenet Imo. in
44 d. c. Odoardus. extra de sol. & ibi ponūt alij Canonistæ. ¶ † Secundò, & multùm singulariter prædicta regula procedit, & locū habet in seruis, & personis vilibus: secus in illis, qui essent nobiles, aut alia honesta persona. Ita Nic. in ij. opp. glo. per tex. in l. capitalium. §. non omnes. in arg. ff. de pœnis. & hoc mandat teneri cordi. Addo Bar. qui idem in terminis tenet in l. j. §. fin. ff. de pœnis. vbi per hoc respondebat ad opp. Nam quādo quis tenetur pœna pecuniaria, & luit in corpus, videtur q̄ puniatur maiori pœna, quàm sit
45 illa, qua tenetur: † cùm quælibet pœna corporis sit maior quacunque pecuniaria. l. in seruorum. §. fin. ff. de pœnis. Respondet Barto. quòd illa regula non habet locum in vilibus personis, in quibus illud non contingit quòd quælibet corporalis pœna sit maior quacunq; pecuniaria. Et idem vult Bart. in l. leuia a crimina. in ij. col. ff. de accu. Quod nota pro limitatione regulæ d. l. in seruorum. §. j. & hoc
46 etiam sequitur Ang. hîc. ¶ † Tertiò prædicta regula procedit volente illo, cui pœna pecuniaria erit applicanda, & eo petente, non aliās. Vnde iudex, parte illa non petente, aut etiam b inuita, non posset pœnam pecuniariam in corporalem transmutare. Tex. est in d. l. fi. ff. de in ius voc. in ver. ex querela patroni. & ibi Bal. in
c terminis illū tex. ad hoc no. & idē no. Bart. [c] ✻ in l. quod si minor. §. si seruus. ff. de mino. Et ante eum istud voluit Innoc. in d. c. Odoardus. vbi etiam per alios extra de sol. Et per ista maximè per illum textum in d. l. fi. dicebat ibidem Gul. de Cu. & Bal. in lec. antiqua, & ibidē Ang. c & Pau. de Cast. quòd si ille, qui incidit in pœnam pecuniariam, non sit soluendo, & dicat quòd velit luere in corpus, quia nō potest sol- d uere, & sic petit pœnam pecuniariam conuerti in corporalem, potest ille, cui debetur pœna dicere, Ego nolo quòd pecuniaria cōuertatur in corporalem, sed volo expectare vsquequo efficiaris soluendo, ne mea actio extinguatur, e quia eo ipso quòd est imposita castigatio, siue pœna corporalis, in locum pecuniariæ, statim
47 plenariè est liberatus: † vnde licet postea perueniat ad pinguem fortunam, non tenetur amplius soluere pecuniariam: vt l. sed si vnius. §. cùm seruus. ff. de iniur. secundùm Bal. in d. l. fi. & sequitur Ange. simpliciter hîc. Bene facit l. illicitas. §. fi. in simili. ff. de off. præſi. Apparet ergo per predicta quòd electio est eius, cui pœna debetur, non autem eius, qui debet soluere. Et idem etiam tenet Innoc. in d. c. Odoardus. & sequitur etiam simpliciter Ange. hîc: quamuis referat, & malè, quòd glo. contrariū teneat in d. l. quod si minor. §. si seruus. in ver. aut noxæ. ff. de mino. quæ loquitur in di- d uersis terminis, [d] ✻ nec contrarium in aliquo dicit. Et pro ista determinatione, quòd electio sit eius, cui debetur pœna, non eius, qui debet soluere, facit illud, quod multum singulariter decidit Barto. in facti quæstione consultus, in l. si fratres. §. idem respondit. el ij. per illum notabilem text. ff. pro soc. & Angelus in l. si quando. §. hæres. ff. de leg. j. & in l. si insulam. ad fin. ff. de verb. obligatio. & Ioan. de Imola in l. si ita stipulatus magna. in decima octaua col. in eodem titu. de verb. obligatio. & Baldus in l. commissoriæ. C.
48 de pact. inter empt. & vend. videlicet † quòd si iudex condemnauit aliquem pro maleficio in certam pœnam pecuniariam: cum hoc quòd si condemnatus intra mensem non soluerit dictam pœnam amputetur sibi pes, vel manus: quòd si lapsus est mensis, & condemnatus nō soluit dictam pœnam pecuniariam, & hoc non obstante, scilicet lapsu temporis, iudex nihilò minus vult quòd soluat illam pœnam pecuniariam, ille dicit quòd vult quòd amputetur sibi pes, quia illa pœna pecuniaria fuit translata in corporalem: dicunt hoc casu prædicti doc. quòd iudex poterit facere quòd e soluat pecuniariam, [e] & pro eius satisfactione poterit facere exe-
49 cutionem in bonis cōdemnati. ¶ † Quartò prædicta regula habet locū in pœna ordinaria: secus est in mulcta, & sic in pœna extraordinaria. Text. est in l. illicitas. §. fin. & ibi Barto. ff. de offic. præſi. & Bart. in l. j. §. fi. ff. de pœnis. Et rationem diuersitatis inter pœnam, & mulctam, vide no. assignatam per Bart. in l. iudex. in prin.
50 per illum tex. ff. de re iud. ¶ † Vltimò prædicta regula singulariter limitatur, vt non procedat in minimis: quia pro minimis non posset pœna pecuniaria incorporalem transmutari, secundùm Baldum in l. quicunque. in secunda col. C. de ser. fugi. quia, secundùm eum, propter leues abusiones non sunt pauperes in corpore puniendi: nec propter leues transgressiones potest aliquis in corpore flagellari: vt l. ij. §. fin. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iuris.

quamuis

✻ Hęc sol. Ias. videri meo, sapit veritatem: & videtur de hoc casus in l. si libertus in ius. ff. de in ius vo. iuncta d. l. pe. Carcasso. Sardus. ¶ In corpus. vide Feli. in c. quo ad consultationē. in fi. vij. col. de reiud. & in c. ad liberandam. de Iudæis. ibi: nota tertio. & Iari. de Puteo in tract. synd. in ver. licet dicatur.

✻ Vide Bart. in l. ad prag. regni sed si vnius. §. cū seruus. ff. de iniur. Sardus.

✻ Pro intelligentia illius glos. vide Bar. in d. l. sed si vnius. §. cùm seruus. ff. de iniur. Sardus.

¶ Pecuniariam. Add. de do. Ale. de Imol. in l. non solum. §. morte. circa fin. de ope. no. nun. Ludo. Ro. in l. j. §. & post operis. eo. titu. & Ful. in authen. sed nouo iure. C. de ser. fugi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Parentes. Vide Franc. Aret. in l. cùm quidam. §. dicitur. de acquir. hæred.

b ✱ Aduerte pro intelligentia vera d. l. Iurisconsultus. §. parentes. ff. de grad. & l. iiij. §. parentem. ff. de in ius voc. & idem in libe- 52 ris vsque ad trinepotem. & idem in libe- ris vsque ad tritauum duntaxat, alios vero largo sumpto vocabulo, & idem in libe- 53 ris vsque ad trinepotem, q audiui in voce do. & præceptorē meū Maria. Soci. Iuniorem. Ita illa iura declarantem, videlicet dum text. dicit, parentes vsq; ad tritauum proprio vocabulo nūcupant, &c. id est, q non reperitur speciale nomen, nisi vsq; ad gradum tritaui: sed nō dicit quòd 53 propriè nō dicantur parētes: vt d. l. iiij. §. parentem. de in ius voc. & idem in liberis q nō reperitur speciale nomen, nisi vsque ad trinepotem: Sed bene c veteri propriè dicū- a tur liberi: vt l. sed si hac. §. liberos. ff. de in ius voc. b Et istam puto veram illarum legū intelligētiā. Ant. Ang. Careassona 55 Sardus.

¶ Naturales tantùm. Vide Feli. in c. in præsentia. in viij. col. ver. in ea. glo. de proba. vbi plenè. & videdo. Alex. de Imol. in consil. ij. in j. & ij. 56 col. & in consilio xxv. in j. col. cum seq. in j. parte. vbi ponit nūquid appellatione legiti- 57 morum, & naturalium, intelligantur illi, qui sunt à natura legitimi, an verò etiam de alijs. de quo etiā c per eum in consil. lvij. in vj. col. in j. 58 parte, vbi ponit quid de adoptiuo, an veniat, & idem in consilio lxxxvij. in j. ij. xj. d & xij. col. in ij. parte.

d ¶ Liberorum. Vide dominū Alex. de Imol. in consil. quamuis in contrariū faciat quod voluit Bal. in l. cùm scit. ff. de sepul. viola. vbi dicit † istam regulam habere locum, etiam si reus totā pœnam pecuniariam soluere posset, excepto vno nummo: ar. l. v. §. si Sortem. ff. de verb. obl. primum verius, & æquius est. ¶ In ea. gl. ibi: idem fortè in filio. dicite quòd idem sensit gl. in d. l. fi. in gl. j. ff. de in ius voc. per tex. in §. fin. j. de pœ. teme. liti. ¶ In fi. glo. bene dicit: & ratio ponitur in d. l. venia. C. de in ius voc. ¶ Glo. in ver. patronum. diuiditur in quatuor partes, quemadmodum quatuor principalia dicta in ea ponuntur. Secunda ibi: item filios. Tertia ibi: & accipe hîc patronū. Quarta ibi: item liberos patroni. ¶ In gl. bene dicit. † An autē illud, quod dicitur in fi. huius gl. de patre adoptiuo, quòd nō posit in ius vocari sine venia, sit hodie correctum per l. cùm in adoptiuis. C. de adopt. & §. sed hodie. s. de adop. in hoc sunt opi. & eas recitat glo. in l. adoptiuum. in prin. in ver. pecuium. ff. de in ius voc. magis communiter tenetur opi. Pla. quòd non sit hodie correctū: quāuis Io. Fab. simpliciter teneat cum opi. contraria Azo. de quo etiam per glo. in l. senatoris filium. in ver. adoptiuum. ff. de sena. per gl. in d. l. cùm in adoptiuis. circa medium illius in ver. tautummodo. ¶ Gl. in ver. vel parentē. diuiditur in duas partes, prout duo dicta ponit. Secunda ibi: itē non refert. ¶ † In eadem glos. ibi: matrem & fœminā. Et sic nec patrem, nec matrem. Adde hoc esse verum, etiā si mater esset meretrix, d. l. iiij. §. fi. cum l. seq. ff. de in ius vo. ¶ In ea. glo. ibi: & vsq; in infinitum. Et rationē dicunt esse doc. hîc, vt Dy. Iac. But. Ioan. Fab. Nico. de Neap. in iiij. oppo. glo. † quòd licet de propria significatione vocabuli verbū Parentes, [a] extendatur vsq; ad tritauum. l. Iurisconsultus. §. parentes. ff. de gradi. tamen quia iste casus est fauorabilis, fit extēsio. [b] ✱ Adde quòd aliam rationem sentit text. cum glos. in ver. in infinitum. & colligit notabilem regulam Ang. † quòd in materia quātūcunq; exorbitante fit extensio ad casum proprium, & ad impropriū significatum, causa honestatis seruandę. Quod reputat ipse multùm not. Facit l. filium habeo. ff. ad Macedo. Circa quod vide in materia plenè per Ioan. de Imo. & alios repetentes in l. si verò, §. de viro. ff. solu. matri. ¶ In fi. gl. Habes † quòd filius sub pœna prohibetur vocare in ius nedum parentē legitimum, & naturalem, sed & naturalem tantùm. Et pro hoc est tex. in l. parentes. iuncta gl. ff. de in ius vocan. Et ibi di cunt Gul. de Cu. & Bal. † quòd in prouisionibus ordinatis à natura, vel quasi, vt est ius alendi, & ius honorandi parētes, & similia, iuxta l. honori. ff. de obse. lib. & in l. ij. C. de in ius voc. appellatione parentum, vel filiorū, cōprehenduntur etiam naturales tantùm. [c] Quod etiā sequitur simpliciter Ang. hîc. † De hoc tamen puncto, an, & quādo in dispositione legali, vel statutaria, vel in vltimis voluntatibus, vel contractibus, siue priuilegiis, appellatione liberorum, [d] vel parentum, comprehendantur naturales tantùm, vide etiam Cyn. & Bal. in l. libertinum. C. de interdi. mat. per Bald. & alios in l. quia semper. de in ius vocan. per Bart. in l. ij. ff. de accu. per Bar. latē, & ibi latiùs per Imol. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. per Bart. Bal. & alios in l. generaliter. §. cùm autem. C. de insti. & substi. sub condi. fac. per Io. And. in addi. Spec. in rub. qui filij sint legi. per Bal. in l. cùm pater. §. volo. ff. de leg. ij. & in l. filium. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iu. & in l. ius ciuile. ff. de iusti. & iur. & in l. cùm acutissimi. C. de fideicom. & in c. naturales. si de feu. fue. controuer. inter domi. & agna. & in l. si qua illustris. C. ad Orfi. & in l. ij. in prin. ff. de excu. tut. & in lege Iulia. §. j. per illū text. ff. de ritu nup. & in l. id, quod pauperibus. in x. col. C. de episc. & cleri. & in l. ij. C. de suc. edi. & in rub. C. de priui. do. in prin. & in l. quisquis. C. ad leg. Iul. maie. per do. Ant. latissimè in c. per venerabilem. extra qui filij sint leg. per Pet. de Ancha. in c. vbicunq;. de pœnis. in vj. in repe. c. canonum statuta. post mediū. extra de consti. per Imo. in l. Lucius. §. fin. ff. de leg. ij. per Panor. in c. in præsentia. extra de proba. † Et an filius qui occidit patrem naturalem tantùm, puniatur pœna legis Pompeiæ de parricidiis, sicut si occidisset naturalem, & legitimum: vide Bart. & Bal. determinātes quòd sic, in d. l. quia semper. per illum text. ff. de in ius voc. Et idem tenet Cyn. & Bal. in l. quisquis. C. ad l. Iul. ma. & Bal. in l. cùm acutissimi. C. de fideicom. & in d. l. Lucius. §. fi. & ibi Imo. ff. de leg. ij. & Bald. in d. c. naturales. si de feu. fue. controuer. inter do. & agna. & in l. ius ciuile. ff. de iusti. & iur. & in c. per tuas. extra de proba. & in c. nōnulli. extra de rescriptis. & Imo. in d. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. per tex. in l. hos accusare. §. item nec lex Pompeia de parricidiis. ff. de accu. sa cit l. adoptiuus. §. j. ff. de ri. nupt. & omnino vide Imol. in d. l. Lucius. §. fi. † prædictam determinationē singulariter limitantem nō procedere in spurio nato ex tali damnato coitu, qui posset criminaliter accusari, puta ex incestu: vt ibi per eum. & j. dicam in simili. [e] ✱ Prædicta conclusio gl. & communis, quæ habet quòd filius non potest vocare in ius etiam patrem naturalem tantùm sine venia, limitatur multùm singulariter non procedere in filio nato ex incestuoso coitu: vt est glo. sing. & vnica in d. l. quia semper. ff. de in ius vo. quam etiam pro singulari allegat Ange. hîc, & dicit quòd eam omnes doct. sequuntur: subiiciens idem intelligendum esse in quolibet damnato coitu, qui posset criminaliter accusari, secundùm quod declarat Barto. in l. fin. in j. & ij. col. ff. de his, qui. vt indi. & refert ita tenere Ange. & Imol. in d. l. ex facto. §. fi quis rogatus. ff. ad Trebel. † Addo quòd dum Ange. dicit quòd omnes sequuntur illam gl. in d. l. quia semper. quòd imò nullus doctor ibi est, qui de illa glos. faciat mentionem. Et contrariū tenet Azo in Sum. ti. C. de in ius vo. Est verum, quòd do. Io. de Imo. in d. §. si quis rogatus. & in d. l. Lucius. §. fi. ff. de leg. ij. sequitur illam glo. motus illa ratione: quia si talis filius incestuosus nō tenetur alere patrem in necessitate constitutū, per notata in simili per Azo. in Sum. C. de leg. hære. & consequenter si filius incestuosus nō tenetur præstare patri in necessitate constituto hanc reuerentiam, & pietatem alendi: quantò minùs tenebitur præstare illam reuerentiam de vocando in ius cum venia. Bene facit dictum Imol. s. relatum quòd filius incestuosus occidens patrem, non tenetur lege Pompeia de parricidiis, quamuis naturalis tantùm sic, vt s. dixi. Accedat dictum illud singulare Azo. in Sum. in d. ti. C. de legi. hære. volentis quòd sicut tales filij nati ex incestu, vel ex alio simili coitu, qui puniri potest, non succedunt patri. auth. ex complexu nefario. C. de incest. nup. & authen. licet. in fi. C. de natu. lib. eodem modo parentes nō succedunt ipsis filiis. Quod dictum simpliciter sequitur Barto. motus sola Azo. authoritate in l. fi. in ij. col. ver. quæro quid contra, an parentes. ff. de his qui. vt indi. & Bald. in auth. licet. C. de natu. lib. vbi bene probatur in tex. Secundò † prædictam conclusionem, quæ habet quòd filius non potest vocare in ius patrem naturalem tantùm sine venia, limitat multùm mirabiliter Odof. in d. l. quia semper. ff. de in ius voc, secundùm quod eum refert Imo. in d. §. si quis rogatus. in x. col. vt procedat, quando esset filius natus ex patre, qui tunc illam solam concubinam retentam in domo habebat: si autē pater habuisset duas, aut plures cōcubinas, tunc filius natus ex vna de illis cōcubinis bene posset patrem suū vocare in ius sine venia.

Mo

Motus, quia tunc talis filius nō dicitur naturalis, sed spurius. d. authen. licet. in ver. quæ solo. C. de natu. lib. Quod reprehendit Imol. in d. §. fi quis rogatus. in x. col. & bene, per ea, quæ proximè dicta sunt: quia talis coitus non potest criminaliter accusari: vt ibi per eum. Bene facit l. iiij. in fi. ff. de in ius vocan. iuncta l. vulgo conce- 63 pti. ff. de sta. homi. Et an natus ex patre duas vel plures concubinas tenente patri succedat, & econtra, vide in d. auth. licet. vbi tex. declarat Spe. in ti. de suc. ab intest. §. j. ver. & not. & Bart. in d. l. fin. in ij. col. ff. de his, quib. vt indi. ¶ Succesiuè iuxta prædicta ad ampliationem materiæ possent hîc applicari plures succedaneæ quæstiones, quas hîc ponunt doc. maximè Ang. & Io. de Platea, in quibus satis sit habere remissiones, ne hic §. in nimis grande cōmenta 64 rium consurgat. † Nunquid ergo ille, qui a aliquem de sacro fonte leuauit, cùm patris loco sit, & dicatur pater spiritualis, an possit in a ius vocari [a] sine venia, sicut non posset naturalis pater tantùm, vel adoptiuus, vt s. Io. Fab. hîc, circa iiij. col. tenet quòd non sit necessaria impetratio venię, cùm non reperiatur iure cautū q debeat veniam impetrare. Dicit tamen quòd curiale esset, veniam impetrare. Et idem, scilicet q in casu isto non sit necessaria impetratio veniæ, tenet etiam Lud. in l. sed si hac. §. prætor ait. ff. de in ius vocan. Contraria opi. est magis cōmunis, & eā teneas. q imò sit necessaria impetratio veniæ. Et ita tenet Gul. de Cu. Bald. & Ange. & Pau. de Ca. in l. generaliter. ff. de in ius voc. & ibi idem tenet Ludo. Roma. sibi contrarius. Idem etiam tenet Ange. in l. adoptiuum. ff. de in ius vo. & sequitur simpliciter Ang. hîc. Et pro hac parte est bonus tex. 65 in c. ita diligere. xxx. q. iij. qui dicit † ita diligendum esse patrem spiritualem, sicut patrē naturalem: quia maior est cognatio spiritualis, quàm sit vinculum adoptionis. Ergo quemadmodū pater adoptiuus nō potest in ius vocari sine venia, vt s. multò minùs potest iste pater spiritualis. Accedat glo. no. in c. qui dormierit. xxvij. q. ij. 66 quæ dicit † q cognatio spiritualis maior est, quàm carnalis [b]. Præb tereà iura appellant hunc patrem spiritualem compatrem: id est, simul patrem. c. tua. cum simi. extra de cog. spiri. Et præterea dubi- 77 tabat Bal. in l. j. in xj. col. C. qui accu. non pos. † vtrum mulier, quæ non potest accusare, nisi suā, vel suorum iniuriam, possit accusare occisores compatris sui. De quo dic vt ibi per eū. Per prædicta di- 68 xit signāter Bal. in d. l. generaliter. ff. de in ius vocan. † q compater non potest esse testis pro eo, quem leuauit de sacro fonte, nec econtra. Contrariū tamē, & melius, tenet ipse Bald. in l. parentes. & ibi Salic. C. de testi. & Salic. & Floria. in l. testis idoneus. ff. de testi. & contrariū consuluit Bart. in consi. incip. in quæstione vertente inter dominū Simonē, &c. & meritò, cùm edictū de testibus sit prohibitoriū certarū personarū: & omnes intelliguntur admissę, quæ c non sunt expresè prohibitę: [c] vt l. j. in princ. ff. de testi. & glos. in l. quoniam. in ver. angustetur. quæ est penult. C. de hære. Et suprà scripta nihil faciunt ad hoc: quia loquuntur quo ad ius reuerentiale inter eos seruandum. De quo etiā tangit Ful. in l. iiij. §. prætor 69 ait. ff. de in ius vo. † Quid autem in defensore ciuitatis, qui est loco patris ciuibus, an possit per aliquē ex ciuibus in ius vocari sine venia? Ang. in d. l. generaliter. tenet q non, per text. in §. fin. in auth. vt iud. sine quoquo suf. debuit allegare tex. in §. eos autem qui ita sine mercede. in eo. titu. Et idem dicit Ange. esse in Republica, & in patria sua, quæ similiter loco parentis habetur, per tex. in l. j. §. fi ea. cum l. seq. ff. de ven. in pos. mit. Bene facit l. veluti. ff. de iusti. & iu. Credo q Ang. voluerit allegare tex. in §. & generaliter. in d. l. j. vbi habes expresè elegantem tex. de dicto illo Ciceronis in primo Officiorū, q non solū nobis nati sumus, sed ortus nostri partē pa- d tria vendicat, partem amici. [d] Quem tex. dicit sing. Bal. in l. matris. 70 in iij. col. C. ad Tert. † Et idem dicit Ang. vbi s. esse in Imperatore & Papa: quia ambo sunt patres fidelium. Allegat l. imperialis. C. de nup. Sed melius probatur in l. bene à Zenone. circa medium illius l. C. de quadrien. præscript. & ibi est glos. in verbo, Iusione. quam ad hoc ibi in terminis not. Bal. & dicit eam non esse alibi. Vide tex. in §. fi. in ver. communis omnibus pater. in auth. neque virum. col. viij. & ibi glos. in ver. dicimus. Et cum istis tenet etiam simpliciter 71 Ange. hîc † Contra tamen illud, quod s. dixi de Republica, & patria, tenet, & minùs bene, vt ex prædictis patet, Bal. in c. j. ad fin. in tit. de mili. vasal. qui contu. est. vbi tenet quòd a subditus potest agere contra patriam, & contra fiscum, sine venia, per glos. ibi in ver. reue- b 72 rentia. quæ dicit † quòd vasallus potest vocare dominum suum in ius sine venia, cùm non reperiatur iure prohibitum. Cum qua glo. circa hoc vltimum trāsit hîc Io. Fab. in iij. col. Ang. & Io. de Pla. hîc, & idem Io. de Plat. in l. j. C. de colo. Thracensi. lib. xj. quamuis cōtra illam gl. teneat Spec. in ti. de feu. §. quoniam. ver. xvij. per c. fin. extra de postu. & per nonnulla iura valde remota. ¶ Per suprà scripta videtur posse etiam inferri vnum, quod si esset verum, 73 esset mirabile, & singulare, † quòd nullus facer dos posit in ius vocari sine venia: per tex. in c. quis dubitet. xcvj. di. vbi sacerdos appellatur c pater. Circa quod cogitate: quia firmatum nō inuenio. [c] ✱ An autem coloni cēsiti possint do minum suum vocare in ius sine venia, vide glo. mirabiliter tenentem quòd non, in l. ij. in fi. in glo. parua in ver. vel patronus. C. in quib. cau. colo. do. suos accu. pos. lib. xj. quam ibi sequuntur doc. Considera tamen super glos. ibi 75 an aliud velit. ¶ † Quid autem in vitrico, vel nouerca: ponit Fulg. in d. l. generaliter. & est sibi contrarius in l. j. C. de in ius vo. De nouerca ponit glo. in d. l. generaliter. circa fi. vbi etiam d glo. ponit quid de socero, & socru: & tenet necessariam esse veniam. Cum qua glo. in omnibus tenet Spec. & plenius Ioan. And. in tit. de actore. §. j. ver. sed nūquid edictū. Et istud ego teneo: & plus dico, procedere etiam dissoluta affinitate, nedum ea durante, prout etiam tenet Imo. in l. sed hoc ita. ff. de re iud. & dō. Ale. de Imo. in d. l. generaliter. vbi hoc bene exami- e nat: quamuis Ange. hîc contra teneat, & dicat se semel vidisse in practica per nonnullos ad quæ bene respondet do. Alex. in d. l. generali- 76 ter. & Imo. in d. l. sed hoc ita. ¶ † Quid autem in clerico, & monacho, in casibus, in quibus possunt conuenire monasterium, vel abbatem, vel prælatū suum, an possint sine venia. Dic quòd non, imò requiritur venia, secundùm Io. And. in addi. Spec. in tit. de inquisi. §. fi. circa prin. Et idem tenet Ange. hîc, quamuis de Ioan. And. non faciat mentionem. 77 ¶ † Quid autem de vxore, an possit maritum suum vocare in ius sine venia, cùm sibi reuerētiam teneatur præstare? Ponit do. Alex. in d. l. generaliter. & dicit quòd non reperit hoc tactum in specie ab alio: & concludit quòd venia non requiritur: per ibi no. in glos. & plenius per Ioan. And. in tit. de actio. in ver. sed nūquid edictum. 78 §. j. s. allegato. ¶ † Vltimò quid de scholare, an possit vocare doctorem suum in ius sine venia: glo. in d. l. generaliter. tetigit simpliciter de magistro: & tenet quòd non requiritur venia. Ioan. de Platea hîc tenet idem in doctore, vt scholaris suus possit eū in ius vocare sine venia: quia quāuis sibi debeatur reuerentia, vt dixit glos. 79 in l. liberto. ff. de obse. lib. † & quamuis sit iudex ordinarius in scholares, vt in auth. habita. C. ne filius pro pa. & §. pe. & ibi glo. in ver. professores. in procemio Digestorum, tamen non est de comprehensis in edicto prætoris, nec de enumeratis in titulo de in ius voc. 80 quod requiritur, vt declarat glo. & bene, in d. l. generaliter. † Quod limitat ipse Io. de Platea verum in vocatione verbali: secus in reali, quòd inuitus trahatur: quia doctor actu legens habet priuilegium vt non possit capi per personam, nec incarcerari, nec inuitus ad curiam duci, & contrà faciens, siue sit scholaris suus, siue quis alius extraneus, punitur arbitrio iudicis. Tex. est no. in l. medicos. & ibi Bald. not. C. de profes. & medi. lib. x. Et idem per omnia tenet Bar. in l. libertus. la j. ff. de in ius voc. & ibi ponit Barto. post glo. quid de clerico. & s. dixi: quid de sacerdote. Et hæc opin. Ioan. de Pla. mihi

¶ Vocari. Vide Fel. in c. cùm nuntius. de testi.

¶ Quam carnalis. Adde idē tenentē Pari. de Puteo in tracta. syndi. in ver. suspicio. in vlti. col. facit etiam ad hoc quod not. refert Feli. tenere Abb. in c. decernimus. circa fin. de iud. q sæpe reperitur ec clesiam dispensare in cognatione carnali, sed in spirituali nunquam.

¶ Prohibitę. Quomodo testificari possit, vide Feli. in c. cùm nuntius. circa fiu. j. col. de testi. & vide Bar. in consi. incip. in quęstione vertente inter dominum Simonē, & Ang. in consil. j. & do. Alex. de Imo. in consil. cxiij. in ij. parte.

¶ Amici. Et alibi idem Cicero eo. lib. de offi. inquit, Vnicuiq; nostrū chari sunt parentes, chari liberi, & familiares: sed omnes omnium charitates vna patria cōplexa est.

✱ Adde quòd gl. in l. generaliter. ff. de in ius vo. tenet clericū posse sine venia in ius vocari. Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

placet,reiecta opi.Ang.hîc tenentis contrariũ
a ⁂ Aduertas,quia Bart. in d.l.fin. & ibidẽ Bal.in prima lectura nihil aliud dicunt,quã glos.dixerit.Sardus.
† quòd imò in vocatione verbali scholaris nõ
81 posit in ius vocare doctorem suum,siue magistrum sine venia. Motus per duo leuia media. Primò, quia sicut defensor ciuitatis nõ potest in ius vocari,vt ſ.tenui. Et ratio est,secundùm eum,quia est iudex: ergo eodẽ modo doctor, qui est iudex ordinarius scholaris,vt ſ.dixi. Sed fallit,quia in defensore ciuitatis doct.non mouentur eo,quia sit iudex,sed eo,quia est
82 loco patris ciuibus:vt dicunt tex.quos ſ.allegaui. ¶ †Secundũ fundamentum suum est,quia cuicũq; magistro, etiam mechanico,nedum doctori, conceditur leuis castigatio in scholares, vt patri.l. sed & si quæcunq;.§.fi.cum l.seq.ff.ad leg.Aquil. & domino: vt l.j. C.de emenda.ser.ergo, secundùm eum, sicut pater, & patronus, quibus permittitur leuis castigatio, non possunt in ius vocari sine venia:ergo pari ratione nec magister à discipulo.Sed istud arg.non valet:quia ista non est bona consequentia. Alicui permittitur leuis castigatio:ergo non potest in ius vocari sine venia. Aliàs sequeretur quòd omnes propinqui seniores,qui possunt castigare,& percutere iuuenes,iuxta l.vnicam,& ibi Bart.& Bal. C. de emen.propin.non possent in ius vocari sine venia: quod est notorie falsum. Teneas ergo opi.Ioan.de Pla.ſ.relatam, quæ est vera, quòd scholaris potest vocare in ius doctorem suum, siue magistrum sine venia,vocatione verbali,& non reali,vt ſ.dixi. ¶ Glos.in verbo, vocasset.In quo aduertite: quia isti impressores nouorum librorum addiderunt huic glos.vnam longam caudam, quam alij libri non habent:& verè non est de glos. Accur. & nullus doctor facit mentionem hîc:quia credo quòd in eorum libris non esset:ego etiã non legam illam caudam,siue additionem,quæ incipit ibi: item nũquid hæres possit vocari in ius sine venia.Sed diuidam,& expediã hanc glos.eatenus,quatenus durat glo.Accur.& nõ plus. Diuiditur ergo in quatuor partes principales.Primò declarat text.Secundò illum extendit. Tertiò format vnam quæstionem. In quarta aliam. Secunda ibi:& hoc siue causa sit ciuilis.Tertia ibi:sed quid si solum libellum dedit.Quarta ibi:item quid si non veniat vocatus. Illa vltima subdiuiditur in tres principales. Primò facit quod dictum est: quia format quæstionem, & respondet. In secunda refert opinionem quorundam, quam duobus mediis comprobat.In tertia primam approbat, & respondet ad vnum contrarium tantùm. Secunda ibi sed quidam dicunt. Tertia ibi: sed prima sententia verior est.¶ In eadem glos. ibi:item cum venia non potest: quia non conceditur.Hæc glos.ita simpliciter loquens malè dicit, & contra
83 textus quos allegat: quia † imò causa cognita, hoc est, ex magna causa, permittitur liberto, & filio, vt possint accusare patrem, vel patronum, vt dictis legibus expresè dicitur, secundùm quas leges hæc glos. est intelligenda, secundùm Iaco. Butr. & Nico. de Neapo.in iiij. oppo. glos.vt tenet Angel.hîc. ¶ In eadem glos.ibi: l.libertus,la ij. Non intelligas glos.ita simpliciter: quia falsum diceret: sed eam habes intelligere secundùm duos intellectus datos ibi per glos.ad d.l. libertus. vel quòd ibi dederat libellum, scilicet supplicatorium,per quem petebat causam cõtra patronum suum committi, seu delegari: vel quod ibi etiam dederat libellum con-
84 uentionalem, sed eum porrexerat iudici tantùm. † Vnde libelli a oblatio facta solùm iudici non habet vim citationis, nec constituit aliquem in mora sola oblatio libelli:vt pulchrè not. Barto. in l.denuntiasse.in §.j.ff.de adult. Et ambo isti intellectus illius glo.approbantur per doct. ibi, & etiam hîc, maximè per Ioan.Fab.& Ang. de Are. hîc : quamuis Nico. de Neapo. post suum Rodul. in ij.q. glos.teneat secundùm intellectum tantùm, & eum declarat,prout etiam declarat Ioan.Fab.hîc. ¶ In fi.glos.Ioan. Fab.simpliciter dicit quòd hanc opi. glos. approbant doct. & nihil dicit. Mihi videtur quòd doct. hîc potiùs approbant aliam opi. hîc in glos. relatam: quòd si vocatus † in ius non comparuit, non committatur
85 pœna,quæ ratione citationis venit committenda. Ita tenet Marti. Sila.Iac.But.secundùm quòd hîc refert eos, & sequitur Nic. in vij. q.gl.Et verũ est quod posteà subdit do.Ia.But. quòd quãdo aduersarius non comparet,pœna non committatur:& si committitur, à iure remittitur.& hanc eandẽ opi.scilicet ꝙ pœna non committatur,tenet Bal.in auth.habita.in pe.col. C.ne fi.pro pa.& ibi dicit rationem esse,quare nõ committatur pœna,quando patronus citatus non comparuit,quia illa citatio circunducitur à iure,& perinde habetur,ac si nulla citatio facta fuisset.Et hanc dicit esse propriam rationẽ illius l.quãuis.ff.de in ius voc.Mihi magis placet opi. glo.nostræ,ꝙ si vocatus nõ comparuit, ꝙ nihilò minus pœna cõmittatur,sed remittatur ex æquitate illius l.quamuis. Et hoc videtur mihi ꝙ velit ille tex.in ver.moderandã iurisdictionem. iunctis finalibus verbis illius l.ibi,licet edicti verba nõ patiantur. Præterea in d.l.quãuis.deciduntur vna decisione tres casus.Primus, quando libertum pœnituit citationis,& actionẽ remisit.Secundus,quando patronus vocatus nõ venit.Tertius quando nõ inuitus est vocatus. Sed in primo casu cõmittitur:sed ex equitate illius l.quamuis.& ex benignitate pœna remittitur,vt ibi dicit, & declarat Bart. & omnes sequuntur.ergo idem etiã in isto casu secũdo: & sic in casu nostro,qui vna,eadẽmq; decisione simul decidit:arg.l.quamuis.C. de impu.& aliis substi.& l.iam hoc iure.in princ.& fine.ff. de vulg. & pup.Accedat pro hac parte bonus textus in l.ij.in versi.eadẽ æquitas.ff.ne quis eũ,qui in ius vocan.est,vi exi.paruus tamen effectus, aut nullus,ex hac disputatione insurgit,ꝙ pœna nõ committatur, vel ꝙ cõmittatur, sed à iure remittatur: ideo vltrà nõ curo insistere,&c.¶ Glo.mag.in verbo,Impetrasset.diuiditur in quinq; partes principales.Primò declarat tex.& ponit formã impetrationis veniæ.Secundò format vnã quæstionem,& ad eam,recitatis opinionibus,respondet.In tertia format aliam quæstionem,ad quam simpliciter respondet. In quarta ponit distinctionẽ in filio. In quinta, & vltima,format aliam quæstionem : ad eam per longam distinctionem respondet.Secunda ibi:illud etiam quæro. Tertia ibi : sed nunquid hæc petitio.Quarta ibi:in filio distingue.Quinta ibi:item quæro quis iurabit.¶ Illæ quarta,& quinta partes principales possunt in tot particulas subdiuidi,quot partes sunt distinctionis, seu membra,quæ in eisdem ponuntur,partes de se patent.Et in veritate,prout etiam dicebat Ioan.Fab.hîc,hæc glo.est multùm verbosa,& fuit hîc posita sine causa,& maximè in illa quinta & vltima parte principali,quæ nihil est ad propositũ:idcirco doc.hîc ad hanc
86 glo.nihil,aut parum admodum addunt:maximè Ioan.Eabr.¶ † In ead.glo.ibi:ad similitudinem istorum.Nota hanc partem glos. quæ est bona,& maxima declaratio,& limitatio ad totum tit.ff.& C.de in ius voc. ꝙ pœna quinquaginta aureorum non habet locum in omnibus personalis, quæ prohibentur in ius vocari sine venia: & quę enumerantur in l.ij.& iij.& per totum tit.ff.de in ius voc.sed solùm habet locum in vocante parentem,vel patronũ,& alios,qui erant in edicto prætoris.In aliis autem personis,quæ nõ erant positæ in edicto prætoris, sed prohibentur in ius vocari sine venia à iure ciuili,non est illa pœna quinquaginta aureorum,sed est pœna arbitraria,cùm non reperiatur à iure expresè taxata, iuxta l.j.§. expilatores.cum simi.ff.de effra.& expi. Et dicit Nico. de Neapo. hîc,in ix.q.hanc glos.esse tenendam cordi,quia non recordatur de simili,& ꝙ eam expresè approbat Gul.de Cu.in l. generaliter.ff. de in ius voc.Sed ego bene recordor de simili glo.quæ idem in terminis dicit, in l.fin.in ver.aureorum. ff. de in ius vocan.quamuis Bar.[a] ⁂ ibi illam glo.aliter intelligat:prout etiam istam intelligere videtur Io.Fab.hîc.Et credo ꝙ ambo malè intellexerunt istas glos. Et miror de Nico.de Neapo.hîc,qui refert ꝙ Ray.de Forli. hîc allegat illam glo.in d.l.fi.pro concordanti ad istam : & ipse dicit ꝙ illa glo.nihil dicit:imò in veritate ad literam dicit idem,quod dicit ista
87 hîc.¶ †In ea.gl.ibi.l.adoptiuum.§.j.No. bene hanc partem glos. quæ notabiliter vult ꝙ etiam filiofamilias agenti in castrensibus, vel quasi,est tamen necessaria impetratio veniæ. Addo similẽ glo. in d.l.adoptiuum.in prin.in glo.parua.in ver. vocari. Aliqui libri habent in ver.causa cognita.Ang.hîc addit aliam similem gl. quam ordinariam appellat,in l.cogi.§.si pater.in verbo,cõtra obsequiũ. ff.ad Trebel.quam ibi no.Imo.Sed illa glo.iudicio meo,non loquitur de directo in terminis istis,quãuis vulgo ista corruptè allegetur: sed bene vult aliud singulare,ꝙ vbi à filio imploratur officiũ iudicis contra patrem in causa castrensis peculij, requiratur impetratio

tio veniæ.Et ad hoc reputat glos.illam sing.ibi Nic.de Neap. & dicit quòd nescit glo.illam alibi. Quam etiam commendat ipse Nic. hîc in apostillatione textus. Item adde quòd gl.ista procedit etiam in omnibus aliis casibus, in quibus filius in potestate potest agere contra patrem qui enumerantur per glo.ordi.in d.l. lis nulla.in gl. j.ff.de iudi. Nam in omnibus illis casibus filio agenti est necessaria impetratio veniæ,secũdùm Nic.de Nea.hîc,& bene,in vij.opp.gl. & tenet Ange.de Are.hîc.¶ In ea.glo.ibi:vt dixi ſ.per quas perso. no.acqui.§.j. Adde tu glos.no.in l.si longius.§.fin. in glo.fi. mag.in ver.per dignitatem.& ibi Bart.ff.de iudi.& tex.in l.filiusfamilias.ff. de act. & oblig. Et profectò non video ad quod propositum glos. hîc ponat de filio agente cõtra extraneũ, in quo casu nihil est opus
88 quærere de impetratione veniæ.¶ †In ea.glos.ibi : licet pater non habeat vsumfructũ. Teneatis quòd etiam in casibus, in quibus patri non quæritur vsusfructus,qui enumerãtur per glo.ordi.& magistram in auth.idem est in iis, & est glo.vnica.C. de bo.quæ lib. & per glo.magistram in auth.vt li.ma.& auiæ.in ver. parentibus.pater tenetur consentire filio agenti.Idem etiam tenuit glo. in l.fi.§. necessitate.in gl.mag.in ver.imponenda.ad fi.C. de bo.quæ lib.sed in illamet glo.refertur vna opi. Ottonis glossatoris antiqui cõtrarium volentis,& tenentis quòd in casibus,in quibus patri nõ quæritur vsusfructus, quia pater non vult, tunc requiritur consensus patris in signum repudiationis.Si autẽ non acquiritur vsusfructus patri,quia non potest,vt in casibus,quos ſ.remisiuè retuli:& tunc non requiritur consensus patris. Quam opi. tenet, & reputat auream Bar.ibi post multos doct. antiquos ibidem per eum relatos: de quo ibidem vide latè per eum,& alios omnes,& per Imo. in l.fi. §.j.ff.de verb.obli.& per Ange.de Are. latè per duas chartas in §. actiones autem de peculio. in penultima & vlti. charta.ſ. eodem.
89 ¶ †In fi.glos. De hoc quis iurare debeat de calumnia,an pater, an filius:quia ista est omnino extrauagans à materia §.nostri.vltra hîc dicta in glo.videatis etiam latè per glos.in l.ij.§. quod obseruari.C. de iura.calum.in l.j.in ver. personæ.& in glo.iij. in ver.possunt.& ibi per Barto.& alios,per Spec.in titu. de iura.calum.§. item quòd
90 est filius.ver.si enim.& ver.seq.†Et de monacho,an ipse iurare debeat de calumnia,an verò abbas, vel superior suus, habeas glos.plenam in §.j.in verbo, Interpellet. in authen. apud quos opor. cau. dice.mona.col.vj. de quibus etiam habes per Nico. de Neapo. hîc in viij.q.glo.¶ Antè,quàm attingam expeditionem glos.sequentium,quia remanent expeditæ aliæ glos. respicientes hanc partem
91 §.de vocante in ius sine venia: † restat vltimò, vt videamus qualiter sit formandus libellus in hac materia. Ex mente docto. nec non ex his,quæ ſ.dixi,forma potest esse talis: Ago contra Titium, qui est filius,vel libertus meus,& dico quòd me patrem, vel patronum suum inuitum,& nolentem in ius vocauit, vel citare fecit sine veniæ impetratione,contra debitam filialem reuerentiam,propter quam citationem veni ad iudicium: quare cùm in pœnam quinquaginta aureorum à iure taxatam inciderit, peto eum condemnari ad dictos quinquaginta aureos mihi præstandos, & soluendos,&c.In hoc libello duo inter cætera cum ministerio pono, quod omittebant Iac.But.& Ioan.Fab.hîc. Vnum est,inuitum,& nolentem:per tex.in l.quamuis.ff.de in ius voc. Aliud est, propter quam citationem ad iudicium veni. quod etiam omittit Ange. de Are.hîc,in libello suo:sed non est omittendum,per id,quod vult ſ. in ver.vocasset.ad fi.vbi latè dixi.Putarem tamen quòd etiam sine his duobus posset libellus sustineri:quamuis Nico. de Neap. hîc.in x.aliàs vj.q.extra glo.in materia actionis in factum, quæ competit contra vocantem in ius sine venia : teneat quòd imò sine illis verbis libellus esset defectiuus:vnde in dubio consultius est apponere. ¶ Glos.mag.in ver.item aduersus. Diuiditur in tres partes.Primò declarat textum. Secundò format vnam quæstionem. Tertiò per modum quæstionis format vnam fortem oppositionem. Secunda ibi: super hoc §.primo quæro.Tertia ibi:secundò quęritur,nonne per conuentionem. Expediam hanc glos. per partes, propter eius prolixitatem. Et prima pars principalis subdiuisione non indiget. ¶ In ea.glos.ibi.l.penult.§.fin.ff. ne quis eum, qui in ius vo.est, vi exi,dicitur esse merè pœnalis ex parte vtriusq;, tam actoris, quàm rei cõuenti,eò quia in ea reus est obligatus in tantùm, in quantum actor in litem iurauit.Cùm ergo actor possit iurare in plus, quàm sit verum debitum, nil mirum si dicitur merè pœnalis ex parte vtriusq;, eò quia actor consequitur etiam id, quod sibi non abest, & reus conuenitur ad id,quod sibi non adest. Et ex hoc apparet ra
92 tio diuersitatis, †quare actio ista in factũ ex edicto,ne quis eũ,&c. dicatur esse merè pœnalis ex parte vtriusq;, illa verò in factum ex edicto,de eo,per quem factum erit:non est merè pœnalis,sed pœnalis tantùm ex parte rei conuenti : vt dicit glos.ſ.in seq. parte in prin.Ratio ergo diuersitatis est, eò quia in prima iuratur in litem: quod iuramentum continet vltra veram æstimationem. In secunda verò venit verum interesse.l.fin.in princ.ff.de eo, per quem fa. erit. Vnde nil mirum si est pœnalis ex parte rei tantùm, cui nihil adest. Et idem etiam dicit glos.in rubr.ff.de eo, per quem fac.erit. Hęc opi.glo.nostræ,& eius ratio,repræhenditur per doc. antiquos hîc,vt per Iaco. & Pet. de Bellaperti. & per Rodul. de Auricu. & per Nic.de Neapo.in xj.& vlti.q.glo.Moti potissimùm, quia si verum esset quòd prima diceretur merè pœnalis,eò quia in ea possit iurari vltra verum interesse,sequeretur quòd eodem modo secunda esset merè pœnalis, eò quia in ea etiam posset per falsos testes probari vltra verum interesse. Vnde concludunt isti patres contra glos.quòd actio in factum ex edicto,ne quis eum,&c.non est merè pœnalis ex parte vtriusq;,sed tantùm ex parte rei conuenti, sicut
93 & secunda. Et aduerte, † quia maximus est effectus, & maxima vtilitas præsentis inuestigationis : quia si est merè pœnalis ex parte vtriusq;,certè si plures per vim exemerint,solutio vnius non liberat alios.Si verò est pœnalis ex parte rei conuenti tantùm, tunc solutio vnius omnes liberat:prout latè dixi ſ.glos.j.in iiij. col. præfati docto. hîc reprehendentes glos. & tenentes quòd sit pœnalis ex parte rei conuenti tantùm, per hoc corollariè reprehendunt etiam aliam glo.in d.l.pe.§.j. in verbo quod in veritate.ff. ne quis eum,qui,&c. quæ vult quòd si plures vi exemerint, vno soluente, cæteri non liberentur, tanquã sit merè pœnalis. Dicunt ipsi, quòd iste error processit à primo.Nam cùm in primo errent glos.tenentes quòd sit merè pœnalis,ex hoc errore sequitur alius error,quòd cũ in merè pœnali vnius solutio non liberet alios,ita etiam sit hîc. Sed,secundũ eos,est falsum:quia cũ imò ista tantùm sit pœnalis ex parte rei conuenti,vt ſ.secundũ eos, sequitur ergo ꝙ solutio vnius ex pluribus per vim eximẽtibus,liberabit alios.Io.Fab.hîc stat cum suprà scriptis doc.hîc, in reprehensione rationis glos. nostræ : sed alio fundamento,quàm ipsi mouetur. Nam secundũ eũ, si prima actio in factum ex edicto ne quis eum,qui.esset merè pœnalis propter rationem glo.eò quia in ea iuratur in litem, sequeretur quòd omnes actiones bonę fidei, & aliæ, quibus iuratur in litem, essent omnes pœnales: & tamen hoc est notoriè falsum:ergo ratio gl. nõ est vera.Sed huic fundamẽto,quãuis prima fronte colorato,possetis de facili respõdere,secundũ quod in terminis respõdit glo. in §.
94 sequens.in ver.in rẽ actiones.ſ.eo.vbi no.dixit gl.ꝙ † in actionibus bonæ fidei iuramentũ in litẽ non venit iure actionis, sed officio iudicis.§.pręterea.el j.in fi.ſ.eo.& ideo nõ dicuntur pœnales: quod secus est in ista d.l.pe.§.j.quãuis Io.Fa.hîc,& clarius ibi velit ꝙ etiã in ista actione in factũ ex edicto,ne quis eũ,qui,&c. veniat iumentum in litẽ officio iudicis,& nõ iure actionis: quod videtur esse cõtra d.l.pe.§.j.& dicã fortassis in d.§.sequẽs. Ipse tamen Io. Fa.hîc, quamuis impugnet rationẽ gl.tenet tamẽ cũ ea in determinatione cõtra suprà dictos doc.ꝙ ista actio descendẽs ex edicto, ne quis eũ, qui. sit merè pœnalis ex parte vtriusq;, tam actoris, quàm rei: & non illa,quę datur ex edicto,de eo,per quẽ fac.erit.quia secundùm eum,prima tendit ad meram vindictã, sicut actio iniuriarũ. Nam iurans non iurat super interesse, sed pro quanto nollet reũ fuisse vi exemptũ.Et quòd hoc sit verũ,ostendit clarè : nam quãuis nihil interfit actoris,quia reus in nihilo tenebatur, & vocatus fuerat in ius per calumniã,nihilò minùs ista actio competit.Text. est in l.sed eximendi.§.item si quis.& in l.pe.§.j.ff.ne quis eũ.In secunda autẽ consideratur interesse.l.fi.in prin.ff.de eo,per quem fa. erit. Addo pro hac ratione Ioan.Fab. scilicet quòd prima detur ad merã vindictam,sicut actio iniuriarum: quod idem in terminis tenuit glo.ã

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 ✻ Adde q̃ iudicio meo extraneus vi detur intellectus Ang. ad l. fed exi mendi. §. itẽ ſi qs. & ad l. pe. §. i. ff. ne quis eũ, qui in ius voc. &c. nam cũ emptor à domino cõuẽtus facit citare venditorem vt paret ſibi actionẽ de euictione, nõ dicitur dolo facere aduerſus quẽquam, cum iure ſuo vtatur. l. nullos. ff. de reg. iur. Et p̃ hoc facit bonus text. in arg. in l. at qui natura. §. ſi cũ me. ff. de neg. geſt. nec etiã Bart. & aliorum antiquorum intellectus placet, quia tex. in d. l. pe. §. j. refert ſe ad eſtimationem rei, de qua erat cõtrouerſia, & ſic reſpectu rei, cuius cauſa fuerat citatus exceptus, & velle intelligere reſpectu rei, cuius cauſa non fuerat citatus, cũ de illa cõtrouerſia nõ ſit tex. in d. §. j. nõ põt habere locum. Præterea apto laborat diuinationis ſcrupulo huiuſmodi Bart. intellectus. quis non iplis reuelauit q̃ agens cõtra citatũ aliã iuſtã cauſam haberet. ideo teneas alium intellectũ Iac. But. Ang. Sali. & Pau. Caſt. ac domini Alex. qui ſapit veritatẽ. & tenendo iſtum intellectum ad illa iura, mirabilis p̃fecto videtur illarũ legum deciſio, q̃ vocãti quẽpiam per calumniã ad ius, & ſi vocatus fuerit exẽptus, detur actio. certè iſte delinqt, vt toto titu. ff. de calum. & ex quo veniret puniendus, luerũ reportat, contra l. ſiue hæreditaria. ff. de neg. geſtis. & l. ſi cui. in princ. ff. ex qui. cau. maio. eũ mille ſimil. & eõtra illud generale, dolum & malitiam non debere alicui patrocinari. c. intelleximus. extra de iud. l. ſi legatari⁹. C. de lega. & cùm qua fortaſsis Ioan. Fab. ſumpſit rationẽ ſuam, in d. l. pe. §. fi. in ver. interſit. Confirmo. † nam & pœnalis actio tũc dicitur dari ad vindictã, quando datur etiam illi, qui nullum damnum paſſus eſt, ad æſtimationẽ contumeliæ, prout eſt actio iniuriarum, quæ datur ob ſolam contumeliã, etiam ſi nullum damnũ paſſus ſit: illa verò dicitur pœnalis, & nõ ad vindictam, ſed ad perſecutionẽ rei familiaris, quando ſemper datur pro damno vel ad æſtimationẽ damni: 96 vt eſt actio furti. † Nam cùm damnũ ſit diminutio patrimonij, & ſic rei familiaris, vt l. iij. ff. de dam. infec. meritò qui proſequitur æſtimationem dãni, proſequitur æſtimationẽ rei familiaris: & per cõſequens non vindictã. Iſtam rationem tradit nobis glo. ſignanda, quã ibi ſequitur, & commendat Bar. in l. ij. §. emãcipatus filius. in glo. j. ff. de colla. bon. & aliã glo. in l. pro hærede. §. fi. in glo. fi. & ibi Imo. ff. de acqui. hære. & latè Bart. in l. prætor edixit. §. j. & per illam legẽ, vbi bonus tex. ff. de iniuriis. Modò 97 ad propoſitum † iſta actio in factũ ex edicto, ne quis eũ, qui. datur pro ſola cõtumelia, etiam vbi quis nullũ damnum paſſus eſt: vt quia per calumniam in ius vocaſſet. d. l. ſed eximendi. §. item ſi quis. & d. l pe. §. j. ff. ne quis eũ, qui. ergo dicitur dari ad meram vindictam. Vnde non mirum, ſi dicitur eſſe mere pœnalis, quod non eſt in alia, vt ſ. dixi. Et ſi diceres, ergo ſecũdùm iſta, quæ proximè dicta ſunt, ſequitur q̃ actio furti nõ dicitur merè pœnalis: quia non datur ad vindictam, ſed ad æſtimationẽ damni. Reſpondeo q̃ imò eſt merè pœnalis alia ratione, nõ illa, quia detur ad meram vindictã: ſed dicitur merè pœnalis, quia datur actori ad id qd ſibi non abeſt, & contra reum, cui nihil adeſt: vt declarau ſ. in primo euidentiali, quod poſui ſ. in prin. huius §. Sed audite ex intellectu quem j̃. referam ex mente doct. ad d. l. ſed eximendi. §. item ſi quis. & ad d. l. pe. §. j. oſtẽdam q̃ iſta ratio Ioan. Fab. nõ poteſt procedere. Ego tamen iſtã eandem opi. gloſſ. noſtræ teneo, ſed alia ratione: nam iſta actio in factũ ex edicto, ne quis eũ, qui datur quanti ea res eſt ab actore æſtimata. verba ſunt Iuriſconſulti in d. l. pe. §. j. Iſta verba intelligunt omnes doc. ibi, vt ibidem refert, & ſequitur Bart. q̃ iſtud totum ab actore æſtimatũ, ſit totũ pœna, ſicut in actione furti duplum, vel quadruplum eius, quod eſt res principalis, illud totum eſt pœna, & nihilò minùs extra pœnam iſtam res principalis debetur. Ita in propoſito noſtro, quanti ea res eſt æſtimata: & ſic æſtimatio rei debetur nomine pœnæ, vt ſecundùm ipſam rẽ fiat æſtimatio, & impoſitio pœnæ, non autẽ ad ipſam rem fiet condemnatio: quia ipſa res nihilò minùs debetur extra illud, quod ab actore fuerit æſtimatum. Et ſecundùm hoc clarè apparet quòd actio datur ad meram pœnam extra ipſam rem: & ſic quòd iſta actio eſt merè pœnalis cùm detur actori ad id, quod ſibi nõ abeſt: contra reum ad id, quod ſibi non adeſt. & iſta eſt veritas. Concludo ergo cum gloſſ. noſtra quòd actio iſta in factũ deſcendens ex ædicto, ne quis eum, qui. eſt merè pœnalis ex parte vtriuſq;. Et per hoc corollariè infero quòd ſi plures per vim exemerint. quòd ſolutio vnius non liberat omnes. Et ita per omnia tenet Bartolus referens doct. omnes ita tenere in d. l. pe. §. j. & ſ. eum retuli. Non omitto tamen quòd Ange. de Are. hîc, qui cùm de prædicta difficultate nollet quicquam guſtare, aut ſentire, repr̃hendebat tamen gloſ. in alio, dum gloſ. 98 vult † quòd in hac actione ex edicto, ne quis eum, qui. iuretur in litem vltra rei veritatem, per d. l. penult. §. j. dicebat ipſe quòd iſtud ibi non probatur, quamuis ibidem dicatur quòd eximens condemnetur quanti ea res fuerit ab actore æſtimata: non tamen per hoc, ſecundũ eum, aliquid dicitur de iuramento in litem. Præterea, ſecundùm eum, iſta actio datur etiam illi, qui per calumniam in ius vocaſſet, vt ſ. dixi. Si text. ille loqueretur de iuramento, lex doceret mentiri, contra l. meminerint. C. vnde vi. Et ita per hanc rationem dicit tenere Fulg. ibi: ſed errat multùm Ange. Et quòd tex. ille loquitur de iuramento in litem, tenet ibi in terminis Barto. & ita dicit tenere communiter doctо. ibi. & hoc dicit probare text. ibi per plura, & maximè quia text. dicit ab actore æſtimatum. Si enim probaretur per alios, & non per iuramentum in litem actoris, certè non æſtimaretur per ipſum actorem, ſed per alios. Et hoc dicit eſſe propter dolum eximentis, vt ibi vide latius per eum. Non obſt. fundamentum Fulg. quod præcipitauit Angel. in errorem, dum dicebat quòd & ſi iſta actio detur etiam per calumniam vocanti in ius, ſi lex loqueretur de iuramento lex doceret mentiri: quia reſpondeo quòd illa l. ſed eximendi. §. item ſi quis. & illa l. penulti. §. j. quæ dant hanc actionem etiam per calumniam vocanti in ius, debent ſanè intelligi, quando ille, qui fecit citari, erat calumnioſus reſpectu tertij, non reſpectu ipſius citati per vim exempti: vt ſi emptor conuentus à vero domino contra eum litiget, eſt in calumnia. Si autem poſteà faciat citari venditorem, vt compareat ad defendendum, ad hoc vt poſteà ipſe habeat actionem de euictione contra eum, certè non dicetur eſſe in calumnia reſpectu iſtius citati, qui fuit per vim captus, quamuis reſpectu tertij ſic, ſecundùm Iaco. But. & Ange. in d. §. a item ſi quis. quem text. ipſi ita intelligunt. a ✻ vnde ſi tunc iuret non erit mendax: vel melius: quia in veritate hæc ſolu. eſt contra illum text. in ver. pro calumnia vocabatur. reſpondeo ſecundùm Iacobum Butr. & Mart. Sill. & alios antiquos, quos ibidem refert, & ſequitur Barto. quòd iurabitur in litem propter aliud intereſſe, in quo non erit calumnia extra id, cuius cauſa per calumniam vocabatur: quia ſi veniſſet ad iudicium, vel ductus fuiſſet ad iudicem, egiſſet contra eum ex alia cauſa, quàm ex ea parte, qua calumnioſè vocauerat. Et iſtum intellectum reputat notabilem Barto. ibi, & eum infert ad quæſtionem, de qua ibi per eum. Et per hunc intellectum confunditur ratio Ioan. Fab. quam ſ. retuli: & eius rationis comprobatio, quam ſ. feci, & addidi, dum dicebat Ioan. Fab. quòd iſta actio deſcendens, ex edicto, ne quis eum, qui tendit ad meram vindictam: quia non iurat ſuper intereſſe: cùm iſta actio detur etiam ei, cui nihil intereſt, cùm detur calumnioſè vocanti in ius: quia ex prædicto intellectu approbato apparet quòd imò nunquàm iuratur in litem, niſi propter intereſſe, in quo non ſit calumnia. Eſt bene verum quòd ipſe Iac. But. Ange. Salic. & Pau. de Caſt. in d. §. item ſi quis. habet alium intellectum ad illum textum quem etiam ſequitur ibidem pater, & præceptor meus do. Alex. de Imol. quòd cùm iſta actio ſit merè pœnalis, quòd in tali iuramento non conſideratur calumnia iurantis, nec habetur reſpectus ad intereſſe, cùm tendat ad meram pœnam, & ad meram vindictam. Vnde, ſecundùm eum, ſi quis eſt captus ritè, non dico rectè ad petitionem aſſerentis ſe creditorem, etiam per calumniam, & ille captus eximatur per vim de manibus familiæ: certè ille, qui fecit capi, aget contra vi eximentem ad totum illud, quod petebat, & etiam vltra, quantum iurauerit in litem. Imò, ſecundùm Ange. ibi, non audiretur eximens, ſi vellet probare quòd ille non erat creditor, per illum tex. quod bene not. & ſecundùm iſtum intellectum procederet ratio Ioan. Fab. ſ. relata. præcedens 99 tamen intellectus videtur communior. ¶ † Non omitto etiam quòd quamuis contra vi eximente citatum à priuato iuretur in litem, vt ſ. dixi, tamen ſecus eſt in eximente debitorem fiſci: quia tunc ad ſolum debitum tenetur, nec iuratur in litem: & ſic minus habet iſto caſu fiſcus, quàm priuatus. Text. eſt in l. quoties. C. de exa. trib. lib. x. & ibi glo. in ver. crediderit. ad fi. ita notat text. illum ad hoc, & tenet hîc Nico. de Neapo. in apoſtil. text. bene facit l. con ſiliarios. quæ eſt l. iij. C. de aſſeſ. fortè quòd ille text. in d. l. quoties. poſſet declarari per alios tex. quos ſ. allegaui: & etiam in text. illo iuretur in litẽ: maximè cùm ibi tex. loquatur non tam de debitore fiſci, quàm etiam de debitore priuati. cogita. Aliter tamen dicit Bald. ad d. l. quoties. & ad d. l. conſiliarios. in l. fi. C. de ope. lib. ſcilicet quòd ſpeciale ſit in dictis legibus, cùm non loquantur de eximente per vim, vt ibi per eum. ¶ Sum modò in ſecunda parte principali gloſ. quæ incip. ibi: ſuper hoc §. primo quæro. in qua parte gloſ. quærit, cùm habeamus in volu. Digeſtorum duos titulos, vnum, ne quis eum, qui. alium de eo, per quem fa. erit. de quo tit. loquatur §. noſtræ. Et hæc ſecunda pars principalis ſubdiuiditur in tres. In prima facit quod dictum eſt. In ſecunda reſpondet vno modo, & reſponſionem videtur firmare quatuor modis. Sed in veritate ſunt quatuor differentiæ inter dictos titulos, non autem ſunt comprobationes reſponſionis, prima excepta: quia illa bene comprobat reſponſionem: & eſt etiam vna differentia. In tertia reſpondet alio modo. Et hanc ſecundam reſponſionem probat duobus modis. Secunda ibi: reſpondeo de primo. Tertia ibi: vel ſatis dici poteſt. Secunda ſubdiuiditur in quatuor quemadmodum quatuor ponuntur differentiæ. Partes de ſe patent. Et hæc diuiſio ſit vobis loco literalis expoſitionis huius ſecundæ partis princ. glo. noſtræ. Et ſimilem glo. habes in rub. ff. de eo, per quem fa. erit. ¶ In eadem gl. ibi. l. fin. primo reſponſo. ff. de eo, per quem fa. erit. Dicite quòd hæc vera eſt in vtroq; membro: & eam tenui & declarau ſ. in parte præcedenti huius gloſ. & ibi aſsignaui rationes diuerſitatis poſt nonnullas, quas ibidem reprobaui. ¶ In eadem gloſ. ibi: conſulit & vocato, non ſolùm vocanti. Hæc etiam eſt vera: & rationem diuerſitatis j̃. ſubiiciam. ¶ In eadem glo. ibi: & patet hæc differentia ex ordine illorum titulorum. Hanc impugnat Ioan. Fab. & bene: & dicit alios doctо. improbare: cùm ſit eadem ratio ante ſatiſdationem, quæ poſt: ergo idem ius. Hanc etiam impugnat Barto. in rub. ff. de eo, per quem fa. erit. per tex. in l. fin. in princ. eodem titu. vbi b etiam Barto. quem videas, vt ibi per eum in fin. illius princ. & ibidem ſequuntur alij doct. quamuis Ange. hîc ſaluat hanc differentiam, dicens quòd hæc differentia poteſt eſſe bona per vnam rationem, quæ penitus nihil facit ad motiua doctorum: quia, ſecun- 100 dùm eum, † iudicium capit vires à principio, videlicet à vocatione in ius, quæ debet præcedere: vt not. gloſ. in rub. C. de in ius voc. & ibi doctо. quæ ſaluatio, vt dixi, nihil eſt ad fundamenta doctо- 101 rum: imò plus eſt iſtud confundere gloſ. quàm ſaluare. ¶ † Not. tamen ex hac parte gloſ. quòd licitum eſt arguere ab ordine titulorum, & iſtud argumentum validum eſt in iure. de quo dixi latè ſ. a in rub. a huius titu. & ibi dedi plures concor. ibi videatis. ¶ In eadem glo. ibi. l. j. & ij. in fin. Hæc vera: & approbatur per doctо. hîc, vt per Ioan. Fab. & per Ange. in d. rubr. ff. de eo, per quem fa. erit. Et ſic primus titulus loquitur, quando quis fuit vi exemptus: ſecundus, quando dolo. Et ideo dicit Ioan. Fab. hîc, quòd per hoc eſt, quòd in primo magis punitur, quàm in ſecundo: quia deteſtabilior eſt vis, ſeu violentia, quàm dolus: quia in vi ineſt dolus, non econtra. Hinc eſt, ſecundùm eum, quòd prima a b ctio datur ad vindictam: ſecunda ad intereſſe tantùm. De quo latè dixi ſ. in prin. huius gloſ. Per hoc etiam apparet, ſecundùm eum, ratio quare per primam actionem prouideatur ſolùm vocanti in ius: quia contra illum ſolum committebatur, & in eius ſigillationem: non autem vocati: ſed quando dolo eximitur, ſit damnum vtrique in caſu ſuo: & ideo ambobus ſecundùm ſuum intereſſe tenetur eximens. Et hæc omnia ſimpliciter tenet Ange. hîc, & ea ſibi inuerecundè adſcribit, nullam de Ioan. Fab. faciens mentionem. Prædicta tamen ratio diuerſitatis, quare per primam prouideatur ſolùm vocanti, per ſecundam vtrique quamuis colorata, non tamen, iudicio meo, eſt multùm concludens, & facilè ſubuerti poteſt. ¶ In eadem gloſ. ibi: etiam illa, quæ ex vna parte tantùm eſt pœnalis, & ſic ad fin. ſecundæ partis principalis, doctо. hîc, vt Iaco. de Aret. Pet. de Bellaperti. Iac. Butr. & Ioan. Fab. approbant primam opinionem gloſ. quòd iſte §. loquatur tantùm de primo titulo ne quis eum, qui. & non de ſecundo, ſcilicet de eo, per quem fac. erit. Et idem etiam tenet Nico. de Neapo. hîc, in vndecima & vltima quęſtione gloſ. Moti, quia text. tantùm loquitur de eximente per vim, non autem de eximente per dolum. Item quia iſte §. tractat tantùm de merè pœnalibus: & prima eſt tantùm merè pœnalis, ſecunda non: vt ſuprà latè dixi in princip. huius gloſſ. ergo de primo tantùm loquitur. Angelus hîc dubitans in prædictis dicit poſſe teneri quòd iſte §. in effectu loquitur de vtroque titulo. Nec obſtat, ſecundùm eum, quòd iſte text. facit tantùm mentionem de vi, & non de dolo in eximente: quia ſecundùm eum, poteſt reſponderi quòd cùm in vi ineſt dolus, vt l. j. ff. quod met. cau. ideo non fuit neceſſarium exprimere de dolo. Præterea, ſecundùm eum, ſicut in l. ij. §. finali. & in rubri. ff. ne quis eum, qui non ſit mentio doli, & tamen poſteà ſuppletur per Iuriſconſultum in l. ſed eximendi. §. fin. eodem titulo. ita etiam ſecundùm eum, ſupplebitur hîc in text. de dolo. Ego teneo idem quod Angelus de Aret. ſed non per eius rationes, aut fundamenta: & ſic teneo ſecundùm opinio. in gloſ. relatam quòd iſte §. loquatur de vtroque titulo. quam opinionem tenet etiam Dyn. hîc ſubiiciens quòd aliæ opin. contrariæ ſunt truffæ. Et ad arg. doctorum, quòd text. loquatur tantùm de vi, reſpondeo, & non ſubaudiendo ad text. prout facit Ange. quòd imò text. iſte loquitur etiam de dolo, ibi: cuiúsve dolo alius exemerit. Et ſi diceres quòd iſte text. non loquitur de dolo in eximentes ſed de dolo eius, qui fecerat eximi: reſpondeo fatendo, & dico quòd in ſecundo titulo ſcilicet de eo, per quem factum erit. non quæritur de dolo in eximente, ſed de eo, qui fecit eximi tantùm. Text. eſt in l. prima in princi. & §. j. ff. de eo, per quem fac. erit. Cùm ergo text. iſte expreſsè loquatur de dolo eius, qui fecit eximi: ergo loquitur etiam de ſecundo titulo, nedum de primo. Iſta eſt veritas, & mera mens huius text. Ad ſecundum argumentum doctorum reſpondeo vt hîc in gloſ. b ✻ ¶ Antequam attingam expeditionem ſequentis partis gloſ. ne materias intricemus, ponam primò aliqua notanda dubia circa præſentem materiam: & quia vidimus in præcedentibus partibus huius glo. quo remedio prouidetur contra eum, qui dolo, vel vi exi- 102 mit captum à manibus familiæ. ¶ † Primò circa iſta tenete menti id quod ſing. dicit Bald. in l. addictos. C. de epi. audi. quòd eximens vel trahens captum à manibus familiæ ſuæ curiæ tenetur eo modo, ac ſi pro eo fideiuſiſſet in omnem caſum: per l. fin. C. de ope. lib. & in l. iij. C. de exac. tribu. lib. x. & ibi per And. de Barulo quod 103 tene menti. ¶ Circa iſta quæro † quid ſi aliquis receptat, & occultat debitores meos, ad hoc vt non capiantur nec ſoluant debitum an prædicta remedia contra iſtum occultantem competant. Hanc quæſtionem non tangunt doctо. hîc, ſed eam ponit Bal. in l. fin. C. de ope. lib. & ibi dicit quòd primò videretur quòd ipſe teneatur ſoluere pro eis, per l. quoties. C. de exac. trib. lib. x. & per l. iij. C. de

¶ In rubrica. Quę ibidem vide in nu. 4. cum pluribus ſeq.

✻ Videlicet quòd bene & pœnalis actio ex illo edicto, de eo, per quę fa. erit. dato quòd ex vna parte tantùm ſit pœnalis. Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ⁂ Adde in hac q. veriorem videri Salic. & Iaſ. ſententiam ꝙ imò talis receptans, & occultans, teneat creditori. Primò moneor tali ratione, quæ eſt ratio ꝙ quis ex edicto, de eo, per quẽ fac. erit tenetur actori ad intereſſe. Certè nulla alia, niſi quia ſuo dolo actor damnum paſſus eſt. Hoc facile probatur ex l. j. in prin. & l. ii. in princ. & §. fin. ff. eo. ſed in q. noſtra. dolo acceptãris, & occultãris creditor damnũ patitur, quia ſuum conſequi non poteſt: ergo dicamus eũ teneri. Nã iſta duo æquiparantur, ꝙ quis ſit citatꝰ, vel ꝙ ipſe fecerit quò minus citaretur: vt eſt a tex. in cle. ij. vt lite pẽdẽ. nihil innoue. Ĩ rẽtereà cõtra Bald. virget quippe tex. in d. l. fin. C. de oper. lib. nec video quare magis teneri debeat occultãs libertum, quò minus patrono operas debitas præſtet, quàm occultans alienũ debitorẽ. Prætereà facit, quia ſemper via eſt pręcludẽda malitiis. l. in fundo. ff. de rei vẽd. c. j. §. fi. de iuram. cal. lib. vj. qđ non eſſet, ſi iſte impunè occultaret, nec debet alteri per alterum iniqua conditio inferri. l. non debet. ff. de reg. iur. Et pro iſta parte videtur tex. ſumpto arg. per locũ à ſpeciali Ĩ l. præſenti. in prin. ibi: nec pro his venerabiles. &c. C. de his, qui ad eccl. confug. & facit tex. Ĩ ratiõe ſui in l. ſi liber homo. ff. ad exhibend. vbi ex ratione illius tex. videt ꝓbari ꝙ ex quo creditoris pecuniariter intereſt, occultãs, ſeu receptans teneatur actiõe ad exhibẽdũ, ſaltim vt exhibeat debitorẽ. & ꝓ hoc faceret text. ibi: ꝙ ſi in finibus. in d. l. præſenti. Ĩ. alleg. Nec eſt verum ꝙ titulus, ne qs eũ, qui. &c. eſſet ſuperfluus, ſi eximẽs aliter, quàm per vim, teneretur. qđ patet per totũ titulũ. ff. de eo, per quem fac. erit. itẽ ex titulo, ne qs eũ, qui. &c. tenetur quis actori quantũ in litẽ iurauerit, etiam ſi calumnięt. l. pę. §. aſſeſſ. Poſteà dicit quòd eſt ſpeciale in caſibus illarum legum: aliàs verò quis non tenetur ad debitum, niſi vi eximat, per legem penulti mam. §. j. ff. ne quis eum, qui. quia aliàs, ſecundùm eũ, ille titulus eſſet ſuperfluus. Potes etiam dicere ꝙ d. l. quoties. loquitur, quando quis exemerit, vel ſubtraxerit incarceratũ de carceribus: vt ibi per Bar. & alios. quod nõ eſt in quęſtione noſtra. Fortè nõ eſſet [a] ⁂ ponere os in cœlum, tenere ꝙ in quæſtione Ĩ. formata contra illum impedientem cõpetat actio in factum ex edicto, ne quis eum, qui. propter generalitatẽ verbi, Eximere. ſecundùm quod declarat tex. in l. ſed eximendi. in princ. iuncto §. prætor ait. ff. ne quis eũ qui. vel ꝙ ſaltem quia non interuenit vis, ſed tantùm dolus, competat actio in factũ ex edicto, de eo, per quẽ fac. erit. & contra Bald. in d. l. fi. ꝙ imò impediens teneatur ipſi ſoluere, tenet, & fortè melius, ibidem ⁂ ali. Crederem etiã ꝙ iſto caſu prouideatur creditori mediantè ti. fi quis ius dicen. nõ obtem. hoc modo: quia iudex haberet præcipere illi occultanti ne impediret executionẽ: & ſi contẽneret præceptum, poſſet iudex procedere ad multas, & alia remedia, quæ tradi ſolent per ſcribentes in l. j. in prin. ff. ſi quis ius dic. non obtempe. & per Bart. ibi in §. j. ad fin.

104 ¶ †Tertiò circa prędicta quęro: quia prędicta procedũt quãdo aliquis eximit per vim captũ à manibus familię: quid ſi aliquis exemerit poſitã in carceribꝰ ab ipſis carceribus? Io. Fab. hîc, in pe. col. diſtinguit, Aut erat incarceratus pro debito ciuili: & tũc eximẽs teneat ad principale debitum: per d. l. quoties. C. de exac. trib. lib. x. quæ lex ſecundùm Io. Fab. licet loquatur in fiſco, habet tamen locum, imò expreſsè loquitur etiã in priuato. Et ita etiam ego tenui ſ. ad fi. primæ partis huius glo. & ita tenet ibi Bart. quicquid ibidem dixerit gl. Si verò erat incarceratus pro cauſa criminali, & ſic pro maleficio: & tunc ſi erat conuictus, & confeſſus, & condemnatus, tenetur eximens crimine læſæ maieſtatis. l. iiij. ver. pe. vbi caſus. ff. ad leg. Iul. maieſt. Aliàs verò, quicquid dixerit Ioan. Fab. ſi non erat confeſſus, vel condemnatus de maleficio, qualiter eximens puniatur, habes text. in §. arripiant. in auth. vt omnes obe. iudi. prouin. & ita Bart. in d. l. iiij. ff. ad leg. Iul. maieſt.

105 ¶ † Aduertite tamen, ꝙ illud, quod dixit Io. Fab. ſ. ꝙ eximẽs incarceratũ pro debito ciuili, teneatur ad principale debitũ. Iſtud eſt verum quantùm ad creditorem quantùm verò ad fiſcum, & ad Rempublicã Ioan. Fabr. nihil aperit: ſed Bal. in d. l. addictos. C. de epi. audi. viſus eſt ſentire ꝙ teneatur leges Iulia maieſt. quod non eſt verũ, vt ex prædictis patet. Vnde puto Bald. intelligendum, & declarandum ſecun-

106 dùm ſuprà dicta. ¶ †Item prædicta de incarcerato pro maleficio confeſſo, & condemnato, procedunt nedum ſi quis eximat de carceribus, ſed etiam ſi quis illum eximat à manibus familiæ, ſecundùm Barto. in d. l. iiij. de quo etiam vide Barto. in l. legis Iuliæ. ff. ad legem Iul. de vi priua. & in extrauag. ad reprimen-

107 dum. in glo. in ver. tangatur. ¶ †Item ad prædicta de eximente incarceratum pro maleficio, de quo eſt confeſſus, & cõdemnatus, quòd incidat in crimen læſæ maieſtatis, vt dicit d. l. iiij. verſic. penulti. limitat multùm ſingulariter Ioan. Fab. hîc, in vlt. col. vt non procedant, nec obtineant à captis ab aliis iudicibus, quàm ab Imperatore. Quod dictum ſi eſt verum, eſt aurea nota digniſsimum: nec illud inuenies alibi, de quo tamẽ dubito propter d. l. iiij. in verſicu. penult. [b] ⁂ ¶ †Item limitat, niſi condem-

108 natus, vel alius pro eo, puta conſanguinei, vel amici appellarint & iuſtè, à ſententia condemnationis: iuxta l. non tantùm. ff. de appel. Quo caſu, ſi iudex, non obſtante appellatione, vellet exequi ſententiam, quæ non eſt ampliùs reiterabilis, vel retractabilis iſto caſu licitum eſſet, c etiam de facto reſiſtere iudici [c], & impunè impedire talem executionem: quia per appellationem ſublata eſt iuriſdictio iudicis à quo. Ita fing. Inno. in c. ſi quando. in glo. ſua. in verſic. tranſactione. extra de offic. deleg. Quod dictũ refert apud Legiſtas, & illud ſequitur, & illud reputat notabile Bal. in d. l. addictos. C. de epi. b aud. & ibi vide alia pulchra per eum, & hîc etiam videas Ange. dicentem multa. Ad dictum Innoc. adde Bald. in l. ab executione. C. quo. app. non reci. & Ange. in l. ij. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iu. & quod not. Bald. in l. vt vim. in princi. ij. col. ff. de iuſti. & iure. & in l. facultas. per illum textum. C. de iure fiſci. lib. x.

109 ¶ † Tertiò & vltimò pro nunc prædicta de eximente confeſſum & condemnatum, limitat fing. Bald. in l. addictos. C. de appella. & ibi etiam Salic. in fi. vt non procedant in cardinalibus. Nam ſi cardinales obuiãt ei, qui ducitur ad mortem habent ex conſuetudine hoc priuilegium quòd poſſunt eum eximere, & à morte liberare. ¶ Sum modò in tertia parte huius gl. & vltima ibi: ſecũdo quæritur, nonne per conuentionem. Ad cuius euidentiã antè, quàm illam diuidam, & expediam, præmitto,

110 & etiam præmittebat Ang. de Are. hîc, †quòd aliud eſt interruptio præſcriptionis, aliud eſt perpetuatio actionis. Interruptio impedit præſcriptionem cœptam impleri, nõ tamen prorogat vitam actionis. Vnde cùm eſſet interrupta vna præſcriptio, non poteſt amplius procedere, niſi præſcriptio interrupta de nouo inchoetur: & tunc erit denuò neceſſarius totus ille curſus temporis, qui primò requirebatur l. cùm notiſsimi. in prin. & l. ſicut. C. de præſcri. triginta, vel quadraginta annorum iuncta l. naturaliter. cum materia. ff. de vſuſcap. Et iſta interruptio aliquando fit per ſolam conuentionem, ſeu citationem, vel miſsionem executoris: aliquando requiritur litis conteſtatio: c aliquando ſentẽtia & cum effectu, vt ſ. dicam. Perpetuatio verò actionis prorogat tempus actionis, cui præſcribebatur, & facit quòd actio efficitur

111 bito, † quòd vbicunq; fit perpetuatio actionis, ſemper illa perpetuatio indifferenter extendatur ad quadraginta annos, cuiuſcunq; temporis eſſet prima actio, ſiue annalis, ſiue decennalis, ſiue viginti, ſiue triginta annorum: non autem per perpetuationem actionis ſolùm ſuperadditur tempus decem annorum. Iſtud oſtenditur clarè nam reſciſſoria durat tantũ anno. §. rurſus. in ver. intra annum. ſ. eodem. & ibi latè dixi. l. in honorariis. in ver. ſed cum reſciſſa. ff. de act. & oblig. & tamen per litis conteſtationem perpetuatur in quadraginta annis, quemadmodum & aliæ actiones: vt not. gloſ. in l. ſi. in ver. antepe. in ver. finiendámque litem. C. de temp. in integ. reſtit. peten. glo. in l. ſi. in ver. finiendæ. C. de dolo. & gloſ. in d. l. fin. in glo. ij. in ver. extendimus. C. de præſcript. triginta, vel quadraginta annorum. Iſta ſunt, quæ voluit Ioan. de Imo. in l. ij. §. ſi rem. ff. de

113 vſuſcap. pro empto. † Vbi per hoc infert notabiliter quòd ſi ſtatuto caueatur quòd ſi creditor non petierit creditum ſuum intra decem annos, quòd non audiatur vlterius: quòd ſi interrupta fuerit præſcriptio per litis conteſtationem, iſto caſu præſcriptio decem ann. inducta à ſtatuto perpetuabitur in quadraginta annos: non autem per perpetuationem ſolùm ſuperaddetur tempus aliorum decem ann. Et idem in terminis ſtatuti tenet etiam Imol. in l. ſi ſeruum. §. ſequitur. ff. de verb. obli. & Ange. in d. l. ſicut. C. de præſcri. triginta, vel quadraginta ann. quamuis ipſemet Ange. ſibi contrarius in l. ij. §. ſi rem. tenet quòd imò prędictę præſcriptioni ſtatutarię decennali propter perpetuationem ſolùm ſuperaddentur alij decem anni. Ego multũ dubito in prędictis, propter d. l. fi. & d. l. j.

114 in ver. exceptis. † & quia glo. ſ. allega. per Imo. in reſciſſoria non dicunt quòd per litis conteſtationem perpetuetur vſq; ad quadraginta annos: ſed ſimpliciter dicunt quòd reſciſſoria per litis conteſtationem perpetuatur, & non dicunt in quantum tempus vnde poſſum dicere quod perpetuantur, id eſt, ſuperadduntur alij decẽ anni, quemadmodum in præſcriptione triginta ann. propter perpetuationem ſuperadduntur alij decem anni. d. l. fi. C. de præſcrip. triginta, vel quadraginta ann. & d. l. j. in ver. exceptis. Niſi diceres quòd quamuis glo. illę ſimpliciter dicant, perpetuetur: quòd intelligatur ſcilicet in quadraginta ann. & quod iſtud denotet terminus Perpetuetur, per rubri. ff. de perpe. & tempo. act. Cogitabitis, cùm authoritas Imo. ſit magna, & non habeat contradicentem. In

115 deciſione tamen ſtatuti credo ſine dubio † quòd verum dicat, ſcilicet quòd per litis conteſtationem fiat perpetuatio in quadraginta annis, non per rationẽ ſuam, quã ſ. retuli, ſed eò quia breuior præſcriptio ſurrogata in locum maioris præſcriptionis, ſapit eandẽ naturam. Ita no. Bal. in l. in contractibus. in fi. prin. per illum tex. C. de non nume. pecu. quod dicit ipſe facere ad ſtatuta, quæ minuunt præſcriptiones legales, & hoc reputat multũ notabile. Cùm ergo præſcriptio iſta ſtatuti decẽnalis ſit ſurrogata loco præſcriptionis triginta anno. quæ de iure communi competebat d. l. ſicut. & d. l. omnes. C. de præſcript. triginta, vel quadraginta ann. non mirum, cùm ſapiat eius naturam, ſi per litis cõteſtationem perpetuatur in

116 quadraginta annis, ſicut prima perpetuata fuiſſet. Et † quòd iſta præſcriptio decennij inducta per ſtatutum ſapiat naturam præſcriptionis triginta annorũ, tenet Bal. in l. fi. arg. illius tex. C. de tempo.

117 in integ. reſti. peten. Accedat † quòd lex ar a ctans debet regulari ſecundùm legem arctatã: ſicut dicimus de lege interpretante, in authen. de filiis ante dot. inſtr. na. in prin. Et hæc ratio magis placet, quam nõ inuenies ab aliis in iſtis terminis tactam. ¶ His ſic præmiſsis venio ad b vltimam partem glo. in qua gloſ. per modum quæſtionis formac vnam oppoſitionẽ hoc modo: Iſta duo edicta, de quibus hîc loquitur text. ad finem, locũ habent, quãdo propter exemptionem in ius vocati dies actionis expirauit: vt l. ſed eximendi. in princ. ff. ne quis eum, qui in ius voc. eſt, vi eximat. & l. fi. in prin. ff. de eo, per quẽ factum erit. Sed facta citatione interrũpitur præſcriptio: & ſic actio nõ poteſt expi c rare: vt iuribus hîc in gloſ. alleg. Ergo videtur quòd illa edicta nunquã locũ habere poſſunt. Propter hoc contrariũ facta eſt glo. in hac vltima parte, quæ diuiditur in duas partes. In prima facit quod dictum eſt. In ſecũda multipliciter reſpondet. Secunda ibi: reſpondeo hîc non per executionẽ. Illa ſecunda diuiditur in quatuor partes, quemadmodũ quatuor ponuntur ſolutiones. Partes de ſe patẽt. Et quaſi ſimilem glo. habetis in l. fi. in prin. in gloſ. mag. in ver. acquirat. ff. de eo, per quem factũ erit. in l. ait prætor. §. fi in ver. ex ſuprà dictis. ff. ex qui. cau. maio. & in d. l. ſicut. in ver. per executorem. C. de præſcri. triginta, vel quadraginta ann. & in d. l. conſtitutionibus. in ver. quaſi. alle. in glo. & in l. ſi eum. §. fi. ff. ſi quis cau. ¶ In ea. gloſ. ibi: etiã iure veteri perpetuabatur. quamuis alij non aduertant, dicite quòd gl. impropriè, & malè loquitur: quia, vt declaraui in euidentiali ſ. po-

118 ſito, † nunquã per ſolam conuentionẽ perpetuatur actio, ſed bene interrumpitur præſcriptio. Vnde gloſ. debuit dicere, interrumpebatur: non autẽ, perpetuabatur: quia, vt ſtatim dicam, aliquãdo interruptio fit per ſolam conuentionẽ. Et quòd gloſ. voluerit dicere, interrumpebatur, patet: quia de iure antiquo, & ſic de iure Digeſtorũ, de quo glo. mentionem facit, ſecũdùm quod ego credo, quãuis ab alio nõ habuerim: iſta perpetuatio actionis nondũ erat inuẽta, quæ poſteà fuit inuenta de iure Codicis: vt d. l. fi. C. de præſcrip. triginta anno. & d. l. j. in ver. exceptis. C. de anna. excep. ¶ In ea. glo. ibi: per ſuam denuntiationem eũ conuenerat. Hanc impugnat Io. Fab. hîc, & ſequitur in effectu Ange. de Are. hîc: quia hęc materia loquitur, quando quis iudiciali authoritate fuit citatus: imò oportet quòd iuſſu maioris iudicis fuerit facta citatio. l. ij. §. j. ff. ne quis

119 eum, qui. ¶ †Vnum tamen ſentit hîc gloſ. not. quamuis per alios a non ponderetur, quòd per denuntiationem extraiudicialem [a] factam à parte non interrumpatur præſcriptio. Idem ſentit gloſ. in d. l. fin. in princi. in gloſ. mag. in ver. acquirat. ff. de eo per quem fac. erit. & habes bonum text. in l. alienam. ff. vſuſcap. pro emp. not. Imol. in l. ſi ſeruum. §. ſequitur. ff. de verb. obli. & in c. fin. extra b de præſcript. [b] ⁂ ¶ Nota tamen † quòd in caſibus, in quibus ſola

120 citatio interrumpit præſcriptionem, eodem modo interrumpit denuntiatio facta per quemlibet, licet non nuntius publicus ſit, dummodo fiat de licentia, & authoritate iudicis. Ita ſing. tenet Bal. in l. ij. in penulti. col. C. vbi in rem act. ¶ In eadem glo. ibi: & ſecundùm hoc hodie eſſet correctum, &c. gloſ. bene reprehendit hanc ſolutionem: quia poſito quòd in dicta l. conſtitutionibus. dicio Quaſi, ſtaret aſſertiuè, & ſic probaret quòd requiritur litis conte-

121 ſtatio, tamen in d. l. ſicut. & in l. cùm notiſsimi. in princ. dicit † quòd c ſola citatio interrumpit præſcriptionem: [c] & ſic ſequeretur quòd hodie illa duo edicta, de quibus in hoc text. fit mentio, eſſent hodie correcta. ¶ In eadẽ gl. ibi: vt C. quãdo libel. prin. da. l. j. & ij. quamuis aliter hanc non impugnent doct. tamen hîc impugno: primò quia diuinat: ſed fortiùs illa l. j. & ij. ſolùm procedunt in actionibus prætoriis & pœnalibus, vt dicit text. in dicta l. ij. & gloſ. in d. l. ſicut. in ver. nec ſufficit. & glo. hîc: ergo ſequeretur quòd quantùm ad alias actiones quæ non eſſent annales, iſta duo edicta nõ proce-

a ¶ Extraiudicialem. Vide Felin. in c. illud. in col. vlt. ver. decimaquinta conciuſio. de præſcript.

b ⁂ Aduerte ꝙ & ſi conuentio extraiudicialis nõ interrũpat præſcriptionem, d. l. alienam. ff. pro empt. impedit tamẽ inchoandam, vt eſt tex. notab. quamuis vulgatus in l. ſi fundũ. C. de rei vend. Sardus.

c ¶ Præſcriptionẽ. Vide Angel. de Aret. in conſilio cxxxvij. quod eſt inter conſi. domi. Alex. de Imol. in ij. parte. vbi an per citationẽ per ſonalem, an per realem, & quomodo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

derent,sed essent correcta.[a] ✻¶ In ead.glos.ad fi.Hanc etiam impugnāt doc.quia d.l.sicut.& d.l.cùm notissimi.loquūtur tam in personalibus,quàm in realibus. Prętereà vltra eos seque retur q in realibus ista duo edicta essent hodie correcta:quod nō est dicendū. Reprobatis ergo omnibus solutionibus glos.Io.Fab.hîc pro solutione dicebat,& primò q d.l. constitutionibus.nihil facit,eò quia ibi nō quæritur de interruptione præscriptiōis,sed an actio efficiatur transitoria ad hæredes: quia primò transitoria nō erat.Et hæc fuit solutio,licet ipse non dicat,glo.in d.l.constitutionibus.in ver. quasi. & glo.in d.l.fi.in glo.mag.in prin.in ver.acquirat.ff.de eo,per quem fac.erit.& ibi eam etiam approbant Iac.But.Bar. & Bal. & etiam Ang. in l.ij.§.si eam rem.ff.de vsuc.pro emp.Et sustinendo hanc solutionem,quantùm ad d.l.cōstitutionibus. quæ solutio videtur esse communis,quia contra eam videtur obstare tex.in l.si eum.§. qui iniuriarum.ff. si quis cautio. respondeas vt per Imo.in d.§.si eam rē. & ad §. j.versi.pœnales.j̄.de perpe.& tempo.act.& l.j. C.ne ex delic.defun.cum simi.qui text. etiā videntur multùm obstare prædictæ solutioni, respondete vt per Ioan.Fab.in d.ver. pœnales. & per Cyn. post antiquos in d.l. sicut. Sed ad propositū nostrum obstāt.d.l.sicut.& d.l.cùm notissimi.in prin.quæ sine dubio loquuntur de interruptione præscriptionis per citationem. Pro vera ergo solutione, omissis his, quæ dicuntur per Io.Fab.hîc,post Iac.& Pet. in quibus non attingunt veritatem:dicite secundùm Ia.Butr.hîc,quem refert,& sequitur Nico. de
122 Neap.hîc,in xj.oppo.glo.q †quædam est præscriptio merè odiosa, quæ procedit solùm ex mera negligentia nō petentis,non attento aliquo fauore præscribentis,in qua non requiritur,nec titulus,nec bona fides: vt est præscriptio triginta ann.& ista sola citatione, & conuentione interrumpitur. Ratio est, quia cùm ista præscriptio currat solùm propter negligentiā,nō petētis,certè p citationē cessat ipsa negligētia quę erat causa huius præscriptionis. de ista loquit d.l.cū notissimi. in prin. & d.l. fi-
123 cut. ¶ †Quędā est præscriptio merè fauorabilis,vt est vsucapio triēnij,quæ causatur ex mero fauore præscribentis tantùm,propter eius titulum,& bonā fidem, nō considerata negligentia nō petentis: & ista non tollitur nec per citationē,nec etiā per litis contestationē: quia per litis cōtestationem non tollitur titulus, & possessio præscribentis, ex quibus causatur fauor:vnde tunc requiritur sententia:vt l.si post
124 acceptum.ff.de rei ven. ¶ †Quędā est præscriptio mista,quæ currit tam fauore præscribentis,quàm negligentis non petentis,vt est præscriptio decem,vel viginti annorū:& in ista eligitur media via,vt nō interrūpatur per solā citationē,aut executoris missionē,sed requiritur litis contestatio:vt l.more.C. de rei vendi.
125 ¶ †Quædā est præscriptio,quę sui natura currit,vt sunt prætorię annales,qualis est redhibitoria,quāto minoris,& similes:& istæ interrūpuntur litis cōtestatiōe,vel libello principi dato,qui idē importat:vt l.j.& ij.C. quādo libel.
126 princ.da.†Et suprà scripta distinctio, q præscriptionū quædā sunt merè fauorabiles, quędam merè odiosę, & quędā mistę,probatur in l.fi.in fi.vbi glos.C.de edic.di. Adri.tol.in glo.in ver.ex vna parte.cū gl.seq.in ver.ex vtroq;.& idē Bar.& alij. Sed habent Canonistę tex.expressum,& notabilē in c. placuit.el ij. in §.præscriptionum.xvj.q.iij. Modò ad propositum nostrum illi duo titu.ff.ne quis eum,qui. & ff. de eo, per quem fac.erit. de quibus loquitur tex.noster ad fi.non possunt intelligi de præscriptione merè odiosa triginta ann. quæ sola citatione interrumpitur: quia talis præscriptio erat incognita de iure Digestorum: vt est glo. in l. qui occidit. §.j.in ver.amiserit.ff. ad legem Aquil. & glo.in l. Iulianus.in glos.mag.ff.ex qui.cau.ma. Intelligunturergo necessariò illi tituli vel in vsucapione triennij,vel mista, vel de ea, quæ currit sui
127 natura, in quibus præscriptio non interrumpitur per solam citationem, aut conuentionem,aut missionem executoris. Et sic clarè cessabit contrarium glos. quòd ista est merè veritas, & hanc solutionem sequitur ibi Barto. scilicet in d.l.sicut. C.de præscript. triginta ann.& in l.fin.in prin.ff.de eo,per quem fa. erit. & in l.ij.§.si eam rem.ff.de vsucap.pro empt. & omnes cōmuniter sequuntur.
128 sicut. ¶ †Qualiter autem interrumpatur præscriptio in criminalibus,ponit Barto.in l.naturaliter.ad fi.ff.de vsucap.& in l.mariti.§. quinquenniū.ff.de adul.& Bal.in l.j.C.quando lib. prin.da.& Bal. & Ang.in d.l.cùm notissimi. & Bal.in d.l.fi.in fin.prin.ff. de eo,per
129 quem fac.erit.& Lud.in l.j. in princ.ff.de arbi. † Et circa prædicta vnum singulariter nota, quod ponunt Canonistæ in cle.ij. vt lite penden.quòd nunquàm per citationem interrūpitur præscriptio, nisi de tali citatione sit facta relatio per nuntium iudici, & talis relatio sit in scriptis redacta.[c] Et ibi dicit Pet.de Anch. istud esse singularissimum dictum,& refert se illud audiuisse à do. Bal. in voce
130 allegante Gul. de Cu. hoc tenere in d.l.sicut. ¶ † Item not. quòd nunquàm per citationem interrūpitur præscriptio,quando actor, qui facit citari, fuit ipse contumax, & non comparuit in termino citationis,eo quia citatio circunducitur.[d] Ita Bald.in l. & post edictum.§.j.per illum tex.ff.de iudi. & in l.j.ff. de in ius vo. & in d.l.
fi.in prin.ff.de eo,per quem fac.erit. Eodem modo citatio nulla,[e] non interrumpit præscriptionem,secūdùm Bart.in l.accusaturus. ff.de adul.& Bald.in l.si pater.C.ne de sta.defun.per glos.no.ibi in
131 ver.status.quæ vult †quòd litis contestatio nulla non interrumpat præscriptionē,nec inducat per perpetuationē actiōis. Dicebat etiā no.Bald.in addi.ad Spec.in tit.de cita. quòd non meminit se legisse quòd citatio realis interrumpat præscriptionem, quamuis verbalis sic. ¶ †An autem libellus ineptus,vel malè conceptus,inter-
f rumpat præscriptionem,[f] habetis glo. in auth.offeratur.in glo.fi. in ver.pro nihilo.& ibi Bal.in vij.col.C.de lit.conte. & per Barto.
133 in d.l.accusaturus. ¶ † An autem si per modū exceptionis sit actio proposita in iudicio,an per talem exceptionē interrumpatur præscriptio,& an inducatur perpetuatio actionis, ponit Barto.in l.omnes actiones.ff.de reg.iur. & in l.fi autem.la j.§.fi.ff. de neg gest. & Bal.in d.l.cùm notissimi.in prin.& in §.imò.ad fi.& in l.ij. aliās
134 iij.ad fin.C.de ædil.edic.†Illud semper tenete menti,quòd illa demum litis contestatio inducit interruptionem præscriptionis, & perpetuationem actionis, quādo quis contestatur litem eo animo, vt vsq; ad finem litem perducat:aliās secus. Vnde si lite contestata sponte desisteret,postea à lite,nō diceretur interrupta præscriptio. Glos.est fin.quæ istud in terminis tenet in c.placuit.el ij.§.præscriptionum.in ver.interrupta.xvj.q.iij.& eam sequitur, & cōmēdat vsq; ad astra Lud.Ro.in l.fi verò.§.de viro. in xxiiij. fallen.ff. solu-
135 matrimo. ¶ †Extra glos. restat vt videamus qualiter formandus sit libellus in hac materia istarum duarū actionū, scilicet actionis in factum ex edicto, ne quis eum,qui. & actionis in factum ex edicto,de eo,per quem fac.erit. de quibus duobus loquitur §. noster, ad fin. Et de istis libellis in vtraque actione vide plenè per Specu. in titu. de do. & contu.§. restat. in quarta parte.ad fin. secundùm quod refert Nico. de Neapo. hîc, in vltimis verbis huius §. & in dicto

a ✻Adde q Ias. iu-dicio meo nō intellexit glos. nec eius mentem percepit. Nam glos. respondet ad d. l. constitutionibus. q ibi eramus in casibus in quibus libellus,vel conuentio habebat vim litis contest. vt est in actionibus pœnalibus prætoriis d.l.j. & ij.C.quando libel. princ.obla.& Ias. multùm incōsultè facit cōsequētiam:ergo sequitur q isti duo tituli quo ad alias actiones perpetuas non pœnales sunt correcti, qđ nullo pacto inferri pōt ex glo.nostra. Tu verò inferas ex hac solu. glo.q isti duo tituli,de quibus in hoc §.non procedūt in illis actionibus, in quibus conuentio habet vim litis cōtestatæ, vt d.l. constitutionibus. secūdùm istum intellectum gl.in aliis verò perpetuis nō pœnalib⁹,in quibus libell⁹ nō habet vim litis cōtestatæ, isti tituli sine dubio procederent. Et hæc est propriè mens gl. nostræ: quamuis d.l.constitutionibus. aliter intelligatur, vt statim subiicit Ias. Carcassona Sardus.

b ¶ Statutaria. Vide Feli.in c.illud. circa finē ij. col. in ver.circa ciuiles. vbi ponit an per solā citationem.

c ¶ Redacta. Vide Feli.in d.c.illud. in vj.col.versi.secunda conclusio. de præscrip.

d ¶ Circunducitur, Vide Feli. in d.c. illud. in vj. col. versi.verumtamen super his. vbi refert ipse hanc q. fuisse in Rota.

e ¶ Nulla. Vide Feli.in d.c. illud. in fi.ij.col.in ver.dū subdit abbas. de præscrip.

f ¶ Præscriptionē. Vide Feli. in d.c. illud. in iij. col. circa fin.in versi. secunda declaratio. de præscrip.

dicto loco Spec.& ibidem Ioan.Andr.in addi.ponunt practicam.
136 & materiam dictorum titulorum.† Et in primis in actione in factum ex edicto, ne quis eum,qui potest sic formari libellus ex mente dicto.hîc,maximè Ioan.Fab. Dico contra Titium, quòd cùm coram tali competenti iudice feciſſem in ius vocari Sempronīū ad talem diem ex tali causa,idem Titius dictum Sempronium ad ius venientē per vim detinuit,& impediuit:propter quod idem Sempronius ad dictū tēpus corā dicto iudice nō cōparuit: quapropter actio mea,quā contra eum habebā,extincta est. Quare cùm dictus Titius teneatur mihi quanti in litē iurauero,& paratus sim iurare vsq; ad summā centum,peto me ad iuramentū admitti,& prestito iuramento,dictum Titium in dictis centum condēnari,& compelli,&c. Et si ille Titius exemisset à manibus familiæ,idem esset narrandum,scilicet q ad instantiam meā ducebatur per familiā iudicis authoritate, &c.& erit cōcludendum vt s. Et prædicta forma libelli colligitur etiam ex dictis Bar.in l.penul.§.docere.ff.ne quis
137 eum,qui.† & ibi etiam habes,per eum qualiter formandi sint articuli in actione hac,quē simpliciter refert Angel.de Are.hîc in vlti. char.Et an in cōclusione libelli sit fienda mētio de interesse, prout faciebant antiqui,vt Ioan.& Pet.& Nic.de Neap.in penul. quæst. extra glos.in materia actionis in factum:quæ competit contra exi mentem per vim:dicebat Ioan.Fab.quòd nō auderet hîc ponere: cùm hęc actio competat,dato quòd nihil interfit.Istud plenè exa-
138 minaui s.in gl.mag.in ver.item aduersus.in prin.col.xvj. ¶ †Qualiter autem sit formandus libellus in actione in factum ex edicto, de eo,per quem factum erit.dicite prout s.saluo quòd in precedēti fit mentio de violētia:hîc autem doli.Debet ergo narrari, quòd Titius per dolum fecit,vel dolosè procurauit,q alius faceret,quòminus Sempronius in ius vocatus veniret ad iudicium:eò quia dolosè sibi nuntiatum fuit q pater eius mortuus fuit,vel aliud simile, propter quod non fuit ad iudicium. Posteà in conclusione debet concludi,nō vt s.sed in interesse.Et quia ista actio cōpetit nedum vocato:sed etiam vocato exempto per dolum,vt s.dixi in gl. mag. in ver.item aduersus.in secunda parte principali.si vocatus exemptus ageret, deberet & ipse narrare,vt s. & posteà concludere ad suum interesse:vt hîc habes in fine in specie per Angel.de Aret. Et per ista remanet expeditus præsens §.

LAVS DEO.

1 *Actiones præiudiciales quare dicantur præiudiciales. 2. 4. 13. 14. 15. 38. & 39.
3 *Sententia lata super principali,an super incidenti præiudicium faciat.26.
5 *Petitio hæreditatis,causa centumuiralis dicitur.
6 *Iudicium vniuersale an dicatur præiudiciale ad aliud eodem modo vniuersale?
7 *Iudicia vniuersalia an. si pendeant,dicantur præiudicialia ad iudicia particularia.
8 *Iudicio particulari an ille,contra quem agitur vniuersali,cōtra alios agere possit.
9 *Iudicia particularia,an si sit contentio inter duos sacerdotes de rectoria alicuius ecclesiæ,vel aliqua præbenda,silere debeant vt per aliquem eorum interim intentari non possint.
10 *Prælatus si locauerit prædiū ecclesiæ, & ei postea moueatur quæstio de prælatura,an pendente ista quæst. pensionē soluere compellere possit.
11 *Pensiones si abbati non iustè electo soluantur,an soluentes liberentur.
12 *Iudicium an vitietur per omissionem cognitionis præiudicialium.
16 *Sententia lata super ætate an alijs personis præiudicet.
17 *Exceptiones præiudiciales quæ dicantur,& quæ replicationes.18.
19 *Actiones præiudiciales an sint in rem,vel personales.20.22.
21 *Pars minor cedit maiori.
23 *Verbum videtur quando sit veritatis expressium.
24 *Causa alimentorum est summaria.
25 *Libellus an requiratur in causis summarijs.
27 *Sententia quando in præiudicialibus,vel quasi, inter illos, quorum principaliter interest, principaliter cognitum sit,an inter eos lata omnibus præiudicet.
28 *Sententia lata in præiudicialibus ad hoc vt faciat ius quo ad omnes, quot requirantur.31.
29 *Sententia lata cum vno,an præiudicet omnibus.
30 *Sententia,si contentio sit inter duos nobiles de iurisdictione si feratur pro vno,an præiudicet populo illius castri.
32 *Pluralis locutio non potest esse contenta minori numero duorum.
33 *Testator si instituat duos filios hæredes vniuersales,filiam in certa quantitate:& si aliquis eorum decesserit sine liberis,quòd portio eius deueniat in superuiuentes,an mortuo vno ex filiis filia ad illud fideicommissum admittatur.
34 *Remedium ordinarium vbi adest,semper cessat extraordinarium.
35 *Actiones præiudiciales directas & contrarias an sit dare.
36 *Libelli in actione vtili præiudiciali qualiter sint formandi.
37 *Libellus quando agitur rei vendicatione adiecta causa de iure Romano, qualiter formandus sit.
40 *Petitio hæreditatis an hodie sit præiudicialis.
41 *Coloni censiti,& adscriptitij,qui dicantur,& qualiter differant.
42 *Colonorum quot genera sunt.
43 *Actiones vtiles,& directæ differunt, & distinguuntur tanquam species oppositæ.
44 *Actio directa præiudicialis quòd liberis personis non competat, est notoriè falsum.
45 *Actio vtilis præiudicialis contra quos competat.46.47.52.
46 *Actio præiudicialis an reperiatur, per quam quis aliquam in vxorem, vel vxor aliquem in virum vendicet.
48 *Officium iudicis an pro adscriptitijs, & censitis, & contra eos competat.& an confessoria, & negatoria vtilis tantùm, & an præiudicialis vtilis, & an rei vendicatio adiecta causa de iure Romanorum.51.52.53.
49 *Officium iudicis an ad futuras præstationes competat.55.
50 *Tractus futuri an spectent ad iudicem.56.
54 *Libellus quando agitur contra adscriptitium,censitum, & similes personas,qualiter formetur,& quando agitur contra vasallum & econtra quando agitur à vasallo contra dominum.
56 *Lex,cùm de in rem verso.quando locum habeat.57.58.63.64.65.69.
61 *Emphyteuta si decem annis soluat canonem, an talis præstatio sufficiat domino ad probandum eum emphyteutam suum.
62 *Emphyteuta si amiserit instrumenta suarum inuestiturarum,an ex diutina præstatione canonis emphyteutici probetur quòd præcesserat concessio in emphyteusim.
66 *Rusticus an si soluit mihi omni anno vnum par caponū per decem annis in futurum teneatur.
67 *Notarius si per decem ann. se pro notario gessit,an per hoc probetur, & præsumatur.
68 *Prælatus si nomine census tres solidos quolibet anno habere debeat,an recipiendo duos tantùm omnibus annis,præiudicet ecclesiæ.
70 *Statutum si requirat probationem etiam instrumentalem,an sufficiat probatio per præsumptionem.
71 *Probatio quæ fit per præsumptionem legis,an sit vera, & cadat in statutis.
72 *Probatio filiationis quæ fit per præsumptionē legis an sit vera, aut ficta, & an cadat in statutis.
73 *Probare non dicitur ille,qui iuris præsumptionem pro se habet.
74 *Sententia lata in hac forma:Condemno te ad soluendum vnum par caponum omni anno tali domino prout tui antecessores fecerunt,nullam penitus conditionem habet.

§.Præiudiciales quoque.

¶ Quāuis iste §. sit multùm latè per glossatorē nostrum. Accur. cōmentatus,eo tamē non cōtenti doct.antiqui,& etiam alij scribentes,tot, & tantas quæstiones congesserunt,vt ex eorum scriptis possit propemodum infinitum fieri.Iacobus de Ra.& Ioannes de Blanosco antiquus doctor & solennis,de quo mentionem facit Bartolus & eum cōmendat in l. quòd Nerua.in lect.& etiam in repe.ff. depositi.in §.hoc, accumularūt etiam materiam feudorum,quorum pleraſque quæstiones tetigit posteà, & prosecutus est Nicol. de Neapo.hîc. Ioannes verò Fab. super hoc §.tot quæstiones aggregat,vt penè innumerabiles sint. Ego ea duntaxat attingam,quæ necessaria putauero ad hunc text. & eius gl. post habita omnino materia feudorum tanquàm extra-

uaganti

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Intruso. Quis autē dicatur intrusus: vide Felin. in c. in nostra. in vj. col. in secūdo corelario. de reso. & in c. meminimus. in ij. col. post prin. statuta de accu. & late in c. veniens post prin. j. col. ver. nota secundo. eo. titu. & Ioan. Cal. in cōsil. xiij. in ti. de verb. signifi.

b ¶ Cognoscatur. Adde Pau. de Castro in cōsil. ccclxxiiij.

uaganti, & penitus aliena. ¶ Ad euidentiam præsentis §. & glo. suarum præmittendum est q̄ actiones dicuntur præiudiciales pluribus modis: in quo doc. narrant q̄ Ia. Bu. & Nic. de Neap. in prin. huius §. tenent q̄ quatuor modis. Ioan. Fab. in ij. col. dicit q̄ tribus modis: aliter dicit glo. no. in l. per minorem. & est gloss. vnica, & ibi aliter Barto. ff. de iudi. Ego sequor doctrinam Bar. nō ibi, sed in l. fundū. ff. de excep. & in l. siue contra. §. j. in iij. col. ff. de lib. agno. cum quo etiam tenet Ange. hīc circa iij. aut iiij. col. q̄ †præiudiciales dicantur altero de tribus modis principalibus, aliās tamen, quàm dicat Io. Fab. hīc. Primo modo dicuntur actiones præiudiciales ratione contingentiæ, quando causæ sic se contingunt, q̄ sententia lata in vna facit præiudicium in alia, & parit exceptionē rei iudicatæ: quod est, quando vna causa est principalis, & aliæ sunt accessoriæ ad illam principalem. Et istæ appellantur præiudiciales, quia præiudicant aliis quæstionibus se inuicem contingentibus, in duobus. Primò, quia vna intentata necesse est alias silere. Secundò, †quia sententia lata in vna facit præiudicium in alia, & parit exceptionē rei iudicatæ. Exemplum: si est quæstio de proprietate talis fundi inter te & me, & tu velis pendente prima quæstione petere fructus dicti fundi, vel dicere dicto fundo deberi ab alio fundo meo seruitutem: certè prima quæstio de proprietate dicitur esse præiudicialis ad alias, eò q̄ alias silere facit, & aliis pariat exceptionem rei iudicatæ: & de istis præiudicialibus non loquitur hīc §. nec eius materia: sed de eis loquitur l. fundum. & l. fundi. ff. de excep. & d. l. per minorem. secundùm vnam lec. & propterea dicebat Pau. de Cast. in l. edicta pe. col. C. de eden. q̄ si primò actum est confessoria ratione seruitutis debitæ alicui fundo, si postea agatur rei, vendicatione ad dictum fundum ratione dominij, ista secunda tanquam præiudicialis facit supersederi in prima. Ita intelligit, l. sed si ante viam. ff. de excep. Declarat tamen, & intelligit vt ibidem per Bar. De istis etiam præiudicialibus loquitur l. j. C. de ordi. iudi. cum his, quæ ibi traduntur per doct. maximè per Bar. vbi habetis materiā, †an & quādo sententia lata super principali faciat præiudiciū super incidēti. De qua materia etiā per Bar. & alios in l. qui Romæ. §. duos fratres. in iij. & iiij. col. ff. de verb. ob. per Ang. & Imo. in l. si quęramus. ff. de testamē. per Bal. in l. pe. incip. si iudex. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. Et in istis locis maximè per Bar. in ij. col. in d. §. duo fratres. & per Bal. in d. l. pe. habetis an sententia lata in principali præiudicet in incidenti, & an faciat ius super incidēti: puta si sit confirmatū laudū, an faciat postea ius, vel præiudiciū in pœna cōpromissi. ibidem videatis. ¶ † Secundo principaliter actiones dicūtur præiudiciales, prout sentit Nic. de Neap. post Iac. Bu. & multū optimè declarat Car. in d. l. fundus. & d. l. per minorē. ratione maioritatis, vel præeminētiæ, quādo actiones sunt maiores, vt quia vna sit maioris authoritatis, quàm sit alia: & istę dicuntur præiudiciales, quia dū pendent, præiudicatur aliis minoribus quæstionibus, & eas silere faciūt. Et istud potest cōtingere duobus modis, vt declarat Bar. in d. l. fundū. & sequit simpliciter Ange. de Are. hīc vno modo in causis se inuicē nullo modo cōtingētibus: vt l. fi. C. de ord. iud. vbi causa ciuilis nihil habet facere cū criminali: sed ratione cuiusdā præeminentię, quam habet causa criminalis, prius cognoscitur de causa criminali, & supersedetur inciuili: & sic iudicium criminale dicitur esse potentius ciuili: vt d. l. per minorē, secundùm aliā lec. Secūdo modo potest cōtingere in causis se inuicem cōtingentibus solùm propter aliquale præiudiciū, vt in petitione hæreditatis: vt l. fi. C. de peti. hæred. & l. fi post litē. & ibi Bar. ff. de excep. Hæc verba vltima Bar. sunt multùm obscura. & ita ea bi bene declarata per ipsummet Barto. in l. si quis libertatem. in pe, col. ff. de peti. hære. Hoc modo petitio hæreditatis non habet contingentiā cū aliis causis particularibus quo ad plenū præiudicium, ita vt sententia absolutoria lata in ea faciat plenū præiudicium in aliis vt in aliis pariat exceptionem rei iudicatæ: sicut fit in dicta l. fundi. & dicta l. fundum. ff. de exce. sed parit qualequale prejudiciū. dicta l. si post litem iuncta dicta l. si quis libertatem. Et ratione huius qualisqualis prejudicij pendente isto iudicio vniuersali petitæ hereditatis alia iudicia particularia differuntur: † quia ista causa petitionis hæreditatis, quæ centumuiralis dicitur. l. fi. C. de peti. hæredi. dicitur esse maior ratione authoritatis, & eius nobilitatis, eò quòd inducta sit à senatoribus, qui erant centum numero. dicta l. fin. ratione cuius nobilitatis assumit sibi dictum priuilegium: & de istis præiudicialibus nō loquitur etiam iste §. sed de eis loquuntur leges præallegatæ: de quibus etiam loquuntur pulchrè tradita per Bart. in dicta l. si quis libertatem. in fi. col. vbi ponit Bartolus † an & quando vnum iudicium vniuersale dicatur esse præiudiciale ad aliud eodem modo vniuersale, ita quòd propter vnum aliud differatur: puta si essent duo iudicia vniuersalia, vnum secundùm testamentum, & aliud contra testamentū. Ibidem etiam ponit Bartolus an † si pendeant iudicia vniuersalia, dicātur esse præiudicialia ad iudicia particularia, vt interim iudicia particularia silere debeāt. De quo etiam habetis, & latiùs per eum in d. l. si post litem. ff. de excep. & in l. si bonæ fidei. per illū text. ff. de peti. hæred. & in l. non distinguemus. §. fi is. ff. de arb. Accedant quæ traduntur per Baldum in l. finali. C. de petitio. hæredi. maximè in j & ij. col. etiam in penultima col. vbi inter cętera ponit † an ille contra quem agitur vniuersali iudicio, puta petitione hæreditatis, possit ipse agere contra alios particulari iudicio, puta conuenire debitores hæreditarios: vide ibi per eum. Ponit etiam Barto. in d. l. si quis libertatem. in fin. col. & latiùs in d. l. si post litem. post Innoc. in c. quia in cunctis. in fi. glos. mag. de concel. præbend. an si. sit contentio inter duos dominos de iurisdictione alicuius castri, † vel si sit contentio inter duos sacerdotes de rectoria alicuius ecclesiæ, vel de aliqua prębenda, an interim iudicia particularia silere debeant, vt interim non possint per aliquem eorum intentari: vide ibi per eum: & quod in proposito pulchrè decidit Baldus in l. emptorem. in iij. col. in ver. pone quidam tanquam prælatus. C. loc. † vbi quęritur an si aliquis tāquam prælatus locauit prædium ecclesię, postea mouetur ei quęstio de prelatura, an pendente ista quęstione prę iudiciali super prelatura, teneatur quis, & compelli possit ei soluere. Et decidit notanter quòd sic: nisi sibi sit interdicta administratio, aut mihi interdictum sit, nè soluam, vt ibi per cùm. Accedāt in simili determinata per Bar. in l. si vrbana. per illū text. ff. de condi. inde. & per eundem Bar. in trac. suo de tyrānide. in vij. q. prin. & latè per Bal. in l. ij. col. xiij. versi. quid de sexto. C. de ser. & aqua. † An si abbate non iustè electo, & in monasterium intruso, [a] soluantur pensiones, an soluentes sibi liberentur. Et circa ista duo generalia prejudicialiū actionū pulchrū esset videre † an iste ordo vt prius cognoscatur [b] de prejudicialibus, sit de substātia, adeò q̄ eius omissio vitiet iudiciū. De quo videatis per do. Ant. de But. & do. Card. Flo. & Io. de Imo. & cętcros Cano. in c. exhibita. extra de iud. post gl. & doct. in c. cętcrū. extra de rescri. & q̄ no. Bar. in l. à procedente. C. de dila. & in l. j. C. de ordi. iud. & in l. si quęramus. & ibi etiam per Ang. & Imo. ff. de testa. & per Bal. in l. prolatam. in j. col. C. de sen. & interlo. om. iud. ¶ †Tertiò principaliter & vltimò dicuntur actiones præiudiciales, quādo agitur de statu personæ alicuius, cū tūc dicatur agi de magno prejudicio, scilicet status: et iste dicunt prejudiciales, q̄a prejudicāt, vel aptę sunt prejudicare aliis causis vt videbitis secūdùm Io. ſ. in gl. j. mag. in iiij. parte princ. Et de istis loquitur §. noster, & eius materia. Et istę prejudiciales sunt tres, quę hīc in tex. enumerātur. Et de prędictis, quot modis actiones dicant prejudiciales, vltra prędicta vide etiā p Abb. Pan. in c. tua. in ij. col. de ordi. cog. & in cōsi. xcvij. in ij. col. inci. visis instrumētis. ¶ †Non omitto tamē quod Bal. in d. l. q̄ minorē. q̄ alia verba, sed effectualiter eūdē, dedit aliā theoricā in ista materia, dicēs quasdā esse prejudiciales absolutè, vt quę cōputūt pro statu: vt hoc §. Quasdā respectiuè, habito respectu ad iudiciū: & hoc pōt esse tribus modis. Vno modo ratione authoritatis, vt est in petitione hęreditatis: vt d. l. fi. C. de peti. hęre. Secundò ratione perplexitatis in d. l. fundū. Tertiò ratione cōtrarietatis, vel maioritatis: vt l. cōtra maiores, C. de inoff. test. de

test. de quibus ibi videatis latiùs per eum: quē totū simpliciter refert Ang. de Are. hīc. & fuerūt verba gl. q̄ maiori parte in d. l. per
15 maiorē. ff. de iud. ¶ †Non omitto etiā q̄ Io. Fab. dicebat, quasdam alias dicit actiones prejudiciales, quādo sentētia lata in eis præiudicat etiā aliis p̄sonis, vt est in querela inofficiosi testamēti. l. Papinianus. §. si ex causa. ff. de inof. test. & in sentētia lata. super ætate, quæ prejudicat aliis p̄sonis: vt l. de ætate. ff. de mino. & in casib⁹ in q̄bus res inter alios acta aliis prejudicat. q̄ notātur in l. j. C. res inter alios
16 acta. q̄ plenius in l. sæpe per Bart. & alios. ff. de re iu. Sed certè istæ prejudiciales vltimę nihil in proposito: quia in eis nō est dare actionē, vel iudiciū, quod prejudicet aliis causis, ita vt eis pendētibus aliæ
16 causę necessario fileat: vt in prędictis vidimus. ¶ †Itē nec illud est expeditū. q̄ sententia lata super ætate aliis personis præiudicet: imò circa hoc Bart. ponit vnā longā distinctionē in d. l. de ætate. in iij. & vlt. q. princ. dicite vt ibi per eum. Item in eo quod dicit Ioan. Fab. in querela inofficiosi testamenti, videbitis per gl. j. mag. in iij.
17 parte prin. ¶ †Quæ autē dicātur exceptiones præiudiciales, quia s. vidimus de actionibus: itē quæ dicātur replicationes præiudiciales, declarat not. Bal. in l. peremptorias. in iij. col. C. sent. rescin. non pos. vbi inquit q̄ illæ dicūtur exceptiones præiudiciales, quæ impe diūt processum, in quibus reus cōuentus admittitur ad probandū
18 antè, quàm actor: vt l. præses. C. ad le. Flauiā de plagia. † Illę verò di cūtur replicationes præiudiciales, in quibus admittitur ad probandum replicans, priusquā incipiens: vt inquit tex. no. secūdùm eum, in l. quoniā Alexādrū. C. de adul. de quo etiā per Bal. in d. l. per minorem. de iud. vbi inquit q̄ exceptio, quæ respicit personā, vel processum, semper dicitur præiudicialis: vt si sit exceptio, quæ falsificatem sugillet, vel respiciat inhabilitatem personæ, quæ in iudicio stare nō possit, vt exceptio falsi, procuratoris: de quo ibi latiùs per eum: quem habetis totum relatum ab Angel. de Aret. hīc, qui circa ista annectit quasdam phylacterias à proposito nostro omnino dissonās, & penitus extrauagantes, videlicet an & quādo dominus possit ratificare gesta per falsum procuratorem. Item an & quando possit approbare id, quod semel reprobatum est. Quę omnia tanquam extrauagantia omitto. Sed de supradictis omnibus, quæ dixi circa materiam nostrā vltra præalle. videatis plenè per do. Ant. de But. in c. tua. extra de ord. cog. ¶ His sic ad euidentiam præmissis venio ad text. quamuis iste §. per Ioan. Fab. & Ang. de Are. diuidatur tantùm in duas partes, vt in prima actiones præiudiciales enumeret, in secunda declaret quæ sint prætoriæ, & quæ ciuiles. & secunda sit ibi: ex quibus ferè. Mihi magis placet quòd iste §. diuidatur in tres, secundùm quod diuidit Nicolaus de Neapoli. In prima ponit an actiones præiudiciales sint in rē, vel in personam: & sic earum qualitatem declarat. In secūda, & tertia facit prout s.
19 dictū est. Secūda ibi: quales sunt. Tertia ibi: ex quibus ferè. ¶ †Præiudiciales actiones, quæ hīc enumerantur, sunt in rem. hoc primo. & ex his illa, per quam quæritur an aliquis sit seruus vel liber, est ciuilis: aliæ verò, per quas de libertinitate, vel de partu agnoscendo disceptatur, sunt prætoriæ. hoc dicit vsq; ad §. sic itaq;. ¶ Notate summarium, & totum habetis. Capio gl. j. mag. in ver. præiudiciales. & ista est prolixior glo. quæ sit in titu. isto actionum, aut etiam in toto lib. isto Institutionum, vel etiam in corpore iuris. & variè habetur hæc glos. & isti impressores nouorum librorum, vt hanc glo. adhuc prolixiorem facerent, addiderunt vnam caudam, quæ non est de glo. Accur. vt facile perpendi potest: quæ cauda incipit ibi post prin. xv. lineas. Item quare dicuntur præiudiciales: Respondeo secundùm quosdam, &c. & durat vsq; ad illum ver. sed secundùm hoc cùm quæritur, &c. excusiuè: & de hac cauda nullam faciam mētionem, nec cęteri faciunt. Ista gl. diuiditur in septem partes principales. In prima præsupponit, vt quærat quare istæ præiudiciales non sint positæ. s. inter reales prætorias. In secunda ponit quot sunt actiones præiudiciales, & quibus, & contra quos competant. In tertia ponit formam libellorum in istis actionibus prejudicialibus. In quarta ponit quare istæ actiones dicātur prejudiciales. In quinta quærit an sint aliæ plures prejudiciales, quàm illę quę hīc in text. enumerantur. In sexta quærit quo iure petantur coloni, adscriptitij, cāsiti, vel similes, an vtili præiudiciali, vel directa, an officio iudicis, an verò competat vtilis cōfessoria, [a] vel vtilis negatoria. In septima, & vltima quærit: si aliquis teneatur ad annua seruitia, vel ex promissione, vel ex consuetudine præstandi, quo iure petatur condemniari, vt in posterum præstet, & ipse quo iure petat se absolui. Secū da ibi: & sunt tres. Tertia ibi: sed qualiter formantur libelli. Quarta ibi: item quare dicuntur præiudiciales. Quinta ibi: item nūquid sint plures præiudiciales, nisi hæ tres. Sexta ibi: item quo iure adscriptitij. Septima, & vltima ibi: item si aliquis ad aliqua annua. Expediam hanc glos. per partes. & Prima pars principalis subdiuisione non indiget. ¶ † In eadem glossa ibi. & sunt in rem. Intelligite secundùm docto. vt Ioannes Fab. & Angel. de Are. res petitur: id est, persona, quæ petitur loco rei sicut si peteretur bos, vel asinus, vel omne aliud animal, vel aliud pecus, &c. & vltra glos. clarius dicite secundùm Angel. in l. j. §. per hanc. el j. de rei vendicatione quòd imò prejudiciales dicuntur in rem: quia sicut in rei vendicatione, quæ pręponitur ratione dominij, nō agitur nisi ad declarationem dominij, & restitutio rei imploratur postea officio iudicis: vt l. ex diuerso. §. j. iuncta l. qui restituere. ff. de rei vendica. & dixi latè in §. omnium. in materia rei vendicationis. s. eod. quando agitur istis præiudicialibus agitur ad hoc vt declaretur seruus, vel filius, vel libertus, vel econtra negatiuè: & si qua restitutio est fienda, fit officio iudicis. Et idem etiam tenet Angel. de Aret. hīc circa ij. col. Adde bonum text. in l. cùm aliquis. in prin. in ver. vendicabat. iuncta l. j. C. de iu. deli. ¶ In ead. glo. ibi: & de cęteris hīc dicere reseruauit. Hæc ratio impugnatur communiter per doctores hīc: quia secundùm istam rationem iste §. debuisset fieri suprà in tractatu ciuilium: & sic post §. sed istæ. s. eo. maximè si propter vnam ciuilem Imperator non reposuit prætorias in sua materia. Præterea, & fortius, secundùm Nicolaum de Neapoli hic: in prima oppositione gl. post Rodul. absurdum est dicere quòd propter vnam ciuilem posuit hīc duas prætorias: imò debuisset esse contra: † quia minor pars maiori cedit, arg. l. in rem. §. item quæcunq;. ff. de rei vendicatione. & l. quæritur. ff. de statu hominum. Sed ab istis impugnationibus glossæ se defendit, quamuis illam omnes impugnent excepto Dyn. qui cum ea tranſit. Nam non dicit glos. quòd propter vnam ciuilem situatus sit hīc iste §. sed dicit quòd cùm prejudicialium aliquæ sint prætoriæ, aliquæ sint ciuiles, iste §. non potuisset poni nec inter ciuiles, nec inter prætorias: & ideo de per se post vtrasq; repositus est: & sic cōtraria doctorum non obstant. Communiter tamen dicunt doctores hīc, reprobata ratione gl. vt Ioannes Fab. post Iacobum & Nicolaum in loco proximè allegato, & sequitur etiam Angel. de Aret. quòd in hoc §. ponitur vna diuisio actionum, videlicet quòd quędam sunt præiudiciales, quędam non: & ideo ad singularem diuisionem opus fuit dari singularem tractatum. §. alio. Institu. qui. mo. test. infir. Et hoc obtinuat Imperator in toto isto titulo. † Et istud etiam teneo, reiecta opinione nonnullorum hīc tenentium q̄ istæ actiones, de quibus tractat hīc §. sint personales, & non reales: & propterea hīc bene positæ sunt in tractatu personalium. Quod probant ex text. nostro in dictione Videntur, quæ est fictionis donatiua. alleg. l. si duo. cum glos. ff. de acquiren. hęred. melius allegassent text. in l. ossa. §. fin. ff. de reli. & sump. fune. Quę opi. quamuis ipsi non dicant, fuit ante eos nonnullorum antiquorum hīc. vt refert Nicol. post Iacobum Butrig. in prima oppositione extra glo. & ipsi eam reprehendunt, & bene: quia imò sunt reales, prout ego s. proximè post gl. demonstraui. ¶ Nec obstat verbū Videtur, hīc in tex. positū: quia quamuis ipsi nō respōdeant, ego respondeo † q̄ imò verbū Videtur, in
23 a hoc textu est veritatis expressiuum: prout & in l. seruum filij. §. j. [a] vbi glos. ij. in ver. adita est. & ibidem doct. ff. de legatis j. & in l. iij. §. ex contrario. in fi. secundùm Angel. ibi. ff. de acquirenda posses. ¶ Sum modò in secunda parte principali gl. ibi: & sunt tres. quam subdiuido in quatuor particulas. In prima ponit quòd actiones prejudiciales, de quibus tractat hīc §. sunt tres. In secunda refert opiniones quorundam tenentium quòd sint tantùm duæ: & illam reprobat. In tertia particulatim probat quòd in quolibet ex casibus hīc in tex.

a ¶ Si quis ab ecclesia. Quid si quis ab ecclesia. vide Ioan. And. in c. ij. de cle. non resi. in vj. & Host. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. de Imo. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. Cal. in cōsi. xxxiij. in ti. de verb. signifi.

b ¶ Ad ecclesiam. Quid si quis ad ecclesiam. vide Ioan. And. in c. ij. de cle. non resi. in vj. & Host. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. de Imo. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. Cal. in cōsi. xxxiij. in ti. de verb. signifi.

c ¶ Ad studium. Quid si quis ad studium. vide Ioan. And. in c. ij. de cle. non resi. in vj. & Host. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. de Imo. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. Cal. in cōsi. xxxiij. in ti. de verb. signifi.

d ¶ Ad peregrinationem. Quid si quis ad peregrinationem. vide Ioan. And. in c. ij. de cle. non resi. in vj. & Host. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. de Imo. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. Cal. in cōsi. xxxiij. in ti. de verb. signifi.

e ¶ Ad infirmitatem. Quid si quis ad infirmitatem. vide Ioan. And. in c. ij. de cle. non resi. in vj. & Host. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. de Imo. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. Cal. in cōsi. xxxiij. in ti. de verb. signifi.

f ¶ Ad infirmitatem. Quid si quis ad infirmitatem. vide Ioan. And. in c. ij. de cle. non resi. in vj. & Host. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. de Imo. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. Cal. in cōsi. xxxiij. in ti. de verb. signifi.

g ¶ Ad infirmitatem. Quid si quis ad infirmitatem. vide Ioan. And. in c. ij. de cle. non resi. in vj. & Host. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. de Imo. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. Cal. in cōsi. xxxiij. in ti. de verb. signifi.

h ¶ Ad infirmitatem. Quid si quis ad infirmitatem. vide Ioan. And. in c. ij. de cle. non resi. in vj. & Host. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. de Imo. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. Cal. in cōsi. xxxiij. in ti. de verb. signifi.

i ¶ Ad infirmitatem. Quid si quis ad infirmitatem. vide Ioan. And. in c. ij. de cle. non resi. in vj. & Host. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. de Imo. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. Cal. in cōsi. xxxiij. in ti. de verb. signifi.

j ¶ Ad infirmitatem. Quid si quis ad infirmitatem. vide Ioan. And. in c. ij. de cle. non resi. in vj. & Host. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. de Imo. in c. ij. de cle. non resi. & Ioan. Cal. in cōsi. xxxiij. in ti. de verb. signifi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ⁂ Nihil facit illa tex.in d.l.j.§.cùm patronus. in quo nullum verbũ de alimentis, nec de summaria cognitione.

b ⁂Addo ꝙ hoc dicit Bal.mihi non placet,quia si de natura causę est, vt libellus non sit necessarius , sed qualis qualis petitio sufficiat , vt d.cle.sepe.de ver. signi. quare vult Bal. istud restringere ꝙ præsentatio rescripti obtineat vim libelli quo ad iudicem tantùm , non quo ad partem : certè lege cautum nó reperitur : ergo nec nos dicamus. §.cõsideremus.in auth. de trien. & semis.l.illã. C.de col. Vnde dicerẽ ꝙ in omnibus casibus in qbus præsentatio rescripti habet vim libelli , de quibus per Innoc. in locis ꝛ. allega. procedet tam quo ad partẽ , quàm quo ad iudicem. Fateor tamen quòd in citatione partis erũt talia exprimenda , per quæ possit citat⁹ plenè instrui de his, super quibus in iudicio conueniatur, arg.cle.ij. vt lite pend. nihil innoue.& sic cessabit obiectio , quæ fieri posset d.l.j. in princ. ff. de eden. Carcassona Sardus.

c ¶ Omnibus. vide domi.Alexãd. de Imo.in consi.lxx. in v.col i.j.parte. & in cõsi. clxxxvij.in v.col.in secunda parte.& in cõsi. cxxiij. in iij. & iiij.col. in prima parte.

d ¶ Legitimatione filij. vide Feli. in c.pe.de re iud. in iij. col. in versic. de sententia lata.

tex.positis actio est præiudicialis.In quarta recitat quandam incidentem opi. Secunda ibi: sed quidam dicunt, & malè. Tertia ibi : in prima ergo,vbi quæritur.Quarta ibi :sed quidam dixerunt. ¶ In ead.ibi,quia summatim quæritur. Addite † ꝙ causa alimentorum est summaria,intantùm quòd alibi multùm signanter Pet.de Anch.in cle.j.de iure pa.ꝙ in causa alimentorum non requiritur libellus,nec alia iuris solẽnitas:cùm expediatur officio iudicis : vt l.si quis à liberis.§.si vel parens.& §.seq.ff. de liber.agno.& l.j. §. cùm patronus. ff. de offic. præfec.vrb.[a] ⁂& in l.si iudex.ff.de his,qui sunt sui vel alie.iu.iunctis his,quæ no.per gl.in rub. ff.de interro.actio. Quod bene nota,† quia in summariis etiã aliquãdo requiritur libellus: vt per Spec.in tit.de offi.iudi.§. postquã.aliàs est §.postremò.ver.sexto.& per Bar.in d.l.si quis à liberis.§.si quis ex his.intantùm ꝙ quamuis aliàs in summariis , in quibus sufficit qualis qualis petitio , præsentatio rescripti obtineat vim libelli,prout voluit Inn.in c.dudũ.el ij.extra de elec. & in c.ij. de libel. obla. & in c.j. vbi etiã per Io.de Imo.de lit.contest. solet tradi in cle.sæpe.de verb.sig.tamen istud procedit quãtùm ad iudicem tantũ,vt nõ dicatur impartiri officium suum non petitus : sed quo ad ipsam partem bene requiritur libellus.Istud est quod no.valde voluit Bal.in l.j.C.de preci.Impe. offe.& in l.j.per illũ tex.C. quãdo libel. princip.

b ⁂¶ In ea.ibi:sed dic vt ibi. Et ibi glo.fi.in ver. pronuntiatũ esse ad fi.distinguit,& bene,quòd aut est summariè cognitum:& tunc nõ præiudicat. Aut est plenè cognitũ:& tunc bene præiudicat. Addo bonum text. in materia nostra in d.l.si quis à liberis.§.solent. quem ibi ad hoc not.Barto. post glos. ibi in versi. cognoscere.

¶ †Hinc sumpta occasione Ang.de Aret.hîc, & nõ multùm impertinenter, examinat nunquid sententia lata super principali præiudicet super incidenti:& ponit in hoc longam distinctionem ex dictis Gul.Bart.& latiùs Bal.in d. l.si iudex post glo.not.ibi.ff.de his,qui sunt sui, vel alie.iur.& Bart.in l. qui Romæ.§. duo fratres.in v.oppo.ff.de verb.oblig.& Bart. Ange. Imo.& Cuma.in l.à diuo Pio.§.si super rebus. ff.de re iud.& Bar.post gl.in l.j.C. de ord. cog. & Bar.in l.finautẽ. §.fi.ff.de nego.gest.& in l.à procedẽte.C.de dila.& in l.vendicantem.ff. de euic. Videatis hîc per eũ:cuius dictis addite bonum tex.in c.cùm dilectus.& ibi per Inn.Ioan. Andr.& alios extra de ordi. cog. & text. in l. si cùm tibi.& quod ibi no. Bald.C.de iudi. & do. Anto.de But.in c. aduersario.extra de exce. & in c.cùm in ecclesia.post Inno.& doc. extra de cau.pos.& proprie.& Io.Cal.in repe.c. intelleximus.in v.q.de ordi.cog. & Bart. in l.j. in pe. col.C.quando prouo.non est necesse. & in l. qui repudiantis.§.fi.ff.de inoffi.testa.& quod no.dixit Bar. in l.de pupillo.§.si is,cui.circa fi.ff.de oper.no.nun.¶ †Iuxta supradicta Io. Fab.in vij.col.cum seq.vsq;ad fin.§.ponit aliquas quæstiones.quãdo in istis præiudicialibus , vel quasi præiudicialibus , si principaliter fuerit cognitum inter illos , quorum principaliter interest,

c sententia inter eos lata præiudicet omnibus: [c] puta si feratur sententia super filiatione , an præiudicet fratribus , & aliis agnatis , & cognatis. Et quid si feratur sententia non super filiatione , sed super legitimatione filij, [d] quòd sit legitimus. Et quid si nuntietur sine vllo agente,vel defendente. Itẽ quid si super nobilitate stante cõsuetudine ꝙ aliter succedent nobiles, quàm ignobiles:& similes quæstiones.de quibus videatis hîc latè per eum.Cuius dictis addite optimũ text.quẽ omisi allegare in l.j.§.fi.& l.seq.in prin.l.seq.ff.de lib.agno.& ibi Bar.& ibi habetis de sententia lata in causa legitimationis,an præiudicet quo ad oẽs. Videatis etiã Bar.in l.ingenuum. per illũ text.ff.de sta.homi.& ibi etiã per eũ quid iuris,quãdo sentẽtia profertur super statu sine legitimo cõtradictore.& Bar.in l.j.in j.col.C.quo.bono.Et ad quęstiones Io.Fab.videatis Inno.in c.causam.el ij.extra qui filij sint legit.vbi per ordinẽ ponit quasi omnes istas quęstiones. Et ibidẽ ponũt alij oẽs Canonistę per glo.& doct. omnes in c.penul.extra de re iud.& plenè per Io. de Imo.in l.sæpe. in prin.ff.de re iud.& ibidem magis plenè per do.Alex.de Imol.in sua solẽni repetitiõe.Videatis omnino Bal.in l.ij.in ij.col.& seq.C. quib.res iudi.nõ nocet.vbi multa pulchra ponit in præsenti materia:† & maximè sex,quę requirũtur ad hoc vt in istis præiudicialibus sententia faciat ius quo ad oẽs:quę particulatim enumerat Angel.de Are.hîc.ꝛ.in iij.parte prin.huius gl.sed nõ expedit:ibi videatis. ¶ †Ibidẽ etiã enumerat Bal.casus in quibus sententia lata cum vno præiudicat omnibus:vt in causa infamię,deportationis, excõmunicationis,in actione populari,super collusione, pro matrimonio inter virũ & vxorem,super patria potestate,vel ꝙ filius sit legitimus,inter patrẽ & filiũ.Secus inter pares personas , vt inter fratres:vt ibi latiùs per eum.Item in iure eligẽdi cõtra electores,& super ætate.Itẽ vbicũq; tractatur de cõditione personę,sentẽtia afficiens personam facit ius inter omnes : vt si quęratur an laicus , vel clericus sit istius originis , vel alterius,aut istius domicilij , vel alterius,& vbi:& si pronũtiatur, aliquem esse vasallum ratione feudi: vel aliquẽ esse adscriptitiũ,vel censitũ.De omnibus istis habetis ibi ordinatè per eum,cum quo quasi in omnibus transit ibi Salic. Cuius dictis addite gl.no.quæ aliquos casus ex prędictis enumerat in c.cùm inter.in ver.ad litigantes.de re iudi.& Bal.late,& Ang.in d. l.ingenuum.& Ang.& Imo.in d.l.sepe.in prin.& in l.si per lusorio. §.fi.ff.de app.& Panor.& alios in d.c.penul.extra de re iudi. & do. Ant.ibi in ix.col.de sententia lata super matrimonio. & per eundem in d.c.causam.el ij.in vj.col.extra,qui filij sint leg.Et de patria potestate,siue filiatione,vel legitimatione,videatis etiam per Ang. in l.j.in fi.ff.de libe.exhi.Et de iure eligẽdi contra electores,videatis etiam Bald.in l.si sine.in fi.col.C.ad Velleia. Et in materia videatis etiam quod multùm notabiliter decidit Bal.in l.ij.arg.illius tex.C.

30 de lib.cau.† ꝙ si inter duos nobiles sit cõtentio de iurisdictione alicuius castri,& sententia feratur pro vno , ꝙ nõ præiudicat populo illius castri,etiam(quod est longè præclarius) scienti causam de se agi:nisi citatus fuerit ad causam.Et ibidem etiam subdit Bal. aliud perpetuò notatu dignũ,ꝙ si pendente iudicio inter ipsos nobiles, posteà citetur ipse populus,vel ipsa vniuersitas pro suo interesse,

31 quòd non requiratur noua productio libelli.quod nota.† Et an in casibus,in quibus sententia facit ius quo ad omnes,& aliis,præiudicat,an idem sit in iuramento,si causa sit decisa per iuramentum,videatis gl.sing.tenẽtem ꝙ sic,in d.l.ingenuum.ff.de sta.homi. quam glos.simpliciter tenet, & reputat singularem Angel.de Aret.hîc. ¶ In ea.ibi:item.quia posteà dicit,cæteræ verò,&c.Et ita loquitur

32 de pluribus, excepta vna. Hanc approbant omnes:quia † pluralis locutio non potest esse contenta minori numero duorũ.l.vbi numerus.ff.de testi.& l.inter illam.§.item ita data.ff.de verb.signi. & l.libertas.§.fin.ff.de manu.testa.secundùm Dyn.& etiam Ioannes Fab.hîc,qui post antiquos Petrus & Iacobus dicebant quòd illud quòd dicit gl.est no.Accedat text.ille not.in l.Iulius Phœbus.quæ est l.fina.ff.ad Trebel.quam alleg.Nic.hîc, in j.quęst. glos.Et hanc partem gl.inducit Angel.de Are. ad illam notabilem quæst.quam format Bar.in d.l.fi.per illum text.& dicit sibi de facto occurrentem fuisse,quam non rectè,nec perfectè recitat Angelus de Aret.

33 Pone , † testator instituit duos filios masculos hæredes vniuersales , & filiam fœminam in certa quantitate: deinde subiecit quòd si aliquis eorum decesserit sine liberis , quòd portio eius deueniat in superuiuentes:quæritur an vno ex filiis masculis mortuo , filia admittatur ad illud fideicommissum. Finaliter concludit

cludit Bart.quòd cùm ratio recti sermonis nõ patiatur quòd illud participium,Superuiuentes,pluralis numeri, verificetur in solo filio remanente,certè de necessitate comprehendetur filia,quamuis ex re certa instituta:per text.in d.l.fi.quæ filia in re certa instituta aliàs nõ admitteretur,si ratio recti sermonis pateretur:vt quia tres vel quatuor filios masculos instituisset,vel vẽtrem , ex quo potuissent plures nasci:quia cùm testator masculos prædilexerit in institutione , eos instituendo vniuersaliter hæredes , præsumitur eos quoq; prædilexisse in fideicommisso:vt l.Lucius.§.pater puerum. ff.ad Trebel.Pro ista decisione Bar.dicit Ange.de Are.hîc se addere glo.nostram hîc,quæ, iudicio meo,parum facit in specie prædictæ quæstionis.Addit etiam glos,quæ minus facit in l.si mater.§.fi. in gloss. fi. in ver.excludi.ff.ad Trebel. & ibi Bald.Imo.& Rapha. Cuma. Ego addo eundem Barto.in l.Lucius.ff.de vulga.& pupil. in penulti.col. in ver. sed quæro circa hoc de pulchra, quęstione, &c.& in vlt.col.ver.quæro,quidam habens duos filios.& Bar. no. in consil.suo incip.Angelus matrem habebat,& vnum filium nomine Bar.&c.in ij.& iij.col.& Pet.de Anch.in consilio suo lxxiiij. aliàs lxiij.addo text.in l.qui quartã.§.fi.secũdùm intellectũ Bar.ff. de lega.j.vbi si testator habet vnicam filiam,& leget filiabus in plurali:per hoc dicitur constare ꝙ etiam senserit de filia posthuma: vbi aliàs non præsumeretur , & minùs dicetur constare.l. qui filiabus.in prin.& ibi de hoc etiam vide Bartol.ff.de lega.j.¶ In ead. glos.ibi.ff.si liber.inge.esse dica.l.j.& ij.§.j. Ange.de Are.refert hîc Dyn.dicere,ꝙ istæ leges parum , aut nihil faciunt.Sed errat,quia Dyn.nihil dicit , sed est Ioan.Fab.qui etiam subdit quòd quamuis istæ leges nihil faciãt propter hoc quòd in eis nihil dicatur de officio iudicis,quod tamẽ bene facit l.j.in §.per hãc.el j.ff.de rei vend. & in l.ij.§.hoc autem interdictum.ff.de lib.exhi Imò Dy.hîc in iij.col.secutus simpliciter allegationes glo.oppo.quòd iudicis officium in casu glo.non posit habere locum,cùm habeat locũ actio

34 præiudicialis.† & vbi poteſt habere locum actio ordinaria,semper

a cessat remedium extraordinarium, [a] quale est officium iudicis: vt l.in causæ.la ij.in princip.ff.de mino.& l.quædam.in princip.ff. de eden.& l.qui bona.§.de illo.ff.de dãno infecto & l.in prouinciali. §.j.ff.de ope.no.nun.& respondet Dynus prout glo.in dicta l.j.§. per hanc.in glos.fin. in ver.vendicare.quòd argumentum obtinet, quando officium iudicis datur contra ius cõmune:vt d.l.in causæ. in princ.cum simi.vbi minor petit officio iudicis se restitui aduersus contractũ.Secus autem,si officiũ iudicis imploratur secundùm ius cõmune,vt in proposito nostro.Et eũ hac sol.tenent Io.Fab. & Ang.hîc.Aliter, & melius respondet Bal.in d.§.per hãc.& latiùs & clariùs in d.l.in prouinciali.in §.j.in fi.& Panor.in c.ex parte.el ij.de rescrip.vbi ponit quatuor notabiles limitationes ad illã regulam quòd remedium ordinarium facit cessare extraordinarium. vbi videatis. Aliam,& tertiã sol.ad prædictum cõtrariũ colligo ex verbis Nic.hîc,in iij.oppo.extra gl.post Iac. But. in alio tamẽ proposito,videlicet ꝙ illud quod dicitur, ꝙ actio ordinaria , & remedium extraordinariũ, nõ possunt simul cõpetere:verũ est,quando ad idem competant : secus si ad diuersa , vt in proposito nostro,in quo officium iudicis nõ cõpetit super statu,ad hoc vt aliquis vendicetur in filiationem,vel in seruitutem, prout competunt præiudiciales : sed competit ad hoc, vt iubeat castigari,vel ad similia compelli: vt l.j.§.cùm patronus.ff.de offic.præfect.vrb.Et per hoc impugnat ipse Nicol.post Iacob.But.glos.in ista parte,quæ, secũdùm eum,sentit quòd quando inter istos intentatur officiũ iudicis, ꝙ dicatur quęstio pręiudicialis:quia,secũdùm eũ nõ est verũ,vt ex prędictis patet : quia officium iudicis non datur pro quæstione status, vt ſ.dixi.Et hoc idem videtur etiam tenere Ioan.Fab.in princip.ij. col. Hæc solutio, iudicio meo,nullatenus potest sustineri,& consequenter reprobatio,quam ipsi faciunt de glo. non est bona,posito etiam quòd gl.vellet id,quod ipsi dicunt : quia imò isto casu, quando officium iudicis intentatur contra libertum,vel contra filium, non solum intentatur ad castigationem,vel pro alimentis , vel ad similia:imò etiam intentatur super controuersia,& cognitione status:vt est text.in dicta l.j.§.per hanc.& ibi glos.fina.in ver.vendicare.in distinctione sua , in duobus primis membris,istud vult expresè,quæ ibi approbatur per Bart.& omnes. a Et cõsimilis glos.est ſ. de pat.pote.in §.j.in gl.j. Sed de hoc est text.rotũdus,& expressus in d.l. iij. § hoc autem interdictum.ff.de lib.exhi.ibi: & succedere poterit notio prætoris : vt apud eum disceptetur , vtrũ quis sit in potestate, an nõ.Et sic ibi est casus clarus,quod officium iudicis intentatur,etiam super statu.Et sic si glo. nostra vellet id, quod ipsi reprobant,adhuc bene diceret.Et istud visus est postea tenere ipse Ioannes Fab.quasi sibi contrarius in iiij.col.in fin.Nec etiam est verum illud, quod ad prædictorum sustentationem subiiciebat Ioan.Fab. in prin.ij.col.& inauertenter,vt puto , quòd d.l.j.§.per hanc loquatur tãtùm de filio:quia, iudicio meo,istud est de directo cõtra illũ text. loquentẽ in omnibus liberis pſonis , quę sunt iuris nostri.& illud,quod ibi in text.subiicitur, vt puta liber.est exemplũ.Exẽpla autẽ non restringunt regulam.l.j.§ quod vulgo.ff.de aqua quoti.& æstiua.& l.dãni infecti.la ij.in fin.ff.de dam.infec.& gl.mag.in prin.in d.§.per hãc approbata per omnes,tenet ꝙ ille §.habet locum nedum in filio,sed etiam in aliis compluribus personis ibidem per glo.& doct.maximè Bar. & Ang.enumeratis.& per Bar.in l.j.ff.de libe. exhib.& Innoc.in c.inter quatuor. de maiori. & obedien.quas particulatim enumerat Ang. de Are.hîc,quem,si vultis videatis? qui etiam per hanc secundã rationem reprehẽdit ipsum Ioan.Fab.Ego postea reperi ipsum Ioan. Fab. in hoc §.in ix.col.de quo Ange.de Are. non facit mentionem,plenius examinantem veritatem glos.in d.§.per hanc.& se ipsum emendantem,& finaliter concludentem quòd vtilis rei vendicatio adiecta causa de iure Romano , & vtilis prætudicialis cõpetant pro omnibus personis , in quibus aliquod ius habeamus ad instar illius directę quę cõpetit filio in potestate constituto,non illa eadem. Et ita intelligit glo. in d.§.per hãc.Quę distinctio etiam nõ placet mihi,vt directa competat tãtùm per filium in potestate,& aliis personis cõpetat vtilis , quæ competat cõtra alias personas:quia istud est cõtra d.§.per hanc.quia illud quod dicitur de filio,dicitur exẽplificatiuè,quod restringit regulã,vt ſ.dixi. b ⁂¶ † In ead.ibi vt mãdati,& de-

b 35 positi,& similes.Stat ergo ex glo.quòd non est dare pręiudiciales directas,& contrarias contrarium tenet istamet gl.sibi contraria ꝛ.in vj.parte prin.ibi:item quo iure adscriptitij.& Dy.hîc in pe.col.tenet cum gl.hîc,quam dicit bene dicere,eò quia pręiudicialis nõ potest plus directa,tã ex parte vnius quàm ex parte alterius:quia omnes sunt paris cõditionis:& ideo dicitur directa ex parte omniũ,sicut in actione pro socio , quæ datur pluribus sociis,cuilibet est directa:quia paris sunt potestatis,vt dicit notari per gl.in l.cõsensu.ff.de act.& oblig.& ita etiã tenet Nic.hîc,in iij.q.gl. & ita trãsire videntur Io.Fab.& Angel.de Are.& ita etiam teneo, quãuis fundamẽta Dy.sint debilia.Subiiciunt tamen Dy.& Nic.ꝙ glos. nostra se ipsam vituperat in penul.parte,ibi cõtrariũ tenet.& ibi videbimus an glos.possit à contrarietate saluari:quod erit multùm difficile.Item dum glo.hîc dicit,vt mandati,depositi , & similes.videatis omnino illam solennem glos.& magistram in d.l.consensu.in ver.consentire.& ibi Bart.ff.de actio. & obliga. & notabilius Bart.in l.curatoris.in j.col.C.de nego.gest.Item dum glos. ista dicit quòd nulla lege cautum inuenitur , licet aliæ quædam inueniantur , &c. Ego pondero hîc esse glo. consociam ad illam glossam cuius doctrinam Baldus alibi reputat singul. Namglos.in l.

omnino

¶ Extraordinarium.Adde Fran. Are.in l.vẽtre.in viij.col.de acquirẽda.& quod ibidem dixi in apost. ⁂Aduerte ꝙ posset probabiliter teneri ꝙ pro aliis personis , in quibus ius aliquod habem⁹,exceptis filijs,cõpetat vtilis,non directa.Et videtur velle hæc glos.ibi item quo iure adscriptitij, &c. & probatur optima ratione: quotiẽs nõ ex verbis legis , sed per interpretationem doctorum ex identitate rationis fit extẽtio de vno casu ad alium non cõpetit directa, sed vtilis actio. Doctrina est Bar. communiter recepta in l.curatoris.in ij.col.C. de nego.gestis.sed in ꝓposita quæsti. in aliis,quàm libertis,& filiis, sit extẽsio per interpretationẽ doctorũ: ergo erit vtilis,& nõ directa. Et certè omnes casus,de quibus,per Bart. Angel.& alios,in d.§. per hanc.non videntur esse de mente illius §.tamẽ quia modicę, aut nullius est vtilitatis, fit discreta vel vtilis , per l. actio. ff. de nego. gest.nõ est insistendum,ne frustra denigremus papirum:quãuis idem Iaſ.j col.x.nume. 45.sibi contrarius firmet vtilẽ cõpetere,nõ directam. Carcassona Sard.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱Vide bonũ text. in l.liberis.§.fi.ff. de liber.cau.Sardus.

b ✱Videas etiã Angel.de Are.in iij. col.circa finem.

c ✱Aduerte ꝙ hoc casu,quando per modum exceptionis ꝓponeretur, magis diceretur exceptio præiudicialis, quàm actio, quia de illa prius cognosceretur.vt l.præses. C.ad leg.Flau.de plag.declarando secundùm Bal. in l. peremptorias. C. senten. rescin. non poss. & ſ. vidimus in euidentialibus, in fin. ij. col. Carcassona Sardus.

omnino.in ver.alioqui. ff. de impen. in re. do. fact.dicit ꝙ non meminit se legisse ꝙ sit actio de dote directa,& contraria.Bal.in c.j.in finalibus verbis.in tit.quid præce.debe.inuesti. an fideli.dicit in illa gloſſ.in prædictis verbis tradi doctrinam,quæ,secundùm eum,non ponitur alibi,ꝙ directa & contraria nõ habent locum, nisi in casibus expresis in iure.Et istud idẽ dicit Bal.per illam glo.in l.edicta.in xviij. col. C. de eden.Et ad hoc etiam illã glo. allegat Ange. in l.j.ff.sol.matr.& ibi Ioan. de Imo. in vij.col. Certè quamuis illa glo.reputetur vnica,& singularis,tamen habet consociam hîc.Et,iudicio meo,prædicta doctrina adhuc meliùs colligitur ex verbis glo.nostræ,quàm gloſ.ſ.alleg. Ex qua doctrina inferebat Bal.in d.c.j.in fin.ꝙ ex contractu feudi nõ oritur actio directa, & cõtraria,imò est hincinde directa:vt ibi per eum. ¶ Sum modò in tertia parte prin.gloſſ.ibi: sed qualiter formantur libelli. quam subdiuido in quinq; partes.In prima ponitur forma libelli contraria ex parte patris contra filium.In secunda ponitur forma libelli ex parte domini contra seruum.In tertia ponitur forma libelli contraria ex parte serui,liberti,vel filij contra dominum, patronum, vel patrem.In quarta ponuntur duæ differentiæ inter hanc præiudicialem, quæ datur patri cõtra filium,& rei vendicationem ex iure Romano.In quinta glo.format tacitum quæsitum, & se remittit. Secunda ibi: in seruo,& domino.Tertia ibi:econtra seruus, vel libertus. Quarta ibi: & differt hæc ab ead. Quinta ibi: quibus autem modis filius.

36 ¶ †In ea.ibi:quia sententia pro veritate habetur.Nico. de Neap. in v.q.gloſſ. in materia vtilis præiudicialis.dicit glo. optimè formare istos libellos,& ꝙ eius forma est tenenda. Sed certè, si aduertatis, sentit etiã Io.Fab.hîc,in fi.col.circa fi.istæ sunt tantùm cõclusiones libellorum:& ideo in narrationibus factorum esset aduertendum ex mente Dy.in penul.col.& sequitur Ange. de Are. quamuis de eo non faciat mentionem : quia fienda esset mentio quasi possesiones eo casu,quo quis esset in quasi possesione seruitutis, vel libertatis,vel in quasi possesione paternitatis, siue patriæ potestatis.[a] ✱Item esset etiam aduertendum,secundùm Ioan. Fab.hîc,in pe.vel fi.col.ad fi.ꝙ cùm istæ actiones præiudiciales sint reales, debet concludi ad declarandum,videlicet,Peto ꝙ talis declaretur filius,& similia.Et ista declaratio venit iure actionis, cætera, vt alimenta,& restitutio,si qua esset fiẽda,veniret officio iudicis : prout etiam dixi vobis ſ.in princ. huius gloſſ. Et per ista satis constat de forma istorum libellorum : & sufficiat. Et in specie ponunt Dyn. & Ang.de Aret.hîc. De istis libellis vide plenè Spec.in tit.de natu. ex lib.ventre.circa prin.quem alleg.Nic.hîc, in loco ſ. proximè allegato. ¶ In ead.glo.ibi:item hæc dicitur prætoria, illa ciuilis. Has duas differentias approbat Dy.hîc,in vij.col.& Nic.in ix. & vlti.q. glo.in materia præiudicialis directæ.Addunt ipsi tertiam differentiam,quia rei vendicatio adiecta causa de iure Romano datur contra tertium detinentem filium inuitum,vel etiam volentem : vt d. l.j.§.per hanc.el j.cum glo.mag.in ver.vendicare.ff. de rei vend. & gloſſ.ſ.de pa. pote. in princ. in ver.ius autem patriæ potestatis. Sed ista præiudicialis non competit contra tertium, sed contra ipsum filium facientem suiipsius controuersiam; & sic istæ præiudiciales, quamuis sint reales, nõ tamen competunt nisi contra illos,& illis, de quorum statu agitur,non autem contra tertium. Et ita etiam tenet Ioan.Fab. hîc, in fi.vij. col. Ego addo ad ista omnia Bart.in terminis in l.siue contra. §.j.in ij.col.ff.de lib. agno.secundùm bonas lec.facientem mentionem de glossa ista in hac parte, & de illis duabus differẽtiis,& etiã de illa tertia addita per doc.hîc:& ibi Bar. omnes istas differẽtias approbat:& ibidẽ addit aliã,& quartã differentiã,quę nõ ponitur per doc.hîc:quia rei vẽdicatio adiecta causa de iure Romano cõpetit tantùm ascendentibus, qui vendicant alios in suã potestatẽ:sed prejudicialis cõpetit ascendẽtibus, & descendentibus inuicem.Ista tamẽ quarta differentia non procederet,nisi quantùm ad filios:sed quantũ ad alias personas, in quibus aliquod ius habemus,talis rei vendicatio competeret nõ ascendentibus solum,imò etiam extraneis d.§.per hanc. † Qualiter autem formandus sit libellus,quãdo agitur rei vendicatione adiecta causa

b de iure Romano,[b] ✱ponit Dy.hîc,in pe.col.sed melius, & perfectius Nic.de Neap.in vj.q.in materia vtilis præiudicialis:qui etiam ponit formã libelli, quãdo agitur interdicto de liberis exhibendis: vel deducẽdis de quo libello videatis etiam per Spe.tit. de offi.iudi. §.j.ver.fi.& in tit.de fide instru. §.j.quẽ ipse Nic. alleg. Addite etiã Spec. in tit.de cõuer.in fide. §.j.ver.porrò si filius. ¶ In ead.gl.ibi: diximus ſ.de pat.potest.ibi videatis,& similem gl.in d. §. per hanc. in gl.fi.in ver.vendicare.quarũ materiam etiam satis impertinẽter examinat per plures quæstiones Ioan.Fab.hîc,maximè in iiij.v. & vij.col.& etiã aliquid in sequentibus. ¶ Sum modò in quarta parte principali gl.ibi:item quare dicuntur præiudiciales,quam subdiuido in quinq; particulas.In prima ponit primam opi.quorũdam. In secunda ponit secundam opinionem aliorum. In tertia ponit opi.Ioan.quam approbat.In quarta per modum quæsiti tacitè opponit cõtra illam opi.Ioan.& soluit.In quinta format vnam quæstionem,quæ etiam est tacita oppositio contra opi.Ioan.& respondet.Secũda ibi:alij dixerunt.Tertia ibi:vel dic secũdùm Io. Quarta ibi:sed secundùm hoc,cùm quæritur. Quinta ibi : itẽ quid si nulla

38 alia quæstio mouetur. ¶ In ea.glo.ibi:& ff.si liber.ing. esse dica.l.fi. Hæc prima opi.quãuis aliter nõ repræhẽdatur per Dy.Io.Fab.aut Ang.de Are.tamẽ circa eam impugnandã multa inania effudit hîc Nic.in iij.col.in iiij.q.gl.post Iac.Bu.& suum Rodul.de Aur.Paucis ego puto,omissis suis phylacteriis,ꝙ hæc opi.non sit vera: quia actiones dicũtur præiudiciales, siue proponanť in modũ exceptio-

c nis,[c] ✱siue etiam directò in modum actionis : vt videbimus ſ. in iij.opin.Ioan.communiter approbata. ¶ In ead.gloſ.ibi:vel collusio ibi fuit.Hanc secũdam opi.reputat deriſoriam Dy.hîc, & eam repræhẽdit,& bene.Primò per fundamentũ gloſſę nostræ.Secundò,quia sequeretur quòd in omnibus casibus, in quibus sententia lata pro vno,præiudicat omnibus:de quibus vidimus ſ. in ij. parte princip.huius gloſ. quòd actiones dicerentur præiudiciales : quod est falsum,& contra hunc text. Sed ab ista secunda oppo. Dy.facilè defenderetur hæc secunda opin.in qua non dicitur quòd sit prę iudicialis,eò quia fiat præiudicium omnibus personis, & omnibus quæstionibus: & ista sunt diuersa,vt declaraui ſ.in princ. huius §. in secundo euidentiali.ad fin. remanet tamen impugnata hæc se-

39 cunda opinio per fundamentum gloſ. ¶ † In eadem gloſ.ibi l.vix certis. Hæc tertia opin.Ioan.approbatur communiter per doctores hîc inter cæteros per Dy.qui dicit quòd ista est rectissima opi. continens veritatem.Subtilis tamen Pet.& Iac.de Ra.quos referũt Ioannes Fab.& Nic.non contenti prædicta ratione,& tertia opin. Ioan.dicunt aliter,istas scilicet ideo dici præiudiciales, eò quòd in eis agatur de maiori præiudicio,quàm esse posit videlicet de statu hominis.Nam cùm status hominis cõsistat in tribus,in libertate,ciuitate, & familia,vt l.fin.ff.de capi.dimi.certè in istis præiudicialibus agitur de amissione istorum trium, vel altero eorum, meritò dictæ sunt præiudiciales.Nec obstat quòd petitio hæreditatis dicatur prejudicialis,vt l.finali.C.de petitio.hæredi.& tamẽ in ea non agitur de statu : quia respondete saluando istam rationem, quòd petitio hæreditatis dicitur præiudicialis alio respectu, quàm in istis tribus,quæ in hoc textu notantur, prout declaraui ſ. in euidentialibus.Et hãc vltimam rationẽ Petr.& Iacob.videntur etiam tenere Ioan.Fab.& Angel.hîc.Et secundùm hanc rationẽ cessarẽt duæ quæstiones proximè sequentes in gloſ.ibi : sed secundùm hoc cùm quęritur.& ibi etiam:item quid si nulla.Hęc tamen ratio Petri & Ia.repræhenditur per Nic.de Neap.hîc,in iiij.col.& in iiij.q. glo.post Rodul.satis bona ratione:quia sequeretur ꝙ quando agitur de libertinitate,vel ingenuitate,nõ esset quæstio præiudicialis, cùm tunc non agatur de amissione illorum trium, scilicet libertatis,ciuitatis,& familiæ:& tamẽ istud est falsum,& cõtra hunc text. præterea vltra eũ,quãdo est quęstio filiationis,solũ agitur de statu familiæ,& nõ ciuitatis,vel libertatis:ergo si illo respectu diceretur

præiudicialis,sequeretur ꝙ vbicũq; esset quæstio de familia,ꝙ esset prejudicialis:quod tamẽ non est expeditũ. Ego teneo opi.& rationem Io.ſ.relatã,& cõmuniter approbatã:& etiã puto esse sustẽtabilẽ opi.Pe.& Iac.& ambas videtur tenere Bar.in l.fundũ.ff.de excep.Nec obstat impugnatio Nicol.ꝙ quãdo agitur de libertinitate,vel ingenuitate,ꝙ nõ agatur de amissione illorũ trium,&c.quia credo ꝙ Iac.& Pet.non acceperint statum hominis pro illis tribus tãtùm,sed generaliter quomodocunq; tractetur de statu hominis: quia quolibet modo dicit tractari de magno præiudicio.Nõ obstat secundũ,quia fateor,& expresiùs fatẽ in quęstiõe de patre arrogãte,Io.Fab.circa ix.aut x.col. ¶ In ead.gl.ibi:vt ſ.in rub.procę.gl.bene dicit,& opi.Io.est vera,& approbatur per Dy.& doct.hîc:& bene facit §.his autẽ verbis.ſ.ad leg.Aquil.& l.j.§.duo autẽ sunt genera aquarũ.ff.de aqua quoti.& æsti.cũ si. ¶ Sum modò in quinta parte principali glo.ibi:itẽ nunquid sunt plures præiudiciales,quæ subdiuisione nõ indiget. ¶ In ea.gl.ibi:respõdeo sic.Vos paucis dicite ꝙ præiudiciales pluribus modis dicũtur:& sunt multò plures, quàm istę quæ hîc ponunť in textu,vt declaraui ſ.in euidẽtialibus, in prin.huius §. Sed capiẽdo præiudiciales prout capiũtur in hoc tex.quãdo agitur de statu personæ alicuius:& istæ sunt tantũ tres:

40 aliàs si plures essent,tex.noster fuisset diminutus. ¶ †In ea.gl. ibi:li cet hodie cõtrariũ sit.de hoc dicite vt latè ꝑ Bart.in l.si quis libertatẽ.in pen.col.ff.de peti.hære.& in l.si post litẽ.ff.de exce.& secũdùm ibi dicta hãc particulã gl.intellige,& limita:quia nõ est indistinctè verũ ꝙ hodie cõtrariũ sit,scilicet ꝙ hodie petitio hæreditatis nõ sit præiudicialis:vt in prædictis locis latiùs per Bart. ¶ Sum modò in sexta parte gl.ibi:itẽ quo iure adscriptitij. quã subdiuido in tres partes,quemadmodum tres opi.in ea recitantur. Partes de se patent. ¶ In ead.gl.ibi:censiti,& similes.Qui dicantur isti coloni adscriptitij,& censiti,videatis in text.l.cùm scimus.& ibi per Bar.

41 & alios.C.de agri.& censi.lib.xj.† Quæ autem differentia sit inter colonum adscriptitium,& censitum,habetis gloſ.not.in l.ij.in glo. j.C.in quibus causis colo. censi. do.accu. posſ.lib.xj. per Angel.de

42 Aret.& alios ſ.de iu.perſo.in princip.† De multiplici genere istorum colonorum, videatis glo.magistrã in rubri.C.de agri.& censi.lib.xj. & plenius per Host.in Sum.in titu.de na.ex liber. ventre &c. ¶ In ea.glo.ibi:contraria prejudiciali vtili. Aduertite,quia ista particula gloſſę communiter sic habetur:respondeo vtili præiudiciali directa : & ipsi se petunt in libertatem contraria prædiciali vtili : ideo vtili, non directa quia liberi sunt, &c. Si ita habeatur glo.prout cõmuniter habetur,& ita habuerũt doct.hîc,gl. in multis pesimè dicere videtur, & ita de ea truffantur doctores primò dum dicit:respondeo,vtili præiudiciali directa.Glo. continet maximã absurditatẽ,secũdùm Io.Fab.hîc:nam vocat vnammet actio

43 nem vtilem,& directam:quod est impoſsibile:†cùm vtilis,& directa differant,& distinguãtur,tanquam species oppositę,secundùm Ioan.Fab.hîc:de quo vos videatis gl. vnicã in l.ex legato nominis. C.de lega.& omnes.latè Bar.post Pe.de Bellaper.in l.ij.secundùm bonas lect.C.de act.& oblig.& in l.j.in penul.col.ff.de act.& oblig. Et secũdùm ibi dicta intelligo an verũ sit ꝙ directa,& vtilis distinguãtur specie.Itẽ gl.hîc vult ꝙ sit dare prejudiciales directas & cõtrarias. Tamẽ ſ.in ij.parte principali istud expresè negauit,& tenuit sibimet oppositũ,videlicet ꝙ nõ reperiãtur præiudiciales directæ,& cõtrarię.Et dicunt doct.vt Dy.& Nic.ꝙ in hoc gl.se vitu perauit in isto fine.Dicite prout dixi in dicta secunda parte principali,ad finẽ.Itẽ dũ gl.ista dicit:ideo vtili,& non directa, quia liberi

44 sunt,& sentit,† quòd pro liberis personis nõ cõpetat directa præiudicialis, quod est notoriè falsum.Videtis ergo quomodo in tam paucis verbis gloſ.in multas absurditates inciderit.Isti impressores nouorum librorum correxerũt glo.& fecerunt hoc modo:respondeo vtili prejudiciali,nõ directa.Et sic adiunxerunt illã negatiuam Non,quam etiam habent aliquæ gl.Et hoc adiunxerũt, ne gl. aliàs vnam actionẽ directã,& vtilẽ appellaret:quod est absurdũ,vt prædixi.Et credo ꝙ cùm illam negatiuã Nõ, haberet gl.Nic.ipse in xj. quæst.gl.dicit ꝙ nõ inuenit in glo.nominari vtilem,& directam simul.Sed cõmuniter libri non habẽt illam negatiuã Non,& debẽt esse sine illa negatiua,prout cõmuniter senserũt doc.in saluatione

glo.vt Dy.& Io.Fab.& dixit expresè Ang.de Are.hîc quòd gloſ. melius stat sine dictione Non.Sed vt cumq; sit, etiam si adest negatiua,adhuc tamẽ superſunt aliæ absurditates gl.Dyn.hîc in vltima col.mirabili modo excusauit gl.sed meliori, quàm excogitari possit:quem secutus est Ioan.Fab. Et ex dictis amborũ simul saluatur gloſ.ab omnibus absurditatibus suprà dictis.& sequitur etiã Ang. de Are.hîc:sed isti vtuntur verbis obscuris, quæ ego clara facio in hunc modum. Nam si ego peto te pronuntiari adscriptitium, vel censitum,vel alterius generis colonum, ego ago vtili præiudiciali: quia directa locum habere non potest:quia illa non competit, nisi pro his,qui asseruntur verè serui:& isti nõ sunt verè serui: vt iuribus hîc alleg.in gloſ.Tamẽ quia quodammodo habentur loco seruorum,à quibus parum distant quo ad seruitia, quæ habẽt facere, vt iuribus hîc alleg. in gloſ.& ideo vtilis præiudicialis proponi potest.Verùm quia ista præiudicialis est vtilis ex parte vtriusq;, siue dominus agat contra adscriptitiũ,censitũ, & similes,siue econtra,ipse adscriptitius agat cõtra dominũ,vt se eximat ab illo nexu adscriptitiatus.Vt ergo vna ab alia dignoſceretur,gl. appellauit illam,quę cõpetit domino cõtra adscriptitiũ,præiudicialem vtilem, & directam:illam verò,quæ ecõtra competit adscriptitio,appellauit vtilẽ præiudicialẽ cõtrariã.Non ergo accipit gl.directã pro ea, quæ differt ab vtili:quia prout ſ. dicebam,impoſsibile esset, eãdem actionem esse directam,& vtilem:sed ideo istam vtilẽ appellauit directã,vt significaret istam esse eam,quæ cõpeteret domino:illam verò,quæ competit ipsi adscriptitio,appellauit contrariam: nõ ad differentiam directæ vt sic essent duæ diuersæ actiones præiudiciales,directa,& contraria:quia hæc ſ. negauit in secunda parte principali,& ibi dixi:sed appellauit contrariã alio respectu,eò ꝙ in contrario casu cõpeteret,id est,cõtra ipsum dominum. Et hoc modo saluatur gl.ab omnibus absurditatibus,& cõtrarietatibus suprà dictis.Subdit tamen Io.Fab.negari non posse ꝙ quãuis glo.ita posit palliari,vt prædixi,quòd tamẽ gl.fuit malè compoſtata (vt verbis eius vtar) ex defectu fortè scriptorum,vel aliàs.Stat ergo ex gl.iun

45 cta prædicta eius saluatione, ꝙ † cõtra adscriptitios,censitos,& similes personas,competit vtilis præiudicialis:& eodem modo ipsis contra dominos:non autem directa:quia illa non competit, nisi in tribus casibus hîc in tex.positis:aliàs redarguerem⁹ tex. de insuffi cientia,si essent plures casus.Et cum hac opi.transeunt cõmuniter doct.hîc,& expresiùs,quàm cæteri,Io.Fab.in viij.col.vbi generaliter subdit pro regula,ꝙ vbicũq; quis agit pro iure, quòd habet in persona alicuius ex iure,vel cõsuetudine, ꝙ sibi cõpetit vtilis præiudicialis:& eodẽ modo cõpetit cõtra eũ,eò quia licet directa deficiat,tamẽ dabitur vtilis,saltẽ per extẽtionẽ:quæ extẽsio plerũq; fit ad casus nõ cogitatos,in quibus æquũ est actionẽ dari.Hoc probat per simile: nam interdictũ pro liberis exhibendis cõpetit patri, & tamen vtile cõpetit etiã marito pro exhibenda vxore:vt l.imo.ff.de lib.exhi.& l.fi.C.eo.Si ergo illud interdictũ extẽditur ad vxorem propter ius,quod maritus in ea habet,nõ mirum si actio præiudicialis vtilis cõpetat,vbi agit de iure,quod cadit in personã alterius ex iure, vel ex cõsuetudine.Et per hoc etiã infert Io.Fab.ꝙ ꝓ iure obediẽtiæ quæ debetur à persona ratione religionis , vel subiectionis,vel iurisdictionis,potest vtilis præiudicialis intentari. Ego addo ad ista in terminis Bar.in l.siue ecõtra.§.j.in fi.col.ff.de libe. agno.

46 vbi quærit † an reperiatur prejudicialis, per quam quis vendicet aliquam in vxorem,vel vxor aliquem in virum, quando non detinetur à tertio,sed ipsa facit cõtrouersiam sui ipsius,asserens se non esse vxorem:vt ibi Bar.etiam faciens mẽtionem de illo vtili interdicto pro vxore exhibenda , iuxta d.l.fin.C.de libe.exhib.videtur sentire id , quod Ioan.Fab.ſ.proximè relatus. Et subiicit ibi Bartolus hoc esse expressum de iure canonico in titu.de conuer. coniu. per totum. & in Specu.de sponsa.§.sequitur.videatis ibi Bart. Vnum

47 † etiam dicebat Ioannes Fab.hîc , in xj.col.quod est maxima limitatio ad hunc §.& totam eius materiam , & ea , quæ proximè dixi.Et illud satis infert ex prædictis , quòd si esset quæstio de fraternitate , vel cognatione , vt quia esset vnus cognatus non habens liberos , cuius alter speraret succesionem : certè non posset agere præiudiciali , etiam vtili , vt pronuntietur talis : eo quia fra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱Adde q̃ à simili probari potest q̃ hoc casu competat officium iudicis, per text. in l. iij.§. hoc autẽ interdictũ.ff.de lib. exhib.& l.j.§. per hanc.el j.ff.de rei vend. Nam sicut ad eorum similitudinem,& eorũ, de quibus in hoc §.dicimus vtilem prejudicialẽ cõpetere,ita est etiã dicendum de officio iudicis. Carcassona Sardus.

b ¶ Qui sortẽ. Vbi vide tu do. Alex. de Imol. & Bald. in Marg. in versi. tractatus. versi. secundo. & Card. in cle.ij.xx. quæstio.de Iudæ.& in cle.j.§. nos. de iureiur. & Inn. in c. auditis. in glosſ. sua,in ver. & facies. de procur. Flori. in l.in lege Aquilia si deletum.in iij.col. ad leg.Aquil.

c ✱Aduerte q̃ imò nõ video quo modo competat cõfessoria, & negatoria vtilis , quæ vtiles actiões nõ dãtur nisi aliqua æquitate subsistẽte, vt per Bart. in l.curatoris.ij.col. C. de neg. gestis. quæ æquitas hic cessat, cùm competat vtilis præiudicialis , & officium iudicis: & vt solet dici,erubescimus sine lege loqui. l. si verò. §. de viro .ff. sol. mat. §. consideremus. in auth. de triente & semisse.maximè, vt inquiunt Io. Fab. & Ange. de Aret. hic , q̃ istud esset contra naturam actionis cõfessoriæ & negatoriæ. Nec obst. text. in c. inter quatuor. extra de maioritate & obe. cuius inductionem libenter ab illis , q̃ eum allegãt , audire. Et certè cùm virtus legis stet in eius inductione, vt l. non solũ. §. qui primipilũ. ff. de excus. tuto. quæ textũ ad hoc allegauit Bal. in l.petẽs. C. de pac. secũdùm quod eũ refert Iason in l. emancipato. col. ter,vel cognatus,non habẽt ius in personis: & ideo non potest eis competere præiudicialis, etiam vtilis,vt ex prædictis patet. Et ita etiam refert tenere Pe.& Iac.hîc:quamuis quasi possessio ita cadat in fraternitate,sicut in filiatione,secundùm glo.not.in l.non nudis. in glos. fi. in ver.detege. C.de proba.quæ glos.secundùm ipsum Ioan.Fab.non approbatur per doct.ibi. Et pro ista opi.Io.Fa.bene facit in simili: quia quamuis rei vendicatio adiecta causa de iure Romano competat compluribus personis , de quibus dixi remissiuè s̃.in secunda parte principali huius glo.ad fi.tamen non datur fratri in fratrem,nec patri in patrem : quia frater non posset vendicare fratrem adiecta causa de iure Romano:quod voluit Bal.in l.non ignorat. in v.col. C.qui accu. non pos. Ego tamen in terminis nostris habeo Bar. tenentem de directo contrarium in l.vbicunq;.§.j. per illum tex. ff. de ven.in pos.mit.& in l.siue contra. §.j. in fin. col.ad fi.ff.de libe. agno. & in quibus locis tenet q̃ per vtilem præiudicialem ego possum petere me pronuntiare agnatũ, vel cognatum tuum:vt puta fratrem, vel patruum tuum , & similia:siue illa quæstio veniat principaliter,siue incidenter.Motus per illam l. vbicunq;.§.j. & per multa alia, alleg.per eum , & in prædictis locis. Bar.refert ita tenere Inno.in c. tuam. extra de ordi.cog.& Spec.in tit.qui filij sint legi.circa princ.& Ioan.de Blanosco in isto §. & Cy.in d.l.non nudis. & istud secundùm puto verius. Et ad obiecta,& quæ obiici possunt in contrarium, respondente vt per Bart. in locis præalleg. An autem contra vasallum , seu feudatarium competat ista vtilis præiudicialis, vide hîc Ioan.Fab. in x.col.post Iac. & Petr. & per Nic.& remissiuè in penul.col.in ix.q.extra glosſ.& vide Specu.in terminis in tit.de feu. §. quoniam. ver.xxij. Ad suprà, scripta etiam, & materiã addatis vnum,quod ponit Bald.in c.j. in fi.col.de mili.vasal.qui contu.est. q̃ si nobilis dicit esse sibi ius colligendi pedagium in castro suo à transeuntibus , & transeuntes illud negent,in actiones,quæ isto casu competunt, & in similibus generibus,sint præiudiciales, eò q̃ in eis agatur de infringenda libertate transeuntium.Dicite vt ibi per eum : & addite quæ
48 in simili ponit hîc Ioan.Fab.in xij. col. ¶ †In ead.glo.ibi.ff.de vsu.l.j.Hæc impugnatio glo. & eius opi.reprehenditur per doc.hîc, intantum q̃ inter alios dicebat Dyn,hîc,in fin. aliâs pe.col.q̃ glos.non potuisset peius dicere : & q̃ imò pro istis adscriptitiis, & censitis competit
a etiam officium iudicis [a] ✱Vltra doct.hoc visa est etiam velle glosſ. sibi contrariã in l.cùm satis.§.caueant.in verbo,per iudicem.per il um text.C.de agri. & censi.lib. xj. Nec obstat arg. glo.q̃ officium iudicis non competat pro futuris præstationibus : quia glosſamet sibi contraria ſ̃.in parte seq. tenuit oppositum : ibi tamen videbimus an glosſ. saluari possit ab ista contrarietate. Sed respondendo argumento
49 glo.dicite †q̃ officium iudicis non competit ad futuras præstationes. verum est , nisi ratione præsentis iuris : & sic nisi de præsenti aliquod ius competat sibi:quia tunc iuri de futuro potest adherere:vt not.in d.l.j.§.j.ff.de vsu. Et ita formaliter respõdet Dyn.hîc ad fi.huius §.& Nic.in x.quæst.glo.& sequitur Ange. de Are.in finalibus verbis huius §. Hinc sumpta occasione ipse Ang.de Are.latissimè, sed mul-
50 tùm impertinenter, examinat, †an , & quando tractatus futuri spectent ad iudicem. Et in hoc refert multas,& varias, doctrinas doctorũ sparsim hincinde. Videatis hîc plenè per eum. & Bart.in l.j.C.de senten.quę sine cer.quanti. & in d.l.j.§.j.& ibi latius Floria.ff.de vsuc. &
b Bart.in l.vbi autẽ nõ apparet.§.qui sortẽ [b].ff. de verb.ob.& in l.nõ quemadmodũ.ff.de iudi. & Ang.& latè Imo.in l.si stipulatus.§.cùm stipulamur. ff.de verb.obliga.& Ang. in repeti. l.j.C.de iudi.ver.nunc intro glo.& quæro, lite ra hîc dicit,&c. cum concor. quæ in dictis locis inuenietis. ¶ In ead.glos.ibi:quod nihil est. Glos. alibi videtur tenere contrarium,scilicet quòd imò etiam cõpetat cõfessoria,in l.j.in gl. fi.in ver.prohibeatur.C.in quib. cau.colo. cẽsi. lib.xj.Nicolaus hîc , in x.quæstione.glo. tenet cum glos. nostra quòd pro istis adscriptitiis, &
51 censitis nullo modo cõpetat cõfessoria , & negatoria. Et ita etiam tenet Ang.de Are.ad fi.huius §.Moti sunt,quia confessoria,& negatoria non cõpetunt,nisi pro seruitutibus debitis à re rei,non autem merè personalibus , iuxta ea,quæ vidimus in §. æquè.s̃. eo.
51 † Ego teneo contra glo.nostrã,& contra eos,quòd imò etiã competat confessoria,& negatoria vtilis tantũ,non autẽ directa,prout gl.nostra dicit.Et ad hoc allego bonũ text. & expressum in c.inter quatuor.extra de maio.& obe.vbi agitur confessoria ad obedientiam,& sic pro iure merè personali,prout ibidem not. Inn. Et ita per illũ text.tenet etiam Io.Fab.hîc,in x.col.Nõ obstat arg.s̃.factũ, quia respõdeo.prout Io. Fab.quòd cõfessoria nõ datur,nisi seruitus
c debeatur à re rei:verũ est,vera cõfessoria:sed bene quasi cõfessoria seu vtilis.d.c. inter quatuor. [c] ✱ stabit ergo ex suprà scriptis omnibus,quæ vidimus in hac parte glos.vt illa simul recolligamus , &
52 reducamus ad breuem conclusionem,†quòd cõtra adscriptitium, censitum,& similes personas,& eodem modo eis competunt tria remedia,vtilis præiudicialis,officium iudicis, & vtilis confessoria, & negatoria.Quomodo autem possit competere officium iudicis, cùm alia actio ordinaria competat:dicite prout dixi s̃.in secunda
53 parte principali huius gl.ad fi.† Addite quòd etiam contra eos cõpetit rei vendicatio adiecta causa de iure Romano, prout tenet gl. approbata per omnes ibi,& vbiq; in l.j.§.per hanc.el j.in glo.mag.
54 in ver.vendicare.in princ.ff.de rei vendica.† Qualiter autem formandus sit libellus,quando agitur contra adscriptitium , cẽsitum, & similes personas,& econtra,quãdo ab ipsis agitur.Item qualiter formandus sit libellus,quando agitur cõtra vasallum , & econtra, quando agitur à vasallo cõtra dominum:ponit hîc Nic. de Neap. in vlti.col.in xiij.& vlti.quæst.glos.Et formam istorum libellorum in terminis videatis per Specu.in titu.de feud.§.fi.in fi.& in titu.de censi.§.nunc dicendum.ver.j.ij.& iij.quem alleg.ipse Nic. & Spec. in titu.qui filij sint legitimi.§.j.lib.iiij.quem alleg.Ioan.Fabr.hîc,in vij.col. ¶ Sum modo in septima & vltima parte princ.gl.ibi : item si aliquis ad aliqua annua seruitia.quæ sub diuisione non indiget.
55 ¶ † In ead.glo.ibi:officio iudicis.Hæc glos.est sibi contraria : nam hîc vult,quòd officium iudicis competat ad futuras præstationes: quod negauit s̃.in parte proximè præcedenti. Et ad hoc nõ potest aliud dici circa istam glos.secundùm Dy.hîc,nisi quòd glo.errauit. Et ita etiam dicit Nic.in xj.& vlti.quæst.glos.Ioan.Fab.in xiiij.col. dicit quòd quamuis glos.vix possit excusari,quòd tamen ita saluabitur,vt glos.s̃.in parte proximè præcedenti loquatur quando officium iudicis principaliter intentatur,hîc verò quãdo imploratur accessoriè.Et pro hac saluatione multùm bene facit quod in terminis nostris dixit Bal. in l.j.in col.fi.versi.sextò contra hoc opponp. C. de fideicõmiss.vbi dixit quòd in terminis nostris futuræ obligationes veniunt in iudicio tanquam annexa, nõ tanquam principalia. Sed ista saluatio,videri meo,non bene congruit glo. Vnde ego teneo cũ Dy.q̃ glos.malè loquatur, per ea,quæ dixi in parte proximè præcedenti,& q̃ glo.fuerit sibi in hoc cõtraria. ¶ In ead. glo. ad fi.Dy.hîc in vlti.col.dicit q̃ ista gl. dicit malè,peius, & pessimè, eò quia quando quis tenetur ex promissione ad aliqua annua seruitia,prout glo.præsupponit,tunc nõ competit sibi officium iudicis,sed habet viam ordinariam agendi ex stipulatione , quando stipulatio verè interuenit:vel ex præsumpta stipulatione, quæ præsumitur ex diutina prestatione,vbi stipulatio allegatur pro titulo, iuxta d.l.cùm de in rem verso.Subdit tamen Dyn.q̃ vbi solùm allegatur consuetudo,& diutina præstatio sine titulo , vt quia petierem aliquid à te,puta vnum par caponũ,eò quia tu,& maiores tui præstastis:tunc procederet glo.nostra:quia tunc cùm nõ possit agi ex promissione,haberet locũ officiũ iudicis.Et ita etiam effectualiter tenet post multa Ioan.Fab.hîc,xiiij.col.& etiam Nico.in xj.& vlti.q.glo.qui etiã dicit.& fortè non malè,posse etiam saluari glos. in primo casu,vt quamuis etiã alia actio compectat , nihilò minus adhuc posset implorari officium iudicis,per id,quod dicit glo. in d. l.j.§.per hanc.el j.in glosſ.in ver.vendicare. ad fi.ff. de rei vend. & dixi s̃.in secunda parte principali huius glos.ad fi.Ego autem intelligerem prædicta,vt procederent secundùm ea, quæ tradit Barto. plenius,quàm alibi,in d.l.cùm de in rem verso.post glo.ibi, & in l. si certis annis.post glo.ibi,& ibidem alij.C.de pac.& latè Bar. post glo.in d.l.solent.§.j.ff.de offi. procon.& leg.quãdo quis peteret ex promissione efficaci,quam probaret ex diutina præstatione. Secus si ex promissione inefficaci,puta nudo pacto.d.l. si certis annis. de quo dicendũ vt latiùs in prędictis locis.Item quod suprà dictum est quando allegaretur solùm diutina prestatio sine titulo,&c.q̃ possit implorari officiũ iudicis:intelligerem ego procederẽ quando allegaretur cursus tanti temporis , cuius initij memoria nõ extaret in
b contrarium,per l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quoti.& æsti. aliâs secus:prout tenet,& declarat Bal.in d.l.cùm de in rem verso. in ij. col. nisi ageretur de inducenda liberatione : vt ibi per eum, & plenè in quæstione per eum disputata incip. quædam mulier habens amplum patrimonium.& no.glo.in c.seruitium.xviij.q. vlti. & plenè glo.in c.peruenit.in ver. ignorantiæ. extra de censi.& ibi Canoni.& Cy.in d.l.si certis annis.in pe.q.& ad d.l. cùm de in rem verso.quam glosſ. allegat notare aliquas notabiles quæstiones, remissiuè tamen,nõ decisiuè,vltra eas,quæ colligi possunt ex tradi-
56 tis per Bar.in d.l.cùm de in rẽ verso. ¶ †Et primò an d.lex habeat locum in patiente puta q̃ ex patientia longi temporis prę̃sumatur seruitus constituta:vel si debebam tibi centum , & stetisti per longum tempus q̃ non petisti: ego dico q̃ fecisti mihi pactum de nõ petendo , & illud volo probare per hoc: quia stetisti per longum tempus q̃ non petisti.an per lapsum dicti longi temporis præsumatur istud pactũ:vide Bar.post gl.in l.qui in aliena.§.j. & ibi Bal. Ang.& alios ff.de acqui.hære.& latè Bar.in d.l.solent.§.j.in pe.col. & Bal.in l.j.in vij.q.C.qui admit.& Bar.etiam in d.l.cùm de in rem verso.in fi.ij.col.& etiam in sequenti,& omnes alios in d.l. si certis annis.Et an si ego per decennium solui censum rei tuæ censuariæ nomine meo,te sciente,& patiente,an ex hoc mihi acquiratur dominium,saltem præsumptum?ponit Bal.no.in l. solennibus. C. de
57 rei vendi.& ibi contra glo.determinat q̃ non. ¶ †Secundò an d.l. cùm de in rem verso.habeat locum:si allegetur alius titulus , quàm stipulationis. Odofre.mirabiliter ibi tenet q̃ nõ,contra glo.& omnes de Mundo: & cũ eo transire videtur Bar.fing.in d.l.solent. §.j. in prin.ij.col.hoc tamen non firmo:& dicitur per omnes contra-
58 rium. ¶ †Tertiò d.l.cùm de in rem verso.nõ haberet locũ,quando facta fuisset vnica solutio pro decẽ annis,vel pro pluribus.Ita not. dicit Pe.Cy.& Bal.in l.ij.C.de dot.promisi.& in terminis Bar. in l.
59 eum,qui.ff.de an.leg. [a] ✱¶ †Quartò d.l.cùm de in rem verso.non
a habet locũ in rusticis,nec in l.mulieribus.secũdùm Spe.in tit.de resti.spo. §.nunc dicendum.versi.quid dices de rustico.& Bald.in d.l. solent.§.j.& Lud.Roma.in d.l.qui in aliena.in princip. Et istud satis vult glo.in d.l.cùm de in rem verso,in verb.præstitisset.la j. quæ vult etiam aliud notabiliter,q̃ illa lex nõ habeat locum,nisi in persona diligenti.Contrariũ tamen in omnibus tenet expresè Bar. in dicta l.cùm de in rem verso.in iij.col. per text. a cum glo.in l.litibus.C. de agri. & censi. lib.xj. Et contrarium tenet Bald.in dicta l.j.C.de fideicomiss.& Bald.in dicta l.si certis annis. in
60 penultima col.& ibi Cyn.in v.quęst.¶ †Quinto [d].l.non habet locum , vbicunq; ageretur de constituendo ius in persona alicuius, de mutatione status personæ:quia tunc non sufficeret diutina præstatio.Et ideo si aliquis per decem annos respondisset tibi de pensione tanquam colonus,vel tãquam inquilinus tuus, ita quòd in futurum compelli posset ad præstandum solitam pensionem : sed requiritur tempus longissimum,eò quia personæ nõ ita facilè transeunt , sicut res. Eodem modo,si aliquis tanquã vasallus prętitisset tibi feudum spatio decem annorum vel dicto tẽpore tibi seruiuisset tanquã vasallus: hæc prestatio non esset sufficiens ad probãdum ius vasallagij: sed requiritur tẽpus lõgissimum:quia hîc agitur de mutatione status personę.Ista sunt,quæ signanter voluit
b Bar. post Marti.de Fano,& Andr.de Barulo in d.l.litibus.C.de agri.& censi.& idem Bart. in d.l.solent.§.j.ad fin.& in d.l.cùm de in rem
61 verso ad fi. ¶ †Quid in eo:qui decẽ annis soluit canonem emphyteuticum tanquã emphyteuta,an ista prestatio sufficiat ad probandum eum emphyteutam suum,ita q̃ in futurum cõpelli possit?Est quęstio quotidiana,& pendet à
b prædictis. Vide in terminis [b] ✱Baldũ in l.j.in iiij.col.C.de fideicõ. & in d.l.si certis annis. & in l.j.in j.ij.& iij.col.ff.de re.diui.& Spec.in ti. de loca.§.nunc aliqua.ver.cxlij. & doct.in d.l. qui in aliena.in prin. & melius,quàm per aliũ de Mundo per And.de Baru.in dicta l.litibus.
62 ¶ †Quid de emphyteutis,qui amiserũt instrumenta suarum inuestitutarum , an ex diutina præstatione canonis emphyteutici probetur quòd præcesserat concessio in emphyteusim. Vide not.Bald. quòd sic,in dicta l.si certis.annis.& Baldum & Angel. in dicta l.qui in aliena.in princip.Et quid in vasallo , qui prestitit seruitia domino recipienti : nunquid ex hoc præsumatur inuestitus : Videatis per Bald.in dicta l.j.in iiij.col.C. de fideicommis.& latiùs in c.fi.de feud.da. in vicem legis commis.& in
63 l.j.in ij.& iij.col.ff.de re.diui.¶ †Sextò dicta l. cùm de in rem verso. non haberet locum , si quis prætenderet titulum donationis: quia ipsum non posset probare ex præsumptione dictæ l.cùm de in rem verso.quia habet aliam præsumptionem in contrarium , quòd nemo præsumatur donare. l. cùm de indebito. in principio.ff. de probationibus. Ita notabiliter dicit Bartolus aliâs Baldus in l.finali.C.ne de statu defun.& sentit Bartolus si bene inspiciatur, in d.l.cùm de in rem verso. ad fi. ¶ †Se-
64 ptimò , & vltimò , pro nunc illa lex non habet locum generaliter , vbicunque requiritur tantum tempus , cuius contrarij memoria non existat,secundùm Baldum in dicta l.j. in quinta colum.C. de fideicommissis. referentem ita tenere Iacobum Butriga. in dicta l. si certis annis. Et ad hoc bene facit quod voluit Baldus in c.finali de feudis dato. in vicem legis commisso vbi voluit quòd cùm cõtra ecclesiam requiratur præscriptio quadrag.
65 annorum,quod contra eam non haberet locum dicta l.cùm de in

✱Adde q̃ aliud valdè notabiliter determinat Bal. in d.l.ij.C.de doc. promis.q̃ & si aliâs ostẽdens se soluisse canonẽ pro tribus annis proximis præsumatur retro semper soluisse,vt est tex.no. in l. quicũq;.C.de apoch. publ.li.x. tamẽ si solutio ca nonis,p̃ trib⁹ annis,p̃ximis nõ esset facta annuatim sed vnico actu p̃ trib⁹ annis. d.l. quicũq;.secũdùm Bal. non haberet locũ. quod est notab. propter Bal. authoritatẽ.Carcassona Sardus.

✱Adde q̃ Bal.in d.l.j.in iij.col.circa fin.determinat q̃ præsumatur emphyteuta , si per decennium soluit canonem, per l.litibus.in prin.iun cta gl.C. de agricol.& cẽsi.lib.xj. Pro cuius decisione videtur casus in l.cũ de in rem verso.ff.de vsu.secundũ cõmunẽ intellectũ : vbicũq; agimus de præsumẽdo titulũ cõtra aliquid facientẽ vt est in q.nostra cõtra istũ qui canonem soluebat, præstatio decẽ annorũ si allegetur titulus,probat titulum:vt d.l.cùm de in rẽ verso.declarãdo illam vt ibi per Bar.in iij. q.princ.in ij.mẽbro suæ distinctionis. Ergo si istẽ, qui nititur sedire ctũ dominũ, probare,allegetse dominum,& probet decẽnalem canonis functionem , obtinere debebit. Et aduerte quòd quãuis Bal.in d.l. j.loquatur de emphyteuta ecclesiæ,idẽ etiam dicerem in emphyteuta priuati,pro ter quam litem d. l.litibus.quæ non loquit magis in vno, quã in alio. & per d.l.cùm de in rẽ verso inductam s̃.Carcassona Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 ✱Aduerte quòd ista ſeptima limitatio,quam ex dictis Bal.in d.l.j.C.de fideicom.firmat hîc Ias.fortiter morderi poteſt:nã in præſcribẽda ſeruitute habente cauſam diſcontinuam ſine titulo,requiritur tantum tẽpus, cuius initij memoria nõ exiſtat.l.hoc iure.§.ductus aquę.ff.de aqua quo. & æſti.& glo.in l.ſeruitutes.la grãde.in glo.magna.ff.de ſeruit.tit.generali & tamẽ ſi allegarem titulum prẽceſſiſſe ex vſu a decem vel xx.an. probaret,ſeu præſumeret titulus. Glo.eſt magis cõmuniter approbãta.in d.l.ſeruitutes.in fi.glo.mag. quam ibi ſequuntur Bart. Angel. Pau.Caſtr.& Flori.& eſt alia glof. in l.j.§.finali.ff.de aqua plu.arcend. & tradit Bart.in d.l.cùm de in rem verſo. colũna iij. & tradit Bar.per illum tex. in l.qui in aliena.§.j. in fi. ff.de acq.hære.cũ ſimil.poſſemus ab iſta mea oppo.tueri Bald.dicẽdo q̃ dictum gl.Bar.& commune,procedit in his quæ nõ inferunt maximũ prẽiudiciũ,vt in ſeruitutibus,& in alio caſu, vt per gl.Bar.& doctor. in l.pe.C.commu. diuid. Secus eſt, vbi de maximo præiudicio agere tur. Et ita declarat in effectu Bartolus in.d.l. cùm de in rem verſo. in iij. col. & expreſsius idẽ Bar. in d.l.pe.C.cõmu. diuid.ſed attẽde, q̃ contra dictum Bart.& cõmune, vnũ me torquet, licet ſatis vulgatũ, leges ſunt ita interpretandæ,q̃ earum diſpoſitio de facili nõ reddaẽ illuſoria.C.ſi ciuitas. de ſentẽ. excõmu.in vj.l.ſi prætor.in prin.ff. de iud. Sed ſi dictum Bar.& commune eſſet verum, ſequereẽ q̃ leges requirentes in ſeruitutib⁹ cauſam diſcontinuam habentibus præſcribẽdis tantũ tẽp⁹, cuius initij memoria non exiſtat.d.l.hoc iure.§. ductus aquæ.ĩ. allegata penè fruſtratoriè redderentur,cum quilibet poſt vſum decem vel viginti an.ſemper allegaret titulũ,& obtineret, & ſic vana eſſet illorũ iuriũ rem verſo. ¶ [a] ✱Item ad d.l.cùm de in rem verſo.addatis tex.no.in l.ſi filius.C.de peti.hære.quem tex.ibi dicit Bar.eſſe ſingularem,& ſe nelcire in Mundo,quòd ſi filius detineat hæreditatem per longum tempus quòd iſta detentio facit præſumi iuſſum patris prẽceſſiſſe, & additionem ſecutam eſſe: & omnia ſolenniter acta.Circa quod videatis Bald.in l.j. in vij.q. C.qui admit.& in l.ij.C.de legi.hęre. ¶ †Et an ſi ruſticus ſoluit mihi omni anno vnũ par caponum per decem annos,an teneatur in futurum:æſt quæſtio glo.in d.l.ſolent.§.fi.in glo.ſi. in ver.qualitatem.& ibi latè Bar.& idem Bart. in d.l.cùm de in rem verſo.in fi.col. ¶ Et quid ſi tu per tẽpus etiam longiſsimũ veniſti ad mazinandum in meo molendino,an per hoc poſſim te in futurum cõpellere:vide Bald. quòd non in l.j.in ij.col.C.de ſerui. ¶ †Et an ſi aliquis ſe geſsit pro notario per decem annos,an per hoc probetur,& prẽſumatur notarius:vide Bald.quòd ſic,in d.l.j.in iiij.col.C.de fideicõmiſ.Bar.in l.Barbarius.in lectu.ad ſi.de offi. prẽto.cum cõcor. ¶ †Et quid ſi aliquis debeat mihi omni anno decem paria caponum, & triginta annis cõtinuis ſoluit mihi tantũ quinq;, an erit præſcriptum in reliquis.Et eodem modo ſi aliquis tenebatur mihi ſoluere omni anno decem ſolidos de moneta antiqua, triginta annis cõtinuis ſoluit de moneta noua,quę minus valet:an erit præſcriptum in reliquis.Sunt quęſtiones Bar.in l.ſi priùs. in prin.ff. de aqua plu.arcen.Bald.etiam in l.aduerſus.C.de vſur. ponit de prẽlato eccleſiæ,qui debet habere nomine cenſus tres ſolidos quolibet anno,an reciendo duos tantùm omnibus annis, præiudicet eccleſiæ. ¶ †An autẽ contra præſumptionem d.l.cùm de in rem verſo.& ſimilium, admittatur probatio in contrarium, & poſit doceri de errore.Iſtud ponit in terminis Bal. qui ſignanter decidit quòd ſic,in l.ij.C.de do. promiſ.& idem tenet Raph.Cu.in l.j.in prin.ff.de ver.oblig.& ibidem Ludo.Ro.in fi. ponit Cy. in d.l.ſi certis annis.in x.q. ¶ †Et an ſi ſtatutũ requirat probationem etiam inſtrumẽtalem, ſufficiat probatio per præſumptionẽ d.l.cùm de in rem verſo.& ſimiliũ.Bald.mirabiliter, & ſing.determinat quòd ſic in l.j.in iiij.col.C.de fideicommiſ.cuius contrarium,& melius,iudicio meo,tenet Ludo.Ro.in l.j.C.de teſta.mili. †quia probatio,quæ fit per præſumptionem legis,non eſt vera,& propria probatio,ſed impropria:& conſequenter non cadit in ſtatutis. Et pro hoc alle.text.quem dicit eſſe ſing.in l.j. §.j.ff.de his quæ in teſt.delen.Ego ad idem adduco in terminis Bartolũ & ibi Ioan.de Imol. in l.Lucius.ff.de condi.& demonſtra.vbi vult †quòd probatio filiationis, quæ fit per præſumptionem.l.filium.ff.de his,qui ſunt ſui,vel alie.iur.& l.ſi vicinis ſcientibus.C. de nup. eſt probatio ficta,& nõ vera:& conſequenter nõ caderet in ſtatuto. Accedat quod ſing. voluit Bart.in l.j.C.de fi.inſtru.& iu.haſtæ fiſca.lib.x. 73 †quòd ille,qui habet iuris præſumptionẽ pro ſe,nõ dicitur ipſe probare,ſed eſt ipſa lex,quæ 74 probet:vnde non ſatisfieret ſtatuto. ¶ †Poſtremò illud circa ſ̃.dictã materiã tenebitis mẽti, q̃ ſi iudex in ſententia diceret hoc modo: Condẽno te ad ſoluẽdum vnũ par caponum omni anno tali domino ſecũdùm quod tui anteceſſores fecerũt.quòd illa verba nullam penitus conditionem faciunt [b],ſed condemnatus ſimpliciter tenetur:nec poteſt facere aliquam controuerſiam,ſi vellet dicere quòd ſui anteceſſores nihil præſtiterunt.Iſtud eſt:quod in terminis ſignanter decidit Bar.in l.eum,qui.§. Iulianus.el ij.ff.de conſti.pecu. per illum text. optimè probantem in ver.ſecũdùm mãdatum ſententiæ.& in ver.ſine controuerſia.& per nonnulla alia iura,de quibus ibi per eum.& idem tenet Bart. in extrauag.ad reprimendum.in ver.prout.& Io.And.in addi.Spec.in tit. de feudis.§.j.incip.ſic igitur.iuxta prin.Et per iſta remanet expeditus præſens §.

diſpoſitio:nec cõſideratio modici, vel maximi prẽiudicij videtur iure,q̃ bari:ideo non ſatis facit, nec ſcio quod maius prẽiudicii afferre poſsit,ſi cauſæ de qua diſceptatur,iacturam affert. Cogitabitis. Ant.Ang.Carcaſſona Sardus.

b ¶ Faciunt.Et hoc idem tenet Felin. in c.ex parte.in iij.col.ĩ ver.clausula,ſi preces.

LAVS DEO.

1 *Actio perſonalis domino non competit pro re ſua ad dandum eam ſibi, niſi contra furem,odio furis.4.33.341.*
2 *Dare eſt dominium tranſferre.*
3 *Quod meum eſt.amplius meum fieri non poteſt.*
5 *Simplum an contineatur in duplo,vel quadruplo.6.7.*
8 *Actiones reales,& perſonales quo nomine appellantur.*
9 *Doctrina nominum grammaticis pertinacibus relinquitur.*
10 *Dare & tradere qualiter differant.11.14.*
12 *Venditor non ad dandum,ſed ad tradendum tenetur.*
13 *Lex ſi.ff.de condi.ob cauſam qualiter limitetur.*
15 *Promittens ſimpliciter,an in dubio intelligatur dare,vel tradere.*
16 *Dominus ſemel,non poteſt ampliùs fieri dominus & nume.ſeq.*
22 *Infamia facti,& iuris quid,& de eius effectibus.*
23 *Moroſus interitu rei minimè liberatur.*
24 *Olim dominus,& hodie præſumitur dominus.*
25 *Olim poſſidens,an hodie poſſidere præſumatur.*
26 *Poſſidens an præſumatur dominus.27.28.*
29 *Poſſidens habet pro ſe præſumptionem.*
30 *Poſſeſsio an ex detentione præſumatur.*
31 *Poſſeſsio ciuilis an ex naturali præſumatur.*
32 *Poſſeſsione probata ſimpliciter,an præſumatur cum qualitate.*
35 *Verba impropriare licet,vt libelli ſuſtineantur.*
39 *Conditio omnis quando degenerare dicatur.& nu.ſeq.*
46 *Debitor antequam in iudicio conueniatur,an primò ſit extra iudicium interpellandus.42.43.*
44 *Conuentus ſi ſtatim offerat ſe ſoluturum,an teneatur ad expenſas.*
45 *Libellus in conditione furtiua qualiter formetur.*

§.Sic itaq; ¶ Iſte §.vſq; ad §.ſequẽs. communi diuiſione omnium,vt Nic.& Ang.de Are.diuiditur in tres partes principales,ſed diuerſis modis. Ego facio tres partes principales,ſed diuerſis modis.Ego facio tres partes hoc modo.In prima Imperator ponit regulam generalem, & eius rationem. In ſecunda ponit fallentiam,ſiue exceptionem à dicta regula. In tertia declarat quomodo appellentur actiones reales,& quomodo perſonales.Secũda ibi:plenè. Tertia ibi:appellamus.Nec ego dico prout Angel.de Are.quòd Imperator in prima ponit regulam reepilogatiuam præcedẽtium:quod fatuum eſt dicere,ſi bene aduertatis.

1 † Actio perſonalis non competit domino pro re ſua ad dandum eam ſibi,niſi cõtra furem odio furis hoc primo. Et actiones reales appellantur vendicationes,actiones verò perſonales dicuntur abſiuè conditiones.hoc dicit in ſumma. vſq; ad §.ſequens. Et dicit Ioan.Fab.quòd iſte §.male eſt dictatus,& longis verbis.¶ No.j.ex tex.ibi:quia ſcilicet dari.vnum,ad quod quotidie allegatur hîc tex.

2 † quòd dare eſt dominium transferre. Vnde qui eſt obligatus ad dandum,tenetur dominium transferre.Concor.l.vbi autem non apparet.§.fin.& l.nemo rem ſuam.in prin.cũ ſimili.ff.de verb.obli.

& circa hoc videbitis aliqua pulchra ſ̃.in gl.j. ¶ Ad vnum intereà diligẽter aduertite quòd ſi aliquis obligat ſe ad dandũ quoduis, ex dicta obligatione teneatur dominium trãſferre,vt prædixi:tamen ex hac prædicta obligatione non tenebitur vacuam poſſeſsionem tradere, niſi etiam expreſsè adiectum ſit quòd teneatur vacuam poſſeſsionem tradere.Iſtud eſt,quod in terminis vult ſolẽnis glo.in l.ſi ſtipulatus.§.j.in ver.ſtipulatus.ff.de vſur.quam etiam multùm not.Nic.hîc,in apoſtillatione text.& illam gl.ibi approbat Bar.eò, quia in ſtipulatione fundum dari,non ineſt tacitè vacuam poſſeſsionem tradi,niſi exprimatur: quia bene poteſt dari, & ſic dominium transferri ſine traditione vacuæ poſſeſsionis:vt eſt text.not. in l.ſi fundum.ff.de fun.dato. ¶ Secundò not.ex text.ibi: nec res, quæ iam actoris eſt magis. Ad quod etiam quotidie allegatur hîc

3 textus † quòd illud, quod meum eſt, non poteſt amplius meum

a fieri.Concor.l.proprias.& ibi Bartolus & alij C.de leg.[a] ✱Et iſtud notabile qualiter intelligatur,& procedat,videbitis ſ̃.in gl.in ver. magis.Tertiò nota ex ver. planè.& ad hoc etiam vulgò allegatur,

4 † quòd odio furis inductum eſt, vt domino detur condictio furtiua:& ſic actio perſonalis pro re ſua, & ad dandum: quòd eſt contra regularem naturam omnium conditionum, quę regulariter non competunt dominis. Et iſtud,eſt, quod dicit Iuriſconſultus in l.finali in fine.ff. vſufruct.quem. ad ca.proditũ eſſe neminem rem ſuam, niſi à fure, condicere poſſe. Et ſecundùm Angelum de Aretio hîc, ideo eſt, quia omnis conditio degenerat contra furem. Allegat ad hoc dicta l. final.in fine.hoc tamen, quod etiam ita vulgò dici ſolet, quod omnis conditio degenerat contra furem, an ſit verum,tangam ſ̃.in gloſſa in ver. in rem actio. ¶ Quartò nota ex textu ibi: vt extra pœnam. ſecundùm

5 Angelum de Aretio hîc, quòd hîc eſt caſus † quòd in duplo, vel quadruplo, in quo condemnatur fur, non continetur ſimplum: & ſic ipſa res furto ſubtracta: & ſic duplum, vel quadruplum eſt totum pœna.Ad idem §.finali ſuprà de oblig.quę ex deli.Ad idem

6 §.ex maleficiis.ſ̃.eodem.& ibi eſt textus † quòd ſecus eſt in rapina violenta: quia in ea in quadruplo continetur ſimplum: & ſic rei perſecutio. Et quæ ſit ratio diuerſitatis, ibi videbitis. ¶ Ad

7 vnum tatmen diligenter aduertite, † quòd quando ſtatutum,vel lex imponunt ſimpliciter pœnam dupli, vel quadrupli, in dubio ſemper in duplo ineſt ſimplum: & ſic in dubio ſemper vnum eſt rei perſecutorium, & aliud pœnale: non autem totum duplum eſt pœnale. Ita Bartolus in l.hoc edicto. §.j.per illum textum bene notabilem ad hoc.ff.de Publica.Per quem textũ dicit ibi Bart. ſe aliàs in facti quæſtione dixiſſe plus, quòd illud quod ſuprà proximè dixi, procedit, etiam ſi lex, vel ſtatutum vltra non procederet declarando quòd in duplo ineſſet ſimplum, & ſic rei perſecutio: ſed ſimpliciter loquerentur: duntamen lex, vel ſtatutum expreſsè non dicerent contrarium, ſcilicet quòd in duplo non ineſſet ſimplum, & ſic rei perſecutio: vt expreſsè ſit in textu noſtro, & in aliis proximè allegatis. Et idem tenet Bartolus in l.ab his.C.de nauicu.libr.xj.& in l.finali in principio.& ibi Baldus C.de ſponſa.& in l.ſanctio legum. in iiij. columna.ver.ſed quæro an in duplo inſit ſimplum. ff. de pœnis. & in l. interpretatione. in eodem titulo.ff.de pœnis & Baldus latè in c.j.§.ſi duo. de pace tenen. & in l.contra negantem. C. ad legem Aquiliam.

8 ¶ †Quintò nota ex ver. appellamus. quo nomine appellantur actiones reales, & quo nomine perſonales: vt patet in litera. Dicebat tamen Ioannes Faber hîc, quòd iſte ver. appellamus. nul-

9 lius, aut modicæ vtilitatis eſt, † cùm loquatur de vana doctrina nominum, & vocabulorum, quæ grammaticis pertinacibus re-

b linquitur [b],iuxta l.ij.circa finem.C. de conſtituta pecunia. & ibi in gloſſa in ver.vocabula. poſt Tullium in Topicis, & expreſsius gloſſa poſt Tullium in rubrica .ff. ſoluto matrimonio. & ſecundùm quod refert diuus Auguſti, in lib.xj.de ciui. Dei, Tullij c

Universidad de Deusto
Biblioteca

a *Adde quòd ante Bald. istud in terminis decidit Bartol. in l. cũ mota. in ij. col. versic. ex his habes notare. C. de trãsac. ꝙ promittẽs fundũ simpliciter, teneatur ad dãdum, per d. l. si ita. §. j. de contrah. emp. Carcassona Sardus.

b *Aduerte ꝙ Plac. opi. declarata, vt ĵ. statim declarabo, nõ videtur ita ridicula, prout Doct. illã faciũt. nã nõ potest quis rem suã ita ab alio quo petere concipiendo libellum, si apparet: eũ dare oportere quia res mea, amplius mihi dari nõ potest: & quia conuentus ad dandũ tenetur actione personali at eum, qui possidet rem meã, non a possum actiõe pso nali, & sic condictione, cõuenire, nisi fur esset, odio furis, quo pluribus actionibus teneatur. Et sic contra furem talis libellus, si apparet eum clare oportere, procederet, vt circa fi. istius §. & ꝙ dicebat Plac. ꝙ essent verba cuiusdã actionis, exponẽ, i. libelli, put exponũt doctores i l. edita. C. de edẽ. Et ꝙ ita non possit peti res suа, nisi à fure, patet: qa si dicerẽ in libello rem esse meã, & eum mihi dare oportere, implicarem contrarietatem, & tanquã cõtraria allegãs essem repellẽdus. c. solicitudinem, extra de appel. & per doctor. in l. j. C. de fur. Et si ita voluit dicere Plac. eius intellectus satis videt huic literæ Germanus, & omnes intellectus & declarationes istorũ doctorum differũt in verbis, sed nõ in effectu. Expone igitur, put volueris. Carcassona Sardus.

c *De hoc ꝙ habẽs vtile dominium possit acquirere directũ, est casus, & ibi notant doc. in l. si quis mihi tenetur in specie. Et est optima responsio, vt inquit Bart. Ergo ex ea sequitur quòd si vendi tor teneatur in genere, quòd eodẽ modo ipse teneretur ad dandum, & sic ad transferendum dominium: quia tunc eadem esset ratio prout in emptore. Et ista omnia etiam formaliter po nit, & tenet Bart. in l. ij. ad fi. ff. si cer. peta. † Ex quibus omnibus elicite etiã vnam notabilem, & Peregrinam limitationẽ ad d. l. fi. ff. de cõdi. ob cau. quæ habet ꝙ vbi quis promitteret dare, puta, promitto dare istũ librũ pro decem: ꝙ tunc nõ est cõtractus emptionis & vẽditionis, sed est cõtractus innominatus: vt illa lex procedat, quãdo species venit danda pro quantitate pecuniæ: quia tunc bene esset cõtractus innominatus, vt ibi dicitur: secus si genus veniret dandũ pro quantitate pecunię: quia tunc bene diceretur cõtractus emptionis vel vẽditionis: vt ex prædictis liquidissimè apparet. † Stat ergo ex glo. nostra, & ex prædictis ꝙ regulariter differentia est inter dare, & tradere: quia regulariter Dare, importat trãslationem dominij: quod secus est in ver. Tradere. † Quid autem in dubio, si aliquid simpliciter promitteretur, an in dubio intelligatur dare vel tradere? Ista est pulchra inuestigatio. *[a] Bald. sing. & signãter multùm in l. si à substituto. §. fi. ff. de lega. j. tenet quòd in dubio intelligatur dare, & sic dominium transferre. Alle. ad hoc text. not. & bene probãtem in l. si ita. §. j. ff. de cõtrahen. emp. quãuis gl. ibi subaudiat verbum Dare. Hanc tamen peregrinam decisionem dicebat Ioan. de Imol. d. l. si à substituto. §. fi. fallere, & bene, nisi esset natura cõtractus talis, vt veniret traditio, per l. si stipulatus. in prin. cum simi. ff. de vsur. cùm verba in dubio intelligenda sint secũdùm naturam contractus: vt ibi, & l. si vno. in prin. & ibi Bar. notabiliter. ff. loca. cum sim. & ita in specie limitat Bar. in l. vbi autem nõ apparet. §. fi. ff. de verb. obli. ¶ In fi. gl. Hæc opi. *[b] Placen. mihi est: potius est truffa, secundùm Ioan. Fab. & Ang. de Are. hîc. Nihil etiã valet præcedens expositio gl. Dyn. hîc dicit ꝙ ista erat quædam verborum solẽnitas, cum qua proponebatur actio personalis: quia proponebatur sub conditione tali si apparet, eum dare oportere. quæ etiã est fatuitas. Ioan. Fab. & Ange. de Are. exponunt, si apparet id est, si agat, eum dare oportere. quæ expositio videtur mihi absurdior prædictis, exponere, si apparet: id est si agat. quod nihil aliud est, quàm exponere albũ pro nigro. Ego intelligo literã planè prout iacet. Certũ est, neminẽ posse rem suã ita ab aliquo petere: si apparet eum dare oportere, &c. intelligo si apparet eũ, scilicet petere dare oportere. ¶ Glos. in ver. magis. diuiditur in tres. In prima oppo. cõtra tex. In secũda soluit. In tertia per modũ fallentiæ remouet aliud contrarium ad tex. secunda ibi: sed non. Tertia ibi: nisi iterum desineret. ¶ In fi. gl. Stat ergo. ex glo. & tex. regula quòd vna res non potest ex pluribus causis fieri mea. † sic qui semel est dominus, non potest amplius fieri dominus. Hanc regulam intellige primò esse veram, secũdùm Dy. hîc, quem alij sequuntur, vt Io. Fab. Ang. de Are. & Nic. de Neap. in ij. oppo. gl. quando essent plures causæ successiuæ: quia si ex vna consecutus est plenum dominium, nõ posset amplius dominium cõsequi. Secus autẽ si essent plures causæ eodẽ tempore concurrentes, per d. l. iij. §. ex pluribus hîc alleg. & ibi etiã notabiliter per scribẽtes. Et iuxta hãc regulã, & limitationẽ Io. Fab. hîc applicat nõnullas quæstiones, quas hîc videatis per eum: & sunt de materia d. §. ex pluribus. & ex eis etiã aliquas habetis per Bar. in l. & an eadẽ. §. actiones. hîc alleg.

17 ¶ †Secũdò prędictam regulam limitat Nic. de Neap. hîc in apost. tex. vt procedat quãdo quis haberet directũ dominiũ: secus autẽ si haberet dominiũ vtile, vel fictũ. Allegat ad hoc vnam glo. quã nõ inuenio in l. qui mortis. ff. de dona. cau. mor. Sed habetis gl. in l. j. in glo. j. C. de dona. quę sub mo. Hæc tamen pro nunc aliter nõ excutio. Videatis Cy. post Pet. in l. ea lege. in fi. C. de condi. ob cau. & ibi Bald. in j. q. & Dy. in d. l. qui mortis. quã fortè voluit allegare Nic. & quod not. Bar. in l. j. in prin. fi. col. ff. de dona. Et an ille, qui habet vtile dominium tantũ, possit posteà sibi acquirere directũ, tãgit etiã Io. Fab.

c *[c] hîc, in v. col. & cõsueuit poni in d. §. ex pluribus. ¶ †Tertiò limitat, & mirabiliter, prædictam regulam in iiij. col. vt procedat in dominio: secus autẽ sit in quasi dominio. & cõsequẽter in Publiciana: quia quasi dominus bene potest fieri magis quasi dominus. Et cõsequenter vult Io. Fab. ꝙ quasi dominiũ bene possit acquiri ex pluribus diuersis causis etiã successiuis. Et rationẽ diuersitatis inter dominiũ, & quasi dominium, assignat ipse Ioã. Fab. & satis coloratam: quia dominiũ est quid plenũ, & ideo non potest cõpati secum aliud æquè plenũ: sed quasi dominiũ est minus plenũ, & ideo cõpatitur aliud minus plenũ. similis ratio diuersitatis assignat, quare tutorẽ habẽti nõ põt dari tutor, & tamẽ habẽti curatorẽ bene potest dari curator per glo. in l. licet. C. in quib. cau. ha. tuto. & per gl. in §. interdum. in gl. mag. in ver. nõ potest.

19 ad fi. §. de cura. † Ego credo ꝙ ista limitatio Io. Fab. non sit vera, quãuis peregrina, & satis colorata ratione fundata, & cõtrariũ in terminis reperio tenere Bart. in d. l. iij. §. ex pluribus. ad fi. ff. de acqui. pos. quia quãuis iura, quæ cõtinẽt causam acquisitiõis, possint esse plura, vt vsucapio, Publiciana, & sic quasi dominiũ, & hypothecaria, l. creditor. § si quãdo. ff. qui po. in pig. habe. tamen illa, quæ sunt quæsita per se, non possunt amplius multiplicari, vt dominium, & quasi dominium, & vsusfructus, & similia: vt ibi per

d eum. *[d] ¶ †Quartò potestis dictam regulam limitare ex traditis

20 per Bar. & alios in l. j. C. communia de lega. & per Bart. & alios in l. j. ff. de leg. j. vt procedat quãdo quis haberet de iure communi: secus si ex priuilegio speciali, per l. in libello. §. si quis seruum. cum simil. ff. de cap. & post. reuer. & per l. in rebus. C. de iur. dot. quamuis multi cõtrarium teneant, maximè nouissimi, vt Ioannes de Imol. in d. l. j. de quo videatis in dictis locis: & Bartolus etiam in l. nemo rem suam. la ij. ff. de verb. oblig. & Baldus in dicta l. in rebus. in vij. col. Specu. in titu. de act. & peti. §. sequitur. versi. illud quæro no. dignum. & in versi. sed quid in specie. cum duobus versi. præcedentibus, & duobus sequẽtibus. & eundem Spe. in ti. de testa. in §. in primis versi. in actione autẽ ex testamẽto. ¶ † Quintò, & vltimò pro

21 nunc potestis limitare prædictam regulam, vt procedat, quando quis haberet dominium incõmutabiliter, & irreuocabiliter: secus si commutabiliter, & reuocabiliter: per text. in l. in bello. §. si quis seruum. & ibi Bartolus. ff. de capti. & Bartolus & clarius Baldus in l. iiij. C. quod me. cau. & Bartolus in dicta l. nemo rem suam. la ij.

bona. §. sed quid si mandauit. ff. de acquir. hered. Nã ille, qui per bonorum possessionem nactus est iura vtilia. §. quos autem. supra de bon. poss. potest adire hæreditatem, & nancisci iura directa. vt d. §. sed quid si mandauit. ponit idẽ Iaſ. in l. puberem. C. de iur. delib. Carcassona.

d *Adde ꝙ do. Iaſ. mirabiliter. Certè errauit in repræhensione Ioan. Fab. in hac tertia limitatiõe. & Bar. idem tenet in d. §. ex pluribus. quod dicit Fab. hîc. & idem Iaſ. ibi contrarius, sequitur hanc limitationẽ in d. §. ex plurib⁹. col. fin. & allegat Ioan. Fabr. in hoc §. pro concordanti. cum Bar. & hãc limitationem cõmuniter approbant docto. Et ratio qua Iaſ. niteba tur hanc fallẽtiã impugnare, est fundamẽtũ istius conclusionis: nam iura, quæ cõtinẽt acquisitionis causam, possunt esse plura: vt per Bar. in loco §. alleg. & per Iaſo. hîc sed quasi dominium continet acquisitionis causam, vt vidimus §. latè in §. sed istæ. in materia Publicianę: ergo potest quis ex plurib⁹ causis habere quasi dominium. Ant. Ange. Carcassona Sard.

ad fi. de verborum obligationibus. & Bartolus in l. sequitur. §. fructus. circa fi. ff. de vsucapio. ¶ Glo. in ver. odio. additione nõ indiget: & cum ea omnes simpliciter transeunt, nullo addito. Dum ta-

22 men glo. mentionẽ facit † de infamia facti, & de infamia iuris [a] videatis, omnino illũ no. tex. & meliorem de Mundo, in l. honori. ff.

a de obseq. hîc alleg, in gl. Et de infamia facti, qui sint eius effectus, videatis doct. vt Bart. post gl. in l. j. ff. de infa. & plenè Bal. in l. j. C. de sum. trini. & fide catho. in v. opposi. in ver. videdum est quotuplex est infamia facti, &c. Videatis etiam Bald. in c. j. an remo. debe. test. qui pa. curiæ esse desie. vbi ponit triplicẽ esse infamiam facti, vt ibi

b per eum: Et qualiter probetur [b] infamia facti, ponit Specul. in tit. de inquisi. §. nunc tractemus. in versicu. quid si ille. & Innocentius in c. cùm oporteat. extra de accu. ¶ Item dum glos. dicit quòd interitu rei non liberatur: dicite rationẽ esse odio furis, eo quòd semper fur dicatur esse in mora. l. inter stipulantem. §. penultimo. ff.

3 de verborum obligationibus. & l. finali. ff. de tritica. † Morosus autem interitu rei non liberatur. l. si ex legati causa. & l. nemo rem suam. la j. §. fi. ff. de verborum obligationibus. l. quòd te. cum materia. ff. si certum petatur. Item dum glos. ista in fi. dicit vnam tolli per aliam: videatis etiam glo. no. in l. tres tutores. in princip. in ver. hac actione. ff. de administra. tut. ¶ Glos. in ver. si apparet. quam diuido in quatuor partes. In prima declarat text. In secunda contra text. multùm fortiter opponit. In tertia soluit vno modo. In quarta alio. Secunda ibi: sed videtur hoc stare non posse. Tertia ibi: sed dic relationem. Quarta ibi: vel dic agi etiam ad dandum. ¶ In ead.

24 glos. ibi. l. siue possidetis. Not. Angel. de Aret. hîc ex hac gl. † quòd olim dominus hodie præsumitur dominus. Idem, & latiùs tenuit glos. in d. l. siue possidetis. in ver. constituti. C. de proba. & ibi Bart. & alij plenè. & glos. in ver. diutius. in c. cùm ad sedẽ. extra de restit. spolia. & ibi Canonistæ maximè dominus Antonius. Dicite vt per eos in dictis locis. & Angelus de Are. hîc, qui etiam satis imper

25 tinenter, & extrauaganter ponit, † an qui olim possidebat, hodie præsumatur possidere. Quod etiam latè examinat Bald. hîc. Videatis hîc per eos. & glos. in ver. constituti. in dicta l. siue possidetis. & ibi Bartolus Baldus & latiùs Salicetus & glos. in l. si minorem. in glos. fin. C. de in integ. resti. mino. & Bartolus in l. quidam in suo. ff. de conditio. institu. & latè Salicetus in l. non ignorabit. C. ad exhibend. & per Ioannem Andream & ibi per alios in dicto c. cùm ad

26 sedem. extra de restitu. spo. ¶ †Tangunt etiam circa prædicta extrauaganter Baldus & Angelus de Aretio hîc, an, & quando possidens præsumatur dominus, vel quòd de præterito fuerit dominus: & sic an qui possidet hodie rem vt dominus, præsumatur ex possessione dominus. Et finaliter ambo ponunt in hoc vnam theoricam Bar. de verbo ad verbum in dicta l. quidã in suo. ff. de condi. institu. vbi etiam Bartolus refert omnes glossas illas, de quibus isti hîc particularem mentionem faciunt. vide ibi plenè per Bartolum cum quo etiam in effectu tenet Baldus in l. indicia. C. de rei vendicatione. dominus Antonius in dicto c. cùm ad sedem. & Baldus in l. non ignorat. C. qui accusa. non pos. & Angelus in l. qui vias. per illum textum. ff. de damno infecto. & Bartolus in l. apud Trebatium. §. neque. ff. de aqua plu. arcen. & Bartolus post glos. in l. communi diuidundo. §. inter prædones. ff. communi diuidun.

27 ¶ † Et ad materiam, an & quando ex possessione præsumatur dominium maximè quando incidenter deducitur in iudicio, videatis latissimè per Bald. in l. j. in ix. & x. columna. C. qui accusari

28 non possunt. † Et notate quòd quando expossessione quis præsumitur dominus, illud tantummodo procedit, si allegetur, & non aliter. Ita not. Baldus in l. etiam. in iij. columna. versic. & nota, li-

29 cet possessor. C. de executione rei iudicatæ. ¶ † Item nota quòd ille, qui possidet, habet præsumptionem pro se quòd præsumatur se credere dominum. Ita notat Baldus in l. j. in j. columna. C. si de momen. pos. fue. appel. referens ita tenere Cyn. in l. cùm alienam.

30 C. de leg. ¶ † An autẽ ex detentatione præsumatur possessio, [c] vide Innocentium tenentem quòd sic ex detentatione corporali, nisi constet alium possidere. in c. ij. extra vt lite pen. & illum refert apud Legistas Bald. in tit. de pace constan. in verbo, recuperauerit. & Baldus in l. j. in penultima columna. C. de ser. fugi. & in l. etiam. in vij. col. C. de execu. rei iudi. & in l. ij. in vj.

31 col. C. vbi in rem actio. ¶ † An autem ex possessione naturali præsumatur ciuilis, ponit Bal. in d. l. j. in fine col. C. de ser. fugi. & tenet ꝙ sic per notata in l. stipulatio ista habere licere. §.

32 hæc quoq;. ff. de verb. ob. † Et an probata pos- [b] sessione simpliciter, præsumatur probata cũ qualitate possessionis allegata, ponit Bal. in d. l. indicia. C. de rei vendi. & Bar. in l. si prius. in prin. tertię partis principalis. ff. de ope. no. nun. [c]

33 ¶ † In fi. glo. pro clara intelligentia difficultatis, quæ tangitur in hac glo. & eorũ, quæ posteà in eadem subiiciuntur, reassumo argumentũ, quod glo. hîc facit, & eius solutionem. Glo. fortissimè arguit cõtra tex. in hunc modum: Nulla actio potest ad impossibile dari: sed impossibile est, rem meam mihi dari: ergo impossibile est quòd etiam odio furis agatur ad dandum id, quod meum est, & in quo dominiũ habeo. Glo. huic difficultati dupliciter respondet. Primò concedendo oppositionẽ ꝙ hæc actio personalis, scilicet condictio furtiua, quæ odio furis competit, datur non ad dandum, sed ad restituendum rem. Contra istam solutionem multùm vrgenter videtur facere hîc tex. ibi: si apparet eos dare oportere, &c. qui videtur præsupponere ꝙ imò odio furis agatur ad dandum. Glo. voluit ad hoc respondere. & dicit Ioan. Fab. ꝙ glo. nesciens in lucem euadere, cõuertit se ad obscura, ne videatur, aut intelligatur: & respondet, relationem faciendam esse ad genus, non ad speciem: quasi dicat, ea actione personali, per quam aliàs agitur ad dandum: hîc agitur ad restituendum. Ista sunt formalia verba glos. sed multùm obscura. Ioan. Faber hîc, & bene, quem etiam simpliciter sequitur Ange. de Aret. dicit ꝙ glo. voluit dicere ꝙ tex. iste in ver. planè. in illis verbis, Si apparet eos dare oportere, &c. non est referendus in specie ad condictionem furtiuam de qua statim locutus est in dicto ver. planè. sed est referendus ad conditionem in genere: & sic prout cõdictio est genus: & sic prout ponitur pro omni alia actione personali. Quasi dicat glos. Fur tenetur condictione furtiua ad restituendum, sicut teneretur quilibet alius alia condictione, siue actione personali ad dandum, si appareret eum dare oportere: ita quòd illa verba, Si appareret eum dare oportere: non referuntur ad condictionem furtiuam, sed ad aliam condictionem, siue aliam actionem personalem in genere. Hanc primam solutionem ita declaratam, saltem ex intentione glo. quamuis, iudicio meo, multùm ad ballistam impugnant communiter doc. hîc, quia nimis violat text. & dicit Ioan. Fab. quem simpliciter sequitur Ange. de Aret. se credere quòd ille, qui composuit textum, nunquam in æternum illud cogitauit, quod glos. ista quodam modo videtur istud somniasse. Sed, & ꝙ fortiùs, etiam posito ꝙ tex. ita posset cauillari, adhuc ista prima solutio glo. nullo modo posset procedere quòd agatur ad restituendum, non ad dandum, vna clara ratione, quam ponit Dy. hîc, & alij sequuntur: nam exceptio debet esse de contentis sub regula. §. vt autem lex. in auth. de non alie. l. nam quod liquidè. §. fin. ff. de penu leg. Bar. in l. in his, quæ contra rationem. ff. de legi. post glos. ibi. & Barto. in l. j. ff. de regu. iur. & Dyn. in rub. de regu. iuris. lib. vj. Modò in principio, huius §. posita est vna regula circa actiones personales, quòd nemo potest agere actione personali ad dandum sibi rem suam: posteà in ver. planè. ponitur exceptio, in fine odio furis. Vt ergo exceptio sit bona, & sit de contentis sub regula necesse est intelligere hunc tex. in versic. planè. vt in eo odio furis agatur condictione furtiua: & sic actione personali ad dandum, non autem ad restituendum, prout dicit glos. quia tunc non esset bona exceptio, nec esset de contentis sub regula, vt prædixi. Item dum glos. in hac prima solutione vult, quòd mirabile sit, & specilale in condictione furtiua, quòd per eam petam rem meam restitui: voluit dicere glos. quòd specialitas sit in hoc, quia nulla condictio competit domino pro restitutione rei suæ, nisi ista: vnde si aliquæ aliæ inueniantur, quæ competunt ad restituendum, verum est quòd competunt non domino, sed ipsi domino minimè. Istud

a ¶ Iuris. Quid autem sit infamia facti & iuris, vide Feli. in c. testimoniũ. in v. col ver. quomodo autem. de testib.

b ¶ Probetur. Vide Feli. in c. inquisitionis. §. quæsiuisti. in fine de accusationibus.

c ¶ Possessio. Adde Angel. in l. qui vias. la j. de dam. infect. & Alex. de Imo. in l. rẽ alicui. de pig. act. & Old. in consi. ccviij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱ Aduerte quia declarando hunc text, prout ſ. declarauí. in ij.col. ꝙ illa verba, Si apparet eos dare oportere ſint verba libelli, hoc erit ſpeciale odio furis vt quãuis agens contra nõ furem, & dicens eũ ſibi dare oportere petẽdo rem ſuam ſit tanquam contrarius repellendus: vt c. ſolicitudinẽ. extra de appella. l.j.C.de fur. agens tamen contra furem non repelletur, quamuis dicat rẽ ſuam ſibi dari oportere, vt in hoc text. Nec obſtat quod ĩ. dicit Iaſ. ꝙ verba libelli impropriãtur, non ſolum agendo contra furem, ſed etiam agẽdo cõtra quoſcũque vt l.ſi olei. C.loca. cum ſimilibus. quia dico illud verũ eſſe, vbi quis non eſſet ſibi contrarius: ſed ſi eſt contrarius, repelleꝛ: argu l.vbi pugnantia. ff. de regu.iur. iuncta l. cùm precũ. C. de libe.cauſ. ſed agẽdo contra furem, odio furis, & ſi verba ſonẽt contrarietatem, impropriabunt. Car caſſona Sardus.

b ¶ In §. omnium. Quem vide in nu. 169. & ibi vide quod fuit per me dictum in apoſtil.

etiam repręhendit Ioan.Fab.& bene: quia imò etiam reperiuntur aliæ conditiones, quæ dantur domino pro reſtitutione rei ſuæ: vt conditio ſine cauſa, iuxta l.rerum quidem amotarum. vt §.j.ff.rer.amotarum. Item cõditio indebiti: ſit l.ſi vrbana. & l. indebiti. §.j.ff.de cõdi.inde. & l.ſi procuratori. ff.de condi.ob cauſam. Itẽ certi conditio generalis: vt l.certi condictio. in prin. in ver. cõpetit. ff.ſi cert.pet. Item & triticaria: vt l.j. in ver. & generaliter. & l.ij.ff. de con.triti. imò, ſecũdùm eũ, generaliter idem eſt in quacũq; cõditione: quia quælibet cõditio generaliter degenerat cõtra furẽ. De quo vltimo dixi ſ. me dicturum: & ibi dicam ĩ. in glo. in ver. in rem. ¶ †Secunda principalis ſolutio gl. noſtræ. ad prędictam difficultatem, eſt, ꝙ odio furis agatur ad dandã poſſeſsionem. Et ſic vult gl ꝙ odio furis agatur conditione furtiua ad dandum, non ratione dominij, ſed ratione poſſeſsionis. Qua ſolutio ꝛ vtitur in ſimili in alio propoſito glo. in communi reputata ſingularis in §.j. qui incipit, ſed noſtra. in gl. in verbo, per hypothecariam. ad fi. ſ. de lega. Hæc ſolutio repræhenditur cõmuniter per doct. maximè Io. Fab. Nic. de Neap. & Ang. de Aret, quia ſecundùm hoc nihil eſſet ſpeciale odio furis, cùm generaliter, & regulariter poſſeſsionẽ rei ſuę quis poſsit cõdicere, ſaltem per triticariam. l.ij.ff.de tritica. & l. indebiti. §. ſed & ſi nũmi. ff. de cõdi. indebi. vnde nihil eſſet ſpeciale in conditione furtiua odio furis: quod eſt de directo contra iſtum tex. In hac ſumma difficultate Dyn. hîc in ſecunda, & etiam in iiij.col. tenet per verba multùm intricata, prout etiam dicebat Nicol. de Neap. hîc, quia in iſto ver. planè. etiam odio furis non agatur ad dandum: quia eſſet impoſsibile, & etiam contra tex. in l. ſcire debemus. §. ſi à fure. ff. de verbo. obli. vbi: ſecundùm eum, eſt caſus, quòd quis nõ poteſt à fure ſtipulari rẽ ſuam ſibi dari: imò ſtipulatio eſt inutilis: quia quod ſuum eſt, non poteſt amplius ſuum fieri. Agitur ergo in text. iſto ad reſtituendũ ratione ꝓprietatis odio furis, vbi aliãs in aliis actionibus perſonalibus agitur ad reſtitutionem ratione poſſeſsionis, non autẽ ratione proprietatis. Et cũ Dy. tenet etiã Ang. de Are. hîc: ſed Dy. & poſt eũ Ang. de Aret. inaduertẽter incidũt in errorẽ gl. quã proximè repræhendebant: quia ſi in iſto ver. planè. in quo ponitur exceptio, ageretur ad reſtituendũ, quomodocũque agat ſiue ratione ꝓprietatis, ſiue poſſeſsionis: quomodo exceptio eſſet de contentis in regula poſita in principio huius §. & ſic quomodo exceptio eſſet bona, prout ſ. dicebatur poſt primam ſolutionem gloſ. noſtræ. Nicol. de Neapo. hîc in tertia oppo. gloſ. refert varias opiniones antiquorum doctorum, quas omnes ipſe reprobat: poſtmodum nihil firmat, & nihil ſequitur. ſed ſimpliciter dicit videnda eſſe quæ ponit Ray. de Forl. in d.l.ſcire debemus. §. fi. Ioannes Faber etiam plures alias opiniones & reſponſiones ponit: ſed nullam habet, iudicio meo, quæ ſibi bene firma videatur. Ego in hac difficultate teneo quod in iſto ver. plane. odio furis agatur ad dandum, prout textus noſter vult, & vt ſit bona exceptio, prout ſ. dixi. Et ita etiam expreſsè firmat Bartolus in d.l.ſcire debemus. §. fi. per iſtũ textum. & tenẽt etiam
a Ioannes Faber hîc, & ſequitur etiam Ange. de Aretio [a] ✱ Nec obſtat argumentum gloſſ. noſtræ ſ. formatum, quòd impoſsibile eſt quòd petatur res ſua ſibi dari: quia neſcirem aliud reſpondere, niſi prout etiam reſpondebat Ioannes Faber hîc, quòd quamuis ſit impoſsibile rem meã mihi dari, nihilò minus hæc petitio admittetur contra omnem rigorem iuris, odio furis. Eſt bene verum,

quòd ſi res furto ſubtracta non extabit, quod tunc etiam effectualiter erit bene actum ad dandum: cùm effectualiter à iure non poſsit conſequi niſi æſtimationem, iuxta l. in re furtiua. & ibi Bartolus. ff. de condictione furtiua. in qua æſtimatione certum eſt propriè eadẽ dari. Si autem res furto ſubtracta extaret, tũc quãuis admittatur petitio ad dandũ, odio furis, cõtra omnẽ rigorẽ iuris, tamen effectualiter nõ poterit à iure cõdici per conditionẽ furtiuam, niſi rei reſtitutionem. Et ita tenet Bart. in d.l.ſcire debemus. §. fi. & etiam Ange. de Are. hîc. Et videatis quæ dicit Bar. poſt Iac. Butrig. in l. ſi quis nec cauſam. §. res pignori. ff. ſi certum petatur. non obſtat l. ſcire debemus. §. fi. allegata ſ. per Dy. in contrarium: in qua, ſecundùm eum: eſt caſus, quòd quis non poteſt ſtipulari à fure rem ſuam ſibi dari: quia reſpõdeo, quòd ita eſt caſus, ſecũdùm intellectum ipſius Dy. quem etiam ibidem dedit ad illum text. ſed ibi commuꝛiter repræhenditur: vt per Bar. & alios, & ſecundùm intellectum, quem ad illum text. ponit Pet. de Bel. & ſequitur Bar. & communiter alij, & eſt communis intellectus. ibi erit caſus pro opinione, quam ſ. proximè tenui: nam ibi communiter tenꝛ ꝙ in text. in ſecundo reſponſo, quòd illud quod eſt meum, poſsim ſtipulari mihi dari à fure ex cauſa furtiua: ſecus ſi ſimpliciter, vt ibidem latiùs videatis: quamuis ita teneant, eò quòd nihil tutius tenendum occurrat, tamen vnum eſt, quod me multùm turbat contra prædictam opinionem, quia ſecũdùm prædictam opinionem parua vtilitas, imò nulla ſequitur in effectu, quòd odio furis admittatur petitio contra eum ad dãdum prò re propria: quia etiam cõtra alium quẽcunq; ſuſtineretur petitio, qua peteretur res propria dari: & impropriaretur pro tradi: † cùm pro ſuſtinendis petitionibus, & libellis licitum ſit verba impropriare, iuxta ea, quæ dixi vobis in §. omnium. b in materia libellorum ſ. eo. Et ſi diceres quod contra furem admittitur illa petitio abſq; impropriatione: dico tamen quòd in effectu nulla eſt vtilitas: & ſic iſtud, quod in verſicu. planè. eſſet inductum odio furis, in effectu eſt ſine fructu. cogitabis. Reſpondere poteſtis, vt not. textus hîc, quòd odio furis, vt pluribus actionibus teneretur, ſtatutum eſt vt certæ conditiones competant, & ſic actiones perſonales: quod videtur impoſsibile, & etiam rei vẽdicatio, quod in aliis ceſſaret. ¶ Glo. in verbo, in rem. diuiditur in tres. In prima declarat textum. In ſecunda per modũ notabilis illum extendit. In tertia quærit, & dupliciter reſpondet. ſecunda ibi: item nota quòd hic §. Tertia ibi: ſed nunquid etiam rem ſuam. ¶ In eadem gloſ. ibi: in quolibet malæ fidei poſſeſſore. hanc glo. expreſsè not. Ioan. de Imol. in l. ſcire debemus. in §. fin. in j. columna. ff. de verborum obligationibus. Et illam habet pro val
36 de notabili ad hoc, † quòd illud, quod dicitur, quòd omnis condictio degenerat: id eſt, perdit, & mutat propriam naturam, contra furem. l. finali. ff. vſusfructus quemadmodum caue. & dicam ſtatim, habeat etiam locum in quolibet malæ fidei poſſeſſore rei alienæ. Addite etiam Bart. in terminis ad hoc allegantem iſtum text. cum gloſ. in dicta l. ſi quis nec cauſam. §. res pignori poſt gloſ. ibi in verbo, cõdici poteſt. ff. ſi certum petatur. & ibi Bartolus dixit hoc eſſe tenendum menti. & ſequitur etiam Angel. de Aret.
37 hîc. An autem † id, quod proximè dixi ſit ita ſimpliciter, & indiſtinctè verum, quod omnis condictio degeneret contra furem, ponit Nic. in apoſt. text. & latiùs in j.q. extra glo. poſt antiquos docto. & finaliter concludit, & bene, ꝙ ſic. Accedant quæ dixi ſ. in gloſ. præcedenti poſt Ioãnem Fabrum in reprobatione primæ ſolutionis gl. ibidẽ poſitæ. Et qualiter intelligatur iſta regula, quòd omnis
35 condictio degenerat contra furem: declarat Ioan. de Imo. in d.l. ſcire debemus. §. finali ibidẽ videatis. ¶ †In eadem glo. ibi §. ſed & ſi nummi. hoc multùm mandat teneri menti Bar. ibidem: quia, ſecundùm eum, iſtud tibi ſæpe occurret de facto, quando fit aliquis contractus, & inualidus per minorem, vel eccleſiam, vel aliam perſonam & eius vigore poſſeſsio tantùm in alium tranſfertur: iuxta l.j. §. ſi vir vxori. cum ibi notatis. ff. de acqui. poſ. quòd poterit repeti poſſeſsio per conditionem indebiti, vt ibidem eſt caſus notabilis. Addite Bart. & latiùs in l. ſi alienam. ff. ſoluto matrimonio vbi idem tenet, & dicit ſe ita de facto dixiſſe in eccleſia, quæ rem vendiderat, non obſeruata ſolẽnitate debita, & eam tradiderat: vt ibi

per eum

39 per eum. ¶ † In fine gloſſam primam approbant hîc doctores vt Ioan. Fab. & Ang. de Are. quia per condictionem ſine cauſa non agit dominus ad dandum, niſi contra furem, & malæ fidei poſſeſſorem: ſed ad reſtituendum. Accedat quod no. glo. ſi. in l. fin. ff. vſu-
40 fru. quẽ admo. caue. hîc incipi. glo. ver. appellamus. ¶ † Glo. in ver. quibus. in fi. dicite ꝙ effectualiter primã approbant doct. hîc, vt Io. Fab. & Ange. de Are. quia in iſto §. ſolùm loquitur Imperator de illis actionibus perſonalibus, quæ competunt ad dandum. Iſtæ autem, de quibus glo. mentionem facit, competunt ad reddendum, ſeu reſtituendum. l.ij. §. ſi reddita. & l. eum qui. §. ſi rem inſpectori. ff. commo. cum ſimili. Sunt etiam aliæ condictiones, quæ competunt ad liberandum, vt quis liberetur, iuxta l. qui ſine. ff. de condi. ſine cauſa. Aliæ ad repetendum quod factum eſt: & iſtud eſt regulare, vt condictio ob cauſam, condictio ob turpem cauſam, & con-
41 dictio ſine cauſa: vt in titulis ſuis apparet. ¶ † Glo. in verbo Denuntiare, in fi. bene dicit: & cum ea trãſeunt doc. vt Ioan. Fab. & Ang. de Are. hîc. & hanc reputat vnicam, & ſingularem Ange. de Aret. hîc. Ad iſtud, quòd debitor antè, quàm conueniatur in iudicio, nõ eſt primò extra iudicium interpellandus de neceſsitate, ſed tantùm de vrbanitate, bene facit ille moralis tex. in l. quidam Iberius hîc allegata in glo. cuius moralitatem ibi notat, & commendat Bart. Et idem ꝙ de vrbanitate tantùm ſit primò debitor extra iudicium interpellandus, tenet etiam Bal. in l. debitores. C. de pig. vbi formaliter inquit quòd de vrbanitate ante ingreſſum iudicij eſt conueniendus extra iudicium, & debet requiri, per illum text. vt d.l. quidam Iberius. Et idem etiam tenet glo. j. in princip. in d.l. debitore. quamuis in fine vacilet in aliis terminis, ſcilicet in debitore volente vendere pignus: quo caſu bene de neceſsitate fienda eſt denuntiatio: vt ibi per Barto. Et pro hac gloſſ. quòd de vrbanitate tantùm ſit primò debitor extra iudicium interpellãdus, adducit Ang. de Aret. hîc vnum fundamentum, in quo multùm lætatur. Nam ſi de neceſsitate requiritur ſemper interpellatio extraiudicialis,
42 certè † cùm per interpellationem extraiudicialem debitor conſtituatur in mora. [a] vt eſt gloſſ. in l. qui Romæ. §. cohæredes. in gloſſ. paruula, in verbo, teſtato. ff. de verb. obliga. & gloſſ. in l. vinum. in gloſſ. magna. in primis verbis. ff. ſi cer. peta. & gloſ. in l. fideiuſſor obligari. §. fin. in verbo Reus. ff. de fideiuſ. ſequeretur quòd nunquam in iudicio per litis conteſtationem quis poſſet in mora conſtitui: & conſequenter ſequeretur quòd fruſtra factæ eſſent illæ leges, quæ ponunt quòd per litis conteſtationem quamuis conſtituatur in mora: vt in l. ſi ex legati cauſa. & l. ſi ſeruum. §. ſequitur. & l. mora. ff. de verb. obliga. & l. mora. in princip. & l. videamus. §. ſi actionem. ff. de vſuris. & text. in l. ſi in Aſia. §. fin. ff. depo. & l. quod te. cum materia. ff. ſi cer. pet. Nam cùm primò eſſet commiſſa mora per interpellationem extraiudicialem, non poſſet amplius in mora conſtitui, vel ſaltem non eſſet opus ꝙ poſteà mora committeretur per litis conteſtationem, & eſſet fruſtratorium. Vnde, ſecundùm eum, tot leges remanerent correctæ, vel ſaltem inanes. quod non eſt dicendum. Sed certè, iudicio meo, fundamentũ Ang. in quo tandem gloriatur, non valet vnam fabam: quia imò etiam quando quis eſt conſtitutus in mora per interpellationem extraiudicialem, adhuc tamen poteſt denuò in mora conſtitui per litis conteſtationem, nec iſta ſecunda erit fruſtratoria. vt ipſe dicit, imò erit maximi effectus: quia cũ ſit grauior mora, difficiliùs admittet eius purgatio, iuxta tradita in l. ſi inſulã. cũ materia. ff. de verb. obli. Quicquid ſit, non diſcedo à concluſione gloſ. noſtræ, quæ videtur
43 communis. † ꝙ debitor non ſit de neceſsitate antè quàm in iudicio
b conueniatur, primò extra iudicium interpellandus. b ✱ De quo tamen videatis multa latè, & plenè per Ioan. And. & ibidem per Panor. in c. licet Heli. extra de ſimo. Hanc tamen concluſionem glo. limitate non procedere, quando quis vellet agere contra maiorem, ſiue ſuperiorem ſuum: quia tunc antè, quàm currat ad litirem, ſiue ſuperiorem ſuum: quia tunc antè, quàm currat ad litigandum debet prius admonitio prẽcedere. tex. eſt in l. ſi manumiſſori. C. de obſe. & ibi glo. in ver. non protinus. quæ etiã ad hoc allegat multos tex. Decreti. & ibi etiam in terminis hoc no. Bal. & reputat tenendum menti: qui etiam dicit ꝙ in factis armorum nunquam debet peruenire ad bellum, niſi præcedente admonitione, diffidatione: aliàs diceretur proditorię agi. Et
a ita dicit notare Ioan. Andr. in c.j. de homi. lib. vj. & idem etiã dicit Bald. poſt Hoſti. & Ioan. And. in authen. itẽ nulla cõmunitas. C. de epiſ. & cle. & alibi dicit Bal. in l. penul. in xiij.col. C. de execu. rei iudi. & in l.ij.C. de ſeruit. & aqua. quod nullũ bellum eſt licitũ ſine diffidatione. Fortè poſſet dici ꝙ etiam in d.l. ſi manumiſſori. admonitio fiat ex vrbanitate, & non ex ne-
44 ceſsitate: vt in ſuperioribus dictũ eſt. ¶ † Item hanc gl. noſtram dicit Io. Fab. hîc facere ad notabilem queſtionem, ꝙ ſi aliquis facit te vocari ad iudicium, petens abs te, puta centum, quæ ſibi debebas, & tu requiſitus incõtinenti confi tearis debitum, & offeras te paratum ſoluere, b an tenearis ad expẽſas, an verò excuſeris, quia dicas ꝙ etiam ſi antè fuiſſes requiſitus, quòd ſoluiſſes. Finaliter concludit Io. Fab. ꝙ neceſſaria c ſit denuntiatio, ad hoc vt quis teneatur ad expenſas. Ego addo no. Bal. in terminis pulchrio ribus idem decidẽtem in l. non ignorat. in ver. modò ego quæro, pone actor fecit expẽſas &c. C. de fru. & litis expenſis. vbi decidit ꝙ ſi actor fecit expenſas in recolligendo inſtrumẽta à tabellione, quam iſtas expenſas non poterit recuperare à reo quem prius non requiſiuit an vellet ſoluere: ſed debet illum prius admonere. Idẽ etiam tenet Ange. in l.ij.C. de obſequiis. & idem Angel. in d.l. debitores. C. de pigno. Idem tenet do. Anto. de But. in c.j. extra de lib. obla. in c. nouit. extra de iud. & Gul. de Cu. in l. edita. C. de eden. & ibi Salicetus. & idem etiam Bal. in repe. & idem etiam tenet Bartolus aliàs Bal. in l. prætor ait. §.j. ff. de eden. & Specu. in titu. de renun. §.j. circa princ. Et in iſtis locis traditur illa generalis regula, & practicabilis, ꝙ ſi debitor non ſit primò extraiudicialiter interpellatus ad ſoluendum debitum, quòd non tenetur ad aliquas expenſas, ſi immediatè recepto libello dicat ſe velle ſoluere, & non contendere. Et
45 ita etiam in hoc vltimo tenet Ang. de Are. hîc. [c] ✱ ¶ Extra glo. re-
c ſtat vltimò ad complementum preſentis §. vt videamus qualiter formandus ſit libellus in cõdictione furtiua, de qua in hoc §. principaliter eſt habita mentio. Et eius formam ponit plenè Specul. in tit. de fur. ſecũdùm quod eum refert Nic. hîc, in ij.q. extra gl. Et ex mente doc. hîc poteſtis ita cõcipere libellum: Ago cõtra Titiũ, vel eius hæredẽ, ꝙ animo furandi rẽ talem mihi ſurripuerit, cuius ego ſum dominus, vel ſaltẽ eram dominus tẽpore, quo res fuit mihi furto ſurrepta, per l. ſiue manifeſtus. §. tãdiu. cũ l. ſeq. ff. de cõdi. fur. & poſteà in cõcluſione poſſum cõcludere: Quare peto dictũ Titium furẽ, vel eius hęredẽ condẽnari mihi ad dandũ dictã rẽ, ſi extat: & ſi non extat, ad eius verã æſtimationẽ: iuxta l. ſi pro fure. §. fi. & l. in re furtiua. in prin. ff. de condi. fur. Eſt bene verũ ꝙ magnũ dubium
46 eſt, † an, & quando res furto ſubtracta periit, ita ꝙ præſtari nõ poteſt, nunquid nihilo minus ipſa res peti poſsit, an verò neceſſariò ſit petenda æſtimatio. & glo. in d.l. in re furtiua. in prin. in ver. æſtimationis. tenet ꝙ res ipſa, quamuis deſierit in rebus humanis extare, petetur: ſed poſteà fiet condemnatio, & ſolutio in æſtimatione. Bart. in d.l. in re furtiua. in prin. & in l. cùm ſeruus. ff. de condi. ob cau. & multũ latè in l. ſtipulationes nõ diuidũtur. in vj.q. ff. de ver. oblig. tenet ꝙ quãdo res furto ſubtracta periit, ꝙ nihilo minus poſſit agi ad ipſam rem: item ꝙ poſsit agi ad æſtimationẽ. Et idẽ etiam tenet Spe. in ti. de libelli concep. §. ad eius. ver. item nota. & in ritu. de ob. & ſol. §. ſequitur. ver. qd ſi petiit. Et ita eſt tenendũ quicquid teneat Io. Fab. hic: quãuis Inn. in c. ſacro. extra de ſenten. excom. cõtrarium de directo teneat: vbi voluit ꝙ ſi certum eſſet furto rem ſubtractã non extare, ꝙ neceſſariò deberet peti æſtimatio: & ſi res peteretur quòd malè peteretur: quãuis gl. etiã. in l. rei iudicatę. §.j. in ver. pecuniariam. ff. ſolu. ma. quam ibi Io. de Imol. reputat ſingularem: teneat ꝙ quando res amota per vxorẽ marito deſiit extare, quòd tunc condicatur eſtimatio, non autem ipſa res teneatis quod ſ. proximè tenuit. Et per iſta remaneat expeditus præſens §.

¶ Inmora. Quod intellige verum quãdo debitor ſit obligatus iure actionis, vt dicit Bar. in d.l. qui Romæ. §. pe. Secus verò ſi tenetur iudicis officio. Pro quo vide do. Alexan. de Imo. ĩ d.l. ſi ex legati cauſa. & in l. interdũ. §. fi. co. ti. Fran. Arc. in l. ſi pacto, quo. C. de pact. & Felt. in c. iudicis officium. de offi. iudi.

✱ Videas gloſ. fin. & ibi Bar. in l. cre ditores. C. de pigno. Sardus.

✱ Vide ad confirmationẽ ſ. dictorũ Bar. in l. ſi quis inficiatus. ff. depo ſi. Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 *Mistum sub simplicibus non continetur.*
2 *Certi condictio ex mutuo, & ex stipulatione quando detur.*
3 *Duas certi conditiones an sit dare.*
4 *Actio ex empto, & aliæ hîc enumeratæ an sint pœnales.*
5 *Actio in duplum quando competat.6.*
7 *Extensio ex identitate rationis an sit licita in pœnalibus.8.9.*
10 *Libellus in actione ex mutuo qualiter formandus sit.11.*
12 *Agens ex mutuo quamuis in libello ponat se dominum, tamen dominium non habet necesse probare.*
13 *Creditori ex mutuo agenti an possit opponi: tu non fuisti dominus.*
17 *Libellus qualiter sit formãdus quãdo super mutuo interuenisset stipulatio.*
18 *Libellus in actione commodati qualiter formetur.19.*
20 *Commodatum quando dicatur.*
22 *Commodatum & precarium qualiter differant.*
24 *Scholaris si pignorat suum librum pro socio, vel sibi commodat vt eum pignoret, an possit agere contra socium vt eum luat.*
25 *Precarium an quandocunq; ad libitum concedens reuocari possit.26.*
27 *Libellus in actione depositi qualiter formetur.*
28 *Libros fuisse in capsa tempore depositionis qualiter debet probari.29.*
30 *Depositum non esset, nisi gratis fieret.*
31 *Libellus in actione depositi, quæ cõpetit ad duplũ, qualiter sit formandus.*
32 *Libellus in actione mandati qualiter formetur.*
33 *Mandatum nomine mandatis censetur esse factum, licet factum fuerit post longo interuallo.*
34 *Mandatum, si mandaui tibi vt Titium occideres, & tu ex interuallo occidisti, an præsumatur durare.*
35 *Mando tibi quòd emas domum pro me, si tu dixisti da mihi pecuniã: ego nõ dedi tibi tam citò: vnde tu emisti pro te, & tuo nomine: quid iuris.*
36 *Mando tibi quòd emas pro me certum fundum, qui erat pro parte tuus, pro certo pretio: emptis partibus aliorũ compelleris & tu inuitus tanti partem tuam vendere?*
37 *Actio pro socio ad quos effectus datur.38.39.*
40 *Libellus in actione pro socio qualiter formandus sit.41.*
42 *Rationes reuideri quando inter socios possit peti.*
43 *Rationem reddi an petere possint illi, qui dant pecuniam mercatoribus ad dimidiam partem lucri, & damni.*
44 *Mercatores accipientes pecuniam ad partem lucri & damni si dicant sustinuisse damnũ furti, rapinæ, vel incendij, de his fidẽ facere tenẽtur.*
45 *Societas si sit contracta quòd vnus ponat pecuniam, & alius operam, an ille qui pecuniam contulit, in societatis diuisione capitale saluum habere debeat.46.*
47 *Socij duo si acceperint quædam prædia ad laborerium, & vnus eorum habeat duos filios, qui similiter laborãt, alius verò nullos habeat filios, qualiter diuident quæsita.*
48 *Sociorum si vnus negligat reficere rem communem & alter reficiat, an negligens, & non soluens partem impensarum reficienti intra quatuor menses, dominium perdat.*
49 *Libellus in actione ex empto & vendito qualiter formandus sit, & de eius positionibus.*
50 *Libellus in actione ex locato qualiter sit formandus.*

a ¶ In §.j. Quem vide in numero 26. & not. xxvij. cũ ij. seq. & ibi vide etiam quod fuit per me dictum in apostil.

b ¶ In l. certi condictio. vbi vide Frã. ciscũ Aretinum.

c * Aduerte, quia Ias. non considerauit in hoc quid dicat: nam gl. ad literã dicit pro mutuo certi condictionem speciale dari: allegans text. in princ. ff. quibus modis re cõtrah. obli. & ita est cõmunis opi. in d. l. certi cõdictio. vt ibi per Decium. & alios scribentes. Carcassona Sardus.

§. Sequens illa diuisio.

¶ Iste §. vsq; ad §. quædam. multis, & variis modis diuiditur, & subdiuiditur per doct. hîc, vt per Nic. & Ang. de Are. Ego diuido eũ aliter, & melius, quàm ipsi faciant, in duas partes principales, vsq; ad d. §. quædam. In prima ponit Imperator vnã principalẽ diuisionẽ actionum in genere. In secunda illam in specie declarat. Secunda ibi prope principiũ: rei persequendæ causa. Illa secunda subdiuiditur in quatuor. In prima illam specificam declarationem facit in actionibus realibus. In secũda in psonalibus ex cõtractu. In tertia in actionibus descẽdentibus ex maleficio. In quarta, & vlti. in actionibus descẽdẽtibus ex vltima voluntate. Secũda ibi: earũ verò actionũ. Tertia ibi: ex maleficiis verò. Quarta ibi: item mista est actio. ¶ Actionum aliæ sunt rei persecutoriæ, aliæ pœnales, alię mistæ, quæ hîc particulatim declarantur in actionibus realibus, & in personalibus ex contractu, & in actionibus descendentibus ex maleficio, item & in descendentibus ex vltima voluntate. hoc dicit, Et quamuis iste §. consueuerit simul legi vsq; ad §. quædam. per scribentes hîc, vt per Dy. Nic. de Neap. Ioan. Fab. & communiter alios: ego tamen in hoc imitatus morem Ange. de Aret. propter nimiam textus prolixitatem, legam tantùm vsq; ad ver. ex maleficiis. & posteà illum ver. legam vsq; ad §. quædam. &

1 in hoc nulla erit vis. ¶ † Vltra summarium, vnum notate ex text. quòd mistum non continetur sub simplicibus. Nam videtis hîc q̃ actiones mistę non continentur sub rei persecutoriis nec sub pœnalibus: imò faciunt tertiã speciem de per se. De quo tamẽ dicite

a prout latè dixi in §. j. [a] in gl. in verbo, summa. s̃.eo. in gl. j. paruula, in fi. Item quòd ista sit tertia principalis diuisio actionum, tenet gl. magistralis in §. sunt præterea. in glos. j. j. eod. & declarat, vt ibi in glos. Dicite tamen vos, posse dici quòd imò hæc sit quarta diuisio, tenendo quòd in §. præjudiciales. s̃.eo. posita sit tertia diuisio, vt ibi dixi in glos. magna, in princip. ¶ Glos. in ver. mistæ. in fin. bene dicit, & cum ea simpliciter transeunt scribentes hîc: & adducunt l. ij. §. j. ff. ne quid in loco publico. & l. nam Reipublicæ. ff. de oper. no. nun. ¶ Glos. in versi. in rem actiones. diuiditur in quatuor partes. In prima enumerat actiones in rem. In secunda opponit, & soluit. In tertia refert opinionem aliorum. In quarta illam reprobat. Secunda ibi: sed certè videtur. Tertia ibi: alij tamen dicebant. Quarta ibi: sed certè actio depositi. ¶ In fin. glos. hæc glos. secundùm Ioannem. Fa. & Ange. de Are. hîc videtur aduersari glo. magnæ positæ in §. pœnales. in versiculo item aduersus. in principio. suprà eo dem. quæ videtur concludere quòd ibi illa actio dicatur pœnalis, quia in ea iuratur in litem: & tamen secundùm eos, constat quòd illud iuramentum venit officio iudicis, sicut in qualibet alia actione. Ipsi dicunt hanc glos. esse veriorem. Vos autem dicite prout latè dixi in dicto §. pœnales. super dicta gl. magna, in verbo, item aduersus. in principio. ¶ Glo. in versicul. ferè. ibi: quod est falsum. quamuis glo. non dicat, dicite vos, secundùm Nico. hîc, in ij. quæstione glo. quòd ideo falsum est, eò quia pœna illa competit ex conuentione: nos autem hîc loquimur in pœna legali, seu pro-

2 ueniente ex dispositione legali. ¶ In fin. glo. bene dicit. ¶ † Glos. in verbo, actor. in fine. Dicite tamen quòd in primo casu agitur certi conditione ex mutuo: in secundo verò agitur certi cõdictio-

b ne ex stipulatione: iuxta ea quæ traduntur in l. certi condictio[b]. in princi. & in §. quoniam. ff. si cer. pe. & s̃. de verb. obli. in princi. Primus tamen casus procederet, vbi non interuenisset stipulatio de restituendo mutuo. Si verò interuenisset stipulatio distingueretur, Aut interuenit incõtinenti antè, vel post numerationẽ: & tunc da retur certi cõdictio ex stipulatione, non autẽ ex numeratione: quia dicta numeratio diceretur facta causa implendæ stipulationis. Si autem stipulatio interuenisset ex interuallo: quo casu sunt duo cõ tractus, & induceretur nouatio primi, si esset expressè actum, vel tacitè: aliàs ageretur ex vtroq;, si vterq; fuisset vtilis. De istis habetis tex. in l. si ita. §. j. & in l. seq. quę incipit, cùm enim. & ibi Bart. ff. de noua. & Bar. & alij in d. l. certi condictio. §. quoniã. facit l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. cũ ibi no. per Bar. & alios. ff. de verb. obli. & habetis hîc per Ang. de Are. ¶ † Non omitto tamen circa hoc,

3 c glo. istam sentire [c] quòd pro mutuo nõ cõpetat certi cõdictio specialis, & consequentur quòd nõ sit dare duas certi cõdictiones, vnã generalẽ, & aliã specialẽ: sed quòd vnica tãtùm sit generalis: quem articulum aliqui hîc & extrauaganter tanguntur: vt Ang. de Are. sed non congruit hîc: sed habetis eum plenè examinatum per Bart. & alios in loco suo, in dicta l. certi condictio. in prin. per Bald. plenè in rub. C. si cer. peta. per Io. Fab. Nic. de Neap. & alios in §. j. suprà qui. imo. re contrahi. obli. ¶ Glo in verbo, conducto. diuiditur in duas. In prima per modum quæsiti opponit contra tex. In secunda soluit. Secunda ibi: sed dic tribus modis. Illa secunda subdiuiditur

in tres

in tres, quemadmodum tres ponuntur species pœnalium actionum, Partes de se patent. ¶ In ea. glos. ibi: sed pœnales. hoc impugnat Ioan. Fab. hîc, & putat esse plus quàm ridiculum, † q̃ actio ex empto, & aliæ hîc enumeratæ, item & cæteræ bonæ fidei, propterea quòd in eis iuretur in litem, sint pœnales, per ea, quæ vidimus: & ibi dixi in d. §. pœnales. in glos. magna. in ver. item aduersus. in prin. s̃.eo. Præterea, secundùm eum, hoc est contra casum huius §.

4 qui ponit pro constanti, eas esse rei persecutorias. sed quid, & fortiùs, si istæ dicerentur pœnales propter iuramentum in litem in eo quòd excedunt veram æstimationem? Certè dicerẽtur mistæ. non autem merè pœnales: vt hoc text. in ver. planè. & in hoc ego sto cum eo reiecta saluatione Ang. de Are. hîc, quę est de directo cõtra suprà dicta. Et si vultis ponere bona exẽpla in ista pœnali ex parte rei tantùm, in qua glo. ista repræhenditur, recurrite ad ea, quæ la-

a tè dixi in euidentialibus. d. §. pœnales. s̃.eo. [a] * ¶ In fin. glos. signate bene hanc glos. quæ magistralis est: & dicite prout dixi in dictis euidentialibus. §. pœnales. s̃.eo. & ibi de hac glos. mentionem

5 feci. ¶ † Glos. fi. in verbo, ipsius. in fi. bene dicit, & tex. est clarus, & magistralis cum decisione, & ratione diuersitatis in d. l. j. §. j. & in §. meritò. hîc allegato. Facit in simili l. j. in princip. ff. de exercito. & iuxta hos quatuor casus hîc in text. positos, & in legibus s̃. proximè allegatis in quibus in depósito datur actio in duplum contra regularem naturam depositi, per rationem, quam glos. ista assignat, &

6 Iurisconsultus in d. §. merito. ¶ † Dubitabat hîc Ioan. Fabr. quid iuris esset in aliis similibus casibus, in quibus esset eadem ratio. Verbi gratia: subditò, & ex improuiso concurrentibus hostibus habui necesse deponere penes vnum: vel fortè superueniente nuntio quod latrones erant in via qui mihi insidiabantur: vel fortè peregrinus infirmitate subita grauatus non potuit eligere nisi hospitem, vel vnum ex circunstantibus, apud quem bona sua deponeret: nunquid in istis casibus erit idem, prout in casibus quatuor suprà dictis? Et dixit Ioan. Fab. sibi videri quòd nõ: quia istud est pœnale: ergo non extendendum: vt l. si de interpretatione. ff. de pœnis. Item quia hoc est statutum contra regulas iuris & contra naturã ipsius depositi, & ideo videatur nõ extendẽdũ: vt l. quod verò contra. ff. de legi. Subdit tamen Ioan. Fabr. super hoc adeundum prætorem vel Augustum Imperatorem pro lege condenda. Ego puto q̃ non sit necesse super hoc de nouo aliam legem condere: & credo q̃ imò idem iuris esset in omnibus aliis casibus † quia

7 imò in pœnalibus, & in odiosis ex identitate rationis licita est extensio: vt est solennis text. in c. j. §. porrò. in versi. sed quia natura nouas properat edere formas. in titu. quæ fuit prima causa benefi. amit. & ibi Bal. expressè notat, & dicit q̃ ibi est tex. melior, qui sit in iure, q̃ in pœnalibus proceditur de similibus ad similia: siue etiam loquamur in statutis pœnalibus, siue in consuetudinibus pœnalibus. Et idem etiam notat Bar. in l. his solis, per illum tex. in ver. satis etiam tacitè cautum putamus. C. de reuo. dona. not. Ioan. de Imol. in l. si verò. §. de viro. ff. sol. ma. & in l. infamem. ff. de publi. iudi. & dicam circa hoc aliqua pulchra ꝯ. in ver. ex maleficiis. in glo. in ver.

8 iudicium. † Ergo in terminis nostris, etiam in pœnalibus licita erit

b extensio ex identitate rationis. præterea etiam in correctoriis, [b] nedum in pœnalibus fieret extensio ex identitate rationis, quando ratio esset expressa in lege, prout est in terminis nostris, in d. l. j. §. meritò. ff. depositi. secundùm magis communes conclusiones, iuxta ea, quæ tradi solent maximè per repetentes in d. l. si verò. §. de

c viro. & per alios in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. [c] & ita etiam contra Ioan. Fab. tenet Ang. de Are. hîc. ¶ Extra glo. quia §. iste tractat de pluribus actionibus: & istud est proprium & peculiare istius tituli formas libellorum apponere: idcirco doct. hîc, & maximè Ioan. Fab. & Ang. de Are. ponunt super qualibet actione hîc in tex. nominata particularem, & specialem libellum, cum aliquibus decisionibus accessoriis. In quibus omnibus ego succinctè procedam me remittendo, ne hîc §. qui de se breuis est in materia, propter libellos tantùm in nimis grande commentarium assurgat.

9 † Et in primis in actione ex mutuo, de qua in primis in hoc tex. fit mentio, eius libelli formam ponit Spec. in tit. de solu. §. sequitur, secundùm quod eum refert Nico. hîc, ad fi. in x. & vlti. q. extra glo.

& ex mente scribentiũ hîc, maximè Io. Fab. & a Ang. de Are. potestis sic in mutuo formare libellum: Ago contra Titium, & dico quòd iam diu mutuaui eidem Titio libras centũ imperialiũ ex meis propriis denariis: quare cùm di- b ctam pecuniæ quantitatem mihi reddere neget, & indebitè, peto dictũ Titium condemnari in prædicta quantitate pecuniæ sibi mutuata mihi restituenda, & soluenda. Et eodem modo potestis formare libellum in aliis rebus mutuatis, quę consistunt in pondere, numero, vel mensura: iuxta l. ij. §. j. ff. si cer. pe. & s̃. qui. mo. re contrahi. obl. in princ. Iuxta hunc libellum Ioan. Fab. hîc subnectit aliquas leues, & faciles

10 quæstiones, quas hîc videatis per eum. ¶ † Nõ omitto tamen quòd inter cætera duo in hoc libello sunt cum magno ministerio posita. Primò illa verba, ex meis pecuniis propriis: quia aliàs regulariter non esset mutuum, cùm non fieret de meo tuũ, nisi nummi essent mutuãtis: quod requiritur in mutuo. l. ij. §. appellata. ff. si cer. pe. & ibi latiùs Bart. secundùm cuius dicta istud sanè intelligite, limitate, & declarate. ¶ † Subdit tamen hîc no. Ioan. Fab. quòd c

11 quamuis agens ex mutuo habeat ponere in libello se fuisse dominũ, vt proximè dixi, non tamen habet necesse probare dominium, † eò q̃ recipiens non potest ei referre quęstionem dominij, cùm habeat causam ab eo, iuxta l. si quis conductionis. titu. C. loca. & l. nec creditores. C. de pig. act. aliàs, secundũ eum, agens ex mutuo vix, aut nunquam, obtineret. Subdit etiam Ioan. Fab. quòd istud satis approbat æquitas, & communis vsus. Ergo addo in terminis Bar. istud vltimũ latiùs disputantem, vide-

13 licet † an creditori agẽti ex mutuo possit opponi hæc exceptio, Tu non fuisti dominus vt l. nam & si fur. in prin. post Cy. & alios. ff. si cer. pe. & finaliter concludit id, quod Io. Fab. hîc: quia creditor præsumitur fuisse dominus, nisi excipiẽs vellet probare se, aut aliũ tertium fuisse dominũ: vt ibi latiùs per eũ. Et idẽ tenet ipse Barto. in l. si alienam. ff. solu. ma. de quo etiã per Bar. & ibi latiùs Cy. in l. ij. C. si cer. pe. & tex. in l. non vnde. & ibi Ang. C. si cer. pe. & quod not. Bald. in l. in restituenda. C. de peti. hære. vbi inquit in simili, quòd soluens pecuniam, in dubio præsumitur soluere de sua propria. Secũdò in prędicto libello dixi, & cũ magno ministerio, Mutuaui: nõ autẽ dixi, prout dicit, & malè, Ange. de Are. hîc, quòd numeraui: quia si dicerẽ quòd numeraui: demõstrare mutuum mere naturale intercessisse, quod sit mediãte vera numeratione pecunię, & non alio modo: iuxta glo. notabilem, & magistrã in l. ij. §. fin. & est glo. vnica. & ibi Bar. ff. si cer. pe. & Bal. in rub. C. si cer. pe. & ideo tunc haberẽ necesse probare punctualiter verã, & realem numerationẽ pecuniæ intercessisse: nec sufficeret probare confessionẽ partis de recepto. Et ideo creditor, qui in libello diceret se numerasse, & produceret instrumentum, in quo ille cõfessus fuit se recepisse, & promisit ea restituere, vel istã cõfessionẽ probaret per testes. certè deberet libellus hoc modo succũbere. Et ita dixit no. Spec. in tit. de teste. §. j. ver. sed pone. egi cõtra te, & c. eò quia testes probant aliud, quàm creditor, seu actor asserat. Ipsi enim probãt de mutuo confessato tantùm, & sic de mutuo ciuili: ipse verò creditor asserit de mutuo naturali, ex quo dicit, numeraui. Et idẽ etiã in terminis dicit, & tenet Bar. in l. certi cõdictio. §. si nũmos. ff. si cer. pet. vbi fortiùs dixit, quòd in tantũ dictus libellus esset nullus, q̃ nullo modo excusari posset. Vbi autẽ creditor vsus esset in libello termino, Mutuaui, prout ego s̃. feci, tunc dicit Bar. in d. §. si nũmos. quòd etiã si produceret instrumentũ confessionis tantùm, vel probaret per testes cõfessionẽ tantùm, q̃ nihilo minus sustineretur talis libellus, & intelligeretur quia mutuaui, scilicet ciuiliter: vt ibi per eum. De quo etiam videatis Barto. & Imol. in l. j. §. si quis ita. ff. de verb. obli.

* Pone exemplũ in l. j. §. si plures. & in l. fin. ff. de eo, per quẽ fac. erit. Sardus.

¶ In correctoriis. Vide Franc. Are. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. in xj. col. in ver. tu autem aduerte. de ver. obl. & in l. ex duobus. de duo. reis. & in rub. de acqui. hære. in prin. v. col. & l. singularia. ff. si cert. peta. Feli. in c. translato. de consti. & adde do. Alex. de Imo. consil. cclxxxiiij. vlti. char. in ij. parte. & in consil. lij. in iiij. parte. & do. Vinc. Palleo. in iiij. parte. consil. do. Alexan. de Imola.

* Adde Pau. Cast. in l. quamuis. C. de fide ic. Alex. in l. iuris gentiũ. §. quinimò. col. pe. ff. de pac. Ias. in l. emancipata. col. fi. C. qui admit. cũ similibus, vt ibi per eos. Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ §. Chrysogonus. vbi post Bar. vide omnino do. Alex. de Imol. in v.char. & Paul. de Cast. in d.§. si qs ita. all. hîc per do minum Iaſ. May.

b ¶ Dominũ. Adde idem tenẽtem do. Maria. Soci. in cõſil. iij. incip. circa præſentẽ. in ver. v. probatur. circa mediũ in j. parte.

c ⁂ Adde quòd in his duobus caſibus Barto. in primo membro, ſeu dicto eum ipſo ſe habet communis ſententia: in ſecũdo cõmuniter reprobatur: vt latè per eundem Iaſ. in d.l.ij.§. fin.ff. ſi cert.pet. Carcaſſona Sardus.

d ⁂ Adde quòd dictus §. interdũ ad aliud eſt ſummè notandus, ſecũdũ Bar. ibi, quòd ornamenta, quæ maritos vxori mittit, vt ad eum honeſtius culta veniat, in dubio præſumuntur commodata, non donata, vt ibi per eum. de qua q. poſt mortẽ cuiuſdam nobilis vidi maximũ iurgium in ciuitate noſtra. Carcaſſona Sardus.

e ⁂ Aduerte ꝙ Bar. in d.§. ſicut. volẽs tradere diuerſitatis rationem inter precariũ & cõmodatum, quare ad libitũ reuocetur precarium, ſecus autem in commodato: dicit ideo eſſe, quia cùm precariũ fiat ad incertũ & indeterminatum vſum, ſi non poſſet precario concedens ad libitum reuocare, ſequeretur ꝙ proprietas inutilis eſſet penes dominum quod eſſe nõ debet: vt l.iij. §. ne tamen. ff. de vſufr. Secus eſt in cõmodato, quod fit ad vſum certũ, & tempus: quo finito poterit reuocari. Satis videtur pſuaſiua hęc ratio: nihilo minus. Abb. Panor. in c. fin. in ij. col. extra de prec. impugnat iſtam rationem Barto. Primò, quia precarium poteſt fieri obli. & Bald. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus.[a] in fi. col. ff. de verb. obli. & ibi Ang. & Io. de Imol. in iij. & iiij. col. & Bald. in l. ſi abſentis. C. ſi cer. pe. & in l. vnica. in princ. C. de rei vxo. actio. & notabiliter in l. pecuniæ. C. de ſolu. & in l. ſi ex cautione. in x. & xj. q. C. de non nume. pecu. & in l. generaliter. in ix. & x. q. C. eo. titu.

¶ † Ad prædictorũ confirmationẽ accedant illa duo dicta aurea Bar. in l. ij. §. fin. ad fi. ff. ſi cer. pe. vbi dixit, & multũ ſignãter Bar. quòd ſi aliquis fecit vnũ procuratorem ad recipiendũ certã quantitatẽ pecuniæ mutuo, & procurator accepit pecuniã mutuo, & tamen in inſtrumento nõ fuit ſcriptũ quòd recepit, ſed quòd fuit confeſſus ſe recepiſſe: certè ex tali inſtrumento, niſi actualis numeratio aliter probetur, non poteſt agi cõtra dominũ[b]: quia quãdo conſtituitur procurator ad accipiendũ pecuniam mutuo, intelligitur de mutuo naturali: ſed illud inſtrumentũ cõfeſſionis, probat mutuum ciuile tantùm: ergo talis procurator nõ obligat dominũ: quia ad hoc non habuit mandatũ. Imò plus dicit Bart. & ſecundò, † ꝙ etiã ſi in inſtrumento procurationis expreſsè diceretur: Facio te procuratorem ad accipiendum pecuniam mutuo, & ad cõfitendũ te recepiſſe pecuniam, & ad confitendũ decẽ: ꝙ eodẽ modo dominus non poteſt cõueniri ex inſtrumẽto confeſsionis: quia illa verba, Ad cõfitendũ te recepiſſe. intelliguntur, ſcilicet pecuniã receptam. Nã ſi aliter intelligerẽtur, eſſet donatio, quæ procuratori nõ intelligitur permiſſa, niſi exprimatur. l. contra iuris ciuilis regulas. §. j. & ſi. ff. de pact. Et hęc duo dicta teneatis perpetuò cordi: quia ſunt ſummè vtilia in actu practico. Verùm quia ſunt dubia, & valde periculoſa, & maximè in ſecundo dicto, in quo multi contrarium tenent, ſi expedierit vobis in facto, videatis etiam Bar. idẽ tenentẽ in l. ſi debitorem. per illum tex. ff. de nouatio. & ibi per Ang. & Imol. per Bar. & Bal. Ange. & Salic. in l. non obtulit. C. de noua. & Io. And. in addi. ad Spec. in titu. de teſte. §. j. ver. ſed pone egi. in fi. magnæ additionis: vbi idem tenet, quod Bart. & Ant. de But. Abb. Panor. & Io. de Imol. in c. ſi cautio. de fi. inſtr. & Bal. & Ang. in l. j. §. fi. C. de quadri. præſcri. & Ange. & Imo. in l. à diuo Pio. §. ſed ſi emptor. ff. de re iudic. & Ioan. de Imo. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. ff. de verb ob. & Lud. Roma. in l. prędia. ff. de acqui. poſ. & Bald. Ange. & Sal. & omnes in d.l.ij. & Fed. de Se. in conſi. liiij. incip. Titius fecit, procuratorẽ, &c. Et in iſtis locis inuenietis multos contrariantes [c] ⁂ Bar. potiſsimùm in ſecundo dicto. Quicquid ſit, illud eſt expeditum, quòd quantùm ad ipſum procuratorẽ cõfitentem, talis confeſsio probet realem numerationem, ita quòd ipſe non poteſt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ. Ita intelligendus eſt Bal. in l. pecuniæ. per illum text. C. de ſol. & ibi vult Bald. vnum aliud peregrinum, & ſingulare, quod eſt maxima limitatio ad ea omnia, quæ ſuprà dicta ſunt, † quòd ſi ex forma ſtatuti inſtrumenta confeſsionata habeant vim ſententiæ certè per hoc inſtrumentum confeſsionis mutui bene probaretur etiã mutuum naturale, ſicut probaretur per ſententiã diffinitiuã. quod nota perpetuò. ¶ † Qualiter autem formandus ſit libellus, quando ſuper mutuo interueniſſet ſtipulatio: ſatis patet ex his, quæ ſ. vidimus in glo. in ver. actor. iunctis ſ. proximè dictis. & habetis in ſpecie per Io. Fab. hîc. † Sequitur in tex. ſecundùm ordinem literæ de actione commodati, & eius libelli formam ponit Spec. in loco ſuo congruo, in titu. de commo. §. nunc dicendum. ſecundùm quod eum refert Nicol. de Neapo. hic ad finem. in decima & vltima quæſtione extra gloſſam. Et ex mente ſcribentium hîc maximè Ioan. Fab. & Angelus de Aretio, poteſtis ita formare libellum: Ago contra Titium, & dico quòd eius rogatu, ſeu ad eius preces, ſiue petitionem, ſibi commodaui equum meum per tres dies pro eundo Mediolanum, & redeundo: quare cùm prædictum vſum expleuerit, vel expleuiſſe potuerit, nihilo minus dictum equum nondum reſtituit, imò cõtradicit, & indebitè, & reſtituere recuſat: quare peto eum condemnari ad reſtituendum mihi dictum equum meum vnà cum damnis, & intereſſe, &c. In hoc libello duo inter cætera cũ miniſterio poſita ſunt. primò illa verba, quòd rogatus ſiue ad eius petitionem: quia aliàs commodatarius non teneretur de culpa, ſed tantùm de dolo. text. eſt no. [d] ⁂ in l. ſi vt certo. §. interdum. in fi. in ver. quis vltro commodauit. ff. commo. & ibi glo. in ver. vltro. Et ibidẽ in terminis Barto. qui dicit † quòd ſemper ſis cautus de hoc facere poſitionem, quòd commodaſti rogatu accipientis. Secundò, cum miniſterio dictũ eſt, Per tres dies pro eundo Mediolanum, & redeundo: vt ſic oſtendatur, conceſsionem factam eſſe ad certum, & determinatum vſum: item factam eſſe certo, & limitato tempore: aliàs non diceretur eſſe commodatum, ſed precarium, vel contractus innominatus. † Et ſic ad hoc vt dicatur commodatũ, requiruntur neceſſariò duo copulatiuè, quòd cõceſsio ſit facta ad certũ, & determinatũ vſum: itẽ & quòd ſit facta certo, & determinato tempore expreſsè, vel tacitè. Quomodo expreſsè fiat, patet. Tacito autem tẽpore diceretur fieri, ſi cõmodarẽ equũ, vt ires ad villam. Ineſſet enim tacitè tempus, quo poſſes ire, & redire de villa. l. cõtinuus. §. cũ ita. ff. de ver. obl. & l. iij. §. ſi quis ita. el ij. ff. de eo, quod certo loco. & §. loca. ſ. de ver. ob. aliàs ſi daretur ad certũ, & determinatũ vſum, † ſed nõ limitato tẽpore tacitè vel expreſsè, tũc etiã eſſet precariũ, & poſſet quãdocũque ad domini volũtatẽ reuocari. vt ſi aliquis diceret, Vtere gratis habitatione talis domus, quãdiu voles. vt eſt tex. not. in l. Lucius. ff. de dona. quẽ ita notabiliter intelligit, & declarat Bart. in l. Aquilius regulus. in j. opp. in eo. ti. ff. de dona. & Bal. no. intelligit. in l. ij. C. cõmo. & in l. ij. in ix. q. C. de ſer. & aqua, & do. Abb. Panor. in c. fi. extra de preca. & Io. Ea. in xiij. col. prędicta ſunt omnia verba Bar. in l. in cõmodato. §. ſicut. ff. cõmo. & Bal. in l. ij. C. cõmo. [e] ⁂ ¶ † Ex quibus ſecundũ eos, optimè colligitur, quomodo, & qualiter cõcipiendus ſit libellus in hac materia. & in d. §. ſicut. habetis in gl. in ver. officiũ. & ibi Bar. qui ponit differẽtias, quę ſunt inter cõmodatũ & precariũ: quarũ cognitio multũ confert ad formationẽ preſentis libelli. Sed eſt gl. plenior, & magiſtralis in l. j. in prin. in ver. ſimile. ff. de preca. vbi Bar. & ibi etiã videatis eũ. De prędictis vide etiã Bart. in l. j. in fi. ff. commo. & Io. And. & alios in c. j. §. fin. extra de precario. & Io. Fab. qui ponit hîc circa iſta aliquas leues quæſtiones, quæ ſatis deciduntur ex ſupra dictis. ¶ † Et iuxta ſuprà ſcripta: quia poſſet probabiliter dubitari, an ſi finitũ ſit tempus quo potuiſti perficere vſum, ad quem commodaui, ſed abſq; tui culpa, quia fortè fuiſti infirmus: an nihilò minus poſſum repetere commodatum: vide not. Bart. poſt gloſ. ꝙ ſic, in d.l. in commodato. §. ſicut. vide etiam not. Bald. in l. iij. C. commodati. vbi ponit quando vſus dicatur finitus.

¶ † Et vbi etiam per eum in terminis de caſu illo notabili ſepiſsimè occurrenti in facto, quando ſcholaris pignorat vnum ſuum librum pro ſocio ſuo, vel ſibi commodat vt eum pignoret, an poſſit agere contra ſocium vt eum luat, & quando poſsit agere, & ſic quanto tempore teneatur expectare: ibi videatis. Et quid in mutuo, non dico commodato, ſi mutuauit tibi pecuniam ad certum vſum: an antequam ſit facta in illum vſum conuerſio, poſsit repeti, quia pecunia numerata: vide glo. no. in l. ſi pœnam. in ver. intereſt. ff. de verb. oblig. quam pro notabili, & menti tenenda allegat Bald. in l. ij. C. commodati. & dicit gloſ. ſentire quòd non fallitur: quia ſentit quòd ſic. Sed bene eam repræhendit ibi Barto. tenens idem quod Bal. quòd agi non poſsit. De quo vide magis in propriis terminis per Bald. Ange. & Imo. in d.l. ſi pœnam. ¶ † Vnum etiam non omitto. dum in prædictis dixi, precarium poſſe quandocunq; ad libitum concedentis reuocari: & eſt text. in l. j. in princip. ff. de preca. & text. not. in l. ij. in princip. & in l. & habet. in princip. eo. tit. ff. ne precario. etiam ſi expreſsè eſſet adiectũ tempus vſq; quo habet vti: vt l. cum precario. ff. de precario. in princ. & rationem notabilem, quare poſsit precarium quandocunq; ad voluntatem concedentis revocari, & ſecus ſit in commodato, ponit Barto. in d.l. in commodato. §. ſicut. Habetis illud de precario ſingulariter, & ſignanter limitatum per do. Abb. Panor. in c. fi. vlti. col. extra de preca. vbi formaliter dicit ſe putare ꝙ ſi conſedens precario velit ſine cauſa revocare precarium illico cum maximo damno illius, cui conceſſerat, quòd obſtabit ſibi exceptio doli: quia nõ poteſt negari quin precarium ſit beneficium. eſt enim beneuola actio commodum tribuens capienti. Vnde non debet dolosè versari in beneficio conceſſo. † Sicut, ſecundùm eum, dicimus in eo, qui inuitauit viatorem, & ipſum retinuit, ſed poſtmodum ipſum pœnituit: nam poteſt agi contra eum actione de dolo: quia cum damno alterius ipſum pœnituit de beneficio: vt not. Ioan. And. in prœ. Decretalium. Ad hoc etiã adducit notata per Bart. in d.l. ſi pœnã. quam deciſionem teneatis perpetuò cordi: quia eam fortè non inuenietis alibi in terminis propriis. ¶ † Sequitur in tex. de actione depoſiti: & eius libelli formam ponit Spec. in loco ſuo ordinario, in tit. de actio. depo. §. j. in iij. parte. & in §. nunc libelli. ſecundùm quod eum refert Nic. de Neap. hîc ad fi. in x. & vlti. q. vltra gloſ. & Ioan. Fab. hîc in vlti. col. Et ex mente ſcribẽtium hîc, maximè Ioan. Fab. & Ang. de Are. poteſtis ita formare libellum: Ago contra Titium, & dico ꝙ penes eum ſponte, & gratis recipientem depoſui vnam capſam plenam librorum in iure ciuili, clauſam, & ſigillatam: quare cùm dictus Titius mihi reſtituere recuſet dictam capſam, & iniuſtè, peto eum condemnari ad reſtituendum dictam capſam cum dictis libris, ita clauſam, & ſigillatam, ſicut accepit. In hoc libello aduertendum eſt, quòd ſi tempore, quo dicta capſa fuit depoſita, fuerunt ſinguli libri ſpecificè, & nominatim conſignati, & depoſiti: tunc etiam in libello ſunt ſinguli, & ſpecificè petẽdi, exprimẽdo nominatim ꝙ in illa capſa erant tales, & tales libri. Si verò tẽpore depoſitionis nõ fuit facta ſpecifica mentio: tunc eſt in facultate, & arbitrio libellantis exprimere nominatim, & ſpecificè libros, & res in capſa exiſtentes: vel, ſi velit, poteſt omittere. De iſtis omnibus eſt caſus no. & magiſtralis in l. j. §. ſic iſta. ff. depoſiti. & ibi Bar. qui dicit illum §. factum eſſe propter hoc, vt ſciremus qualiter formandus eſſet libellus in hac materia depoſiti. † Qualiter autem probari deberet, tales, & tales libros fuiſſe in capſa tempore depoſitionis: diſtinguit notabiliter Inno. in c. fi. extra quod metus cauſa. ꝙ aut capſa redditur diſsigillata: & tunc quæ res in ea eſſent, probabitur per ſolum iuramentum deponentis: aliàs requiritur plena probatio. Et ita etiam firmat Spe. in tit. de fur. §. j. ver. quid ſi res. & Bart. in d.l.j.

[a] §. ſi caſta. [a] ff. depo. & in l. in actionibus. in vlt. col. ff. de in litẽ iuran.

De quo etiã vide no. Bal. in rub. in prin. C. depoſiti. vbi ponit † de eo, qui depoſuit fardellũ ſigillatũ penes aliquẽ, & ille exhibet diſsigillatũ: & deponẽs dicit in eo fuiſſe magnã quãtitatem pecunię, quã dicit ſibi ab eo fuiſſe ſubtractam: quid iuris ſit, a ibidẽ videatis. Recurratis etiã ad tradita plenè & notabiliter per Bar. in d.l.j. §. j. ff fur. aduer. nau. vbi ponit Bar. poſt antiquos de nobili intrãte hoſpitiũ conſignante valiſiã, ſeu fardellũ hoſpitiũ à qua dicit manè aliquid ſibi fuiſſe ſubtractum: qualiter ſibi ſuccurratur, & quid, & quomodo probandũ ſit: ibidẽ plenè videatis.

b Accedant quæ dixi in §. itẽ Seruiana. [b] in glo. in verb. coloni. in iiij. parte principali, quæ hîc [c] poteſtis addere. ¶ † Itẽ dixi ſ. in libello, ſponte, & gratis: quia niſi gratis fieret, non eſſet depoſitum, neq; ageretur actione depoſiti, ſed ex locato, vel præſcriptis verbis, prout declarat tex. no. in l. j. §. ſi quis ſeruũ. ff. depoſi. cũ ſimi. Item dixi cum miniſterio Recipientẽ: quia ſi aliàs aliquid in domũ tuã reponerem, & non appareret te ſuſcepiſſe cuſtodiã, non teneris depoſiti. §. præterea. in ver. de ea re, quã accepit. ſ. quib. mo. re contrahitur ob. ſecundùm Ioan. Fab. & Ange. de Are. hîc. † In actione verò depoſiti, quæ cõpetit ad duplũ in caſibus poſitis hîc in ver. planè. & dixi notabiliter ſ. in gloſ. in ver. ipſius. qualis ſit forma libelli, ponit Specu. in ti. de depoſito. §. nunc libellũ. ſecundùm quod eum refert Io. Fab. hîc in vlt. col. & libellus eſt clarus. Ago cõtra Titiũ, & dico ꝙ cùm in ciuitate iſta ortus fuiſſet tumultus, vel ortum eſſet incendiũ in tali domo, in qua ego habitabam, vel in domo mihi vicina, ita ꝙ propter periculum tumultus, vel incendij non potui prouidere penes quem res tutè deponerem, depoſui penes dictum Titium tales libros meos, quos cùm poſteà ab eo repeterem, inficiatus eſt depoſitum: verùm quia iura puniunt in duplum negantes depoſita facta in ſimilibus neceſsitatibus, idcirco peto eum condemnari in duplum dicti depoſiti. Et idem dicatis in ſimilibus caſibus occurrentibus, per ea, quæ notabiliter dici ſuprà in dicta gloſſa. in verſic. ipſius. † Sequitur in text. de actione mandati. & eius libelli formam ponit Specul. in titu. de fideiuſſo. & in titu. de iudic. §. ſpecialia. verſic. primo. quem ita refert Nicol. de Neapo. hîc, ad fin. Et ex mente ſcribentium hîc, maximè Ioan. Fabri, & Angel. de Aret. eſſet formandus libellus diuerſimodè, ſecundùm diuerſam caſuum contingentiam. Ago contra Titium, & dico quòd mandaui ſibi, ſponte, & gratis mandatum recipienti, quòd pro me emeret talem fundum pro tanta pecunia, quã ſibi actualiter exburſaui: quare cùm dictum fundum emerit, & eum mihi tradere recuſet, & indebitè, peto eum condemnari ad dictum fundum mihi tradendum, &c. Si autem non emiſſet, vel emiſſet contra formam mandati, agendum eſſet ad intereſſe, ſecundùm caſus contingentiam. vt hîc per Ange. de Aret. & etiam ageretur actione mandati generaliter, ſecundùm gloſ. in l. pro ſocio arbiter. in princi. in gloſſ. in ver. mandati. ff. pro ſocio. vt quia mandaui tibi quòd negotia mea tractares: vel quia mandaui tibi vt pro me mercareris in talibus nundinis: qualiter iſto caſu eſſet formandus libellus, facilis eſt forma: & habetis in ſpecie per Ioan. Fab. hîc, ad quem recurrite. ¶ † Ad vnum tamen diligenter aduertite, quòd ſi præcedit mandatum alicuius de aliquo faciendo, & tu poſtea facias ex longo interuallo pòſt, quamuis non exprimas te facere nomine illius, tamen præſumitur quòd pro illo, & nomine illius feceris. Iſtud eſt, quod notabiliter voluit Barto. in l. qui in aliena. §. ſi is, qui. ff. de acquirenda hæreditate. per illum textum, & per alia iura ibi allegata per eum. Quod intelligite, & limitat, vt ibi per eum. Et refert, & ſimpliciter ſequitur Angel. de Aret. hîc. Sed contrarium videtur tenere idem Barto. in l. prima. §. nuntiatio. [c] ⁂ in ſecunda col. ff. de operis noui nuntia. Et illud dictũ procedit in ciuilibus. ¶ † Quid autem in criminalibus, ſi mandaui tibi quòd occideres Titium, & tu ex interuallo occidiſti: an præſumatur durare mand

a ¶ §. ſi ciſta. V bi vide Franc. Aret. & quod ibidem ad eum dixi in apo.

b ¶ In §. itẽ Seruiana. quem vide in cõſi. xxxij. & nũc xxxiij. & qđ ibidem dictum fuit per me ad hoc in apoſtil.

c ⁂ Aduerte ꝙ Bar. non eſt ſibi cõtrarius. nam quando præceſsit mandatum videtur quis facere prætextu mandati: hoc intelligitur, quãdo diſceptatur inter mandãtem & mãdatariũ & ſic eorum reſpectu dũtaxat. & ita loquitur Barto. in d.l. qui in aliena. §. ſi is, qui ſecus erit quo ad tertiũ, niſi ſciuerit eum mandatariũ. Et ita loquitur Bart. in d. §. nũtiatio. & hoc conſiliũ eſt ex mẽte Barto. in vtroque loco ſ. alleg. ſi diligenter aduertis. Carcaſſona Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Tenear. Pro quo vide Fe lin. in c.cũ M. Ferrarien. in princi. xxviij, col. de consti. & in c. sicut dignum. de homi. in prin. iiij. col. & domi. Alex. de Imo. in l. is qui. §. vnde quærit. ff. de manu. contra quẽ in §. ope. inst. de obl. quæ ex deli. nasc. quòd mandãs tenetur, nisi mandatum sit reuocatũ tacitè vel expresè.

b ¶ Effectus. An & quando, & quomodo videat intentari actio pro socio: vide plenè do. Alex. de Imo. consil. lxiij. in j. col. in iiij. parte. vbi ponit latè materiã societatis.

c ⁂ Adde q istud non videtur adeò mirandũ, q detur actio pro socio pro dirimenda societate: quia etiã aliãs actio ex cõtractu cõpetit pro eiusdẽ resolutiõe vt l. sed Celsus. §. i. ff. de cõtrah. emp. & l. si fundus. ff. de lege cõmisso. Carcassõ. Sardus.

d ¶ Annuatim. Adde do. Barth. Soc. in cõsi. ccxlij. inc. in præsenti versi. prima conclusio. circa fi. in ij. parte. quòd sociorũ ratio de anno in annum amicabiliter reuideri debet, non dictato iudicio.

e ⁂ Vide do. Alex. in addi. ad Barto. in d. l. ij. qui reprehendit, & bene, illam decisionem Bar. eo quia allegatio hoc casu fit per modum exceptionis, quæ sunt perpetuæ regulariter: vt l. pu rè. §. fin. ff. de doli except. & l. licet. C. de excep. Carcassõa Sardus.

f ¶ Saluum. Sed quid si contrahatur cũ hoc pacto, quòd capitale sit saluum, & si periret, debeat totum satisfieri ab eo, qui posuit operas an talis societas sit iusta: & valeat: vide do. Barth. Soci. in cõsil. cclxv. incip. præsentis. versi. circa secundam difficultatẽ.

mandatum, ita quòd ego tenear. [a] Videte per Inno. notabiliter decidentem quòd sic, in c. ad audientiam. extra de homi. & per Barto. ita tenentem in l. non solum. §. si mandato. ver. quæro, mandaui tibi vt delinqueres. ff. de iniu. per Bal. in l. j. in iij. col. C. de ser. fug. & in l. si literas. in fi. C. mandati. & in l. non ideo minus. in fin. C. de accu. & per Ludo. Ro. in d. l. qui in aliena. §. fi is, qui. ff. de acqui. hære. per Pau. de Ca. in l. sancimus. C. de testa. per glos. in §. ope. in glos. magna. s. de obli. quæ ex delic. & per gl. in l. j. §. persuadere. in glo. magna. in verbo, facturus. ad finẽ. ff. de seruo corru. ¶ †Item aduertite, quòd si mando tibi quòd emas domũ pro me: tu dixisti, da mihi pecuniam: ego non dedi tibi tam citò: vnde tu emisti pro te, & tuo nomine: quòd tamen lex præsumit emptam esse de mea pecunia, ex quo à principio inter me & te ita fuit actũ. Tex. est de hoc no. & signandus in l. iiij. §. vnde quæri potest. ff. de manu. tit. generali. & ibi in terminis Bart. qui reputat tex. illum esse ad hoc multùm tenendũ menti contra fraudes, quæ fiunt tota die. Facit etiam ad hoc, secundũ eum. l. edicto. la j. §. cũ ante. ff. de iure fisci. Addite bonum tex. in l. pignori. §. fi. & ibi Ang. & Imol. ff. de vsuscap. & Ioan. de Imo. hoc in propriis terminis notantem in l. post dotem, secundùm sextã lect. Dy. ff. sol. ma. ¶ †Vltimò pro nũc aduertite quòd si mando tibi quòd emas pro me certum fundum, qui erat pro parte tuus, & quẽ habebas communem cum alio, pro certo, & determinato pretio, emptis partibus aliorũ, quanticunq; emeris, cõpelleris & tu inuitus tanti partẽ tuã vendere. Si autem pretium nõ fuerit determinatum, & mandẽ te: tunc taxato pretio arbitrio boni viri compelleris inuitus partem tuã vendere. De istis omnibus est text. vnicus, & singularis in iure. l. si fundũ. cũ l. seq. ff. mand. & ibi dicit Bar. q illã legem nescit alibi in mundo: & quòd eam aliàs habuit de facto in palatio syndicatus. Quem casum reputat singularem, & nõ reperiri alibi in iure. Bal. in l. j. in vj. q. C. si seruus extero. & ibi videatis not. per eũ de illo textu. ¶ Sequitur in tex. de actio. pro socio. Pro declaratione formationis libelli in hac actione pro socio, præmittendũ est, secundũ Ange. de Are. hîc † q actio pro socio datur ad varios, & diuersos effectus: [b] aliquãdo ad societatem contractam adimplendã, & conficiendam: puta, vt fiat cessio iuriũ, & collatio rerum in cõmuni, secundũ conuentionem societatis: & tunc potest intentari actio pro socio ſtatim inita societate. Nam si est cõtracta societas omnium bonorũ, quãuis illico hincinde dominia rerum transferãtur in socios ipso iure sine aliqua traditione, tamẽ in iuribus, vt in actionibus, opus est cessione. De his omnibus sunt tex. in l. j. ij. & iij. in prin. & ibi glo. j. notabilis. ff. pro socio. Aliquando datur actio pro socio ad personales præstationes, puta ad fructus, & reditus perceptos in cõmuni diuidendos, & ad lucra cõmunicanda. Itẽ & ad impẽsas, & dãna, & ad similia: & ista etiã competit durãte societate, iuxta l. pro socio arbiter. §. si tecum. & l. si fratres. §. item respõdit, socius qui cessantis. ff. pro socio. Quandoq;, & tertiò, intẽtatur actio pro socio pro habẽda vniuersali ratione lucri & damni inter socios diuidẽdi, iuxta l. verum. §. fi. & l. seq. & principiũ l. seq. ff. pro socio. & l. tam diu. cũ ibi notatis. C. pro socio. Et ista †, cũ sit generalis, vt est tex. in d. l. pro socio arbiter. non intentatur nisi finita societate. d. l. tã diu. & ibi glo. in ver. nata. & glos. in l. j. §. ad hæc. in glo. magna. in ver. pro socio. in prin. & ibi Bal. in v. col. C. de anna. excep. Sicut in simili dicimus in actione tutelæ, quæ est generalis: vt l. nisi finita. in prin. ff. de tute. & ra. distra. & est gl. no. in l. iij. in gl. vnica. C. de admi. tut. & Bal. no. in l. j. in pe. col. C. vt actio ab hære. quãuis inaduertenter, vt puto, Ang. hîc dixerit q ista actio pro socio generalis cõpetat etiã pro dirimẽda societate: quia si nunquã cõpetit, nisi finita societate, vt s. dixi, & ipsemet fatetur quomodo possibile est q competat pro dirimenda. [c] ⁂ ¶ †Ex istis ergo apparet quando intẽtari possit actio pro socio durante societate, & quãdo non. Itẽ ad quid detur actio pro socio. De quibus omnibus videte etiã glo. no. & magistram in d. l. tãdiu. in ver. nata. & ibi Bal. & la tiùs † Salic. Et ex prædictis secundũ emergentiam casuũ, diuersimodè esset formãdus libellus. Et in specie habetur hîc per Ange. de Are. & in generali actione pro socio, illa esset optima conclusio: Peto eum condemnari ad reddendam rationẽ dictæ societatis, & ad reliqua consignanda, & in communi ponenda: itẽ & ad faciendum alia, ad quæ tenetur secundũ conuentiones dictæ societatis. iuxta tradita per Barto. post glo. in l. j. in prin. in ij. col. ff. de eden. & per Ange. de Are. hîc. ¶ †Et an ista actio pro socio sit in libello formanda nomine societatis, vel nomine singularium personarum, ponit Bald. in rubri. C. pro socio. in ij. col. vbi videatis. Et iuxta suprà dicta aduertite † quòd inter socios potest nedum annuatim, [d] sed etiam omni tempore peti quòd rationes reuideantur, secundũ Bar. in l. Mutius. secundùm meã lectũrã. ff. pro socio. Et idem etiam tenet Bald. in rub. C. pro socio. in ij. col. dummodo sine calumnia petat: quamuis referat Barto. in d. l. Mutius. aliter dicere, quàm dicat in lectura mea. De quo etiam vide Barto. in l. ij. in fi. C. de naufr. lib. xj. ¶ †Notate tamen quòd illi, qui dant pecuniam mercatoribus ad dimidiam partem lucri & damni, iuxta l. j. C. pro socio. solùm in fine anni possunt petere rationem reddi, & non antè. Illud est, quod singulariter notat Barto. in illo text. in l. neminem. C. de suscept. & arca. lib. xj. De quo etiam vide pulchrè Salic. in l. aduersus. & l. rationes. C. de admi. tuto. Et quando datur pecunia mercatoribus ad rationem lucri, & damni, intra quantum tempus debebit docere mercator de damno: videatis sing. Barto. in l. ij. ad fin. C. de naufra. lib. xj. † vbi notat argumentum mirabile ex illo text. pro his qui dant pecuniam suam mercatoribus ad partem lucri, & damni: quòd si mercatores dicant se sustinuisse damnum furti, rapinæ, vel incendij, vel similium casuum, quòd mercator debet de hoc facere fidem intra annum: aliàs amplius non auditur. Dicit tamen Bartolus se hoc non firmare, cùm illa allegatio casus fiat per mercatores ad sui defensionem: & sic poterit probare vsque ad sententiam. [e] ⁂ Et quòd illud, quod ibi dicitur, sit speciale in fisco, videatis etiam quæ notant Imol. & Paul. de Cast. in l. Paulus. ff. de solut. ¶ †Et an si sit contracta societas quòd vnus ponat pecuniam, & alius operam, iuxta l. j. C. pro socio. an ille, qui pecuniam contulit, debeat habere in diuisione dictæ societatis capitale saluum, [f] & posteà lucrum ex ea prouenies debeat communicari: & quid si non reperitur nisi capitale, an in diuisione dictæ societatis, quæ fit, ponamus post multa tempora, & post multos labores perpessos, debeat ille, qui pecuniam posuit, totum capitale habere, an verò debeat diuidi: videatis in terminis glossam solennem, quam ibi multùm commendant scribentes in lege prima. & est glossa vnica. C. pro socio. & ibi Bar. & plenè Bald. & per eundem Bald. in l. si non fuerint. in lectura antiqua. & in l. cum duobus. §. si in coeunda. in lectura antiqua. ff. pro socio. & in l. si patruus. in fin. C. communia vtriusq; iudi. & Salic. in l. Mutius. ff. pro socio. & Ioan. Fab. in §. j. s. pro socio. & in istis locis habetis etiam post glos. suprà dictam. ¶ † Quid si capitale sit perditum, an ille, qui operam tantùm ponit, teneatur aliquid conferre, seu reficere ei, qui pecuniam posuit. Quibus etiam addite gl. in dicta l. si non fuerit. §. j. in ver. solus. ¶ †Et an si duo socij, vel duo fratres acceperint quædam prædicta ad laborerium, & vnus eorum habebat duos filios, qui similiter laborabant, & alius nullos habebat filios, & ex laboribus multa acquisiuerit: qualiter inter

a ¶ Diuisio. Vide do. Alex. de Imo. in consil. xcix. in ij. parte. & in consi. cxxx. ea. parte. & Bar. in cõsi. incip. Bitonensis. & in cõsi. incip. duo fratres. & Angel. in consi. cx. incip. bannitus.

b ⁂ Vide Bal. in l. j. & ibi latè & pulchrè per eundem Iasc. q. qui test. fac. poss. Sardus.

istos debebit fieri diuisio [a] videatis notabiliter Bal. in d. l. j. in xj. q. C. pro socio. vbi post multa finaliter cõcludit q societas est istius naturę q diuidit lucra operarũ in capita, non in stirpes: vt ibi plenius per eũ. & per eundẽ Bald. in c. j. de benefi. fra. in vsi. feu. & in l. si patruus. in pe. q. C. communia vtri iudi. & in tractatu suo de duobus fra. in fi. vbi dicit q si sunt duo fratres rustici, & vnus habet filios, qui quotidie laborant, alter verò non habet filios: quia primus plus ponit in opera, plus etiã debet recipere de diuisione fructuũ: & illud plus intelligitur arbitrio boni viri secundùm qualitatem & quãtitatem operarũ. De quibus omnibus videatis etiam no. Bar. in consi. suo incip. Bacharellus, & Menantius de Bel-

b ligio fratres simul habitabant [b] ⁂ &c. ¶ † Vltimò pro nunc circa suprà dicta ad vnum diligentissimè aduertite q si sunt duo socij, & vnus negligat reficere rem cõmunem puta domum communem, & alter reficiat: q si socius negligens non soluat partem impensarum ad eum pro sua rata portione pertinentiũ intra quatuor mẽses, q perdit dominium suæ partis, & illud acquiritur, & applicatur socio reficienti. de hoc sunt in terminis textus notabiles, & expressi, vnus in l. iiij. quæ incipit, si vt proponis. C. de ædifi. pri. alius in l. si fratres. §. idẽ respõdit, socius qui cessantis. ff. pro socio. & habetis etiã per Ang. de Are. hîc, qui reputat, & meritò, hoc esse singulariter tenendũ cordi. ¶ Sequitur in tex. & ex empto & vendito, vt de actione ex locato & conducto: verùm quia in istis actionibus formare libellum rude est, & nullius artificij, idcirco in hoc imitabor Io. Fab. hîc: nõ denigrãdo frustrà papyrum. Si tamen vltis earum formas in specie videre in actione ex empto & † vendito, recurratis ad Spec. in tit. de emp. & vend. §. prius. quem allegat Nic. de Neap. hîc, circa fi. in xj. & xij. q. extra glo. & ponit Ang. in §. actionũ. in materia emptionis & venditionis. j. eo. ¶ † In actione verò ex locato & conducto, recurratis ad Specu. in tit. de loca. §. post quam. quem refert Nic. de Neap. in loco proximè alleg. & ponit in specie Ang. hîc. Et si vultis videre positionem, & etiam libellos in his actionibus, ite ad Spe. in tit. de iudi. §. generalia. & in §. seq. lib. iiij. & ibi reperietis in actione ex empto & vendito, & locato & conducto. Et ad eum se remittit Ioan. Fabr. hîc. Et per ista remanet expeditus hîc §.

LAVS DEO.

1 *Duplum, vel quadruplum, est pœna in actione furti, tam manifesti, quàm non manifesti.*
2 *Pœna furti quæ sit, an corporalis, an pecuniaria, & an pro furto mori quis debeat 3.4.5.11.12.*
6 *Fur publicus quis dicatur.*
7 *Assassini qui dicantur.*
8 *Assessores pro insignibus furibus aduocari pati non debent.*
9 *Furis pœna de iure communi qualis sit. 10.*
13 *Peccatum an maius sit cognoscere pulchram, quàm deformem.*
14 *Furem si quis à furca pro enormi furto euadere velit, qualiter posit.*
15 *Leges transgredi quòd propter enormes casus emergentes liceat: in quibus magistratibus locum habeat. 16.*
17 *Fur manifestus an magis puniatur, quàm violentus raptor. 18.*
19 *Actio legis Aquiliæ contra negantem competit ad duplum.*
20 *Delinquens clàm an puniatur grauius, quàm qui palam.*
21 *Raptor violentus an actione furti teneatur.*
22 *Executores in actione testamento qualiter conueniri possint.*
23 *Hæres an ad vsuras legati vel fideicommissi teneatur.*
24 *Legatario an fructus debeantur à tempore hæreditatis aditæ. 25.*
26 *Negans an pœnitere, & confiteri possit. & seq. & quid si vult confiteri post negationem ad hoc vt consequatur commodum statuti remittentis quartam partem pœnæ confitenti maleficium. nume. 28.*
31 *Mora sicut fauore minoris re ipsa contrahitur absq; vlla interpellatione, ita & in ecclesia. 33.*
32 *Minor, & ecclesia æquiparantur. & quid de pupillo.*
34 *Minor & Respublica, siue fiscus æquiparantur.*
35 *Respublica & fiscus an sint idem.*
36 *Ecclesia & Respublica æquiparantur.*
37 *Extẽsio in pœnalibus, & in statutis, & in consuetudinibus, an fieri possit.*
38 *Mithridates vigintiduarum linguarum, quibus præerat, meminerat. Themistoclis obliuionis artem quærebat.*
39 *Statutum in vno de duobus æquiparatis, censetur etiam statutũ in reliquo.*
40 *Pœna ver. item mista. an extendatur legata facta Reipublicæ, vel fisco 41.44.*
42 *Pœnæ sunt molliendæ, & restringendæ, non autem extendendæ.*
43 *Casus duo si à lege antiqua æquiparati sunt, an si aliquid reperiatur postea de nouo, an statutum in vno intelligatur statutum in alio.*
45 *Relictum factum vni sancto, & in illa ciuitate sunt plures ecclesiæ ita nominatæ, ecclesiæ pauperiori censetur factum.*
46 *Relictum actum simpliciter ecclesiæ, cui in dubio legatũ videatur. 47.*
48 *Legatum simpliciter factum monasterio, in dubio cui monasterio factum intelligatur.*
49 *Legatum factum maiestati existenti in aliquo loco profano alicuius priuati hominis, sicut fit maiestatibus miracula facientibus, cui applicari debeat.*
50 *Relictum quicquid pro salute animæ datum sit, ad diuinum nomen spectat.*
51 *Relictum factum hospitali non legitimè constructo, cui applicetur. 52.*
53 *Relicta facta alicui ecclesiæ, vel alicui sacerdoti, in dubio an ecclesiæ, an verò ipsi sacerdoti facta intelligantur.*
54 *Relictum factum visitatori disciplinatorum, qui erat frater ordinis prædicatorum, cui acquiratur.*
55 *Libellus in actione furti qualiter formandus sit.*
56 *Libellus accusatorius quando agitur criminaliter, an necessariò continere debeat annum, mensem, & locum commissi criminis. 60. & quid si ageretur ciuiliter de delicto, quod infamaret de iure, vel de facto. 57. & quid de hora, & die commissi criminis, an sint necessariò ponendi in libello. 58. & 61. & quid si sit omissus locus, vel omissum esset tempus necessarium, an in probationibus suppleri possit. 63. 64.*
59 *Delictum in dubio intelligi debet factum tempore licito.*
65 *Probatio super inepto libello non validat processum.*
67 *Iudex si plus sit probatum, quàm petitum, supplere, aut condemnare non potest.*
68 *Libellus accusatorius si bene conceptus non sit, an absoluatur accusatus.*
69 *Additio ad libellum post lit. conte. an fieri possit.*
70 *Libellus accusatorius in actione furti quæ verba necessariò continere habeat. 75. 89.*
71 *Dolus in dubio semper inest furto, & homicidio.*
72 *Libellus vbicunque qualitas in eo expressa ex natura facti tacitè inest, semper absque eo quòd qualitas exprimatur, concludit.*
73 *Libellus in actione furti de consilio valorem rei continere debet.*
74 *Aestimatio possessionis diuersa est ab æstimatione dominij.*
76 *Libelli accusatorij conclusio, scilicet peto eum condemnari ad pœnam & etiam ad rem mihi restituendam, an admittatur. 77.*
78 *Libellus in actione vi bo. rap. qualiter formandus sit.*
79 *Violentia commissa cum armis vt dicatur quid sufficiat.*
80 *Insultum cum armis an factum dicatur per eum, qui arma ad latus habebat, licet non extraxerit.*
81 *Arma portans, malum animum præsumitur habere, nisi ligata portet. Arma vetita portans, ipsa perdere debet. Arma solum domi habere vel portare an vis reputatur.*
82 *Armorum vetitorum appellatione quid contineatur. Armorum portatio per statutum punienda de quibus armis intelligitur.*

Armorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

83 *Armorum appellatione quid veniat.*
84 *Arma ad offerendum quæ sint.*
Armorum appellatione an veniant dentes.
85 *Armorum appellatione an veniant cultelli ad incidendum panem.*
87 *Arma portandi licentiam habens, an apud iudicium deferre possit.*
88 *Libellus in actione vi bo. rap. an necessariò continere habeat illa verba, Armatus ense.*
90 *Iuramento agentis vi bo. rap. ante stetur.*
91 *Iuramento agentis actione furti an stabitur de rebus furto subtractis.*
92 *Libellus in actione legis Aquiliæ qualiter formetur. 96. & an necessariò continere habeat tempus. 99. & an proposita actione legis Aquiliæ tacitè videatur concludere ad duplum in casu negationis ex natura actionis propositæ. 100.*
93 *Tituli ad legem Aquil. de noxali. si quadru. paupe. feci s. dic. quando locum habeat. 101.*
94 *Capita legis Aquiliæ.*
95 *Actio legis Aqui. directa quo casu detur: & an emphyteutæ, & feudatario competat. 98.*
97 *Actio legis Aquiliæ cui competat.*
102 *Actione legis Aquiliæ agi debet, si damnum datum potest ad pristinum statum reduci. 103.*
104 *Libellus in actione legis Aquiliæ contra incidentem syluam qualiter formandus sit.*
105 *Libellus quando ageretur pro legatis factis ecclesiæ, qualiter formari debeat.*

Ver. Ex maleficiis.

¶ Istum versi. aliqui legunt pro §. vt Ange. de Aret. hîc: ego in prin. huius §. præcedentis dixi me lecturū pro ver. propterea quòd alij omnes totum simul legunt: sed non est vis. Iste ver. fuit summatus s. in prin. huius §. ¶ Nota primò ex hoc text. ibi: de sola pœna agitur. quòd in actione furti siue non manifesti, siue etiam manifesti, duplū, vel quadruplum est totū pœna. Et sic habetis †quòd in duplo, vel quadruplo non inest simplum: & sic rei persecutio. Circa quod videte quæ pulchrè dixi in §. sic itaq;, in iij. no. s. eo. quę hîc potestis repetere. ¶ †Secūdò no. ex eo tex. secūdū Ang. hîc, q pro furto, siue manifesto, siue non manifesto, de iure nō imponitur aliqua pœna corporalis, sed tantū pœna pecuniaria dupli, vel quadrupli, vt hîc, cū infinitis simi. Subdit tamen Ange. hîc super gl. iij. quòd hodie de iure Authenticorū pœna furti est abscisio membri. Alleg. tex. in auth. sed nouo iure. & ibi glo. & doct. C. de seruis fugi. quē text. iudicio meo, non debuit vidisse Ange. de Are. nec etiam glo. ibi: quia dicit de directo contra illum tex. & contra glo. ibidem, vbi formaliter dicit tex. sed pro furto nec morietur, nec aliquod abscindetur membrū, sed aliter castigabitur, & ibi glo. in ver. castigabitur. scilicet fustibus: & sic fur de iure Authenticorū debet solùm fustigari. Ad idem contra Ange. est etiā tex. expressus in §. pe. in auth. vt nulli iudicum. colla. ix. vnde sumitur dicta authen. sed nouo iure, vbi formaliter dicitur in text. Pro furto non volumus omnino quodlibet membrū abscindi, aut mori, sed aliter castigari. Et idē contra Ange. dicit expresse glos. iuris canonici in c. inter alia. in gl. in ver. latro. ad fi. extra de immu. ecc. Pro Ang. tamen facere videretur tex. in c. j. §. iniuria. [a] ✻ de pace iura. fir. in vs. feud. de quo tex. videatis Bar. in l. capitaliū. §. famosos. ff. de pœnis. ¶ †Subdit etiā Ange. de Are. hîc, quòd tres reperiuntur casus in iure, in quibus pro furto quis debet mori. Primus est, & mirabilis, in c. j. §. si quis quinq; solidos valens. de pace te. in vsi. feu. vbi formaliter dicit text. [d] quòd si quis quinq; solidos valens fuerit furatus, laqueo suspendatur: si minus, scopis, & forpice excorietur, & tundatur. Dicit Bald. in d. authentica sed nouo iure. in ij. col. & Bald. in §. si quis quinq; solidos valens. post Iaco. de Bel. ibi quòd ille §. non seruatur de generali consuetudine: & ideo de illo §. non est curandum. Et istud idem ante eos dicit glos. in dicto c. j. §. iniuria. in ver. legitimè. in fi. de pace iur. fir. Puto ego melius posse dici ad illū §. si quis quinq; solidos valēs. q ibi loquatur, quādo propter qualitatē alterius delicti non solius furti furca suspenditur: quoniā ibi cōmittendo furtum in quinq; solidos, violabat publicam pacem. & ideo quia est etiā violator pacis publicę debet ex illo furto suspēdi. Et huic intellectui optimè suadet tit. sub quo situatus est §. ille, qui est optimus interpres nigri, prout plenè dixi s. in rub. præsentis tituli. & ita etiā visus est sentire Ang. hîc. [4] ¶ †Secūdus est casus, secundū eū, in l. pe. ff. de condi. ob cau. Sed nihil est, quia vt ibi dicitur per gl. in ver. summo supplicio. & ibidē per doc. ibi ita fuit factū de facto, nō autē q de iure fieri debuerit: vel ibi speciale propter vilitatē personæ: quia erat seruus. & fatetur etiā Ang. de Are. hîc. ¶ †Tertius casus est secūdùm Ange. hîc in famoso latrone, vt est tex. in l. capitaliū. §. famosos. ff. de pœnis. In hoc tamē aduertite q quāuis gl. in d. authen. sed nouo iure. in ver. castigabitur. & glos. in d. §. famosos. in ver. furca. intelligāt illū esse publicū latronē. qui consueuit furari. Tamē Bar. in d. authen. sed nouo iure. dicit quòd quamuis ita obseruetur q tamē glo. prędictæ non bene dicūt: quia [6] dictus §. famosos. loquitur de publico latrone †sed fur, qui consueuit furari, est publicus fur, non autē publicus latro: quia latro est, [b] qui per vim, [b] &c. vt d. §. famosos. Ipse tamen Barto. in d. §. famosos. saluat prædictas gl. vt procedāt quādo cōtra cōsuetos furari publica fama laboraret. & ita simpliciter sequitur Ange. de Are. hîc. Sed Ang. in d. §. famosos. iudicio meo, dicit q nō intelligit famosos latrones ex eo q assiduè furentur, †nisi etiā cum armis aggrediantur, aut vi auferant, quos vulgò appellamus assassinos, siue arrobatores stratarū. Allegat bonū tex. in l. prętor ait. §. aduersus eos, qui cadauera. ff. de sepul. vio. no. etiā Bald. in d. authen. sed nouo iure. in [8] prin. ij. col. & etiā in iij. col. & ibi etiā subdit no. Bald. † q assessores [c] non debēt pati aduocari pro insignibus furibus, [c] ✻ quorū periculi sui nescia feruet insania. Alleg. de hoc tex. no. in l. per omnes. C. de defen. ciui. & quod etiā pro tertio furto nullus fur, etiam famosus, [d] possit de iure furca suspendi: [d] tenet in terminis Iac. But. & Raph. Ful. in d. auth. sed nouo iure. & Bal. ibidem. in prin. ij. col. quia non reperitur iure cautū. & §. famosos. secundū eū loquitur in latrone, qui violenter furatur: & sic non solùm delinquit in rebus, sed etiam in personis. Vnde secundùm Bald. ibi: †omnes Saccomani debent de iure furca suspendi. Et vltra suprà scripta de pœna illa furis [e] qualis sit de iure cōmuni, [e] videatis etiam latè per Ang. in §. pe. in auth. vt nulli iud. colla. ix. & glo. no. in §. famosos. alleg. in ver. furca. †quæ etiā dicit q secundū legē Longobardorū pro primo furto quis debet perdere oculum, pro secūdo nasum, pro tertio verò debet mori: vt in Lombarda de furtis. l. de latronibus. ¶ Et circa suprà scripta etiā videte multas quęstiones per Bal. in d. c. j. §. iniu- [11] ria. in verb. furtū. de pace iura. fir. † Et inter cætera an pro multis furtis paruis possit quicūq; famosus fur suspendi: de quo etiā videte [12] per Bal. in l. apud antiquos. in fi. C. de fur. ¶ †Subdit etiam Ange. de Are. hîc vnum ad limitationē prædictorū q latro famosus pro prima vice veniā meretur à furca. Alleg. ad hoc glo. iuris canonici, quā ad hoc ipse reputat singularē in c. qualiter, & quādo. el ij. extra de accu. text. in l. iij. C. de episc. aud. Sed ego allego text. de iure ciuili expressum in d. l. capitalium. §. grassatores. in versic. vtique si sæpius. & glo. expressam in d. §. famosos. in ver. grassati sunt. Dicebat etiam circa prædicta Bald. in d. auth. sed nouo iure. circa fi. j. col. auth. vt nul. iud. lic. & c. Carcassona Sardus.

¶ Suspendi. Vide Gandi. in trac. maleficiis. tit. de furio. & plenius per Alex. de Imol. in l. si cui. §. fi. de acc. & Ange. Aret. in tract. maleficiis. ver. vestem. in iij. col.

[e] ¶ De iure cōmuni. Fur qua pœna veniat puniēdus de iure cōmuni: vide Alex. Imol. in consil. cxiij. in vlti. col. in iiij. parte.

[a] ✻ Aduerte q tex. in d. §. iniuria. videtur potius Angeli opi. obesse, quàm opitulari, quicquid Ias. dicat. nam text. dicit furtum, & iniuriam legitimè puniri. & glo. exponit, id est, secūdùm leges Romanas. Sed secundū ius Romanorum [1] expeditū est, nec mortis, nec membri abscisiōis pœnam pati debere d. auth. sed nouo iure. C. de ser. fugi. nisi forsan dicere[s] q d. §. iniuria. se referat ad tex. in cap. j. §. si quis quinque. de pace tenen. in vsib. feu. quod non placet arg. §. sed ius quidem ciuile. instit. de iure nat. gen. & ciuil. & glo. vt s. dixi aliter intelligit. Carcassona Sardus.

[b] ¶ Per vim. Vide do. Alex. de Imo. in consil. xcj. in iiij. parte.

[c] ✻ Aduerte q tex. in d. l. per omnes. loquitur in latronibus, & ideo non ita de facili admitterem furibus denegandam forè aduocationē: arg. c. in pœnis. de reg. iur. in vj. & l. interpretatio a ne. ff. de pœn. & grauis [2] delinquūt latrones, quā fures: vt §. penul. in

[a] col. quòd quamuis de iure quis pro primo [a] vel secundo furto furca non suspendatur, quòd tamen de generali cōsuetudine est inductum quòd pro tertio furto quis furca suspendatur: subiiciens notabiliter q stante prædicta consuetudine, vel etiam si statuto illud disponeretur q tria furta requirantur, q tamē pro vno furto multùm magno, & enormi, quis posset furca suspendi: quia sæpe vnum magnū æquipollet tribus paruis, per tex. illū in simili aureū, & singularem in l. si is, qui tres. §. fi. ff. de excu. tut. Item quia, secundùm eum, propter enormitatem delicti licitū est leges transgredi. Allegat Inno. in c. j. extra de consti. Et cū hoc dicto Bal. tenet simpliciter Ang. de Are. hîc. Addo Bal. idem tenentem in d. c. j. §. iniuria. super ver. furtum. de pa. iur. fir. Et hoc dictum dicit se practicasse Ange. de Are. in ciuitate Perusij in tractatu suo maleficiorum. in ver. vestem cœlestē abstulit. Et idem tenet Ang. in l. quòd si nolit. §. quia assidua. ff. de ædi. edic. Contra tamen illud dictum tenent multi, vt Sal. Pau. de Cast. & Fulgo. in d. auth. sed nouo iure. & solennis vtriusq; iuris censuræ doc. Io. de Ana. in c. fin. extra de furt. quia consideratur consuetudo furandi, & nō furtum. & per alias multas vrgentes rationes, quibus addite pulchram glo. in c. fur autem. quod est c. fi. xiiij. q. vlti. vbi est glos. no. in ver. fornicatio. quæ [13] disputat, †an maius sit peccatum cognoscere pulchram, quàm deformē: & finaliter concludit magis peccari cum deformi, quàm cū pulchra: quia plura sunt, quæ magis suadent immiscere formosę, quàm deformi, vt pulchritudo, & libido. Ita dicimus in proposito, quòd cōsiderata persona furis, plus deliquit, cui dātur parua occasio furandi, quàm cui datur magna: quia obiectū magnū, quod inuitat ad furandū, magis minuit delictum, quàm obiectum minus. [14] Quicquid sit, quia dictū Bal. est dubiū, †si velletis euadere clientulum vestrum à furca pro enormi furto, posletis per id, quod singulariter voluit Bal. in auth. hodie. C. de iudi. vbi dicit Bald. q illud, [15] quod vult Inno. in dicto c. j. extra de constitutio. †quòd ex causa licitum sit transgredi leges propter enormes casus emergentes, habet locum in maioribus magistratibus tantùm, quibus istud licet: secus est in minoribus magistratibus. vt in Potestatibus terrarum, qui habent seruare statuta ad vnguem. Quod dictum teneatis perpetuò cordi. †Accedat quod singulariter voluit Lud. Ro. in l. si verò. in §. de viro. in lxvj. fallentia. ff. solu. mat. vbi dixit singulariter (nec alibi scriptum in specie inuenietis) quòd imò propter enormitatem, aut immensitatem delicti, non licet magistratui leges transgredi, sed quòd imò tunc debet consuli superior. Et pro hoc allegat text. vnicum, & sing. in iure, in l. diuus. la ij. ff. de fal. circa quem tex. diligenter considerabitis, quia peregrinus est: sed mihi vrgenter non probat dictum Lud. ¶ Tertiò notate ex hoc textu, in ver. vi autem bo. rap. quòd in actione vi bonorum raptorū quæ datur in quadruplum contra rapientem, in quadruplo inest sim- [17] plum, & sic rei persecutio. Et sic habetis † q in actione vi bonorū raptorū quadruplū non est totū pœna. Et ex hoc habetis corollariè inferre, quòd magis puniatur fur manifestus, quàm violentus raptor: quia in furto manifesto quadruplum est tota pœna: sed in violento raptore in quadruplo continetur simplum, & sic etiā rei persecutio: & sic in violento raptore solum triplum est pœna, sed in furto manifesto totum quadruplum: vt hîc, in text. Concordat tex. no. in §. j. s. vi bo. rapt. iuncto §. fin. s. de obli. quæ ex deli. Pul- [18] chrum ergo est vt videamus quæ sit ratio diuersitatis, †quare magis puniatur fur manifestus, quàm violentus raptor. [b] ✻ Sol. dixit [b] Io. Fab. hîc. in ij. col. quem simpliciter sequitur Ange. hîc, in ij. col. quamuis de eo non faciat mentionem, quòd ideo est, quia magis frequentantur furta, quàm rapinæ: & sic grauius puniuntur, vt sic magis arceantur. l. aut facta. §. fin. ff. de pœnis. Accedant quæ in simili volunt glo. in l. ij. in princ. in ver. contrahitur. ff. pro empto. & s. de vsuscap. in prin. in ver. bona fide. dum ponunt quæ sit ratio diuersitatis quòd ad inducendam præscriptionem in contractu emptionis requiritur bona fides duobus temporibus, scilicet tempore celebrati contractus, & tempore traditionis. & tamen in aliis contractibus sufficit interuenire bonā fidē vno tēpore, scilicet tēpore traditionis, & dicūt rationē diuersitatis esse: quia cōtractus emptionis magis frequētatur. Sed huic rationi Io. Fa. & Ang. de Are. vnū

[a] ¶ Pro primo. An autem pro primo furto de iure communi sit pœna mortis vide Alex. de Imol. in consi. v. vlti. col. in j. parte. & in consi. cxxxv. in vj. col. ea. parte. & in consi. cxiij. in vlti. col. in quarta parte.

[b] ✻ Adde q doctores præsupponunt vnū quod est falsum, q grauius puniatur fur manifestus, quàm violentus raptor. Et probatur fur manifestus extra ordinē dūtaxat punitur. l. fi. ff. de fur. at raptor si cū armi[s], tenetur lege Iulia. de vi publica & deportatur bonis ablatis: vt l. iij. §. j. & l. qui dolo. §. fin. ff. ad legē Iul. de vi publi. & §. item lex Iulia. insti. de pub. iudi. si sine armis, tenetur lege Iulia. de vi priuata, & punitur tertia parte bonorum. l. j. ff. ad legē Iul. de vi priua. nec actio vi bonorum raptor. tolli iudiciū criminale: vt l. ij. §. j. ff. vi bon. raptor. & l. j. C. quando act. ciuil. crimi. præiud. ergo raptor grauius punitur. Præterea qs dicitur grauius puniri quotiēs ad periculum maioris pœnę deducitur. tex. est notab. in l. interdū. la ij. §. qui furem. ff. de fur. sed raptor, vt ex s. dictis apparet, ad maius periculum deducitur, ergo grauius punitur. Nec q in quadruplo insit rei persecutio, facit videri delictū mitius punitum, vt ex allegatis patet. sed si quæras quare in actione furti manifesti in quadruplo non insit simplū, secus in actione vi bonorum raptorū, & tunc vltima ratio mihi magis satisfacit: quia cùm raptor magis puniatur respectu fisci, qui fur manifestus, iustū fuit mitius in pœna parti applicanda eum teneri, arg. §. necessarij. insti. de hæred. qual. & diffe. Anto. Ange. Carcassona Sardus.

[c] ¶ Palam. vide ad hoc Felin. in cap. cum quidā. in iij. col. ver. vj. declaratio. de iureiur.

obstat multùm fortiter, cui nō video q possit responderi: quia data eorū ratione pro vera, sequeretur q etiam furta non manifesta grauius punirentur, quàm rapinę, quia frequentiùs committuntur: & tamen istud est notoriè falsum: ergo ratio eorum non vera. Nico. de Neap. hîc, in viij. q. extra glo. post suum Rodul. de Auri. voluit euadere nodū, quæstionis prædictę, & dixit quòd imò quæstio, quam s. fecit, est falsa q plus puniatur fur manifestus, quàm violentus raptor: quia, secundùm eum, hoc est falsum, cùm raptor nihilò minus teneatur actione furti manifesti, per tex. in l. si vendidero. §. cùm raptor. ff. de fur. sed errat, per tex. in l. j. ff. vi bo. rap. & quia nō est verū q violentus raptor semper teneatur actione furti manifesti, per tex. in l. si quis ex domo. ff. de fur. & ſ. videbimus in glo. in ver. vi bo. rap. vbi ego expresse hoc firmabo contra eum ex mēte eius. demmet in hoc sibi contrarij, vt ibi videbitis. Aliam rationem diuersitatis assignat ipsemet Nico. s. vi bo. rap. in prin. ex mente Oldra. in l. qui vas. in princip. ff. de fur. & in l. lege Iulia. ff. ad legem Iuliā. de vi pri. Nam ille, qui tenetur actione vi bo. rap. tenetur etiam de violentia: & sic potest etiam criminaliter accusari vel lege Iulia. de vi publica, vel de vi priuata. Allegat d. l. lege Iulia. quam ego non inuenio nec in ff. ad legem Iuliā. de vi priuata, nec de vi publica, nec C. eo. ti. quod non est in furto: quia potest tantùm extra ordinem puniri. l. fi. ff. de fur. Cùm ergo violentus raptor in vno grauetur, in hoc nimirum, si in alio alleuiatur per regulam vulgatam. l. eum, qui. in prin. ff. de iureiur. Sed ista ratio adhuc mihi non placet, quia non est generalis: nā sequeretur q eo casu, quo fieret rapina, siue violentia alterius, cum animo tamen committendæ violentiæ: vt in casu l. si quis ex domo. ff. de fur. quod tunc in actione vi bonorū raptorum quadruplum esset totum pœna: quod tamen est falsum. Cogitabis de meliori ratione diuersitatis. ¶ †Quartò notate in ver. sed & legis Aquiliæ q contra negantem actio legis Aquiliæ competit ad duplum. Concor. §. omnes. in ver. in duplum. ſ. eo. & l. contra negantem. C. ad l. Aquil. cum multis si. milibus. Istud notabile potestis multis singularibus modis limitare per ea, quæ in simili dixi vobis in §. omniū. s. eo. circa tex. in l. fi. ff. de rei vē. quę omnino addatis hîc. ¶ Vltimò notate in ver. itē mista. q ille, qui fraudulenter, & sine causa differt præstare relicta facta piis locis, si fuerit in iudicio cōuētus, tenetur ad duplum. Quod qualiter intelligatur. ſ. videbitis in gl. in [c] ver. distulerint. & in glo. in ver. iudiciū. in quibus locis reseruo dicendū: qa opportunius cadet. ¶ Glo. j. aliqui habēt in ver. ex maleficiis. aliqui, & melius, in ver. quadrupli. & diuiditur in duas partes. In prima format quæstionē. In secunda respondet. Secūda ibi: respondeo. imò magis. ¶ In fi. glo. per hoc nō respondet [20] cōtrario. d. l. nō existimo. in ea alle. † vbi grauius punitur, qui clàm [c] facit, quàm qui palā [c] hîc verò est secus. Vnde pro solutione dicebat

Universidad de Deusto
Biblioteca

a *Vide bonũ tex. in l. ij. §. si in re deposita. ff. vi bo. rapt.

b *Aduerte quòd per hanc distinctionẽ probatur quod ꝫ. dixi in proxima additione. Nam raptor non solum tenetur pœnis de quibus ibi dixi, sed etiã in omnibus casibus, in quib⁹ quis posset furti manifesti conueniri, posset etiã raptor illis interuenientibus. Sardus.

Dyn. quem posteà secuti sunt omnes alij hîc, quòd aut loquimur in his, quæ possunt esse licita, & illicita, & sic quę possunt æstimari permissa, & prohibita: & in istis magis punitur qui clàm facit, quàm qui palam. Et in istis terminis loquitur propriè d.l. non existimo. Aut loquimur in his, quæ sunt omnino illicita, & prohibita, & sic quę nullo vnquã casu possunt esse licita, vt est furtum, & in istis, quæ semper sunt illicita, magis punitur qui palã facit, quàm qui clàm: vt hîc, cũ si. Et pro illa solutione facit secundùm doct. hîc, quia magis punitur disputans de fide catholica publicè, quàm priuatim, & occultè. C. de sum. tri. & fide catholi. l. iij. & ibi glo. in ver. publicè. Et cùm ista sol. transeunt (vt prædixi) omnes hîc, vt Ioan. Fab. Ange. de Are. &[a] *Nic. in vj. opp. glo. Ista solutio videtur prima fronte periculosa, & reprehenditur per nonnullos hîc: quia videtur esse contra casum de brocha in l. fi. ff. de ritu nup. vbi loquitur in his, quæ sunt omnino illicita, & prohibita: vt contrahere matrimonium in gradu prohibito: & tamen ibi grauius punitur qui clàm contrahit, quàm qui palam. Ego sustineo solutionẽ doct. & dico quòd imò in illa l. fi. contrahere matrimonium inter collaterales, non est omnino, & semper prohibitũ: imò potest esse licitum, & illicitum: quia vsq; ad certum gradum prohibitum est matrimonium: vltra verò est permissum. § . inter eas. cũ glo. in ver. sed non tanta. & §. duorum. s̃. de nup. & l. celebrandis. C. de nupt. vnde ibi propriè sumus in casu primo doct. scilicet in his, quę possunt esse licita, & illicita: ideo ibi grauiùs punitur ille, qui clàm contrahit, quàm qui palam. & ibi erit propriè casus pro distinctione doc. Et hanc solutionem ad distinctionem doct. sentit Barto. post Dy. in l. ij. §. & generaliter. ff. vi bo. rapt. & ideo si aduertatis, iurisconsultus in d.l. fin. quando loquitur in matrimonio, quod semper est prohibitum, vt est inter ascendentes, & descendentes non dicit quòd grauius puniatur, qui clàm facit, quàm qui palam: sed solum illud dicit in matrimonio, quod potest esse prohibitum, & permissum, videlicet inter collaterales, ita quòd ibi est casus rotundus pro solutione doct. & non contra. Quia tamen illa est via brocardica, an grauiùs puniatur ille, qui facit clàm, an ille, qui palã: de hoc brocardo vide latè Cy. Iac. But. Ray. & Bal. in d.l. nemo. C. de sum. tri. & per antiquos, vt Ray. Iac. de Ra. Pet. de Bellaperti. & Old. in d.l. non existimo. per Iac. But. in l. in tantũ. §. vniuersitatis. ff. de rerum diui. per Dy. & Bar. in d.l.j. §. generaliter. ff. vi bo. rapt. & Iac. de Bel. latè in d.l. fi. ff. de ritu nup. ¶ Glos. in ver. quadruplo. quam diuido in duas. In prima remouet tacitum contrarium ad text. In secunda format quæstionem. Secunda ibi: sed nunquid etiam raptor. Prima pars principalis subdiuiditur in duas. Nam in prima facit quod dictum est. In secunda ponit fallentiam. Secunda ibi: nisi in casu. Item secunda principalis subdiuiditur in quatuor particulas. In prima facit quod dictum est, quia format vnam quęstionem. In secunda refert opi. Pla. In tertia respondet ad allegata per eum. In quarta ponit opi. suam. Secunda ibi: dic quòd non, secundũ Pla. Tertia ibi: sed certè ibi erat actũ. Quarta ibi: sed satis videtur quòd manifesti. ¶ In eadem glo. in fi. cum opi. glossatoris nostri trãseunt indistinctè doct. hîc, vt Dy. Ioan. Fa. & Ang. Et pro ea allegant tex. expressum in l. si vendidero. §. cùm raptor. ff. de fur. quem Bar. ibidem reputat ad hoc vnicum, & singularem in iure. Ego opi. Pla. hîc relatam in glo. non teneo, & eam reprehendit etiam Barto. in d.l. si quis ex domo. ff. de fur. Hæc opi. glossatoris nostri, & sequacium, iudicio meo, non est indistinctè vera, vt patebit ex his, quæ nunc subiicio in proxima distinctione. Vnde ego distinguo ex mente Dy. & Bar. in l.j. ff. vi bo. rapt. & eiusdem Dy. in l.ij. §. hoc edictum. in eo. tit. ff. vi bo. rap. & Barto. in d.l. si vendidero. §. cùm raptor. & Nic. de Neap. s̃. vi bo. rapt. in princ.

b *quòd aut violentus raptor fuit deprehensus, vel fuit contra eum acclamatum, vel cursum: & tunc tenetur etiam furti manifesti: & in his terminis procedit opi. glos. nostræ, & sequacium, & tex. in d. §. cùm raptor. Aut verò raptor non fuit apprehensus, nec fuit contra eum acclamatum, vel cursum, vel quia coadunatis gentibus fuit ad domum alterius, & non inuenit: & hoc casu non tenetur actione furti manifesti, & de hoc est text. in terminis in dicta l. si quis ex domo. quam Bartolus ibi réputat ad hoc singularem, & non habere concordantem in Mundo. Et est ratio, quia ad hoc vt quis sit fur manifestus, vel teneatur actione furti manifesti, necesse est quòd alterum ex suprà scriptis tribus interuenerit, vel aliud simile: vt l. secunda tertia & quarta. & l. si quis in seruitute. §. primo. ff. de furtis. & §. furtorum. cùm §. sequen. suprà de obligationibus. quæ ex delicto nas. Vnde raptor ita demum erit fur manifestus, si autem deprehendatur, aut si contra eum curratur, aut acclametur: aliàs non. Ista est mera veritas. ¶ Glossa in versic. traditam. in fine dicite vos adiiciendam esse nedum actionem quod metus causa, sed etiam multas alias enumeratas ꝫ. in glossa fin. in versiculo pœna. vt ibidem gloss. dicit, & bene: & sequuntur Dynus, Ioannes Faber,[22] & Angelus de Aretio hîc. ¶ †Glossa in versicu. contra eos. in fin. dubitat Ioan. Fab. hîc, quid in executoribus vltimarum voluntatum ordinatis ex dispositione testatoris differentibus sine causa soluere legata relicta piis locis an teneantur pœna huius §. & sic in duplum. Determinat ipse quòd sic, per generalitatem huius literæ. Item quia conueniri possunt actione ex testamento. Allegat l. nulli. cum ibi not. C. de episcopis & clericis. melius allegasset in proposito isto l. si quis ad declinandam. in principio. C. de episcopis & clericis. vbi est text. quòd executor legitimus, qualis est episcopus, intentat actiones hæreditarias. Idem ergo, & multò magis, secundùm Bartolum ibi, in executore testamentario, cùm legitimo præferatur, per d.l. nulli. Item facit quòd talis executor testamentarius habetur loco hæredis: vt per Innocentium, Ioannem Andr. & alios in capitulo cùm tibi. extra de testamentis. & Specu. in titulo de instrumento edicto. §. nunc aliqua. circa princip. & Bartolus not. in l. hæreditas. la ij. ff. de hæred. instituend. & in dicta l. si quis ad declinandam. & in l. si quis Titio. in principio. ff. de legatis secundo. & in l. centurio. in versic. sed quid si testator. ff. de vulgari, & pupillari. & Baldus not. in authentica licet. C. de natur. lib. & in l. prima. C. ad legem Falcid. Et quòd executor testamẽtarius teneatur actione ex testamento, firmat etiam expressè Bartolus in l. firmio. §. penultimo. ff. quando dies leg. ced. & est text. in l. cum filio. in fine, secundùm lecturam Barto. ibi. ff. de legatis primo. ponit Baldus in dicta l. nulli. in prima col. C. de episcopis & clericis. & hanc opinionem Ioan. Fab. hîc, scilicet quòd pœna huius §. habeat locum in executoribus testamentariis tenet etiam Angelus hîc: motus vltra Ioan. Fab. quia cum glossa nostra hîc extendat istam constitutionem pœnalem loquentem tantummodo in hærede ad legatarios, & fideicommissarios grauatos: certè, secundùm eos, poterit etiam extendi ad executores testamentarios. Sed, iudicio meo, errat non mediocriter Angelus de Aretio in hoc suo fundamento. Nam primò non est verum quòd textus ille loquatur in hærede tantummodo: imò text. simpliciter dicit: Item mista est actio contra eos, &c. non dicit hæredes. Item non est verum quòd glossa nostra extendat istum textum ab hærede ad legatarios, & fideicommissarios grauatos: sed solùm declarat text. generaliter loquentem. Nam cùm text. simpliciter dixerit, contra eos: glossa declarat, scilicet hæredes, vel alios. Ita quòd glos. non extendit textum nostrum, sed eum declarat. Ego tamen etiam teneo cum determinatione Ioan. Fab. suprà relata, per ea, quæ superiùs adduxi. Pro qua etiam adduco in terminis optimum fundamentum. Nam executores vltimarum voluntatum tenentur de omni culpa, de qua teneretur ipse hæres principalis à testatore institutus. Istud est, quod singulariter, & signanter multùm voluit Baldus & Imol. in l. cùm res. §. culpa. ff. de legatis primo. vbi extendunt distinctionem Bartoli ibi positam super hærede, de qua culpa teneatur, vt in omnibus, & per omnia procedat etiam in executoribus vltimarum voluntatum, & ipse hæres sine dubio ex sua dilatione, seu procrastinatione præstandi legata piis locis, teneretur in duplum, & sic pœna huius §. Ergo idem dicemus in executore testamentario. Et ista est veritas

2 *Quæso aduertas: a nã mihi videtur quòd nullo pacto §. istius dispositio habeat locum in executoribus vltimarum voluntatũ, vel vt apertius dicam, testamentariis. Quod sic probatur: Aut isti executores nihil commodi ex testamento percipiunt: & tunc regula iuris est, qđ officium non debet alicui esse dãnosum. l. si seruus. §. quod verò. ff. de fur. c. cùm nõ deceat. de elec. in vj. & iniquũ videretur quòd isti grauerẽtur illius dispositione ex quo lucrũ non sentiũt: arg. l. ab eo. C. de fideic. & l. imperator. §. i. ff. de leg. ij. & facit text. in l. secundũ naturã. ff. de regu. iur. & hoc quando expressè est aliquis hæres institutus, & etiam sunt dati executores. Aut executores aliqđ ex testamẽto percipiuntur, & tunc nõ pœna istius §. plectitur, sed expressum in termini nostris habemus qua pœna puniantur: & puniũ tur priuatione eius, quod ex testamẽto perceperũt. Text. est in §. si qs autem. pro redẽptione. in auth. de eccles. titu. collat. ix. & in illo tex. à cõtrario sensu probatur etiã primũ membrũ ꝫ. factũ: nec licitum esset argu. maximè in casu primo, quando nihil percipiũt, ab hærede, & illis qui legatis, seu fideicõmissis grauari possunt ad istos executores: quia non est par ratio puniẽdi eos qui commodũ nõ sentiunt, si voluntati testatoris ad plenum non satisfaciunt, sicut est puniendi eos, qui commodum sentiũt: ar. auth. hoc amplius cum sua materia. C. de fideicõ. & esset argumentari in pœnalibus à minoritate rationis affirmatiuè qđ non valet, arg. c. odio. de reg. iur. in vj. l. interpretatiõe. ff. de pœ. cum similibus. Et vtroque casu piæ causæ prouisum est executoribus cessantibus: quia episcopus, tanquã legitimus executor, succederet, & voluntati testatoris satisfaciet: vt l. nulli. C. de epi. & cle. & d. §. si quis autem. ꝫ. alleg. Et hæc opi. maiorẽ, ni fallor, sapit veritatem, & æquitatem. Ant. Ang. Carcasso. Sardus.

b *Dicas tu secundùm communem sententiam quòd fructus rei purè legatę sunt legatarij à die aditæ hęreditatis. l. Herennius. la j. ff. de vsur. & l. si tibi homo. §. cùm seruus. ff. de leg. j. ante verò aditã hæreditatẽ sunt hæredis. Quod tamẽ limita vt per domi. Alexã. in d. §. cùm seruus. Non obst. l. fi. C. de vsu. & fruc. rei lega. quia ante litẽ cõtestatam tenetur hæres ad fructus pceptos à die aditæ hæreditatis, post litem cõtestatam ad fructus etiam, qui percipi poterant, tenetur. Et ita loquitur d.l. fi. & est Bart. solu. in d.l. fi. Carcasso Sardus.

c *Aduerte, quia & si ecclesia alias probationes haberet, dico confitendo reum posse primę negationis pœnam euitare. Finge quòd actori, seu œconomo ecclesiæ petenti negaui me debere, & antè, quàm me conuenirent, sponte eos adiui, & confessus sum: vtiq; dico me nõ teneri ad pœnã, quamuis citra cõfessionem meam probare possent. Et hoc probatur in §. sed furti. ꝫ. eod. ibi: in cõfitentem antequã iussu magistratuum, &c. Ergo datur facultas confitẽdi quousq; cõueniatur. Et probatur hoc, quòd possint euitare pœnam confitendo: nam vbi-

veritas.[a] *¶ Glo. in ver. distulerint. diuido in nouem partes. In prima remouet tacitum contrarium ad tex. In secunda notat ex tex. In tertia remouet aliud contrarium. In quarta ponit vnum dictum ad text. In quinta format vnam quæstionem. In sexta format aliam. In septima aliam. In octaua aliam. In nona aliam. Secunda ibi: & nota quem puniri. Tertia ibi: & est speciale. Quarta ibi: item hæc legata. Quinta ibi: quid si negauit. Sexta ibi: item quid si confessus est. Septima ibi: item quid si duplum non potest soluere. ¶ In ea. glos. in prin. ibi: scilicet fraudulenter, vel sine iusta causa. Ego allego pro hoc tex. in c. vasallus. el j. si de feu. fue. contro. inter do. & agna. quem ibi ponderat expressè Bal. & notat, & dicit quòd ille text. glossat multas leges, & maximè istum §. dum imponit pœnam differenti soluere legata piis locis, vt procedat quando distulit dolo, vel lata culpa: vt ibi per eum. ¶ In ea. glo. ibi: prętor. §. sed & si seruus. in fi. ille text. probat hoc modo in fi. dum dicit: nec edat: insolidũ tenetur. vbi aliàs non teneretur, nisi de peculio, vel de in rẽ verso. vt ibidem dicitur in ver. proxi. prędictẽ. quia tamen tex. ille vrgenter nõ probat, allegate meliorem text. in §. si quis ait non implens. in ver. protraxerit. in authen. de hære. & fal. quem etiam allegat Io. Fab. hîc. ¶ In ea. glo. ibi: vt C. de vsur. & fructibus legatorum. l. j. habetis quòd hæres non tenetur ad vsuras legati, vel fideicommissi, nisi à tempore morę, vel litis contestationis. Dicite vos quòd tamen litis contestatio necessariò non requiritur, sed sola mora sufficit ad hoc vt vsuræ in legatis currant, vel debeantur: vt l. si quis seruo. & l. Titia Seio. §. vsuras. ff. de leg. ij. cum aliis iuribus, quæ alle. glo. ita declarans in d.l.j. in gl. magna. C. de vsur. & fruct. leg. Item hoc etiam euidenter probatur optima ratione glo. ibi: nã actiones ex testamento quamuis sint stricti iuris, vt l. aliàs. & ibi Bart. ff. de in litem iur. & quia non enumerantur in §. actionum. ꝫ. eo. tamen habentur instar actionum bonæ fidei, & eisdem æquiparantur: vt est tex. no. in l. in minorum. & ibi Bar. C. in qui. cau. in integ. resti. non est necesse. Quemadmodũ ergo in actionibus bonę fidei sola mora sufficit absq; litis contestationes vt l. mora. §. in bonæ fidei. cum si. ff. de vsur. ita & in istis. Et ita etiã tenet, & declarat Nic. de Neap. hîc in xj. q. aliàs oppo. glos. qui subdit glo. nostrã velle aliud. Et ita ex ea notat, quod ipse habet pro valde absurdo, videlicet quòd ad hoc vt fructus rei legatæ debeantur legatario, quòd oportet litem esse contestatam, vel saltem moram esse commissam. Hoc, secundùm eum, est falsum: †quia imò fructus debentur legatario à tempore aditæ hæreditatis. Allegat glo. in l. fi. in glo. j. C. de vsu. & fru. leg. & glo. in l. Herennius. la ij. in glo. j. ff. de vsur, Nec obstat, secundùm eum, d.l. fin. C. de vsu. & fru. leg. vbi expressè dicitur: Fructus post litẽ contestatam, non ex die mortis sequuntur: quia dicit ipse quòd ille tex. loquitur in re hæredis legata, non autem in re propria testatoris. Et ita etiam respondet ibi glos. Et hoc modo, secundùm eum, posses saluare istam gloss. vt procedat, quando est legata non res testatoris, sed res hæredis: vt hîc latiùs per eum. Ego puto quòd illud, quod ipse reprehendit in illa gl. circa fructus, non colligatur necessariò ex illa gl. Item non est vera solutio, quam dat ad illam legem finalem, & fuit etiam sol. ibi quòd illa lex loquatur quando testator non legauit rem suam propriam, sed alienam, puta hæredis: quia secundùm Bar. ibi, ista solutio est de directo contra illum textum, dum dicit: siue in rem, siue in personã agatur. Si enim esset legata res aliena, vt ipsius hæredis: quia hoc casu dominium rei legatæ ipso iure non transiret absq; traditione in legatarium: vt est glos. not. in l. Papinianus. & ibi Bart. ff. de serui. ti. generali. & ibi glo. in l. si hæredis seruus. in prin. in gl. magna. in ver. in factum. ante finem. & ibi Barto. & omnes. ff. de leg. j. & glo. in l. hæreditatum. §. fin. in glos. j. & ibi Barto. ff. ad leg. Fal. & gloss. in l. Titius. in verbo, manumisi. ff. de actio. empt. & glos. in l. per diuersas. in ver. seu res. & ibi Barto. in vlti. col. C. mandati. & idem Barto. in l. ij. ad finem. C. cõmunia de leg. & Barto. in l. hæredem. C. de fideicom. & in l. j. in vj. col. C. cõmunia de leg. Certè non posset agere actione in rem, & sic rei vendicatione, per ea quæ traduntur per scribentes, vt Bar. in l. j. & ij. C. communia de leg. & in l. j. ff. de leg. j. Necessariò ergo tex. iste loquitur, †quando testator legauit rem suam propriam. De hoc tamẽ puncto, quando fructus rei legatæ debeantur legatario, an à tempore aditæ hæreditatis, an verò à tempore morę, seu litis contestationis: quia passus nõ est fine scrupulo, vltra suprà scripta videatis Bart. & alios omnes in l. si tibi homo. §. cùm seruus. ff. de leg. j. & Bart. latè in l. fideicommissaria. in princ. ff. ad Treb. & tex. & ibi Barto. Ange. & Imo. in l. si quis bonorum. ff. de leg. j. & Bar. & Imo. in l. seruo legato. in princi. ff. de leg. j. & Bal. in l. fi. §. sed quia. C. communia. de leg. & in l. grege. ff. de leg. j.[b] * ¶ †In ea. glo. ibi. l. quis sit fugitiuus. in princ. Ista decisio glo. nostræ, secundùm Io. Fab. per verba tamẽ satis intricata, & quodã modo adinuicem contraria, quæ ego clara facio, procederet, quando ecclesia vellet inniti confessioni illius, & per cã vellet probare: quia tunc esset equum id, quod glossa nostra dicit, negantem posse pœnitere, & confiteri. [c] * Aliter autẽ decisio glossæ nostræ non posset vllo modo procedere: quia pœna huius versicu. item mista. committitur duobus modis. Primò, si quis negauit. Secundò, si non negauit, sed distulit vsq; quo iussu magistratus fuit conuentus. Casus est de vtroque rotundus in §. omnes. in ver. sed furti. ꝫ. eo. Ergo quàm primùm quis negauit, statim pœna committitur. Sed vbi non negasset, prout in isto tex. in quo nõ apparet de negatione: & tunc pœna committitur, si differret vsque quo iussu magistratus conueniretur. Et hęc est mera veritas, reiecta quadã opi. Ang. de Aret. hîc, qui vult qꝫ ad hoc vt differens soluere legata facta piis locis vsq; ad vocationem in ius incidat in pœnam huius versiculi, item mista. requiritur qꝫ præcesserit interpellatio extraiudicialis. quod est fatuum dicere: cùm istis legatis ad pias causas mora committatur re ipsa, absq; alia interpellatione: vt est glo. singularis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cunq; actio nõ est pœnalis ab origine, vt hîc, in q.nostra, admittitur pœnitentia, secũdùm Bar.in l. qui ea mente. col. fin. ff. de fur. per l. j. §.dixerit aliquis. ff. de pub. Et solet dici q̃ quãdo ius actoris non est factũ deterius, admittitur purgatio moræ. l. & si post tres. ff. si quis cau. Non obst. q̃ pœna (vt inquiunt doctor.) committatur tam ex inficiatiõe, quàm ex conuentione: quia dico (& attende, quia videtur subtile) quòd quando imponit pœna inficiationis, semper concurrit etiã vocatio in ius de necessitate. Exempli gratia, ecclesia petità me eũtum, & nego me debere: certè non compellet me ecclesia, seu eius œconomus propria authoritate, quia necesse habebit vocare me in ius, & probare debitum, quod ego nego, quia aliter si nego me ei debere, nõ soluam, nec ipse ecclesiæ administrator sine magistratibus poterit iuridicè me ad solutionem vrgere. l. j. C. ne quis in sua causa iudi. l. non est singulis. ff. de reg. iu. & probatur in d. §. sed furti. Et sic nõ datur præambula negatio, quin detur etiam vocatio in ius: & sic si antè, quàm vocarer, confiterer, & soluerem, proculdubio inficiationis, pœnam euitarẽ, vt ẽ. dixi. & facit tex. in ratiõe sui, in l. electio. §. neque. ff. de noxal. committitur etiã pœna dupli ex vocatione in ius sola, quando confiterer legatũ, sed malitiosè differrem solutionem: vt in hoc §. quem ita intelligo. & in d. §. sed furti. j. eo. Et hoc mihi verius videtur, subijciendo me tamen meliori iu-

& approbata per omnes j. in gloss. sequenti. in ver. in iudiciũ. & ibi videbimus. Et propterea Ang. de Are. se ipsum correxit, & ea, quæ hîc dicit, & meritò j. in vij. parte principali huius glo. Sed ego iam eum correxeram antè, quàm illum ibi vidissem. Et circa conclusionẽ, quam ẽ. proximè tenui post Ioan. Fab. videatis etiam Spec. in tit. de consef. §. nunc videndum. ver. quid si egi. & Nic. de Neap. hîc, in vij. q. gloss. Nec prædictis obstat d. l. quis sit fugitiuus. in princip. hîc in gloss. alleg. pro contrario: quia respondebat Ioan. Fab. hîc, & sequitur simpliciter Ange. de Are. hîc, quòd ibi delictum erat consummatum: ideo nõ admittitur pœnitentia: quia sera est pœnitentia: hîc autem est secus. l. qui ea mente. & ibi plenè per Barto. ff. de fur. Quæ solutio mihi non placet: quia contrariatur his, quæ proximè dixi: quia imò hîc per solam negationem consummatum est negotium, quantùm ad commissionem huius pœnæ. d. §. omnes. ver. sed furti. j. eo. & firmaui ẽ. Vnde ego aliter respondeo, & solutionem elicio ex his, quæ proximè dixi, quòd in d. l. quis sit fugitiuus. in princip. ex illa præsentia illius serui fugitiui dominus non releuatur in aliquo, nec in aliquo iuuatur, & ideo non admittitur talis pœnitẽtia: hîc autem ex ista confessione bene releuatur ecclesia quo ad probationem, cùm ex ea velit inuiti, vt prædixi. Nil mirum ergo si admittitur: aliàs autem non admittitur, vt ẽ. concluſi. Et hãc solutionem sentit etiam Nico. de Neap. hîc, in xij. q. gloſſæ. Et
27 iuxta prædicta, † si vultis generaliter videre quando ille, qui primò negauit, admittatur amplius ad confitendum, & sic quando negans possit pœnitere, videatis latè Baldum in l. contra negantem. C. ad legem Aqui. & in l. error. in vj. col. C. de iur. & fac. igno. & no. Bald. in c. vasallus. el j. in ij. col. ſi de feu. fue. contro. inter domi. & agnatum. & latè Bald. in c.j. §. porrò. in iij. col. in ver. nunc generaliter quæro. in tit. quæ fuit prima causa beneficij amit. ver. inter cætera. vbi no. dicit quòd vbicunq; tractatur de pœna augenda ratione negationis, intelligamus semper de ea negatione, in qua quis perseuerauit: sed si non perseuerat in ea, sed confitetur, nondũ liquidato negotio per probationes testium, tunc euitat damnum, quod ex negatione emergebat. Ita dicit notari. hoc versi. item mista. per hanc præsentem gloss. & in l. alia causa. C. de his, qui. vt indi. Quod diligenter nota pro maxima limitatione, & declaratione prædictorum, & huius text. & se-
28 quitur simpliciter Ang. hîc. † Et an post negationem possit quis confiteri, ad hoc vt consequatur commodum statuti: puta, si statutum remitteret quartam partem pœnæ confitenti maleficium: videatis Barto. in l. eum, qui. in princip. ff. de iureiur. & ibi not. text. illum ad hoc, quod dicit tota die occurrere. Et in idem videatis Sali. & Fulg. contrariantes Bar. & alibi Bald. in isto passu aliter distinguentem in l. contra negantem. C. ad leg. Aqui. & l. si vnus. §. fi. in lec. antiqua. ff. pro soc. & in d.c.j. §. porro. quæ fuit prima causa benefi. amit. & omnino Bal. in l. ea, quę. in x. & xj. q. C. de cõd. inde. vbi tenet q̃ imò in terminis statuti admittatur

confessio post negationem, si statim, & incontinenti confiteatur: imò plus quòd etiam si ex
a interuallo, antè quàm tamen testes sint recepti: secus si posteà [a] vt ibi latiùs per eum. Et contra Bar. vide tex. no. in l. electio. §. neque. ff. de noxa. & ad illa addite quę pulchrè dixi vobis in §. omnium ẽ. eo. circa casum l. fin. ff. de rei ven. Et vltra prædicta, si vultis videre quæ sit illa negatio, quæ facit crescere condemnationem, recurrite ad Bar. in d. l. eum, qui. in prin. in ij. col. ff. de iureiur. quem simpliciter refert Ange. hîc: sed ego fruſtrà non refero, quia non adderem. ¶ In ea. glos. ibi. l. illud. Hanc decisionem glo. & etiam præcedentem limitabat Io. Fab. hîc, vt procederet, vbi non interuenisset iustus error: aliàs, secundùm eum, sub dubio tamen fortè, ille excusaretur. Allegat l. confessionibus. in prin. & l. qui seruum. in prin. ff. de interrog. act. & sequitur simpliciter Ange. hîc. Addite Bart. latè in l. non fatetur. ff. de confes. cum ſi. & quod in simili notat Barto. in d. l. eũ, qui. in prin. in ij. col. ff. de iureiur. dum ponit de eo, qui probabiliter potuit ignorare: & dicit quòd cùm illud, scilicet per negationem condemnatio crescat, fiat in pœnam mentientis: certè si non procederet delictum in negando, non deberet sequi pœna, quæ sine delicto non est: vt l. aliud. ff. de ver. sig. & ibi latiùs per eum.
b ¶ In eadem glos. ibi. j. eo. §. at ille. ille §. at ille. qui potiùs est ver. §. sed furti. parum facit secundùm Io. Fab. hîc, & secũdùm eum, melius faceret l. post legatum. §. j. & l. pe. ff. de his, qui. vt indi. Dicit tamen se credere quòd illa opi. relata in glo. sit vera: quia ex sola procrastinatione, & vocatione ad ius, hæc pœna committitur: vt hîc, & dicto ver. at ille. Subdit tamen posse saluari opi. glos. quando negotium esset dubium, per l. illud. ff. de peti. hæred. Et dicit Ange. hîc se credere quòd mens glos. fuerit propriè loqui in istis terminis. Nic. verò de Neapo. hîc, in xiij. quęstione glo. tenet cum glos. nostra, quando allegaretur iusta causa, secus si fruſtratoria, per l. quod te. in argumentum. ff. si cert. pet. & l. sciendum. ff. de vsur. Ego allego in terminis Barto. qui hîc à nemine allegatur, faciẽtem expressam mentionem de vtraque opi. hîc in glo. relata, in d. l. eum qui. in princ. in ij. col. ff. de iureiur. & ibi has opi. ipse notabi-
29 liter concordat distinguendo. † Aut enim negatur talis qualitas, per quam condemnatio in totum perimitur, aut minuitur: puta in exemplo glo. nostræ, quando negat testamentum valere: & tunc negans talem qualitatem bene incidit in pœnam. Ita procedit opi. glo. nostræ hîc, quæ est secunda in ordine. Si verò negetur aliqua qualitas: & tunc sit secus. Exemplum, secundùm eum, in simili, si aliquis conueniatur lege Aquilia pro damno dato, certè si conuentus confiteatur se dedisse damnum, neget tamen æstimationem damni factam ab accusatore: certè per hoc non condemnatur in duplum: vt probatur in l. inde Neratius. §. fin. cum l. seq. ff. ad legẽ Aquiliam. Et hoc modo procedat alia opi. hîc in glo. relata pro pri
b ma, quam ipse dicit se ita intelligere. [b] ⁂ ¶ In eadem glo. ibi. C. de fideicom. l. fin. in princi. hæc est vera, nec habet aliquam dubitationem, secundùm Dyn. Ioan. Fab. Ange. hîc, & Nicol. in xv. q. glos. in fine glo. in hac vlti. q. glo. Ange. de Are. hîc contrariatur opi. Io.
30 Fab. Ego eligo inter eos mediã opi. † & dico sic. In ista pœna dupli, in quam incurrit ille, qui dolosè differt soluere legata relicta piis locis. &c. totum duplum non est pœna, imò tenetur ad rem principalem relictam, & ad tantũdem pro pœna, & sic in effectu ad duplum, vt dicit iste tex. Si ergo quæratur, nunquid quantùm ad rem principalem relictam si non potest illam soluere, debeat luere in corpus. Et teneo quòd non per l. si procuratorem. §. si ignorantes.

dicio. Ant. Ange. Carcass. Sardus.
a ¶ Si posteà. Sed quid si negans in causa principali, confiteatur in causa appellationis, an tunc gaudebit beneficio ista tuti propter confessionem? vide Bal. in d. §. porro. alleg. hîc per do. Ias. May. per glo. in l. si cum exceptione. §. hæc. ff. quod met. causa. & in l. primà. in princip. ff. de act. empt. pro quo vide Ange. Are. in suo tract. malefi. ver. appellãte. & ver. quid autẽ, si in iudicio, quòd sic. Sed an prædicta sint vera, si statutum dicat confitentes in prima causa vel in prima responsione gaudere beneficio remissionis pœnæ: credere quòd nõ. sed puta.
b ⁂ Aduertas, quia cõmentũ Ias. corruptè stat, & in primo capite distinctionis procedit prima opi. relata in glo. in secundo verò capite procedit opin. glos. nostræ. Carcassona Sardus.

ff. ff.man.

ff. man. & quia potest cedere bonis, per titu. ff. & C. de ces. bono. & dicam de materia in §. fi. in ver. fin. j. eo. Istud tamen fallit, quando dolosè distulisset ad istum finem, vt esset non soluendo: quia tunc non habet beneficium cessionis, per tex. illum valde singularem in l. fi. §. fin. ff. quæ in frau. cre. secundùm primum intellectum glos. & Barto. ibi: de cuius legis intellectu dixi vobis in §. item si quis in fraudem. ẽ. eo. Et in istis terminis sto cùm Ioan. Fab. hîc ita tenente. Aut verò quærimus quantùm ad pœnam legalem: & in hoc membro sto cum glo. & Ange. hîc, quod si non potest soluere pœnam, quod debeat luere in corpus, per regulam vulgarem l. penulti. & fi. ff. de in ius vo. intelligendo tamen secundùm ea, quæ pulchrè tradidi vobis in §. pœnales. in glo. super ver. & in eum. ẽ. eo. quæ hîc
a potestis addere. Et credo quòd ista sit veritas. [a] ⁂ ¶ Glos. in ver. in iudicium. diuiditur in quatuor partes principales, quemadmodum quatuor principales quæstiones in ea ponuntur. Partes de se patent. Secunda ibi: item quid si Reipub. Tertia ibi: item quid si in redemptionem captiuorum. Quarta ibi: item quid si Deo, vel alicui sancto. ¶ In eadem glos. ibi. l. interpretatione. Hæc prima quæstio glos. non habet dubitationem, secundùm Ioan. Fab. & Ange. de Aret. hîc, & bene: quia de ea est text. apertus in §. omnes. ver. sed furti. vbi tex. magistraliter dicit quòd si negat, statim incidit in pœnam: si verò non nègat, & tũc ita demũ incidit in pœnã, si differat adeò quòd patiatur se in iudicio conueniri, & dixi latiùs ẽ. in glos.
31 præcedenti, in quinta parte principali. ¶ † In eadem glos. ibi. C. in qui. cau. in inte. resti. non est ne. l. in minorum. Teneatis perpetuò cordi hanc partem glo. quæ singularis est, quòd sicut fauore minoris mora contrahitur re ipsa absque vlla interpellatione, vt est tex. in dicta l. in minorum. & est tex. notandus in l. Titio Seio. §. vsuras. ff. de leg. ij. quod idem est in ecclesia, & aliis venerabilibus locis: & consequenter illa glo. extendit singulariter illam l. in minorum. loquentem tantùm in minore, vt etiam locum habeat in ecclesia. Et ad hoc reputat istam glos. valde no. Nico. de Neapo. hîc, in xvij. q. glos. Et idem istud de ecclesia quòd sibi re ipsa, & ipso iure committatur mora, dicit expressè Bal. in auth. hoc amplius. in ij. col. C. de fideicom. quamuis non fuerit memor de glo. ista hîc. Et idem etiam dicit Lud. Ro. allegans istam glo. pro valde singulari, in l. si ex
32 legati causa. ff. de verb. oblig. Et pro illa glos. bene facit, † quia minor, & ecclesia æquiparantur: vt est glo. no. in l. Respublica. in ver. solet. & ibi Bar. & alij C. ex qui. cau. ma. & habent Canonistæ text. expressum, & notabilem in c. auditis. in fi. extra de in integ. resti. & ibi glo. no. in ver. minoris. & glo. in c. ex literis. in ver. obligata. extra de iureiur. & in c. similiter. xvj. q.j. Imò plus ecclesia nedũ æquiparatur minori tantùm, vt prædixi, sed etiam pupillo, secundùm Ioan. Fab. & Angel. de Are. hîc. Allegant glo. & non bene, in l. si vt proponis. in glo. j. C. de rei ven. quæ non loquitur in pupillo, sed in minore simpliciter. Ego autem pro hoc allego glos. no. & expressam in l. libertos. in ver. administrauerunt. C. de excu. tut. quæ expresse dicit, quòd ecclesia loco pupilli est. & glo. in d. l. Respublica.
b in ver. solet. ad fi. C. ex qui. cau. ma. [b] ⁂ ¶ † Addite prædictis quòd
33 eodem modo fisco fit mora re ipsa absque aliqua interpellatione. Glos. habetis singularem in l. cùm quidam. §. fiscus. in ver. inferũt. ff. de vsur. quam pro singulari ad hoc allegat Lud. Ro. idem tenens in l. si ex legati causa. ff. de verb. obl. Et idem de fisco dicit Bal. & reputat valde no. in l. j. C. de his, qui. vt indi. Nihil tamen ad hoc allegat, & non fuit memor pro tunc Bal. de d. glo. Et pro hoc bene fa-
34 cit, † quia minor, & Respublica, siue fiscus, æquiparãtur. l. Respublica. C. ex quib. cau. ma. & glos. in l. Imperatores. in ver. ex causa. ff. de re iudic. iunctis traditis per Barto. in rub. C. de iure fis. & per Bar.
35 & latiùs Bald. in l. constitit. C. de pœna iud. qui malè iud. † dum pronunt an Respublica, & fiscus sint idem. Quemadmodum ergo minori fit mora re ipsa, vt ẽ. dictum est: ergo idem erit in fisco. Accedat glo. illa singularis in l. si procurator. §. fi. in ver. soluto. ff. de iure fisci. quæ extendit illud, quod ibi dicitur in tex. scilicet quòd procurator fisci non potest habere fidem de pretio rei venditæ ad minorem, & ecclesiam. Et ibi Barto. sequitur, & reputat illam glo. valde no. Adde glo. in l. cùm hi. §. eam. in glos. in ver. alimentarius. ff. de transactionibus. Ad hoc accedat etiam textus in l. finali. C. de sa-
36 crosanctis eccles. † vbi æquiparantur ecclesia, & Respublica. Veritas tamen huius melius apparebit ex his, quę j. excutientur de fisco post glo. hîc. ¶ In eadem glossa ibi: ad hunc casum cùm sit pœna. Et antè, quàm attingam veritatem huius glo. in istis duabus quęstionibus non omitto in primis, quamuis alij non dicãt, quòd Bal. in plerisque locis facit de ista gl. magnum festum: & in primis Bal. in c.j. §. porrò. in iij. col. quæ fuit prima causa benefi. amit. dicit hîc esse glo. ordinariã & singularem in isto ver. in iudicium. quam ipse reputat multùm esse tenendam menti ad hoc, quod nunc dico:
37 † quòd quamuis in legibus pœnalibus, & eo-
c dem modo in statutis [c], & consuetudinibus pariformiter pœnalibus, procedatur, & fiat extẽsio de similibus ad similia, prout ego dixi pulchrè in princi. huius §. sequens. in glos. in ver. ipsius. quòd tamen hæc doctrina non habet locum, quando pœnæ imponuntur habito respectu ad priuilegium alicuius personæ: quia tunc non potest fieri extẽsio de similibus personis ad similes personas, nec de similibus casibus ad similes casus. Ita vt prædixi, dixit esse glos. ordi. & singularem hîc. Verùm quia Bal. dicit istam glo. esse vnicam & singularem, ad hoc venit mihi in mentem id, quòd præclarè scribit indelebilis recordationis pater, & præceptor meus do. Cato Saccus sublimis doctor Papiensis in præfatione cuiusdam opusculi
38 sui tex. & glo. factarum: † quòd qui dicit text. aut glo. esse singularem, vel non reperiri alibi in iure, exuperat memoriam Mithridatis, qui b vigintiduarum linguarũ, quibus præerat, meminerat, vel Themistoclis, qui quęrebat artẽ obliuionis. Non est ergo verum quòd ista glo. e hîc fit singularis ad hoc, imò ego addo vobis aliam glo. consimilem, & consociam, in l. fin. in ver. aureorum. ff. de in ius vo. & aliam consociam in §. pœnales. in glo. magna in ver. impetrasset. circa prin. ẽ. eo. Item reperio eũdem Bald. in c. vasallus. el j. in ij. col. in ver. extra quæro. in titu. fi de feu. fue. cõtro. inter do. & agna. allegantem istam glo. hîc, ad hoc quòd pœna, seu leges pœnales non trahuntur ad casus non expressos, in quibus reperiatur regula communis disponens. Vltra Bal. ego nouiter pondero istam glo. ad aliud singulare, quod à nemine ponde
39 ratur. Nostis quòd regula trita est, † quòd quando sunt duo casus à iure æquiparati, quòd statutum in vno etiam contra regulas iuris communis intelligitur statutum & in alio. Glos. est notabilis, & vulgata in l. si quis seruo persuaserit. in ver. corrumpi. & ibi Barto. & alij. C. de fur. & alia glo. expresior in l. quod verò contra. in glo. vnica magna, circa fi. ff. de legi. Barto. in l. vt tantùm. §. j. ff. de seruo corru. & in l. Marcellus. in prin. ff. ad Trebel. & in l. ij. circa fi. ff. de leg. j. Certè habetis hîc glo. ordinariam, & singularem de iure ciuili limitantem multùm signanter istam regulam, vt locum non habeat in pœnalibus: vt si duo casus æquiparẽtur à iure, & aliquid pœnale statuatur in vno ex casibus parificatis, quòd tamen non intelligatur statutum idem in alio. Et ideo secundùm glo. nostram est, quia pœnæ sunt molliendæ, & restringendæ, non autem ampliandæ: vt l. penult. ff. de pœnis. Verùm quia hæc limitatio glossæ nostræ multùm faceret pro his, quæ statim examinabo circa duas conclusiones huius gloss. addo quòd contrarium tenent expressè dúæ glo. iuris canonici. Vna est, & valde not. in c. si postquam. in fi in glos. fin. in ver. prouisione. de elect. in vj. & ibi est optimus text. quòd non. & alia glo. in c. de multa. in glo. in ver. in eadem ecclesia. extra de præben. & ibi Abb. Panor. qui dicit ibi probari in illa glo. quòd quando sunt duo à iure æquiparata, quòd pœna adiecta

a ⁂ Adde quòd ego vehementer dubito de istis decisionibus, maximè de secunda, & credo quòd nunquã respectu rei, nec etiam respectu pœnæ luet in corpore ratiõe pię causæ, seu ecclesiæ, arg. l. si qs in hoc genus. C. de epis. & cler. Et q̃d turpius dici, vel crudelius posset, quã q̃ ad ecclesiæ petitionẽ, quę quicquid acquirit paruis peribus parat. c. quoniã. xvj. q.j. & per totam illã q. aliquis nõ habes in ære luet in corpore. Nec apud me pro expedito habetur, q̃ quamuis iure ciuili paretur hæc actio ad pœnam epi ecclesię, quòd ideo ecclesia pete re possit pœnam secundũ iura canonica: quia ecclesia cũ augmento non recipit q̃d de terrenis rebus amittit. c. fraternitas. xij. q.ij. Car cassona Sardus.
⁂ Vide aliam gl. in l. Imperatores. in verbo, negotio. ff. de re iud. Sard.
¶ In statutis. Vide Feli. in c. trãslato. in v. col. in ver. in glo. fi. cum pluribus sequentibus de consti.

M ij

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Non extendendæ. An & quãdo pœnalis extensio fieri debeat, vide do. Barth. Soein. in consil. cclxxv. incip. in causa Io. verſ. cõfirmat ista opin. circa med. in ſecunda parte. vbi etiam an extendatur de caſu ad caſum ex identitate rationis: & an ad perſonam, quæ non ex talis b proprie, nec tantæ qualitatis. ibidem in verſi. confirmant prædicta. circa med. verſi. b ✻Aduerte & gloſſ. noſtra põt optimè defendi ab impugnationibus Iaſ. nam gloſ. in l. ſi quis ſeruo. C. de fur. loquitur. in pœnalibus, & tamen extẽdit l. illam loquentẽ in ſeruo, vt habeat locum in filio, ſed dicas & ibi non fit extẽſio, niſi per aliam legem, per l. vt tantum. §. j. ff. de ſeru. corru. Et ita dicit glo. in d. l. quod verò ff. de legib. & Bar. in l. Marcellus. ff. ad Trebell. & idẽ eſt in c. ſi poſt quam. de elec. lib. vj. nã extenſio de electione ad prouiſionem fit per dictã decretalem. & idẽ in c. de multa. de prębend. quia ſatis pœna cenſetur expreſſa in ſecunda parte, ga dictum fuerat in prima arg. tex. in §. capitetertio inſti. ad leg. Aquili. & ſic gloſ. in locis s. allegatis loquuntur de extẽſione, quæ fit per aliã legem, non de extenſione hominis, prout loquitur gloſſ. noſtra in hac q. cogitabitis. Carcaſſona Sardus. c ✻Inducas tu ſic illum tex. res eccleſię ſunt priuilegiatę vt alienari non poſſint, vt toto titulo de reb. eccleſiæ. nõ alien. ſed p redemptione captiuorũ perdũt illud priuilegiũ: vt d. l. ſancimus. ergo fauorabilior, & magis priuilegiata eſt cauſa redemptionis. Carcaſſona Sardus.

in vno, intelligitur adiecta & in alio. Et iſtud ſecundùm reprobata gloſſa noſtra, puto eſſe verius. Nec obſtat fundamentum gloſſæ noſtræ, quòd pœnæ ſunt molliendæ, & propterà non extendendæ [a] quia reſpondeo, prout dicit Bartolus in d. l. ſi quis ſeruo perſuaſerit. s. allegata. & in d. l. vt tantum. §. j. & fateor quòd pœnæ non ſunt extendendæ, quod noſtrum non eſt pœnas extendere: ſed lex antiqua eſt illa, quæ extendit virtute parificationis: & illa bene poteſt extendere. Et credo † & iſta ſit veritas. b ✻His ex iſta gloſſ. enucleatis, reuertor nunc ad eruendam veritatem huius glo. in iſtis duabus q. in quibus glo. tenet quòd pœna huius ver. item miſta. quæ loquitur in legatis relictis eccleſiis, non habeat locũ in legatis factis Reipublicæ, vel fiſco, vel in legatis factis pro redẽptione captiuorũ. Et cum iſtis duabus deciſionibus ſimpliciter tranſeunt doct. hîc, maximè Dy. Ioan. Fabr. & alij communiter: & tranſire videtur Bald. in d. c. j. §. porrò. in iij. col. quæ fuit prima cauſa benefi. amit. & in d. c. vaſallus. el j. ſi de feu. fue. contro. inter do. & ag, prout s. eum latiùs retuli. Ange. tamen de Are. hîc, in xx. col. repræhendit hanc glo. in vtraq; deciſione: & tenet & imò pœna huius ver. item miſta. habeat locum etiam in relictis factis Reipublicæ, vel fiſco: item & in relictis factis ob redemptionem captiuorum. Potiſsimum eius fundamentum eſt, † quia quando duo caſus æquiparantur à lege antiqua, ſi aliquid reperiatur poſteà de nouo ſtatutum in vno, intelligetur etiam ſtatutũ in alio: vt in gloſſ. quas s. proximè allegaui. Sed fiſcus, & Reſpublica æquiparantur eccleſiis, & piis locis, vt l. fi. C. de ſacroſan. eccle. Eodem modo relicta pro redemptione captiuorum æquiparantur relictis ipſis eccleſiis. Alle. ad hoc l. illud. C. de ſacroſan. eccle. iuncta l. ſi quis pro redemptione. C. de dona. ergo ſi aliquid reperitur de nouo ſtatutũ in legatis factis eccleſiis pro executione dictorum legatorum, vt hoc text. cùm ſi intelligetur etiam ſtatutum in legatis factis Reipublicæ, vel fiſco, & in legatis relictis pro redemptione captiuorum virtute interpretationis extenſiuæ propter parificationem. Pro hac etiam parte facit, ſecundùm eum, gloſ. hîc in ver. contra eos. quæ, ſecundùm eum, extendit iſtam conſtitutionem pœnalem, quæ loquitur de hærede tantùm ad legatorios, & fideicommiſſarios, & ad omnes alios qui grauati ſunt aliquid reſtituere pio loco. Et ibi etiam doct. extendunt, prout ibi latiùs dixi, ex paritate rationis ad executorem vltimarum voluntatum. Ergo ita in propoſito noſtro, ſicut fit extenſio in prædictis ex parte perſonarum debentium, ita & in propoſito noſtro poterit fieri extenſio ex parte perſonarum, quibus debetur. Ad idem, ſecundùm eum, facit §. fin. s. de obliga. quæ ex quaſi contractu. vbi, ſecundùm eum, illud priuilegium, de quo ibi, habet locum non tantùm in eccleſia, & venerabilibus locis, ſed etiam in his, quæ pietatis intuitu relinquũtur: ergo ita dicemus in propoſito noſtro, vt fiat extenſio, nedum ad fiſcum, & ad Rempublicam, & ad relicta pro redemptione captiuorum, ſed etiam ad relicta in quamlibet piam cauſam. Vltra Ang. de Aret. addo quòd pro hac parte bene faceret, quia omnia priuilegia conceſſa eccleſiæ, habent etiam pauperes, & quilibet pius locus. Ita dixit not. Bald. in l. fin. §. cùm autem. in vlti. col. C. ad Treb. qui dicit de hoc eſſe text. no. in §. primo. in authen. de eccle. titu. col. ix. quamuis ipſe corruptè alleget in princip. Et idem etiam dicunt Bald. & Ange. in l. ſiue autem. §. ſi duobus. ff. de Publicia. per tex. qui tamen mihi parum probat, in c. ij. extra de conſue. Accedat etiam pro confirmatione prædictorum gloſſella paruula in l. fin. in ver. captiuorum. C. de ſacroſanct. eccle. Addo etiam quod vltra Ange. de Are. Nic. de Neapo. hîc, in xviij. q. gloſ. tenet ſimpliciter cum prima deciſione gloſ. noſtræ quòd pœna huius ver. item miſta. non habeat locum in legatis factis Reipublicæ, vel fiſco: ſed in q. ſeq. ſcilicet xix. ipſe Nicol. vnà cum ſuo Rodul. de Auri. tenet contra gloſſam noſtram in ſecunda deciſione: & ſic in hoc ipſe tenet cum Ange. de Are. hîc, & pœna huius ver. item miſta. habeat locum etiam in legatis factis pro redemptione captiuorum multò magis, quàm in legatis factis eccleſiis, vel aliis piis locis: quia, ſecundùm eum, legatum factum pro redemptione captiuorum debet eſſe magis priuilegiatum, quàm legatum factum eccleſiæ. Allegat in arg. text. qui mihi nihil vrgenter probat, c ✻in l. ſancimus nemini. C. de ſacroſanct. eccleſ. Ego, prædictis non obſtantibus, teneo cum vtraque deciſione gloſſæ noſtrę, quòd pœna huius ver. item miſta. quæ loquitur in legatis relictis eccleſiæ, non habeat locum in legatis factis Reipublicæ, vel fiſco, nec in legatis factis pro redemptione captiuorum. Et in primo teneo ſine dubio aliquo: in ſecundo aliqualiter hæſito, vt j. ſubiiciam. Non obſtant fundamenta adducta ad oppoſitum: & in primis illud fundamentum Ange. quòd primò videtur multum coloratum, quòd quãdo duo æquiparantur à lege antiqua, &c. ſed fiſcus, & Reſpublica æquiparantur eccleſiæ: eodem modo relicta pro redemptione captiuorum relictis factis eccleſiæ: quia quãdo vera eſſet iſta æquiparatio, quæ non ſufficienter probatur, ſaltem in legatis factis propter redemptionem captiuorum, vt æquiparentur legatis factis eccleſiæ, poſſumus multipliciter reſpondere. Et primò ſecundùm fundamentum gloſſæ noſtræ quòd illa regula non habet locum in pœnalibus, vt ſi duo caſus æquiparantur à lege antiqua, & aliquid pœnale ſtatuatur in vno, quòd tamen non intelligitur ſtatutum in alio, eò † quia pœnę ſunt molliendę, & reſtringendę, non autem extendendę. Et in iſtis terminis, videlicet in pœnalibus, loquimur nos in propoſito noſtro. Vnde nil mirum, ſi non fiat extenſio virtute parificationis, quę fiat etiam à lege antiqua. Tamen quia iſtud impugnaui s. ideo huic ſolutioni non inſiſto. † Vnde aliter reſpondeo, & in forma, & dum dicebatur quòd quando duo caſus æquiparantur à lege antiqua, quicquid poſteà per legem nouam ſtatuitur in vno ex caſibus parificatis, intelligitur etiam ſtatutũ in alio. Reſpondeo hoc eſſe verum, quando illi duo caſus æquiparantur in eadem materia. Secus autem ſi ſint æquiparati in diuerſa materia: quia tunc prędicta regula locum non habet. Iſtud eſt, quod in terminis dixit glo. valde notabilis, & ſignanda in c. j. in ver. declaramus. ne cleri. vel mona. lib. vj. & ſentit gloſ. in c. licet canon. in gloſ. in verbo, parochialis eccleſia. de elect. lib. vj. Cùm † ergo æquiparatio fiſci & Reipublicę cum eccleſia fiat in alia materia, videlicet in materia prędictionis in illa l. fi. C. de ſacroſanct. eccle. eodem modo æquiparatio legatorum pro redemptione captiuorum, & legatorum pro eccleſia, fit in diuerſa materia, videlicet in materia inſinuandarum donationum. d. l. illud. C. de ſacroſan. ecc. iuncta d. l. ſi quis pro redemptione. C. de dona. Ergo virtute æquiparationis factæ in illa diuerſa materia, non fiat extenſio ad iſtam materiam imponentem pœnam pro executione legatorum relictorum eccleſię. Non obſtat etiam gloſ. hîc in verſic. contra eos, prout ibi latiùs dixi: & ſic non mediocriter errat ſuper illa gloſ. quia non eſt verum quòd gloſ. illa text. noſtrum extendat, imò eum ſimpliciter declarat, prout ibi latiùs dixi. Non obſtat vltimò text. in §. fi. s. de obli. quę ex quaſi contractu: quia text. ille nullatenus meruit in hoc propoſito allegari: cùm text. ille ad literam nedum non loquatur de eccleſiis, ſed nec etiam de his, quę pietatis intuitu relinq

relinquuntur, ita quòd ibi in illo text. nulla ſit extenſio. Et per iſta remanet defenſata gloſſa noſtra in vtraque deciſione. Fatebor tamen me aliqualiter hæſitare, prout prædixi in ſecunda deciſione, videlicet in legatis relictis pro redemptione captiuorum, [a] ✻an in eis habeat locum pœna huius ver. item miſta. Et quamuis ab impugnationibus tenentium contrarium defenſata ſit gloſſa noſtra, crederem tamen, quòd tutius eſt in iſta ſecunda deciſione tenere contra gloſ. per regulam, quam ſuprà tradidit, quæ habet quòd omnia priuilegia conceſſa eccleſiis, habent etiam pauperes, & quilibet pius locus, vt ſuprà dixi ad fi. gloſ. Cum hac vltima deciſione omnes ſimpliciter tranſeunt, & nemo diſcrepat: & in hoc non eſt dubitandum. † Et quando relinquitur Deo, cui videatur relictum, & cui applicetur tale legatum: declarat text. not. in d. §. ſi quis in nomine. hîc allegato in gloſ. quia videtur relictum eccleſiæ maiori illius ciuitatis, in qua teſtator domicilium habebat. Si autem relinquitur vni ſancto, puta ſancto Martino, & in illa ciuitate ſunt plures eccleſiæ ita nominatæ, tunc legatum videtur relictum pauperiori. Si autem nulla eccleſia illius nominis in illa ciuitate reperiatur, tunc videtur relictum maiori eccleſiæ: vt ibi latiùs habetur in tex. ¶ † Quando autem eſſet factum relictum eccleſię ſimpliciter, vt quia teſtator ſimpliciter dixiſſet, Relinquo centum eccleſiæ: nec declaraſſet cui eccleſię, tunc in dubio cui b eccleſiæ videatur eſſe relictum, videatis Cyn. in l. j. [b] in v. C. de ſacroſanct. eccleſ. & Specu. in titu. de inſtru. edi. in §. nunc verò aliqua. in verſicu. quid ſi teſtator. Barto. not. in l. quę conditio. §. fin. ff. de condi. & demonſtr. vbi hoc in terminis decidit per illum tex. ad hoc notabilem, quòd in dubio intelligitur relictum illi eccleſię, cuius eſt parochianus. De quo etiam videatis Cyn. aliter decidentem in l. cùm multę. C. de dona. ante nupt. & Ange. in §. ſi verò. in authen. de non ali. & Ioan. And. in c. cùm quis. de ſepul. in vj. & eundem in addi. Specu. in d. tit. de inſtru. edi. in §. nunc verò aliqua. in addi. quę incipit, hîc conuenit. & Pet. de Anch. & Imo. in c. relatum. el ij. in fin. extra de teſta. & Ioan. Fab. & Ange. de Aret. in §. ſed ius quidem ciuile. per illum textum ſuprà de iure natu. gen. & ciui. Et in iſtis locis inuenietis multos contrarian-tes. Barto. Et retenta deciſione Barto. quòd legatum debeatur 47 illi eccleſiæ, cuius eſt parochianus † pulchrum dubium eſſet, quid ſi teſtator habuiſſet duas parochias, ſiue duas eccleſias parochiales: cui eccleſię tunc debeatur legatum: ponunt Canoniſtæ in cap. finali. extra de ſepul. & ibi decidunt quòd legatum debeatur 48 illi eccleſię à qua ſacramenta eccleſię recipiebat. ¶ † Et circa prędicta dicebat ſingulariter Baldus poſt Cyn. in dicta l. cùm multę. C. de dona. ante nupt. quòd ſi aliquid legatur monaſterio ſimpliciter, quòd in dubio intelligeretur de monaſterio mulierum, & c ſic monalium, & non hominum. [c] ✻ Quod dictum eſt mirabile, & ſingulare. Et quia ſuprà proximè vidimus cum gloſ. quando ſit legatum Deo, vel alicui ſancto, cui intelligatur tale legatum eſſe fa-49 ctum: † vnum diligenter notate, quòd ſi aliquid eſſet donatum, vel relictum, maieſtati exiſtenti in aliquo loco profano alicuius priuati hominis, ſicut fit maieſtatibus facientibus miracula, quòd illud diceretur donatum, vel relictum Deo immortali: & ideo non acquireretur illi priuato, in cuius loco illa maieſtas eſſet depicta. Et ita cum iſta quęſtio eueniſſet de facto, diſputauit in ciuitate Paduæ Ange. & incipit illa ſua diſputatio, In refulgenti diuitiarum palatio. & determinauit vt ſuprà per text. in l. lege Iulia peculatus. in princip. iuncta gloſſ. in verſicu. donatum. quæ iſtud optimè decidit. ff. ad legem Iuliam pecu. & idem etiam tenere di-50 citur Baldus in l. deberi. ff. de fideicom. liberta. vbi inquit † quòd quicquid pro ſalute animę relinquitur, ad diuinum numen ſpectat. Et propterea decidit quòd ſi hoſpitali non legitimè conſtructo ſimplices homines aliqua relinquant, quòd non intelligerentur relicta muris, aut domino ipſius hoſpitalis, ſed hoſpitali in genere & in abſtracto: & propterea capiet epiſcopus, & paupe-ribus erogabit. Et ſequitur Pet. de Anchara. in cap. ſecundo. de 51 reli. domi. ¶ † Subiicit etiam Baldus idem eſſe, ſi relinquatur maieſtati de volta Peruſina. Accedat gloſſ. in l. ſtatuæ. in gloſſ. ff. de vſufruct. quæ dicit de volta de Luca. ad quem, ſecundùm illam gloſſam beſtiales homines nummos po- a nunt. Accedat etiam proximè dictis quod decidit Baldus in authentica hoc ius porrectum. in ſecunda col. C. de ſacroſanctis eccleſiis. vbi 52 decidit † quòd ſi eſſet vnum hoſpitale priuatum, quod haberet vnus nobilis in domo ſua priuata, quod non eſſet fundatum authoritate epiſcopi, & ſic eſſet prorſus profanum: quòd relicta facta huic hoſpitali non applicarentur illi nobili, qui eſſet dominus domus, ſed intelligeretur facta contemplatione pauperum: & ideo epiſcopus caperet, & inter pauperes erogaret. Et ſequitur Card. Flor. in 53 cle. ij. §. præmiſſa. de reli. do. ¶ † Vltimò, quia gloſſa noſtra dicit de relictis factis alicui eccleſię, vel alicui ſacerdoti, vel aliis adminiſtratoribus eccleſię: an in dubio intelligantur facta eccleſię, an verò ipſi ſacerdoti: habetis text. quem glo. hîc allegat in d. l. annua. §. à Titia. & ibi Bartolus. ff. de annuis lega. addite text. meliorem, & multùm notabilem in capitulo requiſiſti. extra de teſtamen. & text. in authentica licentiam. C. de epiſcopis & clericis. & text. & ibi latè Bartolus in l. ciuibus. ff. de rebus dub. & Baldus in extrauag. de pace Conſtan. in verſi. eccleſiis vel epiſcopis. per illum textum. Et videatis omnino tex. notabilem, & ſingularem in cap. primo. §. finali. de capi. Corradi. in vſib. feud. Videatis etiam Fede. de Se. in conſil. xxj. quem refert Baldus in l. priuilegia ad fin. C. de 54 ſacroſanctis eccleſiis. † vbi diſputat de relicto facto viſitatori diſciplinatorum, qui erat frater ordinis Prędicatorum, an acquiratur fraternitati, vel officio viſitatoris, an cui acquiratur. ¶ Extra gloſſ. reſtat vltimò ad complec mentum, vt videamus formationem libellorum in actionibus nominatis in hoc §. ſeu verſicu. ex maleficiis. quamuis communiter alij omittant, excepto Ange. de Aret. hîc: ſed ego nullatenus omitto: quoniam, vt pluries dixi, iſtud eſt proprium, & peculiare preſentis 55 tituli. ¶ † In primis ergo ſecundùm ordinem text. videndum eſt de forma libelli in actione furti: & eius libelli formam ponit Specu. in tit. de furt. §. primo. ſecundùm quod eum refert Nico. de Neapo. hîc, ad fin. in xj. & vlti. q. extra gloſſ. Et ex mente Ange. de Aret. hîc, poteſtis ita formare libellum: Ago contra Titium, & dico qualiter de hoc anno præſenti M. cccclxxiiij. & de hoc menſe præſenti Aprili, ipſe Titius de tali domo mea ſita in tali loco, &c. mihi furto abſtulit clàm (ſi fuit furtum non manifeſtum: aliàs palàm ſi manifeſtè) talem librum, puta Codicem, taliter coopertum, & ſignatum, &c. qui liber eſt valoris, & pretij librarum centum, & qui liber ad me ſpectabat, & ſpectat iure dominij, vel quaſi: vel ratione poſſeſsionis tantùm, vel in quo habebam talẽ ius, vel quem habebam commodato: ſecundùm quod facti contingentia euenerit: & dictum librum contrectauit amouendo de loco ad locum. Quare peto per vos & veſtram ſententiam declarari dictum Titium commiſiſſe tale furtum, & eum puniri, & condemnari mihi ad duplum libri furto ſubtracti (ſi erat furtum non manifeſtum: aliàs ad quadruplum) vel dicti libri, vel eius æſtimationis, vel ad duplum, vel ad quadruplum mei intereſſe. Poſſeris etiam in concluſione addere, & ad reſtitutionem dicti libri. In hoc libello cum miniſterio plura ſunt poſita: & in primis verba illa, de hoc anno præſenti, & de menſe præſenti. item, de tali do-56 mo mea ſita, &c. † quia in criminibus, ſiue publicis, ſiue priuatis, quando agitur criminaliter, debet neceſſariò in libello accu-

M iij

a ✻Adde quòd ego in legato pro redimendis captiuis facto prolixior eſſem in opi. contra gloſ., per plura, quæ adduci poſſent: verùm quia de hac q. habemus text. expreſſum in terminis, & miror quòd doctores non aduertant, non inſiſtam. Qua igitur pœna puniantur differentes ſolutionem legatorũ pro redimendis captiuis, decidit imperator in §. ſi quis autem pro redemptione. eſt duobus §§. ſeq. in authen. de eccleſ. titul. vbi ſi ille, qui ad talia legata, ſiue relicta tenetur, ſecũdò admonitus ab antiſtite, non ſatis facit, cadit ipſo iure ab omni commodo, quod à teſtatore percepe-rat, & totũ illiuſ piæ cauſæ applicatur. Dic vt ibi. Anto. Ange. Carcaſſona Sardus.

b ¶ In l. j. V bi vide eundem do. Iaſ. in princ.

c ✻Sed quęro quid ſi ſunt plura monaſteria monialium, prout extant Bononiæ, cui erit applicãdum. Dic pauperiori: vt §. ſi quis in nomine. in authen. de eccleſ. titul. licet Bononię in dubio applicetur monaſterio corporis Chriſti. Carcaſſona Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Et mensis. Vide do. Alex. de Imol. in consil. lxxij. in v. col. cū seq. in j. parte. & in cōsil. cl. in ij. col. in ij. parte. vbi ponit etiā qd de die: & quæ demōstrationes in accusatione poni debeant. & in consil. clxxij. in v. col. in ij. parte. vbi ponit de mense vel die. Et etiā quid si pars non opponat. & ibi ponit etiā an qualitates delicti probari debeant: & nūquid procedat accusatio, si probetur delictum, sed nō qualitas temporis appositi in libello: vide per eū in consil. lxxiij. in vj. col. in j. parte. & in cōsil. cxxj. in ix. col. ea. parte. vbi ponit quid si quis accusatur de delicto cōmisso de nocte, & pro batur de die.

b ¶ Necnō & locus. Sed quid si locus esset appositꝰ indeterminatus, an sustineat libellus accusatorius, si declarari possit? vide do. Bartho. Socin. in consilio clxvj. incip. viso ,,cessu. circa medium vij. col. in ij. parte. ꝙ sic.

c ¶ Ad condemnationē. Adde Feli. in c. significantibus. in ij. col. versi. intellige. post princip. de libel. obla. quòd si accusator non posuit in accusatiōe maleficiū fuisse cōmissum tempore punibili, non sustētatur libellus, licet in actis de tempore constet.

d ⁂ Adde ex quo hīc opportunè dicēdum occurrit, quòd communis opi. in d. l. edita. est quòd per ineptam libelli conceptionem. an criminibus nomē rei ipso iure aboleatur, parte etiam nihil opponente. contrarium tamē semper mihi verius visum fuit ꝙ imò nomen rei nō ipso iure, sed eo opponente abolea tur. Et videtur pro hac opinione tex. in l. libellorū. §. fi. quē hīc allegat Iaſ. & videtur casus in l. ij. C. de abolitionib. vbi ponitur forma abolitiōis pe tendæ, quæ præsentibus partibus causa cognita cō petenti iudice po stulari debet: ergo si postulat, non fit ipso iure. l. quę sub conditione. §. fin. ff. de condi. institu. ad idem bonus tex. in l. j. §. abolitio. ff. ad Senatusconſ. Turpilia. & facit §. accusationē. In eadem l. j. ibi qualiſcunq; fuerit illata accusatio, cognoſcētis authoritate aboleri debet. Et facit trita illa regula, quòd vbi agitur de fauore alicuius, parte petēte fieri debet. l. vniuerſa. iuncta gloſ. C. de precib. imper. offerend. prætereà pro iſta parte videtur caſus in l. accuſaturus. ff. de adult. vbi errans in inſcriptiōe poteſt libellū emendare, ne cauſa criminis aboleatur: ergo ſi erretur in inſcriptione non ipſo iure abolebitur: quia ſi fieret ipſo iure, fruſtra emendationē requireret lex, ne nomen rei abolea tur, ſi iam abolitum eſſet. Et iſtud ni fallor virget. Nō obſtat tex. in d. l. libellorum. §. ꝙ ſi libelli. Nam ille tex. eſt intelligendus prout facit glo. quæ ſubaudit, reo petēte. Vel aliter dicere poſſumus conciliādo huiuſmodi opiniones, ꝙ abolitio fiat ipſo iure ſi à parte oppona tur de ineptitudine libelli, prout in ſimili dicimus de compēſatione, quę fit ipſo iure parte tamē opponente, vt habetur in §. in boneſidei. ff. eo. & in l. ſi conſtat. C. de compen. Et has duas concluſiones publicè diſputādo tenui. Carcaſſona Sard.

ſatorio apponi. annus & menſis [a], necnon & locus [b] commiſsi criminis, iuxta formam l. libellorum. in princip. & ibi latè Bartolus ff. de accu. & l. penul. vbi gloſſ. & doct. & latè Salic. C. de accu. † Imò fortiùs etiam ſi ageretur ciuiliter de delicto, prædicta nihilo minus requirerentur, quando tale delictum infamaret de iure, vel ſaltem de facto: aliàs ſecus in l. prætor edixit. in princip. & ibi latè, & notabiliter ponit, & declarat Bartol. ff. de iniur. & l. item exigit. ff. de dolo. & c. tuæ. extra de procur. & c. præſentiū. de teſtibus. in vj. Et idem vult etiam Bartolus in l. j. §. j. ff. de ſuſpect. tuto. & in l. j. circa medium ff. de except. titu. generali. & in l. & an eadem. §. actiones. ff. de excep. rei iudi. & l. inde Neratius. §. j. ff. ad legē Aquil. & in l. viro, atque vxore. ff. ſolut. mat. & in l. j. §. hoc interdictum. in ij. col. ff. vti poſsid. & in l. per procuratorē. ff. de obſe. à lib. & lib. paren. præſtan. in l. edicta. in ij. col. C. de eden. & in l. ſed ex dolo. §. fin. ff. de dolo. & Baldus in repetitione Paduana dictæ l. edicta. in vj. col. in viij. ix. & x. oppo. Et videatis omnino Bald. in c. j. in princ. in vj. col. in tit. quibus modis feu. amit. & Salic. in l. atrocem. C. de iniur. & Ang. hīc, & melius in ſuo tractatu maleficiorum, in verbo, de anno præſenti. † Dies autem commiſsi criminis, & hora, non ſunt neceſſariò apponendi in libello accuſatorio. d. l. libellorum. in princip. & gloſſ. in d. l. penul. in verbo, tempus. Quod intellige vt per Bartol. in d. l. libellorum. in j. col. Et limitate vt per eundem ibi, in iiij. col. in ver. circa tempus. niſi eſſet tale delictum, quod aliquo die factum eſſet punibile, puta in feſto alicuius ſancti: & aliquo die non. Et idem in hora, ſi per ſtatutum terrarum quędam ſunt delicta, ſi certa hora committantur, & alia non iſtis caſibus debēt in libello inſeri dies & hora: quia aliàs non concluderetur eſſe delictum: vt ibi latiùs per Bar. † quia in delictis habemus vnā regulam multùm vtilem, & ſignandam, quòd in delictis in dubio ſemper debemus intelligere factum tempore licito, non autem tempore prohibito: vt ibi dicit no. Bart. & idem Bar. latiùs, & notabiliùs in l. non ſolum. §. ſed vt probari. ff. de oper. no. nun. & Bal. in l. fi. C. an ſeruus ex ſuo facto. & in l. precibus. in vij. col. C. de impu. & aliis ſubſt. & in l. ij. in ij. col. ff. ſol. matr. & do. Abb. Panor. in c. auditis. extra de præſcrip. & in c. in præſentia. extra de proba. Et ita etiam intelligite quod dictum eſt de loco commiſsi criminis: quia ſi factum, de quo quis accuſatur, eſſet vniformiter punibile, in quacunq; parte loci eſſet factum, vt in furto, tunc ſufficeret ponere domū nec eſſet neceſſe ponere locum loci: aliàs bene oporteret apponere locum loci, videlicet in tali domo, & in tali camera, per rationem ſ. proximè dictam: & ponit in ſpecie, & declarat Barto. in d. l. libellorum. in j. col. & in l. de pupillo. §. qui nuntiat. ff. de oper. no. nun. & in l. pen. C. de inſti. & ſubſti. ſub condi. fac. & Specu. in titu. de accuſ. in princip. Item † quod dixi de die & hora neceſſariò non ponendis in libello accuſatorio, limitate ſecundò, & declarate, niſi ad petitionem accuſati iudex cogeret accuſatorē diem declarare ad hoc vt reus poſſet ſe defendere eo

a ⁂ Et ſi in libello accuſatorio omiſſus eſſet locus neceſſarius apponi, vel omiſſum eſſet tempus neceſſariū, an poſſet poſteà in probationibus ſupplere: videatis Petr. de Anchara. in cle. conſtitutionem. de elect. ſingulariter decidentem, & tenentem quòd ſic. Nihil tamen boni allegat ad hoc: nam allegat c. cùm dilectus. quod eſt c. ij. extra de ord. cog. & c. præſentium. de teſti. in vj. quę iura non faciunt in propoſito: quia loquuntur in delicto deducto per modū exceptionis. Ego addo in terminis Bal. idem tenentem in repe. Paduana. l. edita. in vij. col. in viij. oppo. C. de eden. & Specu. in titu. de libel. concep. §. ad hujus titul. in ver. ſis cautus. & in tit. de acti. & peti. §. j. ver. ſed hoc quoq; præmittemus, cum pluribus ver. ſeq. vſque ad §. item ſcias. & idem etiam in terminis firmat Ioan. de Imol. in d. c. cùm dilectus. extra de ordine cog. Et pro iſta parte multùm faceret illa ſolennis gloſ. in l. j. §. ſi quis argentum. in verbo, iurāti. ff. depoſi. Et eſt ſimilis glo. in l. in actione. §. j. in glo. ſuper verbo, Debet. & ibi Barto. ff. de fur.

b Contrarium tamē, ſcilicet † quòd omiſsio loci & temporis neceſſarij in libello accuſatorio nullo modo poſsit poſteà in probationibus ſupleri, firmauit ipſemet Bal. ſibi contrarius in l. j. ff. ſi menſor. fal. mod. dixe. Pro quo multùm bene facit quod not. Lud. Ro. in l. non ſolum. §. ſed vt probari. ff. de operis noui nuntia. vbi refert Rapha. Fulgo. conſuluiſſe in contingentia facti multùm ſignanter † quòd ſi in accuſatione accuſans nō poſuit maleficium eſſe commiſſum tēpore punibili, prout requiritur per regulam notabilem, quā ſ. retuli ex mēte Bar. in pleriſq; locis: quòd licet poſteà illud probet,

c † quod nō ſufficit ad condēnationē, [c] eò quia probatio ſuper inepto libello nō validat proceſſum. Ita refert tenere Ange. in l. cùm actuū. ff. de neg. geſt. & Spec. in tit. de offi. iud. §. deſeruit. ver. quid ſi libellus. & in tit. de ſenten. prola. §. qualiter. ver. quid ſi vis. & firmat Innoc. in c. examinata. extra de iudi. & Bald. in l. j. ff. de iuriſdi. omnium iudi. & in d. l. j. ff. ſi menſor. fal. mod. dixerit. & Ang. in d. l. cùm actum. Et pro iſta ſecunda parte, quę magis mihi placet multùm bene facit quod ſignāter dixit Bald. in c. j. in ij. col. de milite vaſal. qui contu. eſt in vſi. feu.

d ꝙ † iudex nō poteſt ſupplere, aut condēnare, ſi eſt plus probatū, quàm petitū. Allegat ad hoc ſolennem gl. in terminis in l. verbū, Oportere. ff. de verb. ſig. Pro hac parte facit, quia text. in d. l. libellorū. §. quod ſi libelli. vbi eſt caſus ſecundū Bar. ibi, & in l. edita. in ij. col. C. de edē. † ꝙ quando libellus accuſatorius nō eſt bene cōceptus, videlicet ſecūdū. formā d. l. libellorū. in prin. ⁂ quòd abſol

abſoluitur accuſatus, etiā eo nihil penitus cōtra libellū opponente. Quomodo ergo poterit libellus per probationes ſuppleri. Hoc tamen fundamentū non eſt bene tutum, per text. in l. libellorū. §. fin. in verbo, poſtulante reo. & quod ibi no. glo. & contrariū tenēt Canoniſtæ, vt Inno. Hoſt. & Ioan. And. in c. j. extra de purg. cano. Sed quando iura cōmunia deeſſent, pro iſta parte ſtringit virgens,

69 & ineuitabilis ratio: † nam nō poteſt fieri additio, aut ſuppletio ad

a libellum poſt litem conteſtatam [a], ſecundùm cōmunem opi. quæ ponitur in d. l. edita. ergo non debet poſſe fieri talis ſuppletio ad libellum per indirectū, ſcilicet per viam probationū: quia aliàs parū, aut nihil operaretur in effectu, quòd directò non poſſet fieri ſup-

70 pletio ad libellū poſt litē conteſtatā. † Dixi poſteà ſecundò, & principaliter in prędicto libello, quòd furto abſtulit omiſsis illis verbis,

b ſcienter, [b] dolosè, & appenſatè, & animo lucrandi quę verba fruſtratoriè apponuntur, nec ſunt neceſſaria: quia dicendo ſimpliciter furto abſtulit intelligitur dolosè, & appenſatè, ſecundùm Bar. in l. Aurelius. §. ſticho. ff. de libe. lega. Bar. in l. nec exemplū. C. ad legē Corne. de falſis. & Ang. in repetitione l. ſi vacantia. C. de bonis va-

71 can. lib. x. & dicit Bal. in l. j. C. de confeſsis. † quòd in dubio in furto & homicidio ſemper ineſt dolus. Accedat illud magiſtrale verbum Bal. in auth. habita. in vj. col. C. ne filius pro patre. quod dictū etiā

72 ſ. retuli vobis in prin. huius tit. in glo. in ver. ius. † ꝙ vbicunq; qualitas non expreſſa in libello tacitè ineſt ex natura facti, ſemper concludit libellus abſq; eo quod illa qualitas exprimatur. Iſtis accedat theorica Bar. in ſimili in l. j. §. j. ff. ſi quis teſta. li. eſſe iuſ. ſu. quam totam ſuperuacuè & impertinēter, refert Ang. hīc. Item dixi in libello, clām, vel palam. quæ verba ſunt neceſſaria, vt ſciat iudex quantam pœnam habeat imponere: cūm magis puniatur furtū manifeſtum, quàm clandeſtinū: vt hoc text. & ibi vidimus ſuper gloſ. [c] in

c verbo quadrupli. Item cum miniſterio adieci valorē rei furto ſubtractæ: quia cùm pœna in furto dupletur, vel quadrupletur, ſecundùm valorem rei furto ſubtractę, certè niſi apponeretur valor rei, tūc à iudice imponēda eſſet pœna, quæ eſſet minor: per l. de interpretatione. ff. de pœnis. Iſtud eſt, quod ſingulariter voluit Bar. in l. Pedius. §. j. ff. de incen. rui. nau. Et ideo, ſecundū eum, cōſilium eſt,

73 † quod ſemper apponatur valor rei. Si tamen non apponeretur in libello, poſſet ipſe valor rei in proceſſu probari, & ſufficeret: vt ibidem per eum. Et ſequitur Lud. Ro. in l. ſi quis id quod. in princ. ff. de iuriſd. omniū iud. & Ang. de Are. hīc. Item dixi in libello, ratione dominij, vel ratione poſſeſsionis. Iſtud debet ſpecificè exprimi: quia ſit aliter æſtimatio in intereſſe ratione ſolius poſſeſsionis quā

74 dominij: † quia æſtimatio poſſeſsionis diuerſa eſt ab æſtimatione dominij: vt inquit Iuriſconſultus not. in l. ſi duo. §. fi. ff. vti poſ. Ité dixi in libello, Contrectauit. quia aliàs regulariter non competeret actio furti, per §. j. in gl. in verbo, furtum. ſ. de obli. quæ ex delicto.

75 & l. j. & ibi Bart. & l. quamuis. ff. de fur. † Illa autem verba, Contra voluntatem meā ſunt fruſtratoria, & ideo illa in libello omiſi per l. qui vas. §. vetare. cum glo. & ibi Bar. ff. de fur. iunctis traditis pulchrè per Bar. in l. inter omnes. §. rectè. ff. de fur. & per Barto. & latiùs Bal. in l. tranſigere. C. de tranſac. & per Bal. in l. falſus. maximè

76 in iij. oppo. C. de fur. ¶ † Vltimò dixi in libello poſſe peti vltra pœnam etiam reſtitutionem ipſius rei ſubtractę, eo quia iudex etiam maleficiorum, qui ſolùm de maleficiis habet cognoſcere, iuxta l. ſolemus. §. latrūculator. ff. de iudic. coram quo debet intentari iſta actio criminalis furti, nihilo minus poterit cognoſcere de iſta q. ciuili, ſcilicet de reſtitutione ipſius rei ſubtractæ: cùm deſcendat ex eodem facto, ex quo criminaliter cognoſcitur iubendo rem reſtituti. Tex. eſt not. quem habet ibi Barto. pro mirabili ad hoc in l. interdum. §. qui furem. ff. de fur. & tex. no. in l. iiij. §. ſi dicantur. ff. finium regun. facit l. quoties. C. de iudi. & tex. in ſimili. l. fin. in fi. C. vbi apud quos. & videatis latè Salic. in l. ſi quis ad ſe fundum. & ibi

77 Cy. & Bal. C. ad legem Iul. de vi. Et † quòd prædicta concluſio in libello accuſatorio admittatur, ſcilicet peto eum cōdemnari ad pœnam, & etiam rem mihi reſtituendam, firmat latè Barto. in d. l. interdum. §. qui furem. & ibi reſpondet ad ea, quæ poſſent in contrarium adduci. Et idem Barto. in l. j. C. quando ciuil. actio criminali præiudi. Et ad iſta videatis etiam Bald. in l. ea quidem. in vj. col. C. qui accu. non poſ. & in l. ſi de poſſeſsione. C. a vnde vi. & in l. j. in pe. col. C. ſi à non compe. iudi. & in l. qui crimen. in vlt. col. C. qui accu. non poſ. & in repe. l. cunctos populos. vltra mediū. C. de ſum. tri. in ver. incidenter. iuxta hoc quę-

d ro an ex vi ſtatuti. &c. d ⁂ ¶ † Secundo iuxta b

78 ordinem tex. videndum eſt de libello in actione vi bo. rap. & eius libelli formā ponit Specu. in titu. de rapto. §. ij. referente hīc Nico. de c Neapo. ad fin. in x. & vlti. q. extra gl. Et ex mēte Ange. de Aret. hīc, poteſtis ita formare libellum. Ago contra Titium, & dico quòd de d anno præſenti, & præſenti menſe dictus Titius per vim rapuit mihi talem librum valoris & pretij librarum centum. Quare peto ipſum e condemnari ad dandum, & ſoluendum quadruplum verę æſtimationis dicti libri: computato tamen in illo quadruplo ipſo libro per vim arrepto, vel eius æſtimatione. Hæc forma libelli probatur hīc, & melius ſ. vi bo. rapt. in prin. & per totum illum titu. & in l. ij. ff. vi bo. rap. cum ſimi. In hoc libello pleraque ſunt cū miniſterio poſita, & in primis illa verba: De f anno præſenti, & præſenti menſe. duabus de cauſis. Prima eſt propter ea, quæ vidimus in libello proximè præcedenti. Secunda, quia poſt annum vtilem non datur iſta actio vi bonorū raptorum ad quadruplum, ſed tantummodo ad ſimplum, vt ſuprà vi bonorum raptorum in princi. & l. fin. C. vi bo. rapt. & l. ſecunda. in princ. ff. eodem titulo. cum ſimi. & vidiſtis gloſ. ſ. eo. in verbo, bonorum raptorum in princ. Addit tamen Angel. de Are. illa verba Armatus enſe. Circa quę verba dicit ipſe

79 aduertendum eſſe † quia ſufficeret, quem fuiſſe armatum, licet manum ad arma non poſuerit ad hoc enim vt dicatur violentia commiſſa cum armis, ſufficit terror armorum. Text. eſt not. in l. iij. §. armis. in verſiculo qui armati. ff. de vi & vi arma. quem text. no. ibi ſingulariter Barto. ad ſtatuta punientia inſultum factum

80 cum armis: † quia ſi quis habebat arma ad latus, quamuis ea nunquam extraxerit, tamen diceretur vis facta cum armis. Et hoc dicit Angelus hīc ſe ſemel habuiſſe de facto in loco Nurſiæ. Bene facit tex. ille ſingularis in l. ſi quis ex domo. ff. de fur. de quo textu dixi ſuprà pulchrè in gloſ. in verbo, bonorum raptorum ibi videatis. Accedat gloſ. illa ſingul. in c. j. §. ſi quis ruſticus. in ver. mercator. de pace tenenda. in vſi. feud. quam glo. not. Bald. & eam reputat vnicam & ſingularem hīc. quæ dicit † quòd ille, qui portat arma, præſumitur habere malum animum, niſi ea portet ligata. Et ibi ſubdit

81 Bald. quòd portans arma vetita, vltra pœnam legis, vel ſtatuti, debet etiam ipſa arma perdere. Addo ego in terminis noſtris gloſ. expreſſam in l. prima. in verbo, domi. ff. ad legem Iuliam de vi publi. quæ no. ex illo text. iſtud, quod ipſe reputat mirabile: quod reputatur vis, ſolum habere arma domi, vel portare: Subdit Ange. de Aretio ſe ideo dixiſſe in libello, Armatus enſe: vt oſtendat arma

82 eſſe apta ad nocendum, & offendendum. † Secus ergo, ſecundùm eū, ſi haberet loricam, vel alia arma defenſibilia: quia talia propriè non continentur appellatione armorum vetitorum: & ideo, ſecundùm eum, ſtatutum puniens portantes arma, intelligitur tantùm de armis offenſibilibus, non autem defenſibilibus [e]. Et ita ſen

e tit Barto. in l. prima. ff. ad legem Iuliam de vi publi. & tenet expreſsè Ludo. Roma. in l. j. §. occiſorum. ff. ad Silla. † imò fortiùs li-

83 f cet appellatione armorum veniant ſcuta, galeæ, fuſtes, lapides: f & omne aliud inſtrumentū, quod ſit aptum ad nocendum, vt l. iij. in §. armis. ff. de vi & vi arma. & §. recuperandæ. verſi. armorum. ff. de interdic. & l. armorum appellatio. & l. ſi calumnietur. §. telum. ff. de verb. ſignifi. & l. armatos. & l. pe. §. telorū. ff. ad legem Iuliam de vi pub. & l. ſi pignore. §. furem. ff. de fur. tamen hoc eſt impropriè: & ideo ſcuta: & galeæ, ſiue loricæ, & eodem modo fuſtes, & lapides, quamuis etiam ſint arma ad nocendū, tamen non venient

c ¶ Contestatā. De quo vide latè per eundem. ſ. j. §. omnium. nu. 157. & quod ibidē dixi in apo.

b ¶ Scienter. Vide Felin. in rubri. de acc. in ver. vtrum in accuſatione.

c ¶ Gloſ. Vide ſ. eo. ſuper gloſ. in nume. 20.

d ⁂ Videas Philip. Dec. in l. edita. in v. regula cumulationis. col. xiiij. C. de edē. Sardus.

e ¶ Defenſibilibus. Qualiter autē intelligatur ſtatutū prohibens portare arma, vide do. Vincē. Palleo. in cōſil. lvj. quod eſt inter conſil. do. Alex. de Imol. in iij. parte.

f ¶ Lapides. Vide Fel. in c. quorundam. circa princ. ibi in gloſ. ij. in fi. de Iudæis, & Saracenis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 *Aduertas, quia si in hoc statuto prohibente portare arma attendimus proprietatem vocabuli doctores malè loquuntur & comprehendũtur portantes arma defensibilia. Probatur per glo. quam ipsi allegant in d. cle. j. §. quia verò nonnulli. in verbo, arma. de statu monacho. quæ dicit arma esse, quibus defendimur. tela, quibus impugnamus. si illa glo. prout ipsi asserunt, est vera: ergo sequitur q portãtes armade fensibilia ex proprietate vocabuli cõprehendũtur a in statuto. Probatur etiam per d.l. armorum. quę ponitur in ti. de verborum signifi. cuius natura est, propriam vocabulorum significationem delignare. Et quod comprehendũtur, facit quia statuta sunt intelligenda secũdùm communem vsum loquẽdi. Bar. doc. in Rub. ff. de noui ope. nuntia. & in l. cùm de lanionis. §. asinam. ff. de fun. instru. Sed cõmunis vsus loquẽdi omnia appellat arma: ergo in hoc statuto portãtes arma defensibilia comprehendũntur. Prætereà probatur, in statutis capitur illa interpretatio per quam minus lædit ius commune, & reducimur ad terminos iuris communis cap. cùm dilectus. extra de consuetudi. l. si vnus. §. pactus. versiculo quod in specie. ff. de pactis. cap. ab exordio. xxxv. distinct. Sed intelligendo hoc statutum in armis defensibilibus, & offensibilibus, reducimur ad ius commune: vt §. penultimo. in authentica de arm. & Bartolus in l. prima. ff. ad legem Iuli. de vi publ. ergo ita est interpretandum. His tamen non obstan

in statuto loquente de armis: puta si statutum puniat portantem arma, vel puniat delictum factum cum armis. Glossa est de hoc in cõmuni reputata singularis in clementina j. §. quia vero nonnulli. in verbo, arma. de statu monacho. & firmat expressè Ange. in authentica de armis. in Rubri. & in dicta l. si pignore. §. furem. ff. de furtis. & Ludouicus Roma. in dicta l. prima. §. occisorum. ff. ad Silla. & Angelus de Aretio, hîc, & latius in tractatu suo maleficiorum, in verbo, cum vno stocho de ferro. & in verbo, & dictus Andreas armatus. Addo tamen prædictis quod repetio in terminis Alb. de Rosa. in dicta l. armorum appellatio. ff. de verborum signifi. qui tenet quòd imò statutum puniens portantem arma, compræhendit etiam eum, qui portat arma solùm defensibilia: per illum textum in verbo, scuta, & galeas. Ad quem text. possetis per suprà dicta optimè respondere, quòd impropriè contineatur. ita quòd omnino non caderent in statuto. a * ¶ Quæ autem sint arma ad offendendum, atque ad defendendum, ponit Barto. in l. pediculis. §. argento. ff. de auro, & argento legato. & Petrus de Ancharano in clementina prima. de excessi. præla. ¶ †An autem appellatione armorum veniant dentes, vt si statutum puniat percutientem cum armis, comprehendatur in statuto ille, qui vulnus fecit cum dentibus: consuluit Barto. quòd non, in consilio suo incipiente, statuto castri plebis. sub Rubri. de percutientibus aliquem cum armis, &c. Eodem modo si quis percuteret aliquẽ cum vno vrceo vini, vel cum vno vitro, siue cyatho, vel cum libro, vel cum sacculo pecuniarum, non puniretur pœna statuti de percutiẽte cum armis, quia non sunt res aptæ ad nocendum, sed ad aliam operationem, secundùm Angelum in l. armatos. ff. ad legem Iuliam de vi pub. quẽ refert, & simpliciter sequitur Ioan. de Pla. in §. recuperandæ. in vltima col. ĵ. de interdi. vbi etiam eũ videatis. De suprà scriptis istis etiam addite quòd appellatione armorum non veniunt cultelli parui ad incidendum panem, b aut ad moderandum pennas: † & ideo si statuto punirentur portantes arma, non punirentur portantes tales cultellos. Glossa est in terminis in communi reputata singularis in §. penultimo. in versic. minores. in authentica de armis. quam pro singulari allegat etiam Ang. hîc. Illam etiam pro singulari allegat Ioan. de Platea in dicto §. recuperandæ. in fin. col. & in §. item lex Iulia. de vi pub. ĵ. de publi. iud. & sequitur etiam illam glossam. Barto. in l. j. ff. ad legem Iuliam. de vi pub. † limitans eam non procedere, quãdo fraus fieret in hoc: quia quis diceret se portare cultellum ad incidendum panem, cùm sit ad offendendum: tunc talis cultellus bene contineretur appellatione armorum, cùm sit talis, cum quo posset quis nocere. †Aduertite etiam diligenter quòd si aliquis haberet licentiã portandi arma, non tamen posset deferre arma offensibilia apud iudiciũ, nec in concione congregatorũ, nec in aliquo conuentu, puta in conuentu scholarium, seu doctorum. c * Tex. est in l. qui dolo. §. j. in ver. itẽ qui cum telo. ff. ad legem Iul. de vi publi. quem

ibi in terminis ad hoc not. Ange. & refert, & sequitur Ioan. de Platea, in §. item lex Iulia. de vi pub. ĵ. de pub. iudi. & ibi videatis plura per eum in materia ista armorum. ¶ †Redeundo tamen ad hoc propositum libelli nostri credo quòd illa verba, Armatus ense: non sint de necessitate ponenda in libello isto vi bonorũ raptorum, & ideo ego illa omisi s. in libello: quãuis Angel. hîc ponat cum tanto ministerio, eò quia ad hoc vt quis teneatur actione vi bonorum raptorum, d nõ requiritur violentia cum armis. l. secunda. §. homines coactos. in ver. vel inermibus. ff. vi bonorum raptorum. facit in argumentum l. extat. ff. quod met. causa. & l. penultima. ff. ad legem Iul. de vi priuata. facit §. item lex Iulia. de vi pub. ĵ. de pub. iudi. & §. qui autem aliquem. ĵ. de interd. Secundò dixi in libello, per vim rapuit. nec est necesse apponere, prout Ange. de Are. hîc fruſtrà facit per vim ablatiuam, ad differentiam aliarum violentiarum: quia imò ex quo dixi per vim rapuit, necessariò intelligitur de violentia ablatiua: nec de alia potest vllo modo intelligi. De quibus generibus violentiarum habetis glos. b magistram in l. prima. in glos. j. C. de his, quæ vi, me. ve causa fiunt. & glos. pleniorem in l. extat. in glos. fin. in verbo, non habebit. ff. quod metus causa. Illa autem verba, pretij, & valoris centum librarum. quare sint posita in libello, & cuius sint ministerij, patet ex his, quæ dixi s. in libello proximè præcedenti. Addit etiam 89 Ang. de Are. †huic libello illa verba, Scienter & dolosè. & illa dicit esse necessaria, & importare maximũ ministeriũ quasi non esset dolosus raptor, sed temerarius: vt quia existimãs rẽ esse suam, & ignarus iuris eo animo reputat, quasi liceat domino rem suam etiã per vim auferre. Certè quia non est in dolo, iste non teneretur actione vi bon. rapt. in quadruplum, sed solum condictione l. si quis in tantam c. C. vnde vi. vel ex edicto diui Marci posito in l. extat. ff. quod met. causa. & in l. penul. ff. ad legem Iuliam de vi priua. videlicet in amissione rei proprię raptæ, vel in æstimatione, si erat res aliena, vnà cũ ipsa re. De his omnibus est tex. in §. quia tamẽ. s. vi bo. rap. & in l. ij. §. hac actione is demum tenetur. ff. vi bo. rap. iunctis traditis per Bart. in proposito isto in l. sequitur. §. si fundum. ff. de vsuca. Vt ergo libellus sit certus, e & reus cõuentus possit deliberare an velit liti cedere, vel contendere, iuxta l. j. in princi. ff. de eden. Item & vt iudex sciat certam sententiam ferre, iuxta §. curare. ĵ. eo. debent illa verba ne cessariò addi in libello: Credo ergo quòd illa verba non sint necessariò apponenda, imò sint penitus fruſtratoria: ideo illa omisi in libello, quicquid dixerit Ange. quia nõ est verum fundamentum suum, quòd aliàs libellus esset incertus: errat, nam ex quo dico, per vim: intelligitur dolosè: nam qui vim facit, & dolo igitur malo. & sic vbi dicitur vi, intelligitur de dolo. Tex. est & regula Iurisconsulti in l. ij. §. doli. ff. 90 vi bonorum raptorũ. ¶ †Aduertite tamẽ diligenter pro actu practico in materia ista vi bono. rapto. & in similibus materiis, quòd probata violẽtia, vt quia probasti quòd aliquis per violentiã intrauit domũ tuam ex qua asseris eũ plures res abstulisse, & exportasse certè propter difficultatem probationũ stabitur iuramento f tuo de quan

tibus attenta ratione statuti quæ semper attendi debet, vt per dominum meum Marian. Soci. in Rubrica. ff. solu. matrimonio isti portantes arma defensibilia nõ comprehendẽtur. Nã ratio statuti est vt cessent rixæ, & maleficia nõ committantur: quę ratio cessat in armis defensibilibus: cessabit etiã dispositio capituli cum cessante. extra de appellatio. & facit in arg. text. in l. pe. §. fi. ff. ad legẽ Iul. de vi pub. Ad cõtraria si cogitabis non erit difficilis admodũ solutio. Carcassona Sardus.

¶ Panem. Vide Felin. in d.c. ita quorũdã. in prin. j. cõl. de lude. & Saracenis.

* Istud Bononiæ nõ seruatur: nam Scholares habentes licentiam portandi arma, tam in conuentu scholarium, quàm coram iudicibus illa portãt. Sardus.

¶ Raptorum. Vide domi. Alex. de Imo. in consil. ciij. in iiij. col. in j. parte. vbi ponit pro quibus rebus detur actio vi bonorum raptorum. & ibidem in iij. col. ad quid teneatur raptor, an excuse tur si dicatur fecisse voluntarie: vide per eum in consi. j. in vij. viij. & ix. col. in iij. parte.

¶ L. si quis in tantam. De intellectu huius legis. vide do. Alex. de Imol. in d. consilio ciij. in quarta col. in j. parte.

¶ Iuramento tuo. Vide do. Alex. de Imo. in consi. ciij. in v. col. in j. parte. vbi ponit quomodo, & quando stetur iuramento damnum passi cõtra raptores.

de quantitate rerum tibi subtractarum, & earum qualitate, & valore, secundùm formã l. si quando. vbi est text. not. de hoc. C. vnde vi. & tex. not. in c. fi. extra quod metus causa. intelligendo tamen sanè, attenta, & consyderata personarum conditione, & diuitiarum: puta, si rusticus diceret exportatos sibi libros de domo: nõ est præ- a sumendum, nec credendum: prout dicit gl. in d. l. si quando. in ver. qualitate. & ibi latiùs explanant doct. vt Bart. & sequitur simpliciter Ang. hîc: & est text. no. de hoc, qui ponit hanc limitationem in d.c. fi. extra quod me. causa. Subdit etiã Angel. hîc, quòd d. l. si quãdo. cũ si quãuis propriè locatur in violẽtia expulsiua, & ablatiua, tamẽ extẽditur per doct. vt habeat locũ in omni alia violẽtia. Allegat Inno. ita tenere in d.c. fin. extra quod me. causa. & ibi etiã tenet Io. And. Ego allego de hoc gl. expressa, & no. quæ ita extẽdit. iij. q. iij. c. fi. in gl. fi. & doct. expressè in d. l. si quãdo. de quo etiã videatis Bal. in d.c. j. §. iniuria. in verbo, seu furtũ. & in §. cõuenticulam. vbi notabiliter, de pace iur. fir. vbi etiã inter cætera notabiliter ponit, 91 an d. l. si quando. cũ si. † habeat etiã locũ in rebus furto subtractis, qui casus est quotidianus. Videatis etiã Bald. in l. nauta. §. fi. per illũ tex. ff. nautæ, cau. stab. & Bald. in l. si res. C. de ordi. cog. & Lud. Ro. in l. damnum. la ij. ff. de dam. infec. & quod not. Bald. in l. qui accusare. C. de eden. & in l. j. C. quod me. causa. Videatis etiam no. gl. in c. 92 dilecti. in gl. fi. in verbo, moderatis. extra de foro compe. ¶ †Tertiò iuxta ordinem text. videndum est de forma libelli in actione legis Aquiliæ, quam ponit Specu. in titu. de iniur. & dam. da. §. sequitur. quem refert Nic. de Neapo. hîc, ad fi. in x. & vlti. q. extra glos. quẽ etiam refert Bar. in l. prætor edixit. in princi. ff. de iniur. Eius etiam formam ponit Gul. de Cu. in l. ex morte. C. ad legẽ Aquil. relatus etiam per Nic. hîc. Eius etiam formam ponit Bal. in l. ij. & in l. contra negantem. in ij. col. vbi etiam alij omnes. C. ad legem Aquil. & Flo. in l. ij. ff. ad legem Aquil. Accedat quod no. Specu. in titu. de libel. concep. §. iam nunc dicendum. in ver. itẽ talis. Et omitto iuxta hunc libellum ea, quæ hîc præmittuntur per Ioan. de Pla. & Ang. 93 † ad euidentiam huius libelli, videlicet quãdo habeat locũ, & procedat titulus ad legẽ Aquil. Itẽ quãdo procedat ti. de noxalibus. & quãdo tit. si quadru. pau. fecisse. dicatur. & sic actio in factũ de pauperie, & quãdo actio de pastu pecoris: quia ista sunt rudia, & colligũtur ex gl. not. & ibi traditur per doct. in rub. ĵ. si quadru. pau. fecisse. ver. & ibi glo. no. in verbo, de pastu notabiliter declarat. & ex text. 94 in l. ij. cum tibi traditis per Bart. ff. de noxa. ¶ † Omitto etiam declarationem duorum capitum, quæ habet lex Aquilia, & quæ sunt in vsu, quæ ipsi hîc declarant. Sed est fatuũ: quia habetis ea textualiter declarata s. ad legẽ Aquil. in princ. & in §. tertio capite. & in l. ij. & in l. quemadmodum. §. hac actione. & ibi Flo. ff ad legẽ Aquiliam. † Omitto etiam fruſtrà ponere id, quòd ipsi ponũt, videlicet 95 q aliquando datur damnum de corpore in corpus: aliquando autem à non corpore in corpus: aliquando à corpore non in corpus: aliquando à non corpore in nõ corpus: & primo casu tantùm datur directa actio legis Aquilię. &c. Istud nihil aliud est facere, quàm fruſtrà ponere in papyro illud totum, quod de verbo ad verbũ posuit Accur. glossator noster in §. fi. in gl. fi. s. ad legẽ Aquil. & ibi est gl. magistralis quæ ista omnia declarat. Est similis glo. in l. de pecori- 96 bus. & est gl. vnica. C. ad legem Aquil. ¶ †Omissis igitur suprascriptis, ita formate libellũ, si est liber homo, qui damnum dedit. Ago cõtra Titium, & dico quod dedit mihi tantum damnũ occidendo seruũ meũ: & quãuis dictus seruus tẽpore occisionis esset claudus, aut luscus, tamen intra annũ proximè præcedentẽ fuit integer, & valoris ducatorũ quinquaginta. Quare peto dictũ Titiũ condẽnari ad dandũ & soluendũ mihi ducatos quinquaginta pro emẽdatione dãni mihi dati per eũ ex occisione dicti serui mei: & si negauerit se mihi dictũ damnũ dedisse, peto eũ propter negationẽ in duplũ dicti dãni condẽnari. Si autẽ nõ esset liber homo, sed seruus alterius ille, qui dãnum dedisset, deberẽ in libello narrare qualiter dictus seruus Titij dedit mihi tantum damnum occidẽdo mihi talẽ seruum meum domino suo sciente, & non prohibente, cùm posset prohibere. in hoc libello dictum est cum ministerio, occidendo: quia

¶ Legis Aquilię. Actio legis Aquilię quando cõpetat vide do. Maria. Soci. in consi. xiij. incip. prosequẽdo. i fi. cõsi. in j. parte. vbi etiam de actione furti & de actione vi bonorum raptorum. & do. Barth. Soci. in cõsi. lxxxix. incip. in causa. ver. secũdùm, pbatur. cum versi. seq. ea. parte.

tunc habet locum primum caput legis Aqui- a liæ vt tunc fiat æstimatio quanti plurimi valuit intra annum retro. Si autem vulnerasset tantùm, vel aliud damnum intulisset, tunc habet locum tertium caput legis Aquiliæ, a in quo fit æstimatio solum quanti plurimi valuit intra triginta dies proximè præteritos: vt s. ad legem Aquil. in princ. & §. capite tertio. Item 97 † dixi seruũ meũ: quia talis actio legis Aquil. soli domino competit, vulgata l. item Mela. §. legis. iunctis §§. subsequentibus. vsq; ad fin. & iuncto prin. l. seq. & l. huic scripturæ. in prin. ff. ad leg. Aquiliã. & l. eleganter. §. si seruum. ff. de dolo iuncta l. cedere. §. j. & seq. ff. arbor. fur. 98 cessa. & quod ibi ponit singulariter Bart. † de emphyteuta & feudatario, an eis cõpetat directa actio legis Aquil. 99 † Omisi autem in hoc libello apponere tempus, scilicet de anno præsenti, & mense præsentiliçet Ang. hîc, & fruſtratoriè apponat quòd hoc non est necessarium, etiã, pro habẽda æstimatione illius pluris, quàm valuit: vt est tex. in l. inde Neratius. §. fi. & melius in l. seq. in fi. in verbo, ad quod tẽpus recurremus. ff. ad legẽ Aquil. quã ibi expressè ponderat Bar. ad hoc. Et quòd fruſtratorium sit in hoc libello tempus apponere, fatetur posteà etiam ipse Ang. hîc, per ea, quæ tradit Bar. in l. prætor edixit. in princ. ff. de iniur. & dixi latè s. in libello actionis furti. Itẽ dixi in hoc libello, quod si negauerit, peto eum propter negationẽ in duplo cõdẽnari, &c. In quo aduertite, quamuis alij nõ tãgant hîc q ita demũ procedere deberet cõdemnatio dupli propter negationẽ, si hoc petatur in libello: quia si non esset petitũ non posset in duplũ condẽnari propter inficiationem. Ita tenet Mar. Sil. & Gul. de Cug. in d. l. contra negantem. quos ibi ita refert Bald. in ij. col. iij. oppo. quamuis ibi subiiciat ipse Bald. sub 100 dubio tamen fortè posset dici, † quòd eo ipso quòd quis proponit actionem legis Aquiliæ, tacitè videtur concludere ad duplum in casu negationis ex natura actionis propositæ, in qua per negationem contrahitur obligatio dupli, ita quòd non est opus super hoc speciali petitione. Et ita etiam dicit tenere Guid. de Suza. ibi per no. in l. si quis missum. § iudex. ff. de dam. infect. Subdit tamen postremò Bald. quòd prima opinio est securior, & habet in se meliorem practicã. ¶ Vltimò dixi in libello, quòd si non esset liber, sed seruus alterius ille, qui damnum dedisset, quòd deberet in libello damnum narrari datum esse domino suo sciente, & non prohibente, cùm posset: & hoc casu propriè competit actio legis Aquiliç. Aliàs 101 autem si damnum datum esset à seruo, domino ignorante, † tunc habet locum titulus de noxalibus, & ageretur noxaliter: & seruus posset pro noxa dari: vt est de istis text. not. in l. ij. iunctis ibi traditis per Bartolum. ff. de noxalib. Aduertite tamen, quamuis alij hîc 102 non tangant, † quòd si damnum datum potest ad pristinum statũ reduci, vt in aqua à pristino cursu remota: tunc debet agi actione ista legis Aquiliæ, & peti quòd res ad pristinũ statum restituatur, & quod emendetur interesse interim emergens: aliàs autem agi debet simpliciter ad damnum, & interesse. Textus est not. in l. ij. & ibi videatis Cyn. & Bald. C. ad legem Aquiliã. Et ibi vult Bal. vnum mirabile, & singulare per illum tex. si bene consideratis ver- 103 ba Bald. quòd si tu destruxisti domum meam, † quòd ego non debeo, nec possum agere ad hoc, videlicet vt illam reficias: sed tantùm ad interesse. Quod tenete bene cordi: quia multi deciperentur in hoc. Circa quod videatis tamen Paul. de Cast. in l. j. §. & post ope- 104 ris. in versi. opus. ff. de oper. no. nun. ¶ †Qualiter autem formandus sit libellus in ista actione legis Aquiliæ contra incidentẽ syluã, vel eam cõburentẽ, iuxta text. not. & sæpe de facto occurrentẽ, vt inquit Bal. in l. j. C. ad legem Aquil. videatis ibi not. per ipsum Bal. & quę ponit Spec. in tit. de iniur. & dam. da. §. j. ver. quid si incidan 105 tur arbores plures. ¶ †Quartò, & vltimò iuxta ordinẽ text. restat formare libellũ, quando ageretur pro legatis factis ecclesiæ: tamen quia hoc est rude, & nullius artificij, & satis patet ex his, quæ vidimus s. maximè in glos. in ver. distulerit. & in gl. seq. in ver. in iudicium. in prin. deliberaui non denigrare fruſtra papyrum. Si tamen

vultis

Universidad de Deusto
Biblioteca

vultis videre in specie libellum, videatis Spec. in tit. de test. & quod not. ipse Specul. in titul. de libe. concep. §. iam nunc dicendum. in ver. item talis. & in titu. de instrumen. edi. §. nunc verò. per totum §. illum. secundùm quod refert Nicolaus de Neapoli hîc ad finem: in decima & vltima quæstione. extra glos. Ponit etiam libellum in specie Angelus de Aretio hîc, ad quem recurratis: subnectens aliquas quæstiones non pertinentes ad nostram materiam, quæ sunt pro magna parte de materia authêti. hoc amplius. C. de fideicom. de quibus non curaui. Et ideo hîc sit finis præsentis §. & eodem modo præsentis lectionis.

LAVS DEO.

1 *Actio familiæ erciscæ. ad quid competat. 4. 5.*
Actio communi diuidundo ad quid competat. nu. 6.
2 *Continuatio paragraphi istius ad præcedentem.*
3 *Continuatio qualis debeat esse.*
4 *Verbum Adiudicare, ad quæ iudicia propriè pertinet.*
7 *Socij si aliquam rem simul emerint, an & quando in ea re esse dicuntur.*
8 *Iudicium communi diuidundo an si inter aliquos agitandum sit, debeant & fructuarij necessariò vocari, vt iudicium valeat.*
9 *Diuisio facta cum proprietario non præiudicat vsufructuario.*
10 *Iudex quando posʃit vni parti, etiam non petenti, totam rem adiudicare, & in eum dominium alterius partis transferre.*
11 *Arbitrator an pro bono pacis de iure vnius partis alteri dare posʃit.*
12 *Actiones mistæ quæ, & quare dicantur mistæ. 14. cum sequen.*
13 *Verbum Familia, quid importet.*
Verbum Erciſco, quid significet.
19 *Actiones mistæ, & actiones personales in rem scriptæ qualiter differant.*
20 *Actiones personales in rem scriptæ an sint continuò personales.*
21 *Actio ad exhibendum est personalis in rem scripta. 44.*
22 *Interdicta omnia dicuntur personalia in rem scripta. 45.*
23 *Actione finium regundo. an agere posʃit, qui non posʃidet, licet sit dominus.*
24 *Actio in rem, & actio in rem scripta qualiter differant.*
25 *Actio fami. ercisc. an quantum ad præscriptionem attendatur quod sit personalis. 29.*
26 *Petitio hæreditatis licet sit realis, tamen sequitur naturam personalium.*
27 *Petitio hæreditatis non datur contra titulo posʃidentem.*
Præscriptio longi temporis locum non habet, nisi titulus præcedat.
28 *Præscriptio triginta an. sine titulo currit.*
30 *Regula, quòd nemo inuitus cogatur in communione persistere: an procedat. 31. 38.*
32 *Præscriptionem, donec aliqui stant in communione, currere impoſsibile est.*
33 *Præscriptio ad lites tollendas inducta est.*
34 *Communionis materia lites excitare solet.*
35 *Pacto an posʃit fieri quòd stetur in communione. 41.*
36 *Argumentum de pacto ad legem & statutum, an procedat. 37.*
38 *Diuisorio iudicio an qui triginta annis in communione steterunt, agere posʃint.*
39 *Actioni finium regundorum an præscribatur.*
40 *Diuisio an inter duos fratres facta præsumatur.*
42 *Actioni nondum natæ non præscribitur.*
46 *Actio fami. ercisc. vt competat, necessariò quid requiratur. 47. 48. 50.*
49 *Actio fami. ercisc. an si semel actum sit, iterum agi posʃit.*
51 *Libellus in actione fami. ercisc. qualiter formandus sit.*
52 *Actio communi diuidundo quibus competat, & in quibus. & nu. seq.*
58 *Diuisio in actio. commu. diui. quomodo & qualiter inter plures socios sit facienda, & per quos. 62. 63. 65. 66. 67.*
59 *Iudex quomodo debet diuidere res communes, quæ commodè diuidi non posʃunt. 60. 61. & 64.*
67 *Dictum alicuius sancti, veteris, vel noui testamenti authoritate munitum, præsertur constitutioni papali & Imperatoris in decisionibus causarum.*
68 *Maior quomodo sumatur qui in diuisione partes facere debet.*
69 *Libellus in actione communi diuidundo qualiter formetur.*
70 *Actio si. re. an sit datiua, vel natiua, & quid in ea veniat. 74. 75. 76. 79.*
71 *Actio finium regundorum an competat ratione solius proprietatis.*
73 *Remedia quæ pro finibus competant.*
78 *Agrimẽsores an priùs iurare habeant legaliter mensurare. 79. 80.*
81 *Agrimensor an de mali relatione teneatur. 82.*
83 *Ratio licet summata sit, tamen iterum quòd computatio fiat, peti potest.*
84 *Libellus in actione fi. reg. qualiter formandus sit.*

§. Quædam.

Iste §. habet notabilem materiam, videlicet titu. fa. ercisc. tituli communi diui. & titu. finium regundo. Quæ materiæ multùm bene examinantur per Ioan. Fab. hîc, & etiam aliqualiter per Ange. de Are. Sed ego eorum prolixitatem reducam, ad bonas, & veras conclusiones, & attingam pro more meo ea duntaxat, quæ necessaria videbuntur: alia autem prætermittam. ¶ Et ad euidentiam huius §. habetis vobis pro necessaria euidentia præmittere ea, quæ dixi vobis in euidentialibus. §. j. s̃. eo. ad quem omnino recurratis. potestis etiam præmittere ad euidentiam ea, quæ dicturus sum in glos. secunda: vbi videbitis quot modis in iure nostro actiones appellentur mistæ, & quare istæ tres actiones, de quibus in hoc text. dicantur mistæ. quæ ideo ibi reseruo, propterea q̃ glos. ibidem ponit. ¶ Iste §. vsq; ad §. omnes communi diuisione doct. & Nico. & Ang. de Are. diuiditur in tres partes principales. In prima ponitur dictum in genere, in quo ponitur nouum genus actionum mistam causam habens. In secunda illud declaratur in specie per exempla in tribus actionibus hîc positis in text. In tertia ponitur quæ possunt esse partes iudicis in his tribus actionibus. Secunda ibi: qualis est fami. ercisc. Tertia ibi: in quibus tribus iudiciis. Illa secunda principalis potest subdiuidi in tres. quemadmodum tres actiones in ea declarantur. Primò actio fami. ercisc. Secundò actio cõmuni diui. Tertiò actio finium regun. partes de se patent. Secunda ibi: item communi diui. Tertia ibi: item finiũ regun. ¶ † Actio fami. ercisc. competens cohæredibus pro hæreditate diuidenda, & actio communi diuidundo competens pro re communi diuidenda, & actio finium regundorum competens pro finibus imponendis, habent mistam causam realiũ & personalium: hoc primo. & in istis tribus actionibus permittitur iudici, si sibi æquũ videatur, vni partiũ rem adiudicare in totum, & eum viceuersa alteri in pecunia condemnare hoc dicit. ¶ † Et pro introitu figurationis casus potestis hunc §. ad proximè præcedentẽ hoc modo continuare, secũdùm Ioan. Fab. & Nico. hîc. Vidimus s̃. proximo §. de quibusdam actionibus mistis, scilicet, quæ sunt rei persecutoriæ, & pœnales simul, nunquid sint aliæ actiones, quæ sunt mistæ, seu quæ mistam causam habeant. Et respondet Imperator q̃ sic, prosequendo tex. vt patet in litera. Istæ tamen actiones, quæ hîc ponuntur, sunt mistæ alio respectu, quàm illæ, de quibus in §. proximè præcedenti: vt patebit vobis ex his quę dicã ſ̃. in glo. ij. in secunda parte principali. Et ista est melior cõtinuatio, quàm sit illa, quam ponit hîc glo. j. & sequitur simpliciter Dyn. hic, vt hîc §. continuetur ad §. j. s̃. eo. vbi dictũ est q̃ actionũ quædam sunt in rem, quędam in personam: & q̃ hîc ponatur tertiũ membrũ illius diuisionis, scilicet q̃ quædã sunt mistę, scilicet quę habẽt naturã realiũ, & personaliũ † quia ista cõtinuatio est à remotis contra significatum vocabuli continuare vt l. continuus. ff. de verb. obli. & contra vulgatam l. ij. in verbo, proximos, coniunctósq; titulos. ff. de statu homi. & contra ea, quę dixi latissimè super rub. huius tituli[a] præcedens autem continuatio fit ad proxima, & immediatè præcedẽtia. Sed, quod fortius est, nõ est verum quòd hîc ponat tertium membrum illius diuisionis positę in d. §. j. s̃. eo. vt videbimus ſ̃. in gloſſ. j. ¶ † In textu ibi adiudicare. Istud verbum propriè pertinet ad ista iudicia diuisoria: vt inquit glo. not. in l. sed & si res. in princip. in verbo Adiudicata. ff. de publi. ¶ No. à primo ex hoc text. quòd actio familię erciscundæ competit pro hęreditate diuidenda: & sic ad vniuersalia diuidenda: & competit inter cohęredes: vt hîc & l. j. & ij. in princip. ff. familię erciscundę. Addite quòd etiam competit inter bonorum possessores, & inter hęredẽ, & eũ, cui ex Trebelliano restituta est hęreditas, & inter alios honorarios successores, vt dixit Iurisc̃ons tus in

¶ Tituli. Quem vide in nume. 8.

a

1

2

3

4

5 tùs in l. sed & ius rei. §. j. ff. fami. ercis. † Et an istis casibus cõpetat vtilis vel directa: & an vni vtilis, & alij directa: ibi habetis in glos. fi.
6 in verbo, locum habet. & ibidem per Flo. ¶ † Secundò nota quòd actio communi diuidundo competit pro diuidendo aliquid commune, siue etiam sit commune ratione veræ societatis, siue non: quia in hoc nihil interest, vt inquit Iurisconsultus in l. ij. in princ. ff. communi diui. & textus in §. item si inter aliquos. suprà de obli. quæ ex quasi contractu. & l. si actum. & in l. quibus casibus. & l. pro socio arbiter. §. j. ff. pro soc. & tenet glos. hîc in verbo, commune. quam Angelus de Aretio hîc, & inaduertenter, dicit tenere contrarium. Voluit forte allegare glos. quæ bene contrarium sentit in dicto §. item si inter aliquos. in glossa j. in primis verbis, quam pro contraria allegat Ioannes Faber hîc: & ibidem ipse latiùs tangit. Et notate quòd in dicta l. ij. in princip. ff. communi diui. est casus notabilis, quem Bartolus ibi dicit bene notandum, & tenendum menti †, quòd si emimus rem simul. quòd in ea re dicemur esse socij. Ad idem est textus in l. cùm proponas. vbi glos. j. & ibi Bartolus & Baldus. C. pro socio. Quod limitauit multùm egregiè Raph. Cuma. in l. reos. in princi. ff. de duobus reis. esse verum, si animo cõtrahẽdæ societatis simul emimus: aliàs secus, per textũ valde no. in l. vt sit pro socio actio. ff. pro socio. & præsumitur empta nõ animo contrahendæ societatis, si incontinenti post emptionẽ diuidatur: vt l. sed Iulianus. §. proinde si acceperit. ff. ad Macedonia. Ita singulariter dicit Cuma. vbi s̃. Aduertite etiam in hac materia cõmuni diuidundo ad vnum, quod si esset verum, esset bene singula-
8 re, quod ponit Nico. de Neapo. hîc, in apostillatione text. † quòd si inter aliquos agitandum sit istud iudicium communi diuidundo super aliquibus rebus communibus, quòd ad istud iudicium debent vsufructuarij illarum rerum, si qui sunt, necessariò vocari: aliàs iudicium non valeret. Allegat de hoc textu l. is, qui fundum. in fin. ff. de vsufruc. leg. Et hoc dicit esse tenendum cordi. Sed ille text. mihi nullatenus probat hoc: imò potiùs contrarium. Bene ve-
9 rum est quòd ibi est casus quòd † quòd diuisio facta cum pro-
a prietario non præiudicat vsufructuario [a]: quia, vt ibidem inquit Iurisconsultus, non potuit arbiter assumptus in hoc iudicio communi diuidundo inter alios iudicando alterius ius mutare. Vnde bene fateor quòd ibi est casus quòd ad hoc vt iudicium communi diuidundo agitatum cum proprietario præiudicet vsufructuario, quod necesse sit ipsum vsufructuariũ ad ius vocari. Et iste est proprius intellectus legis illius. Sed quòd iudicium simpliciter non valeat, saltem quantùm ad ipsum proprietariũ, istud ego credo esse falsum, & contra mentem illius legis: & fortè quod ista fuit intẽtio
10 Nic. quamuis verba sua omnino aliter, & cõtrariũ velint. ¶ † Vltimò notate quòd in istis tribus actionibus iudex potest ex suo officio vni partium, etiam non petenti, totam, & integram rem adiudicare, & in eum transferre dominium alterius partis, dummodo subsit aliqua iusta causa puta difficultas diuisionis rei: aliàs hoc facere non posset: vt hîc, & §. eadem. cum §. sequenti. ſ̃. de offic. iudi.
11 Pro hoc adducit Angelus hîc simile, quod † videmus in arbitrato-
b re, qui potest de iure vnius partis dare alteri [b] pro bono pacis, & concordiæ: vt est glos. in l. sed & si in seruum. §. si quis iudex. in ver. in sęue. & l. idem Pomponius scribit, si de meis. §. recepisse. in verb. recepisse. ff. de arbi. & Bartolus plene in l. societatem. §. arbitrorũ. ff. pro socio. & Canonistæ in c. Quintauallis. extra de iureiu. Quod simile iudicio meo, non bene congruit ad propositum text. nostri: quia illud, quod dictũ est de arbitratore, procedit in modico: aliàs reduceretur ad arbitrium boni viri: vt inquit Bartolus in dicto §. recepisse. & latiùs in dicto §. arbitrorum. versi. quæro vtrum possit renuntiari. & singulariter Bald. in l. & in maioribus. C. de app.
12 & in l. fi. in j. oppo. C. de contrahen. emp. ¶ † Glo. j. in verbo, quædam. in fi. Dy. hîc simpliciter tenet quòd verum sit q̃ hîc addatur tertium membrum diuisioni positæ in §. j. s̃. eo. Cuius contrarium ego ibi tenui, & firmaui super gl. in verbo, summa. post Ioan. Fab. & Nic. de Neapo. ibi per multa media, quæ ibi videatis: & firmant etiam communiter doct. hîc: vt Iac. But. & Bald. Io. Fab. & Angel. de Are. quia tex. iste nõ dicit q̃ sint mistæ, sed q̃ habent mistã causam. Prætereà istud est optimũ fundamẽtũ Iac. But. & Nic. hîc, in j. oppo. extra gl. q̃ in hoc titulo tractatur de natura actionum quo ad ipsarũ originem: sed impossibile est q̃ aliqua actio origine sit mista, scilicet realis, & personalis: quia sic esset sibi ipsi contraria in origine, & oriretur ex causis omnino diuersis, & contrariis, quales sunt reales, & personales, prout opportunè declaraui in euidẽtialibus. §. j. s̃. eo. ergo impossibile est, dicere q̃ sit aliqua actio, quæ sit mista sui origine. b Et propterea nõ possumus dicere q̃ sit hîc tertium mẽbrũ diuisionis positæ in §. j. s̃. eo. quia earũ aliquæ sunt reales sui origine, aliquæ personales: sed in origine nullæ mistæ reperiũtur: ergo nõ possumus dicere quòd hîc sit tertium membrum. Tenendum est igitur q̃ istæ actiones sui origine nõ sint mistæ, imò personales: quod patet, quia oriũtur ex quasi contractu: vt §. item si inter aliquas. & §. hæres quoq; s̃. de obligq; quę ex quasi contractu. ergo sunt personales: vt in §. j. iuncta glos. in verbo, quibusdam modis. s̃. eo. Bene verum est quòd consyderato fine, & effectu, possunt dici mistæ: quia habent mistum effectum realium, & personaliũ: vt ex tex. in l. j. ff. finium regun. quã ita debetis intelligere, & declarabo statim in glos. seq. Sed aduertite, quia Ang. de Are. hîc post Iac. Butri. tenet posse sustineri glos. nostram cum Dy. intelligendo isto vltimo modo has actiones dici mistas: quod mihi nullatenus posʃibile videtur q̃ hîc sit tertiũ membrũ, quomodocũq; intelligatur, ad illã diuisionẽ positã in d. §. j. per fundamentũ proximè relatum: quia cùm earũ aliquę sint reales in sui origine, aliquę personales: istæ autẽ sunt mistæ in effectu tantũ: quomodo ergo potest esse tertiũ mẽbrũ diuisionis? ¶ Gl. in ver. fa. ercisc̃udæ diuido in quatuor. In prima declarat etymologiã huius vocabuli, familię erciscũdę. In secũda ponit rationẽ quare ista actio familię erciscũdę dicatur esse mista. In tertia formatur vnã quæstionẽ, & respõdet. In quarta formatur aliã, & eodẽ modo respõdet. Secũda ibi: itẽ ideo dicitur mista. Tertia ibi: sed quãto tẽpore. Quarta
13 ibi itẽ quęro. ¶ † In ea. glo. ibi: quia familia pro hęreditate ponit. dicite vt l. ꝓnũtiatio. §. familię. ff. de verb. signi. ¶ In ea. gl. ibi: erciſco, id est, diuido. dicite vt l. si duas. §. grãmatici. in verbo, Hęreſes. cum gl. ibi super illo verbo, Hæreſes. ff. de excu. tuto. Et ita etiã declarat
14 etymologiã huius termini gl. in rub. ff. fa. erc. ¶ † In ead. gl. ibi: & s̃. eo. §. sic itaq;. Tenetis rationẽ, quare actio ista familiæ erciſcundæ dicatur esse mista. Et eandẽ rationẽ ponit gl. in l. j. in gl. j. magna. ff. finiũ regun. Pro clara tamẽ intelligẽtia huius gl. & harũ triũ actionum debetis scire ex mẽte Dy. Iac. But. Io. Fab. & Ang. hîc, & etiã
15 Nic. hîc, in j. q. extra gl. † q̃ in iure nostro actiones dicuntur mistæ tribus modis. Primo modo illæ, que sunt persecutoriæ rei, & pœnæ simul, & sic quę partim sunt rei persecutorię, & partim pœnales: & hoc modo non capitur hîc, sed in §. ex maleficiis. & ibi vidi-
16 mus s̃. proximè præcedẽti. ¶ † Secũdo modo dicũtur actiones mistæ illæ, in quibus quilibet litigatorũ est actor, & reus, & sic in quibus non discernitur quis sit actor, & quis sit reus: & hoc modo istæ actiões, de qbus in hoc text. possunt dici mistę: vt l. iudiciũ cõmuni diui. ff. finiũ regun. & l. ij. §. in familię. & l. inter cohęredes. §. qui familiæ. ff. fami. ercis. & l. ij. §. j. ff. cõmuni diui. & l. in tribus. & l. seq. ff. de iudi. Et hoc modo etiã aliqua interdicta possunt dici mista: vt interdictũ vti possidetis & interdictũ vtrobi. §. pen. ſ̃. de interdict.
17 & l. si duo. §. j. ff. vti possid. ¶ † Tertio modo dicuntur actiones mistæ illæ, quæ dãtur ad reales, & personales præstationes: & hoc modo propriè accipiũtur istæ tres actiones in hoc tex. Accedat bonus tex. in l. itẽ Labeo. §. familię. ff. fami. ercis. hîc allegatus in gl. Et ad intelligentiã huius tertij modi, qui propriè spectat ad text. nostrum, & ad declarandum id quod voluit gl. nostra, debetis habere in memoria id, quòd declaraui vobis in euidentialibus. §. j. suprà eod. & reassumunt Dynus & Ioannes Fab. hîc, q̃ per actiones reales petimus id, quod nostrum est, vel id, in quo ius habemus: & sic natura realium propriè est quòd per eas petamus illud, quod ad nos pertinet ratione dominij, vel quasi, vel alterius iuris. ¶ † Per actio-

[a] Vsufructuario. Addete etiã nõ præiudicare creditori habenti hypothecam in re cõmuni ab altero socio constitutam. l. iij. §. fi. & ibi Bar. ff. qui po. in pig. habe.

[b] Alteri. Et an hoc tã de iure cõmuni quã ex forma compromiſsi facere possit. vide do. Barth. Soci. in consi. cexx. incip. viſo cõpromisso ver. circa princ. circa fin. cũ verſicu. ſeq.

nes

Universidad de Deusto
Biblioteca

nes autem personales petimus id, quod ad nos pertinet: & sic id, quod nobis debetur: & sic agimus ad id, quod nō est nostrum, sed nobis debitum. Cùm ergo per has tres actiones, quæ ponuntur in hoc textu agatur ad vtrunq;, nil mirum si dicātur mistam causam habere. Nam in istis tribus actionibus respectu portionis meæ dicūtur actiones reales: quia per eas ago ad id, quod ad me pertinet iure dominij vel quasi respectu autem portionis cohæredis sunt actiones personales: & quia in hoc ago ad id, quod meum non est: §. sic itaq;. suprà eod. Item respectu personalium præstationum, puta fructuum, & redituum perceptorum, & impensarum factarum: quæ omnia his actionibus petuntur, dicuntur etiam actiones istæ esse personales, vt hîc dicitur in textu & apertiùs in d.l. item Labeo. §. familiæ. Et per ista nunc apparet quare istæ tres actiones dicantur mistam causam habere. Et ita debuerat dicere glos. nostra hîc, & in dicta l. j. in glos. j. magna. ff. finium regun. quæ glos. ineptè loquuntur, cùm loquantur post factam adiudicationem à iudice: quia imò etiam ante factam adiudicationem dicuntur habere mistā causam, vt proximè declaraui. & ista est veritas. ¶ Quę autem differentia sit inter istas actiones mistas, & actiones personales in rē scriptas: cùm & illæ sint personales origine, vt declaraui in euidentialibus. §. j. suprà eod. sicut & istæ sunt, vt dixi in glos. proximè præcedēti. Nicolaus de Neapo. hîc. in ij. quæstione extra glos. ex traditis per Dyn. in §. j. suprà eodem. Colligit hanc differentiam quòd istæ actiones mistæ, quamuis sint origine personales, habent tamen effectum realium ex natura propria ipsarum actionum: † Actiones autem personales in rem scriptæ non sunt continuò personales, sed ex quadam æquitate: & sic non ex propria natura ipsarum actionum conceduntur contra quoscunq; possidentes. Ista differentia mihi nō placet. † Nā actio ad exhibendū est personalis in rē scripta. l. iij. §. est autē personalis hæc actio. & ibi glos. j. not. & magistra. ff. ad exhib. Et dicitur personalis, quia nascitur, ex quasi cōtractu: nam nō nascitur ex maleficio vel quasi: non ex contractu: ergo necessariò ex quasi contractu. s̄. de obliga. quæ ex quasi contractu. in princi. ergo penes quemcunq; possessorem reperiatur res quam quis sibi velit exhiberi, illum conueniet actione ad exhibendum ex illo quasi contractu: & sic semper contra quemcunq; possessorem agitur semper ex natura ipsius actionis: qa semper quilibet possessor in ista actione ad exhibendū tenetur ex quasi cōtractu: * ergo falsum est præsuppositum Nic. quòd actiones personales in rē scriptæ non dantur cōtra quemcūq; possessorem ex natura ipsarū actionum, sed solum ex æquitate. consyderabam posse assignari aliam differētiam. Nam actiones personales in rem scriptæ sine dubio in sui origine sunt personales: quia nascuntur ex contractu, vel quasi. Verum quia semper cōcomitātur possessorem rei. prout actiones reales, istæ actiones dicuntur in rem scriptæ, prout latiùs, & opportuniùs declaraui in euidentialibus. §. j. s̄. eo. tunc si quādo istæ personales in rem scriptæ dantur contra tertium possessorem, dicuntur per hoc assumere naturā realiū. Si ergo darentur cōtra principalem, qui teneretur actione personali, tūc non dicerētur in rem: † vt clarū est videre in omnibus interdictis, quę omnia sunt personalia in rem scripta. l. j. §. interdicta. ff. de interdict. Non sic est in his tribus actionibus, in quibus etiam si agatur contra eum, qui tenetur ex quasi contractu, nihilominus etiam dicuntur reales, seu habere naturam realium, prout s̄. latè declaraui: ergo apparet in hoc esse differentiam inter istas mistas, & personales in rē scriptas. Sed ista differentia posteà non placuit mihi, propter actionem ad exhibendum. quæ est personalis in rem scripta, iuncto fundamento, quod super ea feci contra Nic. vnde ego credo quòd ista sit vera differentia. Nam personales in rem scriptæ cōcomitantur quēcunq; possessorem: & propter hoc dicuntur in rem scriptæ, vt statim dixi, & latiùs in euidentialibus. §. j. suprà eodem. sed istæ tres actiones mistæ nullatenus dici possunt isto respectu habere naturam realium: quia non concomitantur quemcunq; possessorem, imò non dantur contra alium possessorem. Nam actio familiæ erciscundæ non datur nisi solum inter ipsos cohæredes: vt dixi suprà in j. not. huius textus. Item actio communi diuidundo non datur nisi solùm inter eos, qui habent rem communem: vt l. j. in fin. ff. communi diui. Item actio finium regundorum non datur nisi solùm inter eos, qui possident fundos vicinos, & quæstionem habent de finibus, iuxta l. j. ff. finium regund. intantum q̄ dixit singulariter Bal. in l. iij. C. finium regund. vnum maximum verbum in hac materia, si † est verum, quòd ille, qui non possidet quamuis sit dominus, non tamen potest agere ista actione finium regundorum ratione solius proprietatis, seu dominij, nisi etiā possideat. Motus arg. illius l. iij. quæ mihi nihil penitus probat: & per text. in l. j. ff. fami. erciscundæ, quæ lex probat mihi potiùs oppositum, iuncta glo. in verbo, ipso iure. cum legibus, quæ allegantur in illa glo. Istæ ergo actiones mistæ, de quibus in hoc text. non dicuntur habere naturam realium, eò quia concomitentur quemcunque possessorem: quia istud non faciunt, vt s̄. dixi, sed solùm quia in eis petimus id, quod ad nos pertinet ratione dominij, vel quasi, vt s̄. latiùs declaraui: ergo clarè apparet q̄ in hoc multùm differūt à personalibus in rem scriptis. Et credo q̄ ista sit vera differentia. † Si autem vultis scire quæ sit differētia inter actiones in rem scriptas, & actiones in rem simpliciter, videatis Bart. magistraliter loquentem post glos. in l. si tertius. §. si quis prius. ff. de aqua plu. arc. Et hæc differentia colligitur ex his, quæ dixi vobis in euidentialibus. §. j. s̄. eodem. prout etiam ibi dixi, & latè. ¶ † In eadem glos. ibi: vt C. eo. de anna. exceptio. l. j. §. j. Teneatis quòd quamuis actio familiæ erciscundæ sit mista, vel saltem habeat naturam mistam, quòd tamen quantùm ad præscriptionem attenditur, sit personalis: & quemadmodum in aliis personalibus non præscribitur minori tempore triginta annorum: ita etiam in ista actione familiæ erciscundæ non præscribitur minori tempore triginta annorum. Simile dicit Ioan. Fabr. hîc, & sequitur Ange. de Aret. quamuis de eo nullam faciat mentionem. Videmus † in petitione hæreditatis, quæ licet sit realis, vt l. sed & si lege. §. petitio. & ibi Bartol. ff. de peti. hæred. & l. finautem. §. sed & is. ff. de rei vend. & j̄. videbimus in glos. in versi. confines. tamen quantùm ad præscriptionem sequitur naturam personalium: quia ei non præscribitur longo tempore decem vel viginti annorum, sed tantùm triginta annorum: vt l. hęreditatis. C. de petitio. hære. Istud simile de petitione hæreditatis nullo modo placet mihi ad propositum nostrū, licet verissimum sit in se. Nam quòd petitio hæreditatis sit realis, fateor, vt prædixi: sed quòd ei non præscribatur longo tempore decem vel viginti annorum, sed tantùm triginta annorum, & q̄ ratio sit, eò quia sequitur in hoc naturam personalium, quamuis tex. in d. l. hereditatis. sentiat istam rationem, tamen alia est fundamentalior ratio. quam ponit glo. in d. l. hæreditatis. in glos. super verbo, Compellat. quam ibi sequitur Bart. & alij. Et est vna viua ratio, quæ potest oculo tenus videri. † Nam petitio hæreditatis non datur cōtra eum, qui titulo possidet: vt l. regulariter. ff. de peti. hære. sed præscriptio longi temporis non habet locum, nisi titulus præcedat: vt l. nullo. C. de rei vend. & l. Celsus. cum fi. ff. de vsucap. vnde nil mirum si petitio hæreditatis spatio longi temporis tolli non potest: & sic si in ea præscribenda requiritur præscriptio triginta annorum: quia si aliquis haberet titulum, non posset conueniri petitione hæreditatis, vt prædixi: vnde tunc non esset opus quærere de præscriptione petitionis hęreditatis. Si autem non haberet titulū, quo casu bene conueniri possit petitione hæreditatis tunc quomodo poterit præscribi longo tempore decem vel viginti annorū, cùm in ea requiratur titulus vt prędixi: † necessariò ergo requiritur præscriptio triginta annorum, quę currit sine titulo. l. sicut. & l. omnes. & l. si quis emptionis. §. j. C. de præscriptio. triginta vel quadraginta annorum. Sed ista ratio cessat in casu nostro in actione familiæ erciscundæ, & similibus: ergo istud simile non bonum, quamuis verissimum sit in se, per d. l. hæreditatis. Redeundo tamen ad propositum glos. nostrę † quòd actioni familiæ erciscundę præscribatur triginta annis, ex ista conclusione sequitur vnum corollariè, quod prima fronte videtur multum mirabile, quòd si ego steti in communione tecum per triginta annos, quòd non potero amplius agere contra te iudicio diuisorio

2 * Vide text. in l. a iij. §. fi. ff. ad exhi. Sardus.

diuisorio vt diuidamus: & sic si duo consortes steterunt per triginta annos in communione, non poterunt amplius intentare iudicia diuisoria, cùm illis sit præscriptum. Et istud idem firmat expressè glos. in dicta l. j. §. nemo. in ver. communi diuidundo. C. de anna. except. & ibi sequitur Iac. Butr. Bald. & Angel. & ibi dicit Baldus ad hoc esse diligenter aduertendum, & esse bene notandum. Istud etiam tenet glo. quæ plenius hoc tangit, quàm alibi, in l. j. in verbo, Cohæredibus. ff. fami. erc. Idem etiam tenet solennis glo. in l. fin. &
30 est glos. vnica. C. cōmuni diui. quæ dicit † quòd regula quæ habet
a quòd nemo inuitus cogitur in communione persistere, [a] fallit ratione temporis triginta annorum. & idem sentit glos. in l. si nō sortem. §. si centum. in ver. ad communionem. ff. de condi. inde. Idem etiam tenet Raynu. de For. & Flo. in dicta l. j. §. nemo. Hoc idem etiam tenet subtilis Petr. de Bella pertica in l. iiij. §. Cato. ff. de verborum obliga. Idem etiam tenet Rofred. in libellis suis in tit. fami. ercis. Et hos duos refert Nicolaus de Neapoli hîc in apostillatione. text. & etiam in quarta quæstione extra glos. Hanc eandem opinionem tenet etiam Ioan. Fab. hîc, & dicit quòd eam tenēt omnes doctores & posteà ipse respondet ad pleraq; fundamenta, quæ possent in contrarium adduci, vt hîc per eum. Eandem etiam opi. tenere videtur Nic. hîc, in iiij. quæstione glo. Pro ista parte adducuntur plura fundamenta, quæ inuenietis per doct. in suprà scriptis locis. Inter cætera adducitur illa l. j. §. nemo. & ibi videtur casus rotūdus de hoc, vbi dicit Imperator quòd in actione familiæ erciscundæ communi diuidundo, & finium regundorum, aut in alia quacunq; personali actione nemo audeat vitam longiorem triginta annorum interpretari. Ad idem, quia sicut præscribitur potentiæ offerendi: vt l. cùm notissimi. §. eodem iure. C. de præscrip. triginta ann. intelligendo tamen sanè, secundùm quod ibi declarat Bar. ergo eodem modo poterit præscribi triginta annis huic potentiæ petendi diuisionem. Nec videatur vobis mirum quòd quis inuitus detineatur in communione, ita quòd nequeat amplius petere diuisionem: quia respondebat glo. quam s̄. allegaui in l. j. ff. famil. ercis. quamuis Angel. de Aretio hîc adscribat istam solutionem Angel. in d. l. j. §. nemo. quia istud etiam aliâs contingit quòd quis inuitus in communione detineatur, quòd nequeat diuisionem petere, videlicet in casu l. fin. ff. de alie. iud. mutan. causa fac. vbi est tex. quem ibi dicit Bartolus singularem, & se nescire alibi: & in casu l. si pupil
31 lorum. ff. de rebus eorum. Et plures casus, in † quibus quis inuitus in communione detinetur, enumerat glos. sing. & magistra. in d. l. fin. C. cōmuni diui. Contrariam opin. contra glos. nostras, & contra tot, & tātos suprà scriptos patres, tenet Cy. in dicta l. j. §. nemo. C. de anna. except. Et ibidem in terminis firmat expressè Bart. qui dicit communiter doct. istud tenere. Idem etiam tenet Bart. in d. l. fi. C. communi diui. Idem etiam tenet Bartolus in l. si non sortem. §. si centum. ff. de cōdict. inde. Istud idem firmat Baldus sibi contrarius, vbi istud latè examinat, & concludit quòd ista est mera veritas in l. fi. in vltima columna. C. finium regun. & dicit quòd ista fuit opinio Roge. antiqui glossatoris ita tenētis. Addite vos etiam Mar. & prout referūt doctores suprà allegati, eandem opinionem tenet maximæ authoritatis Ioan. And. in addi. Spec. in titu. de iudi. in iiij. parte. in §. sequitur. in addi. quæ incipit ibi in §. ad hoc. vbi refert antiquos, & finaliter tenet hanc partem. Eandem opi. etiam tenuit Gul. de Cu. & Iac. de Ra. in d. l. j. §. nemo. & idem Gul. in l. j. & in l. si non sortem. §. si centum. ff. de condi. inde. prout refert Nic. hîc in apostillatione text. in ij. quæst. extra glos. Istam eandem partem secutus est etiam posteà Flo. sibi contrarius in l. j. in prin. ff. fa. erc. & sequitur etiam Angel. de Aretio hîc. Et istam etiam ego teneo, propterea quòd videtur mihi magis communis: quamuis credam quòd disputando contraria pars sit sustentabilior: quia pro ista nihil adducitur, quod mihi multùm vrgeat: quamuis infinita fundamenta adducantur pro hac parte per Cynum in dicta l. j. §. nemo. & ibidem etiam per Bartolum & etiam per Baldum in dicta l. fi. C. finium regun. & in aliis locis suprà allegatis. Inter cæte-
32 ra adducitur, † quia donec stamus in cōmunione, & donec possidemus simul, certo vnus recognoscit alterum in socium: ergo impossibile est quòd currat præscriptio: vt l. cùm notissimi. §. sed si quis. & l. malè agitur. C. de præscrip. triginta a
33 vel quadraginta annorum. † Item quia præscriptio est inducta ad lites tollendas, & dirimendas: vt l. fi. ff. pro socio. & l. j. ff. de vsuc. Modò si per præscriptionē induceretur perpetua communio, ita q̄ quis nō posset petere diuisionem: certè præscriptio operaretur effectum cōtrarium: quia non esset lites tollere, imò augere,
34 † quas materia communionis solet exercitare: vt inquit Iurisconsultus in l. cùm pater. §. dulcissimis. ff. de legatis ij. & in l. si nō sortem. §. si centum. ff. de condi. indebi. Prętereà, quādo socij communiter possident, & communiter recipiunt reditus, & prouētus, hîc nulla cadit negligentia, propter quā debeat ius diuisionis tolli. quod fundamētum est fragile. Prętereà, sola communio non parat aduersarium, nisi quis se faciat aduersarium, contradicendo diuisioni: ergo nō debet currere præscriptio nisi à tempore contradictionis; quia in præscriben-
d dis iuribus negatiuis nō currit præscriptio, nisi à tempore cōtradictionis: arg. l. qui luminibus. cum glos. ff. de serui. vrb. præd. & l. j. secūdùm j. lect. C. de serui. Vltimò pro hac parte adducitur fundamentum,
35 de quo Ange. facit maximum capitale. Nam clarum est † quòd pa-
b cto fieri non potest quòd perpetuò non stetur in cōmunione: [b] se-
c cus si ad certum tempus limitatum [c]: vt est text. not. in l. in hoc iudicio. in §. si conueniat. & §. sequenti. ff. communi diui. & l. fina. C. communi diui. Si ergo pacto fieri nō potest, ergo nec præscriptione, † & sic remedio legali: cùm valeat argumentum à pacto ad legem, siue statutum: vt est glos. melior cęteris. & ibi Bartolus in rub. C. de decre. decur. lib. x. & glos. magna in fine in l. non impossibile. & ibi Bartolus ff. de pact. & glos. in l. nec ex prętorio. ff. de regulis iuris. & glos. in l. domini prędiorum. C. de agri. & censi. lib. xj. Sed de hoc est textus apertus, & melior, qui sit in iure, & miror quòd non allegetur in communi, in l. finali ad finem. & ibi Bartolus & Baldus. C. de fideiuss. quem textum ad hoc allegat glos. à qua primùm didici in l. non solùm. §. morte. in ver. hęredis. ff. de ope. no. nun. Bartolus latè in repeti. l. omnes populi. in iij. quæstione principali. ff. de iusti. & iur. Et istud fundamentum fuit antiquorum, vt Cy. in dicta l. j. §. nemo. & Baldus in dicta l. fi. C. finium regun. Tamen quia de eo Angelus de Aretio facit tantū capitale, facile esset respondere, & respondet glossa in dicta l. j. in verbo, cohæredibus. ff. fami. ercis. Ad cuius solutionem se remittit Ioan. Fab. qui etiam format istud argumentum, videlicet quòd plus operatur præscriptio quàm pactum. Tamen ista solutio non est sufficiēs, cùm aliud
37 non allegetur. Et ideo ego meliùs respondeo, † quòd illud argumentum à pacto ad legem, vel statutum, bene procedit affirmatiuè, sed non negatiuè prout arguit hîc. Ita inquit Bartolus in l. alia. §. eleganter. in ij. col. ff. soluto matrimonio. Bene facit l. non est singulis. ff. de regulis iuris. & glo. singu. in c. cùm homo. xxiij. quęst. v. quę dicit quòd quamuis pacto nequeat fideiussor se obligare ad mortem pro alio, tamen lege, vel statuto hoc bene posset induci.
d * [d] Ergo negatiuè non valet argu. à pacto ad statutū. † Quicquid
38 sit stabit ex prędictis magis communis conclusio, quòd si duo consortes steterint in cōmunione, etiam per triginta annos quòd non petierint diuisionem, q̄ nihilo minus nō præscribitur cōmunioni, quo minùs possit peti diuisio: & possint intentari iudicia diuisoria. Nec huic conclusioni obstat d. l. j. §. ad hęc vbi videtur prima fróte tex. apertus ad oppositum: quia respondeo prout respōdet Baldus in l. finali. C. finium reg. q̄ ille textus procedit altero tantū ex consortibus possidente: quia tunc ille, qui possideret, bene præscriberet triginta annis contra alium non possidentem: sed vtroq; possidēte, prout in terminis nostris præsupponitur, tūc esset secus: quia nō curreret præscriptio, vt s̄. cōclusi. Vel possetis dicere ad d. §. nemo. q̄ currat præscriptio triginta annorum. verum est, si sit petita diuisio, & sic à tēpore diuisionis. Quę solutio diuinat & violat tex.

illum

¶ Persistere. Adde do. Barth. Socin. in consil. clxv. incip. visis. ver. vij. dato quòd prædicta. in fi. in ij. parte. q̄ diuisio, vbi cunq; nō est prohibita, cōceditur etiam aduersario inuito: quia nemo stare cogit in cōmunione, prout etiā dicit hîc do. Iaſ. May.

¶ In cōmunione. Adde eundem Iaſ. j. eod. §. nu. 41.

¶ Limitatum. Et hoc idē tenet Fel. in rub. de præscri. in v. col. post medium. in versicu. fallit glos.

* Videas latè de hac q. in §. actiones aūt. in vij. col. s̄. co. Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

illum. Ad aliud fundamentum patet solutio ex prædictis. [a] ¶ † Quid autem sit in actione finium reg. pone vos habuisse duos fundos vicinos, & terminos istorũ fundorum stetisse nõ turbatos per triginta annos, an si posteà turbentur, posit actio finiũ reg. intentari, an verò ei dicatur præscriptum illis triginta annis. dicite vt in præcedenti q.à qua pendet huius decisio, quæ etiam habet minus dubij. Et ita in specie determinat etiam Bal. in d.l.fi. C. fi. reg. in vlt. col. in ver. extra quæritur, nos habemus, &c. † Quid autem si essent duo fratres, vel duo consortes, quorũ vnusquisq; possedisset partem suam pro diuiso longo tempore, scilicet decem annis, inter præsentes, & viginti inter absentes, vel eorũ vnus probaret se possedisse aliquam rem puta fundum vt proprium pro parte sua longo tempore, & q̃ solus subiit onera illius rei, solus etiã percipiendo commoda: an si de diuisione aliter non appareat, per hoc præsumatur facta diuisio, [b] si alius contradicat. Glo. solennis in l. si maior. in glo. j. C. cõmuni diui. quæ multùm commẽdatur per scribentes, vt per Bar. & Bal. ibi tenuit q̃ sic. & de illa glo. facit magnum festum, & maius, quàm fiat hodie, quo sancti Georgij solennia celebramus. Nico. hîc in apostillatione tex. & latiùs in quarta quæstione extra glo. & illam gloss. dicit notandam, & q̃ alibi nõ reperitur in iure. De cuius glo. veritate videte hîc per eũ post Rayne. de For. & Pe. de Bel. perti. Videte etiam per Ray. Bart. Bal. & Salice. post antiquos in d.l. si maior. & Bar. in quæstione per eum disputata, quæ incipit. quædam mulier habens amplum patrimonium, ad finẽ illius quæstionis. & Bar. & Bal. in l. qui in aliena. in prin. ff. de acqui. hæredi. & Bal. in l. j. in vij. q. C. qui admit. & Bald. in l. j. in v. col. C. de fideicom. & Ange. in l. fi. ff. de vsuc. pro dote. & Ant. de Bu. in repe, c. peruenit. extra de cẽsi. in x. aliâs. xj. charta, ver. venio ad secundũ principale. & Bald. in cõsi. suo incipiente, in Christi nomine amen. quædam puella, &c. vbi tenet q̃ diuisio præsumatur facta ex decennali possessione habita pro diuiso. Et dicit esse gloss. ordinariam de hoc in d.l. si maior. [c] *quamuis subiiciat q̃ aliqui nõ intelligentes dicant contrariũ, vt ibi per eũ. Quid autem, si sint duo fratres, quorum vnus post mortẽ patris administrat vniuersaliter omnia bona paterna, sciente, & patiente altero, per longũ tempus, vtrum per hanc patientiam excludatur alter frater, maximè vigore tacitæ renuntiationis, quia videtur tacitè renuntiasse portioni suę. ex quo per tantum tempus stetit q̃ illam non petiit. Videte Bal. no. determinantem quòd non, in l. licet. & ibidem Paul. de Cast. C. de iure delibe. Et dum s. dixi q̃ nõ valet pactum, q̃ perpetuò &c. intelligendo, pro eo q̃ semper stetur in communione, & ne vnquam fiat diuisio: secus si ad certum tempus limitatũ, per tex. no. in l. in hoc iudicium. §. si cõueniat. cum seq. ff. communi diuid. & in l. fi. C. cõmuni diuid. ¶ † Quid diceretis de casu isto, qui est quotidie de facto: si duo fratres, vel duo socij, vel duo mercatores, aut artifices faciant inuicem pactũ q̃ non liceat diuidere pro toto tempore vitę eorũ: an istud pactũ valeat? [d] præ-

a 39 ✱ Adde q̃ opi. Bar. & Cyni, quicqd alij dicant, mihi verissima videt, pro qua põt adduci optimũ fundamentum: nam actio com. diuid. competit pro diuidẽdis rebus cõmunibus ex causa societatis: vt l. ij. ff. com. diuid. & societas potest in perpetuũ, i. dum 40 viuũt socij, in ira: vt l. j. ff. pro soc. & posset eorum vita vltra triginta annos durare: ergo etiam post trigin ta annos cõpetit actio pro socio, & communi diuidundo. nam durãte societate non potest agi ad diui sionem: vt l. tamdiu. cum ibi notatis. C. pro soc. & sequeretur vnum, si alia opinio esset vera, q̃ si societas triginta annorũ duraret, q̃ posteà non posset à rerũ communione discedere: quod tamen est falsum: vt l. verum. §. fin. ff. p soc. & ad l. j. §. j. C. de annal. excep. possem° etiã vltra s. dicta respondere q̃ illis actionibus diuisoriis præscribitur, non respectu rei diuidendæ in cui° societate cõcorditer permansimus, sed respectu sumptuũ, vel fructuum, qui huiusmodi actionibus peti possunt. l. pro socio arbiter. §. fi. ff. pro soc. c §. item si inter alios. s. de oblig. quæ ex quasi cõtra. cum corũ respectu possit non petenti imputari negligẽtia. Carcassona Sardus.

b ¶ Diuisio. Adde Feli. in c. sicut. de regu. in col. xiiij. in fin. versi. hanc fallen. firmat etiã Imol. q̃ si decennio fratres æquis portionibus bona pro diuiso possederunt, præsumitur inter eos facta diuisio. Et adde Pau. de Castr. in consilio xej. & omnino do. Alex. de Imo. in consil. xcij. ij. parte. & Bartho. Cepo. de serui. vrb. c. xix. d

& Petr. de Peru. in tracta. de societa. xj. parte. xiij. q. & Fran. Por. in trac. de duo. fra. ij. parte. lxviij. quæstio.

c ✱ Vide. Bar. in l. cùm de in rẽ verso. col. iiij. ff. de vsur.

d ¶ Valeat. Vide, q̃ ad hoc habent per do. Barth. Soci. in cõsi. cclxxviij. incip. in q. vertenti. ver. circa secũdá principalẽ difficultatẽ, cũ versi. seq. in ij. parte. vbi loquit de feudo. tamẽ habes nonnulla no. ad materiã quando sit appositũ pactum q̃ nullo modo vel aliquo tẽpore, vel in perpetuum, vel alijs diuersis pactis diuidi posit: an, & quando his nõ obstantibus diuisio fieri posit. Et vide do. Alex. de Imo. omnino in consi. xlvj. in vlti. col. in j. parte. & in consi. xviij. per totum. in ij. parte. & in consi. xxxiiij. in ij. col. ea. parte. Et quo & qualiter intelligat dispositio quòd aliqui teneantur stare simul, & habitare in eõione, & tenere omnia bona, p indiuiso, sub pœna: vide per eum in consilio ex. in prima col. in iij. parte.

quorundã. In tertia gl. decidit ponendo suam diuisionem. Secunda ibi: quidam dicunt eas anomalas. Tertia ibi sed dic omnes esse personales. ¶ In ea. gl. ibi: vt ff. finium reg. l. ij. in prin. dicite vt ibi per gl. in versi. ædificium. quæ pluribus aliis modis dicit. & ibidem per Floria. ¶ In ea. gl. ibi. l. fiue bonę fidei. §. j. dicit pro nũc in hoc puncto, quem aliter non excutio, quòd quamuis Dyn. hîc per multa
43 media conetur ostendere † quòd petitio hæreditatis fitmista, vel saltem habeat effectũ mistum, realiũ, scilicet & personaliũ: & cum eo transeunt Ioan. Fa. & Nic. de Neapo. in vj. q. gl. Ego teneo tamẽ pro nũc id, quod simpliciter Iurisc°s. in d.l. sed & si lege. §. petitio. ff. de peti. hær. q̃ petitio hæreditatis est realis: habet tamẽ quasdã personales præstationes, declarãdo prout ibi declarat Bar. qui idem tenet. Et q̃ petitio hæreditatis sit realis, habeẽ etiã bonus text. in l. finautẽ. §. sed & is. ff. de rei vẽd. De quo etiã videatis Ang. de Are. in §. sed istæ. in iij. col. s. eo. vbi etiam idem tenet, & respondet ad quædã motiua Bald. tenetis cõtrariũ in d.l. fiue bonæ fidei. §. j. ¶ In ea. gl. ad fin. dicit Dy. q̃ ista gl. ponit magnas decisiones: & posteà dicit q̃ est mera veritas: & alij omnes sequuntur hîc, quòd omnes istæ actiones hîc in glo. nominatę sunt sine dubio personales origine, in rem tamen scriptæ. quod declarate vt dixi in euidentialibus.
44 §. j. s. eo. Et patet, † quia actio ad exhibendum quãuis sit personalis origine, d.l. iij. §. est autem personalis hæc actio. iuncto §. fin. hîc allegata in gl. tamẽ est in rem scripta, vt ibi declarat gloss. j. quæ est
45 magistralis. Eodem modo dicimus in omnibus interdictis, † quòd omnia interdicta origine sunt personalia in rem tamen scripta. l. j. §. interdicta. ff. de interdic. ¶ Extra glo. ad complementum præsentis §. restat vltimò vt pro more videamus formationem libello rum in tribus actionibus in hoc tex. positis. prius tamen quàm ad libellos accedamus, bonum erit videre succincte per viam conclusionum, & per bonas remissiones ad aliqua fundamẽta in vnaquaque ex istis tribus actionibus in hoc textu positis. Et secundùm ordinem text. primò videamus in actione familiæ erciscundæ, in qua
46 illud est potissimum fundamentum, quòd ad hoc † vt competat ista actio familiæ erciscundæ, necessariò requiritur quòd sint cohæredes, prout s. dixi in textualibus in j. no. Et circa istud Ioan. Fab. hîc in iiij. col. ponit aliquas quæstiones, quas hîc videatis per eum. Item requiritur quòd iste cohæres, qui vult intentare iudicium familiæ erciscundę, non negetur ab alio cohærede esse cohæres: excluderetur per exceptionem ab hac actione, nisi possideat, & sic nisi sit in possessione hæreditatis, quo casu si possidet, quãuis negetur cohæres, nihilo minus sibi cõpetit ista actio. De vtroq; est casus in l. j. ff. fami. ercis. & ibi videatis duas glos. & etiam Barto. & Flo. Ne tamẽ erretis aduertite quòd quando cohæres non possidet, & negatur cohæres, quamuis sibi non competat ista actio familiæ erciscundę, potest tamen agere alia actione sibi cõpetenti, puta petitione hæreditatis, petẽdo quòd declaretur cohæres, quo obtẽto, poterit posteà condescendere ad istam actionem familiæ erciscundę. Ita declarant gl. in d.l. j. ff. fami. erciscun. Et in hoc dicit Ange. hîc se vidisse multos errare. Sic ergo actio ista familiæ erciscundæ non competit cohæredi, nisi cohęres suus fateatur eum cohæredẽ, vel si negatur cohæres tamẽ possideat. Et si vultis scire fundamentalem rationẽ huius conclusionis, videatis Bald. loquentem tamen subtiliter in l. non epistolis. in ij. col. C. de proba. & ibi etiam ponit Bald. quid si neuter cohæredum possideat, an nihilo minus competat hoc iudicium familiæ erciscundæ: & sic an in hoc iudicio veniat res à neutro possessa. Et determinat quòd sic. Allegat l. sed & si vsucapio. in prin. ff. fami. erciscundæ, & ibi ista gl. no. in ver. subducit. quæ istud optimè elicit ex illo tex. & habet pro mirabili. Prędicta procedunt, quando fuit oppositum ante litis contestationem quòd ille, qui intentat istud iudicium familiæ erciscundæ, non est cohæres, nec possidet: aliàs autem si non fuisset oppositum, bene teneret ipsum iudicium. Glo. est multùm solẽnis quam Bar. & ibi scribentes multũ mandant teneri menti, in l. ij. in glo. in ver. restitui. C. cõmuni diui. & glo. in l. si mancipium. §. j. in glo. in ver. actũ. ff. de euict. & Bart. in l. j. ff. fami. ercis. Bald. in l. in familiæ. C. fami. erciscun. Accedant quæ ego latè dixi in §. item si quis in fraudem. s. eo. in illo puncto, an valeat iudicium contra possessores bonorum, non facta prius

excussione principalis, si non fuit oppositum a
47 de excussione. ¶ † Ista actio fami. erciscũdæ ad quid competat, declarat Iurisconsultus in l. iij. & in l. iiij. & quasi per totum. ff. fami. erciscę. Et an veniat fructus, habes tex. in §. si familiæ. j. de offi. iudi. Certum autem est in ista actione non venire nomina debitorum. Et est ratio, quia in eis facta est diuisio pro portione hæreditatis. Tex. habetis cum ista ratione in l. ea quæ. & ibi Bar. & alij. C. fa. erc. & in l. hęredes. §. j. ff. fami. b
a ercis. & gl. vnicã in l. bona. C. fami. ercis. [a] Circa
48 hoc tangit Ioan. Fab. hîc in vj. col. † nunquid in ista actione veniãt iurisdictiones, nũquid iura patronatus, nunquid homagia, & nũquid feuda [b]: videatis hîc per eum, & quæ dicam j. in b, actione sequẽti, scilicet cõmuni diui. ¶ An autẽ si semel actũ sit famil. erciscun. possit iterũ agi pro rebus nõ diuisis: videatis tex. gl. Bal. & Sali. in l. j. C. fami. erciscun. & Ioan. Fab. in xj. col. formantem circa hoc aliquas quæstiunculas. & ibidẽ in d.l. j. ponit etiam Bald. post glo. Pe. &
49 Cy. † quæ sit ratio diuersitatis, quare petitio hęredi possit pluries intentari, & non tamen ista actio familiæ erciscundæ cùm tamen vtrunque iudiciũ sit vniuersale. dicite ibi per eũ: quia iudicium famil. erciscundę vniuersale est parte vtriusque: iudicium autem petitionis hæreditatis quamuis sit vniuersale ex parte agentis, tamen ex parte conuenti potest esse particulare: vt ibi latiùs per
50 eum, quem totum simpliciter refert hîc. ¶ † An autem in hoc iudicio familiæ erciscundæ veniat euictio ista, est bona quæstio: puta, si portio vni ex cohæredibus assignata fuerit ab eo euicta: habetis textum in l. si familiæ. C. familiæ erciscundæ & ibi videatis solennem glossam. in versiculo. pro parte. & ibi Bartolus & notabilius Bald. videatis etiam Bartolum in l. qui Romæ. §. duo fratres. in vltima quæstione. & etiam vndecima quæstione. ff. de verborum obligationi. & Bald. in l. si fratres. C. commu. vtriusque iudi. & in cap. j. in titulo Impe. Lotha. in vsib. feudo. & in cap. j. §. præterea ducatus. de prohi. feud. alic. per Fed. In hac autem actione familiæ erciscundæ ex mente Angel. hîc, & plenius Ioan. Fab.
51 hîc, potestis ita formare libellum. † Ago contra Titium, & dico quòd cùm à Sempronio pro æquali portione fuerimus hæredes instituti, eius hæredes fuimus æqualiter, & pro indiuiso eius res in hæreditate existentes æqualiter, & pro indiuiso possidemus impræsentiarum verùm cùm à dicto Titio pluries petierim, & requisierim diuisionem dictæ hæreditatis, seu rerum in ea existentium, idem Titius dictam diuisionem facere recusauit, & recusat. Quare cùm nemo inuitus compellatur in communione perfistere, propterea quòd soleat lites & controuersias excitare, peto per vos dictam diuisionem fieri, & portiones, prout vobis visum fuerit, adiudicari. Et tamen casu, quo alter cohæredum percepisset plures fructus aut plura emolumenta ex hæreditate, quàm ad eum pertinerent, istud etiam esse libello petendum de per se: & generaliter secundùm emergentiam casuum deberet variari hic libellus. Circa quẽ recurretis omnino ad Ioannem. Fab. hîc latè disputantem de eius veritate, & circa eum plu-
52 res quęstiones formantem. ¶ † Veniamus modò ad actionem communi diuidundo. Et pro habendis aliquibus fundamentis in ea, sciendum est quòd regulariter ea omnia, quæ obseruantur in iudicio familiæ erciscundæ, & quæstio. suprà proximè dixi, obseruantur etiam in ista actione communi diuidun. Text. est in l. si quis putans. §. penulti. & ibi glossa. in versiculo tractauimus. & ibi Flo. ff. communi diui. Sunt tamen aliquę differentiæ inter eas, quas ponit glo. in §. item si inter aliquos. in versicul. idem iuris. suprà de oblig. quæ ex quasi contractu. & glo. in dicta. l. si quis putans. §. penul. & in l. alienationes. per illum text. ff. familiæ ercis. Et circa hanc actionem communi diuidundo. videte multa, quę ponit Flo. in rubri. ff. communi diui. quę habuit pro maiori parte ab Azo. in Sum. illius tituli. C. communi diui. quæ omnia formaliter

a ✱ Aduertas: nam dato q̃ ipsa nomina non diuidãtur quo ad effectum, tamen bene diuidũtur singula singulis ad iudicando, stipulationib° interpositis: vt l. ij. §. fi. & planè. ff. fami. ercis. Carcassona Sardus.

b ¶ Feuda. Tu vide Feli. in c. prudentiam. in j. col. circa prin. in versic. sed q̃ imò. cũ plurimis seq. quid fieri debeat quando res cõis diuidi nõ põt vt comitatus, & feudũ: vide do. Alexan. de Imo. in cõsi. xviij. in pe. col. in ij. parte.

refert

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Eligere. Vide ff. co. nume. c. 62.

b ¶ Partem. Addc Lud. Ro. in consi. incip. quo ad primum propositum cōsultatiōis. in fi.

c * Videas do. Alex. in d. §. cohæredes. col. fi. ad concordiam dictorū per Bald. Sardus.

d ¶ Quod sic. Vide Ludo. Ponta. in singu. ver. diuisio.

refert Ang. hîc. Et in istis locis inuenietis recollectos casus, in quibus competit hæc actio, & in quibus non. Vltra quos posset probabiliter dubitari, † nunquid personę ecclesiasticæ
53 posint agere ista actione communi diuidundo pro rebus, quas ecclesia habet communes cum alio. De quo vide tex. & ibi glos. Barto. & omnes in l. iubemus. la ij. in princ. C. de sa. san. ecclē. † Et an cōpetat canonico nomine præ-
54 bendæ suæ contra canonicū, vel contra etiam alium: videatis Inno. & alios in c. ex literis. extra de proba. ¶ † Et nunquid in ista actione
55 dicemus prout dixi in superiori, scilicet quòd non competat ei, qui non possidet, & negatur socius. Concludunt Ioan. Fab. & Ang. hîc, quòd sic. Allegat Ioan. Fab. text. in l. fundi. ff. de excep. titu. generali. & glos. in l. j. super ver. exceptionem. ff. fami. erciscun. Addo ego in terminis Barto. idem firmantem in l.
56 in prouinciali. §. j. iuxta princ. ff. de oper. no. nuntia. ¶ † Et an ista actione cōmuni diuidundo veniant iura, videte text. in l. arbor. §. fin. & ibi Bart. ff. communi diui. & glos. & Bart. in d. l. in prouinciali. §. j. ¶ Et an iurisdictio communis pluribus, puta in vno castro, possit venire in hoc iudicio comuni diuidundo: ponit Barto. in l. arbor. §. fin. & Bar. in l. dum constet. §. fin. ff. de aqua quotid. & æsti. & ibi etiam quid de iure colligendi pedagium. Accedat quod
57 not. Bar. in l. inter tutores. ad fi. ff. de admi. tuto. ¶ † Et an plures vasalli possint agere inter se ista actione communi diuidundo pro re feudali, videatis tex. in c. omnes filij. in prin. fi de feu. fue. contro. inter do. & agna. & tex. in l. communi diuidundo. & in princip. & ibi glo. in ver. confunderetur. in fi. ff. commu. diuidū. aliquid etiam
58 per Ioan. Fab. hîc. ¶ † Quomodo autem, & qualiter fit fienda diuisio in ista actione communi diuidundo inter plures socios, vel inter plures consortes, vel etiam in actione familiæ erciscundæ, qua proximè vidimus inter plures cohæredes: & quis eorum debeat facere diuisiones, siue partes, & quis eligere. Sunt nōnulli, quos refert Ioan. Fab. hîc, in vlti. col. ad fi. qui dicūt quòd ille, qui prouocat, debet diuidere & prouocatus eligere. Et ita dicit Ioan. Fab. obseruari de facto in pluribus terris. Et si essent plures prouocati, videretur ꝙ minor eorum, tanquam infirmior consi-
a lij, deberet eligere, [a] per text. in l. ij. C. de metati. & epideme. lib. xij. & in l. j. C. de his, qui se defe. lib. x. In contrarium faceret l. ij. C. quando & qui. quarta pars deb. lib. x. & l. sancimus. §. ne autem. C. de dona. Finaliter concludit Ioan. Fabr. in prædictis sibi videri de iure dicendum ꝙ iudex sit ille, qui debet facere partes pro arbitrio æquitatis suæ, & pro eodem arbitrio potest singulis singula adiudicare iuxta text. in l. ad officium. C. communi diuid. & text. in l. in iudicio. ff. fa. erc. & §. si familiæ erciscundę cum duobus §. seq. ff. de
59 offi. iudi. ¶ † Et quomodo debet iudex diuidere res communes, puta fundos, & similia, declarat magistraliter tex. in l. j. C. communi diuid. & ibi Bar. & melius Bal. in j. not. quia si res non possunt commodè diuidi, quia diuidendo fieret iniuria vni ex consortibus, tunc debet deueniri ad licitationem, & illi adiudicari in totum, qui plus pretij offert consorti: vt ibi, & l. ad officium. in ver. fin. C. communi diuid. Si autem res potest commodè diuidi sine cuiusquam iniuria, tunc non est deueniendum ad licitationē, sed debet res diuidi, & portio cū suis finibus, & signis, vnicuiq; adiudicari, d. l. j. C. cōmuni diui. Dicebat tamen fin. Bal. secundùm quod credo esse eius mentē in l. sancimus. in prin. in vlti. col. C. de do. ꝙ si essent duo habentes rē cōmunē, puta aliquod hospitiū, & illa res nō possit cōmodè diuidi, quo casu deueniēdū est ad licitationē, vt prędixi, ꝙ si in licitatione sunt pares, ꝙ neuter offert maius pretiū altero, ꝙ hoc casu ille debet præferri, qui habet maiorem partem
b [b] in illa re, eo quia aliquid debet operari maior pars, cùm plus iuris dicatur habere. Est tamen verum ꝙ Bal. istud apertè non dicit, sed multùm bene probat text. ille in princip. in §. ne autē. in ver. ampliorem summam. & ibi not. glo. in ver. ampliorem. bene facit l. fi. in prin. in ver. fortunā. & ibi Bal. C. commu. de leg. Subdit etiam magistraliter Bald. in d. l. sancimus. in vlti. col. videlicet quòd res diceretur non posse cōmodè diuidi, quādo nō pōt sine deteriora-
60 tione diuidi. Verum est quòd text. in l. j. C. communi diui. aliter dicit, videlicet quòd tunc res dicatur non posse cōmodè diuidi, quan-
do diuisio fit ad iniuriam alterius ex consortibus. ¶ † Item aduertite in proximè dictis quòd eo casu, quo ad licitationem deueniendum est, quòd etiam tertius penitus extraneus potest in hac licitatione admitti, ex causa tamen, secundùm quod declarat tex. in d. l. ad officium. versi. fi. C. cōmuni diui, & ibidem Bal. circa medium j. col. Et an eo casu, quo iste tertius admitteretur ad licitationem, an si in licitatione offerret maius pretium, quàm res valeat, an excluderet consortem, qui vult tantùm offerre, quantùm res valet. Ista est bona quæstio: videatis Bald. istud disputantem non in specie in his terminis, sed bene in terminis omnino similibus, in l. ij. in vlt. q. C. de rescin. vend. & ibi per multa fundamenta concludit quòd ille tertius admitteretur, consorte excluso. Idem etiam tenet Sali. in l. dudum. C. de contrahen. emp. Contrarium in terminis nostris pro prijs tenuit ipse Bald. in d. l. ad officium. vbi formaliter dicit quòd si consors offert pretium condignum, & sic pretium æquum, & iustum, quòd non attenderetur extraneus licitator, qui esset magis animosus, & offerret maius pretium, quā res valet. Et hoc dicit innuere tex. illum in d. l. ad officium. quem dicit alibi non reperiri in iure. De quo vide etiam Ange. & Imo. in l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de verb. obli c. ¶ † An autem tertius licitator suo arbitrio
61 comparens, & non submissus ab alio consorte, debeat admitti ad licitandum, & ad plus offerendum, circa tamen fines iusti pretij, ne reincidamus in quæstionem præcedentem: & an si iste tertius obtulerit se nomine alterius consortis in licitatione, possit postea ille ratum habere: & an istud ius offerendi, quòd habet consors in licitatione, possit alij extraneo cedere: de his omnibus videatis Bald. post Gul. de Cu. in d. l. ad officium. & Ludo. Ro. in l. j. §. vsufructuarius. in recollectis antiquis, & ibidem Pan. de Ca. ff. de ope. no. nun. Pro habenda tamen apertius veritate suprascriptorum, & pro eorum clariori intelligentia, videlicet quis debeat diuidere, & quis eli-
62 gere, † quæro de quæstione tota die contingēte, maximè, vt inquit Ang. hîc apud mechanicos, pone quòd sint plures fratres, qui volunt venire ad diuisionem. an sit verum quòd frater maior teneatur diuisionem facere, siue diuidere, & minor eligere. Et quia est articulus quotidianus, intēdo illum pleno stylo attingere. prima fron
d te videretur dicendum quòd sic [d], per tex. in l. j. C. de his, qui se defe. lib. x. ibi: habitura priuilegium, vt prior eligat optionem. ibi est
63 tex. † quòd in diuisione fienda inter fiscum, & mulierem, mulier habet priuilegium eligēdi. & per illum tex. dicit ibi Bar. dicere vulgares quòd maior debet dare optionem minori. Et ad hoc no. simpliciter text. illū Nic. de Neap. ibi Ad idē facit l. ij. in prin. C. de metatis & epideme. lib. xij. Bar. & Bal. in d. l. j. C. de his, qui se defe, li. x. firmāt, ꝙ sit falsum dicere ꝙ maior debeat dare optionē minori, nisi in casibus, in quibus hoc in priuilegium conceditur expresè à iure: vt ibi, & in d. l. ij. sed debet diuisio expediri officio iudicis: vt §. si familiæ. & seq. ff. de offi. iudi. Et pro hac opi. bene facit text. in l. ij. in prin. C. quando & qui. quar. pars debe. libro x. in plerisque verbis, maximè ibi, electio & sortis felicitate cōtingat. Et ibi Bar. nota.
64 illum tex. ad hoc quòd † facta diuisione à iudice inter fratres, tunc cuius sit electio, potest iudex in sorte ponere. Hanc opi. firmat Bal. in l. si maior. in j. no. C. communi diui. vbi per illum tex. no. æqualitatem in diuisione esse seruandam per omnia, licet fratres sint sexu, & ætate dispares. Vnde, secundùm eum, licet sit consuetudo quòd frater maior debeat partes facere, & minor eligere, vt refert secundùm eum, Augustinus in lib. de ciui. Dei, tamē de iure nō debet inter eos esse prælatio diuidendi, vel optandi, sed in omnibus debet inter eos seruari æqualitas: vt ibi in illo tex. Et sic debet optio contingere sortis aut breuium felicitate: non autem prærogatiua personæ vel ætatis: prout dicit esse tex. in l. ij. in prin. C. quando, & qui. quar. pars deb. lib. x. Et eandem etiam opi. tenet ipse Bald. in l. j. in j. col. C. de pact. vbi formaliter dicit ꝙ quando fratres diuidunt hæreditatem paternam, quòd non prælatione, sed sortis felicitate cōtingit optio portionis: per d. l. ij. C. quando, & qui. quar. pars debe. lib. x. Idem etiam tenet Bald. in l. iubemus. la ij. in princ. C. de sacrosan.

a ¶ Veteris. Adde Fran. Are. in l. de quæstione. C. de pactis. quòd præcepta iudicialia veteris Testamenti non obligāt in lege noua. Et qui libri veteris Testamenti sint authentici, vide Felin. in c. ex parte. in xxiiij. col. statim post medium. in versi. de libris autem. de rescri. & id, quod dicit hîc do. Ias. May. idem etiam ipse Felin. ibidem in col. xxiiij. ad fin. ibi fortius.

b * Hanc eadē opi. firmat idem Ias. in l. j. col. pe. ff. si cer. pe. & domi. Alexan. in addi. ad Barto. in d. l. vnica. C. de his, qui se def. lib. x. sub dubio fortè inclinat in opin. Canonistarū. sed certe iura, quæ ꝙ Legistarū sententia adducuntur, vrgētia sunt. nam in l. ad officium. C. commu. diuid. & in l. j. eo. tit. & in §. si familiæ. insti. de offic. iud. videtur apertè probari ꝙ diuisio spectat ad iudicem si ad arbitrum, ergo non ad fratrem maiorem. Prætereà si Canonistarū opi. vera esset, æqualitas non seruaretur inter fratres, contra l. si maior. in fi. C. cōmu. diuid. & text. in d. l. vnica. C. de his qui se def. per locum à speciali satis vrget, nec iure cautum reperitur ꝙ frater minor habeat hoc priuilegiū cōtra maiorem: nec vero simile videtur, si casus ille non
a esset decisus per leges §. allega. eū sit frequentissimus ꝙ esset omissus, argu. l. item apud Labeonem. §. ait prætor. ff. de iniur. Et hāc opi. firmat nouissimè Modernus de Ripa in d. l. j. col. xj. ff. si cer. pe. ꝙ aut ad officium iudicis, vel ad sortis felicitatem pertineat, argu. l. ij. C. quando, & quib. quar. pars debe. lib. x. Et respondet ad authoritatem diui Augustī. Mihi autem videtur cùm nō simus in materia cōcernenti peccatum. Et cōiter Canonistæ deuient in hac q. à Legistis, ꝙ in terris subiectis ecclesiæ. seruet opi. Cano. & in terris Imperij opi. legist. arg. eorum, quæ habentur in c. j. & ij. extra de noui ope. nunti. & in l. priuilegia. C. de sacrosan. eccle si. Et ita secūdùm do. Christoph. de Angelellis in d. l. j. ff. si cer. pet. distingūt magis cō muniter Moder. vt ab ipso in voce audiui. Carcas sona Sardus.

c ¶ Gubernauit bona. Et ideo dixit do. Alex. de Imol. in cōsi. iiij. in iiij. parte. quòd in dubio maior intelligitur, scilicet æta te si ratio substantiæ materię aliud non succedeat. Et quis dicatur maior, vide Feli. in c. veniens, post princ. in ver. nōt. ibi: maiores de simo.

per illum text. in authen. vt iudic. sine quoquo suffra. quam no. Bal. in authen. ad hęc. ij. col. C. de vsur. ergo sequitur in proposito nostro ꝙ dicta illorum sanctorum fulcita authoritate veteris Testamenti, nedum sunt seruanda pro lege in decisionibus causarū, vt dicunt gl. prælallega. maximè gl. in d. §. cogitatio. & Io. Andr. in d. c. certificari. imò etiam essent prefereda cuicunque cōstitutioni papali, vel Imperatoris, si qua fuisset, quæ contrarium disposuisset. Et hanc rationem in proposito nostro adduxit in medium multùm eleganter Abb. Panormita. in d. c. qualiter, & quādo. el ij. extra de accu. Quid tenēdum in hoc articulo? Canonistæ (vt vidi-
tis) tenent quòd de iure frater maior teneatur facere partem minori. Legistæ autē magis cō. muniter firmant oppositum. Sed certè contra Legistas multùm stringit tex. ille in d. c. j. extra de paroch. multùm etiam stringit ratio prædicta. Tamen ad d. c. j. conantur Legistæ respon dere: in specie Angel. hîc, ꝙ ibi loquatur in bonis ecclesiasticis, nō in bonis laicorū, vel quòd ibi sit speciale fauore ecclesiæ tam respectu eligentis: quia præsumitur quòd episcopus iunior
c magis superuiuet: & sic plus conseruabit res ecclesiæ: & etiam respectu diuidetis: quia cùm sit antiquior dignitate, præsumitur habere maiorē notitiam, quàm iunior: ergo melius sciet diuidere. Tamen in veritate, prout etiam dicebat ille solēnis pater do. Io. de Ana. in d. c. qualiter, & quādo. el ij. nulla dictarum solutionum est bona: & ideo ego credo posse teneri cū Canonistis, & ita esse tenendum, quòd de iure frater maior teneatur facere partes, & minor eligere. cum pro opi. Legistarum nullibi reperiatur clara decisio: et Canonistæ habēt text. apertum in d. c. j. ergo est ei standum in foro ciuili:
e vt in glo. in c. licet ex suscepto. in ver. vacante. extra de foro competenti & gl. in c. per venerabilem. extra qui fi. sint leg. & in c. Raynutius. extra de testa. Et per ista sit expeditus præsens articulus, * [b] circa quem illud vltimo loco semper diligētissimè notabitis, quod signanter dicunt Canoni. Hosti. Ant. de But. & Petr. de Anch. in c.
68 j. extra de paro. † quòd maior in proposito nostro sumitur pro il-
c lo, qui maiori tempore gubernauit bona. [c] & hoc multùm bene probat text. ille. Quod verbum teneatis bene cordi ad suprà dicta, & maximè quando vigeret consuetudo quòd maior teneretur facere partes, & minor eligere. licet etiam, vt s. concluserim, putem hoc
69 esse de iure. † In hac autem actione communi diuidundo formam libelli nō pono: quia habetis eam notabiliter per Bar. in d. l. ad officium. & ibi per Bald. C. cō. diui. ad eos recurratis. & sequitur Ang. hîc, qui formā eorū in specie ponit ad frustratoriam mēbranarū occupationem. Videatis etiam Bald. in l. j. per illum tex. in eod. titu. C. cōmuni diui. & reliquas quæstiunculas circa hunc libellum per Io. Fab. hîc. Accedamus vltimò ad actionem finium regundorum: cuius materiā ita prolixè examinat per multas quæstiones Io. Fab. hîc, adeò ꝙ nullibi in iure reperietis hanc materiam ita plene examinatā ad magnam partē. In qua materia videatis not. text. Cano. in c. ex literis. extra de proba. & ibi solēnem glo. in ver. duorum. &
70 ibidem per doct. maximè per Anto. de But. & Abb. Panor. ¶ † Et an ista actio finium regundorum sit natiua, vel datiua, habetis glo. cōtrarias. Nam gl. in l. j. in glos. j. mag. ff. fini. regun. tenuit quòd sit datiua. & idem tenet glos. ij. in l. fi. C. fini. reg. contrarium nota, ꝙ imò sit natiua. Et quòd oriatur ex quasi contractu, tenuit glos. j. in ver. intelligitur. in §. hæres. s. de oblig. quę ex quasi cōtractu. & hāc sequitur Iac. Bu. & Pet. de Bellaper. & cōmuniter Moderni, vt refert Ioan. Fab. hîc, & sequitur etiam Angel. de Are. hîc, circa xxij. aliās xij. col. Idem tenet Nicol. de Neap. in d. §. hæres. Videatis hîc

Universidad de Deusto
Biblioteca

a *Vide tex. vbi de hoc videtur casus, in l.iij. in fi. C. fini. reg. Sardus.
b ¶ Iurare. Pro omnibus hîc dictis de agrimensore per do. Iaſ. May. vide tu Fel. in c. quia indicante. de præſcrip. vbi plenè, & not.
c ¶ Probentur. Et qualiter probentur, vide Fel. in c. cùm cauſam. de proba. in vit. col. in verſi. extra gl. & quod ibidē dixi in apoſtil.
d *Poterat allegare tex. hoc ad literam decidentem in l. in finalibus. ff. fini. regun. Sar.

Ioan. Fab. arguētem ad partes, & poſteà diſtinguendo ſaluantem omnes ſuprà ſcriptas gl. Videatis etiam Bald. latè diſtinguentē, & ſaluantem ſuprà ſcriptas gl. in l. fi. C. fini. reg. qui Bal. cōcordat cum his, quæ vult Ioan. Fab. hîc, ſcilicet quòd iſta actio finium regūdorum oriatur ex variis figuris cauſarum: & effectualiter vtitur ferè eadem diſtinctione. ¶ † An autem iſta
71 actio finium regundorum competat ratione ſolius proprietatis, & ſic àn poſit agere iſta actione finium regundorum ille, qui nō poſsidet, ſi eſt dominus, dixi ſ̄. ſuper gloſ. & in ver. familiæ erciſcun. in ij. parte principali huius
72 gl. ¶ † An autē ille, qui intentat iſtud iudicium finium regundorum, habeat neceſſe dicere in libello ſe eſſe dominum, & poſteà dominium probare, videatis text. in l.iij. C. fini. reg. cuius intellectum videatis latè ruminatū, & diſputatum per Ioan. Fab. & etiam Ang. de Are. hîc & videatis etiam text. in d. c. ex literis. extra de
73 proba. ¶ † Et aduertite fundamētaliter ex mē te Ioan. Fab. hîc, quòd pro finibus competunt quatuor remedia. Primò actio finium regundorum de qua hîc. Secundò condictio ex l. ſi conſtiterit. C. fini. reg. in caſu illius legis ſcilicet quando poſt litem cōteſtatam in hac actione finium regundorum: ante tamen ſententiam, quis inuadit, & vſurpat rem propria authoritate: quia punitur pœna illius legis. Tertiò competit accuſatio criminalis, & pœnalis in perſonam contra eos, qui remouent, & euellūt terminos iam poſitos, iuxta l.j. & ij. & quaſi per totū titul. ff. de termi. moto. Quartò eſt pœna legis agrarię quæ eſt quinquaginta aureorū, ſi ad hoc agatur iuxta l. agraria. ff. de termi. moto. Et an hodie per illam pœnam legis agrariæ. quæ eſt quinquaginta aureorū, ſit ſublata pœna corporalis extraordinaria, videatis ibi gloſ. & Ioan. Fab. hîc. Videatis etiam tex. in l.j. & ibi gl.j. & ij. C. de accu. & ibi doct.
74 maximè Salic. ¶ † Quæ autem veniant in iſta actione finium regundorum? & certum eſt quòd venit diuiſio fundorum, & quòd termini, & cōfinia ponātur: vel ſi poſiti fuerint termini, & auulſi, quod reponantur, iuxta l. in finalibus. & l. ſi irruptione. in princ. ff. finium reg. Itē veniūt damna, & ſumptus: iuxta l.iiij. §. poſt litem. ff. finium reg. Et aduertite quòd ſi aliquis haberet fundum cōmunem cum aliquo, & haberet etiam fundū proprium vicinū, quod non poteſt agere actione finium regūdorum, etiam vtili. Textum
75 habetis cum ratione in l.iiij. §. ſi communem. ff. fini. reg. ¶ † Qualis autem debeat eſſe forma iudicij, & procedendi per iudicem in hac actione finium regundorum, & ſuper ea ſentētiandi, videatis l.iij. & ibi gl.j. C. fini. reg. & idem Iac. Butri. Cy. Bar. & not. Bald. & Salic. C. fini. reg. & illam ſolennem gl. in d. c. ex literis. in ver. duorū. extra de proba. & ibi per doct. maximè Abb. Panor. & per Angel.
76 hîc. ¶ † Et nunquid in hac actione finium regundorū poſsit procedi ad ſententiam diffinitiuam lite non conteſtata, videte gl. in d. l.iij. in gl. ſi. in ver. quæſtio. & ibi Bar. & Bal. C. fini. reg. & glo. in c. quoniā frequenter. in princ. in gl.j. extra vt li. nō conteſt. & etiam Bart. in authen. ſi omnes. C. ſi vt ſe ab hære. abſti. & Canoni. in c. ſi.
77 extra de offi. iud. ¶ † Et an quando iudex vult ire, vel mittere agrimenſorem, vel magiſtrum ad mēſurandum, debeat ſtatuere talem terminum partibus, vt ſint tali die, & hora cum talibus magiſtris,
a vel ſecū in illo loco: videatis Bar. ſignāter decidentē quòd ſic, *[a] in l. qui bona. §. fi. in j. col. ad fi. ff. de dam. infec. quia per partis præſentiā poſſet iudex vel agrimēſor aliter informari. Et propterea dicit ibi Bartolus & notate quòd ſemper de hoc facias fieri inſtrumentum, quando iudex eſſet in loco: aliàs poſſet proceſſum annullare.
78 ¶ † Aduertite etiam q̄ agrimenſores, qui mittuntur ad mēſurandos agros, debent pro forma priùs iurare [b] bene, & legaliter menſurare: aliàs nō valeret ſua menſuratio ſecundùm Bald. & Sali. in l.
79 hac edictali. §. is illud. C. de ſecun. nup. & Angel. hîc. ¶ † Et an, & quando iudex cōmittit alicui quòd vadat: & menſuret illum agrū, & q̄ poſteà referat: an pars debeat neceſſariò eſſe præſens in tali cōmiſsione: videatis Bar. ſingu. decidentem q̄ ſic, in l. Theopōpus. ante ſi. ff. de dote præle. quia poſſet opponere contra perſonam de
80 ſuſpicione: quāuis poſteà ſubiuciat Bart. † quòd poſteà relationi nō debeat eſſe preſens per id, quod in ſimili dicimus de teſte, vt ibi per eum, & per Bal. in l. hac edictali. §. is illud. & in l. in minorum. in ij. col. C. in quib. cau. in integ. reſtit. nō eſt neceſ. & in l. cōſentaneum. in vltima col. C. quomodo, & quando iud. & per Anto. de But. in
81 c. veniens. el j. extra de teſti. † An autem ſi ex mala relatione agrimenſoris ego fui damnificatus, poſſum contra eum agere, an habeam neceſſe agere cōtra illum, ad quem res peruenit: videte not. text. in l. ſi duobus. §. j. & §. ſeq. & ibi gl. in ver. adhibitus. ff. ſi men. fal. mo. dixe. & Ang. de Aret. hîc, qui dicit ſe ſemel habuiſſe hoc de
82 facto. ¶ † Et notate quòd licet ager ſemel fuerit menſuratus, tamen ſi aliqua partiū prætendat, & dicat ſe eſſe deceptam, & ſe plus dediſſe, vel minus recepiſſe, debet iterum talis fundus menſurari: Hoc eſt quod dicit not. Bart. ſe colligere ex illo text. in l.j. §. j. ff. ſi men. fal. mo. dixe. & ibi vide omnino eum. Accedat tex. no. in l.j. C.
83 de erro. calcu. & clarius ibi Bartol. & Bal. in j. no. † quòd licet inter plures mercatores ſit ſaldata, & ſummata ratio, tamen adhuc poteſt petere debitor, vel creditor, quòd iterum de nouo fiat computatio, & videatur ſi ſit erratum in calculo, necne. ¶ Vltimò pro
c nunc in hac materia notate quòd terminis & finibus antiquis ſemper eſt ſtandum, niſi nouj probentur. [c] Ita dicit gloſ. [d] * not. in l.ij.
d in ver. monumenta. ibi Bald. & Sali. C. finium regun. ¶ † Qualiter
84 autem ſit formandus libellus in iſta actione finium regundorum, ſatis patet ex prędictis: quia diuerſæ in ea quandoq; fiunt narrationes, ſecundùm diuerſitatem emergentium caſuum, in quibus poteſt iſta actio competere; verùm quia nullius penitus eſſet artificij formare libellum, ſtatui fruſtrà non denigrare papyrum. Et ſi vultis tamen in ſpecie formam libelli, recurratis ad Ioan. Fab. Bald. & Ioannes de Platea, & Ang. hîc, & ad Floria. in l.j. ff. fini. reg. Et per iſta remanet præſens §. multùm vtiliter expeditus.

LAVS DEO.

1 *Actiones an vltra quadruplum extendi poſsint. & nu. ſeq. & nu. 8. & nume. 10. cum quatuor ſeq.*
3 *Conſilium an obliget.*
4 *Aduocatus, vel conſultor, qui dedit malum conſilium, an teneatur.*
5 *Interdicto vnde vi ex conſilio ſpoliandi quando quis teneatur.*
6 *Actio ſerui corrupti propter quas cauſas competat.*
7 *Marcha ex quot vncijs conſtet.*
9 *Actio in factum deſcendens ex edicto de calumniatoribus an poſt annum ſit pœnalis tantùm ex parte actoris.*
13 *Pœna adiecta dationi quantitatis, quando peti poſsit. 14. 15. 16.*
17 *Promittens ſtare ſententiæ arbitri, vel contractui ſub pœna, an dicatur promittere dationem, vel factum.*
18 *Virginem ſi aliquis deflorauit, non tenetur de fornicationibus, quas poſteà cum alijs illa perpetrauit.*
19 *Perſuadens alicui vt ſemel vnum malum faciat, non tenetur de cæteris poſteà per eum commiſsis.*
20 *Purgatio an locum habeat in actione ſerui corrupti. 21. 22. 23. 24.*
25 *Virginis corruptor an teneatur eam accipere in vxorem, & de proprijs bonis ei conſtituere dotem.*
26 *Libellus in actione ſerui corrupti qualiter formetur.*
27 *Corpus liberum æſtimationem non recipit.*

§. Omnes autem.

Iſte §. vſq; ad §. actionum. com muni diuiſione ſcribentium, vt Dy. Ioan. de Pla. & Ange. de Are. hîc, diuiditur in tres partes principales. In prima ponit diuiſionē vnam quadripertitā. In ſecūda illā in ſpecie per multa exēpla declarat. In tertia ponit aliquas differentias inter iſta exempla. Secunda prope principium ibi: in ſimplum agitur. Tertia ibi: ſed furti quidē. Ego ſubdiuido illam ſecundā principalē in quatuor particulas. In prima exēplificat in actionibus, quæ dantur in ſimplū. In ſecunda exēplificat in actionibus, quæ dātur ad duplū. In tertia in actionibus, quæ ad triplū. In quarta in actionibus, quæ ad quadruplum. Secunda ibi: in duplū agimus. Tertia ibi: tripli verò. Quarta ibi: quadrupli. Rurſus tertiam principalem ſubdiuido in duas. In prima ponit differentiam inter

actionem

actionem furti non manifeſti, & ſerui corrupti ex vna parte, & alias actiones, quę ad duplum dantur ex alia: quia primæ ſunt pœnales origine, ſecundæ ſunt ex accidenti. In ſecūda ponit differentiam inter actionē quod metus cauſa, & alias, quæ dantur in quadruplum: quia in prima rem reſtituens à quadruplo liberatur: in
1 aliis non. Secunda ibi: itē actio de eo quod metus cauſa. ¶ † Actiones poſſunt extēdi à ſimplo vſq; ad quadruplum: vltra verò quadruplum nulla actio extenditur. hoc primò. Et in ſimplum agitur actionibus deſcendentibus ex contractu regulariter. hoc ſecundò. In duplum agitur ex furto non manifeſto, ex lege Aquilia, ex depoſito in certis caſibus, ex ſeruo corrupto, & ex legato facto venerabili loco. hoc tertiò. In triplum verò agitur, quando petitum eſt plus debito, vt aduerſarius maioribus ſportulis executori prægrauetur. hoc quartò. In quadruplum verò agetur ex furto manifeſto, & actione quod metus cauſa, & actione in factum ex edicto de calumniatoribus, & contra executores litiū plus debito exigentes. hoc quintò. Et actionum, quæ dantur in duplū, quędam ſunt pœnales origine, quædam ex accidenti. hoc ſextò. Et in actione quod metus cauſa, rem reſtituens à quadruplo liberatur: quod non eſt in aliis, quæ ad quadruplū competunt. hoc dicit ſeptimò, & vltmò vſq; ad §. actionū. ¶ Legam tamen iſtū §. per verſiculos propter nimiam eius prolixitatem. & legam iſtud principium vſq; ad verſi. tripli. Materias actionū in hoc tex. poſitarū non repetam hîc, quia vidiſtis particulariter quaſi de vnaquaq; in §. ſequens. in prin. & in ver. ex maleficiis. ſ̄. eod. tit. excepta materia actionis de ſeruo corrupto, quā hîc examinabo. ¶ Pro introitu figurationis caſus poteſtis ex mēte Io. Fab. & Nic. de Neap. hîc hoc modo cōtinuare iſtū §. ad §. ſequens. ſ̄. eo. in quo dictū eſt, quaſdam actiones eſſe rei perſecutorias, quaſdam pœnales, & quaſdam miſtas. Item dictū eſt, quaſdam actiones pœnales cōpetere in duplū, quaſdam in triplū, & quaſdam in quadruplum. Ad harum declarationem factus eſt præſens §. in quo Imperator declarat in primis vſq; ad quā ſummam poſsint actiones pœnales ſe extendere: & quæ ſint illæ, quæ dantur in duplū. quæ in triplū, & quæ in quadruplum, & quæ ſint inter eas differētię: proſequēdo vt habetis in litera. ¶ No.
j. ex hoc tex. ſecūdùm glo. & doc. communiter hîc, & vbiq;, vnam diuiſionem actionū, quæ eſt quadripertita, vt patet in litera: contra quā diuiſionem ab vltra montanis opponitur, vt oſtenditur, q̄ hæc diuiſio ſit ſuperflua, eò quia in effectu cōtinet illud idē, quod dictū fuit in §. ſequēs. ſ̄. eo. Nam ibi dictum fuit in tex. q̄ actionum quædam ſunt rei perſecutoriæ, quędā pœnales, & quædam miſtæ: & illud nihil eſt aliud dicere quàm illud, quod ibi dicitur. Ex quo dicimus rei perſecutoriæ, iſtud nihil eſt dicere, niſi q̄ quædam cōpetunt ad ſimplum. Et dum dicitur, quædam ſunt pœnales: nihil aliud eſt dicere, niſi quædā competunt ad duplum, vel triplum, vel quadruplum. Et ſic effectualiter ibidem dicitur illud, quod hîc: & exempla, quæ ibi ponuntur, ſunt hîc: ſed hîc ſunt plura. Ad hoc nō video quid poſsit aliud reſponderi, niſi dicere, prout etiā dicebat Io. Fab. hîc, q̄ hæc diuiſio ſit magis lata, & magis clara, quàm illa, quæ eſt in d. §. ſequens. Nam hîc magis latè declaratur quaſdam actiones in ſimplū cōpetere, quaſdā in duplū, & ſucceſsiuè: & quæ ſint illæ quæ in ſimplū competunt, & quæ in duplū, & quæ in reliquis: & potiùs debet dici q̄ hîc ſit quædā ſubdiuiſio, quàm diuiſio: & ſic facta ad clariorem intellectum iuuenū, quibus hîc liber dicatus eſt. §. ſed ne in primis. ſ̄. de lega. de quo etiam dicam j̄. in glo.
2 j. paruula. ¶ † Secundò no. ex hoc text. ibi: nulla actio extenditur. ponderata illa vniuerſali negatiua, ſecundùm quod eam ponderat Ang. hîc, q̄ non tantùm in pœna legali, ſed etiam in pœna conuētionali non poteſt actio competere vltra quadruplum. Et ſic habetis q̄ nō tantùm pœna legalis, ſed etiam conuentionalis dictum quadruplum excedere non poteſt. de quo per gloſſ. in l. vnica. in gloſſ. mag. in ver. dupli. C. de ſenten. quæ pro eo, quod intereſt. & ibi Barto. in vij. col. ver. venio ad quartam particulam. & per Bart. in l. ſtipulatio iſta, habere licere. §. alteri. in vlti. col. ff. de verb. obli. & ibidem per Ang. Imo. & Cuma. & per gloſſ. in §. alteri. in verſi. quantitas. & ibi per ſcribentes. ſ̄. de inuti. ſtip. & dicetur j̄. plenius
3 poſt gloſſ. mag. ad fin. ¶ † Vltimò not. in ver. item ſerui. in verſi. cuius ortatu conſilióve. caſum, in quo quis te-
a netur ex ſuo conſilio. Et ratio huius notabilis eſt, quia iſtud conſilium cadit in delictum. Et in tantū quis iſto caſu tenetur ex ſuo conſilio, quòd etiā nō adhibetur illa diſtinctio, an aliàs eſſet facturus vel ne. Ita tenet gloſ. notab. l.j. §.
b perſuadere. in gloſ. mag. ff. de ſer. cor. & glo. ſolennis in §. interdum. ver. ope. in gloſ. fin. ſ̄. de obliga. quæ ex deli. naſ. Quicquid tamen dixerit illa gloſ. dicite vos quòd ratio quare in caſu iſto nō adhibetur iſta diſtinctio: eſt: quia in his, quæ ſonant in vitium, ſeu cadunt in delictum, non adhibetur illa diſtinctio, an aliàs eſſet facturus, vel ne: iuxta tamen ea, quæ tradit latiùs Bartolus in l. non ſolum. §. ſi mandato. in penultima col. ff. de iniur. & per Baldum in l. data opera. in xxiij. col. C. qui accu. non poſ. & in l.j. C. de ſeruis fugitiuis. De hac tamen materia, an, & quando quis ex conſilio obligetur, & an, & quando debeat adhiberi illa diſtinctio, an aliàs eſſet facturus necne: vide gloſ. in dicto verſiculo ope. & gloſ. in l.ij. §. fin. in ver. ex conſilio. ff. manda. Dynus in reg. nullus ex conſilio. de regu.
a iuris in vj. Bartolus in dicto §. ſi mandato. [a] * & Baldus in l. non ideo minus. C. de accuſatio. p̄ doc. poſt gl. in l. ſæpe. ff. de verborū ſignifica. per Baldum in l. ob hæc verba. vbi multa ſing. dicit. ff. de his, qui not. infa. & in dicta l. data opera. præcipuè in xxiij. col. & in l.j. in princip. in lectura antiqua poſt Iacobum Butrig. ibi. ff. de eo, per quem fa. erit. & ibi per Angelum & Baldū in l.j. §. perſuadere. poſt gl. ibi. ff. de ſer. corru. per Canoniſtas plenè in c.j. extra de officio deleg. & in c. ſicut dignum. [b] §. finali vbi textus. & ibi gloſſa
b mag. in ver. conſilium. extra de homici. & in cap. nuper. extra de ſententia excommunicationis. & Canoniſtæ maximè Paulus de Elea. & dominus Cardinalis Florentinus in clementina j. vbi gloſ. not. extra de pœnis. per Innocentium. in c. querelam. extra de ſententia excommunicationis. per Ioannem de Lig. in c. mulieres. eod. titulo de ſententia excommunicatio. Vide etiam not. Bal. in l. metu. C. quod metus cauſa. & latè per Salicetum in l.j. C. de raptu vir ginum. vbi plura ponit circa iſtam materiam. & aliquid per Angelum hîc, & latiùs in tractatu ſuo maleficiorū. in ver. Sempronium mandatorē. & vide multa notabilia per Baldum in hac materia in l.j. C. de ſeruis fugitiuis. maximè in ij. & iij. columna. & inter cætera illos ſingulares modos per quos probatur quādo aliàs quis erat facturus: & quibus poſsit cognoſci an quis aliàs eſſet facturus, &
4 ibi etiam quid in dubio præſumatur. † Quid autem in aduocato, vel conſultore, qui dedit malum conſilium, an teneatur ex hoc malo conſilio, & an ex hoc faciat litem ſuam, vide Bart. in l.ij. & in l. idémq;. §. ſi quis ea. vbi bonus textus. ff. manda. & in l. ex maleficiis. §. ſi iudex. ff. de actionibus & obligationibus. Specu. in titu. de
5 requi. conſi. §. j. in ver. conſiliarij. † Et an quis teneatur interdicto vnde vi ex conſilio ſpoliandi, vide Bar. ſing. determinantem quòd non, in l.ij. in viij. columna. verſiculo ſextò quæritur. C. de ſer. &
6 aqua. † Vltimò not. cauſas, propter quas competit actio ſerui corrupti. Quibus autem perſonis, & contra quas competat iſta actio ſerui corrupti, videbitis j̄. poſt glo. in ver. deducitur. ¶ Gloſ. j. paruula, in fin. Idem, ſcilicet quòd hîc ponatur quarta diuiſio actionum, tenet etiam gloſ. magiſtralis in §. ſunt præterea. in gloſ. j. in eodem titulo. Idem etiam ſequuntur communiter ſcribentes, vt Dyn. Ioan. Fab. Ioannes de Platea, & Dynus & Angel. de Aretio hîc. Alij. vt Ioan. de Cremo. in arbore ſua actionum, tenet quòd imò hîc ſit quinta diuiſio. Quod eſt ſuſtētabile, tenendo quòd in §. præiudiciales. ponatur vna diuiſio actionum: vt ibi dixi in gloſ. mag. in princip. Dixi etiam in §. ſequens. in gloſ. paruula. ſ̄. eod. Azo verò in ſumma huius tituli vbi de diuiſionibus præſentis tituli accuratiùs tractat, tenet quòd imò in hoc §. nulla ſit diuiſio actionum: nam tenet quòd in §. ſequens. ponatur tertia diuiſio, quæ duret vſq; ad §. actionum. ergo vult quòd hîc nulla ſit diuiſio. & hoc etiā eſt ſuſtentabile, vt dixi ſuprà in j. not. Vnde teneatis

a *Adde q̄ idē Iaſ. in l.j. col. iij. C. de ſer. fugi. dicit q̄ doct. Bar. in d. §. ſi mandato. cōmuniter tenetur. Sar.
b ¶ Sicut dignum. Vbi omnino vide Fel. in iiij. col. verſiculo tertiò concludo. cum plurimis ſequen. & in d. c.j. de offic. deleg. & in c. ſuper. de ſenten. excom. & Frā. Are. in l.j. C. de ſer. fugiti. & in l. Titia. §. idē. in ij. col. de verb. oblig. & remiſsiuè in l. præterea. §. ſi tibi. ff. mandati.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱Adde tu q̃ dabitur casus in quo actio ex illo edicto de calum. erit ex vtraque parte rei persecutoriæ, finge me dedisse tibi pecuniam, ne mihi calumniam faceres, quo casu competit mihi actio: vt l.& generaliter. §. fin. ff. de calum. intra annum erit ex vtraque parte mixta, per ea, quę habẽtur in §. ex maleficiis. s. eo. post annum, cùm detur ad simplum, erit ex parte vtriusq; rei persecutoria: vtl. j. ff. de calum. Et hoc poteris addere ad ea, quę ponit Iaſ. in §. pœnales. ad fin. primi euiden. s. eo. Carcaſſona Sardus.

b ✱Aduertas: nam mihi videtur q̃ declaratio, quam faciunt doctores in hac parte glo. non ſit ex mente Accurſij, cùm in gloſ. nullum verbum apponatur ſi pœna per nomina multiplicatiua, vt duplum, triplum, &c. vel per ſimplicia nomina fuerit impoſita: ſed ſimpliciter dicit q̃ in d.l. ſi manumiſſus. nõ præſtatur pœna habito reſpectu ad rẽ. ſentiẽs in hac ſolu. q̃ vbicũq; pœna imponeretur habito reſpectu ad rem, nõ poſſet excedere quadruplum, vt hoc §. noſtro. & hoc ſiue per nomina multiplicatiua, ſeu per ſimplicẽ ſummã apponatur. nec in hac ſolu. gl. facit inter iſta verba aliquam differentiã. Et q̃ gl. iſtud, quod dicũt doctores, non ſenſerit, patet, quia nõ dixiſſet q̃ in d.l. ſi manumiſſus. pœna non præſtatur habito reſpectu ad rem: ſed dixiſſet, quòd ibi per ſimplicia verba. hîc verò per verba multiplicatiua. Et ſi iſtud ſenſiſſet, vtiq; ſciuiſſet Accur. dicere, & facile illi fuiſſet, arg. c. ad audientiam. extra de deci. & l. vnica. §. a quicquid vultis: quia eſt quæſtio de lana caprina. ¶ Glo. in ver. vlterius. Quæ gloſ. videretur vno verbo diuidenda in decem partes principales, prout decẽ modis opponit contra text. Partes de ſe patent. & ita diuidunt aliqui: ſed ego melius diuido hanc glo. in octo partes principales. In prima declarat textum. In ſecunda contra tex. format tres obiectiones ſimul, quę vna ſolutione diluuntur. In tertia cõtra textũ format duas oppoſ. ſimul: quibus etiam ſimul reſpõdet, videlicet per duas ſol. In quarta oppo. vno modo, & ſoluit. In quinta etiam vno modo oppo. & duobus modis reſpõdet. In ſexta etiam vno modo opponit, & ſoluit. In ſeptima etiam vno modo opponit, & duobus modis reſpondet. In octaua etiam vno modo opponit, & ſoluit. Secunda prope principium ibi: ſed contra in l. Aquilia. Tertia ibi: item contra in eo, qui manumiſit. Quarta ibi: item contra in eo, quod dicitur, ſi dediſti. Quinta ibi: item contra in eo, quod dicit lex, ſeruum. Sexta ibi: item cõtra in eo: qui furripuit. Septima ibi: item contra. s. de inuti. ſtipula. Octaua ibi: item contra in eo, quod dicitur, eum, qui emit. ¶ † In ead. gl. ibi: centum marcas. Quot autem vnciæ auri, vel argenti, faciant vnam marcam, & ſic quot vncias contineat vna marca, declarat Io. Fab. s. de Attilia. tut. vbi dicit quòd octo vnciæ faciunt vnam marcam: duodecim vnciæ faciũt vnam libram: vt inquit gloſ. in verbo, octonos. in l. j. C. de metalla. & metal. lib. xj. & gl. in l. Caius. in ver. millia. ff. de an. leg. De quibus etiam vide Canoni. vt Petr. de Anch. in cle. ſi beneficiorum. & quod ibi gl. extra de deci. ¶ In ead. glo. ibi: quãdo pœnalis eſt actio ex vtraq; parte. Hæc eſt vera ſo. & omnes approbãt, vt Dy. Ioan. Fab. Ang. de Are. & Nic. de Neap. in j. & ij. oppo. gl. Nam cùm prædictæ actiones cõpetant ad intereſſe, & ſic ad illud, in quo quis fuit damnificatus, certè dicuntur potiùs competere ad ſimplũ, quàm ad duplum: cùm illud totum ſit intereſſe, non autem mera pœna. ¶ In ead. glo. ibi: habeo octuplũ. ſed duabus vtranq; ſolutionẽ ad vtrũq; cõtrarium approbat ſimpliciter Dy. hîc, & Nic. in iij. & v. oppoſi. gloſ. Ioan. verò Fab. quẽ ſimpliciter ſequitur Ang. de Are. hîc, dicit quòd ſecunda ſolutio eſt verior ad vtrunq; contrariũ: quia tam in primo, quàm in ſecundo caſu diuerſæ ſunt actiones, & plures numero. Vos autem teneatis quam vultis, quia vtraq; bona. Et ex his ſol. iũcta ſol. contrarij proximè ſeq. in quam etiam gloſ. ab omnibus approbatur: habetis limitationem, & declarationem ad text. noſtrum, ſcilicet vt id, quod dicitur in hoc tex. † nullã actionẽ extendi vltra quadruplũ: procedat, quãdo eſt eadem actio numero, & eidem perſonæ competens: aliàs ſecus. Et ita colligunt ex hac gl. Pe. de Bellapertica, Io. de Pla. & Angelus hîc. Per iſtam etiam gloſ. iunctis legibus in ea alleg. quæ melius faciunt, limitat Nic. hîc, in v. oppo. gloſ. ea, quæ tradunt doctores in euiden. §. pœnales. s. eo. in tertia ſpecie pœnalium actionum: & ponit etiam gloſ. in §. ſequens. in ver. cõducto. s. eo. dum dicunt quòd actio in factum ex edicto de calumniatorib. eſt pœnalis ex parte actoris tantùm, a ✱quia, ſecundùm Nicolaũ illa procedunt & locum habent poſt annum tantùm: quo caſu detur ſolũ in ſimplum, in l. j. in princ. ff. de calum. & ſic reſpectu rei conuẽti non eſt pœnalis cùm detur cõtra reum ad id, quod ſibi adeſt: ſed bene dicitur pœnalis reſpectu actoris, cùm ei competat ad id quod ſibi nõ abeſt: ſed intra annum. Certè diceretur merè pœnalis ex vtraq; parte, tam rei conuẽti, quàm actoris, cùm intra annum detur ad quadruplũ eius pecuniæ, quæ reo adeſt d. l. j. in princ. ff. de cal. Ego autem non expectaui vſq; ad aduentum præſentis gloſ. nam ita limitaui, & declaraui in d. §. pœnales. in j. euiden. quod ibi poſui in tertia ſpecie pœnalium actionum: vbi videatis. Nunquid tamen in caſu, quem ponit gloſ. in contrario proxi. ſeq. quãdo aliquis dedit pecuniam, ne mihi calumniam faceres: quo caſu ille repetit pecuniam, quam dedit, & ego ago in quadruplum. Et an iſtud de quadruplo procedat intra annum tãtùm, ita quòd elapſo anno non poſſim poſteà agere ad quadruplum: vide gloſ. in dicta l. ſi quis ab alio. §. j. in verbo, quadruplum. ff. de calum. hîc alleg. & gloſ. in l. in hæredem. §. finali. in verbo, vtrum. in eodem titulo. ¶ † In eadem gloſſa ibi: & neutri vltra quadruplum. Glo. bene dicit: & dixi s. in proximo contrario. ¶ In eadem gloſſa ibi: nõ actio. Quamuis cum hac ſo. ſimpliciter tranſeat Dynus hîc, alij tamẽ omnes reprobant: vt Ioannes Fab. Ang. de Aretio & Nicolaus in vij. oppoſitione glo. quia imò reuocatio in ſeruitutem, quæ ibi fit de liberto ingrato, non fit per accuſationem, imò fit extra ordinem per officium iudicis: vt eſt tex. in l. j. C. de lib. & eorum lib. & glo. in l. liberti. in ver. ingratis. in eodem tit. C. de lib. & eorum lib. & ideo dicunt præfati docto. tenendam eſſe ſequentem ſol. in glo. poſitam: ſed ego eam ibi reprobabo. ¶ In eadem glo. ibi: habito reſpectu ad rem. Hæc ſol. reputatur vera à ſcribẽtibus hîc vt proximè dixi. & glo. in hac ſol. vult dicere b ✱quòd quãdo imponitur pœna habito reſpectu ad rem, ſeu rei æſtimationem, ita quòd ipſa res, vel eius æſtimatio multiplicatur per duplũ, triplum, & quadruplum: & tunc verum ſit † quòd actio non poſſit vltra quadruplum extendi. Si autem imponeretur non habito reſpectu ad ipſam rem, ita quòd non imponeretur per verba multiplicatiua rei principalis, vel eius æſtimationis ad triplum, vel quadruplũ, ſed eſſet certa ſumma, quæ pro pœna apponeretur: & tunc illa bene poſſet quadruplum excedere. Quamuis cum iſta ſol. ſimpliciter tranſeant, vt prædixi, ſcribentes hîc, & maximè Ioãnes Faber, & Ioannes de Platea, & Angel. hîc: tamen iſta ſol. nullatenus placet mihi: quia non credo quòd poſſit aſſignari ratio diuerſitatis, quare pœna nõ poſſit excedere quadruplum, ſi apponatur per nomina multiplicatiua, & tamen ſi apponatur ſimpliciter, bene poſſit quadruplum excedere. præterea, & fortiùs iſtud eſſet imponere legem verbis, & non rebus, vt ſtatim ſ. ſubijciam. & ideo ab hac ſo. receſſit: & melius, ipſe Ioãnes Faber in §. alteri, in vj. col. s. de inuti. ſtipu. & recedũt communiter omnes, & ipſemet Ioannes de Platea & Angelus de Aretio. vt ſ. ſubijciam. & ideo tutior videtur mihi ſol. quam ponit gloſ. ordi. in c. cùm deuotiſsimam. xij. q. ij. quæ dicit quòd in dicta l. ſi manumiſſus. hîc allegata in glo. pro contrario, non habetur reſpectus ad rem, ſed ad punitionem delicti. Et cum iſta ſol. tenẽt etiam Ioan. Fab. Ioan. de Platea, & Ang. de Are. hîc. ¶ In eadem gloſſa ibi: ad ipſam rem habetur reſpectus. Cum hac ſol. tranſeunt communiter ſcribentes hîc, vt Dynus Ioannes Faber, Ioan. de Platea, & Angelus hîc: prout etiam dixi in præcedenti contrario, vbi declaraui hanc ſol. quam etiam ponit gl. in d.l. ſi quis ſeruum. in ver. duodecim hîc alleg. Hãc etiam ſol. ſequitur, & commendat Nicol. hîc, in viij. oppoſitione gloſ. Sed ego impugno hãc ſolutionem, vt dixi in proximo contrario, & credo quòd ſolutio quam ibi retuli, quæ eſt gloſ. in dicto c. cùm deuotiſsimam. ſit melior etiam ad iſtud contrarium. ¶ In eadem gloſſa ibi: ſed ibi non habetur ſinautẽ ad deficiẽtis. C. de cadu. tol. intelligo igit gl. ſimpliciter prout ſtat, q̃ in l. cõtrar. pœna nõ apponitur habito reſpectu ad rẽ. quo caſu non excederet quadruplum, vt hoc §. noſtro. Sẽtit ergo q̃ ibi apponitur habito reſpectu ad punitionem delicti, cùm aliàs non poſſet eſſe pœna. l. aliud eſt fraus. ff. de verborũ ſignifi. & ſic gloſ. noſtra nõ diſcrepat à concluſione, quam hîc ad ſolu. contrarij firmant doctores, & immeritò reprehenditur. Et hanc credo fuiſſe verã mentẽ iſtius glo. Carcaſſona Sardus.

non habetur reſpectus ad ipſam rem. Hanc ſol. s. pluries impugnaui. ¶ † In ead. gloſſ. ibi: quam in legali, vt hîc. Hanc ſol. impugnat Dy. hîc: quia imò etiam pœna conuentionalis nõ poteſt excedere quadruplum, imò nec duplũ: aliàs præſumeretur in fraudem vſurarum adiecta: vt l. Iulianus. §. idem Papinianus reſpondiſſe ſe refert cũ gl. in ver. excedit. ff. de act. emp. & l. cùm allegas. in gl. in verb. vltra. C. de vſur. Vnde pro habenda perfecta doctrina huius materiæ, † an, & quando pœna poſsit excedere duplum, vel quadruplũ: dic q̃ aut loquimur de pœna legali, aut de pœna conuentionali. Primo caſu nõ inuenitur q̃ pœna legalis excedat quadruplũ: vt hoc §. noſtro, quicquid dixerit Ang. in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de verb. obli. limitãdo tamen vt colligitur ex aliquibus ſolutionibus poſitis in hac gl. ſecũdùm quod in eis notaui. Secũdo a verò caſu, quãdo loquimur in pœna cõuentionali, a & tũc diſtinguit Dy. q̃ aut pœna adiicitur per nomina multiplicatiua, vt duplum, vel triplum, &c. & hoc caſu nulla pœna conuentionalis poteſt excedere quadruplum, arg. huius §. & l. ſi dictum. in prin. ff. de euic. Aut per nomina ſimplicia: & tunc ſubdiſtinguitur: quia aut adiicitur facto, aut dationi. Si facto, puta, promittis ſcribere libru, vel ire Romã, & ſi nõ feceris, promittis centũ nomine pœnæ, & tũc quantũcunq; ſit pœna etiã maxima, debetur. d. §. alteri. & d.l. ſtipulatio iſta. §. alteri. Facit quod no. gl. in d.l. ſi dictũ. in prin. in gl. mag. & ibi Bart. & Sali. ff. de euic. † Si verò pœna additur dationi: & tunc aut dationi quantitatis, aut ſpeciei. Si dationi ſpeciei, puta, promittis dare equũ, vel librũ, & ſi nõ dederis, promittis centũ nomine pœnæ: & tunc quantũcunq; ſit pœna, etiã maxima, debetur, & peti poteſt: vt l. Lucius. ff. de act. emp. l. ſciendũ. ff. de euic. Si verò adiicitur dationi quantitatis: & tunc quatenus pœna excedat legitimum modũ vſurarũ, qui eſt dupli, videtur in fraudẽ vſurarum adiecta: & ideo peti nõ poteſt: b ſed quatenus eſt intra legitimum modũ vſurarũ, bene peti poteſt. d.l. Iulianus. §. idem Papinianus. ff. de act. emp. & l. cùm allegas. C. de vſuris. Et rationem diuerſitatis inter pœnam adiectã facto, & dationi ſpeciei ex vna parte, vt illa, quantacunq; ſit, etiam maxima, peti poſsit: ſecus ſit in pœna adiecta dationi quantitatis, vt illa peti non poſsit, niſi quatenus eſt intra modum debitũ vſurarũ, poſſet aſsignari, ſecundùm Ang. hîc, & ſcribentes in d.l. ſtipulatio iſta. §. alteri. quamuis Dyn. hîc nullã aſsignet: quia in promiſsionibus facti, & in datione ſpeciei cadit affectio, quæ tãti videtur æſtimare, vel affectare factum, ſeu ſpeciem, quantùm eſt pœna, ita q̃ illa pœna ratione affectionis dicitur potiùs intereſſe, quàm pœna: quæ affectio non cadit in quantitatibus: vt l. nũmis. ff. de in litem iuran. nil mirũ ſi tunc præſumitur in fraudem vſurarũ adiecta. Item ratio diuerſitatis, quare non reperiatur q̃ pœna legalis excedat quadruplum, conuentionalis aliquando ſic, poteſt etiam aſsignari, ſecundùm Ange. hîc, quia lex, quæ certa eſt, poteſt limitare pœnã ſuã legalẽ quod non eſt in pœna conuentionali. Aduertendũ eſt tamen inquantũ dixi † q̃ ſi pœna adiiciatur dationi quãtitatis, quatenus eſt intra legitimũ modũ vſurarũ, peti poteſt: quia cũ hodie vſurę nullo iure debeantur, & ſint omnino prohibitæ de iure ciuili per ius Authenticorum, ſecundùm magis communem ſententiã, per auth. de eccle. tit. in princip. & §. j. & ibi, in prin. eſt gloſſ. not. in ver. obſeruamus. in auth. ad hæc. in glo. mag. C. de vſuris, & glo. no. in l. cũctos c populos. in ver. apoſtolicæ. & ibi Bart. in iiij. col. in v. oppo. C. de ſum. tri. & Bal. in l. improbum fœnus. C. de his, qui not. infa. & in l. iij. C. de vſur. rei iudi. Ioan. And. in cle. j. de vſur. & latiùs in reg. peccatum. de regu. iur. in Mercu. idcirco ſequitur, ſecundùm Dy. hîc, & bene, q̃ hodie pœna adiecta quantitati, etiam vſque ad legitimã ſummam vſurarũ, peti non poteſt. Et ita in terminis glo. in d.l. Iulianus. §. idem Papinianus. in ver. excedit. Iſta eſt formalis diſtinctio Dy. hîc in præſenti ver. Hãc diſtinctionem in vno membro tantùm impugnant Pet. de Bellaper. Iac. de Are. Cy. Ray. de Forli. & cõmuniter Vltramontani in l. vnica. C. de ſentẽ. quæ pro eo, quod intereſt, profe. & de ea truffantur in alio membro, in quo diſtinguit Dy. an pœna adiiciatur per nomina multiplicatiua, an verò per nomina ſimplicia: quia, ſecundùm eos, & bene, iſtud eſt imponere legẽ verbis, & nõ rebus, cõtra l. ij. in fi. C. communia de leg. & l. fi. C. de vſur. & ita ego etiam tenui s. a in hac ead. gloſſ. impugnando eam in nonnullis ſolutionibus, quæ idem volebant. In hoc ergo membro omiſſa opi. ſuprà ſcriptorum Vltramõta. quæ hîc refertur, & impugnatur per Angelum hîc, omiſsis etiam multis circa hoc dictis per Ioannem Fabrum & alios ſcribentes in §. alteri. ſuprà de inut. ſtip. & per Ang. Innoc. & Cuma. in dicta l. ſtipulatio iſta. §. alteri. quorum dicta ſimpliciter refert Ang. hîc: placet mihi theorica Bartoli in dicta l. vnica. C. de ſentẽtia quę pro eo, quod intereſt. in vij. columna. ver. venio ad quartam particulam. & eiuſdem Bart. in dicta l. ſtipulatio iſta. §. alteri. in vltima columna. Cum quo etiam tranſeunt Ioan. de Plat. & Angel. hîc. In hoc ergo membro, reiecta nominum differẽtia, & verbali diſtinctione quam faciebat Dynus dicit Barto. eſſe ita diſtinguendum, Aut pœna adiicitur, c expreſſa certa quantitate, puta quia in inſtrumento venditionis factæ de mille ſit dictum, ſub pœna tripli vel quadrupli: & tunc pœna iſta conuentionalis poteſt excedere tantum, quantum partes volunt: ſicut ſi certa quantitas eſſet expreſſa per nomina ſimplicia: vt ſub pœna trium millium librarũ. dicta l. ſi dictum. in princip. ff. de euictio. Nam quando iſta nomina multiplicatiua, duplum, triplum, &c. referuntur ad certam taxatam quãtitatem in eis, d eadem eſt ratio, ſicut quando pœna profertur per nomina ſimplicia: quia idem eſt dicere, ſub pœna mille: quantum ſi diceretur, ſub pœna quintupli, quando ducenta eſſent promiſſa. Si verò apponuntur reſpectu incerti, ita quòd iſta nomina multiplicatiua referuntur ad quãtitatem incertam, puta ſi dicatur, dupli, vel quadrupli eius, quod dicta res valebit, vel dupli eius, quod tua intererit: & hoc caſu per hæc nomina multiplicatiua pœna nõ poſſet excedere duplum dicta l. vnica. C. de ſententia quæ pro eo, quod intereſt. & gloſſa in dicta l. ſtipulatio iſta. in princip. in gloſ. incip. in pœnali. Et eſt ratio, ſecundùm Bartolum quia hoc ſecundo caſu pœna poſſet minimum aſcendere vltra quàm cogitauerit pars d ✱ dicta l. vnica. in ver. nedum in infinitum, &c. quæ ratio ceſſat in primo caſu, quando certa quantitas exprimitur. Et cum Bartol. tenet etiam Salicetus in dicta l. ſi dictum. in princip. In aliis autem membris diſtinctionis Dyni ſuprà relatæ tenebitis cum eo: quia bene, & perfectè loquitur. De hac tamen materia vltra prædicta allegata videte etiam Baldum in dicta l. vnica. in x. oppoſitione. vbi ponit de pœna conuentionali, an, & quãdo poſsit excedere quadruplum: & ibi etiam dat vnam ſolutionẽ ad dictum §. alteri. de qua multùm gloriatur, & reputat multùm notabilem, & ſubtilem. Vide etiam Bal. in eadem l. j. in vj. col. ver. quid ſi promitto ex cauſa emptionis. & in fi. col. ver. reſtat quærere de pœnis. & ibi not. ponit de pœna legali, ſiue ſtatutaria, an poſsit excedere quadruplum. Vide Bald. & Salic. in dicta l. rogaſti. §. ſi tibi. ff. ſi certum petatur. & Bald. & Salice. in dicta l. cùm allegas. & ibi aliquid per Bartolum in bonis lecturis. Videte etiam omnino Bartol. in l. cùm ſtipulati ſumus. ff. de verb. obliga. & quod notant Canoniſt. in c. illo vos. extra de pig. & in c. ad noſtram. extra de emp. & vend. & Ange. in quæſtione per eum diſputata inci. Aſtenſis miles. in illo dubio, an valeat compoſitio facta cum diœceſano originis, in iiij. quæſtione princ. ¶ † Iuxta ſuprà dictam diſtinctionem Dyni & ea, quæ proximè dicta ſunt. Angel. de Aretio hîc format notabilem quæſtionem, & quotidianam. Pone quòd Sempronius mutuauerit Titio cẽtum, ita quòd interueniat vera ſors: poſteà appoſuit pactum tale, quòd ſi non reſtituet dictam pecuniam mutuo habitam intra annum, quòd portabit ad eum tot pignora, quæ valebunt etiam duplum, vel q̃ ei dabit tot idoneos fideiuſſores aliàs quòd incurreret pœnã mille aureorum

¶ Conuentionali. An & quãdo pœnæ cõuentionales peti poſsint, vide do. Alex. de Imol. in conſil. xxxij. in iiij. & vlti. col. in ij. parte.

b ¶ Nõ poteſt. Ade Franc. Aret. in l. lecta. ſi certum peta. & do. Alex. de Imol. in conſil. cxix. in ij. parte. & Ant. de Pra. ve. in cõſi. xlvj. inter conſi. do. Alex. in iiij. parte. & do. Alex. de Imol. in conſi. xlvj. ea. parte. & in cõſi. xlvj. & in cõſi. lxxviij. in eadem parte.

¶ In l. cunctos. Et ibidẽ vide Fran. Aret. & adde idẽ tenentem do. Maria. Soci. in conſil. ij. incip. ſequẽdo. verſi. circa tertiã quæſtionem. circa princi. in j. parte. & Pet. de Anch. in cõſil. cxxxviij. & Lud. Ro. in cõſilio ccccvij.

✱ Vide bonũ tex. in l. Titius. circa fi. ff. de act. emp. Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Remisiõe.Tu vide do. Alex. de Imol. in consil. xlvj. & seq. & in cõsilio lij. in iiij. parte. & in consil. cv. in j. col. in fi. par te. facit ad dictã quæstionem Ang. relatam hîc per Iac. id, quod habe tur per do. Barth. Soc. in cõsi. clxxj. incip. præsens cõ sultatio. versi. pri mo, per ea quæ. & versic. tertia diffi cultas. ĩ ij. parte. vbi ponit an vsu rę peti possint a per emptorẽ, qui non fuit in mora soluẽdi pretium, sed venditor non dedit fideiusso res, vel non tradi dit possessionem liberã, prout ipse promisit.

b ¶Faciat. Sed nũquid, tenetur ne, si illud malum pos sit etiam bonũ im portare: vt quia dedi cõsilium ali cui, quod potest importare bonum & malũ modum faciendi aliquid. vide Fel. in c. auditis. in fi. pe. col. de præscrip. quòd præsumitur sen- 16
sisse de bono modo, & non de malo: & statur interpretationi meæ: & sic non teneor.

c ⁂Et q̃ in actione quod metus causa æstimatio, & damnum, veniant non per officium judicis, sed per viã actionis, probatur: quia actio quod metꝰ causa est mista, partim pœnalis, partim rei persecutoria: vt §. ex maleficiis. ĩ. eo. ergo æstimatio damni venit per viã actionis: alioquin non esset mista Sardus.

d ¶Imo. allegat d. l. in libro meo. Sar.

e ⁂Adde q̃ opi. Vl tramon. de iure mihi videt vera: 17
nam si valet arg. de quæst. nostra. ad actionem iniu riarum, vt gl. nostra hîc arguit in actione iniuriarũ expeditũ est ipsi filio iniuriato indefectum patris, vel absentiam cõ petere iniuriarũ actionem. l. sed si vnius. §. ait prætor. ff. de iniur. er-

Vel pone q̃ dictus Titius debitor promisit, q̃ eo casu: quo dictam pecuniam nõ restituet, præ sentabit se coram iudice, recepturus in se, tanquam confessum, præceptum de soluẽdo: aliãs q̃ incurreret pœnã mille aureorum: nunquid ista pœna posit peti, si debitor non obseruaue rit promissa. Decisio pendet à prædictis si dicimus, q̃ talis pœna sit adiecta facto, prout prima facie videtur: certè poterit peti, vt s. vidimus. Si verò dicimus q̃ sit adiecta dationi, diceretur adiecta in fraudẽ vsurarũ, & consequẽter peti nõ posset. Ang. de Are. hîc, in præsenti articulo dilatauit fimbrias vestimẽti sui quantũ potuit referens super hoc articulo complures & varias opi. maiorũ nostrorum. Ego procedam per bonas remissiones, [a] ad quas, cùm expedierit, recurratis. Videatis ergo glos. j. & ibi Bar. & Bal. & Sali. & cæteros omnes scribentes in l. rogasti. §. si tibi. ff. si cer. pe. & Bar. post antiquos, q̃ est sibi cõtrarius in l. cùm seruus. ff. de condi. & demon. Cy. Bal. Ang. & Sali. in l. cùm allegas. C. de vsur. Ray. Ange. & Imol. & Lud. Ro. in d. l. stipulatio ista. §. alteri. & Ang. Salic. Flo. & Fulg. in l. sed & si quis. §. fi. post gl. ibi. ff. si quis cau. Sali. & Paul. de Cast. in d. l. Iulianus. §. idẽ Papinianus. ff. de act. emp. Io. And. in addi. Spe. in tit. de oblig. & sol. §. ante omnia. ver. sequitur. & do. Ant. de But. in c. tuam. extra de pœnis. & eundem in c. dilecti. extra de arbi. & omnino videatis abundãtissimè Ang. de Are. hîc: & credo q̃ nullibi reperietis in Mũdo hũc articulũ ita plenè examinatum, sicut per eum hîc. Videte etiam per eundẽ in d. §. alteri. s. de inuti. stip. † Vnum tamen perpetuò singulariter notate, quod est maxima limitatio eorum, quæ dicta sunt ſ. in distinctione proximè relata, q̃ pœna adiecta quãtitati põt peti, & nõ cẽsetur adiecta in fraudẽ vsurarũ, adiiciẽdo sortẽ principalẽ in personã tertij, & pœnã in personã propriã. Istud est, quod signãter multũ probat. tex. in l. qui res. §. qui stipulat. iũctis ibi traditis per Ray. & Bar. ff. de solutio. Et p̃ hoc dicit ibi Bar. q̃ vsurarij possunt assumere singularẽ cautelã, & facere fraudẽ, vt dicãt hoc modo: Promittis Titio dare decẽ hinc ad pascha. & sic cõferãt principalẽ sortem in personam tertij. & si nõ dederis sibi, promittis mihi vigin ti nomine pœnę. Nã tũc nõ videtur adiectũ in fraudẽ vsurarũ, per illũ tex. in vltimo respõso. quod dictũ est mirabile. & sequitur ibi Ang. & illud etiã sequit̃ Io. de Imo. & Raph. Cu. in d. l. stipulatio ista. §. alteri. & Lud. Ro. in l. sed & si qs. §. fi. ff. si qs cau. quãuis hoc dictũ impugnet Bal. et illud restringat in l. cùm allegas. in ij. col. in iij. opp. C. de vsur. cũ quo tenet Lud. Ro. sibi cõtrarius in d. l. stipulatio ista. §. alteri. † An aũt ille, qui ꝓmittit stare sentẽtię arbitri, vel ꝓmittit stare cõtractui sub pœna, dicat̃ ꝓmittere dationẽ, vel factũ. Istud est vtile scire, propter ea, quæ s. dicta sunt. Vide Bald. in l. vnica. in iij. q. C. de his, quæ pœnę no. & latiùs in dicta l. cùm allegas. in j. col. in iij. opp. C. de vsur. & Ang. in d. l. sed & si quis. §. fi. ff. si quis cau. & no. Bar. & alij oẽs in l. stipulationũ. §. fi. cũ suis cõcor. ff. de verb. obli. ¶ In fi. gl. Cum hac solu. simpliciter trãsit Nic. de Neap. hîc, in xj. opp. gl. alij doc. vt Ioan. Fab. Io. de Pla. & Ang. de Are. hîc soluũt,

prout gl. superiùs soluit plura cõtraria, q̃ in d. §. sic igit. in fi. hîc alleg. in gl. ꝓ cõtrario in impositione pœnę nõ habeatur respectus ad rem multiplicandã. Quam sol. s. reprobaui pluries. Vnde mihi magis placet sol. glo. q̃ illud ibi fiat per accusationẽ: & cõsequẽter ibi habeat respectus ad punitionẽ delicti: secundùm quod dicit gl. quã prę allegaui in d. c. cùm deuotissimã. xij. q. ij. ¶ Gl. fi. in ver. deducit. diuido in tres partes principales. In prima declarat tex. & illum ampliat. In secunda quærit, & soluit. In tertia eodẽ modo quærit, & dupliciter respõdet. Secũda ibi: sed nunquid iure actionis. Tertia ibi: sed pro filio corrupto. ¶ In ea. gl. in princ. ibi: damnum dupletur. Intelligite de dãno tũc æstimato, & tũc illato: vt l. doli. §. fi. ff. de ser. corru. nõ autem de damno, quod posteà sequitur. l. Neratius. in prin. & §. j. ff. de ser. corru. Et per hoc 18
infert Io. Fab. hîc, & sequitur Ang. de Are. † q̃ ille, qui defloravit virginẽ, nõ tenetur de forni cationibus, quas posteà cũ aliis viris perpetrauit. Facit l. verum. ff. de fur. Dicit tamẽ Io. Fab. q̃ theologi non cõcordant in hoc. De quo vide Bar. in terminis in d. l. Neratius. §. j. vbi dicit 19
illũ tex. facere ad quęstionẽ theologorũ, † an
b ille, q̃ psuasit alicui vt semel vnũ malũ faciat, [b] q̃ nõ tenetur de cæteris posteà cõmissis. ¶ In ea. gl. j. & §. quadruplatur. Istud impugnãt cõmuniter scribẽtes hîc: vt Pet. de Bellaperti. Io. Fab. Ang. de Are. & Nic. in ij. q. gl. quia imò totum venit iure actionis. Nec obstat simile gl. de actione quod met.
c cau. [c] ⁂quia quãdo istud probarẽt leges in gl. allega. tamẽ esset di- 20
uersum, eò † quia in ista actione serui corrupti nõ est locus purgationi, sicut in actione quod metus causa, imò ista actio serui corrupti ab initio, & de sui natura, ad duplũ cõpetit: vt j. in ver. quadrupli. ad fi. in ver sed omnimodo quisq; in quadruplũ cõdẽnat. nõ obstat etiã, q̃ opi. Irne. & gl. nostræ tex. apertus prima facie in l. vt tãtũ æstimatio. in versi. qd officio iudicis expediet. ff. de ser. cor. quia intelligo de officio iudicis mercenario huic actioni deseruiẽti, non autẽ de officio iudicis nobili, secũdùm Iac. de Rã. & Nic. de Neap. 21
in ij. q. gl. ¶ In fi. gl. tenetis q̃ pro filio, aut filia corruptis cõpetit pa
d tri hæc actio vtilis, sed nõ directa. Et quãuis gl. nõ alleget, [d] de hoc est tex. apertus in l. vt tantũ. §. j. ff. de ser. corru. Et ratio est ibi, secũ dũ luriscõ. qa interest nostra, animũ liberorũ nostrorũ nõ corrũpi, dignitate, & fama domus integra manẽte. Eodẽ modo dicũt doct. 22
hîc, vt Io. An. Io. de Plat. & Ang. de Are. † q̃ eod. modo datur vtilis marito pro vxore corrupta. Et tenet etiã Bald. in d. l. vt tantũ. §. j. 23
† Nũquid autẽ hęc actio cõpetat ipsimet corrupto: puta in exẽplo practicabili: pone q̃ scholaris, boni ingenij intrauit societatẽ quorũdã sociorũ habẽtiũ pẽstiferũ semẽ deuiationis, & malorũ morũ, q̃ corruperũt eũ, & fecerũt illũ expẽdere pecuniã, siue viaticũ suũ in malos vsus: quia eorũ suasionibus est perductus ad meretricãdũ, vel ludendũ: iuxta l. pe. ff. de ser. corru. nũc vrgẽte penuria vult agere actiõe hac vtili cõtra socios corruptores ad duplũ æstimationis dãni sui: nũq̃d possit? Vltramõ. vt Pe. de Bellaper. & Iac. de Ra. hîc tenẽt q̃ sic, ista ratione: quia si patri, & dño dat̃ ꝓpter deteriorationẽ factã de filio, vel seruo corruptis, quãtò magis debet dari sibi ipsi propter deteriorationẽ factã in se ipso: cùm ordinata charitas incipiat à se ipso, iuxta l. præses. C. de serui. & aqua. Et ita etiã tenet Rodulph. & Nic. de Neap. hîc, in ij. q. extra gl. & hoc etiã sequit̃ Ange. hîc eadẽ ratione, vt refrẽnẽtur corruptores iuueniliũ animorũ: ne posteà scholares cupidine ducti tristẽ exitũ sentiãt: vt ingt Imperator in l. fi. §. filiis aũt. C. de bo. quę lib. Et, secũdùm eũ, istud indubitãter ꝓcederet, quãdo pater esset absens, nec ibi haberet ꝓcuratorẽ, iuxta l. si lógius. §. j. & qđ ibi no. ff. de iudi. Io. verò Fab. hîc dicit q̃ hæc opi. sibi placet de æquitate, ꝓpter authori. s. scriptorũ, & quia
e est bona, & æqua: sed de rigore iuris putat eã nõ esse verã. [e] ⁂Et ita etiam

go & in casu nostro: & vtinam de facto seruaretur, quia forsan quãplurimi scholares iniquis persuasionibus ducti, tẽpus, & honorẽ simul non contenerent, & miserandi parẽtes post innumerabiles expensas filiorum ignorantiam non lugerent: & cùm propter absentiam parentum & propinquorum emendatione careant, quæ illos ad viã reduceret, iuxta l. vnica. C. de emẽda. propinq. & sit fragile iuuenile consilium, & multis captionibus suppositũ, vt l. j. in prin. ff. de minlatior debet esse via ad huiusmodi corruptores: puniẽdos & si cmihi applaudet Vltramõtanorũ sententia. Ant. Ang. Carcassona Sard.

etiam tenet Ioannes de Platea hîc: & hoc puto verius. Subdit Ioannes Faber morale verbum, dicens: Vtinam bene luerent, qui iuuenes ad illecebras alliciunt. Format etiam iuxta suprà dicta Nico. hîc, post Rodul. in ij. q. extra glos. quotidianam, & au-
24 ream quæstionem. † pone, aliquis pater habebat filiã, quæ erat formosa, & bonis moribus ornata, adeò quòd eam bene, & honestè collocasset in matrimonio pro tricentis libris. Aliquis scholaris eam corrupit, ita q̃ nunc oportet patrem expendere mille libras, & amplius, pro ea maritanda, cùm teneatur illam maritare secundùm conditionem personarum, & qualitatem matrimonij, iuxta l. si filiæ. ff. de lega. iij. l. fin. C. de do. promis. & authen. sed quamuis. C. de rei vxo. act. nunquid in ista actione vtili, quam pater potest intentare pro filia corrupta, vt vidimus ad fi. huius glos. veniat ista æstimatio? Determinat Nic. hîc cum suo Rodul. q̃ sic: cùm in hac
25 actione veniat omne damnum. d. l. vt tantum. secũdùm eum. Ego puto † quòd imò iste corruptor virginis nedum teneatur ad illam æstimationem, imò etiam teneatur plenè dare dotem, siue pecuniam pro dote iuxta modum dotis, quam virgines accipere cõsueuerunt eo casu, quo pater non vult filiam sibi in matrimonium collocare. Si autem vellet, teneretur corruptor eam accipere in vxorem, & ipsemet corruptor teneretur constituere dotem de propriis bonis. Tex. est de his omnibus not. in c. j. extra de adul. &
26 ad illud de materia ista recurramus ad Canonistas. ¶ † Qualiter autem formandus sit libellus in ista actione serui corrupti, siue agatur ista actione pro seruo corrupto, siue pro filio, vel filia, vel etiam vxore corruptis, vt proximè dixi, videatis Specu. in titu. de ser. non ordi. §. j. ver. sed serui. & per Rof. in titu. de actione serui corrupti. secundùm quod refert Ioan. de Pla. hîc, & Nico. in vij. q. extra gloss. Et de forma tangitur aliquid per scribentes, vt hîc: vt Ioan. Fab. & Ang. & Ioan. de Pla. Verum quia forma talis libelli nullius est artificij, melius esset illum omittere. si tamen vultis, pro forma, potestis ita concipere ex mẽte suprascriptorum: Ago contra Titium, & dico quòd talem seruum meũ, qui erat bonæ conditionis, & vitæ, corrupit, & suis prauis persuasionibus ad malos mores adduxit, videlicet ad meritricandum, Nam vitium, quod incurrit ex persuasione est exprimendum, vt etiam inquit Ioan. Faber & ita talis meus seruus est deterioratus in decem eius æstimationis, cuius primò erat, & intantum mea interest. Quare peto dictum Titium condemnari mihi in duplum prædictæ deteriorationis. Et si contingeret casus, q̃ seruus prædicta mala persuasione inductus subtraxisset aliquam rem domino suo, vel aliter illũ damnificasset, certè vltra duplum serui corrupti, quod petitur ista actione serui corrupti, peti debet etiam duplum, æstimationis rei furto subtractæ. Super qua dicit Ang. de Are. hîc, implorandum esse officium iudicis. Ego dico, imò venit iure istius actionis, nisi intellexerit Ang. de Are. de officio iudicis mercenario huic actioni deseruienti, vt dixi s. super glo. fi. Quando autem ageretur non de seruo, sed de filio, vel filia, vel vxore corruptis, tunc fienda esset relatio ad æstimationem operarum, & affectionis, non autem ad
27 æstimationem corporis, vel personæ, vt fit in seruo, eo † quia liberum corpus non recipit æstimationem, iuxta l. j. §. sed cùm liber homo. & l. fi. ff. de his, qui deie, vel effu. secundùm Io. de Pla. Ange. de Are. & Nico. de Neap. hîc, in iij. q. glos. de quo etiam videte per eundem Nico. hîc, in j. q. extra glo. Non sunt hîc alia.

LAVS DEO.

1 *Executorum species in iure nostro quot sunt. 2. 3.*
4 *Executores, qui repræsentant partes in iudicio, quibus nominibus in iure nuncupentur.*
5 *Executoribus, seu viatoribus, quibus citationes committebantur, qualiter salaria debantur. 6. 40. 42. & seq.*
7 *Salaria qualiter solui debeant aduocato & consultori. 8.*
9 *Gabella si statuto cauetur quòd de pretio rei venditæ soluatur tantum, an intelligi debeat de pretio quod in effectu remanet penes venditorem, deductis omnibus expensis factis in subhastationibus, vel datis proxenetis.*
10 *Gabella si de quolibet legato solui debeat pro libra, an intelligatur tantùm de eo, quod superest de legato, deducto omni onere.*
11 *Gabella si statutio cauetur quòd pro qualibet libra soluatur tantum, an si quis promiserit alicui mille libras, soluendas tantum quadringentas omni anno, an interfurium medij temporis deduci debeat.*
12 *Beneficium vacaturum sit quis impetrauerit vsq; ad valorem cẽtum ducatorum, & non vltra, an si contingat vacare vnum reditus ducentorum ducatorum, tamen computatis expensis non valet nisi centum, re cẽ dicatur impetratum, ita quod habere, & retinere possit.*
13 *Gabella si statuto cauetur quòd delegato solui debeant decem pro libra valoris rei legatæ, an si legetur equus, qui viginti valet cum hoc quod soluantur hæredi decem solui debeat, & de quanto, & qualiter.*
14 *Actor si in libello inseruerit maiorem quantitatem, an teneatur ad triplum eius, in quo reum damnificauit. 15. 44.*
16 *Plus petere loco, aut causa, quando dicatur.*
17 *Actor quid si maiorem quantitatem in libello complexus sit, vt maioribus expensis circa salaria notariorum, & aduocatorum afficeret aduersarium suum, an puniatur. 19. 20. 24.*
18 *Pœnæ sunt restringendæ.*
21 *Extentio ex identitate rationis in pœnalibus fieri potest. 22.*
23 *Dispositio huius §. an valeat extendi ex identitate rationis. 25.*
26 *Libellus in quibus causis non requiratur. 36.*
33 *Libellum in scriptis an quis obtulisse videatur, si iret coram iudice, & diceret notario actorum: scribe qualiter peto centum à Titio, in quibus peto eum condemnari.*
34 *Libellus an mitti debeat simul cum citatorio, an verò citatio præcedere possit.*
35 *Libellus an de consensu partium omitti possit.*
Libelli productioni an renuntiari possit.
37 *Libellus sine appositione qualitatum an procedat.*
38 *Iudicium, si non sit petitum à parte libellum incertum declarari, an procedat.*
39 *Libellus incertus an procedat parte non opponente.*
41 *Sportulæ quæ nuntijs publicis præstantur, an ante litis contestationem præstentur.*
45 *Sportulæ qualiter iudici delegato præstentur. 46. 47.*
48 *Sportulæ an arbitrio de beantur, & nunquid arbitratori. 49.*
50 *Salaria promissa doctoribus, & aduocatis, hodie à suis clientulis peti possunt. 51.*
51 *Aduocatus an pro singulis causis centum florenos accipere possit. 53.*
54 *Aduocati salarium a pauperibus recipere non debent.*
55 *Sportulas in causis miserabilium personarum iudices habere non debent.*
56 *Salarium quando notarius conficit instrumentum de aliquo actu vel contractu pauperis, accipere non debet.*
57 *Procuratores, & notarij, sunt excoriatores pauperum.*
58 *Salarium an, si partes concordauerint inter se, habere debeat iudex, licet sententiam non ferat.*
59 *Salarium aduocato quo tempore debeatur. 61.*
60 *Salarium medici recipere non debent ab infirmis, ni si cum sani fuerint.*
62 *Libellus quando actor maiorem quãtitatem exprimeret in libello quàm deberet, vt reum maioribus expensis in sportulis executoribus præstandis grauaret, qualiter formandus sit.*

Ver. Tripli verò.

¶ Ad euidentiam huius versi. præmittite vobis vnũ verbũ,
1 † quod executorum in iure nostro multæ & variæ sunt species. ¶ Quidam enim sunt executores vltimarum voluntatum, de quibus nihil ad propositũ, sed de eis habetur in l. id, quod pauperibus. vbi latè per Cyn. & latiùs per Baldum & Salic. C. de episcopis & clericis. & in l. nulli. per eoldem in eodem titulo. & latè per Bartol. in l. alio. & in l. à filio. in prin. ff. de alimen. & cibaria. leg. & plenissimè per Specu. & Ioan. And. in titu. de instru. edi. §. nunc verò aliqua per totum illum §. ¶ † Quidam autẽ sunt executores, qui sententias exequuntur, siue mãdant executioni: & de his nihil ad propositum text. nostri: sed de his loquitur text. in l. executorem. cum fi. C. de execu. rei iudi. & ibi dicit textus, quòd isti propriè appellantur executores, alij non: & sic q̃ iste terminus Executores, propriè
3 significat istos, qui sententias latas executioni mandant. ¶ † Quidam, & tertiò, sunt executores, qui repręsentant partes in iudicio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

illas citando: & consequenter, qui mandant executioni sententias interlocutorias de citando aliquem: & de istis tractat §. noster, & textus in l. omnes. §. executoribus. C. de episcopis & clericis. Ita has species executorum declarat Azo in Summa tit. C. de sportu. & Nicolaus de Neapoli hîc, in quarta quæstione. ¶ Et aduertite † quòd executores nuncupantur in iure nostro variis nominibus: aliquando executores, aliquando viatores: vt hoc textu quandoque causam præparantes, quandoque officiales, quandoque apparitores, quandoque Cæsariani, siue catholiciani: vt per glos. magistram in §. his, qui causas præparant. in ver. exceptoribus. in authentica de iudi. col. vj. & per glos. in dicta l. executorem. C. de executione rei iudicatæ. ¶ † Et istis executoribus, siue viatoribus, quibus citationes committebantur, (de quibus tractat textus noster) dabantur salaria secundùm quantitatem summæ petitæ in libello: vt declarat hîc glossa prima mag. Si quis ergo maiorem quantitatem pecuniæ in libello inserebant, vt isti executores maiorem summam nomine sportularum cõsequerentur, tenebatur ad triplum: vt hac litera. Et istud sit vobis satis pro figuratione casus. ¶ Iste ver. fuit summatus suprà in principio huius §. ¶ † No. j. ex hoc verficulo quòd salaria de iure debent solui nuntiis, siue executoribus, secundùm quantitatem summæ petitæ: licet secus sit de consuetudine, vt dicit glos. j. mag. vbi videbitis. Et aduerte quòd hîc non triplicatur id, quod petitum est vltra veram æstimationem: sed solum id, in quo reus passus est damnum. Et sic habetis quòd propriè non attenditur ipsa petitio, sed effectus damnum passi. ¶ † In alia autem materia extra istum casum, nunquid attendatur petitio, an verò id, quod effectualiter exigitur, seu exigi potest: puta si deberetur tantum pro libra consultori, vel aduocato: nunquid inspicietur illud, quod petitur, an verò id, quod effectualiter exigi potest tantùm, fortè propter inopiam aduersarij? † Vel quid, si esset statutum in ciuitate quòd qui habet instrumentum à centum libris suprà, debeat illud insinuare penes acta intra sex menses, aliâs illud instrumentum non valet: ac si aliquis haberet instrumentum centum librarum, licet in patrimonio debitoris non sunt, nisi quinquaginta, ita quòd in effectu non est instrumentum, nisi de quinquaginta an illud instrumentum, si non insinuetur intra sex menses, valeat: & sic an debeat inspici tenor instrumenti, an verò effectus exactionis: videte textum solennem in l. in offerendis. C. de appel. & ibi in terminis Bartolus qui ad hoc not. illum textum & summè commendat. Videte etiam textum in §. ad excludendas. in authentica de litigios. & Bartolus in l. qui tabulas. circa princ. ff. de fur. & quod not. Bart. in l. penultima. §. finali per illum textum. ff. de iurisdictione omnium iudicum. ¶ † Videte etiam quod alibi ponit not. Barto. in l. sed si hoc. §. cuidam. ff. de cõditio. & demonstra. vbi ponit an stante statuto quòd de pretio rei venditæ soluatur tantum pro gabella, puta tres denarij pro libra, an debeat intelligi de pretio, quod in effectu remanet penes venditorem, deductis omnibus expẽsis factis in subhastationibus, vel datis proxenetis. De quo etiam per Baldum in l. j. in ij. col. C. de fru. & li. expen. Ang. & Imol. in l. ciuitatibus. §. finali. ff. de legatis primo, per Imol. in l. non amplius. in princip. ff. de legatis primo. ¶ † Et an si de quolibet legato debeat solui tantum pro libra, an intelligatur tantum de eo, quod superest delegato deducto omni onere, vide Bal. Ang. & Imol. in dicta l. non amplius. in princip. per illum textum. ¶ Et an stante statuto † quòd pro qualibet libra soluatur tantum pro gabella: tu promisisti mihi mille libras, & conueniſti, & promisisti soluere quadringentas tantum omni anno, an debeat deduci interusurium medij temporis, cùm in effectu quantitas tota sit minor omni anno pro centenario: vide sing. Bart. in l. in lege Falcidia nõ habetur. ff. ad legem Falcidiam. Ad ista vide etiam quod signanter determinat Bartolus in l. quoties. per illum textum. ff. ad legem Falcidiam. Nam de iure communi donatio vltra quingentos aureos, si non sit insinuata, non valet: an si detracta gabella in effectu non restant nisi quingenti aurei, an valebit donatio sine insinuatione. ¶ † Et an si quis impetrauit à summo pontifice rescriptum, quòd sibi conferatur beneficium primum vacaturum, quod ascendat vsque ad summam centum ducatorum, & non vltra: an si contingat vacare vnum beneficium, quod in veritate afferat fructus, & prouentus producentes ducentos, sed postea sunt tot expensæ necessariæ quòd in effectu non restant nisi centum, nunquid illud beneficium habere, & obtinere possit: Videte Bald. in l. j. ver. pone, impetraui. C. de fru. & li. expen. & Paul. de Castr. in dicta l. non amplius.[a] in princip. ¶ † An stante statuto quòd delegato debeat solui gabella decem denariorum pro libra valoris rei legatæ, & legatur equus, qui valet viginti, cum hoc quòd soluantur hæredi decem, de quanto debeat solui gabella? De quo videte Bald. Angel. & Ioan. de Imol. in dicta l. non amplius. in princip. ff. de legat. j. ¶ † Secundò literaliter nota quòd si actor in libello maiorem quantitatem inseruerit, ad hoc vt nuntij publici, siue executores litium, maiora salaria consequantur, quòd actor tenetur ad triplum eius, in quo reum ex hac maiori petitione damnificauit: vt hîc habetis ad contextum. ¶ † Et aduertite pro ampliatione. §. quòd iste tex. locum haberet nedum si plus peteretur re, siue summa, vel quantitate, sed etiam si plus peteretur loco, aut causa, vt semper condemnari debeat actor in omni damno sportularum propter hoc datarum nuntio, in triplum. Ita in terminis tenuit glos. in ver. amplius. & Innocen. in cap. vnico. extra de plus peti. secundùm quod referunt, & sequuntur Ioan. de Platea & Angelus hîc. ¶ † Quando autem dicatur plus peti re, loco, aut causa, videbitis in §. plus autem. j. eod. Si autem actor plus peteret tempore, non habet locum pœna huius §. quia ad illam petitionem non posset hic §. adaptari, vt clarè patet ad sensum: quia per illam petitionem factam plus tempore nuntius publicus, siue executor maius stipendium nomine sportularum non consequeretur: haberet tamen locum hoc casu pœna. §. hodie autem. j. de excep. quæ est, quòd tempus duplicetur ipsi reo, & eo elapso, adhuc nõ audiatur ipse actor, nisi prius refarcitis omnibus expensis litis factis per ipsum reum. In aliis autem expensis litis clarum est, hunc §. non habere locum: sed in eis condẽnatur, qui succumbit in causa, si apparet eum temere litigasse: sicut obseruatur in omnibus, iuxta formam l. properãdum. §. siue autem alterutra. C. de iudic. & l. eum, quem tenere. ff. de iudi. & l. terminato. C. de fru. & lit. expen. ¶ Et iuxta hunc §. posset probabiliter dubitari, secundùm docto. hîc, cùm videamus quotidie quòd notarij, aduocati, & cõsultores maiora salaria recipiunt pro magna causa, quàm pro parua, saltem de consuetudine, quamuis aliud sit de iure, iuxta ea, quæ latè dicam j. super glos. j. mag. † nunquid si aliquis maiorem quantitatem complexus esset in libello, vt maioribus expensis circa salaria notariorum, & aduocatorum afficeret aduersariũ suum, an habeat locum pœna huius §. ita quòd illud plus triplicatum deberet ab actore præstari ipsi reo? Videtur primò quòd sic: cùm militet ratio §. nostri. Ioannes Faber determinat contrarium, & eum sequuntur Ioannes de Platea, & Angelus hîc. Mouentur omnes, † quia dispositio huius §. quæ est pœnalis, non debet extendi, etiam ex identitate rationis: quia pœnæ sunt restringendæ. Allegat ad hoc Ioannes Faber l. quod verò contra. ff. de leg. facit l. præsens. & l. interpretatione. ff. de pœnis. Adducit pro hoc Ioannes de Platea & Angelus de Aretio glo. valde singul. in §. sequens. versiculo ex maleficiis. in ver. in iudicium. suprà eod. Subdit tamen Ioannes Faber satis dici posse † quòd iste actor teneatur actione de dolo: vel fortè, & melius, secundùm eum, recuperabit expensas ratione temere vocationis, iuxta dictam legem eum quem temere. cum simili. suprà proximè alleg. Ego contra hos patres audacter firmo cõtrarium, & teneo † quòd imò iste §. habeat locum etiam in petente maiorem quantitatem in libello, ad hoc vt reus maiora salaria præstet notariis, & aduocatis, quòd illud plus, in quo damnificatus fuerit reus, debeat triplicari, secundùm formam præsentis §. Et moueor proprio fundamento istorum doctorum tenentium contrarium. † quia imò in pœnalibus, & odiosis, ex identitate rationis fit extensio: vt est solennis textus de hoc in c. j. §. porrò. in ver. sed quia natura nouas deproperat edere formas in

mas. in titu. quæ fuit pri. cau. benefi. amit. in vsi. feud. & ibi Baldus expresse not. qui dixit quòd ibi est textus melior de iure, ad hoc † quòd in pœnalibus, & odiosis procedatur de similibus ad similia. Facit l. his solis. in ver. satis etiam cautum putamus. quam etiam ibi not. Bald. ad hoc. C. de reuo. dona. iunctis plerisq; aliis, quæ in hoc proposito firmando vobis allegaui in §. sequens.[a] in glo. fi. in ver. ipsius s. s. eo. Ergo in proposito nostro in terminis huius §. quantumcunq; in pœnalibus, licita est extensio ex identitate rationis. Non obstat iura in contrarium adducta, & primò l. præses. & l. interpretatione. cum simi. quæ volunt dispositiones pœnales non esse extendendas: quia respondeo, illud verum, nisi ex identitate rationis fiat extensio: per text. in dicto §. porrò. cum aliis præalleg. Non obstat etiam illa sing. glos. per dicto §. sequens. ver. ex maleficiis super versi. iudicium. quæ singulariter vult quòd imò etiam ex identitate rationis in pœnalibus non fiat extensio: quia respondeo quòd illa glos. procedit, & habet locum, quando pœna imponeretur habito respectu ad priuilegium alicuius particularis personæ: quia tunc bene verum esset, quòd nulla fieret extensio de similibus personis ad similes personas, nec de similibus casibus ad similes casus. Ita ibidem pulchrè declaraui, & limitaui illam glos. ex mente Bald. in cap. j. d. §. porrò. ad hoc reputantis illam glos. & eius doctrinam bene singularem. Ego tamen ibidem dedi alias glo. concor. dicite vt ibi habuistis. cùm ergo in proposito nostro pœna huius §. non imponatur habito respectu ad priuilegium alicuius personæ, certè bene poterit extendi ad alios casus habentes similem rationem. Et per ista infero vobis secundam ampliationem ad text. nostrum. & vltra proximè adducta pro opi. mea contra doct. dic † quòd imò dispositio huius §. quantũcunq; pœnalis, extendatur ex identitate rationis, vt tenẽt ipsimet Ioan. de Pla. & Ang. hîc, sibi inaduertenter contrarij, dum volunt (secuti glos. & Innoc. in d. c. j. extra de plus peti.) q̃ dispositio huius §. pœnalis loquentis in petente maiorem quantitatem, & sic petente plus re, extẽdatur etiã ad petentes plus loco, & causa, prout s. retuli. ¶ † Aduertatis etiam pro maxima limitatione tex. nostri, quòd pœna tripli, quæ ponitur in hoc §. habet locũ nisi actorem pœnituerit ante litis contestationẽ: quia tunc ad simplum expensarum tantummodo tenebitur. Ita tenuit Placẽ. in glo. relatus. per glo. in l. vnica. in glos. mag. in fi. C. de plus peti. & ibi illum sequuntur Iac. de Are. Cy. & communiter doc. maximè Bald. qui hoc disputat, & Salice. & ita etiam firmat Ang. hîc, & sequi videtur Nic. de Neapo. hîc, in apostil. tex. Et ad hoc firmandum faciunt multa pulchra, quæ dixi in §. omnium. s. eod. circa limitationem l. fi. ff. de rei vendica. quæ omnino hîc addite. Glos.[b] * tamen contrariũ tenuit in d. l. vnica. secundùm quod eam refert Nic. hîc: cuius veritas pendet ab his, quæ dixi vobis in §. sequens. in versi. ex maleficiis. super glo. in ver. distulerit. in iiij. & v. partibus principalibus. s. eod. vbi videatis. An † autem sicut pœna l. vnicæ. C. de plus petit. cessat, & locum non habet, si in libello esset apposita clausula, Saluo iure superflui: prout eleganter firmat do. Anto. de Butr. in c. ij. in pe. col. extra de libel. obla. referens ita tenere Specu. in loco per eum ibi allega. an idem esset in casu §. nostri: vt si in libello, in quo esset inserta maior quantitas debiti, esset postea adiecta illa salutaris clausula, Saluo iure superflui: cessaret pœna §. nostri. Cogitabitis, quia non inuenio istud in specie in terminis §. nostri tangi. Multùm tamen faceret quòd sit simile, quod proximè allegaui. Et si istud procedat ad textum nostrum est ad eum singulariſsima limitatio. Et sic ex prædictis starent duæ limitationes ad tex. nostrum. Tertiam limitationem videbitis j. in glos. j. mag. in tertia parte principali. Plura notabilia non colligo ex isto textu: quia tria notabilia alia colliguntur ex hoc textu per glossam j. mag. quam capio. ¶ Glos. in versicu. in libello. Quam diuido in septem partes principales. In prima colligit vnum notabile ex textu, & illud declarat quo iure procedat, & posteà limitat. In secunda colligit aliud notabile ex textu. nostro. In tertia aliud. In quarta aliud. In quinta ponit etiam aliud notabile: sed illud non colligitur ex hoc textu. In hac ergo quinta parte glos. per modum huius notabilis ponit, quæ sunt illæ personæ, quibus remittantur istæ sportulæ exoluendæ in totum, vel in partem. In sexta iuxta proximum præcedens notabile format quæstionem, & soluit. In septima quærit an iste §. hodie sit correctus. Secunda ibi: item secundò nota. Tertia ibi: tertiò nota quòd sportulæ. Quarta ibi: item nota quòd reus. Quinta ibi: item nota adhuc. Sexta ibi: sed quæro si hæ personæ. Septima ibi: sed cùm hodie caueat. ¶ In eadem glos. ibi: in authen. de manda. princi. §. fit tibi. dicite vos, & melius, per glo. in §. necesitatem. super glos. in ver. ex non scripto. in authentica vt iud. fine quoquo suffra. & adhuc pleniùs per gl. illam solennem, & magistram in §. sancimus. in glo. mag. super ver. libellum. in authen. de exhi. & intro. reis. colla. v. Et ibi glos. addit † plures alios casus, quàm quatuor, in quibus non requiritur libellus. De quo etiam videatis glo. plenam in ver. illustrium. in c. fin. de re iudi. in vj. Et si vultis plenissimè videre, recurratis ad Specu. in titu. de libel. concep. §. nunc videndum. enumerantem xlvj. aliàs quinquaginta casus, in quibus non requiritur libellus, & in quibus procedatur sine libello: ibi videatis plene per eum, & inuenietis totum, quicquid ferè dici possit in hac materia. Quam latè posteà ampliãdo prosecutus est Ange. hîc, qui inter cætera ponit, † an in causis, in quibus cognitio est summaria, requiratur libellus, [c] an requiratur in causis breuioribus, † & an requiratur in causis, in quibus procedendum est summariè simpliciter, & de plano: de quibus in locis præallega. & Bart. in extrauagan. ad reprimendum. in ver. summariè. in princip. & in ver. sine figura iudicij. & in l. nec quicquam. §. de plano. per illum tex. ff. de offic. proconsul. & lega. per glos. & docto. & do. Abb. in c. j. extra de libel. obla. & per omnes in cle. sæpe. in princip. de verb. signific. & per Cy. Bald. & latius Salic. in auth. offeratur. C. de lit. contest. † Tangit etiam successiuè Angel. hîc impertinenter, & latè prosequitur, an, quando proceditur officio iudicis, regulariter requiratur libellus. De quo latè per Bart. in d. l. nec quicquam. §. vbi decretum. & in repe. l. creditores. in vlti. col. & vlr. q. C. de pig. & l. iiij. §. hoc autem iudicium. in vj. & vij. q. ff. de dam. infec. & in l. j. §. fin. ff. de variis & extraordi. cog. & in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. ex quibus cau. ma. & Bal. in d. authen. offeratur. C. de lit. contest. & plenè in repeti. l. incerti. in penulti. col. C. de interdi. & in l. j. [d] ff. de iurisdi. omnium iudi. & per do. Ant. de But. in cap. fin. & ibi per Abb. Panor. extra de offi. iud. † Et an quando agitur officio iudicis ad exhibitionem reuerentię debitæ, hoc casu requiratur libellus, videatis in specie Bald. in d. l. nec quicquam. §. de plano. per illum textum. † Et an iudex sine libello ad simplicem querelam posit mandare parti, ne intret possessionem, an verò necessarius sit libellus: est vtilis, & quotidiana quæstio, de qua videatis not. Bald. in l. ordinarij. in ij. col. in versic. sed vlteriùs quæro, duo asserunt se posidere, &c. C. de rei vendi. & in l. quisquis. C. quo. appel. non reci. & Specu. in titu. de lib. concep. §. nunc dicendum. versiculo xij. & quod not. Baldus in l. finali. in ij. col. C. de edi. diui Hadria. tol. & in l. vis eius. C. de probatio. & Innocen. in c. in præsentia. extra de proba. ¶ † Et nota diligenter quòd in omnibus casibus, in quibus non requiritur libellus, quo suprà proximè remissiuè dixi, in eisdem etiam non requiritur aliquis alius processus

a ¶ In §. sequens. vbi vide in nume. 7. & nume. 9. * Adde quòd mihi verior videtur opi. glos. Primò per istum tex. ibi: in libello conuentionis inserũt ergo ex insertione maioris quantitatis punitur, nec requiritur litis contest. Secũdò probatur aperta ratione: nã hęc pœna imponitur ob damnũ, quod quis patitur soluendo plus debito vocãtibus eum in ius, vt ff. Ias. in euidẽtialib. declarat. Sed si iste vocatus soluit istis execu toribus sportulas habita ratione. Summæ in libello compræhensæ ante litem cõtest. delictũ est cõsummatum, cùm primo veniat in ius, vt §. fi. inst. de pœ. teme. litig. ergo nõ erit locus pœnitentiæ. l. qui ea mente. & ibi Bar. ff. de furt. & per istum text. inquit Bald. in auth. offeratur. col. iij. C. de litis contest. quòd istis nũtiis soluuntur sportulæ ante litis contesta. Et hanc partem teneas, quicquid cæteri dicant. Anto. Ang. Carcas. Sar.

b ¶ Libellus. Vide Feli. in c. licet Heli. in medio v. col. de simo. & do. Alexan. de Imo. in cõsil. iij. col. ij. parte iij. Et an sufficiat libellus generalis, vide per eum in consil. xxxij. in iiij. col. iiij. parte. & in consil. xliij. ea. parte.

c ¶ In l. j. Et ibidem vide do. Alex. de Imo. & plenius in l. j. de edendo.

d ¶ In l. j. Et ibidem vide do. Ant. de But. in cap. fin. & ibi per Abb.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱Vide bonũ tex. in cle.i. & ibi gl. fi. vt lite pend. nihil innou. Sardus.

b ✱Hoc idem expreſsè firmat glo. in d. §. ſancimus. circa medium illius glo. in ver. libellum. Sardus.

ceſſus ordinarius. Ita eleganter dixit Bal. in c.j. §. inſuper. de proh. feu. alie. per Fed. ¶ †Aduertite etiam diligẽter quòd in caſibus, in quibus requiritur libellus, quod eſt regulare, ſi aliquis iret coram iudice, & diceret notario actorum. Scribe qualiter peto à Titio centum, in quibus ego peto eum cõdemnari, &c. quamuis notarius hoc ſcribat in actis, per hoc tamen nõ videtur libellum in ſcriptis obtuliſſe, nec dicitur procedere ordinario modo, ſed extra ordinem. Iſtud eſt, quod in terminis voluit ſingulariter Bart. in l. in ſacris. la iij. C. de proxi. ſa. ſcriniorum. lib. xij. Et hoc not. ex gloſ. ibi, & reputat bene ſignandum: quia, ſecundùm eum, poſſet læpe contingere de facto. Et hoc dictum ſequitur Ludo. Ro. in l.j. in ij. col. ff. de arbi. de quo videatis Bal. in authen. offeratur. ad fi. C. de li. conte. & Ange. in l.j. in prin. in j. col. & ibi Bal. & Pau. de Caſt. in ij. col. ff. de eden. † Tãgit etiam hîc impertinenter, an libellus debeat mitti ſimul cum citatorio, an verò citatio poſsit præcedere. Quod etiam latè examinat Nico. de Neap. in vlti. q. extra gloſ. de quo videatis Cyn. Bald. Salic. in d. authen. offeratur. & Bart. examinantem in l. ſi finita. in l. Iulianus. in iij. col. in ver. item quæro. ff. de dam. infec. & ibi latè Io. de Imo. facientem quatuor caſus principales: vt ibi per eum, & Barto. in extrauag. ad reprimendum. in ver. ſuper dicto crimine. Specu. in titu. de libel. concep. §. nunc videamus. & §. reſtat. & gloſ. in c. quoniam frequenter. in fin. extra vt lite non conteſt. & gloſ. in c.ij. extra de

a dila. [a] ✱ †Tangunt etiam hîc Io. de Pla. & Ang. an libellus cõſenſu partium poſsit omitti: & conſequenter an productioni libelli poſſit renuntiari per partes. De quo per glo. in d. auth. offeratur. in gl. fi. in verbo, pro nihilo. & ibi Bart. Bal. & Salic. C. de lit. conteſt. & glo. in c. de cauſis. & ibi Canoni. extra de offi. deleg. & gloſ. in c. fin. de re iud. in vj. & glo. in c.j. & ibi etiam per Canoniſtas extra de libel. obla. & glo. in clemen. læpe. in glo. fin. & ibi per Innoc. de verb. ſigni. & glo. in §. ſancimus. in glo. mag. in ver. libellum. in auth. de exhib. & introdu. reis. & Bal. in auth. generaliter. C. de epiſc. & cle. Spec. in tit. de ſenten. §. iuxta. verſi. quid de procuratore. Imo. in l. ſi conuenerit. ff. de re iud. & Bart. in l. quoties. C. de priui. ſchol. libro xij. vbi multa pulchra dicit. Sed non credo quòd ſit lectura Barto.

36 quia non legit niſi decimum librum, morte præuentus. ¶ †In eadem glo ibi: aliud eſt de iure veteri. Videte gloſ. quæ hoc diſputat, & idem tenet, quod hîc, in d. §. ſancimus. in gloſ. mag. in verbo, libellum. in authen. de exhi. & introdu. reis. Iſtæ gl. verũ dicunt in ci-

b uilibus: ſecus in criminalibus, [b] ✱ in quibus etiam olim neceſſariò dabatur libellus, iuxta l. libellorum. in prin. ff. de accu. ſecundũ doc. hîc, vt Ioan. Fab. Ioan. de Pla. & Ange. & Nicol. in xv. oppo. gloſ. ¶ In eadem glo. ibi. l. ſi in rem. §. & ſi veſtimenta. dicite prout dixi in §. omnium. in penult. chatta mag. s. eo. & videatis gloſ. in l.j. in princi. in glo. mag. ff. de eden. & ſolennem gloſ. in d. §. ſancimus. in glo. mag. ſuper verbo, libellum. in auth. de exhi. & introd. reis. coll. v, & Spec. in titu. de lib. concep. §. nunc oſtendamus. in fin. & videatis omnino tex. & ibi pulchrè Bart. in l. in actione. ff. de fur. & Bar. in d. l. ſi in rem. ff. de rei vendi. & l. inter ſtipulantem. §. j. ff. de verb. obli. & in l. non ſolum. §. ſed vt reprobari. ff. de ope. no. nun. & in d. l.j. in prin. in ij. col. ff. de eden. & gl. & doct. in c.ij. extra de lib. obla. Inno. in c. certificari. extra de ſepul. & Barto. in l.j. §. ſi quis argen-

37 tum. ff. depo. & ibi habetis ſing. glo. in ver. iuranti. quæ vult † quòd ſi actor ignoraret qualitatem rei, vel eius demonſtrationem, & ita juraret, quòd tunc procederet libellus ſine appoſitione qualitatũ. Bene verum eſt, quòd illę qualitates deberent poſteà in proceſſu probari, vt ibi dicit gloſ. Quod etiam tetigi in d. §. omnium. poſt clauſulas conſuetas apponi in libellis. Tangitur etiam in locis pro-

38 ximè allegatis, in quibus etiam habetis ſan procedat iudiciũ, ſi non ſit petitum à parte libellum. incertum debere declarari. Circa quod videatis etiam quæ pulchrè tetigi in §. omnium. in illo puncto, an ſi proponatur libellus generalis, nulla cauſa expreſſa, an

39 procedat ſi non opponatur à parte. † Et de libello incerto an procedat parte non opponente, tangitur etiam vnum verbum per Ioan. de Pla. & Ange. de Are. hîc. ¶ In eadem gloſ. ibi: ſed hodie magis ſecundùm conſuetudinem, &c. Dicit Ioan. Fab. hîc, quòd iſtud eſt etiam de iure, per authen. ſed hodie. C. de epiſc. & cle. credit verius eſſe, quòd vtrunque attendi debeat, & longinquitas itineris, & quantitas cauſę. De quo vos videatis ſolennem gloſ. in §. audient. ver. nullo. ſuper ver. diſpoſita. in authen. de iudic. colla. vj. Et idem, ſcilicet quòd ſportulæ iſtæ debeantur iſtis nuntiis publi-

40 cis, ſeu executoribus † hodie, etiam de iure, ſecundùm longitudinẽ itineris, puta tot denarios pro milliari, non autem ſecundùm quantitatem pecuniæ petitæ, tenent etiam Ioan. de Plat. & Ange. hîc, Bald. autem in authen. offeratur. in iiij. col. dicit quòd iſtud eſt de generali conſuetudine quòd ſalaria præſtantur iſtis nuntiis ſecundùm longitudinem itineris. Et pro hac conſuetudine alleg. text. in ratione ſui in l. pro locis. C. de anno. & tribu. lib. x. & in l. cùm poſt ſententiam diſcuſſoris. C. de appellatio. & ibi etiam ſubdit Bald.

41 † quòd iſtę ſportulę, quę præſtantur iſtis nuntiis publicis, ſiue executoribus, præſtantur ante litis conteſtationem, per hunc §. Illa autem, quæ præſtantur iudicibus, præſtantur poſt litis cõteſtationẽ, per §. ne autem. in authen. de iudi. Et hoc etiam ponit Ang. hîc, quæ habetis etiam hîc in glo. ſuper ver. ſportularum. quæ melius locuta eſt, dicens quòd ſalaria, quæ præſtantur iudicibus, non præſtantur poſt litem conteſtatam vt ipſi dicunt, imò medietas in ipſa

42 conteſtatione & alia medietas in fine litis per d. §. ne autẽ. † Illud tamen, quod doctores volunt, quòd nedum de conſuetudine, ſed etiam de iure præſtentur hodie iſta ſalaria nuntiis publicis ſecundùm longitudinem itineris, nullatenus placet mihi: quia nulla lege ſufficienter probatur: & maximè, quia eſſet inducere correctionẽ huius §. etiam de iure: quod de facili non eſt admittendum, vulga-

43 ta l. vnica. C. de inoff. do. & ſtatim ſubiiciam. † Ex prædictis ergo habetis inferre quòd cùm de conſuetudine ſalaria præſtentur iſtis nuntiis publicis ſolum habito reſpectu ad longitudinem itineris, non autem ad quantitatem petitam, vt vult glo. noſtra, & firmant doct. vt prædixi, quòd iſte §. non obtinebit locum de conſuetudine: & ſic de conſuetudine remanebit correctus. Et hoc apertè firmat Ioan. Fab. hîc. Et quando eſſet verum, quòd etiam de iure ſalaria præſtarentur, vt proximè dixi, ſecundùm Ioan. Fab. Io. de Pla. & Ange. hîc, ſequeretur quòd etiam de iure hodie iſte §. eſſet correctus, prout affirmant Pet. de Bel. & Iaco. de Rauen. hîc, Sed ego nullatenus admitto: quia non video vbi iſtud probetur iure, vt proximè dixi. ¶ In eadem glo. ibi: dicas quòd hîc dicitur. Aliqui habent alternatiuam, Vel dicas: prout habuit Ioan. Fab. & iudicio meo, illa alternatiua. Vel, non bene ſtat: quia non bene deſcenderet ex præcedentibus. Aliqui habent. Et dicas: prout ego habeo: & iſta eſt melior litera: quia non reſpicit præcedentia, ſed tendit de per ſe ad declarationem textus. ¶ In eadem gloſ. ibi: id eſt, cauſatiuè, non conſecutiuè. Hæc verba gloſ. ſunt multùm obſcura: quæ clarius ponuntur, & declarantur per glo. ff. in verſi. conſequetur. quibus gloſ. ſimul iunctis mens earum fuit in his verbis dicere,

44 † quòd quando actor in libello dolosè, & ſtudiosè plus petiit ob hanc cauſam, vt ſalarium ſportularum creſceret: & ſic illud ob hanc cauſam ponitur hîc cauſatiuè: & tunc habet locum pœna huius §. noſtri. Si verò actor feciſſet hanc petitionem maiorem, non ob hanc cauſam accreſcendi ſportulas, ſed alio reſpectu: puta per errorem, vel fortè per temeritatem: & tunc quamuis propter hanc maiorem petitionem executor conſequeretur maius ſalarium nomine ſportularum: & ſic reus grauaretur maiori præſtatione ſportularum: tamen quia iſtud non eueniret cauſatiuè, hoc eſt, quòd ob hanc cauſam accreſcendi ſportulas nuntiis, fuerit facta iſta maior petitio: ſed eueniret conſecutiuè: quia per illud plus conſequeretur executor: hoc caſu non haberet locum pœna. §. noſtri. & actor non incideret in pœnam huius tripli. Et hanc declarationem ad gloſſam noſtram colligo ex mente doctorum hîc: vt Ioan. Fab. Iac. de Rauen. Ioan. de Platea, & Angelus quamuis ipſi non ita clarè exponant, prout ego dixi. Et ſic ſecundùm iſtam gloſſam ita declaratam habetis magnam limitationem ad text. veſtrum, vt tunc demum habeat locum, quando illa maior petitio fuit facta dolosè, & ſtudiosè ob cauſam iſtam, vt executor, ſeu nuntius publicus, maiores ſportulas conſequeretur. Si autẽ illa

illa maior petitio non fuiſſet facta ob hanc cauſam, ſed aliam, & ſic dolus ceſſaret tantùm hoc reſpectu augmentandi ſalariũ nuntij. quamuis effectualiter, & conſecutiuè propter hanc maiorem petitionem nuntius etiam maiores ſportulas conſequeretur, tamen ceſſaret diſpoſitio, & pœna §. noſtri: cuius contrarium expreſsè firmauit glo. in hocmet §. in ver. cõſequetur. vbi Io. Faber putat verius iſtud, quod tenet glo. hîc: quia cùm iſte §. ſit pœnalis, & loquatur ſolùm eo caſu, quo quis maiorẽ quantitatem expreſsit ad hunc finem, vt reus maioribus ſportulis afficiatur: vt patet ex tex. hîc in ver. vt ex hac cauſa viatores, &c. ergo hoc caſu ſolo locum habebit. Refert tamen Ia. de Rauen. tenere contrarium ſcilicet cum glo. ibi: & contra glo. noſtrã hîc. Et cum Io. Fab. tenet etiã Ang. hîc, per rationem, quæ parum faceret in hoc propoſito: quia ex ignorantia, quæ nõ habet admiſtam culpã, quis non eſt puniendus: vt l. reſpiciendũ. §. delinquunt. ff. de pœnis. & ibi Bar. & l.j. & ibi Bar. ff. de leg. Et iſtud etiam ego teneo. & addo Bar. in terminis idem tenentem in l. vnica. in diſtinctione ſua. C. de plus peti. ¶ In ea. glo. ibi: nec decreſcunt, licet ſit parua. Intelligite hanc gloſ. dum tamen nõ ſit ita parua, quin excedant ſummam centũ aureorum: aliàs iſta glo. eſſet falſa, & diceret de directo cõtra tex. §. ne autem.

45 in auth. de iudi. ſecundùm Ioan. Fab. & Ioan. de Pla. hîc. ¶ † In ead. glo. ibi: in auth. de iudi. §. ne autem. dicite q̃ ille §. loquitur in iudice delegato à principe, in quo bene ſunt taxatæ certæ ſportulæ: vt ſi cauſa ſit intra centum aureos, nihil habet à partibus, ſed habet de publice duas libras auri quolibet anno. ſi autem cauſa excedit ſummam centum aureorum, quando lis cõteſtatur, tunc debent dari duo aurei ab vna parte, & duo alij ab altera parte in fine litis:

46 vt d. §. ne autem. † In iudice autem ordinario, & etiam in alio delegato, quoniam principis ſportulæ non ſunt determinatæ à iure, nec reperitur lege expreſſum, ſecundùm gloſſ. in auth. offeratur. in ver. præbitis ſportulis. C. de lit. conteſt. in fi. in quibuſdam perſonis, de quibus ibi per glo. Et ideo ſubdit glo. illa, conſuetudinem terræ in eis eſſe ſeruandam. Et idem tenet glo. in d. §. ne autem. in gloſ. j. quæ ſubdit quòd Bononiæ ſoluitur decima in cauſis principalibus, alicubi media, vt ſit in terris comitiſſe Matildæ. quod eſt valde iniquum, ſecundùm glo. ibi: Et idem, ſcilicet quod in ordinario non ſunt determinatæ ſportulæ à iure, tenet etiam Bart. in auth. offeratur. & Imol. in l. Pomponius. aliàs incipit, ſi vni. de re iudi. Sed Inno. relatus per Ioan. Fabr. & Ioan. de Plat. & Ange. hîc tenuit in c. cùm ab omni. extra de vita & hone. cleri. quamuis gloſ. ibi teneat contrarium, quòd imò iudici ordinario nihil penitus debet ſolui, nec pro ſportulis, nec alio modo: cùm habeant ſalarium de publico: vt in §. oportet. in authen. de manda. princip. no.

a gloſſ. in l. fori. in ver. caſtrenſe. C. de aduo. diuer. iudi. & l. velut. C. de aſſeſ. fortiùs quòd hodie non licet eis accipere eſculenta [a] ac poculenta: vt in authen. ſcriptum eſt exemplar. in fin. colla. ij. ſecundùm gloſſ. in l. plebiſcito. in verbo, poculentum. ff. de offic. præſi. Solùm ergo poſſunt habere expenſas quando excedunt locum, in quo dubitant: vt c. ſtatutum. §. inſuper. de reſcrip. in vj. vbi plenè de iſta materia. & Inno. in d.c. cùm ab omni. vbi traditur iſta materia. Ange. verò in d.l. Pomponius. aliàs incip. ſi vni. & in l.ij. C. de ſpor. tenuit quòd imo iudici ordinario taxatæ ſunt ſportulæ, quantæ de legato principis: per d. §. ne autem. & hoc etiam ibi vult gloſſa j. quamuis, ſecundùm eum, de iure canonico ſint hodie interdictæ per d.c. cùm ab omni. vbi per Innoc. & per eundem in

47 c. vnico. extra de plus peti. Prima opi. s. relata eſt magis commu-nis. ¶ † Vbi autem iudici delegato non eſt prouiſum de ſalario de publico, tunc ſibi eſſet ſuccurrendum ſecundùm laborem, & qualitatem cauſæ, ad ſimilitudinem aduocati. l.j. §. in honorariis. ff. de var. & extraordi. cog. ſecundùm Iacob. de Bel. in d. §. ne

48 autem. & Ioan. de Pla. & Ange. hîc. † An autem arbitro debeantur ſportulæ, videatis Specu. quòd ſic, in titu. de arbi. §. ſequitur nunquid arbiter. & ſequuntur ſimpliciter Ioan. de Pla. & Ange. & Nico. hîc in apoſtil. text. & bonus eſt textus. de hoc in l. quoties. in ver. in ſubeundis. C. de priui. ſchola. lib. xij. Adde tu text. in l. in ſacris. la iij. & ibi Barto. C. de proxi. ſa. ſcri. lib. xj. & Bartol. in l. fin. C. de princip. agen. in re. lib. xij. quamuis contrarium, & malè, teneat

Bal. in l. generaliter. ad fi. C. de epiſ. & cle. ſub-a

49 dit Nico. hîc † idẽ eſſe in arbitratore, vt ei ſportulæ debeãtur: arg. l. ſed & loci. §. ſed & ſi meſſor. ff. finium regun. & l.j. §. j. & fi. ff. ſi menſor fal. mo. dixe. Et ita dicit tenere Gul. de Cu. in d. b

50 auth. offeratur. C. de lit. conteſt. † Et iuxta ſuprà ſcripta notate vltra ſcribentes hîc, q̃ ſalaria promiſſa doctoribus, & aduocatis, hodie poſſunt peti, & accipi à clientulis ſuis: vt l. medicos. circa fi. C. de profeſ. & medic. lib. x. ſecundùm glo. & Bart. in l.j. §. j. ff. de var. & extraordi. cog. & glo. & Bart. in l. archiatri. in vltimis verbis. C. de profeſ. & medi. lib. x. Si autem nõ ſit promiſſum ſalarium aduocato, tunc officio iudicis conſtituitur. l.j. in prin. & ibi Bart. & §. in honorariis. & ibi Bar. ff. de var. & extraord.

51 cogni. In † iſtis locis habetis etiam de ſalario no-

b tariorum, & medicorũ. [b] De quibus etiam per glo. & Cy. & Bal. in l.j. C. manda. vbi etiã ponit Bal. quid in ſalario procuratoris, aſſeſſoris,

52 medici, & ſimiliũ perſonarũ. ¶ † Et quia s. videmus in ſalariis iudicũ, & in aduocatis, aduertite q̃ pro ſingulis cauſis poteſt aduocatus accipere centum florenos, & non vltra. Tex. eſt in l.j. §. diuus. el j. & ibi Bar. no. ff. de va. & extraordi. cog. Subdit tamẽ, aduocatos curię Romanæ tanquam negotij proprij, non omnino legum expoſitores illũ tex. interpretari hoc modo: in ſingulis cauſis, id eſt, in ſingulis capitulis cauſæ, ita q̃ in ſingulo capitulo cauſę licitè capi poſsint centum aurei. Et ita dicit obſeruari de facto: quãuis, ſecundùm eum, de iure nõ ſit

53 verum. ¶ † Limitat etiã Bald. alibi illud, quod dictum eſt de centum florenis in aduocato, in l.j. ad fi. C. manda. vt procedat, niſi cauſa ſit de vita: quia nullum eſt tunc taxatum ſalarium à iure. Eodem modo, ſecundùm eum, illi, qui ſunt aduocati epiſcoporum, vel abbatum pro ſtatu dignitatis eorum, etiam licitè poſſunt maximum ſalarium accipere, etiam vltra centum florenos. argu. l. ſi pater. §. fi. ff. de dona. per quam legem dicit ita tenere Ray. de Forli. vbi no. etiam alibi Barto. in l. fortiſſimis. C. de mili. veſte. lib. xij. arg. ex illo tex. contra ſartores, ſiue ſutores, vt poſsint pro factura vnius chlamydis accipere vnum florenũ, & non vltra.

54 Et circa ſalaria aduocatorum de quibus proximè dixi, notate illud pium dictum, & quando vobis occurret, omnino obſeruate, quòd aduocati non debent accipere ſalarium à pauperibus. Ita no. Bald. in l. ſi furioſi. C. de nup. arg. illius tex. in verb. gratis. Pro quo bene facit quod idem Bal. dixit in authen. generaliter. in j. col. C. de epiſ. & cle. vbi dicit quòd in cauſis miſerabilium perſonarum iudices de iure non debent habere ſportulas, ſiue ſalarium. §. ne autem. in

55 auth. de iud. † Et idem dicit eſſe in cauſis ſummariis: quia ſunt magis fauorabiles, & celeriùs expediuntur. Et pro iſtis duobus dictis ego do vobis caſum expreſſum in §. ſit tibi quoque tertium ſtudium. in auth. de manda. prin. & ibi etiam glo. in ver. gratis. Accedat pro iſtis pauperibus, quod ſingulariter voluit Roma. in l. ſi verò. §. de viro. in fallentia propter paupertatem. ff. ſol. mat. vbi vult

56 † quòd quando notarius conficit inſtrumentũ de aliquo actu, vel contractu pauperis, quòd de iure nihil debet ab eo recipere nomine ſalarij. Motus per tex. in l. tam dementis. in fi. cum gloſ. C. de epi. aud. extendendo rationem in illo text. expreſſam: vt ibi per eum.

57 † O vtinam bene obſeruarent hæc dicta iſti impij procuratores, notarij, & aduocati, qui ſunt excoriatores pauperum, quos Barto. in repe. l. omnes populi. in. v. q. prin. ff. de iuſti. & iure. appellat congruentiſsimo vocabulo canes curiarum, & deuoratores ciuium.

58 ¶ Aduertite etiam diligenter in proximè dictis, quòd quamuis partes concordauerint inter ſe, quòd nihilo minus iudex, quamuis ſententiã non ferat, tamẽ debet habere ſalarium ſuũ. Ita ſentit Barto. in d.l.j. §. diuus. el ij. in iiij. col. verſic. ſed quæro. & redeo ad gloſ.

[a] ¶ Eſculenta. Vide do. Alexan. de Imo. in conſil. xxiij. per totum. in ij. parte.

[b] ¶ Et medicorum. Adde q̃ medicus petit ſalariũ etiã pro tempore, quo eſt in itinere, cùm vadit ad curandũ infirmum: vt per Lud. Ro. in fing. ver. ſalariũ. probatur etiam per tex. in l. qui mittũ tur. §. fi. ff. ex qui. cau. ma. Et adde quòd repetere poteſt expenſas factas per ipſum in curando infirmũ, etiã inuitũ: vt per præfatum Lud. in ſing. verſic. medicus. & caſus ſing. eſt in c. prouidendum. lxxxiij. diſt. pro quo vide etiã do. Mar. Soci. in conſi. xxvj. incip. ex his, quæ. circa fi. vj. col. in j. parte. quòd licet infirmus habeat medicum exoſum, tamen medicus poteſt ſumptus repetere actione negotiorum geſtorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✻Aduertas, quia Bal. loquitur ibi in aduocato: nos loquimur in iudice, & cùm non stet per eum, videtur quòd debeat habere salarium, nõ habita distinctione Bald. ibi. Sardus.

b ¶ Fuerint. Sed qd si infirmitas curata incõtinenti reuertatur: vide Felin. in c. presbyterum. in fi. de homicid.

19

gloſ. de quo videatis in terminis Bald. in l.j. in v.q. a ✻ C. de ſuffra. & Io. And. in reg. contractus. de regu. iur. in vj. in Mercu. Nico. de Neapo. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de libe. & poſthu. & tex. in l. fi. & ibi glo. & Bal. C. de condi. ob cau. ¶ Item quia in ſuperioribus vidimus quo tempore ſoluendum ſit ſalarium iudici: & eſt textus in §. ne autem. in authen. de iudi. † ſi vultis nunc ſcire quo tempore ſoluendum ſit ſalarium aduocato, an in principio cauſæ, an in medio, an in fine. videte Barto. in d.l.j. §. diuus. el ij. & glo. in l. vnica. in ver. conſequantur. & ibi Bald. in iij. q. C. de ſuffr. Spec. in titu. de ſuffra. §. ſeq. ver. ſed quando. Barto. in l.ij. C. loca. & videatis omnino ſing. text. de hoc in l. archiatri. C. de profeſ. & medi. lib. x. vbi eſt text. expreſſus.

60 & ibi eum no. Bar. † quòd medici nõ debent recipere ſalarium ab

b infirmis, niſi cùm ſani fuerint b: & ſi receperint, tenentur reſtituere. l. medicus. ff. de var. & extraordi. cog. Et ſic eodem modo dicit

61 Bar. † quòd aduocati non debent recipere aliquid à clientulis lite pendente. l. quiſquis. C. de poſtu. Et hæc duo no. Nico. de Neap. ibi per illum tex. nos tamen videmus quotidie quòd de facto vtrũque dictum malè obſeruatur. ¶ In ea. glo. ibi: in auth. de manda. prin. §. oportet. dicite vos melius in §. ſit tibi quoq; tertiũ ſtudiũ. ¶ In ea. glo. ibi: quod verius eſt. Hæc mihi placet, quamuis Ioan. Fa. referat Iac. But. tenere contrariũ: & ipſe non clarè firmat, quicquid dixerit Ang. hîc: & glo. ſequuntur Pet. de Bellapert. & Iac. de Are. hîc, moti arg. gloſ. noſtræ, quod ipſi clarius inducunt à partibus ſufficienter enumeratis. & clarè patet hîc, arg. cuilibet cogitanti. ¶ Ad ſi. glo. Hæc opi. glo. repræhenditur cõmuniter per doct. hîc, vt Io. Fab. Io. de Pla. & Ang. de Are. & meritò, quia ille §. j. in authen. de execu. & in auth. libellum. & vnde ſumpta eſt. C. de litis conteſt. loquuntur in valde diuerſo propoſito ab iſto §. noſtro: quia prouiſio illius cautionis dupli, habet locum in eo, qui non procedit ad litem conteſtandã intra duos menſes, qui condemnatur in duplum. Iſte autem tex. loquitur in eo, qui plus petiit, vt reus maiores ſportulas præſtet executoribus, qui incidit in pœnã tripli: & ideo iſtæ pœnæ ſunt valde diuerſæ. Et ita etiã tenet Bart. in l. vnica. in diſtinctione ſua. C. de plus peti. Et ita tantũ iſtę pœnę ſunt diuerſę q̃ vna non tolletur per aliam: imò poſſent ſimul intẽtari, & exigi: nã quando agens plus petiiſſet, vt maiores ſportulę executoribus præſtarentur, teneretur ad triplum ex diſpoſitione §. noſtri. & quando nollet etiam ad litẽ conteſtandã accedere, teneretur etiam ad duplũ: ar. d. §. j. in auth. de executo. & in auth. libellũ. C. de plus pet. & l. ſanctio. cùm ibi latè no. per Bar. ff. de pœ. & in l. qui ſepulchra. & ibi latè per ſcribentes. C. de ſepul. vio. & ita tenent Io. Fab. & Ang. de Are. hîc. ¶ Glo. in ver. cõſequetur. expediui ſ. in glo. j. mag. in iij. parte principali. & ibi tetigi veritatem huius gloſſ. dicite vt ibi.

62 ¶ † Extra glo. reſtaret vt pro complemento huius ver. vt ibi videremus qualiter in practica eſſet libellus formandus in materia iſtius verſi. quando actor in libello maiorem quãtitatem exprimeret vt grauaret reum maioribus expenſis in ſportulis, quæ præſtari debent executoribus: tamen quia iſtud non haberet vnam ſyllabã de artificio, & propterea eſſet ſine vtilitate: quia, vt ſ. dixi in gloſ. j. mag. in iij. parte principali, iſte §. nõ procedit de cõſuetudine, ideo omitto, non denigraturus fruſtrà papyrum. Et hinc eſt quòd forma libelli in iſta actione non traditur per Spec. nec per Odoffr. vt hîc refert Io. de Pla. & credo reſpectibus iſtis ſuprà ſcriptis, ſi tamẽ vultis videre in ſpecie libellum nullius miniſterij, recurratis ad Ange. hîc, & plenius ad Ioan. de Pla. hîc.

LAVS DEO.

1 *Condictio ex lege contra nuntios, ſeu executores, qui nomine ſportularum maius ſalarium exegerunt, in quid detur.*
2 *Condictio ex lege ad triplum an detur nuntijs publicis contra actorem plus debito petentem.*
3 *Milites Poteſtatum ſuo officio abutentes puniuntur.*
4 *Nuntio vltra modum grauanti, vel terminos iuſtitiæ excedenti reſiſtere de facto licitum eſt. 7.*
5 *Salaria nuntiorum hodie ſunt taxata ſecundùm conſuetudines curiarum.*
6 *Durum eſt pœnas extendere.*
8 *Pœna dupli, quæ venit ratione negationis, vnde oriatur.*
9 *Fideiubentes pro malefactore de iudicato ſoluendo, quando teneantur ad augmentum pœnæ. 10. 11.*
12 *Citationes non debent fieri niſi de iudicis mandato. 13. 14. 15. 16. 17.*
18 *Citationis commiſsio an præſumatur, ſi in actis conſtet de citatione, & relatione.*
19 *Nuntio publico an credatur. & nu. ſeq.*
21 *Nuntio non publico, & non iurato an credi debeat.*
22 *Nuntio citandi ore tenus an credatur.*
23 *Citatio facta ad domum, an reddat citatum contumacem.*
24 *Citatio an non valeat niſi fiat per ſcripturam.*
25 *Nuntio publico aliquem citanti quando credendum.*
26 *Nuntius citans licet conſtet quòd non ſit conſuetus, tamen ſi de mandato iudicis conſtet, ſufficit.*
27 *Nuntius per quemlibet iudicem ad vnum ſolum actum creari poteſt.*
28 *Nuntius ſi dicat ſe Titium citaſſe perſonaliter, & Titius dicat contrarium, etiam cum iuramento, cui magis ſit credendum.*
29 *Nuntius ſi in actis banchi ſit ſcriptum per notarium qualiter ipſe citauit perſonaliter Caium, & ipſe neget, cuius dicto ſit magis credendum.*
30 *Nuntius ſi referat vltra ſibi commiſſa à iudice, an ſibi credatur.*
31 *Nuntius deputatus ad vnum banchum an poſsit per alium iudicem inferiorem eligi, & ſibi committi citatio.*
32 *Nuntius an quis eſſe poſsit in cauſa propria.*
33 *Nuntius qui incœptor fuit in vna cauſa, debet idem eſſe in tota cauſa.*
35 *Nuntius licet de conſuetudine poſsit ſine vlla commiſsione iudicis citare, tamen non poſſet citare die feriata pro non feriata. 36.*
37 *Pœnam vt quis incurrat an ſolus iuſſus iudicis de citando ſufficiat.*
38 *Pœna huius §. cui applicetur.*
39 *Pœna iuris communis an ſublata ſit per pœnam ſtatutariam.*
40 *Probationis legitimæ appellatione an veniat probatio per iuramentum. 42.*
41 *Probationis ſimpliciter prolatæ appellatione, legitima & plena.*
44 *Sententiæ duæ an ferantur in actione quod metus cauſa quid veniat. 46.*
45 *Sententia definitiua, quibus modis ſumi poſsit.*
47 *Libellus in actione quod metus cauſa qualiter formandus. 73. 75. 76. 77. 78.*
48 *Equus meus ſi per armigeros nobis amicos mihi auferatur, ſi illum ad manus alterius reperiam, eum recuperare poſſum.*
49 *Actione quod metus cauſa quid veniat. 53.*
50 *Actioni quod metus cauſa an præſcribatur.*
Actio quod metus cauſa, quantumcunque ſit ſtricti iuris, tamen arbitraria eſt. 51. 52.
54 *Actio quod metus cauſa, quando competat. 55. 56. 60.*
57 *Medicus, qui infirmitatem paruam facit magnam, punitur.*
58 *Metus ratione maioritatis aut reuerentiæ quomodo reſcindatur. 59. & 61.*
62 *Metus reuerentiæ paternæ an matrimonium inualidet. 63.*
64 *Silentium filij vel filiæ propter reuerentiam patris quid operetur.*
65 *Vxor ſi conſenſit marito alienanti rem ipſius an ſibi præiudicet. 66.*
67 *Metus ſemel illatus ſemper durare præſumitur.*
Metus iuſtus quando dicatur. 68.
69 *Seruitia indebita præſumuntur à dominis per metum extorta.*
70 *Actio quod metus cauſa an proponi debeat ad reſcindendum contractus factos cum dominis terrarum.*
Contractus initus cum principe metu ipſius, eſt ipſo iure nullus.
71 *Teſtibus duobus de metu deponentibus creditur.*
72 *Probare ſpontaneam voluntatem contra probationem meticuloſæ voluntatis impoſsibile eſt.*
73 *Libellus in actione quod metus cauſa qualiter concipiatur.*
74 *Actio quod metus cauſa intra annum ad quadruplum, poſt annum datur ad ſimplum.*
78 *Libellus in condictione ex lege, quæ datur in quadruplum contra executores, qui maius ſalarium debito exegerunt, qualiter ſit formandus.*
79 *Actio in factum ex edicto de calumnia datur in quadruplum intra annum vtilem, & poſt annum in ſimplum tantùm. 80. & ſeq.*

Libellus

83 *Libellus in actione in factum ex edicto de calumniatoribus qualiter formandus. 89.*
90 *Contractus omnes de æquitate canonica ſunt bonæ fidei.*

Ver. Quadrupli autem. ¶ Iſte verſi. ſummatus fuit in prin. huius §. & eius materiã, & quaſi omniũ actionũ in eo nominatarũ vidimus in §. ſequens. in prin. & in ver. ex maleficiis. ſ. eo. Nam de actione furti tam manifeſti, quàm non manifeſti, & forma libelli, item de actione legis Aquiliæ, depoſiti cum libellis ſuis, & de ea actione, quæ cõpetit pro legatis factis venerabilibus locis, dictum eſt ibi. De actione autem ſerui corrupti vidimus in prin. huius §. omnes. Solum ergo reſtabit in hoc ver. ponere materiam actionis, quod metus cauſa & condictionis ex lege, quæ datur contra executores, qui maius ſalarium debito exegerunt, & actionis in factũ,

1 quæ oritur ex edicto de calumniatoribus. ¶ † Nota primò ex hoc textu in ver. item ex lege condictitia. iuncta glo. in ver. in quadruplum. q̃ condictio ex hac lege datur in quadruplum contra nuntios publicos, ſeu executores, qui maius ſalarium nomine ſportularum, ſiue ſuorum ſalariorum exegerunt: cuius quadrupli hodie ſimplum datur damnum paſſo: reliquum verò triplum datur fiſco. §. & hoc quoq; præcipimus. in auth. vt liti. iurent. hîc alleg. in

2 glo. Quod qualiter intelligatur, ibi videbimus. ¶ † Contra autem actorem plus debito petentem, vt grauet reum maiori onere ſportularum ſoluendarum nuntiis publicis datur condictio ex lege ad

3 triplũ: vt ver. tripli. vbi vidimus. ſ. eo. ¶ † Vnum tamen tenebitis bene menti, quod eſt quotidianũ contra iſtos nuntios publicos, vel iſtos ribaldos milites Poteſtatũ, q̃ ſi aſſerant ſe habere commiſsionẽ pignerandi aliquem, vel eum perſonaliter capiendi, vel inferendi aliquod aliud grauamen, & hoc nõ ſit verum, & propterea huius timore aliquid eis datum ſit, & aliquã pecuniam receperint, quòd nedum tenẽtur ad quadruplũ, ſed etiam puniri poſſunt extra ordinem officio iudicis, etiam criminaliter, quia incidunt in crimen concuſsionis. Caſus eſt no. in l.j. ff. de concuſ. & gloſſ. j. in hoc expreſsè dicit: quam ad hoc reputant ſing. Io. de Pla. & Ang. hîc. Ego addo tex. in l. palatinos, quem ibi expreſsè no. Bart. C. de colla. fun.

4 fiſ. lib. xj. ¶ Notate etiam diligenter † quòd licitum eſt reſiſtere de facto nuntio pigneranti, vel grauanti vltra modum, vel aliter terminos iuſtitiæ excedenti. l. prohibitum. & ibi Bar. in ij. & iij. not. C. de iu. fiſ. lib. x. & ibi Bal. Ang. in l. deuotum. C. de meta. lib. xij. vbi no. Bar. & Spec. in tit. de cita. §. ſequitur. ver. ſed nunquid. & Bart. in extrauag. ad reprimendum. in ver. per nuntium. & in ver. per literas. Ange. in repe. l. ſi vacantia. C. de bo. va. lib. x. & eſt text. in l. contra noſtra præcepta. C. de execu. lib. xij. & ibi in terminis Bart. no. illam legem ad hoc, ſcilicet contra baiulos, ſiue nuntios publicos, qui ſunt deſtinati ad pignerandum aliquem, quòd ſi accipiant pignora vltra debitum modum, poteſt eis licitè reſiſti, & etiam debent puniri. Quod reputat ipſe not. & ſequuntur Ioan. de Pla. & Ang. hîc. Et multa pulchra de iſtis nuntiis publicis dicã ff. in iij. not. ¶ Et iuxta ſuprà ſcriptũ no. q̃ ex hoc tex. colligitur, dubitat Ioan. Fab. hîc, quoniã illa cõſtitutio, de qua in tex. iſto fit mentio, nullibi

5 habetur, vt inquit glo. in ver. quadruplũ. † Sed hodie ſecũdùm mores, & cõſuetudines curiarũ, & etiam per ſtatuta terrarũ ſunt taxata ſalaria iſtorũ nũtiorũ, ſiue executorũ publicorũ, an ſi excedant illam ſummam taxatã, poſsit ab eis quadruplũ repeti: & ſic an incidant in hanc pœnam quadruplię? Dixit Ioan. Fab. videri ſibi ſatis rationabile q̃ ſic, cùm ſit eadem ratio: tamen determinat contra-

6 riũ: quia † durum eſt pœnas extendere, & legem pœnalẽ extra ſuũ caſum trahere. l. interpretatione. de pœnis. Credit tamen q̃ puniri debeant extraordinariè officio iudicis, qui debet illicitas exactiones coercere: vt l. illicitas. in prin. ff. de offi. præſid. Et ſimpliciter ſe-

a quitur Ioan. de Pla. hîc. Ego audacter a ✻ teneo contra eos, quod imò diſpoſitio huius ver. quantuncunq; pœnalis, extendi debeat ad caſum ſuprà ſcriptum, cùm ſit eadem ratio, per ea, quæ dixi in ver. tripli. in ij. no. ſ. eo. Et hoc etiam tenet Ange. hîc: quamuis ibi contrariũ tenuerit, vt ibi retuli. ¶ Secũdò principaliter no. ex hoc-met ver. itẽ ex lege. vnũ, quod dicit Io. Fab. probari hîc, & in ver. tripli. ſ. eo. videlicet quãdam practicam, quam a

ipſe abuſum appellat, quæ eſt in aliquibus par-

7 tibus, † quòd nuntij publici ſeu executores, faciant ſibi ſatisfieri à reo de ſuo ſalario pro pignerationibus, ſeu executionibus, quas contra b reum faciunt. Item, quod fortius eſt, quòd iſti executores poſſunt capere propria authoritate pignora à reo pro propriis ſalariis: cũ iſta iura dicãt reũ debere ſoluere ſalaria. Dicit tamẽ quòd iſtud eſt contra omnem rationẽ, quamuis in aliquibus locis ita ſeruetur de facto, & in aliquibus contrarium. Et hoc etiam refert, & ſimpliciter ſequitur Io. de Pla. hîc. Sed, iudicio meo, quòd executores poſsint pignora capere c pro ſuo ſalario, nullo modo poſsibile eſt quòd probetur in hoc text. aliud eſt ſatis colligibile

8 hîc. ¶ † Tertiò no. in ver. ſed furti. ſecundùm Io. de Pla. hîc, & multùm ſubtiliter, & eleganter, quòd pœna dupli, quæ venit ratione negationis, vel contumaciæ, vel ex eo quod non ſoluitur intra terminum, non videtur venire ratione primę obligationis, ſed ex ac-

9 cidenti extrinſeco. † Et per hoc notabiliter infert quòd fideiubentes pro malefactore de iudicato ſoluendo pro pœna, quæ ratione illius maleficij veniret imponenda, non tenebuntur ad augmentum pœnæ auctæ in perſona principalis ex forma ſtatuti vigore negationis, aut contumaciæ, aut ſolutionis non factæ in termino, eò quia talis pœna nõ procedit ratione primę obligationis rei principalis, cui adſtrictus eſt fideiuſſor, ſed ex accidenti extrinſeco: & ſic non eſt pœna maleficij, ſed eſt pœna cõtumacię, vel negationis.

b De hoc habetis meliorem tex. quàm hîc, in l.j. b ſecundùm ſecundam lect. glo. & Bar. ibi. ff. de in litem iur. Et hoc in terminis ibi decidit Barto. per illum textum. Accedat etiam bonus tex. in l. fideiuſſores magiſtratuum. in prin. & quod ibi not. determinat Barto.

10 ff. de fideiuſſ. † Fallit tamen, iudicio meo, niſi fideiuſsio fuiſſet plena: vt quia aliquis fideiuſsiſſet in omnem caſum, vel eo modo, quę ſtatim ſubiiciam. Tex. eſt no. in l. quæro. in prin. ff. loca. Et ita intelligo, & ſaluo Barto. ibi, qui aliàs eſſet ſibimet contrarius, vbi dicit text. illum eſſe valde notandum pro iſtis, qui tota die fideiubent pro accuſatis, vel inquiſitis, vt non ſolum teneantur ad pœnã maleficij, ſed etiam ad pœnam, quæ infertur occaſione negationis

11 ipſius maleficij, vel ſolutionis non factæ intra terminum. † Et propterea per iſta dicebat ſignanter Bar. in d.l.j. in fi. ff. de in lit. iur. & plenius. Io. de Pla. hîc, quòd iudex maleficiorum quando accipit fideiuſſorem pro aliquo malefactore tempore, quo vult eum relaxare, debet eſſe bene cautus: quia ſi accipiat promiſsionem, vel fideiuſsionem hoc modo, quia fideiuſſor promittat ſoluere omnẽ pœnam, & omnem condemnationem, quæ ſequetur ex illo maleficio, vel accuſatione, vel inquiſitione, certè non poterit arctare fideiuſſorem, niſi ad pœnam principalis maleficij: & ideo faciat iudex fideiuſſorem promittere in omnem caſum, & omnẽ pœnam, & omnem condemnationem, tam prouenientem ex dicto maleficio, quàm ex proceſſu, vel ex contumacia vel ex mora rei principalis, vel aliter quomodocunq;: & tunc poterit quæcunq; pœna, etiam accidentaliter commiſſa, exigi à fideiuſſore, per ſuprà ſcri-

12 pta, quæ bene notetis ad practicam. ¶ † Quartò not. ex verſic. ſed furti. in ver. iuſſu magiſtratuum noſtrorum conueniatur. quòd hîc eſt caſus no. ſecundùm Ioan. Fab. & Ioan. de Pla. hîc, quòd citationes non debent, nec poſſunt de iure fieri, niſi de mandato magiſtratus, ſeu iudicis: & conſequenter quòd quis non debet, nec poteſt conueniri, niſi de iuſſu, & mandato magiſtratus, ſeu iudicis. Sed certè quamuis hoc ſit veriſimum in ſe, tamen, iudicio meo, non probatur in hoc tex. quia iſta verba, quouſque iuſſu magiſtratuum noſtrorum conueniatur: ſunt hîc prolata à lege enuntiatiue, & nõ principaliter propter hoc, ſed propter aliud: ergo iuris diſpo-

c ſitionem non inducunt. c ✻ c. ſi papa. cum gl. de priui. in vj. iunctis multis authoritatibus doc. quas ad hoc allegaui. ſ. in rub. huius titu. in j. charta. ibi videatis. Iſtud tamen no. eſt in ſe veriſimũ, vt prędixi, quòd citationes nõ poſſunt fieri niſi de mãdato magiſtratus, ſeu

iudicis

✻ Hęc opi. Iaſ. mihi placet & ita. ſi caſus mihi contingeret. iudicarem. Sardus.

¶ In l.j. Et ibidẽ vide do. Alex. de Imo. in ij. col. ver. & iſta. & ibidem vide quæ habentur per Fran. Are. & Lud. Ro. in conſil. cclxxvij. & in conſil. ccccvij. & Bal. in conſil. cclxxxv. in ij. vol.

✻ Vide Bart. in l. ex hac ſcriptura. ff. de don. Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nº. 34 & 35 - quod prœua
set consuetudo in hisce
tiombus

a ¶ Seu iudicis. Adde Feli. in c.j. de iudi. in v. col. statim post mediũ & do. Alexan. de Imo. in l. quod nomine. ff. de fal. & Tancre. in Sum. de cita. v.q.

b ¶ Commissio. Vi de omnino Paul. de Ca. in cõsil. 50.

c ¶ Sciendum. Et ibidem vide do. Alex. de Imo. in pe. col. & seq. & Fel. in c.j. de iudi. in vj. col. versicu. quarta cõclusione. & Guid. de Suza. in l. ad peremptorium. de iudi. & do. Alexan. de Imo. in cõsil. cxxiiij. in ij. parte.

d ¶ Cura. Vbi vide do. Alexan. de Imol. & Fel. in d. c. quoniam cõtra. in viij. col. & in c. ad petitionem. ix. col. de acc. & Pari. de Puteo in tra. syndi. versi. nuntius. & domi. Pet. Phil. Cor. in cõsil. lxxix. incip. visa. in litera B. in iij. parte.

e *Tu adde ꝙ Bar. in tractatu de cita. in xj. q. videtur velle ꝙ in dubio sit magis credendum nuntio. Sed cùm à cõmuniter accidentibus isti nuntij sint personæ viles, & infames, vt per Bart. in extrauagan. ad reprimendum. in ver. per nuntium. magis placet opi. Io. And. Salic. & Ang. de Are. ꝙ sit in arbitrio iudicis, cui magis credendum sit, arg. l. iij. §. j. ff. de testib. & etiã possemus ita dicere in seq. q. quam format Iaſ. hîc, quamuis Ange. de Are. dicat in dubio magis esse credendũ notario. Ant. Angel. Carcaſſona Sardus.

judicis: [a] vt est tex. apertus in l. fi. C. de exhi. re. & ibi hoc no. Cy. Bar. Bal. & Sal. & hoc siue sit citatio realis, siue personalis: nulla enim fieri potest, nisi mãdato iudicis præcedẽte. Addo ad idẽ tex. in l. cũ clericis. §. memorati. quẽ ad hoc ibi no. Bal. C. de epi. & cle. de quo etiã videatis Spec. in tit. de cita. §. sequitur. ver. sed nunquid credatur. † Imò fortius, si nuntius curiæ citaret aliquẽ falsò, hoc est, sine mãdato iudicis, puniretur pœna falsi criminaliter, per tex. no. in l. qui nomine. ff. de fal. Itẽ punitur ciuiliter ad interesse partis citatę, secundùm Cyn. Bald. & Salic. in d. l. fi. C. de exhi. reis. Et illam l. qui nomine. no. ibi Bar. contra nuntios facientes falsas relationes, & falsas citationes: puniuntur enim pœna illius legis. † Prædictũ tamen not. limitat Iasõ. Inn. in c. quoniam cõtra falsam. extra de proba. nisi esset nuntius generaliter constitutus ad faciendas citationes: cũ quo, dubitatiuè tamen, visus est tenere Io. de Imo. in c. j. extra de iudi. Et dicit Ang. hîc, qui debuit per ista moueri, quamuis ea non alleget, ꝙ quãdo ipse erat assessor, † ꝙ in prima vice, quia ius reddebat, concedebat generalem facultatẽ & licẽtiã omnibus & singulis nuntiis, durãte suo officio, faciendi quæcunq; citationes tã in ciuilibus, quàm in criminalibus: vnde, secundũ eũ, sine alia speciali cõmissione valebãt posteà citationes: arg. c. qui ad agendũ. & c. si duo. de procu. in vj. Sed errabat non mediocriter Ange. de Are. quoties ita faciebat: quia imò ista commissio generalis facta nuntiis nihil releuat. Ita in terminis tenet Bar. reprobans dictũ Innoc. relatum in d. l. fi. C. de exhi. reis. motus per tex. optimum in l. j. de iure dot. impe. & ibi, scilicet in d. l. j. dicit Barto. vnũ, quod est fortius, & singularius, videlicet illam legem esse multùm notandã † contra eos, qui faciũt à iudicibus cõcedi licentiã nuntiis citandi omnes suos debitores, ꝙ ista licẽtia nihil valet, nisi debitorum nomina in specie exprimantur. Et idẽ tenet ꝙ nõ sufficit generalis cõmissio facta nuntio de citando, tenet etiam Anto. de But. in c. j. extra de iud. de quo etiã ibi Bald. & Abb. Panor. nume. 33. Videatis etiã Bald. in l. si quãdo. in xj. & xij. quæst. C. vnde vi. & l. j. cũ glo. in ver. traditus. C. de sportu. † Refert etiã circa suprà scripta Io. de Pla. hîc Inno. in c. quoniã contra falsam. extra de proba. vnum dicere, quod, si dicit, est maxima declaratio ad notabile suprà dictum, ꝙ eo ipso ꝙ aliquis est nuntius publicus, præsumitur ei facta cõmissio[b]. Quod dictum ego nõ credo simpliciter verũ: quia imò dubitatur per doctũ. hîc. Ponet quòd non apparet de commissione iudicis specialis, & in actis relationis factæ per nuntiũ de citatione reperitur ita scriptum: Titius nuntius publicus, fiue publicus seruitor, retulit se citasse ex speciale commissione sibi facta per iudicem, &c. an ex hoc præsumatur præcessisse commissionem: Magis tamen cõmuniter concluditur quòd sic, prout tenent Cyn. Bald. & Salic. in d. l. fin. C. de exhi. reis. De quo videatis Bart. in l. sciendum. [c] in penult. col. ff. de verb. oblig. & ibi per Lud. Ro. & ibi plenè per do. Ang. in sua repe. in xj. col. Et dicunt domi. Anto. de But. & Imo. in c. j. extra de iudi. quòd si apparet, citationẽ & relationem descriptas esse in actis, præsumitur licentiam de citando præcessisse. Et hoc idem voluit Inno. in d. c. quoniam contra falsam. quem corruptè s. retulit Ioan. de Pla. hîc, vbi formaliter dicit Inno. ꝙ si de relatione nuntij publici apparet, sufficit, licet non appareat de commissione: quamuis contra ista videatur facere quod vult Bart. in l. j. §. cura[d] carnis. ff. de offic. præfe. vrb. vbi vult † quòd nuntio publico etiam iurato ita demũ debeat credi, si dicat se aliquem citasse, dummodo de commissione appareat, aliàs non. De quo etiam videatis per Ange. in l. hoc autem. §. j. ff. qui. ex cau in pos. ea. ¶ † An autem, & quando, & quomodo nuntio publico credatur, videte glo. in l. magis puto. §. ne tamen. super ver. viatorem. ff. de re. eo. Cyn. in l. ea quidem. C. qui accu. non pos. & latè per Cyn. in l. j. C. de rela. & Bart. notabiliter distinguentem in d. l. j. §. cura carnis. & latiùs in tract. suo de citatione. in j. x. & xj. q. & in extrauag. ad reprimendum. in versic. per nuntium. Salice. latè post alios docto. in l. tres denuntiationes. C. quomodo & quando iud. Ang. in repe. l. si vacantia. in princ. C. de bo. vac. lib. x. & in l. ij. in fi. col. C. de anna. excep. Inn. & Io. And. in c. nouit. extra de offi. deleg. Io. And. & alios in d. c. quoniam contra falsam. extra de proba.

¶ † Et an nuntio, si non sit publicus, vel etiam si non sit iuratus, debeat credi, habetis glos. in c. cùm parati. & ibi latè per Canonistas extra de app. & per Ioan. de Pla. Cyn. & Ang. hîc. Sed vos videatis Barto. in extrauag. ad reprimendum. in ver. per nuntium. & ibi etiam ponit Barto. quid si tales nuntij essent personæ viles, & infames, prout communiter deputantur ad tale officiũ, an eis esset credendum: dicite vt ibi. ¶ † Et an, & quando credatur nuntio citanti ore tenus, & sic sine scriptura, & sine literis videatis notabiliter Barto. distinguentem in l. palatinos. C. de colla. fun. fis. lib. xj. & glo. & doct. in d. c. cùm parati. extra de appel. & tex. in c. prudentiã. & ibi docto. extra de offi. deleg. ¶ † Illud tamen diligentissimè notate quòd nunquàm citatio facta domi, seu ad domum, reddit citatum contumacem absq; liberis, & sic nisi citatio fuerit facta cum literis. Istud est, quod signanter voluit Bal. in ij. col. ver. attẽde etiã. & Ang. in l. ij. C. de anna. excep. Dicit etiam sing. Barto. in l. quoties. C. de digni. lib. xij. per glo. cum tex. ibi, † quòd quando citantur personæ clarissimę, vt in dignitate positæ, quòd in illis personis nunquàm valet citatio, nisi fiat per scripturam, & sic nisi nuntius apportet secum literas. † Dixit etiam alibi signanter Barto. in l. eum, qui. §. fin. ff. commo. quòd non est credendũ nuntio publico aliquem citanti, vel aliud facienti, nisi portet birretum rubeum in capite, vel aliquod aliud signum, puta crucem super birreto: quãuis in hoc dicat standũ consuetudini esse. Et idem etiam tenet Bart. in l. prohibitum. C. de iu. fis. lib. x. vbi generalius dixit quòd omnes officiales debent portare insignia officialium, ex quibus cognoscãtur vt nuntij publici, puta habitum rubeũ, vel similia signa: aliàs secundùm Bart. posset eis resisti. quod ipse reputat multum tenendum menti. ¶ † Et per hoc puto decidi posse id, quod tangit Ang. hîc, videlicet quòd si constat de mãdato, & cõmissione iudicis, sed non constat quòd citans sit nuntius cõsuetus, dicit ipse Ang. quòd satis est: † quia de nouo etiam ad vnum actũ tantùm quilibet iudex etiã delegatus, potest sibi nuntiũ creare. vt est tex. in l. ij. & ibi Bart. & alij. C. de sportu. & Bar. in extrauag. ad reprimendũ. in ver. nuntium. & Bald. notabiliter in l. ij. in ij. col. C. quomodo, & quando iud. Ego crederem melius dicendum vt s. quòd si nuntius habet signum publicum, quòd tunc ei esset credendum, aliàs secus: quia tunc posset ei resisti, vt s. dixi. ¶ † An autem si dicat nuntius se Titium personaliter citasse, & Titius dicat contrarium, etiam cũ iuramento, cui magis sit credendum? Ponit Io. And. in d. c. cùm parati. extra de appel. & Salic. in l. tres denuntiationes. C. quomodo, & quando iud. & concludunt quòd sit in arbitrio iudicis, cui eorũ magis credi debeat, considerata qualitate facti, & conditione personarum. Et sequitur simpliciter Ange. hîc. Sed tu vide Nico. de Neapo. in lecturis Barto. quia aliter videtur tenere in l. scire oportet. §. sufficit. ad fi. ff. de excu. tut. [e] *¶ † An autem si in actis banchi sit scriptum per notarium, qualiter Titius nuntius publicus citauit personaliter Caium ex tali causa, & nuntius dicat contrariũ, quòd non est verum: cuius dicto erit magis credendum: Videatis not. Cyn. in l. si quis decurio. in fin. C. de falsis. quem refert Ange. hîc. ¶ † Et an si nuntius referat vltra sibi commissa à iudice, an sibi credatur: puta habuit simpliciter in mandatis de citando aliquem quem, si ipse referat ꝙ citauit, quod citatus respondit se nunquam venturũ, vel simile: an in hoc sibi credatur[a]. Vltra remissiones s. traditas videatis de hoc in specie Sali. illud latissimè examinantem in d. l. tres denuntiationes. C. quomodo & quãdo iud. Bal. & Ang. in l. consentaneum. C. quomodo & quando iud. Salic. in l. fi. C. de exhi. reis. & Imo. in l. fi finita. §. Iulianus. ff. de dam. infe. & plenissimè in l. ex consensu. §. fin. ff. de app. ver. circa primũ est sciendum ꝙ fuerunt opi. vsq; ad ver. restat nunc videre, &c. Canonistæ in d. c. cùm parati. & in d. c. quoniam contra falsam. ¶ † Vnum etiã bene not. secundùm Ange. hîc, ꝙ vnus nuntius deputatus ad vnum banchum, siue per vnam curiam, potest per alium iudicem inferiorem eligi, & sibi committi citatio, quæ per eũ facta valebit. Alle. tex. in §. deinde. in ver. ex prouinciali autem officio. in auth. de defen. ciui. Et ita refert dicere Bar. in extrauag. ad reprimendũ. in ver. per nuntium. Ego addo Bal. in terminis contrariũ tenentem in l. j. in iij. col. post medium. ff. de offi. cõsu. vbi formaliter dicit quòd quando vnus nuntius est deputatus ad vnum banchum, ꝙ non debet apud alium citare, per illum tex. & §. nullo. vbi hoc dicitur, secũdùm eum, in auth. de iudi. col. vj. [b] *¶ † An autem iudex possit committere citationẽ ipsimet parti ꝙ aduersarium suum citet, & requirat, & sic facere partẽ esse nuntiũ in causa propria, tangit hîc Ang. de Are. & determinat ꝙ sic. subiiciens multùm not. ꝙ etiam hoc casu stabitur relationi suæ cum iuramento. quod ipse reputat bene notandum. Allegat tex. cum glo. in l. si vt proponis. & ibi Floria. & doc. C. quomodo & quãdo iu. & glo. Bar. & doc. in l. miles. §. qui iudicati. ff. de re iud. Sed certè in istis locis nihil habetis in specie. Vnde ad istud, ꝙ quis possit esse nũtius in re propria, do tex. quem etiã ibi ad hoc no. Bart. in l. j. ff. de ser. fug. & est tex. in l. eũ, q. §. si epistola. ff. de fur. quẽ tex. etiã ita no. ad hoc Bar. in l. iustè possidet. ff. de acqui. pos. & idem etiã tenet ipse Bar. in extrauag. ad reprimendũ in ver. per literas. & Salic. in l. dotis. C. solu. mat. & in l. si vt proponis. C. quomodo & quando iud. De quo etiã videte in terminis Spe. in tit. de cita. §. sequitur. ver. quandoq; circa prin. Ang. in l. ij. in vl. col. C. de anna. excep. & Ange. in l. ij. per illum text. C. vt ne. priua.

¶ † An autẽ ille nuntius, qui fuit inceptor in vna causa, debeat ipse idẽ esse in tota causa, & nõ alius, videte tex. in l. j. & ibi Bart. & alios. C. de sportu. & latiùs Bar. in l. j. ff. de offi. consu. & Bal. in l. ij. in ij. col. C. quomodo & quando iud. do. Ant. de But. in c. cùm dilecti. extra de do. & contu. & in c. fi. in x. col. extra de confes. Nonnulla alia in materia ista nuntiorũ publicorũ posui s. in j. no. & aliquid in seq. ¶ † Vltimò vnum nõ omitto circa hoc notabile, quod ex hoc tex. colligitur quòd citationes debent fieri mãdato iudicis, aliàs nihil valẽt: circa hoc tangit Io. Fab. hîc vnũ, quod est necessarium circa intellectũ tex. nostri: dicit ipse, quia hoc de consuetudine non seruatur in aliquibus locis, in quibus citationes fiunt ad simplicẽ petitionem partis, sine vlla commissione iudicis, & sic seruitores publici ad simplicem requisitionẽ cuiuslibet priuati citant. Nunquid si aliquis nuntius sine aliqua commissione iudicis, stante prędicta consuetudine, citauerit aliquem hæredẽ, qui tenetur soluere legata venerabilibus locis relicta, nunquid per hanc citationẽ sine iussu iudicis factam incidat hæres in pœnam huius ver. & §. sequẽs. ver. item mista. s. eo. tenet Io. Fab. hîc quòd non: quia, secundũ eum, quãuis sit eadem ratio, tamẽ durum est, legem pœnalem extẽdere. Et ita etiam tenet Io. de Pla. hîc. Ego indubitanter teneo contrariũ, per fundamentum, quod s. pluries retuli: in quo pluries defecerunt Io. Fab. & Io. de Pla. hîc: quia imò in pœnalibus ex idẽtitate rationis licita est extensio: prout etiam tenui contra eos. s. in j. not. & tetigi in ver. tripli, latiùs in ij. not. s. eo. & in §. sequens. in prin. in glo. fi. in ver. ipsius. & in versi. ex maleficiis. in glo. super ver. in iudiciũ.

[c] s. eo. [c] *† Circa tamen id, quod proximè dixi de consuetudine, quę est in aliquibus partibus, quòd isti nũtij, seu publici seruitores, sine vlla commissione iudicis citant ad simplicẽ requisitionem partis, vnum singulare not. quod dicit Bal. in l. cum clericis. C. de epis. & cle. quòd vigente consuetudine suprà dicta, quòd tamẽ nuntius non posset citare aliquem die feriata pro non feriata: † sicut nec iudex posset die feriata committere citationem. Namiste nuntius habet ex consuetudine quandam iurisdictionem: vnde impeditur propter diem feriatam, secundùm eum. Quod bene reputat notandum. Quod dictum aliter, & malè, iudicio meo, refert, & sequitur Ang. hîc. Sed illud singulare dictũ eo modo, quo dixi in illis terminis reprobat, & bene, Lud. Ro. in l. j. §. nũtiatio. ff. de ope. no. nũ. per ibi tradita per Bart. & alios cũ suis concord. ¶ † Illud bene expeditũ est ad tex. nostrum ꝙ solus iussus de citando per iudicem non sufficeret ad hoc, vt quis incurrat in pœnã huius ver. nisi etiam secuta esset citatio, secundùm Io. Fabr. & Io. de Pla. hîc, per hunc tex. in ver. conueniatur. & per l. sicut. ver. nec sufficit. C. de prescrip. trig. ann. ¶ Glosę huius ver. sunt clarę, & quasi omnes expositiuæ tex. & nõ leguntur cõmuniter per doct. hîc. ¶ Capio tamen glos. in ver. in quadruplũ. quam diuido in tres partes, prout tribus quęstis formatis tacitè gl. respõdet. Secũda ibi: cuius quadrupli iure nouo. Tertia ibi: & petitur per condictionẽ ex hac lege. ¶ In ea. glo. ibi: in auth. vt liti. iurent. §. & hęc quoq;. Iac. de Ra. & Ioan. Fab. hîc, in vlti. col. reprehendũt istam gl. duobus fundamẽtis, [d] *iudicio meo, multùm leuibus, tenẽtes ꝙ imò pœna huius quadrupli, de qua loquitur iste ver. in totũ applicetur parti. Moti, qa habẽt hoc suaderi ex materia, in qua situatus est iste ver. qui loquitur de actionibus, quę cõpetũt parti ad duplũ, vel triplũ: & sic loquitur de pœnis dupli, aut tripli, applicandis parti. Vnde si ista actio esset alterius naturæ, nõ esset hîc bene situata. Sed ad hoc facillimũ est respõdere ex verbis glo. nostræ, fatendo ꝙ de iure isto verũ erat, quòd tota pœna huius quadrupli applicabatur parti: & propterea iste ver. fuit hîc bene situatus, sed hodie de iure nouo Authẽticorũ per d. §. & hęc quoq;. in authen. vt liti iurẽt. aliud est inductũ: vt hîc in gl. Secũdò cõtra hãc gl. mouent eò qa ista actio cõpetit ad quadruplum

actio. no. Bar. in l. ex facto. col. ij. ff. de vulg. & pupil. nec hoc casu admittẽ esse idẽtitatem rationis: quia iudices maturius procedunt in vocãdo quempiam, & causa vocationis est iudici exponenda. At isti nuntij nulla re quisita causa, vt lucrentur, vocant omnes, cùm sint viles personæ regulariter, & pauperes: vt per Bar. in extrauag. ad reprimẽd. in ver. per nuntium. & s. dixi. col. proxima. Carcassona Sardus.

[d] *Aduertas, nam pro glo. nostra facit, quia si esset verum quòd vtraq; pœna haberet locum, sequeretur ꝙ reus duas pœnas ex eodem delicto consequeretur, vnã per hanc actionem, aliam verò ex exactione facta, per d. §. & hæc quoq;. qđ non videtur conueniens, arg. l. senatus. ff. de accus. Prętereà iure cautum non reperitur, quòd vbi lex pœnam imponit ciuiliter parti applicandam, & aliã criminaliter applicandam fisco, quòd ex pœna fisco applicanda detur aliquid parti, cui iã alia via puisum fuit, imò contrarium reperitur, quòd vbi parti est puisum de pœna fisco inferẽda, nihil datur parti, vt l. qui sepulchra. C. de sepul. viol. Cùm ergo in §. & hæc quoque habeatur respectus & ad fiscum & ad partẽ. Meritò hui[2] §. pœna cessabit quoad hoc, quia non erit tota parti applicãda. Et ad l. quotiens respondet vt colligitur ex fol. Iaſ. ad duo prima arg. & etiã ex tradictis per Bart. in l. fin. C. de aquæ duc. lib. xj. Carcassona Sardus.

a ¶ Credatur. Vide Felin. in c. ad petitionẽ. in ix. col. de accusa.

b *Aduertas ꝙ Bal. mouetur per textum in l. ij. C. de execut. & exacto. lib. xij. qui text. parum facit quia loquitur in iudicibus, quorũ alter non debet se intromittere de negotio alteri cõmisso. Secus erit in nuntio: vt d. §. deinde. Nec obstat text. in §. his, qui causas. in authẽ. de iud. qa est intelligendus, nisi ab alio iudice esset requisitus, ne pugnet cum d. §. deinde. Mihi autem videtur quòd fœdere distinctionis possent huiusmodi opiniones conciliari: quia aut quæris vtrũ iudex, qui nullũ habet deputatum nuntium, possit committere citationem nuntio alterius curiæ: & dicas quòd sic, ex quo posset eligere quem vellet: vt l. ij. C. de sport. & ita loquitur ꝑpriè §. deinde. versi. ex ꝙuinciali. in authẽ. de defens. ciui. & ita etiã procedat opi. Bar. in extrauag. ad reprimendũ. in ver. Per nuntium. & Ang. de Are. hîc. Aut queris de iudice, q habet certos nuntios deputatos, vel habere debet: & tunc non possit alienæ curiæ nuntiis citationes, nec alia committere: & in his terminis loquitur text. in §. his, qui causas. in authen. de iudi. & ꝓcedat opi. Bald. in d. l. j. ff. de offi. consul. Ant. Ang. Carcasso. Sardus.

c *Adde ꝙ mihi in hac quæst. magis placet opi. Ioan. Fabri, & Ioan. de Plat. per textum nostrum ibi: iussu magistratuum, &c. & sic expressè requiritur iussus magistratuũ: ergo qualitas illa tempore vocationis debet verificari: argu. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxal.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Probatio. Pro hac parte vide q̃ not. in c. ati cleri. de iud. in gl. in ver. legitimis. in l. cùm de indebito. ff. de proba. Contra est tex. in l. si præfatam. in §. scientia. C. de iure delib. gloss. in ver. proprium iuramentum. in c. statutum. de rescrip. lib. vj. Lud. Ro. in l. admonẽdi. ff. de iureiur. Sed vide Fran. de Aret. in c. ij. in ij. not. de proba. vbi dicit quòd prima opi. est magis cõmunis.

b ✻ Quæ sit propriè & verè sententia diffinitiua, videas doctores in l. imperium. ff. de iurisd. om. iudi. in illa q. an sẽtẽtia lata in causa summaria, sit diffinitiua. Sardus.

plum, & tex. præsupponitur q̃ detur reo: ergo ei debet applicari: aliàs non daretur reo, nisi ad simplũ, ex fisco ad triplã, si verũ esset id, quod dicit gloss. nostra. Sed ad hoc est etiã facile respondere eo modo, quo s̃. etiã fatẽdo q̃ tex. noster præsupponat dari reo: quia hoc procedit de iure isto: secus de iure Authenticorum. d. §. & hæc quoq;. Non obstat, secũdùm eos. d. §. & hæc quoq;. super quo se fundauit gl. nostra: qa, secundùm eos, ille tex. loquitur in accusatione: & sic loquitur de pœna criminali imponenda per viam accusationis, vel inquisitionis. cuius triplum bene applicatur fisco, & simplũ damnum passo: non autem loquitur ille §. de ista actione ciuili, de qua loquitur iste ver. videlicet de condictione ex hac l. quę datur ad quadruplum, totum applicandum parti, & sic de pœna ciuili: vnde vna nõ debet per aliam tolli cùm diuersa remedia, & diuersę pœnę possint competere, & de nouo introduci pro eodem facto: & vnum remedium non habebit tollere aliud, iuxta l. quoties. ff. de act. & obli. & latè traditur per Bartol. in l. j. ff. vi bono. rap. in illo
39 articulo, † an per pœnam statutariam, siue impositam à statuto, sit sublata pœna iuris communis. Quam extrauagantissimè examinat Ang. hîc. De quo videatis etiam Specu. & Io. And. in ti. de pœ. teme. liti. in fi. Bal. in l. cunctos populos. in xj. oppo. & etiam in vj. q. C. de sum. tri. & fide catho. & in l. dato opera. in ix. col. C. qui acc. non pos. & in l. placet. C. de sacrosan. eccle. & in l. & si seuerior. C. de insa. & in l. in eam. C. de fur. & Bart. in l. fin. C. de aquędu. lib. xj. & in l. sancto legum. circa princip. ff. de pœnis. & in l. nunquam plura. ff. de priua. lib. Petr. de Ancha. in rep. c. canonum statuta. extra de consti. ver. quæro vtrũ sicut statutum secundum, &c. Ioan. de Imo. in l. cùm mulier. in ix. col. ff. solu. matr. & in l. ij. ff. de pub. iud. & per Cyn. Bald. & plenissimè per Salic. & Flor. in l. qui sepulchra. C. de sepul. vio. Et ad propositum nostrum cum ista sol. Iac. & Ioan. Fabr. ad d. §. & hoc quoq;. tenent etiam Ioan. de Pla. & Ang. hîc. Ego puto q̃ etiam multùm bene posset defendi glo. nostra, vt s̃. dixi in fin. glo. bene dicit: ¶ Glo. in ver. duplicantur. quamuis per alios non legatur, tamen non est omittenda, propter vnum notabile, quod vult. ¶ In fi. glo. habetis hîc glo.
40 expresse volentem quòd † iuramentum non sit legitima probatio: & sic q̃ appellatione legitimæ probationis non venit probatio per iuramentum. Et sic habetis gloss. concordantem ad eam, quæ vulgo allegatur pro singulari ad hoc in l. cùm de indebito. in princ. in ver. legitimis. ff. de proba. Contra istas gloss. soleo semper allegare textum, quem nunquam audiui ad hoc ponderari in l. fin. §. licentia. C. de iure delib. & propterea gloss. not. in l. proprietatis. super ver. legitimis. C. de. pba. quæ ponit quæ sunt legitimæ probationes, non ponit inter legitimas probationes probatione per
41 iuramentum. ¶ † Circa quod videatis etiam id, quod dicit gloss. in l. in contractibus. §. illo. in ver. offerre. C. de non nume. pecu. Et notate diligenter q̃ appellatione probationis simpliciter prolatæ, intelligit de legitima. Ita singu. Bar. in l. ait prætor. §. fi. circa fi. ff. de re iudic. quamuis alibi dixerit ipsemet Bart. q̃ intelligatur de vera, in l. Lucius Titius. per illum tex. ff. de condi. & demon. alibi no. Bal. in l. peremptorias. in vlti. col. C. sen. rescin. non pos. ex quo dicitur q̃ appellatione probationis intelligitur de plena. quod bene probat text. in cle. constitutionem. de elec. & in gloss. signanda in
42 ver. fides. istud expresse. dicit. ¶ † An autẽ retento pro vero quod
a gloss. nostra vult, quòd iuramentum non sit legitima probatio, a an iuramentũ sit saltem vera probatio: videatis notabilem gloss. in c. si quis se. in princip. in verbo, absoluendus. in tit. si de inue. inter do. & vasal. lis oria. quam Bald. ibi no. quæ vult q̃ non, sed q̃ sit quasi probatio, seu loco probationis. De quo tamen videatis gloss. de directo contrariã in d. l. in contractibus. §. illo. ver. offerri. C. de non nume. pecu. & omnino Bald. in c. j. §. conueniculam. de pa. iu. firman. & in c. vasallus. el j. si de feud. fue. contro. inter do. & agna. & Bald. no. in auth. sed nouo iure. in vlt. col. C. si cer. pet. & ni rub. C. de proba. in ij. col. & in l. actor. in j. col. eo. titu. C. de proba.
¶ Glo. fin. in ver. restituat. diuido in duas partes. In prima declarat tex. In secunda format vnam quęstionem, & in eius sol. refert duas
43 opi. Secunda ibi: sed nunquid vtraq; est definitiua. ¶ In ea. glo. ibi. l. si cum exceptione. §. hæc autem. Dicite vt ibi: & per Salic. in l. cum te. C. quod met. cau. & ad hoc, videlicet vsq; ad quantum tempus in ista actione quod metus causa duret ista facultas rei restituendæ ad euasionem pœnæ quadrupli, videatis, quę tradit Bar. in l. si quis stipulatus fuerit decem in melle. ff. de solu. & in l. item veniunt. §. idem rectè. ff. de peti. hære. & in l. si maior. C. de transact. quæ latè
44 dixi in §. item Seruiana. s̃. eo. Et dum gloss. ista vult † quòd in ista actione quod metus causa duæ ferantur sententiæ, vna de danda re, alia de dando quadruplo computata re: addite quòd idem voluit gloss. in d. §. hæc autem. in ver. datam. Vos autem omissis disputationibus Io. Fab. hîc post Iac. & Pet. de Bellaperti. tenete id quod tenet Bart. in d. §. hæc autem. quòd non est necesse quòd feratur nisi vna, hoc modo: Condemno te ad restituendum rem per metũ habitam: & sic rem non restituas intra tempus cõgruum, ex nunc condemno te ad restituendũ quadruplum. Et talis sentẽtia ita conditionaliter prolata valebit, iuxta l. conductores. C. loca. & l. non ab re. C. vnde vi. Subdit tamen Bar. se etiam per hoc non impugnare practicam glossarum, quòd duæ sententiæ non possent ferri, quando in prima hoc non esset dictum. De quo etiam videatis per Bal. & Salic. in l. si per vim. C. quod met. cau. & quod in simili dicitur in actione de dolo, in l. arbitrio in princip. vbi per Barto. ff. de dolo.
45 ¶ † In fi. gloss. Idem tenuit glo. quæ hoc disputat, scilicet quòd vtra-
b que sit definitiua: b ✻ in d. l. si cum exceptione. §. hæc autem actio. super ver. datam. Vos dicite melius, secundùm Bart. ibi, & latiùs in l. Titia. in ij. col. ff. de accu. & secundùm Ant. de But. notabiliter loquentem in rub. extra de re iud. quòd sententiam esse definitiuam potest sumi duobus modis. Vno modo, quia definiat controuersiam causę, imponendo illi finem, iuxta l. j. ff. de re iud. Et hoc modo sumendo potest in proposito nostro vtraq; sentẽtia dici definitiua: quia vtraq; definit causam suam. Secundo modo sumitur sententia definitiua, quando debet dari libellus, lis contestari, & interuenire aliæ solennitates: & hoc modo sumendo certè in proposito nostro secunda sententia, quæ fertur in ista actione quod metus causa, non potest dici definitiua, sed magis executio primæ sententiæ. Et ita etiam in simili dicit Inno. in sententia condẽnationis expensarum. c. sæpe contingit. in j. col. extra de appel. Cum ista do-
46 ctrina transit etiam Io. de Pla. hîc, in vlti. col. † An autem ab vtraq; sententia ex his duabus, quę feruntur super ista actione quod metus causa posit appellari, an verò à prima tantùm. & non à secunda, videatis glo. in d. §. hæc autem actio. in ver. datam. & ibi Barto. & Bal. videatis Inn. in c. fi. extra quod met. cau. & Bal. in l. ab executione. in princ. C. quo. app. non reci. ¶ Extra gloss. ad complementum huius ver. restat vltimò vt videamus formam libellorum, & aliquid de materia in actione quod metus causa, & in condictione ex ista lege, quæ datur contra executores plus debito exigentes, & in actione in factũ ex edicto de calũniatoribus: in aliis verò actionibus in hoc ver. nominatis, & in materia, & libellos vidimus in lo-
47 cis, quos allegaui in prin. huius ver. † Circa primum, videlicet circa actionem quod metus causa, pro clariori formatione libelli ſ. formanda, sciendum est ex mente Ioan. Fab. quem sequuntur Ioan. de Pla. & Ange. hîc, quòd in prima actione quod metus causa, non esset necesse exprimere certam personam in specie, per quam metus sit illatus, imò sufficit impersonaliter dicere metũ illatum, persona non designata: cùm talis metus sæpenumero incutiatur de nocte, vel in multitudine gentium: ideo tolerabilis est ignorantia personæ, à qua talis metus sit incussus. Tex. est no. & solẽnis in l. si cum exceptione. §. in hac. ff. quod met. cau. & ibi gloss. in ver. ignorantiã. quam reputauit singularem Ioan. de Pla. & Ange. hîc. Et per hoc inferunt signanter multùm Bald. & Ang. & Floria. ibi deducentes
48 istud ad actum practicum, † quòd si gentes armigeræ nobis amicæ auferunt

auferunt mihi equum meum, si postea illum ad manus alterius reperiam, possum equum meũ recuperare, licet non dicam nomina-
a tim per quem equus mihi fuerit ablatus: a sufficit enim quòd probem ablatum fuisse impersonaliter. d. §. in hac. cum glos. Quod dictum nota, quia quotidianum: & illud etiã sequitur, & commendat Ange. hîc. ¶ Illa etiam glo. in d. §. in hac. cum tex. inducitur ibi per eosdem Bal. Ange. & Floria. ad nonnullas alias plures decisiones à nostro proposito omnino extrauagantes: quas ibi videte per eos: & eas omnes refert Angelus de Aret. hîc, & impertinenter.
49 ¶ † Quid autem veniat in hac actione quod metus causa, habetis tex. in l. sed & partus. in prin. & in l. videamus. & in l. si ipsa res. ff. quod met. cau. contra quem detur, habetis tex. in l. si cũ exceptio-
50 ne. §. in hac. ff. quod me. cau. ¶ Quando autem tempore præscribatur huic actioni quod metus causa, est text. in l. si cũ exceptione. §. post annum. ff. quod met. cau. & l. iiij. C. eo. Et ista actio quod met. cau. quantũcunq; sit stricti iuris, vt §. actionum ſ. eo. tamen est arbitraria: vt §. prætereà quasdam ſ. eo. & per consequens potest in ea iurari in litem: vt ibi est tex. magis apertus in l. arbitrio. in prin. ff. de dolo. & ibi glo. ij. super ver. quanti ea res. & ibi Barto. & alij. Quod multùm signanter ibi limitabat Flo. & sequitur Ange.
51 hîc: & commendat ad practicã, † vt procedat, quãdo agens petiit in libello iuramentum in litem sibi deferri. Aliàs autem si hoc nõ petierit in libello, videtur elegisse viam interesse cõmunis, iuxta no.
52 in l. qui restituere. in fi. ff. de rei ven. † Et in ista actione quod metus causa quadruplatur non illud, quod quis iurauit in litem, vt no. gl. & Bart. in l. arbitrio. in prin. sed quanti ea res erit, cum fructibus, & omni causa, quæ debet restitui. d. l. si cum exceptione. §. Labeo.
53 ver. quadruplatur. † Et in prima actione quod metus causa veniũt non solùm fructus, quos verè percepit ille, qui metum intulit, sed etiam illi, quos percipere potuisset actor: & sic quamuis regulariter titulus excuset à percipiendis, iuxta l. si fundum. à contrario sensu. C. de rei ven. & l. qui scit. in prin. & §. j. cum seq. ff. de vsur. & l. fructus. & ibi Bart. & l. ex diuerso. in prin. vbi latissimè Barto. ff. de rei ven. tamen hoc casu titulus non excusaret à fructibus percipiendis, sicut nec excusat in isto, & in aliis compluribus casibus enumeratis per glo. no. & ordinariã in l. sed & partus. in prin. in glos. j.
b in ver. potui. ff. quod me. cau. b ✻ ¶ † An autem agens ista actione
54 quod metus causa debeat offerre pretiũ, & alia, quæ recipit, videatis tex. in l. iij. C. quod met. cau. & ibi glo. super ver. reddito. & ibidem per Barto. & alios. Et aduerte quòd ista actio quod metus causa descendens ex edicto prætoris ad rescisionẽ contractus nunquam competit, nisi esset talis metus, qui caderet in cõstantem vi-
c rũ, c puta mortis, vel cruciatus corporis, vel quid simile: quod totum arbitrio iudicis committitur: vt l. iij. in fin. cũ quinq; legibus seq. ff. quod met. cau. & l. interpositas. C. de transac. & glo. ordi. & ma-
55 gistra. in c. cùm dilectus. extra quod met. cau. † Si autem talis metus esset illatus in personam filiorum, hoc casu etiam cõpeteret actio prædicta non ex verbis, sed ex mente prętoris. l. isti quidem. in fi. ff. quod me. cau. imò etiam si esset illatus in personam coniunctorũ, iuxta illud quod dicit glo. in l. ij. in gl. fin. ff. in ius voc. vt eant. facit l. hæres meus. §. fi. & ibi Imo. ff. de condi. & demon. Et etiã est textus no. in cle. j. circa prin. de excess. præla. & no. Bar. in simili in l. de pu-
56 pillo. §. si quis ipsi prætori. in ix. q. ff. de oper. no. nun. † Si autẽ quis vellet rescindere contractum, non iure actionis, sed officio iudicis, tunc sufficit metus verecundiæ, licet non contineat metũ mortis, vel cruciatus corporis. l. fi. §. j. qui inci. si iusto. & §. seq. si fœnerator. & vtrobique aliquid per Barto. ff. quod met. cau. & aliquid per Barto. in l. ij. in fi. ff. de cust. & exi. re. & in l. cum eo. ff. ad legem Iul. pec. & vide Canonistas maximè Innoc. in c. causam matrimonij. extra de offi. deleg. Si autem inferatur metus alicuius futuri euẽ
57 tus à natura, † vt medicus, qui infirmitatem paruam facit magnã, & periculosam, vt hinc promissiones illicitas extorqueat: & certè rescindentur officio iudicis. l. medicus. ff. de var. & extraordi. cog.
58 ¶ † Quomodo autem rescindatur metus ratione maioritatis aut reuerentiæ, distinguitur: quia quædam est maioritas absque potestate, & authoritate publica, vt mariti in vxorem, patroni in libertum, & patris in filium: & tunc rescinditur officio iudicis. l. j. §. quę onerandæ. & ibi glo. no. & ibi no. Bart. ff. qua.
a re. act. non da. & tex. no. in l. pe. in fin. ff. de furt. quem in proposito isto allegat Bald. in c. j. §. item sacramenta. de pa. iur. fir. & dicit Ioan. de Pla. hoc idem esse, si subditus aliàs non contra-
b cturus contrahat rogatu principis, nam roga- b
d mina superiorum mandata sunt, d vt inquit glo. in cle. j. in ver. exhortamur. de testi. & glos. in l. j. §. j. in verbo, quemadmodum. ff. quod
c c iussu. Et ita dicit tenere Inno. in c. petitio. extra de iureiur. quod an sit verũ, statim dicam.
59 Quædam est maioritas, siue reuerentia, quæ habetur ex officio publico: vt est illa, quam habet Potestas vel Capitaneus: & illa rescinditur condictione. l. fi. C. quod me. cau. Et hoc remedium credo quòd competat in casu proximè dicto, quando subditus aliàs non contracturus rogatu principis contrahit. Quicquid dixerit Ioan. de Pla. hîc, omnia sunt ex mente gl. multùm not. in l. interposita. in glo. j. & ibi Bart. & Bald. C. de transact. & glo. no. in l. nec timorẽ. in prin. in ver. restitui. ff. quod met. cau. & Bar. in l. metum. la j. ff. quod me. cau. Quæ omnia multum conferunt, imò necessaria sunt ad intelligentiã formationis libelli, vt sciamus quando intentanda sit ista actio quod metus causa, vel officium iudicis, vel aliud remedium.
60 ¶ † Quando autem solæ minæ sint causa sufficiens ad causandam hanc actionem quod metus causa, videatis glo. no. volentem quòd sic, si d
tria concurrunt in l. metum. in gl. j. & ibi Bar. & Bal. C. quod met. cau. & Bart. in l. vnica. C. si
61 quis Impe. male. ¶ † Et circa proximè dicta, scilicet circa metum reuerẽtialem, examinat hîc latè Ange. an sola præsentia reuerentialis mariti, vel episcopi, vel patris faciat præsumi factum ob timorem reuerentialem, ita quòd rescindi possit officio iudicis. Omisso disputa-
e tione eius, paucis concludite quòd non: & fa- e
cite no. regulam, quòd nunquàm sola præsentia mariti, vel episcopi, vel patris, est sufficiens causa ad faciendum rescindi contractum factum per vxorem, clericum, vel filium, tanquã factum metu reuerentiæ, nisi etiam interueniant verbera, aut mine. Ita signanter dixit Barto. in d. l. j. §. quę onerandæ. ad fi. ff. qua. re. ac. non datur. & vltra ibi allegata per Barto. facit l. si patre cogente. cum gloss. ff. de ri. nupt. & l. fideiussor. §. pater Seij. & ibi Ange. ff. de pig. & c. quamuis. de pac. lib. vj. inducendo vt hîc per Ang. de Aret. Et idem etiam in terminis tenet Bar. in l. ad inuidiam. C. quod met. cau. & tenet Ang. hîc respondens ad adducta in cõtrariũ, referẽs ita in effectu tenere Bal. & Salic. in l. transactionẽ. C. de transact. Et pro ista opi. etiã bene facit quod no. gl. in ver. metu regio. in c. insinuãte. extra qui cle. vel vo. & quod habe-
f tur in c. ex literis. extra de despõ. impu. & in c. præsens clericus. xx. q. iij. De quo etiam videte Innoc. in c. causam matrimonij. extra de offi. deleg. & in c. accedens. de conuer. coniu. & Bald. in c. j. §. item
62 sacramenta. de pa. iur. firman. ¶ † An autem matrimonium carna
e le contractum metu reuerentiæ paternæ inualidetur c propter hoc, habes tex. not. quòd non in l. si patre cogente. ff. de ritu nup. in-
f telligendo vt ibi per glo. f ✻ ¶ Quid autem in matrimonio spirituali puta ingressu religionis facto per filium, vel filiã coactè propter reuerentiam paternam, an per hoc vitietur: vide gloss. fing. &

¶ Ablatus. Et hoc idem tenet Fel. in c. significantibus. in iiij. col. in ver. habes. post princ. extra de lib. obla.
✻ Vide similem glo. in l. si fundũ. C. de rei vendi. Sardus.
¶ Virum. Quis autem sit metus, qui cadit in constantem virum, & quomodo requiratur, vide do. Alexan. de Imo. in cõsil. xlviij. in iiij. parte. & in consi. lxxxix. in iiij. col. in ij. parte. vbi ponit latè de metu, qui cadit in constantem virũ: & quomodo probatur metus. & in consil. xcviij. ea. iij. parte. vbi ponit an terror armorum sufficiat ad inducẽdũ metum. & do. Alex. de Neuopatauj, in consi. xlvij. inter cõsil. do. Alex. de Imola in iiij. parte.
¶ Sunt. Adde Fel. in c. j. post princ. in ver. dicit hoc ibi, & ampliant cum versi. seq. de offi. deleg. & Pari. de Puteo in tra cta. syndi. in c. de offi. syndi. in ver. syndicantur etiã. in j. col.
¶ Inualidet. Vide Card. in cle. j. xvij. q. de consan. & affi. & Bartho. Cepo. in rubri. de test. xxij. col. & Old. in cõs. xxxv. & do. Alex. de Neuopatauj. in cõsi. xlvij. inter consi. do. Alex. de Imo. in iiij. parte. do. Alex. de Imo. in consil. xlviij. ea. parte. & in consil. xcix. per totum. in ij. parte. Et qd si fit contractum de nocte per metum, an valeat, vide per eum in cõsil. vltimo. ea. iij. parte.
✻ Et ibi videas Bald. omnino pro eius intelligẽtia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Mariti. An per reuerentiam mariti naturaliter dicatur esse in iusto metu, iuxta l.j.§. quæ onerandæ. quar. rerum acti. non datur. vide do. Alex. de Imo. in cõsi. cx. in iiij. col. cum sequẽ. in tertia parte.

b ¶ Perdurare. Qũ, & quomodo præsumatur durare metus, vide do. Alexan. de Imol. in consil. j. in vj. col. in tertia parte. & in cõsi. xlvij. in iiij. parte. & in consil. xlviij. ead. parte. & do. Alex. de Neupatauj. in consi. xlvij. inter prædictũ cõsil. do. Alexan. de Imola in quarta parte.

c ¶ Metus. Nunquid autem præceptũ vel preces domini temporalis in subditũ inducant iustum metũ: vide do. Alexan. de Imo. in cõsil. xvj. in j. & pe. col. in tertia parte. & ibi etiam ponit quid in aliis magistratibus, coram quibus quis non fuit ausus comparere ad appellandum, an excusetur.

d ¶ De metu. Et quo modo probetur metus, vide do. Alex. de Imol. in consil. cliiij. in v. col. cum seq. in ij. parte. & in consil. lxxxix. in tertia parte.

peregrinam determinantem ꝙ sic, quamuis aliud sit in matrimonio carnali, vt s̃. dixi. Glo. est in d.c. præsens clericus. xx. q.iij. quam perpetuò notabitis: quia contingit in facto ꝙ filiæ inuitæ, quia fortè deformes, aut claudæ, propter reuerentiam paternam ingrediũtur monasteriũ, aut virginitatis habitum suscipiunt, ꝙ per hoc vitiatur ingressus, & professio, ita ꝙ sine prꝙuaricatione potest deseri, & deponi. De quo etiam videatis no. tex. in c. cùm virum. in fi. & ibi Ant. de Bu. extra de regula. & Imo. in l. si cùm dotem. §. eo autem tempore. ff. sol. mat. vide tex. in c.j. & ibi gloss. & Panor. extra quod met. cau. † In prædictis tamen ad tollendam omnem suspicionem metus reuerentialis solet adhiberi notabilis, & bona cautela, quam nota ad practicam, ꝙ quando mulier consentit marito, aut filius patri, faciatis interuenire præsentiam coniunctorum, & amicorum, & quod tutius est, etiam ipsius iudicis: nam talis præsentia facit cessare omnem præsumptionem metus reuerentialis. Text. est in l. transactionem. C. de transac. per quem textum dicit ibi Bart. Bal. & Salic. & notabilius, Barto. in l. frater à fratre. ff. de condi. inde. in xij. col. in ver. decimò quæro quid de contractu emptionis. vbi singulariter vult Barto. ꝙ sufficiat sola præsentia iudicis, ablq; aliqua præsentia propinquorum. Et sequitur Imo. in l.j. §. fuit quæsitum. ff. ad Trebel. & Angel. de Aret. hîc, qui hanc cautelam multùm commẽdat, dicens nõ esse diu quòd illam in practica deduxerat. Vide do. Bartholo. Veronen. in cautela ccciiij.

64 ¶ † Ad prædicta etiam, scilicet ad dictum timorem reuerentialem, vide Bald. in l.j. in pe. col. C. de bo. mater. allegantem glo. in d. §. quæ onerandæ. pro singulari ad hoc, videlicet quòd silentium filij, vel filiæ propter patris reuerentiam interueniens reputatur contradictio. Et ad hoc etiam vide Bal. in l. si sine volũtate tua.

65 iuxta princip. C. ad Velleia. vbi ponit quid † si vxor consentit marito alienãti rem ipsius vxoris, & hunc consensum prꝙstat vxor, quia non audet contradicere nimia reuerentia, vel me-

a tu mariti, [a] an per hoc sibi præiudicet vxor? Et tenet quòd non. quod etiam tenet Bartol. in l. quæ dotis. ff. solu. mat. De quo vide-

66 te etiam per glo. ij.q. vij.c. plerunq;. in glo. in ver. tacet. ¶ † Dicit etiam alibi singulariter Innoc. in c. petitio. extra de iureiur. quòd importunæ preces mariti habentur loco minarum. Dixit etiam sing. Bar. in l. pe. circa fi. per illũ tex. ff. de condi. ob tur. cau. se aliàs dixisse in quæstione de facto: probatur quòd maritus percusserat multùm bene vxorem suam, quia nolebat consentire cuidam instrumento: posteà ex interuallo mulier consensit: certè, secundùm Bartol. videtur fecisse metu: quia donec durabit in matrimonio illius viri, semper iste metus instabit. d. l.j. §. quæ onerandæ. & l. interpositas. C. de transac. & per Canonistas, maximè Innoc. in c. accedens. extra de conuer. coniu. & plenius in c. veniens. extra de offi. deleg. De quo dicto Bar. videte do. Ant. in c. causam matrimonij. extra de offi. deleg. Et pro eo bene facit quod singu. dixit Ange.

67 in l. ad inuidiam. C. quod metus cau. † ꝙ si probat metum semel

b fuisse illatum, semper præsumitur perdurare. [b] In hac etiam materia actionis quòd metus causa videatis quod pulchrè & sing. dixit Bar. in l. creditor. in prin. ff. de sol. & sæpe contingit de facto quòd si ciuitas, vel princeps facerent ordinamentum sub pœna graui, quòd debitores bannitorum soluant fisco, vel cameræ; iste dicere-

c tur iustus metus, [c] & iustus timor. Quod etiam tenet Bal. in l. fal-

68 sus. in pe. col. C. de fur. & Inno. in c. fin. extra de offi. deleg. † Item

soluens iussu magistratus præsumitur coactus soluisse. l. homo liber. & ibi per Dyn. ff. de acqui. re. do. l. liber homo. in princi. & ibi Ange. ff. de hære. insti. Refert etiam Bald. in extrauag. de pa. Constan. in ver. pactiones. Ioan. And. in c.j. de præscrip. in vj. in Nouel. dicentem quòd indebita seruitia præsumũtur à dominis per me-

69 tum extorta, † & quod in dubio præsumitur contra Potestates, vt ibi per eum. Videatis etiam no. per Bal. in eo. titu. de pa. Constan.

70 in ver. pro infectis. vbi illum §. no. valde † ad contractus, qui fiunt quotidie cum dominis terrarum, an debeat proponi actio quod metus causa ad rescindendum. Et dicit quòd non. & ibi vult sing. Bal. si bene inspiciatur, quòd contractus initus cum principe metu principis, sit ipso iure nullus: non autem est opus quòd rescindatur actione quod metus causa. Circa quod vide quod no. glo. in c. si ergo. viij. q.j. Dicit etiam Ioan. And. in c. quia propter. extra de ele. quod vultus terribilis Potestatis inducit iustum metum. Quod dictum reassumpsit Bald. in c.j. §. iniuria. de pa. iu. fir. in vsi. feu.

71 ¶ † Vltimò pro nunc nota quòd magis creditur duobus testibus

d deponentibus de metu [d], quàm mille deponentibus de spontanea voluntate. Dictum fuit singulare Inno. in c. super hoc. extra de renun. quod dictum sequitur, & commendat Bal. in suo diuino consilio schismatis, quod ponit post rub. C. si quis ali. test. prohi. in ix. col. illius consil. & ibi assignat rationem illius dicti. Quod dictum refert etiam, & sequitur Bal. in l. si quis in hoc genus. C. de epis. & cle. & ibi longè clariùs refert dicere Inno. in loco vbi s̃. & sequitur,

72 † quòd impossibile est probare spontaneã voluntatem contra probationẽ meticulosę voluntatis. Et hoc etiã refert, & tenet idẽ Bal. in l.j. ad fi. C. de hære. insti. Et de hoc dicto Inn. videatis etiã Ange. in l. si quis ad se fundum. C. ad leg. Iuliam. de vi pub. & in l.j. & in l. fi. in prin. ff. quod met. cau. & Alb. de Rosa. in rub. ff. quod me. cau.

73 ¶ † His sic pro aliquali introductione præsentis materiæ præmissis, veniamus modò ad formam libelli in ista actione quod metus causa, quæ tamen satis, supérq; ex suprà dictis patet: & eius libelli formam ponit Specu. in titu. de his, quæ vi, metúsve cau. fiunt. & Rof. in titu. de actio. quod me. cau. & in titu. de vtili actione, quæ datur metum passo, secundùm quod eos refert Ioan. de Pla. hîc: & vltra eos ponit etiam in terminis Bar. quem ipse non allegat, in l. si cum exceptione. §. hæc autem actio. ff. quod me. cau. & ex eorum mente, necnon & scribentium hîc, vt Io. Fab. & Ange. de Are. & melius, quàm aliquis, Io. de Pla. hîc, potestis ita formare libellum: Ago contra Titium, & dico quòd de anno præsenti incussus fuit mihi talis metus, tali, & tali modo, qui caderet in constantẽ virum, per quem metum compulsus sum ad vendendũ talem librum, qui est tanti valoris, puta viginti pro decẽ, & ad eũ sibi tradendũ: quare offerens id, quod recepi, peto eum condemnari, vt dictũ librum mihi restituat, cum omni dãno, & interesse, & fructibus, & omni causa: petẽs etiam iuramentũ in litẽ mihi deferri eo casu quo mihi expedierit: & si, & inquãtum esset mihi restituere intra legitimũ tempus, peto eum condemnari ad quadruplum mihi præstandũ, in quod incurrit vigore contumaciæ in non restituendo. In hoc libello plura sunt cum ministerio, vt apparet ex his, quę s̃. dixi in pri

74 mis de anno præsenti: † quia ista actio quod metus causa, intra annum datur ad quadruplum, post annum datur ad simplum: vt l. si cum exceptione. §. post annum. ff. quod met. cau. & in l. si per vim. C. quod met. cau. Posteà ego dixi cũ maximo ministerio Incussus est: & sic locutus sum imperſonaliter, non exprimens à quo: quia fatuum esset exprimere, versi. extra glo. vt s̃. dixi ex mẽte doct. hîc: quamuis Ioan. de Pla. & Ang. de Are. inaduertẽter exprimant personam, quæ metum incussit. quod reprehendit etiam Ioan. Fa. hîc, in libello Pet. de Bellapert. Item dixi, Talis metus, qui caderet in constantem virum, &c. quia non omnis metus sufficit, vt s̃. abundanter dixi. Posteà dixi: Offerens id, quod recepi. per tex. in l. iij. C. quod me. cau. & ibi glo. in ver. reddito. & ibidem doct. Posteà dixi cũ magno ministerio, Petens etiam iuramentum in litem mihi deferri. quamuis alij omnes hoc inconsulto omittant. Et hoc posui propter singularem limitationẽ Floria. quam s̃. retuli. Vltimò dixi Et si & inquantum cesset mihi restituere intra legitimum tempus propter tex. nostrũ hîc in ver. item actio. cũ gl. fi. in ver. restituat. &

his

his quæ ibi dixi. Et aduertite: quia ista conditionalis petitio admittitur in libello, per l. conductores. C. loca. & l. non ab re. §. vnde vi. Et in simili Bart. in auth. contra qui propriam. & ibi Bal. in l. fi. C. de non numerata pecu. & idem Bal. in alio simili in l. athletas. §. calumniator. ff. de insa. Et ista forma conclusionis mihi magis placet, quàm illa, quam sentit glo. in l. cum exceptione. §. hæc autem actio. in ver. datam. ff. quod metus causa. & ibi expresè ponit Barto. scili-

75 cet † quòd formentur duo libelli, seu duæ petitiones: vnus, in quo petat rem sibi restitui, & eo casu, quo nõ restituit intra tempus legitimum declaratum ibi per Barto. quòd porrigatur alius libellus, in quo petatur quadruplum. Primam tamen formã sequitur Bar. ibi: & etiam approbat Ange. de Are. hîc: & eam tenet consequenter Io. Fab. hîc, dicens quòd hæc est apertior conclusio. Aduertendum est etiam, secundùm Ioan. Fab. & Io. de Pla. quòd in ista actione quod metus causa diuersę conclusiones sunt formandę secundùm diuersitatem casuum emergentium. Nam si per metum me compulisti tibi obligari, debeo concludere in libello, & petere vt me liberes. Si autem per metum te liberaui, debeo concludere vt me reponas in priorem obligationem. l. metum. la iij. §. pe. ff. quod met. cau. Item eo casu, quo coactus metu adinuicem hæreditatem, debeo concludere, & petere quòd abstinere possim, iuxta l. si mulier. §. penult. & fin. ff. quod met. cau. & idem in similibus casibus.

76 ¶ † Quid autẽ articulari debeat in hac actione quod metus causa, & qualiter formandæ sint positiones, habetis text. & ibi declarat Bar. in l. si cum exceptione. §. in hac actione. & §. aliquãdo. ff. quod met. cau. & tex. in l. non interest. cum gl. & ibi not. Bart. & doct. C. quod met. cau. Et iuxta hos articulos dicit Ange. de Are. hîc vnum

77 esse perpetuò tenendum menti, † quòd si res est magni pretij, & vendatur pro paruo, quòd sufficiat istud articulare: quia hoc simpliciter probato, præsumitur metus, & rescindetur contractus, vt metu extortus. Ita dicit eleganter notare Barto. in l. interpositas. C. de transact. Quod dictum dicit se intelligere verum, quando aliquis alius color metus interuenisset: aliàs dicit se credere quòd hoc dictum non sit verum simpliciter, quòd quando aliquis est deceptus vltra dimidiã iusti pretij, non tamẽ dicimus quòd ex hoc præsumatur metus, sed alio remedio agimus, videlicet remedio l. ij. C.

a de rescin. ven. Sed errauit multùm Ange. [a] ⁂ de Are. non bene inspiciendo Bar. & illum tex. l. interpositas. quia imò Barto. in iij. suo

83 intellectu, quem ponit in d.l. interpositas. ver. ad vnum tamen dicit totum contrarium, videlicet quòd imò non præsumatur metus, ex eo, quòd quis dedit aliquid magnum pro modico, vel magnam quantitatem dimiserit pro modica. Ita dicit ibi Barto. in iij. no. & etiam in fi. illius l. & si Bart. dixisset, prout pesimè eum refert Ange. de Are. hîc, intellectus ille Barto. quem dat ad tex. d.l. interpositas. esset de directo contra illum tex. ¶ Circa secundũ principale, videlicet circa condictionem ex lege, quæ datur in quadruplum contra executores, seu nuntios publicos, qui maius salarium debito exegerunt, dicite quòd materiam istorum nuntiorum, seu publicorum executorum, examinaui plenissimè s̃. in tex. in iiij. no. vbi tetigi quicquid tangi potest in hac materia, & etiã dixi aliquid

78 in j. no. ¶ † Libellus autem in hac materia patet clarissimè ex ibi dictis. Si tamen vultis vno verbo ex mente Io. de Pla. & Ange. de Are. hîc, potestis ita concipere libellum: Ago contra Titium executorem, seu nuntium publicum communis Papiæ vel talis iudicis, & dico quòd cùm esset destinatus ad faciendum citationem mihi, vel executionem talis præcepti, vel sententiæ contra me, vel in bonis meis, & deberet habere pro suo salario, siue labore decem tantùm, exegit, & extorsit viginti à me. Quare cùm inciderit in pœnam quadrupli ex legis dispositione, videlicet huius ver. quadrupli. cum si. peto ipsum mihi condemnari in quadruplum eius pecuniæ, quam mihi extorsit, & ad illud mihi soluẽdum compelli. Hęc forma clarè colligitur in hoc tex. iunctis latè traditis s̃. in tex. in iiij. no. & §. & hæc quoq;. in authen. vt liti. iurent. Huius libelli singula ministeria colligite ex latissimè traditis s̃. in d.iiij. no. Nunquid tamen id, quod in cõclusione petij, videlicet quadruplum totũ mihi applicari, fit hodie verum, an verò debeat applicari fisco, & simplum dari damnum passo, tetigi s̃. in glo. in ver. quadruplum. vbi

b glo. ponit, ibidem videatis. [b] ⁂ ¶ Circa tertiũ, a & vltimum principale, videlicet circa actionem in factum ex edicto de calumniatoribus, pro introductione materiæ aduertite ad aliqua fundamenta. Primò † quòd hæc actio datur ad quadruplum intra annum vtilem, & post annum in simplum tantùm. l.j. in princi. ff. de calum. & datur contra eum, qui pecuniam accepit, vel sensit aliud commodum, etiam non pecuniarium, iuxta l.j. §. finali. & l. ij. & iij. in princip. ff. de calum. vt alicui faceret, vel non faceret negotium calumniosum. d.l.j. in princi. vel vt calumniosam actionem instituet: vt ibi. ¶ † Et aduertite quòd ex sola re-

80 ceptione pecunię, vel alterius commodi, etiam non pecuniarij, facta ad istum finem, tenetur indistinctè recipiens, non attento an posteà fecerit, vel non. l. & generaliter. §. j. ff. de calum. Quod tenet etiam Bart. in l. si quis legatum. ff. de fal. & tex. in d.l. & generaliter. §. j. Alleg. est

81 per Bal. ibi notabiliter multùm † quòd in com

c mittente baratariam [c] non habeat locum pœnitentia etiam re integra. Quod dicit Bald. b fuisse de facto Florentiæ. Quod dictum est bene signandum, quamuis in contrarium videa-

d tur textus in l. qui autem operas. ff. de insa. [d] ⁂

82 † Et ista actio in factum ex edicto de calumnia toribus competit nedum contra recipientem, c sed etiam contra illum, qui dedit vt negotium calumniosum alicui fieret, vel contra aliquem calumniosa accusatio institueretur: tamen ille, qui dedit, simili pœna tenetur, scilicet quadruplu: vt est glo. not. in l.j. in princip. in gloss. ij. ff. de calum. Et contra ipsum calumniantem nedum competit ista actio, sed etiam tenetur aliis quatuor pœnalibus modis, quos enumerat glos. magistra, & approbata in d.l.j. §. j. in

83 ver. ad negotium. † Item ista actio in factum ex edicto de calumniatoribus competit domi-

d no etiam contra procuratorem suum, & contra suum aduocatum, qui pecuniam acceperunt, vt domini negotium per calumniam facerent, id est, vt per collusionem paterentur se ab aduersario vinci: quo casu ipsi tenentur in quadruplum: & etiam tenetur similiter ille, qui dedit. De his omnibus est glos. no. in l.j. §. sed & constitutio. in ver. aduersario. & ibi Bar. ff. de calum. Et de corrumpẽte procuratorem, & an contra ipsum procuratorem agi possit, videatis etiam tex. in l. eleganter. §. pe. & ibi gl. & Bart. ff. de dolo. & plenè per Imo. in l. diuus. ff. de re iudica. Et de aduocato videatis etiã latè Imo. in d.l. diuus. in xvj. col. & quod not. Barto. & alij in l.j. C. de aduo. diuer. iudi. & quod not. Barto. in l.j. C. de pœna iudi. qui malè iudi. ¶ Item ad-

84 uertite † quòd hæc actio in factum de calumnia, & eius materia, nõ habet locum, nisi quando accipitur pecunia, vel aliud commodum per calumniam, puta vt negotium fiat, vel nõ fiat calumniosè, vel vt calumniosa accusatio instituatur. Aliàs autem si darem tibi pecuniam simpliciter, ne me accusares, non dico calumniosè, tunc non habet locum ista materia, secundùm Io. Fab. hîc, vbi plenius videatis. Et si hoc est verum, est maxima limitatio præsentis materiæ. Sed in contrarium videtur mihi tex. in l. si quis ab alio. in prin. ff. de calum. vbi text. non dicit aliquid de calumnia. Ad idem l. & generaliter. §. j. & §. illud. ff. de calum. Ad idem, & fortius. l. pe. in eo. titu. per quæ iura videtur apertè dicendum oppositum, nisi aduersarius, qui pecuniam accepit, probaret eum esse nocentem, & consequẽter actionem, quam proposuerat, vel proponere delibe-

⁂ Aduertas, quia & si verum sit ꝙ illa sola qualitas parui pretij, non sufficiat ad arguendum metũ, vt d.l. interpositas. secundũ Bar. intellectũ. C. quod met. cau. attamen forsan dictũ Ange. de Are. saluari posset, quòd si aliqua alia conie ctura metus interueniret simul cũ paruitate pretij, præsumeret metus: quia quæ singula nõ prosunt, simul cumulata iuuant: vt habetur in l. instrumenta. C. de proba. & in c. ex literis. extra de præsumpt. cũ similibus. Car cassona Sardus.

b ⁂ Et videas quæ ibi dixi in additionibus vbi opi. glo. tanquam veriorem firmaui. Sardus.

¶ Barataria. Quę autem dicatur barataria, & an dicatur quãdo quis est debitor cõmunis, & in libro suo aptat particulam vt non videaẽ debitor, vide Paul. de Cast. in cõsi. cl. vbi quòd nõ: sed quando datur iudici pro iniustitia, vel ne ius faciat.

⁂ Respondeꝛ quòd in illo text. ideo non punitur consilium, quia non est adeò res turpis, vt consilium puniri debeat, vt ibi inquit tex. iudex verò commit tens barataria (vt eorũ vtar vocabulo) grauius videtur delinquere. Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱Adde q̃ ad iura alleg. per Ias. cõtra Ioan. Fab. videlicet ad l. si qs ab alio, in princ. & ad l. & generaliter. §. ji. & §. illud. ff. de calũ. possum respondere quòd necessariò sunt intelligenda, quando per calumniã aliquid datũ est, ex quo situantur in titulo de calũ. arg. l. imperatores. ff. de in di. addict. l. fi. in princ. ff. de condi. inde. & l. pe. hîc alleg. potius facit pro Ioan. Fabro, iuncta cum glos. j. illius l. pe. vel posses, vt s̃. dixi, ad alias leges respõdere: & si vis etiã tueri Ioan. Fab. in seq. dicto, responde ad §. cùm publicanus. duplici, vt per glos. ibi, in ver. pecuniam. Carcassona Sardus. 86

b ✱Et vtrum in dubio in pœna dupli, tripli, vel quadrupli, contineatur rei persecutio, vide pulchrè in §. sic itaq;. col. ij. s̃. eo. Sardus. 87

c ✱Hoc dictum magis congruit. §. Seq. quàm s̃. dictis, quia in hoc §. nullum verbum de actione bonæ fidei, vel stricti iuris. Sardus. 88

rauerat, non esse calumniosam: vt dicitur in dicta l. pe. a ✱ ¶ †Item ad alium aduertite, quia hæc materia habet locum, quando datur aliquid ob negotium calumniosum, quod sit iudiciale, vel quod in iudicio verti possit: nõ autem habet locum pro calumnia commissa, vel committenda extra iudicium: puta, si dedi tibi pecuniam, ne me spoliares, vel ne me verberares. Et ideo in istis casibus recurrendum esset ad actionem quod metus causa, vel ad cõdictionem ob turpem causam, secũdùm Ioan. Fab. hîc: & sentit idem glo. in rub. ff. de calum. quamuis in contrarium, quòd imò ista actio competat etiam pro calumnia commissa, vel committenda extra iudicium, sit tex. in l. si quis ab alio. §. fi. qui incip. cùm publicanus. ff. de calum. quem tex. alleg. etiam Ioan. de Pla. hîc, per quem tex. puto non esse veram limitationem Ioan. Fabr. s̃. relatam. † Cui autem competat hæc actio, patet ex suprà scriptis: quia competit illi, qui pecuniam dedit, ne calumniosam accusationem pateretur, vel aliud negotium calumniosum. ¶ Quid autem sit, si alius tertius dedit, an illi tertio competat actio ista? Dicite vno verbo, Aut dedit vt mihi fieret calũnia: & iste nihil repetit, sed ego, in cuius læsionem data est. Si autem dedit, ne mihi fieret: & tunc si me mãdante, vel ratificante: & ego agã, non ipse. l. si quis ab alio. in prin. ff. de calũ. aliàs autem ipse repetet simplum, & ego agam ad quadruplum, vt ibi. † An autem in hac actione de calumniatoribus, quæ datur ad quadruplũ, illud quadruplum sit totum pœna, an verò in quadruplo contineatur simplum: vide glos. in l. in hæredẽ. §. j. in ver. tollat. ff. de calũ. b ✱His pro introductione materiæ præmissis, clarè liquet † qualis debeat esse forma libelli in actione in factum ex edicto de calumniatoribus: cuius libelli formam ponit in specie. Specu. in tit. de calum. & Roff. in eo. tit. secundùm quod hîc referunt Ioan. de Pla. & Nico. de Neap. in vij. q. extra glo. Et in hoc libello conclusiones sunt diuersificandæ secundùm varietates, & diuersitates factorum: vt habetur in dictis locis, & in superioribus apparet. † Si enim agat ille, qui pecuniam dedit, ne sibi calumniosum negotium fieret, vel ne contra eum calumniosa accusatio institueretur, habet ita constituere libellum, secundùm Ioan. Fab. Ioan. de Pla. & Ang. hîc: Ago contra Titium, & dico q̃ cùm de anno præsenti me calumniosè accusaret, aut accusare vellet de tali calumnia, de qua fui, & sum innocens, dedi sibi dicto tempore tantam pecuniam, ne me calumniosè accusaret. Quare cùm inciderit in pœnam quadrupli eius pecuniæ, quam recepit ex dicta causa, peto ipsum condemnari ad quadruplum. Si autem alius dedisset pecuniam, vt mihi negotium per calumniam faceret, vel vt in me calumniosam accusationẽ institueret, tunc hoc esset narrandum, & posteà concludẽdum, vt s̃. Et idem fiendum est in similibus casibus contingentibus, secundùm eum tamen ea, quæ s̃. dixi, secundùm quæ dicta etiam ista intelligatis. ¶ † Adde etiam ad istum §. quod Bal. in c. j. in vlti. col. de plus peti. dicit se putare q̃ de æquitate canonica omnes contractus Mundi sunt bonæ fidei in effectu: & ita dolus omni casu vitiat ipso iure: vt ibi per eum, quem vide ad limitationẽ c ✱huius textus. 89 60

c

LAVS DEO.

1 *Actiones bonæ fidei quæ sunt.*
2 *Actionum quædam sunt bonæ fidei: & quædam stricti iuris.*
3 *Diuisio aliqua vt sit bona, qualiter fieri debeat.*
4 *Contractus omnes Mundi quantùm ad mentem sunt bonæ fidei. 37.*
5 *Actionũ stricti iuris an aliqua sit, quæ naturã bonæ fidei habeat. 7. 13.*
6 *Vsuræ ex mora an sicut in actionibus bonæ fidei veniunt, ita in actione ex testamento.*
8 *Iuramentum in litem an præstetur in actionibus bonæ fidei.*
9 *Condictio ob turpem causam concurrit cum actionibus bonæ fidei.*
10 *Actiones bonæ fidei non sunt arbitrariæ respectu loci. 19. 20. 25. 37.*
11 *Actio ex testamento an sit arbitraria propter locum.*
12 *Actiones bonæ fidei, & actio ex testamento, an æquiparantur.*
14 *Actio quæ competit ex donatione causa mortis, est stricti iuris.*
15 *Actio pro tutela an sit stricti iuris, & naturam bonæ fidei habeat.*
16 *Actiones bonæ fidei quot sint.*
17 *Actiones bonæ fidei, quæ hîc enumerantur, quare sint magis bonæ fidei, quàm aliæ.*
18 *Ratio omnium, quæ sunt in iure, reddi non potest.*
19 *Actio oneris aduersi an sit bonæ fidei, an stricti iuris. 20. 21.*
22 *Actio præscriptis verbis an sit bonæ fidei. 23.*
24 *Actio petitionis hæreditatis an sit bonæ fidei.*
25 *Actio subrogata accipit naturam eius, in cuius locum subrogatur.*
26 *Actio rei vxoriæ transfusa in actionem ex stipulatu, dat ei propriam naturam bonæ fidei, licet aliàs sit stricti iuris.*
27 *Actiones bo. pos. he. pe. & fideicom. hæred. pe. an dicatur bonæ fidei, an stricti iuris.*
28 *Contractus bonæ fidei, siue dolus det ei causam, siue in eo incidat, an valeat. 31.*
29 *Dolus, & metus æquiparantur.*
30 *Contractus bonæ fidei, & contractus stricti iuris, quo casu differant.*
32 *Dolus dans causam contractui bonæ fidei, an annullet contractum ipso iure. & nu. seq.*
36 *Dolus dans causam cuilibet contractui, an reddat contractum nullum.*
37 *Matrimonium an, si ei dolus det causam, sit nullum.*
38 *Matrimonium, si aliquis induxit quendam vt accipiat eius filiam in vxorem, promittens quòd eam instituet hæredem an si in testamento secus fecit, valeat. 29.*
40 *Dolus vt operetur rescissionem contractus, qualis esse debeat.*
41 *Dolus an per illum committentem allegari possit.*
42 *Dolo deceptus an declarare cogatur an stare velit contractui, vel non.*
43 *Contractus bonæ fidei dolo intus, an & sit ipso iure nullus.*
44 *Dolus proxenetæ an vitiet contractum.*
45 *Fructus in actionibus bonæ fidei an veniant iure actionis. 63.*
46 *Obligatio ad interesse quare in obligationibus dandi non succedat.*
47 *Obligatio ad interesse an in obligationibus facti non succedat. 48. 49.*
50 *Obligatio ad interesse an succedat in obligationibus dandi. 51.*
52 *Accessiones an veniant officio iudicis, an iure actionis.*
53 *Expensas posse peti iure actionis, cuius effectus sit.*
54 *Contractus stricti iuris nomine quid veniat. & nu. seq.*
59 *Equo vendito, quæ veniant ornamenta.*
60 *Dictio Vnde, cum copula quid denotet.*
61 *Equa vendita, an pullus eam sequens venditus intelligatur.*
62 *Equus si venditur vel donatur alicui, an scutifero licitum sit aliquid accipere pro capistro equi.*
63 *Actiones bonæ fidei, & stricti iuris qualiter differant. & nu. seq.*
68 *Fauor est extendendus. 72.*
69 *Actiones tutelæ, depositi, mandati, & similes bonæ fidei sunt. 70. 71.*
73 *Actio finium regundorum fami. erc. & communi di. an sint stricti iuris.*
74 *Iudex cognoscens super quæstione finium potest adiudicare aduersario meo id, quod est pure meum.*
75 *Ius an metiendum ex actoris petitione.*
76 *Actio finium reg. vnde nascatur. & seq.*
78 *Actiones fami. erc. & communi di. quare dicantur bonæ fidei.*
79 *Periculum rei datæ ad vendendum cuius sit, an dantis, an recipientis.*
80 *Aestimatio rei traditæ quando emptionem faciat, vel transitum dominij. 81. 82. 85.*
83 *Aestimatio, si res in dotem æstimata tradatur cum hoc quòd dominium non transferatur in maritum, licet emptionem rei propter tale pactum non faciat. tamen emptionẽ & transitũ ipsius possessionis bene facit.*
84 *Dotalis fundus, vel quæcunque res dotales æstimatæ datæ in dotem, emptionem, & transitum dominij faciunt.*
86 *Equus æstimatus si locatur scholari, an hæc æstimatio faciat transire periculum equi in scholarem.*

Bidello

87 *Bidello librum vendendum dedi pro decem, nec fuit actum quòd si plus venderet, illud plus esset suum, quid si pluris vendiderit. 88.*
89 *Libellus in actione præscriptis verbis qualiter concipiatur.*
90 *Conclusio alternatiua quando admittatur.*
91 *Actio præscriptis verbis, quæ oritur ex pacto incontinẽti apposito iuxta contractum, an sit stricti iuris. 93. & seq.*
92 *Permutatio quando fit. 98.*
95 *Actio si sit appositum pactum incontinenti iuxta contractum bonæ fidei, quo casu ex illo contractu informetur. 96.*
97 *Actio bonæ fidei informata, quamuis sui natura sit bonæ fidei, tamẽ propter informationem erit stricti iuris.*
99 *Actio præscriptis verbis ex quibus contractibus detur. 100.*
101 *Libellus in actione præscriptis verbis, quæ ex permutatione competit, qualiter formetur. 105. 106. 117.*
102 *Actiones quæ ex permutationibus competant.*
103 *Reus an præcise ad rem præstandam compelli possit.*
104 *Libellus alternatiuus, siue conditionalis, an admitti debeat.*
107 *Conuentum si sit de permutanda nuda possessione cum alia nuda possessione, an propriè sit permutatio.*
108 *Libellus in actione præscriptis verbis qualiter concipiatur.*
109 *Contractus innominatus permutationis à contractu innominato do vt des, qualiter differat.*
110 *Contractus permutationis, & contractus emptionis & venditionis, in quibus conueniant.*
111 *Actum si sit quòd ex vna parte præstetur res tantùm, ex alia verò res & pecunia, an erit emptio, an verò permutatio.*
112 *Pœnitentia in permutatione an locum habeat.*
113 *Statutum loquens in emptione, an habeat locum in permutatione.*
114 *Permutatio, an alienatione certi fundi per pontificem alicui ecclesiæ concessa pro creditoribus satisfaciendo, concessa videatur.*
115 *Actio in factum an sit eadem quæ actio præscriptis verbis 118.*
116 *Actio in factum quare dicatur.*
117 *Actionum in factum genera quot sunt, 119.*
120 *Actio in factum, quæ datur loco actionis præscriptis verbis pro æstimatione, vel permutatione, an sit bonæ fidei vel stricti iuris. 121.*
122 *Emptor ad quid teneatur.*
123 *Emptor quando cum effectu agere possit.*
124 *Emptor si agat ad rem venditam pretio non soluto nec aliter oblato an obtinere possit si de pretio non opponatur. 126. 127. 129.*
125 *Venditor, si statutum dicat quòd exceptio pretij nõ soluti opponi non possit, an possit retinere rem venditã loco pignoris, donec pretiũ soluatur.*
128 *Exceptio omnis, quæ vnà cũ actione nascitur, per iudicẽ suppleri potest.*
130 *Debitor in diem si conueniatur ante diem & exceptionem nõ opponat, an iudex possit eum condemnare ad soluendum statim an tempore congruo.*
131 *Exceptio pretij non soluti, vel non adimpleti contractus, est vna de exceptionibus, quæ ad processum opponi possunt.*
132 *Exceptiones impedientes litis ingressum si non fuerint oppositæ ante lit. contest. vel in earum probationibus opponens succubuerit, an iterum in vim peremptoriæ opponi possint.*
133 *Exceptio pretij non soluti an post sententiam à venditore ad eius executionem impediendam opponi possit.*
134 *Venditor ad quid teneatur.*
135 *Contractus emptionis & vẽditionis an sit, si quis esset dominus rei, quã vendit, & conueniret dare eam pro decem, & sic dominium transferre. an verò sit contractus innominatus, do vt des.*
136 *Verba, vendidit, dedit, & tradidit, in instrumentis emptionum & venditionum an propriè ponantur.*
137 *Venditor an præcisè ad rem traditam cogi possit, an verò liberetur præstando interesse.*
138 *Venditor si constituat se nomine emptoris possidere, licet realiter nõ tradiderit rẽ, actione ex empto vt rem tradat amplius cõueniri nõ potest.*
139 *Possessio per constitutum ita vera & propria tradi dicitur, & acquiritur, quòd ipsa in statuto loquente de possessionibus cadit.*
140 *Venditor tenetur ad rem tradendam, ad fructus extantes, & ad cedendam actionem pro pensionibus fundi venditi, si fortè illum alteri locasset.*
141 *Venditor possessionem rei venditæ vacuam tradere tenetur.*
142 *Possessio vacua, & vacans, an differant.*
Possessio vacua & vacans qualiter probetur.
143 *Possessio plena, & semiplena, quæ dicatur, & quæ vacua.*
Venditor licet possessionem vacuam tradere teneatur, liberam tamen tradere non tenetur, nisi hoc dictum sit.
144 *Clausula quòd vẽditor promisit emptori tradere possessionem liberam, vacuam, & expeditam, cuius vtilitatis, & effectus sit.*
145 *Actione ex empto ad quid agi possit. cum septem sequen. & ad quid actione ex vendito. 153.*
154 *Libellus in actione ex empto, & in actione ex vendito, qualiter sit formandus. 155. cum tribus seq.*
159 *Actio ex locato ad quid competat.*
160 *Actio ex conducto ad quid competat.*
161 *Emphyteuta, qui cecidit à iure suo per canonem non solutum, an nihilo minus melioramenta per eum facta in re emphyteutica repetat.*
162 *Locatio, & conductio, quando dicantur propriè, & quando non.*
163 *Locator si in libello dicat, locaui fundum tali pro decem saccis frumenti: qualiter intelligendum sit, vt eius libellus sustineri possit.*
164 *Locator an necessariò in libello apponere debeat, qualiter accommodauit patientiam, ita quòd conductor re locata vti potuit.*
165 *Locatio domini si nulla præcesserit, sed aliquis simpliciter domum inhabitasset, contra eum qua actione agendum sit ad id, quanti conduci rus fuisset. 167.*
166 *Vxor inhabitans post mortem mariti in domo, quæ ipsi marito suo locata fuerat, an ad pensionem teneatur.*
168 *Actione præscriptis verbis an agatur, vbi aliqua res locata simpliciter esset, non expressa certa quantitate, quo casu merces ex consuetudine præstatur. 169.*
170 *Locatio & conductio an dicantur in istis, qui exhibent operas suas, quæ in artificio consistunt.*
171 *Libellus in actione ex locato & ex conducto qualiter formetur.*
172 *Negotium nostrum quibus modis dicatur.*
173 *Negotiorum quot sunt genera.*
174 *Actio negotiorum gestorum directa & contraria quibus competat. 175.*
176 *Libellus in actione negotiorum gestorum qualiter formandus sit. 178. & de forma articulandi, & qualiter fiendæ sint positiones. 179. & de forma probandi. 177.*
180 *Libellus qualiter formandus sit in actione tutelæ, & seq.*
184 *Libellus in actione pignoratitia qualiter formandus sit.*
185 *Actio pignoratitia, & actio hypothecaria qualiter differant.*
187 *Actio petitionis hæreditatis directa cui competat. 187. 188. 193. & seq.*
189 *Interrogationes in petitione hæreditatis qualiter fiendæ sint. 203. & qualiter quando agitur contra debitorẽ tanquã contra iuris professorẽ. 206.*
191 *In libello petitionis hæreditatis an quis exprimere teneatur an sit hæres ex testamento, vel ab intestato. 192.*
195 *Actio petitionis hæreditatis nõ datur cõtra titulo possidẽtẽ. cũ tribus seq.*
199 *Actio petitionis hæreditatis an cõpetat cõtra possidentẽ titulo putatiuo.*
200 *Petitio hæreditatis an per titulum diuisionis excludatur.*
201 *Petitione hæreditatis conuentus an titulum suæ possessionis allegare cogatur, vt ista actione conueniri possit.*
202 *Rex si aliquem suorum baronum citari faceret vt ostendat iura quæ habet in castris, quæ possidet alioqui ea sibi auferret, an citatio sit ipso iure nulla.*
204 *Actio petitionis hæreditatis an competat filio in legitima instituto.*
205 *Actione petitionis hæreditatis an debitor hæreditarius conueniri possit.*
207 *Possessor hæreditatis si rem alienauerit hæreditariam, & pro ea habeat pretium, vel aliam rem, an præcisè teneatur ad rem hæreditariam.*
208 *Actione petitionis hæreditatis conuentus an isto iudicio pendente sine licentia iudicis aliquid alienare possit.*
209 *Actio petitionis hæreditatis pro quibus rebus competat, & quæ in ea veniant. & nu. seq.*
213 *Fructus augent rem vniuersalem, non autem particularem.*
214 *Libellus in petitione hæreditatis qualiter formandus sit.*
215 *Actio petitionis hæreditatis postquam hæres semel possessionem rerum hæreditariarum adeptus sit, amplius in futurum intentari non potest.*
216 *Remedia adipiscendæ possessionis nunquam competunt hæredi, vel fideicommissario semel adeptis possessionem.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

217 *Libellus an sustineri possit, si quis post aditam hæreditatem non petitionē hæreditatis, sed alia competenti actione peteret in eo talem rem vt hæreditariam.*

218 *Hæreditas adita an appellatur hæreditas.*

219 *Statutum si disponat quod mulier nupta extra territorium non succedat in hereditate patris, quid si mulier post mortem patris primò adeat hæreditatē, vel se immisceat hæreditati patris, postea maritetur extra territorium.*

220 *Statutum si disponat quòd filia dotata, in bonis patris succedere non possit: quid si mortuo patre relicto filio & filia dotata, filius adita hæreditate patris decedat: an talis filia dotata huic filiæ, eidemque fratri succedere possit.*

221 *Actio petitionis hæreditatis, & actio rei vendicationis an simul in eodem libello cumulari possint.*

222 *Libellus, conqueror de Petro qui possidet hæreditatem quondam Martini, pertinentem ad me tanquam hæredem & dominum: quare peto ipsum substantialiter condemnari ad restitutionem dictæ hæreditatis: an procedat.*

a ¶ Bonæ fidei. Adde Bartho. Cepo. in singula. ver. xxxj.

§. Actionum.

¶ In hoc §. ponitur quinta diuisio principalis actionum, secundùm glossellam primā hîc interlinearem, quam tenent omnes scribentes, vt Dy. Ioan. Fab. Nic. de Neapo. Ioan. de Pla. & Ang. de Aret. hîc. Idem etiam tenet glo. in §. sunt prætereà. in glo. j. ff. eo. vos autē potestis dicere ꝙ hîc sit sexta diuisio actionū, tenendo ꝙ in §. præiudiciales. ponatur vna diuisio, quæ sit quinta: vt ibi dixi in gl. j. mag. in prin. & dixi etiā in §. sequēs. in gl. j. paruula. & in §. omnes. in prin. in gl. j. paruula. s. eo. Possetis etiam dicere ꝙ hîc sit tantùm quarta diuisio, tenendo ꝙ in §. præiudiciales. nulla ponatur diuisio, prout tenuit glo. mag. j. in §. sunt prætereà. s. eo. titu. & Azo in sum. huius tit. & dixi in d. §. præiudiciales. in glo. j. mag. in princip. Item tenendo ꝙ in §. omnes nulla ponatur diuisio, vt ibi dixi in textualibus in j. no. & etiam in gloss. j. paruula. Non est tamen curandum de hoc, cùm sit quæstio de lana caprina. ¶ Iste §. vsque ad §. fuerat. diuiditur in tres partes. In prima ponitur vna generalis diuisio actionum bimembris, quæ est, quòd actionum aliquæ sunt bonæ fidei, aliquę stricti iuris. In secunda primum membrum diuisionis declaratur expresè enumeratis in specie actionibus, quę sunt bonæ fidei, aliud etiā secundū mēbrum tacitè declaratur ex regula, quę hîc tacitè sumitur, ꝙ omnes actiones, exceptis hîc enumeratis, sunt stricti iuris. In tertia remouet dubiū, quod olim erat circa petitionem hæreditatis, an esset bonæ fidei, an stricti iuris. Secunda ibi: bonæ fidei sunt. Tertia ibi: quāuis enim vsq; adhuc. ¶ † Actiones bonæ fidei sunt istæ, quę hîc enumerantur in tex. hoc dicit. Vel melius, si vultis, potestis loco summarij ponere illos versus magistrales cōpræhendentes nominatim actiones, quæ bonæ fidei sunt:

Empti, conducti, mandati, depositique,
Pignera, ciscundæ, communi, pro socioque,
Dotis, & hæredis, tutelæ, commoda, gestor,
Præscriptis verbis, permutat, siue licetur,
Ista bonæ fidei sunt, stricti cætera iuris.

2 ¶ † Not. j. ad text. ꝙ actionū, quædā bonæ fidei sunt, quædā stricti iuris. Et not. diligēter ꝙ omnes cōtractus, qui fiunt cū principe, habent naturā contractuū bonæ fidei, a Ita fing. no. Bald. in tit. de pa. Constan. in xxiiij. col. §. si quis verò, per illū tex. in ver. bonæ fidei. Sed tūc cōtra hanc diuisionē opponitur secūdùm Ioan. Fab. hîc, & ostenditur † ꝙ imò ista diuisio nō sit bona: quia ad hoc vt aliqua diuisio sit bona, debet fieri per species oppositas, & cōtrarias, vt patet s. de iu. perso. in prin. & in l. j. in prin. ff. de his, qui sunt sui. cū simi. vt animal aliud albū, aliud nigrū. ista est bona. Nam si diceretur, aliud albū, aliud ficcū: vel diceretur, animal aliud nigrū, aliud humidū: cui vestrum nō apparet hāc diuisionē esse ineptā? Ita in proposito nostro Imperator hîc dicit ꝙ actionū quędam sunt bonę fidei, quędam stricti iuris. Quódnā est hoc dictum. Imperator facit diuisionem â separatis omnino: ergo ineptè: ergo diuisio nō bona, cùm non fiat per opposita. Debuisset ergo Imperator dicere, vt bonā diuisionē faceret, ꝙ actionū, quædam sunt bonæ fidei, quędā malæ fidei sunt. Vel melius: quia nō est dare aliquas actiones malæ fidei, vel in quibus posset esse mala fides, vt in quit j. glo. mag. debuisset ergo Imperator ita dicere, si volebat bene diuidere, quòd actionum quædam sunt largi iuris, quædam sunt stricti iuris. Respondet Io. Fa. quamuis per alia verba inuoluta, & intricata: & credo quòd dicat quicquid ad istud arg. dici aut cogitari posit. Cuius solu. tenet etiā Ioā. de Pla. hîc, quòd Imperator, qui has diuisiones actionum adinuenit propter instructionem iuuenum, quibus hunc librum dictauit. §. sed ne in primis. cum simi. s. de leg. non posunt hanc diuisionem vt reciperetur penes vocabula, sed penes effectum: ita quòd Imperator bene diuidit, saltem tacitè, & effectualiter bene dixit. Nam voluit dicere Imperator quòd actionum quędam sunt bonę fidei: hoc est, quædā sunt, quæ magis exuberant in bona fide, quàm aliæ: & sic sunt yberioris, & largioris iuris respectu bonæ fidei: & sunt illę, quæ enumerantur hîc in tex. & propterea appellatę sunt quasi per excellentiam simpliciter bonæ fidei, arg. §. sed ius quidē ciuile. s. de iu. na. gen. & ciui. Quædā sunt stricti iuris: hoc est, non ita exuberantes in bona fide: & propterea sunt appellatæ stricti iuris, quia minùs exuberant in bona fide. Et sunt aliæ omnes præter enumeratas in textu isto. Non autem intelligatis aliquas esse, quæ nō sint bonæ fidei, cùm nulla sit, quæ sit malę fidei, vt statim dixi: & posuit j. glos. mag. quæ etiam declarat quomodo, & in quibus versetur bona fides in istis actionibus, quæ in hoc text. ponuntur potiùs, quàm in aliis. Si ergo consideramus non verba simpliciter, sed effectum huius diuisionis in hoc tex. nostro positę, rectè ista diuisio est effectualiter facta per oppositа, hoc modo: Quædam sunt actiones magis exuberātes, & magis largi iuris in bona fide: & sunt illę, quæ hoc respectu appellatæ sunt bonæ fidei, quæ hîc enumerantur in hoc tex. nostro. Quædam sunt bonæ fidei minùs exuberantes: & hoc respectu sunt stricti iuris. Sed, iudicio meo, ita dicere, & respōdere, est multum palliare textum & ostendere, quòd cùm Imperator hunc librum pro iuuenibus fecisset, melius posuisset diuisionē eo modo, quo statim dixi, secundùm quam fuisset facta per species oppositas: tamen nihil melius occurrit pro solutione, quod possim vobis afferre in medium. Considerabitis. ¶ † Notate tamen vnum verbum magistrale, quod dicit Bald. in c. vnico. ad fi. de plus peti. quòd omnes contractus Mundi, quantùm ad mentem, & substantiam intentionis, sunt bonæ fidei, non quantū ad titulum actionis. ¶ Secundò principaliter iuxta illud prin. no. quòd iuxta hanc diuisionem in tex. positam, quæ habet quòd actionum quædam sunt bonæ fidei, quædam sunt stricti iuris: posset probabiliter dubitari † nunquid sit aliqua actio stricti iuris, quæ tamen habeat naturam bonæ fidei: Communiter dicitur quòd sic in actione ex testamento, quæ quamuis sit stricti iuris, eò quòd non sit de enumeratis in hoc §. habet tamen naturam bonæ fidei, & æquiparatur actionibus bonæ fidei. Tex. est no. in l. in minorum. & ibi gl. no. C. in qui. cau. in inte. resti. non est necesse. Et ibi † in terminis hoc tenet Bar. & ita etiam tenet Ioan. de Pla. hîc. Et ad istud bene facit, quia sicut in actionibus bonæ fidei veniunt vsuræ ex mora. l. mora. §. in bonæ fidei. & l. videamus. §. in cæteris. ff. de vsur. & ponit hîc glos. j. mag. in prin. ita etiam in actione ex testamento. l. qui solidum. §. etiam. l. Titia Seio. §. vsuras. ff. de leg. ij. l. in fideicommiss. in prin. ff. de vsu. & ibi latè Flo. in l. j. in gl. j. magna. C. de vsu. & fru. leg. ergo &c. Prętereà in actionibus bonæ fidei soluens rem deteriorem nō liberatur à prima actione, sed agitur prima actione: secus est in actionibus stricti iuris. Allegant ad hoc omnes text. in l. iij. §. si reddita. ff. commo. & l. j. §. si rem depositam. ff. depos. Addo glo. in l. eleganter. §. non solum. in glo. fi. mag. ff. de dolo. & vide Bart. omnino assignantem rationem magistralem diuersitatis. Cùm ergo in proposito nostro idem sit in actione ex testamento: quia soluens rem deteriorem non liberatur à prima actione. l. huiusmodi. §. ædes. & ibi Bar. & alij. ff. de leg. j. & l. Meuius. §. fundo. & ibidem Bar. ff. de leg. ij. & ponit latè Bar. in l. Iulianus. §. j. & ibi alij. ff. de verb. obli. ergo dicemus actionem ex testamento censeri bonæ fidei. † His tamen non obstantibus Dyn. determinat contrarium quòd imò actio ex testamento sit stricti iuris, quamuis aliqua similia habeat cū actione bonæ fidei, & sapiat naturā actionū bonæ fidei. Et ita etiā tenet Ioan.

6 Ioan. Fab. & Nic. in j. ꝙ. extra glo. Moti, † quia in actionibus bonæ fidei iuratur in litem de affectione. l. in actionibus. ff. de in li. iur. & tamen in actione ex testamento non iuratur in litē. Tex. est in l. alias. ff. de in lit. iur. per quem text. Bart. ibi no. quòd quamuis actio ex testamento habeat instar actionū bonæ fidei. d. l. in minorum. ta men non est hoc verum quantùm ad iuramentum in litem, vt ibi. Item secundùm Io. Fab. Nic. & Ang. de Are. hîc ista pars multùm apertè probatur in d. l. in minorum. §. approbata. vbi enumerat tex. actiones bonæ fidei ex vna parte, & legata & fideicommissa ex alia tanquam diuersa, vt apparet ex copula Et, ibi posita, quæ cadit inter diuersa: prout est glo. & ibi expressiùs. Barto. in rub. ff. de iur. & fac. igno. & expressior glo. in c. querelam. in ver. non potuit. ex-
9 tra de simo. † Pro hac etiam parte bene facit multùm, quia condictio ob turpem causam concurrit cum actionibus bonæ fidei, & tamen non concurrit cum actione ex testamento. Textus est no. de vtroq; in l. fin. §. j. ff. de condi. ob tur. cau. Pro hac etiam parte
10 multùm bene facit, † quia actiones bonæ fidei non sunt arbitrariæ propter locum, seu respectum loci: secus est in actione stricti iuris. Textus est in l. in bonę fidei. ff. de eo, quod certo loco. & ibi Barto.
11 assignat rationem diuersitatis: † & tamen actio ex testamento est arbitraria propter locum. Textus est no. in l. si hæres. & ibi in terminis nostris Bart. ff. de eo, quod certo loco. ergo actio ex testamēto non est bonæ fidei. Sal. in d. l. in minorum. dixit, sub dubio tamē
12 fortè, quòd fortè posset dici † quòd in casibus à iure expressis faciēda sit æquiparatio, seu extēsio de actionibus bonę fidei ad actiones ex testamento. d. l. in minorum. aliās secus: quia vnumquodque iudicabitur secundùm naturam suam: arg. l. ius singulare. ff. de legi. Bart. no. in d. l. si hæres. tenet quòd actio ex testamento habeat instar bonę fidei quò ad successiones: & consequenter quò ad fructus, & vsuras: vt iuribus s. alleg. Item & quò ad hoc, vt re non perfectè soluta, vel re prestita deteriorata, duret actio prima: vt iuribus s. alleg. quò autem ad alia remaneat stricti iuris. Et hanc opi. quę fuit Bar. adscribit sibi Ang. hîc, Pau. de Cast. in d. l. si hæres. cū qua etiā tenet Ang. hîc. Ego verò cōsidero omnes opi. s. allegatas, quę quātis videantur varię, & diuersę, & pro diuersis referātur, tamē effe-
13 ctualiter omnes idem volunt, † quòd actio ex testamento sit stricti iuris. Potissimùm quia non est de enumeratis in hoc §. habet tamen in aliquibus casibus s. dictis instar actionum bonæ fidei, cùm in illis casibus sapiat naturam actionis bonę fidei. & ista est veritas. Et quod actio ex testamento singulariter sit stricti iuris, vltra supe rius allegata tenet Imo. in l. si quis bonorum. in prin. ff. de leg. j. sed quòd habeat in aliquibus instar actionum bonę fidei, tenet etiam
a Bart. in l. si mihi, & tibi. §. si quis seruos. a ⁂ ff. de leg. j. & in l. eum,
14 qui. ff. de dona. ¶ † Adde idem esse in actione, quę competit ex donatione causa mortis: quia licet sit stricti iuris, habet tamen naturā bonę fidei. Glos. est sing. in l. Seia. §. bonę fidei. vbi etiam bonus tex.
15 ff. de dona. cau. mor. quam no. Lud. Ro. in sing. suis. ¶ † Quid autē sit in actione pro tutela, an ipsa sit stricti iuris, & habeat naturam bonę fidei: dicam j. in glo. in ver. tutelæ. vbi melius cadet. ¶ Secundò notate in specie ex hoc tex. quòd actiones in hoc tex. enumeratę sunt bonæ fidei. Et secundùm quod dicit hîc glo. j. mag. in princ. sunt septemdecim, si cōputentur illę, quę ponuntur hîc, & in §. se-
16 quenti. † Et si computabitis contrarias, quę & sunt bonę fidei, vt tenet glo. in ver. tutelę. erunt vigintitres, imò etiam vigintiquinq;, si computabimus actionem in factum in duobus casibus, secundū quod tenet glo. j. hîc in ver. ex permutatione. vbi melius dicetur.
17 Et iuxta illud notabile quęro, & multū probabiliter, † quare actiones hîc enumeratę sint magis bonę fidei, quàm alię. Glos. j. magna circa principium mouet hoc dubium, & non respondet ad illud. Directè respondet Io. Fa. hîc, in finalibus verbis huius §. ideo est, quia contractus, ex quibus descendunt actiones in hoc nostro §. enumeratę magis frequentantur, ideo magis exuberans bona fides in eis requiritur, propter magis communem vsum, & maiorē indigentiam & frequentiam horum contractuum, quàm aliorum: vt in simili dicitur per glo. in l. ij. in prin. ff. de vsucap. pro empt. facit l. iusto. ff. de vsucap. & fuit ante eum, quamuis ipse non dicat, responsio subtilis Pet. de Bel. Perti. hîc. Ista ratio, iudicio meo, quā-
uis habeat aliquid modicum persuasiui colo- a Aliās incipit, Proculus ait, si quis seruos.
ris, tamen non est vrgens, imò, quod plus est, nihil valet: quia sequeretur quòd stipulatio, siue actio ex stipulatu, debuisset poni, & numerari inter has actiones bonę fidei, cùm ille contractus stipulationis sit frequentissimus. Prętereà, & fortius, sequeretur quòd actio ex mutuo debuisset inter has bonę fidei poni, cū contractus mutui sit magis assiduus, & frequentatus, quàm alius aliquis cōtractus, vt expressè inquit Bar. post Iac. de Are. in rubr. ff. si cer. pet. Nescio quid aliud possimus dicere, nisi quòd istud sit positiui iuris, in quo sufficit pro ratione voluntas: vt inquit glo. in l. j. §. pueritiam. in ver. ratus. ff. depo. Nec video quę alia vrgentior ratio reddi possit, quàm quòd sic placuerit legū latori: vt etiā alibi dicit Bar. in l. humanitatis. in pluribus quęsitis. C. de impub. & in l. ex facto. in princ. ff. de
18 vulg. & pup. Nisi diceretis, † quod est adhuc mirabilius, nō omniū, quę in iure sunt, ratio reddi potest. l. non omnium. ff. de legi. prout inquit alibi Bar. in d. l. ex facto. in ij. & vij. q. ¶ Tertiò magis in specie not. ex tex. quòd actiones ex locato & conducto sunt bonę fidei.
19 ¶ † Quid autē diceretis de actiōe oneris aduersi, an sint bonę fidei, an stricti iuris? Et sciendū est quòd actio oneris aduersi cōpetit locatori, quādo conductor accepit rem suo periculo, & postea res periit. l. in naue Saupheli. & l. opus, quod aduersione. ff. loc. & l. si quis
20 vina. §. si in aduersione. ff. de peri. & commo. rei ven. ¶ † Est tamē dubium an hoc sit nomē propriū actionis, an verò adiectio, vt sic sit actio locati, quę appellatur aliquādo cū hac adiectione Oneris aduersi: magis tamen cōmuniter tenetur ꝙ sit nomen propriū actionis: prout tenet gl. in d. l. in naue Saupheli. in ver. oneris aduersi- & ibi sequitur Bar. & idem tenuit Io. Cremo. in arbore actionum. & propterea circulum specialem huic actioni fecit. Ad propositū Io. in dicta arbore tenuit quòd sit stricti iuris: quod etiam videtur tenere Io. Fab. hîc, in x. col. Sed de hoc ego non curo vlterius, cùm
21 magis communiter teneatur per doct. † ꝙ ista actio oneris aduersi hodie locum non habeat: vt tenet glo. in d. l. in naue Saupheli. in gl. in ver. superuacuū. & sequitur ibi Bar. & Gofr. in libellis suis. Cùm ergo effectus huius actionis hodie sit sublatus, & semper cōperat actio ex locato, frustratorium esset vlteriùs instare an sit bonæ fi-
22 dei, an stricti iuris, quicquid dicatur per Ioan. Fab. hîc. ¶ † Quartò nota ex hoc textu quòd actio præscriptis verbis est bonæ fidei in duobus casibus, quando pro æstimato cōpetit, & quādo ex permutatione. Et hos terminos habetis declaratos j. in gl. in ver. æstimato. & in ver. ex permutatione. Innuitur ergo clarissimē ex hoc textu quòd in aliis casibus, quibus competit ista actio præscriptis verbis,
23 semper sit stricti iuris. ¶ Pulchrū est videre, † quare hęc actio præscriptis verbis sit magis bonę fidei in his duobus casibus, quā in aliis in quibus est stricti iuris. Respōdēt subtiles Vltramōtani Pe. & Iac. de Ra. & bene: & miror ꝙ Io. Fa. hoc non tetigerit: quod ideo est, quia in istis duobus casibus actio præscriptis verbis magnā habet similitudinem & conformitatē cū contractu emptionis & vēditionis, & cū cōtractu locationis & permutationis l. j. in prin. ff. de æsti. act. & l. j. in prin. ff. de re. permu. & tāgitur diffusè per Io. Fa. hîc, in antepe. col. Vnde cū actio ex empto, & vēdito, item actio ex locato & cōducto, sint bonę fidei, vt hîc, certè ad earū similitudinē inductum est ꝙ actio præscriptis verbis in his duobus casibus eodē mo
24 do esset bonę fidei. ¶ † Vltimò nota ex hoc textu ꝙ quamuis olim dubitatū fuerit an petitio hęreditatis esset bonę fidei vel stricti iuris: quod tamē hodie apertè decisum est, vt hîc, quòd sit bonę fidei. ¶ Pulchrū ergo est inuestigare ad subtilizationē textus quare magis dubitatū fuerit de ista, quàm de alia. Respondebat subtilis Pet. de Bel. pert. quem refert, & sequitur Io. Fa. hîc, in ix. col. & bene, ꝙ ideo in ea magis dubitatū fuit, quia ista actio petitionis hęreditatis est realis: vt l. fed & si lege. §. petitio. & ibi Bar. ff. de pe. hære. est bonus tex. in l. finautem. §. sed & is. ff. de rei ven. Ponit Ange. de Are. in §. sed istę. in iiij. col. s. eo. Tetigi aliquid in §. quædam. in iij. & vij. col. s. eo. & de realibus non reperitur quòd aliqua sit bonæ fidei, si aduertatis ad totum istum §. & seq. nisi ista petitio hęreditatis, in qua, secundū præfatos doct. ita fuit statutum, eò quia habeat plurimum personalitatis. l. hęreditatis. & ibi Bar. & alij. C. de peti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✻Aduertas quia hoc dictum aperte falsum est, q̄ ideo sit bonæ fidei, quia habet plurimū personalitatis: nam hoc attento, sequeretur quòd omnis actio personalis esset bonæ fidei: quia ꝓpter quod vnum quodq; tale,& illud magis. authē.multò magis. C. de sac.san. eccle. quod tamē est plus quàm notoriè falsum.Præterea non est verū quòd si mista,imò est realis. Et ita communiter tenent doct.in Rub. ff.si cer.pe.Et posito q̄ esset mista, cùm magis participet de reali, quàm personali potius natura realitatis esset attēdenda , argu. l. quæritur.ff.de statu homi. respōde igitur cùm simus in his , quæ sunt iuris positiui,per l. non omnium. ff. de legib.prout facit gloss.in l. j.§. pueritiam.inver. ratus.ff.de postul. Carcassona Sardus.

hære.& declarat Bart.in d. §. petitio. Isti sunt magis communes. a ✻ ¶ Prædictum notabile procedit clarissimè , quando agitur petitione hæreditatis vniuersaliter. Quid autē si sit vna res singularis , pro qua competebat testatori actio stricti iuris,& petatur per hanc petitionem hæreditatis: quod potest , iuxta l. & non tantùm.in prin.ff.de pe.hære. an isto casu erit bonæ fidei , an verò stricti iuris? Io.Fab. in ix. col.determinat, & bene , q̄ hoc casu non erit bonæ fidei:motus,quia actio surrogata debet sapere naturā eius , cuius loco datur .l. si eum. §.qui iniuriarum.ff.si quis cau.& l. ait prætor. §.si cōditionalis.& §.præterea.ff. quæ in frau. cre.& l.cū post.in princ.ff. quādo actio de pecu.est anna.Facit optimè j.§.si quis sub cōditione. ff. vt leg. nomine caue. Nec huic determinationi obstat. l.item veniunt. §. cùm prædixerimus.ff.de pet.hære.vbi est text. q̄ in hac petitione hæreditatis veniunt aliæ actiones, sed non cum sua natura : quia ad hoc respondeo:prout respondet illa solennis gloss. de qua Bar.ibi facit magnum festū , & dicit quòd est multùm notabilis, & q̄ fortè nō habeatur alibi,in l.certi condictio.in princ.in gloss. mag.in ver.ex omni causa.ad fin.ff.si cer. pe. quod verum est,quòd in ista actione non veniunt aliæ actiones cum sua natura,scilicet accidentali, & à casu superuenienti , puta incrementi dupli propter inficiationem : sed bene veniūt cū sua 25 natura primordiali,& originaria: † quia actio subrogata accipit naturam primordialem , & originariam eius, in cuius locum subrogatur: non autem accidentalem , vt dixit illa solennis gl.per d.§.cùm prædixerimus. Cùm ergo hoc sit de originali natura actionis,esse bonæ fidei, vel stricti iuris,nil mirum,si hanc debet assumere ista petitio hæreditatis in eius locum subrogata. Accedat etiam pro hac determi-
26 natione tex.in §.fuerat.proximè seq.vbi † actio rei vxoriæ transfusa in actionem ex stipulatu , dat propriam naturam bonæ fidei illi actioni ex stipulatu,in quam transfusa est : quę actio ex stipulatu aliās est stricti iuris:vt hoc tex. Et hanc determinationem nota-
27 te:quia est maxima limitatio ad tex.nostrū. ¶ †Quid autem dicetis de bonorū possessoria hæreditatis petitione , item & de fideicommissaria hæreditatis petitione,an dicantur bonę fidei , an verò dicantur stricti iuris? Prima fronte videretur dicendū q̄ bonę fidei, cùm habeāt naturam petitionis hęreditatis,& eadē in eis recipiantur,quę in petitione hęreditatis:vt l.ij.ff.de bon.pos.hęre.peti. & l. ij.ff.de fideicom.hęre.peti.Prætereà in ista fideicommissaria hęreditatis petitione veniūt fructus à tēpore morę,prout in aliis actionibus bonæ fidei.l.in fideicōmissariam. in prin.ff.ad Trebe.his non obstantibus Io.Fab.hīc,in ix.simpliciter refert Ioan. in arbore sua actionū tenere q̄ ambę sint stricti iuris: & ita etiā ipse simpliciter transire videtur. Sed audite, si teneremus vnam opi. quę alibi fuit ipsiusmet Io.Fab.in §.sed istę.s.eo.in vlti. col. videlicet q̄ bonorū possessoria hęreditatis petitio,& fideicōmissaria hęreditatis petitio nō sint tertia species actionū de per se,sed q̄ sit tantū petitio hæreditatis ciuilis,extensa etiā ad hos duos casus,prout ipse dicit no.in l. j.ff.de bo.pos.hęre.peti.quāuis ego ibi nihil inuenerim de hoc,certè decisio prędicta nō posset procedere:sed quia illa opi.nō placet mihi,per tex.in l.ij.ff.de fideicom.hęre.peti.& in l.ij.ff.de bo.pos.hęre. peti.idcirco sto cū sua decisione hīc, q̄ istę duę sint stricti iuris,non autē bonę fidei,per hunc textū,in quo nō sunt enumeratę.¶ Glo. j.mag.in ver.bonę fidei.quā cū magno ministerio diuido in quinq; partes principales.In prima ad declarationem text.ponit quæ sint actiones bonę fidei,& quę sint actiones stricti iuris : nō dico quot. In secūda quęrit quare magis dicātur actiones bonę fidei illæ, quæ hīc enumeratur,quàm aliæ.Et antè,quàm huic quæstioni respondeat,prius quærit an in aliis actionibus posit esse mala fides:& respondet quòd non,declarando quo remedio prouideatur,quando dolus,vel mala fides interuenit à principio, vel posteà incidat in cō tractum.In tertia reuertitur ad principalem quæstionē,quare istæ magis dicantur bonæ fidei,quàm alię : & respondet ponēdo multos effectus resultantes in contractibus bonę fidei , qui cessant in contractibus stricti iuris. In quarta notat quandam differentiā , & se remittit.In quinta paucis reepilogat quod s. dixerat in tertia parte principali.Secunda ibi:sed quare magis hæ dicuntur bonę fidei. Tertia ibi:cùm ergo dolus vbiq; puniatur. Quarta ibi:item ex hoc §.no.quandam differentiam. Quinta ibi: patet ergo quòd exuberantius.Illa tertia principalis sub:diuiditur in septem particulas. In prima facit quod dictum est:quia quęrit quare istę magis dicantur bonæ fidei,quàm alię.In secunda respondet. In tertia ponit vnum effectum resultantem in contractibus bonę fidei, qui cessat in contractibus stricti iuris.In quarta ponit alium effectum.In quinta ponit alium effectū. In sexta reepilogat vno verbo illos tres effectus: deinde opponit,& soluit. In septima addit alium effectum. Secunda ibi:respondeo,alię stricti iuris dicuntur. Tertia ibi:vnde non veniunt vsuræ ex mora. Quarta ibi:item in actionibus stricti iuris. Quinta ibi : item non venit interesse. Sexta ibi : ista ergo omnia. Septima ibi:item in bonæ fidei veniunt. Et ista diuisio sit quasi loco expeditionis literalis huius glo. ¶ In eadem gloss.in princip. ibi: scilicet decem & septem. dicite prout s. dixi in text. in j.not. quòd imò sunt vigintiquinq; computatis etiam actionibus contrariis, quæ eodem modo bonę fidei sunt:vt tenet gloss.j. in ver. tutelæ. & ibi dicetur. Item computata actione in factum in duobus casibus, secundùm quod tenet gloss. hīc, in ver. ex permutatione. vbi plenius dicetur.¶ In ea.glo.ibi:stricti iuris eam iudicabo.dicite secundùm Ioan.Fab.& Ange.hīc,hoc esse verum, & procedere in directis actionibus:sed contrariæ bene etiam dicuntur bonę fidei, quāuis non inueniantur expressè enumeratę in hoc §.nostro, vt s. statim dixi. ¶ In eadem gloss. ibi.ff. de verb.oblig. l. si quis cùm aliter. Vltramon .vt Pet. de Bellapert. hīc , & in l. si dolo.C. de rescind. vend. & in l.in contractibus.C.quib. ex cau. ma. & vbique reprehendunt hanc conclu.glo.tenentes† quòd imò siue dolus det causam contractui bonæ fidei,siue incidat in contractum , quòd semper contractus valet,nō autem quòd sit ipso iure nullus. Moti potissimum per d.l.si dolo.C.de rescin.vend.in ver.rescindi. vbi contractus bonę fidei initus per dolum rescinditur : ergo valet, & tenet:quia illud, quod nullum est , rumpi non potest.l. nam & si sub conditione.in prin.ver.post defectum.ff.de iniu.rup. Secundò moti,† quia dolus,& metus æquiparātur.l.dolo, vel metu.C. de inuti. stip.& contractus initus per metū valet, siue metus dederit causam contractui,siue incidat in contractū.l. si vi, vel metu.C. quod me. cau.& l.si mulier. §.si dos.& §.si metu.el j.ff. qđ me.cau. Hoc etiā comprobant,quia cōtractus habet sua essentialia,vt consensum,& alia:ergo debet valere. Pro hac etiam parte adducit Io. Fab.tex.de hoc,secundū eū,satis expressum in l.Iulianus. §.per cōtrariū.ff. de act.emp.vbi dolus illius villici dedit causam contractui vēditionis: & tamen prę supponit tex.valere, quod patet : quia agitur actione
30 ex vendito. † Fatentur tamē ipsi esse in alio differentiā inter contractum bonę fidei,& contractū stricti iuris:quia quādo dolus dat causam cōtractui bonę fidei,bene verū est q̄ agitur actione ex ipso contractu ad rescindendū contractū : sed vbi incidit in contractū, tūc nō agitur ad rescindendū, sed ad supplendū.d.§. per cōtrariū. In actione verò stricti iuris agitur actione de dolo ad rescindendū, vel etiam excipitur:vt d.l.dolo,vel metu.C.de inut.stip.& l.elegan ter.§.non solum.ff.de dolo.Hanc opi.tenet Ioan.Fab.hīc:& respōdet ad d.l.& eleganter.in princ. & ad nonnullas alias leges, quæ faciunt in contrarium:vt hīc per eum. Contrariam opi.scilicet cum glo.nostra tenet Ray.de Forli.Iac.But.& Nico. de Neap.hīc, in ij. q.gloss.& Cyn.in d.l.dolo, vel metu.C. de inuti.stip. & in l.ij.in pe. quęstione.C.de rescin.vend.& tenet Ioan.de Pla.& Ange. de Are. hīc.Et ista est mera veritas : & eam sequitur Barto. qui hoc latissimè disputat in d.l.eleganter.in princip. in ij.col.in versic.oppo.C. de inuti.

de inuti.stip.l.dolo,&c.vbi Bartol.refert istam opinionem Petr. de Bel.pertī.tenētem oppositū,& omnia eius fundamenta : & posteà
31 sequitur opi.gl.nostræ, † quòd quando dolus dat causam contractui bonæ fidei,q̄ contractus sit ipso iure nullus.Et pro hoc adducit multa iura,maximè d.l.& eleganter.in prin. vbi bonus text. & probat per aliquas rationes,quas dicit esse in conuincibiles: deinde respondet ad omnia fundamēta Pe.s.adducta. Dicite in omnibus, & per omnia,vt ibi latè per eum. ¶ Et ad d.l.si dolo.quomodo fiat rescisio,si contractus est ipso iure nullus,& an hoc fit,quia cōtractus de facto processit,vnde eatenus rescinditur,quatenus de facto processit:vel quomodo, dicite vt habetis latè per Bart.in l.quæ sub condictione.§.fi.ff.de cōdi.insti.& in l.ij.in j.col.C.de rescin.ven. & in dicta l.& eleganter.in prin.in penultima col.& pleniùs in l.si id,quod aurum.ff.de verb.obliga. & per Petr.de Anch.in cle.j.de
32 re iudi. Et vltra suprà scripta de hoc, † an & quando dolus dans causam contractui bonæ fidei,annullet contractum ipso iure, videatis etiam per Bart.Angel.& Imol.& Cu. in dicta l.si quis cùm aliter.ff de verborum obligationibus. Baldus in l.non dubium. in viij.col.in vij.oppo.C.de leg.& in l.ij.C.de rescind.ven.& Ioan.de Imo.in l.si cùm dotē. §.si mulier.ff.soluto matrimonio.Ioan. And. & alios,& maximè Abb.Panor.in c.dilecti.extra de empt.& vend.
33 ¶ †Quid autē si esset actus duplex,scilicet bonæ fidei,& stricti iuris:vt quia in contractu bonæ fidei intercedat stipulatio? In hoc casu dolus dans causam cōtractui an annullet contractum ipso iure,
34 ponit Bal.in d.l.dolo.C.de inuti.stipu.† An autem dolus dans causam testamenti annullet,& rescindat ipsum testamentum,videatis notabiliter Bal.in l.si frater.C.qui testa.face.pos. Ang. in l.non est enim consentiendum.per illum tex.ff.de inof.test.& quod no.glos.
35 in l.quicquid.in ver.acquisierit.& ibi Cy.C.arbi.tu. ¶ †Quid autem in dolo dante causam legi vel statuto? vide text.in l.j.in fi.ff.de except.do.& ibi vide glo.facientem mētionem de hoc, de quodam Papiensi,de quo etiam facit mentionem gl.in l.fi.ff.de fal. per Bar. in l.omnes populi.ff.de iusti.& iur.in v.quęst.prin.ad fi.& in l.fi.in prin.ff.de appel.reci.tex.in l.j.§.j.& in l.ij.vbi no.Ang.& Mod.ff. quod quiq; iu.vbi etiam quid de dolo dante causam sententiæ:per Abb.Panor.in rub.extra de cōsti.per Cano. in c.cùm omnes.co.ti.
36 † Item not.quòd de iure canonico dolus dans causam cuilibet contractui etiam stricti iuris,reddit contractum ipso iure nullum. Ita sing.Bald.in c.vnico.ad fi.de plus peti.&, secundùm eum , omnes contractus Mundi,quantū ad mentem,& substantiam intētionis,
37 sunt ponę fidei,nō quantū ad titulū actionis. quod nota.¶ †Quid autē sit,si dolus dedit causam matrimonio, an matrimonium sit nullum:videte tex.in l.à diuo Pio.& ibi glo.in ver.actione.ff. de ri. nup.Abb.Panor.in d.c.cùm dilecti.de emp.& vend.& omnino vidatis Bald.in l.cùm Arthemidorā.C.vt in pos.leg.vbi ponit illam
38 notabilem † quæstionem,& quotidie occurrentem de facto, prout tiam ipse dixit. Pone, Titius induxit me dolo malo vt acciperem
a ius filiam in vxorem, promittens , intentione a non obseruandi pactum:quòd eam instituet hæredem æquali parte cū ceteris, vel quod ipsemet eam faciet hæredem suam: tandem in testamento suo secus fecit,quia nihil reliquit:quæritur an valeat tale matrimonium,an verò annulletur propter talem dolum. & ibi determinat quòd matrimonium valet. De quo vltra eum videatis vos gl. in terminis in c.cùm dilectus.in glos.fi. & ibi doct. extra quod me.
39 cau.† Et an aliquod remedium competat propter dictū pactum,
b & an saltem agi posit actione in factum ad interesse. b ✻ videatis
40 not.per Baldum in loco prædallegato. ¶ † Vnum tamen circa ista diligentissimè notate,quòd nūquam dolus operatur rescisionem contractus , vel excusat,nisi sit talis dolus , qui caperet etiam prudentissimum virum. Dictum fuit singulare Innoc. in c. cùm dilectus.& ibi est text.de hoc extra quod metus causa. Quod dictū refert,& sequitur Bald.in rubri.C.de rescin.vend. Facit quod in simili dicimus de metu:nam requiritur quòd sit talis metus, qui caderet in constantem virum:vt dixi in §.quadrupli.s.eo.extra glos.
41 in materia actionis quod metus causa.¶ †Vltimò diligenter aduertite , quòd illud,quod dictum est s.contractum bonæ fidei initum dolo,esse ipso iure nullū : verū est,& procedit si hoc vult deceptus:

a ¶Intentione.Facit vt in simili habetur etiā per do. Mari. Soci. in consil. xxviij.incip.circa prin.per totū.in j.parte de eo, qui matrimonium expresserit per verba exteriora denotantia consensum matrimonij per verba de præsenti intentione interius in mente retenta non id contrahendi: an aliquid operatur illa intentio in mente retenta. & quid an matrimonium annulletur, & an & qualiter id tenuerit quo ad forum iudiciale,seu contentiosum,& forum pœnitētiale.& an papa dispēsare possit vt cum alia cōtrahat.existēte in strumento matrimonij , & copula. Item facit in simili quod habetur per Franc.Are.in l. qui se pupillū. in j.no. de acqui. hæred de eo , qui despōsauit quandam per verba de præsenti,quā credebat esse alteri nuptam, & in veritate erat soluta, an tale matrimonium valeat,cùm ille credebat se nihil agere.

b ✻Dicas q̄ nō,per l. pactum. la j. C. de pact.& l.cū donatiōis.C.de trās actio Et ita determinat Bal.in d.l. cùm Arthemidoram.Sardus.

c ✻Vide bonū tex. pro hoc dicto in l. ij.ff.de leg.cōmiss. Sardus.

d ¶Contractū. Sed quid in matrimoniis,dicit proxeneta matrimonij. Mulier est speciosa , pulchra , magna, penitus non defectuosa in sua persona:& postea reperitur habere aliquod vitiū corporis, vel animi: an teneat ꝓxeneta. De mrimonio enim dubium nō est q̄ nō pōt separari:ea quos Deꝰ cōiunxit,homo nō separet. & videt quòd sic,per l. iustissimè. §. j. ff. de ædi.edict. In contrarium facit.l.j. in prin. ver. de proxenetis. vbi dicitur q̄ si ꝓxeneta etiā laudat eam,nō tenet.Sed vide Bartho. Cepol. in l.j.§.aiunt ædiles.ff. de ædi. edict. vbi distinguit q̄ aut proxeneta fuit in dolo: & tenetur actione de dolo : vt est casus in d.l.j.in fi.

& probat in l.& elegāter.in fi.cū l.seq.Et de dolo animi alleg.per gl.d.l. j.in fi.& dicit credere q̄ in dubio prā sumat fuisse in dolo:qa tale genus hominum præsumitur in dubio mēdax: vt est text.in d.l. iustissimè.§.j.

dicite

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Facti. Quòd sue cedat obligato ad interesse in obligatione facti, vide do. Barth. Socin. in consi. xcix. inci. in causa eximij. circa princi. iiij. col. in prima parte.

dicite vt ꝛ̃.dixi in tex.in ij.no.¶ †Ifi ea.gl.ibi.l. videamus.§.fi actionē. Nota perpetuò istam glo.ꝙ in actionibus bonę fidei fructus veniunt iure actionis,non vsuræ. Quam gloss.multùm notat do.Matthe.in notabili cj. In contrarium tenet Bal.quamuis istam gloss. non alleget, in l.j.in fi.C.de vsu.& fru.leg.Ang.& do. Alex.in l.si marito.§.fi.ff.sol.mat. vbi dixit ꝙ ista glos. communiter reprobatur: quia iure non probatur.Et idem Alexand.in rubri.ff. solu.matrim.in ij.col.Pet. de Bellaperti. dicit hanc gloss. velle quòd fructus veniant iure actionis.Quod ipse reprehendit: quia imò veniunt officio iudicis. Sed Ioan.Fab.dicit quòd malè aduertit ad glos. nostram, quæ quamuis dicat ꝙ veniant fructus,non tamen aperit an iure actionis, an officio iudicis.Credo ergo quòd Pet.hoc colle gerit ex glo.dum dicit ꝙ in actione stricti iuris nō veniunt fructus.& sic glo. videtur velle fructus venire iure actionis.De quo tamen,quia alienū est à materia §.nostri,videatis latè Io.Fab.& alios in §.j.ꝛ̃.de offi. iudi.in Spe. in tit.de feu.& interesse.§.j.& quæ notat Bart.in l.& ex diuerso.§. vbi autem.ff.de rei vend. ¶ In ea.glo.ibi: secus si rem tradi, vel fa-
46 ctum. Quæ autem sit ratio diuersitatis, † quare in obligationibus dandi non succedat obligatio ad interesse, sed præcisè quis teneatur ad dandum,vt hîc,in glo.& in l.vbi autem non apparet.§. fin. ff.de verb.obli.secus autem est in obligationibus facti, vel in obli-
a gationibus rem tradi.quod etiam est facti.[a] l.si fundum præstari. & l.si rem tradi.ff.de verb.obli.videatis Cy.in l. vnica. in iiij.q. princ. circa fi.distinctionis suæ.C.de sent.quæ pro eo,quod interest, profe. & videatis quatuor rationes diuersitatis per Bar. in l. stipulationes non diuiduntur.in prin.ff.de verb.obli.in iiij.col.ver. sed iuxta prædicta posses quærere de ratione,&c.quarū duas vltimas refert, & simpliciter sequitur Ang.hîc,nullo addito. Sed ego non refero: quia ibi habetis clarè per Barto.quia non adderem. Videatis bene eundem Barto. in d.l.vnica.C.de sen.quæ pro eo,quod interest. in
47 iiij.q.in prin.col.viij.¶ † Notabitis tamen ad prædictam regulam, quæ habet,quòd in obligationibus facti quis nō compellitur præcisè facere, sed soluendo interesse liberatur inter alias complures fallentias,quæ tradi solent ad istā regulam in d.l. stipulationes non diuiduntur.& in l.si quia ab alio.ff.de re iudi. & in aliis locis communibus tres notabiles, & singulares limitationes. Prima est nisi interuenisset iuramentum: quia tunc in obligationibus facti non succederet interesse: quia imò iuramentum obligaret præcisè ad factum.Glo.est singularis in l.si quis pecuniā.in prin.in glo.paruula.in ver.necesse habeat.ff.de condi.ob causam.de qua glo. dixi vobis,si bene recolo,in §. item si quis postulante.ꝛ̃. eo. & ibi tradidi
48 opportunas remissiones.¶ † Secundò singulariter fallit in sententia:quia sententia obligat quem præcisè ad factum.Vnde si in sententia condemnaretur aliquis ad aliquid faciendum, certè soluendo interesse non liberaretur.Gloss.est singularis in l.qui restituere. ff.de rei ven.in glo.magna,in ver.condemnatus.circa mediū.quam
49 ibi multùm exclamant Bal.& Ang.¶ †Tertiò fallit,& vltimò pro nunc,in casu l.fideicommissa.§.fin.ff.de leg. iij.fauore vltimæ voluntatis,secundùm Bart. ibi,& latiùs in d.l. stipulationes non diuiduntur.in prin.& per Bar.in l.vnica in xij.col. C. de sen. quæ pro
50 eo.quod interest.¶ †In ea.glo.ibi:vt ff.de act.emp.l.j.in prin. Nota glo.singularem,ꝙ in obligationibus dandi quis tenetur præcisè ad dandū in contractibus stricti iuris:sed in contractibus bonæ fidei soluendo interesse liberatur.Et istam gloss.pro singulari ad hoc allegat Bal.in c.j.§.j.de contro.inue.& in c.cùm venerabilis.in v.col. de excep.& in l.j.in v.col.C.de sen.quæ pro eo, quod interest. Ang. in l.fi.ff.si quis in ius voca.non ierit.dicit ꝙ in obligationibus dandi merè,ista glo.malè dicit:sed in obligationibus, in quibus est mistū, dare,& facere,vt est in obligationibus ad reddendum rationes,iuxta l.ij.in prin.ff.de verb.obli.tunc procederet ista glo. Istam gloss. etiam sequitur Barto.in l.vnica.in iij.charta.C.de sen. quæ pro eo, quod interest.& retuli ꝛ̃.eo.Et dicit Ioan.Fab.quòd ista glo. fuit nimis curiosè hîc posita,& quòd nusquam dicit alibi id, quod dicit hîc,quòd in obligationibus dandi,si loquimur in cōtractibus stricti iuris, non succedit obligatio ad interesse, sed cogitur quis præcisè ad dandum : secus autem sit in contractibus bonæ fidei. Et quādo id,quod dicit ista gl.esset verū,certè,indicio meo, esset multum singulare,& maxima limitatio ad regulas cōmunes,que habēt quòd in obligationibus dandi regulariter nō succedit obligatio ad interesse, vt fallat in contractibus bonæ fidei,& esset perpetua nota dignissimū. Sed reprehenditur.& meritò per Io.Fa.hîc,quē etiā sequutus est Ioan.de Pla.hîc.Istam gl.etiam reprehēdit Lud.Ro.in l.certi condictio.in prin.ff.si cer.pe.per tex.in l.cū manu fata.in fi. ff.de contrahen.emp.iuncta l.ex empto.in prin.ff.de act.emp.quia in hoc non est differētia:nam siue loquamur in contractibus bonę fidei,aut stricti iuris, vbi quis est obligatus ad dandum, regulariter non venit interesse,sed præcisè tenetur ad dandū:nisi in contractibus innominatis.& habetis de his omnibus glo. not. cōtrariam isti in l.vnica.in ver.contractibus.C.de sen.quæ pro eo,quod interest, proferūtur.Nec obstat l.j.in prin.ff.de act.emp.per qua mota fuit glos.nostra:quia ibi nō est verum quòd in obligatione esset rem dari,sed erat tradi:quod est facti.l.si rem tradi. & l.si fundum præstari.ff.de verb.oblig.Et pro ista parte contra glo. nostram vltra alios me multùm mouet:quia si cōsideremus rationes Barto.quas ponit in d.l. stipulationes non diuiduntur. & in aliis locis ꝛ̃.allegatis, quia in obligationibus dandi non succedit obligatio ad interesse, imò precisè quis teneatur ad dandum : certè omnes illæ rationes militant,siue loquamur in cōtractibus bonæ fidei,siue stricti iuris.
51 ¶ †De hoc tamen puncto an in obligationibus dandi succedat obligatio ad interesse,an verò semper quis cogatur ad dandum, & in quibus hoc locū non habeat,est ampla materia,& mare magnū. De qua materia vide Bartolum in dicta l.stipulationes non diuiduntur.in x.xj.xij.xiij.oppositione,& ibi per alios:& per eundem Bartolum in dicta l.vnica.C.de fenten.quæ pro eo,quod interest. in iiij.quæstione principali, quam ponit in iiij.col.& ibi per Bald. in iiij.col.in ver.secūdo quæritur.& in vij.columna.in ver.sed op-
52 ponitur. ¶ †In eadem glo.ibi.& ff.de neg.gest.l. quia tantundem. Quæ autem vtilitas sit,& quis effectus,an accessiones veniant officio iudicis,an iure actionis, dicite quòd est magnus,quiasi veniūt iure actionis,& iudex omittat in sententia condemnare,nihilo minus etiā post latā sententiā possent peti iure actionis:secus in officio iudicis.Glo.est no.in l.iij.§.fi rem.in ver.fortassis.ff. de leg.ij.& gl. in l.non solum.in glos.fi.in ver.oportere.ff.de rei vendica. Sec.in titu.de expensis.§.j.ponunt doct.in l.sancimus.C.de iudi.& ik ma
53 ximè Baldus in xj.quæstione.Et per illas notabiles glo.dicit signanter Bartolus in dicto §. si rem.& in dicta l.non solum. † quòd quando statutum dicit quòd victus victori condemnetur in expensis:quo casu vt latè statutum aliquid adderet iuri communi, intelligimus virtute dicti statuti expensas posse peti condictione ex illo statuto, & sic virtute actionis, quæ aliàs venisset solū officio iudicis:certè dictę expensæ hoc casu possent peti etiam post latam sententiam,in qua esset omissa condemnatio expēsarum.Secus autem si expēsæ deberentur tantùm officio iudicis.l.iij.C.depositi.quia iudex diceretur functus officio suo.l.Paulus respondet.ff.de re iudi. Et cum ista decisione Bartoli tenet Baldus in l. properandum.§. siue autem alterutra.C.de iudi.& l.terminato.C.de fruct.& lit.expen.Angelus in authentica de exhib. reis.in princip. Imol.in l.si tertius.§.seruus.ff.de aqua plu.arc.Gofred.Ioan.Andr.& alij. in c. ex parte.el ij.de rescrip.& Anto.de But.in c.j.extra de sequest. pos. & fruc. Innocentius in c.finali. extra de dolo, & contuma.
¶ In eadem glos.ibi.l.fundi.§.si ruta.hanc glos.reprehendit Ioan. Fab.hîc,cuius reprobationem sequutus est Ioannes de Platea hîc:
54 † quia imò,secundùm eos,etiam in contractibus stricti iuris veniunt illa, de quibus vero simile est partes cogitasse. Vnde,secundùm eos,si deberes mihi domum ex stipulatione, vel ex alio contractu stricti iuris,dicunt se credere quòd affixa domui venirent. Et eodem modo si deberes mihi equos per stipulationem, vel per alium contractum stricti iuris, debebitur frænum,& sella,quæ solent portari per equum, sicut venirent in venditione l.ædiles.la ij. in prin.cū gl.in ver.ornata.ff.de ædi.edic. Et secundùm eos hoc clarè patet in mutuo,quod est stricti iuris,& tamen etiā in eo veniūt etiam

etiam,ea,de quibus non fuit actum.l.cùm quid.ff.si cer.pe. Sed Io. Fab.& Io.de Pla.nō bene aduertūt ad gl.nostrā,quæ vult amplius
55 quàm ipsi dicāt,† ꝙ in contractibus bonæ fidei veniunt etiā ea,de quibus nec actū,nec cogitatū fit:nisi glo. restringas ꝙ intelligatur secundùm quod ipsi sentiunt:dum tamen sit vero simile ꝙ partes
56 cogitauerint.quod,iudicio meo est contra dictū gl.nostræ. † Præterea,non probāt mihi sufficienter,ꝙ etiā in cōtractibus stricti iuris veniāt ea,de quibus vero simile est ꝙ partes cogitauerint. Nec obstat l.cùm quid.allegata per eos:quia,iudicio meo,illa lex probat contra eos,secundùm verū intellectū gl.& Bar.ibi:nam, vt inquit Bart.in ij.not.& latiùs in ij.col versi. vlterius dicitur. ideo in d.l. cùm quid.venit illud,de quo nō fuit actum, quia illud veniebat ex natura cōtractus:puta ꝙ in mutuo æquè bonum reddatur:& ideo à iure præsumitur quòd illud actū fit tacitè inter partes:ergo dire
57 ctò probat secus esse in terminis nostris. † Præterea dicere quòd in contractibus stricti iuris,in quibus quicquid omittitur à verbis, habeatur pro omisso.l.quicquid adstringendæ.& ibi latè Bar.ff. de verb.obl.& Bar.in l.ita stipulatus magna.in ij.& iij.col.ff. de verb. obliga. quòd illa intelligantur tacitè agi:quę in contractibus bonæ fidei nullatenus mihi placet:& ideo ego sto cū glo. Dum tamen gl. in specie exemplificando tex.dicit,vt ruta,& cæsa:allegat l.fundi.§. si ruta.ff.de act.emp.credo quòd in hoc glo.malè dicat,& de directo contra tex.quem allegat,scilicet contra d.§.si ruta.vbi est tex. quòd imò cęsa,& ruta:nō veniunt in venditione,nisi hoc specificè dicatur: quia in dubio videntur esse exempta à venditione. Et ita firmat glos. expressa ibi,in ver.contineri.quæ ad hoc allegat etiam
a alias leges.& ita in hoc reprehendit gl.istam [a]⁂Ang.de Aret.hîc.
58 ¶ † Item ad id,quod statim dixi,secundùm Io.Fab.& Io.de Pla. ꝙ vendito equo debeātur etiam sellæ,& frænum, & ꝙ hoc procedat nedum in contractibus bonæ fidei,sed etiam in contractibus stricti iuris:addite Bart. in l.de quibus.in lectura,in vlti.col.ff.de legi. vbi ponit Gul.de Cu.quòd hoc est de consuetudine,ꝙ ille,qui vendit equum,teneatur dare sellam,& frænum emptori.Et ꝙ ad istud teneatur,firmat etiam de iure ipsemet Bar.in l.eum,qui.§.nō solū. ff.de fur.vbi hoc decidit per illum text.& idem Bar.post Gul.in l. si vt certo.§.vsque adeò.per illum tex.ff. cōmo.& est bonus text. in l.ædiles.in princ.in gl.in ver.ornata.ff.de ædi.edict.& idem Bal. in l.j.in fi.j.col.C.de ædi.actio.vbi singulariter voluit quòd si aliquis:ausa vendendi oftenderit equum bene ornatum,ꝙ illa ornamēta tenetur tradere:& si non vult tradere, licitum est emptori agere intra quadraginta dies. Allegat d.l.eum,qui.§. non solum.ff. de ur. Illud enim,secundū eum,venit in contractu in dubio,quod tempore cōtractus demonstratur:& ideo ad illa ornamenta potest emptor agere: vt est text.in d.l. ædiles.la ij.in prin. & melius in §.
59 vendēdi. ¶ †Et aduerte diligentissimè quòd in d.§.vendendi.habetis tex.singularem ad aliud,ꝙ vendito equo,nedum veniunt illa ornamenta,quæ erant cum equo tempore venditionis celebratæ, sed etiam ea omnia,quæ erant antè per duos dies causa vendendi. Ita est tex.ibi mirabilis,subaudiendo ibi dictionem tantùm, vt hîc facit glo.post Azo.quę dictio necessariò est subaudienda propter
b aduersatiuam Sed & si,immediate sequentem,†quæ iuncta cū copula denotat idētitatem in iure.Gl.est in l.sed & si lege. in princ.ff. de pet.hære.Bar.melius,quàm alibi, in l.patris & filii.ff.de vulg. & pup.Vnde si ibi non subaudiretur dictio tātùm,esset diuersum ius.
b quod stare nō posset.¶ [b]⁂† An autē vēdita equa,intelligatur ven
61 ditus pullus, qui sequitur equam, ponit Bar. in d.l.si vt certo.§.
62 vsque adeò.ff.commo.post Gul.¶ † An autem quando venditur equus,vel donatur alicui à domino,licitum sit scutifero aliquid accipere pro capistro equi, prout fit de consuetudine : determinat Nic.de Neap.quòd sic in l.j.per illū tex.C.de stractoribus. lib.xij. & ita ad hoc notat illum tex.qui text.si diceret hoc,decideret aliud mirabile,& singulare, quòd scutifer posit pro capistro accipere vnum aureum integrum.Sed ille text.secundùm primum intellectum glos. ibi, quem ibi tenet Bart.nihil penitus probat de hoc: quia loquitur in stractoribus, id est, præsidentibus stabulis principis,quibus stipendij nomine dandus est à prouincialibus vnus aureus singulis diebus. Sed secundùm alium intellectum ibi,bene fa-

a ⁂Aduertas,quia non ignorauit Accursius,ꝙ ruta, & cæsa, non veniunt in venditione, nisi hoc specialiter dictum fuerit ꝙ veneant : quia cùm glos.alleget d.l.si fundi.§.si ruta.ff.de act.emp. vbi hoc expressum est,nō est vero simile ꝙ non viderit.Ideo aduertas, quia doct. non perceperunt mentem glos.nec voluit dicere glos. ꝙ huiusmodi ruta veneant,etiam si non fuerit cogitatum : sed dicit ꝙ in bonæ fidei iudiciis veniūt ea,de quibus non est cogitatū.Et bene dicit.Finge me ibi vendidisse rē simpliciter: quo casu ruta, & cæsa non veneunt.d.§.si ruta.& ꝙ inaduertenter tradidi rē venditā cum rutis, & cæsis:certè & si de illis nō fit actū, nec cogitatum, per actionē ex vendito repetam.licet cōpetat etiā actio ad exhibendū. Et hoc voluit gl.in d.§.si ruta.in ver.agi pōt, & allegat bonum tex.in l.ij.in fi.C. de act. emp. & sic glos. bene loquitur, nec meretur reprehendi in aliquo. Et hæc fuit vera mens glos. dum allegat d.§. si ruta. Quicquid ipsi dicant, ita tene. Anto. Ang. Carcassona Sardus.
ceret,quia secūdùm gl.ibi,in illo secūdo intellectu,quādo rex,vel prę ses,vel comes donat alicui equū,habet famulus à donatario vnū aureū,& ita secūdùm gl.fit in Hispania.¶ In ead. gl.ibi.C.de act.emp.l.fundi.illa lex nō est in rerū natura,,put ꝛ̃.dicūt Io.Fa.Io.de Pla.& Ang.
c de Are.hîc. [c] ⁂ ¶ †Ad finalē glo.hāc glo.dicit
63 Ang.de Are.& meritò,esse signādā, ,ppterea ꝙ enumerat plures differētias esse inter actiones bonæ fidei,& stricti iuris.inter alias præcipuè nota,& tene cordi illā differentiā,quā singulariter ponit ista gl.magna.ad fi.ꝙ in actionibus stricti iuris fructus vsuræ & omnia alia accessoria,solùm veniūt officio iudicis mercenario:sed in actionibus bonę fidei fructus veniūt iure actionis, vsuræ verò officio iudicis. Et ita istā gl.pro singulari multùm not. do. Matesil. in no.cj. Sed tu omnino vide Bald. qui eam reprobat in l.j.ad fi.C.de vsu.& fruc.leg.Ang. & do.Alex.in l.si marito.§.fi.ff.sol.mat.vbi dicit do. Alexand. quòd ista glos. communiter
64 reprehenditur,quæ iure nō probatur.¶ †Vltra quas Ioannes Faber & Ioannes de Platea addunt plures alias.Prima est quòd in actionibus bonę fidei iudex ex causa facit prestari cautionē ab eo,qui tenet ad diē, vel sub cōditione, ante euentū diei,vel cōditionis: quod secus est in cōtractibus stricti iuris.l.in omnibus.ff.de iudi.Tamē quia hoc nō est sine dubio,vtrū d.l.in
d omnibus.habeat etiā locū in cōtractibus stricti b iuris:& ibi gl.j.hoc disputat:& ibidē Bar. allegans cōplures alias gl.in l.ij.ver. nec cogitur.in fi.j.col.ff.sol.ma.& in repe.l.fi cōstante. in prin. ff.solu.ma.& in vj.q.fecūdę q.princ.& in l.siue apud acta.in fi.iij.col.C.de trāsac.& in l.fi finita.§.elegāter.ff.de dam.infe.in j.col. Et quāuis
d hoc sit dubium, [d] ⁂potestis tamen vltra hoc hîc colligere aliam differentiam inter actiones bonæ fidei,& actiones stricti iuris ex illamet l. in omnibus.quam ponit Bartolus in dicta l.ij. ver.nec cogitur.in fin.j.col.vbi dicit ex illa l.ij. cum gl.colligi mirabilem opi. quòd quāuis sit dubium, vtrum d.l.in omnibus habeat locum in actione stricti iuris,prout tangitur in gl.ibi per eū enumeratis,& in aliis locis ꝛ̃.traditis : ꝙ tamē ille tex.absoluit dubitationē, vt ita demū cogatur in actionibus stricti iuris, si nō est ei laborioſum inuenire.Quæ distinctio,fit ei laborioſum,vel nō, nūquàm attēditur in actionibus bonæ fidei.Et hoc dictū refert,& sequi videtur Ioānes de Pla.hîc,quamuis aliter teneat Imol.in d.l.si finita.§. eleganter. & respondet ad dictam l.ij.ver. nec cogitur vt ibi per eum.
65 ¶ † Secunda differentia est, secundùm præfatos doc.quia in actionibus bonæ fidei iuratur in litem: quod non est regulariter in actioni
c bus stricti iuris.l.in actionibus.ff.de in litē iur.
66 ¶ †Tertia differentia colligitur, quia in actionibus bonæ fidei si quis restituat rem deterio d

⁂ Adde ꝙ mihi videtur ꝙ text.in d.§.vēdendi.probet contrarium ꝙ si biduo ante venditionem equus erat ornatus, in venditione verò non esset ornatus, certè illa ornamēta nō veniēt:quia in ipsa venditione ornatum esse oportet, vel ꝙ vēdendi causa ornāta ducta esset. Non obst. aduersatiua Sed,cū copula Et, qa nō adest copula Et,quo casu illa sola aduersatiua diuersitatē facti & iuris importat:vt ꝙ Bart. in l.ij.ff. ne quis eū,qui in ius, &c. & in d.l.patris & filij.ff.de vulg. & pupil.& sic pōdērādo aduersatiuā Sed,nihilq; subaudiēdo,tex. ille ꝓbat contrarium. cogitabitis.Sard.
⁂ In meo libro talis lex non allegatur.
⁂ Magis cōmuniter tenetur ꝙ d.l. iuris:vt vbiq; tenet Bart.in legibus suprà allega.& per do.Alex.& alios in l.ij.ff. solu.matrimo.Carcassona Sardus.

in omnibus.habeat locū etiam in contractibus stricti

ratam

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱Cogitaui, & mihi videt, q̃ sit bonæ fidei etiã actio protutelę. Primò per istum text. sic arguendo, ea quæ differũt per præpositionem, non differunt specie, sed numero, vel gradu. l.j. in prin. ff. de vulg. & pupil. & ita audiui in aliis terminis. arguentem domi. Nicolaum ab armis, subtilem doctorem Bonon. in rubri. vel l.j.ff. de offi. eius, cui mãd. est iurisd. sed actio tutelæ, & protutelæ, solum differunt per præpositionem: ergo nõ differunt specie, sed numero. Si nõ differunt specie, erit bonę fidei: qa compræhenditur, in hoc §. sub actione tutelę. Nec obstabit, si dicas q̃ vna sit ciuilis, alia prætoria: qa negabo, & dicã, etiam ciuilẽ eum illa præpositione extensa à prætore ad istũ casum propter frequẽtiam. Videmus etiã q̃ cõtraria actio tutelæ est bonæ fidei, vt §. visũ fuit, & ab ipso prætore, ꝓposita, vel extensa: vt l.j. in princ. ff. de contr. act. tutel. & tamẽ de ipsa in individuo nõ fit mentio in hoc §. nostro. Prætereà, & fortius induco hũc §. vbi est eadẽ ratio, sub simplici cõtinetur cõpositum. glo. & Bar. & nostræ tempestatis excellẽtissimꝰ do. meus & præceptor Maria. Socin. iunior. in Rubri. ff. solu. ma. sed in casu nostro est idem fauor, eadẽ ratio, vt hîc per Iaſ. ergo sub actione tutelæ, & sic sub simplici comprehẽdetur actio protutelæ, & sic compositũ, vt dicatur verbis generalibus in hoc §. cõprædicendi. item arguo sic: in fauorabilibus, vbi est eadẽ ratio fauoris, disposita in casu vero, habẽt locum in casu putatiuo. l. si cùm dorem. §. fin. ff. sol. matrimo. l.ij. §. fi. cum l. sequẽ. ff. de priui. cred. sed in actione ꝓ tutelæ, & sic in casu putatiuo, vt ꝛ. dixi, est idẽ fauor, qui est in casu vero: ergo dispositio facta in actione tutelæ, habebit locũ in actione, pro tutelæ. Tolle optimum simile, Filij nati ex putatiuo matrimonio sunt legitimi, sicut nati ex vero. Bar. & Iaſ. in l. auũculo. ff. de condict. sine cau. glos. in l. qui cõtra. C. de incest. nup. ita etiã actio proueniens ex putatiua tutela debet esse bonæ fidei, sicut proueniens ex vera, vt §. nostro. Et per ista dicebat præfatꝰ do. meus in d. Rubri. quòd maritus putatiuus gaudebat priuilegio l. maritum. ff. soluto. matr. de cuius dicti veritate dicam. ꝛ. in §. item si de dote. & ita credo actionẽ ꝓtutelæ esse bonæ fidei. Anto. Ang. Carcaſſona Sardus.

ratam, non liberatur à prima actione. l.iij. §. si reddita. ff. commo. & l.j. §. si rem depositam. ff. depoſi. Secus est in actione stricti iuris: quia reddendo rem, etiam deterioratam, liberatur à prima actione, & agitur vel actione de dolo, vel ad interesse ratione deteriorationis. l. eleganter. §. non solum. ff. de dolo. & l. exhibitionis. C. ad exhi. Et ex hoc sequitur alia differentia, quam ponit gl. magna ad fi. in d. §. non solum. & ibi Bart. prope fi. q̃ in contractibus bonæ fidei quis non cogitur accipere rem deterioratam, sine pretio deteriorationis: quod secus est in contractibus stricti iuris, per rationem differentiæ magiſtralem, quam ponit Bar. in d. §. non solum. de quo etiam videatis gloſſ. in l. qui sibi. §. j. ff. de sol. & ibi Ang. aliter dicentem, ſecundùm quod refert Ioan. de Pla. hîc. ¶ † Alias duas differentias multùm subtiles ponit Ang. hîc ex traditis per Bar. in l.ij. §. ex his. & in §. item si in facto. & §. Cato. ff. de verb. oblig. quas hîc videte per eum. ¶ †Glo. in ver. depoſiti. dicite q̃ hanc opi. Ioan. expreſsè approbat Ioan. Fab. hîc: quia fauor est extendendus: vt inquit ꝛ. glo. proxima. Et ista opinio probatur etiam per generalitatem tex. noſtri, dum dicit: depoſiti generaliter. & idem tenet Nic. de Neap. hic, in iij. q. gloſſ. ¶ Gloſſ. in ver. tutela. in l. fi. Hanc opi. glo. approbat Dyn. hîc: quamuis dicat quòd ratio huius gloſ. sit debilis. Hanc etiam tenet Pet. de Bellaper. & Nico. in iiij. q. glo. Io. Fab. † propter æqualitatem, quæ est in iudiciis seruanda per l. si cùm dies. §. pe. ff. de arb. Addite glo. idem tenentem ꝛ. in gloſ. parua. in ver. pignoratitiæ. Et iuxta hanc concluſionem, quæ est communis, habes q̃ actiones tutelæ, depoſiti, mandati, & ſimiles, nedũ directæ sunt bonæ fidei, ſed etiam contrariæ. Dubitat Ioan. Fab. hîc, dicens esse mirabile, q̃ Imperator non fecerit de eis mentionem, cùm fecerit mentionem de locato, conducto, ex empto, & vendito. Reſpondet Ioan. Faber ſub dubio tamen fortè propter breuitatem omiſit. Ego puto melius posse dici, q̃ ideo Imperator fecit mentionẽ expreſſam de locato, cõducto, & vendito, quãuis sint cõtrariæ, vt patet, quia vna competit emptori, alia cõtra emptorẽ, eò quia habent nomina penitus diuersa, & ſeparata: nõ sic est in istis directis & contrariis quæ tamen ſemper idẽ nomen habent, vt mandati, depoſiti, tutelę, & ſimiles, quę sunt directæ, & contrariæ, vt directa mãdati, & cõtraria mandati: ſemper tamen idẽ nomẽ habẽt. Vnde satis fuit nomẽ actionis ſimpliciter exprimi, quo & directæ & cõtrariæ nuncupantur: quod nequaquã fuiſſet in actione ex empto, & vendito, quę quanquàm cõtrariæ ſint, habẽt tamen diuerſa nomina, vt prædixi. ¶ † Dubitat etiam Dy. circa istã concluſionẽ gl. noſtræ, quę vult q̃ actio tutelæ nedũ directa, ſed etiã contraria sit bonæ fidei: quid de actione protutelæ, quæ est etiã directa, & contraria. l. si. ff. de eo, qui pro tutore. & directa competit illi, cuius negotia quis geſsit pro tutore, & sic tanquam tutor, qui tamen tutor nõ erat, iuxta l.j. & per diſcursum illius ti. ff. de eo, qui pro tutore. Contraria verò competit ei, qui exiſtimãs ſe tutorẽ alicuius pupilli eius negotia geſsit tanquam tutor: & datur ad repetendum, si quid vtiliter, vel necessariò impẽdit. d.l. fin. ff. de eo, qui pro tutore. † An ista actio tutelę sit bonę fidei, an verò stricti iuris: dicit Dy. videri q̃ sit bonę fidei, cùm in ea veniunt vsurę à tempore moręꝫ prout in actionibus bonę fidei. l.j. §. in protutelæ. ff. de eo, qui pro tutore. Determinat tamen q̃ sit stricti iuris, cùm non sit de enumeratis in hoc §. Dicitur tamen q̃ in aliquo habet ſimilitudinẽ cum actione tutelę, quę est bonę fidei quo ad vſuras: quia ita in actione protutelę veniunt vſuræ à tempore moręꝫ sicut in actionibus bonę fidei. d.l.j. §. in protutelę. Et cũ Dy. tenet etiam Io. Fab. hîc, referens idẽ tenere Io. Cremo. in arbore actionum. Idem tenuit Io. de Pla. in ij. col. & Nic. de Neapo. hîc, in ij. q. extra gl. Sed ego admiror de vno, quod Dy. & isti patres præſupponũt, ſcilicet quòd in hac actione protutelę veniant vſurę à die moręꝫ sicut & in actionibus bonę fidei, per d. §. in protutelę, qui nihil penitus facit: nã ſimpliciter dicit, In actione protutelę veniunt vſurę à quo tempore, ibi verbum nullũ. Posset etiam faciliter teneri q̃ imò ista actio ꝓtutelę sit & ipſa bonę fidei, per rationem gl. noſtræ † q̃ in dubio fauor sit extẽdendus, & maximè quia istud esſet multũ fauorabile pupillis, hanc actionem, quæ frequens est, vt inquit text. in l. j. §. j. ff. de eo, qui pro tutore. esſet bonę fidei, propter effectus, quos ſ. posuit gl. magna ad finem, cum his, quos ibi vt dimus: & maximè propter vſuras venientes à tempore moræ, quia ſi verus tutor tenetur ad vſuras à tempore moræ: quantò magis ille, qui non est verus tutor, geſsit tamẽ ſe pro tutore

a Cogita. ✱ [a] ¶ Glo. in ver. cõmuni diui. diuido in tres partes. In prima ad declarationem text. ponit, quibus, & cõtra quos detur ista actio cõmuni diui. In ſecunda quærit, & ſoluit. In tertia ad confirmationem ſolutionis quærit de ratione diuerſitatis. Secũda ibi: ſed quid de actione fini. reg. Tertia ibi: & potet esſe ratio. ¶ In ead. glo. ad fi. cum hac deciſione gl. noſtrę, & eius ratione, tranſeũt Dy. Pet. de Bellaperti. & Ia. de Are. hîc, & etiã Nic. in v. q. gl. Et istam rationẽ diuerſitatis gl. † quòd ista actio fini. reg sit ſtricti iuris, quãuis actio cõmuni diui. & fa. er. cũ quibus habet magnã ſimilitudinẽ, iuxta §. quędã. & ea, quę ibi tradita ſunt. ſ. eo. sit bonæ fidei: ego ita intelligo, & declaro: nã in actione finiũ reg. præceditur per quendã rigorẽ, qui nõ cadit in actione cõmuni diui. & fa. er. Nã in actione finiũ reg. id quod est omnino, & purè meũ, põt alteri adiudicari: † quia iudex cognoſcẽs ſuper quęſtione confiniũ potest adiudicare meo aduerſario id, q̃ est purè meũ. l.ij. in fin. ff. fi. reg. quod est rigoroſum. In actione autẽ cõi diui. & fa. er. ceſſat talis rigoroſitas: quia etiã ſi tota res ſibi adiudicaret, nõ tamẽ ſibi adiudicat res, quę sit omnino aliena, ſed cõis: & sic nõ adiudicat ſibi aliquid omnino alienũ, ſed quod fuit cõe: & ideo qa in illa actiõe finiũ reg. ꝓcedit per illũ rigorẽ, in aliis autẽ duabus fa. er. & cõmuni diui. nequaquã: ideo nil mirũ, ſi diſpositũ est q̃ tales duę sint bonę fidei, alia verò finiũ reg. sit ſtricti iuris. Io. Fab. dicit q̃ hęc ratio gl. nõ videtur ſibi multum bona: qua in actione finiũ reg. vt plurimùm nõ peto mihi adiudicari alienum: vt vidimus in §. quędã. ſ. eo. Iſta ſunt formalia verba repræhenſionis ſuę ſatis, intricata, & obſcura. Sed credo quòd voluit dicere, prout etiam ſentit Angel. hîc: nam est regula in iure † quòd ex petitione actoris non metimur ius, non conſiderato eo quod ſequi posſit. Alleg. ad hoc Angel. de Are. in l.j. §. j. ff. ſi pars hęre. pet. quę nihil facit: nam ibi ſolùm dicitur, quòd ius metimur ex perſona actoris, & non rei. De petitione autem actoris attendenda ibi nihil dicitur. Vnde vos allegate text. in l. cum quędã puella. §. fi. & quod ibi Bar. & alij. ff. de iuriſd. om. iud. & tex. no. & ibi longè notabilius Bar. in l. in offerẽdis. C. de appella. & tex. no. in l. ampliorẽ. §. fi. quẽ Bar. ibi appellat notabiliſsimum: & ibi eum ad duo ponderat quotidiana. C. de app. Si ergo ius metimur ex actoris petitione, tunc ſic intentans actionẽ finium regundorum non potest ſibi alienum adiudicari, ſed conſeruari ſibi quod ſuum est: & propterea à hoc conſeruandum ſolent apponi confinia. Vnde ſi posteà aliud adiudicatur ſibi per iudicẽ, istud non contingit propter petitionẽ ſuam, ſed extrinſecus, ſcilicet propter officium iudicis: ergo propter istud, quod potest extrinſecus contingere, & præter ſuã petitionem, non debemus dicere hanc actionem esſe ſtricti iuris, cùm ex petitione ius agẽtis, & actionis metiamur. Vnde ipſe Ioannes Faber aliam aſsignat rationẽ diuerſitatis, quam etiam ſecutus est ſimpliciter Ange. hîc: nam actiones familię erciſcũdæ, & cõmuni diuidundo naſcũtur ex quaſi contractu cõmunionis, quæ naturæ actionis ſocietatis accedit: ergo ſicut actio pro ſocio est bonæ fidei, vt hîc: ita istæ duæ familiæ erciſcundæ, & cõmuni diuidundo: ſed actio finium regundorum, † ſecũdùm eos, naſcitur ex variis figuris cauſarũ, & quandoq; ex delicto, ſecundùm Io. Fab. qui dicit ſe diciſſe in §. quædam. ſ. eo. vnde nil mirum ſi nõ est bonę fidei: & maximè quia Imperator eam hîc non poſuit. Vnde cùm non ſit de enumeratis in hoc §. cenſetur esſe ſtricti iuris. Et ista vltima fuit ratio gl. noſtræ hîc. ¶ † Sed dum iſti patres volunt quòd actio finiũ regundorũ non naſcatur ex quaſi cõtractu, dicite quòd cõtrariũ tenuit glo. in §. hæres quoq;. in ver. intelligitur. ſ. de oblig. quæ ex quaſi cõtractu. quã ſequuntur Iac. Bu. Nic. Pe. de Bellaper. Ang. in d. §. quędã. Dicas tamẽ in hoc, prout ibi dixi remiſsiuè extra gl. in materiã actionis finiũ regundorũ in prin. remittẽdo me ad diſtinctionẽ Bal. in l. fi. C. finiũ reg. & Io. Fab. in d. §. quędã. Item dum volũt q̃ ista actio finiũ regundorũ nõ naſcatur ex cõtractu, ſed ex variis figuris cauſarum, errant: quia illa verba, ex variis figuris cauſarum: nihil aliud important, niſi ex quaſi contractu, vel ex quaſi maleficio: vt dixi in §. omnium. ſ. eod. tit. ex mẽte cõmuniter ſcribentiũ ibi, maximè ipſius Io. Fab. & Ang. de Are. Vnde ego di cerem iſtam rationẽ diuerſitatis alio modo, quàm ipſi dicãt, ex eorum tamẽ mente, † quòd ideo actio cõmuni diuidundo, & familiæ erciſcũdæ, dicũtur bonæ fidei ratione ſimilitudinis, quã habẽt cum actione pro ſocio ratione communionis: quæ communio nõ est in actione finiũ regũdorũ: & ideo quẽadmodũ actio pro ſocio est bonæ fidei, ita etiã illę duæ. Secus est in actione finiũ reg. Sed certè iſta ratio, & precedẽs, ſubueniret hoc modo: Tu dicis q̃ actio cõmuni diui. & fa. er. ſunt bonę fidei, quia habẽt ſimilitudinẽ cũ actione pro ſocio, ratione conuentionis, quę non est in actione fini. reg. & quẽadmodũ actio pro ſocio est bonę fidei, ita iſtę duę. Sed dicas mihi, quare illa actio ꝓ ſocio ſit magis bonę fidei, quàm hęc actio fini. reg. vnde incidit in Scyllã cupiens vitare Charybdim. Vnde tutior videtur ratio diuerſitatis gl. noſtræ declarata vt ſ. Nec obſtat arg. Ioan. Fab. ſ. relatũ, & declaratũ q̃ metiamur ius ex petitione actoris. d.l. cùm quædã puella. §. fi. quia ad hoc poſſum multipliciter reſpondere: & maximè q̃ ille tex. procedat quantũ ad cognoſcẽdam iuriſdictionẽ iudicis, vel ſummam, quę ſolui debeat, non autẽ quo ad cognoſcendam naturã actionis, an bonæ fidei, an ſtricti iuris ſit.

a Cogitate tamẽ, quia hoc argumentũ mihi obſtat. [a] ✱ ¶ Glo. in ver. pro æſtimato. ad fi. quãuis cũ hac gl. ſimpliciter trãſeant Dy. & Ni. in vj. oppo. gl. videatis glo. pleniorẽ referentẽ opiniones antiquorũ Azo. & Io. diſtinguentiũ in l.j. ff. de æſtima. act. in ver. cõuenit. Nos autem in hoc notabili puncto † cuius sit periculũ rei datæ ad vendendũ, an dantis, an recipiẽtis, [b] omiſſa diſtinctione gloſſę hîc, & in dicta l.j. §.j. & omiſſa etiam diſtinctione Ioan. Fab. hîc, in antepenulti. col. confunditur per l. rogaſti. in prin. ff. ſi certum pet. habetis duo verba per Bar. in d.l.j. in §.j. ff. de æſti. actio. quẽ ſequuntur Ang. de Are. & Io. de Pla. hîc: ſed, iudicio meo, ſunt multùm obſcura, & cõmuniter corruptè habẽtur. Dicit Bar. Quandoq; res æſtimata datur vendẽda. Exẽplum: ego æſtimo tibi iſtum librũ decem: ipſum vẽdas pro decem, ita q̃ aut librũ mihi reſtituas, aut illa decẽ. tunc talis æſtimatio facit tranſire periculum caſus fortuiti in accipientem. dicta l.j. ſecundùm opinionem. Ioan. ibi relatam, & veram: & in his terminis loquitur glo. noſtra in primo mẽbro. quandoq; æſtimatur res, prout est vendenda: puta dico, Do tibi iſtum

a ✱Adde q̃ mihi videtur q̃ nec gl. bonam aſsignet rationem, nec doctores gl. nõ quia per actionẽ ex empto, & præſcriptis verbis, quę ex permutatione cõpetit, peto id quod non est meũ, & tamen ſunt bonæ fidei, vt §. noſtro. ergo finiũ regund. actio ex eo q̃ posſit mihi adiudicari quod meum non est, non debet dici ſtricti iuris. Doctores non, quia non eſt ratio ſufficiẽs dicere actio famil. erciſ. cõmu. diui. habent ſimilitudinẽ cum actione pro ſocio: ergo ſicut illa est bonę fidei, ita etiã & iſtæ: qa do inſtantiã: nam precarium habet ſimilitudinẽ, cum cõmodato, vt l.j. ff. de precar. & tamen actio bonę fidei est cõmodati, actio verò ex edicto de p̃cario deſcendẽs est ſtricti iuris, vt §. noſtro. Prætereà ſecũdùm doctor. (licet ego ꝛ. in addi., pxima contrarium firma uerim) actio protutelæ est ſtricti iuris, & tamen habet ſimilitudinẽ cum actione tutelæ, vt l.j. ff. de eo, qui protut. Dicas igitur, prout dixi ꝛ. in iiij. col. in petitione hæreditatis, q̃ ratio bona reddi non poteſt, cùm ſimus in his, quæ ſunt iuris poſitiui. glo. in l.j. §. pueri etiã in ver. ratus. ff. de poſtu. Bar. in l. humanitatis. C. de impub. & al. ſub. & in l. ex facto. ff. de vulga. & pupil. Carcaſſona Sardus.

¶ An recipiẽtis. Et an & quando res, cuius dominiũ est apud aliũ, pereat periculo dñi, & nõ poſſeſſoris: vide gl. ſin. in l. nõ omnis. §. ſi pupillus. ver. eius. ſi cert. peta. vbi do. Alex. de Imol. in vlti. col. in ver. ex his. & per eundẽ do. Iaſ. Mayn. poſt Pau. de Caſt. & Lud. Ro. & per eundem do. Iaſ. in l. Titius. in ij. not. ff. de præſcri. ver. ✱ Quæ ad modum clara erat abſq; declaratione domini Iaſ. Sardus.

b ✱ Bar. Hęc theorica recipit cõplures limitationes, quę apertè colliguntur ex diſtinctione magna, & proſixa, quã poſteà ſubijcit Bart. in d.l.j. in §.j. quẽ refert de verbo ad verbũ Ang. hîc: ſed iſtud ſem per ego exiſtimaui ſummè verecundũ ita ſim pliciter referre: & maximè (quod est deterius) cùm iſtud ſit ſine fructu. Quam diſtinctionẽ vide per tex. & videas aliquas limitationes, quę colligi poſſunt ex prędicta diſtinctiõe, quas ponit in ſpecie Io. de Pla hîc. † Et de hac quotidiana, & notabili materia, an, & quãdo æſtimatio rei traditę faciat emptionẽ, vel tranſitũ dominij, vel alias faciat trãſire periculũ caſus fortuiti ad recipiẽtẽ, vltra tradita p̃ Bar. in d.l.j. in §.j. videatis latiùs p eundẽ in l. ſi vt certo. §. nũc videndũ. ff. cõmoda. Videas tex. & ibi glo. Cy. & Bal. in l. ſi inter. C. de iure do. & multùm latè Bal. poſt Cy. in l.j. in pe. & vlt. col. C. cõmodati. & Bald. in l. quoties. & in l. cùm dotẽ. C. de iure dotiũ. & in l. ex cõuentione. & in l. ſi paſcẽ da. in fi. C. de pact. Spe. in ti. de loca. §. nũc dicẽdum. ver. reſtat. videas Io. And. in c.j. & omnino ibi do. Abb. extra de cõmo. Et in contractu dotis, † quãdo æſtimatio faciat trãſire periculũ caſus fortuiti, an verò ſolã rei deteriorationẽ, quę fieret dolo, vel culpa mariti, videatis in dictis locis, maximè p̃ gl. & Bal. in l. ſi inter. C. de iure dot. Tra ditur de materia in l. & æſtimatis. ff. ſol. matr. & † quid quãdo datur æſtimata res, quæ ſeruãdo ſeruari nõ põt, vt animal, vel res conſiſtẽs põdere, numero, vel meſura, ponit Bal. in d.l. ſi inter. & Bar. in d.l. ſi vt certo. §. nũc videndũ. ¶ † Et aduerte diligẽter q̃ ſi res tradatur æſtimata in dotem, cum hoc, q̃ dominiũ non transferatur in maritum

Universidad de Deusto
Biblioteca

maritum, quod quamuis hoc casu æstimatio propter pactum non faciat emptionem rei, tamen bene facit emptionem, & transitū ipsius possessionis. Dictum fuit singulare Bal. [a] ✱ in l.j.in vlti.col.C.de iure dot. ¶ † Item diligētissimè aduertite quòd illud, quod vulgo dicitur, quòd fundus dotalis, vel quæcunque res dotales æstimatæ datæ in dotem, faciunt emptionem, & transitum dominij in maritum, ita, & taliter quòd maritus potest liberè alienare, nō obstāte lege Iulia de fundo dotali, iuxta l. quoties. & l. cùm dotem. & l. si inter virum. C.de iure do.no.Bart.& alij in d.l. æstimatis. ff. solu. mat. Illud est singulariter verum, quando maritus est soluendo, aliàs autem nulla æstimatio faceret emptionem: nec fundus posset alienari, aut obligari per maritū: imò hoc casu mulier pro talibus rebus æstimatis datis in dotem haberet rei vendicationem vtilem in subsidium, marito non existente soluendo. Tex. est in l.in rebus.in prin.C.de iur.dot.cum glo.singulari ibi notāda, & nunquam delenda à memoria in ver. æstimatæ. ad fi. quam ibi sequuntur Bart. Bal. & alij. Et hoc signanter magis in specie, quàm alibi, tenuit Bald. in l. inter antiquam. [b] ✱ ad fin. C.de vsufru. vbi ad hoc allegat d.l. in rebus. in prin. & in l. vxor marito. ff. de dona. inter vi. & vxo. De quo vide etiam Imo. in d.l. æstimatis. & quod no. Bal. in auth. sed iam necesse. in v. q. C. de do. ante nup. & quod not. Bar. in repe. l. si constante. in prin. ff. sol. mat. in j. q. tertiæ partis principalis. ¶ † Et ad suprà scriptam materiam, si vultis etiam videre quid in æstimatione, quæ fieret postea ex interuallo, videatis Bal. in l. ex conuentione. in euidentialibus. C. de pac. ¶ Et quid si aliquis daret tibi centum libras in florenis hoc pacto, quòd sibi redderes in florenis sub eadem æstimatione: quid importet illud pactum, sub eadem æstimatione: an illa verba importent periculum decrementi pecuniæ, quòd si valor florenorū decrescat, ꝙ nihilo minus debeat tradi in valore illius æstimationis, cuius erant tēpore traditionis. Videatis Bar. in l. in his. §. mancipia. per illū tex. [c] ff. sol. ma. [c] ✱ ¶ † Et an si locatur equus æstimatus scholari, an hæc æstimatio faciat trāsire periculū equi in scholarem, ita vt teneatur etiā de leuissima culpa: videatis Bar. decidentē ꝙ sic, in d.l. si vt certo. §. nunc videndū per glo. ibi. in fi. ¶ Iuxta suprà dictam materiā maximè circa id, quod tangit gl. in prima parte, dum dicit ꝙ si tibi rem meam do, & eam tibi æstimo decē, ita vt aut rem, aut decem reddas, si verò plus vendas, tuum sit: circa hoc vltimum applicat Ioan. Fab. hîc † quotidianam quæstionem: pone, dedi tibi bidello librum vendēdum pro decem, nec fuit actum quòd si pluris venderes, illud plus esset tuum: tu vendidisti pro quindecim: nunquid tenearis mihi restituere integra quindecim, an verò illud plus debeat esse tuum? Determinat Ioan. Fab. & bene, cum quo transit Ioan. de Plat. hîc, quòd aut periculum pertinet ad te, vt in casibus, qui colligi possunt ex suprà dictis: & tunc etiam illud emolumentum debeat ad te pertinere: & consequenter lucrum illius pluris, per regulā. l. secundùm naturā. ff. de reg. iur. Secus autem si periculum ad te non pertineret: vt colligitur ex distinctione suprà posita: quia tunc cessat ratio, de qua in primo casu. Et facit, secundùm eos. l. qui proprio. §. procurator vt in cæteris. ff. de procu. Et pro ista distinctione multùm bene facit l. si is qui. §. si quem quæstum. ff. commo. Et ex dictis ibi no. per glos. fi. in ver. eius sit. & ibidē per Bart. Potestis hanc theoricam limitare, vt procedat, quando periculum ad eum pertineret ex conuentione partium, vel ex natura contractus: secus si ex culpa sua. ¶ † Subdit etiam no. Ioan. Fab. hîc, sub dubio tamen fortè, quòd fortè in mandato gratuito secus esset, in quo si mando tibi quòd emas talem rem pro decem, quæ tibi do, & tu emis pro quinque tantùm, non propterea residuum erit tuum. Sed in hoc non oportet dubitare: quia tex. est expressus in §. item is, qui exequitur. s. mandati. ¶ † Vltimò pro cōpleméto præsentis materiæ videamus de forma libelli in hac actione præscriptis verbis quę datur ꝙ æstimato: cuius libelli forma proponerea quòd in magna parte colligatur ex suprascriptis: visum est mihi ꝙ melius cadat hîc quàm j. extra gl. & eius formam ponit Spec. pater practicæ in titu. de emptio. & vendi. §. videndum. & §. sequenti. & Rofred. in tit. de actio. præscri. verb. æstimatoria. prout referūt Io. de Pla. & Nic. de Neap. in iij. & vltima quæst. extra gl. & ex mente scribentium hîc potestis ita cōcipere libellum: Ago cōtra Titium bidellum, & dico ꝙ ei tradidi talem librum vendendū pro decem, hoc acto quòd aut mihi dictū librum restitueret, aut dicta decem præstaret. Quare peto eum condemnari, vt prædictum librū mihi restituat incorruptum, aut prædictam æstimationē mihi restituat. † Et ista alternatiua conclusio admittitur: quia etiam est text. in l.j. in fi. ff. de æstima. act. quem ad hoc not. ibi Bart. in j. not. & ibi dixit se putare ꝙ si iste haberet facultatem rem restituendi, posset præci se cogi ad eam restituendam, ita ꝙ non audiretur volens soluere prædictam æstimationē: [d] ✱ cùm iste sit cōtractus, innominatus, & potest habere locū pœnitentia. l. si pecuniam. in prin. ff. de cōdi. ob cau. Et ista est veritas: quāuis Ioan. Fab. visus est dubitare, quomodo procedat illa alternatiua cōclusio: Peto librum aut decem. cùm liber tantùm sit in obligatione, saltem eo casu, quo extat: quia dico, prout ipsemet fatetur, quòd quando actum est vt liber, aut æstimatio reddatur, certe alternatiua petitio admittitur: cùm iste conuentus posit alterum duorum soluere: & incertitudo videtur causari à facto suo: vnde alternatiua petitio admitti debet, iuxta l. j. §. qui autem. & quod ibi Bar. ff. quorum leg. & idem Bar. in l. vbi autem non apparet. §. illud. & in l. stipulationes non diuiduntur. in princip. in vltima quæstione. ff. de verborum obligationibus. Innocentius & doctores in c.ij. extra de libel. obla. Et quòd in terminis nostris procedat hæc alternatiua conclusio. Peto librū, aut decem: tenet etiam Ioannes de Platea hîc, dicens quòd cōmunis practica admittit hanc petitionem alternatiuam, per no. per Innoc. in c. cōstitutus. extra de in integ. resti. & per c. cùm cōtingat. extra de offi. deleg. ¶ Glos. in ver. ex permutatione. diuiditur in quatuor partes principales. In prima ad declarationem text. ponit, quādo, quomodo nascatur hæc actio præscriptis verbis ex permutatione. In secūda quærit. In tertia idem. In quarta idem. Secunda ibi: sed cum istis duobus casibus. Tertia ibi: sed quid de actione in factum. Quarta ibi: item quid de actione præscriptis verbis. Illa secunda principalis subdiuiditur in quatuor. In prima facit quod dictum est. In secunda respondet, ponendo vnum casum, & eius rationem. In tertia ponit alios tres casus. In quarta ponit alium casum. Secunda ibi: respondeo, vbi datur ex pacto. Tertia ibi: item in contractibus innominatis. Quarta ibi: item in omni contractu. Rursus tertia pars principalis subdiuiditur in quatuor. In prima quærit nūquid actio in factum sit bonæ fidei. In secunda, antè, quàm huic quæstioni respondeat, ponit quatuor genera huius actionis in factum. In tertia reuertitur ad quæsitum, & ei respondet. In quarta refert opinionem quorundam, quam reprobat. Secūda ibi: respondeo, quatuor genera. Tertia ibi: nūquid ergo semper est. Quarta ibi: sed quidam dicunt: vt in tertio ca. ¶ In ead. glos. ibi: nisi in duobus casibus. hanc conclusionem gloss. quæ habet † quòd actio præscriptis verbis quæ oritur ex pacto incontinenti appositio iuxta contractum, sit stricti iuris, & ab omnibus approbatur hîc: limitat Ioannes Faber hîc post Ioan. de Are. & sequitur Angel. de Aretio vt procedat in pactis incontinenti appositis iuxta contractus, quæ pacta non sint permutatio, vel æstimatio. Secus autem si per pactum incontinenti appositum iuxta contractum fieret æstimatio, vel permutatio: tunc actio præscriptis verbis ex tali pacto incontinenti appositio esset bonæ fidei, non autem stricti iuris: puta si iuxta contractum fieret incontinenti pactū tale, quòd ego darem tibi equum meum pro tuo equo: quo casu hîc non est contractus innominatus, do vt des: sed est permutatio, siue pactum de permutando: † quia permutatio est quotiescunq; ab vtraq; parte est species certa præstanda: sed quādo ab vtraq; parte esset genus, vel ex altera tantùm tunc

a tunc esset contractus innominatus, do vt des: [a] ✱ & non permutatio, prout magistraliter declarat glos. notabilis, & signanda in l. j. in glo. fi. in ver. postulabis. & ibi alij sequuntur. C. de re. permu. & gl. in l. j. in ver. nomē suū habēt. in fi. & ibi clarius Bar. in iij. q. ff. de re. permu. vel ꝙ iuxta cōtractū, puta societatis, fuerit incōtinēti pactum tale, ꝙ tu duceres equū meū ad forū, & illū vēderes pro centum, secundū quod illū tibi æstimatū trado: quo casu ex tali pacto fieret æstimatio, vt patet ex dictis in gl. præcedēti, in ver. ꝙ æstima
93 to. Istis duobus casibus tenēt præfati doct. & bene, † ꝙ actio præscriptis, verbis quæ orit ex talibus pactis appositis iuxta cōtractū, esset bonę fidei. Moti p generalitatē huius tex. volētis ꝙ actio præscriptis verbis, quę datur ex permutatione, vel æstimatione, sit bonę fidei, nō autē stricti iuris: ergo, quocūq; oriat, dicitur bonę fidei: arg. l. j. §. generaliter. ff. de leg. præstan. Quod etiā intelligit Io. Fab. verū, & sequit Ang. hîc, etiā si apponeretur dictū pactū de permutādo, vel de æstimato, iuxta contractū stricti iuris. l. lecta. ff. si certū
94 petatur. & l. petēs. C. de pact. ¶ † Iuxta hāc partē gl. dubitant probabiliter doct. hîc: quia alibi habemus ꝙ ex pacto incontinenti apposito iuxta contractū resultāt duæ actiones: vna præscriptis verbis, quādo habita relatione pacti ad cōtractū resultat cōtractus innominatus. De qua actione præscriptis verbis videbimus statim in gl. nostra. ꝙ regulariter est stricti iuris. Itē resultat prima actio infor
95 mata: † quia quotidie ponit pactū incōtinenti iuxta cōtractū, actio cōpetens ex isto cōtractu informat, id est, extēditur vt etiā cōpetat ad deductū in pacto: vt est tex. in l. ij. quē ibi not. Bar. ad hoc. C. de pac. inter empt. & vendi. & gl. in l. iuris gentiū. §. quinimo. in glos. j. magna. circa medium. ff. de pact. & ibi Bart. in iij. & iiij. col. & glo. in l. in bonæ fidei. in verbo, actio. & ibi Bartolus & alij. C. de pact.
96 ¶ † Nunquid ergo, si fit appositum pactum incontinenti iuxta contractum bonæ fidei, quo casu actio ex illo contractu informatur, & extenditur, vt etiam competat ad id, quod est dictum in pacto: nunquid ista actio informata erit bonæ fidei, an stricti iuris. Istā
97 quæstionem mouet glo. magna circa medium. in §. quinimo. † & ibi tenet quòd actio bonæ fidei etiam informata, quamuis sui natura sit bonæ fidei, tamen propter informationē erit stricti iuris. Mota, quia conceditur in locum actionis præscriptis verbis, ideo eius naturam sapere debet. l. si eum. §. qui iniuriarum. & §. fina. ff. si quis cautio. Hanc rationem reprehendit Ioan. Faber hîc: quia non est verum quod actio informata detur in locum actionis præscriptis verbis, sed bene concurrit cum ea: vnde concursus non videtur alterare eius naturam. Et istud patet ex eo quod vult glos. nostra j. in iiij. & vltima parte principali, dum vult quòd certi condictio generalis, quæ est stricti iuris, quamuis concurrat cum actione bonæ fidei, tamen ratione huius concursus non mutat naturam suam, vt efficiatur bonæ fidei. Vnde tenet Ioannes Faber contra glos. prælleg. quòd imò actio bonæ fidei informata, & extensa ad deductum in pacto incontinenti appositio, erit etiam bonę fidei. Et pro hac parte adducit l. fundi partem. ff. de contrahen. empt. vbi, secundùm eum, videtur præsupponi, quòd actio ex vendito competat pro pacto incontinēti appositio vnà cum eo, quod in principali contractu deuenit. Sed hæc lex, iudicio meo parum, imò nihil facit. Et cum hac opinione videtur etiam tenere Nic. de Neapoli hîc in apostillatione tex. & idem firmat Ang. hîc. Hanc etiam partem apertè firmat Bart. in d. §. quinimo. in ij. col. ver. venio ad secundū. referens idem tenere cōmuniter doct. Idem etiam tenent Vltra montani in l. petens. C. de pact. secundùm quod eos refert Ang. hîc. Et pro hac parte mouebatur Bar. quia in actione in formata veniūt fructus ex mora. d.l. ij. C. de pact. inter empt. quod nō est in contractibus stricti iuris. l. mora. §. in bonæ fidei. l. videamus. §. si actionem. ff. de vsur. Et ad argumentum gl. s. relatum respondet Bar. eo modo, quo respōdet Io. Fab. non esse verum quòd actio informata succedat loco actionis præscriptis verbis: imò accidit ei principaliter, & vtraq; remanet. l. item illa. §. fi. ff. de consti. pec. Et cum hac opi. ego etiam teneo: quamuis ratio Bartoli suprà proximè allegata, quam simpliciter sequitur Angelus de Aretio hîc, & ibi communiter alij, iudicio meo, non multum concludat. Primò, quia ista nō est bona cōsequentia: in tali actione veniunt fructus à tēpore morę: ergo actio est bonę fidei: vt a clarè patet ex his, quæ dixi s. in text. in primo notabili, circa actionem ex testamento. Nam licet sit verum quòd quo ad hoc sapiat naturam bonæ fidei, non tamen propterea sequitur quòd sit bonæ fidei, vt ibi dixi. Præterea, & fortius in d.l.ij. C. de pact. inter empt. & vend. alleg. per Bar. ideo in actione informata veniūt fructus à tempore moræ, eò quòd ibi actio informata cōpetebat ad id, quod aliquādo fuit meū: quo casu succedit regula, quòd nedum in actionibus bonæ fidei, imò etiam in actionibus stricti iuris fructus veniūt à tempore moræ. l. videamus. §. si actionem. ff. de vsur. & tenet gl. magna s. in tertia parte prin. Quamuis si teneremus intellectū Bar. in d.l. videamus. in prin. istud secundū nihil faceret. Nam ibi vult Bart. quòd tunc demum in actione stricti iuris veniant fructus à tempore moræ, quādo petitur id, quod semper est meum [b] ✱ vnde non sufficeret, si aliquando fuisset meum, quando tempore petitionis non esset meum. ¶ † In ea. glos.
98 ibi: quo est permutatio si tu diceres quomodo potest esse, do vt des: quin sit permutatio? Dic vt proximè s. dixi, vt dicit Ioannes Faber hîc, & sequitur Angel. de Aretio videlicet quòd quando ab vtroq; parte est præstanda species certa: puta, do tibi talem librum meum, vt des mihi talem librum tuum: tunc bene est permutatio. l. naturalis. §. j. secūdùm vnū intellectum verū. ff. de præscri. verb. Si autē ab vtraq; parte esset præstandū genus, vel ab altera tātum, vel ab vna parte species certa, ab altera incerta: puta, do tibi Digestū vetus meū, vt des mihi vnū cōpetēs Infortiatū. Isto casu nō esset permutatio, quæ solū fit de specie certa ad speciē certā, sed est cōtractus, innominatus do vt des: prout est gl. magistra in l. j. in glo. fi. in ver. postulabis. C. de re. permu. & s. dixi. & isto modo debetis
99 hāc gl. intelligere. ¶ † In ea. gl. ibi. l. naturalis. §. at cùm do vt facias. corrupta est, & debuit allegare. §. ꝙ si faciā vt des. stat ex glos. ꝙ quāuis ex aliis cōtractibus innominatis competat actio præscriptis verbis, tamē ex quarto, scilicet facio vt des: nō dat actio præscriptis verbis, sed datur actio de dolo. Antequā attinguā veritatē eius, circa quod dubitabat ꝙ doct. in ista cōclusione gl. ne laboretis in æquiuoco, debetis aduertere, secūdùm quod magistraliter declarat Bart. in l. cū mota. C. de trāslact. in prin. ij. col. ver. sumus expediti de prima parte. ꝙ sicut in cōtractu nominato, puta emptionis, & vēditionis ex parte eius, qui dat pretium, dicitur emptio: ex parte eius, qui præstat rē, dicitur vēditio, ita in isto cōtractu innominato, facio vt des: ex parte eius, qui facit, ꝙ priè dicit facio vt des: ex parte verò dātis dicit do vt facias: ex parte ipsius dātis, ex qua resultat do vt facias: res est plana, ꝙ datur actio præscriptis verbis. si nō est talis, qui locari soleat. d.l. naturalis. §. at cùm do. & ibi declarat Bar. ex parte verò facientis, ex qua priè resultat facio vt des, super est magnū [b] dubium, quæ actio competat. glos. nostra hîc vult, ꝙ cōpetat actio de dolo, non autē præscriptis verbis. Quæ opinio ista indistinctè intellecta non videtur vera: quia imò aliquando in facio vt des cōpetit actio præscriptis verbis. l. so-

lent

✱ Aduerte, nā gl. nostra, si diligenter attendas, vult quòd actio præscriptis verbis, quæ oritur ex illo generali contractu, do vt des: sit bonæ fidei: & non stricti iuris. cuius contrarij videntur hîc sentire Iaf. & doct. Mihi autē magis placet opi. gl. per generalitatem istius §. nec vi deo quare magis dici debeat bonæ fidei, quando permutatio fit speciei ad speciem, quam quando fit generice, vel ex vna parte fit species, ex altera genus: cùm etiā generaliter dicat permutatio cōtractus ille, do vt des: vt probatur optimè in l. naturalis. §. j. ff. de præscript. verb. ibi. Si autē rem do, vt rem accipiā &c. vbi loquitur text. de re in genere, & tamen appellat permutationem & d. §. j. in fi. ibi: scilicet si dedi, vt stichum mihi dares. loquitur quādo ab vtraq; parte est species: & appellat articulum, do vt des. Et sic per illum text. videtur apertè cōfundi differentia, quam faciunt doctor. vtrum ab vtroque parte sit species, vel non. Et pro ista parte videtur text. in l. emptionē. iuncto summario. Salic. ibi. C. de rer. permu. & videt. text. in l. j. ff. de cōtrah. emp. vbi vinum cum ferro fuit datum, & sic in genere, & tamen dicitur permutatio. Et per ista inuenio ꝙ Philip. Dec. in l. ij. in prin. col. pen. ff. si cer. peta. reprehēdit istam differentiam, quā faciunt Doctor. &, iudicio meo satis iuridicè. die vt ibi per eum. Carcasso. Sard.

✱ Aduertas, quia Bart. expresse dicit, si est, vel fuit meū: & sic non videtur sentire istā differētiam, quam facit Iaf. Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iason super Titulo de Actionibus.

lent.in ij.respon̄so.ff.de præscrip.verb.& l.cum mota.C.de transact.Propterea dicebat Dyn.hîc,& eius solutionem sequitur Ioan. Fabr.& Angel.de Are.distinguendum esse quòd aut ex facto meo quod feci nihil tibi adest, quia manumisi seruum meum, & inter nos conuenit vt dares mihi centum: & tunc locum habeat actio de dolo,non autem actio præscriptis verbis.l.cùm proponas.& ibi not.per glos.& doct.C.de dolo.Et ita intelligatur d.§.quòd si faciam.Aut ex facto meo quod feci aliquid tibi adest, puta conuenit inter nos vt liberarem te,& tu dares mihi decem: ego te liberaui: & sic ex facto meo ad te prouenit liberatio. Vel quia renuntiaui liti,quam contra te moueram, vt mihi decem:tunc habet locum actio præscriptis verbis d.l.solet.& d.l.cum mota. & ibi per Bart. & doct.& Bar.in d.l.actione.C.de transac.Et cum hac distinctione tenet etiam Petr.& Iac.hîc.Et ratio diuersitatis est, secundùm Iac.quam sequitur Ioan. Fab.& Angel. de Aret.hîc,& secutus est etiam Barto.in d.l.naturalis.§.quòd si faciam.vbi dicit Bart.quòd hæc est verissima ratio:quia quãdo adimpleo factum, ex quo nihil tibi adest, ius ciuile non reputauit æquum quòd mihi daretur actio præscriptis verbis contra te,qui nullam vtilitatem consecutus es ex isto facto: & ideo cùm cesset æquitas, quæ habet producere hanc actionem præscriptis verbis nil mirum si ista actio præscriptis verbis cessat. Sed prætor consyderans quòd tu decepisti me faciendo quòd ego aliquid facerẽ,vt tu aliquid dares,& tu postea non vis dare:hoc casu dedit actionem suam de dolo prętoriam.
Sed vbi ex facto meo aliquid adest aduersario,ius ciuile ex æquita-
109 te dare voluit hanc actionem præscriptis verbis.¶ † Ex ista communi solu. ego infero vnam maximam limitationem ad id, quod vult glos.nostra hîc,& text.in d.l.naturalis.§.quòd si faciã.videlicet quòd si ex contractu innominato, facio vt facias: oritur actio præscriptis verbis,vt hoc procedat, quando ex facto alterius aliquid deest alteri:aliàs verò non competeret actio præscriptis verbis,sed tantùm de dolo:quod est nouum, & multum signandum. Et pro hoc solet notari illa maxima difficultas nouissimorum in d.l.cum mota.dum subtiliter instant, quare in contractu innominato,facio vt facias:non adhibeatur illa distinctio, prout in contractu, facio vt des:quæ satis potest hac via quietari. Nec distinctioni s̄. positæ vnum obstat, quod mouet Ioan. Fab. hîc, nec ei respondet,dum dicit,quòd si prædicta distinctio esset vera,sequeretur quòd etiam quando in contractu innominato,do vt facias: ex parte dantis aliquid daretur,ex qua datione nihil adesset parti, quòd tunc competeret etiam actio de dolo, & non actio præscriptis verbis:puta, si esset conuentum inter nos, quòd darem decem tertio,vt mihi aliquid faceres, quo casu ex illa datione facta penitus extraneo nihil adest ipsi parti: quod, secundùm eum, est valde nouum, & extraneum :quia ad hoc respondeo prout in alio proposito dixit Barto. in d.§.quòd si faciam. & in d.l. cùm proponas.C.de dolo. ꝙ imò ex illa datione facta illi tertiò etiam omnino extraneo,diceretur adesse parti:cùm paria sint,quòd aliquid mihi sic adsit,vel aliis de voluntate mea:vt l.solutam. in prin. ff.de sol,Sed audite, suprà scripta distinctio communis scribentium doct, est verissima in se, sed non quantùm ad exemplum, quo vtuntur doct. in primo membro distinctionis s̄. relatæ: nec quantum ad intellectum d.l. cùm proponas. C. de dolo. dum exemplificando dicunt in primo membro, quòd si ego manumisi seruum meum prout conuentum erat,quòd ex ista manumissione nihil videtur adesse alteri parti: & propterea non datur actio præscriptis verbis,sed actio de dolo.Et ita intelligunt d.l.cùm proponas.Istum intellectum repræhendit Barto.ibi,& in d.§.quod si faciam. motus, quia paria sunt, quòd mihi aliquid adsit, vel alij de voluntate mea.d.l. solutam.ff.de solu.Vnde cùm seruo manumisso acquiratur libertas de voluntate mea, videtur mihi adesse: Et quamuis ad hoc posit responderi, tamen melius est exemplificari in alio facto: puta, si iui pro te Mediolanum, ita quòd ex hoc facto meo nihil tibi adsit.Et ad dictam l. cùm proponas. melius est respondere vt ibi per Barto.& in d.§.quod si faciam. videlicet quòd ibi non agebatur vt promissa seruarentur:quia ad hoc bene competisset actio præscriptis verbis:sed ibi valebat agere ad repetendum id,quod fecerat cõditione ob causam. Et quia factum illud non erat repetibile, scilicet datio libertatis,ideo recurras ad actionem de dolo.Et hanc solutionem tenet Nic.hîc,in vij.q. glos. aduertite etiam ex prædictis quòd maximus est effectus,an competat actio præscriptis verbis, an verò actio de dolo: quia prima est perpetua, de dolo vero est biennalis,nisi de eo, quod ad eum peruenit.l.fin.C.de dolo.¶ Item conferunt suprà scripta ad libellum: quia alia est narratio,& cõclusio in actione præscriptis verbis, alia in actione de dolo,secundùm Ioan. Fab.hîc. Quia ergo libellus in actione præscriptis verbis, quæ ex permutatione competit, multum declaratur ex suprà scriptis:ideo cõgruentius visum est mihi
101 ponere hîc quàm reseruare extra glos.dicendum. ¶ † Huius ergo libelli formam ponit Specu.in titu.de emp.& vend.§. videndum. aliàs dicendum.& Rofred.in titu.de actione præscript. verb.quæ ex permutatione, secundùm quod referunt Ioan. Fab. & Ioannes de Pla.& Nic.in iiij.& vlt.quæst.extra gl.¶ Antè tamen quàm veniam ad specialem formam huius libelli, quædam sunt necessariò
102 præmittenda.secundùm Ioãnem Fab.& Ioannem de Platea hîc. † Primò enim sciendum est,quòd ex permutatione plures,& diuersæ actiones competunt ad diuersa tendentes. Aliquando enim agitur ad implementum contractus,& sic vt res conuenta tradatur:& tunc aut interuenit stipulatio, & agitur actione ex stipulatu,& nõ alia actione.l.cũ precibus.& l.ex placito.C.de re.permu. Aut non interuenit stipulatio:& tunc impleto contractu pro parte sua,& non prius,vt statim ꝯ.latè subiiciam, posset agere actione præscriptis verbis,vel actione in facto, quæ est eadẽ,vt dicam ꝯ.in secũda parte gl.vt alius adimpleat quod cõuenit,scilicet vt præstet rem,quam conuenit:aliàs verò præstet interesse.Item potest agere condictione ob causam ad repetendum id,quod datum est, si hoc aligat.l.si tibi decem.ff.de præscrip.verb.dummodo sit repetibile.l. cùm proponas.C.de dolo.& statim dixi. Et hæc remedia ponit gl. not.in dicta l.naturalis.§.at cùm do,super verbo,præscriptis verbis.De hoc tamen an in permutatione habeat locum dicta condictio ob causam,vide Bart.in l.j.ad fi.ff.de rerum permu.& text.in l.j.C.de rerum permu.quem text. dicit ibi Bartolus esse singularem,& ibi Baldus & Salicetus,& idem Baldus in l.ij.C.de condict. ob causam.vide Imol.in l. Aristo.in principio.ff.de donatio.& text. illum singularem.in l. si pro fundo. & ibi Bartolus.C. de transact. Dicit etiam notanter Ioan.Fab.hîc.se putare quòd agi posit præcisè ad hoc,vt reus pręcisè adimpleat quod cõuenit, si rem habet, vel implere posit, ita quòd nõ audiatur volens præstare interesse. Nihil tamen allegat. Potest etiam, secundùm eum, actor eligere post morã,an velit agere cum eo ad interesse. Nihil etiam allegat: sed ego allego text.in l.si tibi decem. quem ibi notat Bart.ad hoc,
103 ff.de præscrip.verb.¶ † Et an verum sit illud, quod proximè tenet Ioan.Fab.scilicet quòd reus potest præcisè compelli ad rẽ prę-stadam:habetis glo.no.quæ tenet directò cõtrarium,id est, quòd reus nequeat præcisè compelli:imò liberatur præstando interesse in l.cum precibus. in glos.in ver.seruetur.C.de rerum permu. Et hoc etiam tenet ibi Bart. & idem Barto. post Dyn. in l.stipulationes non diuiduntur.in prin.in xj.oppo.ff.de verborum obliga. de quo videatis plenissimè per Salic.in dicta l.cum precibus. Rapha. Cu.& Pau.in l.qui Romę.§.Flauius Hermes.ff.de verborũ oblig. & hoc secundùm verius. Credo etiam quòd cum ista actio præscriptis verbis ex permutatione detur ad duo,scilicet ad implendum cõuenta,& ad interesse,& sit in potestate conuenti,vt statim
104 dixi,vel implere †quod conuenit,vel præstare interesse,quòd admitteretur libellus alternatiuus,siue cõditionalis,scilicet Peto adimpleri conuenta, vel præstari interesse. Vel aliter: Peto seruari conuenta: & , si noluerit seruare, peto interesse: vt l.naturalis. in princp.ver.sinautem rem do,iuncto §.at cùm do. cum glos.in ver.præscriptis verbis.Hoc etiam tenet Ioannes de Platea hîc.Bene facit l.j.§.quia autem.& ibi Bartolus.ff. quorum leg.cum concor. ad hoc traditis in glos.præcedenti super verbo Pro æstimato. Posset etiam in hac actione aliter concludi, & alternatiuè , vt reus adimpleat conuenta,vel recepta restituat: vt l.quoniam.C. de rerum permu.& hoc tenet ibi Salicetus per illũ textum, & sequitur etiam

a etiam Ioan.de Pla.hîc.[a] ⁂ ¶ †Item aduertendum, vt s̄.dixi. & ista
105 actione agi non posse,nisi prius impleto contractu ex parte agere volentis.l.ex placito.& ibi glo.& doct.C.de re.permu.imò plus secundùm Ioan.Fab.hîc,etiam si agere volens offerret implere, ,tamen adhuc non posset agere,cùm sit locus pręsentiæ: vt l. si pecuniam.in prin.ff.de condi.ob causam.Sed ego assigno meliorem rationẽ,quia ex sola conuentione de permutando,cùm sit nuda, quis non potest agere, etiam si offerat implere.l. iuris gentium. §.sed cùm nulla.ver.igitur nuda.ff.de pact.Necessariò ergo sequitur ad hoc vt posit agi,ꝙ illa conuentio nuda vestiatur per traditionem rei,& consequenter rei interuentu,sicut & in cæteris conuentionibus innominatis:vt per gl.in d.l.iuris gentium.§.quinimò. in glos. mag.post medium.& ibi per Bart. & alios, & per glos.s̄.quib.mo.
106 re contrahitur ob.in prin.in glo.j.¶ †An autẽ in ista actione præscriptis verbis ex permutatione debeat cõcludi ad dandum, an verò ad tradendum:& sic an in permutatione veniat dare, an verò tradere,dicite vt per Bar. in l.j.ff. de re. permu. ꝙ istud pendet ab eo,quod actum est inter partes.Si enim conuentum est de dando: tunc petitur translatio dominij.Secus si de tradendo vel recipiendo:vt ibi latiùs per eum:& sequuntur etiam Ioan. Fab. & Ioan. de Pla.hîc.Secundùm ergo, quod erit conuentum, concludi debet. De quo etiam videatis Bal.in l.j.in vlti.col.C. de rer. permu. & ibi
107 etiam ponit Bald. † quid si conuentum est de permutanda nuda possessione cum alia nuda possessione,an sit propriè permutatio, an contractus innominatus,facio vt facias: effectus est maximus: quia si est permutatio,actio prescriptis verbis ex permutatione est bonæ fidei: aliter verò erit stricti iuris vt s̄.vidistis.dicite vt ibi per
b eum.[b] ⁂ ¶ †Ex prædictis omnibus apparet luculenter quomodo
108 debet concludi secundùm diuersos modos agendi, & quomodo diuersa esse debeant media concludendi secundùm diuersitatem actionum,quibus agi potest.Pono in duobus verbis vnam formam in specie,quomodo formetur libellus in actione præscriptis verbis: Ago contra Titium,& dico ꝙ adinuicem conuenimus, vt ego darem sibi talem librum meum, & ipse daret mihi talem suam vestem.Ego dedi librum,& sic pro parte mea adimpleui: ipse autem sepius interpellatus recusauit dictam vestem mihi dare,prout conuenit:quare peto eum condemnari ad dandam mihi dictã vestem, vel interesse meum. Potestis etiã multis modis concludere, prout s̄.declaraui.Ministeria huius libelli satis etiam ex suprà scriptis pa-
109 tent.¶ † Vltimò pro complemento materiæ permutationis,quia s̄.vidimus in quo differat iste contractus innominatus permutationis à contractu innominato,do vt des:ponit Ange.de Aret. hîc col. xxv. in fin.cum seq.septem notabiles differentias,quæ sunt inter contractum permutationis,& emptionis, & venditionis, quas multùm subtiliter colligis ex discursu legis primæ,cum glo.ff. de re.
110 permu.vt hîc per eum.Et si vis scire † in quibus conueniant,& in quibus non,permutatio,& contractus emptionis, & venditionis, recurre ad glo.magistram in l.ij.in ver.obtinere.& ibi Bar. & Bal. C.de rer.permu.& adde glo.fi.in verbo,postulabis.in l.j.& ibi Bar. eo.tit.& adde glo.in l.j.in verbo, nomen suum habeant.& ibi Bar. ad fi.ff.de rer.permu.Pau.in consi.xlj. incip. in Dei nomine amen.
111 dubitatur nunquid hospitale. Et an si actum sit † ꝙ ex vna parte præstetur res tantùm,ex alia verò res, & pecunia, vt quotidie fit: puta,conuenimus de permutando Codicem meum cum tuo Digesto,cum hoc quòd debeas mihi vltra dare duos aureos: an hoc
112 casu erit emptio,an verò permutatio?Effectus erit magnus:†quia in permutatione, vt in aliis contractibus innominatis, erit locus pœnitentiæ.l.si pecuniam.in princip. ff.de condi. ob causam. quæ non habet locum in contractibus nominatis.l. ab emptione. ff. de pac.& l.ij.C.quando liceat ab emp.disce. Videas Bartolum in l.si in emptione.in princip.per illum text.ff. de contrahen. emp.& in l.j.ad fin.ff.de rerum permu. & in l. Aristo. in princip. & ibi Imo. ff.de dona.& omnino Bald.supplementum distinctionem Bartol. in præludiis feudorum, in vij. col.& in l.j.C. de rerum permu. & text.in c.ad quæstiones.& ibi doct. maximè Ioan. Andr. & domi. Abb.extra de rerum permu.& Ange.in l.quæritur. per illum tex.
113 ff. de statu ho. ¶ † Et an statutum loquens in emptione, habeat locum in permutatione,ponit Bald. in l.j. ver. a quid si statutũ dicit.C.de rer. permu.& in l.iuris gentium.in princip.in lectura antiqua.ff.de pact.& in l.fi.ff.de cõdictio.ob causam. Paul.in l.j.ff.de re.permu.Videas bonũ tex.cũ gl.in l. fi.C.de prædiis decur.lib.x.& text.in c.j. & ibi per do. Abb.extra de his,quę fiunt à pręla.sine cõsensu ca.Spec.& Io.An.in ti.de emp.& vẽd. §.nunc dicendũ.el ij.ver.sed pone statutũ.per do.Ant.in c.constitutus.extra de in integ. rest. Videatis etiam bonum text.in l.sciendũ.§. deinde.ver.sed si quis permutauerit.& ibi Ange. ff.de ædi.edict.& quod no. singulariter Bar.in quæstione,quam dicit sibi sæpius de facto contigisse,in l.sicut.§.sed si permiserit.ff.qui.mo. b
114 pig.vel hypo.solu.† de ecclesia,cui concessum est à summo pontifice quòd possit alienare certum fundum pro satisfaciendo creditoribus, an vigore illius licentiæ poterit illum fundum cum alio permutare. Determinat quòd non, per vnam rationem,vt ibi per eum. ¶ In ead.
115 glos.ibi: & tunc eadem est actio præscriptis verbis.teneatis † quòd actio in factũ est eadem quę actio præscriptis verbis:& consequẽter competit in omnibus casibus in quibus competit actio præscriptis verbis.Idem tenuit gl.in §.fi.in ver.actio.j.de interdi. Dicunt hîc doct.aliter,& melius,vt Pet.de Bellapert.& Iac.quos sequũtur Ioan.Fab.Ang.hîc,& Bar.licet de eis non faciat mentionẽ,in rub. ff.de præscrip.verbis.post gl.ibi,quòd vbicunq; cõstat,aliquẽ contractum factũ fuisse per partes,nõ introductũ per leges, sed ex solis conuentionibus partium,quæ non habent certum nomen con tractus:& hoc casu actio præscriptis verbis, & actio in factũ sunt idem:& hoc modo vbicũq; habet locum hæc actio prescriptis verbis,habet etiam locum actio in factum.Et hoc demõstrat nobis clarè etymologia vocabuli in vtroq; termino.Dicitur enim actio prę scriptis verbis,quæ datur secundùm verba præscripta,quæ nõ habent certum nomen contractus:& sic in ea cõcluditur ex præscriptis verbis,narratis solum verbis cõtentionum:ideo ista actio præ-
116 scriptis verbis potest appellari actio in factũ eadem ratione. † Dicitur enim actio in factũ,quasi habeat actionem secundùm factum propositum:& eodem modo concluditur in ea, vt in actione præscriptis verbis,videlicet per solam facti narrationem.Potestis ponere exemplum in tali conuentione:Trado tibi molendinum meum ad annũ,hoc pacto ꝙ ei facias fieri nouas molas, & nouas rotas.Si autẽ certũ est quòd nullus cõtractus gestus sit inter partes,occurrit tamen aliquis casus, ex quo casu æquum est actionem dari: & hoc casu datur tantùm actio in factum, & non actio præscriptis verbis,de qua loquitur text.in l.quoties.ff.de prescriptis verbis.Et quòd ista nullo modo possit dici actio præscriptis verbis, patet ex etymologia vocabuli:quia cùm hîc nulla verba interuenerint,non potest dici præscriptis verbis,cùm verba non fuerint:sed bene potest dici actio in factum, quasi secundùm factum, ex quo propter æquitatem actio datur,vt dixi.Et de hac potestis ponere exemplũ in l.qui seruandarum.§.fi.ff.de prescript.verb.& ista est generalis, & propriè hæc vocatur ex variis figuris causarum,propterea ꝙ secundùm varietatem factorum competat interdum ad damna,interdũ ad proprietates rerum.l. sancimus. C.de sacrosanctis ecclesiis.Et istud est quod propriè voluit glos.nostra.Et per ista dicebat
117 Ioãnes Faber hîc posse attentari, † quòd istius actionis in factum sint tantùm duo genera:quamuis glos.nostræ hîc, & vbicunq; , vt ꝯ.referam,teneãt quòd sint quatuor,videlicet ista generalis,& illa, quę datur pro edictis,& interdictis:alia autẽ,quæ est vna & eadem cum actione præscriptis verbis, non est propriè actio in factum de per se.Addo quòd ipsemet Ioannes Faber in §.fin.ꝯ.de interdictis. intentauit adhuc fortiorem opinionem,quòd sit tantùm vnam ge-
118 neralis: vt ibi per eum.† Et ad suprà scriptã doctrinã huius actionis præscriptis verbis,& in factum,quando sint idem, & quando non,videatis omnino Bartolum.idem etiam tenentem in l.j.ff.de

a ⁂Adde ꝙ pro isto libello alternatiuo est etiam bonus text.in d.l.cũ precibus.in fin.C. de rer. permu. sed quo ad aliud videtur esse in potestate actoris,nunquid velit adimpleri cõtractum, vel rem datã con dicere:vt videtur casus in l.j. in fin. ibi: si hoc elegeris.C.de rer. permuta.Carcassona Sardus.
b ⁂Qui determinat esse contractũ innominatũ, facio vt facias per l. cum manu fata.§. fi.ff. de cõtrahen. emp.Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱Quem etiam refert gl.in d.§.hoc interdictū.in ver. bona fide.Sardus.

cōdi.ex lege.in penultima columna.ver.secundus casus principalis est. & in l.nonnunquam. quæ est l.j.per illum text.de præscriptis verbis. & latè Bal.in l.ex placito.in iij.quęstione.C.de
119 rerum permu.Et ad glos. nostram hîc,de † hac multiplici actione in factum,videatis etiam gl.in §.fi.in verbo,actio.ꝛ.de interdictis. & glos.in dicta rubri.ff.de præscriptis verbis.& glo.in l.ex placito. in verbo,subiecta.C.de rerum permu.& ibi per Cyn.Bart.& Sali. & ibidem per Bal.in tribus,& quatuor sequentibus quęstionibus. & gl.& ibi Bart.in l.in factum actio.ff.de actio.& obliga.Specul.in titu.de actionibus & petitionibus.§.sequitur.ver.rursus. ¶ In eadem glos.ibi:& tamen nemo dicit aliquam conditionem esse bonæ
120 fidei.Habetis ex gl.† quòd actio in factum,quæ datur loco actionis præscriptis verbis pro æstimatione, vel permutatione,non est bonæ fidei,sed stricti iuris:quamuis ipsa actio prescriptis verbis istis duobus casibus sit bonæ fidei:vt hîc in text.Licet hanc opinionem approbet Dyn.eam fortificando per aliqua fundamenta, eam tamen impugnant alij hîc,Pe.Iac.Angel.de Aret.& Nic.in ix.q.gl.referens idem tenere Rapha.quia opi.gl.nostræ & eius ratio,nec fundamenta Dy. possent procedere,si verum esset id, quod præsupponunt,ꝙ ista actio in factum datur loco actionis præscriptis ver
121 bis,vel concurrat cum ea.Sed illud est falsum,† quia imò actio in factum,& præscriptis verbis sunt vnum & idem,vt ſ.proximè dixi:non autem concurrunt,aut vna loco alterius datur. Ideo cùm actio præscriptis verbis sit bonæ fidei in illis duobus casibus, scilicet quando competit pro æstimato,vel permutatione,vt hoc text. sequitur quòd eodem modo actio in factum sit bonæ fidei in illis duobus casibus,cùm sit vna & eadem cū actione præscriptis verbis,vt dixi:& est text.in l.si tibi areæ.§.fi.in verbo,in factum actione,id est,præscriptis verbis.& in l.si tibi polleinda.in fi.ff.de præscriptis verbis.¶ Ad fi.glos.hanc secundam opi.approbant cōmuniter doc.hîc,vt Ioānes Faber Ang.de Aret.& Nic.de Neap.in x.
a & vlti.q.gl.quāuis referāt Azo.[a] ✱ in dicta l.ij.§.hoc interdictum. ff.de precario,tenuisse cōtrarium,& stetisse cum prima opinione suprà relata.¶ Extra glos.restat vt videamus formationem libellorum in actionibus in hoc §.enumeratis.exceptis his, de quibus vidimus in præcedentibus §§.Item vt attingamus aliqua de materia circa nonnullas ex actionibus hîc nominatis,quarum singulas materias,si quis velit plenè in medium adducere,certè ei continge
122 ret id,quod eleganter inquit Ioannes Faber hîc:calami, & papyrus non sufficerent.† Accedamus in primis secundùm ordinem text. ad actionem ex empto:& antè,quàm accedamus ad libellū in specie,videamus aliqua pro introductione materiæ actionis ex empto:& in primis ad quid teneatur emptor:& posteà videbimus ad quid teneatur venditor.Et clarū est quòd emptor tenetur ad dandum pretium,& sic ad transferendum dominium.l. ex empto. in princip.ff.de actio.emp.cum ſi.nec etiam aliter ab actione emptor liberaretur:vt dicit tex.in l.cùm seruus.in princip.ff.man.& in tantum quod dixit glos.not.in l.cùm fundus.§.seruum tuum imprudens.in ver.emptori.ff.si certum petatur.quòd si non transferatur dominium pecuniæ in venditorem,quòd etiam non transferatur dominium rei venditę in emptorem,donec pecunia sit consumpta,vel aliter sequatur ratihabitio.De quo tamen,quia non est expeditum,videatis Baldum in l.contractus.in penultima columna. versiculo secundò quæritur.C.de fide instrumen.Item aduertite, quòd cum emptor teneatur dare pecuniam, & sic dominiū transferre,quòd præcisè potest cogi ad soluēdum integrum pretium,& nō liberaretur,si diceret.Ego nolo rem,nec volo soluere pretium, sed sum contentus tibi venditori præstare quanti tua interest.Hoc est,quod not.voluit Bartolus in l.j.circa finem prin.reprobata gl.
123 ibi.ff.de act.emp.Quod dictum commendat Ang.hîc.¶ † Item aduertite,quòd ad hoc vt emptor possit cū effectu agere, necesse est quòd pretium integrum soluerit, vel saltem quòd pretium integrum offerat.l.Iulianus.§.offerri.& ibi glo. & Bartolus.ff. de act.
124 emp. † An autem si emptor agat ad rem venditam non soluto p retio,nec aliter oblato,an possit obtinere, si de pretio non opponatur:teneatis quòd sic.Ita signanter,& melius,quàm alibi, Bald. in l.j.in iij.col.versicu.hîc occurrit vnum dubium.C. ne liceat tertiò prouocare.per textum cum glos.in l.si soror.C. de colla. Idem vult Bartolus in l.si duo patroni.§.si quis iurauerit.in vltima quæstione.ff.de iureiurādo.& Baldus in l.ij.in fi.C.de his,quæ sub modo.& Baldus in l.j.in vltima columna.C.de vsu.& fruct.leg.vbi dicit quòd tex.in dicto §.offerri.procedit si ab emptore opponatur, & nō aliās.Idem tenet Baldus post Pet.vbi hoc disputat,in l.si traditio.in iij.quæstione.C.de act.emp.vbi subdit quòd quamuis nata
125 sit actio,etiam pretio non soluto,quòd tamen obstat exceptio pre tij non soluti,in tantum † quòd ibi signanter subdit quòd etiam si statutum diceret quòd non posit opponi ista exceptio pretij non soluti,tamen cùm res vendita peteretur, potest venditor non obstante dicto statuto dicere quòd sibi licet retinere rem venditam loco pignoris, donec pretium soluatur:per dictum §.offerri. quia hoc non est excipere,cùm non elidat actionem: sed est pignori in
126 cumbere,vt ibi per eum.Et idem quod ſ.scilicet † quòd agi possit non soluto,nec oblato pretio,si non opponatur,tenet etiā Ange. in l.iuris gentium. in prin.ff. de pact. & ibi hoc optimè approbatur,dum textus facit differentiam inter contractus nominatos,& innominatos.Idē etiam tenet Ludouicus Romanus in l.filiæ licet. C.de colla.quamuis Fulg.ibi contra.Cuius fundamentum ibi reprobat Ludoui. Et hanc opinio.contra Fulg.per multa media firmat Cuma.in l.eū,qui ita.§.qui ita.el j.ff. de verborū obligationi-
127 bus. ¶ † Aduertendum tamen est diligenter quòd quamuis agi possit actione ex empto,etiam pretio non soluto, nec obligato, si non opponatur, vt proximè tenui, tamen si iudex videt pretium solutum non esse venditori, potest ex suo officio, etiam reo non opponente,mandare emptori agenti quòd soluat pretium, quamuis ad illud nō sit actum in iudicio. Textus est ad hoc valde signādus in l.si pater. in fin. C.de act.emp.secūdùm Baldum ibi,qui hoc reputat multùm tenendum menti,quamuis Salicetus & Fulgosius ibi teneant contrarium,per regulam l.iiij.§.hoc autem iudicium. ff.de damno infecto. Ad quam regulam notabiliter respondeo ex dicto,quod proximè subiicio.Pro hoc ergo dicto Bal. quod credo
128 verius bene facit illa peregrina regula,quæ habet, † quòd omnis exceptio,quæ vnà cum ipsa actione nascitur, & sic inest obligationi,etiam si non opponatur à parte, potest tamen per iudicem suppleri: quia eo ipso quòd actor proponit actionem,videtur eam proponere cum omni causa sua: & consequēter cum exceptione, quæ inest sui natura: vnde ipsius actionis expressio sufficit. Secus autem si sit exceptio,quæ extrinsecus veniat. Ita Bartolus notabiliter in l.lecta.in penultima columna. versi.sed tunc quęro per illum textum.ff.si certum petatur & in l.si vnus.§.pactus ne peteret.in v.col.ad fi.ff.de pact.& notabiliter in l.eum,qui ita.§.qui ita. el j.ff.de verborum obligationibus.& in l.exceptionem.C.de probationibus.Baldus in l.in bonæ fidei.C. de pactis.& in authentica præsente.C.de fideiusso.& notabiliter multùm in l.peremptorias. C.senten.rescind.non pos.in vj.col.& in l.ordinarij.in iij. & vltima columna.C. de rei vēdicatione.& per Canonistas:maximè do. Anto.de But.in c.exceptionem.de exceptio.Facit quod not.Bart. in l.ita stipulatus magna.in xxxiiij.col.ff. de verborū obligationi-
129 bus.¶ † Item aduertendum est diligentissimè quòd quando emptor etiam hoc casu agit ad rem venditam.pretio per eum non soluto,nec oblato,quòd nedum iudex ex suo officio poterit mandare emptori agenti quòd soluat pretium,vt proximè dixi,imò potest in sententia iudex dicere hoc modo: Condemno venditorem ad tradendum rem emptori,emptore pretium soluente,& nō aliter,nec alio modo:sicut in optimo simili dicit not. Bart. in dicta l.
130 eum,qui ita.§.qui ita.el j.vbi vult notabiliter.† quòd si debitor in diem,qui potest ante diem conueniri,(sed obstat exceptio l.j. in fi. ff. quando dies vsufructu leg.ce.) fuerit ante diem conuentus, & non opposuerit exceptionem: quòd hoc casu iudex in sententia debebit condemnare ad quantitatem soluendam: non tamen statim, sed tempore congruo: quia illa exceptio dilationis, quæ inest obligationi,quamuis nō insit quo ad differendum iudicium, aut quo ad differendam sententiam, tamen bene inest quo ad differendam solutionem in tempus debitum: vt ibi notabiliter per

eum

a eū. [a] ✱¶ †Itē aduertite,ꝙ ista exceptio pretij nō soluti,vel non ad-
131 impleti cōtractus,est vna de exceptionibus,quę possunt opponi ad processum,& quæ impediunt litis ingressum,seu litis contestationē:vt patet in tex.in d.l.Iulianus.§.offerri.in ver.nondū ex empto act.secundùm Pau.de Cast.ibi,quē refert,& sequitur Ang.hîc referens etiā Bar. in extraua.ad reprimendum. in ver. summariè.pe-
132 col. ver.ex hoc dico † ꝙ opponens illam exceptionem &c.notabiliter velle,ꝙ si exceptiones impedientes litis ingressum non fuerint oppositæ ante litis contestationem ad impediendum iudicium,vel fuerint oppositæ sed in eorum probationibus opponens succubuerit ꝙ dictæ exceptiones iterum poterunt opponi in vim peremptoriæ, & plenè probari, vt plenaria sequatur absolutio: argu.
b l.pe.ff.de his,qui sunt sui vel alie.iur. [b] ✱¶ † An autem exceptio
133 pretij non soluti possit opponi â venditore post sententiam ad impediendum executionem sententiæ,habes Bar. singulariter determinantem ꝙ non,in l.si duo patroni.§.si quis iurauerit.in vlt. q.ff. de iureiur.secutus Spec.in tit.de execu.sen.§.fi.ver. item quæritur. De cuius dicti veritate disputat Bal.in l.peremptorias.in iij.col.C. sen.rescin.non pos.& ibi videtur tenere contra Barto.Tenet idem Bal. in l.si traditio.C.de act.emp.de quo etiam vide Bald.in l.si ex prædiis.C.de euict.Spe.in tit.de excep.§. dicto. ver.sed pone petis.
c do.Anto.de Bu.& Imol.in c.cùm Ioannes.de fide instr. [c] ¶ †Vi-
134 deamus nunc ad quid teneatur venditor: & clarum est ꝙ tenetur ad tradendum.d.l.ex empto.in princ.ff. de act.emp. non autem ad dandum id est, dominiū transferendū. Patet per l. rem alienam. ff. de contrah.emp.dominium tamen venit tacitè,& in cōtinentiam, si venditor tradens erat dominus:aliās venit vsucapiendi conditio. l.ex empto.in princ.ff.de act.emp.iuncta l.clauibus.Et ratio diuersitatis,quare emptor tenetur ad dandum, & sic dominium transferendum,venditor autem tenetur ad tradendum, est: quia emptor tenetur ad pretium in genere,venditor autem ad speciem.Ita dixit notabiliter glo.in l.ex empto.in verbo, facere cogitur.quam ibi sequitur,& commendat Bar.ff. de actio.empt.& per eam notabiliter infert Bar.ꝙ si venditor tenetur in genere,puta quia vendidisset decem corbes frumenti in genere, vel decem libras auri in massa,pro tanta pecunia,ꝙ hoc casu vēditor tenetur ad dandum, & sic ad dominiū transferendum magis ex qualitate obligationis, quia in genere,quàm ex natura contractus. Allegant etiam ad hoc plures alias glo.quas ibi vide per eum.Et idem dicit Bartol. in l. qui concubinam.§.si hæres.post glo.ibi.ff.de lega.iij.de quo etiam vide Bar.in l.ij.circa finem principij.ff.si cer. pe. Et hîc omnino addatis quæ pulcherrimè dixi in §.sic itaque.in j.glo.in ij.col.ſ.eo. & inter cætera ad confirmationem proximi dicti dixi vobis singulariter ꝙ si aliquis promittit aliquid in genere,etiam per hoc verbum Trado,quòd nihilo minus tenetur transferre dominium.Hoc dixi singulariter probari in l.si à substituto.§.fi.cum l.seq.iuncta glo.ibi in verbo,Dari.ff.de leg.j.quam ad hoc ibi multùm ponderant docto-
135 res,maximè Imol.Dicite prout latiùs dixi in d.§.sic itaq:.¶ † Addite etiam ꝙ si quis esset dominus rei,quam vendit, & conueniret dare eam pro decem, & sic dominium transferre, quòd non esset
d contractus emptionis,& venditionis,[d] sed contractus innominatus,do vt des.Casus est notabilis in l. fin.ff.de condi. ob causam. & ibi Bar.& alij:de quo etiam videatis Bar.in d.l.ex empto. in princ.
136 vbi per hoc infert quòd illa † verba, quæ communiter ponuntur in instrumentis emptionū & venditionū,(scilicet vendidit,dedit,&
e tradidit,[e] impropriè ponuntur: quia impossibile est quòd detur, & tradatur: vnde illud verbum Dedit, impropriè ponitur, nisi vendens esset dominus.vt ibi per eum, qui dicit hoc esse bene not. & idem etiam dicit in l.j.C.de rerum permu. & in d.l.fin.in j.col.
137 ff. de condi. ob causam. ¶ † An autem venditor possit præcisè cogi ad rem tradendam, ita quòd non liberetur præstando interesse,videte glos.quæ hoc latè disputat,& refert opiniones in l.j.in princip.in glos.mag.in verbo,agitur.ff. de act. emp. Magis communiter tenetur opinio glos.in §.pretium.in verbo.tradatur.ſ.de emptione & venditione.quam Angel.hîc reputat singularem:quę tenet quòd si venditor habet facultatem rei præstandæ:& cogitur præcisè:aut non habet, nec dolo desiit habere: & tunc liberatur

præstando interesse. Et hoc multùm confert a
ad conclusionem libelli.Et ita etiam tenet Bartolus in dicta l.j.in princip.in penultima col.ff. de actio.empti.De quo etiam vide per Bartolum & alios in l.stipulationes non diuiduntur. b
in prin.in xxxij .col.ff.de verb.oblig.per Bald. in l.si traditio.in j.q.C.de act.emp.& in l.contractus.in penultima col.C. de fide instru. vbi tenuit opinio. per quam limitatur prædicta communis conclusio,quòd si venditor habet facultatem rei præstandæ, & etiam est dominus:& tunc bene teneatur præcisè tradere. Si autem non est dominus,quamuis habeat facultatem rei tradendæ,tamen non cogitur præcisè tradere.Nec sequitur absurdum,quòd quis c
cogatur iniustè incurrere pœnā dupli, re eui cta: vt ibi per eum. Quam opinionem impugnat Paul. de Cast.in dicta l.j.in princip.ff. de act.emp. Videatis etiā Bald. in l.unica.in col. penul.versicu.sed ad vnum aduerte.C. de sen. quæ pro eo,quod interest.vbi inter alia singulariter dixit quòd eo casu,quo venditor constituisset se nomine emptoris possidere, posset præcisè compelli ad tradendum. Idem etiam, secundùm eum,si de vēditione fuisset factum instrumentum guarentigiatum, quod habet d
executionem paratam, secundùm eum. De quorum dictorum veritate vide Lud.Ro.in dicta l.stipulationes non diuidūtur.in principio.
138 ¶ † Vnum circa prædicta diligentiſsimè not. quod est in practica vtiliſsimum, & multùm confert ad formationē libelli,quòd si in instrumento venditionis apponātur illa verba, quæ e
communiter consueuerūt apponi ꝙ vēditor
f constituit se nomine emptoris possidere, [f] quamuis realiter non tradiderit rem, tamen venditor non posset amplius conueniri actione ex empto,vt tradat rem:quia venditor per f
prædictum cōstitutum suum statim fuit à traditione liberatus, & statim dicitur tradidisse: vnde opus est quòd emptor agat rei vendicatione vel Publiciana, aut interdicto vti possidetis:aliās succumberet.Glos. est solēnis in l.ab emptione. in glos.fin.in ver.constituatur.ff.de pact.& ibi Bar.in terminis eam notat,& mandat eam multùm teneri menti.Bene facit l.Iulianus.§.ex vendito. ver. possessionem autem traditā.ff.de actio.emp.quāuis cōtrariū teneat
expresè glo.super verbo,precaria, [g] ✱ de quo g
etiam vide Cynum in l.fina.C. quando lice.ab empt. disced. Bald. in l.j.C.pro donato. & in contrarium videtur facere: quod vult Baldus in l.unica. in penultima columma.C. de sen. quæ pro eo,quod interest. & suprà retuli, ibi tenet quòd casu, quo venditor constituisset se nomine emptoris possidere, posset precisè cōpelli ad tradendum. Est tamen verum quòd Baldus ibi non aperit in quo remedio: vnde esset intelligendum secundùm prædictam. Ad ista etiam facit aliud,quod etiam multùm confert ad formationem libelli, videlicet quòd si venditor semel tradidit rem venditam,& post eà peruenīat ad manus venditoris, certè si em- g
ptor ageret contra eum actione ex empto, succumberet:vnde debebit agere rei vendicatione,vel Publiciana,vel interdicto vti possidetis. Glos.est in l.cùm fundum.in §.ferè.in verbo,

a ✱Hoc idē voluit Paul.Castr.in d.l. Iulianus. ſ. offerri.ff. de actio. empti.Sardus.

b ✱ Ratio est.secūdùm Bar.ꝙ in primo casu opponitur ad impedīē dum processum, & sic ad vnum finem: in secundo opponit ad aliū finē, videlicet vt absoluatur. argu. c. veniens. extra de testib. Sard.

c ✱ Adde quòd contra Bart.videtur, iudicio meo, casus in l. fundus, qui Lucij Titij in versic. quæsitum. ff. de rescindend. vendi. & contra Bart.est cōmunis opi.in d.§.si quis iurauerit. ibi videas & dixi ſ.in §.item si quis postulāte.col.penul. Carcassona Sard.

d ¶ Et venditionis. Quomodo autem cognoscatur contractus emptionis & venditionis.vide per do. Alexā. de Imol. in consil. cvij. in ij. col. in iij. parte.

e ¶ Et t. adidit. Et cuius importantiæ sint ista verba.vide do. Alex. in consil. x. in vlt. col.in iiij.parte.

f ¶ Possidere.Quid autem operetur in contractu emptionis & vēditionis pactū constituti, vide do. Alexan.in consil. iij. ſ. v.col.in iiij. parte.& in consil. x.in j. col.ea.parte.Et an per tale pactum constituti trāsferatur dominiū in emptorem, & possessio, vide do. Alexand. de Imol.in consil. xcv. in ij. & iij. col. in j.parte. & in consi.xxviij.in ij. col.in ij.parte. vbi ponit an trāsferat ciuilis possessio vel naturalis, & an per appositionem pacti Precarij venditor liberet, vide per eū in consi. xxvij. in iij.columna. in secunda parte.

g ✱ Vide Paul. Castren.in dicto §.ex vendito . conciliantem istas glo. licet postmodum dicat vēditorem posse conueniri

Universidad de Deusto
Biblioteca

actione exempto ad traditionē de tentationis, tanquā de reliquiis emptionis, per l. si hæres testamento.ff.de acti.empti secutus Bal.in l.j. C.de rescind.vēd. prout ipse allegat. Et hoc vltimū mihi placet. Carcassona Sard.

a ¶ Ad fructus. Vide do. Alexan. de Imo.ī cōsi.lxxiij. in j.col.in secūda parte. vbi etiam ponit quid de emptore soluēte pretium pro parte, an pro illa parte fructus habere debeat, & efficiatur dñs illius partis. De quo vide per eūī cōsi.cxxxiiij. in j. col. in iiij. parte. vbi etiā ponit quid si sit facta promissio de vendēdo, an ille, cui sit facta talis promissio lucretur fructus.

b ¶ Vacua. Vide Feli.in c.cū Ioannes.de fide instru.

c ¶ Plena. Vide Frā. Aret.in l.j.de acquir.pos.ī xj.col. & Fel.in c.cū Io. de fide instr.

d ⁋ Vide bonū tex. in l.pen.ff.de euictione.Sardus.

a tradat.& in verbo, multis.ff. de contrahenda emptio. & no.glos. in authenti.sacramēta puberum.C.si aduer.vend.in glo.fi.in ver.custodiantur. ¶ †Item diligenter aduerte in proximis dictis dum dixi, quòd per cōstitutū dicitur tradi possessio,si venditor cōstituit se nomine emptoris posidere,quamuis traditio:quę propter hoc cōstitutū insurgit,sit ficta, tamen possessio ipsa quæ per ipsum cōstitutū acquiritur, est vera,& propria possessio,& caderet in statuto loquente de possessionibus. Casus est ad hoc singularis in l.certè.§.j.in ver.propriè possidere videor.ff.de preca.per quē tex.Ita in terminis dixit Bar.in l.ab emptione.in vlt.q.ff.de pact.& idem tenet Bar.per eūdem textum vbi hoc latissimè examinat in l.si is, qui pro emptore.in prin.in vlti.q.& ibi Imo.ff.de vsusca. & reassumpsit Bal.in c.j.§.item inuestitura.de notis feudorum.Et ad hoc,quòd ista possessio, quæ acquiritur per cōstitutū, sit vera, & propria possessio,bene facit tex. in c.accedens.extra de præbend.& idem tenet Bal.in l.j.C.quādo li.ab emp.disce.& est etiam de hoc text.in l. quod meo.in princ.& ibi ponderat Bart. in fi. ff.de acquir.pos.& idem etiā tenet do.Anto.de Bu. in c.cùm venisset. circa iij.col.extra de restitu.spo.quāuis cōtrarium, scilicet,ꝙ imò ista non sit vera,sed ficta possessio,teneat expressè Bal.in l.j.C. de suffra. & sic tam eam appellat Bal.in l.j.C.pro donato. & idem videtur velle ipsemet Bar.in l.Titia.in ij.col. ff.de verb.obli. ¶ Item aduertite quòd vēditor tenetur nedū ad rem tradendam vt prędixi:sed etiam ad fructus [a] extantes.†Item ad cedendam actionem pro pensionibus fundi venditi,si fortè illū alteri locasset venditor.l. Iulianus.§. fi fructibus. cum gl.in ver.cedere.& ibi Bar.ff. de act. emp. de quo etiā per Bart.in l.si filius.§.j.ff. de verb. oblig.& per Bald.in l.si traditio.in vlti.q.& latiùs in l.fructus.C.de act.emp.& in l.j.in iiij.col.C. de vsu. & fruct.lega. & quod notat Bart .in l.cum filio.in prin.aliās in fi.ff.de lega.j. & vide omnino Bar.post Dy.in l.fi.§.fi.ff.de iur.fis.& ibi ponit de pensionibus,& latè de fructibus siue industrialibus,siue naturalibus,per Ang.in l. diuortio.in prin.ff.solu.matrimo. ¶ †An autem vēditor teneatur tradere possessionem rei venditæ vacuam,hoc est,à nemine occupatam:Dicunt ꝙ sic.l.ij.§.j. & ibi Bar.ff.de act emp.no.gl.& Bar. in l.cùm res.C.de prob.& ibidem etiam videte per Bal.Et quando b dicatur tradi possessio vacua,[b] declarat tex.& ibi Bar.in d.l.ij.§.j. & notabilius in l.Datio.§.j.per illū tex.in eod.tit.ff.de acti. empti. vbi infert ad notabilē quæstionē,de qua per eum.& ponit notabiliter Bald.in l.fi.C.de pact.inter empt.& vend.& in l.fructus.C.de acti.empti.& glos.in l.improba.in gl.in ver. in vacuā.C.de acquirenda pos. & glo.& ibi Bartolus in l. finali. & doct.in glossa super verbo, vacuam. C. vnde vi. & ibi etiam habetis in glossa & per doct.† an sit differentia inter possessionem vacuam, & vacantem. Et qualiter probatur,possessionem esse vacuam, seu vacantem,ponit Bald.in l.fi.in prin.C.de edict.diui Adr. Ange. in repe. l.fi vacantia.C.de bonis va.lib.x. ¶ †Quæ autem dicatur possessio c plena, [c] & semiplena,& quę vacua,declarat gl.magistra in §.quod autem,super verbo,vacātis.ſ.de vsuscap.quæ glos. non est alibi in iure,secundùm Angelum,in l.si me in vacuam.ff. de acquirenda pos. Addite tamen prædictis quòd quamuis venditor teneatur tradere possessionem vacuam, non tamen tenetur tradere possessionem liberam,nisi hoc sit dictum.Et per hoc sequitur notabilis effectus,ꝙ si tradatur possessio quæ seruitutem debeat, bene dicitur tradi vacua,non tamen dicitur tradi libera.Ita notabiliter declarat,& probat Bar.per multa in l.ij.§.j.ff.de act.emp.& in l.vim facit.per illum tex.in fi.ff.de vi & vi.ar.& in l. Meuius.§. fundo.in fi.col.ff.de leg.ij. & notabi.Ange.in l.conuentionalibus.§.fin.ff.de verb.oblig.& Bald.in l.si plures.in ij.& iij.col.C.de condi.inser.be- 144 ne facit l.si pro fundo.vbi Bart.& doct.C.de transactio.†Et ideo semper vtilissimum est in instrumentis emptionum illam clausulam apponere,quæ hodie cōmuniter apponi consueuit, videlicet, Qui venditor promisit emptori tradere possessionem liberam, vacuam,& expeditam.vt in prædictis locis habetur. Cuius clausulæ effectus patet ex suprà scriptis:quia si tunc traderet cū aliquo onere seruitutis possessionem:posset agi contra eum actione ex empto d ad interesse. [d] ⁋ ¶ †Vltimò propriùs ad libellū aduertite quòd ista 145 actione ex empto agitur ad diuersa, secundùm quod notabiliter declarat Ioannes Faber & Ioannes de Platea hîc,maximè cùm sex sint,quæ consequi debet emptor à venditore ex cōtractu emptionis,quæ colliguntur ex l.ex empto. per totam legem, & ex l. Iulianus.§.ex vendito.ff.de actio.empti.Et notabiliter enumerat declarando Bald.in l.dolum.C.de peri.& commo. rei vendi. ibidem vi- 146 deatis. ¶ †Agitur enim interdum pro re vendita tradenda, vel pro interesse,si non traditur,vt in superioribus dixi, & dicam ī.in 147 formatione huius libelli. † Interdum agitur ad interesse solum propter aliud:non dico quia res nō tradatur,sed eò quia venditor rei qualitatem,puta seruitutem,celauit, vel rem vitiosam tradidit. l.j.§.j.ff.de act. emp.& ibi notabiliter Bar. vbi inter cætera ponit qualis debeat esse hoc casu forma libelli,& in l.Iulianus.in princ.& 148 l.si sterilis.§. quāuis.eodem titu.† Interdū agitur actione ex empto ad interesse propter aliud,propterea quòd fundus sub mensura promissa non præstatur.l.ij.in prin.cū gl.j. & ibi Bar.ff.de actio. emp.Et in hoc casu diligentissimè aduertite,quādo venditur fundus sub certa mensura,puta centū perticarum,an si reperiatur minoris,vel maioris quātitatis,cedat ad commodum , & incommodum,emptoris:vide tex. in l.Iulianus.§.si Titius.ff.de acti.emp.& text.notabilem in l.si seruum.§.si modus.cum glo.solenni in ver. pro numero.& ibi Paulus de Castro in eodem titulo.& tex. notabilem in l.quæro.in eodem titulo.& textus bene signandum in l. qui fundum.§. qui agrum.ff. de contrahenda emptione. Oldradus Lauren.in consil.ccxxxij.notabiliter per Abb.Panor.& ibidē Petrus de Ancharano,& Ioannes de Imola in c.per tuas. extra de dona. & notabiliter Baldus in rubr.C.de contrahenda emptione. in xxij.q.& Pau. de Eleaza. in cōmento.c.si venditori. in penulti. col.extra de emp. & vend.Sali.in l.ij.C. de contrahenda emptione. 149 † Interdum agitur ad repetendum quod datum est puta ad repetendas arras,& sic ad resoluēdum contractum:vt est text.notabilis in l.ex empto.§.is qui vina. & ibi Bart.ff. de act.empt. De hoc tamen,quomodo,& qua actione repetātur arræ datę vēditori, videte ibi Bart.& gl.in l.cōtractus. §.j. & ibi Bar.& etiam Bald. in penultima col.C.de fide instru.& Bald.in l.ij.C. quando lic.ab emp. disce.& latè Salice.in l. quod sæpe.in prin.ff.de contrahend.empt. 150 †Interdū agitur ad exhibendū,scilicet vt vēditor exhibeat instrumēta fundi venditi,propter cognoscenda confinia,vel iura venditoris,quorum instrumentorum describendorum tenetur venditor copiam facere emptori.nō autē quòd illa teneatur dare. Text. est de his nota.in l.Titius.la ij.ff.de actione empti quem textum. dicit ibi Bartolus esse bene notandum:quia,secundùm eum,potest tota die cōtingere. Addite Baldum in l.j.in fine per illum textum. C.credi eui.pign.debe.& Antonius de Butrio & Imola in c.fi. extra de emptione & venditione.Eo casu,quo venditor nollet producere,siue exhibere instrumenta, tunc seruaretur practica Inn.in c. G.perpetuus.extra de fide instrumen. vbi omnino vide secūdùm dominum Baldum in c.vasallus.ad finem.si de feud.fue.contro.in- 151 ter dominum & agna.† Interdum datur hæc actio contra venditorem,vt agat contra alium,qui damnum dedit ipsi emptori in re empta,vel saltem vt cedat actionem contra illum tertium : & est nouus modus agendi,vt ibi inquit Bartolus.Text.habetis & exemplum in l.Iulianus.§.penultimo.& ibi Bartolus,ff, de actione empti. & in simili textu in l.si sic.§.finali. & ibi expressè Bartolus.ff, 152 de lega.j. † Interdū datur hæc actio pro euictione rei vēditæ.l.nō dubitatur.cū similibus.C.de euict.Idcirco secundùm emergētiam dictorum

dictorum casuum oportebit diuersificare conclusiones libellorum 153 secundùm narrationem facti. † Eodem modo in actione ex ven- a dito [a] agitur ad diuersa,sed nō ad tot diuersitates, quas proximè vidimus in actione ex empto.Interdū enim agitur ad pretium:& hęc est principalis , & regularis conclusio.l. ex empto. in princ. & d.l. Iulianus. §.ex vendito.ff.de act.emp.& dixi ſ.latissimè. Interdū agitur ad reddendū quod plus debito est præstitū,iuxta l.fundi.§.si ruta.ff.de act.emp.& melius in l.si binarum.ff.de serui. vrb. præd.& in l.si tibi liberum.cum glo.in ver.incerti.ff.de act.emp. Interdum agitur ad factum,vt ille,qui lapides ex fundo emit,illos tollat.l.si is, qui lapides.de act. emp. Interdum agitur ad rescindendum contractum. l. si fundus.ff. de lege commissio.ita quòd in ista actione ex vendito oportebit variare, & diuersificare cōclusiones libellorum secundùm diuersitatem casuum. Istis pro introductione materiæ, & pro plenaria informatione libelli præmissis,apparet luculenter, 154 † qualis esse debeat forma libelli in actione ex empto, & in actione ex vendito vt liquet ex prædictis. Quorum libellorum formas ponit Specu.in tit.de emp.& vendi.§.si prius. & Rofre. in rubr. de actio. ex emp. & in alia rubri. de actio. ex vendi. vt refert Ioan.de Pla.hîc.Vide Spec. etiam in tit.de fruc.& lit.expen.§. viso. versic. quomodo.& in tit.de libel.concep.§.hoc quoq;.ver.item no.Inno. in c.sacro. in fin.glossi.magnæ. extra de sent.excom. Et istos allegat 155 Ioan.Fab.in §.pretium.ſ.de contrahen.emp.† Pro nunc pono in specie formam libelli , quando agitur actione ex empto , vt res vendita tradatur: Ago contra Titium , & dico quòd ab eo emi talem librum pro decem ducatis,quos sibi actualiter solui,vel offero me incontinenti soluere:quare peto eum condemnari ad dictum librum mihi ttadendum.Iste est vnus modus libellandi: & hoc casu,quando concluditur tantùm ad traditionem libri,tunc tempore ferendæ sententiæ interrogabitur reus per iudicem ad instantiam actoris an velit,vel possit rem tradere:& si dixerit quòd non, condemnabitur ad interesse: vt l. si traditio.C. de act. emp. & l. si quis ab alio.§.fin.ff.de re iudi.Et sic hoc casu ad aliud agitur , scilicet ad rem tradendam:& ad aliud fit condemnatio, scilicet ad interesse.Iste est primus modus libellandi , quem ponit in ista actione ex empto glossi. magistralis , & plenior quæ sit in iure , in l.j. in princip.in glo.mag.in ver.agitur.in princip.ff.de act.emp.Et istam primam formam libelli sustinet ibi Bar. in j. col. & vltra glossi. ibi respondet multis modis ad illud,quod proximè dixi : quia videbatur absurdum ad aliud agi,& ad aliud fieri condemnationem. dicite vt ibi per eum. Et ad istam primam practicam , videlicet de interrogatione fienda à iudice,addite glo.no.in simili,& ibi Bart. & doct.in l.si quando.§.fi.in glo.fi.in ver.non præstaretur.ff. de lega. 156 j.& Bal.in l.j.in vij.col.C.de his quæ pœ.no. † Secundus modus libellandi est,quòd postquam venditor fuerit in mora tradendi librum venditum , quòd hoc casu emptor principaliter ,& directò petat interesse tantum:vt tenet glo.in d.l.j.in prin.& ista etiam est b verissima practica,vt ibi duplicatis vicibus dicit Bar.[b] ⁋ † Tertius 157 modus libellandi est,vt conclusio conditionaliter concipiatur hoc modo:Peto reum condemnari ad librum tradendū, & si eum non tradet , peto interesse. & iste tertius modus est tutior secundùm glo.ibi.Et hunc tertium intellectum defendit, & tenet ibi Bart. & etiam defensat latè Bar.maximè à quibusdam oppositionibus, per quas visus est dubitare Ioan. Fab. hîc : & tenet ꝙ de iure isto conditionalis conclusio procedat Bart. dico in l.stipulationes non diuiduntur.in princip.in vij.q.ff.de verb.obli.& ibi sequuntur Ang. Io.de Imo.& Raph.Cu.Istam etiā formā tenet Bar.in l.naturalis.§. j.ver. quæro.extra glo.qualiter formabitur libellus. ff. de præscrip. verb.& Bald. vbi omnino videas in l. si traditio. in ij.q. C.de act. emp.vbi etiam dicit quòd nedum potest peti alternatiuè rem tradi , aut interesse dari , sed etiam coniunctiuè hoc modo: Peto rem tradi cum interesse.& talis libellus erit aptus,vt ibi per eum.Intelligetur tamen de alio interesse , quàm nos agamus hîc , vt ibi per eum. & ista tertia forma libelli conditionalis magis mihi placet, quàm ceteræ:& etiam eam approbat, & obseruat consuetudo , vt inquit Ioan.Fab.de quo hîc per eum , & latiùs in §. pretium.ſ. de emp.& vend.Et istas tres practicas vltra glossi.ſ.alleg. tangit etiam

a glos.j.in l.ij.§.item si in facto.ff.de verb.oblig. quòd in istis obligationibus facti , qualis est illa ,de qua tenetur venditor ad tradendum, quòd post moram succedit obligatio ad interesse in tantum quòd interesse sit in actione,& in petitione. Probatur in dicta l.j. in princ.ff. de act.emp. & in l.fi.& ibi Bar.ff. si quis in ius voc.non ie. De quo tamen videatis glossi. quæ contrarium vult in l.si quis ab alio.§.fina.ff.de re iudi. & Bartolus in l. stipulationes non diuiduntur.versicu.Celsus.ff.de verborum obligationib.& in l. vnica.in iiij.quæst. princ.C. de sen.quæ pro eo,quod interest.Ange. distinguentem,& ibi Fulg. impugnat eū in d.l.fi.ff. si quis in ius vo.nō ie.Imo.in d.l. stipulationes 158 non diuiduntur.in prin.in penul.col.¶ †Vltimò ad cōplementum perfectum suprà scripto rum libellorū vnū nō omitto,quòd casu , quo b petitur interesse,non est necesse ꝙ quantitas eius interesse exprimatur in libello: imò sufficit in libello, simpliciter petere interesse , siue sit interesse cōmissum , siue cōmittendum.Ita latè tenet Bar.in dicta l.stipulationes non diuiduntur.in prin.in vltima col.in x.& vlt.q.& in l.certi condictio.in princ.in v.col.ff.si cer.pe.per text.apertum in l.iij.in fi.C.de inuti. stipu.qui tex.vt ipse probat,loquitur de interesse de præterito cōmisso.Item per rationem:quia quotiescunq; declaratio incertitudinis non est in potestate actoris , admittitur libellus incertus.l.j.§. quod autem.& ibi Bart.ff.quorum leg.cū cōcor.quas ibi dedi ſ.eo. in gl.in ver.pro æstimato.sed sic est quòd declaratio interesse non est in potestate actoris,sed in iudicis subtilitate.C. de sen. quæ pro eo,quod interest.l.vnica.& §. curare.ī.eod.ergo nō cogitur actor interesse limitatum ponere in libello:& cōsequēter admittitur libellus,siue petitio incerta.Et istud tenetur cōmuniter per Citramontanos,reprobata opi.Vltramōtanorum tenentiū contrarium: & per Bart.latè in d.l.stipulationes non diuiduntur.in fi. principij. & ibi respondet Bar.ad omnia adducta per eos.¶ Succesiuè iuxta ordinem tex.sequitur vt videamus qualiter formandus sit libellus 159 in actione ex locato,& cōducto.Pro cuius introductione sciēdum est ex mente Ioan.Fabr.hîc,post Iacob.de R.a.† ꝙ ista actio ex loca to competit ad diuersa:quādoq; ad pēsionem rei locatæ:& hoc est regulare:quandoq; ad deteriorationem rei locatæ,quæ præcesserit culpa conductoris.Et de vtroq; est casus in l.ij.ff.in quib.cau. pign. ta.contrah. & in l.si vulneraueris.ff.loca.Interdū competit vt colonus debito tempore colat:& ad alia secundùm legis conuentionem.facit l.si merces.§. conductor.ff.locati. Interdū competit , vt conductor rem conductam dimittat,iuxta l.edem.&l.cōductores. 160 C.loca.†Eodem modo actio ex conducto competit ad diuersa. Interdum vt frui liceat re conducta.l.ex conducto.in prin.ff.loc.& l. si fundus.in eo.titu.quem tex.pro singulari allegat.Ludo. Roma.in l.si quis arbitratu.circa vlti.col.ff.de verb.obliga. De cuius intellectu vide Bald.in l.j.in vlt.col.in ver.septimò opponitur. C.de senten.que pro eo quod interest.& Ioan.de Imo.in l.si filio.§.fi.in fi.ff. solut.matrimo. Interdum competit vt domus conducta , vel res alia reficiatur.d.l. ex conducto. in princip.in ver. aut villa non reficitur. cum ver. sequentibus. ff. locat. Interdum competit ad interesse damni,quod secutum est ex locatione rei vitioſę.l.sed addes. §.si qs dolia.& ibi Bar.ff.locat. De cuius legis intellectu vide omnino Bar.in l.in rebus.§.item qui sciens.ff.commo.& in l.j.in vj.col. C.de senten.quæ pro eo,quod inter.& in l.tenetur.§. sed si vas.ff. de act.emp.& latius in l.Iulianus. in princ.eod.tit.ff. de act. empti. Interdū competit, vt custodia horreo locato exhibeatur , quando ita conuentum est.l.ex diui.C.loca.in l.dominus horreorū.in prin. ff.loc.Interdum competit ad expensas,quæ necessariò, vel vtiliter factæ sunt in re conducta,dicta l.dominus horreorum.§.j.ff.loca. De quo etiā videatis Bald.in l.j.C. de iure emph. Et notate quòd quamuis colonus, vel inquilinus deiiciatur à re conducta propter

¶ Ex vēdito. Addo do. Barth. Soc. in consi. cclij. incip. in causa dñi Ioannis. versi. iiij. cad. conclu. in ij. parte. quòd actio ex vendito datur ex cōtractu informato ad retradendum, & resoluendum: & si competat actio ex empto ad retradendum, talis actio non solum datur ad merū factum, sed etiam ad dandum,& contra habentem facultatē tradendi,vt præcisè tradat.

⁋ Et respondet ad l.si seruum.§.fi.ff. de verb.oblig. vt per Bart. in d.l.j. Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Locata. Adde do. Barth. Soci. in c. si. ex v. incip. visa narratione. versi. secundū fundamētū. in fi. in j. parte. quòd locator ad hoc teneatur facere, & curare, vt cōductor habeat rem vacuam, & expeditam, vt illa vti posit: aliàs tenetur conductori ad interesse.

b ¶ De pēsione. Sed quid si pensio esset remissa arbitrio tertij, an si il lenon arbitretur, possit à persona recedi, & ad arbitrium boni viri recurri: vide do. Barth. Soc. in cōsil. xliiij. incip. in presenti. ver. quare magis. j. parte.

c ¶ Actio in factū. Quibus actionibus ad petī possit locatiōes quas facit doctor, vel medicus de operis suis, vide do. Barth. Soc. i cōsi. cxcvj. inci. circa præsentem. versi. tertiò ista opin. in ij. parte. vbi etiā ponit q̄ non differunt ab ea, quam facit famulus de suis. & ibidem ponit etiam quid de medico conducto ad certum tempus à cōmunitate pro certo salario: an finito tēpore si eu rauerit infirmos, vt prius, sibi debeas, licet renouata conducta non fuerit.

pensionem non solutam, repetunt tamen expensas necessariò, vel vtiliter factas in re conducta. Tex. est de hoc, & ad multa notabilis, vt
161 ibi inquit Barto. in l. colonus. in princi. ff. loca. ¶ † Quid autem iuris sit in emphyteuta, qui cecidit à iure suo per canonem non solutum, an nihilò minùs repetat melioramēta per eum facta in re emphyteutica: ponit notabiliter Bar. in d. l. colonus. & Bald. ibi, & in rubr. C. de iure emphy. in prin. Interdum agitur, vt cōductori liceat tollere, & auferre ea, quæ ipse ædificio, vel rei conductæ adiecerit: vt d. l. sed addes. §. si inquilinus. ff. loca. Potest etiam agi ista actione ex conducto ad alia pleraque, quæ colligi possunt ex discursu tituli. ff. de loca. Idcirco secundùm diuersitatem emergētium casuum debent diuersæ cōclusiones formari: vt ex præ-
162 dictis apparet. ¶ † Item aduertite quòd locatio & conductio dicuntur propriè, quādo merces soluenda à locatore consistit in pecunia numerata. Si autem merces non consisteret in pecunia numerata, sed in alia quantitate, puta quia quis cōcelsisset alicui fundum pro decem saccis in annis, vt quotidie fit: tunc ista non esset locatio, sed contractus innominatus, facio vt des. Text. est multùm not. in l. j. §. si quis seruū. ff. depositi. De cujus intellectu, & limitatione vide glo. no. in l. si pecuniam. in prin. ff. de condi. ob cau. in glo. j. in ver. acceperis. & latiùs in glo. in ver. repetetur. & ibi Bar. in iij. col. versi. contra hoc oppo. & vide etiam Barto. in l. naturalis. §. at cum do. per illū tex. ff. de prescrip.
163 ver. & glo. s. de locato. in princi. in ver. merces. ¶ † Aduertite, q̄ etiam isto casu, si dicerem in libello, q̄ locaui alicui fundum pro decem saccis frumenti: licet verba sint impropria, vt s. dixi, tamē libellus sustineretur, & intelligeretur, locaui, id est, vsui concessi. Text. est in l. si olei. cum gl. j. C. loca. quem Bart. ibi multùm notat ad hoc, & mandat teneri menti pro sustentatione libellorum. Et idem dicit Bar. in l. si merces. §. vis maior. iuxta prin. ff. loca. Et ita etiam tenet do. Anto. in c. constitutus. per illum tex. extra de religio. do. & Bal. in ru. C. de iure emphy. Accedant quæ dixi vobis in §. omnium. suprà eodem titu. in materia libellorum circa sustentationem
164 libellorum. ¶ † An autem locator de necessitate debeat apponere in libello qualiter accommodaui patientiam, ita quòd con-
a ductor vti potuit re locata [a], vide Inno. tenentem quòd non, nisi eo casu, quo esset cōtractus innominatus, vt statim dixi: quo casu, sicut & in aliis cōtractibus innominatis, requiritur expressiò perfecti implementi pro parte sua: aliàs non competeret actio. l. ex placito. C. de rerum permu. & dixi s. in glo. in ver. ex permutatione. Ita Inno. in c. j. extra de libel. obla. quem refert, & impugnat Ange. de Are. non hîc, sed in §. sequens. ad fi. s. eodē. tenens quòd imò illa verba, præstita patiētia, semper sint necessaria in libello, siue sit propria locatio, siue sit contractus innominatus. Motus per quædam
165 leuia, ad quæ facillimum esset respōdere. ibi videte per eum. ¶ † Ité diligentissimè aduertite quòd si nulla præcessisset locatio domini, sed aliquis simpliciter inhabitasset domum, quòd hoc casu non esset agendum actione ex locato, sed condictione sine causa ad id, quanti conducturus fuisset. Ita singula. Barto. argu. illius text. in l. in summa. §. instrumento. ff. de conditio. indebi. de quo etiam videte Ioan. And. in addi. ad Specula. in titu. de locato. §. postquam. Bald. in l. item quæritur. §. qui impleto. ff. loca. & multùm no. Bal. in l. contractus. C. loca. vbi signanter inquit vnum, quod est quoti-
166 dianum, † quòd vxor inhabitans post mortem mariti sui in domo, quæ fuerat locata marito suo, quòd teneatur ad pensionem competentem taxandam officio iudicis, nisi stet iure familiaritatis cum
167 hæredibus viri: vt ibi per eum not. † Ego circa suprà scripta puto, & teneo quòd in casu suprà scripto quando aliquis inhabitasset domum simpliciter, nulla præcedente locatione, quòd in libello nedum concludi posset ad id, quanti conducturus fuisset, sed etiam ad id, quanti domus consueta esset locari: per text. no. in l. excepto. in verbo, iuxta præteritam consuetudinem. C. loca. & ibi omnino vide Cy. & quæ pulchrè notat Barto. in l. in hac stipulatione. ff. de damno infec. Et ista secundùm Ioan. de Pla. conferunt hîc ad id, quod tota die contingit. Ecce, dico tibi, vade, & inhabita talem do-
b mum meam, & bene posteà erimus in concordia de pensione [b]. Habetis ex prædictis qualiter hoc casu esset formanda conclusio in
168 libello. ¶ † Ego addo ad ista esse necessariò videndum Bal. in l. contractus. in fin. iij. col. C. de fide instrumen. signanter volētem, quòd vbi aliqua res esset locata simpliciter, non expressa certa quātitate, quo casu merces ex consuetudine præstatur. d. l. excepto. C. loca. quòd hoc casu iste erit contractus innominatus, & ageretur actione præscriptis verb. & idem voluit Bald. in l. si. C. de contrah. emp. Et pro hoc ego allego tex. not. & expressum in terminis nostris in l. si tibi pollienda. versus finem. ff. de præscrip. verb. & quod voluit Bar. in pe. col. in l. ex placito. C. de rerum permu. vbi signanter vo-
169 luit † quòd si posui librum meum vendendum penès aliquem stationarium siue bidellum, & nihil expressè dictum sit de mercede, quæ dari debet ipsi stationario: dicit Bald. quòd iste erit contractus innominatus: & consequenter ageretur actione præscriptis ver-
170 bis. & pro eo bene facit d. l. sit ibi pollienda. ¶ † Item diligenter aduertite quòd in istis, qui exhibent operas suas, quę consistunt in artificio, vel in aliqua arte, vel scientia liberali, quòd non dicitur locatio, & conductio, sed magis dicitur præberi opera beneficij causa. Vnde inter aduocatum & clientulum, inter medicū & infirmum, inter doctorem & scholares, non potest dici locatio, nec conductio: nec competit actio ex locato, vel ex conducto: & hoc propter
c notabile exercitium: vnde cōpetit actio in factum [c]. Istud est, quòd in terminis voluit singu. Bart. in l. j. in princip. ff. si mensor fal. mo. dixerit. qui hoc no. ex text. & ibi etiam ponit glo. in versi. honorarium. & Bald. in l. j. C. de suffr. Et propterea in hoc errauit glo. quamuis ipsi non dicant, in l. Marcus à Flacco. in glo. j. ff. loca. quæ voluit expressè contrarium, tenens quòd infirmo competat actio
171 contra medicum ex conducto. quod est falsum, vt s. dixi. ¶ † Ex suprà dictis liquet clarissimè qualiter formandus sit libellus in actione ex locato, & in actione ex conducto. Quorum libellorum formas ponit Spe. in titu. de loc. §. postquam. & Rof. in rub. de actione ex locato, & conducto. secundùm quod refert Ioan. de Platea hîc. Et si vultis in specie videre libellum, videte Ioannem de Platea hîc. Ange. in §. sequens. in fin. col. s. eodem. Sed cùm aliter non expediat, delibero non denigrare fruſtrà papyrum. ¶ Succesiuè iuxta ordinem text. esset videndum de forma libelli in actione negotiorum gestorum, in quo putaui remissiones sufficere ne hic §. nimis
172 grande commentarium sortiatur. ¶ † In primis tamen sciendum est, quatuor modis dici negotium nostrum, ita quòd nobis, & contra nos competat directa, & cōtraria actio negotiorum gestorum, quos enumerat glo. magistra sin. in versi. ipso gestu. in l. si pupilli. §. quid ergo. ff. de nego. gest. & Barto. in ead. l. si pupilli. §. item quæritur. addit alios tres modos: & consequenter septem sunt genera
173 negotiorum, † quæ ibi habetis posita: & eadem habetis per Ange. de Areti. hîc, & latiùs per Ioannem de Platea hîc: vnde secundùm diuersitatem negotiorum diuersissimæ essent conclusiones libellorum. Et ad ista genera negotiorum, vide etiam glo. fi. in l. si pecuniam. in versicu. actionem. C. de negotijs gestis. Cyn. in l. si mandatum. in princip. C. de negotijs gestis. Barto. in l. quamuis. cum l.
174 seq. ff. solu. mat. & in l. mandati. ff. de nego. gest. ¶ † Et econtra, si vultis videre aliquos casus notabiles, in quibus gerens negotium alterius vtiliter, ad nihilum tamen habet actionem negotiorum gestorum contrariam contra eum, cuius negotium vtiliter gesit, videte glo. no. & ordina. & vnicam, & ibi doct. in l. si paterno. C. de neg. gest. & glos. not. in fi. in l. Nesennius. ff. de neg. gest. & per Ang. hîc

175 hîc. ¶ † Et si vultis videre casus, in quibus dominus etiam alterius gestione obligatur, sed non in solidum, videte glo. ordinariam.
176 §. j. in verbo, obligatum. s. de obliga. quæ ex qua. contra. ¶ † In ista autem actione negotiorum gestorum tam directa, quàm contraria, habetis formam libelli per Spec. in titu. de iudic. §. generalia. ver. sequitur. & per Rofre. in tit. de ac. neg. gest. secūdùm quod hîc referunt Ioan. de Pla. & Nico. de Neap. hîc, in iij. q. & Vltramontani extra glo. Et formā libelli ponit Bald. in l. ij. ff. de neg. gest. per illum tex. vbi bonus est tex. ad hoc, vt ibi etiam notando dicit Bar.
177 ¶ † Et de forma probandi videte etiam glos. in l. j. in prin. in glos. mag. & ibi Bar. in ij. col. Bal. & Ang. & alios. ff. de eden. Barto. in l. si mandatū. C. de neg gest. & do. Anto. in c. ij. extra de libelli obla. & quod not. Bal. in l. si pecuniam. in fi. C. de neg. gest. & ista sufficiant.
178 ¶ † Et formam huius libelli ponit etiam Ange. hîc, sed latiùs, &
179 plenius Ioan. de Plat. hîc, quem videatis. ¶ † Qualiter autem formandi, sint articuli, & qualiter fiendæ sint positiones in ista actione negotiorum gestorum, vide tex. in l. sed an vltra. §. j. & ibi Bar. no. ff. de neg. gest. & Bart. notabiliter in l. si mandatum. C. eo. Et eius verba habetis simpliciter relata nullo addito per Ang. hîc. ¶ Succesiuè iuxa ordinem text. sequitur de actione mandati, depositi, pro socio, & commodati. In istis quatuor actionibus habuistis suos particulares libellos, cum suis opportunis materiis in §. sequens. extra glos. s. eod. tit. ¶ Sequitur nunc regulato ordine de actione tutelæ, circa quam Ange. hîc fecit quasi vnum tractatum tutelarum, colligendo hîc per viam summæ quasi omnia tradita per Bar. & alios scribentes in locis suis ordinariis: quod non est aliud, quàm materias extra loca sua ordinata impertinenter extrahere.
180 ¶ † De formis autem libellorum in ista actione tutelæ tam directa, quàm cōtraria, item & in actione protutelæ tam directa, quàm contraria, iuxta l. fin. ff. de eo, qui pro tuto. & declarauī s. in glos. in verbo, tutelæ. Item & in vtili negotiorum gestorum de qua loquitur rub. ff. de contraria tutela, & vtili actione. Item & in materia suspecti tutoris, & in actione de tutelis, & rationib. distra. de qua loquitur rubr. ff. de tut. & ratio. dist. & potissimum l. j. §. de rationi-
181 bus. & l. ij. illius titu. ¶ † Item & in actione in factum subsidiaria, quæ competit contra magistratum, qui malum, vel non idoneum tutorem dedit: de qua loquitur titu. ff. de magistra. conuen. & est glos. magistra in §. sciendum. in verb. subsidiaria. s. de satisda. tuto.
182 † Item & in actione in factum ad interesse contra falsum tutorem authorantem, de qua loquitur maximè l. nouissimè. ff. quod falso tuto. authore. & glos. solennis & magistra in ver. non fuerit.
183 in l. j. in prin. in eod. ti. † In istis omnibus habetis formas libellorum per Spe. in tit. de iud. §. generalia. ver. sequif. in fi. illius §. per Rofr. in tit. de actio. tuto. & in tit. de cōtraria actio. tute. & in tit. de actio. protute. & in tit. de vti. actio. nego. gest. cōtra curatorem. & in tit. quod falso tuto. autho. & in tit. de actio. cōtra magistratū. secūdùm quod refert Io. de Pla. hîc. Et in actione tutelæ directa, quæ datur contra tutorē, habetis formā libelli per Ang. hîc: & latius per Io. de Pla. hîc. & vide glos. in l. j. in princip. & ibi Bar. Bal. Ang. & alios. ff. de eden. & Salic. in l. edita. C. de eden. & domi. Anto. de But. in c. ij. extra de libel. obla. & quòd notabiliter in terminis nostris dixit Bart. in l. j. circa ij. col. C. si aduer. rem iudi. vbi dixit nota. Bartol. per illum tex. cum glo. quòd non solùm procedit libellus in actione tutelæ, si peto condemnari tutorem ad reddendum rationem administrationis, cum assignatione reliquorum, secundùm quod concludunt, & declarant Ange. & Ioan. de Plat. hîc, verum etiam contra ipsos procedit libellus, si peto condemnari tutorem ad dandum certam quantitatem occasione administrationis: vt ibi per Barto. de quo etiam vide Ang. in l. j. in prin. ff. de eden. & in l. cum
184 proprio. C. si quis alte. vel sibi. ¶ † Succesiuè iuxta ordinem text. esset libellus in actione pignoratitia: cæterum quia non est multi artificij, sufficiāt etiam in ea opportunæ remissiones. Vnde de forma libelli in actione pignoratitia tam directa, quàm contraria, videatis Specu. in titu. de pigno. §. j. & Rofre. in titu. de pigno. actio. & in ti. de contra. pigno. actio. secundùm quod hîc referunt Ioannes de Platea, & Nic. de Neapo, hîc, in iij. & vlti. q. extra glo. & vide glo. & ibi not. Barto. in l. cùm debitor. ff. de pigno. actio. & habetis
185 in specie per Angel. & latius per Ioannem de
a Platea hîc. ¶ † Et, si vultis scire differētias, quæ sunt inter pignoratitiam actionem, tam directam, quàm contrariam, & actionem hypothecariam, videte glo. solennem in §. tertij. versi. æmula. & melius in verbo, ealdē res. in procemio Digestorum. & dicit Barto. quòd aliàs in corpore iuris non habemus meliorem gloss. illa. & ibi videte melius per Barto. qui ponit in quibus conueniant, & in quibus differant suprà scriptæ actiones. Cuius verba simpliciter sequitur, nullo addito, Ange. hîc. Et vltra differentias ibi traditas, videte etiam aliam differentiam per Barto. in l. si rem. §. propriè. per illum text. ff. de pigno. actio. & ibi etiam per illum textum in ver. propriè. ponit singulariter Barto. an statuta loquentia de pignore, habeant locum in hypotheca, vt ibi per eum. ¶ Sequitur in tex. de actione familiæ erciscundæ, & actione communi diuidundo. in istis vide particulariter libellos vnà cū suis opportunis materijs in §. quædā. s. eod. ¶ In actione autem præscriptis verbis, quæ pro æstimato competit, vidimus eius libellum vnà cum sua materia. s. in gloss. in ver. pro æstimato. Eodem modo in actione præscriptis verbis ex permutatione, vidimus libellum vnà cum sua materia. s. in gloss. in ver. ex permutatione. ¶ Superest vltimo loco, vt videamus libellū in petitione hæreditatis, quæ vltimo loco enumeratur hîc in text. Pro introductione materiæ videnda sunt aliqua circa istam petitionem hæreditatis, quæ multum conferunt ad formam libelli.
186 † In primis, cui competit ista actio. Et expeditum est, quòd directa petitio hæreditatis competit illi, qui est hæres de iure ciuili, siue ex testamēto, siue ab intestato, siue per se, siue per mediā personam etiam extranei: vt l. j. ij. & iij. in princip & §. j. & fi. ff. de peti. hære. & quod in istis locis notat glo. maximè in d. l. ij. & iij. in glo. magna. Et intantum ista sunt vera, quòd etiam si ante me fuissent mille successores, quorum vnus successisset alteri, ego, qui sum hæres vltimi, possum me dicere hæredē primi, & petere hæreditatem primi defuncti, tanquam eius hæres: quamuis ab eo non sim institutus hæres, nec etiam succedam ab intestato: imò plus, etiam non facta mentione illorum, qui medij fuerunt in successione, & talis li-
187 bellus procedit: quia † qui hæredis est hæres, etiam primi testatoris
a est hæres: vt l. paterfa. [a] primis tabulis. in fi. de vulg. & pupil. quem ibi in terminis notat Barto. pro dicto libello, & ibidem alij scribentes post eum. Ad idem text. in l. fi. C. de hęredi. institu. quem etiam not. ad hoc Barto. ibi, & latiùs Bald. in xvij. q. & in seq. q. & seq. & etiam in xxij. q. Ad idem est text. in l. iij. & ibi glo. mag. circa mediū. & ibi Barto. ff. de peti. hęred. ad idem text. in l. si quis filium. §. fi. & ibi Barto. in bonis lecturis. ff. de acqui. hęre. & ibi moderni post eū. & Barto. in l. si defensor. §. illud. ff. de interroga. actio. & Barto. licet non ita clarè, in l. & an eandem. §. actiones. in fi. ff. de exceptio. rei iudi. Imo. in l. iij. ff. de vulg. & pupilla. & in l. iij. §. ex pluribus. ff.
188 de acquiren. posses. in notabilibus. ¶ † Et per ista dicebat etiam Barto. in d. l. si. C. de hæred. institu. quòd si aliquis fuit hæres patri suo pro vna parte ex persona sua, & pro aliis partibus ex persona fratrum suorū præmortuorum, quòd nihilo minus rectè agit, licet in libello simpliciter se esse hęredem patris sui in solidum dicat, per suprà scripta. Dixit tamen ad suprà scriptorum limitationem, & declarationem Barto. in d. l. si defensor. §. illud. per illum text. ff.
189 de interroga. actio. † quòd si interesset legatarij, fortè propter legata, vel substitutiones, vel fortè propter separationem bonorum, quam à iudice impetrauerat, & sic propter hoc deliberatio aduersarij impediretur, posset iudex ad instantiā partis interrogare an sit hæres in totum ex persona sua, an verò per mediam personam, id est, alterius: & consequenter an sit hæres mediatè, an immediatè: & ad hoc cogetur respondere. Quòd dictum sequuntur etiam Canonistæ, vt Anto. de But. Imo. & Abb. Panor. in c. ij. extra de lib. obl. Et per hoc ego credo non esse veram vnam limitationem, quam ad suprà scripta tradit Ioannes de Platea hîc, vbi dicit quòd eo casu, quo facta esset distinctio, & separatio bonorū, & hæreditatis primi defuncti, & eius hæredum ad instantiam creditorum, quòd isto casu prædicta non habent locum: vt isto casu posset quis

a ¶ Paterfam. Vbi ad hoc vide Frā. Are. & domi. Ias. May. & Fran. in l. cum filio. in vij. col. de leg. j. & in l. cū filio. de vulg. & pupil.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱Aduerte, quia d. l.ij.nihil facit:nã loquitur in additiõe hæreditatis, in qua necessariò quis tenetur scire vtrũ ex testamẽto vel ab intestato adeat: vt latè per Barto.in repe.l.is potest.ff. de acqu. hæred.nos loquimur in eo,qui post additionẽ agit petitione hæreditatis:quo casu quid agendum sit, videtur apertè docere nos iurisconsul. in d. l. si defensor. §. illud.ff. de inter. actio. vt non teneat exprimere,nisi aduersarij interlit: & tũc ad eius petitionẽ exprimã. Et nunquid eius interfit, vel non,relinquitur cognitiõi summariæ iudicis: vt d.§. illud. & ideo videtur quòd libellus absque tali expressione sit admittendus, ex quo interesse aduersarij mei probabiliter possum ignorare, argu. l. j.§.quia autem.ff. quor. leg. & eorũ quæ tradit Bart. in l. voi autem.§. qui illud, aut illud. ff. de verborum oblig.& latè vidimus s.i §.sed istæ. col. xiiij. & xiij.& videbimus J.in §. curare.col. ij. versic.secundò fallit. Sed attẽde quia contra prædicta facit quòd imò expressio talis requiratur.Nã hæres agendo petitione hæreditatis,petit se declarari hæredem : vt per Bart. in l.j.in princip. col.ij. ff. de edend. & l. regulariter.cum l. seq.ff.de peti.hæred. quo casu sine tali expressione non videtur q aduersarius commodè deliberare possit vtrum velit cedere,vel cõtendere: ergo debet exprimi, arg. l.j.in princ. ff. de edend.& cle.ij.vt lite penden. posset enim esse quòd si contenderet se hæredem ex testamento, aduersarius vellet litigare, secus forsan ab intestato, simpliciter,& in solidum dicere se hæredẽ primi defuncti.Alleg.ad hoc l.si creditores. & ibi Barto.ff.de sepa.bo. quia imò vult Bart.contrarium in d.§.illud.vt suprà retuli, dum vult quòd etiam si interfit aduersarij, quòd esset quãdo facta esset separatio bonorum, vt suprà declaraui, tamen semper illa simplex petitio admitteretur, quamuis posteà ad instantiam partis posset iudex interrogare, vt suprà. Nec obstat d.l.si creditores.& ibi Barto.in fin.quia solum dicit ibi Bar.per illum tex.quòd quamuis facta aditione per hæredem efficiatur totum vnum patrimonium hæredis: & est glos. in ver.per vnum.in l.j.§.veteres. ff.de acquirenda possessio.& dicam circa hoc infrà multa pulchra: tamen si fuit impetrata separatio bonorum ad instãtiam creditorum, hoc casu debebunt vendi bona defuncti, tanquam defuncti,non tanquam hæredis,per illum tex.in ver. quasi defuncti bona. Quod reputat Bald.ibi multùm not.quia hoc fateor. Et nihil penitus obstat prædictis, quòminus etiam impetrata separatione bonorum non posit agens in libello dicere simpliciter se esse hæredem in solidum primi defuncti. Nec per hoc nego quin si posteà deueniendum sit ad venditionem bonorum, quòd facta separatione debebunt separatim vendi bona defuncti,tanquam defuncti,non tanquam hæredis,per d.l.si creditores.
190 cum ibi notatis per Barto. ¶ †Item prædictis, inquantum dixi quòd ille, qui est hęres vltimi, potest dicere se hæredem primi testatoris, nec propterea libellus vitiatur, addite illud , quòd singulariter dicit glo.singu.in l.iij.in glos.mag. in ver.intendere.ff. de petit.hæred.quòd est adhuc fortius, videlicet q si primus , puta Seius mortuus sit ab intestato,nullo penitus condito testamento,& ille,cui immediatè succesi,puta Titius,fecerit testamentum,in quo instituerit me hæredem, q ego in libello possum dicere me hęredem illius primi Seij ex testamento, quamuis ipse nullum fecerit testamentum, qd̃ est secundùm illam gl. mirabile. Eodem modo econtra , si ille primus Seius fecisset testamentum,& ille Titius ab intestato decessisset,ex cuius persona ego venio :certè possum in libello me dicere hęredẽ ab intestato illius primi Seij, quamuis ipse condiderit testamentum. Et hoc ideo,quia debet attendi causa proxima, & non remota, scilicet an vltimo loco defunctus, cui ego immediatè succedo, fecerit testamentum, vel ne.Bartolus tamen ibi aliter distinguit.ibi
191 videte per eum. ¶ †An autem in libello petitionis hæreditatis teneatur quis exprimere an sit hęres ex testamento,vel ab intestato,an verò sufficiat simpliciter dicere se hæredem , determinat vbique Bar. q non sit necesse exprimere: quemadmodũ non est etiam necesse exprimere an quis sit hæres immediatè per se,an verò per mediam personã, vt s. vidimus: quia secundùm Bart.cùm petitio hæreditatis sit in rem, & vniuersalis, admittitur petitio vniuersalis causa nõ expressa : vt l.sed & si lege. §. petitio. ff.de peti.hære. & in l.si mater.in prin.ff. de excep.rei iudi.Causa tamen cognita, secundùm eum , si videret iudex multum interesse rei conuenti posset cogere actorem ad declarandum per d.l. si defensor.§.illud.ff. de interrog.ac. & dixi s.ita tenet Bar.in d.l.ij.ff.de peti.hæte. De quo tamen quia nõ est sine dubio, & multi tenẽt contrariũ, q imò quis teneatur exprimere in libello an sit hæres ex testamẽto, vel ab iteſtato: videatis etiã tex.& ibi Bar.in d. l.si defensor.§.illud. & tex.in l.j.in versi.velut
a ex testamẽto. [a] ✱C.de succes.edi.& ibi Bal.qui illum ponderat ad hoc cõtra prædicta. Videatis etiam per Bal.in l.j.in prin.ff.de eden.in xx. col.dum format libellum in petitione hæreditatis.& per eũdem in l.edita.in repe. Paduana, in xx.col.C. de eden.& in l.Gallus.§.j.in pe.col.ff.de lib.& posth.& in l.si is,ad quem.per illum tex.ff.de acquir.hære. & ibi etiam Pau. de Cast.& Spec.in ti.de actore. §.j. ver.item quise dicit. & ibi etiã per Bal.in addi.& per Hosti. Io. And. & alios in c.ij.extra de libel.
192 obla. ¶ †An autẽ in libello petitiõis hæreditatis quis teneatur specificare res hæreditarias:dicite q nõ: imò sufficit simpliciter petere hęreditatem,rebus nõ specificatis. Gl.est no.in l.j.in prin.ff.de edẽ. & in gl.mag.paulò post prin.quã sequuntur cõmuniter doc.ibi,vt Bar. & pro ea bene facit tex.in l.sed & si possessori.§.si cũ de hæreditate.ff.de iureiur. Bene facit tex.in l.iij.& in l.si quo tẽpore.ff.de peti.hær.vbi in tali iudicio petitionis hęreditatis intelligũtur compræhendi etiã ea , quæ post libellũ productũ cœpta sunt possideri per ipsum reũ conuẽtum:& sic ea, quæ nõ fuerunt specificè petita in libello. De quo etiam vide Sali. vbi hoc limitat in d.l.edita. C.de eden. Accedat qd̃ in simili dicimus in dote, q etiã est iudiciũ vniuersale,sicut & petitio hęreditatis:vt per Bar.& alios doc.in rub.ff. sol.ma.cũ suis cõcordantiis,in qua dote procedit etiã libellus,si aliquis simpliciter petit cõdemnari ad restituendã dotẽ, nõ facta specificatione alicuius rei dotalis: vt per Bar. in l.si. C. de sen.quæ sine certa quãti. & ibidẽ per Bal. Ang.& Sali.& per Bal.in l.j.in prin.in
193 iiij.col.ff.de edẽ.& per Bal.& Mode.in l.j.ff.so.ma.& per Bal.in addi.ad Spe.in ti.de sentẽtiis.in iiij.col.& Pau.de Ca. & alios moder-
nos in rub.ff.sol.ma. ¶ †Item aduertite q petitio hæreditatis competit,siue quis sit hæres in solidũ, siue pro parte: vt l.licet minimã. cum si.ff.de pe.hær.dummodo illa pars sit quota hæreditatis: & sic contineat iura actiuè & passiuè:vnde nõ competeret habẽti quotã bonorũ,iuxta l.si quis seruũ. §.fi.& l.seq. & ibi gl.iũctis ibi latè traditis per Bar.ff.de leg.ij.& tex.in l.mulier. §.fi.cũ gl.& ibi per Ang. & alios.ff.ad Treb.& l.non amplius.§.fi.cum l.seq.& ibi etiam per Ang.& alios.ff.de leg.j.& istud est multũ vtile.Et facit q filio instituto in legitima sua tantùm,vel acceptãti suã legitimã,tantũ,& alia hæreditaria repudiãti,nõ competat petitio hæreditatis:cũ legitima non sit quota hęreditatis,sed quota bonorũ.l.Papinianus.§.quarta autem.ff.de inof.test. & tenet Bar.in l. ex facto.magna.in ij.col. ff. de hære.instit.& Bal.in l.quoties. C.de hær.instit. quicquid tenuerit Ang.in l.ita tamẽ.§.si patronus.ff.ad Treb. per illũ tex.ad quẽ respondere vt ibi per Imo.& Ange.de Are.hûc, qui vltimò subdit q
194 ista opinio obseruatur in practica. ¶ †Cõtra quem autẽ detur petitio hæreditatis.est expeditũ:quia datur cõtra possidentẽ pro hærede,id est,cõtra putantẽ se hęredem,cũ non sit,siue bona fide credat se hæredẽ,cũ non sit,siue etiã mala fide,sciens se nõ esse hęredẽ, contendat tamẽ se hæredẽ, vt l,pro hærede.in prin. cũ gl.j. mag.ff. de pe.hęr. quæ magistraliter declarat quot modis capiatur iste terminus Pro hęrede:& quãdo sit titulus,& q in materia nostra non est titulus:quia si esset titulus,pe.hær.nõ daretur cõtra titulo possidentẽ: vt statim j. latè,& notabiliter subiiciã.Et similẽ gl.habetis in
195 rub.ff.de vsufc.pro hęrede.& ponit Bar.in l.j.ff.pro hęrede. ¶ †Itẽ datur ista petitio hæreditatis contra possidentẽ pro possessore,hoc est,cõtra eũ,qui simpliciter, & sine aliquo titulo possidet, nec vllũ titulũ possessionis scit allegare,nisi quia possideo: vt prædo,fur,raptor,& quilibet malæ fidei possessor.d.l.pro hęrede. §.fi.cum l.seq. & in prin.legis seq.& l.regulariter.ff.de pet.hęre. Et idẽ etiã esset,si allegaret titulũ,& eũ probaret, esset titulus inualidus,hoc est, titulus,qui habetur pro non titulo:vt l.nec vllam.§.j.cum gl.in verbo, sciens.& ibi Bar.ff.de pe.hære.Regulariter autem petitio hæreditatis

vel econuerso.possum respondere q hoc casu propter interesse aduersarij eo petẽte prætor coget agẽte me exprimere.vt d.§.illud.eo verò non opponente,libellus procederet,vt suprà dixi. Cogitabis tamẽ. Carcassona Sardus.

a tatis non datur contra possidentem titulo vero, & iusto, [a] ✱sicut nec Publiciana: vt l.siue autem. §. si duobus.ff. de Publi. Et de hac, scilicet Publiciana ,dixi latè in §. sed istę.s.eo. Et in terminis nostris,quæ sit ratio quare petitio hæreditatis nõ datur contra titulo possidentẽ:Vnã ponit glo.in l.hæreditatis. in verbo,cõpellat.C.de pe.hær. Aliam ponit glo.in l.hæreditatem.in glo.fi.mag.C.in quib. cau.cessat longi temp.præscrip.& ambas repræhendit Bart. in d.l. hæreditatis.vide ibi per eũ.& ibi Bar.assignat verã rationem doc. quæ communiter tenetur:& fuit ratio antiquorũ: vt Cy. in l.cogi. C.de pe.hære. Nam illæ,qui agit petitione hæreditatis,fundat se solum ex titulo suo.Si igitur aduersarius cõuentus possidet, & cũ titulo,habet titulũ sicut ipse : & sic habet æquale ius: vnde cùm habeat istud plus, q possidet,meritò nõ debet posse conueniri petitione hæreditatis.Et si diceres,attenta ista ratione pro vera , sequeretur q etiã rei vendicatio non deberet dari cõtra titulo possidentem:quod tamen est falsum : vt l.vnica.cũ simil.C.de alie.iudi. mu. causa fact.Respondet no.Bar.vbi s. q agens rei vendicatione non fundat solùm se ex titulo,sed etiã ex iure quod habet in re,eo quia dominus:nil mirũ ergo,si competit etiam contra titulo possidentem.Hinc est, q si hæres vellet se fundare nõ tantùm ex titulo , sed etiam ex iure,quod habet mediante persona defuncti,& sic ex dominio suo,posset agere,nõ dico petitione hæreditatis,sed rei vendicatione,etiã contra titulo possidentem.Est tamen verũ, q magis grauaretur:quia haberet necesse probare dominiũ, cuius probatio
b est difficillima, [b] ✱prout latè dixi in §.sed istæ.s.eo.quod nõ est in petitione hæreditatis , in qua sufficit probatio solius tituli, scilicet q sit hęres.Et suprà scriptã rationem ponit etiam Bar.in l.pro hærede.in prin.ff.de peti.hęredi.& eã sequitur Ang.in l.Pomponius. aliàs incipit,si ex æquis.ff.de rei vendi.& Ang.& Imo.in l.si is, qui bonis.ff.de acquiren.hære.de qua etiam vide Bald.in d. l.hæreditatem.C.in quib.cau.cessat longi temporis præscriptio.Et per istam rationẽ,quæ est cõmunis apud doc.ego puto posse repræhendi illud singulare dictũ,& singularem limitationẽ ad suprà scripta Bal. in l.fi.in ix.& etiã in xj.oppo.C.de edic.diui Adri. tol.de quo dicto Bal.tantùm gloriatur,& tam magnũ festũ facit: vbi dixit q regula suprà scripta,quæ habet q petitio hæreditatis nõ datur contra titulo possidentem,procedat , quando ille titulus istius, qui possidet, præcessit mortem testatoris: sed quãdo titulus,& possessio fuissent adepti mortuo testatore,tunc,secundùm eũ,non excluditur petitio hæreditatis,nisi esset completa præscriptio. Et cõsequenter stat, secundùm eũ, q cõtra possessorem rei habentem titulũ nouũ quæsitum post mortẽ testatoris,bene datur petitio hæreditatis. Quod dictũ pro singularissima limitatione regulæ prædictę dicit ibi Bal. esse tenendũ menti,& esse nota perpetua dignũ:& dicit q miratur hoc à nemine fuisse animaduersum, vt verbis suis vtar.Nã,iudicio meo, si nos attendimus rationem cõmunem doctorũ s.relatam q petitio hæreditatis non datur contra titulo possidentem: certè illa ratio procedit , siue titulus sit acquisitus ante mortem testatoris, siue post.Contra Bal.tenet expresè Sali.in illamet l.fi. C. de edict. diui Adr.tol. & in l.ij.C.de peti.hæred.per illum tex.iuncto princ. cum si.& iuncta l.hæreditatis.eo.tit.quæ iura non faciunt hanc differentiam,& contra Bal.allego vobis glo.expresè tenentem contrarium in l.penul.& fin.ff. pro legato. & ipsemet Bald.fuit sibi ipsi contrarius in repetit.in l.incerti.in xij.col.C. de interdi. & ibi respondet ad d.l.fi.C.de edi.diui Adria.tol. De cuius dicti veritate vide etiam Paul.de Castr.in d.l.fin.qui illud nititur saluare vno casu
196 singulari, quem statim subiiciam. Videatis etiam Ange.de Aret. in §.sed istæ.in pe.char.s. eo. ¶ † Item per suprà scriptam rationem communem puto q etiam confundi possit alia peregrina limitatio Salic.in d.l.fin.C.de edi.diui Adria.tol. & in d.l.ij. C. de pe. hær. ad suprà scriptam regulam, quæ habet q petitio hæreditatis non datur contra titulo possidentẽ. Nam,secundùm eum,illa est vera , & procedit , nisi titulus esset acquisitus de per se post possessionẽ primò apprehensam : quia postquã petitio hęreditatis semel fuit nata,quãdo ille simpliciter possidebat sine titulo, certè titulus posteà superueniens ipsi possessori non debet patrocinari ipsi possessori, nec extinguere actionem iam fundatam. Allegat.l.si rem & pre-

a ✱Vt l. hæreditatis. C. de peti.hæred. & l. hæreditatem.C. in quib. cau. in integ.resti.non est necess.

b ✱Vide Bart.in l.rem,quæ nobis.ff.de acqui.pos.Sardus.

c ✱Adde quòd mihi verior videtur opi. Bar.in d.l.iij.§.opus.quia limitatio prædicta iure non probatur. Prærereà videtur cõtra casum l.ij.C.de pet.hære.referendo finem legis ad principiũ iuncta gl.j.in fi.nec Bar. istud voluit ita simpliciter in d.l. cogi. quia loquitur in titulo, acquisito iudicio pẽdente ab eo qui nullum ius habebat: quo casu dicitur titulus procuratus,quinò solet ,pdesse : vt per Bart.in l.siue autem.§. si duob°.ff. de pub. & s.vidimus in §. sed istæ. quæ ratio cessat in eo , q emit ante litẽ illatã , vel titulũ bona fide acquisiuit ab eo, qui,p hęrede possidebat. Itẽ ratio cõmuni quare petitio hæreditatis non datur contra titulo possidẽtẽ, de qua vidimus s.col. prox.& per Bar. in l. hæreditatis. C. de petitio.hered.militat in casu nostro: ergo idem ius.C.inter corporalia. extra de trãsla.epi. l.fi.C ad leg. falc. Nec obst. regula, nemo plus iuris. ff.de reg. iur.quia verum est quo ad hoc,q cũ tradens non sit dominus, non facit accipiẽtem dominũ: attamen accipiens habet titulũ,& bonã fidẽ, & sic vsucapiendi conditionẽ.l. claubius. ff. de contrah.empt. quæ omnia impediũt petitionẽ hęreditatis d.l. hæreditatis.s.alleg. Nec dicta Bar. in l.si rem & pretiũ. ff.de pet. hęr. obstant: quia loquitur in lõgè diuersis terminis, in quibus titulus habetur pro nõ titulo, vt ibi per eũ. Quę ratio cessat in q. nostra. Nec,p ista fallentia Iaſ. adducitur aliquid, quod habeat efficaciã , ideo eã nõ credo verã. Anto. Ang. Carc. Sard.

c posidet cũ titulo. Ecce ergo qualiter ibi vult clarè [c] ✱Bar. q quãuis iste

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱Adde quòd hoc casu præscribere tur petitio hęred. spatio decem vel xx. annorũ & hoc casu erit speciale contra l. hæreditatis. C. de pet. hære. Dic tamen vt per glo. fi. & doc. in l. fin. C. dẽ ediç. diui Adria. tol. Carcassona Sard.

b ✱Dicas quòd titulus diuisionis non excludit petitionem hæreditatis, vt est casus in l. cùm multi. ff. si pars hære. pet. & Bal. in ij. lectura. in d. l. Pomponius. Nec obst. l. j. C. cõmu. vtri. iud. quia quo ad hoc obtinet vicẽ emptionis, vt re per diuisionis arbitrum adiudicata, vel de partis con sensu tradita, si alter erat dominus transeat dominium in accipiẽtem: Sinautẽ, vsu capiendi con ditio: vt habetur in §. fi. insti. de off. iudi. Carcassona Sardus.

iste secũdus acquisiuerit titulũ ab illo, qui pote rat cõueniri petitiõe hæreditatis, nihilo minus iste secũdus conueniri nõ poterit petitiõe hæ reditatis: ergo Bart. est sibimet de directo con trarius. Quicquid sit, Bart. ibi in d. l. iij. §. opus. singulariter dat per illũ tex. singulare remediũ in materia nostra, quod diligentissimè notate pro maxima limitatione, & declaratione regu læ suprà scriptę quę habet quòd petitio hęre ditatis non datur contra titulo possidentem. Nam dicit Barto. quando ille, qui non posside bat titulo, & consequenter qui à me conueniri poterat petitione hæreditatis, alienauit in aliũ, quem ego non possum conuenire petitione hę reditatis, quia possidet cum titulo, & consequẽ ter mihi hoc modo abstulit omnino actionem petitionis hęreditatis, quia nec eum conuenire possum quia alienauit, cũ aliàs nunc nõ possi deat: nec eum, qui nunc possidet, cùm possi deat titulo: quòd tamen ego possum conueni re illum, qui alienauit actione in factum. Vbi, si vultis, videatis ex illo edicto de alie. iu. mu. causa fact. vt ibi sing. per eum. Et simile remedium retuli vobis in Publiciana, quę etiam nõ competit contra titulo possidentem, in §. sed istę. s. eo. vbi latius de hoc dixi. Sed nũc occurrit mihi quòd fortè non esset ponere os in cælum tenere quòd ille, qui priùs alienauit, si dolo alienauit, ne conueniretur, quòd posset con ueniri petitione hęreditatis, perinde, ac si pos sideret: prout in simili dicimus in rei vendica tione, quæ non datur nisi contra possidentem, cùm requirat duo extrema habilia, dominium in agẽte, & possessionem in conuento. l. in rem. in prin. & l. officium. ff. de rei ven. & l. vnica. C. de alie. iud. mu. causa fac. & dixi latè in §. omnium. in ma teria rei vendicationis. s. eo. & tamen si quis dolo desiit possidere, potest conueniri rei vendicatione perinde ac si possideret. l. is, qui dolo. in prin. cũ si. ff. de rei ven. & dixi latè in d. §. omnium. Cogita te tamen, quia nunc occurrit: & videte tex. in l. nec vllam. aliàs inci pit l. etiam. §. item si quis dolo. & l. ancillarum. ff. de petitio. hære d.

198 ¶ †Item pro alia notabili limitatione regulę suprà scriptę, quę ha bet quòd petitio hęreditatis non datur contra titulo possidentem, notate quòd non sufficeret habere titulũ procuratum post cõuen tionem in iudicio factam ab hęrede quia contra habẽtem titulum procuratum ego credo quòd bene competeret petitio hęreditatis, & ideo teneo quòd inanis sit illa cautela, qua ytuntur aliqui impe riti aduocati, quando vident conuentum petitione hęreditatis nõ habere titulum, procurant habere titulum, vt sic actorem exclu dant. Ad hoc tenendum mouet me authoritas Bart. in optimo si mili in l. siue autem. §. si duobus. ff. de Publi. per illum text. & per alias bonas rationes, vbi vult no. Barto. quòd quamuis Publiciana non detur contra titulo possidentem: tamen postquam esset con uentus, si procuraret habere titulum prout, secundùm eum, quidã aduocati faciunt, certè istud nihil prodesset: vt ibi per eum: & dixi in §. sed istæ. s. eo. & ibi dedi complures concor. ad hoc dictũ Bart. circa istum titulum procuratum, ad quas, cùm expedierit, recurrite. Bene facit id, quod dicebã statim in ij. limitatione s. relata quòd postquam petitio hęreditatis semel esset nata, titulus superueniens ipsi possessori non haberet extinguere actionẽ iam fundatã. Quod dictum, quamuis s. reprobauerim in terminis, de quibus ibi, tamen credo esse verissimum, quando actio nedum fuisset nata, sed etiam ad exercitium deducta, & cum hoc concurreret aliud, scilicet quòd titulus superueniens fuisset procuratus, vt statim dixi: & ita etiam, scilicet quàm contra possidentem titulo procurato, post conuen tionem in iudicio factam ab hęrede, tamen competat petitio hęre ditatis, tenet etiam simpliciter Io. de Pla. hîc. Alios casus ad limitationẽ regulę suprà scriptę, in quibus datur petitio hęreditatis con tra titulo possidentem, ponit glo. no. & mag. in l. hęreditatem. in gl. fi. in ver. non possunt. C. in quib. cau. cessat long. temporis prescrip. & omnino vide tex. in l. nec vllam. §. omnibus. & ibi Bar. & tex. in l. Neratius. & ibi Bart. & tex. in l. etiam. §. j. & ibi Barto. ff. de peti. hęred. in quibus locis inuenietis alias limitationes vltra eas, quas s. retuli in specie, propterea quòd speciali nota vise sunt dignæ.

199 ¶ †An autem petitio hęreditatis competat contra possidentẽ titu lo putatiuo, & sic nunquid iustus error possidentis hęreditatẽ, seu res hęreditarias, habeatur pro titulo ad excludẽdam hanc petitio nem hęreditatis: glo. est singularis, quę tenuit quòd sic, in l. fin. in glo. fin. ff. pro legato. Contrarium tenet glo. in l. j. in prin. in verbo, si nihil vsucaptum. ff. quorum bonorum. secundùm quod eam pon derat, & sequitur ibi Barto. & ex ea no. quòd quamuis iustus error habeatur pro titulo quantùm ad vsucapionem, & ad præscriptio nem, non tamen habetur pro titulo quantùm ad repellendum eum, qui agit petitione hæreditatis, vel interdicto quorum bono a rum. quod reputat Bartolus esse multum tenendum menti. a ✱

200 ¶ † An autem titulus diuisionis excludat petitionem hæreditatis ponit singulariter Bald. in l. Pomponius, aliàs incipit, si ex æquis. ff. de rei vendi. Ad quod bene facit text. in l. prima. cum gloss. not.

b & ibi traditis per Barto. & doct. suprà communia vtri. iudic. b ✱

201 ¶ † Per suprà scripta habetis subsequenter aduertere, quòd conuentus petitione hæreditatis cogitur allegare & dicere titulum possessionis suæ, vt videatur an ista actione possit conueniri. Casus est in l. cogi. C. de petitione hæreditatis. De cuius intellectu vide per Innoc. & alios in capitulo si diligenti. circa finem. extra de præscript. per glos. in c. cordi. in verbo, exhibere. & ibi per Canonistas de appella. lib. vj. per Cyn. in l. solennibus. C. de fide instru. per Ludo. in l. nulla. in penultima col. ff. de verborum obligatio. aliàs autem regulariter non cogitur quis dicere titulum possessionis suę, vt habetur in prędictis locis intantùm quod dixit singu. Barto. in l. j. C. de condu. & procu. prędiorum fil. libro vndecimo.

202 quòd si rex faceret citari aliquem suum baronem, vt ostendat iura, quæ habet in castris, quę possidet alioqui ea sibi auferet, quòd talis citatio est ipso iure nulla, eò quia talis baro non cogitur dicere titulum aut illum ostẽdere. quod dictum singularissimũ no. quia

203 quotidianum. ¶ † Qualiter autem fiendæ sint interrogationes in ista petitione hæreditatis declarat notabiliter Bartolus & alij in dicta l. cogi. & signanter Barto. in l. controuersia. in fine primę col. ff. de transact. quem refert Ange. hîc. & vide etiam text. in l. prima. ff. de interrog. act. & gloss. & Barto. in l. qui interrogatus. ff. de pe-

204 titio. hęred. ¶ † Antequàm vlteriùs prosequar in præsenti materia, quia in superioribus tetigi an filio in legitima instituto competat ista petitio hæreditatis, & firmaui quòd non: motus solùm, quia legitima non est quota hęreditatis, sed quota bonorum: secutus simpliciter Ang. hîc, ita tenentẽ, & ita dicentem in practica ser uari, nullas tamen alias authoritates doct. in terminis tunc allega ui; idcirco quia articulus est vtilis, & quotidianus, & multùm du bitabilis, non est ita sicco pede circa illum transeundum. Quod ergo ista petitio hęreditatis non competat filio instituto in legiti ma, alleg. Ange. istud in terminis tenentem in l. Papinianus. §. si conditioni. ff. de inofficioso testamento. & Salic. in l. scimus. in prin. ff. de inoffic. testa. & in l. fi quis in suo. in eod. tit. & in istis locis truf fatur Salic. de tenentibus oppositum: contrarium tamen, scilicet quòd imò filio instituto in legitima cõpetat petitio hęreditatis te nuit multũ signanter Bald. & est notabilissimum verbum in d. l. si quis in suo. in ver. quęro quo iure. & idem etiam tenet Bal. in repe. l. pater filium. in xij. col. ff. de inof. test. & idem Bald. in l. non est. C. famil. ercis. & in l. fin. in xj. col. in ver. modò venio ad quæstiones. C. de edi. diui Adria. tol. & idem etiam voluit Flo. in l. j. in fin. C. de peti. hęred. & pro hac parte bene facit quod voluit Bald. in dicta l. si quis in suo. versic. iuxta hoc quęro, pone pater instituit, &c. & pro hac etiam parte bene facit quod voluit idem Bald. in dicta l. fin. in xj. col. versic. modò venio ad quæstiones. vbi voluit quòd filio pro legitima competat beneficium illius legis si. sicut & petitio hæreditatis, & iudicium familiæ erciscundæ vt ibi latiùs per eum. Quod etiam tenuit Bald. in d. l. si quis in suo. C. de inoffi. test.

Præced

Præcedens opi. magis placet mihi, per allegata per tenentes eam in suprà scriptis locis: nam potissimùm me mouent verba Barto. in l. ex facto. magna. in ij. col. ff. de hęre. insti. quę etiã s. retuli, quicquid

205 ibi dixerit Bal. ¶ † An autem, & quando debitor possit conueni ri petitione hæreditatis, vide tex. in l. etiam. §. fi. & ibi Barto. & in l. seq. & seq. & in prin. l. seq. & per totam legem. ff. de de peti. hęred. & videatis omnino singularem text. & bene signandum, circa quẽ dicit Ange. de Are. hîc se vidisse errare satis magnum doctorem in l. si debitor. & ibi Barto. ff. de peti. hęre. quę lex est multùm notan da secundùm Barto. ibi: quia glossat, & limitat totum titulum de peti. hęre. Nam debitor hæreditatis ita demum conueniri potest petitione hęreditatis, si se hęredem contendat: aliàs nullo modo. Ex quo notate quòd quamuis ad hoc vt possessor rerum corporalium hęreditariarum teneatur ista petitione hęreditatis, nõ fit ne cesse quòd se hęredem contendat: tamen secus est, quando agitur contra possessorem iuris, in quo requiritur quòd se hęredem con tendat, ad hoc vt conueniri possit ista petitione hęreditatis. Et per

206 ista sequitur † quòd quando agitur contra debitorem, tanquam contra iuris possessorem, debent alię interrogationes fieri, quàm illæ, de quibus s. remissiuè dixi: prout inquit Bart. in d. l. si debitor.

207 quod etiam est notãdum in practica. ¶ † An autem possessor hę reditatis, si rem aliquam hęreditariam alienauit, & pro ea habeat pretium, vel aliam rem, nunquid tamen pręcisè teneatur, & con ueniri possit ad rem hęreditariam? videte Barto. latè distinguen tem in l. Imperator. §. finali. ff. de lega. ij. & aliquid per Ange. hîc.

208 Et † an conuentus ista actione petitionis hæreditatis, possit, pen dente isto iudicio, aliquid alienare sine licẽtia iudicis, ita quòd alie natio valeat, videte tex. no. in d. l. diuus Pius. in prin. & ibi notabili-

209 ter Bar. ff. de pe. hære. ¶ † Vidimus in superioribus, quibus, & con tra quos competat petitio hæreditatis, videamus modò pro quibus rebus competat. Et expeditum est quòd in ea veniunt tam res incorporales, quàm corporales, quæ fuerunt in dominio testatoris: & sic omnia iura hæreditaria, & omnes actiones, & nõ solùm res, quæ fuerint in dominio defuncti, sed etiam res quæ fuerunt solùm ab eo possessę. Item res nõ possessæ, sed detentæ, quæ remanserunt in hæreditate tempore mortis defuncti. De his habetis tex. no. in l. item videndum. §. fi. & ibi Bart. & in l. seq. quæ incipit, & non tan tùm. in prin. & ibi Bar. ff. de peti. hære. quamuis enim res quas de functus detinebat tempore eius mortis, quales sunt res depositæ, & commodatę defuncto, & similes, non sint hæreditarię, sunt ta men in hęreditate: vt inquit glo. not. in l. si de eo. §. j. in gloss. fi. ff. de acquiren. pos. & ideo, secundùm Ange. ibi, debet deponi in inuen tario, quod hæres habet conficere. quod etiam tenet Bald. in d. l. & non tantùm. in prin. Seruitutes autem debitæ prędiis hęreditariis non veniunt in petitione hæreditatis, sed pro eis propria actione, negatoria scilicet & confessoria agi debet. d. l. non tantùm. §. fin. &

210 ibi Bar. ¶ † Nunquid autem feudũ, & emphyteusis, veniant in petitione hæreditatis, videatis glo. no. in d. l. item videndum. §. fin. in ver. iura. & ibi Barto. Spe. in titu. de loca. §. nunc aliqua. ver. clviij. Bal. in c. j. de suc. feu. Bald. & Sal. in l. liberti, libertęq;. C. de ope. lib. Bal. in l. qui se patris. C. vnde liberi. Io. And. in addi. Specu. in titu. de feudis. §. quoniam. in addi. quæ incipit, directè. Accedant quæ latè tradit Barto. in l. vt iurisiurandi. §. fi liberti. ff. de ope. lib. & Imo. in l. quod dicitur. ff. de verb. oblig. Pet. de Anch. in cle. ij. de iure pa. & vide etiam Ioan. de Pla. hîc. Item in ista petitione hæreditatis ve niunt fructus, cùm sit iudicium vniuersale, & fructus augeant hę reditatem. l. item veniunt. §. itẽ non solum. & §. fructus. & ibi Bar.

211 ff. de pe. hære. † Item pensiones honesto modo perceptæ, etiam & inhonesto. d. l. sed & si lege. §. fin. l. seq. & l. ancillarum. in princ. & §. fi. ff. de pe. hære. Item veniunt in ista actione fructus nedum per cepti, sed etiam percipiendi, & qui percipi potuerunt. Text. est in l. sed & si lege. §. sed & fructus. ff. de pe. hęre. & habetis hîc per Io.

212 de Pla. & Ange. de Are. ¶ † Vnum tamen circa istos fructus nota quod ipsi nõ ponunt quòd in petitione hæreditatis, & in quocun que iudicio vniuersali veniunt fructus, quantumcunque expręsè non petãtur. Quod secus est in iudicio particulari: putà in rei ven-

213 dicatione. Et ratio est, † quia fructus augent rem vniuersalem, non autem particularem. Ita signanter Bart. in l. ij. a ✱Aduerte, qa Bar. a C. de peti. hære. & in l. iiij. §. hoc autem iudi- in d. §. hoc autem cium. ff. de dam. infec. a ✱ & in rub. ff. sol. ma. & iudicium. non lo- in l. item veniunt. §. item non solum. ff. de pe- quitur de fructi- hære. & not. Bal. & latius quàm alibi in l. j. in bus, sed de expẽ- vlti. col. C. de fru. & lit. expen. & Cyn. in l. non sis, in quib⁹ potest iudex, etiam non petitus, condem-

214 est. C. fa. erc. ¶ † Istis pro plenaria introductio- nare, ex quo post ne materiæ præmissis, satis debet vobis liquę- litem contestatam re, qualiter formandus sit libellus in ista peti- accidũt. l. ædiles. tione hæreditatis, & eius libelli formam ponit la ij. §. item sciẽ- in specie Spe. in tit. de iud. in tertia parte. §. j. in dum. ff. de ædil. prin. & in §. est & alia. & Rof. in tit. de pet. hęr. b edic. Sardus.

videatis Bar. in l. ij. & in l. licet minimam. ff. de b ✱Secunda in ordi- pe. hære. & in l. ex diuerso. §. j. in prin. ff. de rei ne Bar. sed tertia ven. & in l. ij. C. de sentẽ. quę sine cer. quan. & in ordine Dige- gl. in l. j. in prin. in glo. magna post prin. & ibi per Bart. Bal. Ang. & storum. alios. ff. de eden. per Bar. Bal. Ang. & Sali. in l. edicta. de eden. glo. & doc. in c. ij. extra de lib. obla. & habetis in specie per Ioan. de Pla. & Ang. hîc. Et istæ remissiones sufficiãt: quia rude esset aliter in specie libellum ponere. Aduertite tamen, quòd in conclusione istius li belli debet petere quis declarari se hæredem, cùm hæc actio sit rea lis, & petitorium contineat: vt l. sed & si lege. §. petitio. & ibi Bart. ff. de pe. hær. & in l. finautem. §. sed & is. ff. de rei vendi. ergo in ea debet quis petere se declarari hæredem, & hæreditatem ad se per tinere in totum, vel pro parte, prout casus contigerit. Ita Barto. in

b d. l. ij. b ✱ & in d. l. licet minimam. per illum tex. ff. de pe. hære. prout etiam vidimus in aliis petitoriis, vt in rei vendicatione, in quibus semper concludi debet ad declarationem dominij, vel alterius iu ris, quod quis prætendit se habere in re: vt latè dixi in §. omnium. in libello rei vendicationis. s. eo. Procederet tamen conclusio libelli in ista petitione hæreditatis, quamuis non peteret declarari se hæ redem, vel res hæreditarias ad se pertinere, si solùm peteret resti tutionem rerum hæreditariarum: quia eo ipso quòd quis petit re stitutionem rerum hæreditariarum tanquam hęres, tacitè videtur petere pronuntiari se hæredem. Ita Barto. in l. ex diuerso. §. j. iuxta principio. ff. de rei vendi. & dixi latè in d. §. omnium. in libello rei vendicationis, & ibi dedi multas concordantias, ad quas, cùm ex pedierit, recurratis. Aduertite tamen, ne decipiamini, quòd resti tutio rerum hæreditariarum non iure istius actionis, sed officio iudicis fieri debet. Text. est in d. l. licet minimam. in verbo, officio

215 iudicis. & ibi Bartol. ff. de pe. hær. ¶ † Vltimò pro perfecto com plemento libelli in ista petitione hæreditatis vnum diligentissimè notate, in quo vehementer erratur in practica, quòd postquam semel hæres adeptus est possessionem rerum hæreditariarum, non potest ampliùs in futurum intentare petitionem hæreditatis pro aliqua ex illis hæreditariis rebus, quarum possessionem adeptus fuerat, à cuius possessione posteà cecidit. Ita signanter, & magi. straliter Bar. in l. fin. ff. de fideicommiss. hær. pet. & sentit gloss. in l. j. in verbo, hæreditas. Et est ratio in promptu, prout etiam inquit ibi Bar. quia postquam quis semel adeptus est possessionem rerum hæreditariarum, dicitur patrimonium hæredis, & est effectus do minus, adeò q̃ non dicuntur amplius res hæreditariæ, sed res pro. priè ipsius hæredis: vt est gloss. no. in l. j. §. veteres. ff. de acquir. pos. & ibi not. per Cuma. & Lud. Roma. & glo. in l. hæres per seruum. ff. de acquiren. hære. & bonus text. s. quib. ex cau. ma. non licet, in fi. principij. sed in petitione hæreditatis veniunt solùm res hæredi tariæ, non autem res propriæ hæredis. l. quod si in diem. §. non so lum. in fin. & l. si à patre vel à domino. §. si possessor. in fin. ff. de pe. hær. & ideo debet intentare rei vendicationem, & alia domino competentia remedia, ficut vnde vi. l. meminerint. & l. fi quis in tan tam. C. vnde vi. Et propterea diligenter aduertat hæres, qui intentat petitionem hęreditatis, prout etiam admonet Ange. hîc, ne in libello aut articulis, aut in aliqua parte processus, dicat q̃ carũ re rum, pro quibus intentat petitionem hæreditatis aliquo tempore post mortem defuncti compræhenderit, vel habuerit possessio nem: quia tunc petitio hæreditatis sibi non cõpeteret, & iudicium corrueret. Et istud dicit Ang. de Are. esse perpetuò tenendũ menti

in pra

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Sustineretur. Adde eundē Ange. s. in §. omniū, nu. 69. & in §. sic itaque.nume.35.

b ¶ Hæreditaria. Adde doc. Barth. Soci. in cōsil. cxlvij.incip.visa facti. versic. primò quia ibi: nam antequam.in prima parte.quòd hęreditas antequam adeatur per hæredem, dicuntur bona hæreditaria: post additionē verò efficiūtur vnū patrimoniū hæredis: nec dicuntur ampliùs hæreditas, vel bona hæreditaria.

c ¶ Patris. Et hoc idē consuluit do. Mar. Soci. in cōsi. xxx. incip. quāuis. ver. nona qualitas. circa medium. in j. parte. Pro quo vide do. Alexan. de Imol. in consil. clj. in ij. parte.

d ¶ Fratri. Adde Ange. in consil. cxxij. incip. in nomine domini testificatio. & eundem do. Iaſ. May. in l. venia. vj. col. vbi pulchrè loquitur. C. de in ius vo. & Pet. de Ancha. in consil. cclxxxviij.

in practica. quod ante eum ponit etiam & se-
217 quitur Io. de Pla. hîc. ¶ †Accedat glo. illa solen
nissima Canonistarum in c. j. de confes. in vj.
in glo. mag. ad fin. quæ singulariter vult quod
omnia remedia adipiscendæ possessionis, quale
est remedium l. fin. C. de edic. diui Adria. tol.
nunquam competūt hæredi, vel fideicommis-
sario, qui semel adepti sunt possessionē: quia
postquam semel adepti sunt possessionem, nō
dicuntur ampliùs hæredes, vel fideicommissa-
rij, sed domini: vnde debent eis competere alia
remedia ad adipiscendam possessionē, quàm
ea, quæ competunt hæredibus, aut fideicomis-
sariis. Et in hoc etiam vehementer erratur in
practica. Imò fortius. & singularius ausus est
dicere Sal. in d. l. fi. C. de edi. diui. & alibi scriptū
non inuenietis, quòd si hæres grauatus de re-
stituendo vniuersa bona, primò adeptus est
possessionem rerū hæreditariarū, & posteà re-
stituat hæreditatem fideicōmissario vniuersa-
li, non realiter, sed verbo tantùm, quòd talis
fideicommissarius non poterit vti beneficio. d.
l. fi. C. de edic. diui Adri. pro acquirēda posses-
sione rerū hæreditariarum, quæ semel adepta
fuit per hæredē. Motus per suprà scripta: quia
ex quo hæres semel adeptus est possessionem
rerum hæreditariarum, ampliùs non sunt bo-
na hæreditaria. vt prædixi: & beneficiū d. l. fin.
cōpetit pro rebus hæreditariis liceat secundū
eū, vnusquisq; diceret contrarium. Et in veri-
tate si hoc dictum est verum, esset peregrinū,
& mirabile. Sed ego audacter teneo contra-
rium in hoc vltimo dicto Salic, & contra Sali.
glo. in terminis, quam ibi approbant Barto. &
alij in l. ita tamen. §. si ex Trebelliano, in ver-
bo, actiones. ad fi. iuncto tex. ff. ad Treb. Bene
faciunt illa magistralia verba Bart. in l. ij. ff. de
fideicom. hęr. pet. Bene fateor, & hoc est, quod
decipit Sal. quòd ipsi hæredi ampliùs non competeret: & ita proce
dunt suprà scripta. Sed quòd ipsi fideicommissario, cui fuit restitu
ta hæreditas verbo tantùm, & non re, non competat, nihil ex su-
217 prà scriptis habet obstare. ¶ †Aduertite etiam diligentissimè in
prædictis: quia reperio Cuma. in l. si non lex. §. pe. ff. de hære. instit.
tenere, & referre, quòd aliàs in facto consuluit, quòd sustentaretur
libellus, si post aditam hæreditatem quis peteret in libello talem
rem vt hęreditariam: non dico petitione hæreditatis, sed alia com-
petenti actione: quia, secundū eum, verba impropriarentur, vt li-
a bellus sustineretur, [a] arg. l. si olei. C. locati. & eorum, quę latè dixi
in §. omnium. in materia libellorum. s. eo. Dicite vt ibi latius per
eum Quod dictum etiā refert, & sequitur Ludo. Ro. in l. hæres per
218 seruum. ff. de acqui. hæred. † Et quòd hęreditas adita etiā appelle-
tur hæreditas, allego vobis tex. in l. fi. §. finautem in secunda: quem
ibi expresè no. Bald. ad hoc. C. de bo. quæ lib. & quòd appellentur
res hęreditarię, etiam post aditam hęreditatem, etiā quę fieret ipso
iure, pondero vobis tex. s. ex quib. cau. ma. non licet. in §. j. in versi,
hæreditarias res serui nomine. Et hoc etiam diligenter notate ad
practicam ad suprà scriptorum confirmationē, quòd post aditam
b hæreditatem non dicantur ampliùs bona hæreditaria, [b] propriè lo
quendo, sed dicantur bona propria ipsius hęredis. Accedant quæ
signanter voluit Cuma. & Ludo. Roma. in d. §. veteres. per glos.
219 no. ibi cum aliis prę allegatis, vbi volunt † quòd stante statuto, pro-
ut est in florētissima ciuitate Mediolani, quòd mulier nupta extra
territorium Mediolani non succedat in hæreditate patris: quòd si
aliqua mulier mortuo patre primò adeat hęreditatem patris, vel
se immisceat hæreditati patris, posteà maritetur extra territoriū
c Mediolanense, quòd hęc habebit hęreditatem patris, [c] per suprà
scripta: quia postquam adita fuit hæreditas per mulierem, non di-
cebantur ampliùs bona patris, sed bona propria ipsius mulieris, cir
ca quę statutum nihil disponit. Et hoc idem in terminis in statuto
Mediolanensi, de quo s. tenuit Bald. in l. si matre. in fi. C. de suis &
legi. & ibi dicit de hoc esse tex. no. in l. fi. ff. vnde lib. & sequitur Pe.
de Ancha. in repe. c. canonum statuta. in versic. sed pone quòd per
220 statutum. extra de consti. ¶ †Item ad ista facit quod singulariter
voluit Ludo. Ro. in d. l. j. §. veteres. per glo. ibi, & per suprà scripta,
vbi dixit se de facto consuluisse in ciuitate Bononię, quòd stante
statuto quòd filia dotata non posit succedere in aliquibus bonis
de hęreditate patris, (quod statutum viget cōmuniter per totam
Italiam) mortuus fuit pater relicto filio, & filia dotata: filius adiuit
hęreditatem patris, & postmodū ea adita decessit: consuluit Lud.
Roma. multum solenniter, & eleganter quòd filia dotata, eadémq;
soror, non obstante suprà scripto statuto, poterit succedere huic
filio, eidémq; fratri, eò quia adita hæreditate per filium, eundémq;
fratrem, nō dicitur ampliùs hæreditas patris, sed dicitur proprium
patrimonium filij, per suprà scripta. Vnde licet filia per statutum,
de quo s. prohibeatur succedere patri, non tamē prohibetur succe-
d dere suo fratri. [d] Tamen Lud. Ro. dicit se pro tunc non decidere,
quia quęstio pendebat de facto ibi in ciuitate Bononię: sed vide
eundem Ludo. qui ibi decidit in suo consil. iiij. incipiente, viso, ac
discusso puncto, & conscribentibus, &c. & est melior text. de iure
Insti. de hęred. qual. & dif. in prin. quam decisionem teneatis cordi
221 pro maxima limitatione ad suprà scriptum statutum. † Nunquid
autem petitio hæreditatis, & rei vendicationis possint simul & se-
mel in eodem libello cumulari, & simul & semel intentari: vide gl.
& Bal. in l. ij. C. de peti. hære. Ange. in l. qui interrogatus. ff. de peti.
hæredi. Cy. in l. cogi. C. de pet. hęre. & videatis omnino Pau. de Ca.
in consil. vj. incipiente, in Dei nomine amen. in causa, quæ vertitur
coram locumtenente, &c. & ibi latè examinat hoc, an cumulari
possint in eodem libello petitio hęreditatis, & rei vendicationis: &
ibi etiam ponit quomodo cognoscatur, an vtraque sit intentata.
222 ¶ †An autem procederet iste libellus, Conqueror de Petro, qui
possidet hęreditatem quondam Martini pertinente ad me tanquā
hęredē, & dominum: quare peto ipsum sententialiter condemnari
ad restitutionem dictę hęreditatis: videatis Bald. in d. l. ij. C. de pet.
hære. ¶ Et per ista remaneat expeditus perfectissimè iste solennis
§. in solennissimo festo Ioannis Baptistę inter maximos calores,
M.cccclxxiij. Et dicit hîc do. Iaſ. in voce quòd Ioan. Fab. ipse in fi-
ne huius §. dicit quòd isti calores sibi sustulerant intellectum, &
Dyn. etiam, qui per viginti anteà annos legerat, dicit quòd isti ca-
lores sibi sustulerant intellectum: & si sciuissent, nunquàm incœ-
pisset legere hunc §.

LAVS DEO.

1 *Actio pro dote repetenda, quæ antiquitus competebat, & quæ hodie competat.*
2 *Actio rei vxoriæ quare potiùs appellatur, quàm actio rei maritalis.*
3 *Matrimonium quare potiùs dicatur, quàm patrimonium.*
4 *Actio surrogata sapit naturam illius, in cuius locum subrogatur.* 6.
5 *Subrogatum an sapiat naturam eius in cuius locum subrogatur.* 7. 9. 10.
8 *Colonus an ineruditos colonos subrogare possit ad cultuandum, & arandum terras, & putandum arbores, vel vineas.*
11 *Actio ex stipulatu, quæ pro dote repetenda competit, an sit bonæ fidei.* 14. *& quid si competat extraneo.* 15. *& an in ea currant vsuræ.* 16.
12 *Matrimonij contractus an sit bonæ fidei.* 13.
17 *Vsuræ, quæ in actione ex stipulatu currunt, an de iure Canonico peti possint.*
18 *Vsuræ, in quibus casibus de iure Canonico permissæ sint.*
19 *Vsuræ, an per statutum induci possint, quòd pro dote soluantur ad rationem de decem pro centenario.*
20 *Vsuræ pro dote non soluta marito, an & quando currere incipiant.*
21 *Maritus in vsuris ei debitis pro dote tractat de damno euitando.*
22 *Actionibus personalibus non præscribitur minori tempore triginta annorum.*
23 *Mulier si soluto matrimonio dos intra annum restitui debeat, nec ante annum elapsum hæredes mariti ad eam restituendam cogi possint: an intra*

an intra illum annum ab ipsis hæredibus ali debeat. 25. *cum ij. seq.*
24 *Vsuræ de iure canonico ex parte mulieris prohibitæ sunt.*
29 *Actio ex stipulatu pro dote an si expresè non interponatur, tacitè à iure præsumatur.*
30 *Actio ex stipulatu habet priuilegium tacitæ hypothecæ. Bona mariti sunt tacitè hypothecata vxori.*
31 *Bona vxoris sunt tacitè hypotheeata viro ad dotem consequendam, sicut & viri vxori ad eam repetendam.*
32 *Maritus in bonis vxoris an tacitam hypothecam habeat pro eui clione dotis, si dos ab eo eui cta fuisset.* 34.
33 *Dotem constituens an & quando teneatur de eui clione.*
35 *Eui clio an in donatione facta à patre filio, aut filiæ locum habeat.*
36 *Hypotheca tacita pro dote an competat extraneo, qui dedit dotem pro muliere.* 37. 38. 39.
40 *Hypotheca tacita an mulieri competat in donatione propter nuptias: & nunquid in bonis paraphernalibus.* 41. *& nunquid pro alimentis sibi debitis à marito.* 42. *& an pro fructibus dotis.* 43. *& an in dote confessata.* 44. *& nunquid in rebus acquisitis per hæredes mariti ex rebus quondam ipsius mariti.* 45. *& nunquid in bonis mariti minoris.* 46.
47 *Bona illata per minorem in domum cōductam an tacitè sint hypothecata.*
48 *Hypotheca tacita pro dote quo tempore contrahatur.*
49 *Priuilegium tacitæ hypothecæ, an mulieri, an verò actioni indultum sit, & cuius effectus sit.* 69.
50 *Hypotheca tacita pro dote priuilegiata est.*
51 *Actio ex stipulatu pro dote an competat, siue dos fuerit incerta, siue certa.*
52 *Specialia duo circa idem non possunt simul concurrere.*
53 *Actio ex stipulatu pro dote an competat patri mulieris.*
54 *Actio de dote est communis patri, & filijs.*
55 *Stipulatio tacita pro dote, an dicatur esse vera, an præsumpta, an ficta.*
57 *Stipulatio tacita pro dote, an habeat locum in donatione propter nuptias.*
58 *Stipulatio pro dote an habeat vim instrumenti.*
59 *Præsumptio iuris æquiparatur scripturæ.*
60 *Statutum si disponat instrumenta publica executioni mandari, an instrumentum, in quo maritus confessus est se dotem habuisse, executioni mandari debeat.*
61 *Statutum disponens quòd debitor pro debito ciuili incarcerari possit, an locum habeat in hærede debitoris.*
62 *Statutum si disponat quòd debitor ad instantiam creditoris capi possit, an ad instantiam cessionarij capi poterit.*
63 *Stipulatio ficta quare adinuenta sit.*
64 *Actio ex stipulatu ficta vel præsumpta an sit vtilis, an directa.*
65 *Stipulatio dotis ficta, an locum habeat in muto, vel muta matrimonium contrahentibus.*
66 *Veritas vbi locum non habet, ibi neque fictio.*
67 *Stipulatio dotis ficta an per difformitatem, absentiam, interuallum, vel defectum consensus, impediri valeat.*
68 *Stipulatio in quibus casibus fingitur interuenisse, quæ non interuenit.*
70 *Fiscus, & mulier pari passu ambulant, & quo casu mulier sit potior fisco.*
71 *Fiscus & ciuitas quo casu differant.*
Priuilegium tacitæ hypothecæ an ciuitas habeat in bonis eorum, cum quibus contrahit. 72.
73 *Mulier licet habentibus tacitas hypothecas præferatur, habentibus tamen expressas non.* 74.
75 *Renuntians exceptioni, vel illam remittens, donare videtur.*
76 *Confessio de dote recepta facta constante matrimonio, præsumitur donatio.*
77 *Clausula, & renuntiauit conditioni indebiti, & sine causa, & in factum actioni & omni legum auxilio, an aliquid proficiat.*
78 *Confessio adhærens facto principali non valet, si factum principale non valeat.*
79 *Exceptio non numeratæ pecuniæ quibus verbis opponi impediatur.*
80 *Renuntiatio exceptionis non numeratæ pecuniæ facta statim in eodem instrumento, in quo fit confessio dotis, non valet.*
81 *Renuntiare exceptioni non numeratæ dotis, an quis possit.*
82 *Dos confessata an habeat priuilegium prælationis, vt in ea mulier præferatur anterioribus creditoribus.* 84.
83 *Beneficium si alicui competere cœpit ex alterius persona, vel facto, ab eo tolli non potest sine suo proprio facto.*
85 *Exceptioni non numeratæ pecuniæ renuntianti cum iuramento, quibus remedijs succurratur.* 86.
87 *Iuramentum interpositum super actu simulato non validat actum, nec ligat iurantem.* 88.
90 *Confessio dotis quando omnibus creditoribus præiudicet.*
91 *Dos esse non potest, vbi matrimonium non est.*
92 *Confessio facta de dote recepta à marito, an videatur facta animo donādi.*
93 *Donatio inter virum & vxorem regulariter prohibita est.*
94 *Priuilegium prælationis, quod habet mulier agens pro dote, an competat filijs ipsius mulieris, & an alijs hæredibus.* 122.
95 *Priuilegium prælationis, quod habet mulier vt præferatur creditoribus in bonis primi mariti, an esset ea nupta, & actualiter collocata in secundo matrimonio.* 96.
97 *Pater tenetur dotare filiam, quamuis sit actualiter nupta.*
98 *Maritus vxorem expellere potest, si pater sibi dotē non dedit, cùm vxorem sine dote habere non debet.*
99 *Mulier inuito patre potest se dotare de bonis patris.*
100 *Pater vbi filia haberet de suo proprio, an eam dotare teneatur de suo, & non de bonis filiæ.* 102. 105. 106. 110.
101 *Filius officio iudicis ex æquitate à patre alendus est.*
103 *Auus non tenetur dotare neptem suam, quam filius dotare potest.*
104 *Pater quòd non teneatur dotare filiam tantùm naturalem, quomodo procedat.*
107 *Protestatio facta per maritum, quòd nolit bona sua esse hypothecata pro dote, nihil operatur.*
108 *Protestatio facta per socerum quòd nolit bona sua esse hypothecata, nihil operatur.*
109 *Protestatio ab his, ad quæ quis de necessitate tenetur, non releuat protestantem.*
111 *Pater expensas, quas facit pro filio studente, in dubio de suo facere videtur.*
112 *Pater filiam hæreticam, aut Iudæam an dotare teneatur.*
113 *Mulier hæretica, vel Iudæa non habet priuilegia dotis.*
114 *Pater Iudæus, vel alterius sectæ filios, vel filias orthodoxos alere tenetur.*
115 *Mater an dotare filiam cogatur.*
116 *Pater egenus vel debitis inuolutus, an filiam dotare teneatur.*
117 *Pater an dotem filiæ ingratæ dare teneatur.*
118 *Pater filiam maritum vilem, & indignum accipientem an dotare teneatur.*
119 *Pater filiam eo contradicente nubentem an dotare teneatur.*
120 *Pater an filiam naturalem tantùm dotare teneatur.*
121 *Pater an filiam meretricem dotare teneatur.*
123 *Priuilegium prælationis, quod habet mulier in actione de dote, an cedi possit.*
124 *Actio de dote si nouetur, an in actione nouante intelligantur repetita priuilegia huius actionis de dote nouatæ.*
125 *Mulier an in donatione propter nuptias priuilegium prælationis habeat, an verò priuilegium hypothecæ tacitæ.*
126 *Mulier si nihil soluat de dote promissa, an de donatione propter nuptias aliquid lucretur.*
127 *Statutum loquens in dote lucranda à marito, an habeat locum in dote promissa tantùm, & non data.*
128 *Actio de dote an nascatur tempore contracti matrimonij, an soluto matrimonio.*
129 *Præscriptio contra mulierem quando currere incipiat.*
130 *Pater dando dotem pro filia, sibi actionem non quærit, nisi sibi stipulatione prospiciat.*
131 *Mulieri quando actio integra quæratur, si pro ea extraneus det dotem.* 132.
133 *Filia an agat ad dotem sine consensu patris.*
134 *Dos profectitia quæ dicatur.*
135 *Filia semel dotata, si dotem consumpsit, an denuò debeat dotari.* 136.
137 *Pater si assignauit filio partem suam vnde viuere poterat, & filius illam consumpsit, an deinceps illum alimentare teneatur.*
138 *Priuilegium prælationis ad dotem filiæ an competat patri mortuæ filiæ.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

139 *Priuilegium prælationis an cõpetat marito agenti ex stipulatu ad dotem.*
140 *Priuilegium prælationis an in sponsa locum habeat, & an in matrimonio putatiuo.*
141 *Libellus in actione ex stipulatu, quæ competit pro dote qualiter formetur,* 143. & 144.
142 *Libellus generalis in actione de dote an procedat.*
145 *Libellus, quando mulier agit contra maritum, an necessariò concludere habeat: Peto eum condemnari in quantum facere potest.*

§. Fuerat.

Istum §. ego diuido in quatuor partes principales. In prima ponit quomodo, & quare rei vxoriæ actio, quæ olim pro dotibus competebat, hodie transfusa sit in actionem ex stipulatu. In secunda per modum illationis ponit quomodo ista actio ex stipulatu surrogatur in locum rei vxorię actionis in effectu bonæ fidei, sicut erat illa rei vxoriæ actio. In tertia ponit aliud priuilegium, quod habet ista actio ex stipulatu, scilicet tacitę hypothecæ. In quarta ponit aliud priuilegiũ, scilicet prælationis, vt in ea cęteris creditoribus præferatur. Secunda ibi: meritò reivxorię, &c. Tertia ibi: sed & tacitam ei debemus hypothecam. Quarta ibi: præferri autem aliis creditoribus. ¶ Iste §. quamuis summatus fuerit cum præcedenti in genere, tamẽ in specie hoc dicit: Cũ rei vxorię actio, quę olim pro dotibus competebat, esset bonę fidei, & hodie omne ius suum transfusum sit in actionem ex stipulatu, sequitur quòd actio ex stipulatu pro dote competens est bonę fidei. hoc primò, & hęc actio ex stipulatu est etiam priuilegiata respectu tacitæ hypothecę, & respectu prelationis, vt cęteris creditoribus præferatur. hoc dicit secundò, & vltimò vsque ad §. in bonę fidei. ¶ †Pro introductione casus habent sibi ad euidentiam præmittere iuuenes, quòd antiquitus pro dote repetenda competebant duę actiones, scilicet rei vxoriæ actio, & actio ex stipulatu: vt inquit glos. in rub. C. de rei vxo. act. quę actiones habebant adinuicem cõmuniones, & differentias. Et quę essent propria vniuscuiusq; actionis, & quę cõmunia, declaratur in l. vnica, per totam l. C. de rei vxo. act. Vnde Imperatori visum fuit vtilius has actiones resecare, & ad vnam solam reducere: & ideo sublata illa rei vxorię actione, cùm esset plenior illa actio ex stipulatu, quicquid plus iuris fuerat in illa rei vxorię actione, in hanc actionem ex stipulatu transfudit, prosequendo vt hìc habetis in litera, & in d. l. vnica. in princ. & in §. sed

2 & si nõ ignoramus. ¶ †Quare autẽ appellaretur rei vxorię actio potius, quàm rei maritalis actio, cùm dos sit mariti, iuxta l. doce ancillam. cũ si. C. de rei ven. tangit Io. Fab. hìc iuxta prin. & respõdet quòd ideo est, quia ista actio ibat ad repetendã dotem, quę est proprium patrimoniũ mulieris, vt inquit Iurisconsultus in l. iij. §. sed vtrũ. in fin. lib. verbis. ff. de mino. Vnde, secundùm eũ, in his, quæ tangunt iura nuptiarum, fit denominatio à muliere, & non à viro,

3 †& propterea, secundũ eum, dicitur matrimoniũ, & non patrimonium. Vos autẽ aliter dicite, & melius, quare sit appellatũ matrimoniũ, & non patrimoniũ, eam esse rationẽ, quam ponit papa ad eum tex. in c. ex literis. extra de cõuer. infide. Puto etiam quòd ideo appellata fuerit rei vxorię actio, eò quòd principaliter inuenta sit propter vxores, ad repetendas earum dotes: quamuis posteà etiam extensa fuerit ad maritos: & propterea meruit denominationẽ ab eo, propter quod principaliter fuit inuenta. Ad hoc conferunt ea, quæ statim dicã in secundo principali notabili in illo articulo, quẽ tangam, An sicut actio ex stipulatu, quæ competit vxori est bonæ fidei, ita etiam sit bonæ fidei illa, quæ cõpetit marito. ¶ Notate primò ex hoc text. ibi: pro ea introducta est naturam bonæ fidei, &c.

4 secundùm Io. Fab. hìc in vlt. col. post subtilem Pet. de Bel. vnum ad quod, secundũ eos, iste §. quotidie consueuit allegari, † quòd actio surrogata capit naturam illius actionis, in cuius locum surrogatur: & consequenter quòd actio surrogata in locum alterius, assumit sibi omnes illas qualitates illius actionis, in cuius locum surrogatur. Ita etiam in specie notatur ex text. qui est idem. & hoc Cyn. & Bal. in l. vnica. C. de rei vxo. act. §. j. Sed certè, iudicio meo, si quis voluerit subtilius rimari istum text. & tex. in d. l. vnica. §. j. poterit saltẽ gratia disputationis dicere quòd imò isti textus probant contrarium: quia si verũ esset quòd actio surrogata assumeret sibi naturam, & omnes qualitates illius actionis, in cuius locum surrogatur, certè frustratorium fuisset transferre omne ius, & omnem naturam, cum multis diuisionibus, &c. vt inquit text. hìc, & latiùs in d. l. vnica. in prin. & in §. sed & si non ignoramus. quia satis fuisset sublata rei vxoriæ actione istam actionem ex stipulatu eius loco surrogare, si ex surrogatione omne ius, & omnẽ naturam assequebatur: nisi dixeritis hoc factum fuisse ad maiorẽ declarationẽ, quod tamen est multùm debiliter respondere. Quicquid sit, hæc est via

a brocardica, in qua, vt etiã inquit Io. Fab. hìc, non reperitur fundus. ¶ †De hoc tamẽ brocardo, an & quãdo surrogatũ sapiat naturam eius, in cuius locũ surrogatur, si vultis, pro rumpendo cerebro, videatis Io. Fab. hìc, in vlt. col. post Pet. de Bel. & plenissimè per Dy. in l. quod debitori. ff. de do. causa mort. latissimè per Pet. de Bel. pert. & Cy. in l. si creditori. post glo. ibi. ff. de leg. j. & text. in l. si cũ. §. qui iniuriarum. vbi aliquid per Barto. ff. si quis cau. & ibi de hoc

a brocardo latè per Bal. [a] ✱ & Ang. & vide omnino Bart. in eo latè distinguentem in l. iij. §. hæc actio. ff. si quis testa. liber esse iussus fuerit. quam distinctionem habuit per omnia à Pet. de Bel. in d. l. si creditori. quamuis de eo mentionẽ non faciat. Videatis etiã per Dyn. & Bal. in d. l. vnica. §. j. habetur etiã de materia in c. ecclesia. el j. extra vt lite pen. ¶ Et hęc materia inducitur ad aliquas decisiones per Bald. & Ange. in d. §. qui iniuriarum. de quibus ibi videatis per eos. Quas decisiones potuissem pro ampliatione præsentis §. huc

6 afferre, nisi §. esset sua dote satis oneratus. ¶ †Vnum tantùm non omitto, ad quod diligenter aduertite quod id, quod dicitur, actio surrogata sapit naturam eius, cuius loco surrogatur: debet intelligi de natura primordiali, non autem de ea, quę superuenit ei casu, & accidentaliter: puta si actio crescet ex postfacto puta per inficiationem, vt in lege Aquilia, certè hanc naturam incrementi, quę accidentaliter superueniret, non saperet actio in eius locum surrogata: quia nõ ineſt primę actioni ex sua primordiali natura. Istud est, quod signanter dixit glo. no. in l. certi condictio. in prin. in glos. mag. in verbo, ex omni causa. ad fi. ff. si cert. pet. quã Bart. ibi summè commendat, & mandat multùm notari. Et dicit quòd fortè alibi in iure non habetur ita bene. Et istud verbum illius glo. reputat etiam esse singulare Bal. in d. l. vnica. §. j. est bonus textus, quem glo. suprà scripta alleg. in l. item veniunt. §. cùm prædixerimus. ff. de pet. hære. Bald. in l. ij. C. de pac. inter empt. & vendi. & l. petens.

7 in vlti. col. C. de pac. †In hac etiam materia surrogationis in locum alterius, videatis quod signanter voluit Bald. in l. parabolani. C. de episco. & cleri. vbi per literam illius text. quem ad hoc reputat aureum, notat ibi Bald. quòd ille, qui est surrogandus in locum alterius, debet esse eiusdẽ iuris, & conditionis, cuius est ille, in cuius locum surrogatur, & debet esse talis, qui à principio potuisset ad talem locum eligi. Quod, secundùm eũ, facit contra iudices, & assessores regni, qui quando recedunt ex prouincia vt reuertantur domum, fortè ex aliqua causa necessaria, ponunt in locũ suum vnum ciuem, vel aduocatũ illius ciuitatis, vel terrę, in qua erat iudex, vel assessor. quod nõ possunt: quia à principio surrogatus nõ potuisset eligi: & propterea, secundũ eũ, cùm surrogatio non teneat, non tenebit etiam aliquid, quod per eos factũ fuerit. Ad quod vide Bart. in l. j. per illum tex. C. de prin. agent. prępo. in rebus. lib. xij. vbi ex illo tex. no. quòd quando aliquis vult aliquem sui loco surrogare, debet surrogare eum, qui sit sibi æqualis conditionis, & in moribus, & in scientia: & propterea, secundũ eũ, doctor nõ potest surro-

8 gare scholarẽ ad legendũ, quàuis sit sufficiens: vt ibi per eũ. † Videatis etiam Ang. post glo. j. in l. stipulationes commodissimũ. & Ang. & Imo. in l. continuus. §. si ab eo. ff. de ver. obl. & quod notat Bart. post glo. in l. j. C. de mancipiis & colo. patri. lib. xj. contra colonos, qui faciunt cultiuare, seu putare arbores, vel vineas, vel arari terras per ineruditos colonos, & ex hoc prædia efficiuntur deterio-

9 ra, vt ibi per eum. ¶ †In hac etiam materia surrogationis in locum alterius, videte etiam Barto. in l. si quis filium. in fin. princip. C. de inoffic. testa. in iure agendi ad supplementum legitimę, quod surrogatum est in locum querelę. Videatis etiam in materia quod

no. Bar.

no. Bal. in l. fi. C. si mancipium ita fuerit alie. vbi ponit de episcopo, qui succedit in executione testamenti in locum executoris ordinati à testatore, qui fuit negligens, & cessauit in executione per annum, an talis episcopus debeat seruare formam impositam à testatore executori per eum ordinato. Vide etiam in materia quod no. dixit Bal. in l. fi. in viij. col. C. vnde cognati. ꝙ si per statutũ sit assignatum certum tempus capitaneo, ꝙ non sit assignatum Potestati, & aliquo casu Potestas sit surrogatus in locum capitanei, an

10 teneatur obseruare tempora assignata capitaneo, in cuius locũ est surrogatus. ¶ †An autem si passagium debeatur alicui ponti, qui fuerit destructus, & postea mutatus, ac renouatus, an idem passagium debebitur nouo ponti, tanquam loco primi surrogato? ponit not. Bal. in l. iij. C. de priuil. fisci. Ad quod etiam faceret quod idem Bal. not. in l. ij. in xvij. q. C. de serui. & aqua. & quod not. Bal. in l. si

11 plures. in v. col. C. de condi. in stit. ¶ †Secundò principaliter notate ex hoc tex. ibi: meruit vt bonæ fidei sit, ꝙ actio ex stipulatu pro dote competens, est bonæ fidei. Ad idem text. in d. l. vnica. §. sed & si non ignoramus. hìc alleg. in glo. parua. in ver. meruit. ¶ Iuxta istud notabile dubitat Ioan. Fab. hìc in ij. col. nunquid quemadmodum actio ex stipulatu pro dote competens, est bonæ fidei, vt hìc,

12 † eodem modo ipse contractus matrimonij sit bonæ fidei. Et dicit videri ꝙ nõ, cùm dolus dans causam cõtractui matrimonij ipsum non vitiet ipso iure. Allegat ad hoc tex. qui mihi nihil facit, in c. vèniens. extra de conuer. coniug. & tamen dolus dans causam cõtractui bonæ fidei, annullat ipso iure ipsum cõtractum. l. & eleganter. in prin. ff. de dolo, tamen, secundùm eum, durum est dicere ꝙ actio

13 de dote sit bonæ fidei, & nõ ipse cõtractus: nihil aliud dicit. ¶ † Ego teneo ꝙ cõtractus matrimonij sit bonæ fidei. Nec obstat arg. Ioan. Fab. ꝙ dolus dans illi causam non vitiat ipso iure: quia respondebo ꝙ imò vitiat, distinguendo vt no. distinguit Bald. in l. cùm Archimedoram. vel vlterius quæro de tali quæstionæ. C. vt in poss. legã. quem etiam retuli in §. proximè præcedenti in glos. mag. in secunda parte principali. s. eo. dum ibi opportunè, & latè tetigi, quando dolus dans causam contractui bonæ fidei reddet ipsum contractũ ipso iure nullũ: & ibi etiam tetigi quid de dolo dante causam ma-

14 trimonio. ibi videatis. in v. & vj. col. ¶ † Suprà scriptum notabile, quod actio ex stipulatu pro dote competens est bonæ fidei, clarissimè procedit ex parte vxoris agentis ad repetendam dotem. Dubium ergo est, quid de actione ex stipulatu, quæ etiã competit marito ad consequendam dotem, an illa etiam sit bonæ fidei. Omissis oppositionibus Pet. de Bellaper. & Iac. de Are. relatis per Ioan. Fab. hìc, in ij. col. dicite paucis ꝙ sic, quòd eodem modo actio ex stipulatu competens marito, siue contra vxorem, siue contra patrem vxoris, siue etiam contra extraneum, qui dotem promisisset, semper est bonæ fidei. Et ita in terminis tenet glo. fi. in l. de diuisione. ff. solu. mat. & ibi istud idem firmat Bar. & alij doct. Idem etiam tenet Pet. & Cy. in d. l. vnica. §. sed & si non ignoramus. quia non reperitur ꝙ ex vno contractu actio sit bonæ fidei ex vna parte, & ex alia sit stricti iuris: vt ibidem per eos, quamuis contrarium teneat, & male, glo. mag. in ver. nec cogitur. ante medium. in l. ij. ff. sol. ma. quam secutus est Iac. de Are. in d. l. de diuisione. & in hoc §. nostro.

15 sed non bene. Est tamen verum † ꝙ actio ex stipulatu, quæ competit extraneo ad repetendam dotem, quam ipse dedit, est stricti iuris, & non bonæ fidei: quia illa non competit à lege extraneo, prout ista competit viro, & vxori: & opus est ꝙ illam extraneus sibi acquirat ex propria, & expressa stipulatione. d. l. vnica. §. accedit. & l. auia. C. de iure do. & per consequens nõ ex stipulatu, de qua loquitur §. noster. & d. §. sed & si non ignoramus. quæ est bonæ fidei. Et ita fatetur Bar. & doc. in l. de diuisione. & ita saluant glos. in d. l. ij. & Iac. de Are. s. relatum. Et ita per omnia tenet etiam Ioan. Fab. hìc, in ij. col. & Ange. in iiij. col. in glos. in verb. meruit. & Nico. de

16 Neap. in j. col. ad fi. in post. ad tex. ¶ †Hinc sumpta occasione, quia actio illa ex stipulatu est bonæ fidei ex vtraque parte tam mariti, quàm vxoris, & consequenter in ea currunt vsuræ, prout & in aliis actionibus bonæ fidei à tempore moræ, & ex vtraque parte tam mulieris, quando dotem non præstat, quàm mariti, vel eius hæredum, quando dotem non restituunt soluto matrimonio. Et

a est tex. in specie in l. in insulam. §. vsuras. ff. sol. matri. & ibi Barto. & doc. examinant impertinenter Ange. hìc. Nunquid tales vsurę debeantur, & peti possint, etiã de iure canonico. quod

17 est vtile scire, †cùm in talibus, in quibus agitur de peccato, stamus iuri canonico, etiam in foro ciuili, iuxta not. in c. j. & ij. cum si. extra de no. ope. nun. Verùm quia articulus iste huc trahitur extrauaganter per Ang. ideo me remitto ad eum, qui satis plenè examinat. Vltra tamen eum addo vobis pleraſq; opportunas remissiones, quæ vobis sufficient. Videatis ergo principaliter Barto. in d. l. in insulam. §. vsuras. & ibi Rapha. Cuma. insurgentem distinctioni Bart. & ibi latissimè vltra omnes per Ioan. de Imo. quorum omnium scripta, & opiniones refert particulariter Ange. de Are. hìc. Videatis etiam principaliorem tex. de Mundo in c. salubriter. extra de vsur. & ibi Inno. Io. And. & alios & tex. in c. conquestus. cum ibi plenè tra-

18 ditis per glo. & doct. in eo. tit. extra de vsur. & ibi glo magistra enumerat complures casus, † in quibus vsuræ permissæ sunt, etiam de iure canonico videatis etiã Cyn. Bal. & Salic. in d. l. vnica. §. exactio. Bart. in l. at qui natura. §. non tantùm sortem. ff. de nego. gest. & in consilio suo incipiente, Franciscus vxorem quãdam nomine Thomasiam. & l. si constante. §. quoties. ff. solu. mat. Bal. in auth. ei, qui. xv. col. C. de bo. au. iud. post. Bal. & Imo. in l. diuortio. ff. solu. mat. in prin. Ange. in l. Titia. ff. de sol. Et de quibus vsuris, & de qua quantitate loquatur, & intelligi debeat tex. sic simpliciter locutus in d. c. salubriter. recurratis ad Bal. notabiliter loquentem in l. fin. §. præterea. in ij. col. C. de iur. do. Imol. in d. l. diuortio. in princip. ff. solu.

19 matrimo. ¶ †An autem valeat statutum, quòd pro dote soluan-

a tur vsuræ ad rationem de decem pro centenario, [a] ponit Bald. in d. l. fin. §. præterea. in ij. col. C. de iure dotium. & ibi singulariter tenet quòd sic: cuius contrarium tenet Ioan. de Imo. & communiter alij doct. in d. l. in insulam. §. vsuras. ff. solu. matrimo. & Ange. de Are. hìc, qui dicit quòd consuetudo, quæ viget in ciuitate Bononiæ, quòd pro dote soluantur septem pro centenario, non est bona, nec seruanda, quia est in fraudem vsurarum, & consequenter contra ius diuinum: vt hìc per eum. Ad quod videatis quod signanter valde dixit Bal. in authen. ad hæc. in ij. col. C. de vsur. quòd leges, vel statuta, vel consuetudines, quæ permittunt vsuras, etiam in vno numo tantùm, non sunt licitę, per tex. in cle. ex graui. extra de vsur. Imò secundùm eum, talia statuta sunt delenda de libris communitatum: & iudicantes secundùm ipsa sunt excommunicati: &, secundùm eum, tenentes contrarium sapiunt hæresim: vt ibi per eum, & in l. ij. eiusdẽ tit. C. de vsuris. & in rub. extra de iudic. in antiquis. Accedat etiam quod in simili tangit singulariter Bart. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec. in fina. col. in versic. quæro vtrũ missus ex primo decreto faciat fructus suos, &c. dum tãgit an valeat consuetudo, & consequenter statutum, quòd missus in possessionem ex primo decreto, faciat fructus suos. de quo ibi per eum, & per Salic. & Flo. in authen. ei, qui. C. de bo. auth. iud. pos. &

20 Bal. in l. acceptam. in xviij. q. C. de vsur. ¶ †Quando autem incipiant currere vsuræ pro dote non soluta marito, ex cuius parte vsuræ tantùm permissę sunt, etiam de iure canonico, secundùm magis communem opinionem, de qua in locis suprà allegatis proximè: dicit Angelus de Aret. hìc, quòd post biennium à die ductionis vxoris ad domum mariti, & non ante: quia ante nec vsuræ, nec alimenta pro dote, quæ vice vsurarum vulgò appellantur, debentur marito: per lapsum autem biennij contrahitur mora irregularis. Text. est de hoc multum notab. quem Angel. de Aret. hìc reputat ad hoc singularem, in l. finali. §. præterea. C. de iu. do. Et hoc dicit ipse Ange. esse ad practicam perpetuò notandum. Addo quòd contrarium tenuit glos. in l. de diuisione. in glos. fin. ff. solu. matr. quæ vult quòd imò mulier, quæ dotem promisit, teneatur ad vsuras, & fructus ex die cõtracti matrimonij, nõ expectato

lapsu

¶ Pro centenario. Vide Fran. Aret. in l. j. C. de sum. tri. & do. Alex. de Imo. in l. quis sit. de edil. edi. & in consil. lij. in iiij. parte. & Card. in cle. j. per illũ tex. ff. de vsur. xxj. q. v. Pet. Phil. Cor. in cõsi. xix. incip. videt in litera ꝛ, in iij. parte. Et nũquid maritus aliquid petere possit, vel recipere ratione retardatę solutiõis, vide do. Barth. Soc. in cõsil. clxxvj. incip. præsens. ver. sextò addu. in secunda parte.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lapsu biennij. Quam glos. licet impugnarent doc. antiqui fac. de Are. Pet. ⁂[a] & Cy. per tex. in d.l.fi. §. prętereà. tamen Barto. in d. §. prętereà. saluat illam glos. duobus modis. Primò vt d. §. prętereà. loquatur in extraneo dante dotem, qui non cõstituitur in mora quo ad fructus, & vsuras, nisi elapso biennio: secus autem sit in ipsa muliere dante dotẽ, quæ statim constituitur in mora à die contracti matrimonij. Vel secundùm Bar. posito quòd d. §. prętereà. loquatur etiam in muliere dante dotem, potest intelligi vt procedat quo ad hoc vt mulier teneatur ad vsuras maiores, secundùm dispositionem illius legis, vt ibi per Barto. & per eundem in d.l. de diuisione. ff. sol. mat. & ibi latissimè per Moder. Et quamuis cum saluatione Bart. s. relata teneat Bal. in d.l. de diuisione. tamen ipsemet Bald. in d.l.fi. §. prętereà. in penulti. col. ver. reuoco in dubium: pone quòd mulier, &c. vbi hoc latè examinat vsq; ad fi. illius §. tenet contrariũ per aliquas rationes, de quibus ibi per eum. Quibus omnibus particulariter respondet Ludo. Ro. in d.l. de diuisione. vbi tenet cum Barto. & eum defendit. Intelligite tamen quod dictum est de biennio, sanè, quando aliàs non fuisset dos promissa ad diem certam: aliàs autem si promissa fuisset ad diem certam, tunc esset expeditũ quòd eius lapsus induceret moram irregularem. l. magna. cũ vulga. C. de contrahen. & cõmit. stipula. Et in terminis nostris quòd dies certa interpellet, est expressum in d.l. vnica. §. exactio. quã ibi Bal. not. ad hoc. Vnde ab eo die inciperent currere vsurę, si maritus interim sustineret onera matrimonij. Item intelligite quod dictũ est de biennio, nisi aliàs intercessisset interpellatio mariti, iuxta l. si ex legati causa. cum ibi traditis. ff. de ver. oblig. quia tũc etiam à die interpellationis inciperent currere vsurę. Et in istis duobus casibus non esset opus expectare biennium, & sic mora irregularem, cùm habeamus regulare, ar. notatorum in l. in prouinciali. §. j. per Bart. & alios. ff. de no. ope. nun. Et hoc etiam ponit, & sequitur Ange. de Are. hîc suprà scripta omnia, tam de lapsu biennij, quàm diei certę, seu interpellationis factę à marito, quibus casibus incipiant vsurę currere, vt prędixi, limitat singularissimè, & suprà omniũ æstimationem, Bald. in quodam suo consilio incipiente, in Christi nomine amen: post biennium à die ductionis, &c. nisi posteà fuerit omissa petitio talium vsurarum longo tempore, scilicet decẽ annorum: quia tunc dictæ vsurę, vel alimenta pro dote per maritum petita non fuissent, iuris intellectu tacitè presumuntur remissa, ita quòd pro prætcrito tempore peti non possunt. Alleg. ad hoc Bald. casum in terminis valde singularem in l. cùm quidam. §. diuus. ff. de vsuris. vbi formaliter inquit Iurisconsultus, Longi temporis interuallum per quod prætcritas vsuras petere omisisti, vt apud debitorem tuum gratior esses, indicat te amplius eas non petendas putasse. Et hoc dictum esset literis aureis scribẽdum, quia est quotidianum, & summè vtile. Pro quo dicto etiam satis facere videtur tex. in l. vir vsuras. ff. de dona. inter virum & vxo. & ibi Barto. in summario, [b] ⁂ qui dicit illum casum not. & quod etiam ibi Salic. Istud singulare dictum Bald. multùm commendat Ange. hîc, in x. col. sed posteà in col. seq. istud impugnat, & dicit quòd contrarium consuluit in contingentia facti: quamuis subiiciat quòd non reperiat illud ab alio tactum. Motus non alio fundamento, nisi quia nõ reperitur iure cautum. Et ad d.l. cùm quidam. §. diuus. respondet Ange. de Are. hîc quòd loquitur in vsuris, quæ sunt odiosæ: vt habetur in l. iiij. & in l. cũ allegas. C. de vsuris. Ergo sunt restringendę, & faciliter præsumuntur remissæ: arg. regulæ odia. de reg. iur. in vj. & l. cùm quidam. ff. de lib. & posthu. Et licet alimenta dicantur debita marito pro suo interesse, & fauore sui, cùm sustineat onera matrimonij. l. pro oneribus. C. de iure do. & ideo non ita faciliter, nec tam breui tempore debent præsumi remisse. ¶ †Item, secundùm eum, in vsuris debitis marito pro dote, maritus tractat de damno vitando: hinc est quòd nunc permissæ etiam sunt de iure canonico. c. salubriter. extra de vsuris. & dixi s. latè. & in aliis vsuris, quas prætendit alius creditor, puta mutuans tractat de lucro, & ideo de lucro ad damnum non est bona argumentatio. l. fi. §. & si præfatam. ver. sin verò creditores. C. de iure delib. ideo non tam breui tempore debet præscribi posse vsuris debitis marito, sicut præscribitur in aliis vsuris, per d.l. cùm quidam: §. diuus. Ad l. vir vsuras. s. allegatam, quæ certè non multùm stringit, respondet hîc Ange. multipliciter: primò quòd ibi maritus expresè liberauerat vxorem ab eo, quod sibi debebat per donationem, quæ posteà confirmata fuit morte: vt ibidem tenet glo. in ver. donationibus. cum qua transit ibidem Salic. vnde nil mirum si ibi vsuræ amplius peti non possunt, quarum petitio sublata est, non solùm tempore, sed donatione expresè facta. Vel aliter respondet Ang. de Are. quòd ibi non dicitur de cursu decem annorum, sed dicit simpliciter tex. quòd non petiit vsuras: & sic non dicit, quanto tempore steterit ad non petendum vsuras: vnde fortè plus quàm decẽ anni transierunt. & ideo nil mirum si sibi sublata fuerit petitio vsurarum: vt l. omnes. cum fi. C. de præscript. triginta anno. Sed audite, iudicio meo, pro illo singularissimo dicto Bal. multum, & ineuitabiliter stringit text. ille in d.l. cùm quidam. §. diuus. & sol. Ange. de Are. ad illum text. est multùm debilis: tamen si casus in facto contingeret, ego tenerem & consulendo, & iudicando contra illud dictum Bald. quòd imò, etiam si sit lapsum decennium, tamen non sit præscriptum quò minus maritus posit petere vsuras præteritas. Moueor per regulam vulgatam, quæ habet † quòd actionibus personalibus non præscribitur [c] minori tempore triginta anno. l. si quis emptionis titulo. & l. sicut. & l. omnes. C. de præscript. triginta vel quadraginta ann. siue dicamus tales vsuras petendas esse à marito iure actionis, siue etiam dicamus quòd peti nequeunt iure actionis, sed officio iudicis, secundũ quod tenet, & quod declarat Imol. in l. insulam. §. vsuras. ff. solu. matri. quem refert, & sequitur Ang. hîc, in vij. col. & dicit esse notandum ad practicam: quia in hoc frequenter erratur in actu practico: quia adhuc habeo intentum, cùm officio iudicis non præscribitur minori tempore triginta anno. vt est glos. quæ vulgò reputatur singularis, in l. sicut. in ver. persecutione. C. de præscript. triginta vel quadraginta ann. quam Bald. ibi dicit non haberi alibi in iure. & eam etiam dicit singularem Bal. in l. j. in ij. col. C. de execu. rei iudi. sed habet glos. consociam, loquentem tamẽ per verbum dubitatiuum, fortè, in l. querela. in glos. j. C. de fal. ponit no. Barto. & ibi hoc limitat in l. prætor ait. §. fin. ff. de ope. no. nun. Ad d.l. cùm quidam. §. diuus. quamuis multũ stringat vltra sol. Ange. s. relatam, quę mihi debilis videtur, possum respondere quòd ibi tex. non loquatur de decennio: nam quamuis dicat de longo tempore, quod regulariter interpretatur decem anno. vt not. gl. in rub. C. quę sit long. consue. & glo. in l. de quibus. in gl. in ver. inueterata. ff. de leg. & glo. in §. ex non scripto. in gl. in verb. diuturni. s. de iure natu. gen. & ciui. Et alleg. l. sed cũ fideicommissaria. §. Aristo. ff. qui, & à quibus. tamen ibi vario modo intelligitur. nam glo j. ibi super ver. temporis. intelligit de tempore triennij, vel quinq; anno. Cy. verò in l. aduersus. C. de vsur. post Pet. tenet illud tempus relinqui arbitrio iudicis, tanquam tempus indeterminatũ. Ista tamen solutio non est tuta, nec placet mihi. Vnde aliter respõdeo ad d. §. diuus. tenendo quendam peregrinum intellectum Iac. But. ibi ad illum tex. quem refert fuisse Hugo. glos. antiqui, secundùm quem ille tex. de directo faceret contra Bal. & iste intellectus satis applaudit illi literę, videlicet quòd ibi non allegaretur solum tempus decennij vsurarum non petitarum, sed etiam quoddam iudicium de remissione vsurarum: nam, vt ibi inquit text. ideo non petierat vsuras, vt debitori gratior fieret: & sic ibi nõ ex solo lapsu decennij erat sublata actio ad vsuras debitas, sed etiam ex remissione vsurarum insurgente ex eo quòd creditor vellet gratior fieri debitori, & fortè quod illud dixerat debitori: quod tamen diuinat. Aliàs secundũ ipsum Iac. But. non possemus dicere quòd tam modico tempore triennij, vel quinquennij, vel etiam decennij fuisset prescriptum illi actioni personali ad vsuras: cũ personalibus actionibus, vt dixi s. non prescribat minori tempore triginta anno. Cogitabitis tamen circa intellectũ illius tex. quia non possum inficiari,

prout etiam s. dixi quin mihi multùm stringat pro dicto Bal. s. relato. [a] ⁂ ¶ †Restat vt succedẽs iuxta hîc dicta per Ang. examinantem vobis, an si solutũ sit matrimoniũ mortè mariti, & dos consistat in pecunia numerata, vel in aliis rebus mobilibus, quo casu debet restitui intra annum [b], ante tamen lapsum anni hæredes mariti cogi non possunt ad restituendã dotem. l. vnica. §. exactio. C. de rei vxo. actio. nũquid intra illum annum post solutum matrimonium debebit mulier ali ab hæredibus mariti. In quo, vt paucis rem absoluam, cõmunis opi. habet quòd interim sit alenda mulier, si nõ habet vnde se alat: quicquid tenuerint Vltramontani contra hanc opinionẽ insurgẽtes. De quo vide glos. in l. diuortio. in princi. in glo. in verbo, facto. & ibi Bar. & Bald. Ange. & Imo. & reliquos scribentes. ff. solu. mat. & glos. latiùs, quàm alibi, hoc examinãtem in d.l. vnica. §. exactio. in ver. restituendis. & ibi per Cy. Bar. Bal. & alios doct. & gl. in l. pe. in glo. fin. in verb. vxor. ver. fi. ff. vt in pos. leg. Cy. & Bal. in l. fi. C. de bo. ma. Specu. in titu. qui filij sint legi. §. istis. ver. nunc dicamus. & Ange. hîc, videatis etiam Ange. in l. Titia. ff. de solu. volentẽ quòd †quamuis vsuræ sint de iure canonico prohibitæ ex parte mulieris, secundùm magis communem sententiã, de qua in locis s. traditis, tamen si mulier non potest aliunde se alere, potest petere vsuras loco alimentorum: maximè si est intra tempus luctus, cùm videatur adhuc deseruire communi matrimonio. Motus per tex. in d.l. Titia, qui tex. indistinctè loquitur, & videtur amplius velle, quòd etiam idẽ sit post annum. Cogitabitis tamen: quia tex. ille loquitur de iure ciuili, & aliud est de iure canonico circa has vsuras, per suprà scripta. Hanc communẽ opi. quæ habet vt intra annum mulier alenda sit ab hæredibus viri, si aliunde nõ habeat vnde se alat, limitabitis non procedere, quãdo hæredes viri vellent incõtinenti soluto matrimonio restituere dotẽ non expectato lapsu anni. Quod facere possunt, eò quia dilatio illius anni fuit inducta in merũ fauorẽ hęredũ mariti: ar. l. si ita relictũ. §. Pegasus. ff. de leg. ij. ergo ei renũtiare possunt per vulgatã regulã. l. si quis in conscribendo. C. de pac. Certè tũc nõ tenebuntur præstare alimenta vxori. Ita signãter tenuit Bald. in authen. & qui iurat. col. xiiij. ver. quæro, pone mulier missa est in possessionem. C. de bo. auth. iu. pos. & refert etiã, & sequitur Ange. hîc. [c] ⁂ ¶ †Secundò singulariter limita, & alij hoc nonponunt videlicet q̃ mulier intra annum sit alenda ab hæredibus viri, procedat ea durantẽ in viduitate: aliàs non. Ita Cy. & Richar. Malum. in l. fi. C. de bo. ma. quos refert, & sequitur Ang. in d.l. diuortio. in prin. ff. sol. ma. Allegat etiam ad hoc l. Titia. ff. de sol. Est verũ quòd Bal. in d.l. diuortio. aliter dicebat. Hunc passum, cùm expedierit, videatis latè notatũ per Ioã. de Imo. ibi. ¶ †An autẽ post lapsum annũ, intra quem hæredes mariti debebant dotẽ soluere, teneantur adhuc vxorẽ alere? Videbatur prima fronte quòd sic: quia si intra annum, intra quem hæredes mariti nunquã dicuntur in mora, per d.l. vnicã. §. exactio. C. de rei vxo. act. tenentur alere mulierẽ, quando nõ habet aliũde, vnde se alat, per suprà scripta: quãtò fortius debebunt teneri post annũ, quo elapso dicuntur in mora constituti absque alia interpellatione, vt s. dixi. Hoc non obstãte concluditur magis cõmuniter contrariũ quòd post lapsum annum nullo modo mulier nec alimenta, nec aliud quicquam percipere possit ab hæredibus mariti: quia censetur lucrũ vsurarum: quod est prohibitum. c. quia in omnibus. extra de vsur. eò quia mulier debet sibi imputare, quia non repetit dotẽ, cùm lapso anno dilatio data à lege hæredibus mariti, sit tunc finita. d.l. vnica. §. exactio. & mulier possit agere non obstante sibi aliqua exceptione. Et ita tenuit Inno. in c. salubriter. in fi. extra de vsur. & sequitur ibidem Imol. Cuius contrariũ tenuit Bal. in d. auth. ei, qui. in versi. quæro, mulier est missa in possessionem. & idem Bal. in d.l. vnica. §. exactio. Ipse verò Imol. in d.l. diuortio. distinguit quòd aut mulier habet vnde se alat: & tunc non debentur alimenta post annum eadem ratione, sicut nec debentur intra annum soluto matrimonio. aliàs secus, si modò aliàs nõ potuit ei imputare quare non exegit: vt ibi latius per eũ. Et sequitur Ange. hîc, qui propterea adhibet cautelam quòd finito primo anno mulier, quæ habet vnde se alat, repetat dotem suam, & protestetur, & instet, & sic constituat hęredes mariti in mora: quo casu interesse suũ saltem officio iudicis petere poterit: cùm actio de dote sit bonæ fidei: vt hîc latiùs per eũ. Mihi magis placet indistinctè prima opi. s. relata q̃ post annũ & si mulier non habet vnde se alat, non tamen alenda sit ab hæredibus mariti, cũ semper sit quid sibi imputetur, quare dotẽ nõ petierit, cùm possit, nihilo sibi obstante, quòd non est intra annum. Faterer tamẽ quòd si hæredes post annum interpellati differrent soluere, quòd hoc casu alimẽta peti possunt, per ea, quæ s. dicta sunt. ¶ †Ad id autem quod dixi s. quòd soluto matrimonio si dos consistat in pecunia, vel in aliis rebus mobilibus, quod hæredes mariti non tenentur incontinẽti restituere, sed tantùm elapso anno: quæ fuerit ratio, & causa huius dilationis annalis, ponit Bart. post antiquos, quos ipse ibi refert, in l. diuortio. §. interdũ. & ibi Bald. & alij. ff. sol. ma. ¶ †Quod limitauit singulariter Ang. post alios doc. ibi in §. fi. in auth. de fideiuss. vt locum non habeat in [d] mercatore, seu campsore [d], vel alio homine pecuniosõ: quia isti tenentur statim dotẽ soluere, non expectata dilatione anni. Motus per illũ tex. cum glos. in verbo, moderno. vbi campsor pro alio fideiubens potest cõueniri antè, quàm conueniatur reus principalis: & sic non habet beneficiũ authen. prędicte. C. de fideiuss. Ego in terminis nostris teneo contra hanc limitatio-

a ⁂ Do. Alex. in d.l. de diuisione. videtur magis inclinare in sententiã Petri, & Cyni, quã dicat magis equam Bart. opinionem. Sardus.

b ⁂ Vide bonũ tex. in l. aduersus. C. de vsur. Sardus.

c ¶ Non præscribitur. Adde Pau. de Cast. in consil. cexcvij. incip. visis, & põderatis. vbi etiã ponit an præscriptio currat in actione personali contra absentem, impeditũ, & ignorantem: & tenet quòd sic.

b ¶ Intra annũ. Vide Lud. Ro. in singu. versi. dicit. l. j. §. exactio.

c ⁂ Aduerte quòd licet Ang. & Iaf. simpliciter referant Bal. in d. authen. & qui iurat. attamen Bal. plus dicit q̃ si hęredes viri nolunt exhibere viduam, re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

solutione, quæ nō exegit illā commoditatem. Vnde si debitor condemnatus habeat pecuniam solutioni paratam, sicut præsumuntur habere campsores, non habet locum hoc tempus quadrimestre, per illum text.

a ¶ Mulier. Adde idem tenentē do. Barth. Soc. in cōsil. clviij. incipiē. viso ꝓcessu. ver. ex qua cōclusione infero. in 2ª cūda parte.

b ⁂ Adde ꝙ cōmunis opin. est cum Bar. in d. l. j. ff. sol. ma. sed ego publicē Bononię disputando cōtrarium firmaui, & sustinui: & hanc partem contra communē in voce audiui domi. meum Marian. Soci. iuniorē firmantē in d. l. j. in primis ꝙ ista opi. videtur casus in §. fi. in auth. vt immob. ante nup. don. vbi text. loquitur de omnibus priuilegiis doti datis, in quibus est etiā tacita hypotheca, & tamen inquit, Aliis enim omnibus huiusmodi priuilegia, nec ex antiquo dedim⁹, nec nunc damus. ergo ibi videtur casus ꝙ extraneis non competat. Et pro ista parte facit tex. in prin. in auth. vt exac. instan. do. secūdæ col. vij. ibi: non enim aliis, &c. iūcto versi. sed filij hypothecas, &c. a Et ꝙ extranei siue hæredes sint, siue nō, tacitas nō habeāt hypotheas, videtur aperte probari in l. vni. §. illud proculdubio. iuncto §. primū itaq;. & §. cūmq;. C. de rei vxo. act. vbi actio ex stipulatu trāsmittitur secundùm propriā naturam, secundùm quā nō habet tacitā hypothecā: ergo ibi etiā est casus ꝙ ista opinione. Probaui hanc sentētiā iuribus: nūc probo rationib⁹. & primò sic, Vbi persona fauorē

nem Ange. quòd imò ista dilatio anni ad soluendam dotem competat etiam cuicunque mercatori, & cuicunq; pecuniosō. Et pro hoc allego Bar. qui istud tenere videtur, licet non multùm clarè in d. l. diuortio. §. interdum. vbi contra Iac. Cy. & Ros. per eum ibi relatos videtur tenere Barto. ꝙ si maritus esset diues, & haberet pecuniam præ manibus, tamen non posset statim cogi restituere, imò debet expectare tempus anni. Et istud idem, scilicet quòd maritus licet possit incontinenti restituere spontè, non tamen possit arctari incontinenti ad restituendā: firmat apertè Bal. vbi per multa hoc comprobat in dicto §. exactio, quamuis dicat de hoc esse maximam quæstionem inter
34 doc. & ita tenent cōmuniter doct. in d. l. diuortio. §. interdū. reprobata opi. Cy. contrarium tenētis. & malè, in d. §. exactio. De quo etiam vide Iac. de Belui. in d. l. vnica. §. fructus. C. de rei vxo. acti. & Pau. de Castr. in d. l. diuortio. §. non solùm. vbi soluat opin. Cyn. vno casu, de quo ibi per eum. De quo etiam vide latè per Nico. de Neap. hîc, in iiij. q. extra glo. vbi refert multorum opi. hincinde, & eorum varia fundamenta, & finaliter tenet idem quod ego s̄. tenui post Rayne. de Forli. hîc, & Iaco. & Pet. in d. l. vnica. §. exactio. ¶ † Tertiò principaliter notabat ex hoc tex. ibi: sed & tacitam ei dedimus hypothecam. Ange. de Aret. hîc, & iudicio meo, multùm iuridicè, ꝙ actio ex stipulatu pro dote, etiā si expresè nō interponatur, præsumitur tamen tacitè à iure. Ex quo, secundùm eū, habemus notare quòd aliquando lex præsumit stipulationem, quæ non interuenit. Hoc notabile est verum in se, vt videbimus j̄. in glo. in ver. transtulimus. sed nullatenus potest colligi ex hoc tex. qui nullatenus loquitur de tacita stipulatione, sed de tacita hypotheca: vnde ista sunt multùm diuersa, ꝙ à lege intelligatur tacita hypotheca, vt dicit tex. noster, & præsumatur tacita stipulatio: quod nullatenus hîc dicitur, sed bene in d. l. vnica. in princ. C. de rei vxo. act. ¶ † Vos ergo quartò principaliter notate ex hoc tex. in suprà scriptis verbis: sed & tacitam ei dedimus hypothecam. quòd ista actio ex stipulatu, habet etiam priuilegium tacitæ hypothecę: & cōsequenter ꝙ bona mariti sunt tacitè hypothecata mulieri ª agenti actione ex stipulatu ad repetendam dotem: vt hîc, & l. vnica. §. & vt plenius, s̄. alleg. & l. assiduis. C. qui po. in pig. habe. & ibi Bart. in j. not. Quod intelligit gl. nostra hîc parua super ver. hypothecam. procedere ex vtraq; parte, † tam
31 mulieris ad repetendam dotem, quàm etiam ex parte viri ad illam consequendam: per tex. in d. l. vnica, §. j. & ibi hoc dicit text. in versi. ex vtraq; parte. Accedat quod s̄. dixi in ij. not. in illo puncto, An sicut actio ex stipulatu pro dotè est bonæ fidei ex parte mulieris, ita etiam sit
32 bonæ fidei ex parte mariti. ¶ Et aduerte † ꝙ in tantum maritus dicitur tacitè habere hypothecata bona vxoris, ꝙ ista tacita hypotheca competit etiam pro euictione dotis, quando dos fuisset euicta à marito. Text. est in d. l. vnica. §. j. in ver. vel rebus dotalibus euictis. & ibi not. Bar. illum text. ad hoc, quod limitant ibidem Bar. & Bal. post glos. ibi: & dicunt esse intelligendum secundùm tex. in l. j. cum glo. magistra, & signāda super verbo, in factū. C. de iu.
33 dot. vbi habetis, † an, & quādo dans dotem teneatur de euictione: quia aut dos incipit à promissione: & tunc dans dotem tenetur de euictione. Aut à traditione: tūc secus: vt ibi latiùs habetur. Et traditur in simili in donatione, an, & quando donans teneatur de euictione, in l. Aristo. §. fi. vbi est text. & ibi per glo. Barto. & alios. ff. de dona. Et in terminis nostris recurratis ad latè tradita per Bald. in d. l. j. C. de iu. do. vbi latissimè ponit hanc materiam, An & quando dans dotem teneatur de euictione. De quo etiā videatis aliquid per Ange. hîc. Et vnū
34 in hac materia notate, † quòd mulier non tenetur aliquo casu de euictione rei dotalis, si maritus fuit sciens rem esse alienam, nisi expresè promissa fuerit euictio. Tex. est in l. si à matre. cū glo. in ver. nullam. C. de iure dot. Item diligen-
35 tissimè notate † ꝙ in donatione facta à patre filio, aut filię, non habet locū euictio. Istud est, quod voluit singu. Bal. in auth. ex testamen-
36 to. in ij. col. ad fin. C. de colla. † Nunquid autē extraneus, qui dedit dotē pro muliere, & pactus est, illam sibi restitui, iuxta l. vnicam. §. accedit. s̄. alleg. habeat istam tacitam hypothecā. Determinat Ange. de Are. hîc ꝙ nō, per nunc tex. vbi, secundùm eū, videtur casus de hoc: & idem tenuit ante eū Dy. hîc, in iiij. col. & Bald. hîc, & secundùm quod refert Ange. hîc, idem etiam tenet Sali. in d. l. vnica. §. j. in versic. item quæro si extraneus, &c. & dicit Ange. de Are. hoc esse bene notandū: quia in materia ista omnis ille dicitur extraneus, qui non habet mulierem in potestate: vt est tex. in l. vnica. §. extraneum. Et idem etiam, scilicet quòd hoc privilegiū tacitę hypothecę nō competat extraneo, tenuit Io. de Pla. hîc, in iij. col. qui etiā refert ita tenere Sali. s̄. alleg. in d. l. vnica. §. j. Ego sine dubio aliquo contrariū teneo, & credo ꝙ isti patres vehementer errant: quia imò etiam extraneus habet istud priuilegiū tacitę hypothecę: & istud probat cōtra eos tex. noster. quē ipsi pro eis allegāt: qui enumerādo duo priuilegia cōpetētia actioni ex stipulatu pro dote, scilicet priuilegiū tacitę hypothecę, & priuilegiū prælatiōis, dicit ꝙ priuilegiū prælationis, solius mulieris prouidētia hęc induximus: ergo vult secus esse in priuilegio hypothecę. Præterea, & fortiùs, secundū Bar. in l. j. in fi. j. col. ff. sol. ma. hanc partē probat istemet tex. noster in fi. vbi ponitur dictio aduersatiua aut, quæ innuit ꝙ quāuis priuilegiū prælationis soli mulieri cōpetat, tamē hypotheca tacita transeat ad omnes, & omnibus cōpetat. Sed nō eundo per mendicata suffragia, pro hac parte est tex. apertus in d. l. vnica. §. & vt plenius. versi. siue aliæ. pro his personę. & hāc partē firmat Bar. in d. l. j. in fi. j. col. ff. sol. ma. & idē etiā tenet ipse Bar. in repe. l. post dotem. in vj. q. principali. ff. soluto matr. vbi tenet ꝙ priuilegiū datum doti, quod meretur executionem à lege, vel homine, prout est hoc priuilegiū tacitę hypothecę, transit ad quemcunq;, etiam si iret, (vt verbis suis vtar)
b ad diabolum infernalem, & ista est veritas. b ⁂
37 ¶ † Nunquid autem hoc priuilegiū tacitæ hypothecę cōpetat cessionario, cui cessa est actio de dote

cit locum priuilegio, cessante persona, cessat priuilegiū. l. in omnibus. §. priuilegia. ff. de reg. iur. l. j. §. permittitur. ff. de aqua quot. & ęsti. Sed i casu nostro hoc priuilegiū data mulieri b, vt est text. in §. quæ igitur. versi. notū enim omnibus. in authen. de priuil. do. hęret. mulier. nō dand. Ergo cessante causa mulieris, vel ipsa muliere, cessabit priuilegiū. Præterea cessante ratiōe legis, cessat eius dispositio. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. c. cū cessante. extra de app. & dispositio ampliat, & restringitur ad limites rationis Bar. in l. pater filiū. §. fundum. ff. de leg. iij. Bal. in l. suum hęredē. in fi. C. de iure delib. Sed rationes quibus motus fuit imperator, de quibus in l. assiduis. C. qui potio. in pig. habe. cessant omnes in personis extraneorū: ergo cessabit priuilegium. Nō obstat text. iste in §. nostro. nec text. in §. & vt plenius. C. de rei vx. act. & quod per ista iura dicūt doct. ꝙ detur actioni: quia nego, imò dat mulieri, vt s̄. dixi, & j. probabo col. xiij. & respondebo ad illa iura. Vel possem respōdere, si vellē dicere ꝙ daret actioni ꝙ dat actioni, sed inconsequentiā principaliter verò dat propter fauorē mulieris vt ex rationibus in d. l. assiduis. expressis probat. Nec obstat aduersatiua autē, de qua in hoc §. quia dico ꝙ satis operat, quia viua muliere soluto matrimonio. Si extraneus dotē sibi red distipulatus esset vel pactus, vel ea viuēte cederet actiones, secundū distinctionē tamē quā in col. xxiiij. subiiciam, isti tales non habebunt tacitā hypothecā

de dote à muliere, vel ab alio: ponit latè Bar. in d. l. post dotē. in penulti. & fi. col. vbi videatis: & ibi etiam per alios doct. ¶ † Nunquid
38 autem istud priuilegium tacitæ hypothecę habeat locum in spōsa per verba de futuro: glo. fi. in d. l. ij. §. fi. ff. de priuile. credi. multùm hoc disputat, & nihil clari firmare videtur, quamuis Ange. hîc referat Bart. tenere quòd sic. Et est verū quòd ibi Barto. etiam refert eam tenere quòd sic: & hoc idem tenuit Cy. in l. assiduis. in vij. q. C. qui potio. in pig. habe. Contrarium verò, scilicet quòd imò nō habeat tacitam hypothecam, tenuit glo. in l. eos. in glo. fi. iuxta princ. C. qui potio. in pigno. habean. secundùm quod eam refert Bart. in d. l. ij. §. fi. & Ang. hîc. Et hoc idem tenent Dyn. Iaco. de Are. & cōmuniter doct. & Barto. in d. l. ij. §. fi. & Lud. Ro. in l. j. ff. solu. matri. Et ista est veritas: pro qua est ratio, secundùm prefatos doct. quia hoc priuilegium tacitæ hypothecæ datur pro dote, vt hîc, & in d. l. vnica. §. & vt plenius. sed antè contractum matrimoniū per verba de præsenti non est dos: vt l. fin. C. de dona. ante nupt. ergo, &c. De quo etiam videatis quod no. Bar. post glo. in l. priuilegia. ff. de
39 priuile. credi. ¶ † An autem istud priuilegiū tacitę hypothecæ habeat locum in matrimonio putatiuo: dicite quòd sic. Casus est no. & ibi glo. Bar. & alij doct. in l. si cùm dotem. §. fi. ff. solu. matrimo. & ibi Bart. reputat illum tex. esse ad hoc singularem. De quo videatis glo. in l. assiduis. in glos. mag. in ver. sint. iuxta fi. C. qui potio. in pig. habean. & ibi Bart. & Bald. in l. j. in fine. C. de condi. ob cau.
40 ¶ † An autem hoc priuilegiū tacitæ hypothecæ competat mulieri in donatione propter nuptias, quam facit maritus vxori in recompensationem dotis, & eā lucrari debet vxor illis modis, quibus maritus lucraretur dotem, iuxta l. fin. cum auth. ibi posita. C. de dona. ante nup. & §. est & aliud. cum ibi traditis s̄. de dona. Dyn. hîc, in iij. col. in fi. tenet quòd non. Nam, secundùm eum, quamuis mulier agens pro dote habeat tacitam hypothecam, tamen si peteret donationem propter nuptias, non haberet hoc priuilegium tacitæ hypothecæ in bonis quondam mariti. Motus per text. nostrum in ver. de dote sua. quem ita apostillando literam intelligit, & limitat. Qui text. secundùm eum, dum dicit, de dote sua: innuit aliud esse, si mulier experiatur de donatione propter nuptias. Secundò motus per tex. prima fronte expressum, & in terminis, in d. l. assiduis. ad fi. in ver. hæc autem. Nam in princ. illius legis vsq; ad illū versi. Imperator. concesserit mulieribus duo priuilegia. Vnum tacitę hypothecæ: & hoc erat antiquam legem, per d. l. vnicam. §. & vt plenius. Aliud priuilegium prælationis, quòd cæteris creditoribus prę feratur: & hoc fuit de nouo inductum per d. l. assiduis. vt ibi declarat Bar. in j. nota. Sequitur posteà ille versi. fi. hæc autem. in quo dicitur ad contextum: Hæc autem tantùm ad dotem sancimus, non ad ante nuptias donationem. Non enim pro lucro fouemus mulieres (prout in donatione propter nuptias esset) sed ne damnum patiantur, suisque rebus defraudentur, curamus. Ecce ibi qualiter
a est tex. apertus, quòd nullum priuilegium, nec tacitę hypothecæ, nec prælationis, habet mulier in donatione propter nuptias. Ego, quāuis alij scribentes nihil tangant de ista quęstione, hîc addo quod Bal. idē tenet quod Dy. in d. l. assiduis. in ij. col. vbi ad hoc expresè notat illum tex. Sed ego in hoc audaćter teneo contra Dy. & Bal. quamuis alium non habeam qui idem teneat, quòd imò mulier habeat priuilegium tacitæ hypothecæ in donatione propter nuptias: Et pro hoc ego allego tex. apertum in l. vbi adhuc. iuxta princ. C. de iu. dotium. & ibi glos. in ver. suppositas. istud tenet: & idem etiā tenet glo. quæ illum text. allegat, & ab ea ego didici, in d. l. assiduis. versi. fi. in glo. antepenult. in ver. suo tempori. Pro hac etiam parte facit quod voluit singulariter Bal. in l. ij. per illū tex. C. de bo. quæ lib. vbi no. ex illo tex. quòd tacita stipulatio, quæ locū habet in dote, habeat etiam locum in donatione propter nuptias. Quod reputat multum notandum. Pro quo ego allego meliorem textum, & expressum in l. fi. in prin. in ver. vel stipulatione, vel lege. C. cōmunia vtriusq; iud. Non obstant allegata in cōtrarium: & primò text. noster in ver. de dote sua, quia respondeo quòd loquitur quantum ad priuilegium prælationis: in quo bene fateor quòd mulier nō habet illud priuilegium, vt cęteris creditoribus præferatur, nisi quādo de dote sua experitur. Et in istis terminis loquitur text. noster hîc. Innuit ergo tex. iste secus esse in alio priuilegio tacitę hypothecę: quod etiam suadet aduersatiua Autem, in hoc tex. posita, ita quòd iste tex. probaret potiùs contra eos: prout etiā hunc tex. induxi s̄. ex mente Bart. in illo articulo, an priuilegium istud tacitæ hypothecę cōpetat extraneo. Non obstat d. l. assiduis. §. fin. quia eo modo respondeo quòd tex. ille loquitur quantum ad priuilegiū prælationis, quòd mulier cęteris creditoribus pręferatur. quod priuilegium bene fateor non habere mulierem in donatione propter nuptias, vt etiam statim dixi: non autem loquitur ille tex. quo ad priuilegium tacitæ hypothecæ. Et ibi respondet gl. antepenulti. in ver. suo tempore. quòd ille ver. fi. loquatur tantùm quòd priuilegium prælationis, vt apertè patet in illis verbis illius text. ibi: & habere inter creditores sui temporis ordinem. Et per ista remanet defensata hæc conclusio contra Dyn. & Bald. quòd priuilegium tacitæ hypothecę competat mulieri, etiam in donatione propter nuptias. Quam etiam conclusionem reperi posteà simpliciter tenere Io. de Pla. hîc, in iiij. col. quamuis nullam penitus mentionem de prędictis faciat, & idem etiam tenet Ang. de Are. hîc in xxvij. col. qui simpliciter mouetur per d. l. vbi adhuc. & nullā aliā
41 de suprà dictis mentionem facit. ¶ † Nunquid autem mulier habeat priuilegium tacitę hypothecę in bonis paraphernalibus, id est, in bonis vltra dotem marito datis, quæ dicuntur bona paraphernalia: vt declarat glo. in rub. C. de pac. conuen. & ibi etiam ponit glo. quare dicantur paraphernalia, ponens etymologiam illius vocabuli Paraphernalia. & tex. no. in l. fi. ego. §. dotis. ff. de iure dotium. De hoc vos habetis tex. quòd sic, in d. l. vbi adhuc. in princ. in ver. pro rebus extra dotē constitutis. C. de iur. dot. & ibi hoc expresè tenet glo. in ver. suppositas. ad fi. & ita etiā tenet Io. de Pla. hîc, in iiij. col. & idem tenuit Azo in Sum. tit. C. qui. mo. a pig. taci. contraha. secundùm quod hîc refert Nic. de Neap. in j. col. in apostil. tex. quāuis contrarium visa sit tenere glo. in d. l. fi ego. §. dotis. in versic. sed condici. ff. de iure dotium. ª ⁂
42 ¶ † Nunquid autem mulier habeat hoc priuilegium tacitæ hypothecæ in bonis maritis pro alimētis sibi debitis à marito, iuxta tradita per gl. Dyn. Bar. Ang. & Imo. & Cuma, in l. fi cùm dotem. §. finaute, in fæuissimo. ff. sol. ma. & per Cy. Bal. Ang. & Sal. & Moder. in l. quod in vxorem. C. de nego. gest. & Ang. de Are. hîc, in xj. & xij. col. De hoc videatis Bart. in d. §. finaute in fæuissimo. tenentem post Iac. de Are. quòd sic, per rationē, de qua ibi per eū: quamuis referat quosdam antiquos tenere contrariū. Videatis etiā Bar. latiùs hoc examinantē: & ibi est sibi ipsi contrarius in l. Lucius. ff. de ali. & cib. leg. & Bar. in trac. suo alimentorū. in fi. Spe. in titu. de dona. inter vi. & vxo. §. formatis. in ver. sed nunquid bona viri. Io. And. in addi. Spec. in eo. tit. de dona. inter virum & vxo. circa prin. Io. de Imo. in d. l. fi cùm dotē. non in §. finaute in fæuissimo. vbi alij omnes ponunt, sed in §. fi pater. Bal. in l. vnica. §. & vt plenius. C. de rei vxo. act. & Ang. de Are. hîc, in vj. col. & vnū ver-
43 bū remissiuè hîc, per Io. Fab. in vj. col. ¶ † An autē mulier habeat hoc priuilegiū tacitę hypothecę pro fructibus dotis, videatis Iac. de Are. & Bal. in d. §. & vt plenius. vbi tenēt quòd sic, & Spe. in tit. de
44 dona. inter virū & vxo. ¶ † An autē mulier habeat hoc priuilegiū

arg. eorū, quæ habent in l. si ex pluribus. ff. de administr. tut. Nec obstat quod dicebat Bar. in d. l. posteā do tem. ff. sol. matr. ꝙ hoc priuilegium statim ꝙ dos est data viro, habet executionem à lege: quia dico verum esse respectu mulieris, sed non extraneorum, vt s̄. probaui. Vel dicam ꝙ habet aptitudine, sed non in effectu, donec mulier agat: quia tūc habet etiā in effectu. Simile videmus in pupillo, qui habet tacitam hypothecam in bonis tutoris, & tamē illam nō transmittit. Bart. per illū text. in l. pe. §. si puellæ. ff. de ritu nupt. & in d. l. si ex pluribus. de admi. tut. Nec postremò obst. tex. in d. §. & vt plenius ibi: siue aliæ. ꝙ his personæ, &c. quem hîc ponderat Iason, quia nihil facit. Nam verū est ꝙ si alius, ꝙ muliere dedit dotem, quæ ipsi mulieri sit restituenda, ꝙ mulier habebit priuilegia, ac si ipsa dedisset. Et hoc est, quod dicit ille textus. Anto. Ange. Carcassona Sardus.
⁂ Quòd mulieri competat tacita hypotheca in bonis paraphernalibus, videtur ca sus in l. fin. C. de pact. cōuen. quāuis gl. iuris canonici in c. ex literis. extra de pig. in glos. pe. teneat per d. l. fi. s̄. alleg. ꝙ non: nec etiam ad donationē propter nuptias. Mihi autem magis placet opin. affirmatiua. Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✻Et ibi Barto. dat consilium q̃ dans dotem minori, accipiat expressam hypothecam cum iuramento, per auth. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. Sardus.

b ¶ Cõcurrere, Ade Fran. Are. in l. si rem. in vlti. col. de acquir. pos. & Feli. in c. at si clerici. in §. de adulteriis. in ij. col. de iudi.

c ✻Mihi magis placet vltima ratio, quam ponit glos. qa ipsam expressè ponit text. in d. l. auia. in fin. quia simplici conuentione non potest præcedens actio nouari. Sardus.

d ¶ Præsumitur. An dotem promissam per extraneũ videatur animo donandi, vel repetẽdi, vel gerẽdi negotiũ patris, vel mulieris promisisse: & quid si administrasset bona mulieris, vide do. Barth. Soc. in cõsilio ccxcj. incip. visis literis. versi. præterea dico. in secunda parte.

tacitæ hypothecæ in dote confessata, videatis glos. vulgò reputatam singu. tenentem quòd non, in d. l. assiduis. in glo. parua. in verbo, datę. de cuius glo. veritate dicet ĩ. latissimè. ¶ † Nũquid autem ista tacita hypotheca habeat locũ etiam in rebus acquisitis per hæredes mariti ex rebus quondam ipsius mariti: videatis glos. no. determinantem quòd nõ, in d. l. assiduis. in glos. mag. in ver. licet anterioris sint. ante fi. quam Bar. ibi multùm not. & eam limitat, vt ibi per eum. ¶ † Nunquid autem bona mariti minoris sint tacitè hypothecata pro dote, videte glo. no. in l. fi. in ver. teneri. C. de legi. tute. & ibi Cy. Bar. Bal. [a] ✻ & alios, latè Bart. in repe. l. si constante. in princ. in iij. q. tertiæ partis principalis. ff. soluto matr. & Bartol. in l. item quia. in princ. & ibi latissimè Bald. ff. de pac. & Bal. in l. vnica. §. & vt plenius. ver. extra quæro nunquid iste §. habeat locũ, &c. C. de rei vxo. actio. & vnum verbũ per Ioan. Fab. hîc, in vj. col. Accedant quæ dixi s̃. in §. item Seruiana. s̃. col. viij. eodem in illo articulo, † Nunquid bona illata, & inuecta per minorem in domum conductam sint tacitè hypothecata. Quo† autem tempore cõtrahatur ista tacita hypotheca, de qua in text. nostro: an à tempore datę dotis, an verò à tempore contracti matrimonij, si tunc fuit dos tantùm promissa: videatis Bar. in d. l. assiduis. in fin. j. col. & latissimè Imol. in c. ex literis. extra de pig. ¶ † Quartò principaliter no. ex hoc text. in verb. ci. quòd priuilegium tacitæ hypothecæ est tantùm indultum actioni, non autem mulieri. De quo an verũ sit, & cuius sit vtilitatis, videbimus latissimè ĩ. in glo. paruula. in verb. ei. super qua istud opportunius cadet. ¶ † Vltimò not. ex hoc text. quòd mulier habet aliud priuilegiũ, nedum tacitæ hypothecæ, sed etiam, quia ista tacita hypotheca est priuilegiata: quia in ea mulier præfertur quibuscunq; creditoribus hypothecas habẽtibus. ¶ An autem hoc priuilegiũ prælationis habeat locũ in sponsa, & an in matrimonio putatiuo, & an in donatione propter nuptias, & an in dote confessata, & an competat aliis personis præterquam ipsi mulieri: quia iste text. fuit nimis oneratus, ponam ĩ. ista in glos. pe. & fi. quæ aliqui tangunt de prædictis: & in eis opportunius cadent. Et quoniã tex. noster apertè videtur velle q̃ istud priuilegium prælationis nulli alij cõpetat, præterquam mulieri, quomodo procedat, & intelligendus sit: ponit ibi glo. fi. & ibi videbimus. ¶ Glo. in ver. transtulimus. diuido in tres partes. In prima declarat tex. allegando vbi sit id, quod text. noster refert. In secunda ponit, cui competat hæc actio ex stipulatu pro dote, & quando cõpetat. In tertia ponit alios concordantes casus, in quibus tacita stipulatio subintelligitur, quę nõ interuenit. Secunda ibi: & cõpetit hæc actio. Tertia ibi: nam & aliàs intelligitur stipulatio tacita. ¶ In ea. glo. ibi: & siue fuerit interposita stipulatio, siue non. Addit ad ampliationem eius, quod dicit ista glos. Io. Fab. hîc, † q̃ ista actio ex stipulatu pro dote competit, siue dos fuerit incerta, siue etiam fuerit certa. Et hoc est speciale in ista actione ex stipulatu pro dote: aliàs autẽ actio ex stipulatu nõ datur ad certũ, quando certũ deductũ fuit in stipulationem. l. si quis certũ. ff. si certũ peta. & ibi gl. istud firmat idem Io. Fab. & ibidẽ Ang. & glo. s̃. de verb. obli. in prin. in ver. incerta. & ibi doc. & glo. in d. l. vnica. in prin. in ver. dotes. & Io. Fab. hîc, in ij. col. & Nic. de Neap. post Ray. in ij. q. extra glo. & Io. de Pla. hîc, in fi. j. col. quãis referãt Iac. & Pe. tenere contrariũ, & velle q̃ imò quãdo dos est certa, nõ competat actio ex stipulatu, imò certi cõdictio generalis. per d. l. si quis certũ. cũ aliis prælleg. & malè, vt hîc per eos, & per alios in locis prælleg. & bene facit d. l. vnica. §. & vt plenius. ver. & nemo putet. C. de rei vxor. act. Pro opinione tamen Iaco. & Petr. quæ communiter reprehenditur, adduco vobis fortem rationem:

52 † Nam duo specialia non possunt circa idem simul concurrere: b vt est glo. quæ vulgò allegatur pro singulari: & ad hoc in l. j. in glos. fi. ad fi. C. de dotis promiss. sed habet consociam in l. cùm post. §. gener. in ver. placuit. ff. de iure dot. Sed hæc duo specialia concurrerent circa idem, videlicet quòd hîc fingatur stipulatio, quę nusquã interuenit: & quòd ista actio ex stipulatu detur ad certum. Idem tamen quod s̃. tenuit etiam Bal. in d. l. vnica. in §. j. C. de rei vxo. act.

53 ¶ † Antequam vlteriùs procedam in hac glos. vnum non omittò circa hanc glo. ad quod nullus scribentium hîc aduertit. Vult glos. nostra vnum, in quo ego puto eam pessimè dicere, quòd ista actio ex stipulatu competat patri mulieris, siue fuerit interposita stipulatio, siue non: quia semper tacitè creditur interuenisse. Istud est contra casum legis: & miror quòd alij non aduerterint in l. auia. cũ gl. notabili. C. de iure dotium. vbi est casus quòd pater dando dotem pro filia, sibi actionem non quærit, nisi sibi stipulatione prospiciat. Secus est in aliis omnibus, etiam matre, & auia, & quocunq; extraneo, qui dãdo dotem per solum pactum nudum sibi quærũt actionem. Et ita no. ibi Barto. per illum tex. secundùm bonas lectũ. Bononien. Et quæ sit ratio diuersitatis inter patrem, & alios, videte glo. no. ibi in glo. fi. mag. in ver. simplici, quæ quatuor rationes diuersitatis assignat: & ibi latè Bald. qui vertatem vniuscuiusque rimatur c ✻, & examinat, & Bart. post glo. ibi in l. traditionibus. C. de pact. & Bal. & Ang. & cæteros doct. in l. si cùm dotẽ. in prin. ff. sol. matri. & quamuis ibi in qualibet ponat suam rationem differẽtiæ, tamẽ Ioan. de Imo. ibi omnes impugnat, & cõfundit, & dicit quòd illa est vera ratio, quare pater dando dotem nõ potest per pactum nudũ sibi prouideri, eò quia ius sibi in alio subuenit: videlicet si nõ

54 prouiderit sibi per stipulationem, nihilo minus † actio de dote est communis ipsius patris & filiæ. ff. solu. matri. l. ij. §. quòd si in patris. vnde nil mirum si in alio ius grauauit patrem: arg. regulæ l. eũ, qui. in prin. cum vulgaribus. ff. de iureiur. sed in extraneo dante dotem, quãdo non prouideret sibi per pactum, vel stipulationẽ actio non efficeretur communis, imò in totum acquireretur mulieri, d cui donare præsumitur d, iuxta d. l. vnicam. §. accedit. C. de rei vxo. act. ideo lex sibi in alio magis subuenit: arg. d. l. eum, qui. in prin. Sed audite, quamuis istam actionem adscripserit sibi Io. de Imo. fuit tamen originalis ratio prælleg. gl. in d. l. auia. & est prima ratio, quã ibi glo. ponit: & eam etiam sequitur ibidem Bal. Possetis tamen saluare glos. nostram, & eam intelligere quòd actio ex stipulatu, quãis nunquam fuerit interposita, competit ipsi patri. Verũ est, actio ex stipulatu, quæ est communis ipsius patris, & filię. l. ij. §. j. ff. solu. matri. nõ autem actio ex stipulatu, quę sit propria ipsius patris tantùm: quia illa sibi non cõpeteret, nisi expresse sibi prouidisset, & ita procedant suprà dicta. ¶ In ea. glo. ibi: tamen semper creditur tacitè, & vtiliter interuenire. † An autem ista stipulatio dicatur esse vera, an præsumpta, an ficta: dicite secundùm Bald. in d. l. vnica. §. j. cum quo etiam simpliciter transit Ange. hîc, quòd aut vtiliter intercesserit: & tunc est vera. Aut dubitatur intercesserit, nec ne: & tũc est præsumpta. si verò certum est, eam nõ intercessisse: & tũc est ficta. Ad hoc bene facit glo. in d. l. vnica. §. accedit. in ver. præsumitur. quæ ponens differentiam inter fictionem, & præsumptionem, dicit quòd fingitur super eo, quod est certum, & præsumitur super eo, quod est incertum, & est similis glossa in l. fin. in prin. quod glo. mag. in ver. præsumptioni. circa medium. ff. quod metus causa. Et per ista infert Bald. vbi s̃. quòd si actum foret ex vera stipulatione, & nõ probatur stipulatio, tamen actor reportauit victoriam, non vi fictionis, sed vi præsumptionis, per quam veritas allegata probatur, cùm sit præsumptio iuris, & de iure. Et hoc etiam dicit velle ibi

56 Cy. ¶ † Et per hoc subdit ibi multũ signanter Bal. posse inferri notabiliter quòd si actum foret ex vero & naturali mutuo, sufficeret probare confessionẽ cũ lapsu biẽnij: cũ & ibi sit præsumptio iuris, & de iure quamuis referat Spec. tenere cõtrariũ in tit. de teste. §. j. ver. sed non egi. & idẽ etiam voluit Bal. in l. pecunię. C. de solu. Circa quod videatis tamẽ quod latè dixi in §. sequẽs. col. iij. s̃. eo. extra

57 glo. in primo libello formato in mutuo. ¶ † Itẽ aduertite ad propositum nostrũ quòd ita hæc tacita stipulatio habet locum in donatione propter nuptias, sicut & in dote. Ita dixi vobis s̃. in iij. notabili, [a] in illo articulo, nũquid priuilegium tacitę hypothecę habeat

58 locum in donatione propter nuptias. ¶ † Item circa hãc fictã, seu præsumptam stipulationem diligentissimè no. id, quod dixit notabiliter Bald. in d. l. vnica. §. & vt plenius. ver. fin. quòd hæc tacita, seu ficta stipulatio habet vim instrumenti, & expresse stipulationis: & ideo, secundùm eum, tacita stipulatio ita meretur executionem vigore instrumenti, sicut stipulatio expressa in instrumento: quia præsumitur quòd solenniter acta sit. ff. de fideiuss. tut. l. cùm ostendimus. §. fi. & hoc dicit esse multùm notandũ & se habuisse de facto multis vicibus, & quòd nunquam vidit allegare tex. illum ad hoc. Et ex hoc apparet, secundùm eum, quòd si extat instrumẽtum, in quo adfit simplex cõfessio dotis facta per maritum, quamuis in eo nihil dicatur quòd maritus promiserit dotem restituere, ita tamen, quia tacitè in se continet promissionem de restituendo, ita mandabitur executioni, sicut expressa promissio restitutionis. quod reputat ipse multũ notandũ. & ad hoc etiam, secundùm eũ,

59 bene facit l. quicunq;. C. de apo. pub. lib. x. vbi habetur † quòd præsumptio iuris æquiparatur scripturæ. Addo quòd istam quęstionẽ format in terminis singu. Bar. in l. j. in prin. ff. de his, quæ in test. delen. quamuis de eo Bal. non faciat mentionẽ, vbi quærit formaliter

60 Bart. † stante statuto quòd instrumenta publica mandentur executioni, sicut sententiæ: quędam mulier habebat instrumentum, in quo maritus confessus fuerat se habuisse dotem, & de ea fecerat quittationem: in eo tamen nihil dicebatur de promissione restitutionis: nunc soluto matrimonio mulier petebat executionem instrumenti vigore tacitę stipulationis de restituẽdo præsumpte. ex d. l. vnica. in prin. nũquid possit? Primò dicit Bart. videri q̃ nõ: quia illa tacita stipulatio de restituendo nõ potest legi, cùm non sit scripta in instrumento, sed intelligitur authoritate legis: ergo cùm nequeat legi, non debebit executioni mandari, per d. l. j. in princ. ff. de his, quæ in test. delen. In contrarium facit, secundũ eum d. l. si duo patroni. §. Marcellus. ff. de iureiur. Et nihil plus dicit Bar. nec aliquid clarius firmat, quamuis ad partes arguat. Licet Ange. hîc dicat, & non bene, iudicio meo, quòd Bar. in hoc vltimo resideat. Et secundùm Ange. de Are. ille §. Marcellus. multum bene facit hoc modo inducendo: Iuramentum est stricti iuris: vt c. pe. extra de iureiur. probatur in §. actionum. s̃. eo. & tamen si quis iurauerit rẽ sibi datam in dotem, trahitur iuramentũ vt etiã videatur iurasse se promisisse dictam dotem restituere, & propterea contra iurantem datur actio ad restitutionem, vt ibi in text. Et hanc vltimam partem sequitur etiam Bal. in l. j. circa medium ij. col. ff. de his, quę in test. delen. secundũ quod eum refert Ang. hîc. Motus in simili: nam beneficium l. fi. C. de edic. diui Adria. tol. fundatur ex scriptura, vt ibi, & tamen habet etiam locum in tacita substitutione comprehensa in alia expressa, iuxta l. iam hoc iure. in prin. ff. de vulg. & pupil. Itẽ motus, quia illud, quod potest presumi ex vi instrumẽti, dicitur esse de tenore instrumenti. l. iuris gentium. §. quod fere. cũ glos. not. ff. de pact. Hanc etiam partem tenuit Ange. in d. l. j. in princ. Motus, quia illud j quod virtualiter continet instrumentũ, debet intelligi scriptum in eo: vt l. asse toto. ff. de hęre. insti. & l. fi. ita scripsero. & quòd ibi Bar. ff. de condi. & demon. Hanc partem secuti sunt etiã Imo. & Cu. in d. l. j. in prin. Moti per optimũ simile: quia instrumẽtum licet non faciat similem mentionẽ de hærede, tamen contra hęredem ita mandabitur executioni, sicut contra defunctum nominatum in instrumento. l. si pactum. cũ ibi notatis. ff. de proba. & tamẽ de hęrede nihil legi potest in dicto instrumẽto: quia nõ est nominatus in eo: igitur, &c. Hanc etiam partem sequitur Ange. hîc, qui pro hoc vltimo simili nouissimo alleg. tex. quem ipsemet alleg. in l. postulante. in prin. & ibi Bar. & Ange. ff. ad Trebel. vbi per illũ

61 tex. dicunt Bar. & Ang. † q̃ stante statuto q̃ debitor possit incarcerari pro debito ciuili, quamuis hoc statutũ odiosum, & stricti iuris nullam faciat mentionem de hęrede debitoris, tamẽ idem erit in

b hęrede debitoris b, per illũ text. De quo etiam per Bal. & Ang. in l. j. C. qui bo. ce. pos. per Ang. Lud. Ro. & Pau. de Cast. in l. alia. §. eleganter. ff. sol. ma. Ad quod etiam vltra alleg. per istos faceret quod

62 dixit Imol. post Cyn. in l. quod si quis. ff. de leg. j. † quòd si ex forma statuti posset capi debitor ad instantiã credito a ris, q̃ etiam poterit capi ad instantiam cessionarij, quamuis de eo nulla fiat mentio in statuto, & in statuto non possit legi. Idem etiam tenuit Bal. post Iac. But. vbi omnino videatis in l. per diuersas. in x. q. C. manda. & in l. fi sic. §. fi. ff. de leg. j. Ego in principali quęstione nostra vltra s̃. alleg. per alios, addo Bald. in terminis idem clarè firmantẽ in l. ad probationem. la j. C. de proba. vbi formaliter inquit, quòd stante prædicto statuto q̃ instrumenta mandentur executioni, quamuis illud dicatur instrumentum, quod legi possit: per d. l. j. in prin. ff. de his, quæ in testa. delen. tamẽ secundũ eum, dici potest q̃ præsumptio sumpta ex instrumento reputetur eius tenoris, per d. l. iuris gẽtiũ. §. quod ferè. ff. de pac. & dicit se credere hoc esse verius, & q̃ ita iam consuluit, & q̃ fuit primum dictũ, quod vnquam dederit ex commissione iudicis de causa dubitantis. Idem etiam tenuit, & firmauit Bal. in l. vbi adhuc. C. de iur. do. in vj. col. ver. quęro, statuto cauetur q̃ instrumẽta dotalia habeant executionem. Motus, quia vbi ex aliquo expresso instrumeto sequitur aliquid tacitum de necessitate, perinde habetur, ac si illud esset in instrumento descriptum. Et per hoc etiam notabiliter infert q̃ quamuis in instrumento dotali non fieret mentio de hypotheca, tamen quia præsuppositа dote de necessitate sequitur hypotheca hincinde, prout latè vidimus s̃. in ij. not. sequitur etiam quòd habeatur pro expressa hincinde. Ad quęstionem nostrã principalem videatis latè do. And. Barb. in repe. l. cùm acutissimi. C. de fideicõ. in viij. col. & latius in col. seq. & quod traditur per Domini. de san. Gemi. in c. humanũ genus. j. dist. & per Anto. de Butr. in proœmio Decreta.

63 ¶ † Reuertor nunc ad glos. nostram, quæ habet q̃ fingitur stipulatio eo casu, quo non fuerit interposita. Circa quam conclusionem dubitat Ioan. Fab. vt hîc, in vij. col. quid profuerit adinuenisse hanc fictam stipulationẽ cũ pactũ nudum etiam sufficiat. l. ad exactionem. C. de do. promis. Et respondeo q̃ propter maiorem firmitatem, cùm stipulatio sit firmior contractus cæteris: vt suprà de verb. obli. in princ. c ✻

c

64 ¶ † Nunquid autẽ actio ex stipulatu ficta vel d præsumpta sit vtilis, an directa, habetis per Cy. & Sali. in d. l. vnica. §. j. vbi tenent q̃ sit directa: quia fictio habetur pro veritate. Vnde perinde habemus, ac si ipsa mulier fuerit stipulata: ergo directa sibi competit, cũ regulariter illa sit vtilis, quę per aliũ quęritur. Et cũ eis etiam sequitur Ang. hîc, in v. col. Circa hoc vlterius non insisto: quia ista inuestigatio est modicę vtilitatis, cũ vtilis, & directa eundẽ habeat effectum, & effectualiter nihil differat. l. actio. & ibi gl. ff. de neg. gest. cũ simi. & ponit latè Bart. secundũ bonas lect.

65 Bononien. in l. j. C. de act. & obl. ¶ † Nunquid autẽ ista stipulatio dotis ficta habeat locũ in mutuo, vel muta, cõtrahentibus matrimoniũ. Videtur primò q̃ nõ, cũ in eis nõ possit habere locũ vera sti-

66 pulatio. l. j. in prin. ff. de ver. obl. ergo nec ficta: † quia vbi non potest d habere locũ veritas, ibi nõ potest etiã habere locũ fictio. d l. qui ad certũ. cũ simi. ff. loca. & §. minorẽ. s̃. de adop. cũ vulg. Hinc vulgò dicimus, q̃ fictio nõ potest habere locũ in casu impossibili, saltẽ in genere. per iura prælleg. Cõtrariũ tamẽ tenet Ioan. Fab. hîc in vj. col. Motus, quia etiã inter absentes fingitur stipulatio. l. his verbis. & l. nõ aliter. ff. de adopt. quamuis inter eos nõ posset vera & expressa

a ¶ In iij. nota. Vide ibidem nu. 4o. ad finem.

b ¶ Debitoris. Facit quod habetur per do. Barth. Soci. in cõsi. ccxciij. inci. quibus præmissis. versicu. ex quibus in proposito. ibi: confirmatur ista opi. cum ver. seq. vbi ponit quid si statutũ disponat quòd Potestas habeat decem pro executione, quæ sit contra cõdemnatum, an debeat habere decem de executione, quæ sit contra hæredem condẽnati: ex quo licet sit hæres, tamẽ nõ est condemnatus.

c ✻ Aduerte, quia Iaf. errat miraliter: & dicas q̃ imò fuit necessaria actio ex stipulatu; vbi mulier sibi per stipulationem non prouiderat. nec l. ad exactionẽ. C. de dot. promis. facit ad propositũ: quia loquitur, quãdo mulieri soluto matrimonio, vel aliàs est dos restituenda, & ita postmodum audiui do. meũ Mari. Soci. iunioré hoc declarantem in l. j. in j. oppo. ff. de verb. oblig. Carcaiona Sardus.

d ¶ Fictio. Adde Bal. in l. ea verò. ff. pro soc. & in l. non aliter. in fi. de adopt. & Francis. Are. in l. si procuratoré. §. si fideiussori. ff. manda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

* ✠ Adde q̃ semper fui istius opinionis q̃ actioni non det̃ tacita hypotheca, sed mulieri. Et de hoc est casus apert⁹ in §. quæ igitur. ibi: omnibus in præsenti facimus manifestum, &c. in authen. de priuil. do. hæret. mul. nō prest. col. viij. vbi ad literā dicit q̃ tacita hypotheca datur mulieribus. Et pro hac opinione est etiā casus in c. ex literis. circa fi. extra de pignor. vbi inquit tex. q̃ bona viri sunt tacitè p̃ dote mulieri obligata: ergo mulieris est hypotheca, non actioni. Est etiam casus de hoc in l. in rebus. circa fin. ibi: suas exercere hypothecas. sisuas: ergo mulieris est hypotheca, nō actionis. Et si cōsideres omnes rationes, de quibus in d. l. afsiduis. c. qui potio. in pig. habean. omnes cōcludūt, mulieri, nō actioni hypothecam datam. Et cū principaliter istud respiciat fauorem mulieris ipsa est attendēda. l. si quis nec causam. ff. si cert. pet. Et facit, quia illius dicitur esse hypotheca, qui habet bona obligata: vt toto tit. ff. & c. de pig. sed iura dicunt, vt d. c. ex literis. §. alleg. & d. l. in reb⁹ mulieri esse bona obligata: ergo ipsi cōpetit, & datur hypotheca. & certe nō videtur quadrare sensui q̃ actio actioni det̃. Non obst. tex. in §. & vt plenius ibi: in huiusmodi actione, &c. quia dico q̃ potius ille tex. probat cōtrariū, dū dicit, in huiusmodi actione damus ex vtroq; &c. fubaditui, viro & vxori. vt statim subiicit tex. ibi: siue ex parte mariti, &c. Et huic actioni dixisset Imperator nō in huiusmodi actiōe, si hoc voluisset dicere ad stipulatio cōtrahi. d. l. j. in prin. ff. de verb. obli.

Sed certè, vt vulgò dicitur, multiplicare inconueniens, nō est soluere. Nec eo modo respōdemus ad arg. §. factū. Vnde Bar. qui idem tenet in l. j. ff. solu. matr. in iij. col. in ver. sed quid si mutus. aliter, & melius dicit, q̃ fingitur interposita stipulatio eo modo, quo verè potuit interponi, scilicet q̃ per seruum proprium. d. l. j. in princip. Cùm ergo hoc modo possit habere locum veritas, habebit per consequens locum fictio. Et ita etiam tenet Ange. hîc, in l. j. alleg. in iij. col. ¶ † Nunquid autem difformitas, vel absentia, vel interuallum, vel defectus consensus, habeant impedire hanc dictam stipulationem, videatis per Ioan. Fabr. hîc, in vj. col. & glos. ordina. in terminis, quam ipse non meminit allegare in dicta l. vnica. in princ. in ver. inutiliter. & ibi Bald. C. de rei vxo. actio. 67

68 ¶ † In eadem glo. in fi. Alios casus, in quibus à iure fingitur stipulatio, quæ non interuenit, enumerat glo. in d. l. vnica. in prin. in ver. subsecuta. Alios etiam ponit Bar. in l. j. in princip. in j. oppo. ff. de verbo. oblig. quos ibi impugnant Cuma. Imola, & alij nouissimi, quorum dicta, & rationes nullo addito refert simpliciter Ang. de Are. hîc. col. iij. vbi expedierit, recurratis ad eos. ¶ Glo. paruula in ver. ei. quam multi libri nō habent, dupliciter intelligit text. nostrum, ei, scilicet actioni: vel, ei, scilicet mulieri. Videamus quæ expositio sit melior, &

69 consequenter an hoc priuilegium tacitæ hypothecæ sit concessum ipsi actioni ex stipulatu pro dote: an verò sit concessum ipsi mulieri. Effectus est euidens, quia si est concessum actioni, transibit ad quēcunque, ad quem ipsa actio transmittitur: vt statim dicam. Si verò concessum est ipsi mulieri, dicetur personale, & ad alios non transibit. l. quia tale. cum simi. ff. soluto matrimonio. Dyn. hîc in iij. col. refert q̃ quidam doctor magnæ authoritatis dicebat q̃ ipsa mulier erat in hoc priuilegiata. nō autē ipsa actio ex stipulatu. Motus potissimùm quia si actio vel causa essent priuilegiatæ, succederet regula, quæ habet q̃ tale priuilegium non extingueretur cum persona, sed transiret ad quēcunque successorē etiā extraneū. l. in omnibus. & l. priuilegia. ff. de reg. iu. & l. priuilegia. ff. de priuileg. credi. & l. forma. §. quanquā. ff. de cēsi. & l. j. §. permittit. ff. de aqua quotidia. & æstiua. & tamen certū est q̃ hoc priuilegiū tacitæ hypothecę extinguit mortua muliere, si decedat relicto hærede extraneo: quia nō transit ad hæredes extraneos mulieris, licet ad filios sic. l. vnica, cū glo. C. de priui. do. Dyn. in determinatione huius quæstionis multùm vacillat, (aliquando enim videtur vtrunque approbare, & vtrunq; saluare) q̃ hoc priuilegium tacitæ hypothecæ sit & actionis, & mulieris: finaliter tamen videtur determinare q̃ sit tantùm actionis. per tex. nostrum in ver. ei, qui non potest referri nō nisi ad actionem, de qua tex. fecerat mentionem. ad mulierem verò nullo modo referri potest, cùm de ea in tex. nulla esset habita mentio. Ad arg. §. factum respondet Dyn. per verba multùm ambigua. Credo q̃ eius mens fuerit ista q̃ arg. §. formatum procederet in priuilegio, quod esset mē-

rè concessum ipsi actioni: sed hoc priuilegium tacitæ hypothecæ quamuis detur actioni: tamen conceditur fauore mulieris: vt dicit probari in l. afsiduis. quæ est l. fi. C. qui pot. in pig. ha. & ideo, ea decedente relicto hærede extraneo, extinguitur priuilegiū, quia non transit ad hæredes extraneos: sed quando relinquit filiū hæredem, tūc actio de dote est priuilegiata, & ad eū trāsit d. l. afsiduis. Ita effectualiter vult dicere Dy. hîc, licet per verba (vt prædixi) multùm intricata, in quibus videtur sibimet pluries contrariari. Et cū hac opinione tenet etiā Bal. & Io. Fa. hîc in fin. vlt. col. & Cy. in d. l. vnica. §. & vt plenius. Ego adduco Bart. in l. j. in j. col. ff. sol. mat. vbi hanc quęstionē bene examinat post antiquos, quos ibidē refert: & facit etiā de ista opi. mentionem Dy. & ibi tenet Barto. illud, quod est mera veritas, q̃ aut loquimur in priuilegio tacitæ hypothecę: & illud datur actioni de dote: vt hoc tex. in ver. ei. & d. l. vnica. §. & vt plenius. in ver. in huiusmodi actio. & hoc transit ad quēcunq;, etiā extraneū, ad quē transmittitur actio de dote, prout latè dixi §. in iij. no. in illo articulo, nunquid hoc priuilegiū tacitæ hypothecæ cōpetat extraneo. Aut verò loquimur de alio priuilegio prælationis, quod habet mulier in hypotheca, vt aliis creditoribus pręferatur: & hoc priuilegiū non cō petit ipsi actioni, sed mulieri: & nō transit ad aliū, nisi ad filium: vt hîc in glo. fin. vbi videbimus, & ita loquitur d. l. vnica. C. de priui. do. Et ita de hoc priuilegio intelligit illum text. ibi gl. j. Et hanc distinctionem probat bene iste text. in aduersatiua Autem, vt ibi per Bar. qui idem refert tenere Pet. & Iaco. de Are. & ipsum Cy. sibi ipsi contrarium in d. l. afsiduis. in vlt. col. C. qui po. in pig. ha. & ita etiā tenuit Bal. sibi ipsi cōtrarius in d. l. vnica. §. & vt plenius. vbi formaliter inquit q̃ ista tacita hypotheca est priuilegium dotis, sed ius prælationis est priuilegium mulieris in dote. & ista est veritas. a ✠ ¶ Glo. in ver. creditoribus. diuidit in quatuor partes principales. In prima format quæstionem. In secūda respondendo refert opi. Marti. & illam reprobat duobus fundamentis. In tertia refert aliam opi. quam etiam reprobat vno fundamento. In quarta refert opi. Bulg. Io. & Azo. & illam approbat. Secūda ibi: respondeo secundùm Mar. Tertia ibi: secunda est opin. vt distinguatur. Quarta ibi: tertia est opi. secundū

70 Bulg. ¶ † In ea. glo. ibi: item fiscus, & mulier pari passu ambulant. Ego tamē addo vnū casum sing. in quo mulier & fiscus non ambulant pari passu, imò mulier est in eo potior fisco: quia si reperiantur duo instrumēta, vnum fisci, & aliud mulieris, eodem die cōfecta, præsumitur priùs factū instrumentū mulieris, quàm fisci. Ita sing. Bald. in l. dotis. C. de iur. do. Imò sing. vult. Bar. post Dyn. ibi in l. non puto. per illum tex. ff. de iur. fisci. quòd illud habeat locum nedum in muliere, imò etiā in quolibet priuato contra fiscum: quia si reperiuntur duo instrumenta eodem die cōfecta, vnum fisci, & aliud priuati, certè præsumendum est priuatū priùs contraxisse. per illum tex. In muliere autem, & alio priuato res est expedita, quòd si reperiantur duo instrumēta eodem die confecta, quòd priùs præsumitur factū instrumentum mulieris, quàm alterius priuati, secūdùm Bal. in l. ad exactionē. C. de do. promis. & sentit Bar. in l. j. in princ. per illū tex. ff. solu. ma. & Bal. in l. in ambiguis. p illū tex. in reportatis antiquis. ff. de iu. do. Itē circa illud, quod vult glo. nostra, fiscum habere tacitā hypothecā, est tex. in l. ij. C. in qui. cau. pig. ta. contraha. cum concor. ibi alleg. in gl. Aduertite diligenter, q̃ quāuis fiscus habeat priuilegiū tacitę hypothecę, tamē non habet locū in ciuitate: quia ciuitas nō habet priuilegium tacitę hypothecę in bonis eorū, cum quibus contrahit,

71 nisi hoc exprimeretur à statuto: † & in hoc ciuitas differt à fisco. Glo. est in l. ij. in verb. obligari. & ibi Bal. C. in quib. cau. pig. vel hypo. taci. contraha. & est tex. apertus, quem illa glos. debuit allegare, quamuis alium corruptè alleget in l. simile. ff. ad muni. & ibi glos.

72 no. per quam l. in gl. dicimus † q̃ nulla ciuitas, præter ciuitatem Romæ, habet illud priuilegiū, quod habet fiscus, scilicet tacitę hypothecæ in bonis debitorū suorū, puta pro datiis, tributis, vel alio modo: nisi hoc sit cōcessum ciuitati à principe, vel nisi hoc statuto disponatur. De quo etiā habetis tex. apertū in l. ij. & ibi glos. & Bart. C. de iu. Reipub. lib. xj. & glo. & Bart. in l. ij. C. de debi. ciui. lib. xj. & Cy. & Bal. in l. dotis. C. de iu. do. & no. Bal. in l. fi. C. de sacrosan. eccle. in iij. col. in ver. vlteriùs quęro vtrum ciuitas habeat hypothecam, &c. & ibi amplius, & sing. tenet Bal. q̃ etiā ecclesia ex contractibus suis non habeat tacitā hypothecā, nisi in vno casu, in §. scire. in auth. de nō alie. Accedat quod vult idē Bald. in rub. C. de priuil. fis. in fi. & in d. l. ij. C. in qui. cau. pig. taci. contraha. vbi tenuit quod etiam camera episcopalis non habeat tacitā hypothecam. ¶ In ea. glo. ad fi. Hanc vltimā sequuntur cōmuniter doct. hîc, vt Dyn. in

a vlt. col. Iac. But. Pet. de Bellapert. hîc, & idem tenuit a ✠ glo. quę hoc plenius examinat quàm alibi, referens etiā istas tres opi. quæ hîc ponuntur, in l. afsiduis. in glo. mag. in verb. anterioris sint. C. qui pot. in pig. ha. & idem etiam sequitur ibi Bar. Bal. & Ang. Sali. & communiter omnes, exceptis Vltramontanis, & Cyn. ibi in ij. q. & subdit ibidē Bar. q̃ hanc tertiam opi. glo. nostrę approbat cōmuniter consuetudo, & illam sequitur, & obseruat: vnde, secundū eum, iudicare contra consuetudinē, quę semper habuit certam interpretationem, esset malum. l. minimè. ff. de legib. Eandē opi. etiam tenuit glo. cano. in c. ex literis. extra de pign. Io. Fab. hîc dicit quòd hæc tertia opi. practicatur vbiq;, sed q̃ opi. Mar. est magis fauorabilis, & q̃ videtur fuisse de mente Imperatoris. Nico. de Neap. hîc, in ij. q. gl. refert in primis multas opi. antiquorum cum eorum fundamētis: & finaliter refert opi. Ray. de Forli. hîc tenentis opi. Mar. cū Vltramontanis, per quædam motiua, quę fiūt per gl. in d. l. afsiduis. quāuis posteà vltimo loco ipse Ray. dicat quòd in consulendo deberemus tenere opi. glos. nostræ hîc, cū qua etiam videtur tenere ipse Nico. quamuis nihil apertè firmet: & eam etiā tenet Azo in Sum. C. qui po. in pig. ha. relatus simpliciter per glo. nostras hîc, & in d. l. afsiduis. Idem etiam tenet Dy. in reg. qui prior. de reg. iur. in vj. Et hæc opi. est tenēda, quāuis Iac. de Are. & Cyn. & Vltramontani in d. l. afsiduis. tenuerunt opi. Mart. per generalitatem huius text. & per alias rationes, quæ ibi ponuntur in glo. & recitantur per Nico. de Neapo. hîc: & pro opin. istorum adducit Bald. hîc post Dyn. vnum fundamentum, cui dicit quòd est impossibile quòd possit responderi: posteà ipse respondet sustinendo hanc opinio. Mar. omnibus fundamentis adductis pro opi. glos. nostræ, & communi: tandem concludit opi. Mar. de legum subtilitate esse veriorē. Dicit tamen q̃ in iudicando non esset recedendū ab opi. glo. nostræ, & communi. Sed addite, illud arg. quod dicit Bald. esse insolubile, fuit originale arg. glo. in d. l. afsiduis. in glo. mag. in verb. anterioris sint. vltra mediū. in versi. item adhuc contra naturā, &c. quod fundatur in §. his consequens. in auth. de æqua. dotis. vnde sumitur authen. quo iure. C. qui po. in pig. hab. iuncta l. interdum. ff. qui pot. in pig. ha. Et istud arg. adducit etiam Ray. de Forli. hîc, & de eo facit magnum capitale, vt refert Nico. hîc: verū quia glo. in d. l. afsiduis. vt statim dixi, formaliter ponit hoc arg. ideo nō curaui aliter illud explicare. Vos tenete communē opi. à qua nullatenus est recedendum. Ad hoc arg. quod dicit Bal. esse insolubile, respondete prout respondet glo. in d. l. afsiduis. & glo. in d. §. his consequens. in ver. posterior. Quàm sol. etiam ponit Io. Fab. hîc, referens quòd ita etiam

a ✠ Adde, quia hæc disputatio vires excederet additionis, ideo putaui quid in hoc articulo sentiā cōclusiuè ponere, videlicet q̃ aut nos loquimur in rebus, quos vxor marito in dotē dedit, in quibus licet iuris subtilitate videatur maritus habere dominiū, naturaliter tamē in dominio vxoris permanserūt: & in istis, omnibus creditoribus quantumcūq; expressam anteriorem habentibus, præferat mulier, per l. in rebus. cū sua ratione. C. de iure dot. Si verò res non sunt ab vxore datæ, sed sunt eius pecunia cōparatę, & hoc cōstat: & tūc etiā præferat in ipsis mulier omnibus expressam anteriorē habentibus arg. l. fi cūm dotē. §. fi. ff. sol. ma. Nec his duobus casib⁹ habēt creditores quid iustè cōquerātur, si mulier in his, quæ ipsa dedit, quę vemaritus sua pecunia vxoris, non aliās acquisiturus, acquisiuit, præferatur. Aut verò loquimur in creditoribus expressam habentibus præferantur. Ratio est, quæ ponit in c. ex tenore. extra de foro cōpe. & in c. nuper. extra de dona. inter vir. & vxo. q̃ non est ita fauēdū mulieribus, vt alterius ius lædatur. Et in his terminis procedat opi. gl. Barto. & cōis. in d. l. afsiduis. hîc alleg. & sapit hęc opinio hoc casu æquitatem, vt debitoribus prędlu datur via fraudi creditores suos quod facilè fieret, si mulier ipsis creditoribus pręferretur in hoc casu. Est ergo huiusmodi fraudib⁹ & malitiis obuiandū. c. j. §. fi. de iur. cal. in vi. & l. in fundo. ff. de rei ven

Universidad de Deusto
Biblioteca

queri isti eredito
res, ex quo sciebāt, vel scire de-
bebant, eū habe
re, vel habuisse
vxorē, & doti fo-
re obnoxiū: arg.
l. qui cū alio con-
trahit. ff. de regu.
iur. & ne de facili
mulieres defrau-
dētur dote sua. Et
hæc omnia late
examinaui in re-
petitione, quā fe-
ci, de l. j. ff. solut.
matr. quā Deo fa
uente anno proxi
mo vēturo vide-
bitis, vbi ad par-
tes omnia hęc di-
sputaui. Carcas-
sona Sardus.

a ✻Vide bo. tex. in l. contra §. fi. ff. de pac. Sardus.

b ¶Donatio. Adde Felin. in c. si cau-
tio. de fide instru. & oino, do. Alex. de Imo. post Bar. in l. si quis pro eo, de fideiuss. & Pau. de Castr. in consi. cxvj. & do. Alex. de Imol. in consil. xxvj. ad fin. in j. parte. vbi an ta-
lis cōfessio sit do-
natio inter viuos vel relictum cau-
sa mortis.

c ¶Ad renuntiādū. Adde Feli. in d. c. a si cautio. de fide instru. vbi plene.

d ✻Vide bonū tex. quē Bal. allegat in l. fi. ff. de consti. pecu. Sardus.

e ✻Vide eūdē Bar. in auth. si quis in aliquo. circa fi. C. de eden. Sardus.

f ✻Aduerte, quia Iaso. inuolutè lo-
quitur, & eius in-
tentio est dicere
q̄ & si illa cōfes-
sio adiuuetur ali-
quibus indiciis,
nihilo minus non
præiudicat credi
toribus, qui tra-
ctant de dāno vi-
tando: licet Bald.
& male secūdùm
ipsum in d. l. j. C.
de priui. dot. sen-
serit contrarium.
Sardus.

pus datū ad opponendā dictā exceptionē non
numeratæ dotis, iuxta d. l. fi. cū auth. ibi posi-
ta. C. de do. cau. nō nu. ergo elapso illo tēpore,
vel quia aliās sit expresse renūtiatū exceptioni
nō numeratæ dotis, mulier dicitur habere sun
datā intentionē suā quantū ad numerationem
dotis: ergo debebit sibi cōpetere priuilegiū ne-
dum hypothecę, sed etiā prælationis respectu
istius dotis cōfessatę, quādo renūtiatū fuit ex-
ceptioni non numeratæ dotis, vel aliās lapsum
fuit tēpus assignatū ad dictā exceptionē oppo-
nendā. Ista fuit opi. Bar. in præsenti articulo in
d. l. asiduis. reprobata glo. ibi: cū quia opi. Bar.
transit simpliciter Pau. de Castr. in l. si marito
publico iudicio. in prin. ff. fol. ma. Hęc opi. Bar.
est multūm dubia, & iudicio meo, nullatenus
tenēda: & eā impugnat Ang. de Are. hîc, & per
aliqua media. In primis mouef vno fundamē-
to, qđ habuit à Bal. in l. j. C. de priui. do. in ver.
hæc duplicata priuilegia habeat dos vera. Nā
si cōstante matrimonio fiat confessio de rece-
ptione dotis, & numeratione per maritū, qui
renūtiat exceptioni nō numeratæ dotis, † cer-
tè cùm renūtiare exceptioni, vel illā remittere
sit quædā donatio, vt est text. no. & signandus
in l. si quis delegauerit. in ver. similis videtur ei,
qui donat. ff. de nouatio. quē Bart. ibi expresse
no. ad hoc: & dicit multùm esse tenēdū mēti, q̄
remittere exceptionē, est donare. & latiùs idē
Bar. in l. fin. in prin. vbi fi. distinguit. ff. de reuo.
his, quæ in frau. cre. Bal. & Sali. in l. pactū cura-
toris. C. de pac. & Bal. in rub. C. quę in frau. cre.
& Ang. in l. j. ff. de feriis. Inn. & Ant. de But. in
c. j. extra de depos. & Io. Andr. in c. ij. extra de
dona. Inno. in c. olim. el j. extra de off. deleg. a ✻
Ergo quēadmodū donatio, vel actus, qui sapit
donationē, nō habet præiudicare creditoribus
habētibus verā numerationē, & titulū onero-
sum, arg. in l. fi. §. fin verò creditores. C. de iu-
re deli. eodē modo nō nocebit ipsa renūtiatio
nō numeratæ dotis, nec elapsus temporis, quò
minùs ipsi creditores possint exceptionē non
numeratę dotis opponere. † Secūdò motus est
Ang. quia cōfessio de dote recepta facta cōstā-
te matrimonio præsumitur donatio: b de quo
tamē ego statim latissimè tangā, scilicet remis-
siuè: & tetigit latè Angel. in superioribus: ergo
eodē modo clausula in dicto instrumēto cōfes
sionis apposita, vt est renūtiatio exceptiōis nō
numeratæ dotis saperet dictā donationē. Al-
leg. in arg. d. l. fi. C. de nō nu. pec. ergo sicut non
præiudicat ipsa cōfessio, ita nec prędiudicare de
bet renūtiatio in ea inserta: & maximè quia ea
facilitate, & eo amore maritali, quo inductus
fuit maritus ad cōfitendū se dotē recepisse, ea
affectione, facilitate præsumit fuisse inductus
c ad renūtiādū c exceptioni nō numeratæ dotis.
Igit sicut nō præiudicaret cōfessio simplex sine dicta renūtione
nisi ex lapsu tēporis, put vult, & fatef ipsemet Bart. in d. l. asiduis.
ita nec eius renūtiatio præiudicare debet. Alleg. in arg. l. doli. ver. di-
uersum. & ibi Bart. ff. de noua. & glo. quā dicit signandā in l. si pa-
tronus. §. patronū. in ver. Fauiana. ff. si quid in fraud. pa. quæ gl. sing.
vult q̄ si principale negotiū est factū in fraudē, eodē modo in frau-
dē præsumit apposita omnis clausula: & ideo qui rescindit princip
le, tanquā in fraudē, rescindit & accessoriū: secūdùm illā glo. Addo
vltra Ang. q̄ illa gl. p aurea alleg. per Bal. in quodā suo cōsi. incip. in
Dei nomine amē: filia instituta, &c. Addo etiā bene facere qđ sing,

voluit Bar. in l. fi. §. itē quæsitū. per illū tex. ff. de cōdi. inde. vbi dicit
77 Bar. fin. se putare per illū tex. † q̄ clausula illa, quæ hodie cōiter ap-
ponit in cōtractibus, videlicet, & renūtiauit cōdictioni indebiti, &
sine causa, & in factū actioni, & omni legū auxilio: parū imò nihil
p̄ficit: & q̄ per illā renūtiationē nō tollitur cōdictio indebiti. Ita di
cit ibi esse casum. Nā idē error, qui est in principali p̄missione in-
debitè facta per errorē, est etiā in hac renūtiatiōe: & sicut indebitè
promisit, ita indebitè renūtiauit: & eadē ratione illā clausulā appo
suit. Addo etiā ad prędicta bene facere quod voluit signanter Bal.
78 in l. absentis. in fi. C. si cer. pet. vbi voluit † q̄ si non tenet factū prin-
cipale, quòd etiam non valeat confessio, quę illi facto principali ad-
d hæret. d ✻Addo etiam in proposito nostro pro cōfirmatione fun-
damenti etiam adducti per Ange. de Are. illud, quod singularissi-
mè voluit Barto. in l. si ex cautione. in ij. col. in vtraq; lect. C. de non
79 nume. pec. vbi voluit † q̄ si in instrumento confessionis apponātur
hæc verba: Talis debitor non spe futuræ numerationis fuit con-
fessus, &c. siue etiam quæcunq; alia verba dicat, tamen per illa verba, quæcūq; sint, non impeditur oppositio exceptionis non nume-
ratæ pecuniæ. Nam verba quæcunq; proferuntur à debitore tem-
pore contractus, & celebratę confessionis, non habēt eā impedire:
quia ea facilitate, qua inuitat debitor ad cōfitendū illud, quod nun-
quā recepit, sub spe futurę numerationis, eadē facilitate inuitare-
tur ad ponendū quæcūq; verba in instrumēto confessionis, vt illū
allicerent ad sibi mutuandum. Quæ singula verba Bar. refert, & se-
quitur: & multū commendat Inno. in c. si cautio. extra de fi. instr.
80 Tertiò principaliter motus est Ang. de Are. contra Bart. † quia re-
nuntiatio exceptionis non numeratæ dotis, vel non numeratæ pe
cuniæ facta statim in eodē instrumēto, in quo fit confessio dotis,
non valet, nec tenet: quia, vt etiam proximè s. dixi. ea facilitate, qua
inducitur quis ad confitendū id, quod nunquam accepit, ea facili-
tate inducitur incontinenti ad renuntiandū. Secus autem si ex in-
teruallo renuntiaret: quia tunc bene valeret renūtiatio. Ista est theo
e rica Bar. c ✻& cōmunis doc. in l. si ex cautione. & ibi etiā sequitur
Bal. C. de nō nu. pec. Si ergo non valet renuntiatio exceptionis nō
numeratę dotis facta in eodē instrumēto, in quo erat facta confes-
sio: quomodo ergo Bar. in d. l. asiduis. potuit in dote confessata fa-
cere fundamentū super renuntiatione, quę non valet, arg. c. non
præstat. de reg. iur. in vj. Istud arg. Ange. de Aret. & adhuc fortiùs
stringeret, si teneremus opi. Sali. in d. l. si ex cautione. tenentis quòd
nullatenus possit renuntiari exceptioni nō numeratę pecuniæ. &
q̄ talis renuntiatio, etiam quę esset ex interuallo facta, nō valet: vt
ibi plenissimè per eum. Cōmuniter tamē tenetur contrariū, vt prę
dixi in d. l. si ex cautione. & per Cano. in c. fi. extra de sol. In termi-
81 nis nostris, † An possit renuntiari exceptioni non numeratę dotis,
videte gl. no. in l. j. in gl. fi. in ver. facit. & ibi Bar. C. de do. cau. nō nu.
& Bal. in l. j. col. iij. C. de priui. do. & Bal. in l. asiduis. & in l. pecunię.
C. de sol. & Ioan. de Imo. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de
ver. obli. Non obstāt adducta per Barto. & potissimè de lapsu tem
poris exceptionis opponendę: quia respondet Ange. de Aret. hîc,
quòd illud procedit quo ad prejudiciū mariti, vel eius hęredis, vel
alterius, qui vnà cum marito, vel pro marito esset obligatus: vt pa-
tet in tex. authen. quod locum. in ver. sibi & hæredi. C. de dote cau.
non nu. & clariùs in corpore vnde d. auth. sumitur. & in l. fin. C. de
do. cau. non nu. iuxta eleganter tradita per Bald. in l. j. C. de priui.
do. ver. vel pone q̄ aliqua indicia, &c. quę verba multùm conferūt
ad practicam capitulandi, & probandi confessionem dotis aduer-
sus maritum, & eius hęredes. Quæ verba in specie refert Ange.
hîc. Non autem procederet quò ad præiudicium creditorum ha-
bentium hypothecam in bonis mariti, sicut & mulier, qui tractāt
de damno vitando, quicquid senserit Bald. in d. l. j. C. de priui. do.
ver. vnde pone. sentiens q̄ nō tantùm marito, sed eius creditoribus
f noceat. & bene, secundū Ang. de Are. hîc. f ✻ Nō obstat aliud sun
damētū Bart. de renun. exceptiōis nō nume. dotis facta per maritū:
quia respōdet q̄ nihil facit. Nā si renūtiatio exceptionis nihil valet,
maximè si fiat incōtinēti, certè nihil debet operari: arg. d. c. nō præ-
stat. de reg. iur. in vj. Et posito q̄ renūtiatio valeret, verum esset in
præiudiciū mariti, nō autē creditorum, maximè causam onerosam
haben

habentium. Est verūm quod pro opi. Bar. dixit Ang. hîc se adduce
re vnam gl. ordi. & fortè, secūdùm eū, singularē in l. j. in gl. fi. in ver.
facit. quam Bar. ibi multum no. C. de do. cau. nō nu. Nam dum il'e
text. dicit q̄ ex sola confessione dotis non possit effectualiter dos
repeti, nisi etiā probetur realis numeratio: dicit illa gl. ergo secun
dùm hoc omnes de Mūdo errant: quia instrumentum dotis fit de
sola cōfessione. Respōdet gl. illa, q̄ in instrumētis hodiernis renun
tiatur exceptioni non numeratæ pecuniæ, aliās confessio nihil va-
leret, nisi tempus opponendæ exceptionis esset transactum. Ergo
vult illa, q̄ si renuntiatū esset exceptioni non numeratæ dotis, vel
esset transactum tempus opponendæ illius exceptionis, q̄ dos esse
ctualiter peti posset. Ad hanc gl. nihil respondet Ang. de Are. Ego
respondeo illam gl. verum dicere, dotem effectualiter peti posse
quantum ad maritum, qui renūtiauit exceptioni, vel ad eius prę iu
dicium tempus est transactum, sed non quantum ad creditores, vt
s. pluries est dictū. Vel respondeo q̄ renūtiatio nō valeret, si fieret
incōtinēti: vt s. cōclusum est, secūdùm oēs. Vel si valeret illa renun
tiatio, vel lapsus tēporis non habeat præiudicare creditoribus ma-
riti, quāuis marito sic. addo vltra Ang. q̄ pro opinione Bar. faceret
id, quod signāter voluit Bal. in l. pecuniæ. C. de solu. vbi voluit q̄ si
non poteſt opponi exceptio nō numeratæ pecuniæ, vt quia illi sit
renuntiatum, vel transactum sit tēpus illius opponendę, q̄ hoc ca-
su per solā cōfessionē de recepto probatur actualis, & realis nume-
ratio, & vera & actualis. Respondeo tamē hoc dictum procedere
quo ad ipsum cōfitentem: secus autem quo ad alium, puta creditō-
res: per ea, quæ traduntur in l. nō abstulit. C. de noua. & ea, quæ di
cta sunt s. & vltra suprà scripta, pro istis solu. cōprobandis adduco
etiam quod voluit Bart. in l. per diuersas. in ij. col. C. mand. vbi vo
luit q̄ si in instrumento cessionis cedens cōfiteatur sibi esse solutū,
& aliter nō appareat de numeratione, illa confessio nihil valet, &
præsumitur simulata, prout in superioribus latiùs dixi allegando
ad hoc alias concordantias. Istud est verum, secundùm Barto. &
procedit quantum ad primum dictum alterius tertij, contra quem
fieret talis cessio: quia bene verū esset quòd talis cessio non valeret
ex sola cōfessione receptionis pretij: sed quantū ad ipsum cedētem
bene nocet illa sola cōfessio. Et ita refert Bart. tenuisse complures
doct. antiquos: & ita refert etiam se consuluisse vnà cū multis aliis
doct. ibi per eum nominatis. Item vltra s. adducta per Ang. de Are.
82 contra opi. Bart. in d. l. asiduis. ego etiam moueor: Vult Bart. † q̄
a dos confessata habeat priuilegium prælationis, a vt in ea mulier
præferatur anterioribus creditoribus sicut habet dos vera: & hoc
quando alterum duorū interuenit: vel quod maritus renuntiauit
exceptioni nō numeratę dotis, vel q̄ lapsum sit tēpus proponendę
talis exceptionis. Ostēdo quòd in neutro membro possit doctrina
Bart. procedere, & cōsequēter quod fundamentū Bar. in omni sua
parte non valet. Et in primis, præsupposita validitate dictę renūtia
tionis, quod nō esset, nisi quādo dicta renuntiatio esset facta ex in-
teruallo, secūdùm quod in superioribus dictum est: vel quādo dic-
ta renūtiatio esset firmata iuramento: quo casu valeret, & opponi
non posset, prout tenuit Bar. in l. fi. C. de nō nume. pecu. secūdùm
lecturas Bononiēses, in quibus formaliter sic inquit: q̄ quādo quis
renuntiauit exceptioni non numeratæ pecuniæ, vel nō numeratæ
dotis, & iurauit, certè tūc videtur q̄ nō possit istam exceptionem
opponere: quia veniret cōtra iuramentū suum, quāuis Ang. hîc ali-
ter referat Bar. & infideliter. Est bene verū, q̄ secūdùm alias lectu-
ras Bar. ibi nihil decidit, sed solū quærit an si renuntiatū sit exce-
ptioni nō numeratæ pecuniæ, & interuenerit iuramētum, an talis
exceptio poterit opponi & simpliciter dicit, dubito. Et q̄ si dicta
renuntiatio exceptionis nō numeratæ dotis, fiat cum iuramento,
quòd teneat, & q̄ amplius opponi non possit, firmauit etiā Ange.
in l. j. C. de do. cau. non nu. De quo etiam videatis Io. de Imo. in sua
solēni repeti, c. cùm contingat. in xxxviij. charta. extra de iureiur.
& Paul. de Cast. in l. si ex cautione, C. de nō nume. pec. Certè ostē-
b do b ✻ quòd ista renuntiatio, quāuis præiudicet marito, nō tamen
præiudicat creditoribus, quin intra tempora legitima possint op-
ponere exceptionē non nu. dotis. & ad hoc adduco textum in l. pe
nulti. C. de nō nume. pecu. quem sic induco, ibi dicitur q̄ exceptio

a ¶Priuilegiū prælationis. Vide do. Alex. de Imo. in l. si ita. §. Chry sogo-
nus. in j. charta. de verb. obli. & Ang. in cōsi. inci. factū sic se habet Ti-
tius & Seius. aliās inci. punctus talis est.

b ✻ Adde q̄ si quis vellet sustinere opi. Bart. ab impugnatione las. quàm
facilimè posset: quia aut nos loquimur in renuntiatione facta ex inter-
uallo: & tunc cer
tū est q̄ renūtia-
tio non præiudi-
caret creditori-
bus, per d. l. fin. ff.
de pact. sed si lo-
quimur in renun-
tiatione incontinēti facta præsup
posita validitate
per iuramentum,
secundùm Bar. in
d. l. fi. C. de non nu.
pecu. & in isti ster
minis loquit Bar.
in d. l. asiduis.
licet nō locatur de
iuramento, prout
ego præsuppono:
& tūc respōde ad
argu. Iac. per insi
ciationē, negādo
q̄ ipsi debitori,
vel eius creditori
bus cōpetat, nec
cōpetierit: qa per
renūtiationē incō
tinēti factam fuit
impedita natiui-
tas exceptionis:
& facilius qd im-
pedit à principio,
quàm ex post fa-
cto tollat. l. patre
furioso. ff. de his,
qui sunt sui vel
ali. iur. C. quēad-
modum extra de
iureiurand. & sic
d. l. fi. nō facit cō
tra Bar. Ad secun
dum argu. Ias. re-
sponde q̄ Bar. fa-
tis est q̄ mulier ex
quo elapsa sunt tē
pora de iure com
muni sit potior,
& illud q̄ credito
res possint resti-
tui, non cōsidera-
tur. vt est casus in
l. iiij. §. j. ff. de fidei
cōmis. liber. Car-
cassona Sardus.

c ✻ Videas tex. in l.
vnus ex sociis. §.
fi. cum l. seq. ff. de
seru. rusti. præd.
& vide eundē Ias.
in §. rursus. col. v.
s. eo. Sardus.

d ✻ Adde q̄ fuit in-
tellectus Roma.
quem refert, & re
prædendit domi.
Alex. in l. j. col. ix.
ff. solu. mat. versi.
ego autē sto vbi om
nino videas: quia
do. Alex. ponit fe
rè oīa hæc, quę in
hac col. dicit Ias.
dicit vt ibīp eū. Sar.

non nume. pecu. quæ cōpetit principali debito
ri, cōpetit etiā creditoribus, & fideiussoribus
83 suis: tūc sic, † exceptio seu beneficiū, quod cœ-
pit alicui cōpetere etiā ex alterius persona, vel
ex alterius facto nō pōt ab eo tolli sine eius pro
prio facto, & alterius factū nihil sibi nocet. l. fi.
cū cōcordātibus. ff. de pact. & l. si vnus. §. ante
omnia. ff. de pact. ergo exceptio nō nu. pe. cōpe
tens creditoribus nō poterat ab eis tolli p̄pter
factū principalis scilicet mariti renūtiantis ex-
ceptioni nō numeratę dotis. ¶ Itē in alio mem
bro Bar. quando elapsum est tempus opponē
dę exceptionis nō numeratæ dotis q̄ Bar. non
bene dicat, vltra ea, quæ s. latè adduxi, adhuc
ostendo tali fundamento: & istud bene nota
84 in practica, † nam licet elapsa sint tēpora oppo
nēdę exceptionis nō numeratę dotis cōtra ma
ritū cōfessum dotē recepisse tamē si creditores
habuerunt iustā ignorantiam dictæ dotis con
fessatæ prout est regulariter: cùm regulariter
in facto alieno præsumatur iusta, & probabilis
ignorantia. l. fi. ff. pro suo. cum simili. certe po-
terunt creditores petere restitutionem in inte
grū ex clausula generali, si qua mihi iusta cau-
sa esse videbitur: & sic opponere exceptionem
nō numeratæ dotis: T ex. est in l. contractibus.
in princ. & ibi glo. not. & signanda in ver. peti-
turis. C. de non nume. pecu. iuxta glo. in l. sicut.
in glo. paruula super ver. nō militia. & ibi Bar.
& alij. doct. C. de præscrp. trig. vel quadra. an.
& iūcto eo, quod multùm signāter voluit Bar.
in l. j. §. si quis autem propter inundationem.
per illum tex. ff. de itine. actūque priua. vbi vo-
luit Bar. quòd si contra aliquem cucurrit præ-
scriptio triginta annorum, & erat ignorans ius
sibi cōpetere, quia fortè alteri successerat, iuxta
l. qui in alterius. ff. de reg. iur. quòd restituetur
in integrū ex dicta clausula generali aduersus
præscriptionē. Quod dictum solēt aduocati in
practica aureū reputare. Et idē voluit Bar. in l.
Aemilius. in ij. col. ff. de mino. & in l. ab hosti-
bus. §. sed quod simpliciter. circa mediū. ff. qui c
ex cau. ma. & in l. Aristo. §. fi. ff. de dona. & Bal.
in l. fi. ver. attēde. C. de præscrip. lōg. tēp. Io. de
Imo. in c. fi. extra de præscri. in ij. charta. & in l.
Pātonius. ff. de acqui. hęr. & Abb. Panor. in c. vi
gilāti. extra de præscri. & Lud. Rom. in l. si vero.
§. de viro. ff. sol. matr. in xv. fallentia. & in l. qui d
vniuersas. §. fi. ff. de acqui. pos. & idē etiā tenuit
Spe. in ti. de præscr. §. j. ver. pone colonus. & de
hoc aureo dicto allegātur cōplures gl. in d. l. fi-
cut. in gl. paruula. in ver. militia. & gl. in l. si par
tē. §. si p fundū. in ver. nō vtēdo. & in l. fi sic. in
c gl. mag. in ver. seruitus. ff. quēad. ser. ami. c ✻ &
gl. in l. j. in gl. j. C. de pa. potesta. Et q̄ in termi
nis nostris nedū nō admittat restitutio aduer-
sus exceptionē nō numeratæ dotis trāsactam,
imò fortius q̄ tēpus opponēdę exceptionis nūquā currit creditori
bus, seu fideiussoribus, p̄tereà q̄ principalis intra tēpus debitū ea
nō fit vsus: p̄bat mihi apertè tex. solēnis ad hoc in illa l. pe. C. de nō
nu. pe. in ver. nec eo prohibeat, q̄ principalis debitor ea nūquā vsus
d est. Circa quod cogitate quia esset mirabile, & cōtra omniū d ✻ opi.

Concludo

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Iurantem. Adde idem tenentē do. Barth. Soci. in cōsil. lxviij. incip. fruſtra ver. ſecūdò principaliter. cum ver. ſeq. in j. parte. adde quod ſecundùm eum in conſi. lxvij. incip. circa primā queſtionem. verſi. ſupereſt. ibi: ga tunc iuramentum eadem parte, cōtractus ſimulatus nō habet verā eſſentiam, ſeu ſubſtantiam contractus: ſed dicitur figuratus, ſeu depictus. Extrinſecus enim apparet: intrinſecus nihil habet.

b ¶ Eſſe. Facit quod habetur per do. Barth. Soc. in cōſil. clxx. incip. in preſenti. ver. cōfirmātur præmiſſa. in ij. parte. ꝙ dotis cauſa non eſt valida, & ſufficiens ad acquiſitionem dominij per ſe, ſed ꝓpter matrimoniū: cùm dos ſine matrimonio eſſe nō poſſit: vt etiā dicit hīc do. Iaſo. May. & ea. quæ oritur ex contractu matrimonij ſufficit ꝙ ſit promiſſa, licet nō ſit aliquo modo in eſſe deducta purè, vel ſub cōditiōe, ſed tātùm promiſſa aut cōtracta ſponſalia. Et a did, quod dicit hīc do. Iaſo. May. quòd dos ſine matrimonio eſſe nō poteſt: adde præfatum domi. Barth. Soc. in cōſil. lxiiij. incip. in cauſa vertenti. ver. capiēdo etiā ſecundam. ibi: nī ex quo in i. parte. & in conſil. cxxj. incip. viſa. circa fi. iij. col. in j. parte. ꝙ dos ſine matrimonio eſſe nō poteſt, ſcilicet preſenti vel præterito. de quo etiam vide per eum in cōſi. clxvij. incip. viſa facti. ver. ſed his non obſtantibus. circa mediū. eadem parte.

c ✻ Adde prout §. dixi, ꝙ quando tranſactum eſſet legitimū tempus, mulier iure cōmuni tuta videtur, ex quo nō poteſt ei opponi exceptio numeratæ pecuniæ, vel dotis. l. in cōtractibus. §. in omni. C. de nō nume. pecu. ſecundùm do. Alex. in l. j. ff. ſol. mat. col. ix. & cōſiderate prout §. iterum dixi, quòd poſſint reſtitui, eſt de iure ſpeciali, qđ nō cōſidera tur ante effectualē reſtitutionē. d. l. iiij. §. j. ff. de fidei cō. liber. Sardus.

Concludo ergo ex prædictis clariſsimè quòd fundamentum Bar. in d. l. aſsiduis. in vtroque membro nullatenus poſsit procedere. Ante tamen, quàm vlterius procedam, vnum non omitto, inquantū §. dixi. † ꝙ renuntiatum eſſet exceptione numeratę pecuniæ, & ſuper renūtiatione eſſet appoſitum iuramentum, ꝙ tunc valeret renuntiatio, nec illa exceptio amplius poſſet opponi. Reperio in hoc dari duo ſingularia remedia, quibus ille, qui renuntiaſſet exceptioni, & iuraſſet, poſſet nihilo minus ſe tueri. V num ponit ſing. Bar. in d. l. ſi. C. de nō nu. pecu. ſecundùm lec. Bono. vbi dicit Bar. quòd quādo quis renuntiauit exceptioni non numeratæ pecuniæ, & iurauit ſe nō contraventurū. ꝙ quamuis nō poſſet opponere iſtā exceptionem nō numeratæ pecuniæ quia veniret contra iuramentū ſuum, tamen dicit Bart. ſe putare ꝙ ſi ſoluerit, poterit repetere: ſicut dicimus in debitore, qui iurauit ſoluere vſuras: nam tenetur illas ſoluere, ſed poſteà ſolutas poteſt repetere, c. debitores. extra de iureiur. De cuius capituli intellectu vide latè Bald. in l. non dubiū. in xvij. C. de legi. & plenè per Imol. in ſua repeti. c. cùm cōtingat. in xlix. charta. extra de iureiur. & ibi latiſsimè ponit de effectu dictorum verborū Bar. ¶ † Aliud ſingulariſsimum remediū ponit Ang. in l. j. C. de do. cau. nō nu. & illud nunquā exeat memoria pro actu practico, ꝙ quando renuntiatum eſt exceptioni nō numeratæ pecuniæ & eſt appoſitum iuramentum, quo caſu propter iuramentum non poteſt amplius opponi exceptio nō numeratæ pecuniæ, vt prædixi, tamen hoc caſu poterit opponi exceptio, de ſimulatione contractus: puta ꝙ in veritate talis maritus intēdebat donare tantam quātitatem tali ſuæ vxori: & tamen fictè, & ſimulatè fuit inter eos actum ꝙ maritus cōfiteretur ſe dictā quantitatem recepiſſe pro dote cùm in verirate nihil habuerit: hoc caſu iuramētum nihil obſtabit exceptioni ſimulationis: † quia iuramentum interpoſitum ſuper actu ſimulato nō validat actū, nec ligat iurantem: vt eſt glo. ſing. in l. emptione. & eſt glo. vnica ad ſi. & ibi Bal. & omnes. C. plus va. quod agi. De cuius tamē gl. veritate videatis omnino Bal. in l. j. C. de ope. lib. & illud tenebat Bal. ꝙ † quando interuenit iuramentum ſuper cōtractu ſimulato, ꝙ illud iuramentum non obligat iurantē, a & ꝙ non requiratur relaxatio, ſiue abſolutio à iuramēto. Et ibi etiam ponit Bal. ad quē ſpectet declarare ꝙ tale iuramentū nō valeat, an ad epiſcopū tātùm, an verò etiā ad iudicē ſeculare. Et ſcilicet, ꝙ nō requiratur relaxatio, ſiue abſolutio à tali iuramē to, tenet etiā Bald. in l. nec patronus. C. de o e. lib. & in l. j. in vlti. q. C. de inoffi. dona. & ſequitur Pe. de Anch. in repeti. c. canonū ſtatuta. in viij. charta. extra de cōſtitutiōibus. & de ſuprà ſcripta ſing. gl. videatis etiā Bal. in rub. ff. de iureiur. Bal. & Ang. in l. ſi. ff. qui ſatiſd. cog. & Bal. in l. ſi. ff. de iureiu. videatis etiā Io. de Imo. in l. nemo poteſt. ff. de leg. j. & in repe. c. cū cōtingat. in xlvj. charta. extra de iureiur. & Bal. in l. ſi. circa prin. & ibidē Sali. C. de non nu. pec. Et hoc eſt, quod voluit tenere Ange. de Aret. hīc, quāuis aliis verbis vtatur, qui dicit hoc eſſe ſingulariſsimū quamuis de ſuprà ſcriptis nullā faciat mentionē, ſed de ſola authoritate Bald. & Sali. in d. l. ſi. C. de non nu. pe. & dicit ſe credere ꝙ idē velit Bar. ibi: ſed errat: quia Bar. vult ſolū id, quod §. formaliter retuli. ¶ † Vnū etiā non omitto, in quantū in ſuperioribus dixi ꝙ ſi apparet inſtrumentū confeſsionis de dote acceptā, ꝙ poſſet opponi exceptio non numeratæ dotis intra tēpora debita, niſi renuntiatū fuiſſet exceptioni non numeratæ dotis: iſtud ſingulare procedit, quādo maritus cōfeſſus fuiſſet ſe dotē accepiſſe ab vxore ſua, vel ab eius patre: ſecus autē, ſi maritus cōfeſſus fuiſſet ſe accepiſſe dotē à tertia: quia tunc præſumitur ſemper fuiſſe actualiter numeratā, hīc non admittitur exceptio nō numeratæ dotis. Iſtud fuit ſingulariſsimū dictū Sali. in auth. ſed iam neceſſe. C. de do. ante nup. ¶ † Reuertor ad principale dubiū noſtrū, in quo reprobat opi. Bar. reſtat vt videamus quid ſit tenendū. Ang. hīc tenet vnā diſtinctionē Bal. in l. j. in ver. duplicata priuilegia habet dos. C. de priui. dot. ꝙ aut confeſsio dotis fuit facta ante matrimoniū contractū: & tunc ſiue ſit renuntiatum exceptioni nō numeratæ dotis ſiue non, ſiue tranſacta ſint tēpora ad opponendā hanc exceptionē ſiue nō, ſemper præiudicatur omnibus creditoribus, & habetur pro vera numeratione. Si autem cōfeſsio dotis fiat conſtante matrimonio: tunc ſecus, vt latiùs hīc per eū. Quæ diſtinctio mihi nō placet. Primò quia ante contractū matrimonium non poteſt renuntiari exceptioni nō numeratæ dotis, † cùm ante contractū matrimoniū non dicatur dos: quia vbi nō eſt matrimoniū, nō poteſt dici dos eſſe. b l. ſi. C. de dona. ante nup. Niſi ſaluares, dicēdo ꝙ intellexerūt de exceptione nō numeratæ pecuniæ. Preterà & fortius, ſi ante cōtractū matrimoniū cōpetebat exceptio nō nu. pec. ipſi futuro marito: ergo etiā cōpetebat eius creditoribus. l. pe. C. de non nu. pe. ergo per factū ipſius, & ſic per eius renūtiationē nullatenus potuit creditoribus prejudicare: prout latius induxi §. hoc fundamētū cōtra Bar. ad qđ nō video quid poſsit reſponderi. Ego omiſsis his varietatibus, indiſtinctē teneo cum illa ſingulari gl. in d. l. aſsiduis. in ver. datę. ꝙ priuilegiū prælationis, qđ habet mulier in dote vera, nō cōpetat in dote cōfeſſata, etiā ſi millies fuiſſet renuntiatū exceptioni nō numeratæ dotis à marito, vel eſſet trāſactū legitimū tēpus c ✻ opponēdi talē exceptionē. Et cū illa gl. ſimpliciter tenet Io. de Pla. & ſimpliciter Nico. de Neap. hīc in apoſtil. textus. Addo Bald. idē expreſsè tenentē in l. cū aliquis. C. de iure delib. vbi formaliter inquit ꝙ prædicta glo. in ver. de dote. eſt vera, eò quia priuilegiū tacitæ hypotecæ datur actioni ex ſtipulatu: ſed dos cōfeſſata nō petitur actione ex ſtipulatu, ſed per conditionē ex lege, cui actioni nō reperitur hoc priuilegiū indultū. Eſt verū ꝙ iudicio meo, iſtud fundamentū Bal. eſt falſum: quia quāuis priuilegiū tacitæ hypothecæ ſit indultū ipſi actioni, tamen priuilegiū prælationis, de quo hīc diſputamus, eſt indultū ipſi mulieri, nō actioni, vt latè concluſi §. in gl. in ver. ei. & ibi etiā retuli ipſum Bal. ita tenere. Limito tamē prædictā cōcluſionē, & dictā gl. in ver. datæ. vt indiſtinctē procedat, quando mulier cōcurreret cū aliquibus creditoribus probātibus actualē, & verā numerationem: tunc mulier, quæ nō habet probationē niſi fictam, vel præſumptā ex renuntiatione exceptionis non numeratæ pecuniæ vel ex lapſu temporis ad probandū, iuxta tex. in l. ſi ex cautione. C. de nō nu. pec. nō eſt tunc præferenda aliis creditoribus probātibus de vera & actuali numeratione, & qui habēt cauſam onoroſam: & ſic cùm tractant de damno euitādo: ergo ſunt præferendi ipſi mulieri: arg. l. fi. §. ſin verò creditores. C. de iu. delib. Secus autē eſſet, ſi alij creditores nō etiam probarent veram, & actualē numerationē: quia tūc mulier eſſet eis præferenda: quoniam hoc caſu & mulier, & alij creditores pariformiter nituntur tantūmodo ex ſola cōfeſsione mariti: ergo præferenda eſt mulier, quæ eſt magis fauorabilis. Et in iſtis terminis poteſt ſaluari opi. Bar. in d. l. aſsiduis. quā §. reprobaui. Et in terminis tenet Ange. in l. j. ff. ſolut. matri. & ibi eum ſequuntur Ioan. de Imo. Cu. & alij communiter ſcribentes. & Bald. in d. l. aſsiduis.

vbi formaliter inquit, Si ſunt creditores aliter, quā ex confeſsione, mulier non prefertur eis: aliās ſic: quāuis alleg. gl. in contrarium in l. j. C. de do. cau. nō nu. & illi glo. non reſpondet vt §. dixi. Et cū hac opi. tenet etiā Ang. hīc: quāuis dicat aliā, quam §. retuli, & reprobaui, eſſe veriorē. Et credo ꝙ iſta ſit mera veritas. a ✻ Et vltra ſuprà ſcripta pro veritate dictæ ſing. gl. in d. l. aſsiduis. in ver. datæ. videatis Specu. in titu. de confeſ. §. ſequitur. ver. penulti. & ibi Bald. in addi. & Spec. in titu. de ſol. & lib. §. j. ver. ſed pone cōtraxi. & Card. Floren. in c. ex literis. extra de pig. Bald. in l. generaliter. ver. modò venio ad quæſtiones. C. de nō nume. pecu. in d. l. cùm aliquis. C. de iure delibe. Fulg. in l. ſi cui. C. de non nume. pecu. & in ſimili glo. & 92 ibi Bald. in l. neq;. C. de compen. ¶ † An autem confeſsio facta de dote recepta à marito, videatur facta animo donandi, & ſic facta animo liberādi, an verò ſub ſpe futurę numerationis, & ſic animo conſequendi dotem à muliere, vtilitas eſt euidens quia ſi in dubio 93 præſumitur animo donandi, non valebit: † cùm regulariter donatio ſit prohibita inter virum & vxorem: aliās ſic. In hoc puncto variæ ſunt ſcribētiū opi. de quibus videatis latè per Ang. de Aret. hīc quaſi omnes particulariter referentē. Verior mihi videtur illa opi. b quòd in dubio videatur facta ſub ſpe futurę numerationis b, & ſic animo conſequendæ dotis: quāuis Ang. hīc contrariū cōcludat: & dicit ꝙ in cōtrariū ſe habet cōmunis opi. De quo articulo videatis Bar. in l. Papinianus. ff. de dona. inter vir. & vxo. & l. cùm quis decedēs. §. titia honeſtiſsima. ff. de leg. iij. & in l. ſi diuortio. verſi. quęro quid ſi fiat. ff. de verb. obli. & quod tenēt Bart. & alij in l. Titia. ver. qđ ſi ego cōfiteor. ff. de verb. ob. & quod tenēt Bar. & Bal. in l. ij. §. fi. in vlti. col. in ver. & iſta ſunt vtilia ad quæſtionē de facto. ff. ſi cer. pe. & dixi latè in §. ſequēs. §. eo. extra gl. in primo libello in mutuo. Et ad terminos noſtros videatis Bal. in l. j. in vlti. col. ver. item facit ad aliud. C. de inoff. dona. & in terminis Bald. in l. j. in j. quæſtione. C. de dona. ante nup. & ibi dicit quòd de facto fuit ſeruatū in quodam ſuo vicino, quòd in dubio præſumatur donatio, quando coniuges ſunt pares: aliās ſecus, vt ibi per eū. Videas etiā Cy. & omnino Sali. in l. quod de ſuo. C. de dote cau. nō nu. Ang. in cōſi. v. ſuo incip. Andreas Io. de Imol. in l. pen. §. mulier. ff. ſol. ma. Imo. & Lud. in l. ſi diuortio. ff. de verb. obli. Io. And. in addi. ad Spe. in ti. de dona. inter virū & vxo. ſuper rub. & Cy. in l. j. C. de ſacroſanctis eccleſi. §. ij. Et iſta ſufficiāt pro nunc. & omnino Bal. in l. ſi abſentis. in iij. col. C. ſi cer. peta. & in l. ab Anaſtaſio. ad fi. C. manda. & Bar. in ſimili q. in l. penul. §. ſi vir. ff. ſo. ma. ¶ Gl. in ver. cū ipſa. diuiditur in quinq; partes principales. In prima declarat tex. & tollit vnum tacitū contrarium pro modo fallentiæ. In ſecunda quærit, & ſoluit. In tertia tollit aliud tacitū contrarium. In quarta quærit, & ſoluit cum vna fallentia. & circa ſolutionem multa ponit. In quinta format aliam quæſtionem, in qua primò arguit ad partes: poſteà decidit. Secunda ibi: ſed nunquid procuratori. Tertia ibi: item quod hīc dicit. Quarta ibi: ſed quando mulier poteſt experiri. Quinta ibi: ſed nunquid patri. ¶ Et hāc gloſ. dicit ſingularē Bald. in l. vnica. §. & vt plenius. 94 C. de rei vxo. acti. in gl. ibi: vt C. qui po. in pig. ha. l. fi. in fi. ¶ † Hāc partem gloſ. dicit Angelus eſſe notandam, & menti tenendam. Ex qua habes, quòd priuilegium prelationis, quod habet mulier agens pro dote, vt aliis creditoribus præferatur in bonis mariti, competit etiam filiis, & aliis deſcēdentibus ipſius mulieris: non autem cōpetit aliis, etiam hæredibus ipſius mulieris. Idem etiam tenuit gloſ. in d. l. ſi. in ver. exceptis. & in ver. eis. & gloſ. in d. l. j. in glo. mag. ij. in princip. C. de priuileg. dotis. quæ etiam dixit iſtud priuilegium cōpetere filiis non iure hæreditario, ſed iure filiationis: & conſequenter quòd iſtud priuilegium cōpeteret filiis, etiam ſi non eſſent hæredes matris. Et pro glo. noſtra eſt caſus in auth. ſi quid. in ver. ſeu quælibet eius ſoboles. C. qui pot. in pig. ha. Et idē quod hīc, tenuit glo. in l. etiam. in princip. in gloſ. j. ff. ſoluto matrimonio. Hanc tamen glo intelligite veram, & procedere in filiis eiuſdem matrimonij: ſecus ſi ſint alterius matrimonij, quibus tunc hæc priuilegia non competerent: ſecundùm Bart. in l. aſsiduis. in ij. not. per illum textum in ver. exceptis. & latiùs Bart. ad fin. eiuſdemmet legis, vbi dicitur ita tenere communiter doct. & ibi etiam tenēt Cy. Bal. & Bar. in l. etiam. in princ. ff. ſolu. ma. & ibi Bal. Cuma, Ang. & Imol. & communiter alij, reprobata gl. j. ibi in princ. a quę cōtrariū voluit, & male, ſecūdùm cōmuniter doct. facit etiā in ſimili gl. in l. ſi cū procuratore. in gl. fi. in ver. defenſor. & ibi Bar. & Ang. & alij. ff. de re iudi. gl. vnica in l. ſciēdū. in eo. ti. & glo. in l. ſi fideiuſſor. §. fi. in ver. heredi. eo. ti. & gl. in l. verū §. j. in ver. cęterorū. ff. pro ſocio. & glo. in §. fi. ver. item ſi de dote. in ver. maritus. j. eod. Et ad tex. in d. auth. ſi quid. C. qui po. in pig. ha. qui videtur aliqualiter obſtare in ver. ſeu quælibet eius ſoboles. reſpōde vt per Bart. in d. l. aſsiduis. in fi. & per alios in locis ſuprà ſcriptis, ꝙ intelligitur quælibet eius ſoboles, dūmodo ex eodē matrimonio deſcendat. c ✻ ¶ † Nunquid autē ipſa mulier, poſtquā 95 eſt nupta, & actualiter collocata in ſecūdo ma b trimonio, habeat iſta priuilegia, de quibus in hoc text. & maximè priuilegium prælationis, vt preferatur aliis creditoribus in bonis primi mariti? Prima fronte videtur ꝙ nō: quia cùm ſit nupta, ceſſat ratio priuilegiorum conceden dorum mulieri. Conceduntur enim ei priuilegia propter eam facilius maritandam, iuxta l. j. cum ibi not. ff. ſolu. mat. Quæ ratio ceſſat, cùm iam ſit nupta. Et pro iſta parte multùm bene faceret, quod in ſimili voluit Bald. poſt Gul. in l. obligamur. §. j. ff. de act. & obliga. vbi voluit quòd quāuis pater compellatur officio iudicis dotare filiam ſuam, vt ibi, & l. qui liberos. ff. de ritu nup. & l. fi. C. de do. promiſ. tamen ſi filia eſt actualiter maritata, pater non tenetur ampliùs ad dotandā eam: quia ceſſat cauſa, & ratio, propter quā pater tenebatur eam dotare. Et pro hoc etiam dicit Bar. videri caſum in §. ſi quis ſub poteſtate conſtitutam. in auth. de nup. & in l. fina. C. de repu. limitando tamen, vt ibi per eum, niſi filia, quæ ſe maritauit, etiā d dotem promiſiſſet, eò quia pater eam nō maritabat, & maritus nolebat aliter eam accipere: e tunc pater poſsit cogi ſoluere dotem, d vt ibi per eū. Cum Bart. tenet Sali. in auth. res, quę. C. cōmunia deleg. & in l. qui liberos. ff. de ri. nup. Mateſi. in no. cvj. Panor. in c. accedens. ad fi. de procu. quāuis contrarium teneat Bal. 96 in d. auth. res, quæ. in princip. ¶ † Iſtis tamen non obſtantibus Bartol. poſt Iac. de Are. in l. nuptam. in princip. ff. ſoluto matrimonio. de terminat contrarium ſcilicet quòd imò mulier actualiter collocata in ſecundo matrimo nio habeat hæc priuilegia: quoniam dos eſt neceſſaria nedum ad maritandam mulierem, ſed etiam ad ſuſtinenda onera matrimonij, iuxta l. pro oneribus. C. de iure dotium. Et pro hac parte dicit eſſe caſum Bartoli in l. aſsiduis. ver. exceptis. C. qui po. in pigno. ha. & in l. etiam. in princip. ff. ſoluto matrimonio. vbi filij prioris mariti habent hoc priuilegium prælationis: ergo multò magis mulier. Et cum hac opin. tenēt cōmuniter doct. ibi Sali. in l. vnica. §. j. C. de rei vxo. act. & Angelus de Aretio hīc. Non obſtāt deducta in contrarium, & illud ſimile, quod quando filia eſt actualiter maritata, quòd ampliùs non teneatur pater eam dota 97 re: quia illud ſimile eſt falſum: † quia imò pater e tenetur dotare filiam * quamuis ſit actualiter nupta prout cōtra Guliel. & Bartol. & ſuprà adductos tenuit in terminis gloſ. in dicta l. obligamur. §. lege. quæ multum facit pro hac opinione, & in hac

gl. contra

✻ Adde ꝙ idē videtur eſſe de mente do. Alex. in d. l. j. col. ix. ff. ſol. ma. quāuis ego habeā quandam additionē ī d. l. aſsiduis. ſuper illa gloſſella ī ver. datæ. quæ dicit Bar. opi. cōmuniter ſeruari contra illam glo. cuius ſit, neſcio. mihi verò placet diſtinctio, quę colligitur ex verbis domini Alexandri in d. l. j. Sardus.

¶ Numerationis. Facit opi. Dy. in cōſil. inci. quæritur verum inſtrumentum dotis. & Ang. in conſil. incip. Andreas Ioā. & omnino vide do. Barth. Soci. in conſil. lxij. incip. in preſenti ver. eſt præmittendū. circa med. in j. parte. & in conſi. lxviij. incip. fruſtra. ver. ſed præmiſsis. cū ver. ſeq. ea. parte.

c ✻ Et ꝙ ita ſit illa litera intelligenda, probatē in Rubri. in corpore vt exact. inſt. do. pri. & c. vnde ſumitur d. auth. ſi qd. ibi: vel ex priori matrimonio filij, &c. Sardus.

¶ Dotem. Adde Paul. de Caſtr. in conſi. cv.

¶ Filiā. Adde do. Mar. Soci. in cōſi. ix. incip. proſequendo. ver. vlterius etiam. circa fi. viij. col. in j. parte. & do. Bartho. Soc. in cōſi. lxxv. incī. circa preſentem. ver. primò quia vltra. circa prin. ea. parte. vbi ponit ꝙ licet pater teneatur toties, quoties opus fuerit, dotare filiam, tamen ſi ſemel fuit dotata, & eam cōſumpſit, & ſua culpa, ampliùs dotare nō tenetur. & in cōſil. ccxcj. incip. viſis literis. ver. præterea reſpondeo. circa fin. in ij. parte. quod pater tenetur dotare filiam obligatione legali.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Iudicis. Adde do. Alex. de Imol. in consi. xxxij. in quarta parte.

b ¶ Sororem. Adde Abb. in consilio xxxij.

c ⁂ Vide glo. in l. eũ plures. §. cùm tutor. in ver. alio patre. ff. de admini. tut. Sardus.

d ¶ Filias. Adde Fran. Are. in l. donatarius. C. de cõdi. ob cau. & quod ibidem ad eũ dixi in apostil.

e ⁂ Adde q̃ pro opi. Ang. videtur casus irrefragabilis in d. l. fin. C. de dot. promis. Nec obst. quod voluit Bartol. in d. l. mulier. §. cùm proponeretur. ff. ad Treb. nec in l. Nesennius. ff. de neg. gest. quia respondeo q̃ Bar. arguit de alimentis ad dotem: quod arg. in terminis nostris non valet, prout est de mente glos. in d. l. fi. in verbo, intelligi. & istud arg. de alimentis ad dotem latè reprobat do. Alex. in l. j. col. v. versic. ex quo habes. ff. solu. ma. & isti doctores proculdubio disputat de calu decisio per d. l. fi. quę clarius nõ posset hanc q. decidere. Nec obst. quod dicitur de filio, per l. quæ pater. ff. fami. ercis. iuncta l. fi. ff. de pet. hæred. quia dico q̃ illud est in filio, qa non reperitur q̃ pater pro filio studiorũ causa peregre degẽti, & alia bona habente teneatur de suo expensas facere, sed bene iure cautũ reperitur q̃ teneatur dotare filiam aduẽtitia habẽtem: vt d. l. fin. C. de dot. promis. Et idem, quod in filio, dicerem in filia, nisi esset d. l. fi. Carcasona Sardus.

glo. contra Bar. tenuit Iac. de Are. Bal. Ang. & Imol. in l. mulier. §. cùm proponeretur. ff. ad Treb. & illam glos. sequitur & reputat singu. Nico. de Neap. in rub. ff. fol. ma. & in d. §. cùm proponeretur. Eandem etiam tenet Bal. in l. fi. C. de do. promis. & ibi videatis Sali. & eundem Ang. in d. l. nupta. in prin. & in d. l. obligamur. §. lege. & Pau. de Cast. in l. si socer. in fi. prin. ff. sol. ma. & Raph. Cu. in l. j. ff. sol. ma. Bene faceret qđ voluit Bal. in l. si donaturus. in princ. ff. de cõdi. ob cau. vbi voluit † q̃ maritus potest 98
expellere vxorẽ, ex quo pater nõ dedit dotẽ: qa maritus nõ debet habere vxorẽ sine dote. xxx. q. v. c. nullũ. & allegat glo. quã dicit hoc innuere in auth. de nõ eli. se. nub. col. j. & est in §. fi. in glo. in ver. onera. Ego alleg. text. in §. si quis sub potestate. in auth. de nup. & text. in l. fin. in ver. mulierẽ fieri. §. indotatã. & sic â viro fortè repelli. C. ad Velleia. & tex. in c. per vestras. extra de dona. inter vi. & vxo. Bal. in l. fin. C. de sen. quæ sine cer. quanti. & in l. quod in vxorẽ. C. de neg. gest. & in l. diui. ff. sol. mat. Accedat ad ista quod dicit Bal. in l. fi. in fi. C. de do. promis. vbi voluit q̃ mulier inuito patre potest se 99
dotare de bonis patris. † maximè si faceret cum authoritate iudicis: & pater compelli poterit ad consentiendũ. Motus arg. illius l. fi. & l. profectitia. circa prin. ff. de iure dot. per quã dicit etiam Bar. in l. j. in iiij. col. ff. sol. mat. q̃ si pater haberi non posset, iudex constituet dotem ipsi filiæ. & ad hoc reputat illam legem esse not.
100 ¶ † Ad ista optimè facit, quia etiam vbi filia haberet de suo proprio, tũc pater tenetur eam dotare de suo, & non de bonis filiæ. d. l. fi. C. de do. promis. quam ad hoc no. ibi Bald. in ij. col. vbi formaliter sic inquit. Nota hìc q̃ licet filia sit diues ex proprio patrimonio, tamen pater tenetur eam dotare de suo. Et ita expresè tenuit ibi glo. no. in ver. intelligi. quamuis cõtrarium teneat sing. Bar. in l. mulier. §. cùm proponeretur. in ij. oppo. ff. ad Treb. vbi sic inquit
101 † post Iac. de Are. † q̃ dos non est debita filiæ iure obligationis, sed magis officio iudicis [a] ex æquitate quę æquitas cessat, quãdo mulier habet aliunde vnde se dotet. Sicut in simili dicimus in alimentis, q̃ filius est alendus à patre officio iudicis ex quadã æquitate: Vnde si habet aliunde, vnde se alat, vel potest se alere ex operis suis, nõ est alẽdus à patre: quia tũc cessat æquitas l. si qs à liberis. §. si vel parẽs. & §. sed si filius. & ibidẽ Bar. cũ suis cõcor. ff. de lib. agno.
102 † Et ad istud, quando filia habet aliunde vnde se dotet, nunquid pater teneatur eã dotare, videas Ang. in auth. res, quæ. C. cõmunia de lega. & in l. fi. C. de do. promis. & Bal. in d. auth. res, quæ. in princ. ij. col. ver. quæro an ego teneam
103 dotare neptem ex filio meo, &c. vbi tenet † q̃ auus nõ tenetur dotare neptem suam, quando filius habet ex quo possit filiam dotare. Motus ex traditis in optimo simili per Bartol. post Iaco. de Aret. in l. non quemadmodum. ff. de lib. agno. Et cum hoc dicto Bald. simpliciter tenet Lud. Ro. in l. j. ff. sol. mat. de quo etiam per Sali. in d. l. fin. C. de dot. promis. Videatis etiam quod vult Bald. in l. neque mater. C. de iur. do. circa intellectũ, quem dat ad l. vxorem. §. pater naturalis. ff. de leg. iij. nam voluit Bal. q̃ illud, quod ibi dicitur in text. per gl.
104 & Bart. † q̃ pater non tenetur dotare filiam naturalem tantùm de suo procedit, & intelligitur de filia naturali tantùm, qui non est inops, vel ex honesto artificio potest sibi dotẽ quærere, aliàs naturalis pater tenetur eam dotare. Videas etiã quod voluit Bald. in d. l. fi. in ij. col. in ver. sed nunquid frater. C. de do. promis. vbi tenuit
105 † quòd frater non tenetur dotare sororem [b] ex eodem patre de
b suo proprio, quando soror habet proprium patrimonium: secus si
c non haberet propriũ patrimonium. [c] ⁂ Videatis etiã quod in proposito nostro, & in terminis nostris voluit not. Angelus hìc, in xxvij. columna. vbi voluit quòd etiam si filia habet bona aduentitia, nihilo minus adhuc pater tenetur eam dotare de suo, non autẽ de bonis aduẽtitiis filię. Motus per d. l. fi. C. de do. promis. Ideo subdit ipse singulariùs, quòd quamuis filia habeat bona aduentitia, tamen pater simpliciter dotãdo filiã, in dubio præsumitur eã dotasse de bonis propriis patris, etiã si expresè dicat pater, q̃ eam dotet de bonis propriis filię, dummodo pater sit soluendo cùm officium
d paternũ sit, & ex necessitate, dotare filias. [d] dicta l. qui liberos. ff. de rit. nup. & dicta l. obligamur. §. lege. Secus si pater nõ esset soluendo. Sed audite: licet Ang. de Are. pro hoc suo dicto, quod est in pra
106 ctica clarissimum, & vtilissimum, nihil aliud alleget, † ego adduco duo optima fundamẽta ad istud firmandum, quòd pater dotando filiam habentem bona aduentitia, etiam si expresè dicat se eam dotare de bonis propriis filiæ, tamen videtur dotare de suis bonis patris, quando ipse pater est soluẽdo. Nam ab his, ad quę quis tenetur de necessitate, protestatio nihil releuat protestãtem, nisi etiã interueniat consensus ipsius, contra quem fit protestatio: & hoc quando obligatio esset iam contracta, & sic esset de præterito: secus si de futuro. l. alimenta. & ibi gl. not. & ibidem Bar. & alij. C. de neg. gest. & est theorica Bartoli in l. non solum. §. morte. ff. de ope. no. nun. in vij. columna. ver. sed quæro an etiam partis consensus requiratur. text. est, & ibi Bartolus in l. finali. §. item si prædixerit. ff. nau. cau. stabu. & communiter doctores & Baldus. Angelus Salicetus & alij nouissimi in l. pacta nouissima. C. de pact. Cano. in c. cum M. Ferrarien. extra de constitu. & idẽ Baldus in l. non ideo minus. C. de lib. cau. ergo cùm pater teneatur ad dotandum filiam de suo proprio, vt suprà vidimus, ergo protestatio ipsius patris, quæ contrarium contineret nihil debet operari, & nihil patri proficere. Præterea, & secundò, in his, quæ certo modo dispositа sunt, & determinata à lege, protestatio nihil operatur, nec releuat protestãtem. Ita Bartolus in l. Nesennius Apollinarius Iulio Paulo. in j. not. & ibi Angelus. ff. de negotiis gestis & Bartolus post glossam in l. alimenta. C. de negotiis gestis. & in dicta l. non solum. §. morte. in vij. columna. in ver. circa quintum. sed sic est quòd istud est determinatum à iure, quòd pater teneatur dotare filiam de suo proprio: ergo protestatio patris nihil habebit operari. Et per hæc duo fundamenta infero nouiter vnum, quod non memini me alibi in terminis legisse quod not. est, & bene signandum in practica, & ad textum nostrum, & ad suprà dicta in textuali-
107 bus in iij. nota. † quòd si maritus, cuius bona sunt tacitè hypothecata pro dote ex dispositione legis accipiens dotem protestaretur, & diceret q̃ nolit bona sua esse hypothecata pro dote, talis pro-
108 testatio nihil operaretur. † Idem, & notabilius dico in socero, cu ius bona etiam sunt tacitè hypothecata pro dote nurus, siue ipse dotem acceperit, siue alius de eius voluntate: secus si sine voluntate. Ita tenuit glossa in l. assiduis. in glossa magna. in ver. licet anteriòris sint. ante fin. C. qui po. in pig. ha. per l. fi cùm dotem. §. transgrediamur. ff. soluto matrimonio. Certè si socer protestaretur, & diceret se nolle quòd bona sua sint hypothecata, ista protestatio nihil operatur: qua non obstante, posset mulier agere hypothecaria ad bona ipsius soceri. Istud omnino addite ad ea, quæ §. dixi in textualibus, in ij. no. sed aduerte, si vis in terminis nostris tenere
e contra Ang. [e] ⁂ quòd pater dotans filiam habentem bona aduentitia, si expresè dicat se eam dotare de bonis propriis filiæ, non videatur dotasse de bonis propriis patris. Istud facilè potest teneri: & facilè posset responderi ad illa duo fundamenta, quę suprà dixi.
109 Et ad primum † quòd ab his ad quæ quis tenetur de necessitate, protestatio non releuat protestantem: respondeo fatendo hoc esse verissimum: & dum dicebam quòd pater de necessitate te-
110 netur dotare filiam de proprio patris: respondeo † negando quia imò

imò pater non tenetur de necessitate de suo proprio patrimonio dotare filiam, quando filia habet bona aduentitia, vel aliunde vnde se dotet. vt tenuit Bar. in d. §. cùm proponeretur. superiùs alleg. Et veritas huius puncti pendet ab illo. Eodem modo respondeo ad secundum dum dicebatur quòd, in his, quæ certo modo dispositа sunt à lege protestatio nihil operatur: dico hoc verum. Et dum dicitur quòd istud est determinatum ex iure quòd pater teneatur dotare filiam de suo proprio: Respondeo quòd est falsum, quando filia habet de suo proprio vnde se dotet, vt statim dixi. & contra Ange. alleg. Bart. in terminis contrarium tenentem in d. l. Nesennius. in iiij. no. ff. de nego. gest. vbi inquit quòd licet pater, & frater, qui dotant filiam, videantur in dubio dotare de suo proprio, & nõ filiæ, vel sororis, per d. l. fi. C. de do. promis. verum est, nisi esset negotiorum gestor filiæ, vel sororis: vt quia filia, vel soror haberent bona propria: quia tunc viderentur dotare de bonis propriis filiæ, & sororis. Motus per illum textum. & ita dicit sentire glos. in dicta l. fin. & est in ver. paternum. C. de dot. promis. Et si bene aduertatur, vult adhuc fortiùs Bart. contra Angel. hìc, quòd etiam sine expressa protestatione patris, vel fratris: tamen in dubio videtur dotare de bonis propriis filiæ, vel sororis. Est verum quòd glo. in d. l. fi. in ver. paternum. non bene allegatur per Bart. quia loquitur in extraneo, nõ autem in patre. Dicit etiam Bart. in d. l. Nesen-
111 nius. aliud quod optimè facit in simi. † quòd quamuis pater expensas, quas facit pro filio studente videatur in dubio facere de suo. l. quæ pater. la ij. ff. fa. erc. tamen hoc debet intelligi, nisi filius habuisset peculium castrense, vel quasi, vel aduentitium, quod fuisset penes patrem. l. fin. ff. de peti. hæred. Est verũ quòd inquantum Bar. loquitur de patre, auo, & aliis qui tenentur dotare, & vult quòd si gerant negotia filiæ, q̃ in dubio videantur dotasse de bonis ipsius filiæ, quod contra Bart. tenuit Ludoui. Roma. in l. j. ff. soluto matrimonio motus per d. l. fin. C. de do. promis. Si vis habere veritatem huius puncti, vltra superius alle. videas gl. in vxorẽ. §. pater naturalis. & ibidem latè Bart. & plenius, quàm alibi. ff. de lega. ij. & Bart. in d. l. j. ff. soluto matrimonio. & ibi Ioan. de Imo. in iiij. col. & Bal. in d. l. Nesennius Apollinarius Iulio Paulo salutem ff. de neg. gest. & omnino Bald. in d. l. fin. in pe. col. C. de do. promis. & ibi latè per eum, quid de patre, quid de matre, quid in fratribus, quid in sociis omnium bonorum. & Bal. in cõsi. incip. in Dei nomine amen. Pone quòd Petrus & Ioannes, &c. vbi consuluit in quotidiano casu: eccè Petrus & Ioannes erant fratres, & dotauerunt de communi filias Ioãnis, an Petrus videatur dotare pro parte sua. Et consuluit Bald. q̃ non: quia Petrus videtur gessisse negotia Ioannis: quia eo sciente, & patiẽte fecit istud. Et idem dicit esse in quolibet extraneo dotante vnà cum patre: secus si sine patre, per l. ex morte. C. de pact. conuen. & l. vnica. §. accedat. C. de rei vxo. act. Vide quod in simili decidit Specu. in titu. de iudi. §. sequitur. versi. quid si vnus ex fratribus. sequitur Bal. in l. fi. in penultima col. C. de do. promis. & in addi. ad tractatum Bar. de duobus fratribus. in viij. col. in ver. item dicit quòd si vnus fratrum. Ioan. Petr. de Ferra. in practica sua Papiensi in forma libelli, quo agitur pro hęred. vel re singulari. in xviij. col. in ver. item quęritur de quotidiana quęstione. & in forma libelli in causa societatis. in penul. col. ¶ Ante, quàm vlterius procedam in gl. quia s. vidimus, quando filia est maritata, an debet dotari à patre, & quid quando habet vnde se dotet de suo, & quid in auo, an teneatur dotare neptem: & sumus in hac no. materia do-
112 tium, vt illam pinguiorem efficiamus, habetis notare † q̃ pater nõ tenetur dotare filiã hæreticã, vel Iudæã. Tex. est not. in l. cognouimus. in verb. cæteris liberis. C. de hære. & gl. vnica in l. si verò. ff. de in rem verso. Et ita dicit quòd tenet Lud. in l. j. ff. solu. ma. & Bart. in auth. res quæ. in vlti. col. C. cõmunia de lega. quãuis Bald. ibi videatur facere differentiã inter Iudæã & hæreticã. Accedat quod di-
113 xit Bal. in rub. C. de priui. do. in ij. col. vbi dixit † q̃ mulier hęretica non habet priuilegia dotis. quod multùm no. ad limitationẽ §. nostri. & idẽ dicũt Cy. & Nico. in l. j. ff. sol. ma. esse in Iudæa, q̃ mulier Iudæa non habeat priuilegia dotis. quod etiam bene not. ad limita-
114 tionem §. nostri. ¶ † Aduerte tamen q̃ si filius vel filia sint effecti ortodoxæ religionis, & sic Christiani, quòd pater Iudæus, vel Hebræus, vel alterius sectæ, tenetur dictos filios a
a alere, & filias, & donationem propter nuptias cõstituere, & dotem dare secundũ vires patrimonij. Text. est sing. in d. l. cognouimus. C. de hęre. Quod etiã Ang. hìc dicit multùm notandum: & dicit se habuisse de facto, nõ sunt multi dies: & nunc est de facto hæc quæstio in hac ciuitate Papiæ. Addo gl. amplius volẽtem in l. neq; mater. C. de iur. dot. nam regulariter ma-
115 ter nõ cogitur dotare filiã † quia officium maternum non est filias dotare, vt ibi est text. nisi mater esset diues, & pater inops, qui nõ habuerit ex quo dotaret filiam. Ita Bart. & Bald. in d. auth. res, quæ. & Iac. de Are. & Pet. & Bal. in d. l. neq; mater. C. de iu. do. De quo etiã per Ang. in l. à filia. in prin. ff. ad Trebel. & in l. fi. C. de do. promis. & Lud. Ro. in l. j. ff. sol. mat. tamẽ dicit illa no. gl. in l. neq; mater. q̃ si mater esset hæretica, & filia Christiana, q̃ mater tenetur eam dotare, quãuis aliàs non sit eius officium. Et idem dicit ibi Baldus esse in matre Iudæa, quòd si filia efficiatur Christiana, mater tenetur eam dotare, quãuis aliàs nõ sit eius officiũ. De quo videas omnino per Cy. ibi. & in auth. Gazaros. de hære. & Specu. in titu. qui filij sint legitimi. § j. ver. q̃ si pater. ¶ Secundò notate,
116 † q̃ si pater est egenus, vel multis debitis inuolutus, ita quòd nõ sit sufficiens ad dotãdam filiam, tũc nõ tenetur eam dotare: imò fortius, dato q̃ constituit sibi dotem, constitutio erit nulla. Ita dixit, & tenuit Lud. Ro. in l. j. ff. sol. ma. motus per l. ait prętor. §. si cùm mulier. & l. fi. & §. si à socero. ff. quę in frau. cre. Sed an te eũ hoc fuit dictũ Bal. in d. l. fi. in iij. col. C. de do. promis. Et ratio est nam cùm dos debet cõstitui secũdùm qualitatẽ, & quãtitatẽ facultatum patris. l. quęro. ff. de iur. do. & l. fi filię. ff. de leg. iij. & l. cùm post. §. si gener. ff. de iur. do. ergo vbi non sunt aliquæ facultates, ibi nõ põt cadere cõstitutio dotis: cùm nõ entis nullæ sint qualitates. l.
117 eius, qui. §. penul. ff. si cer. pet. ¶ † Tertiò no. q̃ pater nõ tenetur dare dotẽ filiæ ingratæ: quia ingratitudo tollit debitũ naturæ. §. optimè. in auth. de nup. quãuis si dos esset iam data, nõ reuocaretur prę textu ingratitudinis. Hoc est, quod no. voluit Bald. in l. fi. in iiij. col. C. de do. promis. & Bar. & Imo. in l. post dotẽ. in vij. col. ff. solu. ma.
118 ¶ † Nũquid autẽ si filia accepit maritũ vilẽ & indignũ domo sua, pater tenebitur eã dotare? Lud. Ro. in rub. ff. sol. ma. tenuit q̃ nõ.
a Adde ⁂ [a] Bal. idẽ tenentẽ in l. j. in fi. iij. col. ff. sol. ma. Alleg. tex. in l. iij. §. si emãcipatus filius. ff. de cõtratab. & Bal. in l. q liberos. in reportatis antiquis. ff. de rit. nup. vide no. Bal. in l. fi. C. de sen. quæ sine cer.
119 quãti. ¶ † Quid autẽ si filia nupsit patre cõtradicẽte, an pater teneat eã dotare: videas Panor. in c. cùm causam. extra de rap. & doct. in c. accedẽs. extra de procu. & ibi Imo. in iij. col. Et aduerte q̃ cùm filiafamilias de iure canonico possit nubere sine consensu patris, vt est gl. in l. Paulus. aliàs inci. eũ, qui. ff. de sta. ho. certè si filia nubat digno viro, quãuis nupserit sine cõsensu patris, nõ dico cõtra volũtatẽ patris, tũc pater tenetur eã dotare. Ita gl. iuris Cano. in c. hoc sanctũ.
120 xxxij. q. ij. & gl. in c. de raptorib⁹. in ver. cõsenserint. xxxvj. q. j. † An autẽ teneatur pater dotare filiã naturalẽ tantùm, vel etiã spuriã: videas Bar. in l. fi. in ij. col. ff. de his, quib. vt indi. & Bart. post glos. in l. vxorem. §. pater naturalis. ff. de leg. iij. & in l. Mevius. § duobus. in iij. & iiij. q. & ibi Imo. ff. de leg. ij. & Bart. in l. fin. §. si à socero. ff. de his, quæ in frau. cre. Bald. in l. fi. in ij. col. C. de do. promis. per illum text. & in l. neq; mater. C. de iur. do. & in auth. res, quæ. in j. j. col. C. cõmunia de leg. & in l. eã, quã. in xvj. col. C. de fideicõ. Bal. & Imol.
121 in l. j. ff. de leg. j. ¶ † Quid autem si filia est meretrix, vel similis conditionis, an pater tenetur eam dotare: videas Bald. in d. l. qui liberos. in reportatis antiquis. ff. de rit. nupt. An autem filius teneatur dotare matrem volentem transire ad secundum matrimonium: videas Bald, determinantem sing. quòd non, in l. j. ad fi. C. de

⁂ Aduerte q̃ cùm ista non sit de causis expressis in d. §. causas. ff. auth. vt cùm de appel. cog. & sic propter huiusmodi causam non possit filia exhæredari, non videtur q̃ huiusmodi decisio ita de plano procedat: quia saltim pater viuens tenebitur filiã alere, & sic dotare eam eo modo quo viuere possit: cùm dos succedat loco alimentorũ, arg. notatorum per Bal. in l. neq; mater. C. de iur. dot. Post mortem verò patris nõ poterit filia huiusmodi prę textu legitima sua priuari cùm, vt s. dixi, non sit de causis positis in d. §. causas. & est glo. pro hoc in l. iij. §. si emancipatus. el j. in ver. exhęredare. ff. de bo. pos. con. tab. Carcasona Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

* Adde q̃ in hac quæst. mihi aliter videtur dicendũ quàm Bar. & doctor. dicant, saluo semper meliori iudicio cui in hoc & in omnibus me subiicio: nam, vt inquit Ioan. Gerson, venerandus profectò sacrarũ literarum doctor, in suo Diuino opusculo de imitatione Christi lib. j. cap. iiij. grandis est incipietia pertinaciter propriis hærere sensibus, aut opinionibus. Dico igitur sic, q̃ aut cessio fit cõmodo & periculo mulieris, taliter q̃ cessionario dotẽ nõ cõsequente mulier: teneret vtl. si mã dato. §. fi. ff. mãd. & isto casu priuilegiũ prælationis transeat in cessionarium, non habito discrimine, an agat directè nomine mulieris, vel vtiliter nomine proprio: cùm isto casu in effectu prælationis priuilegiũ mulierem potius quàm cessionarium iuuet, vt mulier dotem suam in aliis suis bonis saluam habeat, quòd faciliùs nubere possit, argu. l. j. ff. sol. ma. & l. ij. §. fi. cum l. seq. ff. de priuileg. cre di. & militãt oẽs rationes hoc casu, quę ante cessionẽ militabant: ergo idẽ ius. l. fi. c. ad legem Falc. c. inter corporalia, de transtatio. episco. Exempli gratia fingamus mulierem trecenta in actione dotis habere, & in aliis bonis vltra dotẽ alia trecenta, & q̃ debeat trecenta Caio, cui mulier malit cedere dotis actionem, vt suo periculo cedẽtis agat, quã soluere illa, quæ extra dotẽ habet. Certè, vt dixi, mulierem iuuat hoc priuilegiũ prælationis, & nõ cessionariũ. Vel finge secũdo marito trecẽta ĩ dotẽ, p̃mississe eiq; cessisse actionẽ dotis: est penes me iurisdicum q̃ iste habeat priuilegium prælationis arg. corũ, quę traduntur p̃ Bar. & doct. cõmuniter ĩ l. nupta. in prin. ff. sol. ma. & vidimus s. nu. 96. col. xx. vernũqd aũt. Aut verò cessio fit periculo, & cõmodo cessionarij: & tunc cessabit priuilegiũ prælationis: vt §. fi. in auth. vt immob. ante nup. dona. col. v. & §. j. in auth. vt exact. instan. secũd. do. col. vij. & hoc casu cessant oẽs rationes, de quibus s. quia nõ tractatur de fauore mulieris. Et pro ista distinctione facit optimè §. iste, ibi: cuius solius ꝓuidẽtia, &c. nã in primo mẽbro distinctionis, mulieris re inoffi. do. Ang. in l. j. ff. solu. mat. Albe. in arg. l. vxorem. §. pater naturalis. ff. de leg. iij. ¶ In ea. gl. ibi. l. minor. §. quoniã. ff. de procu. Hanc partem gl. omnes approbant in procuratore simplici, id est, in procuratore, qui agit ad vtilitatẽ mulieris. & vltra alleg. per glos. facit secundùm Dyn. hîc in vlt. col, & penul. q. & etiã Ioannes Faber quia persona domini reputatur, nec debet esse durior cõditio procuratoris, quàm domini, præterquam in satisdando. l. sed & hæ. §. defendere. & d. l. minor. ff. de procu. & gl. in l. verum. in §. j. ff. pro socio. facit etiam l. fi cum procuratore. ff. de re iudica. & l. qui bona. §. penulti. ff. de dãno infecto. Et ita simpliciter Nic. de Neap, hîc, in iij. q. glo. & subdit Ioan. Fab. q̃ hîc nõ est dubiũ de procuratore simplici: † sed pulchrũ est dubiũ q̃d de ꝓcuratore in rẽ suã, cui essent cessa iura à muliere. verbi gratia: Mulier cesit iura sua, quæ habet cõtra maritum, Titio, & sic actionem de dote: quo casu Titius cessionarius est procurator in rẽ suã: nunquid gaudebit hoc priuilegio prælationis, ita vt præferatur aliis creditoribus mariti, ꝓut prælata fuisset ipsa mulier: Determinat Io.[a] * Fa. hîc, q̃ non, per hunc tex. in prin. vbi dicit hoc videri expeditum in ver. cùm ipsa mulier. Secundò priuilegium, quod nõ est transmissibile ad extraneos hæredes non est etiam cessibile: vt est glo. in l. q̃ si minor. in prin. in ver. procuratorem. ff. de mino. & est tex. in l. ex pluribus, quẽ ad hoc ibi no. Bar. ff. de admi. tu. & in l. fi stipulatus fuerim. in prin. & quod ibi Bar. ff. de ver. obli. & per Bar. in l. pro hęrede. §. si quid tamẽ post gl. ibi. ff. de acquir. hære. Imo. in l. apud Iulianũ. §. vtrũ. ff. ad Trebel. Sed sic est, q̃ priuilegium prælationis non transmittitur ad extraneos hæredes: imò nec ad filios alterius matrimonij, prout de vtroq; vidimus in princ. huius gl. ergo etiam nõ transibit ad cessionarium: & id simpliciter tenet Nic. de Neap. in apostil.

122 tex. Vos autem in hoc puncto nunquid priuilegium prælationis, quod habet mulier in ista actione de dote, possit cedi; teneatis id, quod tenet Bar. in l. post dotẽ. in vlti. col. ff. sol. ma. vbi Bar. etiam facit mentionem de glo. nostra, hîc, distinguẽdo vt ibi per eum: q̃ aut cessio fit ex necessitate imminẽte ex vtraq; parte tam mulieris cedẽtis, quàm eius in quẽ fit cessio: aut fit ex voluntate, vt ibi latius per eum. & ibi Bart, respondet ad l. fin. C. de priui. fisci. aliter, quàm respondeat Ioã. Fab. hîc. & cũ illa distinctione Bart. tenet Ang. hîc, reiecta opi. Io. de Imo. in d. l. post dotẽ. simpliciter, & indistinctè tenentis q̃ hoc priuilegiũ prælationis nũquam transeat in cessionariũ, per tex. in auth. vt exact. instan. dotis. circa prin. alleg. ante eũ p̃ Bar. ibi. ad quẽ tex. facilimè, respõdete vt hîc per Ange. & de hoc arg. videatis etiam per Cy. & Pe. in l. j. C. de priuil. do. & ibi Bart. aliter tenentem quàm in d. l. post dotẽ. & ibi plenè Bal. in iiij. col. & latè per Lud. R. o. in dicta l. post dotẽ. vbi respondet distinctioni Bar. ibi, quam ego s. probaui. videas etiam Ang. & Imo. in l. j. in vij. q. ff. solu.

124 mat. ¶ † An autem si actio de dote nouetur, in actione nouãte intelligantur repetita priuilegia huius actionis de dote nouatæ? vide Bar. in l. aliam. & ibi Angel. & Imol. ff. de noua. & Bart. in l. fi Stichum. §. j. eod. tit. & quod not. Bar. in l. fi quis cùm aliter. ver. quæro circa secundum. ff. de verbo. oblig. Ang. in l. j. C. de iudi. in lect. & in repe. vbi respondit Bart. in d. l. aliam. Imo. in rub. ff. solu. mat. in iij. col. in ver. item aduerte, & omnino videas Raph. Cuma. in l. diuortio. ff. de verb. obliga. vbi tenet contra Bar. in d. l. aliam. vt refert Angel. hîc: & dicit quòd credit eam esse de iure veriorẽ: quãuis dicat quòd opi. Bart. sit cõmunis, & q̃ ser-

125 uatur in practica. ¶ † In eadem glossa ibi aliud est in donatione propter nuptias. Idem etiam tenuit glo. in d. l. fi. in fi. hîc alleg. & est ibi glo. in ver. suo tempori. circa quod videte quæ dixi s. in textualibus: in ij. nota. vbi concluſi q̃ quãuis mulier non habeat hoc priuilegium prælationis in donatione propter nuptias, habet tamen priuilegium tacitæ hypothecę, per multa, quę ibi dixi, ad quę recurratis, iuxta hanc

126 donationem propter nuptias. ¶ † Subdit Angelus hîc ad vnum aduertẽdum, q̃ mulier quæ nihil soluit de dote promissa: nihil etiam lucratur de donatione propter nuptias: si soluit pro parte, pro eadem parte lucratur. Text. est in §. illud. vbi Bald. & Angel. in authenti. de non eligen. secund. nuben. & trãsumptiuè in authen. sed quę nihil. C. de pact. conuen. &, secundùm eũ, hoc est multũ not. in ciuitatibus, in quibus essent statuta quòd muliere decedente in matrimonio vir lucretur dotem: si autem maritus prior decedat, mulier lucretur donationẽ propter nuptias, vel partem aliquam donationis, vt dicit ipse esse statutum in ciuitate sua Aretina. Mihi autem videtur q̃ veritas huius

127 puncti pendeat ab illa not. quęstione, † an statutum loquens in dote lucranda à marito, habeat locum in dote promissa marito tantùm, & non data. De qua quæstione, quia est multùm dubia & disputabilis, * b videas Bar, in l. iubemus. §. sanè, el j. & ibi per alios. C, de sacro sanct. eccle. & Bar. in consi. incip. queritur an statuta. & in alio consi. incip. statuto cõmunis Sterzani cauetur. & in cõsi. incip. si statuto cauetur q̃ vir. & Bal. in l. fin. C. de do. promis. & in l. fi pater ignorans. ff. solu. ma. Ang. in l. prędictorum. in fin. ff. ad legem Fal. & in l. fi cùm dotem. §. fi pater. ff. solu. mat. Rayne. de Forli. bona. & ad l. fi. C. de pri. fis. vltra re spõsiones datas p doct. in legib. hîc alleg. possem[o] dicere q̃ nõ in omnibus æquiparãtur mulier & fiscus, & in multis differũt: vt est gl. in l. assiduis. in glos. mag. circa mediũ. C. q̃ pot. ĩ pig. habeã. Ant. Ang. Carcasso. Sard.

b * Adde q̃ ego in fortioribus terminis publicè Bononiæ disputãdo sustinui q̃ stante statuto q̃ maritus tertiam partẽ dotis datę, vxore sine liberis præmoriẽte, lucretur, q̃ etiã promissæ lucrabitur. Et primò moueor tali argu. id dicitur à me abesse, ꝓ quo sum obligatus, vt l. si quis mãdato Titij. ff. de negot. gest. l. quod de bonis. §. ex donationibus. ff. ad leg. Falci, & per contrariũ dicitur in bonis illius esse, cui acquisita est obligatio. l. bonorum. §. fin. ff. de ver. sig. Cùm igitur dos promissa marito efficaciter per vxorẽ vel aliũ, dicatur esse in bonis mariti, maritus tertiam partem lucrabitur. Et in terminis nostris ꝓ hoc argu. allego tex. notab. in l. fi. ff. de collatio. dot. vbi dos promissa dicitur absęsisse à bonis promittẽtis. Nec obst. si dicas q̃ ipsud est per fictionẽ, & q̃ statuta non habẽt locum in casu ficto. l. iij. §. hæc verba. ff. de nego. gestis. quia dico q̃ d. l. fi. nõ loquitur per verba fictionem importantia, sed veritatem: nã ingt text. absęsisit enim à bonis patris. Vel secundò dico, & ipsud infi ciari non potest, quòd obligatio, qua tenetur promittens marito, verè, & sine fictione dicitur in bonis mariti esse, & ad eũ peruenisse. l. si possessor. §. bonæ fidei. ff. de pet. hær. d. l. Bonorũ. §. fi. de ver. sig. l. ij. §. peruenisse. ff. de act. vel hęredi. vend. ergo pro tertia parte poterit lucrari ex ipsa obligatione, & exigere à promittẽte: & dotes possunt etiã in nominibus cõsistere. l. nu-

ptura. ff. de iure dot. l. fi donaturus. §. fi. ff. de cõd. cau. dat. secũdo arg. sic: dispositio, vel statutum non debet contrariũ effectum menti disponentis operari. l. fi. in fi. C. de fide instr. c. tuæ. extra de prœcur. sed si istud statutũ non haberet locũ in dote promissa, sicut in dote data operaretur contrarium effectum menti statuentium: ergo debet habere locũ. Minorẽ probo per rationẽ statutum: nam aut fuit ratio statuti condendi vt maritus ab oneribus matrimonij releuaretur: tũc à fortiori a habebit locum in dote promissa: nã maritus, cui dos duntaxat fuit, p̃missa, sustinet onera omnia de suo: ille verò, cui actualiter fuit data dos, ex dote, p̃maiori parte sustinet onera: & sic ille, qui esset magis releuandus, non releuaretur. cõtra mentẽ statuentiũ, si nõ haberet locũ statutum in dote promissa. Aut verò fuit ratio statuti illa, de qua per do. Barth. Soci. in l. qui fuerit. in fi. ff. de cond. & demonst. vt homines alliciant ad cõtrahenda matrimonia: cùm ex parte viri sint onerosa: & ad hoc vt amplior sit via matrimoniis, cùm hoc Reipub. interssit, vt l. j. ff. sol. mat. l. hoc modo. ff. de cond. & demonst. Et si ista sit ratio statuti, habeo etiam intentũ. Nam si nõ haberet locũ in dote, p̃missa, restringeretur adeò via matrimoniis, vt nihil supra. quia nemo esset, qui vellet ducere vxorẽ, nisi sibi incontinẽti solueretur dos, nec vellent aliquomodo habere fidẽ de dote, ne interim dum ipse habet fidem de dote, decedat vxor, & priuetur statuti beneficio, & sic matrimonia procrastinarẽtur: quia pauci admodũ sunt, qui incõtinẽti marito soluant dotẽ totam, & habeant pecuniã solutioni paratã, & sæpe sæpius promittũtur ampliores dotes, propter cõmoditatẽ tẽporis, quã habent ad soluendã dotẽ, vt vidi in ciuitate nostra Alghierij. Ne igit hoc sequatur cõtra mẽtẽ statutẽtiũ q̃ via matrimoniis arctetur, dicamus q̃ habeat locũ in dote promissa: nec inducta ad vnũ effectũ, debẽt aliũ operari. l. cũ tale. §. falsam. ff. de cõdi. & demon. l. legata inutiliter. ff. de adimen. leg. itẽ arg. sic: statuta debẽt interpretari secũdũ cõmunẽ vsum loquẽdi Bar. in l. labęo. in l. si marito. & ibi Raph. Cuma. & Paul. de Castr. ff. solut. matri. Matesi. in not. clxxxiiij. Ang. in consil. clxxxij. incip. præmitto ad euidentiam. & in authen. præterea. C. vnde vir & vxor. do. Alex. in l. fi donaturus. a §. fin. ff. de condi. ob cau. cum aliis concord. ibi per eum alleg. Not. tamen singulariter q̃ dictum statutum non habet locũ in dote promissa incerta, vt est quando mulier simpliciter nubit, intelligitur dare in dotem illud, quod primo dedit, iuxta glos. in l. mulier bona. ff. de iu. do. Bar. in q. mulier habens amplum patrimonium. ita alleg. q̃ vult Nico. de Neapo. in rub. ff. sol. mat. Tu vide quod decidit Lud. Ro. in cõsi. cccxiij. in casu propositæ consultationis in primis est considerandũ. ¶ In ea. glo. ibi: respondeo solu. mat. ne prius. Pro eruenda veritate huius glo. esset opus videre quãdo nascatur actio de dote: & posteà intelligemus quãdo ea possit mulier experiri. Et istud est valde diuersum ab eo, quod ponit glo. nostra: quia stat simul q̃ sit nata actio de dote, & tamen constante matrimonio nõ possit mulier illa actione effectualiter

128 experiri. De hoc articulo † ergo, quando nascatur hæc actio de dote, an à tempore contracti matrimonij, an demũ soluto matrimonio præterquam in casibus, in quibus potest agi cõstante matrimonio, est quæstio antiqua, de qua videatis in l. in rebus. §. omnis autem. vbi per Bar. post gl. C. de iure dotiũ. ibi etiam per Bal. & Sali. & videte latè per Bar. ad quem vos remitto, in l. si constante. §. j. ff. solu. matri. vbi refert omnes glo. tãgentes de hoc articulo. & ibi etiam refert opi. antiquorum, & Dyn. & Iac. de Are. & aliorum. dicite vt ibi per eum: & per nouissimos ibidem: & per glo. & Bar. in l. pater. ff. de do. præle. & per Dyn. hîc, in penul. col. & per Bal. hîc, & Ioan. Fab. & plenius per Nic. de Neap. hîc, in j. q. extra glo. Et in istis lo-

129 cis habetis etiã † quando incipit currere præscriptio cõtra mulierem. De quo in specie videas Bald. & ibi omnino Sali. in d. l. in rebus. §. omnis autẽ. C. de iu. do. vbi dicit Salic. multùm sing. per illũ tex. q̃ cùm claruerit, maritũ vergere ad inopiã, tunc incipit currere præscriptio cõtra mulierẽ tam in actione in rẽ, quàm in hypothecaria circa ea, quæ alienata fuerint per maritũ, cùm tunc mulier habuerit facultatem agẽdi pro dote. Et ad hoc etiã reputat illũ tex. in §. omnis autẽ. esse singularem Ang. hîc. Videte etiã qd̃ singularissimè voluit do. Ant. de Bu. in c. peruenit. extra de emp. & vẽ. vbi voluit q̃ licet cõstante matrimonio, nõ præscribat rebus dotalibus. in d. l. in rebus. §. omnis autem. tamẽ bene præscribitur rebus donatis propter nuptias. Motus, quia illarũ rerũ cõstante matrimonio vxor est domina. Est tamẽ verum quòd Abb. Panor. tenuit contrarium, motus per gl. in authen. vt immobi. ante nup. do. §. j. in ver. in rẽ. & per gl. in auth. de nõ eli. secun. nubẽ. §. illud. in ver. percipiat. ¶ In ea. gl. ibi: qui tamẽ nõ fuit pactus de ea sibi reddẽda. dicit Io. Fab. q̃ debet intelligi gl. pactus, i. stipulatus per l. quoties. ff. sol. ma. & l. auia. C. de iu. do. & l. j. C. de pact. cõuen. Ego indubitãter teneo q̃ gl. nostra bene stat, pactus absq; expositione, id est, stipulatus. quia, vt dixi latè. s. in gl.

130 in ver. trãstulimus. † quãuis pater dãdo dotem pro filia, sibi actionẽ non quęrat, nisi sibi stipulatione prospiciat: tamen quilibet alius dando dotem sibi quærit actionẽ per solũ pactũ. Et in hoc termino defecit ingeniũ Io. Fa. Casus est in terminis in d. l. auia. & ibi Bar. & in d. l. quoties. §. fi. & ibi p̃ omnes: quãuis Io. Fab. alleget & nõ bene istas leges ꝓ se. & dixi latiùs in gl. in ver. trãstulimus. & ibi assignaui rationẽ diuersita-

131 tis inter patrẽ & alios: dic vt ibi. ¶ † In ea. gl. ibi: §. accedit. Aduerte, quãuis alij nõ dicãt hîc, q̃ illud, quod vult. gl. nostra, q̃ si extraneus det dotẽ pro muliere, q̃ mulieri quæritur actio integra, nisi ille extraneus fuerit sibi stipulatus incontinenti, vel etiam solo pacto prosexerit. vt dixi statim: quia hoc est verum, si subsequatur matrimoniũ, & in istis terminis procedit d. §. accedit. aliàs secus. l. fi ego. in princ. ff. de iur. do. Bar. in l. fi cùm dotẽ. in prin. ff. sol. ma. & in l. si

132 donaturus. ff. de condi. ob cau. ¶ † An autẽ extraneus, qui tẽpore promissionis dotis nihil dixit de restitutiõe fiẽda, sibi possit postea præiudicare mulieri stipulãdo: videas gl. no. tenẽte q̃ non, in d. §. accedit. quã Bar. ibi no. & multùm cõueniat. de quo videas etiã latiùs Bar. in l. quo

133 ties. ff. sol. ma. & in l. j. in prin. eo. ti. ¶ † In ea. gl. ibi: quia agit, & filia semper cõsentire creditur. dicas esse verũ in dote profectitia. d. l. ij. §. j. & ibi glo. Bart. & alij. ff. sol. ma. Secus si esset dos aduẽtitia: quia tũc filia sola etiã existẽs in potestate patris ageret sine cõsensu patris. authen. quod locũ. vbi doct. C. de colla. & gl. in d. l. ij. §. j. inver., pfecta. & ibi p̃ doc. oẽs, & in l. fi. §. necessitate. in gl. mag. C. de bo. quę libe. & per Io.

134 Fab. hîc, in vij. col. & etiã per Ang. ¶ † Quę autẽ dicatur dos ꝓfectitia, habetis meliorẽ textũ in l. profectitia. in prin. & per totam l. ff. de iur. do. Et quę faciãt dotẽ ꝓfectitiã, videas Bal. & gl. in l. auia. C. de iure dot. ¶ In ea. gl. ibi. & hãc dotẽ integrã debet seruare. Istud, quod vult gl. patrẽ nõ posse diminuere dotẽ primi matrimonij, intelligit Ang. hoc esse verũ in dote realiter data: sed dotẽ ꝓmissam tantùm primo viro, bene pater põt minuere in secũdo matrimonio. Et in terminis nostris est gl. not. in authen. ff. de supel. leg. gl. in c. nõnulli. in prin. extra de rescrip. doctores in rub. ff. de noui oper. nun. sed cõmuniter quando quis ducit vxorẽ, statim dicunt, Tãtum habuit in dotem, tãtum illi dederunt in dotem. ergo secundùm commu. vsum loquendi habebit locum in dote promissa, cùm ratio diuersitatis, vt s. dixi, reddi non possit. Postremò facit, quia contractus dotis est reciprocus, & bonæ fidei. glos. est in l. de diuisione. ff. sol. ma. & ĩ istis cõtractibus reciprocis bonæ fidei statim q̃ quis adimpleuit eõ tractũ ex parte sua, ꝓ cõstituit in mora legali. l. Iulian[o]. §. ex vẽdito. ff. de act. emp. sed mari tus statim q̃ duxit vxorẽ ĩ domũ, adimplet cõtractũ ex parte sua, sustinendo onera matrimonij. ergo mulier re ipsa nõ soluẽdo dotẽ cõstituit in mora legali. Ista est doctrina Bar. in l. de diuisione. ff. solu. ma. si ergo mulier est in mora, sum[a] in cõmu. opi. de qua p̃ Doct. in l. fi donaturus. §. fi. ff. de cond. cau. dat. q̃ quando mulier est in mora, istud statutũ habet locũ in dote promissa, nec debet esse melioris cõditionis ille q̃ statim, p̃mittẽte ad solutionẽ præcipitauit, quã ille, q̃ cũ eo, maximè si pater vxoris est benignè se habuit: argu. l. fi extraneus. ff. de iure do. Non obst. verbũ datæ. quia & si strictè loquẽdo fit aliqua differẽtia inter data, & ꝓmissum, tamẽ in q. nostra, ex quo, vt s., pbaui, cõstat de mẽte statuẽtiũ, idẽ iudicãdũ est de vno, q̃de alio, ex idẽ titate ratiõis. argu. tex. in l. fi posſessor. §. redactæ. ff. de pet. hęr. & facit, p̃ hoc tex. in l. fi. C. ad leg. Falci. Non obst. text. in §. pe. in auf. de nõ elig. secũdò nub. quia dico q̃ ideo ibi nõ lucrat maritus partẽ dotis ꝓmissæ, q̃a matrimoniũ fuit morte viri solutum. quo casu pactũ de dote lucranda non operatur, ne vxor remaneat indotata. l. ij. & l. si pater. ff. de pact. dot. Et hanc partem, quam suprà firmauit, tenuit do. me. Mari, Soci. iunior me audiẽte in rub. ff. sol. ma. Alia dici possent, quæ, vt brevitati studeam, omitto. Carcassona Sardus.

a ¶ L. Si donaturus. V bi vide Frã. Arc. in §. j. & quod ibidẽ ad eum latè dixi in apost. quibus adde Fel. in c. tertio loco. circa med. j. col. de præsum.

sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱Adde q̃ ego hãc differentiã inter dotem ꝓmissam, & datam, in terminis q. nostræ, non admitto, nec veram credo: & b primò per §.quia verò.in authẽ. de æqual.do.col.vij. ibi tanquã si nec cõtigisset viduatam, sed si viduata nõ fuisset, vtique primo viro soluere cogeretur: ergo etiã secundo viro dare tantũdem debet. Et facit etiã tex. in d.§. quia verò. ibi: qd enim egerat, &c. Prætereà, & fortiùs, quæ est ratio q̃ lex noluit patrẽ posse prioris dotis mẽsuram minuere, nisi vt filia faciliter æquè idoneo, vel forsã ditiori nubat, vt colligitur ex d.§. quia verò. ibi: & forsan propter hanc causã, &c. sed hæc eadẽ ratio militat in dote promissa, sicut in data: ergo idem ius l.fi.C. de cõsti.pecu.l. nam vt ait.ff.de legib. itẽ facit quia quo ad acquisitionem fiendam mulieri datio, & promissio dotis æquiparantur.l. ex morte.in fi.C. de pac. conuen. l. vnica. §. accedit. C. de rei vxor.act. item argumẽtor sic, & fortiter, iudicio meo, text. in §. qa verò.ſ. alleg. cõsiderat quòd semel dos alienata est: sed ego habeo text. notab. qui dicit q̃ dos promissa absentis à bonis promittentis, & est l.fi.ff. de col.dot. ergo idẽ erit in dote ꝓmissa. Et facit etiam l. in ambiguis. ff. de iure dot. & conferunt ad q. istam ea, quæ ſ. in proxima add. dixi. Nec video q̃ isti doctores aliquid relatu dignum allegent. & l. quoties. ff. solu. mat. quã allegat glos. in d. authen. sed quamuis. mihi minus nihilo facit. Et cogitabam q̃ pro glos. forsã faceret tex. in l. si socius pro

a sed quamuis.glo.j.in ver. diminuere. a ✱ C. de
135 rei vxo.act. ¶ † In ea.glo.ibi: tempestate, vel vi
fuerit diminutum patrimoniũ. Nunquid autem si filia semel fuit à patre dotata, & dotem
consumpserit, vel perdiderit denuò tenetur
eam dotare? b Ange.de Are.hîc refert quædam
dicta Cy. & doc.in d.auth.sed quamuis. Barto.
Ange. & Imol.in l.post dotem.ff.solu.ma. quæ
aliquid facerent ad hanc quæstionem. Sed ego
allego in terminis Bar.formantem hanc quæ-
stionem & distinguentem in l. si cùm dotem.
§. si post solutum.ff.sol.mat. & ibi omnes cum
suis concordantiis. & Ludo.Roma. in authen.
quod locum. C. de colla. quamuis contra Bart.
videatur tenere Bal.in l.fin.in iij.col. ver. nunquid eodem casu, quo tenetur dotare. C. de do.
136 promiſ. vbi tenet. † q̃ eo casu, quo frater tenetur dotare sororem, de quo ibi per eum, & dixi in prima parte huius glo. si semel dotauit, &
periit dos, etiam casu fortuito, ampliùs non tenetur eam dotare. Allegat inter cæteros vnum
text. in l. si socius pro filia. ff. pro socio. qui mihi
nihil probat. Ad quem respondẽ, prout respon
det Bart. in d. §. si post. Est verum quòd Bald.
non loquitur in patre, vt loquitur Barto. in d.
§. si post. sed in fratre. & ita potest saluari Bal.
quamuis, iudicio meo, videatur q̃ cùm eadem
sit ratio in vtroq; casu, tam in patre, quàm in
fratre, cùm præsupponamus q̃ frater teneatur, certè debet esse idẽ ius. Et videatis in simili quæstionẽ, quam ponit Bald. in authen. con-
137 tra rogatus. C. ad Trebel. vbi ponit † q̃ si pater
assignauit filio partem suam, vnde viuere poterat, & filius illam consumpsit, an pater teneatur deinceps illũ alimentare. De qua quæstione videas etiam Bar. in terminis in l. si cùm
dotem. §. si post solutum. ad fi. & ibi per eundem Bal. & alios omnes. ff. solu. mat. & Bald. in
l. sancimus. in prin. C. de inoffi. test. & in auth. si
captiui. ad fi. C. de epi. & cleri. & in l. ij. ff. solut.
matr. & in l. j. §. ius naturale. ff. de iusti. & iur.
& Ang. in l. pater. ff. de euic. Ludo. Ro. in auth.
138 quod locum. C. de colla. ¶ † In ead. glos. ad fin.
Cum hac glo. simpliciter transit hîc in fi. vlti.
q. & cum ea transeunt etiam alij & Ioan. Fab.
Ang. de Are. & Nico. de Neap. in iiij. q. glos. intelligentes tamen hanc glos. habere locum,
quãdo filia esset viua tempore, quo pater agit.
Si autem iam esset mortua, & pater ageret, nõ
haberet hoc priuilegium prælationis, secundùm Ioan. Fab. quia hoc nõ reperitur iure cautum: & quia iste §. faceret contra: & fortiùs facit, secundùm Nico. de Neap. hîc, in iiij. q. glo.
quia mortua filia, cessat ratio glo. nostræ, quòd
ideo patri competat hoc priuilegium, quia filiæ hanc dotem reseruare cogatur: nam cùm
filia iam sit mortua, cessat hęc ratio. Addo Bal.
in l. vnica. §. & vt plenius. C. de rei vxo. actio.
vbi dicit q̃ hæc glo. in hac parte est sin. & postea effectualiter tenet idẽ, quod doc. hîc: quamuis per alia verba, dicens hanc esse veritatem,
quòd si pater experiatur actione communi sibi & filiæ, & tunc habet hoc priuilegium: quia
tunc est minister filiæ. Si autẽ experiatur proprio iure, tunc non habeat actionem priuilegiatam hoc priuilegio prælationis. De hoc
puncto videte latiùs Bar. in l. post dotem. in pe-

col.vbi etiam alios.ff.sol.ma. & ibi in terminis
nostris tenet etiam Barto. idem quod ſ. retuli
139 doc. hîc tenere. † Nũquid autem marito agenti in actione ex stipulatu ad dotẽ, cõpetat hoc
priuilegium prælationis: gl. in d.l. vnica. §. & vt
plenius. in ver. ex vtroq; latere. C. de rei vxo.
act. firmauit expressè q̃ nõ. Et pro ea multum
bene facit hic tex. vbi hoc videtur esse expeditum. Et cum illa glo. tenet simpliciter Ioan. de
Pla. in ij. col. hîc: sed Nico. hîc in apostil. text. in
ver. aliis. simpliciter dicit illam glo. malè loqui,
secundùm Dyn. in l. j. in addi. mag. ff. solu. mat.
Ego credo q̃ illa gl. verum dicat, vt habetis per
140 Bar. in l. j. in fi. j. col. ff. solu. ma. † Nunquid autem hoc priuilegiũ prælationis habeat locum
in sponsa, & an habeat locum in matrimonio
putatiuo: recurre ad remissiones, quas ſ. dedi in
textualibus, in iij. not. in illo articulo, nunquid
priuilegium tacitæ hypothecæ competat sponsæ: & an habeat locum in matrimonio putatiuo. vbi etiam inuenies tactum quid de hoc priuilegio prælationis. ¶ Extra glo. pro comple-
141 mento huius §. restat vltimo vt videamus † b
qualiter formandus sit libellus in hac actione
ex stipulatu, quæ cõpetit pro dote tam ex parte mulieris, quàm mariti. Huius libelli formã
ponit Spec. in ti. de don. inter virum, & vxo. §.
formatis. ver. porrò. & §. nunc de dote. & Rof.
in tit. de actio. quæ datur marito pro petenda
dote: & quæ datur vxori pro repetenda dote
soluto matrimonio: secundùm quod referunt
hîc Ioan. de Plat. & Nic. de Neap. in vlt. q. extra
glo. Et circa hoc vide quę scripsi in §. actionũ.
in glo. in vlti. libello. quem ibi posui in petitione hæreditatis: vbi dixit q̃ cùm in actione de
dote sit iudiciũ vniuersale, sicut & petitio hæreditatis, procedit libellus, si aliquis simpliciter
petat condemnari ad restituendam dotẽ, non
142 facta specificatione alicuius rei dotalis: & † libellus generalis procedit in actiõe de dote. vbi
videte. & ponit Bar. in l. fi. per illum tex. & ibi-
c dem Bal. c ✱ & alij. C. de senten. quæ sine cer-
quan. profer. & Bar. in l j. in princ. vbi alij. ff. de
eden. & Bar. in rub. ff. solu. mat. in vlti. col. cum
aliis concor. quas ibi retuli, & signaui. Et quædam alia conferentia ad hunc libellum ponit
Bar. in rub. ff. sol. ma. in vlt. col. quę simpliciter
referũtur per Angel. hîc, qui corruptè allegat
Bart. in l. j. ff. sol. ma. & est in rubri. illius tit. In
hac materia libellus est diuersimodè formãdus
secundùm diuersitatẽ casuũ emergentiũ: quia aliquando agit maritus ad dotem sibi constituendã, & dandã, vel ad dotẽ sibi constitutam, & promissam actualiter dandã: aliquando agit ad repetendum
dotem mulier cõtra maritum: vel aliquãdo agit, pater qui dedit, &
expressè pactus est eam sibi reddi: aliquãdo agitur ab ipsa muliere
soluto matrimonio vel etiã cõstãte in casibus præmissis. Aliquãdo
agitur ab hęredibus mulieris: aliquãdo ab eius filiis, vel descẽdentibus, etiã non de hæredibus: prout de prædictis tribus vidimus ſ. in
gl. in ver. transtulimus. & in gl. mag. in ver. cũ ipsa. Vnde secũdùm
diuersitatem casuum diuersificandæ sunt etiam cõclusiones. Formæ autem talium libellorum satis sunt planæ, & satis liquent ex
his, quæ ſ. vidimus. Pro nunc pono in duobus verbis vnã formam
143 in marito agente ad dotem. † Ago cõtra Titium socerum meum,
& dico q̃ de tali anno, & mense contraxi matrimonium cum Bertha eius filia, pro qua dictus Titius promisit mille pro dote, iam est
annus, vel circa, & eam vsque nunc distulit soluere, & etiam indebitè recusauit: quare cùm ego per tempus suprà scriptum sustinuerim

filia. in fine. ff. pro soc. attamen nihil facit in veritate: quia loquitur respectu bonorũ cõmunium, habito respectu ad conuentionem in societate factã: nos loquimur in patre, qui tenetur illam iterum dotare. d. §. quia verò. Et sic ex prædictis stabit. iuridica cõclusio, quòd pater non poterit dotem primo viro datã, vel promissam, in secundo matrimonio diminuere, nisi fortuita clade fuerit eius substantia diminuta. d. authen. sed quãuis. C. de rei vxo. act. Anto. Ang. Car. Sardus.

b ¶ Dotare vide quæ dixi in apo. ſ. eod. §. numẽ. 97.

c ✱ Vtrum in actione de dote admittatur libellus vniuersalis parte opponente. pẽdet ex illa difficili q. vtrum dos sit ius vniuersale, & sic cõmunis opi. teneat q̃ sic in d. rubr. ff. so. ma. tamen ibidem in voce audiui do. meũ Mar. Soc. iuniorẽ, contrarium asserentem, & ego publicè hîc Bononiæ disputãdo sustinui: & in specie sustinui q̃ nõ procederet libellus generalis in dote parte opponente, & quia excederet vires additionis nõ pono. dic vt Deo fauente citò videbis in repe. meæ dictæ rubr. ff. sol. matrim. vbi latè posui. Carcassona Sardus.

rim onere matrimonij, & propterea cùm interfit mea in viginti
dictam dotem tempore debito non fuisse mihi solutam peto dictũ
Titium condemnandũ ad dandum mihi, & actualiter soluẽdum
dicta mille integra promissa in dotem: item eum condẽnari ad di-
144 cta viginti mihi soluenda pro meo interesse. ¶ † Qualis autem sit
forma libelli ex parte mulieris agentis ad repetitionem dotis soluto matrimonio, siue etiam cõstante, in certis casibus permissis, ponit vno verbo Ioan. Fab. & latiùs Ang. de Are. sed plenissimè Io. de
Pla. qui in hoc libello cõgerit omnẽ materiam huius §. quam ego
suprà in suis locis posui. Libellus autem in hypothecaria pro dote,
de qua etiam tractat hîc §. esset adeò planus, quòd secũdùm Ioan.
145 Fab. esset ridiculum eum ponere. ¶ † Nũquid autẽ, quãdo mulier
agit contra maritũ, debet in libello necessario cõcludere: Peto eum
condemnari inquantum facere potest, cùm in plus non teneatur
maritus de iure, iuxta l. sunt qui cum l. seq. ff. de re iudi. & l. maritum. ff. sol. ma. cum simi. an verò sufficiat simpliciter petere eum
condemnari? videte Bar. & alios in d.l. maritus. vbi tenet quòd sufficit quòd dicat, Peto eum condemnari: absq; eo quòd dicat illud,
inquantum facere potest, &c.

SIT LAVS DEO OMNIPO-
TENTI PER IESVM
CHRISTVM.

1 *Compensatio quando fiat ipso iure, & quando non. 10. 36. 78. 80.*
2 *Effectus est maximus an actio tollatur ipso iure, an ope exceptionis.*
3 *Iudicium quot modis capiatur.*
4 *Libera potestas restringitur ad ea, quæ sunt de bono & æquo.*
Procurator cui data est libera potestas, si fraudem committeret, an noceat domino.
5 *Mandatum singularium personarum licet requirat istud verbum, cum libera: aliàs nunquam subintelligitur, tamen in mandato vniuersitatis semper inesse videtur.*
6 *Procurator cum libera actus obligatorios facere non potest.*
7 *Potestas libera rectori, seu iudici concessa, restringitur ad bonum, & æquum.*
8 *Habens liberum arbitrium tenetur de dolo commisso.*
10 *Exceptio compensationis quare contra actionem depositi non procedat.*
11 *Exceptio contra agentem depositi obiici non potest.*
12 *Compensatio non admittitur contra agentem interdicto recuperandæ.*
13 *Sacerdoti petenti decimas compensatio opponi non potest.*
14 *Verba importantia meram & liberam voluntatem, & arbitrium non merum, sed regulare quæ dicantur esse. cum octo seq.*
23 *Iudex si sibi causa committatur per verba importantia meram voluntatem, & liberum, vel plenum arbitrium, quid facere possit.*
27 *Compromissum si sit factum cum clausula, quòd arbiter ferre possit sententiam partibus præsentibus, vel absentibus, an si parte non citata laudum ferat, sit ipso iure nullum.*
28 *Compromissum si sit factum cum clausula, quòd arbiter terminum compromissi prorogare possit partibus citatis & non citatis, an si proroget terminum partibus non citatis, talis prorogatio sit ipso iure nulla.*
40 *Arbitrium si alicui datur, quòd procedat secundùm æquitatem, non attento iuris rigore: an per hæc verba poterit procedi summariè, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij.*
41 *Causa si committatur quòd procedatur de bono & æquo: quid hæc verba important. 42.*
43 *Causa si cõmittatur vt in ea procedatur purè & simpliciter, an per hoc tollatur ordo iuris. & seq.*
47 *Iudex nunquid vigore arbitrij sibi dati, quòd in causa possit procedere de iure, & de facto, credere poterit testi reddenti nullam malam causam. & sequen.*
50 *Arbitrium alicui datum vt iudicet secundùm bonam fidem, quomodo intelligatur.*
51 *Iudex habens plenum arbitrium, an fulminare debeat.*
52 *Iudex an arbitrijs animum suum in mitiorem partem inclinare debet.*
53 *Clausula, quòd procedatur per simplicem querelam: quid importet. & sequenti.*
56 *Commissiones præter formam iuris princeps solus facere potest.*
57 *Verbum reddere, vel restituere, quid contineat.*
58 *Compensatio quare est necessaria. 61.*
62 *Compensatio de quantitate ad quantitatem, an admittatur. & seq.*
65 *Compensatio si mutuaui famulo meo. ex quo mihi postea certo tempore seruiuit, an admittatur.*
66 *Compensatio de specie ad speciem an admittatur. 70.*
Compensatio de specie ad quantitatem an admittatur. 67. 69.
68 *Compensatio, si debetur quantitas, vt species illius quantitatis, ad aliam quantitatem non admittitur.*
70 *Cõpensatio quando species est in genere debita hinc inde, an admittatur.*
71 *Compensatio quid, & quare fuit introducta, & in quibus debitis habeat locum. 87.*
72 *Compensationem si quis opponat fisco, intra quantum tempus sibi debitum docere debeat.*
73 *Facti quæ sunt an possint sub certa regula definiri. 75.*
74 *Compensationis oppositio intra quod tempus liquidari debeat.*
76 *Compensatio in quibus casibus admittatur.*
77 *Compensationem si iudex de debita hinc inde liquido non fecerit, sed primò condemnauerit me, & post quatuor menses condemnet, te an appellari possit.*
79 *Testamẽtum, filio in potestate præterito, est nullum ipso iure, si dicatur.*
81 *Compensatio in delictis in quibus casibus admittatur. & numero sequenti.*
83 *Emphyteutica res non cadit in commissum per cessationem solutionis census, si dominus tantundem emphyteutæ debeat.*
84 *Compensatio quantum ad pœnæ commissionem euadendam admittitur ipso iure.*
85 *Periurus an dicatur, & sit, si quis promiserit soluere certam quantitatem intra calendas Maij, & hoc iurauit, si postea cõpensare velit.*
86 *Iudicis officium an sit actio.*

§. In bonæ fidei.

¶ Iste §. est facilius, & facilem habet materiam, vtilẽ tamen, & communi diuisione scribentium hîc: vt Nic. Io. de Pla. & Ang. de Are. diuiditur vsq; ad §. prætereà. in tres partes principales. In prima ponit differentiam, quæ olim erat inter actiones bonæ fidei, & actiones stricti iuris circa compensationem. In secunda illam differentiam remouet, & corrigit. In tertia excipit, vnum casum. Secunda ibi: nostra constitutio. Tertia ibi: excepta.

a ¶ a ✱ Mihi autem videtur q̃ iste §. congruentiùs posit diuidi in quinq; partes principales.

a ✱ Est quæstio de lana caprina.

In prima declaratur in genere libera potestas, quam habet officium iudicis circa actiones bonæ fidei. In secũda declaratur in specie circa compensationem. In tertia ponit differentiam, quę in hac compensatione olim erat inter actiones stricti iuris, & actiones bonæ fidei. In quarta tollitur illa differentia. In quinta excipitur vnus casus, & exceptionis ratio assignatur. Secunda ibi: in quo & illud continetur. Tertia ibi: sed & in stricti iuris. Quarta, ibi: sed nostra cõstitutio. Quinta, & vltima est ibi: excepta. Iste §. hoc dicit in sum ma: † Olim in actionibus bonæ fidei inducebatur compẽsatio ipso
1 iure: in actione verò stricti iuris demum opposita exceptione doli. Hodie verò hæc differentia est sublata: & in omnibus actionibus, tam in actione bonæ fidei quàm stricti iuris, tam in rem, quàm in personam fit vsq; ad concurrentem quantitatem cõpensatio ipso iure, excepta actione depositi, in qua exceptio compẽsationis non procedit. hoc dicit vsq; ad §. prætereà quasdã. Et pro introductione casus, & intelligentia literæ habent sibi iuuenes præmittere ad euidentiam vnum, quod olim erat causa differentiæ circa compensationem inter actiones bonæ fidei, & actiones stricti iuris: quia in actionibus bonæ fidei compensatio fiebat ipso iure vsq; ad cõcurrentem quantitatẽ: in actionibus stricti iuris non fiebat compensatio ipso iure, sed demũ opposita exceptione doli, dolo facis, quia pe
2 tis quod restituturus es. † Et effectus est maximus, an actio tollatur ipso iure, an ope exceptionis: per ea, quę traduntur in l. Marcellus. ff. de regul. iur. in l. si vnus. §. pactus. ff. de pact. quia si ipso iure est sublata actio, iudex ex officio potest expellere agẽtem: & absoluere reum, etiam reo non petente: secus si actio non est sublata ipso iure, sed ope exceptionis: vt magistraliter inquit Bartolus vbi hoc latissimè tangit in d.l. si vnus. §. pactus. ff. de pact. in iij. & v. col. post

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✻Videas etiam Bart. in d.l.præs. circa fin. qui idem voluit.

b ✻Aduerte q̃ Iaſ. forſan non vidit Bal. nec etiã text. in l.quã Tuberonis.§.alia. Nã inquit Bald. in d.l. mandatum.in fin. ij.col.q̃ procurator generalis non poteſt prorũpere ad obligatorios 3 actus ſine libera: ergo cum libera poteſt.& hoc probatur in d.§.alia. Carcaſſona Sard.

c ¶Non procedat. Quod verum eſt etiam de depoſito ad depoſitum, ſecundùm Paul. de Caſtro in conſi.incip.viſo pun ćto ſuprafcripto, &c. ſed admittitur, ſecũdùm eum reconuentio , in qua tamen non retardatur liquidũ, propter nõ liquidũ:ſed quod probare debet, reſeruatur. l.ſi quis. & ibi Bal.C.depoſi.

gloſ.quã ad hoc multùm not.Bart. in l.eum, qui ita.§.qui ita.vbi etiã Imo.ff.de verb.oblig. & Bar.in l.lecta.ff.ſi cer.pet.& videbitis latiùs ĩ.in gl.in verbo,ipſo iure.Hodie verò per iſtũ §.ſublata eſt talis differentia,& per l.fin.C.de compenſa.de qua text. iſte tacitè mentionem facit. Et generaliter eſt diſpoſitum, quòd in omnibus actionibus fiat cõpenſatio ipſo iure, excepta actione depoſiti: vt hic habes in litera,& in d.l.ſi.C.de compenſa. Et iſtud ſufficiat pro figuratione caſus. ¶ In textu ibi:iudiciis. exponit Dyn.id eſt,actionibus.† Et de multiplici ſignificatione huius termini, Iudiciũ: recurre ad glo.no.in §.prætereà.§.quib. non eſt permiſ.fa.teſt. ¶ In text.ibi:iure aperto.exponit Dy.id eſt,cùm debitum hincinde eſt liquidum:vt expreſsè dicit text.vnde iſte eſt aſſumptus in l.ſi.C.de cõpenſa.Et iſta expoſitio magis placet mihi,quàm expoſitio glo. hîc in ver. iure aperto.quæ exponit, id eſt , cùm hincinde debetur quantitas, quæ expoſitio eſt extranea ad hunc text.quãuis in ſe ſit vera.& ſecundùm quod dicit Dy.fortè quòd tex.voluit ſic dicere:fortè non eſt verũ:prout etiam fatetur Dy. quòd exponẽdo literam,prout dixi, iure aperto,id eſt,cùm debitum eſt liquidum. poteſt addi illud quod dicit gl.j. cùm hincinde debetur quantitas.Tamen quia eſt alienum à text.noſtro,& ad d.l.ſi.reſeruo dicendum in gl.in ver. iure aperto. ¶ Not.ex text.in ver.libera poteſtas. ſecundùm Ioan. Fab.hîc,cuius verba ſibi

4 adſcribit Ioannes de Pla.† quòd libera poteſtas reſtringitur ad ea, quæ ſunt de bono & æquo:& ideo,ſecundùm eos,facit iſte text. q̃ ſi procurator,cui data eſt libera poteſtas,fraudem cõmitteret , vel aliquid faceret contra bonam æquitatem, puta dolo , vel fraude,q̃ illud non noceat domino. Ad quod etiam allegant magiſtraliter in terminis text.in l.creditor. §.Lucius.qui eſt. §. penul.ff.manda. & ibi bene probat text.in ver.vtili. quem ibi expreſsè ita not. Bart. in j.not. Addo text. optimum in l. in venditione. §.j.ver.de tempore.& ibi not.Bart.ff.de bo.autho.iudi.poſſi. & Bart.in l. procurator,cui generaliter libera. in fi.ff.de procu.vbi per d. §. Lucius. dicit quòd ille,cui cõceſſa eſt libera poteſtas,poteſt omnia facere, quæ poteſt dominus,dũ tamẽ dolus malus abſit.de quo ĩ.latiùs ſtatim in ſpẽcie dicetur. ¶ Et ad ſuprà dicta vnũ diligẽter no.† q̃ quãuis mandatum ſingularium perſonarum requirat iſtud verbum, cum libera:aliàs nunquam ſubintelligitur, tamen mandato vniuerſitatis ſemper videtur ineſſe.Ita voluit ſignanter multùm Bal.in l.

a petuò cordi.[a] ✻¶† Not.etiam quòd procurator etiam cum libe-

6 ra,non tamen poteſt facere actus obligatorios. Ita not. Bald. in l. mandatũ,in iij.col.C. mand.motus per tex.in l. quam Tuberonis.

b §.alia.ff.de pecu.[b] ✻¶ Item facit iſte text. ſecundùm eoſdẽ Ioan. Fab. & Ioan.de Pla. q̃ ſi iudex delegatus iniuſtè vel iniquè procedat,q̃ proceſſus ſit ipſo iure nullus:quia non videtur ſibi mandatum q̃ iniquè vel iniuſtè procedat:arg.l.ſi procurator.ver. q̃ ſi indebitum.cum ſimi.ff.de condi.inde. & hoc dicit Ioan. Fab. tenere doct. iuris canonici , non tamen dicit in quo loco : ſed vos allegate Innoc.& communiter alios in c.cùm dilecta.extra de reſcrip. & in c.venerabili.extra de offi.deleg. ¶ Item facit iſte tex. ſecundùm Io.

7 de Pla.† quòd ſi Poteſtati,ſeu rectori , vel iudici ſit conceſſa libera poteſtas,vel liberum arbitriũ,quòd reſtringitur ad id, quod eſt bo

8 num & æquum.melius facit d.l.in venditione.§.j. ver.de tempore.vbi Bart.ff.de bo.autho.iudi.poſſi.vbi manifeſtè probatur † q̃ quamuis quis habeat liberum arbitrium , tamen tenetur de dolo commiſſo,non de culpa.De qua materia vide text. cum Bart.in l. creditor. §.Lucius.ff.manda.Bald.in rubri.C.de pœ.iudi.qui malè iudi.ver.quæro nunquid iudex.Bart.in l.ſi ſocietatem. §. arbitro-

rum.in iiij.col.ff.pro ſoc. & in l.iij.C.de do.promiſ.& videas omnino Ioan. de Imola in c.j.in antepenulti. col. extra de conſtitu. Bald. in l.j.ff. de teſt. mili. & in l.& ſi poſt tres.in xij.col.ff.ſi quis cau.& quæ plenè tradit Bartol. & alij in l.filiusfamilias.ff.de do. & in extrauag.ad reprimendum.in ver. videbitur. & Imol.in l.ij.§. voluntate.ff.ſoluto matrimonio. ¶ Vltimò facit textus noſter ſecundùm Angelum hîc,† quòd quamuis iudici concedatur libera

9 poteſtas,vel arbitrium non tamen tollitur propter hoc , quin iudex debeat obſeruare ius ciuile.Sed audite,iudicio meo,iſte textus parum , vel nihil facit ad ſupraſcripta omnia, ad quæ infertur per doct.hîc:quia in hoc textu libera poteſtas non profertur ſimpliciter,& abſolutè,vt ſit in prædictis caſibus doctorum: ſed profertur qualificatiuè , & modificatiuè,ſcilicet quòd iudex habeat liberam

10 poteſtatem æſtimandi ex bono,& æquo.† Secundò not. principaliter ex hoc textu.& gloſ.quòd quamuis hodie omnis actio cuiuſcunq; generis & qualitatis tollatur ipſo iure per cõpenſationem, vſq; ad concurrentẽ quãtitatẽ:tamen in hoc repetitur ſpeciale in actione depoſiti , vt contra eam exceptio compenſationis nõ pro-

c cedat:[c] & in hoc eſt priuilegiata hæc actio depoſiti.Concor.l.ſi.C. de compenſa.& l.penultima.C.depo.& c.bona fides. extra de depoſi.Sed operæ pretium eſt inueſtigare ad textum noſtrum , & ad iſtud notabile rationẽ ſpecialitatis,& huius priuilegij : quia quòd contra actionem depoſiti non poſſet opponi iſta exceptio compenſationis,glo.vnica in l.ob negotium.ff. de compen. dicit quòd iſtud eſt propter perfidiam depoſitarij. Angelus de Aretio dicit quòd iſtud eſt propter exuberantiam fidei habitam in depoſitario , propter quam habet hoc priuilegium , quòd compenſatione nõ tollatur. Ego reperio Bar.ſingulariter in l.cum his.§.j.ff.de conditione indebi.qui aliam rationem aſsignat,dicens quòd ideo in depoſito non poteſt opponi exceptio compenſationis , quia denegans depoſitum videtur ſpoliare deponentem:vnde cùm ſpoliatus ante omnia ſit reſtituendus.l.ſi quis ad ſe fundum.C. ad legem Iuliam de vi. & c.in literis. extra de reſtitu. ſpo. & ſibi nulla poteſt opponi exceptio:ergo per conſequens non poterit obiici compenſatio.Ego tamen multum dubito de hac ratione Barto.quia,ea attenta, ſequeretur q̃ idem eſſet in aliis contractibus, vt in eis non poſsit opponi exceptio compenſationis: quia eodem modo in commodato:quia denegans reſtituere rem commodatam,videtur ſpoliare commodantem:quod eſt falſum:vt hoc text.arg.à ſpeciali.

11 ¶†Nunquid autem ſicut contra contractum depoſiti non poteſt opponi exceptio compenſationis,vt hîc,ita etiam non poſsint opponi aliæ exceptiones , veluti exceptio ſpoliationis? Bartolus in l. penultima.in iij.not.C.depoſi.videtur tenere quòd non , dum generaliter not. ex illo textu quòd contra agentem depoſiti non poſsit exceptio obiici. Tamen contrarium videtur tenere gloſſam ibi in ver.opponat. & alia gloſſa in ver.non conceſſa. quæ videntur velle quòd contra actionem depoſiti bene opponatur exceptio ſpoliationis: quamuis non multum apertè ſe firment. & videas Bartolum & alios in l.ſi alienam.ff.ſoluto matrimonio.& no. gloſ.in c.ij.in ver.in modum exceptionis.extra de ordine cogni. & Cinus,Baldus,& Salicetus in dicta l.penultima.C. depoſi. Item ad hoc notabile, quòd contra actionem depoſiti non admittatur compenſatio , adde alios caſus not. in quibus etiam non admittitur compenſatio:quos enumerat gloſ.not.in ver.poſſeſsione. quæ eſt ſi.in l.finali. in fine.C. de compen. quam Bartolus ibi mandat notare ſecundùm bonas lecturas. Ego allego gloſſam pleniorem, & magiſtram , quæ enumerat quàm plurimos caſus in l. ob negotium.ff.de compenſa. vltra quos adde alium caſum , quem d.gloſ.

12 ſentit,ſi bene inſpiciatur.† Nam contra agentem interdicto recuperandæ,nunquã obiicitur cõpenſatio : vt concludit gloſ. in c.ſi.in ver.petentem.extra de ordi.cog.Et hoc etiam probatur in l.ſi.in ſi. C.de compenſatio.& ibi expreſsè Baldus in iiij.not. ad hoc notat illum tex.de cuius intellectu,& ratione , quare in hoc contra ſpoliatum agentem interdicto recuperandæ nõ admittatur exceptio cõpenſationis,videas omnino not.Bar.in l.cũ his.in §.j.ff.de condi.inde.& Bald.in l.cùm quis.in viij.col.C.de iu.& fa.igno,† Item

13 ſacerdoti petenti decimas non poteſt opponi compenſatio.Gloſ.

eſt not.

a eſt not.xv.q.j.c.quàm ſit.[a] ✻alleg. Ludo. in ſing. ſuis. ¶ Expeditis textualibus,antequam veniam ad gloſſ.quia text.iſte facit mentionem de libera poteſtate , & ſepenumero fiunt commiſsiones cum libera , vel cum plena poteſtate,vel cum arbitrio boni viri , & ſimilibus clauſulis.Angel.hîc multùm impertinenter tractat de huiuſmodi clauſulis quid importent:verùm quia hoc eſt ſatis extraneum à materia §.noſtri.ideo remiſsiuè procedam dando veras, & opportunas remiſsiones,& magis plenas , quàm Angel. hîc , ad

14 quas,cùm expedierit,recurrite. ¶ † Quærit ergo in primis Ang. hîc, quæ ſint verba importantia meram , & liberam voluntatem. Item quæ ſint verba importantia arbitrium non merum , ſed regulatum à iure , & ſic arbitrium boni viri. Vtilitas eſt magna,& euidens:quia quando fit commiſsio per verba importantia meram voluntatem,ſtabitur declarationi ſuæ ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè proferat,ſiue dignè,ſiue indignè.l.cùm quidam.la ij.ff.de leg.ij.dummodo dolus malus abſit.l.creditor.§.Lucius.ff.manda.Secus autem, ſi fiat commiſsio per verba importantia arbitrium boni viri. Hunc effectum plenè tradit Barto.in extrauag.ad reprimendum in ver. videbitur.& in l.ſi ſic.& alij omnes in princip.ff.de lega.j.& in d.l.

15 cùm quidam.De hoc ergo,† ſcilicet quæ verba importent liberam voluntatem,& quæ arbitrium boni viri,vide latè Bart.& plenius, quàm alibi,in d.ver.videtur. & in d.l. cùm quidam. & in d.l.ſi ſic. in princip.& ibi Ray.Bald.Angel.Imol.& alios vbi inuenies etiam quid de verbo,Volueris:vt ſi diceret princeps,Concedimus tibi vt in tali cauſa procedas quomodo volueris:an importet meram vo-

16 luntatem, an arbitrium boni viri.In iſtis locis habes † quid de verbo,Libet:vel, Libuerit:vel,placebit. Ibi etiam quid ſi addatur verbum , Plenum.vel, Liberum.vel,Merum. vt puta, Committimus

b cũ pleno,& libero arbitrio.& etiã quid de verbo iudicio tuo.[b] vel, Iudicio tertij. vtputa, Committimus tibi vt procedas iudicio tuo. Et ibi etiam quid de verbo,Videbitur.vt,Procedas vt tibi videbitur. ¶ Quid autem ſi ſit dictum in commiſsione quòd poſsit facere ad ſui voliamtem?Bart.in l. filiusfamilias. in j.col.ff. de dona. Bald.in l.ſi quando.in princip.C.de inoffi.teſt. doct.in c.j. extra de

17 conſti. ¶ † Quid autem importaret, ſi illuſtriſsimus princeps faceret commiſsionem hoc modo : Committimus tibi quòd poſsis omnia facere,quæ nos poſſemus:an dicatur concedi libera adminiſtratio.Et ponit Barto. in l.creditor. §. Lucius. per illum text.ff. manda.& in l.procurator cui generaliter libera. ff. de procu. & vi-

18 de tex.in c.ſi.vbi do.Anto. de Butr.extra de dila. ¶ † Quid autem de verbo,Damus licentiam.an importet liberam voluntatem , an verò arbitrium boni viri,ponit Innoc. in c.cùm ad monaſterium. circa ſi.in gloſ.in ver.licentiam.extra de ſta.mona. & latiùs Bar. in d.l.alio.in iij.col.ver.procedo vlteriùs.ff.de ali.& ciba. leg. ¶ Quid autem de verbo,Poteſtatis:puta,damus tibi poteſtatẽ procedendi in tali cauſa.ponit Bar.in d.l.alio.in iij.col. ver.quid ſi teſtator. vbi etiam ponit,quid ſi dicatur, Do liberam , vel plenam poteſtatem, vel licentiam.de quibus etiam videatis omnino Bar.in d. extrauag. ad reprimendum.in verbo,videbitur.Bald.in c.j.§.iudices.aliàs eſt in §.item ſacramenta.de pa.iur.firman.in vſi.feu. & in l. qui explicandi.per illum tex.C.de accu.& no.diligenter illam reg.quam ponit Bartol.in d.l. alio. in iij. col. quæ confert ad multa : quòd ſi iſta verba,Plenum & liberum:adiiciantur verbo,quod aliàs deſui natura importaret arbitrium boni viri, facerent ipſum ſignificare liberam voluntatem. Ad quam videas etiam Bald.not.in l.& ſi poſt tres. in xj.col. ff. ſi quis cau. Ad ſuprà ſcripta vide quod dixit not. Bal.in l.ſi quis maior.in iij.notab.C.de tranſac. vbi ſignanter voluit quòd quamuis iudex habeat etiam liberum arbitrium abſoluendi,& condemnandi ex diſpoſitione fortè alicuius ſtatuti,tamen quia dictum ſtatutum tendit ad præiudicium tertij,debet intelligi de ea libertate,quæ contineat in ſe æquitatem, & quòd non poſsit

19 iniquum æquo præferri. quod bene not. ¶ † Quid autem ſi in commiſsione dicatur quòd faciat ſecundùm ſuum velle:an iſta verba importent liberam voluntatem. adeò quòd nullus contradicere poſsit. Vide omnino Bart. tenentem quòd ſic, in dicta extrauagan. ad reprimẽdum in ver. videbitur. Antonium de Butrio in c.j. extra de conſtitu. Dixit etiam iuxta prædicta dominus Abbas Panormitanus in c.j. per illum textum. extra de his , quæ fiunt à maiori parte capi.quòd verbum, Facias ad voluntatem tuam:refertur ad abſolutam voluntatem,non autem ad arbitrium boni vir. Cuius contrarium tenuit Bal. in rubri.C. de pœna iudicis qui malè iudica. ver.ſed nunquid iudex.de quo vide Bartolum

20 in dicto ver.videbitur.in principio. ¶ † Quid autem in verbo,conſcientiæ:puta,Committi c mus quòd in tali cauſa procedas , & pronunties ſecundùm tuam conſcientiam. Vide gloſ. in ver. relinquatur. in c.ſtatutum. §. aſſeſſorem.de reſcrip.in vj.& gloſ.in ver. oneramus. in cle.j.de iure patr.& in terminis Bal.in l.ſi.C. de iure dom. imper. circa finẽ. Accedant quę

d no.Ange.& Imol. in l.ab executione. in principio poſt gloſſ.ibi.ff. de appella. Ioan. Andr. in c.j.de iur. calumniæ in Nouel. & in c.ij. de conſeſ. in vj. ¶ Quid autem de illo quotidiano verbo,diſcretioni tuæ committimus:ponit in terminis Baldus

c in dicta l.finali. C. de iure dominij impe.[c] ✻¶† Quid autem de

21 verbo,Senſui tuo.ponunt Anto. de Butr. & Abb. Panormita.in

22 c.j.extra de conſtitu. ¶† Quid de verbo , Prudentiæ tuæ. ponit Antonius de Butrio, & Abbas in c.ne innitaris.per illum textum. extra de conſtitu. ¶ Secundò principaliter quærit Angel.de Aret.

23 hîc,† quando committitur alicui cauſa per verba importãtia meram voluntatem, & liberum , vel plenum arbitrium , quæ poſsit tunc iudex facere. Item & quæ teneatur iudex obſeruare , in quo ego etiam remiſsiuè procedam.De hoc ergo vide Bartolum in dicta l.filiusfamilias.in j.columna.in verſicu. extra gloſſam. iſte text. eſt not.ff.de dona.vbi Imola & alij : vbi etiam ponitur an vigore talis arbitrij poſsit iudex alterius ius ſedere.& Bartol.in dicto ver. videbitur. & Ioan. Andr. in addit. ad Specul. de cita. §. ſequen.&

d ver. ſed nunquid. & domi.Anto.de Butr. in c.j. extra de conſti. & hîc per Angel.& ibi etiam ponitur,an vigore talis arbitrij poterit iudex omittere citationes,& tollere acta cauſæ. ¶ Et vltra eum

24 †an vigore talis arbitrij poterit iudex terminum prorogare : puta ſi Poteſtas ex forma ſtatuti habeat plenum arbitrium in condemnando,& puniendo malefactorem:an per hoc dicatur habere arbitrium in procedendo ita vt poſsit terminum maleficij coarctare, vel prorogare?vide Bartolum no.dicentem quod non. vbi ponit plenam doctrinam,quæ ſeruari debet in huiuſmodi commiſsionibus:vt l.ſi in lege.in prin.ff.loca. Bal.& Ang.in l.j.ff.de teſtamento mili.Bald.in l.nec quicquam. §. proficiſci. in xj.quæſtione. ff.de offic.procon.& leg.Imo.& Pau.de Caſt.in d.l.filiusfami.& omnino videas Bald.in l.j. §.j.ff.de iur.delib.vbi tenet Baldus vnum notabile quòd iudex habens tale plenum arbitrium , tenetur tamen ferre ſententiam intra tempus inſtantiæ.Et ſequitur Petr.de Anc. in repe.c.canonum ſtatuta.in ver.ad prædicta facit quæſtio. extra

25 de conſtitu. ¶ † Quid autem ſi in commiſsione dicatur , vel ita diſponatur ex forma ſtatuti in aliquibus caſibus,puta in maleficiis,q̃ iudex,vel Poteſtas nullam iuris ſolennitatem teneatur obſeruare: & ſic vniuerſaliter quid important hæc verba , & quæ ſolennitates intelligantur per hæc verba eſſe ſublata:ponit latè Bart. in d.l. filiusfamilias cuius verba ad literam ſequitur Petr.de Anch.in cle. ſæpe. extra de verborũ ſignificationibus. Bart. in l.j.& l.neque. §. deportari.in prima oppoſitione.ff.de teſtamen.mili.& in l. milites. vbi Bald.Ang.Alexan.& alij nouiſsimi.C.de teſtamen.mili. Bald. in l. ſi procurator.in vltima col.C.manda. Panormita. in c. dilecti.

26 in ij.col.de iudi. ¶ † Et quid poſsit vigore tam ampli arbitri , & tam amplæ poteſtatis: vltra prædicta videas Bald.in l. neganda.C. qui accu.& Bald. in l.obſeruare.§.proficiſci.ff. de offic. procon.& lega.Bald.& Ang.in dicta l.j.ff.de teſtamento mili. Bartol.in l.ambitioſa.ff.de decre.ab ordi.faciend.Cano.in c.exhibita.extra de iudi.Et an̄ tali caſu poteſt recipere teſtes parte abſente,& non citata? Bartolum in dicta l.filiusfamilias. & Angel.in dicta l.milites. C. de teſt.mili.Circa quod videatis omnino quod ſignanter voluit Bal.

✻Non inuenio. ¶Iudicio tuo.Ad ſaturitatẽ de omnibus infra ſcriptis clauſulis videmus omnino Felin. in d.c.j. in xvij. col.cum ſequẽ.de confeſ. alleg. hîc per do.Iaſ.May. ✻Vbi inquit Bal. quòd ſi committitur conſcientiæ alicuius , intelligitur viro optimo committi ſi diſcretioni, tũc cõmittitur tanquã viro optimo.Sar. ¶In c.j.Vbi omnino vide Felin. in xvij. col. ver. fallit octa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✻Egonó intuenio Bal.ibi istud decidentem.Sardus.
b ✻Videas etiam Fel.in.in c.constitutus.extra de rescrip.Sardus.
c ✻Videas ibi do. Alex. in addi. ad Bar. qui videtur velle ꝙ aut est de nouo reconciliatus,& non admittatur, aliâs secus Sardus.
d ✻Aduerte, quia licet de iure ciuili pœna perpetui carceris improbetur, vt l.mãdatis. ff.de pœn.de iure tamen canonico non est prohibita. c. quãuis.de pœn. lib.vj.Sardus.
e ✻Iaſ. non bene vidit Bal.in d.l.milites.qa imò Bal. consuluit ꝙ sic: quia pœnæ non irrogatę indignatio solâ duritiam continet.l.seruus. in fi. ff.de ser. expor. Carcaſſona Sardus.

col.vbi tenet ꝙ potest:& idē in l.j.ff.de test.mili. & Pet.de Anch.in d.cle.sæpe.extra de verb.signi.& vltra superiùs alleg.per Bar.bene faceret illud, quod no. per plura fundamenta deduxit Ioan. And. in reg.non est sine culpa.de regulis iuris in vj.in Mercu.vbi concludit quòd iuramentum in teste non est de substantia testis:quod patet,quia potest remitti de voluntate ipſarum partium. Glos.in l.j. in princip.in glos.mag.circa med.in ver.sententia.ff.de fer.glos. & tex.in c.tuis.extra de testi.quod non posset dici,si esset de substantia actus:quia ea,quæ sunt de substantia actus non possunt de consensu remitti: iuxta not.in c.de causis.extra de offic.delega.& not. per omnes post glos.in auth.offeratur.C.de lit. contest. Pro Bart. etiã bene facit glo.in ç.cùm olim essemus.in ver.fratrum.extra de priuileg.& glos.in c.nuper.extra de testi.quæ voluit quòd testis nõ iuratus faciat præsumptionem. Accedat quod voluit gl. vbi etiam Baldus in c.j.§.si duo.de pace tenen.in vſib.feud. quæ vult quòd iudex potest accipere informationem ex teste non iurato: & data paritate probationum inter partes præponderabit probatio producentis testem nõ iuratũ. Contra Bartolum tamen in locis prę-allega.magis communiter tenent doct.& contrarium tenent Bal. & Angel.in l.milites.C. de testa.mili. Baldus in l.presbyteri.C. de episcopis & clericis.& Ioannes de Imola & Ludouicus in dicta l.filiusfamilias.& Ludouicus Romanus in sua repetitione rubri.ff. de arbi.in xvij.quæstione moti potissimùm per dictã cle.sæpe. in ver. non sic tamen. per quam plus dixit Bartolus in extrauag.ad reprimendum.in ver.videbitur.& in ver.sine figura iudicij quòd quando proceditur summariè,simpliciter,& de plano, non tamen creditur testi non iurato.b ✻¶ † Item an vigore dicti arbitrij poterit iudex admittere in testes personas à iure ciuili,vel gentium prohibitas,puta inimicum capitalem,vel deportatum:vel infamẽ? Bart. ponit in d.l.filiusfa.in ij.col.vbi etiam Imo.& alios:& Pet. de Anc. in d.cle.sæpe.Et an poterit admittere mutum, vel surdũ in testes, ponit Innoc.in c.scisciatus.extra de rescript. ¶ † Et quid de furioso,ponit Ang.in l.cùm furiosus.ff.de iudi. Et an vigore tam amplı arbitrij poterit iudex admittere in testẽ inimicũ,qui sit reconciliatus:determinat Ioan.de Imo.sing.quod non,in d.l. filiusfa.c ✻motus per no.Innoc. in c.cùm I.& A. extra de re iudicata. de quo vide etiam Bal.in l.præscriptione,C.si contra ius vel vti.pub.¶ Item in l.si quando.C.de inoffic.test.in iij.col.a ✻vbi vult ꝙ partes possunt dare licentiam iudici vt recipiãt testes parte nõ citata. Vide etiam illud dictum Spec.in titu.de arbi.§.sequitur.ver.sed pone.& ibi Ioan. And.in addi.vbi singulariſsimè voluit † quòd si factum sit cõpromissum cum clausula,quòd arbiter ferre posit sententiam partibus presentibus,vel absentibus:tum isto casu,si arbiter ferat laudum, parte nõ citata,laudum est ipso iure nullum. Et sequitur Bal.in l.eos.§.apostolos.in j.col.verſicu.quæro nunquid iudex.C.de appel.& ibidem Bal.vult vnum bene signãdum,† ꝙ si factum est compromissum cum clausula ꝙ arbiter posit prorogare terminum cõpromissi partibus citatis, & non citatis:certè si arbiter prorogaret terminum partibus non citatis, vel saltem partibus non intimaret prorogationem,talis prorogatio esset ipso iure nulla.& Bal.in auth.ei,qui. C.de tẽpo.appel.& in l.diem proferre. in prin. per illum tex.ff.de arbi.Ange.in l.cùm non eo die.C.quando prouoc.nõ est necesſ.& text. qui prima fronte apertè probat contrarium, nisi ad eum diligenter aduertatur,in d.l.diem proferre.§.si quis litigatorum.ff.de arbi.quẽ text. no. quia consueuit in consulendo per nonnullos doct.cauillari. ¶ † An autem vigore dicti arbitrij dati quòd iudex nõ teneatur seruare aliquam solẽnitatem iuris, poterit iudex recipere testes sine iuramento.Bar.in d.l.filiusfa.in ij. an vigore dicti arbitrij amplissimi poterit iudex credere testi deponenti sine redditione causæ:vide Baldum loquentem & determinantem quòd non, in l.solam.ad fin.C.de testib.& in l.si non speciali.C.de testamen.¶ † Item an vigore dicti arbitrij poterit iudex procedere diebus feriatis, & in honorem Dei: vide Bartolum & Angelum in dicta l.j.ff.de testamento militis.& plenius Bartolum in l.filiusfamilias.in ij.columna. Bald. in dicta l.militis.C. de testa. mili. in ij. quæstione.& Petr. de Ancharano in dicta clementina sæpe.& Ioan. de Imol. & Ludouicum Romanum in repetitione rubri. ff. de arbitr. in xvij. quæstione.An autem vigore talis arbitrij posset iudex instantiam prorogare: & an sententia lata vltra tempus instantiæ valeat nẽcne? Baldus & Angelus in dicta l.j.ff.de testamento militis vbi referunt Bartolum quem videas in l. sed si lege.in principio per illum textum.ff. locati.Bald.& Angel. in l.j. ff.de iure deliberandi.Petrus de Ancharano in repetitione.c.canonum statuta.ver.ad prædicta facit quæstio statuti.extra de constitutione. ¶ † An autem vigore talis statuti posit iudex decidere contra casus rigorosos:vide Innocentium in c.j.extra de constitu. Bartol. in l.j.in j.col. verſicu. ad istam lecturam oppo.extra glos. C.de legi.Bald.in l.j.& l.iustitia.ff.de iusti.& iur.Bald.in l.libertas. ff.de statu hominum.¶ † Item an vigore dicti arbitrij potuit iudex reiicere exceptionem præscriptionis,vel aliam exceptionem procedentem ex mero iuris rigore? Bartolus in extrauag.ad reprimendum in ver.videbitur.in fi.determinat quòd non per rationem,de qua ibi per eum. Imol.in l.si sic.in princip.ff. de legatis primò.& ibidem Angelus. ¶ † Item vigore talis arbitrij iudex non tenetur obseruare aliquam solẽnitatem iuris,tamen non poterit iudex condemnare aliquem de crimine,nisi sibi vt iudici constet: etiam si sibi constaret tanquam priuato.Item non poterit aliquem condemnare de crimine,nisi data copia defensionis. Ista duo singu. ponit Baldus in l.militis. circa fi.C.de testamento militis. ¶ † An autem vigore dicti amplissimi arbitrij poterit iudex torquere aliquem sine indiciis,& sic ponere aliquem ad torturam,non præcedentibus indiciis.Bald.in c.j.ver.item quæro an iudex.extra de officio ordinario.vbi cõcludit quòd non.quod bene no.Hanc quæstionem licet ipse non dicat,originaliter ante eum formauit Albe.de Gandino in tractatu suo maleficiorum.dum tractat de tormentis super rubri.vel in c.incip. vtrum Potestates,qui habẽt arbitriũ. & idem tenuit Paul.de Eleaza. in commento c.grauis.in vltima columna. extra de depos.quod bene nota. ¶ † An autem vigore dicti arbitrij poterit iudex imponere pœnam perpetui carceris aliâs à iure communi improbatam,iuxta l.aut damnum.§.solent.ff. de pœn. & l.fin.ff.de custo.re.& l.incredibile.C.de pœnis.vide Ang.tenentem quòd non,in l.milites.C.de testamento militis.& in l.si à milite.§.edictum.ff.de testamẽto mili.& Paulus,& Ludouicus Romanus in dicta l.filiusfami.d ✻¶ † Vtrum autem vigore prædicti arbitrij si sit consuetudo quòd pauperes captiui certo tempore,puta in festo paschæ, sint excarcerandi, & relaxandi de carceribus, iuxta l.iij.C.de epi.audien.an iudex vigore dicti arbitrij poterit facere gratiam temporis,& eos citiùs relaxare de carceribus. Bald.in d.l.milites. in finalibus verbis dixit se cõsuluisse ꝙ nõ.e ✻¶ † Item an vigore dicti arbitrij potest iudex statuere ius iniquum: ponit etiam Bal.in dicta l.milites.in vlti.col.ver.tertiò ponamus.vbi etiã determinat ꝙ non.¶ † Quid autem si alicui datur arbitriũ ꝙ procedat secundùm æquitatem,non attento iuris rigore: an per hæc verba poterit procedi summariè,& de plano,sine strepitu:& figura iudicij? ponit Iac.But.in l.properandum.in prin.C.de iudi.& in l.nec quicquã.§.vbi decretũ.ff.de offi.procon.& leg. & in l.obseruare.§.proficiſci.ff.eo.vbi videas Bal.ponentem multa bona. vide Panor.in c.ij.in iij.not.de iur.cal.¶ † Quid autem si in commissione dicatur ꝙ procedatur de bono & æquo:quid hæc verba important,vide Bar.in l.si fideiussor.§.quædã.& in l.Quintus.ff.manda. & in l.si bona fides.& ibi Bar.in j.no.& ibidem Bald . & Salice.ff. depo.Bald.in l.si.pro ea.in vltima col.C.manda.Ang.in l.filio præterito.ff.de iniust. rup.& irri.testa.Salice. in l.placuit.C.de iudi. & hîc per Angel.de Are.¶ † Quid autem si causa cõmittatur de veritate,& iustitia:ponit Bald.in l.nemo,C.de sen.& interlo. omnium

a iudicum.& in l.iustitia.a ff.de iusti.& iur.& Ioan.And.& Anto.de Butr.in c.ij.extra de iuramẽto calũ. & in c.dilecti.extra de iudi.
43 & do. de Rota in sua cõclu.xxxij. ¶ † Quid autem si causa committatur vt in ea procedatur purè,& simpliciter:an per hoc videatur tolli ordo iuris:doct.in c.dilecti.extra de iudi.gl.& doct.in clesæpe.extra de verb.sig.& Bar.in extrauag.ad reprimẽdum.in ver.
44 simpliciter.¶ † Et quid si committatur causa secundùm rei veri-
45 tatẽ cognoscenda:ponit Imol.in d.c.dilecti.extra de iudi.¶ † Quid autem si committatur causa sola facti veritate inspecta: vide do.de Rota in conclusione sua xxxiij. & Bald. in l.prolatam. & in l.nemo.C.de senten.& Bald.in l.finali in princip.C.de iure delibe. & notabiliter Bald. in c.fi.in vltima col. extra de no.for.fideli.in vſi. feud.vbi inter cętera dicit,Princeps semper debet causam decidere sola facti veritate inspecta,etiam si iudiciarius ordo esset omissus.Et de hoc dicit esse text.in c.ad petitionem. extra de accu. Et ꝙ dicta clausula,procedat sola facti veritate inspecta in titulo: cætera important, quòd sufficit habere veritatem, & informationem veritatis,sine aliqua iuris solẽnitate,aut forma iudiciaria:vt in præ
46 dictis locis habetur. & de hoc aliquid per Ange.de Are. ¶ † Quid autem si in commissione dicatur,quòd in tali negotio procedatur de facto,vel sit statutum,quod ita dicat:videas Barto.in extrauag. ad reprimendum.in ver.videtur.ad fin.& in consil. incip.punctus quæstionis vertentis inter Albericum Ioan.&c.& in consi.suo incip.in quæstione prædicta primò videndus est tex.Lud.in rubr.ff. de arb.in xvij.quæst.& quod voluit Bart. in l.præsenti.§.cùm autem.in ij.not.C.de his,qui ad eccles.confu.vbi not. ex illo text. ꝙ vbicunq; aliquid relinquitur arbitrio iudicis,potest illud facere manu militari:puta facere res extrahi manu militari,vbicunq; sint positæ,& cogere alios ad iusiurandum, si aliquid habeant penes se de
47 illis rebus,vbi singulariter per eum. ¶ † Quid autem si iudici daretur arbitrium de iure, & facto simul quòd in tali causa posit procedere,& cognoscere de iure, & de facto:an vigore talis arbitrij poterit credere testi reddenti nullam vel malam causam: ponit Bal.in l.si solam.ad finem.C.de testi.vbi determinat quòd non: quia debet esse vir bonus,& non homo temerarius, non fundans se in ratione.Si tamen testis assignauit rationem non plenam, sed persuasiuam, potest tunc ex conscientia tali testi credere: vt ibi
b per eum.b ✻¶ † Item hoc arbitrium operatur, vt posit recipere
48 testes in die feriata,& iuris ordine prætermisso. Hoc enim, secundùm eum, operantur illa verba,de iure,& de facto, vt redigatur ad instar arbitratoris à lege deputati:vt ibi per eum. Et hæc verba Baldi refert Ang.hîc,& simpliciter sequitur.Simili modo sequitur Ludoui. Roma.in l.j.in fi.princ.ff.de ope.no.nun.& tetigi aliquid
49 suprà. ¶ † Nunquid etiam vigore dicti arbitrij, quo conceditur vt iudex posit procedere,& cognoscere de iure,& de facto: an poterit iudex inquirere contra occidentem bannitum,qui aliâs potet ex forma statuti impunè offendi, vel occidi? Vide Bald. in l.si quis maior.paulò post princip.C.de transact.& in l.decurionum. C.qui.ex cau.infa.itro.& in repeti.l.neganda.in v.col.C.qui accu. non pos.plenè in l.vbi pactum.ad fi.C.de transact. vbi etiam sing. ponit an habẽs tale arbitrium procedendi de iure & de facto,pos-
50 sit procedere,quamuis accusator non sit idoneus.† Quid autem si alicui sit datum arbitrium vt iudicet secundùm bonam fidem: dic quòd intelligitur secundùm ius naturale:secundùm Bald.in l.ij.C. de fideicom.Et si alicui est commissum vt iudicet, vel consulat secũdùm veritatem. Imo.in c.dilecti.de iudi.Alexan.in l.videamus.
51 §.deferre.ff.de in lit.iuran.¶ † Quid autem si in commissione dicatur,secũdùm veritatẽ,& æquitatẽ:vide Panor.in c. literas. circa prin.de iur.cal.Itẽ adde ꝙ habẽs arbitriũ plenũ nõ tamẽ debet fulminare:secũdùm Bal.in c.j.de pa.tenẽ.& ibi vide Bal.in prin.in v. col.an ratione talis generalis arbitrij poterit iudex bona publicare: & an ratione talis generalis arbitrij credendum sit iudici, si dicat ꝙ necesse habuit illud facere,an verò requiratur ꝙ probet:vide Geminianum in c.ij.in vlt.col.de iur.calum.in vj. Bal.in c.cõsuluit.in
52 iij.col.de offi.deleg.¶ † Not.tamen ꝙ in cõmissis arbitrio iudicis præsumitur pro iudice:secũdùm Pet.de Anch.in c.canonũ statuta.in viij.charta.de constit.Panor.in c.j.in iij.col.de dila.Item adde

a ¶ Et in l. iustitia. Vbi vide eundem do.Iaso. May.
b ✻Videas eundem Bald. in l.si non speciali. col.fi. C. de testa. Sardus.
c ✻Vide Bar.in extrauag.ad reprimendum. in verbo,videbitur.Sardus.
d ¶ Exceptiõis. Vide do.Alexan. de Imo.in consi. cxlviij.in ij.col.in ij. parte.Et an dicatur propriè exceptio, vide per cũ in consi.xij. in pe. col.in ij. parte.& an opponens exceptionem compensationis dicatur propriè agere, vide per eum in consil. xxiij. in j.col. cum seq. in tertia parte.

quòd in arbitriis iudex debet inclinare animũ a suum in mitiorem partem,secundùm Bald.in
53 l.quicunque.C.de ser. fugi. † Item per liberum b arbitrium alicui concessum nunquam intelligitur data potestas auferendi alicui priuilegiũ:
c secundùm Bal.in l.miles ita.ff.de test.mili. c ✻ Et de clausula ꝙ in talibus causis procedatur per simplicem querelam,quid importat. vide-
54 te Bal.in l.j.ad fi.C.vt in pos.leg.¶ † Et an per clausulam,ꝙ in tali negotio,vel causa,iudex liberè valeat procedere,intelligatur sublata appellatio,& an intelligatur sublatus ordo iuris: vide per Imo.in c.irrefragabili.in prin. de offi.
55 ordi.Panor.in c.j.in pe.no.eo.tit.¶ † Et quid si alicui datur potestas cum clausula ꝙ non subsit legibus: quid importat, vide Ange.in l.ex imperfecto.C.de test.¶ Vltimò circa suprà scriptas clausulas,quæ aliquando apponi consueuerunt in commissionibus, secundùm Ange.
56 vnum no.diligenter,† ꝙ huiusmodi commissiones præter formã iuris non potest nisi princeps facere, & nõ inferior ab eo: in tantum ꝙ etiam legatus de latere hoc non posset, nisi in specie hoc habuerit in mandatis. Alleg.ad hoc glo.quam dicit sing.in c.cùm secundùm.de hæreti.in vj. sed allegat corruptè,& debuit allegare glo.solennem & sing.quæ hoc latè disputat in c.fi.in prin.in glo.mag.in ver.figura.de hæreti.lib.vj.Accedat glo.no.in cle.& si principalis.in gloſſ.fin.super ver.obseruari. vbi inter alios latè Imo.extra de rescrip.¶ Capio glo.j.in ver.restitui.in ead.glo.ibi.l.verbum reddendi.† An autem verbum Reddere,vel Restituere,contineat Dare,ex propria significatione,an verò ex interpretatione,& sic impropriè:quod est vtile scire, maximè pro statutis,in quibus verba propriè debẽt intelligi,iuxta l.iij.§. hæc verba.vbi Bar.ff.de nego.gest.cum simil.glos.in l. verbũ Reddendi.in ver.significationem.ff.de verb. signifi. tenuit ꝙ ex interpretatione,& sic non propriè.Idem videtur velle glo.hîc, dum dicit largè accipere.Vos autem recurrite ad Bar.distinguentẽ,& hoc latè examinantem,vbi alij omnes in rub.ff.sol.mat.in ij. col. versi. quartò opponitur.quem refert,& sequitur simpliciter Ange. hîc, in fi.glo.bene dicit.¶ Capio glos. in ver. opposita.quam diuido in duas.In prima ponit rationem ad tex.In secunda per modum not. respondet tacitæ obiectioni.Secunda ibi:& ita not.¶ In glos. ibi: & ff.de excep.do.l. dolo. Doc. approbant hanc rationem ad text.nostrum,vt dicunt Ioan.Fab.& Ang.hîc:& super hac ratione dicunt fundatam esse æquitatem compensationis.Melior tamen est ratio, in qua fundatur æquitas compensationis,quam ponit Iurisconsultus in l.ij.ff.de compensa.vbi formaliter inquit,† ꝙ ideò compen-
58 satio necessaria est,quia interest nostra potiùs nõ soluere,quàm solutum repetere. Et ratio d.l.dolo.quam hîc ponit glo.non esset generalis:quia solùm haberet locum, quando idem deberet restituised in materia compensationis aliquando non restituitur idem,sed tantundem.¶ In fi.glo.Pro hac gl.faceret l.nihil interest.ff. de reg. iu.Et cum hac glo.transeunt Iac.& Pet.hîc, dum concludunt ꝙ in effectu nulla sit differentia,sed solùm,in modo excipiendi, & concludendi:vt eos latè refert Ioan.Fab.hîc.Sed,iudicio meo,glo.malè dicit non esse differentiam quo ad tex.in effectu,sed quantùm ad
59 verba.Sed † an compensatio competat ipso iure,an verò ope excepd tionis d doli?hoc est absurdum dicere,cùm leges nõ imponantur verbis,sed rebus.l.ij.in fin.C.communia de leg.& l.fi.C. de vsur.In hoc puncto Ioan.Fa.& Nico.hîc,in ij.q.gloss. referunt complures differentias traditas per antiquos doct. quas omnes reprobant: vt hîc plenè per eos.Illa est vera, quam posui s.in euidentia. Nam si actio tollatur ipso iure,iudex ex officio potest repellere agentẽ, & absoluere reum, etiam reo non petente,& nihil excipiente: quod non posset iudex facere,quando actio non esset sublata ipso iure, sed ope exceptionis tantùm,per suprà dicta iura, maximè per glos. in l.si vnus.§. pactus. & ibi latissimè Bartol.in v. col.ff.de pactis &

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱ Adde q̃ mihi videt q̃ ista differentia, quam approbat Ias. post alios per eum relatos, in terminis non firmis non posit, p-cedere: quia etiã vbi cõpensatio fit ipso iure, semper requiritur oppositio partis. glos. est in l. si cõstat. C. de compen. & glos. in ſ. nostro. in ver. ipso iure. & ita cõmuniter tenetur, vt j. videbimus. Ergo non est verũ quòd iudex, reo nõ opponẽte, possit illum absoluere, cùm non possit fieri cõpensatio, quin à parte opponatur. & clarè suadetur. Diuina bítne forsan iudex vtrum actor aliqd debeat reo. Certe nõ. Est ergo necessaria oppositio partis. & tradita in ſ. pactus ne peteret. nõ faciũt ad hoc propositũ: nã procedũt, vbi iudici cõstat, vel constare potest, sine oppositiõe partis ipso iure actionem esse extinctã. sed in casu nostro non potest iudici cõstare sine oppositione partis, quę necessariò requiritur ad hoc vt ipso iure tollat actio, vt ſ. dixi: et iudex ignorat vtrũ reus velit vti compensationis remedio. Et sic teneo quo adhuc casum, q̃ solum sit differentia in medio concludendi in ipsa oppositione compensationis. Carcassona Sardus.

b ✱ Aduertas ad vnum dictũ Bar. in d. l. qui inuicẽ. in fi. de cõdi. inde bi. quod sub dubio fortè ipse ponit, videlicet q̃ si creditor meus esset mihi in aliquo obligatus naturaliter, & ego soluissem illi, nõ opposita compẽsatione, per errorẽ, q̃ mihi cõpeteret cõdictio indebiti per l. etiã. ff. de cõpen. iuncta l. q̃ exceptionẽ. ff. de cõdi. inde. quod est perpetuò mẽti tenẽdum quãuis pẽ sit dubiũ: quod tamẽ pro nunc nõ Ange. & Ioan. de Pla. hîc: & eam etiam sentit Ioan. Fab. & apertè sequitur, dum dicit magnũ esse effectum ex his, quæ habentur in d. ſ. pactus. a ✱ ¶ † Adde aliã, & secundã effectualẽ, & no. differẽ etiam: quia in casibus, in quibus fit compẽsatio ipso iure, absq; alio facto hominis, prout olim erat & hodie in actionibus bonæ fidei, certè solutũ repetitur vt indebitũ: quia verè hoc erat indebitum. De quo est text. in l. quod dicitur. la j. ſ. penulti. ff. de impen. in re. dota. fa. Secus autẽ in casibus, in quibus locus est compensationi facto hominis, non autem ipso iure, prout olim erat in actionibus stricti iuris: quia tunc non est locus repetitioni: vt est text. in l. qui inuicẽ. vbi glos. j. ff. de condi. inde. & ibi Bart. qui formaliter ponit hanc differentiam: & eam etiam simpliciter sequitur Ange. hîc & Nic. in apostil. text. in ver. condemnari. & etiam in ij. q. gl. & sequitur Io. Fab. hîc. Ad l. qui exceptionẽ. ff. de cõdi. inde. in cuius solutione dubitat Ioan. Fab. hîc, vos respondete vt respondet Bar. in d. l. qui inuicem. b ✱ Vel aliter, & notabilius, respondete vt respondet Imo. & Bal. in l. si pater ignorãs. ff. solu. matr. ex nũc tamen Bart. in d. l. qui inuicem. q̃ illud, quod dicit in l. qui exceptionem. q̃ tutus exceptione fauorabili, qualis est hęc, repetit solutũ. Istud est verum, quando cõpetit exceptio, quę sui natiuitate impedit, seu elidit actionem: vt est exceptio compensationis, quando compensatio fit ipso iure, vt in contractibus bonæ fidei, & olim, & hodie: sed si esset talis exceptio, quæ nõ elideret actionẽ in sui natiuitate, sed ita demũ si opponatur vt olim erat in exceptione compensationis in contractibus stricti iuris, vt hoc tex. & tunc solutum non repetitur. Quam sol. multũ not. pro singulari limitatione ad regulã positã in d. l. qui exceptionẽ. ¶ † Ex his omnibus habetis notabiliter inferre q̃ cùm hodie in omnibus actionibus tã bonæ fidei, quàm stricti iuris, fiat cõpensatio, vt hic, & l. fi. C. de cõpen. q̃ hodie tutus exceptione compensationis poterit solutũ repetere tãquam indebitũ, cùm verè sit indebitum, siue loquamur in actionibus bonæ fidei, siue stricti iuris: per d. l. quod dicitur. ſ. penul. ff. de impen. in re. do. fac. & in d. l. qui inuicem. ff. de condi. inde. iunctis suprà dictis. & ita etiam tenet & firmat Io. Fab. quãuis alij nõ tangãt. ¶ Capio gl. in ver. iure aperto. quã diuido in quatuor partes principales. In prima declarat tex. & declarationis rationẽ assigant à partibus sufficienter enumeratis. In secunda oppo. cõtra id, quod proximè dixi, & soluit. In tertia quærit, & soluit. In quarta idem facit. Secunda ibi: nõ vt. Tertia ibi: item quid si hincinde. Quarta ibi: item quid si ab vna parte. Et quamuis Ang. hîc inculcet simul ea, quæ vult gl. in prima parte: ego seperatim tangam per diuersas cõclusiones, vt materia dilucidiùs habeatur. Nam glos. in prima parte vult quatuor conclusiones principales, quas per se tangam, vnicuiq; accommodando suas limitationes, quas simul, & mistim Ang. hîc miscet. ¶ In ea. glo. mag. ibi: hincinde quãtitas debetur. Habes primã cõclusionẽ † q̃ de quãtitate ad quãtitatem fit cõpẽsatio. Hanc primã gl. cõclusionem declarat Ioan. Fab. procedere in quantitatibus, quæ inter se functionem recipiũt in genere suo, id est, q̃ vna fungatur vice alterius, propter omnimodam similitudinem, quæ est inter eas: vt declarat Iurisconsultus in l. certũ. in fi. ff. si certum petatur. & in l. ij. ſ. j. in glo. j. mag. ante med. ff. si certum petatur. quia tunc vna potest pro alia solui: vt d. l. ij. ſ. j. ergo compensari: cùm compensatio vicem solutionis obtineat: vt l. vel permutauit. ff. de libe. cau. & pulcher textus in l. si debitor. ff. qui po. in pig. ha. & in l. amplius nõ peti. cum ibi not. per Bar. ff. rem ra. ha. Secus si essent tales quãtitates, quæ inter se functionem nõ reciperẽt: vt quia nõ essent æqualis bonitatis, seu alterius qualitatis: puta quia esset diuersitas in moneta, propter æris cõtaminationem: iuxta tradita per Bart. in l. Paulus. ff. de solu. & per alios in l. cùm quid. ff. si certum petatur. & est text. in c. quanto. vbi omnes, de iureiur. & in l. si quis argentum. in princip. cum glos. ij. C. de dona. vel quia mihi deberes certam quãtitatem tritici de orto in loco, cuius frumentum, eò quòd esset melius, plus valeret, quàm frumentum alterius territorij: iuxta l. triticum. cum ibi traditis. ff. de verborum obliga. vel quia deberes mihi decem brentas vini de certo territorio, in quo pretiosius nasceretur, quàm illud, in quo deberem tibi alias decem brentas, vt in vineis Bononien. in quibus nascitur optimum vinum, maximè versus c ✱ Galeriam. gl. in l. j. in princ. ff. de re. permu. certè istis casibus nõ admitteretur cõpensatio: quia cùm compensatio sit altera solutio, vt ſ. dictum est, aliud pro alio, quod functionem adinuicem non recipiat, solui non potest. d. l. ij. ſ. j. ff. si certum petatur. Et cum hac limitatione Ioan. Fab. tenet Angel. hîc simpliciter. Ego vos remitto ad Bar. & alios, in d. l. diuortio. ſ. ob donationes. ff. soluto matrimonio. vbi tenet Bart. q̃ vnũ genus potest pro alio solui, quando sunt eiusdem materiæ: vt si debeo tibi vnã libram auri, possum tibi soluere in pecunia aurea, & econtra: per l. j. & l. Titiæ amitæ. ff. de auro & argento leg. Sed si sunt diuersę materiæ vt quia ab vno debeatur pecunia, & ab alio frumentũ, non fit compensatio, nisi aliud ex consuetudine induceretur. Nam vidimus quòd pro floreno aureo debito soluitur pecunia numerata argentea, & ecõuerso: quod ex consuetudine procedit. d. l. si quis argentum. in prin. & ibi not. in gl. ij. C. de dona. Bar. in d. l. Paulus. ff. de solu. cũ suis concord. Adde etiam ad ista in terminis Petrum, & Cynum, in l. fin. C. de compensa. & ibidem Bal. in penulti. col. in iiij. quæst. vbi omnino videatis. ¶ † Secundò prædicta conclusio glo. nostræ, quæ habet q̃ quãtitatis ad quãtitatem admittitur compẽsatio, limitatur vt per Bal. hîc, vt procedat, quãdo hincinde debetur quãtitas, & purè: secus si ille, cui opponitur cõpensatio esset debitor sub alternatione quãtitatis, vel speciei, & esset eius electio: quia tunc nõ admitteretur compensatio. Secus si esset electio aduersarij opponẽtis compensationem, qui declarasset se velle quantitatem. Et de istis est tex. no. in l. si debeas. & ibi glos. Bal. & Salic. ff. de compen. & ita etiam simpliciter tenet Ange. hîc. Ego addo glo. & ibi vide latè Bart. quem nemo hîc alleg. in l. si seruus communis. §. idem dicendum. ff. de fur. ¶ † Tertiò limitatur prædicta conclusio glo. nostræ, vt non habeat locum, quando debitor quantitatis, cui opponitur compensatio, esset debitor quantitatis: sed haberet facultatem se liberandi per solutionem speciei, vt clarè liquet in debito ex causa noxali, in quo dominus tenetur ad quantitatem damni illati à seruo suo, & tamen dando seruum pro noxa, & sic speciem, liberatur: iuxta l. miles. ſ. j. cum simi. ff. de re iudi. certè si eligeret soluere speciem, non posset opponi compensatio. Ita limitat glo. nostram Bal. hîc: & eum sequitur simpliciter Ang. hîc, allegãtes pro hac limitatione. l. si quis stipulatus fuerit decem in melle. & quod ibi Bart. ff. de solu. Ego allego in terminis glos. in l. qui iniuriæ. ſ. j. ff. de fur. & in terminis nostris Bar. ad quem recurrite in d. l. si seruus communis. §. idem dicendum. ff. de fur. not. Bald. in l. cùm fundus. in §. seruum tuum imprudens. ff. si cert. peta. & ita lo. de Pla. hîc. ¶ Vltimò circa prædictam cõclusionem glo. nostrę ego formo notabilem dubitationẽ, & quotidianã. quam nemo hîc ponit, nec eam inuenietis in cõmunibus locis: pone † q̃ mutuaui famulo meo decẽ, qui mihi postea seruiuit certo tẽpore, an fiet cõpensatio

c ✱ Est gl. in ver. nomen suum habẽt. quæ imò dicit q̃ versus Galeriã nõ nascitur bonum vinum. Sardus.

discutio. Carcassona Sardus.

a ✱ Adde q̃ ratio istius decisionis clarissima est: nã debitũ cõsideratur respectu illius, cui obiicitur cõpensatio, vt ex ſ. dictis patet. Sed ego, qui famulus seruiuit, fum ipsi famulo debitor in quantitate pro mercede sui laboris, arg. eorũ, quæ habentur in l. diem funẽto. ff. de offi. assessor. ergo hoc casu non fit cõpensatio de operis ad quantitatẽ, sed quantitatis ad quãtitatẽ, vt ſ. in prin. glo. & sic nõ videtur esse fallẽtia, sed potius videtur esse sub regula. imò nõ admitteretur de operis ad quantitatẽ cõpensatio. finge me tibi, cui certas operas debebã, mutuasse decẽ: quæ cùm ego peterẽ, obiiciebas mihi compensationem, volens operas, quas tibi debebã cũ decem cõpensare: certè me inuito non fiet cõpensatio, cùm possim operando me liberare. Pro hoc allego bonũ tex. in l. hę operę. ſ. fi. ff. de ope. libe. Carcas. Sardus.

b ¶ Cõuenerit. Vbi vide Fran. Are. & in l. in rebus. §. qd autẽ. ff. commo. & in l. seruum. ff. si cert. peta. & do. Pet. Phil. Corn. in consil. cxxiij. incip. licet. in litera j, iiij. parte.

c ✱ Adde q̃ dubiũ hoc casu poterat esse, nã cùm speciei ad quantitatem non fiat compensatio. l. si non fortẽ. §. si cẽtũ. ff. de cõd. inde. videbatur q̃ & si quãtitas subrogetur in locũ speciei q̃ nõ posset fieri cõpensatio, cùm subrogatũ sapiat naturã eius, in cuius locũ subrogatur, vt vidimus ſ. in §. fuerat in textualibus. sed huic dicto patet solu. ex distinctione, quã facit Bald. in l. si cũ. §. qui iniuriarũ. ff. si quis caut. Carcassona Sardus.

d ✱ Adde quòd do. Alex. in d. §. seruum tuũ. tanquã tutiorẽ sequitur opi. Vltramontanorũ, respondens ad l. sed si certos. ff. de lega. j. vt ibi per eum. Et ad d. l. sed si certos. posfumus respondere etiã alio modo, q̃ ibi nõ fuit legata pecunia numerata, puta centũ aureos, quos in sacculo habeo: quia dico q̃ isto casu reciperent permutationẽ, cùm in nummis non cadat affectio. l. nummis. ff. de iu. lit. iur. sed loquitur d. l. sed si certos, quãdo testator legauit pecuniã, quã in arca habet, vel in sacculo, & sic nõ adiecto numero, nec quãtitate: quo casu nõ posset fieri cõpensatio, cùm nõ constet de certa quantitate, arg. l. fi. C. de compen. Et probatur iste intellectus in d. l. sed si certos. ibi: nummos, quos in arca habeo. & ibi: non pecuniã numerata. Et suadetur: nam dicta l. sed si certos. venit aduersatiuè ad §. fin. l. præcedenti. vbi numerus nummorum fuit legatus. & facit text. in l. talis scriptura. versi. Item si legetur. ff. de legatis primò. & hoc casu procedet opinio. glos. nostræ. Nec obst. huic declarationi text. in l. plane. §. j. versi. sed hoc ita. ff. de lega. j. Nam verũ est q̃ etiã quando adiicit numerus, equiparat speciei quo ad hoc, vt legatũ nõ multiplicet: quia per hoc cõstat de voluntate testatoris: & est eadẽ ratio q. ad ſ. in specie. Secus quo ad quæstionẽ nostrã, in qua est diuersa ratio, vt dixi, cùm in nũmis nõ cadat affectio, & poterit fieri permutatio. Nec obst. q. quam Bart. post Dy. Decidit in d. l. talis scriptura. testator mihi legauit centũ, quæ habebat apud cãpsorem, & si illa hæres non daret, vineam quãdam mihi legabat: hæres centum, quæ penes campsorem erant, expendit, mihi vineam petenti vult hæres alia centum dare determinatũ fuit quòd non poterat: quia respondeo ideo esse (quãuis Bartolus non decidat, motus per hãc rationẽ) quòd hæres idco nõ potest alia centum soluere, quia postquam fuit in mora soluendi illa centum, quæ penes campsorem erãt legatum fuit transfusum in legatum vinęæ, nec amplius debebantur centum. Casus est in l. j. §. itẽ si ita. ff. ad legem Falcidiam nec potest legatario inuito aliud, p alio solui. l. ij. §. mutuatio. ff. si certum petatur. Et hæc est verissima solutio ad hoc contrarium. Vel secundò die quòd vinea erat legata sub cõditione, si centum, quæ penes cãpsorẽ erãt, nõ daret: quo casu dãdo alia cẽtũ nõ implet cõditionẽ: quia conditiones voluntariæ sunt in forma specifica implendæ. l. qui hæredi. & l. Metius. ff. de condit. & demon. Vel tertiò dic ideo ita in quæst. Bartol. esse, quia testator indefectũ illorũ nũmorum certã, puisionẽ fecerat, à cuius voluntate tanquã à lege, nõ est deuiandũ: vulgato §. disponat. in auth. de nup. col. iiij. Et hęc opi. Vltramõt. est cõmunis, & verior, iudicio meo, quãuis Philip. Dec. in d. l. cùm fundus. §. seruũ tuũ. nihil boni adducendo, & more suo, studio potius cõtrariãdi, cõtrariũ asserat Ant. Ang. Carcas. Sard.

69 Rayn. de Forli. ¶ † In ea. gl. ibi: sed nõne ſ. tatim. Hic subiicit gl. & vult opponere hoc modo, nõ contra tex. nostrum: sed contra id, quod proximè dixi, speciei ad quantitatem non fieri compensationẽ cõtra de hoc tex. vbi dicitur actioni in rem obiici compensationẽ: & tamẽ actio in rem datur ad speciem: vt l. si in rem. & l. vendicatio. ff. de rei vendica. respondet vt in gl. hîc,

68 habetis quartã conclusionẽ ex hac glos. † q̃ si debetur quãtitas vt species, q̃ illius quantitatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

* ℣ Adde ꝙ dicere ꝙ vna opi. procedit de rigore, alia de æquitate, nihil aliud est quàm dicere ꝙ vna vera, & alia falsa, vt habetꝫ p gl. & Bar. in l. cotem ferro. § fi. de publi. & per eundē Bar. in l. ex hac scriptura. col. j. ff. de dona. Bal. in l. cùm res. C. si alie. res pig. da. sit. Dic igitur ꝙ opinio gl. verisſima est, attēto etiā rigore: & ni fallor, isti doctores, allucinati fuerunt: quod probo sic: Illa possunt in cōpensationē deduci, quæ possunt inuito creditore solui. l. ij. §. j. ff. si cer. pet. arguēdo de solutiōe ad cō pēsationē. l. si debitor. ff. qui po. in pig. habe. sed si debes mihi hominē in genere, & ego tibi, & tu mihi ſti chū solueres, possem ego tibi eundem soluere: ergo & compensare. Et ꝙ possim eundem soluere est casus in l. si quis duos. ff. de solu. vbi si debeo duos homines in genere, & dedi tibi ſtichū, si eiusdē ſtichi iterum nāc̄sar dominū, possum eū tibi soluere. Ad idē est etiā bonus tex. in l. qui decē. §. ſtichū aut Pamphilū. ff. eo. tit. de solu. vbi si promi ſi tibi hominē in genere, posſū vnū ex his, qui ſtipulationis tēpore tui erant, soluere. quę iura hīc allegantur, & timore contrarij recesſerunt à decisione illarū legū. Et cō probatur, quia rē meam sub cōditione, vel eo casu, quo mea esſe deſierit, possum ſtipulari. l. ſi rē meā. ff. dę ver. oblig. Sed in ſtipulatione hominis in genere omnes in solutione cōditionaliter quodāmodo cōtinentur: vt d. l. iij. ff. qui, & à quib. ergo cum tempore, quo iſte vult mihi soluere, seruus, quē ego dedi illi, non ſit meus, poterit eum dē mihi soluere. Non est verū ergo quod ipſi dicunt, quin possim eundē, qui tuus erat, tibi soluere. Nec obſtat eorum primum arg. quia lōga est differentia ꝙ debeā tibi certam & determinatam ſpeciē, vel ꝙ debeā aliquid in genere: nā primo casu nō possum tibi inuito aliud pro alio ſoluere cum qua alij ſimpliciter tranſeunt. Et clariùs, & meliùs reſpondet gl. in l. ſi. in gl. j. & ibi Bar. in bonis lect. C. de cōpensa. & illud quod gloſ. ſimpliciter dicit de æſtimatiōe, intellige, & declara vt per gl. in d. l. ſi. & Dy. hīc, & latiùs Nic. de Neap. in j. oppo. gl. ¶ In ead. gl. ibi, l. vnū ex familia. §. ſed ſi vno. habetis † ꝙ quādo ſpecies est in genere debita hincinde, ꝙ admittitur cō pēſatio. Et hoc modo poſſetis limitare id, quod s̄. tenuit gl. in prin. ſpeciei ad ſpeciē nō admitti cōpenſationē: vt illud nō procedat, quādo ſpecies eſſet hincinde debita in genere. Et idem, quod hīc, tenuit etiā gl. in d. l. ſi. in gl. j. C. de cō pēſa. & gl. in l. qui nō militabat. in prin. in ver. habet Titius. hīc alleg. in gl. Sed aduertite ſecūdùm Dy. in vlt. col. quē in hoc ſequitur ſimpliciter Nic. hīc, in iij. q. gl. & dicit ꝙ d. l. vnū ex familia. §. ſed ſi vno. alleg. per gloſ. nihil facit pro gl. quia ibi nō loquitur in cōpenſatione, de qua loquimur hīc: ſed in retētione debiti, vt ibi exponit, & fatetur gl. Et iſtud liquet, ſecundùm Dy. hīc: † nam cōpenſatio est debiti, & crediti inter ſe inuicē cōtributio: vt l. j. ff. de cōpenſa. Et ſic dicitur cōpēſatio, quādo vterq; est obligatus: ſed in d. l. vnū ex familia. §. ſed ſi vno. alter tantū erat obligatus: & ideo ibi nō est propriè compēſatio, ſed retētio. Et ita exponūt ibi gl. Io. Fab. quē ſequitur Ang. hīc: & dicit generaliter, ꝙ omnes leges alleg. per gl. nō loquuntur de vera cōpenſatione, ſed potiùs de retentione debiti. Poſito ergo pro firmo ꝙ leges in gl. hīc alleg. nō loquantur in cōpenſatione, de qua nos loquimur: quid erit tenendū in pūcto gl. doct. hīc magis cōmuniter, vt Dy. Bal. Ray. de Forli. Ioan. de Pla. & Nic. in iij. q. gl. tenēt ꝙ quando debita in genere eſſent eiusdē generis: quia ego deberē tibi bouē in genere, & tu ſimiliter deberes mihi bouē in genere: vel ego deberem tibi hominē in genere, & tu ſimiliter mihi hominē in genere: & tūc verū dicat glo. noſtra ꝙ habeat locū cōpenſatio: quia genera hincinde debita ſunt paris æſtimationis: quia in quolibet debetur mediocre: vt l. legato generaliter. cum ſimi. ff. de leg. j. ſicut habet locū compenſatio in quātitatibus, quādo ſunt paris æſtimationis, & recipiūt adinuicē functionē: vt vidimus in prin. huius glo. ſi autē debita in genere non eſſent eiusdem. ſed diuerſi generis, & conſequēter diuerſę æſtimationis, vt quia ego deberem tibi bouē in genere, tu autē deberes mihi hominē in genere: & tunc nō habet locū cōpenſatio, quia hę res nō recipiūt functionē adinuicē: vt l. ij. §. j. ff. ſi cer. pe. Io. Fab. hīc inſurgit cōtra hanc cōmunem ſententiam, & etiā cōtra opi. gl. vno potiſsimo valde ſtringenti fundamēto, quod etiā formatur per Nic. hīc, in iij. q gl. Nā in obligatione generis illa ſpecies, quæ ſoluitur: ſemper videtur fuiſſe in obligatione. l. cùm incertus. in iij. charta. ff. de leg. j. & l. iij. ff. qui, & à qui. & l. quod in diem. & l. & per iuſiurandū. §. ſi is qui hominem. ff. de accepti. & l. Meuius. §. duobus. in fi. & ibi glo. ff. de leg. ij. & ibi l. ij. §. j. ff. ſi cer. pe. ſed quādo debeo aliquid in genere, eſt quid incertum determinādum per ſolutionē, vt declarat Bar. in d. l. ij. §. j. in fi. ff. de verb. oblig. & poſſum quācunque ſpeciem mediocrē ſub illo genere cōprēnſam tibi inuito ſoluere. l. legato generaliter. ff. de leg. j. & ſic eligere eū, quem mihi ſoluiſti. Et licet à principio, ſi ſpecialiter plenè per Bar. in iiij. oppo. iij. par. & not. Bart. & doct. in l. ij. §. j. ff. de verb. obli. ſed cōſtat ꝙ in obligatione ſpeciei nō admittit cōpenſatio, in l. ſi cōuenerit. in princ. ff. de pig. acti. & vidimus in prin. huius gl. ergo nec in obligatione generis debet admitti cōpenſatio, cùm ſpecies cōtineri videat. Et hoc eſt, ſecundùm Io. Fab. quod videt velle Iuriſcōſultus in d. l. Meuius. §. duobus. Dicit enim ꝙ ſi mihi debeꝫ homo in genere, nō pōt mihi ſolui meus, vel ille, qui poſt ꝙmiſsionē fuit meus. Ratio eſt, quia ille, qui ſolui tur, videtur fuiſſe in obligatione: & obligatio de re mea mihi dāda nō tenuit: vt l. ſi rē meā. cūſimi. ff. de verb. obli. Et ſic cōcludit ꝙ obligatio generis refert ſe ad naturam obligationis ſpeciei: quia ſicut in re mea nō ſuſtineret obligatio in ſpecie, ita nec in genere. d. §. duobus. Iſta dicta adhuc fortiùs cōfirmant ꝙ Io. Fab. & Nic. hoc modo. Cōpēſatio obtinet vim ſolutionis, vt s̄. millies dictū eſt, ſed cōſtat ꝙ ſi mihi deberes hominē in genere, & ſoluiſſes certū hominem, ꝙ ego illū eundē nō poſſem tibi ſoluere, cui etiā eſſē debitor in genere. Caſus eſt in d. l. Meuius. §. duobus. ergo etiā nō debeo poſſe cō pēſare: quia quāuis cōpenſare eſt perinde, ac ſi tu ſolueres mihi illū hominē, & ego tibi illum eūdem. d. l. & p iuſiurandū. §. ſi is qui hominē. quod nō est poſsibile, per d. §. duobus. Cōcludūt ergo p iſta multùm ſtringētia Ioan. Fab. & Nic. ꝙ de rigore iuris opi. doc, & gl. s̄. relata nō ꝓcedit (quāuis, ſecūdùm eos, de æquitate poſſet procedere) qū debita in genere ſunt eiusdē generis: p tex. in l. ſi qs duos. & in l. q decē. §. ſtichū aut Pāphilū. ff. de ſolu. & refert Nic. hīc, ꝙ iſta fuit originalis opi. cuiusdā Io. de Felicitate, in d. l. Meuius. §. duobus. & ita etiā videtur tenere [a] * Ang. hīc, de quo etiā vide Bar. & alios in l. eū, q ita. §. fi. ff de ver. obli. ¶ In ea. gl. ad fi. hāc gl. dicūt ꝓcedere Io. Fa. & Nic. de Neap. in iij. q. gl. niſi debitū, qđ negat, poſſet de ꝓximo liquidari. d. l. fi. C. de cōpen. Et ad hoc bene faciet illa limitatio do. Abb. Pan. in c. ij. extra de depoſi. quā ſ̄. referā. Hinc ſumpta occaſiōe dubitat per doct. hīc, † quādo debitū dicat de ꝓximo liquidari, & quādo dicat regrere altiorē indaginē: & ſic quātū tēpus dari debeat tali exceptioni cōpenſationis. In fiſco iſtud reperit expeditū intra duos mēſes, ꝙ ille q cōpēſationē opponit fiſco, intra duos mēſes debitū ſibi docere debet. dixit Iuriſcō. in l. aufert. §. q cōpenſationē. ff. de iure fiſci. & credo ꝙ ille tex. ſit vnicus, & ſingularis in iure, quāuis hoc ſit nimiùm arrogāter dictū Dy. ad fi. in vl. qui tenet ꝙ idē ſit in aliis, quod in fiſco, vt in omnibus tēpus liquidādę cōpenſationis ſit duorū meuſiū. Et idē etiā dixit gl. ſecūdùm vnā opi. in l. fi. in ver. indaginē. C. de cōpenſa. Idē etiā tenet Nic. hīc, in iiij. q. gl. motus multū fortiter, qa omnia iura ſtatuta in fiſco habēt locū in priuato, niſi in lege dicat ꝙ ſpeciale ſit in fiſco. Text. est de hoc no. in l. itē veniūt. §. in priuatorū. ff. de peti. hęre. & ibi gl. j. ad hoc no. illū tex. cū aliis concor. & est etiā tex. no. in l. j. & ibi gl. in ver. ptinet. C. de peti. hęre. Cùm ergo in fiſco ſit ſtatutū tēpus duorum menſium. d. §. qui cōpenſationē. nec ibi dicatur ꝙ iſtud ſit ſpeciale in fiſco: ergo idem erit in omnibus. In veritate iſtud multùm bene concludit. Alij magis cōmuniter tenent ꝙ iſtud relinquatur arbitrio iudicis, cùm nō reperiatur determinatū à iure: per reg. l. j. §. fi. ff. de iur. deli. & l. j. §. effractores. aliās expilatores. ff. de effra. & expila. Et ita tenuit glo. ſecundùm aliā opi. in d. l. fin. in ver. indaginem. & idē tenuit Cy. in x. q. idem etiā tenent Iac. & Pet. hīc, & ita videtur tenere Io. Fab. referens hanc tenere doct. Citramon. in d. l. ſi. Et idē, ꝙ relinquatur arbitrio iudicis, videtur tenere Bal. in l. ſi ex falſis, in iij. col. C. de trāſac. & idē Bal. in auth. & conſequenter. aliās ſecundùm nōnullos ita eſt in l. ſi. in fi. in ver. extra gloſ. quæro nūquid liquidato negotio. C. de ſen. & interlo. omniū iudi. & idem Bal. in d. l. fi. in ij. oppo. C. de cōpenſa. Et ꝙ iſtud committatur arbitrio iudicis, dicit Bal. patere in litera ibi: iudices obſeruent. & ibi dicit: ſi inuenerint eam maiorem, & ampliorem expoſcere indaginem. per hæc enim verba iudex inſtruitur, & eius officium informa[73]tur. † Item ea, quæ ſunt facti, non poſſunt ſub certa regula definiri: vt l. mora. ff. de vſur. & l. is, à quo. in princip. ff. vt in poſ. leg. Et idem, quod s̄. ſcilicet ꝙ terminus iſte ſit arbitrarius, tenuit etiam Bald. in l. in ea, quæ. C. de compen. vbi formalius voluit ꝙ etiam in fiſco terminus iſte iudiciarius ſit arbitrarius, dummodo in fiſco iudex non excedat duos menſes, per d. l. aufertur. §. qui compenſationem. Et cum hac opi. tenet etiam effectualiter Salic. in d. l. fin. in ver. oppono ſeptimò ab extra. C. de compenſa. vbi tenet quòd tale tempus ad probādam compenſationem ſit in arbitrio iudicis: vt etiam dixit glo. in d. l. fi. ita tamen ꝙ non impediat ſententiæ prolationem. Et ꝙ ſit in arbitrio iudicis, dicit probare plura verba. d. l. fin. & maximè in ver. hoc itaq; iudices. Itē, ſecūdùm eū, probatur ratione, quia hæc ſunt facti: igitur ſub certa regula nō poſſunt definiri: ergo iudicis arbitrio relinquuntur. l. j. in fin. ff. de iur. delib. & ante eum iſta fuerunt fundamenta Bald. in d. l. fi. vt s̄. dixi. Ad l. aufertur. §. qui cōpenſationē. reſpondet Sali. prout reſpondebat glo. in d. l. fi. in ver. indaginē. ꝙ ſpeciale est in fiſco, vt vltra duos menſes non admittatur fauore fiſci. Et hanc opi. dicit Ange. hīc eſſe verioré, & tenendā, & hæc videtur magis cōmunis opi. maximè cùm tot authoritatibus reperiatur eſſe ſuffulta: quamuis parū rationibus etiam, & legibus ſuffulciatur: & ego ſ̄. aliter tenebo. Bar. verò in d. l. aufertur. §. qui compenſationem. habuit aliam, & tertiam opi. ꝙ cùm compenſatio ſit ſolutio, vt s̄. dictū est, certè intra illud tempus, quod daretur debitori ad ſoluendum, intra illud tempus tenentur liquidare oppoſitionē compenſationis: & ideo, ſecundùm enm, quia ad ſoluendū fiſco daretur debitoribus tempus duorum menſium, vt est tex. in l. in fraudem. §. ſi fiſcalibus. ff. de iu. fiſci. & in l. debitoribus. ff. de re indi. Iſta fuit viua ratio, & proprius ſpiritus Iuriſconſulti in d. l. aufertur. §. qui compenſationem. quare debitoribus fiſcalibus ad liquidandam oppoſitionem compenſationis dantur duo menſes. Et propterea infert Bartol. quòd ſi reo ad ſoluendum nullum tempus daretur, ꝙ tunc nullo modo admitteretur compenſatio quæ requireret altiorem indaginē. Hinc ſignanter ſequitur, ꝙ ſi ſtatutum diceret ꝙ ſtatim viſo inſtrumento ſine aliqua dilatione reus ponatur ad diſtrictū in carcere, donec ſatiſfecerit, ſi talis debitor vellet opponere compenſationem, & vellet ſibi aſſignari tempus ad probandum, nō audiretur. Eandem opi. tenet ipſemet Bar. ſecūdùm bonas lecturas, nō ſecundùm lecturas Bononien. quæ, iudicio meo, defectiuæ ſunt. Et ibi Bar. iſtā opi. latiùs, & melius. quàm alibi, explicat in d. l. fi. C. de cōpēſa. vbi etiam per iſta valde notabiliter infert ꝙ ſi aliquis haberet licētiā capiendi aliquem pro debito, & ille debitor vellet opponere cōpenſationem, quę requireret aliquā indaginē, & proteſtaretur ꝙ interim in cauſa nulla fiat nouitas cōtra eū: talis proteſtatio nihil releuat: quia ſi nō daretur ſibi dilatio ad ſoluendum, multò minus ad liquidandum debitum. Et ibi Bar. ſucceſsiuè reſpondet ad aliqua, quæ videntur obſtare huic opi. & maximè ad text. ibi: quia videtur hoc relinqui arbitrio iudicis. vide ibi per eum. Et cum hac opi. Bart. tenet etiā Bal. hīc, vbi formaliter refert, & ſequitur hāc theoricam Bar. Eam etiam ſequitur Pan. in c. ij. extra de depoſi. putat tamen eam limitandam, niſi de credito actoris cōſtaret per ſola confeſsionem rei compenſare volentis: quia iſto caſu deberet admitti compenſatio, quamuis ita de facili liquidari nō poſsit intra decem dies, quos de conſuetudine habet confeſsus ad ſoluendū, iuxta gl. fi. in l. ſi debitori. ff. de iud. & §. omnis ſtipulatio. in ver. cōfeſtim. s̄. de verb. obl. & in §. fi. in gl. fi. in ver. poſsit. s̄. de inuti. ſtipu. Mouetur per not. per Cy. in d. l. fi. & ibi per gl. & Bal. C. de cōpenſa. & arg. regulę poſitæ in l. eū, qui. in prin. ff. de iureiu. Sed audite, iſtā limitationē ante eū ponit ipſe Bart. in terminis in d. l. fi. ſecundū bonas lecturas, nō ſecundū lecturas Bononieſes, vbi formaliter inquit Barto. ꝙ quādo debitū, contra quod opponitur cōpenſatio, est liquidū per ſolam confeſsionē partis in iudicio factam, & tunc ei poteſt obiici compenſatio de alio debito non liquido: & debet pars æquanimiter ſuſtinere, donec liquidetur, cùm eum à probatione releuauerit: vt d. l. eū, qui. Et hoc dicit multū no. velle glo. ij. paruam ibi in d. l. fi. in ver. cōuicta. & eſt gloſ. in l. nemo. ex his. in glo. j. mag. ff. de reg. iur. Hanc no. theoricā Bar. reprahendit Bal. in l. in ea, quæ. C. de cōpenſa. quāuis eā hīc ſequatur: motus, quia poſt terminū, qui datur iudicato, nulla datur dilatio ad ſoluendum: & tamen poteſt opponi, & probari compenſatio, ſi probetur incontinenti arbitrio iudicis. Et de hoc dicit eſſe tex. in l. ſi militi. §. cùm intra. ff. de compen. Ergo apparet quòd fundamentum Bart. non eſt verū, quòd compenſatio non poſsit opponi, niſi intra tempus, quod datur ad ſoluendū. Et hāc reprobationē refert, & ſequi[74]tur ſimpliciter Ang. hīc. ¶ † In tāta varietate quid tenēdū. Quòd iſtud ſit tempus arbitrariū iudici, videtur velle etiam magis cōmunis opi. Sed mihi non placet, per ea, quę ſtatim dicam. opi. Barto. eſt ſuſtentabilis. Et ad tex. in l. ſi cùm militi. §. j. ego multùm clarè reſponderi puto poſſe: quia tex. ille nihil obſtat: nam ibi debitū, quod opponebatur poſt terminū datū iudicatis, erat liquidum per aliam ſententiam, in qua, & ille, cui obiiciebatur compenſatio, fuerat cōdemnatus, vnde nil mirum ſi talis exceptio compēſationis admittitur etiam poſt terminū datum iudicatis: cùm nulla probatio requiratur, cùm liquidum ſit debitū per ſententiam: & ſic ibi talis exceptio nullam indaginē erigebat: & ideo admittitur. Et ſic ille text. nihil facit contra Bar. In puncto iuris mihi magis placet opi. primo quam s̄. retulit Dyn. & Nicol. hīc: & hanc teneo, quòd tempus opponendi compenſationem nō ſit arbitrariū iudici, ſed ſit duorum menſium. Nam iſtud tempus expreſsè cautū reperitur in fiſco. d. l. aufertur. §. qui compenſationem. ergo idē erit in quocūq; priuato, cùm ibi nō dicatur hoc eſſe ſpeciale in fiſco: [a] * vt s̄. latiùs deduxi. Et ad hoc non video ꝙ vllo modo reſpōderi poſsit. Et per hoc fundamentū facillimè reſpōdetur ad allegata in cōtrariū: & primò dū dicebatur ꝙ cùm iſtud tēpus non ſit determinatū à iure, ꝙ ſtandū eſt arbitrio iudicis: quia reſpondeo negando: quia eſt tempus determi[75]natum duorū menſium, vt ſtatim dixi. Per hoc etiā † non obſtat dum dicebatur quòd ea, quæ ſunt facti, non poſſunt ſub certa regula definiri: quia reſpondeo negando: quia imò habet certam regulam, & certū tēpus per fundamentū s̄. factū. Sed audite ſi vultis tenere ſententiā Bar. quæ etiā mihi placet, oſtendā quomodo poteritis ſubuertere hanc opi. Dy. & Nico. & eorū fundamentū, quod videtur prima fronte inſolubile: quia ad illud clariſsimè reſpondeo. Et dū dicebatur, ꝙ tempus opponēdę exceptionis in fiſco eſt duorū menſiū. fateor. d. §. qui cōpenſationē. & dū dicebatur, ꝙ omnia iura, & ſtatuta, quæ habēt locū in fiſco, habent locū in priuato, niſi dicatur ſpeciale in fiſco: reſpōdeo iſtud eſſe verū, quādo eadē est ratio in priuato quæ in fiſco: ſed hīc diuerſa eſt ratio. Nā ideo in fiſco tēpus opponēdi cōpenſationē eſt duorū menſiū, quia etiā tempus ſoluendi eſt duorū menſiū: vt s̄. deduxi, ſecundū Bar. ergo cùm cōpenſatio ſit ſolutio, nil mirū ſi in fiſco tēpus ſolutionis, & cōpenſationis eſt idē. Quę ratio non habet locū in priuato: quia in priuato tēpus ſoluendi nō eſt duorū menſiū, ſed eſt regulariter quadrimeſtre: vt l. ij. cum ſimi. C. de vſur. rei iudi. ergo cū diuerſa ſit ratio in fiſco, & priuato, nō erit iſto caſu licitū arguere ab vno ad reliquū. per iſta habetis perfectè enucleatū hunc articulū. & audeo dicere ꝙ

a * Imò ſuſtineri poſſet ꝙ ſit ſpeciale in fiſco, prout gl. & Salic. dicunt in d. l. fi. C. de cōpen. Nec obſt. ꝙ in tex. non dicatur: quia cùm ille tex. ponatur in tit. ff. de iure fiſc. vbi cætera in fiſco ſpecialia ponūtur, ſatis ex natura tituli ſuadētur, arg. l. impe ratores. ff. de in diem addicti. & eius, quod habetur in l. fi. in prin. ff. de cond. indeb. licet hæc reſponſio ſit ſatis leuis. Sardus.

a

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Locum. Vide Felin. in c. dilecti.in fi.v.col.ver. ad illud, quod in criminali. de exceptioni.

alibi non inuenietis ita plenè tactum, nec examinatum. ¶ Glos.in ver. ipso iure.quam diuido in tres partes principales.In prima ad declarationem tex.ponit opi.quorundam. In secunda illam reprobat tribus rationibus. In tertia ex prædictis format quæstionem ad text. nostrum,& respondet.Secúda ibi:sed certè imò est necessarium.Tertia ibi:sed secundùm hanc opi. ¶ In ea.gl.ibi:adeò vt dixerunt quidam. Ista fuit opi. Marti. secundùm quod refert glos.in l.si constat.
76 C.de compen. ¶ †In ea.glo.ibi.l.si quid.ibi vide glo.j.magistrā enumerantem plures casus, in quibus quis compẽsat etiam illud quod est debitum alteri:quod etiam enumerat gl.in l.eius.& est glo. vnica.C.de compen.Item illud,quod glo. ista dicit fideiuſ. posse compensare illud,quod reo principali debetur: intellige procedere secundùm distinctionem glo.not.in l.verum.in glos.pe.ff. de cõpen. Accedant quæ latè traduntur per Bald. in l. tam mandatori.in iij. col.C.de non nu.pec.& simile per Bar.Ang.& Imo.in l. si prior.ff. sol.ma.¶ In ea.glo.ibi:vt ff.quando dies vsufru.ce.l.j. Hæc secúda opi.fuit Io.quam vltra eum sequitur glos.nostra,scilicet hîc,& in l. si constat.in glo.j.C.de compen.& glo.in l.si quid.in glos.j.ff.de cõpensa.& hanc sequitur Dy. hîc,in pe. col. & vltra tres rationes hîc adductas in glo.addit Dyn.tex.quem dicit multùm facere pro opi. glo.in l.j.in fi.ff.quę sen.sine appel.rescin. vbi, secundùm eum, est
77 tex.† quòd si de debito hincinde liquido iudex non fecerit cõpensationem,sed primò condẽnauerit me,& posteà post quatuor mẽses condemnat te:dicitur ibi quòd potest appellari. Vnde si cõpensatio fieret ipso iure,non posset appellari:quia frustratoria esset appellatio. Prætereà si appellatur,ergo sententia valuit: ergo non fit compensatio mero iure. Pro hac opi.bene facit tex.in l.ij.ff.de compen.in ver.si paratus est compensare. ergo compensatio nõ fit mero iure,sed requiritur factum hominis. Accedat etiam tex.in l.finautem.§.fi.& ibi glo.in ver.à iudice.& ibidem doct.ff. de neg.gest. & tex.in l.quod in diem.§.si rationem.ff.de cõpen.In quibus iuribus habetur quòd iudex potest non admittere compensationem: ergo cõpensatio non sit mero iure.Et hęc opi.cõmuniter tenetur, quamuis Io.Fab.hîc,& Nico.in iij.q.glo. dicat quòd opi. Marti. sit sustentabilis,& quòd facile sit respondere ad tres rationes glos.nostræ,& ad tex.adductum per Dy. vt hîc habetis per eos. Effectualiter tamen tenent cum prædicta cõmuni:quã etiam tenet Ray. de Forli.in l.iij.C.de compen.vt hîc refert Nico.Et cum hac opi.glos. tenet etiam Bart.in l.si constat.C.de compensa.scilicet quòd requiratur factum hominis:sed statim cùm est oppositа ab homine, ista compensatio tollat actionem ipso iure.Et idem,scilicet quòd compensatio fiat, & tollatur debitum ipso iure, ita demum si opponatur ab homine,tenet etiam Bar.in l.verũ.ff. de compen. per tex.in l.si quid.in ver.compensare malit.& per tex.in l.ij.in ver.si paratus est compensare.ff.de compen.& in d.l.verũ.Bar. singulariter subdit vnũ magistrale verbum. Et istis enim dicit se inferre quòd non est necesse ad extinguendum debitum ipso iure, quòd compensatio opponatur in iudicio:sed vbicũq; notificо tibi quòd volo debitum cum credito compensare,ipso iure tollitur obligatio. Et hoc dicit colligi ex legibus s. alleg.dum dicunt, ipso iure: quasi non requiratur ministerium iudicis. Addite in materia bonum text.in l. rei iudicatæ.§.j.ff.sol.ma. qui tamen videtur velle quòd absq; oppositione debitũ & obligatio tollantur. Sed illum tex.intelligite secundùm prædicta. Et circa prædictam cõmunem conclusionẽ vide latissimè Bal.examinantem hunc passum, & plenè distinguentem,cuius distinctionem formaliter sequitur ibi Salic. & eã totam ponit hîc:& simpliciter sequitur Ang.de Are.Et cum prędicta cõmuni in terminis nostris tenent Bald. & Salic.in illa distinctione.
78 †Et pro hac communi, quòd compensatio tollat ipso iure debitũ, si opponatur ab homine,& non aliter,alleg.Bal.in l.si cõstat simile in repletione legitimę,quę sit ipso iure,si tamẽ petatur:vt l.scimus.
79 C.de inoffi.testa. ¶ †Item testamẽtum filio in potestate præterito, est nullum ipso iure,si dicatur.l. filio præterito. & l. si filius, qui in potestate.ff.de iniu.rupt.traditur latè in l.posthumo.C. de contrab.Istam communem opi.confirmat etiam ibi Bal. per plura alia
80 fundamenta, de quibus ibi per eum. ¶ †Aduertendum tamen est circa hanc communem opi.quæ habet quòd cõpensatio tollat ipso iure debitum,si opponatur,& non aliter. nam hæc communis conclusio fallit in quãpluribus casibus, in quibus fit compensatio ipso iure,etiã absq; eo quòd opponatur ab homine. Qui casus enumerantur per glo.magistram in l.si constat.in glo.j.C. de compen. & in l.si quid.in glo.j.ff. de compensa. Et vltra casus positos per glos. istas,alios plures addunt Bal.& Sali.in d.l.si constat.quos omnes longum esset recensere.Ex his referam duos notabiliores, & quotidianos, quibus addam multa pulchra. † Primus est casus in delictis,
81 quando ab vtraq; parte versatur delictum in odium delictorum. Vnde si circa vnum contractum vel quasi contractum ambo deliquerunt dolosè,vel culpabiliter,vel negligenter,habet locum a cõpensatio ipso iure,absq; eo quòd opponatur ab homine, odio delictorum:vt l.si ambo.in princ. & §. quoties.ff. de compensa.& l.si duo.ff.de dolo. De qua materia vide latè per Dyn. in reg. in pari. de reg.iur.in vj.in l. viro, atque vxore.& ibi per Barto. & alios, & maximè Imol.ff.solu.matrimo.& per Barto.in l.cum mulier.& ibi omnino per Bald.& Imo.ff.solu.matr. & per Bald.no.in l.fin.in v. oppo.C. de compen. & in repeti.l.j. in ij. charta. & ibi etiam per Barto.in l.fin.C.vnde vi.per Imol.& alios in c. intelleximus. extra de iud. Vide etiam in materia delictorum compẽsandorum, quod singu. decidit Barto. in l. ideo condemnatus. arg. illius legis.ff. de compensa. & singularem quæstionem, quam ponit Bald. in l.j.C. de compen. Et quid si tu produxisti instrumentum debiti ex mutuo contra me, & falsum, ego produco contra te instrumentum solutionis, & falsum, an fiet compensatio istorum delictorum, an verò vterq; punietur? Ponit in terminis Bald. in rubr. C. de fide instru. in col. viij. versic. incidenter etiam quæro. Titius produxit, &c. & ibi dicit quòd vterque erit puniendus criminaliter. Nam, secundùm eum, quamuis sit mihi licitum negare etiam verum, si tu haberes malam causam contra me, ne tu obtineas per mendacium, vt dicitur no.per glos.in c.cupientes. in princ. in ver. malignantium.de elect.in vj.addo aliam glos.in c.dominus noster. in ver.ex insidiis.xxiij.q.ij.no.Cano.in c.j.de mu.peti.Et pro hoc solo allegare solennem tex. de iure ciuili in l.cùm pater. §. Titio. in fi.ff.de leg.ij.ibi : nec videbitur dolo fecisse, cùm fraudem excluserit:quia secundùm Bald. illud est verum, duntamen falsa probatio non immisceatur. Subdit etiam singulariter, & mirabiliter Bald. quòd in casu suprà dicto, si ex forma statuti committẽs falsum deberet perdere causam,quod etiã est de iure cõmuni, iuxta l.in fraudem. §. quoties. & ibi glos.ff. de iure fis. cum simi. tamen isto casu actor tantùm,qui egit ad debitũ ex falso instrumento,deberet perdere causam,& non reus:quia in pari turpitudine melior est causa
82 possidentis. quod est magnum & mirabile dictum. ¶ †Secundus principalis casus est quantũ ad vsuras : & sic quantũ ad impediendum cursum vsurarũ.Item quãtum ad impediendam moram, seu pœnam committendã ex mora, compensatio fit ipso iure absque eo quòd opponatur ab homine:vt est tex.in l.si constat. & ibi glos. no.C.de compen.Et facit ratio,quia non dicitur in mora, quia nõ cogitur iudicium cum effectu pati, cùm legitima exceptione tueri se possit,vt l.lecta.ver.fi.ff.si cer.pe.de quo etiam vide Bart.in l. gerit.in iiij.q.prin.in ver.pone quòd debitor in diem.ff.de acqu.hęre.
83 ¶ †Et per hoc dicit simpliciter Io.Fab. hîc posse dici vnum quotidianissimum,quòd res emphyteutica non cadit in commissum per cessationem solutionis census,si dominus debet tantũdem emphyteutæ. Ad quod etiam dicit facere quod not.Spec.in tit.de oblig.& sol.in §.nunc dicendum.in ver.quid si sub. & plenius in titu.de loca.§.nunc aliqua.in ver.lxxxix. Et hoc dictum etiã ponit, & tenet Ioan.de Pla.hîc,quamuis de Io. Fab. non faciat mentionem. Verũ quia dictum est quotidianum,de eo, do vobis cõplures cõcor.doc. ad quas cum expedierit recurrite. Albe. de Rosa.in l. cùm alter.ff. de compen.vbi istud in terminis ponit,& tenet, quòd quando dominus est debitor emphyteutæ,quòd emphyteuta nõ cadit à iure suo,si sit paratus cõpensare.Et Raph.Ful.in l.si cõstat.C. de cõpen. & do.Abb.antiquus in c.bona fides.col.fi.ver. & nota ex hoc.extra de posi.& ibi Ioan.de Imo.& ibidẽ do.Anto. de But.in vlti.not.

& Bal.

& Bal. in addi.ad Spec.in tit.deposi. & idem Bal.in reperto.super
84 Inno.in ver.emphyteuta.in j.q. ¶ † Item per secundum principalem casum dixit multùm signanter Bald. in d.l. si constat. versi.secundò nota.C.de compen.q istud, quod dictũ est, q quantum ad euadendã pœnæ commissionẽ,ipso iure fit compensatio. Facit ad id,quod sæpe accidit,q in eodem laudo vel instrumento laudi vna pars condemnatur alteri, & altera alteri in quantitate pecuniæ. Nam vbiq; vsq; ad cõcurrentem quantitatẽ fit compensatio, licet nõ opponatur ab homine. ¶ Vltimò circa prędictã conclusionem glo.nostræ,& circa suprà scripta format Io.Fab. hîc notabilem, &
85 solennem quæstionem:alij nõ tangunt.†Nunquid si aliquis promisit soluere certã quantitatẽ intra calendas Maij,& hoc iurauit,nũc vult compẽsare,an liberetur à periurio,an verò dicatur periurus. Determinat Ioan.Fab.q nõ est periurus,per suprà scripta: quia secundùm eũ,in omni casu,in quo defectus solutionis posset afferre præiudiciũ,seu damnum debitori,vel quantũ ad pœnam, vel vsuras,vel aliter in quocunq; effectu moræ,quo ad hoc fit ipso iure cõpensatio,vt s.latiùs dixi.& secundùm eũ,est necesse dicere q nulla mora cadit,vbi nulla est petitio,vel est talis, quæ per exceptionem remoueri potest:vt l.nulla intelligitur.ff.de reg.iur.& l.lecta. ver.fi. ff.si cer.pe.& dixi s.Cùm ergo compensatio repellat effectũ petitionis vel ipso iure, vel per exceptionem, sequitur q etiã omnem effectum moræ,quocunq; modo mora cõtrahi possit.Ego addo in terminis Bar.qui idem tenet quod Io.Fab.in l. amplius nõ peti. in vlti.col.ff.rem ra.ha.motus, quia conditio debet impleri in forma specifica,sicut iuramentũ:vt l.qui hæredi.in prin.& l.Meuius.ff. de condi.& demon. sed iussus dare, seu soluere, implet conditionem compensando: vt l. si peculiũ.§. j. ff.de sta.lib.igitur,&c. Prætereà, secundùm Bar.si ego impedior iusta causa facere quod promisi, nõ sum periurus:vt l.fi.ff.qui satisd.cog.Sed si ego nõ soluo tibi,quando tu debes mihi tantundem,ego impedior à te:quia ideo tibi non soluo,propterea q tu non soluis mihi: vnde quasi facto tuo impeditus,non debeo esse periurus.Hanc rationem dicit Bar. facere iurisconsultum in l.iij.circa prin.in ver.inde quærit.ff.de statu lib.Et cum Bart.transeunt etiam ibi Ange.& Raph.Cu.Et pro hac decisione facit etiam ille solennis text. in l. si debitor. ff.qui pot. in pig. hab.in ver.nec enim interest, soluerit, an compensauerit.Pro hac etiam decisione,q ille qui compensat, non sit periurus, facit quia aduersarius suus facit quò minus soluere possit.Tex. est vnicus reputatus in iure in l.Iulianus ait.la j.& ibi Bar.ff.de cõdi. & demon. sed concordat ei l.iij.ff.de sta.libe.in princip.Ista sunt formalia verba Bal.in c.ad nostram. extra de iureiur.Et cum suprà scripta decisione tenet etiam Bartol. in d.l.Iulianus. in vltimis verbis.& ibi Ioan.de Imola. Sed certè contra hanc determinationem Bar.Ioan. Fab.& sequacium,est casus apertus,& clarus in c. ad nostram. extra de iureiur.& ibi Cano.omnes tenent contra hanc decisionem Panor.in c. cùm dilectus. in xj. col. de ordi. cogni. quicquid teneat Matth.in no.lvj.contra quam etiam facit q iuramẽtum compellit præcisè ad factum,ita q non euaditur periurium soluendo interesse:vt est glo.fing.in l.si pecuniam.in prin.in glos.paruula.in ver.& necesse habeas.ff.de condi.ob cau.de qua latè dixi, si memoria teneo,in §.item si quis postulante.in ij. col. in vij. effectu iuramenti. s.eo.¶ In ea.glo.ad fi.glo.bene dicit:& cũ ea simpliciter transit Nico.in vj.q.glo.& finaliter etiam tenet Ioan.Fab.quamuis videretur velle eam impugnare.Et addite circa hunc effectum glo. quæ dixi s.in euidentialibus.¶ Glo.in ver.alias.ibi:quæ actiones sunt, largis-
86 simè accepto vocabulo. † Not.hanc glo. q propriè sumpto vocabulo officium iudicis non est actio,sed largissimè sic. De quo vide glos.s.eo.in principio in glos.fin. mag. in princip. & ibi latissimè
a dixi. a ¶ In eadem glos. ad fin. not. ex glos. quòd etiam illud, quod debetur officio iudicis potest compensari. Addite text. in l.si ambo. §.in stipulationibus. ff. de compen. & text.in l. etiam. & ibi Bald. & etiam Bartolus secundùm aliquas lecturas. C. de compen. Quod intelligite verum de debito officio iudicis, in quo nullum in medio est obstaculum:aliâs secus.Ita limitat fing.Bartol.in l.fin. §.fin.in fin.ff.de condi.inde.Bald. in l. fin.C. de compen. & refert,
87 & sequitur simpliciter Angel.de Aret.hîc. ¶ † Glos.in ver.depositi.quam diuido in tres. In prima timore taci-
a ti contrarij limitat,& declarat tex. In secunda tacitè quærit an istud,quod hîc dicitur in depo fito,habeat locum in cõmodato. In tertia enumerat casus,in quibus cessat compensatio. Secunda ibi: item quod hîc dicit in actione depositi. Tertia ibi:item cessat aliàs cõpensatio. ¶ In ea.glos.ibi:vt ff.commoda.l.iij. §.fin. Idem tenuit glo.in l.fi.in ver.depositi.C.de compen.& vide per Nico. de Neap. in iij.& iiij. oppo.glo.¶ In ea.glo.ibi:vt C.de compen.l.fi.in fi. intelligite vt ibi per glo.in ver.possessionem.¶ In fi.glo.vide glo.pleniorem, & magistram,quę enumerat omnes casus,in quibus cessat compensatio, in d.l.ob negotium.hîc allegata in fi.glo. & dixi s. in textualibus,in vltimo notab.¶ Extra glo.circa hanc materiã compensationis formant hîc Io.de Pla.& Ang.de Are.aliquas quæstiones per eum ordinem,quem etiam ante eos obseruat Bal. in l.fi.C. de compen.videlicet quid sit compensatio , quare fuerit introducta compẽsatio, in quibus debitis habeat locum compensatio. Item an compẽsatio fiat ipso iure,an ita demum , si opponatur ab homine. Has omnes quæstiones expediui cum gl.s.in suis locis opportunis:& ideo remanebit expeditus præsens §. Sequitur modò §.prætereà quasdam.

a ¶ Dixi. Quem vide in nume. 53. 55. & 56.

LAVS DEO.

1 *Actio arbitraria quæ dicatur.*
2 *Actiones arbitrariæ,& actiones bonæ fidei in quibus differant.*
3 *Actiones arbitrariæ quare,& vnde dicantur. 21. 26.*
4 *Actiones arbitrariæ an sint nomen actionum,an adiectiones.*
5 *Actiones arbitrariæ quæ ex mero iudicis officio pendẽt, sunt tam in rem, quàm in personam. 7.*
6 *Dedo dedis,est antiqua grammatica.*
8 *Iudex si nollet impendere id, quod debet ex mero officio, qualiter partes cõsuletur.*
9 *Iudex multa facere potest,ad quæ tamen compelli non posset.*
10 *Participia futuri temporis necessitatem important.*
11 *Iudex negligens facere iustitiam facit litem suã, sicut malè iudicã. do. 12.*
13 *Iudex si fuit negligẽs circa condemnationẽ expensarum, an faciat litẽ suã.*
14 *Iudex negligens criminaliter punitur,& toto salario priuari potest.*
15 *Iudex permittens labi instantiam de iure communi,an puniatur.*
16 *Iudex si negligat facere id, quod ab eo petitur,an teneatur, si illud idem ab alio æquè faciliter cõsequi posset.*
17 *Officium iudicis quòd veniat cum iure actionis,qualiter sit intelligẽdum.*
18 *Officium iudicis qualiter in arbitrarijs resideat in persona iudicis.*
19 *Actiones arbitrariæ an sint bonæ fidei. 21. 31. 38. 40.*
20 *Actiones bonæ fidei quare non dicantur arbitrariæ.*
22 *Actio realis præsupponit obligationem.*
23 *Actio ex iuramento in litem non oritur.*
24 *Actio omnis in qua res secundum præceptum iudicis non restituitur arbitraria dicitur.*
25 *Actiones stricti iuris,quæ ad restitutionem competunt, sunt semper arbitrariæ.*
17 *Rubrica,quæ generaliter loquitur,non est restringenda propter nigrum.*
20 *Actiones arbitrariæ vt dicantur, an sit necessarium quòd duæ ferantur sententiæ. 34. 35. 36.*
32 *Actiones stricti iuris an aliquo respectu dici possint arbitrariæ.*
33 *Actio ex stipulatu pro dote arbitraria dici non potest.*
37 *Actio noxalis pro damno dato à seruo,an sit arbitraria.*
39 *Officium iudicis quotuplex sit.*
41 *Dictio Quasi,quid importet.*
42 *Actio ad exhibendum ad quid, cui, & contra quem competat. 44. 47. & agens hac actione quibus temporibus interesse debeat. 45. & qualiter prætendens aliquo modo sua interesse rem exhiberi probare habeat tale interesse. 46. & qualiter in ea procedatur, & quales probationes requirãtur. 52. 53. 54. & an in hoc iudicio summatim debeat procedi. 55. & an exceptiones,quæ altiorem indaginem requirunt, admittantur. 57. & an si fuerit lis contestata super rei vendicatione vel super alio iudicio petitorio amplius ad exhibendum agi possit. 60.*
43 *Exhibere est in publico facere potestatem.*
47 *Exhiberi res cuius sumptibus, & expensis debeat.*
49 *Exhibere an quis cogatur debitorem alicuius, qui fugit in domũ suam. 51.*

Exhib

Universidad de Deusto
Biblioteca

50 *Exhibere an cogar mercatorem, qui decoxerit vel fregerit, si eum in domum meam acceptem.*
56 *Causæ summariæ quæ dicantur.*
58 *Exceptiones requirentes aliorem indaginem quæ sunt.*
59 *Actio ad exhibendum an cum alia actione in vno libello cumulari possit.*
61 *Libellus in actione ad exhibendum qualiter sit formandus.* 62.
63 *Actio noxalis quare locum non habeat in delictis filiifamilias sicut seruorum.* 64.
65 *Actio noxalis in quibus delictis locum habeat.* 66.
67 *Actione noxali agens contra dominum pro delicto serui qualiter petere debeat.*
68 *Libellus in actione noxali qualiter sit formandus.*

§. Præterea.

a ✱Hæc continuatio effectualiter nō discrepat, videri meo, a continuatione Io. Fab. nisi quòd Iaſ. latiùs & per alia verba eam explicat. Sardus.

¶ Iſte §. habet ſubtilem materiā, & ſcabroſam, & malè cognitam. ¶ Pro introductione materiæ & generali euidentia ℨ. dicendorum, nec non tex. noſtri præmitto ad euidentiam quædam neceſſariò ſcienda. & quia iſte §. principaliter tractat de actionibus arbitrariis, in pri-
1 mis ſciendum eſt † quæ dicatur actio arbitraria. Iſtud declarat magiſtraliter Barto. in l. vnica. C. vbi conuenian tur qui cer. lo. dare promiſerunt. Cuius verba formaliter ponit Ange. de Are. hîc, quamuis nullam de Bart. faciat mentionem. Dicit ergo Barto. aliter, & magis plenè, quàm ibi dixerit gloſ. j. quòd actio eſt arbitraria, in qua exercetur officium iudicis mercenariū actioni deſeruiens propter aliquod extrinſecum accidens præter
2 naturam actionis propoſitæ. † Hoc dixi, vt per iſta cognoſcatis in quo differant actiones arbitrariæ ab actionibus bonæ fidei, in quibus etiam deſeruit officium iudicis mercenarium, ſuper quo per infinita verba multùm dubitauit Ioan. Fab. hîc, qui ferè aliud non ponit in hoc §. ſubiiciens. quòd in hoc pūcto mallet diſcere, quàm docere: vt ℨ. latiùs in loco ſuo dicetur: nam in hoc eſt differentia. Nam quamuis in actionibus bonę fidei deſeruiat officium iudicis mercenarium, non tamen deſeruit præter natura actionis propoſitæ, imò ſecundùm naturam. Nam ex natura actionis bonæ fidei veniunt vſuræ, venit intereſſe, iuratur in litem, & ſimilia: ſed in actionibus ſtricti iuris iſta non poſſent fieri ſecundùm naturam actionis propoſitę: tamen quando æquitas ſuggerit, aliquādo propter adiectionem loci, aliquando propter rem non exhibitam ad mandatum iudicis, iudex habet rationem ad intereſſe vtriuſque partis accidēt aliter, & extrinſecus, & præter naturam actionis. d. l. vnica. C. vbi conueni. qui cer. loco dare promi. Ideo propter iſtam actionem extrinſecus prouenientem actio dicitur arbitraria. Et idē in aliis pluribus modis, quos ℨ. videbimus. Et iſtud euidentiale ponit etiā idem Bar. in l. ij. circa prin. ff. de eo, quod cer. lo. Aliās tamē differentias videbimus ℨ. in glo. fi. ſuper ver. ſatisfieri. ¶ Secūdò præmitto quòd in iſtis arbitrariis actionibus dependentibus ex officio iudicis præter naturam actionis, accidentaliter, & extrinſecus, tradūtur magiſtraliter per Bar. quatuor notabiles regulę in l. hoc edicto. in prin. ff. de Pub. quare dicantur arbitrariæ actiones. † Quan-
3 doq; enim arbitrariæ actiones dicuntur propter officium iudicis, quod vertitur in arbitrando intereſſe ratione loci: vt toto tit. ff. de eo, quod cer. lo. vt hic in tex. Quandoq; dicūtur arbitrarię propter officium iudicis, quod verſatur in taxando quantitatem, & in deferendo iuramentū in litem poſt taxatam quantitatem, iuxta l. in actionibus. & ibi per glo. & latiùs Bar. ff. de in litē iur. & hîc in tex. Quandoq;, & tertiò, dicuntur arbitrarię propter officium iudicis, quod vertitur in interrogando contra conuentum, quid præſtare velit: vt in actionibus noxalibus, in quibus interrogatur an velit ſoluere æſtimationę damni dati per ſeruum, an verò malit dare ſeruū pro noxa: vt eo. tit. ff. de noxa. & hîc in tex. & in l. miles. §. j. ff. de re iud. Quādoq;, & quartò, & vltimò dicūtur arbitrarię propter officium iudicis, quod vertitur circa imponendā pœnam: vt in actione quod metus cauſa: vt l. ſi cùm exceptione. §. hæc autem actio. ff. quod me. cau. & in actione de doſo. vt in l. arbitrio iudicis. in prin. ff. de dolo. & hîc in tex. Iſtę ſunt quatuor notabiles regulæ Barto. quas etiā ponit, & ſimpliciter ſequitur Ange. hîc: & in has quatuor regulas, iudicio meo, effectualiter reincidunt, quamuis per diuerſa verba, & magis minuta, tres regulę, quę in iſtis arbitrariis traduntur per Bal. hîc, quod actionū arbitrariarū quędam ſunt, in quibus officium iudicis verſatur circa quid, hoc eſt, in quid, ſeu in quo habeat iudex condemnare: vt in actione quod metus cauſa, in actione ad exhibendū, & ſi milibus. Quędā ſunt, in quibus officium iudicis verſatur circa quantū, hoc eſt, inquantū habeat iudex condēnare: vt eſt in actionibus, in quibus quis cōuenitur ad intereſſe ratione loci, eo quia certo loco ſoluere promiſſum eſt. Quędā ſunt, in quibus officiū iudicis verſatur circa quale, hoc eſt, qualiter iudex faciat condēnationē: vt eſt in actionibus noxalibus in quibus iudex arbitrabitur qualiter debeat dominū condēnare, vtrū inſolidū: an noxaliter, iuxta l. ij. in prin. & per diſcurſum l. ff. de noxalib. Itē an condemnet dūm ad æſtimationē dāni dati per ſeruū, an ad ſeruū dandū pro noxa. Si bene cōſiderabis, vt prędixi, iſtę regulę Bal. quāuis per diuerſa verba, effectualiter reincidūt in idē cū regulis traditis ſ. per Bar. quāuis, iudicio meo, illę regulę Bar. ſint notabiliores, & magis explicitę: & quāuis Ang. hîc inaduertēter, vt puto, poſuerit has regulas Bar. & Bal. diſtinctè, & ſeparatim, tanquā eſſent omnino diuerſę. ¶ Tertiò principaliter præmitto φ actiones arbitrariæ
4 non ſic nuncupantur, eò, φ ſint propriū nomen actionis: † quia arbitrarię non ſunt propriè nomē actionū, ſed ſunt adiectiones, ſiue qualitates actionū. Dicimus enim actionē ex teſtamēto eſſe arbitrariā, actionē ad exhibendū, & idē in ſimilibus hîc in tex. poſitis: & ſic cū iſta adiectione ſeu qualitate Arbitraria, Ita dixit gl. no. in l. in bonę fidei. in verb. cōdicturū. & ibi etiā ſequitur Bar. ff. de eo, quod cer. lo. & gl. in l. ij. §. hęc autē actio. in gl. j. eo. titu. Similiter, vt dixi, vides eſſe in actione de peculio, de in rē verſo, quod iuſſu, inſtitoria exercitoria, & tributoria: & φ iſta nō ſint propria nomina actionū, ſed quędam adiectiones, & qualitates, ita dixi in §. actiones autē de peculio. ſ. eo. tit. ¶ Quartò, & vltimò præmitto propius ad tex. ſecūdùm Io. Fa. hîc, φ in hoc §. nō ponit aliqua principalis diuiſio actionū. Et hoc patet, quia nō enumerat pro principali diuiſione per gl. magi. in §. ſunt prętereà. in gl. j. ℨ. eo. tit. quāuis prima fronte viſum fuiſſet dicēdū eſſe cōtrariū, φ hîc ponitur vna diuiſio actionū, quæ ſit, φ quędā ſunt arbitrarię, quędā nō. Vnde ſecundū Io. Fab. occaſione eorū, quę dixerat in §. proximè pręce. φ in actionibus bonæ fidei, libera poteſtas eſt iudici ex bono, & equo, &c. ponit hîc de his arbitrariis, quę ex officio iudicis pendēt. ¶ Ego a ✱credo φ iſte §. melius, & fundamētalius ex his, quę dixi in cuidētialibus, poſit cō tinuari ad §. proximè pręce. ſecundū quod eū cōtinuat Ioā. de Pla. hîc. nā ſ. in pręce. §. tractauit Imperator de actionibus bonæ fidei, quę ſunt arbitrarię ex earū natura: quia iudex nō accidētaliter, nec extrinſecus, ſed ex earū natura propria æſtimat ex bono & æquo quātū actori pręſtari debeat: vt in §. pręce. & ex natura earū venit reſtitutio fructuū, venit intereſſe, & ſimilia: vt vidimus in §. actionū. in gl. j. mag. ſ. eo. & iſtę remāſerūt in ſuo ꝓprio nomine, vt vocē tur actiones bonę fidei nō autē arbitrariæ. Verū ꝙ ſunt alię actiones, quę ſunt arbitrarię, ſed nō ex earū natura ꝓcedētes, ſed præter natura, & ex mero iudicis officio vt declarauī ſ. in euidē. & ſunt ſtricti iuris. & iſtę appellatę ſunt propriè arbitrarię: hinc ſumpta occaſione cōtinuauit hîc Imperator de actionibus arbitrariis, & multū congruēter. Verū quia concurrūt multa incerta, & potiſsimùm in iſtis arbitrariis, & iudex debet curare, quantū poſsibile ſit, ne incertam ſentētiā ferat, idcirco ſucceſsiuè poſitus eſt §. curare. & ille §. curare. ſecūdū quod etiā dicebāt Dy. & Io. Fab. hîc eſt cōmunis ad omnes actiones huius tituli tam arbitrarias, quā non arbitrarias: & propterea nō ſimpliciter eſt ad hunc §. referendus: ſed fuit occaſione prędicta ſic continuatiuè poſitus. ¶ Hinc infero non bene dixiſſe Ioan. Fab. hîc, dū dicit quòd §. noſter durat vſque ad §. ſi quis agens. & quòd totus ſimul eſſet legendus cum §. curare. quamuis dicat quòd ipſe in §. curare. & ideo §. facit, vt minùs grauet auditores: quia imò, vt dixi in §. curare. neceſſariò ſiendus eſt §. ¶ Iſte ergo §. vſque ad §. curare. cōmuni omnium diuiſione Dy. Ioan. Fab. Ioan. de Platea, & Angeli de Aretio, diuiditur in tres partes principales. In prima ponit quare dicantur actiones arbitrariæ. In ſecunda declarat an iſtæ arbitrariæ ſint in rem, vel in perſonam

perſonam. In tertia ponit quod ſit in eis iudicium officiis. Secūda
1 ibi: ſed iſtæ actiones. Tertia ibi: in his enim actionibus. ¶ † Actiones enim arbitrarię, quæ ex mero iudicio officiis pendent, ſunt tam in rem, quàm in perſonā hoc dicit primò. & in eis permittitur iudici condemnare prout æſtimauerit negotio, de quo agitur, cōuenire. hoc dicit vſque ad §. curare. & iſte §. non legitur per Nico. de Neap. hîc: neſcio an procedat ex defectu lec. quod eſt magis credēdum. In tex. ibi: ſeruū dedat. aliqui libri habent, dedit, & malè: quia eſſet præteriti temporis, quod ſtare nō poſſet: vt ex verbis præcedentibus apparet. Prætereà ſi eſſet verbum, dedit, præteriti temporis, quod preſupponeret factam ſolutionem, nō poſſet ſtare textus, qui vult procedere arbitrariā actionem, quæ ceſſat, quādo ſatisfactum eſt. debet ergo neceſſario eſſe in litera Dedat. Et ſecundùm
6 † quod etiā hîc dicunt Io. Fab. & Ioan. de Pla. iſta eſt antiqua grammatica, dedo dedis. Ex iſto tex. poteſtis colligere quædam notabilia ad corticem literæ. vt hîc facit Ange. de Aret, ſed nullius eſſet artificij: ideo omitto. † Vnū notate ex tex. φ in arbitrariis actionibus
7 permittitur iudici cōdemnare ex bono & æquo ſecundùm naturam cuiuſcunq; negotij, aliquādo in quidditate, aliquando in qualitate, aliquādo in quantitate, vt ſ. dixi in euidentialibus. Iuxta ergo hunc tex. & iſtud notabile opportunè cadit illud probabile du-
8 bium, quod hîc ponit ſolus Io. de Pla. alij nō tangunt. † Quid ſi iudex nollet impendere id, quod debet impendere, ex mero tamen eius officio non procedente ex natura actionis, ſed præter, & extrinſecus, puta nollet condemnare ad intereſſe, nollet deferre iuramentum in litem: qualiter conſuletur parti? Prima fronte videbitur φ nullo remedio prouideatur: cùm iſtud pendeatur in mero arbitrio iudicis: & iſtud ſibi permittatur, ſi vult: vt hîc in litera. Io. de Pla. decidit φ imò adeſt optimū remediū, φ recurratur ad epiſcopum, vel φ reclametur ad ſuperiorē, qui iudicem cogat: item vt eū puniat iuxta negotij qualitatē. Allegat §. j. in auth. vt differentes
9 iud. & auth. ſi verò. C. ad legē Iuli. de adul. & Bart. in l. à diuo Pio. in §. ſententiā Romæ dictā. ff. de re iu. † Subdit tamen multa eſſe, quæ iudex facere poteſt, ad quæ tamen compelli nō poſſet: vt l. non quicquid. ff. de iud. & l. j. C. quomodo & quādo iud. & c. conſuluit, extra de offi. dele. Sed audite, quādo iſtæ arbitrariæ, de quibus agitur in hoc §. ſtarent in ſolo permiſſu, & nuda poteſtate iudicis, ita φ poſsit, ſi velit, & ſi nō vellet, nō arctaretur, tunc eſſemus in dicta regula d. l. nō quicquid. ff. de iud. φ compelli nō poſsit. Et ita videtur prima fronte velle litera hîc verſus finē, ſuper ver. permittitur. & hoc apertè firmat glo. hîc ſuper ver. ſatisfieri. circa fi. dum dicit, vt quaſi liberū ſit ei hoc facere. Tamen alibi habemus textus apertos φ imò in iſtis actionibus arbitrariis iſta arbitraria nō pendēt à mera poteſtate, an velit facere, vel ne, imò tenetur, & arctatur: vt eſt tex. hîc poſt prin. in ver. cōdemnari debeant. quod verbū neceſ-
10 ſitatem importat. Ad idē eſt tex. in l. qui reſtituere. ff. de rei vend. in ver. compellendus. quod eſt participiū futuri temporis. † Participia autem futuri temporis neceſsitatē important: vt eſt glo. ſing. & ibi Bal. & nouiſsimi in rub. ff. de lib. & poſth. Bene verū eſt, φ in iſtis arbitrariis pendet à mera poteſtate, qualiter, & in quo, & in quantum condemnet: vt ſ. vidimus in ij. euiden. ſed nō an condemnet. & ita etiā per quædam alia firmat hoc Io. Fab. in iij. col. Vnde cùm in terminis noſtris in iſtis arbitrariis iudicis officium arctetur facere, & ſic condemnare: ego credo φ ſit vera determinatio Ioan. de Pla. ſ. relata, φ eo caſu, quo iudex negligeret, vel recuſaret facere, φ reclamandum eſſet ad ſuperiorem: & idem, ſcilicet φ iudex negligēs poſsit compelli per ſuperiorem impoſita ei pœna, tenet etiam Bar. in d. l. j. C. quomodo & quando iu. & de hoc dicit eſſe rubricā ſpecialem in d. authen. vt differentes iud. & ibi text. in §. j. in princ. Idem etiam tenet Bar. in l. fi. ff. de var. & extraord. cog. & ibi etiam
11 vult Bart. † quòd iſto caſu contra iudicem negligentem adminiſtrare iuſtitiā detur patri actio in factum ad intereſſe. Et idem voluit Bar. in l. à diuo Pio. §. ſententiam Romæ dictam. ff. de re iudicata. in ij. col. verſi. ſed quæro quid ſi iudex, qui tulit. & in l. quod iuſsit. col. fin. eod. titu. & in l. iiij. §. in eum. ff. de dam. infec. & ibi omnino videatis latiſsimè Angel. & Ioan. de Imola & Bartol. in l. mancipia. & ibi Bald. & melius Angel. C. de ſeruis fug. & Bartol. in l. non quicquid. ff. de iud. & quod no. Barto. a poſt glo. in l. argentarius. §. cùm autem. & ibi per Bar. & Ang. & alios. ff. de eden. & per doc. in l. ſi quando. per illum tex. C. de teſti. & videte bo. gl. in c. hoc etiam. ij. q. vj. vbi glo. vide-
12 tur velle † quòd iudex negligens adminiſtrare b iuſtitiam, etiā faciat litem ſuā. Et iſtud apertè, & in terminis, ſcilicet quòd iudex negligendo ita faciat litem ſuam, ſicut faciēdo, & ſic malè a iudicando, a firmat ſingulariter Ang. in auth. ſcenicas non ſolū, &c. col. v. de quo etiā videa-
13 tis Spec. in titu. de alle. & diſpu. §. fi. ¶ † Et an ſi iudex fuit negligēs circa condemnationem expenſarum, quia non condemnauit victum temere litigātem, prout ex ſuo officio tenebatur, iuxta l. properandum. §. ſiue autem alterutra. C. de iud. & l. eum, quem temere. ff. eodem. an faciat litem ſuam, videte Innoc. in c. grauis. extra de reſti. ſpo. & gl. no. & in communi reputata ſingularis in verbo, confiteatur. in l. fi. & ibi Bald. C. quando prouo. non eſt neceſ. &
b Bald. in dicta l. properandum. §. ſiue autem alterutra. b ✱¶ †Dicit
14 etiam circa prædicta alibi ſingulariter Ange. in repe. l. ſi vacantia. in v. char. C. de bo. vacan. lib. x. quòd iudex negligens criminaliter punitur: imò etiam poteſt priuari toto ſalario. ¶ An autem iudex eccleſiaſticus negligens facere iuſtitiam incurrat in canonem. c. cùm æterni. de reg. iur. in vj. videte ibi Ioan. And. & alios, & eun-
15 dem Ioan. Andr. in capitulo dilecti. extra de priui. ¶ † Et an iudex permittens labi inſtantiam de iure communi puniatur, ponit Bal. in l. non dubium. in ſexta col. C. de legib. & ad ſuprà ſcripta in terminis noſtris videte quæ dicam ſtatim ℨ. in gloſ. j. Ex his habetis ſignanter reportare quæ, & quot peti poſſunt à iudice recuſante, vel negligente adminiſtrare iuſtitiam parti: quæ omnia diligen-
16 ter notate, quia quotidiana ſunt. † Quid autem ſi iudex negligat adminiſtrare, vel facere id, quod ab eo petitur, an teneatur, ſi illud idem ab alio æquè faciliter conſequi poteſt: vide Barto. in l. iiij. §. ſi tam vicinum. in principio. ff. de damno infec. & ibi Ange. & Imol. qui contradicunt Barto. ¶ Gloſſ. in ver. actiones arbitrarias. quam diuido in quatuor partes principales. In prima ponit quæſitum. In ſecunda ponit reſponſionem quorundam, quam reprobat. In tertia ponit aliam ſolutionem aliorum, quam etiam reprobat. In quarta ponit ſolutionem aliorum, & veram, quam approbat. Secunda ibi: reſpondebant quidam, & dicunt. Tertia
17 ibi: alij dicunt. Quarta ibi: alij dicunt, quod verius eſt. ¶ † In eadem gloſ. ibi: venit, eſt iure actionis. debetis intelligere gloſ. ſecundùm Ioan. Fab. hîc, quòd voluerit dicere quòd officium iudicis in bonæ fidei actionibus venit cum iure actionis: intelligite, inhærendo ſcilicet ipſi actioni: aliās gloſ. ſimpliciter intellecta diceret falſum: quia officium iudicis non præſupponit obligationem, nec actionem. l. qui per collusionem. §. primo. ibi not. Barto. ff. de act. empt. & l. Quintus. & ibi Barto. ff. de annu. leg. niſi largo modo, ſecundùm Bartolum in l. fin. ff. de iniur. Et hoc eſt, quod etiam voluit dicere Ange. de Are. hîc, quamuis ſe ipſum non bene declarauerit. ¶ In eadem gloſſ. ibi: & in iudice tantùm, hanc gloſſ. mul-
18 tum no. Ange. de Aret. hîc † quòd officium iudicis in arbitrariis reſidet tantùm in perſona iudicis. Et per hoc infert quòd cùm tantummodo reſideat in pectore iudicis, concedere, vel non concedere iſta arbitraria, puta intereſſe propter locum, quòd videretur dicendum quòd iudex non concedendo, non propterea teneretur in ſyndicatu parti, per id, quod ſingulariter dixit Inno. in c. fi. extra de feriis. vbi voluit quòd quando aliquid reſidet in mero arbitrio iudicis, quod ſi vult, non poteſt illud denegare: & denegando non dicitur grauare partem: & per conſequens nō debet teneri in ſyndicatu. Pro quo dicto excellētiſsimus inter modernos Pau. de Caſt. in l. videamus. §. penultimo. ff. de in litem iur. ponderat text. ibi: faceret in l. non quicquid. ff. de iudic. & de hoc ſingul. dicto Innocentij dixi latiſsimè ſuprà eodem titulo. in principio. illhuc recurrite. Facit quod dicit ibi Bald. in l. quicunque. in quarta col. in verſiculo quarto caſu. C. de ſeru. fugi. Vos autem in terminis noſtris audacter tenete contra Ange. de Are. hîc: quia non eſt verum præ-

a ¶ Iudicādo. Adde Franc. Aret. in l. mancipia. C. de ſer. fug. & Par. de Puteo in trac. ſyndi. in verſic. negligentia.
✱ Vide Barto. in l. iiij. §. hoc autē iudicium. in vlti. q. primæ part. ff. de damno infec. Sardus.

ſuppoſi

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱Hæc decisio Pauli Castr. facit pro fide iussoribus literarum Cambij, quòd si reus sit in mora, non tenean tur ad interesse re cambij. Sardus.

suppositum suum, quòd in istis actionibus arbitrariis ista arbitraria resideant in mero arbi trio iudicis an illa faciat, imò arctatur facere, prout s. latè firmaui in textualibus: sed bene resident in mero arbitrio iudicis qualiter, & inquantum faciat, vt ibi dixi. ¶ In ea.gl.ibi.l.in bonæ fidei.glo.bene dicit: & eam intelligite, & declarate vt s. in euidentialibus.in j.euidẽtiali.

¶ In ea.glo.ibi:est perfecta,& immediata: hæc reprobatio est vera: quia,vt vult glo.& etiam ponunt Io.Fab.& Ang.hîc:aliâs sequeretur quòd diuisio actionum posita in §.actionũ.s.eo.non esset suffi-
19 ciens, & perfecta:quod esset absurdũ dicere. ¶ †In fi.glos.hęc vltima vera est, scilicet quòd actiones arbitrariæ non sint bonę fidei, sed stricti iuris:quia non reperiuntur enumeratæ in §. actionum.s. eo.Et hanc approbant.Et sequuntur communiter hîc: vt Pet. Io. Fab.& Ang.de Are. & idem tenuit glo. plenior in l.in actionibus. in ver.planè.in prin.ff.de in lit.iur.& ibi glo. respõdet ad l.in actionibus.§.planè.quam glo.hîc allegat,& non respondet:& eius solutionem ibi sequitur Bart. Addo quòd idem etiam quod hîc tenuit glo.in l.si filiosa.§.j.in ver. iurauerit. & ibi traditur per scribentes. ff.sol.ma.& Bart.in d.l.in actionibus.in j.col.in fi. & dicit Bal. aliâs Io.Fab.hîc,quòd hęc opi.glo. intantùm est vera, quòd est sine dubio quòd actiones arbitrariæ sunt stricti iuris: motus est ineuitabiliter: quia nulla actio bonę fidei est arbitraria: imò distinguuntur per oppositum.vt l.in bonę fidei.ff. de eo,quod cer.lo.ergo impossibile est dicere quòd arbitrarię sint bonę fidei: & propterea secundùm Io.Fab.hæc quæstio processit ex nõ intellectu. & pro Io.Fab. bene facit glo.præalle.in d.l.si filiofa.§.j.ver.iurauerit.ff.solu.mat. quæ dicit quòd omnia arbitraria iudicia sunt stricti iuris. & idẽ te-
20 net Io.de Pla.hîc,& dixi s.in vltimo euidentiali. ¶ †Et vltra Ioan. Fab.& prædictã rationem quare actiones bonę fidei non dicantur arbitrariæ, assignat Bart.in d.l.in bonę fidei.ff. de eo, quod cer.lo. Sed ego plenius,& clarius loquar,quàm ipse dixit: quia in actionibus bonę fidei iudicis officiũ multum potest ex natura earũ prout s.latè dixi in j.no.vnde non egent illa actione,seu adiectione Arbitraria:& sic nõ egent alio adminiculo extrinsecus arbitrario. Hinc est quòd statim quòd debitor est in mora in actionibus bonę fidei æquitas, quę mouet iudicis officium, est iam in lucem formata ab ipsa actione: hinc est q actiones bonę fidei non denominantur ab arbitrio,sed à se ipsis:cùm à se ipsis, & non à iudice, procedat arbitrium:& propterea remanserunt in proprio nomine, vt nominarentur bonę fidei simpliciter,& non reciperent hanc adiectionem Arbitrariæ:sed in actionibus stricti iuris arbitria veniunt acciden taliter,& extrinsecus,& præter naturam ipsarũ actionum,vt s.dixi in j.euidentiali: & propterea denominantur arbitrarię ab arbitrio iudicis,quod per se ipsum venit ex sola æquitate,prout iudex vide-
21 rit expedire ex natura negotij. † Et si quis diceret: quę potest esse vtilitas,aut effectus diuersitatis suprà scriptę? Sol. Dicebat multum singulariter Pau.de Ca.in l.centum Capuę ad fi.j.col.q vtilitas est magna,præsertim propter id,quod habetur in l.fin.ff.de eo, quod cer.lo. Nam fideiussor acceptus in actionibus stricti iuris arbitrariis,non tenetur ad interesse ratione loci,siue intercesserit ante mo
a ram[a] ✱rei,vt l.centum Capuæ.ff.de eo,quod cer.lo.siue intercesserit post morã rei d.l.fi. quia æquitas, quæ mouet iudicem propter locum,non est adhuc in lucẽ formata,donec, & quousq; peruenia tur ad iudicium in alio loco:sed si accipitur fideiussor in actionibus bonę fidei, in quibus fit actum de soluendo certo loco, bene tunc fideiussor teneretur ad interesse ratione loci:licet hoc etiam veniat officio iudicis: quia tunc etiam venit ex natura ipsius actionis: vt est tex.in l.quęro.in prin.& ibi glo.solennis mag.super ver.præstabis.ff.locati.Et ista etiam simpliciter refert Ang.de Are.hîc: & monet,& meritò, ea bene notari. Vos tamen pro eorum veritate videte omnino Barto.in d.l. centum Capuę. in ij.col. in ver. venio. ad secundam partem,& opponitur quòd ex mora rei,&c.¶ Glos. in ver.ex arbitrio.ibi:quod promptè dices in actionibus in rem ad-
22 dite in quibus clarum est non inesse obligationem: † quia actio realis non præsupponit obligationẽ:vt §.j. & ibi abundè dixi s.eo.tit.

¶ In fi.glo.hanc glos.mandauit multùm notari, & assignari Io.Fa. & Ange. de Are.quia ista glossa melius sentit verum intellectum huius §.quàm aliqua alia glo.& declaraui s.in j.euiden. ¶ Glos.in ver.restituat.in fi.&c. Tu vltra scribentes no. glos. singularem hîc,
23 quæ vult † quòd ex iuramento in litem non oriatur actio. quam sequuntur,& ad hoc reputant singularẽ Ang. & Ludo.Ro. in l.ij. ff.de iureiuran. Ange.in l.is, cui lege bonis.ff.de testa. Eam autem sequitur Bald. in authen. post iusurandum.C. de iudic. Bald. & Ange.in l.nam & posteà.§.finali.ff.de iureiur.Innoc.& alij,in c.super eo.quod met.cau.Idem tenet Barto.in l. in actionibus. ad fi.ff. de in lit.iur. Pro declaratione istius glos. & totius materiæ aduertite ad notabilem, & generalem regulam, quam ponit Barto. in l. in actionibus.ff.de in litem iur.in iij.col. in ver. tertiò habet locum
24 in arbitrariis.† quod omnis actio de Mundo, in qua res non restituitur secundùm præceptum iudicis, dicitur arbitraria, vt iudex habeat potestatem deferendi iuramentum in litem, & secundùm illud cõdemnandi, siue sit actio stricti iuris personalis, siue in rem, siue quæcunque alia actio. Et de hoc dicit esse tex.in l. qui restituere.in fi.ff.de rei vend.& ibi idem etiam vult Barto.in l.si cùm dos. §.primo.ff. rerum amot. & sequitur Imol.in l. Nesennius.§. primo. in vltima col. ff. de re iudicata. & sequitur etiam Angelus de Aret.& Ioan.Fab.hîc,& glossa in l.iij.§. sed & si quis. in versiculo condemnabitur.ff. fin. regund. Hanc etiam regulam ponit Ioan. Fab. in octaua col. versicu. quæro nunquid omnes actiones, &c. quòd omnes actiones stricti iuris,in quibus fit condemnatio ad restituendum, sunt arbitrarię,si reus non restituat rem. Et ab hac regula dicit se nullam actionem excipere, nullum interdictum. Et huius regulæ dicit se habere patronum Vlpianum Iurisconsultum in dicta l.qui restituere.in fine.in versic.hæc sententia generalis est. & secundùm eum,hîc plenius dicit,quàm ipse dicat se posse scribere.Et hoc modo,secundùm Ioan. de Pla. hîc, omnes illæ actiones, quæ enumerantur hîc per glos.in verbo,similibus.possunt dici arbitrariæ. Et ita etiam tenet Angelus de Aretio ibi, in dicta glossa. super versic.similibus.& ibi ego dicam.Et si diceretis (primò atten
25 ta illa generali regula) sequitur † quòd omnes actiones stricti iuris,quæ ad restitutionem competunt,sunt semper arbitrarię:quod videtur contra hunc text. ante fin. ibi: in his enim actionibus, & cæteris similibus. vbi innuit quòd non in omnibus. Sol. Respondet Ioan.Fab.fatendo verum esse, quòd omnes actiones stricti iuris,quæ ad restitutionem competunt, sunt arbitrariæ, scilicet aptitudine, sed non semper actu. Nam ita demum sunt arbitrariæ, si condemnatio fuerit facta ad restitutionem, & restitutio non fiat, vt hîc dicitur in textu. Vnde si restitutio fieret, actio nunquàm diceretur arbitraria. Eodem modo si reus habeat rem, vel facultatem rei restituendæ, & actor eligat quòd ei auferatur res per manum militarem: isto casu actio non esset arbitraria: vt dicta l. qui restituere. Eodem modo si in processu constet quòd res non extat, & fiet condemnatio in interesse tantùm, cessat arbitrium. Et istud tertium est, quod expresè dicit Paulus Iurisconsultus in dicta l.arbitrio.§.primo.versic. non tamen.ff. de dolo. qui text.secundùm Ioan.Fab.rectè glossat hunc §.nostrum. Fgo addo ad ista quòd suprà scriptam regulam generalem communiter ab omnibus approbatam declarat, & limitat multùm signãter excellentissimus inter modernos Paul.de Cast.in dicta l.in actionibus.vt procedat sine dubio in actionibus in rem. Eodem modo in actionibus personalibus, in quibus veniat rem restitui: & ita propriè loquitur text. in dicta l. qui restituere. in fine. si bene inspicitur, qui de restitutione tantùm mentionem facit. Et in istis terminis propriè posita est suprà scripta regula per doct. Idem tamen, secundùm eum,posset dici,quando veniret rem tradi: quia habet similitudinem cum rem restitui. Et idem si veniat rem præstari: vt l. si rem tradi. & l.si fundum. certa die præstari. & l. stipulationes non diuiduntur. in principio. & ibi latissimè Bartolus.ff. de verborum obliga. Si autem veniat rem dari,tunc secundùm eum,licet quis sit à iudice iussus dare,& non dederit,propter hoc non defertur iuramentum in litem. Et ratio est,secundùm eum,quia quando non datur,& sic dominium non transfertur,quod dari debuit, nõ dicitur committi

committi tanta perfidia,quanta cõmittitur,quando nõ restituitur, quod restitui debet. Facit l.ij.§.j.ff.de in litẽ iu. iuncta l.si is, apud quem.ff.depos. Et cum hac notabili limitatione transit etiam simpliciter Ang.hîc,in antepe.col. ¶ Glos.in ver.tam in rem.in fi.glo. Glos malè dicit,prout eam reprobant Ioan.Fab. & Ang.hîc :quia etiam in illis quatuor casibus vna & eadem actio non est in rem,& in personã simul,& semel:quia hoc est impossibile, vt latissimè dixi in §.quædam.s.eo.¶ Glos.in ver.promissum.diuido in duas partes principales. In prima restringit text. vt tantùm in tribus casibus procedat. In secunda declarat text. secunda ibi: & quod hîc dicit
26 petitur. ¶ †In eadem glos.ibi: & non aliter. teneatis quòd actio dicitur arbitraria propter locum solum in tribus casibus hîc in gl. positis,& non in aliis.Idem tenuit glo.in l.j.C.vbi conuenitur, qui cer.lo.& glo.vnica in l.aut si mutua.ff.de eo,quod cer.lo. & ibi glo.
a addit quartũ casum in constituta.pro quo allegat Ioan.[a] ✱Fab. hîc, l.si duo.§.j.ff.de consti.pec.Et cum istis glo.tenet simpliciter Ioan. Fab.hîc,in ij.col. super j.glossf. & latiùs in x. col.& latiùs Ioan. de Pla.hîc,in iij.col.sed Bar.Bal.& Salic.& communiter alij scribentes in d.l.si hæres.ff.de eo,quod cer.lo.reprobant istas glo.tenentes post Nico.de Mata.in quadam sua disputatione,quòd omnis actio stricti iuris propter adiectionẽ loci potest esse arbitraria. Moti primò ex rubrica de eo,quod cer.loco.ff. & C.eo. quæ rubricæ generaliter loquuntur,nec se restringũt ad certos casus. Vnde quamuis posteà leges illorum titulorum loquerentur in certis casibus, suc-
27 cederet tamen regula,quæ habet, † quòd rubrica,quæ generaliter loquitur, non est restringenda propter nigrum, quod in casibus
b ✱specialibus loquatur:prout latè dixi vobis s.in rub.huius tit. [b] Mouentur etiam per l.qui loco certo.ff.de condi.inde. & l.eum, qui.ff. de iudi. & l.si duo.§.j.ff. de consti. pec. Facit etiam text. noster in generalitate sui, qui simpliciter, & indistinctè loquitur. Item non posset reddi ratio diuersitatis,quare magis in istis quatuor casibus actio dicatur arbitraria propter locum, quàm in aliis: imò ratio, quæ ponitur in l.j.ff.de eo,quod cer.lo.videtur militare in aliis ca-
28 sibus, sicut in istis quatuor. ¶ † Et per ista ego infero, inanem esse dubitationem Ioan.Fab.hîc,in x.col.dum dubitat an vltra quatuor casus suprà positos per glo.nostram cum aliis glos.s.allegatis, posit addi quintus casus, scilicet in obligatione literarum, seu in actione ex ea resultante: puta si per chirographum aliquis confessus fuisset se recepisse mutuo centum,quæ obligasset se certo loco soluere.Et determinat quòd sic,cùm sit eadem ratio, quæ in aliis quatuor casibus. Et dicit quòd iste casus non fuit nominatus in libro Digestorum,vbi plus agitur de ista materia, quàm alibi: quia contractus iste literarum erat illo iure Digestorum incognitus: vt l.j.§.j. & ibi glos.in verb.consensu.ff. de action.& oblig.Nam per suprà scripta habemus in promptu dicere absque istis allegatis per
29 Ioan.Fab.quòd idem sit in isto quinto casu quod in aliis actionibus stricti iuris: vt s. dixi. ¶ †In eadem glos. ibi: quam vbi fuerat promissum dari. Addite quòd si in loco, quo debuit solui, peteretur,actio non esse arbitraria: vt l. quod si Ephesi. in princip. ff. de eo,quod cer.lo. ¶ In fin.glos.bene dicit.& addite etiam l.ij. in prin. ff.de eo,quod cer.lo. ¶ Glo.in ver.similibus. diuido in duas partes principales.In prima declarat text. vno modo. In secunda declarat alio,enumerando plures alias actiones arbitrarias,quę hîc non ponuntur in text.Secunda ibi:vel dic quòd & aliæ.Illa secunda potest subdiuidi in sex particulas prout enumerantur sex aliæ actiones arbitrariæ,aliquibus tamen reprobatis.Partes de se patent. Et hæc glos.non legitur per Ioan.Fab.per alios etiam parum,vel nihil additur ad eam.¶ In eadem glo.ibi: quia ibi non feruntur sententiæ duæ.hanc rationem etiam posuit glo.idem volens quod hîc, in d.l.
30 j.in princip.in ver. iudicium.ff. nau. caupo. sta. ¶ † An autem ad hoc quòd actiones dicantur arbitrariæ, sit hoc necessarium, quòd duæ ferantur sententię:videte per glo.sequentem in ver.naturam. ¶ In eadem glos.in l.j.ff.de pub.addo quòd glos.in l.hoc edicto. in Princip.in ver.absoluendus.ff.de pub.tenuit contrarium quòd ista actio in factum,quæ datur contra publicanum, non sit arbitraria: quia in ea non feruntur duæ sententiæ diffinitiuæ.Et illam glos. sequitur ibi Barto.post Dyn.reprobata glos.nostra hîc: quia cùm

in arbitrariis actionibus habeamus quatuor a notabiles regulas,quas posui s.in ij. euidentiali, nulla earum huic actioni congruit: ergo nõ dicitur arbitraria:nisi tu dicas sustinendo glos. b nostram, quòd imò etiam ista possit dici arbitraria illo generali respectu illius generalis regulæ,quam latè posui s.in glo. in ver. arbitrarias.& statim j.subiiciam ad fi.huius glo. ¶ In ea.glo.ibi.l.redhibitoria.& idem tenuit ibi glo.¶ In ea.glo.ibi.sed quia bonę fidei.vt s. eo.§.fuerat.idem & apertius tenuit glo.in d.l.si filiosa.§.maritum,
31 super ver.iurauerit. Et vos idem tenete, † quòd actio ex stipulatu pro dote nullo modo,vel respectu potest dici arbitraria: nam cùm sit bonæ fidei,vt §.fuerat.s.eo.certè nulla actio bonę fidei, est arbitraria:vt latè dixi s.in glo.j.super verb.actiones arbitrarias.ad finẽ. ¶ In ea.glo.ad fi.Ange. de Are. qui nihil aliud addit ad istam glos.
32 dicit † quòd omnes istæ actiones hîc in glo.enumeratę, imò generalius omnes actiones stricti iuris de Mundo possunt dici arbitrariæ vno respectu, si ponamus iudicem in aliquo ex casibus hîc in glos. positis condemnasse ad rem restituendam: quo casu si condemnatus non restituat rem secundũ præceptum iudicis:certè in cõtumaciam partis non restituentis dicitur actio arbitraria, vt iudex habeat arbitrium deferendi iuramentum in litem:& iuxta illud condemnamus iuxta regulam generalem,quã latissimè posui ex mẽte Bar.& aliorum s.in glo. in ver.restituat. & ibi idem tenuit faciens mentionem de prima glo.& idem etiam tenuit Io.de Pla. hîc,in v. col.Sed certè Ange.de Are.hîc,& Ioan.de Pla. hîc nimis generaliter locuti sunt istud tenentes in omnibus actionibus in j. glos. enu-
33 meratis: † quia imò, vt etiam proximè dixi, actio ex stipulatu pro dote nullo modo potest dici arbitraria: nam cùm sit bonæ fidei, nulla actio bonę fidei est arbitraria,vt suprà dixi in glos.j.in verbo, actiones arbitrarias.ad finem.¶ Glos.in versic.naturam. diuido in tres partes principales.In prima declarat textum vno modo.In secunda declarat alio. In tertia occasione illius secundę declarationis ponit tres modos condemnandi in istis actionibus arbitrariis. Secunda ibi:vel melius. Tertia ibi:nam triplex modus. Illa tertia potest subdiuidi in tres particulas, prout tres ponuntur modi condemnandi in arbitrariis. Partes de se patent. ¶ In eadem glos. ibi:
34 & actione ad exhibendum, & similibus. tenet quòd † in actionibus arbitrariis ratione contemptus iudicis duæ feruntur sententiæ:vna, de restituendo rem, vel exhibendo:alia, condemnationis ad pœnam, vel interesse per delationem iuramenti in litem in ca-
35 su,in quo rem non restituam, vel exhibeam.¶ †Nunquid autem istæ duæ sententiæ sint ambę diffinitiuæ, vel non: glos. nostrę variarunt.Videte glos.in l.qui restituere.in glo.fin. in ver.restituitur. & ibi Barto.ff. de rei vendi. & glos.in l.si cum exceptione.§. hæc autem actio.& ibi latè Barto.ff.quod mẽt.cau.& glo.in l.creditor. §.iussus.in glo.j.& ibi Barto.ff. de app. & glos.in §.omnes.in ver. quadrupli.in glos.fin.in versic.restituat.s. eod. & ibi ego dixi in vi. col. non repeto amplius, & habes hîc per Ioan. Fab. in pe.col. & latiùs per Ange.hîc,in penult.col.reducentes dictas glo.ad concor
36 dantiam per vnam distinctionem,vt hîc per eos. ¶ †An autẽ fient duæ instantiæ,& an erit necesse offerre duos libellos, vnum in prima,alium in secunda, & an ferentur duæ sententię: de istis omnibus videte Specu.in titu.de iureiur.§.j.ver. sed nunquid.& aliquid
37 per Ioan.Fab.hîc,in pe. col. ¶ †In ead. glos.ad fi.Ioan.Fab.hîc in antepenult. col. reprobat istam glos. quę vult quòd actio noxalis pro damno dato à seruo sit arbitraria, quia arbitrium iudicis in ea versetur circa qualitatem soluendi: quia iudex arbitrabitur an dominus teneatur noxaliter,& sic liberetur dando seruum pro noxa: quod est,quando domino ignorante, vel prohibere non valente, seruus delinquit. An verò teneatur in solidum: quia secundùm Io. Fab.hoc est contra tex.nostrum, qui dicit quòd ideo actio noxalis est arbitraria, quia nisi ex noxali causa seruum dedat, condemnari debet arbitrio iudicis: vnde istæ rationes non videntur adinuicem compasibiles: quia causa, seu ratio, quam glossa nostra assignat, non conuenit cum illa text.nostri: & illud, quod glossa nostra dicit, non esset nisi arguere text. de sufficienti causa, vel ad textum

sup

✱Ante eum illũ tex. allegat glos. in d.l. aut si mutua.Sardus.

¶Huiꝰ tituli. Vbi vide in nume. 17. 18.& 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱Adde q̃ mihi verior videtur opinio glo. & intellectus Ioan. Fab. & Ias. nõ videtur verus: nam actiones ideo dicũtur arbitrariæ, propter arbitriũ, qđ iudici datur: vt in §. nostro. Sed respectu solutionis vel noxæ deditionis nullum est iudicis arbitriũ: ga certa forma à lege traditur: vt d. l. miles. §. j. ff. de re iudi. ergo hoc prętextu actio noxalis non est dicẽda arbitraria. Itẽ scrupulo diuinationis nõ caret, q̃ in §. isto iudex partis electionem secutus reum ad noxæ deditionẽ condemnauerit. Prætereà contra eorũ intellectũ facit, circuitus inutiles sunt euitãdi l. dominus testamẽto. ff. de cond. indeb. ele. auditor. de rescrip. Bart. & alij in l. j. ff. de leg. j. Sed si eorum sentẽtia veridica esset, non esset fine maximo, & inutili circuitu: ergo nõ videtur bona. Nam attenta eorum declaratione essent ferẽdæ duę sententiæ, vna secundùm rei electionem, ad dandum seruum pro noxa: alia post cõtumaciã rei, ad litis æstimationem. At secundùm formam l. miles. §. j. vtrunq; vna sentẽtia complectitur: ergo deuiat eorũ intellectus. Item fieri non debet, quod factum non releuat. l. non cogendum. §. fi. ff. de procur. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt leg. nocaue. Sed hæc interrogatio nihil releuat: nã secundùm eorũ intelligentiam præsupponitur, reũ post interrogationem, in qua respondit se velle dare seruum pro noxa, si deditionis eũ pœniteat, posse litis æstimationem soluere: ergo interrogatio nõ releuat: nec per cõsequẽs fieri debet cùm attẽta forma. d. l.

supplere: quod est absurdum. Prætereà, secundùm Io. Fab. gl. nostra non defendit tex. nostrũ ab vno, quod multùm videtur obstare: nã tex. noster non videtur vllo modo posse procedere: dicit enim, quòd si is, cum quo agitur ex noxali causa, seruum non dedat, debet condẽnari, &c. ergo præsupponit tex. quòd prima condemnatio fuerit quòd daret seruũ pro noxa. & tamen istud est falsum: quia noxę deditio non est in condemnatione, sed in soluendi facultate. l. miles. §. j. ff. de re iudi. His difficultatibus Io. Fab. hîc respondet duobus modis, sed in ænigmate, & multùm in obscuro. Ego coniectura assecutus sum mentem Ioan. Fab. & apertiùs, quàm ipse, respondeo ex his, quæ dixi §. in secundo euidentiali, in tertia regula arbitrariarum actionum, dum dixi quòd arbitrariæ aliquando dicuntur propter officiũ iudicis, quod vertitur in interrogando reũ quid præstare velit, vt in istis actionibus noxalibus, in quibus interrogatur an velit soluere æstimationem damni dati per seruum, an verò malit dare seruũ pro noxa: quo casu si dominus interrogatus ante sententiam à iudice an velit dare seruum pro noxa, respondeat quòd sic, & iudex secutus eius electionem sibi præcipiat quòd seruũ dedat pro noxa: certè si nõ dedat, potest eum condemnare, &c. nec dicetur sibi abstulisse facultatem dandi seruum pro noxa. Et hoc modo ista actio noxalis est arbitraria. a ✱Et hoc est, quod propriè voluit dicere tex. Vel ex noxali causa eum dedat. Et iste est verus intellectus ad hunc tex. qui hoc modo necessariò debet intelligi, reiecto eo quod dicit hîc glos. nostra, quam §. reprobaui, & hoc est quod ad hunc tex. voluit dicere Io. Fab. hîc, in vj. col. & ista est mera veritas: quamuis Ang. hîc ne minimũ quidem verbũ fecerit. ¶ Glos. fi. in verbo, satisfieri. diuido in tres partes. In prima timore taciti quæsiti fortiter opponit contra textum. In secunda respondet vno modo enumerando triplex officium iudicis. In tertia alio modo respondet. Secunda ibi: respondeo, dic quòd triplex est officium iudicis. Tertia ibi: item in actionibus bonæ fidei vna fertur sententia. ¶ †Et pro expeditione huius gl. & eius introitu glo. per modum taciti quæsiti intendit tacitè opponere contra tex. hoc modo: Dicitur in tex. quòd illę dicuntur arbitrariæ, in quibus iudici permittitur ex bono & æquo æstimare quomodo satisfieri oporteat: sed sic est quòd in actionibus bonę fidei idem permittitur iudici, vt §. proximo §. in prin. ergo sequitur quòd omnes actiones bonæ fidei sunt arbitrariæ. quod tamen est falsum: quia nulla actio bonę fidei est arbitraria: imò distinguuntur per oppositа: vt l. in bonę fidei. ff. de eo, quod cer. lo. & dixi latè §. in glo. in verbo, actiones arbitrarias. circa fi. Ita tacitè voluit opponere hæc glo. & vltra glo. super hac oppositione, quam aliquibus mediis fortificat. Ioan. Fab. hîc, & multum laborat per sex col. Io. Fab. hîc, & multũ dubitat, & nihil clari habet, dicens ipse quòd angusta est porta, per quam in hac difficultate progreditur, & q̃ in ea mallet discere, quàm docere. Sed ego statim hanc difficultatem vno verbo absoluam, omissa tam

39 longa serie verborum, Io. Fab. hîc. ¶ †In ea. gl. ibi: respondeo, dic quòd triplex est officiũ. Idẽ etiam, quòd hîc formaliter dixit glo. de isto triplici officio iudicis in l. iiij. in gl. fi. in verbo, exceptione. C. depo. Vos tamen aliter, & meliùs, & planiùs dicite vt per Bar. ad quẽ vos remitto in l. j. in iij. col. & ibi per alios. ff. de iurisdi. om. iud. & ibi Bart. mentionem facit de hac gl. & per eundem Bart. in l. iiij. C. depo. & Bal. in l. j. ff. de iudi. Imol. in l. si finita. §. si plures. in xviij. col. ff. de dam. infec. & plenissimè vsque
40 ad saturitatem in tit. de offi. iudi. ¶ †In ea. glos. ibi: vt quasi liberum sit ei hoc facere. glos. soluit oppositionem s̃. formatam hoc modo: quia in actionibus bonæ fidei iudex adstringitur, & necessitatur ad faciendum id, quod officio eius incumbit, sed non arbitrariis, imò in eis est liberum facere vel non. Hanc rationem repræhendit Io. Fab. in iij. col. quia imò etiam in istis arbitrariis iudex necessitatur, & arctatur facere: & sic non est in eius arbitrio an condemnatio fiat: sed bene qualis, aut in quantum fiat cõdemnatio. Et hoc per multa probat Ioan. Fab. & bene: & idem ego tenui, & concluſi s̃. in vlt. no. Sed audite, iudicio meo, glos. nostra potest optimè saluari: quia non est ita absolutè locuta prout etiam prę supponit dicere Io. Fab. sed est locuta cum dictione, quasi. dixit enim, vt quasi sit liberum ei hoc facere. Imò plus dico quòd glo. idem dixit, quòd Ioan. Fab. si ponderemus
41 dictionem. †Quasi, qua vtitur glo. quæ regulariter solet esse nota improprietatis: b vt per b glo. in l. iubemus. §. sanè. el j. in ver. sacrilega. C. de sac, san, ecc. & in l. si cùm dotem. §. fi. ff. solu. matr. & in l. cùm miles. in princ. in glo. mag. ff. ex qui. cau. cum fi. & est tex. in l. quasi. C. de nõ nume. pec. & erit sensus glo. dicere quòd in actionibus bonæ fidei iudex omnino adstringitur: sed in arbitrariis non: cùm ex solo motu iudicis descendãt: hoc est dicere, non ex natura actionis, imò extrinsecus, vt §. dictum est: quasi liberum sit ei hoc facere. Non voluit dicere gl. quòd hîc esset liberum ei hoc facere: sed quasi, id est, nõ ita arctatur ad faciẽdũ, sicut in actionibus bonę fidei. Ita potestis hanc glo. palliare, vt saluetis eam ab impugnatione Io. Fab. Ego tamen aliter, & apertiùs soluam. ¶ In fi. glos. hæc secunda solutio omnino repræhenditur per Io. Fab. hîc, in iiij. col. in prin. dicentẽ quòd hæc solutio non habet saporem: quia quòd in arbitrariis plerũq; duæ ferantur sententię, potest etiã euenire in actionibus bonæ fidei, quãuis hęc glo. neget: puta in actione depositi, commodati, ex empto, videlicet vt primò feratur sententia, in qua venditor condemnetur ad tradendũ: secundò feratur sententia, in qua condemnetur ad interesse: iuxta glo. magistram. in l. j. in glos. mag. ff. de act. emp. & quæ latissimè vidimus in §. actionum. s̃. eo. extra glo. in libello, in actione ex empto. Prætereà, & fortius, hæc sol. glo. nostræ non esset generaliter vera: quia non se extendit ad omnes arbitrarias, prout glo. met fatetur, dum dicit, plerunq; quod dicemus omissa tam longa phylacteria verborum Io. Fab. hîc. Pro solutione dictæ opp. dico paucis hanc esse meram veritatem, quòd in actionibus bonę fidei officium iudicis ei deseruiẽs prouenit ex natura ipsarum actionum: statim enim quòd debitor est in mora in actionibus bonę fidei succedit officium iudicis ex natura ipsarum actionum, per quod debitor est condemnãdus ad vsuras, vel interesse: sed in actionibus arbitrariis, iudicis officium non prouenit ex

miles. §. j. interrogatio ista penitus sit frustratoria. dicamus ergo nos interrogationem fieri debere, vtrũ reus seruũ, cuius nomine conuenitur, possideat, iuxta l. quoties. §. prætor ait. ff. de noxal. Erit etiam arbitriũ iudicis indagare, potuerit dominus prohibere, vel nõ: sciuerit, vel non: vt legibus in glos. alleg. Et ex hoc arbitrio apparebit num condẽnatio tacitè à lege habeat noxę deditionem: vt d. l. miles. §. j. vel propter suprà dictas qualitates noxæ deditio sit denegãda, vt d. l. ij. alleg. in glos. Et hoc vult dicere tex. noster ibi: vel ex noxali causa seruũ dedat, &c. l. nunquid condẽnatio tacitè noxę deditionẽ contineat, vel nõ. Ant. Ang. Carcassona Sardus.

¶ Improprietatis. Adde Fran. Aret. in l. qui liberis. de vulg. & pup. & in l. j. de acquir. pos. vbi etiã per eundem do. Ias. May. & Francis. Are. in l. si id, qđ. §. quod autem. eo. titu. & in l. si quis non. de acqui. hære. & in l. cũ antiquis. C. de inoffic. test. & in l. creditor. in fi. si cer. peta. & Dy. in cõsil. xlj. & do. Pe. Philip. Cor. in consil. cxcviij. in litera G, in ij. parte. & in consil. ccxxiiij. in iiij. parte. in litera G, & Feli. in c. gratum. de offi. deleg. in fi. vl. col.

natura ipsarum actionum, imò præter, & extrinsecus per aliquod accidens, puta quia non præstatur res, in qua fuit facta condemnatio: & propter hoc per accidẽs deuenitur ad interesse: & propterea istæ appellatæ sunt arbitrariæ, prout s̃. latè declarauimus in mẽte Bar. & aliorum in primo euiden. & latiùs in glo. in ver. actiones arbitrarias. ad fi. & ibi posui effectum, qui resultat ex prædicta diuersitate, an actio sit arbitraria: vel non: super quo multùm etiam dubitauit Ioan. Fab. in j. col. & aliter respondet, quàm s̃. respondeat. Et ista paucis est mera veritas. Et hoc idem credo voluisse dicere glos. nostram hîc, dum dicit quòd arbitrariæ ex solo motu iudicis descendunt: & hoc est dicere, non ex natura ipsarum actionum, sed extrinsecus, & hoc clarè voluit glo. s̃. in verb. arbitrio. quam ibi commendaui secundùm Io. Fab. & Ang. de Are. quòd melius senserit veritatem huius rei, quàm alia glos. aliqua. ¶ Extra glo. restat ad complementum præsentis §. vt pro more videamus formam libellorum in aliquibus actionibus in hoc §. nominatis, de quibus in superioribus §§. non fuit habitus libellus. & iuxta ordinem literæ videamus in actione ad exhibendum. Antequàm accedamus ad libellũ, pro introitu materiæ præmittenda sunt aliqua fundamenta breuiter, & per veras conclusiones, ex quibus dabitur facilior intelle-
42 ctus ad formam libelli. Hæc † actio ad exhibendum est præparatoria aliarum actionum realium, quibus agere quis intendit, & potissimùm rei vẽdicationis. l. j. & l. iij. §. est autem personalis hęc actio. ff. ad exhib. Vnde si intendo agere aliqua actione reali, possum in rem interim agere hac actione ad exhibendũ, vt aduersarius com-
43 pellatur rem exhibere. †Exhibere autem, vt inquit Iurisconsultus in l. ij. ff. ad exhiben. est in publico facere potestatem, vt ei, qui agat, experiendi sit copia, declarando vt ibi habetis in glo. Antequã tamen quis cogitur exhibere rem, debet actor dicere signa rei, quam
44 petit exhiberi. l. iij. in princ. ff. ad exhi. si tamen ea verisimiliter scire potuit: aliãs non. d. l. iij. §. si quis noxali. ¶ †Cui autem competat hæc actio ad exhibendum, promptum est respondere quòd non tantùm domino, vel quasi, sed etiam olim possessori: imò etiã cuilibet, qui prætendit aliquo modo sua interesse rem exhiberi, etiam si non sit dominus, vel quasi: & hoc debet summatim iudex cognoscere an agentis interfit rem exhiberi, nécne. De istis est casus in l. iij. §. j. & §. est autem personalis hæc actio. cum §. seq. & §. sciendũ. ff. ad exhib. Intelligite tamen sanè dummodo quis prætẽdat interesse pecuniarium: aliãs autem aliud interesse non sufficeret: vt l. si liber homo. ff. ad exhib. & glo. in l. ij. in ver. postulatur. C. ad exhib. & glo. in l. ij. §. item diui fratres. in ver. agatur. & ibi Bart. ff. de iure fisc. Accedat tex. ille notabilis in l. ij. ff. ad exhib. Accedant quę traduntur per Bar. & alios in l. quędam. in princ. ff. de edendo. Et vos
45 addite aliud, † q̃ agens hac actione debet duobus tẽporibus interesse, scilicet tempore litis contestationis, & tẽpore sentẽtiæ ferẽdæ. l. tigni. §. fi. ff. ad exhi. licet aliãs sufficiat semel interfuisse, quãuis ex postfacto desinat interesse. l. doli. §. fi. & ibi glo. in ver. no. actio. ff. de seruo corrupto. De quo an, & quãdo, & quomodo procedat, videte glo. in l. qui autem. §. j. in glo. fi. in verbo, interesse. & ibi latissimè per Bar. & alios, ad quos vos remitto. ff. si quis cautio. & plenè per
46 Cy. Bal. & Sali. in l. ad comparandas. C. manda. ¶ †Qualiter autẽ probetur hoc interesse, tenẽt Io. Fab. aliãs Io. de Pla. & Ang. quòd sufficiat iuramẽtum, per l. thesaurus. ff. ad exhib. ¶ Ego addo Bar. in terminis in l. j. in prin. ff. quemadmo. testa. ape. & in l. si is, à quo. versus fi. prin. ff. vt in poss. leg. De intellectu tamen illius l. thesau-
47 rus. statim j̃. dicetur. † Contra quem autem competat ista actio ad exhibendũ, promptũ est respondere quòd contra possidentẽ, siue possideat naturaliter, & ciuiliter simul, siue naturaliter tãtùm, siue etiam ciuiliter tantũ, quinimò & si esset nudus detentor, vel nudus custos. De istis omnibus est casus in l. iij. §. fi. & l. seq. & l. Celsus scribit. in prin. & §. j. ff. ad exhi. ad similitudinẽ rei vẽdicationis & Publicianæ. l. officium. ff. de rei ven. & dixi latissimè in §. omniũ. s̃. eo. extra glo. in materia rei vendicationis. Intelligite tamẽ ista sanè, dũmodo possidẽs, puta ciuiliter tãtùm, habeat facultatẽ rei exhibẽdę: aliãs sufficit sola cautio de exhibenda re, cũ in eius potestatẽ res de-
48 uenerit. d. l. Celsus scribit. §. fi. ¶ †Cuius autẽ sumptibus, & expensis debeat res exhiberi, puta si sit exhibendus vnus equus, cuius ex-

a ✱Vide quæ dixi in §. pœnales. col. xviij. s̃. eodẽ. vbi de remedio credi tori prouidetur. Sardus.

49 bus seq. ff. de rei ven. ¶ †Nunquid autẽ cogar exhibere debitorẽ alicuius, qui fugit in domũ meam, saltem per interdictum de libero homine exhibendo, habetis tex. solennem & sing. quòd non in l. fi. §. fi. ff. de lib. homi. exhi.
50 per quem tex. infert hîc multũ signanter Io. de Pla. †quòd licet ego acceptem in domũ meam mercatorẽ, qui decoxerit, vel, vt vulgò dicimus, fregerit, non tamen possum conueniri, vt eum exhibeam, aliãs tenear ad interesse. quod diligentissimè notate: quia quotidianissimũ: & fortè non inuenietis in terminis alibi hoc dictũ. Accedãt vltra eũ ad hoc, quę traduntur singulariter per Inno. in c. dilecti. extra de iudi. & refert apud Legistas Bal. in c. in generali. si de feu. fue. contro. inter dominũ & agna. dum quęrit Inno. de solenni & quo-
a tidiana quęstione multùm cõferente ad proximũ dictũ. a ✱† An si
51 aliquis detineat debitorẽ meum, & per hoc non potest mihi in aliquo satisfacere, quia de operibus suis posset acquirere, & mihi satisfacere, & nihil acquirit, an possim repetere ab eo hunc debitorem: determinat mirabiliter Inno. q̃ nõ: & eum refert, & sequitur Bal. vbi j̃. nisi habeã ius reale in eo, vt in vasallo, & adscriptitio, &
52 in similibus personis. ¶ †In hac autẽ actione ad exhibendũ qualiter procedatur, & quales probationes requirantur, videte abundè Spec. in tit. de suspe. cognitione. §. postremo. versi. sextò quęrendũ. & Bal. in l. j. C. ad exhi. quòd in ista actione ad exhibendum sufficit summaria probatio, quę animum iudicis ad pręsumẽdum inducat: vt d. l. thesaurus. dicit Bart. quòd in istis summariis cognitionibus iuramentum ad cognitionem sufficit: & dicit se putare quòd illa lex loquatur in iuramento ad probationem, non ad totius causę cognitionem. Et ibi etiam idem tenet Bal. quamuis glo. ibi in verbo, iuranti. cõmuniter reprobata aliter intelligat, scilicet quòd ille tex. loquatur de iuramento calumniæ tantùm. De quo etiam videte Bart. in l. j. in prin. ff. quemad. test. ape. & in l. si is, à quo. versus fi. ff. vt in poss. leg. Ang. in l. si quis ex argentariis. §. exigit. ff. de eden. &
53 glos. in l. iij. §. sciendum. in ver. summatim. ff. ad exhi. ¶ †Limitat tamen prædictam conclusionem Bar. & cõmunem, Bal. in d. l. thesaurus. vt procedat duobus cõcurrentibus, scilicet quòd causa sit summaria: item quòd sit parui præiudicij: aliãs non defertur hoc iuramentum, nisi adminiculo semiplenæ probationis adiuuaretur: iuxta materiam l. admonẽdi. & ibi latè per glo. & Bar. ff. de iureiur. & l. in bonę fidei. & ibi latè glo. & latiùs per Cy. Bald. & Salic. s̃. de rebꝰ cre. & iureiu. Et cũ hac limitatione trãseunt Io. de Pla. & latiùs Ang. hîc. & propterea dixit Bar. vnũ, quod multũ confert ad hanc limitationẽ, in extrauagantẽ ad reprimendũ. in ver. summariè. in ver. circa modũ probandi in hac summaria causa. videlicet q̃ vbi in ista summaria actione ad exhibendũ veniret etiã possessionis trãslatio, iuxta l. Celsus. §. Iulianus. ff. ad exhi. vel aliter si per hãc actionem ad exhibendũ damnaretur reus, tunc nõ sufficeret semiplena probatio per iuramentũ, sed requireretur plena probatio, sicut in aliis possessoriis: vt no. gl. & doc. in l. j. in glo. ij. C. quorũ bonorum.
54 ¶ †Secũdò ego limito multũ singulariter vltra alios dictã conclusionẽ cõmunẽ. vt nõ procedat quo ad legitimationis personę probationẽ: quia in omni iudicio quantũcunq; summario, persona, cũ qua litigatur, debet plenè legitimari, licet causa ipsa requirat summariã cognitionẽ: & sic hoc casu nõ sufficeret semiplena probatio, sed requireretur plena probatio, quãuis causa esset summaria. Istud est, quod in terminis multũ signãter voluit Barto. in l. ij. ad fi. C. de edi. diui Adria. tol. quod reputat ipse multũ tenendũ menti. Et hoc dictũ etiã reassumit pro valde notãdo idẽ Bar. in extraua. ad reprimendũ. in ver. sine figura. & sequitur Bal. in l. iij. §. ibidẽ. ff. ad exhi. & in l. ne quicquã. §. de plano. in vlt. q. ff. de off. procõ. & leg. & in l. fi. in xiij. col. in v. q. in ver. viij. studeat. C. de edi. di. Adri. tol. ¶ †In
55 hoc autẽ iudicio actionis ad exhibendũ cum sit summariũ. d. l. iij. §. sciendũ. cũ glo. magistra. in verbo, summatim. debet iudex summatim procedere, cùm hoc iudiciũ summariũ sit pręparatoriũ alterius
56 ordinarij, & sic modici præiudicij. d. §. sciendum. ¶ †Quæ autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Principalibus. Vide plenè per Card. in cle. fæpe. viij. opp. de verb. signifi.

b *Adde q̃ hæc materia noxalium actionum in pluribus ciuitatibus Hispaniæ, & in regno nostro Sardiniæ, Siciliæ, Gennuæ, & aliis locis quamplurimis vbi copia seruorum habetur frequẽs, & vtilis est. Carcass. Sardus.

dicãtur causæ summariæ, & in quibus debeat summatim procedi, & quomodo istud intelligatur, vide glo. solennem, & magistram enumerantem plurimos casus, in quibus summarium procedi debet, in d.l.iij. §. sciendũ, in verbo, summatim. & vide latè Bar. in l.j. in §. fi. in vlti. col. ff. de præto. stip. & latiùs in extraua. ad reprimendum. in ver. summariè. & in ver. & si quæratur quæ sint causæ summariæ, &c. Bar. & Raph. Cuma. in l. à diuo Pio. §. si super reb. ff. de re iud. & omnino Bar. in l. si quis à liberis. §. si quis ex his. ff. de lib. agno. & Bal. in l. ne quicquã. §. de plano. ff. de offic. procon. & lega. & in c.j. §. insuper. de prohi. alie. feu. per Fed. in l.j. C. vt in pos. leg. & latissimè vsq; ad saturitatem Spe. in tit. de offi. iud. §. postremò. ver. v. & ver. vj. & seq. & quasi per totum illũ §. & videte omnino Bal. in d.l.iij. §. sciendum. & ibi ponit quot modis causa posit dici summaria. Cuius verba formaliter refert Ange. hîc. & ibidẽ ponit Bald. quid si in statuto fit mẽtio q̃ causa cognoscatur summariæ: quæ probatio tunc requiratur: videte ibi per eũ. Et ad illud, quod proximè dixi, an sit semper verũ, q̃ vbi vnũ iudicium est præparatorium alterius, quod tunc in eo sufficiat summaria probatio. Vide Bar. in l. quod tempore. in vlt. col. C. de resti. mili. & quod no. idem
57 Bal. in l.ij. in vlt. col. C. quando fiscus, vel priua. † In isto ergo iudicio actionis ad exhibendũ nõ admittuntur exceptiones, quæ requi-
a runt altiorem indaginẽ, sed reseruãtur in causis principalibus, [a] & vltimariis iudiciis vt l.iij. §. ibidem cũ glo. in ver. si obscurior. quã
58 Ang. hîc reputat singulare. ff. ad exhi. & ibi Bal. ¶ †Quę autẽ exceptiones dicãtur requirere altiorẽ indaginem, & quę nõ, videte Bar. in l. si is, à quo. in princip. ff. vt in possess. lega. & in extraugan. ad reprimendũ. in ver. summariè. in j. col. & Bal. in dicta l.iij. §. ibidẽ. & in l. si ex falsis. in fi. col. C. de trãslac. & in l.ij. C. de edi. diui Adria. tol. & in l.j. C. vt in pos. leg. Ang. in l. ille, à quo. §. si de testamento. ff. ad Treb. & Ang. de Aret. in §. in bonæ fidei. in vltima col. s. eod. Et circa id, quod proximè dixi de reseruatione exceptionũ requirentium altiorẽ indaginẽ, vnum sing. notate ad practicam, quod talis reseruatio exceptionum, quam iudex faceret per hunc modum: Interloquor esse ad vlteriora procedendum, saluis exceptionibus. quòd ista verba sunt tantæ importantiæ, quòd si appareat, exceptiones esse veras, & iuridicas, & quod verè obstabunt, processus redditur vsque retro nullus, & quicquid est postea factum, habetur pro non facto. Gloss. est sing. in c. cùm contingat. & ibi do. Anto. de Butr. extra de offic. deleg. Et in terminis dixit eleganter Bartol. in l. ille à quo §. si de testamento. versi. fin. ff. ad Treb. quod dictum multum notate ad practicam. quod dictum etiam refert,
59 & multùm commẽdat Ang. hîc. ¶ †Nunquid autem actio ad exhibendum posit in vno codẽq; libello cumulari cum rei vendicatione, vel alia actione, seu iudicio petitorio, dicite q̃ sic, vt est glo. in l.j. in prin. in glo. ij. in ver. instituitur. ff. de interrog. act. glo. in l. qui de in officioso. §. j. in glo. mag. in ver. exercere. in vltimis verbis. & ibi Bar. ff. de inoff. test. & est tex. in l. fi. & ibi gloss. fi. in ver. reddi. C. ad exhi. & ibidẽ Bal. no. illũ tex. ad hoc. & idẽ tenuit Flo. de sancto Petro in vera regulari actione ad exhibendũ, in l.j. ff. ad exhib. & ibi videte eũ: quia hîc magistraliter loquitur: cuius verba formaliter refert Ang. de Are. hîc: quãuis contrariũ tenuerit, & male, glo. in l.iij. §. est autẽ personalis hæc actio. in gloss. ij. in ver. acturus. ad exhi. De quo etiã videte Spe. in tit. de actio. & peti. §. sequitur. ver. & nota quod dicitur. & in ti. de iud. §. vlt. videndũ. & punctus stat in hoc, an quãdo vna actio est præparatoria ad aliã, possint simul in eodẽ libello proponi. De quo per Cy. in l. ordinarij. in ij. q. C. de rei ven. & per Bal. in l. qui de inofficioso. §. j. ad finem. ff. de inoffi. testa. traditur per omnes in l. edicta. in materia cumulationis. C. de
60 edendo. ¶ † Ad vnum tamen perpetuò diligentissimè aduertite, q̃ postquam facta fuerit litis contestatio, super rei vẽdicatione vel super alio iudicio petitorio, non poterit amplius agi ad exhibendum. Istud est, quod in terminis voluit glo. mihi singularis in l. si. in glo. j. in verbo, pendet. ff. de tabu. exhibendis. quam simpliciter sequitur Io. de Pla. hîc. Vos autẽ super eius veritate cogitate. ¶ †His
61 pro introductione materię prẽmissis clarissimè liquet, qualis debeat esse forma libelli in hac actione ad exhibendum, & eius libelli formam ponit Spec. in titu. de iud. §. fi. & Ros. in tit. de actio. ad exhiben. secundùm quod eum refert hîc Io. de Pla. & ex mente ipsius Io. de Pla. & Ang. de Are. potestis pro forma vno verbo ita formare libellum: Ago cõtra Titium, & dico quòd ipse possidet talem librum iuris ciuilis coopertum taliter, & taliter signatum, quem librum mea interest in iudicio exhiberi, vt habeam facultatẽ eum reuisendi, & cognoscendi, & vt posit per testes meos, quos intendo producere, cognosci, & maximè quia intendo illum librum vẽdicare, & probare me dominum illius libri. Quare peto per vestrã sententiam dictum Titium condẽnari cogi, & cõpelli, vt dictum librũ in publico, & in iudicio coram vobis exhibeat, & copiã eius videndi, & inspiciendi faciat: & si, & inquantum dictum librum exhi-
62 bere nõ vult, peto eum condemnari ad interesse, &c. ¶ †Si autem simul cum actione ad exhibendum velles intẽtare aliquod iudiciũ petitorium, puta rei vẽdicationẽ, quod posses, vt s. dixi: & deberes addere suprà scriptis verbis libelli: quẽ librum sic exhibitum, cùm ad me spectet iure dominij, vel quasi peto per vestram sententiam declarari eum ad me spectare: & post dictã declarationem dictum Titium cõdemnari, vt dictũ librum mihi restituat. Artificia huius libelli, si qua sunt, satis patent ex suprà scriptis. Succesiuè iuxta ordinem literę huius tex. habemus videre libellum in actione noxali. Pro introductione materiæ aliqua essent prẽmittẽda: tamen quia
b ista materia non est multũ frequẽs, & parũ versatur in vsu, [b] ✻ & propterea nõ est multũ vtilis, habemus prętereà titulũ de noxalibus specialẽ. j. de noxa. vbi plenè colligitur materia, ideo illã omitto, non tamẽ omnino. Nec alius quisquã est, qui eã hîc tractet, excepto Ang. de Are. Et q̃ ista materia parũ habeat vtilitatis, maxi-
63 mè apud nos, ostenditur: † quia ista actio habet tantùm locũ in delictis seruorũ, nõ autẽ in delictis cõmissis per liberas personas, puta filiofami. vel per alias liberas personas à nobis bona fide possessas: vt est tex. no. in §. fi. & ibi pulchra gl. j. de noxa. & in l. cõfessionibus. §. fi. cũ l. seq. in princi. ff. de interro. act. iuncta l.j. ff. de noxa.
64 ¶ †Et duplicem rationem quare istę actiones noxales non habent locũ pro filiisfa. ponit tex. in §. fi. j. de noxa. Prima propter asperitatem: quis enim patiatur filiũ suum, & maximè filiam innoxiã alij dari: vt penè per filij corpus pater magis, quam filius, periclitetur? Secũda, quia filiifamilias pro suis delictis possunt cõueniri. Quãuis ergo regulariter dicta in seruis habeãt locũ in filiisfa. vt l. serui, & filij. in prin. ff. de fur. & l. vt tantũ. §. j. ff. de seruo corrupto. illud tamen nõ habet locũ, quãdo est diuersa ratio, vt in terminis nostris patet per suprà scripta. Si tamen vultis habere fundamenta huius materiæ, recurratis ad Azo. in Summa titu. de noxa. & Floria. in
65 rub. ff. de noxa. & Ang. hîc. ¶ †Tria tamen notabitis pręcipua in hac materia. Primò q̃ actio ista noxalis, per quam dominus cõuenitur ex delictis serui, habet locũ in delictis non capitalibus. In criminibus autẽ publicis, quę habẽt publicã executionẽ, & coercitionem capitalẽ, nõ habet locũ hęc actio noxalis, nec in eis cõuenitur dominus pro seruis. Allegat ad hoc Ang. hîc, & minus bene. l. hos accusare. §. omnibus. & ibi Bart. qui nihil dicit. ff. de accu. Sed ego allego tex. ad literam in l. hæc stipulatio. & ibi Bar. in terminis. ff. de verb. sig. Et huius rationẽ ponit Bal. in l. si prędiũ. in pe. col. in ver.
66 quęro igitur, cùm ex publicis criminibus. C. de ædi. actio. ¶ †Secũdò aduertite, q̃ dñs tenetur noxaliter tantùm pro delicto serui, quãdo fuit ignorans seruũ delinquere, vel damnũ inferre: si autem fuerit sciens, & potuerit prohibere, & nõ prohibuit, tũc dominus tenetur insolidũ ad emendationẽ domini, nec liberaretur dando seruũ pro noxa: vt l.ij. in prin. & per totã l. ff. de noxali. & ibi videte Flo. & ad intellectũ illius legis videte omnino quod not. Barto. &
67 doct. in l. in illa stipulatione. la ij. ff. de verb. obli. ¶ †Tertiò, & vltimò pro nunc aduertite, q̃ agens actione noxali contra dñm pro damno, vel delicto serui, debet simpliciter petere emendationem damni, non autẽ alternatiuè, vel seruũ pro noxa: quia seruus non est in obligatione, sed facultatẽ dandi seruum pro noxa cõsequitur dominus

dominus condemnatus à lege: vt l. miles. §. j. & ibi glos. & Bar. ff. de re iudi. Et vsq; ad quãtum tempus detur ista facultas domino præstandi seruum pro noxa: dicit quòd vsq; ad litẽ contestatam super actione iudicati: vt est tex. in l. item veniunt. §. idem rectè. & ibi gl. in verb. conueniatur. & ibi Bar. & alij. ff. de pet. hęre. Quod qualiter intelligatur, videte Bart. in l. si stipulatus fuero decem in melle. ff. de sol. & in l. si quis maior. C. de transac. & Sali. in l. si pacto. quo pœnã. C. de pact. & Ang. in l. si insulã. ff. de verb. obli. & ibi Ioan. de Imo. in fi. char. ¶ Ex his satis liquet pro eo, quod expedit, qualis debeat esse forma libelli in hac actione noxali: & pro forma dicite ex
68 mente Ange. hîc, posse ita formari libellum: † Ago contra Titium, & dico quòd Stichus eius seruus mihi damnum intulit in decem, vulnerando Caium seruum meũ, vel mihi damnum dedit, furripiendo mihi fortè talem rem: quare peto dictũ Titium condẽnari ad emendationem dicti damni mei, quod est in decem. Prædictus libellus procedit in noxalibus, quãdo dominus fuit ignorans: & sic, quando dominus non fuit in culpa. Si autẽ fuisset sciens, & seruũ potuisset prohibere, tunc illud esset in libello exprimendum: quia eo probato dominus perdit facultatem dandi seruum pro noxa. vt patet ex prædictis. ¶ Supereſſet vltimò vt iuxta ordinẽ extra accederemus ad libellum in actione arbitraria propter locum, & aliqua tangerem in materia, prout copiosè faciunt Io. de Pla. & Ang. hîc.
a Sed quia hunc libellũ in specie ponit glo. nostra in §. fi quis agẽs. [a] in ver. loco. in verbo, commemorare. j. eo. visum est mihi cõgruentiùs ibi reseruare: & ibi ponam. Et ibi etiam dicam ea, quæ in materia tanguntur per Ioan. de Pla. & Ang. hîc: & vltra eos, si aliqua occurrent, quæ mihi videantur nota digna, illa non omittam. Et per ista remanebit expeditus præsens §.

LAVS DEO.

1 *Iudex certam ferre debet sententiam, etiam si de incerta quãtitate actum sit. 2. 5. 6. 7.*
3 *Verbum Debet, quid importet.*
4 *Dictio Omnino, quid importet.*
7 *Petitio incerta an debeat admitti, vsque ad nu. 18.*
19 *Libellus, peto castrum cum suis iuribus & pertinentijs: an procedat.*
20 *Libellus, peto talem villam, vel quod possides in tali villa: an procedat.*
21 *Libellus, peto quicquid tibi obuenit ex hæreditate talis. vel, peto bona, quæ tibi obuenerunt à tali. non facta alia speciali mẽtione an procedat.*
22 *Libellus, peto quicquid Peruſij possides: an valeat.*
23 *Libellus in hypothecaria, peto te condemnari ad relaxandum mihi omnia bona tua, quæ mihi iure pignoris obligasti: sine alia expressione an procedat.*
24 *Libellus, peto castrum mihi restitui cum restitutione omniũ damnorum mihi illatorum: non facta alia specificatione damnorum: an procedat.*
25 *Libellus, peto declarari subiectionẽ mihi deberi ab hominibus talis villæ & eos, mihi condemnari ad præstandum ea, quæ subditi præstare debent domino suo: an procedat.*
26 *Libellus an valeat, si quis simpliciter petat damna sibi illata reſarciri.*
27 *Sententia quòd libello conformis esse debeat, an procedat. & nu. seq.*
35 *Sententia, licet in libello non sit certitudo rei, an valeat.*
36 *Sententia referens se ad acta, an valeat.*
37 *Sententia si iudex dicat, Pronuntio in omnibus, & per omnia vt pronunciauit talis iudex in tali causa: an valeat.*
38 *Sententia si iudex se expresse retulerit ad quoddam instrumentum, quod in causa non fuerit productum, an valeat.*
39 *Sententia si iudex dicat Cõdẽno, si est probatũ. aliàs absoluo: an valeat. 40.*
40 *Iudex si vrgeatur pronuntiare propter tempus instantiæ, seu tempus statuti, seu legis municipalis, qualiter pronuntiare posit cum iiij. seq.*
45 *Sententia, Condẽno te ad restituendas res, quæ tibi obuenerũt: an valeat.*
46 *Sententia an per incertitudinem temporis vitietur.*
47 *Sententia, Condemno te ad centum, quæ si non solueris intra tempus, man do quòd patiaris talem pœnam: an valeat.*
48 *Sententia si arbiter ad soluendum centũ intra decem dies aliquem condẽnauit, & si non soluerit, eum ad trecenta condemnauit: an valeat.*
49 *Sententia, Condẽno Titiũ in centũ, saluo eo quod infra dicam: an valeat.*
50 *Sententiæ quid si in fine apponatur clausula, saluo semper, & reseruato, quòd si præsens sententia esset in plus, vel minus, quàm requireretur ex forma statutorum, hanc sententiam nostram ad formam statutorum redigimus: an talis clausula aliquid operetur.*
51 *Sententia, Pronuntio sic, saluo in eo, quod infra dicetur: an valeat. 52.*
53 *Sententia, Condemno te in centum, nisi intra centum dies probaueris te soluisse an valeat.*
54 *Sententiæ super accessorijs quando incertæ proferri possint, & valeant.*
55 *Sententia, Talem reum absoluimus, & victũ victori in expensis (omisso verbo, Condemnamus.) an sit nulla.*
56 *Sententia, Condemno in expensis quas iurabit actor an valeat.*
57 *Interesse in libello an incertum peti posit.*
58 *Interesse an dicatur certum, vel incertum, & qua actione petatur, & qualiter in iudicium deducatur.*
59 *Interesse qualiter probetur.*
60 *Sententia quibus casibus sine scriptis proferri possit.*

§. Curare.

¶ Iste §. ponit practicam, a & instruit iudices qualiter debeant ferre sententias: & est communis ad b omnes actiones, non tantùm ad arbitrarias, de quibus loquitur §. proximè præcedẽs, sed etiã ad nõ arbitrarias, secundũ Dyn. Io. Fab. & Io. de Pla. hîc, & dixi in prin. §. præceden. & ibi continuaui hunc §. & dixi quare situatus est hîc præsens §. Et diuiditur in duas partes principales. In prima ponit dictum. In secunda dicti extensionẽ. Secunda ibi: etiã si de in-
1 certa. ¶ †Iudex, si potest, debet semper certã ferre sententiam, etiã si de incerta quãtitate actum sit. hoc dicit vsq; ad §. fi quis agẽs. Vel sic, secundùm Ang. de Are. & declarationẽ gl. nostræ primę. Iudex debet ferre sentẽtiam certã, etiam super incerta petitione, si modò certitudo sit in eius potestate. hoc dicit vsq; ad §. si quis agens. &
2 iste §. erit totus solennis. ¶ †Notate primò ex hoc text. ad corticẽ literæ, q̃ iudex debet omnino, si potest, certã ferre sententiã. Concor. l.j. & ij. C. de sen. quæ sine cert. quanti. cum multis similibus.
3 Circa † quod habetis põderare tex. hîc in ver. debet. quod regula-
b riter importat necessitatem: [b] vt per glos. l. sæpe audiui Cæsarẽ. & ibi Bar. & alios. ff. de off. præsi. & plenissimè per Bart. in repe. l. creditores. in j. col. C. de pig. & Bal. in c.j. apud quem, vel quos cõtrouer. feu. determinari debet. & glo. in cle. ij. in verbo, debeant. de stamo. legitur & not. in c.j. de despon. impu. & xxv. q.j. c. cõfidimus. in
4 glos. j. ¶ †Item habetis ponderare dictionem Omnimodo, hîc in text. ponitam, de cuius natura est importare generalitatẽ, vt omnẽ casum cõprehendat: vt est glo. in l. si cũ exceptione. §. quatenus. in ver. omnimodo. & ibi Bar. in ij. col. in j. notab. eam notat ad hoc. ff.
5 quod metus cau. Et sic habetis † q̃ iudex adstringitur ferre sentẽtiã certã in omni casu si potest. Et sententia diceret certa, siue certa sit per se, siue per relationẽ ad aliud: vt l. ait prętor. §. j. & l. in summa. in prin. ff. de re iudi. & l.iij. C. de senten. quæ sine cer. quãti. & ponit
6 hîc gl. ij. in verb. rei. & ibi reseruo opportuniùs dicẽdũ. ¶ †Secũdò notate ex hoc tex. ibi: quãtũ ei posibile est, q̃ iudex debet certã ferre sententiã, si potest. Ergo à cõtrario sensu, secundũ Io. Fab. hîc, in j. col. innuit iste tex. q̃ si nõ sit posibile ferre sentẽtiã certã, q̃ iudex ferat incertã, & quod valebit talis sentẽtia incerta: vt l.ij. C. de sen. quæ sine cer. quan. de hoc videbimus in glos. nostris, in quibus hoc melius cadit. ¶ †Tertiò notate ex vltimis verbis tex. ibi: etiam si de
7 incerta quãtitate apud eũ actũ est. hîc videri tex. & esse secundũ Io. Fab. hîc, in j. col. q̃ petitio incerta admittitur. Sed tũc dicetis, nónne in contrariũ sunt tex. aperti in l. si in rẽ. ff. de rei ven. in l.j. §. fi quis argentũ. ff. depos. & tex. no. in l. prętor edixit. in prin. & §. quod autem prætor ait. ff. de iniur. & l. in actione. ff. de furt. & c.j. ij. & iij. extra de lib. obla. Prętereà vbi petitio esset incerta, nõ posset reus deliberare an vellet cedere, vel cõtendere: ergo non admittẽda. l.j. in prin. ff. de edẽdo. Prętereà quãdo petitio est incerta, nulla potest sequi condẽnatio: vt l. Pomponius scribit, si frumentũ. §. fi. ff. de rei ven. & in l. duo sunt Titij. cũ cõcor. ibi signatis in gl. ff. de testamentaria tutela. Ex aduerso q̃ imò petitio incerta admittat, est textus hîc, vt prædixi, & in l. quæ de tota. §. fi. & quod ibi per glo. & doct. ff. de rei ven. & in l. fin. C. de anna. excep. Pro clara ergo intelligẽtia

a ¶ In §. si quis agens. Et ibi vide in nu. 14.
b ¶ Necessitatem. Adde Felin. in c. inter cæteras. in fine. vj. col. de rescript.

Universidad de Deusto
Biblioteca

huius not. & pro solutione horum contrariorum videamus an & quando petitio incerta admittatur: & hoc multùm confert ad intellectum tex. nostri. Io. Fab. hîc distinguit, & eius distinctionẽ ponit, & simpliciter sequitur hîc Ang. q̃ interdum obligatio contrahitur ad incertum, interdum ad certũ, iuxta l. ij. in princ. & per discursum illius legis totius, & l. seq. l. vbi autem non apparet. & per totam legem ff. de verb. oblig. Primò casu, si sit talis incertitudo, quæ nõ vitiet obligationem, admittitur petitio incerta iuxta naturam obligationis: vt si promisisti mihi hominem in genere, vel duo alternatiuè, vel constituisti mihi vsum in tuo nemore ad omnes meas necessitates: & in multis aliis exemplis per totã dictam l. vbi autem non apparet. & per glossl. hîc: & nisi tunc actor ageret secundùm naturam obligationis, succumberet: vt j. proxi §. ver. huic autem. sed vbi obligatio continet certum, vel res, pro qua agitur, est certa, tunc bene oportet q̃ petitio sit certa. d. l. si in rem. cum aliis s. alleg. Vno tamẽ casu petitio incerta admittitur, quando certificari nõ potest. l. quæ de tota. §. fi. & quod ibi per glo. & doct. ff. de rei vend. & l. in actione. ff. de fur. hæc procedunt in singularibus actionibus. In vniuersalibus autem, & generalibus res non specificantur. Et hoc vult gloss. hîc, in fi. & latiùs in l. j. in prin. ff. de eden. Hæc est doctrina Io. Fab. hîc approbata, vt dixi per Ang. de Are. hæc doctrina est vera in se, sed, iudicio meo, non est perfecta, sed in multis casibus deficit: vt clarissimè patebit ex fallentiis, quas j. subiiciam. Alia ergo fuit doctrina Bar. quam alij non referunt hîc, in l. ij. C. de sen. quæ fine cer. quantitate. vbi Bar. post gloss. distinguit, q̃ quandoq; proponitur actio vniuersalis, vt petitio hæreditatis, & actio pro dote. Quandoque proponitur actio generalis, vt tutelæ, pro socio, negotiorum gestorum: & in istis casibus procedit petitio incerta, & etiã incerta sententia: vt ibi in glo. & latiùs per glo. in l. j. in prin. in gloss. mag. & ibi Bar. & omnes. ff. de eden. & hîc in glo. j. ad finem. & dixi in §. actionum. s. eo. extra glo. in vltimo libello petitionis hæreditatis. Quandoq; proponitur actio singularis: & tunc obligatio aut erat alternatiua, aut simplex. Si est alternatiua procedit libellus, & petitio alternatiua, & incerta: vt hoc §. & l. eum, qui certarum. in fin. ff. de verb. oblig. Quod intellige, quando electio erat debitoris. Si enim electio esset creditoris, tunc, cùm sit in eius potestate dare libellum certum, non admitteretur petitio incerta. l. vbi autem nõ apparet. §. qui illud, aut illud. ff. de verb. obl. Quãdoq; obligatio est simplex: & hîc est aduertendũ, secundùm Bar. quia aliquando in libello nõ potest declarari certa quãtitas, sed potest declarari in sententia: vt quando petitur interesse: quod stat in æstimatione iudicis: vt l. vnica. C. de sen. quæ pro eo, quod inter. & tũc procedit libellus incertus, vt clarè videbimus j. in glo. ij. in verbo, rei. & multò magis procederet libellus incertus, quando non posset fieri declaratio nec in petitione, nec etiã in sententia: vt in casu dictæ l. ij. C. de sen. quæ sine certa quan. videlicet quando aliquis promisit indemnitatẽ, quæ cùm pendeat ex futuro, nullo modo certificari potest. Ista fuit doctrina Bar. in d. l. ij. ad quam, si bene aduertatis, nõ multùm discrepat in effectu à theorica Ioan. Fab. s. relata, quamuis sit per alia verba, & alio ordine. Sed ista theorica Bar. etiam, iudicio meo, non est perfecta, & nõ supplet ad omnes casus. de quibus ego j. dicã in fallentias. †In hoc ergo puncto, an, & quando petitio incerta admittatur: ego sequar ordinem Ioan. de Pla. scilicet per regulas, & fallentias, dando vobis plures fallentias: & quamuis ipse simul misceat de libello, & de sententia, an petitio, & sententia incerta valeãt: ego ponam hîc de petitione tantùm: de sententia autem posteà de per se ponam j. in glo. j. vbi melius cadet. circa ergo petitionem regula est, q̃ regulariter petitio debet esse certa, & libellus debet esse certus. Hanc regulã fundate ex multis, quæ dixi in prin. huius notabilis. †Hæc regula primò fallit in vniuersalibus actionibus, vt petitione hæreditatis, & actione pro dote. Item & in actionibus generalibus, vt negotiorum gestorum, tutela, pro socio, & similibus: quia in istis admittitur petitio generalis, & incerta, nõ facta aliqua rerũ specificatione: vt s. latiùs dixi: & vult gl. j. hîc in fi. ¶ †Secũdò fallit prædicta regula, vbicũq; incertitudo proueniret ex facto aduersarij, vt in obligatione alternatiua, cuius electio spectat ad debitorẽ, iuxta l. vbi autem non apparet. §. qui illud, aut illud. ff. de verb. obl. & §. si quis agens. versi. huic autem. j. eo. vel quando esset debitum in genere, vt hominis, & nondum facta esset declaratio per debitorem, iuxta d. §. si quis agens. in versic. præterea. si quis generaliter. j. eo. vel quando reus posset soluere rem, vel interesse, vt est regulariter in obligationibus rem tradi, iuxta l. j. in princ. cum glo. magna magistra in verbo, agitur. ff. de act. emp. & l. stipulationes nõ diuiduntur. in prin. ff. de verb. obl. & l. si quis ab alio. §. fi. ff. de re iud. vel quando esset dubium an res extaret, quo casu petitur res, si extat: vel si non extat, petitur eius æstimatio, secundùm tamen l. seruum. §. fi. & ibi Bart. & alios. ff. de verb. oblig. In istis enim casibus, & similibus, vbicunque incertitudo prouenit ex facto aduersarij, semper admittitur petitio incerta. Text. est in l. j. §. quia autem. ff. quorum leg. [a] ✻ & ibi Barto. qui eum multùm no. ad hoc. & Barto. in d. l. vbi autem non apparet. §. qui illud, aut illud. & in l. certi cõdictio. in prin. in v. col. ff. si cert. pe. & in l. edita. in v. col. versi. secundùm genus cumulationis. C. de eden. & in l. stipulationes nõ diuiduntur. in prin. in vlt. q. & ibi Imo. in vlt. col. ff. de verb. obli. & multùm notabiliter Bald. in l. j. in ij. opp. C. de fur. Accedat text. in c. cùm causam. extra de emp. & vend. Imo fortiùs, & adhuc generaliùs dixit Innoc. & ibi sequuntur doct. in c. ij. extra de hib. ob. quòd generaliter ex quacunq; causa actor probabiliter dubitat, admittitur libellus incertus: de quo etiam videte Innoc. & alios in c. ex literis. extra de pig. & propterea dixit etiam alibi Innoc. in c. constitutus. extra de in integ. rest. secũdùm quod eũ refert hîc Ange. quòd quotiescunq; quis probabiliter dubitat siue ex facto alieno, siue ex facto etiam proprio, quod plus est, potest eodẽ libello plures actiones proponere, nec cogitur ex eis vnam eligere, etiam si se non cõpatiantur adinuicem: vt in d. c. cõstitutus. extra de in integ. resti. & in c. auditis. extra de præscrip. Sinautem error eius non sit probabilis, tunc cogitur vnam actionem eligere, iuxta l. quod in hęredẽ. §. eligere. ff. de trib. Et pro hoc etiam dicit hîc Ang. esse bonũ text. in simili in c. j. ver. nisi quãdo probabiliter. extra de postu. præla. & est in hac materia bona glos. in c. vt quis duas. de elect. in vj. [b] ✻ ¶ †Tertiò fallit dicta regula ratione incertitudinis in repetita cõsistentis, vt quando ageretur ad factum, cùm facta sint incerta. d. l. j. vbi autem non apparet. §. qui id quod. de verb. oblig. & plenè per Barto. in d. l. stipulationes non diuiduntur. in princi. in viij. q. & in d. l. j. in princ. ff. de act. emp. Similiter quando ageretur vt quis conseruetur indemnis: vt est tex. in d. l. ij. & ibi no. Barto. C. de sen. quę sine cer. quan. & l. cùm eorum. C. de sen. & interlo. om. iud. & dixi s. in distinctione Barto. vel quando ageretur ad interesse, vt videbitis j. in glo. ij. in ver. rei. Eodem modo, quando legatarius dubitat in quantum minuatur legatum suum per Falcidiam: potest enim petere in incerto, quantum sibi licet capere: vt l. quæ dotata. §. fi. & quod ibi glo. & Bart. ff. de rei vend. & ad hanc fallentiam bene facit id, quod dixi in fallẽtia proximè præcedenti. ¶ †Quartò prędicta regula fallit, vbicunq; aliquid accessoriè petitur: vt quando petuntur fructus, vel expensæ: nam in eis procedit talis libellus incertus: Peto talem fundum cum fructibus perceptis, & percipiendis. [c] non specificatis fructibus, vel eorum quantitate: eodẽ modo pro expensis factis, vel fiendis: vt est tex. no. in §. j. j. de offi. iudi. & in l. cum propria. C. si quis alteri vel sibi. Hoc tamen non est sine scrupulo, & non transit sine dubitatione. Tetigi in §. omnium. in fin. col. s. eo. ideo hîc non tango. ibi videte, & vltra remissiones ibi traditas, videte Bal. in l. filium, quem habentem. in xvij. col. in versic. vlteriùs quæritur. C. fa. erc. & in l. iij. in iij. col. C. de re iudi. & in l. terminato. C. de fruc. & lit. expen. Innoc. in c. si. in glo. in ver. omnes. extra de excess. præla. & in c. significantibus. & ibi per alios extra de libel. obla. & habetis latè per Io. Fab. hîc: & aliquid etiam per Ioan. de Pla. Et ad hanc fallentiam videte quæ dicam j. in illa quæstione, an procedat talis petitio, Peto tale castrum, vel talem villam cum suis

[a] ✻ Vide pro intelligentia d. §. quia autem. Iaso. in §. sed istæ. numero 71. cum seq. j. eod. Sardus.

[b] ✻ Tu vide tex. optimum in l. j. §. fi. ff. si pars hær. pet. & dictum Inno. in d. c. cõstitut. approbat latè Iaso. s. in d. §. sed istæ. numero 72. quę omnino vide. Sard.

[c] ¶ Fructibus. Ade Felin. in d. c. significantibus. in vj. & vij. col. de lib. ob. alleg. hîc per dominum Iaso.

suis iuribus, & pertinentiis. non facta specificatione illorum iuriũ. 13 ¶ †Quintò ego limito prædictam regulam, vt nõ procedat, quando esset incertitudo, quæ tamen non referret: vt quia de ea possit constare iudici. Hanc limitationem ego colligo ex eo, quod voluit no. Barto. in l. Gallus. in §. si eius. ad fin. ff. de lib. & posth. per illum tex. quòd si reperiatur casus, in quo certum sit actionem competere, sed dubitatur quæ actio, certè eo casu non cogitur actor exprimere actionem, aut vnam actionem eligere: sufficit enim liquere iudici quòd ei competat, quod notate, & ibi videte latiùs per eum. 14 ¶ †Sextò prædicta regula fallit quantum ad interrumpendam præscriptionem: quia admittitur libellus generalis, & incertus quãtum ad interrumpendam omnem præscriptionem, quę posset sub illa generalitate compræhendi. Tex. est, quem dicit Bart. singulare, in l. fi. C. de annali excep. circa quam legem videte ea, quæ traduntur in l. edita. C. de eden. & in c. ij. extra de libel. obl. ¶ †Septimò 15 prædicta regula fallit, & multùm signanter, quando probationes sunt certæ, & specificæ: quia tunc libellus incertus, & generalis concludit ipsi iudici. Istud est, quod in terminis, & in specie voluit singulariter Bal. in repe. l. edita. in repe. Paduana. in xiiij. col. quod no. Veritas tamen huius notabilis dicti multùm pendet ab illa quæstione, an libellus ineptus sustineatur ex apertis probationibus: de quo videte Bal. in d. l. edita. in repe. Padua. in xij. col. post Inno. in c. examinata. extra de iudi. & not. Bar. in l. j. versi. fi. C. de pig. act. & in l. j. ff. si mensor fal. mo. dixe. quamuis pauci eum habeant in illo tit. & in l. j. ff. de iurisd. om. iud. & in l. pe. ff. de iusti. & iu. Canonistæ, [a] vt Innoc. in d. c. examinata. ✻ ¶ †Vltimò prædicta regula declaratur procedere (& notate, quia istud est maximum fundamẽtum 16 in præsenti materia) vt libellus incertus, & obscurus, & generalis non procedat: verum est, si opponatur à parte: si autem non opponatur à parte, multùm bene procederet libellus. Et sic illud, quod dicitur, incerta non debere admitti: verum est, parte opponente. Ea ergo non opponente, non vitiatur processus, si admittantur. l. fi. & ibi no. glos. j. mag. ad fi. C. de anna. excep. & glo. in l. j. in prin. in glo. mag. ff. de edendo. Et illud ibi firmat Bart. in vlti. col. & ibi dicit esse tex. de hoc in d. l. fin. C. de anna. excep. & expressiorem in d. c. abbate sanè. de re iudic. in vj. Et est bene verum, secundùm Ioan. Fab. & Ioan. de Pla. hîc, quòd quamuis petitio incerta, parte non opponente, procedat, tamen debet postea declarari, in quacunque parte iudicij petitum fuerit. d. l. fi. aliâs, secundùm eos, non debet iudex pronuntiare: vt in c. cùm Bertoldus. extra de sen. & re iudi. & in c. cũ dilecta. extra de rescrip. & c. cùm dilectus. extra de ordi. cog. & in c. dilectus. extra de capel. mona. & per doct. vt Inno. in c. certificari. extra de sepul. Addo Barto. in l. si in rem. la j. ad finem. ff. de rei vendi. Et vsque ad quantum tempus possit opponi talis exceptio incertitudinis libelli vel obscuritatis, dixi in §. omnium. col. xix. s. eo. extra gl. in materia libellorum. & ibi etiam posui cautelam, qua vti debet reus in opponenda exceptione, vt simpliciter dicat quòd libellus non procedit, eò quia generalis, & obscurus: nõ autem debet petere declarari libellum: quia hoc modo debet petere declarari libellum: quia hoc modo instrueret actorem: vt ibi latiùs dixi: ibi videatis. ¶ †Ad vnum tamen singulariter aduertite, 17 quòd ibi non tetigi quòd illud quod statim dixi, libellum incertũ, generalem, & obscurum procedere reo non opponente: illud est verum in causis ciuilibus: secus tamen in criminalibus. Vnde si dicerem, Accuso Titium de omnibus maleficiis, quæ commisit: non procederet accusatio, etiam parte non opponente, per l. libellorũ. in prin. iuncto ver. quod si libelli. & quod ibi Bart. ff. de accu. Ita dixit multũ signanter Bald. in l. j. in xiij. col. C. de confessis. De quo etiam per eundẽ Bal. in addi. ad Specu. in tit. de senten. in xx. col. & per Ang. in repetitione l. si vacãtia. in v. char. C. de bonis vacan. li. x. 18 ¶ †Vltra suprà scriptas octo fallentias, si vultis plura alia videre [b] circa hoc, quomodo isti libelli incerti, & generales procedãt, videte multa per Inn. & alios in c. certificari. extra de sepul. & in c. cũ dilectus. extra de ordi. cogni. & in c. cõquerente. extra de offi. ordi. & in c. cũ ad sedem. extra de resti. spolia. & in c. ij. extra de libel. obl. & ibi plenè per dominũ Ant. de But. per Bar. in l. rei appellatione. ff. de verb. sig. & in l. j. in prin. ff. de edẽdo. & in rub. ff. sol. matr. in fi. & in aliis locis, quos j. statim allegabo, & per Bal. & Ang. in l. edita. C. de edendo. & maximè ibi Bald. in repetitione Paduana, in xx. xxj. & xxij. col. & per Ang. in l. fi. C. de annali excep.

¶ Vltra ista volo omnino tangere aliquas vtiles quęstiunculas, quę hîc ponũtur per doctores, maximè per Io. Fa. & Io. de Pla. in quibus vt plurimũ procedã per cõclusiones, & veras remissiones. In primis ergo dubitat Ioan. Fab. 19 hîc, †quid si aliquis petat castrũ cũ suis iuribus & pertinentiis, nunquid procedat talis libellus absq; aliqua specificatione, an verò debeat illa iura, & alias pertinẽtias specificare. Ista est anti qua quęstio, in qua determinat Io. Fa. q̃ nõ requiratur alia specificatio: quia ista petũtur tan quã accessoria, & accessoria nõ debent necessariò in libello specificari: vt c. cùm venerabilis. extra de excep. & in c. cùm ad sedẽ. extra de resti. spo. & dixi s. in iiij. fallen. Et ita etiam simpliciter tenet Io. de Pla. hîc, in ij. col. referẽs idẽ tenere Inno. in d. c. cũ ad sedem. Et pro hac decisione vltra eos etiã bene faceret: quia in istis vniuersalibus procedit libellus incertus absq; specificatione, vt dixi s. in j. fallen. Hanc decisionem reprehendit Ang. hîc, & dicit q̃ videtur sibi cõtra tex. in l. iij. §. armamẽta. ff. de rei vendi. vbi dicitur q̃ scapha, quę est accessoriũ ad nauẽ, separatim venit vendicãda, & de per se, & etiã singula armamẽta nauis: & nõ in vniuerso sunt vẽdicanda. Et per illũ tex. not. dicit ibi Bar. q̃ non procedit libellus, Peto domum cũ singulis massaritiis: sed debẽt specialiter exprimi, vt ibi. Et cũ Bart. simpliciter ibi transit Ang. & Lud. Rom. in l. j. in princ. ff. de edẽdo. [b] Quid tenendũ? Ego teneo cũ decisione Io. Fa. & aliorum s. relata contra Ang. hîc, & vltra s. adducta addo Bald. idẽ tenentẽ in d. l. edita. in repet. Perusina, in xviij. col. vbi formaliter dicit Rota pro libello, quòd ea, quę generaliter veniũt pro actione, vel accessoriè, sufficit generaliter peti in libello: vt, Peto rẽ cũ pertinẽtiis. [c] secundùm Inno. in d. c. cũ ad sedem. & glo. in l. rei appellatio. ff. de verb. sign. & idem etiã tenet idem Bal. in d. l. edita. in repetitio. Paduana, in xx. col. Ibi tamen videtur limitare, vt procedat iste libellus, Peto castrũ cum pertinentiis: quando pertinẽtiæ sunt notorię, per l. cùm pater. §. vicos. ff. de leg. ij. Aliter, secundũ eundem, circa pertinentias debet declarari, iuxta no. in l. forma. ff. de cẽsi. & Inn. in d. c. cùm ad sedẽ. Et q̃ in his, quę petũtur per quandã consequentiã, vel incidẽter, non requiratur specificatio, tenet etiã Bar. in l. j. in princi. in ij. col. ad fi. ff. de eden. Nõ obstat modò tex. in d. §. armamenta. vbi secundùm Ang. scapha, quæ est accessoria ad nauẽ, separatim tamen est vendicãda: quia errat Ang. de Are. q̃ scapha sit accessoria ad nauem: vt est tex. in l. fi. de fundo instructo. vbi legata naui, non venit scapha, quę veniret, si accessoria esset. Nõ obstat illud, quod dicitur de armamẽtis nauis: quia possum respõdere prout respõdet Io. Fa. hîc, in iiij. col. quòd res, quæ per se principaliter petitur, est specialiter designanda, prout erãt ibi armamẽta nauis, quę per se principaliter petebantur: quãuis Bart. ibi in suo summario velit contrarium. Secus autem si aliquid venit accessoriè, vt in terminis nostris [c] & maximè quando sunt accessoria vniuersalis petitionis. ✻ Non obstat decisio Bart. in d. §. armamẽta. quia illa est ambigua, & multi tenent cõtrariũ: vt per Imo. & Pau. de Ca. in l. in summa. in prin. ff. de re iud. & Ang. in l. si in rem. ad fi. ff. de rei vendi. & Pau. de Ca. in l. de pupillo. §. qui nuntiat. ff. de ope. noui nuntia. & per doct. in c. ij. post glos. ibi: extra de libel. obl. Ad ista etiam videte quæ de

[a] ✻ Aduerte, quia Iaso. inculcat in hac fallentia de libello generali, & de libello ineptо quia libellus generalis procederet parte nõ opponẽte, & etiã incertus, dũmodo exprobationibus certificaret, c. abbate sanè. de re iud. in vj. & d. l. fi. C. de ann. exce. libellus verò ineptus non sustineretur, vt videtur casus in c. exami nata. extra de iudi. & clarior tex. in d. l. j. §. j. ff. si men. fal. mo. dixe. & sic decisio Bal. procedit in libello generali & incerto, prout loquitur: secus in libello inepto. Et aduerte, quia Iaso. allegat Barto. in l. j. C. de pign. act. qui nihil dicit, nec etiam Barto. in aliis legibus hîc alleg. præterquã in l. j. §. j. ff. si men. fal. mod. dixe. aliquid scribit; quod multum huic q. conferat. Carcassona Sard.

¶ Procedant. Vide Pau. de Cast. in consi. cxlv. & do. Alex. de Imol. plenè in l. interstipulante. §. j. de verb. obli. & in consil. clxxxj. in secunda parte.

✻ Adde eundem Iaso. in §. omnium. in xviij. col. s. eo. tenentem q̃ talis libellus procedat & vide quæ ibi dixi. Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Inl.j. Et ibidem vide Paul.de Ca. & do. Alexan. de Imol.in l.ij.§. armamenta. de rei vendi. & in consi. cxcvij.in j.col.in secũda parte. vbi ponit etiam de libello generali quando procedit, & quomodo debeat ferri sententia in his, & in vniuersalibus.

b ¶ Libello. Vide Felin. in c. licet Heli. in medio in v. col.de simo. & Fran.Are.in l.vitium.ff.si cer. pe.

c ✱Adde ꝙ pro ista fall.bene facit ꝙ licet aliàs requiratur regulariter cõclusio in libello, vt per Bartol. in l. si prius. in v. oppo.ij.par.ff. de noui oper. nunt. cum similibus. vt latè vidimus ẽ.in §.omnium. tamen si principi offeratur libellus sine conclusione,nõ vitiat. ita notab. voluit Inno.in c.j. extra de lit.cõtest. & cũ refert,& sequitur Ange.in l. omniũ. C.de testa. & idem Iaso.in §. omnium. col. xx. versi.tertiò limitate, &c. ẽ. eod. Carcass. Sardus.

cidit Bar. in l.Titia cum testamento.§. j. per illum tex.ff.de leg.ij. ¶ †An procedat libellus, Peto talem villam.& an procedat libellus si dicam,Peto quod possides in tali villa: non facta alia specificatione.De quo etiã per Ang.[a] in l. j.in princ.ff.de eden.per do. Anto. de Butr.& Ioan.de Imo.in d.c. ij. extra de lib.oblatio.Spe. in titu.de actio. & pet.§.sequitur. versi.quid si peto.in tit.de libel.concep.§. nunc dicendum. ver.iuxta.Et habetis etiam per Ioan. Fab. hîc, in iiij.col.& Ioan.de Plat.in vij.col. & hîc etiã per eos, † an procedat talis libellus,Peto quicquid tibi obuenit ex hæreditate talis.Vel, peto bona,quę tibi obuenerunt à tali: non facta alia speciali mentione.De quo etiam per Inno.in c. significantibus.extra de libel.obl. ¶ †Et an valeat talis libellus, Peto quicquid Perusij possides.ponit Bal.in repe.Paduana.in xx.col.in d. l.edita.& Bar.in l. rei appellatione. ff. de verb. sig. † Et an procedat libellus in hypothecaria: peto te cõdemnari ad relaxandũ mihi omnia bona tua,quæ mihi iure pignoris obligasti.sine alia expresione:habes hîc per Io.Fab.in v. col. & Ioan.de Pla. in vij.col.tenentes ꝙ sic:potissimùm per tex.in l.j. C. communia de lega. vbi pro vniuersali fideicõmisso procedit libellus. ¶ †An autem procedat talis libellus, Peto cãstrum mihi restitui cum restitutione omnium damnorũ mihi illatorũ: non facta alia specificatione damnorum:dicite ꝙ sic secundùm glo. in ver.in modũ exceptionis.& doc. in c. ij. extra de ordi.cog.& Spe.in tit.de libel.concep. §. nunc dicendũ. ver.item peto mihi iustitiã fieri. & Ioan.de Plat.hîc,in vj.col. ¶ †An autẽ procedat libellus talis: peto declarari subiectionẽ & obedientiam mihi deberi ab hominibus talis villæ vel talis castri: & eos mihi condemnari ad præstandũ ea, quæ subditi præstare debent domino suo,absq; alia specifica declaratione:ponit hîc Ioan.Fab.in ij.col.in ver.sed si quis petat subiectionem.& in v.col. in ver. sed si quis petat obedientiã. De quo etiã per Bald. in d.repe. Paduana in xx.col.vbi ponit,si dico aliquẽ mihi subiectũ, an tenear specificare capitula subiectionis,Et an executio instrumẽti generaliter petita in libello ꝓcedat, videte Bal.in l.age.C.de trãsac.& in l.fi.C.de anna.excep. †Et an valeat libellus,si quis simpliciter petat dãna sibi illata resarciri:ponit Bal.in l.j.in ij.col.C.de sentẽ. quæ pro eo, quod interest,proferũtur.& dixi statim ẽ.Et an valeat libellus hoc modo simpliciter formatus,Peto mihi dari legitimã meã: nõ facta declaratione quãta sit.ponit Bal.in l.si quis in suo.in prin.in iij.not. per illũ tex.C.de inoff.test.Et ista sufficiãt. ¶ †Quartò principaliter, & vltimò notate ex hoc tex.in fi.ꝙ quãuis sit actũ corã iudice de incerta quãtitate:ꝙ tamen iudex debet certã ferre sententiã. Et sic not, ex hoc Ang.hîc,ꝙ erit casus,in quo sententia nõ erit conformis libello,cõtra omnia iura,quæ clamant sententiã debere esse conformem libello:vt l.vt fundus.ff.cõmuni diui.&l.fi.C.de fideicom.lib. Sed audite,iudicio meo,non est verũ id,quod dicit Ang. de Are.ꝙ hîc in tex.nostro sententia nõ sit cõformis libello: quãuis enim actũ sit ad incertã quantitatẽ,& iudex certã declaret, per hoc sententia nõ dicitur esse difformis libello. Nã si actor petat simpliciter interesse, & sic agat ad incertã quantitatẽ,& iudex declaret certã quantitatẽ,per hoc sententia nõ erit difformis libello.sed cõformis: quoniã(vt vulgò dicimus)qui declarat,nihil dat,iuxta l.heredes palã. §. si quid post.ff.de testa.Bene sententia diceretur difformis, quãdo iudex condẽnaret in aliquo,quod esset diuersum à petitione: sed hîc condẽnat in eadẽ,istud declarãdo:ergo liquet ꝙ sententia nõ est difformis.Pro clariori tamen intelligẽtia huius notabilis, & suprà dictorũ,reassumo in dubiũ, †an sententia debeat esse conformis libel-

b lob.In hoc procedam per regulam,& fallentias. Facite ergo regulam,ꝙ regulariter sentẽtia debet esse conformis libello.d.l. vt fundus.ff.cõmuni diui.& d.l.fi.C.de fideic.lib.vbi dicit tex.ꝙ stultus est
29 iudex,qui in aliud condẽnat,quã fuerit ab eo petitũ. ¶ †Ista regula
c secundũ Ang.[c] ✱hîc procedit in inferioribus à papa, vel principe: secus autẽ esset in illis,videlicet papa,& principe:quia illi bene possunt ferre sententiã non conformẽ libello, Allegat Archi.in c.ij.de restitu.spol.in vj.Ego addo singulariter Bart. qui istud idem in ter-
30 minis tenet in l. Aemilius.in prin.in vlt.col.ff.de mino. ¶ †Secũdò secundùm Ange. hîc, ista regula procedit in ciuilibus, in quibus fit conclusio cõtra partem. Secus est in causis criminalibus:quia in eis non fit necessaria cõclusio, prout latè dixi in §.omniũ.ẽ. eo. extra glo.in materia libellorũ.quinimò licet concluderetur in criminali, tamen nõ obstante tali cõclusione iudici datur liberũ arbitriũ plus & minus condẽnandi,cognita qualitate delicti,& personarũ.Ita dixit Bar.in l.quid ergo.in §.pœna grauior.in iij.col.versic. venio ad tertiam gl.ff.de his,qui no.infa.& expresiùs, & notabiliùs Bal.vbi latè videte in l.& si seuerior.in iij.col.in iij.& iiij. opp.C. de his,qui not.infa.& sic valebit sententia,licet non fit cõformis libello accusatorio. De quo etiã videte Flor.in d.l. vt fundus.ff. cõmuni diui. sed,iudicio meo, licet ista fallentia sit vera in se, tamẽ non est propriè fallentia ad regulã suprà scriptã, vt aliud sit in criminalibus, quàm in ciuilibus:in hoc,imò etiam in ciuilibus, iudex potest aliter condemnare,quã petitũ fuerit:vt j. dicã in iiij.fallen.Plus enim quã ridiculũ foret, dicere ꝙ in ciuilibus causis iudex semper deberet cõ demnare prout petitũ est in cõclusione: quia sic semper bonũ esset
31 petere magnas summas:quod est fatuũ dicere. ¶ †Tertiò, secundùm Ang.de Are.prędicta regula limitatur,vt procedat in sententia diffinitiua,& cõdemnatoria: secus autẽ est in sentẽtia interlocutoria,quę fertur super emergẽtibus. Itẽ & in condemnãdo iudex potest modificare libellũ. Tex.est in l.cũ is,qui legatũ.ff. de pet.hære. Ita formaliter dicit Bal.in l.fi.in j.col.in ij.opp.C.de fideicõ.libe. Et ꝙ super incidẽti,vel emergẽti valeat sentẽtia non conformis libello,tenuit idẽ Bald. in l.& si seuerior.C.de his, qui no.infa.facit l.
32 ædiles.§.itẽ sciendũ.ff.de ædil.edic. ¶ †Quartò prędictã regulã declarat Bal.in d.l.fi.in j.col.C.de fideic.lib.vt illud, quod dicitur,sententiã debere esse cõformẽ libello,procedat quantũ ad causas petitas ad res adductas,non autẽ quantũ ad conclusionẽ. Nã & cõtra, & præter conclusionem libelli iudex debet sequi acta, & probata, in quibus stat substantia decisionis causæ:vt l.per hanc.C.de temp. appel.& l.scio.ff.de appel.Et hoc liquet: quia in libello concluditur ad cõdemnationẽ,& plerũq; fertur absolutoria. Et hoc idẽ voluit Bal.in l.ij.circa prin.C.de senten.ex peri.rec. Et ex istis verbis Bal. habetis diligẽter notare super qua parte libelli sentẽtia debeat esse cõformis libello. Circa quod videte omnino eundẽ Bal. in l.j.in ij. col.C.si plures vna sententia.vbi dicit ꝙ sententia debet esse cõformis libello in tribus,in re,in causa,& in actione: vt ibi per eũ. Vbi etiã ponit an sentẽtia debeat esse cõformis libello in concomitan-
33 tiis.vt puta,loco, & tempore eũ videte ibi. ¶ †Quintò ego limito notabiliter prędictã regulam ex eo quod voluit notabiliter Bal. in l.pe.C.de senten.quę sine cert.quan. vbi voluit ꝙ licet sentẽtia feratur super non petitis,si tamen sunt de natura petitorũ,vel corre-
34 latiua,vel correspõdentia,& ex eodẽ fonte: quod sufficit. ¶ †Pleraſq; alias limitationes ad prędictã regulã potestis colligere ex verbis Bal.in d.l.fi.C.de fideic.lib.& ex verbis Bal.in d.l. & si seuerior. in iij.col.& iiij.opp.vsq; ad fi,illarũ duarũ opp.C.de his,qui no.infa. Et per ista remaneant expedita textualia. ¶ Glo.in verbo,possibile. diuiditur in duas partes principales. In prima declarat tex.in genere.In secunda in specie. Secunda ibi: quid enim si homo in genere promissus.Illa secũda potest subdiuidi in tot particulas,quot exempla in specie ponuntur ad hunc tex.Partes patent. ¶ In eadem glo. ibi:aut damnum emendari,vel seruum pro noxa dari.Istud exemplum reprehenditur per omnes hîc,vt Io.Fab.in vj.col.& Ioan.de Pla.in penult.col.& Nic.in apostil.tex & etiam in j.oppo.gl.Et contrarium tenuit,& melius glo.ẽ.de offi.iudi.in princ.in glos.fi.super verbo,aut noxam.quia imò in causa noxali nedũ iudex potest,imò debet certã sententiã ferre: quia debet solum condẽnare ad emendationem

dationem damni, cùm solum damnum sit in obligatione, & illud solum peti debeat, vt dixi in §. proximè præcedenti extra glos. in vltimo libello in actione noxali. Datio autem serui pro noxa non est in obligatione: per consequens etiam esse non debet in iudicis condemnatione:sed est in soluendi facultate quantũcunq; iudicati conueniatur:vt l.miles. §.j.ff.de re iudi.& sic sola damni dati emendatio peti debet,non autem alternatiuè: vt dicit glo.nostra,& malè,emendatio damni, aut seruus pro noxa: & consequenter etiam certa sententia super sola damni emendatione ferri debebit. ¶ In fi.glo.notate glo. quæ ponit formã libelli, & sententiæ in petitione hæreditatis de quo latissimè dixi in §. actionum.ẽ.eo. extra glos.in vltimò libello petitionis hæreditatis, quãuis ibi non fecerim mentionem de hac glo. ¶ Glo. in verbo,vel rei. diuiditur in tres partes principales.In prima declarat tex. In secũda illum limitat vno modo.In tertia alio. Secunda ibi:& hoc si certum petitũ est. Tertia ibi:
35 si autem incertum,& certificari potest. ¶ †In ea.gl.ibi:vt C.de sen. quæ sine cert.quanti.prose.l. hæc sententia. habetis ex hac gl. multùm signanter notare, ꝙ quãuis in libello non sit certitudo rei,vel quantitatis petitę, eodẽ modo nec in sententia. Si tamen ex aliqua parte actorum certitudo apparet, illud sufficit ad hoc vt sententia valeat,etiam, quod est mirabilius, si ad illa acta nõ sit facta relatio. Ita sentit glo.hîc,si inspiciatur. Et ex hoc potestis corollariè notare quòd in dubio sententia refertur ad acta. ¶ †Pro clara tamẽ in-
36 telligentia,& veritate huius glos. faciamus aliquos casus per viã distinctionis. Aliquãdo enim iudex in sententia se refert expresè ad aliqua acta,& in illis actis,ad quę refertur sententia, reperitur certa quantitas:& iste casus est indubitatus,ꝙ sententia valet, non habita distinctione, ad quæ acta sit facta relatio. Aliquando iudex se refert ad acta,in quibus non reperitur certa quantitas: & iste casus est etiã indubitabilis ꝙ sententia non valet.d.l.hæc sententia. Et est ratio in promptu: quia quãdo non apparet de certa quãtitate, nec in sentẽtia,nec in actis,ad quæ refertur sentẽtia, tunc iudex dicitur pronũtiare de eo,quod sibi non liquet, & sic sine cognitione: ergo per consequens non valet sententia.l.prolatã.& quod ibi Barto.& doc.C.de sen.& interlo.om.iud. Aliquãdo, & tertiò, iudex simpliciter fert sententiam, & non refert se ad acta: vt quia simpliciter dicit:Condemno te ad id,quod debes: & tunc est magnũ dubium an valeat talis sententia. Et in hoc puncto glo. variarunt. glos.in l. hæc sententia.la j.in ver.solue.C.de sen. quæ sine cer.quant. tenuit quòd talis sententia nõ valeat,etiam si in actis certa quantitas contineatur:per l.quid tamẽ. §.Pomponius.ff. de arbi. Et pro hac opi. potest adduci fundamẽtũ,quod facit Io.Fab.hîc,in vj.col. Nã acta, & attestationes vt plurimùm sunt dubiæ:& ratione incertitudinis debet sententia vitiari. Contrariam sententiã, ꝙ imò talis sentẽtia valeat,tenuit glo.in d.§.Pomponius.& idẽ etiam tenuit glo.nostra hîc.Et pro hac parte bene facit tex. in c. cùm venerabilis. extra de excep.& ibi Inno.tenet hanc partẽ,secũdùm quòd refertur per Io. Fab.& Io.de Pla.hîc.Bar.autẽ in l.ait prætor.§.j.ff. de re iudi.& in d.l.iij.C.de sen.quæ sine cer.quan.cõcordat has glo.no. distinguendo,ꝙ aut certa quantitas reperitur in actis probatoriis,& fidem facientibus,vt in instrumentis,in confessionibus,in dictis testium: & tunc sententia valeat,& videatur condẽnatus in his,quę continentur in illis actis.Et ita procedat glo,in d.§.Pomponius.& gl. nostra hîc.Si verò non contineretur certa quantitas in actis probatoriis, sed assertoriis,vt in libello,vel positionibus: & tunc sententia esset nulla:quia non apparet certa quantitas. Et ita loquitur glos.in d.l. iij.Et ꝙ glo.nostra loquatur in terminis primi membri Bart.apparet:quia præsupponit quòd incertitudo erat in petitione, & etiam in sententia:sed in alia parte actorũ certitudo apparebat. ergo glo. nostra propriè loquitur in terminis Barto, quando certa quantitas continebatur non in actis assertoriis, vt in petitione,sed in aliis actis.Et in istis terminis, quando fit relatio ad actus probatorios, cessat fundamentum Ioan.Fab.ẽ. relatum: quia tunc bene fit relatio ad id, quod est certum.Et cum ista distinctione tenet etiã Bald. & Imol.in d.l.ait prętor.§.i.& Bald.Ange.Salic.& Floria. in dicta l.iij.C.de sen.quæ sine cer.quant.Et ista est mera veritas: quamuis Raph. Cuma.in dicta l.ait prætor.§.j. studio potiùs contradicendi quàm quòd aliter se habere veritatẽ cogno- a
sceret,contradicat Barto. & eius opi. dicat hîc Ange.veriorem: quãuis postea subiiciat quòd in practica seruaretur opi.Bart.& etiam tenet do. Anto. de But.in c. cùm venerabilis. extra de except. de quo etiam videte Ioan. de Imol. in l.in summa.in j.col.ff.de re iudic.& in c.illa. in fine. extra de accusa. ¶ Iuxta suprà dicta Ang. hîc format aliquas succedaneas quæstiones, in quibus ego procedam conclusiuè, & per remissiones:quia satis erit. Quærit ergo in
37 primis: † quid si iudex dixit in sententia, Pronuntio in omnibus, & per omnia vt pronuntiauit talis iudex in tali causa: an valebit talis sententia? Communis opi. se habet quòd non: quia hîc non fit certificatio per relationem ad acta eiusdem instantiæ. Et ita tenuit Specu.in titu.de sen.§.qualiter.versi. sed si iudex. & ibi etiam sequitur Ioan. And. in addi. & sequuntur Ange. & Imol. in l. si conuenerit.ff. de re
38 iudi.& Ange.hîc. ¶ †Quid autem si iudex in sententia se expresè retulerit ad quoddam instrumentum,quod non fuerit in causa productum:an sententia valeat? vide Bal. & Salic.tenentes quòd sic, in d.l.ij.C. de sen. quæ sine
a cer.quant.quos repræhendit Ange.[a] ✱ hîc: & vltra eum videte omnino Ioan. And. in addi. Specul.in titu.de senten.prola.§.qualiter.versiculo quid si iudex. dominum Anto. de But. in c.cùm venerabilis.extra de reli.domi. & per eundem in c. cùm venerabilis. extra de excep. & per Innoc.ibi: & Bal.in l.j.in fi.C.de senten. ex peri. rec. ¶ Quærit succesiuè Angelus de
39 Are.hîc,† quid si iudex dixit in sententia,Condemno,si est probatum: aliàs absoluo: an valeat talis sentẽtia? Communiter tenetur quòd sic,dummodo adiiciatur: aliàs absoluo. secus si simpliciter esset dictum,si est probatum: quia cùm exponatur Si,id est, quatenus est probatum,vt l. Stichum qui meus erit.in princip. & quod ibi Barto. & alij.ff. de leg. primo. sequeretur quòd si esset pro parte probatum,& pro parte non, quòd esset cõdemnatus in partem tantùm, & in alia parte nihil esset iudicatum: vnde non valeret sententia:vt l.in hoc iudicio.ff.fami.erc.latè Bal. in l.j.C.si aduer. rem iudi. Et ita latè per multa tenet Barto. in d.l. ait prætor.§.j.& doct.in d.l.iij.C.de senten. quæ sine cert. quanti. & Ange. hîc. ¶ Et circa hoc videte in simili Barto. & Bald. in l.
40 cùm iudex.C,de senten.& interlo.om.iud.vbi quærunt † an valeat talis sententia, si iudex dicat hoc modo: Condemno reum actori, si probauerit intentionem suam: & sic per verbum futuri temporis probauerit. De quo etiam videte Specu. in titu. de senten.§.j. versic. quid etiam. Ange. & Imol. in l. qui Romæ.§. Augerius.& Paul,de Cast.in l.continuus.in princ.ff. de verborum obliga. & dicit Barto. in dicta l. ait prætor.§.j. quòd huiusmodi sententiis, & hac cautela taliter pronuntiandi,solent vti iudices, quando vident quòd tempus instantiæ eis labitur,vel quando sunt iudices imperiti,& crassi,& non intelligunt an sit probatum,& nesciunt quomodo debeant ferre sententiam.Bal.alibi in l. cùm iudex.C. de senten.
41 & interlo. omniũ iudi. dicit quòd † quando iudex non potuit examinare acta causæ propter temporis breuitatem, cautela est quòd pronuntiet hoc modo: Absoluo reum,si apparet ex probationibus factis,eum esse absoluendum:& condemno,si apparet condemnan-
42 dum.& valebit talis sententia. Et eodem modo dicit Bald. † quòd si iudex ex forma statuti adstringitur ad pronuntiandum certa die secundùm consilium sapientis, & sapiens nondum tradiderit consilium,poterit pronuntiare hoc modo. Pronuntio secundùm con-

a ✱ Adde ꝙ declarãdo conclusionẽ Bald. prout eam in d.l.iij. Sali.declarat, mihi eius opi. veridica videtur, per text.in l.ait prætor.§.j.ff. de re iud. Nam ex quo in actis mentio habetur de illo instrumẽto, puta si dixerim, Peto centũ,quæ Titius mihi in suo testamento reliquit: vel quid simile,& iudex pronuntiauerit mihi soluenda esse,quę Titius in suo testamẽto reliquit: satis dicitur certa sententia: vt d. l.ait prætor.§.j.& dicit implicite. in actis illud instrumentũ contineri (quãuis Ange. hîc in iij. col. istud neget) & si aliter in processu testamentum non fit insertum, & potest fieri ꝙ iudici de illo fuerit facta fides, & ostensio sine insertione prout vidi sępius practicari in curia illustrissimi pro regis regni Sardiniæ:& sic dicetur iudici tanquã iudici cõstare. Et nõ obstabit l. illicita.§. veritas.ff. de off.præs. & in dubio interpretamur vt res pot[i]ª valeat,quã pereat.l. quoties. ff. de verb. oblig. Carcassona Sard.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Ferendum. Vide do. Alex. in consi. clxxxvij. in vlti. col. in vlti. dubio principali. in secunda parte. vbi etiam ponit quid si dicatur in sententia, pronũtio, prout talis pronuntiauit.

b ¶ Sententiã. Quomodo & quando incertitudo vitiet sententiã, vide do. Alexan. de Imo. in cõsi. 100. in pe. col. in quarta parte. vbi ponit de incertitudine resultãte propter alternatiuam positam in ea.

c ✻ Adde q ita in facto meo ꝓprio fuit obseruatũ in curia serenissimi regis Arragonũ Caroli nũc v. imperatoris. Et ratio est in promptu: qa si libellus admittitur incertus in huiusmodi accessorijs: vt §. j. insti. de offic. iudi. & §. vidim⁹. in iij. col. ergo & sententia, quæ debet esse cõformis libello. l. fi. C. de fideicom. liber. cle. sepe. de verb. signifi. Carcassona Sardus.

filium ferendũ. [a] ¶ Subdit etiam no. Bal. ꝙ in perplexis excusatur iudex, si non pronuntiat clarè, sed dimittit sub dubio actorũ. Alibi dicit Bal. in l. peremptorias. in iiij. col. versi. quæro, iudex tulit sententiã. C. sen. rescin. non posꝙ quòd si vrgeatur iudex pronuntiare propter
4 tempus instantiæ, seu tempus statuti, seu legis municipalis, Condemno in centum, reseruata tibi exceptione solutionis. De quo videte ibi latiùs per eũ. & eundem de materia in l. idem Pomponius scribit, si de meis. §. j. ff. de arbi. & in addi. ad Spe. in tit. de sen. in iiij. col. & etiã in
44 vij. col. ¶ † Aliã notabilẽ cautelam dat Innoc. in c. j. de confirma. vti. vel inuti. quã refert, & sequitur Ang. in d. l. ait prætor. §. j. ꝙ iudex absoluat partes ab obseruatione iudicij, & adijciat in sententia causam: quia sibi de causa nõ liquet. l. properandũ. §. & si quidem. C. de iud. Et ista cautela est magis in communi obseruatione. Ad ista videte no. Bal. in l. j. in pe. col. secundùm bonas lec. C. qui accu. nõ posꝭ. vbi notabiliter ponit, quãdo opponitur exceptio falsi contra testes, & iudex non habet plus de termino, ꝙ debet pronũtiare: saluo, &c. vt ibi per eum. Ad ista etiam videte Bal. in l. ab eo, in pe. col. C. quomodo & quãdo iudex. vbi ponit de iudice dubitante propter varias probationes hincinde, & statutũ municipale cogit eũ pronuntiare: quid debeat tũc iudex facere. Et videte etiam Bal. in auth. sed si quis. C. de secun. nupt. & omnino Ang. in l. iudex posteaquàm. ff. de re iudi. Videatis etiam Bal. in l. si ideo. iuxta prin. per illum tex. C. de his qui. vt indig. vbi ponit an excusentur iudices, qui non potuerũt
47 ferre sententiã intra tempus statuti. ¶ † Nunquid autem valeat ista sentẽtia, Condemno te ad restituendas res, quæ tibi obuenerunt: tenuit ꝙ non, in c. significantibus. de libel. obla. & sequuntur Bal. & Ang. in l. fi. in pe. col. C.
46 de anna. exceptio. ¶ † Et an incertitudo temporis, vitiet sententiam: [b] puta si iudex dicit, Relego te ad tempus: & nõ dixit ad quãtum? Tex. est no. ꝙ non vitiatur sententia, in l. fine præfinito tempore. ff. de pœnis. & ibi est tex. sing. & mirabilis ꝙ dicendo simpliciter ad tẽpus, intelligitur eũ relegasse ad decenniũ. Et dicit ibi Bar. ꝙ illa est notabilis, & singularis lex, & ꝙ fortè nõ reperietis sibi cõcordantem. Et ꝙ ille tex. nõ sit alibi, tenet etiam Bal. in l. j. C. de postul.
47 ¶ † Quid autem sit in sententiis criminalibus, quando pœna personalis ponitur in cõditione, si nõ fuerit soluta pœna pecuniaria: vt quia iudex dicat Condemno te ad centũ: quæ si nõ solueris intra tantum tempus, mando ꝙ patiaris talem pœnam: an valeat talis sententia? Bal. tenet ꝙ sic, dicens ꝙ ita practicatur in l. cùm iudex. ad fi. per glo. no. ibi. C. de sen. & interlo. omnium iudi. & idem tenet Bal. in l. iij. in pe. col. C. de insa. De quo etiã per Ang. & ibi latè Imol. in l. ij. C. de publ. iudi. quãuis in contrarium faciat, quod volunt Bar. & Bal. in l. j. C. de fisca. vsur. lib. x. arg. illius legis, cũ glo. vbi dicunt illũ tex. facere contra rectores ciuitatum, qui in eorum sententiis cõdemnatoriis iubent solui intra decem dies ad pœnam quadrupli, vt talis adiectio pœnæ nõ valeat. Vide tamẽ quod postea ibi subdit Bar. & Ang. in l. nemo carcerẽ. circa princ. C. de exac. trib. lib. x. Videte etiã quod dixit no. Bar. in l. quid tamen. §. item si arbiter. per illũ text. ff. de arbi. vbi dicit se aliàs dixisse in quæstione
48 de facto, † ꝙ si arbiter condemnauit aliquẽ ad soluendũ centũ intra decẽ dies, & si intra decem dies nõ solueret, eum condemnauit ad trecẽta: ꝙ talis sententia nõ valet quo ad illa trecẽta. Eodẽ modo, secũdùm Bar. si dicat: Si nõ dederit hinc ad mẽsem, quod soluat tãtùm nomine alimentorũ. ꝙ etiã nõ valet. ¶ † Quærit etiã Ang. de
49 Are. hîc, quid si iudex dicat, Condẽno Titiũ in cẽtũ, saluo eo, quod j. dicã: nũquid talis sententia valeat. Et refert Bar. in d. l. iudex posteaquàm. ff. de re iudica. videri velle quòd nihil valeat talis reseruatio facta post verbum, Condemno: quoniã dicendo, Condemnamus, vel absoluimus: statim est functus officio suo. d. l. iudex posteaquã. ideo non potest postea aliquam reseruationem sibi facere: quia illã sibi faceret vt priuatus, non vt iudex. Ex quo infert Bar. contra id, quod communiter faciunt assessores, qui in eorum sententiis dicũt
50 in fine: Saluo semper, & reseruato, † quòd si præsens sententia esset in plus, vel minus, quàm requireretur ex forma statutorũ, hãc sententiam nostram ad formam statutorũ redigimus. quòd talis clausula nihil operatur. Est verũ quòd Ang. hîc tenet contra Bar. quòd imò talis reseruatio aliquid operetur, & valeat. Allegat ad hoc in terminis glo. valde not. in l. item Labeo. §. j. in glo. parua, in ver. purè. ff. fami. erc. † quæ vult sententiam tenere, si iudex dicat, Pronuntio sic, saluo tamen eo, quod j. dicetur. De hoc puncto videte Imo. latissimè distinguentem in d. l. iudex posteaquã. ad cuius distinctionem me remitto: & eam formaliter refert, & sequitur Ange. de Are. hîc: de quo etiam videte per Bar. in l. moris. §. fi. ff. de pœn. & Bal. in l. iij. in pe. col. C. de insa. & in l. si quis filio exhæredato. §. fin. ff. de iniust. rup. & in l. non dubiũ. C. de legi. & not. in l. terminato. in j. col. C. de fruc. & lit. expen. & in l. certa. in fi. C. quando prouo. non est necesse. & in l. quid ergo. §. pœna grauior. in pe. col. ff. de insa. & Salic. in l. ea quidem. in iij. col. vbi tenet cum Barto. C. de accus.
51 Ad ista etiam videte quod not. Bald. in auth. interdicimus. in fi. C. de epis. & cle. vbi ponit, † si iudex aliquem condemnauit ad certam pœnam ratione certi delicti, an possit reseruare potestatem minuendi illam pœnam suo arbitrio. Accedant etiam quę traduntur per Bar. & alios post glo. ibi in l. terminato. C. de fruc. & lit. expen. de reseruatione petitionis expensarum: item & de earum taxatione (de quo etiam per ipsum Bar. in l. Paulus. la. j. ff. de re iudi. & Bal. in authen. generaliter. in vj. col. C. de epi. & cle.) Et an condemnationem reseruationis fructuum possit iudex facere, ponit Bald. in
53 l. terminato. in j. col. C. de fruc. & lit. expen. ¶ † Vltimò pro nunc dubitatur, nunquid valeat talis sententia, Condemno te in cẽtum, nisi intra centum dies probaueris te soluisse. Spec. & Ioan. And. in titu. de senten. §. species. ver. quid si iudex præcepit. tenet singulariter quòd sic: quamuis, secundùm eos, tutius sit illud tempus expectare: per c. suborta. extra de re iud. Suprà dicta omnia procedunt
54 in sententiis ferendis super principali. † Quid autem in sententiis ferendis super accessorio, an possint incertè proferri? Io. Fab. in pe. col. refert docto. iuris Canonici tenere quòd valeat sententia incerta super accessoriis, reseruata sibi taxatione, & declaratione. Et dicit quòd istud sequuntur, & obseruãt omnes curiæ: [c] ✻ & propterea, secundũ eum, iudex potest condemnare in fructibus, & expensis, reseruata taxatione: & eodem modo in dãnis, & interesse: & in quibuscunq; casibus, vbi aliqua accessoriè petuntur. Et hoc dicunt esse expressum in c. inter dilectos. extra de dona. & in c. ex insinuatione. extra de procu. & in l. cũ propria. in fi. C. si quis alte. vel sibi. quãuis, secundũ eum, securius esset condẽnare in certa summa, vel quantitate, negotio priùs examinato: sicut & leges ciuiles videntur velle in expensis, qui primò debẽt taxari, & postea iurari, & postea condemnari. §. oportet. in authen. de iudi. Ego addo Bart. in l. terminato. ver. venio. ad quęstiones. C. de fruc. & lit. expen. vbi singu. & fortiùs voluit valere sententiã condemnationis expensarũ incertam, etiam sine reseruatione taxationis, quãuis dicat cõmunè esse practicã ꝙ reseruet sibi taxationẽ: & ibidem sequitur Bal. qui vult hoc esse verũ in omnibus accessoriis. De quo etiam videte Imol. in c. finem litibus. extra de dol. & contu. & Bal. in addi. Spec. in titu. de
55 senten. prola. in xiij. col. & Ang. in l. si homo. ff. de re iud. ¶ † Vltimò, vt nihil omittatur, tangit hîc Ang. quid si iudex dicat in sententia hoc modo: Talem reum absoluimus, & victum victori in expensis. (omisso verbo, Condemnamus.) an talis sententia sit nulla? Bart. in l. præses. C. de senten. & interlo. om. iudi. tenuit quòd sit nulla, nec suppleatur verbum, Condemnamus, omissum. Motus per aliqua, de quibus ibi per eum. Et idem tenent Bald. & Ange. in l. j. §. finautem. per illum tex. ff. de hære. insti. Iud. Rom. in l. j. ff. de re iud. & Inno. in c. quoniã cõtra falsam. extra de proba. Contrariũ tenuit Bal. sibimet cõtrarius in l. errore. C. de testa. quẽ sequitur ibi

Paul.

Paul. de Cast. alleg. etiam Bar. sibi contrarium in d. l. j. §. finautem. ff. de hære. insti. Sed certè prout etiam dicebat hîc Ange. de Are. & bene, Bart. potest multùm bene à contrarietate saluari: quoniam Bart. in d. l. j. §. finautem. Posuit plura verba, & alia, quæ non posuit in d. l. præses. per quæ potest suppleri verbum, Cõdemnamus: nam in d. l. j. §. finautem, præsupponit Bart. iudicem sic formaliter dixisse: Reum absoluimus, & victum victori in expensis legitimis, taxatione nobis, & successoribus nostris reseruata. Sed in d. l. præses. Bart. non posuit illa verba, Taxatione nobis, & successoribus nostris reseruata, sed tantummodo dixit: Reum absoluimus, & victum victori in expensis. Vnde in primo casu per illa verba, taxatione nobis, & successoribus nostris reseruata. suppletur verbum, Condemnamus. cùm aliàs non posset fieri condemnationis reseruatio: quod verbum non potest suppleri per alia verba Bart. quãuis potest adaptari verbum, Absoluimus, sicut verbum, Condemnamus. & ideo sententia nulla. & hoc videtur mihi mera veritas, quantum ad saluandum Bartol. à contrarietate. Quid autẽ tenendum sit in principali puncto. j. videbimus. Ioan. verò de Imo. in d. l. j. §. finautem. dixit quòd vtraque pars potest sustineri, & ꝙ talis sententia valeat, & quòd non valeat. Ipse verò Ioannes de Imol. in dicta l. iudex posteaquàm. in iiij. col. ver. item potest dubitari quid si iudex. ff. de re iudi. arguit ad partes: postea à subdit ꝙ quamuis opi. Bart. in d. l. præses. sit de iure verior, & quòd fortius de iure seruaretur in practica, quòd tamen alia opi. Barto. est equior, & de iure sustentabilis, attenta verò simili mente sententiantis. Item quia sententia expensarum sui natura est interlocutoria. Allegat not. in l. Paulus. ff. de re iudi. & est glo. in l. quod iussit. in princip. in eod. tit. & sic in eius prolatione non requiritur tanta solennitas quãta diffinitiua, cùm possit proferri verbo dummodo ad scripturam redigatur: vt not. glos. & doct. in l. ij. ff. de app. & dicam j. in vltima glo. Et sic in casu prædicto præsumitur plus dictũ, & minus scriptum. Itẽ & fauere debemus, vt res potiùs valeat, quàm pereat: vt l. quoties. ff. de reg. iur. Hanc vltimã secutus est etiã Rapha. Cu. in d. l. j. §. finautem. & ipsam comprobat ex no. doctrina Bald. post Nic. de Mata. in l. errore. C. de testa. vbi no. voluit quòd etiã vbi scriptura est de solennitate actus, sufficit quòd in scriptis tale verbum expri matur, per quod aliud subintelligatur ex mente disponentis: arg. in d. l. j. §. finautem. Et in casu nostro satis de mente iudicis cõstat, quod debet suppleri verbum, Cõdemnamus, cùm dixerit victum victori in expensis. Mihi autem in hoc puncto placet concordia ad Bar. §. data: ex qua teneo cõtra istos nouissimos Imo. & Cuma. ꝙ vbi iudex solùm diceret Reum actori condemnamus, & victum victori in expensis. nec plus diceret: quòd sententia esset ipso iure
a nulla. [a] ✻ Nec obstat fundamentum Imo. quia sententia expensarum sui natura est interlocutoria: quia fateor, dum dicebat quòd interlocutoria in sui prolatione nõ requirit necessariò quòd proferatur in scriptis: respondeo, illud esse verum, quando esset lata de per se: sed hîc erat lata simul cum principali diffinitiua necessariò requirẽte scripturam. Vnde quomodo possumus dicere quòd ista interlocutoria simul lata non requireret scripturã, quicquid ipse dixerit. qui ad hoc conatur respondere? Non obstat fundamẽtum Cuma. contra Bart. §. authenti. Bald. quòd vbi scriptura est de solennitate actus, sufficiat tale verbũ in scripturis exprimi, per quod aliud subintelligatur ex mente disponentis: quia respondeo, illud esse verum, quando ex verbis expressis aliud necessariò subintelligeretur: prout est in terminis Bar. in d. l. j. §. finautem. nec fuit dictum, Taxatione nobis, & nostris successoribus reseruata. ex quibus verbis expressis necessariò subintelligitur tacitum verbum, Condemnamus. secus. est autem quando ex verbis expressis aliud necessariò non intelligeretur: prout est in terminis Bart. in dicta l. præses. quãdo dictum est, Victum victori in expensis: quia per hæc verba necessariò nõ subintelligitur verbum, Condemnamus. cùm etiam ita possit intelligi verbũ, Absoluimus. Et sic hoc fundamentum Cuma. ita declaratum multum bene faciet pro cõcordia Bar.
56 quàm §. feci. Et credo quòd ista sit pura veritas. † Nunquid autem si iudex dixerit, Condemno in expensis, quas iurabit actor: an valeat talis sententia? habetis glos. not. quòd sic, in l. cùm iudex. C. de
a senten. & interlo. om. iudi. & vide Bal. in l. terminato. ad fi. C. de fruct. & lit. expen. & ibi ponit an tũc actor teneatur statim iurare. ¶ † In
57 eadem glossa ibi: vt si peto interesse. habetis ꝙ interesse, etiam incertũ, peti potest in libello: & consequenter quòd vbi agitur ad interesse, quantitas non debet certificari, aut declarari, in libello. Et idem tenuit glo. secundùm quod ibi ponderat Bart. in l. certi condictio. in prin. in gl. super ver. ex certo. ff. si certum petatur. Vltramonta. vt Ioan. & Pet. hîc, & in l. vnica. C. de senten. quæ pro eo, quod interest, profe. & ibidem Cy. tenuerunt contrarium: & maximè quando interesse principaliter petit, & est de præterito: quo casu dicitur esse certũ, cùm illa sint certa, quæ per rerũ naturã certa sunt, quamuis penes agentes sint incerta. l. rèspicien
b dum. & l. cùm ad præsens. ff. si cer. pe. & §. conditiones. §. de verb. obli. ltẽ interesse præteritũ est certum penes testes, qui de illo habẽt deponere: aliàs non posset probari. Et hanc eorum opi. fundant per multas leges, & rationes, quas adducit Io. Fab. hîc, in iij. col. & Nic. de Neapo. in ij. oppo. gl. Sed Bart. & cõmuniter. doct. saltem Citramon. in d. l. certi condictio. in princ. in penul. col. & pleniùs in l. stipulationes nõ diuiduntur. in prin. in x. & vlti. q. vbi latissimè. ff. de verb. oblig. & cõmuniter doct. in d. l. vnica.
C. de senten. quæ pro eo, quod interest, tenent opi. glos. nostræ potissimùm per text. apertum in l. iij. in fi. C. de inuti. stip. Item ratione inuincibili: quia quotiescunq; declaratio alicuius incertitudinis non est in potestate actoris, admittitur libellus incertus: prout latè dixi §. in ij. no. in ij. fal. sed sic est quòd declaratio interesse nõ
c est in potestate actoris, sed iudicis: vt d. l. vnica. C. de senten. quæ pro eo, quod interest. & hîc in gl. ergo non cogitur actor illud limitatum ponere in libello. Ad fundamentũ Vltramon. & eorum leges, & rationes, respondete, prout respondet formaliter Bar. in d. l. stipulationes nõ diuiduntur. in x.
58 & vlti. quæst. Et vltra ista, † si vultis videre ad interesse dicatur certum, vel incertum, & qua actione petatur, & qualiter in iudicium deducatur, & qualiter formetur in eo sententia, videte Spec. in tit. de fruct. & interes. §. viso. in versicu. qualiter. in ver. sed quomodo. & in ver. sequen. in titu. de senten. §. qualiter. ver. itẽ debet. & ver.
b sequen. Et hoc refert Nic. de Neap. in j. q. extra glo. [b] ✻ ¶ † Qualiter autem probetur interesse: [c] quia glossa hîc dicit quòd debet
59 c interesse coram iudice probari: videte Bartolum in dicta l. vnica. in penultima columna. in quinta quæstione princip. in versiculo modo restat videre de quinta & vltima quęstione, &c. vsq; in finem. & ibidem Baldum in quinta columna. ver. quæro quomodo probetur interesse. cum ver. sequenti. Et illud perpetuò notate, quòd quamuis interesse sit probatum per vnum testem, non tamen poterit deferri iuramentum in supplemẽtum probationis. Ita voluit singulariter Baldus in dicta l. vnica. ad finem motus, quia in isto genere probationis ratio testis procedit per viam industriæ, non per viam sensus corporalis: & ideo non est ita liquida probatio,
d quamuis contrarium videatur voluisse ipsemet Baldus [d] ✻ in eadem l. in viij. columna. in xv. oppositione quæ incipit, modò contra hoc oppono de quo etiam ibi per Salice. in vlti. col. ¶ In fi. gl. be
60 ne dicit. ¶ † Gl. in ver. sententiã. quæ est fi. In fi. habetis quòd quãuis regula sit quòd regulariter sententia debeat in scriptis proferri, & sic de scripti recitatione: fallit tamen in quatuor casibus, de quibus, hîc per glo. Nonnullos alios casus fallentiales videte per gloss. in c. fin. de re iudic. in vj. & in c. Albericus. extra de testib. & quosdam alios ponit do. Abb. Panormita. in cap. j. extra de libel. obla. vltra

quos

a ✻ Aduerte ꝙ forsan fuit error impressoris: qa hæc verba sententiæ ita formata, prout posuit lasꝑ fectũ sensum demonstrant, videlicet, reũ actori cõdẽnamus, & victum victori in expensis. nec egẽt subauditione: vt est bonus tex. in l. j. in prin. ff. de publi. ibi quòd ve familia publicanorũ, &c. Et istiusmodi sententiæ ꝙ valeat talis sententia, expresse firmat Bar. ad fin. d. l. præses. C. de senten. ideo concipe verba vt §. in penul. q. fuerunt concepta. Carcassona Sardus.

✻ Vide eundẽ Iaſ. in d. l. certi conditio. col. pe. tenentem interesse. fore petendum per incerti cõditionem, & in col. fi. tenet libellum incertum etiam debere admitti ꝙ rationes, de quibus hîc per doctor. & ibi per Bar. Sardus.

¶ Interesse. Vide etiam quæ ad hoc habẽtur per Feli. in c. sacro. ad finẽ. de senten. excom.

d ✻ Et contra dictũ Bal. facit decisio Bar. in d. l. vnica. in finalibus verbis. Sardus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Scriptura. apud Rotam ccccxiij. aliàs ccccxxxvj. decisio.

b ✻Nec glo. nihil facit: ideo vide bonam glo. in c.fi. in ver. definitiua. de re iudi. in vj.

c ✻Non est in rerum natura.

d ✻Aduerte, quia tex. in d.c.i. extra de plus petitione loquitur secũdùm terminos §. nostri, & non secũdùm terminos d. l. vnicæ. Sardus.

quos ego addo illum notabilem & singularem casum, quem habetis in l. fi. circa fi. & ibi glo. fi. C. de priui. schola. lib. xij. vbi tenet sin. Bar. post glo. not. ibi, q̃ de consensu partiũ sententia potest ferri sine scriptis: & sic q̃ illa solennitas sententiæ ferẽdæ in scriptis potest remitti cõsensu partium. Item addo aliũ singularem casum, scilicet in sententia quæ profertur in præsentia principis: quia in illa non requiritur q̃ sententia feratur de scripti recitatione. Ita dixit sing. Spe. in tit. de senten. prola. §. iuxta. ver. non valet, etiam si est lata. De quo videte etiã per Ioan. And. in c. in causis. extra de re iudi. & Bal. in l. fi. C. de legi. & in c. j. de no. for. fideli. in vsi. feu. Item fallit in sententia lata in causa matrimoniali, in qua nõ requiritur scriptura, sed testes sufficiunt, secundùm Innoc. in d.c. Albericus. extra de testi.

¶ Vltimò pro nunc fallit in interlocutoria, in qua in sui prolatione nõ requiritur de necessitate scriptura: [a] vt est gl. no. in l. ij. & ibi doc. ff. de appel. Bar. in l. ij. ad fi. C. de sen. ex peri. recitan. & in l. nec quicquam. §. vbi decretũ. in j. col. ad fin. ff. de offi. procon. & leg. & Bal. in l. fin. C. de sen. ex peric. reci. Imo, in l. j. §. libelli. ff. de appel. & circa hoc vide in specie Bal. & Ang. & Imol. in l. patris & filij. ff. de vulg. & pup. vbi in specie dicunt q̃ condemnatoria expensarum, cùm sit interlocutoria, nõ requirit scripturam. Idem tenet Bal. in l. ij. in iij. col. C. de fru. & lit. expen. & videte glo. sing. in c. fin. super verb. [b] ✻ Ioannes. de elec. in vj. Eodem modo dicit Bar. in l. Titia. ff. de accu. q̃ sententia lata ab obseruatione iudicij nõ requirit scripturam, quia est interlocutoria. Eodem modo sententia lata super incidenti, vel emergenti, non requirit scripturam, secundùm Bald. in l. si defendere. [c] ✻ ff. de admi. tut. & idem in præcepto, quod fit in confessum ante lit. conte. iuxta l. fi debitori. cum glo. ff. de jud. Ita singu. Domini. de san. Gemi. in d.c. fin. de re iudi. lib. vj. & Ioan. de Imol. in d.l. patris, & filij. ff. de vulg. & pupil. Et per ista remaneat expeditus præsens §.

LAVS DEO.

1 *Plus petens in libello qua pœna olim puniatur. 2. 3.*
4 *Minori an restitutio detur aduersus plus petitionem in libello suo positam.*
5 *Error facti quòd iustus esse dicatur, qualiter intelligatur.*
6 *Ignorantia in facto alieno, quibus casibus non toleretur cum tribus seq.*
10 *Petens ante tempus qua pœna puniatur. & nume. sequen.*
12 *Restitutionis in integrum cõcessio an cognitionem causæ requirat, & an sit delegabilis.*

§. Si quis agens.

Hunc §. continuat ad præcedentes, & satis ineptè Io. de Plat. hoc modo: Dictum est s̃. in §. tripli. quòd plus petens punitur in triplum: nunc autem in hoc §. declarat Imperator quot modis dicatur quis petere plus. Melius est ita continuare, secundùm Nico. de Neapo. hîc: Dictum est s̃. in toto isto titu. de act. qualiter quis intentet: verùm quia eas aliquando intentat vltra quàm sibi debeatur, idcirco vt videremus qua pœna puniat[ur] ille, qui plus debito petit, & quot modis quis plus petere dicatur, positus fuit iste §, per quem ista declarantur vsque ad §. si minus. Et diuiditur in tres partes vsque ad §. si minus. Primò ponitur qualiter plus petens olim puniebatur. In secunda declarat quot modis dicatur quis plus petere, & vnumquenque modum declarat. In tertia ponit pœnam iuris noui, quæ imponitur plus petenti. Secunda ibi: plus autem quatuor modis. Tertia & vltima ibi prope fin. & hæc quidem antea in vsu fuerant. & hoc dicit generaliter vsq; ad §. si minus. ¶ † Plus petens in libello olim cadebat à causa. hoc primò. Et plus dicitur quatuor modis, vt hîc declaratur in specie. hoc secundò. Hodie verò plus petens tempore punitur hoc modo, quia induciæ duplicantur, & actor ad omne damnum litis tenetur: plus verò petens aliis modis in triplum sumptus punitur, quem reus sustinuit litis nomine. hoc dicit tertiò, & vltimò vsque ad §. si minus, generaliter summando. Verũ quia iste §. est nimiùm prolixus, idcirco propter eius prolixitatem legam eum per versiculos. Et istud princip. vsq; ad ver. plus autem. potest subdiuidi in tres partes. In prima ponit dictũ, qualiter plus petens olim puniebatur, & dicti extentionem. In secunda, fallentiam ad illam extentionem in minore. In tertia, fallentiam in maiore ex magna causa iusti erroris. Secunda ibi: nisi minor erat xxv. ann. Tertia ibi: sanè si tam magna causa. &

2 hoc dicit in specie istud princip. vsq; ad ver. plus autem. ¶ † Plus petẽs in libello, quàm sibi debeat, olim cadebat à causa, nec postea restitutio concedebatur, nisi ratione minoris ætatis, & ratione iusti erroris. hoc dicit vsq; ad ver. plus autẽ. hoc principiũ est planũ, & facile, & glo. claras habet. ¶ Notate primò ex hoc textu q̃ olim plus petens cadebat à causa, siue scienter, siue ignorãter, dùmodo ignorantia fuisset crassa: vt patet ex ver. cõstantissimus. in tantum vt dixerit Ioan. Fab. & sequitur Io. de Pla. hîc, quòd si procuratori fuisset in parte satisfactum domino ignorãte, & dominus peteret, incideret in hanc pœnam: per hunc textum. per ver. constantissimus. Et hoc dicit, si dominus petiisset à debitori, aliàs non. per ista patet quòd differat iste §. à l. vnica. C. de plus peti. c. j. extra eodem

d titu. [d] quia illa lex vnica loquitur, vbi per dolum quis petit plus debito, & pluris cautionem per dolum exigit: vt ibi declarant Barto. & doctores & glossa & doctores. in d.c. j. extra de plus pet. Et per hoc singulariter infero quod cùm pœna illius legis vnicæ, enitetur, † vt locum non habeat, si in libello esset adiecta illa clausula,

3 Saluo iure superfluit: prout singulariter tenuit dom. Ant. de But. in c. ij. in penul. col. extra de libel. obla. referens ita tenere Spec. vt ibi per eum, quò multò magi euitaretur pœna huius §. & totus

e illius materiæ, quando in libello, in quo quis peteret plus debito, diceret illam clausulam, Saluo iure superfluo. Quod notate diligen

f tissimè in practica pro limitatione huius §. & eius materiæ. Et mirãtur quòd hac dicta clausula non vtantur libellantes. Item aduerti-

g te quòd quamuis iste tex. in verb. pertinet. quod verbum sonat realitatem, videatur innuere quòd hæc pœna solum habeat locum, quãdo agitur actione reali: vos tamẽ dicite quòd generaliter procedit, siue agatur reali, siue personali: vt patet per exempla, quæ ponũntur in ver. plus. & ver. seq. j. eod. secundùm Io. Fab. & Ioan. de

4 Platea hîc. ¶ † Secũdò notate ex hoc textu in ver. nisi minor erat. quòd minori datur restitutio aduersus plus petitionem in libello suo positam quod habet locum, vt inquit hîc textus quando sui facilitate hoc processisset: secus autem si dolosè petiisset, quia tunc puniretur, sicut & maior, in triplo expensarum, iuxta §. omnes. ver. tripli. suprà eodem. & multo magis puniretur, si minor dolo plus petiisset, & etiam dolosè exegisset cautionem pluris: quia tunc caderet à toto debito, iuxta legem vnicam. C. de plus peti. nec istis casibus daretur sibi restitutio in integrum: quia minori non datur restitutio aduersus dolum verum: vt l. j. C. si aduer. deli. & l. si ex causa. §. nunc videndum. in §. si in commissum. & l. auxilium. ff. de minoribus. quamuis aduersus dolum præsumptum, & de præterito bene subueniretur minori vt est glossa quam Ioannes de Platea & Angelus hîc reputant sing. in l. vbi exigitur. in princip. in glossa secunda. super verb. proximam. ff. de eden. quam Bartolus, Baldus Angelus & alij ibi sequuntur, & multùm eam notant ad hoc. Secus autem, si esset dolus etiam præsumptus, sed de futuro: vt l. auxilium. in princip. in ver. sed & sexaginta. ff. de minoribus ne detur materia delinquendi. Et ita limitat Bartolus in l. vbi exigitur. in princip. ff. de eden. & in l. minor xxv. annorum, omissam. ff. de minoribus. Et ibi per hoc infert ad quæstionem notabilem, de qua ibi per eum, & latiùs per eundem in l. j. §. nuntiatio. in antepenul. & penulti. col. & ibidem per alios. ff. de ope. noui nuntia. & per Ioannem Andream & alios in cap. auditis. extra de in integrum restitutione. per Baldum in dicta l. auxilium. in princip. & in dicta l. minor vigintiquinque annorum omissam. & in dicta l. vbi exigitur. & ibi etiam per Angelum & alios

5 post Guliel. de Cu. ¶ † Vltimò notate ex hoc textu in ver. sanè si tam magna. quod error facti dicitur esse iustus: & propterea dicimus vulgò, quòd prudentissimos fallit: vt inquit Iurisconsultus in l. ij. ff. de iur. & fac. igno. & gl. hîc in ver. constantissimus. super quo

verbo

verbo hoc probatur in text. nostro. Quod intellige verum in facto

a alieno. [a] Et in istis terminis loquitur tex. noster. Secus autẽ in facto proprio, in quo ignorãtia facti proprij nõ est tollerabilis: vt l. quãquã. ff. ad Velleia. & l. plurimũ. ff. de iu. & fa. igno. iuncta l. fi. ff. pro

6 suo. & gl. in l. si quis delegauerit. in glo. in ver. suũ. ff. de noua. † Aduertite tamen, q̃ illud, quod dictũ est in facto alieno esse tolerabilem ignorantiam, imò iustũ esse errorem: recipit multas limitationes, vt plenè per doct. & do. Anto. de But. & Ioan. de Imol. in c. ab

7 excõmunicato. extra de rescrip. ¶ † Ex multis pro nunc tres singulares vobis trado, quas reputo certas, & notabiliores. Fallit ergo primò, nisi de eo fuisset sæpe discussum, & tractatũ per illum, qui vult ignorantiam allegare, secundùm Bal. in l. cùm alienam. in vlt. col. C. de leg. per l. Procula. ff. de proba. & l. si patronus. ff. de cõfir. tutor. & sequitur Ioan. de Imo. in l. si domus. §. de euict. ff. de leg. j.

8 ¶ † Secundò fallit, nisi esset tale factum, quod esset publicatum in loco, in quo quis moram trahebat: vt c. j. de postu. præl. iuncto c. fi. qui ma. accu. pos. Accedat quod voluerũt glo. no. vt in l. si tutor petitus. in gl. fi. quã gl. ibi not. Bar. C. de peri. tu. & glo. in l. quinquagin ta. C. de excu. tut. & gl. in §. qui autem. super ver. cognouerit. s̃. de excu. tu. & gl. in l. j. & ibi Bar. ff. de recepta. quę voluerũt q̃ quis præ sumatur scire quod publicè sciebatur. facit l. sed & si pupillus. §. de quo palam. versi. proscribere. ff. de insti. & propterea quis non potest ignorare schedulam positam in portis, seu valuis ecclesiæ. Vt

9 est tex. not. in §. penul. in auth. quomodo opor. epi. col. j. ¶ † Tertiò

b fallit, & vltimò pro nũc, nisi esset factũ notabile, & graue [b] c. cùm illorum. extra de senten. excõmu. in antiquis. & notant do. Ant. & Imo. in d.c. ab excõmunicato. Item illud, quòd dictum est s̃. in facto proprio nõ esse tolerabilem ignorãtiam: fallit, si sit factũ multùm de longinquo, seu de antiquo: quia tunc toleratur, & præsumitur ignorantia: quia hominum memoria est multùm labilis, & caduca. l. pe regrè. in prin. ff. de acquiren. posses. Et ita no. Dy. in reg. præsumitur ignorantia. de regu. iur. in vj. & Bar. in l. si quis delegauerit. in fi. ff. de noua. & in l. nõ fatetur. ff. de confes. & in l. Celsus. ff. de vsucapi. Quod intellige verum singulariter, quãdo tractatur de damno euitando: quia tunc ex longinquitate temporis bene præsumeretur ignorantia in facto proprio: secus quando tractaretur de lucro. Istud est, quod sing. voluit Bart. in l. qui fundũ. §. seruus meus. per illũ tex. ff. pro empt. quod dictũ cõmendat, & meritò, Ange. de Are. hîc, & mãdat ita obseruari memoriæ, q̃ nunquàm exeat men tem. Potestis alio modo limitare id quod certum est, in facto proprio nõ esse tolerabilẽ ignorãtiã: vt nõ procedat quãdo factũ esset ita intricatũ, q̃ nõ posset de facili memoria retineri: iuxta l. emptor. §. Lucius. ff. de pact. & l. cũ fideicom. ff. de cõfes. Ita Bart. in l. si quis delegauerit. in fi. ff. de noua. & Ang. in d.l.q fundũ. §. seruus meus.

c ff. pro emp. [c] ✻ ¶ Glo. j. paruula super verb. intentione. in fi. & sic ponitur contentum pro continente: & intentio, quæ cõtinetur in libello, pro ipso libello facit l. si quis intentione ambigua. ff. de iudi.

10 de quo etiam per Spe. in tit. de lib. cõcep. in princ. ¶ † In gl. in verb. plus. in fi. habetis q̃ olim, qui ante tempus petebat, cadebat à iure: vt d.l. nõ solum. §. fi. Ex quo habetis quòd de iure Digestorũ pœna petẽtis ante tempus erat amissio causæ. Item q̃ ad ius Digestorum, se refert text. noster, dum dicit: Olim cadebat &c. & idẽ scilicet q̃ de iure Digestorum pœna petẽtis ante tempus esset amissio causæ, tenuit etiam gl. in d.l. non solum. la j. §. fi. super ver. actionẽ. & in d.l. nõ solũ. la ij. in §. tale. super verb. cõmissum. ff. de lib. le. Et ex hoc sequitur q̃ iura Digestorũ hodie sunt in hoc correcta. cùm hodie pœna petẽtis ante tempus sit tantùm duplicatio induciarũ: vt §. temporales. j. de excep. & ver. sed hæc quidem. j. eo. §. & idem etiam tenuit gl. etiam secundùm vtrãq; opi. Azo. & Hugoli. in l. pecuniam. in glo. fi. super ver. videar. ff. si cer. pet. quamuis Angel. de cuniam. in glo. fi. super ver. videar. ff. si cer. peta. quamuis Angel. de

d Are. & minùs bene, referat eam contrariũ tenuisse. [d] Contrariam verò opi. scilicet q̃ imò etiam de iure Digestorum pœna petentis ante tempus non esset amissio causæ, sed duplicatio induciarum, tenet Bar. in d.l. non solum. §. tale. & sentit in d.l. pecuniam. motus per l. bouem. §. si sub cõditione. ff. de ædil. edi. & idem tenent Ioan. Fab. & Ioan. de Pla. & Nic. de Neapo. in j. oppo. glos. per illum. met text. & per l. grege. §. sub condi. ff. de pigno. & d.l. pecuniã. ff. si cer.

a ¶ Alieno. Adde do. Barth. Soc. in cõsi. ccxiiij. inci. in causa Onofrij. versi. in hac difficultate. & in consi. clxviij. incip in primis. versi. sed contra hanc. in ij. parte.

b ¶ Et graue. Vide Franc. Are. in l. si fideiussor. ff. manda.

c ✻ Adde aliam notab. limitationẽ, quã ponit Bar. in l. Celsus. col. ij. ff. de vsucap. videlicet si in facto ꝓprio ductus aduersarij persuasione erret: vt l. iij. ff. pro suo. & l. si existimãs. ff. pro sol. iũctis his, quę habentur in l. ij. ff. quando acti. de pecul. an. est. Carcassona Sardus.

d ✻ Adde q̃ verior videtur opi. gl. no ſtræ q̃ imò de iure Digestorũ. petens plus tempore cadebat à causa, per tex. in d.l. non solum. §. tale. ff. de liber. leg. & q̃ de iure illo aliter disponebat indebito in diẽ, aliter in debito cõditionali. Et præmitto q̃ dies incerta relata ad mortẽ legatarij non facit dispositionẽ cõditionalẽ, sed sola mora dispositio suspẽdit ur: vt l. hæres meus. in prin. ff. de cõdi. & demon. & idẽ iudicat de illa, q̃ de dispositione ad diẽ certã. l. si cũ hæres. ff. quãdo dies leg. ced. & q̃ in terminis d. §. tale. nõ erat talis diei incertitudo, quæ ortũ actionis & obligationis impediret, prout secũdũ Bar. in d.l. si ita stipulatus. col. xv. ff. de ver. obli. solet incertitudo diei operari, quæ impedit natiuitatẽ obligationis & actionis, quousq; dies certificetur: quia in d. §. tale. actio, & obligatio iam natę erant ex negotio antè cum defuncto habito & solũ petitio per subsequẽs legatũ fuit dilata vt l. cedere diẽ. ff. de ver. sig. Et sic patet in terminis §. tale. q̃ debitum sola mora suspẽdebatur: & q̃ posset esse magis vel minus tempus propter diei incertitudinẽ, non facit differentem speciẽ obligationis quo ad terminos. §. tale. arg. l. si. ff. de fund. instr. & eius, quod s̃. dixi in j. præmisso. istis

statibus, prout verisima sunt, in d. §. tale. est casus q̃ petẽs debitũ quod solo tẽpore differebatur ante tẽpus cadebat à causa. & sic de illo iure pe-

in diem

Universidad de Deusto
Biblioteca

tés plus tẽpore cadebat à causa. Nec obst. l. grege. §. si sub cõditiõe. ff. de pig. & l. bouẽ. §. si sub cõditione. ff. de ædil. edi. qa illa iura loquunt̃ indebito cõditionali, quæ cõditio nihil ponit inesse. l. quoties. ff. de noua. nec nata erat actio, vel obligatio: vt l. cedere diem. ff. de verb. sig. & sic cùm agẽs ageret de facto: nõ poterat priuari actione, quã nõ habebat: qa priuatio præsupponit habitũ. l. decẽ. ff. de verb. obli. l. manumissiões. ff. de iusti. & iur. & sic tanquã temerè litigãs puniebat in expensis: vt l. eũ, quẽ temerè. cũ simil. ff. de iudi. & nec in d. legibus. aliqd de publicatione induciarũ, sed solũ q̃ existẽte cõditione iterũ agendũ sit, dicit: & sic præsupponunt statim post existentiã cõditionis agi posse. Nec alibi in volumine Digestorũ. de induciis duplicã dis habeẽ. Ex quo manifestè colligitur illo tempore ẽsse incognitũ, qđ postea p̃ Zenoniã cõstitutionẽ introductum fuit: vt §. hodie. j. de excep. & sic iura Digestorũ per §. nostrũ. & d. §. hodie. iuncto cap. j. extra de plus pet. tã in petitione ante diem certã, quàm incertam, seu in debito cõditionali corriguntur. Nec obst. arg. Ang. de Are. de extẽsiõe correctionis: qa in d. §. tale. vt s. ꝓbaui, nõ est debitũ conditionale, nec habet instar cõditionis, sed debitum, qđ sola mora, & solo tẽpore suspẽditur. d. l. hæres meꝰ. in prin. ff. de cõd. & demonst. & §. hodie. j. de excep. simpliciter loquitur in petente plus tẽpore. Et p̃ s. dicta patet q̃ in l. pecuniã. ff. si certum pet. si ante tẽpus egisset, ab actione cecidisset: cũ respectu debitoris debitũ erat in diẽ, nõ sub cõditione, cùm omnino debitor ẽsset & agens habebat actionẽ, quę p̃ stipulationẽ cõditionalẽ subsequentẽ non fuit sublata, vt patet in d. l. pecuniã. & in l. quoties. ff. de noua. Nec obst. l. in lege Aquilia si deletũ. ff. ad leg. Aquil. quia vt tu ipse facilè videbis, minus nihilo facit, & sic verũ dicit glo. nostra. q̃ §. hodie. j. de excep. & §. noster. in versi. sed hæc quidem. veniunt correctiuè ad iura Digestorum. Carcaf. Sardus.

in diẽ incertã: puta die mortis, quæ, quamuis sit incerta, quãdo extitura sit, tamen certũ est q̃ veniet vt l. j. & l. hæres meus. in princip. ff. de condi. & demon. in quo nõ versatur tãta prauitas petentis, prout in debito omnino conditionali: debet ergo esse solùm pœna duplicationis induciarum, prout est pœna in debito merè cõditionali: non autem debet esse pœna amissionis causę: quia esset maior pœna, quàm in debito merè cõditionali: & sic plus puniretur, qui minus delinqueret. Sed fundamentum est falsum: quia in correctoriis nedũ ex identitate rationis, imò ex maioritate, nunquam est licita extensio, secundùm regulas communes traditas per Bal. & alios in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccl. & Bar. in l. præcipimus per illũ tex. in fi. C. de app. & per repetentes communiter, vt Imo. & Ludo. Ro. in l. si verò. §. de vitro. ff. sol. ma. & probatur multùm bene in d. auth. quas actiones. iunctis ibi traditis. Vbi autem illud authenticum corrigens præscriptionem centenariã in ecclesia, nõ tamen extenditur ad ciuitatem, secũdùm communẽ sententiam, quamuis maior ratio corrigendi sit in ciuitate: cõsiderate an possit sustineri Barto. per aliã regulam, quæ habet, q̃ in correctoriis de stricta significatione ad latã licita est extensio: prout tenuit gl. fin. licet vulgata in cle. j. super ver. eligaẽ. de elec. q̃ appellatione cõditionis lato sumpto vocabulo veniat etiã dies incertus. d. l. dies incertus. ff. de cõdi. & demõ. interdũ cogitate: qa hoc nõ firmo. ¶ Gl. in ver. amittebat. diuidit in duas partes. In prima allegat cõcordantes. In secũda extendit hũc tex. Secunda ibi: & qđ hîc dicit in priuato. ¶ †In ead. glo. in fin. Ponderanda sunt verba huius glo. dũ loquitur per verba præteriti tẽporis dũ dicit: idẽ erat. Nam dũ vult glo. q̃ olim eadẽ erat pœna in fisco plus petẽte: quę & in priuato, scilicet amissionis causæ: inscisciuit q̃ hodie aliud sit in vtroq; vt quẽad modũ in priuato plus petẽte immutata est illa pœna amissionis: causæ, & tantum est hodie pœna duplicationis induciarũ, q̃ etiã sit in fisco hodie. Et ex hoc sequitur gl. velle q̃ d. l. iustas. hodie sit correcta. Et glos. istã simpliciter tenet Nic. de Neap. in j. opp. glo. idem, & apertius tenuit glo. in d. l. iustas. & ibi expressè firmat q̃ illa lex sit hodie correcta. Et istud idẽ sequitur Bar. sed Io. Fab. hîc tenet oppositũ, q̃ imò illa l. iustas. nõ sit hodie correcta: & hoc dicit ipse audacter tenendũ: & sic isto casu fiscus erit deterioris cõditionis, quàm priuatus: quia fisco plus petente, hodie est pœna amissionis causę. Nec hoc videatur absurdũ secũdùm Io. Fab. cùm in his, quæ tendũt ad correctionem morũ, & bonũ exemplũ præbendũ fiscus contẽtatur esse deterioris cõditionis, quàm priuatus. Hinc est q̃ etiã durãte legatione potest cogi legatus fisci adire, & restituere hæreditatem suspectã. l. si legatus. in prin. ff. ad Treb. Et pro hac opi. scilicet q̃ d. l. iustas. nõ sit hodie correcta, motus est ipse Io. Fa. quia frustrà fuisset posita in vlti. C. vt denotaret Imperator idẽ ius esse in fisco & priuato. Sed contra Io. Fab. facit, quia leges, quãuis correctæ, nũquam tamẽ delẽtur ex volumine legũ, quãdo tendunt ad declarationem aliarũ legum, & alias leges reddũt intelligibiliores, vt inquit gl. no. in l. j. in princi. in gl. mag. in princ. ff. de coniu. cũ emã. libe. Secundò motus ipse Io. Fab. quia in dubiis quæstionibus iudicandũ est contra fiscũ. l. nõ puto. ff. de iu. fis. Ad hoc possum verè respondere ex illa no. limitatione, quã dat ad regu. d. l. nõ puto. Iac. de Bel. in l. j. §. fi. C. de cad. tol. vbi illam regulã intelligit procedere, quando fiscus tractat de lucro, & priuatus de damno: quia tunc in dubiis bene iudicandum est contra fiscum: aliàs secus. De qua limitatione videte omnino Ang. de Are. in §. fi. s. quib. mo. testa. infir. & sic stabit defensata opi. gl. nostrę, & Bar. q̃ d. l. iustas. hodie sit correcta cõtra Io. Fab. quamuis etiã cũ opi. Io. Fab. tenuerint Ioan. de Pla. & Ange. de Are. hîc: à quibus omnino discedo cõtrariũ tenẽs, vt vidistis. ¶ Gl. in ver. causa cognita. in fi. † Habetis quòd in cõcedendis in integrũ restitutionibus requiritur causæ cognitio, verum quia ea, quæ requirunt causæ cognitionem, regulariter delegari non potest. l. nec quicquã. §. vbi decretũ. & quod ibi gl. in verb. per libellũ. & ibidẽ Bar. & doct. ff. de offi. procon. & leg. Hinc dubitauit Ang. de Are. hîc, nunquid causa in integrum restitutionis sit delegabilis: & sic nũquid posit delegari. De quo, cùm sit materia impertinẽs, omnino dicite hîc distinguendo vt per Bar. & alios in l. fi. C. vbi, & apud quem. cuius doctrinam refert, & sequitur Ang. hîc.

LAVS DEO.

1 *Plus petere quando quis dicatur. 2.*
3 *Contrariorum eadem est disciplina.*
4 *Oppositum illud quod operatur in opposito, operatur illud idem propositum in proposito.*
5 *Pretia rerum variantur secundùm varietates regionum.*
6 *Caritudo, quæ raro accidit, non debet imponere pretia rebus.*
7 *Valor rerum qualiter probetur: & qualiter testes deponere habeant. & numero 12. 13.*
8 *Tutor vel curator excusatur, si vendat rem prout est æstimata authoritate publica, licet plus valeat.*
9 *Res in dubio tantum valere præsumitur, quantum in communi æstimo æstimata sit.*
10 *Res cum quibus qualitatibus quis æstimare debeat.*
11 *Res tantum valet, quantum vendi potest.*
14 *Libellus in actione arbitraria qualiter formandus sit.*
15 *Gabella si statutum disponat quòd de quolibet contractu ibi celebrato gabella solui debeat, an si solutio in illũ locum destinata sit, solui debeat.*
16 *Forum ratione destinatæ solutionis in illo loco quis sortitur: & nunquid possit conueniri in loco celebrati contractus. 17. cum iiij. seq.*
21 *Clausula, & promisit soluere hoc Papiæ, Romæ, & generaliter vbicunq; fuerit inuentus & vbicunq; fuerit ab eo petitum: quid operetur. 22.*
23 *Promittens soluere vbicunq; fuerit inuentus, an in loco pestifero, vel suspecto, vel aliàs in loco sibi non tuto conueniri possit.*
24 *Promittens si sit hîc Papiæ & soluere promittat Florentiæ, & alibi vbicunq; fuerit inuentus, an in alio loco remotiori, quàm sit Florentia conueniri possit.*
25 *Soluere si promitto in quocunq; loco tibi creditori placuerit, an ista promissio aliquid releuet.*
26 *Promittens creditori vbiq; locorum respondere, qualiter intelligatur.*
27 *Promittens soluere in certo loco, an si non soluat in loco destinato poterit postea in quocunq; loco conueniri, etiam si ibi non sortiatur forum.*
29 *Actio propter locum suum, in quibus casibus dicatur.*

Ver. Plus autẽ. Iste ver. summatus fuit in genere in prin. huius §. nec aliud commodum summarium expectat. & ad hunc text. concordat tex. in c. j. extra de plus pet. ¶ † Nota primò quando quis dicatur plus petere re: vt quando debentur decẽ tantũ, & petit viginti vt hîc in text. Istũ text. in hoc limitat Ioannes Faber hîc, & sequitur Ioan. de Platea quando plus petitur vna petitione, & simpliciter. secus est autem quando plus peteretur in accessorio: vt quia aliquis peteret rem cum

cum fructibus, vel interesse, & constaret per processum nõ teneri reum ad fructus vel interesse, sed solùm principaliter: quia tũc non haberet locum pœna huius §. quia cùm hoc sit pœnale, non debet extendi. l. interpretatione. ff. de pœnis. & quòd nõ debeat puniri taliter pœna triplꝰ, apparet secũdùm eum, quia per accessiones quis non soluit maiores sportulas. ¶ † Secundò not. in ver. tempore. q̃ petens ante diẽ dicitur plus petere tẽpore. Et iste tex. procedit secũdùm Ioan. Fab. Ioan. de Pla. & etiam Ange. de Are. hîc, in x. col. siue dies sit apposita ab homine de consensu partium, siue dies insit ex natura rei, velut in fructibus nascituris, & partu nascituro, iuxta l. interdum. in prin. cum si. ff. de verb. oblig. Et ita expresse tenet gl. in §. temporales. in ver. similis. j. de excep. siue dies insit à lege, vt in exactione dotis rerum mobilium, iuxta l. vnicam. §. exactio. C. de rei vxo. act. vel in cõstituta pecunia, iuxta l. promissor stichi. §. j. ff. de constitu. pecu. In his enim omnibus locum haberet iste §. & eius pœna. Addo quòd idẽ etiã tenuit do. Ant. de But. in c. j. extra de plus peti. & est textus apertus in d. §. temporales. in ver. hodie. & in ver. ante tempus pactionis, vel obligationis. & expressiùs in ver. sponte induxerit: vel natura actionis continet. ¶ An autem istud procedat in die incerta, quæ habetur pro conditione: dixi latè in princip. huius §. in ver. plus. ¶ † Tertiò not. quòd petens ante conditionem, dicitur plus petere tempore. Sed aduerte, quia illud comparatiuum plus, isto casu non præsupponit suum positiuum, quòd pendente conditione aliquid debeatur: quia istud est falsum: vt l. cedere diem. ff. de verb. signifi. & cõparatiuum nunquàm præsupponit suum positiuum, quoties aliquid absonum resultaret. l. inciuilem. & ibi glo. in ver. cautius. C. de fur. Et dicũt grãmatici q̃ tunc esset comparatio abusiua. ¶ Quartò no. ibi: qua ratione. cum glos. paruula: quæ exponit, id est, simili: per contrarium. Quod licita est argumẽtatio à ratione per contrariũ. Concor. l. iij. in princ. ff. ad legem Falcidiã. cõcor. quod vulgò dicimus, cõtrariorum eandem esse disciplinam: quia cognito vno de contrariis, cognoscitur & reliquum. l. j. in princ. & quod ibi pulchrè per Bald. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iu. cũ si. ¶ † Item potestis colligere ex hoc text. secundùm Ioan. de Pla. hîc, quòd illud, quod operatur oppositum in opposito, illud idem operatur propositum in proposito: vt hîc, & in l. fi. in fi. ff. de leg. iij. & l. si contra. ff. de vulg. & pupil. De quo brocardo per Bart. in l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. obliga. ¶ † Vltimò not. in ver. loco. ante si. q̃ pretia rerum variantur secundùm varietates regionum. Cõcor. l. ideo in arbitrium. ff. de eo, quod certo lo. l. pretia rerum. §. fi. ff. ad legem Falcid. vbi inquit Iurisconsultus nõnullam pretij varietatem tẽpora, locáq; afferre. & ibi est tex. signandus in fin. quem Ange. de Are. hîc bene pro singulari habet, † quòd caritudo, quæ raro accedit, non debet imponere pretia rebus, sed debet haberi consideratio ad ea, quę cõmuniter accidũt, iuxta l. nã ad ea. ff. de legib. ¶ Hinc sumpta occasione Ang. de Are. hîc multùm latè, & diffusè examinat † qualiter probetur valor, [a] & æstimatio rerum & quæ habeant deponere testes. De qua materia vide hîc per eum vsq; ad saturitatẽ: & per Bar. Ange. & Imo. in d. l. pretia rerum. §. fi. vide gl. in l. ij. in gl. mag. in ver. iudicis. & ibi latè Bart. C. de rescin. vend. in pen. & vlti. col. & ibi Bald. in repe. illius legis in antepe. & vltima col. vsq; ad fi. illius legis, & quod not. dixit Bart. in l. j. §. si hæres. & ibi Imol. & alij scribentes. ff. ad Treb. Bar. in cõsi. suo inci. literis vestræ magnificentiæ. Imol. in l. qui Romæ. §. cohæredes. in vlti. char. ff. de verb. oblig. & latissimè per Cano. vt Ant. de But. & Imo. in c. penul. extra de empt. & vend. & in c. cùm causam. & ibi maxime per do. Abb. & Imo. extra de testi. & vide Bar. in l. septem. C. de eroga. mili. anno. lib. xj. vbi dicit esse casum expressum q̃ quanti frumentũ valet, vel aliæ res venales, nunquã debet inspici, nisi in loco publico publici fori, quanti vbi vendi potuisset. Vnde si res potest vẽdi multò plus, vel minus priuatim, sed in foro non tanti, non debemus illum locum inspicere, sed semper debemus considerare, æstimationem secundùm locum publicum. Quod dictum reassumit etiam Barto. in d. l. pretia rerum. §. fin. in princip. Alibi dicit Bar. in l. fi. in iiij. no. C. de magi. cõue. q̃ ibi est text. in perpetuum notandus, † q̃ excusatur tutor, vel curator si vẽdit rem, prout est æstimata authoritate publica, licet plus valeat. ¶ Alibi dixit singul. Bartol. in l. finali. vbi hoc not. ex illo textu. C. de prædi. & omnibus rebus nauiclib. xj. † quòd in dubio præsumitur res tantum valere, quantum est æstimata in cõmuni æstimo. Quod diligentissimè not. & sequitur Bal. in repe. d. l. ij. in penul. col. C. de rescind. vend. Angel. in d. l. rerum. §. fi. Vide etiam in materia quod dicunt Bart. & Bald. in dicta l. fin. §. fina. per illum text. C. de admi. tu. de tutoribus, & curatoribus habentibus vẽdere frumentum tempore caristiæ: an verò si alio tempore vendont, excusentur. Vide etiam quod not. Bartol. in l. domos. ff. de lega. j. de pretio ædificiorum æstimãdo: & quod not. Bart. in l. vnica. in vlti. quæstione princip. C. de senten. quæ pro eo, quod interest. & ibi Bald. in iij. & vltima col. vide etiã Barto. in l. si seruus furtiuus. per illum textum cum glos. ff. de cõdi. fur. & ibi etiã ponit cũ † quibus qualitatibus habeas res æstimare. De quo etiam per glo. not. in l. mortis causa capimus. § fi. in verbo, potuisset. ff. de do. cau. mor. † quæ glos. dicunt rem tantum valere, quantum vendi potest: scilicet homini scienti cõditionem rei. De quo etiam per Bal. in l. solam. C. de test. & per Bart. in d. l. j. §. si hæres. ff. ad Trebellianũ. † ¶ An autem si testis dicat rem tantum valere secundùm suam opinionem, probet, ponit singu. Bart. in l. fin. C. de prædi. & omni re. naui. lib. xj. Et an testis deponens super valore rei, seu super rei æstimatione, debeat assignare causam, & rationem dicti sui, etiam non interrogatus, ponit Bartol. in l. solam. in xij. col. ver. quæro nunquid de æstimatione rei. C. de testib. & in l. vnica. in vij. col. C. de senten. quæ pro eo, quod interest. & in l. fi. §. fin. in pen. col. C. de iur. do. & Bartol. in tractatu suo de testi. in iij. col. † Et an valor, seu pretium rerum possit probari per instrumenta, in quibus cõtineatur qualiter talis domus est vendita pro tanto: ponit Bald. in repe. d. l. ij. C. de rescind. ven. in penul. col. ver. denuò quero nunquid ista probatio. & sing. Bald. in l. vnica. in vlti. col. in ver. quæro nunquid per instrumenta veterum emptionum. C. de sent. quæ pro eo, quod interest. vbi ponit an per instrumenta veterum, & antiquarum emptionũ olim factarum probetur valor rei ad præsens: & ibi etiam quid si instrumenta sint singularia. & vide omnino ibi per eum. ¶ Glossa in ver. plus autem. in fin. Nunquid autem iure Digestorum petens plus tempore cadat à re, & à causa, dixi latè in principio huius §. in glossa prima. ¶ Glossa in vercommemoratione. diuiditur magistraliter in tres partes principales. In prima declarat textum vno modo, & declarationis rationem assignat. In secunda declarat textum alio modo, & declarationis rationem assignat inserendo formam libelli in actione arbitraria propter locum. In tertia tacitè format quæstionem. Secunda ibi: vel dic de ipso loco. Tertia ibi: post hæc nisi soluat. Illa tertia principalis subdiuiditur in tres. In prima facit quod dictum est: quia format quæstionem, & ei tacitè respondet cum limitatione. In secunda refert opi. Pla. illam limitationem impugnantis. In tertia defendendo dictam limitationem respondet adductis per Pla. Secunda ibi: sed Pla. quòd vbicunque. Tertia ibi: sed certè quod dictis legibus dicitur. ¶ † In ea. glos. ibi: in loco destinato. Hæc prima expositio est vera in se, sed non conuenit ad text. nostrum, qui expresse dicit sub cõmemoratione illius loci: vnde tenete expositionem sequentem. ¶ In eadem glo. ibi: in libello ponere debet. habetis formam libelli in actione arbitraria propter locũ quòd in libello debet fieri mẽtio de loco, in quo fienda erat solutio: & posteà

debet

¶ Valor. Vide Frã. Are. in l. ex facto. §. itẽ quæro. in ij. col. de vulg. & pupil. & omnino do. Maria. Soci. in cõsil. viij. incip. visis. in j. parte. vbi qualiter valor rei articulari debeat: & q̃ valor, seu æstimatio cõis per eum pronem aliud nõ inducit. Et vide do. Barth. Soci. in cõsi. xlij. incip. in causa. ver. sed ad hoc vt quis. circa med. ead. parte j. q̃ vt probetur valor rei, debet de aliquo cõtinuato tempore probari & do. Alexand. de Imo. in cõs. clxxij. in vlti. col. in fi. in ij. parte. vbi ponit quid debeat deponere testes. & in cõsil. lxiij. in j. col. in ij. parte. & omnino Fel. in c. cùm causam. in iij. col. ver. & per hanc fallẽtiam de testi. & remissiue in c. cum causa. co. tit. in j. col. ver. in gl. ij. in fi. & Lanfr. in c. quoniã cõtra. in versi. testiũ. in xxvj. col. in princ. in ver. quæro ergo. cum iij. ver. seq. char. viij.

¶ Conditionẽ rei. Adde idẽ per do. Mar. Soc. in 3. all. consi. viij. versi. & stat ista simul. ibi: quinimò singulariter. in j. parte.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Illo. Vide domi. Alex. de Imol. in consil. xvj. in iij. & vlti. col. in prima parte.

b ¶ Forum. Vide late & not. Felin. in c. licet ratione. in ix. col. ver. ad illud. cum seq. de fo. compe. vbi an, & quando, & quibus modis quis fortiatur forū ex contractu, & quādo non, & de eius effectu, & quid, & quibus modis nō fortiatur: videre missiuè in rubri. eo. tit. de fo. cōpe. & in c. j. de iudi. in fi. iij. columnæ versic. nota quartò. cum pluribus sequen.

c ⁎Mendacem oportet esse memorē, & T. tenet cōtrarium, circa fi. seq. col. q imò nō possit alibi conueniri, nisi ibi fortiatur forum: nō recordatus eius, qđ hīc promisserat. & quòd non possit, est communis opin. vt ℣. videbis. Carcassona Sardus.

debet concludere alternatiuè, vt soluat hîc, vel in loco, in quo ꝓmisit soluere. Formā autē huius libelli ponit gloss. in l.ij. §. si quis. super ver. detracto. ff. de eo, quod cer. loco. & latiùs in l.iij. §. j. in ver. adiectione. ff. eod. tangitur succinctē per Spe. in tit. de plus peti. ver. sinautem. & per Rofr. in tit. de actione in factū arbitraria. Huius etiam libelli formā ponit Spe. in tit. de sol. §. primò notandū. in ver. fi. prout refert Nico. de Neap. hîc in vltimis verbis. Vos autem ex mente Ioan. de Pla. & Ange. de Are. hîc, & in d. §. prætereà. s̄. eo. ita formate libellum pleniùs, quàm formet glo. nostra hîc: Ago contra Titiū & dico q est obligatus ad soluendum mihi tot saccos frumenti, vel tantam pecuniam, vel aliam rem in ciuitate Romę, quod frumentum ego mutuaui sibi in ciuitate ista Papiæ, & ibi ipse promisit mihi se soluturum in dicta ciuitate Romæ, cùm lapsum sit tantum tempus, quo dictā solutionem facere potuit: quare peto ipsum Titium condemnari ad dandū, & soluendum mihi hîc in ista ciuitate Papiæ, habita per officiū, & arbitriū vestrum, ratione mei interesse, hoc est, eius, quod interest mea dictū frumentum mihi solutum non fuisse in dicta ciuitate Romæ, quod interesse ascendit vsq; ad summā viginti, in quibus etiā peto eū condemnari. In hoc libello plura sunt cum artificio: & primò dum dixi q promisit mihi in ciuitate ista Papiæ, se soluturū Romæ: & sic apposuit locū promissionis, & locū destinatæ solutionis. An autem vterq; locus necessariò sit ponendus in libello, quia gloss. nostra hîc tangit, vide Bartol. in l.ij. §. fi. ff. de eo, quod cer. lo. tenentē q sic, ne omisso auferat loci vtilitatem. quod intellexit Bar. in l.iij. in prin. in j. col. esse verū, vt vterq; locus apponi debeat, scilicet in narratione facti præambuli, non autem in petitione, nec quo ad executionem. Et ita etiā simpliciter sequitur Io. de Pla. in §. Prætereà. s̄. eo. An autem si omitteretur apponi talis locus in libello, vitiaretur, processus: Bar. in d.l.ij. §. fin. tenuit q nō: sed bene, secundùm eum, actor puniretur eo, q peteret plus loco: vt hîc, in ver. loco. Aduerte etiam q dum in libello dixi, promisit soluere in ciuitate Romæ. q ratione destinatæ solutionis videtur promittens contraxisse in loco illo, [a] in quē confertur solutio, & ratione illius contractus ibi potest conueniri, quamuis contractus verè in alio loco sit celebratus. l. contraxisse. & quod ibi Dy. & Bar. ff. de act, & obli. per l.iij. ff. de bo. auth. iud. pos. Intelligite tamē sane, q in loco destinatæ salutionis videtur esse contractum. Istud est verū fictè, sed nō verè Glo. est no. quā Ang. de Are. hîc, & in d. §. prætereà. in xxiij. col. reputat sing. in l. eū, qui. §. j. in ver. denegatur. ff. de consti, pecu. quam glo. dicit Ang. de Are. vbi s̄. esse notandam ad statuta, quæ non intelliguntur in casu ficto, iuxta l.iij. §. hæc verba. & ibi Bar. ff. ne neg. gest. cū si. Et pro illa glos. ego allego tex. in l. si quis in legatione. ff. de iud. iuncta l.ij. §. legatis. ver. omnes. eo. tit. Nam dicitur in d.l. si quis in legatione. q si legatus existens in legatione constituit se soluturum in alio loco, quòd non poterit legatione durante conueniri in loco destinato: in quo tamen posset conueniri, si ibi verè contraxisset. d.l.ij. versic. omnes. De quo an dicatur verè contraxisse in loco destinatæ solutionis, an verò fictè, vide Bald. in authen. habita. in v. col. versi. quæro quid de scholare. C. ne filius pro pat. & latè in l. multum. col. fin. versi. sed hîc quæro. C. si quis alte. vel sibi. vbi istud latissimè examinat: & etiam

15 ponit † an caderet in statuto disponente quòd de quolibet contractu ibi celebrato soluatur gabella, an si solutio sit destinata in illum locum, debeat solui illa gabella. Et decidit mirabiliter quòd sic, contra Angel. de Aret. in d. §. prætereà. quem s̄. retuli: quia, secundùm eum, quamuis iste actus habeat aliquid fictionis, habet tamen plurimum veritatis: nam habet verum consensum, & veram voluntatem, quæ ibi est, vbi vult esse: vt ibi per eum. & idem sequitur Sali. De quo quia passus est ambiguus, vide eundem Bald. in l. vnica. C. vbi cōue. qui cer. loc. dare promis. & do. Ant. in c. fi. de fo.

16 compe. & Ange. in d.l. cōtraxisse. de actio. & oblig. † Item aduerte

b quòd ratione destinatæ solutionis sortitur quis forum [b] in illo loco, nedum quo ad principale cōtractum, verùm etiam quo ad consecutiua ipsius contractus, vt damnorum, & expensarum, quæ veniunt accessoriè. c. dilecti. & ibi per Panor. extra de foro competē. ¶ Circa ista succedit magnū dubiū, & necessariū pro excutiēda veritate prędicti libelli, nūquid iste cōtrahēs, qui sine dubio aliquo pacto cōueniri in loco, in quo est destinata solutio, cùm ibi videatur

17 contraxisse vt dixi per d.l. cōtraxisse. † nūquid etiā possit cōueniri in loco, in quo celebrauit istū cōtractum, & in quo fecit promissionem, præsuppositio quòd ibi aliàs non sortiatur forum. glos. tenuit quòd sic, in l. eum, qui. §. j. in ver. denegatur. ff. de constitu. pecu.

18 ¶ † Contrarium visum est tenere glos. quamuis nihil clari firmet, in l. vnica. in ver. loco. C. vbi conue. qui certo loco dare promis. & in l. hæres absens. §. fi. in ver. si in prouincia. ff. de iudi. & in l.iij. super ver. eod. loco. ff. de bo. auth. iud. pos. Veritas est, quòd locus celebrati contractus non inspicitur, & quòd ibi non potest conueniri: sed solum inspicitur locus solutionis faciendæ, nisi aliud expressè actum sit inter partes. Text. habetis notabilem in l. quæro. & illum ad hoc not. ibi Bart. & Ang. ff. de sol. text. est expressus cum glos. & ibi Bar. in d.l.iij. de bo. autho. iudi. pos. & Bartolus in d.l. eum, qui. §. j. & ibidem Bald. idem tenet Petr. & ibi plenissimè Cyn. & Sali. in d.l. vnica. C. vbi conue. qui certo loco dare promis. & Salic. in l.j. ff. de eo, quod cer. lo. & Iacob. Butrig. in dicta l. hæres absens. §. fi. ff. de iudi. & Innoc. in c.j. de mu. pet. & Ioan. de Platea & Angel. de Aret. in §. prætereà suprà eod. & ibidem dicit Angel. hoc esse signanter tenendum menti, & meritò. Et vltra suprà dicta ego addo pro hac parte text. in dicta l. hæres absens. §. j. in ver. proinde. & ibi in terminis Bald. & hoc multum bene probat text. ille à contrario sensu. Et ista est mera veritas, quamuis contrarium, & minus bene, tenuerit Angel. in dicta l. hæres absens. §. fin. per illum textum se-

19 quitur glos. in dicta l. eum, qui. §. j. aliàs in princip. ¶ † Suprà scriptam cōclusionem ego limito duobus modis. Primò, vt non procedat, quando in loco celebrati contractus haberet promittens domicilium: quia tunc bene posset etiam in loco celebrati contractus conueniri, nedum in loco destinatæ solutionis. Textus est expressus, nullo modo cauillandus, in dicta l. hæres absens. §. fina. & ibi

20 Baldus. ¶ † Secundò ego limito, & declaro prædictam conclusionem. quòd in loco contractus quis non potest conueniri: verum est, & procedit, quando solutio est in alium locum destinata: quia ratione destinatę solutionis videtur in alio loco esse contractum: vt inquit tex. in d.l.iij. de bon. authoritate iudicis possidendis. Et in istis terminis loquuntur præfati doctores. Sin autem in alium locum non esset destinata solutio, tunc bene in loco celebrati contractus conueniri posset, vt ibidē diceretur, forum sortiri. Text. est planus in d.l. hæres absens. §. j. in ver. proinde. declarando vt ibi late per Bartolum & alios. Intelligendus est ergo necessariò libellus, quem formaui, vt procedat, quando reus sortitur forum hîc Papię, aliter, quàm ratione contractus, puta ratione domicilij, vel aliis modis, de quibus per glossam no. & magistram in d.l. hæres absens. §. j. in ver. proinde. in glossa finali super ver. debebit. & ibi Bartolus & alij. ff. de iudiciis. & Specula, enumerat quingenta duos modos, seu casus, in quibus quis sortitur forū, in titu. de compe. iudi. adi. Aliàs autem non potest procedere libellus, per suprà scripta. Et ad hoc essent in practica bene aperiendi oculi. Et ita etiam declarat Ioannes de Platea in dicto §. prætereà. quamuis Angel. de Areti. ibi aliter non aduerterit. Vel aliter, & secundò procederet libellus, quē formaui, secundū ea, quę statim dicā in sequēti parte glossæ quādo promissor fuisset in mora soluēdi in loco destinato, quo casu an possit conueniri in loco celebrati cōtractus, etiā posito q ibi nō sortiatur forū, erit magnū dubium. Tenebo ta-

c men quod sic, [c] ⁎ vt ibi latiùs dicetur: & in istis terminis formaui libellū: & propterea petitio fuit bona. Vel aliter, & tertiò, non sustinetur

sustineretur dictus libellus, quando hoc esset expressè inter partes actum, vt posset etiam conueniri in loco celebrati contractus, vt

21 prædixi: vt † quia adiecta esset illa clausula, quā cōmuniter notarij apponunt. Et promisit soluere hoc Papiæ Romæ, & generaliter vbicunq; fuerit inuētus, q vbicunq; fuerit ab eo petitū siue etiam fuerit inuentus, siue non. De qua clausula quid operetur, & quomodo intelligenda sit videte Bart. & Salice. in l.iij. §. si quis ita. el j. ff. de eo, quod certo loco. & in l.ij. ad fi. eod. titu. & in l. si conuenerit. ff. de iurisdictione omnium iudicum. & ibi per alios omnes, & in l. Titium aut Meuiū. §. tutores. ff. de admi. tut. & in l. penultima. C. de pac. & Bald. post antiquos, vt Gul. de Cug. in l. si quis in conscribendo. C. de episcopis & clericis. & in l. si duo. in lectura antiqua. ff. de constitu. pec. & in l. fin. §. j. in viij. col. C. communia de leg. & in c.j. in iiij. col. de mil. vasal. qui contu. est in vsi. feud. per Specu. in titul. de compen. iudi. adi. §. j. ver. sed quid si promisit. & versic. sequenti, & latissimè per Canonistas maximè domi. Anto. de Butri. & Ioan. de Imol. in c.j. extra de iudi. & Angel. de Are. in §. prætereà. & ibi aliquid per Ioan. de Pla. suprà eod. ¶ † Et in istis locis in-

22 uenietis magnam esse differentiam in modo concipiendi dictam clausulam, an simpliciter dicatur quòd promittit posse conueniri vbicunq; locorum fuerit inuentus: non facta prius specificatione aliquorum locorum particularium: an verò facta sit specificatio.

23 † Item est differentia an dicatur, vbicunq; fuerit petitum: maximè quantum ad hoc vt admittatur, vel non admittatur declinatoria fori: vt in dictis locis latiùs inuenietis. Et an vbi aliquis promisit soluere vbicunq; fuerit inuentus, [a] poterit conueniri in loco pestifero, vel suspecto, vel aliàs in loco sibi non tuto si ibi sit inuentus, vel in quo faciebat transitum nauigando: vide Angel. in omnibus istis casibus singulariter tenentem quòd non, in l. cùm res. in princip. ff. de legatis primò. quamuis Ioannes de Imola ibi (sub dubio tamē fortè) contrarium tenet: quos concordat Ang. de Are. in d. §. præ-

24 tereà. ¶ † Vnum tamen in hac materia singularissimum, & valde mirabile tene menti, quòd si ego existens hîc Papiæ promitto soluere Florentiæ, & alibi, vbicunq; fuero inuentus, quòd non potero cōueniri in alio loco remotiori, quàm sit Bononia, vel Florentia. Istud est, quod singularissimè tenuit do. Anto. de Butri. in d.c.j. extra de iudi. arg. c. sedes. extra de rescrip. quamuis Ioan. de Imo. ibi

25 contrariū teneat, & respōdeat ad c. sedes. vt ibi per eum. ¶ † Quid autem si promitto soluere in quocunq; loco tibi creditori placue-

b rit, [b] an ista promissio aliquid releuet? Videte Bart. sing. tenentem quòd non in d.l. si conuenerit. & do. Anto. in d.c.j. & Bald. in l. si quis in conscribendo. C. de epis. & cleri. & in rubri. C. de constitu.

26 pecu. in ij. col. ¶ † Quid autem si quis promittat creditori vbicunque locorum respondere, quomodo intelligatur illud verbum, Respōdere, an idem sit, quod promittere soluere, an idem, quod promittere quòd vbicunq; possit conueniri? Effectus est magnus: quia primo casu nō admittitur pœnitentia, nec declinatoria fori. Secun-

c do casu, sic, [c] vt per Bartol. & alios, in d.l. si conuenerit. De hoc videte glos. in l. eum, qui res. & ibi Bald. & alios. C. de procu. & Bald. in l.j. ff. de in ius voc. & aliquid per eum in dicta l. si quis in conscribendo. C. de episco. & cleri. & in l. eam, quam. C. de fideicommiss. & Ioan. Andr. in d.c.j. de iudi. Cano. in c. cùm dilecti. extra de foro competēti. Paul. de Cast. in l. si cōuenerit. ff. de iurisdi. omnium iudicum. & in l.iij. §. si quis ita. ff. de eo, quod certo loco. ¶ Dixi successiuè suprà in libello, q fuit, & est in mora soluendi: quia aliter talis actio non esset arbitraria, & non venirent interesse, vel vsurę:

27 vt l. centum Capuæ. & l. fin. ff. de eo, quod cer. lo. ¶ † Quando autem dicatur in mora cōstitutus, apparet ex eo, quod in libello subieci, cùm lapsum sit tantum tempus quo dictam solutionem facere potuit: quia quando solutio est destinata certo loco fienda, quamuis nullum tempus exprimatur à partibus, intelligitur tamen tacitè & necessariò tantum tempus: quo verisimiliter possit ad illum locum accedi. l. interdum. in princip. & l. continuus. §. cùm ita. ff. de verb. obliga. & §. loca. s̄. de verborum obliga. & est in terminis nostris tex. in l.iij. §. si quis ita stipuletur. el ij. ff. de eo, quod cert. loc. Et aduertite, quòd tempus tacitum ita interpellat pro homine, & ita constituit in mora, quemadmodum tempus expressum: vt est

a ¶ Inuētus. Vide Felin. in c. cū R. canonicus. de offi. deleg.

b ¶ Placuerit. Vide Francis. Are. in l. actiōe. ff. depositi.

c ¶ Sic. Vide Feli. in c.j. de iudic. in iiij. col. ver. tertiò declara.

d ⁎Et ibi Pau. Cas. videtur velle q declaretur ratione adiuncti.

gloss. solennis. in l. si mora. in gl. j. & ibi Imol. ff. solu. matrimo. & illam glo. ad hoc allegat Bald. in l. si pacto, quo pœnam. in penulti. col. versic. reliqua dic. C. de pact. & sequitur Lud. Roma. in l. si ex legati causa. ff. de verb. obli. ¶ Vltimò dixi in libello, quòd interesse ascendit vsq; ad summam viginti. istud positū est ad bene esse: quia necessariò non requiritur quòd in libello exprimatur certa quantitas interesse, etiam

d posito q interesse, sit de præterito, prout latè dixi vobis in §. curare. super glo. in ver. vel rei. s̄. eod. ¶ In ead. glos. ad fin. Hanc vltimam opi. approbat glo. hîc, & vbiq;, in l.j. in ver. vtilem. ff. de eo, quod cer. loco. & in d.l. eum qui. ff. de iudi. & in d.l. si duo. §. j. ff. de constitu. pecu. Et cum hac vltima simpliciter transit Nic. de Neapoli hîc, in ij. q. glos. eam etiam tenet Ioan. Fab. hîc: & pro ea allegat tex. qui parum facit ad hoc propositum, in l. Stichum aut Meuium. §. tutores. ff. de admini. tut. Eam etiam tenent Bald. Salic. Paul. de Cast. Flo. & communiter doct. in l.j. ff. de eo, quod cer. loc. & in l. vnica. C. vbi conueniantur, qui certo loco dare promiserūt. & Ang. de Are. hîc, & in §. prætereà. s̄. eod. Et hęc est magis com-

28 munis opi. scilicet † q vbi promittēs nō soluit in loco destinato, q poterit postea in quocunq; loco cōueniri dūmodo ibi sortiatur forum. Et dicit Bart. in d.l.j. ff. de eo, quod cer. loco. quòd hæc est cōmunis opi. Tamē ipse Bar. ibi secutus opi. Nic. de Mata. in quadam sua disputatione tenet oppositum, quòd imò etiam poterit conueniri in loco, in quo non sortiatur forum: & sic tenet Bartol. cum opi. Pla. communiter reprobata. Mouetur Bart. per plura, de quibus ibi per eum. & inter cætera quòd leges hîc in glos. allegatę, quæ dicūt q in quolibet loco, nō debēt restringi, scilicet idoneo, vt vult glo. hîc, & in locis præalleg. ostendit & theorica Iac. de Aret. Oldr. & eiusdem Barto. in l.j. §. nuntiatio. ff. de oper. no. nun. Nam quando dispositio generalis cōtinet concessionem noui actus, vel noui iuris, & sic aliquid de nouo inducit, tūc bene recipit restrictionem de idoneitate: vt l. vt gradatim. §. sed si lege. hîc alleg. in glos. & in l. si quando. in princip. cum glo. not. C. de inoffic. testa. Si verò dispositio generalis disponit super eo, quod, iam erat concessum tunc non recipit restrictionē de idoneitate: quia aliàs nihil operaretur, & esset elusoria: vt l. si quando. in princip. ff. de leg. j. vt patet in l.j. §. nuntiatio. cum glos. in ver. omnibus diebus. Si ergo in proposito nostro intelligeremus quòd ille, qui non soluit in loco promisso, non posset conueniri nisi in loco idoneo, certè, frustra hoc esset generaliter dispositum per iurisconsultū in l.j. ff. de eo, quod cer. lo. & in aliis legibus hîc in gl. alle. cùm de iure cōmuni hoc posset. Ne ergo generalitas illarum legum reddatur elusoria, intelligimus necessariò q posse conueniri in quocūq; loco, etiā non idoneo. Sed huic fundamento respondete prout respondent Bald. Salice. & Paul. de Cast. in l.j. ff. de eo, quod cer. lo. quòd imò generalitas illarū legum, etiam restricta ad loca idonea multùm operatur: nam videbatur quòd ille qui promisit certo loco soluere, non posset conueniri in alio loco, etiam vbi aliàs habet forum, prout dubitat Iurisconsultus in d.l.j. & fortificat dubitationem glo. ibi in ver. nec videbatur propter quæ videbatur ita tenendum, nisi istæ leges emanassent. Cùm ergo ex illis legibus decidatur hoc dubium, satis dicūtur operari: ergo sunt restringēdę. Et ita se habet cōmunis opi. quāuis Bal. ibi tenens cū cōmuni, vt s̄. dixi, dicat q ista opi. Iac. & Nic. sit multùm consona iuri: ad tollendā tamē suprà scriptā dubitationē secūdùm Bart. in d.l.j. notarij cōmuniter apponūt illā clausulā. Et voluit posse cōueniri in tali loco, & in tali, & vbicūq; fuerit inuentus, vel ab eo fuerit petitum. Et ita esset fiendum, vt dictæ amaritudines fugerentur. Et de ista clausula dixi latè in prima parte huius gl.

¶ Glos. in ver. arbitraria ibi: vel vtilis ex testamento, vbi legatum

29 est dandum certo loco. sentit ista glos. † quòd ista actio sit arbitraria propter locum in tribus casibus tantum, in promissione, mutuo, & testamento. Hoc idem apertè firmauit glos. in §. prætereà. in ver. promissus. suprà eod. & ibi in glos. latè tetigi & reprobaui has glos. & tenui quòd imò generaliter quælibet actio stri-

ctī iuris

Universidad de Deusto
Biblioteca

cti iuris potest esse arbitraria propter locum. Dicite vt ibi dici. ¶ In fin. gloss. Et idem, quòd arbitraria non sit proprium nomen actionis, dixi, & tenui in d. §. preterea. in vltimo euidentiali. s. eodem. & ibi allegaui alias glossas idem tenentes, quamuis istam non allegauerim.

LAVS DEO.

1 *Plus petere causa quando dicatur. 3. & in quo differat, qui plus petit causa, ab eo, qui plus petit re. 2.*
4 *Alternatiuarum species quot in iure reperiantur.*
5 *Libellus alternatiuus an in omnibus alternatiuis fieri debeat, ne libellans incidat in pœnam.*
6 *Electio in contractibus alternatiuis an sit debitoris. 9. 10. & seq.*
12 *Argumentum est validum de contractibus ad vltimas voluntates.*
13 *Libelli conclusio qualiter semper esse debeat.*
15 *Plus petere in obligatione generis dicitur, etiam vilissimum petendo.*

Ver. Huic autẽ, qui loco.

Iste ver. fuit summatus in genere s. in prin. huius §. si tamen vultis in specie summare, hoc dicit in summa vsq; ad ver. sed & quidẽ. † Causa plus petere dicitur, qui vnum tantùm ex pluribus alternatiuè promissis petit, quorum electio est promissoris. hoc primò. Eodẽ modo qui petit in specie quid certum à reo generaliter obligata, dicitur petere plus causa. hoc dicit secundò, & vltimò vsque ad ver. sed hæc quidem. ¶ † Nota primò ex hoc text. quando quis dicatur petere plus causa. Antequam tamen vlterius procedam, pro intelligentia textus nostri quæro in quo differat, qui plus petit causa, de quo loquitur tex. noster, ab eo, qui plus petit re, de quo loquitur ver. proximè præcedens in princ. Hanc quæstionem tangit solus Nico. de Neapo. hîc, in iij. q. extra glos. & refert quosdam dixisse nullam esse differentiam: quod est falsum dicere, & de directo contra text. nostrum. Vnde ipse Nico. aliter respondet secundùm suum Rodul. de Auri. q differentia est in hoc, quia ille, qui plus petit re, petit illud, quod nullo modo est sibi debitum: ille verò, qui plus petit causa, petit illud, quod est sibi debitum, licet non eo modo, quo sibi debetur. In alternatiua enim ambo sunt in obligatione: vt l. si duo. ff. de verb. oblig. & l. illud, aut illud. in princip. ff. de consti. pecu. Subdit tamen ipse Nic. q quamuis ista sit bona responsio, quantum ad obligationem alternatiuam, non tamen est bona responsio quantum ad obligationem generalem, in qua in veritate nulla res est in obligatione. Ad l. Meuius. §. duobus. ff. de leg. ij. nihil respondet, & rem indecisam relinquit, subiiciens de hoc etiam haberi per Spe. in tit. de plus peti. §. finautẽ. Ego credo vno verbo q ista sit propriè differentia. Nam ille dicitur plus petere causa, quando petendo simpliciter vnã rem aufert electionem debitori: & propterea dixit glossella prima hîc, q illud, quod hîc in principio vocat Imperator causam. j. vocabit electionem. Ille verò, qui petit maiorem summã, vel quantitatem quàm sit debitũ dicitur re plus petere. Et hæc differentia clarissimè colligitur ex inspectione huius text. & ver. præcedentis. ¶ † Secundò nota ex isto tex. q ille, qui in specie petit vnam ex rebus alternatiuè debitis, cuius electio sit debitoris, dicitur plus petere causa. Et ratio est, quam habetis in tex. quia aufert reo electionẽ soluendi † quod velit. verùm quia in iure nostro sex reperiuntur species alternatiuarum, [a] quas hîc ordinatim enumerant scribentes, Ioan. Fab. Ioan. de Pla. & Ang. de Are. hîc, quarum quatuor ponit Bart. in l. iij. circa princip. ff. de eo, quod certo loco pulchrum est scire, nunquid in omnibus istis alternatiuis habeat locum iste §. Quædam enim est alternatiua rerũ, vt in exemplo posito in hoc text. & in l. plerunq;. §. fi. ff. de iure dotium. Quædam, & secundò, est alternatiua personarum, seu alternatiua posita inter personas, quæ quandoque stat propriè, quandoq; resoluitur in coniunctam, de qua dicendum est, vt in tex. in l. cùm quidã. & ibi per gloss. & doct. C. de verb. signifi. & in l. si Titio, la ij. ff. de leg. ij. & in l. sed & si filio. §. j. ff. de consti. pecu. Quædã, & tertiò, est alternatiua temporis: vt in Calendas Martij, aut Iunij: de qua in l. si stipulatus fuero decem aut quindecim. ff. de verb. oblig. & l. si ita relictum. §. fin. ff. de lega. ij. Quædam, & quartò, est alternatiua locorum: vt l. iij. §. j. ff. de eo quod cer. loc. Quædam, & quintò: est alternatiua locorum & rerũ simul: puta, promitto dare istam rem Papiæ, aut illam Mediolani: vt in d. l. iij. §. próinde. Quædã, & sextò, & vltimò, est alternatiua rerũ personarũ, & locorum: vt, promittis mihi dare Stichum hîc Papiæ: vel dare Titio Pamphilũ Bononiæ. Credo q possent addi plures aliæ species alternatiuarum, si considerabitis, & maximè septima species rerum, personarum, locorum, & tẽporum simul, si additis alternatiuã temporis ad exemplũ proximè dictum. † Nunquid ergo in omnibus istis alternatiuis debeat fieri petitio, & libellus alternatiuis, vt dicit text. noster, aliàs incidit in pœnam ver. sed hæc quidẽ. j. eod. Ego in hoc pũcto omissa longa serie verborum Ioan. Fab. & Ioan. de Pla. hîc: succinctè concludo cum Ange. de Are. hîc. Quòd aut in alternatiua rerum, summarum, vel locorũ est electio creditoris: & tunc alterum tantummodo ex alternatiuis petendo non incidit in pœnam huius ver. nec est necesse quòd alterum petat: imò necessariò debet ad vnum tantũ concludere. l. vbi autẽ non apparet. §. qui illud, aut illud. & quod ibi Bar. ff. de ver. obli. & l. si quis stipulatus est Stichũ, aut Pamphilũ. in princip. ff. de verb. obliga. & vnũ simpliciter petendo, istud videtur eligere: vt l. si is, cui. ff. de leg. ij. Si autem electio est debitoris, tunc debet libellus alternatiuè concipi, secũdùm hunc text. aliàs incideret in pœnã ver. sed hæc quidem. j. eo. Si autẽ est alternatiua personarum, quia stipulatus sum mihi, aut Titio: & tunc semper cessat pœna huius §. si simpliciter petatur, non facta mentione illius Titij, siue ille Titius sit adiectus solutioni tantùm, quo casu, licet ei solui possit inuito principali. §. planè. s. de inu. stipu. & l. vero procuratori. in prin. ff. de solu. tamen hoc non potest facta litis cõtestatione à principali, quia tunc solũ principali soluere potest: vt l. si stipulatus fuero decem in melle. in prin. ff. de sol. siue ambo sint principales, vt quia sint duo rei credendi siue ex cõtractu, siue ex vltima voluntate: & tũc simpliciter cessat pœna huius §. cùm vterq; reorum credendi possit ad solidum agere de persona: vt l. si Titio aut Seio la ij. ff. de lega. ij. facit l. si ex toto. §. j. de lega. j. In aliis autẽ speciebus alternatiuarũ semper dic q si electio est debitoris, habet locum §. noster. aliàs secus. Ista sunt expedita per multa verba, quæ summatim voluit Io. Fab. & Io. de Pla. hîc. Quãdo autem in alternatiuis sit electio debitoris, & quãdo creditoris, dicam vnum verbum in sequenti notabili. ¶ † Tertiò not. ex hoc text. q in contractibus alternatiuis electio est debitoris. [b] Concordat l. plerunq;. §. fi. ff. de iure dotiũ. & l. si in emptione. §. pen. ff. de contrahen. empt. De hac tamen materia, quia est semibrocardica in dubio, in alternatiuis cuius sit electio, siue loquamur in contractibus, siue in vltimis voluntatibus: recurrite ad glo. no. & magistrã in l. Lucio. in gl. j. ff. de lega. ij. & ibi videte Bart. not. distinguentem & plenè Dyn. in reg. in alternatiuis. de re. iur. in vj. & Bald. in l. qui duos. ff. de legatis secũdo. & Ioan. de Imo. in l. planè. §. penul. in eo. titu. ¶ † Quid autẽ in beneficiis, vel gratiis, cuius sit in dubio electio: quia hîc per Angel. de Aret. tangitur aliquid, videte Bald. in dicta l. Lucio. Bal. & Imol. in d. l. qui duos. & ibi allegant mirabilem tex. in l. ij. C. de castren. & ministerian. l. xij. qui tex. fecit mihi semel maximum honorem in examine publico, cui nemo sciuit respondere perfectè. & Bald. & Ang. in l. beneficium. ff. de consti. prin. & Bald. in l. si. aliàs penul. versi. quæro quid in mandato principis. C. de verb. sig. & Imo. in l. cùm res. §. sed si. ff. de leg. j. & text. in c. gratia. de rescrip. in vj. † In alternatiuis autem quid sit in obligatione, videte glos. & Bart. in l. si duo. ff. de verb. oblig. & per doct. aliquid in l. cùm quidam. de verborum significationibus. & in l. si stipulatus fuero decem aut quindecim. ff. de verborũ obligationibus. & per docto. hîc, vt per Ioan. Fab. Ioan. de Pla. & Ang. de Are. ¶ † Et vsq; ad quantum tempus debitor, cuius est electio, habeat hanc facultatem eligendi: dicite quòd quandoq; etiam post sententiam, & in executione: nisi antè statutus fuisset sibi terminus, intra quem eligeret: vt l. eum, qui certarum. §. j. & ibi per gl. & Bar. ff. de verb. obliga. ¶ Vnum non omitto, quod est diligentissimè notandum ad limita-

a ¶ Alternatiuarũ. Circa hãc materiam vide latissime Felin. in c. inter cæteras. in j. col. cum seq. de rescrip.

b ¶ Debitoris. Vide Felin. in s. alleg. c. inter cæteras. circa fin. j. col. de rescrip.

ad limitationẽ tex. nostri: & nõ tradit per alios scribẽtes hîc, nec in cõibus locis, q illud quod dicitur in text. nostro, & similibus, † q in dubio in contractibus in alternatiuis electio est debitoris: fallit, nisi alternatiua esset adiecta in fauorem creditoris. Istud est, quod singulariter voluit Bar. post Gul. de Cu. in l. quamuis. in prin. per illũ text. ff. de pigno. act. Et propterea infert ibi sing. Bar. q si tu promisisti mihi soluere centum in pascha te, vel dare sufficiens pignus, q ego possum præcise te cogere ad soluendum: quia illud de dandis pignoribus fuit adiectum in fauorem mei creditoris: vnde electio non debet esse debitoris: quia aliàs illud, quod esset appositum in meum fauorem, redundaret in meam læsionem, contra illã l. quamuis. & l. quod fauore. C. de legi. Quod singularissimè notate. & sequitur Pau. de Cast. in l. iiij. §. si ex couentione. per illũ tex. in ver. quippe. ff. de re iud. & per text. no. & quasi de hoc expressum in l. causam. §. puellam. ff. de manumiss. ti. generali. Et idem tenet Pau. de Cast. in l. cùm proponas ab ea. C. de trãsac. Et ex hac doctrina Bar. ego puto q posit in terminis decidi amœna, & quotidiana questio, quam format Nic. de Neap. hîc, in viij. q. extra glo. & in ea nihil clarè decidit. Pone, † promisisti mihi q possum accipere vnum, vel duo plaustra lignorum de nemore tuo: volo accipere duo: nũquid possum? Videretur, secundùm eũ, q non: quia in alternatiua electio est debitoris: vt in hoc tex. Verisimile est ergo q promissor velit soluere vnũ tantùm, cùm nemo præsumatur velle iactare suũ. l. cùm de indebito. §. j. ff. de proba. Præterea semper in obligatione quod minus est sequimur: vt l. semper in stipulationibus. ff. de regu. iur. Contrariũ refert decidere Iac. de Rauen. & Rodul. de Auri. hîc. arguendo de contractibus ad vltimas voluntates. † quod arg. est validum: vt l. seruum filij. §. eum, qui chirographum. & l. quæ de legato. ff. de leg. j. Sed in vltimis voluntatibus, si verba testatoris dirigãtur ad legatarium de percipiendo talẽ aut talem rem, electio est legatarij: vt l. plane. la j. §. pe. ff. de lega. j. & gloss. magistra in l. Lucio. ff. de leg. ij. Ergo cùm in quæstione proposita verba sint in stipulatorem directa, etiam quo ad executionem, certè stipulatoris erit electio. Et per hoc patet responsum ad contraria. Et cum istis concordat Pet. de Bellaper. in l. cùm quidã. C. de verb. sign. motus arg. l. si sic stipulatus. la j. & l. ij. §. j. ff. de verb. obli. & l. cũ is. in prin. ff. de cond. indeb. Nic. verò de Neap. hîc simpliciter dicit cõtra hos videri. tex. in c. in alternatiuis. de reg. iur. in vj. & nihil vltra dicit, & nihil firmat. Ego puto quod fundamentum adductum per istos in suprà scripta quæstione nihil penitus faciat ad propositũ, dum dicunt q si verba dirigantur ad stipulatorem, q electio est stipulatoris: quia dico hoc esse verisimum: sed in proposito nostro verba non sunt directa nec ad stipulatorem, nec ad promissorem, sed sumus in casu dubio, & in dubio electio est debitoris, iuxta theoricam glo. magistræ, & Bart. in d. l. Lucio. Nisi sustinendo eorum fundamentum dixeritis q verba satis diriguntur ad stipulatorem, dum dicitur q posit accipere vnum vel duo plaustra. Quicquid sit, ego credo q opi. eorũ sit verissima, & apertè decidatur ex singulari doctrina Bar. s. relata, q quãdo alternatiua est appositа in fauorem creditoris, prout est in terminis nostris, q nũquam electio est debitoris. & ista est veritas. [a] ⁂ ¶ † Quartò no. in ver. qua de causa. secũdùm Io. de Pla. & Ang. de Are. hîc generalem regulam in medio concludendi in vtroq; libello, vt semper ipsa petitio, seu cõclusio sit conformis naturæ, & qualitati ipsius obligationis: vt si pura sit obligatio, purè, & præcisè petatur condemnari. Si obligatio est in genere, concludatur in genere. Si autem est alternatiua, eodẽ modo cõclusio, seu petitio alternatiuè concipiatur: aliàs incideret in pœnam huius ver. iuncto ver. sed hæc quidem. j. eo. Et ad hoc faciunt quæ vidimus in §. curare. s. eo. Et de libello isto alternatiuo habetis etiã per Spec. in tit. de plus peti. §. finautẽ. ¶ Quintò no. ex hoc tex. in ver. præterà. q in obligatione generis electio regulariter est debitoris. ¶ † Quid autẽ sit in vltimis volũtatibus, puta in legatis in genere relictis, cuius sit electio, recurrite ad glo. magistrã in §. si generaliter. in verb. legatarij. s. de legatis. & in l. legato generaliter. in prin. in glo. mag. in ver. pessimus. ff. de legat. j. & ibi plenè per doct. & glo. in l. si hæredes. §. si incerto. in gloss. j. ff. famil. ercis. Quid autẽ sit in obligatione in re, puta in homine promisso in genere: dic quòd nullus ante solutionẽ, sed facta solutione ille qui soluetur, dicetur fuisse in obligatione: vt l. Meuius. §. duobus. & ibi per gl. & latissimè Bar. ff. de legatis ij. & l. cùm incertus. in j. charta. ff. de lega. j. & dixi in §. in bonæ fidei. in gl. in ver. iure aperto. s. eo. ¶ † Vltimò nota ex hoc textu in ver. quinetiam. q in obligatione generis petendo etiam vilissimũ, dicitur plus petere: & ideo est in textu. quia sæpenumero facilius est soluere id, quod est carius, quàm id, quod est vilius. Et quãuis gloss. hîc in ver. pretij. alleget ad hoc multas leges, nihil tamen faciunt, præter l. fin. ff. de vsu & habi. ¶ Glos. in ver. electio. diuido in tres partes. In prima ponit vnam fallentiam ad hunc text. in secunda allegat concordantem. In tertia quærit, & soluit. Secunda ibi: & facit ad hunc §. Tertia ibi: quare si promissor. Et aduerte ad illam tertiam partem, quæ incip. ibi: quare si promissor. & finit ibi. ff. de solu. l. Stichum. circa princip. quam multi libri non habent. & secundùm Ioannem Fabr. hîc in princip. est vna additio: &, secundùm eum, qui eam non habet, illam scribere debet. ¶ In fi. gl. de hoc, an, & quando perempto vno ex alternatiuè debitis, alterum tantùm præstandum sit. Et an & quando præstanda sit æstimatio mortui: quia gl. nostra in vtroq; minùs perfectè locuta est, nec etiam de hoc perfectã theoricam posuit Ioan. Fab. hîc, in ij. col. videte Barto. plenè distinguentem in dicta l. Stichum aut Pamphilum. in princip in ij. aliàs vltima col. in ver. reassume ergo. ff. de solu. cuius distinctionem formaliter refert, & sequitur Angel. hîc. vos eam habete pro hîc expressa, ne frustrà membranæ denigrentur.

LAVS DEO.

1 *Plus petens tempore, re, loco, vel causa, qualiter puniatur. 11.*
2 *Clausula, salvo iure superfluit: in libello apposita quid operetur.*
3 *Pœna de duplicandis induciis, an locum habeat in vera conditione.*
4 *Duplicandum quid sit, quando ante conditionem petatur cùm sit incertum quantum ante tempus petatur. & nume. sequen.*
8 *Fiscus agens ob necessitatem fiscalem contra debitorem suum, non tenetur aliqua pœna; licet plus petat.*
9 *Gabellarum emptores an ante tempus exigi possint.*
10 *Debitor fugitiuus ante tempus, vel ante diem capi potest.*
12 *Pœna petentis debitum iam solutum quæ sit.*
14 *Plus petitum simpliciter negari potest.*

Ver. Sed hæc quidem.

Iste ver. negligitur per alios scribẽtes, qui nihil, aut parum addendum super eo dicũt. Ego autem reddam eum valde singularem. Iste ver. summatus fuit in genere in prin. huius §. si tamen vultis summariũ in specie, hoc dicit vsq; ad §. si minus. † Hodie plus petens tempore, punitur in duplicatione induciarum. Plus autem petens, loco, vel causa, punitur in triplum expẽsarum in sportulis erogatarum. hoc dicit vsq; ad §. si minus. ¶ Diuiditur in duas partes principales. In prima ponit qualiter hodie pu-

T

2 ⁂ Adde q quãuis Iaf. dicat istã esse veritatẽ, mihi hęc decisio nõ videtur tuta, nec verũ videt q verba illa dicãtur taliter fauorẽ stipulãtis respicere, q ei tribuant electionẽ. Et videtur hæc decisio cõtra tex. in l. si stipulatus fuero decẽ. aut quindecim. ff. de verb. ob. Primò est cõtra rationẽ illius legis. Secũdò cui dubiũ est q illa adiectio de quindecim, & sic maioris quantitatis respiciebat fauorem stipulantis, nec per hoc illi datur electio: ergo nec etiã in casu q. nostræ. Non obst. doctrina Bar. in d. l. quãuis. ff. de pig. act. quia Bar. loquit nõ in mera alternatiua, vbi vtrũq; est in obligatiõe, licet aliud tantũ in solutiõe. l. si duo. ff. de verb. oblig. l. illud, aut illud. ff. de consti. pec. sed loquitur vbi vnũ est in obligatione, & illud idem in solutione. Et istud est, quod ponderat ibi Bar. & cõstitutio pignoris sit, vt cautior sit creditor, nõ vt duplum cõsequatur, vt in q. nostra. Difficultas est respõdere ad l. si sic stipulatus. la j. ff. de verb. oblig. cui primò possum respõdere q ibi expressè reseruauit sibi stipulator electionẽ secundùm glo. ibi, quæ exponit sumã id est eligam. Vel aliter, & secundò, respondeo q in d. l. si sic stipulatus. nõ agebatur de multiplicãdo debito, seu duplicãdo ex electione, nimirũ si habet electionẽ: secus est in casu nostro, vbi agitur de duplicando debito, nec verò simile videtur, debitorẽ in quæst. nostra ita promisisse, vt creditor haberet electionẽ, cùm ad sensum pateat q stipulator semper duo plaustra acciperet, non vnũ in dubiis ergo stipulationibus quod minimũ est sequa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mur d.l.semper in stipulationibus.ff. de reg.iur. Et hæc opi. maiorem sapit æquitatē. Cogitabis tamen interim. Carcassona Sardus.

a ⁂ Sed aduerte, qa opi. Bar.verior videtur. Primò quia absurdum esset ꝙ agens puniretur respectu temporis elapsi ante petitionem, cuius respectu non videtur deliquisse, sed parum, aut nihil, & respectu temporis futuri post petitionem ante existentiā cōditionis, cuius respectu plus petiit, immunis esset: cum regula iuris sit in eo, quē esse puniēdum, in quo deliquit. c. literas. extra de tēpo. ordi. c. pastoralis. extra de iure patr. cum aliis similib⁹. Ergo etiā tempus post petitionē vsq; ad existentiam cōditionis, erit duplicandum. Præterea, & secūdò, arguo sic: Vna determinatio respiciens plura determinabilia, pariformiter debet illa determinare. l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pupil. l. quāuis. C. de impub. & aliis substit. sed in §. hodie. j. de except. & in c. j. extra de pl[a] pet. pariformiter & vna determinatione cōprehenditur petēs ante tēpus certum, sicut petens ante conditionē. Sicut ergo in plus petente tēpore certo duplicatur tempus post petitionē currens. (siue Bar. siue cōmunē sequar opi. de qua statim ponit Ias.) ita etiam in petente ante cōditionis purificationem. Tertiò cō tractus conditionalis continet totum illud tēpus, quod est ante, & post petitionem vsq; ad existentiā conditionis, vt ad sensum patet. Ergo totū est duplicandum, vt videtur casus apertus in §. hodie. j. de except. ibi: vel quasi natura actiōis cōtinet, &c. & cōmuniter in seq. q. doctor. ita intelligūt illū tex. Nec obst. fragile auersantium argumentū, quia si constat de tempore celebrati contractus, & de tempore existētis conditionis, vtiq; cuicunque quāuis imperito arithmetico facilis erit temporis inter medij cōputatio: nec si difficilis esset, à proposito discedere: quia difficultas præstatiōis nō reddit inutilē dispositionē. l. ij. §. ex his igitur. in fi. ff. de verb. obli. & sic iste condemnabitur ad inducias duplicandas, quæ (vt inquit Bar. in d.l. pecuniam) ex euentu cōditionis certificabūtur. Et pro hoc allego optimum text. in argu. in l. in lege Aquilia, si deletū. ff. ad legē Aquili. Et hoc mihi verisimū videt, quicquid Iaso. & alij dicant ressellendo Ant. Ang. Carcassona Sardus.

b ⁂ Sed ille tex. mihi parū probat, & in contrarium videtur casus in l. non solum. Ia ij. §. tale. ff. eod. titu. de lib. leg. ibi exigere debitum tentauit, &c. Cogitabis. Sardus.

c ⁂ Remisso tamen eis medij tēporis interusurio, secundùm Bald. ibidem post glo. Sardus.

niatur petens plus tempore. In secunda ponit qualiter puniatur petēs plus aliis tribus modis. Secunda ibi: sinautem quantitate. Et ad hunc ver. addite quæ traduntur per gl. Inno. & alios in c. j. extra de plus petitio. & Io. Fab. & alios in §. temporales, ℣. de excep. Et mementote vt euadatis has pœnas, † ꝙ in libello semper adiiciatis illam salutarem clausulam, Saluo iure superflui. secūdùm quod dixi in principio huius §. si quis agēs. & ibi vidistis. Hodie tamē punitur tantùm in duplicatione induciarum, secūdùm formā §. temporales. ver. hodie. ℣. de excep. & iste text. siue ista pœna præcedit siue dies sit appositа ab homine, siue dies insit ex natura rei, siue dies insit à lege, prout dixi, & declarauī in ver. plus autem. in ij. not. S. eo. ¶ An autem hîc text. & hæc pœna de duplicādis induciis habeat locum in vera conditione, & sic in eo, qui petit ante euentum conditionis: dicite ꝙ sic, prout tenet Bar. cōtra Gul. de Cug. in l. pecuniam. si certū peta. per tex. apertum in c. j. in fi. extra de plus pe. vbi text. dicit ꝙ tempore plus petere dicitur qui ante diē vel cōditionem egerit. & ita tenet Bar. in l. si ita stipulatus. magna. in xiij. col. ff. de verborum obligatio. & Bal. in l. j. in vlti. col. C. de fideicom. & Ang. de Are. in princ. huius §. si quis agens. in glo. in ver. plus cōplexus. ¶ † Quid autem duplicandum sit, quando petitur ante conditionē, cùm sit incertū quātum ante tempus petatur? Dicebat Bar. in l. pecuniam. ꝙ incertum simpliciter nō posset duplicari: sed ista incertitudo tēporis in conditionibus venit certificāda ex futuro euētu. Et per ista simpliciter trāsit Ang. in prin. huius §. si quis agens. in ver. plus cōplexus. & Ang. de Are. in ver. plus autē. S. eo. §. & sic vult Bar. ꝙ in duplicatione induciarū faciēda petenti ante conditionem sit expectandus cōditionis euentus, qui habeat certificare quātum duplicādum sit. quod, iudicio meo, absurdum est dicere, cùm posset adeò differri euentus cōditionis, ꝙ vix, aut nunquàm sciremus quid esset duplicādum. Vnde credo ꝙ melius sit dicere, secundùm Iac. de Rauen. & Nic. de Neapo. in ver. plus autem. in j. q. extra gl. & Io. Fab. in ver. tempore. S. eo. ꝙ ad imponendam hanc pœnam duplicationis petenti ante conditionis euentum non sit expectandus euentus conditionis: sed erit videndum quantum tempus fuerit à tempore celebrati contractus cōditionalis vsq; ad tēpus petitionis, & illud erit duplicandū. Et credo ꝙ ista sit veritas. [a] ⁂ † Et successiuè iuxta prædicta, & iuxta hunc tex. in quo habemus ꝙ hodie pœna petētis ante tempus, est duplicatio induciarum: pulchrum est inuestigare, nunquid solum duplicabitur istud modicū, quod restat de dilatione à tēpore petitionis, an verò duplicabitur totum tempus totius integræ dilationis vsq; ab initio. Bart. in l. iustas. C. de iur. fisc. lib. x. tenet ꝙ fiat duplicatio solum de tempore, quod supereſt, per text. in l. aut damnum. §. quisquis. ff. de pœn. & ibi hoc idem tenet Bart. & cùm Bar. simpliciter tenet Ioan. de Platea in versicu. plus autem. in j. col. S. eod. Contrariam opi. ꝙ imò tota dilatio debeat duplicari, & nō tantū illud, quod supereſt, tenet Nic. de Neap. hîc in apostil. tex. in ver. loquitur cōstitutio. Idem etiam tenet Ioan. Fab. in §. temporales. ℣. de excep. & Ang. de Are. in prin. huius §. si quis agens. in gl. in ver. amittebant. Idē etiam tenent cōmuniter doct. Cano. vt Ioan. And. & do. Ant. de But. in c. j. extra de plus peti. & ita se habet magis cōmunis opi. per tex. apertū in d. §. tēporales. ver. hodie. ℣. de excep. nisi illum text. intellexeris ꝙ ibi à principio dilationis petierit, quare esset nimū diuinare. Nec obst. l. aut damnum. §. quisquis. alle. S. per Bar. quia respondet Nico. de Neapo. hîc, quòd ille tex. loquitur in pœna corporali: nos autē loquimur in pœna pecuniaria: quare secus, arg. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui no. infa. iuncta l. interpretatione. ff. de pœnis. Aduertite tamē diligēter ꝙ maxima declaratione text. nostri ad id, quod signanter dixit Spe. in tit. de fru. & lit. expen. §. fi. ver. vt hîc articulus. vbi sing. dicit † ꝙ si agitur ante tempus, & nō opponitur per partē, ꝙ valet processus. Dicit tamen ꝙ sibi debet imponi pœna, quæ imponitur plus petenti tempore: vt in hoc tex. † Et nota diligenter quòd talis exceptio debet opponi ante litem contest. non autem post, secundùm Bal. in l. si extraneus. in prin. ff. de cōdi. ob cau. vbi etiam ponit quæ sunt partes iudicis in condemnatione, si petatur ante tēpus. An autem, & quando admittatur pœnitentia ad hoc vt actor euitet has pœnas videte gl. in c. j. extra de plus pet. quę tenuit ꝙ vsq; ad litē cōtestatam admittatur pœnitētia, per l. vnicā. C. de plus pet. iuncta l. amplius nō peti. ff. rem rata. habe. & dicit Angel. in princip. huius §. si quis agēs. in gl. in ver. cadebat. quòd istud probatur in l. non solum. la j. §. fi. ff. de lib. leg. ⁂ quod est verum, secundùm do. Ant. de But. in d. c. j. nisi reus interim etiam ante litem contest. fecisset aliquas expensas: quia in illis reficiendis actor veniret condemnandus, cùm non sit iustum quòd iniustè vexatus fuerit, & in expensis læsus, secundùm Hostien. facit l. eum, quem temerè. cum ibi not. ff. de iudi. † Vltimò diligentissimè aduertite pro maxima limitatione suprà scriptorum, & textus nostri quòd suprà scripta text. nostri fallunt in fisco agente ob necessitatem fiscalem contra debitorem suum, vel debitorem debitoris sui ante diem: quia potest agere ante diem, etiam, quod est fortius, si oppo natur, nec incidit in pœnam huius textus, & hoc est speciale in fisco. Casus est de hoc valde sing. in l. j. C. de condi. ex lege. Et ita ibi Bart. dicit, quòd ille casus est sing. Et quòd hoc casu non duplicentur induciæ, & consequenter non habeat locum pœna huius ver. tenet ibi expressè Bald. in prima oppositione dicens hoc esse speciale in fisco, propter publicam necessitatē, quæ semper videtur fiscum vrgere, quia semper est in sumptu. ¶ † Dicit etiam ibi Bald. quòd illa lex sit valde not. contra emptores gabellarum, vt pro necessitate Reipublicę possint exigi ante tempus, ⁂ & tota die propter repentinas necessitates publicas hoc fieri videmus, & non est iniustum, secundùm eum, quod reputat multùm notandū. † Dicit etiam in vltimis verbis ibi Bald. quòd omnis debitor fugitiuus potest etiam capi ante tempus, vel ante diem, per text. in d. l. quæsitum. ff. de pigno. quam legem dicit esse notabilem ad hoc, vbi est text. quòd si debitor est suspectus ante diem, vel conditionē competit persecutio pignoris. quem textum in proposito tex. nostri singulariter nota pro secunda singulari limitatione ad hunc text. vt

non

non procedat in agente ante tempus cōtra debitorem suspectum.

11 ¶ † Secundò principaliter not. ex isto textu quòd hodie pœna plus petentis re, loco, vel causa, est triplum expensarum in sportulis factarum: vt isto §. & §. omnes. ver. tripli. S. eo. & petitur triplicatio expensarum per condictionem ex lege: vt hîc, cum glossella in ver. punitur. & gloss. in d. ver. tripli. in verbo, consequitur. Pro aliis autem expensis condemnabitur in simplum reo, secundùm Ioan. de Plat. hîc. Est tamen casus, in quo etiam hodie plus petens cadit à causa, & sic causam perdit, quando duo copulatiuè interueniunt, quòd dolosè plus debito petat, & etiam dolosè de pluri exigat cautionem: vt est text. in d.l. vnica. & ita ibi declarat Bartol. C. de plus peti. Si autem petiisset plus debito dolosè, non haberet locum illa lex vnica, sed solùm condemnaretur in triplo expensarum, iuxta d. ver. tripli. & hunc tex. nostrum. Et hoc notate pro declaratione, &

12 limitatione ad tex. nostrum. ¶ † Quæ autem sit pœna petentis debitum iam solutum, videte tex. notabilem, quem ego reputo singularem in iure. in l. si fideiussor. §. in omnibus. ff. mandati. vbi est text. quòd ille, qui petit debitum solutum, vel semel solutum, iterum recipit, committit crimen stellionatus. Et ita no. ibi Bartol. in

13 j. notabili. ¶ † Quid autem ad text. nostrum dicemus, si actor plus debito petiit, & reus conuentus etiam eodem modo plus debito negauit: quid erit hoc casu? Dicunt quidam quòd fiat compensatio adinuicem: argu. l. si duo. ff. de dolo. Sed Ioan. de Lig. in c. j. extra de plus peti. dixit † quòd reus nullam pœnam patitur: & quòd propter plus petitum potest simpliciter negare: arg. notatorum in c. j. extra de litis contesta. & cum eo tenet Ange. de Aret. in princ. huius §. si quis agens. in gloss. in ver. cadebat. Videte tamen do. Anto. de Butr. in d. c. j. extra de plus peti. vt saltem quo ad expensas fiat adinuicem compensatio: quantum verò ad alias pœnas verum dicat Ioan. de Lig. ¶ Gloss. huius ver. sunt interlineales, & claræ: & ideo remanebit expeditus iste versiculus, & per consequens iste §.

LAVS DEO.

1 *Petens aliud pro alio per errorem, an in eodem iudicio errorem suum corrigere possit.*

2 *Creditor petens certam quantitatem an per hoc confiteri non videatur se in maiore quantitate non esse creditorem.*

3 *Creditor si debitor ei dicat, ecce centum, quæ tantùm tibi debeo: & simpliciter accipiat, & nihil dicat: an sibi præiudicet, & fundata sit intentio rei.*

4 *Libellanti an eius assertio noceat. cum tribus seq.*

8 *Donatio præsumpta an traditionem requirat. 10.*

9 *Libellum emendare quando propriè quis dicatur.*

11 *Libellum mutare quando quis dicatur.*

12 *Cumulatio, quid de materia cumulationis. 26.*

13 *Libelli emendatio vsq; ad quantum tempus permissa sit. 14. 22. 23. & sequen.*

15 *Iudex an secundùm conscientiam, an verò secundùm allegata, & probata iudicare debeat.*

16 *Executor sententiæ si conscientiam suam habeat contra sententiā, quam exequi debeat, an nihilo minus eam executioni mandare teneatur.*

18 *Iudex videns Titium occidere Sempronium coram multis, an absq; alia probatione eum de homicidio condemnare possit.*

19 *Potestas vel capitaneus videns à fenestra aliquos rixantes, an eos ex hoc absque alia probatione punire possit. 20.*

21 *Potestas si filium rixosum habeat, & non prouideat, an licitè de officio suo expelli possit.*

25 *Dilationes quæ causæ cognitione concedantur.*

§. Si minus.

¶ Iste §. multùm bene continuatiuè procedit, secundùm Dyn. Io. Fab. Nico. de Neap. & Ioan. de Plat. Nam S. proximè loquutus est Imperator quando petitur plus, quàm debeatur, qualiter actor puniēdus sit: & sic qualiter prouideatur reo cōtra actorē plus debito petentem: hîc verò loquitur in casu econtrario, quādo petitur minus, quàm debeatur qualiter subueniatur huic minus petēti. Posteà in ver. seq. ponitur quādo petitur aliud pro alio per errorē, an liceat errorē suum corrigere. ¶ Iste §. vsq; ad §. fi. sunt prætereà, cō-

a ¶ Libellanti. Vide Fran. Aret. in l. cū te. C. de trāsac. & in l. ij. C. de insti tu. & substi. in fi. & quod dixi in apostil. in d. l. cum te. ad Fran. Aret.

muni diuisione, vt Nic. de Neapo. & Angel. de Are. diuiditur in duas partes principales. In prima loquitur in eo, qui minus petit, quā sibi debeatur. In secunda loquitur in eo, qui petit aliud pro alio per errorem. Secunda ibi: si quis aliud. Vel si vultis elegantiùs & fundamentalius diuidere ex his quæ dicturus sum. ℣. in glo. ij mag. in ver. iudicio. in prin. diuidite in duas partes principales. In prima loquitur de emendatione libelli. In secunda loquitur de mutatione libelli. Partes non mutantur. Hanc diuisionem optimè intelligetis ex his, quæ tradam in gl. prædicta, hoc dicit in summa vsq; ad §. fi. sunt prætereà. Quamuis actor minus petat, quam sibi debeatur, tamen iudex in iudicio debet aduersarium in reliquo condemnare. hoc dicit primò. † Item petēs aliud pro alio per errorem, potest in eodem iudicio errorē suum corrigere. hoc dicit secūdò, & vltimò literaliter, & ad corticem vsq; ad d. §. fi. Et dicit Ioan. Fab. hîc, in iij. col. ꝙ iste §. in princ. & in ver. si quis aliud. est gl. & declaratio l. edita. C. de eden. & quāuis aliqui hîc, vt Ange. de Are. congregent hîc quasi omnem materiam, quæ ponitur in l. edita. videlicet de emendatione libelli, an, & quando sit permissa. Item & de mutatione libelli, necnon & de cumulatione: ego tamē non attingam nisi ea, quæ necessaria sunt ad text. & gl. tum quia ista est propria, & ordinaria materia d. l. edita. tum etiam quia angustia tēporis me vrget, & proximæ generales vacationes à tergo instant, &

2 premunt. ¶ † No. in primis Ang. de Are. hîc vnum, ad quod reputat hunc text. multum menti tenendū: quia licet quis petat certam quantitatē, non tamen per hoc videtur confiteri se in maiore quātitate non esse creditorē, siue ignoranter petierit, siue scienter. Facit l. si quidem. C. de transact. & hoc nisi apposuerit dictionem taxatiuam tantùm, vel solummodo, secundùm Bart. & alios in d. l. si quidem. per glo. not. in l. rationes. in glo. fi. in ver. quantitatem. & etiam per Bart. & alios. C. de proba. & per l. iij. §. cum Titio. ff. de adimen. leg. Adde Bart. eadem dicentem in l. si cùm duos. in princ. ff. rerum amo. & ibi etiam ponit Bar. † quid si debitor dixit creditori: Ecce centum, quæ tantum tibi debeo: & creditor simpliciter accepit, & nihil dixit: an sibi præiudicet, & per hoc sit fundata intentio rei? Determinat Bartolus quòd non præiudicat: & de hoc

4 dicit esse casum nota. in d. l. si quidem. ¶ † Secundò, & vltimò notate in ver. si quis aliud. quòd quamuis vulgò dici soleat, quòd assertio libellantis noceat libellanti. vt l. cùm precum. cum glo. j. & ij. & ibi Bald. C. de libe. cau. & l. ij. & ibi not. Bald. ex illo tex. C. de insti. & substi. sub condi. fac. in tantum quòd per ista iura dicit Barto. in l. certum. §. si quis absente. ver. item quod dixi. ꝙ valet confessio parte absente, intelligendo, &c. ff. de confessis. quòd cōfessio facta in libello, etiam absente parte, probat. De quo etiam per Bart. in l. ij. in vltimis verbis. ff. de iure fisci. & Bald. in l. vnica. in penulti. col. C. de confessis. & do. Anto. de Butr. in c. fin. extra de confessis.

5 ¶ † Tamen illa regula limitatur primò per hunc text. nisi interueniſſet error quia errore interueniente talis assertio non noceret libellanti: imò potest talis error reuocari: vt hoc tex. Addo text. in l. rura. & ibi Bart. in fi. illum no. ad hoc. C. de omni agro deser. lib. xj. Intelligite tamen, dummodo lis nondum sit contestata, secundùm glos. not. in l. qui familiæ. in glos. vnica. in fi. ff. fami. erci. & hîc, in gl. ij mag. in ver. iudicio. ¶ † Secundò prædictam regulam, quæ habet quòd assertio facta in libello nocet libellanti [a], limitat Ang. de Are. hîc in xx. col. in gl. in ver. corrigere. vt procedat quando confessio facta in libello esset assertiua. Secus autem si esset narratiua, seu nuntiatiua: vt si dicerem in libello me mutuasse decem Titio hæredi Seij. Nam per hoc non viderer confiteri illum hæredem Seij. Allegat Bald. in d. l. qui familiæ. qui, secundùm eum, ita intelligit illam legem. Vos autem pro veritate huius limitationis videte in terminis Bart. in l. ex hac scriptura. ad fin. in vlt. q. & ibi omnino Ioan. de Imol. ff. de dona. Bald. in d. l. cum precum. C. de lib. cau. & in l. ex his verbis. in vlti. col. C. de restitu. mili. & in l. j. in penultima & vltima col. C. de fal. cau. adie. lega. & in l. vnica. in xix. col. C. de confes. & in l. error. in vj. col. C. de iur. & fac. igno. do. Ant. de But.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ✱ Videas do. Alexand. in d.l.nuda. in addi. ad Bart. qui allegat tex. in d.l. diuus. §. senatus. ff. de fal. quem hîc allegat Iaſ. & ibidē refert Imol. reprobātem Bart. Sardus.

b ✱ Adde q̄ ſola abſtinentia decennij à petendis vſuris inducit remiſsionem præteritarū vſurarum. Caſus eſt notab. in l. cùm quidā. §. diuus. ff. de vſur. intelligēdo illum tex. ſimpliciter, ſecūdùm quod in litera eſt gratior: vel etiā ſecūdùm aliā literā, quę dicit grauior. & ibi illud eſt ſpeciale: & pōt adduci p̄ limitatione iſtius glo. de cuius legis intellectu vide quæ dixi ē. in §. fuerat. col. iij. in addi. Carcaſſona Sardus.

c ¶ Cumulare. Pro qua materia vide Felin. in c. ſignificantibus. xij. col. verſi. circa materiam. de lib. ob. & q̄ ibidē ad eſi dixi in apo. Quibus adde duo verba per Fran. Are. in l. ex duobus. de duo. reis. in fi. v. col. & in l. j. C. de fur.

7 in c. fi. in antepe. col. extra de confeſsis. ¶ †Ter tiò vltra Angel. de Aret. ego reperio q̄ ſuprà ſcripta regula, quòd aſſertio facta in libello non ceat libellanti: limitatur ſingulariſsimè per Io. de Imol. in c. ſi cautio. ante mediū. extra de fide inſtru. Et ſi hæc limitatio eſſet vera, eſſet ſcribēda literis aureis, q̄ ita demū libellus probet & p̄iudicet libellanti, ſi eſt ſcriptus manu propria ipſius libellātis: ſecus ſi manu notarij, vel alterius tertij. Et ita dicit ſentire. Bar. in l. nuda ratio. in ij. col. ff. de dona. Sed certè Bar. ibi nō loquitur in libello, ſed loquitur in libro rationum: & dicit, q̄ liber rationū facit fidē, quāuis ſcriptus parte abſente, quando eſt ſcriptus manu propria: ſecus ſi manu alterius. Quinimo Bart. in d.l. nuda ratio. [a] ✱ cōmuniter reprobatur in hoc per doct. ibi: & contra eum tenet etiam Ioan. And. in addi. Spec. in titu. de inſtru. edi. §. reſtat. Et cōtra hanc limitationem Imol. ego allego text. ſolēnem in l. diuus Claudius. §. item Senatus. ff. ad legem Corne. de fal. vbi eſt text. quod nō refert, an aliquid ſit ſcriptū manu propria alicuius, an manu alterius de eius volūtate: &, vt formaliter inquit iuriſcōſultus, videri enim hæc ipſius manu ſcripta, cuius voluntate ſcripta ſunt. ¶ Glo. j. in ver. intētione. q̄æ eſt ſingularis gl. ibi: intentione. ſcilicet libello intentionis: & ſic ponitur contentū pro cōtinente: prout etiā vidiſtis tex. in §. ſi quis agēs. in prin. & ibi dixi in apoſtillatiōe tex. s̄. eo. ¶ In fi. gl. notate perpetuò hanc gl. quæ eſt vnica & ſingu. in iure, & q̄ nūquàm præſumitur donatio, niſi quando traditio interuenit. Et ſi eſt vera, eſt magna limitatio ad l. cuius per errorem. ff. de reg. iur. Et ſic habetis ſingulariter colligere, q̄ præſumpta donatio requirit traditionē. Vos autē dicite quòd glo. verum dicit in ſe, & ad text. noſtrum: ſed non in eo, inquantum dicit non præſumi donationem, niſi quando traditio interuenit. In hoc repræhēditur per do. Io. Fab. & Ang. de Are. hîc: quoniā imò præſumitur donatio per ſolam ſimplicem promiſsionem ſcienter factā: vt l. Cāpanus. ff. de ope. libe. Accedāt quod vulgò dicimus paria eſſe promittere, & ſoluere. l. fi. C. ad leg. Fal. & l. ſi patronus. §. j. ff. de dona. Suſtinendo gl. in ſe quantum ad tex. noſtrum, vt ex petitione in minus, quàm debeatur, facta à ſciente, non præſumatur donatio in reſiduo: dicunt ſuprà ſcripti doct. quòd præallegata nō faciunt ad propoſitum §. noſtri: quia prædicta loquuntur vel quādo traditio fuit facta à ſciente ſe non teneri: quo caſu procedit d.l. cuius per errorem. vel quando interuenit promiſsio à ſciente ſe non teneri: quo caſu procedit d.l. Campanus. & regula, quòd paria ſunt promittere, & ſoluere. Et ſic qua ratione ſoluendo ex certa ſcientia ſciens me non teneri videor donare, eodem modo promittens ex certa ſcientia ſciens me non teneri, ſimiliter videor donare: ſed in caſu §. noſtri nō interuenit traditio, nec promiſsio, nec aliquid, quod inducat donationem: & cōſequenter hîc non agitur de traditione, vel promiſsione ſimpliciter facta, ſed de quadam abſtinētia, prout dicit gl. noſtra, de qua nunquàm auditū, & nunquā

b relatū extitit quòd induceret donationē, vel remiſsionem. [b] ✱ Et cum iſta opinione, ſeu defenſione, quæ fuit originaliter Dy. vt præ dixi, imò verius gl. noſtræ, tranſit Nic. de Neap. hîc in prima opp. glo. & cum iſta gloſ. ſic declarata adducit ipſe quòd non eſt tanta præſumptio in patiente, quanta eſt in tradente: quia grauius eſt tradere, quàm pati. Et ſi diceres quòd paria ſunt aliquid tradi alicui, vel quòd res ſit apud eum: vt §. interdum. s̄. de rerum diui. & l. qua ratione. §. interdum. ff. de acqui. rerum do. Reſpondebat Nic. de Neapoli. hic, quòd illud habet locum in eo, qui eſt ad traditionem obligatus: aliās ſecus, vt in terminis noſtris: quia tunc nō ſunt

9 paria, tradere, & pati. ¶ † Ego vltra doct. & præallegata contra gloſ. hîc, quòd imò præſumatur donatio, etiam non interueniente traditione, allego gloſ. contrarium tenentem in l. vnica. C. de plus peti. in gloſ. fi. in ver. tranſactionibus. circa medium. vbi dicit illa gl. & quamuis contra plus debito petentem per dolū, & dolosè exigentem cautionē ſuper plus debito ſuccurratur per remedium illius l. vnicæ: quia cadit à cauſa, tamen ſi poſtea ille, à quo fuit exacta illa cautio, ſponte, & ſcienter confiteatur in tanta quantitate, in quanta fuit exacta cautio, quòd ſibi tunc non ſuccurritur: quia videtur donare, per dictam l. cuius per errorem. & ſic illa præſumpta donatio non requirit traditionem. Sed dicite prout dixi ſecūdùm docto. hîc, quòd gloſ. in d.l. vnica. loquitur quando interuenit promiſsio, ſeu confeſsio, quæ bene induceret præſumptam donationem. Noſtra autem gloſ. & §. noſter loquuntur, quando nō interuenit traditio, nec promiſsio, nec etiam confeſsio, ſed ſolum quædam abſtinentia, vt prædixi. ¶ Gloſ. magna in ver. in iudicio. diuiditur in quatuor partes principales. In prima declarando text. ponit opi. quorundam, vt Martini. In ſecunda ponit aliam opi. Ioan. quam approbat. In tertia reſpōdet tribus fundamētis adductis per Martinum. In quarta quærit, & ſoluit. Secūda ibi: ſed certè ſecundùm Ioannem propoſitum eſt falſum. Tertia ibi: nec obſtat quod hîc dicitur. Quarta ibi: quia poteſt emendare libellū quandocunq;. Hæc gloſ. inaduertenter promiſcuè vtitur iſtis terminis Emendare. & Mutare. Nam quod hîc in princ. glo. dicit emendare. ſ̄. dum refert opinio. Ioan. dicit mutare: & ſic videtur velle gloſ. quòd non ſit differentia inter emendare & mutare, & tamen quòd ſit differentia, præſupponit apertè text. in l. edita. C. de eden. dum dicit, emendari, vel mutari. & ſic ponit alternatiuam inter hæc duo verba, quaſi ſit diuerſitas. & ibi glo. magna in ver. emendari. & ibi doc. conſtituunt magnam differentiam inter emēdare, & mutare. Pro clara ergo intelligentia horum terminorū, & eorū, quæ ſ̄. dicētur, dicite quòd in materia iſta reperiuntur in iure tres termini, emendare, mutare, & cumulare: qui tres termini inter ſe valde differunt, vt declarant Ioan. Fab. Angel. de Are. Ioan. de Platea hîc, &

10 clarius Bartol. in dicta l. edita. C. de edendo. † Emendare ergo libellum quis propriè dicitur, ſecundùm Ioan. Fab. & Ange. hîc, quando aliquid corrigit in eo abſq; mutatione ſubſtātię materialis. Bar. verò in dicta l. edicta. in j. col. verſic. pro declaratione. latiùs quàm Ioan. Fab. hîc, & latiùs quàm gl. ibi dixit quid ſit emēdare. Declarat per textum. C. de emendatione Iuſtiniani Codicis. per totū. & §. quibus. in prima conſtitutione Codicis. & C. de emenda, propinq. & ſeruorum. per totū. ex quibus colligitur quòd emēdare libellū, eſt ipſum corrigere, ſuperflua reſecare, mutare verba: (ſententia tamen permanente) addere, vel detrahere, vel declarare obſcura. Intelligite tamen ſemper ſubſtantia materiali ſalua permanente. Tolite vnum exemplum, & ſufficiat. Egi contra te in libello actione ex mutuo ad centum: volo poſteà addere libello quantitatem, & petere ducenta eadēmet actione: iſta propriè eſt emendatio libelli: quia remanet ſalua ſubſtantia materialis, eademmet actio, idemmet cōtractus, eademmet obligatio. Et de hac emendatione propriè loquitur tex. noſter in prima parte. & l. accuſaturus. ff. ad legē Iuliam de adulter. bonus textus in l. actorum verba. ff. de re iudicata. † Mutare verò libellum, eſt alterare ſubſtantiam ipſius libelli. vt ſatis patet in dicta l. alterum verba. cum gloſ. iuncta l. iudex poſteaquam, & iunctis vtrobiq; notatis. ff. de re iudicata. Vel meliùs, & clariùs ſecundùm Ioannem de Platea hîc, mutare libellum, eſt, veteri actione relicta, nouam allegare, vel relicta prima repetita aliam petere. Exemplum: egi contra te in libello actione ex teſtamento ad centum, volo nunc agere actione ex ſtipulatu, & ſic alterare libellum. Iſta propriè eſt mutatio: quia ſubſtantia materialis ipſius libelli alteratur. De hac mutatione propriè loquitur text. noſter in ſecunda parte principali in ver. ſi quis aliud. & l. cùm fundum. §. finali. ff. de vi & vi arma. ¶ † Cumulare [c] verò, ſiue cumu-

12 c latio, ſecundùm quod definit Bart. in d.l. edita. in iiij. col. eſt vnius actionis cum alia coaceruatio. Nam cumulare, idem eſt, quod coaceruare plures actiones in eodem libello contra eundem: Exemplum, agi contra te actione depoſiti, poſteà dubitans nō poſſe probare depoſitū, volo aliam actionem cumulare in libello: & ſic volo plures actiones ad idem, ex diuerſis cauſis competentes. Coaceruatio iſta, eſt cumulatio. Et de iſta cumulatione nihil loquitur tex. noſter: ſed hanc materiam cumulationis ponit Cy. Bart. Bal. Ang. & Sali. & alij ſcribentes in d.l. edita. & ampliſsimè per Cy. in regula, nullus pluribus. de regu. iur. lib. vj. & aliquid per Ioan. Fab. &

a Ioan. de Plat. & Ange. de Aret. in antepe. & vlti. char. [a] ✱ ¶ An autem, & quibus caſibus, & vſq; ad quantum tempus permiſſa ſit iſta emendatio, vel mutatio libelli, de quibus duabus loquitur text. noſter, vt prædixi, dicam aliquid ſtatim in fi. huius glo. ¶ In ead. gloſſ. ibi: vt in authen. de litig. §. omnem. dicite, & tranſſumptiuè in auth. qui ſemel. C. quomodo & quando iudex. Teneatis ergo extra gloſſ.

13 † q̄ hodie de iure Authenticorum non eſt licitum emendare libel-

b lum [b] etiam vſque ad litem conteſtatam, & ex hoc ſequitur gloſſellam velle q̄ §. noſter, & l. edita. C. de eden. quæ leges permittunt emendationem libelli vſq; ad litis conteſtationem vt ſtatim ſ̄. dicetur, ſint hodie correctæ. Et hoc aperta fronte firmauit Pet. de Bellaperti. in d.l. edita. in viij. q. & Spe. in tit. de lib. cōcep. §. nunc oſtendamus. circa prin. In hoc puncto Nic. de Neap. in j. q. refert plures, & varias opiniones antiquorum: de quibus, quia non expedit, non curo, facere mentionem. Ego indiſtinctè teneo contra hanc gloſſ. q̄ tex. noſter, & l. edita. non ſint vllo modo correcti: & conſequenter q̄ etiam hodie quis poteſt emendare libellum vſque ad litis cōteſtationem: ſecundùm tamen quod ſ̄. dicam. Et etiam tenēt Ioan. Fab. & Ioan. de Plat. & Ange. de Aret. hîc, & Iaco. de Belui. in d. §. omnem. in auth. de litig. Nec obſtat d. §. omnem. & tranſſumptiuè dicta auth. qui ſemel. quia reſpondet Ang. q̄ verum eſt, q̄ actor debet perſiſtere libello vſq; ad finem iudicij, ſupple, ſecundùm eū, niſi vſq; ad litem conteſtatā lege permittente mutauerit libellum: vt hoc tex. Vos autem abſque vlla ſuppletione melius reſpondete, ſecundùm Ioan. Fab. hîc, cuius ſolutionem etiam ſequitur Ioan. de Pla. q̄ ille §. omnem. & auth. qui ſemel. nihil habent cōmune cum §. noſtro, & l. edita. quia illæ leges loquuntur in caſu, quando actor non vult proſequi cauſam: quo caſu per dictas leges cogitur proſequi, & perſiſtere in libello dato. hîc autem §. noſter, & l. edita. loquuntur in caſu valde diuerſo: imò e contrario, quādo actor inſtat, & proſequitur cauſam, veruntamen vult aliquid emēdare de propoſitis in libello: & ſic illæ leges occurrunt calumniis non proſequentium cauſam: iſtæ autem leges ſubueniunt vigilantiæ proſequentiū. Et ſic luculēter apparet q̄ hæ materiæ nihil habent commune ad inuicem: & conſequenter q̄ iſte §. & l. edita. non ſunt hodie correcti, cùm loquantur in materia prorſus extranea. ¶ In ead. glo. ibi: tamen dicitur iudicium idem: vt ſ̄. proximo §. An hæc ſo-

14 lutio ſit bona dicam ſ̄. latè. ¶ † In ead. glo. ibi: vt ſ̄. de noxa. in princ. verſi. in ſumma. voluit dicere glo. q̄ in d. §. ſi detracta. ſolùm fiebat emendatio circa qualitatem nō contingentem actionem, vel cauſam agendi: & conſequenter fiebat emendatio in qualitate, ſuper qua non fundabatur iudicium, ſed rei conuenti beneficium: & ideo fieri, poteſt etiam poſt litem conteſtatam: vt in d. §. ſi detracta. Et ita ibi declarat Flo. Et de intellectu illius §. ſi detracta. ſi vultis latiùs videre, videte Inno. in c. j. extra de libel. obla. & omnino Ioan. de Imo. in l. j. §. j. ff. de publi. Ioan. And. in addi. Spe. in rub. de accu. in quarta parte. & Bald. in repe. Perufina. l. edita. in xx. & xxix. col. ¶ In ead. gloſ. ibi: niſi habeat conſcientiam vt iudex. Teneatis ergo

15 q̄ cùm quæritur † an iudex debeat iudicare ſecundùm conſcien-

c tiam ſuam, an verò ſecundùm allegata & probata, [c] q̄ ſic eſt diſtinguendum. Aut id, quod iudex habet in conſcientia, eſt notum ſibi vt iudici: & tunc debet iudicare ſecundùm cōſcientiam ſuam. Et dicitur conſtare iudici vt iudici, quando ſibi conſtat ex actis coram eo factis. Et ita loquitur l. ſi irruptione. §. ad officiū. ff. finium regun. Aut verò id, quod iudex habet in conſcientia ſua, eſt ſibi notum tanquam priuatæ perſonæ: & tunc debet iudicare ſecundùm allegata & probata. & ita loquitur l. illicitas. §. veritas. ff. de officio præſidis. non autem debet iudicare ſecundùm conſcientiam ſuam. Nec dicitur iſto caſu peccare, aut conſcientiam facere: vt no. in c. j. extra de officio ordina. vbi ſi iudex iudicat ſecundùm legem non peccat, quamuis contrarium cognoſcat: exemplo Saluatoris noſtri, qui quamuis noſceret omnia ſecreta no a ſtra, tamen noluit iudicare ſecundùm ſuam conſcientiam, ſed ſecundùm probationes: vt ij. quæſt. j. c. Deus omnipotens. Et theoricam glo. noſtræ formaliter ſequitur Bart. poſt anti b quos in d.l. illicitas. §. veritas. Quid autem ſit conſcientia, & infinita ſingularia dicta in materia conſcientiæ, dixi vobis in §. ſed iſtæ. [d] in d glo. magna. in verb. dicit. s̄. eo. De puncto autē gl. noſtræ, an iudicādum ſit ex allegatis & probatis, an verò ſecundùm conſcientiam, videte plures gl. vt in §. ſit tibi quoq; tertiū ſtudium. in auth. de man. princ. & gloſ. s̄. quibus mo. tu. fini. in prin. ſuper ver. ex habitu. & in l. ij. in gl. fi. ſuper verbo, quanti in litē. ff. de in litē iuran. & in d.l. ſi irruptione. §. fi. in gl. fi. in ver. ſubiectis. & gl. no. in l. j. in gloſ. j. C. qui & aduerſus quos. & in l. lex, quæ tutores. in ver. teſtificatione. C. de admi. tuto. & in l. ij. in gl. penūl. in ver. atrox. & ibi Ang. ff. de fer. & ibi etiam glo. not. declarat quādo aliquid dicatur eſſe notum iudici vt iudici: quia eſt, quando ſibi conſtat ex actis: quia illud eſt in actis productum: vt quia eſt ſibi probatum per teſtes vel inſtrumēta coram eo producta. Et fertur ita Azo. reſpōdiſſe Poteſtati Bononiæ. Ad iſta etiam videte gl. in l. bonorum. in ver. ſciens. C. qui admi. per gloſ. notabilem, quæ latè diſputat, & examinat in c. j. in gl. magna, in ver. cautiones. circa medium, extra de offi. ordi. & in c. paſtoralis. §. quia verò. in ver. eandem. extra de offi. deleg. & in c. iudicet. in gloſ. in ver. audit. iij. q. vij. Verùm quia iſte paſſus eſt multùm dubitabilis apud Theologos & Canoniſtas, nec tranſit cum tam modica diſtinctione, an ſi iudex habeat conſcientiam indubitatam, & ex conſcientia ſua indubitanter ſciat, puta quia vidit aliter eſſe, quam ſit probatum, an debeat iudicare ſecundùm conſcientiam ſuam, & maximè in criminalibus, in quibus veniret imponenda pœna corporalis, cùm damnum non ſit poſteà reparabile: vt puta ſi indubitāter ſcit iudex quòd Sempronius occidit Caium, quia ipſe infallenter vidit: & probatur pleniſsimè per teſtes quòd fuit Titius, qui eum occidit: an cogatur ex probationibus corā eo factis condemnare Titium innocentem. Varij varia dixerūt: ideo videte Spec. in tit. de ſenten. §. gēneraliter. ver. item debet. & in titu. de notorio cri. §. fi. in ver. quia. & in ti. de allega. & diſpu. §. ſatis clarè. ver. vt autem. & ver. item ad eius. & ver. item ſi. & ibi Ioan. Andr. in addi. & latiſsimè do. Abb. Panor. & Imo. poſt do. Ant. de But. & alios in d.c. j. extra de offi. ordi. & in d.c. paſtoralis. §. quia verò. extra de offic. delega. per doct. in c. j. vbi pulcher text. de re iudi. in vj. & in c. ij. quod incipit, ſi c facerdos. per tex. & glo. ibi in verbo, ſciat pro certo. extra de offic. ordi. per Inno. in c. venientes. extra de iureiur. & latiſsimè per do. Ant. de But. in repetitio. c. veſtra. in vltima charta. extra de coha. cleri. & mul. Pet. de Anch. in repetitio. c. canonū ſtatuta. circa quartā chartā. extra de cōſtit. per eundē in regula poſſeſſor. in xxvj. d col. verſi. ſextò circa iſtud. de regulis iuris in vj. & latè per Bal. in d.l. ſi irruptione. §. fi. & ibidē per Flo. & Bal. in l. j. C. de ind. vidui. tol. per Ang. & Imol. in l. à diuo Pio. in princip. ff. de re iudi. & latè per Angel. hîc ſuper j. gloſ. in vij.

✱ Vide Bartol. & alios in l. naturaliter. §. nihil cōmune. ff. de acq. poſ. Sardus.

¶ Libellum. An, & quādo libellus emendari poſsit, & quando non, & quid in ciuili, & quid in criminali, vide Felin. in c. ſignificantibus. in j. col. ver. ad illam materiam. de lib. ob. & ibidē. in xj. col. in ver. circa mutationem habes: an, & quando mutari poſsit. Et quid ſit mutatio, & an q̄ addit, vel detrahit libello, dicatur mutare. de quo etiā ibidē in xij. col. ver. vnum vltra. Et quid de expenſis factis, an in caſu licitę emēdationis vel mutationis reficiātur reo. Et dicit q̄ ſic quo ad expēſas ſecundo loco factas: quia in illis grauatur. quod nota, & tene mēti, cùm iſta quæſtio eſſet de facto in ciuitate fori Sempronij, fuit per quendam doct. aliter iudicatū, reus grauatus fuit quo ad expenſas primò loco factas. quod contrariū ſemper tenuit, ſed obſtinatio cū ignorātia ſępe malū iudiciū producit, & iniuſtitiam. Et adde q̄ iudex emēdationē libelli non admittet, niſi primo actu denſ expenſæ, ſecundo loco factæ reficiātur: vt per Feli. habes loco allegato. vbi etiam vide remiſsiōes, quas ibi dedi ad eū in apo. Et quid de ruſtico, vide do. Alex. de Imo. in l. edita. C. de eden. in vlti. col. & Ful. & omnino eundē in vlti ma col. hodie defendentem opini. Bar. & ſequaciū.

¶ Et probata. Vide latè Felin. in c. paſtoralis. §. quia verò in ij. col. gl. in ver. tenetur. de offi. deleg. vbi ponit nōnullas not. limitationes.

¶ Sed iſtæ. Quem vide in nu. 9. cum pluribus ſequen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Peccaret. Et hoc idem dixit idē do. Ias. s. in §. sed iste. nume. 185.

b ¶ Theologos. Videtu Feli. in c. quę in eccles. in xxj. col. in ver. quinta cōclusio. de cōstit. vbi ponit de principe mandante alicui fine alia causę cognitione, q̄ aliquem in furca suspendat an ille sine peccato exequi possit. & ibi dicit quòd sic: quia pro principe præsumitur q̄ iustè procedat. Et ad hoc allegat quàm plurimas remissiones, quas ibi vide per eum. & latè in c. consanguinei. el j. in j. col. ver. ad vltimū. quod tangit de re iudi. & in c. a pastoralis. §. quia verò. de offic. delega. vbi dat remedia theologorum maximè Girardi de Odone in secundo Ethicorū, vbi vult inter alia q̄ potius cedat officio, quàm exequatur. Tamen non omittas omnino videre eum in locis ſ. allegatis.

in viij. & ix. col. In prædicta tamen difficultate consiliū est, & cautela, q̄ iudex, quātum ei possibile est, se exoneret ab onere sententiandi: &, si potest, deleget alij causam, vel instet apud superiorem, vt eum remoueat, vel saltem à dicta causa exoneret, vel maximè etiam in causa capitali instet cum parte, quòd ipsum recuset, allegata hac causa quòd intendit ipsa pars ipsum iudicem in testē producere: & ista est iusta causa remotionis: vt in c. dilecto. de testi. Et hæc consilia inuenietis tradita in locis præallegatis. De quibus etiam consiliis videte etiam Angel. hîc ponentem etiam aliud cōsilium, quòd iudex istas probationes, tanquam falsas reiiciat cùm ipse sciat falsas: tamen, vt etiam ipse dicit, hoc consiliū posset esse nociuum iudici in syndicatu. ¶ Duo tamē peregrina dicit in hac materia. notate. Primū, quòd iudex, qui est ſ. legē, vt papa Imperator, vel princeps, cuius dictū habetur pro lege, debet semper secundùm suā conscientiā iudicare, qualitercūq; habeat illam conscientiam, siue ex actis, siue nō: aliàs peccaret. [a] Istud est, quod dixit singulariter Bart. in l. vnica. ad fi. C. vt quæ desunt aduo. referens sic dicere, & tenere theologos, referens etiam notata per Cy. & Bal. in l. rescripta. C. de preci. Impe. offe. & quod notat Inno. in c. cùm inter.
16 in vltima glos. extra de elect. ¶ †Secūdò aduertite quòd licet executor habeat conscientiam suam contra sententiam, quam debet exequi, & illam videat iniquam, tenetur tamen eam executioni mādare, Quod notate: quia millies contingit. c. præterea. & c. pastoralis. §. quia verò. & ibi do. Ant. de But. extra de off. deleg. Et illud ideo est, secundùm do. Anto. ibi, quia qui non habet cognitionem aliquam, non potest retardare executionem, licet habeat conscientiam in cōtrarium. Cùm ergo merus executor regulariter non habeat cognitionem, l. si vt proponis. & l. executorem. & quod ibi per gl. & Bald. C. de execu. rei iud. Quod intelligite in causa ciuili: secus autem in causa criminali, & corporali, quia tunc iudex non debet exequi contra conscientiā suā: arg. l. j. in fi. & quod ibi not. per Bar. ff. de quæstionibus. & notat in terminis Innoc. & doct. in d. c. pastoralis. §. quia verò. Et hoc ideo est, quia damnum talis executionis est irreparabile: ergo non debet ex arrupto executioni mandare. arg. l. si quis prouocatorie. cum glos. C. de appel. notant Paul. de Eleaza. & Petr. de Ancharano in cle. j. extra de re iudi. & Bald. in l. auditor. C. de epi. audi. & hoc per Angel. de Aret. Accedat illud Satyrici: Nulla vnquam de morte hominis contentio longa est. & ista bene notate: quia quotidiana sunt.
17 ¶ † Nunquid autem licitum esset iudici mandare executioni sententiam capitalem contra aliquem, quam videt esse iniquam, si hoc faceret fauore tyranni, qui hoc sibi percepisset, ita q̄ per hoc excusaretur apud Deū. Non audeo decidere: cōsulite theologos. b Reperio tamen apud Legistas quòd occidens aliquem etiam non culpabilem, & scienter pro conseruatione vitæ suæ non dicitur in aliquo delinquere, puta si tyrānus habeat duos incarceratos, & dicat vni, nisi suspendas consociū, ego faciam te trucidari. Ista est iustissima causa occidendi etiam innocentem, vt se liberet ab instanti periculo: nec per hoc dicitur in aliquo delinquere. Istud est, quod in terminis tenuit glos. singu. & aurea in l. si familia. in ver. agi poterit. ad
18 fin. ff. si fami. fur. fe. dica. ¶ † Nunquid autem iudex videns occidere Sempronium coram multis possit absq; alia probatione Titium condemnare de homicidio: videte glos. not. ij. queſt. j. §. quando autem. & altius omnibus tetigit do. Anto. de But. in repetitione c. vestra. in vltima char. extra de cohabi. cle. & mulie. & ibi omnino vi-
19 dete per eum. ¶ † Et an capitaneus vel Potestas videns à fenestra aliquos rixantes possit eos ex hoc punire absq; alia probatione, videte Gul. de Cu. in l. vnica. C. vt quæ desunt aduoca. & Bald. in l. nullus. C. de summa trinitate & fide catholica. & Bal. in l. j. §. qui es-
20 ff. de offic. præfect. vrb. ¶ † Et in istis locis ponit etiam Bal. an hoc casu, si Potestas, vel capitaneus videns rixantes per fenestram, si non mittat familiam suam, sit priuandus officio suo, ita quòd ista sit iusta causa priuationis: & determinat quòd sic, per dictum illud singulare Cy. in l. si seruus. C. de noxa. vbi voluit singulariter, † q̄ si
21 Potestas habeat filium rixosum, & non prouideat, licitè potest expelli de officio suo. Quæ omnia perpetuò notate: quia quotidiana sunt, & non habentur per alios hîc, nec etiam in communibus locis. ¶ In ea. gl. ibi: & hoc in singularibus iudiciis. Teneatis ergo ex hac glo. quòd emendatio libelli, de qua emendatione propriè loquitur principium §. nostri. & intelligi debet hæc glos. vt declarauit in princip. huius glo. †
22 potest fieri vsq; ad litis contestationem & non vltra, reprobata opinione Mar. qui nunquàm dixit verum, & quorundam aliorum asserentium quòd poterat fieri quādocunq; ante sententiam: nec requirebatur noua litis contestatio: quinimò etiam si actor non emendaret, quòd si iudex hoc sciebat, debet ex eius conscientia condemnare. & cum glos. nostra in terminis, in quibus loquitur, videlicet quādo fit emendatio circa rem petitam, vt in prin. §. nostri, transeunt Bar. & communiter doct. in d. l. edita. post gl. ibi: & ita tenent vbiq; glos. & cōmuniter doct. Et de hac materia, videlicet an, & quando & vsq; ad quantum tempus sit licita emendatio libelli, si loquamur circa substantialia ipsius libelli, & quando circa aliquam qualitatem, & quando circa aliqua verba obscura libelli, & quando circa accessoria, vt puta fructus. Videte singulariter per omnes in dicta l. edita. de quibus omnibus habetis etiam hîc per Ioan. de Pla. latiùs per Ang. de Aret. & aliquid etiam per Ioan. Fab. Sed certè quia ista non conferūt ad intellectum textus nostri, & gl. ideo cōsultò omitto, maximè cùm hæc omnia ordinariè habeantur in d. l. edita. C. de edend. ¶ †
23 Vnum tamen non omitto, quamuis communis opi. vt prædixi, se habeat cum glos. nostra, quòd emendatio circa rem petitam possit fieri vsq; ad litem cōtestatam, in quibus terminis loquitur principium §. nostri, non autem post litem contestatam, nisi fiat nouum iudicium, & noua instantia. Contra hanc conclusionem multùm vrget text. noster in ver. in eodem iudicio. ergo in eadem instantia. Nec obstat expositio glos. nostræ exponentis in eodem iudicio, id est, coram eodem iudice: quia hæc expositio multùm violat hanc literam, præterea non potest dici idem iudicium, vbi mutatur instantia iudicij: sed tunc, quando vna agitatur: prout textualiter habetis in d. l. in delictis. §. si detracta. ver. donec autem. & ver. sequen. ff. de noxa. & in l. cùm apud. ff. iudi. sol. Præterea iudicium non dicitur esse idem, vbi res, vel actio mutatur. vt l. cùm quærebatur. §. fin. ff. iudi. sol. Cùm ergo hic text. dicat in eodem iudicio, oportet quòd necessariò intelligatur, id est, in eadem instantia: aliās non diceretur idem iudicium mutare, vel actionem: quamuis personæ iudicis, vel partium essent eædem, per iura prælegata. Fortificat ista, & vrgentiùs Ang. de Aret. ſ. in glos. sequēti. in ver. iudicio. post Raph. Fulg. in d. l. edita. quia si textus noster exponeretur, in eodem iudicio, id est, coram eodem iudice: prout gl. nostra exponit, & sequuntur cōmuniter doct. sequeretur quòd iste tex. esset superfluus, & bis idem diceret, cùm statim dixerit text. de iudice quòd nihilo minus debet iudex, &c. Præterea & fortiùs intelligeremus hunc tex. in hunc fatuum sensum, quòd vellet dicere quòd nihilo minus aduersarium iudex condemnet coram eodem iudice: quo nihil absurdius. Præterea per ista, quæ in veritate multùm vrgent. Ioan. Fab. hîc recessit à prædicto communi intellectu glossarum, & doct. ad hunc tex. nostrum, & habuit alium intellectum ad hunc tex. profectò non contēnendum. Dicit enim se putare quòd iste textus sit planè, & simpliciter intelligēdus, prout literaliter iacet: quòd si minus petij, possum in eodem iudicio, & in eadem instantia petere plus si debeatur ex eadem causa, & eadem actione sine nouo libello, & sine nouo processu: quia hoc casu nec causa agendi, nec actio mutantur, nec prima petitio deseritur. Et hoc expressè, secundùm eum, dicit etiam tex. in d. §. si detracta. vbi durāte eadē instātia augetur, & diminuitur petitio: quia nec causa radicalis agendi, nec actio

mutantur

mutantur, quāuis condēnatio possit esse minor, vel maior. Et hoc etiā expressè probat, secūdùm eū, per tex. expressum in l. apud Celsum. §. item quæritur. el j. ff. de excep. doli. Super quo tex. multùm dubitauit hîc Dy. & post eū Nic. de Neap. in prima oppo. extra gl. Apparet ergo, secundùm Ioan. Fab. hunc §. simpliciter procedere, vt in eadem instantia sine alio libello possit fieri condemnatio de adiuncto, cùm sit modica mutatio, cùm sit eadē res, causa, & actio. Et pro hoc intellectu facit, secundùm eum l. ampliorem. §. fin. C. de app. quæ lex non est restringenda ad vniuersalem actionem: vt l. Ofidius. in fi. ff. de leg. iij. quamuis gloss. nostra hîc in fi. restringere videatur. Si autem mutaretur vel res, vel actio, vt in hoc §. ver. si quis autem. tunc ratione erroris interuenientis est idem, scilicet vt in eadem instantia similiter possit fieri condemnatio, probato errore, qui potest reuocari, & corrigi vsq; ad sententiam: vt l. de ætate. §. qui iusto. ff. de interro. act. & l. error cū sua materia. C. de iur. & fac. igno. Et iste sit proprius intellectus ad hunc ver. si quis aliud. Aliās autem nō probato errore iste versi. non obtineret, per suprà scripta. Et in veritate iste intellectus multùm amicatur literæ text. nostri, & credo q̄ nunquam voluerit tex. aliud dicere. Et sustinendo hunc intellectum, qui est peregrinus, potestis vltra eum respondere ad tex. in l. non potest. ff. de iud. hîc allegatū in glo. super quo tex. tanquam sub cardine fundatur communis opi. q̄ illa lex habet locum in iure, q̄ non habet exordiū ante litem contestatam. si autem prius competebat, & sic habebat exordium, & consequenter ius iam erat quæsitum actori ante litem contestatam, vt in terminis tex. nostri, tunc etiam illud, quod venit post litis cōtestationem potest in eodem iudicio, & in eadem instantia deduci: vt l. si rem alienam. §. fi. cum ibi no. ff. de pig. act. Et ita etiam respondet Ang. hîc. Et de intellectu d. l. non potest. dixi latè ſ. eod. titu. in princip. in glo. fi. magna. in ver. debetur. Ioan. de Pla. hîc dicit q̄ quamuis prædicta fundamenta Ioan. Fabri sint subtilia. q̄ tamen do. nostri Bart. Bal. Sali. & communiter alij in d. l. edita. sequuntur opi. glo. nostræ, à qua dicit ipse nō esse discedendū, & q̄ ad argumenta Io. Fab. studiosus indagator faciliter potest respondere. Ipse tamen nihil respondet. Ange. verò de Aret. adscribit hanc opi. Rapha. Ful. in d. l. edita. nullam faciens mentionem de Ioan. Fab. & Dy. & dicit quòd quamuis ista opi. multùm comprobetur per hūc tex. tamen communis sententia glossarum, & doc. tenet oppositum, & q̄ ista communis opi. seruatur in practica. Mihi autem in puncto iuris mul-
24 tùm placet consideratio Ioan. Fab. ad hunc tex. ¶ † In eadem glo. ad fin. idem tenuit glo. in d. l. edita. in princip. glo. magnæ. Et ratio est propter naturam iudicij vniuersalis, in quo vniuersalis petitio, & generalis admittitur: quòd sufficit, quòd quis simpliciter petat se declarari hæredem. Bonorum autem restitutio venit officio iudicis: vt per glos. in §. curare. in gloſſ. j. in ver. possibile. ſ. eo. & dixi latiùs in §. actionum. extra gloss. in vltimo libello petitionis hæreditatis. ſ. eo. Et ad hanc gloſſ. erit ratio, secundùm Bald. in d. l. edita. relatum hîc per Angel. de Aret. quia in vniuersali iudicio sufficit reum possidere tempore executionis, etiam si non possideat tempore sententiæ propter ipsius iudicij vniuersalis naturam: vt patet in l. defensionis facultas. C. de iure fisci. lib. x. vel secundùm Ioan. Fabr. in vltimis verbis istius §. in vniuersalibus, vel generalibus actionibus, non sit aliqua mutatio, sed illæ sui natura etiā comprehendunt quæ sint in hæreditate: & ideo si aliqua superueniant, non censetur augmentum in vniuersalibus & generalibus, sed est quædam declaratio, seu specificatio, secundùm eum. Et hanc gloss. nostram ego teneo cum ista limitatione quam nunc subiicio, vt procedat, quando esset generaliter actum vniuersali iudicio: puta, peto à te quicquid de hæreditate Titij possides. & ita loquitur l. iiij. & l. ampliorem. hîc allegata in gloss. Si autem actum esset specialiter, vt quia egisset petitione hæreditatis contra te ad certum fundum, quem possides, qui fuit Titij, cuius ego sum hæres: certè tunc in vniuersali iudicio nō posset fieri additio post litē contestātā, sicut nō potest fieri in singulari iudicio. l. nō potest. ff. de iud. quia tunc eadem est ratio, quæ est in singulari iudicio. Vnde si tu conuentus petitione hæreditatis ad certum fundum: & sic in specie, inciperes posteà post litem contestatam possidere alias res, er-

a ✱ Adde q̄ glos. nostra in distinctè sine hac declaratione, seu limitatione, quam ponit Ias. post alios, verum dicit: quia si egi petitione hæreditatis ratione fundi, quem possidebas, & postmodum lite pēdente alias res cœpisti possidere, illas eodem iudicio consequar: nonne de hoc est casus in l. iiij. ff. de peti. hæredi. alleg. in glo. ibi, de qua sola controuersia erat. & aliter dicere, nihil aliud est, quàm violare illū tex. præterea dicere q̄ agā actione vniuersali specialiter ad certarem, videtur in se continere repugnantiam, cùm in ipsa peto principaliter me declarari hæredē. l. licet minimam. & ibi Bar. & in l. ij. ff. de pet. hæredi. & restitutio fit iudicis officio. Nec dicitur hoc casu addere aliqd, sed potius declarare, quæ ab ipso reo restituenda veniunt. Non obstat l. nō potest. ff. de iud. & doctrina Bar. in d. l. edita. quia loquuntur in particularibus, non autem in vniuersalibus iudiciis, prout est quæstio nostra. & parum quippe reo prodesset, aut nihil, q̄ nō cōprænderētur, cùm mox alio iudicio accepto veniret condēnandus. c. abbate sanè. de re iud. lib. vj. Item pro glos. nostra facit, quia istud, quod post litem contest. cœpisti possidere, debetur mihi ex causa de præterito, & est habile compræhendi in actione propositā: ergo hoc iudicio continebitur. l. si rem alienam. la j. §. fin. & ibi Bartol. ff. de pig. act. & videbo nam gl. in l. q̄ si in diem. in princi in gl. j. ff. de pet. hæredi. & p hoc arg. & per text. in l. ij. §. fi duo. ff. de sectis. tab. & p l. Ateius. §. fi. cum l. seq. ff. de aq. plu. arcen. tenui in l. edita. C. de eden. q̄ si egi petitione hæreditatis pro parte dimidia, ex qua hæres institutus erā, & lite pēdente altera mihi accreuerit, non egeo noua instantia pro portione accrescente, contra do. Alex. in d. l. edita. Et ita publicè disputando Bononiæ sustinui respondendo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad extraria, vt ibi dixi. Carca. Sard.

a ¶ Cumulationis. Vide ſ. eo. §. numero 12.

b ⁎Teneas opi. quã volueris: quia huiuſmodi diſceptatio non eſt de pane quærẽdo. Sardus.

ibi: ſed hodie contra. in auth. de litigio. §. omnẽ. dicite trãſſumptiuè in auth. qui ſemel. C. quomodo, & quando iudex. & ſic vult gloſ. quòd hodie iſte §. ſit correctus: quod reprobaui ſ. in gloſ. ij. magna. in ver. iudicio. dicite vt ibi dixi.

26 ¶ † Ad fi. huius gl. gl. ſubintrat materiam cumulationis, [a] quando cumulatio, ſiue coacervatio plurium actionum ad idem ex diuerſis cauſis tendentium ſit in eodem libello permiſſa: & vult quòd regulariter ſit permiſſa, niſi in duobus caſibus, de quibus hîc per eam. Hæc materia egeret vna repetitione de per ſe. Non expedit eam hîc ponere, cùm illam ordinate habeatis per gloſ. Cyn. Bart. Bald. & Salic. in dicta l. edita. & amplisſimè per Dy. in regula, nullus pluribus. de regul. iur. in vj. & dicit etiam Ioannes Faber hîc, quòd non poſſet in hac materia melius ſcribere, quàm ipſi ibidem fecerint. Ponunt etiam hanc materiam Ioan. de Platea. & Angel. hîc, ad quos, ſi vultis, recurrite. Et per iſta remaneat expeditus iſte §.

LAVS DEO.

1 *In ſolidum an pater, & dominus teneantur pro filio, & ſeruo.*
2 *In ſolidum an pater & dominus in actione de peculio condemnetur. 3.*

§. Sunt præterea. ¶ Iſte §. quãuis videatur extra-

neus, & impertinens à præcedentibus §§. tamen poteſt ita continuatiuè ordinari ad præcedentem ex mente Nic. de Neap. hîc viſum eſt in præcedenti §. de eo, qui minus petiit in libello, quam ſibi debeatur, qualiter ſibi conſulatur: verùm quia ſunt quædam actiones, quibus aliquando quis cõſequitur minus, quàm ſibi debeatur, ideo congruenti ordine poſt §. præcedentem ſituatus eſt iſte §. in quo ponitur alia diuiſio actionum, quæ eſt vltima huius tituli. ¶ Iſte §. vſq; ad finem tituli communi diuiſione, vt Nicol. de Neapol. & Angelus de Aretio diuiditur in duas partes principales, ſed aliter, & alio modo. Vos dicite quòd in prima ponitur quædam diuiſio actionum, quæ eſt vltima huius tituli. ¶ Iſte §. vſq; ad finem tituli communi diuiſione, vt Nicol. de Neapol. & Angelus de Aretio diuiditur in duas partes principales, ſed aliter, & alio modo. Vos dicite quòd in prima ponitur quædam diuiſio actionum. In ſecunda illam diuiſionem in ſpecie per exempla declarat. Secunda ibi: vt ecce ſi in peculium. Illa ſecunda principalis ſubdiuiditur in ſeptem particulas, prout in hoc textu ſeptem ponuntur exempla. Partes de ſe patent. Hoc dicit in ſumma, & in genere vſq; ad finem tituli.

¶ Quædam ſunt actiones, per quas aliquando ſolidum, quod nobis debetur, conſequimur: aliquando verò minus, quàm debeatur;

1 vt in ſeptem exemplis poſitis in hoc textu hoc dicit. ¶ † Et aduertite pro intellectu, & maximo fundamẽto iſtius textus quòd in ſeptem exemplis poſitis in hoc textu in primo exemplo pater, & dominus non tenentur inſolidum: quia nec inſolidum obligati ſunt pro filio, & ſeruo: quamuis alij omnes, de quibus hîc dicit inſolidum teneantur. text. eſt no. in l. quoties. §. ſi ſemel. & ibi gloſ. in ver. vniuerſum. ff. de peculio. Et hoc reputat Nico. de Neap. hîc in apoſtillatione text. eſſe multum tenendũ menti. Et ex hoc ſequitur notabilis effectus, quod in hoc exemplo primo huius tex. nedum non conſequimur ſolidum à patre, vel domino, quãdo ſolidum nõ eſt in peculio, imò neceſſario ad ſolidũ agere nõ poſſumus: cùm nec ad ſolidum ſint obligati, vt prædixi. quod ſecus eſt in aliis ſex exemplis text. noſtri: quia in eis quamuis aliquando ſolidum non conſequamur, ad ſolidum tamen agere poſſumus, cùm ad ſolidum teneantur. ¶ Iſte §. ſecundùm communem ſtylum ſcribentium hîc, vt Ioannes Faber, Ioannes de Platea, & Angelus de Aretio legitur per verſiculos: & ita ego obſeruabo. Et iſtud principium vſq; ad

2 ver. item ſi de dote. quamuis ſ. fuerit ſummatus in genere, tamen in ſpecie poteſt ſic ſummari: † In actione de peculio pater vel dominus pro filio, vel ſeruo condemnantur in ſolidum, quando tantum eſt in peculio, quantum eſt id, quod debetur: aliàs condemnantur eatenus, quatenus eſt in peculium, quamuis minus ſit debitum. hoc dicit vſq; ad ver. item ſi de dote. ¶ Et circa id, quod ſtatim dixi ſecundùm Nicolaum de Neapol. cogitate: quia non eſt ſemper verum quòd in omnibus aliis ſex exemplis præter primum ſolidum debeatur mero iure: vt patet in ver. propter retentionem. ſ. eod. Bene verum eſt, quòd ex ſeptem exemplis hîc in textu poſitis aliqua ſunt, in quibus ſolidum non debetur mero iure: vt in hoc principio, per d. l. quoties. §. ſi ſemel. Quando vero ſolidum debetur iure. ſed conuentis competit hoc beneficium ne conueniatur niſi inquantum facere poſſunt: vt in marito ſocio & ſimilibus perſonis: quamuis Angel. de Are. hîc ſimpliciter & inaduertenter: vt puto: dixerit in omnibus iſtis de quibus in hoc textu poſſe fieri petitionem etiam inſolidum: licet executio debeat fieri inquantum poſſunt: quod eſt notorie falſum ſaltem in primo exemplo huius tex. per d. l. quoties. §. ſi ſemel. ¶ Notate ex hoc textu † quòd quãdo peculium filij vel ſerui non eſt tantum quãtum aſcendit eorum debitum: pater vel dominus non condemnantur inſolidum: ſed eatenus quatenus eſt peculium. facit §. prætereà. ſ. titu. j. Limitate tamen hunc textũ non procedere quãdo pater vel dominus fuiſſent in dolo: quia tunc non ſolùm de peculio: ſed inſolidum tenerentur

3 l. in bonæ fidei. ff. de peculio. facit in ſimili l. iiij. §. interdum. & §. quanquam. & l. eum, qui. ff. quod cum eo. & l. ſi rerũ. ff. de re iudi. & idem in marito, qui dolo facit, quo minus poſſet: vt l. etiam. §. j. ff. ſoluto matrimonio. & per gloſ. ij. ſ. in ver. ſeq. materiam autem iſtius actionis de peculio dixi plenè infra §. actiones autem de peculio. ſ. eod. titu. ¶ Gloſ. in ver. actiones. ibi: & non eſt iſta de duodecim diuiſionibus. Pet. de Bellapertica relatus hîc per Ioan. Fab. dicit hanc gloſ. vehementer errare, dum dicit hanc diuiſionem in text. poſitam eſſe extrauagantem: cùm text. ponat hîc eam vt principalem. Vos autẽ ſaluate glo. quòd iſta nõ eſt de duodecim diuiſionibus. Intelligite de illis duodecim diuiſionibus, quas poſuit Ioan. Cremo. in arbore ſua actionum, ad quam arborem ſe refert hîc gl. noſtra, vt ſ. dicam. ¶ In ead. glo. ibi: tertia fuit ſ. eod. §. ſequens. vos dicite poſſe teneri ꝙ imò tertia diuiſio fuerit in §. præiudiciales. ſ. eod. vt ibi dixi in gloſ. j. mag. in princip. & hoc modo illa diuiſio §. ſequens. eſſet quarta. ¶ In ead. gloſ. ibi: not. ꝙ aliæ ſunt directæ, alię vtiles: & ſic glo. ſentit ſecundùm Nicolaum de Neapoli. hîc quàm directa: & vtilis differat in ſubſtantia. De quo vos videte latè per Bart. in repe. l. ij. quam aliquæ lecturæ habent. C. de actio. & oblig.

b ¶ In fi. gl. hanc glo. per omnia ſecutus eſt Dyn. in rub. huius titu. Pet. verò de Bellapertica. ſecundùm quod hîc refert Ioan. Fab. dicit ſe neſcire quid gloſ. iſta voluerit dicere hîc, quæ tantùm ponit duodecim diuiſiones actionum: quia imò ſunt quindecim: nam duodecim ſunt hîc in gl. enumeratæ. Eſt & alia diuiſio quòd quædam ſunt perſecutoriæ ſolidi, quædam non. quam glo. ſ. in prin. huius tit. dicit non eſſe de duodecim diuiſionibus. Itẽ eſt alia, quædam ſunt datiuę, quædã natiuę: prout dixi in §. rurſus. ſ. eo. Itẽ alia, quia quędã ſunt arbitrarię: quędã nõ. §. prętereà. ſ. eo. itẽ alia, quia quædam actiones ſunt ex cõtractu, quædã ex facto, quædã in factũ. d. l. quoties. §. fi. & l. obligamur. ff. de act. & obl. Vnde gl. ſecũdùm eum videt errare, cũ ponat ſolũ duodecim diuiſiones, cũ ſint ſexdecim. Io. Fab. hîc dicit, & bene, ſuſtinẽdo gl. noſtrã ꝙ gl. noſtra intẽdit loqui de diuiſionibus duodecim, quę ſunt in arbore Io. & ad illã ſe refert, nõ autẽ ad diuiſiones huius tituli, vel quę alibi habẽtur. Petrus verò nõ retulit ſe ad diuiſiones huius ti. nec etiã ad diuiſiones, quæ ponũtur in arbore Ioannis, ſed ad omnes, quæ largo modo poſſunt dici diuiſiones, id eſt, differentiæ: quia pro vero nõ ſunt diuiſiones.

b vos autẽ iſtis poſthabitis tã diuiſionibus gl. noſtrę, quàm Pet. ⁎de Bellaperti. dicite, & melius, quàm hîc declarat Io. Fab. ex mẽte Angel. de Are. ſ. eo. tit. in prin. in j. col. ꝙ in toto iſto titulo ponũtur ſex diuiſiones actionũ, quæ ſunt principales. Prima diuiſio eſt, quæ reſpicit cauſam materialẽ, ꝙ quædam ſunt reales, quædam perſonales: vt §. j. vſq; ad §. ſed iſtæ. ſ. eo. Secũda diuiſio reſpicit cauſam effi cientem ꝙ quædã ſunt ciuiles, quædã prætoriæ: vt §. ſed iſtæ. vſq; ad §. ſequens. ſ. eo. tit. Tertia reſpicit cauſam finalẽ, ꝙ quædã ſunt rei perſecutoriæ, quædã pœnales, quædã miſtæ: vt §. ſequens. vſq; ad §. omnes. ſ. eo. Quarta reſpicit cauſam formalẽ: ꝙ quædã dantur ad ſimplum, quædã ad duplũ, quædam ad triplum, quædã ad quadruplũ: vt §. omnes. vſq; ad §. actionum. ſ. eo. Quinta reſpicit cauſam ſubſtantificam, quòd quædam ſunt bonæ fidei, quædã ſtricti iuris: vt §. actionum. vſq; ad iſtum §. finalem. ſ. eo. Sexta, & vltima reſpicit proſecutionis effectum, quòd quædam ſunt perſecutoriæ ſolidi, quædam non: vt hoc §. vſq; ad finem tituli. Et iſta eſt

a ¶ Poteſt. Vide Firmianum in ſuo aureo repertorio in ver. maritus cõuenitur. verſi. viij. vbi plene habes hanc materiam.

b ⁎Non puto extra propoſitũ eſſe ſi hîc quæraẽ quid iuris in marito putatiuo, nũquid habeat priuilegiũ, de quo in §. iſto, do. Alex. in l. maritũ. ff. ſol. ma. in vij. tal. limitat reguã illius l. & iſtius §. cũ ſimilibus, nõ habere locũ in marito putatiuo, p tex. in c. j. extra de don. inter vir. & vxo. & cũ do. Alexan. eſt cõis ſcribentiũ ſententia. Rapha. Cuma. quẽ refert Alex. in d. l. maritum. in l. ſi cũ dotẽ. §. fi. ff. ſol. mat. fuit in contraria opi. ꝙ imò maritus putatiuus habeat iſtud priuilegiũ, quẽ, vt in voce audiui, ſecutus fuit do. & præceptor meus Marian. Soci. iunior in Rub. ff. ſol. ma. Et hãc opin. ego Bononię diſputãdo ſuſtinui publicè, & fuit mihi à magnifico tunc vniuerſitatis & collegij Hiſpanorum rectore, ac à quodã doctiſſimo ſcholare Romano argumẽtatũ: perſtringã quantum potero, & dũntaxat quæ videbũtur vrgẽtiora adducã. Et pro primis cõtra eum opi. arguitur ſic: filij nati ex iſto putatiuo matrimonio ſunt legitimi. Bar. & poſt eũ Iaſ. in l. auunculo. ff. de condi. ſine cã. Cyn. poſt glo. in l. qui contra. C. de inceſt. nup. ſi ſunt legitimi habent priuilegiũ de quo in §. noſtro, vt eſt text. in l. etiã. in princ. ff. ſol. ma. ſi igitur iſti filij, qui tanquã filij & hæredes patris repræſentant eius perſonã. l. fi. C. de impub. §. j. in authẽ. de iureiurãndo mor. preſ. habẽt iſtud priuilegiũ: ergo & eorũ, pater cuius occaſione ipſi conueniuntur, & eius iure vtũtur. c. is, qui in ius. de regu. iur. lib. vj. Huic fundamẽto, quãuis prima facie colorato facilis eſt ſolutio: qa nõ eſt bona cõſequentia, filij habẽt, ergo ex perſona patris. Nam proprio iure habent quod patet, quia nõ trãſit ad

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Ver. Item ſi de dote. ¶ Iſte verſic.

ſ. ſummatus in genere: tamẽ in ſpecie hoc dicit. † In actione de dote repetenda condemnatur maritus in quantum facere poteſt. [a] hoc dicit vſq; ad ver. propter retentionem. ¶ Notate ex hoc tex. ꝙ maritus, quando conuenitur à muliere ad dotem, habet priuilegium vt nõ condemnetur, niſi in quantum facere poteſt. † An autẽ maritus ſemper gaudeat hoc priuilegio, quacũq; actione cõueniatur, ſiue perſonali, ſiue reali, ſiue etiam actione deſcendẽte ex delicto, videte hîc per Dy. Io. Fab. & Io. de Pla. & per Bart. latiùs, & plenius diſtinguentem in l. maritum. ff. ſol. mat. Cuius diſtinctionem refert, & ſequitur Angel. hîc. Videte etiam per Ange. in l. non tantum. ff. de re iud. & Nicol. de Neapo. hîc, in ij. oppo. extra gloſſ. † An autem hoc priuilegiũ competens marito vt non condemnetur, niſi in quantum facere poſſit, competat etiam ſocero, & ſic patri maritę Io. Fab. Ioan. de Pla. & Ange. hîc tenent ꝙ ſic, per l. rei iudicatæ. §. fi. cũ l. ſeq. ff. ſol. ma. Et ratio eſt, ſecundùm eos, † quia ſocer loco parẽtis habetur, vt dictis legibus dicitur: ſed parens non condemnatur, niſi in quantũ facere poteſt, in ver. ſed ſi quis cũ parente. ſ. eo. igitur &c. Vos autem in hoc, quia ſolet diſtingui inter ſocerum mariti, & ſocerũ vxoris, item an conueniatur cõſtante matrimonio, an verò eo ſoluto, videte tex. in l. ſicut. cũ ſeq. & ibi per gl. & Bar. ff. de re iudi. & tex. in l. pe. ff. de iur. do. & tex. notabilẽ in l. verũ. §. tempus. ver. quod in cæteris. ff. pro ſocio. & latè per Imo. in d. l. rei iudicatæ. §. fi. ¶ † Nũquid autẽ maritus habeat hoc priuilegiũ, nedum ſi mulier agat ad repetitionem dotis, ſed etiã ſi alius tertius extraneus, iuxta l. vnicam. §. accedit. C. de rei vxor. actio. videte tex. in l. ſi prior. & ibi per gl. Bar. & alios. ff. ſol. ma. & tex. in l. Neſennius. ff. de re iud. & l. ſi extraneus. ff. de iur. do. † An autẽ huic beneficio poſſit renũtiari per pactũ factũ ſoluto matrimonio, videte Bar. poſt Gul. de Cu. & Dy. in l. alia. §. eleganter. ff. ſol. matri. ¶ Glo. in ver. maritũ. in fi. addite gl. in l. ſciendũ. ff. de re iudi. & addite omnino quæ dixi in §. fuerat. poſt gl. mag. ibi: in ver. cũ ipſa. ſ. eo. ¶ Gloſ. in ver. facultates. diuido in duas partes principales. In prima ſubaudiendo ad tex. remouet tacitũ cõtrarium ad tex. ¶ In ſecunda per viã fallentiæ tollit etiã aliud contrariũ ad text. Secunda ibi:

7 & hoc niſi dolo fecit maritus. ¶ † In ea. gloſſ. ibi: l. in condemnatione perſonarũ. habetis ꝙ in condẽnatione mariti cõuenti ad dotem inquantum facere poteſt, debet etiam deduci ne egeat. Et dicit magiſtraliter Ioan. Fab. hîc ꝙ in deducendo ne egeat, erit attendendus modus circa duo, ſcilicet circa quantitatẽ rei, & tẽporis. In quantitate enim rei inſpiciuntur facultates, & conditio perſonæ. Nã ſi eſt perſona, quæ poſſit operari, vel quæ habeat officiũ, ſeu artificium, debet ſibi cõputari: & ſic fiet deductio iſtarũ operarũ: vt eſt gl. fi. in l. ſi maritus in id. ff. ſol. ma. facit l. ſi quis à liberis. §. ſed ſi filius. cũ glo. fi. ff. de lib. agno. & l. ſi quis argentũ. §. ſed & ſi quis. & ibi glo. ſuper ver. donauit. C. de donа. facit l. cũ alimẽta. ff. de ali. leg. l. interdum. ff. de ope. li. Item ſi eſt doctor, vel miles, vel nobilis, plus habebit expendere, quã ruſticus. † Nã ruſtici non debent vti pane albo, vel pullis, aut aliis delicatis cibariis, ſed debẽt vti pane groſſo, caſeo, cæpis, & fabis. Ita inquit glo. in l. ſeruis vrbanis. in prin. ff. de leg. iij. Accedat l. tutor ſecundũ dignitatem. in prin. ff. de admi. tut. & l. j. §. mulier. ff. de ventre inſpi. De quo vltimo, quia non eſt ſine dubio apud doc. videte Iac. de Are. Albe. Bald. Imol. & Cu. in d. l. maritus in id. & Ang. de Are. hîc. Item in hac deductione debet attendi quantitas temporis: non enim ſufficeret fieri deductionem pro vno anno, ſed debet attendi cuius quãtitatis annorũ ſit maritus, facta computatione ſecundũ formã l. hæreditatũ. in prin. ff. ad legem Fal. & ſecũdũ illã debet iudicari, ſecundùm Dy. Io. Fab. Ioan. de Pla. & Ang. de Are. hîc: & ita etiã ante eos dixit glo. in l. maritum. in gl. j. ff. ſol. ma. ¶ In ea. gloſ. ibi: & hoc niſi dolo fecit maritus. videte multa ſimilia, quæ dixi in prin. huius §. in j. notabili.

9 ¶ † Quid autẽ iuris ſit, ſi maritus fuerit in lata culpa: videte text. in l. etiam. ſ. licet. & ibi gloſ. in verſic. culpa. & ibidem per Bart. & alios. ff. ſoluto matrimo. & gloſ. in l. verum. §. tempus. in verſi. non debere. ff. pro ſocio. & idem dicimus in ſocero, qui propter dolum ſuũ perdit hoc priuilegium. l pe ff. de iur. dot. Et ſic habetis ex glo. noſtra vnam limitationẽ ad tex. noſtrum volentẽ ꝙ maritus non ſit condemnandus, niſi in quãtũ facere poſſit, vt nõ procedat,

b quãdo hoc proceſſit dolo mariti. ⁎¶ † Secun

10 dò vltra gloſ. limitatur iſte text. vt non procedat

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nec obst. solu. do. mei ad illã l. q ad hoc vt cõpetat rerũ amotarũ actio requiritur q sit diuortiũ, & etiã consideratur honor matrimonij, & cùm vtrũq; requiratur copulatiuè, licet militet ratio honoris, eo quia cessat diuortiũ, non cõpetit rerũ amotarũ iudicũ: quia ad veritatẽ copulatiuę debet vtrunque verificari. l. si hæredi plures. ff. de condi. instit. quia fateor quòd diuortium requiritur, sed nego quòd militet ratio honoris. nam de hoc disputamus: quia vbi nõ est diuortium verè, non fuit à principio matrimoniũ: vbi non est matrimonium, cessat reuerentia maritalis: & sic cessat rerũ amotarũ actio & finis & effectus denegationis illius iudicij est, qa cessat honor, & reuerẽtia maritalis ob quas causas fuit inuenta rerũ amotarum actio d. l. ij. s. alleg. Nõ obst aliud de correlatiuis, qa etiã nego esse idẽtitatem rationis. Nã in muliere est ratio vt facilius nubat. l. iij. ff. de priuil. creditorũ. quæ ratio cessat in marito, vt dicunt doctores in d. l. si cũ dotẽ. §. fin. Multa alia cõtra cõmu. opi. adducebam, quæ, vt breuitati studeã, omitto: qa in effectu ad hoc omnia tendũt ad rationis similitudinem, qua sublata, omnia corruũt. Et pro cõmu. opi. facit, quia secundũ eundẽ do. meũ in priuilegiis de persona ad personam, nec etiã ex maioritate rationis valet arg. put i ipse dicebat in l. j. ff. de leg. j. ergo nec etiam in casu nostro nisi quatenus in iure expressum est, & pro cõmu. opi. facit optime text. quem nescio ad hoc ab aliquo allegatũ, in l. si vxor. §. sed si ca. ff. ad leg. Iul. de adult. & quia articulus est valde diffusus, cætera, quæ per doctores dicũtur, omitto, & remitto te ad repetitionẽ d. rubri. sol. matr. qua Deo propitio sequẽti anno videbis, vbi latè defensaui com. opi. quæ mihi nũc magis placet. Carcassona Sardus.

dat quando mulier esset ita pauper, & nõ habet nisi illam dotẽ quę tota esset necessaria ad solius mulieris victum: durũ enim esset, mulierem mendicare fame, & aliũ de sua propria dote nutriri. l. si quis à liberis. §. de alimẽtis. qui est §. pe. & ibi glos. ff. de libe. agno. Esset præterea contra ordinẽ charitatis: cum omnis ordinata charitas à propria persona incipiat: vulgata l. præses. C. de serui. & aqua. & propterea dicit ibi glo. Ille perit meritò, qui se plus diligit vllũ. Propterea ab vno non debet auferri vt alteri detur: quia sic esset discooperire vnũ altare, vt aliud cooperiatur: cõtra l. assiduis. versic. exceptis. C. qui pot. in pig. ha. & l. verũ. §. pe. & fi. ff. de mino. Et ita tenẽt doc. hîc, Ioã. Fab. Ioan. de Pla. & Ang. de Are. Idẽ etiam tenuit Bar. post Iac. de Are. in d. l. maritũ. ff. sol. mat. ¶ †Tertiò limitatur not. iste tex. vt procedat quando res dotalis nõ extat. Si autẽ res dotalis extaret, & ad eã conueniretur maritus, nõ haberet beneficium huius tex. imò deberet ad solidum condemnari. Et ratio est in promptu, secundũ Io. Fab. Io. de Pla. & Ang. de Are. nã maritus dicebatur esse in dolo, eo ipso q maritus rẽ habet, & eam restituere nõ vult: vt l. in bonę fidei. ff. de pecu. sed maritus perdit hoc beneficiũ propter dolũ, vt hac glos. igitur &c. Et ita dicunt præfati doc. esse, quãdo nõ extaret res data in dotẽ, sed extaret alia res acquisita ex re dotali. Nam hoc casu maritus in re tali non habet priuilegium huius tex. per. l. vxor marito. ff. de donа. inter vi. & vxo. & l. si cùm dotẽ. §. fi. ff. solu. ma. Bene facit in simili l. Imperator. §. fin. & l. seq. cũ ibi no. ff. de leg. ij. Accedat aperta ratio. Nam dos quid vniuersale censetur. l. quod dicitur. ff. de impen. in reb. dotal. factis. & colligitur ex l. si ex lapicidinis. ff. de iur. dot. per Bart. & alios in rub. ff. solu. ma. Sed in vniuersalibus pretium succedit loco rei, & econuerso: vt l. si rem & pretiũ. & ibi tradit. ff. de peti, hæred. cum simi. ¶ †Vltimò limitatur iste text. vt procedat, quãdo maritus conuenitur actione de dote. Quid autem si alia actione conueniatur, puta hypothecaria: recurrite ad notabilem distinctionem Bar. in d. l. maritũ. Et dixi remissiuè s. in notabilibus. ¶ In fin. glo. gl. bene dicit. Et per ista remanebit expeditus iste versicu. Sequitur ver. propter.

LAVS DEO.

1 *Dos an ipso iure per impensas factas à marito in re dotali diminuatur, & consequenter eius repetitio. & nu. seq.*

5 *Compensatio de specie ad quantitatem quando admittatur.*

Ver. Propter retẽtionẽ,

¶ Iste ver. fuit summatus in genere s. in prin. huius §. tamen in specie hoc dicit vsq; ad ver. sed & si quis. †Impẽsæ factæ à marito in re dotali minuunt ipso iure dotẽ: & cõsequenter dotis repetitionẽ. hoc dicit in specie vsq; ad ver. sed & si quis. ¶ Notate summarium. de quibus autẽ impẽsis intelligatur iste tex. videbimus statim in gl. ¶ †Limitabitis tamẽ hunc text. & similes vt procedant quãdo impẽsa fit ad perpetuã rei vtilitatẽ: secus autẽ ad vtilitatem rei tẽporalẽ, puta istius anni: quia tũc nõ minuerẽt dotem, sed cõputarentur cũ fructibus. text. est in l. iij. §. j. ff. de impẽsis. in reb. dotal. fact. & ibi etiã videte glo. ij. & Bart. quid iuris sit, quando impẽsa fieret ad vtilitatẽ decẽ annorũ. ¶ †Secundò limitate hunc tex. & similes, vt nõ procedant in expẽsis, quæ fiũt ad custodiã rei, quia illæ non repetũtur, sed computantur cũ fructibus inde perceptis, etiã si impensę factæ ad custodiã essent maiores, quã fructus: cẽsent enim tales impẽsę factæ gratia fructuũ quęrendorũ. Tex. est in l. pe. & fi. & ibi ista no. Bar. ff. de impen. & ibidẽ etiam per ista infert singulariter Bar. †q si vxor daret in dotẽ castrũ marito, q expensę factæ ad custodiã non repetuntur. Est verum quod Ang. in l. diuortio. §. impẽdi autem. ff. sol. ma. tenuit in hoc cõtrarium: & dicit se cõtrariũ cõsuluisse apud vrbẽ veterem per not. singulariter per eundẽ Bar. in l. cùm quęreretur. §. prædiis. ff. de leg. iij. & pro Ang. ego allego gl. in terminis in l. sumptus. in ver. necessarios. ff. de lega. j. Io. de Imo. in d. §. impedi autẽ concor. has opi. Bar. & Ang. vt ibi per eũ. de quo etiã videte Bal. in l. j. in fi. C. de fruct. & lit. expen. & Imo. in d. l. sumptus. [a] ¶ †Quid autẽ si maritus fecit impensas in litigando pro re dotali defendẽda, vel recuperãda. puta si mulier dedisset in dotem nomina debitorum, pro quibus exigendis maritus fecisset impensas, an illæ impensę cõputentur mulieri? De hoc habetis glos. sing. in l. j. in ver. in necessariis. & in ver. non sint. ff. de impen. tenẽtem quòd non, per illum tex. quia hoc casu dicitur maritus impendisse in res mulieris non dotales. & dicit ibi Bar. q illa gl. est singularis, & multũ not. & signãda, & idẽ etiã, quod illa gl. tenuit etiã Spec. post relatas opi. antiquorum. Ioã. Gnarnerij in tit. de dona. inter virũ & vxo. §. formatis. ver. illud quęritur. Io, Fab. hîc dicit q istud videtur sibi perquàm durũ, saltẽ vbi maritus noluit donare, qui non tenebatur ministrare dictas impensas: vt no. Inno, in c. per vestras. in gl. fi, in fi. extra de dona. inter vi. & vxo. pro quo facit l. j. §. & sumptus. C. de bo. ma. Vnde dicit se non videre quare maritus tales impensas nõ repetat: & quare de eis nõ iudicetur sicut & de aliis impensis. Bart. not. in d. l. j. post multa concludit q aut maritus accepit in dotẽ nomẽ debitoris æstimatum: quo casu eius est periculum: vt l. si nomen. ff. de hære, vel act. vendita. & tũc sine dubio non repetit impensas. Aut verò maritus accepit simpliciter nomẽ debitoris in dotem: & tunc omnis impensa legitimè facta in exigẽdis nominibus debitorũ debet deduci de dote. Quando autẽ nomẽ datur simpliciter in dotẽ, tantũ intelligitur esse in dote, quãtũ cõsequi poterit, deducta impensa: prout in simili dicit

a ✱Adde q si nos loquimur respectu agrorũ mhi placet distinctio Angel. Imol. do. Alex. in d. l. diuortio. §. impendi autẽ. ff. sol. ma. in q. verò castri in dotẽ dati sic puto distinguendũ, q quędã est custodia regularis & ordinaria castri, quã mulier solita erat præstare antequam castrũ doti traderet, puta solita erat in castro tenere cõtinuò certũ numerũ militum: & istam custodiã maritus fructibꝰ reputabit. Et ita, pcedat dictũ Bart. in d. l. penul. ff. de imp. in reb. dot. fac. alioquin si secus hoc casu diceremus, huiusmodi impensa cũ sit quotidiana, & ordinaria dotẽ de facili obsorberet. Et illi dicunt reditus castri, q deductis huiusmodi onerib⁹ remanẽt: arg. l. fructus. ff. sol. ma. Nec obst. huic dicto tex. in d. l. cũ quęreret. §. prædiis. ff. de leg. iij. qui iudicio meo, nihil facit. Nã verũ est q legato prædio cẽsentur his, quæ culturæ causa parata sunt non veniunt parata custodię causa quia in legato nõ sunt expressa. At in q. nostra expressum est maritum, rei custodiã fructibus debere imputare: vt l. pe. & fi. ff. de impen. in reb. dot. fac Quędam, & secundò, est custodia extraordinaria, & irregularis, si forsan maritus timore exercitus circa castrum transcuntis milites duplicasset, vel ob quãlibet aliã iustã causam necesse haberet plus solito in custodiẽdo castrũ impẽdere: & hoc casu dicerem maritum huiusmodi impensas repeturum, nealiàs cogatur mulierẽ fere indotatã habere, & matrimonij onera ex suo duntaxat patrimonio portare: quod esse non debet, arg. l. si donaturus. §. finali. ff. de cond. cau. dat. & l. pro oneribus. C. de iure dot. pã omnes fructus huiusmodi impẽsis, quæ regulariter sunt magnæ absorberẽtur, & maritus onera solus portaret, vt dixi. Et hæc, videri meo, sapiunt æquitatem. Carcassona Sardus.

dicit glos. not. magna in l. per diuersas. & ibi per Barto. & doct. C. man. & hoc casu procederet dictum Inno. s. relatum q has impensas maritus non tenetur ministrare. Cum hac opi. Dyn. & Bartol. transeunt simpliciter Ioan. de Plat. & Ang. hîc: de quo etiam videte Bart. & Bald. in l. j. C. de bo. ma. & Bart. & ibi omnino Bald. in l. Meuia. in prin. ff. solu. ma. & Bald. in l. ij. C. de act. & obli. & in l. per diuersas. in vj. q. C. mand. & in l. qui se debere. in vlti. q. ff. de condi. ob cau. & in l. iij. C. de falsa causa adiec. leg. & ibi dicit illam singu. glo. d. l. j. procedere, & posse saluari in paruis expẽsis. Prędicta procedunt quãdo maritus fecit impensas in rebus dotalibus mulieris. Si autem impendisset in personam mulieris, puta pro vxore in infirmitate constituta, an tales expensas repeteret: videte Dyn. Bart. Bal. Ange. Cuma. Imo. & reliquos in l. si cùm dotem. §. finautem in fæuissimo. ff. solu. ma. Cyn. Bal. Ang. & Sali. in l. quod in vxorem. & ibi tex. C. de neg. gest. Ang. de Are. in §. fuerat. in iij. charta. s. eod. & aliquid per Ioan. de Plat. hîc. ¶ Gloss. magna in ver. ob impensas. habet duas partes principales. In prima enumerat quot sunt species impensarum. In secũda declarat in quibus impensis procedat, & loquatur tex. noster. Secunda ibi: in primis impensis. ¶ In ea. glo. ibi: tunc ipso iure desinit esse dotalis. Idem tenuit gloss. in l. vnica. §. sed nec ob impensas. in ver. quantitatem. C. de rei vxo. actio. & ibidem sequitur Iac. de Aret. & Cyn. hîc, Nico. de Neapo. hîc in apo. text. in ver. diminuitur. Et ista fuit opi. Iurisconsulti in l. si is, qui. §. quod dicitur. ff. de iure do. hîc allegata in gloss. Sed ista opin. Scæuolæ corrigatur per Vlpianum in l. quod dicitur. la j. in princ. ff. de impen. hîc allegata in gloss. & ita ibi tenuit glos. magna in ver. dotis. post medium. in ver. vel illud quod dicitur. in l. si is, &c. Et hanc partem, scilicet quòd opi. Scæuolæ corrigatur per Vlpianum, disputat latè Bart. post antiquos in d. l. quod dicitur. & ibi per multa concludit q correcta sit opi. Scæuolæ, & q vera sit opi. Vlpiani, & maximè per hanc rationem: quia mulier non debet esse deterioris conditionis, quàm alius, imò melioris: vt l. j. ff. solu. mat. Sed si alius expendit in rem meam necessario plus quàm valeat, non desinit res esse mea: vt l. si seruos. ff. de pig. act. Præterea, vt inquit Iurisconsultus in d. l. quod dicitur. absurdum est, q diminutio corporis sic fiat propter pecuniam: maximè cùm non admittatur compensatio speciei ad quantitatem, vt latè dixi in §. in bonæ fidei. [a] super glo. in ver. iure aperto. in princ. s. eod. tit. Et hanc partem tenuit etiam Bar. in d. l. vnica. §. sed nec ob impensas. & ibidem Iaco. But. & Sali. & idem etiam tenent Ioan. de Plat. & Ang. de Are. hîc. Et istud tenete, quamuis multi alij doc. relati in locis suprà scriptis tenuerint contrarium, adhærentes opinioni Scæuolæ, cui etiam adhæret Dy. hîc, vt prędixi, & etiam Nic. de Neap. in apostil. tex. in ver. diminuuntur. post Old. Laudẽsem in d. l. q dicitur. Dicite ergo ad glo. nostram q imò ipso iure non desinit esse dotalis, sed bene potest petere expensas, vel retinere fundum, donec sibi restituantur expensæ, per d. l. quod dicitur. & ibi Bart. post antiquos.

7 ¶ †In ead. glo. ibi: si mandato mulieris fecit, repetuntur. In quantum autem repetãtur istæ impensæ vtiles factæ à marito in re dotali, glos. ista non declarat: ideo dicite secundùm scribentes hîc, vt Ioan. Fab. Ioan. de Plat. & Angel. de Are. quòd aut maritus impendit de mandato, & fecit expensas de voluntate mulieris: & tunc omnes repetit: vt l. vtiliũ. ff. de impen. Aut fecit sine mãdato: & tunc mulier omni tempore fuit, & est soluẽdo: & tunc omnes repetuntur: vt d. §. sed nec ob impensas. Aut vno tempore tantùm: & tunc aut impensæ sunt factæ, & mulier tenetur in solidum: quia sufficit vtiliter esse cœptum: vt l. sed an vltro. ff. de nego. gest. & not. in d. l. vtilium. Aut tempore repetitionis tantum: & tunc non repetit. d. l. vtilium. sed datur facultas tollendi, si prodesse potest id, quod tollitur, iuxta l. in fundo. de rei vendi. Et ad hanc theoricam videte

8 Barto. post Dyn. in d. l. vtilium. ¶ † In eadem gloss. ibi voluntariæ non repetuntur, etiam si mandato mulieris factæ sint. Hæc gloss.

b pessimè dicit in hoc, [b] ✱ & reprehenditur per omnes hîc, Dyn. Ioan. Fab. Nico. de Neapo. Ioan. de Platea, & Angel. de Aret. eò quia dicat contra duos text. expressos contra l. in voluntariis. in princip. ff. de impen. & l. vnicam. §. sed nec ob impensas. C. de rei vxor. act. quibus iuribus expressè dicitur, voluntarias impensas nunquã repeti, etiam si mandato, & voluntate mulieris factæ sint: sed competit deductio, quę fieri possit sine læsione prioris status rei: vt in dictis legibus: & hoc nisi fuisset res mercalis, seu venalis: quia tunc dicerentur impensæ potiùs necessariæ quàm voluntariæ: vt est text. in l. q si hæres. ff. de impen. & declarat Barto. in l. voluntariæ. eo. titu. Et hoc, quod dictũ est, speciale est in vxore: vnde ab alio, cujus voluntate expensæ voluntariæ factæ fuissent in re sua, bene repetuntur: vt est tex. in l. iij. §. sed si mutua. ff. de in rem verso.

9 ¶ †In secunda glo. dicit Ang. de Are. hanc glos. totam esse notandam, & signandam: quia est magistra in materia. & secundùm doct. hîc, vt Io. Fab. & Ioan. de Pla. & Ang. de Are. suprà scripta distinctio procedit, quando constat q maritus non animo donandi fecerit impensas. Si autẽ constaret q animo donandi: & tunc dic vt in d. l. sed si mors. §. fi. & l. quod si vir. & l. vtrũ. ff. de donа. inter vi. & vxo. & videte gloss. & Barto. in l. omnino. in glo. l. j. de impen.

a ¶ In bonæ fidei. Quem vide in nu. 66. 67. & 69.

b ✱ Aduerte quòd immeritò hæc gl. à doctor. repræhenditur, nec scio quid aliud voluerit glo. quàm id, quod dicitur in d. l. in voluptariis. & in d. §. sed nec ob impensas. Inquit enim glo. voluptariæ non repetuntur, etiam si volũtate mulieris factæ sunt, sed abrasio permittitur sine læsione operis: vt leges s. alleg. Et illa dictio etiam seruat suã naturã, quia explicat casum magis dubitabilem, vt habetur in l. j. C. qui admi. & in cle. ij. ibi: fisco, etiam ecclesiæ de hæret. & in l. qui se patris. C. vnde lib. Nec credo hoc Accursium ignorasse. Et q ita debeat glos. intelligi, patet, quia allegat d. §. sed nec ob impensas. vbi ad literam quod dicunt docto. habetur: ergo intelligenda est gl. secundũ l. quã allegat Bart. in l. non solum. la ij. §. fi liberationis verba. ff. de lib. leg. & in l. cùm quidam. ff. de his, quib. vt indig. & illa dictio etiam, regitur à verbo nõ repetuntur, quod est negatiuè positũ. Vnde facile crediderim alios doctos. aliter forsan glos. habere, quã ego in tribus codicibus meis habeã: sed si habebãt prout Iaf. hîc refert, pessimè gl. reprehẽdunt. quę nihil aliud voluit quã quod ipsi dicunt. Anto. Ange. Carcassona Sard. ✱ Mihi autẽ magis placet ratio Dyni: vt cũ in §. nostro, & in d. l. sunt. de re iud. pa riformiter determinetur de parẽte patrono, marito, & socio, & constet in cęteris non esse hãc rationem bonã, nec etiã in isto casu: nam in marito reuerẽtia maritalis. l. vnica. §. cũ autẽ. C. de rei vxo. act. in socio ius quoddam fraternitatis. l. verũ. in princ. ff. pro soc. i patrono etiã propter reuerẽtiã arg. l. venia. C. de in ius voc. Idẽ ergo dicamus in parentibus propter paternalẽ reuerẽtiã, & charitatẽ. Teneas tamen qđ vis: quia parum refert. Sardus.

c ad infinitum secundùm glos. in l. patronus. in ver. parentes. ff. de re iudi. [c] ✱ ¶ †Quid autem econtra

1 *Parens, patronus, socius, & donator, non cõueniuntur in plus, quàm facere possint.*

2 *Filius patrem egentem alere tenetur.*

3 *Beneficium vt condemnetur solum in quantum facere potest, an competat si parens agat cum filio emancipato. 4.*

5 *Patronus an, & quando gaudeat hoc priuilegio.*

6 *Socius conuentus iudicio societatis habet hoc beneficium vt non condemnetur, nisi in quantum facere potest.*

7 *Beneficium ne quis conueniatur nisi in quantum facere possit, quibus competat. & nu. seq.*

Ver. Sed & si quis. ¶ Quãuis

ver. iste in prin. præsentis §. fuerit summatus in genere, tamen in specie hoc dicit vsq; ad ver. cõpensationes. †Parens, patronus, socius, & donator, nõ cõueniuntur in plus quàm facere possint. hoc dicit in specie vsq; ad ver. compẽsationes. ¶ Notate primò ex hoc text. parentem conuentum à filio habere beneficium vt condẽnetur solum in quantum facere potest. Concordat l. sunt qui in id. in vltimo versic. cum l. seq. ff. de re iudica. Sed tunc pulchrum est quærere, quæ sit ratio huius decisionis. Dyn. hîc dicit quòd ratio est reuerentia paterna. Aliter, & notabiliùs, dicit hîc Nico. de Neapo. in iiij. quæstione. extra glo. quòd ratio est, quia habet locum regula, dolo facis, quia petis quod statim restituturus es. †Nam cùm filius patrem egentem teneatur alere. l. si quis à liberis. §. fi vel parens. ff. de libe. agno. certè si filius peteret patrẽ condemnari in solidum, pater opponeret hãc exceptionem, dolo facis, quia petis quod statim restituturus es. Et intelligite in textu nostro parentes, scilicet vtriusque sexus: & vsque ad infinitum secundùm glos. in l. patronus. in ver. parentes. ff. de re iudi. [c] ✱ ¶ †Quid autem econtra

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Emancipatum. Adde Firmianū in suo aureo repertorio in versi. filius alere. ver. j.

b ¶ Fratre. Vide Pet. de Vbal. in tracta. de socie. xv. parte. in ij. a col.

c ¶ Teneatur. Vide Io. de Imol. in l. quamuis. ff. sol. ma. & Franc. Por. de duo. fra. in secunda parte. iiij. q. in fine.

d ⁂ Aduerte, quia inuenio indissolubilem ferè cōtrarietatē inter hāc l. si extraneus. ex vna parte. & l. Nesennius. ff. de re iudi. & l. pe. ff. de iure dot. ex alia: & inqt Alex. in d.l. Nesennius. quòd omnes solu. sunt contra illa iura & multū periculosè: & mihi adeò videtur leges illę diametro pugnare, vt dicā prout aliàs audiui dominū & præceptorem meum Mar. Soci. iuniorem in l. iij. ff. de leg. j. in conciliatione. l. si Titio. §. fi. & l. Celsus. §. fi. ff. de leg. ij. quòd multa in iure cōtraria reperiuntur ob fragilitatem compilatorū quæ diuinādo cō ciliantur propter authoritatem Imperatoris, de qua in §. quibus. in j. consti. C. & in l. fi. §. contrarium. C. de vet. iur. enucle. ideo in cōtrario s. relato cogitabis. Carassona Sardus.

econtra, si parens agat cū filio, vel aliis descendentibus emancipatis quia cū existentibus in potestate nō posset regulariter, iuxta l. lis nulla. ff. de iud. an eis cōperat hoc beneficiū? Ioan. Fab. hîc tenet quòd sic per rationem, quā statim dixi, secundùm Nico. de Neap. nam cùm pater teneatur alere filiū etiam emancipatū, a si pater petat filium in solidum condemnari, & filius opponet, non conuenit beneficium petere, quod statim est restituendū. Prætereà nihil interest, si filius deducat, cùm illud esset per aliam viam habiturus: arg. l. si filius. ff. de vulg. & pupil. Et cū eo etiam tenet Ioan. de Pla. & Ang. de Are. hîc. ¶ †Quid autē in fratre, an habeat hoc beneficiū si conueniatur ab alio fratre, b vt non conueniatur nisi in quantum facere poteſt: Glo. solennis in l. verum. in princ. in ver. fraternitatis. ff. pro socio. tenuit quòd non. & eam ibi sequuntur & no. Bart. & Bal. Idem tenuit etiam Nico. de Neap. hîc, in v. q. extra glo. post Iac. de Rauen. Io. verò Fab. hîc, contra. per rationem, quam s. dixi: quia obstaret exceptio, dolo facis. cùm frater fratrem alere teneatur, c si sit egens, secundùm quod tenuit glo. j. in l. j. & ibi Cy. Barto. & alij. C. de alendis liberis. & gl. in l. si quis à liberis. §. vtrū. in ver. iuste. & ibi Bar. ff. de lib. agno. & glo. in l. qui filium. in glo. pe. ff. vbi pupillus educari debeat, & idem tenet Ange. hîc quando esset frater vtrinq; cōiunctus: aliàs, secundùm eū, procede re potest opi. gl. & Bart. in d.l. verū. in princ. ff. pro socio. ¶ †Secūdò notate ex hoc tex. quòd patronus liberto non est cōdemnandus nisi in quantum facere potest. Et quod hîc dicitur de patrono, intelligite habere locum in parentibus, & liberis patroni: vt l. patronus. ff. de re iudi. Et idem dicit hîc Io. Fab. esse econtra, si patronus conueniat libertū, per rationem, quā statim dixi, cū patronus teneatur alere libertū l. alimenta. in prin. ff. de libe. agno. & sequuntur Ioan. Fab. & Ang. hîc. Prædicta intelligite vera, nisi ille, qui vult vti hoc beneficio, fuerit ingratus: quia quemadmodū propter ingratitudinem perdit alimenta, per d.l. alimenta. & l. fi. iuncta glo. C. de alen. libe. per consequens debet etiam perdere hoc beneficiū. ¶ †Tertiò notate in versi. item si socius. quòd conuentus iudicio societatis, habet hoc beneficiū, vt non condemnetur nisi in quantum facere potest. Concordat l. verum. ff. pro socio. & l. sunt qui in id. ff. de re iud. Subdit Io. Fab. ad ampliationem huius tex. quòd iste tex. habet locum, etiam si socius conueniatur alia actione, quàm societatis dum tamen sit occasione societatis, & agatur ex contractu inito durāte societate. Pro quo addit hîc Ang. tex. in l. socium qui in eo. §. fi. quod ibi Bart. ff. pro socio. Item addite, quòd iste tex. procedit nedum in sociis omniū bonorum, sed etiam in sociis vnius rei. l. verum. in princ. ff. pro socio. Et ad l. sunt qui in id. ff. de re iudi. quæ videtur obstare, respondete vt ibi per glo. in ver. accipiendus. & per glos. j. in d.l. verū. in princ. Item secundùm scribētes hîc Io. Fab. Io. de Pla. & Ang. de Are. iste tex. etiam procedit in pluribus scholaribus habitantibus in eadem domo: quia si occasione societatis vnus esset debitor alterius, habet beneficium: quod est extendendum, arg. l. alia causa. §. eleganter. §. finali. ff. solu. matrimo. & no. gloss. in l. patronus. in versic. parentes. ff. de re iudicata. ¶ †Vltimò not. in versicu. idem est. quòd donator habet hoc beneficium, vt non conueniatur nisi in quantum facere potest, habita ratione ne egeat. Concordat l. inter eos. §. is quoq;. ff. de re iudi. Et rationem huius notabilis ponit text. in l. ex-

hæredatum. §. fin. cum l. seq. ff. de re iudic. videlicet ne ex liberalitate inops factus periclitetur. Et ponderate tex. nostrū hîc, dū dicit, Ex donatione sua: quia vult secus esse, si ex donatione alterius conueniatur. facit l. & si fideiussor. §. fi. cū l. seq. ff. de re iudi. Prædicta procedunt in pura, & in simplici donatione. ¶ †Quid autē in donatione ob causam, an in ea habeat locū beneficiū huius tex. videtur ꝙ nō: quia illa nō est propriè liberalitas. l. j. & ibi glo. & Bar. ff. de dona. ergo cessat ratio Iurisc̄ōsulti in l. ne ex liberalitate. iuncta l. præcedenti. in fine. In contrarium facit, quia promittens pro dote promittit ob causam: vt l. si donaturus. ff. de condi. ob causam. & tamen habet hoc beneficium: vt est tex. no. in l. si extraneus. & l. penultima. ff. de iure dot. Paucis omissa distinctione Ioan. Fab. hîc, quam sequitur effectualiter Angelus hîc, ego teneo quòd iste tex. & eius beneficium non habeat locum in donatione ob causam. Et ita etiam firmauit singulariter Angel. in l. sed hoc ita. de re iudicata. & Ioan. de Platea hîc. Et vltra prælegata me mouet, quia illud quod datur ob causam, non est donatio, sed est potiùs quædam permutatio: vt est text. melior de iure in l. sed si lege. §. consuluit. in versicu. velut genus quoddam hoc esse permutationis. ff. de petitione hæred. notat Barto. in rubri. procemij Digestorum. col. fin. Quis autem sani capitis dixerit quòd in permutatione habet locum beneficium istius textus? certè nemo. Nec obstat id quod dicebatur de donante causa dotis, cui tamen competit istud beneficium: quia respondet Angel. in dicta l. sed hoc ita. quòd si maritus agit ad dotem, quæ est remansura penes eum, tunc non habet locum beneficium huius textus: quia quantum ad eum est ob causam: vt l. Nesennius. in principio. ff. de re iudicata. Secus si agit ad commodum vxoris. Et ita loquitur. d. l. si extraneus. Et cum hac solutione tenet simpliciter Ioan. de Platea, & Ange. hîc. Sed ego infra aliter, & melius, respondeo in prima limitatione, quam nunc aggredior. ¶ †Limito ergo suprà scriptam conclusionem duobus notabilibus modis ex mente Ioan. Fab. hîc. Primò, vt procedat, quando datur ob causam concernentem fauorem eius, à quo datur: puta, do tibi centum vt ædifices mihi domum: & in istis terminis loquuntur prædicta: tunc enim est magis negotium, quàm liberalitas: vt l. Aristo. ff. de dona. Secus autem, si daretur ob causam respicientem solum fauorem recipientis, & non dantis, ita quòd in nihilo esset vtilitas dantis: puta, do, seu dono tibi centum, vt emas tibi domum: & tunc quia est mera liberalitas, habet locum iste versiculus, & eius beneficium. Hinc est, secundùm Ioan. Fab. & bene, quòd si ego do tibi centum in dotem, quamuis ista sit donatio ob causam, dicta l. si donaturus. ff. de condi. ob causam. tamen quia ego dans nullam habeo vtilitatem, & sic ista etiam est mera liberalitas, nil mirum etiam si in ea habeat locum beneficium huius tex. & ita loquitur l. si extraneus. d ⁂ ff. de iure dot. & ita est longè melior solutio ad illum textum quam illa, quam proximè dixi. ¶ †Secūdò limito prædictam conclusionem, vt non procedat, quando datio facta ob causam etiam concernentem fauorē dantis excederet ipsam causam, & sic esset maior quàm causa: quia tunc illud, quod est plus excedit causam, & censeretur mera donatio, & mera liberalitas: vt l. si sponsus. §. circa. ff. de dona. inter virum & vxo. ergo in eo, quod excedit, habet locum priuilegium huius tex. Et credo quòd ista sit mera veritas in hoc puncto, quam alibi non inuenietis ita decisam. ¶ †Vltimò circa istud beneficium, ne quis conueniatur, seu condemnetur in plus, quàm facere possit, deducto beneficio ne egeat: de quo beneficio fit mentio quasi in omnibus versiculis huius §. vnum perpetuò tenebitis menti, quod est in practica vtilissimum, quòd in exigendo aliquem inquantum facere potest, inspicitur quantum ex fructibus patrimonij extrahitur, vel percipitur: non autem inspicitur proprietas rerum, nec etiam quantum ex venditione rerum redigeretur. Tex. est de hoc summè singularis in l. qui bonis. & ibi illum notat Bartolus ad hoc. ff. de cess. bo. Bene facit l. Imperator. ff. ad Trebellianū. per quem text. Barto. ibi in fine not. quòd leges, quæ dicunt alimenta debere moderari secundùm qualitatem patrimonij, vt l. ius alimentorum. ff. vbi pupillus educa. debeat. debent intelligi respectu fructuum, non autem respectu valoris, per illum

text.

tex. & per illam l. qui bonis. Bald. in l. si maritus in id. ff. soluto matrimo. secundùm quod ibi refert Ioan. de Imo. dixit valde singulariter quòd si maritus condemnatus in quantum facere potest, habeat possessionem magni valoris, & modici reditus, ex quo reditu vix viuere potest, ꝙ non cogitur illam vendere, per d. l. qui bonis. Imola tenet contrarium, si ex illa potest satisfieri mulieri, & ex residuo prouideri ipsi viro, conuertendo in aliam rem maioris reditus, vel ponendo pecuniam penes mercatores idoneos ad partem honesti lucri: ar. eius, quod habetur in regula, qui potest. ff. de regu. iur. vbi dicit litera ꝙ qui facere potest vt possit facere, posse videtur. & hoc puto verius. Nec obstat illa l. qui bonis. quia, secundùm eū, illa lex loquitur de bonis quæsitis post cessionem, in quibus iura nō fauent creditoribus: vt est tex. ĩ. in ver. fi. Nos autem loquimur de bonis quæsitis ante cessionem, in quibus iura fauent creditoribus, vt patet in toto titulo de cessione bonorum. Et hoc addite, & notate ad ver. itē si de dote. s. eo. §. & videte vnū verbū secundùm Ioan. Fab. & ibidem per alios in ver. fi. ĩ. eo. a ⁂ ¶ † Nunquid autē hoc beneficium, vt quis non condēnetur in plus, quàm facere possit, quod competit reo principali, cōpetat etiā eius fideiussori? Dicite ꝙ nō: vt l. & si fideiusso. ff. de re iud. & l. verū. §. j. ff. pro socio. Hoc tamen casu datur singulare remediū, & singularis cautela, ꝙ fideiussor cōuentus denuntiet reo principali, & principalis veniat, & suscipiat iudiciū in se, & exponat hanc exceptionē in personam suam: quod facere potest. Ita notabiliter Bart. & Bal. in d.l. verum. in prin. per tex. in l. idem ꝙ. §. generaliter. ff. mandati. & idem Bar. in d.l. & si fideiussor. in princip. ff. de re iudi. & in l. Stichum. §. quòd vulgò. ff. de solu. & Paul. de Cast. in l. maritum. ff. soluto matr. Imo. & alij in l. non tantum. cū sequentibus. ff. de re iudi. quod bene notate ad practicam. b ⁂ Quando † autem, & vsq; ad quantū tempus possit opponi ista exceptio, vt non conueniatur, nisi in quantum facere potest: dicite quòd semper, & quandocunq; pendente iudicio, imò & post sententiam, quæ transiuit in rem iudicatā: quia exceptio, quæ venit ad remissionem condemnationis, prout est ista, vt quis cōueniatur in quantum facere potest: quandocunq; potest opponi etiam post sententiam. Ita Bar. Bal. & alij in l. Nesennius. §. fi. per illum tex. vbi est casus. ff. de re iud. & l. ex diuerso. §. fin. & ibi Bar. & doc. ff. solu. matri. & Bar. in l. penul. in princip. ff. de confes. Spec. & Ioan. And. in titulo de instru. edi. §. dicto. versic. sed nunquid hæres. Prætereà omnis exceptio, quæ non impugnat sententiam, potest opponi, etiam post sententiā, quæ transiuit in rem iudicatam, etiam in eius executionem: vt per glo. Bar. & doc. in l. j. C. de iur. & facti igno. & est tex. in l. ex diuerso. §. fin. & ibi Bart. ff. sol. matri. ¶ † Nunquid autem si cum hac exceptione, vt non conueniatur, vel non condemnetur, nisi in quantum facere possit, soluat totum, nunquid poterit repetere? videte glo. in d.l. ex diuerso. §. fin. in ver. in solidum. & ibi latè Bar. post Dy. ff. solu. matri. & Nico. de Neap. hîc. in x. q. c ⁂ extra glos. ¶ Glos. j. in ver. sed & si quis. in fine. videte quæ latè, & nota. dixi in §. pœnales. s. eo. ¶ †Glo. in ver. cum socio. in fine. addite l. sed hoc. ita §. fin. ff. de re iudi. & secundùm scribentes hîc Ioan. Fab. & Ioan. de Pla. & Ang. de Are. dicite idem esse in quibuscunque aliis personis, quæ negant se esse tales, ex cuius qualitate habeant hoc priuilegium: vt l. sed si ex parte. §. interdum. ff. quod cum eo. ¶ Limitate tamen glo. nostram, vt procedat, si perseueret in negatione vsque ad litem contestatam: quia ante potest pœnitere, & confiteri se esse socium, vel maritum, vel eius qualitatis, per quam hoc priuilegium habeat: vt est tex. not. in l. electio. §. neque. & ibi Bal. ff. de noxa. ¶ Item limitate glos. si negauerit in specie dicendo, Nego me esse socium. secus si negasset in genere hoc modo: Nego narrata prout narrantur. vt fit in litis contestatione. Ita vult singulariter Bartolus in l. si dubitet. §. ita demum. ff. de fideiussoribus. Et de istis duabus limitationibus dixi latissimè in §. omnium. in materia rei vendicationis. s. eod. & quæ ibi dixi, potestis hîc adiungere. reliquæ glossæ claræ sunt, & bene dicunt.

LAVS DEO.

1 *Compensationis exceptio opposita, an extenuet debitum petitum.*
2 *Compensatio an & quando fiat ipso iure.*

Ver. Compensationes.

¶ Quāuis iste versi. fuerit s. summatus in genere, tamē in specie hoc dicit vsq; ad ver. fin. cum eo quoq;. Exceptio † cōpēsationis opposita extenuat debitū petitū, & facit ꝙ debitor tantū cōdemnetur in eo, quod supereſt vltra cōpensationem. Hoc dicit in specie vsq; ad versi. fin. Materiam huius ver. examinaui plenè in §. in bonę fidei. d s. eo. & hîc habetis bonum tex. pro communi opinio. glos. & doct. de qua latè dixi in d. §. in bonæ fidei. in gloss. in ver. ipso iure. quòd compensatio † non fit ipso iure, nisi opponatur ab homine. Ita probat tex. in ver. quā ei debeatur. quia si compensatio fieret ipso iure absque oppositione hominis, non posset dici debitum: & sic textus iste malè diceret, dum dicit quàm ei debeatur. ¶ Glos. parua in verbo, ex eadem causa. ad quam doct. non aduertunt, pessimè dicit: quia vult quòd iste text. dum dicit, ex eadem causa: corrigatur per §. in bonæ fidei. suprà eodem. quod est absurdum. Vnde dicite ex mente Nico. hîc in octaua oppo. glos. quòd iste tex. voluit dicere ex eadem causa: hoc est dicere, quòd vterque sit debitor quantitatis: & sic ex eadem causa. Secus si vnus esset debitor speciei, & alius quantitatis: quia tunc non esset ex eadem causa: & consequenter non admitteretur compensatio: vt latè dixi in §. in bonæ fidei. super glos. in verbo, iure aperto. s. eo. Sequitur ver. fin. cum eo quoq;.

a ⁂ Vide omnino do. Alexan. in l. si maritus in id. ff. sol. matr. qui ferè omnia ista seriatim ponit, respondens ad aliqua, quæ in contrariū facere videbātur. Carcassona Sard.
b ⁂ Declarando tamen prout facit do. Alex. in l. qa tale. in fi. ff. sol. matrimo. quòd procedat quādo fide iussor exactus posset reū in solidū conuenire: aliās secus. quod est de mente Bar. in d.l. Stichum. §. quod vulgò. ff. de solu. Carcasso. Sardus.
c ⁂ Cōmuniter tenetur, soluentem maritum repetere nō posse. l. nam & maritus. ff. de cond. inde. & per Bar. Alex. & alios in d.l. ex diuerso. §. fin. ff solu. matr. Sardus.
d ¶ In bonæ fidei. Vbi vide in nu. 58. cum pluribus sequentibus.

LAVS DEO.

1 *Cedens bonis qualiter si postea alia bona quæsuerit, vel ad pinguiorem fortunam peruenerit, conueniri possit. cum ij. seq. & an, & quando in solidum. nu. 4. cum ij. seq.*
2 *Cedens bonis an sit à debito liberatus.*
3 *Cedens bonis an de soluendo satisdare compellatur, si ad pinguiorem fortunam peruenerit.*
7 *Spoliatus bonis propter guerram non debet posse postea in solidum conueniri.*
8 *Cedens bonis an bona sua indicare teneatur, ita quòd si ea occultet, hoc beneficium cessionis perdat.*
9 *Cedere bonis non potest hæres, qui inuentarium non confecit.*
10 *Cedere bonis quibus debitoribus indultum est vt possint. & nu. seq.*
11 *Cedere bonis an minor possit.*
23 *Cedens bonis an pœnitere possit.*
24 *Cessio bonorum an impediat litis contestationem, si debitor creditori non vult super debito respondere, sed dicit, Cessi bonis.*
25 *Cessio debitoris principalis an prosit fideiussori.*
26 *Cedenti bonis an omnia auferri debeant.*
27 *Cessio si cedens sibi reseruet vnum denarium, an valeat.*
28 *Cessio bonorum qualiter fiat, & an valeat consuetudo quòd cedens bonis percutere debeat lapidem cum natibus. 29.*
30 *Cessionis bonorum beneficio an per pactum renuntiari possit.*
31 *Occultator alienæ laudis, furi par est.*

Ver. Cum eo quoque, qui.

¶ In hoc versi. cùm sit cauda, & finis huius tit. tractabitur etiā vltima materia, & illa, ad quā pro vltimo remedio debitores confugiunt, scilicet materia cessionis bonorum. Et propterea quamuis iste ver. alia ratione sit pro vltimo sic situatus, tamen ista causa fuisset sufficiens ad constituendum eum vltimum. ¶ Et iste versic. quamuis suprà fuerit summatus in genere, tamen in specie hoc dicit vsque ad finem titu. † Ille, qui cessit bonis, habet in postea quæsitis beneficium, vt non conueniatur, nisi in quantum facere possit. hoc dicit vsque ad finem titu.

1 ¶ †Nota primò ex hoc text. secundùm Angel. de Aret. in princi.

huius

Universidad de Deusto
Biblioteca

huius §.q̄ cedens bonis per hoc nō à debito liberatus nec ciuiliter nec naturaliter.quod facit secūdùm eū,in tex.Primò, quia si deuenerit ad pinguiorem fortunā,ex integro poteſt conueniri.Addo meliorem tex.in l.j.& ibi Bart.Bal. & alios.C.qui bo.ced.poſ.Alibi tamen glo.in l. vbicunq;.in gloſ.j.magna.ff. de fideiuſ. tenuit quòd cedens bonis liberetur ipſo iure ab obligatione ciuili,remanēte naturali, per §.fi.ff. de replicationibus.& illa glo. non inuenietur alibi in iure,ſecundùm Nico.de Neap.hîc in apoſtil.tex.in ver.qui. Sed ego do vobis glo.cōcordantem in c. ſicut dignum.§. eos.in ver. ſi habent.extra de homici.& illam gl.in d.l.vbicūq;. tenet ibi Dy.per l.hæres à debitore.§. q̄ ſi ſtipulator.ff. de fideiuſ. & idem tenet Rayne. de Forli.in l.j.C.qui bo.ced.poſ.& ita etiam videtur tenere Nico.de Neap.hîc.Alibi verò gloſ. in d.l.hæres à debitore.§.quòd ſi ſtipulator.in glo.magna.in ver.perimit. tenuit quòd vtraq; tollatur.Paucis veritas eſt,& ita ſe habet communis opi.quòd à nulla obligatione liberatur, ſed ſibi paratur exceptio. Ita tenet Cy. in ix.q. in d.l.j.& ibi Bald. & Salic.C. qui bo.ced. poſ. & Bar.Ang.Imo. & Cuma. in d.l.vbicunq;.& Bart.in l.iij.C. de bo.autho.iud.poſ. & in l. qui bonis.per illum tex. & ibi gloſ.ff. de ceſſio. bono.& Bal.in l. cùm quis. in viij.col.C. de iuris & fac.ign.& in l.tam mandatori.in ij.col.C. de non nume.pecu.& Ang. in l.nemo carcerem. circa fi.C.de exactoribus tributorum.lib.x. Bene facit l.penul. in ver. vſq; ad modum debiti. C.de ceſſio.bono.quam allegat Salic.in d.l.j.& ibi etiam bonus tex.C.eo. & idem etiam tenēt Ioan.Fab.Io.de Pla.& Ang.hîc. ¶ †Secundò notate ex hoc tex.quòd ille, qui ceſsit bonis, ſi poſtea alia bona acquiſierit,vel peruenerit ad pinguiorē fortunam,quamuis iterum poſsit conueniri, quia durat vtraq; obligatio.vt dixi in præcedenti notabili, tamen non in ſolidum, ſed quatenus facere poteſt cōuenitur. Concordat l. iiij.ff. de ceſsio.bono. ¶ †Nunquid autem ille,qui ceſsit bonis, compellatur ſatiſfdare de ſoluendo, ſi ad pinguiorem fortunam peruenerit, ponit Bal.in l.ij.ad fi.C. quod cum eo. Cano.in c. Odoardus.extra de ſolu.[a] ⁂ ¶ Limitate tamen hunc text. & ſuprà ſcriptū notabile,vt procedat reſpectu creditorū , qui tempore ceſsionis erant credito res:quia quo ad eos iſte,qui ceſsit bonis,& nunc peruenit ad fortunam pinguiorem,non tenetur,niſi in quantum facere poteſt : non autem tenetur reſpectu creditorū, quos poſteà poſt ceſsionem eſt ſortitus : quia illi noui creditores bene poterunt eum in ſolidum conuenire.Ita limitat hunc tex.ſingulariter Ioan.Fab.hîc, & bene: motus per l.ij. à contrario ſenſu.C. de bo. authori. iud.poſ. & per optimū ſimile:nam filiusfamiliâs conuenitur de his,quę contraxit, cùm eſſet in patria poteſtate , in quantum facere poteſt, in caſibus ſex poſitis in l.ij.ff.quod cū eo.& tamen in his, quæ contraxit pòſt, conuenitur in ſolidum:in l.iij.ff.quod cum eo. Et ita etiam ſequuntur Io.de Pla.& Ang.de Are.hîc,quamuis de loā. Fab. nullā faciat mentionem.Circa quod videte omnino Bal.poſt Cyn. in d.l.iij.C. de bo. authori. iudi. poſsi. ¶ †Secundò ego limito ſuprà ſcriptum notabile, & hunc tex. vt non procedat in eo, qui bona ſua alienauit in fraudem : quo caſu ſi peruenerit ad pinguiorem fortunam, certè in poſteà quæſitis propter eius fraudem tenetur in ſolidum: quamuis aliàs non teneretur , niſi in quantum facere poteſt. Text. eſt ſingu.in l.ſi.§.fin. ſecundùm vnam lecturam gloſ. ibi approbatam per Barto.ff.quæ in frau.credi.& ita limitat Cyn. in l.j.in j.q. C. qui bo. ced. poſ. & ſequitur Nico. hîc in apoſtil. text. in verbo, damnari.[b] ⁂ ¶ †Tertiò limitate ſuprà ſcriptum notabile, & hunc tex.dum dicit quòd ille, qui ceſsit bonis , ſi peruenerit ad pinguiorem fortunam,poteſt denuò conueniri,prout ſingulariter limitat Bald.in rubri.C. qui bo. cedere poſ. vbi voluit hoc non habere locum,quando ſcholaris ceſsit bonis, poſteà emit libros, vel clericus breuiarium,vel miles arma: [c] quia tales libros, vel arma creditores auferre non poſſunt. Allegat ad hoc gloſ.ſingularē in l. nepos Proculo. in verbo , dignitate.ff. de verb. ſignifica. ¶ †Vltimò notate ex hoc tex.ſingulariter per Ioan.Fab.hîc, circa ſimilia verba huius verſic. quòd ex generalitate huius literæ poteſt dici , quòd ſi quis fuerit ſpoliatus bonis propter guerram , quòd non debet poſſe poſteà in ſolidum conueniri. Quod dictum, ſecundùm eum eſt pium,& æquum,& ſequitur Ioan.de Pla.hîc,quia,ſecundùm eum, cùm maior ſit ratio in hoc caſu, quàm in hoc text. cùm hîc ſpoliatur bonis ex voluntate per ceſsionē,at ille ex neceſsitate, & præter voluntatem hoc patiatur.l.ij.§.ſi quis tamen.ff. ſi quis cautio. & l. quæ fortuitis.C.de pign.act.Mirabilis ſanè deciſio,& notanda circa quam tamen cogitate.[d] ⁂ ¶ Gloſ.j.in verſicu.creditoribus.diuiditur in duas partes principales , prout duo ponuntur dicta. Secunda ibi:prodeſt autem hæc ceſsio. ¶ In eadem gloſſ.ibi.ff.de ceſ.bono.l. penult. & ibi videte Barto. declarantem qualis confeſsio requiratur , & qualiter debitum debeat cognoſcere. De quo etiam videte Bald.in l.prima. in principio.in ij. oppo.C. qui bo.ced.poſ. & doct. in c. Odoardus. extra de ſolu. ¶ †An autem ille qui cedit bonis teneatur, bona ſua indicare, ita quòd ſi ea occultat, perdat hoc beneficium ceſsionis ? dicite quòd ſic:vt eſt gloſ. & ibi Barto. in l.penult.ff.de ceſ.bo. & gloſ. in l.j.C. eodem titu. quamuis Bart. ibi nihil decidat , ſed relinquat cogitandum. Et illam gloſſ. firmat ibi Bald. per l.ij. C. quando , & quibus quarta pars debe. lib.x. Et ibi etiam per hoc infert not. Bald, † quòd hæres , qui non fecit inuentarium , non poteſt cedere bonis , quia in eo præſumitur dolus.§.ſi verò non fecerit.in authen.de hære. & fal. ¶ In eadem glo. ibi vt non ducatur debitor in carcerem. habetis ex hac gloſ. quòd debitor non poſsit detrudi in carcerem. Quod ego limito ſingulariter non procedere , quando debitor alienaſſet bona in fraudem,ita vt non reperirentur : quia tunc poſſet agi contra eum , vt detrudatur in carcerem,& ammodo non poſsit cedere bonis. Tex. eſt ſingularis in l.finali.§.fin.ff.de his, quæ in fraud.cred. ſecundùm primam lecturam gloſſ.ibi : quam ibi approbat Barto. & idem tenet Bartolus in l.alia.§.eleganter. ad finem.ff. ſoluto matrimonio. & Bald.in l.j. in ſecunda col.C. qui bo.cedere poſſunt. & in rubri. C.de reuo.his,quæ in fraud. credi. & in l.j.in vltima queſtione.C. ſi quis in fraud. pa. & videte quæ dicam ſ. in limitationibus in ix. limitatione. ¶ Ad fi.gloſſ.de hoc vltimo dicite vt dixi ſuprà in iij. not. ¶ Gloſſ.in verſic. ex integro. in fin.gloſſ. bene dicit vel fortè quòd textus voluit dicere ex integro, id eſt, denuo. ¶ Extra gloſ. ſcribentes hîc Ioan. Fab. Ioan. de Platea,& Angel. de Aretio,examinant naturam ceſsionis per quæſtiones , & inordinatè : prout etiam faciunt Bald. & Salice. poſt Cyn. in l,prima.C. qui bo.cedere poſſunt. & Canoniſt.in c. Odoardus.de ſolutio. Ego autem intendo pulchro ordine tradere hanc materiam per regulam , & fallentias,in quibus fallentiis tradam ordinatim omnia , quæ inordinatè traduntur per docto. in quæſtionibus ſuis. Facio ergo regulam generalem, † quòd cuilibet debitori indultum eſt vt poſsit cedere bonis: [e] vt hoc text. ex toto titulo.ff. & C.de ceſſ. bono. & addo quòd non tantum paterfamiliâs ſed etiam filiusfamiliâs poteſt cedere bonis.Text.eſt in l.penultima. & ibi per gloſ. Barto. & docto. C. qui bo. cedere poſſunt. & non maſculus tantùm , ſed etiam fœmina : vt ibidem eſt text. in verſicu. vtriuſque ſexus. & ibi not.Salic. & idem Salic.in l.j.C. eodem. Item & eccleſia poteſt cedere bonis , vt eſt text. peregrinus , & ſingularis in §. ſi quis autem adiecerit. in authentica vt determinatus ſit numerus clericorum. col. prima. quem text. allegat Nicol. hîc in apoſtil. text. in verbo , bonis. Ex quo infert Angelus hîc , quòd ſi vniuerſitas clericorum apud quos debet eſſe ſumma fides . & obſeruantia , vt l. presbyteri. C. de epiſcopis & clericis. poteſt cedere bonis quòd à paritate rationis quælibet alia vniuerſitas,vt fabrorum vel pellipariorum poterit cedere , & hoc verum puto. † An autem minor poſsit cedere bonis, videte Bald. in l.j. in penultima col.C. qui bo.

cedere

a ⁂ Vide ibi glo.in ver.idonea.
b ⁂ Vide eundē Iaſ. in 6. item ſi quis in fraudē.nu. 94. & pro hac fall. facit quod infra dicit idem Iaſ. in j. glo.Sardus.
c ¶ Arma. Vide eundem do. Iaſ.in §. item Seruiana. nu.66.
d ⁂ Pro iſta notab. deciſione,& multum æqua , iudicio meo, & rationabili,facit illud vulgare dictum, afflictionem non eſſe dandam affli cto.l. diuus.ff. de off.præſ. Bal. per illum tex. in l. ſi furioſi. C. de nup. & certè ſi caſus mihi cōtingeret, ſecundū iſtos patres iudicarē. Et facit etiam hæc deciſio Io.Fab. & Io. de Pla. pro illis,qui à Turcarū ſeu Saracenorum piratis ſpoliātur bonis ſuis, quod etiam piecati cōſentaneum videtur vt iſtius §. privilegio gaudeāt. Carcaſſona Sard.
e ¶ Bonis. Vide Firmanum in ſuo aureo repertorio in ver.debitor pauper.in ver.xij.

a ⁂ Hoc vulgare dictū,q̄ qui nō habet in ære,luat in corpore,qualiter procedat,vide Iaſ.ſ. in §. pœnales. nume.43.cum multis ſeq.vbi omnino videas.Carcaſſona Sardus.
b ⁂ Adde tu q̄ Bar.cōtrariū firmat in l.pe.ff.de ceſ.bon. Mouetur p text.in l.illud.in prin.ver.qa tamē.ff.de trib.vult eū debitor cedere bonis,vt à moleſtia & impliciti cōibus ſe liberet.qđ poteſt ſecūdùm Barto.in d.l. pe.& p opi. Bart. facit, qa quilibet poteſt res ſuas habere p̄ derelicto. l.ſi id,qđ.§. fi.vbi bonus text.& tot. tit. ff.p derelic.& facit tex.in l.quia poterat.ff. ad Trebel. Et,p hac deciſiōe facit quod vult Ang.de Are. hîc, col. iiij. poſt Sali.in l.ſi. C. qui bo.ced.poſ.q̄ ſi debitor vult cedere bonis,& creditores volūt illi dare inducias quinquēnales,& nolūt bonorum ceſsiones q̄ non poſſunt debitorē impedire quo minus cedat bonis,nō obſt. q̄ iſtud remediū ſit flebile, & miſerabile : quia ſibi imputet debitor ſi ita vult res ſuas dimittere,cū quilibet in re ſua ſit moderator & arbiter.l.in re mandata.C.mād. Nec obſt.ſolutio quam ſ. in xij.fal. ponit Iaſo. ad d.l.illud. ver.qd tū.quia dico q̄ licet ibi ceſſerit dūtaxat mercibus & peculio, tamē ratio tex.eſt gñalis : ergo non debet reſtringi in caſu expreſſo.l.regula.§.ſi.ff.de iur. & fac.ign. & exē plā nō arctā regulā l.damni infecti ſtipulatio. in fi.ff. de dā.infec. & dictū ampliaſ & reſtringiē ad limites rationis. l. cū pater.§. dulciſſimis.ff. de lega. ij. Bar.ī l.pater filiū. §.fundū.ff. de leg. iij.Bar.ī l.ſuū hęredē.ī fi.C.de iure delibe. & hoc placet. Carc.Sardus.
c ¶ In gl.j.Vide etiā hoc idē.ī.ſ. ite ſi qs.nu.92.& nu.94.
d ⁂ Aduertas circa intellectū d.l.ij.ff. de ſen.paſ. nā mihi,p bare nō videt id, ad qđ Iaſ. illā allegat.loquit eū qū quis renuit accipere bona , quæ princeps illi reſtituebat, nā quādo

cedere poſſunt.& plenè per Ange.in l.nemo carcerem.C.de exac. tribu.lib.x.per Ang.& Ludo.Rom.in l.nec impuberes.ff.de in ius vocan.ſuprà ſcripta regula recipit complures notabiles fallentias. ¶ Primò fallit, quando debitum non agnouit , vel non eſt confeſſus, vt hîc,& in gloſ.j.in princ.& ibi dixi. ¶ †Secundò fallit,quando occultat bona,vel non vult indicare:vt ibidē dixi. ¶ Tertiò fallit ſecundùm Ioan.Fab.hîc quando quis eſſet obligatus ad factum: quia tunc non admitteretur ceſsio , nec liberaretur cedendo.Ratio eſt,ſecundū eum:quia cauſa,qua quis liberatur cedendo,eſt impotentia ſoluendi.Vbi ergo quis tenetur ad factū, talis impotentia ceſſat:quia poteſt facere: ergo non liberatur cedendo : vt hîc latius per eū.Nec dicat aliquis q̄ obligatus ad factum liberatur præſtādo intereſſe:quia illud verū eſt,quādo poteſt præſtari intereſſe:ſecus ſi nō poteſt præſtari.l. in ſtipulationibus.§.fi.ff.de ver.obl.Ad iſta facit,ſecundū eū,quia libertus egenus cōpellitur præcisè ad operas:vt l.ſuo victu.ff.de ope.lib. Bene tamē,ſecundū eū, debebunt fieri expenſę huic debitori facięti,per d.l.ſuo victu.Et in iſtis terminis dicit Io. Fab. ſe ſuſtinere gl.illam ſingularē cōmuniter damnatā in l. ſtipulatio.§.ſiue autē in gl.j.ff.de ope.no.nun.quæ vult ſcriptorem poſſe præcisè cogi ſoluere quod cōuenit:& propterea poſsit in cōpedibus poni.Et cū Io. Fab.tenet Io.de Pla.hîc:& idē Nic. de Nea. hîc in apoſtil. text. in ver.ceſsit.Addo idē,tenere Cy.in l.j.in ij.q.C. qui bo.ce.poſ.& ibi Gul.& Ray. Et idē etiam q̄ obligatus ad factū nō liberetur cedēdo bonis:vt in ſcriptore, tenuit ibidem Bal.in ij. col.& ibi limitat hoc verū,ſi habet facultatē faciendi : aliās propter impoſsibilitatē habet locū ceſsio.Et ita etiā limitat Io.Fa.hîc. Addo etiā cū prædicta limitatione tenere Bar.in l.j.ff. de ceſsione bonorum. vbi generaliter tenet q̄ vbicunq; præcisè quis tenetur ad factum,iuxta plenè tradita in l. ſtipulationes nō diuiduntur. in prin. ff.de verb.obli.q̄ non admittatur ceſsio bonorū. & idē etiam tenet Ang.hîc. ¶ †Quartò ſuprà ſcripta regula fallit, vbicūq; quis tenetur ex delicto,vel quaſi:quia tunc non admittitur ceſsio bonorum ſed pœna pecuniaria reſoluitur in corporalem: quia qui nō poteſt in ære ſoluere,luat in corpore:vt l.j.§. generaliter.ff. de pœ.& l.ſi. ff.de in ius voc.Et per hoc infert Io. Fa. hîc ſe credere quòd ſi quis agat actione iniuriarū & concludat ad pecuniā,& ſic ciuiliter , q̄ ſi reus condēnatus cedat bonis , q̄ non liberat ſe , ſed pœna pecuniaria debet reſolui in pœnam corporalem,per prædicta.facit l. ſed & ſi ex parte.§.quāquā.ff.quod cū eo.notant doc.in c. Odoardus.extra de ſolu.& ita etiam tenet Io.de Pla.hîc,quāuis de Io. Fab. nullā faciat mentionē.quod bene notate.[a] ⁂ ¶ †Quintò ſuprà ſcripta regula fallit in debitore fiſci,qui non habet hoc beneficiū ceſsionis, & nō liberatur cedendo bonis,niſi eo caſu,quo paupertas excuſat,ſecundū Bal.in l.j.in iij.col.in fi.& ibi Cyn.in iij.q.C.qui bo.ced.poſ. & Bar.in l.j.ff.eo.& in l.cū eo.in fi.ff.ad legem Iuliā pecu. De quo tamē, quia nō eſt ſine dubio, videte latè Salic.in d.l.j. verſic. quæro ſextò an debitor fiſci.& plenè per Ang.in d.l. nemo carcerē. & per Io.Fab.qui contrariū tenet per tex.optimū in §.itē ſi quis.ſ.pro ſocio.& videte etiā per Ang.hîc. ¶ †Sextò ſuprà ſcripta regula fallit: quia quis nō poteſt cedere bonis, ne publicis fungatur muneribus. Tex.eſt in l.propter honorē.ſecundū ſecundā lectūrā gl.& ibi Bar. & Bal.C.qui bo.ce.poſ.& per illā legē notat etiā ibi Bal. & ſubdit q̄ volentes cedere bonis,vt euitēt collectas, nō poſſunt hoc facere. quod ipſe reputat multū tenendum menti.¶ †Septimò ſuprà ſcripta regula fallit quādo debitor à principio negaſſet debitū,& poſteà fuiſſet conuictus,& cōdemnatus:quia tunc non gauderet priuilegio ceſsionis : vt hîc per Ang. de Are. quamuis referat per multa Salic.tenuiſſe contrariū in d.l.j.ver. circa hoc moueo aliqua dubia. De quo dicite vt per Ange. hîc, & latè per Salice. in d.l.j. in j. col. ¶ †Octauò prædicta regula fallit generaliter ſecundū Io. Fab.hîc, vt ceſsio nunquā debeat admitti, niſi creditores inſtent, & petant: quia hoc beneficium eſt miſerabile, & ſubſidiarum : ergo non debet concedi eis præter neceſsitatem: ergo gratis cedens non debet admitti:&,ſecundùm eum,ſatis indicant tex.in l.j. & in l.fin.C. qui bon.cede. poſſ. Addo[b] ⁂ Bald. idem tenentem in illa l.j. in ij. col. ¶ †Nonò prædicta regula fallit in eo,qui malitioſè,ſeu in fraudem dilapidauit bona in fraudem creditorū, qui non habet beneficium ceſsionis. d.l. fin. §.fin. ff. quæ in fraud. cred. Baldus in l.j.in ij.col. & Ange.in dicta l.nemo carcerem. & dixi ſ. in gloſſ.j. [c] ¶ † Quibus autem modis præſumatur quis in fraudem creditorum dilapidaſſe,declarat notabiliter Bald. in d.l.j. in col.fin.¶ Decimò prædicta regula fallit,ſi debitor eo tempore,quo cōtraxit , ſciebat ſe non eſſe ſoluendo: quia non habet hoc beneficium ceſsionis:vt eſt tex.not.in l. penul. in fi.ff.de iure do.Bart.in l.alia.§.eleganter. in fi.ff.ſol.mat. ¶ †Vndecimò fallit prædicta regula in eo,qui ſub ſpe ceſsionis bonorum cōtraxit ſecundùm Dyn.in regula,peccatum. de regu.iur.in vj.& Ioan. de Plat. hîc. Bene facit quod pulchrè not.Bar.in l.j.§.j.ff.ſi quis teſtamento liber eſſe iuſſus fue. de præfecto vrbis Romæ cōtrahente multa debita propterea q̄ Imperator nouiter creatus in eius aduentum habeat debita,& cōtracta diſſoluere. ¶ †Duodecimò & vltimò pro nunc ſuprà ſcripta regula fallit in eo , qui plenariè habet vnde creditoribus ſoluat : quia ille nō poteſt cedere bonis,ſecundùm Bald.in d.l.j.in ij. col. per rationem,de qua ibi per eum.Addo ego quòd contrarium ibi tenuit Cyn.in iij. q. quòd imò etiā dicit ibi Angelus vnicum in iure , in l. item ſi vnus. in princip.ff. de arbitriis. ¶ †An autem ceſsio debitoris principalis profit fideiuſſori, vt per hoc creditor non poſsit ad fideiuſſorem redire?

Universidad de Deusto
Biblioteca

alicui conceditur immunitas pœnę bonis non restitutis, liberatur ille ab omnibus creditoribus anteriobus.l. pe. ff. de sen. pass. taliter ꝙ a si bona acquisiuisset, & esset locupletior factus, nō teneretur creditoribus ex ante gesto: vt l. tutor. C. de sen. pas. quod beneficium negatur illi, qui bona à principe oblata noluit suscipere, sed relinquere fisco, vt creditores fiscum conueniāt: quia & si noluerit bona, tenetur creditoribus, & hîc est casus in d.l.ij. nec ibi dicitur ꝙ si bona suscepisset, nō posset cedere bonis: & restitutio principis restituit illum ad pristinum statū, sicut ante fuerat: vt l.j. C. de sen. pass. ergo sicut ante dānationem poterat cedere bonis, poterit etiam post restitutionem. Carassona Sardus.

redire? dicite quòd non: vt §. fi. ff. de repli. & l. hæres à debitore. §. quòd si stipulator. & ibi Barto. not. illum text. ad hoc. ff. de fideiussor.

16 ¶ †An autem cedenti bonis omnia debeant auferri, ita quòd vestis etiam sit auferenda, & debeat nudus remanere? [a] glo. in l. pe. ff. de ces. bo. vult quòd nihil sibi relinquatur, nec etiam vnus minimus denarius. Alibi glo. in l. fin. §. fi. ff. de his, quæ in frau. credit. dixit quòd [b] cedenti bonis debet auferri vsq; ad sacculum, & peram. Breuiter concludunt doc. hîc, vt Ioan. Fab. Io. de Pla. & Ang. de Are. quòd vna vestis vilis, & pannicularia, quæ nuditatē tegat debet sibi relinqui, sicut relinquitur damnatis ad mortem: vt l. diuus. ff. de bo. damnatorum. Et ita dicit Nico. hîc in apo. tex. in versic. bonis. & Dyn. & Bar. in l. pe. de cesio. bo. Cy. in d.l.j. in iiij. q. post Pet. & Gul. de Cu.

27 ¶ †Quid autem si in cessione bonorum cedens reseruasset sibi vnum denarium, an valeret cessio: determinat mirabiliter Bald. quòd non, in l. fi. in ij. col. C. qui bo. ce. pos. Aduertite tamen quòd cedens bonis retinet prohibita alienari. Item vsumfructum, feudū, & etiā retinet emphyteusim eccle siasticam, siue secularem, non tamē eorū commoditates. Ita Bal. in d.l.j. in iij. col.

28 ¶ †Qualiter autem fiat cessio bonorū: dicite quòd simplici verbo. Item per nuntium, & per epistolā: & per consequens non tantùm in iudicio, sed extra iudicium. Tex. est no. in l. in omni. C. qui bo. ce. pos. & in l. fi. & ibi Bar. ff. de cesio. bo. & ibidē Bar. refert quòd Cy. dicebat quòd Franciscus Accursius dum hanc materiam legeret, ostendebat in cathedra modum cedēdi, & idē etiam quod s. tenet Bal. in d.l.j. in iij. col. Dicit tamen Barto. in d.l. fi. quòd hodie est consuetudo in quibusdā partibus, quòd fiat cessio modo vituperabili.

29 ¶ †Nunquid ergo valeret hęc consuetudo per statutum, prout est in hac ciuitate Papiæ, & communiter per vniuersam Italiam, quòd cedens bonis debeat percutere lapidem cum natibus, dicendo, Cedo bonis. Cy. in l. fi. & ibi Bal. circa prin. tenent quòd tale statutum, & consuetudo non valeant: quia est res turpis exempli, & oculos videntium infestat, per tex. illum moralem in l. cū supra virentes. C. de re militari. lib. xij. Idē etiam tenet Albe. de Rosa. in prima parte statutorum in q. xxxviij. incip. item quæritur an valeat statutum, vbi decidit non valere statutum Patauinū quòd quis non possit cedere bonis, nisi cedat cum solennitate inhonesta: quia eius effectus est turpis, & cōtra bonos mores. Allegat in argumentum l. alia. §. eleganter. ff. sol. matr. & idem tenuit Salic. in d.l. in omni, per illum text. in ver. voluntatis sola professio, per quem text. arguit Ibi Salic. contra illa statuta terrarum taliter disponentia. De quo etiam videte do. Card.

30 Flo. & Ioan. de Imo. in d.c. Odoardus. ¶ †Restat vltimò pro complemento huius materiæ examinare an beneficio cessionis bonorum possit renuntiari [c] per pactum: & an tale pactum valeat. De qua quæstione videte Cyn. in d.l.j. in vj.q. & ibi multum latè Bald. in antepenult. & penul. col. & ibi latiùs Salic. in ver. item quęro nonò an teneat renuntiatio. & Dy. Bar. & Imo. & Cuma. & reliquos in l. alia. §. eleganter. ff. solu. ma. & do. Anto. in c. cùm contingat. extra de iureiur. & Io. Fab. qui etiam ponit an possit consuetudine induci quòd quis non liberetur cedendo bonis. quod ponit etiā Bal. in d.l.j. Et de pacto ponit etiam Io. de Pla. hîc, & Ang. in penult. & vlti. col. & Cano. in d.c. Odoardus. Et an tale pactum firmetur iuramento, ponit Bald. in d.l.j. in penult. col. Specu. in tit. de renun. §. j. ver. item beneficium. Imo. in d.c. cùm contingat. ver. item aduerte, quia prædicta. Et per ista remanet expeditus iste versi. & consequenter, Deo duce, totus iste titulus de Actionibus.

¶ Postremò si quid in hoc qualicunq; opere, in quo maximas vigilias, & lucubrationes plurimas impendisse profiteor, repertum fuerit, quod sit minus bene dictum, precor vnumquenq; lectorem, vt non liuoris aculeo, aut detractionis studio, sed charitatiuo calamo emendandum suscipiat. Scio enim, nec istud inficior, quòd tantum opus maiori elimatione indigeret. In his verò, quæ scripsi, planè cognoscet, me nunquam tacuisse illos, à quibus voce viua, vel mortua didici.

31 †Occultator enim alienę laudis, furi par est, vt inquit Iurisconsultus in l. hæreditatū. §. fi. ff. ad legem Falc. & præclarè inquit Plinius ad Vespasianum Imperatorem in procemio naturalis historiæ: Benignum, & plenum ingenui pudoris est, fateri per quos profeceris: & obnoxij profectò animi, & infelicis ingenij est, malle in furto deprehendi, quàm mutuum reddere. Vobiscum autem fratres, & auditores amantissimi, hoc Tetrasticho sit ita conclusum.

LAVS SIT ILLI SEMPER, QVI
EST PRINCIPIVM SINE
PRINCIPIO,
AMEN.

Postquàm susceptì per tempora multa laboris
Finis adest, portum fessa carina petat.
Si non remigio, melior datur vlla facultas,
Suspensam hic teneat anchora iacta ratem.

FINIS.

¶ Finit Lectura admodum vtilis domini Iasonis Mayni, Iureconsultorum suæ tempestatis principis, in titulum de Actionibus. in Institutis, vt longè difficillimum, ita multò vtilissimum, diligenter emendata.

AD LECTOREM.

Dulcia, qui nosti, quàm sint, quæ condit Iason,
Aspice, præcipuum, quod modò mittit, opus.
Iunior in primis, quòd sic vigilauerit annis,
(Crede mihi) res est ingeniosa tamen.
Hîc non errores, aut falsò adducta videbis,
Non eadem in multis verba notata locis.
Non minus hic noster Maynus tibi præstat Iason,
Quàm Graijs fuluam, qui dedit alter ouem.
Est breuis, immensò constat nec fascè libellus,
Immodicòque grauis non erit ære tibi.
Hunc eme, vel minimo, quo nosces tempore quali
Seruato causas ordine, quisquis agat.

LAVS DEO.

NOMENCLATVRA
ACTIONVM OMNIVM, TAM CIuilium, quàm prætoriarum subiectæ elegantiss. arbusculæ insertarum, authore clarissimo Iuris vtriusque doctore Ioanne Crispo Montano ciue Aquilano, nunc recèns concinnata, repurgata, & in multis auctior reddita.

AD REVERENDVM IN CHRISTO
PATREM, DOMINVM DOMINICVM
Capranicensem, Romanum patricium, canonicum basilicæ sanctæ
Mariæ maioris de vrbe, ac reuerendissimi domini
olim Cardinalis Firmani nepotem,
dominum sibi plurimùm
obseruandum.

CVM NVPERRIME, REVERENDE DOMINE, actionum radices, & fundamēta, cum noua arbore in opusculum quoddam redegerim, vt facile quidem sit cuique actionum intueri ac nosse naturam, plura me cōpulerunt, quibus id tuæ dominationi inscriberem. Sępissimè nanque mente reuolui, quātis fuerim beneficiis affectus, quantóve obligationis vinculo tenear, &, quod plus satis est, quantum decoris, ac laudis præ se feret tractatulus ipse, si nominis, authoritatis, ac gloriæ tuæ clementiæ titulis decorabitur. Illud vnū est, quod summoperè me remordeat, quòd videar ea, quæ parua sunt, non modicæ dignitati, ac expectationi conferre. Sed cùm pauperem amicum, exiguum largiendo munus laudandum potiùs, quàm criminandum esse censeat Cato, omnem protinus formidinem abieci: quanquàm & eo in genere in præsentiarum me esse conspicio, & primo doctoratus mei anno quasi prima legum cunabula pertractans, nullum admirationis genus insideat, si tantulo muneri tuam adæquauerim dignitatem. Spero equidem meum hunc laborem adeò gratum, adeò periucundum fore, vt si is tuarum quoque legum, quibus ipse præfulges, robur, limam, authoritatémque sentiat, in iis, quibus addi aliquid, aut corrigi meritò debere tua fidelis, aureáque doctrina censuerit, me sit ad maiora excitaturum. Nec aliud ab eius expecto munificentia, nisi quòd in aliorum amicorum grege connumerari videar. Vale.

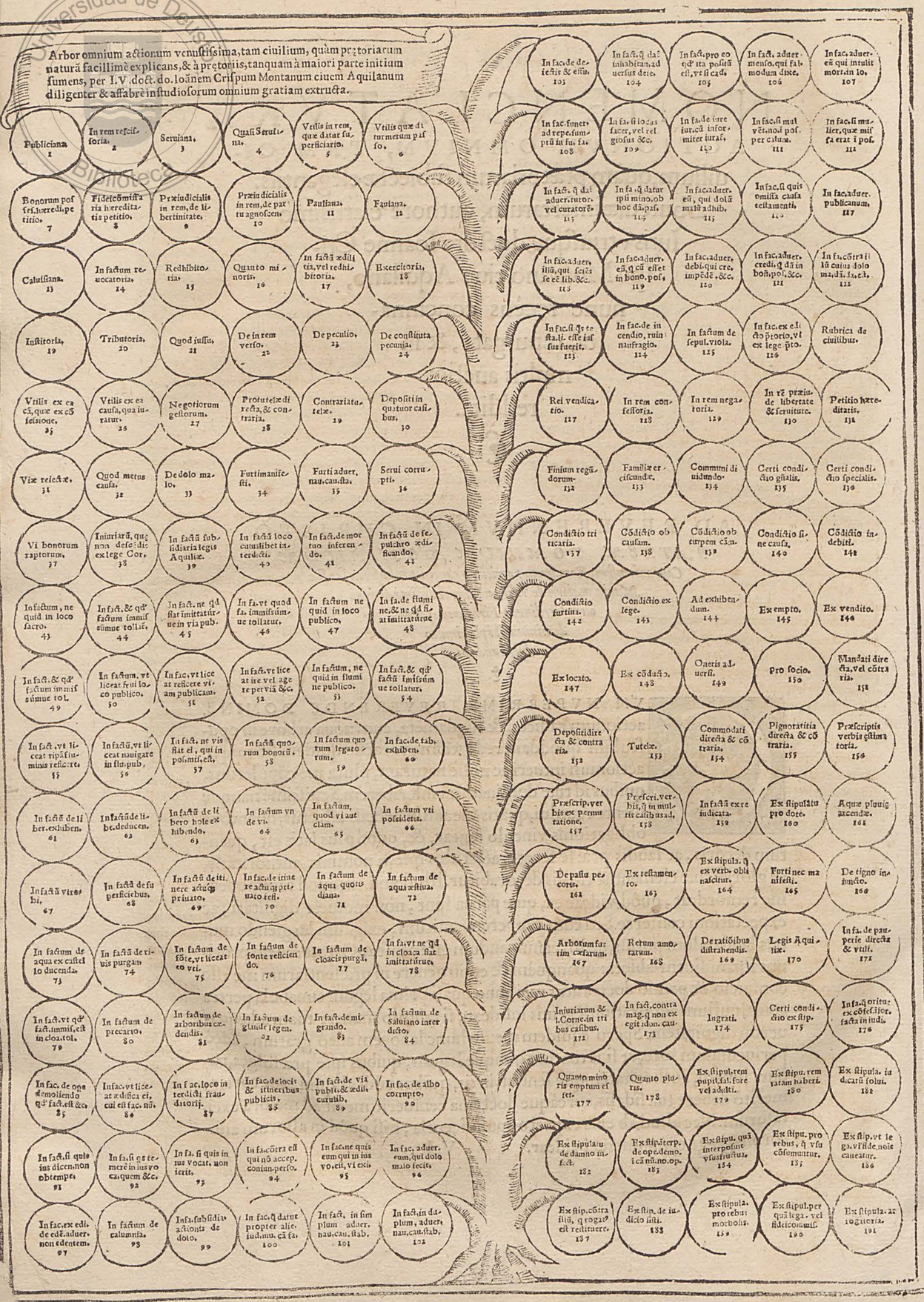
a ¶ Remanere. Vide de eundē do. Iasi. May. s. in d. §. itē si quis. alleg. nu. 96. & nu. 94. vbi idem quod hîc.

b * Adde ꝙ illa gl. nihil facit, quia loquitur in longe diuersis terminis, vt s. vidimus in gl. & in ix. fallen. & per Bart. in d.l. fi. §. fi. Sardus.

c ¶ Renūtiari. Vide Felin. in c. si diligenti. post prin. ver. iiij. corre. de fo. compe.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Arbor omnium actionum venustissima, tam ciuilium, quàm prætoriarum naturâ facillimè explicans, & à prætoriis, tanquam à maiori parte initium sumens, per I.V. doct. do. Ioannem Crispum Montanum ciuem Aquilanum diligenter & affabrè instudiosorum omnium gratiam extructa.

TRACTATVS ADMODVM ELEGANS, AC IVRISTVDENTIBVS PERQVAM NECESSARIVS, IOANNIS

Crispi de Montani ciuis Aquilani, in alma vniuersitate Patauina editus, quem ipsemet author, Termini Actionum, intitulauit, felici exorditur auspicio.

✝

QVONIAM NON CONstructis fundamentis omne, quod superædificatur, corruit. c. cùm Paulus. j. q. j. & sicut aliàs antè, quàm quis baptizetur, non potest sacros ordines suscipere. c. si quis. j. q. j. c. veniens. & cap. si quis. de presby. non baptiza. Et secundùm philosophum, Ignoratis principiis, necesse est ignorare, quæ sequuntur ad principia, iuxta l. ij. ff. de iurisd. omiudi. l. ad rem mobilem. de procu. cum simi. Et demum sicut aliàs, cùm quis potest ire per viam facilem, non debet capere difficilem: arg. no. in l. rem non nouam. C. de iudi. §. sed ne in primis. Insti. de leg. & Insti. de iusti. & iur. post prin. & iuxta ea, quæ habentur in l. ij. C. de cur. pub. lib. xij. Igitur ego Ioannes Crispus inter alios legentes minimus in hoc almo studio Patauino ad vtilitatem iuuenum iuri ciuili incumbentium, videns circa actiones tantam difficultatem, subtilitatémque versari, vt res ipsa atteștatur, & tantùm fore Iuristis necessariâ earum materiâ, cùm tertium caput iuris concernat, iuxta §. fi. Instit. de iure na. gen. & ciui. Conuictus deniq; à cõpluribus per quandam summulã declarare terminos, & fundamenta actionum, adhoc opusculum deueni, in quo in primis, relicta arbore Ioannis, quæ in veritate non habet formã arboris, nouã arborem confinxi, in qualibétq; eius cellula vnam actionem describens ponendo tam prætorias, quàm ciuiles, & plures addẽdo, vt cuique opere ipso est licitũ intueri. Et ne in totũ essem corruptor antiquitatis, iuxta l. more maiorum. ff. de iur. om. iud. & c. ad apostolicam. extra de simo. xj. dist. in his cum fi. incœpi, & incipiam à prætoriis: feci quoq; tabulam per alphabetũ, vt facilius vnaquæq; actio reperiri possit. Nec reperies in arbore nostra illam difficultatem punctorum, vt est in arbore Ioannis: nec etiam illarũ literarũ, quæ sola, si bene cõsyderes, requirunt, vt ita dicam, memoriã artificialem, & fastidiunt cerebrũ. In sola punctuatione sua non habetur cognitio terminorum in actionibus per leges & authoritates: & simpliciter quis eam sequendo posset erubescere, iuxta §. consyderemus. in auth. de trien. & se. & no. in l. illam. C. de col. Nec ita reperies in tractatu sancti Blasij, quem fecit de actionibus. Nos autem in nostro opusculo persequemur cum allegationibus, & probationibus naturam cuiuslibet actionis. Primò, cui cõpetat, & aduersus quẽ, & demum in vnaquaq; tractabimus iuxta illas duodecim diuisiones, quas ponit gl. in §. sunt prætereà. Insti. de act. quas terminos actionum appello: & opusculum hoc baptizo hoc nomine, videlicet Termini actionum, &c. ¶ Capio nunc in Dei nomine, & eius gloriosæ matris Publicianam quę est signata prima actio in arbore, & inter prætorias: & deinde persequar alias in quibus si quid ineptè, & minus prouide dixero, semper me subiicio iudicio saniori: & de facili poterit venia tribui, cùm nunquàm errare, potiùs diuinum, quàm humanum, existat: vt l. ij. §. si quid. C. de ve. iur. enu.

1 PVbliciana. Hęc actio primò dicitur Publiciana à Publicio inuentore: vt in §. aliæ, Insti. de actio. Roma. in singul. cccIxv, sicut aliàs Falcidia dicitur à Falcidio inuentore, & à Papio, & Pompeio, lex Papia & Pompeia; vt in c. quædam etiam leges. ij. dist. Secundò datur, & competit ex æquitate prætoria ei, qui emit bona fide à nõ domino, & nondum rem præscripsit aduersus possessorẽ. l. j. & ij. & l. & si res. ff. de Pub. & d. §. aliæ. Tertiò est vtilis hæc actio, & non directa, secundũ glo. in l. eum, qui. §. si petenti. in glo. ij. ff. de Pub. & in ea. l. hæc actio. Tu potes adducere ista: primò quòd Publiciana datur ad similitudinẽ rei vendicationis, vt d. l. eum, qui. §. in Publiciana, sed quod est simile, non est idem. l. quod Nerua. ff. depo. & rei vẽdicatio est directa: ergo licet hoc non sit firmum argumentum. Item facit aliud, quia sicut prætor non potest facere quem hæredẽ directò, vt in §. quos autem. Insti. de bo. pos. ita nec actionem. Sed hoc etiam non est firmum, Nõ eundo per mendicata suffragia, quòd Publiciana sit vtilis, pondero tex. in d. §. aliæ. Insti. de act. in ver. nullã habet in rem directam actionem. Nam si Publiciana esset directa, text. sibi contradiceret. Nec valeret, si diceres, nullam habet de iure, scilicet ciuili, cùm verbum habeat, sit præsentis temporis: vt sic etiam hodie de iure prætorio in illo casu quis non habet directam: & sic ineuitabiliter probat quòd Publiciana est vtilis, iuxta no. in l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. quòd qualitas adiecta verbo intelligatur secundùm tempus verbi. Sed aduerte, & in hoc semper dubitauit theorica tradita à doct. in l. curatoris. C. de neg. gest. in l. consensu. de act. & obl. & per Dyn. in c. fi. de reg. iur. in vj. cũ simi. Quod vbicunq; actio descendit ex verbis & mente legis, vel ex mente tantũ, secundùm Bar. ibi reprehendentem glos. actio dicitur directa, & non vtilis: sed Publiciana descendit ex verbis & mente prætoris, d. l. j. in prin. de Public. & d. §. aliæ. ergo sit directa. & idem esset si sequaris theoricam Bald. vel Fulg. in d. l. curatoris. Non potest etiã dici contraria: quia nulla reperitur contraria, nisi descendit ex contractu quæ vel quasi: in quibus alter alteri obligatur: sed in Publiciana nullus obligatur cùm sit actio in rem: vt in §. omnium. Insti. de act. Si volumus dicere quòd doct. in d. l. curatoris, loquãtur quando sumus in cõtractibus, vel quasi: hoc confunditur ex verbis Bal. ibi qui exemplificat in rei vendicatione, quæ non venit ex contractu, nisi diceres quòd exempla non arctant regulam, iuxta §. fin. Insti. de hære. insti. quem ad hoc nuper ponderaui. Si volumus dicere quòd Publiciana datur ex verbis prætoris extendentis, non inuenientis, hoc non valet: quia prætor inuenit. d. l. j. in princ. de Pub. & d. §. alię. vbi dicitur primùm à Publicio proposita est. Si primus, ergo non erat ante: iuxta §. reliqua. in procœ. Digestorũ. Vnde putabam posse ita responderi quòd Publiciana nõ potest esse directa: quia sicut dicimus quòd de iure ciuili datur vtilis rei vẽdicatio illi, qui præscripsit per decem vel viginti annos, per quod est quęsitum vtile dominium, iuxta glos. in l. j. de Pub. & §. j. Insti. de vsusca. nec datur directa: quia non est directò dominus eodẽ modo cùm Publiciana semper competat antè quàm quis sit dominus directò vel vtiliter: ergo à fortiori non potest esse directa: quia aliàs prætor destrueret regulas iuris, scilicet quòd non habẽti directũ dominium daretur directa actio, & contra not. in l. nam & ipsum. ff. de leg. Et hanc puto veram solutionẽ huius difficultatis, super qua tamen cogitabis, quia non legi adhuc apud aliquem. Quartò principaliter hæc actio est perpetua. Primò probatur quòd est rei persecutoria, & datur post annũ: vt est tex. in l. in honorariis. de act. & obli: Nec punctabis, ne quòd multoties reperitur quòd actiones rei persecutoriæ durant solùm per annũ, vt est glos. quæ alleg. plures casus in d. l. in honorariis. quia secundũ verã solutionẽ ibi, quando actio rei persecutoria est pœnalis ex parte rei durat solũ per annũ: vt ibi per

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bar.qui reprehendit ſolutionem glo.Text.eſt no.ad hoc in l.huius actionis.§.actiones.iuncta l. nouiſsimè. in fin. princip. ff.quod fal. tu.autho.Et eodē modo rei perſecutorię ſunt annales quando datur contra ius ciuile:vt eſt tex.in d.l.in honorariis.ver. ſed cum reſciſſa:vt eſt in redhibitoria,quæ datur contra ius ciuile, ſecundùm glo.& Bar.in d.l.in honorariis.Aduerte ad hoc quia nunc debito. Dicunt enim glo.& Bar.q redhibitoria datur cōtra ius ciuile.nam videtur falſum cōtractus emptionis,& venditionis,eſt de iure gentium.l.ex hoc iure gentiū.ff.de iuſti.& iu.& probat tex.cū glo.in §. & ex hoc.Inſti.de iure na.gen.vnde patet quòd redhibitoria datur cōtra ius gentium,& nō ciuile,ex quo tendit ad reſcindendū contractum venditionis,qui eſt de iure gentium.cùm redhibere ſit facere q venditor rem recipiat.l.redhibere.ff.de ædi.edi.niſi dicas,& attende q datur cōtra ius ciuile:quia impedit poſſe agi per venditorem cōtra emptorem puta ad pretiū:ſed actiones ſunt de iure ciuili,prout eſt communis opin.in d.l.ex hoc iure gentiū.& l.ij.§.de his.de ori.iur.igitur redhibitoria dicitur dari cōtra ius ciuile: & ita defendo Bar.& glo.Et ex hoc videor intrare illā arduā q. an actiones ſint de iure gentium,vel ciuili,de qua per Dy.Bal.Are.& omnes Inſti.de acti.in prin.poſt glo.ibi in ver.quamuis.& in d.l.ex hoc iure.poſt glo.ibi.& tangit glo.in l.rerum amotarum.§.fi. ff.rerum amotarū.glo.in l.actionum genera.§.fi.de act.& ob.gloſſ.in l, placet.in glo.j.C.de epiſ.& cle.in l.quoties.C.de preci.Impe. offer.in l. fi.ſi cōtra ius vel vti.pub.per Io.And. in c.quæ in eccleſiarū. de cōſti.in Nouel. per Archi.in c. ius gentiū.j.diſt.& quia venit examinanda in prin.tit. de actio. ibi reſeruo, & diſputabo pro & contra. Et ſi probabo q ſint de iure gentiū glo,& Bar.in d.l. in honorariis. indigerent alio auxilio:niſi tunc diceres q cùm cōtractus venditionis ſit validus,& approbatus,etiā de iure ciuili, redhibitoria etiam venit cōtra ius ciuile:iuxta tex.Inſti.de obli.tit.generali. iuncta glo. in ver.ciuile.Bar.in l.fin.C.ex quib.cau.ma.in fine legis videtur ſic intelligere. Ad aliud autē quod dixi, q Publiciana eſt actio perpetua,adde aliud fundamentū,quia non datur contra iure poſſidentem,ſed contra nō habentes iuſtā cauſam,ſiue titulū:vt not.Bar. in l.ſiue.§.ſi duobus.vbi etiā glo.ff.de Pub.ſed quia nō habet cauſam, ſiue titulū, non poteſt prēſcribere longo tempore.l.diutina.C. de præſcrip.long.tēp.l.ſi quis emptionis.de præſcrip.trig. an. ſed præſcribit triginta annis.auth. malæ fidei poſſeſſor. de præſcrip. long. temp. Et contra hunc datur Publiciana, vt dixi: ergo patet q eſt perpetua.Nec me mordebis quòd etiā ſine titulo poſsit procedere præſcriptio, iuxta l.iiij.ff.pro leg.& l.ſi.in fin.ff.pro empt. nam aliquando iuſtiſsima cauſa ſufficit,iuxta tex.in l.non ſolū.§.quod vulgo.ver.hoc amplius.ff. de vſuſcap. & quæ habentur in l.Celſus.eo. tit.Quintò eſt tranſitoria ad hæredes:vt l.eum,qui.§.hæc actio. de Pub.& ſecundùm Bar.ibi datur hæredi. inſpecta fide defuncti: vt videtur etiā ſentire glo.Et q hæc actio detur hæredibus,probo ex alio fundamēto.Nam actiones prætoriæ, quæ dantur poſt annum dātur hæredibus:vt eſt tex.in d.l.in honorariis.ver.honorariæ. ſed Publiciana datur poſt annū: ergo &c.Tertiò pro hoc adduco tex. not.in l.j.§.pe.ff.de aqua quoti.& æſti.vbi ſi ius aquæ ducēdæ concedatur fundo, ex quo dicitur conceſsio realis, illud ius tranſit in hæredem,& quencunq; alium dominum prędij,(ſecus ſi conceſsio fuiſſet perſonalis)ſed Publiciana eſt actio realis:ergo detur hæredibus.Facit à contrario ſenſu tex.cū glo.in l.j.§.ſi hæres. ff. ad Treb. vbi obligatio perſonalis non ſequitur fundum: ergo ſecus ſi realis: ſed in hæredem non datur Publiciana vt hæredem, ſed tanquam cōtra quemlibet poſſeſſorem: ſicut dicimus in rei vendicatione vt l.ſi in rem.la iij.cum ſeq. & l.ſi in rem.la ij.ff.de rei vend.& quæ habent locum in rei vendicatione, habent locum in Publiciana.d.l. eum, qui.§.in Publiciana. ff. de pub.Adde text. in d. l. in honorariis.in ver.item Publiciana.de actio.& oblig. Ita in ſimili dicitur in actione noxali,quæ datur in ſucceſſores iure dominij.l.penul. §. fi. ff. de noxa. Ita in ſimili actione ad exhibendum, quæ non datur in hæredem, niſi ex dolo defuncti hæreditas ſit facta locupletior: vt l. de eo. §. fin. ff. ad exhi. Quod tenementi in practica: quia ſi intentares libellum contra hæredem alicuius ſimpliciter, & non tanquam cōtra proximiorem,ſuccumberes,per d.l.ſi in rem.quod poſſet tibi facere honorem.Sextò,eſt actio ſingularis,prout eſt rei vendicatio,habito fundamento q eadē procedunt in Publiciana, quæ in rei vendicatione,d.§.in Publiciana. Nec mordeas quod rei vendicatio detur etiā ad vniuerſitatē,ex quo videtur q non ſit ſingularis:vt l.j.§.per hanc.el ij.ff.de rei vend. nam ſecūdùm Bart.ibi rei vendicatio dicitur actio ſingularis, quia non datur ad vniuerſitatē iuris, licet detur ad vniuerſitatē corporis, puta ad gregē.d.§. per hanc.& probatur ex alio:quia ſi eſſet actio vniuerſalis,iuriſconſultus in d.l.j.malè diceret,dum in prin. legis dicitur:poſt actiones, quas de vniuerſitate propoſuit prętor, &c. Septimò eſt actio ſimplex,probatur viua ratione: quia in ea alter eſt actor, & alter reus, & vbi cognoſcitur actor à reo, non poteſt dici duplex, iuxta §.iij. Inſti.de inter.& ibi vidimus anno elapſo. Habes not.in l.in his tribus.ff.de iudi.& dicam in actione familiæ erciſcundæ. Octauò nō reperitur q infamet:ergo in dubio dicamus eam non infamare.Facit,quia in dubio pœnæ ſunt molliendæ,non acerbandę.l.interpretatione.ff.de pœnis. Adde aliud fundamentum, quia in dubiis debemus eſſe promptiores ad abſoluendum.l. Arrianus.ff. de act.& obli.Item facit aliud, quia ſi iura voluiſſent eam eſſe.infamatoriā, dixiſſent:iuxta no.in c. ad audientiā. de deci. cum concor. in gloſſ. alleg.Facit etiam l.in dubiis.ff. de reg.iur. Nonò hæc actio eſt ſtricti iuris,quia non reperitur in §.actionū.Inſti.de act. & ſecundùm cōmunem doctrinā omnes actiones, quæ non reperiuntur ibi deſcriptæ ſunt ſtricti iuris,quaſi contrariorū eadē ſit diſciplina, iuxta l.j.ff.de his,qui ſunt ſui vel alie.iur. & text. qui non ſolet ad hoc allegari in l.qui accuſare.ff.de acc.Et quòd ſit ſtricti iuris, ex alio cōfirmo:quia eſt arbitraria:vt eſt tex.in §.prætereà.Inſti.de act. & arbitrariæ ſunt ſtricti iuris,vt tenet glo.in d.§.prætereà. & cōmuniter doc.ſequuntur maximè ex ratione: quia nō reperiuntur in d.§. actionum. Decimò regulariter non datur contra verū dominum, l.fi.ff.de Pub.exceptis caſibus,de quibus ibi per glo. & pleniùs in d. §.aliæ.vbi dicetur, ſicut etiā nō datur contra poſſidentē ex aliquo titulo l.ſiue autem.§.duobus.ff.de Pub.licet Bar. ibi limitet quando eſſet titulus procuratus in fraudem emptoris.De quo etiam per Spe.in titu.de cau.poſ.& propriè.§.fi. & ibi per Io.Ang. Vndecimò,vt patet eſt,actio prætoria.d.§.aliæ. & in d.l.j.de Pub.ibi dum dicit,Ait prętor.& ibi dum dicit,Nec deſyderet honorariā. & text. iuncta glo.in l. pecuniæ.§.fi.de verb.ſig. Duodecimò,eſt actio realis:& ſic in rē.Textus eſt in §.prætereà.Inſt. de act.& d.l.j. de Pub. Decimotertiò,eſt rei perſecutoria. Tex.in §.ſequens. Inſti de act. in l.in honorariis. de act.& ob. Decimoquartò,datur ad ſimplum, hoc eſt,ad rem recuperandā ſolùm, vel poſſeſsionem: vt d.§. aliæ. & d.l.j.in princip.de Pub. Contraria non eſt,vt dixi ſ. Poſt hæc omnes ſciunt.l.de pretio.de Pub.q ſcilicet vt competat Publiciana, non eſt opus q ſit habita fides de pretio,vel ſit ſolutū. Nam hoc verum,quādo Publiciana intentaretur cōtra quoslibet: ſecus ſi cōtra dominū:quia vt cōpetat cōtra dominum,debet eſſe habita fides de pretio,ſecundū glo.ſing.in l.ſi à Titio.ff.de rei ven.in gloſ.ij. quā ad hoc exclamat Pontanus in ſingulari ccclxv. Ex quo collige vnam differentiā inter rei vendicationē & Publicianā, quia rei vēdicatio non cōpetit niſi ſit habita fides,iuxta text.in §.vendita. Inſti.de re. diui.in l.quoties.C.de rei ven. Quam differētiam firmat gloſ.in d.l. de pretio. Adde ſecundā quia rei vendicatio directa vel vtilis ſemper datur poſt completā prēſcriptionem,ſed Publiciana ante d.§. aliæ.& d.l.j.de Pub.Potes etiā ſignare tertiā, quia rei vendicatio datur habenti dominiū, Publiciana quaſi domino: vt in iuribus prēalleg. Adde q Publiciana datur ratione quaſi dominij ex perſona defuncti, etiam non tradita poſſeſsione.l. cùm ſponſus.§.is, cui. de pub.Bart.in l.j.§.fi.eo.tit. Et eodem modo ex perſona ſerui poteſt acquiri domino.l.ſi ſeruus.eo.tit.Item Publiciana cōpetit,vbi competit vſucapiēdi cōditio,& ecōtra.l.ſiue autē.§.hęc actio.& l.eum, qui.in prin.de Pub. Et ſicut dominus tradēdo trāsfert dominium, ita non dominus vſucapiēdi conditionē, iuxta §. venditę. Inſti.de rerū di.l.traditionibus.de pac.l.clanibus. de contrahen. empt.cum concor.ibi in glo.ſingula ſingulis referendo. licet videatur obſtare tex.in l.cùm ſponſus.§.in vectigalibus.& §.ſi res.co. titu. De quo dic vt ibi per Bar.& vide etiam q aliquando non appræhenſa poſſeſsione

ſione competit Publiciana in l.quæcunq;.in prin.eo.titu.De libello in Publiciana dicetur in d.§.aliæ. vbi gloſ. diſputat.Inſti.de acti. hæc ſatis ſint in Publiciana.

1 **In rem reſciſſoria.** Primò hæc actio competit illis, qui obtinuerūt reſtitutionē in integrum propter captiuitatē,iuxta l.fi.C. qui. ex cau.ma.vel propter abſentiam, iuxta §.rurſus. Inſti. de acti. vel quia quis fuerit in vinculis, vel carceribus detentus,iuxta l. ſuccurritur. cum duabus ſeq.ff.ex quib.cau.ma. q eſt intelligendū cū quis inuitus detinetur, dico in priuatis vinculis.Nam ſi poſſet exire,& nō exiret,non concederetur ſibi reſtitutio:vt tenet gl.in d.l.ſuccurritur. in fi. per tex. in l.ſi cui.§.tādiu.eo.tit.Tu vide tex.no.in l.nō enim. & in l.ab hoſtibus.§.fi.eo.tit.Et quot ſint genera abſentiæ,vide gl.ordinariā in l.fi.ff.de in integ. reſti. vel deniq; ſit cōceſſa reſtitutio propter quācunq; cauſam iuſtam iuxta l.j.ff.ex quib.cau.ma.& ſic petita,& cōceſſa in integrum reſtitutio cōpetit reſciſſoria:vt tenet glo. & Bar. in d.l.fi.C.ex qui.cau.ma.glo. in l.ab hoſtibus.§. ſed quod ſimpliciter.eo.tit.Et quot modis quis dicatur abſens, vide tex.in l. abſentē. de verb.ſig.in l.præſens.ff. de proc.in l.fi.C.de præſcri.long. temp. & ibi glo.in ver.abſentes.& glo.in ver.prēſentes.in auth.de fideiuſ. Secundò,eſt prætoria,vt in §.rurſus.ver.quod genus. Inſti. de act. Tertiò,olim durabat ſolùm per annū,quia actiones rei perſecutoriæ,etiā quę dantur cōtra ius ciuile, durāt anno.d.l. in honorariis. ver.ſed cū reſciſſa.de act.& obl.Sed hodie per quadrienniū.ſecundū glo.in l.fi.C.de tempo.in integ.reſti.in ver.finiendū.& gloſ.in l. fi.C.ex qui.cau.ma.Sed Bar.ibi in ver.hoc præmiſſo.dicit q iſtę gl. procedunt in iudicio reſcindente:ſecus in iudicio reſciſſorio: quia nō reperitur mutatū:ar.l.prēcipimus. in fi.C. de appel.vide ibi per eum.Et de iudicio reſcindente,& reſciſſorio, vide Bart.in l. ab hoſtibus.§.ſed quod ſimpliciter.in vij.col.ff.ex quib.cau.ma.Quartò eſt actio in rem:vt d.§.rurſus.ibi:ob id ſuam rem eſſe. Quintò, eſt rei perſecutoria:quia eſt in rem,vt in §.ſequens.ver. rei perſecutoriæ.Inſti.de act.& q ſit in rem.ſ.dixi:& eſt glo.in §.item Seruiana. in ver.maximè.Inſti.de acti.Sextò,datur in ſimplum,id eſt, ad rem recuperādam ſolū,vel poſſeſsionē.d.§.rurſus. & d.l. in honorariis. Septimò,eſt tranſitoria ad hæredes,cū detur hæredibus:ar.l. nō ſolum.in prin.ff.de in integ.reſtit. Et eodem modo contra hęredes, vt probatur in l.cū miles.in prin.ff.ex qui.cau.ma.Facit aliud,quia cùm ſit realis, videtur dare cōtra quēcunq;. arg.l. ſocium.ff. de rei ven.& §.j.Inſti.de act.Et tunc erit ſpeciale in iſta, q licet olim non daretur vltra annum,& per conſequēs non dicatur poſſe dari contra hæredes,vt eſt tex.ad literā in d.l.in honorariis.ver.honorarię. Vel dicamus q detur ex eo, quia extorquetur ab hęredibus lucrū proueniens ex perſona defuncti.§.j.Inſti.de perpe.& tempo.actio. d.l.in honorariis.ver. vt tamē lucrū. Octauò, nō infamat,per illud idem,quod in Publiciana dixi.Nonò,eſt vtilis.l.ſi.C.ex qui.cau.ma. l.ab hoſtibus.ff.de cap. Et quare dicatur vtilis,vide ibi Bar. & glo. in iij.q.Et an ſit propriū nomen actionis,vide ibi per eundē in ij.q. Et an ſit datiua,vel natiua,vide in iiij.q.ſcilicet in d.l.fi.Decimò,eſt ſimplex,per idē quod in Publiciana circa hūc terminū dixi.Vndecimò eſt ſingularis,per ea, quę in Publiciana dixi. Duodecimò eſt ſtricti iuris.d.§. actionum. Decimotertiò non poteſt eſſe contraria:quia nō datur ratione cōtractus,vel quaſi: vt in §.omniū.Inſti. de act.& iuxta theoricā gl.in l.ex conſenſu.ff. de act.& obl.Directa non poteſt eſſe,quia datur cōtra ius ciuile.d.l.in honorariis.ver.ſed cum reſciſſa.& habes gl.in d.l.fi.ex qui.cau.ma.& gl.in d.§. rurſus. in ver.reſciſſa.Et addatur vnū, q hęc actio nō ſolùm datur contra abſentē,qui prēſcripſit rem prēſentis,ſed etiā abſenti, ſi prēſens rē eius prēſcripſit:vt d.§.rurſus.& l.j.§.verba.ff.ex qui. cau.ma. imò plus q etiā haberet locū ſi vterq; eſſet abſens ex iuſta cauſa,& alter alterius rem vſucapiſſet:vt eſt tex.in l.fi.ff.eo.tit. & habetur in d.§. rurſus.in glo.in verſic.in ciuitate.Sed ſecus eſſet,quādo vterq; eſſet prēſens:quia tūc nō daretur reſtitutio:& per cōſequens reſciſſoria: per tex.in l.ab hoſtibus.§.ſi dāni.ff.ex qui.cau.ma. Et quę ſit ratio, vide Barto.in ea.l.§.ſed quod ſimpliciter.in vj. col.in lib.meo. De quo in d.§.rurſus. Poſt hęc dñs Ioannes Baptiſta de ſancto Blaſio in arbore Ioānis vult ipſum reprehendere tanquā arborem fecerit defectiuam: quia dicit q debuit ſignare in perſonā reſciſſoriam &, reſciſſoriā miſtam,tanquā ſeparatas ab in rem reſciſſoriā:quia petita reſtitutione in actione perſonali in ſimili dicitur in perſonā reſciſſorię.Et eodē modo poſt petitā reſtitutionē in actione miſta:ſed nihil allegat,vbi iſtę actiones diſtinctę ponantur. Ego putarē q ex quo hęc reſciſſoria non eſt propriū nomē actionis,ſed quędā adiectio, ,put vult gl.& Bar.in d.l.fi.C.ex qui.cau.ma. Et vel q adiiciātur actioni reali,vel perſonali,vel miſtę, ſemper tamē erit reſciſſoria,& per cōſequēs vna, licet ſecūdū varios terminos operetur: ſicut dicimus in actione de peculio: quia vel q teneat pater ex perſona filij,vel dñs ex perſona ſerui,ſemper dicitur de peculio.Ita in ſimili dicimus in definitione actionis. Nā quacunq; actione agamus, ſemper eſt ius perſequēdi in iudicio. Vnde Ioānes poſito vno exemplo,ſcilicet de reſciſſoria in rem, vtiq; cōprehendi poteſt de reſciſſoria in perſona, quę operatur in actione perſonali: & de reſciſſoria,quę operatur in actionibus miſtis,ſecundū varios terminos. Itē videtur reſultare quotquot ſunt actiones in Mūdo, & poſſunt prę ſcribi,iuxta l.ſicut.& l.omnes.C.de præſcrip.triginta anno. tot etiā eſſent reſciſſorię,dicendo hypothecaria reſciſſoria,cōdictio reſciſſoria,& ſic de aliis. quod videretur incōueniens,licet ſit dare quòd omnis actio eſt in rem,aut in perſonam,aut miſta: & hoc reſpectu poſſet addi arbori Ioannis: ſed non eſt neceſſe: quia poſito de vna, intelligantur etiam aliæ.tamen cogita. Vide circa hoc per Specul. in titu.de in integ.reſtit.verſic.ſed ſcias.& verſic.ſeq.

3 **Seruiana.** Hæc cōpetit domino fundi,vel etiā domus pro rebus inuectis,& illatis ratione pēſionis: quę res intelligūtur tacitè hypothecatę dño domus, vel prędij: vt in §.itē Seruiana.Inſti.de act.in l.certi iuris.C.loca.cū ſimi.Quod an procedat reſpectu ſecundi conductoris,vide tex.ſingularē, & vnicum in Mundo in l.ſi in lege.§.ſi colonus.ff. loca.quem exclamat Ponta.in ſingulari ccclxxxvj.quod incipit,inuecta. Vide tamen Bar.in d.§. ſi colonus.qui aliter,quām velit Ponta. videtur intelligere illū tex. Itē an procedat in habitatione gratis cōceſſa, vide tex.no.in l.ſi gratuitam.§.fi.aliās in l.licet.ff.qui.cau.pig.ta.contra.Et ad iſtam habitationē gratuitā,vide tex.ſingularē in l.ſi mercedē.§. fin.ff. de act. emp.Et quę requirantur, vt hęc actio cōpetat, & quid operetur hæc tacita hypotheca,dicetur in d.§. itē Seruiana.& ibi vide pro nunc. Secundò eſt actio prętoria,vt eſt tex.in d.§. itē Seruiana. dū dicit: Et ipſius prętoris iuriſdictione. Ad quod accedit tex. Inſti.de oblig. in ver. prętorię. dum dicit q illę dicuntur obligationes prætoriæ, quas prętor ex ſua iuriſdictione cōſtituit. Ad idē tex.in l. ſi tibi. §. de pignore.ff.de pac. Tertiò, eſt actio ſimplex.probatur per fundamentū in Publiciana factū circa hunc terminū.Quartò,eſt ſingularis,& non vniuerſalis.Patet cū non detur ad vniuerſitatem iurīū vt dixi etiā in Publiciana.Quintò eſt actio in rem: nam quęlibet pignoris perſecutio eſt in rē.l.pignoris.C.de pig.l. pignoris.ff.eo. tex. eſt in l.eos.Pro hoc.C.qui po.in pig.hab.Sed q imò ſit actio perſonalis,videtur tex.in §.fi.Inſti.quib.mo.re contra.ob. quia oritur ex contractu,non poteſt dici realis.d.§.omniū.Inſti. de act.§.ſequens. ver.earū.eo.tit.Itē q ſit perſonalis,facit:quia oritur ex pacto: vt l.ſi tibi decē.§.de pignore.ff.de pac.Reſpōde vt per Bar.in l. pignoris. C.de pig.& d.§.fi.Inſti.quib.mo.re.cō.ob. Et q ſit realis, pondera tex.in d.§.item Seruiana.dum dicit:Experitur quis de re coloni,& clarè patet in prælle.Sextò, eſt rei perſecutoria: quia cū ſit in rē, eſt rei perſecutoria,per regulā quam tradit tex.in d.§.ſequens.ver. rei perſecutorię.Inſti.de act.Septimò datur in ſimplum, cū detur ſolū pro rebus coloni obligatis pro mercede ipſi locatori: vt d.§. item Seruiana. & datur contra poſſidentem ad rem reſtituendam. l.ſi fundus.§.in vendicatione.ff.de pig.Octauò,eſt ſtricti iuris.d.§. actionum.vt in Publiciana dixi.Nonò eſt perpetua: nam actiones prætorię rei perſecutorię dātur poſt annum:& ſic ſunt perpetuæ. Tex.eſt in l.in honorariis.in princ.de acti. & obli.Patet etiam,quia non tollitur triennio,vt eſt tex.in l.vſuſcapio.C. de pig. Tertiò patet,quia durat per decē vel viginti annos,cū nō præſcribatur minori tēpore.l.j.& ij.C. ſi aduer. cre.imò aliquādo durat triginta annis. l.cū notiſsimi.C.de prēſcip.triginta ann. Et ſi diceres,q prēallegata loquuntur in hypothecaria, non in Seruiana, reſpōdeo quòd idem

Universidad de Deusto
Biblioteca

est in vtraq; quia Seruiana etiam dicitur hypothecaria: vt d. §. item Seruiana. & quantum ad actionem nil differunt: vt ibi in ver. inter pignus. Et quot tempora seruentur in hypothecaria, & sic in Seruiana, vide glo. ij. in d. l. cùm notissimi. & glos. in d. §. item Seruiana. in ver. nihil interest. Et quę sit ratio quòd per vsuscapionẽ trienij non tollitur, secus autem per præscriptionem, vt s. dixi: vide gl. quam approbat Barto. in d. l. j. C. si aduer. cre. in glo. magna. Decimò non infamat, per ea, quæ in Publiciana dixi. Vndecimò, est actio directa: quia descendit ex verbis, & mente prætoris, iuxta ea, quæ latè dixi in Publiciana: nec est quod repugnet quòd debeat dici vtilis. Vel aliter, bene verum est, quòd potest dici vtilis, quia sine solennitate proponitur, secundũ glo. in l. j. C. de preca. & Sal. inter. Item etiam posset dici vtilis ex eo quòd esset vendita, iuxta l. fin. C. de hære. vel acti. ven. Duodecimò, non est contraria, cùm non veniat ex cõtractu, per dicta in Publiciana. Decimotertiò est transitoria ad hæredes: quod potest primò probari per regulam l. j. C. vt actio. ab hære. & contra hære. l. fi. C. de contrahen. & committen. stipu. Secundò, quia rei persecutoriæ, quæ dãtur post annum, dantur hæredibus, & in hæredes. d. l. in honorariis. de acti. & oblig. Sed hæc est huiusmodi, per suprà allegata: ergo bene verum est quòd non datur contra hæredes vt hęredes, sed in quoslibet possessores, vt est in aliis actionibus realibus, per d. l. fi fundus. §. in vendicatione. ff. de pigno.

4 **Quasi Seruiana.** Hæc competit cuicunq; creditori, qui prætendit habere aliquod ius in bonis sui debitoris, prætendens quòd sibi sint obligata: de qua habetur in §. item Seruiana. Insti. de actio. & datur non solùm contra dominum, sed contra quoscũq; possessores rerum obligatarũ. l. si fundus. §. vendicatione. & l. pignoris persecutio. ff. de pig. Et an indistinctè possit intentari contra tertios possessores, dicetur in d. §. item Seruiana. Et habetur in authen. hoc si debitor. C. de pig. Secundò, quòd sit prætoria, probatur in d. §. item Seruiana. Tertiò, quòd sit in rem, probatur per ea, quæ dixi suprà in Seruiana. Quartò, quòd sit rei persecutoria, eodem modo vt in Seruiana. Quintò, datur in simplum, vt etiam in Seruiana dixi. Sextò, est stricti iuris. d. §. actionum. Septimò non infamat, per dicta in Publiciana. Octauò est directa, per eadem, quæ in Seruiana dixi. Nonò, est singularis, vt etiam in Seruiana. Decimò, est simplex, per dicta in Publiciana. Vndecimò, non est cõtraria, cùm nomen creditoris non descendat à debitore, iuxta glos. in dicta l. consensu. de actio. & oblig. Duodecimò, datur hæredibus, & contra hæredes eodem modo, quo in Seruiana. Decimotertiò est perpetua per dicta in Seruiana. & ibi vide.

5 **Vtilis in rem.** Quæ datur superficiario. Hæc cõpetit illi, qui cecidit à possessione superficiei hoc modo: Quis conduxit solum, vel aream ad non modicum tempus, scilicet ad decennium, vt infrà dicam, si ædificet in solo, vel area, & ponat superficiem, si cadat à possessione illius superficiei, habet vtilem hanc actionem in rem. Ita habes tex. in l. j. §. quod autem. ver. sanè. ff. de superfi. sicut etiam emphyteuta, vel habens fundum vectigalem habet vtilem in rem contra quemcunq; possessorem. l. j. in fi. ff. si ager vectig. vel emphy. petatur. Et quòd superficiario detur hæc vtilis actio, habes tex. ad literam in l. tutor. §. fi. ff. de pign. act. & de hac habetur etiam in l. si cùm venditor. in princ. de euict. Et habes tex. in l. superficiario. cum l. seq. ff. de rei vend. Et quòd superficiario detur vtilis actio in rem, est textus melior de Mundo in l. in prouinciali. §. penult. ff. de no. ope. nun. ¶ Et aduerte: ego dixi quòd datur ei, qui conduxit ad modicum tempus: nam si ad tempus modicũ conduceret, tunc haberet ex conducto actionem, si emisset ex empto. l. j. §. j. ff. de superfi. Et istud non modicũ tempus intelligitur decem ann. secundùm Bar. in d. §. quod autẽ. & glo. in l. fi. ff. si ag. vec. vel emphy. pe. & per Cano. in c. j. de rebus eccle. non alie. Secundò, est prætoria. d. l. in prouinciali. §. pe. ff. de no. ope. nun. & l. prætor. ff. de rei ven. cũ simi. Sed q̃ imò sit ciuilis, arguitur: quia illa eadẽ actio, quę datur superficiario, videtur dari emphyteuticario, & ecõtra. d. l. §. qui in perpetuum. si ag. vec. sed contractus emphyteuticus est de iure ciuili, vt habes gl. in l. ex hoc iure gentium. de iusti. & iure. in §. ius autem. Institu. de iur. nat. & habetur in l. j. C. de iu. emphy. in §. adeò. Instit. de loca. & condu. quia fuit inductũ à Zenone Imperatore. d. §. adeò. & cõstitutiones principũ sunt de iure ciuili. l. ius ciuile. ff. de iusti. & iur. ergo eodem modo actio dicatur ciuilis. sed respondeq̃ hoc nõ stringit: quia potest esse quòd cõtractus sit de vno iure, & actio de alio. Patet: quia contractus emptionis, & locationis sunt de iure gentiũ, dicta l. ex hoc iure gentiũ. & tamen actio ex eo est ciuilis: vt l. i. §. j. ff. de superfi. Et idem est in aliis, secundùm communem opinionẽ, in d. l. ex hoc iure. vt tetigi in Publiciana. & vide pro hoc glos. in l. ij. ff. de hær. peti. Tertiò, est in rem: & sic realis: vt patet in d. l. j. §. peti. Quartò, est rei persecutoria, per text. in §. sequens. Instit. de acti. & dixi s. in aliis. Quintò, est vtilis, & nõ directa: vt patet in d. l. in prouinciali. §. pe. Sed obstat illud, q̃ videtur descendere ex verbis, & mente prætoris: tamen dic q̃ prętor nõ potest dare directam non habenti directum dominiũ: vt dixi in Publiciana. Sextò, est singularis, per ea, quæ dixi in Publiciana. Septimò, nõ infamat: vt in Publiciana. Octauò, datur in simplũ, vt etiam in aliis diximus. Nonò, videtur transitoria ad hęredes: per d. l. j. C. vt act. ab hęre. & contra hęr. Et facit, quia si actiones ex maleficiis regulariter dantur hęredibus. §. nõ autem. Insti. de perpe. & tempo. act. à fortiori: ista, iuxta auth. multò magis. C. de sacrosan. eccl. §. longè magis. Instit. de leg. Contra hęredes autem potest dici quòd nõ detur vti hæredes, sed vt possessores, cũ detur contra quẽcunque possessorem. l. j. in fi. si ager. vect. vel emphyt. pet. sicut dixi in Publiciana. Decimò, est simplex quia datur ad auocandũ possessionem, & apparet de actore, & reo. d. l. j. in fin. si ager vec. d. l. in prouintiali. §. pe. Sed q̃ imò sit duplex videtur tex. in l. j. §. proponitur. & ibi gloss. ff. de superfi. vbi dicit tex. quòd est duplex: & glo. tenet in §. pe. Insti. de interd. Dico sic, quòd aliud est inter dictũ de superficiebus, quod datur superficiario, quando prohiberetur frui. Alia est actio, de qua nunc loquimur, quæ datur à prætore, quando quis est deiectus à possessione superficiei: & ita intelligerem illum tex. & l. j. in princip. & §. quod autem. de superfi. licet doct. non declarent. Vel dic quãdo est facta conductio ad modicum tempus: tunc detur interdictum illi, qui impeditur frui. vel à domino, vel ab alio: vt d. l. j. §. j. versi. sed longe vtile. Et ita videtur tex. in d. l. j. §. quod autẽ. quod tene menti in practica, & maximè pro libello faciendo in hac materia, quę est subtilis, & incognita multis. Vndecimò, non est contraria, per fundamentum, quod in proxima prędicti dixi. Duodecimò, est stricti iuris: quia non reperitur in §. actionum. vt s. dixi in Publiciana. Decimotertiò, videtur q̃ sit perpetua, maximè cùm sit rei persecutoria per d. l. in honorariis. de act. & obli. quia quę rei persecutionem continent etiam quòd sint prętorię, dantur post annum, & per consequens sint perpetuę, per regulam illius legis.

6 **Vtilis, quæ datur** metum passo. Hęc actio datur illi, qui per metum, qui caderet in constantem virum, coactus fuit tradere rem suam ipsi metum inferenti, ad rem recuperandam. de qua loquitur titulus ff. & C. quod met. causa. Et ex quo coacta voluntas, voluntas est. l. si mulier. §. pe. ff. quod me. cau. per hoc tradendo mero iure transfertur dominiũ, iuxta l. traditionibus. C. de pac. §. per traditionem. Insti. de re. diui. iuxta no. in l. ij. C. quod me. cau. per hoc non potest dari rei vendicatio. l. in rem. ff. de rei vend. Et quòd debeat esse metus, qui cadat in constantem virum, est tex. in l. metum. la ij. ff. quod met. cau. in l. interpositas. ver. nec tamen. C. de transac. Et in l. metum. C. eo. Et quòd metus non excludat omnino voluntatem metum passi, est tex. pulcherrimus in c. sacris. quod met. cau. Et aduertatis, quia cõsideratur tripliciter, videlicet vtilis in rem, vbi quis metũ est passus in actione, quę dabatur in rẽ vtilis in persona. vbi est dare quòd prima actio ad idem extendatur: & sic vtilis mista, quando prima actio erat mista, prout etiam dixi in rescissoria: nec per hoc est necesse multiplicare numerum actionum. Et inueni quòd hîc sanctus Blasius protestatur quòd facit solum ad meliorem intellectum, & faciliorẽ, iuxta §. sed ne in primis. Insti. de leg. Et hęc actio datur ex edicto prætoris, scilicet vtilis in rem. d. l. iij. C. quod met. cau. & secundùm gloss. ibi datur etiam actio personalis quod met.

cau. & ex c. metus. per tex. in l. metũ. §. sed quod prętor. & §. licet. & §. volenti. ff. eo. tit. Et approbat Bar. quòd intelligas vt per eum. Secundò est prætoria, cùm detur ex edicto prætoris. d. l. iij. & l. metum. §. animaduertendũ. & §. sed licet. & §. sed quod prætor. & l. isti quidẽ. §. fi. & l. j. ff. eo. tit. cũ si. Tertiò, est in rem, & sic realis. d. l. iij. C. qd met. cau. Nec mordebis q̃ etiã datur personalis in rẽ scripta, vt suprà dixi, quæ differt ab hac vtili: vt ibi per Bar. in ver. circa hoc quæritur. & ibi vide per eũ in l. metũ. §. volenti. ff. eo. tit. vbi etiam bona gl. Et de personali in rẽ scripta loquitur tex. in §. præterea. in ver. in personã. Insti. de act. & d. l. metum. §. cũ autẽ. & in §. itẽ actio. Insti. de act. vide in dictis iuribus. Quartò, q̃ sit rei persecutoria, dic vt in aliis s. per d. §. sequẽs. Quintò datur in simplũ, cũ tantũ per eam rẽ persequimur. d. l. iij. & l. metũ. §. Iulianus. & §. ex hoc edicto. ff. eo. Sed q̃ imò datur ad quadruplũ, videtur tex. in l. si cũ exceptione. §. j. ver. quadruplabitur. & §. sed & si quis. & §. quatenus. ff. eo. Sed respondeo planè, & ita intelligo, q̃ natura huius actionis est, vt detur in simplum: sed si expectatur sententia, & quis non vult iussu iudicis rẽ restituere, potest tunc in quadruplũ fieri condemnatio. Et ita loquũtur prędallegata. Et q̃ ita sit, est tex. in d. §. itẽ actio. Insti. de act. & est tex. in d. l. si cum exceptione. §. in hac actione. in fi. ff. quod met. cau. Sextò hęc actio est arbitraria: vt est tex. in §. prætereà. Insti. de act. Septimò est stricti iuris. d. §. actio nũ. & etiã cũ sit arbitraria. Octauò, potest dici q̃ sit perpetua, cùm contineat rei persecutionẽ. d. l. in honorariis. facit etiã tex. in l. si mulier. §. j. ff. quod met. cau. vbi dicit tex. q̃ prętor nullo tẽpore habet ratũ: quasi velit q̃ hæc actio nõ tollatur tẽpore: non, prout vult ibi glo. tollitur per decẽ vel viginti annos: vide in d. l. iij. C. eo. Nonò nõ infamat, per fundamenta, quę dixi in Publiciana. Decimò trãsit ad hæredes, per tex. in l. si cũ exceptione. §. post annũ. in fi. ff. quod me. cau. Et videtur ibi Iurisconsultus assignare rationẽ ex eo quod est rei persecutoria, quę ratio secundũ glo. ibi non est sufficiẽs, quia potest esse q̃ aliqua actio sit rei persecutoria, & tamen non detur hæredibus: vt ibi glo. quod etiam sequitur Bar. dicens q̃ illa est bona ratio, qua sublata, tollitur dictum, & qua posita ponitur: vt l. si verò non remunerandi. ff. manda. Et q̃ detur hęredibus hęc actio, est tex. clarus in l. quod dicimus. §. hæc actio. ff. quod met. cau. vbi etiã reddit tex. rationẽ, vt in d. §. post annũ. Pro qua ratione tuenda potes dicere q̃ satis est bona, & sufficiens, si ista est regula, quę in hoc non claudicat, scilicet in actione, &c. Cõtra hęredes potest dici q̃ detur, nõ vt in hæredes, sed vt in quoslibet possessores: ex quo est dictum s. q̃ datur cõtra quẽlibet possidẽtem: & in aliis dixi. Sed intellige sanè hoc, scilicet quãdo nõ peruenit aliquid ad hæredem: quia tunc daretur in hæredes, & in alios successores hæredis, per text. in d. §. hæc actio. in fi. & l. videamus. in prin. eo. tit. Et licet res fuerit consumpta penes primũ hæredẽ, non per hoc liberatur eius hæredes: quia sufficit semel peruenisse ad vnũ & actionem competisse. Et secundùm Bar. ibi text. singularis, per quem ipse determinat quæstionẽ contingibilem tẽpore mortalitatis, q̃ si primus hæres sciens hæreditatẽ sibi delatã, moriatur intra annũ, transmittit ius deliberandi, iuxta l. cùm antiquioribus. C. de iure delib. q̃ si eius hæres moriatur ignorans intra annum, & sic secundus hæres ipsi trãsmittit: quia cùm illud ius semel cœpit esse hæreditarium, trãsit ad quẽcunq; vadit hæreditas, per text. ad hoc singularem in d. l. videamus. in prin. ff. qd met. cau. Ad quod etiam accedit tex. in l. item videndũ. in fi. ff. de peti. hære. Vide Bar. in d. l. quod diximus. §. hęc actio. siue §. in hæredem. licet sit verficulus: & plenius vide eundẽ Bart. ad hanc quęstionem, & ad multa alia in materia iuris deliberãdi, in l. qui duos. ff. de rebus dub. Vndecimò, potest dici q̃ sit vtilis, & non directa ex ratione: quia est translatũ dominiũ per traditionem, licet coactam, tamen cũ aliqua voluntate: cùm, vt dixi in primo termino, coacta voluntas, voluntas est. d. l. si mulier. §. fin. & per traditionem solet transferri dominiũ. d. l. traditionibus. Et sic nõ potest dici q̃ cõpetat directa in rem, cũ non insit dominiũ directum, vt dixi in Publiciana: Et q̃ sit vtilis, tenet gl. & omnes in d. l. iij. C. quod metus cau. Sed videtur obstare, quia dat ex mẽte prætoris, & verbis. Tamẽ respondeq̃, vt dixi in Publiciana, & in proxima prędicti. Sed strictè ad hoc videt obstare tex. in l. nemo. ff. de in integ. resti. in l. nõ videtur. ff. de acqui. pos. vbi quis nõ intelligit exclusus à dñio, vel possessione, cũ prætor sibi pollicet restitutionẽ: sed ita est in hac actione: vt l. j. in prin. ff. quod me. cau. ergo nõ est trãslatum dñium: & per cõsequẽs potest esse actio directa. Sed respõde clarè, vt intelligit gl. in d. l. nõ videt q̃ quis tradẽdo per metũ remanet ficto modo dñs: quia verè transtulit. Quod probat tex. ibi. dũ dicit, Videt, quę est dictio impropria, iuxta l. naturaliter. ff. de acqui. pos. Sicut in simili mulier constante matrimonio fingitur dña rerũ dotaliũ, iuxta l. in rebus. C. de iur. dot. & tamẽ maritus est verè dominus. l. doce ancillã. C. de rei vend. & per illud fictũ dñium potest præscribi contra ipsum metũ passum, prout tenet glos. in d. l. nemo. quod tene menti ad d. l. iij. C. quod met. cau. Et hoc potest tibi facere honorẽ in statutis loquẽtibus de dñio, vel possessione: quia non haberet locum in dominio, vel possessione, quæ quis fingitur habere cùm cõpetat sibi restitutio in integrum, per d. l. nemo. prout etiam ibi dicit Bar. Quod tene mẽti perpetuo. Duodecimò, nõ est contraria. per ea quæ dixi in proximis prędicẽtibus. Decimotertiò, est actio singularis, per fundamenta in Publiciana dicta. Decimoquartò, est simplex: per idem etiam, quod in Publiciana dixi.

7 **Bonorum possessoria** hęreditatis petitio. Hęc actio datur illi, qui volens succedere de iure prętorio, vel cùm non posset de iure ciuili, agnouit bonorũ possessionẽ ex testamẽto, vel ab intestato, iuxta l. fi. C. qui admit. ad bo. pos. per totũ. Insti. de bo. pos. Et potest intẽtari contra illũ, qui teneret bona hæreditaria, vel pro hęrede, vel pro possessore: sicut dicitur in petitione hęreditatis: cũ tantùm quis cõsequatur per hanc de iure prętorio, quãtum per petitionẽ hęreditatis de iure ciuili. l. ij. ff. de bo. pos. hęre. pe. & ibi vide. Secundò est actio prætoria. d. l. j. & ij. ff. eo. tit. & probat in l. j. in princ. ff. de rei ven. Tertiò, potest dici q̃ hęc actio sit mista, sicut dicemus in petitione hęreditatis, habita æquiparatione d. l. ij. iuncta l. hæreditatis. C. de pet. hęre. l. sed & si lege. §. petitio. ff. eo. tit. vbi videt probari q̃ petitio hæreditatis sit mista: qđ dic vt ibi habet. Quartò patet q̃ est actio in rẽ, & sic realis, cõsyderato primo sic, est mista. secũdò quia petitio hęreditatis est in rẽ. d. §. petitio. & probat in d. l. j. in prin. de rei vend. dũ dicit, singularũ rerũ, vt sic dicat hanc esse actionẽ realẽ vniuersalem, illã singularẽ. Et q̃ petitio hęreditatis, & bonorũ possessoria hęreditatis petitio æquiparent, est tex. quẽ tene menti in l. itẽ veniũt. in fi. ff. de pet. hęre. Quintò, est rei persecutoria, cũ sit in rem. d. §. sequẽs. Insti. de act. Sextò datur in simplũ: quia per eã petimus tantùm res hæreditarias, vt in iuribus superiùs allegatis. Et habetis tex. in l. si scripti. C. de peti. hære. Septimò, cũ alsimilef petitioni hęreditatis per d. l. itẽ veniũt. in fi. & cũ tantũ persequamur, quantũ per petitionẽ hęreditatis. d. l. ij. de bo. pos. hęre. pet. Et sicut petitio hęreditatis est bonę fidei, vt est tex. in l. fi. C. de pe. hęre. in §. actionũ. Insti. de act. eodem modo dicamus in ista, vt sit bonę fidei: qđ tamẽ nõ firmo, sed relinquo cogitandũ, ex eo q̃ nõ reperit in d. §. actionũ. Octauò nõ infamat p ea quę dixi in Publiciana. Nonò, potest dici q̃ sit perpetua, sicut petitio hæreditatis, quæ nõ tollitur præscriptione longi temporis, iuxta l. hæreditatis. C. de pe. hęred. l. licet. C. de iur. delib. cùm scilicet maiori tẽpore tolli possit, iuxta l. sicut. & l. omnes. C. de præscrip. trig. anno. Et q̃ non tollatur longo tẽpore, est tex. in l. hęreditatẽ. C. in qui. cau. cef. lon. tẽpo. præscri. Et patet ex alio, cũ non detur cõtra titulo possidentẽ. d. l. hęreditatem. Et quę sit ratio, q̃ non detur cõtra possidentẽ titulo, vide gl. in d. l. hæreditatẽ. & glo. & ibi melius Bar. in l. hęreditatis. C. de pet. hære. licet prima facie videatur ad hoc obstare text. in l. nec vllam. C. de pet. hęre. sed ibi titulus habetur pro nõ titulo: dic vt dictis iuribus: licet quibusdã casibus nõ procedat: vt habet in l. fi. in ver. si enim vel ex parte. C. de edic. di. Adria. tol. & habetur per gl. in d. l. hęreditatẽ. & vide etiã ad hęc l. Neratius. ff. de pet. hęr. Decimò, est trãsitoria ad hęredes. l. veluti. ff. de pet. hęred. & eodẽ modo dat in hęredes, si possidet. l. etiã si putauit. §. hęredẽ. ff. de pet. hęre. cũ si. Vndecimò, est simplex, per dicta in Publiciana. Duodecimò potest dici q̃ sit vtilis, cũ prętor nõ possit facere quẽ directò hęredẽ, iuxta §. quos autem. Insti. de bo. pos. licet posset dici q̃ ex quo venit ex verbis, & mente prętoris, debeat dici directa, vt in Publiciana dixi. Decimo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tertiò, nó est cõtraria: quia nõ ex contractu, &c. vt in aliis dixi. Decimoquartò est vniuersalis, nó singularis, cũ detur pro hęreditate, quę est quoddã vniuersale: probatur in l.j. de pe.hęre. Et ꝙ sit vniuersalis est tex. apertus in l.j. in prin. ff. de rei ven. ibi: de vniuersitate proposuit prętor, &c. Et si diceres, omnia prędicta iura loquũtur in petitiõe hęreditatis: pót dici ꝙ idẽ est effectus in hac d.l.ij. de bo. pos. hęre. pet. & d.l. item veniũt. in fi. ff. de peti. hære. cum similibus.

8 **Fideicommissaria** hæreditatis petitio. Primò hęc actio cõpetit fideicommissario vniuersali, cui hæreditas esset tantùm verbo, & non realiter restituta: quia si aliquis possideret res hæreditarias, posset conueniri hac actione: prout est tex. in l.j. iuncta glos. j. & ibi Bart. ff. de fideicom. hære. peti. Sed vltra hoc potest plus dici ꝙ detur hæc actio, non solùm quando restitutio est facta solo verbo, sed etiam quando realiter. Et pro hoc aduertatis, quia tex. in l.j. de fideicom. hære. pe. loquitur simpliciter vt hæc actio detur, scilicet his, quibus restituitur hæreditas: & verbum Restituere, compræhendit & verbalem, & realem restitutionẽ. l. restituta. in prin. & l. facta. in princ. ad Treb. ergo d.l.j. non debet restringi ad restitutionem verbalem solum. Et ita videtur sentire glo. in d.l. facta. in glo. ij. dum primò exponit illum tex. in omni restitutione. Et posteà in glos. iij. dicit ꝙ post restitutionem fideicómissarius habet fideicómissariã hæreditatis petitione nec se glo. ibi restringit magis ad verbalem, quàm realem: & sic glo. in d.l.j. videtur contrariari cum glo. in d.l. facta. Vnde clarè intelligendo primò teneo (vt s̃. dixi) ꝙ glo. & Bart. in d.l.j. de fideicom. hære. pe. dicant veritatẽ: & ꝙ hæc actio detur solùm cùm verbo est restituta hæreditas, & etiam, vt infrà concludam. Sed dubium videtur respondere ad ea, quæ ego allegaui: & putabam posse dici, & intelligi vt s̃. vt glos. in d.l. facta. debeat ad singula referri. Vel, & secundò, ꝙ in d.l. facta. non fuit re ipsa restituta hæreditas: quod patet, dum dicit, ꝙ fideicommissarius non fuit nactus possessionem: quia quando re restituitur, intelligitur ꝙ fideicómissarius possideat: vt est tex. in d.l. facta. in prin. Cogitabis, quia obstat text. in l. cũ hæredes. ff. de acqui. pos. Et cõcludẽdo vt sentit glos. & Bar. in l.ij. de fideicó. hære. pe. per restitutionẽ ex senatusconsulto transeunt omnes actiones, quæ cõpetebant hęredi, intantũ ꝙ posset intentare vtilem petitionẽ hæreditatis in his rebus, quæ possiderentur ab alio, nec adhuc ad ipsum peruenissent. Et quia passus est subtilis, adhuc vereor per tex. in d.l. facta. in prin. vbi facta restitutione etiam verbali, transit dominium omnium bonorum in fideicommissarium: ergo sequitur ꝙ posit habere rei vendicationẽ, per tex. in l. in rem. in prin. de rei vend. Ex quo resultat aliud contrarium, quòd cũ fideicómissarius habet ciuilem actionem in rei vẽdicationẽ, nõ est opus actione prætoria, per tex. in l.j. §. meritò. ff. de Pub. Et tantò magis hoc vrget quando procedit etiã ꝙ aliqua res nunquàm peruenisset ad fideicommissarium. Post omnes putabam in his posse dici sic, ꝙ sicut datur petitio hæreditatis etiã post translatum dominiũ in hærẽdẽ per aditionẽ, iuxta l. cũ hæredes. in princ. ff. de acqu. pos. & tamẽ posset habere rei vẽdicationẽ ita de iure prętorio fideicómissario detur actio, etiã ꝙ habeat dñium: & sic rei vẽdicatio ex intrinseca ratione: quia petitio hęreditatis est actio vniuersalis: sed rei vẽdicatio est singularis: vt patet in d.l.j. de rei vend. Sed rei vẽdicatio ad hęreditatẽ, & sic ad vniuersitatẽ iuris, nõ potest cõpetere. l. vẽdicatio. & l.j. §. per hãc. el ij. de rei vẽ. ergo necessariò fit opus hac actione. Vnde fideicómissarius ad vniuersales non potest habere rei vendicationẽ, esto ꝙ sit dñs non petitionẽ hæreditatis: quia non est hęres directò. nõ vtilem ex persona sua: igit prætor vt ex persona sua ad res vniuersales agere posset, dedit hanc actionẽ, & ita intelligo. Ex quibus in puncto iuris elicio conclusionẽ, scilicet actionẽ cõpetere fideicómissario, etiã ꝙ re & verbo esset sibi restituta hęreditas, ad persequẽdas res hęreditarias cõtra possessores. Et licet hoc videat gl. & Bar. per id, quod dixi s̃. in princ. tamen ipsos intelligas, quãdo in totũ re ipsa fuit hęreditas restituta. Hæc cõclusio loquatur, quãdo aliqua res deficiebat: quia fideicommissarius cõtra possessores habet hanc actionẽ. Et hoc sentit gl. & Bart. in l. nec interest. ff. eod. de fideicom. hær. pet. Et ita firmiter intelligo istos terminos, & videbis qualiter ruminati sint. Secundò est prætoria, vt probatur in l.j. in princip. ff. de rei vend. & tenet glos. in l.ij. de fideicom. hære. pe. & ibi Bartol. licet videatur obstare, eo ꝙ venit ex senatusconsulto, & per consequens de iure ciuili, iuxta l. ius ciuile. la ij. ff. de iust. & iu. Sed intellige vt ibi per gl. & Bar. Tertiò ꝙ detur in simplũ, probatur per fundamẽta, quæ dixi in præcedenti: & retẽta æquiparatione d.l.ij. vt ibi dixi. Quartò an sit bonæ fidei: dic vt in præcedenti dixi. Quintò ꝙ sit perpetua, dic vt in superiori. Sextò, quòd sit transitoria ad hæredes, est tex. in l. fin. versi. an ei. de fideicom. hære. pe. In hæredem autẽ an detur: dic vt in superiori facta æquiparatione. d.l.ij. Septimò, quòd non infamet, dic vt in superioribus. Octauò, quòd sit vtilis, dic vt in superiori. Nonò, quòd sit vniuersalis, probatur vt in superiori per d.l. j. in prin. ff. de rei vendi. Decimò, quòd sit simplex, dic vt in aliis dixi. Vndecimò est realis, etiã per dicta in superiori proxima. potest etiã dici mista, vt ibidem dixi. Duodecimò an sit persecutoria, dic vt in prædicenti. Decimotertiò quòd non sit contraria, eodem modo, & vt in Publiciana dixi.

9 **Præiudicialis in rem** de libertinitate. Et quia sunt plures præiudiciales, vt in §. præiudiciales. Institu. de act. Primò est sciendum, quare dicantur præiudiciales: & secundùm quosdam ex eo ita appellantur, quòd in modum exceptionis opponuntur. hîc est quòd in rub. ff. de excep. dicitur, & præiudiciis. videtur probari in l. generaliter. ff. eo. de excep. cùm intendens aliquod præiudicium, vt in seruitute, vel libertate, sustineat partes actoris: sicut diximus in aliis exceptionibus. l.j. ff. eo. Sed hoc non videtur verum: quia non dicerentur actiones, sed exceptiones, & contra text. in d. §. præiudiciales. dum dicit, in rem actionis. Licet posset dici quòd ibi sit verbum Videntur, quod denotat impropriętatem, iuxta l. naturaliter. de acqui. pos. sed multoties est expressiuum veritatis: vt l. seruum filij. §. si quis rem. ff. de leg. j. Aliquando importat sententiam: vt, ita mihi videtur. vt in c. prætereà requisiti. de appel. nisi quis diceret quòd hoc procedit, quando verbum Videtur, refertur ad personam: secus quando ad rem. d. §. præiudiciales. Sed respondeo aliter, nouiter ponderans tex. in d. §. præiudiciales. dum dicit, quales sunt: & sic loquitur propriè: aliàs Imperator esset sibi contrarius. Vnde conclude quòd præiudiciales sunt actiones, non exceptiones. Ad primum argumentum adductum in contrarium, respondeo, secundùm ea, quæ habentur in l. fundum Titianum. ff. de excep. Et dicas appellari præiudiciales, eò quia si concurrant cum alia exceptione, præiudicat illi: quoniã non pronuntiatur super illa quousque in præiudiciali pronũtiatum sit: vt habetur in l. ordinata. ff. de lib. causa. & in l. seruum quoque. de procu. Vel, & secundò, possunt dici præiudiciales, quia in ipsis tractatur de magno præiudicio, videlicet de statu libertatis, qui est inęstimabilis. l. libertas. ff. de re iud. §. sed cùm libertas. Instit. ex quibus cau. ma. non licet. sicut etiam patria potestas. l. filiusfamilias. §. secundùm vulgarem. de leg. j. Sed vide Bart. in l. siue contra. ver. dic ergo. ff. de lib. agno. & glos. in d. §. præiudiciales. Quæ autem ex his præiudicialibus sit de iure ciuili, & quomodo, dicetur post glo. pe. in d. §. præiudiciales. Et redeundo ad hanc præiudicialem in rem de libertinitate, primò est dicẽdum quòd competit, quando quis dicit aliquem esse libertum suum, qui tamen dicit se ingenuum: vel econtra, cùm quis dicit se ingenuum, cùm alius dicat eum esse libertum. de hoc in d. §. præiudiciales. Sed quid in abbate contra monachum, & in multis aliis, vide glos. fing. in l.j. §. per hanc. in ver. vendicare. ff. de rei ven. Secundò, est actio prætoria. d. §. prę iudiciales. ver. cæteræ. Tertiò, est actio singularis: quod patet ex prædictis: & probatur in d.l.j. §. per hanc. ff. de rei ven. Quartò, est stricti iuris. d. §. actionum. Quintò, datur in simplum, cùm reuocetur, vel petatur quis in libertatẽ. d. §. prę iudiciales. Sextò, est rei persecutoria, cũ fit in rẽ. d. §. sequẽs. de actio. Septimò, est in rem. d. §. præiudiciales. sed imò videtur ꝙ sit in personã, cũ persona sit quę petitur. Potest dici ꝙ licet petatur persona, tamẽ cũ nõ veniat ex cõtractu, vel quasi, dicatur in rẽ. d. §. omniũ. & d. §. sequẽs. ver. earũ. Inst. de act. Octauò potest dici ꝙ sit perpetua, cùm cõtineat rei persecutionem. d.l. in honorariis. de act. & obli. & d.l. si cũ exceptione. §. post annũ. ff. quod met. cau. Nonò, est transitoria ad heredes

ad hæredes per d. §. post annũ. ver. ideo autem. & etiam, quia iura patronatus transeunt ad hæredes. l. venia. in princ. ff. de in ius vocan. l. pe. C. de lib. & eo. li. Quod tamen est intelligendũ secundùm distinctionem traditã in materia operarum, de qua vide latè Bart. in l. si non sortem. §. libertus. de condi. inde. Et non solum hæredibus patroni, sed hæredibus etiam liberti: vt l. hæres. ff. de obseq. à lib. pa. præst. Quod intellige quantum ad bona: sed quantum ad ius libertinitatis, secus sit. An detur in hæredes: quo ad bona potest dici ꝙ sic: secus quando tenderet ad reuerẽtiam, cùm sit mortuus libertus. Quod secus est ex parte patroni defuncti. Vide in iuribus præallegatis. Decimò potest dici ꝙ non infamet, cùm non reperiatur: vt in aliis dixi. Vndecimò potest dici ꝙ sit vtilis: quia nõ intenditur ratione dominij, iuxta ea, quæ in Publiciana dicta sunt, licet posset quis dicere ꝙ sit directa, ex quo venit ex mente, & verbis prætoris. In quibus tutemet cogita, & respondę. Duodecimò, non est contraria: proba, vt in aliis suprà dixi. Decimotertiò, est simplex per fundamentum in Publiciana adductum.

10 **Præiudicialis** in rem de partu agnoscẽdo. Hæc competit illi, qui dicit aliquem esse filiũ suũ, & petit ab ipso omnia, quæ à filio quis consequi debet, vel econtra potest competere illi, qui dicit se esse filium alicuius, & petit ab eo omnia, quæ à patre consequi possent: de qua est text. in §. præiudiciales. Instit. de act. & ibi glo. magna circa princ. Et hoc quando quis diceret se esse in quasi possessione, ꝙ non sit filius, vel ꝙ dicit se esse in quasi possessione ꝙ non sit pater: & quando habeat locũ rei vendicatio, & quando ista præiudicialis, & quando officium iudicis, vide glos. in d.l.j. §. per hanc. in ver. vendicare. ff. de rei vend. & ibi doct. in quo differat præiudicialis à rei vendicatione, vide Bart. in l. siue cõtra. ver. quæro in quo differt. ff. de lib. agno. vide pro hac in dictis iuribus. Secũdò non infamat, per idẽ quod in Publiciana dixi. Tertiò, est prætoria, vt probatur in d. §. præiudiciales. Quartò, est realis: & proba, & vt in proxima præcedẽti dixi. Quintò, est rei persecutoria, eodem modo. Sextò, est in simplum, eodem modo. Septimò, est stricti, iuris, eodẽ modo. Octauò, est perpetua, eodem modo. Nonò, non potest dici ꝙ sit trãsitoria ad hæredes, vt probat tex. in d.l. siue contra. ver. illud tenendũ. ff. de lib. agno. Et potest esse ratio, quia mortuo altero ex his, qui sibi contingunt iure patriæ potestatis, expirat, secundùm Bar. ibi, circa fi. & facit l.j. & fin. C. si reus, vel accu. mor. fu. & morte soluitur patria potestas, & etiam filiatio, cùm mors omnia soluat. §. deinceps. in authen. de nup. licet quantum ad bona posset fortè dubitari quæ peruenissent ad alterum ipsorum. etiam iure suitatis. iuxta d.l.j. & fin. & per totum. C. si pen. appel. mors inter. Decimò, est singularis, vt in superiori. Vndecimò, est vtilis, vt proximè dixi. Duodecimò, non est contraria, vt patet per dicta in aliis. Decimotertiò, est simplex, vt patet.

11 **Pauliana.** Circa hanc, & alias reuocatorias, primò est sciendum quòd multi voluerunt has actiones esse interdicta reuocatoria: quod non videtur verum, vt potest deprehendi in lib. de interdic. vbi non reperitur de istis reuocatoriis. Bene verum est, quòd ex edicto prætoris dantur, vt s̃. apparebit. Et est tex. in l.j. ver. necessariò. ff. de his, quæ in fraud. cre. Secundò. est sciendum quòd sunt opi. an vna sit in factum actio pro his alienatis in fraudem, cui adiiciantur ista nomina Pauliana, Fauiana, &c. Et de hoc est glos. in l.j. in ver. actio. ff. quæ in frau. cre. glos. in l. hac in factum. eo. tit. & glos. plenior in l.ij. in glo. ij. ff. si quid in frau. pa. & glo. plenissima in §. item si quis in fraudem. in ver. petere. Instit. de act. & fortè via disputandi posset teneri quòd vna sit actio in factum, cui adiiciantur dicta nomina. Et per ipsam reuocentur non solùm incorporalia, sed etiam corporalia, per d.l. hac in factum. & videtur tex. in l. ait prætor. §. si debitorem meum. & §. annus. & §. seq. ff. quæ in frau. cre. Sed communiter sequuntur doct. glo. in d.l. ij. ff. si quid in frau. pa. & ibi vide Bartol. Remanet igitur per viam euidentiæ secundùm communem opi. ꝙ Pauliana, Caluisiana, Fauianą, & actio in factum, sunt quatuor actiones reuocatoriæ de per se: vt sequitur etiam Ioan. in arbore sua: licet domini Vltramon. discordent: vt refert Bartol. in d.l. hac in factum. & videtur eos sequi. Sed dic vt d.l. ij. ff. si quid in frau. pa. ¶ His præmissis primò hæc actio habet locum, quando debitor alienauit aliqua bona sua mobilia vel immobilia in fraudem creditorum suorum. Nam creditores per hanc Paulianã actionem reuocare possunt dictam alienationem, ac si non esset facta: de qua habetur in d. §. item si quis in fraudem. & in l. videamus. la ij. in §. Fauiana. ff. de vsu. cum simi. Secundò, est prætoria, cùm cõnumeretur inter prætorias, inciendo à §. aliæ. Insti. de act. vsq; ad §. item si quis in fraudem. & probatur in d.l. videamus. §. in Fauiana. ver. nam prętor. l.j. & l. ait prætor. §. hęc actio. ff. quę in frau. cre. Cogita. Quintò, est rei persecutoria per text. in l. si fraudator. §. si à socero. in ver. quia hæc actio. & l. ait prætor. §. per hanc. ff. quæ in frau. cred. Sextò est in simplum, vt iuribus proximè allegatis: licet quando res non reperitur, possit fraudator poni in carcerem: & videatur esse quæstio pœnalis secundùm magis cõmunem intellectum, secundùm Bart. in l. fi. §. fina. ff. quæ in frau. cre. Septimò, est stricti iuris, cùm non reperiatur in §. actionũ. vt in aliis dixi. Octauò, est temporalis, & nõ perpetua, cùm duret per annum vtilem. l. ait prætor. in princip. & §. annus. & l. qui autem. §. fi. ff. quę in frau. cred. in l. fi. C. de reuo. his, quæ in frau. l. in princip. ff. eo. licet in eo, quod ad fraudantem peruenit, detur etiam post annum. d.l. ait prætor. §. hæc actio. & glos. in dicto §. finali. in ver. annum. Sed quòd imò hęc actio detur post annum, videtur text. l. in honorariis. in princip. de actio. & obliga. quia cùm sit persecutoria, vt s̃. est probatum, vtiq; dicitur debere dari post annum, per illum textum. De quo dic vt ibi per glos. & melius Bart. Nonò, est transitoria ad hęredes. l. ait prætor. §. finali. ff. quæ in frau. cre. & eodem modo datur contra hæredes de eo, quod ad ipsos peruenit. l. Cassius. ff. eodem titulo. Decimò, est actio simplex. quod proba, vt in aliis, maximè in Publiciana. Duodecimò est actio singularis, per iura allegata in quinto termino, cũ simi. Sed quod imò sit vniuersalis, videtur text. in l. qui autẽ. §. si seruum. ff. eo. Nisi dicas, ꝙ ibi procedit per viã accessoriã, & in consequentiã ꝙ reuocetur hęreditas, vt etiã sentit gl. ar. l. cùm principalis. ff. de regu. iur. Duodecimò non est contraria, per dicta in Publiciana. Decimotertiò, putarem ꝙ nõ infamet, per fundamẽtum sæpe in aliis dictum. & in Publiciana dixi. sed cogita.

12 **Fauiana.** Primò hæc competit patrono contra possessores bonorum, quæ fuerunt alienata per libertum in fraudem legitimæ debita ipsi patrono: de qua legitima habetur in §. sed nostra. Institu. de successore liber. De hac actione habetur in l.j.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in l.j.in princi.ff.si quid in frau.pa.& in ead.l.§.item Papinianus.in l.videamus.§.in Fauiana.ff. de vſuris.in l.si patronus.§.patronũ. in l.tenetur.& in l.si libertus.in l.ergo.& l.non videtur.ff.si quid in frau.pat.cum ſi.Secundò,eſt ſimplex,vt in aliis dictum eſt. Tertiò, eſt prætoria.d.l.ſi patronus.§.patronum.& d.l.j.in fi.prin.& l. videamus.§.in Fauiana.ff.de vſur.cum ſi.Quartò, eſt actio in perſonam.l.j.§.hæc actio,ff.ſi quid in frau.patr.prout etiam dixi in Pauliana,licet videatur realis,vt etiam ibi dixi. Quintò,eſt rei perſecutoria.Tex.eſt clarus in l.ſi patronus.§.hęc actio.ff.eo.& l.tenetur.§.in actione.eo.ti.cum ſi. Sextò, datur in ſimplum, cùm reuocet tantùm in fraudem alienata:vt l.j.in prin.& l.quodcunq;.eo. tit.licet,ſi non reſtituatur,poſsit actor iurare in litem:vt d.l. tenetur.§. in actione.Septimò,eſt actio perpetua,per tex.clarum in l.ſi patronus.§.hæc actio.eod.tit.licet aſsignet ibi rationem generalem lex, cùm ſit rei perſecutoria,vt pluries allegaui text.in §.ſequens.ver. earum:Inſti.de act.& d.l.in honorariis.in prin.de verb.obli.Octauò,eſt ſtricti iuris,vt patet in d.§.actionum. Nonò,datur hæredibus,& contra hæredes per tex. Clarum in d.l.j.§.hęc actio.ff.eod. Decimò,non puto eam infamare,per dicta in publiciana. Vndecimò q; ſit directa,eodem modo probo,quo in ſuperiori,per text.in d.l.j.in prin.cum concor.quæ dixi ſ.in primo termino. Duodecimò,eſt ſingularis,per ea,quæ dixi ſ.in quinto,& ſexto fundamentis:licet poſſet dici quòd ſit vniuerſalis, ex quo petitur legitima: & ſic videtur peti quid vniuerſale, iuxta l. licet minimam.ff. de pet.hære.vnde cogita.Decimotertiò,non eſt contraria: vt in pluribus dixi,&c.

13 **Caluiſiana.** Hæc competit generaliter tam patrono in bonis liberti alienatis in fraudẽ, quàm cuiq; creditori in bonis debitoris,ſicut Pauliana,prout dicit gl.no.in §. item ſi quis in fraudem.in ver.petere.Inſti,de act.Et poteſt intentari in caſibus,quibus etiam Fauiana,& Pauliana:& potuit introduci ex eo,q; interſit habere plures actiones.l. cùm filius.§. varij.ff. de lega.ij.etiam ſi nullũ intereſſe haberemus intẽtare magis vnam actionem,quàm aliam,vt refert ſanctus Blaſius,dicens de hoc eſſe gl.ſingularem in §.ſic itaq;.in ver.odio.Inſti.de act.De hac Caluiſiana habetur per Bar.in l.hac in factum.ff.quę in frau. cre. in l.in Fauiana.& l.ſi patronus.§.plures.& in l.ſi.ff.ſi quad. pau.fe.di. vbi pulchrè tex.cùm ſimi.In aliis terminis diceré breuiter, q; cùm datur patrono eadem in hac dizenda eſſe,quæ de Fauiana dixi.Si verò intentaretur à creditore,eadémq;,in Pauliana diximus.

14 **In factum reuocatoria.** Primò hæc ſecundũ cõmunem opi. competit vnicuiq; tam creditori,quàm patrono,dũmodo ad reuocandum incorporalia,per tex.in l.hac in factum.ff.quæ in frau.cre.&, vt dixi in euidẽtialibus.ſ.ad iſtas reuocatorias licet ſint opi.an vna ſit in factum reuocatoria.Et illæ ſunt adiectiones, ſcilicet Pauliana,Fauiana,&c.tamen.vt ibi dixi,ſecũdùm magis cõmunem opi. hæc in factum ab illis differt,vt iam dixi.Secũdò eſt prætoria, vt l. ait prætor.§.annus.& §.ſequenti.& §.ſi debitoré.& l.hac in factũ. ff.quę in frau.cre.In aliis terminis dicerem vt in Pauliana eſt dictũ: tamẽ cogitabis, licet cadat in dubio, q; quando competit patrono, idem ſit,quod in Fauiana:& quando creditori,idem,quod in Pauliana,vt dixi in Caluiſiana.Tamẽ crederem quòd procedat à pari cum Pauliana,per iura,quæ ſuper ipſa allegaui.Tamen cogita.

15 **Redhibitoria.** Hæc competit, quando quis emit aliquam rem, quę habet vitium latens, quod vitium ignorabat emptor;cùm,ſi ſciuiſſet fortè,nullo modo emiſſet:vnde emptor poteſt per hanc cogere venditorem ad recipiendam rem.& reſtituẽdum pretium:vt l.j.in fi.princ. & l.redhibere.ff.de ædi.edict.& cõpetit,ſiue ſit mancipium morboſum, ſiue iumentum,ſiue fundus propter herbam peſtiferam.d.l.j.in prin.l. ſi prædium.C.de ædi.act.l.etiam in fundo.ff. eo. & ſic tam in rebus ſtabilibus,quàm mobilibus,& ſe mouentibus.d.l.j. in prin. De hac habetur in d.l.j.in princip.& in gloſ.in ver.aiunt.& in l.redhibitoria.eodem titulo.Et quòd differat hæc à quantò minoris,& ab actione in factum, apparebit in duabus proximis ſequentibus.Secundò cùm ſit ædilitia,per tex.in l.j.ff. de ædi.edic. in l.ſi tamen.§. in ædilitiis.& §.ædilitiæ.eodem titulo.& C.eodem titulo, in rubri. infertur etiam quòd ſit prætoria,per text.in §.proponebatur. Inſtitu.de iur.na.gen.& ci.Et q; iſte ædilitię ſint prętorię, eſt text.in §.Prætorię.Inſtit.de diuiſi.ſtip.cum ſi. Tertiò videtur actio temporalis,& nõ perpetua:patet,quia durat per ſex menſes:vt l. ſciendum.§.fi.& l.ædiles aiunt,in fi.princ.& l.ſi venditor.in fi.& l. cùm ſex.ff. de ædil. edict.in l.ij.C. eodem titu. Et an ſint vtiles iſti ſex menſes,& à quo tempore incipiant currere, vide gloſ. in d.l.ſciendum.§.fi.in ver.currit.& d.l.cùm ſex.& in locis ſuperiùs allegatis. bene verum eſt,quòd ſi cõueniat quòd res poſsit redhiberi, ſi emptori diſpliceat,iſto caſu ſine præfinitione temporis habet emptor ſexaginta dies ad declarandum ſuam voluntatem. Text.eſt reputatus ab omnibus ſingularis in l.quod ſi nolit.§.ſi quid ita venierit.de ædi.edict.quod etiam tangit ſanctus Blaſius hîc. Quartò eſt ſtricti iuris.d.§.actionum.Quintò datur in ſimplum,hoc eſt,ad recipiendum pretiũ, & vt res reſtituatur.l.cùm autẽ.§. Iulianus.ff.de ædi. edic.& d.§.ſequens.ver.earum.in l.redhibitoria.de ædi.edic.Licet aliquando fiat condemnatio in duplum,ſcilicet quando venditor non reſtitueret pretium.d.l.redhibitoria.& eſt glo.in §.ſequens. in ver.ferre.Inſtitu. de act.Sextò, videtur quòd ſit rei perſecutoria hoc modo,quia venit ex contractu.l.cùm autem.§.ſi ſeruus.ff. de ædi.edict.Sed quæ deſcendunt ex contractu,ſunt rei perſecutoriæ regulariter.§.ſequens.ver.earum.Inſtitu.de act.igitur, licet videatur obſtare,quia cùm ſit temporalis, intra ſex menſes non videtur perſecutoria,per text.in l.in honorariis.in princip.de act.& obliga. Sed dic vt ibi per gloſ.& Bart.quia fallit in redhibitoria, ex quo reſultat aliud fundamentum quòd ſit perſecutoria : quia cùm exceptio debeat eſſe de regula.l.nã quod liquidè.ff.de penu leg. cũ ſi.& cũ d.l.in honorariis.detur regula q; actiones perſecutoriæ dentur poſt annũ.quia fallit in redhibitoria.vt dixi,ſequitur q; redhibitoria ſit perſecutoria,vt exceptio ſit de regula. Septimò, eſt tranſitoria ad hæredes.l.ſi tamen.§.ædilitię.& l.ſciendũ.§.deinde. §.pollicentur.ff.de ædi.edic.Et accedat ratio:quia cùm in edicto ſubdantur verba,& ad quem ea res pertinet:intelligitur de hęrede.l. ſciendum.§.fin.de verb.ſignifica.gloſ. in d.§. deinde.in ver. ſucceſſoribus.Sed in hac regula eſt verbum,ad quem ea res pertinet:vt l.j.§. quod ſi mãcipium.eo.titu.ergo &c.In hæredes etiam datur:vt d.§. ædilitiæ.& l.cùm autem.§.hæ actiones.eod.titu.imò etiam aliquãdo in fideiuſſorem datur.l.latius.eodem titulo,cum ſi. Octauò, videtur quòd ſit actio perſonalis : vt probatur in l.j.ibi : venditorem conueniri.& l.ſi prædium.ibi:aduerſus venditorem.C. de ædi.act. in l.j.§. cauſa.ibi : teneri debere.cùm ſi. Ex quo ſequitur quòd ſit perſonalis,per l.actionum genera.ver.in perſonam.de actio.& obligatio.cum ſimi.Nonò,non infamat,per ea,quę dixi in Publiciana. Decimò,quòd ſit directa,videtur,cùm deſcẽdat ex verbis, & mente prętoris,& vbi repugnat:vt patet in pręallegatis,maximè in d.l. j.in princ.de ædi.edict.cum ſi.Vndecimò,quòd ſit ſingularis patet ex præallegatis. Duodecimò, non eſt contraria:quia non cõuenit ex contractu,vt nomen vnius cõtrahentis deſcendat ab alio, iuxta illã gl.in l.ex cõſenſu.ff.de acti.& oblig.Decimotertiò,eſt ſimplex: vt patet,cùm actori.& reo manifeſtetur,iuxta dicta in Publiciana.

16 **Quantò minoris.** Primò hæc actio competit ei, qui emit rem habentem latens vitium propter quod res non tantum valet,quantum emptor ſoluit, contra venditorem, vt reſtituat illud quod plus fuit ſolutum vltra valorem communem: & ſic datur hæc actio, vbi minoris res communiter valet.Sed in hoc eſt aduertendum, quia, ſecundùm communem opinionem in l. Iulianus.in princi. de actione empti. reperitur quædã alia actio quanto minoris, quæ competit,vbi emptor minoris emiſſet, ſi vitium ſciuiſſet. De hoc eſt gl.mag.in dicta l.Iulianus.in ver.item qui fure.ver.itẽ quid differt. Iſta enim ſecunda eſt ciuilis,prima prætoria, vt ibi gloſſa.In quo autem differat vna ab altera, dic etiam vt ibi per gloſ.& doct. Et licet Petrus & Cynus in l.ij. in fine.C.de ædi. actio. teneant quòd vna ſit tantum quantò minoris, & plura adducant, quæ recitat ſanctus Blaſius hîc, ad quæ ipſe reſpondet: & ſic in fine tenet quòd ſit verior de iure illa opinio Petri & Cyni licet communis opi.

nis opinio ſit cum gloſ.in dicta l.Iulianus.ſecũndùm Bart. & Paul. de Caſt.& alios,& per glo.in l.ſi is,qui.§.j.ff.de except.rei iudi. vide per ſan.Blaſium hîc,& per doct.in præallegatis iuribus: quia cũ ſit antiqua,& trita quæſtio,eam non refero,vt citius ad alia vtiliora,& ſubtiliora veniamus.Secundò,q; ſit ſimplex,dic vt in aliis dixi.Tertiò,q; ſit ſingularis,eodem modo.Quartò,q; ſit directa, dic vt in præcedenti,& eodem modo,q; contraria.Sextò datur hæredibus,& contra hæredes,per allegata in redhibitoria. Septimò, nõ eſt perpetua,ſed annalis:vt d.l.ſciendũ.§.fin.l. ædiles aiunt. de ædi. edi.& l.ij.C.de ædi.act.licet aliquãdo detur intra ſex menſes,quando ſcilicet vẽditor nõ cauet de vitiis,&c.cùm etiã tunc redhibitoria detur intra duos menſes:vt eſt tex.cũ glo.in l.ſi venditor.ff.de ædi. edic.Facit tex.in l.quòd ſi nolit.§.ſi quid ita.eo.tit.Octauò, nõ infamat,vt in aliis dixi.Nonò, eſt ſtricti iuris.d.§. actionũ. Decimò, datur in ſimplum , vt in redhibitoria : & probatur in l.ſi is,qui.§.j. de excep.rei iu.cum ſimi.Vndecimò,q; ſit rei perſecutoria , dic vt in redhibitoria. Duodecimò , quòd ſit perſonalis , eodem modo. Tertiodecimò , quòd ſit etiam prætoria , per eaſdem leges , quibus in præcedenti.

17 **In factum ædilitia,** vel redhibitoria. Hæc competit emptori contra venditorem,qui recipit rem venditã,& reſtituit pretium: quia per hanc emptor poteſt pretiũ recuperare,vel q; res fuerit in iure , vel extra ius redhibita,& nõ ſolùm ipſi emptori ad pretiũ,vt dixi,competit, ſed econtra , etiam ipſi venditori,ſi aliquid acceſsit illi rei venditæ quouſq; fuit apud emptorẽ.De hoc eſt tex.cũ gloſ.in l. quod ſi nolit.§.in factum.& §.illud planè.& §.reſtitui.ff.de ædi.edic. licet ad iſtud pretium habeat etiã emptor actionem ex empto, & vendito, ad tales acceſsiones ex vendito ſecũdùm glo.in d.§. reſtitui. in ver. per actionem.& eſt tex.cũ glo.in l.cùm autem.in fi.prin.ff.eod.tit. Quod dic vt ibi habetur. Et de huiuſmodi acceſsionibus vide in ea.l.§.fi.cũ ſi.Et ex his poteſt deprehendi q; differat hoc in factũ ab aliis duabus ſ.proximis.Secũdò,q; ſit ſimplex,itẽ q; ſingularis,item q; directa,item,q; nõ infamet,item q; nõ contraria:dic vt in præcedentibus.Et eodẽ modo q; ſit prætoria,q; perſonalis, q; rei perſecutoria , q; ſtricti iuris,item q; detur in ſimplũ , & probatur etiã in l. quod ſi nolit.§.in factũ. & per glo. in l.ædiles aiunt.in prin.de ædi. edic.Item q; non ſit perpetua, ſed temporalis , cùm detur intra ſexaginta dies,vt vult glo.in d.l.ædiles aiunt.in princip. in ver. facturus.vide apud leges in præcedentibus allegatas.

18 **Exercitoria.** Scias q; fuerunt opi.an iſtud cum pluribus aliis ſit proprium nomen actionis , vel ſit quædam adiectio,vt recitat gloſ.Inſti.quod cum eo. §.pe.in verſic. ſenatus.circa fi.glo.in §.actiones autẽ de peculio.in gloſſ.j. Inſti. de act.in l.iij.ff.de pecu.Communis concluſio eſt q; ſit adiectio : licet in diſputãdo poſſet teneri contrariũ: quod tamen , cùm nõ ſit multæ vtilitatis,non tango. Quantũ ad terminos noſtros hæc actio exercitoria primò competit ſecundùm Azo.in Summa eo.titu.contrahentibus cum magiſtro nauis contra exercitorem nauis , qui magiſtrum naui præpoſuit.Ita probatur in l.j.in princ.ff.de exerci. & dicit etiã glo.in §.actiones autẽ de peculio.in ver.ipſo iure. Inſti. de acti.licet ſan.Blaſius hîc dicat,q; dątur contra magiſtrũ ratione contractus facti cum exercitore,qui ſecundùm eum,gubernat nauim:quod tamen eſt falſum,per tex,quẽ ipſe allegat in d.l.j.§. magiſtrum.& §.cuius autem.& §.nõ autem.ver.imò quęrit Offilius. & §.quod ſi plures.cum ſi.ff.de exerci.Cùm exercitor dicatur,qui eſt dominus nauis,vel q; ſit ſua,vel ab alio habeat cõductam , & ad ipſum pertineant obuentiones : vt d.l.j.§.exercitorem.& in §.ex cõtrario.& eſt clarum vt patet per totum titulum. Et miror quòd tantus doctor in hoc æquiuocaueritſed fortè eſt corruptus. Adde quòd pro hoc etiam eſt tex.apertus in §.eadem ratione.ver. exercitoria.& verſi. ideo autem.Inſti. quod cum eo,qui in alie.pote.Secundò,eſt prætoria:vt eſt tex.in d.§.eadem ratione.& in l.j.§.non autem.ff.de exer.cùm ſimi. Tertiò, eſt actio perſonalis : quia venit ex obligatione,quæ eſt ex contractu d. l. j. in princip.ff. de exercit. dum dicit , Neceſsitas contrahendi cum magiſtro, &c.Quartò, quòd ſit rei perſecutoria , patet , cùm deſcendat ex contractu : vt ſuprà per text.in §.ſequens.ver.earum.Inſti.de act. Quintò,quòd detur in ſimplum,probatur,cùm veniat ex contractu,per tex.not. in §.omnes autem.Inſti. de act.Sextò quòd ſit ſtricti iuris patet in d.§.actionum.Septimò , quòd ſit perpetua,eſt tex.in l.ſi tamen.§. fi.ff.de exerci.Octauò datur hæredibus,& cõtra hęredes:vt eſt tex. in d.l.ſi tamen.§.fi.& ibi gl.not.& eſt tex.qui etiam probat in l.nouiſsimè.ff.de inſtito.gloſ.in d.§.eadem ratione.in ver. exercitoria. Inſtitu.quod cum eo.Nonò,quòd non infamet,dic vt in Publiciana.Decimò,q; ſit directa,probatur,cùm detur ex verbis,& mente prętoris.d.l.j.in princi.ff. de exerci. Vndecimò, non eſt contraria, per theoricam glo.in d.l.ex conſenſu.de act.& oblig. Duodecimò, quòd ſit ſingularis,dic vt in aliis.Tertiodecimò , quòd ſit ſimplex, eodem modo.

19 **Inſtitoria.** Primò hæc actio competit tam ei qui contraxit cum aliquo præpoſito per alium alicui negotiationi, puta vino vendendo , vel cuilibet alteri negotiationi in terra,quàm contra illum,qui talem inſtitorem præpoſuit : vt per Azo.in Sum.C.eo.& l.j.& per totum.ff.de inſtitu.& l.iij. & l.quicũq;.in princi.& §.idem ſi inſtitorem.ff.eo.Et intellige ſanè, quod ita demum obligatur , qui præpoſuit inſtitorem, ſi contractus eſt ſuper negotiatione,in qua eſt prępoſitus,& quod ad illã pertineat, non ſi ad aliam.d.l.quicunq;.§.non tamen. prout etiam contingit in exercitoria.l.j.§.non autem.ff.de exerci. De hac etiam per gloſ. in §.actiones autem de peculio.Inſti.de act. & d.§. eadem ratione Inſtit.quod cùm eo.Et in his obligatur dominus in ſolidum:quia eius iuſſu videtur contractum,per text.in §.ſi igitur.Inſti.eo.titu. facit text.in l.ſi quis mancipiis.in fi.princ.ff.de inſtitu. Secundò, q; ſit ſimplex:dic vt in aliis dixi : & eodem modo quòd ſit ſingularis. Item non eſt contraria , vt dixi in præcedenti. Quintò eſt directa, quæ venit ex verbis,& mente prætoris.d.l.j.ff.de inſtitu.licet in aliquibus caſibus competat vtilis:vt l.habeat.in fi.prin.& l.ſi cum vili co.& l.in eum.in princip.ff.de inſti. ſed vide tu ibidem per gloſ. & docto.pleniùs.Item non infamat,vt in aliis dixi.Septimò, eſt ſtricti iuris,vt d.§. actionum.Octauò,quòd detur hæredibus , & contra hæredes,eſt text.in l.nouiſsimè.ff. de inſtit.licet etiam contra prænentem talem inſtitorem poſsit competere redhibitoria.d.l.ſi quis mancipiis.in princ.de inſti.Nonò,eſt perpetua: vt d.l.nouiſsimè.Decimò,eſt in ſimplum,vt dixi in ſuperiori proxima.Vndecimò,eſt rei perſecutoria,cùm veniat ex contractu,per.d §.ſequens. Inſti.de actio.& per illummet text.probat quòd ſit rei perſecutoria,cùm veniat ex contractu,vt patet. Vltimò , quòd ſit prætoria, patet per ea,quæ in ſuperiori proxima dixi.

20 **Tributoria.** Hæc competit illis, qui contrahunt cum ſeruo , vel filiofamilias alicuius , contra dominum eius , vel patrem , quando dicti ſcilicet ſeruus , vel filius in mercibus peculiaribus contrahunt, ſcientibus domino , vel patre,& non contradicentibus:vt habetur in l.j.in princip.& vſq; ad §.poteſtatis.ff.de tribu.Et eodem modo in his,qui ſeruirent nobis bona fide,eſto quòd ſint liberi homines,vel ſerui alieni , vel etiam ſeruus vſufructuarius,dummodo merx,ſuper qua contrahunt , ſit domini:vt habetur in dicta l.j.§.finali.& l.ſequẽti.& etiam in ſeruo communi : vt l.etiam.eod. titu. De hac etiam habetur in §.introduxit.Inſtitu.quod cum eo. & per gloſ.in d.§.actiones autem de peculio.Inſtitu.de actio.& licet in actione de peculio ſoleat deduci quòd domino,vel patri debetur:vt l.ſed ſi damnum.§.j.cum ſequen.ff. de pecul.tamen in hac actione ſecus eſt :quia pater , vel dominus nõ ſunt melioris conditionis, quàm alij creditores,cùm vocentur inſimul ad tributum : vt habetur in d.§. introduxit. & per gloſ.in d.§. actiones autem. vide in dictis iuribus. Et quòd ſit prætoria , probatur in d.§. introduxit. Et quod ſit in perſonam, dic vt in duabus præcedentibus. Item quòd ſimplex , ſingularis, & directa , eodem modo . Sextò , quòd detur in ſimplum , probatur in l.illud. §. ſi cuius.ff. de tributoria. Septimò , quòd non infamet,dic vt in aliis. Octauò , quòd detur hæredibus , & in hæredes, probatur in dicta l.illud.§.finali. Nonò,quòd ſit perpetua, probatur in eodem §.fi. d.l.illud.q; ſtricti iuris,patet in d.§.actionum. Vndecimò,q; ſit perſecutoria,probatur in l.quia verò.& d.l.

illud

Universidad de Deusto
Biblioteca

illud.§.si cuius.ff.de tribu. Duodecimò, q̃ in personam : dic vt in duabus præcedentibus.Vltimò,quòd non contraria,eodẽ modo.

21 **Quod iussu.** Primò hæc actio cõpetit illi, qui cõtrahit cum seruo,vel filiofamilias, qui habuerũt iussum à domino,vel à patre:quia dominus,vel pater pro tali contractu possunt in solidum conueniri.Text.est in §.si igitur.Institu. quod cum eo.in l.j.& per totũ.ff. quòd iussu. Et hic iussus potest fieri siue verbis iubeatur,siue per epistolã, vel nuntiũ, siue ad vnũ contractum,siue generaliter ad omnes. Text.est in d.l.j.§.iussum. Item datur hæc actio,licet iussus nõ interueniat, quando pater,vel dominus se subscribunt chirographo:quia per hoc videtur consentire,vel iubere.d.l.j.§.sed & si serui.Plus etiam quòd per ratihabitionem pater vel dominus possunt obligari.d.l.j.§.si ratũ. Et istud iussum potest reuocari re integra,sicut mandatum,d.l.j.§.sed ego quæro.Et per hanc actionem pater,vel dominus in solidum conueniuntur.d.l.j.in princip.& d. §.j. Institu. quod cum eo. Et de hac etiam habetur per glos.in d.§.actiones autem.Institu.de actio.Secundò,quod sit actio prætoria, est text.in d.§.j. Instit. quod cum eo.Tertiò,quòd sit rei persecutoria: probatur,cùm veniat ex contractu,per d.l.j.in princ.ff.quòd iussu.& Institu.de actio.§.sequẽs. Quartò,quòd sit actio in personã,probatur vt dixi in præcedentibus,cùm veniat ex contractu.§.omnium. & §.sequens. Institu.de act.Quintò, quòd detur in simplum,primò arguitur,cùm veniat ex contractu,per §.omnes.Insti.de act.Item ex alio,quia cùm assimiletur mãdato.d.l.j.§.sed ego quæro.ff.quod iussu.& actio mandati detur in simplum.d.§.omnes.Insti.de act.ergo & ista: cùm de similibus ad similia decidere liceat,iuxta l.nõ possunt. cum vulgaribus.ff.de leg.Sextò,videtur perpetua,primò arguendo , quia rei persecutoria,per reg.l.in honorariis.de act.& oblig.Item facit sicut institoria,vel tributoria dantur perpetuò,vt s̃.in eis dixi per l.nouissimè.de insti.& l.illud.in fi.de tribu.Et illæ actiones videntur similes:quia sicut in illis per seruum, vel filiũ quæritur commodum patri,vel domino l.j.in princi.de insti.ita in hac. Septimò,est stricti iuris,cùm non reperiatur in d.§.actionum.Item non est contraria, per dicta in aliis. Nonò videtur dari hæredibus,vt in hærede. primò facit quod proximè dixi de dicta l.illud.in fin.& d.l.nouissimè. Item facit reg.l.j.C.vt act.ab hære.& con.hære.Item ex alio , quia cùm veniat ex contractu.d.l.j.ff.quod iussu. vtiq; videtur dari hæredibus,& in hæredes,per l.ex contractibus.ff.de act.& obli.Item quòd non infamet,& quòd sit directa. Duodecimò , q̃ singularis, & vltimò quòd simplex:dic vt in aliis præcedentibus,cũ similibus.

22 **De in rem verso.** Hæc actio competit ex contractu,vel quasi,celebrato per filiũ, vel seruum ipsi contrahenti contra patrem,vel dominum,quando res est conuersa in eorum patris,vel domini vtilitatem, etiam dato quòd nihil in peculio habeat seruus,vel filius:vt habetur in §.præterea.Insti.quod cum eo.in l.j.in prin.ff.de in rem verso.&, vt ibidem dicitur,videtur cõtractũ cum domino, vel patre. Nec ista est eadem cum illa de peculio:quia potest dari q̃ cessat actio de peculio,& tamen habeat locum actio de in rem verso.d.l.j.in fin.princ. eod.titu.Et etiã,quia altera perpetua,& altera annalis,vt ꝯ.dicetur. Et licet præcedens,vt dixi,detur in solidum,tamen ista datur quatenus est versum in vtilitatem patris,vel domini.d.§.præterea. & si nõ est versum,quatenus est in peculio.Nam est sciendum, quòd edictũ de peculio,est triplex:quia potest referri ad merũ peculium: & tunc dicitur de peculio,Potest etiam esse versum in vtilitatem: & tũc dicitur de in rem verso.Potest,& tertiò interuenisse iussus: & tunc dicitur quod iussu.Et hæc probantur in l.j.§. est autem.ff. de pecu.sed aliter & aliter,vt in discursu apparet. Secũdò quòd sit simplex,patet,quia cognoscitur actor à reo.Itẽ q̃ singularis , patet, cùm non detur pro vniuersitate,dico,iurium. Quartò, q̃ non contraria,patet ex dictis. in gl.in d.l.ex consensu.de act.& obli.Quintò,est directa,cũ veniat ex verbis,& mente prætoris.d.l.j.in princ. & d.§.præterea.& d.l.j.§.est autẽ.ff.de pecu.licet quandoq; vtilis: vt l.patet.in princ.& l.fi.in fi.ff.de in rem verso.Sextò, nõ infamat, per dicta in aliis.Item quòd detur hæredibus , & contra, probatur per ea,quę in præcedenti dixi.Octauò,q̃ sit perpetua,probatur.l.j. circa fin.princip.ff.de in rem ver.licet videatur obstare text. in l.si seruus.§.cũ Sticho.ff.de in rem verso.Sed intelligas vt ibi declaratur,per glo.& doct.Item q̃ sit stricti iuris,patet in d.§.actionum. Decimò,q̃ detur in simplũ,arguas,cùm veniat ex cõtractu, iuxta d.§.omnes.Insti.de acti. Vndecimò,q̃ sit rei persecutoria , probatur in §.sequẽs. Insti.eod.ti.Duodecimò,q̃ sit in personã,patet ex dictis in præcedenti, & cùm detur ex contractu:vt d. l.j.in princi. de in rem verso.Vltimò q̃ sit prætoria,est tex.in d.§.prętereà.Institu.quòd cum eo.& d.l.j.in prin.ff.de pecu.

23 **De peculio.** Hęc cõpetit cõtrahẽtibus cũ filiisfamilias, vel seruis habẽtibus peculiũ ab eorũ patribus,vel dominis.De hac habetur in l.j.in fi.ff.quod cum eo.in l.j.§. verba.& per totũ.ff.de pecu.& in §.prætereà.Insti.quod cũ eo.& melius in §.actiones autẽ de peculio.Insti.de act.&,vt etiã tãgit san. Blasius hîc,intelligitur de peculio profectitio, vel etiam aduẽtitio, quando pater remisit vsumfructũ, & administrationẽ: vt expresè dicit Bar.in l.si finita.§.si de vectigalibus.in fi.ff.de dam. infect.iuxta ea,quæ habẽtur in l.penul.C.qui bo.ced.pos.secũdùm eum.Et in hac actione,quando fit condẽnatio,priùs deducitur, quod debetur domino,vel patri,vel aliis,in quorum potestate sunt , vt habetur in §.cùm autem. Insti.q̃ cũ eo.in l.sed si damnũ.ff.de pec.cum simi.Item q̃ non infamet,q̃ sit directa,q̃ singularis,& simplex , vt dixi in superiori,& sic etiam quòd nõ sit contraria.Septimò,videtur q̃ debeat dari hæredibus:nã cùm pœnales regulariter dentur hæredibus,vt in §.non omnes.Insti.de perp.& temp.act.à fortiori ista.Item est aliud fundamentũ,cùm detur ex contractu,per d.l.ex contractibus.de act.& oblig.& d.l.in honorariis.In hæredes etiam datur.l.& ancillarum. §.constat.& l.quæritum.§.si cum hærede.ff. de pecu.& d.l.ex cõtractibus.de act.& oblig. Octauò est prætoria: per tex.in d.§.actiones autem de peculio.Insti.de act.l.j.in princip. ff.de pec.Nonò,est in personam:vt probatur in §.in personã.Insti. de act.Et etiam,quia venit ex contractu:vt in pluribus dictum est. Decimò est rei persecutoria:patet,quia venit ex cõtractu: vt l.j.§. verba.ff.de pecu.iungendo §.sequens. Insti.de act. Vndecimò est in simplum,per d.§.omnes.Insti.de ac.ex quo venit ex contractu, vt est dictũ:nunc bene verũ est,q̃ aliquãdo pater vel dominus potest teneri de peculio de eo,quod ad eos peruenit, & in quantum locupletati sunt,scilicet ex maleficio serui, vel filij:vt habetur in l. licet.§. ex furtiua.ff. de pecu. Duodecimò est stricti iuris,per d.§. actionum.Institit.de act.vt pluries dixi.Vltimò videtur q̃ sit perpetua,primò ex eo,quòd est rei persecutoria,vt s̃.per regu.d.l.in honorariis.de act.& obliga.Sed hoc videtur contra id,quod s̃.dixi in primo termino proximè præcedenti,vbi dixi hanc esse annalem, & in hoc differre ab actione de in rem verso.Sed intellige hoc modo,quòd est perpetua, quousq; filius, vel seruus sunt in potestate. Sed si exirent potestatem per emancipationem, manumissionem, vel aliter,tunc est annalis. Et iste est text.magistralis in l.tandiu.ff. quando de pecu.act.est anna.in l.cùm post mortem. eodem titulo. Item intellige quòd si viuente filio competebat aliqua actio temporalis,puta redhibitoria,quæ durat sex mensibus , vt super ea dixi,tantum durat post mortem filij,vel serui , quantum tempus superat.Ita intelligit glos.text.in dicta l.cùm post mortem.ver. ideo. per textum. in l. sed & si per prætorem.§. quoties.ff. ex quibus cau.maio.in integrum restit.in l.Iunius Diophantus. de minori. in quibus vide , &cogita,&c.

24 **De constituta pecunia.** Hæc competit aduersus eum, qui cõstituit se soluturum pro se,vel pro alio nudo pacto illud,quod erat debitum ciuiliter,& naturaliter,vel naturaliter tãtum: vt habetur in l.j.§.debitum.ff. de constitu.pecu. Secus quando esset ciuiliter tantùm debitum:quia tunc non posset deduci in constitutum : vt not.in d.§.debitum.& l.iij.§.si quis autem.eod.tit.licet secus sit in fideiussore,qui etiã pro ciuili sola põt intercedere.l.j.ff.de fideiuss.& Insti.eod.in princ.Et ratio differentię ponitur per Bar.in d.l.j.licet aliàs ex pacto nudo regulariter nõ agatur.l.iuris gẽtiũ. §.igitur nuda.ff.de pac.tamẽ cùm quis tenetur ex pacto nudo, & posteà illud cõstituat se soluturũ alio pacto nudo,potest agi.d.§.debitũ. & refert

fert san.Blasius hîc: & sic duo pacta nuda magis operantur. Et ad hoc facit glo.sing.in l.cùm scimus.C.de agri.& censi.lib.xj.de confessione geminata quæ magis operatur,licet doc.vt sentit Bar.in d. l.j.de consti.pec.dicant q̃ ex constitutione de soluendo faciat prætor oriri ciuilem:quia si oriretur altera naturalis,sequeretur quòd duæ fœminæ sine masculo operarentur ad generãdum actionem, cùm naturalis habeatur vt mater,& ciuilis vt pater,iuxta l.licet.§. ea obligatio.ff.de procu.& ea , quæ habentur in l. iuris gentium.§. quinimo.ff.de pac.cũ simi.de quo latè per do.meũ do. Bal.de Bartholinis de Perusio in repe.rub.ff.de verb.obli.in xx. col. & seq. Et quis sit fideiussor,constitutor,sponsor,expromissor, & mandator, vide glo.sing.in auth.de fideiuss.in princ.Et de hac actione habetur in toto tit.ff.de cõsti.pec.& in §.de cõstituta.Insti.de act.Et nota q̃ ita demũ tenet cõstitutio, si personaliter fuit concepta:secus si impersonaliter:vt in l.ij.de cõsti.pec.Secundò,q̃ sit prætoria , probatur in d.§.in personam.& etiã quia venit ex contractu, vt dixi in aliis.Item,q̃ rei persecutoria , patet,cùm sit ex contractu,per d. §. omnes.Insti.de act.Itẽ q̃ sit in simplum, probatur in l. quòd si maritus.in prin.de consti.pec.in l.hactenus. §.si quis.cum l.seq.eod.tit. Adde tex.rotundum in l. item illa verba.§.bene.eo.tit.Sextò, q̃ sit stricti iuris,dic vt d.§. actionũ. Septimò , q̃ detur hæredibus,probatur in l.receptitia.ver.sed & hæredibus.C.de consti.pec.& q̃ cõtra hæredes,probatur ibidem,& in l.j.C.eo.ti.Octauò,q̃ sit perpetua,probatur in d.l.receptitia.ver.annorum metis. Item q̃ non infamet,dic vt in aliis.Decimò,q̃ sit directa,potest probari,cùm veniat ex verbis, & mente prætoris.l.j. §. ait prætor.& l.si duo.§. ait prætor.ff.de cõsti.pec.Bene verũ est,q̃ quãdoq; reperitur vtilis : vt l.eum,qui.§.si actori.eo.tit.Vndecimò,q̃ non contraria,dic vt per glo.in d.l.ex consensu.ff.de act.& ob.Duodecimò,quòd sit singularis,& vltimò quòd sit simplex,dic vt in præcedentibus.

25 **Vtilis ex ea causa,** quæ ex cõfessione est, & dicitur interrogatoria. Hæc actio, secundùm Rof.in libel.suis,quem punctaliter refert san.Blasius,hîc, datur quotiescunq; post litem contestatã reus conuẽtus in iudicio confitetur corã iudice sedente pro tribunali se esse debitorẽ illius, qui agebat contra ipsum reũ ex aliqua causa.Et de hac actione habetur in l.proinde.la ij.§.si procurator.ff.ad legẽ Aquil. & secundùm Rof.in dictis libellis licet tex.d.§.si procurator. dicat q̃ dicatur vtilis cõfessoria,tamen nõ est verũ q̃ dicatur cõfessoria,sed debet exponi vtilis est confessione. Et ita sequitur sanctus Blasius hîc merus recitator Rof.& videtur facere : quia confessoria datur illi, qui asserit sibi deberi seruitutẽ:vt in §.æquè.Insti.de act.& l.ij.ff.si ser.ven.Sed aduerte,quia in hoc reperi Lud.Ro.in sing.xxiij. incip. ex confessione.qui dicit esse tex.sin.in d.l.proinde.§. si procurator. q̃ actio descendens ex confessione iudiciali dicitur vtilis confessoria:& ita trãsit.quod credo verius esse,per illũ tex. qui multùm cauillatur,secundùm expositionem Rofr.& ad contrariũ adductũ,q̃ confessoria sit illa,quæ datur pro seruitute tuenda,illud nõ obstat, imò vrget contra:quia illa dicitur cõfessoria,nec adiiciatur vtilis:& sic penitus sunt diuersæ.facit etiam allusio ipsius , vt cùm detur ex confessione,dicatur cõfessoria,iuxta tex.in §.est aliud. Insti. de dona.in l.ij.§.appellata.ff.si cer.pet.cum si.Et vt etiã dicit san. Blasius hîc,propterea ponderatur q̃ cõfessio sit facta in iudicio in istis terminis : quia extra iudicium non pareret actionem , licet per ipsam posset debitum probari:per tex.not.in l.Publia.§.Lucius.& §.fi.ff. depo.Ita etiam sentit Roma.in loco præalle. Item fuit etiam ponderatum , post litem contestatam , quia si fiat confessio ad interrogatoria quæ fierent ad præparationẽ iudicij,ex illa nõ oritur actio, iuxta l.j.& per totum.ff.de interro.act.secũdùm Rof.vbi s̃. Secundò,q̃ sit prætoria , videtur posse probari in l. ij. de interroga. act. cùm quis confiteatur mediante interrogatione,iuxta l. voluit. & l. de ætate.§.qui interrogatur.& l.si quis.eo.tit.In aliis vndecim terminis iudicare in ipsam eius naturæ esse , cuius erat actio contra ipsum confitentem intentata, si in personam,vel in rem,&c. argumen. text. in l.cùm post mortem. & quod ibi notatur. ff. quando actio de pec. est annalis cum similibus. Et facient ea , quæ dicentur in proximè sequenti actione,&c.

26 **Vtilis ex ea causa,** qua iuratur, quæ dicitur iurato ria. Primò est aduertendũ q̃ hęc actio iuratoria potest cõsiderari tripliciter. Primò, quãdo iuratur super actione personali. Secũdò,quãdo iuratur super actiõe reali. Tertiò quãdo iuratur super actione mista.& hoc modo separatim eas ponit sanct.Blasius hîc.Sed vt dixi suprà in actione rescissoria, per hoc nõ est necesse multiplicare : quia in effectu vna est iuratoria,licet aliquãdo deseruiat actioni personali,aliquãdo reali,aliquãdo mistæ:& propterea Ioan. in arbore sua non aliter diuisit. Vnde cùm iuratur adiecta causa aduersario deferente, q̃ res est sua, tunc dicitur in rem:vt l.si duo. §.Iulianus.ff.de iureiurando.& in l.nam & posteà.§.finali.eodem titulo.& §.si quis postulante. Institu. de actio.Cùm verò iuratur quòd debes mihi centum:si adiicitur forma,& causa,puta quia vendidi domum,&c.tunc datur ex empto, vel vendito ad rem tradendam, vel pretium:vt habetur in l.si duo. §.si quis.ff.de iureiuran.Si verò non adiecta forma, vel causa iuretur,tunc ex iuramento datur actio in factum,vt habetur in l.actori.C. de reb.credi.& iureiuran.& istis casibus dicetur iuratoria in personã.Cùm verò iuratur super actionibus mistis , puta finium regundorum : vt , iuro quòd fines sunt tales in agro,&c.& tunc dicetur iuratoria mista,& sic potest esse rei persecutoria, vel pœnæ, vel mista,prout est causa,super qua iuratur:puta in causa furti,rapinæ , &c. Et sic iudicabitur stricti iuris vel non, infamet vel non, quòd detur hęredibus vel non,& sic de aliis terminis , prout habetur in l.nam & posteà.§. iureiurando.& §.fi damnetur.& §.fi is, qui.de iureiurando.Et ex his etiam confirmantur dicta in præcedenti actione , vt iudicetur secundùm naturam illius actionis , & causæ,super qua quis fuit in iure confessus : & in his etiam tu videbis,& considerabis.Et quòd hæc iuratoria,sit prætoria,probatur in l.ait prætor.in princip.ff.de iureiuran.&c.

27 **Negotiorum gestorum.** Vt ꝯ.dicetur , hæc actio consideratur multipliciter.Et primò quantum ad actionem negotiorum gestorum directam , dic quòd competit illi,cuius negotia gesta sunt ab aliquo sine mãdato,ipso domino absente:quia,cùm reuertitur, potest conueniri hac actione dictum gestorem , vt reddat rationem administrationis.De hac habetur in §.j.& §.sicut. Insti. de obliga. quæ ex quasi contra.nascun.in l.ij.ff.de neg.gest.quam multũ not. secundùm Bar.quia ponit formam libelli super hac actione.Est & alia actio negotiorum gestorum contraria, quæ competit ipsi gestori,qui se immiscuit negotiis aduersus dominum negotiorum, si aliquid de suo impendit necessariò, vel vtiliter , ad illud scilicet repetendum,vt habetur in d.l.ij.in fi.& d.§.sicut. Et qualiter distinguantur directa,& contraria,ponit glo.& Bart.in l.consensu.ff.de actio.& obliga.& plenius Bar.& alij. in l.curatoris.C.de nego.gest. Item secundùm glo.in d.l.curatoris.quam sequitur sanctus Blasius hîc.Tertio modo consideratur actio negotiorum gestorum, videlicet quòd dicatur vtilis directa,quæ competat domino , cuius negotia gesta sunt ab aliquo , qui ex necessitate officij gerebat : vt in tutore,& curatore,&c.Et de hac volunt doct.quòd loquatur tex. in d.l.curatoris.Quarto modo consideratur,& dicitur actio negotiorum gestorum vtilis vtiliter,quę competit illi,qui ex necessitate officij gessit,si aliquid impendit,&c.Et ratio est in istis duabus vltimis,quia deficiunt verba,& mens legis : quia edictum de negotiis gestis loquitur in gerente sponte,non coactè,item in gerente alterius negotia,non sua.Ita intelligit gl.in d.l.curatoris.Et dantur istę vtiles ex extensione Iurisconsulti,vt etiam de his habetur per glo. & Bar.in l.actio.ff.de nego.gest.Sed est aduertendum quòd secundùm Bart.Vltramon.tenẽt contra:& quòd distinctio gl.in d.l.curatoris.circa nomina & aduerbia nõ est bona,nec lege probatur: & ita etiã tenet ibi Bar.per text.vbi dicit esse casum in l.electio.§. itẽ ex pluribus.ff.de noxa.vbi si non potest habere locũ actio directa noxalis,datur prætoria.Tu adde tex.in l.si pluriũ.in prin.eo.tit. Item,& melius,si diceretur vtilis directa,prout dicit glo.illa,scilicet actio,quæ datur domino aduersus gestorem ex necessitate,dixisset tex.in d.l.curatoris.qui tamen solum dicit vtili actione:argu.no. in c.ad audientiam.de deci.& hoc stringit.Sed aduerte,ne erres : quia

imò

Universidad de Deusto
Biblioteca

imò videtur ꝙ etiam contra gerẽtem ex neceſsitate detur directa actio negotiorum geſtorũ,per tex.in l. iij. §. curatori.& §. hac ratione.ff.de nego.geſt.vbi cũ tex.nõ dicat vtili,vel directa, ſed ſimpliciter actione negotiorum geſtorũ,& verba ſunt intelligenda in potiori ſignificato, iuxta l.j.§.j.ſi ager.vec.vel emphy. pe.& etiam qui tex.generaliter ſunt intelligendi,iuxta l.j.§.& generaliter.ff.de leg.præſt.Item videtur obſtare totus titu.de admini.tu.cùm detur actio tutelæ:de qua in Spec.in l.ita autem. §. ſi quis.cum ſeq. de admini.tu.§.tutores.Inſti.de obli.q;æ ex quaſi cõtra. Et hoc ſequendo,ſi velles reſpondere ad d.l.curatoris.C. de neg. geſt. prima facie poſſet dici ꝙ ibi conueniebantur hæredes illius,qui geſsit:& verba edicti loquuntur,quando conuenitur gerens. Sed non eundo per ambages,præallegata non obſtant: quia ſecundùm Bartol. in d.§. hac actione.debet ibi intelligi de vtili actione,vt ſic cõcordet cum. d.l.curatoris.Et ratio eſt,quia verba edicti loquũtur in ſponte gerente alterius negotia:ſed cùm quis gerit ex neceſsitate,dicũtur negotia propria,ſaltem cura,& ſolicitudine:arg.l.ſi pupilli. §. itẽ quæritur.ff.de neg.geſt.Et ad tit.de admi.tu.ſcilicet ꝙ detur actio tutelæ,reſponde vt per Bar.in d.§.hac actione.Et reſponſio ſ. data ad l.curatoris:eſt falſa. Primò,quia ibi eſt dictio Etiam, quæ eſt implicatiua,quaſi det intelligere ꝙ & curator , & eius hæredes teneantur vtili actione.Item ex alio non eſt bona, quia actio negotiorum geſtorum datur in hæredes,vt infra dicam: ꝙ non eſſet , caſu quo alia daretur in geſtorẽ,& alia in hæredes.Concludo ergo cũ Bar.in d.l.curatoris.& cum Vltramon. ꝙ actio competens contra geſtorem ex neceſsitate,& quæ datur ipſi geſtori aduerſus dominũ,ſemper dicatur vtilis:nec fit opus addere directò, vel vtiliter ,cõtra gl. in d.l.curatoris.quam ſequitur ſan.Blaſius hîc, & malè, cum reuerẽtia.Et vltra arg.quod feci ſ.vltra Bar.nunc allego tex. vbi eſt caſus in terminis in l.actio.quæ eſt l.antepe.ff.de neg.geſt.ibi dum dicitur:Nec refert an directa quis,an vtili actione agat, vel cõueniatur. Et ſic vel ꝙ agat geſtor ex neceſsitate aduerſus dominum , vel ꝙ cõueniatur,ſemper dicitur vtilis actio:nec additur directò vel vtiliter. Bene inſurgit ibi dubiũ,quia videtur innui ꝙ quãdo eſt geſtum ſponte.ab vtraq; parte dicatur directa: quod eſſet contra ea, quæ ſ.dixi:niſi dicas ꝙ ibi nomen Directa,ſolùm debeat referri ad verbum Agat, non ad verbũ Conueniatur: & ſic ſingula ſingulis referãtur:arg.d.certè.§.is,qui.ff.de preca.& l.communi diuidũdo. §.neq;.ff.commu.diuid. & quæ dixi per d. §. hac actione.d.l.iij. ff. de neg. geſt. Tu ſubtilis cogitabis. Ego ita intelligo pro nunc hanc materiam,licet ſan.Blaſius tranſeat tribus verbis:& de vna,quę,vt dixi ſ.conſideratur tripliciter,nõ reſidendo,ſcilicet cum gloſ. in d. l.curatoris.ipſe fecit quatuor actiones.Secundò,quòd ſit prætoria, probatur in l.j.in prin.ibi:edictũ.& l.iij.in prin.ff.de neg.geſt.licet videatur obſtare tex.in l.aduerſus.C.eo.tit.dum dicit, ciuiliter cõſiſte.Sed intellige vt ibi per glo.& doct.Tertiò,ꝙ ſit actio in perſonam,poteſt probari:quia deſcendit ex quaſi contractu.d. §. igitur. Inſti.de obli.quæ ex quaſi cõtractu,& ex cõtractu,& quaſi, deſcendentes,ſunt in perſonam,iuxta §.omniũ.Inſti.de acti. & ibi gloſ.in ver.modis.& iuxta §.ſequens.Inſti.eo.tit.Sed eſt tex. expreſſus pro hoc in l.pe.C.de nego.geſt.Item ꝙ ſit rei perſecutoria,probatur in d.§.ſequens.ver.earum.Inſti.de act. Quintò ꝙ detur in ſimplum, probatur in §. omnes. Inſti. de act.Et facit , quia datur in id,quod abeſt ex patrimonio.l.ij.in fine.ff.de neg.geſt.Item facit, cùm ſit rei perſecutoria,per l.in honorariis.ver. ille autẽ.de act.& obli.Sextò, ꝙ ſit bonæ fidei, eſt tex.in §.actionũ.Inſti.de actio.Item eſt perpetua,cùm duret triginta annis:vt eſt tex.iũcta gl.& ibi omnes in l.aduerſus.C.de neg.geſt. Octauò,datur hęredibus, & in hæredes.l.iij. §.hæc actio.ff.de neg.geſt.l.curatoris.C.eo.ti.Nonò,ꝙ ſit ſingularis,& etiã ꝙ ſit ſimplex,dic vt in præcedẽtibus.Vndecimò, nõ infamat,cùm nõ reperiatur,vt in Publiciana dixi.& videtur probari in l.actionibus. iuncta l.j.§.qui pro ſocio.ff.de neg.geſt.vbi exprimuntur actiones, quæ infamãt, inter quas nõ eſt iſta:ergo &c.arg.l.cùm prætor.ff.de iudi.& l.maritus.C.de procu. Duodecimò,eſt directa, & vltimò ſit cõtraria,per latè dicta ſ.in primis eius terminis.& eſt tex.in d.§.igitur.Inſtit. de obli. quæ ex quaſi cõtractu. & d.l.actio. de nego.geſt.Et etiã vtilis,vt dixi,& in d.l.actio.Et de hac ſatis,&c.

28 Protutelæ directa & contraria. Primò eſt aduertendum quòd iſta actio conſideratur dupliciter. Vno modo dicitur directa. Alio modo dicitur contraria. Directa actio protutelæ competit pupillo, vel minori contra illum , qui geſsit negotia eorum tanquam tutor , vel curator ſingula ſingulis referendo hoc modo:vel quòd ſciret ſe non eſſe tutorem, vel curatorem, tamen fingebat ſe eſſe: vel quòd ignoraret, putans ſe eſſe ad reddendum adminiſtrationis rationem , & ad intereſſe pupilli vel minoris , &c. habetur in l.j.in princip.& §. pro tutore. & per totum.ff.de eo, qui pro tut. vel cura. nego.geſt. Contraria protutelæ datur ipſis gerentibus ſe pro tutore vel curatore , cùm verè non eſſent , aduerſus pupillum, vel minorem , ſi aliquid neceſſariò , vel vtiliter de ſuo impenderunt in rebus pupilli,vel minoris:& de hac habetur in l.ſi.eo.tit.Et pro cognitione terminorum,aduertatis,quia ſanctus Blaſius,qui ſtudet multiplicare numerum actionum, poſt has duas reliquit vnum circulum,videlicet actionem tutelæ contrariam , quæ longè differt ab actione protutelæ contraria. Tutelæ nanque contraria competit vero tutori aduerſus pupillum,ſi aliquid impendit:& ſic curatori aduerſus minorem. Contraria verò protutelæ datur ei , qui ſe fingebat, vt dixi,vel putabat ſe eſſe,vbi non erat.& de cõtraria tutelæ habetur in l.j.& per totum.ff.de contra.act.tut.de qua j̃.ſtatim dicã.Secundò,hæc actio protutelæ eſt prętoria:vt eſt text. in l.j.in princ. ff.de eo,qui pro tuto.Tertiò,quòd in ſimplum,probatur in d.§.pro tutore. Quartò, eſt rei perſecutoria:vt in d.l.j.§.protutelæ. ff. de eo, qui pro tuto.Quintò,eſt in perſonam,cùm veniat ex contractu: vt dixi in præcedenti proxima.Sextò,ꝙ ſit ſtricti iuris,videtur innui: quia non reperiatur in §.actionum.Inſtit.de act.vt in aliis pluries dictum fuit. Nam in d. §. actionum. licet ſit actio tutelæ , tamen nõ reperitur ibi actio protutelæ.Sed ꝙ ſit bonæ fidei , videtur tenere glo.in d.§.actionũ.in ver.tutelę,dicit in numero plurali.quòd iſtæ actiones cùm reperiantur cõtrariæ,& directę.in dubio omnes debent iudicari bonæ fidei.Item ex alio fundamento:quia in actionibus ſtricti iuris nõ veniunt vſuræ abſq; ſtipulatione: ſed in actionibus bonæ fidei veniunt à tempore moræ: vt habetur in l. quamuis.C.de vſur.Sed in hac actione vſuræ veniunt abſq; ſtipulatione: vt d.l.j.§.in protutelæ.ff.de eo, qui pro tuto.vel cur. nego. Et facit tex.in l.quod ergo .§.contrariũ.de cõtra.act. tu. Breuiter Ioan. de Cremo.in arbore ſua tenet ꝙ iſtæ duæ actiones,directa ſcilicet , & contraria protutelę,ſint ſtricti iuris.per rationem,quia non reperiuntur in §.actionũ.Quem ſequitur Dy.in l.j.in princip.ff.de eo, qui pro tut.vt refert ibi Nic.de Neap.& ſequitur. Idem tenet Dy. Ioan.Fab.& Io.de Pla.& Nic.de Neap.in d.§.actionũ.in gl.in verb. tutelæ.licet Aret.ibi referat Dy.tenere contrariũ:& Bart.in l.j.ff. de eo,qui pro tut.quod tamen non reperi, Concludo igitur ꝙ hæc actio protutelę,tam directa,quàm contraria,ſint ſtricti iuris.Et ad gloſſ.in d.§.actionum. poteſt dici ꝙ loquitur in actione tutelæ. Ad aliud fundamentum,ꝙ vſurę veniãt, &c,reſpondet Nic.de Neapo. in d.l.j.ff.de eo,qui pro tut.quia non inconuenit ꝙ ſint ſtricti iuris, & in aliquo habeant naturam bonę fidei,vt etiam eſt in actione ex teſtamento:vt l.Titię.§.vſuras.de leg.ij.iuncta l.alias.ff.de in lit.iuran. Vide etiam do.Iaſo. præceptorem meum in d.§.actionum.in glo.prędalle.Septimò,ꝙ ſit perpetua:arguitur,cùm ſit rei perſecutoria per regu. l.in honorariis. de act. & ob. Item quòd non infamet,videtur poſſe probari,prout eſt dictum in aliis cùm non reperiatur expreſsè cautum.Sed in contrarium innuit tex.in §.in quibuſdam.Inſti.de pœna teme.liti.vbi dicit ꝙ damnati iudicio tutelæ infamantur,loquendo ſolum de directa actione tutelæ , cùm contrariæ non infament.Et videtur ſentire glo. in d. §. ex quibuſdam, ergo idem ſit in directa protutelę.Prętereà,ſi infamatur verus tutor.à fortiori ille,qui falsò gerit ſe protutore , argumento authen, multò magis.C.de ſacroſan.eccl.Poſſet dici ꝙ non infamet:quia ibi text.loquitur de actione tutelę,non autem protutelę. Item pœnæ ſunt in dubio molliendę.l.interpretatione.de pœn.& facit l. Arrianus.de act.& obliga. Item ex alio,ſi non iudicamus ipſam bonę fidei,vbi eſt fauor,qui ſolet extendi,iuxta l.cùm quidam. de liber. & poſthu.& c.odia.de regu.iur.in vj.A fortiori non debemus dicere in dubio

in dubio quòd infamet,vbi eſt odium,dictis iuribus allegatis:& per conſequens quòd non compræhendatur in dicto §. ex quibuſdam cogitabis. Nonò , ꝙ detur hæredibus , & in hæredes , probatur ex eo , quòd eſt rei perſecutoria:per dictam l.in honorariis. facit reg.l.j. C. vt actio. ab hære. & contra hære. & §. non autem. Inſtitu. de perpe.& temp.actio. cùm etiam pœnales dentur , vt ibi regulariter.Decimò , quòd ſit ſimplex , dic vt in aliis dixi. Et eodem modo quòd ſit ſingularis. Duodecimò, quòd ſit directa, iam eſt probatum in primo termino. Et hoc quantùm ad directam protutelę.Vltimò,quòd ſit contraria,patet etiam in primo termino:& hoc quantùm ad contrariam.

29 Contraria tutelæ. Iſtam dereliquit ſanct. Blaſius, vt dixi in proxima prȩcedenti, & competit vero tutori aduerſus pupillum, ſi aliquid neceſſariò, vel vtiliter impendit,ad repetendũ illud à pupillo. De hac loquitur tex.in l.j.& per totum.ff.de contra.& vti.act.tu.Et idem eſt in curatore.d.l.j.§.hęc actio.& tunc demum cõpetit , ſi ſcilicet eſt finitum officium.d.l.j.§.finito. Secundò, ꝙ ſit ſimplex. Item ꝙ ſingularis,dic vt in præcedenti.Quartò, ꝙ non infamet , probat expreſſe tex.in §.ex quibuſdã.Inſtituta de pœna teme.litigantium.l. furti.§.ſi.ff.de inſa.Quintò,eſt prætoria:vt d.l.j. in prin. ff. de contraria,& vti.act.tu.licet directa actio tutelæ ſit ciuilis , vt dicemus, quando erimus in actionibus ciuilibus. Nec obſtat text.in d.l. j.in prin.in ver.ciuiliter.quia loquitur quantùm ad obligationem,quæ contrahitur ex geſtis à tutore.Sextò,ꝙ ſit contraria , patet ad nomen,& dixi in primo termino: & ſic eſt manifeſtum ꝙ non ſit directa:cùm,vt dixi,illa ſit ciuilis.Octauò,videtur in perſonam, cùm veniat ex quaſi contractu.§.tutores.Inſtit.de obli.quæ ex quaſi cõtra.vt etiam dixi in præcedentibus.Nonò,eſt rei perſecutoria : vt probatur in d.l.j.in ſi.prin.de contra.& vti. act. tu. Decimò, quòd detur in ſimplum,probatur in eo.prin.l.j.§.quod ergo.& §.in hoc iudicio. Vndecimò , videtur quòd ſit ſtricti iuris , ex eo quia non reperitur in §.actionum.Et ita tenet Dyn.vt refert Nico. de Neapo. in l. prima.in princip. ff. de eo , qui pro tut. tamen gloſſ. in §. actionum. in ver.tutelæ.Inſtitu.de actio. tenet contrarium, ſcilicet quòd ſit bonæ fidei : quam approbat Dyn. vt refert ibi do. Iaſo. do.meus,& ſequitur Ioan.Faber,& do.Pet.de Bellaper.& Nico.de Neapo. & etiam Aret. & vltra rationem glo.quam Dyn.dicit eſſe debilem , facit , quia in iudiciis eſt ſeruanda æqualitas,per l.ſi cùm dies.§.pe.ff.de arbi.facit etiam gloſſ. ad hoc in dicto §.actionum.in verſi.pignoratitia. quæ idem vult de pignoratitia contraria , &c. & Ioan. Faber,mouit dubium quare Imperator non fecit mentionem de contrariis , prout dixit ex locato , & conducto , &c. quæ habito reſpectu de locatore ad conductorem , videntur vt directa , & contraria. &c. vide per do.Iaſo.ibi. Duodecimò , quòd ſit perpetua , dic vt in ſuperiori , cùm ſit rei perſecutoria.Et eſt text. apertus in l. quod ergo. §. fin.de contra. & vti.actio.tut. & facit, quia etiam directa actio tutelæ eſt perpetua : vt l. tutores.C.eod. titu.& in iudiciis eſt ſeruanda æqualitas , vt ſ. dixi. Vltimò , datur hæredibus , & in hæredes.dicta l. quod ergo.§.fin. de contra. & vti. actio.tu.

30 Depoſiti in quatuor caſibus directa, & contraria. Primò eſt aduertendũ ꝙ actio depoſiti regulariter eſt ciuilis, vt videmus j̃.inter ciuiles actiones:ſed in quatuor caſibus prætor dedit actionem depoſiti,ſcilicet quando metu tumultus , & incendij, ruinæ,aut naufragij aliquis depoſuit rem ſuam pœnes alium:& ſic depoſitũ deſcendit potiùs ex neceſsitate , quàm ex voluntate.Vnde in iſtis caſibus datur ipſi deponenti directa actio depoſiti , quæ principio ineſt in ſimplum:id eſt , datur ad rem depoſitam ſolùm: ſed ex inficiatione,& perfidia depoſitarij creſcit , & datur in duplum.De hac actione habetur in l. j. cum duabus ſeq.ff. depoſi. & ibi glo.in ver.in duplum.Et eſt tex.cum gloſ.in §.in duplum.Inſti. de act.& §.ſequens.ver.planè.eo.tit.Et hoc ꝙ detur, ſcilicet in duplum,intelligitur intra annum,non autem poſt: vt habetur in §. ſed furti quidem.& §.at illæ.Inſtit.eo.Et ratio differentiæ,quare in depoſito ex voluntate ſemper detur in ſimplum,& in hac ſecus eſt: quia hîc non potuit ita deliberare,& prouidere apud quem deponeret,vt dicit glo.in d.ver.planè. & in ver.dolo. & l.j.§.merito. ff. depo. Et ſic conſideratur iſta actio directa ex parte deponentis. Item & ſecundò conſideratur contraria ex parte depoſitarij, ſi aliquid impendit neceſſariò , vel vtiliter in re depoſita : prout etiam dixi in aliis præcedentibus.quòd reperiuntur directæ & cõtrariæ. Et propterà,tu inuenis,aduertas ad rubricam ff.depo. dum dicit, vel contra:quaſi dicat,& de directa actione depoſiti,& contraria. Et de contraria actione tutelæ eſt tex.in l. ei, apud quem. in princ. ff.depoſi.licet etiam poſsit loqui de alia contraria ciuili:& vide tex. in l. quod tumultus.eo.tit.Secundò,ꝙ ſit prætoria,probatur in l.j. §.j.& d.§.ſequens.ver.planè.Inſtit.de act.Tertiò, quòd ſit in perſonam,innuitur, cùm veniat ex quaſi contractu , vt eſt dictum in præcedentibus.Quartò,eſt rei perſecutoria regulariter , ſed ex inficiatione creſcit,& eſt pœnæ perſecutoria,cùm detur in duplum. dicto §. in duplum. cum aliis , quæ alleg. & inde poſſet dici miſta : vt dicto §. ſequens. verſi. planè.in fin. Quintò, datur in ſimplum , & quandoque in duplum , vt dixi ſ. in primo termino. Sextò , quòd ſit bonæ fidei, patet , quia reperitur in §.actionum. Inſtitu. de actio. Septimò , poteſt eſſe perpetua , & annalis,ſecundùm varios terminos , vt dixi ſ.in primo termino , & habetur in dicta l. quod tumultus. ff. depoſi. Octauò , datur hæredibus , & in hæredes , ſecundùm tamen varios terminos , vt habetur etiam in dicta l. quod tumultus. Nonò , eſt infamatoria , vt in §. ex quibuſdam.Inſtit.de pœna teme. liti.Intellige de directa actione, cùm contraria non infamet: vt eo. §. ſicut in aliis contrariis. Decimò, quòd ſit directa , patet ſ.in primo termino habendo reſpectum ad directam. Vndecimò , quòd contraria , patet eodem modo. Item eſt ſingularis per dicta in Publiciana. Vltimò eſt ſimplex, per ibi dicta.

31 Viæ reiectæ. Primò eſt ſciendum, quòd ſunt opi. an iſta ſit proprium nomen actionis , vel ſit adiectio ad actionem in factum,quæ datur ex illo edicto de via publica.& gloſſ.in l.ſi in agrum.ff.de via pub. &itine. pub.reſi. videtur tenere cum Ioanne,& ſic ꝙ non ſit proprium actionis nomen,ſed propter viam reiectam detur actio in factum , vel vtilis actio legis Aquiliæ.quod patet,dum glo.ibi ſubdit:vt quidã. Ita ſequitur Bar. ibi:ſed Ioan.Cremo.in arbore,vult quòd ſit propriũ nomen actionis : ex quo videtur redargui vna opi.ſancti Blaſij, quam tenet in j. q.tractatus,vbi dicit quòd Ioan.Cremo.qui fecit arborem,fuit ille, de quo Accur.ſæpiſsimè in glo.ſuis mentionem facit. Nam hoc nõ videtur verum:quia Ioan.Cremo.in arbore tenet quòd iſta actio habeat proprium nomen de per ſe: & tamen Ioan. gloſſator tenet contra in d.l.ſi in agrum.in glo.j.nec eſt dicendum quòd ita in hoc fuit ſibi contrarius.cogitabis.Nam ſi in d.l.ſi in agrum. ita reſupine fuiſſet ſibi contrarius,poteris videre.Bene verum eſt quòd glo. in cle.ſi.de teſti.videtur innuere cum dicto ſancti Blaſij : niſi dicamus quòd Ioan.in hoc fuit ſibi contrarius. cogitabis. Quantùm tamen ad hanc actionem tex. in d. l. ſi in agrum. videtur velle quòd ſit proprium nomen , dum dicit: Viæ reiectæ actio dabitur. vt etiã dicitur l.qui act.vt l.ſed & ſi.§.iniuriam.ff.ad legem Aquil. & in fine facit,quia aliâs genitiuus ſolet importare de per ſe,iuxta no. in rubrica de noui oper. nun. Poſſet bene eſſe ꝙ hodie ſit loco adiectionis, cùm loco cuiuſlibet interdicti detur actio in factum : vt in §.fin.Inſtitu.de interdi.Et latè dicetur in materia interdictorum. Et quòd ſit proprium nomen , facit , quia datur quanti actoris intereſt.dicta l.ſi in agrum.vt etiam dicitur in illo interdicto de via publica,quòd detur quanti intereſt : vt habetur in l. prima.§. fin. eod.titulo.Et poſſet fortè attentari quòd illud interdictum de via publica non differat ab actione , ex eo quòd reficiendo quis viam publicam , ſi reiicit in fundum alterius. Sed iſtud eſt in capite edicti: quia debet ſeruare ille , qui reficit , veterem altitudinem: dicta lege prima. in principio verſi. viam. Sed cogitabis: pro nunc non recedo ab opinione antiquorum,& maiorum,&c.Et redeundo ad terminos huius actionis.eſt ſciendũ ꝙ competit illi , in cuius fundo via publica eſt reiecta ab alio , qui reficiebat,fortè gratia dilatandi fundum ſuum , & datur quanti intereſt domini fundi.Ita habetu

in d.l

Universidad de Deusto
Biblioteca

in d.l.si in agrum.ff. de via publi.& iti. pub.resi. Secundò, quòd sit simplex,patet, cùm cognoscatur actor à reo, vt dixi in Publiciana. Et eodem modo quòd sit singularis.Quartò,quòd sit directa,probatur , quia ex verbis & mente prætoris.d.l. si in agrum. Quintò, non est contraria,iuxta glo.in d.l.consensu.ff.de act.& obli.Sextò, quòd nõ infamet,patet cùm non sit expressum:vt in pluribus dixi. Septimò,quòd detur hæredibus , & in hæredes, potest probari per §.non autem.Insti.de perpe.& tempo.act.in fi.& ex his,quæ habentur in d.l.si in agrum.§.fi.Octauò probatur,ex quo est rei persecutoria,per reg.l.in honorariis.de act.&ob.Et nonò,quòd sit rei persecutoria,probari potest, cùm detur ex quasi maleficio : sicut dicimus in his,quæ dantur ex quasi contractu,& contractu: vt in §.sequens.ver.earum.Insti.de actio. & dixi in pluribus præcedentibus. Decimò,quòd sit stricti iuris,patet, cùm nõ reperiatur in §.actionum. Vndecimò,quòd detur in simplum, potest probari, cùm detur ad interesse:vt dixi per no.in l.si in agrum. Duodecimò, quòd sit in personam,potest argui,cùm sit ex quasi maleficio,per d.§.sequens. &c. Vltimò, quòd sit prætoria , potest probari in d.l.j. in prin.ff.de via publi.& itine.publi.resi.&c.

32 **Quod metus causa.** Ante omnia sciendum est quòd hęc actio quod metus causa personalis differt ab vtili actione in rem, quæ datur metum passo,de qua s. est visum : vt potest colligi ex dictis per glos. & doc.in l.metum.§.volenti.ff.quod met.cau.Nam secundùm primã lec.ibi,vtilis in rem,quæ datur metum passo,habet locum, quando metus intercesit super incorporalibus : sed ista quod metus causa personalis,quando super corporalibus.Sed secundũ lec.Io.differũt, scilicet quòd actio quod metus causa procedat aut pur cũ vtili in rem,vt in corporalibus vtraq; procedat, sed super incorporalibus solùm quod metus causa. Sed secundũ tertiam lect. quæ fuit Azo. quã sequitur Bar.per l.si mulier.§.fi.ff.quod me.cau.ista actio personalis quod metus causa,datur vbicunq; datur vtilis in rem: vt scilicet si per metum fuit translatũ dominiũ alicuius rei , vel quis per metum fuit ab actione liberatus , datur quod metus causa , vt quis restituatur in pristinũ statum,& quasi reincidit in lec.Io. vt scilicet ista quod metus causa personalis,detur etiam vbi datur vtilis in rẽ, scilicet circa corporalia. Sed additur illud , quia nunc est vtilis ista quod metus causa,vbi prius erat directa.Ita colligitur ex opi. Azo. secundùm verba Bar.si bene ponderabis in d.§. volenti.ver. tertia lec.& ita dicit glos.mag. dum dicit: Ideo dic secundùm Azo. quòd etiam prima personalis datur vtilis, &c. Et ex his habes primũ terminum,scilicet cui cõpetat,& quãdo,hęc actio.Et pro plena intelligentia vltra ea,quæ dixi s.in vtili in rem,quæ datur metum passo adde quòd debes scire ratione metus esse prodita tria remedia , scilicet vtilis in rem,quãdo sumus in corporalibus , vt in alienatione alicuius rei:vtilis in personã,tam in corporalibus , quã in incorporalibus:itẽ datur exceptio metus,puta quãdo quis promisit numerare pecuniã,& numeratio nõ fuit secuta : quia datur illi, qui promisit exceptionẽ metus, & datur negotio nondũ perfecto:licet aliquãdo detur etiã negotio perfecto:puta, si res, quã dederã per metum,redibit ad me,& ego cõueniar:quia excipiã de metu. De vtili in rẽ,& de vtili in personã,habetur in iuribus pręall. De hac exceptione est tex.cũ gl.in d.l.metũ.§.sed quod prętor.ver. siue imperfecta.ff.quod me.cau.Et vide quę alleg.s.in vtili in rem, quæ datur metũ passo:& adde hĩc dicta. Secũdò, quòd sit prętoria,est tex.in l.j.in prin.ff.quod me.cau. & per alia iura, quę allegaui in vtili in rẽ: vbi vide.Tertiò est in personã:vt in §.prætereà quasdã. in verb. in personã.Insti.de act.Est bene verũ,q; est scripta in rem:& sic datur cõtra omnes,ad quos peruenit cõmodum ex metu:vt est text.in l.metũ.§.cùm autẽ.ff.quod me.cau,in l.si cũ exceptione.§.in hac.eo. tit.gl.in d.§.cùm autẽ.Et sic patet, q; datur cõtra tertiũ possessorẽ. Hinc Bar.in l.iij.C.eo.tit.versi.circa hoc quęritur.& versi.sed ego. post glo.mag.ibi reuocat in dubiũ, vnde nascat hęc actio personalis in rẽ scripta: & pertrãsit, q; nascatur ex variis figuris causarum, quasi cõtrahat quędã obligatio ex sola rei peruẽtione , & propterea hęc actio sit in rẽ scripta, & detur etiã cõtra tertiũ possessorem: vtilis verò in rẽ detur,eo quia quis possidebat,arg.l.de eo.§.fi.ff.ad exhi.sicut aliãs in actione ad exhibẽdũ,quę est personalis, & in rem scripta:vt l.iij.§.est autẽ.& §.fi.ff.ad exhi.sic etiã in pluribus interdictis.l.j.§.pe.ff.de interdi.& j. suis locis ostendemus. Quartò,potest dici q; sit rei persecutoria,ex eo q; est in rem scripta,vt dixi s.in vtili in rẽ,& iuxta l.iij.& iiij.C.quod me.cau.Et aliquãdo est pœnę persecutoria,& facit, cùm def cõtra quẽlibet possidentem.l. metũ. §.fi.ff.eo.& vide tex.in l.quod diximus.§.hęc actio.ff.eo.tit.Quintò,datur in simplum regulariter:sed res,si nõ restituitur,in quadruplum intra annũ vtilem,& post annũ in simplum.d.l. iiij. & l.si cũ exceptione.§.j.& seq.& §.in hac.in fi.& §.hæc autẽ actio.ff. eo.cũ his,quæ allegaui s.in vtili in rem ad istum terminũ. Vide etiã in §. quadrupli.& §.item actio.Insti. de act. Sextò , quòd sit stricti iuris, patet,cùm non reperiatur in §.actionũ.Septimò, est arbitraria:vt in §.prætereà quasdam.Insti.de act.in l.si cũ exceptione.§.hęc autem actio.ff.quod me.cau.cũ simili.Octauò,potest dici q; sit perpetua,ex eo q; est personalis:& personales durant per triginta annos. l.pe.versi.quas omnes.C.de cõsti.pecu. Sed est aduertendũ, quia secundũ gl.in d.l.iij.C.quod met.cau.in ver.munitus. quã dicit Bar. no.licet ista actio sit personalis,non tamẽ durat triginta annis,contra d.l.pe.sed solũ viginti.Et ratio est,secundũ gl.prælleg. & etiam Bar.quia cùm hæc actio sit in rem scripta , & sic excedat suos terminos,cùm detur cõtra quẽlibet possidentẽ, vt s. est dictũ, exceditur etiã à suis terminis.ar.l.fi.in fin.C. de edi.diui Adria. tol. & per consequẽs nõ durat,sicut aliæ personales.vide ibi. Item hoc intellige quantum ad rei persecutionem, & sic ad simplum : quia ad quadruplum non durat nisi per annũ, vt s.dixi. Nonò, datur hæredibus,& aliis successoribus: vt dixi in vtili in rem,l. quod diximus.§. hæc actio.ff.quod me.cau.Vide quæ dixi in vtili in rem circa hunc terminũ.In hęredes datur in id,quod ad eos peruenit.d.§. quod dixi mus.Decimò,non infamat,per ea,quę in Publiciana,& aliis dixi. Et ita firmat glo.in l.si cum exceptione.§. eum, qui. ff. quod met. cau. licet Pla. dixerit contrarium, ex eo quòd admittat secum aliã actionẽ de dolo,& etiã descẽdat ex causa famosa:sed nõ obstat,sicut aliãs est in interdictis.l.neq;.ff.de vi & vi arma.Itẽ alias in cõdictionibus.l.cessat.ff.de act.& obl.& ita sequif Bar.in d.§.eũ,qui.Vndecimò,q; sit vtilis, patet ex dictis in primo fundamẽto. Itẽ nõ cõtraria per dicta in pręcedẽti.Item est singularis,& simplex,vt clarè patet.

33 **De dolo malo.** Hæc competit illi, qui recipit damnum dolo malo alicuius : vel si quis aduersus ipsum dolosè versetur consulendo , vel quid simile dolo faciendo : tunc si non supereſt ei aliqua actio , qua possit experiri, datur sibi hæc de dolo. Ita probatur in l.j. §.j. & per totum.ff. de dolo. Item est aduertendum , quòd datur cum causæ cognitione: nec potest dari pro modica quantitate , sed debet excedi summa duorum aureorum:vt l.si olim. §.fin.& l.sequenti.cum princ.l.non debet.ff.de dolo.habetur in §.gallinarum.Insti.de re.diui. Nec etiã datur contra quasdam personas , de quibus habetur in d.l. non debet.Sed eo casu eius loco datur in factum actio,quæ verbis temperatur,cùm debeat fieri mentio bonæ fidei:vt videtur transire Bartolus post Vltramon.in dicta l.non debet. & Cyn.in l.si superstite. C.eodem titulo. Et vt etiam dicit sanctus Blasius hĩc , est multum aduertendum super quo contractu interuenerit dolus , aut in contractu bonæ fidei,aut stricti iuris:de quo habetur in l. & eleganter. per gloss.& omnes eodem titulo.in l.si quis cùm aliter. de verborũ oblig.maximè per repetentes.Ibi addit etiam vnum verbum,quòd dolus debet esse talis,qui cadat in constantem virum: aliãs adscribe retur leuitati,& fatuitati potiùs,quàm dolo; per ea,quæ habentur per Innoc. in c. cùm dilectus.ff. de his, quæ vi, metúsve cau. & ibi etiam per do. Abb. & dicit esse menti tenendum pro articulis faciendis in hac actione:ita sanctus Blasius. Aduerte circa hoc,quia si est verum, est multũ no. & potest dupliciter intelligi , scilicet quòd dolus adhibeatur à constante viro , vt teneatur de dolo : vel quòd dolus adhibeatur contra constantem virũ, aliãs dolosus non tenea tur de dolo. Intelligendo primo modo credo q; nõ sit verũ.Primò per bonũ simile:quia in actione quod metus causa Iurisc̃onsultus interpretatur de metu,qui cadat in cõstantissimũ virũ, vt s. diximus, & l.metum.j.& ij.ff.quod me.cau. quasi non contentus de simplici

metu

metu.Sed in hac actione de dolo non fuit aliter dictum:igitur.arg. c.ad audiẽtiam.cum fi.de deci.Item,& fortius, si hoc esset verum, sequeretur q; pupillus esset constans vir:cùm pupillus possit committere dolum,& teneri de dolo,per l.harum. §.item in causę.ver. ego arbitror.ff.de dolo.Pupillus autem est infirmi consilij , & captionibus potius suppositus.l.j.cũ si.ff. de mino.ergo,&c. Item restringeretur diffinitio doli,vt non intelligatur in persona pupilli, & similium personarum,contra l.j.§.dolum.ff.de dolo. Et per hoc primo modo non potest intelligi. Item & altero modo non potest stare:primò per tertium fundamentum s. adductũ. Item sequeretur q; quis ex suo dolo præmium reportaret, contra l.fi.in fi. C.si cer.pe.Sed fortè voluerunt ita intelligere,q; ex quo minoribus nõ potest dari actio de dolo,ex quo est famosa,& datur in subsidium, vbi alia non datur.d.l.j.§.verba.ibi alia actio non erit:& cũ minoribus detur in integrum restitutio,si sunt decepti.l.j. & l. diuus. §. nec intra has.ff.de in integ.resti.& l.j.§.idem Pomponius.ff.de dolo.corolariè sequitur q; actio de dolo non possit competere inconstantibus,& sic minoribus,cùm requiratur q; dolus cadat in constantem virum. Ita credo q; possit bene se ita intelligere sanctus Blasius,licet verba sua non ostendant hunc spiritum. Et ad c. cùm dilectus.respondet plenè q; nihil facit,quia non videntur decepti, qui meliorem vitam elegerunt:vt dicit ibi glo. fi. Et etiam ex alio, quia ibi sumus in spiritualibus,in quibus cùm etiam non habeat locum in integrum restitutio, à fortiori non habet locũ actio de dolo.quæ est famosa:cùm facilius concedatur restitutio , quàm actio de dolo.per l.diuus.§.nec intra has.& d.§.idẽ Pomponius. Ita ego intelligerem pro nunc istos terminos, in quibus tu cogitabis , quia non legi apud alios.Secundò,hęc actio est prætoria : vt ff.de dolo. l.j.in prin.& §.ait prætor.& l.si oleum.§.fi.& l.item exigit prętor. ff.eo.tit.Tertiò est in personam:vt §.prætereà. ver. in personam. Instit.de acti. cum simi. Quartò potest dici q; sit rei persecutoria: quia datur in id,quod ad aliquem peruenit.l.sed si ex dolo.§. item si quid. & l. si plures.§. hæc actio. ff.de dolo. cum simi.Aliquando autem est pœnæ persecutoria,cùm possit iurari in litem, & ex cõtumacia reus condemnari quanti iuratum est , vel iudicis arbitrio: vt l. arbitrio. §.j.ff. eo.Quintò, q; detur in simplum, patet in d.§. hæc actio.& d.§.item siquidem.Sextò, q; sit stricti iuris , probatur ex §.actionum.Insti.de act.Septimò, nõ est perpetua,sed durat tantum per duos annos connumerandos à die commissi: doli continuo,vt habetur in l.fin.& vide C. de dolo.Et in hoc sunt correcta iura antiqua:vt l.iij.vbi vide.C.eo.tit.Octauo potest dici q; detur hæredibus,per §.non autem.Insti.de perpe. & temp. act. in l. hæredibus.ff.de dolo.In hæredes datur de eo , quod ad eos peruenit, d.l.hęredibus.& l.si plures.§.hæc actio.& l.in hæredem. ff. eod. tit. cum simi.Nonò, est actio famosa.l.j.§.prætor ait.ff.de dolo.d.§.ex quibusdam.Insti.de pœ.teme.lit.Decimò, q; sit directa,patet,quia ex verbis,& mente prætoris,& iuribus in secundo termino alleg. Item non est contraria,vt in præcedentibus dixi.Item q; sit singularis , & etiam simplex , patet manifestè. Addo & decimoquartò quòd est arbitraria,in d.l.arbitrio.§.j.ff.de dolo.Instit.de actio. in §.prætereà.cum simil. &c.

34 **Furti manifesti.** Primò est sciendum quòd hęc actio competit illi,cuius interest furtum illud manifestum non esse factum : & de hac habetur in §.furti autem actio.Insti.de oblig.quæ ex deli.nascun.cum simi.Nec refert an ille,apud quem res est subtracta sit dominus,vel non , dummodo eius interſit : vt d.§.furti.& §.fi. Instit. vi bo. rap. Et fur manifestus dicitur,qui facto furto antè , quàm ad locũ destinatum rem præferat,depræhenditur in publico ,vel priuato loco, siue à domino, siue à quocunque : vt habetur in l. iij. iiij. & v. ff. de fur. Imò plus , quòd si dum fur fugit , abiiciat furtum , etiam erit fur manifestus : vt est text.in l.si quis in seruitute.§. sed Celsus. ff. de fur. Habetur etiã in manifestis.Institu.de obli.quæ ex delict.nascun.& l.vulgaris.ff.eo.& in c.vulgaris.de pœni. dist.j. Et si aliquis caperet furẽ,nõ posset ipsum retinere vltra viginti horas,iuxta ea,quæ habentur in l. capite quinto. ff. de adul.aliãs quis incideret in pœnã priuati carceris,de qua in l.j.C.de pri.carc.Etiã dato q; laicus caperet furem , vt per Bart.in dicta l. si quis in seruitute. & per Bald.in c.cùm non ab homine.de iud.refert sanctus Blasius hic. Est etiam aduertẽdum quòd pœna furti manifesti est in quadruplum,in quo non continetur rei persecutio,cùm absq; quadruplo ad rem ipsam possit agi conditione furtiua vel rei,vendicatione.conditione furtiua aduersus furem , vel eius hæredem,rei vendicatione aduersus quẽcunq; possessorem:vt habetur in §.fi.Institu. de obliga. quę ex deli.nas.Et quòd in quadruplo non insit rei persecutio , probatur in dicto §.fin.dum dicit,ad pœnæ tantum persecutionem. & probatur in §.sic itaq;.ibi:vt extra pœnam,&c.Institu.de act. Et quòd agatur ad quadruplum,intelligitur intra annum : post annum verò datur in simplum. In eo autem quod dixi , q; potest dari condictio furtiua , & rei vendicatio, est intelligendum , si quis sit dominus.Si autem nõ sit dominus,quod remedium habeat,vide Bar. in l.manifestissimi.C.de fur.per Ang.Aret.in d.§.fi.insti.de obliga. quę ex deli. nascun. Item est vlterius sciendum quòd ista actio, quę datur ad quadruplum,& alię:vt s.cùm sint ciuiles,per d.§. fin. dicta causa esset agitãda coram iudice causarũ ciuilium: sicut aliãs causæ criminales non agitantur coram iudice ciuilium:vt habetur in l.solemnis.§.latrunculator.ff.de iudi.cum fi.licet in contrarium videatur tex.in l.ex eo.C.de agen.in re.lib.xij. Item etiã posset agi criminaliter:vt habetur in l.fina.ff.de fur.Sed in hoc est etiam pro iuuenibus aduertendum,an scilicet pro furto quis de iure possit suspendi:& in hoc non reperies multa iura. De iure Digestorum reperitur text.qui facit mentionem de pœna furcarum, in l.capitalium.§.famosos.ff.de pœn. qui tamen duobus modis intelligitur, vt j. dicam. De iure nouo est text.in auth.sed nouo iure. & in corpore vnde sumitur.C.de seruis fugitiuis qui dicit quòd pro furto quis non moritur.Est & alius text.magis nouus in §.fi quis quinq; solidos.in auth.de pact.tenen. in x.collatio.Sed secundùm Bartol. in d.§.famosos.secundùm vnam lecturam.quãdo est fur famosus, qui de iure Digestorum potest suspendi, per illum textum secus, quãdo nõ est famosus.& ita loquitur text.in d.auth.sed nouo iure. & tex.in l.fi.ff.de fur.Sed de iure nouissimo vltra quinq; ducatos quis potest suspendi:aliãs fustigabitur. Ita loquitur text.in d.§.si quis quinq;.Et ita etiam firmat glo.in §.iniuria.in tit.de pa. iur.fir. licet quidam per illum tex.velint in hoc esse reuersum ad leges antiquas:prout refert Bartol.in d.§.famosos.qui tandem tenet illam gl.in puncto iuris:licet per viam statutorum dicatur esse prouisum in qualibet ciuitate.Quis autem dicatur famosus latro, vide glo.& doct,in d.§.sed nouo iure.& Bar.in d.§.famosos. Vide in materia maximè Bal.& Sali. in d.auth. sed nouo iure. Vide etiam in materia vnum mirabile dictum Bar.in l.si dominium.ff.de fur.quòd scilicet ex mutatione territorij noua nascitur actio furti ad vindictam publicam,& dicuntur furta multiplicari,per quod multi suspenduntur:vt refert Ange.Aret.quem vide in §.j.in j.col. Instit. de oblig.quę ex deli.nascun.Secundò,quòd sit prętoria , est text.in §.furti autem.Instit.de perpe.& tempo.act.cum si.Tertiò,q; sit in personam,patet,cùm veniat ex delicto, prout dixi in his, quæ veniunt ex contractu,per d.§.sequens.Insti.de actio.Quartò, quòd sit rei persecutoria,satis patet ex dictis suprà in primo eius termino.Quintò , q; detur in quadruplũ,superius dixi,& allegaui. Sextò ,q; sit stricti iuris ,patet in d.§.actionum.Septimò, q; sit perpetua,vel temporalis,patet ex allegatis in termino s.Octauò,q; detur hęredibus,probatur in §.non autem.Insti.de perpe.& temp.act.& §.pœnales.In hęredes non, nisi de eo,quod ad eos peruenit: per dicta in aliis,&c.Nonò, q; infamet,probatur in l.furti.ff.de insa.in §. ex quibusdam.Institi.de pœna teme.liti.cum si.Decimò, q; directa, patet,quia ex verbis,& mente.Vndecimò,q; non cõtraria,clarum est.Item q; singularis,& simplex,planè intelligas,&c.

35 **Furti aduersus** nautas , caupones stabularios. Antè quàm vadam vlterius, primò est aduertẽdum,q; Ioan.in arbore sua posuit istam actionẽ furti aduersus nautas,&c.Deinde in duobus aliis circulis posuit duas actiones in factum.Vna est in simplum aduersus caupones,&c.Alia in duplũ: & ambæ dicuntur in factum. Et licet sanctus Blasius statim post illam furti subdat illas duas,tamen nos sequemur ordinem arboris

Universidad de Deusto
Biblioteca

Io et de illis, suis locis dicemus. Ad hanc dicas q̃ cõpetit illi, cui est factum furtũ in caupona, naui, vel stabulo alterius per suos famulos, quorũ opera dicti nautæ, scilicet caupones, vel stabularij vtũtur, vel etiã q̃ cõsilio cauponũ, nautarũ, & stabulariorũ, furtum sit factum. Et hęc actio datur in duplum. & de his est tex. in l. j. in prin. & §. nauigandi. ff. fur. aduer. nau. cau. sta. Et est in electione ipsius, qui rem amisit, an velit agere hac actione prætoria contra exercitorem nauis, an verò contra furem actione furti, & sic actione ciuili. d. §. nauigandi. in fine. Et secundùm Bar. in rub. ff. eo. tit. referendo Dy. & Rof. in libellis suis, ista actio appellatur in factum aduer. nau. caup. &c. Nec est actio furti manifesti, vel non, prout quidam dicunt. Et vltra Barto. hoc probatur in d. §. nauigandi. in fi. iuncta glos. in ver. experiri. Quæ autem sit differentia inter hãc actionem, & illam, de qua in titu. nau. caup. stab. gl. in rub. ff. eod. tit. & in rub. fur. aduer. nau. & etiam colligitur ex glos. in l. licet. §. in factum. ff. nau. cau. ponit plures differentias. Quę autem sint bonę, & quę nõ, vide Bart. in d. rub. ff. fur. aduer. nau. Ad illud autem, quod dixi, q̃ hæc actio datur in duplum, est aduertẽdum: quia licet gl. in d. rub. ff. nau. caup. dicat q̃ in hoc duplo ineſt rei persecutio, tamen secundùm Bart. in d. rub. vult dicere contrarium, vt scilicet in hoc duplo non insit rei persecutio, sed totum sit pœna. Et quòd sit actio in factum, probat text. optimus in materia ista in §. itẽ exercitor. Instit. de oblig. quæ ex quasi delict. nascun. in l. fin. §. hæc actio. ff. nau. cau. stab. Reliqua pro terminis vide in locis prælleg. & dicetur, cùm erimus circa illas duas actiones in factum, de quibus s̃. mentionem habui. Secũdò, q̃ sit prętoria, est tex. in dicta l. j. §. nauigãdi. in duobus locis, ibi: ex edicto prætoris. & ibi: iure honorario. & l. fi. §. hæc iudicia. ff. nau. caupo. Tertiò, q̃ sit in personam, probatur, cùm veniat ex quasi delicto. d. §. finali. Institu, de oblig. quæ ex quasi deli. Quartò q̃ sit rei persecutoria, probatur in dicta l. j. Et est etiã pœnæ persecutoria, vt ibidem. Quintò quòd sit in duplum, probaui suprà in primo termino. Sextò, q̃ sit stricti iuris, patet in d. §. actionum. Septimò potest dici q̃ sit perpetua quãtum ad rei persecutionem, & annalis sit quantum ad pœnam, per ea, quæ habentur in l. in honorariis. de act. & oblig. Et satis patet ex his, quæ dixi in proxima præcedenti. Vide tex. in dicta l. fi. §. hæc iudicia. Octauò, q̃ detur hæredibus, patet ex text. in d. §. fin. Institu. de oblig. quę ex deli. nascun. Sed contra hæredes non datur. d. l. fi. §. hæc iudicia. ver. in hæredem. Nisi dicamus quòd teneantur de eo, quod ad eos peruenit, prout dicitur in multis pœnalibus: vt in §. penulti. Institu. de perpe. & tempo. actio. Nonò, nõ infamat, per dicta in Publiciana. Item est directa, per dicta in præcedenti. Item non est contraria, eodem modo. Item est simplex, & singularis, vt in præcedenti, &c.

36 **Serui corrupti.** Hæc competit domino serui aduersus illum, qui suo consilio, & persuasionibus seruum talem corrupit, vel q̃ ortatus sit eum ad furtum faciendum, vel quod simile delictum, vel cùm deteriorem fecerit animo, & moribus, puta contumacem domino, luxuriosum, & sic de similibus: prout hæc omnia probãtur in l. j. & seq. ff. de ser. coru. in l. si quis persuaserit. C. eod. §. vnde. Institu. de act. & obli. quæ ex delict. nascun. & §. in duplum, in ver. item serui. Insti. de act. Et datur in duplum, vt dictis iuribus. Bene verum est, q̃ in duplo ineſt simplum, cùm non sit totum pœna. Tex. est in l. vt tantũ. §. in hac. ff. de ser. corru. glos. in l. j. in princip. ver. in duplum. eod. titu. Et est aduertendum q̃ habet locum in seruis corruptis solum: quia si corrumperetur filiusfamilias tunc non habet locum hęc actio, sed succedit vtilis actio: & respectu interesse potest deferri iuramẽtum in litem, reseruata taxatione iudici: vt est text. & ibi bona glo. & doct. in d. l. vt tantum. §. j. ff. eo. Secũdò, q̃ sit simplex. Item q̃ singularis. Item q̃ nõ contraria, sunt termini manifesti, per sæpe dicta in præcedentibus. Quintò, q̃ sit prætoria, est text. in l. j. in prin. ff. de ser. corru. cũ si. Sextò, q̃ sit in personam, probatur, cùm sit ex delicto. vt dixi in pluribus aliis. Et q̃ sit ex delicto, est text. in l. in hoc iudicio. ff. de ser. corrup. Septimò, q̃ sit rei persecutoria quantum ad rem, patet ex ẽ. dicendis. Octauò datur in duplum: vt l. doli. §. hæc actio. j. & l. si quis. §. fi. & l. vt tantum. §. in hac. ff. de ser. cor. d. ver. item serui. Instit. de act. intelligendo sanè q̃ insit rei persecutio, vt dixi in primo termino. Et ex hoc arguitur q̃ sit etiam persecutoria. Nonò, est stricti iuris. d. §. actionum. Item est perpetua, & non temporalis: vt est tex. in l. hęc actio. ff. de ser. cor. Intellige sanè quãtum ad rem persequẽdam: aliâs est annalis, per reg. l. in honorariis. de act. & oblig. cogitabis. Vndecimò, datur hæredibus: vt d. §. hæc actio. In hæredes non datur, ex eo q̃ pœnalis, per illum text. nisi saltem de eo, quod ad eos peruenit: vt in præcedenti dixi. Item non infamat, per dicta in Publiciana. Vltimò est directa, cùm veniat ex verbis, & mẽte prętoris, vt latè dixi in Publiciana, licet reperiatur quandoq; vtilis, vt in vsufructuario, cui datur vtilis, si sit corruptus seruus, in quo vsumfructum habet. l. si quis seruum. §. si in seruo. ff. de ser. corru.

37 **Vi bonorum raptorum.** Hæc actio competit illi, cuius bona per vim ablatiuam rapta, & ablata sunt, dummodo sint mobilia, quæ asportari possint: vt habetur in toto titu. ff. vi bo. rap. & Instit. eo. per glo. in l. j. C. de his, quæ vi, metúsve cau. Et intra annum datur in quadruplum, in quo ineſt rei persecutio post annum in simplum. Insti. eod. titulo. in princip. & in l. j. in prin. & §. in hac actione. ff. eodem titulo. Quot autem sint genera violentiarum, vide gl. in dicta l. j. C. quod metus causa. & glossa in l. extat. ff. eod. ti. Et dato casu quòd aliquis ex loco, vbi nullus erat, rem abstulisset, an teneatur furti, vel vi bonorum raptorum, vide quæ habentur in l. si quis ex domo. ff. de fur. per Bart. in l. j. ff. vi bo. rap. Vide etiam sanctum Blasium hîc, qui refert, & sequitur. Secũdò, quòd sit prætoria, est text. in dicta l. ij. in princip. ff. vi bo. rap. Insti. eod. in princip. Tertiò, quòd in personam patet, cùm veniat ex maleficio vt in pluribus aliis dixi. Quartò, quòd sit rei persecutoria quantum ad rem patet, cùm post annum detur in simplum: vt iuribus allega. in primo termino, licet intra annum sit pœnæ persecutoria. Item quòd detur in simplum, & in quadruplum, secundùm varios terminos, iam est declaratã. Item quòd sit stricti iuris, patet in d. §. actionum. Item quòd sit perpetua quantũ ad ipſam rem, patet. vt s̃. licet quantum ad pœnam annalis. Octauò, datur hęredibus. Tex. est in l. j. §. fin. qui incip. hæc actio. ff. vi bo. rap. Contra hęredes non datur, vt ibi habetur. Sed an detur pro eo saltem, in quo essent facti locupletiores, vide in textu in ver. an tamen. cum glos. & doct. &c. Nonò, est infamatoria. l. j. ff. de infa. §. ex quibusdam. Insti. de pœna teme. litig. Decimò, est directa: quia ex verbis, & mente, vt s̃. dixi in aliis. Sed aduerte, quia gl. Inst. vi bo. rap. in prin. in ver. vtilis. videtur tenere q̃ ita demum hæc actio sit directa, si plures res raptæ sunt: sed si vna tantùm, sit vtilis. Ita videtur transire gl. in ij. oppo. iuxta theoricam traditam ad l. qui filium. §. Sabini. post glos. ibi. ff. ad Trebel. Angel. Are. in §. responsa prudentum. Instit. de iur. na. gen. & ciui. Sed ille tex. Insti. vi bo. rap. in princ. dum dicit quòd actio vtilis est, etiam si quis vnam rem minimam rapuerit, innuit cõtrarium: imò si hoc esset verum, sequeretur quòd semper hæc actio esset vtilis, per dictionẽ Etiam, ibi positam, quæ implicat: quasi dicat, non solùm si plures res raptæ sunt, est vtilis actio vi bonorum raptorum, sed etiam quando vna solum. Vnde melior videtur prima opi. glo. ibi dicentis, vtilis est: id est, efficax. Vel potest dici, vtilis est: id est, prodest: quasi posit intentari hæc actio non solum pluribus rebus raptis, sed etiam vna. Vndecimò, non est contraria per dicta in aliis. Item est singularis. Vltimò est simplex, per dicta in Publiciana, &c.

38 **Iniuriarum, quæ non** descendit ex lege Cornelia. Primò est sciendum, quòd actio iniuriarum reperitur duplici iure introducta, scilicet prætorio, & ciuili. Et hinc est q̃ altera dicitur prætoria, quam nũc tangam. Altera ciuilis. de qua dicemus inter ciuiles. Pro nunc breuiter scias quòd hæc, quę est prætoria, competit extra tres casus, in quibus competit ciuilis: de quibus est tex. in l. lex Cornelia. in princ. ff. de iniu. in §. sed lex Cornelia. Insti. eod. titu. & ibi glos. in ver. introduxit. scilicet cùm quis fuit pulsatus, vel verberatus, vel quis per vim intrauit eius domũ. In aliis casibus cõpetit hæc iniuriarũ prætoria: puta quòd alicui iniurioſe sit dictum conuicium, vel quid simile vt habetur in l. si non conuicij. C. de iniu. in l. prætor. in princ ff. eo.

ff. eo. in l. itẽ apud Labeonem. §. ait prætor. eodem titulo. Et in hac actione fit æstimatio per iuramenrum actoris, secũdùm suam æstimationem, & taxationẽ iudicis, secundùm glossam in l. iniuriarum æstimatio. ff. de iniu. in l. lex Cornelia. in princip. eodem titu. & gl. in §. sed lex. & §. pœna. Insti. eo. quod aliter procedit in actione ciuili, vbi iudex æstimat: vt dicitur in locis præal. licet Bart. in dicta l. iniuriarum æstimatio. post Azo. in Sum. C. eodem titulo. dicat veriorem esse opi. quòd non differãt in hoc prætoria & ciuilis, per l. sed si vnus. §. seruus meus. & l. item apud Labeonem. §. quod ait prætor. ff. eo. de quo ibi vide, & in d. l. si non conuicij. C. eo. & adde quę dicam in actione ciuili iniuriarum ad vtriusq; declarationem. Secundò, quòd sit prętoria, patet in iuribus præalle. cum simi. Tertiò, q̃ sit in personam, probatur, cùm veniat ex delicto: vt in multis dixi. Quartò est pœnæ persecutoria, cùm detur solum ad vindictam, non ad aliquid, quod de patrimonio absit: Ita probatur inl. prętor. §. j. ver. quod ergo. el j. in fi. ff. de iniu. dum dicit, vt vendicetur, non vt damnũ sarciatur. Item potest dici q̃ detur in simplum: hoc est, ad id, quod est in æstimatione deductum secuta iudicis taxatione, nec reperitur prius simplum, cui posset addi duplum, vel quadruplum. Sextò, est stricti iuris: vt d. §. actionum. Item non est perpetua, sed durat anno: vt l. si non conuicij. §. j. C. de iniu. Qualis autem sit iste annus vtilis, an continuus: dic vt ibi, & vide in §. pœna. Instit. eod. Item non est transitoria ad hæredes, cùm non detur hęredibus, vel contra. l. iniuriarum. in prin. ff. eod. Et ratio est, quia non dicitur in bonis nostris ante litis contestationem. l. iniuriarum actio. ff. eo. vide text. & glos. in §. nos omnes. verſicu. sed hæredibus. Insti. de perpe. & tempo. act. Item infamat. l. j. ff. de infa. §. ex quibusdam. Instit. de pœna teme. liti. l. j. §. prætor. in princi. ibi: qui famosam actionẽ. ff. de iniur. Decimò, quòd sit directa, patet, quia ex verbis & mente. Et quòd non contraria, & quòd singularis, & vltimò quòd sit simplex, sunt termini manifesti, per latè dicta in aliis, maximè in Publiciana.

39 **In factum subsidiaria** legis Aquilię. Primò est sciendum q̃ hæc actio habet locum, quando alicui est datum damnum, vel iniuria de nõ corpore in non corpus: vt ponitur exemplum in §. fina. Institu. ad legem Aquiliam. tunc, quia non potest habere locum directa, nec vtilis actio legis Aquiliæ prætor supplet hanc in factum actionem: vt est textus not. in l. quia actionũ. ff. de præscrip. verb. quod dic vt in §. fi. Et plenè declarabitur, cùm erimus in directa actione legis Aquiliæ, quę est ciuilis. Secundò, quòd sit prætoria, est text. in d. §. quia actionum. ff. de præscrip. verb. & d. §. fi. cum si. Et quòd in personam, patet etiam, cùm descendat ex delicto: vt in præcedenti. & pluribus aliis dixi. In aliis decem terminis dicas vt latè dicam in directa actione legis Aquiliæ inter ciuiles: & tuipſe interim potes inuestigare, &c.

40 **In factum loco** cuiuslibet interdicti. Antè, quàm descẽdam ad terminos interdictorum, plura principalia præmittenda duxi ad euidentiam, quibus visis, quàm facilima tibi erunt interdicta. Primũ igitur est, q̃ hodie loco cuiuslibet interdicti est prodita vtilis actio in factum: vt habetur in §. finali. Instit. de interdi. & l. incerti. & l. finali. C. eo. Sed aduerte quòd licet hodie non proponantur interdicta cùm illa solennitate, qua olim, tamen extra ordinẽ possent proponi: vt d. l. incerti. Et ita sanxit glos. in l. j. §. restituendæ. ff. vti pos. in glos. in ver. per actionẽ. Secundò, præmitto q̃ sunt plura genera actionis in factũ: vt est gl. not. in d. §. fin. in rubri. ff. de præscrip. verb. & l. quoties. eo. ti. vbi vide. Tertiò, quod licet plures reperiantur diuisiones interdictorũ, vt in toto tit. Insti. de interdi. tamẽ ego recolligi plures alias, vt ẽ. patebit: & profiteor apud neminẽ legisse. Prima igitur diuisio interdictorũ sit, q̃ quædã dantur respectu diuinarũ rerum, quędã respectu humanarũ. Ista diuisio probat in l. j. in ver. sciendũ. ff. de interdi. Respectu rerũ diuinarũ interdicta sunt, ne quid in loco sacro. de mor. inſe, de sepul. edi. Respectu humanarũ sunt omnia alia. Secũda diuisio, quę potest dici respectu effectus, est, quia quædã dicũtur exhibitoria, quędã restitutoria, quędã prohibitoria, & quędã mista. Hęc diuisio probatur in l. j. §. interdictorum autem. ff. de interdi. Et exhibitoria sunt de lib. ho. exhi. de lib. exhi. Instit. de interdi. §. exhibitoria. Prohibitoria, ne quid in loco pub. & de mor. inſe. §. prohibitoria. Insti. eo. Restitutoria, vt interdictum de vi & vi arma. quo. bo. & si. Mista sunt, ne vis fiat ei, de libe. exhi. Nam primò prohibet prętor inferri vim possessori, & amissam cogit restituere. l. pe. §. cùm prętor. §. ne vis fiat ei. l. j. §. interdictorum. de interd. Sed aduerte, si huic diuisioni posset addi quintum membrum, vt quædam interdicta dicantur deductoria, vt interdictum de lib. dedu. per text. in l. iij. §. j. & seq. ff. de lib. exhi. licet hoc membrum non posuerit Iurisconsultus, dicam suꝑ eo. Tertia diuisio est respectu temporis, pro quo dantur interdicta: quia quædam dantur in tempus pręsens, quædam in tempus pręteritum. Ista probantur in l. j. §. interdictorum quædam. ff. de interdi. In præsens tempus dantur vti possidetis, & vtrobi. quia ille, qui reperitur possessor tempore litis contestationis, ille vincit, dummodo non vi, nõ clam, non precario possideat. Ita habes in §. hodie. Instit. de interdi. in l. j. in fi. ff. vtrobi. In tempus præteritum dantur: vt ff. de iti. actíque priua. de aqua quoti. & æsti. l. j. Quarta diuisio fit respectu temporis, intra quod dantur interdicta: quia quædam sunt annalia, quædam perpetua. Ista probantur in d. l. j. §. fi. ff. de interdict. Et annalia sunt, vt interdictum vnde vi. l. j. in prin. de vi & vi arma. Perpetua, vt de tab. exhib. l. iij. §. fi. ff. de tab. exhi. cum si. Et adde distinctiunculam, quòd autem sunt interdicta, quæ continent rei persecutionem: & tunc datur perpetuò, nisi sint ex maleficio. Si verò non continent rei persecutionem, terminantur anno, nisi de eo, quod peruenit ad hæredem. Vide in l. in honorariis. de act. & obli. in l. ij. in prin. ff. de vi & vi ar. in §. non autem omnes. Institu. de perpe. & tempo. act. cum simi. Quinta diuisio est respectu personarum, quibus competunt: quia quædam simplicia, & quædam duplicia. Ista probatur in l. ij. in prin. ff. de interdi. Simplicia sunt, vt exhibitoria, & restitutoria interdicta: hoc est, vbi cognoscitur actor à reo. Duplicia, prout est interdictum vti pos. & vtrobi, vbi non cognoscitur actor à reo: vt habetur in §. tertia. Institu. de interdict. d. l. ij. in princ. eo. tit. Sexta diuisio respectu causæ pro qua competunt quædam hominum causa, quædam causa diuini iuris. Ista probatur in l. ij. §. interdicta autem. ff. de interd. Hominum causa omnia interdicta cõpetũt, excepto ne quid in loco sac. de mor. inſe. & de sepul. ædi. nec ista est eadem cum prima, quia ista dicitur respectu causæ, illa respectu pertinentiæ, licet videatur eadem. Septima diuisio potest dici respectu causæ, quam continent: quædã enim continent causam proprietatis, quædam quasi proprietatis. Ista probatur in d. l. ij. §. quædam interdicta. ff. eo. causam proprietatis continet interdictum de iti. actúq; pri. Quasi proprietatis verò, vt ne quid in loco sac. cùm res sacræ sint in nullius bonis. §. nullus. Instit. de re. di. Octauò diuisio est respectu possessionis: quædam sunt adipiscẽdæ possessionis, quædam recuperandæ quędam retinẽdæ. Ista probatur in d. l. ij. §. hæc autem. & §. adipiscendę. Insti. eo. Adipiscendæ autem sunt, vt quorum bonorum, & Saluianum interdictũ. Recuperandæ, de vi & vi ar. Retinẽdæ, vt vtrobi, & vti pos. vt §. adipiscendæ. §. recuperandę. §. retinendę. Institu. eo. Nona est diuisio respectu vtilitatis, & iuris: quædã enim ad publicã vtilitatem sunt, quędam iuris sui tuendi causa, quædam officij causa, & quædã rei familiaris. Ista probatur in d. l. ij. §. hominũ causa. Ad publicã vtilitatem, vt interdictum de via pub. vt in flumi. publi. de cloa. & iti. publi. Iuris sui tuendi, vt de libe. exhib. Officij causa, vt de lib. ho. exhi. cùm homo homini officiũ debeat. l. seruus ea. in fin. ff. de ser. expor. Obsequium est inter patronum & libertum. l. obsequij. C. de neg. gest. Pietas inter patrem & filium. l. ij. C. eo. tit. vide glos. in d. l. obsequij. Causa rei familiaris sunt, vt de itine. actúq; priua. vti pos. vnde vi, quo. bo. & quo. lega. & si. & habes diuisiones ad interdicta: nec ita aliter reperies. Quartò, ad euidẽtiam habes scire quot sint regulę affirmatiuæ interdictorũ. Et prima est, q̃ omnia interdicta sunt personalia. l. j. §. pe. ff. de interdi. licet in rem scripta sint. Et aduerte, quia quando actio dirigitur in personam præsupponit quem obligatum: sed quando in rem, quis non est obligatus, licet moueatur controuersia super re: vt probatur in §. omnium. Insti. de act. Secunda regula, q̃ in omnibus interdictis habetur ratio fru-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctuum à die sit. cõtest. & non ante l. interdicta. ff. de interdi. licet sal lat in interdicto de vi & vi ar. in quo veniũt fructus à die expulsionis: vt l. j. in princip. & §. ex die. ff. de vi & vi ar. Tertia regula, q̃ loco cuiuslibet interdicti hodie datur actio in factũ: vt in d. §. fi. Instit. de interdi. l. incerti. & l. fi. C. eod. titu. de quo etiam tetigi s. in j. euidentiali ad interdicta. Quarta regula, q̃ interdicta, quæ sunt annalia, fiunt perpetua de eo, quod peruenit ad eum, cum quo agitur. l. penultima. ff. de interdi. Quinta regula, quòd interdicta, quæ sunt annalia ad agendum, sunt perpetua ad excipiendum. l. licet. C. de exceptio. Sexta, vt quæstio de possessione procedat per interdicta, cùm ipsa sint de possessione. l. incerti. C. de interdi. & l. finali. C. quo. bo. Septima, quòd vbi concurrit petitorium & possessorium, prius agitur possessorium. l. incerti. C. de interdict. latè per Bart. & omnes in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. possess. cum fi. Octaua, quòd petitorium, & possessorium debent intentari coram eodem iudice: vt l. nulli. in fi. C. de iudi. cum si. Nona, q̃ omne interdictum potest vtiliter proponi deficientibus directis verbis: vt probatur in l. j. C. de interdi. cùm detur ibi vtile interdictum de arb. cæd. casu quo radices arbori, noceãt domui alterius: & sic non rami, iuxta verba edicti. Quintò, & vltimò, ad euidentiam interdictorum præmitto quòd sunt plures aliæ regulæ negatiuę. Prima est, q̃ nullum interdictum infamat, vt l. neq;. ff. de vi & vi ar. quod tene menti pro vno termino ad omnia interdicta. Secunda quòd nullum interdictum redditur solenniter. d. l. fi. Institu. de interdi. & l. incerti. C. eod. Tertia, quòd in nullo interdicto habetur ratio fructuum ante litis contestationem nisi in interdicto vnde vi, vt dixi in secunda regula affirmatiua s. Quarta, nullum interdictum potest reddi inter non subiectos. l. ij. C. de interd. facit text. in l. extra territorium. ff. de iur. omnium iudicum. Quinta nullum interdictũ redditur pœnaliter, nisi descendat ex maleficio. l. fi. ff. de interdi. Et sic habes regulas interdictorum tam affirmatiuas, quàm negatiuas: de quibus habes gl. magistram in l. antepenul. ff. de interdi. aliam in l. incerti. C. eodem titulo. Et hoc tene menti: quia non reperies alibi istos terminos ita declaratos. ¶ His igitur præmissis ad laudem Dei, & matris eius, pro sequendo arborem, intro nunc interdicta, &c.

41 **In factum de mortuo** inferendo. Et cùm sit clarum, vt dixi in primo euidentiali, quòd hodie loco cuiuslibet interdicti datur actio in factum. Pro primo termino est sciendum, q̃ dicta actio loco huius interdicti competit ei qui vult sepelire cadauer in aliquo loco, in quo habet ius sepeliendi, cõtra eum, qui prohiberet ipsum mortuum inferre, vt designat prohibere. Et eodẽ modo si prohiberetur quis portare ea, quæ sunt necessaria ad sepeliẽdum. De hoc est tex. in l. j. in prin. & §. ædificare. & ff. de mor. infe. Et hoc interdictũ est prohibitorium. d. l. j. §. hoc interdictum. Secũdò, quòd sit prætorium: probatur in l. j. in princ. ff. eod. Tertiò, est in personã: quod patet, cùm omnia interdicta sint in personam, licet in rem scripta. l. j. §. fi. ff. de interdi. cum fi. Quartò potest dici, q̃ sit rei persecutorium, cùm prosequatur ius inferendi in locum. d. l. j. de mor. infe. l. liberum. ibi: quanti eius interfuit. de reli. & sump. fune. Item q̃ sit stricti iuris: probatur in §. actionum. Item q̃ perpetuũ, patet, cùm est rei persecutorium, per l. in honorariis. de acti. & oblig. Item datur hæredibus, ex quo est rei persecutorium, per d. l. in honorariis. In hæredes non, cùm veniat ex delicto, per l. j. C. ne ex deli. defun. Item nõ infamat, vt fuit dictum in prima regula negatiua ad omnia interdicta. per l. neq;. ff. de vi & vi ar. Item est directum ex fundamento: quia ex verbis & mente. Non est cõtrarium, quia nõ ex contractu, vt dixi in Publiciana, & in aliis, & etiam iuxta gl. in d. l. consensu. ff. de act. & oblig. Item est singulare, vt patet. Vltimò, & sic Decimo tertiò est simplex, eodem modo.

42 **In factum de sepulcro** ædificando. Pro hoc interdicto est sciendum, q̃ datur illi, qui prohibetur ædificare sepulcrum in loco suo, vt desistat à prohibendo: vt etiam si impediret portare cæmenta, vel reformare sepulcrum iam ædificatum, vt de his omnibus est text. in l. j. §. facere. & §. ædificare. ff. de mor. infer. & sepul. ædifi. & est prohibitorium, vt etiam superius. Et q̃ sit prætorium, est tex. in d. l. j. §. ait prætor. Et in omnibus aliis fundamentis idem putarem dicendum, vt in proximo præcedenti: tamen cogita, &c.

43 **In factum, ne quid** in loco sacro. Hoc interdictum habet locũ, cõtra eum, qui vellet aliquid facere, vel immittere in loco sacro, cùm in eo nõ possit aliquid ædificari, vel immitti, propter deformitatem, vel incommodum: vt est text. in l. j. ij. & iij. ff. ne quid in loco sac. Et dicit sanct. Blasius, q̃ habet locum antè, quàm aliquid factum sit. quod verũ est, si loquimur de capite prohibitorio: secus si de capite restitutorio, vt. s. proximè dicam. Et in his terminis pone q̃ aliquis vult facere depingi crucifixum in ecclesia, vel alium sanctũ: quid dicendum? Respõdeo, q̃ non prohibetur, quia interdictum debet intelligi de his, quæ tendunt ad incommodum, & deformitatem, non in aliis. Ita probat text. in l. j. §. quod ait. ff. ne quid in loco sa. & ibi expressè hanc quæstionem decidit Bart. Et hoc interdicto quilibet de populo agere posset, vt ibi etiã Bar. arg. l. si quis in hoc. C. de epi. & cleri. l. ij. §. hoc interdictum. ff. ne quid in loco publ. Item scias, q̃ cùm muri ciuitatis Romanæ sint sacri, q̃ quis non posset superædificare. Et eodem modo in muris omniũ ciuitatum, propter incendia, & similia. Ita probat text. in l. iij. ff. ne quid in loco sac. nisi princeps permitteret, vt ibi dicit Bartolus. Et tene menti, quia vidi multoties superædificari in muris ciuitatum, vel castrorum. Secundò, quòd sit prætorium, probat text. in l. j. in princip. ff. eod. Tertiò credo quòd sit perpetuum, & non annale: sicut interdictum de via publica, vt in l. ij. §. hoc interdictum. antepenulti. ff. ne quid in loco publico. licet actiones populares soleant esse annales: vt l. fin. de pop. act. Et hoc sit speciale fauore publicæ vtilitatis, & etiam rerum sacrarum: iuxta glo. in dicta l. hoc interdictum. In aliis fundamentis dicerem vt in præcedenti.

44 **In factum, & quod factum,** immissúmve tollatur: vt etiam tetigi in præcedenti, quia interdictum ne quid in loco sac. habet caput restitutorium, scilicet postquàm aliquid est factum, non solùm ante: videlicet quòd si aliquid sit factum in loco sacro, per hoc interdictum cogitur illud tollere. Et hoc est, quod Ioan. in arbore sua posuit hîc duo in separatis cellulis, licet in effectu posset dici vnum interdictum, habẽs duo capita, alterum prohibitorium, alterum restitutorium. Et dato casu, quòd quis nõ faceret aliquid in loco sacro, sed in loco religioso, & sic præter mentem, vel melius præter verba interdicti, tunc crederem quòd haberet locum istud superius, & secundùm varios terminos & vtile, arg. l. j. C. de interdi. cum fi. In aliis terminis dic vt in præcedenti, &c.

45 **Ne quid fiat, immittatúr ve** in via publica, aut itinere, quo deterior fiat. Primò, hoc interdictum habet locum contra illum, qui aliquid vellet immittere, vel facere in via, vel itinere publico, propter quod iter, vel via redderetur deterior aliquo modo. De hoc est tex. in l. ij. §. ait prætor. ff. ne quid in loco publico. & hoc casu est prohibitorium antè, quàm scilicet aliquid sit factum. Secundò, quòd sit prætorium, patet in d. §. ait prætor. Tertiò, est personale, prout alia, vt in regulis dictum fuit, licet in rem scriptũ, &c. Quartò, est simplex, vt patet. Quintò, singulare. Sextò, est directum, quia ex verbis, & mente. Septimò, non est cõtrarium: vt in primo interdicto dixi, & in Publiciana. Octauò non infamat, vt in regulis dixi. Nonò, non datur hæredibus, nec in hæredes. cùm sit populare, per l. fi. ff. de pop. act. l. si verò. §. hæc autem actio. ff. de his, qui deie. vel effu. Decimò, est rei persecutoriũ, & satis arguitur, cùm tendat ad interesse consequendum: vt d. l. ij. §. interdictum hoc. & §. hoc interdictum. eod. tit. Vndecimò, quòd detur in simplũ, patet, cùm detur ad interesse, vt dixi. Duodecimò, est stricti iuris, quia non reperitur in §. actionum. Vltimò est perpetuum, per ea quæ dixi in decimo termino, iuncta l. in honorariis. de actio. & obliga. Et secundùm glos. in d. §. hoc interdictum. est speciale propter publicam vtilitatem: cùm regulariter omnes actiones populares soleant esse annales, per l. fina. de pop. act. cum fi. Et

si. & hoc est, quod facit dubiũ, q̃ etiam deberet dari hæredibus, & in hæredes, vt sit speciale. Sed ex quo sumus in capite prohibitorio: & plura specialia in dubio nõ cõceduntur: igitur. tamẽ cogita &c.

46 **In factũ, vt quod factum,** immissúmve tollatur. Hoc habet locum contra eum, qui aliquid immisit, vel fecit in via publica, vel itinere, propter quod via est facta deterior, vt illud tollat: & pro eadem causa datur, quia superius. Sed differunt, quia illud prohibitorium, hoc verò restitutorium: vt est text. in l. ij. §. hoc interdictũ. el pe. ff. ne quid in loco pub. & habetur in d. §. prætor ait. In omnibus aliis terminis dicerem vt in superiori, & per illas leges, hoc excepto, quòd hoc quandoque reperitur vtile: vt in casu textus d. l. ij. §. habere. ver. non enim. ff. ne quid in loco publico.

47 **In factum,** ne quid in loco publico. Hoc procedit contra eum, qui vellet aliquid facere, vel immittere in loco publico, propter quod locus fieret deterior, reiecta via, vel itinere, vt s. est visum. Nam per hoc interdictum prohibetur facere, in l. ij. §. j. ff. ne quid in loco publico. Et quæ intelligãtur loca publica, vide in ea. l. §. publici. & ista loca publica deseruiunt vsui vniuscuiusque. Nam si essent in patrimonio fisci, tunc non ageretur hoc interdicto. d. l. ij. §. hoc inter. el ij. Et aduertendum, quòd si aliquis esset iam prohibitus facere, & hoc non obstante faceret, cogitur illud tollere. Sed si non esset prohibitus, & faceret, tunc non cogitur tollere: quia est prohibitorium, non restitutorium. Et ratio est, ne vrbs ex destructione deformetur. Vide text. in d. l. ij. §. fi quis neminẽ. ff. ne quis in loco pub. Et in hoc, cũ reuerẽtia, malè sensit san. Blasius, dum subdit. Vel quod immissum est, tollatur. Adde tex. in d. l. ij. §. hoc interdictũ. el pe. ff. eo. Secundò, q̃ sit prætorium, est tex. in l. j. in prin. ff. eo. In reliquis terminis dico vt in proximis. Est etiam verum quòd hoc aliquando vtiliter datur: vt in casu d. l. ij. §. cùm quidam. & §. aduersus. ff. eodem.

48 **In factum de fluminibus, & ne** quid fiat, immittatúrve in flumine, ripáve eius, quo statio, vel nauigatio deterior fiat. Primò, hoc interdictum competit aduersus eum, qui vellet aliquid facere, vel immittere in flumine publico, vel ripa, vt nauigatio, vel statio ripæ deteriores fierent: quia prohibetur per hoc interdictum, vel hanc actionem in factum: vt l. j. in princip. & per totum §. hoc interdictum. Et est prohibitorium antè, quàm aliquid fiat. d. l. j. §. deinde. eod. tit. Secundò, quòd sit prætorium, est text. in d. l. j. in princip. Tertiò, quòd in personam, dixi in regulis. In aliis terminis dicas vt in superioribus. Est bene verum quòd aliquando est vtile: vt d. l. j. §. non autem omne. ver. sed Labeo. eod. tit.

49 **In factum, & quod factum, im-** missúmve tollatur. Hæc actio competit circa eandem causam, vt superior: sed hoc interdictum differt ab illo, quia est restitutorium, vbi illud est prohibitorium: Et hoc competit aduersus eum, qui aliquid immisit, vel fecit in flumine publico, vel ripa, &c. quia per hoc interdictum cogitur illud tollere. De hoc est tex. in d. l. j. §. pe. & fin. ff. de flumi. Et in omnibus dico in isto vt in proximo: & vtrunque est populare, vt patet.

50 **In factum, vt cui liceat frui loco** publico, quem is conduxit, & eius socio. Hæc actio competit ei, qui conduxit aliquem locum publicum, vel eius socio, casu quo prohiberentur frui, vel vti, puta quòd conduxerint vectigalia, &c. vt habetur in l. j. ff. de lo. pub. fruen. Et intellige quòd hæc conductio fiat ad modicum tempus: aliàs si ad decennium, & quis possideret, de iure ciuili habet exceptionem: si non possideret, haberet vtilem rei vendicationem, vt habetur in l. j. §. qui in perpetuum. ff. si ager vect. vel emph. pe. in l. j. §. quod ait. ff. de superfi. & sequitur sanctus Blasius, & bene. Adde gloss. in d. l. j. in ver. conduxerit. & doct. &c. Secundò, hoc interdictum, siue hæc actio, est perpetua: probatur ex eo, q̃ est persecutorium, iuxta l. in honorariis. de act. & obli. Tertiò, q̃ detur hæredibus, eadem lege probatur, non in hæredes, cùm descendat ex quasi delicto, cùm quis prohibet. Item quòd directum. Item quòd non infamet. Item quòd singulare, & simplex, est manifestũ. Item nec est contrarium. Nonò, quòd stricti iuris, patet in d. §. actionum. Decimò, est prætorium: vt d. l. j. in princip. ff. si ager vec. Item quòd in personam, dixi in regulis. Item quòd rei persecutorium. patet, quia datur in id, quod abest ab aduersario. Item est simplum, vt in vulgaribus pluries allegatis.

51 **In factum, vt liceat reficere viam** publicam, vel iter publicum. Hoc interdictum, siue hæc actio competit illi, qui pro interesse publico vellet reficere viam, vel iter publicum vel purgare, aduersus eum, qui prohiberet ipsum. De quo habetur in l. j. in princip. & per totum. ff. de via pub. & iti. pub. refi. Secundò, quòd sit prætorium, est text. in l. j. in prin. Item q̃ sit personale, probaui in regulis. Quartò, est rei persecutorium, quia datur ad id, quod actoris interest, d. l. j. in fine. eodem titulo. Quintò datur in simplum: vt ead. l. in fi. Sextò, est stricti iuris, vt patet. Septimò, est perpetuum: vt in d. §. fin. Octauò, non datur hæredibus, nec in hæredes. d. l. fi. de popu. act. quia est populare: licet tex. in d. l. j. §. finali. ff. de via pub. videatur innuere contrarium, dum dicit: Datur omnibus & in omnes, qui prohiberent. Item omnibus volentibus agere contra eum, qui prohibuit. Item non infamat, vt dixi in regulis. Item est directum, quia ex verbis, & mente, vt in aliis. Item non est cõtrarium, per dicta in Publiciana. Duodecimò, est singulare, vt patet. Vltimò est simplex, &c.

52 **In factum, vt liceat ire, vel agere** per viam publicam, vel iter. Hoc interdictum competit aduersus eum, qui prohiberet aliquem ire, vel agere per viam publicam, vel iter publicum: de quo reperitur text. in l. ij. §. finali. ff. ne quid in loco publico. & textus in l. j. ff. vt in flumine publico. Et est interdictum prohibitorium, vt ibi probatur. Secundò, quòd sit prætorium, probatur ibidem, & d. §. j. vt in flumine publi. Tertiò quòd sit personale, patet. Quartò, rei persecutorium: vt in præcedenti dixi. Et in reliquis per omnia eodem modo, &c.

53 **In factum, ne quid in flumine pu-** blico, ripáve eius fiat, quo aqua aliter fluat, quàm priori æstate fluxerit. Hoc interdictum competit aduersus eum, qui aliquid vellet facere, immittereve in flumine publico vel ripa, vt aqua aliter fluat, quàm priori æstate fluxerit: vt est text. in l. j. in princip. ff. ne quid in flumine publico. Et primũ caput, vt est istud, dicitur prohibitoriũ: quia cõpetit antè, quàm fiat. d. l. ij. §. hoc interdictum. & est populare. d. l. ij. §. hoc interdictũ. el j. & est gl. ẽ d. l. j. in fi. in gl. fi. & in quo differat ab interdicto de fluminibus, vide glo. in d. l. j. Secundò quòd sit prætorium, probatur in d. l. j. in princip. Tertiò q̃ sit in personã, dixi in regulis. Quartò, quòd sit rei persecutorium, probatur in d. l. j. §. fin. & ibi glos. quia datur pro interesse, secundùm glo. ibi: & probatur in §. j. d. l. j. ibi: aliquam iniuriam faciat. Item datur in simplum, vt probatur in iuribus præalleg. Item q̃ sit stricti iuris, patet in d. §. actionum. Item quòd sit perpetuum, patet ex his, qui in diuisionibus dixi: & cùm sit rei persecutorium, iuxta l. in honorariis. de actio. & oblig. Item datur hæredibus, & in hæredes, per text. in l. j. §. hoc interdictum. el ij. ff. ne quid in flumi. pub. licet glo. ibi aliter dicat, & fortè melius, propter contrarium. l. fi. de popu. act. quia datur in hæredes, scilicet lite contestata, vide ibi per gl. & doct. Item q̃ non infamet, dixi in regulis. Decimò, quòd sit directum, patet quia ex verbis, & mente venit. Vndecimò, non est contrarium, per dicta in Publiciana, circa hunc terminum. Duodecimò, est singulare: vt patet cùm nõ detur pro vniuersitate. Vltimò est simplex, cùm actor à reo discernatur.

54 **In factum, & quod factũ, immis-** súmve tollatur. Hoc interdictum pertinet ad eandem causam, vt præcedens. Sed differt, quia hoc est restitutorium, vt ibi dixi, & competit aduersus illum, qui iam immissum habet in flumine, vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

ripa,vt aliter aqua fluat &c,quia cogitur illud tollere. De hoc est text.in d.l.j.§.hoc interdictum.el iij.ff.ne quid in flu. pub.& §.fin. & §.pe.& §.antepe.Et est sciendũ q̃ hęc duo interdicta pertinent ad quæcunq; flumina,tam nauigabilia,quàm nõ:vt est text.in d.l.j. §.j.qui incip.hoc interdicto. & vide glos.j. in princip.legis. Secundò, quòd sit prætorium, est text. in dicta l.j.§. deinde. Tertiò, quòd in personam,patet.In aliis omnibus terminis, dicerem vt in superiori.

55 ## In factum, vt liceat ripam flumi-

nis reficere,vel munire.Hoc interdictum cõpetit aduersus illum, qui prohibet volentem reficere,vel munire ripam fluminis: ne ripa destruatur in vicini damnum, dummodo caueat de damno infecto intra decem annos,quod posset vicinis contingere. De hoc est tex.in l.vnica.ff.de ripa mu.Fuit propositum ad exemplum interdicti de via reficienda:& ista refectio ripæ nõ debet officere nauigationi.d.l.j.§.illa.Et ista cautio debet præstari ante opus factum. d.l.j.§.his autem.& §.sequenti: quia damnum, quod sequeretur post opus factum non præstita cautione resarciretur per actionem legis Aquiliæ.d.l.j.§.etenim.in fi.Et habet locum non solùm in ripa fluminis,sed etiam lacus,fosse:vel stagni:vt ead.l.in fi. Secundò, quòd sit prętorium,patet in d.l.j.Tertiò q̃ in persona, patet in regulis.In aliis fundamentis, dic vt fuit dictum in interdicto de via publica reficienda,cum ad eius similitudinem sit reductum,vt dixi ibidem,&c.

56 ## In factum, vt liceat nauigare in

flumine publico.Hoc interdictum competit aduersus illum, qui prohibet quem nauigare in flumine publico, vel in ripa onerare, & exonerare,naues:quia per hoc interdictum cogitur desistere à prohibitione.Et de hoc est text.in l.j.in princip.ff.vt in flu.pub. & procedit non solum in flumine,sed etiam in fossa,lacu, vel stagno publico:vt in l.j.Et quid sit lacus,stagnum,fossa,ibidẽ vide per gl.j. Et ibi. Hoc interdictũ redderetur vtile, dato q̃ quis in mari probaretur nauigare. Facit in simili quod habetur in l.ij.§. si quis in mari.ff. ne quid in loco publico. & ibi glos. in ver.spectare. Secundò, quòd sit prætorium, vt patet in dicta l.prima. in princip. Tertiò, quòd sit in personam,patet.In aliis dicas vt dixi in interdicto, vt liceat ire per viam publicam, &c. cùm ad eius similitudinem sit reductum : vt l.vnica.§.hoc interdictum.ff. vt in flumine publico,&c.

57 ## In factum,ne vis fiat ei,qui in pos-

sessionem missus est. Hoc interdictum competit aduersus eum: qui infert vim ei,qui à prætore causa rei seruandæ in possessionem missus est:quia per hoc interdictum vim inferre prohibetur:vt habetur in l.j.& per totum.ff.ne vis fiat ei. Puta, quòd mulier missa in possessionem ventris nomine, vel quis alius legatorum seruandorum causa,vel ex causa damni infecti:vt in d.l.j.§.est autẽ. cum si.Et hoc interdictum differt ab interdicto vti possidetis,quia illud datur vero possessori,istud illi,qui habet tenutã,& possessionem.l. iij.in fi.ff.de acquir.posse.& videbimus in interdicto vti possidetis: & est interdictum prohibitorium,& etiam restitutorium : vt d.l.j. §.hæc actio.& l.iij.§.cùm prætor.eodem titulo.Secũdò,est prætorium.dicta l.j.Tertiò,in personam:vt in regulis.Quartò,est pœnę persecutorium:vt dicta l.j.§.finali.Datur tamen bene ad interesse ei,qui missus fuit:vt dicta l.j.in princip.& §.hæc verba.Quintò datur in simplum,vt dictis iuribus,cùm detur ad interesse,&c.Sextò est stricti iuris.d.§.actionum.Septimò,nõ est perpetuum,sed temporale:quia intra annum,ex quo est pœnale:vt d.l.j.§.fin. Et bene verum quòd in casu,quando quis est missus causa legatorum, vel fideicommissorum seruandorum, tunc est perpetuum , per rationem,de qua in dicto §.finali.in fine,& ibi vide in glos.&c. Octauò datur hæredibus:vt d.§.finali.& in hæredes ita demum , si aliquid ad eos peruenit: vt ibidem habetur.Nonò,non infamat,vt in regulis dictum est.Decimò,est directum.Vndecimò,singulare.Duodecimò,simplex.Vltimò,non est contrarium,

58 ## In factum quorũ bonorum. Hoc in-

terdictum competit ei,qui iam agnouit bonorum possessionem de iure prætorio: quo casu licet per solam agnitionem acquisuerit dominium, iuxta l.j.ff.de bonorum possessio.titul.generali, non tamen acquirit possessionem, per l.cùm hæredes.ff. de acquirenda possess.Vnde pro adipiscenda possessione bonorum hęreditariorum datur hoc interdictum illi, qui succedit de iure prætorio. De quo interdicto habetur in titu. C.& ff.quo.bono. & in §.adipiscendæ. institu.de interdi.Et dicit sanctus Blasius hîc , qualiter agnoscatur hodie bonorum possessio,habetur in l.fi.C.qui admit. Quid de iure antiquo,vide in l.j.§.decreta.de suc.edi.Et est interdictum restitutorium adipiscendæ possessionis.l.j.§.hoc interdictum.ff. quo. bo.& datur ad vniuersitatem bonorum, non autem ad res singulas.dicto §.hoc interdictum. Et isti tales successores non possunt agere petitione hæreditatis directa,licet vtili bonorum possessoria hæreditatis petitione agere possint.Et eodem modo hæres de iure ciuili non potest agere interdicto quorum bonorum directo, sed vtili sic.Et ita probat tex.in l.j.ff.quo.bo.Et hoc interdictũ conuenit cum petitione hæreditatis.Primò,quia vnũquodq; remedium datur pro vniuersitate,non pro rebus particularibus.dicta l.j.& ij. Item vnũquodq; datur contra possessorem. Sed differunt in hoc, quia petitio hæreditatis datur ad proprietatem,sed quorum bonorum ad possessionem. Item quorum bonorum directum non datur hæredibus de iure ciuili,sed vtile:vide ad hoc glos.not.in rubri. C.quo.bo.& in rubri.ff. eodem titulo. Secundò, quòd sit prætorium,est text.in l.j.in principio.ff.eod.Tertiò quòd in personam, patet in regulis.Quartò rei persecutorium , certum est , vt patet. Quintò,est in simplum:vt dicta l.j.in fin.prin.Sextò, est stricti iuris.Septimò,est perpetuum , quia rei persecutorium.l. in honorariis.Octauò,datur hæredibus.dicta l.in honorariis.& facit ver.non autem omnes.Institu.de perpe.& temp.acti.In hæredes potest dici quòd detur:vt in possessores.§.j.ff.eo.Nonò, quòd non infamet, patet.Decimò,quòd directum,patet.Vndecimò est vniuersale,vt s̃.dixi in primo fundamento. d.l.j.§.hoc interdictum.l.j.§.quæ autem,ff.de interd.Duodecimò,quòd simplex,patet.Vltimò non est contrarium,&c.

59 ## In factum, quorum legatorum.

Hoc interdictum competit aduersus legatarium , vel fideicommissarium,qui post mortẽ testatoris propria authoritate occupat legatum,vel fideicõmissum, nec expectat ipsum recipere per manus hæredis.Nam hæredes de iure ciuili vltra bonorum possessionem de iure prætorio possunt intentare hoc interdictum, ne restituatur dicta res,vt ipsi possint super ea imponere Falcidiã,vel Trebellianicam.De hoc habetur in titu.ff.quo.leg.C.eo.Et est aduertendum,vt dicit etiam sanct. Blasius hîc, & doct.not.in l.j.C.quo. leg.q̃ vbi interfit hæredis habere legatum , vel fideicõmissum ratione Falcidiæ,vel Trebellianicæ,nõ procederet hoc interdictum. Itẽ hęres tenetur satisdare de dãno postea legatario,vel fideicõmissario imposito,scilicet Falcidiã:vt no.in d.l.j.& §.quod ait prętor. el iij.& l.fi.quasi per totũ.ff.eo.tit.Et sciatis vnum,q̃ licet aliâs donatio causa mortis soleat æquiparari legatis, & vltimæ voluntati.l. fi.C.de dona.cau.mor. tamen hoc interdictum non habet locum pro donatione causa mortis:vt l.j.§.si quis ex morte.ff. quo.leg. & vide ibi rationem in glos.Et aduerte,tu scis q̃ dominium à morte testatoris transit in legatariũ.l.à Titio.de fur.& l.legatũ. de lega.ij. Pone q̃ legatarius habeat res penes se tempore mortis testatoris, an super tota re sit translatum dominium? Respondeo q̃ pro illa parte,pro qua potest imponi Falcidia , dominium remansit penes hæredem,in tantum q̃ pro illa parte Falcidiæ potest agere rei vendicatione contra legatarium,cùm hæres pro ea parte remansit dominus ipso iure. Text.est in l.lineam margaritarum.in ver. at siue malit.ff.ad leg.Fal.& in d.§.si quis ex morte.dum dicit q̃ portio legis Falcidiæ apud hæredẽ ipso iure remanet.Et tene menti ad limitationẽ d.l.à Titio. Hanc limitationẽ fortè amplius nõ audiuisses: & cogitabis,&c.Secũdò,est prætorium.l.j.in principio. & §. quod ait præ

ait prætor.ff.quo lega. Tertiò , est in personam , vt dixi in regulis. Quartò , est rei persecutorium , vt patet ex allegatis s̃.Quinto in simplum,vt iam dixi:& quis cogitur restituere legatum , & si non restituit , soluit interesse : vt l.ij. §. ex hoc. ff. quo.bon. Sextò , est stricti iuris , vt patet.Septimò,est perpetuum , ex quo est rei persecutorium. d.l. in honorariis. Octauò, datur hæredibus.l.j.§.hoc interdictum. ff. quo. lega. In hæredes,vt in singulares successores: vt d.l.j.§.legatorum.& §.illud. Nonò, non infamat. Decimò,est directum.Vndecimò,singulare.Duodecimò,simplex.Vltimò, nõ est contrarium : vt in aliis dixi , &c.

60 ## In factum de tabulis exhibendis.

Hoc interdictũ cõpetit aduersus illũ, qui occultat testamentũ post mortem testatoris : quia hæres , vel legatarius , quorum interest, per hoc interdictum ipsum possunt cõuenire,vt exhibeat:& si monitus à iudice non exhibet,tunc condemnatur in æstimatione,quę in hærede est æstimatio hæreditatis,in legatario æstimatio legati, etiam si sit legatum conditionale : vt habetur in l.j.& l.locum. §. condemnatio.ff.de tab.exhi.Bene verum est, quòd cessat hoc interdictum , quando esset controuersia de hæreditate , vel quæstio falsi super testamento,iuxta l.fi.ff.eod.tit.secundùm sanctum Blasium hîc,& bene:& competit non solum pro testamẽto, sed etiam pro codicillis. Item pro quacunque scriptura pertinente ad testamentum,siue testamentum sit validum,siue non,siue sit primum, siue secundum.l.j.§.hoc interdictum. §.siue autem.Et debet intelligi de testamento mortui,non de testamento viui.d.l.j.§.fi.de tab. exhi.Item est sciendum , in quo differt ab illo de remedio , de quo in tit.ff.quemad.test.aper. quia quando quis confitetur testamentum esse penes se,sed non vult pati quòd inspiciatur, agitur ex illo edicto:sed quando negat esse penes se,agitur isto.Ita est text.in l. ij. §.fi.ff.quemad.test.ape.& glo.in l.iij.§. fi. ff.ad exhi. Et practica est in terminis istis,quia fiunt interrogationes,an habeat tabulas,necne:si confiteretur,vtrum vellet ostendere,vel non si negaret , ageretur de tab.exhi.Vide ad hoc Bart.in l.j.circa princip.ff.quemad. test.aper.Et differentias inter hoc interdictum. & illud quemad. test.aper.vide per glo.in l.j.C.de tab.exhi.& est interdictum exhibitorium:vt in l.locum.§.hoc interdictum,&c.Secundò , quòd sit prætorium,est tex.in d.l.j.in princ. Tertiò, quòd sit in personam, patet.Quartò,est rei persecutorium,cùm detur ad interesse.l.iij.§. condemnatio.ff.de tab.exhi.cùm simi.licet etiam possit dici pœnæ persecutorium:vt eo.§.ver.nec compelli. Quintò, est in simplum: vt ibidem.Sextò,est stricti iuris,vt patet.Septimò, est perpetuum: vt d.l.iij.§.fi.ff.de tab.exhi.Octauò,datur hæredibus:vt d.§. fi.d.l. iij.In hæredes potest dici quòd detur, vt in possessores, arg.l.iij.§. si tabulæ.ff.eo.cùm quisq;,apud quem sunt tabulæ, teneatur. Nonò,infamat.Decimò,est directum.Vndecimò, singulare. Duodecimò,simplex, &c.Vltimò,non est contrarium,vt in aliis dixi.

61 ## In factũ, de liberis exhibẽdis. Hoc interdictum

competit aduersus illum, qui detineret filium alicuius inuitum : nam pater , vel auus , qui haberet eum in potestate , per hoc interdictum possunt cogere detentorem , vt exhibeat,& demonstret talem filium, &c. Et de hoc habetur in titu.de lib.exhi.& dixi quòd habet locum,cùm filius detinetur inuitus:nam secus esset , si esse volens : vt l. si filius. de libe. exhib.& est exhibitorium : vt etiam in præcedenti dixi. Secundò, est prætorium : vt l.j.in princip.ff.de libe. exhib. Tertiò est in personam: vt in regulis dixi.Quartò,potest dici rei persecutorium,ex quo persequimur vt restituatur filius,vel filia,&c.per tex. in d.l.j. §.in hoc interdicto.& cùm sit in potestate,videretur esse in patrimonio,&c.Quintò,est in simplum , vt eodem text. Sextò, est stricti iuris.Septimò,potest dici perpetuum cùm sit persecutorium. d. l.in honorariis.Octauò,nõ potest dici quòd detur hæredibus,cùm non habeant in potestate:quia debet quis habere in potestate : vt d. l.j.§.fi.In hæredes potest dici quòd non detur nisi vt in quoslibet detentores,&c.In casu autem secundùm quosdam potest dici quòd detur hæredibus,puta filio,in cuius potestate recidit nepos, mortuo auo. Sed dico , quòd hoc casu non datur vt hæredi, sed datur iure patriæ potestatis , iuxta §.hi vero. Institu.quib.mod. ius pa. pot.sol.Nonò , non infamat.Decimò,directum . Vndecimò,singulare.Duodecimò,simplex.Vltimò,nõ est contrarium,vt in aliis.

62 ## In factum de liberis deducendis.

Hoc interdictum competit aduersus eum qui non permitteret patri ducere filiũ suum ex quo fuit exhibitus in iudicio : quia per hoc pater tuetur vt possit ducere,& ad se reuocare.De hoc habetur in l.iij.§.hoc autem.el j.ff.de libe.exhib. & probatur ex secunda parte rub.dũ dicit, deducẽdis.& interdictũ de libe.exhib. est præparatoriũ istius : quia vt possit filius duci, debet priùs esse exhibitus. §. hoc autẽ interdictũ.ver.itaq;.Et ex eisdẽ causis cõpetit hoc interdictum ex quibus superius,de libe.exhi.Et eadẽ hîc dicenda sunt, quæ in illo,prout dicit text.ad literam in d.ver.itaq;.& sic respectu exhibitionis superiora interdicta,& interdictum de libe.ho.exhib. dicuntur exhibitoria.Et eodem modo istud respectu deductionis potest dici deductorium , quia ad deductionem pertinet. Ita probat tex.in d.l.iij.§.j.& seq.de libe.exhi.Et ideo in secũda diuisione, quam dedi.s̃.ad interdicta,dixi posse addi hoc quartũ membrum, licet per Iurisconsultum nõ fuerit positum in l.j.§.interdictorum autem.ff.de interdi. cogitabis. In reliquis fundamentis eadem dicenda sunt de isto,prout in superiori dixi,per text.in d.l.iij.§. hoc autem.ver.itaq;.el ij.de libe.exhi.&c. Adde ad hęc duo interdicta, quia licet in arbore non reperiatur, tamen potest dici q̃ sit vnum interdictum de vxore exhibenda. Et eodem modo de deducenda: puta si maritus vellet , quòd pater vxoris suæ eam exhiberet. de quo in l.ij.de lib.exhib.& C.eod.l.fi.& gl.in l.ij.vide Bart.

63 ## In factum,de libero homine exhibendo. Hoc

interdictũ competit aduersus illum,qui detineret hominem liberum inuitum:& competit cuilibet,qui diceret quòd homo liber relaxaretur: de quo habetur in l.j.& ij.§.hoc interdictum.ff.de lib.ho.exhib.& per totum. Et est aduertendũ,q̃ interdictum competit aduersus eum,qui dolo malo detineret,secus si bona fide:vt probatur in d.l.j.& l.fi.in fi. princip.nec requiritur an detentus sciat,vel ignoret statum suum: vt ibidem dicitur.Et in hoc interdicto admitteretur etiam mulier, & pupillus,casu quo suam,& suorum iniuriam prosequeretur : vt l.iij.§.sed si mulier.ff.eod.& pupillus hoc casu habetur loco maioris:de quo vide gl.in ver.quamuis.& ibi Inno.in c.ex parte. de resti. spo.& quilibet de populo admittitur: & cùm plures concurrent, qui vellent agere,eligetur,qui est magis idoneus : vt habetur in d.l. iij.§.si tamen plures.Et dato casu,q̃ vnus succumbat , si non probatur de aliqua præuaricatione,præcluditur via aliis volẽtibus agere iterum:vt d.l.iij.§.si tamen.posteà,nisi in casu quando conuentus vellet priùs sufferre litis æstimationem, quàm hominem exhibere:quia tunc & illi, qui egit, & succubuit,& etiã aliis licet agere: nec obstat exceptio rei iudicatæ,vt est casus mirabilis in d.l.iij.§.si tamen reus.quod est contra naturam popularium actionum.l.iij. ff.de popu.act.Et competit etiam in absentem:vt d.l.iij.§. penulti. Nec per hoc interdictum tollitur remedium legis Fauiæ : vt l.iij. in princip.ff.eod.de quo in l.nõ statim.§.fina.ff.ad legem Fauiam. & l.si fratrem.C.eo.Secundò,q̃ sit prætorium.patet in d.l.j.ff.eo. Tertiò,q̃ in personam,patet.Quartò,est rei persecutorium , vt in præcedentibus dixi:& probatur in l.iij.§.si tamẽ reum.Nec obstat text.in l.fi.§.penul.ff.eod.ibi,pœna prestanda est:quia potest dici q̃ illam quis ex contumacia præstet , non q̃ ex natura interdicti veniat,vt in rei vendicatione,quę est rei persecutoria:vt in §.sequẽs. Institit.de actio.& tamen in ea æstimatur lis ex contumacia non restituentis,iuxta l.qui restituere.ff.de rei vendic. Quintò est in simplum,vt probatur in prælleg.Sextò est stricti iuris.Septimò , est perpetuum,non annale:vt d.l.iij.§.fi.ff. de libe.homi. exhi. contra naturam popularium:vt l.fi.ff.de popu.act.Sed est speciale fauore publicæ vtilitatis,sicut etiam dixi,quòd non obstat exceptio rei iudicatæ:vt dicit glos.in dicto §.si tamen reus. Octauò , non datur hęred.vt hęredi,sed vt cuilibet de populo:vt dicta l.iij.§.hoc interdictum.Et eodem modo potest dici q̃ in hæredes non detur, iuxta dictã l.fi.de pop.act.nisi vt in detẽtores,&c.Nonò, q̃ nõ infamet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Decimò, ꝙ directum. Vndecimò. ꝙ singulare. Duodecimò, quòd simplex. Vltimò, non est contrarium.

64 In factum, vnde vi, Hoc interdictum competit ei, qui spoliatus est possessione fundi, vel domus, vel cuiuslibet rei immobilis: quia spoliator per hoc interdictum cogitur possessionem restituere ipsi spoliato: vt habetur in l.j.in princip.& per totum.ff. de vi & vi arma. & de hoc habetur C.vnde vi.per totum.& habetur extra de restitu. spo.& per interdictum recuperandæ possessionis: vt habetur in §.recuperãdæ.Instit.de interdi.¶ Et quæ vis dicatur illa, pro qua datur hoc interdictum,& de aliis generibus violentiarum, vide gl. ordinariam in l.j.C.quod met.cau.& in l.extat.ff.eodem titulo. Et in tantum procedit hoc interdictum,ꝙ etiam prædo spoliatus est restituendus: vt habetur in c.in literis.de restit.spol.&, vt dicit sanctus Blasius hîc.& bene, possessio debet restitui cũ fructibus, damnis,& interesse,& debet spoliatus reponi in pristinum statum: vt habetur in c.grauis.eodẽ titulo. & dic vt ibi. Nec potest ipsi spolia to referri quæstio dominij: vt d.c.in literis.& l.si quis ad se fundum. C.ad legem Iuliam de vi.& habetur in l.si de vi.ff.de iudi. Patet, quia in possessoriis non est necesse probare de iure: vt habetur in c. ex transmissa.de restitu.spo.& in c.accepta.eodem titulo.quod ca pitulum habui in pũctis in doctoratu meo Ferrariæ Mccccl xxxix. xvj. Octobris. Quot autem remedia competant spoliato pro recu peranda possessione, sanctus Blasius se remittit ad dicta in c.redin tegranda.iij.q.j.in glo.summæ,circa finem ver.hoc autem scias. Et quia est vtilis articulus, igitur est sciendum, quòd plura sunt prodi ta remedia pro recuperanda possessione tam rei mobilis, quàm immobilis,& tam de iure antiquo Digestorum, quàm Codicis, & de iure canonico. Et vltra Bartol.in l.rem, quæ nobis.ff. de acquirenda possessione. est sciendum, quòd primò pro re mobili potest agi actione vi bonorum raptorum. Secundò, furti. Tertiò, ad exhi bendum secundùm varios terminos: vt habetur in l.j.§.illud vtiq;. ff.de vi & vi ar. Item est proditum remedium c. sæpe.de restit.spol. quia si spoliator in alium, qui sciat, rem transferat, licet de iure ciui li sint subtilitates, quæ habent possessorem non posse agere inter dicto, iuxta l.cùm à te.ff.de vi & vi ar.cum concor.tamen de iure canonico habet condictionem ex c.sæpe.quasi ius canonicum non curauerit has subtilitates, iuxta c.dilecti.de iudi.c.j.de dolo & con tuma.xlviij.di.huic stemus.cum si. Et secundùm communem opi nionem Cano.d.c.sæpe.habet solum locum in terris ecclesiæ: quia venit ad correctionẽ iuris ciuilis, vt ibi probatur, nõ ad declaratio nem, iuxta not.in c.licet ex suscepto. de foro competenti.cum si. Item est proditum remedium c. redintegranda.iij.quæstio.j.vbi ge neraliter tam pro dolo, quàm pro violentia, sine metu spoliatus debet restitui: licet aliter disponat ius ciuile: & sic potest agi ex illo canone, qui solum compræhẽdit ecclesiæ subditos, vt in superiori bus dixi. Et est pinguius remedium, quàm d.c.sæpe. quod procedit etiã tertio possessore ignorante: & c.sæpe.procedit possessore scien te, vt dictis iuribus. Item est proditũ remedium l.inuasor. C. vnde vi. vbi Imperator remedio illius l.si.secũdùm veram lect.si aliquis inuadat possessionem vacantem, vult eum teneri. Item est reme dium l.authoritatem. C. vnde vi. vbi licet spoliator ostendat referi ptum principis, tamen spoliatus potest niti ex illa lege: de quo dic, vt ibi habetur. Item est remedium l.fi.C.eodem titulo. quod datur contra illos, qui dolosè inuadunt possessionem vacantem, vt eam restituant,& puniantur: & per hoc differt à l.inuasor. eodem ti tulo. quæ loquitur, quando non dolosè inuadit, nec imponit aliquã pœnam. Item est remedium l. si quis conductionis. C. loca. vbi est casus sextus, ꝙ non potest referri quæstio dominij domino locanti, quando ageretur contra colonum, qui spoliauit dominum pos sessione: nã potest possessio auocari remedio illius legis. die vt ibi. Item est remedium l.non ab re. C. vnde vi. quæ venit addendo ad dictam l.si quis conductionis. quia ibi imponitur pœna colono re sistenti,& nolenti rem domino restituere: nam punitur in rei æsti matione. quod tene mẽti: quia quotidie potest occurrere. Item est remedium l.si me,& Titium. ff. si certum petatur. quia potest agi ex æquitate illius legis: de quo ibi. Item datur officium iudicis de tentori non habenti aliquam possessionẽm, vt per glos. in l.nõ tantum. in princi. ff. de peti. hæred. in l. manifestũ. §. sed cùm in secunda. C. de fur. in l.j. in princ. C. si per vim vel alio mo. de quo etiam per glos. iij. quæstio. j. in sum. Item est remedium l. si coloni. de agri. & censi. lib. xj. De quo dic vt ibi. Item est aliud scilicet triticariæ ꝙ datur pro omnibus, excepta pecunia: vt habetur in l.ij.ff. de tritic. Item per condictionem indebiti, dummodo sit gestum inter duos: vt aliàs habetur in l. indebiti. §. si numi. ff. de condi. inde. Item re medium l.fi. C. de acquirẽda possessione. vbi si procurator, seruus, filius, colonus, vel inquilinus dolosè transferant possessionem in aliam iuuatur dominus ex illa lege. Item remedium l. finalis. ff. de rei vendicatione. vbi propter mendacium condictione ex illa lege transfertur in alium possessio. Item est remedium l. finali. C. de edi. di. Adri. tol. quod datur hæredi, qui ostendit testamentũ non can cellatum, &c. de quo dic, vt ibi habetur, &c. Et ista omnia remedia memoriæ mandauit cùm audirem, do. Bald. de Bartolin. de Peru sio in dicta l. rem quæ nobis. de acquirenda possessione qui. fuit do minus meus in ordinariis de sero. & tene menti. Et aliàs in propo sito recitaui dum legerem Paduæ l.iij. C. de exceptio. pro domino Bertucio Bagarotto. Et vt dixi s̃. hoc interdictum non datur ad res mobiles, nisi solo cohæreant: vt dicit l.j.§. illud vtiq;. ff. de vi & vi arm. in ver. planè. Item nõ solum datur illi, qui habebat ciuilem possessionem, sed etiam si naturalem, vt d.l.j.§. deiicitur. ff. eodem titu. & datur etiam fructuario, vt l.iij. C. vnde vi. ff. eo. Et est inter dictum recuperandæ, & etiam restitutorium. d.l.j.§. hoc interdi ctum. ¶ Et aduerte, licet videar prolixus, non prætermittã vnum, quod est disputabile, & aliàs vidi disputatum Paduæ in publica di sputatione. Nam cùm dixi, quòd vsufructuario datur hoc interdi ctum. d.§. vnde vi. per illum tex. fundatur cõmunis opi. post Ioan. in l.naturaliter. ff. de acquirenda possessione, quòd vsufructuarius habeat naturalem possessionem. Cuius contrarium in puncto iu ris clausis oculis posset sustentari: &, vt ista conclusio sit clara, ar guam pro & contra: & à parte affirmatiua, quòd possideat, addu citur. d.§. vnde vi. Ita tenet glo. & hoc in d.l.naturaliter. & gl. in §. hodie. Insti. de inter. & quasi in omnibus partibus iuris ciuilis. Et est communis opinio Legistarum per fundamentum, quod videtur inconuincibile in d.§. vnde vi. quia interdictum vnde vi, cùm non detur nisi possidenti. l.j.§. hoc interdictum. ff. de vi, & vi ar. saltem naturaliter: vt dicto §. deiicitur. Sed sic est, quòd datur vsufructua rio. dicto §. vnde vi. ergo sequitur, quòd possideat naturaliter. Sed in contrarium. Primò potes allegare text. in §. quod enim placuit. Institu. per quas perso. not. acq. Secundò, in l. acquiritur. §. finali. ff. de acqui. re. do. Tertiò, in l.j.§. per eum. ff. de acquirenda possessio ne. ibi, licet eum non possideamus. Quartò in l. sciendum. §. eum. ff. qui sat. cog. vbi vsufructuarius non cuitat onus satisdandi, licet ad hoc sit facilis responsio. Quintò, in l.j.§. quod ait. ff quo. leg. vbi dicitur, quòd vsusfructus non possidetur. Sextò, in l. finali. ff. vti possi. vbi fit differẽtia inter possessorem, & fructuarium. Septimò per l. possessio quoq;. ff. de acquirẽda pessessione. vbi dicitur, tenea tur: ergo non possideatur. Octauò, per l.ij. ff. vsufruct. quemad. ca. dum dicit, quòd vsufructuarius præstat custodiam. Nonò, quia vsufructuarius est tanquam procurator proprietarij. l.j. in fi. ff. de ope. no. nun. sed procurator detẽtat: vt l. quod meo. ff. de acquiren da possessione. Decimò, text. in l. arboribus. §. de illo. ff. de vsufruc. vbi dicitur, quod in fundo & seruo retinemus vsumfructum: pon dero Retinemus. Vndecimò, in l.iij.§. penul. ff. de vi, & vi ar. dum dicit, quasi in possessione. Duodecimò, l. naturaliter. ff. de acquiren da possessione. dum dicit Videtur: & sic impropriè. Decimotertiò, l. permisceri. in princip. ff. de acquirenda possessione. vbi dicitur, quòd nõ permiscentur causę possessionis, & vsusfructus, &c. Deci moquartò, l. Celsus. §. Iulianus. ff. ad exhib. qui tex. fortiter stringit, dũ dicit, quòd vsufructuarius rem retinet, nec possidet. Decimo quintò, in l. certe. §. is, qui. ff. de preca. vbi dicitur, Vsufructuarius, colonus, & inquilinus sunt in prædio, & tamẽ nõ possidẽt. Põdera primò vnã æquiparatur ibi colonus: deinde verbum, Possidet, quod facit vnã orationẽ, &c. Et isti duo vltimi textus stringũt passum in tantùm, ꝙ nõ potest eis fine iuris violẽtia responderi: licet aliàs, dum iste

iste articulus disputaretur Perusij, ad omnia ista argumẽta respon derẽ per bona remedia, quæ nunc omitto. Vide ad hoc Bal. & Mo der. in d.l. naturaliter. ff. de acqui. pos. & tene menti, quia posset tibi facere honorẽ. &c. ¶ Secundò, hoc interdictum est prætorium l.j. in princ. ff. de vi, & vi ar. Tertiò, quòd sit in personam, patet pro batum. Quartò, est rei persecutorium d.l.j.§.j. cùm detur ad recu perandum possessionem. Quintò, est in simplum, vt probatur in l. in interdicto. ff. eo. Sextò, est stricti iuris, vt patet. Septimò, non est perpetuum, sed annale. d.l.j. in princip.& l.ij. C. eo. tit. Bene verum est, quòd de eo, quod ad aliquem peruenit, competit perpetuo. l.iij. §. hoc interdictum. ff. eo. Et iste annus est vtilis: vt d.l.j. & ibi gloss. & licet quo ad agendum sit annale, tamen ad excipiendum est per petuum, iuxta l. purè. in fin. ff. de do. excep. licet de iure Canonico duret perpetuo: vt not. in c.ij. de resti. spo.& ibi vide in glo. fin. cùm spoliatus nulla cõditio temporis opponi possit: vt d.c. redintegran da. iij. q. j. Facit ad hoc, quòd iure ciuili instantia perit triennio. l. properandum. C. de iudi. & tamen de iure Canonico est secus, vt in c. venerabiles. & c. significauerunt. de iudi. Octauò, datur hæredi, & aliis successoribus: vt l.j. §. hoc interdictum hæredi. ff. de vi, & vi ar. In hæredes datur de eo, quod ad eos peruenit. d.l.j. §. fin. & l.iij. in princip. §. hoc interdictum. & facit l.j. C. ex deli. defun. Nonò, non infamat, vt l. neque. ff. de vi, & vi ar. quod tamen intellige de infamia iuris, non autem de infamia facti, secundùm gloss. in d. l. neque. & ideo in parentem, vel patronum non datur: vt l.j. §. hoc interdictum. ff. eo. & l. licet. de obseq. & l. ceffat. de act. & obli. dixi s̃. in j. regula negatiua. Decimò, est directum, licet quandoque repe riatur vtile: vt l.j. §. filiusfamilias. ff. eod. tit. cum si. licet possit expo ni vtile, id est, efficax, &c. Vndecimò, est singulare. Duodecimò, simplex, &c.

65 In factum, quod vi aut clàm. Hoc interdictũ competit illi, in cuius solo vi, vel clàm ædificatum fuit: vel quòd vi ædificauerit post prohibitionem domini: vel clàm, scilicet ꝙ ce lauerit se, cùm intelligeret dominum prohibiturum: nam cogitur per hoc interdictum opus demoliri: de quo interdicto habetur in l. j. in princip. & per totum. ff. quod vi aut clàm. Et quid sit vi facere, & clàm facere, vide tex. in l.j. §. quid sit. cũ seq. & in l.ij. §. fi. ff. eo. tit. Et est interdictum restitutorium. d.l.j. §. j. & pertinet solũ ad rem, quæ in solo finitur. d.l.j. §. hoc interdictũ. & prohibitio potest fieri, non solùm per dominum, sed per plures alias personas: de quo est text. in l.iij. in princip. eo. titu. Nec potest istæ, qui ædificauit vi, vel clàm, aliqua exceptione se tueri: vt d.l.j. §. denique. nisi in casi bus, de quibus ibi per gloss. in ver. posteà. videlicet in l.iij. §. sed si permiserit. ff. eo. quando dominus, vel alij, qui potuissent etiã pro hibere, post prohibitionem permiserũt. & in l.si alius. §. bellissimè. eo. tit. & §. est & alia. & l. semper. §. hoc interdictum. Et de libello pro hoc interdicto, vide Bar. in l. competit. §. in summa. eo. tit. Et in illo tit. discas. l. aut quæ aliter. quæ secundùm Bar. literis aureis etiam describenda. Secundò, quòd sit prætorium, est text. in l.j. in prin. Tertiò quòd sit in personam, patet. Quartò, quòd sit perse cutoriũ, probatur in l. semper. §. in hoc interdicto. & §. fi. ff. quod vi aut clàm. Quintò, est in simplum, per eadem iura, cùm detur ad interesse, &c. Sextò, est stricti iuris, vt d. §. actionum. Septimò, est annale, non perpetuum: vt l. semper. §. hoc interdictum. & l. si inter. in princip. ff. quod vi aut clàm. Octauò datur hæredibus: vt l. denique. §. quæsitum ff. eo. In hæredes non datur, nisi de eo, quod ad eos peruenit: vt d.l. semper. §. hoc interdictum. Nonò, quòd non infamet, patet in dicta l. neque. ff. de vi, & vi arm. & secundùm glossam ibi verum est, quòd de infamia iuris, licet de infamia fa cti secus, de quo ibi. Decimò, ꝙ directum, patet: quia ex verbis, & mente. dicta l.j. in principio. licet vtile quandoq; reperiatur: vt l. is, qui in puteum. §. si tutoris. & §. fi fundum. eod. ti. & in d.l. si vi tem. in princip. Vndecimò, singulare. Duodecimò, simplex. Vl timò, non contrarium, &c.

66 In factum, vti possidetis. Hoc interdictũ competit ei qui molestatur ab alio in possessione rei immobilis: quia dicat se esse dominum vel possessorem, &c. quia per hoc interdictum ille, qui possidet, nec habet possessionem ab alio vi, vel clàm, vel precario, potest se tueri, & prohibetur ille molestator ipsum turbare, &c. De quo interdicto iuxta verba prætoris habetur in l.j. in princ. & per totum. ff. vti pos. & C. eo. tit. & per Canonistas in c. licet causam. de proba. & non solùm habet locum in possessione ædium, sed etiam aliarum rerum immobilium: prout est tex. secundùm intellectum communem in d.l.j. in princ. vti pos. Et pro hoc sunt textus aperti in d.l.j. §. hoc interdictum. el ij. & seq. Item est prohibitorium reti nendæ possessionis, per quod quis prohibetur inferre vim possi denti. Sed interdictum de vi, & vi armata, vt dixi, est restitutoriũ, & recuperandæ possessionis. Text. est in l.j. §. est igitur. & §. illud enim. ff. vti pos. Et de forma libelli in interdicto de vi, & vi armata, vide Barto. in l. in interdicto. ff. de vi. & vi ar. Et de forma libelli in hoc interdicto, vide eundem Bartol. in l.j. §. interdictum. ff. vti pos. Et debes scire alium terminum, quod ille, qui vult agere tali inter dicto, est opus, quòd non possideat ab aduersario vi, clàm, vel pre cario. Est tex. in l.j. §. perpetuò. & fi. ff. vti poss. & Bart. in d. §. fi. po nit exempla ad hæc tria requisita. ¶ Item scias, ꝙ hoc interdictum non datur, nisi possidenti, vel ciuiliter, vel naturaliter. Nam si quis esset in possessione causa rei seruandæ, cùm non possideat, non haberet interdictum. Text. est in l. si duo. §. creditores. ff. vti pos. cum simi. ¶ Secũdò, quòd sit prætorium, est text. in d.l.j. in princ. ff. vti pos. Tertiò, quòd sit personale, patet. Quartò est rei perse cutorium, cùm detur ad retinendam possessionem: vt d.l.j. §. hoc interdictum. Quintò, est in simplum, vt patet, & l. pe. §. finali. eod. titulo. Sextò, est stricti iuris, vt etiam patet. Septimò, non est perpe tuum, sed annale. d.l.j. §. j. ff. vti pos. Ergo potest dici quòd detur hæredibus, iuxta §. non autem omnes. Insti. de perpe. & temp. act. cum simi. In hæredes possumus dicere, quòd non detur, cùm sit annale, iuxta l. in honorariis. de actioni. & obligatio. Nonò, quòd non infamet. Decimò, est singulare. Vndecimò, directum. Duo decimò, duplex: quia non cognoscitur actor à reo: iuxta ea, quæ super hoc termino dixi, suprà in Publiciana actione, & probatur ad literam in l.si duo. §. hoc interdictum. ff. eo. titu. Vltimò, non contrarium.

67 In factum, vt ubi. Primò hoc interdictum competit ad similitudinem superio ris, quando quis turbatur in possessione: sed differunt, quia illud da tur pro possessione rei immobilis, istud verò pro possessione rei mobilis: vt habetur in l. vnica. ff. vt ubi. & prout in superiori, vt quis possit intentare, requiritur quòd ab aduersario non possede rit vi, vel clàm, vel precario. Eodem modo in hoc, vt habetur in dicta l. vnica. de qua etiam habetur Instit. de interdi. §. sed hodie li cet Canonistæ in d.c. licet causam. de proba. non videantur facere differentiam inter hoc interdictum & superius: vt etiam refert sanctus Blasius hîc, &c. Et quia hoc interdictum est hodie exęquatum cum superiori, vt habetur in d.l. vnica. ideo in reliquis funda mentis dicas, vt in superiori dictum est.

68 In factum, de superficiebus. Hoc interdictũ competit ei, qui turbatur in possessione superficiei, quę habetur in solo alieno. Nam potest se tueri hoc interdicto, ne molestetur, &c. dato scilicet, quòd turbetur ab alio, quàm domino soli: quia tunc dan tur sibi actiones ciuiles. De hac habetur in l. prima. in principio. & §. qui superficiem. cum simi. ff. de superfi. & ibi vide. Et quòd sit prætorium, patet in dicta l. prima. & dixi in superioribus. Vt quis obtineat, requiritur quòd superficiem non possideat ab alio vi, clàm, vel precario: vt dicta l. prima. in principio. ff. de superficie. In reliquis dic vt est dictum in interdicto vti possidetis: quia eadem in isto seruantur, vt habetur in d.l.j. §. præponitur. verfic. omnia. ff. de superfi. &c.

69 In factum, de itinere, actúque priuato. Primò hoc interdictum competit ei, qui per fundum alterius ad fundum suum habet iter, vel actũ, cùm iuerit saltẽ per triginta dies per illud iter, etiã discon tinuos in anno proximè retro: quia si vicinus ipsum prohiberet

ire

Universidad de Deusto
Biblioteca

ire,per hoc interdictum, potest prohibere vt à prohibitione desistat.De hoc habetur in l.j. in prin.ff. de iti. actúq; priua. Et in hoc interdicto, vt dicit hîc etiam sanctus Blasius, & bene non agitur de iure seruitutis, quod expeditur per actionem confessoriam & negatoriam,iuxta l.ij.ff.si ser. vend. sed agitur in possessione, qua fuerit vsus ille,qui prohibetur per dictos triginta dies. & in hoc,vt j. dicam, venit interesse, scilicet quanti interfuit, eum non fuisse prohibitum, &c. vt habetur in l. ij.§. in hoc interdicto.ff. de iti. actúq; priua.Et requiritur,quòd ille, qui prohibetur ab aduersario non fuerit vsus itinere vi, clàm, vel precario : vt dicta l. prima. in princ. & §.hoc interdicto. eodem titulo. Et est prohibitorium ad tuendas rusticas seruitutes.d.l.j.§.primo.Et quia tex. est no.in d.l.j. §.si quis propter.ff.de iti.actúque priua. quod propter inundationem vsus viæ & itineris,perditur,&c. sicut aliàs per inundationem perditur possessio:vt habetur in l.iij.§.Labeo.ff.de acquirenda pos. Et sic si aliquis præscriberet per inundationem, interrumperetur præscriptio, cùm perdatur possessio: vt habetur latè in d.§. Labeo.Tex.in d.§.si quis propter. dicit quòd quis restituitur ad hoc interdictum per in integrum restitutionem. ¶ Ego volo tibi relin quere in proposito vnam dubitationem, scilicet an interrupta prescriptione detur restitutio in integrum, & licet communis sit opi. quòd non, vt habetur in d. §. Labeo. tamen in disputando posset teneri contrarium : pro nunc vide in d.§. Labeo. & in d.§.si quis propter.& vide in l. qui fundum. §. qui bona.ff. pro empt.&c. Secundò quòd sit prætorium,est text.in d.l.j.in princi. Tertiò, quòd in personam,patet.Quartò,quòd sit rei persecutorium, probatur in l. vnde etiam.§. in hoc interdicto.ff. eodem. Quintò, quòd in simplum,probatur in eod.§. Sextò,quòd stricti iuris, patet. Septimò,est annale.vt l.j.in princi. & d.l.vnde etiam.in princip. eodem titulo.Octauò,datur hæredibus.d.l.vnde etiam.§.si quis ab authore.si author possessionem sit adeptus.In hæredem non videtur dari,cùm sit annale,iuxta l.in honorariis.de act.& oblig.nisi dicamus, quòd detur in quemlibet prohibentem,&c. Nonò,quia non infamet. Decimò directum : quia ex verbis, & mente, licet aliquando reperiatur vtile:vt dicta l. vnde etiam.§. idem Iulianus. eodem titulo. Vndecimò, singulare. Duodecimò, simplex. Vltimò, non contrarium.

70 **In factum, de itinere,** actúq; priuato reficiendo.Primò hoc interdictum competit ei, qui habet iter, & actum per fundum vicini ad fundum suum,vt suprà dixi in proximo præcedenti. Et dato quod vellet reficere iter,& vicinus prohiberet,vel alius,per hoc interdictum potest se tueri, vt cogat illos desistere à tali prohibitione. Et de hoc interdicto est tex.in l.iij.§.ait prætor.ff. de iti. actúq; priua. Et requiritur etiam in hoc, quòd non fuerit vsus itinere vi, clàm, vel precario.d.§.ait prætor.¶ Sed differt à superiori : quia in hoc requiritur,quòd in anno vsus fuerit itinere.Item, quòd probet sibi competere ius seruitutis:vt est text.in d.l.iiij.§.hoc autem superiori.& §.sequenti.eodem titulo.& si alterum deficiat, deficit interdictum:vt in §.seq.Et volens reficere tenetur vicino cauere de damno infecto:vt d.l.iij.§.qui hoc interdicto.Et ex hoc infertur, quòd refectio viæ non incumbit debenti seruitutem, sed ei, cui seruitus competit:prout habetur etiam in l.quoties.§. finali.ff. de serui.tit. generali. Sed secus sit in seruitute oneris ferendi, vt habetur in l. eum debere columnam. de ser. vrb. prædio. quod tene menti &c. Secundò,quòd sit prætorium, est text.in dicto §.ait prætor. Tertiò,quòd in personam,patet.Quartò,quòd rei persecutorium. Et Quintò, quòd sit in simplũ, probatur in d.l.iij.§. vtilitas.eo. titu. Sextò,quòd stricti iuris. Septimò, est annale, vt superius.d.§. ait prætor.& l.j.§.antepe.ff.de interdic. Octauò,datur hæredibus, vt l.apparet.§.j.ff.eodem titulo.In hæredem non datur,nisi dicamus quòd det in quemlibet prohibentem. Nonò, non infamat. Decimò,directum.Vndecimò, singulare. Duodecimò, simplex. Vltimò,non contrarium.

71 **In factum, de aqua quotidiana.** Primò hoc interdictum competit illi,qui per fundum alterius saltem vno die,vel nocte in anno retro,duxit aquam ad fundũ suum: quia si ille dominus fundi,per quem aquam duxit,ipsum prohibet, vel impedit,agitur contra ipsum hoc interdicto, vt à prohibitione desistat.De hoc habetur in l.j.in princ.& §.j.& §.quod autem.ff. de aqua quoti.& æsti.nec debet duxisse aquam vi,clàm, vel precario:vt d.l.j.in principio. Et est interdictum non solùm prohibitorium,sed etiam restitutorium,vt quis tollat, si quid fecit ad impediendum ducere aquam,&c.vt est tex.cum glo.in d.l.j.§.j.& §.Labeo.eo.titu.Secundò,est prætorium.d.l.j.in prin.Tertiò,in personam.Quartò, rei persecutorium, cùm prosequitur ius seruitutis: & illud,quod quis amittit, requiritur per hoc interdictum.d.l.j.§. prætereà.Quintò,quòd in simplum,probatur in prælleg.Sextò, quòd stricti iuris,patet.Septimò,est annale,non perpetuum, vt in superiori fuit dictum,& probatur in d.l.j.in princi. Octauò,datur hæredibus.d.l.j.§.ait prætor.In hæredes potest dici, quòd non detur cùm sit annale,per d.l.in honorariis.nisi detur, vt in quemlibet prohibentem:vt in superiori dixi.Nonò,non infamat.Decimò,est directum,&c.licet vtile quandoq; sit:vt d.l.j.§.si fundum.Vndecimò,singulare.Duodecimò,simplex. Vltimò,non contrarium.

72 **In factũ de aqua æstiua.** Primò, hoc interdictum pertinet ad eũ, qui per fundum alterius vno die, vel nocte in æstate retroduxit aquam in fundum suum, vt non posit prohiberi, &c. vt in superiori dixi.Et differunt : quia qui interdicit de aqua quotidiana, interdicit,vti hoc anno : sed in aqua æstiua interdicit vti hac æstate. Vide etiam de hoc in d.l.j.in princ. & vide in §. quod autem diximus. & quando incipit æstas, vide in dicta l. prima.§. æstatem.& ibi glo.no.in quot partes diuidatur annus. & in hoc requiritur illa clausula, quòd non duxerit aquam vi,clàm, vel precario, vt superiori.d.l.j.§. deinde ait. & in princip.l. Et est etiam restitutorium dicto §.j.&c.Secundò,quòd sit prætorium,patet in d.l.j. in princ. in personam, &c. In aliis fundamentis, dicas vt in superiori : cùm sint similia:vt d.l.j.§.Labeo.Sed in hoc discordant, quia licet superius sit annale,tamen hoc durat per annum,& sex menses.Item potest durare per biennium, secundùm variam computationem temporis: vt habetur in dicta l. prima.§.deinde. & §. æstatem. & seq. eodem titulo,&c.

73 **In factũ , de aqua ex castello ducenda.** Primò competit ei,qui habet ius ducendi aquam ex castello:id est,loco vbi in publico aqua recipitur, vel riuo, vel alio loco publico ad fundum, vel domum eò quia habuit concessionem à principe,vel communitate : si aliquis ipsum prohibeat, habet hoc interdictum,de quo loquitur text.in l.j.§.ait prætor.§. quo ex castello.cum duobus seq.ff.de aqua quoti.& æsti. Et hoc est quotidianum in ciuitatibus,in quibus in stratis est castellum : vt est in ciuitate Aquilianæ & Viterbij:quia si habent concessionem, quòd ex castello ducet aquam in domum,vel hortos, non possunt prohiberi.Et est aduertendum,quòd hoc interdictum non continet solùm possessionis causam, & sic præparatorium, vt superiora proximè, sed continet causam proprietatis : quia hîc non probatur, an quis duxerit,&c.sed an habeat ius seruitutis assignatum, vel non : vt est tex.not.in d.l.j.§.fin.ff.eodem. Et ea hora,qua quis habet ius ducendi.ea debet ducere,& non alia:vt habetur in l.penult.eodem tit. In aliis fundamentis,dic vt in duobus proximis.

74 **In factum , de riuis purgandis.** Primò,quòd interdictum hoc competit ei,qui habet ius aquæ ducendæ : vt dixi in superioribus interdictis, per riuum, quem volens purgare,& reficere,prohibetur ab alio:quia tuetur se per hoc interdictum : & non habet probare an iure aquam ducat : de quo vide in l.prima.de riuis.& in l.finali. eodem titulo. Et est prohibitorium: vt dicta l.prima. in fine princip. & potest etiam esse restitutorium:vt in proximis dixi.Bene verum est,quòd tenetur cauere de damno infecto iste volens purgare.dicta l.j.in prin. Secundò, quòd prætorium,patet in d.l.j.in prin.Tertiò,quòd in personam. In aliis dic, vt in superioribus. Bene verum est, quòd est annale,

dicta

dicta l.j.§.hoc interdictum.el ij. & datur iisdem personis, & in eadem,prout superiora:vt l.ij.§. iisdem. eodem titulo. & datur non solum ad riuos,sed etiam ad specus,& septa: vt d.l. prima.in princi. Quæ in quo differant, & quid importent, vide in d.l.j.§. ait ergo. cum simi.&c.Et sub verbo reficiendi,quid contineatur,vide in d.l. j.§.reficiendi,&c.

75 **In factum , de fonte, vt liceat eo** vti.Primò,hoc interdictum competit illi, qui prohibetur haurire aquam ex fonte,cùm per annum hausisset : vel appellere pecudes: vel inde aquam ducere,vt ille scilicet prohibens desistat à prohibitione:de quo habetur in l.vnica.in principio.ff.de fonte. Et differt à superiori,scilicet de aqua ex castel.duc.& aqua æsti. & quoti. quia illa loquuntur de aqua deducenda : istud verò de aqua haurienda: prout etiam dicit glossa in rubrica de fonte. Nec habet locum pro aqua mortua,vt in cisterna:sed solum de aqua viua. dicta l. prima. §.hoc interdictum. el iij. eodem titulo. Et procedit non solum in fonte,sed in piscina, puteo, & lacu : dummodo aquam viuam habeant:vt dicta l.prima.in fin.princ.& §.deniq;.Et requiritur,quòd quis non fuerit vsus hausto vi,aut clàm vel precario.d.l.j. in princ. sed secundùm Bartolum in dicta l.prima.§.hoc interdictum. el iij. licet in cisterna non habeat locum directum, tamen habet locum vtile.Hinc sumpta occasione pone, quòd extat statutum in ciuitate,quòd mulieres portantes perlas,vel margaritas,puniuntur tanta pœna:& est aliqua mulier, quæ portat perlas fictas, seu contrafactas,non veras,& viuas:certè non incidet in statutum.Ita decidit Bartolus in l. prima.§. hoc interdictum. Et tene menti : quia in multis ciuitatibus extant huiusmodi statuta,&c. Secundò est prætorium.l.prima in principio.Tertiò,in personam,vt alia. Quartò, potest dici rei persecutorium, cùm quis prosequitur ius aquę hauriendæ.d.l.j.Quintò in simplum: vt ibidem patet. Sextò stricti iuris.Septimò est annale, non perpetuum.d.l.j. Octauò, hæredibus datur, non in hæredes, vt in præcedentibus dixi, scilicet de aqua quoti.& æsti.cùm procedant à pari quantum ad personam : vt d.l. j.§.hoc autem.ff. de fonte. Nonò, non infamat. Decimò.est directum. Vndecimò, singulare. Duodecimò, simplex, &c. Vltimò, non contrarium.

76 **In factum , de fonte reficiendo.** Primò hoc interdictum competit illi, qui habens ius hauriendi aquam,vt in proximo dictum est,ex fonte,vellet reficere fontem, puteum,piscinam, &c. vt suprà dixi, quæ indigerent refectionem, si prohiberetur,habet hoc interdictum vel à domino fundi,vbi est fons,vel ab alio,&c.Et de hoc interdicto loquitur tex.in l.vnica.§. deinde ait.ff.de fonte.Et fuit introductum ad similitudinem interdicti de riuis reficiendis : quia nullus esset vsus, &c. vt dicit text.in d.l.j.§.hoc interdictum. Secundò quòd sit prætorium, est text.in d.§.deinde.Tertiò,quòd in personam,vt patet. Quartò,quòd rei persecutorium,dic vt in proximo. Quintò, quòd in simplum, eodem modo.Sextò,stricti iuris. Septimò,est annale.dicto §.deinde. Octauò,datur hæredibus,& in hæredes, vt in illo de aqua æstiua. de quo proximè dixi.& approbat tex.in d.l.j.§.fin.ff.de fon.Nonò, quòd non infamet. Decimò,quòd directum. Vndecimò,quòd singulare.Duodecimò,quòd simplex,&c. Vltimò,non contrarium.

77 **In factum, de cloacis purgandis.** Primò competit illi, qui haberet cloacam iuxta fundum alterius, vel alium locum, per quam immunditiæ & colluuies demittebantur:dato casu,quòd vellet ea purgare,vel reficere : puta, quia curtus impediebatur : & quia dominus fundi, vel alius eum prohibet, habet hoc interdictum prohibitorium, &c. de quo loquitur totus tit.ff. de cloa.&c. Et est aduertendum, quia fauore publicę vtilitatis, vt quis possit purgare, vel reficere cloacam, non quærimus an clàm,vi, vel precario fit vsus cloaca : vt l. prima.§. quia autem. de cloa.Item pertinet ad priuatas cloacas.d.l.prima.§.hoc autem. Secundò,quòd prætorium,dicta l.prima.in principio. Tertiò,quòd in personam patet. Quartò,quòd rei persecutorij, patet per media, quæ dixi in duobus proximis.Quintò, q̃ in simplum, eodem modo.Et etiam ex eo,quòd pertinet ad priuatas cloacas, vt dixi. Sextò,quòd stricti iuris.Septimò,quòd sit perpetuum potest dici, cùm sit rei persecutorium,per d.l.in honorariis.nec reperiatur annale : per quod respondeo, si obiicitur, quòd superiora plura sunt rei persecutoria, tamen sunt annalia, &c. Octauò datur hæredibus, per regulas. §. non autem omnes. de perpetuis & temporib. actio.Nonò, quòd non infamet. Decimò,quòd directum.Vndecimò, quòd singulare. Duodecimò, quòd simplex, &c. Vltimò, non contrarium.

78 **In factum , ne quid** in cloaca fiat, immittatúrve.Hoc interdictum competit illi,qui habens vsum cloacę,vnde aqua fluat,vel colluuies:aliquis vult aliquid facere,vel immittere in cloacá,propter quod vsus eius impediatur:quia cõtra illum est proditũ hoc interdictum prohibitorium,&c.de quo est text.in l.j.§.pe.& fin. ff. de cloacis. Item pertinet ad cloacas publicas.d. §. pen. Secundò, quòd prætorium. d. §. deinde. Tertiò, quòd in personam. Quartò,rei persecutorium.Quintò,in simplum.Sextò,stricti iuris. Septimò, est annale ex eo, quod est populare,per l.fin. ff. de popu. act. Et quòd sit populare,patet ex eo,quòd pertinet ad publicas cloacas, vt iam dixi. & in hoc istud differt à superiori. Octauò, hæredibus non datur, nisi vt cuilibet de populo:arg.l.populares.de popu.act. In hæredes non datur. l. fin. de popu.act.Nonò,quòd non infamet. Decimò, quòd directum .Vndecimò , quòd singulare. Duodecimò , quòd simplex.Vltimò,non contrarium.

79 **In factum , vt quod factum** immissúmve est in cloacam , tollatur. Hoc competit, quando quis aliquid habet immissum in cloacam , vel factum , propter quod est impeditus vsus , &c.quia cogitur tollere , & statum pristinum reducere : & sic est interdictum hoc casu restitutorium , & superius prohibitorium, quæ ambo ponuntur in text. quem s̃. allegaui in d.l.j. §.pe.& fin. ff.de cloa. Et inquantum pertinet ad cloacas publicas, dic vt in superiori.si ad priuatas cloacas , termini sui possunt assimilari illi interdicto , de cloacis purgan.&c.Et eodem modo dicas in s̃.proximo &c.

80 **In factum , de precario.** Hoc interdictum competit illi , qui precario concessit aliquam rem alicui vtendam, & fruendam , qui sibi nollet rem restituere : contra ipsum datur hoc interdictum , vt rem restituat, &c. de quo habetur in l.ij. in princip. ff. de precar. cùm precario possidens videatur nomine concedentis possidere: iuxta not.in l.quod meo.in princip. & l. interdum. ff.de acquirenda possess.Et interdictum restitutorium. d.l.ij.in princip.& §.j. Et in hoc fit condemnatio secundùm interesse actoris : vt habetur in l. quæsitum. §. ex hoc interdicto. ff. de precar. Et in quo differat precarium à commodato, vide gloss. not.in l.j.ff.de precar. Et potest constitui precarium in rebus mobilibus, & immobilibus : vt l. in rebus.ff.eod.Et potest constitui,quòd transferatur possessio, & quòd non.l.ij.§.fi.& l.in rebus.& l.certè. §.is, qui.ff.de preca.¶ Et scitis q̃ quotidie in instrumentis ponitur illa clausula , Et ex nunc constituit se precario nomine emptoris possidere ,&c. quid importet ? dicas quòd importat, quia primò intelligitur translata omnis possessio in emptorem , ciuilis , & naturalis : deinde intelligitur translata naturalis in precario possidentem : vt habetur in dicta l.interdum.de acqui.possess.Sed si diceretur simpliciter, Et ex nunc constituo me nomine emptoris possidere.tunc omnis possessio remanet penes emptorem.& sic plus operatur constitutum, quàm precarij rogatio , in fauorem emptoris : vt habetur in l. qui bona.in principio.ff.de acquirenda possessione. per Bar.& omnes in d.l. interdum. Et tu Canonista habes titulum de precariis. & in c. primo habes de precaria. Quid sit precaria , dicas , quòd est concessio rei immobilis per annuam pensionem , de quinquennio in quinquennium.c. primo.de precariis. & ibi glossa.& in c. precariæ.vbi glossa magistralis decima quæstione secunda.Bal.in capitulo primo. §. tua. quibus modis seu. amit. &c. Secundò , quòd

sit præ

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit prætorium, est text. in d.l.ij. Tertiò, in personam, vt alia. Quartò, rei persecutorium: vt l. quæsitum. §. ex hoc interdicto. ff. eodem. Quintò, quòd in simplum, probatur ibidem. Sextò, stricti iuris. Septimò, perpetuum est, non annale per text. qui assignat pulchram rationem ab absurdo, in dicta l. quæsitum. §. penultimo. Octauò, datur hæredibus, & in hæredes. d.l. quæsitum. §. fin. licet precarij rogatio ad hæredes non indistinctè transeat. De quo vide in l. cùm precario. §. fin. ff. eo. titu. Nonò, non infamat. Decimò, directum. Vndecimò, singulare. Duodecimò, simplex. Vltimò, non contrarium.

81 ## In factum, de arboribus cædendis.

Primò ad hoc interdictum est sciendum, quòd habet duo capita: alterum in arboribus, quæ sunt prope prædia vrbana: alterũ in arboribus existentibus in prædiis rusticis. Primum caput competit illi, in cuius ædes rami arboris alterius pendent, & nocent ædificio. nam dominũ potest monere, ꝙ succidat arborem radicitus: si nolit facere, ille, cui competit interdictum, propria authoritate potest succidere, & auferre ligna. l.j. in princi. vsque ad §. deinde. ff. de arbi. Secundum caput pertinet ad illum in cuius fundo rami arboris vicini extenduntur: quia potest monere facere, quòd rami cædantur, quousq; arbor distet per quindecim pedes à terra in altitudinem. Iste est text. in dicta l.j. §. finali. de arbo. cæden. quod tene menti: quia posset quotidie contingere, maximè in hac ciuitate Paduæ, vbi sunt multi horti, & arbores. ¶ Et practica est. secundùm Bartolum quòd denuntietur domino illius arboris, quòd ipsam succidat: & de hoc fiat instrumentũ: & tunc si non succidat, potest denuntians propria authoritate facere, imò potest ligna asportare. tene menti. Et non solùm procedit in arboribus, sed etiam in vitibus cùm veniant appellatione arboris. dicta l. prima. versic. arboris. Et aduerte, dato casu, quòd radices arboris nocerent tunc datur vtile interdictum de arboribus cædendis, per glo. in l.j. C. de interdi. de quo ibi. Secundò, quòd prætorium. l.j. §. ait prætor. & §. deinde. Tertiò, quod in personam, vt alia. Quartò, videtur rei persecutorium. Quintò, in simplum: vt probantur isti duo termini in dicta l. prima. §. non solum. Sextò, stricti iuris. Septimò, perpetuum, ex quo rei persecutorium. d.l. in honorariis. Octauò, datur hæredibus: vt in §. non autem omnes. de perpe. & temp. act. In hæredes, dic eodem modo, &c. Nonò, non infamat. Decimò, directum. Vndecimò, singulare. Duodecimò, simplex. Vltimò, non contrarium.

82 ## In factum, de glande legenda.

Hoc interdictum competit ei, qui habens arborem, quæ pendet in fundum vicini, vel aream, in quam cadunt fructus: quia si prohiberetur recolligere dictos fructus, haberet dictum interdictum intra dies tres, postquàm fructus ceciderunt. Et appellatione glandis, veniunt omnes fructus. De quibus omnibus habetur in l. vnica. ff. de glan. leg. & in l. qui venenum. §. glandis. ff. de verborum signific. Secundò, quòd sit prætorium, est text. in dicta l. prima. in princi. Tertiò, quòd in personam, vt reliqua. Quartò, quòd rei persecutorium, probatur in d.l.j. in princ. Quintò, quòd in simplum, ibidem. Sextò, quòd stricti iuris. Septimò, non est perpetuum, sed temporale, vt suprà patet. Octauò, hæredibus datur, & in hæredes intra illud tempus, quod durat, vt suprà. Nonò, non infamat. Decimò, quòd directum. Vndecimò, quod singulare. Duodecimò, quòd simplex, &c. Vltimò, non contrarium.

83 ## In factum, de migrando.

Hoc interdictum competit inquilino, qui soluta pensione domino, vellet recedere de domo, & asportare res suas, & dominus domus prohiberet: quia potest se tueri ex hoc interdicto. Et de hoc est text. in l. prima. ff. de migran. Et aduerte: dicitur in dicta l. prima. §. hoc interdictum. quod est infrequens, &c. debet intelligi ille text. quòd de raro itur ad illud interdictum, ex eo, quia inquilino, qui turbaretur, competit actio ex conducto, & officium iudicis: vt l. sed addes. §. si inquilinus. ff. loca. & ideo de raro recurritur ad hoc interdictum. ¶ Et circa hoc scias quòd pensio domus, nisi aliud sit dictum, soluitur in fine anni: vt l. ædem. C. loca. & ita tenet etiam Bartolus in dicta l. prima. §. si pensio. ff. de migran. Et habetis etiam illam regulam vulgatam in hac materia, quòd res conductoris inuectæ & illatæ intelliguntur obligatæ ratione pensionis. Pone quòd vnus conductor locauit, quod potest facere, iuxta l. nemo rem. C. loca. & l. Moschis. §. Aemilius Prætolinus. ff. de iure fisci. an res istius secundi conductoris sint domino obligatæ: vide casum singularem in l. si in lege. §. si colonus. ff. loca. & quod ibi gloss. & docto. quem textum exclamat Pontanus in singul. cccl xxxvj. Et competit hoc interdictum solùm inquilino, non autem colono: vt habetur in dicta l. prima. §. hoc interdictum. ff. de migran. Et dato, quòd haberet habitationem gratuitam, daretur vtile interdictum, vt eodem §. Et eodem modo daretur vtilis, si non essent res propriè inquilini, sed fortè sibi commodatæ, vel locatæ, vel apud eum depositæ, vt habetur in l. finali. eodem titulo, &c. Secundò, quòd prætorium, est text. in dicta l. prima. in principio. Tertiò, in personam, vt reliqua. Quartò, rei persecutorium dicta l. prima. in principio. Quintò, in simplum, vt ibidem. Sextò, stricti iuris. Septimò, perpetuum, & non temporale. dicta l. prima. §. finali. Octauò, datur hæredibus, & in hæredes, vt est text. in d.l. prima. §. finali. Nonò, non infamat. Decimò, est directum: cum ex verbis & mente, licet quandoque vtile dicatur, vt prædixi: & habetur in dicta l. prima. §. interdictum. Vndecimò, quòd singulare. Duodecimò, quòd simplex, &c. Vltimò, non contrarium.

84 ## In factũ, de Saluiano interdicto.

Hoc interdictum competit locatori aduersus conductorem ad aduocandam possessionem earum rerum, quas asportauit, quę erant obligatæ ipsi locatori ratione pensionis. Et eodem modo competit creditori aduersus debitorem pro rebus sibi iure pignoris obligatis: iuxta ea, quæ habentur in §. item Seruiana. Institu. de act. & istis casibus datur directum. Sed in casu, quo dictæ res essent alienatæ per conductores, vel debitores, tunc competit vtile interdictum Saluianum: de quo habetur in l. prima. in principio. ff. de Saluia. interdi. & in l.j. C. eodem titulo. ¶ Et, vt dicit etiam sanctus Blasius, est pinguius remedium huius interdicti, quam Seruianæ hypothecariæ: quia sufficit in ipso, quòd creditor probet illas res fuisse possessas, tanquàm suas per debitorem, tempore obligationis cõtractæ. Sed in hypothecaria oportet creditorem probare de domino debitoris: vt habetur in dicta l. prima. de Sal. interdic. & per omnes in dicto §. item Seruiana. de quo ibi. Et in hoc reus condemnatur ad restituendam detentationem, vel possessionem rei obligatæ: vt habetur in l. si fundus. §. in vendicatione. ff. de pigno. &c. Et licet text. in l. prima. C. de preca. & Saluia. interdi. dicat, quòd Saluianum non detur contra tertium possessorem, debet intelligi de directo: quia vtile potest dari: vt dicta l.j. ff. eodem. secundùm gloss. in dicta l. prima. C. eodem. Et in hoc differt à Seruiana, quæ contra tertium datur. Et in alio etiam, quia Saluianum est inter possessoria, Seruiana inter petitoria, & alia etiam est interdicta: de qua suprà dixi. Secundò, quòd prætorium patet ex his, quæ habentur in l. finali. C. de condi. inde. Tertiò, quòd in personam, vt reliqua. Quartò, quòd rei persecutorium, probatur in d.l.j. in prin. Quintò, quòd in simplum ibidem. Sextò, quòd stricti iuris. Septimò, perpetuum, cùm rei persecutorium. d.l. in honorariis. Octauò, hæredibus, & in hęredes, tanquam in extraneos possidentes, datur iuxta §. non autẽ omnes. Insti. de perpe. & temp. act. & d.l.j. & j. §.j. & j. responso. Nonò, nõ infamat. Decimò, directũ. Vndecimò, singulare. Duodecimò, simplex. Vltimò, nõ cõtrariũ.

85 ## In factum, de opere

demoliendo, quod factũ est, post noui operis nuntiationem, antè remissionem nuntiationis. Antè, quàm transeã ad terminos huius interdicti, putaui aliqua prœmittenda fore. Primò, quia in l.j. in princ. ff. de ope. noui nuntia. dicitur hoc edicto, quòd differant interdictum, & edictum. De quo tu posses de facili dubitare. Vide glo. in loco prælleg. in versi. edicto. & ibi Bart. in prima col. & Rofr. in libellis suis, licet variè loquantur: tamen communis

conclusio

conclusio post Barto. ibi, est quòd edictum differat ab interdicto, vt genus & species: vt edictum sit nomen generis: vt in §. constat. Insti. de iure natu. sed interdictum sit tanquàm species: vt alias dicitur in adoptione. Sed cognoscitur vnum ab alio, quia interdictum dicitur quasi inter duos dictũ: nam quandocúq; erat quæstio inter duos, & prætor aliquid cõtra statuebat: tunc dicebatur interdictũ: iuxta §. sunt tamen. Insti. de interdi. & hoc quãdo sumus in libro de interdictis, sed quando sumus extra librum de interdic. id est, extra quintum librum in Digesto nouo, tunc post Rofre. dicit ibi Bartol. quòd quando loquitur præcisè præceptiuè, est interdictũ, quia ex verbis apparet inter duos redditum: vt verò nõ esset contra duos redditũ, sed prætor ex officio facit, tunc dicitur edictũ. & per hoc sequitur ꝙ ti. de ope. no. nũ. tractet de interdicto, non de edicto: quia inter duos redditur: & licet tex. in princ. tit. dicat, hoc edicto: tamen in l. prætor. in princ. & §. j. dicit, hoc interdicto: & eõcordantur, quòd in vno loco Iurisconsultus vtatur nomine generis, & in altero nomine speciei: & per hoc patet ꝙ hęc actio in factum de opere demoliendo, dicitur procedere ex interdicto, & dicitur in factum, iuxta §. fi. Insti. de interdi. Secundò, est sciendum, ꝙ in hac materia sunt consyderandi plures casus. Primus est, ꝙ quando quis ædificat in solo alieno clàm, tunc habet locum interdictum, quod vi aut clam, vel etiã vi, & ædificium fit iam factũ. Sed quãdo habet ædificari, tunc habet locum interdictum de ope. no. nun. & sic datur ad futura opera. & erit secundus casus. De quibus duobus vide tex. in d.l.j. §.j. de ope. no. nun. Tertius casus est, quando facta nuntiatione noui operis, illa nuntiatio remittitur: quia tunc renuntiatione remissa, si prohibeatur, habet remedium ex tit. de remissionibus ille, qui vellet ædificare. de quo in tit. de remiss. & habet in l. si alius. §. ait Iulianus. ff. quod vi, aut clam. De quo remedio dicetur in proximo interdicto. Idem est præstita satisdatione, quæ pro remissione habetur: vt d.l. si alius. §. ait Iulianus. & ibi gloss. Quartus casus est, quando post ope. noui nuntiationis fit ædificatum ante remissionem nuntiationis, quia datur hoc interdictum de opere demoliẽdo. Bene verum est, ꝙ competit aliud remedium, scilicet interdictũ de ope. no. nun. Item & interdictũ, quod vi aut clam: vt est tex. in d. §. ait Iulianus. Et an sint superflua, vide glo. & doct. in d.l.j. §.j. de ope. no. nun. Et quot modis possit agi in istis operibus, secũdùm varios casus. vide tex. iuncta glo. in ver. interdictũ. in l. prætor. §. nonnulli. ff. de ope. no. nun. Tene menti: quia est quotidiana materia. Secundò, ꝙ sit prætorium, sunt plures tex. vt s. alleg. Tertiò, ꝙ in personam, vt in reliquis. Quartò est rei persecutorium, cũ agitur, vt restituatur opus, quod est in iuribus prælle. Quintò, in simplum, vt ibidem: licet etiam quo ad quod possit dici pœnale: quia suis expensis quis cogitur ædificium tollere: vt d.l. pe. §. fi. & ibi glos. & doc. ff. de ope. no. nun. Sextò, stricti iuris. Septimò, datur hæredibus: vt l. prætor. §. hoc interdictum. ff. de ope. no. nun. In hæredes non datur, nisi inquantum ad eos peruenit: quia tenetur hæres præstare patientiam destruendi operis. d.l. penul. Octauò, est perpetuum. d.l. prætor. §. hoc interdicto. Nonò, nõ infamat. Decimò, directum. Vndecimò singulare. Duodecimò, simplex. Et vltimò, non contrarium.

86 ## In factum, vt liceat ædificare

ei, cui est facta nũtiatio noui operis, si satisfecerit, vel satisdare paratus est, &c. Primò hoc interdictum competit illi, cui postquam fuit facta nuntiatio noui operis ipse fuit paratus satisdare, vel satisfecit de demoliendo opere casu quo appareret se iniustè ædificasse. Et hoc etiam possumus dicere in casu, in quo est facta remissio: vt in præcedenti dixi. Vnde si præstita satisdatione, vel facta remissione, iste talis prohiberetur ædificare, posset se tueri ex hoc interdicto prohibitorio. Et de hoc habetur in l. prætor. §. deinde ait. & §. seq. ff. de oper. no. nun. Secundò, quòd sit prætorium, prout in d. §. deinde. Tertiò, in personam, vt cætera. Quartò, rei persecutorium, cùm quis per ipsum prosequitur ius ædificandi. Quintò potest dici simplũ, vt d. §. deinde. Sextò stricti iuris. Septimò, durat intra annum ab inquietatione: vt habetur in d.l. prætor. §. fin. ff. eod. licet secus sit in præcedenti, vt dixi: & sic non est perpetuum. Octauò datur hæredibus. d. §. fin. In hæredes dicamus quòd non detur, nisi quatenus ad eos peruenit: vt in præcedenti: vel vt in quemlibet prohibentem. Nonò, quòd non infamet. Decimò, quòd directum. Vndecimò, quòd singulare. Duodecimò, quòd simplex. Vltimò, non contrarium.

87 ## In factum loco interdicti fraudatorij.

Hoc interdictum habet locum, quando tutor, vel curator delegauit creditori suo debitorem pupilli, vel adulti, singula singulis referendo, in fraudem pupilli, vel adulti, & creditor participat de tali fraude cum tutore, vel curatore: nam si debitor pupilli, vel adulti, soluant ipsi, ipso iure liberantur à debito. Sed pupillo, vel adulto succurritur primò contra creditorem participem fraudis, per hoc interdictum fraudatorium: vt est text. in l. pupilli. in princip. qui est solus in iure. ff. de solu. Secundò, quando vellet pupillus recurrere contra tutorem, habet actionem tutelæ. Tertiò, contra debitorem potest recurrere: quando fuit etiam ipse in dolo prima actione: sed fuit in bona fide, per in integrum restitutionem, secundùm Bartolum in dicta l. pupilli. in prima, secunda, & tertia quæstione. Et de hoc interdicto fraudatorio fit mentio in l. si postulante. in principio. ff. ad Trebellianum. licet ibi capiatur pro interdicto de his, quæ in fraudem cred. vt vult Barto. contra gloss. in dicta l. pupilli. Et differt ab eo de his, quæ in fraudem cred. quia illud datur quando quis alienat res proprias: hic alienatur res pupilli: & sic alterius, secundùm Bartolum in dicta l. pupilli. de quibus ibi vide plenius. Secundò, quòd sit prætorium, probatur ex eo, quia est interdictum, vt dicitur in iuribus prælleg. Sed interdicta erant formæ, & conceptiones verborum, quibus prætor aut aliquid iubebat fieri, aut prohibebat: si prætor, ergo non ius ciuile. Et ista habentur. Institu. de interdi. in principio. Ita etiam innuitur per gloss. in rubrica. ff. de interdi. vbi dicitur. suprà dixi qualiter agatur de iure ciuili: nunc qualiter de iure prętorio: & sic per interdicta sed hoc est interdictum, vt suprà est probatum: igitur, &c. Tertiò est in personam, vt reliqua. Quartò rei persecutorium, vt probatur clarè in l. pupilli. Quintò, est in simplum, vt ibidem probatur. Sextò, est stricti iuris. dicto §. actionum. Septimò, perpetuum, cùm sit rei persecutorium. d.l. in honorariis. Octauò, datur hæredibus. dicto §. non autem omnes. & dicta l. in honorariis. In hæredes potest dici, quòd detur inquantum ad eos peruenerit: & in pluribus dictum est: & sic tanquàm in possessores. Nonò, non infamat, cùm non reperiatur. Decimò, directum. Vndecimò, singulare. Duodecimò, simplex, &c. Vltimò, non contrarium.

88 ## In factum, loco interdicti de locis, & itineribus publicis.

Et antè, quàm procedam vlterius, Ioan. in arbore non signat plura interdicta, quàm suprà scripta sint: sed tamen reperio, in eo videre, quædam alia: & sic in primis addo hoc interdictum de locis & itine. pub. Et habet locum, quando quis in itinere publico aliquid fecisset, ob quod alius impediretur, & eius vsus: & eodem modo in via publica. Et de hoc est specialis rubri. ff. de lo. & iti. publi. puta, quòd via publica fuerit clausa: quia sit constructum monumentum, vel quid simile: vt habetur in l. prima, secunda, & tertia. eodem titulo. Et sic habet locum, quando est impeditus in totum vsus viæ: & per hoc non est superfluum hoc interdictum ab alio, ne quid fiat immittatúrve in via publica: vt suprà scripsi: quia illud habet locum, quando iter, vel via redditur deterior: sed hoc procedit, quando ex toto impeditur vsus viæ. Ita videtur probari in prælleg. iunctis, quæ allegaui in illo interdicto. Et per hoc addo istud interdictum vltra Ioan. & alios. Cogitabis. Et procedit non solùm in viis publicis, sed etiam in vicinalibus. vt dicta l. tertia. Et quotuplex sit via, vide textum in l. prima. §. viarum. ff. ne quid in loco publico. Et tene menti ad statuta loquentia, quòd in viis publicis, quis non possit facere ponticellos: vel committens delictum in via publica, puniatur acriori pœna: vel si princeps mitteret proclama, quòd omnes viæ publicæ in suo territorio sint liberæ, & quemlibet transeuntem pro-

mittit

Universidad de Deusto
Biblioteca

mittit conseruare indemnem, quia intelligereur statutum de viis priuatis, siue vicinalibus. Vide Barto. in dicta l. prima. de lo. & iti. pub. per l.iij. eodem titu. Secundò quòd sit prætorium, probatur per ea quæ adduxi ſ. in proximo interdicto. In aliis dic vt fuit dictum in illo interdicto, ne quid in via publica.

89 **In factum, loco interdicti** de via publica, & de ædilibus curulibus. Et de hoc non est facta mentio etiam in arbore, nec per scribentes. Et quando competit, & quomodo, vide text. nouum, quia fuit translatus Pisis, in l. ædiles. de via pub. & ædi. cur. quæ lex est multùm no. & quotidie de facto contingit. Et his duobus interdictis additis, reuertor ad arborem Ioannis, &c.

90 **In factum, ex edicto** de albo corrupto. Et antè, quàm Ioannes in arbore ad hæc deueniat, ponit quandam rubricellam, q̃ præterita interdicta ferè omnia reperiuntur directa, & vtilia. Modò ſequũtur actiones in factum ex quolibet prætoris edicto descendentes. De primo, ſcilicet de interdictis, an ſint directa, vel vtilia, latè est dictũ ſuper quolibet. De ſecundo, ſcilicet de edictis, declarabitur ſuper quolibet, &c. Sequitur, vt dixi, actio in factũ ex edicto de albo corrupto, &c. Sic dicta rubr. prout duo dicit, habet duas partes. Primo hoc edictum cõpetit aduerſus eum, qui corrupit, vel vitiauit, deleuit, vel deturpauit aliquam ſcripturam, vel edictum poſitum per prætorem, vel iudicem in aliquo loco eminenti, vt in muro dealbato, vel in valuis eccleſiarũ, vel in palatij, vt hodie fit: quia cuilibet de populo cõtra talẽ corrũpentẽ datur actio in factũ ex hoc edicto: vt habetur in l. ſi quis id, quod. ff. de iuriſdi. om. iud. & in §. pœnales. Inſti. de act. & facit mentionem glo. in rub. ff. de albo ſcri. Et quot modis accipiatur albũ, vide glo. in auth. qui ſemel. in ver. vocatur. C. quomodo, & quando iu. & ibi Cy. & Io. And. in addi. Spe. in addi. incip. & tam amplius. in tit. de cita. §. ſequitur. Et qui incidit in hoc edictũ, ſi non poteſt ſoluere pœnã, de quo dicã ſ. luit in corpus. Et ſi plures ſint corrũpentes, omnes tenentur in ſolidũ, nec vnius ſolutione liberatur alius: vt d.l. ſi quis id, quod. & l. ſeq. & ibi vide. Et hæc actio ex hoc edicto eſt popularis. d.l. ſi quis id, quod. in ſi. prin. & ibi latè vide, an, & quãdo procedat d.l. ſi quis id, quod. Secundò q̃ ſit prætorij, vt patet in d.l. ſi quis id, quod. §. ſerui, quorũ. & l. ſi familia. & d. §. pœnales &c. Tertiò, eſt in perſonã, & non in rem. Primò probatur ex eo, q̃ ex delicto deſcendit, propter quod obligatur perſona: ergo non eſt in rem: vt §. j. Inſti. de act. & habetur in l. actionum genera. ff. de act. & obl. Item ex alio, quia Imperator enumeratis actionibus in rem, poſtea enumerat quæ ſunt in perſonam: & ſubdit §. pœnales. vbi ponitur hæc actio. Quartò eſt pœnæ perſecutorium: vt ſ. in primo termino dixi, & ſubdam ſtatim. Quintò eſt in ſimplum, hoc eſt, in ipſam ſolam pœnam, quæ habet imponi, quæ eſt quingentorum aureorũ: vt eſt text. ſecundũ communẽ literã in d.l. ſi quis id, quod. licet ſecundũ gl. ibi ſecundũ aliã lec. ſit quinquaginta aureorũ, quam opi. multi ſunt ſecuti, vt fuit Cy. & Bal. vt refert hîc ſanctus Blaſius, & ſequitur ex eo, q̃ eſt minor pœna. & licet nõ alleget, facit l. interpretatione. & l. ſanctio legum. ff. de pœn. cum ſimi. Sed Bar. ibi ſimiliter tranſit, q̃ ſit pœna quingentorũ ducatorum. Et idẽ ſequitur Alex. & eſt cõmunis litera. Et q̃ fiat minor interpretatio, eſt verũ in dubiis: ſed hîc ſumus in claro, cũ communis litera ita dicat: igitur. arg. l. continuus. §. cũ ita. de verb. obl. Et quãdoq; etiam in dubiis, imò etiam in claris exacerbatur pœna: arg. l. aut facta. in fi. ff. de pœ. cũ ſi. Sextò, eſt ſtricti iuris. Septimò, non poteſt dici q̃ ſit perpetuum, cùm nõ ſit rei perſecutorij: arg. l. in honorariis. de act. & obl. Item ex alio, cùm ſit popularе, vt dixi ſ. non excedit annum, per l. ſi. ff. de pop. act. Itẽ cùm contineat meram pœnam: vt l. j. §. fi. ff, ſi quis ius dicen. non obtẽp. Octauò, poteſt dici, q̃ non detur hæredibus, nec in hæredes, per l. pe. ff. eo. tit. de popu. act Nonò. quòd non infamet. Decimò directum. Vndecimò, ſingulare. Duodecimò, ſimplex, &c. Vltimò, non contrarium.

91 **In factum, ſi quis ius** dicenti nõ obtemperauit. Primò hoc edictũ eſt proditum aduerſus illum, cui fuit factum aliquod præceptum à iudice ad inſtantiam alterius partis: quia ſi non obedit illi mandato, parti, ob cuius inſtantiam fuit edictum datum, ex hoc edicto datur actio in factum aduerſus illum nolentem iudici obedire ad intereſſe expenſarum, quæ fuerunt factæ in aduocatis, procuratoribus, &c. De hoc habetur in l. j. in §. fin. ff. ſi quis ius dic. non obtempe. cum ſimi. licet ille tex. habeat plures lec. de quibus ibi vide. Secundò, quòd ſit prætorium, patet cùm ſit edictum: vt d.l. j. ſed edicta ſunt prætoria: vt Inſti. de iu. natu. §. prætorium quoq;. Tertiò, quòd in perſonam, dic vt in præcedenti. Quartò, eſt pœnæ perſecutorium: vt patet, cum ad intereſſe detur, &c. vt d. §. fin. & hoc reſpectu rei, ſed reſpectu actoris non, cùm detur ad intereſſe. Ita etiam tenet Io. in gloſ. arboris. Quintò, quòd in ſimplum: cùm detur ad intereſſe expenſarum, vt dixi. Sextò, quòd ſtricti iuris, patet. Septimò, ſi tenemus, quòd detur ad meram pœnam, tunc non poteſt dici perpetuum: vt d. §. fi. & in l. in honorariis. de act. & obl. Sed ex quo eſt rei perſecutorium, & datur ad intereſſe, certè poteſt dici perpetuum, quia d. §. ſecundùm lect. magis communem, vt dicit etiam ibi Barto. in princi. loquitur de pœna applicanda parti ratione intereſſe: & iſto caſu ſit perpetuum. Sed cùm finis loquatur de mera pœna applicanda fiſco: & tunc durat anno tantùm, vt ibi habetur. Octauò, poteſt dici, quòd detur hæredibus, retentis terminis, vt ſuprà dixi, quòd loquimur, quando agitur ratione intereſſe: vt habetur in d. §. fin. In hæredes non datur, cùm veniat ex delicto: vt dicit gloſ. in §. finali. Niſi dicamus, quòd detur inquantum ex contumacia defuncti peruenit, &c. Nonò quòd non infamet. Decimò, quòd directum. Vndecimò, quòd ſingulare. Duodecimò, quòd ſimplex. Vltimò, non contrarium, &c.

92 **In factum, ſi quis temere** in ius vocauerit, quem non licuit. Primò, hæc actio in factum ex hoc edicto competit parentibus, aduerſus liberos, qui parentes ſuos vocarentur in ius, non petita venia à prætore vel petita, & non obtenta: quia ſi fecerunt citari parentes, incidunt in hoc edictum, quod contra eos datur ad pœnã quinquaginta aureorum. Et eodem modo procedit in libertis, qui non obtenta licentia patronos ſuos in ius vocarunt. De hoc habetur in toto titu. ff. & C. de in ius voc. & §. fin. Inſtit. de pœna temeliti. & in §. pœnales. Inſtitu. de act. Et caſu quo tales non eſſent ſoluẽdo, luant in corpus, iudicis arbitrio: vt habetur in l. ſi. ff. de in ius voc. & iſta talis pœna non habet locum, niſi in perſonis contentis in edicto prætoris. Sed in aliis, qui indebitè facerent citari, qui non continentur in edicto, non procedit hæc pœna, ſed per officium iudicis puniuntur: vt habetur per gloſſ. & Barto. & omnes in d.l. fin. & per gloſſ. in dicto §. pœnales. Et de edicto habetur in l. iiij. §. prætor. ff. eodem. Et de perſonis, quæ non poſſunt vocari, vide in l. ij. iij. iiij, & vj. & in l. adoptiuus. in l. ſi libertus. cum ſimilibus. ff. eodem titulo. Idem eſt in filio ſpirituali, qui fuit leuatus ex ſacro fonte ab alio, ſecundùm Angel. in d.l. adoptiuus. Et idem in filio adoptiuo etiam extraneo, qui non tranſit in poteſtatẽ adoptantis: vt habetur in d.l. adoptiuus. Idem in ſocero, & ſocru, per l. qui parentis. ff. ſoluto matrimonio. Idem in viro, & vxore. Idem in vaſallo. Idem in defenſore ciuitatis. Idem in ciuitate, ex qua quis eſt oriundus. Idem in prælato abbate. Idem in priuato conueniente fiſcum. Idem in papa & Imperatore. Idem in Doctore reſpectu ſcholarium, de quibus omnibus tangit ſanctus Blaſius hîc. Vide tamen in eo, quod eſt dictum de filio adoptiuo, qui non tranſit in poteſtatem quòd non poſsit vocare in ius ſine venia patrem adoptiuum: licet iſta communis ſit opi. vt refert domi. Alexan. in dicta l. adoptiuum. quoniam contra hoc tenui in diſputando, & ibi vide in mea repe. tit. Inſtit. de hære. ab inteſta. in §. ſed ea omnia. vbi omnino vide, & clarus, &c. Et de his omnibus, quæ ponit hic ſanctus Blaſius, vide dominum Alexand. in l. in ius vocari. & pleniùs in l. generaliter. ff. de in ius vocando. qui pleniùs loquitur: ad eum me remitto: quia per hoc non eſſet dare cognitionem terminorum, prout intendo, & non aliud, & videns bene fateor, quòd ſi velis videre illam concluſionem de filio adoptiuo, & ſcio quòd tibi non diſplicebit: & ſi bene inſpexeris repetitionem, quam feci in illo titulo de hæreditate ab inteſtato. dum legerem ſcholaris adhuc

huc, publicè in ſtudio Paduæ tu reperies, ſi bene recolo vigintiocto concluſiones diſputatas in tam paruo opuſculo, &c. Secundò, quòd ſit prætorium hoc edictum, primò patet ex dictis in præcedente. & eſt text. in §. pœnales. Inſtitu. de actio. & l. iiij. §. j. ff. de in ius voc. in l. penulti. eod. titul. Tertiò, quòd ſit in perſonam, probo vt dixi in illo, de albo corrupto. Quartò, quòd ſit pœnæ perſecutorium, patet in d.l. penul. & d. §. fin. Inſtitu. de pœteme. liti. & d. §. pœnales. Quintò, q̃ in ſimplum, patet cùm detur ad quinquaginta aureos, &c. Sextò, eſt ſtricti iuris. Septimò, datur intra annũ, cùm ſit merè pœnale. d.l. in honorariis. & d.l. j. ſi quis ius dicẽ. in §. fi. & eſt tex. in terminis in d.l. pe. ff. de in ius voc. Octauò, non datur hæredibus, nec in hæredes: vt eſt tex. clarus in d.l. pe. & in hoc aſſimilatur actioni iniuriarum, vt habetur in §. non autem. Inſtit. de perpe. & temp. act. & ſciaſ, q̃ licet actiones pœnales non dentur in hęredes, & hęredibus, tamen eſt verum, niſi defunctus litem fuerit conteſtatus. vel cũ defuncto: vt habetur in §. pœnales. Inſti. eod. tit. & latè habetur in l. j. C. ex deli. defun. & illhuc me remitto, &c. Nonò, non infamat. Decimò, directum. Vndecimò, ſingulare. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contrarium.

93 **In factum, ex edicto, ſi quis** in ius vocatus nõ ierit. Antè, quàm vltèrius trãſeam, Primò eſt ſciendum, quòd titulus ſi quis in ius voc. non ierit. differt ab eo, ſi quis ius dicen. nõ obtemp. de quo ſ. eſt dictum: & hoc, quia ille loquitur quando quis non obtemperat iudici quocunque modo: iſte quãdo quis non obtemperat ſolum in non veniendo: vt dicit Bar. in l. j. §. is videtur. in ij. col. ſi quis ius dicen. licet glo. mag. ibi circa fi. ponat plures differentias, quas non refero. Secundò eſt ſciendum, quòd ſunt opi. an pro hoc edicto, ſit bene poſitus circulus in arbore per Ioan. Et licet multi ſimpliciter ſequantur Ioan. vt fuit Roſr. in libellis ſuis, & tranſeat etiam hîc ſanctus Blaſius, tamen Bar. in l. ex quacunque. in iij. col. in ver. quæro. extra gloſſ. ff. ſi quis in ius voc. non ierit. tenet quòd malè ſit poſitus iſte circulus, & quòd iſta non ſit actio competens alicui ex litigantibus, ſed potiùs accuſatio, cùm veniat pœna ſolum applicanda fiſco, & non parti: prout etiam dicit gloſſ. mag. in d. §. is videtur. Prętereà eſt tradita theorica in l. j. ff. de condi. ex lege. quòd quando verba diriguntur ad iudicem, tunc pœna venit non iure actionis, ſed officio iudicis. Et propterea cùm in hoc edicto verba dirigantur ad iudicem, d.l. ex quacunque. igitur &c. licet tex. in d.l. ex quacunq;. §. fi. videatur innuere, quòd cadat intereſſe actoris, &c. Breuiter nihil video, per quod reſpõdeatur ad iura Bar. pro nunc: vnde teneo cum eo, q̃ nõ ſit dare hunc circulum, & per conſequens hanc ſpecialẽ actionem: ſed potiùs eſt accuſatio, in qua iudicis officio pœna veniat imponenda, &c. In aliis omnibus dic, vt eſt dictum in edicto. ſ. ſi quis ius dicen. non obtemp. Adde,

94 **In factum, cóntra eum, qui** non accepit coniunctam perſonam in fideiuſſorem pro principali coniuncta perſona in iudicio. Hæc actio competit aduerſus eum, qui noluit recipere in fideiuſſorem de iudicio ſiſti, vel aliter coniunctam perſonam eius, à quo fideiuſsio expectatur, quòd ſi ille nolens tales perſonas recipere, ſciebat ſanguinis coniunctionem, & recuſat tales fideiuſſores, datur ad aduerſus eum hæc actio: & poteſt peti, vt condemnetur in quinquaginta ducatis. Et de hoc eſt textus in d.l. ij. in fi. ff. in ius voc. vt eant. Quæ autem ſit ratio. vide glo. & doct. ibi: & alia fuit potiſsima, quia eſt præſumendum, quòd neceſſarius non ſinat illaqueatum neceſſarium: iuxta l. ij. ff. de recep. & quæ ſint tales perſonæ, vide in l. j. & ij. ff. in ius voc. vt eant. Secundò, quòd ex edicto, & ſic prætoria ſit, patet in l. j. ff. in ius voca. vt eant. & probatur per ea, quæ dixi in edict. ſi quis ius dicen. Tertiò, quòd in perſonam, probat vt in eo. Quartò, pœnæ perſecutoria: vt d. l. ij. §. fin. Quintò, in ſimplum, vt ibidem. Sextò, quòd ſtricti iuris. Septimò, non poteſt eſſe perpetua, cùm meram pœnam contineat, vt dixi in edicto, ſi quis ius dicen. Octauò, non datur hæredi, nec in hæredem: vt in eodem probaui. Nonò, quòd non infamet. Decimò, quòd directa. Vndecimò, quòd ſimplex. Duodecimò, quòd ſingularis. Vltimò, non contraria, &c.

95 **In factum, ex edicto, ne quis** eum, qui in ius vocatus eſt, vi eximat. Hæc actio competit aduerſus eum, qui per violentiam eximit aliquem, qui erat citatus in iudicium, ne comparet propter quod alius, vel ipſemet exemptus paſſus eſſet damnũ quia iuratur in litem à parte, quæ paſſa fuit tale damnũ. Et de hoc eſt caſus in l. fi. §. j. ff. ne quis eum, qui in ius voca. Secundò, quòd ſit prætoria, eſt tex. in l. j. in princ. eodem titulo. Tertiò, in perſonam. dic vt ſuprà dixi. Quartò, quòd rei perſecutoria, patet in d. §. j. Quintò, quòd in ſimplum ibidem. Sextò, quòd ſtricti iuris. Septimò, datur hęredibus, ſi eorum intereſit. In hæredes non, vt l. ſi per alium. §. finali. eodem titulo. Octauò, durat anno, vt ibidem. Nonò quòd non infamat. Decimò, quòd directa. Vndecimò quòd ſingularis. Duodecimò, quòd ſimplex, &c. Vltimò non contraria. Adde,

96 **In factum, aduerſus eum,** qui dolo malo ſecit, quo minùs ſe quis in iudicio ſiſteret. Hęc actio habet locum aduerſus illũ. qui malitiosè & aſtutè aliquid machinatus eſt, quò minùs aduerſarius ſuus ſe ſiſteret in iudicio, propter quod incurrerit damnum: quia damnum paſſo datur hęc actio ad illud damnum reſarciendũ: & ſic ex parte eius, qui vſus eſt malitia, eſt pœnę perſecutoria: ex parte damnum paſsi, eſt rei perſecutoria. De hac habetur in l. fi. in princ. ff. de eo, per quem factum erit. Et q̃ differat hęc à proxima præcedenti actione, vide glo. in d. rub. de eo, per quem fa. erit. & in §. pœnales. Inſt. de act. ¶ Adde. Secũdò, q̃ ſit prętoria, patet in l. j. in prin. ff. de eo, per quem fac. erit. Tertiò, q̃ in perſonã, dic vt ſ. Quartò, quo ad actorem eſt rei perſecutoria, vt probatur in l. j. §. ſi plures. ff. eo. & in l. ex hoc edicto. in prin. eo. tit. Quintò datur in ſimplum, vt ibidem probatur, cùm detur ad intereſſe. Sextò, eſt ſtricti iuris. Septimò, datur hęredibus, vt l. j. §. fi. eo. titu. In hęredes, non: niſi dicamus quatenus ad eos peruenit, ne ex alterius dolo lucrentur, & alius damnum ſentiat, iuxta dictam l. ex hoc edicto. §. planè. eodem titu. & d.l. j. §. fi. Octauò, non eſt perpetua, ſed durat anno: vt d.l. j. §. fin. &c. Nonò, non infamat. Decimò, directa. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contraria.

97 **In factum, ex edicto de edendo,** aduerſus non edentem. Hęc actio competit aduerſus non edentem inſtrumenta, vel rationes, vel ſimiles ſcripturas, quas edere tenebatur: iuxta l. fi. & l. non eſt nouum. & l. ſeq. ff. de eden. & l. j. ff. eo. quia ſi per talem editionem non factam, altera pars eſt damnũ paſſa, reſarcitur ſibi per hanc actionem. Et de hac habetur in l. ſi quis ex argentariis. §. ex hoc edicto. in l. argentarius. §. cùm autem. ff. de eden. cum ſimi. Secundò, quòd ſit prætoria, probatur in l. prætor. ait. ff. eodem titulo. Tertiò, quòd in perſonam, proba, vt in aliis Quartò, reſpectu actoris eſt rei perſecutoria: reſpectu rei, eſt pœnæ perſecutoria: vt dixi in præcedenti. Quintò, in ſimplum, vt patet, cùm ad intereſſe agatur. Sextò, ſtricti iuris. Septimò, datur hęredi, vt habetur in l. finali. ff. eodem. In hæredem non datur, niſi ex ſuo facto: vt d.l. finali. Octauò, eſt annalis: vt dicta l. finali. vide etiam in l. ſi quis ex argentariis. §. penultimo. & l. quædam. §. nihil. eodem titulo. Nonò, non infamat. Decimò, directa. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contraria. &c. Adde,

98 **In factũ, ex edicto de calumniato** ribus. Hęc actio competit aduerſus eum, qui vt calumniam committeret, vel non committeret in iudicio, vt alius vexaretur calumniis, accepit pecuniam, tam in cauſa ciuili, quàm in criminali: quia recipiens dictam pecuniam ab aduerſario, cùm turpiter recepiſſe dicatur, ex quo gratis facere debuiſſet, iuxta titu. C. de iur. calum. & l. finali. in principio. ff. de condi. ob turp. cau. vnde talis recipiens tenetur reddere ei, à quo recepit intra annum quadruplum, & poſt annũ ſimplum: vt habetur in l. j. in prin. ff. de calum. Item ſi ſit datum ab vno alteri, vt contra alium calumniam faceret, non habet qui dedit repetitionem, per hanc actio nem: quia

ipſe

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipſe turpiter dedit: ſed is, qui paſſus eſt calumniam: vt habetur in l. generaliter. §. fi. ff. eo. tit. & eſt glo. in §. quadrupli. in ver. de pecunia. Inſti. de act. & ibi bonus tex. Et non ſolùm quis poteſt ciuiliter puniri, vt pœna applicetur parti, vt §. ſed etiam poſſet criminaliter puniri: vt habetur in l. fi. C. de calũ. Et qualiter intelligatur de quadruplo, & ſimplo, dicam §. Et competit non ſolum hæc actio, ſed etiam condictio ob turpẽ cauſam. De quo vide in l. hęredem. §. ſed prætor. ff. eo. tit. quãtum ad ſimplum vna per aliam tollitur: vt ibi per Bar. Secundò, ꝙ ſit prętoria, patet primò, quia venit ex edicto: vt d. l. & generaliter. §. hoc edicto. in l. ſi quis ab alio. §. fin. eod. titu. Quòd edicta ſint prętoria, fuit dictum. §. in edicto, ſi quis ius dicen. non obtemp. &c. Tertiò, in perſonã: vt dixi in aliis. Quartò, eſt pœnę perſecutoria intra annũ, vt patet, cũ detur ad quadruplum: ſed poſt annũ eſt rei perſecutoria, cũ detur ad ſimplũ. Sed an quadruplo inſit ſimplum, & ſic rei perſecutio? Dicas ꝙ ſic: licet fuerit opi. quã diſputat gl. in d. l. hęredẽ. §. fi. in glo. mag. quã approbat Bar. ff. eo. tit. dic vt ibi. Quintò, eſt in quadruplũ, vt patet aliter, & aliter: & ita in ſimplum. Sextò, ſtricti iuris. Septimò in quadruplum eſt annalis, ſed ad rei perſecutionẽ eſt perpetua, vt patet. Et an & quãdo cedat, vide in l. annus. eo. ti. Octauò, nõ datur hęredi, niſi ad ſimplum: vt l. hæc actio. per verã lec. ff. eo. Nonò, poteſt dici, ꝙ efficiatur infamis: arg. l. iij. §. lege Iulia. ff. de teſt. vbi recipiens pecuniã ob teſtimoniũ dicendũ, &c. & ita hîc ob negotiũ faciendũ. Bar. in l. j. ff. de calum. pro hoc ſe remittit ad no. in l. j. ff. de his, qui no. infa. & ibi refert Gul. dicentem nõ bene probari hoc per l. & Bar. dicit eſſe verum: & cùm non reperiatur, concluſio eſt ꝙ nõ infamet: ar. l. interpretatione. de pœnis. & l. Arrianus. de acti. & oblig. &c. Decimò, quòd directa: quia ex verbis, & mente. Vndecimò quòd ſingularis. Duodecimò, quòd ſimplex. Vltimò non contraria.

99 **In factum ſubſidiaria actionis de** dolo, &c. Hæc actio locum habet, quando quis aduerſus alium dolum commiſit & eum decepit: quo caſu intra biennium continuũ, vt §. dixi, eſt prodita actio de dolo, cùm ſolo biennio duret, vt fuit dictum in actione de dolo: quia poſtquàm illa expirauit, cùm non ſit æquum, quòd quis fiat locupletior cum alterius iactura: igitur loco illius datur hæc actio in factum contra illum, qui dolum commiſit, quæ eſt ſubſidiaria actionis de dolo. Et de hac eſt tex. in l. j. §. itaq; ff. de dolo. facit tex. in l. non licet. in fi. ff. eo. tit. & habetur in l. Sabinus. eo. titu. Et differt ab actione de dolo: vt §. quia illa datur biennio, hæc perpetuò, vt in iuribus præallegatis. Item illa eſt famoſa, vt d. l. non debet. hæc non. In aliis fundamentis dicendum eſt, vt fuit dictum in actione de dolo: cùm poſt biennium loco eius detur: & ſurrogatum ſoleat ſapere naturam eius, in cuius locum ſubrogatur, iuxta l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cautio. & l. ſi id, quod. de dona. &c. Et adde, quòd ſanctus Blaſius hîc addit vnam actionem, quæ non reperitur in circulo aliquo arboris, videlicet actio in factum loco actionis de dolo in pluribus caſibus, de quibus in d. l. non debet. & l. ſeq. ff. de dolo. quia ob reuerentiam, & dignitatem perſonarum: vt ibidem, &c. Vide igitur de hac in d. l. non debet. & l. ſeq. Et pro libello qualiter cõcipiatur, & de omnibus, &c.

100 **In factũ, quæ datur propter alie-** nationem iudicij mutandi cauſa factam. Hæc actio habet locum contra eum, qui dum timeret conueniri ſuper aliqua re in iudicio ab alio, vt daret illi potentiorem, vel duriorem aduerſarium, illam rem illi potentiori alienauit: quia iſto caſu contra eum eſt prodita hæc actio in factum quanti intereſt iſtius nõ fuiſſe alteri rem illam alienatam, & datum ſibi alium aduerſarium. Et de hac eſt tex. in l. j. de aliena. iudi. mutã. cau. fa. Et, vt dicit ſanctus Blaſius hîc, & bene, habet locum hæc actio, quando fit alienatio ante litem motam, ſecus ſi poſt: quia tunc habet locum titu. de litig. vt habetur in toto titu. ff. & C. de litig. Secundò, quòd ſit prætoria, patet in d. l. j. in prin. ibi, proconſul. ff. de alie. iud. quia exponitur proconſul, id eſt, prætor, vt ibi, & l. j. j. reſponſo. ff. quod cum eo. Tertiò, ꝙ in perſonam, patet ex prædictis. Quartò, eſt rei perſecutoria, cùm detur ad intereſſe: vt d. l. j. & d. l. non ſolum. §. fi. & l. quia pertinet. de aliena, iudi. Quintò, eſt in ſimplum. vt iuribus proximè allegatis. Sextò, eſt ſtricti iuris: vt patet in d. §. actionũ. Septimò, eſt annalis, & non perpetua: vt l. vel poteſt. ff. eo. titu. Octauò, datur hæredi, cùm rei perſecutionem contineat. In hæredem verò non datur, vel ſimiles, cùm videatur ex delicto dari. De hoc eſt text. in d. l. non ſolum. §. fin. & l. quia pertinet. eo. titu. Nonò, non infamat, per fundamentum, de quo ſuprà. Decimò eſt directa, cùm ex verbis, & mente veniat. Bene verum eſt, quòd quandoq; eſt vtilis: vt in caſu l. nam & ſi. §. ſi tutor. ff. eo. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex &c.

101 **In factum in ſimplum,** aduerſus nautas, caupones, ſtabularios. Primò hæc actio habet locum aduerſus nautas, vel caupones, vel ſtabularios, quando aliquid receperunt, vt eſſet in tuto, & ſaluo: quia niſi reſtituant, agitur cõtra eos hac actione: de qua eſt tex. l. j. in prin. ff. nau. caup. ſtabu. Et de hac, & ſequenti nullã facit mentionẽ ſanctus Blaſius hîc in cellulis ſuis, ſed ipſas poſuit poſt actionem furti aduerſus nau. caup. ſtabu. & ibi dixi me dicturum hîc de iſtis duabus. Et non ſolũ tenetur nauta, caupo, vel ſtabularius, quando ipſimet receperunt res in naui, caupona, vel ſtabulo, ſingula ſingulis referendo, ſed etiam ſi dictę res fuerunt immiſſæ ipſis ſcientibus, & patientibus à vectoribus, vel ſimilibus: vt eſt tex. in d. l. j. §. fin. ff. eo. titu. Et in quo differat à ſequenti, dicetur in ea, &c. Secũdò, quòd ſit prętoria, eſt tex. in d. l. j. in prin. ff. eo. Tertiò, ꝙ in perſonam, proba vt in aliis ſuprà dixi. Quartò, ꝙ ſit rei perſecutoria, patet in d. l. j. in princ. & §. fin. & l. & ita. §. hæc autem. eo. titu. Quintò, ꝙ in ſimplum, probatur in iuribus præallegatis. Sextò, ꝙ ſtricti iuris, patet. Septimò, eſt perpetua, cùm rei perſecutionẽ contineat etiam vt dixi. & eſt tex. in d. l. & ita. §. hæc autem actio. ff. eo. Octauò, datur hæredibus, cùm ſit perſecutoria: vt d. l. in honorariis. de act. & oblig. & etiam, quia in hæredes datur: vt eſt tex. in d. l. & ita. §. hæc autem actio. ff. eo. Nec obſtat tex. in l. fi. §. hæc iudicia. ver. in hæredem. quia ibi loquitur tex. de ea, quæ datur in duplum: de quo infra in proxima dicetur. de quo vide gloſ. ibi in verſic. hæc iudicia. Nonò, non infamat. Decimò, eſt directa, licet reperiatur vtilis: vt habetur in l. licet. §. j. ver. nõ putat. ff. eo. Vndecimò, eſt ſingularis. Duodecimò. eſt ſimplex, &c. Vltimò non contraria.

102 **In factum in duplum** aduerſus nautas, caupones ſtabularios. Primò hæc habet locum contra dominum nauis, cauponę, vel ſtabuli, pro damno dato in rebus perſonę hoſpitatæ, &c. qualitercunq; per famulos domini. Et in hoc differunt iſtę actiones: quia illa, quę dicitur, furti aduerſus nautas procedit quando dictæ res hoſpitum ſunt furatę per famulum domini, quocunque modo, in factum in ſimplum: de quo ſuprà proximè: & procedit quando eſt datum damnum per viatores. Iſta, de qua nunc loquimur, procedit quando damnum eſt datum per famulum domini qualitercunq;. Et dicitur deſcendere ex quaſi delicto cùm domini tales vtantur opera malorum hominum. Et de hoc eſt tex. not. in §. item exercitor nauis. Inſti. de obli. quę ex quaſi delic. naſcun. & in l. fin. §. hoc autem. ff. nau. caup. Secundò, quòd ſit prętoria, patet in d. l. fin. §. hęc autem iudicia. dum dicit, quòd ſit honoraria, & per conſequens prętoria: iuxta §. prętorum quoq;. Inſti. de iur. natur. &c. Tertiò, quòd in perſonam, patet vt ſuprà. Quartò, rei & pœnę perſecutoria: vt d. l. fin. §. hęc actio. Quintò, in duplum eſt, vt eo. text. Sextò, ꝙ ſtricti iuris, patet. Septimò, poteſt dici quòd perpetua, per tex. in d. l. fi. §. hęc iudicia. & patet, cùm detur hęredi, vt dicam. Octauò, datur hęredibus, non in hęredes, per tex. in §. fi. Inſti. de oblig. quę ex deli. naſcun. Nonò, non infamat. Decimò. quòd directa. Vndecimò, quòd ſingularis. Duodecimò, quòd ſimplex. Vltimò, non cõtraria.

103 **In factum, de deiectis, & effuſis,** Hęc actio habet locum contra habitatorẽ alicuius domus, ex qua fuit aliquid deiectum, vel effuſum in perſonam alicuius: & ſi damnum datum eſt vel in corpore, vel in veſtimentis, & ſimilibus: quia per hanc actionem dominus talis domus condemnatur in duplum dicto damnum paſſo: dico ſcilicet de eo, qui inhabitat, qui poſſet eſſe non dominus: vt d. l. j. §. hæc in factum. dic vt ibi, de quo habetur in l. j. & per totum. ff. de his, qui deiece. vel effu. & in §. de eo verò. Inſti. de obli. quæ ex quaſi deli. naſcun. Et eodem modo procedit in caſu, quando per illud, quod deiectum eſt, ſeruus alicuius eſt occiſus: ſi autem occideretur homo liber, tunc pœna eſt quinquaginta ducatorum: & hoc quia homo liber non recipit æſtimationem: iuxta l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. l. ſtatuliber. §. illud. ff. de ſtatulibe. De hoc eſt tex. in d. l. j. §. j. & Inſti. de obli. quæ ex quaſi deli. §. ob hominem. & §. ſed cùm liber homo. Quando verò homo liber per hoc eſſet vulneratus, tunc datur ad intereſſe, expẽſis computatis, & medelarum, & medicorum, &c. De quo in d. §. ob hominem. & habetur etiam in l. fin. ff. de his, qui deiece. Et dato caſu, quòd ſeruus alterius aliquid deiecerit, vel effuderit: tunc ſi ignorante domino factum fuit, poteſt dominus vel ſeruum dare pro noxa, vel æſtimationem damni ſoluere: vt habetur in d. l. j. §. ſi ſeruus. Et per hoc innuitur, quòd ſi domino ſciente id feciſſet, quòd dominus teneatur in ſolidum, &c. Et hoc edictum fuit propoſitum: quia intereſt Reipublicæ vt ea loca, per quæ vulgò interſit, ſint ſecura, & ſine metu, & periculo. Nec refert an ſit locus publicus, & ſic ſtrata publica, vel priuata: dummodo vulgò per eam iter fiat: vt d. l. j. §. ſumma. Et ſi aliqua via ſit per quam iter non fiebat vulgò, tunc ex deiecto quis non tenetur: vt eod. §. verſic. cæterùm. ¶ Et ſecundùm Barto. in d. l. j. per hoc fuit deciſa quæſtio inter Florentinos, & Vbaldinos, quòd promittentes tenere ſtratam ſecuram, non teneantur, ſi quis fuit derobatus in ſtrata, per quam vulgò iter non fiebat, &c. Et quòd hęc dicatur in factum, eſt tex. in d. l. j. §. hæc in factum. eodem titulo. ¶ Adde, quòd procederet, etiam ſi de naui eſſet deiectum aliquid: quia datur vtilis actio in eum, qui naui eſt prępoſitus: vt l. penultima. §. ſi de naui. ff. de his, qui deiece. vel effu. Secundò quòd ſit prætoria, eſt tex. in d. l. j. in princip. Tertiò, quòd in perſonam, patet vt in aliis. Quartò, poteſt conſyderari, quòd poſsit eſſe miſta vno reſpectu, quia rem, in qua damnum datum eſt, perſequimur, & pœnam. Et etiam poteſt dici, quòd tantùm ſit pœnę perſecutoria, cùm homo liber interficitur: vt in iuribus præalleg. in primo termino. & d. l. finali. Quintò, datur in duplum. vt §. dixi, quod procedit aliter & aliter per alios caſus: quia in caſu, quando homo liber ex hoc non occiditur: & in hoc duplo ineſt rei perſecutio: quia in dubio pœnæ ſunt molliendæ, &c. arg. l. interpretatione. de pœn. vide ad hoc. Sextò, eſt ſtricti iuris. Septimò, eſt perpetua: vt eſt text. in l. ſi verò. §. hæc autem. ff. de his, qui deiece. quod intellige, vt ſtatim dicam. Octauò, datur hæredibus, vt eodem §. In hæredes verò non datur: vt ibidem. Et aduerte, quia hoc procedit in caſu, quando eſt aliquid deiectum, vel effuſum, per quod eſt datum damnum homini libero, puta quia occiſus: tunc hæc actio non eſt perpetua: nec datur hæredibus, nec in hæredes, ſed eſt popularis actio, & annalis: & potiſsimè datur ei, qui eſt ipſi mortuo affinitate, vel cognatione coniunctus. In caſu autem, quando non fuit interfectus homo liber, ſed ei damnum datum eſt, tunc ipſi volenti agere datur perpetuò: aliis autem volentibus agere durat anno. & ita intelligas terminos. Et de hoc eſt tex. clarus in dicta l. ſi verò. §. quæ autem. vſque ad §. prætor ait. ff. eodem titulo. &c. Nonò, non infamat. Decimò, directa. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò nõ contraria.

104 **In factum, quæ datur inhabitanti** aduerſus deiectorem. Hæc actio habet locum in caſu, quo ex domo alicuius eſt aliquid deiectum, non per dominum domus ibi inhabitantem, vel conductorem, &c. ſed per alium, qui ſit etiam in domo, non ſeruum: quia cùm conueniatur dominus ab eo, qui damnum eſt paſſus, æquum eſt, vt ipſe habeat regreſſum contra eum, qui deiecit ex eius cœnaculo: puta, quod eſſet hoſpes, vel alius. Et de hac lege tex. in l. ſiverò plures. §. cùm autẽ. & ibi vide. ff. de his, qui deie. vel effu. Et in aliis fundamẽtis dicas, vt in ſuperiori, cùm eius exemplo ſit inuenta, ſecundùm gloſſ. j. in d. §. cùm autem. & intantum iſte teneatur, inquantum dominus. Et dato caſu, quòd dominus inhabitet, & locet alij, & ille conductor, deiiciat tenetur etiam dominus damnum paſſo: & ipſe habet regreſſum contra talem conductorem, qui deiecit, nõ ſolùm per hanc actionem, ſed etiam ex actione locati. Et ita in hoc caſu intelligo text. in d. §. cùm autem. ver. planè. Et hoc modo poteſt concordari ille verſi. planè. cum §. hæc in factum. in l. j. eo. tit. vbi dicitur, quòd non datur in dominum ædium actio, ſed in eum, qui inhabitat, cùm offenderet eum in d. §. cùm autem. verſi. planè. præſupponatur pro firmo, quòd detur in dominum ædium, & ipſe contra deiectorem habet regreſſum ex hac actione, & ex actione locati: quia intelligo ꝙ dominus inhabitabat non ſolùm, quando alteri, qui deiecit, domum non locaſſet, ſed etiam inhabitabat dominus, quando locauit eidem deiectori: & ita ego intelligo illos duos text. qui videntur multùm contrarij prima facie, licet nullus opponat. Cogitabis, &c.

105 **In factum, quæ datur** pro eo, quod ita poſitum eſt, vt ſi caderet, dãnum daret, &c. hæc actio procedit in caſu, quãdo quis in domo, vel quouis ędificio in ſubgrunda, puta vel pro tecto, vel ad feneſtram, & in ſimilibus locis vult habere aliquid appenſum, quod ſi caderet, poſſet nocere tranſeuntibus: quia caderet in ſtratam publicam, vel per alium locum, quo vulgò iter fit: quia per hanc actionem per quemlibet de populo poteſt conueniri, vt illud remoueat, & puniatur in pœnam decem ducatorum. De hac eſt text. in l. ſi verò plures. §. prætor ait. el j. ff. de his, qui deie. vel effu. & in §. cui ſimilis. Inſtit. de obli. quæ ex quaſi delic. Et procedit ſiue dominus inhabitet, vel non. Et idem in aliis inquilinis, & ſimilibus, dummodo habeant appenſum ad locum, quo vulgò iter fit: vt d. l. ſi verò. §. ait prætor. eodem tit. Et idem eſſet, ſi eſſet locus, in quo homines ſtarent ad ſedendum ad Solem: quia ibi eſſent ſedilia, vel ſimilis locus, in quo conſiſteretur: vt eſt tex. in d. l. ſi verò. §. ait prætor. in fine. & l. j. in princip. eod. tit. ibi dum dicit, vel in quo conſiſteretur. Secundò, quòd ſit prætoria, eſt tex. in d. §. prætor ait. Tertiò, ꝙ in perſonam, vt in aliis. Quartò, eſt pœnæ perſecutoria, quia datur in decem ducatis, vt iuribus præalleg. in primo termino. Quintò, poteſt dici in ſimplum, cùm detur ad ſola decem, vt §. Sextò eſt ſtricti iuris, vt patet. Septimò, non eſt perpetua, ſed temporalis, & annalis, cùm ſit popularis: vt dixi, iuxta l. fi. de pop. act. Quòd ſit popularis, eſt text. in d. l. ſi verò plures. §. fi. de his, qui deie. vel effu. Octauò, datur hæredibus: vt eo. §. fi. proximè alleg. Quòd intellige, vt detur non vt hæredibus, licet vt cuilibet de populo: ſic, per text. in d. l. ſi verò. §. quæ autem. & d. l. fi. & dicit gloſſ. in d. l. ſi verò. §. fin. In hæredes non datur, cùm ſit pœnalis: vt d. §. fi. & c. Nonò, nõ infamat. Decimò, eſt directa, quia ex verbis, & mente: licet quando vtilis reperiatur ad reſponſum huius: vt in caſu d. l. ſi verò. §. ſi idem, quod. ff. eod. titul. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non eſt contraria.

106 **In factum, aduerſus** menſorem, qui falſum modum dixerit. Hęc actio habet locum aduerſus menſorem agrorum, vel aliarum rerum, frumenti, vel cuiuſcunque rei: vt in menſurando ædificia, vel itinera, aream, tigna vel lapides, & etiam in computatione rationũ, & ſimilium: quia ſi eius dolo id factum eſt, vt alter, puta emptor, vel venditor plus vel minus ſolueret, & ſic ei, cuius intereſt, falſum modum renuntiatum eſt: datur hæc actio in factum ad intereſſe. Vide in l. j. & per totũ. ff. ſi men. fal. mo. dixe. Et circa quæ habeat locum, vide in l. ſi menſor. §. fin. cum duobus ſeq. eod. tit. & tenetur de dolo, & lata culpa etiam, quia recepit mercedem: vt d. l. j. §. hæc actio. & §. ſed & ſi mercedem. Et tene menti: quia ex receptione mercedis, quilibet prima facie diceret, quòd dari deberet actio locati: quod reprobatur in dicta l. prima. in princip. ver. ſed magis operam. & ſeq. quod ſecundùm Bartol. ibi facit ad aduocatum, & clientulum: medicum, & infirmum: doctorem, & ſcholarem: ꝙ inter eos nõ dicatur locatio, ſed potiùs præberi opera beneficij cauſa: quod dic vt ibi, &c. ¶ Et eſt aduertendum, ꝙ ita demum datur in menſorem ipſi venditori, vel emptori, hæc actio quando plus dederunt alter alteri, ſi alter alteri ſoluendo non ſit: cùm illud quòd plus datum eſt, condici poſsit. Vide text. in l. ſi duobus. §. competit. eo. tit. dic vt habetur ibi, &c. Secũdò, ꝙ ſit prętoria, eſt textus in d. l. j. in prin. Tertiò, ꝙ ſit in perſonam, patet,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt in aliis. Quartò, quòd rei persecutoria, patet, cùm detur ad interesse: vt d.l.si duobus. §. competit. Quintò, quòd sit in simplum, patet, cùm detur ad solùm interesse. d. §. competit. & l.si mensor. §. si cùm falsus. eod. titu. Sextò, quòd sit stricti iuris, patet in d. §. si cùm falsus. eod. titu. Septimò, quòd sit perpetua, est text. in l. hæc actio. ff. eo. actionũ. Septimò, quòd sit perpetua, est text. in l. hæc actio. ff. eo. si men. fal. mon. dixe. Octauò, quòd detur hæredibus, est tex. in d.l. si duobus. §. hanc actionem. eod. tit. In hæredes verò non datur: vt eo. §. ver. sed in hæredem. Nonò, quòd nõ infamet. Decimò, quòd directa. Vndecimò, quòd singularis. Duodecimò, quòd simplex. Vltimò, quòd non contraria, &c.

107 **In factum, aduersus** eum qui intulit mortuum in locum alienũ purum, & ideo non religiosum. Primò est sciendum circa hanc actionem, vt refert sanct. Blasius hîc, & bene, & antiquitus de iure veteri non poterant cadauera sepeliri in ciuitatibus, oppidis, aut vicis: & fortè fiebat ne aer ex fœtore cadauerum corrumperetur, & contra facientes puniebantur in quadraginta ducatos, prout de hoc est textus in l.iij. §. diuus Adrianus. ff. de sepul. vio. Et per hoc erat necesse, quòd sepelirentur in agris, & prædiis. Verùm, quia multoties quis sepeliebat in fundum alterius, qui erat purus, ideò contra talem sepelientem prodita fuit hæc actio: vt aut solueret æstimationem fundi, aut cadaper tolleret: vt habetur in l. si is, qui. in princ. vbi tex. clarus. & in l.ij. §. j. ff. de reli. & sump. fu. Et cùm hodierno tempore hoc non seruetur, de raro posset contingere: sed interest nostra non ignorare antiquitates: arg. Instit. de test. in prin. cum simi. Secundò, quòd sit prætoria, est text. in l.ij. §. prætor ait. ff. de reli. & sump. fu. Tertiò, quòd in personam, dic vt s. in aliis. Quartò, rei persecutoria, patet. Quintò, quòd detur in simplum, patet, cùm detur ad quadraginta ducatos. d.l.is, qui. in princ. Sed in eo, quòd dixi, quòd sit rei persecutoria, videtur obstare text. in l. ij. §. prætor ait. eod. titu. dum dicit, pœnæ pecuniariæ subiicitur. Vnde debes intelligere, quòd ibi loquitur de actione illa, de qua in titul. ff. de sepul. vio. & ita videtur gloss. in d. §. prætor ait. in versi. actione. Sextò, quòd sit stricti iuris, patet. Septimò, quòd est perpetua: vt d.l.is, qui. in princip. Octauò, datur hæredibus: vt ea. l. in princip. Et eodem modo in hæredes competit: vt ibi est text. clarus. Nonò, non infamat. Decimò, est directa. licet quandoque fit vtilis: vt in casu d. l. is, qui. §. j. & ibi vide. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex. Vltimò, non contraria.

108 **In factum funeraria, ad repetendum** sumptum in funere factum. Hęc actio datur ei, qui fecit sumptus vtiles in funere alicuius mortui, qui sumptus spectabant ad alium: quia ad ipsos petendos habet hanc actionem. De hac habetur in l. si quis. §. hæc actio. ff. de reli. & sump. fu. Et ista impensa funeris præfertur omnibus creditoribus: vt habetur in l. impensæ. eod. titul. & de hac etiam habetur in l. si quis sepulcrum. §. prætor ait. ff. eo. in l. si filius. §. qui seruum. Secundò, quòd sit prætoria, est tex. in d.l. si quis sepulcrum. Tertiò, in personam, vt s. Quartò, rei persecutoria: vt d.l. si quis sepulcrum. & d. §. hæc actio. Quintò, quòd in simplum, patet in proximè alleg. Sextò, stricti iuris, vt patet. Septimò, est perpetua: vt d.l. si filius. §. fi. Octauò, non datur hæredibus: vt d. §. fin. & eodem modo in hæredes: vt ibidem. Nonò, non infamet. Decimò directa, licet reperiatur vt illis quandoque: vt in casu l. si possessor. in princip. & l. fin. §. fin. eod. titul. & l. at si quis dum. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex. Vltimò, non contraria.

109 **In factum, si locus sacer, vel religiosus** pro puro venierit. Hæc actio competit venditori, qui habens ius sepeliendi in aliquo fundo, fundum pro puro vendit emptori: quia si prohiberetur ab emptore cadauer inferre, habet hanc actionem ipse, & eodem modo si emptor construxisset aliquod ædificium. Et eodem modo ipse venditor habet hanc actionem aduersus alium extraneum inferentem: vt aut tollat, aut præstet ei interesse. Et de hac est text. in l. ossa. §. si locus. & ibi vide text. & gloss. in versi. pertinet. ff. de reli. & sump. fune. & habetur in l. liberum. eodem titulo. Secundò, quòd sit prætoria, est text. in d. §. si locus. Tertiò, quòd in personam, patet. Quartò, quòd rei persecutoria, patet in d.l. liberum. Quintò, quòd in simplum, patet ibidem: cùm detur ad interesse quanti interfuit: prohibitum non, &c. Sextò, quòd stricti iuris. Septimò, quòd sit perpetua, patet in d.l. liberum. Octauò, quòd detur hæredibus, & in hæredes, patet in dicta l. liberum. argu. l. si filius. §. fin. eod. titulo. Nonò, non infamat. Decimò, directa. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex. Vltimò, non contraria.

110 **In factum, de iureiurando,** quando iniquiter iuratur. Hæc actio competit in casu: puta, quia ego dico te debitorẽ meum in centum informiter, id est, simpliciter non exprimendo, ex qua causa tu negas debere: tamen postea defers mihi iuramentum an debeas, & ego iuro, quòd debes: hoc casu oritur ex hoc iuramento actio in factum: de qua habetur in l. actori. C. de reb. credi. & iureiuran. & est tex. in §. item si quis postulante. Insti. de act. Si verò esset formiter iuratum, tunc oritur actio, quæ appellatur iuratoria: de qua s. dixi in suo loco: de qua vide gloss. in d.l. actori. & vide latè in l. si duo. §. si quis. ff. de iureiur. Secundò, quòd sit prætoria, in d. §. item si quis postulante. ibi iustissimè accommodat continuando à §. præcedenti, vbi loquitur de prætoris, &c. Tertiò, quòd in personam, patet. Quartò, est rei persecutoria: cùm prosequitur, quod iuratum est. Quintò, in simplum: eodem modo, vide etiam in l. nam & posteà. §. j. & §. fi. ff. de iureiur. Sextò, quòd stricti iuris, patet. Septimò, quòd sit perpetua, potest probari ex eo, quòd est persecutoria, per l. in honorariis. de act. & oblig. Octauò, quòd detur hæredibus, & in hæredes, eodem modo per d.l. in honorariis. Nonò, quòd non infamet, patet. Decimò, quòd directa. Vndecimò, singularis: licet aliquo respectu posset dici vniuersalis, si sit super hæreditate iuratum: iuxta l. sed & si possessori. §. fin. de iureiur. Duodecimò, simplex. Vltimò, non contraria, &c.

111 **In factum, si mulier** ventris nomine in possessionem per calumniã missa dicatur. Hæc actio competit aduersus mulierem, quæ post mortem mariti dixit se esse prægnantem: & sic petit se immitti in possessionem bonorum mariti, tanquam illa bona sint deuẽtura posthumo nascituro: quæ tamen mulier non erat prægnans in veritate: vel si erat, non erat ex marito prædefuncto: & id per calumniã prosecuta est: vnde verus hæres contra ipsam habet actionem ad omne suum interesse, &c. de qua habetur in l. j. ff. si mulier ven. no. Secundò, quòd sit prætoria, est tex. in d.l. j. §. hanc autem. Tertiò, in personam: vt s. Quartò, est pœnæ persecutoria: vt d. §. hanc autem. Et hoc respectu mulieris non verè hæredis. Quintò, in simplum, vt patet, cùm detur ad interesse. Sextò, stricti iuris, vt patet. Septimò, annalis est d. §. hanc autem. Octauò, datur hæredibus: vt d.l. j. §. sub prætextu. In hæredem non, cùm sit pœnalis, & annalis. l. in honorariis. Nonò, non infamat. Decimò, directa. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex. Vltimò, non contraria.

112 **In factum, si mulier,** quæ missa erat in possessionẽ ventris nomine per calumniam, bonorum possessionem in alium transtulerit, vel qui ipsam habet in potestate. Hæc actio habet locum contra mulierẽ, vel eum, qui eam habet in potestate, in casu, quo mulier, vt s. est dictum, missa fuit in bonorum possessionem ventris nomine per calumniam, & posteà illam possessionem in alium dolo malo transtulit: quia cùm ille alius bona fide emit, potuit consumpsisse fructus, ad quos non potest conueniri. Item potuit esse non soluendo: quia consumpsit hæreditatem, &c. vnde, quia vero hæredi contra illum non potest succurri, succurritur contra mulierem, vel eum, qui eam habet in potestate ad eius interesse: & de hac loquitur l. j. ff. si ven. no. mu. in pos. mis. ea. possess. dolo malo ad alium transla. esse dica. &c. Secundò, quòd sit prætoria, est tex. in d.l. j. in princi. Tertiò, quòd in personam, dic vt suprà. Quartò, quòd rei persecutoria, est tex. in d.l. j. §. fi. Quintò, est in simplum: vt ibidem. Sextò, est stricti iuris. Septimò, perpetua: vt d.l. j. §. fi. Octauò, datur hæredibus: cùm sit persecutoria: per d.l. in honorariis. In hæredes non datur

tur, nisi inquantum ad eos peruenit: argu. d.l. j. §. fin. in fin. & C. ex deli. defun. l. j. Nonò, quòd non infamet. Decimò, quòd directa. Vndecimò, quòd singularis. Duodecimò, quòd simplex. Vltimò, non contraria, vt dixi in aliis.

113 **In factum, quæ datur** aduersus tutorem, vel curatorem falsos, contrahentibus cum eo bona fide, si se tutorem, vel curatorem iactauerint. Hæc actio competit aduersus eum, qui falsò se asserit tutorem, vel curatorem: & sic contrahit cum aliquo nomine pupilli, vel minoris, & dictum contrahentem decipit, quando minor vel pupillus possunt facta per eum reuocare. Vnde ipsis contrahentibus ad eorum interesse est prodita hæc actio contra dictum tutorem, vel curatorem: de quo est tex. in l. j. & in l. nouissimè. ff. quod fal. tu. autho. Secundò, quòd sit prætoria, est text. in d.l. notissimè. Tertiò, quòd in personam: vt s. Quartò, respectu rei est pœnę persecutoria: secus est respectu actoris: vt est tex. cum glo. in d.l. nouissimè. Quintò, est in simplum, vt ibidem. Sextò, stricti iuris. Septimò, est annalis: vt l. huius actionis. §. has actiones. ff. eodẽ. Octauò, datur hæredibus: vt d. §. has actiones. In hæredes non: vt ibidem. Nonò, non infamat. Decimò, directa. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex. Vltimò, non contraria, &c. vt in aliis.

114 **In factum, quæ datur** ipsi minori, ob hoc dãnum passo. Hęc actio habet locum aduersus tutorem, vel curatorem, qui, cùm ipsi gesserint se pro tutore, vel curatore, vbi verè non erant, & cum aliquo contraxerunt, vbi præcedens actio prouidet contrahentibus cum ipsis, hęc prouidet minori, vel adulto ad interesse, quod est passus ex tali contractu celebrato, per quem adolescens sit deceptus, & damnificatus. Et de hac est tex. in l. fin. ff. quod fal. tuto. autho. Et in aliis fundamentis omnia, quæ in præcedenti dicta sunt, hîc repetas, hoc excepto, quòd hæc est vtilis: quia non ex verbis edicti proficiscitur: vt habetur in d.l. fi. &c. Adde Bar.

115 **In factum aduersus eum,** qui dolum malum adhibuit, vt alius authoretur inscius. Hæc actio competit aduersus eum, qui per dolum fuit causa, vt aliquis authoraretur minori inscius, vt tutor, vel curator, vbi verè non erat: vnde pro interesse eius, qui authoratus fuit, & passus est damnum, datur sibi hæc actio contra illum, vt dixi, dolosè persuadentem. Et sic ista tria remedia videntur concurrere in eodem casu, licet diuersimodè. Primum, dare aduersus gerentes se pro tutoribus vel curatoribus, vbi non erant. Secundum, ipsi minori aduersus eosdem. Tertium, ipsis gerentibus se pro tutoribus, vel curatoribus, & sic authorantibus, ducti dolosis persuasionibus. De hoc vltimo est text. in l. huius actionis. ff. quod fal. tut. autho. & vide glo. in l. j. in glo. mag. eod. titu. In omnibus aliis fundamentis, dicas vt s. in duabus præcedentibus. Bene verum est, quòd ista est vtilis, cùm ad exemplum detur, secundùm glo. in d.l. huius actionis. in prin. & ibi vide, &c.

116 **In factum, ex edicto,** si quis omissa causa testamenti. Hæc actio habet locum aduersus hæredes institutos, qui videntes facta esse plura legata in testamento, quæ nollent soluere, noluerunt adire ex testamento hæreditatem, sed ab intestato hæreditatem consequi, eo, quia erant filij, vel alij agnati proximiores: vel etiam, quia habuerunt pecunias ab alio, qui hæres erat legitimus, & proximior: vel à substituto: quia omnibus istis casibus ipsis legatariis, & similibus ad consequenda legata est prodita hæc actio. De hac est text. in l. j. in princip. & quasi per totum. ff. si quis omis. cau. testa. vide gloss. in rubri. eodem titulo. & in l. iij. vide Barto. in rubri. ff. eodem. & in materia theoricam communem in l. finali. eodem titulo. Secundò, quòd sit prætoria, patet in l. prima. in principio. eodem titulo, licet, vt antiqui dicebant, videtur ciuilis, id est, vtilis actio ex testamento. Et quòd vtilis dicatur, est text. in l. si quis pecunias. in princi. & in l. si non solum. in principio. eodem titulo. sed per hoc non sequitur, appellatur vtilis: ergo non est prætoria: vt patet suprà in multis. Tertiò, est in personam, vt in aliis. Quartò, est rei persecutoria, cùm prosequatur legata relicta, vt dixi. Et quòd contineat rei persecutionem, est tex. in l. de libertatibus. §. hæredem. eodem titu. Quintò, quòd in simplum, patet, cùm solùm rei persecutionem contineat. Sextò est stricti iuris: vt dicto §. actionum. Septimò, est perpetua: vt dicta l. de libertatibus. §. hæredem. Et ex alio patet, quia rei persecutoria, iuxta l. in honorariis. de act. & oblig. Octauò, datur hæredibus, ex eo, quòd est persecutoria. d.l. in honorariis. Imò & in hæredes. d.l. de libertatibus. §. hæredem. de eo saltem quod ad eos peruenit. Nonò, non infamat. Decimò, non est directa, sed vtilis. vt suprà allegatis iuribus in septimo termino. Vndecimò, est singularis, cùm detur ad singularia legata, vel fideicommissa: licet etiam possit esse vniuersalis, iuxta tex. in l. fi seruum. §. institutus. ff. eo. tit. si quis omis. cau. testa. Duodecimò, quòd simplex, patet. Vltimò, non est contraria, &c.

117 **In factum aduersus publicanum.** Hæc actio datur aduersus publicanos, id est, exactores datiorum, seu gabellarum, casu quo plus debito exigerent, quia ipsis plus debito solueretur, succurritur per hanc actionem intra annum in duplum, & post annum in simplum: & habetur in l. prima. in princi. ff. de public. Et qui sint publicani, vide in ea. l. §. publicani. Et procedit etiam hæc actio, si per seruos, vel famulos deputatos, ac publicanos plus debito exigeretur: vt in ea. l. §. familiæ. & dato quòd essent insimul plures publicani, qui plus exegissent, an teneantur in solidum, vel in parte, vide in l. si multi. eodem titulo. Secundò, quòd sit prætoria, est tex. in l. j. in principio. eodem titulo. Tertiò, quòd in personam, vt in aliis. Quartò, est rei, & pœnæ persecutoria, vt l. hoc edicto. in fine. ff. eodem titulo. Quintò, intra annum est in duplum eius, quod exactum est illicitè, vt dixi: post annum in simplum: & in duplo ineft rei persecutio, vt est tex. clarus in dicta l. hoc edicto. §. finali. ff. eodem. & d.l. j. in principio. Et dato casu, quòd cogerent debitores ad soluendum plus per vim tenerentur in triplum actione vi bono. rapt. vt est text. in l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publi. Sextò, est stricti iuris. Septimò, quo ad pœnam est annalis, vt patet: sed quo ad rei persecutionem perpetua. vt d.l. j. in principio. & l. sed & hi. §. fin. eod. titulo. Octauò, datur hæredibus, & cæteris successoribus: vt d.l. sed & hi. §. fi. In hæredes non datur, nisi in quantum locupletiores sunt: vt est glo. in d. §. fi. & est text. in l. si publicanus. in princ. eod. tit. Nonò, non infamat. Decimò, directa. Vndecimò, quòd singularis. Duodecimò, simplex. Vltimò, non est contraria.

118 **In factum aduersus illum,** qui sciẽs se esse liberum hominem, passus est se vendi emptori nescienti, &c. Hæc actio competit aduersus liberum hominem, qui sciens se esse liberum, passus est se ab alio vendi emptori ignoranti, & sic non seruatis solennitatibus, de quibus in glo. in §. finali. Insti. de iur. perso. quia non posset iste liber homo proclamare in libertatem, ita de facili in damnum dicti emptoris: vt habetur in l. liberis. in princip. & §. sequenti. ff. de libe. cau. Posset etiam dictus emptor contra dictum venditorem habere actionem ex empto ad suum interesse: vt est text. in §. fin. Insti. de empt. & vend. De hac actione est bonus text. in l. rectissimè. ff. de libe. cau. Secundò, quòd sit prætoria, est text. in dicta l. rectissimè. Tertiò, in personam, proba, vt suprà. Quartò, est pœnæ & rei persecutoria: vt l. intantum. cum duabus sequentibus. ff. de lib. cau. & l. vtiq;. Quintò, est in duplum: vt dicta l. intãtum. Sextò, est stricti iuris. Septimò, est annalis: vt d.l. vtiq;. & l. non solum. §. finali. Octauò, datur hæredibus, sed non in hæredes: vt l. non solum. in principio. & l. vtiq;. in secundo responso. eodem tit. Nonò, quòd non infamet. Decimò, quòd directa. Vndecimò, singularis. Duodecimò, quòd simplex, &c. Vltimò, non contraria.

119 **In factum, aduersus eum,** qui cùm esset in bonorũ possessione, fructus vendidit, seu alienauit, quos percepit. vel rem deteriorem fecit. Hæc actio competit debitori aduersus creditorem suum, qui fuit immissus in possessionem rei debitoris causa rei seruãdę, iuxta tit. ff. vt in pos. leg. & l. si finita. §. Iulianus. de dam. infec. & l. iij. §. finali. ff. de acquirenda possessione. & iuxta titu. ff. quo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lega. & tit. de bo. autho. iudi. poss. quia si illam rem deteriorauit dolo malo ipse creditor, vel percepit fructus, quos consumpsit, &c. per hanc actionem ipsi debitori tenetur damnum reparare, & fructus restituere, &c. Et de hac habetur in l. prætor ait. in principio. §. finali. ff. de bo. autho. iudi. pos. Addi. doct. Et est addendum, quia hoc edictum in isto casu habet tria capita. Vnum de creditore non restituente fructus debitori. Aliud, si creditor absque dolo in ea re fecit impensas, & sibi non reddat debitor, vel dolo malo fecerit, quòd non teneatur reddere. Tertius est, si dolo malo res deterior facta est à creditore. quæ omnia colliguntur in dicta l. prætor ait. in principio. In primis duobus capitibus actio ista in factum est perpetua, & datur hæredibus, & in hæredes. Sed in tertio capite edicti est annalis, cùm oriatur ex delicto: nec in hæredes datur, cùm ex delicto oriatur, &c. Ista omnia declarat tex. in dicta l. prætor ait. §. penultimo. & fin. cum l. sequenti. ff. de bo. autho. iudic. pos. &c. Et sic hæc actio in factum potest tripliciter considerari: imò possunt dici tres actiones, sicut edictum habet tria capita: prout probat text. in dicta l. prætor ait. §. hæ actiones. quasi sint duæ actiones in primis duobus capitibus: vt etiam ibi declarat gloss. & in §. finali. dicitur de alia actione in factum, quæ datur in tertio capite edicti: & per hoc facias tres actiones: & in cellula primi capitis ponas rubricas hoc modo: In factum aduersus eum, qui cùm esset in bonorum possessione, fructus consumpsit, & non restituit.

120 **In factum, aduersus debitorem,** qui creditori impendenti in rem bona fide, impensas non restituit, & econtra.

121 **In factum, aduersus creditorem,** qui dum in bonorum possessione esset, rem deteriorem dolo malo fecit. Et quòd omnes sint prætoriæ, est tex. in dicta l. prætor ait. in principio. Tertiò, quòd in personam: vt suprà. Quartò, prima & secunda sunt rei persecutoriæ, vt patet. Quintò, dantur in simplum. Sextò, sunt stricti iuris. Septimò, sunt perpetuæ: vt dicta l. prætor ait. §. hæ actiones. Octauò, dantur hæredibus, & in hæredes: vt dicto §. hæ actiones. Nonò, non infamant. Decimò, directæ: quia ex verbis, & mente. Vndecimò, singulares. Duodecimò, simplices. Et tertia discordat ab his, quia non est perpetua. Non datur in hæredes, nisi in quantum ad eos peruenit, licet hæredibus detur, cùm sit rei persecutoria. Hæc omnia habentur in d. §. hæ actiones. & §. fi. cùm duabus legibus seq. In aliis concordat, &c, & sic multiplica duas actiones.

122 **In factum contra illum,** cuius dolo malo damnum datũ est per turbam, &c. Hæc actio competit aduersus illum, cuius dolo malo damnum alicui in turba datum est, siue ipse fuerit author damni dati, siue dolo malo fecerit, quòd alius daret: & datur domino aduersus talem intra annum, à die quo experiundi potestas fuit in duplum: post annum in simplum. & dicitur hoc casu damnũ dari, non cùm res asportantur, sed si corrumpantur, & frangantur, vel aliter perdantur: hæc omnia probantur in l. prætor ait, quæ est l. iiij. in principio. & §. hoc autem. & §. sequenti. & §. loquitur. & §. hæc actio. ff. vi bo. rapt. Secundò, quòd sit prætoria, est text. in dicta l. prætor ait. Tertiò, quòd in personam, vt suprà. Quartò, rei persecutoria. Quintò, in duplum intra annum, post annum in simplum, vt suprà dixi. Sextò, stricti iuris. Septimò, diuersimodè est annalis, & perpetua, vt suprà. Octauò, datur hæredibus, sicut actio vi bonorum raptorum, vt probatur in dicta l. prætor ait. iuncta l. ij. §. hæc actio. ff. eodem titulo. Et licet actio vi bonorum raptorum in hæredes non detur. d. §. hæc actio. & ibi habetur cùm hæc detur in hæredes, in quantum ad eos peruenit, secundùm gloss. in dicta l. prætor ait. §. finali. licet text. ibi repugnet: cùm in hoc æquiparet actioni vi bonorum raptorum, dic vt ibi. Nonò, non infamat: quia non reperitur. Decimò, quod directa. Vndecimò, quòd singularis. Duodecimò, quòd simplex. Vltimò, non est contraria.

123 **In factum ex edicto,** si quis testamẽto liber esse iussus sit, & post mortem domini ante aditam hæreditatem furripuisse quid dicatur. Hæc actio datur hæredi instituto aduersus seruum iussum esse liberum à testatore domino, qui seruus furripuit post mortem domini ante aditam hæreditatem aliquid de bonis hæreditariis: quia tenetur restituere in duplum intra annũ vtilem. Et de hac est text. in l. prima. in princip. ff. si quis testa. lib. esse iuss. fue. Et secundùm sanctum Blasium hîc, debent tria concurrere, vt competat hæc actio: quòd seruus dolo malo damnum dederit, & res furripuerit. Item quòd post mortem testatoris. Tertiò, quòd ante aditam hæreditatem. Et hæc omnia probatur in rubr. & in l. prima. §. nõ autem. vsque ad §. si seruus. eod. titu. Vide per Bartol. & doct. Secundò, quòd sit prætoria, est text. in dicta l. prim. §. hæc actio. ibi: honorariam. eod. tit. Tertiò, quòd in personam, vt s. Quartò, rei persecutoria est. d. l. j. in princip. Quintò, est in duplum intra annum, vt dixi. Sextò, est stricti iuris. Septimò, non est perpetua, sed annalis, vt s. probaui. Octauò, datur hæredibus: vt d. l. j. §. pe. eod. tit. In hæredes non datur: quia ex delicto venit, d. l. j. §. fi. & iuxta §. non autem. Instit. de perpe. & temp. Nonò, non infamat quia non reperitur. Decimò, directa. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex, &c. Vltimò, non est contraria.

124 **In factum, de incendio,** ruina, naufragio. Hæc actio competit aduersus illum, qui expugnata naue, vel per incendium, vel ruinam, vel naufragium aliquid rapuit: quia domino rerum datur hæc actio aduersus talem rapientem intra annum à tempore, quo experiendi potestas fuit, in quadruplum, post annum in simplum: vt est text. in l. prima. in princip. ff. de incen. rui. nau. & ibi vide. Secundò, quòd prætoria: vide text. in dicta l. prima. in princip. Tertiò, ꝙ in personam, vt s. Quartò, quòd rei & pœnæ persecutoria, vt patet. Quintò, in quadruplum intra annum, & post annum in simplum, vt dixi. Sextò, quòd stricti iuris. Septimò, quòd annalis intra annum, & post annum perpetua. Octauò, datur hæredibus, non in hæredes, nisi de eo, quod ad eos peruenit: vt l. Pedius. §. fin. ff. eod. titul. Nonò, non infamat. Decimò, directa. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex, &c. Vltimò, non est contraria.

125 **In factum de sepulcro violato.** Hæc actio datur aduersus eũ, qui ædificat vel habitat in sepulcro alterius, & datur ad ducentos ducatos. Et de hoc est tex. in l. tertia. §. si quis in sepulcro. ff. de sepul. vio. & in ea. l. §. si quis in sepulcro, el ij. Et iste est vnus casus, vbi prouidetur per hanc actionem. Est & alius casus, quando quis violauit, vel corrupit sepulcrum: quia ei, ad quem res pertinet, datur hæc actio ad dotale suum interesse, etiam si excedat summam ducentorum aureorum. & per hoc est text. in l. prætor ait. in primo responso. ff. eo. & in ea. l. §. si quis in sepulcro. Et dato casu, quòd nullus sit, cuius interfit, & res ad neminem pertineat, tunc cuicunque volenti agere, datur ad centum ducatos hæc actio. Et ita intelligas istos terminos, licet aliter infrascauerit sanctus Blasius. Et pro hoc est textus etiam clarus in l. sepulcri. eod. titu. ¶ Et quæ pœna esset illi, qui in ciuitate faceret sepulcrum, vide in ea. l. §. diuus. Et corpora tradita sepulturæ, an liceat transferre, vide in ead. gloss. §. non perpetuæ. Et quod dixi de violantibus sepulcrum, quòd teneantur ad dotale interesse, &c. istud est verum, si dolo malo violauerunt, & non aliter: vt est text. in dicta l. tertia. §. prima verba. Item est actio popularis: vt dicta l. tertia. §. fi. & j. dicam. Secundò, quòd sit prætoria, est text. in l. iij. in prin. eo. tit. Tertiò, quòd in personam, vt s. Quartò est pœnæ persecutoria, vt s. patet. Quintò, potest dici in simplum, ex quo dominus prosequitur interesse: & eodem modo respectu pœnæ alio agente, vt patet. Sextò, quòd stricti iuris. Septimò, est annalis, cùm sit popularis. l. fin. de popu. actio. Octauò, datur hæredibus, vt quibuslibet de populo: cùm sit popularis. Et eodem modo nec in hæredem datur. vide text. & gloss. in l. fi. de popu. act. Facit etiam quia datur magis ad vindictam, quàm ad rem familiarem: vt l. sepulcri.

sepulcri. in fi. la j. eodem titulo. & facit l. penult. eo. tit. Nonò, quòd infamet, & infamiam irroget, est tex. in l. j. ff. eodem titulo. Et nunquàm obliuiscaris de vna glossella fi. in d. l. j. quia ita demum irrogat infamiam, si condẽnatio sequatur, & non aliter. Quod tene menti ad statuta. Et aliàs vidi obtentum, dum essem scholaris Perusij in ardua causa. Decimò, est directa. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex. Et vltimò, non est contraria.

126 **In factum ex edicto** prætoris, seu ex lege prætoria. Hęc actio datur vbicunq; ex edicto, seu lege prætoria non datur certa actio, tunc datur in factum: sicut in simili dicimus, quòd quando ex aliqua noua obligatione actio non datur, datur condictio ex illa lege vt habetur in l. j. ff. de cõdi. ex lege. & in l. si quis argentũ. C. de dona. in l. si quis conductionis. C. loca. cum multis simi. & vide glos. in §. aliæ. Insti. de act. & §. actionum quædam. Et de actionibus in factum, vide glo. in §. finali. Insti. de interdi. & glo. in rubr. ff. de præscript. verb. cum simi. Est bene verum, quòd quidam hîc habent circulum, scilicet de prętoriis stipulationibus, vt sunt stipulationes, quæ authoritate prætoris interponuntur: vt de damno infec. rem ra. habe. iudi. sol. &c. quæ ad instar actionum sunt. Et possunt largo modo actiones dici: vt probatur in l. actionis verbo. §. j. ff. de act. & oblig. Sed quia ex omni stipulatione agitur ciuiliter: vt Insti. de act. §. præterea. ideo non est curandum, cùm inter ciuiles de his dicendum sit, &c. & per hoc cum laude Dei sunt expeditæ prætoriæ. Adde alias prætorias, de quibus in fine operis dicetur.

¶ Sequitur de ciuilibus actionibus.

RVBRICA DE ACTIONIBVS.

127 **Rei vendicatio.** Prima actio ciuilis sit rei vendicatio, sequẽdo arborem Ioannis, &c. Hæc actio datur illi, qui habet directum dominium super aliqua re mobili vel immobili, aduersus possessorem illius rei, vel etiam detentorem, & quemcunq; habentem rei restituendę facultatem. vide tex. de hac in l. officium. ff. de rei ven. & in l. in rem. & in l. vendicatio. eo. titu. in §. j. Insti. de act. Et fic ille possidẽs, siue detentans, tenetur rem domino restituere, iuxta l. qui restituere. ff. de rei vend. ¶ Et solet semper dici, quòd rei vendicatio requirit duo extrema: vnum ex parte agentis, quod est dominium. Aliud ex parte conuenti, quod est possessio, siue detentatio, vt suprà dixi. Ad quod vide tex. in l. in rem. & l. j. C. de aliena. iudi. mutan. causa fa. & vide Barto. in rub. ff. de rei vend. Et quando per hanc actionem res petuntur, quę debeant exprimi in libello, vide optimum text. & ibi Barto. in l. si rem. ff. de rei vend. Et pro libello in hac actione vide Bart. in l. vbi autem. ff. de rei vendi. in l. Pomponius. §. de his. ff. de procur. Cautè est dictum, quòd detur hæc actio ad rem mobilem, vel immobilem, & per consequens corporalem: quia incorporalia non possunt vendicari: vt habetur in l. vendicatio. ff. de rei vendi. Secundò, quòd hęc actio sit ciuilis, probatur in §. sed iste. iuncto §. omnium. ver. aut cum eo. Insti. de act. Et probatur etiam in §. alię. à contrario sensu. licet videatur obstare text. in l. j. in prin. ff. de rei vendi. dum dicit, quòd post actiones, quas prętor de vniuersitate proposuit, subiicitur actio singularium rerum petitionis, quasi etiam ista sit prętoria. licet singularis, quod non restringit: & per hoc respondet. Et iste est vnus modus, per quem consyderatur rei vendicatio, scilicet directa. Est etiam alius modus, de quo j. dicam. Tertiò, quòd sit in rem primò suadetur nomine suo. Secundò, probatur in terminis per tex. in d. §. omnium. versi, aut cum eo. Insti. de act. & in §. sic itaq;. & in l. j. in princ. de rei vendi. & in l. si in rem. & in l. in rem. eo. tit. Quartò, quòd sit rei persecutoria, probatur in §. sequens. Instit. de act. ver. rei persequendæ. Quintò, quòd in simplum, patet primò, cùm rei persecutoria: & patet etiam, quia rem tantùm cum fructibus prosequitur: licet aliter & aliter per naturam, scilicet possessionum: vt habetur in l. certum. C. de rei vend. & in l. cùm in rem. ff. eo. Sextò, quòd stricti iuris. probatur in §. actionum. Insti. de act. eo, quia non connumeratur in illo. §. vt dictum est s. in prętoriis. Septimò, quòd sit perpetua, probatur ex d. §. sed istæ. Instit. de act. iuncto princip. Instit. de perpe. & temp. act. licet hodie quis titulo per tres annos in rebus mobilibus, decem, vel viginti in immobilibus rem præscribat: vt Insti. de vsucap. in prin. Quando verò sine titulo. vsque ad triginta: vt l. j. C. de vsuca. transfor. De his est gl. Insti. de perpe. & temp. act. in princ. in ver. constitutionibus. Octauò, hæredibus datur, & in hæredes, vt possessoribus & vt in possessores: vt aliàs in Publiciana diximus: cùm detur domino, & contra possidentem: vt l. in rem. ff. de rei vendi. Nonò, quòd non infamet, probatur statim quòd non expresè apparet: vt in Publiciana, & aliis dictum est. Decimò, directa, vt probatur in §. aliæ. in fi. Insti. de act. ibi: nullam habet directã, &c. Vndecimò quòd singularis. Duodecimò, quòd simplex, &c. Et his expeditis dixi esse alium modum, per quem consyderatur rei vendicatio, quæ dicitur vtilis. Et hæc actio habet locũ contra eum, qui dũ possideret aliquam rem, dolo desiit possidere: & sic cessante vno extremo, quod requiritur in rei vendicatione, vt s. dixi, scilicet possessione, vel saltem detentatione, iuxta l. officium. & sic cùm non possit dari directa, datur vtilis: de qua habetur in l. finautem. §. sed his. ff. de rei vend. & in rub. eo. tit. per Bart. & doct. in rub. C. eodem. licet glo. in rub. ff. eo. dicat, quòd isto casu detur directa vtiliter. quę repræhenditur ab Vltramon. secundùm Bar. ibi, pro quibus videtur casus in l. electio. §. item si ex pluribus. ff. de noxa. in l. nec vllam. §. si quis. de peti. hære. Barto. tandem ibi dicit posse teneri glo. eo. quia in actionibus realibus metimur ius ex persona actoris. l. j. §. j. si pars hære. pe. ¶ Facit etiam ad hoc, quod habetur per glo. in §. sed istæ. Insti. de act. quòd actio respectu actoris, dicatur ciuilis, & non prætoria, &c. & econtra. Et hoc per Bar. in d. rubr. est not. ad q. si lis sit contestata super directa, & posteà reus desinat possidere, an possit sequi condemnatio ex eadem instantia de quo ibi per eum, & per eundem in l. quãquam. §. Iulianus. de aqua plu. arc. Concludeigitur post multa, quòd hæc actio datur directo domino aduersus eum, qui dolo desiit possidere, siue dicatur vtilis rei vendicatio, siue directa vtilis: vide latè in iuribus præalleg. &c. In aliis fundamentis dicendum est, vt in præcedenti, excepto eo, ꝙ hæc est vtilis, & illa directa, tenendo contra glo. &c.

128 **In rem confessoria.** Hæc actio competit illi, qui dicit deberi fundo suo, vel ædibus, etiam sibi aliquam seruitutem realem, vel personalem ab alio, qui dominus fundi, vel ædium, &c. & neget debere aliquam seruitutem, vt sic mediante officio iudicis per hanc actionem ille talis negans seruitutem debere cogatur ad præstandũ patientiam præstita cautione. De hac habetur in §. æquè. Insti. de act. in l. ij. in princ. ff. si ser. ven. cum simi. Et istę actiones non possunt competere, nisi domino, & ista, & sequens: vt habetur in d. l. ij. §. hæc. & hoc mediante fundo, cùm principaliter debeantur fundo, & mediante fundo debeantur domino, iuxta l. qui in alie. in fin. de nego. gest. & secundùm Bart. in d. l. ij. ¶ Et quare dicantur confessoria, & negatoria, vide glo. & Bart. in d. l. ij. in princ. Et qualiter sit formandus libellus in hac confessoria, vide eundem Barto. ibi. & doct. latè in d. §. æquè. insti. de act. Secundò, quòd sit ciuilis, probatur in d. §. æquè. iuncto §. sed istę. Insti. eo. tit. Tertiò, quòd sit in rẽ, probatur in d. §. æquè. & in d. l. j. & ij. in prin. ibi: in rem actiones. Quartò, quòd sit rei persecutoria, proba per fundamentum, quod dixi suprà in rei vendicatione. Quintò, quòd sit in simplum, eodẽ modo, vt ibi. Sextò, quòd stricti iuris, eodem modo. Septimò, potest dici perpetua: nam in vsufructu potest durare decem vel viginti annis inferendo ad præsentes vel absentes: vt hoc probatur in l. corruptionem. circa med. ibi, poterat eum præsentem, vel absentem excludere iuncta gl. in ver. excludere. Et est tex. magis expressus, & not. in l. sicut. C. de ser. & aqua. & idem est in cęteris seruitutibus, per illam l. not. Bene verũ est, quòd in vsufructu relicto municipibus, currit spatium centum annorũ: vt est tex. in l. an vsusfructus. & ibi vide glo. & doc. ff. de vsufru. & secundũ glo. ibi idẽ est, si relinquatur ecclesię, iuxta l. fi. C. de sacrosan. eccle. Et in itinere ad sepulcrũ, quod non amittitur non vtendo: vt l. iter. ff. quẽadmo. seruitus amit. Octauò ad hęredes non transit, cùm in vsufructu simus, per l. antiquitas. C. de vsuca. & l. corruptionẽ. & in § finitur. Insti. eod.

Universidad de Deusto
Biblioteca

licet in aliis possit dici, quòd competat non tanquã hęredibus, sed tanquam dominis, cùm domino detur.d.l.ij. In hęredes non comperit vt hæredes, sed vt prohibentes, vel possidentes & dominos: vt l.j.ff.si ser.vendi.cum simi. Nonò, non infamat, vt ſ. Decimò, est directa, cùm dominus agat. Vsufructuario verò, vel creditori non datur directa, sed vtilis per glo.in d.l.ij.§.j.& ij. & l.j. & pe.ff. fivsusfru.pe. vide in d.l.j. Vndecimò, quòd singularis. Duodecimò, quòd simplex. Vltimò, non contraria.

129 **In rem negatoria.** Hæc actio datur per contraria à præcedenti, illi, scilicet, qui negat se debere alteri, vel alterius fundo, vel ædibus aliquam seruitutem: de qua habetur etiam in d.l.ij.ff. si ser.vend. & d.§. æquè. versic. contra quoq;. & versic. istę. & ibi latè vide. In omnibus aliis fundamentis, dicas vt suprà proximè dictum est, & per easdem allegationes.

130 **In rem præiudicialis** de libertate, & seruitute. Hęc actio cõsyderatur dupliciter. Vno modo respectu eius, qui dicit aliquem esse seruũ suũ, qui tamen asserit se liberum, vel libertum. Altero verò modo respectu eius, qui cùm retineatur tanquam seruus, petit se pronunciari ingenuum, vel etiam libertum: & sic non seruum, contra illũ, qui ipsum detinet. Et istis duobus casibus dicitur actio in rem præiudicialis de libertate, & seruitute: de qua est tex. in §. præiudiciales. ver. ex quibus fere. Insti. de act. & ibi vide per scribentes. Secundò, quòd sit ciuilis, probatur in d.§. præiudiciales. ibi: legitimam causam. Tertiò, quòd sit in rem, patet in d.§. præiudiciales. ibi: in rem esse. Quartò, quòd rei persecutoria, probatur ex eo.§. iuncto.§. sequens. Insti. eo. tit. Quintò, quòd in simplum, probatur ex eo quòd rei persecutoria, &c. Sextò, quòd stricti iuris, patet. Septimò est perpetua: quia viginti annis quis præscribit libertatem, & tuetur se, vt liberum posteà, vt l.ij. C. de præscrip. long. tempo. quæ pro li. Et isto casu baptizamus ipsam perpetuam respectu eius, qui vult dicere se liberum. Et eodẽ modo est perpetua illi, qui dicit ipsum seruum: cùm non antè præscribat libertatem, vt iam dixi. Octauò, possumus dicere quòd detur hæredibus, cùm rei sit persecutoria, iuxta l. in honorariis. de act. & obl. In hæredes non datur, nisi habita consideratione rerum, iuxta l.j. & ij.ff. ne de statu defun. & C. eo. tit. l.iij. Nonò, non infamat. Decimò, quòd directa vtroq; modo. Vndecimò, singularis. Duodecimò, quòd simplex. Vltimò, non contraria.

131 **Petitio hæreditatis.** Et antè, quàm vlterius vadamus, est sciendũ, quòd Ioannes in arbore sua fecit rubricam ante istam actionem, & tres sequentes, videlicet de quatuor, quæ sequuntur sunt mistæ: vnde habetis scire, quòd propter istas quatuor actiones, dicuntur mistæ: quia mistam causam habent tam in rem, quàm in personam: vt habetur in §. quædã. Insti. de act. & l. hęreditatis. C. de pe. hęre. Nam cùm veniant personales pręstationes: vt l. puto. & l. his consequenter. ff. fa. ercis. & C. cõmuni diui. l.iij. & l.iiij. ff. fi. reg. Reales sunt, quia contra possessores dantur, vt patet: vel etiam, quia domino dantur: vt ſ. in rei vendicatione est dictum, & in confessoria, &c. Et quòd finium regundorũ sit actio realis, probatur in l.iij. fi. reg. Quòd petitio hęreditatis sit in personam, probatur in l. sed & si lege. §. petitio. ff. de pe. hære. Et ibidem probatur, quòd etiam in rem sit. Quantum autem ad hanc petitionem hęreditatis, dicas quòd datur illi, qui dicens se hęredem ex testamento, vel ab intestato, aduersus possidentem hęreditatem, vel bona hęreditaria pro hęrede, vel possessore, etiam minimã rem, dictam hęreditatem, vel bona & res sibi restitui petit, & se ex testamento, vel ab intestato hęredem declarari pro parte, vel in solidũ, &c. De hac habetur in l.j.ij. & per totum. ff. de peti. hęre. Et ad iam dicta vide l. regulariter. & l. licet minimam. eod. tit. Et de restitutione hęreditatis, quæ accessoriè venit officio iudicis mercenario, vide Barto. & glos. in l.j. & ij. de eden. & in l. licet. ff. de pet. hære. ¶ Secũdò, quòd sit ciuilis, probatur in l.j. ff. de bo. poss. hęred. pet. probatur in l. fin. in fin. princip. C. de pet. hæred. & l. item veniunt. §. cùm prędiximus. ff. eodem titulo. Ad hoc tamen fortiter videtur obstare tex. in l.j. ff. si pars hæ. pe. vbi videtur innui, quòd sit prætoria: quod intellige vt per glo. in d.l.j. si pars hær. pe. quam sequitur Bar. Tertiò est mista, vt ſ. promisi. & text. expressus in l. hæreditatis. C. de pe. hær. Quartò, quòd sit rei persecutoria, patet ad sensum: cùm hæreditatem, & iùra hæreditaria per eam cõsequamur: vt habetur in l. itẽ veniunt. §. fi. & legib. seq. ff. de pe. hær. Et ex alio etiam, cùm sit in rem partim. §. sequens. Inst. de act. Quintò, quòd sit in simplum, patet, cùm solùm rei persecutoria, vt ſ. Sextò, est bonæ fidei: cùm expresè ponatur in §. actionum. Insti. de actio. & probatur in l.j. C. de pet. hęr. Septimò, est perpetua: vt d. l. hæreditatis. C. de pet. hære. de quo etiam vide in l. fin. C. de edi. di. Adri. tol. Octauò, datur hæredibus: vt l.iij. ff. de pet. hær. & eodem modo in hæredes, saltem vt possessores. de quo in l. regulariter. ff. eo. tit. Nonò, non infamat. Decimò directa: vt probatur in l. item veniunt. §. prætor. eod. tit. licet vtilis quandoque reperiatur: vt l. etiam. §. j. eod. tit. Vndecimò, vniuersalis: vt probatur in l. j. in princip. ff. de rei ven. Duodecimò, quòd simplex, patet. Vltimò, non est contraria, &c.

132 **Finium regundorum.** Primò est aduertendum, quòd hæc actio potest dupliciter considerari. Primò, vt sit directa quæ competit, quando est contentio, de confinibus prędiorum rusticorum, & datur dominus prædiorum, quando viderent se habere interesse super confinibus. De hac habetur in §. quædam actiones. Insti. de act. & in §. fi. de offi. iudi. & in toto tit. ff. fin. regun. Et quando commodè confinia poni nõ possent, potest iudex toto terreno vni licitato ipsum alteri in pecuniam condemnare, de quo habetur in d.§. quædam. & in l.ij. in fi. ff. fin. regun. & d.§. eadem. cum seq. Instit. de offi. iudi. Secundo modo consideratur, vt sit vtilis, quod accidit, quando ab vna parte est prædium rusticum, & ab alia prædiũ vrbanum: vt est text. in l.ij. in princip. ff. fin. regun. Et est gloss. in ver. confines. in d.§. quædam. & si hinc inde sint domus, nõ potest tunc agi finium regundorũ, vt habetur in l.iiij. in fi. ff. fi. regun. & glo. in d. ver. confines. Et tunc recurretur ad alia remedia, prout etiam dicit sanctus Blasius hic, & bene. Et hæc actio dicitur descendere ex quasi contractu: vt in §. item. Institu. de ob. quæ ex quasi contra. cum si. Secundò, ꝙ sit ciuilis potest dici eo, quia à prætore introducta nõ reperitur. Tertiò, est mista: vt d.§. quædam. Quartò, rei persecutoria, cùm sit etiã in rem. d.§. sequens. Quintò, est simplũ, cùm sit rei persecutoria. Sextò, est stricti iuris, cùm non sit in d.§. actionũ. Septimò, est perpetua, & durat triginta annis. vt l. fi. C. fin. reg. Et etiã vt in hoc respiciamus naturã personaliũ, iuxta l.j. C. de anna. excep. & glos. in d.§. quædã. in ver. ercisçundæ. in fi. Octauò, datur hęredibus, & in hęredes, iuxta l.ij. C. fi. reg. Nonò, quòd non infamet. Decimò, quòd directa. Vndecimò, quòd singularis. Duodecimò, quòd simplex, &c. Vltimò, non est contraria.

133 **Familiæ erciscundæ.** Hæc actio, vt præcedens, duobus modis consideratur. Primò, vt sit directa, quæ cõpetat inter hæredes alicuius mortui ex testamento, vel ab intestato ad diuidendũ hæreditaria bona, quæ à morte testatoris, & à datione fuerunt cõmunia, & pro indiuiso possessa. De hac etiam habetur in d.§. quædã. Insti. de act. eod. tit. ff. & C. fa. er. Alio modo cõsideratur, vt sit vtilis, quãdo scilicet corpora hęreditaria sunt pro indiuiso communia pluriũ bonorum possessorũ de iure prætorio, vel vnius hæredis de iure ciuili, & alterius de iure prętorio: vt in casu, quãdo restituitur ex Treb. Et de hac secunda tractãt scribentes in d.§. quædã. & habetur in l. sed & eius. in §. familiæ. & glo. fi. & ibi vide. ff. fa. er. & vide in l. si ex asse. ff. eo. ti. & hæc actio semel intẽtata nõ potest ampliùs intẽtari: vt l. si filia. §. familiæ. ff. fa. er. Secũdò, ꝙ sit ciuilis, probatur in l.j. in prin. ff. fa. er. cùm ex lege xij. tab. veniat. Tertiò, est mista. d.§. quædam. Quartò, ꝙ in simplum, eodẽ modo. Sextò, ꝙ bonæ fidei, probatur in d.§. actionum. in l. nõ est ambiguum. C. fi. regun. Septimò, ꝙ perpetua, probatur in l.j. C. de anna. excep. Octauò, hæredibus datur, & in hæredes, vt in proxima dixi. Et etiam quia est persecutoria, iuxta l. in honorariis. de act. & obli. Nonò, quòd non infamet. Decimò, ꝙ directa, patet, licet reperiatur etiam vtilis, vt dixi: & etiam in casu l. ij. §. si quarta. ff. fa. erc. Vndecimò, quòd vniuersalis, probatur: quia vniuersitate hęreditatis, vt in petitione hęreditatis est dictum: & quia hęreditas est successio in vniuersum ius, &c. iuxta l. nihil. ff. de reg. iur. Duodecimò, duplex est: vt d.l.ij. in §. familię. & l. inter cohęredes. §. qui familię. eo. tit. in l. iudicium. ff. fi. reg. in l. in his tribus. ff. de iudic. cum si. Vltimò, non est contraria, vt patet.

134 **Communi diuidundo.** Hęc actio habet locum inuicem, inter eos, qui habent aliquam rem particularem, vel plures res particulares in communi, siue per viam societatis, eò quòd eas simul emerint, siue sine societate. eo, quòd simul sint sibi in testamẽto legatę, vel donatę. Vnde si vnus vellet, quòd alius diuideret secum, & alius nollet, cogitur per hanc actionem. De qua est tex. etiã in d.§. quędam. & in l.j. & per totum. ff. communi di. & l.ij. in prin. Et differt à præcedenti: quia illa habet locum, quando habet diuidi hæreditas: hæc quando res particulares, vt iuribus præalleg. & etiam hæc, & superior descendunt ex quasi contractu: vt dicto §. item. Insti. de obl. quæ ex quasi contra. Et largo modo omni casu potest dici societas: vt d.§. item. ¶ An autẽ ad diuisionem posset agi etiã actione pro socio, vt tenet glo. in d.§. item. & sanctus Blasius hîc sequitur: cuius contrariũ tenet glo. in l.j. ff. cõmuni di. & in illo tex. probatur, quia actio pro socio pertinet ad personales prestationes, &c. & etiam quia potest remanere res cõmunis, etiam quòd societas sit soluta: vt habetur in l. actionum. §. si potest. ff. pro socio. Et hoc puto verius contra glo. & sanctum Blasium. Et quòd hoc sit verum, patet in l.ij. in princ. ff. communi di. dum dicit, ꝙ etiam si res cum societate sit communis, datur cõmuni diuidundo: ergo non pro socio, & maximè per regulam, de qua in l. edita. C. de eden. ꝙ de pluralitate actionũ iudicamus, quatenus est expressum: vt not. in l.ij. §. deinde. ff. de orig. iur. Et hanc opi. contra glo. in d.§. item. & per consequens contra sanctum Blasium. Postquam ita scripsi reperi tenere do. Io. Fab. & do. Ang. Aret. in d.§. item. ex d. iuribus, &c. Secundò, ꝙ sit ciuilis, probatur: quia non reperitur à prætore introducta: & generaliter actiones à iure ciuili originem trahunt: vt habetur in l.ij. §. deinde. ff. de orig. iur. Tertiò, ꝙ mista, habetur in d.§. quædam. Quartò, ꝙ rei persecutoria, vt in præcedenti dixi. Quintò, ꝙ in simplum, eodem modo. Sextò, quòd sit bonæ fidei, est text. in d.§. actionum. & l.iiij. §. hoc iudicium. ff. communi di. Septimò, ꝙ perpetua, vt præcedens, & per eandem legem. Octauò, quòd detur hæredibus, eodem modo, & in hæredes etiam datur. d.l.iiij. §. sicut. Nonò, quòd non infamet, vt ſ. Decimò, quòd directa, patet, licet vtilis sit quandoq;: vt l. si quis putans. in princi. & l. sed postquàm. & l. in summa. cum si. ff. communi diui. Vndecimò, quòd sit singularis, est tex. not. in l. per hoc. in princi. ff. eod. titulo. Duodecimò, quòd sit duplex, probatur in l.ij. §. in tribus. eo. tit. Vltimò non est contraria.

135 **Certi condictio generalis.** Hæc actio cõpetit, vbicunq; ex aliqua obligatione potest peti certum, vt sciatur quid sit, quale, & quantum, in tantùm, quod eius rei solutio non possit variari, videtur tex. in l. vbi autem nõ apparet. in prin. de verb. obli. per glo. Bar. & omnes doct. in l. certi condictio. in princ. ff. si cert. pe. habetur etiam de hac Insti. qui. mod. re contra. ob. in princ. Et an etiam possit per hanc actionem peti interesse, habetur in dictis iuribus. Et aliãs, cùm legerem hunc articulum, latè disputaui. Insti. qui. mo. re contra. ob. in prin. post glo. fin. ibi. Et, vt ibi dixi, licet communis opi. sit, quòd possit peti etiam interesse per certi condictionem, tamen in disputando posset teneri contrarium. ¶ Et pro nunc breuiter in disputando primò adduco textum in l.iij. in fi. C. de inuti. stip. vbi pro interesse agitur incerti actione, id est, actione ex stipulatu: nõ autẽ certi condictione. Patet dum dicit, ex stipulatu tuo. & dum dicit, Ob incertæ actionis effectũ. Secundò, videtur text. in l. fi. ff. si quis in ius voc. non ie. vbi dicitur incerti, cum eo agendum est in id, quod interest. quã legem ita intelligit glos. ibi secundũ primũ & tertiũ intellectũ. Tertiò videtur text. in l. si pœnã. ff. de verb. obl. vbi secundũ glo. cùm habet peti interesse, agitur ex stipulatu, secundũ gl. ibi. Quartò, videtur tex. in l. liber homo. §. fin. qui incipit, decem. de verb. ob. vbi si ego stipulor dari mihi, aut Titio decẽ, primo casu est certa stipulatio, secũdò non, ratione interesse. Vnde dicit ibi gl. ꝙ agitur ex incerto, id est, ex stipulatu, non autem certi condictione. Quintò per tex. in l. quòd si nulla. ff. de leg. j. vbi hęres, qui extruxit domum exustam, & soluit legatario, repetit expensas per condictionẽ incerti: & sic interesse expensarũ. Sextò facit text. in l. si me præsente. §. cùm inter. ff. de condi. inde. vbi, si quis tradat iter in fundũ per errorem, ad quod non tenebatur, condicit illud per condictionem incerti, tanquam sua interfit. Septimò vrget, quia in iudiciis respicitur forma petitionis: vt in l. si idem cum eo. §. fi. de iurisdi. om. iudi. Sed quãdo petitur interesse, est incertum: ergo pro incerto non potest dari certi condictio. Et in circulis possessorum hanc sustentare, licet in decisiuis non sit à communi opi. recedendum. Plura alia dixi, quæ nunc omitto: quia non est locus hîc. ¶ Secundò, ꝙ sit ciuilis, probatur. cùm per condictionem quis cogatur dare, aut facere: vt Institit. de act. §. omnium. & §. sic itaq;. Et sunt personalissimę: vt in §. appellamus. ver. personam. Insti. eod. tit. & cùm de istis fiat mentio in d.§. omnium. & posteà sequatur §. sed istæ. dicetur ꝙ illę precedentes descẽdunt ex legitimis causis: ergo sequitur, ꝙ hæc sit ciuilis. Tertiò, quòd sit in personam, patet in d.§. appellamus. ver. in personam. Quartò, quòd rei persecutoria, cùm semper quid certi persequatur, vt d.l. certi condictio. cũ si. Quintò, ꝙ in simplum patet, cùm sit rei persecutoria. Sextò, quòd stricti iuris, patet in d.§. actionum. Septimò, potest esse perpetua, & temporalis, & dari etiam hæredibus, & in hæredes, secundùm diuersitatem actionum, quibus applicatur, & in quarum locum datur. cùm in his earum naturam sequatur, vt habetur in l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. & in l. duobus. §. exceptio. de iureiurand. cum simi. Nonò, non infamat, vt in aliis. Decimò, directa, vtroq; modo. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex. Vltimò, non est contraria.

136 **Condictio certi specialis.** Hæc actio secũdum communẽ opinionem competit pro mutuo solùm: quia datur illi, qui mutauit rem mutuo aptam, quę consistit pondere, numero, vel mensura: vt rem mutuatam in genere reddat cum eadẽ bonitate, & qualitate, & de hac habetur in l. cùm quid. ff. si cer. pe. in rubr. eod. tit. & in l.ij. & Insti. qui. mo. re contra. ob. in princi. cum similibus: &, vt dixi, communis opinio est, ꝙ sit dare pro mutuo solùm hanc certi condictionem specialem, tamen in disputando posset attẽtari contrariũ. Et primò pro hac parte est gl. in l. quoties. ff. de prescri. verb. Secundò, facit, quia de pluralitate actionũ iudicamus, quatenus est lege expressum. l.ij. §. deinde. ff. de ori. iur. Sed nulla lex dicit esse duas certi condictiones: ergo erubescimus sine lege loqui. §. consideremus. in authen. de trien. & semis. Tertiò lex semper loquitur in numero singulari, dicendo certi condictio, sed numerus singularis est vno contentus. l. vbi numerus. ff. de testi. c. pluralis. de reg. iu. in vj. Quartò, si plures essent certi condictiones, haberent diuersa nomina, arg. l. si idem. C. de codicil. Quintò, vnaquęq; actio cognoscitur ex medio concludendi: vt habetur in l. non debet. ff. de dolo. in l.j. ff. de eden. sed semper concluditur, quia est certum: igitur, Sextò, lex abhorret plures actiones prouenientes ex diuersis causis. l. hæredes. §. de pluribus. ff. fa. erc. ergo multò magis vbi est vnica causa, & persona. Septimò, potest ponderari tex. Insti. quib. mo. re contra. ob. in fin. princ. vbi dicitur: Actio oritur, quæ appellatur certi condictio. nec additur specialis, quod potuisset dicere, vt dixit in titu. de verb. ob. in prin. facit in arg. c. ad audientiã. de deci. Octauò, facit rub. ff. si cer. pe. & de certi cõdictione, dic, vt de certi cõdictionibus. ergo &c. Hęc, & plura alia adducebam, dũ legerẽ Paduę. Insti. qui. mo. re contra. ob. in princ. & in disputando posset hoc sustineri, licet non sit recedendum à cõmuni opinione, &c. Secundò, quòd sit ciuilis, proba per fundamentũ, quod in superiori dixi. Et eodẽ modo ꝙ sit in personã. Quartò, ꝙ rei persecutoria. Quintò, quòd in simplum, per eadem fundamẽta. Sextò, ꝙ stricti iuris, patet in d.§. actionũ. Septimò, est perpetua, cùm sit personalis, iuxta l.ij. C. de consti. pec. Octauò, ꝙ heredibus detur, cùm persecutoria sit, iuxta l. in honorariis. Quod in hęredes detur, patet, cùm ex con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tractu detur, iuxta l. ex contractu. ff. de act. & obl. Nonò, quòd non infamet. Decimò, directa, vtroque modo. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex. Vltimò, non est contraria.

137 **Condictio triticaria.** Hæc actio datur, & potest cõpetere ad omnes res mobiles, vel immobiles, & tam corporales, quàm incorporales, imò non solùm ad omnia, sed etiam ad possessiones, excepta pecunia numerata: pro qua non potest dari hæc actio. De his omnibus vide tex. in l. j. & ij. ff. de condictie. tritica. Et licet certi condictio generalis detur etiam ad pecuniam, tamen non datur ad incertũ: & sic se habent, vt excedentia & excessa: vt etiam dicit sanctus Blasius hîc, de quo vide in l. certi condictio. in prin. ff. si cer. pe. Quæ autem sit ratio, quòd triticaria non datur ad pecuniam numeratam. Bar. in d. l. j. eo. tit. ponit duas rationes: illa magis applaudit, quòd triticaria non datur ad res, quarum æstimatio non variatur de facili, vt est in pecunia: cùm in aliis rebus æstimatio varietur de hora in horam, & in dies. Sed quare hoc, etiam cogitabis, &c. In omnibus aliis fundamentis dicas, vt in proximis dictum est: & potes probare per easdem leges.

138 **Condictio ob causam.** Hæc actio habet locum, quando aliquid est datum alicui, vt ipse aliquid aliud faciat, vel det: & sic propter aliquam causam de futuro, quo casu, si illud non fiat, & sic causa non impleatur, potest illud, quod est datum, repeti per condictionem ob causam, de qua loquitur totus tit. ff. & C. de condi. ob causam. Et sanctus Blasius hîc reuocat in dubium, an condictio ob causam competat ex capite causæ non secutæ. Et eodem modo ex capite pœnitentiæ: & firmatis regulis ponit plures fallentias, quas per te vide. Nec insisto aliter, imò nõ lego ipsum, sed de his me remitto ad latè dicta per doct. in l. si pecunia. ff. de condi. ob causam. vbi est locus suus. In omnibus aliis fundamentis dicas, vt in prima, & secunda condictionibus diximus, per eadem iura.

139 **Condictio ob turpem causam.**

Hæc actio competit quando aliquis accepit aliquid turpiter, quod alius dedit sibi decem, vt non faceret sacrilegium, vel homicidium: quo casu, cùm turpiter recipiat, quia tenetur gratis facere, & à criminibus abstinere, iuxta ti. de sicar. & tit. de sacrile. & ex parte dantis nulla est turpitudo, per hanc actionem possunt ab ipso illa decem condici. Et eodem modo econtra, si ex parte dantis esset turpitudo, & ex parte recipientis non, vt in pecunia, quæ daretur meretrici: quia non posset repeti: imò plus, etiam si esset aliquid meretrici promissum posset agere ad illud. Item, & tertiò, posset esse causa turpis ex parte vtriusq; vt in casu l. mercedem. C. de condi. ob turp. causam. cum simi. Primò casu in pari causa turpitudinis, potior est cõdictio prohibentis. Ad hæc omnia singula singulis referendo vide l. j. & ij. ff. de condi. ob tur. causam. Et ad illud de meretrice vide l. iiij. §. sed quod meretrici. eo. tit. & licet glo. ibi teneat, quòd ad promissum meretrix non posset agere, tamen Vltramon. Cy. & Bart. tenent contrarium. de quo ibi vide. In aliis fundamentis eodem modo, vt in prima condictione dicas.

140 **Condictio sine causa.** Primò scias, quòd hęc cõdictio aliquando appellatur condictio incerti: vt in l. qui sine. ff. de cond. sine causa. sed communiter dicitur sine causa, & competit quando quis promittit alicui, putans se teneri: vel soluit ex causa, quæ licet videretur iusta, effecta est iniusta, vel ad non causam redacta. Vnde soluens, vel promittens potest repetere solutionem, vel facere se reponi in pristinum statum, in quo erat antè obligationem contractam: & hoc per hanc actionem, de qua in tit. ff. & C. de condi. sine cau. in l. j. & ij. ff. eod. In aliis fundamentis eodem modo dicas, vt in prima condictione est dictum, &c.

141 **Condictio indebiti.** Hæc actio competit aduersus illum, qui recipit aliquam solutionem alicuius rei indebitæ sibi, quæ tamen per errorem fuit soluta: quia cùm non conueniat naturali æquitati, quem locupletari cum aliena iactura, potest repeti. De hac vide in l. prima per totũ. & in l. nam hoc natura. ff. de condi. inde. ¶ Quotuplex autem possit esse indebitum, vide glo. & omnes in dicta l. de condi. inde. Et vbi competit condictio indebiti, potest etiã competere condictio sine causa: vt probatur in l. prima. ff. de condi. sine causa. ¶ Et, vt perfectè intelligas terminos condictionis indebiti, reducas te ad communem conclusionem, quòd debitum naturaliter tantum, si soluatur per errorem iuris, non repetitur: & ita loquitur text. in l. fideiussor obligari. ff. de fideiuss. in l. naturaliter. ff. de condi. inde. Si verò per errorem facti, & tunc repetitur: & ita loquitur tex. in l. cùm quis. C. de iur. & fac. igno. in l. error. C. ad legem Fal. & in l. fideicommissum. C. de condi. inde. & iste error facti debet esse probabilis, prout habetur in l. error. & in l. regula. & in l. nec supina. ff. de iur. & fac. igno. aliàs æquiparetur errori iuris, secundùm Bart. in d. l. cùm quis. in vj. col. Fallit iste articulus in pupillo, & furioso, & cui esset bonis interdictum. l. interdictum. ff. de condi. inde. Item in muliere: vt l. quamuis. §. interdum. ff. ad Velleia. Si verò econtra est naturaliter indebitum, sed ciuiliter debitum: & tunc quocunque errore repetitur. l. si non sortem. §. indebitum. & §. adeò. ff. de condi. inde. Fallit, quando soluitur authoritate rei iudicatæ: quia non repetitur: vt l. si fideiussor. §. in omnibus. ff. man. l. prima. C. de condi. indeb. Item ex causa transactionis. l. in summa. ff. de condi. indebi. l. secunda. C. eod. titu. Item fallit in casu, vbi lis crescit per inficiationem. l. ea. C. de condi. indebi. §. fin. Institu. de obli. quæ ex quasi contra. nas. Sed in eo, quod dixi, quòd ciuiliter debitum solutum authoritate rei iudicatæ non repetitur. dicta l. prima. de condi. inde. istud intelligas cùm quis non obtinuit sententiam dolosè: quia tunc posset repeti, per tex. in l. si prætor. §. Marcellus. ff. de iudi. Adde tex. in l. in commodato. §. fin. & l. rem mihi. ff. commo. Adde text. in l. secunda. ff. de condi. sine cau. vide gloss. in dicta l. prima. C. de condi. inde. & gloss. in dicta l. rem mihi. Tertiò potest esse aliquid solutũm, & ciuiliter, & naturaliter indebitum, prout sunt termini. §. istæ quoque. Institu. quib. mod. re cõtra. ob. & isto casu quocunq; errore ductus quis soluat, repetit: vt l. si me putem. in princip. ff. de condi. inde. Fallit in pluribus casibus, quos ponit gloss. in dicta l. prima. C. de condi. inde. Quartò potest esse quid solutum, naturaliter, & ciuiliter debitum, sed indebitum per exceptionem dilatoriam, & temporalem, quocunque errore soluatur, non repetitur. l. in diem. & l. nam & si cùm moriar. ff. de condi. indebi. Si verò est exceptio perpetua: & tunc aut est fauorabilis, vt Velleiani: aut odiosa, vt Macedoniani: primo casu repetitur. secundo non: vt l. qui exceptionem. ff. de condi. inde. Limita secundum casum, nisi sit error facti probabilis: vt habetur in l. fin. ff. ad Macedo. Item illud de exceptione fauorabili fallit in exceptione epistolæ diui Adriani, quæ licet sit fauorabilis, tamen si soluatur per errorem, non repetitur: vt l. si testamenta. §. an autem. ff. de fideiusso. Et quando dubitaretur, quæ exceptio adesset, tunc quocunque errore soluatur, repetitur. l. sufficit. ff. de condi. inde. Sed dato, quòd quis haberet exceptionem, quæ est inducta ad rigorem iuris conseruandum, vt exceptio ex epistola diui Adriani, exceptio litis pendentiæ, & exceptio fori, & quæ non tendunt ad perimendum obligationem, tunc quocunque errore soluatur, non repetitur. l. Iulianus. ff. de condi. inde. & dicta l. si testamento. §. an autem. ff. de fideiuss. Et ita intelligas terminos huius condictionis indebiti. Quod tene menti ad titulum ff. & C. eod. & vide ad hoc gloss. ordinariam & magistram in l. cùm quis. C. de iur. & fac. igno. & ibi Bartolum qui illam sequitur, reiectis opinionibus in contrarium. In omnibus aliis fundamentis dicas, vt in prima condictione dixi, &c.

142 **Condictio furtiua.** Hæc actio, siue condictio datur soli domino alicuius rei, quæ sibi ab alio furata est, ad vendicandum dictam rem à fure, vel eius hæredibus, vt j. dicam: nec per hanc præiudicatur aliis actionibus contra furem competentibus. de hac habetur in l. prima. & per totum. ff. de condic. fur. in §. finali. Institu. de ob. quæ ex deli. nas. & in §. sic itaque. versi. planè. Institu. de actio. Estq; mirabile, quòd quis condicat rem suam, & q̃ petit sibi dari à prætore rem suam, cùm sit dominus, cõtra illud, quòd qui semel est dominus, nõ potest amplius effici dominus. d. §. sic itaq;. & §. sed si rem. Insti. de leg. sed tamẽ odio furum hoc est inductum, vt omnis condictio contra eos degeneret. Vide glo. & doct. in d. ver. planè. & nemo condicit rem suã, præterquàm à fure. l. fin. ff. vsufr. quemad. ca. Secundò, q̃ sit ciuilis, dic vt in prima condictione dixi. Et eodem modo, q̃ in personam, q̃ rei persecutoria sit, est tex. in l. si pro fure. §. condictio. ff. de condi. fur. In simplum est, nec ad pœnam datur. d. l. si pro fure. si decisione. Stricti iuris est, vt patet. Perpetua est, vt in prima condictione dixi, cùm sit in personam. Octauò datur hæredibus: vt l. sed nec legatarius. ff. de condi. fur. In hæredes etiam datur. d. l. si pro fure. §. penul. & fi. Et vnde nascatur hæc actio, vide gl. in d. l. si pro fure. §. fi. in ver. successoribus. & ibi doct. & vide in l. j. de act. & obli. Nonò non infamat infamia iuris, nec etiam facti: vt l. Cæsar. ff. de act. & obl. licet secundùm glos. ibi gratiuetur eius opi. apud homines, iuxta l. honori. ff. de obseq. Et idem dicit gl. in d. §. sic itaq;. ver. planè. In aliis tribus fundamentis dicas, vt in proximis præcedentibus, &c. In aliis non est contraria.

143 **Condictio ex lege.** Hæc actio, siue condictio, habet locum, vbicunq; aliqua lex ciuilis in aliquo casu dicit dari actionem, vel nouam inducit obligationem: quia si non est expressum, qua actione agatur, agitur condictione ex illa lege. Vide in l. vnica. ff. de condi. ex leg. & in l. j. C. eodem titulo. vt in simili habetur in l. si quis argentum. C. de dona. in l. si & me, & Titium. ff. si cer. pe. cùm sic in simili fuit dictum in vltima actione prætoria. Vide etiam ad hoc gloss. in §. aliæ. Insti. de act. quia in pluribus casibus variis, & diuersis potest competere, secundùm varietatem casuum, habitis duobus fundamentis, scilicet quòd sit ciuilis, vt in prima cõdictione dixi, & quòd sit in personam. d. §. appellamus. versi. in personam. Institut. de actio. In aliis fundamentis, & diuisionibus eam baptizare possumus secundùm naturam casuum & rerum, quibus competit. Vt igitur habeas aliquos casus, pro quibus datur, dic quòd competit pro sacris vasis venditis. l. sancimus. C. de sacrosan. eccle. Item in terminis c. sæpe. de rest. spo. Item in c. redintegranda. iij. q. j. Item in l. inuasor. C. vnde vi. Item in l. authoritatem. eo. tit. in l. fin. eo. titu. in l. si quis cõductionis. C. loca. in l. non ob rem. C. vnde vi. d. l. si & me, & Titium. & d. l. si quis argentum. cum simi. &c.

144 **Actio ad exhibendum.** Hæc actio competit vbicunq; alicuius interest, rem aliquam mobilem, scilicet in publico demonstrari, & exhiberi, si pro illa velit contra aliquẽ agere, vel cõtra ipsum, qui eã retinet. Et vel quòd sit dominus, vel quòd non, nõ curatur, dummodo ratione interesse petat exhiberi: licet in casu quis volens agere, habeat probare se dominum, & dicere se dominum: vt in l. iij. in §. interdum. versi. Iulianus. ff. ad exhi. & gloss. in d. l. iij. §. j. De hac habetur in l. j. & ij. ff. eodem. & in l. iij. §. sciendum. eodem titulo. Et casu quo quis nolit exhibere: tunc potest iurari in litem adhibita taxatione iudicis: vt d. l. iij. §. præterea. Et post hæc est sciendum, quòd in arbore Ioannis antè hanc actionem ponitur quædam notula, videlicet, quòd hæc actio secundùm quosdam sit anomala, hoc est, non in totum realis, nec personalis in totum. Et potest argui sic: si est personalis: ergo habet in rem obligationem, ex qua oriatur, & obligatio aut venit ex contractu, aut quasi: vel maleficio, vel quasi: in quibus hoc non compræhenditur. Item datur contra possidentem. l. iij. §. finali. ff. ad exhi. contra naturam personalium, iuxta §. omnium. Insti. de act. & per hoc non potest dici personalis. Non potest etiam dici realis, per text. expressum in d. l. iij. §. est autem. ff. ad exhi. Sed tamen teneas ipsam esse personalem, & oriri ex contumacia non exhibentis: sicut aliàs contuma cia punitur, vt iuribus vulgaribus, & facit ad hoc l, fin. ff. de rei ven. Item non obstat, quòd contra possidentem detur: vt aliàs est dictum suprà in interdictis, quæ sunt personalia: & tamen dantur aduersus possidentem, &c. Et sic redeundo ad terminos, quòd sit ciuilis, proba per idem, quod diximus in actione communi diuidundo, &c. Tertiò quòd in personam, est text. expressus in dicta l. iij. §. est autem. ff. ad exhi. Quartò est rei persecutoria: vt probatur in dicta l. iij. §. finali. Quintò datur in simplum: cum simpliciter detur ad rem exhibendam ei, cuius interest: vt dicta l. iij. §. sciendum. Sextò, quòd stricti iuris, patet in dicto §. actionum. Item, quia est arbitraria: vt in §. prætereà. Institut. eodem titulo, Septimò, quòd perpetua probatur, cùm sit personalis. d. l. ij. de consti. pec. l. j. de anna. excep. suprà dictum est in proximis. Octauò, hæredibus, & in hæredes non datur: quia suis nominibus ipsi vtuntur: & sic hæredi non datur, vt hæredi. Et eodem modo in hæredem, vt hæredem: nisi ex dolo defuncti sit locupletior. De hoc est text. in l. de eo. §. fi. ff. ad exhi. Nonò, quòd nõ infamat. Decimò, quòd directa: & probatur in l. si quis hominem. ff. eo. tit. Vndecimò, quòd singularis. Duodecimò, simplex. Vltimò, non contraria.

145 **Actio ex empto.** Hæc actio datur emptori contra venditorem, vt rem venditam sibi tradat, si habet facultatem, vel saltem præstet interesse, iuxta ea, quæ habentur in l. prima. ff. de act. emp. Et etiam datur in casu euictionis rei ad interesse, vel duplum, si emptor fuit stipulatus, iuxta l. emptori. ff. de euic. & toto illo titulo, & C. eodem. Et in casu isto euictionis an detur directa actio ex empto, an verò vtilis, Bartolus declarat in l. Arist. §. Labeo. ff. de dona. vide in dictis iuribus, &c. Secundò, quòd sit ciuilis, probatur in l. proinde. in princ. ff. de ædi. edic. cum simi. Tertiò, quòd sit actio personalis, est text. in l. si in illam. circa fin. C. de act. emp. Quartò, quòd sit rei persecutoria, probatur in §. sequens. versic. earum. Institut. de act. cùm sit personalis, & ex contractu veniat. Quintò, quòd sit in simplum, probatur in §. omnes. versic. in simplum. Institu. de act. Sextò, quòd sit bonæ fidei, est tex. in dicto §. actionum. Septimò, est perpetua, cùm sit personalis, vt in suprà dictis, & in l. neque. C. qui. non ob. long. tempo. præscript. l. penult. C. de consti. pec. Octauò, datur hæredibus à fortiori, cùm etiam pœnales dentur: vt in §. non autem. Institu. de perpe. & tempo. act. & etiam cùm sit rei persecutoria. & ff. quod met. cau. l. si cum exceptione. §. satis. In hæredes etiam datur: vt l. ex contractu. ff. de act. & oblig. Nonò, quòd non infamet. Decimò, quòd directa. quia ex verbis, & mente: licet quandoque vtilis reperiatur: vt ff. de act. empt. l. ex empto. §. is, qui. cum simi. Vndecimò, quòd singularis. Duodecimò, simplex. Bene est verum, quòd potest esse etiam vniuersalis, cùm competit pro vniuersa hæreditate empta, vt patet: & habetur. C. de hære. vel act. ven. per totum, &c. Vltimò, non contraria.

146 **Ex vendito.** Hæc actio datur econtra à superiori, scilicet ipsi venditori aduersus emptorem, ad pretium rei conuentum sibi dandum: vt habetur in l. ex empto. ff. de act. emp. & in l. Iulianus. §. offerri. eodem titulo. Et si venditor non confideret de emptore, posset rem deponere penes tertiam personam, secundùm Bartolum in l. si soluturus. ff. de sol. de quibus vide in dicto §. offerri. Secundò, quòd ciuilis, à simili cum præcedenti patet: & proba per fundamentum, quod dixi in communi diuidundo. Tertiò, quòd in personam, probatur in l. j. C. de act. emp. Quartò, quòd rei persecutoria. Quintò, quòd in simplum, probantur hæc in l. Iulianus. §. ex vendito. de act. emp. & l. venditi. C. eodem titulo. Sextò, quòd bonæ fidei, probatur in dicto §. actionum. In aliis fundamentis dicas, vt in superiori proxima dixi. Est bene verum quòd hæc etiam reperitur quandoq; vtilis. l. Iulianus. §. si procurator.

147 **Ex locato.** Hæc actio datur locatori contra conductorem: puta vt sibi soluat mercedem debitam, vel aliud interesse, vel etiam si esset finita locatio, & conductor non vellet rem restituere. De hac habetur in l. si tibi habitationem. ff. loca. & in l. præses. C. eodem titulo. & habetur Institut. loca. in princ. & in §. fi. eodem titulo. Vide bonam gloss. in materia cum simi. Secundò, quòd sit ciuilis, probatur in l. j. ff. de superfi. & etiam in l. prima. ff. loca. quia cùm sit similis emptioni, & venditioni, & ex istis dentur actiones ciuiles, eodem modo ex ista. Tertiò, quòd in personam, dic vt in superioribus proximis: iuxta d. §. sequens. In aliis fundamentis dicas vt in duabus proximis.

148 **Ex conducto.** Hæc actio competit à contrario à superiori in casu, scilicet quia datur cõductori contra locatorem: puta quòd locator adimpleat contra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctum ex parte sua, & præstet patientiam, quòd conductor posit re conducta frui. De hac etiam habetur in iuribus in proxima allegatis, & l. si tibi alienam. & l. si quis domum. in princi. ff. loca. cum similibus. In omnibus aliis fundamentis dic vt suprà proxima, cùm non discordet. Et vide in termino bonæ fidei. l. aduersus. C. locati. & quòd in hæredes. l. sed & addes. §. ex conducta. ff. eodem. & l. viam. C. eodem. cum similibus.

149 **Oneris aduersi.** Hæc actio procedit in casu, quando qu's conducit aliquam rem, & vltra naturam contractus, quæ facit ipsum teneri de dolo, lata culpa, & leui: iuxta l. si vt certo. §. interdum. & §. nunc videndum. ff. de loca. Fuit etiam pactum, vt teneatur conductor de quocũq; periculo, siue aduersitate, & sic de casu etiam fortuito: quia dato casu aduerso, ipse conductor tenetur locatori ex hac speciali actione, quæ dicitur oneris aduersi: quod pactum potest vestiri interuentu rei, & etiam interuentu stipulationis, iuxta ea quæ habentur in l. petens. & in l. in bonæ fidei. C. de pact. & in l. iuris gentium. §. quinimò. ff. de pact. Sed secundùm Azo. in sum. C. loca. hæc actio hodie non habet locum, nec est necessaria: cùm hoc casu sufficiat actio ex locato: vt habetur in l. opus, quod aduersione. & in l. in naue. ff. loca. Et sanctus Blasius hîc dicit, quòd hoc potest esse verum, quando pactum de suscipiendo onere fuit incontinenti appositum, vt scilicet vestiatur cohærentia contractus, & informet veterem actionem, & nouam locati pariat, iuxta d. l. in bonæ fidei. & d. l. petens. Secus, secundùm eum, esset, si tale pactum ex interuallo apponeretur, nisi legis auxilio vestiatur, iuxta l. legitimam. ff. de pact. quod tamen relinquit cogitandum. Tu dic, vt dixi, quòd potest vestiri interuentu rei, & etiam potest ex interuallo cohærentia stipulationis, iuxta ea quæ habentur in dictis iuribus, dic vt in iuribus prælleg. & hoc excepto, quòd non est bonæ fidei: dicas vt in superioribus, &c.

150 **Pro socio.** Hæc actio datur vni socio contra alium socium, puta, quando vnus socius nollet communicare bona sua cùm esset societas omnium bonorum, vel etiam intulisset damnum societati: quia per hanc actionem cogitur resarcire. & in multis similibus casibus, in quibus in tit. ff. & C. pro socio. & Insti. eo. per totum. Et hæc actio ex parte omnium sociorum est directa, cùm non mutetur nomen contractus, & contrahentium secundùm gloss. in l. consensu. ff. de act. & oblig. & est text. expressus in §. ex quibusdam. Institu. de pœ. te. li. Et quòd dicatur actio pro socio, est text. in §. actionum. Instit. de act. & in l. tamdiu. C. pro socio. Secundò, quòd sit ciuilis proba, vt dixi in actione communi diuidundo. Tertiò, quòd in personam, eodem modo. Quartò, quòd rei persecutoria, eodem modo: cùm veniat ex contractu. Quintò, quòd in simplum patet, cùm sit rei persecutoria. Sextò, quòd bonæ fidei, in dicto §. actionum. in l. ij. C. pro socio. Septimò, quòd perpetua, patet dum est personalis. Octauò, quòd hæredibus, & in hęredes detur, habes in l. si Titius. §. in hæredes. ff. pro soc. & l. in actione. §, mortis. Nonò, quòd infamet, probatur in dicto §. ex quibusdam. Instituta de pœ. te. li. in l. prima. ff. de infami. Decimò, directa. dicto §. ex quibusdam. nec contraria est. Vndecimò, quòd singularis. Duodecimò, quòd simplex. Vltimò, non est contraria.

151 **Mandati directa, vel contraria.**

Actio mandati directa, debès scire, quòd datur domino, qui mandat alij aliquod negotium expediendum, & ille suscipit dictum mandatum: quia dominus per hanc actionem potest dictum mandatarium cogere ad reddendam administrationis rationem, & si in eo malè versatus est, &c. Contraria actio mãdati datur ipsi mandatario, vt si quid de suo impendit, &c. posit à domino repetere. Et hinc est quòd Iurisconsultus in rubrica dixit mandati vel contra: quasi intelligat de directa & contraria actione mandati. & hoc casu bene procedit theorica glossi. in l. consensu. de act. & obl. quòd quando nomen descendit à nomine, nec variatur nomen contractus, ab vna parte actio est directa, ab alia cõtraria. De his duabus actionibus habetur Instit. de pœ. te. liti. §. item tutelæ. & habetur in d. §. actionũ. vide text. in l. si fideiussor. & l. seq. in l. cùm per procuratorẽ. in l. etiam. C. man. & ff. man. l. si verò nõ reum. §. contraria. cũ fi. Secundò, ꝙ sit ciuilis, probatur per ea, quę dixi in actione cõmuni diuidũdo. Tertiò ꝙ in personã, probatur in l. mandati. in prin. C. de fideiuss. Quartò, ꝙ rei persecutoria, patet cũ ex cõtractu veniat. d. §. sequens. ver. earũ. Quintò, ꝙ in simplũ: quia simpliciter ad interesse datur: vt ff. man. l. si procuratorem. §. mãdati. Sextò, ꝙ bonę fidei. habetur in d. §. actionũ. Septimò, ꝙ sit perpetua, probatur. ff. manda. l. si mãdato. §. ille, qui. Octauò, ꝙ hæredibus, & in hęredes, probatur in d. l. mãdati. C. man. in d. l. si verò nõ remunerandi. §. fin. & legib. seq. cum simi. Nonò, quando sumus in directa, ꝙ sit famosa, probatur in d. §. ex quibusdam. Institu. de pœ. te. liti. Contraria non infamat, vt ibi probatur à contrario sensu: vide etiam in l. in re mandata. C. man. Decimò, directa est, & contraria, vt dictis iuribus: licet quandoque vtilis sit: vt l. si mandauero. §. interdum. & §. iis, cui. ff. mand. cum simi. Vndecimò, quòd singularis. Duodecimò, simplex, vt patet, &c.

152 **Depositi directa, & contraria.** Actio depositi directa datur domino, qui rem deposuit aduersus ipsum depositarium, id est recipientem rem in depositum: quia si nollet depositum restituere, per hanc actionem cogitur. Actio depositi contraria datur ipsi depositario, si quid fortè impendit in re deposita necessario, vel vtiliter: quia potest agere contra dominum rei per hanc actionem vt restituat: & in quo teneatur ipse depositarius in re deposita. De his omnibus vide in §. prætereà. Institu. qui. mo. re contra. ob. & d. §. item tutelæ. Institu. de pœ. te. liti. vide in l. prima. ff. depo. & in l. si deposita. C. depositi. Et istæ ciuiles regulariter competunt pro omni deposito, exceptis illis quatuor casibus tantum, in quibus datur prætoria, directa scilicet & contraria. de quibus dixi inter prætorias: & habetur in l. quod te multum. ff. depositi. Secundò, quòd sit ciuilis, dic vt in præcedenti. Et eodem modo, quòd in personam: & est tex. in l. neque. C. qui. non ob. long. temp. præscrip. & rei persecutoria, & in simplum: vt in præcedentibus dixi. Et rei persecutoria signatur in l. si hominem. §. datur. ff. depositi. Sextò, quòd sit bonæ fidei, probatur in dicto §. actionum. & in l. secunda. C. depo. & l. prima. §. hanc actionem. ff. eo. Septimò, quòd sit perpetua, patet ex eo, quòd est personalis: vt est dictum ſ. in multis ciuilibus. Octauò, datur hæredibus, & in hæredes d. §. datur. & l. prima. §. hæc. & §. apud. & §. qui depositum. Nonò, directa infamat, licet contraria non. dicto §. ex quibusdam. Decimò, est directa: & potest esse etiã vtilis, vt in præcedenti. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex contraria est respectu contrariæ.

153 **Tutelæ.** Hæc actio datur pupillo finita tutela contra tutorem, vt reddat rationem de gestis, vel neglectis per eum in tutela pupilli. De hac habetur in §. actionum. Instit. de act. & in toto tit. ff. de tu. & rat. dist. & in l. ex maleficiis. §. tu. ff. de act. & ob. & in l. vbi. ff. de tute. & ra. distra. cum si. Et licet sanctus Blasius hîc signauerit etiam contrariam actionem tutelæ, & eam dixerit ciuilem, tamen, si bene recolo contrariam tutelæ ego signaui inter prætorias: & credo quòd sit xxix. actio, & miror de ipsius exceptitia: cùm pro contraria sit specialis circulus inter prætorias, & inter ciuiles. De hac nullum signum reperies, etiam nõ eundo per ista mendicata suffragia. Quòd hæc contraria non sit ciuilis, sed prætoria, ibi dixi, & est text. in terminis in l. prima. in princip. ff. de contra. & vti. act. tu. Et ibi dixi, quòd sanctus Blasius istam contrariam dereliquit: & tunc video, quòd ipse fecit ductus eo errore, quia credebat ciuilem, cùm eam hîc inter ciuiles ponat, quod cum reuerentia, est falsum vt ibi probaui, & hîc: & contra ipsum teneas. Secundò, quòd sit ciuilis, proba vt dixi in actione communi diuidundo. Tertiò, ꝙ in personam, est text. no. in l. neqs. C. qui. non ob. long. temp. præscrip. Quartò, ꝙ rei persecutoria, primò patet ex eo, quòd est quasi contractu. d. l. ex maleficiis. §. tutelæ. & Institu. de ob. quæ ex quasi contra. §. item tutelæ. Quintò quòd in simplum, probatur in l. secunda. & l. quicquid. C. arb. tu. Sextò, quòd bonæ fidei, probatur in dicto §. actionum. cum simil. Septimò, perpetua est: vt dicta l. neque. C. qui. non ob. long. temp. præscrip. in l.

in l. tutores. C. arbi. tute. Octauò, ꝙ hæredibus, & in hæredes, probatur in l. tutelæ. C. arbi. tut. & l. j. §. hanc actionem. ff. de tutel. & ra. distr. Nonò, quòd infamet hæc directa ciuilis, est textus in §. quibusdam. Institu. de pœ. te. li. Decimò, est directa: vt d. §. ex maleficiis: & suprà. Sed quandoq; reperitur vtilis: vt l. cùm tutor. & l. alterius. ff. de tut. & ra. distr. Vndecimò, quòd singularis. Duodecimò, quòd simplex, &c. Vltimò non est contraria.

154 **Commodati directa & contraria.**

Actio commodati directa datur illi, qui alteri rem aliquam commodauit, vt rem restituat nec deteriorem restituat. Et de hac habetur in §. item is. Institu. quibus modis re contra. oblig. & in toto titulo ff. & C. commod. in l. penultima. De contraria actione commodati, vide in l. in commodato. §. primo. ff. commod. Et hæc competit ipsi commodatario, si quid in re commodata vtiliter, vel necessariò impẽdit. vide in præallegatis iuribus. Et in re commodata in commodatarium non transit dominium, nec possessio. & habetur in l. rei commodatæ. cum l. sequenti. ff. com. Secũdò, quòd sit ciuilis, in personam, & rei persecutoria, & in simplum, dicas vt in præcedentibus. Sextò, quòd sit bonę fidei, est textus in dicto §. actionum. Septimò, est perpetua, cùm sit personalis, vt in pluribus dixi. Octauò, datur hæredibus, cùm sit rei persecutoria. dicta l. in honorariis. In hæredes etiam datur: vt l. tertia. §. hæres. ff. commodati. Nonò, non infamat, cùm non reperiatur. Decimò, est directa, vt patet, & probatur in dicta l. iij. §. si filio commoda. licet vtilis quandoq; reperiatur: vt in dicta l. tertia. in principio. Contraria reperitur, vt dixi. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex. Vltimò, contraria respectu contrariæ, &c.

155 **Pignoratitia** directa, & contraria. Actio pignoratitia directa datur ipsi debitori contra creditorem, vt rem pignoratam restituat, satisfacto sibi de creditore. De qua habetur in §. finali. Instituta quibus modis re contra. obligatio in l. si rem. §. omnis. ff. de pignoratitia actio. Ponunt scribentes in §. item Seruiana. Instituta de actionibus. Et an nascatur hæc actio antè, quàm sit satisfactum creditori, glos. in dicto §. finali. in ver. pignoratitia. tenet, quòd non. de quo tamen ibi vide, & in dicto §. omnis. & in dicto §. item Seruiana. & in l. si rem alienam. ff. de pigno. actio. Cõtraria actio pignoratitia datur creditori aduersus debitorem, quo casu creditor aliquid vtiliter, vel necessariò in re pignorata impendisset. De hac habetur in l. tutor. §. contrariam. ff. de pigno. actio. & in l. si seruos. eodem titulo. Et debent esse sumptus mediocres: cùm nimis onerosus creditor audiri non debeat: & econtra nimis delicatus debitor: vt dicta l. si seruos. in fine. Et quòd reperiatur contraria, & directa pignoratitia, demonstratur ex rubri. ff. dum dicit, de pignoratitia actione, vel econtra. Et quòd pignoratitia à Seruiana differat, vide in dicto §. item Seruiana. Institut. de actio. &c. Secũdò, quòd sit ciuilis, proba vt dixi in actione communi diuidundo. Tertiò quòd in personam, est textus in l. finali. C. de dist. pig. Quartò quòd rei persecutoria, patet in dicto §. finali. Institu. quibus modis re cõtra. ob. Et eodem modo, quod in simplum: & probatur in l. si rem alienam. §. fi. ff. de pig. act. Sextò, quòd sit bonæ fidei, probatur in dicto §. actionum. Septimò, quod perpetua, patet, cùm sit personalis. dicta l. penultima. C. de constitu. pecunia. & l. ne creditores. C. de pigno. actio. Et probatur in dicta l. finali. C. de distr. pig. Octauò, datur hæredibus, cùm sit persecutoria: & eodem modo in hæredes, cùm ex contractu sit l. ex contractu. de actionibus & obligationibus. Nonò, non infamat. Decimò, non est directa, vt patet, licet quandoq; reperiatur vtilis: vt l. rẽ in alienam. in fine. ff. de pig. actio. Contraria etiam repetitur, vt probaui. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex. Vltimò, non contraria, respectu contrariæ, &c.

156 **Præscriptis verbis æstimatoria.** Hæc actio cõpetit aduersus eum qui accepit aliquam rem à domino, vt ipsam venderet pretio ex cõuentione restituto, & dictam rem æstimatam recepit tali æstimatione, qua posset emptionem facere. Vnde si talis recipiens talem rem, ipsam nollet restituere, vel habere pro se ita æstimatam, & ad rem restituendam, vel ad pretium per hanc actionem cogi potest: nec habet locum ex vendito propter æstimationem rei: nec etiam ex locato, quasi videretur locasse operas ad eam rem vendendam: nec etiam mandati. De quibus omnibus vide text. in l. j. ff. de æsti. actio. per totam l. habetur. in §. actionum Institu. de act. & in l. si gratuitã. §. si margaritas. ff. de præscrip. verb. cum si. Secundò, ꝙ sit ciuilis, probatur in d. l. j. ibi, ciuile negotium. Tertiò, quòd in personam, probã, cùm ex contractu veniat: vt d. l. j. §. sequens. & ver. earum. Institu. de act. Quartò, ꝙ rei persecutoria, & eodem modo quòd in simplum, probatur in dicta l. j. in fi. de æsti. actio. Sextò, quòd bonæ fidei, probatur in d. l. vnica. & dicto §. actionum. Septimò, perpetua est, cùm sit personalis: vt ſ. in pluribus est dictum. Octauò, quòd hæredibus detur, & in hæredes probatur: quia persecutoria & ex cõtractu. vt d. l. ex contractu. & d. l. in honorariis. de actionibus & obligationibus. & d. §. non autem. Instit. de perpe. & tempo. actio. Nonò, non infamat. Decimò, directa: licet sit quandoq; vtilis: vt d. l. j. ff. de æsti. act. Nec est contraria. Vndecimò, est singularis. Duodecimò, simplex. Vltimò, non contraria, vt patet.

157 **Præscriptis verbis ex permutatione.** Hæc actio competit, vbi quis cum alio conuenit de permutanda aliqua re, & rem dedit: & sic contractum ex parte sua compleuit, sed ille alius renuit: vnde subuenitur illi qui rem dedit, per hãc actionem, vt ille alius seruet cõtractum, & sic det rem, quam promisit, vel saltem rem sibi datam restituat. De hac vide in l. j. §. fi. ff. de rerum permu. & vide in d. §. actionum. & vide in gl. no. & vide in l. ex placito. ff. de rerũ permu. Et in quo differat hæc ab actione præscriptis verbis, quę datur pro contractu. do vt des: sanctus Blasius refert hîc, & bene Bar. in d. l. j. ff. de rerum permu. & ibi vide. Et vide scribentes in d. §. actionum. post glo. ibi. Secũdò, quòd sit ciuilis, vide tex. in l. rebus. C. de rerum permu. cum si. Tertiò, quòd in personam, dic vt in superioribus. Quartò, quòd rei persecutoria. Item, & Quintò quòd in simplum, probatur ex suprà scriptis: nam cùm ad interesse detur, vt d. l. rebus. vel ad rem tradẽdam, vel rem datam recuperandam, vt etiam probatur in l. cum precibus. C. de rerum permu. Sextò, quòd sit bonæ fidei, probatur in d. §. actionum. & in l. permutationem. C. de rerum permu. Septimò, est perpetua, cùm sit personalis. Octauò, quòd detur hæredibus, & in hæredes, patet, cùm sit rei persecutoria, & ex contractu: vt in pluribus dictum est. Nonò, quòd non infamet. Decimò quòd directa probatur in dicta l. rebus. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex. Vltimò, non contraria.

158 **Præscriptis verbis,** quę in multis casibus admittitur. Hæc actio præscriptis verbis, quæ aliàs dicitur in factum, competit in multis casibus, quos enumerare, esset potius laboriosum, quàm subtile. Nam primò competit, & datur loco cuiuslibet interdicti, vt suprà in omnibus interdictis vidimus: vt est textus in fine. & ibi glossa magna in proposito. Institu. de interdict. Item datur ex omnibus pactis nudis incontinenti appositis iuxta contractum: vt habetur in l. petens. in l. bonæ fidei. C. de pactis. in l. secunda. C. de pactis inter empto. & l. iurisgẽtium. §. quinimo. ff. de pactis. cum simi. Et quare sic appellatur, vide glossam solennem in rubri. ff. de præscri. verb. & vide aliam glossam in materia magistram, in l. quoties. eodem titulo. Item competit vbicunq; æquitas suadet actionem dari, iuxta l. sancimus. C. de sacrosanctis ecclesiis. cũ si. Et in aliis fundamentis opus est eam baptizari secundùm naturam rei, pro qua datur, vt potest colligi ex his, quæ diximus in materia interdictorum: vt sic surrogatum sapiat naturam eius, in cuius locum surrogatur: iuxta l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. cum si. vide in hoc doctores.

159 **In factum** ex re iudicata, quæ etiam dicitur iudicati. Hæc actio datur illi, habuit sententiã pro se in iudicio contra reum condemnatum, vt ipse solnat id, in quo per sententiam fuit condemnatus. Et licet multi appellent eam in factum

Universidad de Deusto
Biblioteca

in factum, per l. actori. C. de reb. cred. & iureiur. & hoc tenet gl. in omnibus partibus iuris ciuilis: vt in dicta l. actori. & l. miles. §. j. & l. in iudicati. ff. de re iudicata. Item tenet glos. in cle. fi. de appel. idem Bar. in d. l. miles. Sed in cõtrarium tenet Bar. in l. nam & postea. §. fi. ff. de iureiur. scilicet, q̃ dicatur actio iudicati nõ in factum. & ad d. l. actori. est in factum propter augmentum. & hoc puto de iure verius, vt probatur in multis iuribus, in l. iiij. & d. l. miles. §. qui iudicati. & §. fin. & d. l. in iudicati. ff. de re iudi. vbi omnes text. debent actionem iudicati, non autẽ in factum. Et hanc opi. aliâs sequebatur legendo d. l. miles. do. Petrus Paulus de Rayneriis de Perusio. Et quibus modis fiat & possit peti excutio sententiæ, vide Bar. in l. intra dies. ff. de re iudi. & Ang. in repe. l. j. C. de iudi. quem etiã allegat san. Blasius hîc. Secundò, q̃ sit ciuilis, proba vt in actione communi diuidundo. Et eodem modo q̃ in personã, & rei persecutoria, & in simplũ. & vide in d. l. miles. §. fin. Sextò, q̃ sit stricti iuris, proba ex d. §. actionum. Septimò, quòd perpetua, est text. in dicta l. miles. §. fin. Octauò, quòd hæredibus, & in hæredes, probatur ibidem. Nonò, quòd nõ infamet. Decimò, directa: licet videatur vtilis, per text. in l. prima. ff. de re iudi. quod tamen intelligas, vt ibi. Vndecimò, singularis, nisi ad vniuersitatem detur: iuxta tit. C. de hære. vel actio. vend. Duodecimò, simplex, &c. Vltimò, non contraria.

160 **Ex stipulatu pro dote.** Hæc actio est reciproca, viro scilicet, & vxori. Viro, quando ipse nõ recepisset dotem sibi promissam, vel à muliere, vel patre, vel alio: quia per hãc actionem potest ipsam petere. Vxori, patri, vel alij competit, quando esset solutum matrimonium morte viri, vel quouis casu, vel etiã constante matrimonio marito vergente ad inopiam, vel in simili casu, ad repetẽdam scilicet dotem marito datam. De hac latè per omnes in l. ij. & l. si constante. ff. sol. mat. in l. in rebus. & in l. vbi adhuc. C. de iur. do. in l. vnica. C. de rei vxo. act. in d. §. actionum. Institu. de act. siue in §. fuerat. Et sic pro dote recipienda, vel repetenda, datur actio ex stipulatu, intantum quòd etiam si stipulatio non interuenisset, cùm ius eam præsumat præsumptione iuris, & de iure, nihilo minus hęc actio competit. De quo in dicta l. vnica. in princip. C. de rei vxo. actio. Et hoc est vnum speciale in dote de pluribus aliis priuilegiis. sanct. Blasius se remittit ad tractatum suum, quem de dotis priuilegiis edidisse dicit. vide latè per doct. in l. j. ff. sol. matr. post Bartol. ibi, maximè per dominum meum dominum Petrum Paulum, de Rayneriis ibi, qui cumulat centum decem & octo priuilegia: & vide ad dotes tractatum aureum conditum per dominum meum do. Bal. de Bartolinis de Perusio nostrę academiæ principẽ. Secundò, q̃ sit ciuilis, probatur in d. l. vnica. in princ. C. de rei vxo. actio. cùm introducatur à lege ciuili, etiam si nõ intercesserit stipulatio, vt dixi. Et actio ex stipulatu est ciuilis: vt in §. prætereà. Institu. de actio. Tertiò, quòd in personam, & rei persecutoria, & in simplũ, patet, cùm ex contractu, & dotẽ prosequatur, & non plus. Sextò, quòd sit bonæ fidei, patet in dicto §. actionum. siue in §. fuerat. & dicta l. vnica. cum si. Septimò, perpetua, cùm personalis: vt in multis dixi. Octauò, quòd hæredibus detur probatur in d. l. vnica. §. & hoc, cum si. In hæredes: vt l. rei iudicatæ. §. j. & l. etiam. in principio. ff. soluto matrimonio. Nonò, non infamat. Decimò, directa: licet vtilis reperiatur quandoque: vt l. Caius. post medium. ff. soluto matrimo. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex. Vltimò, non contraria, &c.

161 **Aquæ pluuiæ arcendæ.** Hæc actio competit aduersus eum, qui volens construere in suo prædio aliquod ædificium, impediuit cursum aquæ pluuialis, quæ exinde fluere solebat: vel etiam fossam, in qua aqua recipiebatur, restagnare permisit, intantum quòd est nocitum prædio alterius vicini, vel cuiusuis: quia per hãc actionem talis constituens compellitur opus destruere, vel emendare, vt aqua vicino non noceat, & expensis suis, scilicet aquam ad solitum cursum reducat: & hoc, quando quis manu sua construxit ædificium. Si verò alius id fecisset, tunc dominus prædij cogitur præstare patientiam demoliendi, &c. Hæc omnia sunt clara, & habentur in l. j. §. j. & §. in summa. & l. in summa. §. primo. & l. si tertius. §. fin. ff. de aqua plu. ar. Et est aduertendum, quòd ita demum procedit hæc actio, si aqua nocet prædio. Nam si noceret alicui ædificio, tunc non habet locum hęc actio. Iste est text. not. quem semper tenementi in materia in d. l. j. §. item sciendum. el ij. ff. de aqua plu. arcen. Et quæ aqua debeat esse, vt actio locum habeat, vide in dicta l. j. §. in summa, &c. Secundò, quòd sit ciuilis, proba vt est dictum in actione communi diuidundo. Tertiò, est in personam, vt dicta l. si tertius. §. aquę. Quartò, est rei persecutoria: & eodem modo in simplum, cùm & operis destructionem prosequatur, & reparationem cursus antiqui ipsius aquæ, & damnum contingens simpliciter: vt dixi per d. l. j. in prin. & l. quanquam. in fi. prin. eod. titu. Sextò, est stricti iuris: vt d. §. actionum. Septimò, est perpetua: quia personalis. Octauò, hæredibus datur, cùm sit persecutoria: vt in pluribus est dictum. Et eodem modo potest dici, quòd sit in hæredes, per §. non autem. Insti. de perpe. & tempore actionum. Nonò, quòd non infamet: patet, dum non reperitur. Decimò, directa licet aliquando reperiatur vtilis: vt l. in summa. §. item Varus. & l. si usufructus. in fine principij. eodem titu. Vndecimò, quòd singularis. Duodecimò, quòd simplex. Vltimò. non contraria.

162 **De pastu pecoris.** Hæc actio est aduertenda, quòd consideratur dupliciter. Vno modo, quando animalia alicuius ab eo depasta sunt in fundo alicuius frumentum, hordeum, & similes, vel in quoscunq; fructus damnum dederũt: nam dominus animalium tenetur vt illi actione de pastu pecorum ad interesse damnum passo. Alio modo consideratur in factum de pastu pecoris, quando scilicet fructus alterius cadunt in fundum vicini, qui immisit sua animalia ad pascendum illos fructus. De ambobus est textus vnicus in iure in l. qui seruandarum. §. finali. ff. de præscriptis verbis. vide glossam in l. finali. C. ad legem Aquiliam. Et secundùm sanctum Blasium hîc, & bene, hæc procedunt, quando animalia à domino immissa vt suprà non aliter, dolo malo depasta sunt: quia daretur tunc ad exhibendum actio: vt habetur in l. Iulianus. §. glans. ff. ad exhib. licet contra hoc videatur facere textus in dicta l. finali. C. ad legem Aquiliam ibi, iniuria. iuncto intellectu glossæ ibi, quæ vult quòd habeat locum de pastu pecoris, &c. Secundò, quòd ciuilis, patet dum venit ex lege xij. tabu. dicta l. qui seruandarum. §. finali. non dico de ea, quæ est in factum. Tertiò, est in personam, cùm veniat ex quasi delicto, vt patet. Quartò, est rei persecutoria, & in simplum, cùm ad fructus, vel ad interesse detur, vt dixi suprà. Sextò, quòd stricti iuris, patet in dicto §. actionum. Septimò, perpetua, cùm sit personalis. Octauò, quòd hæredibus, cùm sit persecutoria. §. non autem. Instituta de perpe. & tempor. actionum. & in l. in honorariis. pluries allegata. Nonò, non infamat. Decimò, directa, licet glossa in dicta l. finali. dicat vtilem, Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex, &c. Vltimò, non contraria.

163 **Actio ex testamento.** Hæc actio cõpetit legatariis, vel fideicõmissariis aduersus hæredes institutos, qui adiuerũt hęreditatẽ, vt præstet legata, vel fideicõmissa à testatore relicta. De hac habetur in l. j. & ij. C. cõmu. de leg. in §. hęres quoq;. Insti. de obli. quæ ex quasi contra. & in §. j. Insti. de leg. cum simi. Et dicitur nasci ex quasi contractu. d. §. hęres quoq;. & l. maleficiis. §. hæres quoq;. ff. de act. & obli. Et de hac vide plenè in dictis iuribus cum si. Secundò q̃ sit ciuilis, probatur in l. si creditori. §. j. ff. de leg. j. cum si. Tertiò, q̃ in personam, probatur in d. l. neq;. C. qui. non ob. long. tempo. præscrip. legati, vel fideicommissi. Quartò, q̃ rei persecutoria, & in simplũ: cùm persequatur tantum rem legatam, iuribus præallegatis. ¶ In casu tamen est pœnę, & rei persecutoria, & in duplum, vt habetur in §. itẽ mista. & §. in duplũ. ver. item ex legato. §. fi. Insti. de oblig. quæ ex quasi cõtractu. Sextò, q̃ stricti iuris, patet in d. §. actionum. licet quantum ad vsurã, & moram committendã, imitetur hæc natura earũ, quæ sunt bonæ fidei: vt est casus no. in l. minorum. in fi. C. in quib. cau. in integ. resti. nõ est ne. Quod tene menti; quia posset tibi

set tibi facere honorem. Septimò, est perpetua, cùm sit personalis. d. l. neq;. iuncta l. penul. de constit. pecu. cum simul. Octauò, datur hæredibus, & in hęredes, per fundamenta tradita iuxta §. non autem. Institu. de perpe. & temp. actio. & d. l. in honorariis. Nonò, q̃ non infamet. Decimò, q̃ directa. Vndecimò, q̃ singularis. Duodecimò, simplex. Vltimò, contraria &c.

164 **Ex stipulatione,** quæ ex verborũ obligatione nasci tur. Hæc actio est clara, & manifesta, quæ datur illi, qui stipulatus fuit sibi aliquid dari, vel fieri ab alio, vt illud scilicet adimpleat: & datur, quando non est omnino certitudo de re, quæ est promissa per stipulationẽ: quia si esset certitudo, daretur certi condictio. De hac vide Institu. de verb. obli. in prin. & l. vbi autẽ nõ apparet. in prin. ff. eo. in l. si quis certũ. si cer. pet. vt etiã dicit sanctus Blasius hîc, & bene: vide in dictis iuribus, &c. Secũdò. q̃ sit ciuilis, est tex. in d. §. de pecunia. Tertiò, q̃ in personam, patet, cùm ex cõtractu. d. §. sequẽs. ver. earum. Insti. de acti. Et per hoc probatur etiã, q̃ sit rei persecutoria, & in simplũ. Sextò, q̃ stricti iuris, patet. Septimò, q̃ perpetua, patet, cùm sit personalis. Octauò, q̃ hæredibus, & in hæredes, patet, cùm veniat ex contractu per Lex contractu. de actio. & oblig. Nonò, q̃ nõ infamet. Decimò, directa. Vndecimò. singularis. Duodecimò, simplex. Vltimò, contraria, &c.

165 **Furti nec manifesti.** Hæc actio competit aduersus eũ, qui furatus est clàm rem aliquã alicui, & eam absq; deprehensione ad locũ destinatum pertulit, & sic commisit furtum nõ manifestũ, vnde contra ipsum potest hac actione agi ad duplum. De qua habetur latè Institu. de obli. quæ ex deli. nas. cum multis seq. De actione furti manifesti dixi s. inter prætorias: & ibi vide etiam. Et non solùm posset agi contra dictum furem ciuiliter, &c. sed etiam criminaliter: & sic pœna veniat fisco applicanda, iuxta not. in l. agraria. de termi. mo. Vide in l. fi. ff. de fur. in l. fi. de priua. deli. cum si. De hac vide latè in prę allegatis, &c. Secundò, q̃ ciuilis, patet cùm ex l. veniat. Insti. de noxa. in princ. Tertiò, q̃ in personam, cùm veniat ex delicto. Quartò, q̃ est pœnæ persecutoria solum: vt in §. ex maleficiis. Insti. de actio. Quinto, quòd in duplũ, in quo non cõtinetur aliter rei persecutio, cùm totum sit pœna. Et in hac actione non habetur mentio rei, sed solum agitur ad pœnam dupli: cùm ad rem agi possit rei vẽdicatione. Iste tex. not. in d. §. ex maleficiis. quod tene menti: quia prima facie fortè potuisses errare. Vide etiã in §. pœna. Insti. de oblig. quę ex delict. nascun. Aliter tamẽ est in casu l. mãcipia. C. de seruis fugi. vbi vide. Sextò, est stricti iuris. Septimò, est perpetua, cùm ex lege descẽdat. Institu. de perpe. & tempo. act. in princip. & etiã, quia personalis, vt pluries est dictũ. Octauò, q̃ hæredibus detur, habetur in §. non autẽ. Insti. eod. tit. Non in hęredes, vt ibidem. Nonò, infamat, vt in §. ex quibusdã. Insti. de pœ. tem. li. Decimò, directa. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex Vltimò non cõtraria.

166 **Tigno iniuncto.** Hæc actio datur aduersus illum, qui alienum tignum ædificio suo iniunxit: puta ligna, tegulas, calcem, arenam, lapides, & similia. Et eodem modo in vineam, particas, & pedamẽta, &c. Nam cùm lex non patiatur ædificia dirui, dat hanc actionem domino tigni, siue rei iniunctæ edificio ad duplũ æstimationis illius rei, in quo duplo inest rei persecutio. De hac vide in l. j. ff. de tig. iniunct. in l. adeò. §. cùm in suo. ff. de acqui. rerum do. Institu. de rerum di. §. cùm in suo. & plenè in l. in rem actio. §. tignum. vbi glo. not. quam vide omnino: quia plures facit quæstiones in materia. ff. de rei vendi. vide in dictis iuribus, &c. Secũdo, q̃ ciuilis. probatur in d. l. j. de tig. iniuncto. Tertiò, quòd in personam, probatur in §. omnium. Institu. de acti. Quartò quòd rei persecutoria respectu rei, vt patet. Quintò, quòd in duplũ, vt iam dixi. Sextò, stricti iuris. Septimò, perpetua: quia personalis. Octauò, quòd hæredibus, & non in hæredes, probatur in §. non autem. Institu. de perpe. & tempo. act. Nonò, quòd non infamat. Decimò, directa. Vndecimò, quòd singularis. Duodecimò, quòd simplex, &c. Vltimò, non contraria.

167 **Arborum** furtim cæsarum. Hæc actio competit aduersus eum, qui furtiuè animo lucrãdi, vel aliter, incidit arbores alicuius: quia domino dictarũ arborum datur hæc actio ad duplum æstimationis arborum, in quo duplo in primis inest rei persecutio, & etiam fit deductio lignorum, si remanserunt domino. De hac habetur in l. j. ff. arbor. furt. cæs. in l. furti. §. finali. & l. seq. & l. penultima. ff. eod. titul. quia etiam potest competere legis Aquiliæ actio, quando cessare eam faciat, vide in l. j. Et hoc procedit quantum ad actionem ciuilem, scilicet cùm ciuiliter agitur: secus si ageretur criminaliter: quia tunc dicti incisores arborum, tanquam latrones puniri possunt: vt est textus cum glos. in l. sciendum. ff. eodem titulo. Et vidi decapitari quendam pauperculum: quia alterius arbores, & vites furtiuè inciderat. Et nouissimè in regno audiui esse editam pragmaticam, vt incidentes arbores de die patiantur pœnam manus, de nocte pœnam capitis, &c. Secũdò, quòd sit ciuilis, probatur in d. l. j. cùm ex lege xij. tab. descendat. Tertiò, quòd in personam: quia venit ex delicto. Quartò, est rei, & pœnæ persecutoria, & in duplum quod dic, vt s. dixi. Sextò, quòd stricti iuris, patet in §. actionum. Quòd, perpetua, cùm personalis: & est tex. in d. l. furti. §. fi. Hæredibus datur, sed non in hæredes: est text. in d. l. furti. §. fin. eod. titu. Et probatur etiam in d. §. non autem omnes. Nonò, non infamat, cùm non sit expressum. Decimò, quòd directa. Vndecimò, quòd singularis. Duodecimò, quòd simplex. Vltimò non contraria.

168 **Rerum amotarum.** Hæc actio competit recipro cè tã marito cõtra vxorem quę res mariti subtraxit, cùm in matrimonio esset, & in termi nis faciendi diuortium, quàm etiam vxori contra maritum eodem modo. Et videntur socij diuinæ & humanæ domus, iuxta l. aduersus. C. de cri. expil. hęre. & etiam in honorẽ matrimonij. Non enim esset honestum dare inter eos actionem furti: datur hæc actio, quæ dicitur rerum amotarum, quæ non aliter infamat. De hac in l. j. & ij. ff. rerum amo. & C. eod. Et aduerte, quòd ita demũ habet locum hæc actio, si res fuerunt amotæ causa diuortij faciendi, & cùm effectu secutum fuit diuortium: vt habetur in l. rerum quidem. ff. eod. Secũdò, q̃ sit ciuilis, probatur in d. l. j. in prin. & dic, vt dixi in actione cõmuni diuidundo, quãtum ad hoc. Tertiò, q̃ sit in personam, patet, cùm ex delicto: & etiam, quia est cõdictio: vt l. rerũ. la picola. ff. eo. cùm condictiones sint in personã, iuxta §. appellamus. Insti. de actio. Quartò, est rei persecutoria: vt est tex. in l. si mulier. §. fi. ff. eod. intantum, q̃ non habet locum priuilegium, vt conueniantur in quantum facere possint: vt d. §. fi. quod tene mẽti ad l. maritum. ff. sol. mat. & ad l. nõ tantum. ff. de re iudi. Quintò, est in simplũ, vt l. ad fiscum. ff. rerum amot. Sextò, est stricti iuris. Septimò, est perpetua, quia personalis, vt pluries dixi. Octauò datur hæredibus: vt d. l. si mulier. §. fi. In hæredes, in quantum ad eos peruenit: vt l. fi. C. eod. titu. Nonò, q̃ non infamat, probatur in l. ij. ff. & C. eod. Et etiã est condictio, iuxta l. cessat. ff. de actio. & oblig. Decimò, directa licet vtilis sit quandoq;: vt dicta l. si mulier. in principio. in l. viua quoq;. eodem titulo. Vndecimo, singularis. Duodecimò, simplex. Vltimò, non contraria.

169 **Rationibus distrahendis.** Hæc actio datur pupillo finita tutela aduersus tutorẽ, qui res aliquas pupilli non aliter animo fraudandi, vel furandi abstulit, & in suos vsus conuertit: quia per hanc actionem tenetur ad duplum æstimationis rei, per eum subtractæ: licet in dicto duplo contineatur rei persecutio: in qua etiam actione licet posset venire interesse, tamen interesse non duplatur. Pro omnibus his vide text. magistros in l. actione. per totam legem, & l. j. §. de rationibus. cum §. sequenti vsque in fin. ff. de tu. & ra. dist. vbi tractatur de secunda parte illius rubricæ, in qua competit hæc actio: vt dictis iuribus, &c. Secundò, quòd sit ciuilis, proba vt in communi diuidundo. Tertiò, quòd in personam, patet, quia ex quasi delicto. Quartò, quòd pœnę & rei persecutoria, proba in d. l. j. §. penulti. & l. actione. §. fina. Sextò, quòd sit stricti iuris, patet. Septimò, quòd perpetua, in d. l. j. §. penul. Octauò, quòd detur hæredibus, non in hæredes, probatur in d. §. penul. Nonò, quòd non infamet. Decimò, directa. Vndecimò, singularis. Duodecimò simplex. Vltimò, non contraria.

Universidad de Deusto
Biblioteca

170 **Legis Aquiliæ.** Hæc actio competit aduersus illum qui occidit, vel vulnerauit seruum alicuius vel aliquod eius animal: quia omnino ad æstimationem damni per eum dati, datur domino hæc directa actio legis Aquiliæ. Ad cuius terminos habes scire, quòd quatuor modis potest dari damnum. Primò, de corpore in corpus, & iam exemplificaui: quo casu habet locū directa actio legis Aquiliæ, vt in §. cæterum. Instit. ad legem Aquil. Secundò, datur damnum de non corpore in corpus, quando quis ita inclusit animal alicuius, vt fame necaretur, vel in aliquem locum periculosum duxit vt inde præcipitium fecerit: & hoc casu competit vtilis actio legis Aquiliæ, vt d. §. cæterum. Et eodem modo, si quis de manu excusit annulum alicui, & in flumen cecidit: vt l. si seruus seruum. §. si quis de manu. ff. eo. Licet etiam istis duobus casibus Ioannes etiam det in factū actionem, per l. quemadmodum. §. magistratus. ff. eo. per glo. in §. fi. Instit. eo. Tertiò, datur damnum de corpore in nō corpus, cùm quis seruū de ponte præcipitauit, vel de ripa, vel aliquod animal. Et hoc casu datur directa actio legis Aquiliæ per gloss. in d. §. fin. in versi. Aquil. Quartò, datur damnum de non corpore in non corpus, vt si seruum ligatum à domino solui vt aufugeret quo casu habet locum in factum legis Aquiliæ. d. §. fi. & ibi vide. Et de hac in factum subsidiaria legis Aquiliæ diximus s. inter prætorias, &c. vide in præallegatis iuribus, &c. Secundò, quòd sit ciuilis, patet in d. l. j. & ij. ad legem Aquil. Tertiò, quòd in personam, patet, cùm veniat ex quasi delicto, &c. Quartò est mista, hoc est, cùm sit rei, & pœnæ persecutoria, siue in personam, & in rem: vt in §. sed & legis. Instit. de actio. Item quandoq; datur in simplum, quandoque in duplum: vt l. ij. in princ. ff. ad legem Aquil. d. §. sed & legis. & l. contra. C. ad leg. Aquil. Duplatur, quando sumus in casu inficiationis: vel est in simplum. Vide tex. etiam in l. inde Neratius. §. pe. eo. titu. Et vt habeas etiam alios terminos, quādo occideretur seruus, vel aliud animal, quod appellatione pecudis venit, tunc fit æstimatio damni, quanti illud animal plurimi fuerit ab anno retro: vt d. l. ij. in prin. Si verò solùm vulneretur seruus, vel aliud quodcunq; animal, mansuetū dico, vel nō, tunc fit æstimatio damni à triginta diebus retro. Iste est tex. in §. ex hoc tamen capite. & §. capite tertio. Insti. ad legem Aquil. Imo etiā si esset datum damnū in rebus anima carentibus. Nec inuenio, q̄ fiat distinctio, quādo vulneratur animal māsuetum, vel nō: & differentiā etiam in tempore, vt ponit san. Blasius hîc, vide, & perquiras, si potes reperire, &c. Sextò, est stricti iuris. d. §. actionū. Septimò, perpetua, cùm etiā personalis. Octauò, datur hæredibus, nō in hæredes: nisi ex damno sint locupletiores. Tex. est in l. inde Neratius. §. hanc actionē. ff. ad leg. Aquil. Nonò, non infamat: quia nō reperitur, etiam cùm detur contra vxorem, q̄ non esset per l. pe. C. re. amo. in l. si seruus seruū. §. si cùm maritus. ff. ad leg. Aquil. iungendo ea, quæ diximus in actione rerū amotarū, &c. decimò, directa, licet vtilis reperiatur, vt dixi in §. pe. Instit. eo. Non est contraria. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex. Vltimò, non contraria.

171 **In factū** de pauperie directa, & vtili. Hæc actio habet locū contra eū, qui dum haberet aliquod animal quadrupes illud animal dedit damnum alteri puta in fundo, & similibus rebus, vel etiā si occidit seruum, quia per hanc actionem dominus tenetur ad emendam damni, vel dare animal pro noxa: & hoc in animalibus quadrupedibus, & mansuetis. Cæterùm in animalibus bipedibus, vt in gallo, & gallina, & similibus, & tunc pro damno habet locū vtilis actio de pauperie. Hæc habentur in l. j. & ij. ff. si quadru. pau. fe. di. & in l. pe. eo. tit. & Instit. eo. in prin. In quadrupedibus autem feris, & nō mansuetis, quæ essent in alterius dominio, puta vrsus, cùm nō esset ligatus, vel leo, canis, & similia: tunc si noceant homini libero, datur in dominū vtilis actio de pauperie in factum ædilitia ad emendā damni. Si verò per hoc homo liber esset interfectus, tūc esset pœna ducentorū ducatorū, vt l. qui vulgo. ff. de ædil. edict. si verò sit nocitum seruo alicuius, datur & in factū ædilitia, & de pauperie vtilis, ad emendam dāni domino serui ad duplū: vt probatur in §. fi. Insti. si quadr. pau. fe. di. vide in dictis iuribus. Secūdò, q̄ sit ciuilis, probatur in l. j. ff. eo. Insti. eo. in princ. Tertiò, q̄ in personā, vt patet. Quartò, rei persecutoria, & in simplum & in duplū: vt iuribus prēallegatis. & l. j. & l. hęc actio. ff. eo. Sextò, quod stricti iuris, patet Septimò, q̄ perpetua: quia personalis. Octauò, hæredibus, sed non in hæredes datur, nisi in quoslibet detinentes probatur in l. j. §. fi. ff. eod. Nonò, non infamat. Decimò, directa: licet vtilis reperiatur, vt dixi. Vndecimò, q̄ singularis. Duodecimò, q̄ simplex. Vltimò, non contraria.

172 **Iniuriarum** ex lege Cornelia in tribus casibus. Hæc actio iniuriarum, quæ in tribus casibus dicitur competere habet locum, cùm quis alium pulsauit ad eius iniuriam sine dolore: vel secundò eum verberauit cum dolore, vel etiam cum sanguinis effusione: vel tertiò, si quis alterius domum contra eius voluntatem intrauit, & ad eius iniuriam. In istis tribus casibus succedit actio iniuriarum ex d. l. Cornelia. vt habetur in §. sed & lex Cornelia. Institu. de iniur. & l. lex Cornelia. ff. eodem. Et eodem modo, qui in iniuriam alterius famosum libellum scripsit, vel illum diuulgaret: vt dicta l. lex Cornelia. §. si quis librum. & sequen. & l. j. C. de falci. libel. & v. quæst. j. c. finali. in quo casu est introducta etiam actio ciuilis per alias constitutiones principum, & ex senatusconsu. vt dictis iuribus. aliās daretur actio prætoria, vt diximus suprà inter prætorias, &c. Et in hac actione ciuiliter, & criminaliter potest fieri condemnatio. l. fi. ff. de iniur. & l. iniuriarum æstimatio. eodem titulo. Nec sine animo potest inferri iniuria, iuxta l. illud. ff. de iniur. & l. non solum. eodem titulo. Vide etiam sanctum Blasium hîc, qui bene loquitur. Vide latè Bartolum in l. iniuriarum æstimatio. ff. de iniur. Secundò, quòd sit ciuilis, patet in primò allegatis suprà. Tertiò, quòd in personā. Quartò, rei persecutoria, & etiam pœnæ, & in simplum: vt colligitur ex l. constitutionibus. §. j. ff. eodem. Sextò, quòd stricti iuris, patet. Septimò quòd non sit perpetua, sed duret anno, videtur text. in l. si non conuitij. in fin. C. de iniur. & hoc tenet Ioannes vt refert glossa in dicto §. sed & lex. Instit. eodem. licet Mar. contra per textum. Instit. de perpe. & tempo. in princip. Et breuiter transeundo. Salicetus in dicta l. si non conuicij. videtur cum pluribus antiquis, cum hac opinione transire: vnde pro nunc nihil dico super hoc. Octauò, nec hæredibus, nec in hæredes datur. l. iniuriarum. ff. de iniur. & d. §. nō autem. Instit. de perpe. & tempo. actio. Nonò, quòd infamet, habetur in §. ex quibusdam. Institu. de pœn. te. liti. Decimò, directa. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex.

173 **In factum contra magistratum,** qui non exegit idoneam cautionem. Hæc actio, prout etiam dicit sanctus Blasius, & bene, datur pupillis contra magistratus deputatos: ad cautiones exigendas, vel recipiendas pro pupillis, quādo tutores sunt tales, quòd tenentur satisdare, iuxta titu. Instit. de satisda. tu. cum si. Vel si exegerunt cautionem, fuit minùs idonea: vnde ad interesse pupillorum, vel adultorum datur hæc actio contra dictos magistratus, iuxta titu. etiam. ff. & C. de magi. cōue. &c. refert etiam Rofred. in libellis suis in rubri. de actio. in factum, quæ datur contra magistratum, &c. Secundò, quòd sit ciuilis, patet, cùm descendat ex senatusconsultis. l. penultima. C. de mag. conue. & senatusconsulta sunt de iure ciuili. l. ius ciuile. ff. de iusti. & iur. Quod in personam, patet, cùm ex quasi delicto. Quartò, quòd rei persecutoria respectu pupilli, vel adulti, patet ad sensum. Quintò, quòd in simplum, eodem modo cùm tantum interesse persequantur vt per totum titulum de mag. conue. Sextò, stricti iuris vt patet. Septimò, est perpetua, cùm personalis, &c. Octauò, hæredibus, per §. non autē. de perpe. & tempo. actio. datur Instit. In hæredes nō, nisi ex dolo, & lata culpa. l. nō simile. ff. de mag. cōue. l. ij. C. eo. §. fi. Inst. de satisd. tu. Nonò, nō infamat. Decimò, est vtilis: vt C. eo. l. pe. Non est cōtraria. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex.

174 **Ingrati.** Hæc actio (si actio dici potest) cōpetit aduersus libertū, qui existens ingratus patrono, qui eū manumisit, potest propter ingratitudinē in seruitutē reuocari. Et de hac habetur in §. maxima. Insti. de ca. di. & per totū. C. de lib. & eorum lib. Et similiter possumus dicere in patre aduersus filios emancipatos ingratos, &c. Et q̄ ista sit propriè actio, videtur tex. in l. fi. C. de lib.

lib. & eorū lib. & facit xij. q. ij. c. liberti. licet gl. ibi contradicat. vide in d. §. maxima. Secundò, q̄ sit ciuilis, proba vt in cōmuni diuidundo. Et etiam cùm detur ex dictis legibus, potest dici in rem, sicut prēiudicialis, de libertate. in simplū, & rei persecutoria, & stricti iuris, vt patet. Itē perpetua, cùm persecutoria. Item hæredibus datur, licet nō in hæredes, vt patet. Nonò, non infamat. Decimò, directa. Vndecimò, singularis. Duodecimò, simplex.

POst hæc sic expleto tractatu omnium actionum, quę reperiūtur in arbore, additis quibusdam aliis, vt patet, sanctus Blasius in suo tractatu prosequitur decem & septem alias actiones, si actiones propriè dici possunt, quas legibus & aliis authoritatibus nititur roborare, & cum ipsis simpliciter transit. Ego, qui tanti doctoris vestigia in omnibus sequi deberem, discutiam si dictæ actiones sint necessariæ. Et vel quòd sint necessariæ, vel q̄ non in arbore mea eas signaui, & vnicuiq; suum circulum tradidi, vt appareret. In primis itaq; admirandum est, quòd si Ioānes vidisset dictas actiones esse propriè actiones, & necessarias, q̄ in arbore sua non dederit circulum, & de eis non fecerit mentionem: cùm inter antiquos doct. & glos. quanta sit eius opinio, manifestum est: cùm vt plurimùm ab aliis modernioribus glos. & à doct. approbetur: sed quia quantò iuniores, tantò perspicaciores, iuxta l. præcipiunt. ff. de ædil. edi. & l. Gallus. in prin. ff. de liberis & posthumis. & l. iij. §. sed & seruus. ff. de condi. ob cau. igitur nō est mirandum, si ipse addidit. Videamus itaq; de singulis, & an iure probentur. Prima.

175 **Certi condictio** ex stipulatione. Quæ, secundùm eundem sanctum Blasium, habet locum, cùm quis est stipulatus aliquod certū, cuius solutio non potest variari ab eo, qui est debitor. dicitq; probari iuxta not. per Bart. & doct. in l. vbi autem non apparet. in prin. de verb. obliga. & dicit eam dari contra promissorē ad id, quod promisit dare: vt ead. l. in fi. Sed si quis esset stipulatus incertum, competit ex stipulatu, vel incerti cōdictio. l. si quis certum. ff. si cer. peta. Inst. de verb. obli. in princip. hæc ipse. Mihi pro nunc videtur firma opinione dicendum, q̄ hec actio nō reperiatur, nec sit proprium nomen actionis. Nam tex. quē ipse allegat. Insti. de verb. obli. in princip. dicit plenè distinguendo, q̄ si incertum deuenit in stipulatione, datur actio ex stipulatu: si verò certum, datur certi cōdictio, s. certi condictio generalis, de qua ibi, & in l. certi condictio. ff. si cer. pe. & idē dicit tex. in l. si quis certum. ff. eo. Et licet glo. in d. l. si quis certum. soluendo contrarium. l. si pacto, quo pœnam. C. de pac. dicat ibi agi ex stipulatione certi condictione, intelligitur de certi condictione generali, de qua s. locuti sumus. nec in aliquo no. per Bart. mihi probat hāc actionem diuersam, scilicet à certi cōdictione generali, quæ (vt dixi) potest etiam dici ex stipulatione, secūdùm gl. in d. l. si quis certū. Remaneat igitur, meo iudicio, q̄ hæc actio est superflua, cùm non probetur iure. Super quo tamē propter authoritatem tanti docto ris relinquo cogitandum.

176 **In factum, quæ oritur ex confessione** informiter facta in iudicio. Ad hanc dicas, quòd competit, quando quis cōfessus fuit in iudicio se esse debitorem alterius, non adiecta aliqua causa: & sic informiter cōfitetur. Nam in talem datur hæc actio ad faciendum, vel dandum illud, quod fuit confessus: de qua habetur in l. proinde. §. j. ff. ad legem Aquiliam. in l. nam & posteà. §. penul. & fi. l. sed si possessori. ff. de iureiur. Et ita tenet Rofred. in suis libellis, ex quo resultant limitationes. Altera ad l. cùm de indebito. in fi. de proba. q̄ confessio, s. sine causa nō præiudicet: quia est verum extra iudiciū. Altera ad l. publia. §. Lucius. ff. depo, quia in iudicio facta confessio pareret obligationem, & per consequens actionem: licet secus sit vbi extra iudicium, hoc sanctus Blasius. Ego legendo in locis prælegatis non potui deprehendere hanc actionem, tamen quia sicut datur actio in factum ex iureiurādo, cùm informiter iuratur, ita dicamus hîc, q̄ detur in factum, cùm informiter quis confitetur: arg. l. illud. ad leg. Aquil. & l. non possunt. ff. de legi. cum vulg. Et in aliis terminis, qualiter sit iudicādum, crederem quòd deberet dici, q̄ sit eiusdē naturæ, prout erat prima actio intentata contra ipsum, tanquam in eius locū ista subrogetur: arg. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. in l. qui in ius. ff. de re iudicata. Cum aliis, quæ dixi in vtili, quæ ex confessione est: tamen tu etiam videbis, &c.

177 **Quantò minoris** emptor empturus esset. Vt dixi suprà in actione quāti minoris, quæ est prætoria: licet sint multi, qui nolint concēdere hanc actionem: tamen communis opi. est cum glos. in l. Iulianus. in principio de actione empti. quòd scilicet reperiantur duæ quanto minoris, illa prætoria, & ista ciuilis, vt ibi plenè dixi. Et datur ista emptori contra venditorem ad quantum minus erogasset emptor, si vitium sciuisset: cùm illa prętoria datur ad tantum minus, quantum communiter res valet, vt ibi fuit dictū, in tantū q̄ emptor nihilo emisset, si vitium sciuisset: ad id totum datur hæc actio. vide latè in d. l. Iulianus. in princip. & §. item qui furem. & glo. magnam ibi. Et in quo differat vna ab altera eodem modo, &c. Secūdò hæc est ciuilis: vt d. l. Iulianus, & ibi omnes. Tertiò, est in personā: quia venit ex cōtractu, iuxta §. frequens. Institu. de act. Quartò datur in simplum, vt ad pretium, vel interesse. d. l. Iulianus. §. item qui furem. Quintò, est rei persecutoria, cùm detur ad pretiū, vel interesse, vt patet. Sextò, est stricti iuris: quia non reperitur in §. actionum. Septimò, est perpetua, secundùm glo. in dicto §. item qui furem. ver. quod differt. In aliis fundamentis crederem esse dicendum, vt dixi in quanto minoris prætoris.

178 **Quantò plures.** Licet Rofred. in libellis suis, velit hanc esse actionē de per se, & competere quando venditor fuit causa, vt res pluris venderetur, & ad illud plus dari emptori hanc actionem, vt refert etiam sanctus Blasius hîc, tamen, secundùm eum, non videtur sibi, quòd sit proprium nomen actionis, nec probetur intentio Rofred. in l. Iulianus. §. si venditor. & in §. per contrarium. ff. de actio. empti. Sed quòd idem sit effectus, qui est in actione quanto minoris. Et licet per opi. Rofred. posset argui. cùm dicit quod vt datur actio quanto minoris, vt in proxima præcedenti: ita quanto pluris, possit dari in isto casu: tamen tu respondebis. Et ita credo, q̄ illa causaretur propter vitium rei, ista verò causaretur propter fraudē vēditoris. Sed quia contra ipsum est actio ex empto, non est opus hac actione. Et quod sit verum: probat text. in d. §. si venditor. dum dicit, empti eum iudicio teneri. & in §. per contrarium. ibi: ex vendito. Et sic vltra sanctum Blasium teneo contra Rofred.

179 **Ex stipulatu** rem pupilli saluam fore, vel adulti, &c. Hęc cōpetit pupillo finita tutela ad interesse contra tutorem, vel adulto contra curatorē, quando tutor, vel curator per stipulationem promiserunt rem pupilli, vel adulti, saluam fore. Et de hac habetur in toto titulo. ff. rem pu. vel adulti sal. fo. & Insti. de satisd. tu. in princip. Hæc sanctus Blasius. ¶ Vltra eum, q̄ istud sit proprium nomen actionis, videtur probari: vt l. j. ibi, ea agi. ff. rem pu. sal. fo. & l. non quasi. in princip. & §. illud sciendum. & §. hanc stipulationem. & §. generaliter. ff. eod. tit. & l. cùm pupillus. & l. fina. ff. eod. Secundò, quòd sit prætoria, probatur in gl. rub. ff. rem pu. sal. fo. & videtur innuere text. in §. furiosi. Instit. de cura. & in princ. de satisda. tu. Et probatur Instit. de diui. stipu. in fi. princ. iuncto §. fi. In omnibus autem aliis terminis, crederem esse dicendum prout est dictum in actione, quæ est ciuilis: vt suprà per tex. in l. non quasi. §. generaliter. & l. cùm pupillus. in fin. ff. rem pup. sal. fo. vbi videtur æquiparari actio tutelæ cum hac. Bene hîc exciperem, quòd ista non infamet: prout actio tutelæ, cùm non reperiatur cautum. Item quòd ista non est bonę fidei. cùm non reperiatur in §. actionum. prout etiam sentit glos. in dicta l. cùm pupillus. vide, & cogita.

180 **Ex stipulatu** rem ratam haberi. In primis hæc stipulatio interponitur per procuratorem, de cuius mandato dubitatur. l. j. C. de procurato. l. iij. ff. rem ra. ha. & debent peti ante litis cōtestationē. l. Pomponius. §. rati. ff. de procurato. Et si procurator interuenit pro minore, debet etiam promittere, q̄ nō petet restitutionē in integ. vt l. iij. ff. rem ra. ha. Et in hac

actione

Universidad de Deusto
Biblioteca

actione venit intereſſe ſtipulatoris. l.ij. ff.rem ra. ha. Et debet iſta ſtipulatio præſtari, etiam per coniunctam perſonam. l. non ſolum. §.j.ff.de procu. l.maritus. C. eo. l.iij.§. ſed ſi forte. ff.iudi. ſol. Hæc ſanctus Blaſius. ¶ Vltra dicta per eum, in quibus adhuc non probar, an ſit actio de per ſe, &c. Adde quòd eſto etiam quòd dicatur ſtipulatio, tamen venit appellatione actionis & habetur inſtar actionis: vt in l. actionis verbo. §.j.ff.de act. & obli. in l. non ſolùm. ff.rem ra. ha. l.j. §.j.ff.de prꝛto. ſtipu. Et quòd in hac actione veniat intereſſe ſtipulatoris, adde text. in l. in ſtipulatione. ff. rem ra. ha. In eo autem, quod dicit ſanctus Blaſius, quòd ſi procurator interuenit pro minore, debet non ſolùm cauere de rato, ſed etiam quòd non petet reſtitutionem in integrum. Si hoc eſſet indiſtincte verum, eſſet multum not. ſed intellige ſolùm procedere, quando procuratori minoris eſſet facienda ſolutio. Sed ſi procurator minoris veniret ad litigandum, tunc non cogitur præſtare hanc cautionem: cùm etiam minor non cogatur: vt habetur in l. ſi iudex circunuẽto. ff.de mino. in l. ſi intra. C.de in integr. reſti. Et iſta poſt multa concludit Bart. inter varias tamen opi. in d.l. iij. ff. rem ra. habe. quod tene menti perpetuo. Secundò, quòd ſit prætoria, probatur etiam Inſtit. de diuiſ. ſtip. in fin. princip. iuncto §. fin. & per gloſſ. rubr. ff. rem pup. ſal. fo. &c. In omnibus aliis terminis credo poſſe dici, vt in proximè præcedenti, nec in aliquo varietur. vide, & rumina.

181 **Ex ſtipulatu, iudicatum ſolui.** Iſta ſtipulatio interponitur, & præſtatur ab omni perſona, quę in iudicio alieno nomine comparet ex parte rei. l. minor. §. fin. cùm l. ſeq. & l. qui proprio. §. qui alium. ff. de procu. Et hodie nemo ſuo nomine conuentus tenetur ſatiſdare iudicatum ſolui, vt in §. ſed hodie. Inſtit. de ſatiſda. & l. vnica. in fi. C. eod. tit. Hęc ſanctus Blaſius. Ad hęc adde glo. not. in rub. ff. iudi. ſol. Adde, quòd hæc ſtipulatio, iudicatum ſolui, continet tres clauſulas, ſcilicet quòd dolus malus abſit, quòd ſoluatur iudicatum, & de re defendenda: vt l. iudicatũ ſolui. ff. iud. ſol. Et in tantum quis tenetur ex tali ſtipulatione, in quantũ iudex iudicat: quo facto dicitur habere expeditam: quantitatem. l. iudicatum ſolui. la ij. ff. eod. tit. Et quando committatur talis ſtipulatio, vide in l. iam tamen. §. nunc videamus. eod. tit. Quòd habeat inſtar actionis, dic vt in proxima præcedenti. Et illa clauſula, quòd dolus malus abſit, ad quod tempus debeat referri, vide in l. nouiſſimè. §. fin. ff. eo. Secundò, quòd ſit prætoria, vult gloſſ. in rubr. ff. iudi. ſol. & proba prout in præcedentibus. In aliis terminis eodem modo, vt in præcedentibus dicerem, &c.

182 **Ex ſtipulatu de damno infecto.** Hæc ſtipulatio interponitur, quando domus tua minatur ruinam ſupra meam: & committitur, quando poſteà ruina mihi contingit ex vitio ipſius rei: ſecus ſi caſu fortuito. l. damni. §. Sabini. & l. fluminum. §. hæc ſtipulatio. & l. idem ſeruus. §. quanquàm. de dam. infec. Et in ea venit damnum: & ſic diminutio patrimonij, non autem lucrum ceſſans. d.l. fluminum. in fin. & l. Proculus. in fi. Et veniunt etiam penſiones inquilini, qui propter timorem ruinæ migrauit. Et idem ſi ex hoc non potuit rem locare. l. in hac. & l. damni. eo. tit. de qua in toto tit. de dam. infec. Hæc ipſe. ¶ Tu adde pro terminis in hac materia, ꝙ hæc ſtipulatio non præſtatur inquilino, ſed domino. Et an ab extraneo peti poſſit, vide in l. inquilino. & ibi glo. ff. eo. Item non præſtatur illi, qui haberet cũ alio domos communes, & damnum timeret. Iſte eſt tex. in l. ſi ædibus. ff. eo. & ibi in fi. corollariè dicit tex. ita demum hac ſtipulatione opus eſſe, ſi alio modo damnum ſarciri non poſsit. & in d l. ſi ædibus. habes ꝙ licet allegare præceptores: & facit ibi Caius Iuriſconſultus in duobus locis. Quid autem, ſi cùm peteretur cautio, & quis nollet præſtare, & antè, quàm iudex adeatur, ædes corruant. Vel ſi iudex decernat quem ire in poſſeſsionem, non cauente aduerſario, & antè, quàm intret, ædes corruant: pro his caſibus vide text. ſingularem in l. cùm poſtulaſſem. in princip. ff. de dam. infec. ſecundùm Bart. ibi, & ſecundùm Aret. in §. primo. Inſtitu. de actio. Et qualis debeat fieri æſtimatio in hac ſtipulatione, vide text. in l. ex damni infecti. in princip. ff. de dam. infect. & l. inter quos. & ſi. & l. nam ſi nõ. eodem titulo. & l. quidam. §. fi. ff. de ſer. vrb. prę. Et dato ꝙ paries communis corrueret, qualiter ſit agendum: vide text. in d.l. ex damni infecti. §.j. Et dato quòd in eadem re, quæ eſt plurium, ſit datum damnum, vide in ea l. §. quoties. el ij. per te vide ibidem, pleniùs. Secundò, quòd ſit prætoria, proba per iura, quæ in præcedenti allegaui. Et in aliis fundamentis, eodem modo.

183 **Ex ſtipulatione** interpoſita de opere demoliendo in cauſa nuntiationis noui operis. In hac actione dic quòd iſta ſtipulatio committitur contra illum, qui facit opus poſt nũtiationem noui operis, præſtita ſatiſdatione de opere demoliendo, ſi iniuſtè opus faceret. Et per illam ſatiſdationem præſtitam, vel habitam pro præſtita, quando ſtat per nuntiantem nouum opus, quò minus ſibi promittatur, cẽſetur remiſſa nuntiatio noui operis: & durat ſtipulatio, vt habetur in l. prætor. §.j. & §. ſi quis paratus. & §. qui remiſsionem. ff. de ope. no. nun. Et iſta actio datur ſtipulatori contra promiſſorem, vt deſtruatur ædificatum indebitè, in caſu, quo ille promiſſor non iure ædificaſſet: vt in dictis iuribus: aliàs ſecus, vt ibi. Hæc Ioan. Baptiſta. &c. Et mihil addo, niſi quòd ad materiam vide quæ dixi in actione in factum de opere demoli. s̃. Et quòd iſta ſit prætoria, dic vt in proximis præcedentibus. In aliis crederem, quòd idem in hac ſit, prout in illa de opere demoliendo: & ibi vide &c.

184 **Ex ſtipulatione** quam interpoſuit vſufructuarius. Iſta ſtipulatio interponitur per vſufructuarium in fauorẽ proprietarij ſtipulãtis duo. Et primum, quòd vſufructuarius debet promittere, eſt de vtendo re arbitrio boni viri, id eſt, iudicis. l. continuus. §. cùm ita. de verb. obliga. & quod not. Inſtitu. de vſufruct. in princ. Secundò, debet promittere, quòd reſtituet quicquid ſupererit finito vſufruct. De quo in l.j. ff. vſufru. quemad. ca. Et in primo capite poteſt committi hęc ſtipulatio, etiam durante vſufructu, quoties re vſufructuarius malè vtitur. In ſecundo capite ſolùm finito. de quo in §. conſtituitur. Inſtit. de vſufructu. Hæc ipſe. Tu adde, quòd ad hanc actionem poteſt adſtringi vſufructuarius: vt habetur in l.j. in fi. prin. & §. cauere. ff. vſufructu. quemad ca. Et ſi non daret cautionem vſufructuarius, quid agẽdum: vide in l. ſi. §. fi. ff. eod. Item adde, quòd in hac cautione intelligitur, quòd dolus malus abſit: vt l. huic. ff. eod. Item vir bonus dicitur iudex: adde tex. in l. vir bonus. ff. iud. ſol. vide per totum ff. vſufruct. quemad. ca. An autem à teſtatore, qui alicui legaret vſumfructum alicuius rei, poſsit remitti iſta ſatiſdatio. vide glo. no. in §. item ſi pecuniæ. in ver. ſatiſd. Inſtitu. de vſufruct. & gloſ. in l.j. C. eod. titu. Adde etiam quòd idem procedit in caſu, quando eſſet legatus ſolus vſus, ſine vſufructu: vt d.l. huic. §. ſed & ſi vſus. & eſt gloſ. in rubri. eod. titu. Et quòd ſit prætoria iſta ſtipulatio, ſiue cautio, eſt text. in d.l.j. in prin. ibi: prætori viſum eſt. ff. vſufruc. quemad ca. licet videatur obſtare tex. in l.j. C. de vſufruct. cùm videatur dicere, quòd iſtæ cautiones ſint ex forma ſenatuſconſulti, cùm ſenatuſconſultum ſit de iure ciuili. l. jus autem ciuile. ff. de iuſti. & iure. §. conſtat. Inſti. de iure natu. Niſi dicas, quòd non ſumus in caſu, vbi vſusfructus cõſtitutus eſt in rebus, quę vſu cõſumuntur, prout loquitur d.l.j. &c. Item in perſonam, cùm veniat ex ſtipulatione, ꝙ in ſimplum, quòd rei perſecutoria, quòd ſtricti iuris, quòd perpetua, quòd detur hæredibus, ſed non in hæredes niſi de eo, quod ad eos peruenit: quod non infamet, quòd directa, quòd non contraria, ꝙ ſingularis, & ſimplex, ſunt termini manifeſti, &c.

185 **Ex ſtipulatu pro rebus,** quæ vſu conſumuntur. Iſta ſtipulatio interponitur per vſumfructuarium ſuper rebus, quæ vſu conſumuntur, de reſtituẽdo proprietario æſtimationem earum rerum, finito vſufructu: vt l. hoc ſenatus. ff. de vſufructu. earum re. quæ vſu conſu. & in §. conſtituitur. Inſtituta de vſufructu. Adde textum in l. prima. C. eodem. in tantum tenetur eam præſtare vſufructuarius, quòd non poſſet remitti per teſtatorem. l. prima. C. de vſufructu. & ibi gloſſa, & gloſſa in dicto verſiculo ſatiſda. in §. item ſi pecuniæ. Inſti. eodẽ. Secundò, quòd ſit ciuilis, & non prætoria, probatur, cùm ſit ex ſenatuſconſulto: per d.l.j. C. de vſufru. & dicta

et dicta l. hoc ſenatus. iuncta l. ius autem. ff. de iuſti. & iure. In aliis terminis dic vt in proxima præcedenti.

186 **Ex ſtipulatu, vt leg.** vel fideicom. not. cauſa. Iſta ſtipulatio interponitur per hæredem in fauorem leg. vel fideicom. quãdo eſt factum legatum, vel fideicõmiſſum ſub conditione de præſtando legato vel fideicõmiſſo adueniente die, vel cõditione: vt ff. vt leg. not. ca. per totum. & C. eod. titu. Adde ꝙ hæc cautio non tantùm per hæredes præſtari debet, ſed etiam per ſucceſſores eorum: vt l.j. §. non ſolum. ff. eod. & ita econtra, non ſolùm præſtatur legatariis, vel fideicõmiſſariis, ſed etiam hæredibus ipſorum, vel etiam procuratori. d.l.j. §. nec ſine ratione. Et quæ veniant in hac ſtipulatione, vide in d.l.j. §. belliſsimè. & §. item quæritur. eod. titu. Adde etiam ꝙ iſta ſatiſdatio habet præſtari à quocũq; hærede. etiam cuiuſuis dignitatis, vel facultatum. d.l.j. quod tamen fallit in fiſco. d.l.j. §. ſi ad fiſcũ. & hæc poteſt remitti à teſtatore. l. licet. eod. titu. gloſ. in §. item ſi pecuniæ. Inſtitu. de vſu. Secundò ꝙ ſit prætoria, eſt tex. in dicta l.j. in princ. & §. nec ſine ratione. In aliis dic vt in præcedenti, hoc excepto, ꝙ in ſucceſſores datur, &c. d. §. non ſolum, &c.

187 **Ex ſtipulatu contra illum,** qui rogatus eſt reſtituere quicquid ex hæreditate ſupererit. Hæc habet locum, quando quis eſt grauatus poſt mortem ſuam reſtituere quicquid ex hæreditate ſupererit: quia tenetur talis grauatus per ſtipulationem promittere illi, cui erat facienda reſtitutio, reſtituere quicquid ſupererit tempore mortis ſuæ. Et debet cauere de conſeruando ad minus quartam partem bonorum, cùm aliàs poſsit alienare: vt in authentica contra rogatus. C. ad Trebel. quæ eſt ex §. ſi quis. in auth. de reſt. ſi colla. viij. Hæc Ioan. Adde, ꝙ hęc poſſet remitti per teſtatorem, vt d. auth. contra rogatus. Et hæc quarta pars licet regulariter non poſsit diminui, fallit in caſibus poſitis in d. auth. contra rogatus. §. fi. & ibi vide. Et cùm non reperio ꝙ ſit prætoria, iudicarem ipſam ciuilem, per illum text. Tu vide, & in aliis terminis idem puto dicendum, vt in ſuperiori proxima, &c.

188 **Ex ſtipulatione, de iudicio ſiſti.** Hæc actio datur ex ſtipulatione de iudicio ſiſti, interpoſita tam ex parte actoris, quàm rei, qui non poſsiderent immobilia: vt toto tit. ff. ſi quis cau. & l. ſciendum, qui ſatiſ. cog. in auth. offeratur. C. de lit. conteſt. §. hodie. Inſtit. de ſatid. auth. generaliter. de epiſcopis & clericis. Hæc ſanctus Blaſius. Adde ad hanc, ꝙ ſit prętoria, per text. in l.j. ff. ſi quis cau. in gl. rub. Et in quantum detur hęc actio, vide text. in l. iij. ff. eo. In aliis terminis dic vt in præcedentibus.

189 **Ex ſtipulatu pro rebus morboſis.** Hæc locum habet, quando venditor promiſit emptori per ſtipulationem iumentum, vel ſeruum eſſe ſanum: nam datur ad intereſſe emptori in caſu morboſitatis: vt l. ſi fundus. & l. euicta. §. duplæ. ff. de euictio. & habetur Inſti. de diſtipu. Nihil addo, niſi ꝙ cùm ſit conuentionalis, non poſſum propriè eam prætoriam facere: licet gloſ. iuncto text. in l. actionis verbo. §.j. de act. & oblig. videatur innuere, ꝙ ſit prætoria: & etiam videatur innui in rub. ff. de ædil. edi. Adde rubricam de euict. quæ ſequitur. In aliis fundamentis, & terminis poteſt vt præcedentes baptizari.

190 **Ex ſtipulatione,** per quam leg. vel fideicõmiſ. &c. Additio hæc interponitur à legatario, vel fideicommiſſario in fauorem hæredis, quando hæres, ſcilicet nolens ſoluere ipſis legatum, vel fideicommiſſum, dubitans ne plus ſoluat ratione Falcidiæ vel Trebellianicæ: imponendæ, qui legatarius, vel fideicõmiſſarius debent promittere de reſtituendo hæredi id, quod veniſſet detrahendũ ratione Falcidiæ vel Trebellianicæ, vt habetur in l.j. & l. ſi. ff. ſi cui plus quàm per leg. Falci. & interponitur in donatione cauſa mortis. d.l.j. §. hæc ſtipulatio. Et eodem modo præſtatur legatario vel fideicommiſſario, ſi ſecundo loco eſſent ipſi grauati reſtituere. d.l.j. §. ſed & legatario. niſi legatarius, vel fideicommiſſarius velit cauere hæredi euitato circuitu: vt l. videamus. ff. eo. Adde primò, quòd iſtæ ſtipulationes vt plurimũ interponũtur, quia intereſt potiùs non ſoluere, quàm ſolutum repetere: iuxta l. iij. ff. de cõpen. Et ratio rationis eſt, quia is, cui ſoluitur, poſſet effici nõ ſoluẽdo. Et tunc ſuccedit etiã alia ratio, quòd inanis eſt actio, quàm inopia debitoris excludit. l. nã & is. ff. de do. cum ſi. Secundò adde ꝙ eſt prætoria, per text. in d.l.j. in princip. ibi: ſubuenit prætor. In aliis baptizat, vt proximè dictum eſt, &c.

191 **Ex ſtipulatione arrogatoris.** Hæc ſtipulatio interponitur à patre, qui arrogat aliquem in filium, qui eſt ſui iuris, & ſic pupillus: quia debet tabellioni, tanquam publicæ perſonæ ſtipulari de reſtituendo omnia bona, quæ ipſe habuit de bonis pupilli arrogati. & vltra hoc quartam partem bonorum ſuorum, & facere talem reſtitutionem illis perſonis, quibus bona pupilli obueniſſent, ſi arrogatio non fuiſſet. Et hoc ſtante ꝙ arrogatus ſit in pupillari ætate. De hoc in auth. de adopt. & l. is verbis. & l. non aliter. & l. ſi arrogatio. ff. de adop. §. cùm autẽ. Inſti. eod. tit. Et pro his omnibus ſtipulationibus datur quandoq; certi cõditio, quãdoq; actio ex ſtipulatu, iuxta l. ſi quis certũ. ff. ſi certum petatur. & Inſti. de verb. obli. in prin. quãdo certũ, vel incertũ in ſtipulationẽ deuenit, ſecundùm varios terminos. Tu adde vnũ, quod nõ eſt neceſſariũ, vt prædicta procedát, quando pupillus decedit in pupillari ætate, per d. §. cùm autem. cum aliis præallegatis. & l. hæc autem. ff. eod. Et idem in pupilla arrogata. d.l. hæc autem. cùm ſeq. Et cùm non reperio prętoriam eſſe, potes eam ciuilem facere: tamen vide, cùm videar laſſus in fine opuſculi. ¶ Poſt hęc ſanctus Blaſius ponit vigintiquatuor quæſtiones ad materiam actionum. Primò, quid ſit actio. Secundò, in quo differat ab exceptione. Tertiò, quo iure introducta ſit actio. Quartò, in quo differat ab actione. Quintò, an quis poſsit agere ſine actione. Sextò, an actio ſit exprimẽda in iudicio. Septimò, ſi exprimitur actio inepta, &c. Octauò, ſi producitur libellus ineptus. Nonò, ſi fertur ſentẽtia in meritis cauſæ. Decimò, in quo differt actio ab officio iudicis. Vndecimò, quæ ſint actiones ex variis figuris cauſarum. Duodecimò, an de iure canonico ex pacto nudo naſcatur actio. Decimotertiò, an poſsint cumulari plures actiones. Decimoquartò, an agẽti poſsit obiici exceptio. Decimoquintò, an plures in eodem libello poſsint cõueniri. Decimoſextò, in quo differat actio ab obligatione. Decimoſeptimò, an in actione ſit exprimẽda cauſa proxima, vel remota. Decimooctauò, quot modis colligitur actio. Decimononò, an actio per prę ſcriptionem tollatur ipſo iure. Vigeſimò, in quo differat actio directa, & vtilis. Vigeſimoprimò, quot modis datur actio. Vigeſimoſecundò, an ſit dare actionem in genere. Vigeſimotertiò, an ex contractu inutili oriatur actio. Vigeſimoquartò, vtrum deducto contractu in ſtipulationem, oriatur actio etiam ex cõtractu. De quibus hìc per eum, per quatuor columnas.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TABVLA OMNIVM ACTIONVM, TAM PRAETORIARVM, QVAM CIVILIVM

secundùm ordinem Alphabeti, per eundem dominum Ioannem Crispum.

†

AD exhibendum. 144
¶ Actio ex empto. 145
Aquæ pluuiæ arcendæ. 163
Actio ex testamento. 163
Arborum furtim cæsarum. 167
¶ Bonorũ possessoria hæreditatis petitio. 7
¶ Caluisiana. 13
Constituta pecunia. 24
Contraria tutelæ. 29
Communi diuidundo. 134
Certi condictio generalis. 135
Certi condictio specialis. 136
Condictio triticaria. 137
Condictio ob causam. 138
Condictio ob turpem causam. 139
Condictio sine causa. 140
Condictio indebiti. 141
Condictio furtiua. 142
Condictio ex lege. 143
Commodati directa, & contraria. 154
Certi condictio ex stipulatione. 175
¶ Depositi in quatuor casibus. 30
Dolo malo. 33
Depositi directa, & contraria. 161
De pastu pecoris. 162
¶ Exercitoria. 18
Ex vendito. 146
Ex locato. 147
Ex conducto. 148
Ex stipulatu pro dote. 160
Ex stipulatu, quæ ex verborum obligatione oritur. 164
Ex stipulatu, rem pupilli saluam fore. 179
Ex stipulatu, rem ratam haberi. 180
Ex stipulatu, iudicatum solui. 181
Ex stipulatu de damno infecto. 182
Ex stipulatione interposita de opere demoliendo, in causa nuntiationis no. oper. 183
Ex stipulatione, quã interposuit vsufru. 184.
Ex stipulatione pro rebus, quæ vsu consumuntur. 185
Ex stipulatione ex titulo ff. vt leg. vel fideicommisso. nomine caueatur. 186
Ex stipulatione contra illum, qui rogatus est restituere quicquid post mortẽ eius ex hæreditate supererit. 187
Ex stipulatione de iudicio sisti. 188
Ex stipulatione pro rebus morbosis. 189
Ex stipulatione per quam legatarius, vel fideicommis. promittit hæredi dare sibi relicta, & tradita restituenda ratione legis Falcidiæ. 190
Ex stipulatione arrogatoris. 191
¶ Fideicommissaria hæreditatis petitio. 8
Fauiana. 12
Furti manifesti. 34
Furti aduersus nautas, caupo. stabu. 35
Finium regundorum. 132
Familiæ erciscundæ. 133
Furti nec manifesti. 165
¶ In rem rescissoria. 2
In factum reuocatoria. 14
In factum ædilitia, vel redhibitoria. 17
Institoria. 19
In rem verso. 22
Iniuriarum quæ nõ descendit ex lege Cornelia. 38
In factum subsidiaria legis Aquiliæ. 39
In factum loco cuiuslibet interdicti. 40
In factum de mortuo inferendo. 41
In factum de sepulcro ædificando. 42
In factum, ne quid in loco sacro. 43
In factum, & quòd factum, immissúmve tollatur. 44
In factum, vt quòd factum, immissúmve tollatur. 46
In factum ne quid in loco publico. 47
In factum de fluminibus, ne quid fiat, immittatúrve. 48
In factum, & quòd factum, immissúmve tollatur. 49
In factum, vt liceat frui lo. pu. quem quis condu. 50
In factum, vt lice. reficere viam publ. vel iter. 51
In factum, vt liceat ire vel agere per viam publicam vel iter. 52
In factum, ne quid in flumine publico. 53
In factum, & ꝙ factum, immissúmve tollatur. 54
In factũ, vt li. ripã fluminis resi. vel mu. 55
In factum, vt li. nauigare in flumi. pub. 56
In factũ, ne vis fiat ei, qui in pos. mis. est. 57
In factum quorum bonorum. 58
In factum quorum legatorum. 59
In factum de tabulis exhibendis. 60
In factum de liberis exhibendis. 61
In factum de liberis deducendis. 62
In factum de libero homi. exhibendo. 63
In factum, vnde vi. 64
In factum, quod vi aut clàm. 65
In factum vti possidetis. 66
In factum vtrobi. 67
In factum de superficiebus. 68
In factum de iti. actúq; priua. reficiendo. 70
In factum de aqua quotidiana. 71
In factum de aqua æstiua. 72
In factum de aqua ex castello ducenda. 73
In factum de riuis purgandis. 74
In factum de fonte, vt liceat eo vti. 75
In factum de fonte reficiendo. 76
In factum de cloacis purgandis. 77
In factum, ne quid in cloaca fiat, immittatúrve. 78
In factũ, vt quod fac. immis. in cloa. tol. 79
In factum de precario. 80
In factum de arbo. cæden. 81
In factum de glande legenda. 82
In factum de migrando. 83
In factum de Saluiana interdicto. 84
In factum de opere demon. quod fa. est post no. ope. nun. ante remissionem nuntiationis. 85
In factum vt li. ædifi. ei, cũi est fac. nun. no. ope. si satisde. vel satisda. paratus est. 86
In factum loco interdicti fraudatorij. 87
In factum loco interdicti de locis, & itineribus publicis. 88
In factum loco interdicti de via publica, & ædilibus curulibus. 89
In factum ex edicto de albo corrupto. 90
In factũ, si quis ius di. nõ obtẽperauerit. 91
In factum, si quis temerè in ius voca. quem non licuit. 92
In factum ex edicto, si quis in ius vocatus non ierit. 93
In factum contra eum, qui nõ accepit coniunctã personam in fideius. pro principali coniuncta persona in iudicio. 94
In factum ex edicto, ne quis eum, qui in ius voca. est, vi eximat. 95
In factum aduers. eum, qui dolo malo fecit, quominus quis in iudicio sist. 96
In factum ex edicto de edendo aduer. non edentem. 97
In factũ ex edicto de calumniatoribus. 98
In factum subsidiaria actionis de dolo. 99
In factum, quæ datur propter aliena. iudi. mutan. causa factam. 100
In factũ in simplum aduer. nau. cau. stab. 101
In factũ in duplum aduer. nau. cau. stab. 102
In factum de deiectis, & effusis. 103
In factum, quæ datur inhabitan. aduer. deiectorem. 104
In factum, quæ datur pro eo, quod ita positum est, vt si cade. dam. da. 105
In factum aduer. mensorem, qui fal. mo. dixe. 106
In factum aduersus eum, qui intu. mor. in locum alie. &c. 107
In factum fune. ad rẽpe. sumpeum in fune. fa. 108
In factum, si locus sacer vel reli. pro puro ven. 109
In factum ex iureiuran. cùm informiter iuratur. 110
In factum, si mulier ventris nomine in pos. per cal. mi. di. 111
In factum, si mu. quæ missa erat in possess. ventris no. per calum. in alium transtu. bonorum possess. vel qui ipsam habet in potestate. 112
In factum, quæ datur aduer. tu. vel cura. fal. contrahend. cum eis, bo. fi. si tutor vel curator se esse iactauerit. 113
In factum, quæ datur ipsi minori ob hoc damnum passo. 114
In factum aduersus eum, qui do. ma. adhibuit, vt alius authoraretur inscius. 115
In factum ex edicto, si quis omissa causa testamenti. 116
In factum aduersus publicanum. 117
In factum aduer. illum, qui sciens se liberum hominem, passus est se vendi emptori nescienti. 118
In factum aduer. eum, qui cùm esset in bon. possess. fructus vẽdidit, quos percepit. 119
In factum aduer. debitorem, qui creditori in re. impen. bo. fi. factas non restituit. 120
In factum aduer. creditorem, qui dum in bonor. possess. esset, rem deteriorem dolo malo fecit. 121
In factum contra illum, cuius do. ma. dam. da. est per turbam. 122
In factum ex edicto, si quis testamen. li. esse iuss. fue. &c. 123
In factum de incendio. ruina, naufragio. 124
In factum de sepul. viola. 125
In factum ex edi. prætoris, seu ex lege prætoria. 126
In rem confessoria. 128
In rem negatoria. 129
In rem præiudicialis de libertate, & seruitute. 130
In factum ex re iudicata quæ etiam dicitur iudicati. 159.
In factum de pauperie. 171
Iniuriarum ex lege Cornelia in tribus casibus. 172.
In factum cõtra magistratum, qui non exegit idoneam cautionem. 173
Ingrati. 174
In factum, quæ oritur ex confessione informiter facta in iudicio. 176
¶ Legis Aquiliæ. 170
¶ Mandati directa, & contraria. 151
¶ Negotiorum gestorum. 27
Ne quid fiat, immittatúrve in via pub. 45
¶ Oneris aduersi. 146
¶ Publiciana. 1
Præiudicialis in rem de libertinitate. 9
Præiudicialis in rẽ de partu agnoscendo. 10
Pauliana. 11
Protutelæ directa, & contraria. 28
Petitio hæreditatis. 131
Pro socio. 150
Pignoratitia directa, & contraria. 155
Præscriptis verbis æstimatoria. 156
Peculio. 23
Præscriptis verbis ex permutatione. 157
Præscriptis verbis in multis casibus. 158
¶ Quasi Seruiana. 4
Quanto minoris. 16
Quod iussu. 21
Quod metus causa. 32
Quãto minoris emptor empturus esset. 177
Quanto pluris. 178
¶ Redhibitoria. 15

¶ Rubrica de ciuilibus, licet sint aliquæ etiam prætoriæ.

Rei vendicatio directa, & vtilis. 127
Rerum amotarum. 168
Rationibus distrahendis. 169
¶ Seruiana. 3
Serui corrupti. 36
¶ Tributoria. 20
Tutelæ. 153
Tigno iuncto. 166
¶ Vtilis in rem, quæ datur superficiario. 5
Vtilis quæ datur metum passo. 6
Vtilis ex ea causa, quæ ex confessione est: & dicitur interrogatoria. 25
Vtilis ex causa, qua iuratur & dicitur iuratoria. 26
Viæ reiectæ. 31
Vi bonorum raptorum. 37

¶ Finis tabulæ.

Tabula.

Regestum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y.

Omnes sunt quaterniones, excepto Y, qui est quinternus.

LVGDVNI,

EXCVDEBAT BARTHOLOMAEVS FRAENVS.

ANNO

1553.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nu.1.ꝛ qñ nascitur ista actio finī.regun.nu.3.finiū regū.fo. ccxv.ꝛ an ista actio sit natiua vel datiua.nu.v.ibidem. fo.eod.
z Questio dominū an ab eo qui mutuum accipit sine stipulatione|persone possit referri.l.quāuis pecuniam.numero.z.si certum petatur ꝛ in apostil. fo.vj.
3 Quicunqz verbum an masculinum ꝛ femininū concipiat.l.quicūqz. nu.10.ꝛ in apost.de fer.fug. fo.vj.
1 Quilibet:quicūqz:vnusquisqz:ꝛ alia generalia verba an restringunt ad habiles tantum.l.j.nu.z.ꝛ in apost.de sa.san.ec. fo.ix.
3 Quod per me non possum an possim per alium.l.neqz.nume.1.ꝛ.z.ō here.instī. fo.lxv.
4 Rdix publiciane quid est.l.si nō singuli.nu.9.ꝛ an dominiū vtile ei detur qui prescribit.nu.10.ꝛ in apost.si plures sentē condēna.fuerunt. fo.lxxiiij.
1 Rapiēs meretricē an puniaf pena raptus ꝛ qd si sit vxorata.l.raptores.nu.1.ꝛ in apo.de episco.ꝛ cle. fo.lij.
1 Rapiens vxorē an puniatur pena raptus.l.raptores.in fi.ꝛ in apost. de epi.ꝛ cleri. fo.lij.
1 Raptor virginis qualiter puniatur.l.si quis non dicaz.nu.1.ꝛ in apostil.ꝛ nu.z.ꝛ ibi quid si puella fuerit nondum viri potens.ꝛ in apost. de epi.ꝛ cleri. fo.xxxiij.
4 Rasum an differat a falso.l.quāuis.nu.3.de fideicō.lib. fo.liij.
1 Raptor sanctimonialis vel virginis qualiter puniaf.l.raptores.nu.1.de episco.ꝛ cle. fo.liij.
1 Raptores an ꝛ a quibus possint occidi an ꝛ qñ.l.raptores.nu.z.ꝛ in apost.de epis.ꝛ cleri. fo.lij.
1 Raptus pena an puniaf mulier rapiens virū.l.raptores.nu.7.ꝛ an in apost.de epi.ꝛ cle. fo.lij.
1 Rasura in instro an ꝛ qñ vicief illud ꝛ qñ reddat suspectū.l.si vnus. nu.3.ꝛ.z.seq.ꝛ in apost.de testa. fo.lvj.
1 Rati cautio an legitime peratorē quo ad oēs actus iudicij an princi pales.ℊ.hoc ēt.nu.j.de iureiur.propter calū. fo.clij.
z Ratificatio defectum solēnitatis an purget.l.j.nu.1.ꝛ in apostil.si maior factus. fo.clxxxv.
z Ratificatio an reconciliet ea que pendent ex animo.l. mācipia. nu.1. de reb.alie.non alie. fo.cxij.
z Ratificatio an requirat in hoie a me mandatū ꝛ contrahente nomie proprio.l.si qui seruo.nu.z.qō cum eo qui in alie. fo.lxiiij.
z Ratificatio an differat consensu.l.si filiusfamilias.nu.3.ad senatusconsul.macedo. fo.lxvij.
4 Ratihabitio an equiparetur mandatis in delictis.l. non ideo minus nu.z4.ꝛ in apost.ꝛ an quis possit teneri de mandato ꝛ ope.nu.z6.ō accu.ꝛ inscrip. fo.cxcij.
1 Ratihabitio an procedat reperempta.l.mater.nu.8.ꝛ an possim repetere precium ab eo qui coram me etiam consentiente emit rem meā nu.9.ꝛ.10.ꝛ an illud quod dicitur de re empta habeat locuz si res extat tū non potest recuperari nisi maxima difficultate.nu.17.ꝛ in apostil.ꝛ an qui rem meam vendit nomine meo vendere intelligatur. nu. z1.de rei vendi. fo.clxxxvij.
3 Ratio sola que potuit mouere testationē an habeatur pro expressa.l. quotiens.nu.8.ꝛ in apost.de fideicō. fo.cxxvij.
4 Ratio an possit reddi per visum de his que etiaz hominis excesserūt l.non ignorat.nu.1z.ꝛ in apost.qui accu.non pos. fo.clxxxv.
1 Ratio an excuset a pena legali.auf.generaliter.nuū.7.ꝛ in apost.de epis.ꝛ cleri. fo.xxix.
3 Ratio in statutis an sit cōsideranda.l.si quis seruo.nu.7.ꝛ in apost. de fur.ꝛ ser.corrup. fo.xvj.
3 Ratio que in statutis pōt reddi an habeaf pro expressa.l. quāuis.in patre.ꝛ in apost.de fideicō. fo.cxxxj.
3 Rationes reddere vānatus qualiter ager.l.volūtatis.nu.z.ꝛ in apostil.de fideicō. fo.cxlvj.
4 Ratum promittēs minorē brē aliqd qñ intelligaf curaturū vt ratificet.l.cū maritū.nu.z.de solu.ꝛ ibi. fo.clvj.
4 Reaccusator an reconueniat sunum accusatorem prius.nu.1z.qui accu.non possunt. fo.clxxxiiij.
4 Reaccusatio an ꝓcedat quātūcūqz instituta.l.prius.nu.10.11.ꝛ i apostil.qui accu.non pos. fo.clxxiiij.
4 Reaccusatio scōa an ꝓcedat qñ vterqz de sua vel suoꝝ iniuria accusat.l.prius.nu.17.ꝛ in apost.q accu.nō pos. fo.clxxiiij.
z Rebelles ꝛ exulātes an possint ibidē per procuratores represalias petere.l.sed oīno.nu.6.ne vxor pro ma.ꝛ in apost. fo.xx.
3 Receptantes bānitos ꝛ debitores ne capiant aut debitū solnāt aut teneant pro eis.l.si.nu.1.ꝛ in apo.de ope.lib. fo.xx.
3 Receptator qñ puniaf.l.quicūqz.nu.1.ꝛ in apo.de ser.fug. fo.v.
4 Receptator bānitorum ignorans an puniatur.l.crimen.ꝛ in apost. ad.l.iul.de adul. fo.cxcix.
1 Receptio spontanea an inducat approbationez cōtractus.l.si p vizz.ꝛ in.l.quando metus causa. fo.cxxxi.
z Receptio testiū in quibus causis pōt cōmitti ꝛ in quibus nō.l.apud eloquentissimū.nu.1.de fide instru. fo.lv.
z Receptio an valeat si iudex receperit testē valitudinariū.in auf.sed si quis ab aliquo.nu.13. fo.xlix.
z Rector cū sua vniuersitate an possit facere statutū.auf.habita.nu.9. ne fi.pro pa.nec pa.pro filio. fo.xxij.
z Rector suffragijs vniuersitatis scholariū admissus ꝛ electꝰ an egeat ēt superioris cōfirmatione.auf.habita.numū.44.ne filius pro pa.nec pa.pro filio.ꝛ in apost. fo.xxiiij.
z Rector scholariū an ex loco sup iure possit.auf.habita.nu.44.ne fi.pro pa.nec pa.pro filio. fo.xxiiij.
1 Rector ecclesie ex fructibus sui beneficij testari an possit.auf. licentiā nu.5.ꝛ in apo.de epi.ꝛ cl' fo.xlv.
4 Recōuentio an sit supernacua actoꝛi.l.cum papinianus.nu.7.ꝛ in apost.de sen.ꝛ interlo.om.iud. fo.xlviij.
4 Recōuentio an habeat locū in cā appellationis.l.per hanc.nu.18.ꝛ in apost.de temp.appel. fo.xcvij.
z Reconuentio in criminali infra quātū tps debet fieri.l.prius.nu.z1. qui accu.non pos. fo.clxxiiij.
4 Recōuentus an habeat ius recōueniēdi ꝛ quādo dz fieri reconuētio. auf.ꝛ consequenter.nu.3.ꝛ an possit recusare iudicē vt suspectuz.nu. 4.ꝛ.6.de sen.ꝛ interlo.om.iud.fo.xliij.ꝛ an liquidato negocio habeat locū recōuentio.nu.8.fo.xliij.ꝛ an in extraordinarijs habeat locum. nu.9.ꝛ an in summarijs.nu.10. fo.xlvij.
4 Reconuentus an possit renūciare libello. Et an clericus agens possit reconuenīri in foro secularī.auf.ꝛ cōsequēter.nu.14.ꝛ.15.ꝛ in apo. de sen.ꝛ interlo.om.iud. fo.xlviij.
3 Recusans hereditatē an quid transmittere possit.l.per hanc.nu.z.ō his qui ante apertas tas.here.transmit. fo.clxj.
4 Recusatio quare facilius remouetur ℘ appellatio.l.cum solitum nu. 7.ꝛ an remota appel.videatur remota recusatio.nu.8.de sen.ꝛ interlo.om.iudi. fo.xlix.
4 Recusatio iudicis an possit fieri.lite cōest.l.cū solitum.nume.3.ꝛ in apost.de sen.ꝛ interlo.om.iud. fo.xlix.
4 Redemptio vexationis qualiter probetur.l.seruī. nume.1.ad.l.iul.de adul. fo.ccj.
4 Redemptus ab hostibus an possit retineri loco pignoris donec redimaf.l.ab hostibus.de cap.ꝛ postli.re. fo.clxiij.
3 Redditus si emanf ad quinqz pro centenario an sit vsura.l.superuacuā.nu.39.ꝛ in apost.de his que pe.no. fo.cxvij.
z Redditus annui an sint possessio an vero quoddā imobile.l.hac edictali.ℊ.his illud.nu.1.de secū.nup. fo.clxx.
z Redhibitoria pro quibus rebus detur.l.si prediū.nu.3.ꝛ in apost.de edil.acti. fo.cxvj.
z Redhibitoria ar detur scienti vitium.l.si predium.nume.18.de edili. actio. fo.cxvij.
z Redhibitoria an possit conuenīri fideiussor contractus.l.si predium. nu.10.de edili.act. fo.cxvij.
z Redhibitoria an habeat locum in venditionibus fiscalibus.l. si predū.nu.z0.de edil.act. fo.cxvij.
z Reductio vsqz ad qō tps pōt fieri ad arbitriū boni viri.l.super reb'. nu.17.ꝛ in apost.de contrab.emp.ꝛ ven. fo.xcix.
1 Reductio an cōpetat pro re nimia vel tollerabili.l.cuz antea.numū.6. ꝛ an per statutum tolli possit reductio ad arbitrium boni viri.nu.7.ꝛ in apost.ꝛ sentētia arbitrorū per quos executioni mandaf.nu.9.ꝛ in apostil.ꝛ an citatio facta coꝝ arbitro interrumpat prescriptionē.nu. 11.ꝛ an confessio facta coꝝ arbitro habeat vim confessionis facte in iudicio.nu.13.de arbi. fo.clix.
1 Reductiōis petitio ad arbitrium boni viri an fiat actiōe de nullitate ꝛ an actio de iniquitate.l.arbitrorū.nu.3.de arbi. fo.clviij.
3 Reductioni laudi ad arbitrium boni viri.an partes quācūqz verborū cautela possint renunciare.l.supernacuam.nume.z3.ꝛ in apost.de his que pene no. fo.cxxij.
4 Refricatio decisorum per rem iudicatā a iudice an veniat in compromisso generali arbitratoris simplicis.l.latā.nu.5.ꝛ in apo.ꝛ.3.seq.qñ pouo.non est necef. fo.cj.
3 Refutatio an debeat continere causam.l.pactum. nume.11.ꝛ quid si apponatur clausula quia sic voluit ꝛ sic sibi placuit.numero.1z.fede, colla. fo.xliij.
z Refutatio seu compensatio erronea an valeat.l.vēditi.nu.1.de actio. emp. fo.cviij.
1 Refutationes quas faciunt sorores fratribus de heredi.paterna ꝛ minores tutoribus an valeant.auf.sacramenta.nu.14.ꝛ in apost.si aduersus vendi. fo.cxxxvi.
4 Regalia que sint in rub.de ꝓini.fi.ꝛ in apost. fo.cxix.
z Regula que dicit ratihabitionem retrotrahi.in quibus fallit casibus l.si filiusfamilias.numero primo.ꝛ in apostil.ad senatusconsul.macedo. fo.lxvij.
4 Reipublice appellatione an veniant ciuitates qñ fit mētio de repu. certe ciuitatis.l.cū successores.nu.z.de emic. fo.clx.
3 Reuendicatio ꝛ publiciana an possint in eodez libello cumulari.l.j. nu.7.ꝛ in apost.de fur.ꝛ ser.cor. fo.viij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index materiarum singularium.

1 Reiuēdicatio ⁊ hypothecaria in eadēre an cōcurrant. l. vt inter. nu. x. ⁊ in apost. de sac. san. ec. fo. xxix.

3 Rei vendi. quā hȝ filius. plata querela an sit vtilis vel directa. l. si vt. nu. 12. ⁊ qñ possit filius mouere istā querelā. nu. 13. ⁊ an habeat querelā inofficiose. vendicatiōis vel locationis vel cōcessionis sicut donationis. nu. 14. ⁊ in apo. ⁊ an ista querela inof. dona. trāsmittat ad extraneū heredē. nu. 15. de inoffi. dona. fo. clxxxi.

3 Rei vēdicatio vtrū dē pro legato alternatiuo. l. cū hi. nu. 10. ⁊ in apostil. ⁊ an pro re testatoris legata. nu. 11. cōia de leg. fo. cxxxvij.

1 Rei vēdi. an legare videat q legat oēs suas actiones. l. cū in rē. nu. 5. ⁊ an rei vendi. sit vna numero que oīa cōpleat hȝ possess. incidit p man⁹ plurīū. nu. 8. de alie. iud. mu. cā fa. fo. clxvij.

1 Relatio an sit signum magne deliberationis. in. j. cōsti. C. numī. 8. ⁊ in apost. fo. iij.

4 Relatio quid est. l. data. nume. 24. 25. ⁊ in apostil. qui accu. non possunt, fo. clxxxiij.

1 Relatio quotuplex est. l. j. nu. 3. de leg. fo. lvj.

1 Relatiuū gō vel qui qñ augeat ⁊ qñ restringat. ⁊ eius naturā plene. l. cūctos populos. nu. 1. ⁊ in apost. de sum. trī. fo. v.

4 Relaturus an ꝓnūciare pōt. l. si quis. nu. 1. ⁊ quot denotat lex obseruāda in relatiōe. numī. 2. 3. ⁊ in apost. de relationib⁹. fo. lxxxvj.

3 Relictū marito ab vxore an cōputet in partē illā quā ex forma statuti dȝ lucrari. lex aūt prece. nu. 5. ⁊ in apost. fo. xlj.

2 Relictus quodnis a ꝑsona repsentante. an ēt a persona representata relinqui videat. l. cū ēt. nu. 1. ⁊ in apost. de reb. cre. fo. iiij.

1 Relictū pīū an possit alterari. l. si qs. nu. 9. ⁊ in apost. de epi. ⁊ cle. ⁊ qd si possit cōprehēdere plures species. ibi. nu. 10. ⁊ in apost.

3 Relictū omne pro aia an vicaī ad pias cās. l. eam quā. nume. 10. ⁊ in apost. de fideico. fo. cxxix.

1 Relictum vultui sancto vel pro pingenda imagine vel ad fabricam. an debeat ex eo detrahi quarta episcopalis. l. si quis. §. ioibus. nu. 25. ⁊ in apost. de epi. ⁊ cle. fo. xlviij.

3 Relictum factū monialibus cū hoc gr recipiant filiā suam in monialem an possit peti si non receperunt eā. l. supernacuā. nu. 42. ⁊ in apo. de his que pe. no. fo. cxxiij.

1 Relictū ad pias cās an vicaī qō est factū non nato vel nō nubili pro ea maritāda. an repe. l. habeat. nu. 32. de sac. san. ec. fo. xiij.

1 Relictū ad pias cās an vicaī omne qō pro aia relinquit. ⁊ an qō consanguineo diuiti. ⁊ qō sit. l. j. nu. 3. ⁊ in apost. de sac. san. ecc. fo. ix. ⁊ an speciali persone collegii ibidē. ⁊ vtrū teneat tale relictum si postbumus sit preteritus ignoráter. ibidē. nu. 6. fo. eo.

1 Relictū pro aia infidelis: excōicati: vel eius qui sine ecclesiasticis sacramentis decessit an vicaī esse pīū in repe. l. habe⁹ nume. 34. ⁊ ēt in apost. de sac. san. eccle. fo. xiij.

3 Relictū pro virginib⁹ vxoradis vel in pīū vsum. an possit in aliū pīum vsum conuerti. l. supuacuā. i fi. ⁊ in apo. de his q̄ pe. no. fo. cxxiij.

3 Relictū monasterio cū prohibitione alienationis an si alienetur teneat alienatio qñ non designatur persona ad quam debeat deuenire. l. quotiens. nu. 10. ⁊ in apost. de fideicō. fo. cxxvij.

3 Relicta oia an in defectum testamēti habeant vim clausule codicillaris. l. eam quā. nu. 3. ⁊ in apost. de fideicō. fo. cxxix.

1 Relicta ad pias causas ab intestato an tacite repetita intelligant. in repe. l. habeat. nu. 51. ⁊ an in eis hereditatis aditio requiratur. ibidem. nu. 52. ⁊ vtrum trebelliana de eis debeatur ibidem. nu. 53. ⁊ in apo. de sac. san. ec. fo. xiij.

1 Relicta pia an possint per quēlibet denunciare. l. nulli. nume. 13. ⁊ in apost. de epi. ⁊ cle. fo. xlj.

1 Religiosus testari an ⁊ qñ possit. l. generali. nu. 1. de sac. san. eccle. fol. xvij. ⁊ aut. ingressi. nu. 2. eo. ti. fo. eo.

1 Religiosi an ex quo se ⁊ sua transferūt in monasteriū proprīū in singulari habeant. aut. ingressi. nu. 1. de sa. sanc. ec. fo. xvij.

1 Reliquiarū sanctorū emptor ⁊ vēditor qualiter puniat. l. nemo. la. ff. nu. 1. ⁊ in apost. de sac. san. ec. fo. xv.

3 Rē alienā mobilē an possim scienter vendere ⁊ illā sine vicio furti tradere. l. alienū. nu. 1. ⁊ in apost. de fur. ⁊ ser. eo. fo. x.

3 Rem alienam si tibi possidenti vendo an videar eam tibi tradere ibi dē. nu. 2. ⁊ in apost. fo. eod.

4 Remissio pene gratuita an sit donatio. l. si donationis. ⁊ in apost. de dona. fo. clxvj.

1 Remissio in criminalibus ad quē iudicē fiat ⁊ per quē. aut. si quis. nume. 2. ⁊ in apost. de epi. audi. fo. lvj.

2 Remissio parti an possit fieri cum contineat delictū. l. perfectus. nu. 2. si manci. ita venerit ne prostituatur. fo. cxiiij.

2 Remissio an fiat propter sterilitatē. l. ius emphiteotica. nu. 7. ⁊ i apost. de iure emphiteotico. fo. cxxviij.

3 Remissio satisdationi ⁊ an prosit debitori suspecto. l. scire. nu. 2. ⁊ in apost. vt in pos. leg. fo. clxij.

1 Remissio in criminalibus an habeat locū. l. omnes. §. sinuero. nu. 2. ⁊ in apost. de epi. ⁊ cle. fo. xlij.

3 Remissio an in contractibus habeat locū. l. cū archimedoras. nu. 6. ⁊ an in legatis fiat missio in oia bona. nu. 13. vt in pos. leg. fo. clxiij.

2 Remissio ob sterilitatē an habeat locū. l. ius emphiteotica. nu. 2. ⁊ in re emphiteotico. fo. cxxix.

3 Remittere inuētarij cōfectionē testatoꝛ an possit dixi. ⁊. in ꝯ. inuētariū. ⁊ in. l. scim⁹. §. cū igit. nu. 19. ⁊ in apo. de iur. delibe. fo. xcv.

1 Renouatio emphiteosis an ⁊ qñ fieri dēat. aut. si qs. nu. 4. ⁊ in apost. ⁊ ibi quare fit principal⁹. ⁊ in apost. de sac. san. ec. fo. xxiij.

4 Renūcians appellationi an videatur includere appellationem a gra namine. l. cū. §. finantē partes. nu. 4. ⁊ an ꝑcu. possit appel. renūciare ibidē. ⁊ an appellatio possit remoueri per statutū ciuitatis. nu. 5. ⁊ in apost. de tēp. app. fo. lxxxvij.

2 Renūciās hereditati mr̄ne an possit ea3 postea adire si prētēdat iuris ignorātiā. l. cū ignorātiā. nu. 1. ⁊ 2. ⁊ in apo. de in. ⁊ fa. igno. fo. lxiij.

3 Renūciās liti an audiaī ápli⁹. l. sicut maior. nu. 1. de rep. hȝ. fo. xcviij.

3 Renūcians liti an videaī desistere. l. alia cā. numī. 6. ⁊ in a post. de his quibus vt indig. fo. cix.

1 Renunciās tacite vsui instrumēti sulpecti an possit illud iterato cere. l. si aduersarius. nu. 1. de fide instru. f

4 Renūciatio fraudulēta fideiussoris de beneficio fideiussoꝛū an p rescindi in rub. de reno. his que in frau. alie. sunt. fo.

2 Renuncians exceptioni nō nu. pe. an possintea opponere. l. si ex tione. nu. 6. de non nu. pe. fo.

1 Renūciatio an ⁊ qua rōne differt a pacto. l. conditionis. nu. 6. ⁊ quē requirunt ad hoc gr renūciatio valeat. nu. 8. de pac. fo. xcj.

1 Renūciatio quotuplex est. l. post q̄. nu. 15. ⁊ quo se habet. numero. 16. de pactis. fo. xcij.

4 Renunciatio quibus potest fieri. l. qui bonis. nu. 10. ⁊ in apost. qui bonis cedere pos. fo. cx.

4 Renunciatio litis an prosit ⁊ noceat sicut sṅia. l. res inter alios. nu. 6. ⁊ in apost. g. res iudi. nō nocet. fo. lxxv.

4 Renūciatio facta cū vno an alteri p̄iudicet in rubrica res inter alios acta vel iudicata alīs. nu. 8. ⁊ in apost. fo. lxxxix.

1 Repetere an is possit qui per metū contraxit ⁊ postea eadē die sponte soluit. l. cū te. nu. 8. qō metus causa. fo. cxxxij.

3 Repetitio in qb⁹ habeat locū. l. titius. nu. 2. de ope. lib. fo. xx.

2 Repetitio an iure fiat ex officio gestiōis. an vero ex natura obligationis. l. si in rē. nu. 1. si cer. pe. ⁊ in apost. fo. vij.

2 Repetitio an in pluribus obligationibus esse possit. l. si in rē. nu. 2. si certum petatur, f

2 Repetitū an intelligaī in augmento qō in principali est disp etiā. nu. 4. 5. 6. ⁊ in apost. de iure do.

2 Repetitio que nō pōt fieri a reo. an possit fieri a creditore. l. c nibus. nu. 3. ⁊ in apost. de vsuris.

4 Replicatio ⁊ duplicatio tempore vtrum expirēt. l. si pactū. n cep. ⁊ prescrip.

1 Replicatio an fundat originē petitionis. l. petēs. nu. 13. ⁊ an fuat stipu. in formādo. nu. 15. ⁊. 17. de pac. fo. xcix.

2 Repsalie quot pe exerceri dēāt. l. sed oīno. nu. 16. ne vxor p ma. fo. xxj.

2 Repsalie quomodo finiunt. l. sed omnino. nu. 18. ne vxor pro mari. ⁊ in apost. fo. xxj.

2 Repsalie ꝺ perusinos ꝺcesse an sese extēdāt ad tūc ab ipsis bānitos. l. sed oīno. nu. 10. ne vxor pro ma. ⁊ in apo. fo. xxj.

2 Repsalie an contra absentes ꝓrigant. l. sed oīno. nu. 11. ne vxor. pro ma. ⁊ in apost. fo. xxj.

2 Repsalie q ob culpā ciuitatis ꝓcedunt an id faciāt vt psone boiȝ illi⁹ ciuitatis capi possint. l. hȝ oīno. nu. 2. ne vxor ꝓ mari. ⁊ in apost. fo. xx.

4 Repsalie ꝺ perusinos cōcesse an extēdant ad florētinū factū ciuē perusinū. l. in adoptione. in fi. ⁊ ibi in apost. de adop. fo. clxj.

2 Repsaliarū accusata ciuitas qūo eas euadere pōt. l. habita. nu. 2. ne fi. pro pa. nec pa. pro fi. ⁊ in apost. fo. xxiij.

2 Repsaliarum consuetudo cur vim suam ad scholares nō extendat quoru. assignatur ratio ante habita. nu. 18. ne filius pro pa. nec pa. pro fi. ⁊ in apost. fo. xxiij.

2 Repsalias qs magistratū cōcedere possit. l. hȝ oīno. nu. 4. ne vxor ma. ⁊ in apost. fo.

2 Repsalias an homines confederati posuit imperrare. l. sed omn nu. 9. ne vxor pro ma. fo. x

2 Repsalias esse de genere permissorū qd requirit. aut. habita. nu. ne filius pro pa. nec pater pro fi. ⁊ in apost. fo. x

3 Repudians hereditatē patris an possit de iure pretorio habere bo ditatem aui. l. qui se patris. nu. 1. ⁊ in apost. vnde libe.

2 Repudiatio per que verba fiat. l. scimus. §. cum igitur. nu. 2. ⁊ in apo stil. de iure deli. fo. xcv.

2 Repudiatū semel an denuo reintegrari possit. l. cū quid. nu. 3. de con di. insti. fo. clxvij.

1 Requisitio quibus fiat. ⁊ an cōmunitati. ⁊ quotiēs debeat fieri. l. ite nulla. nu. 1. ⁊ 2. ⁊ in apost. de epi. ⁊ cle. fo. xxxj.

3 Res aliena si legeī an vacat legatū. dixi. ⁊. in versi. legatum. ⁊ quid si testatoꝛ ignorabat eam alienam tamē dīs consentit. l. cum alienam. nu. 7. ⁊ in apost. allega. fo. cxiij.

Universidad de Deusto
Biblioteca